ANNALIUM
MUNDI
UNIVERSALIUM,

Origines Rerum, (& Progressus,) Sacras juxta ac Seculares, ab Orbe Condito tradentium,

Tomus Unicus,

LIBRIS QUATUORDECIM
Absolutus.

Opus Utile & Jucundum, sed & factu Difficillimum,
Susceptum hactenus à paucis,
Perfectum prorsus à nemine,
Ab omnibus verò desideratum,

HUGO ROBINSONUS ὁ Μακαρίτης,
S.T.P. ante annos XLIX *Wintoniensis* Archididascalus, & parvo post tempore Archidiaconus *Glocestrensis*, (Totis annis quindenis in id impensis,) elucubravit;

Jussu Regio recognovit, emaculavit, lacunosum explevit, multâque nocte adopertum in lucem edidit
THOMAS PIERCE,
S. T. P. Decanus Sarisburiensis.

LONDINI,
Typis *Eliz. Flesher.* Prostat apud *Ric. Davis*, Bibliopolam *Oxoniensem.* 1677.

Alterius Orbis *Cæsarum* facilè omnium

AUGUSTISSIMO,

Flori Principum delibato,

Utriusque *Minervæ* Patrono Maximo,

Ecclesiæ Dei expostititiæ Nutritio perpetim vigilanti,

CAROLO II.

Dei gratiâ, Magnæ *Britanniæ, Franciæ, Hiberniæ* Regi, Fidei Defensori, &c.

Serenissime Regum,

IN *Augustale Tuum & oculos extra mensem* Februarii *memet ingerere suppuduisset, nisi Mandati Tui Aura, hærenti leniter aspirans, (prorsus ut Virgula* Mercurialis,) *calcar & animos addidisset, mihique fuisset incitamento, utì Typis evulgari hoc Opus facerem. Opus profectò utilissimum, & apud æquos æstimatores aurum contra non carum, nullisque non laboribus in usum Seculi redimendum. Sed cùm unicum mihi ad manus exemplar esset, nec id ubique* εὐανάγνωστον, *nimirum situ tineisque hinc indè obsitum, diúque tenebris obseptum, pauca admodum ex Authoris (Eruditissimi sanè) Autographo, plurima verò ex Apographis aliquammultis repræsentans; terrebar utique primâ fronte*

A 2 por-

portentosis ab omni parte quibus urgebar difficultatibus, vix aut nè vix quidem illis absque Theseo *aliquo expediendis: nedum mearum esse virium videbatur, ex iisdem quoquo modo feliciter posse eluctari. Tandem Imperii Tui stimulis impulsus suaviter ad audendum, evestigio & sine mora animum indui beptaboéum; perruptis nuperis sive modestiæ, sive formidinis meæ repagulis, spretisque simul quæ pavefecerant Discriminum omnium* μορμολυκείοις, *in id præcipuè incumbebam, totúsque in eo versatus sum, (aliâ licèt atque aliâ curarum sarcinâ districtus,) ut res ambiguas enodando, illustrando obscuriores, desideratas restituendo, Scribarum* σφάλματα *castigando, omnia denique pro virili (& quantum Conjecturis daretur assequi) ad mentem Authoris exigendo,* MAJESTATI *Tuæ inprimis me morigerum exhiberem, Reipublicæ literariæ aliquo pacto inservirem, & (siquis sensus sit in mortuis) ipsi Authori* τῷ μακαρίτῃ, *nunquam mihi de facie noto, nedum vices reposituro,* Robinsono *(inquam)* τῷ πάνυ, *rem gratam facerem.*

Si à Te uno (REX *Optime, optiméque de literatis unà & literis semper merite,) quicquid opellæ est quod posui in hac impositâ mihi* Sparta *qualitercunque adornanda, æqui boníque consultum fuerit, usquequaque votorum compoti reliqua mihi súsque déque habebuntur omnia, nihilque de cætero me manebit quod non in lucro deputabitur; quippe qui ronchos maligniorum nihilo magìs metuendos, quàm faventium plausus morandos, arbitror. De Tua unius Voluntate pensum istboc accurandum in me recepi; non judicii, (quod perexiguum,) nedum ingenii, (quod ferè nullum,) sed (quod utroque mihi magìs in votis erat & in deliciis, utroque magìs cordi & curæ erit in æternum,) Observantiæ,*

vantiæ, Gratitudinis, & Obsequii gloriæ velificatus. Dúmque alia me movent, hoc unum imperat atque impellit, ut Cujus Nutu hic Codex in lucem editur, Ejusdem Nomini διαβοήτῳ *Tutelæque consecretur.*

Non me latet, conscribentibus in more semper fuisse positum, (necdum mos iste exolevit,) ut quibus suas aut fucrum vigilias nuncupant, eorum Laudes Laureásque certatim celebrent. Atqui tam ferax, & extra fucum, tam spatiosus, & extra metam hoc in loco se offert dicendi campus, (non nisi Libro Decimoquinto Annalium Mundi emetiendus, nedum circumscribendus unius Epistolæ sepimento,) ut de Tuis Andragathematis satius duxerim Tacere, (prout Salustius *de* Carthagine,*) quàm de iisdem pauca dicere. Nam recolenti mihi Heroas ab omni ævo celebratissimos, quos res lætæ & afflictissimæ de eximiè quidem Magnis fecêre Maximos, (* Androgeon, Perseum, Aristomenen, Bellerophontem, *aut quicquid uspiam apud Veteres insigni nimis erat Virtute præditum,) planè de nemine* τῶν ἀγαυῶν *vel fando contigit audivisse, qui paucioribus annis fecit tulítque plura, aut qui majori temporis compendio longævus abiit. Nemo Regum est, inquàm, post homines natos, (si de momentis rerum ac vicibus rectè calculi ponantur,) in cujus rebus buccinandis, & ad seros nepotes transmittendis, aut ægriùs olim laboravit Annalium Fides, aut annis porrò decurrentibus desudabit vehementiùs. Post homines natos idcirco occurrit nullus, cui Annales Universales, sive Sacri, sive Civiles, potiore quidem jure dicandi restant.*

Faxit Dominus Exercituum, cujus cœlesti gratuitaque rerum omnium οἰκονομίᾳ *Diadema Tuum Terrestre acceptum refers, ut tot periculis Te ereptum, tot subductum Tempestatibus, tot Naufragiis etiam in Portu*

tu plusquam humanitus expeditum, & in sereno tandem ac solido Majorum Solio collocatum, usque & usque apud Nos sospitet, MAJESTATEM *Tuam conservet, Subjectos protegat, Consilia dirigat, Incepta publica secundet, Résque privatas cùm incolumes tum florentes abunde præstet. Id quod precibus importunis à Summo Numine contendit*

MAJESTATIS *Tuæ*

Subditus & Sacellanus

obsequentissimus,

Thomas Pierce.

Editoris Præfatio ad Lectorem parænetica.

QUanti ad Bellum ſit momenti & ad Rempublicam Hiſtoria,(ſive
Sacram, ſive Civilem;) Quot quantique ſemper Viri Hujuſce
ſtudio incubuerint; Ad quàm ſublimem honoris apicem Hæc
incumbentes ſibi evexerit; Quinam Reges & Imperatores
Huic aſſiduè ſive ſcribendæ ſive legendæ navârint operam;
Quibus laudibus atque elogiis Hanc Parentem Sapientiæ, Prudentiæ Co-
mitem individuam, Rei politicæ Magiſtram, Providentiæ Divinæ Admi-
niſtram, Societatis humanæ Anchoram, Hanc προφῆτιν τῆς ἀληθείας, Hanc Phi-
loſophiæ quaſi Metropolin, *Diodorus* Ille *Siculus*, *Dionyſius Halicarnaſſe-
us*, *Alexander Severus* laudatiſſimus, *Conſtantinus Porphyrogenetus*, *Mar-
cus Antoninus* eruditiſſimus Imperatorum, Paparum omnium literatiſſi-
mus *Nicolaus* Quintus, aliique quà Veteres quà Moderni cohoneſtave-
rint; apud Scriptores penè innumeros videre licet, qui ex profeſſo hanc
provinciam ſuſceperunt adminiſtrandam. Quàm multis porrò paraſangis
Hiſtoria verè *Univerſalis* ſit reliquis ſingulis antehabenda, (qualem
Caſtellæ Rex ſæpe & miſerè exoptavit *Alphonſus* Decimus,) unus quidem,
ſed inſtar millium, longè digniſſimus eſt *Polybius*, qui omnium nomine l. 1. p. 4, 5.
exaudiatur. Hujus nimirum beneficio, Juvenes admodum conſeneſci- l. 3 p. 185.
mus; Senes facti de novo naſcimur; Domi manentes peregrinamur; Ta- ad p. 187.
centes loquimur; Alloquimur abſentes; Vitâ defuncti deinceps vivimus; l. 5. p. 378.
Mortui docemus; Aliorum Laboribus ſine labore noſtro perfruimur; l. 8. p. 514.
Promptuario rerum inæſtimabili gratìs & facilè locupletamur; Sapientiam *Vide Ro-*
Dei πολυποίκιλον ſtulti & ſimplices edocemur; Dei Cultum juxtà & Opera, *binſonum*
Hominum Geſta Inventáque ad ſeros poſteros tranſmittimus: Pacta in- *De origine*
ſuper atque Conventa, Promiſſa omnium ac Fœdera, quibus integre *Literarum* l. 2. p. 110.
ſervandis opus eſt fide indelibatâ, Hujus cuſtodiæ immortali fidiſſimæque
commendamus: In hoc denique Ærario (utì in pauca rem conferam)
omnium Diſciplinarum Theſauros, Veterúmque Monumenta, ſimul re-
condimus pretioſiſſima.

Non eſt noſtri Inſtituti, ut inter Noſtrum reliquóſque qui proſtant publicè Hiſtoricos quantum interſit expendamus; neque quantum Hic Noſter cæteris omnibus antecedat, qui rerum geſtarùm veritatem indè uſque ab Orbe condito, tam ex fonte Sacroſanctæ Scripturæ limpidiſſimo, quàm ex puteo Fabularum ſequiorum temporum impeditiſſimo, ſummâ quâ fieri poteſt fide ſummâque operâ eruentes, in apricum proferre anniſi ſunt. Illud ſaltem hîc liceat ſine cujuſquam invidia dicere: Tantum abeſt à fuco Lectoribus ſuis faciendo qui huic Primo Annalium Tomo præfixus eſt Titulus, ut Theologica, Philoſophica, Geographica, Chronologica, Rerum Pandectas æquè ac Hominum, in ſeſe paſſim complectens, plura longè præſtet quàm præ ſe præſtare ferat. Ex hoc Volumine perlecto tanquam è Cœlo deſpiciamus, non unius aut alterius, verùm uniuscujuſque Gentis, & incunabula, & infantiam, & præclarè aut perperàm deinde geſta, (quantum quidem ex oblivionis ignorantiæque tenebris erui poteſt,) ſub uno quaſi aſpectu poſita; nec ea confuſa permiſtáque, ſed ſuo quæque temporum quibus acta ſunt ordine, ſeriéque annorum, diſtincta ſimul & diſtributa. Omnes (inquam) rerum humanarum viciſſitudines, quaſi totidem accedentes recedentéſque marium æſtus; ut aliæ gentes emerſerint è tenebris & emicuerint, aliæ in profundum ſint demer-

ſæ,

ſæ, quæ ante annos haud ità multos in ſummis aquis volitaverant; maximè autem & præ cæteris, ut Eccleſiæ ſuæ Naviculam, in mediis undarum procellarúmque juxtà periculis, prudenter Deus gubernârit, ſartam tectam præſtiterit, atque per tot ſeculorum decurſus ad nos tranſmiſerit inconcuſſam; ex hoc Opere devorato rectéque concocto contemplemur. In hoc eodem Annalium Tomo, Sacræ paginæ Hiſtorica paraphraſticè exponuntur; Artium fontes & Diſciplinarum, à memoria hominum remotiſſimi & quaſi nubibus obducti, liquidò ſatis indigitantur; Regiones Moréſque Gentium, prout occurrunt, deſcribuntur; Nodi Hiſtorici nobiliores ſtrictim & breviter explicantur; Significata fabularum idolorúmque apud *Græcos* ità ſanè inveſtigantur, ut ubique ferè ſiparium, legentium oculis oppanſum, felici indagine ſubmoveatur.

In hujus autem Lucubrationis (multis in locis imminutæ) Editione adornanda, quicquid illud eſt muneris quod mihi tantùm-non divinitus, quippe à Rege clementiſſimo, Chriſto Domini, eſt demandatum, ad id pro viribus obeundum eò libentiùs memet accinxi, quò ſegniùs alii plerique de aliena ſobole ſuſcipienda vel navant operam, vel curam adhibent; toti ſcilicet in ſuis ipſorum fœtibus præchariſſimis deoſculandis, demulcendis, propalandiſque occupati. Quinimo Operis & Autoris nativa dignitas ſive præſtantia in non exiguum utriuſque conſervandi ſtudium me rapuit. In ambiguo videlicet apud animum tunc meum verſatum eſt, & etiamnum certè verſatur, ullúſne hactenus prodierit primorum Temporum Indagator, cujus aut major elucet πολυμάθεια, aut judicium acrius, aut ἀγχίνοια ſubtilior, aut ſtylus caſtior, magíſve ad guſtum *Latinæ* gentis accommodatus. Non minus ſtudii videtur Ille in congerendo adhibuiſſe, quàm & curæ in deligendo, & in digerendo prudentiæ. Viſne, Lector, ut *Robinſoni* quanti quanti rationem reddam tibi quantulamcunque? Inſignem illum in bonis literis quem ſanè magnis itineribus progreſſum fecit, Phrontiſterio Illi *Wykehamico* apud *Oxonienſes* celeberrimo acceptum tulit. Et pace tot illuſtrium virorum dixerim, Seminarium illud, omni præconio majus, præſtantium oppidò ingeniorum (ſi quod aliud) feraciſſimum, vix aut nè vix quidem dediſſe Authore noſtro præſtantiorem. Indè abiit Scholarcha Gymnaſii *Wintonienſis* celebratiſſimi celeberrimus; quod perinde ferè eſt ac ſi dixiſſem, *Vir in omni litterarum genere verſatiſſimus.* Nimirum ardua res eſt, & cui ſuppares ſunt pauciſſimi, Scholam ejuſmodi aperire, támque moribus quàm doctrinis alumnos ritè inſtituere. Quales quantíque, (Deus bone!) ex puris putis Ludimagiſtris, (poſt *Wainfletum Wolſæúm*que neminem attinet nominare,) in ſumma ſtatim Eccleſiæ Lumina, Regníque Columina, emicuerunt? Ut nemini mirum videri debeat, ſi apud maximos Imperatores, eóſque optimos, in maximo ſemper Præceptores honore fuerint. Nè alios nominem complures, Tantum *Marcus Antoninus* Magiſtris ſuis honoris detulit, ut imagines eorum aureas in larario haberet; ac ſepulchra eorum aditu, hoſtiis, floribus ſemper honoraret. *Cum Junio Ruſtico* (eorum uno) *conſilia omnia communicavit, privata & publica; cui etiam ante Præfectos prætorio ſemper oſculum dedit; quem & Conſulem iterum deſignavit; cui poſt obitum à Senatu ſtatuas etiam poſtulavit.* *Julius Capitolinus in ejus Vita.* Sacroſanctæ Theologiæ Profeſſor factus Hic Noſter, *CAROLI Primi* Sacellanus, Canonicus *Wellenſis, Gloceſtrenſis* Archidiaconus, tandémque omnibus propter fidem Regi præſtitam exutus, valde noluit Talentum ab Hero ſummo ſibi concreditum (quemadmodum Servus ille ἀχρεῖος) inutiliter ſudario involutum defodere; ſed quæ inceſſit ipſius animo proficiendi ſuis cupidinem, indè uſque ad obitum teſtatam fecit, ipſóque mortis in articulo mirum in modum obſignavit. Nihil turpius ducebat quàm grandiorem natu

ſenem,

ſenem, qui argumentum non habet aliud quo ſe diu vixiſſe probet, præter ætatem. Nihilque magis *ſuum* credidit, quàm cujus ſibi cum aliis conſortium eſſet. Quapropter, perquam lectiſſimo librorum penu ditatus, acri judicio magnóque præditus, ſtylo pollens planè limato, & ſiquis alius *Latiniſſimo*, (*Ciceronem* pariter & *Cæſarem* ubique ſuaviter redolenti,) corrogatis undecunque quæ ab Autoribus præſtantiſſimis ſparſim fuerant exarata, Vir ad Hiſtorias conſcribendas egregiè factus & comparatus, Hos *ANNALES* concinnavit in omne ævum duraturos; in hoc uno ſcribendi genere (ſi mei judicii res ſit) —πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων, & cui optimè Perduelles tantum opus aggrediendi fecerunt otium; planè ut *Ephorum Iſocrates injectâ manu à foro ſubduxit, utiliorem componendis monumentis Hiſtoriarum ratus.* Sed uberioribus ejus laudibus ſuperſedendum mihi exiſtimo, cujus *Annales* profectò optimam laudis materiam ſuppeditabunt, omníque invidiâ ſuperiorem. Poſſe Lectoribus perſuadere, ut Librum unum aut alterum maturè devorent digerántque, in compendium eſt laudare Volumen integrum. Seneca de Animi tranquill. c. 6.

Siquid uſpiam offenderis, amice Lector, aut uſquequaque non abſolutum in hoc *Annalium Tomo Primo*, aut ipſiuſmet Autoris ſupremâ manu non perpolitum, illud neutiquam imputabis alieni operis Procuratori; verùm Autoris literatiſſimi præpropero fato condonabis, reique ipſius difficultati. Quis eſt ille tam *Lynceüs*, támque præ cæteris [illegible], ut in tenebris ſæpe incedens non ſæpe titubet? Neque enim te latet, quàm ſit difficile, ejus Temporis quod *Varro* ἄδηλον, & ejus quod μυθικὸν appellavit, Hiſtoriam aliquam contexere, (exceptis ſolis quæ in Sacris habentur Literis;) aut ea tandem aperire, quæ in diutina hactenus obſcuritate latuerunt, reconditæ obſtruſæque Vetuſtatis caligine occultata. Neque profectò negari poteſt, magnam eſſe in hac parte literarum ſolitudinem; latiſſimos hîc illic jacére campos, non eos quidem omnino ſteriles, verùm incultos propemodum, loliíque duntaxat feraces ſceleratiſſimi; ut meſſis indè perexiguæ ſpes ſit nobis demetendæ. Satìs interim *ROBINSONO* in laudem cedit, ubi de vero nihil conſtat, veroſimillima tradidiſſe; & τὸ γνωστὸν rerum priſcarum in unam Synopſin redegiſſe; quicquid denique à quoquam præſtari potuit, præſtitiſſe.

Nè quem verò Hiſtoricorum in his *Annalibus* componendis videatur tibi (Lector) compilâſſe Hic Noſter, néve cujuſquam tibicine quaſi ſuppoſito indiguiſſe, en tibi Syllabus Autorum, cùm veterum tum recentiorum, quorum aut Dogmata ventilantur, aut Dicta ad obruſſam Antiquitatis exiguntur, (& corriguntur adamuſſim limâ criticâ,) aut inter ſe Diſſidia & diſcrepantiæ penſitantur, aut à quorum ſententia quoquo modo diſceditur, aut qui Erroris qualiſcunque in his *Annalibus* arguuntur.

Ca-

SYNOPSIS

Rerum præcipuarum quæ in his Annalibus vel expositæ sunt uberiùs, vel aliquo pacto ventilatæ, aut revocatæ ad perpendiculum.

LIB. I.

DEUM esse, adversus Atheos, § 1, &c. De Sacra Triade mysterium, § 6. Mundum æternum non fuisse, sed ex nihilo factum, § 8. Terram & Aquam primo die exstitisse, Cœlum non item, § 9. Natura Terræ, simul & Aquæ, § 10. Ex his reliqua, non ex nihilo producta, § 11. Spiritum Sanctum aquis incubuisse, § 12. Terram & Aquam Principia rerum cæterarum, Philosophos aliquot statuisse, § 13. Prima Lux quo vehiculo sit usa, § 14. Aëris atque Ignis, & Cœli insuper natura, § 15, &c. Aquæ fluviales & marinæ, § 19. Meteora generatim, præcipuè verò Cometa, § 20, &c. Non suspendi supra cœlos Aquam, § 23. Non secundo, sed tertio die, sejunctam fuisse ab Aquis Terram, § 24. Maris natura, Aquarúmque aliarum, § 25, &c. De Mistis corporibus, Fossilibus, atque Plantis, § 27, &c. De Terræ-motu, § 33. Angeli boni malique, § 34, &c. Quæ sit ex astris Divinatio, § 38. Stellarum qualis natura sit, § 39. Quâ anni tempestate prodierit Mundus, § 40. De aquaticis, aëreis atque terrenis Animalibus, § 41, &c. De Homine præsertim, § 46. Locus Paradisi indagatus, § 47. Hominis Dominium in alias res, § 50. Lingua non Scythica, sed Hebraica, primitiva, § 52. Mundum esse naturâ suâ immortalem, § 54. Adami peccatum & pœna, sed & spes à Christo, § 57. Vestium usus & abusus, § 58. Terra natalis Adami quæ, § 60. Quoto die sint lapsi Parentes primi, § 61. Jus Naturæ, § 62. Sabbatum instituitur, § 63. Nota Gentibus Naturæ humanæ depravatio, § 64. Prima hominum Domicilia & Victus, § 66, 67. Religio in Sacrificiis, § 68. De Ecclesia, § 72. Reipublicæ institutio prima, § 73, &c. Artium liberalium inventores, § 79. Joppa urbs malè ante Diluvium esse statuitur, § 81. Quisnam fuerit à Lamecho interfectus, § 82. Henochi Vaticinium, aliáque Apocrypha ejusmodi, § 83. Ubi Sepulchrum Adami fuerit, § 85. Noachus cur dictus, § 87. Arca ejus qualis, § 90. Vivacitas hominum in primo ævo, § 92. In Armenia Arcam resedisse, non in Caucaso, § 95, 96. De Diluvio Noachano testimonia Veterum, & signa, § 97.

LIB. II.

CArnibus vesci ante Diluvium non licebat, § 2, 3, 4. Ebrius Noachus & nudus derisores exsecratur, § 5. Turrem Babylonicam non esse constructam Diluvii metu alterius, § 6. In Senaare omnes mortales adfuisse, etiam Noachum, Semum, Japhetúmque, ibid. Turris Babylonicæ molitionem gentibus profanis fuisse notam, § 7. Ex filiis Noachi, quas quisque partes terrarum occupârit, § 8, 9, &c. Pelego jam nato Dispersionem gentium contigisse, § 10. Ægypti descriptio, ubi de incremento & belluis Nili, § 13. Unde tot in Ægypto Dynastiæ prodierint, § 15. Pyramides Ægypti quales, § 16. Scythiæ descriptio Scytharúmque, § 17. Amazonum origo, ibid. Idololatriæ fontes indagantur, § 18. Ægyptiorum veterum religio quæ, § 19. Literas non à Mose inventas primùm, § 20. Libros Mercurii Trismegisti non esse qui feruntur, § 21. Navium origo & utilitas, § 23. Causæ bruta animalia consecrandi in Ægypto, præter Isidem

& Osirin, § 24. *Sacrificiorum ritus, & Funerum*, § 25. *Mores* Ægyptiorum, *instituta, & leges*, § 28. Mesopotamiæ *descriptio &* Babyloniæ, § 29. Nimrodum & Ninum *eundem esse*, § 30. Amazones Africanæ Asiaticis *antiquiores*, § 32. *Urbs* Ninive *ubi sita*, § 33. *Descriptio* Assyriæ *atque* Assyriorum, § 34. Bactriæ *descriptio &* Bactrianorum, § 35. Semiramis *unde orta, & usque quò creverit*, ibid. *Humanæ vitæ contractio*, § 36. *Quantum inter se differant* Africanus & Josephus *utut ex eodem* Manethone *haurientes*, § 37. Babylon *urbs quanta & qualis*, § 38. Chaldæorum *artes, & doctrina de Principiis*, ibid. Belus Babyloniorum *quis*, § 39. *Eorum mores & religio*, ibid. *Exterioris* Libyæ Libyúmque *descriptio*, § 41. *Unde color* Æthiopum, § 42. Æthiopiæ *descriptio &* Æthiopum, ibid. & § 43. *Oracula unde primùm orta*, Dodonæum *præcipuè &* Ammonium, § 43. *Descriptio* Indiæ Indorúmque, *quibus* Semiramis *inhiabat*, § 44. *Ejus fuga & mors cujusmodi fuerint*, § 45. *Imperii* Assyriaci *duratio ex* Trogo *petenda, non* Africano *aut* Herodoto, § 46.

LIB. III.

QVoto patris anno sit natus Abrahamus, § 3. *Exemplum* Abrahami *dissimulantis uxorem periculosum*, § 4. & 21. *Quinam ii reges quatuor fuerint* (Gen. 14.) *qui* Pentapolin *sunt depopulati*, § 8. *Qui olim Sacerdotes ante Legem* Mosaicam, § 9. *Quis fuerit* Melchizedecus, *Spiritúsne, an* Semus, *an homo* Canaanæus, § 10. *De Decimarum jure ante* Mosem, *& apud* Christianos, § 11. *Colloquium Dei cum* Abrahamo, § 12. Abrahami *post Diluvium primi Polygamia*, § 13. Arius *frater* Ninyæ, *idémque filius, quis & qualis*, § 14. *Circumcisionis fœdus & sacramentum quale*, § 15. *Impositio nominum propriorum die octavo*, § 16. *Colloquium Dei aliud cum* Abrahamo *de filio è* Sara, *atque excidio* Sodonæorum, § 17. *Uxor* Loti *ut sit mutata in columnam salis*, § 18. *De lacu* Asphaltite, *seu mari Mortuo*, § 19. Moabus & Ammon Loto *incestu filiarum nati*, § 20. Isaaco *nato, ejicitur* Ismaël, § 22. *Fœdus* Abrahami *cum* Abimelecho *initum* (§ 23.) *sequitur* Isaaci *immolationis descriptio*, § 24. *Typus* Christi Isaacus *in sacrificio, & in matrimonio*, ibid. & § 30. Cretæ *descriptio &* Cretensium, § 25. Idæi Dactyli & Curetes *qui fuerint*, ibid. Thebarum Ægyptiarum *magnificentia, &* Osymandyæ *sepulchrum*, § 26. Myridis *lacus prope* Memphin *memorabilis*, § 27. *Magni* Sesostris Ægyptiaci *educatio singularis & victoriæ*, § 28. *Ratio luctûs funebris & sepulturæ, ex occasione* Saræ *mortuæ & sepultæ*, § 29. *Jurandi ratio & ritus varii, ex occasione juramenti quo servum suum* Eliezerum *obstringebat* Abrahamus, § 30. Isaaci *nuptiæ cum* Rebecca, ibid. Cetura *quæ, & quando nupta* Abrahamo, § 31. Sesostris *redit in* Ægyptum, *operáque edit magnifica*, § 32. Junonis *atque* Neptuni *de* Argolide *contentio quid sibi velit*, § 33. Semus *moritur*: Rebecca *tandem parit geminos*, § 34. *Moritur denique* Abrahamus, *à Scriptoribus etiam profanis celebratus*, § 35.

LIB. IV.

HEbræi *ab* Hebero *dicti, non ab* Habar, transitu, § 1. Esavus *jus suum rufo jure permutat*, § 2. Isaacus Gerarem *se confert, postea* Beersheban, § 3. Sesostris *moritur cæcus, in cujus filio cæcitatis curatio mira*, § 4. Phoroneüs Argis, Leucippus Ægialeæ *regnat*, § 5, 6. Esavus *unà duas uxores ducit*, § 7. *De* Ogyge *multa*, § 8. Jacobus Esavo *benedictionem præripit, à cujus odio fugit in* Mesopotamiam, § 10. Ogyges *cum regno diluvio perit*, § 11. Jacobi *somnium & scala quid significent*, § 12. *Votum ejus, & indè quæstio, an res per se bonas ac debitas, an etiam additâ conditione, vovere liceat*, ibid. Jacobus *sororem utramque ducit, ideóque culpâ non vacat*, § 13. Car Megaridis *rex*, Apis Argivorum, § 14. *Teraphaos* Labani *cur sit* Rachel *suffurata*, § 15. Labanus *persequitur, sed fœdus init cum* Jacobo; *qui luctatus cum Angelo* Succoth *proficiscitur &* Sichemum, ibid. *Origo nummi & pecuniarum*, ibid. Dinâ *stupratâ, probrum ulciscuntur* Simeon & Levi *totius urbis excidio; quos ideo gravissimè* Jacobus *increpat, ac* Bethelem

Bethelem discedit, ubi voto se liberat, § 16. Rachele mortuâ, Rubenus se incestu polluit, § 17. Josephus à fratribus pro servo venditus, stupri oblati innocens accusatur: in carcerem conjectus exponit somnia in Ægypto, § 18. Ægyptiorum reges usque ad 18. Dynastiam, § 19. Isaaci mors, & Esavi progenies, § 20. Josephus somnia interpretatus ad summum honorem subvectus est, § 21. Argus rex Argolidis, quæ describitur, § 22. Pelasgus regnat in Arcadia, quæ describitur, § 23. Josephi fratrúmque res latè enarrantur, usque dum patrem accersit in Ægyptum, § 24. Jacobus cum familia in Gosene collocatur, § 25. Pecora, fundos, ac se dant Ægyptii, quibus emant frumentum, § 26. Jacobus æger de sepultura cavet: illo mortuo, Josepho fratres supplicant, vindictam deprecaturi, § 28. Thessalus migrat in Thessaliam, quæ describitur, § 29. Moritur Josephus, § 30. De Prometheo, Atlante, Mercurio, Lelege primo Laconum rege, agitur, § 31. De Jobo fusiùs, § 32. Io Argiva in Ægyptum devenit: Triptolemi comites Tarsum condunt, § 33. Oraculum Delphicum instituitur ex occasione memorabili, § 34. Ephraïmitæ quidam in Palæstinam prædabundi excurrunt, sed à Gathæis delentur omnes, § 35.

LIB. V.

Israëlitæ ab Ægyptiis dum vexantur, Moses nascitur, § 3. Achaiæ Magnæ Atticæque descriptio, § 4. De Cecrope, Athenarum rege primo, complusculа, ibid. Insulam Rhodum qui primi ferè incoluerint, § 5. De Syria, Tyro, & Sidone, Syrísque diis, § 6. Moses ex aula ad suos transit populares, &c. § 7. Oenotri & Peucetii coloniæ in Ausoniam (de qua fusiùs) deductæ, § 9. Diluvium sub Deucalione, § 10. Busiris in Ægypto quis, § 11. Cantilena Linus, ibid. Mosi Deus in rubo conspicitur, &c. § 13, 14. Magicæ artis autores, § 15. Post 10 plagas, vi magis quàm veniâ emittuntur Hebræi ex Ægypto, § 16. Paschatis & Azymorum festa describuntur, § 17. Erythræum unde sit mare dictum, § 19. Suos versus Hebræis fuisse; at Mosis Epinicion sine miraculo, contra Jo. Nierembergium, § 20. Arabiarum descriptio, § 21. Nullum illic esse Phœnicem, nec insulas tres à Diodoro celebratas, ibid. Mannæ ratio & significatio, § 22. Amalecitæ à Josua, levante manus Mose, superantur, § 23. Jethro Mosen convenit, consulit, filiúmque Hobabum illi comitem relinquit, § 24. De Fœdere Dei cum Israëlitis, & Lege triplici, § 25, 26, 27. In summum montem ad Deum ascendit Moses, &c. § 28. Iratus Legum tabulas frangit, Aaronem increpat, cædit populum; sed & Dei vindictam deprecatur, § 29. Audit vidétque Deum; Legem de integro moralem accipit, ut & ceremonialem, de Tabernaculo, & in eo de Arca sacra, aliísque plurimis, § 30. Post loca sacra, (§ 31.) Sacerdotes instituuntur, § 32. & Levitæ, § 33. Multa Levitis cum Sacerdotibus ipsóque Pontifice conveniebant, § 34. De iis quæ Levitis datæ sunt & Sacerdotibus, § 35. Nazaræi sacri, non sacrifici, ibid. De sacrificiis omnigenis, § 36. De Donariis, § 37. Purificationibus, § 38. Temporibus sacris, § 39. Institutis 13 extra ordinem, § 40. Præmia legibus pœnæque adduntur, § 41. Tubæ factæ sunt omnium primæ, § 42. Synedrii constitutio, § 43. Oratio Josuæ populum erigentis, § 45. Corachi, &c. conspiratio, convitia, pœna, § 46. De Agenore in Phœnicia, quæ describitur, § 47. De Dardano, Jasione, Teucro, Cabiris, & Magnis diis, ibid. Diffisi Deo Moses & Aaron probibentur Canaanæâ, § 48. Serpentibus exitiosis æneus serpens medicina, § 49. Autore Balaamo ad scortandum & idola pelliciuntur Israëlitæ, § 52. De morte, sepultura, & Libris Mosaïcis quot fuerint, § 56, 57. Quo tempore & loco scriptus Liber Genesis, § 57. Ea quæ scripsit unde Moses didicerit, § 58. Utrùm incendio perierint Libri Mosis, ab Esdra post Reditum renovati, ibid. Qui Scriptores apud Ethnicos de Mose meminerint, § 59.

LIB. VI.

LIB. VI.

JOsua mittit Hierichuntem exploratores, quos Rahaba caupona mentiendo tuetur: cujus mendacium non absolvitur, utut fides celebratur, § 1. Justéne peccante uno, alii participes pœnarum fiant; quemadmodum Israëlitæ pro Achanis sacrilegio, § 4. An obligârit juramentum Gibeoniis datum, § 6. Stante Sole profligantur Amoræi, § 7. Jabinus etiam victus Hazoris rex, § 8. Debellatum ferè in Canaanæa, § 10. Danai filiæ 50 sponsos totidem conficiunt, § 11. Tribus Transjordanæ emeritæ domum remittuntur, § 13. Josua fato jam proximus commendat populo Religionem, § 14. Columnæ Canaanæorum in Africam à Josua fugatorum fictæ, § 15. Libri Josuæ quis Autor, ibid. Cadmus in Bœotia, quæ describitur, § 17. An primæ apud Græcos literæ, ibid. Post Josuam, ex oraculi responso Judæi praeunt, capiunt Adonibezecum, § 18. Spartanorum rex Amyclas amittit filium Hyacinthum; cujus fabula enucleatur, § 19. Socordiam Israëlitarum Propheta missus arguit, § 20. Eosdem à Cusane subactos vindicat Othoniel, § 22. Penei prosapia; in quibus Lapithæ, Centauri, & Cyrene Aristæi mater, § 23. Ceres & Dionysius in Attica, ubi cæsus Icarius à temulentis, quibus ipse vinum dederat, § 24. Triptolemi historia, Agriculturæ parentis apud Græcos, ibid. Labdacus rex Cadmeæ, Pandion Athenarum. Buphonia ut primùm Athenis instituta, § 25. Nemine apud Israëlitas regente, Micha sibi deos statuit Teraphæos, quos Danitæ ad cultum auferunt, § 26. Benjaminitæ, in urbe Gibea mulierem stupro enecantes, à reliquis tribubus ad internecionem ferè delentur, § 27, 28. Arcadia populi & coloniarum feracissima, § 29.

LIB. VII.

EHud Israëlitas, cæso Eglone, liberat servitute, § 1. Pygmalion in Cypro statuam deperit. Tantalus rex Phrygiæ, Lamedon Ægialeæ, Ephyræ Sisyphus, § 2. Phryxo noverca insidiatur, § 3. Ganymedes ob formam raptus, § 4. Midas rex Phrygiæ. Bacchus Thebanus peregrinatur, § 5. Athamas & Ino liberos necant, § 6. Cinyras habet pro dea meretricem, pro meretrice filiam, § 7. Pentheüs à Bacchis laceratur, § 8. Summi apud Israëlitas sacerdotes usque ad Helin, § 9. Erechtheüs filiam immolat, § 10. Salmoneüs impius fulmine ictus. Glaucus ab equis discerptus est, § 11. Otus & Ephialtes se invicem conficiunt, § 12. Amphion & Zethus Thebas occupant, § 13. Cëyx & ejus uxor superbiâ pereunt, § 14. Acrisius Danaën cum filio in mare præcipitat, Dictys excipit, § 15. Bacchus Argis prohibitus, § 16. Oenomaüs cautelâ, Leucippus fraude suâ perit, § 17. Janus Saturnum in regni partem admittit, § 19. Bellerophon apud Prœtum exsulat, § 20. Perseüs ad Gorgonas amandatus Medusæ caput amputat, § 21. Bellerophon pulchritudinis, Tantalus scelerum pœnas dat, § 22, 23. Bœotus & Æolus in hospitam impii. Perseüs avum inscius occîdit, § 24. Amphion & Niobe infeliciter felices, § 25. Melampus, augurio clarus, Prœtides sanat, quo regni partes lucratur duas, § 26. Ixion omnium ingratissimus, ibid. Israëlitas in impietatem prolapsos, à Jabino castigatos longâ servitute, Debora & Baracus vindicant, Siserâ cæso à Jaële, § 27. Mileti filium filia deperit, § 28. Rhadamanthus Minoïs frater judiciis præficitur, ibid. Oedipus à natali expositius. Laius, Orpheüs & Thamyras, pæderastiâ insanientes, § 29. Euenus doloris impatiens se dat præcipitem. Cephalus uxorem pro fera tollit, § 30. Chrysippus formâ suâ perit, § 31. Pelopis sceptrum (non regnum) ad posteros transiit, ibid. Æsculapii plures, quorum præcipuus expositius. Oedipus patrem ignarus interimit, § 32. Dædalus Athenis statuarius celebris Talum occîdit per invidiam; Thebis Sphingem sustulit, matrisque suæ conjugio donatus est, § 33. Amphitryo ducit Alcmænam. Hercules nascitur, § 34. Amazonum gesta nonnulla. Æacus rex Myrmidonum optimus omnium ætate suâ, § 35.

LIB. VIII.

LIB. VIII.

Gideon, victis Midianitis, regnum oblatum respuit, § 1. & 2. Agitur in transitu de Vigiliis apud Veteres, ibid. Sicilia describitur, in câque miranda multa, § 4. Tityi fabula quid velit, & unde nata, § 5. Ægeûs consulit oraculum quá filios arte procrearet, ibid. A Minoë Rhadamanthus ex Creta amandatur, § 6. Præceptor Linus ab Hercule interimitur, § 7. Fauni conjux Fatua, mirè casta, in deam abiit, § 8. Leo ab Hercule interfectus; Thespiadæ geniti; Ergini copiæ profligatæ, § 9. Evander in Latium coloniam ducit ex Arcadia, § 10. Jasone duce, Colchos navigant Argonautæ: Aureum vellus ad Peliam, Iolei regem Thessalicum, deferunt; sed &, artibus Medeæ, mortem, § 11. Aliter Diodorus res narrat Argonauticas; inque iis tractandis à Jos. Scaligero chronologicè erratur, § 12. & 13. Pelasgi exsulant Arcadiá propter decimas malè diis redditas, § 14. Tyrrheni unde sic dicti, § 15. Aper Calydonius quid significet, § 16. Atalanta à patre exposita, ab ursa enutritur; victrix vincitur, castâque mœchatur, § 17. Alcathoi pietas inhumana, ibid. Ex Phocide (quæ describitur) Phocus rediens à fratre Peleo trucidatur, § 18. Egregiè castus Peleûs de stupro appellatur, § 19. Medea Jasoni suo supplicium maximum & sibi infert, § 20. Hercules furit, & resipiscit, ibid. Androgeos meritis suis maximis perit, § 21. Sed tanti sceleris vindictam Minos postulat, & exsequitur; ibid. Minotaurus quid velit, ibid. Labores 12 Herculei sub Eurystheo enarrantur, § 22, 28, 35, 37, 38. De Theseo latè agitur, de Jasone obiter & Medea, § 23. Ex jugo Cretensi suos liberat, atque Ariadnen Minois ducit, § 24. Ægeo mortuo præ nimia credulitate, solutisque Androgeo pœnis, Theseûs Athenis regnat; sed & regnum deponens in populum confert, ibid. In Thraciam (quæ describitur) profectus Hercules, Diomedem equabus suis vorandum dedit, § 25. Theseûs cum Pirithöo Centauros cædit, § 26. Minos Dædalum persequitur in cædem suam. Alia etiam de utrisque, § 27. Amazones profligatæ à Græcis, Scythis nubunt, § 29. Atreûs & Thyestes fratres inimicissimi, § 30. Ægisthus expositus à capra nutritur, ibid. Qualis fuerit Musæus, § 31. Regina Amazonum à Theseo vincitur, § 32. Mortuo Gideone, filios ejus 70, Jothamo unico excepto, occîdit spurius Abimelechus, § 33. Jothami Apologus ad Sichemitas primus omnium unà & optimus, ibid. Æsculapii ἀποθέωσις, non obstante ἀχρονισμῷ, § 34. Abimelechus & Sichemitæ sibi invicem insidiantur, mortémque afferunt, § 36. Hercules Megaram suam dimittit, Iolen ambit; iterum furens amicum enecat; servum se tradit Omphalæ; ad se rediens injurias plusculas ulciscitur; Deianiram ducit, Iolen superinducit; unde morbus, mors, & ἀποθέωσις, § 39. Bellum Eurysthei cum Heraclidis, & Eteoclis cum Polynice, § 40.

LIB. IX.

Jairus filiorum 30 pater, § 1. Agamedes & Trophonius in malo fratres & in pœna, § 2. Bellum Thebanum alterum, § 3. Res Heraclidarum sub Hyllo duce, § 4. Helenæ proci nuptiæque, § 5. De Proteo agitur, & Rhampliniti ærario, furisque mercede ingeniosissimi, § 6. Alcmæon impiè in patrem pius, § 7. Ab uxore nova proditus à priore trucidatur, ibid. Paris, à patre expositus, in patriæ cladem servatur, § 8. Venerem præfert, Helenámque suffuratur: indèque Trojanis illatum bellum, ibid. Thestoris filia sororem deperit, ibid. Atreûs pœnam quam Thyesti paravit luit, § 9. Græcorum dux Agamemnon paret vati, sed & eludit, § 10. Philoctetes privatam publicæ rei injuriam condonat, ibid. Telephus, nisi eádem quá ictus hastá, sanari nequit, ibid. Laodamia vel mortuum deperit, ibid. Ulysses Palamedem impiè prodit ad necem, § 11. Israëlitis in idolomaniam relapsis, sed & agentibus pœnitentiam, succurrit Jephta; de cujus voto (& victoria) latè agitur, § 12. An Jephtæ filia mactata, quæritur, ibid. De Ammonitis victoriá partá, invidi Ephraimitæ cæduntur plurimi, § 13. Achilles vitiatus militiam detrectat, § 14. Ibzan Judex Israëliticus, § 15. Paris provocat

Menelaüm

Menelaüm ad certamen singulare. Patroclo interfecto, suis Achilles opem fert, § 16. Hectore sublato, Priamus bellum instaurat. Achilles victor occumbit; de cujus armis immane quantum certatur, § 17. Palladii raptum Trojæ sequitur conflagratio. Equus Trojanus quid significet, § 18. Æneæ fuga. Partitio spoliorum, § 19. Dissidium inter victores. Nauplius injurias Palamedis sui ulciscitur, § 20. Euthymus de Dæmone triumphum agit, de Calchante Mopsus vates, § 21. Victoriæ fructus amarissimi, § 22. Idomeneus, instar Jephtæ, filium vovet immolátque. Æneæ bella & victoriæ, § 23. Orestes patrem maternâ cæde ulciscitur, § 25. Ulysses domum redit, ad se Orestes, ibid. Ulysses à filio cæsus, stupri eum Circe supplicium dat, § 27. Samson, cælitus designatus in levamen Hebræorum, uxorem petit è Palæstinis. Leonem conficit. Ænigma ejus quid velit. Proditus ab uxore, in Palæstinos animadvertit, idque mandibulæ asininæ ministerio, unde & siti satisfacit, § 28. Gazitis in terrorem unus universis, § 30. Quantum valeat superstitio, in Autesione & Oreste videre est, § 29, 31. Dalilæ laqueis tenetur Samson. Pœnas luit lasciviæ votique violati. Sed & morte suâ mortem profanis infert, § 32. Quomodo Christi typus fuerit, ibid.

LIB. X.

Ascanio non filius, sed frater Sylvius suffectus est, § 1. Æpytus sacrilegii pœnas luit, § 2. Heraclidarum reditus in Peloponnesum, § 3. Oxylus Elidem certamine singulari adeptus est, § 4. Cur reditus Heraclidarum in hos annos conjiciatur, ibid. Samuel ut cælitus sit Hannâ natus, § 5. Xanthus & Melampus singulari certamine de regno dimicant, § 6. Sicyoniis imperant Sacerdotes, ibid. Minyarum uxores maritorum salvatrices, § 7. Pelasgorum ingratitudo pœnas luit, ibid. Hophni & Phineas ut sacerdotio abutuntur; de quibus monet Helin anonymus Propheta; mox & Samuel ephebus adhuc arguit eum indulgentiæ, § 8. Palæstinorum res prosperæ sibi cedunt in supplicium, § 10. Arca Dei reddita, Hebræis curiosis perniciem affert, ibid. Temenus à filiis regnandi causâ conficitur, § 11. Læas Æpyto nepoti sponte regnum restituit, § 12. Charidemus regno se abdicat, ibid. An Smendes autor fuerit Pyramidum Ægyptiarum, § 13. Agis Spartæ quot annis præfuerit, § 14. Soüs abstinentiæ & fraudis nomine clarissimus, § 15. Israelitis resipiscentibus succurrit Deus, § 16. Palæstini cælitus profligantur. Samuel dein totus in Judicis munere obeundo, ibid. Sed ætate ingravescente, in partem officii admittit filios, ibid. Hebræis regem poscentibus irascitur Deus, indèque ut votorum sint compotes constituit, § 17. Saulum inungit Samuel, osculatur inunctum, eique ventura vaticinatur, ibid. Saulus Rex publicè quasi invitus renunciatur, ibid. Ammonitas superando liberat Jabeshenses, § 18. Secundâ vice Samuel inungit Saulum, gravissimâque oratione Deum vindicat & seipsum coram populo pervicace, § 19. Codri pietas in patriam terrori Peloponnesiis, § 20. Ab ejus liberis Ionia primùm denominatur, quæ describitur, § 21. Saulo impiè holocaustum offerenti Samuel graviter succenset, § 23. Unus Jonathan Palæstinos sustinet omnes sternitque; persequitur Saulus, edicti autor multifariàm perniciosi, ibid. Contra Amalecitas bellum geritur internecinum. Saulus regno abdicatur ob clementiam intempestivam, § 24. Samuel adit Jessaium, novum regem quæsiturus, § 25. Davidis prosapia. Ab ovili in aulam evocatur. Ob Goliathum à se victum, fratrem habet infensum, non item & Jonathanem, § 26. Invidia Sauli inextinguibilis, ejusque effectus admirandi, § 27. Nabalis protervià exardescens, Abigailis prudentiâ placatur David, § 28. Proditus iterum à Ziphæis, Saulum non pugnando vincit. Ad Achishum confugiens, Deo non consulto, mendaciis se tueri cogitur, § 29. A Deo derelictus, Saulus consulit Diabolum, § 30. David profundo quasi immersus emergit clarior, § 31. In monte Gilboa profligatus, mortem sibi consciscit Saulus. Jabeshensium gratitudo Sauli cadaveri parentantium, § 32. Quot annis regnaverit, non est temere definiendum, ibid.

LIB. XI.

DAvid Judæis, Isbosethus Israëlitis *rex præficitur*, § 1. & 2. Abnerus *regem à se creatum non ferens, deficit ad* Davidem, § 3. *Perfidè transfossus à* Joabo, à Davide *lugetur*, ibid. Isbosethum *qui perimunt multantur morte*, § 4. David *tertiò unctus est rex totius populi* Hebraici, ibid. *Ejus amicitiam* Hiramus *ambit*, ibid. Palæstinos *aggressores profligat* David, *Deique cultum de integro instituit, sed non ex Dei instituto; cujus negligentiæ dat pœnas* Uzza, § 5. *Arca deducitur in* Davidis *civitatem; quem uxor* Michal *suo damno irridet*, § 6. *Præmium Templi vel designati præmittitur*, § 7. *In gratitudinis testimonium hostes Dei evertit* David, § 8. Jonathanis *posteritati gratabundum se exhibet; ut & regi* Ammonitarum, *qui vicissim ingratissimi funditus profligantur*, § 10. David, *præ nimia felicitate infelix, alienam cupit, constuprat, stuprum tegit homicidio*, § 11. *Fabulâ* Nathanis *explicatâ resipiscit*, § 12. *Ejus liberi & uxores*, § 14. Amnon Thamaram *deperit, oditque*, ibid. *Indè occisus ab* Absalomo, *qui post exsilium triennale revocatur* Hierosolymas, § 15. *Post biennium in aulam redit, & patris regnum malis artibus aucupatur*, § 16. *Consiliis utitur* Achitophelis, ibid. Zibæ *fraus*, Shimeii *furor*, Hushaii *fides versus* Davidem, § 17. Achitophelis *consilio pessimo* Hushaius *optimè adversatur*, Davidique *prodit omnia*, § 18. Absalomus *cum suis fugatus perit*. Cushi & Ahimaasus *victoriæ nuncii*. Davidem *afflictissimum* Joabus *recreat minitabundus*, § 19. *Amnestiâ intercedente*, David *redit* Hierosolymas; Shimeio *ignoscit*; Mephibosetho *injurius*, Barzillai *filium summâ gratiâ prosequitur*, § 20. Shebæ *conjurationi medetur prudentia muliebris*, § 21. Joabus Amasæ *perfodit latus impunè*, ibid. *Vindicta de* Sauli *liberis Deum placat &* Gibeonitas: *indéque* Palæstini *sæpius victi*, § 22. *Tres duces* Davidici *fortitudinis stupendæ*, ibid. David, *rebus prosperis elatus nimiùm, jubet subditos numerari; indéque in populo pœnas luit*, § 24. *Templum curat ædificandum, Deique cultum stato modo celebrandum*, § 25. Adonias *regnum paternum avet*, Solomon *adipiscitur*, § 26. *Cygnea* Davidis *concio, seu cantilena*, ibid. *Mors ejusdem & sepultura*, § 27. Solomon Adoniam *ejúsque congerrones è medio tollit*, § 28. *Fœdus renovat cum* Hiramo; *cujus & gesta recensentur*, § 29. *Prudentiam impetrat à Deo singularem*, § 30. *Ejus primum specimen in vera matre investiganda*, § 31. *Templum & porticus cum supellectile describuntur*, § 32. *Templi encænia*. Solomonis *orationes ad Deum habitæ populúmque*, § 33. Mycerinus Ægypti *rex clementiæ nimiæ pœnas luit*, § 34. Solomonis *ædificia, & duplex classis*. *De vocabulo* Peru, *déque* Ophiro *regione, ubi sita, disputatur*, § 35. *De regina* Sabæ, & Solomonis *ex ea filio, aliísque ex historia* Æthiopica, § 36. *De rebus quibusdam Ethnicis*, § 37. Solomonis *anima an salva fuerit*, § 38. *Eo mortuo, dividitur regnum in* Judaicum & Israëliticum, § 39. *Propter scelera* Rehoboami Sesacus Ægyptius Judæos *superat diripítque*, § 40. *De* Sesaco *quæritur, quis fuerit, & quando*, § 41. *Ob nequitiam* Jeroboami, Abia *moritur non iniquus*, § 42. Abiamus, *memorabili oratione priùs habitâ*, Jeroboamo *frangit vires, & stragem edit post homines natos insignissimam*, § 43.

LIB. XII.

BAasha Jeroboamum *ulciscitur simul & imitatur*, § 1. Asa *patre melior* Arabes *cædit fugátque: qua de victoria* Azarias *opportunè concionatur*, § 2. Asa *cum suis omnibus Deo insigniter gratabundus; mox tamen mirè oblitus Dei*, *Ethnici* Benhadadi *implorat opem*, § 3. Jehu *ad* Baasham *ex parte Dei delegatus*, ibid. *Climax impietatis in* Israëliticis *regibus admiranda*, § 4. Jehosaphatus, Davidis *instar, pius & prosperus*, § 5. *Acriter* Elias Achabum *arguit*, ibid. *Viduæ filium resuscitat mor-*

tuum. Convincit Israëlitas, Jehovam unicum esse Deum. Ignem & aquas à Deo impetrat, § 6. Achabus de Benhadado duplicem obtinet victoriam; Syriæque regi parcit, in suam ipsius perniciem, § 7. In eandem sui ruinam Nabotho non parcit, ibid. Michaiæ minis non obstantibus, Achabo contra Syros auxiliatur rex Jehosaphatus, § 8. Cujus labis monitus per Prophetam, resipiscit; Deique res omnes procurat studiosiùs, ibid. Jejunio, orationibus concionèque præmissis, innumeros pessundat vel non pugnando, § 9. Classem adornat infaustissimè, propter profanum in societatem admissum, ibid. Elias in regem Achaziam ejúsque milites animadvertit, ibid. Elisha succedit ei prophetiæ hæres, & Thaumaturgus per omnia similis, § 10. Moabitis rebellibus bellum inferunt Joramus, Jehosaphatus, & Idumææ prorex; Elishâque prædicente, victoriam reportant non completam, § 11. Elisha viduam sine pecuniis locupletat: à Shunamitide hospitio accipitur; cui sterili à Deo procurat filium; quem postea mortuum ad vitam revocat, § 12. Eidem prænunciat septennem famem, aliáque atque alia miracula edit, ibid. Benhadadus præ metu panico Samariam desinit obsidere, ibid. Jehoramus sex fratres è medio tollit; indéque malis excruciatur quæ Elias ei prædixerat, § 13. Shunamitidis ab exsilio septenni reditus. Naamani morbus, & curatio, & conversio ad Deum. Gehazi avaritiæ pœnas luit, § 14. Elisha prænunciat Benhadadi mortem, sævitiámque Hazaëlis, § 15. Inungit Jehu regem Israëlitidis, qui Achabi familiam exscindit funditus, ibid. Regnum Judaicum arripit Athalia, § 16. Joashus infans, rex verus, mirè in regnum conservatus, ibid. Homerus quis, & unde, & quo tempore floruerit, § 17. Lycurgi pietas prædicanda, præ qua regnum contemptim habuit, § 18. Tyrii condunt Carthaginem, ibid. Jehoachazus Jehu filius patrizat nimiùm, § 19. Joashus piè incipit, desinit turpissimè, salvatoris sui filium crudeliter perdendo, ibid. Indè omnibus invisus, à suis servis trucidatur, ibid. Lycurgus, Spartam rediens, statum reip. convellit & refingit, § 20. Joasus Elisham reveretur moriturum, qui vel mortuus mortuum cogit reviviscere, § 21. Amazia, patris instar, ex bono pessimus evadit, § 22. Elatus victoriâ quam de Idumæis obtinuerat, à Joaso victus est, ibid. Lycurgus quibus artibus leges suas confirmaverit, iisque vitam dederit moriendo diuturnam, § 23. Caranus Macedoniæ primus imperat universæ, § 25. De Gordii bubulci filio Mida, Midæque filio Anchuro, déque Phidone potentissimo, digna notatu enarrantur, ibid.

LIB. XIII.

REX Uzzias optimè munus inchoant, absolvit pessimè, § 1. Amulii pecuniâ præstant regno Numitoris, § 2. Sub secundo Jeroboamo res Israëlitica præceps ruit, § 3. Anarchia ann. 11 in Israëlitide, ibid. De Homeri & Hesiodi ætate agitur & ingeniis, § 4. Virgines Spartanæ pudicitiam violatam nece redimunt voluntariâ, § 5. Olympiadum institutio, ibid. Regem Zachariam Shallumus enecat, Shallumum Menahemus, qui ex utero parentum infantes eruit, Assyriis ultro clientem se offert, § 6. Jonâ sepulto, sed nondum mortuo, exitiúmque denunciante Ninivitis, impii resipiscunt, & veniam impetrant, § 7. Uzzias pietate perversâ impius; cujus filius Jothamus patre sanior sanctiórque, § 8. Imperium Assyriacum quamdiu steterit, § 9. Arbacis conjuratio contra Sardanapalum, ibid. Romulus & Remus ablatum Numitori restituunt regnum, § 10. Archontes Athenis decennales & annui. In filiam sævus Hippomenes perit, ibid. Quibus artibus creverit res Romana, § 11. Raptarum viri profligantur tam armis quàm elementiâ, ibid. Ansam bello præbet Olympiorum præfectura, § 12. Arbaces in Mediam imperium transfert. Romani & Sabini ex æquo imperant, ibid. Pekâ & Rezine conspirantibus, Jothamus moritur. Cujus filius Achazus, ipso pejor Jeroboamo, à variis hostibus vexatur; magno emit servitium; indiésque miserior in pejus proficit, § 13. Origo belli Messenici cum Spartanis invidia. Confœderatio Spartanorum notatu digna, § 14. Occiso Pekâ, Hoshea regnat, § 15. Messenii ut vincant, jubentur ab oraculo regiam virginem immolare diis inferis, § 16. Israëlitidem recipit in deditionem Salmanaser, § 17. Propter filiæ suæ cædem, rex eligitur Aristodemus, § 18. Achazi pessimi filius optimus Hezechias, § 19. Epistola Hezechiæ ad Israëlitas exhortativa, ibid. Ephori Spartæ instituuntur, volente id maximè ipso rege Theopompo, § 20. De Æthiope Sabacone Herodotus & Plutarchus

chus *mira narrant*, & *ἀνόσιον*, ibid. Samaria *expugnatur* à Salmanasare, § 21. & 23. Messenii *fugant* Lacedæmonios, § 22. *De loco disputatur quò ab Assyriis exsularent* Israëlitæ, § 23. Messeniorum *πανωλεθρία*, *cui prodigia præluserunt*, § 24. Lacedæmonii & Argivi 300 *utrinque viris fortunam belli permittunt frustrà*, ibid. Hezechias Sennacheribum *absentem rejicit*; *agnoscit præsentem*, & *muneribus demeretur*, § 25. Romuli *mors* & *ἀποθέωσις*, *quam* Proculi *figmento acceptum fert*, § 26. *Ægrotat* Hezechias, & *per miraculum convalescit*. Rabshake *blasphemante*, Esaias *regi dat animos*, § 27. *Cur* Sennacheribus *à filiis suis occisus sit*, ibid. Hezechiæ *ostentatio*, *sed & sera resipiscentia*, § 28. Numa *regnum* Romanum *invitus tandem in se recepit*, § 29. Deioces *quibus artibus regnum* Mediæ *obtinuerit*, ibid. Numa *legibus moribúsque* Romam *condit ex integro*; *annum corrigit*; *creat flamines*, *deósque*, Vestales *virgines*, *feciales*; *omnésque incitat ad exercendam agriculturam*, § 30. *Multæ sub hoc tempus conduntur urbes à coloniis* Græcanicis, § 31. *Datâ optione*, Miscellus *sanitatem*, Archias *opes eligit*, ibid. Polydorus, Spartanorum *rex omnium optimus*, à Polemarcho *interimitur*, ibid. Candaules *ostentans uxoris nuditatem*, à Gyge *ideo trucidatur*, § 32. *Moritur* Hezechias. Esaias *quis*, *quid scripserit*, & *quando*, § 33. Simeonidæ *terminos suos dilatant*, ibid.

LIB. XIV.

MAnasses *pii patris filius impius*, § 1. Aristomenes, *regnum meritus*, à Messeniis *oblatum respuit*, & *duplici prælio* Spartanos *superat*, § 2. Tyrtæus, *utut luscus*, *insanus*, *claudus*, & *extraneus*, Spartanorum *fit imperator*, ibid. Spartanorum *victoria de* Messeniis *constuprata*, ibid. *Religio mixta* Samaritanorum, § 3. Athenienses *monarchiæ tædet*, § 4. *Sub jugo* Assyriorum Manasses *proficit*, ibid. Aristomenes *bis captus*, *bis hostium manibus mirè eluctatur*, § 5. Psammitichus *occupat* Ægyptum Græcorum *ope*, § 6. Numa *regum felicissimus*, ibid. Terpander *Musicus* & *Poeta admirabilis*, § 7. Messeniis *tandem profligatis*, Aristomenes *cum suis viam sibi faciunt in* Arcadiam, *ubi altera* Aristocratis *proditio proditur*, § 8. Archilochus & Alcman *Poetæ optimi pessimique*, § 9. *Per fratres trigeminos bellum mittitur in compendium*. Horatius *victor raptus in judicium*. Metius *fædifragus quadrigis laceratur*, § 10. Messenii *denuo rebelles exsulant*. *Tertium* Sabinorum *cum* Tullo *prælium*, § 11. Cypselus, *mirè ab incunabulis servatus*, Corinthiis *imperat*, § 12. Pisander *vivens putavit se mortuum*, § 13. Amon Manasse *patre pejor*, *cujus filius* Josias *bonorum optimus ultimúsque*, § 14. Tullo *fulmine flagranti succedit* Ancus Martius, *bellúmque* Latinis *injuriæ infert*, § 15. *De reditu* Judæorum *disputatur*, *déque aliis quæ in* Judithæ *narrantur Libro*. *Succedente* Phraortæ Cyaxare, Scythæ *in* Asia *dominantur*, § 16. *De Poeta* Stesichoro *narrantur mira*. *Nil de* Mimnermo *quod non vulgare*, § 18. Tarquinius *advena quibus artibus* Romanus *fieret*, § 19. Periander *ex miti quomodo factus sit crudelis*. *Perperàm numeratus inter* Græcorum *Sapientes*, § 20. *Ob necem uxoris*, *odio habitus est æterno à filio suo* Lycophrone, ibid. Arion *inter delphinas*, ibid. Jehovæ *minas*, *per* Huldam *Prophetidem*, Josiæ *pietas avertit idololatriam profligando*, § 21. Draconis *leges sanguinariæ*, § 22. *Quæ gentium antiquissima*, Phryges *an* Ægyptii, ibid. *Deo non consulto*, *neglectóque* Jeremiâ, Josias *perit*, & *cum eo spes omnis pietásque apud* Judæos, § 23. Aristonis Spartani *uxor formosissima*, & *turpissima*, ibid. Joakimo & Judæis *terribilia nunciat* Jeremias. Nabuchodonosorus *à patre missus ipsas capit* Hierosolymas, *regémque vinculis tenet*, *sed* Babylonem *non abducit*, § 24. Latini Romanis *se victos dedunt*, § 25. Cyrenæi *originem* Batto *debent*; Battus *suam demersæ* Phronimæ, ibid. Baruchus *in libro scribit quas* Jeremias *dictabat minas*, § 26. Halyattes *viribus* Thrasybulum *superat*, *sed arte superatus arctam init amicitiam*. *Septimus Sapientum quis fuerit*, *incertum*, § 27. Thales Phœnixne, *an* Milesius *fuit*, *controvertitur*, ibid. *Multa* Chilonis *acutè dicta*, ibid. Cyaxares & Nabuchodonosorus *viribus conjunctis evertunt* Niniven. *Quater hic captivos abduxit* Hierosolymis. Daniel Chaldæorum *instructus literis*, § 28. *Somnium regis enarrat simul & explicat*, § 29. *Oblatam* Babyloniæ *præfecturam recu-*

sat, ibid. *Pessimi* Joakimi Jechonias *par filius*, § 30. *Propter* Scythas *fugitivos inter* Medos Lydósque *bellum oritur: sed eclipsis Solaris pacem efficit*, § 31. Jechoniæ *in* Babylonem *deportato* Zedekias *suffectus est, cui denunciat* Jeremias *ann.* 70 *exsilium*, § 32. *Tam arte quàm Marte* Sabinos *superant* Romani, § 33. Solon *accersit* Epimenidem, *qui* Athenas *expiaret*. *Is* ἀγνώστῳ θεῷ *litat, de quo* S. Paulus Act. 17. 23. *celeberrimus propter somnum*, ibid. Hananias Jeremiæ *opponit se*. Zedekias Babylonem *proficiscitur*. *Prophetæ munus* Ezekiel *obit*, § 34. Alcæus Pittacum *dicteriis lacerat*. Sappho *tam nequam quàm ingeniosa*, § 35. Apries *felicium infelicissimus*. Solon *insaniam sapiens simulat*. *Imperium* Atheniense *invitus recipit*. *Archon electus, tyrannidem absolutam oblatam respuit*. *Leges condit pro arbitrio*, § 36. Anacharsidis *amicitia cum* Solone, *& apophthegmata*, § 37. *Magistratûs sui pertæsus* Solon, *ultro exsulat*. *Illo* Thales *sapientior, quòd conjugio abstinuisset*. Tellum Crœso *statuit beatiorem, & mortem vitæ præferendam*, § 38. Zedekias, Ægyptio *fretus, fidem* Babylonio *juratam violat*, § 39. Jeremias *principibus jussu regio illudit*, ibid. Hierosolymas, *tam fame quàm peste conflictantes, capit, diripit, incenditque* Babylonius; *qui nihilominus* Jeremiam *mirâ prosequitur reverentiâ*, § 40.

Elenchus

Elenchus ORATIONUM quæ in Annalibus passim occurrunt.

COLLOQUIA.

Jacobi

Errata sic corrige.

PAg. 114. l. ult. lege *domare*. p. 201. l. 1. lege *dixerit*. p. 252. l. 17. lege *exitio*. p. 309. l. 14. lege *esset*. p. 337. in Marg. lege *A. M.* 2515. p. 342. l. penult. lege *animus*. p. 354. l. ult. lege *δωροφάγον*. p. 410. l. 28. lege *eò*. p. 434. l. 39. lege *proficiscamur*. p. 463. l. 10. (à fine) lege *sternuntur*. p. 473. l. 23. lege *sanandos*. p. 502. l. 13. (à fine) lege *stuprum*. p. 503. l. 12. lege *censeat*. p. 545. l. 1. in Marg. lege *A. M.* 2882. p. 599. l. 29. lege *collocuturus*. p. 687. in Marg. lege *imperas Lacedamoniis*.

Tomus hic Primus Hiſtoriam tradit Generationum illarum Quatuor *Matth.* 1. 17.

Annorum verò Seriem 3419.

Nimirum,

Ab Orbe condito

ad

Captivitatem *Babylonicam.*

Primæ Generationis, ab Exordio Mundi ad ejuſdem Inſtaurationem poſt Diluvium *Noachanum*, Liber eſt Unus.

Secundæ Generationis, à Diluvio *Noachano* uſque ad Mortem *Abrahami*, ſunt Libri Duo.

Tertiæ Generationis, à Morte *Abrahami* ad Obitum *Davidis*, ſunt Libri Octo.

Quartæ Generationis, à *Davidis* Interitu ad Captivitatem *Babylonicam*, Libri ſunt Tres.

ADAMUS,

SIVE

ANNALIUM MUNDI

Primi Tomi

LIBER PRIMUS;

Qui

A Mundo Condito ad eundem Instauratum post Diluv. *Noach.* complectitur annos 1656.

§ 1. A*NTE mare & terras, & quod tegit omnia cœlum*, Omnipotens ab æterno DEUS, uno se Beatissimus, (1 *Timoth.* 6. 15.) suâ solus gloriâ majestatéque immensâ fruebatur. (*Joan.* 17. 5. *Ephes.* 1. 4. *Proverb.* 8. 23. *Psal.* 90. 2.) DEUM cùm dico, Numen æternum dico, (*Psal.* 93. 2. & 90. 3. *Esai.* 40. 28. *Rom.* 16. 26.) Optimum atque Maximum, (*Psal.* 86. 5. *Matth.* 19. 17. *Genes.* 28. 3. & 18. 14. *Exod.* 6. 3.) suâ quod unum constat vi, (*Exod.* 3. 14.) ab eodem verò reliqua pendent universa. (*Act.* 17. 20.) Spiritum dico (*Joan.* 4. 24.) simplicissimum, sapientissimum, (*Job.* 6. 4. *Esai.* 31. 2. *Rom.* 16. 27. 1 *Timoth.* 1. 17.) sanctissimum, (*Levit.* 11. 44. & 20. 16. *Esai.* 6. 3.) omnique modo infinitum; (*Psal.* 145. 3. 1 *Reg.* 8. 27. &c.) qui cernit atque novit omnia, (*Job.* 42. 2. *Psal.* 94. 11. & 139. 2. *Hebr.* 4. 13.) comprehendit omnia, (*Esai.* 40. 12, &c.) penetrat omnia, (*Jerem.* 23. 24.) Ipse tamen cerni cognoscive, (1 *Timoth.* 1. 17. *Exod.* 33. 20. 1 *Tim.* 6. 16.) comprehendi, (2 *Chron.* 6. 18.) aut penetrari nullo modo potest: ut quo etsi noctes diésque cogito, nunquam satis capio; etsi optima & maxima quæque prædico, nunquam satis dico. Hæreo igitur horreóque totus, veneror atque prosterno me, coram altissima ejus clarissimáque Majestate, humillimè obsecrans & obnixè, ut homunculo mihi vermiculóque misello non omnino succenseat, quòd opera ejus magnifica susceperim prædicanda; sed afflatu benigno adesse dignetur, & ea mihi suggerere quæ maximè futura sint suo Nomini gloriosa, mortaliúmque generi salutaria, pro summa sua clementia & miseratione in Domino ac Salvatore meo Jesu Christo.

DEUM esse,

§ 2. Sed vereor equidem non defuturos hîc (ut est ferax Atheorum nostra fecunditas Religionum) qui in ipso limine impingant, & tacitis animorum flagitationibus hoc ipsum probari sibi postulent inprimis, *Deum esse*; hoc est, eum esse, cujus ipsa natura est ESSE, atque nomen EGO SUM; eum esse, à quo alia habent omnia, ut sint. Videntur hi quidem in splendidissima luce lumen desiderare, quasi nimiâ claritate caligent oculi. *Nimirum tenebris per tantum lumen obortis.* Quid enim illustrius fingi potest, quàm, ubi quis opus egregium conspexerit, egre-

1. Mundi opificium docet;

gium illic opificem fuisse, cujus id operâ & industriâ sit perfectum? Qui maximam igitur pulcherrimámque Mundi hanc domum spectaverit, arte constructam rationéque tantâ quantam nè intelligit quidem humana mens, potéstne vel ignorare, vel dubitare, quin aliquis eam architectus, major ipse ac pulchrior, ædificârit? (*Hebr.* 3. 4.) quin alicui domino, quantumvis eum non videat, ædificata sit? Quis autem ille Dominus, ille mundi Architectus, nisi ipse Is de quo quæritur *Deus?* Hoc est quod Scripta Sacra nos monent sæpius, *Cognosci Deum ex operibus.* (*Psal.* 19. 1. *Rom.* 1. 20.) Animadvertunt quidem Theologi, hominum incredulorum gratiâ, qui Deum aut falsum, aut falsò, colerent, à Deo sæpius edita esse miracula; nullum verò unquam eorum causâ qui Deum nullum agnoscerent. Mundo enim ipso nihil aut mirabilius aut efficacius ad monstrandum Deum; cujus contemplatione (nisi oculi nimiùm assuescerent) obstupescerent profectò animi, adeò multa magnáque in se unus miracula comprehendit. Cùm autem Sacrarum Literarum & Theologorum autoritas parùm valeat apud homines impios, audiant Philosophos profanos, naturâ tantùm magistrâ, causam hanc eodem propugnantes telo. *Facile est veritatem hanc ostendere,* (inquit *Plato* de Legib. lib. 10.) *quòd dii sint: Terra enim, Sol, Sidera, ipsúmque Universum, Temporum quoque ornatissima varietas, annis mensibúsque distincta, id perspicuè demonstrant.* *Tullius* autem, (de Natur. deorum, l. 2.) *Quid potest esse,* ait, *tam apertum támque perspicuum, cùm cœlum suspeximus, cœlestiáque contemplati sumus, quàm esse aliquod Numen præstantissimæ mentis quo hæc regantur? Quod qui dubitat, haud sanè intelligo cur non idem, Sol sit, an nullus sit, dubitare possit. Quid enim est hoc illo evidentius?* Hoc idem uberiùs alibi & fusiùs explicat. *Cùm videmus,* inquit, (in primo Tuscul. quæst. & secundo de Nat. deor.) *speciem primùm candorémque cœli; deinde conversionis celeritatem tantam, quantam cogitare non possumus; tum vicissitudines dierum atque noctium, commutationésque temporum quadripartitas, ad maturitatem frugum & ad temperationem corporum aptas, eorúmque omnium moderatorem & ducem Solem; Lunámque, accretione & diminutione luminis, quasi fastorum notantem & significantem dies; tum in eodem orbe, in duodecim partes distributo, quinque stellas ferri, eosdem cursus constantissimè servantes, disparibus inter se motibus; nocturnámque cœli formam undique sideribus ornatam; tum globum Terræ eminentem è mari, fixum in medio mundi universi loco, ubi non intermittit suo tempore*

Cœlum nitescere, arbores frondescere,
Vites lætificæ pampinis pubescere,
Rami baccarum ubertate incurvescere,
Segetes largiri fruges, florere omnia,
Fontes scatere, herbis prata convestirier;

tum multitudinem pecudum, partim ad vescendum, partim ad cultus agrorum, partim ad vehendum, partim ad corpora vestienda; Hominémque ipsum, quasi contemplatorem cœli ac deorum, ipsorúmque cultorem; atque hominis utilitati agros omnes & maria parentia: Hæc igitur & alia innumerabilia cùm cernimus, possumúsne dubitare quin his præsit aliquis, vel Effector, vel Moderator tanti operis & muneris? Nec *Tullius* modò, sed acriore judicio Philosophus, eodem Atheos telo invadit, *Aristoteles*, (*Tullio* quidem Interprete, de Nat. deor. 2.) *Si essent,* inquit, *qui sub terra semper habitavissent bonis & illustribus domiciliis, quæ essent ornata signis & picturis, instructáque rebus iis omnibus quibus abundant ii qui beati putantur, nec tamen exissent unquam supra terram, accepissent autem famâ & auditione, esse quoddam Numen & vim Deorum; deinde aliquo tempore, patefactis terræ faucibus, ex illis abditis sedibus evadere in hæc loca quæ nos incolimus atque exire potuissent: cùm repentè terram & maria cœlúmque vidissent, nubium magnitudinem ventorúmque vim cognovissent, aspexissentque Solem, ejúsque tum magnitudinem pulcritudinémque, tum etiam efficientiam, cognovissent, quòd is diem efficeret, toto cœlo luce diffusâ; cùm autem terras nox opacâsset, tum cœlum totum cernerent astris distinctum & ornatum, Lunæque luminum varietatem, tum crescentis, tum senescentis, eorúmque omnium ortus & occasus, atque in omni æternitate ratos immutabilésque cursus: hæc cùm viderent, profectò & esse deos, & hæc tanta opera deorum esse, arbitrarentur.* Ità quidem veteres Philosophi certiùs & faciliùs didicerunt esse *Deum*, ex mundo tanquam ejus vestigio, quàm *Herculem*, quantus esset, *Pythagoras* noverat ex pede. Sed eorum quibus vel non libet, vel non expedit, agnoscere Supremum Numen, aliqui æternitate mundi conantur eludere opificium Dei. Æterno enim non erat opus

opus conditore. Alii aut Naturæ quadam vi concretum & constitutum volunt, aut ex fortuito concursu Atomorum coaluisse. Nos ad hæc, (ut aliò remittamus cognitionem de æternitate) Nihil finitum, dicimus, utcunque statuatur æternum, vel æternum esse, vel esse omnino posse, per se ac suâ sponte. Oportet omnem naturæ finitæ rem aliquâ niti magnitudinis & potestatis infinitæ: de quo mox uberiùs dicetur. Itaque *Aristoteles* mundi sui æterni causam necessariò statuendam putavit Deum. Non prohibet ergò mundi æternitas quò minùs Numen sit; quia nè æternus quidem posset esse, nisi ab æterna causa penderet. Quòd si Naturæ patroni, qui secundo loco se opponunt, *Naturam* intelligentem volunt & ratione præditam, *Deum* volunt; sed ineptum sanè, qui certis ac necessariis legibus circumscribatur. Sin brutam cæcámque naturam ordinatissimum hunc ornatissimúmque perfecisse mundum statuant fortuitò, haud multùm profectò absunt ab insulsa illa & futilissima ratione Atomorum. Nam, ut verissimè *Balbus* apud *Ciceronem*, (de Nat. deor. 2.) *Quis hunc hominem dixerit, qui, cùm tam certos cœli motus, tam ratos astrorum ordines, támque omnia inter se connexa & apta viderit, neget in his ullam inesse rationem; eáque casu fieri dicat, quæ, quanto consilio gerantur, nullo consilio assequi possumus?* An cùm machinatione quadam moveri aliquid videmus, ut sphæram, ut horas, ut alia permulta, non dubitamus quin illa opera sint rationis; cùm autem impetum cœli admirabili cum celeritate moveri vertique videamus, constantissimè conficientem vicissitudines anniversarias, cum summa salute & conservatione rerum omnium, dubitamus quin ea, non solùm ratione fiant, sed etiam excellenti quadam divinâque ratione? Quamobrem hoc sit primum quo incredulis fiat fides; Ex artificio summo fabricæ mundanæ necessariò ac manifestò demonstrari Divinam vim.

§ 3. Alterum sit illud; Opinionem de Diis in principiis Naturæ semper habitam, &, quasi insitam penitùs inhærentémque animis humanis, communi & perpetuo consensu nationum ferè omnium hominúmque, Divinum aliquod colentium Numen, comprobari. De quo consensu gentium doctissimi quique & gravissimi gentium Philosophi unâ consentiunt voce; ut de Theologis Christianis nihil dicam. *Firmissimum hoc afferri videtur* (inquit *M. Tullius* in 1. Tuscul. Quæst.) *cur deos esse credamus, quòd nulla gens tam fera, nemo omnium tam sit immanis, cujus mentem non imbuerit deorum opinio. Multi de diis prava sentiunt: Id enim vitioso more effici solet. Omnes tamen esse vim & naturam Divinam arbitrantur. Neque verò id collocutio hominum aut consensus efficit: non institutis opinio est confirmata, non legibus.* Hæc Cicero. Græcorum barbarorúmque omnium consensus, deos esse fatentium, verum id esse docet. Ità *Plato Academicus*, (lib. de Legibus 10.) *Vetus est fama, & hæreditaria mortalium omnium, omnia & à Deo & per Deum nobis esse constituta.* Sic *Peripateticus Aristoteles*, modò *Aristotelis* ille sit de Mundo Liber. *Nulla gens usquam est adeò extra leges moréſque projecta, ut non aliquos deos credat*, inquit *Seneca Stoicus*. Nec generalem hunc modò *Stoici* consensum, sed perpetuum quoque afferunt. *Nisi hoc enim cognitum comprehensúmque animis haberemus*, (inquit *Balbus* apud *Ciceronem* de Nat. deor. 2.) *non tam stabilis opinio permaneret, nec confirmaretur diuturnitate temporis, nec unà cum seculis ætatibúsque hominum inveterare potuisset. Etenim videmus cæteras opiniones, fictas atque vanas, diuturnitate extabuisse. Quis enim Hippocentaurum fuisse aut Chimæram putat? quæve anus tam excors inveniri potest, quæ illa quæ quondam credebantur apud Inferos portenta extimescat? Opinionum enim commenta delet dies; naturæ judicia confirmat.* Epicurus ipse vidit, imò, si *Epicureis* credatur apud *Tullium*, (de Nat. deorum l. 1.) *solus vidit, esse deos, quòd in omnium animis eorum notionem impressisset ipsa Natura. Quæ est enim gens, aut quod genus hominum, quod non habeat sine doctrina anticipationem quandam sive prænotionem deorum? Cùm igitur non instituto aliquo aut more aut lege sit opinio constituta, maneátque ad unum omnium firma consensio, intelligi necesse est esse deos; quoniam insitas eorum, vel potiùs innatas, cognitiones habemus. De quo autem omnium natura consentit, id verum esse necesse est. Velleius* hæc *Epicureus* disserit apud *Ciceronem*. Sic *Cæcilius* apud *Arnobium*, (Contra Gentes l. 8.) *Cùm omnium gentium*, inquit, *de diis immortalibus, quamvis incerta sit vel ratio, vel origo, maneat tamen firma consensio; neminem fero tantâ audaciâ, támque irreligiosè nescio quâ prudentiâ tumescentem qui hanc religionem tam vetustam, tam utilem, tam salubrem, dissolvere aut infirmare nitatur. Lucianus* ipse, (in *Jove* Tragœdo) qui numeratur inter Atheos, consensum hunc hominum universorum reprehendit quidem, sed fatetur, *Omnes*, inquit, *homines & gentes turpiter decipiuntur, deos esse existimantes.*

a. Naturæque sensus, atque consensus gentium.

Omnes ergò id existimant gentes hominésque: tu verò unus, *Luciane*, sapientior es hominibus gentibúsque omnibus? Imò verò ex his quæ tradita sunt ferat sententiam *Aristoteles*, utut non æquissimus rerum Divinarum arbiter, (Ethic.l.10.c.2.) *Quod universis videtur*, Inquit, *id esse dicimus*. Ferat etiam *M. Tullius*, (Tusc. Quæst. l. 1.) *Omni in re consensio omnium gentium lex Naturæ putanda est.* Neque verò hujus notitiæ propagatio per orbem terrarum vel oraculo divino tribui potest; quia nullum ejus rei exstat indicium: vel traditioni tantùm à primis mananti parentibus generis humani; nam & ea defecisset jamdiu multis in locis; nec vel ad omnes pervenisset, vel tam stabilis & diuturna permansisset, nisi ipsa quodammodo suâ sponte notionem hanc arreptam ad se detinuisset Natura. Quare sensus Divinitatis & semen Religionis inest naturaliter humanis mentibus, quamvìs pauci conceptum foveant, nullibi maturescat, ferátve fructus, nisi radii cœlestes imprimant vim, gratiâque irriget non nisi cœlitus oriunda.

§ 4. Non desunt qui hæc per se clarissima reprehendunt tamen; ut *Academicus* ille *Tullianus*, qui cùm levia per se, tum falsa, esse calumniatur. At nisi falsa doceat, levia sanè haberi non debent, quæ omnium consentiente opinione ità judicantur. Nam *quæ pluribus aut sapientibus videntur, probabilia sunt*: (*Aristot.* Topic.1.) Quæ igitur *omnibus*, gravissimi sunt ponderis. Audiamus ergò quid eorum quæ dicta sunt veritati opponatur; etsi verè *Stoicus* apud *Tullium*, *Mala*, inquit, *& impia consuetudo est contra deos disputandi, sive animo id fit, sive simulatè. Primùm, unde nota tibi sunt opiniones Nationum?* (ait *Academicus* ille *Cotta*.) *Equidem arbitror multas esse gentes sic immanitate efferatas, ut apud eas nulla suspicio deorum sit. Quid? Diagoras* ἄθεος *qui dictus est, posteáque* Theodorus, Protagoras, [Euhemerus, Dion, Pherecydes, Lucianus,] *nonne apertè naturam deorum sustulerunt? Quid de sacrilegis, quid de impiis perjurisque dicemus?*

——Tubulus *si* Lucius *unquam*,
Si Lupus, *aut* Carbo, *aut* Neptuni *filius*——

putâsset esse deos, tam perjurus aut tam impius fuisset? Sunt præterea qui dicant, totam de diis immortalibus opinionem fictam esse ab hominibus sapientibus reip. causâ; ut quos ratio non posset, eos ad officium Religio duceret. Ad conterendos igitur eos quibus Innocentia nisi metu non placet, posuêre super caput vindicem, & quidem armatum fulmine. Idem *Euripides* etiam tradit, (*Plutarch.* de Placit. Philosoph. 1.7.) longam narrante fabulam *Sisypho*: *Non igitur ex opinione de diis consentiente omnium profecta, sed virorum sapientum consilio inventa, est deorum religio.* Ut repellantur hæc in cœlum vibrata hominum impiorum tela: Primò, notas mihi dico Nationum ferè omnium opiniones, partim ex Geographorum & Historicorum libris, partim ex peregrinantium mercatorum aliorúmque tum narrationibus, tum commentariis; eóque jam faciliùs atque certiùs notas, quò minus terrarum in obscuro latet quàm latebat olim, quo sunt hæc objecta primùm tempore. *Fotherbeus* nostrâs, Episcopus nuper *Salisburiensis*, (in Lib.Angl. *Atheomastix* 1.4.) omnia scrutatus quantùm potuit hac de re veterum recentiorúmque monumenta, hoc unum apud *Strabonem* reperit, (lib.3.) Callaicos *in* Hispania *quidam perhibent nihil de diis sentire*: Alterum apud *Plinium*, (Nat. hist. 2.7.) *Aliis est nullus deorum respectus.* *Mortonus* etiam *Anglus* in *America* scribit esse gentem, *Angliæ* vicinam *Novæ*, quæ nullum aut sciat Numen, aut veneretur: Ideo prodigam illam *Ciceronis* vocem, *Nulla gens tam fera, &c.* temeritatis arguit. Et fieri fortasse potest hæc ità ut sint quemadmodum traduntur. Nam principia naturæ in hominum animis obscurata esse admodum post *Adami* lapsum, clarius est quàm ut negari possit; animorúmque nostrorum acies hebetiores, minúsque perspicaces jam rerum per se lucidissimarum. Nec enim id nisi perspexisset Deus, Decalogum, sive Naturæ Legem, scripto suis tradendam putavisset, quò homines recognoscerent, & in memoriam revocarent, quæ animorum nativâ depravatione vel corrupta, vel deleta videbantur. Quò igitur magis feri homines & barbari, eò minùs audiunt Naturæ dictamina. Non furta illis, non adulteria, non homicidia in malis habentur; quæ nemo tamen sanæ mentis non & prohiberi naturâ cognoscat, & ab iisdem ut à malis abstineat suâ sponte abhorreátque. At verò nulla hominum gens quæ modò humanitatis aliquid retineat, neque prohibeat feritas quò minùs exserat se naturæ vis, (nec enim sursum ignis evolat, terráve deorsum fertur, si quid impediat) nulla, inquam, gens, quæ inhumanâ barbarie non sit efferata, alienam habet vel

in-

inauditam religionem deorum. Quæ igitur maxima hominum pars, & maximè sana, ut Naturæ voces audit, ità profectò sunt à nobis habenda. Nam specimen Naturæ ab optima quaque natura, non ab iis qui suæ mentis parùm compotes videntur, capiendum est. Quis igitur ratione rectâ præditus, si scrutetur seriò vocem hanc, *Esse aliquem hujus mundi opificem Deum, eundémque à nobis colendum esse*, non reperiat in penetralibus animi sui exaratam intimis? Fuerunt tamen apud *Græcos* olim (ut ad singulos accedam) Philosophi quoque, *Diagoras*, *Theodorus*, & alii, qui deos quidem repudiàrunt *Græcanicos*; deorum verò naturam sustulisse, haudquaquam id constat. Aliqui studio fortasse novitatis, aut non vulgaris ingenii ostentandi causâ, disputabant, & ferebant præ se, nihil se credere de diis; quamvis illi nec eruditissimi Philosophorum, nec ingeniosissimi fuerunt, eum *Platone*, *Aristotele*, *Zenone*, *Socrate*, *Anaxagora*, & reliquis, nullo modo comparandi. Iidémque tam pauci in omni seculo, ut vel eo nomine sint contemnendi; & eorum opinio ità est ab omnibus rejecta & profligata, ut ab hominum ratione communi alienam fuisse perspicuum sit. Hoc etiam animadvertebatur olim, ex iis qui hanc impietatem propugnabant, timidè id plurimos egisse: hæsitabant subindè & revocabant se, tandémque illam deserebant planè. Itaque *Plato* scribit, (de Legib. l. 10.) *neminem eorum in ea sententia consenuisse*. Iidem factis plerumque negabant quod asserebant verbis. Nulli enim homines ità horrebant deorum vim, aut insomniis territi, aut tonitruis, aut propinquæ mortis metu, ut qui maximè se deos negare profitebantur. Alii forsan ex ingenii pravitate, quorum intererat nullum esse impietatis vindicem in cœlo, Naturæ lumen extinguere conabantur, (quomodo Sacrilegi, Perjuri, Parricidæ, impiíque solent omnes,) ut vel non *crederent*, vel non *cogitarent*, esse Numen aliquod, nè scelerum conscientia vindictæ perpetuo torqueret futuræ metu. Ex eorum numero *Stultus Ille*, (*Psalm.* 14. 1.) *qui in animo suo dixit, non esse Deum*; non esse Deum, scilicet, qui curet gubernétque humanas res. At nihil minùs convenit Deo, quàm otiosum esse, quàm suum opus negligere, & neglectam à se mundi gubernationem Fortunæ permittere. Qui ergò ut impunè lasciviat, &, abjecto metu cœlestis vindictæ, securè sibi in sceleribus indulgeat, providentiam Deo & gubernaculum adimit rerum humanarum, is Deum negat. Ac hujus fortasse generis permulti sunt, qui, postquam audaciâ peccandi & inveteratâ consuetudine induruerunt, suffocatâ Naturæ luce, furiosè repellunt omnem Dei memoriam; quam tamen intus Naturæ sensus vel invitis suggerit. Quare vix quidem concedi videtur posse, quenquam fuisse verè Atheum. Aut si quis unquam repertus sit, excludatur *hominum* censu, ad *Stultos* amandetur, quò Propheta *David*, (*Psalm.* 74. 18. & 53. 1.) aut *Insanos*, quibus ratio quidem inest, usus legitimus rationis deest, vel potiùs ad *monstra* hominum & *feras*, ablegetur. Indignus nomine, indignus naturâ hominis, qui neget eum esse à quo ipse habet quòd sit. Neque verò est probabilior eorum calumnia, qui Religionem aiunt fuisse prudenter excogitatam à viris principibus, ad coercendum populum ficto deorum metu: quod si verbo negetur, ulteriùs progredi non possunt. Nam unde quis mihi demonstrabit, obsecro, ità primò exortam fuisse opinionem de diis? Nos verò concedemus aliquid etiam hac in re, sapientes quosdam viros, cùm viderent quanto ferrentur impetu homines ad Religionem, eo prudenter usos quibusdam in locis ad stabiliendam civilem societatem. At certò nobis constat ex Divinis Literis, cultum Dei repub. fuisse antiquiorem; & *Adamum*, *Abelem*, *Cainum* sacra fecisse, cùm populus universus nondum sufficeret ad civitatem. Certóque constat omnibus, gentes reperiri adeò barbaras, ut nullam habeant rempubl. iidem verò habeant Religionem. (*Ferdin. de Quir.* in terra Magellan. & *Petr. Martyr* Decad. 1. 5.) Et quis tantâ est de nullo Deo fide, ut credat omnes totius mundi gentes paulò humaniores eâdem arte inductas ad inanem amplectendam opinionem de diis? ut *Aristotelem* credat, *Platonem*, *Socratem*, aliósque viros doctissimos, quasi Naturæ à secretis, fraude hâc populari captos delirâsse? *Non in hunc furorem omnes mortales convenissent, alloquendi surda numina & inefficaces deos*, ait *Seneca*, (de Benefic. 4. 4.) Quare hominum improborum est commentum hoc, non sapientum Religio, quæ ex ipso Naturæ sensu & consensu est humani generis nata. Neque necesse est quenquam, ut inveniat vim Divinam, foràs quærere. Scrutetur se, suam excutiat mentem; illic facilè reperiet Deum: nisi frustrà nitatur eam Naturæ lucem extinguere, quæ ipsius impietatem est aliquando ad æternum proditura supplicium. Secundum est hoc telum atque vulnus ad conficiendam Atheorum proterviam.

3. summa, præcipuè, Causæ primæ infinitæque necessitas.

§ 5. Sed ut funiculo triplici constringantur fortiùs, unde nullâ vi erumpere aut elabi valeant, istud reliquis tertium addatur, brevius quidem, sed nervosius. Nostris hominum sensibus quæ patent, omnia finita sunt, ac terminis quibusdam circumscripta magnitudinis, naturæ, potestatis. Quare aliquam necesse est ut causam habeant, à qua & sint, & suos fines acceperint. Nihil enim sibi terminos dare aut potest, quoniam prius idem & posterius foret se; aut vult, quoniam infinita esse malunt omnia, hoc est, perfectissima. Reliquæ enim res, præter unum hominem, valde volunt, id est, pro viribus agunt omnia. Nec dare sibi aliíve rei ut aliquid sit, nec per se subsistere sine causæ cujusquam adminiculo, quicquam valet, nisi quod potentiâ sit infinitâ præditum. Quoniam igitur omne finitum causam postulat, (nihil enim turpius Physico, quàm fieri sine causa quicquam dicere,) nè series causarum in infinitum eat, à quo *Aristoteles* Philosophíque omnes abhorrent maximè; ad unum aliquid primum, idémque infinitum, perveniri tandem necesse est, quo reliqua nitantur omnia, ipsum verò suâ solius vi subsistat. Ad unum, dico, quia infinitum. Plura enim si essent, alterum ab altero terminaretur necessariò. Quod autem est per se, idem æternum & immortale debet esse, quoniam sibi nunquam defuit, nunquam deseretur à se. Neque primum esse potest, nisi æternum. Si enim ortum fuisset, causam habuisset Primum priorem se. Hoc ergò Unum, Primum, Infinitum, Æternum, Immortale, nullâ indigens alterius cujusquam rei ope ut sit, aliorum verò sustentaculum, causa & terminator omnium, ipsum illud est quod quærimus, quod vocamus DEUM. Quare, nè longior sim in re non nisi aut sponte aut naturâ cæcis obscura, firmum atque ratum sit, contra omnem impietatis impetum, id quod eorum est omnium quæ à me scribenda sunt fundamentum, ESSE DEUM.

Is, trinus & unus,

§ 6. Ut in itinere jam instituto progrediamur: *Deus* ab æterno sibi solus amplissimum erat frequentissimúmque Theatrum; sibi solus instar mille fuit mundorum; sibi & —— *omnia solus*, & *ter-unus*, *Pater*, *Filius*, & *Spiritus Sanctus*. Tres enim, non modò conceptus animi nostri, sed & modi quidam existendi (ut more loquar Theologorum, *Damascen.* ex *Just. Martyr.* Dialog. c. ult. *Ursin.* Catech. & *Keckerman.* System. Theolog. 1.3.) ejusdem Numinis Personas faciunt, sive Ὑποστάσεις tres: *Patrem*, qui ab æterno Filium genuit; (*Psal.* 2.7. *Heb.* 1. 5.) *Filium*, qui ab æterno genitus est; (*Rom.* 9.5. *Act.* 20.28. *Prov.* 8.22, &c. *Col.* 1.15. *Heb.* 7.3. *Jer.* 23.6. 1 *Joan.* 5.20.) & *Spiritum Sanctum*, qui emanat ab utroque. (*Joan.* 14.26. & 15.26. & 16.13, 14. *Rom.* 8.9. 1 *Cor.* 2.10. & 3. 16. 2 *Cor.* 6. 16. *Act.* 5.3, 4.) *Patrem*, à quo præcipuè conditi; *Filium*, à quo redempti atque lustrati; & *Spiritum Sanctum*, à quo sumus omni pietate imbuti & sanctimoniâ. An Filius *Intellectio*, sive *Imago* substantialis Dei sit, ex Intellectu Divino in se reflexo generata, *similis* generanti Patri & æqualis, vel potiùs *eadem*; an Spiritus Sanctus *Voluntas* Divina sit in se reflexa, quâ ut summum se bonum & sibi cognitum appetit, amat, fruitur, Intellectui & Intellectioni *æqualis*, imò *eadem*, quia præter Deum est in Deo nihil; ipsi viderint qui hæc ità definiunt ex *Peripateticorum* schola Theologi. (*Jul. Scaliger* de Subtil. 365. 3.) Ego certè haud scio, an tànta in re satis tutò ac piè liceat philosophari. Minimi operis, & infra Christianum est, ea credere quæ intellectu humano comprehendi possunt. *Intelligant* Illi, ut fide non opus habeant. Mihi *credere* sat erit, quod non intelligo. Tradi enim nobis hoc mysterium in Divinis Oraculis, id verò certissimum videtur clarissimúmque. (*Gen.* 1. 26. & 3. 22. *Matth.* 28. 19. 2 *Cor.* 13. 14. 1 *Joan.* 5.7.) Ut nihil dicam de tribus mundi opificibus, quos indigitat *Moses*: de *Deo*, qui fabricatur; (*Gen.* 1. 1, 3. *Eph.* 3.9. &c.) de *Verbo*, per quod fabricatur Deus; (*Joan.* 1.3. Dixit enim Deus, *Fiant*, & facta sunt omnia. *Heb.* 1.2, 10. *Col.* 1. 16.) de *Spiritu* Dei aquis incubante, atque imprimente novam quandam naturæ vim. (*Gen.* 1. 2. *Job.* 26.13.) Sed ejusmodi mysterium tradi censebant veteres atque pii Patres, quod nemo complecti animo, nedum verbis explicare, posset pro dignitate. Credere igitur ac venerari præstat hoc secretius arcanum, quàm temere curioseque perscrutari. *Si hîc ratio quæritur, non est mirabile; si exemplum poscitur, non est singulare*, ait S. *Augustinus*. *Nec sobriè modò sentiendum, sed & loquendum est verecundè*, ut idem præcipit, (de Civ. Dei 10.23.) Nè tamen incredibile videatur, multa sunt quæ similitudine quadam hanc unius Dei Trinitatem adumbrant: ut quæ de Intellectu modò diximus humano. *Ecce, mens meminit sui*, (ait *Augustinus*, de Trinit. 14.8.) *intelligit se, diligit se. Hoc si cernimus, Trinitatem cernimus; nondum quidem Deum, sed imaginem Dei. A Ratione Verba fiunt, ut animalium prima nomina; ab utrisque*

Oratio:

Oratio: quæ omnis sunt λόγ☉. *Ex nullo generatus est* Adamus, *ex* Adamo *solo* Eva; *ex utroque* Sethus. *De Sole Radius nascitur; Calor emanat ab utroque. Splendor ab Igne; Calor ab utroque generatur.* (*Lactant.* Institut. Divin. 4. 29.) *In Iride tres colores ità conveniunt, ut quomodo commisceantur separentúrve nequeas discernere.* (*Basil.* Epist. ad *Gregor. Nazianz.*) Herbæ Floréſque habent *formam*, quâ significatur Deus *Pater*; *odorem* seu *saporem*, qui est nota *Filii*, ejúſque *sapientiæ*; *vim* denique sive *effectus*, qui sunt signa *Spiritûs Sancti*, ejúſque *bonitatis*. Ità licet in omnibus creaturis impressum Trinitatis vestigium reperire. Sed hæc aliáque similia mysterium tam profundum neutiquam exhauriunt. *Nazianzenus* ergò audiatur: Θεῦ γέννησις σιωπῇ τιμάσθω· μέγα σοι τὸ μαθεῖν, ὅτι γέγονε). *Satis didicit, qui silentio adorat, generationem Dei.* De illa verò disputatione, Noverintne Philosophi rationem aliquam Divinæ Trinitatis, *Ludovici Vivis* mihi perplacet sententia, (in S. *Augustinum* de Civit. Dei 10.13.) *Nè nobis quidem*, inquit, *quibus est mysterium Regni apertum, illuxit nisi radius quidam perexiguus illius immensæ lucis: Philosophi verò prisci, siquid dixerunt quod ad hanc rem faceret, tam obscurum id fuit, ut locutos potiùs eos quàm intellexisse existimandum sit. Arcana enim illa nihil eis retegi attinebat. Satis videtne fuisse, ad unitatem Dei & cunctipotentiam eos noscendam pervenisse.* Ità *Vives.* At videamus tamen quæ Philosophi veteres huic affinia mysterio locuti sunt. Ut ea mittamus quæ de *Aristotele* prædicat *Julius Scaliger*, & nos jampridem attigimus: idem *Aristoteles* (lib.1. de Cœlo & mundo) scribit, *Pythagoricos* in Tribus posuisse perfectionem rerum, velut Principio, Medio, & Fine; & in decram sacris hunc numerum solitum usurpari;

——*Numero Deus impare gaudet:*

ternarium vult. Ibi *Niphus* in *Aristotelem*, *hunc* dicit *numerum à Natura traditum*, hoc est, à Deo, qui Trinus ipse & Unus est, ut *Pythagoreis* placet. Itaque secundùm hunc numerum colere se ac venerari mortales Opifex mundi Deus voluit. *Porphyrius* quoque, sententiam *Platonis* explicans, (ut *Cyrillus* contra *Julianum* refert) *tres substantias in essentia Divinitatis* statuit: *Deum omnium Max. atque Opt. quem Summum Bonum & Principium*, (in 6. de Repub.) *& ducis causæque omnium patrem ac dominum* vocat, (in Epist. ad *Hermiam*:) deinde *Opificem*, sive *Boni & Principii filium, & ducem omnium quæ sunt, quæque futura sunt*; quem & Πάτριον νῦν, *Patris mentem*, nuncupat: tertium denique, *Animam mundi*; quam fusam per molem Universitatis, omnibus vitam essentiámque impertientem, facere videntur *Platonici*. Nec ulteriùs Divinitatem progredi *Porphyrius* dicit.

§ 7. Sed Optimo Beneficentissimóque Numini nè Beato quidem esse placuit soli. *creavit*
Quare, ut immensos Divinæ virtutis thesauros explicaret atque diffunderet, pro summa sua bonitate, res alias condere, quæ Beatitudinem ipsius aliquatenus participarent, & celebrarent gloriam, æterno apud se consilio destinavit. *mundum* Verùm in tempore, seu potiùs cum tempore, condidit, quod ab æterno destinavit. Nullis enim Ille Fatorum Naturæve legibus tenetur; sed, quodcunque vult, agit liberrimè. (*Psal.* 115. 3. & 135. 6. *Rom.* 9. 18.) Nihil tamen vult agítve nisi quod optimum. Ipsa enim Natura, ipsúmque Fatum, non nisi ejus unius arbitrio datæ sunt leges, quibus à se creatæ res oriantur omnes, operentur, vivant ac moriantur; quas ad supremam usque mundi conflagrationem non est abrogaturus, *nè mutanda fecisse videatur, quæ Majestatis diminutio est, & confessio erroris*, ut habet *Seneca.* (Natural. quæst. l. 1.) Naturales tamen suspensurus aliquando, demonstrandæ suæ libertatis atque potestatis gratiâ. Utque nullâ coactus necessitate fatali naturalíve operatus est, ità nec utilitate conductus privatâ, quasi aliquâ indigeret aliâ re. Nostrî enim gratiâ nos, non sui, condidit. Non illi homine opus, non mundo fuit, feliciori jampridem in se, quàm ut addi quicquam posset aliunde. Quæ omnia ut Angelis paterent hominibúſque, ab æterno fieri noluit, quæ fieri designârat ab æterno. Tandem igitur liberrimâ voluntate, quando id optimum ei visum est, pulcherrimum hujus Mundi construxit ædificium. Neque verò ex præparata jam antè materia formatæ solùm digestæque res fuêre: sed, quò Divini Opificis Omnipotentia illustriùs patefieret, ipsa rerum materia (dictu mirabile) nova & ex nihilo emersit. Neque labore aliquo contentionéve opus erat ad absolvendum hoc immensum opus: sed, volente sic Deo, quasi suâ sponte nata exstiterunt omnia. (*Psal.* 33. 6, 9. & 148. 5.) Denique, non omnia simul ac semel orta, (quod tamen pari facilitate fieri potuit:) sed, quò clariùs

riùs perſpiceretur Divini Numinis & *libertas* in operando ſumma, & in ordinando res ornandóque *ſapientia*, (*Pſal.*104.24.) ordine quodam optimo gradibúſque perfecta ſunt, & certis dierum ſex intervallis commodiſſimè diſtincta.

ex nihilo § 8. Qui æternum fuiſſe aut mundum, aut mundi materiam, (Chaos neſcio quod) philoſophantur, etſi Deum fortaſſe non negant verbis, ejus tamen potentiam atque vim non ſatis vel nôrunt, vel æſtimant. Qui enim verè Deus eſt, infinitus eſſe debet omni modo; non loco immenſus tantùm, ſed & ſapientiâ, bonitate potentiáque prædītus Infinitâ. Potentiæ verò infinitæ facilius eſt ex nihilo creare mundos, quàm ex materia præparata, nobis, minimam efficere quantamvis rem. *Ex nihilo nihil fieri*, de operibus humanis, imò & de generatione rerum naturalium, veriſſimè dicitur. Horum enim virtus definita eſt, neque progredi ultra terminos limitéſque à Deo ſibi conſtitutos valet. Sed in Prima omnium & rerum & cauſarum Cauſa, cujus potentia nullos habet præter ſuæ voluntatis cancellos, quam niſi fateamur omnipotentem, negamus Deum, in hac (inquam) nullum habet locum ſenatûs illud philoſophici conſultum. Humanæ mentis anguſtiæ non capiunt fortaſſe hanc rerum creationem ex nihilo. At nec earundem capiunt æternitatem. Quòd ſi alterutrum neceſſariò concedendum ſit, utrum credibilius, obſecro, utrum æquius, infinitam dare *diuturnitatem mundo*, an *potentiam Deo*? Neque verò illud eſt nullius momenti contra *Ariſtotelem* (qui mundi æternitatem aſſeruit primus) quod fatetur ipſe, (de Cœlo text.102.) *omnes præter unum ſe Philoſophos viróſque doctos mundum ſtatuiſſe generatum.* Quod autem omnibus videtur, aut plurimis, ejus probabilem eſſe veritatem concedit idem, (lib. 1. Topic. & Ethic. *Nicomach.*7.) Neque verò Philoſophorum ſolummodo, ſed etiam indoctorum hominum judicio, quaſi tacito Naturæ quodam ſenſu, comprobata eſt hæc ſententia, æternum non fuiſſe mundum. *Præterea, rerum quæ traduntur ab Hiſtoricis artiúmque ferè omnium notæ origines, ortum fuiſſe mundum ſatis manifeſtò indicant.* (*Plin.* Nat. hiſt. 7.56.) Quod philoſophicum illum animadvertiſſe Poetam, (*Lucret.* lib.5.) alibi diximus. Nam ſi mundum ſtatuamus æternum, quid prohibebat quò minùs ad nos æternas Artes æternarúmque rerum notitiam tranſmitterent majores noſtri? Minimè verò id obſtat quod *Plato* aliíque fingunt, crebras ingentéſque deflagrationes atque incendia, & inundationes immenſas, omnem rerum antiquarum deleviſſe memoriam. Cùm enim hæ calamitates (ut fatentur figmenti autores) univerſum non pervaſerint orbem terrarum, ſuperſtites profectò nationes hominéſve permulti retinuiſſent Artes; & poſteris tradidiſſent aut geſtas res, aut certè clades deletarum gentium. Nec alia quæ objiciuntur à *Peripateticis* quicquam valent, niſi ut probent, non genitum fuiſſe mundum: æternum, aut non creatum fuiſſe ex nihilo, non probant. Verùm id quod nos dicimus, libere Deum temporéque certo produxiſſe mundum, ſine materia præparata, neceſſariis id argumentis communiri poſſe non videtur *Thomæ Aquinati*, (Sum. 1. qu. 46.) ſed fide magis niti quàm ſcientiâ; (ad *Hebræos* 11.3.) Quod tamen ſi concedatur, ad gloriam Omnipotentis Dei, ad cognitionem ejus cultúmque & omnem Religionem animis hominum inſerendam, fovendam confirmandámque, valet profectò plurimùm. Si cui enim perſuaſum fuerit, mundum, qui ab omni æternitate nullus fuerat, ab aliquo initio temporis conditum fuiſſe, eidem facillimè perſuadebitur, eſſe Deum, & unum eſſe, & rerum omnium intelligentem, conſervantem atque moderantem eſſe cauſam; & infinitâ eundem vi ac poteſtate pollentem; nec ullâ Naturæ Fatíve neceſſitate, ſed ſuâ modò voluntate bonitatéque, adductum ut hunc mundum fabricaret; ex ſe ipſum denique ſolo eſſe beatum, nec ad tuendam felicitatem ſuam ullius rei forinſecæ adminiculo aut conſortio indigere. Quæ omnia ab iis qui mundum æternum ſtatuunt vel negantur planè, vel ægerrimè admittuntur. Quare ſanæ rationi magis conſentaneum eſt, creatum aliquando fuiſſe, quàm ab æterno perſtitiſſe, Mundum.

Terram & Aquam primò. § 9. Inprimis igitur, pro ſtructuræ totius fundamento, ac materia totius operis, (lib. *Sapient.*11.17.) Terra, ſed Aquis cooperta, ſitu ſuo naturali (*Pſal.*104.6. a *Pet.* 3.5.) in medium producitur, occupátque centrum: utráque adhuc tenebris involuta. *Pererius* non modò terram aquis immerſam, ſed & cœlum, unà cum reliquis elementis, ab initio conditum vult; idque ab initio traditum ait in Sacris Literis. *In principio* (inquit *Moſes*) *creavit Deus cœlum & terram.* Quibus alii verbis ea contendunt ſummatim & universè tantùm propoſita, quæ poſtea ſunt expoſita ſigillatim. Quam *Chryſoſtomus* & *Zanchius* aliíque plurimi opinionem tuentur. Sed huic obſtat, quòd

ne-

necessariò fatendum sit, illic terram esse factam, aut nullibi. Tertio enim die non tam facta quàm patefacta dicitur. (*Gen.* 1.9.) Idem particula docet conjunctiva, quâ prioribus proxima verbis cohærent; *Terra autem erat informis, &c.* Quænam illa informis terra, nisi quam Deus antea creavisse dictus est? *Quòd si terram, cælum quoque in eodem loco & eodem est fabricatus tempore*, ait *Jesuita.* Itaque non est hæc propositio generalis eorum quæ particulatim postea explicantur, sed ipsius rei, ut verè gesta est, narratio. Et hæc fortasse contra *Zanchium* satis firma sunt. Neque tamen consequitur, id quod *Pererius* ipse pugnat, uno simul terram & cœlum prodiisse temporis momento; verùm hoc potiùs, *Inprimis, ac ante alias res, sive in principio rerum, creâsse Deum cœlos & terram*, id est, *corpora simplicia, cælum & elementa*: non ea quidem simul; sed primo die Terram, Cœlos proximo; quamvis terra posteriore loco nominetur, quoniam priore tractanda proponitur. Hoc ordine gestam hanc narrat rem Propheta *David*, (*Psal.* 102.25.) *Initio tu, Domine, terram fundâsti; & opera manuum tuarum sunt cæli*, Nec apud *Mosem* ullibi cœlum reperiemus divisum in partes, quarum altera priùs nata sit, altera posteriùs; quarum inferior pars, sive aër, non nisi die secundo, superior, & verè cœlum, extiterit primo; quod statuere videtur *Jesuita.* Sed totum spatium à terris ad extrema usque totius mundi eodem *cælorum* nomine complexus est *Moses.* Præterea, quis credat, inter cœlum terrámque spatium vacuum (quod Natura tantopere abhorret) in ortu ipso Naturæ fuisse interpositum à Deo? quod necesse est opinari eos, qui cœlum ità propriè dictum unà cum terris die primo extitisse, nullo aëre interposito, volunt. Cùm hæc intelligeret *Pererius*, etiam primo die factum aëra, unà cum cœlo, arguit. At ego, *Id si detur*, inquam, *diei secundi quodnam erit opus, quo*, Mose *autore, cælum prodiit?* Respondet *Jesuita*, factum esse aëra locum idoneum quo nubes pluviæque generari possent, quíque ab inferioribus divideret superiores aquas. Quasi verò id fuerit opus dignum die; aut aër ut fieret nubium capax, aliquâ novâ qualitate aut vi opus fuerit, præter ipsam aëris penetrabilem tenuitatem, & locum inter sidera terrásque medium. Nam frigiditas regionis mediæ, quam hoc illi datam die *Pererius* opinatur, non tam *aëris* naturæ quàm *loci* debetur. Quare secundo Aër demum die creatus est, secundo pariter & Cœlum; quod utrumque apud *Mosem*, tanquam una eadémque res, uno & eodem nomine continetur, (*Gen.* 1.8.) Primo autem, præter terram aquis involutam undique, nullum est corpus editum. Dici quidem fateor, (*Gen.* 2.4.) *in die quo Dominus Deus terram creavit & cælum.* At nè quis hinc cœlum unà cum terris productum arguat, ubi *quo die* dicitur, *quo tempore* intelligitur generatim, *Tremellio* interprete; ut a *Cor.* 6.2. *Luc.* 19.42. Novi alios (*Luther. Calvin. &c.*) terræ cœlique nominibus Chaos quoddam sive materiam intelligere unde cœlum unà cum terra sit conditum: alios (*Lombard. Lyran. &c.*) putare cœlum quod vocant *Empyræum*, unà cum *Angelis*, vocabulo *cæli*, at in *terra* designari *Chaos*, vel *materiam primam*: alios alia comminisci. Sed obscura magis omnia quàm ut clarissimæ narrationi *Mosis* competant; præsertim cùm alia sese offerat facilis & perspicua interpretatio, quæ nullam verbis aut afferat vim, aut nebulam offundat.

§ 10. Est autem corpus Terra simplex, siccum & frigidum in extremo gradu; hinc densissimum, crassissimum, gravissimúmque. Frigoris enim est, congregare, condensare, crassæque res ut sint & graves efficere: quomodo Caloris contrà munus est, resolvere, disgregare, attenuare, seu rarefacere, subtilésque res, leves atque perspicuas reddere. Ex gravitate summa factum est ut in medio infimóque totius mundi loco (*Esa.* 40.12. *Job.* 26.7. & 38.6.) Terra sit immobilis constituta. (*Psal.* 104.5. *Eccles* 1.4.)

Terram, corpus simplex frigidissimum & siccum;

——Pendebat in aëre tellus (inquit Poëta)
Ponderibus librata suis.——

Figuram per se nullam habet. Cùm autem partes ejus ad imum contenderent omnes, futurúmque Universi medium infimúmque locum, ut eò singulæ quàm proximè accederent, terra omnis in globi formam contracta est. (*Esa.* 40.22.) Satis philosophicè Poëta cecinit *Latinus*, (*Ovid.* Metam. l. 1.)

Principio terram, nè non æqualis ab omni
Parte foret, magni speciem glomeravit in orbis.

Qua in re cæcutiit *Homerus*, qui ex altera terrarum parte (apud Antipodas, credo,) *Inferos* collocare videtur, longè inferiùs *Tartarum*. Simplex volo corpus Terræ, quod ex aliis non miſcetur vel componitur. Nullum eſt enim quod ex duabus partibus non conſtet, *Materiâ* & *Formâ*: Materiâ, quam habet cum aliis quibuſdam rebus communem; Formâ, per quam id quod eſt conſtituitur ſpeciatim, & ab aliis diſcrepat. Corporum primorum ſive ſimplicium, quæ generantur & intereunt, materia *Prima* dicitur: *Secunda* compoſitorum; quippe quæ miſcetur, & ipſa ex materia prima, quam dixi, & aliqua forma conſtituitur. Eſſe Primam, generatio rerum & corruptio docet. Aër in ignem, aqua in aërem, terra corrupta mutatur in aquam. Id quod ſubeſt & ſubſternitur huic mutationi, id ex quo diſcedunt formæ aëris, aquæ, terræ, ut accedant ignis, aëris, & aquæ, Prima illa eſt materia. Nam ſi in corruptione aëris, unde aqua vel ignis producitur, nihil ſupereſſet, ex nihilo fieret aliquid: quod Natura negat. Id ergò quod ſupereſt, ſuſcipitque novam formam, Materia eſt prima; quæ ut ad aërem conſtituendum priùs, ità nunc ad ignem concurrit, vel aquam. Sed nobilior pars cujuſque corporis Forma eſt, unde omnis efficacia & vis & natura conſtat rerum propriè ac præcipuè; ſine qua incompletum eſt corpus materia, & quod ſubſiſtere per ſe non valeat.

Aquam, frigidum humidúmque: Aqua verò ſimplex pariter & frigidum eſt corpus, ex eóque denſum & grave; ſed, quo à terra maximè diſtat, humidum quoque. Ferebatur & aqua ſuo motu, gravis cùm eſſet, ad medium ſive infimum qui futurus erat Univerſi punctum: *Centrum* appellant Philoſophi. Cùm autem terram haberet graviorem ſe, ac proinde inferiorem, quod unum potuit, eam ex omni parte circumdedit eâdem figurâ globi. Par fuit has inprimis res prodire frigidas in naturam, quibus nullo erat opus calore ut conſervarentur. Nondum ſcilicet natus eſt calor, luce nondum editâ.

Ex quibus, § 11. Horrenda facies rerum adhuc. Profundæ tantùm atque inertes aquæ, tenebris obſitæ denſiſſimis, occupabant omnia. Quibus tamen mox, velut incubante Divino Spiritu, præparatoria quædam ac digeſtiva, necnon vitalis quoque, impreſſa eſt vis. Incubatio hæc eorum mihi credibiliorem reddit ſententiam, qui cœlos & aëra ex hac terrearum aquarum vaſta mole, cætera ex elementis iiſdem diſtinctis atque ſeparatis, orta eſſe opinantur; non autem ex nihilo nata omnia, quod *Pareus* contendit. Cœlum (quo nomine Aër etiam comprehenditur) ex aquis primùm extitiſſe, S. *Petrus* autor eſt, (2 Epiſt. 3. 5.) etſi reclamet, unus ferè omnium, *Beza*. Cur enim in aquis tantùm movebat ſe, cur aquas tantùm ſuo fovebat numine Sanctus Dei Spiritus, niſi ut aptam rebus producendis fingeret materiam? Imò, *ut ſuſtentaret molem hanc imperfectam*, ait *Pareus* (in *Gen*.1.6.) At ego, Quâ, inquam, ſuſtentatione huic magis operi quàm aliis erat opus? Aqua enim atque terra, quamvis confuſæ adhuc, adeò tamen erant perfectæ jampridem omnibus naturæ ſuæ numeris, ut nullus quidem ſubeſſet metus nè deficerent, ac in nihilum redirent. Verùm ille, qui ex aliqua materia nihil creatum præter unum hominem vult, hæc nobis opponit argumenta. Primum atque ſecundum; Ex *Moſe* probari non poſſe id quod nos volumus; quia aëra in medio aquarum, non ex aquis, factum, & aquas aëre medio ſeparatas, non mutatas in aërem, ſcribit. Nos autem hoc à *Moſe* totidem verbis de cœlo dici, non dicimus; ex eo tamen Sanctóque *Petro* colligi probabiliter. Quis autem ignorat aquas in aërem commutari quotidie; nec id tamen impedire, quò minùs idem aquas in medio disjungat? Tertium; At ſanior, inquit *Pareus*, Philoſophia cœlum eſſe diverſi generis ab elementis, & eſſentiam (ut *Ariſtoteles* appellat) quintam, docet. Non igitur ex aqua factum. Verum profectò eſſet hoc & efficax argumentum, (etiam nos dicimus) de generatione, quomodo res jam fiunt, ſi ageretur: ſed in rerum creatione, quàm inepta ſit materia nihil refert. Aliis de rebus apertè *Moſes*, herbas, ait, arbores, volucres, quadrupedes, & hominem ipſum ex terra natum, ut ex aqua piſces. *Terra producat, &c.* (*Gen*.1.11.) *Formavit ex terra Dominus omnes agri beſtias, volucréſque cœli.* (*Gen*.2.19.) Deinde, *Producant aquæ, &c.* (*Gen*.1.20.) Credibile igitur videtur, & cœlum aëráque, id agente Sancto Spiritu, ex iiſdem aquis prodiviſſe.

Incubante Spiritu Dei, § 12. At Spiritum hunc Dei *Cajetanus* Angelum fuiſſe mavult, agitatione cœli operantem in aquas; alii, Ventum potiùs vehementiore aëris impulſu agentem, quo etiam ad aquas minuendas uſus eſt in Diluvio *Noachano* Deus. (*Gen*.8.1.) At horum omnium nihil erat adhuc natum; non cœlum Angelſve, non aër aut venti. Sanctum verò Spiritum voluiſſe *Moſen*, ex eo patet, quòd *Dei* vocetur Spiritus. Id enim

enim alii ſpiritui hoc tempore convenire nulli potuit. Non me fallit, maximas in ſuo genere ac nobiliſſimas quaſdam res, ut montes, cedros, rivos, urbes, & alia, *Dei* montes, cedros, rivos, urbes appellari. At verò hâc tantùm ratione ſi *Spiritus* hic *Dei* vocaretur, quid prohibuit Terram quoque *Dei*, & Cœlum, & Lucem dici, maximas non minùs optimáſque res. Porrò, *Spiritui Sancto* in Sacris Literis ſæpe tribuitur *Creatio* rerum, ut eum proptérea hoc in loco ſignificari vero ſimillimum ſit. *Pſal.33.6. Verbo Jehovæ facti ſunt cœli; & ſpiritu oris ejus omnis exercitus eorum:* & *Pſal.104.30. Job.26.13.* & 33.4. *Eſaia* denique 40.13,14. *Quis libravit in ſtatera montes, & colles in bilance? Quis direxit Spiritum Jehovæ, & quis ei conſiliarius* fuit? Quemadmodum igitur *Chriſtus*, à quo regeneratum eſt humanum genus, in utero Virginis erat conceptus obumbratione *Sancti Spiritûs*: ità ex terræ, quaſi virginis incorruptæ adhuc, humida materia totus eſt creatus orbis, eodem incubante *Spiritu Dei*. Veréque cecinit *Tertullianus*, (Carm. in *Geneſin*,)

——Deus ſuper æquora vaſta meabat,
Dum Chaos & nigræ fuſcabant cuncta tenebræ.

§ 13. Ex his principiis ortum fuiſſe mundum, gentes olim profanas minimè latebat: ſive id ex Libris *Moſaicis* didicerunt, quod de *Phœnicibus* & *Ægyptiis* pronum eſt credere; ſive fama illis tradidit vetuſta. Antiquum enim Chaos, tantopere celebratum, non à Poëtis modò, quorum primus *Heſiodus*, (*Ariſtotele* teſte Phyſic. 4. & Metaphyſic.1.) ſed etiam à Philoſophis olim *Græcis*, *Platone*, *Anaxagora*, *Zenone Cittiæo*, ab *Ægyptiis* apud *Diodorum Sic.* (lib. 1.) & *Diogenem Laert.* (in procem.) atque *Phœnicibus*, ut *Sanchoniatho* tradit apud *Euſebium* (de Præparat. Evang. 1.10.) Chaos, inquam, aliud quid eſt quàm aquarum illa terræque miſta moles, unde reliqua narrat fuiſſe nata *Moſes*? Quid aliud Aqua, unde *Thales Mileſius* & *Stoici*, & qui ex *Indis* docti habebantur, (*Strabo* 15.) quid Terra ſeu Limus, unde *Xenophanes*, quid Ovum, unde *Orpheus* apud *Athenagoram*, mundum excluſum atque ortum ferunt? Ità enim *Seneca*, *Stoicus Latinorum* princeps, (Nat. quæſt. 3.13.) *Ignis exitus mundi eſt, Humor primordium.* Ἐξ ἰλύος ἐβλάστησε χθὼν αὐτή, autore *Apollonio* (*Argonautic.* 4.) *——Edita limo Terra fuit.——* Et *Plutarchus*, (de *Iſid.* & *Oſir.*) *Humida*, inquit, *Natura, cùm ab initio principium & ortus omnium eſſet rerum, tria prima produxit corpora, Terram, Aerem, Ignem.* Sed & *Mentem*, hoc eſt, *Deum*, ea diſcreviſſe atque ordinâſſe quæ confuſa erant, non modò *Anaxagoras* & *Thales* Philoſophi, (*Plutarch.* de Placit. philoſoph. 1. *Cicero* de Nat. deor. 1.) ſed Poeta etiam *Ovidius* docet, (Metamorph. 1. fab. 1. & 2.)

Hanc Deus & melior litem Natura diremit;

rerum litem diſſentanearum, quas continebat in ſe permixtas Chaos.

§ 14. Ad illuſtrandum hoc novum opus, dignum ſpectatu, ipſa Lux eum primis à Deo eſt in lucem edita; cujus adventu præſentiáque *Dies* fieret, diſceſſu & abſentiâ *Nox*. Neque hoc ad Solis ortum diſtulit, nè Stellis deberenos lucem putaremus, non Deo. (*poſt editam lucem,*) Opacitas quidem erat craſſis corporibus; umbra nondum erat. Abſentia tamen illa ſive defectus omnis lucis, quo duodecim horarum ſpatio aquæ obſcurabantur, *Tenebræ* vocatur à *Moſe*, & pro nocte habenda eſt prima. Tum verò accenſam lucem, unam certè omnium utiliſſimam qualitatem, pulcherrimam jucundiſſimámque, ac proinde nobiliſſimam, *Diem* appellari Deus voluit; nec re modò ac tempore, ſed ipſo nomine à tenebris & Nocte ſeparari. Re autem ità diſcrepant, ut præſentiam lucis tenebræ non ferant, ſed in partem ſemper diverſam craſſorum corporum rejiciantur. At verò Dies hic qui Nocti opponitur is eſt quem vulgò *artificialem* vocamus, ab ortu Solis ad occaſum, ità ut hyeme brevior, longior æſtate ſit. Alio modo *naturalem* vocamus Diem, qui circuitu Solis quatuor & viginti horis definitur, ità ut noctem in ſe comprehendat. Hic dies terram ſpectat univerſam; alicubi enim ſemper lucet: ille ſingulas terrarum partes. Deo quidem non deerat ab æterno ſua lux. Ipſa enim lux eſt. (1 *Joan.* 1.5.) Nos verò nè hujus periluſtris rei, quam cernimus quotidie, ſatis naturam percipimus. *Quanam viâ itur illuc* (ait Deus *Job.* 38.19.) *ubi habitat Lux?* Quantò minùs ergò hujus Autorem lucis cognoſcimus, qui lucem incolit quò nullus hominum accedere, nè intellectu quidem, poteſt? Sed magno quod producturus erat operi cùm neceſſaria eſſet lux, ut magnis ædibus feneſtra, hanc primam aperuit Deus, ut primùm erat aliqua domicilii pars

 con-

constructa quæ caperet. Qui ab initio Deum putat adhibuisse lucem, unde plerumque calor emanat, tanquam præcipuum instrumentum expoliendis operibus suis, ac velut communem quandam rerum naturalium obstetricem, educendis ex informi illa materia fovendisque seminibus, (*Tilenus* in Syntagm. 26. 16.) diminuit profectò vim gloriámque Divinam, Omnipotenti Opifici auxilium suppeditando minimè necessarium. *Perspexit* verò Deus, (quid enim ille non perspicit, etiam sine luce?) *lucem* quam ediderat *esse bonam*: hoc est, non modò suæ voluntati consentaneam, & voluntates hominum suo illustri splendore caloréque dulci meritò sibi conciliaturam; sed & rebus jam productis, & producendis mox, utilissimam futuram. Facilè, inquam, id perspexit Deus, & comprobavit. Aqua Terráque Dei quidem operâ præcedebant lucem: nondum tamen earum virtutes comprobantur à Deo, quia nondum sejunctæ, perfectæ, aliarúmque rerum commodis aptæ, videbantur.

Sed quo corporis vehiculo usa est prima Lux, nondum Sole condito? Ipsa enim sustinere se non potuit. An nubeculæ cujusdam lucidæ ac splendentis adminiculo (unde Sol postea factus) in superiore spatio ambivit circuivitq; medium globum horis viginti quatuor? An, si hoc in vacuo fieri non potuit, in summis aquis impressa, totidem horis peregit globi circuitum? An utrumque fuit; hoc, primo die; illud, secundo tertióque, postquam aër emicuit, spatiúmque faci volitanti commodum exhibuit? Quid multa in hac re, aut in aliis hujusmodi, quæ plurima vocantur in dubium? Factum hoc est, narrante *Mose*: quo modo factum, utcunque lateat fortasse nos, at novit Deus. Id homini pio & verè Christiano satis fuerit. Omnibus enim *Julianorum*, hoc est, hominum pravorum profanorúmque, argutiis facere satis, non est humanarum virium. Quare tenebris obducam eas & obruam, occidente jam primi diei luce.

Aër cum Igne producitur, & Cœlum, die secundo.

§ 15. Proximo, ex confusa mole, Aëris elementum, Meteoris, præsertim aqueis & beneficis, locus destinatus, unà cum Igne, (si quis est) in sublime fertur, quasi parietes domûs, circumfusi undique Cœlo. Cœlum verò, quasi Tectum, longè latéque patens, locum totius orbis obtinet supremum: ut meritò *Esaias* dicat, *cœlos Deum extendisse velut telam, & quasi tabernaculum expandisse ad habitandum.* (*Esa.* 40. 22.) Utrumque *cœlum* dico, tam quod astris postea ornatum est, quàm Angelorum & præsentiæ Divinæ locum, quod *Empyræum*, propter summam claritatem, vocant, ac *Tertium*, (2 *Cor.* 12.2.) *Cœlúmque cœlorum.* (*Psal.* 148.4.) Nam (quod monui priùs) totum hoc à terra spatium, ad extremos mundi terminos, uno Cœlorum nomine concludunt Sacræ Literæ, ad sensum vulgi. Ut enim *Sidera colloeantur in cœlo*; (*Gen.* 1.17.) ità *& aves volitant*, (*Gen.* 1.20.) *nubés*que, (*Psal.* 18.11. *Dan.* 7.13.) & *habitat in cœlo Deus*, (*Psal.* 103.19.) *Angeli*que. (*Matt.* 22.30.) Hebraicè *Shamaim* Cœli dicuntur, plurali tantùm numero. Unde constat, notas fuisse viris doctioribus ab initio cœli partes varias, etsi confusas vulgo. In suprema cœli supremi parte, qui *Thronus Dei* dicitur, (*Esa.* 66.1.) credibile est Christum ad Dei dextram, h. e. in dignitate majestatéque summa, collocatum esse. (*Act.* 3.21.)

Aër corpus simplex calidum & humidissimum: calidissimum & siccissimum Ignis.

§ 16. Aër & Ignis corpora quidem sunt, quemadmodum Aqua Terráque, simplicia: verùm siccissimus Ignis & calidissimus; quódque oritur hinc, maximè omnium tenuis, subtilis, pellucidus, atque levis. Humidissimus autem Aër, & calidus mediocriter; unde tenuis ac levis etiam, pellucidus, fluidus, & dissipabilis. Per summam levitatem in altissimum locum, cœlo ipsi proximum, sublatus Ignis est. Levia enim sursum corpora, ut deorsum gravia, suâ feruntur vi. Ut aqua terram, sic & aquam aër, aërem ignis, simul omnia cœlum rotundo ambitu comprehendit atque concludit. Ex illis quatuor simplicibus, Aqua, Igne, Terra & Aëre, (*Prov.* 30.4.) corpora mixta componuntur omnia, & in eadem dissoluta redeunt. —*Omnia fiunt Ex ipsis, & in ipsa cadunt.* (*Ovid.* Metam. 15.) Eámque ob causam vocantur *Elementa*, hoc est, *Principia*, seu *partes naturales*, unde constituuntur & constant res compositæ. Omnia Elementa homogenea sunt, quorum singulæ partes totius corporis naturam obtinent: ut quivis pulvisculus terra, gutta quævis aqua dicitur. Eorundem partes Elementorum inter se transmutantur corruptione generationéque perpetuâ. Ex terra enim aqua fit, ex aqua itidem terra; ex aëre ignis, & ex igne aër. Totum verò Elementum transmutari ac deficere natura rerum non patitur. Faciliùs in eorum naturam transeunt quibuscum alterâ qualitate conveniunt: quæ utrâque pugnant, difficiliùs transmutantur. Ut aquæ in aërem propter humiditatem, aëris in ignem propter calorem, citiùs fiet transmutatio, quàm aut aëris in terram, aut in aquam ignis, quorum omnes qualitates repugnant.

§ 17.

§ 17. Cœlum *Peripateticis* quinta quædam natura, & diversa planè ab Elementis, habetur, mole maxima, purissimâque materiâ, solida, immutabilis, pellucida, & rotunda. Nec à terra modò & elementis, quæ circuit, figuram hanc cœlum contrahit; sed perfectissimæ simplicissimæque rei, motûmque habituræ circularem & velocissimum, figuram esse oportuit simplicissimam, perfectissimam, & rotundam. Sphærica enim, quia sine principio & fine, maximè omnium est capax, ideo perfectissima; quoniam sui similis ubique, nullis impedita est angulis, ideo simplicissima, rapidissimique motûs velocitati aptissima fuit. Simplexne tamen corpus, an ex materia cœlum & forma compositum sit, ut aliæ naturæ corporum inferiorum, ipsis inter se *Peripateticis* non convenit. Materiam scilicet à forma distinctam habere cœlum, corruptio nulla generatióve demonstravit, quod in aliis fit. Circularem cœli motum, propter summam ejus velocitatem, perpetuitatem & constantiam, variúsque cùm sit, æquabilitatem certam, à causa forinseca potiùs quàm insita vi pendere volunt *Peripatetici*. *Intelligentiis* ergò tribuunt, quas Christiani plerique *Angelos* interpretantur. Separatas enim formas & substantias incorporeas vocat *Aristoteles*. Ego certè Intelligentiarum necessitatem nullam intelligo ad motum simplicem. Nec est enim progressivus mixtúsque cœli motus, qui appetitum requirat locomotivum, & directricem vim. A natura igitur cœlorum proficisci, quemadmodum ignis atque terræ motus, autore dirigente perpetuantéque Deo, nihil prohibet.

—Cælestia corpora per se,
Atque suis formis, ut terra ignísque, moventur. (*Palingen.* in Aquario.)

Bene Theologus ille, (*Tileuus* Syntagm. 24.) *Est alienum ab Angelis*, inquit, *commentum illud, quod, ex Philosophorum lacunis derivatum, & à Rabbinis avidè haustum, Scholasticis omnibus, & ex Patribus quoque nonnullis, mirificè arrisit, quo cœlestes orbes ab Angelis impelli, & in gyrum rotari, finguntur.* Quasi verò internâ vi, naturæque sibi inditæ proprietate, hunc in modum cieri ac circumagi nequeant; sed necesse sit beatos Spiritus, velut *Ixionas* quosdam, hisce affigi atque affligi rotis. Quâ ratione motus non esset proprius, sed accidentalis. Neque tamen cœlum ipsum fortasse, verùm in cœlo tenuissimo ità ferri atque moveri stellas existimandum est. Nihil enim ferè omnium est quæ de Cœlo hactenus & Elementis tradita sunt ex *Peripateticorum* sententia, de quo non ambigunt alii Philosophi. Terram aliqui non esse frigidissimam volunt, aquam verò alii nè frigidam quidem, alii tamen maximè frigidam esse contendunt. At illa utriusque densitati necessariò tribuenda sunt, pro modo gradúque; ut quò densior alterutra, eò naturâ sit frigidior. Nam frigore condensari elementa, ut rarefiant calore, oculis experimur. Itaque aëris tenuitati pariter concedendus est calor. *Stoici* tamen pugnant, aëra esse frigidissimum; siccissimum quoque *Bodinus*. Et certè multi esse humidissimum negant. Suis tamen difficillimè contineri terminis, facillimè alienis, (quod humidum significat *Peripateticis*) nemo non videt. Ignis verò nè esse quidem elementum concedunt plurimi, eo saltem quo statuit loco *Aristoteles*, Lunæ proximo. At eò videmus ignem atque flammam tendere moveréque se. Frustráne igitur hic Naturæ impetus? Et si corporum cœlestium soliditate, rapidissimóve motu, & Solis propinquâ luce, atteratur perpetuò incendatúrque vicinus aër, perquam est probabile, Ignem illic generari elementarem conservaríque. Nec desunt qui ipsum æthera, stellarum sedem, sive ab αἴθειν dicatur, id est, *urendo*, sive ab ἀεὶ θεῖν, à *cursu perpetuo*, tenuissimum aëra, motûque siderum velocissimo inflammatum, eum esse Ignem elementarem putent; quem alibi frustrà quærimus. Ejusdem elementi alteram esse partem volunt in cavernis terræ abditam, quæ tamen incendiis aliquando erumpentibus prodit se, thermis autem sive aquis calidis perpetuò.

§ 18. Cœlo & Elementis, indéq; oriturís mox corporibus aliis, præter formam & materiam, unde rei cujusq; natura componitur, accedunt, vel potiùs accidunt, congenita quædam, sine quibus ipsæ corporum naturæ non satis intelliguntur. Ea verò aut communia sunt omnium, aut propria rebus partim cœlestibus, partim corruptibilibus, quæ infra Lunam sunt. Primi generis habetur *Quantitas* seu *Magnitudo*, quam necessariò consequitur *Locus*, deinde *Mobilitas*, &, quod motui conjunctum videtur, *Tempus*. Hæc omnium sunt corporum. *Magnitudo* seu *Quantitas* id est quo corpus extenditur longitudine, latitudine & profunditate; sine qua extensione suas Forma explicare vires non potest. At ista magnitudo corporum naturalium, immensa nullibi re-

Cœlum natura quinta purissima, immutabilis.

Corporibus congenita quædam:

1. Magnitudo,

reperitur. Non in simplicibus, quia plura sunt; at non nisi unicum potest esse infinitum: plura enim terminarent se mutuò. Neque propterea in compositis, quoniam ex simplicibus finitis constant. Imò singula corporum viventium genera certos habent naturâ quantitatis terminos præfinitos, suis formis idoneos; ut *nec rana bovi —— non si se ruperit —— par sit futura*, nec ad muris parvitatem diminuatur elephas.

2. Locus, Omne magnum in aliquo ut loco statuatur necesse est. *Locus*, absolutè ac propriè si loquamur, Spatium illud per se vacuum est quod occupatur & impletur à corpore. Cum relatione ad alia, Corporis ambientis superficies concava ejus rei locus dicitur quæ in illa continetur. Hic rebus elementaribus ad tuendam suam naturam tribuitur. Cùm suum quodque locum postulet, penetrare se corpora non possunt; idque nè fieret, imbecillius fortiori loco ut cederet, à natura constitutum est.

3. Motus, *Mobilitas* aptitudo est corporum & propensio naturalis ad motum. Latio corporis à loco in locum *Motus* dicitur, qui in conservationem præcipuè rebus à Natura datus est utilissimè. Est autem vel circularis in orbem, quomodo corpora moventur cœlestia: vel rectus; isque aut sursum, ut elementorum levium; aut deorsum, ut gravia feruntur: vel mixtus denique & progressivus, qui est animalium motus. Qui ab ipsa re quæ movetur ex causa intrinseca fit motus, *naturalis* dicitur; qui contra naturam ab externo impetu, *violentus*. Violentus, ab initio velocior, prope finem remissior languescit; ac propterea minimè diuturnus esse potest. Nam & impetus à vi forinseca impressus eò debilior fit quò quid est longiùs progressum; & medium id per quod transitur magis resistit, nè progrediatur ulteriùs. Contrà, motus naturalis, tardior in principio, resistente fortiùs aëre, aliâve mediâ re, prope locum velocior est quò tendit. Motui opponitur *Quies*, quæ cœlestibus minimè convenit, rebus inferioribus in suo cuique loco est naturalis.

4. Tempus, Quoniam verò motus in momento nullus fit, sed gradatim & successivè, ideo mora quædam illi debetur necessariò, quæ *Tempus* dicitur. Itaque Tempus *Aristoteles* motûs ait mensuram esse secundùm prius & posterius: hoc est, ut exponunt *Peripatetici* doctiores, Motus cujusque rei, Solis Lunæque inprimis, inter certos terminos, priores & posteriores, mensuratus, illud est quod vocatur *Tempus*. Verùm hi termini cùm ab humana mente statuendi sint, nisi anima esset rationalis, quæ metiretur motum darétque terminos, nullum tempus futurum ipse *Aristoteles* fatetur. (Physic. 4. t. 131.) At verò tempus fuisse constat dierum quinque antequam est creatus homo, qui terminis motum distingueret. Quare alia ratio temporis quærenda est, quæ ab animo non pendeat humano, cùm certum sit, omnes hujus mundi res tempore definiri nobis non cogitantibus; nec motum solummodo, sed & quietem, & ipsam rerum quam Philosophi vocant Existentiam. Haud inepta mihi videtur eorum sententia, qui durationem ipsam & diuturnitatem rerum, intra certos terminos à natura constitutos, *tempus internum* appellant, vel absolutum. *Duratio* enim nullis terminis circumscripta, non *tempus* appellanda, sed *æternitas* videtur, uni Deo peculiaris. Mensuram ejus durationis, per dies, menses & annos, ex motu cœli & siderum deductam, *tempus externum* vocant, & in relatione positum. Nam lineæ seu longitudinis, atque temporis, quam quærimus, cognata ratio est. Ex fluxu puncti longitudo, ex fluxu τὸ νῦν sive momenti oritur tempus. Panni aliúsve rei longitudinem si metiri volumus, certa est adhibenda ulnæ alteriúsve rei mensura. Ità motûs ut cognoscatur diuturnitas & tempus, quàm longum aut breve sit, ex motu cœlesti maximè, qui certissimus, notissimus, & in minimas partes facillimè dividitur, mensuram applicare par est. Aliud tamen est tempus & duratio cujusque rei, aliud motus ille quo mensuratur: ut longitudo panni, & ulna quâ metimur, diversæ res. Partes temporis duæ; Præteritum, quod abiit, & Futurum, quod instat: quas *Momentum*, Græcè τὸ νῦν, idem finis præteriti, & initium futuri, copulat.

5. Qualitates. Jam verò propria illa quæ dixi congenita corporibus accidentia *Qualitates* vocantur; quarum aliæ non nisi cœlestibus conveniunt, aliæ inferioribus & corruptibilibus peculiares sunt. Cœli, vel siderum potiùs in cœlo, qualitas prima est *Lux*, unde ad nos *Lumen* diffunditur. Deinde, *Constantia* naturæ quædam, sive *Immutabilitas*, & immunitas à corruptione. Tertiò, quædam occultæ sunt vires, quibus (perinde ac luce) influunt astra & agunt in sublunares res, per varias mundi plagas dispensante motu. *Influentias* vocant Philosophi. Corporum inferiorum, partim internæ potestates virésque sunt agendi patiendive, ex forma peculiari ve temperamento rerum prodeuntes; partim ex eo sunt genere quæ feriunt sensum forinsecùs, ut

Co-

Colores, Odores, Sapores, Soni, & qualitates Tactiles; de quibus alibi unà cum Senſibus agendum eſt. Potentiæ verò illæ ac vires plerumque manifeſtò produnt ſe, quarum eſt cauſa evidens & nota: aliquando latent occultæ nobis, quarum ratio vix, aut nè vix quidem, reddi poteſt. Hoc in Sympathiis plериſque rerum & Antipathiis accidit. *Sympathia* eſt mutua quorundam corporum quaſi concordia & amicitia; ut magnetis & ferri. *Antipathia*, diſſidium naturale; ut ovium & lupi, braſſicæ atque vitis. Ex potentiis, vel potiùs impotentiis, naturæ, eſt *Mutabilitas* corporum. Modis autem variis mutantur; Alteratione, Augmentatione, Diminutione, Generatione, & Corruptione. Aliqui & has motus vocant. 1. *Alteratio* ſenſilium eſt qualitatum variatio: ut cùm calida frigeſcunt, caleſcunt frigida. 2. *Augmentatio* eſt, quâ majora fiunt corpora nutrimento intrinſeco; ut cùm vitulus in bovem, puer accrevit in virum. 3. *Diminutio* eſt, quâ corporum decreſcit magnitudo. 4. *Generatione* per novam formam novum corpus fit: ità ex aere aqua, è ſemine prodit herba. 5. *Corruptione* tota corporis mutatur ſubſtantia, & diſſolvitur compoſitum, amiſsâ formâ; ut corrumpitur aqua ubi in aërem mutatur, animal ubi moritur. Cùm nihil poſſit interire penitùs, & in nihilum evaneſcere, Corruptio unius corporis ſemper alterius generatio eſt. Hæc igitur ea ſunt quæ corporum naturæ accidunt & quaſi ancillantur.

§ 19. Aërem inſtituit Deus, partim ut humiditate ſuâ miſtionem corporum naturalium benignè temperaret, partim ut ſpiritu ab animantibus terreſtribus duceretur. Quò poſterius hoc faciliùs & feliciùs fieret, oportebat nubes & pluvias, & quæ alia ex aquis & terra exſpirantur perpetuò, in altum tranſmitti procul, & ab aquis marinis atque inferioribus longè ſemoveri. Fumi enim calentes & denſi vapores non poterant non, propinquitate nimiâ, vel ſuffocare animalia, vel plurimùm reſpirantibus officere. In tres igitur partes ſive regiones aërem ſi dividamus, ſupremam, infimam, atque mediam, ità in ſingulas earum perviâ tenuitate tranſeunt halitus terreni, ut obſint minimùm animantium ſaluti. *Supremam* dico regionem, quæ cœlo vel igni proxima, &, caliditſſima cùm ſit, infra montium altiſſimorum vertices deſcendit. *Infima* regio in altum euſque pertingit quouſque radii ſolares in planitie reflectuntur; etſi minus hyeme, majus idem æſtate ſpatium ſit, quando radii ſolares altiùs reſiliunt. Quæ his interponitur *Media*, ſi comparetur cum aliis, frigida videtur, per vapores aqueos eò aſcendentes perpetuò, & caloris *ἀντιπερίστασιν* obſidentis utrinque; tantò major hyeme, quantò eſt infima regio minor. In hanc triplicem regionem aëris variæ aſcendunt Exhalationes. *Exhalationes* mixta quidem, at ſubitò ac imperfectè mixta, ſunt corpora, nec temperamento juſto, nec omnium, nec tenaci cohærentiâ elementorum. Ex terra & aquis, aut ſiderum vi, Solis præcipuè, aut ignium ſubterraneorum, attenuatis partibus elementorum, eliciuntur & ſublevantur. Duorum ſunt generum, Vapores, & Fumi. *Fumus* calidior & ſiccior halitus, ex terra elicitus, ex terra compoſitus & igne, viſcoſóque interdum & pingui aëre. Ex aquis *Vapor* evocatur, calida nimirum & humida exhalatio. Hic in aquam & aërem, ille in terram ignémve faciliùs recidit.

Aëre ſeparantur ab aquis fluvialibus & marinis.

§ 20. A formis quas in ſublimi ſuſpenſa induunt *Meteora* Græcis* appellantur. Inſtituta ſunt à Deo, cùm ad ornatum Univerſi, tum præcipuè ad purgandum aëra, nutriendáſque terrigenas res; aliquando ad pœnas etiam ſcelerato generi hominum vel infligendas, vel denunciandas. Et his maximè inſtrumentis peragunt ſua in homines deſtinata maleficia principes aëris Diaboli. Sed ab iis quæ revera ſunt ſeparentur inprimis quæ tantùm apparent, *mendaces* (ut appellat *Seneca*) *ſine re ſimilitudines*, *Phaſmata Græcis* & *Phantaſmata*. Primò, varii ſine certa figura colores in nubibus, niger, albus, viridis interdum, ſæpe rubicundus: ſanguineum penè habent prodigii loco. Ex reflexione varia & refractione radiorum ſolarium oriuntur, pro denſitate aut tenuitate fumorum vaporúmque. Species multæ certas figuras præ ſe ferunt: quo ex genere, Chaſmata, Halones, Parelii, Paraſelenæ, Virgæ, Irides. *Chaſma* hiatus quidam in cœlo videtur, aut vorago, ſi minor ſit, foveæ ſimilis; ubi denſior & nigra pars nubis inter extremas utrinque aut illuſtratas aut incenſas locatur. *Halo*, *Area* Latinè, eſt coronæ ſive circuli ſpecies, ex refractis radiis in æquabili nube Lunæ aliive claro ſideri ſubjecta. *Parelii* Solis imago ſunt in denſa & æquabili nube, tanquam in ſpeculo; qui plures aliquando ſimul conſpiciuntur. Lunæ plenæ ſpecies *Paraſelene* vocatur. *Virgæ* dicuntur lineæ quædam longæ ac perpendiculares, ex receptis in tenuiores nubium partes radiis ſolaribus. Denique, *Iris*,

ut alia Meteora.

Iris, arcus ille multicolor in nube concava, inæquali & rorida, ex reflexione varia & refractione radiorum solarium, aliquando & lunarium. Hæc omnia videntur quidem, at non ea sunt quæ videntur. *Realia* Meteora vel ignea sunt, vel aërea, vel aquea. *Ignea* ex fumo incenso constant, vel in suprema regione aëris, vel in media, vel in ima, pro caloris modulo. In *suprema*, 1. *Fax* lucet instar candelæ ardentis, at extinctæ citó. 2. *Trabs* instar pyramidalis & immobilis columnæ stat. 3. Et minor *Bolis*, ubi flammam concepit fumus, tanquam jaculum aut sagitta sursum volat. 4. Ubi huc & illuc, in fumi partes variè sitas., flamma transilire videtur & discurrere, *Capra saltans* dicitur. 5. Ubi per partes minutiores spargitur accenditúrque fumus, *Scintillæ volantes* nominantur. 6. Postremus in hac parte venit *Cometes*; at non pari cum reliquis festinatione brevitatéque transigendus. In hoc enim raro ac penè prodigioso in rerum natura spectaculo maximè omnium hærent oculi humani, & morantur, desiderio ardentes cognoscendi sidúsne sit, an ostentum, an opus aliquod Naturæ novum. Itaque pluribus agendum videtur, quærendúmque, 1. unde constet; 2. unde ejus oriatur materia; 3. quo loco, 4. quo tempore, soleat nasci; 5. ut durare, 6. ut extingui; 7. quid consequatur; 8. quantúsque sit; 9. & quo feratur motu; 10. quot generibus varietur; 11. quem in finem edatur; 12. quorum denique sit malorum opifex aut index. 1. Inprimis, neque stellam esse novam ex materia cœlesti, neque aërem coactum & condensatum, (ut magna est hac in re opinionum discrepantia). ex iis quæ deinceps à me dicenda sunt facilè perspicietur. Sed terreno constat halitu; non simplici tamen; verùm eo qui ex fumo & vapore fit mixtus, idem tenax, pinguis & sulphureus, ut ignem facilè concipiat, diu retineat. 2. Ignium subterraneorum, Solísque præcipuè, vi extenuantur colliguntúrque halitus copiâ maximâ, qui suâ partim levitate ascendunt, partim *Saturni*, *Martis* & *Mercurii* Planetarum ope, in signis quibusdam igneis & aëreis concurrentium, attolluntur in sublime. Id autem fieri tum vel maximè observatum est, cùm lumen Soli aut Lunæ deficit. Neque verò tota simul materia coit; sed pars parti continuò succedit, & incensæ jampridem nova semper quasi pabulum accedit; quo deficiente, Cometa extinguitur. Halitus enim isti bituminosi cùm sint, in regionem aëris supremam calidámque delati, vel à se, vel à Sole, ac aliis quos dixi Planetis, vel ab Igne vicino, incalescunt facilè atque incenduntur. Neque tamen flammis correpti flagrant, sed titionis ardent more. Eadem vis quæ attrahit Cometam, elevátque in altum, retinet etiam in sublimi, donec absumatur. 3. In suprema regione aëris, atque parte suprema, utplurimum generatur, extra Zonam torridam. Motu enim quotidiano cœli rapitur plerumque. Id autem cœlo esse proximum indicat. Et in media Zona extremus ardor Solis devorat exhalationes orientes, prohibétque nè in corpus unum altiùs coëant. In Zodiaco tamen aliquando reperti sunt, & in parte supremi aëris inferiore nati. 4. Tempus aptissimum Cometis generandis Autumnum esse constat, præcipuè cùm siccior æstas præiverit. Unde *Aratus*,

quorum princeps Cometa,

Sæpe dat horrendos tempestas sicca Cometas.

Nam in terram, æstate aridâ calidâque tostam, pluviæ autumnales cùm inciderunt, halitus educuntur creandis Cometis idonei copiosissimè: quod aliis anni tempestatibus ità commodè fieri nequit, obstante aut calore aut humore nimio, minoréve quàm par sit. 5. Eò diuturniùs Cometæ splendet lux, quò habet materiam tenaciorem & magis compactam; quóque major halituum copia suppetit, quæ alat incendium. Quò aut minor est aut magis attenuata materia, eò Cometæ citiùs evanescunt. Tricesimum diem raró superant; sex menses rarissimè. Minimum ferè dierum septem est spatium. Unus tamen A.D. 1527. horam tantùm unam duravit; 1572. sexdecim menses alius: nisi hæc stella potiùs habenda sit in *Cassiopeiæ* signo minima; cujus eo tempore, casu nescioquo, auctum sit lumen, ità ut oculis patuerit humanis, aliàs occulta. Nam Cometæ tam aut alti aut diuturni causam aliquam in rerum natura vix reperiunt Physici. 6. Lentè admodum hic & paulatim decrescit ignis. Ad Eclipticam Æquatorémque propiùs cùm accesserit, plerumque amittit lucem, & evanescit, absumente materiam calore Solis nimio. 7. Extinctos fumus consequitur sulphureus & fœtidus, qui materiam Cometæ qualis sit vel solus indicat. Micantes aliquando fumus ambit, & sulphurei lapides aliquando extinctis decidunt. 8. Æquare montes magnitudine vel maximos par est; utcunque nobis pares videantur stellis, imò & Sole majores aliquando. Quòd si elementaris materia in ipsum

cœlum

cœlum penetraret, idque octavum aliquando, stellis majoribus par, (ut censent aliqui) necessariò concedendum est, aliquod ex terra prodire corpus ipsâ terrâ centies ferè majus, (tantæ sunt enim è stellis fixis majores,) neque terram eo diminui tamen. 9. Motus Cometæ vagus & imperfectus, ut imperfectæ rei, certis neque regulis describi, neque limitibus circumscribi, potest. Quò est in aëre altior, & cœlo propinquior, eò motum cœli diurnum constantiùs persequitur. Sæpius tamen declinat suâ quadam vi, ascendit descenditque, & saltuatim discurrit, dum pabuli sui venam sequitur. Aliquando à Planeta quodam stellâve prædominante impellitur, huc & illuc incitatur, detinetur, atque revocatur. Aliquo erumpente flatu, (quod sæpius fit) scintillat; aliquando & flammas evomit. 10. In tria ferè genera, figuræ tantùm ratione, rediguntur omnes, Crinitos, Barbatos, Caudatósque. *Criniti*, rotundioris formæ, radios undiquaque spargunt, quasi crines. *Barbatis*, longioribus, inferiori ex parte in speciem barbæ longa propendet juba. *Caudatis*, in longum productis etiam, à posteriori parte radii sparguntur instar caudæ. Hos ad barbatos rejicit *Aristoteles*, duobúsque omnes generibus complectitur. Crines autem, barbæ caudæque, Cometarum tenuiores tantùm sunt partes exteriùs, quibus crassior in medio est materia. Aliis tamen quandoque cernuntur figuris; adeò ut *Plinius* (Nat. hist. 7.25.) genera decem numeret: aliis item formis coloribúsve; rubicundo maximè, propter densitatem exhalationis, aut candido sive argenteo, propter tenuitatem. Aliqui acceptos referunt colores Cometarum Planetis qui gubernant; unde *Joviales*, *Martiales*, *Mercuriales* vocantur, aliorúmque Planetarum nominibus; colorum variorum gratiâ. 11. Neque frustrà nobis datum est à Deo Naturæ hoc portentum. Nam ejus operâ venenati atque pestilentes halitus longissimè avehuntur à sedibus humanis, &, quantum fieri potest, absumuntur incendio; aliàs animantibus exitio futuri. Neque impium fuerit, opinor, eundem ut iræ Divinæ indicem atque flagellum suspicere; quanquam in Sacro, quantus est, Codice nihil uspiam legatur de Cometa. 12. Maxima hæc Naturæ opera maxima etiam portendere producere que mala in humanis rebus, Philosophorum est ferè omnium non vanus timor. *Ab ultima antiquitatis memoria* (inquit *Tullius* de Nat. deor. 2.) *notatum est, Cometas semper calamitatum prænuncios fuisse*: ut meritò *Claudianus* Poëta scribat,

——*Terris nunquam spectatum impunè Cometam.*

Nam & aëra inficiunt veneno, & procellas cient turbinésque ventorum: interdum & imbres, verùm siccitatem sæpius generant; unde fames atque pestis aliíque nascuntur populares morbi. Aëre infecto, quem haurimus perpetuò, inficiuntur & humores corporum humanorum; quo ad iram & rixas, prælia bellaque, ad mendacia, perfidiam atque fraudes, proni atque proclives reddimur. Mortes, præcipuè regum atque magnatum, consequi, & mutationes regnorum, fides multorum est; quam explodunt alii. (*Jul. Scal.* Subtil. Exerc. 79. *Conimbricens.* Tract. de Comet. &c.) Cùm ergò *Barthol. Keckermannus* docet, (in System. phys. 6. 5.) *Ut Iris est signum gratiæ Divinæ, sic ira Cometas, atque mortis magnorum virorum, esse habendos*; haud scio an satis commodè instituta hæc sit comparatio. Iridi enim adest autoritas Divina, quæ necessariò deest Cometis, cùm neque res neque nomen reperiatur in Sacris Literis. Quod ex *Luthero* & aliis affertur, *Quicquid usitato solitóque more non fit, pro signo divinitus dari*; id, opinor, de monstris intelligendum quæ Naturæ legibus adversantur, cujus generis minimè sunt habendi Cometæ. Diros tamen semper fuisse, ac vel nunciare vel producere magnas calamitates, —*cùm sit pro teste vetustas*; timendum quidem esse, non Cometam, sed Cometæ opificem Deum, precibúsque implorandum, ut bene vertat omen malum, id verò ipsa nos pietas docet. Hæc igitur supremi aëris Ostenta fuerunt ignea. *Medii* jam sequuntur. Hinc decidunt quæ propter similitudinem *Stellæ cadentes* vocantur, & *ardentes Lanceæ*. Illic generatur & Fulmen: ubi fumus crassior & viscosus, in nube frigida conclusus atque inflammatus, dum quærit sibi exitum ampliúsve spatium, magno impetu luctatur, magnóque tandem erumpit cum fragore. Ipsa flamma *Fulmen*, *Tonitru* fragor, flammæ coruscatio *Fulgur* vocatur. Etsi priùs tonet quàm fulgurat, seriùs tamen sonus auditur quàm conspicitur flamma, propter aurium anfractus, & specierum visibilium agilitatem. Hyeme & æstate rara fulmina, contrariis de causis. Quoniam hyeme densatus aër nubium crassiore corio spissatur; omnísque terrarum exhalatio rigens ac gelida, quicquid accepit ignei vaporis extinguit. Quæ ratio immunem *Scythiam* à

fulminum casu præstat; & è diverso nimius ardor *Ægyptum*. Siquidem calidi siccique halitus terræ raras admodum tenuésque & infirmas densantur in nubes. Triplex discrimen fulminis. Aliud *Terebrans* vocatur, quod spiritu subtilissimo per angustissimos meatus penetrat, ubi pori patent; ubi occluduntur, incendit: ut vaginâ incolumi gladium, loculo salvo colliquat argentum. Aliud fulmen *Discutiens*, quod spiritu vehemente magis quàm subtili dissipat rumpítque penetrando. *Urens* tertium appellatur, quod spissiore languidioréque spiritu afflat solummodo, tactásque res obfuscat. Utile non minùs quàm terribile Divinum hoc telum; imò utile ob id ipsum quòd terribile sit, moneátque nos altioris potentiæ, cui resisti non possit. Nec leve id commodum, quòd halitibus venenosis purget aërem. Jam verò in regione *infima*, propter debilitatem caloris, ex fumo viscido Ignis oritur fatuus & lambens, & volans Draco. *Ignis fatuus*, tanquam vaga & oberrans lucerna, vel suâ vi, vel impulsu aëris, variè fertur, & noctu viatoribus illudit, opinione spectri. *Lambens ignis*, accensus pinguior sed tenuis fumus, per aërem dispersus, capillis hominum & vestimentis, pilis equorum, antennis quoque navium, sine damno, adhærescit. Hunc ubi geminum videbant, quasi bonum auspicium, & serenitatis nuncium, veteres nautæ *Castorem* appellabant & *Pollucem*. Singularis, ut infaustus, *Helena* dicebatur. *Draco volans* ex forma simili nomen contraxit, propter densiores in medio partes, quasi ventrem & alas; tenuiores utrinque pro collo & capite sunt caudâque longiore. Errare hunc variè ferunt, sursum atque deorsum ferri, & in longum procurrere; culminibus verò, caminis atque fenestris ædium sæpius incubare.

Aërea, § 21. *Aërea* Meteora sunt *Venti*; quippe aëri similiores naturâ, in aëre volitantes dominantésque, & resolutione in aërem facilè redituri. Humidiores fumi, siderum vi eláti copiosè, mediæ regionis frigore occurrente repulsi, repressi, & in obliquum retorti, magno impetu aërem pervadunt. A quatuor mundi cardinibus *Cardinales* quatuor vocantur: à Septentrione qui spirat *Aquilo*, Græcè *Boreas*; ab Oriente *Subsolanus*, sive *Eurus*; *Auster* à Meridie, sive *Notus*; ab Occidente *Favonius*, idem *Zephyrus*. Ab Ortu æstivo *Cæcias* flat, ab hyberno *Vulturnus*; ab Occasu æstivo *Caurus*, ab hyberno *Africus*. Aquiloni versus Ortum collateralis *Boreas* statuitur; ad Occasum *Circius*. Austro pariter ad Ortum *Euronotus* additur; *Libonotus* ad Occasum. Quidam stati ex his, liberi plerique. Prioris generis, verni placidíque, *Chelidoniæ* seu *Ornithiæ*, spirant ab Occasu, qui adventum solent hirundinum triginta ferè dies comitari: æstivi *Etesiæ* dicuntur, hoc est, anniversarii, qui frigidiore halitu à Septentrione Caniculæ orientis calores 40 diebus moderantur. Ex liberis violentiores quidam memorabiles, qui, ex nubibus erumpentes, obvia quæque maximâ vi aut prosternunt, aut rotata in gyrum abripiunt. Qui cum vertigine deorsum fertur, *Ecnephias*, qui sursum, *Turbo* dicitur. Qui cum imbre grandinéve ruunt, *Exydria*, qui cum igne, *Presteres* vocantur.

Aquea, § 22. *Aquea* Meteora sunt, vel *infimæ* regionis, ut Nebula, Ros, & Pruina; vel *mediæ*, ut Nubes, Nix, Pluvia, & Grando. *Nebula* densus vapor est paululùm elevatus à terra, caliginosus interdum, interdum & fœtidus, ut ex materia constat vel putrida, vel crassa. *Ros*, temperatæ noctis frigore condensatus & in aquam resolutus vapor, foliis arborum & herbarum insidet. Ex hoc genere nascuntur Manna, Ladanum, & Mel. Dulcissimum apibus pabulum est *Mel*: medicamentum salubre *Manna*, cœli solique purissimi vapor pinguis, in *Calabria*, *Syria* & *Germania* præcipuè colligitur. Medicina est *Ladanum*, ex herba quæ *Ladum*, seu *Lada*, vocatur Arabica. Frigore congelatus ros *Pruina* dicitur. In regione aëris *mediæ* densus vapor est *Nubes*. Ex nube congelata *Nix*, resoluta in aquam fit *Pluvia*. Hujus cadentes guttæ, in aditu regionis imæ, frigore indurescunt in *Grandinem*, eò minutiorem, quò altiùs congelatur; eò grandiorem, quò demissiùs. Hæc maximè Meteora quæ Aquea dicimus, propter summam eorum utilitatem in alendis fovendísque rebus generatis è terra, Sanctus Dei Spiritus commemoranda sibi putavit in historia Mundi creati. Horum scilicet procul submovendorum causâ, ut libero cœlo spirarent animalia, útque terris aridioribus suppeterent è cœlo flumina, spatium illud aëreum inter nubes terrásque præcipuè institutum est.

sic inprimis aquæ nubium pluviales, frequentissima:

non autem ex quæ supra cœlos aquæ finguntur.

§ 23. At multi veterum Theologi, errore *Judaico*, supra cœlum collocari & suspendi maximam fingunt aquarum vim: idque vel ad refrigerandum cœli atque siderum ardorem; qui fortasse nullus est; nec, ut fit, tam prodigioso habet opus remedio: vel ad cœlos gravitate suâ comprimendos, nè ventorum vi dissipentur & vacil-

lent;

lent; quasi aut eò usque venti pertingant, aut non sit à Deo contra omnem vim satis per se firmata cœli natura: vel, denique, ad obruendam, cùm esset opus, terram aquis. (*Gen.*7.11.) At si cœlum solidum sit, non penetrâssent, si fluidum, corrupissent aquæ; vacuum verò delapsæ jam reliquissent locum in cœlo. Et has illi aquas vocari superiores à *Mose*, non pluviales, credunt. Sic enim arguunt. (*Comenius* in Physic.c.6.) Primò, *Non tam* aquæ *nubes habendæ sunt*, *quàm* vapores: *non has igitur voluit Moses*. Imò vapores ascendunt, inquam ego; in cœlo fiunt, è cœlo decidunt aquæ. Deinde, *Ut aquæ sint*, *in cœlo*, aiunt, *non supra cœlos*, *collocantur pluviæ: non ergò de his Moses*. Nos verò supra cœli aërei regionem infimam pendere nubes dicimus, &, quantùm oculi rudes vulgarésque animadvertunt, longè altiús. Neque verò supra omnes cœlos statuuntur à *Mose*. Tertiò, instant porrò, *Ut supra cœlos aliquo modo concedantur esse nubes*, *at eo tempore nullæ fuerunt*, *quando aer creatus est ut superiores ab inferioribus aquas sejungeret: aliæ ergò Moses*, *non pluviales*, *vult. Primis enim septem diebus nullam fuisse pluviam traditur* Gen. 2. 5. Detur nullam fuisse. At nec erat necesse hujus rei causâ. *Moses* enim hoc non vult eo ipso tempore quo factum est elementum aëris separatas fuisse ab aquis aquas; verùm ideo factum fuisse, ut, quandocunq; vapores cogerentur, tenuitatem aëris facilè penetrarent, ac in altum ascenderent, nè respirationi liberæ animalium impedimento forent. Huic autem muneri locus erat idoneus aër ut primùm creatus est, quamvis nondum ex eo pluviæ descendissent. Quartò, *Aquæ supra cœlos*, inquiunt, *imò supra cœlos cœlorum*, *commemorantur* Psalm. 148.4. *nubes* vers. 8. *hæ igitur ab illis diversæ*. At hoc facilè retorquetur jaculum. De nubibus versu octavo sacer *Psaltes* non meminit; ubi nivem ignémque, grandinem, vapores atque ventos commemorat. Itaque pluvias versu quarto intelligat necesse est; ubi & aquas quæ supra cœlum sunt, *supra hoc cœlum sunt infimum*, (ut exponit *Junius*) ad laudandum Deum cohortatur. Quintò, Quid jam dicam de *ignibus subterraneis*, *quibus respondere* aiunt illi *supercœlestes aquas*, *& has & illos in loco alieno positos à natura?* Dicam verò, non esse harum & illorum eandem rationem. Inferiùs pabulo suo detinetur ignis, non obstante natura, magno generis humani commodo rerúmque terrenarum. Cur autem vel quo modo supernè suspendantur aquæ ponderosæ, præter figmenta & inanes quasdam conjecturas, causa nulla ratióve reddi potest. S. *Augustinus*, qui patronum & se causæ tam indignæ præbet, (in *Gen.* ad literam 2. cap.5.) *Major*, inquit, *est Scripturæ autoritas quàm omnis humani ingenii capacitas*, *unde*, *quomodo*, *& quales aquæ ibi sint*; *eas tamen ibi esse*, *minimè dubitamus*. Verissimè quidem hæc, si de Scripturæ, quam dicit, autoritate constaret. Idem (de Civit. Dei 11. cap. ult. & alibi) probabilitatem rei conciliaturus hæc disputat: *Ità positas in magno esse mundo supra ignes cœlestes aquas*, *ut in homine* μικροκόσμῳ *supra cor ignea naturæ cerebrum frigidissimum*. Deinde, *Aqua in vaporem*, inquit, *tenuata*, *sursum tollitur*: *ergò magis ac magis eadem attenuata*, *loca petet altiora*. *Cùm igitur Physiologi doceant corpora naturalia in infinitum rarescere & dividi posse*; *etiam aqua potest in infinitum levior fieri*, *ergò & ascendere in infinitum*, *multò magis cœlum transcendere supremum*. At levia nimis hæc Patris gravissimi sunt argumenta. Primò enim, inter mundos magnum parvúmque, etsi aliqua sit, nulla est hac in re analogia. Cerebrum altiùs & longiùs abest quàm ut eo refrigeretur cor. Quæ autem in pluviis aquæ decidunt, iis optimè stillicidiis respondent quæ à cerebro descendunt. Neque docet Physiologorum quisquam tenuari corpus aliquod in infinitum, imò nè dividi reipsa; sed ratione seu cogitatione tantùm hoc posse fieri. Terminos enim naturales habent præfinitos corpora, ut parvitatis & magnitudinis, ità densitatis raritatísque, ultra quos aqua vel in terram vel in aërem, aër in ignem vel in aquam, non transit. Nec elementorum tenuissima, si pervium esset cœlum, (quod *Peripatetici* negant) ultra concavum orbem Lunæ patitur efferri transcenderéve natura. Denique, si posset aer tenuissimus cœlum supremum superare, quâ ratione mutaretur in aquam? & in aquam mutatus, quâ ratione consisteret, ut non gravitate pariter deorsum impelleretur, quomodo levitate suâ sursum evectus est? *Augustinus* ergò & nostram de aquis pluvialibus expositionem collaudat, possé-que recipi sine ulla fidei offensione profitetur. Eam vero genuinam esse, & ex mente *Mosis*, facilè colligitur aliunde, ubi *pluvia & nix de cœlo descendere*, (*Esa.* 55. 10.) Deúsque *nubibus operire cœlum* dicitur; (*Psal.* 147. 8. & 135. 7.) & *in nubibus ligare aquas*, nè proruant deorsum; (*Job.* 26. 8.) & *dare multitudinem aquarum in cœlo*, &c. (*Jer.*10.13.) ubi *cœli* quoque, *cataractæve cœli*, *aperiuntur*, *clauduntúrve*:

(*Gen.*7.11. & 8.2. *Luc.*4.25.) & ex aliis ejusmodi locis quamplurimis. Verè *Plinius*, (Nat. hist. 31.1.) *Quid*, inquit, *mirabilius, aquis in cœlo stantibus?* Imò verò quid etiam utilius, inquam ego, iisdem decidentibus in terram, & siccissima quæque irrigantibus, quæ fluminum aquæ non attingunt? Itaque has meritò commemorat *Moses* tam necessarias, tâmque obvias oculis omnium; de quibus Poëta quoque meminit, ubi de rerum agit Originibus,

Illic & nebulas, illic consistere nubes
Jussit, & humanas motura tonitrua mentes:

In aëre nimirum jussit Deus. De aliis verò aquis, quas nemo videt, nemo novit, nemo fingere sine miraculo potest, de quibus, nisi per ignorantiam, & insulsam hujus unius loci expositionem, nemo cogitâsset unquam vel per somnium, de his, inquam, nihil uspiam tradidit *Moses*. Quòd si gravissima res in altissimo totius mundi loco, repugnante naturâ, perpetuò penderet ac detineretur in vita; jure quidem & nos, his aquis in cœlo stantibus nihil esse mirabilius in rerum natura, diceremus.

Terra siccata § 24. Sic igitur ex rebus quidem simplicibus, Elementis atque Cœlo, integer Mundus, complementis caret; quæ mox addita sunt, non ad usum modò, sed ornatum quoque Universi speciosissimum. Tertio enim die aquæ, hactenus cum terra permistæ, Deo imperante, in loca humiliora delabuntur, & coëunt in mare.

Tum durare solum, & discludere Nerea ponto,
Cœperat, & rerum paulatim sumere formas. (*Virgil.*Eclog.6.)

Fulmine terræque motu factum esse hoc aliqui suspicantur, ex eo quod traditur *Psal.*104.7. sed suspicantur modò. Quasi verò in prima creatione rerum, voluntati Divinæ, minùs efficaci per se, minùs obsequente naturâ rerum, instrumentis fuerit opus. *Nondum pluerat*, (*Gen.*2.5.) nedum tonuerat: rarissima nimirum sine pluviis tonitrua. Quis *primum* credat? Dei quidem & ea Vox; (*Psal.* 104.7.) at non ea quâ creatus est Mundus. (*Joan.* 1.3.) Aquis tonitrua fuerunt Dei quasi mandata.

die tertio, Non desunt qui aquarum à terra secretionem diei secundo attribuunt, *Aben-Ezrani* secuti *Judæum*, *Mercerus*, *Jo.Vossius*, (de Origin. idololat.2:67.) & alii. Itaque nolunt exponi versu nono, *Dixit*, sed, *Dixerat, Deus, Congregentur aquæ*, quasi de re facta priùs. Conjecturæ suæ causam hanc præcipuam afferunt; Quoniam cœlo, quod erat diei secundi opus, nondum sit addita comprobatio Divina, quod solet his ferè verbis fieri, *Et vidit Deus quòd esset bonum.* Quòd si hæc terrarum aquarúmque divortia conferamus in tertium diem, ille dupliel comprobatione fruetur, secundus verò nullâ. Sic illi quidem disputant. At verò *Moses* ità separat hos dies, ut aquarum separationem à terra tertio tribuat, comprobationémque duplicem, postquam secundum diem suo more clausisset priùs, vesperâ & aurorâ. Nostrum itaque non est, ea quæ dictante Spiritu Dei scripta sunt velle corrigere; aut *Dixerat* interpretari vocem illam novo more, hujus novæ opinionis gratiâ, quam in eodem capite alibi sæpius exponendam esse *Dixit*, fatentur ipsi. Quænam igitur causa est, inquies, cur Cœlum, secundi diei opus, nullam habeat comprobationem à Deo? An ea Inferni gratiâ, eodem creati die, aut casûs Angelorum, est omissa, rerum minimè bonarum gratarúmve Deo, ut quidam *Judæi* temere opinantur? An quòd numerus binarius in aquarum separatione superiorum inferiorúmque, utpote divisionis initium, & figura nuptiarum, nec bonus sit, nec probatus Deo, ut *Hieronymus* contendit, (Lib. adversus *Jovinianum*,) sanctus quidem vir, sed rei nuptialis iniquus arbiter? Cùm enim Deus ipse dicat, (*Gen.*2.18.) *homini esse malum ut solus sit*, conjugium verò bonum, audacter nimis facit qui adversatur Deo. Nec minùs aquarum hæc à terra separatio indigna est approbatione Divinâ, si binarius id numerus prohibeat. Plerique respondent, aquarum die secundo separationem nondum à Deo comprobatam, quia nondum erat addita huic operi suprema manus. Die demum tertio, post aquarum à terra quoque separationem, absolutum jam opus fuisse approbatum. Nam quæ res naturâ suâ erant ab initio perfectæ, usibus jam rerum aliarum commodæ fiunt. At verò hæc operis comprobatio non nisi aquam terrámque spectat, minimè attingit cœlum. Quare mihi potiùs illud S. *Augustini* placet, (Enchirid.cap.59.) *Non opus esse ut ea cum discrimine definiantur, quæ sine discrimine nesciuntur.* Quæcunque *Mosi* causa fuerit, quòd nulli corporum simplicium, ut primùm creata sunt, comprobationem Di-

vinam

vinam addiderit, ego terminos dierum quos posuit Sanctus Dei Spiritus non propterea movendos arbitror. Tertio igitur die factum est, id quod *Strabo* Geographus (lib. 17.) providentiæ tribuit Divinæ, ut aqua, naturali situ ambiens tellurem, in concava terrarum se reciperet; quò homini præcipuè, animali minimè aquatico, daretur commoda in terris habitatio. Unus tamen ex utroque elemento constitutus Globus est, eâ magnitudine, ut diameter totius 7000 milliaria comprehendat. recedentibus aquis

§ 25. Aquarum verò plurium & salsarum commune est nomen *Mare:* Quod ubi longè latéque diffunditur, spatiosum illud & liberum *Oceanus* vocatur; ubi litorum coarctatur angustiis, *Fretum*; ubi longiùs penetrat, ac in terræ se gremium profundit, appellatur *Sinus*; ubi non ultrà insinuat se quàm ut navibus præbeat stationem, *Portus* dicitur. Dulces atque minores aquæ in Fontes & Flumina, in Lacus, Paludes atque Stagna, distributæ sunt. *Flumina* ex Fontibus oriuntur perenni aquarum scaturigine, terrámque fœcundant dispersa undique, ut corpus animatum aiunt venæ sanguinis. *Fontes* ipsi partim ex vaporibus gignuntur condensatis frigore in cavernis terræ; partim ex penetrantibus longè latéque in viscera terrarum aquis marinis, posterioribus antecedentes impellentibus ad exitum. Unde illud *Solomonis*, (*Eccles* 1.7.) *Flumina redeunt in mare, unde orta sunt.* Nec id *Homerum* latuit. Nam Iliad. 21. prædicat, —μέγα σθένος Ὠκεανοῖο, ἐξ οὗ περ πάντες ποταμοί— *magnam Oceani vim, unde fluvii omnes prodeunt.* Eodémque redeunt. Flexuoso enim cursu, per decliviores terræ partes, ex altiori fonte delabuntur; &, nisi tellus (quod aliquando fit) absorbeat, vel in aliud flumen, vel in ipsum pelagus evomuntur. Id ubi fit, *Ostium* fluminis Latinè appellatur. Si violentiùs rapiatur Flumen & cum impetu, aquâ præsertim pluviali auctum & concitatum, *Torrentem* nuncupant; si floribus arboribúsque obsessum amœnúmque sit, *Amnem*. Angustiorem denique & limpidiorem fluviolum vocitant *Rivum*. *Lacus* autem locus est paulò & latior & profundior, aquis perpetuis repletus, & ebullientibus ex terra, unde flumina etiam & rivi profluunt. Nam in *Stagno* quidem semper stant, nunquam verò emanant, aquæ. Imò verò neque semper stant, sed æstate sæpius deficiunt. In loco uliginoso aquæ promiscuæ *Paludes* vocantur. in Maria & Flumina, &c.

Ex omnibus aquis, peculiarem habet Mare Salsedinem & Reciprocationem; utramque, si causam quærimus præcipuam, nè corrumpatur & putrescat: quanquam & piscibus aqua salsa gratior sit, navibúsque ferendis aptior. A salsedine *Salum* pelagus, & Ἅλς Græcè, dicitur. Alitur salsugo (impressa divinitus ab initio) partim solaribus radiis perpetim adurentibus, auferentibúsq; vapores dulces; partim fæcibus meteororum inficientibus aquam. Sed & ignes promovent subterranei, cum sulphure bituminéque. Maria pleraque senis quibusque horis fluunt æstuántque, totidem refluunt ac residunt, pro Lunæ motu vario. Cùm flatibus occultis intumescunt, à lumine influxúve lunari excitatis, aut ab igne subterraneo, regente Lunâ, ad litora feruntur magnâ vi. Hic *Æstus* vocatur & *Fluxus* maris. Ubi remittunt halitus, recedente Lunâ, derumescunt maria, & in altum redeunt; qui *Refluxus* vocatur. Sed Oceani liberiores aquæ, ab Ortu ad Occasum, videntur cœli Solísque motum insequi diurnum. Alia verò sunt quæ marinorum fluxuum quam tradidi rationem aut variant variis in locis, aut impediunt: de quibus *Jul. Scaliger* Subtil. Exercit. 52. Quòd mare *Balticum* nullâ reciprocatione agitetur, has accolæ causas reddunt: 1. quòd angustiora sint litora; 2. quòd cavernæ satis amplæ desint, unde prodeant, quóque se recipiant, aquæ; 3. quòd frigus intensum satis magnam halituum copiam generari prohibeat; 4. quòd fundus maris minimè aptus sit ad generandos halitus, quibus concitetur aqua.

§ 26. Expedita jam, conspicua solidáque Tellus, opportunum pollicetur animantibus mox adfuturis hospitium. Ejus interim facies ipsâ varietate pulcherrima, & cœli quasi mariti amorem facilè conciliatura, spectabatur. Hic ampla terrarum spatia, sibi cohærentia, nusquam interrumpente pelago, *Terra firma*, sive *Continens*, appellabantur. Illic circumfusæ undis exiguæ terrarum portiones, quæ dicuntur *Insulæ*, quoniam in salo sunt sitæ. Alicubi *Peninsulæ*, seu *Chersonesi*, quibusdam angustiis terrarum, sive *Isthmis*, inter duo maria, Continenti adhærebant. Ubique verò *Colles* eminebant, celsioresque his *Montes*, qui, terræ in altum congestæ moles, cœlo verticibus minabantur; ut pelago *Promontoria*. Humiles in profundo suberant *Valles*, &, prementibus utrinque montibus, *Convalles*. Alicubi amplæ *Camporum* explicabant se fœcundissimæque *Agrorum* planities. Alibi *Prata* viridantia fluminum cingebant ripas.

ripas. Indè *Sylvarum* elatæ comæ despiciebant altricem Terram; hinc *Flores* & *Herbæ* suavissimis coloribus pingebant. *Nemora* quoque ad voluptatem, *Luci* ad religionem, & ad venationem fruticosi *Saltus*, incolarum exspectabant adventum dominorúmque novorum. Neque desunt in aquis quæ his respondeant partibus terrarum. Continenti Oceanus par, Fretum Isthmo, Lacubus Insulæ, Peninsulis quoque Sinus maris, ipsum Campis Æquor, fluctuúmque Montibus Tumores. Herbæ tantùm & Sylvæ deerant sterilibus aquis. Sed & sylvæ mox in pelagus erant humanis artibus traducendæ.

Nam ut primùm est ab undis terra liberata, edicente Deo, Herbis continuò, Fructibus atque Arboribus nitidissimè vestitur; Herbæ Floribus ornantur, Arbores onerantur fructibus, Frutices utrisque. Simul omnes eam seminis concipiunt vim, ut ex uno plura generari possint; quò suum genus immortale reddant, uteunque deficiant singulæ. Omnes eandem Plantarum participant naturam.

Fossilia, § 27. Neque formam solummodo Tellus perpulchram varietate rerum, sed & uterum gestabat divitiis maximis, at reconditis, gravidum; nè tantam illi molem, támque ingens barathrum, frustrà & inutiliter dedisse Deus videretur. At partus illi quasi obstetricem, ut ederentur, opem fossorum postulabant: unde *Fossilia* vocabantur, barbaris *Mineralia*. Sunt ea quidem, licèt expertia vitæ, mista perfectè corpora, solidâ nimirum constantique temperatione omnium elementorum concreta. Nam in Mistione corporum naturalium, (sine qua nulla fit rerum compositarum generatio,) neque confunduntur Elementa, ut in humidis, ubi cum vino permiscetur aqua; neque solummodo coacervantur, ut in siccis, ubi siliginis farina, hordei avenæque inter se commiscentur: sed agunt mutuò, retundunt, alterant, atterunt subigúntque se, donec in corpus novum temperata coalescant & transeant, planè diversum à singulis. Pro vario temperamento, varia fiunt mixtorum corporum genera. Alicubi æqualia sunt Elementa; unum alicubi pluráve dominantur. *Mistio* igitur est, novi corporis ex æquabili temperatione elementorum *Generatio*; cui *Corruptio* quæ opponitur *Putredo* seu *Putrefactio* dicitur. Ea plerumque fit evocatione ac dissolutione caloris nativi per calorem aëris ambientem corrumpentémque. Ità enim luxatio temperamenti fit, & resolutio compositi. Interdum humiditate vestes aliæque res mucorem, metalla contrahunt rubiginem; ut siccitate ligna teredinem, fructus cariem.

corpora mista quæ sunt.

præcipuè Lapides ac Metalla, § 28. Sed Fossilium duo habentur genera: *dura* quædam, eadémque perfectiora, Lapides & Metalla; quædam verò *molliora*. Et ex his, alia planè *liquida*; ut Argentum vivum, Naphtha, Alumen, & Ambra: *firma* sunt alia; eáque partim succi metallares concreti, ut Sal, Nitrum, Alumen, Bitumen, Sal Ammoniacus, Gemmæ, Indicus, Sulphur, Vitriolum sive Chalcanthum, Arsenicum sive Auripigmentum, Antimonium sive Stibium, Asphaltus, Pissasphaltus, & Succinum; partim terræ pretiosæ, ut Marga, Argilla, Creta, viva Calx, Carbones, Rubrica, Pictorum colores, ut Cinnabaris, Minium, Ochra, Cæruleum, & terra Armenia, Lemnia sive Sigillata, Silesiana, Samia, Fullonum, &c. Hæc Fossilia sunt molliora. Ex duris primò *Lapides*: quorum *vulgares* alii, vel porosi, ut Tophus & Pumex, vel solidi sunt, ut Silex, Cos, Coticula seu lapis Lydius, Saxum, Smiris, Marmor, Glarea, Rupes vel Petra; alii verò *pretiosi*, sed dispari dignitate & pulchritudine: *nobiliores* quidam, ut Adamas, Sapphirus, Sardonyx, Smaragdus, Pyropus sive Carbunculus, Selenites, Chalcedonius, Asterites, Rubinus, Topazius, Hyacinthus, Jaspis, Cyanos, Amethystus, Chrysolithus, Achates, Beryllus, Carneolus, &c. *ignobiliores* alii; qui vel ex aqua eruuntur & terra, ut Magnes, Crystallus, Gagates, Corallium, Hæmatites, Asbestus, Galactites; vel in corporibus reperiuntur animalium, ut Margarita sive Unio, Chelidonius, Alectorius, Bufonites, Aëtites, Saurites, Limacius, Oculus cancri, Bezoar, &c. Ex lapidibus pretiosis minores, ad annulorum apti signa, *Gemmæ Latinis* propriè vocabantur. *Metallorum* plerique septem genera tradunt, quæ septem Planetis respondeant; 1. Aurum Soli, 2. Argentum Lunæ, 3. Saturno Plumbum, 4. Jovi Stannum, 5. Marti Ferrum, 6. Veneri Æs, 7. Argentum Mercurio vivum. At hoc postremum neque durum est, quod Metallis tribuitur; neque tam videtur Metallum, quàm ex iis unum principiis unde generantur metalla. Orichalcum & Cyprium non nisi perfectius habentur æs, ut Chalybs ferrum. Ex aqua limosa viscosáque, mercurialibus & sulphureis spiritibus repleta, oriuntur Metalla. Halitus enim per calorem subterraneum siderúmque vim excitantur, in aquam viscosam con-

condensantur frigore, spiritibus tandem quos dixi receptis, virtute cœlorum ignitímque subterraneorum vi compinguntur, & transeunt in metalla. Ex aquis fieri, seu vaporibus coagulatis, liquatio indicat. Igneâ vi generari, calor docet maximus in ipsis aliquando venis metallicis, cùm eruuntur. *Jul. Scaliger* terram aqueam frigore tantùm diuturno congelari putat in metalla. Pro varia spirituum sulphureorum & mercurialium, necnon vaporum, puritate, copia, temperatione concoctionéque, varia metalla prodeunt, dissimili præstantiâ. Aurum longè nobilissimum, quod ne igne quidem consumitur, aut rubigine corrumpitur, ex Mercurio & sulphure purissimo conflatur. Proximè accedit Argentum, de quo illud memorabile, quòd in ejus præcipuè venis mirificæ quædam figuræ, arborum, piscium, animalium, hominum, effingantur, stupendo quodam, naturæ dicam, an Dei? artificio. (Vide *Munsteri* Cosmograph. & *Georg. Agricolam* de Natur. fossil. 16.) In Ære sulphur, & in Ferro, sed impurius, dominatur; in Stanno Mercurius, sed fæculentior in Plumbo. Atque hæc in utero gerebat magna parens Tellus.

sed & Plantas edit,

§ 29. Plantæ, quas edidisse in lucem diximus & præ se tulisse hanc matrem, non modò corpora sunt probè mista, verùm & formâ vitali prædita, quæ *Anima* dicitur. Forma hæc materiam postulat organicam, id est, variis partibus instructam ut instrumentis, quibus varias explicare vires possit, ac operationes edere. Habent ergò stirpium corpora partes tum similares, tum dissimilares. *Similares* liquidæ solidæve sunt. In *liquidis* habentur, primò, Succi & Lacrymæ, unde Gummi & Resina fit: deinde, Spiritus illi tenues quibus maximè vivunt germinántque plantæ. In *solidis* partibus Lignum primò numeratur, seu crassior substantia, & quicquid carni respondet animalis: secundò, Fibra seu vena major, quæ succum & spiritus distribuit per corpus universum: denique, Nervi tenuiores & licciores, ad quietem & consistentiam à natura dati. Partes *dissimilares*, aliæ connatæ ac necessariæ sunt; aliæ verò ascititiæ, ad tempus duntaxat utiles. Ex *necessariis* quatuor *principales* habentur: 1. *Radix*, in terram defixa, tanquam os & caput plantæ, quæ attrahit præparátque & in truncum transmittit alimentum; 2. *Caulis*, caudex, stipes, seu truncus, qui supra terram concoquit alimentum, digerit ac dispensat; 3. *Medulla* seu plantæ cor, in medio stipite ac ramis, spirituum vitalium sedes præcipua, & officina caloris; 4. *Rami* ut brachia se diffundunt. *Minùs principales* duæ: 1. *Cortex*, quasi crassior cutis, totam plantam instar tunicæ obducit; 2. *Surculus*, ramorum propago, foliis & fructibus ferendis nata. Postremò, *utiles tantùm* & *adventitiæ* partes, excrementa sunt anniversaria; ut *Folia*, quæ capilli sunt arborum, *Flores* atque *Fructus*. *Vegetans anima*, quam formam diximus plantarum, spiritus est quo corpus vivum agitatur intrinsecùs, nutritur, augetur, similéque sibi generat. Materiæ quam dixi cum forma vitali sive anima unio, per calorem nativum & humidum radicale, vel actus & vigor ille potiùs qui emergit hinc, *Vita* dicitur. Humidum istud radicale, cœlesti calore perfusum, substantia est tenuis, aërea, oleosa & pinguis, plena spiritibus, quæ singulis partibus ab ortu inhæret, augetur subindè alimento & instauratur. Quæcunque igitur ad conservandum hunc humidum calorem, sive humorem calidum, maximè idonea sunt, ea vitam præstant maximè diuturnam: ut hominibus aër temperatus, at frigidior, alimentum salubre, moderatum, opportunum, exercitatio corporum, animorum quies à perturbationibus, excrementa, somnus. Hæc omnia mediocriter. Ii ergò quos Medici vocant *Sanguineos* naturâ vivacissimi habentur, propter humidi radicalis & copiam, & benignam caliditatem; minùs vivaces *Biliosi*, propter nimium & igneum calorem; minùs adhuc *Pituitosi*, propter aqueum & abundans humidum; minimè omnium sunt *Melancholici*, propter siccitatem atque frigiditatem terream: quæ omnia vitæ adversantur. Sic in Plantis, Alno & Salice diuturnior Quercus, quòd in illis aquosum nimis, in hac sit pinguius humidum, & magis compactum. Homines generatim bestiis quibusdam grandioribus longævi sunt magis, propter humidum calorémque magis temperatum: Pisces autem ævi brevissimi, propter aquosius & impurius humidum. *Mors*, quæ opponitur *Vitæ*, compositi viventis dissolutio est, & formæ vitalis à materia, animæ à corpore, separatio, propter defectum nativi caloris, aut radicalis humidi. Hanc verò *naturalem* dicimus, quam longâ ætate confecti plerumque obeunt. Ubi quis forinseco impetu, aut veneni, morbi frigorísve extinguitur vi, *violenta* mors vocatur. In Plantis ea mors sive corruptio vel totius est, vel ex parte solummodo. Totius etiam aut naturalis, aut violenta. Absumpto vi caloris humido, siccitas reliqua corruptio est naturalis. Violenta fit κατ᾽ ἄλλον, frigore calorem

animâ vegetante præditas.

ex-

extinguente; κατὰ μάρανσιν, æstu torrente, & humorem exhauriente, pabulum caloris. Ex parte fit, ubi pars tantùm nimio æstu frigoréve corrumpitur, quæ *Sideratio* dicitur; aut vulnere amittit calorem.

§ 30. Ab anima diximus nutriendi se corporibus vivis dari vim, augendi quoque, ac generandi aliud sibi simile. 1. *Nutritio* est, quâ absumptas à se corporis partes calor alimento instaurat. In Plantis radix per fibras ex humore vicino succum attrahit, quem caudex, præparatum & concoctum à se, in varias partes transmittit. Animalia primò cibum dentibus conterunt, quæ *Masticatio* dicitur, & in bestiis cornutis geminata (quoniam superiores dentes in cornua erumpunt) *Ruminatio* vocatur. Cibi deinde purior pars demissi ex ore in ventriculum caloris mutatur vi in albicantem cremorem, quem *Chylum* vocant. Hæc *prima Concoctio* dicitur. Indè per intestina graciliora, excrementis aliò remissis, in venas mesaraicas attrahitur chylus, & in hepar defertur; ubi *Concoctione secundâ* benignior pars in Sanguinem convertitur. Ex reliquo Pituita humidior, sed utilis, Bilis flava calidior, atra siccior atque frigidior, nascitur; & ex poculentis Serum. Ex Pituita Sanguis tandem conficitur. Atra bilis in splenem, flava in vesicam fellis, & serum inutilius, à renibus attractum, per ureteres ad vesicam expellitur. Ex hepate, per venam cavam, in corpus totum sanguis, cum seri parte utiliore, diffunditur: unde vapor quidam (*Rorem* appellant *alimentarium*) penetrat in poros, & singulis partibus, ut nervis, carni, ossibus, &c. agglutinatur. Sudor & Lacrymæ, humores excrementitii è sero nati, ad nutriendum inepti jam, per oculos hæ, per totum ille corpus emanat. Hæc *postrema* est *Concoctio*, quâ perficitur Nutritio. 2. Nutritio instituta est ad vitam conservandam, perpetuâ corporis deficientis instauratione: sed *Augmentatio*, ad acquirendam partium magnitudinem justam, quò ritè membra corporis varias functiones animâ imperante obeant. Hâc enim vi per intrinsecam nutritionem corpus extenditur ad certam usque mensuram atque ætatem, & in singulis partibus fit majus, quò feliciùs animæ perfungatur ministerio. Accrescunt lapides forinsecùs, non augentur. 3. Ad *Generationem* Plantæ, Arbores præcipuè, non nisi gradibus perveniunt. Fructus atque semen ætate primâ non ferunt. Nam ad incrementum omne alimentum impenditur; & caloris imbecillior est prima vis, quàm ut concoquere succum & condensare in fructum possit. Præcedunt ergò folia, & flores, & fructus, & semen; tum demum fiet Germinatio. Ac inprimis eduntur *Folia* ex humore crassiore, muniendi stirpem novellam ornandíque causâ. Ea plerisque defluunt hyeme; calore scilicet frigoris vi, humoréque recurrente, qui in ramos & surculos congelascit. Toto nonnullæ anno comam retinent; ut Olea, Laurus, Hedera. Ex humore benigniore *Flores* fiunt, ad promovendam germinationem, ad Plantarum decus, ussimque animalium. Maturæ tandem sui quæque generis, aliæ citiùs aliæ seriùs, etiam *Fructus* proferunt. Fructus decidens fit *Semen*; quod, humore telluris emollitum, calore tum insito tum cœlesti fovetur, intumescit, rumpitur, emittit germen, & radice fixâ sursum nititur ad Solem conservantémque se calorem. Ocymum & Rapa germinant intra dies tres, Lactuca 4, Cucurbita 5, Beta 6, Brassica 10, intra 20 Porrum, 40 Apium; vix annuo spatio Pæonia Mandragoráque. Aliquando sine manifesto semine caloris vi ex terra idonea producuntur stirpes. Propagantur & arte: 1. per insertam in humum radicem; quomodo Lilium, Glycyrrhiza, & Arbores, &c. 2. per stolonem terræ infixum; ità Salix, Rosa, Vitis, Uva crispa, &c. 3. denique per surculum alii Plantæ insitum, quæ *Insitio* dicitur; vel per insertam gemmam intra corticem, quæ *Inoculatio* vocatur. Ficûs Indicæ folium in terra defossum germinare ferunt. Vere plerumque Germinatio fit, humorem hyeme collectum calore Solis educente meatibus patefactis.

§ 31. Magna Plantarum est virtus, cùm ad alimenta nutriendáque animalia, tum ad medicinam; quò etiam venena prosunt, Cicuta, Napellus, &c. & quædam occultæ qualitates. Ut Pæonia morbo comitiali, Polypodium hepati malè se habenti medetur, &c. Habent suas etiam Sympathias & Antipathias. *Sympathiæ*, ubi altera alterius vicinitate proficit, alimentúmque benignâ qualitate imbuit. Ut Rutæ cum Ficu amicitia mira; itaque lætissimè copiosissiméque provenit juxtà consita. Contrà, in *Antipathiis* aversantur & subtrahunt se, quoniam alimenta sibi corrumpunt mutuó. Sic Oleæ cum Quercu magna inimicitia, Filici cum Arundine, cum Brassica Viti.

§ 32. Plantarum duo feruntur genera. Molliores humilioresque sunt Herbæ: du-

duriores & lignoſæ diſtinguuntur magnitudine. Maximæ ſunt Arbores; Frutices minores, minimæ Suffrutices. Ex *Herbis* quædam alimentariæ ſunt; aliæ tantùm medicatæ; coronariæ nonnullæ, ad corollas & ſerta, Flores præcipuè. *Arborum* aliæ ſunt ſteriles, ut Ulmus, Alnus, Salix, Populus, Tilia, &c. aliæ frugiferæ: quæ vel poma edunt, ut Malus, Olea, Ficus, Pyrus, &c. vel baccas, ut Laurus, Morus, Ceraſus, &c. vel nuces, ut Amygdalus, Juglans, Caſtanea, &c. vel glandes, ut Quercus, Fagus, &c. vel ſtrobilos denique, ut Pinus, Picea. *Arbores* multæ ſuccis humoribúſque indè qui defluunt nobiles habentur, ut Myrrhæ, Balſami atque Thuris, &c. *Frutices* nec altitudine craſſitudinéve cum arboribus comparandæ ſunt; quales Avellana, Sambucus, Cinnamomum, Rubus, &c. *Suffrutices* etiam his minores; ut Roſa, Salvia, Althæa, &c.

Eadémque movetur interdum, ſtabiliſſima res.

§ 33. Memorabile inprimis id eſt quod Terræ accidit, (præter theſauros uteri, & plantarum exteriùs ornamenta,) ut, una omnium conſtantiſſima res, motu interdum agitetur. Etſi enim adeò ſtabilis firmáque ſit, ut dimoveri loco tota non poſſit: (nec enim habet quò recedat, niſi (quod negat Natura) ſurſum tendat:) ſæpenumero tamen contingit, ejus partes ut quadam intrinſecâ vi commoveantur & tremant. Nec enim ità eſt ſolidè compacta, quin cavernas & ſpatia vacua in viſceribus ferat ampliſſima plurimáque. In his, Ignium ſubterraneorum & cœleſtium vi, halitus excitantur vehementes, qui, dum ad exitum enituntur liberúmque cœlum, magno concitantur & luctantur impetu, ac terram continentem ſe vi ſummâ concutiunt. Eadem motûs in terra quæ tonitrûs in cœlo cauſa. Itaque rarò terræ intremiſcunt, niſi tranquillo cœlo ſalóque. Præcedit ſæpe comitatúrque ſonus terribilis, at varius pro varietate locorum ubi fit. Maritima maximè quatiuntur & montoſa. Indè *Neptunus* Ἐνοσίγαιος & Σεισίχθων *Græcis*, quaſi *Tellurimotor*, vocatus eſt. Plana & campeſtria, procul ab Oceano remota, rariùs moventur, niſi quæ in viſceribus alunt occultos ignes. Nam —*illa ſe jactat in aula Æolus*— præcipuè, ubi ſpiritus efflant, & voragines exedunt incendia ſubterranea. Loca etiam calidiſſima frigidiſſimáque liberiora, neque tamen immunia, ſunt ab hoc tremore. Hîc, ob terræ denſitatem ſolidiorem, ſpatia deſunt cavernoſa; illic, ob nimium fervorem, materia deficit ventorum. Vere potiſſimùm & Autumno terram infeſtant motus, cùm pluviæ frequentes plurimam calori flatuum ſuppeditant materiam. Maximi exſiſtunt motus matutini & veſpertini; ſed propinquâ luce crebri. Noctu ſæpius quàm interdiu; interdiu circa meridiem fiunt, & Solis Lunæque defectu, tum maximè quieſcente cœlo; præcipuè verò, cùm ſequitur imbrem æſtus, æſtúmve imbres. Deſinunt autem tremores cùm ventus emerſit. Sin verò duravêre, non patente ventis exitu, vix ante quadraginta dies ſiſtuntur: plerumque & tardiùs, utpote cùm quidam annuo & bienni ſpatio duraverint. In puteis remedium eſt, quale & crebri ſpecus præbent: præconceptum enim ſpiritum exhalant. Ubi flatus ad latera fertur, *Tremor* fit, quo terra cunarum aut navigii more agitatur & fluctuat. Graves hic motus ædificiorum lapſus urbiúmque minitatur. Ubi ſurſum tendit ſpiritus, *Pulſus* appellatur, quo terra intumeſcit aſſurgens, alternóque motu reſidet. Mira eduntur opera. Interdum dehiſcit ex imo tellus, & agri per meatum, ſylvæ, pagi, magnæque urbes, & quicquid terram ornaverat priùs, in ejus alvum ſubitò demergitur & abſorbetur. Interdum in ſublime tollitur incubans vento telluris onus, alióque tranſmittitur, villis oppidiſque oppreſſis ejus ruinâ & ſepultis. Erumpunt flammæ aliquando; flumina fontéſque vel ſiccantur, vel derivantur aliò; Inſulæ aut emergunt, aut rupturâ fiunt novæ, admiſſo in Continentis partem pelago. Quicquid malorum denique peſtilens & putridus vapor creare ſolet, in cœlum terrámque evomitur hoc motu; morbi præcipuè, ſterilitas, & aquarum exundationes. (*Seneca* Philoſ. Nat. quæſt. 6. 1.) *Nihil terribilius videtur hoc monſtro; quod nec præſcire & præcavere licet, nec effugere avertereve cùm urget. Hoſtem muro repellam; prærupta altitudinis caſtella vel magnos exercitus difficultate aditûs morabuntur. A tempeſtate nos vindicant portus; nimborum vim effuſam & ſine fine cadentes aquas tecta propellunt; fugientes non ſequitur incendium; adverſus tonitrua & minas cœli ſubterraneæ domus & defoſſi in altum ſpecus remedia ſunt. Ignis ille cœleſtis non tranſverberat terram, ſed exiguo ejus objectu retunditur. In peſtilentia mutare ſedes licet. Nullum malum ſine effugio eſt. Nunquam fulmina populos percuſſerunt. Peſtilens cœlum exhauſit urbes, non abſtulit. Hoc malum latiſſimè patet, inevitabile, avidum, publicè noxium. Non enim domos ſolùm, aut familias, aut urbes ſingulas, haurit; ſed gentes*

totas regionéſque ſubvertit, & modò gurgitis operit, modò in altam voraginem condit: ac nè id quidem relinquit ex quo appareat, quod non eſt, ſaltem fuiſſe; ſed ſupra nobiliſſimas urbes, ſine ullo veſtigio prioris habitùs, ſolum extenditur. Hucuſque *Stoicus.* Sunt tamen qui terreſtris mali quærant in aquis remedium. *Ego* (inquit *Syneſius Cyrenæus* Epiſt. 61.) *ratus mare & pelagus ſecurius quàm terram, curſum ad portum arripui. Sed & aquæ interdum ſentiunt hos tumores, neque periculis vacant. Plinio* ſi credimus, (Nat. hiſt. 2. 84.) *Non hoc ſimplex malum, aut in ipſo tantùm motu periculum eſt; ſed par aut majus oſtento. Nunquam urbs* Roma *tremuit, ut non futuri eventûs alicujus id prænuncium eſſet.* Sic ille. Quare nè gentium profanarum ſuperſtitio ſuis hic luſtrationibus caruit; multò minùs carere debet Religio Chriſtiana. Adeſſe enim aliquando ſupra naturam Divinam vim, aut, Deo permittente, diabolicam, certiſſimum videtur, irámque Numinis denunciare. Eam verò ſeriâ homines reſipiſcentiâ pietatéque verâ deprecari, permultùm intereſt generis humani. (*Pſal.* 18. 7. *Job.* 9.5,6. *Ecclus* 39.28.)

Angeli creantur eodem die, § 34. Eodem credibile eſt tertio die Angelos fuiſſe maximâ multitudine (*Job.* 25.3. *Dan.* 7.10. *Heb.* 12.22.) ſimul omnes & ſemel creatos à Deo. Nec enim illi generatione ſucceſſivâ more animalium erant propagandi. Ortum quidem Angelorum reticet de induſtria *Moſes*; ut qui rudi populo *Iſraelitarum*, magis proclivi ad cultum, quàm doctrinæ de Spiritibus capaci, rerum aſpectabilium & corporearum ſolummodo hiſtoriam ſibi deſcribendam propoſuit. Idem de Angelis tamen meminit ſæpiſſimè; (*Gen.* 3.24. & 16.7. & 19.1. *Exod.* 33.2.) ut & alii Prophetæ. (*Dan.* 7.10. &c.) Ac per hos dies ſuam & Spiritus omnes induiſſe naturam, ratione certâ colligitur. Nam tempore mundóque nihil antiquius, æternum nihil, nihil denique non creatum fuiſſe, præter unum Deum, certâ fide tenendum eſt. (*Col.* 1.16. *Pſalm.* 148.2,—5.) Inter Dei opera numerantur & Angeli. *In principio* enim *creavit Deus cœlum & terram.* Nec Angeli ergò priùs conditi; quia principio prius nihil. In aliis autem rebus conſtat, οἶκον μ᾽ ὠκισμένα,— domum incolis aliquot dierum ſpatio priorem exſtitiſſe; ut maria piſcibus, aëra volucribus, terram animantibus, cœlum ſtellis. Quidni ergò ſtatuamus & Angelos eodem cœlo, domicilio ſuo, poſteriùs in mundum prodiviſſe? Præterea, die quo conditi ſunt primo cadere Angelos prohibebat nihil; utpote qui ſuo vitio, non impulſu peccabant alieno. (*Joan.* 8.44.) De cœlo autem in aëra & infernum cecidiſſe, antequam vel cœlum eſſet unde caderent, vel aër aut infernus quò caderent, nemo dixerit. Quare cœlo aëréque poſteriores fuiſſe Angelos ut concedamus neceſſe eſt. Antequam verò lapſus eſt *Adamus* exſtitiſſe, imò & peccaviſſe, liquet, peccati ſcilicet humani autores. Quòd ſi orbium cœleſtium vel aſtrorum ab Angelis pendeat motus, (quod *Peripateticorum* Schola ſtatuit,) ſtellis Angelos aliquo modo priores fuiſſe conſequetur. Si ergò cœlis poſteriùs, at ſtellis priùs conditi ſunt, tertio id die factum eſt. Sin malit quis unà cum cœlo, vel cum ſtellis, quarto ſecundóve die, natos, (*Job.* 38.7.) ego hic in medio relinquam. Ex eo quod de *Peripateticis* dixi perſpicuum eſt, nè *Græcorum* veterum doctioribus ignotos fuiſſe Angelos. *Intelligentias Peripatetici* vocabant, & *formas ſeparatas*; *Platonici Dæmonas*, & *minores deos. Plato* enim (in Sympoſio) genus eſſe deorum ait, qui ut legati ac internuncii Deum inter hominéſque intercedant. Meritò igitur miretur quis, è *Judæorum* gente repertos fuiſſe *Sadducæos*, (*Act.* 23.8.) qui negarent Angelos, ipſis notos *Græcorum* Philoſophis.

boni, § 35. Spiritus verò Angeli (*Pſal.* 104.4. *Heb.* 1.14. *Epheſ.* 2. 2.) cœleſtes (*Matt.* 24.36. *Gal.* 1.8.) Immortaléſque ſutn, (*Matt.* 22.30.) agilitate ſummâ, (*Pſal.* 104. 4. *Ezech.* 1.13. *Luc.* 10.18.) vi potentiâque magnâ, (*Pſal.* 103.20. 2 *Theſ.* 1.7.) necnon intelligentiâ ſcientiâque rerum eximiâ prædíti, (2 *Sam.* 14.20.) gradibus variis ordinibúſque diſtincti. Ordinis enim autor eſt, non ἀταξίας, Deus. Nec Angeli modò, ſed & Archángeli, (1 *Theſ.* 4.16. Epiſt. *Jud.* 9.) Throni, Dominationes, Poteſtates, Principatus, (in Epiſtolis *Pauli* ad *Col.* 1.16. *Rom.* 8.38. *Eph.* 6. 12.) Cherubim, (*Gen.* 3.24.) Seraphim, apud veteres Prophetas, reperiuntur. Et *fruſtrà dari varia nomina, niſi varia ſint officia*, S. ait *Hieronymus*, (adverſus *Jovinian.* 1.15.) Sed an alii aliis dominentur ac pareant; (*Dan.* 8.16. *Zach.* 1.9. *Apoc.* 12.7. quibus in locis *Michaelem* & Angelum imperantem aliqui eſſe *Chriſtum* volunt;) an hæc illis nomina tributa ſint ratione munerum à Deo mandatorum, (Epiſt. *Jud.* 9. *Eſa.* 6.2,6.) aut hominum, regum, regnorúmve illis commendatorum, (*Dan.* 10.13. *Matt.* 18.10. *Act.* 12.15.) aut poteſtatis denique in malos dæmonas, (*Tob.* 8.3. *Apoc.* 12.7,8.) aliáque in-

inferioris mundi animalia & res; (2 *Reg.*19.35.) haud equidem definite ausim id quod Patrum doctissimus *Augustinus* (Enchirid. ad *Laurent.* c.9.) ingenuè se fatetur ignorare: nec in ea temere pedem inferam quæ non vidi. (*Col.*2.18.) Inter autem trinos ordines Angelos distribui, quot varia illis nomina tribuuntur in Sacris Literis, eósque inter se ità distinctos quemadmodum Theologi fingunt *Romani*, haud scio an risu dignius quàm fide sit. Prima trias, Seraphim, Cherubim, & Throni; atque hi non nisi ad Deum relati: secunda, Dominationes, Virtutes, Potestates: tertia, Principatus, Archangeli, Angeli. 1. *Seraphim*, hoc est, *Incendentes* vel *Calescentes*, dicti, quoniam & Diviná præ cæteris flagrant charitate, & alios ad eundem ardorem excitant atque inflammant. 2. *Cherubim Scientiæ lumen* significant, ac Divinæ contemplationis vim; unde. multis oculis præditi finguntur. 3. *Throni*, adeò sublimes atque præstantes, ut *Dei sedes* habeantur; de quibus *Dan.*7.9. ubi *Throni positi*, quibus *Antiquus dierum insidebat*. Reliqui ordines nominibus suis inferiora spectant. 4. *Dominationes* exactè nôrunt universa *distinguere* ac *definire* quæ à reliquis fieri debeant. 5. *Virtutes facultatem* ac *fortitudinem* inferioribus præstant ad exsequendum. 6. *Potestates* instituunt quo modo quæ definita sunt ac præcepta *confici possint*. Itaque secunda Hierarchia seu Trias Angelorum *Dispositionem* rerum agendarum sibi commissam habet. Ad tertiam infimámque pertinet *Executio*. 7. *Principatus* primò executionem aggrediuntur. 8. *Archangeli* ad majora quæque nunciānda destinantur. 9. *Angeli* denique generatim perficiunt mandata Dei. Hæc *Felisius*, (in Elucidat. Institut. Christian. distinct.9. cap.3.) Pari temeritate *Judæorum* aliqui, decem Angelis nomina tributa decem indè ordines volunt esse. Cùm autem nihil ex his prodatur in Libris Sacris præter nomina, persimilia videntur *stultorum ædificiis in arena structis*. (*Matt.*7.26,27.) Minimo enim quovis negantium halitu corruunt subitò & collabuntur. *Esse quidem Sedes, Dominationes, Principatus, &c. firmissimè credo*, inquit *Augustinus*, (contra *Priscillian.* & *Origen.*c.10.) *& differre inter se aliquo modo, indubitatâ fide teneo: sed quænam ista sint, & quomodo differant, nescio: neque eâ sanè ignorantiâ periclitari me puto.* Sunt qui malorum etiam Angelorum novem ordines fingant *Christiani*, præter *Hebræos*, Theologi: *Platonici* verò Magi, & ab his *Psellus* etiam *Christianus*, penè innumerabiles. Utcunque ordinem esse inter ipsos Dæmonas *Christus* doceat; (*Matt.* 25.41. & 12. 24, 25.) qui tamen quótve sint ordines, quia nusquam traditur, temere definitur.

§ 36. Dæmones, quos dixi, rebelles malíq; sunt Angeli. Permulti enim, (*Marc.*5.9.) malíque. ut primùm ferè nati sunt, à nativa sanctitate, ipsóq; Deo qui fecerat, nefariè defecerunt; *Diaboli*que sunt ac *Dæmones* deinde vocati; (*Matt.* 25. 41. *Marc.* 5.12. *Joan.* 8.44.) Deo propter suam gloriam & suorum salutem facilè id permittente. (*Jud.* v.6.) Hoc autem primo quo creati sunt die nè contingeret nihil impedivit; ante sextum, quo ab iis in peccatum præcipitati sunt homines, liquidò constat accidisse. Nec enim aliunde pendebat Angelorum defectio quàm à sua ipsorum voluntate. Et reliquos inferiores Dæmonas unum secutos, qui in fraudem pellexit, *Principem diabolum* vocatum, (*Apoc.*12.9. & 20. 2.) *Satanam*, (*Apoc.* iisdem locis) *Beelzebum*, (*Matt.*12.24. *Luc.* 11.15.) *magnum Draconem*, (*Apoc.* 12. 9.) *veterem Serpentem*, (*Apoc.*12.9. & 20.2.) *Deum hujus mundi*, (2 *Cor.*4.4.) & *aëris Principem*, (*Eph.*2.2.) probabilis conjectura est: eósque propterea ejus *angelos* vocat *Christus*. (*Matt.* 25. 41. *Apoc.*12.7.) Quo peccato Dæmones violârint Numen Dei, haud satis videtur explicatum in Scriptis Divinis. Nec enim nostrâ id refert multùm cognoscere. Plerique veterum *Superbiæ* tribuunt; quòd suis dotibus eximiis excellentibúsque turgidi, pro diis gerere se, Dominíque Dei excutere cœperunt jugum. *Principium peccati est superbia.* (*Ecclus.* 10.14.) Eódem flectunt quæ ab *Esaia* dicuntur, (cap. 14. 12, 13, 14.) & ab *Ezechiele*, (28.2.) in libro *Jobi* etiam, (41.25.) necnon quæ apud *Lucam*, (10.18.) ubi, ut suorum Discipulorum superbiam minueret, de Satanæ præcipiti lapsu è cœlo narrâsse *Christum* ferunt; & quod S. *Paulus* denique ad *Timotheum* scribit (Ep.1.cap.3.v.6.) de Episcopis ætate nondum maturis, elatísque superbiâ, in Diaboli casuris judicium. Sed ex his aliò sanè spectant pleraque, etsi huc etiam antiqui Patres referri posse contendant. Alii malunt *Invidiam* esse diabolicum illud peccatum, propter collatam in homines imaginem Dei. At hæc plerumque oritur ex superbia, ut hic eandem consecuta videatur. *Hieron. Zanchius* & alii *Christum* hoc indicâsse peccatum volunt *Joan.* 8.44. ubi *Diabolum in veritate ait non perstitisse*; in veritate scilicet Evangelii æterni de *Christo*, (*Apoc.*14.6.) quam

se *Judæis* tradere *Christus* eodem in loco profitetur, verſ. 25. 26. Hoc autem volunt hujus opinionis autores, Dæmonas inprimis non tuliſſe decretum Dei de aſſumenda per Filium Dei natura humana, & eadem ſuperatura ipſos Angelos dignitate; *Christique* gratia omnibus etiam Angelis ad beatitudinem neceſſaria. Invidiſſe igitur ſuam *Christo* gloriam, homini felicitatem. A Deo denique per contumaciam & ſuperbiam deſciviſſe, Evangeliique veritatem deinde omni ope & opera ſemper oppugnâſſe, atque conatos, vel crudelitate Tyrannorum ſupprimere, vel Hæreticorum mendaciis conſtuprare. Aptè quidem hæc & ingenioſè inventa ſunt, ſi de his modò conſtaret duobus. Alterum eſt, fuiſſe proditum Angelis aliqua ex parte de Meſſia myſterium antequam lapſus, imò vel ortus, eſt *Adamus*, idque Diabolum ab ipſo initio mundi oppugnâſſe; quod tamen Apoſtoli docent *abſconditum fuiſſe in Deo à mundi primordiis*, neque Angelis notum ante natum *Christum*. (*Eph.* 3.9. 1 *Pet.*1.12. 1 *Tim.*3.16.) Alterum eſt, Angelis opus fuiſſe *Christo* atque fide ad ſui confirmationem; quod in S.Literis nuſquam perſpicuè traditur. Mihi ſimpliciùs dici videtur, ſimplex non fuiſſe Dæmonum, ſed complicatum, ſcelus: veritatem verò in qua non perſtitit Diabolus, integram ſignificare ſanctitatem, ſive originem ejus, ut S. *Judas* appellat; (*v.*6.) verum ſcilicet amorem timorémque Dei, veram obedientiam, veram charitatem in alios Angelos, ipſam denique veracitatem. Ab his eum deſciviſſe *Christus* voluit. Quòd ſi neceſſarium ſit, unum aliquod peccatum eminere ac præire aliis, *Superbia*, quæ ubique ſibi primas vendicat, hoc etiam agmen peccatorum duxiſſe par eſt. Sed illi vitiis erant cooperti, totâque naturâ corrupti, voluntate obſtinatâ, ut reſipiſcere nè velle quidem poſſent; mentéque nubilâ & occæcatâ non minùs quàm antea perſpicaci, cognitione verò ſalutari prorſus amiſsâ. S. *Auguſtinus* (de Civ. Dei 9.21.) *Diabolis* ait, *qui perfectè omnino intelligebant priùs, propter peccatum aliquid acceſſiſſe tenebrarum*. Proinde etiam *Tenebras* appellari, & *eſſe in tenebris* dici, cœleſti nimirum luce deſtitutos, *Principéſque tenebrarum*, (*Eph.* 6. 12.) & in locum caliginoſum præcipitatos. Poſtquam igitur deſciviſſent à Deo, protinus de cœlo in aëris regionem atque infernum deturbati, (*Eph.*2.2. *Luc.*8.31.) judicium Dei ultimum, deſperatâ ſalute, ſuúmque miſerrimi exſpectant ſupplicium. (2 *Pet.* 2. 4. *Jud.* v.6.) Interim Deo ipſi operibúſque Dei maximè infenſi hoſtes, (*Matt.*13. 39.) omnia, quantum in ipſis eſt, peſſundare, homines præſertim ab officio & obſequio abducere, & in exitium præcipitare, pro ſummis viribus adnituntur. (*Joan.* 8. 44. 1 *Pet.*6.8.) Sed potentiæ Divinæ vinculis ità conſtricti omnes tenentur, ut nè tantillùm ſe movere loco, niſi juſſu permiſſúve Dei, valeant. (2 *Pet.* 2.4. *Job.*1.12.) Reliqui verò Angeli, qui gratiam Dei, per quam electi ſunt, (*Col.* 1. 20. 1 *Tim.* 5. 21.) nativámque retinuerunt ſanctimoniam, ità ſunt confirmati à Deo, ut peccare jam non poſſint. (1 *Tim.*5.21.) Quare Divinâ in cœlo præſentiâ & claritate perpetuò fruuntur; (*Matt.*18.10. *Luc.*1.19.) etſi, durante adhuc mundo, maxima quæque in cœlis terriſque miniſteria obeant, & mandata Dei exſequantur. (*Pſal.* 103. 20, 21. *Dan.*7.10. *Eſa.*6.6. *Heb.*1.14.) Atque ex hoc *Angeli* vocantur; quod nomen eſt officii, non naturæ. *Nuncium* ſignificat, & bonis ſpiritibus verè convenit; qui & Angeli *Domini*, (*Act.*5.19.) *Dei*, (*Act.*10.3.) *Sancti*, (*Matt.*25.31.) *cæli*, (*Matt.*24. 36.) *lucis*, (2 *Cor.*11.14.) *electi*, (1 *Tim.*5.21.) *potentiæ Dei*, (2 *Theſ.*1.7.) appellari ſolent. Sed & pravis ſpiritibus datur aliquando *Angeli* hoc nomen: (1 *Cor.* 6. 3. 2 *Pet.*2.4. *Pſal.*78.49.) qui *Dæmones* frequentiùs & *Diaboli* vocantur. Non deſunt qui Angelis pleriſque munera eſſe propria opinentur. Nam & Urbibus Gentibúſque præfectos, (*Dan.*10.13,20,21. & 12.1.) & hominibus etiam ſingulis, qui è numero ſunt Electorum, ab ortu ſtatim cuſtodes conſtitutos, volunt Patrum veterum in Eccleſia Chriſtiana permulti, & Theologi ex noſtris haud obſcuri. (*Gen.* 48. 16. *Matt.*18.10. *Act.*12.7,15.) Utcunque verò id ſit, hoc ſanè conſtat, magnóque debet eſſe in periculis piorum ſolatio, quòd cœleſtis militiæ cuſtodiis ubique muniantur & copiis. (*Pſal.*34.7. & 91.11,12. 2 *Reg.*6.17. *Gen.* 32.1,2.) Officia verò tria præcipuè ſunt quibus adminiſtrant piis Angeli. Primum, à malis omnibus tuendo cuſtodiendóque vitam & ſalutem corporis. (*Pſal.*91.11. *Gen.*24.7. *Exod.*33.2.) Aliud, ſalutem animarum omnibus modis procurando. (*Act.* 8. 26, 29. & 10. 3, 4, &c.) Tertium, in adverſis quibuſcunque conſolando. (*Gen.*16.7,8,&c. 2 *Reg.*19.35.&c.)

Sidera quarto collocantur in cœlo. § 37. Die Quarto Cœlum, circulari fortaſſe motu agitatum priùs, & in partes ſive orbes (ſi qui ſunt orbes orbiúmque motus) diſtributum, jam tandem Luce ac Stellis donatum eſt, maximo totius mundi ornamento, elementariarum terrenarúmque re-

rum

rum commodo. Stellarum Sol & Luna principes: ille clarissimus, & lucis verè fons; hæc nobis proxima, luce reliquis notior, & efficaciâ nobilior. Horum beneficio fit opera Dei aspectabilia ut sint, opera sua homines ut obire possint; (*Psal.* 104.22,23.) multa ut calorem vitalémque concipiant vim, aliísque variis afficiantur modis. Præterea, eorundem Astrorum est, motu vario tempora distinguere ac definire; Annos, Menses, Dies, Annique tempestates quatuor, Æstatem, Autumnum, Hyemem, Ver, Diem quoque ac Noctem, ad gratam quietis laborisque vicissitudinem, distinguere; (*Gen.* 8.22. *Psal.* 104.19.) stata verò nobis tempora, ut Ferias ac Nundinas, definire. (*Num.* 28.11,16.) Postremò, sidera etiam signa sunt rerum futurarum; quæ non pluvias modò, ventósque ac serenitatem, morbos epidemicos & sanitatem, sterilitatem agrorum & fœcunditatem, tempora denique medicis, agricolis atque nautis opportuna, præmonstrent, sed prodigiosè nonnunquam Omnipotentis Dei vel iram denuncient, vel portendant gratiam. (*Luc.* 21:25. *Act.* 2. 19,20. *Psal.* 65.8. *Esa.* 13.10.)

§ 38. Haud ineptè quærunt Theologi de Astrologica divinatione, an ex his eam institui signis voluerit *Moses*. Aliqui prorsus id negant, adeò ut, quæ vulgò solent de Lunæ atque Solis defectibus, de ortu & occasu, oppositionibus & conjunctionibus astrorum aspectibúsque, præmonstrari, de pluviis etiam, ventis ac frigoribus edi conjecturæ, non vanitatis modò, sed etiam impietatis arguant. Ità *Perkinsius*, (in Lib. dict. *Agricolæ resolutio.*) Quin & alii quamplurimi judiciariam quam vocant Astrologiam in rebus humanis explodunt. E contrario, qui Artem hanc profitentur Mathematici, ex istis quæ *Moses* commemorat astrorum signis, non modò naturalia, quorum certæ sunt causæ, verùm fortuitas quoque res & quæ casu contingunt, quæque vel à voluntate Divina vel ab humano pendent arbitrio, præscire se ac prædicere posse gloriantur. Ab illis nihil ferè tribuitur signis cœlestibus; ab his omnia. Mediâ nonnulli viâ incedunt: quorum fortasse probabilior & sanior est ratio, atque à me propterea pluribus explicanda. Res aiunt esse futuras quatuor ferè generum. Primò, *naturales*: eásque vel *necessarias*, quæ à certis oriuntur causis; ut luminis defectus in Luna Soléque, aspectus varii siderum, anni quatuor tempestates, æstus marinus, aliáque multa: vel *contingentes* & *incertas*; qualia sunt, pluviæ, tempestates, venti, frigora, siccitas, sterilitas, ubertas, inundationes, terræmotus, morbi epidemici, & similia. Secundo loco sunt humanæ res, partim *naturales*, partim *voluntariæ*; cujus generis habentur bella, seditiones, vitia, virtutes, & alia ejusmodi. Tertiò numeranda sunt quæ *supra naturam* fiunt, miranda ipsius Dei opera. Ea postremò quæ *casu* & *fortuitò* eveniunt. Quæcunque igitur (ut à primo rerum genere incipiam) certâ & necessariâ quadam Naturæ fiunt lege, cùm certò præsciri, tum prædici verè possunt, modò legis Autor, & Prima omnium Causa, non prohibeat Deus. Verùm hæc *scientia* est potiùs quàm *divinatio*. Deinde, quæ in rerum natura contingenter eveniunt, humanæque res ex parte naturales, quas probabiliter licet prospicere, probabiliter easdem licet prænunciare; sed probabiliter tantùm. Præsciri hæc posse probabili conjecturâ, sic demonstrant. Tot ac tanta stellarum corpora otiosi tantùm ornatûs gratiâ quis credat esse collocata in cœlo? Quòd si aquis fontibúsque, si fossilibus atque plantis, imò si ipsis animalium quorundam excrementis, propriæ sint ingenitæ vires virtutésque non contemnendæ; quis causam afferat satis idoneam, cur non & suæ immensis illis stellarum corporibus tribuantur? Agunt igitur in mundum hunc elementarem, (Philosophis fatentibus;) motu, lumine, ac influxu quodam occulto, in singulas ferè agunt inferioris mundi res. Quid autem agant, quas quæque vires habeant, ubi exserant stellæ has vires & exerceant, tum singulæ per se, tum conjunctæ, tum complicatæ, longâ tandem observatione summâque diligentiâ deprehensum atque compertum est. Nec humana corpora, ut ex elementis composita, dum adhuc tenera sunt, possunt non sentire impressam à sideribus vim, in ipso partu maximè, cùm aëra primum ab astris infectum hauriunt. Itaque *in puero refert*, (ut habet *Cicero*) *quâ affectione cæli spiritum duxerit*. Et adesse infantibus etiam tum volunt quas *Influentias* vocant, cùm primùm corpus animâ donatur; si quo id momentum casu artéve deprehendi possit. Corporibus autem infectis, animas quoque affici necesse est. Quare nec homines à siderum vi potentiáque liberi sunt ac immunes. Non agunt stellæ in animam humanam; sed in animæ instrumenta, in humores atque spiritus, agunt, per quos anima operatur, & homines inclinantur ad certa studia, virtutes, & vitia. In humanum verò corpus ani-

Ex quibus certa divinatio non datur.

animámve quid quæque operentur cœlorum signa, id plurimis veterum experimentis creditur. Jam quas res probabili ratione licet ex causis prævidere, quæq; aliquando eveniunt, ubi propriæ ac propiores causæ non impediunt, quid prohibet quò minùs easdem liceat etiam prænunciare futuras probabiliter? Sed, ut priùs monui, *probabiliter tantùm*: idque partim, quia causæ universales ac remotiores à cœlo minùs habentur efficaces, nisi proximæ ac particulares concurrant; partim, quoniam Astrologi nondum assecuti sunt perfectam eorum omnium quæ probabiliter sciri possunt rationem. Itaque sæpius fieri videmus ut fallant prædictiones Astrologicæ; quod ipsi non negant Artis Magistri, cùm decreta sua fatentur non esse prætoria. Quòd si qui certas prædictiones de rebus tam incertis pollicentur, næ illi potiùs habendi sunt impostores quàm artifices, vanitatis impiæ meritò condemnandi. Pessimè profectò Deus generi consuluisset humano, si necessariò quisque iis dederetur vitiis ad quæ nascentem fortasse inclinant sidera. Quòd si *Zopyro Socrates*, ex vultu conjectanti, respondere potuit, *talem se fuisse naturâ qualem physiognomon prædicaverat, stupidum & mulierosum, &c. sed Philosophiæ adminiculo correxisse ac superâsse naturam*; quantò id magis faciet homo Christianus, atque dicet Astrologo, *Divinâ opitulante gratiâ?* Verissimè Poëta, Bonus vir sive —*Sapiens dominabitur astris.* Suæ quemque Deus fortunæ fabrum esse vult, non ejus quam cœlum assignaverit ministrum. Cùm igitur nulla sit signis cœlestibus tribuenda certitudo vel in rebus naturæ contingentibus, vel in humanis etiam aliqua ex parte naturalibus, (quarum eadem est ratio,) quid, obsecro, censendum est de iis qui res planè fortuitas, aut supra naturam positas, (quas in tertio quartóque ordine collocavimus,) certò se prædicturos recipiunt? quandoquidem hæc signa nulla, nullas habent in rerum natura causas. Quid de iis qui Diluvium *Noachanum* & *Christi* adventum legere in astris potuisse jactant se? qui dubias explicandi, prodendi occultas, & amissas investigandi quasvis res, artem profitentur sideralem? qui eò sunt amentiæ delapsi, ut omnium humanarum rerum publica & privata fata in cœlo & sideribus consignata esse, tanquam in tabula, nihilque propterea tentandum, censeant, nisi consultis astris, nihil agi posse feliciter, nisi faventibus; indè consilia, indè auxilia petenda; adeò ut iis neque verbo Divino, nec ipso sit opus Deo, modò sidera sint propitia? qui, denique, omnium rerum anxias & superstitiosas instituunt Electiones, de omnibus Interrogationes, & ad res quæsitas Responsa judiciáque? Horum profectò est maximè impietas exsecranda, & legum severissimarum coërcenda pœnis, qui mendaciorum nundinationes agunt, neque veri quicquam vendunt, nisi emptum rarissimè à mendaciorum patre. Hos præcipuè irrident exagitántque, his minitantur Sacræ Literæ. (*Deut.* 18.10, —14. *Esa.* 8.18, &c. & 19.3, 12. & 44.25. & 47.13. *Jer.* 10.2. & 27.9. & 29.8.) Hos imperiales damnabant leges, quos vel consulere capitali erat pœnâ interdictum.

Cœli stellæ partes densiores. § 39. Jam verò Stellæ (ut earum quoque naturam scrutemur quantum fas est & fieri potest) densiores orbium suorum partes habentur, globosâ figurâ, & lucis participes. *Orbes* autem, ingentium corporum & contiguorum series, quorum alia concludunt & comprehendunt, alia in his & ab his undique conclusa comprehenduntur; quomodo putamen ovi albumen & luteum complectitur. De his, *Pagnino* interprete, *Amosus* Propheta, (9.6.) *Dominus contignavit in cœlis sphæras suas.* Supremum ex his cœlum *Empyræum* Theologi vocant, ab ignea, quam ei tribuunt, clarissimáque luce. Idem *Cælum cælorum* & *Tertium* dici, monuimus Die Secundo. Quietum hoc statuitur & immobile, cùm sedes præcipua & quasi solium sit Dei; Angelorúmque ac hominum beatitudini æternæ destinatus à Deo locus. Orbem proximum, qui octavus idem est, *Primum* vocant *Mobile*, quod horarum quatuor & viginti spatio, motu rapidissimo, mundum circuit universum, inferioresque secum orbes corripit. In eo, constanti ordine immutabilique, Deus collocavit stellas innumeras, quas, ab ordinis constantia, *Fixas* vocant plerique, *Inerrantes Tullius.* Ut ex his præcipuas aliquo numero comprehenderent Astronomi, in fictas 49 figuras animalium aliarúmque rerum, Ursæ, Arietis, Tauri, Coronæ, Virginis, & similium, stellæ 1022 distributæ sunt. Ipsæ Figuræ *Sidera Signáque* appellantur & *Astra.* Aliæ septem quæ huic subjiciuntur sphæræ totidem stellas, singulæ singulas, ferunt, quantum oculis percipitur vulgaribus. Has verò *Planetas*, hoc est, *Errantes*, nuncupant; quoniam præter motum diurnum, quo ab Ortu rapiuntur in Occasum, motu omnes proprio & privato in Ortum ab Occasu tendunt, sed inter se discrepant, quanquam sibi constent sin-

singulæ. Aliæ igitur aliis propinquiores interdum, aliquando remotiores videntur à se invicem; (quod in octava sphæra minimè fit;) suum tamen singulæ cursum constantissimè servant. Septimi orbis Planeta *Saturnus* vocatur, sexti *Jupiter*, quinti *Mars*, medii *Sol*; deindè *Venus*, secundo loco *Mercurius*: infima est omnium *Luna*, eadémque minima, utcunque apud oculos vulgi magnitudinem propinquitas mentiatur. Stellæ inerrantes magnitudine distinguuntur, gradibúsque sex; ità ut minima ex iis terrâ sit major octiès atque decies; centies verò atque septies maxima. Scintillatione agnoscas, quâ Planetæ carent. Species enim fixarum, tenuissimæ propter magnam intercapedinem spatii, vix jam valent sensorium imbuere. Ità fit, dum ex illis visionem elicere conatur oculorum vis, ut fatiscat labore ac tremat; quo stella ipsa tremere videtur & micare. Unus maximus omnium Sol & clarissimus, propter materiam coactam & copiosam. Non putabant veteres posse per se moveri stellas, ut aves in aëre, aut in aqua pisces, motu præsertim diverso, tum suo in Ortum, tum diurno in Occasum. Itaque solidis orbibus necessariò stellas affigendas, qui ultro citróque deferrent, arbitrati sunt. Et somniabant *Pythagorici*, dum prætereuntes mutuò se orbes corraderent, arctissimâ contiguitate suavissimum edidisse concentum, si quis auribus *Midæ* longioribus organis perciperet. Propter aliquam verò motûs quam animadvertunt Astronomi varietatem in cœlis, ideo nonum aliqui orbem addunt, alii decimum quoque; cùm fortasse nullo sit opus. Si enim cœli materiam aëre multò tenuiorem statuamus; cur astra non eodem ferantur modo in cœlis, quo vel ex tormento globus, vel nubes in aëre, vel Cometa altiùs, nihil (opinor) impedit. Nec proprius ille quem ferunt Planetarum cursus ad Orientem tam motus fortasse, quàm mora, dicendus est. Nam quò longiùs absunt à Primo (quod vocant) mobili, stellarúmque fixarum constipato agmine, hòc Planetæ tardiùs quotidie progrediuntur, eóque citiùs redeunt ad punctum idem inter stellas inerrantes unde inceperant, qui cursus habetur singulorum proprius. Quòd enim Theologorum nonnulli objiciunt ex *Job.37.18.* *Cœlum esse firmum instar vitri fusilis*, quod solidum ac durum esse constat, ideo & cœlum: dicimus *firmum* eo in loco cœli stabilitatem significare, constantiam & immutabilem naturam; *vitrum* verò *fusile* perspicuitatem ejusdem denotare. *Firmum* verò ad *vitrum* nullo modo est referendum. Et *Pagnini* sphæræ, *Junii* cœnacula, (ut *Psal.*104.3.) aut varias aëris regiones, meteororum & nubium domicilia, volunt, aut cœli triplicis constructionem. De vitreis *Peripateticorum* sphæris minimè cogitârunt Prophetæ. Ut ad stellas redeamus: quæ inprimis materia sustinuit & circumtulit lucem, ex ea videtur astra condidisse Deus, & eandem, sed auctam, transtulisse lucem in sidera. In aëre *lumen*, quòd *lux* in stella dicitur. Hoc stellarum, maximè verò Solis, lumine, quíque oritur ex eo calore, magna vis imprimitur in nostra rerum inferiorum corpora. Experientia quoque diuturna fidem facit, siderum ingentes moles, variis qualitatibus unà cum luce transmissis, & variè confusis, influere, imbuere modis variis afficeréque omnes elementares res. Suam habent lucem tenuiorem singulæ stellæ; claritatem à Sole mutuantur, fonte lucis unico. Luna igitur, ubi terra interponitur, umbráque operit, propter defectum solaris luminis, obscuratur; quod Philosophi *Eclipsin Lunæ* vocant. Ubi verò Luna interposita Solis radios intercipit, nè terram illustrent, *Eclipsis* hæc *solaris* dicitur.

§ 40. Collocatus jam in cœlo Sol est; id à *Mose* traditur. Qua in parte cœlorum fixus, quâque anni tempestate rerum extiterit Natura, non traditur. A Chronologis tamen Theologísque disceptatur hac de re; imò & definitur à quibusdam, satis temere, (ut mihi videtur,) dies ipse natalis mundi. Quod vel ipsa Autorum discrepantia satis arguit. Alius (*Schillingius* Synops. Chronolog.) *Septembris* decimum septimum Mundi esse primum vult: Alius, (*Jos. Scalig.*) *Octobris* vicesimum tertium; Idémque postea, (à se diversus) *Aprilis* decimum octavum: Alius, (*Euseb.*) *Martii* vigesimum quintum. Huic loco ut & nos aliquid lucis afferamus, quæ certa claráque sunt præmittemus. Atque id constat inprimis, investigari tempus quo in medium hic Mundus prodiit ejus loci tantùm ratione quo *Paradisus* consitus, hominésque sua posuerunt domicilia prima. Nam si terrarum spectemus plagas universas, necesse est, variis in locis eodem tempore tempestates varias fuisse; alibi Ver, alibi Autumnum, alicubi Æstatem, alicubi forsan & Hyemem. Alterum id quod præmonendum putavi adeò verisimile est, ut negari vix possit, Mundum in hyeme non fuisse natum. Erant enim, ut primùm editi, fame homines perituri, & re-

Lucere primùm in autumno incipiente cœperunt.

reliquæ animantes, propter inopiam victûs. Utrùm Autumno ineunte, an adulto jam, vel præcipitantè Vere, an aliquâ Æstatis parte, cœperint moveri sidera, & emergere Natura; tacente *Mose*, mihi certè nihil iis de rebus affirmandum videtur cum erroris periculo, quæ sine periculo & impunè licet ignorare. Nullo enim eorum quæ dixi temporum alimenta erant animalibus defutura; quovis igitur eorum exoriri Mundus potuit. Veteres plerique nominis Christiani Patres tempus Vernum, ut generationi rerum, ità origini primæ, aptissimum putavêre. Quippe,

Omnia nunc florent, nunc est nova temporis ætas.

Et si nunc florere omnia cœperunt, suo tempore florebant omnia; aliàs, fructus vernales aut nullos eo anno Arbores, aut alieno tempore, producebant. Quinetiam Vere *renati* homines, *redempti*que per *Christum*, conceptum Vere, & Vere mortuum; eodem igitur & primò fuisse *natos* par est. Itaque *Judæi* annos à Vere inchoabant, imperante Deo, atque ad ipsa Mundi exordia initium Anni revocante. Hæc illi Veteres; qui nec Ethnici Poëtæ (*Virgil.* Georg. 2.) suffragium aspernantur:

Non alios primâ crescentis origine Mundi
Illuxisse dies, aliúmve habuisse tenorem,
Crediderim: Ver illud erat, Ver magnus agebat
Orbis, & hybernis parcebant flatibus Euri.

In eandem sententiam eunt & *Eusebius*, & *Hieronymus*, *Leo* Pontifex, & *Beda*, *Strabus*, *Rabanus*, aliíque Veteres & Moderni. (S. *Ambros.* de *Noa* & Arca c. 17. *Jul. Scal.* Exerc. 257.) At plerisque viris hâc ætate literatis Vernum paulò maturius fuisse tempus videtur, quàm ut alere posset animalia; maximè verò illud Ver, in quo ex præcedente Hyeme nutrimenti supererat nihil. Imò verò, unum hoc si obstaret, facilè responderetur, Non defuisse Veri, in plagis mundi calidioribus, suos fructus herbásque ad humanum victum belluinúmque satis idoneos. Nihilominus fatendum est, non multum habere momenti eas causas quibus hæc sententia nititur. Nam Veris temperiem, utcunque rebus generandis opportunam, nihil prorsus adjumenti ad creandas contulisse, liquidò constat. Nec multùm refert anno primo si fructus Vernales in Autumno creati sunt. Cur autem oriatur Mundus eo quo conceptus atque mortuus tempore *Christus* est; magis quàm eo quo natus perhibetur, hyeme (ut ferunt) mediâ? Nec initium anni apud *Hebræos* alia de causa mutatum est ab Autumno in adultum Ver, idque in rebus Sacris & Ecclesiasticis tantùm, nisi quòd eâ tempestate *Judæi* ex *Ægypto* liberati sunt. (*Exod.* 12. 2.) De orbe tum temporis condito nè Gru quidem apud *Mosen*. *Ger. Mercator* & *Jul. Firmicus*, alios etiam secuti, In Æstate mundum prodiisse volunt: quæ quanquam à multis sententia rejicitur; mihi tamen nihilo minùs quàm aliæ sunt probabilis videtur. Si enim satis alimentorum præbere potuit animalibus Ver; multò magis in Æstate fructus frugésque in ea quâ Paradisus plaga situs est maturuerant: quod unum valet eatenus, ut ab incredibili vindicet opinionem hanc. *Ægyptii* quoque Sacerdotes 12 Calendas *Augustas* Mundi natalem judicârunt, Cœlo tum Soléque nato, Terrâ (ut ipsis videbatur) posteriùs. Annus etiam *Atticus* atque *Olympiadicus* ab æstivo Solstitio cœpit. (*Simplicius* in *Aristot.* Phys. lib. 5.) Plurimi creationem rerum maximè tempestivam fuisse in Autumno putant: quorum ego fidei non adversabor; demonstraturus tamen arma quibus & hi pugnant non esse Achillea, sed quæ facilè rejici atque retundi possint. 1. Ac primò disputant, animalibus præparanda fuisse quibus vesci ac sustentari possent alimenta. Alimenta verò maturescunt in Autumno. Autumno igitur ortus rerum tribuendus est. Expeditus jampridem hic est nodus. Nec enim negari potest, quin adultum quoque Ver (Æstas verò multò magis) fructus herbásque protulerit, tantæ hominum aliorúmque animalium paucitati quæ abúnde sufficerent. 2. Deinde arguunt, neque homines ætate Infantili puerilive primò editos, neque aliorum fuisse animantium pullos; verùm perfectâ maturâque omnes ætate productos: ergò & arbores maturis oneratæ fructibus prodierunt. Id autem non nisi in Autumno cùm fieri soleat, Autumno deberi volunt originem rerum. Sed & hoc admodum imbelle telum est, quódque ut amentata hasta retorqueatur facillimè. Vero enim simillimum est, ætate juvenili conditum fuisse *Adamum*, & ad prolem generandam satis maturâ, non autem virili, & senectuti proximâ. Quare ut Pueritia ætatis humanæ sit Ver, Æstatis rationem Juventus habitura est, non Autum-

ni.

ni. Neque gravida Mulier nata est, sed concipiendis pariendísque liberis jam idonea. Ità & arbores conditæ sunt adeò perfectæ, ut suâ quæque tempestate fructus producerent; aliæ vernos, æstivos aliæ, sed plurimæ in Autumno. Nec enim quod Serpenti respondet *Eva*, *se de arboribus Paradisi omnibus, unicâ tantùm exceptâ, comedere*, arguit fructus fuisse omnes eo maturos tempore; sed licuisse tantùm, nullóque Dei mandato se prohibitos, quin de omnibus, ubi tempore idoneo maturuissent, poma colligerent comederéntque. 3. Aiunt In Autumno colligi atque reponi fructus frugésque anni veteris, serique in eodem futuri spem; eandem tempestatem novæ rerum generationi maximè naturâ convenire: in eadem igitur prior annus desinere videtur, incipere novus. Quo autem annus tempore, mundum quoque incepisse credibile est. Fatemur verò nos, Autumnum præcipitantem dici quidem vulgò solere *posterius Ver*. At priori, quod Hyemem consequitur, anni senectutem partémque postremam, quódq; aliis frugibus serendis, aliis producendis fovendísque, aptissimè conducit, potiùs deberi ac tribui justiùs anni principium, quis non videt? 4. Diluvium *Noachanum* ut cum Hyeme inciperet pluviali par fuit, quæ suas opes & undas ad augendam attollendámque inundationem contribueret. Etsi enim præter naturam divinitus ea contigerit immensa vis aquarum, neque Deo rerum naturalium sit opus ope; tamen constat omnipotentiâ suâ Deum uti frugaliter, (liceat loqui,) & miraculis parcere, quatenus naturæ vires peragendæ rei propositæ sufficiunt. Adhibuisse igitur ad hanc inundationem & hybernas tempestates Deum, vero simillimum est. Cùm autem secundo mense, non ætatis *Noachi* modò, sed & anni, Diluvium, ac proinde hyems, cœperit, in Autumno initium ut statuamus anni, ac proinde mundi, necesse est. In hac argutiola momentum prorsus nullum est, sed magna & paulò crassior incogitantia hominum minimè advertentium, eodem tempore, variis in locis terrarum, & hyemem & æstatem fuisse. Sæviente in plagis Borealibus hyeme, in Australibus torret Æstas: Contrà, ubi nos in Septentrione reficimur calore Solis, hyemis frigoribus in Austro aduruntur omnia. Cedò igitur, quicquámne refert ad universale Diluvium, utrùm in *Europa*, *Babyloniâ*ve aut *Judæa*, (quod illi volunt,) debacchetur hyems, an in *Africa* extrema? Imò verò majorem aquarum pluvialium vim in Austro per hyemale tempus abundare, *Nili* aliorúmque fluviorum inundationes arguunt. Et nisi mensis ille secundus, quo cœpit Diluvium, paritérque desiit, verni potiùs temporis fuisset quàm Autumni, post Diluvium sæviente novâ hyeme victus defuisset animalibus. 5. Credibile est, eodem tempore gentes orientales antiquitus exorsas annum fuisse quo mundus ipse exortus est. At in Oriente apud plerasque gentes in Autumno cœpisse annum, S. *Hieronymus* autor est, (in *Ezech*.cap.1.) Idem erat *Ægyptiis* anni *Israëlitis*que initium; ergò & mundi. Nos autem Veteres illos in Oriente dicimus non principia mundi spectâsse, sed usum popularem agricolarum & pecuariorum, mutuósque in agris locandis & conducendis contractus, ut nova sementis in futuram sequentis anni spem opportunè fieret; quæ omnia non tam Veri quàm Autumno conveniunt. Credibilia tamen esse hæc, neque nos negamus; pernegamus necessaria. Nam & Veri videntur non minùs convenire posse, unde multas gentes exordium sui cepisse temporis perspicuum est.

§ 41. Cœlo sideribus ornato, perfecta est mundi suprema longéque maxima pars. Quinti Diei prodierunt opus Pisces Volucrésque. Aër volucribus, aquæ piscibus repletæ sunt, genere animalium ut fœcundissimo, ità mole maximo. (*Ælian.* Hist. animal. 15.21. *Plin.* Nat. hist.9.3,4,6,12.& lib. 16.40.) Nullum enim est terrestre animal cum aquatilibus vel minoribus multitudine fœtûs, vel grandioribus magnitudine, conferendum. (*Job*.41.33.) Quantum enim Ceto seu Balænæ (quam *Leviathanem* Sacri Libri nuncupant) cedit Elephas, bellua ex terrenis maxima; tantum Haleci fœcunditate Cuniculus & Sus. *In spatioso mari* (Psaltes ait Sacer, *Psal*.104.25.) *reptilia sunt innumera.* Fluidum scilicet elementum aquæ, generationi aptissimum, non ità facilè quantitatis cujusquam terminis ut materia coarctatur terrea. *Sunt complura in iis* (de piscibus ait *Plinius* 9.2.) *majora etiam terrestribus. Causa evidens, humoris luxuria.* Pleraque etiam monstrifica reperiuntur, perplexis, & in semet aliter atque aliter, nunc flatu, nunc fluctu, convolutis seminibus atque principiis; ut vera fiat vulgi opinio, quicquid nascatur in parte Naturæ ulla, & in mari esse, prætérque multa quæ nusquam alibi: non solùm animalium, equorum, elephantorum, arietum, hominum, &c. sed rerum quoque simulacra esse, uvæ, gladii, serræ, cucumis, & colore & odore similis. Animalia tamen hæc, utut mo-

Quinto die Pisces Volucrésque prodeunt.

 le

le immensa, & propè infinita numero, nec sibi, nec suæ materiæ sequacis aptitudini, suam debent originem primam, sed uni omnium fictori Deo.

Animalia Pisces aquatica, § 42. Piscis animal est aquaticum, sive temperamentum ex quo, sive locum spectes in quo sit. *Animal*, corpus vivum animâ præditum sensitivâ. Corpori huic animato, & perfecto, maximè opus est variarum partium ut instrumentorum apparatu, quibus anima sensu instructa varias edat operationes suas. Aliis indiget *similaribus*, quales habentur Spiritus animales, Ossa, Cartilagines, Ligamenta, Membranæ, Arteriæ, Venæ, Fibræ, Nervi, Adeps, Caro, & Cutis. Aliis verò *dissimilaribus*, quarum Cor & Cerebrum principes; Hepar deinde, Pulmo, Ventriculus, Intestina, Lien, Vesica fellea, Renes, Vesica urinalis, & organa Generativa. Hæc interiùs latent. Truncus autem, pluresque Artus, ut Caput, Collum, Humeri sive Armi, Brachia & Manus, ceu Pinnæ Alæve, Tergum, Venter, Nates, Crura, Tibiæ ac Pedes conspiciendi prostant foris. Hepar spiritus continet *vitales*, qui per Venas deferuntur in corpus; Cor *naturales*, quos Arteriæ devehunt; Cerebrum *animales*, qui per Nervos descendunt.

sensu prædita; § 43. Ab hac Anima, præter Nutriendi Crescendíque vim cum stirpibus communem, & suo modo Generandi, habent Animalia Sentiendi quoque facultatem, Appetendi, & Loco-movendi se; quæque minùs habentur nobiles, Dormiendi, Respirandi, Micandíque. Hæ autem Plantis desunt. *Sentiendi* facultas dicitur *Sensus*, *Sensio* actus; quæ notitia quædam est rerum sensilium, per species earum sive imagines impressas receptásque in sensorio & dijudicatas, cùm nutritionis atque salutis, tum in homine contemplationis, gratiâ. Ut rectè sentiamus, 1. Oportet aliquid objici nobis quod sensiles emittat species. Id *Objectum* dicitur. *Species* verò, spiritalis imago animæ repræsentans ipsam rem. Objecta quinque sensuum sunt plurium communia; Motus, Quies, Numerus, Figura, Magnitudo: quinque propria singulorum; Color, Sonus, Odor, Sapor, & qualitates Tactiles. 2. Oportet *Sensorium*, sive instrumentum quo sentimus, bene dispositum esse, in quo recipiantur species emissæ; ut Aures, Oculi, Nares, Palatum, Cutis atque Caro. Primum Sensorium & principale membrum est Cor. Ab eo Nervorum est prima, sed occultior, origo; à Cerebro manifesta. 3. Oportet medium aliquid interponi, & justam distantiam atque situm, inter objectum & sensorium, morámque temporis, quo species ab altero in alterum rectà deferatur. Itaque non sentimus res vel propinquas vel remotas nimis, vel devias, vel subitò avolantes. 4. Neque objectum nimis vehementer afficere debet perstringerève sensorium. Sic enim aliquando sensus amittitur; visus quidem splendore magno, atque sono auditus. 5. Neque sensorium debet ab eo præoccupari objecto quod recepturum est. Itaque non vident bene quibus oculi sunt flavo colore suffusi; nec audiunt qui aurium tinnitu laborant; nec cibum gustant quibus lingua est imbuta bile. 6. Oportet animum adesse operi attentum in sentiendo, non aptum modò: aliàs apertis oculis non videbimus, auribúsve audiemus. Quatenus recipitur species & sensorium afficitur, *Passio* quædam sensio videtur. Quatenus verò apprehenditur & ab anima dijudicatur, *Actio*. Sensus Exteriores, Interiorésve sunt. Illi quinque, Visus, Auditus, Olfactus, Gustus, atque Tactus: hi tres, Communis (quem vocant) Sensus, Phantasia, (sive Imaginatio,) & Memoria.

1. Percipiuntur *Visu* lucida & colorata corpora, speciebus in medio perspicuo ad oculos delatis, & in pupilla sive humore crystallino, quasi speculo, receptis & dijudicatis: ut animalia ex intervallo salutaria quærant, noxia fugiant; Homo inprimis ad rerum magnarum quas videt contemplationem, Summique Boni quod non videt cognitionem & cultum, deducatur. Visui color & lux objiciuntur. De *Luce* dictum est alibi. *Color* est mixti corporis qualitas ex lucidorum commistione cum obscuris orta. Obscura solummodo & opaca est tellus. Translucida sive perspicua sunt reliqua elementa cum cœlo. Colorum Albedo & Nigredo extremi; Rubedo, Croceus, Purpureus, Flavedo & Viriditas, medii. *Albedo* est perspicui prædominantis, opaci corporis *Nigredo*. Ex utraque composita æqualiter fit *Rubedo*. In *Croceo* ruboris plus quàm albedinis; in *Flavo* contrà. In *Purpureo* nigredinem rubedo, nigredo in *Viridi* ruborem superat. Ex his compositis oriuntur & alii. *Platonici* visionem fieri, non speciebus recipiendis, verùm emittendis radiis & spiritibus ad objectum, docent. Id si esset, nec in aqua cernere quicquam nec in succino liceret; nec videre astra, quò radii & spiritus illi non penetrant; nec in ventis & procellis,

cellis, quibus dissipantur; nec daretur causa cur per vitrum viride omnia viridia, per rubrum rubra videantur; nec splendor nimius visum offenderet; nec in speculo denique rei cujusquam oppositæ imaginem cerneremus. 2. *Auditu* percipiuntur Soni, per aërem vel aquam ad aurium delati sensorium, & indè ad censuram Sensûs communis. Soni qualitas auditum afficit ex collisione corporum solidorum, aut mutuò sibi resistentium. Sonus reflexus & reciprocus *Echo* dicitur. Ex animalis ore editus, *Vox*; bruti quidem *inarticulata*, quæ in syllabas & verba distingui non possit; ut mugitus boum, rugitus asinorum, equorum hinnitus, *&c.* Ex ore hominis *articulata* prodit vox, certis distincta syllabis, quæ res animorúmque sensa plerumque significat. Audiendi modus hic est. Per aërem aquámve ad aures defertur sonus. Is ad *tympanum*, (quod vocant,) hoc est, pelliculam tenuem & ossicula in concavitate aurium, alliditur. Species illic soni formata in spiritum auditorium recipitur. Spiritus continuò, per auditorios nervos properans, Sensui communi proponit dijudicandum. Causæ præcipuæ hunc instituendi sensum fuerunt, primò, ut bestiæ sibi mutuos affectus significarent, hominúmque obsequerentur imperiis: Homines verò ut oblectarent se Musicæ harmoniâ; ut mutuam societatem tuerentur Politicam & Ecclesiasticam; ut Divinas humanásque disciplinas discerent ac docerent. Nam & *auditum disciplinæ sensum* dicit *Aristoteles*; (Metaphys. 1.) & *ex auditu nasci fidem*, S. *Paulus*. (*Rom.* 10. 17.) 3. *Olfactu* cognoscuntur Odores. Qualitates illi sunt ex temperatione sicci cum humido blandiore natæ, tenuiores partes resolvente calore. Ubi temperatio illa humano cerebro amica & grata est, *Fragrantia* dicitur; ubi adversa & ingrata, *Fætor.* Hi extremi sunt; Odores medii, *Amarus*, *Acris.* Omnes vel acuti, qui ex longinquo & validè sensum feriunt; vel ignavi, qui tardè languidéque movent etiam in propinquo. Odores grati halitu blandiore spiritus animales, cerebrum atque cor, memoriam & ingenium juvant, reficiunt, fovent. Bestiæ nonnullæ, canes volucrésque faciliùs percipiunt odores & celeriùs: Homines verò meliùs distinguunt. Ut fiat Odoratio, 1. Per nares ex aëre vel aqua receptus odor realis per *os cribrosum* (quod vocant) & membranam ei adhærentem percolatur. 2. Indè ad cerebri sinus, canales sive recessus mammillares accedit, & spiritus remotiores. 3. Mox à spiritibus vicinis communi sensui & phantasiæ oblata species dijudicatur. Eò verò hic spectat sensus, ut alimenta discernant animalia, gratásque aut inimicas sibi res: Homines porrò ut spiritus eo reficiant, variásque rerum vires investigent. 4. Ut olfactu odor, ità *Gustu* Sapor dignoscitur. E sicco terrestri cum humido per calorem variè temperato varii sapores oriuntur. Extremi sunt *Dulcedo* & *Amaritudo.* Medii sive mixti: ex abundante calore in materia adusta, sicca & tenui, *Acrimonia* vocatur; in materia crassa humidáque, *Salsedo.* Acria, ut Piper, Zinziber, *&c.* valde penetrant, calefaciunt, exsiccant, incidunt dissipántque crassam atque frigidam materiam. Salsa quoque penetrant, abstergunt, abluunt, exsiccant, condiúntque res nè putrescant. Ex calore debili in matera tenuiore *Aciditas* oritur, in crassiore *Austeritas*; &, si debilissimus calor fit, *Acerbitas.* Appetitum irritant acida, corrugando ventriculi os. Siccum terrestre temperatum & mediocre, humidúmque aëreum, Dulcedinem pariunt: Siccum terrestre copiosum & adustum, humidíque mensura minor, Amaritudinem. Est in vino, est in frumento, tritico, filigine, hordeo, sua dulcedo. Ambæ ad nutritionem conducunt. Habent etiam pinguia dulcedinem; sed maximam saccharum & mel. Habet suum quoque modum atque finem Gustatio. Sapor per salivam aliúdve humidum defertur in poros, per poros in linguam. Spiritus in gustatorio nervo, qui linguæ inseritur, speciem saporis judicibus internis proponit, quorum sententiâ Gustatio fit. Summa gustandi non tam utilitas, quàm necessitas, hunc peperit sensum; ut animalia nutriendo se, exploratione insuper medicamentorum & usu Homines vitam sibi tuerentur. 5. *Tactus*, hoc in ordine postremus, maximè belluinus habetur, at idem necessarius maximè; utpote sine quo nec generatur, nec vivitur. Tactilium est qualitatum hic sensus, quibus commune apud *Latinos* deest nomen. Ex iis, quatuor *Primæ* vocantur; Calor & Frigus, Siccitas Humiditásque. Hæ posteriores in generatione ac mistione corporum patiuntur magis; duæ priores agunt efficaciùs. *Secundæ* natæque ex his qualitates reliquæ in paria quinque distribuuntur: Asperum & Læve, Durum & Molle, Aridum atque Lubricum, Lentum & Friabile; quibus Leve Gravéque à nonnullis addi solent. Sensorium Tactûs nulli est affixum loco, sed per omne corpus dispersum. Qualitas ergò tactilis, si

primi fit generis, per se, sin verò secundi, per speciem, in cutem carnémque imprimitur, quasi primum Sensorium: per cutem carnémque, (siqua adsit caro) quasi mediam interpositámque rem, ut in aliis sensibus, defertur ad nervos ubique diffusos. Indè speciem receptam à se ad Communem sensum in cerebro spiritus traducunt. Ità quidem Tactus fit: Ideóque fit, quæ noxia commodáque sibi futura sint, animalia ut explorent omnia; homines verò inprimis ut indè sibi quærant scientiam rerum, & artes exerceant.

Præter hos qui *Exteriores* vocantur, *Internos* numeravi sensus tres, Communem sensum, Phantasiam, & Memoriam. Alia enim est vis dijudicandi species sensiles, alia componendi & quodammodo ratiocinandi, denique alia dijudicatas & compositas conservandi. *Communis* ille *sensus* oblatas ab exterioribus species dijudicat, &, ubi est opus, distinguit. In eo, tanquam in centro, Sensus omnes externi conveniunt. In priore Cerebri parte collocatum putant Philosophi *Arabes* Medicique; in Corde *Aristoteles*. Deinde *Phantasia*, *Latinis Imaginatio*, locum habet in medio Cerebri ventriculo. Est autem vis animæ quæ species à Communi sensu receptas, val à se ad earum similitudinem formatas, comparat, componit, æstimat, & singulari quadam ratiocinatione concludit quid sibi amplectendum, quid fugiendum sit. Videt ovis lupum. Primò, lupum esse novit, non canem. Hoc sensûs Communis judicio fit. Tum verò inimicum sibi esse cogitat, devoraturum se, ac proinde fugiendum sibi. Hæc est Imaginationis quædam argumentatio. Ità canis, ubi dominum suum videt, huic adulandum, ubi adversarium, hunc invadendum, sibi imaginatur. Interiorum sensuum postremus, *Memoria*, est retinendi seu conservandi species, reddendíque à sensu Communi & Phantasia traditas, in Cerebello, sive postrema Cerebri parte, vis. Et inesse hanc brutis animantibus constat, quia certa loca repetunt, certos homines noverunt, etiam absentes diu, certas aliquando somniant res.

Alia est vis Animæ sensitivæ, quæ *Appetitus* dicitur. Eo animantes, conservandi sui causâ, vel inclinantur in bonum aliquod, monstrante sensu, vel aversantur malum. Ubi gratum quid sentitur, *Voluptas* oritur, ad quam naturæ quodam impetu feruntur; ubi verò ingratum, *Dolor* sequitur, à quo refugiunt. Nihil igitur appetunt nisi quod bonum aut sit, aut videatur. Huic tribuuntur generi Cupiditates & Affectus. *Cupiditates* primariæ tres, Fames, Sitis, & Libido. *Fames* contracto & corrugato inanis ventriculi orificio cibum concupiscit, sive alimentum calidum & siccius. *Sitis* alimentum humidum & frigidius appetit, arescente ventriculi orificio. Utrumque ad instaurandum radicale humidum, conservandámque vitam. *Libido* est Venerea cupiditas egerendi seminis excrementum, ad genus conservandum instituta. Ubi ad certam astringitur personam, *Amor* nuncupatur. Huc & aliæ spectant Cupiditates, ejiciendi excrementa viliora, fimum, urinam, sudorem, lacrymas, per alvum, vesicam, poros, oculósque. Prout bona vel mala objiciuntur à sensibus, ità variè afficitur cor. Indè *Affectus* oriuntur, qui à *Tullio Motus & Perturbationes animi* vocantur. Ubi quid bonum in præsenti percipimus, dilatatur cor, suaviterque id spiritus amplectuntur; quod *Lætitia* dicitur. Ubi futurum objicitur bonum, *Spem* facit; quæ cordis quidam suavior est motus dilatantis præparantísque se ad fruendum. Præsentis mali est *Tristitia* sive *Ægritudo*, quâ cor se contrahit & constringit, spiritibus ad principia sua retractis ut resistant. Mali futuri passio est *Metus*, quo constringit præparátque se cor ut fugiat. Hi *simplices*. Aliqui sunt etiam Affectus *mixti*; ex quibus Ira & Odium. *Ira* ex tristitia componitur & ulciscendi cupiditate. Illâ cor astringitur, quò depellat à se præsens malum; hâc dilatatur, quò malum retorqueat in autorem. Ira continuata fit *Odium*.

Tertia est Animæ facultas *Loco-motiva*, seu *Progressus*, quo ex loco animal in locum transit traducitque se novum. Hæc Appetitum necessariò consequitur. Frustrà enim appeterent animalia, si radicibus hærerent more plantarum, nec mutare locum possent, ad ea capessenda quæ desiderant, & fugienda quæ aversantur. Itaque nervi spiritibus pleni, nec non musculi, & ossium juncturæ sive articuli, dati sunt à natura animantibus terrenis, pinnæ piscibus, atque volucribus alæ, quibus feruntur quò volunt. Cúmque oporteat aliquid substerni quietum quo animal totum forinsecùs innitatur moturum se; aqua piscibus, volatilibus aer, terra se reliquis sustentaculum præbet. Terrestria gradiuntur; volant aves; natant pisces; serpentes atque vermes repunt; locustæ, pulices, atque alia nonnulla, saltant.

Nè motûs & operationis assiduitate perpetuâ lassarentur animæ corporísque vires, Naturâ comparatum est, ut Communis & externi Sensus, facultásque Loco-motiva, certis vicibus, tum quiescerent, tum suo libere perfungerentur munere. Quies illa *Somnus* appellatur; animæ libertas illa in operando, *Vigilia*. Somnus ligatio sensuum est per vapores, quibus perfunditur cerebrum, & radices obstruuntur nervorum, ut spiritus liberam permeandi viam non habeant; ad recreandas confirmandásque vires instituta, usúmque rationis in homine magis expeditum. Ubi vapores interni caloris vi resolvuntur & dissipantur, ità ut spiritus animales, liberi & agiles, nervorum permeare canales possint, tum è somno expergiscimur & evigilamus. Quæ à Phantasia imagines ac visiones formantur inter dormiendum, peractâ potissimùm concoctione primâ, *Insomnia* vocantur. Quæ aut fortuita sunt, sine omni significatione; eáque vel ex temperamento corporis humoribúsque, vel ex alimentis, affectibus, aut casu aliquo, nata: aut certum aliquid significant, ex influxu quodam astrorum in certa ingenia. Quò spectant etiam Divina dæmoniacáque somnia, de quibus erit alibi plura dicendi locus.

Duo præterea sunt (quos memoravi) motus partium in corpore animalis, nè in somno quiescentes, Respiratio & Pulsus. *Respiratio* est motus thoracis & pulmonum, quo aër inspiratur & exspiratur, ad refrigerandum calorem cordis, spiritúsque reficiendos & instaurandos. Per vocalem arteriam externus aër diaphragmatis adjumento attrahitur in pulmones. Spongiosi pulmones, tanquam folles, dilatando se recipiunt aërem, & per venosam arteriam effundunt in cor, ejúsque temperant æstum. Mox, à corde calefactus, unà cum halitibus fuliginosis refunditur in pulmones, qui contrahendo se foras ejiciunt. Quorum corda uberiore spirituum copiâ & fuliginum æstuant, iis maximè animalibus Respiratio data est, quibus maximè opus fuit. Quibus pulmo fungosus & concavus, aut nullo aut minimo sanguine, minùs frequenti respiratione indigent. Indè fit quòd non respirent pisces, nec pulmones habeant, cùm naturâ sint frigidiores quàm ut his aut eo indigeant. Branchias tamen, aut aliud quid, in majoribus putatur esse pulmonum instar; quia luctando & excandescendo incalescunt aliquando, ità ut fervente sanguine cor æstuans refrigeratione desideret. *Micatione*, seu *Pulsu*, cor ipsum & arteriæ modò se dilatant, modò contrahunt, moderandi spirituum calores, propagandi spiritus atque purgandi gratiâ. Dilatatio cordis *Diastole*, contractio *Systole*, Medicis vocatur. Quæ si constent sibi moderatis & paribus intervallis, integram cordis virtutem indicant; sin minùs, læsam: vel caloris febrilis intemperie, si nimis festinent; vel frigido languore, si remittant; vel morte propinquâ, si interrumpantur aut cessent.

Alium esse dixi Animalibus *Generandi* modum quàm Plantis fuit. Nam in singulis ferè generibus bina oportet coire ad generationem animalis, non naturâ quidem, sed sexu, diversa, Marem & Fœminam. *Mas* perfectior & nobilior, omnibúsque naturæ partibus vegetior & solidior. Frigidior *Fœmina*, humidiórque, laxius habet cor & mollius, minùs acres stabilésque spiritus, & omnia corporis debiliora membra. Partes etiam corporis naturâ datæ sunt animalibus & ad procreandum, & ad concipiendum, aptissimæ; tum in utroque sexu commiscendorum corporum miræ libidines. Neque tamen animantes omnes unico generant modo. Quædam ova inprimis pariunt; ex ovis fœtum excludunt. Alia integros partus edunt sibi similes.

Tandem igitur ad Pisces ut redeamus: hi, utplurimum, generantur ex ovis; Ceti, Delphines atque Phocæ tantùm vivos pariunt fœtus. Levi quodam contactu masculi ova fœmellæ concipiunt; quæ tamen, nisi maris lacte aut semine irrigata, pisces non fiunt. Habent pisces cor quodammodo inversum, serratos dentes, linguam duram & spinosam, oculos eminentes & sine palpebris, admodum obscura odoratûs & auditûs organa. Pulmonibus carent, arteriáque asperâ, ut respirare non valeant: sed per quosdam à branchiis meatus humore, cùm opus est, refrigeratur illis cor. Sensus illis quàm terrestribus debiliores, obscurior figuratio digestióque membrorum; & alimentum exiguum præbent. Paucissimi ex hoc genere mansuetudinis aut consuetudinis & disciplinæ sunt capaces humanæ, præter Delphinos. Quidam sunt exsangues, quorum alio quodam humore continetur vita. Ex his, Ostrea, Cancer, Conchylia, &c. duri ac testacei sunt; Sepia, Loligo, Polypus, atque Lupus marinus, molles. Sanguineorum maximi Balæna, Phocæna, Delphin, Salmo, &c. mediocres, Lucius, Carpio, Barbio, Mullus, &c. minimi denique Funduli, Giruli, &c.

§ 44.

ut & Aves, sed volucria.

§ 44. Aves calidiore quàm pisces temperamento sunt, oviparæ omnes, & bipedales: sed anseres, olores anatésque planis pedibus, aliæque aves nonnullæ aquis deditæ. His enim ut remis utuntur. Pedibus reliquæ multifidis incedunt. Minimùm bibunt, urinam non emittunt; vesicâ & renibus propterea carent. Cibum partim unguium tenacitate arripiunt, partim aduncitate rostrorum. Hæ quoque variâ magnitudine distinguuntur; quâ præstant aliis Candores, Aquilæ, Ciconiæ, Grues, Olores, Anseres, Vultures, Pavones, Aves *Africanæ*, Struthiones, &c. Mediocrem habent Galli gallinacei, Anates, Phasiani, Perdices, Psittaci, Noctuæ, Columbæ, &c. Minimam verò Lusciniæ, Alaudæ, Passeres, Frigillæ, Carduelis, Ficedulæ, Hirundines, Tomineii, &c. Pisces Avésque, ut ejusdem originis, ità in multis naturâ conveniunt. Pinnæ squamæque piscium alas avium atque plumas referunt. Loca ubi degunt, Aër & Aqua, humida sunt utrisque, pervia, penetrabilia, diaphana; ubi, ut natant pisces, ità volant aves, regente caudâ quasi gubernaculo. Neutræ vesicas, mamillas, auréŝve prominentes, habent. Sed & alia sunt quibus differunt: non modò fœcunditate & numero piscium, magnitudine, ac monstrosâ variarum formarum specie, quibus cuncta superant animalia; sed & pedibus cruribúsque pisces aut penitùs carent, aut brevissimis utuntur, volucres non carent. Avibus contrà plerisque dentes desunt, quibus pisces utplurimum fruuntur.

Animantia sexto edita sunt terrena:

§ 45. Die Sexto denique Animantibus brutis, Pecudibus, Feris Reptilibúsque natis è terra, terra conceditur habitanda;

——ut Piscibus æquor,
Ut Volucri vacuo quicquid in orbe patet.

Iis autem omnibus, quemadmodum Piscibus Volucribúsque, ut sua quæque genera propagarent multiplicaréntque, virtus insita est generativa. Id enim vult Benedictio, quâ *crescere* Deus *& multiplicari* jubet, non aves atque pisces modò, (quanquam his, primò conditis, data sit vice omnium solis,) verùm in his omne animantium genus. Perpetuam hanc esse legem voluit, ut continuaretur procreatione successio. Serpentes plerique ova, Feræ Pecudésque omnes completos, humano more, fœtus pariunt; quorum varia genera in aditu Arcæ *Noachanæ* numerata ferè sunt omnia. Ut hujus autem Generationis ratio constet homini cum bestia communis; Ex parentum semine genitali coëuntium formatur in utero materno fœtus, idque citiùs tardiúsve, pro lege varia variis constituta generibus animalium à Deo. Mulieres plerumque infantes, sex formatos hebdomadis, mense decimo perfectos edunt; citiùs aliquando, seriùs rarissimè. Semen genitale nutritionis excrementum habetur ex tertia concoctione, sed alimentario succo purius; utpote non singularis animalis conservationi destinatum, sed generis. Oportet ea, quæ fœtus generatura sunt, perfecta esse animalia & matura. Dum enim crescunt, vix quicquam superest nutrimenti unde semen fiat. Ipsa quoque pari modo generata fuisse oportet. Nam quæ sponte nascuntur ex putri materia, sibi similia generare non possunt. Præter ea enim quæ dixi animalia, quædam sunt Imperfecta, quædam Ἀμφίβια. Hæc in terra simul & in aqua vivunt; nec satis constat de quibusdam, sextóne die an quinto creata sint. Alia quadrupedia sunt, ut Crocodilus, Rana, Lutra, &c. Alia reptilia, ut Natrix, & id genus nonnulla. Quædam volucria denique, ut Mergus, Urinatrix Anas; quibus adjiciendi pisces volatiles, in Oceano *Indico* & *Americano* frequentes. Et *Plinius* olim (ut in Historia animalium *Aristoteles*) de Hirundine pisce meminit. (Hist. nat. *9. 26.*) In utrovis hi, avium pisciúmve, numero censendi. Nè quid autem desit ad perfectionem Universi, & Imperfecta sunt animalia, quæ à Philosophis appellantur *Insecta*. Tribus ferè partibus constant, capite, ventre, & quo illa cohærent spatio. Nec tantùm è suis seminibus, sed ex putredine generantur etiam; fimi terræque Vermes, aquarum Culices, olerum Erucæ, taurorum Apes, equorum Vespæ, asinorum Scarabæi, &c. Sanguine pleraque & pulmonibus carent. Ex materia crassiore terreâque Insecta prodeunt crassiora, præcipuè Testacea, & alia quæ repunt, ut Vermes, Bruchus, Eruca, Fullo, Nitedula, Tinea & Scorpius; quæque saltant, ut Locustæ, Pulices; quæ gradiuntur denique, ut Aranea, Pediculus, Formicæ, atque Cicadæ. Ex materia tenui subtiliora leviorâque nascuntur animalcula pennata, quæ alis volitant, vel binis, ut Muscæ, Culices, Papiliones; vel quaternis, ut Apes, Vespæ, Cicadæ, Scarabæi, Cantharides.

§ 46.

§ 46. *Sanctius his animal, mentisque capacius altæ,*
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera posset,

quod suspicere cœlum, contemplaríque omnia, quod prædicare venerarique posset conditorem Deum. Postremò tandem *Natus Homo est* — constructæ jam ornatæque domûs incola nobilissimus, operísque ingentis breve compendium. Alia oportebat præparata esse omnia, ut, nulla alia de re solicitus, toto esset animo in Dominum suum intentus Deum. Eum igitur sibi Deus fingendum proposuit ad perfectissimum exemplar, imaginem scilicet ac similitudinem sui: idque non ut cætera, voce tantùm imperatoriâ, *Fiat*; sed inito quasi consilio, & consensu communi Sacrosanctæ Trinitatis. Sic enim, narrante *Mose*, *Faciamus*, inquit, *hominem ad imaginem similitudinémque nostram.* Qui locus admodum est perspicuus & illustris, unde probetur, plures unius Dei esse Personas. Nec enim consilium auxiliúmve Angelorum par est adhibuisse Deum in opere maximo. (*Gen.*1.27. & 2.7. & 5.1. *Esa.*44.24.) Multò minùs bestiarum. Nec in harum illorúmve fictus effigiem est Homo, sed unius Dei. Ut enim primùm in hanc ivêre sententiam Personæ Tres, (*Gen.* 1.26.) *Faciamus ad imaginem nostram*; ità mox ab uno Deo gestum narratur, *Et fecit ad imaginem suam.* (*Gen.*1.27. & 5.1.) Magnificæ verò aulicorum formulæ, de uno principe viro quasi pluribus loquendi honorificè, recentiores eæ sunt quàm ut illi, aut linguæ conveniant, (*Aben-Ezrâ* teste in *Gen.*29.26.) aut sæculo cùm scripta sunt hæc. Alii verò tres loci occurrunt in Sacris Literis, ubi de se quasi multis unico Deus ipse loquitur, pari quo hîc modo. (*Gen.* 3.22. & 11.7. *Esa.*6.8.) Humano quidem exponùntur hæc more, quo nos hujus operis præstantiam intelligamus, non difficultatem. Corpus igitur Homini congestum ex pulvere, ut, humillimæ originis memor, demissiùs de se in posterum sentiret. (*Eccles* 12.7. *Job.*4.19.) Quare ut *Latinis Homo* dictus, quia fictus ex *humo*; ità primus homo, quoniam è terra natus, *Adam*, sive *terrenus*, etiam nominatus est *Hebraicè*. Corpus hoc saluberrimè temperatum, & undiquaque pulcherrimum commodissimúmque, afflatu Divino spiritus animavit. (*Job.*27.3. *Eccles* 12.7. *Luc.*23.46. *Act.*7.59.) Spiritus vivens, immortalis, intelligens, liberæ voluntatis, rerum humanarum Divinarúmque non capax modò, verùm scientiâ certâ jam clarâque præditus, (*Col.*3.10.) justitiâ quoque ornatus integrâ, & innocuâ motum sanctitate. (*Eph.* 4.23, 24. *Eccles* 7.20.) Nec enim infans aut puer in mundi scenam prodiit *Adamus*; sed, ut alia cuncta, ætatis maturæ, annorúmque quasi circiter 60 vir. Neque legimus quenquam eâ ætate minorem liberos generâsse in primo sæculo. Reliquorum igitur animantium dignitate dominióque princeps, (*Psal.*8.5, &c.) quantum capere terra potuit, erat beatus; ut in eo facilè agnosceres imaginem quàm simillimam Viventis atque Æterni, Beatissimi, Sapientissimi, Sanctissimi, Liberrimi, rerúmque omnium Præpotentis Dei.

unúsque dominus omnium postremus

Homo;

Certa sint hæc & perspicua necesse est, quæ profanus Poëta vidit tradidítque de origine sui generis. Homo enim & illi recens erat tellus, quam *Prometheus*, hoc est, *Providentia Divina*,

Finxit in effigiem moderantum cuncta deorum, (*Ovid.* Met.1.)

operúmque omnium finxit ultimum. Ità *Eurysus Pythagoreus*, (lib. de Fortuna) *Hominem*, ait, *ab optimo artifice conditum, qui exemplari semetipso usus est.* Parvus ille quidem, tot rerum tantarúmque dominus; at qui virtutes in exigua mole unus omnium comprehenderet: ut esset Μικρόκοσμος verè nominandus, corpore quidem elementarius, vitâ spiritibúsque cœlestis, animo divinus. Miratur eximium hoc opus, etiam depravatum jam, *M.Tullius*, (de Leg.1. ubi) *Animal*, ait, *hoc providum, sagax, multiplex, memor, plenum rationis & consilii, præclarâ quadam conditione à supremo Deo est generatum.* In ipso artificio corporis attonitus princeps Medicorum hæsit *Galenus.* (Lib.3. de Usu partium.) Quantò magis ambo animi ejus integri, nec dum vitiati, præstantissimas dotes admiraturi? Sed primò *Corpus* intueamur. Nonne in ipsa ejus fronte erectóque statu corporis elucet quædam dignitas imperatoria? Id etiam animadvertit Poëta,

Pronáque cùm spectent animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cœlúmque tueri
Jussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Cùm

Cùm cæteras animantes abjecisset ad pastum, (ait *Tullius* de Nat. deor. 2.) *solum hominem erexit, ad cœlique, quasi cognationis & domicilii pristini, conspectum excitavit.* Indè à *Græcis* homini aptum est nomen, ἀπὸ τοῦ ἀναθρεῖν ἃ ὄπωπε, *à sursum erigendo vultum,* Ἄνθρωπος. Quo certè par & æquum est commonefieri nos, non solùm ut sidera aliáque Dei opera contemplemur, & prædicemus Opificem; sed ut animos unà cum vultu sursum attollamus, quódque Apostolus jubet, (*Col.* 3. 1, 2.) *ut superna sapiamus, quæramúsque cœlestia*; nè Philosophi nobis dictum pudori sit, qui, cùm excidium patriæ negligere videretur, ac rogaret aliquis, nullâne illi esset patriæ cura, *Imò vel maxima*, inquit, digito in cœlum sublato.

Felices animæ quibus hæc cognoscere primùm,
Inque domos superas scandere cura fuit!

Præterea, in humano vultu cùm infinita ferè formarum varietas, tum indicia sunt animorum longè plura & certiora quàm in aliis animalibus quibuscunque. Præstantiores etiam partes habet Corpus humanum: Caput amplum atque rotundum, cerebróque plenum; Manus ad scribendum aptas, ad arma tractanda quibus arceat vim, ad exercendas artes, opificiáque varia excudenda; subtiliori etiam texturâ & temperamento Cor; benigniorem Sanguinem & pleniorem spiritibus; denique Spiritus & copiâ & puritate præcellentes. Itaque multas corporis humani partes dignatur sibi Deus ascribere, Caput, Cor, Aures, Manus, Pedes, &c. Totum verò Spiritus Sanctus pro templo habere, totum Dei Filius assumere. Jam verò *Animam* participem rationis habet, —*Divinæ particulam auræ*; quæ, cœlitus demissa, infundendo creatur, & creando infunditur ab ipso Deo. Si enim ex traduce, ut aliqui disputant,

Corpore cum reliquo Mens oritur, moritur.

Quàm præclaris verò ac planè divinis hæc anima dotibus ornata prodit, Intellectu, Voluntate, Memoriâ & Reminiscentiâ; quásque alias, aut magis obscuras atque remotas, aut minùs nobiles & illustres, comprehendit! 1. *Intellectus* cognoscendi vera vis est, quo similiores Deo fiant homines, ad eundem colendum aptiores, & ad conversandum mutuò in publica re, dominandúmque in cæteras animantes. Promptior hæc vis in quibusdam & acutior *Ingenium* dicitur, habétque non vulgarem docilitatem. *Molles carne & melancholicos, ingeniosos* ait esse *Aristoteles*. Non affert Anima secum notiones rerum ab origine prima insitas, nè Principiorum quidem; etsi ea notissima videantur, nec probatione indigeant ut cognoscamus assentiamúrve. Tanquam abrasa tabula primùm accedit in corpus. Mox imagines sive species intelligibiles rerum, in spiritibus intellectualibus per phantasmata impressas, apprehendente judicantéque animâ, discimus, atque scientiam excudimus de novo. In Principiis, quas κοινὰς ἐννοίας vocant *Græci*, ubi partes simplices adminiculo sensuum didicimus, composito assentiri statim recta monet Ratio. Ubi totum quid sit, quid pars intelligimus, pomum totum vel pueri suâ esse majus parte concedent ultro. Ubi quid sint & qui sint parentes novimus, præcipiente naturâ, sponte fatebimur esse colendos. Neq; directè solummodo singularésque res noverunt homines, ut reliqua sensu animalia; verùm & universales & reflexivè sciunt. Nam & hoc ipsum noverunt, scire se; quod sensus nulli docent. 2. *Memoria* imagines conservandi est vis ab intellectu acceptas; quò cerebelli benignior humiditas & spiritus conducunt. *Reminiscentia* verò imagines amissas recolligendi, & reparandi obliteratas, facultatem habet. 3. *Voluntate* appetimus eligimúsque Bona, & aversamur mala, apprehensa priùs dijudicatáque ab Intellectu. Voluntatem attrahit Bonum, ut magnes ferrum; sed notum priùs, & per intelligibilem speciem delatum à spiritibus in cor. Nam —*Ignoti nulla cupido.* Nihil igitur volumus nisi quod Boni specie approbamus, vel honesti, vel utilis, vel jucundi.

Ὅτι καλὸν φίλον ἀεί, τὸ δ' οὐ καλὸν οὐ φίλον ἀεί.

Appetitus sensitivus non nisi ad bonum singulare cum materia conjunctum fertur, ídque vel delectabile, vel ad nutrimentum utile; & necessariò fertur. Voluntas in bono generali separatóque à materia, etiam honesto, liberéque versatur, ità ut possit non velle: quod *Arbitrium liberum* à Theologis vocatur. Quod Summum est Bonum, id amabilissimum, id maximè volumus appetimúsque, Max. scilicet Opt. De-

um; quo fruendo, maximè perficitur & satiatur voluntas humana. 4. *Remotiores* atque *ignobiliores* quæ homini conveniunt Facultates, primò, Flendi atque Ridendi sunt. *Risu* diffunduntur spiritus, distenditur thorax, & blandè movetur cor, ex re quam percipit ridiculè jucunda. In *Fletu* comprimitur tristitiâ cor; unde humor excrementitius, è sero in concoctione tertia natus, exprimitur per angulos oculorum, & in lacrymas resolvitur. Infantes ut primùm nascuntur flent, propter aëris frigidioris molestiam, & membrorum compressionem in partu. Vix ante trigesimum vel quadragesimum ab ortu diem rident. 5. Deinde, insita est homini à natura vis in cœtus & civilem societatem coëundi, administrandíque remp. 6. Efferendi animorum sensa colloquendo, scribendo, cantando, vultûs denique, manuum corporísque gestu. 7. Communicandi quæ habet, imitandique in aliis quæ videt bona. 8. Sed præcipuè, colendi Numinis Divini; naturæque impetus ad Religionem propriè competit ingenio humano. Hoc enim vel maximè homines à bestiis discrepant, & conveniunt inter se. *Tullius* vidit (de Invent. l. 2.) *Religionem esse naturæ jus, quod nobis non opinio, sed quædam innata vis, afferat.*

——Separat hæc nos
A grege mutorum; atque ideo venerabile soli
Sortiti ingenium, divinorúmque capaces. (*Juvenal.* Satyr. 15.)

Hæc ità cùm sint, malè profectò, nec sine summo ingratitudinis probro, aliqui de Artifice questi sunt naturæ humanæ, quòd sine vestibus, sine armis, sine munimentis, nudum produxerit; quòd multis brutorum animalium, etiam feris, præstantiores dederit quàm nostro generi dotes; ídque proverbiis tradi,

Nos Aper auditu præcellit, Aranea tactu,
Vultur odoratu, Lynx visu, Simia gustu;

quòd robore leones, levitate volucres, tauri nos impetu, velocitate cervi, magnitudine superent elephantes. Quid *Stoicus* ad hæc aliáque *Seneca*? (de Benefic. l. 2. 29.) *Ex diversis*, inquit, *& dissidentibus bonis, quæ in idem coire natura non patitur, hominem non esse compositum, injuriam vocant, & in negligentem nostri Deum querimoniam jaciunt; quòd non bona valetudo & virtus inexpugnabilis data sit, quòd non futuri scientia. Vix sibi temperant quin eousque impudentiæ provehantur, ut naturam oderint, quòd infra Deum simus, quòd non in æquo illi stetimus. Aliquis ea animalia comparat nobis quorum potestas penes nos est? Quicquid nobis negatum est, dari non potuit. Proinde quisquis es iniquus æstimator sortis humanæ, cogita quanta nobis tribuerit Parens noster, quantò valentiora animalia sub jugum miserimus, quantò velociora consequamur, quàm nihil sit mortale non sub nutu nostro positum.* Quantò igitur satius est ad contemplationem tot tantorúmque beneficiorum reverti, & agere gratias, quòd nos in hoc pulcherrimo domicilio voluerit secundas sortiri, quòd terrenis præfecerit? Addatur his, in singulis quibusdam dotibus quædam fortasse animalia excellere; in omnibus verò conjunctis hominem unum præstare omnibus. Neque verò negari opus est, animantium propè omnium solos quidem homines nudos & inermes fingi à Natura, parvos eosdem & imbecilles, si cum feris comparentur belluísve quamplurimis. Non illi cornibus feriunt, non calcibus impetunt, non lacerant rostris, non unguibus dentibúsve; non aculeis venenatis pungunt, non ex tergo hirsuto spicula jaculantur. Imò nè effugia quidem habent pennarum. Innocentes planè prodeunt in hanc turbam; ídque præsertim ut sciant ad pacem genitos, ad concordiam, ad amorem se, non ad iras & prælia. Sed aliud etiam est cur Natura homini arma nulla induerit, eò quòd ingenium dederit, arte ac industriâ facili manuúmque operâ fabricaturum quævis arma. Cur enim frustrà corpus agile oneraret certis paucísque telis, ejúsque deformaret pulchritudinem, cui inerat

——telo animus præstantior omni,

omniúmque telorum Artifex futurus? Quis igitur potest de Opifice rerum Deo jure conqueri, quòd arma nulla, quòd modicas vires, quòd parvum corpus accepit, qui viderit etiam boves & equos & elephantes cum suis immanissimis corporibus sibi servientes? Mittantur impiæ ac degeneres querimoniæ: *Platonémque* potiùs imitemur, qui Naturæ (potiùs Deo) gratias egit, quòd esset *Homo*, non bestia natus, non bellua; quàm istorum dementiam ingratissimam, qui se pecudes natos esse maluerunt, & ingenium in cornua transire.

Qui in Paradiſo

§ 47. Erat in *Edene* hortus amœniſſimus, die jampridem tertio conſitus à Deo, arboribúſque omnis generis refertus, tum quæ oculos voluptate paſcerent, tum quæ ſuavitate guſtum. Ipſa vox *Eden voluptatem* ſignificat, ut ἡδονὴ apud *Græcos*, loci amœniſſimi aptiſſimum nomen. Hæc autem *Edenis* regio *Meſopotamiæ* videtur magnam complexa partem, & *Babyloniæ*. Ad has enim ſpectat *Euphrates*, notus *Paradiſi* fluvius. Ad has *Charan*, *Retſeph* & *Telaſar*; quæ urbes unà cum *Edenitis* commemorantur *Eſai.* 37. 12. *Charan Charra*, *Retſeph Rheſcipha*, *Ptolemeo*. *Telaſarem Thilutham* putat eſſe *Junius*, (in *Ammian. Marcell.* l. 24.) Erat enim hæc propugnaculum in *Euphrate* medio, *Aſſyriis* oppoſitum; quod ipſum *Telaſaris* nomen ſignificat. Summa denique ſoli fertilitas poſt Diluvium in *Babylonia* (*Plin.* 18. 17. & 6. 26. *Herodot.* l. 1.) magno eſt indicio felicitatis quâ floruerat priùs. *Armenia major*, ubi *Paraus Edenem* ſtatuit, paulò aſperior eſt, nec ſatis digna hoc nomine, quo voluptatum ac deliciarum commendatur locus. Eadem *Armenia* inter gentes numeratur Septentrionales; (*Jer.* 25. 9, 26.) inter Orientales *Eden*. (*Gen.* 2. 8.) In *Armenia* quidem oritur *Euphrates*, quod *Paræo* impoſuit. *Moſes* autem, non *ortum* ex *Edene* fluvium, ſed *egreſſum*, ait, qui hortum irrigaret ac pinguefaceret, per meatus occultos penetrando, certíſque inundando vicibus. *Indè*, ait *Moſes*, hoc eſt, vel ut primùm eſt *ex Edene* in Paradiſum delapſus, vel ut primùm elapſus ex Paradiſo, (quod probabilius) in *quatuor* unus fluvios abiit, eóſque nobiles; quanquam hâc nobis ætate vix noti ſint duo. *Perath*, qui poſtremus nominatur, *Euphratem* eſſe, nemo non fatetur, utpote rem ex aliis Literarum Sacrarum locis perſpicuam. Tertium ex fluviis, *Hiddecelem*, *Tigrin* eſſe, credunt plerique omnes. Eum *Plinius Diglito*, (Nat. hiſt. 6. 27.) *Joſephus* (Antiqu. *Jud.* 1. 2.) *Diglath*, appellatum ſuo ferunt tempore; hodie *Tegil* vocatur; omnia ex corrupto *Hiddecelis* nomine. At hoc in loco ſuperiorem *Junius* alveum *Euphratis Hiddeceli* tribuit; qui quidem in *Tigrin* fertur, ac ejus propterea nomen mutuatur. Nec enim alluere *Aſſyriam Hiddecel* dicitur, quod ab ipſo *Tigre* fit, ſed *eam verſus ad Orientem deferri*. (*Gen.* 2. 14.) Reliqui duo, quos *Piſhon* & *Gihon Moſes* nuncupat, prorſus ignoti ſunt hoc ſeculo; longè tamen ab *Euphrate* haud requirendi. Regiones quas lambunt, ſola indicia, màgis obſcuram reddunt & ambiguam rem. *Piſhon Havilæ terram circuit*, *auri* feracem optimi, nec non *bdellii* quoque arboris, & *ſardonychum*. Nam Bdellium *Plinius* (12. 9.) arborem eſſe nigram docet, magnitudine oleæ, gummoſam, in *Arabia* naſcentem *Indiâque*. Etſi arbor nigra, gummi videtur album eſſe: namque *alba* Manna dicitur, (*Exod.* 16. 31.) eadem verò *Bdellii colore*, (*Num.* 11. 7.) Alter fluentorum, *Gihon*, *Cuſhi circundat regionem*. Ità *Moſes*. Jam verò aurum & opes *Havilæ* faciunt ut eam nonnulli partem *Indiæ* putent; *Piſhonem* fluvium *Gangem* eſſe. *Cuſhi* terram, *Æthiopiam* ſub *Ægypto* multi fuiſſe opinantur; *Gihonem* verò *Nilum*, qui ex *Æthiopia* deſcendit in *Ægyptum*. Sed *Ganges* atque *Nilus* multò abſunt remotiùs ab *Euphrate* quàm ut admitti debeant in hoc certamen. Neque rivi ſunt ex eodem flumine, quemadmodum *Gihon* & *Piſhon*; ſed fontibus, ut longiſſimè disjunctis, ità planè oppoſitis, nati: alter, ex meridionali *Africa*, in Mediterraneum decurrit mare; alter, ex *Scythicis* montibus, in Oceanum *Indicum*. Probabiliora dicunt, qui *Havilam Cuſhi* filium in *Suſiana* collocant, fratribus propinquum in *Arabia*. Nam & aurum illic & gemmæ reperiuntur. Neque Bdellium defuiſſe par eſt, in eo ſaltem ſeculo, quod utrinque in vicinia, cis *Indum* fluvium & in *Arabia*, generari, apud autores idoneos conſtat. *Piſhonem* ergò fluvium, inferiorem eſſe rivum aiunt *Euphratis*, qui, *Tigrin* aſſecutus, *Paſitigris*, quaſi *Piſhotigris*, nominatus ſit. Hic omnem *Suſianam*, *Havilæ* ditionem, præterlapſus, in *Perſicum* ſe abſcondit ſinum. Sed vereor ut hæc ea ſit *Havila* (*Gen.* 25. 18. & 1 *Sam.* 15. 7.) à qua *Iſmaelitæ* habitabant uſque ad *Surem* ſolitudinem *Ægypto* vicinam, & à qua *Saulus Amalekitas* perſecutus eſt uſque ad eandem *Surem*. Nec enim aut *Saulus* aut *Iſmaelitæ* uſque ad *Suſianam* ſunt exſpatiati, ultra omnem *Chaldæam*. Quare *Havila*, puto, alius, *Joctanis* filius, aliquam *Arabiæ desertæ* regionem incoluit ac denominavit, cui competunt ea quæ modò de *Iſmaelitis* & *Saulo* dicta ſunt. *Cuſhi* terram præcipuè *Arabiam* fuiſſe, in Libro Secundo, ubi de ſedibus gentium primis agitur, perſpicuè docebitur. Hanc, *Meſopotamiæ* & *Chaldææ* finitimam, aliquod ex *Euphrate* fluentum irrigâſſe quondam, credi par eſt, quod longo circuitu in mare *Perſicum* defluxerit, nulla tamen ſui nobis reliquerit veſtigia. Namque olim ſuum habuiſſe oſtium *Euphratem*, ac proinde alveum quoque, diverſum à *Tigre*, *Plinius* refert, (6. 28.) Sed utcumque de tribus reli-

quis

quis apud *Mosen* fluviis habeat se res, ad *Euphratem* situm esse *Paradisum*, vel in parte inferiori *Mesopotamiæ*, vel in *Babyloniæ* insulis, exploratum satis arbitramur. Veterum igitur hac de re commenta refutare, vix pretium est operæ futurum. Quorum alii totum in Paradiso concludunt orbem terrarum; *Adamus* igitur, expulsus horto, exclusus est mundo: Alii ferè in orbem Lunæ, aut supremam certè aëris regionem, attollunt; longum profectò id & difficile iter Serpenti, ad ineundum cum *Eva* colloquium. Alii nodum, quem nesciunt solvere, malunt dissecare; allegoricè omnia mysticéque interpretantur. Sed lucis affulget satis jam ad discutiendas veteris ignorantiæ tenebras. In hoc igitur Paradiso collocatus est *Adamus*, ut eum coleret, & à ferarum injuria vindicaret; sed ejusdem horti quoque amœnissimi ut deliciis & voluptatibus frueretur. Nam & illic præstabat laborare sine molestia, quàm otiantem ignaviâ diffluere, & perpetuæ voluptatis melle nimio nauseam contrahere. Nec tam horti amœnitas labore hoc fessos reparabat, quàm saturos deliciis recreabat ipse labor, quasi gratum suavissimi cibi, sed paulò acrius, condimentum. collocatur.

§ 48. Arbores in medio Paradisi, reliquis longè præstantiores, eminebant duæ; altera *Vitæ*, altera *Scientiæ boni & mali*, imò & *Mortis* jure appellanda: utraque, opinor, sui adhuc sola generis; quanquam plures erant Vitæ arbores futuræ, si dignum vitâ se præstitisset *Adamus*. Fructum prior ferebat saluberrimum, eâ vi ac virtute præditum, ut ejus esu & usu frequenti vires, valetudinem, vigorem sui corporis, calorem & radicale humidum conservare homines potuissent, fovere, stabilire, instaurare, denique vitam perpetuò incolumem tueri. (*Apoc.* 22.2. *Gen.* 3.22.) Eatenus enim creatus homo est immortalis, ut potuerit non mori, si obtemperavisset Deo. Hujus enim arboris beneficio vitæ saturos longissimæ felicissimæque, Deum credibile est in cœlos hinc sublaturum fuisse, nepotibus concessuros locum; pari quo Apostolus optat sibi *Paulus* modo, (2 *Cor.* 5. 4.) non exui vitâ se, verùm immortalitate superindui. Altera *Scientiæ boni & mali* arbor ità est dicta, partim quòd ex ea primùm Deus hominem docturus erat boni malique discrimen: quod Deus nimirum vult, id esse bonum, bonum in se; quod vetat, malum: (*Rom.* 3. 20.) id quod Deus vult exsequi, bonum esse nobis; negligere contemnerève, malum; eò quòd merces alterius, vita, bona sit; mala verò alterius pœna, mors. Rectum est index sui & obliqui; ità boni hæc prima lex atque mali. *Ex lege notitia peccati.* Ut ex malis moribus oriuntur bonæ leges, ità ex bonis legibus cognoscuntur mali mores. Et hæc fortasse jampridem edocti erant in ipsa re, quid malum esset, quid bonum: sed alterum in se nondum experti. Bonum experti quidem, non satis tamen æstimabant nisi amissum, & cum opposito malo comparatum. Præcipuè igitur ab eventu hoc arbor nacta est nomen, quoniam *Adamus* infelici experimento indè cogniturus erat, si violâsset præceptum Dei, discrimen ejus boni quo ante peccatum fruebatur, & mali quo postea implicatus est. Quare, ut primùm ingressus est Paradisum, denunciavit illi Divinum Numen, humanâ, credo, specie voceque, Arboris Scientiæ boni & mali fructum nè comederet. De reliquis ei liberum fore suo arbitratu decerpere: hâc unâ tantùm abstineret. Illud horti culturæ datum: hoc à se sui cultûs gratiâ imperatum. Et nè pœna legi præmiúmque deesset, postremò additum, id ni faceret, moriendum illi esse; victuro, si faceret, in æternum. Hoc autem eo videtur consilio factum, ut Homo quàm primùm & se cognosceret, & Dominum suum agnosceret Deum: imperare Dei esse, hominis obsequi & parere, scire. Suam igitur nudam voluntatem Deus, in re alioqui libera, homini pro sanctissima esse lege voluit, ejus obsequium arbitriique liberi propensionem exploraturus. Mortem solummodo, & eam corporis, *Adamo* comminatur Deus; etsi pœnæ consecutæ sint plures in hac vita, æternæ in futura. Mors enim (quod ipsi animadverterunt Philosophi, *Aristot.* Eth. 3.6.) maximè omnium est malorum formidabilis, & quasi terminus ad quem alia tendunt omnia. Et maluit inprimis Deus eam pœnam proponere, quam erant omnes necessariò subituri, si *Adamus* peccaret; quàm infernum animæque mortem denunciare, quæ resipiscentiâ & fide declinari potuit. Denique, ut S. monet *Augustinus*, (de Civ. Dei 13. 23.) Expressas ferè nullibi reperias in Veteri Testamento, vel æternæ mortis & suppliciorum apud inferos comminationes, vel æternæ vitæ gaudiorúmque promissiones in cœlo. Hæc non nisi à *Christo* apertè claréque demonstranda erant in Evangelio. Quanquam æternæ vitæ, quam erant homines victuri obsequentes Deo, ex antithesi sub-

Ejus arbores præcipuæ,

altera Vitæ,

altera Scientiæ boni & mali;

cujus prohibetur usus.

 obscurè

obſcurè mors æterna reſpondeat, niſi morte ſuâ ſubveniret perituris *Chriſtus*. Sunt qui Arborem Scientiæ boni & mali *ſacramentum* faciant collatæ in hominem imaginis Divinæ; quod ſi parentes noſtri violâſſent, hanc amitterent; unde Boni præſtantiam carendo, mali eſſent gravitatem perferendo ſenſuri. Aliis pro *ſymbolo* eſt, quo Deus hominem explorabat, monebat, ipſóque nomine dehortabatur à peccando. Alii *ſignum dominii* eſſe Divini malunt. Hanc enim arborem exceptam à generali hominis dominio in alias res, indicare, Dei eſſe dominium ſuperius, cui ſubſit undéque pendeat humanum. Id hominem debere obſequendo & abſtinendo agnoſcere, aut moriendo luere contumaciam. Quin & arborem Vitæ multi è noſtris Theologi nihil eſſe niſi *ſacramentum* volunt. Sed cujus rei ſacramentum, nè ipſis quidem inter ſe convenit. Alii ſignum atque ſigillum fuiſſe dicunt vitæ præſentis & conſervandæ, ſi non peccaretur; alii melioris & commutandæ; alii æternæ ac donandæ à *Chriſto*; alii cœleſtis æternæ, ex fœdere operum promiſſæ *Adamo*; alii ejus gratiæ per quam victurus erat in æternum *Adamus*, modò paruiſſet Deo. Sed obſcuriora hæc videntur quæ de ſacramentis, quæque de ſenſu rerum allegorico & myſtico traduntur à nonnullis, quàm ut narrationis *Moſaicæ* perſpicuitati ac ſimplicitati ſummæ ullo modo competant. S. *Auguſtinus*, *Vitæ quidem Lignum ait Sacramentum fuiſſe*, (de Civ. Dei 13. 20.) non tamen alimentum negat: *ſed perinde ſe habuiſſe lignum hoc* dicit *in Paradiſo terreſtri, ac in ſpirituali ſe habet Sapientia Dei*, de qua *Prov.* 3. 18. *Sapientia vitæ arbor eſt*, &c. Potuiſſe verò arborem hanc revera homines immortales præſtare, id nobis fidem perſpicuam facit, quòd ejectus horto ſit *Adamus*, cuſtodiáque inſtituta, nè fortè comederet hinc, & in æternum viveret. (*Gen.*3.22,23,24.) Legis tamen & Evangelii arbores hæ, ſi cui libet, typi ſint.

Nomina imponuntur animalibus,

§ 49. In Paradiſo jam regnante *Adamo*, coràm illi ſubditos ſtitit Deus, inſtinctu quodam interiore actos, ac ſponte prodeuntes, feras & pecudes volucréſque omnium generum; ut ſingula pernoſceret, ac, pro rerum natura, nominibus etiam conſignaret ac diſtingueret. Nam

Principis eſt virtus maxima nôſſe ſuos.

Erat id profectò, ut humani certum dominii argumentum in alias res, (*Num.* 32. 38, 41. *Gen.*35.18. & 26.18.) ità ingenii perſpicaciſſimi atque ſcientiæ magnæ magnum indicium. Intima enim perſpicere animantium, quorum nos tantùm pelles intuemur, & in ipſam penetrare naturam, aptúmque naturæ quod reſpondeat nomen accommodare, *Platoni* meritò ſummæ ſapientiæ viſum eſt, (in *Cratylo.*) Unis piſcibus nulla dedit *Adamus*, nulla proinde habent *Hebræi* propria piſcium nomina. Nec enim ante Diluvium adhibitum videtur menſis hoc eduliorum genus.

humani dominii argumentum in alias res;

§ 50. Dominandi verò jus in reliquas animantes quaſi deſtinatur à Deo, & promittitur homini primam in lucem prodeunti; (*Gen.*1.26.) *Faciamus*, inquit, *hominem*, &c. *& dominetur in piſces maris*, &c. deinde utrique ſimul ſexui conceditur; (*Gen.*1.28.) *Dominamini in piſces maris, in cœli volucres, & in omnes terræ beſtias.* At *Gen.*2.19,20. uni viro, qui erat maximè uſurus hoc imperio, quaſi in manus traditur, non minùs dominandi poteſtas, quàm imponendi nomina. Hæc enim ex ea naſcitur. Et certè dum ſuos humanæ res tenebant ordines, dum ſenſus menti, affectus rationi obtemperabant, corpúſque animo, ſimul omnia Deo, tam diu ſponte animalia etiam ferociſſima, naturali quodam impetu & propenſione, obſecuta ſunt hominum imperio, & nutus obſervabant, ingenitâ quadam reverentiâ majeſtatis humanæ. Neque amiſſa peccando ſunt hæc regalia; ſed eodem autore Deo confirmata *Noacho* poſt Diluvium, (*Gen.*9.2.) qui primò deſtinârat, dederat, tradiderat *Adamo* poſt initia rerum. Veruntamen poſt hominis defectionem beſtiarum plurimæ imperium humanum, ut ille Divinum, detrectaverunt, extincto ferè inſtinctu naturæ; ut magnum & perdifficile jam ſit opus feras rebelles ſubigere, manſuefacere, & dicto audientes reddere; quod tamen arte ingenióque hominum fieri videmus indies. Nam ferarum quæ truculentiſſimæ ſunt cicurantur diſciplinâ, & ſub poteſtatem uſúmque rediguntur humanum. (*Jac.*3.7.) Eleganter *Ambroſius*, (Hexamer. 6. 6.) *Videbatur elephantis nihil habere natura procerius atque robuſtius, nihil terribilius leone, nihil ſævius tigride. Verùm hæc ſerviunt homini, & naturam humanâ inſtitutione deponunt. Obliviſcuntur quod nata ſunt, induunt quod jubentur. Quid multa? Docentur ut pueri, ſerviunt ut famuli, adjuvantur ut infirmi, verberantur ut timidi, corri-*

guntur

guntur ut ſubditi, in mores tranſeunt noſtros, quoniam motus proprios perdiderant. Hæc *Ambroſius.* In eundem ſenſum Poëta *Statius*, (*Thebaid.* 1.)

——Deſueta ſylvis in carcere clauſa
Manſuevêre feræ, & vultus poſuêre minaces,
Atque Hominem didicêre pati.——

Nec aliter *Lucanus*, (libro quarto,)

Et Leo, materno cùm raptus ab ubere, mores
Accepit, poſitque jubas, hominémque vereri,
Edidicit, nullásque ruit niſi juſſus in iras.

Miraculum jure appellat *Plinius* (10. 74.) *aſpidis obſequium*; *quam autor eſt* (inquit) Philarchus, *cùm ad menſam cujuſdam veniens in Ægypto aleretur aſſiduè, enixam catulos, quorum ab uno filium hoſpitis interemptum: Illam reverſam ad conſuetudinem cibi, intellexiſſe culpam, & necem intuliſſe catulo, nec poſtea in tectum id reverſam.* Quid dicam de gratitudine Draconis apud *Ælianum*, (Var. hiſt. 13. 46.) & Leonis apud *Plinium* (7.16.) ſubjugatione, & manſuetudine Tigridis in eodem? (lib. 8. 17. & 10.45.) Elephanti juſſa faciunt, Leones jugum ſubeunt, in mari vituli tótque piſcium genera miteſcunt. *Baſilius* quidem (in Hexamer.) nullo modo cicurari piſces ait; humanâ tamen vel umbrâ terreri atque fugari: ut Elephantes docet *Plinius* (8.4.) hominum veſtigia formidare. Sed duæ res hoc dominium ſpectant, quarum gratiâ Deo debeamus plurimum, & maximâ gratitudine obſtringatur humanum genus. Alterum, quòd, etiamſi æquum & par fuit animalia reliqua deſciſcere ab hominum imperio, qui deſciverant ipſi à Divino; ultionem hanc tamen ità moderatus eſt ac temperavit benigniſſimus Pater, ut ex animantibus eæ maximè repugnarent, quarum obſequio minimè homines indigebant; ex majoribus feræ pleræque, ex minutioribus pulices culicéſque & varia muſcarum genera, quibus adde mures hirundinéſque, quas *Plinius* ſolas indociles ait eſſe. Quæ autem uſibus humanis magis commoda ſunt, ſive ad utilitatem, ſive ad oblectationem, ut pecora, jumenta, canes feléſque, ſimiæ, pſittaci, aliáque multa, magis obſequuntur nobis hæc, & jugum libentiùs ferunt. Alterum eſt quo hac nobis in re gratificatus eſt Deus, quòd voluerit eſſe aliquas animantes quæ famularentur ſervorum inſtar, operámque ſuapte naturâ commodis humanis, quanquam ſæpe neſcientes, darent: quarum è numero accipitres atque marini corvi; ſed præcipuè canes; tum venando prædas dominorum gratiâ, tum ipſos dominos dominorúmque res vindicando ab injuriis, etiam cum ſuæ nonnunquam vitæ diſpendio. His adjiciantur & feles, quæ muſculos conficiunt, magnum aliàs daturos damnum rebus humanis; & ciconiæ, quæ ſerpentes, *Ægyptiæ*que Ibes, quæ peſtiferos volucréſque angues interficiunt atque conſumunt; Ichneumones quoque, crocodilorum hoſtes.

§ 51. Verùm ex tot animantium paribus quæ coram *Adamo* ſiſtebantur nullam ſibi *Adamus* ipſe reperit parem. Erant paſſim quæ pro ſervis haberet, jumenta, pecoráque alia; quæ pro ſociis nuſquam erant. Unus adhuc ſolúſque vir conſortem deſiderabat, & expetebat fortaſſe à Deo; cujus & conſuetudine frueretur in vita quotidiana uſúque domeſtico, & operâ uteretur in genere humano propagando. Fruſtrà enim tanta domus incolæ uni. Quare Deo viſum eſt, ex hominis latere, ſomno gravi & profundo conſopiti, auferre coſtam, carne (opinor) veſtitam, unde formata eſt *Mulier*. In coſtæ locum ſuffecta eſt caro. Ex oſſe viri ficta eſt cordi proximo, quò eam ardentiùs diligeret, ut ſui corporis partem, & cordi haberet. (*Eph.* 5.28,29.) Ex lateris oſſe, non capitis, non calcis; quò æqualem ſibi, conſiliorum laborúmque ſociam, agnoſceret, non aut ſuperiorem dominam quæ regeret, aut inferiorem quæ ſerviret ancillam. Et ſuberat huic rei myſterium (id unum non ſentiente *Adamo*) ex *Chriſto* morte conſopito renaſcentis Eccleſiæ; (*Eph.* 5.25, 26, 32.) imò aquâ & ſanguine profluentibus ex latere *Chriſti*, (*Joan.* 19. 34.) hoc eſt, Baptiſmi & Euchariſtiæ ſacramentis, regeneratæ. Reliqua in ſomnis illi divinitus indicata ſunt. Ligatis enim ſenſibus, libera mens hæc à Deo quæ fiebant omnia contemplabatur. Adductam igitur & oblatam experrecto ſibi uxorem libentiſſimè accepit; gaudióque perfuſus, "Tandem, inquit, conſortem inveni, & ſociam mihi aptiſſimam, alterámque Me. Eſt enim *os de oſſibus meis, & de carne mea caro. Virgo dicetur, quia de Viro ſumpta eſt.* *Itaque parentes viro deſerendi ſunt, ut adhæreat conjugi*; ut ambo, non

& Mulierè conditâ conjugium inſtituitur.

iiſdem

"iisdem tectis modò, sed eodem corpore, adunentur. (*Matt.* 19.5,6. 1 *Cor.* 6. 16. & 7. 4.) Sic *Adamus*, primâ quam edidit oratione, oblatum sibi à Deo conjugis beneficium gratulatus est; ubi ad summum viri solatium, ad humani generis incrementum, ex uno facti duo sunt, duóque in unum rursus coiverunt.

quod gratulatur Vir

oratione primâ, Hebraicâ;

§ 52. Linguam quâ usus *Adamus* est primam S. *Hieronymus* (in *Sophonia* 3. 18.) & doctissimi quique Theologorum statuunt *Hebræam* esse, utpote quæ in *Semi* & *Heberi* aliorúmque sanctorum hominum familiis post confusionem *Babylonicam* integra permansisse creditur. Eam quippe locutus est Deus ipse, cùm nomina quibusdam rebus imposuit, luci, terræ, cœlis, mari. Ex ea rationes nominum petendæ sunt quæ ab aliis imponuntur in prima ætate mundi; ut *Heva*, *Cain*, *Sheth*, *Nos*, &c. Itaque desunt *Hebræis* propria piscium nomina, quoniam nulla indiderat *Adamus*. Quod *Goropius Becanus* disputat, *Scythicè Gomericève* locutos fuisse parentes primos, nugacissimum videtur. 1. *Japhetum* ait *cum suis abfuisse, cùm gentium aliarum linguæ confunderentur, Babylone: eum igitur unum primitivam retinuisse incorruptam.* At hoc in historia conjurationis *Babylonicæ* erroris manifesti coarguitur. 2. *Simplicissimam* ait *linguam Gomericam*; *ideo primam*. At verò *Chinensis* multò simplicior, quæ tota ferè constat ex monosyllabis; ergò prior *Gomericâ*; neque tamen prima. 3. *Ex Gomerica derivari linguarum aliarum voces* arguit; *eam itaque omnium quasi parentem esse.* In Etymis propterea desudat, non minùs anxiè quàm ineptè. Hanc enim *Hebraicæ* propriam viri eruditissimi laudem attribuunt verissimè, quòd ex ea in aliis linguis vocum plurimarum deducantur origines. At non hanc *Adamus* vel usu didicit, quod postmodum usu venit, vel suopte ingenio, quamvis acutissimo, excogitavit; sed instinctu quodam concepit Divino. Nam & *Evam* protinus intellexisse, patet ex colloquio cum Serpente; quod vix adeò celeriter potuisset fieri, si à viro didicisset, ac non eodem potiùs instinctu percepisset quo acceperat *Adamus*. Atque voces quidem simplices in hac lingua orationi compositæ, ut natura, sic usus prætulit. Quippe ex illis nomina constabant animalium. Oratione *Adamus* non antè usus est quàm esset conjugem & sociam nactus, quæ intelligeret, ac respondendo colloqueretur. Qua verò in re donum hoc loquendi novum aut priùs aut potiùs impenderet, quàm in Deo ejus Autore, mundíque ipsius, tandem perfecti, Opifice prædicando? Nempe terram advertit jam, non modò generibus animantium fuisse omnium ad tempus completam, verùm ad propagationem & perpetuitatem quoque, ut aliarum rerum, ità generis humani, Ecclesiæque Dei. Gratulatus itaque videtur, ut sibi Uxoris beneficium, sic etiam Deo perfectum, conditâ Muliere, opificium totius Mundi. Atque hic est præcipuus maximéque necessarius orationis humanæ usus, ut eo cultum celebremus Divinum: quem cùm prorsus omiserit Is, (*Jul. Scalig.* Poët. 1. 1.) qui *sermonis necessitatem. indagatione tantùm veritatis, disciplinarum doctrinâ, & sapientiæ* nescio cujus, definit, certè in ipso vestibulo elaborati Operis impingit graviter. Neque tamen potest negari, opus esse nobis jam oratione ac linguis pluribus (quod ab initio non fuit) ad animos nostros artibus excolendos, ad conventus etiam civiles, concilia, judicia, bella, commercia; sed inprimis tamen, ad docendam discendámque Religionem Dei, unde generetur salutifera Fides, ad ejus opem implorandam, iram deprecandam, & illustrandam quovis modo Gloriam, tum aures tum linguæ nobis condonatæ sunt.

& Deus benedictione comprobat.

§ 53. Huic ergò pari conjugum primo ità dicit atque benedicit, qui copulavit, Deus: "*Generate liberos, ac multiplicamini; terras* omnes *replete, ac subigite; dominamini in pisces maris, in cæli volucres, & in omnes terræ bestias.* Et nè quam ego vitam dedi exitiosa vobis adimat fames, olera & grana fructúsque arborum quibus nutriamini concedo; herbas verò & gramina etiam bestiis avibúsque do, vestri à me generatis gratiâ. Effatus hæc, suo liberos arbitrio permisit homines Deus. Illi autem, Paradisi viridaria nemoráque peragrantes, etsi maturâ ætate, nudi tamen ambo incedebant. Eâ enim fuerunt firmitate corporis, ut neutri esset molesta; eâ castitate animi & candore, ut neutri esset nuditas pudori.

Mundo perfecto,

§ 54. Ità Mundus quidem est factus, diéque sexto perfectus omni ex parte; quod unicum nomen *Mundi* opera Dei comprehendit universa. (*Matt.* 24.21.). Mundus enim quid est aliud, nisi omnium quæ à me dictæ sunt à Deo conditæ rerum ingeniosissimè ordinata compages ad suam gloriam? *Cæli atque Terra, & exercitus eorum*, apud *Mosen* vocatur. (*Gen.* 2.1.) Angeli enim (1 *Reg.* 22.19. *Luc.* 2.13.) & sidera (*Esa.* 34.4. *Deut.* 4.19. *Jud.* 5.20.) & reliqua cœli atque terræ complementa (*Psal.*

119.

119.91. *Esa*.45.12.) exercitus Dei sunt ; ejúsque hostes impugnant, Imperatore jubente, atque propugnant gloriam. Mundi verò, ut rotunda est Figura, & finita Moles, cœli ambientis ratione ; ità Perfectio summa, (venia sit verbo,) elegantissima Pulchritudo, partium, etsi contiguarum solummodo, arctissima tamen Connexio, ac, postremò, ea naturæ Constantia, ut corrumpi aut dissolvi, nisi Divinâ quadam vi, neutiquam possit. Quod aliqui addunt, mundo convenire peculiari modo, unicum & singularem esse ; id certè hactenus & nos fatemur, noluisse Deum plures facere, cùm hic sufficeret unus. Alios autem fieri non posse qui statuunt, vereor nè minùs verè ac honorificè de potentia statuant Dei. Nec enim Illi potest deficere aut deesse materia, (quod *Aristoteles* disputat, lib. 1. de Cœlo, text.94.) qui novam ex nihilo potest creare. Primò igitur, Mundum esse perfectissimum, consummatum, numerisque omnibus absolutum, ex eo perspicitur, quòd in eo nihil aut mali sit, aut boni desit ; sed utilia sibi invicem completáque sint in se omnia. Nam & ex iis herbis, animantibúsque brutis, quæ pestifera nunc habentur & perniciosa, tum temporis nihil erat noxium, nihil non commodum & salutare. Quanquam nè mala quidem nunc inutiliáve sunt, quæ nobis fortasse videntur : sed vel ad correctionem prosunt, animæque medicinam ; vel ad corporis, ut Theriaca docet. Imò & noxias nostro generi herbas nonnullas utilibus quibusdam animantibus utiles esse constat.

Quippe videre licet pinguescere sæpe cicutâ
Barbigeras pecudes, homini quæ est acre venenum. (*Lucret.*)

Denique, sine his etiam venenis deesset ac desideraretur aliquid quod Mundum completum redderet atque absolutum. Quare nec opus nec par est addere his, id quod à nonnullis malè conjicitur, humani peccati præscium Deum has jam antè præparavisse pœnas. Secundò, Mundi Pulchritudo ex suavitate lucis, diversarúmque rerum & colorum varietate spectabili, percipitur, unde oculi animíque hominum, nisi fastidio quodam spectaculi diuturni & quotidiani tenerentur, mirabilem profectò voluptatem caperent. Tertiò, Partes Mundi, quamvis continuæ non sint, arctissimè tamen sibi cohærent invicem, ut divelli à se, vacuúmque spatium admittere, nullo modo possint. Id enim nè fiat, repugnant, & quasi conspirant, omnia. Gravissimæ res feruntur sursum, levissimæ deorsum ; nutantes & pronæ ad motum quiescunt ; tenues condensantur, densæ rarefiunt ; rumpuntur etiam solidissimæ : adeò ad conservandam naturam & salutem Universi, singulæ suam res, fideli quodam obsequio, produnt atque prostituunt. Per hiatum enim vacuáque spatia cœlorum virtus, quâ inferiora conservantur omnia, non habet quò transmittatur. Postremò, licèt assiduè videamus, corporum inferiorum corrumpi singula, & generari, ut cœlestia circumvolant quotidie ; utrumque tamen à Deo constanti successione fit cursúque perpetuo, ut Universum morbo mortéve naturali nunquam sit interiturum. *ità ut dissolvi per se nunquam possit,*

Esse quidem in fatis reminiscimur, affore tempus
Quo mare, quo tellus, correptáque regia cœli
Ardeat, & mundi moles operosa laboret. (*Ovid.* Metam.lib.1.)

Sed hoc eodem Autore flagrabit incendium, quo exundavit Diluvium *Noachanum*. Quare miror equidem, *Keckermannum*, qui se methodi artificem profitetur, adeò in hanc ipsam peccare, ut mundo imminens ab igne exitium inter naturalia numeret, cùm naturæ mundi immortalitas conveniat magis quàm interitus. Verùm adversari video huic immortalitati, non modò veterem illam senum querimoniam, *senescere Mundum* quoque *ac deficere indies*, vociferantium ; sed Philosophorum (ut appellat *Tullius*) plebeiorum sententiam, qui mundum, ut genitum, ità interiturum, & dissolutum iri aliquando compagem hanc rerum, opinabantur. Qui autem ardere astra putant, sensu caloris ducti quem indè percipiunt, Mundum iidem periturum igne statuunt, consumpto scilicet qui alit astra flammásque temperat humore. *Quid enim mutationis periculo exceptum?* (inquit *Seneca*, Epist. 71.) *Non terra, non cœlum, non totus hic rerum omnium contextus, quamvis Deo agente ducatur: non semper tenebit hunc ordinem ; sed illum ex hoc cursu aliquis dies dejiciet. Certis eunt cuncta temporibus ; nasci debent, crescere, extingui. Quæcunque vides supra nos currere, atque hæc quibus innixi atque impositi sumus velut solidissimis, carpentur ac desinent.* (Idem in Consolat. ad *Marciam*,) *Si potest tibi solatio esse commune fatum, nihil constat loco stabili. Omnia sternet abducétque secum vetustas ; supprimet montes, maris sorbebit ; & si-*

& sidera sideribus incurrent, & omni flagrante materiâ uno igne, quicquid nunc ex dispositio lucet, ardebit. Hæc ille. Eadem ex eadem disciplina Poeta docet *Lucanus:*

——Sic cùm, compage solutâ,
Secula tot mundi suprema coëgerit hora,
Antiquum repetent iterum chaos omnia: mixtis
Sidera sideribus concurrent, ignea pontum
Astra petent, tellus extendere littora nolet,
Excutiétque fretum; fratri contraria Phœbe
Ibit,& obliquum bigas agitare per orbem
Indignata, diem poscet sibi; totáque discors
Machina divulsi turbabit fœdera mundi.

Epicureis hac in re cum *Stoicis* convenit, dissimillimis aliâs. Sic enim *Lucretius*;

Principio maria & terras cœlúmque tuere:
Horum naturam triplicem, tria corpora, Memmi,
Tres species tam dissimiles, tria talia texta,
Una dies dabit exitio; multósque per annos
Sustentata, ruet moles & machina Mundi.

(Vide & *Ælian.* Var. hist.8.11.) Neque nostris temporibus desunt viri doctissimi, qui cœlos ad terram declinare, & vergere ad interitum, censeant; simplicia quoque corpora, mixtorum elementa, & ex iis quæ conflata sunt, languescere; hominum præcipuè diuturnitate temporis labefactari vires, ætatem, Ingenia, mores; denique, mundum universum per se corruptum iri, quanquam nulla vis accedat Divina. Sed minuendus hic est error, & paucis à me hoc maximè in loco perstringendus. Ac primò, Philosophorum veterum principes (*Peripateticos* dico & *Platonicos*) reliquorum de senectute mundi atque interitu somnia explodebant. Nec oraculis Dei satis consona videntur. *Una ætas præterit, altera succedit; Terra tamen permanet in æternum.* (*Eccles* 1.4.) *Telluris ità constituta sunt* à Deo *fundamenta, ut nunquam dimoveri loco possit.* (*Psal.*104.5.) Nec de cœlo tacetur. *In æternum ut Luna stabiletur* domus *Davidica.* (*Psal.*89.37. & 148.6.) Secundò igitur, Spectentur ipsæ res, ex quibus per annos ferè sexies mille nihil videmus immutatum, nihil novum; nisi quòd Diluvii *Noachaei* contagio staturam ætatémque humanam in spatium longè brevius contraxerit. Utramque tamen Deus ad mensuram certam stare aliquando voluit, (post *Mosis*, opinor, tempora) quam nulla unquam temporis longinquitas diminueret. Pauci ergò postea octogesimum septuagesimúmve annum superabant, (*Psal.*90.10.) aut longitudinem pedum sex, eorum qui primâ ætate mundi, maximè proceri atque robusti, vitam ad annos ferè millenos produxerant. Tertiò, Cœlum, suprema pars mundi & longè maxima, cùm nihil sibi adversum habeat, à quo tanquam ab hoste conficiatur; cùm elementa sicubi defecerint, id alibi semper abunde compensetur; cùm denique mixta rerum compositarum corpora quandocunque dissolvuntur, perpetuâ successione reparetur jactura; Mundum certè universa reddunt immortalem. *Ut stellæ igitur nihil immutant sempiternis seculorum ætatibus, quin eadem iisdem temporibus efficiant:* (*Cic.* de Nat. deor.2.) ità rerum inferiorum, quæ ab illis pendent, vicissitudinem perpetuam concedimus, interitum negamus. Nam quæ in circulum aguntur, nullum habent terminum in quo consistant. Hinc illud *Pythagoræ* apud *Ovidium*, (Metam.15.)

Nec species sua cuique manet, rerúmque novatrix
Ex aliis alias reparat Natura figuras.
Nec perit in tanto quicquam, mihi credite, mundo;
Sed variat, faciémque novat: Nascíque vocatur,
Incipere esse aliud quàm quod fuit antè; Morique,
Desinere illud idem. Cùm sint huc forsitan illa,
Hæc translata illuc; summâ tamen omnia constant.

Postremò, si daremus posse mundum corrumpi, quid eo fieret amabò? Nam ut in nihilum redigatur, & evanescat prorsus, id verò concedi non potest. Ejusdem scilicet est potentiæ revocare in nihilum, cujus erat ex nihilo creare novas res. In chaos ergò nescio quod confundi omnia est necesse. Sed viderint qui hæc disputant,

tant, satisne tribuant Sapientiæ Potentiæque Dei, aut Gloriæ consulant, si opus tam eximium atque magnificum, prudentissimèque ordinatum, in deforme chaos aliquando suâ sponte dissolutum iri dixerint. Atque hæc sunt aliquâ nostræ causæ propugnacula. Non desunt adversariis tela, fateor, quibus & suam tueantur causam, & nostram convellant. His igitur à nobis quoque par est opponi clypeum. Inprimis, Quæ veterascunt, ea, inquiunt, modo naturali corrumpuntur. At verò de *cœlis* ait sacer Lyricus, (*Psal.* 102.26.) *Illi peribunt*, Domine, *permanebis tu*: *Inveterascent illi ut vestis*; *imò tu eos ut vestimenta mutabis, & mutabuntur.* Quare cum cœlo mundum suâ naturâ tum senescere, tum extinctum iri, concedendum est. Sic illi. Nos verò ità locum hunc interpretamur, ut mundi conflagrationem ultimam intelligamus. Nec enim suâ sponte, verùm à Deo immutabitur cœlum: & quemadmodum vestes, usu jam cessante, deponuntur & obsolescunt; ità cœli, (quos *ut telam extendit* Deus, *& expandit* hominibus *ut tabernaculum*, (*Esa.* 40. 22.) hoc perfuncti munere, sublatis ex terra incolis, meritò inveterascere dicuntur. Secundò, Opponunt alii, Solis vim languescere his temporibus, mundum ipsum propterea quasi lentâ consumi tabe. Illud autem ex eo confici volunt, quòd media Zona, quæ olim habebatur —*non habitabilis æstu*, incolis nunc, animantibus hominibúsque, sit referta; quod, nisi castigato ac imminuto Solis fervore, haudquaquam posset fieri. Eundem verò Solem ad terram accessisse multò propiùs, tradunt alii nostro seculo; quod ipsum indicio est magno, cursum ejus non diuturnum, maximo, non æternum, fore. Sed & hæc, si excutias, admodum infirma reperientur. Nam de intolerabili æstu Zonæ mediæ fingunt quidem Poëtæ, sed reclamant Geographi Historicique. Nam ad *Syenen* cataractásque *Nili*, Australes *Ægypti* limites, Tropicus Cancri statuitur; ultra quem & Zona quam Torridam vocant, & *Æthiopum* variæ gentes, ab Historicis atque Geographis collocantur. *Æthiopes* autem ipsi *Homero* noti, Scriptorum quos jam novimus *Græcorum* antiquissimo. De Solis autem propinquitate, nulla est ipsius rei, sed Astronomorum malè observantium cœli altitudinem, variatio. *Altabeginus* enim in loco inferiore Solem statuit quàm *Ptolemæus* ante annos 740 statuerat: *Copernicus* & *Tycho Brabeus* deinde, post annos ferme 700, ad locum altiorem tollunt eundem quàm quo *Altabeginus* collocârat: ut nemini ex his comperta satis fuisse vera Solis altitudo videatur. Tertiò, Quid est, inquiunt, de ossibus dicendum atque dentibus monstrosis gigantum, septuagenis altorum centenisve cubitis, longissimè superantium parvitatem nostram? Nam & ea memorantur apud Scriptores, & ostentantur alicubi. Decrevisse igitur homines, marcescere que mundum, videri. Quid dicendum? ais? Ego verò id dicam, ea quæ apud Scriptores memorantur esse pleraque fabulosa; quæ ostentantur, elephantorum aut piscium ossa, non hominum. Itaque reprehendit *A. Gellius*, (Noct. Att. 3.10.) *Herodotum*, hominem fabulatorem, qui inventum esse sub terra scripsit *Orestis* corpus cubita longitudinis habens septem; (cùm nè septem pedes haberet *Hercules*;) multò magis reprehensurus 66 & 100 cubitorum fabulas. Quòd si primo seculo corpora hominum tantò fuisse majora, præcipuè gigantum, (*Gen.* 6.4.) quantò diuturnior vita, concessero; eorúmque ossa erui & monstrari; nihil id reor causæ nostræ obfuturum. Nam Incubos Dæmonas generâsse hominum illa monstra, haud facilè adducar ut credam, qui nec semen ab illis emitti vividum putem; neque videam quid obstet, quò minùs ex iisdem parentibus iidem partus etiam nunc edantur: quod tamen nusquam fit. Quare nulla opinor ex Dæmonum coitu monstra nasci; neque hominum corpora, ex quo ætas constitit, imminuta; neque mundum propterea ad senium tendere, aut interitum. *Homeri* autem querimoniam, & ex eo *Plinii*, (Nat. hist. l. 7. c. 16.) *vastiora fuisse corpora hominum antiquorum, & cunctis mortalium generi minorem indies fieri staturam*, Poëtâ quàm Historico digniorem, ipsa rerum humanarum per tot secula immutabilis constantia satis consutavit.

§ 55. Parentes humani generis hactenus felicissimè agebant, quamdiu sui Parentis obtemperabant imperio; vereque fuit hæc ætas aurea: quam & profani Poëtæ pro suo captu celebrârunt *Hesiodus Ovidiusque*. Feliciſſimè homines agebant.

Ὥστε θεοὶ δ' ἔζωον, ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες,
Νόσφιν ἄτερ τε πόνων καὶ ὀϊζύος· οὐδέ τι δειλὸν
Γῆρας ἐπῆν· αἰεὶ δὲ πόδας καὶ χεῖρας ὁμοῖοι
Τέρποντ' ἐν θαλίῃσι, κακῶν ἔκτοσθεν ἁπάντων·

Θνῆσκον δ᾽ ὡς ὕπνῳ δεδμημένοι· ἐσθλὰ δὲ πάντα
Τοῖσιν ἔην· καρπὸν δ᾽ ἔφερε ζείδωρος ἄρουρα
Αὐτομάτη, πολλόν τε καὶ ἄφθονον· οἱ δ᾽ ἐθελημοὶ
Ἥσυχοι ἔργ᾽ ἐνέμοντο, σὺν ἐσθλοῖσιν πολέεσσιν. (*Hesiod.* Ἔργ. καὶ ἡμερ. α᾽.)

Aurea prima sata est ætas, quæ, vindice nullo,
Sponte suâ, sine lege, fidem rectúmque colebat, &c.
Ipsa quoque immunis, rastróque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus, &c.
Ver erat æternum; placidíque tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos sine semine flores, &c.
Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant,
Flaváque de viridi stillabant ilice mella. (*Ovid.* Met. l. 1.)

Quid enim beatius fingi potest, quàm ità bonis omnibus affluere, ut malum quid sit neque sentias, neque scias, neque liceat experiri?

Sed, impellente Satanâ, § 56. Sed mali Dæmonis invidia (*Sapient.* 2.24.) hanc non tulit hominis felicitatem. Nam, ut filius terræ, tantò ignobilior se, in cœlum eveheretur, unde ipse deciderat, eâque frueretur gloriâ quam ipse amiserat, vehementer indignatus est. Idem & Deo suam invidit ab hominis integri Religione pura gloriam. Huic igitur ut officeret quantum valuit, hominésque in eandem secum perniciem traheret, ad violandum Dei mandatum quoquo modo statuit impellere; & eodem insanæ ambitionis telo, quo seipsum confecerat, jugulare. Neque ipsum tamen se prodit hujus consilii autorem nequissimus Veterator, nè professa simul prodant perdántque odia facinoris perpetrandi locum. Larvam induit. Ex ore Serpentis (cui soli fortasse permisit Deus) tanquam ex insidiis mulierem adoritur, quam longè noverat imbecilliorem, (1 *Pet.* 3.7. 1 *Tim.* 2.14. 2 *Cor.* 11.3.) quæque deciperetur, quæque deciperet, magis idoneam. Ex omnibus enim bestiis nulla est, seu malitiam, seu veneni exitiosam vim spectes, quæ magis referat ingenium Diaboli, (*Joan.* 8.44.) quàm serpens. Idem astutâ quadam calliditate insinuandi se, ac insidiandi aliis nocendíque, superat omnes feras. Unde serpentes ἀνελευθέρους καὶ ἐπιβούλους *Aristoteles* ait esse, (Hist. animal. 1. 1.) hoc est, *illiberales & perfides*, sive insidiosos. Sic igitur personatus Dæmon, (*Judæi* nomen illi affingunt *Sammiel*) mulierem, absente viro, solam aggreditur, die jam inclinante: *Itáne*, inquit, *malevolo in vos animo esse Deum, ut, quos horti custodes instituit, iis arborum horti potestatem non faciat?* Mulier, nondum satis experta rerum, bestiam venenatam nec pertimuit accedentem, nec loquentem admirata est. Illud securitati, hoc ejus imperitiæ tribuendum. A periculis enim, à venenis, ab animalium sibi subditorum insidiis, quamdiu vetitæ arboris malo abstinebat, nihil erat quod metueret. Loquendi verò facultas an & serpentibus data esset naturâ perinde ac sibi, ante horam fortasse unam edita, mulier haud satis exploratum habuit. Nec enim noverat omnia, quamvis pro conditione mulieris docta satis. Multa restabant à viro discenda, & colligenda experimentis. Nec enim adfuit, imò nè fuit quidem, illa, cùm *Adamus* recognoscebat, nominâque dabat animantibus. Et ignorare quædam simpliciter ab officiis muliebribus aliena, (modò nè falsa pro veris approbaret firmâ fide,) non officere videtur conditioni pristinæ felicitatis humanæ. Quòd si malum bonúmve spiritum suspicata fuisset locutum in serpente, (quæ Theologorum est quorundam conjectura;) (*Tho. Aquin.* & *Bonavent.* in 2. Sentent. distinct. 21.) dolum aliquem profectò suspicata jure ab insolito loquendi more, & spiritum ejus facinoris autorem delatura fuisset coram Deo. Interroganti verò de industria Dæmoni ut eliceret responsum, ità retulit mulier; *Imò verò Deus arborum nobis potestatem fecit, unâ tantùm exceptâ, quæ in medio Paradisi est, omnium. Ejus gustu quidem tactúque interdictum est, nè fortè, dum vitam alimus, mortem oppetamus.* Heu! quàm lubrica mulier & caduca res! Labascit jampridem nullo impetu. Displicet præceptum Dei; quod ut gravius reddat, hoc addit de suo, *tactum esse interdictum arboris.* Et [Nè *fortè* oppetamus] de certitudine minarum Dei subdubitâsse mulierem indicat. Quare instat Serpens, *Quam tu mihi mortem narras? Haudquaquam ego vos morituros reor. Sed hoc nimirum est quòd vobis ista minitetur Deus, quoniam novit optimè hujus arboris fructum oculos vobis patefacturum, similésque homines redditurum diis, cognitione imbutos boni & mali.* His machinis labefactata mulieris fides; etsi nihil ex his non sceleratissimè confictum.

Po-

Poma jam interdictæ arboris (intus etiam suggerente ac irritante Satanâ) devorantibus oculis intuetur, quæ pulcherrima illi videntur suavissimáque. Sed præcipuè, melioris quàm quâ est à Deo donata conditionis ambitio, & scientiæ cujusdam ac similitudinis Divinæ superba spes, in facinus illud, omni posteritati luctuosum, præcipitem egit. Heu nefas! Serpenti Dæmonique magis creditur quàm Deo. Pomi vilissimo pretio Mors emitur: quæ quoniam extemplo non invasit perculitque mulierem, spei diabolicæ plena, postquam ipsa edisset, viro etiam supervenienti dedit, pellexitque verbis ut comederet mala, sibi, generique suo toti, funesta & mortifera. Ambo timorem amorémque Dei, & quam Domino suo debebant obedientiam, exuerunt; ambo gratiâ Dei, quâ floruerant hactenus, exuti sunt. Huic mulieris in Paradiso, tentatio *Christi* quodammodo par est in deserto. Illa in mundi principio dudum nati contigit; hæc in exordio mundi renascentis & Evangelii. Utriusque ansam Diabolus arripuit ex verbo Dei. Hic, *Gen.* 3. 1. *Itáne verò dixit Deus?* &c. Illic, *Matt.* 4. 3, 6. *Si tu Filius Dei es*, &c. quod è cœlo Deus dixerat. (*Matt.* 3. 17.) Hic, mulierem Satanas aggreditur ex viro sine mulieris ope natam: Illic, virum ex muliere sola genitum. *Christus* ex Dei verbo tantùm respondit, quo & Satanam profligavit, nobísque victor victis reddidit salutem. Et *Eva* satis fortiter pugnabat, quamdiu verbum Dei opposuit. Quòd si illud *habitavisset* in muliere, ac permansisset usque ad finem pugnæ, (1 *Joan.* 2. 14.) *superavisset illum improbum.* Sed ubi hunc abjecit clypeum, partim narrando malè quæ Deus dixerat, partim non credendo verbis Dei, & ipsa victa est, & virum tradidit Satanæ superandum, totúmque perdidit humanum genus. (1 *Cor.* 15. 22.) Non est hujus peccati gravitas ex levitate materiæ leviter æstimanda; sed ex autoritate prohibentis Dei, animóque hominis non obsequentis. Deus modò creaverat hominem ex pulvere terreno, animantiúmque omnium constituerat principem: Eum igitur, ut primùm creatus est, tanti oblitum beneficii, Conditoris autoritatem negligere, ac voluntati non obtemperare, Ingratitudinis erat summæ argumentum. Deinde, hominem creaverat Deus sui tantùm cultûs gratiâ, sibi ut subesset, paréret atque serviret uni: Hunc igitur Dei jugum excutere, detrectare imperium, atque mandatum violare unicum, eo ipso quo datum est die, Contumaciæ videtur non ferendæ. Præterea, Serpentis atque Satanæ promissis fidem dare, negare Dei minis, Credulitas hæc fuit, an Incredulitas magis? exsecranda. Porrò, fortem scientiámque diviniorem exspectare, faciente spem Diabolo, quàm ei destinârat Deus, à quo meritus nihil acceperat omnia, Ambitionis erat hoc (Superbiam plerique vocant) prorsus inhumanæ. Postremò, Deum Opt. Max. malignitatis & invidentiæ cujusdam aut reum agere, aut certè suspectum habere, ut qui noluerit hominem ejus felicitatis participem esse cujus ille se capacem putabat; à Deo igitur deficere, ac signa ejus deserere, cujus ad militiam natus est; in hostis autem jurati castra Diaboli transire; Impietatem atque Perfidiam hanc quo tandem nomine appellabo? Auget verò adhuc *iniquitatem in peccando, tanta non peccandi facilitas. Sicut enim* Abrahami *magna jure prædicatur obedientia, quoniam, ut filium occideret, res difficillima imperabatur; sic & in Paradiso* Adami *tantò major contumacia, quantò id quod præceptum est nullius difficultatis fuit.* (*Aug.* de Civ. Dei 14. 15.)

Mandatum de arbore interdicta violant.

§ 57. Haud immeritò igitur homines, postquam tot nominibus horrendum facinus admisissent, in pœnas suæ perduellioni debitas inciderunt. Corpora, modò immortalitatis capacia, spes à Serpente facta planè fefellit. Ærumnis enim continuò doloribúsque, morbis mortique fiunt obnoxia:

Indè miseria,

——Macies & nova febrium
Terris incubuit cohors.

Imago Dei vera in animis, dum falsam aucupantur, penè est amissa. Scientia rerum ex parte magna, præcipuè cœlestium, obliterata: originalis illa Sanctitas & Justitia prorsus deleta: omnes denique vires animæ, ad intelligendum agendúmve quæ bona sunt, debilitatæ. Intellectus, acutissimus antea, scientiæ capacissimus, imò rapacissimus, nunc, præsertim in rebus Divinis, hebescit caligátque: Voluntas, pietatem ac probitatem liberrimè ac lubentissimè amplexa priùs, jam ad vitia proclivis est, & ad omnem pravitatem. (*Rom.* 7. 15, &c.) Quin & Cupiditates Affectúsque, morigeri antehac rationi rectæ, jugum excutiunt;

——*Quâque impetus egit,*
Hàc sine lege ruunt.

Itaque pruriente jam libidine, sentiunt se nudos animo corporéque; sentiunt ea esse pudenda, foliisque ficulneis, quæ fortè aderant latissima, cooperiunt, quorum nudos antea neutiquam pudebat. Sentiunt veraces nimiùm esse Dei minas, & fallacissima Serpentis promissa. Sentiunt se invisos Deo, sentiunt mortales, sentiunt miseros, pœnas denique sentiunt se esse promeritos æternas. Postremò, nè quid esset foris quàm domi felicius, bestias, maximè feras, pari contumaciâ deficere sentiunt à se, quâ ipsi descivissent à Deo. Nec sibi modò accidisse hæc sentiunt, sed & posteris suis in naturam transire, (*Rom.*5.12,&c. 1 *Cor.*15.22.) maximo seculorum omnium gentiúmque damno. Nec enim posse vitiatis fontibus aquas indè fluere salubres, (*Job.*14.4.) sed veneni vim in una parte impressi à Serpente corpus universum sentiunt pervadere. Ità quidem illis oculi aperti sunt. Oculos, libidine peccandi cæcos dum facinus erant admissuri, post admissum peccatum conscientia sui sceleris aperuit. Ità demum sciunt, (quod ignorare mallent,) experientiâ, inquam, infaustâ edocti sciunt, quid sit, non bonum modò, sed & malum. ——Παθὼν δέ τε νήπιος ἔγνω· Vexatio intellectum dedit. (*Esa.*28.19.) Animis ità perturbatis, incerti quid agant, aut quò vertant se, sonum repentè audiunt, sub vesperam, deambulantis in horto Dei. Tum verò conscientiæ horror in fugam dementes & in latebras agit, ut, si quo modo fieri possit, sui Judicis conspectum Vindicísque devitent, non Patris jam. Sed frustrà fugiunt ubique præsentem Deum. Frustrà quicquam occultatur ab eo, qui cernit omnia. Terribili ergò voce reum citat, *Adame, ubinam es?* Proditus ille prodit è latibulis, & voce tremulâ, *Ego*, inquit, *cùm audirem advenientem te, abdere me volebam; quia nudum tibi verebar in conspectum dare. Nudum verò te?* inquit Deus. *Quonam id tibi compertum est indicio? Arborémne à me tantopere interdictam violâsti?* Respondet *Adamus, Factum id quidem, fateor; sed mulieris ejus culpâ factum quam tu mihi consortem tradidisti. Quæ ab ea mihi poma oblata sunt, accepi, comedi.* Mulierem igitur compellat Deus: *Quid hoc à te factum est, mulier?* Ea continuò à

& pœna: se quoque avertit culpam, & in Serpentis conjicit imposturam. Deus igitur nefarium hoc facinus, haud multò meliùs purgatum quàm admissum, vindicaturus, primam Serpenti plagam infligit, ut ex ejus pœna homini pœnitentia generetur. Exsecratus eam, ut ferarum omnium vilissimam teterrimámque, gravem simul imponit tum humi reptandi molestiam, tum pulveris lingendi necessitatem. Nec id immeritò; quoniam ejus operâ Homo, ad cœlos erectus & immortalitatem, in humum peccando est devolutus, moriendo in pulverem. Cúmque familiaris consuetudo mulieris cum Serpente tam fuisset humano generi exitiosa, mutuis inter se odiis in posterum certare jussit; quæ tanta sunt, ut non serpentes modò homini veneno suo noceant, sed & suo serpentibus homines. Quippe *salivam, maximè jejunioris, ut ferventis aquæ contactum fugiunt: quæ si in fauces penetraverit, etiam necat.* (*Plin.* 7. 2.) Nec enim ipsos modò *Evam* Serpentémque, sed & Serpentis progeniem cum sobole mulieris commisit. *Tu* (inquit Serpenti Deus) *calcem illi punges aculeis, ea tibi pedibus conteret caput. Moses Bar-cephas* (lib. de Paradiso cap. 27.) & alii serpentem inter quadrupedes ambulavisse primò volunt; pedibus verò multatum, hujus fuisse criminis pœnam. Sed naturæ cujusquam rei tantam fuisse illatam vim, ad immutandam & amittendam corporis figuram, nihil profectò in Scriptis reperio Sacris quod huic faveat conjecturæ. In *deteriorem* quàm quâ natæ sunt conditionem esse dejectas res, hominis nimirum corpus animámque, mulierem, serpentem, ipsam denique terram, hujus facinoris causâ, satis perspicuè traditum videtur à *Mose:* sed in *diversam* cecidisse, non traditur. Quænam igitur serpentis pœna est, inquies, si & pedibus antea carebat? *Pererius* quidem serpentibus ait competere naturâ, ut & humi repant, & pulvere vescantur; sed utrumque illis probrosum à Deo jam factum, & ex ignominia dedecoréque supplicium: ut, quæ antea infamis habebatur & exsecrata Crux, venerabilem fecit *Christi* mors amabilémque. Eadem ergò forma quæ sumpta & accommodata est ad maleficium, damnata quoque ad supplicium fuit, probróque datum id quod naturale priùs fuerat. Sed & hoc minimum pœnæ videtur non sentienti. Demus ergò, & humi repere serpentes, & pulverem naturâ lingere; credibile tamen est, tum hoc illis magis necessarium accidisse, tum istud magis molestum jam, terrâ maledictâ in pulverem ultro sterilescente, quàm cùm fertilis esset & gra-

graminoſa. Ità malum ingraveſcens & auctum pœna fit, quod naturæ fuit. Hæc igitur ſerpentis pœna, ut inſtrumenti, non graviſſima. Neque verò mihi dubium eſt, primum hujus autorem peccati *Satanam* Deo dignas tam nefario ſcelere pœnas dediſſe, vel daturum eſſe ; quin & poſtremam hujus pœnæ ſerpentinæ partem potiore quadam ratione Dæmonem ſpectare. Nec cæteræ partes alienæ ſunt. Nam & ille maledictus ; &, è cœlo dejectus in regiones infimas, humi qnodammodo jam repit ; denique, terreno pulvere, hoc eſt, vitiorum ſordibus omníque illuvie, oblectatur, & paſcitur. Sed in pœna ultima myſterium conditur magnum & ſalutare, inſtaurati ſcilicet generis humani per *Jeſum* Virginis filium, prolapſi modò inſidiis Diaboli. Proſpexerat enim ab æterno Sapientia Divina, primos hominum parentes libertate arbitrii ſui malè uſuros, & in peccatum eſſe prolapſuros atque interitum. Noluit tamen indulgentiſſimus Pater abjicere prorſus ac derelinquere prolapſos ſine omni ſpe, ut perirent funditus : verùm eam inivit rationem, ut (quod homines ipſi luere non poterant) aliunde pœna juſtitiæ Divinæ pro peccatis debita ſolveretur, quo ab interitu vindicaretur humanum genus. Divino igitur æternóque conſilio decretum eſt, pro immenſo Dei erga nos amore, ut ipſe Filius Dei, ſecunda Sacroſanctæ Triadis Perſona, tempore opportuno, humanam, ſed puram, ex Virgine ſuſciperet in ſe naturam, omnibus Divinæ Legis apicibus cumulatè ſatisfaceret, indigniſſimâ tamen morte plecteretur innocens ; ut, quicunque illum fide certâ apprehenderent, ejus morte ac meritis, gratiâque apud Deum, innixi, non ſolùm ex communi hominum clade per miſericordiam Divinam eximerentur, ſed & ſummâ tandem in cœlo perſruerentur ſelicitate. Humanâ victimâ, utpote quæ admiſerat peccatum, peccatum redimi quoque, & placari Deum, fas & æquum fuit. Humanis viribus, quas modò à ſe victas atque proſtratas gloriatur malus Dæmon, proſterni & ipſum ac ſuperari, Deo viſum eſt par. Hoc igitur Serpenti jam, non vero illi quidem, ſed *veteri*, (ut appellant Sacræ Literæ, *Apoc.* 12.9.) Diabolo, interminatur Deus. Hoc *Adamum* conſolatur, ut, conſcientiâ peccati dejectus, ſalutis promiſſæ gaudio erigatur & ſpe. Hoc ab eo ſuis filiis nepotibúſque per manus traditum: Hoc ſacrificiis & cæde pecudum erat ſignificatum: Hoc oraculis à Deo multis prænunciatum. Etenim ille Salvator hominum, proles mulieris, & quidem ſolius mulieris erat proles futurus. (*Eſa.* 7.14. *Luc.* 1.35. *Gal.* 4.4.) Ejus erat præcipuè, (quanquam & noſtrum ſit pro virili) mutuo capitalique odio Serpentem inſectari, & omne ſerpentinum genus, ſive Dæmonum, ſive hominum impiorum. (*Joan.* 8. 44. *Matt.*23.33. 1 *Joan.*3.10.) Ejus erat, Serpentis caput, hoc eſt, peccati mortiſque vim, conterere, operáque Diaboli & regnum deſtruere atque delere, noſtrî omnium gratiâ. (1 *Joan.*3.8. *Heb.*2.14. *Rom.*16.20. *Joan.*12.31.) Ejus calci denique ſtimulum erat admoturus Serpens ; hoc eſt, humanam ejus partem, (2 *Cor.*13.4. 1 *Pet.* 3.18.) & corpus, Eccleſiam, artibus atque inſidiis (cùm apertâ vi non valeat) oppugnaturus. Ad noſtras verò partes quod attinet, aliqui ſic interpretantur : Ut ſerpens hominis calcaneum mordet, partem infimam ; ità Satanas bonorum operum conatur finem vitiare, nè Deo grata ſint acceptáve. Contrà, ut homo ſerpentis caput conterit ; ità principiis obſtat tentationum Diaboli bonus vir. Hæc ità quidem ſenſu myſtico intelligenda ſunt. (*Luc.* 10. 19.) Magnum enim hoc, ſub humana ſpecie apparentis Dei, myſterium, (*Eph.*3.9. *Col.*1.26.) quo fides humani generis & obedientia ſeculis omnibus erat exercenda, verbis nimiùm perſpicuis & apertis non erat adhuc divulgandum. Itaque Angelos quoque, (1 *Pet.*1.12. 1 *Tim.*3.16. *Eph.* 3.10.) non malos modò, ſed & bonos, ſuum hac in re conſilium latêre Deus eouſque voluit, donec omnia quæ ad ſalutem humanam ſpectabant perſectè abſoluta eſſent & conſummata. Quanquam eò ſemper hic dies clarior illuxit, quò *Sol juſtitiæ* propior acceſſit. Certam enim illi Deus deſignat per Prophetas & gentem, (*Gen.* 12. 3. & 18. 18. & 26. 3,4. & 28.14.) & tribum, (*Gen.*49.8,9,10.) & familiam, (*Eſa.*9.6,7. & 11.1,2,10. *Jer.* 23.5,6.) & matrem, (*Eſa.* 7.14. *Gen.* 3.15.) & Patrem ſe, (*Pſal.*2.7. *Eſa.*7.14.) & locum unde oriatur, (*Mic.* 5. 2.) & tempus, (*Gen.*49.10. *Dan.*9.24,25,26.) & modum denique, ſuâ morte ſcilicet, à morte vindicandi (*Eſa.*53.2,3, &c. *Dan.*9.26. *Gen.*22.9.) omnes terrarum gentes. (*Eſa.* 25. 7. & 40.10,11. & 49.6,7. & 2.4. *Jer.*23.6. *Zach.*14.16,17.) Ità in utrumque lata eſt Serpentem ſententia. Deinde mulieri Deus, " *Multiplicabo*, inquit, *ærumnas tuas*, " *etiam in liberis generandis*, quod tuum eſt proprium & peculiare munus : *in liberis*, " inquam, *generandis* ; quippe quos tuo tu omnes veneno es infectos editura. Maxi-

cum ſalutis tamen ſpe.

mo

"mo fœtum gestabis cum tædio, paries cum dolore, cum solicitudine demum educa-
" bis. *A viro* autem, quem blanditiis tuis perdidisti, *tuæ omnes rationes pendebunt. Ejus*
" *imperio*, quæ noluisti meo, *parebis* (utcunque permolestum id tibi futurum sit) *&*
" *obtemperabis*. (1 *Tim*.2.12. 1 *Pet*.3.1.) Postremam Deus in *Adamum* pœnam statuit.
" Quoniam, inquit, conjugis tuæ illecebris maluisti obsecundare quàm mandatis me-
" is, Terra ipsa, cujus tu fructum à me tam vehementer prohibitum comedisti, terra,
" unde tot commoda, non modò ad necessitatem vitæ, sed voluptatem quoque, per-
" cepturus eras, maledicta sit jam tui causâ. Non nisi summo cum dolore ac mole-
" stia extorquebis indè quo vescaris panem, toto illo, non tam vivendi quàm resi-
" piscendi, spatio quod ego tibi condonaturus sum. Neque verò arbores fructiferas
" jam, sed steriles tantùm, neque herbas utiles, sed noxias tibi, sed spinas tribulósque,
" sponte suâ tellus proferet. Arboribus Paradisi frugibúsque deinceps necessariò tibi
" abstinendum erit volenti nolenti, herbísque agrestibus & acerbis victitandum.
" Meliores enim fruges non nisi labore improbo sudoréque multo, curâ & culturâ
" continuâ, tellus tibi subacta largietur. Quare hic labor est futurus tibi gravissimus,
" ut victum quotidianum ex ingrata sterilíque terra exprimas: neque gravis modò,
" sed perpetuus, ——*labor actus in orbem*, finémque nullum habiturus, donec ip-
" se tandem spirandi finem facias, & revertaris in terram unde prodiisti. Vanissima
" enim, quæ tibi facta est, immortalitatis spes. Ex pulvere natus es; in pulverem
" tibi mox, discedente animâ, est redeundum. (*Eccles* 12.7.)

Adamus jam ad labores perpetuos, ad morbos & mortem damnatus est. Salutis tamen spes à Deo facta, vitæque ad tempus producendæ, oppressum ægritudine reficit, & consolatur mirificè. Quare liberis generandis operam daturus, uxori nomen imposuit *EVA*, hoc est, *Vivens*; eò quòd eorum qui deinde victuri erant mortalium una esset omnium mater futura.

Vestiti homines à Deo

§ 58. Sed Vestibus indigebant novi nudíque homines, quibus non modò turpitudinem obtegerent verecundiâ, sed & corpora vitámque ab intemperie cœli aliísque tuerentur injuriis. Ex foliis enim ficulneis levius erat breviúsque tegumentum, quod sibimet induerant, quàm ut tot obstaret incommodis. Quare Divini Patris indulgentia, hîc etiam, inopiæ mortalium & imperitiæ subvenire dignata est: Tunicas illis induit pelliceas. Nováśne creaverit, an victimis detractas consuere *Adamum* induerέque (unà cum sacrificiorum usu & ritibus) docuerit, tacente *Mose*, mihi quoque tacendum est. *Plato* (in *Protagora*) antiquissimos mortalium vestitos fuisse pellibus tradit. Et *Scythas*, hominum rude ac vetustum genus, *Pellitos* olim dictos *Hieronymus* (in Epitaphio ad *Nepotianum*) scribit; quomodo primos *Romæ* Senatores *Propertius* vocat, ——*pellitos, rustica corda, patres*. Malè igitur hanc rem in tenebris palpans investigavit *Lucretius*, qui nudos ait erravisse primos hominum, ubi

Necdum res igni scibant tractare, neque uti
Pellibus, & spoliis corpus vestire ferarum.
Sed nemora atque cavos montes sylvásque colebant,
Et frutices inter condebant squalida membra,
Verbera ventorum vitare imbrésque coacti.

Sed in his tamen concedi videas, prima quibus induti sunt mortales detraxisse vestimenta feris. Opinantur aliqui, plura fuisse ab initio mundorum animalium paria condita, ut superessent carnes ad holocausta, pelles ad vestimenta. Aptissimum profectò huic tempori ex pellibus fuisse habitum constat. Simplicissimus enim, facillimúsque paratu, nullo textoris aliúsve artificis ingenio peritiâve indigebat. Deinde, luctui maximè convenit hominum exsulantium, atque deflentium suas miserias. *Lugentes*, autore *Festo*, *diebus luctûs in pellibus sunt*. Sed & nudos gratiâ justitiâque originali, cùm in bestias quodammodo degeneràssent homines, (*Psal*.49. 12,20.) bestiarum & pellibus tegi decuit; ut quod intus erant, extrà ferrent præ se. * Denique, ad labores perpetuos, tanquam ad metalla, damnati, servi pœnæ, ut servorum pelliceis vestibus amicti prodirent è Paradiso, par fuit. Unde *Tertullianus* (de Pallio c.3.) ità scribit de *Adamo*, *Quippe deliquerat, pellitus orbi, ut metallo, datur*. Vestes igitur à Deo necessitati primitus datæ sunt; ad ornatum corporis postea & dignitatem adhibitæ, occultandáque vitia, & distinguendos hominum in publica re varios gradus ordinésque. Tandem ad vitia morum deflexit impietas humana Divinum

beneficium, ad luxum & lasciviam, ad fastum rapuit ac superbiam. Præter necessitatem & ornatum, sunt qui typicum vestibus usum tribuant; monumentáque faciant peccati præteriti, ac futuræ salutis atque justitiæ, quâ nobis immundam nuditatem operit Deus. *(Esa.61.10. 2 Cor.5.2,3,4. Apoc.3.18. & 19.8.)*

§ 59. Homine jam donato vestibus, exsequitur ea Deus ipsâ re quæ verbis illi denunciaverat. "Ecce, inquit, homuncio iste, fictus è luto, audaciâ & ambitione "vesanâ conatus est exæquare se nobis, cognitione boni & mali; quid non ausurus "porrò, siqua ratio se opportuna det? Videndum est igitur, nè, arborem Vitæ gustan-"do, pari dementiâ immortalitatem quoque, jam negatam sibi, aucupetur. Theologi plerique Deum ironicè inprimis locutum volunt, elusisque à Serpente hominis derisisse vanam spem. *Ecce ut homo*, inquit, *nostrî similis factus sit*, quod, promittente Diabolo, facilè vesanus credidit. Alibi enim traditur, *(Prov.1.26. Psal.2.4.)* solere Deum aliquando irridere impios. Protinus igitur è Paradiso *Adamus* exire jubetur & exsulare. Ex Dei conspectu fugerat sponte: invitus fugatur ex Paradiso. Qui noluit præsentiâ Dei, beatitudine non meruit frui, eum præsentiæ Divinæ ac beatitudinis humanæ locum obtinere non oportebat. Indè verò pulsus, in terram sibi natalem, ut eam coleret, dimissus est. Angeli autem Cherubini custodes Paradiso dati sunt, cum flammeo strictóque & vibrato undique gladio, ut indè arcerent, non homines modò, sed etiam dæmonas, si qui fortè hominum gratiâ erant fructus arboris Vitæ suffuraturi. Cherubini verò Angeli dicebantur, qui formam aliquam induebant quâ Dei peragerent mandata, quâque propterea pingi solebant à *Judæis*. Hominis quod erat munus, horti custodia, Angelis demandatur. Quàm honorificum erat hominibus, quod visum est ipsis Angelis non indignum? Illi quidem custodiunt ipsos custodes, nè horti ejus felicitate fruantur, cui colendo præfecti, legem culturæ unicam violaverant. *Adamus* gesserat imaginem Dei, quemadmodum cœli *Paradisus*. Hic enim locus felicitatis humanæ, ut illud gloriæ domicilium Divinæ. Quàm verò consentaneum videtur, ut qui alteram delęverat, alteram quoque amitteret? utramque tamen aliquando recuperaturus in *Christo*; & imaginem Divinam, & Paradisum in cœlo, *(Luc.23.43. 2 Cor.12.4.)* ubi & victoribus conceditur (id quod negatur jam *Adamo*) *de Arbore vitæ comedere, quæ in medio Paradisi est. (Apoc.2.7.)* fugantur ex Paradiso.

§ 60. Sed quænam hæc est *Adami* natalis terra, quam ad colendam ex Paradiso relegatus est? Ad partem orientalem Paradisi collocanda videtur; quoniam ejus partis custodia commissa est Angelis, ut plerique interpretantur hunc locum. Mihi tamen illorum arridet magis opinio, qui *Adamum* in *Judæam*, seu *Canaanitidem*, transferunt, ab occasu. Ubi enim probabiliùs nati primò, quàm ubi postea homines primò renati? *Noachum* certè, qui *Adamo* successit in iisdem, puto, sedibus, vel *Judæam* tenuisse, vel *Babyloniam*, bitumen quo Arca est oblita satis indicat. Id enim his maximè in locis, & penè solis, reperitur. Nec Angeli custodes ab orientali, sed à priore, parte, sive ante Paradisum, collocati sunt. Quòd si terra *Nod*, ubi *Cainus* exsulavit, ad Orientem statuatur, quod plurimi volunt; credibile est diversam fuisse *Adami* patriam, ex qua profugit *Cainus*. Etsi haud ingrata est fortasse disquisitio hæc, tamen sunt qui, satis probabiliter, propriam *Adami* natalem terram hoc in loco minimè designari putent; sed opponi tantùm Paradiso, non certum designatúmve locum, sed Terram universè, unde corpus illi fictum est: Illic enim facilia, fœcunda & amœna fuisse omnia; Hic inamœna, sterilia, dura: Illic laborandum quidem, at sine omni molestia; Hic verò sudandum cum summa contentione corporis & defatigatione: Paradiso ejici gravem fuisse pœnam; illuc ejici, gravissimam. ad colendam terram natalem.

§ 61. Hic à me fortasse requiretur, diem ut demonstrem quo sint collapsi parentes primi; quámque diu felices integríque perstiterint. Subobscura sanè, fateor, atque incerta res, conjecturis tantùm indaganda. Nonnulli tot annos in Paradiso commoratos volunt quot *Christus* vixerit, qui morte suâ luit ac sustulit hoc peccatum. Alii tot duntaxat quot ille jejunavit dies, quo illorum compensaret intemperantem edacitatem. *Pererius* in *Genesin*, octavo postquam est creatus die, Sabbati vesperis post hebdomadam, lapsum opinatur *Adamum*. Quo enim hebdomadis die *Christus* mortem passus est, eodem parentes primos admisisse peccatum, ejus mortis causam, multi quidem Theologi suspicantur, potiùs quàm statuunt. Ingeniosè quidem ii qui decimum septimi mensis apud *Hebræos* diem huic tribuunt peccato, quem peccatorum expiationi dedicat à Deo *Moses*. Mihi verò ex his nulla est sententia probabilis. eo quo creati sunt die.

lis. Nec enim videtur credibile, cunctatum *Satanam* fuisse, aut continere se potuisse tam diu, flagrantem invidiâ, quin primó quoque tempore hominem invaderet, suisque machinis oppugnaret. *Erat* enim *homicida & mendax à principio*, (*Joan.* 8. 44.) id est, à primo (nisi quid momenti majoris obstet) quo conditus est *Adamus* die. Duo præterea sunt quæ moram non ferebant, è quibus neutrum est factum in Paradiso. Liberis procreandis operam nondum *Adamus* ante lapsum dederat, (*Gen.* 4. 1.) quamvis benedictione Divinâ jampridem instructus. Si enim dedisset, à parentibus integris sine peccato *Cainus* fuisset conceptus. Nec de arbore Vitæ gustaverant, quanquam unus omnium is fructus erat maximè optabilis. Horum ab alterutro cur multis horis, nedum diebus, abstinerent, causam satis idoneam nemo finxerit. Quare diu in Paradiso non sunt commorati. Quid, quód aliqui versiculum 12. *Psalmi* 49. non de homine *generatim*, sed de *hoc* interpretantur homine? Nam utrumque significat Hebraicè *Adam*. Eum scilicet in honore ac dignitate, ubi Deus collocaverat, non pernoctâsse volunt. Sic enim Hebraicam dictionem exponi debere, ex aliis Librorum Sacrorum locis studiosè colligunt. (*Exod.* 23. 18. & 34. 25. *Deut.* 16. 4. 2 *Sam.* 17.8. & 19.7. *Psal.* 30.5.) Denique, sexto die fuisse lapsum *Adamum*, *Judæi* omnes tradunt. *Abulensis* in cap. 13. *Gen.* qu. 611. ait *communem hanc opinionem esse*. Quòd *Pererius* & alii, tot res uno die peragi potuisse, non credunt; si quis per horas dispertiat, satis commodè temporibus divisa non negabit omnia. Primâ enim horâ brutæ animantes, proximâ factus est homo: tertiâ quartâque imposita sunt animalibus nomina: quintâ & sextâ mulier condita, & quæ deinde sequuntur. Septimam & octavam si demus contemplándis Dei operibus, herbis, arboribus, frugibus fructibúsque, necnon ignotis mulieri animalibus; nonâ *Evam* opportunè Serpens, absente viro, solam adortus est. Sub vesperam, redeunte Deo, abscondunt se, produntur, quæstio instituitur, infligitur pœna. At sexto inquiunt, die, ut primùm optima esse perspexit Deus omnia sua opera, continuò vespera subsequitur. (*Genes.* 1. 31.) Nihil igitur depravatum, nihil eo die maledictum. Certè nihil, si eo prorsus modo gesta fuisset res quo narratur. At perspicuum est, multa in secundo capite *Geneseos* narrari pòst, quæ sexto die sint acta priùs; de nominum impositione, mulieris compositione, conjugio, benedictione, &c. Quidni & ea quæ in tertio capite commemorantur, de lapsu & miseria & pœna hominis, ad sextum quoque diem referantur? Nihil enim obstat quò minùs horâ sextâ septimâve opera Deus omnia peregerit & comprobârit, etsi quæ ante vesperam interea gesta sunt in alium rejiciantur locum, & in tertio demum capite conscribantur. Et ex Angelis plurimi defecerant jampridem à Deo: Non minùs omnia tamen à Deo facta sunt optima, ac proinde testimonio comprobata Divino.

Dei Providentia, Naturæque Jus. § 62. Postquam opera quæ instituerat Deus peregisset omnia, dierum spatio sex, septimo desiit operari, &, humano loquendi more, *quievit*. Quievit à producendo res novas; (*Heb.* 4.4.) à conservando gubernandóque productas non quievit. (*Joan.* 5.17.) Omnia igitur conservat regitque vel adhuc Deus, legibus non quotidianis, sed institutis ab æterno. Quæ Dei Procuratio rerum Gubernatióque *Providentiæ* nomine censetur. (*Psal.* 36.6. & 104.27. & 145.15. & 147.8, 9. 1 *Reg.* 17. 4. *Matt.* 6.26. *Luc.* 12.6, 7. 1 *Pet.* 5.7.) Multi Veterum, etiam Philosophi, de Providentia Dei quærebant, ambigebant, dubitabant; imò nihil sentiebant eorum nonnulli, qui & Deum noverant, & Mundum à Deo conditum fatebantur. Prorsus negabant *Epicurei*. Molestum scilicet aiebant, neque satis convenire beatis diis, alienas res curare. Imò verò debiles aut inertes, stulti aut improbi si qui sint, molesta est illis rerum vel optimarum procuratio. At providere, administrare regeréque res suas, bonis omnibus benefacere, impiósque malè mulctare, suavia Deo jucundáque censenda sunt. Id ipsum igitur quod *Fortuna* illis vocatur, revera Dei est *Providentia*. (*Prov.* 16.33. *Exod.* 21.13. *Matt.* 10.29.) Causæ desunt manifestæ cur multa fiant: At in nulla re deest consilium Dei, quo, ut fieret, ab æterno constitutum est; Deo quod bonum est efficiente, & permittente etiam quod malum. *Nè passer quidem decidit in humum fine Deo*; *omnésque sunt capilli nobis à Deo numerati*. Sed *est lætatus* etiam *Deus in operibus suis*. (*Psal.* 104.31.) Utrumque *Chaldæus Paraphrastes* conjungit hoc in loco; Septimo, inquit, die lætabatur Deus in operibus quæ produxerat, & requievit. Utrumque nobis humano more imitandum est. In Dei operibus lætandum, quiescendum à nostris. Non defatigatur quidem operando Deus, (*Esa.* 40.28.) nostræ imbecillitatis modo. Cessatio ipsa id erat Deo quod nobis

nobis quies; quiescendo igitur à nobis imitanda. Hanc enim ob causam septimo diei benedixit *Jehova*, sibique uni sacrum esse voluit, quò & homines à suis operibus Divino cultui vacarent, & in publicum omnes coirent ad prædicandam celebrandámque Conditoris Dei Gloriam. Gloriam enim suam, Universitatis rerum causam primam finémque sibi Deus ultimum proposuit. Homines etiam eâ lege nati sunt, solique omnium donati mente, ut, cùm aliis rebus quæ in hoc orbe sunt uterentur tanquam domini fruerentúrque omnibus, ipsi Deo supremo Domino subessent. atque obsequerentur, in eum crederent, ab eo toti penderent, eum diligerent maximè timerentque, illum denique colerent ac venerarentur unicum. Hæc suprema quidem Lex, membrorum quatuor. Primum est, ut hunc Universi Opificem Deum solum habeamus pro Numine: Secundum, ut ritè ritúque suo colamus eundem: Tertium, ut colamus privatim, singuli homines ac familiæ, neque debitam tanto Numini pietatem verbo factóve lædamus: Postremum, ut In publicis maximè conventibus, die certo Sacris destinato, Divinam concelebremus Gloriam. Aliam verò Justitiæ mutuíque Amoris Legem sancivit inter conservos homines, Nè quis alium damno malóve afficeret, sed ut se benevolentiæ mutuis officiis prosequerentur. Hæc autem partibus constat sex. Primò, ut Parentes, quísque parentum nobis loco sunt, Præfectos quoscunque, honore debito afficiamus: Deinde, nè quam inferamus vim, sed hominum aliorum salutem, quantum in nobis est, incolumem tueamur: Tertiò, ut castè integréque vivamus: Quartò, nè quis aliorum vel obsit commodis, vel, cùm opus est, desit: Quintò, ut veritatem in omni vita religiosè, in judiciis maximè, colamus, ubi aliorum fama agitur: Postremò, nè motus animorum levissimos contra pietatis, justitiæ aut charitatis normam admittamus. Utramque Legem hanc Deus quamprimùm insitam esse voluit humanis mentibus, atque innatam; (*Rom.* 2. 15.) ut qui utramvis negligeret, vel Dei Religionem, vel hominum violando societatem, nullam posset nequitiæ suæ ignorantiam vel excusationem prætendere. Produnt *Judæi*, sex fuisse Leges primis Parentibus vivâ voce traditas à Deo: 1. Alium nè Deum, stellas imaginésve, colerent; 2. Nomen sacrum Dei nè blasphemarent; 3. Humanum sanguinem nè effunderent; 4. Nè vagis libidinibus pollucrent se, cum matre uxoréve patris, cum vicini conjuge, cum sorore uterina, cum suo sexu, cum bestiis; 5. Nè quid alienum furto latrocinióve auferrent; 6. Maleficia omnia ut pœnis coërcerent. Septimam aiunt additam *Noacho* post Diluvium, Sanguinem nè comederent. Quicunque mortalium aliquod ex his præceptum sponte violaret, morte dignum judicabant. Si qui verò ex profanis gentibus hæc se recipiebant observaturos, licuit illis apud *Israelitas* ut inquilinis commorari, quanquam reliquis *Judaicæ* Religionis ritibus minimè obligabant se. Et Divina quidem satis hæc præcepta, fateor. Quòd tamen dicitur, eadem primis Parentibus fuisse à Deo tradita verbo tenus, quorum pectoribus Natura ipsa jampridem Decalogi mandata inscripserat; minimè id ab eo videtur factum, qui facit frustrà nihil. Multò enim tenacior est naturæ etiam corruptæ memoria, quàm præceptionis per manus traditæ, quæ facillimè corrumpitur.

§ 63. De septimo quem dixi die non levis agitatur inter Theologos controversia; Utrùm hoc tempore institutum fuerit Sabbatum à Deo; an per anticipationem, frequentem in Sacra Historia, id priore loco dictum, quod multis post factum est seculis; an potiùs hunc jam Deus destinârit diem, ut apud *Israelitas* post annos 2500 sacer atque sanctus haberetur. Mihi quidem hoc pro certo statuitur, ad Declinationes atque Anticipationes non esse fugiendum in Scriptis Divinis, nisi cùm sensus occurrit verborum impeditus, qui ferat præ se vel falsum aliquid, vel absonum & alienum. At nihil hîc ejusmodi. Vera & perspicua sunt omnia; suæ Deum vacationis & quietis gratiâ sanctificando benedixisse, vel benedicendo sanctificâsse, diem septimum: quod eodem quo narratur temporis ordine cur intelligendum non sit, equidem nihil perspicio. Ex altera tamen parte reclamantes audio Declinationis atque Anticipationis autores, vociferantésque, duos hanc rem nodos implicare, quos nisi hac arte nemo expediat. Alterum, quòd è Patriarchis neminem legamus ante *Mosen* Sabbati festum celebrâsse. Singulis tamen seculis plurimi extiterunt, pietate insignes viri, Legem hanc Dei (si modò fuisset Lex) minimè neglecturi. Alterum verò, quòd ab initio lata Lex (&, quemadmodum aliqui volunt, in Paradiso) abrogari non posse videatur: quod cùm hi de Sabbato neutiquam concedant, ceremoniali (ut illis videtur) & mutabili præcepto, neque Legem adeò antiquam concedendam putant de eodem. Præterea, hoc in loco nihil imperatum Sabbatum institutum.

aiunt esse, unde mandatum eliciatur. Quare Sabbati celebratio non præcipitur. Ego ad hoc postremum primo loco ut respondeam, Quid est aliud, obsecro, sanctificare diem septimum, (quo Deus more sanctificat,) nisi ad usus dedicare Sacros, & instituere ut à nobis pro sacro deinceps habeatur? Hoc, etsi formâ careat, vim certè habet præcepti. Pauciora multò de Sacrificiorum institutione prima traduntur à *Mose*: neque tamen dubitari potest quin, Deus instituerit, tum sacrificia ut herent, tum *Adamum* quomodo fierent. Nam unde filii didicerunt nisi à patre? unde pater nisi à Deo? At hoc idem est de Sabbato multò credibilius. De publico enim cultu Dei, cujus maximè causâ creatus homo est, ut primùm est creatus, moneri hominem par fuit. Hic autem quia peragi commodè nisi statis quibusdam diebus non potuit, nè hominibus fortasse vel non conveniret omnibus de tempore, vel minùs idoneum eligeretur, Deo ipsi placuit diem qui futurus erat huic negotio aptissimus, paulò post principia rerum, designare. Cùm enim postularet ipsa res, ut quàm primùm de cultûs ejus tempore constaret, propter quem & humanum genus præcipuè conditum, ipseque mundus videtur; quis putet hoc à Deo non nisi post annos 2500 demum uni traditum genti, quod hominum intererat omnium cognoscere? Ipsa igitur sanctificatio Dei nobis præceptio est. Jam primus ut solvatur nodus, quòd nullus Patrum sabbatizârit ante *Mosen*: haud ineptè forsan dici potest, defuisse *Mosi* de Sabbato celebrato narrandi locum, quia Patriarchis defuit celebrandi tempus. Quod ut demonstrem quale sit, necessariò tenendum videtur, quam ob causam institutum sit Sabbatum, & à quibus propriè celebrandum. Quæ res igitur apud homines maximè facit ad illustrandam supremi Numinis Gloriam, ejus gratiâ Sabbatum dedicâsse Deum credimus. Nam ut in omnibus aliis quæ Deus egit suam Gloriam maximè, ità præcipuè in sanciendo Sabbato, spectavit. Jam verò nihil est quo Divina Gloria magis illustrari possit ab hominibus, quàm publicis conventibus ad cultum indictis Divinum. Nam ut *Regis honor in multitudine subditorum*, (*Prov.* 14.28.) ità quodammodo Regis Regum. Etsi enim in cultu privato nostra non minor pietas, Dei tamen est Gloria minor. Ut ritè honoremus Deum, non exardescere modò, sed emicare debet nostra lux. Quorsum ratio nobis & oratio solis data, quorsum nati homines societatis mutuæ capaces, nisi ut in unum coëamus: non modò in bellis, quò nos & nostra tueamur; in judiciis, quò cuique tribuatur suum; in nundinis, quò ex aliorum copia nostram sublevemus inopiam: sed maximè omnium in templis conventibúsque Sacris, quò bonorum donorúmque omnium concelebremus autorem Deum? Id *Mosi* & *Israëlitis* indicatur ac præcipitur ab ipso Deo, (*Lev.* 23.3.) *Die septimo*, inquit, *Sabbatum & convocatio sancta est*. Quare causam instituti Sabbati malè statuunt, qui *Dei cultum* definiunt. Hic enim communis totius humanæ vitæ finis est. Quò enim vivemus, nisi ut colamus Deum singulis diebus, horísque, si opportunum sit? Idque mandatur in præcepto Decalogi tertio. Dies autem septimus cultui est publico destinatus. Itaque non nisi publico in loco, ab hominum cœtu publico, ritè celebrandus. At verò cœtus publicus multarum familiarum est; qualem in Historia Sacra, hominum piorum, nullibi ferè cœtum invenies, antequam est egressus ex *Ægypto* populus *Israeliticus*. Etsi enim facilè credi possit, Ecclesiam fuisse publicam & constantem *Sethi* & *nosbique* temporibus, (*Gen.* 4.26.) necnon post Diluvium, ante conspirationem *Babylonicam*, dúmque sacerdotio fungebatur *Melchizedecus*, & supra ducentos annos in *Ægypto*: cùm tamen de his nihil à *Mose* memoretur, mirum videri non debet, eundem de Sabbato locutum esse nihil. Quotiescunque tamen publici conventus agi poterant, consentaneum est ut credamus, & Sabbatum fuisse toties ritè celebratum, quamvis de utroque *Moses* conticescat in primo suorum: quemadmodum in Libris qui post *Mosen* sequuntur sex, Sabbatum non legimus observatum; nec indè tamen colligimus neglectum. Ità solutus est prior nodus. Pari facilitate alter scrupulus, de abrogatione Sabbati, eximitur. Verentur, scilicet, ut tam antiqua Lex antiquari possit, quæ sit unà cum ipso mundo condita. Sed ea, inquiunt, de Sabbato jamdiu est abrogata; ideo ceremonialis & *Mosaica*. Ego autem ejus timoris causam non satis intelligo, nè perpetuæ sint, & aboleri non possint, positæ ab initio Leges. Nam & sacrificia, pari, opinor, antiquitate, ceremonialia fuisse tamen, & sublata *Christi* victimâ, ultimo sacrificio atque maximo, cui vel ignotum vel dubium est? Neque de Sabbato negari profectò potest, si propriè loqui volumus, quin abrogatum sit. Nam quid est aliud Sabbatum, nisi à primo creationis rerum die septimus, in quo Deus quiesce-

re visus est, mundo jam condito, quêmque propterea sacrum esse jussit? Nam à Deo quiescente prima & præcipua nominis ratio petenda est. Nec ille unicus tantùm sacer est dies; sed ab eo deinceps, usque ad *Christum*, septimus quisque certâ serie, cui nos jam facimus à Planeta nomen *Saturno*. At neminem profectò latet, alium à nobis diem *Christianis* jam celebrari, idque justis multísque de causis, cui à *Sole* nomen est vulgare, sed religiosum, *Dies Dominicus*. Itaque Sabbatum illud vetus & *Judaïcum* à festo *Christianorum* hoc novo inductum esse constat. Neque tamen pugnabo negabóve, quin festum hoc nostrum & *novum* dici possit *Sabbatum:* idque non solùm analogiâ quadam, ut Baptismus nostra Circumcisio, Domínique Cœna dicitur nostrum Pascha; sed ab ea etiam quiete quam nos eodem agimus die, feriantes ab operibus, & vacantes Deo; quemadmodum alia *Judæorum* festa nonnunquam *Sabbata* vocabantur. Hæc secundaria est Sabbatici nominis ratio. Cùm autem à quiescente Deo præcipua sublata sit, mutato jam die, cúmque festo *Christianorum Diei Dominicæ* nomen ab ipsis fuerit Apostolis datum, (*Apoc*.1.10.) *Sabbati* verò jamdiu obsoleverit, (si obsolescere dici possit quo nunquam sunt usi *Christiani*;) utrùm *Judaïcum* nomen, antiquatum, post annos 1650 revocandum sit quasi postliminiò, (quod nonnulli faciunt,) an Apostolicum potiùs, quo *Christiani* majores nostri solo semper sunt usi, retinendum, æqui lectores dijudicent. Aliqui fortasse de Præcepto Decalogi quarto actum esse putabunt, nisi hoc mordicus retineatur nomen. Nihil verò consequetur minùs. Nam de cultu publico est præceptum, si rem ipsam spectare volumus, & idoneo ad exhibendum cultum hunc tempore. Deberi enim Deo cultum publicum, & certa huic cultui tempora deberi, Natura ipsa docet. Hoc morale ac perpetuum est. Septimum verò diem deberi, & eum quo *Judæi* feriabantur septimum, Natura non docet. Id accepimus à Deo; (*Gen*.2.2,3.) nec mutari nisi à Deo potuit. Si enim Ecclesiæ concedatur, sine instinctu Divino, mutare pro arbitrio quæ instituit Deus, præsertim in tanti momenti re, vereor nè multis magnísque incommodis patefaciamus fenestram. Quare ab Apostolis factum id fuisse, mutatum publici cultûs diem, dictante quo agebantur Sacro Spiritu, facilè credimus; cujus rei non desunt indicia satis manifesta in Scriptis Apostolorum. De Sabbato igitur mandatum, quatenus de cultu publico temporéve Sacri cultûs præcipit generatim, abrogatum non est. Nam vis ac summa Præcepti non in unico illo (quod quidem describitur) Sabbati festo, sed in genere spectatur universo, certis nimirum statísque diebus ad conventus publicos consecrandis. Quis enim ignorat, in aliis plerisque Decalogi Præceptis, *Non adorabis idola, Non adulteraberis, Non furaberis, Non occides, Non falsum dices testimonium, Patrem atque matrem honorabis*, &c. unum aliquid speciale designari, totum verò genus intelligi? Itaque Præcepti quarti Lege, non minùs tenentur *Christiani* ad celebrandum Diem Dominicum, quàm ad Sabbatum tenebantur *Judæi*. Valeant ergò Anticipationes, valeant Destinationes, quibus hac in re non est opus. Consecratum sit ab initio Sabbatum, post *Christi* tamen resurrectionem abrogatum. Abrogatum esto Sabbatum; neque tamen imminutum, sed perpetuum, esto id quo Sabbatum præcipitur Mandatum, ubi de cultu Dei publico, & idoneo ad cultum hunc tempore, æterna est nobis constituta Lex.

§ *64*. Corruptæ ab initio naturæ humanæ, gravissimo primorum Parentum lapsu, clara etiam nunc vestigia extant, quæ deleri non possunt. Nam & homines profani, *Græci Latini*que, animadverterunt, longè magis ad vitia quàm ad virtutem nostros animos propendere: quod ipsos naturæ fontes jampridem esse vitiatos atque impuros indicat. Quid aliud sibi volunt eæ Poëtarum atque Philosophorum querelæ? "A virtute omnes ad libidinem esse proclives; Servam esse naturam; Virtutem posuisse deos sudoris in arce; Facilem esse descensum *Averni*, arduum redire; Gentem humanam ruere per vetitum nefas; Niti semper in vetitum nos, & negata cupere, quemadmodum ——*interdictis imminet æger aquis*; Aliud suadere cupidinem sive concupiscentiam nostram, mentem sive rectam rationem aliud; Videre nos bona probaréque, deteriora sequi tamen; Angustam esse viam ad virtutem & vepribus interclusam, latam amœnámque ad vitia; Difficilia quæ pulchra; Cereos in vitium flecti adolescentes; Ferreum venæ pejoris ævum hoc, in quod erupit omne nefas; & *Pittaceum* illud, *Perdifficile est bonum fieri*; cui *Aristoteles* astipulatur, (Eth.2.) ἔργον ἐστὶ σπουδαῖον εἶναι. Postremò, *Æsopicum* illud de terra (humanum plectente scelus) humanis animis aptissimè convenit. Terram ille spinis, tribulis atque loliis matrem esse dixit; floribus, frumento herbísque salubribus, non

Naturæ humanæ depravatio nota profanis gentibus.

nisi novercam: eò quòd illa suâ sponte nascerentur, ex terra etiam inculta & quiescente; sed hæc culturam poscerent industriámque humanam. Sic ad vitia & virtutes habet se mens humana. Illis matrem se præbet, per se germinantibus.

Nam vitiis nemo sine nascitur; optimus ille
Qui minimis urgetur. ——

Imò labor est inhibere legibus atque pœnis vitiorum luxuriantem segetem. Eadem virtutibus anima novercam agit; quandoquidem præceptis exemplísque, & opimâ præmiorum spe, frugem indè bonam vix elicias. ——*Gratis pœnitet esse pium*; impium libet sine mercede. Huc spectat *Socratis* cum *Theodora* formosissima meretrice colloquium apud *Ælianum*, (Var. histor. 13. 32.) Ea cùm jactaret se quos vellet à *Socrate* discipulos abducere, *Socratem* verò à se neminem posse; *Nihil mirum*, inquit ille: *siquidem tu homines ad tramitem declivem rapis; ego ad virtutem cogo, arduâ ignotâque viâ.* His omnibus, & aliis hujusmodi quamplurimis, læsam fuisse aliquomodo animam humanam, profanæ gentes fatebantur: ipsam perspicientes rem usu quotidiano, cujus causam, Divinæ lucis expertes, ignorabant.

A. M. 1. Cainus § 65. Post decem, opinor, menses, (quod parturientibus fœminis præfinitum est à Natura tempus,) ex *Eva* uxore, filius *Adamo* natus est, cui nomen est datum *Cain*, hoc est, *Acquisitus*. Eo enim nato, *Virum*, inquit mater, *à Deo consecuta sum.* Gratitudinis maternæ ipsum erat index nomen, quo professa est, *hereditatem esse liberos* & Abel nati. *à Deo.* (*Psal.* 127. 3.) Annis, puto, quinque seriùs, *Caino* frater est genitus *Abel.* Pueris enim annos propè mille victuris, quatuor videntur pluresve lactentibus tribuendi. Quò vita hominum erat diuturnior, eò singulæ partes erant longiores, senectus, maturitas, adolescentia, & pueritia. Acerrimè quidem *Torniellus* contendit, singulis *Evam* annis peperisse, ut quàm celerrimè augeret populum, & repleret mundum. Partum ergò priùs editum semper lactâsse gravidam prægnantémque novo. At verò hoc ipsum, præbuisse prægnantem infantibus lac, minùs credibile cùm sit, neque causa pateat quare tanta cum festinatione multiplicandus fuerit populus, ordinem ego generationis consentaneum naturæ magis, magis & probabilem, censeo. *Abelis* nomen *Vanitatem* significat, seu *evanescentem Vaporem*, qualis omnium est hominum vita, (*Jac.* 4. 14. *Psal.* 39. 6.) *Abelis* præcipuè. *Luctum Josephus* interpretatur. Sunt qui sorores fratrum utrique tribuunt, eodem partu genitas, *Caino Calminam*, *Delboram Abeli*. *Azuram* & *Asuam* alii vocant. Et *Asuam* vel *Savam* (ut *Epiphanius* appellat) *Caini* uxorem *Epiphanius*, *Azuram Sethi*, fuisse vult. Contrà *Cedrenus*. Aliqui *Judæi Cainum* & *Abelem* geminos faciunt. Quàm verè hi omnes sine Autore Sacro, ipsi viderint. Hæc ea videtur *Hesiodi* Ætas argentea, quam *Jovem* ait iratum sustulisse, impietatis ac scelerum causâ. In eadem verò longissimam hominibus ætatem, ipsique pueritiæ centum annos, tribuit. Itaque singulis ferè quinquenniis, nunc singulis pueris, nunc geminis, auctam fuisse *Adamo* familiam, credibili conjecturâ licet opinari. Nam antequam interiit *Abel* multiplicatum fuisse genus humanum, *Caini* metus indicat, (*Gen.* 4. 14.) nè *à quovis obvio interficeretur.*

Prima domicilia. § 66. *Adamum* è Paradiso ejectum prima cura de victu solicitum habuit, proxima de commodo ad propulsandam ferarum hyemísque vim domicilio.

Tum primùm subière domos: domus antra fuerunt,
Et densi frutices, & junctæ cortice virgæ.

Sic de argentea ætate *Ovidius*. *Domos nativas*, ait *Seneca*, *dabant antra*; ut de *Saturni* seculo *Juvenalis*, Sat. 6.

——*cùm frigida parvas*
Præberet spelunca domos, ignémque larémque
Et pecus & dominos communi conderet umbrâ.

Quibus antra vel non occurrebant, vel minùs placebant, ii vel ex pellibus animalium tentoria, vel ex truncis arborum, aut furcis longioribus, trabibúsque quoquo modo compactis, tuguriola & casas exstruebant, arundinibus tegebant aut frondibus, parietes denique luto & virgultis, hirundines, credo, imitati, contexebant. Tandem lapides in ædificiis, &, ubi lapides deerant, lateres inventi adhibitique: adeò ut una domus multarum esset artium & artificum opus.

§ 67. Victum primò Natura præbuit, non paravit industria. Unicus enim colligendi fuit, non ferendi metendíve, non coquendi assandíve, labor. & victus hominum,

> *Contentique cibis nullo cogente creatis,*
> *Arbuteos fœtus montanáque fraga legebant,*
> *Cornáque, & in duris hærentia mora rubetis,*
> *Et quæ deciderant patulâ Jovis arbore glandes.* (*Ovid.*Met.l.1.)

Nec aliam credo culturam agris adhibitam inprimis, quàm ut fructiferas quasdam ferrerent & propagarent arbores, in æmulis Paradisi hortis: ut *Noachus* (*Gen. 9. 20.*) serendo vites agricolam egit. Postea, cùm frumentum sæpius gustâssent, aliquibus in locis enatum sponte, glandésque jam fructúsque sylvestres evilescerent, unde panem conficiebant primitus, rationem invêre quâ terram foderent, frumentum fererent, maturum colligerent ac reconderent in cellis, victúmque sibi reponerent hyemalem. Cùm enim à formicis apibúsque id fieri videamus, brutâ quadam instigante naturâ; idem fecisse homines, ac in posterum prospexisse, multò credibilius est. Tandem verò aratrum, & reliqua instrumenta rustica, ut minuerent sibi laborem, excogitârunt, omnéque onus hoc opúsque transtulerunt in jumenta. Sed an hæc in primo seculo sit agriculturæ inventa ratio, haud facilè colligitur ex *Mose*; aliunde frustrà quæritur. Cúmque agnis vel casu amissis, vel oblatis Deo, vel ablactatis, superesse perspicerent ac redundare pecudibus lac, sibi homines quod vacabat emulgebant; mox eâdem arte vaccas quoque aggressi. Neque verò potum solummodo, sed & cibum indè sibi, experientiâ longiusculâ edocti, confecerunt; ex coagulo caseum, ex flore lactis butyrum. Quin & vestes, ex lanatis pellibus ovium consutas, hyemi frigoribúsque opponebant. Itaque animal tam utile ac fructuosum magni facere, in greges cogere, opilionibus denique alendum, fovendum custodiendúmque tradere. Quod munus inprimis *Abeli*, secundo ex *Adami* filiis, contigit. *Cainus* enim, natu maximus, agriculturæ præerat.

§ 68. Utrumque (ut & reliquos filios filiásque) pius pater à pueris jam Divinâ Religione imbuerat, Sacrísque ritibus initiârat. Quæ Deus ipsi dictaverat, ea liberis ille suis inculcabat sedulò. Ità conatus est, educationis curâ, peccatum in filios redimere; piâque institutione, quantum fieri potuit, eam reparare ac restituere imaginem Dei, quam suâ contumaciâ in Deum suis posteris ademerat. Primitias frugum ut offerrent Deo quotannis instituit, quo ejus dominium & beneficium piis gratîsque animis agnoscerent. Beneficium verò hoc, non solùm condendo concedendóque hominibus omnia, sed & ea ipsa quibus utebantur fruebantúrque jam, quæque hoc anno percipiebant, benignissimè largiendo. Deinde, sacrificia mactare docuit, ad expianda præcipuè peccata, placandúmque irritatum offensis humanis Deum. Id autem ficbat, non tam suapte victimarum vi ac virtute, (quid enim victimis opus est Deo? *Psal.*40.6. & 50.8,9, &c.) quàm ejus hostiæ post multa secula immolandæ, quam hæc interim adumbrabant sacrificia, certámque hominibus fidem faciebant futuræ. (*Gal.*4.3. *Heb.*9.11,12,&c. & 10.1,4,10,14.) Nec supplicabatur solummodo his victimis, ad conciliandam irati Numinis gratiam, sed & gratias agebant pro acceptis beneficiis. Hâc ratione sacrificia *Eucharistica* seu *Gratulatoria* vocabantur; altera illa pro peccatis, *Propitiatoria*, Græcè Ἱλαστικά. Iisdem verò Sacris aliquando utraque peragebatur, Propitiatio, Gratiarúmque actio. Sed quo primùm tempore cœperunt institui hæc Sacra? Nihil enim Sacris Literis hac de re traditur ante *Cainum* & *Abelem*, post triginta ferè atque centum annos ab exordio rerum. Sunt qui ex tunicis pelliceis quibus induti sunt Parentes primi, quasi vestigiis quibusdam, conjecturam faciant, jam indè à prima collapsi hominis Divinîque fœderis instauratione, per promissionem de semine Mulieris, institutam esse imperatámque *Adamo* hanc sacrificiorum Religionem. Nam unde pelles, inquiunt, ad vestimenta, nisi ex pecudibus mactatis ad sacrificia? Hinc & legem postea natam, atque datam aiunt à *Mose*, (*Lev.*7.8.) ut holocausti pelle sacerdos frueretur. Nam vestibus, quæ nuditatem corporis operiunt, significari tanquam symbolo expiationem quâ teguntur peccata; idque doceri volunt à *Christo*, *Laodicensibus* consulente (*Apoc.*3.18.) ut emant à se vestimenta alba, quibus induantur, nè nuditas probro sit. Idem de institutione sacrificiorum ab Apostolo confirmari volunt, (*Heb.*9.18,22.) dicente, *sanguine sancitum esse primum fœdus*; *nec absque sanguinis effusione remissionem posse fieri*. Itaque cœptum vel in Paradiso putant hunc sacrificandi morem, vel ut primùm indè

& Religio, in Sacrificiis præcipuè.

sunt

ſunt ejecti Parentes primi. Nec enim *Cainus*, homo improbus, videtur ſuâ ſponte ſacrificaturus, niſi pater eum inſtituiſſet *Adamus*. Satis quidem probabiliter diſputantur hæc. Verùm utcunque cœperit hic ritus, negari profectò non poteſt, *Adamum*, quæ aliis tradiderit, iis ipſum eſſe perfunctum Sacris ſæpiſſimè; quanquam nulla inciderit cauſa patris commemorandi pietatem, qualis à filio eſt oblata, qui cæſus ipſe, & quaſi pro victima oblatus eſt. At unde conſtabit *Adamum Abelémve* Sacrorum, quos diximus, ex Deo didiciſſe ritus? Nec enim deſunt qui id quærant, imò qui negent. Qua in re unus mihi ſatis locuples teſtis futurus eſt *Abel*; ejus enim victimam Deo gratiſſimam fuiſſe mox audiemus: ut nihil de *Noacho*, nihil de *Abrahamo* dicam, aliiſve, qui cultu hoc eidem Numini mirificè placuerunt. Cultum verò nullum Deo gratum eſſe, niſi monſtratum atque mandatum à ſe, Sacræ Literæ luculenter docent. (*Matt.*15.3,9. *Col.*2.22,23.) Præterea, ex fide obtuliſſe *Abelem* ſacra dicit Apoſtolus: (*Heb.*11.4.) At voluntate Divinâ verbóque nititur vera fides; *ex auditu* enim *fit*, *auditus per verbum Dei.* (*Rom.*10.17.) Itaque Patres antiqui, victimas immolando, non quem ipſis libuit cultum, ſed quem Deo gratum noverant, ab eóque mandatum, exhibuerunt, monſtratúmque. Ideo autem monſtravit mandavítque Deus cultum hunc, ut haberent ab exordio mundi quo *Chriſti* venturi mortem ſibi proponerent, fidémque ſalvatricem exercerent. *Chriſtus* propterea dicitur *Agnus ab ipſo mundi exordio immolatus.* (*Apoc.*13.8.)

A.M. 128. § 69. Secundùm patris inſtituta primi fratres ſua Deo Sacra obtulerunt. Factum id *in fine dierum*, ait *Moſes*, id eſt, poſt multos dies, longúmve tempus, ut aliqui exponunt; quod tamen quid ſibi velit ego vix capio. Sub anni exitum, alii videntur probabiliùs interpretari. *Annum* aliquando ſignificant *Dies.* (*Deut.*14.28. *Lev.*25.29.) Poſt collectam repoſitámque meſſem; quo tempore ſolebant poſtea, tum *Iſraëlitæ*, (*Exod.*23.16.) tum gentes profanæ, (*Ariſtot.* Polit.8.) ſuas litare gratias diis. *Nierembergius* (de Orig. S. Scripturæ 8.19.) celebrata fuiſſe à fratribus natalitia, vel ſua, vel Mundi, opinatur. Major quidem, agricola, de primitiis frugum, ſed pro more tantùm, nullo delectu, Religione nullâ, & ſacra tantùm Eucharistica, ut *Phariſæus* gratias, (*Luc.* 18.11.) tulit. Minor, de pecudum primogenitis, agnum egregium, fide pietatéque itidem eximiâ, immolavit. (*Heb.*11.4.) Propitiatorium videtur hoc & cruentum ſacrificium, eóque magis gratum fuiſſe Deo, *Chriſti* gratiâ. Tradunt *Judæi*, (*Hieron.* Tradit. Hebraic. in *Geneſ.*) montem *Moriam* ſive aream *Arаunæ* hiſce locum Sacris præbuiſſe; ubi & *Adamus* antea, & *Noachus* poſtea, & *Abrahamus* & *David* & *Solomon*, (2 *Chron.*3.1.) altaria condiderunt. Meritò quidem Deus minoris fecit majoris donum, & *Abelis* hoſtiam frugibus *Caini* prætulit; idque incenſâ victimâ igne cœlitus demiſſo, (quod ſæpius à Deo factum eſt, *Lev.* 9. 24. *Jud.*6.21. 1 *Chron.*21.26. & 2 *Chron.* 7. 1.) alióve aliquo illuſtri ſigno, demonſtravit. Aliqui, ex proſpero tantùm ſucceſſu rerum *Abelis*, cùm fratri meliùs videret eſſe quàm ſibi, animadvertiſſe *Cainum* putant *Abeli* voluiſſe meliùs, ac magis propitium fuiſſe, quàm ſibi Deum. (*Heb.* 11. 4.) Indignatus propterea vehementer *Cainus*, irâ protinus & invidiâ æſtuat, (1 *Joan.*3.12.) demiſſóque vultu incedens, grande aliquod malum fratri machinatur. Hinc ea ducit initium, quam prædixerat fore Deus, inter Serpentis progeniem & mulieris inimicitia. Ut veritas odium parit, ità pietas creat periculum: perantiquum ſanè periculum, & cum ipſa penè rerum origine ortum. Sed ex pietate periculum felicitati flagitioſorum hominum eſt longè præferendum. Facilè animadvertit Deus quid animo *Cainus* agitaret, admonuitque hominem ſalutariter ut caveret ſibi, nè animo eſſet vel dejecto, vel offenſo in fratrem, ſed omnem in ſe ſui ſpem reponeret. Si pœniteret benéque ageret, fore ut in gratiam Dei facilè rediret. Certum verò imminere pertinaci ſupplicium. Nihil eſſe cur à fratre ſibi metuat; quem, cùm natu minor eſſet, majoris imperio Natura ſubdidit. Ità quidem cœleſtis Pater optimè monuit, ſed inutiliter. Etenim ille, ſanguinem ſitiens, inducit fratrem verbis, nihil ſuſpicantem, ut in agros ſpatianti comitem ſe det. Ibi ſolum nactus & inermem, armatus invadit crudeliter, interficítque. Prima quæ in homines incidit mors, in virum optimum, Religionis cauſâ, incidit. Cujus modò victima erat gratiſſima, ipſe jam quaſi pro victima immolatus eſt. Agnorum ſanguine cùm placari Deum videret *Cainus*, agnum & ipſe mactavit inſontem. Quid putemus? pœnámne an præmium eſſe mortem? Vivit edax vultur, extincta eſt innocens columba. Certè alibi quàm in hoc mundo & præmium & pœnam eſſe putabit exſpectandam, nec vel gratiam Dei, vel homi-

Sacra faciunt primi fratres: ubi

Abelem, ſibi prælatum indignatus,

tollit Cainus è medio.

nis

nis cujuſquam impietatem & ſanctimoniam, ex adverſis proſperiſve rebus in hac vita æſtimandam, qui *Abeli*, animam exhalanti, *Cainum* telo cruento inſultantem viderit. A. M. 128. Facinus occultum ſperat, quoniam remotum longè ab oculis hominum; &, quaſi re bene geſtâ, clàm exſultat nefarius parricida: quanquam ſeipſum revera magis occidit quàm fratrem. Sanguinem haurit *Abelis*, *—animámque in vulnere ponit* ſuam. Hàc mortuâ in æternum, ille vivâ voce penetrat cœlum. (*Gen.*4.10.) Sed non opus eſt operâ noſtrâ moneri Deum.

—Ἔχει Θεὸς ἔκδικον ὄμμα.
Aſpiciunt oculis Superi mortalia juſtis.

Vindex ille oculus Dei, contemplatus omnia, quæſtionem inſtituit, (*Pſal.* 19.13.) interrogátque *Cainum* ubi ſit frater. Instituta quæſtione, Homo protervus, tantum abeſt ut fateatur, ut pœniteat eum ſceleris pudeátve, quid eo factum ſit neſcire vociferatur ſe. Quid enim? inquit, *Egóne cuſtos ei conſtitutus ſum?* "Neſcire verò te? ait Deus. An & me "putas? Non tu fratri cuſtos datus es; at nec ſicarius. Quod hoc à te novum eſt "horrendúmque facinus perpetratum? *Cruorem* enim *fratris tui ex terra ejulantem* "*audio*, (*Heb.*11.4. & 12.24.) & vindictam à me importuniùs efflagitantem. Quare "maledictus eſto, exſulatóque procul ab hac terra, quam ſanguine fratris inquinâ"ſti. Quamcunque verò colueris, ingrata ſteriliſque ſit, (*Lev.*26.20. *Pſal.*107.34.) damnatur à Deo. "nec ſolitum tibi fructum præbeat. Stabilem verò certámque ſedem, in qua con"ſiſtas diu, nullam uſpiam reperies. (*Pſal.*59.11. & 109.10. & 112.6,7. *Mic.*2.4.) "Per omnes enim terras, per ſylvas & ſolitudines, vagum palantémque te conſcientia "ſceleris, pudor pavórque, ſtimuli anxiæ mentis, exagitabunt. (*Lev.*26.17,36. "*Job.*15.20,21. *Prov.*28.1.) Tu ora vultúſque omnium, quaſi exſecrantium te, "parantiúmque inſidias & vim, perhorreſces. Omnes verò te ut monſtrum vitabunt, "&, cùm viderint, tanquam auſpicium malum deteſtabuntur. Hâc ſententiâ latâ, non potuit continere ſe homo ſceleſtus, quin ſævitiæ Deum ipſum & iniquitatis argueret. "Majorem queritur quàm ut ferre poſſit ſibi pœnam eſſe conſtitutam. Pa"triâ extorrem, Divinâ præſentiâ, gratiâ patrocinióque orbatum, proſcriptum deni"que, vagum profugúmque ſe, omnium injuriis atque telis objici; ut obvium interfi"cere, cuivis futurum ſit, non veniâ modò, ſed & præmio, dignum. Hæc ille; graviora homini conſcientiâ ſuâ, quàm Dei juſtitiâ, interminante. Quare Deus, "Imò "verò vives, inquit; nè quid metuas. Sed ità vives, ut, animæ infeliciſſimæ one"roſæque pertæſum, advocantem ſe mors refugiat. Ità longam vives miſeriam, in "hoc non domicilio, ſed carcere, ut mors pro munere, vita pœnæ tibi acerbiſſimæ lo"co futura ſit. Vives, inquam,

—Et ſic te meliùs quàm funere perdam.

"Tu de fine pœnæ loqueris; ego pœnam volo, etiam in hac vita, quò exemplo ſis "omnibus horrifico parricidii ſine ſanguine ritè vindicati. Qui autem ceciderit te, "pœnas ille mihi ſolvet ſeptuplò graviores tuâ. Quare notam impreſſit illi Deus conſpicuam, & ſignum ejuſmodi, quo conterriti refugerent eum omnes, at à cæde abſtinerent. Adeò enim ferre non potuit homicidium, in ea præſertim paucitate hominum, ut nè parricidam voluerit interimi, ſed aliis ſuppliciis, quavis morte gravioribus, affligi potiùs & cruciari. Longius illi dedit, non vivendi, ſed vagandi, tremendi, moriendi ſpatium. *Ingrata miſero vita ducenda eſt in hoc, Novis ut uſque ſuppetat doloribus.* Ex terra igitur natali, ex ea terra ubi Deus maximè manifeſtóque ſe præſentem exhibere ſolebat, in exſilium *Cainus* profugit cum familia. (*Pſal.* 5.4,5.) Ut ille ſe fratri fuiſſe cuſtodem, ſic illi Deus fore ſe negat. Conſedit autem in terra *Nodi*, ad partem *Edenis* orientalem; in *Suſiana*, credo, vel *Aſſyria*. *Junius* legit, *ad orientem verſus Edenem.* In *Arabia* igitur *deſerta*, *Babyloniæ* contermina, *Cainum* ſtatuit, *Nomadum* illic (ſi quos ante Diluvium fuiſſe *Nomadas* opinabimur) autorem. Nec ibi tamen uno eodémque in loco diu conſedit. Suæ furiæ hominem agitabant ubique. Aut ſoli ſterilitas, aut anxietas animi, ad alias ſubindè ac alias quærendas mutandáſque ſedes compulit. Ità nullam unquam uſpiámve aut corpori quietem indulgere potuit, aut animo pacem. Ab hac, opinor, *Caini* pœna factum eſt, ut tacitâ & naturali quadam omnium ferè gentium lege, ſolum deinde verterint homicidæ.

A.M. 130. *Sethus* nascitur,

§ 70. Alium hoc anno peperit *Adamo* filium uxor *Eva*, paterni ut peccati, sic & pœnitentiæ ac pietatis hæredem, *Sethum* nominavit, hoc est, *Repositum*. Eum enim loco *Abelis* Deum sibi reposuisse, vel (ut exponunt alii) firmum posuisse ac stabilem, quem nullus trucidaret parricida, gratulata est. Liberos *Adamum* postea complures genuisse, tradit *Josephus*; at unum hunc memorabilem; & ex eo maximè memorabilem, quoniam ab eo *Noachus* atque *Christus*, ab eo genus omne humanum erat propagandum.

A.M. 235. & *Enoshus*: A.M. 300 qui Religionem instaurant,

§ 71. *Sethus*, cùm centum & quinque annos peregisset, *Enoshum* genuit, patrémque *Adamum* optimo nepote locupletavit. Tum demum cœpit reviviscere ac recreari, quæ *Abelis* nece vulnerata languescebat diu, Religio vera. Cultus enim Divinus, qui privatis *Adami* parietibus delituerat hactenus, in publicum prodit. Familiæ multiplicatæ jam in unum coëunt, non reipublicæ modò, sed & Ecclesiæ, manifestæ ac Visibilis (ut appellant Theologi) Ecclesiæ, corpus. Templa Sacris conventibus dedicata, Aræ victimis, aliisque ritibus Sacris peragendis constituti Sacerdotes, celebrandísque (puto) Sabbatis. Ità claro discrimine viri boni ac pii ab improbis ac sceleratis, Mulieris proles à progenie Serpentis, Ecclesia Dei à synagoga Diaboli, *Sethiani* à *Cainitis*; distinguuntur. Nec re modò, sed & nomine, separantur. Hos enim *filios hominum*, illos *Dei filios* nuncupabant. (*Deut.* 14. 1. 1 *Joan.* 3. 1.) Illi enim *Jehovam*, Patrem Deúmque cœlestem, colebant unicum; quippe verbi Divini *semine immortali* (1 *Joan.* 3. 9, 10. 1 *Pet.* 1. 23.) regenerati: Hi aut falsum fictúmque, aut nullum, adorabant. Non igitur spirituali more nati ex Deo sunt; sed naturali tantùm ex hominibus geniti, *hominum* propterea *filii* dicebantur. (1 *Cor.* 3, 3.) *Suidas* ait *Sethum* ipsum ab hominibus suæ ætatis vocatum fuisse *Deum*, eò quòd *Hebraïcas* literas & stellarum appellationes invenisset, omnibúsque admirationi esset ob insignem pietatem. Indè *Sethianos filios* dictos *Dei*. Alii verò (Hæretici, puto, *Sethiani*) ideo *Dei* nomen assecutum ferebant *Sethum*, quia natus annos 40, raptus ab Angelo, diebus 40 nusquam apparuit. Eo tempore divinitus didicit, filios suos, quos *Dei filios* nominabant *Egregoros* etiam appellandos, graviter peccaturos, universúmque orbem præter paucos periturum aquis, adventurum quoque salutis autorem *Christum*. Hæc omnia parentibus eum indicâsse ferebant; ejúsque vultum deinceps, hoc Angeli congressu illustratum, splendorem quendam cœlestem retinuisse per omnem vitam. Sed mittantur fabulæ. Non me latet, plerosque *Judæorum* Interpretes, & *Christianorum* nonnullos, diverso planè sensu exponere verba *Mosaïca*, (*Gen.* 4. 26.) *Enoshi* seculo non cœpisse *invocari*, sed *profanari*, nomen Dei, temeratam & corruptam Religionem veram, Homines aliásque res venerando pro diis; vel, (ut *Moses Maimonides* de Orig. idololatr.) stellis, quasi ministris Dei præcipuis, cultum primò, Divinitatem postea, tribuendo. Itaque impietatis volunt hîc, non Religionis publicæ initia tradi, *Enosho* inprimis procuratore. At *Enoshum* impietatis autorem fuisse, filium *Sethi*, minùs credibile videtur. *Cainum* cum suis probabilius, *Enoshi* quidem ætate, veram veterémque Religionem constuprâsse, novas instituisse, ac descivisse à Deo, quem unicum priùs universi mortales coluerant. Ego tamen id potiùs voluisse *Mosen* arbitror, (quanquam & hoc de *Caino* fortasse verum sit,) *Enoshi* temporibus collectam fuisse piorum hominum ex familiis multis, & *Sethi* maximè posteris, Ecclesiam, ad celebrandam Dei Gloriam publicè, quod non nisi privatim antea factum est; quemadmodum *Cainitæ* in unum Civitatis jus (*Gen.* 4. 17.) & rempublicam, iisdem ferè temporibus, coïverunt. De Republica igitur & Ecclesia, quoniam hîc nobis vagientis Ecclesiæ cunabula occurrunt, & Rerumpub. institutio prima, pluribus hîc disquirendum videtur.

in Ecclesiam coëunt,

§ 72. Diximus pridem. *Adamum*, læsæ Majestatis Divinæ reum, in maledictionem atque mortem, pœnásque apud inferos æternas, incidisse; nec ipsum modò, sed & nos ejus omnem progeniem, sive germina, quæ succum ex ejus corrupta radice vitiatum hausimus. At benignissimus rerum omnium Parens suos liberos interire funditus non ferebat, quasi produxisset ideo in theatrum hujus mundi, ut exirent omnes in Tartarum. Sed *ità dilexit mundum* hunc hominum immundorum, *ut Filium suum dederit unicum, ut quicunque in eum crediderint non pereant, sed habeant vitam æternam.* At verò qui potuit fieri ut homines, depravati jam, in Dei Filium crederent, qui, cùm integri adhuc & sani essent, Deo ipsi fidem negârant? Non cum hoc latebat, qui novit omnia, homines per se noluisse credere, noluisse vivere & salvari. Cùm igitur prospiceret ab æterno quid esset futurum hac in re, nisi ope

suâ

suâ subveniret, ab æterno constituit, pro suâ summa bonitate, Spiritum Sanctum fu-um effundere; & ex universo genere mortalium fideles sibi quosque in omni seculo gentéque omni eligere, quos ex clade hominum communi eximeret, iisque ad finem perseverantibus vitam æternam impertiret. *(Rom.6.23.)* Horum igitur fidelium pi-orúmque hominum cœtus universus, qui ab uno Dei Spiritu aguntur, ejusdem præ-ceptis reguntur, à reliqua fæce hominum & inquinamentis mundi segregantur, Dei *Ecclesia* dicitur in Sacris Literis. *(Eph. 5.23, &c.)* Eadem *Corpus Christi*, *(Col. 1. 24.)* & *Domus Dei*. *(1 Tim.3.15.)* Reliquos mortales, Spiritui Sancto resistentes, in sua meritò contumacia derelinquendos putavit Deus, ut meritis peccatisque suis debitas Divinæ justitiæ pœnas luerent. Itâ nihil habent aut hi, quòd conquerantur de iniquitate Dei, suo damnati vitio; aut illi, quòd glorientur de suis meritis, miseri-cordiâ servati & benevolentiâ Divinâ. Sed Electio Divina, pietas atque fides humana, occultissimæ sunt res, neque ullo modo patent humanis oculis. *Quis enim novit men-tem Domini*, *(1 Cor. 2.16.)* ut sciat qui verè sint electi? Quis penetrare animos & scrutari hominum corda potest, ut qui verè pii fideléSque sint cognoscat? *Deus novit* (atque unus novit) *qui sint sui*. Eam igitur Ecclesiam hominum sanctorum electorúmque Theologi meritò appellant *Invisibilem*. Et rerum est invisibilium fi-des. *(Heb.11.1. 2 Cor.5.7.)* In Articulis autem Christianæ Fidei *sancta & catho-lica est Ecclesia*. Quare alio modo Ecclesia vocatur laxiore sensu, Congregatio eo-rum omnium qui Evangelii prædicatione vocantur ad salutem, fidémque profitentur ac præ se ferunt *Christianam*. Hæc *Visibilis* Ecclesia & aspectabilis. *Multi enim vo-cati, pauci verò sunt electi*; ut ipse nos *Christus* docet. *(Matt.20.16.)* *Neque omnes qui dixerint, Domine Domine*, hoc est, profitebuntur se *Christi* servos, *ingredientur reg-num cœli*. *(Matt.7.21.)* Hæc ea *sagena est* *(Matt.13.47.)* *quæ capit omnigenas res, bonas malásque*. Hic *ager ille* *(Matt.13.24.)* ubi *cum tritico zizania* commiscentur. Itâ enim in Ecclesia quam *Visibilem* appellant, hypocritæ, homines non renati, impro-bi reprobique, permisti bonis atque sanctis degunt. Cùm enim fieri vix, ac nè vix quidem, possit, ut hos ab illis distinguat atque discernat summa sagacitas solertiáve humana, multos necesse est à nobis in Ecclesia censeri, & haberi pro sanctis, quos in suis electis non numerat Deus. Jam verò Universalis Ecclesiæ quam dixi, utro-vis modo sumptæ, pars altera in cœlo jam agit, quam Ecclesiam *Triumphantem* vo-cant Theologi; altera in terris contra spirituales animarum hostes, Diabolum atque Mundum Carnémque, militat ac præliatur assiduè, sub vexillis *Christi*. Hæc *Mili-tans* Ecclesia nominatur; cujus etiam partes in singulis regionibus, *(Apoc. 1. 20.)* atque urbibus, *(1 Thes.1.1. Col.4.16.)* & in familiis aliquando, *(Col.4. 15.)* *Eccle-siæ* dicuntur. Et primam fuisse in *Adami* familia Ecclesiam, par est credere; *Enoshi* temporibus auctam, & in oppida fortasse ac regiones totas propagatam. Hæc igitur fue-runt *Ecclesiæ* primordia. *Politiæ* jam videamus. A.M. 300.

§ 73. Ipsi Philosophi docent, animal esse hominem sociabile, tum quòd egeat mutuâ societate, ac proinde appetat; tum quòd aptum ad eandem ineundam tuen-dámque Natura finxerit ac propensum. Aptos reddunt homines ad mutuam con-junctionem Rationis & Orationis propriæ dotes, quibus aliis animantibus soli præ-stant omnibus. Alterâ scilicet intelligunt res; alterâ voces hominum aliorum, & suorum animorum sensa exponunt. Quantum verò aliorum societate homines ab initio indiguerint, ex eo facilè apparet, quòd sine summo vel damno vel periculo non licuerit vivere separatim. Feræ ingruebant, infestabántque greges, armenta, domi-cilia: Latrones, etiam armis instructi, deprædabantur, alienæ industriæ rapinis suam saginantes luxuriosam inertiam. Quid hic agerent sedulæ Industriæque apes, quò à fucis ferísque alvearia sua custodirent? Quantum poterant, vim repellere vi, se suá-que defendere, suadebat concedebátque Natura. Qui vitam dedit, nè frustrà dedisse videretur, etiam tuendæ vitæ concessit præsidia; victum scilicet hominibus quo alerentur, &, quâ se defenderent, injuriásque propulsarent, vim. Quin & armis tue-ri se viris bonis licebat. Ubi vita in discrimen vocatur, omnis honesta ratio est expe-diendæ salutis. Tam chara esse debet sua cuique & suorum salus, ut non modò liceat, sed etiam oporteat, eripere potiùs alienam, quàm nostram prodere. Quare cùm la-trones armis grassarentur, arma armis opponere, imò telis quibusvis tegere vitam, & propulsare vim, sancitum à Natura fas est. Sed nondum satis munitus videtur bonus vir. Luporum simul agmina, turbæ invadebant prædonum. Quòd si *nè Hercules contra duos*, quid vir unus, etiamsi armatus, contra multiplicatam vim va- & Rem-publ con-stituunt,

A.M. 300. let? *Væ soli*, denunciat sapientissimus Rex. (*Eccles* 4.10.) Qui autem solus objicitur periculis, ——*in populo tutior esse potest*. Itaque singuli, suam experti satis imbecillitatem, primò in pagis atque villis, mox in oppidis, componere domicilia, & familias collocare, cœperunt, quò mutuâ ope juvarent se, faciliúsque à ferarum incursionibus latronúmque præstarent incolumes. At nè sic se incolumes præstabant. Robustiorum injuriis etiam hîc imbecilliores patebant, opibúsque præpotentium tenuiores premebantur. Hominum collecta in unum multitudo, nullis imperii vinculis colligata, tanquam arena sine calce fuit. Satis firmus qui opponatur hostibus, ex lapidibus solutis, nunquam coalescit murus: cæmento est opus. Ità in populo, conjunctione virium, & regimine, quasi funiculo triplici complicato. Visum igitur est, ut omnes unum fortem moderatúmque virum appellarent, illi crederent se suáque omnia; ille ut imperaret, dicto audientes fore spondérent se, suas in unum vires omnium atque potestatem conferrent. Ille inprimis publica Sacra perageret, purum tutúmque præstaret cultum Dei, vindicarétque severiùs violatum; ille vim vi repelleret, injurias prohiberet, ac ulcisceretur illatas; pacem denique ac justitiam foris domíque procuraret, cum eorum etiam interitu & ruina (si opus videretur) qui officerent saluti publicæ. Satius enim est ut unus pereat, quàm unitas. Utque in corpore humano usu venit, ut sit

——*immedicabile vulnus*
Ense recidendum, nè pars sincera trabatur:

ità Reip. corpus nè intereat, vel periclitetur salus, quodvis amputandum esse membrum Natura docuit.

sub imperio paterno, § 74. Nec erat inprimis ambigua difficultas eligendi hunc Principem. Communi omnium Parenti, *Adamo*, ipsa jampridem Natura tradidisse videbatur hoc imperium. Unde scilicet vivendi præsidia, venerandique Deum, nisi ab eo, quærerent, à quo vitam ipsam acceperant, & Religionis veræ disciplinam? Ac paternum fuisse dominatum, inter homines innocentes, credo futurum, ordinis gratiâ cultûsque Divini. Patre mortuo, ad *Sethum*, puto, *Seth*ique deinceps hæredes, imperium hoc ordine devolutum esse naturali; nisi cùm in regiones longinquas coloniæ deducebantur, quæ suis parebant ducibus. Ità res politicæ fuerunt nè à piis hominibus neglectæ prorsus, ut vitæ communis, imò & Religionis, administræ admodum necessariæ; quanquam studio maximo Sacris & Ecclesiasticis incubuerunt.

(præeuntibus *Cainitis*,) § 75. *Cainitæ* verò, disjuncti loco, ut suas tractabant separatim res, ità in civilibus rebus operam diligentissimam navabant, quod ex primæ urbis molitione haud obscuro argumento colligitur; de Divinis haud valde soliciti. Sagacior multò ad investiganda hujus vitæ commoda impiorum est natio. Quippe difficillimum cùm sit, prudentiam serpentinam & columbinam simplicitatem conjungere; hanc avidè arripiunt pii, illam ferè derelinquunt Serpentinæ soboli potiundam. Hominem bonum semper esse tyronem, nequissimus Poëta noverat. *Cainitas* igitur, antequam se murorum propugnaculis munierant, in Reip. corpus unum coiisse, consentaneum est credere, & vel *Cainum* sibi, vel *Henochum* ejus filium, præfecisse regem; suadente id partim solitudinis inopiâ, partim certorum ex mutua societate commodorum spe. Imò *Cainitas* præivisse, ac *Sethianis* demonstrâsse viam administrationis atque disciplinæ civilis, ex eo facilè conjicitur, quoniam profani homines, quibus, tanquam spuriis, omne patrimonium in hac vita largitur Deus, (*Psal.* 17.14. *Luc.* 16.25.) multò studiosiùs hanc artem excolunt quàm pii, orbis alterius hæredes; & plurium annorum spatio *Cainus* antiquior *Setho*, sobolem quoque priùs numerosam susceperat, societatis politicæ capacem.

& regali, § 76. Regio dominatui genus humanum paruisse in principiis mundi, cùm literarum docent monumenta post Diluvium, tum antea ex probabili conjectura elicitur. Quò enim aberant propiùs ab initiis rerum, eò magis credibile est imitari voluisse exemplum Dei, & regimen Universi, quod ignorare non poterant: neque verò eosdem neglexisse autoritatem paternam, recente adhuc Naturâ, & (si unquam) in hominibus efficaci. Paternum verò est Regale imperium, adeóque naturale, ut in quinto naturalium seu Divinorum Præcepto, quosvis præfectos nomen *paternum* complectatur. Nec obstat regno patris debitus illic matri honos. Nam & uxor ipsa, quantumvis præposita liberis atque servis, ut essent quidam gradus gubernationis in familia, tamen ut subesset viro Deus imperavit. (*Gen.* 3.16.) Et *Homerus* opti-

optimum regem, eâ maximè ornandum laude censuit, quòd subditos filiorum loco habeat: ——Πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν. Ex mutis etiam brutisque animalibus, examina, greges, armenta, non aliam habent, quæ aliquam habent, regiminis formam. Itaque *principio rerum, gentium nationúmque, imperium penes Reges fuisse*, *Justinus* docet: (lib. 1.) Et *Salustius, in terris*, ait, *nomen Imperii primum fuisse.* *Aristoteles* quoque (Polit. 3. 1.) *& maximè vetustam, & maximè divinam*, scribit esse *Regiam gubernationem*: maximè vetustam, eò quòd in parvis urbibus, quales primò fuerunt, difficile esset excellenti virtute plures invenire qui regerent; ideo Reges ab initio potitos rerum. Audiatur & *Pausanias*, (in Bœotic.) *Tota* (inquit) *Græcia regibus parebat olim, rebusp ubl. nondum institutis.* Nec eò tantùm præstat Monarchia, quòd exemplar Divinum & Naturam sequatur ducem: eandem usu quoque maximè salutarem, utpote æquabilitatis & pacis & stabilitatis altricem unicam, jamdiu expertæ sunt mortalium res. Ad reprimendos potentiorum conatus, ad motus populi coërcendos, ad conciliandam varietatem consiliorum & discrepantiam, ad maximas quasque res domi forisque gerendas, denique ad illustrandum decus imperii & majestatem, expeditissima ratio est à regimine unius. Quantas *Atheniensibus* clades peperit numerus imperatorum? Nec in extremis periculis aliunde remedium *Romanis* olim, aut salutis erat spes, quàm à Dictatore; cujus Imperii perculsum discordiis intestinis & perturbatum corpus vix unquam coaluisset, nisi *Augustus Cæsar* suo nutu, quasi animâ & mente, regendum & ordinandum suscepisset. Quare pacis interest & salutis publicæ, imò felicitatis & gloriæ, omnem potestatem in unum virum optimum conferri; nec alia populo certior libertas, quàm bonis subesse regibus. A. M. 300.

§ 77. Ac primò Regis unius liberæ cognitioni & arbitrio sunt permissa omnia. Ità *Justinus*, (lib. 1.) *Populus nullis legibus tenebatur: arbitria principum pro legibus erant.* Humana enim inventa solent ab imperfectis auspicari; multis experimentis & longitudine temporis corrigi ac perfici. Mox igitur absolutum hoc regimen, cùm omnibus vel non placeret, iniquitatem judiciorum causantibus, vel non sufficeret, multitudine crescente ac superante unius industriam quantamcunque, opus fuit excogitari quoddam æquabile Jus, quo tenerentur universi. Id in varia distributum capita reip. continebat *Instituta*; vel, si literis erat mandatum, obtinebat *Legum* & nomen & vim. Ex harum præscripto, vel per manus traditarum sensu, minores Præfecti in causis minoribus judicia dabant: Non nisi maxima quæque aut difficillima deferebantur ad Regem. Et absolutum illud liberúmque imperii genus quod primò valuit, deficiente (ubi cœpit) cognatione paternâ, facilè in tyrannidem transiit. Parentum potestas pari semper amore conditur atque temperatur. Itaque nimia parentibus difficulter, facilè traditur alienis. Sibi scilicet omnes bene malunt esse quàm aliis. At in liberis parentes suam putant verti rem, suam propugnari salutem. In subditis plerumque alieni principes nôn putant. Sed in summa licentia quid possint cogitant magis quàm quid debeant facere; quid ad suam conducat rem potiùs quàm ad publicam. Non jam pro filiis habere, sed pro servis, subditos. Augere suæ familiæ res publico damno, & per funera grassari reluctantium. Hæc nè fierent, necesse fuit infinitam potentiam Regum Legibus, quasi cancellis quibusdam, circumscribi & terminari; intra quos Regnum legitimum, extra Tyrannis consisteret. Tyrannis enim regni vitium est, ubi pro dominis habent se Reges, pro servis subditos, qui nec libertate suâ nisi regum arbitrio neque bonis fruuntur. Ubi huc potestas Regia degeneravit, abrogata est.

Absoluto inprimis, mox Legibus circumscripto.

§ 78. Citra Diluvium igitur *Noachianum* trecenis ferme supra millenos annis, novæ quædam exstiterunt formulæ Gubernandi, extorto manibus Regum sceptro. Erat ubi Optimates ordine quodam imperabant omnes; quam *Aristocratiam* dixerunt. Ex his nonnunquam pauci rerum summam transtulerunt ad se; quæ *Oligarchia* nominabatur: ut Triginta tyranni *Athenis*, Triumviratus *Romæ*. Alicubi sceptrum Populus ipse tractabat. Ille magistratus instituit, administratæ reip. rationem sibi reddituros, cum provocatione ad populum quasi judicem supremum. Hinc *Democratia* prodiit, sive Status Popularis; cujus *Attici* videntur autores primi; quos *Plinius* (l. 7. 56.) dicit *popularem civitatem invenisse, ut Ægyptii regiam.* Alibi promiscua plebs, illotis manibus, arripuit publicas res. *Ochlocratia* & Status Plebeius indè constitutus. Aliquæ gentes, ut simplicium formarum declinarent omnium incommoda, quæ certè plurima sunt, mixtum, & ex tribus unum, conflarunt imperii genus; ex quo præcipuè *Spartanum* habebatur priscis temporibus, & nostris *Venetum.*

Aliæ Regiminis formæ tandem institutæ.

A.M. 300. *tum.* Neque ullum ferè *Christianis* regnum est, quod aliquâ populi & Procerum autoritate ac potentiâ non temperetur. Et certè rebus humanis, ità ut dictum est corruptis, præstantissimum hoc esse imperandi genus, sagax *Polybius* nullus dubitat asseverare.

Sethiani Artes inveniunt liberales:

§ 79. Hæc de originibus Ecclesiæ & Reipublicæ. Jam tandem redeamus ad *Sethum.* Nec enim res Divinæ modò separabant *Caini Sethi*que progeniem, sed humanæ quoque. Artibus feruntur ingenuis tantùm *Sethiani*, sordidis *Cainitæ*, voluptatis & quæstûs gratiâ, studuisse. Hi terrena, illi cœlum & sidera contemplati sunt. Ut enim pietate *Sethus* & Religione clarus habebatur; ità earum *Artium* studiis quæ *liberales* vocantur, Astronomiæ præsertim. Hanc enim disquisitionem, rerum tam ingentium, sublimium, illustrium, & in hæc elementaria tam mirabiliter efficacium, animos hominum ingenuorum occupâsse primam, & ingenia exercuisse, post Artes quasdam necessarias, facilè crediderim. Quòd si *Judæos* audire volumus, ferunt illi quidem, *Sethi* posteros, ab *Adamo* edoctos, duplicem fore interitum hujus Mundi, alterum aquis terram inundantibus, alterum igne depascente omnia, ut artes suas ab interitu quoquo modo vindicarent, duplicem columnam statuisse, alteram lapideam, quæ aquarum diluvio superesset, lateritiam alteram, quæ incendio. In his artium suarum principia, & præcipua quæque mysteria, incidisse. Quin & lapideam suis adhuc temporibus exstitisse in *Syria*, *Josephus* autor est: (Antiq. *Judaic.* 1.3.) sed mihi profectò haud probabilis. Nec enim tantam rem, tam antiquæ vetustatis monumentum, affirmare tantùm satis est. Paucioribus exposita est verbis, indiciisque ac veterum testimoniis confirmata, quàm fides rei ab ipsis rerum principiis repetitæ postulat.

A.M. 325. Ex *Enosho* nascitur *Cenanus*, nonagesimo patris anno.

395. Ex *Cenano Mahalaleel*, anno *Cenani* septuagesimo.

460. *Mahalaleelis* sexagesimo quinto, *Jaredus* illi natus est.

622. *Jaredo Henochus*, ubi 162 vixisset annos.

630. § 80. *Cainus* ille exsecratus, annos circiter quingentos vagatus in terra *Nodi*, familiam indies auctiorem habuit, & quæ una jam urbi sufficeret. Maximo filiorum *Henochus* nomen fuit; cui filius *Iradus*, nepos *Mehujael*, pronepos *Methusael*, abnepos *Lamechus*. *Lamechus*, violato more patrum, duas unà sibi uxores adjunxit, liberósque suscepit ex utraque: ex *Ada Jabalem* & *Jubalem*; è *Zilla Tubalcainum*, & sororem ejus *Naamam*. Liberos *Lamecho* septuaginta & septem *Josephus* tribuit. In hâc maximè *Cainitarum* familia quæstuosas artes, & voluptatum ministras, excultas fuisse memorant.

Cainitæ voluptarias & quæstuosas.

Lamechi filius *Jabal* tentoria figere, omnémque artem pecuariam, diligentiùs instituit. Sub dio pastores, aut in antris, excubabant priùs. *Jubal* musicam organáque utriusque generis invenit, tum quæ chordis, tum quæ follibus impelluntur. *Tubalcaino* fabrilis ars debetur, æraria ferrariáque; militaris quoque, si *Josepho* credimus. Habent certè ipsæ artes, fabrilis & musica instrumentalis, quemadmodum autores earundem, aliquam inter se affinitatem. Unde *Solinus*, (c.17.) *Studium*, ait, *Musicum indè cœptum in Creta, cùm Idæi Dactyli modulos, crepitu ac tinnitu æris deprehensos, in versificum ordinem transtulerunt.* Jam verò ignem, quo subiguntur metalla, multísque aliis nominibus utilissimum, ac summè necessarium humanæ vitæ, *Adamus* ipse (credo) longè antè aut invenit, aut monstratum à Deo usurpavit. Sed nè *Tubalcaini* soror *Naama* (perperàm *Josephus* filiam dicit) frustrà in Sacris Literis memorata videatur, *Genebrardus* & *Lipomannus* lanificii ac texturæ inventum illi tribuunt, cùm antea homines pellibus tantùm induerentur. Eam igitur *Minervarum* quas colebant *Græci* primam fuisse *Jo. Vossius* (de Origin. idol. 1. 17.) opinatur. Musicam vocalem potiùs *Hebræi Naamam* excoluisse volunt; eandémque fingunt conjugem habuisse *Noachum*. His conjecturis, quibus Sacra est autoritas nulla, haud scio an ulla debeatur fides. At præter has quas memoravi artes, lignarios quoque fabros ex eodem *Cainitarum* populo & lapidarios prodiisse, ædibus construendis pernecessarios, fide multò dignius videtur.

Oppidum à Caino construitur primum,

§ 81. *Cainus* igitur, tot artificibus è sua unius gente instructus, ex pluribus ædificiis atque vicis, in eodem compositis loco & muro circundatis, construxit primus civitatem. Quâ id mente sit ac spe aggressus, non ità promptum est dicere. Utrùm terroribus suis ut indè præsidium quæreret, erroribúsque finem, in uno fixus & communitus loco, utque arte hâc, si fieri posset, vagandi pœnam sibi à Deo inflictam eluderet: an ut imperium tyrannidémque in reliquos mortales, unitâ suorum

rum vi, ex loco munito faciliùs invaderet: an ut impuniùs Indè latrocinaretur & prædas ageret; quò improbitatis hominem nòn sua solùm sævitia & feritas adegit, sed & soli sterilitas, quacum diu erat, sed frustrà, conflictatus, victum necessarium pernegantis: an verò, potiùs, ut suis consuleret, hæredi præcipuè, damnatus ipse ad errores perpetuos; suis, inquam, ut stabili tandem sede conquiescerent, ut à ferarum vi atque insidiis tutiùs agerent, ut mutuis consiliis, auxiliis opibúsque defenderent se ac juvarent, ut quam quisque nôrat artem in hac se liberiùs exercerent. *Henocho* autem hæredi novâ urbis molitione prospexit vel maximè, ut ille regno in omnes unus potiretur. Quam fortasse ob causam non à suo, (quod invisum noverat) sed ab hæredis nomine urbem quoque appellari voluit, *Henochiam*. (*Psal*.49.11.) *Philo* quidem scribit *Judæus*, alias à *Caino* sex fuisse urbes conditas, *Maicham*, *Jaredem*, *Ieben*, *Jeschan*, *Selètem*, & *Gebatem*. Et urbs *Palæstinorum* Joppa *antiquior terrarum inundatione*, *ut ferunt*, ait *Plinius*, (5.3.) *Ante Diluvium* (*ut ferunt*) *condita*, ut scribit *Pomp. Mela*, (l.1.) Joppe *oppidum antiquissimum orbe toto*, *utpote ante inundationem terrarum conditum*. (*Solin*.c.34.) *Strabo* quidem, (l.1. & 16.) aliquos ità dicere, at non omnium penè opinionem esse, tradit, ut asseritur à *Vossio*. His accedunt nostri quoque temporis viri quidam doctissimi; *Lud. Vives*, *Raleius*, *Hugo Grotius*; (de Verit. Relig. Christian. lib.1.) *Jo. Vossius*, (de Origin. idololatr. 1.30.) Clarum ejus rei vestigium esse aiunt, quòd titulum *Cephei* regis, & fratris *Phinei*, veteres aræ quædam retinuerunt; & belluæ marinæ ossa immania ostentabantur illic (in ædilitate *M. Scauri* apportata *Romam*) cui *Andromedam* expositam ferebant. Miratur etiam *Lud. Vives*, (in *Augustin*. de Civ. Dei 18.13.) *Laurentio Vallæ* opinionem hanc non probari in Libro suarum Elegantiarum sexto. Mihi verò tantorum virorum incogitantia multò magis admiranda videtur. *Cephea* enim *Apollodorus*, (lib.3.) *Ovidius*, (Metam.4.fab.18.) aliique, *Euripidem* secuti, *Æthiopum* fuisse regem produnt; *Herodotus*, (l.7.) *Persiæ*. Soli *Phœnices* asserebant sibi. Et hæsitanter, non affirmatè, pronunciabant Autores illi veteres, priorem fuisse Diluvio *Joppam*. *Ut ferunt*, ait *Plinius*; cujus vestigia legit *Solinus*: *ut ferunt*, addit *Pomp. Mela*: &, *aliquos ità dicere*, dicit *Strabo*. Neque constat de quo Diluvio dicatur hoc, *Ogygiano*, *Deucalioneo*, alióne aliquo. Nam de *Noachano* vix credibile videtur homines profanos vel cogitâsse, vel audivisse. Secundus hac in re nodus est inexplicabilis. *Cephei Perseus* gener eam interemisse belluam fertur, cujus ossa *Joppam* ostentabant. *Perseum* verò, avum *Eurysthei*, *Herculis* proavum, centum quinquaginta circiter annis ante *Trojana* tempora vixisse constat. Quomodo igitur aræ quædam superstites post inundationem generalem de *Cepheo* meminerunt, qui annos mille posteriùs regnavisse dicitur? Ossa verò quæ monstrabantur, ejus monstri fuisse cui devoranda exponebatur *Andromeda* (si quod monstrum fuit; alia, puto, fabulæ mens est;) post annorum duo millia, quis mihi fidem vel probabilem fecerit?

§ 82. Præter ea quæ *Moses*, de *Caino Josephus* tradit, eum agros dividendi rationem excogitâsse,

Communémque priùs, ceu lumina Solis & auræ,

instituit primus ut

Cautus humum longo signaret limite mensor.

Eundem ait pondera & mensuras adhibuisse ad emendas vendendásque merces; cùm antea vel communes haberent omnes res, vel permutarent libere. Ità morum simplicitatem pristinam & candorem callidis quibusdam lucrandi artibus constupravit. *Caino* deinde nihil accidit memorabile, nisi eum esse credamus quem *Lamechus* interemptum à se, vel dolet, vel gloriatur. (*Gen*.4.23,24.) Eámque *Pererius*, *Cajetanus* aliíque interpretationem probant maximè, his impulsi conjecturis. 1. Quoniam historia & progenies *Caini* usque ad *Lamechum*, & ab eo factam cædem, nec ulteriùs, progrediatur. 2. Et à pœna de interfectore *Caini* sumenda comparatio instituitur. 3. Denique, traditio vetus *Hebræorum* apud *Hieronymum* (Epist. ad *Damasc*. 125.) perpetratæ cædis modum narrat. *Lamechum* aiebant venationi magnopere deditum; at, senio caligantem, ductore usum adolescente; cujus imprudentis monitu, latitantem *Cainum* sagittâ fortè quasi feram confecit; sed errore cognito, arcu interemisse ductorem suum. Hanc cum geminam volunt Interpretes quos dixi apud uxores confiteri cædem: "*Audite*, *uxores*, *Virum occîdi*, *juvenémque interfeci*; " neque tamen metuo vindictam. Si enim pœnam *septuplo* majorem comminatus

est

A. M. 630.

Henochia.

Lamechus Cainum è medio tollit.

A.M. 630. "ei sit Deus qui *Cainum* parricidam occideret; quantò graviore multabitur qui tru-"cidaverit me, sceleſtiſſimi hominis, idque per imprudentiam, interfectorem? *Lamechum* alii apud uxores suas ità magnificè jactare venditaréque malunt se: "Audite, uxores meæ, attendite diligenter; Injuriâ laceſſitus, & inflammatus irâ, vim "intuli, hominémque interfeci. Neque tamen vindicem qui ulciſcatur metuo. Vel, ut alii exponunt, "Si fortè injuriâ provocatus & incensus irâ intulero vim, at-"que hominem interfecero, nè quid vos indè aut vobis mali metuite, aut mihi. Nul-"lum scilicet ultorem timeo qui vindicet. Si enim *Caino* ità indulſit Deus, ut pœ-"nam *septuplo* graviorem interminatus ei ſit qui parricidam occideret; quantò ma-"gis *Lamechi* cædes *ſeptuagies ac ſepties vindicabitur?* Sic irriſit homo nefarius juſtitiam Dei; quaſi *Cainus* inultum tulerit, qui morte non luerit parricidium. (*Eccles* 8.11.) Quòd autem *Moſes* progeniem *Caini* uſque ad filios *Lamechi*, nec ultrà, produxerit; id erat fortaſſe, quoniam hi, propter ingenia & artes, maximè omnium nobiles & memorabiles habebantur. *Theodoretus* alium à *Lamecho* juvenem interfectum, minimè verò *Cainum*, vult; at impunem evaſiſſe, quia doluit vehementer ob cædem admiſſam, & majori ſupplicio dignum ſe quàm ipſum *Cainum* judicavit. Verùm hunc obſcuriſſimum fateor eſſe locum, & cui *Delio natatore* ſit opus, ut inveniat fundum; nec eum fortaſſe magni jam pretii, ſi quis contigerit. *Cainum* verò *Cedrenus* (quo autore non conſtat) ſuæ domûs ait ruinâ contritum periiſſe, uno poſt *Adamum* anno.

A.M. 687. *Henochus alter, Vates.* § 83. *Henocbus Jaredi* filio, filius *Methuſala* prognatus eſt, patre ſexageſimum quintum ætatis annum agente. Cùm autem gratiſſimus eſſet *Henochus* Deo, vir pietate inſigni præ aliis, Divino Spiritu quoque afflatus eſt, & vaticinatus multa, quorum ad Apoſtolos *Chriſti* nonnulla pervenerunt; ore tenus inprimis, tandem fortaſſe ſcriptis etiam prodita, (*Origen.* Homil. 28 in *Numer*, & in Evangel. *Joan.* tom. 6. *Procop. Gaz.*) ſed apocryphis. Eorum autoritatem (non *librorum* dico, ſed *vaticiniorum*) S. *Judas* (in Epiſt. v. 14.) non aſpernatus eſt, quâ ſupremi Judicii fidem ſtabiliret. Neque id novum videri cuiquam debet, vel ſuſpectum. Pro certo enim ſtatuendum eſt, non omnia quæ à majoribus erant tradita, eſſe à *Moſe* literis etiam conſignata; ſed multa prætermiſſa, & ad poſteros tranſmiſſa per manus. Ea verò diuturnitate temporis ità ſunt adaucta, mutilata, mutata, corrupta omnia, ut ſpiritu *Moſaico* & planè Divino, ad vera falſáque dijudicanda, opus fuerit. Quæcunque igitur hujus generis ab Apoſtolis *Chriſti* recepta ſunt in Sacros Codices, ea nobis licet fide certiſſimâ complecti: Alia non licet, quantiſcunque autoribus commendata. Audiatur hac in re, de *Noacho* ſimul & *Henocho*, Divus *Auguſtinus*, (de Civ. Dei 18.38.) *Quorum ſcripta* (inquit) *ut apud Judæos & apud nos in autoritate non eſſent, nimia fecit antiquitas; propter quam videbantur habenda eſſe ſuſpecta, nè proferrentur falſa pro veris.* Nam & proferuntur quædam, quæ ipſorum eſſe dicantur ab eis qui pro ſuo ſenſu paſſim quod volunt credunt. Sed ea caſtitas Canonis non recipit: non quòd eorum hominum, qui Deo placuerunt, reprobetur autoritas, ſed quòd iſta eſſe non credantur ipſorum. *Syncellus Scaligeranus* hæc Apocrypha *Henochi*, ut & alia quædam *Eliæ* Prophetæ, necnon *Apocalypſin Moſis*, atque aliam *Jeremiæ*, inter Libros ait Canonicos non cenſeri, quoniam à *Judæis* atque Hæreticis depravata ſint, multáque habeant tum futilia, tum ſanæ doctrinæ repugnantia. Neque tamen planè proſcribi, quoniam ex iis Apoſtoli teſtimonia quædam in ſuis ſcriptis adhibent; non modò *Judas* ex *Henocho*, ſed etiam *Paulus* 1 *Cor.* 2.9. *Sed ut ſcriptum eſt, Quæ oculus non vidit, neque auris audivit*, &c. ex Apocryphis *Eliæ*. Sic *Eph.* 5. 14. *Quare dicit, Expergiſcere qui dormis*, &c. ex *Apocalypſi Jeremiæ*. Etiam *Gal.* 5. 6. *Neque circumciſio eſt aliquid, nec præputium*, &c. ex *Apocalypſi Moſis*. Ità ex profanis Poëtis, *Arato*, *Menandro*, *Epimenidéque*, non dedignatur, quæ commoda videbantur, in ſuas Epiſtolas traducere. Sed Prophetiam *Henochi* non habuiſſe *Judam* ex libro aliquo qui *Henochum* ſibi autorem prætenderet, ſed vel traditione, vel ex alio Scriptore quodam probatæ fidei, vero ſimillimum eſt; quia de illo *Henochi* Libro neque *Philo*, neque *Joſephus*, aliúſve quiſquam *Judæorum*, meminit. Eum verò qui *Tertulliano Auguſtinóque* viventibus præ ſe nomen *Henochi* ferebat, fictum fuiſſe (ut alii quamplurimi) poſt defunctos Apoſtolos: quemadmodum & *Eliæ* quæ tributa ſunt, illæque *Moſis* & *Jeremiæ Apocalypſes*. Neque S. *Paulus* ab iis impoſtoribus quicquam mutuatus eſt. Illud enim 1 *Cor.* 2.9. ex *Eſa.* 64.4. deſumptum eſt. Alterum [ad *Eph.* 5.14.] ex *Eſa.* 60.1. Tertius locus *Pauli* eſt ipſius, non traductus aliunde.

Methu-

Methusala centesimo anno & octuagesimo septimo *Lamechum* genuit.

§ 84. Mortalium nemo hactenus mortem obiit, nisi violentam & immaturam. *A. M.* 874. 930.
Jam tandem *Adamus*, cùm nonagentos & triginta vixisset annos, naturæ debitum solvit, eámque mortem luit corpore quam peccando sibi pœnam consciverat. Nam animæ mortem, æternásque pœnas apud inferos, pœnitenti credentique in *Christum*, remissas facilè credimus, (*Sapient.* 10. 1, 2. *Joseph.* Antiq. 1. 4. *Augustin.* Ep. 99.) & condonatas. Stadium sanè longissimum ab *Adamo* est confectum. Sed tamen metam aliquando extremam attigit, fato propositam naturali. Immortalia nè speremus in hisce terris, altâ nos voce monet generis nostri Parens multò brevioris ævi posteros. Quantum *Adamo* defuit ad annos mille, tantum modò nobis ad vivendum sufficit. Quâ enim ille natus ætate videri potest, circiter annum septuagesimum, eâ plerumque nos morimur. Quod illi pueritiæ tempus æstimandum fuit, hoc vitæ nobis. Ætas enim hominis anni 70. (*Psal.* 90. 10.) Cùm igitur tam certò nobis támque citò discedendum sit, nè quam hic inchoëmus longam spem, (Vitæ summa brevis id vetat,) sed in posterum transmittamus. Nè agamus humi radices altiùs: Eò enim ægriùs hinc divellemur. Denique, mundum hunc nè pro domicilio habeamus, sed pro diversorio, unde alacres & expediti in cœlestem patriam festinemus. (*Adamo mortuo,*

§ 85. *Adami* corpus ubi sepultum sit, ossáve recondita, utrùm *Hebrone*, an *Hierosolymis* in monte *Calvariæ*, mihi vana omnis videtur & disputatio, & disquisitio, de re scilicet quæ nec sciri multùm intersit, nec omnino possit investigari. *Josuæ* (Latin. vet.) cap. 14. ver. 15. legitur, *Nomen Hebron antea vocabatur Ciriatharba; Adam maximus* ibi *inter Enachim* situs est: unde colligitur à nonnullis, *Adamum Hebrone* conditum jacuisse. At perspicuè jam constat, Interpretis errori tantùm hunc *Adami* tumulum deberi. Genuina enim ejus loci expositio hæc est: *Hebron olim civitas Arbæ vocabatur; qui (Arba) homo* (non *Adamus*) *inter Anacenos maximus fuit.* Alii *Syrorum* traditiones nescio quas ex *Jacobo* eruunt *Edesseno*: *Adami* scilicet ossa *Noachum* in Arca reposuisse, inter filios distribuisse post Diluvium, *Semo* tradidisse Calvariam, eam *Hierosolymis* condidisse *Semum*, (unde *Calvariæ* dictus mons.) Sed hæc nimia est hominum credulitas, ultro in decipula tradentium se, dum vetera potiùs aucupantur quàm vera. Nam unde hæc *Syris* nota, quæ latebant *Hebræos*? Et S. *Hieronymus* (in *Matt.* 27.) docet, *Calvariæ* montem ex multitudine craniorum ità fuisse denominatum. Erat enim locus maleficorum suppliciis atque sepulturæ destinatus. & sepulto,)

§ 86. At verò *Henochus*, innocentiâ summâ moribúsque sanctissimis vir, postquam tot vitæ peregisset annos quot solaris anni sunt dies, 365, vivus in cœlum sublatus est; (*Heb.* 11. 5. *Ecclus* 44. 16.) vitámque alia cum vita, cœlesti ac meliore, non cum morte, ut alii mortales, commutavit. (1 *Cor.* 15. 51.) Cùm autem post annos vitæ tam paucos (ratione temporum illorum) ex hac scena discesserit tam charus Deo vir, fateamur necesse est, hominis beatitudinem non esse in eo sitam, ut producat hanc vitam, moretúrque diutissimè in terris; sed in hoc potiùs, ut hinc in cœlos quàm primùm evocetur. Quanquam & alia videtur subesse causa, cur *Henochum* Deus ex hominum societate tam festinanter subduxerit, nè, purus atque integer adhuc, sui seculi contagione corrumperetur. (*Sapient.* 4. 10, 11.) Cœpit enim jampridem humana res *A.M.* 987. in cœlum rapitur.

In pejus ruere, ac retro sublapsa referri,

pronis omnium ferè proclivibúsque animis ad impietatem & scelus.

Quare *Sethus* quoque, morte liberatus, è terris, jam in vitium & exitium præcipitantibus, migravit libenter ad Deum, exactis vitæ 912 annis.

§ 87. *Lamecho* filio *Methusalæ* natus est filius anno patris centesimo octuagesimo secundo, cui *Noachus* nomen datum, hoc est, *Quies*, vel *Consolatio*. "Hic enim est, inquit pater, divinans & præsentiens, " qui labores doloresque nostros, ex terra ex-" secrata & sterili haustos assiduè, tandem requie consolabitur. Quo autem id pacto præstiterit *Noachus*, nomínque se reddiderit parem, haud ità promptum dictu & expeditum videtur. An quòd omnium primus, aratro ad colendam terram, jumentorum sit usus operâ? quæ *Judæorum* quorundam conjectura est. Ità enim quies videtur consolatióque hominibus parta, laboribus à se translatis in boves. Et certè *Noachum* agricolam fuisse constat ex *Gen.* 9. 20. Rustica instrumenta reperisse jumentáque non traditur. An quòd animalium carne vesci *Noacho* Deus indulserit, (*Gen.* 9. 3.) *A.M.* 1056. *Noachus nascitur;*

A.M. 1056. 9.3.) quod antea minimè concessum videtur? (*Gen.1.29.*) Eo enim quotidianus labor eruendi victum è terra diminutus est. An quòd vinum ille primus invenerit, (*Gen.9.21.*) quo mitigati hominibus labores, & vires fessis instauratæ? An quòd ejus gratiâ non solùm generi humano, (*Gen.9.1.*) verùm terræ quoque, aut benedixerit placatus Deus, aut exsecrationem certè mitigârit; (*Gen. 8.21,22.*) imò & fœdus inierit cum *Noacho* & posteris, signo Iridis confirmatum, quieturam exinde terram ab omni aquarum metu? Denique, an mysteria quædam altiora potiùs hoc in loco sunt perscrutanda? *Lamecho* enim fortasse proditum est divinitus, ex liberis ejus *Noachum* eum esse, qui non modò *Christum* figurâ quadam designaret, conservando humanum genus & Ecclesiam Dei à communi exitio; (1 *Pet.3.20,21.*) sed etiam ex quo genus originémque duceret ipse *Christus*, à quo vera *quies* animabus, laborúmque omnium & dolorum *consolatio*, nobis petenda est. Nam fieri posse ut *Lamechus* pater ipsum *Christum* sibi natum crediderit, (quem postea deposuerit errorem,) nullo prorsus nititur fundamento *Parei* conjectura. Nec ille *Noachus* forsan maximus natu inter *Lamechi* filios, ut nec *Sethi Enosus, Henochus Jaredi, Lamechus Methusalæ.* Alios enim facilè poterant genuisse liberos antequam centesimum attigissent annum ætatis. Quippe rara, puto, in principiis mundi sterilitas. Sed hi nimirum quos enumerat *Moses* rectâ ducebant serie ad *Noachum*, *Noachus* ad *Christum*; ac soli propterea commemorati sunt.

A.M. 1140. *Enosus*, ille acerrimus vindex pietatis, ac Religionis veræ propugnator, anno 905. ætatis fato functus est.

1235. *Cenanus* etiam anno 910.

1290. *Mahalaleel* autem 895.

1422. Denique, *Jaredus* anno 862.

1536 & impietatis humanæ § 88. Apud *Sethianos* jam studium Divini cultûs atque gloriæ paulatim deferbuit: *Cainitarum* verò impietas adeò pervagata est omnes mortales, ut in ipsos etiam Dei filios invaserit. Eorum novâ indies defectione labefactata Religio, imminutáque est plurimùm Ecclesia Dei. Quemadmodum in exordio, ità nunc etiam prima mali labes à sexu muliebri exorta est. *Cainitarum* fœminæ, formâ eleganti, cultúque ad lasciviam & illecebras de industria composito, *Sethianorum* oculis insidiantur, & facilè incautos irretiunt. Ex illis igitur, posthabitâ voluptati Religione, sibi uxores ducunt; ipsique ab illis in omnem continuò ducuntur nequitiam, & morum pravitatem. Adeò est exitiosa probitati morum, ac pestifera, eum pravis hominibus consuetudo familiaris, (*Ecclus* 13.1.) & sacra profanis permiscere. Quare à Deo postea prohibita sunt (*Deut.7.3,4.*) piorum cum impiis conjugia, quasi juga inæqualia. (2 *Cor.6.14.*) His etiam temporibus è gente *Cainitarum* Gigantes extiterunt, homines ingenti mole corporis, viribúsque immensis præditi; sed arrogantiâ (ut fit) ferociâque intolerandâ. Robore igitur moléque suâ confisi, reliquos mortales suis vi subigebant imperiis, ac superbissimè crudelissiméque dominabantur. Et horum, opinor, ea fuerunt ossa illa prægrandia, variis postea temporibus locisque eruta, quæ tanto cum stupore spectabantur olim, scriptísque plurium celebrantur. Neque enim credendum est, quod asserit *Macrobius*, (*Saturnal.1.*) *Gigantes nihil fuisse aliud quàm hominum quandam impiam gentem, deos omnimodos negantium*; sed & corpora illis vasta ingentésque vires sunt tribuendæ. Quin & *Sethianis* qui nati sunt ex profanis conjugiis filii, *Cainitas* imitati, tyrannidem occupavêre, magnâque cum autoritate ac potentia famosissimi apud suos imperitârunt. In *Apocryphis Henochi* traditur, (si qua fides) 200 ex his gigantes, *Egregoros* vocitatos, ducibus 20 paruisse, quorum & nomina sunt conficta; &, præter alia scelera & veneficia, more ferino humanas quoque devorâsse carnes.

monetur à Deo, Sed tu, omnium ferè unus, *Noachè*, justus integérque in ævo tam corrupto,

Temporibúsque malis ausus es esse bonus.

Tu *cum Domino ambulabas*; (ut loquitur *Moses*:) hoc est, ità vivebas, quasi Dominum semper haberes in conspectu tuo; (*Psal.16.8.*) quasi Dominum sequereris viæ tibi semper vitæque ducem. Quare tu apud Deum, flagrantem irâ, & exitium meditantem aliis, omnium unus gratiam adeptus es. Te colloquio dignatur, & consilii sui participem facit. "Hactenus, inquit, impietatem tuli atque pertuli humanam. "Hactenus quasi luctatus est meæ gratiæ Spiritus cum istis carnium sordibus, (*Joan.* "3.6. Epist. *Jud.16,19.*) monendo, prædicando, suggerendóque animis meliora, ut,

"ut, si quo modo fieri posset, clementiâ tolerantiâque, beneficiis & bonitate, morbi "hujus epidemici vim & malitiam superarem. Hactenus incertum apud me fuit "quid homine fieret, invitissimum tollere, si quid sanari posset. Tandem aliquando sententia mihi stat, centum illis & viginti annos ad pœnitentiam concedere; "cujus tu te præconem exhibeto. (*1 Pet.*3.20. 2 *Pet.*2.5.) Hoc spatio temporis "nisi resipuerint, unâ universos clade obruam & extinguam. Hæc ad *Noachum* Deus. O memorandam Numinis benignissimi clementiam! quàm invitus ferit, qui tot simul annos minitatur? Lento gradu ad vindictam sui Divina procedit ira, tarditatémque supplicii gravitate compensat: quod homo profanus animadvertit. (*Val.Max.*1.2.) *Noachus* itaque protinus in publicum prodit, in scelera hominum gravissimáque peccata non minùs graviter invehitur; quibus potest ad resipiscendum stimulis impellit, aculeis pungit, cladémque inopinatam denunciat, ac pœnas contumacibus æternas. Etsi quotidie ac sedulò eadem inculcaret, apud surdos tamen & pertinaces profecit nihil. Quare *Josephus Noachum* ait, nè liberiùs prædicando, & denunciando vindictam Divinam, in se ac suos irritaret hominum furentium vim, in aliam procul migrâsse regionem cum familia. Sed *Noachum* deseruisse traditum sibi munus à Deo, pietati hominis non videtur consentaneum.

A.M. 1536

futuræque tandem vindictæ, nisi resipiscant.

§ 89. Anno circiter ætatis quingentesimo filios *Noachus* genuit tres, *Semum*, *Chamum*, & *Japhetum*. Ac primò quidem *Japhetum*. *Semus* enim post duos deinde natus est annos, quia centesimum attigit non nisi annis post Diluvium duobus. (*Gen.*11.10.) Minimus omnium *Chamus*. (*Gen.*9.24.) Quòd autem primus nominetur *Semus* apud *Mosen*, dignitati hominis tribuendum videtur, non origini. Ex ejus enim prosapia tum Ecclesia *Judæorum*, tum *Christus* erat ipse proditurus. An plures priúsve susceperit liberos *Noachus*, minimè constat. Horum solummodo posteri famam celebrârunt, utpote parentum generis humani. Uxor *Noachi* apud *Epiphanium Barthenos* appellatur. *Hebræi* malunt *Naamam* fuisse, *Tubalcaini* sororem. At credibile non est, optimum virum ex progenie *Caini* conjugem ducturum, quod tantopere damnatur à Deo.

A.M. 1556.

Lamechus, *Noachi* pater, anno 777. concedit fatis, patrémque prævertit suum.

A.M. 1651.

§ 90. Ad summum ferè pervenerat jam nequitia & impietas humana. Depravata erant; imò tantùm-non deplorata, fraudibus, rapinis, libidinibus cædibúsque permista & repleta, omnia. Nihil sacrum, nihil sanctum, nihil uspiam erat sanum. Nullus Dei vel cultus vel metus: quem potentiorem se agnovêre nullum. Aut si quam Religionis umbram præ se ferebant, idolis omnem deferebant dæmonibúsque. Neque verba tantùm factáque impia, impura, nefanda; sed intimi animorum sensus, corrupti, nihil unquam nisi quod pravum esset parturiebant. Hæc ea verè veterum Poëtarum ætas,

Desperatâ hominum pœnitentiâ,

——De duro est ultima ferro.
Protinus erupit venæ pejoris in ævum
Omne nefas: fugêre pudor, verúmque, fidésque;
In quorum subière locum fraudésque, dolique,
Insidiæque, & vis, & amor sceleratus habendi, &c.
Vivitur ex rapto: non hospes ab hospite tutus,
Non socer à genero; fratrum quoque gratia rara est.
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti.
Lurida terribiles miscent aconita novercæ.
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa jacet pietas; & Virgo cæde madentes
Ultima cælestum terras Astræa reliquit. (*Ovid.*Met.l.1.)

Neque hæc unius gentis scelera, sed generis totius:

——Quà terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus jurâsse putes.—— (Idem ibid.)

Molestissimè tulit hæc, vehementérque (ut more humano loquar) succensuit Deus; &, quasi pœniteret condidisse, homines opprimere statuit universos ac delere. Tum verò Deus iterum compellat *Noachum*: &, " Video, inquit, planéque perspicio, ve-"stri generis morbum, insanabilem prorsus, omnem repellere ac profligare medici-"nam. Quare atrocibus inhumanísque sceleribus, quem nolunt monitione meâ, suo "ipsi exitio modum statuent aliquando terminúmque. Aquis enim terram inun-

A. M. 1651.

"dantibus non modò fœdas hominum conſceleratorum ſordes abluam obruámque, "ſed ipſius etiam terræ labes, fructuúmque ac animalium quæ terrena ſunt omnium. "His enim, conditis à me hominum gratiâ, illi ad ſcelera inſtrumentis, & ad mei Nu-"minis contumeliam, turpiſſimè ſunt abuſi. Maria tantùm piſciúmque genus nondum "contagione ſcelerum polluerunt. Tu interim conſtrue tibi navem conſtratam, in-"ſtar ingentis Arcæ, ſine velo, ſine remigio, ſine gubernaculo, (hæc à me tibi præſtan-"da ſunt,) ad aquas verò arcendas undique permunitam; quâ te tuóſque liberos, & "uxores veſtras, ex communi clade vindices. Nam ut faciam tibi gratiam hanc, tua "in me pietas facit. Quare tecum uno fœdus hoc ſalutare initurus ſum. Ex ligno "*Gopher* ædificabis *Arcam* hanc, multis manſiunculis diſtinctam, cubitos trecenos "longam, latam quinquagenos, triginta profundam; intus foriſque oblitam bitu-"mine. In tres univerſam partes, ordine ſibi ſubſtratas, tabulatíſque ſecretas, diſ-"tribues. In ſuprema feneſtram collocabis, in latere oſtium. Denique, tectum "impones operi, cujus faſtigium non niſi uno cubito aſſurget altiùs in medio. In "hanc animalium excipies terreſtrium paria, quo genera ſingulorum conſerventur "ab interitu. Omnibus autem paſcendis, victus annuus maturè tibi reponendus eſt.

Arcam apparari Deus jubet.

Ità quidem *Noacho* edixit Deus: ubi quædam videntur paulò dilucidiùs explicanda. Et inprimis advertendum, huic navigio defuiſſe roſtrum quoque, (præter ea quæ memoravi priùs,) quo penetraret diſſecarétque fluctus. At ea non ad iter faciendum comparata eſt, ſed ut incubaret ſolummodo aquis innatarétque. Deinde, ubi tecti faſtigium uno tantùm cubito aſſurgere altiùs in medio, plerique omnes interpretantur; *Junius* ait, ſubgrundam eo ſpatio exſtitiſſe ac prominuiſſe, ad arcendas ab Arca feneſtrâque pluvias; imperfectámque Arcæ deſcriptionem fore, ſi taceatur de ſubgrunda. At verò ſi de tecto faſtigióque ſileatur, minúſne imperfecta futura eſt Arcæ deſcriptio? *Torniellus*, ubi dicitur, *conſummandum fuiſſe tectum in cubito*, more novo fatetur expoſiturum ſe, cum eo ſcilicet inſtrumento fabrili quod *Cubitum* vocabant, quaſi ad amuſſim, perficiendam fuiſſe Arcam ad faſtigium uſque. Culmen verò duodecim cubitos & ſemis altum ſtatuit. At fatetur idem, unius cubiti altitudinem (quam *Buteo* ſtatuit, autor hac in re diligentiſſimus) culmini ſufficere ad profluvium aquæ. Id verò ſi detur, quid opus eſt (inquam ego) interpretatione hâc novâ, cùm altera, quæ à plurimis probatur, ſatis aptè conveniat? Etſi enim ſoleant tecta fieri multo altiore culmine, ad pluvias demittendas, in ædibus per multa duraturis ſecula; tamen ad uſum annuum, ventorúmque eludendam vim, tectum erat aptius humile ac demiſſum. Tertio in loco, quod lignum illud *Gopher* ſit, ex quo fieri mandavit Arcam Deus, quæritur; an *pineum*, ut *Munſterus* & alii volunt, Germanicè *Kyter*; an *cedrinum*, abietis inopiâ haud ineptum, ut *Rabbini* veteres; an *cupreſſinum* potiùs, ut, conſonantiâ vocis & firmitate ductûs materiæ, *Nic. Fullerus* opinatur; an quadratum, aut lævigatum, aliúdve quid: definiri profectò non poteſt. Nec enim, niſi hoc ſemel in loco, vox *Gopher* uſpiam occurrit in Sacris Literis.

Cui *Noachus* obſequitur.

§ *91*. Acceptis Dei mandatis, *Noachus* alacriter obſecutus eſt. Quanta erat hæc religioſiſſimi viri fides in Deum, qui tantam, tam novam inauditámque rem, tot moleſtiis ac difficultatibus implicatam, tot obſitam periculis, tantorúmque ſumptuum, ità promptè intrepidéque unus aggredi auſus eſt? (*Heb.* 11.7.) Operas undique conducit, ſylvas cædit, bitumen effodit, trabes & tabulas compingit, pice inducit; tribus contignationibus Arcam univerſam, cellis cubilibúſque variis, ipſas contignationes dirimit ac diſtinguit. Paucis annis machinam ingentem erectam ſtatuit perfectámque. Nam, quod alii volunt, ante annos centum aut ampliùs opus hoc imperatum ſuſceptúmque, filiis *Noachi* nuribúſque (quorum illi ſpondet ſalutem Deus) nondum fortaſſe natis, proculdubio non conjugatis; id verò mihi neutiquam vero ſimile videtur. Nec obſtat quod opponitur ex Epiſtola S. *Petri* 1. (3.20.) *Patientiam Dei exſpectaviſſe* hominum pœnitentiam *vivente ac prædicante Noacho*, (quod annis quidem 120 factum eſt,) *dum apparabatur Arca*. Aliquâ fatemur ejus temporis parte quo exſpectavit Deus, Arcam condidiſſe *Noachum*, tum demum, cùm nihil prædicando proficeret; ſed negamus toto. Iniquum enim videri poteſt, ſimul jubere Deum & prædicari pœnitentiam, & præparari pœnam, humanúmque genus præjudicio condemnare nondum ſatis exploratum, aut deſperatâ ſalute. Itaque priùs & ſeparatim de centum ac viginti annis pœnitentiæ datis, de Arca fabricanda poſteriùs, narratur à *Moſe*, tanquam de rebus tempore diviſis atque diſtinctis.

§ *92*.

§ 92. *Methusala* tandem, etsi omnium diutissimè moratus in terris, corpus ef- *A.M.*
fœtum exuit, communique mortalium cladi maturè subductus est, anno ætatis *969.* 1656
Adamus tamen, utcunque annos pauciores vixerit, provectior ætate habendus est
grandiórque. Virili enim ætate condidit *Adamum* Deus, quam non nisi post an- *Methusalâ*
nos sexaginta plurésve attigit *Methusala.* Hanc hominum vivacitatem exigebant mortuo,
illa tempora, & facilè præstabant. *Exigebant* quidem, ut homines, quò vivebant hominum
diutiùs, eò plures liberos procrearent singuli, ad propagandam Ecclesiam atque Glo- vivacissi-
riam Dei, occupandámque terram incolis. Altera & hæc videtur causa, ut longo mo,
rerum usu homines, observatione diuturnâ, multísque tandem experimentis, utiles
generi suo parerent artes ac perficerent: nè quid hâc ætate valeret magni ejus querela
Medici, *Artem longam esse, vitâmque brevem*, causantis. *Præstabant* verò prima secula
diuturnitatem hanc vitæ humanæ variis modis. Divina vis Parentibus impressa pri-
mis non nisi paulatim & pedetentim clanguescebat. Ex æquabili ergò justâque hu-
morum ac elementorum permistione, sanitate integrâ fruebantur & diuturnâ. Aërem
præterea purissimum hauriebant, & victu saluberrimo ex terræ frugibus vescebantur;
nondum scilicet corruptâ vel terrâ marinis aquis, vel terrenis halitibus aëre. Quod
nonnulli adjiciunt de temperantia seculi ejus, (quæ quidem ad tuendam sanitatem
producendámque vitam plurimùm valet, *Ecclus* 37.29, &c.) haud scio an *Cainitarum*
hæc, aliorúmque hominum consceleratorum, qui diutissimè tamen vixerunt, possit
esse vera laus. Sed & sidera fortasse in ætate illa benigniùs operata sunt, atque influx-
erunt salutariùs, aspectu propitio, in hunc mundum inferiorem. Denique, *Ada-*
mum novisse par est, ac suis monstravisse, medicamenta varia, herbásque illâ ætate sa-
luberrimas, quibus valetudini laboranti subvenirent, vitámque tuerentur & sanita-
tem. Neque tamen *Adamus*, *Methusalâ*ve, vitæ annos mille attigit, quoniam hunc
Deus terminum esse voluit quousque nullus mortalium pertingeret. Qui verò an-
num vitæ millesimum aiunt ideo non complevisse *Adamum*, nè (quod minitatus fu-
erat Deus) non eodem quò peccaverat die moreretur; *quoniam Deo instar unius diei*
mille sunt anni, *Psal.*90.4. (*Irenæus* adversus Hæres. l.5.) eorum paulò arguta ma-
gìs quàm solida est ratio. Neque verò fidem superat ea quam diximus ætatis hu-
manæ diuturnitas. Nam de vita priscorum hominum tradunt eadem Veterum Hi-
storici, autore *Josepho*, (Antiq. *Judaic.*1.4.) *Ægyptiorum Manetho*, *Chaldæorum Bero-*
sus, *Mochus Hestiæus* & *Hieronymus Ægyptius Phœnicum*, *Græcorum* denique *Hecatæus*,
Hellanicus, *Acusilaus*, *Ephorus*, & *Nicolaus*, cum *Hesiodo* Poëta.

§ 93. Opere absoluto, paratísque omnibus, *Noacho* denunciatum est à Deo, ut *Terrestria*
in Arcam ipse conscenderet cum familia. Septimo enim pòst die (vel, ut alii legunt, *quæque*
post septem dies) pluvias demissurum se quadraginta diebus continuas; quibus, in
terris quæ viverent, suffocata exspirarent omnia. In eandem Arcam bestiæ quoque
terrenæ volucrésque suâ sponte conferebant se, Divino quodam instinctu; ex im-
mundis quidem singula paria, è singulis autem mundorum generibus paria tria; sep-
timo etiam ad sacra Eucharistica, periculo defunctis, addito. Mundorum enim
gratorúmque Deo in sacrificiis atque immundorum animalium discrimen primis pa-
rentibus, jam indè ab initio rerum, oraculo Divino proditum videtur. Eo enim sym-
bolo pios ab impiis, populum Ecclesiámque suam ab immunda gentium profanarum
colluvie, distinguere Deus voluit ac separare. (*Act.* 10. 15.) Neque verò propter
numeri sanctitatem, sed utilitatem animalium, conservare septem voluit ex mundis
Deus; ex immundis unum, nec nisi unum, par: nè vel deessent ad pœnam humani
generis, si nulla superessent; vel ad cladem verteret, si plura, abundaréntque. Reli-
qui sex dies *Noacho* partim dati, ad ordinandas & constituendas in Arca res, antequam
procellis fluctibúsque jactaretur; partim aliis concessi mortalibus, ut, metu malo-
rum sibi jam imminentium suspensos, ad pœnitentiam Deus adigeret vel feram.
Cæcis enim interea densísque nubibus caliginosum undique iratúmque cœlum di-
rum nescio quid terrarum incolis minitabatur. Omnibus ex voluntate Divina in-
gressis Arcam, ostium quoque obturatum Deus (operâ, puto, Angelorum) pice ob-
duxit extrinsecùs & communivit, nè quid apertum, laxiúsve clausum, vel inclusis ob-
esset, admittendo per rimas aquam; vel impiis prodesset exclusis, faciendo spem
aditûs & salutis. Cùm interitûs manifesta signa nullum tamen ex hominibus sig-
num elicerent fructûs melioris, sed securi omnes conviviis atque conjugiis indulge-
rent, (*Matt.*24.38.) septimo, ut denunciaverat, die sordes terrenas Deus aquis eluen-
das tradidit.

A. M. 1656.

Inundatione delet;

§ 94. Annum ætatis ſexcenteſimum agebat *Noachus* cùm hæc fierent. Ejus anni ſecundo menſe, ſeptimodecimo die, ex nubibus aquâ gravidis, horribili cum fragore, pluviarum rivi præcipites in terram ruunt, immenſámque aquarum deſuper profundunt vim: quæ ut ad juſtam augeantur profunditatem, ſidera, quæcunque vim habent imbriferam, in unum coëunt; aër ipſe terris contiguus, earúmve incluſus in cavernis, conſtipante novo frigore, in aquam condenſatur. Terra etiam ad ſe inundandam præſtat quam poteſt opem. Multis in locis putreſcit, laxatáque & reſoluta colliqueſcit in humorem, aſſiduâque tabe deſtuit. Indè fontes, & crebriores ubique ſcaturiunt novi, & ſolito uberiùs pleniúſque veteres promanant. Flumina torrentibus cumulata, & plùs nimiò adaucta, tranſiliunt ripas, & per campos apertos liberè exſpatiantur;

Cúmque ſatis arbuſta ſimul, pecudéſque, viróſque,
Tectáque corripiunt.———

Nec flumina modò, ſed & maria, ſedibus ſuis excita, pluvialibus aquis & fluvialibus intumeſcentia, multò altiùs quàm pro more aſſurgunt. Mox, æſtu ſuo & ventorum procellis vehementiùs concita, ——*vaſtos volvunt ad littora fluctus*, ultra extremum tempeſtatis maximæ veſtigium, perrumpunt clauſtra, proſternunt aggeres, & horrendo cum fremitu murmuréque terras undique pervadunt, obruunt, depopulantur. Quicquid erat humilius, & in plano ſitum, unda protinus occupavit; torrentibus, incitatis, unà ſylvas ex præcipiti devolventibus & ſaxa. Villas & urbes mox, & implicitos trahit mœnibus ſuis populos, ruinam an naufragium querantur incertos. Inundaverant modò peccata; pœnæ jam inundant. Quantos hìc audiſſes ædium corruentium fragores, animalium ſtridores pereuntium, hominum tumultus, clamores inconditos & ejulatus, fluctuum interea mugitus ingruentium, & horriſonas murmurationes? quanta ubique rerum omnium confuſio & perturbatio? Oppletæ valles Oceano. Montes adhuc patebant. Eò qui ex campis evaſerant miſelli, cum trepidatione feſtinationéque ſumma, tanquam ad aſylum confugiunt. Eò liberi & uxores perſequuntur, actis ante ſe gregibus. Sed & eò fruſtrà. Nec enim pluviarum ille impetus, quò magis violentus, eò minùs erat (quod plerumque fit) diuturnus. Pertinax hyems invaſit mundum. Diebus enim quadraginta continuati imbres, nec interdiu nec noctu intermiſſi, ipſa tandem cacumina montium cubitis quindecim ſuperârunt. (*Job.*28.25,26.) O quantus horror animos hominum, etiam gigantum illorum ferociſſimos, occupavit, in his extremis poſitorum anguſtiis! Eſſe jam cœleſte Numen, ac præeſſe mundo, reipſa fatui ſentiunt, quod aut nullum fuiſſe credebant priùs, aut vanum. Ejus gravem in ſe iram ſentiunt, atrocia ſcelera non minùs atroci pœnâ vindicantis. Ejus maximam potentiam irrogantis pœnam, ſuámque ſentiunt propulſantium imbecillitatem. Quid enim faciant? quò effugiant? quas latebras quærant? quæ arma expediant? quibus viribus hoc arceant periculum? quibus artibus eludant? Aqua, rerum viliſſima imbecillimáque, validiſſimos hominum belluarúmque indomitâ ſubigit vi. Doluit omnes vehementiſſimè, tam inauditam ſe miſerrimæ cladis & exitii ſuſtinere pœnam. Nonnullos verò, prædicationis *Noachanæ* memores, etiam ſcelerum pœnituiſſe, ſeriò, quanquam ſerò, piè creditur: (*S.Hieronym.* Tradit. *Hebraïc.* in *Geneſ. Rupertus* 4. Comment. in *Geneſ.* cap.16. *Lyranus*, *Cajetanus*, &c.) eorum clamores ex profundo Deum propitium exaudiviſſe: eoſdem, aquâ Diluvii ſatis lotos, ab igne Inferni liberâſſe. Næ. quod *Pererius* (in *Gen.*6.13. Diſputat.3.) contendit, *Noachi* tot annis prædicationem planè ſterilem fuiſſe, caruiſſe omni fructu, reſipuiſſe neminem, ea verò dura mihi, & indigna videtur optimi viri pietate ſedulitatéque ſententia. Jam tandem igitur aquarum vi ſubmerſa, abſorpta, ſuffocata, quæ tellus aluerat, interierunt omnia. Nihil firmitudo virium, ſortitudo animorum, proceritas gigantea corporum, pernicitas tibiarum alarúmve, nihil prudentia, conſilium, induſtria, nihil exercitus copiæque, nihil caſtra, nihil arma, nihil omnia, contra tantum pelagi ſævientis impetum profuerunt. Neque verò ex aliqua ſiderum conjunctione, intemperiéve cœli, æſtu marino, aliíſve cauſis naturalibus, ortam eſſe putemus calamitatem hanc: quanquam & hæ omnes affuerunt. Ego facilè adducor ut *Ariſtoteli* (Meteorol.1.) aſſentiar hactenus, & credam, ad univerſale Diluvium naturæ vires non ſufficere. Sed qui hoc fieri voluit, (*Gen.*6.17. & 7.4. & 8.1.) idem & facere voluit, Deus, & miraculo addere quod Naturæ defuit.

Jámque

Jámque mare & tellus nullum discrimen habebant. A.M. 1656.

Ipsi lacus & flumina, undis profundioribus quasi submersa, obruebantur: maria inter se committebantur.

Omnia pontus erat; deerant quoque littora ponto.

De humano genere belluinóve restabat nihil, nisi quod Arcæ *Noachana* custodiendum tradiderat Deus. Ea primùm ex humo levata paululùm, mox, tumescentibus undis, in sublime paulatim attollitur, Oceanóque immenso tuta incubat innatátque. Non aqua in illam insinuando penetrare, non fluctus pulsando submergere, non impellendo evertere tempestates, non imbrium diuturna verberatio potuit obruere. Sed quò aqua profundior, eò Arca sublimior insultabat in pericula, & ex alto quasi despiciebat furentes pelagi minas, —*adversis rerum immersabilis undis*. Nam quæ aliis rebus exitium attulerat, manus eadem hanc sartam atque tectam conservabat. Ecclesiam, hoc tempore, una hæc universam portabat navicula, eandémque typo quodam significabat. Non extra Ecclesiam, nec nisi intra Arcam, salus. Munda immundáque animalia continebat hæc; ità homines illa pios impiósque. Ut Arca fluctibus & procellis, ità malis adversísque rebus agitatur Ecclesia. Ut Arca demum in montibus conquievit, ex undarum periculis liberata; sic in cœlis Ecclesia, post omnes hujus vitæ calamitates, pace tandem perfruetur æternâ. (præter ea quæ continebat Arca.)

§ 95. Solvit jam scelerum pœnas Deo vindici, cujus Numen violaverat, humanum genus. *Noacho* igitur terram, & terræ *Noachum*, redditurus, ventum excitavit vehementem, qui aquas permearet, exsiccarétque. Inesse verò ventis etiam naturâ siccandi vim, adeò certum fuit *Lucretio*, Poëtæ philosophico, ut iis partim tribuat, quòd tot fluminibus receptis non exundent maria. (Hæc, decrescentibus aquis,)

—*Venti magnam quoque tollere partem*
Humoris possunt, verrentes æquora Ponti.
Unâ nocte vias quoniam persæpe videmus
Siccari, mollísque luti concrescere crustas. (*Lucret.* l.6.)

Pluviæ jam in nebulas evanescunt. Fontes antiqui leniùs lentiúsque fluunt, arescunt novi. Aquæ leviores in aëra tenuantur, crassiores condensantur in terram. Ità paulatim subsidunt, & minuuntur indies. Post centum & quinquaginta dies ex quo primùm pluviæ terras obruerant, in summis montium jugis vada fiunt. Itáque septimi mensis decimoseptimo die, deficientibus aquis quæ sustulerant fluctuantem, Arca residet & conquiescit, in aliquo montium *Araratis*, hoc est, *Armeniæ* Majoris. (*Esa*.37.38. *Jer*.52.27. 2 *Reg*.19.37.) *Armenia* verò Major in *Asia* Majore sita est, inter fluvii *Euphratis Cappadociæ*que partem ab Occidente, partémque maris *Caspii* & *Mediam* ab Oriente. *Assyriæ Mesopotamiæ*que imminet ad Meridiem situs; *Colchidi, Albaniæ Iberiæ*que ad Septentrionem subest. A *Cappadocia* usque undecies centena millia pass. ad mare *Caspium* patet: sed in latitudinem millia 700 porrigitur. Regio montosa, neque tamen infœcunda, cultoribúsve ingrata. Ad Orientem, ubi *Assyriam* contingit, gens erat *Cardyeorum Epiphanio* dicta, (contra Hæres. lib.1.) *Cordyæorum Beroso*, *Cordæorum Curtio*; quos plurimi *Gordiæos*, vel *Gordyæos*, vocant. (*Ptolem. Plin. Strabo*, &c.) Inter hos *Gordiæos Armeniós*que veros, in monte *Lubari*, dicit *Epiphanius* hæsisse Arcam. *Nicol. Damascenus*, apud *Josephum*, (Antiq. *Judaic*.1.4.) montem hunc *Barin* vocat, voce (ut conjicitur) ex *Lu-barin* corruptâ. Eundem *Josephus* ait *Armenos* ἀποβατήριον appellare, hoc est, *exitûs locum* sive *descensûs* ex Arca. *Berosus* verus (eodem autore) hujus navigii partem narrabat in monte *Cordyæorum* superfuisse (ut ferebant) suâ ætate; cujus bitumine abraso amuleti vice utebantur accolæ. (in Armeniæ montibus residit:)

Principio mensis decimi vertices montium, quæ res postremò submersæ opertæque sunt, primò emergebant, & aperuerunt se. Deinde, post dies quadraginta, fenestram Arcæ *Noachus* aperit, unde Corvum emittit, aquarum tanquam hostium vires exploraturum, & an terra uspiam existeret. Eum quippe noverat non rediturum, sicubi tutus posset consistere. Et ille quidem sæpius Arcam repetit, sed non ampliùs ingreditur: vermibus interea foris & cadaveribus pascitur. Post hebdomadam id muneris Columbæ demandatur. Ea, cùm terram siccam, ubi pedem figeret, nusquam reperiret, ad fenestram rediit unde prodierat. Itaque manu à *Noacho* prehen-

sa,

A.M. 1656. ſa, in Arcam recepta eſt. Eadem, poſt alteram hebdomadam, denuo vadit exploratum; quæ ſub veſperam rediit, retuliſtque, decerptum ex arbore, virentis olivæ folium. Non id novum ſubitò germinavit, (quorſum enim hoc miraculum?) ſed hactenus retinuerat arbor ſubmerſa; cùm ex iis oliva ſit, quæ nunquam vel hyeme ſoleant calveſcere, deponeréve comam. (*Plin.* Nat. hiſt. *16. 20.*) Magno autem id erat indicio decreviſſe aquas, multúmque jam eſſe imminutas. Alios tamen ſeptem dies moratus, columbam emittit tertiò; quæ, paſtum aſſecuta foris, foris deinde permanſit, neque ad *Noachum* reverſa eſt. Quòd *ſeptimus* dies repetatur ſæpius, non Sabbati ratione id fit, ut ſuſpicantur nonnulli; (*Hoſpinian.* de Feſtis c.3.& *Joſ. Simlerus* in *Exod.* c.20.) quis enim Sabbati uſus in hac re? ſed vel curſûs Lunaris, cujus quarta quæque pars variam habet in humores vim: (*Toſtat.* in *Gen.* 8.) vel quia ſpatium hebdomadæ ſatis longum eſt arbitratus, quod variis explorationibus interponeret. Haud temere faciunt vel ineptè, qui ex his de Corvo traditis & Columba myſterium eliciunt ſalutis humanæ. *Corvum* aiunt, animal immundum, *Legem* ſignificare *Moſaïcam*, quæ fruſtrata eſt humanam ſpem de ſalute. *Columbam* verò cum oliva in ore, ſymbolo pacis, denotare *Spiritum Chriſti Sanctum*, (*Matt.* 3.16.) vel Miniſtros verbi Divini, qui columbis etiam comparantur, (*Matt.* 10. 16. *Eſa.* 60. 8. *Rom.* 10.15.) & veſperi, ſub mundi exitum, (*Heb.* 1. 2.) prædicando Evangelium, iræ placatæ jam Dei fidem faciunt.

A.M. 1657. Anni ſui ſexcenteſimi primi primo die *Noachus* operculum Arcæ aperuit, remotis aliquot, opinor, tecti tabulatis. Indè verò proſpiciens, omnes mundi plagas quaquaverſum contemplatus eſt. Nullæ oculis obverſabantur aquæ, præter fluvios ripis alveiſque ſuis jam contentos. Terra cœpit revireſcere, frondeſcere arbores, campi herbis gramineque veſtiri, florere omnia. Humus tamen adhuc uda molliórque videbatur, quàm ut hominum brutorúmque animalium veſtigia commodè ſuſtineret, multis in locis uliginoſa & limo coöperta. Aër impurus adhuc, halitibus vaporibúſque nondum ſatis ardore Solari concoctis. Fruges denique fructúſque & herbæ nondum fortaſſe maturuerant, quæ pabulum jumentis præberent, hominibúſque cibum. Quare diutiùs paulò in Arca *Noachus* ſibi exſpectandum ratus eſt; eóque magis, ut eundem haberet exeundi autorem, quem fabricandi & ingrediendi habuerat. Viceſimo tandem ſeptimóque die ſecundi menſis, Divino mandato excitatus, ex Arca egreditur cum familia. Animantia quoque bruta in campos atque ſylvas libera dimiſit; ex mundis tantùm ſeptimo quoque ad ſacrificium relicto Euchariſticum.

non in *Caucaſo.* § 96. Liceat nobis hîc in portu navigantibus paululùm ſpatiari, & reſumere controverſam rem de montibus *Araratis*, quam, nè hiſtoria turbaretur, huc diſtuli. Nec enim ferendum videtur, ut homines doctiſſimi, tam *Judæi*, quàm Theologi *Chriſtiani*, ad unum ferè omnes, qui rem hanc ſcriptis agitârunt, à viro in armis & aula magis verſato quàm in literis immeritò vapulent ac impunè. Neque verò nihil intereſt omnium gentium hiſtoriam tradituri, etiam has conſtituere, quantum fieri poteſt, gentium origines. *Raleius* (in Hiſtoria Mundi *Anglicana*, lib.1.cap.7.§ 10.) *Armeniam* invadit totis viribus, & chartæ jacturâ plurimæ; *Caucaſum* opponit in *Paropaniſo*, ubi *Taurus* mons occurrit *Imao*. Illic reſediſſe Arcam vult; proximam regionem occupâſſe *Noachum*; indè colonias in orbem, emiſſas univerſum. Arma quibus propugnat cauſam hanc multa quidem & alicujus numeri ſunt, ponderis nullius. Singula percurram, ſed quàm breviſſimè; *Anglorum* præcipuè Nobilium gratiâ, qui ſolent *Raleii* has, & hujuſmodi alias, *eſſe aliquid putare nugas.* Primò, *Si ex Armenia*, inquit, *vicina regione, in Babyloniam adveniſſent, citiùs profectò quàm annis centum & triginta* (tot enim ille numerat) *breve hoc peregiſſent iter.* || 3. Veriſſimè, inquam ego, ſi rectâ viâ, & menſe annóve primo poſtquam ex Arca ſunt egreſſi, hoc iter ingreſſi eſſent. Ab extrema *India* hoc ſpatio temporis longè citiùs eò pervenirent. At non opus erat pauciſſimis mutare ſedes, quibus nulla non ſufficere terra potuit. Secundò, *In Oriente populi priùs multò quàm in Occidente opibus, artibus cultúque omni floruerunt. Itaque conſentaneum eſt, illas regiones primò cultas fuiſſe poſt Diluvium.* || 4. At ego *Indos* floruiſſe priùs quàm *Europæos* aut *Africanos* (præter unam *Ægyptum*) facilè conceſſero, utpote propiores *Babyloni*, unde prima gentium ſcaturigo. Sed *Aſiâ* reliquâ *Ægyptóve* priùs, pernego; Etſi regio *Indorum* ſit pulcherrima, & quæ facilè inviiet allieiátque ad ſe cultores. Tertiò, *Ingenti Semiramidis exercitui majorem oppoſuerant Indi. Quare major illic populi multitudo, & cultu-*

ra

na prior. ‖ 5. Sed autori *Ctesiæ* (unde deprompta sunt hæc) in aliis rebus non magna fides, in militum numero minima, debetur. Ut demus autem, beatissimam & amœnissimam *Indiæ* regionem cultores *plurimos* habuisse, ut quæ nullas unquam emiserit colonias; ideóne *primos* etiam necesse est? Quartò, *Noachum* ait *unà cum aliis in vallem Shinaris non descendisse. Nec enim tulisset vesanam ille turris Babylonicæ molitionem. Sed ejus coloniæ Nimrodum constituisse ducem. In locis igitur Indiæ propinquis cum reliquo populo continuisse Noachum se.* Quod eo esse probabilius putat, quia *Moses, in omni Hebræorum historia, nusquam postea meminit de Noacho.* ‖ 6. Multiplex hîc simul coacervatur hallucinatio. Primò, *non adfuisse Noachum Babylone.* At *Moses* (*Gen.* 11.1.) omnes mortales unâ usos communi linguâ narrat; cùm proficiscerentur ab Oriente, vel in Oriente potiùs iter facerent, in *Shinaris* campum esse delatos. Quinam verò delati sunt? An ex iis aliqui tantùm, quorum una erat omnium lingua? Id si *Moses* voluisset, uno saltem verbo significandum fuerat. Cùm verò addatur nihil; eos quorum unam dixerat fuisse linguam priùs, hoc est, *omnes mortales*, intelligamus necesse est, & in his Principem *Noachum*: Qui quidem inceptum illud de Turre vesanum improbare potuit ac prohibere, impedire unus multitudinem non potuit. Deinde, *Nimrodum*, juvenem, *Cusho* patri *Cham*óque avo suo (quos interfuisse constat) ducem dare, minimè profectò convenit. Verùm alibi de his pluribus agendum est. Postremò, Si abfuit *Noachus*, cur in *Margiana* vel *Paropaniso* substitisse magis quàm in *Assyria* credamus, *Armeniâ*ve? Quintò, *Imò*, (inquit) *hujus rei manifesta est ratio. Necesse fuit vitem suâ sponte nasci loco vicinam ei quo resedit Area, unde vineam consereret Noachus. Sed in Armenia vites nullæ; optimæ verò in radicibus Caucasi, Margiana præcipuè. Illic igitur & Arca, & Noachus ipse collocandus.* ‖ 8. Unde verò constabit, nullas in *Armenia* fuisse vites? *In Galliam,* inquit, *Tyrrhenus, in Latium Saturnus aliunde vites transtulit, plagas Armeniâ calidiores. Ergò & Armenis defuisse par est.* At ego *Aruntem*, (id enim erat nomen) *Tyrrhenum* patriâ, *vinum* in *Galliam*, non *vitem*, attulisse; & *Saturnum* in *Latio* conserendi vineas tantùm, & vini fortasse conficiendi, docuisse rationem, contendo. Utrique solo erant Vites propriæ: uvas comprimendi ars deerat, vitésque plurimas in unam cogendi aream, quò sufficeret succus & abundaret ad potum. Quòd si *Margiana* vitibus tam beata sit, necnon & *Gallia* jam *Italiá*que omnis, quid prohibet *Armeniam*, ut ejusdem climatis, ità ejusdem esse felicitatis participem? Verùm, ut concedam nullas in *Armenia* vites nasci: quid si *Noachum* dixero indè in *Assyriam* se quàm primùm contulisse, ut in proximam, sed commodiorem, terram; illic sevisse vineam, indè postea profectum in *Babyloniam*? Annon hoc magis consonum videtur, quàm in ultimas terras ablegare *Noachum*, ipsi *Mosi* fortasse inauditas? Quid si vitium plantas aliarúmque arborum generosarum repositas dixero & conservatas in Arca, post Diluvium in locis consitas opportunis? Hâc etiam ratione retunditur argutа illa de Vite ratio. Sextò, Instat porrò, *perabsurda quædam consequi ex nostra sententia, à quibus altera sit immunis.* Quænam verò ea? Primum, *Non constare qui mons ille Ararat, vel ubi sit. Nam Sibylla Phrygium esse, quem Berosus Armenium vult.* ‖ 12. Quasi verò *Ararat* sit Montis nomen; aut quicquam sit tribuendum *Berosi Anniani Sibyllæ*ve imposturis, flammâ dignioribus quàm luce. Sacris Literis agatur hæc res. Proximum est, *Debili nos fundamento niti: Barin scilicet Armenium esse montem altissimum, eóque aptissimam Arcæ Noachanæ sedem. Caucasum enim esse multósque alios altiores.* Esto. Nos verò id non contendimus, nec in montis altitudine collocamus fundamentum hujus causæ. Tertiò, *Nullum esse in rerum naturâ montem*, ait, *Barin; frustrà igitur in hoc monte collocari Arcam.* Siccine verò? Nullus si sit, qui novit *Caucasum* esse altiorem? *Nic. Damascenus Barin* appellat quem *Epiphanius Lubarem*, unum scilicet è *Gordiæis.* Quid igitur? An apud *Plinium* aut *Ptolemæum* non reperitur hic mons? Id forsan vult. Sed apud *Strabonem* (l. 2.) *Imbarum* legimus, eo situm in loco. Quòd si nullus Geographorum de hoc aliquid monte scripsisset, eorúmne silentio ex rerum natura exterminabitur? Tradunt illi quidem generalia montium nomina, *Pyrenæorum*, *Alpium*, *Gordiæorum*, & similia. Singulorum propria frustrà quæras apud Geographos. Postremò, *Autores ipsos nostræ sententiæ non statuere*, ait, *in qua demum regione sint hi montes Gordiæi. Ptolemæus enim montes Armeniæ Moschicos appellat, & Paryardes, non autem Gordiæos.* ‖ 10. & 12. Hoc argumentum quàm insulsum est quàm multis modis? Si *Ptolemæus Gordiæos* montes excluderet *Armeniâ*, ideóne consequitur non convenire inter nos ubi sint

A.M. 1657.

A.M. 1657. sint Iccandi, quos Ille hanc ob causam exagitat, quòd eos *Armeniæ* tribuamus? Quid autem si *Ptolemæus* (Geogr.l.5.c.13.) verbis statuat disertissimis, esse *Armenos*, eodem in loco ubi *Paryardes* & *Moschicos*? Quid si describantur in tabula *Mercatoris*? Quid si *Raleius* ipse hoc ipsum sciat, ac doceat? (|| 2. & 10.) Equidem haud satis capio quid sibi voluerit prudens vir hâc puerili contentione. Pergit tamen, Septimò, *montésque Ararat solâ Armeniâ contineri non vult, sed æquè hos patêre Mosi ac profanis Geographis Taurus mons, qui totam pervadit Asiam. Itaque nihil esse* ait *in nomine momenti, quò minùs Caucasum intelligamus.* || 13. At hæc dixisse non sufficit: docuisse oportuit, ubi montibus *Araratis* tanta spatia terrarum concedat *Moses*. Nos enim asserimus, vocem *Ararat* in Sacris Literis Regionem solummodo significare, *Armeniæ* scilicet Majoris; Montes verò nullibi. *Esa.*37.38. & 2 *Reg.* 19.37. *Araratis terra*, *Jer.*51.27. *Araratis regnum* memoratur. Num ejus montis Terram aut Regnum volunt? Octavò, Quod postremo loco arguit (ex *Gen.*11.2.) maximam habet veri similitudinem; ubi ab Arca in *Babyloniam*, sive in terram *Shinaris*, cùm populus descenderet, *ab Oriente proficisci* dicitur. *Sed Armenia Babyloniam à Septentrione respicit; Margiana, India, Paropanisus, ab Oriente. His igitur in locis Arca est collocanda.* || 15. Ad hæc primò dicimus, non dicere *Mosen*, populum *ab* Oriente profectum esse, verùm *in* Oriente potiùs, vel *ad* Orientem, fecisse iter. *Nic.* enim *Fullerus*, vir literatissimus, (Miscell. sacr. 1.4.) perspicuè docet, præpositionem *Hebraicam* motum significare aliquando *versus*, vel *ad*, locum, ut *Gen.*13.11. aliquando situm absque motu. Deinde, *Oriens* eo in loco non *Babyloniam*, sed fortasse *Canaanitidem*, spectat, ut alibi sæpe, *Gen.*2.8. *Num.*23.7. eorum scilicet patriam futuram quorum gratiâ scribebantur hæc; vel *Arabiam Petræam*, ubi scribebantur. Etsi ergò à Septentrione *Armeniam* habeat *Babylonia*; ex *Armenia* tamen in *Babyloniam* iter, si *Canaanæam* spectemus *Arabiámve*, Orientale potiùs dicendum quàm Septentrionale videtur. Tertiò, Credibile non est, in *Armenia*, nec fœcundissima nec amœnissima regione, centum habitavisse annos *Noachum*; sed in *Assyriam*, aliámve provinciam Orientalem, unà cum suis migravisse primò, indè profectos in *Babyloniam*. Ab Oriente igitur hoc iter institui potuit, quanquam à Septentrione *Armenia* sita sit. Sed jam finis esto. *Araratem* esse *Armeniam*, montes *Araratis Armeniæ* montes, fide Prophetarum *Esaiæ* ac *Jeremiæ* credimus. Nec à *Raleio* quicquam, tanto cum apparatu, est oppositum, cur non credamus ea quæ antiquitus tradita, & ab omnibus ferè sunt recepta, de Arca *Noachana* in montibus *Armeniæ* post Diluvium conquiescente.

Ut ad propositum redeamus: Hunc habuit exitum Seculum prius, moribus meritísque suis dignissimum. Diluvio est Impietatis causâ deletum; etiam Paradisus ipse vastatus, nè quod priscæ amissæque Beatitudinis exstaret vestigium. Quo moneamur & Nos, tam severo támque potenti scelerum Vindici debitum præstare obsequium, atque cultum exhibere. Hinc igitur novum Seculum, sive novus Mundus auspicandus est, eodémque Deo duce mihi deinceps describendus.

Testimonia veterum de hoc Diluvio. § 97. Sed antequam digrediamur, haud tacendum videtur, ad illustrandam Historiæ Sacræ veritatem, famam memoriámque hujus Diluvii apud gentes etiam profanas divulgatam fuisse, & à Scriptoribus profanis longo pòst tempore celebratam. Nam, præter *Berosum Babylonium*, qui narrat de Arca, Diluvio, *Armeniis*que montibus, eadem ferè quæ *Moses*; (*Joseph.* cont. *Appion.*l.1.) & *Nicolaum Damascenum*, qui ex fama scribit, eum, de quo *Moses* memorat *Judæus*, in *Armeniæ* fuisse monte *Bari* ex Cataclysmo servatum in Arca, ejúsque illic diu mansisse reliquias; (Hos enim jampridem ex *Josepho* (Antiq. *Judaic.*1.) retulimus:) eodem Autore, *Hieronymus Ægyptius*, qui antiquitates *Phœnicum* scripsit, de universali meminit Diluvio, Arcâque *Noachana*; ut & *Mnaseas*, aliíque plures. *Eusebio* autem referente, (Præp. Evang. 9.12.17.19.) *Alexander Polyhistor*, & *Molon*, & *Eupolemus*, & *Abydenus Assyrius*. Hic *Sisithrum*, *Xisuthrum Polyhistor*, (referente *Cyrillo*, adverſ. *Julian.* lib.1.) *Noachum* appellant. Eum ferunt à *Saturno* didicisse, magnam futuram imbrium vim decimoquinto die mensis *Desii*: mandâsse *Saturnum*, ut quicquid Scriptorum esset *Heliopoli Sipparorum* occultaretur: eundem in Arca servatum, unà cum animalibus omnium generum, remissâ tempestate, post dies tres Aves emisisse ter; & sublato è mortalium cœtu *Sisithro*, hæsisse navigium in *Armenia*, ubi vicinis ligna præbuit, quæ, amuleti quadam vi prædita, de collo suspendebantur. *Ovidius* etiam Poëta, quanquam *Deucalionis* nomini affingat quam narrat inundationem, (nam & ejus ætate aliquam partem *Græciæ* submersam undis ferunt,) non unius tamen

men Provinciæ, sed totius Orbis, calamitatem sibi enarrandam proponit, eámque ut impietatis pœnam sceleratissimis hominibus illatam à diis. *Deucalionis* nomen *Plutarchus* etiam & *Lucianus* adhibent, *Græcorúm*que alii; ut qui suum illud noverant, barbarum verò non legerant *Noachi*. *Lucianus* quidem (in Dea *Syria*) accepisse ait se à *Græcis* (*Syrus* ipse) de impietate ac interitu generis humani, impetu aquarum obruentium terras: *Deucalionem*, unà cum familia, & singulis animantium generibus, in ingenti Arca conservatum. *Hierapolitas* in *Syria* addidisse his, in magno suæ terræ hiatu absorptam fuisse tantam aquarum vim: *Deucalionem* proinde illic Aram statuisse *Junoni*, (hoc est, sereno Aëri,) & hiatum operuisse Templo; denique, ritum instituisse, (nè quando interiret tantæ rei memoria,) ut bis quotannis aquam ex mari peterent *Syri Arabés*que vicini, quæ in Templo effusa descenderet in hiatum hunc, cujus ille capax quantæcunque, nullâ unquam exundabat copiâ. *Plutarchus* (de Animal. terrestr. & aquatil.) non solùm de Diluvio & Arca meminit, sed etiam de emissa indè ad explorandum Columba. *Λάρνακα*, sive *Arcam*, appellant navigium *Deucalionis Apollodorus*, (lib.1.) & *Andron Teius*, & *Homeri* Scholiast. (in *Iliad*. 1.) Et *Parnassum* indè *Larnassum* primò dictum, *Stephanus* (de Urbibus) palàm facit. Easdem Arcæ reliquias, eodem in monte, & suo monstratas ævo *Theophilus Antiochenus*, (lib.3.) & suo *Epiphanius* (nè inferiùs descendam) contra *Nazaræos* docet. *Plinius* aliique, qui *Joppam* Diluvio dicto antiquiorem esse volunt, ut sciant & concedant Diluvium illud necesse est; & generale confiteantur, ut quæ non modò *Græciam*, sed *Syriam* insuper obruerit. Sed apertiùs alibi *Plinius* (lib.3. 14.) gentem *Italiæ* antiquissimam *Umbrorum* ait existimari; ut quos *Ombrios* à *Græcis* putent dictos, quòd inundationi terrarum imbribus superfuissent. Alii verò (*Strab*. l.3.) memorant (id quod omnibus patet) conchas, & ostrea, & lapides concharum referentes formam, qui temporis diuturnitate in lapides induruerant: salinas quoque affirmat *Tullius* (de Nat. deor.2.) multis in locis reperiri, variísque regionibus, ab ora maritima remotissimis.

Et procul à pelago conchæ jacuêre marinæ,

inquit *Pythagoras* apud *Ovidium*. (Metam.l.15.) Cujus rei nullam profectò satis probabilem attulerit quisquam, præter hanc unam universalis Diluvii, causam. Quinetiam Ille (*Solinus* cap. 9.) qui asseverat, *Irruptionem diluvialem, cùm universa obduceret humidositu, inaccessæ reliquisse montium eminentias qui inter Thessaliam & Æmoniam porriguntur*, Historiæ huic suffragatur; *ejúsque vestigia durare*, ait, *in latebrosis rupium cavaminibus quæ resederunt conchylia*. De quo etiam *Dionysius Afer*,

Speluncæ veteris servant insignia cladis.
Finibus in mediis terrarum namque videntur
Ostrea.———

Denique, certissimo ad hanc rem est argumento, quòd nulla rerum memoria in universo Orbe gestarum (quæ modò fidem aliquam mereantur) *Noachani* Diluvii tempora, nisi in Bibliis nostris, excedat.

A.M. 1657.

NOACHUS,

SIVE

ANNALIUM MUNDI

Primi Tomi

LIBER SECUNDUS;

Qui,

A Diluvio *Noachano* ad Peregrinationem *Abrahami*,

annos continet 422.

§ 1. CUM ex Arca jam descendissent *Noachus* & uxor, cum tribus filiis nuribúsque, nihil prius habuit pius vir quàm ut altare conderet; ubi ex avibus pecudibúsque mundis, omnium generum, holocausta Deo Servatori oblata sunt. Bovem ovémque, capram, turtures, columbarúmque tenerarum par, immolavisse ferunt. His enim solis ad sacrificia Veteres utebantur. Nec ad celebrandum solummodo salutis beneficium singulare pietatem hanc adhibuit *Noachus*. Perspexit, ad instaurandum genus humanum semina tam exigua minùs efficacia fore, nisi Divina vis, bonitásque summa, in conservando simul & augendo accederet. Gratissima erat Deo tam prompta & opportuna hominis gratitudo. Ità enim placavit offensum Numen, ut in posterum constituerit, & juraverit quodammodo, (*Esa.* 54.9.) misericors Pater, denuo nunquam se aquis obruturum terras hominum causâ. Ingenio enim ità esse pravo humanum genus, & prono ad nequitiam, ut publicis id calamitatibus cladibúsque corrigendi nulla superesset spes. Non igitur deinde se ordinem Naturæ temporúmque vices interrupturum, ad extremum usque mundi exitum. *Noacho* deinde ac filiis benedixit Deus, (quod secundo loco visus est petere bonus vir,) tribuendo illis maximam generandi vim & fœcunditatem, ut quàm celerrimè terras incolis replerent: deinde, nè quid à belluis metuerent suæ paucitati, promittendo, omnibus illos animantibus terrori futuros, ut subditis imperaturos, denique, pro cibo usuros libere, modò sanguine abstinerent, tam comedendo brutorum animantium, quàm profundendo hominum. Nam illum esse vitæ vehiculum, sibique sacrum Autori vitæ. Et cruore pasci, crudelitatem in homine pascere ferinam videbatur. Humanum verò sanguinem cædémque etiam in bestiis ulturum se (*Exod.* 21.28.) Deus edixit; multò magis in hominibus, talionis lege: non per judices modò, ut *Num.* 35.30,31. sed per ultores etiam sanguinis, ubi judices desunt. (*Num.* 35.12. *Deut.* 19.6.) Ipsi enim sibi homicidium esse probrosum, cujus imaginem spirantem tollit qui tollit hominem. Postremò, cùm animadverteret terrere hominum ——— *etiam nunc nubila mentes*, etsi pollicito incolumitatem se; quò securiùs agerent, fœdere quodam se obstringebat, humanum genus animantiáque cætera non ampliùs Diluvio se deletu-

A.M. 1657.

Sacrificanti *Noacho*

benedicit Deus,

A.M. 1657.

rum. *Iridem* ergò ſignum illis conſtituit, ut, eo in nubibus conſpecto, Divinæ pactionis memores, ab univerſæ cladis periculo ſecuri forent. Etſi enim hoſtili more arcum ſuum tendere, minitarique perniciem, videatur: tamen iratum ſe elementiæ miſericordiæque haud immemorem futurum, ipſo illo pollicetur arcu. Itaque *Judæos* ferunt, etiam his temporibus, ſolere, ubi ſignum hoc in cœlo conſpicitur, Deo ſtatim, ejus fœderis Autori, promiſſorum gratiâ benedicere.

& concedit carnibus veſci, quod ante Diluvium non licebat.

§ 2. Ex ea Numinis indulgentia, carnes animalium concedentis homini ad victum, ſatis perſpicuum videtur, quòd iiſdem veſci hactenus non licuerit. Fruſtrà enim liberum fit quod liberum fuit; fruſtrà permittitur quod nullo modo prohibebatur; atque ità permittitur, quemadmodum aliæ res expreſſis donatæ verbis. "Liberum vobis jam facio, inquit Deus, carnes comedere, quomodo fructus frugéſque, olera & herbas, condonavi priùs. (*Gen.* 1.29.) Deinde, in rebus ejuſdem generis, ubi alterum expreſsè conceditur, alterum tacitè prohibetur. Quorſum enim venia daretur utendi re, quâ ſine venia frui licebat impunè? At verò terræ fructus carnéſque animalium ejuſdem ſunt generis ratione victûs humani. Illis igitur donatis à Deo, (cujus, quæ bona ſunt, dona ſunt omnia,) has minimè concedi, ſed implicitâ quadam ratione vetari, colligitur conſequitúrque neceſſariò. Præterea, carnium cibo non erat homini opus ante Diluvium; cùm ineſſet herbis fructibúſque ſuccus præſtantior atque ſalubrior, nutriendique major vis, nondum eluvione ſalſedinéque maris ſterileſcente humo; eúmque validiſſimorum corporum ſtomachi glandibus concoquendis ſufficerent.

§ 3. Neque verò dominium in alias res (quod *Cajetanus* diſputat, qui cum aliis quibuſdam noſtræ ſententiæ adverſatur,) mactandi & comedendi tribuit jus magis in beſtias homini, quàm in homines regi. Quare Apoſtolus, (1 *Cor.* 9.7.) *Quis paſcit gregem*, inquit, *& de lacte gregis non comedit?* De carne verò non dicit, antiquiſſimum, puto, morem ſpectans. Quòd à *Cajetano* additur, *Immeritò laudari Abelem, quòd pinguia offerret pecora, ſi comedere non licebat: nam ad pelles lanáſque non minor eſt macilentorum utilitas:* Imò verò minor eſt (inquam ego) ad pelles lanáſque, multò magis ad lactis copiam atque fœtûs. Sed hoc & *Abelis* curam diligentiámque, in deligendis & deſignandis optimis quibuſque ſuarum pecudum ad aram Dei, non ſibi tantùm utiliſſimis, commendabat: ac fortaſſe noverat etiam tum, adipem fuiſſe Deo gratum in ſacrificiis, ac proinde imperatum Lege *Moſaïcâ*; at hominibus vetitum nè comederetur. (*Lev.* 3.9,10,11. & 7.30,31.)

§ 4. *Sotus* (de Juſtitia & Jure lib.5.quæſt.1.artic.1.) *Adamo* nondum lapſo prohibitas fuiſſe carnes opinatur, quòd unà cum fructibus atque herbis non concedantur: (*Gen.* 1.29.) poſtea verò liberas licitáſque. Quæ igitur hæc erat *Noacho* indulgentia Dei, concedere quod jam licebat? quod beneficium, id *Noacho* liberum facere, quod liberum jam antea fuerat *Adamo*? Fruſtrâne tot verba prolocutus eſt (*Gen.* 9.3.) ſapientiſſimus Deus? Sic autem *Sotus* arguit. 1. *Cibum nullum à Medicis præſtantiorem carnibus haberi, aut magìs naturalem ſalubrémque corporibus humanis, aut majore præditum ad conſervandas augendáſque vires vi: ergò deſideratum & expetitum fuiſſe, naturæ quodam impetu & ingenitâ fame; ac proinde conceſſum à Deo.* Eſto: concedamus & nos, carnes jam tandem poſt Diluvium humano eſſe corpori ſaluberrimas, deſideratas igitur ab homine, ac donatas à Deo. Priùs autem neque neceſſarias fuiſſe dicimus, cùm aliorum alimentorum ſuppeteret abunde gratiſſima ſaluberrimáque varietas; & fructibus frugibúſque minùs, credo, ſalubres corporibus humanis, tam validis, aptíſque ad cibos duriores & ſolidioris nutrimenti concoquendos. 2. Multis diſputat *Sotus*, *homines non abſtinuiſſe carnibus ante Diluvium.* Impios facilè damus; non & pios. 3. *Animalia quædam ſunt quæ ad cibum,* (inquit ille) *nec niſi ad cibum ullo modo, proſunt humano generi; ut gallinæ, piſces, &c. Animalia verò cuncta hominum gratiâ condidiſſe Deum, conſtat. Iſtis ergò veſci homines licebat, niſi fruſtrà fuiſſe nata fateamur.* At ego, Nè fruſtrà fuiſſe nata videantur, ſatis, inquam, eſt, ad victum humanum deſtinata fuiſſe hæc poſt Diluvium. Interea, non minùs ad perfectionem ſpectabant Univerſi quàm feræ, aliæque res, quibus neque opus, neque uſus eſt frequens humano generi: ut herbæ medicales quàm plurimæ non erant inutiliter editæ, quibus tamen, in tanta corporum ſanitate, non niſi poſt multa demum ſecula uſos fuiſſe homines ad medicamenta credimus. 4. *Venationi & aucupio homines naturâ eſſe deditos tradit Ariſtoteles.* (Polit.1.3.) *In primo igitur mundi ſeculo venabantur homines & aucupabantur. Quorſum verò id, niſi ut cibum ſibi fructibus atque*

fru-

frugibus delicatiorem acquirerent? Quorsum verò id? inquis? Ad animorum solatia & oblectationem, credo; utque plumas avium & pelles quadrupedum lucrarentur, quibus vestimenta ornamentáque sibi conficerent & tabernacula: quæ sola etiamnum ex feris plerisque utilitas percipitur; imò & ex vaccis taurisque in *Americanis* quibusdam insulis, quorum tanta est copia, ut in mercibus coria tantùm distrahant insulanei, & abjiciant carnes. (*Jos. Acosta* Hist. *Ind.*1.21.) Artémque plumariam fuisse inprimis excultam, credibile est, ad ornatum corporis, quæ à barbaris *Americanis* jam sola ferè ac peritissimè tractatur. 5. *In ætate mundi prima obtulisse homines animalia in sacrificiis constat; ergò & partem aliquam sibi apparâsse ad convivia, probabile videtur. Is enim post Diluvium mos apud omnes ferè gentes inolevit.* At verò in holocaustis id fieri non potest. Holocausta obtulit *Noachus*, more (opinor) institutóque Veterum. Holocausta & *Abelem* immolâsse plerique credunt, qui agnum ejus incensum opinantur cœlitus. Holocaustis & *Græcos* litavisse primò, aliásque gentes unde hunc morem *Græci* acceperant, *Promethei* docet fabula; qui, cùm tenuiores sumptum totius victimæ tolerare non possent, cum *Jove* pactus fingitur, ut dimidio contentus deinde, reliquum iis comedendum qui offerebant concederet. Cùm igitur inprimis & fruges & hostias animales Deo consecrarent, hunc opinor Veterum fuisse morem, ut has totas incenderent, illis autem ipsi epularentur. Concludat ergò *Pythagoras*; A.M. 1657.

At vetus illa ætas, cui fecimus Aurea nomen,
Fœtibus arboreis &, quas humus educat, herbis
Fortunata fuit, nec polluit ora cruore. (*Ovid.*Met.l.15.)

§ 5. De novo carnium cibo jam diximus. Novum sibi homines & potum excogitârunt. Ex montibus *Armeniæ* in *Assyriam* primò descendisse *Noachum*, vicinam, sed magis commodam, regionem, vero simillimum est, ibíque centum ferè annos habitâsse. Quò commodiùs viveret, coluit agros, vineásque sevit; & ex uvis vinum exprimere primus (opinor) instituit, quò mœrorem sibi & suis, ex tot ærumnis doloribúsque haustum, leniret, viréſque, animi simul & corporis, languidiores jam post Diluvium, recrearet. Eóque magis de vino erant soliciti, quoniam aqua, suavissimus ante Diluvium saluberrimúsque potus, corrupta jam degenerârat. Sed *vinum illudit*; (*Prov.*20.1.) cujus vim nondum satis pernoverat pius vir. Cùm igitur, paulò plùs potus fortè, seminudus inhonesto more procumberet in tabernaculo, minimus filiorum, *Chamus*, ludibrio patrem habuit, fratribúsque suis deridendum exposuit. Vindicta sanè justa, & planè Divina. *Noachus* optimus quidem vir, sed tamen peccat; imò palàm peccat, & exemplo malo. Peccanti verò Deus, peccanti publicè, nè optimo quidem viro parcit. Quò melior quis publicè peccat, eò peccat graviùs, eò magis violat gloriam Dei. Et ipsa ebrietas non minùs grave supplicium est quàm peccatum. Ejus enim *Circeo* poculo, ex homine ridiculum & despicabile fit brutum pecus. Sed & aliunde supplicium hoc supplicio graviore, peccatum hoc publicum alio peccato cumulatur. Impiis plerumque hominibus, quibus maximè peccatis suis officiunt pii, tanquam virgâ Deus utitur quâ corrigat delinquentes. *Noachus*, ebrius, à *Chamo* vapulat nequiore: idque tam festinanter fit, ut pius vir peccati se luisse pœnam sentiat priùs quàm peccâsse; ut, si fieri possit, ex peccato expergiscatur citiùs quàm è somno. Sed inprimis memorabile, quòd peccatum filii pœna sit patris. Scelere ipso, cui patrando ansam dederat, jure optimo castigatur. Patrem irridet *Chamus*, at ebrium. In patrem violatur pietas; ejusdem ebrietas plectitur: indè *Chami* peccatum, hinc *Noachi* supplicium. *Semus* autem *Japhetúsque*, piâ verecundiâ suffusi, retro cedentes aversisque oculis, nè cernerent nudum, pallio senem operuerunt. Ut primùm *Noachus* evigilavit ex vino, *Chamique* impietatem rescivit, diris ipsum posteróſque, filium *Canaanem* præcipuè, devovit. Ejus enim fortasse indicio pater avi pudorem viderat, ———*oculósque videndo Conscelerârat.* Uterque punitur in altero. Qui peccaverat in patrem, in filio punitur, sed ejusdem, credo, sceleris participe. *Semo* autem pater *Japhetóque* omnia bona comprecatus est. Quæ omnia tandem ità certò veréque illis obtigerunt, ut ille pater gentium non tam precari bona, maláve imprecari, filiis, quàm quæ futura erant prædicere, visus sit. Sic igitur *Noachus: Exsecratus*, inquit, *Canaan; servus ille servorum esto fratribus suis. Benedictus autem Dominus Semi Deus: at illi servus Canaan sit. Deus alliciat Japhetum, ut habitet in tabernaculis Semi*, ejúsque be-

A.M. 1667.

Ebrius Noachus

à Chamo derisus.

Canaanem exsecratur.

A.M. 1667. benedictionum particeps fiat: *at illi etiam Canaan servus esto.* Ità *Noachus* exsecratus simul & vaticinatus est. *Adamus* edendo intemperantiùs, post mundum conditum, post eundem instauratum, bibendo *Noachus* offendit. Fructus arboreus utrique imposuit. Illum puduit cùm se nudum cerneret; huic, nihil sentienti, nè ipsa nuditas pudori fuit. Utrumque mox pœnituit: nobisque salutaris fit *Noachi* noxius calix, ad operiendam animarum nuditatem vestibus *Christi.* (*Matt.* 26.27, &c.) Quod autem *Japheto* apprecatur genitor, ut in tabernaculis habitet *Semi*, sic interpretantur nonnulli probabiliter, ut in veram Ecclesiam inserantur ejus posteri, post ejectos indè *Judæos*, posteros *Semi*; (*Rom.* 11.11, 12, &c.) quemadmodum *Reubenitæ* (1 *Chron.* 5.10.) in tentoriis *Hagarenorum* victorum expulsorúmque habitârunt. Neque verò *Noachi* à *Chamo* inflicta & *Canaane* pœna vel justior vel aptior videtur, quàm *Chami* & *Canaanis* à suis fratribus infligenda. Quid enim æquius aptiúsve fieri aut fingi potest, quàm ut ii, qui debitum naturâ parentibus obsequium & reverentiam non præstiterint, gravius ferant servitutis jugum, & libidini pareant alienæ, nullius ipsi honoris aut reverentiæ capaces? Hæc servitutis origo, hic fons, peccatum, impietatis peccatum in parentes. Liberi omnes nascimur. Irritatis tandem in bella gentibus, victi captique hostes, à *servando*, dicti factique *servi* sunt. Ubi enim vita illis donata est quos jure belli occidere licebat, eâ donata est lege, ut eorum commodo viverent quorum beneficio vivebant: idque mox in gentium quoddam jus transiit, quo servi, more pecudum, pretio distracti, dominorum in peculio habebantur.

A.M. 1757. § 6. Hactenus una erat totius generis humani Respublica; sed aucti jam, post centum annos, tantâ multitudine, quantam unius loci angustiis concludi, cùm totus orbis terrarum incolis pateret, nec satis hominibus consultum videbatur, nec ipsi Deo gratum. Omnibus enim uno in loco minùs commoda victûs ratio suppetebat. Sed & bellorum morborúmque popularium calamitas, toti hominum generi communis, erat multò crudelior futura; & cum impiis consceleratisque hominibus consuetudo & convictio necessaria, Religioni, moribúsque bonis, multò magis periculosa. *Noachus* igitur, septingentorum annorum senex, liberis nepotibúsque suis autor fuit (ut credi par est) in diversas proficiscendi regiones, deducendi colonias, constituendi civitates. Id antequam fieret, vel potiùs nè fieret omnino, unam omnes urbem ingentem, & in ea immensæ turrem altitudinis, ad *Euphratem* fluvium, moliuntur. Eò enim ex *Assyria* jam devenerant, sive in *Canaanitidem* hâc migraturi viâ, quam priùs fortasse incoluerat *Noachus*, *Adami* terram natalem; sive investigaturi locum *Paradisi*; sive qua alia de causa, minimè constat. Verùm hujus loci amœnitate ac fertilitate mirâ capti, habitandum sibi omnibus & permanendum illic statuerunt. *Edenici* horti fortasse aut partem fuisse hanc, aut agrum certè vicinum, ex *Noacho* didicerant. Alii, credo, nihil sibi proponebant aliud hoc opere novo, nisi perpetuum sui nominis apud posteros monumentum ut relinquerent. At *Nimrodus*, *Noachi* ex *Chamo* pronepos, hujus consilii primus autor, (ut multi opinantur) tyrannidem sibi, totiúsque generis humani monarchiam, unà machinatus est. Mihi verò *Nimrodi* ætas tantæ ambitioni fuisse longè impar videtur. Ipsum potiùs *Chamum* ea molitum esse, nationis impiæ parentem, si cui tribuendum sit uni, meritò credamus. *Ægyptum* enim solam, *Chami* ditionem, ejusmodi opera, immensi quidem, sed vanissimi, laboris, prosecutam esse ac celebrâsse postea, Pyramidum indicio patet. Quod aliqui addunt ex *Josepho*, ædificatam hanc turrem fuisse alterius Diluvii metu, ut esset quò refugerent supra nubes; id verò indignum est fide. Nec enim poterant ignorare, Deum illis cavisse jampridem ab hoc metu. Verùm, ut homines improbi parùm hac in re confisi Deo sint, quæ tamen esse poterat è terra ædificium supra nubes erigendi spes, imò ex terra humillima profundæ vallis? Denique, ut potuerint falsam & inanem dementes hanc fovere spem, at quàm paucos è toto genere hominum conservâsset incolumes una turris? Reliqua interim periissent omnia. Quàm exigua erat hæc tantorum sumptuum ac laborum merces futura? At nec lateritia turris aquæ diutinam sustinere potuisset vim. Nullum igitur ex hoc opere contra novum Diluvium quærebatur præsidium. Gloriosum nomen solummodo quærebatur, & mortalibus magnifici operis fama immortalis. Sed qui famam aucupantur, umbras captant; quique auram concipiunt popularem, ventos plerumque pariunt ignominiæ infamiæque. At construendo huic ædificio lapides deerant. Lateres proinde coquunt, invento atque arte (puto) seculi prioris. Nec aderat illis calx. Bitumen arripiunt, operíque incumbunt strenué. Bitumen verò picis quoddam sulphureæ genus est, quæ

Marginalia: Homines, turrem aggressi Babylonicam, — propagandi sui nominis causâ, — non alterius Diluvii metu,

quæ ex eo solo passim exæstuat, ebullitque tantâ copiâ, ut non modò ædificiis omnibus liquida, sed pro ligno etiam siccata sufficiat. Contemplatus omnia Deus, ambitiosum gloriæ studium, & in iisdem cohærendi sedibus pertinaciam, non tulit. [*A.M.* 1757.] Neque tamen delendos iterum putavit; quandoquidem priore clade ad mentem saniorem profecissent nihil. Itaque superbos rebellésque hominum conatus irritos facere satis habuit, cogeréque in colonias vel invitos. Quâ linguâ unicâ usi fuerant hactenus mortales universi, ea in plures variásque prodigio repentino distracta est, [confusis linguis,] hominésque (ut appellat profanus Poëta) μέροπες facti, divisis diversísque linguis. Non jam ampliùs mutuò se intelligebant, quid aut socii peterent, aut principes imperarent. Ascendere quis jubetur? ille descendit. Alius afferri sibi lateres vult: bitumen traditur. Sublatâ igitur sermonis communione, quasi mutuæ societatis cæmento, omnis conspiratio populi, & unius dominatio, pariter sublata est. Nihil enim aptius potuit accidere ad dirimendam societatem hominum, quàm sermonis varietas; quæ tanti est, ut externus alieno non sit hominis vice; nemóque sit qui non lubentiùs suum habeat canem pro socio, quàm hominem eum quem non intelligit. Ab opere inchoato cessandum erat, & aliò plerísque migrandum necessariò, ut cuique cum aliis maximè linguâ & cognatione conveniebat. Alii aliò passim dispersi ac dissipati sunt; [in varias regiones dissipantur;] quod ipsum timebant, cavebántque nè fieret. Impiis enim id ferè solet contingere quod horrent maximè. (*Prov.* 10.24.) Indè urbs *Babel*, hoc est, *Confusio*, postea *Babylon*, dicta: ab urbe, universa regio *Babylonia*; cujus eam partem quæ ad Meridiem tendit, *Chaldæam* appellant. Hic autem audiendi non sunt *Paræus* atque *Raleius*, & si qui alii *Noachum Semi*que gentem his rebus interfuisse negant. [*Noacho* etiam præsente, ac *Semo*,] *Nimrodo* scilicet commissam hanc aiunt à Principibus coloniam. Pium enim senem, virósque, si qui adfuissent, bonos, nullo modo probaturos fuisse vesanam turris molitionem, conspirationémque hominum improborum. Quin & linguæ patriæ primæque in *Semi Heberi*que familia integritatem arguere, procul eos abfuisse à culpa, qui à pœna procul. Hæc illi. At verò Libri Sacri (*Gen.* 11. 1.) *totam terram*, hoc est, *omnes mortales*, *unâ* usos narrant communi *linguâ*. Eosdem *ab Oriente*, vel *In Oriente* potiùs, *dum iter facerent*, in *Shinaris campum* descendisse, versu 2. Illic à Deo confusam totius terræ linguam: Illinc homines in terram universam dissipatos. Neque consequens videtur, viæ comites scelerum quoque conscios atque socios fuisse. Aderant corporibus boni permisti malis; animis aberant ab hoc facinore. *Noachum*, & qui cum eo sentiebant viros bonos, (qui plerumque solent esse numero pauciores,) monuisse reliquos temeritatis, ac vetuisse verbis, & quantâ valuerunt prohibuisse vi, quod tamen impedire opus non potuerant, pietati hominum consentanea est fides. Avitus enim sermo cùm in *Chaldæa* sola relictus sit, ibi *Noachus* etiam & *Semus*, aliíque homines pii, apud quos hic sermo est relictus, necessariò sunt statuendi. Frustrà igitur hoc nos telo *Paræus* oppugnat, quo ipsius causa jugulatur. *Heberi* enim posteros ex *Pelego* in *Chaldæa* sitos fuisse, *Abrahamus* & *Thara* indicant; quanquam postea, expugnati à *Nimrodo*, paulatim exuerint pietatem, & mutaverint idolis. Unus omnium *Abramus*, cum suis, maluit solum quàm Religionem vertere. Præterea, quid illud sibi vult, *Gen.* 11.4. *Ut gloriam nobis acquiramus, nè*, vel *antequam, in terram dissipemur universam?* Hæccine paucorum, & unius coloniæ, vociferatio, an omnium potiùs mortalium, videtur? Quam enim illi dissipationem metuant, qui, nuper in coloniam emissi, sedem sibi hanc apparabant novam? Postremò, *Nimrodum* juvenem *Cusho* patri, *Chamó*que avo, & patruis tribus, viris strenuis, magnæque autoritatis, (quos adfuisse constat ex locis in Occidente quos incoluerunt,) ducem dare, præposterum videtur & ineptum. Non igitur hæc *Nimrodi* colonia, sed universus mortalium cœtus, *Noacho* duce, jamjam in varias dissolvendus colonias. *Goropius Becanus*, quò suis de primatu linguæ *Cimbricæ* commentis aliquid prætendat, *Japhetum* [*Japheto*que.] cum suis unum in *Shinaris* campo negat adfuisse; ità retinuisse puritatem linguæ primitivæ. Id autem ex eo probat, quoniam (*Gen.* 10. 5.) tradit *Moses*, insulas gentium coloniis occupatas fuisse à filiis *Japheti*, ante molitionem Turris *Babylonicæ*, quæ capite pòst undecimo narratur. Sed errat *Becanus* vehementer, quia Scripta Sacra non intelligit. Nam in decimo capite summatim, & per anticipationem, ea traduntur quæ post linguarum calamitatem acciderunt. *Nimrodi* memoratur imperium vers. 8, &c. & *Palæstinorum* ortus vers. 14. & *Canaanis* regio describitur vers. 15. & *Joctanidarum* vers. 30. & ab omnibus *Noachi* filiis nepotibúsque nationes per orbem terrarum constitutas dicitur vers. 32. Omnes ergò abfuerunt *Babylone*, si rectè

Be-

A.M. 1757. *Becanus* arguat, unúsque adfuit *Noachus*. Sed & *Japhetidarum* linguæ variæ verſ.5. non minùs quàm aliarum gentium, memorantur. Linguarum igitur minimè intellectarum varietate impediti ſunt nè *Babylonem* conderent, ſive Mundanam Civitatem. Contrà, ut conſtruerentur *Hieroſolyma*, Dei Civitas, Eccleſia, varias linguas intelligere ac loqui (nè quod operi Sacro foret obſtaculum) à Deo datum eſt. Quare caſu fortuitóque, non conſultò & ſorte, (ut *Epiphanius* habet Tom.2. contra *Manich.* & in *Gen.*10.19.) diviſus eſt inter *Noachi* filios mundus. Factum enim id *Rhinocolura*, ſive ad *Sichorem* torrentem prope *Ægyptum*, (procul igitur à *Babylone*) *Epiphanius* vult. Sed quæ ſortium eſſe potuit ratio inter homines minimè ſe intelligentes mutuò? aut unde nobis conſtabit de ſortibus, quas non memorat *Moſes?*

Nota hæc profanis gentibus. § 7. De turri *Babylonica*, & confuſis mortalium linguis, Vatem quoque *Sibyllam* *Joſephus* ait (Antiq.1.5.) meminiſſe, his aut hujuſmodi verbis: *Cùm univerſi mortales uno ſermone uterentur, turrem ædificaverunt celſiſſimam, quaſi ad cœlum aſcenſuri. Dii verò procellis immiſſis turrim ſubverterunt, & diverſam ſingulis dederunt linguam. Eámque ob cauſam urbs* Babylon *eſt nominata.* Apud eundem *Joſephum*, agri *Senaar* in *Babylonia Heſtiæus* meminit, quò Sacerdotes ab aquarum clade ſuperſtites, *Enyalii Jovis* ſacra ferentes, pervenerunt, ac in omnes deinde regiones diſſipati ſunt. *Abydenus* etiam *Aſſyrius* ità ſcripſit, (*Euſebio* referente, Præparat.9.14.) "Fuiſſe qui di-" "cerent, primos homines è terra natos, mole corporum viribúſque fretos, potentiam" "Superis majorem affectâſſe. Turrim propterea immenſæ altitudinis molitos;" "quæ, cùm jam propiùs abeſſet à cœlo, ventorum impetu opitulantium diis, ſuis" "autoribus diruta pro ſepulcro fuit. Ex ruderibus *Babylon*, ſeu *Babel*, prodiit, quæ" "*Confuſionem* ſignificat *Hebræis*: natum ex eo nomen, quòd eodem tempore confu-" "ſæ mortalium ſint linguæ, apud quos una priùs univerſos fuit. Secutum eſt dein-" "de inter *Saturnum* atque *Titana* bellum. *Abydenus* hæc. *Eupolemus* verò, (Ibid. lib.20.17.) *Babylonem*, turrémque illam à Gigantibus qui ex Diluvio evaſerant conſtructam, numinúmque vi dejectam, Hiſtoricorum fuiſſe omnium ore jactatam, traditit. Ipſos quoque Gigantes mox toto paſſim orbe disjectos, atque diſſipatos. Nec ineptiunt fortaſſe qui Poëtarum *Græcorum* fabulam de Gigantibus hiſtoricâ ſignificatione huc referunt.

> *Affectâſſe ferunt regnum cæleſte Gigantes,*
> *Altáque congeſtos ſtruxiſſe ad ſidera montes.* (*Ovid.*Met.1.)

Ex tribus *Noachi* filiis. § 8. Ex tribus autem *Noachi* filiis, filii ac nepotes *Semi Aſiæ* Majoris maximam partem, ad Orientem præcipuè, tenuerunt. *Chamus*, cum plerisque ſuorum, ab *Euphrate* Occidentem petiit; *Aſiæque* regiones *Ægypto* vicinas, & *Africam* totam, occupavit. Poſtremò, *Japhetus* in *Europa* ferè univerſa, Minore *Aſia*, & aliqua Majoris ad Septentriones parte, ſe ac ſuos collocavit. Hæc neceſſe eſt mihi perſequi omnia ſingulatim, quantum vel ex Literarum Sacrarum certis teſtimoniis, vel ex conjecturis probabilibus, aſſequi licet, ut reliquæ hiſtoriæ fundamenti loco ſubjiciantur.

Japhetus Aſiam tenuit Minorem cum Europa; Inprimis igitur, *Japheti* numerantur filii ſeptem, (*Gen.*10.2.) *Gomer*, *Magog*, *Madai*, *Javau*, *Tubal*, *Meſhech*, & *Thiras*. *Gomeri* tres etiam filii memorantur, *Aſchenaz*, *Riphat*, *Togarma*: (verſ.3.) *Javani* quatuor, *Eliſha*, *Tharſis*, *Cethim*, *Dodanim*. (verſ.4.) Ex his *Madai Mediæ* nomen impoſuit: (2 *Reg.*17.6.& 18.11. *Eſa.*13. 17. & 21.2. *Jer.*25.25. &c.) *Thiras*, ut conjicitur, *Thraciæ*. Quanquam & in *Ruſſia* fuerit *Tyras* fluvius olim dictus, cui jam *Nieſter* eſt nomen. *Gomer* autem cum filio *Togarma* Minoris *Aſiæ*, *Magog Syriæ*, *Tubal* & *Meſhech Syriæ* vel *Arabiæ* videntur partem aliquam tenuiſſe. *Ezechielis* enim Prophetæ cap.38. hi omnes in iis numerantur qui erant auxilium daturi principi *Gog*, hoc eſt, *Syriæ* regi, bellum *Judæis* inferenti, poſt reditum ex *Babylone*. Sic enim verſ.2. *Fili hominis, diſpone faciem tuam verſus Gogum, terram Magogi, principem primarium Meſhechi & Tubalu:* deinde, (verſ.6.) *Gomerum cum omnibus agminibus ſuis, domum Togarma ad latera Aquilonis:* & (cap. 39. 2.) *Deducam te* (de *Gogo* loquitur) *è lateribus Aquilonis.* Sed *Gomerii*, ſive *Gomeri* poſteri, *Cimmeriorum* gentem fortaſſe, ad *Mæotidem* paludem, condiderunt; & illi *Cimbros* in *Germania*; unde *Galli* quoque tandem, & *Britanni* (qui ſuâ ſe linguâ *Cimbros* appellant) oriundi. Multi *Magogum* in *Scythiam* ſive *Sarmatiam* conjiciunt. Eos enim (autore *Joſepho*) *Magogas* antè nominatos aiunt, *Maſſagetas Ptolemæo*. Eorundem reliquias in *Syria* intelligendas *Ezech.* 38. Quo enim tem-

tempore *Asiam* obtinuerunt *Scythæ* bello subactam, non modò *Scythopolin*, sed *Bambycen* quoque, sive *Hierapolin*, condidisse in *Syria*, quæ *Syris* ipsis *Magog* dicitur. (*Plin*. 5. 2. & 3.) *Togarma* verò, qui ad partem Borealem *Judææ* statuitur ab *Ezechiele*, in *Armenia* Minore collocatur à plerisque; unde *Tigranis* etiam nomen genti *Armenorum* peculiare deducunt. Quòd *Chaldæus Paraphrastes* (*Ezech*.27.14.) *Togarma* in *Germaniam* vertat, ex nominis quadam affinitate, ridiculum est. Nam quæ *Germanis* fuerunt illis temporibus cum *Tyro*, ullâve parte Mediterranei maris, commercia, de quibus illic agitur? *Meshech* (*Psal*.120.5.) *Cedarenis* adjungitur in *Arabia*: *Væ mihi, quia peregrinor in Meshech, & habito in tentoriis Cedar*. Etsi locus hic aliam ferat interpretationem: *Hei mihi, quòd peregrinor tam diu, habito tanquam Scenitæ Cedareni*. Itaque aliis, ortos ab eo *Cappadoces*, placet magis. Illic enim urbs *Mazaca*, & populus *Mossyni*, *Plinio*, (6.4.) *Epiphanio* & *Melæ Mossynæci*. Alii denique *Moschos Albanenses*, de quibus *Plin*. 6.10. & montes *Moschicos* in *Armenia* vicina, & *Moschovitas* tandem, ab eo dictos ductósque volunt; ut de *Mazacis Sarmatiæ Asiaticæ* (*Plin*.6.10.) nihil dicam. *Tubal* fratri *Meshecho* ut vicinus locetur necesse est, quia sæpius apud *Ezechielem* Prophetam conjunguntur, sive in *Arabia Syriâve* id fiat, sive in *Iberia*, *Albania* & *Cappadocia*. Qui *Meshechum* igitur in his regionibus, etiam *Tubalem* statuunt, *Chalybúmque* & *Iberorum* faciunt autorem. *Iberi* enim, si *Josepho* credimus, *Thobeli* olim dicti; & eorum est *Thabilaca* apud *Ptolemæum* urbs. Ad has conciliandas conjecturas, ab aliis conjicitur, hos fratres in *Arabia Syriâve* primò, posteros eorum in *Cappadocia*, *Iberia* & *Albania*, sibi vicinos, habitâsse. Indè *Chalybum* & *Iberorum* colonias in *Hispaniam*, ferro quoque nobilem, propagatas. Nam ut *Iberos*, ità *Chalybes* in *Hispania*, populum fluviúmque, apud *Justinum* (Hist.l.44.) reperias: & *Tubal* apud *Esaiam* (66.19.) transmarinam regionem significat. *Javan* ex *Asia* Minore *Ionum* coloniam traduxit in *Græciam*. (*Dan*.8.21. & 10.20.& 11.2. *Joel*. 3.6.) Etsi enim se Αὐτόχθονας, id est, *Aborigines*, prædicare soliti sint *Athenienses*, cùm originem suam ignorarent; tamen *Ionas* antiquitus dictos fuisse constat, vel ex columna quam *Theseus* olim in Isthmo statuit *Corinthiaco*, postquam *Atticæ* regioni *Megaricam* adjunxisset. (*Plutarch.Theseo*, & *Strabo* lib.9.) Quò enim limites regionum distinguerentur, inscriptum erat columnæ, ab orientali quidem parte, *Hæc non sunt Peloponnesus, verùm Ionia*; à parte verò altera, *Sunt Peloponnesus ista, non Ionia*. Et *Strabo*, (ibid.) *Attica*, inquit, *Ionia* & *Ias* antiquitus vocata est. Quòd nonnulli prodiderunt, ab *Ione Xuthi* filio *Ionas* nuncupatos; quis credat advenæ filium, qui & se cum suis in alia regione collocavit, genti satis per se nobili novum addidisse nomen? Mihi credibilius videtur, *Ionas Achaiæ Peloponnesios*, veros hujus *Ionis* posteros, non tam ab eo nomen suscepisse, quàm ab *Ionibus* illis quorum ope operâque adjutus eâ regione potitus est. Nec *Iones* modò, sed etiam *Iaones* vocantur *Athenienses* ab *Homero*, quod propiùs ad *Javanum* accedit. Ἔνθάδ' Ἰάονες —— *Athenienses*, inquit *Strabo*, significat; à rege quodam *Iaone*, ait *Æschyli Scholiastes*. Ex *Gomeri* filiis, *Aschenaz* in Boreali parte Minoris *Asiæ* constitutus videtur à Propheta *Jeremia*, (cap.51.27.) ubi, cùm de *Babylonis* excidio agatur, variísque gentibus quæ *Medis* erant arma socia contra *Babylonios* collaturæ, *Ararat*, *Minni* & *Aschenaz* nominantur. *Ararat* significare Majorem *Armeniam*, penè in confesso est; *Minni* verò Minorem. Itaque *Aschenaz* gentem esse non longè remotam, subditámque *Medis*, multò credibilius est, quàm aut *Gothos*, (ut *Eusebius* vult,) aut *Germanos*, (ut *Judæi*,) aut *Rhegines* denique nescio quos, (ut *Josephus* opinatur;) quos etiam *Aschanaxos* primò nominatos fingit. In illis enim *Asiæ* locis, quos dixi, *Ascaniam* regionem, (unde *Ascanius* ille apud *Homerum* dux *Iliad*.2.) & urbem, lacum fluviúmque, describunt Geographi, ejusdem ferè nominis. Utrùm ex ejus posteris aliqui migraverint hinc in *Germaniam*, & an *Tuisco* quasi *Di-Aschenaz* dictus sit, (nam *Tuiscones*, quod propiùs accedit, in plurali numero, *Latinum* est, non *Germanicum*,) ipsi viderint qui hæc augurantur. (*Carionis* Chronic. lib.1.) De postremo filiorum *Gomeri*, *Riphato*, Sacri Scriptores eò fortasse rariùs meminerunt, quòd longiùs recesserit à fratribus, nullúmque habuerit cum *Israëlitis* commercium. Non desunt tamen qui *Paphlagonas*, quos *Græci* vocant, *Riphatæos* primò dictos fuisse, credunt *Josepho*: Eosdem *Henetos* postea, vel *Enetos*, (ut *Homerus* appellat *Iliad*.2.) nuncupatos, in *Sarmatiam Europæam* longè latéque diffusos, *Arimphæorum* quoque gentem, montium *Riphæorum* accolas, constituisse. (*Plin*. 6.7.) Jam verò ex filiis quatuor *Javani*, *Elisam*, si nihil spectes præter sonum vocis, *Elisæos*, sive *Æoles*, gentem *Græcam* in Minore *Asia*, genuisse, cum *Josepho* credideris.

A.M. 1757.

N deris.

A.M. 1757.

deris. Sed longè post hæc tempora natus est *Æolus*, ejus nominis atque gentis autor; multò longiùs in *Asiam* traducti sunt *Æoles*. *Ezechielem* verò autorem habemus multò certiorem, (cap. 27.7.) *Elisam* insulas tenuisse Mediterranei maris, quæ cum urbe *Tyro* mutuis commerciis negotiabantur. Nec insulæ modò veræ, sed quævis regiones à sua Continente ità divisæ, ut non nisi navibus eò perveniretur, pro insulis habebantur à *Judæis*. *Elis* ergò, *Peloponnesi* regio, ab *Elisa* fortasse denominata est: quanquam *Græci Eleo* regi nomen hoc deberi volunt. *Tharsis Ciliciam* obtinuisse videtur, Minoris *Asiæ* regionem; cujus urbs primaria *Tarsus*. (*Jonæ* 1.3.) *Cethini*, vel *Cittini*, in *Cyprum* insulam rejiciuntur à *Josepho*, tunc *Chetinum* vocatam. Urbem ait *Cittium* satis valido esse argumento, unde *Zeno Cittieus* prodiit. Alii *Macedones* illis attribuunt, qui Μα-κεταὶ olim dicti, autore *Stephano*; & Μακετία est apud *Hesychium Macedonia*. Quin & *Cittium Macedoniæ* oppidum reperias apud *Livium*, (lib. 42.) Verùm ut (1 *Maccab.* 1.1. *Num.* 24.24. *Esa.* 23.1. *Jer.* 2.10.) terra *Cittim Macedoniam* vel *Græciam*, ità (*Dan.* 10.30.) naves *Cittim Italas* potiùs vel *Romanas* denotare videntur. *Ezechielis* igitur 27.6. insulæ *Cittim*, nihil prohibet quin & has Continentis regiones significent; quod suprà de insulis *Elisæ* monuimus. At verò hæc omnia quæ de *Cittim* dicuntur in Sacris Literis nonnulli de *Ciliciæ* portubus interpretantur; ubi hunc *Cittim*, primum *Citidis* regionis incolam, in citeriore *Cilicia* statuunt, & indè *Cittium* in *Cypro Cilicum* fuisse coloniam. Et *Cetei* apud *Homerum*, (*Odyss.* 11.) qui sub *Eurypylo* meruerunt in bello *Trojano*, *Cilices* fuisse creduntur; sed alii longè ab his ad fluvium *Caycum Cilices*, haud scio an ex his oriundi. Postremò, *Dodanim* in *Epirum* trajicitur, ubi *Dodona* est urbs: vel, si *Rodanim* scribatur, (harum enim literarum similitudo apud *Hebræos* vocem hanc sibi dissimilem reddit,) in *Rhodo* insula collocatur. Hucusque *Japhetus* cum suis in varias sedes ac regiones distributi sunt.

Arabiam Chamus & Africam;

§ 9. Proximo loco etiam *Chamo*, ejúsque filiis ac nepotibus, sua loca spatiáque terrarum assignanda. Primò igitur, *Chamus* ipse, cum filio *Mizraïm*, in *Ægyptum* se contulit. Hæc ea *Chami* terra & tentoria, *Psal.* 78.51. & 105.23,27. & 106.21, 22. dictámque in Sacris *Isidos Chemiam* esse, *Plutarchus* docet. (Lib. de *Isid.* & *Osir.*) A *Mizraïm*, *Mesra Ægyptus* apud *Cedrenum* primitus vocata, sibi ipsis *Ægyptiis* & accolis *Mesori*. Erat *Mizraïm* filiorum septem pater, qui *Ludim*, *Anamim*, *Laabim*, *Naphtuim*, *Pathrusim*, *Casluim* & *Caphtorim* appellabantur: quorum nomina, ut etiam patris *Mizraïm*, non propria videntur singulorum hominum, sed, in plurali numero, quasi totidem populorum gentilia. Nec tamen eos populos designare ac describere ità promptum fuerit. *Ludim* (*Jer.* 46.9. *Ezech.* 30.5. *Esa.* 66.19.) inter *Ægyptiorum* socios *Phutæis* adjungitur, ut aliquam *Libyæ* partem tenuisse videatur. *Æthiopiam* ei tribuunt nonnulli. (*P. Heylin* Cosmograph.) At eam in Sacris Literis *Cusho* dari perspicuè demonstrabitur. Qui *Lydos Asiaticos* huic *Ludim* ascribunt, procul nimis ablegant à patre. *Casluim* & *Caphtorim Palæstinorum*, seu *Philistinorum*, autores (*Gen.* 10.14. *Jer.* 47.4. *Amos.* 9.7.) memorantur. Fratrum reliquorum sedes *Josephus* ignotas ait, *Ægypti* rebus ità turbatis *Æthiopico* bello, ut ipsa vestigia priscorum nominum deleta sint. De his tamen, ut de aliis, quid viri docti suspicentur, quàm brevissimè tradam. *Ludim*, sive *Ludæos*, *Mareoticæ* Præfecturæ in *Ægypto*, sive *Marmaricæ*, incolas fuisse; *Laabim*, seu *Laabæos*, *Libyæ*, unde genti regioníque nomen datum: nisi *Græcæ* originis hoc nomen potiùs habendum sit. *Lubæi* certè *Africæ* nominantur ab *Ezra*, (2 *Chron.* 12.3. & 16.8.) cui *Græcum* nomen iis fortasse temporibus non erat inauditum. *Casluæis* Præfectura *Cassiotis*, *Caphtoræis* autem *Sethroïtis* tribuitur; unde, conjunctis viribus, in *Canaanitidem* colonias *Philistinorum* emiserunt. (*Deut.* 2.23. *Amos.* 9.7. *Jer.* 47.4.) *Pathrusim*, sive *Pathrusæi*, *Phaurusios Ptolemæo*, *Pharusios Plinio*; (*Esa.* 11.11.) *Anamim*, sive *Anamæi*, *Cyrenæos*; (eos, opinor, vult, qui ante colonias *Græcorum* ea tenuerunt loca;) *Nephtuæi*, *Æthiopes* sub *Ægypto*, (quorum urbs vel præcipua, vel sola, erat *Napata*,) propagârunt. Horum *Esaias* quoque meminit, (cap. 11.11.) Sed aliam atque aliam posthac *Æthiopum* originem audiemus, quas haud scio an gens tam singularis, & reliquo generi hominum dissimilis, ferre possit; nisi fortè qui candidi eò primùm advenerant, vel situ & naturâ loci, vel *Æthiopum* verorum permistione, colorem mutaverint. *Cush*, natu maximus natorum *Chami*, maximum terræ spatium cum progenie sua complexus est. *Arabia* enim omnis, à flumine *Gihon* in *Chaldæa* (*Gen.* 2.13.) usque ad *Arabicum* sinum, & ultra sinum hunc *Æthiopia*, unius *Cushi* nomini apponuntur.

nuntur. De *Æthiopia Jeremias* Propheta, (cap. 13.23.) *An Cushita mutare potest cutem suam?* De *Arabia* multa sunt quæ fidem faciant. *Zippora*, uxor *Mosis*, *Cushitis* appellatur *Num.* 12.1. Eadem (*Exod.* 2. 16, 20.) *Midianitis* habetur; *Jethronis* filia, *Midianitarum* sacerdotis. In *Arabia* verò *Midianitæ* omnes cum *Ismaelitis* permisti & *Amalecitis* fuêre. In *Arabia* igitur & *Cushitæ* collocandi. Multis præterea in locis ea de *Cushitis* dicuntur (2 *Reg.* 19.9. 2 *Chron.* 14.9. & 21.16. *Esa.* 18.1. & 20.3,4,5,&c.) quæ non nisi *Arabibus*, *Æthiopibus* nullo modo, conveniunt. Malè igitur hanc rem definiunt, tam qui *Cushitas Æthiopiâ* excludunt, quàm qui omnes concludunt in eadem; quod faciunt LXXII Interpretes, *Josephus*, *Hieronymus*, & Veteres ferè omnes. *Pererius*, ut huic errori veteris Translationis (cujus in verba juratus est) distinguendo succurrat, *Æthiopiam* duplicem ait fuisse, alteram orientalem, occidentalem alteram, *Arabico* sinu disclusas; illam in *Arabia* sitam voluisse Veteres, non *Africanam*. At verò *Plinius*, (lib. 5.8.) cui distinctionem hanc debere se præcipuè fatetur Jesuita, *Æthiopiam* utramque collocat in *Africa*, neutram in *Arabia*, ubi nulli unquam *Æthiopes* reperti sunt. Quos autem *Herodotus* (lib. 7.) memorat *Æthiopes Asiaticos*, ad fluvium *Indum*, longè ab *Arabia* semoti sunt. *Cushi* omnes filii, præter *Havilam* & *Nimrodum*, *Arabiam* sibi sedem delegerunt, Felicem præcipuè, unde in *Africam* & *Æthiopiam*, angusto transitu, probabile est colonias trajecisse. *Seba*, vel *Saba*, occidentalem *Arabiam* tenuit, ad *Arabicum* sinum, ubi urbem *Sabam* statuit *Ptolemeus*. *Regma*, vel *Raama*, cum filio *Sheba*, orientalem, ad sinum *Persicum*, ubi urbs *Regama*. *Mercatores de Sheba & Raama, mercatores tui.* (*Ezech.* 27. 22.) *Sabta*, vel *Sabatha*, & *Sabatheca*, vel *Sabtheca*, mediam occupârunt, ubi *Stabæorum* gens *Ptolemæo*, & *Massabatha*; etiam *Sabatha*, vel *Sabota*, urbs *Plinio* (lib. 12.14.) *Ptolemæó*que; & *Sabotale* 60 templa muris includens. (*Plin.* 6.28.) *Dedan*, *Raamæ* filius, partem Borealem ejusdem regionis nactus est, quia & patri vicinus, (*Ezech.* 27.15.) & *Idumæis*. (*Ezech.* 25.13. *Jer.* 49.8.) Sunt in *Arabia* quoque Deserta urbes *Ragana* & *Saba*, vel *Save*. Sed hæc fortasse à *Sheba*, vel *Saba*, nepote *Abrahami* ex *Cetura*, (*Gen.* 25.3.) adepta est nomen. *Havila Susianam* ad fluvium *Tigrin* suo nomine primùm donavit, *Havilæ*que terra vocata est. (*Gen.* 2. 11.) Quanquam *Susa* metropolis à *Cusho* potiùs denominata videatur. De *Nimrodo*, filiorum *Cushi* postremo, & fortasse minimo, alius erit dicendi locus. Tertius *Chamitarum*, *Phut*, ultra *Ægyptum* in *Libyam*, & reliquam *Africam* occidentalem, progressus est. *Josephus Libyes Phutæos* quondam nominatos ait. In *Mauritania* certè *Plinius* meminit (lib. 5. 1.) fluvii *Fut*, *Ptolemæo Phthuth*: Et *Ægypto* vicinum fuisse, utpote armorum eorundem socium, (*Ezech.* 30.5.) nemo ambigat. Exsecratus ille *Canaan* partem Australem *Syriæ*, Terram Benedictam & Sanctam aliquando futuram, incoluit: cujus termini erant, Septentrionales, emporium celebre in *Phœnicia*, *Sidon*, à maximo filiorum *Canaanis* nomine mutuato; Australes, urbs *Gerar*; ab Occidente, Mediterraneum mare, sive *Syriacum*; ab Oriente, *Pentapolis*, *Terra ferax, dum terra fuit*, —— mare jam quod *mortuum* appellatur, usque ad civitatem *Lasham*, *Hieronymo Callirrhoën*. (*Gen.* 10.19.) Alius erat ex filiis undecim *Canaanis Hethus*, à quo *Hithæi*, bellicosa gens ad meridiem tractûs ejusdem. (*Gen.* 23.19.) Tertius *Jebusæus*, à quo, ejúsve posteris, *Jebus* (postea *Jerusalem*) condita. (*Jos.* 18. 28.) Quartus *Amorrhæus*, à quo *Amorrhæi*, ad ripam orientalem *Jordanis* fluvii, (*Deut.* 2. 24. & 3.8.) aliísque multis in locis dispersi, adeò ut nonnunquam hoc nomen omnes *Canaanitas* comprehendat. Ità *Gen.* 15.16. *Nondum completa est Amorrhæorum nequitia.* Hanc etiam gentem fuisse admodùm validam, testatur *Amos* Propheta, (2.9.) *Etsi deleverim*, inquit, *Amorrhæos, quibus proceritas erat cedrorum, & robur quercuum.* Quintus *Gergesæus*, à quo *Gergeseni*, ad lacum *Tiberiadis*. (*Matt.* 8.28.) Sextus *Hevæus*, è cujus posteris alii tenuerunt *Palæstinæ* partem, (*Jos.* 11.3.) unde à *Caphtoræis* expulsi magna ex parte. (*Deut.* 2.23.) Reliquiæ tamen duraverunt ad tempora usque *Solomonis*; alii ad montem *Hermonem*, *Libani* partem, (*Jos.* 11. 3. & *Jud.* 3.3.) *Gibeoném*que civitatem permansêre. (*Jos.* 11.19.) Septimus erat *Aracæus*, quem ferunt *Arcam Phœniciæ* urbem, ad radices *Libani*, statuisse. *Sinæus*, octavus, vel *Sinæ* desertum incoluit; vel, ut alii volunt, urbem *Sin*, aut *Sinochin*, *Arcæ* vicinam. *Aradæus*, vel *Arvadæus*, nonus, in *Aradum* insulam *Phœniciæ* objectam conjicitur. (*Ezech.* 27.8, 11.) Decimus *Zemaræus*, vel *Samaræus*: non ille quidem *Samariæ*, vel *Samaritanorum*, autor; alius enim (1 *Reg.* 16.24.) memoratur: sed ejus, puto, *Samaraim* quæ in sorte *Benjaminis* numeratur, (*Jos.* 18.22.) totiúsque tractûs

A.M. 1752.

A.M. 1757.

indè ad montem usque *Samaraïm* in tribu *Ephraïmitica*. (*2 Chron.* 13.4.) Eosdem & *Perizaeos* nonnulli à *Mose* appellatos opinantur. *Hamathaeus* denique, undecimus, vel civitati *Hamath* in tribu *Naphtali*, (*Jos.*19.35.) vel urbi ac regioni *Hamath*, seu *Emath*, à *Libano* monte ad *Arabiam* Desertam, nomen originémque dedit. Urbium quas condidit *Canaan*, *Hebronem* statuisse omnium primam videtur, utpote antiquissimam, & *Tani*, primâ *Aegypti* urbe, septem annis priorem. (*Num.*13.22.) De *Canaane* meminit *Sanchuniatho*, (*Euseb.* Praepar. 1. 10.) ubi *Chna* vocatur. Et ipsa *Phoenicia Stephano* Χνᾶ, & Χνᾶς *Phoenix Hesychio*. Universae genti commune *Canaanaei* erat nomen, patronymicum scilicet. Idem aliquando populum unum in Sacris Literis peculiariter significat; ut (*Numer.* 13. 29.) *Canaanaeus habitat juxta mare*.

Majorem Semus Asiam.

§ 10. *Noacho* interim ipso quid factum sit, filióque *Semo*, exploratum nihil habeo. Procul in Orientem credibile est, in *Chinam Indiámque*, deduxisse colonias. De *Semi* verò filiis quibusdam certa indicia sunt in Libris Sacris: *Elamum* scilicet *Elamitas* genuisse, (*Act.*2.9.) hoc est, *Persas*. Sic enim *Daniels* 8. 2. *Cùm essem in palatio Susis, quod in Elam provincia est.* *Elymaïs* apud *Plinium* (6.33.) *Persidi* vicina regio est. Et *Stephanus Elymas Assyriis* juxta *Persiam* & *Susianam* ascribit.' Et satis credibile videtur, *Parasum*, qui ab *Elamo* est ortus, dedisse *Persis* nomen originémque, ut *Mercerus* animadvertit. Ab *Assuro Assyrii*, ab *Aramo Syrii*, *Mesopotamii* & *Armeni* sunt procreati. Nam *Syria* (*Esai.*7.8.) *Aram* appellatur; *Mesopotamia Aram-Nabaraïm*, (*Gen.*24.10. *Deut.*23.4.) & *Padan-Aram*: (*Gen.* 28.2.) *Armenia* denique Minor quasi *Aram-Minni* dicta videtur; (*Jer.*51.27.) Major enim *Ararat* vocatur. Quos nos, inquit *Strabo*, (lib.1.& 13.) *Syros* vocamus, ipsi *Syri Aramenios* & *Aramaeos* appellant. Idem (lib.16.) docet, ex *Posidonio*, *Syros* ab *Homero* & *Graecis Arimos*, vel *Aramaeos*, vocari. Etiam *Scythae* ab antiquis appellati sunt *Aramaei*, teste *Plinio*, (6.17.) novum hoc nomen adepti fortasse post subactam *Syriam*, conditásque illic urbes novem. De reliquis filiis *Semi* nihil constat, nisi quòd *Lud* cum *Lydiis Asiae* Minoris affinitatem habeat nominis: & *Josephus Arphaxado* progenitori *Chaldaeos* tribuat; quos *Arphaxadaeos* propterea dictos vult, *Casdim* Hebraicè, à literis, opinor, tribus ultimísque nominis *Arpha-csad*. Sed à *Naboris* potiùs filio *Chesed* nuncupatos *Casdim Chaldaeos*, autumat ex *Hieronymo Mercerus*. Illud certum, *Heberi* posteros, *Arphaxadi* ex filio *Sala* nepotes, *Ur*, sive *Urchoam*, *Chaldaeorum* civitatem incoluisse. (*Gen.*11.28,31.) Alibi & alios, vero simile videtur. *Arrhapachitin* in *Ptolemaeo Assyriae* regionem *Arphaxado*, quasi *Arphaxitin*, tribuunt nonnulli; filióque *Salae Salam* in *Susiana*. *Aramo* filii erant 4; *Hus*, *Chul*, *Gether*, & *Mesch*. *Husis* regionem historia *Jobi* nobilem reddidit; ab Oriente *Canaanitidis*, (*Job.*1.3.) *Chaldaea* finitimam, (*Job.*1.17.) & *Sabaeis Arabiae* Desertae. (*Job.*1.15.) Si modò hic sit ille *Hus* in libro *Jobi*, ac non filius *Naboris* potiús. (*Gen.*22.21.) *Husem Arami Josephus Trachonitidem* habitâsse, & condidisse *Damascum*, tradit. De reliquis, praeter nomina, certi nihil. Conjecturae quaedam *Hullo*, sive *Chullo*, *Palmirenas* solitudines ad *Euphratem* usque, ubi oppidum *Colle*; *Gethero* medium *Syriae* tractum, supra *Palmirenas* solitudines, *Cassiotida* nimirum & *Seleucidem*, ubi oppidum *Gnidarus*, & *Gnidareni*; denique *Mescho*, seu *Maso*, tractum *Syriae* supremum tribuunt, inter *Ciliciam* & *Mesopotamiam*; ad illam usque montis *Amani* partem quam vocant *Masium*. *Noachi* jam filii ac nepotes in varias terrarum plagas ac regiones distributi sunt; ac primae mortalium sedes post Diluvium, primae gentium origines & autores, quoquo modo constituti. Neque verò ità censendum est, hos tantùm, qui à *Mose* nominantur, fuisse omnes filiorum *Noachi* liberos ac nepotes; sed principes tantùm, & nationum autores. His reliqui admisti & ascripti sunt. Neque ab his uno & eodem anno gentes constitutas: sed, quò propiùs aberant à *Babylone* regiones, eò citiùs fuisse occupatas atque cultas; quò remotiùs, eò tardiús. Hoc autem anno contigisse dispersionem hanc, indè colligimus, eò quòd *Pelegus*, sive *Phaleg*, *Heberi* filius, qui hoc anno natus est, ab hac terrarum divisione sit nactus nomen. (*Gen.*10.25.) Quod *Judaei* asserunt in Chronico *Sedar Olam*, non *Pelego nato*, sed *mortuo*, vel *moriente*, divisam fuisse terram, idque futurum hoc nomine vaticinatum esse *Heberum*, nullius momenti est. Cùm enim postremis *Nini* temporibus (qui annis imperavit 52, & *Asiam* ferè totam subegit armis,) natum fuisse *Abrahamum* tradat *Eusebius*, quo Synchronismo sacrarum profanarúmque historiarum conciliare tempora conatur, annis verò

Quae Pelego jam nato contigerunt.

duodecim

duodecim tantùm priusquam natus sit *Abrahamus* decesserit *Pelegus*; necesse est jam antea, eo vivente videntéque, terram fuisse variis gentibus distributam. Nec illud profectò pluris faciendum, quod alii volunt, mediâ *Pelegi* ætate contigisse hæc, eique de causa nomen illi mutatum, quomodo *Abrahamo Jacobóque* fuerunt. At verò quæ satis justa ratio afferri potest, cur *Pelegi* potiùs quàm aliorum indè mutaretur nomen? Hunc ut expediat nodum *Torniellus*, (A. M. 1931.) præmonstratam ait fuisse patri ejus *Hebero* dispersionem hanc sub ipso *Pelegi* ortu; ideo datum hoc illi, non mutatum, nomen. At ego, Quis, obsecro, Propheta nunciavit *Torniello*, *Heberum* fuisse Prophetam, prænunciatámve illi hanc rem? Rabbi *Joseph*, opinor, in *Sedar Olam*. Fictis enim prophetiis, nulla est tam excors fabula quæ probari facillimè non possit. *At magno*, inquit, *est argumento, dispersas fuisse gentes longo post natum Pelegum tempore, quòd fratris ejus, & natu minoris, (ut credibile est) Joctanis, filii tredecim in suas unà cum reliquis mortalibus distribuantur sedes; quod Pelegi anno natali fieri nullo modo potuit.* (*Gen.* 10.26.) Nos verò dicimus, multa in Sacris Literis per anticipationem in locis narrari opportunis, ut & hæc de *Joctanis* filiis; quos, cùm (ex *Hebero* generati) cognatione quadam attingerent *Israelitas*, qui ex altero fratre *Pelego* prodierant, ideo dignos putavit *Moses* quorum sedes describeret, popularibúsque suis proderet ac demonstraret unà cum aliis, etsi multò seriùs occupatas. Nec enim vel omnium gentium sortes describuntur à *Mose*, vel suo, quæ describuntur, tempore, post immissam linguarum dissonantiam: sed loco alieno, ante conjurationem *Babylonicam*, enarrantur hæc omnia; ut & *Nimrodi* dominatus, qui post annos (opinor) ducentos consecutus est. Conciliaturus hæc *Tatianus*, divisam ait sortibus terram à *Noacho* nascente *Pelego*, & suam cuique partem assignatam; at non nisi post annos complures occupatam à singulis. Verùm ea, de distributione terrarum per sortes, *Epiphanii* traditio nihil habet quo nitatur in Sacris Literis; ac proinde haud scio an fabulâ probabilior habenda sit, fidémve ullam mereatur. In *Pelegi* ortum igitur, cùm nihil prohibeat, ea gentium dispersio conjicienda est. Scrupulus enim hac in re, qui malè habet nonnullos, revera nullus est. Non intelligunt, scilicet, quomodo, ex tribus hominum paribus, centum annorum spatio, tot potuerint generari quot uni *Babyloniorum* turri, nedum tot gentibus condendis, sufficerent. At verò gentibus variis hoc tempore patres tantùm exhibendi erant, non populus. Mille autem & quingentos viros juvenésque, præter fœminarum & puerorum turbam, ædificâsse turrem *Babel*, si dixero, nihil profectò supra fidem dixero, etsi præter multorum opinionem, multa illic hominum adfuisse millia somniantium. Tot enim viri & adolescentes, non

A.M. 1757.

> Οἷοι νῦν βροτοί εἰσ' ἐπὶ χθονὶ,———
> *Qualia nunc hominum producit corpora tellus,*

sed eo robore ac præstantiâ quâ primo post Diluvium seculo prædití fuerunt, nullum non, quantumvis magnum ardúumque opus, conjunctis viribus, continuísque annorum plurium laboribus, conficere potuerunt. Mille autem & quingentos juvenes atque viros primo seculo procreari potuisse, additâ præsertim Dei supra naturam benedictione, satis fidei consentaneum est.

§. 11. Non desunt qui has, quas diximus, hominum centurias pluribus augeant *Noachi* liberis, etiam post Diluvium genitis. (*Torniellus* A. M. 1662.) Nec enim Dei benedictionem, fœtificandi crescendíque, frustrà *Noacho* datam (*Gen.* 9.1.) arbitrantur. Sed mihi frustrà data non videtur, quæ in filiis *Noachi* valuit benedictio, avúmque nepotibus locupletavit, etsi non filiis patrem; ut *Chami* erat in *Canaane*, *Canaanis* pariter in suis posteris, exsecratio. (*Gen.* 9.25.) Cùm enim sileat *Moses*, nec vel usitatâ formulâ Generandi plures, (*Gen.* 5.4,7,10,13, &c.) quicquam significet hac in re, (*Gen.* 5.32. & 9.28.) de *Noacho*; imò verò satis perspicuè doceat, (*Gen.* 10.32.) ex trium *Noachi* filiorum progenie ortas fuisse omnes nationum gentes; ego satius opinor in iis quæ tradita sunt acquiescere, quàm velle ultra præscriptum sapere. De *Jonicho*, seu *Jenitho*, nihil dicam, quem ex *Methodio* quodam fabulatore *Abulensis* (in *Gen.* 10. quæst. 5.) & *Comestor* (Scholast. Histor. cap. 37.) *Noacho* filium pepererunt.

A.M. 1767.

Chamus & Mizraim Ægyptum obtinent;

§. 12. Post annos decem, non erat *Chamo* difficile, cum filiis *Mizraim* & *Phute*, nepotibúsque, in *Ægyptum* ex *Babylonia* pervenire, *Canaane* à dextris in Australi *Syria*, *Cusho* à sinistris in *Arabia* relicto. Nec certè potuit celeriùs confici tantum itineris,

A.M. 1767. neris, hinc densitate sylvarum, indè solitudinum inopiâ impeditum. Regionem hanc *Æriam* à *Græcis* primò dictam, ex nigredine soli, docet *Eusebius*; (in Chron.) *Potamiam* & *Potamitin* quoque à fluvio; tandem *Ægyptum*, vel ab eodem fluvio, qui *Ægyptus* vocabatur, vel à nominis ejusdem rege.

quæ describitur: Est autem *Ægyptus Africæ* prima regio ad Ortum *Arabicúm*que sinum, ab utraque ripa fluminis *Nili*; cujus beneficio, & inundatione annuâ, tellus mirâ fœcunditate pinguescit. Id *Chamum* fortasse cùm non lateret, ad has potissimùm plagas terrarum allicuit. Termini regionis, iidémque muri, sunt, à Septentrione, *Ægyptiacum* mare, Mediterranei pars, quod, periculis ferè clausum, unico tantùm portu patet: ab Austro, montes *Æthiopici*, & Cataracta *Nili* maxima, ubi fluvius, inter montium angustias admodum præcipites, & saxis eminentibus confragosas, strepitu horrisono, non tam fluit, quàm ruit. In his autem finibus, longo itinere, neque flumen navibus ascendere licet, neque pedibus terram peragrare, nisi regio planè commeatu & comitatu instructis. Occidentem *Ægypti* claudunt vastæ solitudines, & infestæ feris; Orientem, *Arabiæ Africanæ* loca deserta, & sinûs *Arabici* pars, unde Isthmus passuum septuagies mille ad mare transit Mediterraneum, *Asiæ* communis *Africæ*que terminus. Sed & hâc etiam, insidiosæ paludes & incultæ solitudines viam neque tutam neque facilem præbent. Lacus enim *Serbonis*, (*Sirbonis Plinio*,) paludésque aliæ, arenis oppletæ quodammodo & obductæ, terram simulant; eâ specie imperitos viarum alliciunt, decipiúntque. Incautiùs enim progressi, hærent subitò, & in barathrum profundum nec opinantes hauriuntur. At de *Serbonide* ait *Plinius*, (5.13.) *Quem quidam 150 mill. pass. in circuitu tradidère, nunc est palus modica.* Porrigitur *Ægyptus* ad urbem *Syenen* usque, (nunc *Asna* dicitur,) sub Tropico Cancri constitutam, 560 pass. mill. Ad Boreales & maritimas partes extenditur latitudine passus, opinor, centies & sexagies mille. Aliis verò in locis, ut se montes propiùs ingerunt & solitudines, in angustius multò spatium contrahitur. Nam ultra *Memphim*, vix octo milliaribus ad meridiem latior plerisque in locis, vix quatuor est alicubi. Inferiùs, ad mare Mediterraneum usque, amplior. Unde *Lucanus* ad *Nilum*, (*Pharsal.* 10.)

Prima tibi campos promittit apertáque Memphis
Rura, modúmque vetat crescendi ponere ripas;

In partes commodissimè dividebatur tres: 1. Superiorem *Ægyptum*, quæ *Thebaïs* (nunc *Sabid*) ab urbe primaria *Thebis* dicta est; 2. Inferiorem, quam, inter *Nili* alveos collocatam, *Græci* à figura nominabant δέλτα; 3. & Mediam, inter *Deltæ* verticem, & urbem *Antinoën*, sive *Antinoiam*, ad *Nilum* sitam, novo nomine *Anthios* appellatam. Hanc partem *Heptapolin* & *Heptanomiam* vocabant.

& de Nili augmento, § 13. *Nilus* unde oriatur in Geographicis dictum est. Is in *Æthiopia* imbribus continuatis auctus, medio circiter *Junii* mensis humiliora *Ægypti* loca inundat quotannis. Editiora interim, ubi villæ oppidáque, totidem insulæ fiunt. Nam Sole ad Cancrum accedente, illic æstas torret omnia; sub Æquinoctiali verò & ultrà sævit hyems, non frigoribus nivibúsve, sed pluviis aspera, Etesiis eò nubes cogentibus. Itaque ab æstivo Solstitio ad Æquinoctium Autumnale, ultra dies nonaginta, fluvius augetur:

——— *Surgere in ipsis*
Jus tibi Solstitiis, alienâ crescere brumâ.
Nilus enim leges aliarum nescit aquarum.
Nec tumet hybernus, cùm, longè Sole remoto,
Officiis caret unda suis: dare jussus iniquo
Temperiem cælo, mediis æstatibus exit.
Sub torrente plaga, nè terras dissipet ignis,
Nilus adest mundo, contráque incensa Leonis
Ora tumet; Cancróque suam torrente Syenen,
Imploratus adest: nec campos liberat undis,
Donec in Autumnum declinet Phœbus, & umbras
Extendat Meroë. ——— (*Lucan.* l. 10.)

Septembri ferè medio festinanter discedens, ante finem *Novembris* in suum totus alveum redit, duobus vix ampliorem stadiis. Sed est quidam certus crescendi modus, intra quem si assurgat amnis, ubertas promittitur & copia; ultra citrâve, sterilitas denunciatur. In medio igitur flumine insula quædam speculam tenet, (Νειλοσκοπεῖον *Græci*

Græci vocant,) & cisternam; cisternæ columellam cubitorum numero signatam. Indè aquarum certò deprehenditur altitudo, quam in omnes continuò regni partes nuncii deferunt expediti; & pretia edicuntur frumento consequentis anni. Minores aquæ aridissimæ terræ haud restinguunt sitim: Ampliores tardiùs recedunt, & culturam morantur. *Justum incrementum est* (inquit *Plinius* 5.9.) *cubitorum 16, maximum ad hoc ævi* 18. At verò nostrâ ætate ad cubitos 24 attollitur interdum, sine magno terrarum incommodo. Cùm steterunt aquæ, apertis molibus, admittuntur in agros, brevissimâ pascuorum jacturâ. Hoc magno cum tripudio & ludorum apparatu fieri jam solet. Feræ, si quæ adsunt, suffocantur undis. Pabulo in stabulis præparato aluntur pecora. Populus, remissis operibus, indulget epulis, & exsultat spe fœcunditatis futuræ. Ut quæque liberata est terra, seritur, vel aratro leviter proscissa, vel, sparsis in humum incultam seminibus, à pecore tantùm proculcata. Indè, post paucos menses, maximos frugum acervos minimis impendiis metunt, molestiisque. Nec pascua sunt *Nilo* ingrata. Irrigatio enim efficit, oves ut bis pareant, bis tondeantur. Nec frumentum & pecora tantùm huic inundationi, sed & salutem aliquando acceptam ferunt. Pestis enim, quæ in magnis hîc stipatisque urbibus grassatur sæpius, auctu fluminis primo sanatur, & planè tollitur. Alias olim hujus diluvii causas afferebant, obsoletas jam, quas hîc referre aut refutare non multùm refert. Verissimam esse quam priùs tradidi, *Æthiopes* fatentur ipsi. Auram fluvius hic nullam exhalat. Aqua fluminis potu suavissima, pisces alit abunde, sed limo infectos, omnium ferè generum, ut sufficiant etiam ad salsamenta. Eadem gignit etiam belluas, Equum fluvialem, & Bovem, præcipuè verò Crocodilum. Crocodilus, animal vorax, è minimo maximus evadit. Ex ovo enim anserinis non dissimili exclusus, ad sedecim cubitos magnitudinis, nonnunquam duodeviginti, convalescit; cujus dimidium caudæ tribuitur, quâ prædam in aquas implicatam trahit. Metatur locum nido naturali providentiâ; nec alibi fœtus premit, quàm quò crescentis *Nili* aquæ non possunt pervenire. In partu fovendo, mas & fœmina vices servant. Quadrupes malum in terra & in flumine pariter valet. Linguam non habet; unica è belluis maxillam movet superiorem tantùm. Morsus ejus horribili tenacitate conveniunt, stipante se dentium serie pectinatim, è quibus duo grandiores exstant. Nec dentibus modò sæviunt, sed & unguibus. Quicquid lacerant mordéntve, arte nullâ sanatur. Homines, & quæcunque ad flumen accedunt propinquiùs, arripiunt. In terra dies agunt, noctes in aqua; teporis utrumque ratione. Oculis suillis, in aqua cæcus, sub dio perspicacissimus. Corpus reliquum habet squamis undique duris mirificè communitum, tenuiore ac teneriore ventris cute. Animal fœcundum, (60 enim ut plurimum parit ova,) & perniciosum nimis futurum, nisi Ichneumones ova belluæ investigarent, & confringerent. Idque faciunt naturâ duce, nullâ cibi aut alterius emolumenti spe. Ichneumones murium esse videntur majorum genus, felibus par, *Ægypto* peculiare. *Amm. Marcellinus* (lib. 22.) *Enydras* vocat, *Solinum* secutus: verùm, sive lutras, sive angues volunt aquatiles, errore manifesto. Trochilos avis parvula est. Ea dum reduvias escarum affectat, vel potiùs, ut Sanguisugas devoret, (molestum Crocodilo malum,) os belluæ hujusce paulatim scalpit, & sensim scalpurigine blandiente, aditum sibi in usque fauces facit. Quod Ichneumon conspicatus, penetrat belluam, populatisque vitalibus, erosâ exit alvo. (*Herodot.* l. 2. c. 68, 69.) Aiunt aliqui, 100 eos ova parere, 100 incubare dies, totidem annos vivere, corporúmque augeri mole. Verùm in Crocodilo pestis major est, quàm ut uno sit ejus hoste Natura contenta. Itaque Delphines, quorum dorsa serratas habent cristas, Crocodilos studio eliciunt ad natandum, demersique astu fraudulento, tenera ventrium subternatantes secant, & interficiunt. Præterea, habitabant in insula *Nili*, (urbem *Strabo* dicit) quam *Tentyram* vocabant, homines formâ perexigui, sed audaciâ eousque præditi, ut Crocodilis se offerrent obvios. Nam hæc monstra fugientes insequuntur, resistentes fugiunt. Ergò capiuntur, subactique etiam intra aquas suas serviunt; & perdomiti metu ita obsequuntur, ut, immemores atrocitatis, victores suos inequitantes dorso vehant. Hianti belluæ ad morsum clavum in os ingerunt, cujus extrema tenentes utrinque, ut frænis in terram agunt captivos: ac voce etiam solâ territos, cogunt evomere recentia corpora ad sepulturam. Hanc ergò insulam, & hanc gentem, ubicunque indicio odoris persenserint, procul fugiunt. Nec fabula hæc, ut videri quibusdam fortasse potest. *Romæ*, scilicet, cùm in spectaculo proponendi erant Crocodili, unà & aliqui *Tentyritæ* sequebantur, qui ex piscina belluas in locum

A.M. 1767.

ac belluis, Crocodilo,

A.M. 1767.

locum apricum visendas producerent. Hyeme nullum cibum capiunt, sed quatuor menses inediâ exigunt in latebris abditi. Retibus in aqua & hamis capiuntur, laqueis in terra machinisque. Sed inferiorem *Nili* partem paucissimi jam infestant. Equi & Boves aquatiles multò rariores. Bos terrestri quidem similis, magnitudine

Equo fluviali, &c. vituli. Equus flumineus, Ἱπποπόταμος Græcè, bellua quadrupes cubitorum quinque, durissimâ pelle, ungulis bifidis, auribus, caudâ & voce haud dissimilis equo, elephanto in cæteris. At equino dorso, jubâ & hinnitu, rostro resimo, caudâ tortuosâ, inquit *Solinus*. Tres utrinque dentes prominent aprugnis majores. Interdiu latitat in aquis, noctu segetes depascitur; ad quas pergit aversus, astu doloso, ut, fallente vestigio, nullæ revertenti comparentur insidiæ. Idem, cùm distenditur nimiâ satietate, arundines recèns cæsas petit; per quas tam diu volutatur, quoad stirpium acuta venam quandam in crure vulnerent, ut profluvio sanguinis levetur sagina. Plagam deinde cœno oblinit, usque dum vulnus conducatur in cicatricem. Vorax animal, & magnam illaturum agricolis calamitatem, si fœcundius foret, annísque singulis pareret.

commodisque regionis, agitur. Greges pecorum & armenta secum attulerat *Chamus* in *Ægyptum*; feras illic reperit, quibus abundat *Africa*. Aves aquaticæ in locis palustribus frequentes, præsertim Ciconiæ, quarum operâ utili molesta ranarum turba comminuitur. Sed Ibides, ad maximam illis utilitatem, à natura datæ sunt; volucres gruinis cruribus, rostro maxima ex parte adunco. Ex his aliæ candidæ, præter caput cervicémque, & alarum extrema naritúmque. Aliæ sunt prorsus nigræ. Nigras solum *Pelusium* mittit, reliqua pars candidas. Harum operâ serpentes, magnum daturi damnum *Ægyptiis*, arcentur indè cæduntúrque. Nam ineunte quotannis Vere, in *Ægyptum* ex *Arabia* volantibus (ex vastitate *Libyæ* vento *Africo* invectis, ait *Cicero* de Nat. deor. 2.) occurrunt Ibides, atque profligant. Alæ serpentibus, quales vespertilionibus, glabræ, non pennatæ; sed virus tam citum, ut morsum antè mors quàm dolor insequatur. Horum spinas & ossa, multis magnísque acervis cumulata, vidisse quidem se refert *Herodotus* in *Ægypti* finibus, ubi montium quorundam *Arabicorum* angustiæ in vastam se planitiem expandebant. Serpentum Ibides in ripis *Nili* ova quoque populari *Solinus* prodit, gratissimámque ex his escam nidis suis deferre: sic rarescere proventus fœtuum noxiorum. His meritis sacræ sunt & illæsæ. Metallorum *Thebaïs* ferax; nec gemmæ desunt lapidésque pretiosi. Radices herbæque nascuntur ad cibum utiles quamplurimæ; Lotos præcipuè, & quæ *Bata* vocantur, *Ægyptiæ*que fabæ. Sycaminorum aliæ mora, aliæ ficubus similem fructum ferunt; qui cùm toto ferè anno proveniat, paratum indigentibus victum præbet. Hæc enim arbor (quam *ficum Ægyptiam* vocat *Plinius*, 13.7.) si scalpatur ferreis unguibus, maturescit fructus uno septies anno, perquam fœcundo proventu. Si non scalpatur, novus fœtus priorem expellit immaturum quater. Pomum caudice, non ramis fert, nisi crassioribus, qui caudicum instar videantur. Ejus materies in aqua sponte subsidit; mox indè siccior leviórque ascendit, alieno eam humore sugente, qui alias rigat. Sunt *Ægyptiis* & Palmæ, etiam Caryotæ in *Thebaïde*. Alibi aut fructus desunt, aut esui minùs apti sunt. *Ægyptus* & Ficum, & Perseam sui generis habet, similem Pyro, folia retinentem. Fertilitas ei assidua, subnascente crastino fructu. (*Plin*.3.9.) A *Persis* translatam ex *Æthiopia* ferunt. Nec herbas modò cibarias, sed & medicatas plurimas edit, de quibus Poëta, *Odyss*. 4.

——πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.
Ἰητρὸς δὲ ἕκαστος. ——

Singuli ergò sibi pro medicis fuerunt. Habebatur etiam in hujus terræ divitiis Arundo *Niliaca*, Papyrus, unde olim charta omnis conficiebatur. Et hoc *Ægypto* ferè uni tribuitur, quòd raræ illic pluviæ sint, nec eæ salubres, in parte præsertim superiore. (*Herodot*.2. *Deut*.11.10,11. *Zach*.14.18.) Hanc igitur terram, fluvio maximo irrigatam, copiâ rerum affluentem, sibi *Chamus* filióque *Mizraïm* incolendam delegit, quæ, ut Poëtæ verbis concludam, est

Terra suis contenta bonis, non indiga mercis,
Aut Jovis; in solo tanta est fiducia Nilo.

Urbem in *Ægypto Zoanam* condidiſſe primam videtur; Septuaginta Interpretes *Tanin* appellant; in inſula *Nili Aſiæ* proxima. Hæc enim ut maximè antiqua memoratur *Num.*13.22. *Phutus*, ex filiis *Chami* alius, in *Africam* ulteriùs occidentalem cum ſuis penetravit.

A.M. 1767.

§ 14. *Heberi* filius, *Arphaxadi* pronepos, *Joctan*, tredecim genuerat filios: quorum primus *Elmodad*, ſive *Almodad*; 2. *Saleph*, ſeu *Sheleph*; 3. *Hazarmaveth*, *Aſamath*, vel *Chalzar*; 4. *Jare*, vel *Jerah*; 5. *Adoram*, vel *Hadoram*; 6. *Uzal*; 7. *Diclah*; 8. *Obal*, vel *Hebal*; 9. *Abimael*; 10. *Sheba*, vel *Saba*; 11. *Ophir*; 12. *Havilah*, ſeu *Hevila*; poſtremus *Jobab*. Hi, etſi cum reliquis *Noachi* filiis ac nepotibus numerentur *Gen.*10. ut omnium poſterorum *Heberi*, gentilium *Abrahami*, genealogia *Iſraëlitis* conſtaret patriáque; tamen non niſi his demum temporibus deducti videntur in colonias. Deſcribitur à *Moſe* regio quam incoluerunt *Gen.*10.30. *à Meſha, quà venis Sephar montem orientis.* Quod ſpatium terræ *Hieronymus* ex *Joſepho* (Antiq.1.7.) definit, à fluvio *Cophene*, cujus *Strabo Pliniúſque* meminerunt, omnem *Indiæ* tractum qui vocatur *Ieria*, à quarto (ut videri volunt) *Joctanis* filio, ad *Aſſyriam* uſque. Nam & *Meſham* regionem, & *Sephar* ejuſdem *Indiæ* montem eſſe contendunt. Neque huic conjecturæ defuit veriſimile argumentum ab uno è fratribus *Ophiro*, quem *Indiam*, regionem auri feracem, tenuiſſe, pro certo plerique habent. (1 *Reg.* 9. 28.) *Sabæos* quoque à *Saba*, fratrum alio, (ut credibile eſt) oriundos, *Dionyſius Afer Indis* annumerat:

A.M. 1827.

Filiorum *Joctanis* ſedes.

Τῶν δὲ μέτα ναίουσι Σάβαι, καὶ Τάξιλοι ἄνδρες.

Havilæ terram quoque, auro gemmíſque divitem, huc nonnulli referunt. Quæ jampridem exploſa eſt opinio: & Σίβαι ſcribendum in *Dionyſio*, non Σάβαι, ex *Arriano*, *Strabone* ac *Stephano* colligitur: & *Ophirana* regio in *Africa* potiùs quàm *India* quærenda eſt. Συεία legitur apud *Joſephum*, non *Ieria*. Aliqui *Ariam* legi debere putant, & *Joctanidarum* ſedem à monte *Maſio* in *Syria* ad urbem *Ariæ Sipharam* extendi 2160 mille paſſus; amplo magìs quàm credibili terrarum ſpatio. *Joctanem* ex *India* trajeciſſe in *Jucutanem Americæ* opinatur *Montanus*, ſolius nominis conjecturâ. At verò conſtat *Jucutanis* nomen regioni fortuitò accidiſſe, nec aliud quicquam ſignificare quàm [*Quid ais? Quid tibi vis?*] Ità enim *Hiſpanis*, rogantibus nomen loci, Barbaros (cùm non intelligêrent) reſpondiſſe ferunt; ídque reſponſum *Hiſpanos* in nomen loci transtuliſſe. Aliam igitur affert verborum expoſitionem *Junius*, aliáque deſignari loca vult. *Fuitque habitatio eorum*, inquit, *à Meſha quà Sepharam venis, ad montes orientis uſque*: hoc eſt, à regione illa quæ ſubeſt monti *Maſio*, (de qua dictum eſt priùs) uſque ad *Sipharam*, oppidum ſuper *Euphratem* in *Meſopotamia* ſitum, & montana *Chaldææ*, quæ *Euphratem* excipiunt, dirimúntque *Chaldæam* ab *Arabia* Deſerta. Sic enim hos montes Orientis, unde *Balaam* vocatus eſt, (*Num.*23. 7.) eſſe intelligendos, ex *Deut.*23.4. intelligitur.

§ 15. Jam tandem, opinor, abundante hominum multitudine, cùm *Ægyptum* Inferiorem, *Aſiæ*que proximam, vicis oppidíſque complevissent, in loca ulteriora ad meridiem ductæ ſunt coloniæ, & conſtituta quædam regna; plura quidem regna pro numero coloniarum, plures coloniæ pro multitudine hominum: quod in aliis terrarum ubique plagis factum eſt. Quanquam & hi fortaſſe coloniarum principes parentum ſuorum *Chami* & *Mizraim* ſubeſſe imperio non recuſârunt. Sed *Ægyptiorum* Hiſtoriæ quædam, poſt multa demum ſecula è tenebris erutæ editæque, regna hæc omnia quaſi continuâ ſerie ſibi ſuccedentia tradiderunt: ſive id per ignorantiam factum, ſive per jactationem inanem ſuæ antiquitatis; ut erat ea gens præter cæteras hujus levitatis dementiſſimè ſtudioſa. Hinc tot *Ægyptiorum* Dynaſtiæ, multa complexæ annorum millia, prodierunt apud *Manethonem*: quas *Joſ. Scaliger* (in Canon.) ità digerere videtur, ut priores quindecim Diluvio præponat, reliquas indè protinus ordiatur. At eæ quindecim Diluvio præpoſitæ ipſius mundi ætatem annis mille octingentíſque ſuperant: illúdque perabſurdum, viróque docto indignum videtur, *Ægypti* regnum, vel ab exordio mundi primùm inchoare, vel ante Conjurationem *Babylonicam* inſtaurare denuo. Aliis igitur alii conjecturis harum Dynaſtiarum rationem aucupantur. Monumenta quædam fortaſſe rerum & regum *Ægyptiorum*, in columnis æneis lapideíſve, ſuperfuiſſe Diluvio; indè Sacerdotes excudiſſe quæ obtruderent poſteris mendacia. Ità *Raleius* opinatur. Et ſi hæc minus habeat ponderis conjectura, alteram addunt. Non ipſos Reges fortaſſe in Dynaſtiis,

A M. 1900.

Variæ in *Ægypto* Coloniæ ſeu Dynaſtiæ monſtrantur,

ſtiis, ſed regni Procuratores Præfectóſque ſub Regibus quidem ſummos, intelligi; A.M. 1900. qualis erat *Joſephus*, (*Gen.*42.30,33.) quem, ignotum, reliqui fratres *terræ Dominum* nuncupabant. Verùm utcunque homlnes peregrini opinione ità ſalli potuerint; ipſos *Ægyptios*, imò Sacerdotes, ità per imprudentiam decipi potuiſſe, aut voluiſſe alios decipere ſine fructu, nemo facllè crediderit. Quid autem hoc refert ad minuendam ejus imperii diuturnitatem, Regéſne ſibi invicem, an Præfecti ſucceſſerint? Et unde Dynaſtiarum diſtinctio petenda erit, ſi ad Præfectos eæ referantur, non ad Reges? Facillima igitur *Ægyptiorum* Dynaſtias expediendi ratio (ſi quid in illis veri ſaníque ſit) ea eſt quam dixi, ut ex prioribus pleræque varia quidem & diverſa regna, variorum locorum, ſed ejuſdem temporis, denotent; quæ tamen omnia tandem in Monarchiam coaluerunt. Nec omittenda eſt quorundam apud *Diodorum* de annis *Ægyptiorum* conjectura, ubi regum ſuorum antiquiſſimos mille ac ducentos regnaviſſe annos, poſteriores tercentos, ferunt. Primò enim, motu Solis nondum explorato, Lunæ circuitum pro annis fuiſſe; poſtea, ſpatium quadrimeſtre. Hujus enim generis anni tres apud *Ægyptios* olim, Ver, Æſtas, atque Hyems, unum adimplebant ſolárem. Quòd ſi regum antiquiſſimi præponantur Diluvio, nihil vetat cur anni quadrimeſtres non & illis concedantur, mille ac ducenti ſcilicet, hoc eſt, quadringenti ſolares.

Hæ autem ſunt quas *Manetho Ægyptius* Pontiſex tradidit Dynaſtiæ, tribúſque Tomis ad regem *Ægypti Ptolemæum Philadelphum* perſcripſit. Primò quidem, in regione *Thinitarum* regnaviſſe ait *Menam*, ſive *Menen*, per annos 62, ab Hippopotamo cæſum. Eum deos venerandi, & rem divinam faciendi, tradidiſſe populo rationem ſcribit *Diodorus*. Aliquid, puto, *Menam Iſidis Oſiridiſ*que addidiſſe inſtitutis vult. Eundem *Herodotus* (lib.2.) prodit, ubi *Nilus* in plures alveos diſcedit, aggeſſiſſe terram, & in ſolo quod à flumine lucratus erat condidiſſe urbem, quæ *Memphis* appellata eſt. 2. Succeſſit ei filius *Athothis* per annos 57, qui primus palatium conſtruxit *Memphi*, & de rebus Anatomicis, utpote medicus, quædam ſcripſiſſe dicitur. 3. Poſt *Athothin* patrem *Cenicenes* imperavit ann.31. 4. *Enephes* 23: cujus tempore magnâ fame laboratum eſt. Pyramides ab eo conſtitutas memorant in regione *Gochon*. 5. Poſt hunc *Saphædus* ann.20; 6. *Semempſis* 18; 7. *Bieneches* 26 regnavit. Imperante *Semempſi* lues maxima in *Ægypto* graſſata eſt. Ann.263.

Dynaſtia 2: *Thinitarum* quoque. Iiſdem fortaſſe temporibus, in alia ejuſdem regionis parte regnatum eſt à *Boetho* ann.38. cujus ætate terra diſceſſit magnâ voragine ad urbem *Bubaſtin*, quâ multi mortales perierunt. 2. *Boëthum* conſecutus eſt *Catechos* ann.39. Tum demum inſtitutum, ait *Manetho*, ut Boves colerentur pro diis, *Apis* præcipuè ac *Mnevis*. 3. *Binothris* ann.47 regnavit; à quo ſancitum eſt, ut mulieres ad ſucceſſionem regni admitterentur. 4. *Tlas* ann.17. 5. *Sethenes* 41. 6. *Cheres* 17. 7. *Nephercheres* 25. Tum *Nilum* ferunt melle commixtum fluxiſſe; cujus fabulæ meminit *Philoſtratus* in *Apollonii* Vita, (lib.7.) 8. *Seſochris* ann.48. vir ampliſſimus, cubita 5 procerus, craſſus tria. 9. *Ceneres* denique 30. Ann.302.

Dynaſtia 3. In regionem *Memphitarum* coloniam duxit *Echerephes*; à quo *Libyes*, ſubditi priùs, deſeciſſe dicuntur: ſed cùm Luna viſa eſſet augeſcere ſupra modum ſolitum, objectâ religione dediderunt ſe. 2. Huic poſt annos 28 ſucceſſit *Toſorthros*, qui regnavit ann.29. Hunc ferunt pingendi ſtudioſum & architecturæ, excogitatâ lapidum quadratorum ſtructurâ: eundémque *Aſclepium* illum fuiſſe, medicinæ peritiſſimum. 3. Deinde *Tyris* regno potitus eſt annis 7. 4. *Meſochris* 17. 5. *Zoyphis* 16. 6. *Toſertaſis* 19. 7. *Aches* 42. 8. *Siphuris* 30. 9. *Herpheres* 26. Ann. 194.

Dynaſtia 4. Alteram partem ejuſdem regionis occupavit *Soris*, qui annos 29. regnavit. 2. *Suphis* 63; à quo maximam Pyramidum conſtructam ferunt, quam *Herodotus Cheopi* tribuit. Idem contemptor deorum habitus eſt, librúmque ſcripſit qui *Sacer* dicebatur. Eum ſe *Manetho* nactum eſſe gloriatur. Citatur à *Stobæo* in Phyſicis. 3. *Suphes* deinde ann.66. 4. *Mencheres* 63. 5. *Ratoeſes* 25. 6. *Bicheres* 22. 7. *Zebercheres* 7. 8. *Tamphthis* 9. 9. *Seſochris* 48 annos tenuit imperium. Hic etiam cubitos fuiſſe 5 longus dicitur & palmos tres, latus verò palmos novem. Ann.332.

Dynaſtia 5. erat *Elephantinorum*. Reges, 1. *Uſercheres* annis 28. 2. *Sephres* 13. 3. *Nephercheres* 20. 4. *Siſiris* 7. 5. *Echeres* 20. 6. *Rathuris* 41. 7. *Mercheres* 9. 8. *Tacheres* 44. 9. *Unos* 33. Ann.215.

Dy-

Dynastiam 6. in *Memphitica* regione fertur constituisse *Othoes*, qui à stipatoribus suis interfectus est; regnum verò tenuit annos 30: 2. *Phios* 3: 3. *Methusuphis* 7: 4. *Phiops* 100; qui cùm esset annorum sex inivit imperium: 5. *Methesuphis* 1: 6. *Nitocris* 12; quæ tertiam Pyramidum condidisse dicitur, &, capillitio flavo, fœminarum fuisse omnium in ævo suo formosissima. Ann. 153. A.M. 1900.

Dynastiam 7. faciunt reges 70, qui regnârunt singuli totidem dies.

Octavam 27 reges, annis 148.

Dynastia 9. *Heracleopolitarum*, reges habuit 19, per annos 409. Eorum primus *Achthoes*, crudelissimus tyrannus, furore tandem correptus, à crocodilo sublatus est.

Dynastiam 10. reges 10 constituerunt, per annos 185.

Dynastiam 11. in *Thebaide*, reges 16, ann. 43.

Hucusque pertingunt ea quæ *Julius Africanus*, *Eusebio* vetustior Chronographus, ex primo collegit Volumine *Manethonis*. Reliquæ Dynastiæ in seriem historiæ locis, ut fieri potest, opportunis digerentur. Quanquam ab his quæ tradit *Manetho*, tam discrepant ea quæ *Diodorus Siculus* & *Herodotus* didicerunt ex *Ægyptiis* sacerdotibus, homines profectò veri admodum sagaces, imò & ea tam sibi dissimilia sunt, quæ varii autores uni attribuunt *Manethoni*, ut certi nihil his de rebus jam statui possit, è scriptis vetustate injuriâque temporum atque hominum ità corruptis atque depravatis.

§ 16. Pyramides verò suprà nominatæ à me (nè quem ignorantiâ sui morentur) *turres erant fastigiatæ ultra omnem celsitudinem quæ manu fieri possit.* Ità *Solinus*. A regibus tamen *Ægyptiis* constructæ, opum vanissimâ ostentatione. Verè Poëta *barbara* vocat *Miracula*. Et erant ex iis 7, quæ mundi habebantur miraculis vel maxima; maximè omnium certè stabilia, utpote quæ, reliquis planè deletis, sola tot ætates ferant, integrâque permaneant etiamnum & incorrupta. *Græcum* à figura nomen sursum decrescente. Quò altiores enim, eò contractiores, gracilescunt paulatim & extenuantur; ut ex amplissima basi in summitates acutissimas desinant. Ignis hæc forma, & in cœlum aspirantis flammæ. Maximæ altitudinem atque molem ex parte infima quadrata æstimare licet, quæ incubuit basi cujus latera singula stadium latitudine superabant cubitis 50, æquabant altitudine. Multæ enim fuerunt, præcipuæ tres; & complurium inchoatarum exstant vestigia. (*Plin.* 36.12.) Ac inprimis constitutas crediderim vanâ æmulatione turris *Babylonicæ*. Deinde sepulcra sibi condebant reges vivi, quibus conderentur mortui, & nomina superessent percuntium. Neque tamen id ipsum, quod tanto molimine affectabant, consecuti sunt, justissimo casu obliteratis tantæ vanitatis autoribus. Opera quidem exstant; ea produnt se: qui condiderint, nihil prodit, nullus novit; quódque tamâ operâ cavebant nè fieret, ignorantur. Non desunt qui suscepta putent opera hæc, partim ad minuendas regum opulentissimorum pecunias, insidiarum ab æmulis illecebras; partim ad occupandam laboribus plebem, nè otiosa lasciviret, rebúsque studeret novis. Denique, *Proclus* in *Timæum* (lib. 1.) ait, sacerdotes indè siderum cœlique motus observâsse; quod in terra humillima, nisi tantarum adminiculo turrium, commodè fieri non potuit. Sed usus hic arreptus, non destinatus. & Pyramides.

§ 17. In ipsis confiniis *Europæ Asiæ*que fluvius *Tanais*, ab Aquilone descendens, per ostia duo, 60 stadiis inter se distantia, in paludem *Mæotin* effunditur. *Mæotis*, octo aut novem in circuitu millia stadiorum patens, *Bosphori Cimmerii* angustiis Ponto *Euxino*, longè ampliori pelago, annectitur. Accolæ *Mæotæ* paludis freto *Cimmerii* nomen dabant. Ab utroque latere *Tanaïs Mæotidis*que ad oceanum Borealem, indè verò *Seras* usque remotos longissimè in Orientem, omnem tractum ultra *Ponticum Caspiúm*que maria & fluvium *Istrum* varii tenebant populi, quos omnes *Græci* olim uno *Scytharum* nomine continebant, quod etiam in *Sarmatas* transiit. (*Plin.* 4.12.) *Tartari* jam plerique nominantur in *Asia*, *Poloni* in *Europa* & *Moscovitæ*. Habet enim *Scythiæ* partem *Europa*; sed parte maximâ per omnem ferè *Asiam* Septentrionalem porrigitur. Plana & campestris regio, sed uliginosa. Crebra magnáque flumina, & excedentia ripas suas plerumque, partem ejus occidentalem, notam proximámque *Græcis*, nusquam non ad pabula fertilem reddunt; è quibus 8 navium capacia numerantur ab *Herodoto*, *Ister*, *Tyras*, *Hypanis*, *Borysthenes*, *Panticapes*, *Hypacyris*, *Gerrhus*, atque *Tanaïs*. *Lycus* præterea, *Oarus*, atque *Syrges*: in *Mæotin* illi à *Thussagetis* fluunt; *Syrges*, sive *Hyrgis*, in *Tanain* priùs. *Bugen*, & *Axiacen*, Scytharum regio,

 aliósque,

A.M. 1900. aliósque, alii commemorant. *Borysthenes*, ab *Istro* secundus, potu suavissimus, optimorum & pascuorum ferax & piscium, etiam sine spinis; & in ostio salis copiam dat. *Hypanis*, quinque dierum navigatione dulcis, quatuor aliis in *Pontum* amarissimus fluit. Quippe fontis *Exampei*——— *salibus vitiatur amaris*, per Sandarachæ venas transeuntis, ut *Vitruvius* docet, (lib. 8.3.) Ad hunc fluvium nascitur æstate bestiola, volucre quadrupes, quod non ultra unum diem vivit; unde *Hemerobion* vocatur. Aquila *Scythis* nulla; nec sues alunt. Imò *animalia paucissima Scythiam gignere* ait *Plinius*, (8.15.) *inopiâ fruticum.* Adeò enim lignorum egentes esse feruntur, ut ignes ossibus alant. Unica ferè *Hylæa* regio, ad oram *Euxini* & *Hylæi* maris, sylvas edit; eas verò maximas. Et unum *Scythis* proprium est animal, quadrupes albúmque, cervo minus, at velocius; (*Colos* vocabant;) quod, haustâ in caput per nares aquâ, & compluribus diebus retentâ, in locis etiam aridioribus facillimè vivit. Huic (opinor) & Tarandum addere licebit, inter *Gelonos* natum; quanquam *Solinus* in *Æthiopiam* rejiciat: cui *magnitudo quæ bovi, caput majus cervino, nec absimile, cornua ramosa, ungulæ bifidæ, villus magnitudine ursorum. Sed cùm libuit sui coloris esse, asini est similis. Tergori tanta duritia, ut thoraces ex eo faciant. Colorem omnium arborum, fruticum, florum, locorúmque reddit in quibus latet metuens; ideóque rarò capitur. Mirum esset, habitum corpori tam multiplicem dari; mirabilius & villo.* (*Plin.* 8.34.) Cornua bovino generi non succrescere in *Scythia*, *Herodotus* autor est; aut multò tardiùs oriri, propter immensum frigus, quàm in *Libya* calidísque regionibus, ubi maturè exsistunt, ut *Homerus* docet. (*Odyss.* 4.) *Scythicis* Smaragdis præcipuus honor est, & Cyanis. Crystallus & illic pretiosissimus. Herba est, quam *Scythicam* vocant, (circa *Mæotin* nascitur, *Plin.* 27.1.) prædulcis; utilissimáque habetur ad asthmata. Glycyrrhizam esse docet Clariss. *Salmasius*, cui *Plinium* verè *Secundum* debemus. Eam *Scythæ* in ore habentes, sitim tolerant vel in duodecimum diem. (*Plin.* 25.8.) Idem præstat apud eos Hippace; non herba, ut erravit *Plinius*, (eodem castigatore,) sed equinum lac. Eâdem Scythicâ tolerant & famem, curántque vulnera. (*Plin.* 26.14.)

Populi, *Scythici* nominis in *Europa* populi habebantur præcipui, *Auchetæ*, apud quos *Hypanis* oritur; *Neuri*, apud quos *Borysthenes*; *Budini*, *Geloni*, *Thussagetæ*, *Basilidæ*, seu *Regii*, & *Agathyrsi*. Super eos *Nomades*; iidem *Anthropophagi*. A *Buge* fluvio super *Mæotin Sauromatæ* & *Essedones*; ac per oram ad *Tanaïn* usque *Mæotæ*. *Sitarchæ* præterea, *Borysthenidæ*que & *Melanchlæni*. Inter *Axiacas Callipidás*que *Axiaces* descendit amnis. *Gerrhus Nomadas* à *Regiis* dirimit. *Hypanis* per *Nomadas* & *Hylæos* fluit. *Panticapes Nomadas* & *Georgos* disterminat. In *Asiatica Scythia* multitudo populorum innumera. Eorum celeberrimi, *Essedones*, *Sauromatæ*que, ut in *Europa*; *Argippæi*, *Sacæ*, *Massagetæ*, *Dahæ*, &c. (*Plin.* 6. 17.) Nobilia apud eos flumina *Mandagræum* & *Cassasium*: maximum *Volga*. Ultra *Imaüm*, puto, qui *Scythiam Asiaticam* in partes secat, *Anthropophagos* collocare *Plinius* videtur, & vastas juxta solitudines ferásque; iterum deinde *Scythas*, iterúmque deserta cum belluis, usque ad jugum incumbens mari, quod vocabant *Tabin*. Primos deinde hominum, post oram longissimam rarissimè cultam, *Seras* occurrere. A *Serica Orosius* ad mare *Caspium* 42 gentes numerat, indè ad *Tanaïn* 34.

Antiquitas, *Scytharum* ut regio amplissima, sic antiquissima semper natio visa est; adeò ut cum *Ægyptiis* diu contendisse de generis vetustate dicatur. (*Justin.* 2.) Inter *Ægyptios* atque *Phrygas* contentionem hanc statuit *Herodotus*. At si attendamus ea quæ de *Scytharum* initiis vel *Scythæ* ipsi prodebant, vel *Græci* apud *Herodotum*, (lib. 4.) omnibus ferè gentibus ortu posteriores fateamur necesse est. Sive à *Targitao*, *Jovis* filio, (ut ipsi memorabant,) *Scythæ* prognati sunt, mille annis ante *Darium Persam*, sive à *Scytha*, *Herculis* nato *Thebani*, paulò ante *Trojana* tempora, ut *Græci* fabulantur; utrovis modo sera sunt admodum *Scythicæ* gentis primordia. *Scythen*, (unde genti nomen) *Jovis* filium, arcúmque & sagittam invenisse, tradit *Plinius*, (7.56.) Sed è scriptis *Mosaïcis* de origine gentium certiora jam constant, discussæque magna ex parte sunt eæ tenebræ quibus *Græci* veteres aliæque nationes laborabant. A *Babylonia* igitur, unde sparsa in reliquam terram quasi semina fuerunt generis humani, cùm non sit longè admodum remota *Scytharum* terra, cum primis ferè habitatam eam fuisse verisimillimum videtur; sive *Gomer Cimmeriorum* parens, sive *Magog*, sive *Meshec*, aut quicunque alius, eam primus occupavit.

Ingenia & mores, Antiquam hanc gentem, quasi moribus etiam antiquis ornatam, magno celebrat encomio

comio *Justinus*, (lib.2.) *Hominibus inter se nulli fines*, inquit; (*neque enim agrum exercent:*) *nec domus illis ulla, aut tectum, aut sedes est, armenta & pecora semper pascentibus, & per incultas solitudines errare solitis. Uxores liberósque secum in plaustris vehunt; quibus, coriis imbrium hyemisque causâ tectis, pro domibus utuntur. Justitia gentis ingeniis culta, non legibus. Nullum scelus apud eos furto gravius: quippe sine tecti munimento pecora & armenta habentibus quid salvum esset, si furari liceret? Aurum & argentum perinde aspernantur, ac reliqui mortales appetunt. Lacte & melle vescuntur. Lanæ iis usus ac vestium ignotus: & quanquam continuis frigoribus urantur, pellibus tamen vestiri solent ferinis marinisve. Hæc continentia illis morum quoque justitiam dedit, nihil alienum concupiscentibus. Quippe divitiarum cupido ibi est, ubi & usus: prorsus ut admirabile videatur, hoc illis Naturam dedisse, quod Græci longâ sapientium doctrinâ, præceptísque Philosophorum, consequi non poterant; cultósque mores incultæ barbariæ collatione superari. Tantò plùs in illis profecit vitiorum ignoratio, quàm in his cognitio virtutis. Eadem gens & laboribus & bellis aspera. Vires corporum immensæ. Nihil parare quod amittere timeant; nihil victores præter gloriam concupiscere.* Hæc de laude *Scytharum Justinus*, at *Nomadum* solummodo; quos ab *Hesiodo* & *Homero* etiam prædicari credebant Veteres, ubi

A.M. 1900.

Γλακτοφάγων Ἀβίων τε δικαιοτάτων ἀνθρώπων,

Abiorum aliorúmque justissimorum hominum fama celebratur equino lacte vescentium. At *Strabo*, (lib.11.) & alii, alios produnt fuisse, qui in tentoriis degerent, colerêntque terram. Et (lib.7.) alios ad *Pontum* memorat, qui hospites immolarent, eorúmque vescerentur carnibus; unde *Pontus* ἄξενος dictus est, hoc est, *inhospitalis:* postea verò *Euxinum*, sive *hospitalem*, ab *Ionibus* fuisse appellatum, cùm in ejus ora urbem condidissent. Imò plura fuisse genera *Scytharum* Anthropophagorum indicat *Plinius*, (7.2.) Magìs ergò credibilia narrant, qui varia tot populis ingenia ritúsque varios fuisse narrant, aliqua plerisque tamen communia. *Basilidis*, maximæ nationi, regii mores; arma tantùm sagittæ. Colebant *Georgi* exercebântque agros sibi. Sed aratores frumentum serebant quod aliis venderent, unde aurum sibi conficerent, non panem. Vagi *Nomades* pecorum pabula sequebantur. *Axiacæ* furari quid esset ignorabant; ideóque nec sua custodiebant, neque contingebant aliena. *Sarmatæ*, auri & argenti vice, maximarum pestium, commercia rerum exercebant; atque, ob sævitiam hyemis, defossis in humo sedibus, antra & specus habitabant. De iisdem Poëta,

Pellibus hirsutis arcent mala frigora Braccæ;
Oráque de toto corpore sola patent.

Melanchlænis (soli *Scythici*, non & sanguinis, genti) vestis atra, & ex eo nomen. *Agathyrsis* non cæruleus modò capillus; (*Plin.*4.12.) sed ora artúsque pictos tribuit *Pomponius* notis indelebilibus, eóque majoribus quò genere major quis, eò minoribus quò humilior: ornatus etiam ex auro *Herodotus*, ut luxuriosis. Fœminæ iis communes, quò essent omnes inter se germani familiarésque, & amorem mutuum alerent, sine odio ac livore pacatissima gens. Immanes *Taurici* advenas, præcipuè *Græcos*, virgini (ut ferebant) *Iphigeniæ* ità immolabant: Peractis precibus, clavâ caput percussum & cruci affixum est. Truncus vel de rupe deturbatus ubi fanum stabat, vel humo conditus. Capita hostium in sublimi quisque supra tectum suffigebat, quæ custodes ædium habebantur. Ex bello raptóque tantùm victitabat sæva gens. *Issedonibus* justitiæ laus apud *Herodotum*; quos inter feros *Anthropophagos* numerat *Solinus* immeritò. Eorúmque uxores pari fortitudine tractabant arma quâ viri. Maximè immanes *Anthropophagi*, carnes devorabant humanas, sine legibus, sine judiciis, veste tenus *Scythæ*, genere alieni & linguâ. *Thyssagetæ*, in solo *Scythico* aliena gens, venando sibi victum quæritabat. Ampla terrarum spatia occupabant *Budini*; inter quos degebant, *Græci* genere, sed expulsi suis sedibus, *Geloni*, linguâ moribúsque, habitu & colore diversi. *Budini* enim, cæsii omnes & rufi, pecuariam exercebant: agros *Geloni* atque hortos colebant, arborum omnium eâ feraci tellure. Erat illic & *Gelonus* urbs ampla & quadrata, cujus latera singula tricenis porrigebantur stadiis: sed è ligno domus, templa, muri, omnia. Nam & templa *Geloni* ponebant *Græcanicis* dîis, & simulacra, & sacra *Græcanico* more. In *Asiatica* parte *Argippæi*, (*Argimpæi* mavult *Salmasius*, unde *Arimphæi* Latinè *Plinio*,) calva

gens

A.M. 1900.

gens ab ortu, (ſi *Herodotum* audiamus,) ſimis naribus, ingentíque mento, ſub excelſis montibus degebant, voce quadam propriâ utentes. Locum deſcribit *Plinius*, (6.13.) ubi *laſſata* (verſus meridiem) *unà cum ſiderum vi Riphæorum montium deſicivut juga.* Sedes illis nemora, baccæ arborum quarundam alimenta; quarum & rami pro domibus fuerunt, ſed hyeme pileo quodam albo firmóque contecti. Sacra gens, & inviolata feris accolarum gentium; nec ipſi modò, ſed quicunque ad eos perfugiſſent. Quippe ſoli pacifici, uſque adeò à bellis abhorrebant, ut finitimorum controverſias dirimerent, arbitri communes autoréſque pacis publicæ. *Neuros* aliquando magna ſerpentum vis ſuis ſedibus exegiſſe memoratur. Iiſdem ferunt, imò *Scythæ* finitimi dejerabant olim, ſtatum fuiſſe tempus, quo in lupos transfigurati diſcurrerent quotannis, mox in homines redirent. Sibi tamen id nullo modo perſuaderi ſcribit *Herodotus*, (lib.4.) Et *Plinius*, (8.22.) *Falſum*, inquit, *eſſe confidenter exiſtimare debemus*, *aut credere omnia quæ fabuloſa tot ſeculis comperimus.*

Hæc propria ſingularum gentinm: Nonnulla pleriſque ſunt communia. Bellico apud eos more, quem primum quis hoſtem ceperat, ejus potabat ſanguinem. Qui hoſtium in prælio cæſorum à ſe capita regi obtulerat, prædæ parte donabatur. Ex capitis hoſtilis cute mantelia facta; quæ vel ante pectora gerebant, vel equorum appendebant habenis. Ut ex his quiſque plurima oſtentabat, ità fortiſſimus habebatur. Ex tota cute interdum, aut ſibi chlænas conſiciebant, aut equis tegmina. (*Herodot.*4.) Equitatûs in bellis & equorum gloriâ maximè ſtrepebant. Sed *fæminis uti malebant*, *quoniam urinam curſu non impedito redderent.* (*Plin.*8.42.) Equis verò non niſi caſtratis utebantur, eóque aptioribus ad fræna & imperia. Parvi quidem ii, ſed acres admodum & contumaces habebantur. (*Strab.*7.) Præfecti provinciarum quotannis vinum ſuaviſſimè temperatum iis propinabant ſolis, qui ex hoſtibus aliquem interfeciſſent. Ut quiſque plures interemerat, ità eximius habebatur, & combinatis potabat poculis; qui erat honos præcipuus. Expertem eſſe cædis, inter opprobria vel maximum erat. Pocula ex hoſtium & cæſorum à ſe inimicorum calvariis expolire mos. *Sagittas tingebant viperinâ ſanie, & humano ſanguine. Irremediabile id ſcelus*, *mortem illico affert levi tactu.* (*Plin.*11.53.) In ignem conjectis herbis, & fumo hauſto, haud aliter quàm vino epoto, inebriabant ſe. (*Herodot.*4.) Venationum illis prædæ, in paludibus erant cervi apríque, capreæ in campis & onagri.

Religio, Deorum quos venerabantur, *Veſta* quidem prima, ſed præcipuus *Mars*; cui pro templo fuiſſe ferunt 150 ſarmentorum plauſtra, quotannis digeſta in aream tribus longam latámque ſtadiis: (Tentoria *Pomponius* appellat:) pro ſimulacro, Acinacem. Aliis nec aræ nec ſimulacra nec delubra diis. Nam & *Jovem*, & *Tellurem* ejus conjugem, *Apollinem* quoque, *Venerem* cœleſtem, atque *Herculem*, pro numinibus colebant univerſi: *Regii Neptunum* ſoli. Præter alia pecora, equos inprimis, & ex hoſtibus captivis centeſimum quemque, immolabant. Victimas, prioribus pedibus implicatas, percuſſas atque proſtratas humi, laqueo injecto, baculóque circumducto, ſtrangulabant ſacrifici; & carnes, ob penuriam lignorum, coquebant oſſibus; coctarum porriciebant primitias. Hoſtium immolandorum & jugulatorum, cruore perfuſo acinace, humeros dextros manúſque projiciebant in aërem, quóvis locorum deferendos. Erant ſua & illis vaticinia, & pars religionis divinatio. Aliqui ex virgarum ſalignarum faſcibus divinabant; homine immolato apud *Maſſagetas* in Oriente. *Enaries*, vates evirati, (ut quibuſdam videtur) tiliarum frondibus vaticinabantur, *Veneris* dono. Ex his plerumque tres, ad regem ægrotantem vocati, aliquem nominare ſolebant qui perjurio ſolium regis violáſſet, eóque corpus morbo. Nam per ſolium regis juramentum habebatur ſanctiſſimum. Si & alii pluréſque vates hominem inficiantem condemnarent, perjurium erat capite luendum. Sin plures, ídque ſæpius vocati, abſolviſſent, ipſi plectebantur vates incendio, qui inſontem perjurii temere inſimulârant. In fœderibus feriendis, ſuum potabant cum vino commixtum ſanguinem, tinctis in calicem priùs acinace, ſagittâ, ſecuri, jaculóque.

Funera, Funerum hæc apud *Gerrhos* ratio, ubi *Regiorum* ſepulcra erant. Mortuo rege, purgatum cadaver conditúmque, plauſtro impoſitum, in omnes regni ſui provincias portabatur. Populus interea, plangens, macerabat lacerabátque ſe, aures, carnes, brachia, frontem, nares, atque ſiniſtram manum, ad arma operáque minùs utilem. Deinde, ſuper torum in loculo collocatum, cum una pellacarum, famulíſque ac re-

bus

bus maximè necessariis, tumulo quàm poterant maximo obruebant. Post annum, ex aliis ministris quinquaginta, suffocatos, purgatósque, & farcinatos paleis, in equis totidem palis defixos, & in orbem tumulo circumfusos, præsidio esse voluerunt, ut mandata regis apud inferos exciperent. Ministrabant verò & famulabantur, in aulis regum apud *Scythas*, non servilia venalia, sed quos è subditis ipsi reges sibi deligebant. Alios autem *Scythas*, fato suo functos, purgatis itidem corporibus, quadraginta simul dies, quasi Vale supremum dicturos amicis atque propinquis, circumferebant. Comitibus plaustri epulum erat ubique paratum. Soli *Essedones* corpora ipsa parentum laniata, cæsorum pecorum visceribus immixta, epulando cum amicis consumere, capita expolita, inductáque auro, pro simulacris habere, annuísque sacrificiis colere, solebant. Rituum patriorum tenacissimi *Scythæ*, ab externis, maximè *Græcanicis*, abhorrebant: quod exitio suo *Anacharsis*, regii generis vir, ipséque postea *Scyles* rex, comprobavit. A.M. 1900.

Remotissima locorum, quæque absunt longissimè ab humaniore cultu, neque patuerunt industriæ indagationis humanæ, ea maximè opportuna sunt fabulis. Indè postrema *Scythiæ*, ultimáque ad Orientem, *Anthropophagis* tribuuntur, & feris Gryphibus, *Arimaspis* & *Hyperboreis*; imò & quibusdam capripedibus, aliis adeò somniculosis, ut senos menses dormiant quotannis. *In quadam valle magna Imaï montis regio est* (ait *Plinius* 7.2.) *quæ vocatur Abarimon; in qua sylvestres vivunt homines, aversis post crura plantis, eximiæ velocitatis, passim cum feris vagantes. Hos in alio non spirare cælo, ideòque ad finitimos reges non pertrahi*, ferunt. Gryphes, volucre ferarum genus, auri quod ex cuniculis eruebant ferocissimi custodes fingebantur. *Arimaspi*, uno oculo in media fronte insignes, (quod nè ipsi *Herodoto* credibile videtur,) cum his assiduè bellum circa id metallum gerebant. *Philostratus* (lib. 3.) Gryphes etiam *Indis* fuisse prodit, Soli sacros, magnitudine roboréque leonibus pares; sed volatu gravi, quòd satis plumati non essent. Sed commentum hoc de Gryphis, quod *Solinus* à *Plinio* accepit, *Plinius* à *Pomponio Mela*, *Pomponius* ab *Herodoto*, *Herodotus* ab *Aristea Proconnesio* versificatore, &, ut suum faceret, *Philostratus* in *Indiam* transtulit, *Aldrovandus* & *Matthias Miehovius* refutârunt abunde; imò & ipsa res, quâ planè jam constat, in illis plagis ubi collocabantur Gryphes nullum esse aurum, nedum Gryphes aut *Arimaspos*. In *Asiatico litore* (in *Europæo Plinius* mavult agi fabulam, 4.12.) *super Aquilonem Riphæósque montes, sub ipso siderum cardine, Hyperborei jacent*, ait *Pomponius Mela*; *ubi Sol, non quotidie, ut nobis, sed primùm verno Æquinoctio exortus, autumnali demum occidit: & ideo sex mensibus dies, & totidem aliis nox usque continua est.* Regio *aprica, per se fertilis*, felici temperie, omni afflatu noxio carens. Addit *Diodorus Sic.* ultra Boream cùm sint, bis in anno messem fieri: at in insula eos collocat *Siciliæ* pari, obversa *Galliæ*. Innuere *Britanniam* videtur, ubi & *Elysios campos* aliqui statuunt. *Cultores verò justissimi*, (ait *Mela*,) *& diutiùs quàm ulli mortalium & beatiùs vivunt. Quippe festo semper otio læti, non bella novère, non jurgia; sacris operati, maximè Apollinis: quorum primitias Delon misisse initio per virgines suas, Hyperochen & Laodicen*, feruntur, amicissimi *Græcis*; iisque non redeuntibus, aut malè acceptis in itinere, sacra pòst, stipularum triticearum fasce involuta, *populos* detulisse, alios aliis *subindè tradentes ulterioribus, Delon* usque. Mox & hoc ipsum exolevit. *Nemora & lucos habitabant.* Sed & urbem illis *Diodorus* (lib. 2.) *Apollini* sacram dat, plenam citharistis. Templum insuper rotundum, cujus penes *Boreadas* cura, & urbis principatus fuit. *Ubi eos satietas vivendi, magis quàm tædium, cepit, hilares, redimiti sertis, ex quadam rupe in pelagus præcipitabant. (Mela 3.5.)* Hoc beatissimum videbatur sepulturæ genus. Jure quidem *Plinius* fabulosa hæc appellat miracula; regionem scilicet temperatissimam, terram fertilissimam, vitámque hominum beatissimam, in frigidissima plaga, ubi semestris nox prorsus inutiles reddit nemorum atque lucorum domos, & frigoribus perpetuis rigent omnia. Fabulæ.

Trogus Pompeius autor est, *Asiæ imperium Scythas quæsivisse ter; ipsos perpetuò ab alieno imperio aut intactos, aut invictos permansisse.* Et *primum illis intulisse bellum Vexorem Ægyptium, missis priùs legatis, qui parendi legem dicerent. Scythas verò, (quorum Tanaüs rex,) jam antea de adventu regis à finitimis certiores factos, legatis respondisse, "Mirari se, tam opulentis populi ducem stolidè adversus inopes occupâsse "bellum, quod magis domi fuerit illi timendum; quia belli certamen anceps, præmia "victoriæ nulla, damna essent manifesta. Non igitur exspectaturos Scythas ut ad se ve-* Imperium in Asia.

"niatur,

A.M. 1900. "*niatur, cùm tantò sibi in hoste plura concupiscenda sint, ultróque udituros obviàm. Nec dictum fuisse moratam rem: quos cùm tantâ celeritate venire didicisset rex, in fugam fuisse versum, &, exercitu cum omni apparatu belli relicto, in regnum se trepidum recepisse. Scythas ab Ægypto paludibus prohibitos: deinde conversos, Asiam perdomitam fecisse vectigalem, modico tributo, magis in titulum imperii, quàm in victoriæ præmium, imposito. Quindecim annis pacandæ Asiæ moratos, uxorum flagitationem revocâsse, per legatos denunciantium, ni redirent, sobolem se ex finitimis quæsituras; nec passuras, ut in posteritatem Scytharum genus per fœminas intercideret. His igitur Asiam per mille quingentos annos vectigalem fuisse. Pendendi tributi finem Assyriorum regem imposuisse Ninum.* Hæc de *Scythis Trogus*: quibus aliquod fortasse fundamentum gestæ rei aliquando suberat, verùm huic structuræ minimè par. Cùm enim rerum potiretur *Ninus*, nondum anni quadringenti à Diluvio *Noachano* præterierant; quod ex urbe *Nino*, *Abrahami*que ortu, apud *Eusebium* satìs perspicuè constat: tantum abfuit à mille quingentísque annis *Scythicum* in *Asia* imperium. Et quis tam vetusta de *Scythis* credat, natione barbara & sine literis, cùm in *Babyloniorum Ægyptiorúm*que rebus antiquioribus, cultissimarum gentium, suspecta sit Annalium fides?

Indè *Amazonum Asiaticarum* origo. *Apud* eosdem *Scythas* ante *Ninum* (eodem *Trogo* referente) *duo regii juvenes, Plinos & Scolpythus, per factionem Optimatum domo pulsi, ingentem juventutem secum traxère, & in Cappadociæ ora, vicinæ regionis, juxta amnem Thermodonta, consedère, subjectósque Themiscyræos campos occupavère. Ibi per multos annos spoliare finitimos assueti, conspiratione populorum, per insidias trucidantur. Horum uxores, cùm viderent exsilio suo additam orbitatem, arma sumpsère, finésque suos, summoventes primò, mox inferentes bella, defendunt. Nubendi quoque finitimis animum omisère; servitutem, non matrimonium, appellantes: singulare omnium seculorum exemplum,* (ait *Justinus*, verè, nisi *Siculus Diodorus* muliebre in *Africa* quoque imperium statueret.) *Auxère remp. sine viris: jam etiam cum contemptu virorum se tuentur. Et, nè feliciores aliæ aliis viderentur, viros qui domi remanserant interficiunt. Ultionem quoque cæsorum conjugum excidio finitimorum consequuntur. Tunc, pace armis quæsitâ, nè gens interiret, concubitum finitimorum ineunt. Si qui mares nascerentur, interficiebant. Virgines in eundem ipsum morem, non otio atque lanificio, sed armis, equis, venationibus, exercebant; inustis infantium dexterioribus mammis, nè sagittarum jactus impediretur; unde* Amazones *Græcis dictæ sunt.* Dubitari video à nonnullis, fuerìntne quas vocant *Amazones*; an ævi poëtici apud *Græcos* licentiæ earum debeatur memoria, sive fabula. *Palæphatus* quidem tradi à quibusdam scribit, nullas fuisse bellatrices fœminas; sed habitu muliebri viros, oblongis vestibus, ad talos usque demissis, barbísque rasis, mitrâ continentes comam, ab hostibus per contumeliam mulieres vocatos. At *Alexandri* Magni temporibus quæ de *Amazonibus* scribuntur, satìs arguere videntur, fuisse. Eâ enim ætate, Historiarum clara lux omnem fabularum dispulerat caliginem. Traditur autem *Thalestris*, sive *Minothæa*, *Amazonum* regina, *Alexandri* nomine invitata, & mulierum trecentarum stipata satellitio, in *Hyrcania* regi occurrisse, generosæ prolis suscipiendæ causâ. (*Justin*. 12. *Curtius* 6.) Et à *Plinio* inter sui seculi *Scythas* numerantur, (lib.6.13.) Et earum cum *Gynæcocratumenis* memorantur connubia, (ib.cap.7.) Easdem *Scythis Eorpatas* dici, hoc est, Viricidas, docet *Herodotus*, (lib.4.) fatentibus esse, quas nomine dignantur. Sed *Palæphato* gravior autor, *Strabo*, dubitat hac de re, disputátque; (lib.11.) & quæ de iis narrantur inter *Alexandri* gesta, non ab optimæ fidei scriptoribus tradita, nec ipsis ait inter se convenire qui tradunt, aliis à *Themiscyra* eas venisse prodentibus, aliis è *Scythia*. Quare illi *Amazonica* omnia prodigiosa, & à fide aliena, fabulísque propiora videntur quàm historiis. Ego nè quid temere statuam & definiam de tam antiqua incertâque re, quæ autores varii de iis ferunt, ea retuli fideliter, ità ut liberum cuique futurum sit, probare ac reprobare quæ libet.

A.M. 1910. *Chamo* defuncto, § 18. Vivente ac dominante apud *Ægyptios Chamo*, homine impio ac temerario, terra ubique sylvescere inculta, stagnare in paludibus flumen, in pecora hominésque sæviebant feræ, ipsíque homines moribus efferati semet infestabant mutuò. Caulibus radicibúsque & herbis palustribus maximè victitabant, & lacticiniis. Accedebant mox pisces, & fructus arborum, & ex Loto panis. Carnibus pecorum eò parciùs rariúsque vescebantur, & vestiebantur pellibus, ut greges armentáque, solas ejus seculi divitias, eò celeriùs & faciliùs accumularent. Ex arundinibus contexebant domos,

quas

quas ejusdem gentis pastores, multis postea seculis, retinebant mordicus. Hæc de antiquissimis *Ægyptiis* cùm tradat *Diodorus*, ea jure nos in *Chami* tempora contulimus, qui cultores huic terræ primos intulit. Sed postquam *Osiris*, vel *Misraïm*, patre defuncto, suscepit imperium, (tempora enim faciunt, & *Hammon*, sive *Cham*, pater, & nominum quædam similitudo, ut *Osiridem* & *Misraïm*, sive *Misorim*, eundem faciam,) Ille (inquam) homines barbaros & belluinos ad humanitatem revocavit, mox ad cultum traduxit elegantiorem, legibus, artibus, & quodam fuco religionis. Primò, æquitate legum vim & injuriam prohibuit; effecitque, non modò ut à cædibus mutuis temperarent sibi, verùm etiam ut, sorte suâ contentus, ab aliena quisque abstineret. Perlustratâ & occupatâ coloniis regione universâ, in extremis finibus ad meridiem apertæ metallorum venæ, & institutæ sunt officinæ. E ferro instrumenta fabrilia cujusque generis, è ferro tela sibi & arma fabricati sunt, quibus propulsarent vim, & feras insectarentur: è ferro denique ligones, rastra, omnisque apparatus ille rusticus quo terra subigitur, & frumentum seritur, minimo cum labore, sed lucro maximo, factus est. Triticum enim hordeúmque, in agris neglectum, *Isis* prima invenisse dicitur, & serendum agricolis tradidisse, *Osiridis* eadem *& soror & conjux*. Quin & vitis conserendæ, conficiendíque vini, ars quædam inventa est. Ubi solum vites non ferebat, quæ vino sufficerent, ex hordeo potum satis gratum & jucundum exeoquere didicerunt. Sic renovata est tandem, quæ jacuerat hactenus, ob ferramentorum præcipuè inopiam, agricultura, *Osiride* autore. *Tibullus* agnoscit;

A.M. 1910.

Osiris, qui & *Misraïm*,

Agricultura inſtituit,

Primus aratra manu solerti fecit Osiris,
Et teneram ferro sollicitavit humum.
Primus inexpertæ commisit semina terræ,
Pomáque non notis legit ab arboribus.
Hic docuit teneram palis adjungere vitem,
Hic viridem durâ cædere falce comam.
Illi jucundos primùm matura sapores
Expressa incultis uva dedit pedibus.

Neque tamen aut Leges aut Artes satis efficaces putavit, nisi & frænum aliquod Religionis populo superstitioso injiceret, veræne an falsæ, haud solicitus. Etsi enim hujus rei gratiâ homines nati & collocati sunt in hoc mundi theatro, ut suum totiúsque mundi Opificem colerent; exciderat tamen penè omnibus, non modò Religionis veræ, sed & omnis ferè unius veríque Dei memoria. Instituerat quidem suos *Noachus* in rebus Divinis, & suo etiam exemplo ad peragenda ritè Sacra præiverat. Neque tamen deerant, puto, homines profani, *Chamus* inprimis cum plerisque suorum, qui, *Noacho* etiam vivente videntéque, Sacra omnia neglectui habebant contemptuíque. Sed postquam in loca diversa, procul à *Noacho*, dissipati sunt, quemadmodum aqua tepefacta, remoto igne, ad suam frigiditatem, sic homines plerique omnes ad nativam in rebus Sacris cæcitatem pravitatémque redierunt. Quæ filii nepotésque audiverant ex *Noacho* viderántque, paulatim obliviscuntur. Posteri, quæ nec viderant nec audiverant, facilè omnes ignorant. *Noachus* tantummodo & *Semus*, paucíque alii, variis in locis dispersi, veram Dei notitiam cultúmque, à majoribus, *Adamo Sethóque*, traditum, retinuerunt ad extremum.

& Idololatriam: cujus primi fontes indagantur.

Inhærebat tamen vel adhuc animis omnium lumen quoddam naturale, quo & esse aliquod, & colendum esse, Divinum Numen monebantur. Pulchra enim hæc perfectáque Mundi machina Machinatorem Opificémque longè pulcherrimum & perfectissimum latére in obscuro neutiquam sinebat. Non ea quidem verum vel Numen planè demonstrabat, vel cultum Numinis. Etenim clarissimus ille spirituum Sol non nisi suo lumine conspiciendus est. At reos agere neglecti Numinis, qui aut ipsum non noverant, aut cultum ei debitum non præstabant, id verò potuit nativa lux, & operum Divinorum contemplatio. Quicquid enim hic, vel ad cognoscendum vel ad colendum Deum, naturæ deerat, non autoris vitio, sed ipsius naturæ, deerat, in primis Parentibus, & à primis, jam antea corruptæ. Sed & hoc naturæ vitium (quæ summa erat in nos Dei benignitas) disciplinâ corrigere licebat. Doctrina enim cœlestis, à Deo inprimis tradita, ab *Adamo* per manus traducta, apud *Noachum* & *Semum* his temporibus deposita, erat omnibus exposita obviáque: ut meritò damnanda esset eorum impietas, qui, quod scire debebant, didicisse poterant, inexpiabili cum socordia ignorabant.

A.M. 1910. Et hominum intereſſe videbatur, ad tuendam ſocietatem ſui generis, & juſtitiam, aliquod ſibi colendum Numen proponere. Nam, ut *Cicero* docet Naturâ magiſtrâ, (de Nat. deor. 1.) *Sanctitate & religione ſublatâ, perturbatio vitæ ſequitur, & magna confuſio. Atque haud ſcio* (inquit) *an, pietate adverſus deos ſublatâ, fides etiam & ſocietas humani generis, & una excellentiſſima virtus Juſtitia, tollatur.*

Sed omnibus de Religione conſiliis hominum immiſcebant plerumque ſe Dæmones mali. Hi facilè incautos in fraudem inducebant. Niſi enim Dei cultum vel impedirent, vel depravarent, nihil à ſe actum videbant præcipitando in ſcelus Parentes primos. Facilè enim animadvertebant fore, ſi homines ritè ac ſecundùm præcepta Dei Sacra peragerent, ut abdicati adoptarentur; ut ad iram, ad mortem, ad inferos damnati, ad gratiam redirent mox, ad vitam, ad cœlum denique. Nec Deo tantùm auferri diminuive honorem, & hominibus quam conceperant beatitudinis ſpem, verùm & ſuam augeri dignitatem, volebant maligni ſpiritus, & adæquari Divinæ. Plures igitur ut deos, potiùs quàm unum, imò quoſvis ut colerent, potiùs quàm verum, ſuis artibus impulerunt. Et certè, Deum ejuſmodi, qui nullis pateret ſenſibus, animo tantùm intelligere, perdifficile id, nec ingenii cujuſvis erat. Quamobrem, ex iis quæ obvia ſenſibus occurrebant, maximáque humano generi aut afferre commoda videbantur, aut minitari mala, pro Deo aliquid ſibi quiſque habuit, ac veneratus eſt. Quod *Cæſar* de *Germanis*; *Deorum*, ait, *numero eos ſolos ducunt, quorum opibus apertè juvantur.* Alibi tamen verum & illud *Petronii*,

Primus in orbe deos fecit timor———

Itaque primò Cœlum & Sidera, Solem præcipuè ac Lunam, plerique omnes veneratione divinâ proſecuti ſunt. Unde in Hieroglyphicis, *Ægyptii* Stellæ figurâ ſignificabant Deum. Et θεοὺς *Græcis* ἀπὸ τοῦ θεῖν, à perpetuo ſiderum *curſu*, denominatos *Plato* vult, (in *Cratylo.*) Nam ab his mortales & beneficia percipiebant communia, & pertimeſcebant mala. Solem verò unum nulla ferè gens non ut numen colebat; qui, ut maximus atque clariſſimus omnium, ità facere omnes res, ac reficere conficeréque, idem putabatur. Vulgatum eſt, inquit *Euſebius*, (de Præp. 1. 6.) *Phœnices & Ægyptios* divinitatem ſtellis primos tribuiſſe, ortûſque rerum atque interitûs cauſam. *Maimonides Judæus* (lib. de Idololat.) opinatur, ſtellas quidem primò coluiſſe homines, non ut deos, verùm ut opera Dei magnifica, & miniſtros, quorum veneratio ipſi Deo eſſet gratiſſima. Poſtea, oblitos Dei, quaſi non eſſet qui non appareret, ſidera tantùm habuiſſe pro diis, quorum oculis humanis lumina quaſi numina affulgebant. Deinde verò, alias quoque res omnium generum, variis autoribus, variiſque in locis, in eundem ordinem cooptârunt. Neque res tantùm, ſed & homines defunctos conſecrabant in deos, nimio vel amandi, vel honorandi, ſtudio. Pater aliquis indulgentior, amiſſo filio, quem unicè amabat, cùm abſentis deſiderium ferre non poſſet, imaginem illi pingendam fingendámve, quàm potuit fieri ſimillimam, curavit. Cùm & hanc deperiret miſer, tanquam ſolas reliquias tam chari capitis, viſitabat frequenter, amplectebatur, compellabat quaſi viventem, victum vinúmque porrigebat, ſuis demum proponebat quibus poſſent honoribus ornandum. (*Sapient.* 14. 15.) Nec deerant interdum ſpiritus malefici, qui ſignis quibuſdam fictis credulitati amoris paterni imponebant, quaſi manes defuncti adeſſent. *Viſis quibuſdam* (inquit *Tullius*, *Tuſc.*Quæſt. 1.) *ſæpe homines moventur, hiſque maximè nocturnis, ut videantur ii qui vitâ exceſſerunt vivere.* Tum verò proſternere ſe coram ſimulacro, auxilium indè atque conſilium petere, lac vinúmque offerre indies, denique certum præſénſque ſibi numen agnoſcere. *Diophanes Lacedæmonius*, qui Antiquitatum libros 14 ſcripſit, *Syrophanem* ait *Ægyptium*, hominem locupletiſſimum, filio ſuo ſuperſtitem, ſimulacrum ejus domi poſuiſſe. Hoc aſylum eſſe voluit, quò, irato domino, ſervi confugerent. Ejus gratiâ veniam conſecuti ſæpius ac impunitatem, floribus decorare ſtatuam, ornare ſertis, coram adolere thus aliáque odoramenta, denique, ut deum ſibi tutelarem colere tandem cœperunt, eíque ſupplicare. Hæc in privatis ædibus, quæ facilè manabant in publicum. Qui enim civibus ſuis utilem navârant operam, funere magnifico elati, ad memoriam beneficiorum honorificam, ſepulcris donabantur & ſtatuis. Apud has parentabant; his litabant, & ſupplicabant publicè. Sed & gloriâ poſt obitum (quod natura fert) indies creſcente, præſertim ſi quæ Dæmonum accedebant impoſturæ, honores tandem divinos conſecuti ſunt, vel populi

con-

conſpiratione, vel mandato principum. S. *Ambroſius* (in Epiſt. ad *Rom.* cap. 1.) ſcribit, *Ninum* patri *Belo* (*Arbelum Cyrillus* vocat, lib. 3. contra *Julian.*) ſtatuam poſuiſſe; apud ſtatuam inſtituiſſe Aſylum; cujus uſi beneficio malefici, pro deo cœperunt venerari. *Conſtantinus Manaſſes*, in Annalibus ſuis, ait, Regum primum viris præclaris, inventoribúſque rerum, ſimulacra & columnas ſtatuiſſe, ad memoriam gratam beneficiorum: vulgus hominum, ejus propoſiti non ſatis capax, ad impietatem rapuiſſe, ſtatuáſque ceu deos adoráſſe. Et alicubi fortaſſe, veri adhuc Numinis vigente memoriâ, quos benevolos atque beneficos erant homines experti dum viverent, eoſdem in cœlo apud Deum ſummâ valere gratiâ putabant. Eoſdem igitur, ut amicos Dei atque miniſtros tantùm, invocare primò; indè verò ſentire interdum (procurante Satanâ) opitulatricem quandam vim: eoſdem igitur ut deos tandem venerari, ſupremi jam Numinis immemores. *Euſebius* tres eorum quaſi ordines tradit, quos ex hominibus homines conſcripſerunt in deos: 1. qui rerum utilium vitæ aliquid inveniſſent; 2. qui imperium & tyrannidem primi occupáſſent; 3. qui veneficiis præſtabant ac præſtigiis. (Præpar. 2. 6.) De primo genere, *Perſeus*, auditor *Zenonis*, apud *Tullium*, (de Nat. deor. 1.) eos dicit eſſe habitos deos, à quibus magna utilitas ad vitæ cultum eſſet inventa; ipsáſque res utiles & ſalutares eorum eſſe vocabulis nuncupatas. Quò enim viris optimè de patria meritis gloria & divinitas foret diuturnior, ipſas res, Cœlum, Solem, Aëra, Ignem, Frumentum, Vinum, & ejuſmodi reliqua, non niſi virorum illuſtrium commendata nominibus & conſecrata ſtatuis adorabant: eorum præcipuè, qui vel uſum vel artem earundem rerum primi tradidiſſent. Idem videtur *Philo Byblius* docere in Operum *Sanchuniathonis* prooemio. (*Euſeb.* Præparat. 1. 9.) *Tulliúſque*, (ibid.) *Utilitatum*, inquit, *magnitudine conſtituti ſunt ii dii qui utilitates quaſque gignebant; atque his ipſis nominibus quæ vis ſit in quoque declaratur.*

A.M. 1910.

Iſtum qualemcunque impetum naturæ ad Religionem, & homines qui prudentiores habebantur, & mali Dæmones, ad ſuam utrique rem arripiebant: Dæmones quidem, ut cultum uni Deo debitum interciperent, & derivarent ad ſe. Opera enim edere nonnunquam mirifica viſi ſunt, occulta etiam prodere, variíſque artibus prædicere futura. Hæc, ut hominibus imperitis magnum incutiebant ſtuporem, ità divinam autoribus venerationem facilè pepererunt. (*Lev.* 17. 7. *Deut.* 32. 17.) Et his credo autoribus natam eſſe Veterum de duplici principio theologiam; quorum ab altero bona manabant, ab altero mala. Illud colendum eſſe, ut faceret bene, credebant; hoc, nè læderet. Hanc à *Zoroaſtre* Mago profectam religionem, & *Perſis* traditam, pervetuſtam fuiſſe *Plutarchus* docet, (de *Iſid.* & *Oſir.*) 600 annis ante bellum *Trojanum*: quam & alii rerum ſacrarum antiſtites, legúmque latores ac Philoſophi, deinde ſunt amplexi. Dei melioris nomen *Oromazam*, pejoris *Areimanium*, fingebat *Zoroaſtres*. Cùm enim nihil non ab aliqua pendeat cauſa, plurima verò in rerum natura noxia maláque ſint, quæ Deo bono minimè videntur tribuenda; malum aliquod Numen mali principium neceſſariò putabant ſtatuendum. *Ægyptios* quoque in *Oſiride* ac *Typhone* idem voluiſſe, *Plutarchus* idem opinatur. Et hâc inſaniâ *Manes* poſtea conatus eſt *Chriſtianam* quoque Religionem corrumpere. Ità malus Dæmon, ubi Opt. atque Max. Deum excutere omni cultu & prohibere non potuit, ſe tamen effecit, quaſi alterum Deum, in partem honoris recipi atque admitti. Viri autem urbium gentiúmque principes propenſionis humanæ ad cultum divinum ſunt uſi adminiculo, tum ut cives ſuos hoc Religionis metu obſtringerent & continerent, tum ut divinitatis ſpe ad opera præclara excitarent. Nam ut quiſque erat optimè de patria meritus, in deorum eſt numerum aſcriptus. *Euſebius* (Præparat. 5. 3.) omnia divorum apud gentes profanas nomina in ſeptem claſſes diſtribuit. In prima deos collocat naturales, *Solem*, *Lunam*, *Terram*, *Æthera*, &c. Secundam bene meriti de genere gentéve ſua homines tenent. Tertiam invenêre Mythologi, naturalia ſub fictis hominum nominibus atque geſtis fabuloſè colenda ſuis proponentes; in *Apolline* Solem, in *Diana* Lunam, Æthera in *Jove*, in *Junone* Aërem, Terram in pluribus. Quartum erat genus deorum ex iis fabuloſè conflatum rebus quæ ad homines naturâ ſpectant: ut *Mercurius* erat Loquendi vis, Generandi *Venus*, Amor *Cupido*, &c. Quintum, ex rebus ad uſum ſpectantibus humanum, non naturam: ut Prudentia bellica in *Pallade*, bellica Vis in *Marte* colebatur, Ignis in *Vulcano*, &c. Sextæ claſſis erant Manes Inferíque dii. Septimæ, Dæmones, boni (ut habebantur) maliq́ue. Atque hæ ſunt idolorum primæ origines, & idololatriæ fontes: quæ deinceps, templis,

A.M. 1910. aris, sacrificiis, lucis sacratis, Poëtarum lenociniis, sacerdotum præstigiis, malorum Dæmonum oraculis, ità propagata est, ut in orbe terrarum plures 30 millibus deorum fictitiorum viri quidam docti numeraverint. Adeò multiplex & fœcunda est impietas & superstitio; eùm, ut Deus verus est unicus, ità Religio vera unica semper fuerit, ac immutabilis. En quò turpitudinis ignominiæque impietas adegerit humanum genus. Domini rerum omnium in terris nati, dum suum Cœlestem atque Omnipotentem Dominum nihili faciunt, servi servorum ipsi fiunt. Ad res enim plerasque venerandas pro diis abjiciunt atque prosternunt se, quæ non nisi hominum gratiâ, ut eorum servirent commodis, natæ sunt, productæque in naturam rerum. Imò spiritibus infernis, (quæ servitus est omnium teterrima,) suis, Deique Domini sui, juratis hostibus, divinos honores deferunt.

Illud inprimis memorabile, quòd præcipuus idolorum cultus apud profanas gentes victimarum cæde constabat, immolandisque sacrificiis peragebatur. Quippe veterem hunc ritum, ex Dei veri præscripto institutum, acceperunt à majoribus per manus, & in suos divos transtulerunt novos. Voluit misericors Deus, ut haberent aliquid quo de *Messia* venturo, Vindice ac Salvatore suo, monerentur, Agno illo Dei vero, qui ab initio rerum immolatus est, tollitque solus peccata mundi. Nam & illi peccatis hominum irasci deos facilè credebant. Indè magnas excitari calamitates, privatim & publicè. At has averti posse, iramque Superûm placari cædibus; quæ malorum atque pœnarum extrema est. Et vice hominum, cædibus animantium brutorum, clementiâ divûm, id præstari posse. Sacrificiis ergò conabantur placare offensa numina, purgare sontes, expiare scelera; imò & humanis aliquando, ut humanis peccatis λύτρον sive redemptionis pretium quodammodo par solveretur. Ità de sacrificio *Christi* ultimo, quæ Patribus antiquis tradita erant à Deo, non omnia prorsus deleta, sed aliqua in animis usque hominum profanorum ea de re vestigia expressa remanebant.

Ægyptiorum qualis fuerit Religio. § 19. Primos idololatrici cultûs autores *Ægyptios* fuisse, in libello de *Dea Syria Lucianus* prodit: primos nimirum deorum notitiam percepisse, primos templa & lucos dedicâsse, solennes conventus denique celebrâsse primos. Hæc igitur ea sunt *Ægyptiorum* prima sacra quæ *Osiris* instituit. Ut enim aliquâ barbaram ferocémque gentem religione imbueret ac cicuriret, deos illis constituit, alios quidem Cœlestes, &, sicuti credebatur vulgò, æternos; Terrestres alios, è nostro mortalium genere. E Cœlestibus primò Solem atque Lunam, quorum lucem atque virtutem suspiciebant ac demirabantur maximè. Deinde quæ res ad generationem animalium conferre plurimum videbantur, in deos relatæ sunt: 1. Spiritus; 2. Calidum, sive Ignis; 3. Humidum, sive Aqua; 4. Siccum, sive Terra; 5. postremò Aër. Spiritus, à quo animalem vim vitámque proficisci putabant, *Jupiter*, sive (ut meliùs Græcè) Ζεύς, dictus,

—— πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, ——hominum pater atque deorum.

Calidum, sive Ignem, sine quo nulla generatio, *Vulcanum* appellabant: Humidum, sive Aquam, *Oceanum*. Unde *Græci* (*Homero* teste, *Iliad.*14.)

Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν,

crediderunt. Siccum, sive Terra, *Mater* vocabatur. Ità *Græcis* Δημήτηρ, quasi Γημήτηρ, dicta, hoc est, *Terra mater*: & *Latinis* quoque *magna Parens Tellus*. Denique, Aëra *Minervam* dixêre, *Jovis* natam ex vertice, eò quòd summum teneat Universi locum; & Τριτογένειαν vocabant, quòd ter mutetur annuatim, vere, æstate, hyeme. Eámque *Græci* Γλαυκῶπιν, à colore aëris, non oculorum, cognominabant. *Ægyptia* quidem hæc non sunt nomina; at ea quibus *Græci* & *Latini Ægyptia* interpretati sunt. Additi sunt his & dii Terrestres. Qui primus ignem, ejúsque multipliceni ad varias res usum, demonstravit, *Vulcanus* itidem appellatus est: sed Diluvióne prior is, an posterior, incertum. Ignis enim postea, non tam inventus, quàm in usum denuo revocatus, videtur. Sed maximi beneficii gratitudinem perpetuò sibi retinendam, atque præstandam, putaverunt. Alius deorum *Saturnus*; idem *Noachus*, opinor; cui ex *Rhea* conjuge nati *Jupiter* & *Juno*. *Jupiter Ammon*, sive *Hammon*, dictus est: non ab arena, quæ ἄμμος Græcè vocatur, ut insulsè nonnulli; est enim illud nomen *Ægyptiacum*, teste *Herodoto*, (lib.2.) non *Græcanicum*: sed à *Chamo* potiùs, primo apud *Ægyptios* rege. *Jovis* atque *Junonis*

nis liberi quinque, *Ofiris*, *Ifis*, *Typhon*, *Apollo*, *Venus*. *Typhon* ex *Nephtha Anubin* genuit; quem capite canino deum postea venerati sunt. Parentibus *Jovi* & *Junoni* templum *Ofiris* posuit, magnitudine ac sumptu nobile. Fana duo præterea *Jovi*, majus quidem cœlesti, minus *Ammoni*, aurea. Sed & aliis diis sua dedicavit ex auro sacella, cum sacris, & qui præessent sacerdotibus. In omnibus autem his opera maximè consilióque usus est *Mercurii*, quem sacrorum habuit notarium. Ille *Græcis* Ἑρμῆς *Taaut*, sive *Taat*, *Phœnicibus*; ipsis *Ægyptiis* *Thort*, *Thorth*, *Thoth*, *Thevet*, *Tat*, *Thoot*, *Atothis* nuncupatus est. Nomina enim hæc, à variis autoribus tradita, unum omnia eundémque significant. Et fortasse *Atothis* idem est quem *Thinitarum* regem secundum facit *Manetho*, *Menæ* filium. Ille communem linguam *Ægyptiorum* expolivit, multísque vocabulis, quæ rebus deerant priùs, locupletavit. Ille primùm templa, sacrificia, sacerdotes, & quæ alia spectabant ad religionem deorum, instituit. Ille primùm literas, quibus res memoriâ dignæ ab injuria oblivionis vindicarentur, in memoriam usúmque apud suos reduxit. (*Euseb.* Præp. 1. & *Gellius* apud *Plinium* Nat. hist. 7. 56.) Ille Artibus quas *liberales* vocant nova initia dedit, post Diluvium neglectis & penè amissis: Musicæ præsertim, Astronomiæ, &, ad agros post recessum fluvii dimetiendos, Geometriæ. Lyram invenit trium chordarum atque tonorum, acuti, gravis, & medii; qui tribus anni tempestatibus apud *Ægyptios*, æstati, hyemi verique, responderent. Quin. & motum palæstricum artémque primus usurpavit, oleámque invenit; non (ut *Græci* ferunt) *Minerva*. Denique, medicamenta quædam vulneribus morbísque sanandis adhibuisse primus memoratur. Artium enim & disciplinarum omnium, quæ primo seculo viguerant, jam indè à Diluvio semina quædam sparsa remanebant. In *Ægypto* & *Chaldæa*, puto, adoleverunt, & prima ceperunt incrementa. Præ cæteris autem utrobique Siderum scientia exculta est, propter locorum opportunitatem; (ait *M. Tullius* de Divinat. 1.) quoniam hi, in camporum patentium æquoribus habitantes, cùm ex terra nihil emineret quod contemplationi cœli officere posset, omnem curam in siderum cognitione posuerunt. Cùm autem primus apud *Ægyptios* mensis *Theut* appellatus sit, quo ipse *Mercurius* nomine, probabili ratione colligitur, eum anni distributionem in menses reperisse. Et Mathematicas artes in *Ægypto* à sacerdotibus inventas, dicit *Aristoteles*. (Metaphys. 1. 1.) Sed *Proclus* Geometriam *Ægyptiis* tribuit, propter Inundationes *Nili* suo limo terminos agrorum obruentis; Arithmeticam *Phœnicibus*, propter mercaturas & commercia. Et *Medicinam* (inquit *Plinius*, 7. 56.) *Ægyptii apud ipsos volunt repertam; alii per Arabum, Babylonis & Apollinis filium; Herbariam & medicamentariam à Chirone.* In *Græcia*, opinor, vult: multò enim priùs artem hanc exercuisse *Hebræos* constat, (*Exod.* 21. 19.) ab *Ægyptiis* acceptam, ut credibile est. Urbem regiam *Ofiris* incoluisse *Babylonem* videtur, supra *Ægyptium* *Delta*. Hæc enim *Judæis* & aliis appellabatur *Misraim*. A.M. 1910.

§ 20. Sed de Literis, quas *Mercurium* *Ægyptiis* tradidisse primum diximus, agendum pluribus videtur, & disquirendum quis eas primus autor invenerit; nè ignotæ sint ejus rei origines, cui omnium aliarum notitia debetur. Deinde, quis hic *Mercurius* sit, quem tantopere prædicamus; an celeberrimus ille veterum *Trismegistus*. Ac de Literis illud inprimis tenendum est, apud Veteres fuisse duplicem scribendi rationem; literarum duo genera plerique nuncupant, sacrum, & vulgare. Vulgari, ex parvis elementis syllabas conflabant & verba, quæ voces ore prolatas exprimerent, significarent res. Eas verò à dextra sinistrorsum *Hebræi* ducebant *Ægyptiique*; à sinistra plurimæ gentes dextram versus collocabant. Sacro scribendi genere, animalium effigies, aut partium humani corporis, aliarúmque rerum, immediatè designabant ipsas res, non rerum nomina vocésve, quomodo *Chinensium* characteres. *Hieroglyphica* vocabant *Græci*; de quibus *Pierii* *Horique Apollinis* libri sunt. *Clemens Alexandrin.* triplicem hanc scripturam facit, Imitativam, Tropicam, & Ænigmaticam. *Imitativam* appellat, quæ designat res per alias figurâ formâve persimiles; ut circulo Solem, cornibus Lunam, & similia. *Tropica* est, sive translatitia, ubi aliâ quadam ratione præter formæ similitudinem species animalium, aliarúmve rerum, ad significandas alias res transferuntur. Ut Accipiter, quòd in cœlum ascendat volatu, Deum notabat: Piscis marinus, odium; *Ægyptii* enim id genus odio fuerunt: Equus fluviatilis, impietatem atque injustitiam; quòd parricida haberetur, & incestus in matrem. Infans delineatus nuper natos, Senex decrepitus mox morituros, significabant. *Ænigmatica* denique scriptura est, ubi ex imitativis Literæ à Mercurio traditæ;

A.M. 1910. tativis sive tropicis pluribus conjunctis, tanquam ex vocibus simplicibus, componebant sententiam: ut quæ modò congessi tropica, simul omnia si componantur, hanc habent sententiam; *O pueri nuper nati, vosque senes mox morituri, Deus odit injustitiam & impietatem.* Literis aliquando vulgaribus describebantur Ænigmata: ut, *Ibis per Scarabæum participat pulchritudinem Accipitris*; hoc est, Luna per Solem Dei lucem. Et has quidem literas *Lucanus* vulgaribus priores exstitisse putat, utpote rudiores.

> *Nondum flumineos Memphis contexere biblos*
> *Noverat; in saxis tantùm volucrésque, feræque,*
> *Sculptáque servabant magicas animalia linguas.*

Mihi tamen haud satis expeditum id atque perspicuum videtur, qui sciam, genus hoc literarum religiosum fuisse tantùm, eóque sacerdotes ea celasse mysteria quæ nescire populum volebant. Eas potiùs, quarum usus erat vulgaris ad publicandas res, priore loco fuisse notas editásque, credibilius videtur. Etsi enim occultior hieroglyphica scribendi ratio, at operosior eadem, tardior, & inutilior, quàm ut usui populari, librisve Artium aut propriis nominibus describendis, nedum actis gestisve publicis, ubi propria nomina sæpissimè ac necessariò adhibenda sunt, ullo modo sufficiat. Jam verò inventores harum literarum si quærimus, *Corn. Tacitus* (Annal. 2.) *Ægyptios* tradit reperisse: *Primi per figuras*, inquit, *animalium Ægyptii sensus mentis effingebant; & antiquissima monumenta memoriæ humanæ, impressa saxis cernuntur.* At *Diodorus Siculus*, qui foris extra *Italiam*, in *Ægypto* præcipuè testis oculatus, plus & acutiùs vidit quàm *Tacitus*, *Æthiopicas* vocat has literas, & ab iis manasse in *Ægyptum* docet. *Ægyptii* tamen ejus inventi gloriam præripuerunt, quos *Græci* notiores habebant, solósque usos credebant eo genere. Sed præter *Ægyptios Æthiopásque*, haud scio an, aliquam aliam gentem has usurpavisse literas, autor aliquis idoneus tradat. Sed hæc de literarum alphabeticarum inventore potissimùm instituitur disquisitio. *Joh. Eus. Nierembergius* (de Origine Sacræ Scripturæ libris tribus prioribus) pugnat acerrimè, fuisse nullas in orbe terrarum literas (præter hieroglyphica) ante *Mosen Hebræum*: Eum, Divino eruditum Spiritu, tradidisse primum generi mortalium hoc immortale beneficium, quo Divina Lex, & rerum Ecclesiasticarum historia, cum vaticiniis de *Christo*, fideliter integréque propagarentur ad posteros; quod per traditiones, aut literas (si modò literæ appellandæ sunt) hieroglyphicas, commodè fieri non potuit. Si quæ igitur de scriptis literisve memorantur alicubi ante *Mosen*, aut ficta esse omnia vult, aut hieroglyphica tantùm intelligenda. Sed hieroglyphica per *Asiam Europámve* quærenda non sunt; quandoquidem iis, præter *Æthiopas* & *Ægyptios*, idque in sacris tantùm, (quantum ex monumentis Veterum constat,) nulla sit usa gens. Mihi ergò probabilius videtur, inventas fuisse literas ante Diluvium: indè, operâ *Noachi* atque *Semi*, unà cum lingua primorum patrum, ad *Heberum* ejúsque posteros, *Mosen* inprimis, pervenisse: ab *Hebræis Ægyptios* atque *Chaldæos* accepisse, aut, vetus exemplar imitatos, novam sibi characterum finxisse formam: idque fecisse apud *Ægyptios Mercurium* credo. Atque hoc puto voluisse *Plinium*, (7.56.) ubi *literarum* scribit *usum æternum* fuisse, hoc est, adeò vetustum, ut frustrà investigetur certus verúsque autor. S. *Augustinus* (Quæst. 18. in *Exod.*) ignorare ait se, unde probari possit, ità descendisse literas à primis hominibus ad *Hebræos*. Et ignorare fatebor me quoque, si certa quærantur & indubitatæ fidei argumenta. Sed probabiliora dicere, quàm qui *Mosi* tribuunt, aliive cuiquam post Diluvium, id verò & conabor pro viribus, & præstare me posse arbitror. Ut in arenam ergò descendamus: 1. Non aquâ, non igne pluribus locis utimur, quàm divino literarum beneficio. Earum ope, scilicet, præterita novimus, longinqua videmus, loquimur tacentes, alloquimur absentes, vitâ defuncti vivimus, mortui docemus & consilia damus, Dei cultum & opera, hominum gesta inventáque, ad posteros transmittimus; pacta conventáque, promissa & fœdera, quibus servandis integerrimâ est opus fide, harum custodiæ tutissimæ commendamus; in hoc ærario, denique, omnium disciplinarum thesauros, monumentáque Veterum pretiosissima, recondimus. Quò autem præstantior est quæque res, eò plerumque difficiliùs acquiritur. Acutissimi quidem erat ingenii, sonos vocis penè infinitos paucis literarum notis terminare. At verò primis temporibus ingenia fuerunt hominum acutissima per se, sed & longo eadem usu rerum magis exacuta. Quis igitur putet, ævum illud

non à Mose primùm inventæ.

lud ingeniosissimum potuisse rem adeò utilem & necessariam, vel non requirere, vel non excogitare, in quo artes aliæ, usu ac utilitate multò inferiores, repertæ sunt? 2. *Suidas* (in *Adamo*) *Adamum* scribit literas omnésque Artes invenisse: aut, nè uni tribuantur omnia, eo vivente, ab ejus filiis nepotibúsque inveniri certè potuisse, nihil obstat. De vaticiniis *Henochi* meminit S. *Judas*; (in Epist. v. 14.) & S. *Augustinus* ait, (de Civit. Dei 15. 23.) *Scripsisse quidem nonnulla divina Enoch, eum septimum ab Adam, negare non possumus.* Ergò literarum usus antiquior *Noacho* fuit, multò igitur magis *Mose*. *Nieremberg.* (2.15.) apocryphum & fictitium probat fuisse librum *Henochi* eum qui primis Ecclesiæ temporibus in manibus Patrum versabatur. Id verò nos facilè concedimus. At nihil *Henochum* scripsisse, non probat. De columnis liberorum *Sethi* quid dicam, quibus inscripsisse suas Artes, *Josephus* autor est? (Antiqu. *Judaïo.* 1. 4.) Et factum fatetur *Nierembergius*; verùm hieroglyphicis id literis factum ait, non alphabetariis. Quasi verò & ante *Noachum* nota fuerint, quæ postea non nisi *Æthiopibus* & *Ægyptiis* nota sunt. 3. Post Diluvium, nullus traditur uspiam certus literarum atque primus autor, quanquam singulis gentibus qui tradiderint memorentur sæpissimè. Quare primis & caliginosis illis ante Diluvium temporibus ortas fuisse credibilius videtur. Verùm his opponit adversarius, "literas Hebraïcas multas denotare artificiales res primo *Adami* seculo in-
" cognitas, rudi adhuc & infante mundo: quare posteriùs longè, & à *Mose*, inven-
" tas potiùs. At verò has literas, quibus Libri jam Sacri conscribuntur, quásque ille significare dicit (opinor) artificiales res, non esse *Hebraïcas*, *Mosaïcas*, veteres, sed *Assyrias*, ab *Esdra* usurpatas, Codicibúsque Sacris adhibitas, fatetur ipse; imò ex *Hieronymo* & Rabbinis probat; (lib.4.11.) *Hebraïcos* verò characteres *Samaritanis* relictos. Verùm, ut concedamus & hos quibus usus est *Moses* artificia quædam denotare; nihil prohibet, quin temporibus primi seculi postremis & artificiales eæ inventæ sint res, & literarum usus. Sed instant porrò, "Si quis Patriarcharum ante
" *Mosen* literas invenisset, *Mosen* celebraturum fuisse memoriam utilissimi artificii,
" clarissimíque artificis; quomodo Musicæ ferrariæque artis & tentoriorum primos
" autores prodidit. (*Gen.*4.) De se verò ut prædicaret, mitissimi hominis mode-
" stia non tulit. Ad hæc, neque novisse *Mosen* omnia dicimus, neque scripsisse forsan omnia quæ noverat. Quis ignem reperit primus, quis lanificium, quis instituerit immolare victimas, silentio *Moses* præterit; aliarúmque multarum utilissimarúmque Artium origines apud eum tacentur. Non itaque mirum, si de literis quoque siluerit. Quòd si primus ipse tradidisset, autore (ut volunt) Deo, utcunque modestus de se, at laudes Dei omittere non debuit magis in his, quàm in miraculis quæ autore Deo edidit. Sed & *Mosis* laudes *Josua*, vel *Samuel*, vel posterorum aliquis, prædicavisset. 4. At *Mosen* ipsum non docuisse primum scribendi artem, id verò multis demonstrari potest. In *Actis Apostolorum* (7.22.) dicitur, *Mosen fuisse omni sapientiâ Ægyptiorum* (id est, Artibus cunctis) *eruditum*. At si S. *Augustinum* (de Civit. Dei 18. 39.) audire volumus, *Nemo illum dicere audebit mirabilium disciplinarum peritissimum, antequam literas nôsset.* *Diodorus* igitur (lib. 1.) scribit, *Ægyptios* sacerdotes erudivisse suos filios literis tum sacris tum communibus, & sacrorum mysteriis, mathematicísque artibus. Easdem, & literas & Artes, maximè verò occultam philosophiam, literis descriptam hieroglyphicis, accepisse *Mosen* à sacerdotibus, utpote pucrum regium, facilè credimus. Sed hieroglyphicis tantùm literis hæc omnia *Ægyptios* tradidisse, *Nieremberg.* pugnat, contra fidem scriptorum veterum. Literis enim communibus & vulgus instructum, Artésque traditas populares, *Diodorus* prodit: hieroglyphica verò sacris tantùm & sacerdotibus peculiaria. Eadem quoque tam angustum sterilémque usum habuisse, tam fuisse difficilia, obscura, dubia & incerta, ipse fatetur *Nieremberg.* ut disciplinis tot sufficere profectò non potuerint. 5. Librum *Jobi Origenes*, multíque Rabbinorum & alii, scriptum putant *Arabicè* ab ipso *Jobo*, vel amicorum aliquo, à *Mose* translatum *Hebraïcè*: ergò alia erant scripta *Mosaïcis* antiquiora. Quòd respondeat *Nieremberg* hieroglyphicis quoque librum hunc fuisse descriptum; antequam suæ conjecturæ fidem postulet, doceat inprimis, notum fuisse *Arabibus* hunc scribendi morem; aut, librum tantâ rerum ac nominum propriorum varietate refertum, hieroglyphicè scribi potuisse. *At non desunt* (ait *Nieremb.*) *qui Mosen ipsum Jobi scripsisse res arbitrentur.* *Nihil igitur Mose vetustius.* Detur & id: scripserit *Moses*. At *Job.*19.23,24. & 31:35. ipse *Jobus* de scriptis librísque meminit; ut necesse sit, jam ante *Jobi* ætatem fuisse libros,

A.M. 1910.

multò

A.M. 1910. multò igitur magis antè *Mosen*. 6. *Debir* urbs (*Jos.* 15. 15. *Jud.* 1. 11.) *antea*, hoc est, ante adventum *Israelitarum*, *Ciriath-Sepher* vocata est, quod *urbem literarum*, sive *librorum*, significat. Fuisse igitur in ea literarum vel studia, vel monumenta, priusquam advenissent *Israelitæ* in *Canaaneam*, perspicuum est; multò igitur magis in *Ægypto* & *Chaldæa*, ubi multarum Artium florebant disciplinæ. *Nieremberg*. ex *Tostato* arguit, "illud [*Antea*] non significare, ante *Calebi* & *Israelitarum* adventum ità fuisse appellatam *Debir*; sed ante *Samuelis*, vel ejus viri ætatem, quicunque libros *Josuæ Judicum*que scripserat, vel interpolârat. At perspicuè hallucinatur *Tostatus* hac in re. *Calebus* enim ipse *Ciriath-Sepher* appellat (*Jos.* 15.16.) nondum expugnatam ab *Othoniele*, quam pari facilitate *Debir* vocare potuisset, nisi alterum eo tempore proprium loco nomen fuisset. Ad literas ergò hieroglyphicas, ultimum refugium, sed nihil ei profuturum, hîc etiam adigitur *Nieremb. Othe* quidem *Heurnius* (in *Chaldaico*) scribit, *Phænices*, *Canaaneis* vicinos, literis ex *Ægypto* usos hieroglyphicis ante adventum *Israelitarum*; idque altâ voce clamare *Lucanum* ait,

Phœnices primi (famæ si creditur) ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris.

At *Lucani* verba *Heurnius* in alienum planè sensum rapit. Nec enim ille de hieroglyphicis agit, quæ ipsas denotant immediatè res, verùm de alphabeticis loquitur, quæ vocem figuris formant, allatæque sunt in *Graciam* à *Cadmo*. 7. De *Turdetanis*, *Baticæ* in *Hispania* populis, nihil dicam, qui, teste in Geographicis (lib. 3.) *Strabone*, prædicabant se literas scriptas habuisse duo annorum millia ante imperium *Octaviani Cæsaris*, (ergò & ante *Mosen*,) ostentatione forsan gloriosâ magis quàm verâ. At *Ægyptiis*, *Diodorus* tradit, *Mercurium* tradidisse literas Artésque multas regnante *Osiride*, longè antequam natus est *Moses*; alphabetarias, inquam, literas, non hieroglyphicas, quas *Æthiopibus* tribuit *Diodorus*, non *Mercurio*. Idem ferè *Plato* scribit, (in *Phædro*) *Theuth* (hoc est, *Mercurium*) Artes & literas invenisse, obtulisséque *Thamo* regi, qui deus *Ammon* (sive *Chamus*) idem fuit. Quod necesse est, verum si sit, multis ante *Mosen* ætatibus contigisse. *Anticlides* verò apud *Plinium* (lib. 7. 56.) tradit, *in Ægypto invenisse quendam literas, nomine Menona*, (*Menam* fortassè vult *Thiniitarum* regem,) 15 *annis ante Phoroneum, antiquissimum Græciæ regem:* multò ergò pluribus ante *Mosen*. 8. *Ælianus* (de Var. histor. 13. 3.) narrat *Xerxem*, *Persiæ* regem famosum, effosso vetusti *Beli* monumento, vitream in eo urnam, in urna oleum reperisse, & in oleo cadaver. Sed deerat oleo aliquid ut impleret urnam. Exigua propè aderat columna, cui erat inscriptum, *siquis aperuisset sepulchrum, neque urnam replevisset oleo, eum pessimè habiturum*. Urnam igitur implere *Xerxes* cùm frustrà conatus esset, tristem abivisse. Multis ante *Mosen* seculis *Belus* vixerat; multis igitur scripta fuerunt *Babylone* vetustiora *Mosaicis*. *Nieremb.* hoc & hujusmodi monumenta vel operâ Dæmonum, vel multò seriùs, ab aliis postea regibus, constructa, suspicatur. Mihi fabulæ potiùs credibilior suspicio est. Autor historiæ fidem præstet. At *Plinius* (ibid.) ex *Epigene*, *gravi autore*, *apud Babylonios 720 annorum observationes siderum coctilibus latereulis inscriptas* docet: *ex quo*, inquit, *apparet æternus literarum usus*. Hæc pro antiquitate literarum atque scribendi ante *Mosen* dicta. Videamus jam quibus indiciis hoc *Mosi Nieremb.* inventum asserat. 1. "Historiæ, inquit, & scriptæ Leges unà cum literis ortæ sunt, earum "scilicet gratiâ præcipuè inventis. Nam ad memoriam rerum gestarum, Legúmque præcepta conservanda, literis maximè opus est. At verò *Mosis* & historia prima est omnium, & Leges. *Moses* ergò literarum parens. Sic ille. Neque negamus nos, eorum qui his temporibus exstant Historicorum & Legislatorum, non dignitate modò, sed & tempore, primas tenere *Mosen*. At historias à sacerdotibus conscriptas legésque apud *Ægyptios* priores fuisse constat, si vera tradat *Manetho*, & apud *Babylonios*, si quid in *Ctesia* veri sit: nè quid de Artibus *Chaldæorum* scriptis dicam; & Æra eorundem, cujus anno 1903. ab *Alexandro* Magno *Babylon* capta est, ut ex archivis *Babylonicis* rescripsit *Aristoteli Callisthenes*, autore *Simplicio*. 2. "*Exod.* "18. 21. & alibi sæpius, post decuriones, constituuntur à *Mose* γραμματεῖς εἰσαγωγεῖς, "(ut habent *Græca* LXX Interpretum,) hoc est, Magistri qui docendis literis præessent: cujus nulla ratio reddi probabilior potest, quàm voluisse *Mosen* ut literæ, à "se nuper inventæ, discerentur à populo, antequam traderetur Divina Lex, nè imparatis

A.M. 1910.

paratis traderetur. Sed facillimè diluuntur hæc. Isti enim literarum Magistri ab Interpretibus LXX creati sunt. *Moses* ipse, in libris *Hebraïcis*, nullos constituit. 3. "*Ægyptii* sacerdotes, cùm scriptum à *Mose* nomen Dei legere in tabula non possent, literas deridebant, ut ex *Artapano Eusebius* tradit, (de Præpar. Evang.) Ergò alphabetarias ignorabant *Ægyptii*, solas noverant hieroglyphicas. At neque in his quicquam difficultatis, utpote fabulosis. Idoneum certè Autorem de rebus *Mosaïcis*, præter Sacras Scripturas, habere nullum potuit. Sed ut verum sit quod *Artapanus* narrat: Literas *Hebraïcas* ignorabant fortasse, ac propterea deridebant, sacerdotes *Ægyptii*; at suas noverant, non hieroglyphicas modò & sacras, verùm & alphabeticas, sive communes, in usu vulgari positas, quibus filios sacerdotum à pueris institutos fuisse *Diodorus* narrat.

Mercurium libelli quidam sibi mentiuntur autorem.

§ 21. Satis, opinor, jam de Literarum origine dictum: de ipso tandem, qui *Ægyptiis* tradidit, *Mercurio* investigandum, utrùm hic sit Ἑρμῆς τρισμέγιστος, hoc est, ille *ter-maximus Mercurius*, qui multa (ut ferunt aliqui) scripsit volumina, ex quorum naufragio aliqui adhuc superstites libri apud nos aut *Græci* leguntur, aut *Latini*. *Iamblichus* (de Mysteriis *Ægyptiorum*) ex *Menæco* & *Seleuco* ait, eum scripsisse libros 36525, de universa *Ægyptiorum* Philosophia. *Clemens* (Stromat. 6.) suâ dicit ætate exstitisse libros, de universa *Ægyptiorum* Philosophia 33, de Medicina 6, de Sacerdotibus 10, de Astrologia 4. Quòd si hos libros audiamus quibus *Mercurii* jam nomen præfigitur, eum præcipuè qui *Asclepius* dicitur, aperta satis res est, duos in *Ægypto* claruisse *Mercurios*, ter-maximum utrumque, propter summam doctrinæ præstantiam: Hunc de quo agimus, avum; qui non potuit non aliqua scripsisse, quò sua posteris commendaret Artium & literarum inventa: Alterum verò hujus nepotem, centenis, aut fortasse ducenis, annis posteriorem avo, cujus libri fuisse traduntur innumeri. At verò *Pæmandras* & *Asclepius*, & si quæ alia *Mercurium* sibi scripta mentiuntur patrem, spuria profectò sunt, nec satis idonei testes hac in re; iisdem, credo, parentibus quondam geniti quibus *Sibyllæ* & *Zoroastris* oracula. 1. Certum enim hoc atque ratum esse debet, Quicunque de Sacra Triade clariora scripserunt quàm aut *Moses* aut Prophetæ veteres, ex fide Christiana hausisse quæ scripserint. Neque enim hoc mysterium luce aliâ quàm Evangelii clarè unquam patefactum est. Opinari verò quenquam, illustriùs id proditum fuisse idololatris profanísque gentibus, nulla de causa, quàm *Judæis*, populo Dei, hominis profectò est vigilantis somnium. Jam verò perspicuum est, apud hunc *Mercurium* clariora esse multò de Trinitate indicia, quàm aut in *Mosis* aut in Prophetarum libris uspiam invenias. Hæc igitur qui scripserunt, ex fidei Christianæ arcanis ea didicisse fatendum est. Præterea, libellum qui *Asclepius* dicitur, *Franc. Flussas*, qui reliqua *Mercurii* edidit, genuinum haberi non vult, sed corruptum, & idololatriæ veneno infectum ab *Apuleio*. Eundem *Clovus*, cujus operâ prodierunt *Apuleii* opera, è stylo filóque orationis, insulsiorem censet quàm ut *Apuleio* tribuendus sit. 2. In eodem multa sunt vocabula *Græca*; cujus linguæ peritum *Hermetem Marcilius Ficinus* & *Franc. Flussas* arbitrantur, & in eam suos ipsum libros transtulisse. *Asclepius* autem, *Hermetis* discipulus, in Definitionibus ad *Ammonem* regem, de *Græcis* multùm conqueritur depravantibus *Ægyptiorum* scripta, in linguam traducendo *Græcam*. At verò nihil certius, quàm, quâ *Hermes* vixit ætate, (quamvis nepotem fingamus, annis ducentis avo minorem,) nondum *Græcos* cognovisse literas, à *Cadmo* demum post annos ducentos trecentósve allatas in *Græciam*. Nec oratione solutâ scriptum esse quicquam apud *Græcos* ferunt ante *Pherecydem Syrum*, 60. circiter Olympiade. 3. Deinde, capite 12. *Pæmandræ*, unà cum *Ægypto* & *Græcia* memoratur *Persia*, quæ ante *Cyrum* obscurissima, nullius erat nominis; imò neque *Græcia* in illo ævo quo vixisse *Mercurium*, vel minorem, necesse est. In eodem capite, *Ursa* nominatur cœleste signum; in 14. Εὐφρονεῖν, formula salutandi *Græca*, epistolæ præfigitur: quorum neutrum, opinor, ejus erat vel populi, vel seculi. Certè, Ursa *Græcorum*, nondum erat nata *Calisto*. 4. Postremò, multa sunt in his è Sacris deprompta Libris Prophetarum & Apostolorum, quæ imposturæ ac novitatis arguunt manifestò. *Pæmandræ* cap. 1. Mundi opificium proponitur, verbis quidem obscurioribus de industria, eodem planè sensu quo apud *Mosen*, quantum impostor ille *Mosis* capere sensum potuit. 2. Deus Pater nominatur, & Dei Filius, idem Verbum Dei, Verbum Domini, imò & λόγος ὁμοῖος· Deus Ignis & Spiritus quoque in eodem loco. 3. Hominem facit Deus ad imaginem suam, (ut *Gen.* 1.26,27.) 4. Dei benedictio memoratur, *Crescite*

A.M. 1910. *fcite & Multiplicamini*, (ut *Gen*.1.28.) 5. Bonis ait ipsum Deum adesse; impios verò Dæmonem agitare, ac in mala omnia impellere, Deo concedente. 6. Divinorum notitiam Dei gratiam esse. 7. *Verbo constitutis Deum quæ sunt*; & (Cap.4.) *Mundum construxit Opifex*, non manibus, sed *verbo*: ex 2 *Pet*.3.5. *Heb*.11.3. *Jo*.1.3. 8. Cap. 5. *Quis mari limites circumscripsit? quis terram firmavit?* ex *Job*. 38. 5, 6, 8, 11. 9. Cap.13. Neminem ait salvari posse antequam regeneretur: Regenerationis autorem esse Dei Filium, hominem unum Dei voluntate. Ibid. Tabernaculum hoc quod exuimus, pro corpore humano, & Cap.15. ex 2 *Pet*.1.13,14. Et alia hujus generis quàm plurima. Quid igitur putemus? Nullum fuisse *Mercurium* in *Ægypto*? scripsisse nullum? Imò verò, duos fuisse, & scripsisse alterum. Nam ex iis quinque apud *M. Tullium*, (de Nat. deor. 3.) tot *Ægyptii* nominantur. Posteriorem ex iis, *Thoüth* appellatum, *Ægyptiis* Leges & Literas tradidisse. *Plato* etiam (quod superiùs monui) eum Numeros, Geometriam Astronomiámque invenisse primum refert, necnon lusus talorum aleariúmque, & Literas. Deinde, ad *Thamum*, totius *Ægypti* regem, qui postea deus *Ammon* dictus est, profectum, Artes suas demonstrâsse, ac docuisse. Sed *Mercurium* alium, hujus nepotem, qui multa scripserit volumina, eáque in linguam translata *Græcam*, neque *Plato* aliquem novisse, neque *Cicero* videtur. Hos igitur *Mercurii*, qui feruntur, libros, & magni fiunt à quibusdam, consultò fictos, & affixos huic nomini, jure suspicamur.

A.M. 1925. *Osiridis* expeditio. § 22. Constitutis, ut dixi, rebus *Ægypti*, ferunt *Osirin*, ut nepotes suos Artium novarum participes faceret, aliósque fortasse finitimos atque cognatos suos, omnem regionem peragrâsse, & singulas obivisse colonias suas, viciniásque regiones. Quippe à suis in *Æthiopiam*, & *Arabiam*, tum *Africanam* tum *Asiaticam*, transivisse, ut aliis quoque impertiret frumenti atque vini commune beneficium. Regimen interea Inferioris *Ægypti* administrabat *Isis*, cui *Mercurius* à consiliis aderat, prudentissimus vir; *Hercules* fortissimus militiæ præerat. Ad *Æthiopiæ* fines progressus, *Nilum* utrinque aggeribus communivit, ut minimo deinde terrarum incommodo, accolarum arbitrio exundaret, non suo. Quod autem ab *Ægyptiis* olim tradebatur, *Osirin* peregrinationem instituisse in orbem universum, magno instructum exercitu, comitibus *Apolline Panéque*, virginibus *Musis* cantatricibus, atque saltatoribus *Satyris*, necnon *Anubi* venatore, caninam gerente pellem, ut *Macedo* lupi gestabat, unde postea canino capite fictus atque pictus est *Anubis*; in *Thracia Lycurgum* interemisse, reliquisse *Maronem* vitisatorem, qui *Maroneam* condidit, & *Macedonem* in *Macedonia*, *Triptolemum* denique agricolam in *Achaia*; *Indiam* quoque peragrâsse, ubi *Nysam* condidit, *Nysæ Arabicæ* cognominem, ubi nutritus ferebatur; hoc inter fabulas *Ægyptiacas* reponendum est: quemadmodum & ea quæ de *Prometheo* & *Hercule* traduntur. Quippe dum *Osiris* peregrinabatur, in *Promethei* ferunt provincia fluvium exundâsse præter solitum, maximo terrarum damno: id pessimè *Prometheum* habuisse, ac fluvium propterea dictum esse *Aquilam*, ab aquarum rapida vi, cùm antea vocaretur *Oceanus*: tandem aquas coërcuisse *Herculem*, & in alveum revocâsse: indè locum fabulæ datum, aquilam *Promethei* depascentem cor ab *Hercule* telis confixam. Hæc, inquam, fabulosa omnia. Etsi enim brevius iter multò hâc ætate quàm proximè futurâ erat habiturus; nondum scilicet cultura humana vel *Gangem* trajecerat ab Oriente, vel transcenderat in Occidente *Græciam*, vel in *Scythiam* longè penetrârat: viæ tamen ità incertæ, sylvis, fluminibus, solitudinibus atque feris ità erant obsitæ ac impeditæ, ut tam difficilis peregrinatio fidem non minùs difficilem inveniat. *Triptolemum* verò constat, *Græcis* agriculturam multis post hanc ætatem seculis tradidisse, expertem interea frumenti *Græciam* fuisse. Qui autem potuit *Osiris Macedoniam* & *Achaiam* usque proficisci cum exercitu, cùm, longè post hæc tempora, *Sesostrin* ex *Thracia* propinquiore fames & inopia rerum abegerit? Et *Musæ* novem non nisi casu numeratæ sunt *Græcis*; ut mirum sit, parem fuisse numerum apud *Ægyptios*. Mihi quidem hæc omnia, de *Apolline Panéque*, de *Musis Satyrísque*, de *Marone*, *Macedone*, *Triptolemo*, *Hercule* & *Prometheo*, accepta videntur à *Græcis*, postquam *Ægyptus* eorum subdita est imperio. Hoc autem ideo factum, nè in religione veteri de suo *Græci* quicquam habere se crederent, verùm ab *Ægyptiis* didicisse omnia. Quòd si tamen, *Osiridis* nomine, Solem intelligant, ut solebant in sacris, ità quidem circumire terras, & suo modo uvas frugésque mortalibus præbere, facilè concedemus. Itidem, si pro Vino sumatur, (ut solet apud Poëtas *Dionysius*,) omnes eum domare gentes, cantus & musicam, tripudia & saltationes (quod *Apollo*, *Musæ*,

Musæ ac *Satyri* significabant) eum comitari, libentes fatebimur. Verùm utcunque *Osiris* magnam his rebus gloriam sibi apud suos vicinósque conciliârit; non deerant tamen ex coloniis aliquæ, pastoritiâ contentæ, quæ alias artes legésque, ac religionem *Osiridis*, repudiârunt, nec potuerunt induci ut pristinos mores deponerent. Cùm apud alios propterea magnâ flagrarent invidiâ, alii solum vertere coacti sunt demum, alii palustribus locis, & naturâ munitis, tueri se; interim odio capitali à reliquis *Ægyptiis* dissidebant. Hinc, opinor, illud *Ægyptiorum* in *Hebræos*, utpote pastores, odium atque fastidium fuit, ut nè mensâ illos eâdem dignarentur. (*Genes.* 43. 32.) Erant qui rationem colendi deos acceptam referrent *Menæ*, *Thinitarum* regi primo; quem credibile est, emissum coloniæ ducem ab *Osiride Chamóve*, rem divinam faciendi suis autorem fuisse. Eundem ferebant sternendi lectos mensásque, ac deliciarum lautitiarúmque magistrum fuisse. *Meinim Plutarchus* appellat, (de *Isid.* & *Osir.*) gloriâ tamen inventorum hâc ratione fraudatum. *Gnephachthus* quidam *Ægyptiorum* rex, multis posterior seculis, & *Bocchoridis* sapientis filius, (*Technatis Plutarcho*, & *Bocchoridis* pater,) bellum gerebat cum *Arabibus* vicinis. Ibi fortè cùm deficeret commeatus, unius diei penuriam victu vili admodum tolerare coactus est. Hanc insolentiam cibi adeò gratam habuit, homo deliciis tantùm assuetus antea, ut luxum & lautitiam damnârit, diráque imprecatus ei sit qui mensis eam adhibuerit primus. Nec eo contentus, imprecationem hanc in columna sacris literis, in templo *Jovis Thebano*, consignandam dedit.

A.M. 1925.

§ 23. His ferè temporibus, *Ægialeus* quidam, in ea peninsula *Græciæ* quam *Peloponnesum* postea denominârunt, urbem de nomine suo *Ægialeam*, (quæ *Sicyon* postmodum dicta est,) & in ea regnum constituit primus, tenuitque annis 52. Ab eodem Borealis peninsulæ plaga *Ægialus* vocata. Sed & arcem in illis principiis rerum sibi exstruendam putavit, antiquissimus totius *Græciæ* rex, contra subitam & furum & hostium vim pernecessariam. Eodem in loco postea *Minervæ* templum collocatum ferunt, Artium atque munimentorum præsidis deæ. Ab hoc anno auspicamur *Sicyoniorum* tempora, quoniam *Eusebius* (in Chronico) tradit, anno vicesimo secundo *Europis*, qui *Ægialeo* successit in hoc imperio, natum esse *Abrahamum*: *Abrahamum* verò genitum A.M. 2008. statuimus.

A.M. 1931.

Ægialeus in Græcia primus regnum instituit, Sicyonium.

Est autem *Græcia* ex *Europæis* Orienti proxima regio ad meridiem, cum insulis adjacentibus, quæ plurimæ sunt; *Creta* & *Eubœa* maximæ. Tres ejus Continentis partes mari alluuntur, oriens *Ægæo*, occidens *Ionio* & meridies. Ad Septentriones à *Dalmatia*, *Mysia Thraciâque* montes dirimunt. *Macedoniam*, *Epirum*, *Achaiam*, & *Peloponnesum*, communi nomine complectebatur. Quanquam *Epirus* & *Macedonia* impuri mixtíque generis habebantur, & aliquam barbariam ex vicinis gentibus contrahebant. Harum una partium *Peloponnesus* (quam *Ægialeus* incoluit) 600 circiter milliaria in circuitu patet, *Ægialea* primò, *Apia* & *Argos* deinde appellata; à *Pelope* tandem diuturnum nacta nomen, cujus latè in ea filii posteríque dominati sunt. *Morea* jam vocatur. Peninsula hæc, ut platani folium recessibus & promontoriis figurata, divortium facit inter *Ægæum* & *Ionium* mare; isthmo quatuor (vel, ut alii, sex) non ampliùs millium *Helladi* propriæ, seu *Achaiæ* Magnæ, annexa. Nobiliores *Peloponnesi* partes habebantur olim 6; *Argolis*, *Laconia*, *Arcadia*, *Messenia*, *Elis*, & *Achais* Propria, cujus partem tenuit *Ægialeus*. Terra non frugum fructuúmque modò, sed & ingeniorum, ferax olim: quin & cœli temperie, soli amœnitate, rerúmque omnium copiâ, vel cum optimis comparanda.

Quâ viâ modóve in *Græciam* perventum ex *Asia* sit, pelago interjecto, ut primæ antiquitatis res, in obscuro latet. An per angustias fretorum, primò in *Thraciam*, indè in *Græciam* perrexerunt? An per *Ægæum* pelagus, insulatim, (ut ità dicam) & quasi saltuatim, sunt progressi? Aliquâ certè navigiorum usos ope, perspicuum videtur. Ac primò, fortasse, scaphis adustis, & excavatis igne, (ut est ingeniosa necessitas,) aut lintribus pellitis, cùm instrumenta deessent fabrilia ob inopiam ferri, commeabant in fluviis, & piscabantur. Sed postquam eruissent *Chalybes* metalla, ferreorum instrumentorum adminiculo æreorúmve, rates è tabulis compactæ sunt, quales fortasse viderant priùs apud *Euphratem*, imitatione quadam factas Arcæ *Noachanæ*. Sed & eæ primò non nisi ad piscandum. Mox ad insulas proximas transiliebant, vel inviti, procellis impellentibus, vel spe rerum novarum invitati. Ad alias subindè aliásque seriatim, donec ad ipsam *Europæ* tandem & *Græciæ* Continentem delati sunt. Necessarius & quotidianus navigiorum inter tot insulas usus

Navium origo.

A.M. 1951. auxit eorum indies & numerum, & molem; remos etiam addidit mox, quibus impellerentur. Ità minores, breviorísque formæ, factæ sunt rates. *Nave primus in Græciam ex Ægypto Danaüs advenit: antè ratibus navigabatur, inventis in mari Rubro, inter insulas, à rege Erythra. (Plin.7.56.)* At,

Prima ratem ventis credere docta Tyros,

ait Poëta. *Sidonios* intelligat necesse est, vicinos quidem, sed *Tyriorum* parentes. *Atlantem Libycum* & fabricâsse navem primum, & usum esse in mari, apud *Clementem Alexandr.* legimus; at triremem *Sidonios* invenisse, & longis navibus longinquas navigationes instituisse primos. Sed apud *Græcos, longâ nave Jasonem primum navigâsse*, ex *Philostephano Plinius* docet; & *triremi Aminoclem Corinthium*, ex *Thucydide*. At navigia nec unius erant generis, nec unius hominis vel ætatis inventa. *In oceano Britannico (ait Plinius ib.) vitiles fiebant corio circumsutæ; in Nilo ex papyro, & scirpo, & arundine.* In fluvio etiam *Indo* ex arundinibus, tantæ capacitatis, ut singula internodia duobus navitis cymbam præberent. Idem præstabant orbiculati lintres, è salicibus compacti, & circumdati pellibus, qui secundo *Tigre* ex *Armenia* deferebantur *Babylonem*. *Onerariam Hippus Tyrius invenit, lembum Cyrenenses, cymbam Phœnices, celocem (celetem alii legunt) Rhodii, cercuron Cyprii*, vel *Corcyræi*; *siderum observationem in navigando Phœnices, remum Copæ, latitudinem ejus Platæ, vela Icarus*, vel, qui *malum & antennam, Dædalus; hippagum Samii, aut Pericles Atheniensis; tectas longas Thasii: antea ex prora tantùm & puppi pugnabatur. Rostra addidit Pisæus Tyrrhenus, anchoram Eupalamus, eandem bidentem Anacharsis, harpagones & manus Pericles Atheniensis, adminicula gubernandi Typhis. (Plin. ibid.)* Licet verò & nobis dicere, quod *Lucretius* olim, præter hæc omnia quæ memoravi,—*Nunc addita navigiis sunt Multa*,— Pyxis nautica, & Tormenta bellica, & alia quæ ignorabant Veteres.

utilitásque docetur. Malè ac immeritò calumniantur Poëtæ veteres navigandi artem, non nisi magno Dei beneficio, hominúmque natam commodo. Inter Aurei seculi prædicatur laudes hæc, quòd,

Nondum cæsa suis, peregrinum ut viseret orbem,
Montibus, in liquidas pinus descenderat undas;
Nullàque mortales, præter sua littora, nôrunt. (Ovid. Met. 1.)

Alius paulò asperiùs:

Nequicquam Deus abscidit
Prudens oceano dissociabili
Terras, si tamen impiæ
Non tangenda rates transiliunt vada. (Horat.l.1.od.3.)

At si naves deessent, non modò maxima pars terrarum, vacua jam quibus destinata est cultoribus, sylvesceret, frustrà fertilis; sed populi ejusdem Continentis mutuis carerent commerciis auxiliisque, ipsis ignoti sibi. Summâ etiam summi Dei sapientiâ factum est, ut regio nulla sibi sola sufficiat, nec requirat alienas opes; nulla verò ità sterilescat, quin aliquâ re abundet, juvaréque possit alias.

India mittit ebur, molles sua thura Sabæi;
At Chalybes nudi ferrum.———
Ipsa igitur — *has leges æternáque fœdera certis*
Imposuit Natura locis,——— (Virg. Georg.1.)

ut per maria longinqua navigantes, alienis divitiis mutuò suam levarent inopiam; itáque quæ dotes à Deo singulis regionibus propriæ datæ sunt, navigiorum ope communes omnium fierent.

Chalybes autem, sive *Alybes*, metallorum (quos dixi) scrutatores atque opifices, *Tubalis Japhetani* (ut plerique volunt) progeniem, (de quo A.M. 1757.) *Iberos* fuisse, aut sanè finitimos, aliqui opinantur: in *Themiscyrana* regione *Plinius*, (6.4.) nec indè procul *Strabo*, collocat. Eos ferrariæ argentariæque primos fuisse autores in *Asia*, probabilis conjectura est: quoniam apud eos plerumque ars, apud quos res nascitur, artis materia; materia præsertim ejusmodi, quæ non fit ubivis locorum obvia, sed certis & propriis quasi sedibus affixa. At verò *Chalybes*, apud Antiquos,

quos, ferri argentíque fodinis maximè celebres habebantur: unde illud *Homeri*, (*Iliad.* 2.) *A.M. 1931.*

> Τηλόθεν ἐξ Ἀλύβης, ὅθεν ἀργύρου ἐστὶ γενέθλη.
> *Dant Chalybes nudi ferrum*——

Apud eosdem igitur metalla hæc perscrutandi purgandíque artem ortam esse, meritò credamus; indè ad alias quoque gentes emanâsse, ut in venas metallicas vel fortè incidebant, vel industriâ. *Strabo* (lib. 12.) *Chaldæos* ait appellatos suo tempore, qui *Chalybes*, &, mutato paulùm nomine, *Alybes*, antea dicebantur, *Halizones* apud *Homerum*, montibus tantùm divites metallorum, ferri argentíque, plenis.

§ 24. *Osiris*, post reditum, cùm justissimè regnaret apud *Ægyptios*, à *Typhone* fratre, homine impio ac feroce, conjuratione cum aliis initâ, è medio sublatus est. *A.M. 1945.* Corpus, in frusta 26 dissectum, (14 habet *Plutarchus*,) inter socios facinoris totidem distributum ferunt, quò firmiùs ad mutuam sibi opem præstandam obligarentur. Cædes *Osiridis* *Copti* agebat *Isis*, in extrema *Thebaïde*, cùm tristis de nece conjugis nuncius vulneravit aures. Protinus è cincinnis alterum sibi resecuit, vestémque induit lugubrem. Neque tamen luctui muliebriter indulsit; sed, *Horo* filio auxiliante, parricidas vi ab *Iside* & armis persequitur, prælio fundit, captósque meritis afficit suppliciis. Et re- vindicata; liqua viri sui membra, indagatione multâ, *Anubis*, quasi canis sagacis, operâ invenit, præter virilia; quæ cùm sociorum nullus reciperet, in flumen abjecta sunt. Sed & ea, muliebri exsecrabilique religione, ficta pictáque in templis, veneratione divinâ sacrísque ritibus dignata est. Indè postea *Phallus Græcorum* & *Priapeïa* festa prodierunt. E frustis autem quæ reperta sunt totidem nova effinxit corpora; cerâ videlicet aromatibus suffarcinatâ, frustúmque *Osiridis* complexâ in medio. Deinde sacerdotes accersivit ex omni regno tributim. Jurati nè rem fidei commissam enunciarent, è novis corporibus unum, quasi verum *Osiridis*, atque unicum, accipiunt singuli clàm, sepulturâ donandum, & honoribus divinis. Additum his, ut ex animalibus & anima- brutis unum aliquod *Osiridi* singulæ urbes consecrarent, alerêntque sumptu publico; lia sacra defunctum sepelirent honorificè, & luctum indè, ob ademptum *Osiridem*, renova- *Ægyptiis* rent. instituta, Quò hæc promptiùs & alacriùs fierent, tertiam sacerdotibus terræ totius partem assignavit. Tum verò civitates *Ægypti* singulæ singula sibi animalia delegerunt, *Osiridi* sacra, quæ vel maximè benefica putabant, vel optabant propitia; Oves, Capras, Simias, Crocodilos, Ichneumones, Lupos, Leones, Scarabæos, Cepos, Latum piscem, Cynocephalum, aliáque multa. Sed & Hominem quoque in pago *Anabi* divinis honoribus & victimis adorâsse, *Porphyrius* docet. (*Euseb.* Præp. 3. 4.) Horum effigies ad bellum pugnámque in signis præferebant. Quædam ab universis haberi sacra voluit, & quæ summum esset piaculum violare: è terrestribus Canem, Felem, Bovem; ex avibus Accipitrem & Ibin; è piscibus denique Lepidotum & Oxyrrhinchum. (*Strabo* 17.) Unum autem Bovem, quem vocabant *Mnevin*, colore nigro, præcipuè dedicatum *Osiridi*, aluerunt & coluerunt *Heliopoli*; alium religione majore *Memphi*, quem *Apin* nominabant. Quamvis hunc *Ælianus* (Hist. animal. 11. 11.) Lunæ, sive *Isidi*, consecratum vult; illum *Osiridi*, ut Soli. Aptissima sanè symbola inventæ agriculturæ Boves; utpote humanorum laborum socii, & *Cereris* ministri. Qui *Josephi* Patriarchæ memoriam in *Api* & *Serapi* ab *Ægyptiis* cultam volunt, quoniam frumento recondito maximam sublevârat famem, mihi quidem illi difficillimè persuadent quod volunt. Neque enim par est, tantam venerationem delatam esse homini peregrino, & peregrinæ religionis homini, quantam è suis nemini. Aut si quem vivo detulerunt, (quod è Sacris tamen Literis non constat,) par est, eidem abstulisse mortuo, cujus progeniem, atque omnem cognationem, tam capitali odio sunt prosecuti. *Saïtæ* & *Thebani* Ovem, Latum verò (qui piscis in *Nilo* est) *Latopolitani*, Lupum *Lycopolitani*, *Hermopolitani* Cynocephalum, Cepum *Babylonii Memphitis* vicini, Aquilam *Thebani*, *Leontopolitani* Leonem, Capram & Hircum *Mendesii*, Mygalen *Athribitæ*, colebant: ex Capris feris *Coptitæ* fœminas, tanquam *Isidis* delicias, (*Ælian.* Animal. 10. 23.) Ichneumonem *Heracleotæ*, (ibid. 47.) *Onibitæ* Crocodilum, *Tentyritæ* Accipitrem & *Philæ*, aliásque alii bestias venerati sunt. Ac fortasse non ob solam hæc spem utilitatis, aut damni metum, faciebant: verùm, ut *Lucianus* habet, (de Astrolog.) quòd in cœlo his, aut illis, subditi essent ac obnoxii signis, *Tauro*, *Arieti*, *Piscibus*, *Capro*, &c. vel etiam, quia in has putabant majorum suorum animas transmigrâsse. Hisce curandis alendísque belluis agri dedicabantur,

&

A.M. 1945. & constituti sunt ministri. Nec pudori erat munus hoc, sed decori, famulari bestiis. Itaque sua singuli palàm gestabant insignia; unde honor, etiam procul agnitis, deferebatur. Cùm pro reddita liberorum salute vota solvebant diis, quantum abrasi capilli pendebant, pecuniæ tantum numerabatur sacri animalis curatori. Ille cibum, ut cuique aptissimum, apparabat. Ille aquâ lavabat calidâ, unguentísque. Ille sumptuosos ornatósque sternebat pecudi lectos. Idem fœmellas, ut inirent legibus naturæ, speciosissimas cuique, pellicum nomine alebat. Tantum autem his vulgò tribuebatur, ut, premente fame, cùm humanâ homines carne vescerentur, abstinerent belluinâ. Mortuas quasi suos lugebant liberos. Sindone involutas, multo cum ululatu & planctu, condiebant primò sale, deinde oleo cedrino, & quæ alia odorem fragrantem redderent; ut cadaver integrum quàm diutissimè conservarent. Ità conditæ, in locis etiam sacris condebantur. Maximo hæc omnia custodum sumptu, etiam supra vires nonnunquam. Qui sponte aliquam ex his interemisset bestiam, capite luebat; etiam qui imprudenter Felem aut Ibin, populo per furorem præcipitem vindice, nec ferente judiciorum moram. Si quis ergò fortè incidebat in aliquam ex his extinctam in via,

Palluit, ut nudo pressit qui calcibus anguem;

procul timidè refugiebat, magno clamore conquerens vociferánsque, invenisse hoc se cadaver, non fecisse. Quacunque in domo Canis occidit, lugendum erat omnibus, toto rasis corpore. Quicquid erat edulii paratum in ædibus repositúmve, cùm exspiraret animal, ex eo damnabatur inutile.

Apis præcipuè: Sed reliquis omnibus præstabat *Apis*, quem *Epaphum Græci* vocabant. Bos niger, notæ albæ maculâ insignis, quæ, dextro ejus lateri ingenita, corniculantis Lunæ referebat speciem. *Nodus sub lingua, quem cantharum appellant. (Plinius* 8.46.*) Herodotus*, (in 3.) Vitulo huic, ait, in fronte candorem fuisse quadratum, in tergo effigiem aquilæ, cantharum in palato, duplices in cauda pilos. *Straboni* hæc signa, quòd albus frontem & quasdam parvas corporis partes, cætera verò niger esset. Quæ notarum, apud varios Autores, variatio, satis indicat, non fuisse has (quod creditur) certas omnibus, & necessarias, utcunque sacerdotes suas dissimulabant fallacias. Raro enim nasci putabatur; nec pecoris coitu, sed divinitus, & cœlesti igne, seu lunaribus radiis, conceptus. Unde S. *Augustinus*, non nisi Dæmonum vi & auxilio tali formâ genitum, arbitratur. *Non erat fas, eum certos vitæ excedere annos; mersúmque in sacerdotum fontem enecabant, quæsituri luctu alium, quem substituerent. Donec invenissent, mærebant* universi, *derasis etiam corporibus: nec tamen unquam diu quærebatur. (Plin.*ibid.*)* Quod ipsum haud obscurum mihi signum est, signa illa quæ dixi propria non fuisse ac perpetua. Multis enim seculis vix unum ità notatum reperissent. Inventus, primùm in civitatem *Nili* perducebatur à sacerdotibus. Illic deum agere docebatur diebus 40; quibus, non nisi fœminis bestiam videre fas erat. Illæ, fœcunditatis conciliandæ gratiâ, fœdissimo more (quid autem idololatris fœdum?) sublatis vestibus, abrasum illi femur ostentabant. Deinceps fœminis in conspectum ejus prodire nefas. Ex *Nili* urbe, in nave constrata, deauratâ camerâ, 100 sacerdotes *Memphin* prosequebantur, in *Vulcani* lucum deducentes. Antistes, diademate redimitus, certis eum consecrabat ritibus. Interim populus gaudiis atque conviviis diem festum celebrabat. Erant *Api delubra gemina, quæ thalami vocabantur, auguria populorum. Alterum intrâsse* adventu primo, *lætum erat; in altero dira portendit. Responsa privatis dabat, è manu consulentium cibum capiendo.* Si recusâsset, mala ingruentia divinari putabant. *Cæterò secretus, cùm se proripuit in cœtus, summotu lictorum incedebat; gregéque puerorum comitabatur carmen honori ejus canentium. Intelligere videbatur, & adorari velle,* ait *Plinius. Hi greges, repentè lymphati, futura præcinebant. Fœmina bos semel ei quotannis ostendebatur, suis & ipsa insignibus, quanquam aliis; sempérque eodem quo Apis die & inventam eam, & extinctam, tradunt. Apis* natalem celebrabant *Memphi*, jactu aureæ pateræ argenteæque in *Nili* gurgitem, quem *Phialam* vocabant à figura. Hæc solennitas per dies septem agebatur singulis annis. *Mirum Plinio* videtur, *neminem per eos dies à Crocodilis attingi; octavo redire belluis feritatem*, quasi finitis induciis. Sed, magnâ hominum & cymbarum frequentiâ strepitúque absterreri belluas, & discedere ad tempus, reverti quieto flumine, nihil habet quod miremur. Eum *Nili* gurgitem, *Phialámque Plinii, Seneca* (Natur. quæst.4.) inter *Syenen* & *Elephantinen* collocare videtur, inter scopulos duos eminentes, quos

A.M. 1945.

Nili venas vocabant incolæ; longissimo sanè à *Memphi* spatio, ubi *Apis* hospitium, & sacra hæc præcipuè celebrabantur.

Insolens hic mos consecrandi bruta nè & ipse brutus & inhumanus videretur, multas *Ægyptii* quondam comminisci causas, ut insanire cum ratione viderentur. Sacerdotes veram, in mysterio nescio quo, latère abditam ferebant. Inprimis fingebatur, paucos olim, & imbelles adhuc, deos, sub horum animalium speciebus latuisse in *Ægypto*, & gigantum effugisse vim. Ideo statuisse, hunc illis deferendum ab *Ægyptiis* honorem. Alii prædicabant, *Ægyptios*, cùm signorum in bello atque ordinis beneficio propulissent atque profligâssent hostilem vim, ea quorum hæc signa erant animalia, salutis & victoriæ gratiâ, magni à se facienda censuisse. Probabiliùs fortasse loquuntur ii, qui beneficiorum ac utilitatis gratiâ ex ipsis perceptæ bestiis, consecratas putant. Nullum enim erat eorum quæ consecrabantur omnium, unde aliquod allatum sibi commodum non agnoscebant. Boves arant, ex lacte butyrum caseúmque dant, fœtúsque pariunt; Ovésque itidem, quibus & vestes alimentúmque debet humanum genus. Canes ad venandum, ædiúmque sunt custodiam utiles. *Anubis* ergò Deus canino capite pictus est, ut prætorianorum præsidem fuisse, *Osiridi* atque *Isidi* à custodiis, significarent. Felium adversus aspidas, alióſque serpentes, (non mures tantùm,) ope operâque utebantur. Ichneumones contra Crocodilum salutares, necnon contra serpentes etiam, atque mures. Ibides auxilium contra locustas & erucas, volatilésque serpentes, conferebant. Accipitres contra cerastas & scorpiones; præter aucupii fructum, & augurii. Et regium quid præ se ferre Aquila videbatur. Ut taceam, quod *Porphyrius* addit, misereri hominis accipitrem, & cadaver conspicatum ingemiscere, ac terram oculis ingerere. (*Euseb.* Præpar.3.4.) Scarabæum, propter affinitatem cum Sole quandam, pro sacro habebant. Hircus ipse cultus est, propter libidinem (quomodo *Priapus*) & salacitatem. Et virile membrum, ut instrumentum generationis, (non *Osiridis* tantùm gratiâ,) in sacrorum initiis *Ægyptii* aliæque gentes consecrabant: ut *Panas* & *Satyros*, eadem qua Hircus de causa, venerati sunt. Lupi quoque sacrabantur, præter affinitatem cum canibus, eò quòd *Isidi Osiris* lupi formâ opem tulisset contra *Typhonem* belligeranti: vel, ut alii prædicabant, quòd *Æthiopes* à luporum agmine fugati fuissent in regione *Lycopolitana*. Crocodili verò, quòd eorum metus contineret latrones *Libycos Arabésque*, nè transmitterent *Nilum*. *Plutarchus* verò ideo cultos ait, quòd similes deo elingues, & in aqua non visi videant. Aliam *Porphyrius* horum omnium causam reperit, (apud *Eusebium*, de Præpar.3.4.) eò quòd agnoscerent *Ægyptii*, divinitatem non solùm homines, verùm omnia propè animantia permeare. Itaque feras belluásque sacras non minùs, colendásque, putabant quàm ipsos homines. Et certè hactenus excusandam hanc superstitionem *Plutarchus* opinatur, quòd per has animatas res verum Numen præstet venerari, quàm per inanima simulacra cujusvis pretii. At prudentiores inventum hoc fuisse regum suspicabantur, varietate religionum ac numinum animos distrahentium, ac nimiam populorum concordiam & conspirationem prohibentium. Eâ scilicet ratione satis cautum videbatur, nè unquam deficerent universi, regiúmque tollerent dominatum, quod aliquando cogitabant. Nihil est enim quod vel amicitiam animis humanis, vel discordiam, ingerat fortiùs quàm religio.

Ardet adhuc Ombos, & Tentyra; summus utrique
Indè furor vulgo, quòd numina vicinorum
Odit uterque locus.——

Doctiores autem hanc afferebant hujus impietatis rationem, (de qua superiùs memini,) Quoniam veteres *Ægyptii* credebant, animas hominum, etiam nobilissimorum, transmigrare in bestias; *Osiridis* ipsius in Bovem. Ultra hæc omnia, *Mnevin* & *Apin*, boves, eo dignati sunt honore singulari, non modò quòd agros colerent hæc jumenta; sed ut eorum præcipuè memoria, merita, gloriáque propagaretur indè, qui fruges culturámque agrorum primi reperissent. Verùm, ut dicamus quod res est, impietatem Deus, & contemptum sui Numinis, in hominibus (ut sibi videbantur) omnium sapientissimis, hâc dementiâ & stoliditate, quasi justissimâ ultione, vindicare voluit. Quid enim æquius, quàm ut illi, qui verum suum Dominum ignorabant, servorum suorum se subjicerent imperio? qui supremi Numinis obliviscebantur, infimas rès pro numinibus haberent? qui Opt. atque Max. cœli terræque Opificem non colebant, ipsi, belluis bellulni magis, animantia bruta venerarentur pro diis? imò & sua opera, imagines rerum & simulacra? § 25.

quorum ratio traditur,

A.M. 1945.

& Sacrificiorum ritus,

§ 25. Cultus deorum apud *Ægyptios* Sacrificiis maximè constabat; quem, à vero Deo quasi surreptum, detulerunt idolis. Capras & Hircos nunquam admovebant aris; neque Vaccas, utpote sacras *Isidi*, præterquam rufas, *Typhonis* damnatas colore; neque Sues, præterquam *Lunæ* & *Libero* tantùm, immolandas in plenilunio. Tum verò vescebantur etiam suillâ carne; quam, aliàs, nè tangere quidem fas erat. Sed flumine oportebat immergi, unà cum vestibus, eum qui vel fortè contigisset hoc spurcum animal. Cum subulcis igitur neque templa illis communia, neque matrimonia fuerunt. Verùm ante convivium porcinum in plenilunio, extremam Suis caudam, lienem omentúmque convoluta, & alvi adipe cooperta, Lunæ oportebat adolere. Tenuiores farinaceas offerebant Sues. Ubi erant Boves immolandi diis, (Vitulos & Anseres quoque pro victimis habebant,) multis priùs explorabantur signis, à sacerdote aliquo, mundíne forent. Exploratis imprimebatur sigillum. Aliis hostiis rem divinam si quis fecisset, capite plectebatur. Piscibus & immolandis, & comedendis, abstinebant sacerdotes. Præparatâ obsignatâque victimâ, ad templum & aram ejus dei cui sacra fiebant pyra statuebatur accensa, vinóque supra hostiam libato, mactatæ victimæ auferebant caput. Id in forum, (si quod illic forum aderat,) ad mercatores *Græcos*, deferebant emendum. Si non emebatur, abjiciebant in flumen, certis priùs exsecrati verbis, ut si quod ipsis *Ægyptóve* impenderet malum, in hoc omne caput conjicerent dii. Excoriatâ deinde apparatâque victimâ, epulabantur. Majoribus *Ægyptiorum* diis, *Jovi*, *Latonæ*, *Apollini*, *Marti*, *Minervæ*, *Herculi*, *Dianæ*, *Serapidi*, non deerant sua variis in locis oracula instituta. Sed post hæc (opinor) tempora, *Latonæ* præcipuum habebatur, in urbe *Buti*. Festa etiam celebrabantur iisdem, ritibus variis, maximâ plerumque populi frequentiâ.

atque Funerum.

Religionis pars aliqua in Funerum ratione collocabatur. Ea triplex apud *Ægyptios*: Sumptuosissima magnatum, quæ talento constabat; mediocris minorum gentium, quæ viginti minis; & pauperum vilissima. Ac primò cognati & amici omnes, conspersis luto capitibus, lugebant mortuos, totâque urbe lamentabantur, dum parabatur funus. Alere crines *Ægyptii*, quos *Græci* tondere solebant in luctu funebri. (*Herod*.20.) Interea, postquam ex hæredibus didicissent libitinarii, quem funeris modum servari vellent, cadaver ministris tradebatur. Princeps eorum, quem *Scribam* vocabant, designabat in sinistro latere, quantum esset resecandum, ut via pateret ad viscera. Incisor aderat, qui lapide *Æthiopico* id muneris peragebat; qui, dissectâ carne, protinus in pedes conjicere se præcipiti fugâ. Qui aderant omnes, lapidibus persequi & exsecrationibus, quasi piaculum violati corporis in eum unicum conjecturi. Deinde *Taricheutæ*, seu conditores cadaverum, adhibebantur. Intestina, præter cor & renes, evulsa; necnon ferreo quodam instrumento & cerebrum. Purgabatur alvus, & viscera, & cranium: deinde vino palmeo aromaticisque odoribus perluebantur. Denique, totum cadaver viri simul triginta pluréfve, unguento cedrino aliisque delibutum, myrrhâ & cinnamomo conditum, propinquis reddebant fragrantissimum, formâ totius corporis integrâ, & jam penè immortali. Tum dies indicitur sepulturæ: Judicibus & consanguineis denunciatur, eum paludem trajecturum. *Acherusia* palus *Memphi* ad meridiem suberat. Gubernator navis *Charon* est appellatus; unde *Orpheum* suam de cymba *Charontis* fabulam mutuatum, *Ægyptii* volebant. Ultra lacum, die constituto, plures quadragenis considebant judices in hemicyclo. Liberum erat coram his cuilibet, malè actæ vitæ mortuum postulare. Interdictus erat damnato sepulturæ honos. At calumnia in defunctum gravi multabatur supplicio. His in terra judicibus plùs proficere se posse putabant *Ægyptii*, ad vitia coërcenda morúmque pravitatem, quàm *Rhadamanthi* cujusquam terrore apud Inferos. Si accusatio aut nulla esset, aut vana, posito luctu, propinqui encomiis quàm poterant amplissimis, ab omni virtutum genere, per singula vitæ spatia, cumulabant. De genere dicebant nihil, quod aliæ solent gentes. Omnes enim *Ægyptii* se pariter nobiles venditabant. Postremò, infernos deos, ut piorum hunc reciperent in cœtum, obtestabantur, magnâ populi acclamatione. Ità in certis ac præparatis reponebant conditoriis, vitâ probatâ laudatâque, mortuos. Sepulturâ prohibiti, vel criminum objectorum, vel debitorum causâ, in privatis ædibus condebantur. Eos liberi nonnunquam redimebant, & sepeliebant parentes honorificè. Aliquando pignori dabantur à filiis parentum corpora. At nisi redemissent, summâ laborabant infamiâ, & ipsi carebant sepulturâ.

§ 26.

A.M. 1965.

Iside mortuâ,

§ 26. Devota jam *Isis* vidua, cùm *Osiridis* religionem sanxisset, æquissimo jure administravit regnum, plurimísque sibi universos obstrinxit beneficiis. Nuptiæ verò istæ, quanquam fratris cum sorore, habebantur felicissimæ. Itaque leges *Ægyptiorum*, præter morem aliarum gentium, conjugia fratrum atque sororum libera esse voluerunt. Sed & hoc in more fuisse positum *Diodorus* (lib. 1.) autor est, ut honore potestatéque regi præstaret regina. Hoc *Isidis* virtuti est datum. In tabulis etiam dotalitiis inter privatos, fœminis imperium est concessum in viros. *Plutarchus* (lib. de *Iside* & *Osir.*) scribit, post interitum *Osiridis*, ex *Iside* natum fuisse *Harpocratem*, silentii deum. Juvenem ille fingit, quasi recentis, imperfectæ, & incompositæ hominum sententiæ de diis præsidem ac moderatorem. Puerum alii, nudum & imberbem, qui dextræ indice digito quasi obsignat os, ut ab *Ovidio* describitur;

Quique premit vocem, digitóque silentia suadet.

Huic deo mense *Masori*, id est, *Augusto*, legumina afferentes, ità canere solebant *Ægyptii*, Γλῶσσα τύχη, γλῶσσα δαίμων. Lentes enim & leguminum primitias ei offerebant. Hic ille videtur esse *Ausonii Sigaleon* deus;

Aut tua Sigaleon Ægyptius oscula signet;

ex eo ità dictus, quòd populo silentium indicat, in sacris præcipuè divinísque rebus. Artis Medicæ peritissima quidem *Isis*, (ut ea ætas & sexus ferebat,) *Mercurio* scilicet usa præceptore, tamen fato suo tandem fungitur; *Memphi* sepelitur, ubi sacellum ei dedicatum est, in *Vulcani* luco. Alii & *Isidem* & *Osiridem* sepultos in extremis aiunt finibus *Ægypti* Superioris, in exigua insula prope *Philas*, supra *Syenen* & Cataractam minorem. Campum indè *sacrum* vocabant. Pateras ibi sacras 360 (*choas* nominabant *Ægyptii*) lacte replebant quotidie certi sacerdotes, & ad sepulcrum *Osiridis*, deorum nominibus invocatis, fletus edebant & lamentationes. Insulam propterea nemini patuisse præterquam sacerdotibus ferunt; maximíque juramenti vim habuisse apud *Ægyptios* superiores, Per *Osirin* apud *Philas* conditum. Eam verò insulam petram fuisse opinor, quam *Seneca*, (Nat. quæst. 4.) ἄβατον *Græcis* dictam, exiguo à *Philis* ait spatio distare, solis calcatam sacerdotibus. Illud profectò constat; quos arguebant mortuos sepulcra, eos immortales, atque deos, à mortalibus fuisse factos, aut fictos, maximorúmque numinum loco habitos ab *Ægyptiis*, nomine *Osiridis*, *Nilum* fluvium, Solem, *Bacchum*, seu *Dionysium*, vini autorem, nomine *Isidis*, Terram, Lunam, *Cererem*, venerantibus. *Typhon* Mare significabat, à quo perimitur quodammodo discerpitúrque *Nilus*. Ideo sacerdotes mare, marinósque pisces, aversabantur; neque nautas facilè ferebant. Imò *Typhon* habebatur omnis mali, ut omnis boni principium *Osiris*. (*Plut.* de *Isid.* & *Osir.*) Ac *Osirin* pro Sole habitum cultúmque, ex ipso nomine arguit *Eusebius*, (Præparat. 1. 9.) Nam *Osirin* ait significare, *multis oculis præditum*; *Os Ægyptiorum* sermone *multum*, *Iri oculum* notante. (*Plut.* ib.) *Isidi* verò cornua affigebant, propter Lunæ crescentis formam præcipuè; ideóque, partim, Vaccam habuit cornutam sibi consecratam. Eandem ægrotis medicatam ferebant, non modò vivam, sed mortuam quoque. Supplicibus enim, in somniis, indicare solitam & suggerere medicamenta, quibus aliquando ex gravissimis, ac propè desperatis, morbis convalescebant. Cujusmodi si quid factum fuit, fraudibus Dæmonum atque præstigiis factum, humanæ imponentium credulitati, certò nobis tenendum est. Sed & immortalitatis pharmacum invenisse fingebatur, quo filium *Orum*, à *Titanibus* discerptum, vitâ animavit novâ: quod tamen ipsa præstare sibi non potuit. *Isidis* religionem susceperunt etiam *Græci*; præter ea quæ ad *Cererem* spectant. Multa illi fana, sanctissimum in *Phocide* fuit, cum area sacra, quò ingredi nefas, præterquam iis quos dea in somnis monuerat. *Tithoreæ* quotannis, vere autumnóque, celebrabantur illi nundinæ. Sacerdotes autem *Ægyptii*, *Isidis* indulgentiâ, prædia tam opima, & pinguia nacti otia, non sacris vacabant modò, sed studiis quoque rerum terrestrium cœlestiúmque; & iis fortasse primò utilibus, postea vanis magicísque, Dæmonum artibus ambitionem humanam ad pessima quæque inclinantibus.

§ 27. Post matrem in *Ægypto* filius regnavit *Horus*. Is, vaticinandi medicandíque artes edoctus à matre, de popularibus suis optimè meritus est, & *Ægyptiis* diis, vel (ut alii) semideis, post mortem ascriptus. Solem significari & hoc numine volunt: indè *Græcis Horas* quoque dictas, anni scilicet tempestates tres (nec enim plu- *In Ægypto regnat Horus.*

A.M. 1965. res olim *Ægyptiis)* quæ circuitu Solis fiunt. Alii Tempus ipsum, vel Annum, denotari censent *Hori* nomine. *(Hesych. Erotian.) Censorinus* autem, (cap.19.) ex aliis Autoribus, tradit, annum trimestrem ab *Hro* institutum esse; indè anno, partibúsque anni quatuor, annalibúsque, datum ejus nomen. Annalium enim scriptores *Horographi Græcis* vocantur, *Hesychio* teste. Viginti quinque annos regnavisse *Horum* dicit *Manetho*; *Menam* successisse, *Diodorus* & *Herodotus* ferunt: quem & *Manetho* Dynastiæ primæ, post deos, primum regem statuit. *Menis* idem, *Menes*, *Menou*, *Meinis* & *Men*, dictus; de quo est alibi dictum à me. Sed nè dimittamus *Ægyptios*, antequam priscos antiquissimæ gentis mores exposuerimus, & leges, quæ, vel ob insolentiam, vel ob utilitatem, scitu inprimis dignæ videantur.

Mores *Ægyptiorum* & instituta; § 28. Primos accepimus *Ægyptiorum* reges, non, ut alios, sua populo dictata pro legibus obtulisse, ipsos interca omni legum vinculo solutos; sed ad normam præscriptam & publicam instituisse rem, & privatam. Non vitæ illis quotidianæ, non victûs ratio libera. Ministros habebant optimè institutos, nobilissimorum sacerdotum filios tantùm, eósque jam adultos, & vigesimum egressos annum. Hi non tam assectæ aderant, quàm comites perpetui, & regiæ integritatis custodes. Arcebantur aulâ insidiosæ servorum adulationes, & paratæ ad quævis imperia facinoráque manus. Raro enim principes in vitia prolabuntur, ubi vitiorum desunt ministri; nec, nisi impulsi, graviter impingunt. Ad regulam igitur & vigilabant, & dormiebant. Horis tam nocturnis quàm diurnis sua erant divisa munia. Manè primo epistolas omnes perlegebat rex; quò faciliùs regni sui res intelligeret, & quæ opus erant expediret. Tum lotus, trabeâque splendidâ ornatus, sacrificatum perrexit diis. Stante ad aras victimâ, sacerdotum princeps, magnâ voce, omnia bona bono justóque principi apprecabatur, virtutes regias prædicabat, exsecrabatur vitia; & quæ alia conducere videbantur ad excitandam in regibus justitiam, pietatem, modestiam, inculcabat. Cùm antistes perorâsset, & perlitâsset rex, è sacris libellis sacerdos quædam, vel prudenter consulta, vel facta gloriosè, majorum prælegebat; quò indies & prudentiam rex augeret, & sui moneretur officii. Neque publica tantùm obeundi judicia, & apud populum agendi, tempora erant definita; sed & lavandi, relaxandi animum, operámque dandi rei uxoriæ. In judiciis autem, nec sævire in aliquem intemperantiùs quàm ferebant leges, nec indulgentiùs tractare licebat, vel iræ, vel nimii favoris libidine. Jam verò victu erat simplici regibus utendum, anserum aut vitulorum carnibus, & certâ moderatâque vini mensurâ. Dum hæc viguit apud reges disciplina, summo ipsi apud populum amore vigebant ac veneratione; de illorum incolumitate singuli magis erant quàm de sua soliciti. Publica etiam viguit res, pace bellóque; bello victoriis, magnificis in pace operibus & regni ornamentis. Neque populi amor & ardor principes viventes modò, sed etiam defunctos, prosequebatur. In luctu erat universa gens; lacerare vestes, sacras ædes claudere, non festa celebrare, non sacrificia, per dies octoginta continuos: verùm, capitibus luto conspersis, & sindone infra mammas succincti, obibant civitatem, duceni treceníve, misti fœminis viri, qui carmine lugubri modulabantur defuncti laudes. Bis hoc factum singulis diebus. Interea, non carnibus, non frumento vesci, abstinere vino & lautitiis, necnon balneis, unguentis, lectorum stragulis, omníque re venereâ. Cadaveris arcâ tandem in vestibulo sepulcri expositâ, publico flamines præconio, & laudibus rerum in vita præclarè gestarum, regem adornabant mortuum. Accusare licebat etiam, si cui libuit: qui metus ignominiæ post mortem, multorum coërcuit licentiam in vita.

Universa *Ægypti* regio in partes divisa erat quadraginta, quas *Græci* Νόμους appellabant; fuísque singulis aderat præfectus. Totius regni reditus in tres distributi portiones. Prima erat sacerdotum; unde & ministros alebant, & procurabant victimas, quæque alia postulabat religio deorum. Sacerdotes, regni senatus, primo erant apud regem in loco, maximâque apud populum autoritate; tum propter deorum curam, tum propter doctrinam atque prudentiam. Ipsum indè regem eligi, aut, electum, protinus coöptari oportebat in hunc ordinem. Tanta erat, apud gentes etiam profanas, eorum qui religionem procurabant, & ministrabant diis, dignitas & veneratio. Pudeat ergò *Christiani* nominis, pudeat sacrilegos, qui veri viventísque Dei sacerdotes rapinis exhauriunt, & ornamentis exuunt, nec alios Domino cœlorum terrarúmque supremo servos putant conducendos, quàm de fæce plebis infimos, & stipendiis vilioribus quàm suos. Mulier apud *Ægyptios* nulla deo

deæve

A.M. 1965.

deæve cuiquam ſacerdotio fungebatur. (*Herodot.* 2.) Secunda *Ægypti* portio ceſſit regibus: militibus poſtrema, ut eo præmio animarentur ad pericula, & haberent ſuum, pro quo dimicarent; ex quo & liberos alerent, ſuæ diſciplinæ ac virtutis hæredes. Complexa eſt Reſpublica ordines quoque inferiores totidem, Paſtorum, Agricolarum, & Opificum. Agricolis vili pretio locabant fructus agrorum, paſcuorum Bubulcis & Opilionibus, reges, ſacerdotes, milites. Quò magis autem exercebant in ea ſe arte quam quiſque noverat, quámque traditam acceperat à majoribus, eò ſemper facti ſunt peritiores. Itidem Opifices, neque publicæ rei curis, (ut alibi,) neque agrorum paſcuorúmve culturâ, implicati & diſtracti, artes, quibus vacabant ſolis, multò magis politas & excultas tradiderunt ſuis liberis. Sed Paſtores infimi habebantur, & omnium deſpicaciſſimi.

Judicia publica diligenti ratione inſtituta ſunt, ut paratum eſſet ſupplicium improbis, præſidium bonis, ſuum verò ſingulis redderetur. His enim humanæ vitæ ſocietatem contineri omnem exiſtimabant. Ex ordine igitur ſacerdotum, nobiliſſimíſque urbibus, *Heliopoli*, *Thebis*, & *Memphi*, optimos viros deligebant huic muneri: è ſingulis verò decem. Hic triginta judicum conſeſſus unum ſibi è ſuo collegio præſidem creabat; cui judex alius ex eadem urbe, ad complendum numerum, ſubſtitutus eſt. Stipendia ſingulis à rege data, prætori cæteris ampliora. Geſtabat Is à collo pendulum aureâ catenâ ſimulacrum Veritatis, è lapillis pretioſiſſimis. Ubi hoc induit ſimulacrum, auſpicabatur judicium, productis in medium octo legum codicibus. Actor & crimen, & facti modum, & damni æſtimationem, ſcripto exhibebat. Reus criminationibus libello ſcriptam opponebat defenſionem. Vel enim negabat, vel non concedebat peccatum, vel minori pœnâ dignum excuſabat. Bis uterque auditus eſt, datâ reſpondendi morâ. Tum collatis judicum ſententiis, alteri litigantium Veritatis tradebatur, Victoriæ jam, ſignum. Scriptis *Ægyptii* nudam rei veritatem citiùs expediri poſſe quàm orationibus putabant, & voce vivâ. Cauſidicorum enim artibus, multum juri caliginis offundi, judicibus ipſis fucum fieri aliquando & fraudem.

Legéſque inſigniores.

Judiciis addamus & Leges aliquas inſigniores. 1. Perjuri morte multabantur. Nam & pietatem in deos violabant, & fidem, maximum ſocietatis humanæ vinculum. 2. Si quis in via hominem vel interfici cerneret, vel pulſari, neque ſubveniret auxilio, ſi poſſet, morte damnandus erat. Sin auxiliari non poterat, prodere latrones jubebat lex, & accuſatione perſequi. Id qui negligeret, plagis ad certum numerum cæſus, triduo carebat cibis. 3. Calumnioſi accuſatores ſtatutam falsò à ſe delatis pœnam ſubibant. 4. Neceſſe erat profiteri omnes apud Magiſtratum, & nomina ſua, & quâ arte viverent. Si quis aut mentiri deprehenſus eſt, aut malis artibus quæſtum agere, in mortis pœnam incidebat. 5. Qui mortem intulit vel ſervo ſponte, morte luebat homicidium. Scelera enim conſilio factorum, non conditione hominum, æſtimanda credebant; &, vindicatâ morte ſervorum, liberos reddi ſecuriores. 6. At cædes liberorum parentibus non erat capitalis. Sed in cæſi cadaveris complexu tres dies noctéſque, adhibitâ cuſtodiâ, detinebantur. Eos enim vitâ privari natorum cauſâ, qui dediſſent vitam, non ſatìs æquum videbatur; ſed dolore potiùs affligi, & pœnitentiâ. 7. Parricidis exquiſitam pœnam irrogârunt. Nam articulatim præacutis calamis cæſos, in ardentium ſpinarum acervo cremari vivos voluerunt; maximum inter mortales judicantes ſcelus, ei mortem per vim inferre, à quo vitam quis accepiſſet. 8. Mulierum morti deſtinatarum, ſi prægnantes eſſent, partus exſpectabatur. Nec enim ſine injuria fieri poſſe, ut inſons cum facinoroſa puniretur; ut peccati pœnas, quod unus admiſit, duo ſolverent; denique, ut matris unius lueret ſcelus communis etiam patri ſoboles. Hæc de pœnis capitalibus. 9. Qui ordines deſerebant in bello, vel non parebant imperio, infamiâ tantùm notabantur, ſed maximâ; quam tamen poſtea fas erat virtute ac meritis eluere. Sic infamiam pœnâ mortis graviorem cenſebant; & licuit honore dejectis, redimere famam, utilémque regno navare operam; mortuis non licuit. 10. Qui ſecreta hoſti prodidiſſent, amittebant linguas. 11. Qui falſi arguebantur in nummis, ponderibus & menſuris, in ſyngraphis tabuliſve, aut ſigillis, utramque illis manum præcidi lex voluit; ut quâ parte quis peccaverat, eâdem plecteretur. 12. Qui fœminæ ingenuæ attuliſſet vim, amputabant ei genitalia. Mutuo conſenſu adulteris, viro plagæ fuſtibus mille infligebantur; fœminæ truncabantur nares. Mulieri enim ad vetitas libidines exornanti ſe, præcipua venuſtatis lenocinia mutilanda, deformandúmque

A.M. 1965. dúmque vultum, judicabant. Quæ ad commercia mutua spectabant leges, *Bocchoridem* habuisse autorem ferunt. 13. Datæ mutuò fine teste aut syngrapha pecuniæ, si negarentur, stari juramento debitoris jussit lex, quò magni faceret jurisjurandi religionem. Cùm scirent enim, quò plùs jurarent, eò minùs fidei habituros, non erant temere hoc periculum facturi. Cùmque fidem cernerent in probitate morum positam, huic eò diligentiùs operam daturi videbantur. Denique, injustum putabant, quibus absque juramento est habita fides, iis in eadem re nè juratis credere. 14. Fœnerantes, ultra duplum augere fortem, vetuit lex: & usuras ex facultatibus obæratorum exigi tantùm voluit; corpora creditoribus addici, nullo modo concedebat. Hæc enim reip. deberi, ad belli pacísque munia. Iniquum igitur esse, fœnoris causâ in carcerem duci milites, qui pro patria se objicerent periculis; &, ob privatorum avaritiam, communem omnium salutem in discrimen venire. 15. De furibus quædam singularis erat *Ægyptiorum* lex. Qui furari volebat, apud furum principem profiteri nomen oportebat, & protinus deferre ad eundem quicquid furatus esset. Ità qui amiserat res, tempore furti monstrato, sua recipiebat, quartâ modò concessâ furi parte. Satius enim visum est, cùm prohiberi omnino furta non possent, alicujus portionis, quàm totius rei, jacturam fieri. 16. Sacerdotibus unam duntaxat ducere uxorem licuit; reliquis, pro arbitrio & facultatibus, plures. Hanc plurimùm conferre legem putabant ad hominum augendam multitudinem, & potentiam regni. 17. Liberi nè è serva geniti habebantur spurii. Solum enim patrem existimabant generis autorem; matrem, non nisi locum infanti & alimentum præbere.

Pueros *Ægyptii* minimo educabant sumptu, annis ferè viginti drachmis totidem; unde hominum abundabant multitudine, ac urbium. In *Ægypto Herodotus Pliniúsque* referunt, habitata quondam urbium viginti millia, regnante *Amasi*; octodecim *Diodorus*, & tria superfuisse tantùm suo seculo. Literis erudiebantur sacerdotum filii, tum communibus, tum sacris; ex Artibus, præcipuè Mathematicis, Astronomiâ, & Geometriâ. Astronomorum enim *Chaldæorum* videri volebant magistri: æmuli certè fuerunt, & qui artium divinandi palmam nulli concederent. Vulgus *Ægyptiorum* communes literas, & paternas pueri artes, edisc ebant; palæstram & musicam non attingentes. Hanc enervare animos, illam nec verum addere, nec diuturnum, corporibus robur existimabant. Morbos occupare malebant, quàm depellere: idque partim jejuniis, & vomitu, partim potionibus, & clystere; quam *Ibide* monstrante artem didicerant. Hæc enim, rostri aduncitate, per eam partem se perluit quà reddi ciborum onera maximè salubre est. Et hæc repetebant medicamenta vel singulis diebus, vel triduo quatriduóve interposito. Nam in omni cibo superesse aliquid inutile dicebant, quod morbos generet, nisi his artibus auferatur. Medici erant etiam publici, morborum singulorum, nullus plurium. Unde omnia referta fuisse Medicis, ait *Herodotus*, (lib.2.) Qui militabant foris, aut aliquò iter conferebant in *Ægypto*, Medicis utebantur publicis. Ii, si, codicum sacrorum secuti leges, ægrum sanare non poterant, culpâ tamen omni vacabant: sin traditam à majoribus, & longo spectatam usu, formam curandi neglexissent, ægroti mortem suâ pensabant. Fœminas tradit *Herodotus* negotiari solitas cauponarísque, viros domi texere; viros onera capitibus, fœminas humeris, bajulare; fœminas stantes mingere, viros autem sedentes; filias necessariò parentes aluisse inopes, non nisi volentes filios; majoribus natu minores assurgere solitos, *Laconico* more, & de via cedere. In via, pro salutatione, adorabant se mutuò, genu tenus demissâ manu. Primi animarum immortalitatem, & transmigrationem, docuerunt *Ægyptii*; quas, post ter mille annorum circuitum, per alia omnium generum animantia, in humanum redire corpus opinabantur. Non sunt fortasse vera omnia de regibus *Ægyptiorum* & moribus quæ traduntur: non tamen utilia minùs, verâ si putentur, quàm si forent.

Nimrodus § 29. In *Asia* & *Europa* hactenus seculum fuisse aureum videtur. Imperia, nisi patrum, in principio nulla pertulerant. Ii liberis nepotibúsque suis & jura dabant, & administrabant sacra. Lites paucæ admodum de finibus, cùm ubique, pro multitudine hominum, abunde terrarum esset, quod sufficeret omnibus. Si quæ tamen incidebant, ex æquo & bono dirimebantur. Denique, maleficia & noxas prohibebant naturæ legibus. At verò auctis jam familiis atque villis, cùm vel superesset nullus vel adesset communis pater, qui præesset omnibus, tum viro alicui, spectatæ inter bonos moderationis atque virtutis, ultro deferebant imperium. Nam mu-

tuam

A.M. 1965.

tuam societatem colere, publicámque rem facere ac tueri, etiam privatæ uniuscujusque intererat. Nullum enim erat cuiquam satis firmum, sine imperio, contra vim & injuriam præsidium. Ille igitur optimus vir, justitiâ domi, fortitudine foris, ubique prudentiâ, publicam rem procurabat, mutuam tuebatur pacem, & cuique reddebat quod suum erat. *Nullis populus tenebatur legibus: Arbitria principum pro legibus erant. Fines imperii tuebantur magis, quàm proferebant. Intra suam cuique patriam regna finiebantur.* (*Justin.l.1.*) Quot urbes, plerumque, tot reges. Hunc *nativum quasi gentium morem primus omnium Ninus*, sive *Nimrodus*, *novâ imperii cupiditate sustulit*, (Idem ibid.) altámque sui seculi quietem classico perturbavit. Ejus exemplo, mox & alii aliis in locis, aut ambitione populari, aut armis & vi, tyrannidem occupabant. *Nimrodus*, homo audacis ferocísque ingenii, giganteâ mole corporis, (si *Josepho* credimus) nec suâ, nec humanâ ferè, sorte contentus, in alias etiam gentes, quantum fieri potuit, universas dominatum atque regnum ambiit. *Fuêre quidem* (autore *Trego*, haud scio an fide digno) *temporibus antiquiores, Vexores Ægypti rex, & Scythiæ Tanaüs; quorum alter in Pontum, alter usque Ægyptum excessit. Sed longinqua, non finitima bella quærebant; nec imperium sibi, sed suis gloriam. Nimrodus bella finitimis primus intulit, rudésque adhuc ad resistendum populos, ad Libyæ terminos usque, perdomuit.*

Babyloniam invadit & *Mesopotamiam*;

Crescente igitur hominum & civitatum numero, tempus opportunum suo proposito adesse jam ratus, à rege *Arabum Ariæo*, fratrum aliquo vel cognatorum suorum, qui *Arabiam* propè solam obtinebant, auxilium petiit. *Babyloniam* primò invadit, *Arabiæ* conterminam & *Assyriæ*; nobilésque in ea, *Mesopotamiâ*que proximâ, urbes quatuor, *Babylonem, Erec, Accad* & *Chalne*. *Erec*, sive *Arach*, *Edessam* fuisse ad *Euphratem* fluvium in *Mesopotamia* creditur, quam *Bambycen* & *Hierapolin* quoque vocabant, ubi dea *Syria* colebatur, tantopere à *Luciano* celebrata. Indè *Arectæos* campos habet *Tibullus*, & regionem *Arectenam Strabo*, ut legendum *Jos. Scaliger* opinatur. *Achad*, sive *Accad*, *Nisiben* postea dictam plerique putant; & indè *Acadenen Mesopotamiæ* partem, quam *Ptolemæus Acabenen* vocat. *Chalne* volunt eam esse *Chalanne*, sive *Chalanno*, apud Prophetas, (*Amos.6.2. & Esa.10.9.*) quæ postea vel *Seleucia*, vel *Ctesiphon*, est nominata, in regione *Chalonitide*: (*Plin.6.26.*) quod *Chalonitide* potiùs legendum *Franc. Ribera* monet, ab hac urbe *Chalne*, seu *Chalanne*, quam diximus. His igitur, propter armorum desuetudinem, non difficulter expugnatis, reliquam deinde *Mesopotamiam* imperio suo adjecisse facilè, credendum est.

quæ describuntur.

Ea verò *Babylonia* adjacet à Borea, nomen à situ nacta, eò quòd inter *Tigrin* & *Euphratem* fluvios media sit. *Mediamnem*, sive *Interamnem*, Latinè dixeris. Erat olim dispersa vicatim, urbe nullâ memorabilis, hæc regio: tamen par ferè huic solo ubertas quæ *Babylonico*, eorundem fluminum beneficio, nisi quà spectat *Arabiam*. Feracissima frumenti *Babylonia*; arborum fructiferarum non item, ficuum scilicet, vitium & olearum. Palmas verò sponte fert, etiam Caryotas; unde cibos, & vinum sibi, & mel conficiunt, & acetum, variáque opera textilia. Nucleis pro carbonibus fabri ferrarii, pro pabulo iisdem in aqua maceratis utebantur pastores & armentarii. Carmen quoddam *Persicum* ferebatur, in quo 360 palmæ numerabantur commoda. (*Strab. 16.*) Agricolæ ducena lucrantur, aliquando etiam trecena. Hordei triticíque folia quatuor digitos lata feruntur. *In quam verò altitudinem milium atque sesamum arborescant, etsi probè nôrim*, (inquit *Herodotus*) *non referam tamen, nè aliis incredibilia referam.* Atque hanc ille felicitatem terræ flumini tribuit *Euphrati*, non suâ sponte in agros transeunti, more *Nili*, sed scrobibus derivato ac tollenonibus. In fossas enim secta est universa regio; quarum maximæ, ad hybernum solstitium, sunt capaces navium. Paulò hæc aliter *Plinius*, (18.17.) *Babylone*, inquit, *segetem bis secant, tertiò depascunt: alioquin folia tantùm fierent. Sic quoque cum quinquagesimo fœnore reddit exulitas soli; verùm diligentioribus cum centesimo quinquagesimo. Neque est cura difficilis, quàm diutissimè aquâ rigandi, ut præpinguis & densa ubertas diluatur. Limum autem non invehunt Euphrates Tigrisque, sicut in Ægypto Nilus.* Eò autem felicior *Ægypto Babylonia*, quoniam rigandi modus, hîc manu temperatur, illic flumini permittitur. Exundat verò hic fluvius sub initium veris, ubi nives in *Armeniæ* montibus liquefiunt. Lignorum utilium ædificiis magna *Babyloniis* penuria est. Nuda enim regio, magna ex parte, frutices tantùm & palmas fert; quod habet cum *Susiana* finitima commune. (*Strabo 16.*) Bitumen quoque dat, non modò siccum, & idoneum ad ædificia, sed liquidum quoque, sive Naphtham, quæ flammam admotam facilè corripit, extinguitur difficillimè.

Sunt

A.M. 1965. Sunt qui malint, ab initio *Babylonem* tenuisse *Nimrodum*; aliásque tres post annos complures, abundante hominum multitudine, in eadem regione urbes condidisse; imperium in omnes uni sibi vendicâsse; paulatim denique *Mesopotamiam* totam subegisse armis. Quorum sententiæ haud equidem valde repugnabo, (nec enim multùm refert,) hoc unum præfatus, ex Historia Sacra non constare, condideritne primò urbes quatuor, an vi redegerit in ditionem: *Diodoro* autem, profanísque Autoribus, ea quæ priùs narravi convenire magis. Sic armis & vi potentia *Nimrodo* aucta est indies; unde proverbium illud natum est, *Tanquam Nimrodus ille venator potens coram Domino. Babylonia*que, unde cœpit ejus imperium, apud *Micham* Prophetam (5.6.) *Terra Nimrodi* appellatur.

Idem *Ninus*. § 30. Sed hoc in loco nodus mihi explicandus est, ex eo natus, quòd *Nimrodum Ninum*, *Nimrodum*, inquam, illum robustum venatorem in Sacris Literis, *Ninum* esse dixerim, apud Scriptores profanos famigeratum. Cujus opinionis autores me neque multos habere, neque magnos, fateor; *Gerard. Mercatorem* in Chronologia, & *Chronicon Alexandrinum*, (ubi *Nimrodo Assyrios* dedisse *Nini* cognomen traditur,) Autorémque Recognitionum *Clementis*, lib. 4. Mihi tamen ex eo satis constare videtur, quòd utriusque gesta, utriusque tempora conveniant; & *Nimrodus Ninum* urbem, sive *Nineven*, condidisse dicitur. Nec ipsa nomina multùm discrepant. De gestis *Nimrodi* memoratur, eum fuisse *potentem in terra*, (*Gen.* 10.8.) *& principium ejus imperii Babylonem*, unà cum tribus urbibus vicinis, *Erec*, *Accad*, & *Chalne*. Ità *Diodorus Sic.* (lib. 2.) de *Nino* tradit, ex autoribus proculdubio antiquis relatum, primò illum duxisse exercitum contra *Babylonios*; postea multis magnísque victoriis amplificâsse imperium. Utrique igitur initium imperii *Babylonia*; uterque ad summam potentiam continuis tandem victoriis provectus est. Jam verò, tempora si numeres, *Ninum* plerique mortuum tradunt 360 circiter annis post Diluvium. *Nimrodus* autem 50 circiter à Diluvio natus est. Erat enim natu minimus (ut credibile est) *Cushi* filius. *Ninum* ergò si *Nimrodum* fuisse statuamus, annos eum 310 vixisse, statuamus necesse est. At ineptum fuerit, eo brevius *Nimrodo* vitæ spatium concedere, *Noachi* scilicet pronepoti; cùm alius ejusdem pronepos, filius *Arphaxadi Sala*, 433 annos vixerit, ejúsque filius *Heber* 464: ut verisimile sit, *Nimrodum*, si, naturæ usus beneficio, non immaturâ nece interiisset, vitam potuisse ad centum annos longiorem producere. Præterea, si *Nimrodus Nineven* condidit, quod Interpretes doctissimi, *Junius* atque *Tremellius*, scripsisse *Mosen* arbitrantur; (*Gen.* 10. 11.) nullus hac in re superest ambigendi locus. *Ninum* autem ejus fuisse urbis conditorem, & omnes docent profani Scriptores, & ipsum nomen arguit. Sic autem narrat *Moses*, iis Interpretibus; *E terra hac processit in Assyriam*, (è *Shinaris* terra *Nimrodus*) *ubi ædificavit Nineven.* Sed quid moratus est tam diu (inquies) homo ferox & ambitiosus, antequam bella inchoaret? Facillimè respondetur, defuisse urbes quas expugnaret, defuisse milites quibus expugnaret, defuisse homines quos regeret, defuisse arma, defuisse artes bellicas, quas armorum usus nondum pepererat. Quid igitur potuit ambitio, cùm & materia deesset in quam ageret, & instrumenta quibus uteretur? Et fortasse *Cushi* patris adhuc imperantis reverentia impedierat. Adversantur huic opinioni, primò, illi qui *Nimrodum Beli* patrem, avum *Nini*, faciunt *Babyloniæ* regem. Sed horum sententia conjecturis tantùm nititur, nec iis sanè probabilibus. Tempora enim illa, ætatésque hominum longiores, non facilè patiuntur, obiisse *Nimrodum* ante imperium *Nini* annis 65, quot *Belus* imperâsse traditur. Eâ enim ratione vix 200 vixisset annos, brevius multò spatium quàm pronepotibus *Noachi* tribuendum sit. Præterea, *Ninus Babylonem* subegit armis; patrem itaque, aut avum, *Babyloniæ* regem non habuit. Aut si demus hoc Veterum traditionibus, *Cushum*, cognomine *Belum*, annis 65, vel 55, præfuisse *Babyloniis*; eo, non moriente, sed in *Susianam* potiùs, *Arabiam* & *Æthiopiam*, ad reliquos filios atque nepotes discedente, quid prohibuit *Nimrodum* arripere imperium, idque annis 52 tenuisse? Nec enim ea tempora ferebant, ut *Noachi* nepotes ante annos vitæ suæ quadringentos ferè morerentur. Ut concedamus ergò id quod scribit S. *Hieronymus*, (in *Hosea* cap. 2.) *Ninum* ad tantam pervenisse gloriam devictis *Bactrianis*, ut patrem suum *Beli* nomine referret in deum; ex his tamen, alium à *Nimrodo* fuisse *Ninum*, non consequitur. Ii deinde opponunt se, qui *Nimrodum* ipsum *Belum* fuisse existimant, eúmque *Nini* patrem. Quod etsi argumento eodem, quo prior conjectura, falsi arguatur, uberiùs tamen confutabitur

A. M. 1965.

ubi de *Belo* tractaturi sumus. Postremò, dissentiunt vel maximè, qui *Ninum Assuri* filium esse contendunt, longè igitur alium à *Nimrodo*. (*Lydyatus* A. M. 1772.) At verò id si fingamus, dari & hoc oportet, eodem utrumque seculo vixisse, utpote *Noachi* pronepotem utrumque. Ubi autem potens ille *Nimrodus* fuit, cùm *Ninus*, proximæ ditionis rex, *Asiam* victoriis peragraret? Aut quâ ratione *Nimrodus* potens in terra dicendus est, cùm *Ninus*, eâdem ætate, longè potentior exstiterit? Aut si posterior *Ninus*, quorsum ab eo exordiuntur historiæ *Babylonicæ*, quasi primo humanæ pacis perturbatore, cùm *Nimrodus* & prior, & vulgari proverbio famosior, in easdem gentes dominatus sit? Quomodo autem potuit illud proverbium tot seculis de *Nimrodo* celebrari, si *Nini* paulò pòst; iisdem in locis, & victorias plures, & latius imperium fuisse concedatur? Quare *Ninum* & *Nimrodum* eundem esse, nisi quis probabiliora istis attulerit, ratum esto.

A. M. 1970.

Assyriam subigit & Mediam.

§ 31. *Ninus*, (sic enim posthac *Nimrodum* appellabimus,) confirmato in *Babylonia Mesopotamiâque* imperio, ejus propagandi libidine, ulteriùs in *Assyriam* quoque sibi transeundum putavit, quæ *Mesopotamiam* claudit ab Oriente, *Tigri* interfluente. Aliquam ejus partem fortasse obtinuerat priùs. Indè scilicet eum prodiisse *Diodorus* narrat. Sed ei pars nimis erat angusta, cui nè tota sufficere potuit. Eâ tandem perdomitâ, in *Armeniam* traduxit exercitum. Cùm & illic urbes aliquas aut deditione cepisset, aut vi, *Barzanes* rex, impar viribus, donis sibi potiùs quàm armis certandum ratus, & sese ultro & regnum tradidit. *Ninus* illi regnum restituit, commeatu & militibus tantùm imperatis. *Mediam* deinde auctis viribus aggredienti, *Pharnus* occurrit cum exercitu rex. Sed victus prælio, cum uxore & septem filiis, cruci affixus est.

Amazones Africanæ.

§ 32. In *Africæ* occidentali parte gens erat muliebri subdita imperio. Fœminæ regnum administrabant; rei familiaris curam agebant viri, nullam reip. partem attingentes. Militabant virgines. Peractis militiæ stipendiis, ducebant conjuges, unde sobolem crearent. Ut primùm erat infans in lucem editus, viris tradebatur lacte aliisque rebus nutriendus. Fœmellis adurebantur mammæ, nè maturâ ætate militiæ munera impedirent. Indè *Græcis Amazones* dictæ. Insulam ferunt incoluisse magnam, *Hesperiam* à situ dictam, & *Tritonidi* paludi vicinam, sub *Atlante*. Fructibus arborum & pecore gentem hanc abundavisse, frumento illis nondum cognito. Cùm autem fortitudine præstarent *Amazones*, reliquas insulæ urbes adegerunt sub imperii sui jugum, præter *Menam*, quæ sacra illis habebatur. Indè in Continentem transeuntes, *Afros* & *Numidas* vicinos debellârunt, & in ipso *Tritonidis* lacu posuerunt urbem; urbi à figura *Chersonesi* nomen. *Myrinâ* regnante, in *Atlantæos* tulerunt arma, mitiore quidem ingenio populum, sed glebâ divite beatum. Habuit in exercitu millia triginta peditum, equitum duo. Arma quibus propulsabant vim, exuvias gerebant serpentum; quibus inserebant, arcus, lanceas, gladiósque. *Cercenen* adorti primò, cùm cives effusos in fugam egissent, unà cum turba fugientium illapsæ mœnibus, urbem occupârunt. Quò majorem finitimis terrorem incuterent, atrociùs in victos sævitum est. Viri omnes trucidati; fœminæ cum liberis in servitutem raptæ. Hâc vulgatâ clade perculsi *Atlantæi* dedunt se omnes, imperata facturi. Cum his ergò non minùs clementer actum. Amicitia initur: diruta *Cercene* restituitur, sed, victricis novo nomine, *Myrina* jam dicenda. Muneribus *Atlantæi* & honoribus publicis cùm suam essent testificati gratitudinem; illa, nè beneficiis magis vinceretur quàm armis, eorum gratiâ *Gorgones*, vicinam *Atlantæis*, sed æmulam gentem, armatâ invadit manu. Signis collatis, cruentum fit prælium. Superiores tandem *Amazones*, plurimas hostium interficiunt, tribus circiter abductis mancipiorum millibus. In saltus erat proximos iis refugium quæ pugnâ evaserant, abdiderántque se. Gentem universam ut deleret *Myrina*, nè quæ fœminæ imperarent præter *Amazones*, igne subjecto sylvam incendere conabatur. Cùm autem res non succederet, intra sui regni fines rediit. Hîc, ob res bene gestas, negligentiùs (quod fit) agebantur excubiæ, nullum timentibus hostem domi. Idoneum ergò noctis tempus præstolatæ *Gorgones* captivæ, suis *Amazones* gladiis dormientes jugulant. Haud læta longâve illis hæc victoria fuit. *Amazones* enim, suscitatæ mox, undique circumfusâ multitudine *Gorgones* opprimunt, & strenuè pugnantes ad unam cædunt. Socias mortuas regina sepelit, tribus magnis aggeribus, qui longo pòst tempore *Amazonum tumuli* appellabantur. Magnam deinde partem *Africæ* cùm peragrâsset *Myrina* signis victricibus, tandem in *Ægyp-*

tum

tum devenit. Ibi cum *Horo*, in his jam terris rerum potito, fœdus & amicitia contrahitur. Ex *Ægypto Arabiam* bello petit. Multis *Arabum* interfectis, in *Syriam* profecta est. Cùm & *Syros* bello fractos subegisset imperio, *Cilices* cum donis obvios, quoniam ultro dedidissent se, liberos jussit esse. Qua ex re in posterum *Liberi Cilices* vocati sunt. Subegit validas quoque circa *Taurum* gentes; unde per *Phrygiam* cùm ad magnum mare descendisset, *Caïcum* flumen statuit victoriarum ac militiæ terminum. Urbes etiam in provinciis, *Myrinam*, *Cymen*, *Pitanen*, *Prienen*, condidit, suo & sociarum nominibus. Et has quidem maritimas. Alias quoque plures in mediterraneis. Nec in terra tantùm, sed in pelago etiam valuit, ubi aliquas insulas occupavit, *Lesbum* præcipuè. Hic, germanæ suæ commilitantis nomine, *Mitylenen* construxit. Dum & alias insulas classe persequitur, magnâ tempestate afflicta, & votis Matri deûm pro salute nuncupatis, desertæ cuidam appellitur; ubi per somnum admonita, ut eidem hanc deæ. cui supplicaverat, dedicaret, aram constituit, sacráque peragit magnifica. Insulam *Samothracen* vocant. Tandem ferunt *Mopsum* quendam *Thracem*, à *Lycurgo* expulsum, *Sipylúmque Scytham* exsulem, è vicinia, viribus conjunctis, *Amazonum* iovasisse fines, & conserto prælio superâsse, ipsâ etiam interfectâ *Myrinâ*. De *Myrinæ* tumulo in agro *Iliaco* meminit *Homerus*, (*Iliad.* 2.) *Amazonis* quidem, ut ferebant, sed *Asiaticæ*, non *Africanæ*. (*Strab.* 12.) Cùm igitur frequentibus vexarentur præliis; idque annis pluribus, quod reliquum erat *Amazoniæ* gentis in *Africam* se retulit. *Hercules* tandem (ut aiunt) *Amazonum Gorgonúmque* oomen in *Africa* delevit, indignum ratus, subesse fœminis viros. Quin & paludem *Tritonidem*, terrâ motu dehiscente, absorptam ferunt. Haud scio an *Hesperiam* quoque magnam insulam idem gurges devoraverit: nec enim exstat ullibi. Quanquam hæc de *Amazonibus Africanis*, longè antiquioribus quàm erant *Scythicæ*, admodum seriò expooantur à *Diodoro*; mihi tamen fidem non facit.

A.M. 1970.

A.M. 1975. § 33. *Ninum*, prosperâ fortunâ elatum, cupiditas taodem cepit, totius *Asiæ* inter *Tanaïn* & *Nilum* fluvios potiundæ. Nam secundæ res (ut plurimùm) non tam restinguunt sitim ambitionis, quàm excitant spem ad majora capessenda. Itaque præses *Mediæ* datus; ipse ad reliquam subigendam *Asiam* profectus, omnem eam annis 17, præter *Indos* & *Bactrianos*, in potestatem redegit. Nam & *Syriam* & *Ægyptum* & Minorem *Asiam* adjecit imperio, & communi complexus est jugo. Inito cum *Bactrianis* bello, cùm & locorum difficultate & hominum numero tutarentur se, ratus, in aliud tempus differre satius, quàm persequi rem opinione majorem, in *Assyriam* rediit. *Arabiæ* regem, cujus in his bellis auxilio usus fuerat, donis spoliísque cumulatum, magnificè in patriam remisit.

Asiâ reliquâ potitur Ninus, præter Indos & Bactrianos.

A.M. 1583. *Ægialea* secundus rex in *Græcia Ægialeo* succedit *Europs*, annísque imperat 45.

1993. Erat *Nino* imperium sanè amplissimum: Sedes imperii deerat. Itaque urbem condere statuit amplissimam quoque, & dignam quæ daret tanto corpori caput. Quod igitur *Babylone* opus non successerat ex voluntate, in *Assyria* molitur, imperii sui meditullio. Coactis undique viribus, & his quæ ad tantum spectabant opus comparatis, supra *Lycum* fluvium urbem statuit, non æquâ laterum dimensione. Nam duo muri latera longiora stadiorum erant 150, breviora stadiorum 90. Ambitus 480 stadia complexus est. Murorum altitudo centum erat pedum, latitudo trium curruum capax. Turres 1500, pedes altæ ducentos, propugnacula murorum simul & ornamenta. Operas huic operi non pauciores decem millibus octo simul annos adhibuit. Incolere jussit hanc civitatem, maxima ex parte *Assyrios*, & quidem potentissimos quosque. Ex aliis gentibus, spontaneos advenas permiscuit. Denique, suum urbi nomen imposuit *Ninus*; quæ apud sacros scriptores *Nineve* appellatur. Sed & alias idem, in eadem regione, urbes condidit, *Rehobothus*, *Chalachum*, & *Resenum*. At verò *Ninum*, ut omnium longè maximam, ità imperii *Assyriaci* regiam civitatem esse voluit. *Nauclerus* (in Chronico) non fecisse novam, sed ampliorem solummodo, *Ninum* tradit, quæ *Campsor* dicta sit prius. Sed vereor ut hoc autoritate satis efficaci tradat. Maximam fuisse, (*Jon.* 1.2. & 3.3.) positam quoque in *Assyria* vera, (*Gen.* 10.11.) testimonio constat Divino. Quo autem in *Assyriæ* loco positam, testem satis locupletem vix ullum reperio. Adeò mortalia sunt mortalium opera vel munitissima, ut uni omnium quas vidit Sol amplissimæ urbium, suæ jam pericrint ruinæ, ipsáque loci quem obtinuit vestigia requirantur. *Diodorum Siculum*, qui ad *Euphratem* fluvium collocat, manifesti erroris omnes arguunt

Nineven condit, *ad Lycum in Assyria fluvium;*

guunt. In eodem versatur *Plinius*, & *Herodotus* quoque. Ille, (lib.6.13.) impositam *Tigri*, sed ad Solis, ait, occasum spectare, seu ripam fluminis occidentalem. Eam verò *Mesopotamia* sibi vendicat, non *Assyria* vera. Hic, alterum ex *Euphrate* flumen exire in *Tigrin* vult, ubi *Ninum* constituit. Omnes igitur *Assyriâ* excludunt propriâ, cujus *Tigris* in Occidente terminus; nusquam attingit *Euphrates*. *Ptolemæus*, paulò propiùs ad rem, huic urbi sedem designat ripam *Tigris* orientalem: (*Asiæ* Tabul. 5.) *Strabo*, (lib. 16.) *Lyci* fluminis, in *Tigrin* defluentis; quod *Paulus Diaconus* videtur *Zabam* appellare, *Amm. Marcellinus* (lib. 18.) *Anzabam*. *Zaba* verò *Lupum* significat *Hebraicè*; (quod hoc in loco animadvertit literatissimus vir *Nic. Fullerus*, Miscell. Sacr. 3. 6.) quemadmodum λύκος *Græcè*. Priores Geographi variant; *Straboni* cum *Paulo Diacono* & *Marcellino* convenit de situ *Nineves*, quorum postremus erat etiam oculatus testis. Omnes enim hi ad ortum Solis, ultra *Lycum*, statuunt, in *Assyriæ* provincia quam *Adiabenam* vocabant, campis latissimis uberrimísque patentem. His igitur potissimùm tribuenda fides videtur. Eosdem fluvios *Zabam* & *Anzabam*, *Diavas* & *Adiavas* apud *Marcellinum* appellari putat *Nic. Fullerus*, vel nominibus indè corruptis, vel ex *Arabica* vicinorum lingua derivatis. Illi enim *Diavas lupos*, *Adiavas bos lupos* demonstrativè, nominant. Et ex ea voce, [*Adiavas*,] *Adiabenæ* deductum regionis nomen ambo statuunt. Vulgò tamen *Græcum* esse malunt, ex eo impositum, quòd regio sit maximis interclusa & communita fluviis, ut nusquam adiri vado, aut flumina pertransiri possint. Quare videndum est, nè ipsa nomina *Diavas* & *Adiavas*, *Zaba* & *Anzaba* ex iis corrupta, quæ tantâ *Fullerus* operâ ex *Hebræorum Arabúm*que fontibus eruit, *Græca* sint potiùs, Διαβὰς & Ἀδιάβας, fluviorum scilicet, è quibus alter possit vado pertransiri, alter non possit; & ex altero nomen etiam solo datum. Neque nomen fluvii *Græcum* est Λύκος apud *Ptolemæum*, (lib.6.cap.1.) quod *Lupum*, sed Λευκὸς, quod *album* significat, limpidum seu perspicuum. Sunt qui *Adiabenos* ex eo dictos putant, quòd plerique compernes essent, nec possent διαβαίνειν, hoc est, crura aperire & varicare dum incederent. Ideo & Σακκόποδας apud *Strabonem* appellatos. Doctè quidem, ut solent. Viderint tamen, nè à fluvio potiùs *Adiabâ* regioni sit nomen datum, à regione populo.

§ 34. Regio certè *Assyriorum*, etsi non admodum spatiosa, plana est tamen, & fœcunda, tot fluminum irrigatione. *Lycus* enim, *Caprus*, atque *Gorgus*, fluvii nobiles, mediam pertranseunt; præter *Tigrin*, qui ab Occasu excludit *Mesopotamiam*. *Armenos* habent *Assyrii* à Septentrione, ab Ortu maxima ex parte *Medos*, & *Susianos* à Meridie. Nihil habet suum hæc regio, & memorabile præter cæteras, nisi quòd montibus careat, & imperii caput *Ninum* teneat, eo fortasse constructam in loco, ubi *Noachus* ferè centum annos, postquam ex montibus *Armeniæ* descendisset, cum suis commoratus est. *Assyriis* numina eadem ferè quæ *Babyloniis* erant. Primus deorum utrisque *Belus*. Sed *Macrobius*, (Saturnal. 1. 23.) *Assyrios*, ait, *deo quem summum maximúmque venerabantur* Adad *nomen dedisse*. *Ejus*, inquit, *nominis interpretatio significat*, Unus. *Hunc ergò ut potentissimum adorant Deum. Sed subjungunt eidem deam, nomine* Adargatin: *omnémque potestatem cunctarum rerum his duobus attribuunt, Solem Terrámque intelligentes. Simulacrum* Adad *insigne cernitur, radiis inclinatis; quibus monstratur, vim cæli in radiis esse Solis, qui demittuntur in terram.* Adargatis *simulacrum sursum versum reclinatis radiis insigne est, monstrando, radiorum vi supernè missorum enasci quæcunque terra progenerat.* Hæc *Macrobius*. Memoratur & *Nisroch Assyriorum* numen, (2 *Reg.*19.37.) Sed an hujus ætatis numen, incertum, cujúsve potestatis fuerit. Si *Pausaniæ* credimus, (in *Attic.*) primi omnium *Assyrii Venerem Uraniam* colebant; *Ascalonii* deinde ac *Cyprii*. *Adargatin*, puto, vult, quam *Macrobius* Terram interpretatur: alii fortasse Lunam potiùs, rerum terrenarum genitricem, ac propterea *Venerem* cœlestem. Ejusdem generis habetur *Ascaloniorum Derceto*. *Venerem*, *Hesychius*, *Delephat Chaldæis* atque *Assyriis* dictam, ait, *Babyloniis* autem *Salambo*. Proprium hoc *Assyrios* habuisse accepimus à *Strabone*, (16.) quòd singulis tribubus viros præfecerint tres integerrimos, qui puellas nubiles maritis darent, conciente populum præcone. *Ælianus*, (Var. hist. 4. 1.) in unam omnes civitatem coactas, ait, & venum expositas: quam quisque emerat, eam sponsam abduxisse. Conjugibus, à coitu manè lavare se, perinde religiosum atque à mortuis fuit. Tres erant ordines & consessus judicum, præter institutum à rege concilium: primus eorum qui militiâ jam defuncti essent, alter

A.M. 1993.

quæ regio describitur.

 opti-

optimatum, senum postremus. Atque hujus erat, virginum procurare nuptias, atque de adulteriis cognoscere; secundi, de furtis; primi, de vi.

A.M. 1993. Hoc demum anno suum ab hominibus repetere cœpit natura jus. Cæsos enim bello vis abstulit potiùs quàm natura. Pelegus, *Heberi* filius, *Arphaxadi* pronepos, primus Patrum à Diluvio mortuus est, (quantum ex Literis Sacris profanisve constat,) qui à confusione *Babylonica* primus est natus. Annos tantùm vixit 236.

A.M. 1996. Eum anno proximo secutus est *Nabor* pronepos, *Serugi* filius, annos natus 148.

A.M. 2001. § 35. *Ninus*, constructâ sibi jam urbe regiâ, pro magnitudine imperii satis magnificâ, novum ingentémque in *Bactrianos* exercitum cogit ex variis gentibus; peditum decies & septies centena millia, (si fas credere,) equitum ducenta, currus verò falcatos paulò minùs decem millibus & sexcentis. Priore enim expeditione cùm nihil profecisset, majoribus sibi opus esse copiis existimavit. *Bactriam*, seu *Bactrianam*, ab urbe primaria dictam, ultra mare *Caspium* in Oriente, ab Occasu montes à *Margiana* secludunt; & alii pariter ab *Aria* & *Paropanisi* parte ad Meridiem. *Oxum* habet fluvium à Septentrione, quo à *Sogdiana* dirimitur. Oriens eodem flumine clauditur, & *Paropanisi*, credo, parte apud *Strabonem*. Ad *Emodos* usque montes *Indiæ* pertingit. Plures eam fluvii penetrant: *Ochus* navigiorum capax, at aquâ semper turbidâ & minùs salubri. In *Oxum* exonerantur omnes, *Oxus* in *Caspium* mare. Ambo ex *oppositis montibus deferunt salis ramenta, quo duo vasti lacus æstuant.* (*Plin.* 31.7.) Ampla & temperata regio, sed & varia: magnis alicubi solitudinibus arenarum deserta; non minùs alibi frugum, pascuorum, vitium arborúmque omnis ferè generis ferax, præter oleam; metallorum atque gemmarum quoque. *Tradunt, in Bactris* (inquit *Plinius* 18.7.) *grana tanta magnitudinis fieri, ut singula spicas nostras æquent.* Hæc tellus & camelos generat, de quibus in Geographicis. *Onesicritus* tradebat, *Bactrianos* olim, tum senes qui ætate, tum alios qui morbo aliquo penè confecti essent, vivos adhuc projecisse canibus devorandos, quos indè *sepulcrales* vocabant. (*Strabo* 11.) & *Eusebius* (Præpar. 1. 4.) ferunt, mulieres *Bactrianas* omni cultûs elegantiâ ornatas fulgentésque incedere solitas, & prodire in publicum: easdem, sine offensione maritorum, cum servis, peregrinis, quibusvis consuevisse. Levioris furti reos conspuebant *Bactrii*, quos verberabant *Romani.* (*Euseb.* Præpar. 6. 10.) *Bactrianis* erat mos, ut inter pocula de bellis consultarent; & si quid complacitum erat, merum largiùs infunderent. (*Alex. ab Alex.* 5.21.) Ex quo domiti sunt *Assyriorum* armis, *Medorum Persarúmque* semper fortunam secuti sunt, unà cum vicinis gentibus; nisi quòd postremis jam temporibus, *Tartaros* ferunt *Zagatæos* in sui fines imperii *Bactrianos* aliósque, *Persico* imperio avulsos, coëgisse. Montibus itâ clausa est & munita hæc regio, ut necesse habuerit *Ninus* exercitum in partes dividere, quò se faciliùs per difficiles aditu montium angustias insinuarent. Interim *Oxyartes Bactrianorum* rex, contracto quadringentorum millium valido exercitu, *Nino* in finibus occurrit, admissâque in provinciam parte hostium de industria, congressus fundit, & ad proximos usque montes persequitur. *Assyriorum* jam cæsa erant centum millia, cùm *Ninus* auxilium suis laturus adest, explicato totius exercitûs robore. Tum verò, multitudine oppressi, *Bactriani* cedunt loco, & ad suam quisque urbem propugnandam dilabuntur.

Bactra capit.

Eusebius (in Chronicis) & alii *Zoroastrem* appellant *Bactrianorum* regem, quem *Oxyartem* ex *Ctesia Diodorus*; & magum fuisse volunt celeberrimum. Ex *Trogo Justinus* de eodem, *Primus*, inquit, *artes magicas invenisse dicitur, & mundi principia siderúmque cursus diligentissimè spectâsse.* Itaque *Arnobius*, (lib. 1.) *Inter Assyrios*, ait, *& Bactrianos, non solùm ferro & viribus, sed magicis quoque artibus decertatum fuisse.* Sed magum illum *Zoroastrem* plerique *Persam* fuisse tradunt; & multis post hæc seculis vixisse, qui credibilia scribunt: de quo alibi est nobis disserendum.

Erant *Bactrianis* multæ urbes magnæque. Mille à quibusdam numerantur. Sed una præ cæteris *Bactra*, tum magnitudine tum arce, conspicua, quam postea *Zariaspam* vocabant; eámque fluvius ejusdem nominis perfluebat; qui *Bactros*, opinor, antea dictus, urbi nomen *Bactra*, urbs regioni dedit. De hoc fluvio *Lucanus*, (3.)

> *Errantes Scythiæ populi, quos gurgite Bactros*
> *Includit gelido,* &c.

Ninus,

Ninus, ubi cepisset reliquas, hanc autem, naturâ & arte communitam, vi expugnare non posset, obsidionem instituit. Aderat in castris illi *Syriæ* præfectus *Menon*, cujus uxor *Semiramis* omnibus ætate suâ mulieribus & ingenio & formâ præstabat. Natam *Ascalone* ferunt, urbe *Palæstinorum* in *Syria*, incertis parentibus, nisi antiquæ fabulæ habeamus fidem, *Derceti*s cujusdam fuisse filiam (quæ pro dea illis in locis postmodum culta est) ex adolescentis cujusdam stupro; matrem, peccati pudore, se in stagnum proximum abjecisse, sed infantem exposuisse priùs in edito quodam & deserto loco; ibi nutricatas eam, & lacte primùm coagulato, ex propinquis pastorum mapalibus rapto, post annum caseo, aluisse columbas; unde nomen illi datum *Semiramis*: quod *montanam columbam*, *Hesychio* autore, significat; at *Syris Hebræis*que, *inclytum* atque *excelsum nomen*. Tandem, ex arroso caseo perspectâ re, à pastoribus inventam esse, & regio pastorum præsidi, cujus nomen *Simma*, dono datam. Eum, liberis carentem, educâsse pro sua. Cùm jam nubilis esset, eximiâque præ cæteris virginibus formâ, *Syriæ* præfectum *Menonem*, ad recensendos greges eò missum à rege, apud *Simmam* fortè divertisse. Ibi virgine conspectâ, ejus amore ità correptum fuisse, ut *Ninum* usque civitatem sibi uxorem duxerit, liberósque duos, *Japatem*, sive *Hypatem*, atque *Hydaspem*, ex ea sustulerit. *Menon* igitur cùm ad *Bactra* videret sibi desidendum esse diutiùs, amoris impatiens, uxorem accersit in castra. Nec moratur illa; novam solummodo ad hoc longinquum iter sibi stolam induit, ità comparatam, ut virne an mulier esset haud facilè quis dignosceret; habilem præterea, & quæ agilitatem corporis non impediret, ab æstu tamen defenderet. Tam commoda etiam aliis gentibus visa est, ut *Medi*, cùm *Asiæ* imperarent, *Persæ*que, stolam hanc *Semiramidis* usurpârint. Eâ imperante, byssinam quoque inventam fuisse vestem, *Clemens* apud *Eusebium* tradit, (Præpar. Evang. 10. 6.) Cùm venisset in castra mulier perspicacis ingenii, magníque animi supra sexum, situm urbis & ordinem obsidionis diligenter perlustravit. Tandem animadvertit, arcem in rupe ardua & excelsa collocatam custodiis nudam esse. Neque enim opus videbatur, loco tam à natura munito, & quò nullus patêre aditus putabatur, præsidium adhibere: eo partem urbis inferiorem, & campestrem, potiùs firmandam existimabant. Assumptâ igitur sibi militum expeditorum manu, eorum præcipuè qui locis ejusmodi abruptis & inviis assueti fuissent, per aditum vallis præcipitem superatâ loci asperitate, arcis partem occupavit. Magno deinde ad terrorem excitato tumultu, arcis captæ signum obsidentibus dedit. Arce (ut putabant) amissâ, obstupefacti qui urbem propugnabant, relictis mœnibus, fugâ saluti suæ consuluerunt. Urbe captâ, *Ninus*, mulieris virtutem primò, mox formam quoque admiratus, non solùm donis cumulat *Semiramidem*, sed & uxorem sibi concupiscit. Cúmque marito persuadere non posset, etsi filiam suam eo nomine *Sosanen* ei pollicitus, minis agit; ni pareat ei, se oculos eruturum. Hoc perculsus metu, simul & amore flagrans, *Menon* laqueo sibi vitam sustulit, *Nino Semiramidem* reliquit. Ità victoriâ & triumpho duplici rex (ut sibi videbatur) potitus, & thesauris *Bactrianorum*, & *Semiramidis* conjugio, provinciam ordinat, exercitum dimittit, *Ninum* redit.

A.M. 2001.

Semiramidis Ascalonitidis.

Ingenio, quam uxorem duxit.

§ 36. *Noachus* tandem, nongentorum & quinquaginta annorum senex, moritur, postremus Patrum qui ad annos vitæ prope millenos aspirârunt. Ætatis præcipitatio facta est per Diluvium, (*Bacono* nostro judice.) Elementa enim exinde, & alimenta corporis humani omnia, corrupta jam & impura, vivacem illam naturæ vim debilitârant;

A.M. 2005.

Moritur Noachus: humanaque vita contrahitur.

> *Semotique priùs tarda necessitas*
> *Lethi corripuit gradum.*

Singulis enim ætatibus, hominum crescente numero, ætas diminuta est; donec tandem, post annos, opinor, mille, infra centum annos constitit. (*Esai.* 65.20.) Nec enim hæc nostra tempora multùm ab iis discrepant Prophetæ *Mosis*, *Psal.* 90.10. (ut plerique credunt,) qui humanam vitam septuaginta (ut *Solon* apud *Laërtium* 1.14.) octogintâve annis ut plurimùm definiebat. Sic in *Ibalia Herodotus*. *Berbiceæ* igitur (apud *Ælianum* Var. histor. 4. 1.) annum septuagesimum egressos mactabant viros, fœminas strangulabant. Centum anni paucissimis contingunt. (*Ecclus* 18.9.) *Seneca*, (de Brevit. vitæ cap. 3.) *Pervenisse*, ait, *te ad ultimum ætatis humanæ videmus: Centesimus tibi premitur annus.* Quare *Seculum Varroni* à *Sene* dictum

dictum videtur, (lib.5. de Lingua Lat.) quòd longissimum spatium id putârint senescendorum hominum.

A.M. 2005.

Hycsosi Pastores in *Ægypto* regnant.

§ 37. Hactenus in *Ægypto* Dynastiis decem regnatum est, variis in locis, at iisdem, credo, temporibus; de quibus alibi jam traditæ à me sunt *Manethonis* reliquiæ. *Ægyptum* Inferiorem *Timaüs* quidam hoc tempore tenebat rex: cùm ex *Arabia* ignobilis pastorum gens eam partem invasit non opinantem ex propinquo, & occupavit sine bello. *Hycsosi* dicebantur, id est, Reges pastores, vel Pastores captivi. Regem sibi *Saltim* præfecêre, qui annis imperavit *19*. *Memphitidem* inferiorem superiorémque tributis & præsidiis oneravit, regem fortasse non sustulit. Nam ad Orientem *Bubastis* fluminis, civitatem *Avarim* in præfectura *Saïte* instauravit communivítque, ubi ducenta quadraginta suorum millia in præsidio collocavit. Indè in aliarum civitatum reges dominatus est, & tributa exegit. Hæc proculdubio decimaquinta est apud *Africanum* Dynastia, quæ *Pastorum* quoque dicitur: quam dum ex eodem tradunt *Manethone Josephus* (lib.*1*, Contra *Appion.*) & *Julius Africanus*, operæ pretium fuerit animadvertere, immane quantum discrepent; ut vel indè pernoscamus quàm incertæ sint *Ægyptiacæ* res. Eandem Dynastiam ab utroque tradi, ex eo constat, quia Pastorum est utraque, & regum sex; quorum nomina & regnorum tempora in plerisque ità conveniunt, ut eadem voluisse utrumque Scriptorem scias facilè, at alterum vehementer hallucinari. Primus rex annis *19* regnavisse dicitur ab utroque; sed ab *Africano Saïtes* appellatur, à *Josepho Saltes*. Secundus rex *Bæon Josepho*, *Anon Africano* vocatur: at in imperio 44 annorum uno tantùm anno discrepant. Tertius rex *Apachnas Josepho*, *Pachnan* dicitur *Africano*: sed apud eum 36 tantùm annos regnat, apud hunc *61*. Quartus apud *Josephum*, *Apophis*, sexto respondet apud *Africanum*, qui *Aphobis* nuncupatur: nam utrique *61* anni tribuuntur. Quintus *Josepho*, *Janias*, annos regnavit 50, mens. 1. *Staan Africano* vocatur, & octennio tantùm imperâsse traditur. Sextus, *Assis* apud *Josephum*, *Arcles* apud *Africanum*, totidem annis utrobique 49 imperat. In *Saïte* nomo sibi urbem eos communivisse ait *Josephus*, in *Setbroïtide Africanus*. Nec plures aut reges fuisse, aut regnavisse annos, dicit *Africanus*: at *Josephus*, primos tantùm ejus Dynastiæ fuisse, quos nominavit sex; omnes autem *511* regnavisse annos prodit, hos autem ipsos 259, quibus non nisi 241 tribuit *Africanus*.

A.M. 2014.

Anno decimo Pastorum, quos *Hycsosos* appellabant, cœpisse traditur regnum *Thebanum Diospoli* apud *Ægyptios*, quæ Dynastia undecima habetur, & in Tomo primo ultima describitur à *Manethone*. Reges sexdecim annos tantùm 43 regnaverunt.

A.M. 2017.

Nino extincto succedit *Semiramis*.

§ 38. *Ninus*, effundendi per ambitionem sanguinis humani primus autor, hactenus evasit homicidii pœnas Divinâ constitutas lege. Sed,

Non minor est virtus, quàm quærere, parta tueri.

Quæ armis acquisiverat incolumis, non eâdem impunitate retinet. E pluribus quas vi subegerat, urbs una defecit ab imperio. Hanc ille dum armis revocat ad officium, sagittâ ictus interiit. *(Oros.1.4.)* *Semiramidi* reliquit imperium, & ex ea filium adhuc impuberem, *Ninum*, seu *Ninyam*, vel (ut aliqui appellant) *Zamem*, & *Zamein*. (*Euseb.* Chron.) Uxor ei monumentum in regia, terræ aggerem ingentem, construxit, altum stadia novem, decem verò latum. Alio modo rem hanc de *Semiramide Justinus* ex *Pomp. Trogo* narrat. *Hæc*, inquit, *nec immaturo puero ausa tradere imperium, nec ipsa palàm tractare, tot ac tantis gentibus vix patienter uni viro, nedum fœminæ, parituris, simulat se, pro uxore Nini, filium, pro fœmina, puerum. Nam & statura utrique mediocris, & vox pariter gracilis; figura formæ, lineamentorum æqualitas, matri ac filio similis. Itaque brachia & crura velamentis, tiarâ caput tegit. Et nè novo habitu aliquid occultare videretur, eodem ornatu & populum vestiri jubet: quem morem vestis exinde gens universa tenet. Sic primis initiis sexum mentita, puer credita est. Magnas deinde res gessit; quarum amplitudine ubi invidiam superatam putat, quæ sit fatetur, quémque simulâsset. Neque hoc illi dignitatem regni ademit, sed admirationem auxit, quòd, mulier, non fœminas modò virtute, sed etiam viros anteiret.*

A.M. 2020.

quæ *Babylonem* condidit.

Assyriorum suscepto in se imperio, *Semiramis*, muliebri ambitione superandi, vel æquandi saltem, viri sui gloriam, *Babylonem*, urbem adhuc modicam, perficere instituit: quod *Ninus* ipse non ausus erat fortasse, prodigio linguarum deterritus. *Herennius Philo Byblensis*, (apud *Stephanum* de *Babylone*) qui *Babylonem* fingit

nescio

nescio quem, *Beli* filium, condidisse hanc urbem mille octingentisque annis ante *Semiramidem*, ignorasse videtur, urbi esse nomen hoc à confusione linguarum, non à conditore, datum; nec potuisse annos mille & octingentos inter *Semiramin* atque Diluvium intercedere. Ea igitur opifices undique accersit, adhibetque huic operi ex variis gentibus myriadas hominum viginti. *Murum urbi coctis latere circundedit, arenati loco bitumine interstrato*; (*Justin.*) quo fervente cannas etiam inter singulos laterum ordines, ad continendam structuræ molem, conglutinabant. *Herodotus* (lib. 1.) & *Plinius* (6.26.) æqualem *Nino Babylonem* faciunt; cui alter 480 stadia, 60 millia passuum alter tribuit in circuitu. At *Diodorus* & *Strabo* (16.) majorem fuisse *Ninum* volunt. *Babyloni* ambitum 380 stadiorum *Strabo*, 365 statuit *Diodorus*. Unus omnium hac una in re modestissimus *Ctesias*, è minima stadiorum summa 5 detrahit. Malè igitur *Pausanias*, (in *Arcadicis*) qui urbium quas unquam Sol vidit maximam fuisse *Babylonem* scribit. Amicos quosdam muris ædificandis præfecit, singulisque stadium assignavit, quorum operâ diligenti factum est, ut singulis diebus singula stadia, unóque anno mœnia tota, sint absoluta. Turres ducentæ solùm & quinquaginta eminebant. Paludes reliqua tuebantur. Murorum altitudo quinquaginta cubitorum *Diodoro*, sed orgyiarum totidem *Ctesiæ*, quadruplò major, quemadmodum *Herodoto*, (lib. 1.) Latitudo aliquantò amplior quàm ut duobus simul curribus sufficeret; quinquaginta cubitorum autore *Ctesiâ*, sed regiorum *Herodoto*, quos tribus fuisse digitis majores communibus docet. His etiam addit, altâ latâque fossâ muros, unde orti sunt, circundatos fuisse. Ex terra enim egesta lateres ducti quibus constructa mœnia, in terræ locum suppeditante aquam flumine. Centum ait in mœnibus æneas fuisse portas, & in summo domunculas obversas unius contignationis, ædificatas ab utroque latere, spatio interjecto quadrijugi currûs capaci. Inter murum & ædificia duo ferè jugera pomœrio patebant. A mœnibus regina ad pontem fabricandum se contulit, stadia quinque longum, pedes latum triginta, super angustias *Euphratis*, mediam perfluentis urbem. E cedrinis cupressinisque trabibus, palmarúmque caudicibus, & prægrandibus ramis constructum, columnæ sustinebant lapideæ, arte mirâ in profundum jactæ. Distabant à se invicem pedes duodecim: lapides ferreis uncis & illiquato plumbo compacti. Ad reprimendum aquæ impetum, anguli sunt columnis præstructi. Ab utroque fluminis latere murum eduxit, quasi crepidinem, stadia longum centena, pari mœnibus latitudine. Regias juxta flumen, ex utraque pontis regione, duas ædificavit, opere magnifico, unde non modò prospectum haberet in totam urbem, sed frænum quoque. Earum altera spectabat Orientem, Occidentem altera. Hæc altis mœnibus inclusa, 60 stadiorum ambitu. Alius deinde interior circuitus, ubi animantia varia in opere lateritio coloribus ad vivum expressa. Hujus longitudo stadiorum quadraginta, laterum trecentorum latitudo, denique altitudo quinquaginta orgyiarum; 70 turres. Murus intimus, qui arcem continebat, stadia tantùm 30 longus, aliis tamen altior latiórque. Hic non solùm animantia varia, sed & venatio eorum quæ magnitudine quatuor cubitos excedebant in muris turribúsque ficta cernebatur. Ipsa etiam *Semiramis* ex equo eminus pardalin jaculo feriebat, *Ninus* lanceâ cominus leonem. Tres portæ inerant huic muro, iisque suberant tria ex ære cœnacula, quæ non nisi machinâ quadam aperiebantur. Orientale palatium, ex adversa fluminis ripa, huic nullo modo par, vel magnitudine vel ornatu, fuit. Triginta stadia tantùm muri ambiebant, loco animalium ornati statuis æneis, *Nini*, *Semiramidis*, præfectorum, & *Beli*, *Jovis Babylonii*. Quin & structæ acies, & ferarum venationes, oculis ad voluptatem illic propositæ. Viam transitúmque inter hæc palatia privatum, sub ipso *Euphratis* alveo, hâc sibi arte commenta est. In loco *Babyloniæ* humillimo lacum effodit quadratum, 35 pedes profundum, cujus latera trecentorum stadiorum singula muro lateritio erant confirmata. Huc averso flumine, fossam profundam oblongam duxit inter utramque regiam, ubi construxit fornicem quindecim latum pedes. Tectum ex asso latere bitumine decocto oblevit utrinque, ad quatuor cubitorum spissitudinem. Parietes viginti lateres lati, duodecim alti pedes. Opere diebus 260 perfecto, fluvius in alveum pristinum revocatus est. Portas etiam cuniculo æneas addidit ex utraque parte, quæ ad *Persarum* usque regnum duravêre. *Herodotus* (l. 1.) & lacum & pontem *Nitocridi* reginæ tribuit, *Labyniti* (*Nabuchodonosoris*, opinor) uxori, & alterius *Labyniti* regis matri. Et quo tempore fluvius in lacum derivabatur, alveum flexuosum fecit, ad retardandam aquarum præcipitantiam: & noctu sublata quædam pontis tabulata

A.M. 2020.

muros,

pontem,

Regiásque duas,

A.M. 2020. & templum Beli; bulata prohibebant, nè, transeuntes hinc indè, cives mutua furta exercerent. In urbis medio templum *Belo* constituit, supremo *Babyloniorum* deo, æneis portis, quadratâ formâ, duorum undecunque stadiorum amplitudine. In templi medio turris eminebat solida, crassitudine simul & altitudine unius stadii; cui alia turris imposita, & huic alia subindè, ad octavam usque. Nec abhorret à vero, turrem hanc eam fuisse, cujus molitionem primam confusio linguarum disturbaverat. Additæ erant scalæ forinsecùs, quibus ad singulas turres conscenderetur. In mediis gradibus sellæ, ubi à lassitudine qui ascensuri erant respirarent. In summo sacellum erat, ubi lectus quidem splendidè stratus, & apposita mensa aurea, statua verò nulla. Neque illic hominum cuiquam licebat recubare, præter unam ex indigenis fœminam, quam ex omnibus iste deus, vel dei sacerdos potiùs, delegisset. Sed in templo aliud erat sacellum inferius, quod magnam habuit statuam *Jovis* (*Beli*, opinor, vult) pone mensam, & sustentaculum cum sella; quæ omnia, ex auro, *Chaldæi* octingentis talentis æstimabant. Extra sacellum altaria duo: minus aureum, ubi hostias tantùm lactentes immolabant; aliud ingens, in quo integræ ætatis victimæ immolabantur, & centum millia talentorum libanoti adolebant quotannis *Chaldæi*. Ità *Herodotus*, (l. 1.) At *Diodorus*, de templo hoc certi nihil, ait, affirmari posse, suâ saltem ætate, cùm & Scriptores inter se discreparent, & opus ipsum vetustate jam esset collapsum. Summæ tamen altitudinis fuisse, ut indè *Chaldæos* sidera cœlúmque contemplari solitos ferant. In sacello etiam supremi gradûs, ex auro malleis educto, statuas fuisse collocatas tres, *Jovis*, *Junonis*, & *Rheæ*. *Jupiter*, ambulanti similis, pedes longus quadraginta, mille pendebat talenta *Babylonica*. *Rhea*, sive *Ops*, æquali pondere, in aureo throno; cujus ad genua duo leones adstabant, juxtàque prægrandes colubri ex argento, ponderis quisque talentorum triginta. Denique, *Juno*, talentorum octingentorum ponderis, dextrâ caput serpentis tenebat, sceptrum gemmis ornatum sinistrâ. His omnibus communis erat mensa aurea, quadraginta pedes longa, lata septendecim, talentorum 50 ponderis. In mensa duo carchesia talentorum 30, totidémque thùribula trecentorum. Crateres etiam aurei tres: quorum qui dicatus *Jovi* talenta pendebat 1200; reliquorum uterque 600. His spoliis postea *Persarum* reges potitos. Mihi tamen hæc *Diodori* de statuis admodum suspecta sunt. Quid enim *Babyloniis* cum *Græcorum* diis, *Jove*, *Junone*, *Rhea*, non nisi post hæc demum tempora natis? Religionis tamen apud *Babylonios* vel inprimis habitam esse rationem constat. Procuratio religionis erat iis demandata quos *Græci Latinique*, gentis totius nomine, *Chaldæos* appellabant. Ut sacerdotes apud *Ægyptios*, sic hi apud *Babylonios*, & sacris vacabant, & literarum studiis, Astronomiæ præsertim & Astrologiæ genethliacæ; interim à publicæ rei cura liberi ac immunes. Quin & inani apud vulgum gloriâ incensi, & præstigiis malorum Dæmonum incitati, alias artes tandem, divinandi, significandíque futuras res, etiam in casu & fortuna positas, commenti sunt. Cùm pecudes mactarent in sacrificiis, exta præcipuè observabant, unde ariolabantur; hinc Aruspices nati. Ex volatu garritúque avium conjiciebant futura; indè Auguria, & Auspicia. Monstra quoque interpretabantur, & somnia. Nec prædicebant modò futuras res, verùm sacrificiis, expiationibus & incantamentis quibusdam, tum bona conciliabant, tum averruncabant mala. Harum disciplinarum principia quædam filiis suis tradebant parentes; filii majorum inventis aliquid semper addebant de suo; donec tandem vanissimarum rerum quædam Artes prodierunt: è quibus Astrologia, etiam nostris temporibus, inter *Christianos* (prô pudor dolórque!) suos reperit cultores. In prædictionibus plurimum deferebant Planetis, quos propterea *deorum* vocabant *Interpretes*. Solis defectionem, unde sit, terræque forma qualis, non satis videntur percepisse. Hanc enim cavam, scaphæque similem, putabant: illam prædicere, vel non poterant, vel non audebant. Primi omnium *Indi* & *Chaldæi* hominum animos immortales dixerunt. Eos secuti *Græcorum* Philosophi, *Plato* inprimis. Transmigrationem *Pythagoras* prior ab *Ægyptiis* acceperat. De principiis autem rerum ità statuebant: (*Diodoro* teste, lib. 2.) Æternum fuisse mundum hunc, principio carentem & fine. Ordinem verò & ornatum Universi divinâ quadam providentiâ constare. Ea igitur quæ in cœlo fierent, non casu accidere, spontéve suâ, sed rato certóque deûm consilio gubernari. *Alexander Polyhistor* (apud *Eusebium* in Chronicis) ità hæc narrat ex *Beroso Chaldæo*: Chaos quoddam ab æterno fuisse, aqueum, & tenebrosum. Illic mira, mixtáque hominum omniúmque ferè animalium, volitâsse monstra. Quibus fortasse volebant significari confusa illa,

Cujus sacerdotes Chaldæi.

Chaldæorum artes vanæ,

doctrináque de principiis rerum, traduntur.

A.M. 2020.

> *——congestáque eodem*
> *Non bene junctarum discordia semina rerum.* (*Ovid.* Met. 1.)

Fœminam his omnibus imperâsse *Omorcam.* Aut Mare, aut Lunam, denotare hanc vocem ferunt. *Omorcam* verò *Belum* dissecuisse mediam; indè cœlum & terram prodivisse: de quo idem Poëta,

> *——Quisquis fuit ille deorum,*
> *Congeriem secuit, sectámque in membra redegit.*

Eundem homines, animantiáque bruta, & in cœlo stellas, condidisse. Ex genere humano, primum regnâsse *Alorum*, saros decem; (ter milleni sexcentíque anni *sarum* illis conficiebant;) *Alasparum*, sive *Alaparum*, saros tres, *Amelum* 13, *Amonum* 12, *Metalarum* 18, *Daüm*, sive *Daorum*, 10, *Ædorachum* 18, *Amphin* 10, *Otiarten* 8, *Sisuthrum* 18. Hâc ætate contigisse Diluvium, decimâ scilicet ab initio rerum: quod Sacris etiam Libris consentaneum est. *Sisuthrum*, à *Saturno* monitum, Arcam esse fabricatum, ubi genus humanum ac belluinum ab internecione conservatum sit. Egressum ex Arca, monuisse tantùm suos, (aderat uxor, & filia, præfectúsque navis,) *Armeniam* fuisse terram illam in quam descendissent; libros, & monumenta rerum præteritarum, in urbe *Sippari*, sacra Soli, reconditos, petendos indè, ac generi communicandos humano. Hæc locutum, sacráque operatum diis, evanuisse. Vocem protinus auditam è cœlo, ut religiosè deos colerent. Ablato *Sisuthro*, qui supererant, cùm sacra diis ritè peregissent, *Sipparin* adiisse, libros, & quæ alia isthic abdita latebant, eruisse; templa & urbes tandem, inprimis *Babylonem*, instaurâsse. Sed multis ante Diluvium seculis tradunt iidem Autores, *Oannem*, sive *Annedotum*, formâ hominis atque piscis confusâ monstrum, è Rubro mari prodiisse, literas Artésque omnes docuisse *Chaldæos*, templa etiam ponere diis, urbes construere, sancire leges, & quæ alia videbantur humanæ vitæ maximè profutura. Eundem ea consignâsse literis, quæ de primordiis rerum suprà memoravimus. Postquam tradidisset hæc, eò unde prodierat mox descendisse. Plura ejusdem generis monstra *Pentabiblum* advenisse, quæ *Chaldæorum* civitas erat eo seculo primaria; quatuor autem simul *Daoro* imperante, *Ædoracho* rege, *Odaconem.* Hæc *Berosus:* ubi vestigia quædam agnoscas, sed turbata obscuráque admodum, Historiæ Sacræ. Scripsêre *Chaldæi*, duas quoque post Diluvium Dynastias fuisse *Babylone*, annis 440, *Nini* priores imperio.

§ 39. Post *Ninum*, de religione *Babyloniorum* & moribus feruntur hæc. Summum illis numen fuisse *Belum*; (cui templum à *Semiramide* positum diximus;) quemadmodum *Græcis Jupiter.* Et ejus oraculum *Chaldæi*, ut *Græci Delphicum*, celebrabant. Quis autem iste *Belus* fuerit, dubia res & controversa. Multi regem *Babyloniorum*, & *Nini* patrem, fuisse volunt, *Nimrodi* filium, qui *Babylonem* condiderit, loca humiliora *Babyloniæ* siccaverit, & à posteris habitus pro deo cultúsque sit, filio consecrante *Nino.* *Pererius* (in *Gen.*) & alii, *Nimrodum* ipsum fuisse opinantur. *Eusebius*, (in Chronico,) primum *Assyriorum* regem, *Nini* patrem, deúmque consecratum ab *Assyriis.* At verò *Nini* patrem, *Babyloniorum* regem, *Diodorus* atque *Trogus*, diligentissimi antiquitatis scrutatores, nullum reperiunt. *Ninum* ipsum, scilicet, primum afferunt in *Asia* regnavisse, de quo literis aliquid memoriæque sit mandatum. Quid quòd *Babylonem Diodorus* tradit à *Nino* subactam, non relictam à patre? Ipsum verò *Nimrodum* fuisse *Belum* hunc, quod *Pererius* contendit, id vel ex eo ipso refellitur, quo *Pererius* maximè argumento ad stabiliendas suas partes nititur: *Facta*, inquit, *utriusque congruunt, ingenia, mores. Uterque fuisse traditur ferocis ingenii, crudelis animi, insatiabilis imperandi cupiditatis, vel ad tyrannicam usque dominandi violentiam.* Ut hæc omnia vera sint de *Nimrodo*; de *Belo* nihil. Hoc unicum *Abydenus* ei tribuere videtur, (apud *Eusebium*, Præparat. 9. 41.) *Chaldæa* regionem, aquis ferè contectam, siccavisse, & condidisse *Babylonem.* Itaque *Lud. Vives* (in *August.* de Civit. Dei 16. 3.) cum ait modico fuisse imperio contentum, bellaci tantùm filio inclytum. *Plinius*, (6. 26.) at solus, tradit, sideralis eum scientiæ inventorem fuisse, ac eo scilicet beneficio divinitatem assecutum. Apud *Diodorum* (lib. 1.) gloriantur *Ægyptii*, *Belum*, *Neptuni* & *Libyes* filium, *Babylonem* in *Chaldæa* ex *Ægypto* traduxisse coloniam, & sacris literísque instituisse *Chaldæos.* Sed *Ægyptiorum* est hoc dandum levitati, gentium clarissimarum origines arrogantium sibi. Ex hoc tamen *Pausanias* (in *Messen.*) *Beli* nomen *Jovi* additum vult,

Babyloniorum Religio.

Belus,

ab

A.M. 2020.

ab eo qui templum *Jovi Babylone* statuit primus. Imò *Jovis* nomen *Belo* est additum potiùs: quippe *Belum* noverant, *Jovem* ignorabant, deum *Græcanicum*, *Babylonii*. S. *Hieronymus*, (lib. 1. in *Hoseam*) *Ninum*, ait, cùm *Zoroastrem* magum, *Bactrianorum* regem, prælio superâsset, in tantam pervenisse gloriam, ut patrem suum *Belum* retulerit in deum. S. *Ambrosius*, (in Epist. ad *Roman.* cap. 1.) *Ninum*, ait, ad statuam *Beli*, sui patris defuncti, asylum supplicibus aperuisse: cujus beneficio, qui scelerum suorum pericula evasissent malefici, eum pro numine colebant; mox & alii. *Sanchuniatho*, antiquissimus *Phœnicum* Theologus, *Belum Saturni* filium, atque *Jovem* fuisse scribit: (*Euseb.* Præpar. 1. 10.) ut à *Semiramide Babylonem* traductus è *Phœnicia* hic deus videatur. *Servius*; El *Assyriis*, *alii* Hel *scribunt*, (*unde Græcorum* Ἥλιος,) *Phœnicum linguâ significare Solem ferunt.* *Indè* Bel *factum*, *seu* Bal, & Baal, *tributum Soli nomen*, *deo certè Assyriorum Babyloniorùmque*, *necnon Phœnicum*, *sacratissimo.* At verò extra omnem est aleam positum, *Bel Chaldæis*, *Bal*, seu *Baal*, *Phœnicibus*, appellativum esse, ac *dominum* significare. Unde *Hannibal*, *Hasdrubal*, *Adherbal*, dominorum seu principum virorum nomina apud *Pœnos*, ex *Phœnicibus* oriundos. Unde *Baal-zebub*, (2 *Reg.* 1. 6.) *Beelzebub*, (*Matt.* 19. 25.) *Ecronitarum* deus, *dominus muscarum*; *Baal-peor*, (*Num.* 25. 3.) *deus*, vel *dominus*, *montis Peor*; *Baal-zephon*; & alia ejusmodi *Syriacarum* gentium idola. Aptissimum certè Deo *Domini* videtur nomen, quod in Sacris etiam adhibetur Literis frequentissimé. Ac, si *Berosum* audiamus, (quem verò potiùs de *Belo*, quàm *Beli* sacerdotem?) cœli ac terrarum Opifex Deus hoc *Beli* nomine primò celebratus est, in *Omorcæ* fabula. Utrùm postea vel Solem, *Jovem*, *Saturnum*, *Martem*, (habent enim singuli suos patronos,) vel avum patrémve *Nimrodi*, seu *Nini*, hoc designârint nomine, vel ex iis aliquem quos impii ac profani homines coluerunt pro diis ante Diluvium, equidem probabili conjecturæ vix reperio locum, ex omnibus iis fabularum *Chaldaicarum* quæ supersunt reliquiis. Solem profectò (sive *Belum* hunc vocârunt, hoc est, *dominum*, seu *Rach*, id est, *regem*, utpote Planetarum stellarúmque omnium principem,) divino cultu prosecutos esse *Chaldæos*, necnon *Assyrios*, *Phœnices*, *Persas*, ac omnes propè gentes, id verò Sole ipso clarius est. Ejus *Babylone* sacerdotes *Rachiophantæ* nominabantur. Quoniam verò animales dii (quos vocant) in ipsis naturalibus colebantur ab Antiquis; credibile est, unà cum Sole, *Nini* patrem eodem *Beli* nomine cultum fuisse à *Chaldæis Assyriisque*; ut apud *Ægyptios Osiris*, & *Apollo* nescio quis in *Græcia*. *Xerxem Strabo* (lib. 16.) fecisse ait *Beli* sepulcrum; *Ælianus*, aperuisse: (Var. histor. 13. 3.) Templum ei condidit *Semiramis*. Hominem ergò fuisse, sepulcro demonstratur; templo, deum. Et *Belum* dignitatis (ut *Pharao* apud *Ægyptios*) vel divinitatis fuisse nomen potiùs quàm personæ, ex eo posse colligi videtur, quòd & nepos *Nini*, *Arius*, *Beli*, seu *Baalis*, nomine, ab *Assyriis* pro deo consecratus cultúsque sit. (*Joan. Antiochen.* & *Suidas* in *Thuras.*) Hactenus de *Belo*.

Nego, *Sacha*, & *Mylitta*, dii.

Alius erat *Babyloniis* deus, *Nego*, sive Ignis; qui luce caloréque Soli cognatus videbatur. *Chronici Alexandrini* Autor, *Nimrodum*, ait, sive *Ninum*, primum instituisse cultum ignis. Ac pro symbolo forsan ejus dei cœlestis hunc ejus affinem, & quasi vicarium in terris, habuerunt. Duas præterea deas coluêre, *Sacham*, & *Mylittam*. *Sacham*, Tellurem interpretantur; *Mylittam*, *Venerem*, sive Lunam: nam Chaldaïcè *genitricem* significare fertur. *Sacææ* Saturnalia quædam celebrari solita, medio circiter *Augusti* mensis, postquam omnes terræ fructus collegissent in horrea ope operâque servorum. Tum enim, diebus quinque continuis, imperare servis permissum, domini famulabantur & parebant. Servorum princeps, veste indutus regiâ, *Zoganes* appellabatur; festum, *Sacea*. (*Athenæus* Deïpnosoph. 14. ex *Beroso*.) Sed *Hesychio Seches*, *Babyloniorum* deus, *Mercurii* stella est. Sacra *Mylittæ* pudendo more peragebantur. Mulieres oportebat omnes, semel duntaxat in vita, libidini alienæ prostituere se. Pro templo *Veneris* considebant, comptæ quantum poterant ornatæque. Accedebant adulteri, conjectâque in sinum pecuniâ, seducebantur in penetralia, præfato eo qui abduxerat, *Imploro tibi Mylittam hoc munere*. Nec pecuniam repudiare sacram, quantulacunque foret, hominémve, qualiscunque, licebat. Pulchriores ocyùs absolvebantur, tardiùs deformes; quæ, nonnunquam, annos aliquot exspectabant anxiè aliquem *Priapum*, qui damnosâ miseras levaret castitate. Nec enim nisi adulteratis discedere fas erat. Post hæc, nullo pretio licuit vendere pudicitiam. (*Strabo* lib. 16.) Et *Cypriis* alicubi *Herodotus* (lib. 1.) morem hunc tribuit. Quod 2 *Reg.* 17. 30. scribitur, *Babylonios* in *Samaria* idolum sibi pattium statuisse *Succoth-*

Benoth:

Benoth: id doctissimus *J. Seldenus* (lib. 2. de Diis *Syris*, cap.8.) ad hanc referendum esse *Mylittam* putat; nec tam ejus numen propriè, quàm templum significare, sive mulierculatum tabernacula. À *Benoth* etiam *Venerem* Latinè dictam potiùs opinatur, quàm ex eo, quòd ad omnes *veniat*; à *Succoth Benoth*, *Siccam Veneream* in *Africa* Minore coloniam appellatam. Haud improbabili sanè conjecturâ, hoc unum si constaret modò, unde *Romanis*, longè dissitis, tantum esse potuerit cum gentibus *Asiaticis* linguæ commercium, iis præsertim temporibus cùm *Venus* primùm in templa *Romanorum* est recepta, & hoc donata nomine. *Valerius* quidem *Max.* (1. 6.) *Siccæ* fuisse tradit propè similia *Mylittæ* sacris *Babylone*; ut hinc in *Phœniciam*, indè in *Africam* translata, unà cum nomine *Veneris*, videantur. Sed videamus, nè *Veneris* nomen (undecunque sacra devenerint, ex *Assyria*, *Cypro*, aut *Babylone*,) petendum ex *Græcia* sit potiùs, unde religionis *Romanæ* pars maxima. Nec alia certè dea Βινῶ apud *Suidam* videtur, quàm *Latina Venus*, ἀπὸ τοῦ βινεῖν, *à coeundo*. Libro *Baruchi*, 6. 43. eum derideri morem in *Mylittæ* sacris, facilè credamus. Mulierculas dicit in viis prostitisse apud *Chaldæos*, vinctas funiculis: stupratas autem objicere integris ut probrum solitas, quòd haberentur indignæ quæ ruptis funiculis violarentur à viris. Adeò has fœminas ipsius pudebat pudicitiæ. De funiculis etiam *Strabo* (l.16.) meminit. Habent nomina inter *Babyloniorum* deos, & *Nebo*, (*Esa.* 46. 1.) & *Merodach*: (*Jer.* 50.2.) sed nomina solummodo.

A.M. 2020.

Religione monstratâ, de moribus etiam *Babyloniorum* peculiaribus annotare pauca non pigebit. Nubiles quotannis virgines publicâ præconis voce locabantur viris. Ex pecunia quæ formosis pretium erat, deformioribus conflabant dotes. Alius erat mos, ægrotos in forum deferendi. Nec enim utebantur medicis. Nemini autem præterire licuit, nisi morbo explorato priùs, & indicato, si quod expertus noverat, remedio. Capita *Babylonii* mitris ornabant, unguentis toto corpore delibuti. Annulum signatorium gestabant singuli, & sceptrum, cui semper aliquod affixum erat insigne; aquila, malum, rosa, lilium, aut aliud quiddam ejusmodi. Ista quidem *Herodotus*, & indè *Strabo*. *Berosus*, *Chaldæorum* historicus, (apud *Josephum*, lib. 1. Contra *Appion.*) *Græcos* reprehendit Scriptores, quòd ea tribuerint *Semiramidi*, quæ *Nabuchodonosoris* erant opera, mille quadringentis ferè pòst annis. Sed nihil obstat, quò minùs & *Semiramis* condere potuerit *Babylonem*, & *Nabuchodonosor* multorum seculorum ruinas magnificentiùs instaurare.

Mores eorundem.

§ 40. Conditâ *Babylone*, *Semiramis* alias ad *Euphratem* atque *Tigrin* civitates, & in his emporia constituit; mercium ex *Media* & aliis regionibus per hos fluvios deferendarum *Babylonem*. Ex *Armeniæ* quoque montibus lapidem eruit 135 pedes longum, 25 latum, crassúmque. Hunc, magnâ vehiculorum multitudine ad flumen perductum, navíque impositum, *Babylonem* detulit, & in viâ celeberrima, summâ spectantium admiratione, statuit Obeliscum. Navigia verò, quæ secundo flumine descendebant ex *Armenia* in *Babyloniam*, orbiculata fuisse instar clypei, scribit *Herodotus*, è salicibus compacta, & circundata pellibus. Singula viri gubernabant duo; quorum alter attrahebat introrsum, alter extrinsecùs propellebat. Maxima ex his 5000 talentorum ferebant. Merces *Armenorum* præcipuæ dolia erant referta palmularum vino. Asinus inerat singulis, majoribus plures; quibus navium pelles, distractis mercibus, imponebant, unde, reduces in *Armeniam*, rates instruerent sibi novas. Navigari enim adverso flumine, aquarum impetus non tulit. Reliqua navium materia vendebatur *Babylone*.

A.M. 2026.

Aliis ad *Euphratem* atque *Tigrin* constitutis emporiis,

Telchin, seu *Telchines*, *Ægialeæ* tertius regnat in *Græcia*, pòst *Europem*, annis 20.

A.M. 2028.

Semiramis, cùm opera jam absolvisset omnia quæ *Babyloniam* ornarent, magnis instructa copiis, movet in *Mediam*, ad montem *Bagistanum*, *Jovi* (opinor, *Belo*) sacrum. Ibi hortum, in patente campo, 12 stadiorum ambitu complexa est. Fons magnus planitiem irrigabat. Imminebat verò mons, saxis præruptis, altus stadia 17. Radicibus *Bagistani* abrasis, imaginem suam insculpsit, 100 stipatam satellitibus. Ipsi quoque rupi *Syriacis* inscripsit literis, *Semiramis jumentorum suorum sarcinis in altum congestis & cumulatis, ex plano in juga montis evasit.* Motis indè castris, ad *Chaonem* accessit, *Mediæ* quoque urbem. Hìc, in edito quodam campo, celsissimam animadvertit rupem, quam horto etiam circundedit immenso. Ipsi rupi sedes ædésque suas imposuit, ad voluptatem quantiscunque sumptibus comparatas; undè amœnissimum hortum inferiùs, exercitúmque in campis metatum

2030.

in *Mediam* castra movet *Semiramis*,

A.M. 2030. castra, cum delectatione summa despiceret. Hoc in loco deliciis perfruitur omnium generum, eóque diutiùs commoratur. Legitimo conjuge abstinuit, nè fortè regno excuteretur. Virorum consuetudine non abstinuit; sed militum formosissimos quosque ad stuprum admisit, & protinus è medio sustulit. Sed & equum adamatum à *Semiramide* usque ad coitum, *Juba* autor est, inquit *Plinius*, (8.42.) Adeò in summa fortuna pronum est intemperantiùs lascivire, ubi nulla Divini Numinis cohibet reverentia. Propter inundationem *Euphratis*, aggeres exstruxit ingentes; (*Herod.* 1.) quos *Julius Africanus* mœchorum ait sepulcra fuisse, quos, concubitu satiata, vivos ibi coöperuit. Versò deinde ad *Ecbatana* itinere, metropolin *Mediæ*, *Zarcæus* occurrit mons; magnus ille quidem, multísque in locis abruptus & præceps. Itaque viam aut impeditam invenit regina, aut magno circuitu longam. Ut hic igitur monumenta relinqueret suæ magnificentiæ, perrupit saxa, tumulos altiores dejecit, valles congestâ terrâ complanavit, viam denique brevem atque expeditam reddidit, *Semiramidis* nomine multis postea seculis nobilem. *Ecbatanis* regiam ædificavit magnificam. Sed, campestris urbs, fontium penuriâ & aquarum laborabat. Aberat 12 ab urbe stadiis *Orontes*, 25 stadiis altus mons; cujus ab altera parte ingens palus in fluvium vicinum exonerabat se. Fossam igitur ad radices montis, altam pedes 40, 15 latam, ad urbem usque perduxit, & in hanc è lacu traduxit amnem. *Media* verò amplissima est regio, duabus vicinarum quibusvis par: nam singula ejus latera aliæ non nisi conjunctæ regiones æquant. Majorem habet *Armeniam* & *Assyriam* ab Occidente, *Hyrcaniam Parthiámque* ab ortu Solis, *Persiam* atque *Susianam* à Meridie; ad Septentrionem denique *Hyrcanum* est mare. In partes olim dividebatur duas. *Atropanem*, sive *Atropatiam*, ad mare *Caspium*, ab *Armenia* separat fluvius *Araxis*. Reliqua pars longè major, ubi totius caput *Ecbatana*, quæ jam *Tauris* vocantur, & *Turcis* parent. Plaga meridionalis opulenta, vini frumentique ferax & pecorum. Septentrionalis vix quicquam, præter arbores quasdam frugiferas & ferinas carnes, edit, frigida, & montibus confragosa. Malus *Medica* (*Plinius* 12. 3. *Assyriam* vocat, *Latini Citream*) venenis mederi putatur. Fructibus nunquam caret, aliis cadentibus, aliis maturescentibus, subnascentibus aliis. Ejus grana incoquere solebant esculentis, commendandi halitûs gratiâ. Hinc aliæ gentes transtulêre ad sese, propter remedii & odoris præstantiam. Sed, nisi apud *Medos* & in *Perside*, tanto proventu feracem esse nullibi ferunt. Hæc de regione *Medorum*. De populo ibi fortasse opportuniùs dicetur, ubi gesta gentis occurrent prædicanda.

A.M. 2040. Ex *Media Persiam*, aliásque imperii sui provincias, adiit *Semiramis*, & perlustravit. Ubique itinera & vias publicas explicuit, urbes condidit; ducibus in itinere extinctis sepulcra posuit; tumulos congessit, unde omnem exercitum è suis tentoriis eminus despiceret; denique, animi sui maximi & potentiæ vestigia exstare voluit ubique: nec ea pressa leviter, ad exigui prædicationem temporis, sed fixa (quantum potuit) ad memoriam omnium sempiternam. Nunc credibile est *Arachosiam* condidisse, in regione ac fluvio ejusdem nominis; quam quidam *Phoclin* dixêre: (*Plin.* 6. 23.) & *Melitam* in *Cappadocia*, haud procul *Euphrate*. (*Plin.* 6.3.) In *Sogdiana* denique, inter *Oxum* & *Jaxartem* fluvios, aras posuit, imperii sui terminos. (*Plin.* 6.16.) Neque omittendum videtur, quod *Valerius Maximus* (9.3.) gestum refert, quo tempore gestum non refert. Cùm *Semiramidi*, circa cultum capitis sui occupatæ aliquando, nunciatum esset, *Babylonem* defecisse, alterâ parte crinium adhuc solutâ, protinus ad eam expugnandam accurrit; nec priùs decorem capillorum in ordinem, quàm tantam civitatem in potestatem suam, redegit. Quocirca statua ejus *Babylone* posita est illo habitu, quo ad ultionem exigendam, celeritate præcipiti, tetendit.

aliásque provincias Asiæ;

A.M. 2051. *Apis*, *Telchinis* filius, *Ægialeæ* quarto loco regnâsse dicitur ann. 25. Ab eo peninsulam denominatam ferunt *Apiam*: quanquam hoc ab aliis *Apidi Argivorum* regi (de quo postea) tribuatur. *Æschylus* (in Supplicibus) *Apin* (opinor hunc) Ἰατρόμαντιν ait fuisse, ac bestiis regionem noxiis purgâsse: cujus beneficii causâ, *Ægialenses*, ab eo, regionem deinde *Apiam* denominâsse.

A.M. 2053. § 41. Post annos aliquot *Semiramis* ex *Asia* in *Africam* transiit; ubi cùm *Ægyptum* omnem pervasisset *Libyæ*que partem, ad *Hammonem Jovem* divertit, de obitu suo consultura. Oraculum ei datum est, fore ut ex hominum tolleretur conspectu, & honores in *Asia* divinos apud aliquas gentes tum demum adipisceretur, cùm filius ei *Ninyas*

deinde in Africam:

Ninyæ insidias strueret: Hinc, *Æthiopiæ* cùm aliqua loca suo adjecisset imperio, in *Asiam* rediit, & in *Bactriam* recepit se. *Plutarchus* (de Fortun. *Alexand.* Orat.2.) *Semiramidem* ait, Rubrum mare circumvectam, *Æthiopes* & *Arabes* subegisse. Hic, nè quid Lectores minùs intelligant eorum quæ modò sunt à me dicta breviter, de Oraculis uberiùs, de *Æthiopia* quoque ac *Libya*, mihi differendum putavi. *A.M. 2050.*

Ultra *Ægyptum*, ad *Africam* usque Minorem, *Libya*, quam Exteriorem vocant, Mari mediterraneo adjacebat. A *Syrti* magna ad *Ægypti* fines patebat, circiter septingenta & quinquaginta mill. pass. A Meridie, solitudines arenarum vastæ inhumanæque, nihil tolerantium præter feras & monstra. Per intervalla tamen & sparsim, nunc fontium scatebræ, nunc paludes magnæ, humoris nexibus constringunt arenas, & pulverem in cespitem solidant. Hæc fertilioris glebæ fragmenta *Abases* ab *Ægyptiis* vocari, *Strabo* est autor; unde *Abassinorum* forsan *Æthiopum* nomen. *Libyam* hanc in tres postea diviserunt partes Geographi. *Ægypto* proxima Exterioris *Libyæ* nomen retinuit. *Plinius* (5.6.) *Mareotin Libyam* videtur appellare, quam tenebant *Mareotæ*; nec non *Oassitæ*, *Chattani*, *Adyrmachidæ*, aliíque. Remotissimam ex tribus, & Minori *Africæ* conterminam, *Cyrenaïcam* vocabant, ab urbe *Cyrene*, sed longè seriùs hâc ætate. Illic, præter alios populos, *Barcitæ*, *Araranceles*, *Asbetæ*, & *Hesperides*, quarum sacer lucus, & horti ad *Lethonem* fluvium, fabulis *Græcorum* nobilitantur. Hæc *Ptolemæus*; atque *Plinius*, (5.5.) Sed tamen veriùs in oceano *Atlantico Hesperides*, earúmque horti atque insulæ, quærendæ sunt. Urbem sanè hujus fuisse nominis, *Hesperida*, & *Euesperida*, etiam pluralis numeri, constat, in *Pentapolitanæ* regionis occidentali parte sitam; eandem postea *Berenicen* dictam. *Hesperides* verò nymphæ, sive *Hesperi*, sive *Atlantis* & *Hesperidis*, filiæ, ad Occidentem *Africæ*, quò ipse *Atlas* etiam, spectabant, ibíque recipiebant cadentem Solem. In *Cyrenaïca* & *Psylli Ptolemæo*, quos *Plinius* in *Africam* rejicit Minorem. Inter *Cyrenaïcam* & *Libyam* extremas, *Marmarica* in medio collocabatur; ubi *Marmaridæ*, *Nasamones*, &c. & *Hammonis* oraculum, quod *Semiramis* adiit. *Nasamones* quasi *Mesammones Græci* dixêre, argumento loci, quippe medios inter arenas sitos. *Psyllorum* gens à *Psyllo* rege dicta, cujus sepulcrum in parte *Syrtium* majorum erat. Horum corpori ingenitum fuit virus serpentibus exitiale, quorum olfactu ipso fugabantur. Mos verò his, liberos recèns natos objiciendi sævissimis earum; ità conjugum explorandi pudicitiam; anguibus morsu venenato spurios partus invadentibus, horrentibus genuinos. Hoc ipsum genus propè internecione sublatum est à *Nasamonibus*, qui easdem occupârunt sedes. Ager *Libycus*, 15 millia pass. latitudine à litore, & arboribus fertilis habetur: intus, eodem spatio, frugibus tantùm: mox 30 mill. pass. latitudine Lasere modò. *Σίλφιον Græci* vocant, fruticem & foliis & caule, sed præcipuè succo, magnificam in usu medicamentísque. Sed spoliata hoc fructu antehac de industria, propter vectigalium corrasorum indè gravitatem, provincia, jam sponte sterilescit. *Strabo*, (17.) ab hostibus impressione factâ, radices penè omnes laserpitii erutas, ait. *Arrianus* publicanorum avaritiâ factum vult, qui pascua illa conducebant, pecoribúsque omnem laserpitii depascebant & fructum & spem. Pabulum enim id ferunt ovibus gratissimum. *Herodotus* (4.) in hac regione fructus ait maturescere ordine quodam: in plaga maritima primò, deinde paulò pòst in collibus, messem postremam exhibere montes. Unde frugum recentem illis copiam suppetere octo simul mensibus. *Plinius*, (2.45.) rupem, ait, in hac regione quandam *Austro* sacram fuisse, quam profanum esset attrectari hominis manu, confestim *Austro* involvente arenas. Probabiliùs paulò, sed ridiculè magis, *Herodotus*, (4.) *Psyllos*, narrat, nescio quâ ventorum lacessitos molestiâ, armis in *Austrum* sumptis, profectos ad bellum: sed, cumulis arenarum opertos, miserè omnes periisse. Magna enim *Austri* vis, & crebri flatus, in ea sunt plaga. Oræ terrarum ut fertiliores in *Libya*, ità & cultoribus habitabantur ad nostrum maximè ritum moratis. (*Mela* 1.8.) Ulteriùs ad Meridiem nullæ quidem urbes stabant, sed mapalia tantùm. In his victus asper, & munditiis carens. Primores sagis velabantur, vulgus bestiarum pecudúmque pellibus. Humi quies capiebatur, & epulæ. Vasa ligno aut cortice fiebant. Potus lac succúsque baccarum; cibus erat caro, plurimùm ferina. Nam gregibus, quoad fieri potuit, parcebatur, quibus peculium gentis, & universa constabat substantia. Interiores etiam, incultiùs, sequebantur vagi pecora; útque à pabulo ducta sunt, ità se ac tuguria sua promovebant. Ubi defecit dies, ibi noctem agebant. Quanquam in familias pas-

ubi explicantur Exterioris *Libyæ* populi;

laserpitium,

A.M. 2090. sim & sine lege dispersi, nihil in commune consultabant; tamen, quòd singulis aliquot simul conjuges, & plures ob id liberi erant agnatique, nusquam pauci degebant. Hæc deserta Basiliscum generant, malum in terris singulare. *Duodecim non ampliùs digitorum amplitudine* serpens est, *candidâ in capite maculâ, ut quodam diademate, insignis. Nec flexu multiplici, ut reliqua, corpus impellit; sed celsus & erectus medio incedens.* basilisci, *Sibilum* ejus etiam *serpentes* alii perhorrescunt, & *fugiunt. Necat frutices, non contactos modò, verùm & afflatos. Exurit herbas, rumpit saxa*, ipsas etiam corrumpit auras. Quicquid morsu ejus occiderit, non depascitur fera, non attrectat ales. *Huic tali monstro mustela* tantùm *exitio est: adeò Naturæ nihil placuit esse sine pari. Inferciunt eas homines cavernis*, ubi delitescit malum, *cognitis soli tabe. Necant illæ simul odore, moriunturque, & naturæ pugnam conficiunt.* (*Plin.*8.21.) His in locis, *Manes tantùm deos putabant, per eos dejerabant, eos ut oracula consulebant. Precati enim quæ volebant, ubi tumulis incubuêre, pro responsis ferebant somnia.* (*Pomp.Mela* 1.8.) Sed per optimos justissimósque viros jurare mos, eorum tangendo sepulcra. Ad suorum divinabant monumenta. (*Herod.*4.) De *Augilis* hæc *Plinius* (5.8.) & *Pomponius*, quæ de *Nasamonibus* tradit *Herodotus*. Sed vicinas gentes, & ab origine forsan cognatas, iisdem uti ritibus sacrorum nihil obstat. Omne latifundium quod inter *Libyam* atque *Æthiopiam* diffunditur, quâcumque lucis opacum est, varium implevit Simiarum genus. Quòd aliqua ex parte speciem referant humanam, indè Poëtis arrepta fingendi licentia, homines fuisse aliquando, *Pithecusarum* insularum incolas, qui *Cercopes* dicebantur. Eorum *Jupiter* cùm perfidiam detestaretur, & simiæ.

> *In deforme viros animal mutavit, ut iidem*
> *Dissimiles homini possent, similésque videri;*
> *Membráque contraxit, narésque à fronte remissas*
> *Contudit, & rugis peraravit anilibus ora:*
> *Totáque velatos flaventi corpora villo*
> *Misit in has sedes; necnon priùs abstulit usum*
> *Verborum, & natæ dira in perjuria linguæ.*
> *Posse queri tantùm rauco stridore reliquit.* (*Ovid.* Met. l. 14.)

Et Simias in his *Africæ* locis habitas alicubi fuisse pro diis, *Diodorus* narrat, ut apud *Ægyptios* Canes; iisdem tectis quibus homines, iisdem cibis usas libere; pœnâ mortis denunciatâ iis qui hanc feram interficerent. Vulgus simiarum in his est, quas passim videmus, non sine ingenio æmulandi; quo faciliùs in manus veniunt. Nam dum avidè venantium gestus affectant, relictâ consultò visci unguillâ, quod mendacio factum vident, oculos suos oblinunt; ità visu obducto, pronum est eas corripi. Exsultant novâ lunâ, tristes non minùs deficiente luce. Immoderatè fœtus amant: gestant catulos, quos mansuefactæ intra domos peperêre, omnibus demonstrant, tractarique gaudent, tractatu gratulationem intelligentes. Itaque magna ex parte amplectendo necant. Cercopitheci caudas habent. Hæc sola discretio est inter priùs dictas. Inter simias habentur & Sphinges, villosæ, mammis prominulis ac profundis, dociles ad feritatis oblivionem. Cynocephali & ipsi sunt è numero simiarum, sed majores validioréfque. Caninæ similior facies; unde & nomen. Vultu horrifico, sævóque morsu; ferum animal prorsùs, atque indomitum. Sunt & quas vocant *Satyros*, facie admodum gratâ, gesticulatis motibus inquietæ. Callitriches, quibus à pulchritudine pilorum est nomen, toto penè aspectu à cæteris differunt. In facie barba est, cauda lata. Has capere non est arduum, sed proferre: neque enim vivunt in alio quàm *Æthiopico* solo, hoc est, in suo. *Libyam* universam, nostrâ ætate, *Barcam* appellant, *Arabum* latrociniis infestam; cujus proximam sibi partem adscîscit *Ægyptus*, *Barbaria* reliquam.

Æthiopum nomen, § 42. *Æthiopum* nomen *Græcos* habuisse Autores, proculdubio est, à nigris adustísque vultibus ardore Solis nimio. Quod affert *Plinius* (8.30.) de *Æthiope Vulcani* filio, eandem rem, sed poëtico more, significat. Quid enim aliud est *Vulcani* filius, nisi calor, unde illis & color & nomen datum? Ab *A* & *Thebets*, (quod hæc *Ægyptiæ Thebaïdi* sit confinis regio,) commentum est novum, sed veteri, & & color: *Vulcani* filio, infelicius. Unde autem hanc gentem præter cæteras peculiaris color invaserit, vexata multùm quæstio. Ingeniosè quidem Poëta fingit, incendio *Phaëtontis* accidisse primùm ut nigrescerent *Æthiopes*.

Sanguine

A.M. 2050.

Sanguine tum memorant in corpora summa vocato,
Æthiopum populos nigrum traxisse colorem. (*Ovid.* Met. 2.)

Herodotus (3.) nigro parentum semini hoc dat. At verò neque id constat esse nigrum; neque, si constaret maximè, solvit hunc nodum. Quæro enim, unde hic semini color sit. Unde fiat, quæro, ut seminis color in cutem transeat solam, non & reliqua. Alii causam in soli ariditatem conjiciunt. Quasi verò aliæ in *Africa* & *America* solitudines non pari siccitate laborent. In occultam alii terræ istius vim; aliqui in siderum & cœli; aquarum nonnulli, subterraneis quibusdam infectarum venis. Plurimi ad Solis referunt ardorem, vehementissimum in hac parte. Nam in extremis terrarum locis, quò remotius hoc astrum, eò candidiores vultus hominum; in medio igitur, quò propius, eò nigriores oportet esse. Sed calori Solis opponitur, quòd in advenas & peregrinos non idem valeat: nec ardor ille moderatior in *America* Zona torrida; ubi tamen *Æthiopes* veri, si qui fortè sunt, peregrini sunt, indigenæ nulli. Ut solvatur hic inexplicabilis quibusdam nodus; primùm dico, nigredinem hanc à primis torridæ Zonæ in *Africa* incolis post Diluvium contractam, posteris deinde in naturam quodammodo transivisse; adeò ut *Æthiopes* veri non magis liberos generare candidos valeant, quàm nigros, in plaga cœli temperata, nos. Primis autem post Diluvium incolis torridæ regionis in *Africa*, radios quidem solares impressisse colorem hunc, sed perpetim pluribúsque seculis adurentes eadem corpora. Nec enim valent efficere jam, septuaginta octogintáve annis, quod longissimum humanæ vitæ spatium est, quantum olim efficiebant trecentis quadringentísve, quot primis post Diluvium seculis vivebatur. Si quis ergò quæret ex me, cur, hâc ætate, inquilini advenæque in *Æthiopia*, indigenæ ipsi in *America* torrida plaga, non afficiantur eâ nigredine quâ *Æthiopes* veri; respondebo, neutros justo in his locis commorari tempore, ad inurendum hunc penitùs imbibendúmque colorem. Nec enim nisi trecentis, pluribúsve, id annis posse fieri. Et credibile est, *Americam* nè habitatam fuisse, calcatámve humanis vestigiis, antequam ætas humana in eam brevitatem contracta est quâ nunc vivimus, quæ tantæ nigredini penitùs imprimendæ neutiquam videtur sufficere.

Longè latéque patebat in *Africa Æthiopum* nomen. A Boreali Tropico ad Æquinoctium, inter *Atlanticum Rubrúm*que maria, quicquid terrarum est idoneum humano cultui, occupabat ea gens; indè ad Australes & extremos usque terminos *Africæ* tandem diffusa. Erant ex his nationes aliquæ agrestes & feræ, inhumanis moribus, quæ ritu ferè belluino victitabant. Pugnabant etiam hæ, (id omnibus commune, quorum stomacho imposita est insana Leonis vis;) armáque ferebant, hastas exiles, & ex crudo boum corio scuta: alii mucronibus aduncis jacula. Arcubus ligneis utebantur alicubi, quibus admoto pede sagittas intorquebant; iísque absumptis, decertabant sudibus. Armabant & fœminas, ad certum ætatis terminum: quibus utplurimum moris erat, annulum æreum gestare in labris. Nullis aliqui vestibus induebantur, per omnem vitam nudi. Quæcunque sibi casu occurrebant, Solis opponebant fervori. Ovium caudis nonnulli (sed multò latioribus quàm apud nos) pudenda velabant; pellibus alii. Non deerant qui subligacula sibi ex capillis contexerent, quibus inferiora corporis contegebant. Ità enim ejus loci natura fert, ut oves lanam non ferant. Cibus quibusdam herbæ palustres; aliis arborum ramusculi teneriores, quorum & umbrâ se ab æstu meridiano tuebantur. Sesamum & Lotum ferebant pauci. Erant qui teneras arundinum radices ederent. Multi sagittis volucres aucupabantur. Pars maxima carnibus & lacte pecudum caseóque vivebant. *Plinius*, (6.30.) *Nomades* quosdam, ait, Cynocephalorum lacte sedâsse famem; *Asachæos* devorâsse captos venatibus elephantos; *Agriophagos* pantherarum atque leonum edisse carnes; *Pamphagis* escam fuisse quicquid mandi potest; *Anthropophagos* humanâ solitos carne vesci; nonnullos denique supervolantes locustas, fumo captas, fumo & Sole itidem durâsse, in annua alimenta. Ii quadragesimum vitæ annum non excedebant. His *Diodori* addes, *Ichthyophagos* & *Struthiophagos*, piscium solummodo vel struthionum edaces. Licebit hîc, opinor, sine injuria, monstrosas gentium facies præterire, linguâ, ore, labro, naribúsve carentium, aut alio quovis more deformium; de quibus multa Veteres: ut & Sphingas, Pegasos, Tragopanes, & aves cornutas, multáque alia monstro similia. Nam remotissima quæque ab oculis malè cernimus: malè igitur judicamus de iisdem. Quadraginta

Feræ gentes:

quinque

A.M. 2050. quinque, vivente *Plinio*, tradebantur *Æthiopum* reges. Idem, à *Syene* in finibus *Ægypti*, ad insulam *Æthiopum* in *Nilo*, *Meroën*, passuum numerat 874 millia. Ultra medium itineris, *Napata*, parvum oppidum, & propè solum. Reliqua, puto, depascebant *Nomades*. *Juba* rex *Nili* accolas à *Syene*, non *Æthiopum* populos, sed *Arabum*, esse dicit, usque *Meroën*. Et fieri quidem potuit, *Æthiopibus* vel cæsis, vel metu hostium in superiora fugatis, ut vicini *Arabes* loca sibi proxima invaserint. Ità se res habebant *Æthiopicæ* in his locis, paulò ante *Plinii* ætatem, *Neronianis* temporibus, attritâ jam *Ægyptiorum* bellis *Æthiopiâ*. Plures antea magnæque urbes, florentibus *Æthiopum* rebus, utrinque *Nili* cingebant ripas. *Meroë* insula totius imperii caput, & magnæ claritatis fuit. Tradunt, armatorum 250000 dare solitam, artificum 400000 alere. Imperium ab *Ægypto*, & cum *Ægypto* nonnunquam, longissimè porrectum ad Meridiem ultra *Meroën*; latissimè verò occupâsse *Nili* utrumque latus. Contra *Meroën Megabari*, quos aliqui *Adiaboras* nominavêre. Pars eorum *Nomades*, quæ elephantis vescebatur. Ex adverso, in *Africæ* parte, *Macrobii Æthiopes* vocabantur. Dimidiò enim eorum protensior quàm nostra vita erat. Hi justitiam colebant, æquitatem amabant, plurimùm valebant robore, præcipuâ pulchritudine conspicui. Ornabantur ære; auro vincula faciebant noxiorum. Locus apud eos fuit opiparis epulis quotidie refertus, quibus indiscretim vescebantur incolæ advenæque. Eas per noctem exponi curabant magistratus, in aperto quodam prato. Quòd divinitus hæc apparari putabant, & interdiu tantùm, Ἡλίου τράπεζα, *Solis* appellabatur *mensa*. Erat illic & fons, cujus aquis perfusa corpora velut olivo nitescebant, olebántque violam. Per pingues enim terræ venas penetrantes aquæ, oleosum quid præ se ferunt, cùm ex fontibus prodeunt. Potus indè saluberrimus; cui *Herodotus* propterea longioris vitæ causam tribuit. Adeò sanè liquidus erat, ut nè frondes quidem fortè incidentes veheret, sed illico folia lapsa demitteret in fundum, laticis tenuitate. *Ctesias* tradidit, (*Plin.* 31.2.) rubrum esse fontem in *Æthiopia*, cujus aquam bibentibus adeò mutaretur mens, ut solerent vel occultissima confiteri. Creandi reges apud has gentes varii quondam ritus. *Macrobiorum* sacerdotes ex ordine suo optimos quosque seligebant. Quem ex his cunque deus gentis nescio quis, circumlatus pro more quasi comessabundus, cepisset, hunc populus creabat regem; hunc flexis genibus, quasi divinitus datum, adorabat. Ille autem non imperabat pro sua libidine, sed ex præscripto legum. Ut alia secundum patrios mores omnia, ità pœnas præmiáque dispensabat. Alii regna formosissimis tradebant; ut qui utramque, tum formæ elegantiam, tum dignitatem Imperii, fortunæ acceptam referrent. Nonnulli optimo pastorum deferebant imperium; ut qui & subditis optimè consulturus esset. Quidam sibi reges civium expetebant opulentissimos; ut qui suis facultatibus inopiæ plebis subvenire soli possent. Denique, non deerant qui fortissimos tantùm præficiendos regno judicarent; ut qui cives propugnare soli, & propulsare hostium vim, valerent. Quid de *Poëmphanis* dicam, qui Canem habebant pro rege, motu ejus imperia augurantes? Apud *Macrobios* nemo, quanquam jure damnatus capitis, tradebatur carnifici. Lictor aliquis cum signo mortis mittebatur ad reum: quo ille accepto, domi mortem consciscebat sibi. Capitis pœnam exsilio commutare, quod alibi fas, illic nefas. Ferunt quendam, misso ad se moriendi signo, adornâsse fugam; matrem, id præsentientem, zonâ filium strangulâsse, minimè reluctantem, nè suis dedecori foret. In *Meroë*, de morte regum inolevit mos inauditus. Sacerdotes enim præpotentes illic, & maximæ autoritatis, cùm id sibi opportunum videbatur, denunciabant ei ut moreretur. Responsa deûm id poscere; nec fas homini repugnare diis. Huic sacerdotum tyrannidi paruit superstitiosa regum credulitas, ad tempora usque *Ptolemæorum* in *Ægypto*. His quippe monentibus, *Ergamenes*, *Æthiopum* rex, morem hunc autorésque unà sustulit; solus autoritate regiâ dignus, qui solus uti noverat. Hoc etiam in more positum huic populo, ut rege quavis parte mutilato, amici regis eodem se mutilarent membro. Turpe enim ducebant, regem claudum comites integros consectari. Nec membra solùm, sed & vitam, qui videri volebant fidelissimi, cum rege deponebant; ad inferos comites futuri, quos habuerat in vita socios. Nec enim dignos amicorum nomine censebant, qui rerum prosperarum participes, adversas amicorum refugerent; qui calamitatum, dolorum, mutilationum, ipsius denique mortis communionem reformidarent. In mortuorum quoque funeribus variabant *Æthiopes*. Alii projiciebant in flumen; optimam hanc sepulturam existimantes. Alii vitro circundatos

[margin: cultiores; *Meroïta*, & *Macrobii*:]

cundatos conservabant domi; post annum foris reponebant. In urnis aliqui fictilibus conditos circum templa sepeliebant. Per hos à suis jurabatur sanctissimè. Proceres, ut plebi colore non minùs quàm dignitate præstarent, minio se totos illinebant. Idem illic erat simulacris quoque deorum color. (*Plin.*33.7.) De diis autem, ultra *Meroën Æthiopes* ità sentiebant: Esse quosdam sempiternos ac immortales; quo ex genere Sol & Luna, Mundúsque universus: quosdam verò naturâ esse mortales, immortales tamen honores meritis consecutos in humanum genus. Hoc nomine *Pana* & *Isidem*, *Herculémque*, sed præcipuè *Jovem*, colebant, *Ægyptios* deos. *Meroïtæ* Lunam Solémque pro diis, & *Bacchum* venerabantur. Supra *Meroën* (ut ferunt) terræ magna ubertas, ubi fluvii maximi fœcundant solum: *Astabus* & *Astaboras Ptolemæo* vocantur, qui ad *Meroën* assequuntur *Nilum*. *Plinius* quidem, haud aliam frugem quàm milii hordeíque novisse, dicit *Æthiopes*, (18.10.) Ciceres tamen & fabas, aliáque nobis ignota nasci apud eos legumina, compertum est. Sacchari etiam arundines, & vites, maláque variorum generum, non desunt. Mellis immensa copia. Sed merces præcipuæ Cinnamomum & Casia, si *Plinio* credimus, (12.19.) A *Syene* ad *Meroën*, per nongenta ferè millia passuum, raræ arbores; nullæque nisi palmarum generis. Meridiano tamen cardine, sylvæ ebeno maximè virebant: unde postea, in tributo ex *Æthiopia Persico*, præter aurum & ebur, tertia res pendebatur Ebenus. Lemones, rapas oleásve non habent *Æthiopes*; nec animalium ursos, cuniculósve. Pecoribus ferè omnibus abundant quibus & nos, sed & suis feris. Præter leones enim, lynces, tigrides & elephantes, notiores, & in omni *Africa* frequentes, alit etiam Camelopardalin & Cepum *Æthiopia*; de quibus in Geographicis dictum: Rhinocerotem quoque, Lycaones, atque Hystricem, Crocutas, Leocrocutas, Ealem, Tauros sylvestres atrocissimos, & Catoblepam: Dracones verò *Indicis pares, vicenûm cubitorum*, (*Plin.* 8. 13.) apud *Asachæos; quorum in maritimis quaternos quinósque ferunt, inter se cratium modo implexos, erectis capitibus velificantes, ad meliora pabula Arabiæ vehi fluctibus*. Rhinoceroti color buxeus, in naribus unicum & repandum cornu; quo, ad saxa limato, adversus elephantes præliatur, par ipsis longitudine, brevior cruribus, naturaliter alvum petens, quam solam intelligit ictibus suis perviam. Lycaon lupus est, cervicem jubatus, & tot modis varius, ut nullum illi colorem abesse dicant. *Indi* quoque hanc noverunt feram. Hystrix erinaceo similis, spinis tergum hispida, quas plerunque laxatas jaculatione emittit voluntariâ, ut assiduis aculeorum nimbis canes vulneret ingruentes. Crocottæ, velut ex cane ac lupo conceptæ, omnia dentibus frangunt, protinúsque devorata ventre conficiunt. Leocrocotta, pernicissima fera, leoni similior; sed ungulâ bisulcâ, ore ad aures usque rescisso, dentium locis osse perpetuo. Hanc feram humanas voces aiunt imitari: quam lea parit ex hyænæ coitu. (*Plin.*8.30.) Eale, magnitudine equi fluviatilis, caudam elephanti, cornua habet mobilia, majora cubitalibus, quæ alternant in pugna, prout res postulat. Iisdem & Tauri sylvestres dimicant, velocissimum animal, rigidis in pugna cornibus, mobilibus aliàs, colore fulvo, pilo in contrarium verso, rictu ad aures dehiscente, tergore impenetrabile. Ipsas feras venantur in prædam. Tam indomitâ ferocitate, ut capti foveis, animas projiciant furore. Catoblepas juxta *Nigrim* fontem apud *Hesperios Æthiopas* nascitur, modica atque iners bestia, prægrave caput ægre ferens, aspectu pestilenti: Nam qui oculos ejus offenderint, protinus vitam exuunt.

A. M. 2050.

animantésque feræ.

§ 43. *Æthiopes Africani*, etsi reliquo generi hominum, præter *Indos* quosdam, colore non magìs dissimiles quàm ignobiles habeantur; non minora tamen prædicabant de se quàm gentes nobilissimæ. Se natos hominum primos, & *Aborigines* fuisse, utpote Soli proximos. Se religionis cultûsque deorum, conventuum sacrorum, pomparum sacrificiorúmque autores primos; & ab *Homero*, apud *Græcos* magnæ autoritatis Poëta, hâc laude celebratos, qui *Jovem* reliquósque deos epulatum descendisse in *Æthiopiam* fingit, & 12 illic dies commoratos. (*Iliad.* 1.) Mercedem pietatis hanc sibi dedisse divos, quòd libertatem invicti semper integram retinuerint. *Semiramidem* enim se tentâsse magìs quàm superâsse, aliarum licèt victricem gentium. *Ægyptios* à se oriundos, imò & ipsam *Ægyptum Æthiopum* fuisse coloniam, *Ægyptias* testari leges, moresque gentis, testari literas & sacrorum ministros. Quòd enim *Ægyptii* reges antiquos habeant pro diis, quòd tantum in sepulturis operæ impendant & statuis, aliáque multa, ex *Æthiopum* disciplina traduxisse. Literas verò, etiam sacras & hieroglyphicas, apud se tractari vulgò, quas recondunt *Ægyptii* secretâ sacerdotum fide. Ordines & collegia sacerdotum,

Eorundem prædicatio de se.

A.M. 2050. cerdotum, rasuras, omnémque munditiem à se profectam. Ipsam verò *Ægyptum*, primò demersam, & marinis coöpertam aquis, limo postea, quem advexit ex *Æthiopia Nilus*, auctam & elatam, repulisse incubantem oceanum. Multis hoc patére indiciis. Experimentum aggesti limi, scilicet, annuum fieri; & conchas marinas etiamnum in agris erui à colonis. Hæc & alia jactabant olim *Æthiopes*, probabiliter quidem, sed verè nequaquam. Nam gentium vicinarum similes esse leges atque mores nihil prohibet, etsi ex diversis ortarum initiis. Neque centum annis *Ægyptum* sub undis latuisse, quanquam serius fortasse ex Diluvio emerserit, verosimile est; quam cum primis habitatam fuisse, tantopere prædicata gentis vetustas arguit. Dissimiles verò gentium colores, ex *Æthiopia Ægyptios* non prodivisse, manifestò indicat.

De Oraculorum origine, Quo primum loco temporéve Oracula exstiterint, perobscurum videtur, & quod ipsum Oraculo egeat quo explicetur. Etsi enim hæc de *Ammone* ac *Semiramide* suspecta mihi sunt, ut pleraque sunt alia quæ *Ctesias* tradit; tamen hoc inprimis loco de origine Oraculorum differere, non erit fortasse alienum. Atque illud inprimis certum videtur ac perspicuum, præter sacerdotum fraudes artésque malas, Cacodæmonum quoque accessisse Imposturas atque præstigias hac in re. Hos, divini honoris atque cultûs æmulos, ut alias, ità & hanc divinandi artem instituisse primos. Deum enim sibi proponebant imitandum in omnibus, quantum fieri potuit, quò & ipsi haberentur pro diis. Cùm igitur Deus verus Prophetas veros numine suo ac vi afflaret, quâ correpti, magno cum stupore hominum, secretas res prodere solebant, & prædicere futuras; hoc sibi quoque spiritus malefici tentandum putabant, eóque magis, quòd homines futura de sese sciendi avidissimos viderent, eáque verissimè à diis peti crederent. Aptos igitur nacti sacerdotes, in eorum corpora insinuabant se; ex eorum, plerumque furentium, ore dictabant quærentibus responsa. Cùm autem pleræque res, de quibus consulebatur, ipsis Dæmonibus vel Ignotæ penitùs essent, vel incertæ; nè oracula falsi arguerentur, unde fidem & autoritatem amitterent, responsa obscura plerumque, perplexa & ambigua edebantur, quæ, utcunque cecidisset res, viderentur vera. *Porphyrius* (in libro de Oraculis, apud *Eusebium* Præpar. 6. 1. & 5.) ait, *Apollinem*, hoc est, malum Dæmonem, ex arte Astrologica solitum de futuris vaticinari: quæ quidem ars, in rebus etiam naturalibus plerisque, admodum incerta cùm sit, non potuit non sæpissimè in humanis, maximè fortuitis, hallucinari & fallere, ipso quidem fatente *Porphyrio*. *Quoniam*, inquit, *exquisitam de astrorum motu scientiam, & futuris indè pendentibus, nec homines, nec plerique Dæmones assequi possunt; indè fit, quòd consulti sæpe mentiantur*, &c. Scribit *Herodotus*, (lib.2.) *Thebis Ægyptiis* primò natum esse hoc divinandi genus: Ex *Jovis* autem *Thebani* sacerdotibus didicisse ait se, duas fœminas, iis sacris initiatas, à *Phœnicibus* abductas, unam in *Africa* venisse, quæ oraculum *Ammonium*, alteram in *Græcia*, quæ *Dodonæum* instituit. Idem ferè sibi antistites *Dodonæos* narrâsse: Columbas nimirum geminas nigrásque *Thebis* avolâsse, alteram in *Libyam*, alteram ad se venisse. Hanc incidentem quercui, voce humanâ elocutam hoc, *Eo in loco fata velle Jovis oraculum condi*. Alteram verò idem in *Libya* fieri jussisse. *Jovi* propterea gratulari volebant oraculo suo, quòd ejus obivissent sacra *Thebis*. *Columbas Herodotus* peregrinas mulieres dictas putat, ob sonum vocis barbarum, avibus non dissimilem: *nigras* verò, quòd *Ægyptiæ* fuerint, ob colorem gentis. Tum demum voce humanâ locutam esse, cùm linguam edocta *Græcam*, intelligi potuit. *Dodona*, nunc *Thesprotorum*, nunc *Molossorum*, vicinarum gentium, urbs antiquissima, templo *Jovis* oraculóque, omnium apud *Græcos* antiquissimo, illustris fuit. Ipsum nomen, *Dodanim Javani* filium urbi conditorem asserere videtur. At *Græci*, à *Dodona Oceanitide* dictam, vel à *Jovis* & *Europæ* filia, volunt. Sub monte *Tmaro* fanum stetit, (*Strab*.7.) qui *Tomarus* idem *Tamarisque* dicebatur, centum fontibus circa radices *Theopompo* celebratus. (*Plin*.4.1.) *Jovis* in *Dodone* fons, cùm sit gelidus, & immersas faces extinguat, si extinctæ admoveantur, accendit. Idem meridie semper deficit, qua de causa *Anapauomenon* vocant: mox increscens, ad medium noctis exuberat. (*Plin*.2.103.) Initio quidem oraculum hoc à viris edebatur. Tandem verò tres anus ad hoc ministerium designatæ sunt, postquam *Dione* in templi societatem recepta est. (*Strab*.ibid.) Ubi *Suidam* ait gratificari *Thessalis* voluisse, cùm fabulatur, ex *Pelasgia Thessalica* translatum fuisse in *Thesprotiam* templum *Jovis*. At *Bœotiis* viri oracula soli solis tradidère, quod multis post

Dodonæi præcipuè,

hanc

hanc ætatibus contigisse ferunt. Jam verò consulendi ac respondendi modum ut videamus: Si qua gens aut morbo populari, aut sterilitate agrorum, aut aliâ calamitate publicâ laborabat, eò legati ad quærenda remedia missi: si quis dubiæ rei anxius præcipere volebat exitum, si quis obscuræ certiorem fidem indagabat, Indè responsa emebant sibi donis. Quercum ait *Suidas* prope fanum stetisse: eam verò arborum in *Græcia* omnium antiquissimam, post *Samiam Junonis* viticem, ut habet *Pausanias*, (in *Arcadicis.*) Hominis in cacumine simulacrum virgam tenebat. Juxtà lebes aderat æneus. Accedentibus qui consulerent, movebatur quercus, & resonabat. Percussus à statua lebes, inconcinnum quendam reddebat sonum. Quippe Dæmonum inarticulatæ sunt voces. Fœminæ sacerdotes quæ sacra ministrabant, sortésque dabant rogantibus, pronunciabant illico, *Hæc dicit Jupiter.* Nam solæ intelligebant quid sibi vellet inconditâ voce fatidicus Dæmon. Hoc est igitur quod apud *Homerum* narratur, (*Odyss. 14.*) *Ulyssem Dodonam* esse profectum, ut ex alta quercu *Jovis* mentem cognosceret. Hoc est *Dodonæum æs*, & *Thesproteus lebes*, de quo *Clemens Alexand.* (in Protreptico) meminit. Aliqui, primarum sacerdotum alteram *Tritonem* vocatam, alteram verò *Peristeram*, (quod nomen *Græcis columbam* significat,) indè fabulam de columbis vaticinantibus ortam, ferunt. *Peleas* & *Peleades* appellat *Pausanias*, (in *Phocaic.*) quæ primæ apud *Dodonæos* fœminæ divinârunt. Neque tamen habitæ sunt pro *Sibyllis*. Ac *Phemenöe Delphicâ* fuisse antiquiores ait, illósque versus decantâsse primas;

> Ζεὺς ἦν, Ζεὺς ἐστι, Ζεὺς ἔσσεται· ὦ μεγάλε Ζεῦ.
> Ἃ καρπὺς ἀνίει, διὸ κλῄζετι ματέρα γαῖαν.

At hoc si verum sit, non prima carmen heroïcum *Phemenöe* composuit, quod vulgò creditur. Ex *Ephoro* affirmat *Strabo*, (lib. 7.) hujus oraculi fuisse *Pelasgos* autores, multis post hæc seculis. Indè *Homerus Dodonæum Jovem* etiam *Pelasgicum* appellat, (*Iliad. 16.*)

> Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε Πελασγικὲ——

Sed credibilius videtur, *Pelasgos* dedicâsse fanum oraculúmque ipsum *Jovi*, quàm instituisse primos. Refert enim *Herodotus*, (lib. 2.) *Græcos* inprimis sacra fecisse generatim diis, nulli nominatim: *Pelasgos* alienorum deorum didicisse nomina, ab *Ægyptiis* præcipuè; quæ cùm illi attulissent in *Græciam*, oraculum *Dodonæum* consuluerunt, quod tum temporis erat unicum in *Græcia*, utrùm recipienda essent à *Græcis* barbarorum deorum nomina. Cùm recipienda respondisset oraculum, singulis *Pelasgi* diis ex eo cœperunt sacra facere nominatim. A *Pelasgis* verò eadem nomina deorum reliqui mox *Græci* acceperunt. Tum primùm, credibile est, oraculum *Dodonæ Jovi*, deorum principi, consecratum fuisse à *Pelasgis*; quod ministra *Jovis Thebani*, quæ prima instituit hoc oraculum, præceperat. *Dodonæus* ergò *Jupiter Pelasgicus* indè dictus est.

De *Ammonis* oraculo traduntur hæc. In *Africa*, regione torridissima, inter vastas arenarum solitudines, multas exstare ferunt quasi terræ fertilioris insulas. Harum unam, in *Marmaricæ* meridionali parte, *Ammonii* tenebant. Regiuncula quinquaginta solùm stadiis longa latáque, sed in medio solitudinis desertæ viridissima, uberrimáque. Herbas arborésque, omnium generum, crebri fontes alunt & amœnissimi. Cœli temperies verna omnes anni partes pari salubritate percurrit. Populus pro loci amplitudine satis frequens. Plebs habitat diversa locis. Mediam insulam pro arce habebant, triplici muro circundatam. Prima munitio regiam clausit. In proxima reginæ ac liberi cum pellicibus habitabant. Hic *Ammonis* templum erat, & oraculum, & sacer fons, quo solebant dona lustrari, antequam offerebantur deo. Ultima munimenta satellites armigerique tenebant. Id quod pro deo colebatur, non hominis habebat effigiem, cornibus insignem arietinis, quod vulgò traditur: quanquam & formam hanc in templo affixam aliqui existimant. Sed umbilico maximè similis erat habitus, smaragdo & gemmis coagmentatus. Hunc, cùm responsum petebatur, navigio aurato gestabant sacerdotes 80, cum multis argenteis pateris ab utroque navigii latere pendentibus. Eò tendebant, ferebántque idolum, quò ejusdem nutu fortuito, sacerdotibus fortasse noto, agebatur. Matronarum ingens virginúmque turba sequebatur, patrio more inconditum quoddam carmen canentium, quo propitiari *Jovem* credebant, ut certum ederet oraculum. Sortes hic nutu signísque dari

A.M. 2050.

Ammonii.

V

A.M. 2050. dari tradunt aliqui, non verbis. Quod de responso ipsius idoli fortasse verum. At sacerdotes verbis exposuisse oraculum, pro certo est. Alterum haud procul hinc aberat *Ammonis* fanum, in opaco nemore, cui Solis fons propinquus. In hoc, eò semper aqua erat frigidior quò Sol propior; mediâ nocte calidissima. Quod *Pausanias* ait, (in *Messen.*) *Jovem* traxisse *Ammonis* nomen à pastore qui templum dedicârat, id etiam de *Chamo* fortasse verum, primo & maximo pastorum in *Africa*. Idem (in *Lacon.*) *Lacedæmonios* ait omnium *Græcorum* primos, & maximè, hoc adiisse oraculum, & *Ammoni* ædem posuisse.

A.M. 2056. § 44. *Baltris* jam agebat *Semiramis*, pacéque fruebatur damnosâ. Nam exercitum alebat ingentem frustrâ. Provinciæ jugum pacis libertati bellicæ præferebant, & imperiis haud invitæ obsequebantur. De bello igitur cogitare cœpit honorifico, ubi militum suorum bene ac utiliter collocaret operam. Regno *Semiramidis* ab Oriente confinis erat *India*. Hæc digna videbatur quam suo adjiceret imperio. Genti nomen à fluvio datum, eo certè maximo, regnique totius ad Occidentem limite. *Græci* enim veteres & *Latini* Scriptores, in partibus *Asiæ* orientalibus & longinquis peregrini, universam regionem ultra *Indum* fluvium ab eodem denominârunt *Indiam*; ignari fortasse, Continentem se 3600 millibus longam, totique majorem *Europâ*, (præter maximarum quoque insularum copiam,) uno hoc nomine conclusisse. Postea tamen, hanc tertiam terrarum partem crediderunt. *Diodorus* ab Ortu ad Occasum 28000 stadiorum patêre vult: à Septentrione ad Meridiem 32000. A *Scythia Sacarum Emodi* sejungunt montes, ab *Asia* reliqua *Indus*. Ab Oriente ac Meridie claudit oceanus, indè Orientalis, hinc *Indicus*. Ità *Diodorus* & *Pomp. Mela*. Sed Orientem *Indiæ Sinas* terminare, *Ptolemæus* docet, saltem ex parte, ubi jam *Chinæ* regnum est.

Indos postremò invadit Semiramis;

quorum describuntur ordines,

Tradunt, in *India* fuisse multitudinem populorum innumeram: gentes verò centum ac duodeviginti, scripsit *Megasthenes*: in eo tractu quem subegerat *Alexander Macedo*, quinque millia oppidorum, præcipuâ capacitate, gentes novem. Utrumque probabili sanè ratione. *Indi* enim propè gentium soli nunquam emigravêre sedibus suis. His pleræque gentes institutis administravêre publicas res. Singulis è populo sua erant munia. Magna pars Agricolæ; Mercatores, Artifices, Pecuarii, seu Venatores, multi; Militiam plurimi exercebant. Optimi ditissimique remp. curabant, reddebant judicia, assidebant regibus. Unum erat genus celebratæ illic sapientiæ deditum: *Gymnosophistas Græci* appellant, quasi Philosophos nudos; *Indi*, *Brachmanes*. Nec fas erat ullis mutare conditionem, aut agricolis transire ad militiam, aut pastoribus ad mercaturam; imò ex aliena tribu nè uxorem ducere. Agricolarum erat maxima multitudo, ut qui rem procurabant maximè omnium necessariam. Hi non à militia modò publicisque muneribus liberi, sed ab hostium injuriis quoque, ob communis beneficii reverentiam. Vectigal de fundis pendebant regi, quartámque simul fructuum partem. Omnis enim *India* sub clientela regum erat, nec privato cuiquam agros possidere fas equóve, (ait *Strabo* 15.) aut elephantos. Pastorum erat, præter ovium curam & armentorum, elephantos venari, tutámque præstare terram à feris, & infestis quoque sementi volucribus. Hi tentoria circumferebant, sedibus ædibúsve nullis affixi. Artifices conficiendis telis præcipuè, armísque bellicis, & rusticis domesticísque instrumentis, operam dabant. Hi & immunes agebant, & certâ frumenti mensurâ donabantur regii armorum fabri. Milites quoque regiis alebantur sumptibus: bello pugnabant, pacis tempore otio tantùm indulgebant & ludo. Mercatores & suas evehebant res, & invehebant externas, autore *Plinio*, (6.19.) Horum in loco Ephoros ponit *Diodorus*, seu Delatores, qui magno studio rimabantur omnia quæ cives agerent; quæque opus videbatur, regi clàm renunciabant. Senatores & Optimates, numero quidem reliquis inferiores, sed nobilitate generis & prudentiâ primas tenebant. Hi, ut magistratus domi & in pace obibant, ità in bello imperia quoque. Domi annonæ præerant, & usbi, & rei militari. Annonæ, curando flumina, metiendo agros, ut in *Ægypto*, inundationum ex æquo singulis usum suppeditando. A venatoribus iidem fabrísque omnibus rationem exigebant, colligebant tributa, sternebántque vias; per dena stadia lapidibus locatis, diverticula indicantibus, distantiámque locorum. Ædiles urbani, alii opificibus præerant, alii curabant hospites & peregrinos, tertii nascentium ortus & obitus morientium observabant, nè qua vis facta, nè qua fraus indè tributis fieret; útque pro foribus cujusque defuncti anteacta ejus vita moréfque describerentur, quò vitia

vitia laudésque innotescerent. (*Alex. ab Alex.* 3. 7.) Quartn ex genere cauponis præficiebantur, commerciis, mensuris atque ponderibus. Quinti ordinis præfecti urbani locandis operibus præerant. Sexti venditarum rerum decimas exigebant. Qui autem vectigali remp. defraudabat, capite plectebatur. Tertium erat Præfectorum collegium, qui præerant rei militari. Primus præfecto classis adjungebatur; alius ei qui boves curabat vectores cibariorum, instrumentorúmque militarium. Tympanis quoque præerant & tintinnabulis. Tertius pedites curabat, quartus equites. Quintus curruum, elephantorum postremus curam gessit. Jam verò *Brachmanes* liberi habebantur; nec suberant imperin cujusquam, nec imperabant. Sed funerum rationem noverant, & religionem deorum. Hoc igitur nomine honoribus vulgò afficiebantur, muneribúsque. Id erat maximum, solennibus novi cujusque anni comitiis, ventos pluviásque, morbos & siccitates prædicere, quò cautiùs sibi omnes à malis impendentibus prospicerent. Si quis in divinando erraverat ter, perpetui tantùm silentii pœnâ multabatur. *Plinius* (7. 2.) ait, hos *Indorum* Philosophos, ab exortu ad occasum, perstare contuentes Solem ardentem immobilibus oculis, quasi rimantes secreta quædam: eosdem ferventibus arenis, toto die, alternis pedibus insistere; quo usu magis ad malorum patientiam indurescerent. Miseri mortales, qui tantillum vitæ, satis ærumnosum per se, malis cumulent voluntariis! Iidem, cùm afflictos morbo, aut aliâ causâ, tædebat vitæ, voluntariâ morte, accensi priùs rogo, finiebant. Duo fuisse horum genera tradit *Porphyrius*, (4. de Sacrific.) Qui *Brachmanes* nominabantur, successione quadam generis ad religionis & sapientiæ studia accedebant. Electione quidam alii amplexabantur, quos *Samaneos* vocabant; *Germanes* fortasse apud *Strabonem*, (15.) Ubi tradit *Brachmanes* parcè ac duriter 37 annos vixisse, auro ac Venere, omnique animalium carne, abstinuisse; discentes interim atque docentes in lucis quibusdam. Auditoribus loqui, screare, aut exspuere, non licebat. Postea liberiùs vivendi facultatem fuisse in victu habitúque, sindones induendi, gestandi aurum in manibus auribúsque, vescendi carnibus, præterquam animalium quæ opera adjuvabant humana, & ducendi conjuges quàm plurimas. Acribus tantùm in victu condimentis abstinendum fuit. Ficûs majoris pomo, suavitate præcellenti, vixisse *Indorum* sapientes, *Plinius* docet; (12. 6.) cui arbori nomen *Palæ* sit, fructui *Arienæ*. De morte iis præcipuæ disputationes. Hanc vitam quasi conceptum esse; piè castéque viventibus, mortis diem vitæ melioris ac veræ quasi natalem, dicebant. *Germanum* (quos dixi) honoratissimi habebantur *Hylobii*, quòd in sylvis degerent ità dicti. Frondibus fructibúsque sylvestribus victitabant, ex corticibus arborum vestiti, Venere abstinentes & vino. Cum his per internuncios agebant reges, ubi causas rerum sciscitabantur: (neque enim in aulam dignabantur accedere.) Per eosdem colebant sacris & placabant deos. Post hos colebantur & Medici, Philosophi & ipsi, ad malorum se tolerantiam pariter exercentes, hospitio cujuslibet benignè accepti vulgò salutaris artis gratiâ. Erant etiam alii Divinatores atque Incantatores, rituum eorum gnari qui spectabant ad mortuos: iique per vicos & urbes errabant. Erant & *Pramnæ* (quos vocabant,) contentiosum genus hominum, & argutiis implicandis deditum; qui *Brachmanum* Physiologiam Astronomiámque deridebant. Sic autem *Brachmanes* docebant: Mundum sphæricum esse, ortum ex aqua & interiturum; terram in medin sitam; Deum, conditorem gubernatorémque mundi, totum pervadere, ut anima corpus; præter elementa quatuor, quintam esse naturam cœlum, ut *Peripatetici* docent.

Hi ordines populorum apud *Indos*. Varii mores. Plerisque barba nutriebatur & mores; per omnem vitam; addunt aliqui cæsariem. Hunc à *Dionysio* morem acceperant, quem *Barbatum* appellabant. Parci aliàs, in cultu corporis nimii fuerunt. Aurum gestabant, comarúmque fuco & coloribus variis multi decorabant se; sed non nisi barbarum, ait ex *Nearcho Arrianus*. Ad pulchritudinem tuendam adhibebant umbracula. Sed cultus erat præcipuus in gemmis. Parcus funerum apparatus. Pro ornatu reges habebant, ut, cùm foras prodirent, aureâ mitrâ pluribus gemmis distinctâ & sindone floridâ amicti, tympanisque & tintinnabulis præcedentibus, conspicui fierent. In quantum mores populorum dissonabant, habitus quoque discrepantissimus fuit. Alii linteis, alii laneis peplis vestiebantur, alii ferarum aviúmque pellibus. Pars nudi agebant, pars tantùm obscœna velati. Ad orientalem *Gangis* ripam, aliqui è scirpis palustribus quasi tegetem contexentes, pro thorace gerebant.

A.M. 2056.

V 2 Hi

A.M. 2056. Hi piscibus tantùm crudis alebantur, quos in navigiis captabant arundineis. Alii fructibus arborum vivebant. Nam plerisque animal occidere, vescique carnibus, nefas. Lepores *Ctesias* atque vulpes avibus quibusdam venari solitos, corvis, cornicibus, milvis aquilisque, non canibus, ait. Multi proximos parentésque, priusquam annis aut ægritudine in maciem irent, velut hostias cædebant; cæsorúmque visceribus epulari fas, & maximè pium, erat. At ubi senectus aut morbus invaserat, procul à cæteris abibant, mortémque in solitudine nihil anxii exspectabant, cùm esset suorum nullus, qui vel ægrotos curaret, vel mortuos. Plurimis calitiæ semen cibarium fuit: ipsi reges oleribus & palmulis plerumque victum quæsiverunt; ciborum affluentiam, velut invitamenta ignaviæ, aversati. (*Alex. ab Alex.* 3. 11.) Quò autem parciores, eò fortasse minùs hospitales. Nec enim peregrinis ultra dies tres hospitium dabant, nè cives longo usu dissimiles mores induerent, & in alienas leges ritúsque transirent. (*Alex. ab Alex.* 4. 10.) Nec minùs abstemii fuêre; ut, nisi sacrorum causâ, vinum bibere nulli fas fuerit. Erat etiam constitutum hoc mulieri præmium quæ regem temulentum occidisset, ùt successori nuberet. Multæ uxores in ejusdem viri matrimonium coibant, quas pari boum à parentibus emebant plerumque; luctatione aliquando & pugnis victores, præmium certaminis abducebant. Cùm decesserat maritus, in certamen judiciúmque veniebant uxores, quam plurimùm ille dilexerit. Quæ erat victrix, ea læta, prosequentibus suis, unà cum viro in rogum imponebatur. Illa victa mœsta discedebat, quòd unà cum eo non liceret, quocum vixerat, mori. Ex eo natum ferunt hoc moris, quòd solerent multæ, ut novis potirentur adolescentum conjugiis, graviores ætate maritos veneno, & insidiis tollere. *Cathai* regem pulcherrimum eligebant. Formas igitur magno colebant studio. Nato puero, post menses duos in medium producebatur, ut publico concilio decernerent, utrùm legitimam haberet formam, & vitâ dignam. Nam ex forma de indole judicabatur. Si probaretur forma, sublatus infans curatori seu magistro tradebatur, disciplinis bonis informandus & præceptis. Sin forma non placebat, nec vitâ dignus putabatur. *Jovem* pluvialem, & *Gangem* fluvium, & indigetes Genios, colebant pro diis. *Brachmanes* operabantur. In sacrificiis coronatus nemo. Victimam strangulabant; nè non integrum donarent diis, si jugularent. Cùm capillos abluebat rex, festus dies magnâ solennitate agebatur; missisque hinc indè donis pretiosissimis, opes suas gloriosè ostentabant. E legibus *Indorum* memorabiles hæ. Nullum apud se non liberum, servili conditione nullum ferebant. Peregrinis etiam & hospitibus, non sibi solùm, prospiciebant, advenarum præfectos instituendo, qui æquissimum illis dicerent jus, & ab injuriis vindicarent; quíque ægrotos & mortuos non minùs curarent, quàm vivos valentésque. Testis falsus manuum pedúmque digitis multabatur. Qui membro aliquem orbaverat, præter talionem, truncabatur manu. Artifici manum oculúmve qui ademisset, luebat morte.

Monstra hominum; Liceat hic addere monstra populorum in Oriente, ut aliquid habeant Lectores unde rideant; quæ tamen graves olim autores narrabant seriò. In monte cui nomen erat *Milo* homines fuisse ferunt aversis plantis, octonos digitos in singulis pedibus habentes. In multorum montium speluncis genus hominum habitare capitibus caninis, ferarum pellibus velatos, dentibus unguibúsque longioribus quàm habeant canes, & caudis; pro voce latratum edere; vocem tamen intelligere humanam, pariterque latratum suum: eosdem commercia inire cum vicinis fide summâ, loqui per signa intelligique, venatu & aucupio maximè vesci, prædâ Solis calore tostâ, fructu quoque suavissimo Siptachoræ arboris; cujus lacrymæ, per 30 cujusque anni dies in fluvium prætereuntem collapsæ, durescunt in electrum, & ejiciuntur. *Calystrios* ab *Indis* vocari, hoc est, *Cynocephalos*; & ex iis 120000 numerari. Oves caprásque & asinos alere, nullum exercentes artificium. Quasdam fœminas apud *Indos* semel in vita parere, illico autem genitos canescere. Esse rursum gentem alteram, quæ in juventa sit cana, nigrescat in senectute; *Pandoras* dici, & annos ducentos vivere. Eadem *Ctesiæ* utraque gens, quæ primò cana, post annum ætatis trigesimum incipiat nigrescere; quæque digitos in manibus pedibúsque singulis octonos habeat, & aures in humeros atque tergum demissas undique. Alios, qui *Monosceli* vocarentur, singulis cruribus, miræ pernicitatis ad saltum: Eosdem *Sciopodas* vocatos, quòd in majori æstu, humi jacentes resupini, umbrâ se pedum protegerent. *Gangis* fontem qui accolebant *Astomos*, sine ore, corpore toto hirtos, frondium lanugine vestitos, halitu vixisse tantùm & odore quem naribus traherent. Nullum cibum il-

lis,

lis, nullúmque potum: tantùm radicum florúmque, assarúmque carnium, varios odores, & sylvestrium malorum, quæ secum portabant longiore itinere, nè deesset olfactus. Graviori paulò odore haud difficulter exanimari. Inter *Nomadas Indos*, gentem, loco narium, foramina tantùm habuisse, anguinm modo loripedem. Vocabantur *Syrictæ*. Quibusdam, cervice carentibus, oculos in humeris fuisse. *Choromandas* sylvestres, horrendo stridore loco vocis, hirtis corporibus, dentibus caninis. Alibi fœminas septimo ætatis anno parere, senectutem quadragesimo accedere. *Calingarum* quinquennes concipere fœminas, octavum vitæ annum non excedere. Nasci etiam homines alicubi villosâ caudâ, pernicitatis eximiæ. *Enotocoitos* aures ad talos usque dependentes habuisse, homines robustissimos. Alios *Cyclopas*, uno tantùm in media fronte oculo, caninis auribus, crinibus erectis, pectore hispido, carere naso, omnia cruda edere, vitâ breviore. Nec omittamus *Pygmæos*, monstra minorum gentium, ternas spithamas longitudine, hoc est, ternos dodrantes, non excedentes. Duo cubita gigantibus eorum concedit *Ctesias*; colorémque nigrum, & linguam *Indis* omnibus communem etiam his tribuit, atque leges. Reliqua ejusdem soli animalia pariter exigua, boves ovésque, asinos & equos. Fama ferebat hos à gruibus infestari. Itaque insidentes arietum caprarúmque dorsis, armatos sagittis, veris tempore, universo agmine ad mare descendere, & ova pullósque earum alitum consumere. Ternis expeditionem eam mensibus confici; aliter futuris gregibus non resisti. Veste nullâ viros, præter crines & barbas ultra genua demissas, uti. Casas eorum luto pennísque & ovorum putaminibus construi. Tria tamen ex his millia, sagittariis nempe peritissimis, *Indorum* regi militâsse. Verùm ut paria faceret his Natura, populos quosdam adeò proceros edidisse fingunt, ut elephantos, velut equos, facillimâ insultatione transilirent. Venia sit de fontibus etiam & fluviis dicere admirandis. Fontium alter, sexdecim cubitorum ambitu, auro liquido impletur quotannis, unde centum hauriuntur talenta; ferrúmque in fundo habet, quod, in terra fixum, nebulas avertit turbinésque. Alterius aqua, ut primùm hausta est, casei more coagulatur; unde si quis tres obolos cum aqua mistos bibit, mente alienatur ad tempus, quæque admisit prodit omnia. Hoc igitur indicio regem explorare, sontésne sint qui insimulantur; & vel confitentes condemnare, vel tacentes absolvere. Et ex fluviis unus è petra mel, alter per triginta dies quotannis electrum profundit. Quid de ligno dicam quod παρηβον vocant, cujus ex radice vel cubitus mirâ quadam vi agnos & aves attrahit, aucupio inaudito? Hæc & alia in aliis multa regionibus tantùm non credebant Veteres, quæ jam explosa sunt omnia, magìs magísque indies, Divino consilio & industriâ humanâ, rerum se pandente naturâ.

A.M. 2056.

Hæc de populo. Ipsam nunc regionem contemplemur speciosissimam. Cœlum in locis plerisque saluberrimum, eâque temperie, ut indigenæ, moderato Solis vapore durati, non exspuere soleant, non capitis aut dentium aut oculorum dolore affici, rarò aliarum corporis partium. *(Plin.7.2.)* Indè centum & viginti annos vivere, quibus brevissima est vita; quibus longissima, ducentos. Terra omnium feracissima; utpote quæ fluminibus abundet maximis, iísque terram rigantibus instar *Nili*. Præcipui sunt, post *Indum* & *Gangem*, hâc ætate, *Mandora*, *Micon*, & *Cantam*, *Indiæ* terminus orientalis. *Acesines* & *Ganges*, præter alia commoda, etiam gemmas ferunt. *(Plin.37.13.)* *Sillam* fluvium memorat *Diodorus*, *(Silia Straboni* dicitur,) cui nihil innatat, omnia merguntur. *Ctesias* de *Side* stagno id refert: *(Plin.31.2.)* quod tamen *Aristoteles* non probat. Alibi fontem esse narrat, ubi nihil demergitur, fluitant omnia, & ejiciuntur in terram; præter metalla ferri, auri, æris & argenti, quæ sola fundum petunt. Et fluminibus irrigari hoc solum, non pluviis, idem autor est; nullas enim esse, ut nec fulgura tonitruáve: ventos autem turbinésque, ut frequentes, ità impetuosos. At *Plinius*, tantùm æstivos imbres non habere *Indiam* & *Æthiopiam*, asserit, (l.17.18.) Regio;

Animalia pleraque sunt qualia & in Occidente, terrâ maríque; sed in omni genere, præter equos, grandiora; ut & arbores, quæ tantæ proceritatis traduntur, ut sagittis superari nequeunt. *(Plin.7.2.)* Canes robustissimi, & leonibus pares. Capræ ovésque asinis majores. Porcis caret *India*. Solitudines & hîc sylvásque ingentes feræ incolunt. Serpentes elephantis pares, quibuscum illis bella perpetua. Ex eo de magnitudine judicium, quòd cervos, & animantium alia ad parem molem, tota hauriant: quinetiam oceanum *Indicum*, quantus est, penetrent, insulásque magno spatio à Continente separatas pabulandi petant gratiâ. Sed & tanto numero serpentes Feræ;

A.M. 2056. pentes alit hæc terra, ut, nisi fluviorum inundationibus tollerentur, vastaturi omnia viderentur. Armenta illic elephantorum, longè præstantiorum *Africanis*; qui quidem pavent *Indicos*, nec contueri audent, quippe minores, ut in solo aridiore nati. His arabant *Indi*, his invehebant & vehebantur; hæc maximè novêre pecuaria; denique, his dimicabant, militabântque pro finibus. Ex horum numero potentia regum æstimata. Præter omnes propè feras *Æthiopum Indiæ* communes, Monocerotes quoque sunt, Manticboræ, ac Boves unicornes atque tricornes, solidis ungulis; etiam Axis, fera hinnuli pelle, pluribus candidioribúsque maculis. Sylvestres & Asinos *Ctesias* prædicat maximos & velocissimos, purpureo capite, albo corpore, cubitali cornu in fronte armatos; unde pocula fiebant, morbis quibusdam venenísque retundendis salutaria. Monoceros reliquo corpore equo similis, capite cervo, pedibus elephanto, apro caudâ. Mugitu horrido monstrum, cui mediâ fronte unum cornu cubitorum duûm eminet, adeò indomitum, ut interim quidem possit, capi non possit. Mantichoræ, seu Martichoræ, facie & auriculis humanis, glaucis oculis, sanguineo colore, corpore leonino, triplici dentium ordine pectinatim coëuntium, magnæ velocitatis feræ, humanæque carnis avidissimæ. Vocem habent, ut si misceatur fistulæ & tubæ concentus; caudam, scorpionis more, aculeorum spinis armatam. Ab hominibus non nisi elephantorum tergo insidentibus (in quos feræ solos nullam habent vim) interfici. *Pausanias* (in *Bœot.*) non aliam esse à Tigride opinatur; & famam de triplici dentium ordine, de armata spiculis cauda, ex terrore magis quàm ex re, apud *Indos* natam. Formicásne *Indicas* commemorem, vulpibus majores, quæ venatu vivunt, aureásque arenas egerunt ex cavernis hyeme; eásque dum *Indi* furantur æstivo fervore, conditis propter vaporem in cuniculos formicis, odore tamen sollicitatæ provolant, crebróque lacerant, quamvis prævelocibus camelis fugientes, carnésque spargentes in via quæ morentur? Et alatas ex his aliquas fingunt. Dicámne de Viperis 16 cubitorum, Similísve parvis caudas trahentibus quatuor cubitorum? Satis fabularum jampridem audivimus. Scrutemur & aquas: nam & eæ gignunt miracula non minora terris. *Gangem* aiunt vermes alere (qui à forma nomen traxerunt) cæruleos, duabus branchiis cubitorum sexaginta. (*Plin.* 9. 15.) *Ctesias* cubita iis non nisi septem dat. His tantas esse vires, ut non boves & camelos modò noctu egressi trahant ad fluvium, devorêntque totos præter ventrem, sed elephantos etiam, si *Plinio* fides, ad potum venientes, mordicus comprehensâ manu eorum, abstrahant. *Indica* maria balænas habent quatuor jugerum, & ducentorum cubitorum pristes; quippe ubi locustæ quaterna cubita impleant, anguillæ quoque in *Gange* amne tricenos pedes. (*Plin.* 9. 3.) Testudines verò tantæ magnitudinis emittunt ea maria, ut singularum superficie habitabiles casas integant; atque inter insulas, Rubri præcipuè maris, his navigatur cymbis.

Commoda. Jam verò ea regionis fœcunditas atque felicitas, quæ in granditate animalium tantopere luxuriat, in frugibus fructibúsque terrarum haud obscurè perspicitur atque prodit se. Soli gratitudo colentibus, duplicem quotannis messem, laborum solvit amplissimam mercedem. Fruges varias edit, hordeum inprimis & oryzam, legumina, fructúsque arborum suavissimos. Itaque fames illic nulla, caritas annonæ rarissima, calamitásve agrorum. Frumentum tamen perexiguum, neque vites copiosæ. Ex hordeo & oryza potum conficiunt, ex palma vinum. Ex arundinum quoque radicibus dulcis humor exprimebatur ad melleam suavitatem; unde nostris temporibus, arte nondum Veteribus notâ, Saccharum fit. Ferebant etiam arundines quasdam palustria fluviorum, altitudine malis navium pares, amplitudinis arboreæ, quas ambabus ulnis haud facilè quis complecteretur; imò vix bini homines conjunctis ulnis comprehenderent, si *Ctesiæ* credatur. Marem in his & fœminam; illum solidiorem fuisse, cum nucleo hanc & concavam. Singula calamorum internodia cymbæ vicem præstabant, quæ binos navitas, aliquando tres, alveo vectitabat. Magna illic bombycinæ lanæ copia, & serici, & arborum linigerarum. Nam ut *Arabes* ex cucurbitis in arboribus genitis, ità *Æthiopes Indique* è malis quarundam arborum, maturitate ruptis, lanuginis pilas colligebant, ex quibus pretioso linteo faciebant vestes. Ebenus arbor illis ferè propria; & palma quæ *Coquos* dicitur, utilissima sanè omnium, ut quæ navem unà & instruit materiâ, & onerat mercibus. Caryotam verò palmulámque dactyliferam communem, *Indi*, opinor, non habent.

Divisæ

A.M. 2056.

Divisæ arboribus patriæ: sola India nigrum
Fert Ebenum,———

(ait Poëta Georg. 2.) Ex eo reges *Indorum* sceptra & imagines deorum habebant, & pocula; quòd noxium in eo liquorem contineri non posse crederent. Sed compertum est, ebenum in *Æthiopia* quoque, *Indico* prælatum à *Dioscoride*, alibi Coquum arborem, & psittacos, & arundines sacchari feraces, reperiri jam, quæ *Indorum* solummodo putabantur deliciæ. Mittit *India* & calamos odoratos, aliáque multa fragrantia mirificâ spiritûs suavitate. Piper solis debetur. Quid dicam de ficu *Indica*, quæ filis quibusdam radicantibus more fragorum crescit in sylvam, ut sub una ficu turmæ condantur equitum? quid de arboribus aliis innumeris, maximè fructiferis? quid de medicamentis & coloribus, de herbis, quadrupedibus, avibúsque ac piscibus, *Europæ* ignotis? Auro & argento metallísque aliis ditissima hæc regio; quanquam *Plinius* (35.17.) plumbum ei & æs deesse dicat, gemmísque suis ac margaritis hæc permutare, quibus abundat, lapillísque omnibus magni pretii, quos non modò suis præbet, sed mercatoribus quoque omnium gentium. Itaque gemmiferam *Plinius Indiam* terrarum esse maximè omnium dicit, (lib.37.13.) Sed & ære fuso etiam *Indos*, uti *Strabo* est autor; (lib.15.) ductili nequaquam. *Oromenus* ibi salis nativi mons, In quo lapicidinarum modo cæditur renascens: majúsque regum vectigal ex eo est, quàm ex auro atque margaritis. (*Plin.*31.7.)

His *Indorum* divitiis inhiabat *Semiramis*; bellúmque propterea, nullis lacessita injuriis, ultro vicinis inferebat. Et omnium prima quidem *Indis*. Verè *Justinus*, eò *præter illam & Alexandrum Magnum intrâsse neminem.* Nam quod *Ægyptii* tradunt de suo *Baccho*, id est, *Osiride*, de suo item *Græci*, *Ægyptiorum* exemplo, ac de *Hercule* posteriùs, illos *Indiam* subegisse, *Eratosthenes* & alii meritò rejiciunt ad Poëtarum fabulas. Quem enim ipsi (apud *Diodorum*) *Indi* ab Occidente ad se *Dionysium* advenisse ferebant, apud se quoque mortuum asserebant eundem, postquam 52 regnavisset annos, filiísque tradidisset imperium. Cùm vicatim dispersi mortales habitarent, magnum aiebant exercitum *Dionysii* facilè totam peragrâsse *Indiam*. Ac primò peste magnâ correptos milites laborâsse. Ducem prudentissimum è campestribus in montana copias traduxisse, ubi frigidioris auræ afflatu, & purioris aquæ haustu, morbo levatæ sunt. Mons ille *Meros* vocabatur, quod Græcè *femur* significat. Indè *Græcos*, *Bacchum* in femore *Jovis* nutritum, finxisse. Hunc *Dionysium* postea omnem agros colendi artem & vindemiandi, construendi civitates, ferendi leges, denique Numinis religionem docuisse. Tympanis in exercitu cymbalísque usum loco tubarum, quæ nondum repertæ. Itâ & *Herculem* apud se dominatum esse, virum fortissimum, prædicabant, maria terrásque perpurgâsse monstris, filiis denique morientem, & filiæ quam unam susceperat *Pandææ*, divisisse imperium. Filiam, quòd unica esset sui sexûs, ob id gratiorem, præcipuo regno donatam, gentémque *Pandæam* indè appellatam, & solam *Indorum* postea regnatam fœminis. Hæc *Indi*, quæ non multùm cum fabulis *Græcorum* conveniunt.

De Dionysio & Hercule Indorum traditio.

§ 45. Majoribus autem *Semiramis* sibi opus esse copiis facilè perspexit, contra tantas potentissimæ gentis opes. Ad præfectos igitur singularum provinciarum dedit mandata, ut juvenum valentissimos ad militiam conscriberent, & sedulò exercerent armis. Paratos, armísque instructos, *Bactris* anno tertio sibi sisterent. Navium quoque architectos è *Phœnicia*, *Syria* & *Cypro* accersiit, aliísque locis maritimis. Imperatum his, ut fluminibus aptæ naves, eæque dissolubiles, compingerentur; quibus ad transitum *Indi* plurimis erat opus futurum. Cùm autem in locis fluvio propinquis deesset materia, eò ex *Bactria*, itinere terrestri, necesse fuit transportari. Sed ab *Indorum* elephantis præcipuè timebatur. Hunc ut suis metum eximeret, hostibus incuteret, elephantos & ipsa ostentare voluit, simulatos potiùs quàm nullos, *Indis* minimè omnium exspectantibus hunc hostem. Ter centena boum cæsa sunt millia: carnes datæ sutoribus, quorum arte simulacra elephantorum ex coriis erant fingenda. Itâ enim stramine suffarciebant, ut vacuus in medio locus, & camelo qui gestaret, & homini qui regeret, relinqueretur. Neque verò palàm hæc agebant & in propatulo; sed altis septi mœnibus, sub fideli custodia, nè qua rei fama in vulgus emanaret, hostibúsque proderet artificium. Post annos duos parata omnia: milites in *Bactriam* ex omnibus imperii partibus confluunt, millia peditum tricies centena, equitum quingenta millia, curruum centena, ut & camelorum, quibus insidebant

Copiæ Semiramidis.

A.M. 2056.

bant viri fortiſſimi, gladiis accincti cubitorum quatuor; navium denique duo millia. *Suidas Dercetæo*, ſpectatæ prudentiæ fideique viro, demandâſſe hunc apparatum *Semiramidem* ſcribit: & myriadas fuiſſe (ſi qua fides) equitum centenas, peditum ter centenas, curruum ſalcatorum 10, totidem militum è camelis pugnantium, camelorum ad onera 20, coriorum bovinorum 30, quæ cruda geſtabant; longarum navium tria millia, roſtris æneis, & inſtructa nautis è *Syria*, *Phœnicia*, *Cypro*, *Cilicia*, peritiſſimis; fictorum elephantorum denique 200000. Elephantes etiam, crebrâ pugnandi exercitatione, redditi ſunt equis familiares, nè belluarum novâ formâ ferociâve conſternerentur. *Indis* hoc tempore fluvio propinquis *Indo* imperabat *Stabrobates*, ſive *Staurobates*. Ille cùm de tanta belli tempeſtate imminente ſibi nuncios accepiſſet, belli ſtudiis & ipſe ſedulò incubuit, *Semiramidém*que ſuperare contendit, non bello tantùm, ſed & apparatu bellico. Navigiorum fabricata ex arundinibus quatuor millia. Eóque præſtantior eſt hæc materia navium, quòd cariem non ſentiat. Deinde, militibus cogendis *Indiam* obiit univerſam, unde majorem longè (ſi fieri poſſit) hoſtili exercitum contraxit. Elephantorum poſtremò auget numerum venationibus novis. Illi tantâ erant multitudine, itáque inſtructi & armis & arte ad prælium, ut eorum impetus vix humanis viribus ſuſtineri poſſe videretur.

& Staurobates Indi.

A.M. 2059.

Rebus omnibus utrinque ad bellum ritè præparatis, *Staurobates* primò per legatos apud *Semiramidem* agit, jampridem iter ingreſſam, injuſtiſſimæque ambitionis arguit, quòd vicinos, nullis provocata injuriis, bello quietos laceſſeret. Deinde, per literas probra in vitam ejus fœdam & flagitioſam ingerit. Deos denique obteſtatus, eam ſe, devictam armis, cruci affixurum interminatur. Lectâ epiſtolâ, ſubridens *Semiramis*, *Quæ mea*, inquit, *virtus ſit, ex factis periculum Indus faciet, non ex literis*. Cùm ad fluvium tandem utriuſque regni terminum perveniſſet, claſſem hoſtium paratam invenit ad prælium, prohibiturum tranſitum. Suam igitur & ipſa inſtruit claſſem, & rem prælio navali experitur. Terreſtres etiam copias in ripa ſic objecit hoſtibus, ut plurimùm in prælio adjuverint. Ibi acre certamen commiſſum eſt, ac diutiùs magnis utrinque viribus pugnatum. Tandem ſuperata *Indorum* claſſis, navibúſque mille ſubmerſis, plurimi capti ſunt. Inſulas quoque ac urbes in flumine ſitas occupavit regina, milliáque hominum propè centena in ſervitutem redegit. Claſſe amiſſâ, *Indorum* rex, fugam ſimulans, ſuas procul à flumine copias abduxit, ut hoſtes, id formidine factum rati, fluvium eò tranſirent audaciùs: quod & factum eſt. Cùm enim ex voto res *Semiramidi* ſuccederet, latiſſimo ponte, quò facilior eſſet tranſitus, fluvium conſtravit, omnéſque traduxit copias. Ponti longitudinem *Suidas* 20 ſtadiorum tribuit, ubi fluvius erat anguſtiſſimus; latitudinem verò incredibilem ſtadiorum 300. Millia militum 60 ad pontis cuſtodiam relicta: *Indos* cum reliquo exercitu perſecuta eſt. Præcedebant elephantorum ſimulacra, quò regii exploratores, elephantorum apparatu conſpecto, ſuis novitate inopinatæ rei metum injicerent. Verùm ea ſimulatio haud diutiùs latuit. Nam admirantibus *Indis* unde tanta *Semiramidi* copia elephantorum ſuppeteret, quidam ex hoſtium exercitu, qui metu pœnæ ob neglectas excubias transfugerant, rem prodidêre. Eo animoſior multò rex, elephantorum figmento vulgato per exercitum, ut hoc ſublato metu pugnam alacriùs capeſſerent, copias omnes adverſus *Aſſyrios* eduxit. Inſtructâ acie *Semiramis* quoque ad hoſtem accedebat. Appropinquantibus exercitibus, rex equites & currus in prima acie ante phalangem deſtinavit. *Semiramis* ſimulatis elephantis adverſus equites præmiſſis, initóque certamine, regios equites profligavit. Aſſueti enim veris elephantis equi, novâ formâ olfactúque inſueto turbati ſunt. Itaque pars in terram proſternitur, pars in hoſtes equorum impetu, pars in alia loca deſertur. *Semiramis*, cum delectis militibus victoriam ſecuta, *Indos* in fugam vertebat. Quibus ad phalangem refugientibus, *Staurobates*, quamvis nonnihil animo perculſus, aciem tamen peditum præcedentibus elephantis promovebat. Ipſe in dextro cornu pugnans, generoſóque inſidens elephanto, adverſus reginam viriliter animo ſe intulit, in acie oppoſita fortè prælianten. Veri elephanti contra ſimulatos ibant; neque pari robore pugnabatur. Superiores jam regii, magnam edebant *Aſſyriorum* ſtragem, qui partim elephantorum pedibus conterebantur, partim proboſcide jactati, aut lacerati dentibus, interibant. Cùm magnus interfectorum acervus cumularetur, timórque ac terror omnia compleviſſet, nulli jam ordinem ſervabant. Ità omnibus ferè *Aſſyriis* ad fugam intentis, rex *Semiramidi* caſu obvius, primò ſagittâ

Navali pugnâ victrix,

terreſtri ſuperata, Semiramis

tâ brachium ejus, deinde jaculo humerum sauciavit. Ea protinus, vulnere haud morante, (leve enim erat,) equo velocissimo in fugam se proripit, belluâ non æquis passibus insequente. Omnes jam in fugam versi ad naves tendunt, sed per loca tantæ multitudini angusta. Cùm igitur, equitibus peditibúsque permixtis, alter alteri impedimento esset, neque fugæ, neque salutis ullus dabatur locus, sed ipsi suomet tumultu oppressi interibant. In ipso ponte, *Indis* tergo inhærentibus, multi ex utroque latere, præ fugientium multitudine, in aquam præcipitati sunt. *Semiramis*, ubi major pars eorum qui prælio superfuerant transiisset, pontem super naves fabricatum discidit, nè hostibus ad se aditum daret. Distractæ naves disjectǽque per flumen, multis *Indorum* qui persequebantur, unà cum *Assyriis*, fluminis vi abreptis atque deletis. Rex, multis prodigiis augurúmque responsis monitus nè flumen transiret, finem persequendi fecit. *Semiramis* autem, permutatis captivis, vix tertiâ exercitûs parte salvâ, in *Bactriam* revertitur. Paulò pòst, detectis quas ei filius *Ninyas* per Eunuchum fecerat insidiis, *Ammonis* responsum in memoriam revocat. Remissâ igitur omni injuriâ, cùm, ut filio regi parêrent, omnibus præfectis mandavisset, è medio sublata est, ad deos juxta oraculi responsum (ut creditum est vulgò) translata. Aliqui fabulantur, eam in Columbam transiisse. Compluribus enim avibus domum ingressis, & illam unà cum reliquis avolâsse ferunt. Quo factum est, ut *Assyrii* Columbam pro dea coluerint. Atque ejus fortasse gratiâ *Palæstini*, unde *Semiramis* orta est, lege latâ columbis olim pepercerint: de quo *Tibullus*,

A.M. 2059.

fugit,

moritur, que,

Quid referam ut volitet crebras intacta per urbes
Alba Palæstino sancta columba Syro?

Signum ejus bellicum fuisse Columbam, ex *Hebræo* quodam *Scaliger* (in *Eusebium*) tradit. *Arrianus* periisse, nec reversam ex *India*, *Semiramin* refert. *Strabo*, (lib.15.) cum viginti hominibus tantùm evasisse fugâ: & priusquam aggrederetur, obiisse. *Justinus*, cùm filii concubitum petiisset, ab eodem interfectam ait, seu abhorrente fœdissimam rem; seu verito fortasse, nè pari fato interiret (nisi occupâsset) quo reliqui perierant mœchi. *Suidas* (in voce *Thurras*) & Fasti *Siculi*, potitam fuisse concubitu filii sui *Semiramidem* significant, natúmque indè *Thurram*, sive *Arium*, qui patri successit in imperio. Nam *Zamen* & patrem ejus, eundémque fratrem, vocant. Denique, *Hyginus*, (Fab.243.) eam equo amisso, eo fortasse quem turpiter amavisse dicitur, in pyram se conjecisse, prodit. Imperavit universæ *Asiæ*, præter *Indos* atque *Scythas*. Vixit annos 62, 42 regnavit. Sed vixisse longiùs necesse est, si filium habuit decedente *Nino* formâ sibi & staturâ æqualem, duorum antea ex *Menone* liberorum parens. Et hæc quidem *Ctesias Cnidius* pleraque de *Semiramide* scripsit atque *Nino*; quorum in multis videtur mihi, non tam fidem dictis suis conciliare voluisse, quàm admirationem, adeò summa sunt & hyperbolica. *Athenæus* nonnullíque alii Scriptores produnt, *Semiramin* fuisse meretricem elegantis formæ, ab *Assyriorum* rege adamatam: ac primùm in mediocri apud regem gratia, mox etiam legitimæ uxoris loco habitam, persuasisse viro, ut quinque dies se solam regnare pateretur. (Non nisi unum diem *Plutarchus* refert, in Amatorio.) Sceptro potitam, primo die splendidum instituisse convivium, in quo duces omnes principésque adegit, ut sibi veluti reginæ sacramento fidem obstringerent. Postridie, cùm jam proceres populúsque dicto illi audientes essent, virum in carcerem compegisse. Ità magno ingenio animóque fœminam occupâsse imperium, & ad senium usque, multis à se præclarè magnificéque gestis, tenuisse. (*Ælian.* Var. hist. 7. 1.) *Hyginus* (Fab.240.) etiam *Ninum* ab ea interfectum scribit. *Plutarchus* (in Apophthegmat.) narrat, *Semiramidem*, cùm sibi sepulcrum condidisset, inscripsisse hæc, *Si quis rex pecuniâ indiguerit, is, hoc recluso monumento, sumat quantum volet. Darium Persam*, aperto sepulcro, nullam invenisse pecuniam, sed aliud scriptum hujusmodi, *Nisi malus esses avarissimúsque, mortuorum loculos non excuteres.* Hoc Nitocridi ab *Herodoto*, (lib.1.) *Babyloniorum* reginæ, pariter attribuitur. Meminit *Plinius* (33.3.) de cratere *Semiramidis*, cujus pondus 15 talenta colligebat, quem *Cyrus*, devictâ *Asiâ*, in spoliis nactus est.

§ 46. Mortuâ *Semiramide*, *Ninyas* filius, qui *Zames* & *Zameis* quoque dictus est, contentus elaborato à parentibus imperio, belli studia deposuit, &, veluti sexum cum matre mutâsset, rarò à viris visus, in fœminarum & eunuchorum turba consenuit. Summam enim regis felicitatem in eo sitam credidit, ut curis & molestiis vacaret,

filio succedente Ninyâ.

A.M. 2059. voluptatibúsque afflueret. Posteri quoque, ejus exempla secuti, responsa gentibus per internuncios dabant. Itaque provinciarum plurimæ in *Asia*, & si quæ in *Africa* fuerunt, (ut credibile est) excusserunt jugum. Unde *Dionysius Halicarnass.* (in Proœmio sui Operis) *Assyriorum* ait pervetustum fuisse imperium, at non nisi exiguam obtinuisse partem *Asiæ*. Nec enim transiisse videtur *Euphratem* ab Occidente, vel attigisse *Indiam Scythiámve*. *Mesopotamiæ* verò, *Mediæ*, *Babyloniæ*, & aliis quæ manserunt in fide, præsides dati, & mutati quotannis, cum exercitu semper novo: ut hoc fræno subditi continerentur in officio; nec tamen, imperii & armorum diuturnitate, præsides ipsi militésve solicitarentur ad novandas res. In urbe *Nino* apud *Assyrios* regiam sibi sedem *Ninyas* collocavit, deseruit *Babylonem*. Post *Ninyam*, 38 annis potitum imperio, regnârunt 30, ut *Ctesias* probabiliùs tradit, vel, ut alii, 37 *Assyriorum* reges, hærede semper filio patri succedente; quorum nomina (ut vulgò feruntur) temporáque libuit apponere, ídque simul ac semel omnia, nè vel nomina ipsa desiderarentur, vel nominibus nudis interrumperetur historia. Quippe nihil ab iis gestum est memoriâ dignum; nisi quòd *Arium* gentes Arctoas debellâsse, *Teutamum* ferunt auxilia misisse *Priamo* ad bellum *Trojanum*, & *Sardanapalum* socordiâ suâ exitium huic imperio & exitum attulisse: de quibus propterea solis plura mihi suo loco dicenda sunt. *Arius* verò, 4. à *Nino*, regnâsse dicitur annis 30; 5. *Aralius* 40; 6. *Xerxes* 30; 7. *Armamithres* 38; 8. *Belochus* 35; 9. *Balæus* 52; 10. *Sethos* 32; 11. *Mamythus* 30; 12. *Ascalios* 28; 13. *Spherus* 22; 14. *Mamylus* 30; 15. *Spartheus*, sive *Sparetus*, 42; 16. *Ascbatades* 38; 17. *Amyntes* 45; 18. *Belochus* 25; 19. *Balatores* 30; 20. *Lambrides* 30; 21. *Sosares* 20; 22. *Lampraës* 30; 23. *Panyas* 45; 24. *Sosarmus* 42; 25. *Mithræus* 27; 26. *Teutamos* 32; 27. *Teutæus* 44; 28. *Arabelus* 42; 29. *Chalaos* 45; 30. *Anabos* 38; 31. *Babios* 37; 32. *Thinæos* 30; 33. *Dercylus* 40; 34. *Eupacines* 38; 35. *Laosthenes* 45; 36. *Pyritiades* 30; 37. *Ophrateus* 21; 38. *Ephatheres* 52; 39. *Acratarnes* 42; 40. *Tonos Concoleros*, qui & *Sardanapalus*, vel *Sardanapallus*, 20. Qui omnes, unà cum *Beli* regno annorum 55, annos conficiunt 1484. At hic annorum numerus, imperiique *Assyriaci* diuturnitas minimè probanda videtur, eò quòd minimè conveniat Sacris Literis. Nam *Sardanapalum*, hujus Dynastiæ regem ultimum, interiisse oportet antequam *Salmanassar*, alterius Dynastiæ rex, regnum evertere potuit *Israëliticum*. At si *Ninus* eo tempore statuatur quo ab *Eusebio* statuitur, annis 42 ante ortum *Abrahami*, consequetur, *Samariam* fuisse captam à *Salmanassare*, nondum nato, nedum defuncto, *Sardanapalo*. Quòd si, ad sanandum hoc incommodum, retro agatur *Ninus* annis 130 pluribúsve, ut initium ejus regni collocetur circiter mundi annum 1800. alterum indè nascetur incommodum; nullo modo potuisse *Ninum* ea bella gerere, victoriásque reportare, quæ memorantur, quia paucitas humani generis eo tempore nondum ei vel milites suppeditare potuit, vel hostes. Paulò minus ergò spatium temporis huic imperio tribuendum est, idque nobis petendum ex aliquo probabili autore. Tradit *Herodotus*, (lib. 1.) quingentis viginti modò annis *Assyrios* esse dominatos in *Asia*. At hoc aliorum historiis repugnat omnium, *Ctesiæ*, *Diodori*, *Trogi*, *Africani*, *Paterculi*; qui tamen, ut posteriores tempore, ità res *Asiaticas*, præcipuè post *Alexandri* Magni victorias, & opportuniùs discere potuerunt, & veriùs tradere. Sed ipsa urbis *Nini*, seu *Nineves*, antiquitas hunc perspicuè refellit errorem; quæ, à *Nino* denominata, eodem seculo vixisse ac dominatum esse *Ninum* arguit necessariò. Nec enim dici potest, conditam fuisse ab alio, post multa sęcula instauratam à *Nino*, & donatam suo nomine. Moses enim *Nineven* appellat, antequam ii regnaverunt *Assyrii* de quibus meminit *Herodotus*. *Pomp. Trogus* ait, *Assyrios* imperium mille trecentis annis tenuisse. *Diodorus Siculus* haud multùm discrepat, qui annos addit 60. Eo *Trogi* numero annorum facilè conciliantur cum Sacra profanæ gentium Historiæ, neque ullo is urgetur incommodo. Eum itaque nos aliis prælatum amplectemur.

A.M. 2076. § 45. *Apide* mortuo *Ægialensium* rege, quintus imperavit *Telexion* annis 52. Hujus regis tempora usque adeò mitia fuerunt lætáque, ut eum defunctum velut deum coluerint, sacrificando, & ludos celebrando, quos ei primos omnium institutos ferunt. (*Aug.* de Civ. Dei l. 8. c. 2.)

ABRAHAMUS, SIVE ANNALIUM MUNDI

Primi Tomi

LIBER TERTIUS;

Qui,

A Vocatione *Abrahami* ad Obitum, annos comprehendit 105.

§ 1. PErvaſerat jampridem univerſas ferè mundi gentes exſecranda ſuperſtitio Idolorum, malorúmque Dæmonum cultus. Homines enim pleroſque omnes ſuæ Deus naturæ permiſit, ducendóſque in Sacris Diviníſque rebus tradidit. Ea verò cùm in his caliget, declinétque per ſe in deterius, ille rugiens Leo ſuâ vi, ſuíſque artibus ille Serpens vetus, facilè in omnem homines pravitatem impietatémque non opinantes impulit. Non deerant tamen veri Numinis ac Religionis cultores aliqui, (Deo id agente,) variis in locis tanquam ſtellæ ſparſi, quò latiùs elucerent in illis tenebris, & aliis præferrent ſuæ pietatis facem. Ex his vel nobiliſſimus poſt *Noachum* erat è *Chaldæorum* gente *Abramus*. Ex ejus nimirum ſtirpe *Chriſtum*, ſive generis humani Salvatorem, naſci, jam antè ab æterno conſtituerat Deus. Majores habuit *Tharam* patrem, *Nachorem* avum, *Serugum* proavum, de quo antea meminimus, & reliquos è gente *Semi:* Sed & hos pleroſque, patriæ ſuæ vitio, idololatras. (*Joſ.* 24. 2.) *Abramum* ipſum tradunt, Aſtronomiæ peritiſſimum, utpote *Chaldæum*, à cœlo ſideribúſque aſcendiſſe animo ad primum cœli Autorem, Motorémque ſiderum. Nec enim hæc ſuâ vi conſtare poſſe; ſed vim eſſe quandam perſpexit his omnibus altiorem majorémque, à qua iſta pendeant univerſa. Illud eſſe Divinum Numen, illud præcipuè ſuſpiciendum, illud ſolummodo venerandum colendúmque. Itaque cœpit receptam vulgò perſuaſionem de Diis convellere; primúſque omnium clarâ voce prædicavit unicum eſſe Deum, Univerſitatis rerum Opificem, præterea nullum. Pictos autem fictóſque deos *Chaldæorum*, veri Numinis rivales, animo deteſtatus, ferro comminuit, ignique mandavit. Cùm enim ipſi homines opera Dei ſint, iſtos deos, opera hominum, flammâ digniores quàm cultu cenſuit. Quin & patrem ſuum *Tharam*, ſtatuarum primum artificem arte figulari, (ut *Serugus* imaginum fuiſſe dicitur,) impietatis arguiſſe ferunt, quòd homines in fraudem induceret malis artibus lucri gratiâ. (*Epiphan.* adverſ. Hæreſ. 1. 1. § 6. *Suidas* in *Seruch.* & *Abraham.*) Et hæc *Abramum* agitâſſe puerum, annos tantùm 14 natum; 48 ait *Maimonides*, *Cedrenus*, & alii. Eadem ferè *Joſephus*, (Antiq. *Judaïc.* 1. 8.) Sed incertæ veritatis hæc omnia. Ea verò certa quæ traditurus ſum: *Urem*, ſive *Uriam*, fuiſſe urbem

A.M. 2078.

Veri Dei cultor *Abramus*,

A.M. 2078.

Chaldæorum; *Ignem* significâsse; ac ità fortasse denominatam, quòd in ea coleretur Ignis pro numine, ex instituto *Nini*. *Eupolemus* (apud *Eusebium*, Præparat. 9.17.) *Camarinam* vocat; regionem *Ptolemæus Orebeën*. Ex hac *Abramum* urbe, anno ætatis 70. circiter, Dei fuisse mandato evocatum. Voluit enim Deus à sceleratissimæ gentis commercio liberum, à contagione immunem conservare, ut in eo sibi colligeret Ecclesiam. Voluit etiam obsequium fidémque hominis exercere, & ad exemplum posteris reddere illustriorem. Sic igitur locutus illi Deus est, non humano, (reor) sed modo quodam spiritali, animo suggerens quod intelligi volebat. "Migrandum hinc tibi est, *Abrame*; linquenda tellus & domus, amici & familiares cognatíque omnes deserendi: in regionem ignotam proficiscendum, quam ego tibi designaturus sum. Unum enim ego diffundam te in gentem magnam. Prospera tibi ut cedant omnia efficiam: afficiámque gloriâ te; nominísque magni celebritate. Nec uni modò tibi, sed & aliis benedicam tui gratiâ. Tuis amicis amicum præstabo me, inimicis hostem. Denique, in uno te gentes terrarum benedicentur universæ. Hæc ad *Abramum* Deus. Ille, oraculo accepto, spe fidéque plenus, ad iter protinus accingit se, nullâ interpositâ vel deliberandi morâ, etsi quò sibi migrandum esset neutiquam intelligeret. (*Heb.* 11.8.) *Abramum*, *Josephus* tradit, cùm *Chaldæi* contra eum insurgerent, quòd nova quædam docere videretur de Deo, aliò migrandi consilium cepisse. Alii fabulantur *Judæi*, traditum à *Chaldæis* eum quasi devorandum igni, eò quòd Ignem, populare gentis numen, recusaret colere; (*Hieronym.* Tradit. in *Genes.*) sed liberatum à Deo effugisse. Ejus tamen fratrem *Aranum*, cujus erat pietas tepidior, interiisse combustum eodem igne. Fuerant enim illi duo fratres natu majores, *Aranus*, quem dixi, & *Nachor*. *Aranum* amiserat, patri præreptum vel morte immaturâ, vel nece (quam dixi) violentâ religionis & pietatis causâ; cujus in *Ure*, oppido *Chaldæorum*, suâ etiam ætate sepulcrum extitisse, narrat *Josephus*. *Nachor* in iisdem hæsit sedibus apud *Chaldæos*, donec, *Tharâ* mortuo, in paterna bona successit hæres. *Lotum* verò fratris *Arani* filium, ejusdémque filiam (ut credibile est) *Saraiam*, sive *Ischam*, uxorem suam, viæ comites habuit *Abramus*; patrem *Tharam* itineris ducem, sive amore filii ductum, sive odio impulsum impiæ impuræque gentis. *Tharam Josephus*, propter obitum luctuosum *Arani* filii, exosam habuisse *Chaldæam* prodit. *Lotum* verò adoptatum à patruo *Abramo*, qui carebat liberis. Unà igitur proficiscuntur omnes ex *Ure*, sive *Camarina*, civitate *Chaldæorum*; *Haranam*, sive *Charras*, *Mesopotamiæ* tandem perveniunt. Isthîc *Thara* figit baculum, aut loco ipso captus, aut tædio diutinæ peregrinationis. Reliqui omnes usque ad mortem adhærent patri.

oraculo jussus vertere solum,

paret;

A.M. 2084.

§ 2. *Tharâ* mortuo, cùm annos vixisset 205, *Abramus*, septuagesimum quintum ætatis agens, *Lotúsque*, unà cum familiis bonísque omnibus, discedunt *Charris*, novúmque iter instituunt, auspice ducéque Deo, in regionem *Canaanitidem*. Eò quidem ex *Chaldæa* brevius iter per solitudines *Arabiarum* fuisset: at verò tutius atque facilius per *Mesopotamiam*, unde jam novi hospites adveniunt. Qui vix annuum *Charris*, aut *Tharæ* vivendi, aut *Abramo* commorandi, spatium concedunt, (*Torniell.* A.M. 2114.) vereor ut ea *Mosis* verba satis perpendant, (*Gen.* 12.5.) *Profecti sunt cum omnibus facultatibus quas comparaverant, & animabus* seu *liberis quos genuerant Charris*. Perexiguus profectò ille proventus, aut rerum aut liberorum, quem annus unus erat editurus, nec memoriâ dignus.

§ 3. Profectum esse *Abramum* ex *Mesopotamia* non nisi 75 annos natum, ex *Mose* discimus; (*Gen.* 12.4.) nec nisi post *Tharæ* obitum, præter *Mosen*, beatus *Stephanus* docet. (*Act.* 7.4.) *Postquam pater est mortuus*, inquit, *in hanc eum terram deduxit* Deus *quam vos nunc obtinetis*. Ex his efficitur, natum fuisse *Abramum*, non septuagesimo *Tharæ*, (ut multi disputant, *Joseph.* Antiq. 1.7.) sed centesimo demum atque tricesimo patris anno, 60 seriùs quàm tradit *Josephus*. Hoc igitur in loco peropportunè se ingerit de *Abrami* anno natali à multis agitata quæstio. Vixit enim *Thara* 205 annos; unde subducantur *Abrami* patre moriente 75, reliqui erunt 130, quo tempore natum consequitur. Validissimum est hoc telum ad propugnandam hujus sententiæ veritatem. Alterum est ejusmodi. Eandem fuisse *Arani* filiam *Ischam*, (*Gen.* 11.29.) & *Saraiam Abrami* uxorem, *Judæorum* veterum & Theologorum nostrorum doctissimi quique probabiliter sanè opinantur. At *Saraiam* non nisi decem annis minorem natu se, testatur *Abramus* ipse. (*Gen.* 17.17.) Quòd si fingamus ergò *Abramum* è fratribus maximum fuisse, *Aranum* verò, *Saraiæ* patrem, vel

qui centesimo trigesimóque demum patris anno natus est.

A.M. 2084.

Vel uno tantùm anno posteriorem; necesse est ut fateamur eundem adhuc novennem *Saraiam* genuisse: quo ineptius fingi nihil potest. Qui dissentiunt hac in causa, ut probabilia saltem dicere videantur, duplicem aiunt fuisse adventum *Abrami* in *Canaanæam*, alterum patre vivente, de quo *Moses Gen.* 12. 4. alterum post *Thara* mortem, cùm reversus *Charras* ut funeri patris interesset, & vel hæreditatem adiret, vel bona sibi testamento legata reciperet, eo animo discessit in *Canaanæam*, ut se nunquam in *Mesopotamiam* deinceps rediturum statueret. De hoc adventu S. *Stephanum* in oratione ad *Judæos* locutum volunt, qui quidem altero 60 erat annis posterior. Atque hâc arte, quod fortissimum dixi telum, declinare conantur &, eludere. Sed inani prorsus operâ conantur. Nihil enim hîc præter conjecturas opponunt summæ verborum sacrorum perspicuitati, nec eas ullo modo probabiles. Quis enim credat *Mosem* omisisse hunc *Abrami* reditum in *Mesopotamiam*, qui reliquam ejus peregrinationem, per spatia locorum singula, tam diligenter exsecutus est? Quòd si omisit *Moses*, unde, obsecro, didicit, qui nos docet, S. *Stephanus*? Aut qui fit, alium ut ille tradat nobis *Abrami* adventum in *Canaanæam*, quàm à *Mose* acceperit? At verò demus hoc, patre mortuo, *Charras Abramum* rediisse, sive solum, sive cum familia, inter *Canaanæos* jampridem sexaginta versatum annos. Cùm hoc fieret, necesse est *Isaacum Abrami* filium attigisse annos ætatis 35, quibus Patrum sanè plurimi liberos genuerunt, etsi nondum uxorem duxerat *Isaacus*. Quæro igitur quî factum sit, cùm adesset *Abramus* ipse *Charris*, filiúmque haberet adeò maturum nuptiis, ut tantam rem negligeret, quæ post quatuor aut quinque annos erat servi committenda fidei? Sed fuerit oblitus tantæ rei, tam seriæ, tam necessariæ, tam opportunæ, *Abramus*. At si *Charris* adfuit ante annos tam paucos, unde factum, ut nec ille cognatorum res, nec *Abrami* noverint cognati? Nec enim ille aut *Rebeccam*, aut quam aliam virginem designare potuit uxorem filio. (*Gen.*24.4.) *Bethuel* autem & *Labanus*, non opes modò & potentiam ejus, verùm & hoc ipsum ignorabant, esse *Abramo* filium. (*Gen.*24.35,36.) Quare migrationem hanc alteram in *Canaanitidem* patet ab iis fictam esse, qui aliter suam de natali anno *Abrami* sententiam tueri non poterant. Superest ut eorum discutiamus argutias, qui septuagesimo patris anno natum fuisse *Abramum* acriter contendunt. Etiam hi Sacræ Historiæ verbis quibusdam nituntur, (*Gen.*11.26.) *Thara*, cùm 70 vixisset annos, *Abramum* genuit, *Nachorem* & *Aranum*. Unum ex his eo ipso anno genitum ut concedamus, necesse est. Quem autem probabiliùs quàm *Abramum*, qui primo in loco nominatur, qui primo in loco prædicandus *Mosi* proponitur, cujus natalem nisi hoc in loco nullibi reperiemus, unde manca futura sit ejus propè solius apud *Mosem* Chronologia? Denique, centesimo tricesimóque anno *Tharam* genuisse *Abramum* haud facilè credat, qui *Abramum* ipsum sciat miratum esse, quòd centenarius filium esset suscepturus. (*Gen.*17.17.) Has igitur ut dispellamus Soli offusas nubeculas: non consequitur, *Abramum*, quia nominatum, ideo & natum primò. Nam pari modo (*Gen.* 5.32.) dicitur, anno quingentesimo *Noachum* procreâsse *Semum*, *Chamum* & *Japhetum*. Neque tamen *Semum* eodem anno primum; quem centenarium fuisse non nisi sexcentesimo & secundo patris, altero post Diluvium anno, ex *Gen.* 11. 10. satis perspicuè docemur. Sanctus igitur *Augustinus* audiendus est. (Quæst. in *Gen.* 25.) *Pietas*, inquit, *vel ipsa potiùs Electio Divina, quæ comitem secum trahit pietatem & Dei timorem, primas partes dat Semo in liberis Noachi, & Abrahamo in liberis Tharæ.* At *Abrami* res, inquiunt, non *Arani* aut *Nachoris*, proponit sibi *Moses* explicandas. Ab eo enim *Israelitæ*, ab eo populus Dei, ab eo Dei Filius erat oriturus. Cur igitur *Moses* annum *Arani* aut *Nachoris* natalitium exponat, negligat *Abrami*? Ad hæc, primò, dicimus, nec *Aranum* aut *Nachorem* fuisse negligendum, à quibus maternum genus Dei populus atque Filius erat deducturus. Verùm eò loci non erat *Mosi* propositum, ut nec *Gen.*5.32. annum cujusquam describere natalitium; sed tempora solùm ea denotare quibus *Thara* & *Noachus* cœperunt liberos generare. Unde igitur constabit, inquiunt illi, quoto *Abramus* anno sit natus, hâc ratione sublatâ, quod in aliis omnibus *Abrami* majoribus atque posteris diligenter exponit *Moses*? Nos verò, indicâsse *Mosem* & hoc, dicimus, non *Gen.*11.26. sed partim *Gen.*11.32. partim 12.4. Nam de obitu *Tharæ* locutus *Moses*, qui ducentos & quinque annos vixerat, protinus, ex *Mesopotamia* in *Canaanitidem* ait migrâsse *Abramum*, 75 annos ætatis agentem. Et nè quis hæc per anticipationem dicta suspicetur, quomodo alia quædam in eodem capite, beatus etiam *Stephanus*, (*Act.*7.4.) non nisi patre mortuo pro-

fectum

A.M. 2084. fectum *Charris Abramum*, dicit. Satis igitur apertè annus indicatur *Abrami* natalis; utcunque primus non sit è fratribus, maximúsque natu. Postremò, miratum aiunt *Abramum*, quòd annos natus centenos filium esset generaturus; multò igitur magis mirandum, si *Thara* centesimo trigesimóque anno genuisset *Abramum*. Ad hæc facillimè quidem *Raleius*, non tamen aptissimè, respondet: Mirum *Abramo* visum, non tam se senem gignere, quàm *Saram* nonagenariam, menstruis jam siccatis, parturire. Et erat hoc sanè inauditum, supra omnem naturæ vim, & planè miraculum. (*Gen.*18.11.) Sed & alterum demiratus est *Abramus*, (*Gen.*17.17.) hominem centenarium procreaturum sobolem, in illo jam ævo raram fortasse aliàs rem, in majoribus tamen *Christi* frequentem, *Jacobo*, *Boozo*, *Obede*, *Jessæo*, multis postea seculis. *Abramo* etiam ultra ætatem *Thare*, quâ est ipse genitus, provecto, complures nati sunt ex *Cetura* filii. Denique, minùs erat mirandum in *Thara*, annos plusquam ducentos victuro. Quare valeat ratúmque sit, *Abramum*, etsi primo loco meriti ac honoris gratiâ nominetur *Gen.*11.26. ultimo tamen editum fuisse, centesimo demum trigesimóque patris anno. Eóque libentiùs accedo ad hanc sententiam, quòd seculum *Abrahami*, atque *Nini* regnum, eâ ratione longiùs removeatur à Diluvio, ampliúsque spatium crescendi generi concedatur humano; quod ex altera parte 60 contrahunt annis angustius, unde hominum generationes duæ amputantur. Nam vivente *Abrahamo*, ac imperante *Nino Semiramidéque*, tanta ubique hominum fuisse traditur multitudo, tantâque urbium, ut nisi detur idoneum tempus illis procreandis, hisce condendis, veterum Annalium fides plurimùm laboratura videatur.

In *Canaanæam* pervenit. § 4. Ut redeamus jam unde sumus digressi: Cùm in *Canaanis* terram pervenissent *Abramus* atque *Lotus* cum familiis, pergunt penetrántque agrum usque *Sichemiticum*, & quercetum *Moræ*. Hoc primùm in loco apparuit *Abramo* Deus; quâ formâ, quóve modo, incertum. Et, *Tuis*, inquit, *posteris*, *Abrame*, *terram ego hanc daturus sum*. Ille continuò aram statuit eodem in loco, ubi sacra illi faceret qui apparuerat Deo. Hác primùm Religione terra populo Dei à Deo promissa quasi consecratur. Mox tamen discedit hinc, occupátque montem, quem ab Occidente urbs *Luza*, (postea *Bethel* dicta,) ab Oriente claudebat *Haia*. Hoc etiam in loco altare conditum est Deo, Domínique nomen invocatum. Rursus indè promotis castris, ad partes regionis Australes iter contulit. Quorsum verò toties mutat hospitium? An terræ perlustrandæ causâ donatæ, suis posteris? an quærendi jumentis pabuli, intemperie hujus anni sterilescente terrâ? an hospitum inhumanitate coactus? an quò latiùs dispergeret cultûs Divini semina, & suæ pluribus in locis relinqueret sanctitatis vestigia? Silet quidem *Moses*. Sed nunquam aberratur, Deo duce. Etsi ad ignotos ignotus accedat, Deus idem, qui ex *Chaldæa* eduxit, in *Canaanæa* comitatur, tuetur ubique. Interim verò magna intolerandáque in *Canaanitide* suborta est fames. In *Ægyptum* igitur, quæ proxima erat, compulsus est, ut, suæ suorúmque salutis causâ, illic ad tempus commoraretur. Sanctus vir planetam in terris agit, quò faciliùs circumferat impertiátque variis gentibus doctrinæ cœlestis lucem. Nec id vocis prædicatione magìs, quàm exemplo facit integerrimæ sanctissimæque vitæ. Laboribus enim periculísque propè quotidianis ad omnem virtutem exercetur, & quasi purgatur igne, perficitúrque. Illis eximia Dei providentia elucebat, gratiáque in *Abramum*; illis potentia Dei summa emicuit glorisque, in conservando liberandóque *Abramo*; illis denique *Abrami* fides in Deum, & certa spes, constantia, obsequium, pietásque omnis illustrabatur, ad imitationem non sui modò seculi, sed posterorum omnium. Præter itineris longinqui molestiam, incommodáque varia, in loco ipso, quem tot laboribus incolumis tandem assecutus est, fames protinus molitur exitium, nisi quàm primùm effugiat. Si effugiat, lascivissimæ gentis petulantia effrænis haud multò levius periculum minitabatur. Erat enim *Saraia*, ejus uxor, egregiâ pulchritudine, & apud *Ægyptios*, ardore Solis nimio decoloratam gentem, rarâ; quæ propterea meritò sibi à subsessoribus metueret. Ipsa tamen lascivia petulantiáque hominum leges pepererat in adulteros necessarias. Sed, homini peregrino, nè in legibus quidem contra indomitam libidinem præsidii satis esse videbatur. Artes enim non deerant quibus facilè virum è medio tollerent, ut conjuge potirentur. Hæc omnia cùm reputaret apud se *Abramus*, in ipsis regni finibus monet uxorem, (qua de re priùs inter eos convenerat, *Gen.* 20. 13.) nè se jam pro marito habeat; id enim sibi exitio futurum; sed pro fratre tantùm,

Indè in *Ægyptum* discedit, premente fame:

ubi dissimulat conjugem,

tantùm, ut virginem credant *Ægyptii*. Id enim sibi gratiam conciliaturum. Nam proximorum fratrum conjugia, apud barbaras etiam gentes, illis temporibus illicita. *Saraiam* ergò vocat sororem *Abramus*, quomodo *Lotum* fratrem, *Gen.* 13. 8. Ità suæ incolumitati consuluit; uxoris pudicitiam precibus Deo, qui solus præstare potuit, tuendam atque propugnandam tradidit. Vereor equidem, nè hoc à sancto viro *cautè magis* (ut aiunt) *quàm castè* factum, nisi autore factum sit Deo. Id enim aliqui opinantur, tacente *Mose*. At in rebus incertis, providentiæ auxilióque cœlesti eousque diffidere, ut *cum carne & sanguine* (quemadmodum loquitur Beatus *Paulus*) *consilium ineamus*, vitámque tueamur malis artibus, aut dubijs quidem, nec planè bonis, hoc si peccatum fortasse non sit, peccati certè speciem præ se fert, à qua ipsa abhorret pius vir. (1 *Thess.*5.22.) In hoc autem *Abrami* facto peccata se ostentant duo. Primum, in extremis & ambiguis veri falsique limitibus, & quasi marginibus, incedere, quo & aliis non modò fucum possis facere, sed fraudem quoque, ut *Ægyptio Gerari*sque regi *Abramus*, hîc, si fortè absit mendacium, at certè magnum non abest mendacii periculum. Præterea, vitæ suæ conservandæ causâ, prostituere uxoris pudicitiam, vel, ut leviùs dicam, deserere ac negligere, quam ipsâ vitâ redimet bonus vir, haud scio an culpâ vacare possit. Quo argumento ad excusandum *Abramum* nititur maximè S. *Augustinus*, (in *Gen.* quæst. 26. & contra *Faustum Manich.* lib. 22. cap. 33.) & ex eo alii, quàm infirmum sit facilè patebit. *Ubi duo*, inquiunt, *mala concurrunt, quæ vitari ambo non possunt, alterum quomodo possimus declinandum est, nè tentemus Deum; alterum ad providentiam Divinam remittendum. Id aiunt fecisse Abramum.* At verò mala non sunt unius generis. Alia naturæ seu pœnæ vocantur mala, vitii seu culpæ alia. Ex his adulterium est, ex illis mors. Culpæ malum admittere, ut vitemus pœnæ, imò & consulere saluti nostræ cum alterius periculo, haudquaquam licet. Quòd si tamen oraculo Divino inductus rationem hanc inierit expediendæ salutis, factum certè absolvitur, at non commendatur exemplum. Non hæc ideo sunt à me pluribus exposita quàm soleo, ut viri optimi insecter manes, patrísque reverendi nuditatem (si qua est) exponam aliis deridendam. Procul absit à me hoc scelus. Verùm eò spectant, nè quis temere opinetur, vel ipsius *Abrami* facta omnia proposita esse nobis ad imitationem, errore periculoso. Homines enim quotquot sumus, caduci profectò & fragiles sumus. *In multis omnes offendimus.* (*Jac.*3.2.) Recta perfectáque vivendi norma unicus Dei est Filius. Eorum igitur labor mihi non modò inanis videtur, sed inutilis atque damnosus, qui veterum Patrum aliquos ab omni labe nævóque asserunt peccati. Ex hominibus nimirum antiquis, novos creant Angelos. Sancto quidem *Augustino* condonanda videntur quæ scripsit hac in re, ut quæ impetu quodam vindicandi *Abramum* à calumniis *Manichæorum* scripserit. Quòd si remissiùs paulò egisset, concessissétque; hominibus etiam sanctissimis integerrimísque aliquid humanitus accidere nonnunquam, nullum profectò indè vel hæreticis lucrum obtigisset, vel pietati damnum. Licet enim ex nævis ipsis atque noxis optimorum virorum, documenta nobis elicere salutaria. Primò, Sacræ Historiæ Scriptorúmque fidem commendat, quòd nemini blandiantur, nullius dissimulent silentio peccata. Secundò, Piorum hominum errata rectam aliis eò clariùs demonstrant virtutis viam. Tertio, Eadem cautiores reddunt eos imbecilliores qui sunt, nè prolabantur, ubi fortissimos impegisse vident. Denique, Spem veniæ faciunt etiam nobis resipiscentibus, quam aliis à Deo datam cognovimus.

A.M. 2084.

exemplo periculoso;

§ 5. Cùm in *Ægyptum* pervenissent, conspicua *Saraiæ* forma latêre diu non potuit, oculos præsertim tam lascivos. Nec in oculis modò versabatur, sed etiam in ore omnium; adeò ut proceres laudibus eam summis extulerint apud *Pharaonem*. Id autem erat honorificum & commune regibus nomen apud *Ægyptios*, sive ab aliquo viro ejus nominis præclaro, quem posteri suspiciebant, sibique proponebant imitandum, sive quo alio casu minimè constat. Certè hunc gentis perantiquum morem, insigni quodam & communi titulo decorandi reges, *Ptolemæi* postea revocârunt in *Ægypto*, usurpáruntque apud *Romanos Cæsares*, *Arsacæ* apud *Parthos*, & reges *Indorum* nonnulli. (*Strabo* 15.) *Saraia* igitur, tam celebratæ pulchritudinis fœmina, in aulam vocatur, regis futura conjux. Ejus gratiâ *Abramus* quoque magnâ floret apud regem gratiâ; muneribus amplissimis oneratus est, seculique ejus divitiis auctus, bobus ovibúsque, asinis & camelis, servis denique & ancillis. Interea dissimulat injuriam, cui se propulsandæ imparem sensit. *Pharao* jam assecutus erat prædam,

quam Ægypti rex concupiscit uxorem

A.M. 2084. prædam, *sed neutiquam potitus. Cœlitus enim continuò ità morbis afflictus est doloribúsque tam ipse rex, quàm aulici regiæ libidinis administri, ut obliti *Veneris*, *Æsculapio* tantùm vota nuncupârint. Cùm frustrà tentarent omnia, nullúmque reperirent contra morborum dolorúmque vim satis efficax remedium, causam investigant tam pertinacis mali. Tandem inveniunt, constitutum regis eum aliena uxore adulterium potiùs quàm matrimonium has induxisse pœnas: sive id conjecturâ suspectum; sive sacerdotum divinitus instructorum ope; (quod aliquando fit, *Numer.* 22. 9.) sive ipsa denique *Saraia*, regis imprudentis vicem dolens, prodiderit. Nam Divinâ revelatione somnióque patefactum esse, (ut *Gen.* 20. 3.) cùm taceat hoc in loco *Moses*, quod illic scripto tradidit, equidem non audeo affirmare. At *Ægyptii* virum ità charum Numini Divino suspicere omnes ac revereri. Ipse *Pharao* leniter quidem increpuit, quòd pro viro se fratrem simulâsset, quo regem propè in fraudem impulit inexpiabilem. Sed uxorem integram restituit, & è regno eum bona gratia dimisit, edicto priùs edito, nè quis illum verbo factóve violaret. Præsidium simul additum, quod incolumem ad fines usque regni ultimos deduceret. Nam & latronum erat *Arabicorum* metus, regni ejus limites perpetuò infestantium; & *Ægyptiorum* quoque, tam opimam indè auferri prædam, ægris intuentium oculis. An *Abramus* in *Ægypto* sacerdotum de Deo sententiam exploraverit; an vanitatem *Ægyptiorum* disputando redarguerit, unde magnam doctrinæ gloriam & eloquentiæ consecutus sit; an aperuerit scholam, ubi Arithmeticam & Astronomiam, annique Solaris rationem, primus *Ægyptiis* tradiderit, doctus ipse à *Chaldæis*; equidem nec scire me fateor, neque vera credere. *Josephus* quidem ex *Nicolao Damasceno* prodit hæc, & ex *Josepho* alii; quibus, tacente *Mose*, quantam libet Lectores fidem habeant; ego certè minimam do.

frustrà.

A.M. 2085. § 6. Ex *Ægypto* redit *Abramus* in *Canaanitidem*, vel fame jam sublatâ, vel commeatu & annonâ satis instructus. Ad aram ipsam redit inter *Luzam* & *Haiam*, ubi sacra Deo Reduci facta sunt. Abundabat *Abramus* gregibus armentísque: auro affluebat & argento. Quin & *Lotus*, itinerum comes perpetuus, erat etiam ditissimus; adeò ut regionis ea pars in qua se jam collocaverant nimis angusta videretur, neque tantæ hominum pecorúmque multitudini sufficeret. Divitiarum commoda nonnunquam incommoda sunt, *Copiáque ipsa nocet*. Terram optimam & fœcundissimam *Canaanæi* jampridem occupaverant: sed non omnem. Loca editiora & aridiora novis, puto, inquilinis adhuc patebant, saltem pretio. Hinc lites tandem & jurgia, de puteis & pascuis, inter *Loti* pecuarios & *Abrami* ortæ sunt. *Abramus*, cùm prudenter animadverteret, civiles ejusmodi discordias magno sibi, Deóque ipsi, futuras probro apud homines impios & idololatras, properat quàm primùm ——*sævas extinguere flammas*. *Lotum*, etsi minorem, ultro & blandè compellat, natu gradúque major: &, "*Nè quod, obsecro, dissidium oriatur inter nos, pastorésve* "*nostros*, inquit, *utpote fratres. Terram vides undique patentem.* Tu tibi quamvis "elige partem; in aliam ego me conferam. Satius erit multò, diversa loca incolere "animis conjunctos, quàm in eodem loco animis habere litibus querelísque separa-"tos. Hæc *Abramus*. In conspectu jam erat ad *Jordanem* fluvium vallis, quæ cum *Edenis* horto *Ægyptóve* amœnitate ubertatéque soli contenderet. Sed incolæ, ditissimi simul & sceleratissimi, opes ingentes ingentibus vitiis æquabant: adeò magna est cum opulentia probitati lis. Verè Poëta,

In *Canaaneam* redit *Abramus*: ubi

Ardua res hæc est, opibus non tradere mores.

Difficillimè ascendunt in cœlum terrenis impedimentis onerati divites. Quis ea bona putet, quæ dominos reddunt pejores? Vallem hanc nobiles ornabant urbes quinque, *Sodoma*, *Gomorra*, *Adma*, *Zeboïm*, & *Bela*. Eam igitur sibi *Lotus*, optione datâ, habitandam elegit. *Sodoma Lotum*, *Canaanitis Abramum* tenuit; quò impiæ Impuræque gentes utrobique haberent qui pietatem verique Dei notitiam & cultum traderent, sacróque præirent exemplo.

Tum verò Deus pacis, *Abramo* quieto, jam compositâ lite, quæ priùs promiserat denuo confirmat, desideriúmque *Loti* suâ solatur præsentiâ. *Circumspice*, inquit, *Abrame*; *quaquaversum in omnes mundi plagas circumspice. Quicquid terrarum oculis tuis occurrit undique, tibi daturus sum, posterísque tuis*, dum tui sunt, meíque Numinis cultores veri, *ad supremum usque mundi exitum.* (*Lev.* 26. 3, &c. *Deut.* 4. 25, &c. & 11. 18, 19, &c. & 19. 8, 9. & 30. 15, 16, &c. & 32. 46, 47.) *Posteros enim habiturus*

discessum Loti renovatis promissis consolatur Deus.

habiturus es pulveri terrarum numero æquales. I nunc, ſpatiare per hanc terram quà longiſſima eſt latiſſimâque. Omnem tibi daturus ſum. Poſt hæc, è tabernaculis ad *Luzam* in campum deſcendit *Abramus* querceto *Mambra* cujuſdam nobilem, in plâga regionis Auſtrali. Ibi tandem figit ſibi ſedem, arctúmque amicitiæ fœdus init cum ipſo *Mambra*, & fratribus *Mambræ* duobus, *Eſcole Anerêque.* Campus autem hic erat in agro civitatis *Arbæ*, (*Joſ.*14.15.) qui maximus gigantum inter *Anacenos* ac celeberrimus fuerat. Urbs antiquiſſima, utpote 7 annis ante *Tanin* condita, Inferioris *Ægypti* regiam. (*Num.*13.22.) *Zoan*, ſeu *Tſoan*, hæc Hebraice dicitur: quam LXXII Interpretes & *Chaldaïcus Tanin* exponunt, (*Pſal.*78.12.) non *Memphin*, ut *Joſephus*, (de Bell. *Judaïc.*5.7.) Ac videtur *Tan*, ſeu *Tanis*, à *Tſoan* facilè deductum; ut à *Tſor*, vel *Zor*, *Tyrus.* *Canaanitis* cùm prior occurriſſet *Chamo*, cum ſuis proficiſcenti ex *Babylonia* in *Ægyptum*, credibile eſt hanc annorum paucorum ſpatio fuiſſe conſtructam, priùs quàm *Ægyptia Zoan* condi potuerit: ídque anno mundi 1785. ex *Joſepho* colligitur accidiſſe, (de Bell. *Jud.*5.7.) qui ab *Hebrone* condita ad ſuam ætatem, circiter *Olympiadem* 213. annúmque mundi 4085. annos numerat 2300; remanent 1785. Poſtea enim, quæ civitas *Arba* vocabatur, *Hebron* dicta eſt, à *Calebi* qui expugnaverat filio. (1 *Chron.*2.42.) Hic etiam, pro more ſuo, *Abramus* non ſibi tabernaculum priùs, quàm aram Deo collocavit, ubi cultum ejus Numini debitum religiosè perageret. A.M. 2085.

§ 7. His, opinor, temporibus, *Caphtorai* & *Caſluitæ* migrârunt ex *Ægypto*, duce *Abimelecho*, & Auſtralem *Phœniciæ* vel *Syriæ* partem occupârunt, ubi *Gerarem* condiderunt urbem, & *Philiſtinorum*, ſive *Palaſtinorum*, gentem. (*Gen.*10.14.) *Avæi* priùs ea tenuerant loca uſque ad *Azzam*, ſive *Gazam.* Hi ab *Ægyptiis* deleti ſunt. (*Deut.*2.23.) A.M. 2090. Urbs *Gerar* condita, & *Palæſtinorum* gens.

§ 8. Paulò pòſt, quatuor ſimul reges conjunctis viribus regiones *Jordani* fluvio adjacentes invaſerunt, earum præcipuè quinque urbium regulos quas memoravi priùs. Qui autem fuerint quatuor iſti reges, perantiqua res & obſcura, nobis eſt propterea diligentiùs illuſtranda. Exercitûs totius Imperator ſummus *Chedor-laomer* vocabatur, *Elymaïdis* rex. Conjicere licet, fuiſſe hunc virum bellicoſum, ex ducibus *Semiramidis* aut præſidibus unum fortaſſe, qui, otiante domi oſcitantéque *Ninyâ*, *Elymaïda* ſibi *Aſſyriorum* provinciam arripuerit: deinde alias gentes undique, *Nini* ac *Semiramidis* more, quamvis non pari fortunâ, ad imperata facienda, pendendáque tributa, compulerit. Hos enim *Jordanis* accolas, gentem opulentiſſimam, etſi non amplam, duodecim ante annos ſubegerat, habuerátque ſibi obſequentes: decimotertio demum deſcivêre ab ejus imperio, nec tributum ſolvêre ampliùs. Proximo igitur cum exercitu redit *Chedor-laomer* auxiliíſque ſociorum regum, pœnas ab illis contumaciæ repetiturus. Tres autem ſocii aderant. Primus *Amraphel*, *Babyloniæ* vel ipſe rex, vel ſub *Ninya* præfectus. Alius erat *Ariochus*, *Elaſſaris*, urbis in *Arabia*, credo, vel *Cœleſyria*, regulus. Hîc enim *Ellas* urbs à *Stephano* locatur. Nec indignum eſt fide, fuiſſe hunc *Arienm Arabem*, aut ejus filium, qui *Nino* auxiliatus eſt ante annos ferè 130 in *Aſia* ſubigenda. Quod enim legitur apud *Moſem*, aſſeritúrque à Theologis *Romanæ* fidei, *Ponti* fuiſſe hunc, aut *Helleſponti* regem in Minori *Aſia*, remotiſſimo loco, à veritate profectò eſt remotiſſimum. Tertius denique *Tidal*, gentium rex. At quarum, obſecro, gentium? Mixtarum, puto, copiarum dux, quæ jam, prædæ ac rapinarum ſpe, uni ſe omnes imperatori conducendas tradiderant. *Pererius Galilæam* gentium, ejúſque regem, ſignificari vult, quam à mixtis gentibus habitatam fuiſſe, *Ægyptiis*, *Arabibus* & *Phœnicibus*, affirmat *Strabo*, (lib.16.) Sed quid nobis hoc *Abrami* ſeculo cum *Strabonis* ætate poſt annos ferè bis millenos? Animadvertit hanc in *Pererio* ἀνιστορησίαν *Raleius*, ad eundem tamen ipſe lapidem impingit. Multas ait *Canaanitidi* & *Meſopotamiæ* regiunculas adjacere, *Palmyrenam*, *Bataneam*, *Laodicenen*, *Apamenam*, *Chalcidicem*, *Caſſiotin*, *Chalybonitin.* Has omnes ad prædam *Tidalem* ſequutas. At verò nec hæ *Abramo* vivente ità fuerunt, vel nominibus vel regionibus, diſtinctæ. Itaque turbam ex variis gentibus collectam fuiſſe, agnoſco facilè. E quibus collecta fuerit gentibus, non definio. Nam poſt obitum *Semiramidis*, exercitúmque dimiſſum, multorum erant populorum aliqui armis aſſueti & rapinis, ad quamvis parati militiam. *Joſephus* quatuor hos reges *Aſſyrios* fuiſſe omnes prodit; (cui applaudit *Pererius*;) *Aſſyriis* nimirum ſubditos, ab *Aſſyriis* emiſſos ad hoc bellum. *Chedor-laomer* igitur *Elymaïdis* præſes tantùm ſub *Ninya* ſtatuendus eſt, huic autem à *Ninya* im-

A.M. 2091.

Pentapolis depopulantur hoſtes;

A. M. 2091. perator bello constitutus. Verùm id maximè repugnat huic sententiæ quod *Gen.* 14.4. dicitur, *Pentapolitas Cheder-laomero* serviisse, non *Assyriis*; ut eos videatur sibi, non autem *Assyriis*, subegisse.

Primò igitur *Raphaei* gigantes de civitate *Astaroth-Carneorum*, in regione *Basanitide*, (1 *Chron.* 6.71.) perdomiti sunt. Indè *Zuzæos*, *Ammonitidis* eo tempore incolas, (*Deut.* 2.20.) & *Emæos*, *Moabitidis*, (*Deut.* 2.10.) utrosque gigantes, debellârunt. *Zuzæos* quidem civitatis *Hami*, *Emæos* autem in *Shave-Cirialhaorum*. *Horæos* postea ceciderunt in monte suo *Seire*, usque ad campos vastam *Paranis* solitudinem contingentes. Indè pervenerunt *Enmishpatum*, postea *Cadesh* dictam; omnémque agrum *Amalecitarum* postea (*Num.* 13.29.) depopulati sunt, & *Amoræorum Hazezon-tamarem* incolentium. Tum demum in regionem *Pentapolitanam* penetrantibus objiciunt se cum exercitu quinque reges, *Bera Sodomæorum*, *Birsha Gomorræorum*, *Shinabus Admæ*, *Shemeberus Zeboïmorum*, & *Belæ* rex, quæ postea *Zoar* est nominata. * In valle *Siddimorum*, nunc Mortuo mari cooperta, coëunt omnes, ineúntque pugnam. Sed viribus inferiores *Pentapolitæ* fugæ dederunt se. *Gomorræus Sodomæúsque* reges in puteos bituminis quibus impedita erat vallis inciderunt, evaserúntque; reliqui tres profugerunt in montes. *Sodoma* igitur & *Gomorra* direptæ, omnibúsque bonis & commeatu spoliatæ sunt. *Lotus* etiam cum suis in prædam raptus est. Hanc elegerat sibi sedem fœcunditatis causâ & lucri spe. At sæpe fit, dum lucrum avidè quærimus, ut nósmet unà cum lucro amittamus. Patruum fugit, in hostes incidit. Nisi ad ejus opem confugiat à quo fugerat priùs, actum est. Aliquis eorum qui è *Sodoma* evaserant, *Abramo* de *Sodoma Lotóque* nunciat capto.

quos, *Lotum* ut vindicet, persequitur *Abramus*, Ille sine mora, de nepote solicitus, servos lustrat, indultque armis vernarum suorum trecentos & octodecim, ope à vicinis etiam fœderatísque suis, *Mambra* & fratribus, imploratâ. Indignum enim videbatur, generis humani pacem armis barbarorum hominum atque latrociniis turbari. Indignius multò, viros bonos piósque ad prædam rapi & servitutem. Quare, Divino maximè fretus auxilio, tantillis copiis recedentes hostes in Boreales *Cenaanitidis* plagas insequitur, usque ad urbem quam illâ ætate *Laish* vocabant, postea *Dan*. Hic partitus exercitum, variis simul in locis

fundit, recipitque prædam. noctu adoritur incautos & inopinantes. Ipsos gigantum domitores, parvâ servorum sociorúmque manu, domat fugátque, & ad *Hobam* usque persequitur, quæ *Damasco* à læva est metropoli *Syriæ*. Prædam omnem captivósque recipit universos. *Lotus* quoque sibi redditus est, & omnibus quæ amiserat bonis. Redeunti *Abramo* occurrunt in via, gratulaturi victoriam, *Sodomæ* rex ad vallem *Save*, quam postea dixerunt *Vallem regiam*; (2 *Sam.* 18.18.) & *Melchizedecus Hierosolymarum*, quas tum temporis *Salemum* vocabant. (*Psal.* 76.2.) Erat is veri altissimique Dei sacerdos in gente impia & profana. Quare munificentiâ gaudium suum obsignaturus, & *Abrami*, viri optimi Deóque suo charissimi, ornaturus triumphum, panem vinúmque protulit; non ad sacrificium, sed ad convivium castrense, quo milites, hostium cæde itineréque defatigatos, reficeret. Pro sacerdotali autem officio, benedictionem quoque instituit. *Benedictus tu*, inquit, *Abrame*, *à Deo benedictus es altissimo*, *cœlorum terrarúmque Domino: Et benedictus esto supremus ille Deus, qui de hostibus tibi*

Obviàm prodeunti *Melchizedeco* decimas persolvit, *victoriam hanc & triumphum dedit*. Ità *Melchizedecus*. *Abramus* vicissim, ut suam gratitudinem significaret erga Deum, tantæ felicitatis autorem, sacerdoti ejus *Melchizedeco* spoliorum omnium decimas persolvit. Ac jure quidem ei decimas rerum terrenarum reddidit, à quo spiritualem benedictionem acceperat. (*Rom.* 15.27.) *Sodomæ* autem rex *Bera*, "Bona, inquit, *Abrame*, civium meorum, quæ asseruisti armis, armórum tibi præmium atque mercedem habe. Captivos tantùm subditos regi si reddideris, pergratum feceris. "Captivos tantùm? ait *Abramus*. Imò vota "suscepi, Deúmque supremum testatus sum, cœlorum atque terræ Dominum, nè "teruncium quidem de tuis rebus contrectaturum me; nè, quod unius Dei munus "est, id tu tibi fortè assumas tribuásque, *Abramum fuisse per te locupletatum*. Ea so-"lummodo quibus milites ad commeatum jampridem usi sunt, & quæ partes ma-"nubiarum ad socios meos fœderatósque spectant, necessariò concedendæ sunt: re-"liqua tibi salva reddentur integráque. Sic ad regem *Sodomæ Abramus* animo planè regio.

§ 9. Hæc prima in Sacris Libris de Sacerdote fiunt verba. Eodem in loco prima occurrunt de Decimis: ut comites agnoscamus ejusmodi, Decimas & Sacerdotes, qui semper conjuncti, non sine piaculo divelli posse ac separari. Quæramus igitur

tur de his. Primò, *qui* & *unde* in illo seculo prodierint Dei veri Sacerdotes ante *Aaronem*. Deinde, *quis* & *unde Melchizedecus*, cui decimas *Abramus* obtulit. Tertiò, *quibus ex rebus* eas tradiderit. Postremò, *quam ob causam*, vel *quo jure*, aut *Abramus* dederit, aut acceperit *Melchizedecus*; cùm nulla exstaret adhuc de sacerdotum præmio Decimisve scripta lex. Ubi de nostro jam *Christianorum* jure addendum est aliquid, nè prodere silentio, videar aut deserere sacerdotalem causam. A.M. 2091.

Atque illud inprimis constat, nihil in Codice Divino esse constitutum de Sacerdotibus ante *Mosem*. Fuisse tamen, constat ex hoc loco, & aliis ubi sacra Deo facta legimus, quod sacerdotum est munus. D. *Hieronymus* (ad *Evagrium*) ait, *Judæos* tradere, quòd usque ad sacerdotium *Aaronis*, primogeniti omnes è stirpe *Semi* fuerint sacerdotes; & hæc esse primogenita quæ fratri vendiderit *Esavus Jacobo*: nec alio jure (*Gen.* 31. 44.) *Jacobum* victimam immolâsse ferunt, (si qua illic est immolata victima.) Nec desunt *Christiani* qui *Judæorum* hanc probent, sive conjecturam, sive traditionem. Ego me fateor vix intelligere quid sibi velint. Quæro igitur, An primogeniti omnium familiarum, exclusis parentibus, ad hoc erant officium nati? Id quomodo potuerit fieri non video. Quid enim filii habent naturali jure, nisi quod à parentibus acceperint? An soli primogeniti, exclusis fratribus? Id, opinor, dicunt, aut dicunt nihil. Solus itaque *Japhetus* post *Noachum* sacerdos in humano genere: aut si nescio quam ob causam *Semus Japheto* prælatus est, ille solus; *Semo* deinde mortuo, solus *Heberus*. Post *Heberum* solus, aut *Lotus*, aut *Moabus Loti* filius, & *Harani* hæres maximi natu ex filiis *Tharæ*. Vel, si *Moabus* non placet, *Bethuel Nachoris*, aut *Isaacus Abrami* solus; quo defuncto, *Jacobus*, qui pretio emit primogenituram. Post *Jacobum* solus *Rubenus*; eòque tandem excluso, *Aaron* ex tribu *Levitica* designatus à Deo. Sed unicum in genere humano sacerdotem vel à natura vel à Deo constitutum esse, haud scio an aliquâ dignum sit fide. Id enim si concedatur, quo jure, cedo, *Abramus*, *Hebero Semóque* viventibus, quo jure *Jobus* & alii sacris functi sunt officiis? De sanctificandis primogenitis mandatum *Exod.* 13. (quo argumento disputari solet) nec familiarum omnium solummodo primogenitis, sed jumentorum quoque, frustrà detorquetur huc. Illud enim certò constat ex re natum esse, quoniam *Ægyptiorum* primogenita interfecerat Deus, pepercerat *Hebræorum*. (*Num.* 3. 13. & 8. 17.) Mihi quidem hac in re sic videtur: Sacerdotes olim fuisse plurium familiarum magnique cœtûs publicos; & ubi deerant publici, familiarum singularum privatos. Illos ubi opus erat instituisse credibile est Deum, & principes plerumque civitatum instituisse. Ex quo genere *Melchizedecus*, apud quem *Abramus* ipse unus è populo & è grege fuit, qui pastorem agebat sacerdotémque domi. Ubi enim nulla erat Ecclesia publica, familiarum patres, nè suus deesset cultus Deo, munia obibant sacerdotum; nec tamen propriè sacerdotes appellandi. Sacra inter suos in Ecclesia familiari peragebat *Abramus*; qui tamen benedicenti *Melchizedeco*, sacerdoti publico, solvit decimas. Sacerdoti publico,

§ 10. Jam verò quis & unde *Melchizedecus* fuerit, secundo loco nobis indagandum est. Nam paucissima narrantur à *Mose* de hoc viro, utut singulari; quasi de industria celaret ejus originem. Quòd si veterum Theologorum aliquos audire volumus, (Autorem Quæstion. Veteris & Novi Testam. in 4. Tomo S. *Augustini*, & *Melchizedechianos*, & *Hieracitas Epiphan.* Hæres. 55.) Dei habendus est aut Spiritus, aut Filius, aut certè Angelus. *Origenes* & *Didymus* supra humanam sortem necessariò collocandum putabant, quicquid erat majus & præstantius *Abramo*. Nam quæ tanta fides, tanta constantia, tanta pietas, tanta in omni genere virtus in ullo fuit hominum, ut esset cum *Abramo* comparandus? At *Melchizedecus* benedixit, quod majoris est, ipsi *Abramo*, quasi minori. (*Heb.* 7. 7.) Deinde, multa tribui *Melchizedeco* videbant in Sacro Codice, (*viz.*) *nec patrem habere, nec matrem, nec genus, neque vel initium vivendi vel finem*, & *pacis justitiæque regem* esse, hoc est, autorem & quasi Dominum, &c. quæ nostro mortalium generi minimè videntur competere. Itaque cœleste ac Divinum quid sub ejus forma hominis latitare suspicati sunt. Sin consulere *Judæos* malumus, eorum plerique *Semum* fuisse *Melchizedecum* volunt. Nam ex gente *Canaanæorum* quenquam prodire vel pietate vel autoritate majorem *Abramo*, id verò concedi nullo modo posse arbitrantur. Nec desunt è nostris aliqui *Christianis* qui pro *Judæis* pugnent acerrimè, his maximè subsidiis freti: " Aut *Semum* esse fatendum, aut hominem ex *Canaanis* progenie *Semo* sanctio-"rem. Hoc autem *Semi* benedictio haud facilè feret. (*Gen.* 9. 26.) Præterea, de sed homini Canaanæi:

A.M. 2091. "uno tam excellenti pietate, qui typo *Christum* significaturus erat, aliqua præcedere "oportuit vaticinia. Sed de homine *Canaanæo* nihil ejusmodi prædictum esse con-"stat. Hæc illi; quæ leviora sunt quàm ut me moveant. Nam & saniores tum *Judæi*, (*Philo Jud. Josephus*, &c.) tum Theologi *Christiani* veteres, *Irenæus, Eusebius Cæsariens. Apollinarius, Eustathius, Epiphanius*, &c. recentésque, *Calvinus, Junius, Musculus, Hyperius, Mercerus, Paræus, Pererius*, &c. nihil vident, cur aut spiritum censeant esse, aut *Semum*; cur è stirpe *Canaanis* homo sanctus non habeatur, nihil vident. Ac primò de spiritu conjecturam labefaciunt. Ubieunque apud *Mosem* cœlestes spiritus formam simulant humanam, aliquo id semper indicio proditur. At nihil hîc de spiritu Indicatur. Itaque adest nullus. Deinde, Pontificem fuisse constat *Melchizedecum*, ergò & hominem. Pontifices enim ex hominibus sumuntur. (*Heb.*7.28.) Nec Dei Filius, nisi carnem induisset humanam, sacerdotio apud Deum fungi, offerendo se, ac intercedendo pro nobis, potuisset. Quid quòd notum celebrémque apud populos vicinos famâ regem fuisse *Moses* perspicuè docet? Spiritus autem cœlestes commorari posse versarique diu inter homines, & regum sacerdotúmve obire munera, nemo sanus dixerit crediderítve. Neque verò consequitur, humanam eum conditionem transcendere necessariò, qui *Abramum* superet dignitate. Nam autoritate majorem *Melchizedecum*, (*Heb.* 7. 7.) non pietate, dicimus; utpote regem ejus ditionis ubi occurrit *Abramo*, & sacerdotem publicum, & graviorem ætate senem: ut de sacerdotii ejus mysterio nihil dicam. De sanctitate verò inter optimos viros, uter utri virtute præstet, invidiosa omnis & incerta instituitur comparatio. Ex epistola quod afferunt ad *Hebræos*, non ipsam rem, sed *Mosis* narrationem, spectat. Vel caruisse parentibus, vel æternum fuisse immortalémque, neutrum dicitur. Sed in arenam semel duntaxat producitur; adeóque breviter scribit *Moses*, tanquam de homine ad hanc minùs pertinente scenam, ut neque de parentibus tradat quicquam, neque de ortu ejus obitúve: imò nec de gente ipsa unde sit editus; nisi quòd omnes fortasse crediderit pro *Canaanæo* habituros eum, quem vixisse, regnâsse, ac præfuisse sacris, apud *Canaanæos*, è suis erant scriptis acceptur. Ista igitur Autor ad *Hebræos*, cùm taceri à *Mose* consultò viderentur, ad *Christi* mysterium referenda censuit. Postremò, *pacis & justitiæ rex*, non justitiæ dominum autorémve pacis, sed justum atque pacificum regem, Hebraismo frequenti significat. Verùm explosa est jamdiu hæc opinio, ut pluribus non egeat. Altera de *Semo* speciosa videbitur magis quàm firma, si propiùs accedatur. *Semus* enim si alio nomine cognominéve *Melchizedecus* appellabatur, qui factum est, obsecro, ut rem tantam, sibi suóque generi tam honorificam, tacuerit *Moses*? qui de *Esavo*, leviore multò in re ac viro ignobiliore, *Hic est Edomus, Hic est Idumæorum pater*, perspicuitatis gratiâ sæpius repetit. (*Gen.*36.1,8.9,43.) Frustrà hîc mihi obloquuntur, qui notum hoc adeò *Hebræis* omnibus de *Semo* fuisse dicunt, ut nullum opus fuerit idem doceri à *Mose*. Quasi verò non & alia quamplurima *Israëlitæ* ex traditione majorum habuerint notissima, quæ tamen conscribenda censuit *Moses*, posterorum & nostri gratiâ. Præterea, quàm est incredibile, *Semum*, benedictæ sacræque gentis autorem, suis in *Chaldæa* relictis omnibus, migrâsse in *Canaanæam*, ibique inter homines, non alienæ modò, sed maledictæ stirpis, regnavisse, ac ministrâsse sacra? Nam *Salemum*, ubi regnabat *Melchizedecus*, eo tempore tenuisse videntur *Jebusæi*. (*Jos.*18.28.) Aliqui è *Semitis*, fateor, *Jebusæos* afferunt non nisi post hæc demum tempora, *Semi* seu *Melchizedeci* posteris vel ejectis, vel oppressis, hanc urbem occupâsse. *Semum* hâc ætate solum cum suis tenuisse. At suâ tantùm autoritate freti hoc afferunt. Si enim id fuisset, minimè profectò siluissent Sacræ Literæ in hac urbe, quæ princeps erat omnium futura, quod in aliis diligenter produnt. Porrò, fuisse *Melchizedecus* dicitur *sine patre, sine matre, sine genere*, neque *vivendi aut initium habuisse aut finem*, eò quòd nihil horum in Sacra legatur Historia. At de *Semo* hæc produntur omnia; quod *Hebræos* minimè latére potuit. Alium itaque *Semum* statuere, alium oportet *Melchizedecum*. Denique, *Semus* ejusdem erat generis cujus *Levitæ* ac *Hebræi* omnes: *Melchizedecus* non erat, (*Heb.*7.6.) ubi sic legimus, *Is verò*, (*Melchizedecum* vult) *cujus genus ad illos* (ad *Levitas* vel *Israëlitas*) *non refertur, accepit decimas ab Abrahamo.* Hoc de *Semo* dici, à quo progeniti sunt *Israëlitæ*, nequaquam potuit. Quare, si nec spiritus aliquis *Melchizedecus* fuit, neque *Semus Noachi* filius, superest ut fateamur eum è stirpe *Canaanis* prodiisse. Nec obstat quod objicitur, benedictionem *Semi* non ferre ut homo *Canaanæus* sit eo sanctior. Nam sanctiorem fuisse non dicimus,

neque

A.M. 2091.

neque comparamus omnino. Quid enim est opus? Quanquam è *Canaanis* & *Chami* genere homines quandoque nasci optimos nihil impedit. Nam neque benedictio *Semi* tantum valuit, ut ex ejus progenie singulos verâ sanctitate imbueret. Homines enim haud minùs profani atque impii ex ea familia propagati sunt, quàm è *Chamo Japhetóve*. Ità nec maledictio *Canaanis* posteros ejus universos ad scelera & impietatem condemnavit. Non est Deus προσωπολήπτης, aut certis hominum familiis gentibúsve gratiam suam alligari vult: sed ex omni hominum genere aliquos adhibuit, primis maximè temporibus, & sui Numinis testes, & sui cultûs præcones. Quemadmodum verò non ad omnes posteros, ità nec ad *Semum* unicum spectabat benedictio Dei. Sed Ecclesiam promittebat veram usque ad *Christi* adventum; & ipsum *Christum*, ejus Ecclesiæ caput, non ex *Chamo Japhetóve*, sed è *Semi* prosapia proditurum. Hæc igitur promissio ac benedictio non prohibet, quò minùs aliqui etiam è *Chamo* ac *Japheto*, non minùs quàm è *Semo*, viri oriantur sanctissimi. Alterum illud quod objiciunt, desiderari vaticinium aliquod de viro tam egregio & singulari; hoc, inquam, siquam habeat vim, in *Christi* habet majoribus. Nam de *Jobo*, *Daniele*, ac plurimis Prophetarum, viris quidem eximiæ pietatis, cedo mihi prævium aliquod in Sacris Oraculis vaticinium.

Non est hoc in loco tacendum de *Melchizedeco*, quòd in eo nobis typum *Christi* proposuerit Deus. 1. Nam ut Ille *Salemi*, hoc est, Pacis, princeps; ità *Christus*. (*Ephes.* 2. 14,15,17. *Heb.* 7.2. *Esa.* 9.6.) Itaque bello quatuor regum vicinarúmque gentium, *Melchizedeci* non est turbata quies. 2. *Melchizedec Justitiæ rex* est; quemadmodum & *Christus*. (*Esa.* 32.1.) In utrisque *justitia & pax mutuò se osculatæ sunt*. (*Psal.* 85.10.) 3. Panem & vinum attulit *Melchizedecus*, ut milites defatigatos reficeret, quomodo *Davidem* in eremo *Abigail*. (1 *Sam.* 25. 18, &c. 2 *Sam.* 17.27,28, 29.) Cujus officii *Moabitas Ammonitásque* immemores, negligentésque recreare *Israëlitas* fessos languidósque, diris exsecratus est Deus. (*Deut.* 23. 3, 4. & 25. 18.) Ità *Christus* animas famelicas & sitientes (*Matt.* 5.6.) pane ac vino, suo corpore sanguinéque, reficit. (*Joan.* 6.35.) 4. *Melchizedecus* denique unà sacerdos & rex fuit. Ità *Christus* tum sacerdos, (*Psal.* 110.4.) quem locum ipsi *Judæi* spectare ad *Messiam* fatentur; tum rex etiam. (*Zach.* 9.9.)

§ 11. Jam de Decimis, quod tertium proposui, quæritur, an ex manubiis tantùm solverit *Abramus*; an ex facultatibus etiam suis, vel præsentibus, vel à reduce transmissis ad sacerdotem. Ex his omnibus aliqui solutas volunt. (*Montacutus* contra *Seld.* de Decimis.) Nec enim esse *omnium* concedunt, (quod *Moses* dicit, & ex *Mose* Apostolus ad *Heb.* 7.2.) nisi horum sint omnium decimæ. Mihi verò haud facilè persuaserint, vel hoc tempore, nedum singulis annis, *Hebrone Hierosolymas*, 23 ferè millia pass. traductas esse decimas; multò minùs ultra 40 millia, *Sichemum* usque, ubi ab his collocatur *Salemum*. Neque *Mosis* aut Apostoli verba quicquam aliud significant, nisi omnium quæ aderant bonorum decimas. Denique, decimas hoc in loco victoriæ tantùm & benedictionis sacerdotalis gratiâ persolutas liquet; ut necesse non fuerit mittere quotannis *Abramum*, qui longiùs aberat quàm ut frui posset *Melchizedeci* sacerdotio. Hoc autem beneficium non nisi propter officium debebatur. Quare alii, multò angustiùs, prædæ solummodo partem decimam intelligunt. Id enim aiunt ἀκροθίνια significare, quo utitur vocabulo Apostolus hac in re, (*Heb.* 7.4.) Et spoliorum certè maxima ex parte has fuisse decimas facilè damus, nè litigemus de verbo. Solas verò spoliorum, nec Apostolus dicit, nec ipsa res postulat patitúrve. Nam præter arma & subitaneum expedito exercitui commeatum, facilè credimus adfuisse aurum argentúmque *Abramo*, quibus, si deficeret fortè commeatus, emeret. Cùm igitur de suo haberet, nihil nisi quod abstulerat hostibus dedicâsse Deo, non videtur fortasse aut hominis pietati satis consentaneum, aut historiæ *Mosis*, quæ decimas narrat ex *omnibus* datas. Sed ego hac de re haud magnopere pugnandum censeo. Illorum igitur minimè omnium sententia placet, (*Luther. Calvin. Mercer.* &c.) qui è suis tantùm rebus *Abramum* obtulisse arbitrantur has decimas. Nam spolia *Sodomæorum*, ab hostibus recepta, non licuisse aiunt ex voto attingere. Verùm, ut non licuerit *Sodomæorum* bonis locupletare se; (quod unum erat in voto;) at ex iis partem Deo dicare, cujus unius ope reliqua sunt recepta, id equidem cur non licuerit, nihil video. Nec inficiari licet, quin *Sodomæorum* bona jure belli jam non minùs *Abrami* fuerint, fatente quidem rege, quàm *Escolis* erant, *Aneris* & *Mambræ*, commilitonum. "At nullâ, inquiunt, affecerant eum in-" "juriâ

quas jure Divino acceperit;

A.M. 2091. "juriâ *Sodomei*, cur spoliaret bonis *Abramus*. Verissimé. Sed nec illi de *Abramo* itâ meriti sunt, eorum ut causâ tantum belli discrimen subiret, spoliáque tanti discriminis mercedem condonaret. *Quis enim aliis militat suis sumptibus?* Sed *Loti* solius gratiâ susceptum est hoc bellum, ut hominis pii, cognati & innocentis calamitati subveniret *Abramus*, & latrocinium ulcisceretur. Itaque potuerat sine injuria bona *Sodomæorum* retinere sibi omnia, ut hostibus erepta, non *Sodomeis*; multò magis decimam ex iis partem consecrare potuit Deo. Nec sine hac datæ videntur ex *omnibus* decimæ. Detur tamen ex iis detractum esse nihil. At alia præda multiplex, unde solvi decimæ possent, erat hostibus ablata, quos castris penitùs exutos profligârant. Quare in hanc plerique sententiam eunt, tum è suis facultatibus *Abramum*, tum ex hac spoliorum parte, hoc est, ex omnibus quæ aderant, partem tradidisse *Melchizedeco*. Verentur scilicet, nisi *Abrami* bona privata hostium addant spoliis, nè decimarum solvendarum jure Divino, minùs validum futurum sit, quod ex hoc loco petitur, argumentum. Sed vanum esse hunc metum, consequens est ut paucis demonstrem, doceámque Decimarum jus.

Inprimis hoc mihi concedi postulo, quod negari non potest, has *Abrami* & *Leviticas* postea decimas ejusdem fuisse generis, utrasque præmium scilicet ac mercedem sacerdotum; quanquam illæ fortasse non nisi ex hostium spoliis, istæ *Levitarum* præcipuè ex fructibus terræ prodierint. Nam *(Heb.7.)* Apostolus ex eo partim probat *Levitico* sacerdotio præstare *Melchizedecianum*, quòd *Levi*, qui accepturus erat in posteris *Abrami* decimas, ipse in *Abramo* dederit *Melchizedeco*. In atavi enim seminali virtute jam tum aderat. Quòd si aliæ fuerunt hæ *Abrami* decimæ, neque solvit *Levi* quales accepit, quis non videt quàm infirma sit ea disputandi ratio à decimis, nomine duntaxat convenientibus, ipsâ diversis re? Quin & idem qui fructibus terræ incrementum dat, exercituum quoque Deus & victoriarum est; ut hinc illi gratiæ decimæque non minùs debeantur quàm indè. Hoc igitur dato, utrasque decimas, tum *Abramiticas* jam, tum *Leviticas* postea, in eo convenire, quòd sacerdotale fuerint stipendium; id quod de jure quæritur itâ paucis definitur: Divinum fuisse jus partim naturale, partim (quod vocant) positivum. Liceat quod volo explicare pluribus. Quæcunque homines vel ex terra vel etiam aliunde percipiunt commoda, ejus qui cuncta condidit, conservat, moderatur, & annuis incrementis auget, ut figuli sua vasa, itâ Dei sunt unius omnia. Usus horum atque fructus tantummodo concessus à Deo est humano generi: sed eâ lege, ut aliquam ex iis partem quotannis, & aliàs cùm opus fuerit, ad suum cultum rependant homines; non modò quò suam indè testentur gratitudinem, sed quò recognoscant etiam Dominium Dei. Hæc nemo est sanæ mentis qui non ipso naturæ sensu intelligat: ac meritò indignissimus habeatur omnibus vitæ commodis, qui credat cogitétve, prudentissimum Deum itâ in nos temere sua profundere beneficia, ut liceat eorum oblivisci cùm libet, vel non agnoscere, vel non aliquod illi vectigal pendere. Ipse *Cainus*, non ille optimus quidem vir, in primordiis mundi, & agnovit hoc debitum, & solvit. Divinum est, non regale, præceptum illud *Solomonis*, *Honorandum esse facultatibus nostris Deum*: *(Prov. 3.9,10.)* Sed quota bonorum nostrorum pars tanquam annuus Deo reditus debeatur, id supra captum humanum, non nisi ab ipso discendum est Deo: In moralibus enim præceptis de quoto non cavet natura. Deus igitur ipse decimam postulare se partem dicit, scribente *Mose Lev.* 27.30. quod antiquis Patribus tradiderat priùs. Nam unde *Abramus* didicit dare, unde *Jacobus* vovere decimam, nisi antiquâ traditione docti, autore Deo? Quintam fructuum ab *Ægyptiis* rex, *(Gen.* 47.26.) benignior Deus non nisi decimam poscit. Quare aliqua pars ex nostris cujusque bonis Deo sacra est Divino jure naturali, positivo decima. Deinde, publicum Deo præstandum esse cultum, huic peragendo sacerdotes consecrandos, sacerdotibus consignanda esse præmia & stipendia, quibus alantur honorificè, ut eò liberiùs vacare Sacris possint, sobriè cogitantibus omnia hæc sua dictat sana mens. Sed quantum illud præmium stipendiúmque sit quod sacerdotibus debetur, nihil homines hac in re definire certò valent. Nam ut quisque magis aut minùs ad suam est attentus rem, ut quisque magis minúsve Divino est cultui deditus, itâ majorem minorémve hanc mercedem statuet. A Deo igitur hoc etiam ut discamus necesse est. Ille autem *(Num.* 18.21.) suam quam dixi partem decimam sui cultûs ministris tradit. Curatoribus itaque Sacrorum amplam dari mercedem Naturæ lex, hanc mercedem ex decimis dari Divinum postulat mandatum. Atque hoc jure, partim naturali, partim positivo,

vo, utroque Divino, decimas *Melchizedeco* solvit *Abramus*. At, inquies, nondum in sacerdotes Deus contulerat suum jus, quod post annos quadringentos factum apud *Mosem* legimus. In sacerdotes quidem *Leviticos* verè dicitur; ac tum primùm hæc à *Mose* fuit scripta Lex, quæ jam indè ab initiis rerum, non minùs de Decimis, quàm de Sabbato & Sacrificiis, lata fuerat. Nec enim vel solvisset *Abramus* decimas, vel *Jacobus* vovisset, nisi pro more majorum, ut rem Deo gratam, à Deo proinde institutam. Sed neque par fuit, sacerdotes Dei tot seculis ante *Mosem*, de sua incertos mercede, ab hominum pendere arbitrio, æstimantium rarò satis pro dignitate sacrum hoc munus. A.M. 2091.

Sed hæc omnia fortasse nihil ad nos. Sunt enim qui clamitent, Vetera hæc, ceremonialia, obsoleta esse, ad sacerdotes tantùm spectasse *Leviticos*, non attingere *Christianos*; nullum in Evangelio esse de Decimis præceptum; at iis gravari populum, litésque seri perpetuas. Quàm hi verè clamitent, dijudicet æquus arbiter. In humanis rebus Divinum jus nunquam obsolescit. Aut ergò suâ sponte nobis remisit Deus, aut aliò transtulit. Utrumvis doceant, manus do. Deinde, ceremoniales non fuisse Decimas, ex eo perspicuum fit, quòd *umbræ* non sint *rerum futurarum*. (*Heb*.10.1.) Evangelicam scilicet rem per decimas olim significatam, quis mihi nomine aliquo designabit? Easdem in Ecclesia *Christiana* quadringentis ferè supra millenos retineri jam annis, quis ignorat? quod sine summa impietate in Ceremoniis Legalibus fieri non potuisset. Cùm igitur in Ceremoniarum numero censendæ non sint Decimæ, dicant mihi, obsecro, causæ diversæ patroni, quid obstet, quò minùs eædem, post Legem *Mosaicam* abrogatam, sacerdotibus operum perpetua sint merces, quæ ante *Mosem* ab ineunte mundo (ut credi par est) sacerdotibus assignatæ sunt à Deo: quandoquidem *Heb*.7.8. perpetuitate decimarum, perpetuum esse doceatur sacerdotium *Christi*. *Operarius dignus suâ mercede*: (*Luc*.10.7. 1 *Tim*. 5.18.) primíque ordinis Operarius, qui curat animas, mercede primariâ dignus. (1 *Cor*. 9.7,&c. *Gal*.6.6.) Commodiórne ratio hanc solvendi mercedem ab hominibus excogitari potest, quàm quæ ab ipso Deo inventa & præcepta est? Nisi ergò doceant abrogatas esse Decimas aliquo præcepto novo, quid est cur apud *Christianos* minùs jam, quàm apud *Judæos* olim, debeantur? At iis gravatur populus, seruntúrque lites. Hæc, scilicet, autori Decimarum objiciuntur Deo. Cur enim gravius sit suas Deo Decimas, quàm annuos reditus dominis villarum solvere? Lites autem pravis aluntur consuetudinibus apud nos. Hæ tollantur, Decimæque *omnium* solvantur, quomodo solvit *Abrahamus*; eâdem operâ tollentur & lites. Non ergò Decimæ pariunt litigia, sed homines avari, dum iniquâ decimandi consuetudine cavillantur, nè *omnes* solvant. Hanc denique operariis Dei debitam mercedem qui auferunt detinéntve, ut ejus clamorem penetrantem cœlos cohibere possint, ipsi viderint. (*Jac*.5.4.) quo & nos.

§ 12. Post reges quatuor debellatos, animo erat admodum turbato & suspenso *Abramus*; sive metu regum quos profligaverat, nè redintegratis viribus in se fortiores redirent; sive potiùs, quòd senescenti ditescentique indies deesset sibi soboles, quæ in paterna hæres bona succederet, promissáque Dei de benedictione gentium rata faceret. Deus igitur consolaturus noctu meditabundum convenit, &, "*Nè quid*, inquit, *metuas*, *Abrame*, *anxiúsve sis*: *Ego tibi clypeus* in malis periculísque omnibus; *Ego merces* laborum *fructúsque uberrimus*, bonis te donísque maximis cumulaturus. *Abramus*, qui antehac oracula Divina mutus audiverat, quartâ jam vice compellatus, quasi consuetudine ac familiaritate Dei audacior, respondere non veretur, & etiam sermones conserere. "*Quibus*, ait, *me donis cumulaturus es*, *Domine Deus*, *orbum & carentem liberis*, qui tuis fruantur donis? *Eleazar iste Damascenus*, extraneus, mihi hæres futurus est. Tacente Deo, *Abramus*, inter spem metúmque anxius, tacere non potuit; sed prior jam dictis ultro provocat Deum. "*Ecce*, inquit, Deus mi, qui alia mihi omnia largitus es abunde, *nullam* adhuc *donavisti prolem*. "*Vernam* igitur ego tuorum bonorum *heredem relicturus sum*. Tum verò Deus, ut animum ejus ità prolis desiderio dejectum erigeret, affatur denuo; &, *Vernam*, ait, *heredem tibi non es relicturus*, *sed è tuis visceribus prodeuntem filium*. Continuò foras educit hominem, cœlúmque intueri jubet, &, si quo modo fieri posset, numerare stellas. "Hoc, ait, numero, hoc splendore quo stellæ sunt in cœlo, in terra *tibi progenies futura est*. Promittitur (*Gen*. 13. 16.) *Abrami progeniem pulveri terreno parem futuram*: Hîc autem, (*Gen*.15.5.) *cœli stellis*. Spiritualis hîc, illic progenies videtur A.M. 2092. Deus recrum solatur Abramum spe sobolis

A.M. 2092. detur intelligenda carnalis. *(Rom.* 9.7,8. *Gal.* 4.22,&c.) Itaque in somno *Josephi* *(Gen.* 37.9,10.) stellæ *Israelitas* significabant; & cœli apud *Danielem* exercitus, (cap. 8.10.) Ecclesiam. Sed non erat cujusvis, fidem rebus tam ferè incredibilibus dare; orbum se ac provectum ætate, sterilíque uxore, generaturum sobolem, eámque sobolem, quæ claritate ac multitudine contenderet cum stellis. *Abramus* tamen, sine omni hæsitatione, omnia futura credidit, quæcunque promiserat Deus. Nec enim rationis humanæ trutinâ perpendit, sed potentiæ ac veritatis Divinæ. Itaque fidem hanc Deus pro summa pietate habuit ac justitia. Non hæredem igitur solummodo, verùm hæreditatem quoque pollicetur ei amplissimam. Pergit enim, &, *Ego*, inquit, *ille sum qui ex Ure Chaldæorum eduxi te, ut terram hanc tibi possidendam posterísque tuis traderem.* Ad hæc *Abramus*, At verò, *Domine Deus mi, unde mihi constabit, hereditario jure me possessurum regionem hanc?* Non erat hæc hominis increduli anxia disquisitio: sed vel monitu Divino interrogabat, sibi ut confirmaret fidem; vel ut posteris suis promissorum Divinorum fidem faceret uberiorem; vel denique, ut certus jampridem de ipsa re, familiaritate Dei fretus, modum exquireret. Quare voto ejus annuit Deus, jussítque vaccam sibi triennem afferri offerríque; capram simul & arietem ejusdem ætatis; turturem denique & columbam: ex omni scilicet animalium ad sacra mundorum genere. Pecudes autem dissecari medias jussit, partes è regione sibi invicem opponi. Ut jussum, ità factum est. Cúmque aves in cadavera involarent, abegit *Abramus*. Sub vesperam, occidente jam Sole, altus *Abramum* sopor invasit, horrificæque illi tenebræ obversabantur. Tum Deus, "*Pro certo*, inquit, *scias, Abrame, posteros tuos*, antequam hanc possideant pleno jure quam "promisi terram, *quadringentis* exspectaturos *annis*; interea *peregrinaturos, & servitutis in aliena terra jugum subituros, idque gravissimum: sed me gentem illam condemnaturum*, atque tuorum acriter vindicaturum injurias; *qui deinde magnis aucti divitiis exituri sunt. Interim verò tranquillum & maturâ hinc ætate migraturum te.* "*Quartâ demum ætate, reversuros in hanc terram tuos posteros. Amoræorum enim scelera*, quorum causâ ejiciendi sunt, *nondum sunt omnibus suis numeris absoluta.* Hæc ad *Abramum* Deus. Deinde, post occasum Solis, densæ admodum tenebræ obortæ sunt. Ecce autem caminum fumantem, & ardentem lampada inter partes pecorum sibi oppositas transeuntem. Ità Deus humano more fœdus inivit cum homine; cum homine *Chaldæo Chaldaïco* more, per secta bipartitò animalia, τομιὰ (ut *Græci* appellant) ὅρκια, & διχοτομήματα· qui ritus erat feriendi fœdera apud *Chaldæos*, teste B. *Cyrillo*, (lib. 10. adversus *Julianum*) S. *Chrysostomo*, &c. Daturum verò se *Abramo* pactus est omnem illam regionem ab *Ægypto* ad *Euphratem* usque; *Cenitas* scilicet, & *Cenizitas*, *Cadmonitásque*, *Hithæos* quoque, *Perizæos* & *Raphæos*, necnon *Amoræos* & *Canaanæos*, denique *Gergesæos* & *Jebusitas*.

A.M. 2094. § 13. Promiserat quidem *Abramo* Deus, fore ut hæredem ex se genitum haberet: sed an è *Sarais* etiam uxore sua, incertum. Ea verò adhuc sterilis agebat, orbáque liberis; verùm suóne an conjugis vitio, minimè constabat. Id fortasse ut exploraret, promissúmque Dei ut quoquo modo ratum fieret, *Hagaram Ægyptiam* viro dedit, ancillam suam, ex qua sibi liberos susciperet. *Hagara*, ut se gravidam ex domino sensit, quasi grata illi charáque sola jam futura, contemptui dominam habuit, ipsam suæ superbiæ autorem. Dignum profectò operæ tam perperàm locatæ pretium. Adeò verum illud, *Malum consilium consultori pessimum* fore. *Sarais*, contemptam se indignata valde, apud virum falsè conqueritur, quasi autorem hujus injuriæ. Quam ut à se amoveret culpam, heræ ancillam tradidit *Abramus*, quovis modo tractandam puniendámque. Ea paulò crudeliùs hanc autoritatem exsecuta, ancillam asperiùs tractando in fugam egit. In patriam *Ægyptum*, credo, properabat. Nam in solitudine ad fontem in via *Suris*, inter *Cadeshum* & *Beredum*, considebat; ubi Angelus eam Domini, sive potiùs Angelorum Dominus, humanâ specie convenit atque compellat *Abrami* gratiâ: &, *Unde*, inquit, *huc advenis, quòve tendis hinc, ancilla Saraiæ Hagara?* Respondet *Hagara*, *Dominam in me sævientem fugio. Imò, revertere*, ait Angelus, *ad heram, tolerantiâque & obsequio vince iracundiam, & redime tibi gratiam.* Addit mox, *Ego tibi sobolem daturus sum eâ multitudine, quæ numero definiri non possit.* Deinde rursus, *Ecce*, inquit, *gravida es, & paritura mox filium, cui nomen erit Ismaël; quoniam afflictam te respexit Dominus. Homo erit ferus & immanis; omnibus infestus ipse, sibi omnes infestos reddet.* Nec enim timor ullus absterrebit, nè *tentoria figat in ipso conspectu viciniâque omnium fratrum.* Hæc ad *Hagaram*

Qui ex ancilla suscipit *Ismaëlem*.

rem Dominus. Vocavit autem *Hagara* nomen *Jehovæ* quocum collocuta est, *Tu-Deus-vidisti-me*: addiditque, se vivere atque videre etiamnum, postquam viderit eam Deus. Puteus quoque vulgò appellatus est *Puteus Labai-roi*, hoc est, *viventis videntisque*. *Hagara* igitur ad *Saraiam* rediit, peperitque *Abramo* filium. A Deo priùs designatum, etiam à patre illi nomen est impositum, *Ismaël*. Hic primus omnium quem à Deo nominatum antequam natum accepimus. Et primus omnium Patrum *Abramus*, piorúmque hominum, qui duas unà uxores amplexus est: Idque postea in morem transiisse constat, nec *Mosaïcâ* Lege interdictum. Sed an superante fœminarum multitudine, virorum bellis diminutâ, licuerit, an aliquâ indulgentiâ Divinâ concessum fuerit, conjicere licet, affirmare non licet, cùm nihil ea de re scriptum reperiatur. Quod enim aiunt nonnulli, necessarium fuisse in illa hominum paucitate post Diluvium, ad propagationem generis humani, plures uni viro concedere uxores; specie quidem id verius quàm re. Nam in illis rerum initiis, cùm æquali ferè numero viri fœminæque nascerentur, indulgeri aliquibus non potuit sine aliorum injuria. Quod uni addebatur, detrahebatur alteri; & quæ huic superfuerunt uxores, deerant illi & desiderabantur. Itaque jam demum cœpit polygamia, post annos 400 à Diluvio. A.M. 2094.

§ 14. *Arphaxadus*, è *Semi* filiis natu maximus, fato functus est, cùm peregisset annos vitæ 438. A.M. 2097.

Extincto *Ninyâ*, sive *Zame*, *Assyriorum* Imperatore, filius ex matre, (ut alibi dictum est,) idémque frater, *Arius*, vel *Thuras*, regno præfuit an. 30. *Justinus* eum atque *Diodorus* tacent. Alii Scriptores non contemnendi virum fuisse bellicosum tradunt, avo similiorem quàm patri; plagas Boreales suo adjecisse imperio, *Caucasum* tyrannum debellâsse; ab armorum studiis eundem Planetæ *Martii* donatum nomine à suis, & cultum pro deo. Id autem nomen *Belum* fuisse *Joan. Antiochenus*, (ἐν Ἀρχαιολογίαις) & *Baal* eodem sensu *Suidas* testatur, (in *Thuras*) & *Alexandrinum* Chronicon. *Græci*, opinor, ut *Chaldæum* propriè nomen redderent, sive *Ctesias* autor, sive quis alius, *Arium* denominârunt, & *Thuram*. Nam Ἄρης *Martem* Græcè, ut & Θοῦρος, vel Θουρὶς, significat. Hinc *Marti* bellorum deo primam *Assyrios* columnam statuisse, in eodem Chronico narratur. 2098. *Arius Assyriorum rex.*

§ 15. Nonagesimo nono ætatis anno, iterum se *Abramo* Deus conspiciendum dedit, eúmque his aut hujusmodi verbis allocutus est. “*Ego, Abrame, sum Deus ille* “*Omnipotens*, qui pari facilitate omnia præsto quâ promitto. *Tu vide ut rectâ pietatis viâ incedas, vidente ac probante me, integrúmque te præstes. Ego vicissim fœdus tecum initurus sum*, omnia me quæ sum pollicitus præstiturum, *progeniéque te auctu*“*rum maximâ*. Dei auditâ voce, *Abramus* in terram se pronus abjecit, sanctéque veneratus est. Erectum in pedes iterum affatur Deus: “Ecce, quod pollicitus sum, mutuo *fœ*“*dere* sancitum volo, *multarum gentium te patrem futurum. Itaque nomen tibi non erit* “*ampliùs* Abramus, *sed* Abrahamus, *quia multarum gentium patrem te facere, apud* “*me constitutum est. Unum enim te ità fœcundum reddam, ut nationes multæ uno ex* “*te, magnique reges sint prodituri*. Neque tecum uno, sed cum tua progenie fœdus per“petuum initurus sum, tibi tuísque me Deum futurum, tibi tuísque me terram hanc “*Canaanitidem* hæreditario jure concessurum. Tu vide interim, *Abrahame*, ut ex “tua parte fœdus inter nos pactum serves, posteríque tui deinceps, suo quisque seculo in æternum. Fœderis autem hujus tibi tuísque signum erit, & quasi pignus “mutuum, *Circumcisio*. Omnibus enim familiæ tuæ maribus, servis liberísque, pu“denda circumcidentur, etiam pueris octavo semper ex quo nati sunt die. E tuis au“tem posteris masculini generis, quicunque non fuerit circumcisus, è medio subla“tum hunc volo, utpote sacri fœderis violatorem. Hæc ad *Abrahamum* de se Deus. Postea de uxore: *Nolo*, inquit, *posthac ut* Saraia *uxor tua*, *sed* Sara *nominetur. Nam & illi benedicam, ut ex illa tu filium tollas. Imò & illi benedicam, ut ex ea gentes etiam & reges prodeant*. Nascentibus danda sunt nomina. Renascentibus ergò per circumcisionem renovanda putavit Deus. Tum verò *Abrahamus*, iterum prostratus humi, gratitudinem animi projectione corporis testatus est: neque præ gaudio & voluptate sibi à risu temperare potuit, cùm audiret, sibi centenario, & nonagenariæ uxori suæ, filium oboriturum. Nova enim res & mira videbatur. Sed novus hic de novo hærede nuncius anxium de *Ismaële* reddidit, quem sibi hæredem hactenus destinârat. Eum itaque precibus Deo commendat. “Etsi novam, inquit, Domine Deus, “è *Sara* mihi prolem donaturus sis, nè tamen abjicias, obsecro, *Ismaëlem*. Quem

A.M. 2107.

Circumcisionis instituitur fœdus:

& nomina mutantur Abrahamo;

& *Saraï*

A.M. 2107.

"tuâ gratiâ filium suscepi, tuâ & ipse gratiâ fruatur. His etiam respondit Deus: *Sara*, inquam, *revera tibi filium editura est.* A Risu *impones illi nomen*, *Isaac. Cum eo fœdus meum ejúsque progenie confirmaturus sum. Quin & precibus tuis annuo de Ismaële. Huic etiam benedixi. Fœcundum reddam & hunc*, *magnâ* liberorum ac nepotum *multitudine* fortunatum. *Principes ex eo duodecim orientur*, *magna gens. Sed fœdus meum cum Isaaco pangam, quem Sara est tibi hâc tempestate post annum paritura.* Finito colloquio, discedentéque Deo, *Abrahamus* alacriter Dei mandatum exsecutus est. Et sibi, & *Ismaëli* puero, & masculis familiæ suæ omnibus, præputium abstulit. Hæc Circumcisionis autore Deo prima fuit institutio, ritûs quidem religione ac mysteriis pleni. Signum erat fœderis inter Deum verum, & veros, hoc est, legitimos è *Sara* conjuge *Abrahamitas*. Ex utraque parte signum, ut & fœdus. Ex parte quidem Dei, se *Abrahamo* & *Abrahamitis* Deum futurum omni modo propitium; se maximâ illum posterorum multitudine aucturum, non modò naturalium, sed spiritualium præcipuè; *Canaanitidem* illis terram daturum possidendam; denique, in ea regione *Christum* ex eorum gente producturum, à quo gentium omnium benedictio, & salus pendeat humani generis; deinde, *Christi* gratiâ se illis peccata condonaturum omnia, illud præcipuè reliquorum omnium semen, quod ex ipso parentum semine contrahitur; postremò, etiam bona illis omnia donaturum, quæ vel ad hanc essent vitam necessaria, vel conducerent ad futuram. Deum hæc omnia servaturum, hoc signo *Abrahamitis* tanquam sigillo fides obsignabatur. (*Rom* 4.11.) Ex parte altera signum erat hoc *Abrahamitis*, quo scirent se his veri Dei sacris initiatos, in societatem quoque fœderis Divini, & consortium populi sive Ecclesiæ Dei, assumptos. Deinde, signum erat quod moneret ipsos officii; populum scilicet Dei oportere se dignos Deo gerere, eum unicum sanctè venerari colerèque, ejus mandatis obsequi & parère omnibus. (*Gal.* 5.3.) Hoc enim est rectâ pietatis viâ incedere, séque integros præstare; quod *Abrahamo* præceptum est. (*Gen.* 17.1.) Denique, carnem suam, ut Literæ Sacræ loquuntur, hoc est, nativam pravitatem, omnémque intemperantiam, quâ Deus maximè offenditur, quæque in hac parte corporis maximè exsultat ac dominatur, subigere indies, resecare, minuere. Hæc est ea *cordis per Spiritum Circumcisio.* (*Rom.* 2.29.) Postremò, signum erat quod populum Dei ab aliis gentibus distingueret, ut solum solus coleret, quamdiu distinctione opus erat, hoc est, donec per adventum *Christi* mundo universo aditus pateret ad Divinam gratiam. O felicem atque utilem jacturam! Unica pars amittitur, quæ salutem totius stipulatur. *Ægyptii* quidem postea, edocti, puto, ab *Hebræis*, longo tempore commorantibus apud se; & *Æthiopes*, vel ab *Ægyptiis* instructi, vel à *Solomonis* filio ex regina *Sabæ*, ut *Æthiopes* tradunt; *Troglodytæ* ab *Æthiopibus*; *Colchi* etiam aliíque Majoris *Asiæ* populi, ab *Israelitis*, credo, Decem tribuum in *Media* locisque vicinis exsulantibus acceptum, eundem Circumcisionis ritum usurpârunt, vel universi, ut *Herodotus*, (lib. 2.) vel gentium quarundam optimi quique, ut *Origenes* de *Ægyptiis* prodit, (in Epist. ad *Rom.* lib. 2.) *Arabes* quoque *Josephus* (Antiq. *Jud.* 1. 13.) post annos 13 circumcidi solitos ait; eò quòd *Ismaël* eâ ætate præputium amisisset. Usurpârunt illi quidem hunc ritum, sed frustrà & inutiliter. Nec enim illis ad signum aliquod aut fœdus cum Deo profuit. Sed munditiei causâ *Ægyptios* sacerdotes adhibuisse sciunt, (quomodo corpora etiam lavabant radebántque,) nè quid sordium lateret, sacra facientibus, sub cuticula virilis membri. Sed qua de causa gentes aliæ præputia sibi amputârint, præter majorum suorum morem, nullis reperio scriptis proditum. In *Arabia* gens erat, *Creophagos* vocabant, quibus & mulieres exscindi *Judaïcè* solebant. Hæc summa est eorum, quæ Circumcisionem spectant mandatam à Deo.

Infantibus deinde octavo die data sunt.

§ 16. Mox alius huic ritui additus est, eodémque die pueris, quo amputata præputia, data sunt nomina. (*Luc.* 1. 59. & 2. 21.) Unde verò natus hic mos? An exemplo Dei factum est, *Abrahamo* & *Saræ* mutantis nomina sub ipsam Circumcisionis institutionem? An & mutatio hæc, & nova impositio nominum, utraque ab eadem causa profecta est? Utraque scilicet dominii & juris cujusdam herilis argumentum in subjectas quæ nominantur est res. *Adami* fuit in reliqua terrarum animantia. (*Gen.* 2. 19.) *Nabuchodonosori* fuit in *Danielem* sociósque tres. (*Dan.* 1.7.) Dei pariter fuit in *Abrahamum* & *Saram*, cùm novo fœdere in ejus potestatem se totos traderent. Sic etiam infantibus per sacramentum Circumcisionis in fœdus, dominium populúmque Dei recipiendis, nomina erant imponenda, ut haberent

scilicet

A.M. 2107.

ſcilicet quæ darent Deo. Denique, an ex ipſa re utrumque ortum, & circumcidendi & nominandi tempus; quòd octavo die citiùs neutrum commodè fieri potuerit? Maſculinus enim partus non niſi octavo demum die à materno ſanguine purus habebatur. (*Lev.* 12.3.) Et maximum eſt infanti periculum die ſeptimo, cùm ob alias cauſas, tum quòd eò die umbilicus decidat pleriſque. Id verò antequam fiat, plantæ ſimilior infans quàm homini videtur. Quare nec pueris, ante octavum diem infirmis, vitæ diſcrimen creandum erat ex cruciatu & dolore circumciſionis; nec infantes vix adhuc aut vitæ certi, aut naturæ humanæ participes, nominibus erant propriis deſignandi. Atque hanc *Plutarchus* rationem affert, cur apud *Romanos* etiam non ante octavum diem imponerentur nomina. (Problem. *Roman.* quæſt. 102.) Nam octavo die apud *Romanos* puellæ nomina, pueri nono ferebant. *Antoninus* quidem *Philoſophus* natos liberos apud præfectos ærarii profiteri, & tertio die à partu nomina ferre, juſſit. Sed moris antiqui nonum fuiſſe argumento eſt, quòd dea *Nundina* tantæ apud *Romanos* religionis fuerit. Pueris puelliſque decimo die *Græci* nomina indiderunt; quo die ſacra etiam diis, propinquis amiciſque dabant convivium. Nomina etiam ſeptimo dabantur à nonnullis. (*Ariſtot.* Hiſtor. animal. 7. 12.) Nam eo demum die victuros crediderunt. Quinto poſt natum infantem feſtum agitabant Ἀμφιδρόμια, quo circa focum raptabant currentes puerum, & nutrici tradebant; panem occultatum aſſabant, coronabant januam, immolatáque pro vita pueri victimâ convivium agitabant; denique, mulieres quæ obſtetrici adfuerant adjuverántque purgabant manus. Verùm nomina dari ante decimum ſeptimúmve diem non ſolebant. Soli hominum (vix eo digni nomine) *Atlantes*, in *Africa* populi, velut bruta anonymi, nulliſque diſtingui nominibus volebant. (*Herodot.* 4.) Neque hominum *Troglodytæ* ſuis nomina, ſed pecorum, velut arietis, capræ aut ovis, imponebant; eò quòd bruta, quorum ope victitabant, ſuos genitores ducerent. (*Alexand. ab Alex.* 2.25.)

§ 17. Haud longo poſt inſtitutam Circumciſionem tempore, Deus iterum *Abrahamo* ſe objecit. Sedebat is in oſtio tabernaculi ſub meridiem, cùm peregrini tres adeſſe illi ſubitò viſi ſunt. Tres aderant Angeli medio die, quo ſolent peregrinatores laſſi de via recreare ſe, *Abrahami* hoſpitalitatem exploraturi. Trium officiorum causâ tres aderant: primus, ut nuncium *Abrahamo* lætum (vel *Saræ* potiùs) confirmaret de hærede; alius, ut *Lotum* liberaret ab incendio *Sodomæ*; tertius, ut in urbes ſceleratas pœnam infligeret. Obviàm ſtatim accurrit *Abrahamus* hoſpitali animo; corporéque demiſſo in terram excipit honorificè. Nec enim plebeiorum & è vulgo hominum præ ſe ſpeciem ferebant. Tum verò ad eum qui Princeps videbatur; *Si me tantâ, domine, gratiâ dignaberis, nè prætereas, obſecro, donec, lotis pedibus, arboris hujus umbrâ* ruſticóq; apparatu meo *reficiamini. Ideo enim opinor vos ad me ſervum adveniſſe.* Illi precibus *Abrahami* annuunt benignè, ſub arboris umbraculo conſiſtentes. *Abrahamus* igitur ad *Saram* properat in tabernaculum, jubétque tria ſata farinæ ſimilagineæ commiſceri protinus, è quibus placentæ fiant. Indè in ſtabula feſtinat, vitulúmque tenerum ſervo tradit apparandum. Mox carnem hanc vitulinam cum butyro & lacte hoſpitibus proponit, qui adſtante ſibi *Abrahamo* comedunt. Quærunt ex eo mox ubi ſit uxor *Sara*. *Saram* adeſſe reſpondet in tabernaculo. Tum verò Deus, *Ego certè rediturus*, inquit, *ſum tempore conſtituto vitæ veſtræ, Saráque habitura eſt filium.* Subaudivit hæc *Sara* in oſtio tabernaculi ſui, quod pone tabernaculum *Abrahami* figebatur, nec potuit continere ſe, quin tacitè rideret. Sic enim apud animum ſuum reputabat; *Egóne vetula, domino etiam meo jam ſene, voluptatem perceptura ſum?* Ætas enim provecta *Saræ* jam ſiccaverat menſtrua, ut nullam ei natura ſobolis polliceretur ſpem. Nec Deum iſta locutum *Abrahamo* cogitabat, ſed hominem peregrinum, hoſpiti ſuo fortaſſe læto nuncio gratificaturum. Certa fides *Abrahamo* riſum ex gaudio pepererat; diffidentia *Saræ*. Itaque *Abrahamo* Deus, *Quid ità ridet Sara*, inquit? quid ità dubitat diſputátque, *num vetula filium paritura ſit? Quicquámne Domino erit factu difficile? Conſtituto*, inquam, *tempore rediturus ſum, Saráque habitura eſt filium.* Pertimuit *Sara* cùm audiret hæc, negavítque ſe riſiſſe; neſcio quem ſcilicet adeſſe rata jam homine majorem, qui tacita potuit audire, & ſecreta cernere. At ille, *Imò*, ait, fruſtrà negatur, *riſiſſe conſtat.* Peractâ cœnâ, *Sodomam* profecturi hoſpites diſcedunt. Deducit abeuntes comiter, aliquantóque viæ ſpatio proſequitur *Abrahamus*. Tum Dominus, *Celabóne*, inquit, *Abrahamum conſilia mea, qui gentis magnæ validiſſimæque pater, qui gentium omnium benedictio futurus eſt? Ipſum enim*

Denuo promittitur *Abrahamo* è *Sara* poſt annum filius.

A.M. 2107. *probè novi, non modò pium justúmque fore, sed & liberis posterísque suis præcepturum, ut pietatem colant & justitiam.* Sic enim fiet *ut Abrahamo* posterísque *Dominus ea præstet quæ pollicitus est omnia.* Tum verò ità Deus ad *Abrahamum*; *Gravia*, inquit, *Sodomæorum & Gomorræorum scelera maximos in cœlum clamores edunt: itaque descendi huc ut viderem, veráne hæc essent, an secùs.* Hæc Deus. Deinde *Sodomam* alii duo viri discedebant. *Abrahamus* autem coram Domino perstitit, propitiúsque accessit ut intercederet pro *Sodomæis*. Et, Video, inquit, Domine, adesse te *Sodomæorum* scelera vindicaturum. *Numquid autem pios eodem supplicio cum impiis implicaturus es? Quòd si viri boni malis permisti sint* 50, *universámne civitatem dirues, an conservabis potiùs,* 50 *piorum gratiâ? Absit procul à te, Domine, ut istud facias, ut pios unà cum impiis tollas; ut viri boni hominésque scelerati eâdem apud te conditione sint, absit procul à te, Domine. Numquid mundi totius Judex non cuique suum distribuet?* Non hæc ab *Abrahamo* dicta sunt, quòd de summa æquitate misericordiâque Dei esset dubius solicitúsve, sed de maximo anxius periculo *Sodomæis* & *Loto* impendente. Ad hæc respondit elementissimè Deus, *Si* 50 *Sodomæ viros bonos invenero, tam paucorum gratiâ, parcam universis. Abrahamus* in hac Dei bonitate maxima non acquievit tamen; sed, *Pulverem*, inquit, *& cinerem* esse me fateor humillimè, indignum prorsus qui tecum, Domine, sermones conferam. Liceat tamen, obsecro, quà *incepi* gratiâ *loqui apud te*, etiam pergere, & pervenire quò volo. *Quid ergò si quinque forsan è* 50 *deerunt? An tantillus quinque piorum defectus totam funditus eruet civitatem? Imò* 45 *piorum gratiâ*, inquit Deus, *ignoscam reliquis. Quid autem si* 40 *fuerint?* refert *Abrahamus*. *Nè tum quidem civitas tota delebitur*, inquit Dominus. Iterum deinde *Abrahamus*, *Noli, quæso, mihi succensere, quòd hâc utar apud te loquendi libertate. Si triginta fortè reperiantur homines Integri vitæ scelerísque puri*, quid his fiet, Domine? *His triginta*, respondit Deus, *omnes condonabo; non peribunt.* Tum denuo *Abrahamus*, *Ecce verò, sermonem exorsus sum*; da mihi, obsecro quàm humillimè, concludendi veniam. *Quid si fortè illic reperias viginti? Viginti efficient viri boni*, inquit Dominus, *ut impiorum multitudini parcam.* Postremò *Abrahamus*, *Domine*, ait, *propitius mihi sis, non nisi hâc unâ vice locuturo. Quid si decem inveneris*, quos publicorum scelerum contagio non afflaverit? Hunc autem numerum unicâ sperabat *Loti* familiâ contineri. Responsum est, *Etiamsi decem tantummodo sint*, tam perpaucorum gratiâ, *populo ignoscam universo.* Hæc Deus cum *Abrahamo* specie moréque humano collocutus est; quò magistratibus regibúsque documento esset, primò, nè quid in reos temere statuant, néve causâ non satis cognitâ ruant ad vindictam. Ait enim Deus, *clamorem se magnum audivisse; descendisse tamen ut videret, quò certiùs cognosceret.* Deinde, quemadmodum *Romanus* ille dux prædicabat, *malle se unum civem servare, quàm mille hostes perdere:* ità Judicis boni est, sontes potiùs absolvere plures, quàm unum virum innocentem condemnare; impiósque dimittere impunitos, quàm justum piúmque rapere ad supplicium. Sic enim Deus, bonorum decem gratiâ, *Sodomæis* omnibus parcere se velle profitetur.

Sodomæorum deprecatur excidium Abrahamus;

§ 18. Sub vesperam, Angeli duo, quos ante colloquium dimiserat *Abrahamus*, perveniunt *Sodomam*. In porta civitatis tum fortè considebat *Lotus*: hospites, credo, si qui advenirent, exspectabat hospitalissimus vir. Itaque Angelos ut conspexit, assurgit continuò, séque obviàm dat, corpore ac vultu inclinato reverenter ad terram. Et, *Noctè*, inquit, *jam instante, hospitium, obsecro, domini mei, apud servum vestrum nè aspernamini, ut lotis pedibus reficiamini apud me, & pernoctetis, primo cras manè quò libet profecturi.* At illi modestè primò recusare, ac deprecari hanc molestiam: In platea se potiùs pernoctaturos. Non ut in platea disciplinam civitatis civiúmque mores explorarent, quos in hospitio perspecturi erant satis; sed ut hospitalem optimi viri humanitatem acuerent modestiâ suâ, palámque facerent. Urgente ac instante *Loto*, annuunt mox, & in ejus divertunt domum. Convivium apparatur; quóque maturiùs cœnarent, & somno darent se, panes coxit infermentatos. Peractâ cœnâ, nondum hospites cubitum ierant, cùm *Sodomæi* omnes undique conveniunt, obsidéntque domum. Et *Lotum* inclamantes, hospites ejus poscunt ad libidinem. *Lotus*, deprecaturus hanc injuriam, domo egreditur, occlusâ post tergum januâ. "Quid hoc rei est, *mei fratres*, inquit? Per humanitatem "pudorémque omnem *obsecro vos, nè facinus tam fœdum perpetretis. Duas* potiùs "*filias traditurus sum.* Virgines accipite, *hospitibus tantùm abstinete.* Magnus hic

quorum nefanda scelera

quidem

quidem *Loti* affectus in peregrinos, at parùm pius. Mavult pater haberi, quàm hospes, malus. At non licet facere, nec suadere mala, ut indè bona eveniant; nedum ut evitentur mala. Majore minus peccatum redimere non licet; damnum licet. Illi verò, monitione hâc irritati magis quàm deliniti, *Apage*, inquiunt; *Inquilinus hic apud nos & solus cùm sit, tamen judicem agit*, indigenísque nobis leges dat. *Quod ab illis avertit malum, in seipsum transferet.* Cùm itaque *Loto* instarent, & ad januam effringendam accederent, manu prehensum Angeli recipiunt in domum, janúamque claudunt. *Sodomæorum* autem oculis tenebras offundunt, & cæcitatem ejusmodi, quæ palpando perquirendóque ostio totâ nocte frustrà defatigavit. Ità solet Deus occæcare priùs, quos constituit perdere. Exitio proximi & maturi sunt, qui nec malis meliores recentíque ab hostibus clade fiunt, monitísque bonis *Loti* deteriores evadunt. Quare Angeli ad *Lotum*, *Quid*, inquiunt, *aut quem tibi charum habes in urbe hac, generos, filiosve, aut filias? Omnia & omnes quàm primùm hinc educito. Funditus enim eruenda est civitas exsecrata. Hominum consceleratorum gravissimus clamor penetravit cœlum, Dominique obtundit aures. Itaque nos huc ad pœnas exigendas demissi.* Sic Angeli ad *Lotum*. Ille admonitus egreditur statim, generósque itidem suos admonet, quibus desponderat filias, ut emigrent celeriter ex hoc loco, quem Dominus ad exitium damnaverat. Generi autem non monere se, sed ludificare, socerum putabant. Cum primâ luce instabant *Loto* Angeli, ut cum uxore ac filiabus, quas virgines domi habuit, effugeret, nè communi civitatis clade corriperentur. Cúmque moras necterent, manibus prehensos quasi vi educunt: tanta erat in *Lotum* Dei etiam tergiversantem indulgentia. Tum verò iterum monuerunt, ut, si se salvos vellent, properarent ulteriùs, nè à tergo respicerent, néve in ulla ejus planitiei consisterent parte; sed ad montem (montem *Engaddi*, puto, monstrabant) fugâ præcipiti contenderent. De non respiciendo mandatum ideo videtur additum, non modò ad explorandam fidem & obedientiam, (ut 1 *Reg*.13.9.) aut quò expeditiùs fugerent; (ut *Luc*.10.4. & 2 *Reg*.4.29.) sed ut locum sceleratum quoque incestámque gentem eò magis detestandam scirent, utpote nec respectu, nec miseratione dignam: deinde, ut judicia Dei religiosè veneranda, non perscrutanda curiosè, discerent: denique, ut erudiremur & nos, nè, à sordibus vitiorum liberati, vel affectibus unquam redeamus ad cœnum priùs. *Lotus* autem, veritus nè aut penuriâ victûs, aut ferarum injuriâ, in montibus interirent, tam longum & periculosum iter deprecatur: civitatem ostendit propiorem & commodiorem ad quam fugeret, sub ipsis montium radicibus. *Qui mihi vitam*, inquit *Lotus*, *clementissimè concessisti, hanc etiam, Domine, urbeculam da (exigua enim est) ubi tuo fruar vitæ beneficio.* Respondit Angelus, se hoc etiam ei concedere; ejus gratiâ nolle se civitatem istam exiguam diruere: festinaret ergò, & in eam effugeret ocyùs: nec enim posse quicquam facere se, donec eò *Lotus* pervenisset. Indè postea nomen ejus urbis *Zoara*, id est, *Exigua*, fuit, quæ *Bela* priùs appellabatur. Properat *Lotus* quantâ potest celeritate, *Zoaram* spectans ubi salutis erat spes, de *Sodoma* jam parùm solicitus. At uxor ejus, patriæ desiderio cognatorúmque retardata, nec animo nec passibus æquis virum insequebatur. Tandem, doloris sui magìs quàm Divini mandati memor, continere se non potuit quin respiceret *Sodomam*; sive quòd invita patriæ delicias & scelerum consuetudinem relinqueret, sive ut judicia Dei curiosiùs quàm par est homini observaret. Ultio Divina incredulam minúsque obsequentem protinus invasit, mulierémque vertit in Statuam salis. Aliqui, fulgure afflatam in lapidem induruisse salsum nescio quid resipientem, volunt. Ut sanguine *Sodomæis* & contagione scelerum conjunctam, ità pœnarum quoque participem fieri, æquum profectò & par fuit; eòque magis, quòd Conservatori Deo ingratam se præbuisset. In *Salem* verò est mutata, ut nos ejus condimento saperemus. In *Columnam* salis, ut monumentum hoc perpetuum erudiret posteros, in via virtutis & pietatis, in Dei via progredi semper ulteriùs & proficere, quódque S. *Paulus* prædicat de se, (*Phil*.3.13,14.) *oblivisci eorum quæ nobis à tergo sunt, ad ea verò contendere quæ sunt à fronte, ut ad scopum feramur, & præmium Dei propositum in Christo Jesu. Qui enim, postquam aratro manum admoverit, ea quæ à tergo sunt respexerit, ad regnum Dei non est idoneus.* (*Luc*.9.62.) Itaque *Christus* (*Luc*.17.32.) graviter monet, ut *memores simus* hujus monumenti. *Melius enim pietatis viam est nunquam novisse, quàm notam deserere*, quàm ingressum regredi & resilire; quemadmodum *canis ad vomitum redit, & lota sus ad lutum.* (2 *Pet*.2.20,21,22.) Extitisse Columnam

A.M. 2107.

(salvo Loto)

A.M. 2107. nam hanc falsis ætate suâ, *Josephus* narrat. (Antiq. 1. 12.) Nostris quoque temporibus exstare, *Brocardus*, *Breidenbachius* & *Salignacus* testes oculati sunt, inter Mare mortuum & montem *Engaddi*.

clade horrendâ ulciscitur Deus. § 19. Oriente Sole, oppidum *Zoaram* ingressus est *Lotus*; eodémque temporis momento pluit de cœlo Deus ignis pluviam & sulphuris, quâ planitiem omnem, & quatuor è quinque urbibus, *Sodomam*, *Gomorram*, *Zeboïm* & *Admam*, unà cum Incolis bonísque omnibus, incendit, obruit, devastavit. Quorum peccata, eorum & pœna legibus Naturæ quodammodo adversabatur. Ignis rerum levissimus descendit, & ipsæ aquæ incendium excitabant, quibus natura vim restinguendi flammas dedit. Aquis ardentibus conflagrant, aquis tandem implentur & operiuntur omnia. Sic enim Divina justitia ——*compescuit ignibus ignes*; ignes libidinum veris ignibus, & infamiam scelerum sulphuris fœtore compensavit. Uberrima & rerum optimarum feracissima terra sterilissimum fit mare. Aquis coöperta, libero apertóque cœlo non ampliùs fruitur; utpote quod impudentiâ scelerum toties támque atrociter violârat. Animantia nulla jam, quippe quæ ad luxum intemperantiámque tantùm aluerat, non fuetas aquis volucres, nè pisces quidem fert, aliúdve quicquam præter bitumen: ideo *Mortuum* jure appellatum est *mare*, & *Lacus* à bitumine *Asphaltites*. Aquæ spissæ ac sordidæ, fœtidæ amarissimæque. Non vento impelluntur, aut naves ferunt: quoniam omnia vitâ carentia in profundum demittunt, nec materiam ullam sustinent, nisi quæ alumine illinatur. (*Justin.* 36.) At nihil in iis vivum mergitur. Tauri etiam camelique fluitant. Experimento *Vespasianus* probavit, projectis in aquam captivis, etiam colligatis, nè moverent se. Indè bitumen ebullit evomitúrque annuatim è medio maris fundo, aliàs plethrorum trium magnitudine amplius, aliàs uno minus. Majus *Taurum*, minus *Vitulum* appellabant accolæ. (*Diod. Sic.* 19.) Bitumen ejus gleba soli est, quæ à calore liquefacta efflatur atque diffunditur, rursúmque in solidum corpus aquæ frigore coalescit, innatátque mari, procul intuentibus insulæ speciem referens. Accolæ ratibus arundineis accedunt, quantúmque volunt auferunt. (*Strabo* 16.) Vel, ut alii, vento agitatum concretúmque, litori appellitur, colligitúrque. Sed tenacissimum cùm sit, non nisi filis menstruorum muliebrium sanguine infectis sibi divellitur. (*Plin.* 7. 15.) At verò *Tacitus* (Histor. 5.) gnaros ait locorum tradere, undantes bitumine moles pelli, manúque trahi ad litus. Mox, ubi vapore terræ vi Solis inaruerint, (aquarum frigore condensatæ priùs,) securibus cuneisque, ut trabes aut saxa, discindi. Signa egerendi bituminis 20 dies præcedunt. Fœtor enim latè infestat, & halitus metallorum nitidorum inficit colorem. (*Diod. Sic.* ibid.) *Strabo* vasa ærea argenteáque dicit æruginem indè contrahere, non & aurea. Vaporibus pestiferis litora & montes ab omni parte sterilia squalent & inculta: aut si quos fructus frugésve proferre videantur, specie quidem pulchros, ii tactu pressi in fumos & cineres abeunt. Longitudo hujus pelagi, autore *Josepho*, 580 continet stadia; millia pass. 100 *Plinio*, (5. 16.) Latitudo stadia 150 *Josepho*, 60 *Diodoro*, ubi angustissima, credo; ubi latissima, 25 mill. pass. *Plinio*. *Strabo* indigenas ait prædicare solitos, eo in loco 13 urbes olim habitatas fuisse, quarum caput *Sodoma* adhuc 60 stadiorum habeat superstitem ambitum. Hæc ad exemplar posteris ab hominibus consceleratis persoluta est pœna, nè inmania peccata in hoc se mundo efferant immuniáque credant; etsi debita dignáque supplicia exspectent in futuro, in ignis æterni stagno, quod ardet sulphure. (2 *Pet.* 2. 6. *Judæ* v. 7. *Apoc.* 19. 20. & 21. 8.) Qui nè rubi folium torruit pacatus, furore accenso, omnia *consumens ignis est Jehova*.

§ 20. *Abrahamus* interim totâ nocte anxius, & dolens vicem *Sodomæorum*, primo diluculo ad eum se confert locum ubi cum Domino pridie sermones contulerat. Cúmque versus *Sodomam* vallémque illam amœnissimam prospexisset, fumum conspexit ejus regionis ascendentem quasi fornacis calcariæ. Ex eo facilè agnovit popularem intolerandámque gentis totius impietatem, eas jam luentis pœnas, quas vel decem viri boni ab universa natione avertissent. *Abrahami* quidem precibus *Lotum* condonavit Deus: *Lotus* tamen ingratus, quia incredulus. Ipsi enim Deo diffisus est. Ut montium priùs metuit solitudinem, ità nunc urbis perhorrescit frequentiam. Promiserat quidem Angelus; ille tamen haud credebat fore, ut flammâ reliquas depopulante, urbs unica, minimáque omnium, posset evadere. E *Zoara* igitur in montem ascendit cum filiabus, & in speluncam abdidit se. Dum illic soli agunt, fœminæ rationem ineunt propagandi generis sui, hoc est, (quemadmodum illæ forsan putabant) hu-

humani. Virum sibi nullum adesse conqueruntur, superesse nullum, saltem iis in locis, præter patrem, eúmque jam senem. Nec patrem à se facilè adduci posse, ut liberis generandis operam det è suis liberis, nisi arte aliquâ pellectum. Suadet igitur è sororibus natu major, vino rem gerere, vino patri mentem adimere, vino sent libidinem provocare : (è *Zoara* enim vinum ad curas leniendas attulerant :) se primâ cum patre, sororem alterâ nocte cubituram. Ut dictum ità factum est. Ambæ filios ex patre pariunt, *Moabum* major, minor *Ammonem* ; utrosque gentium patres futuros : quanquam *Lotus*,—*somno vinóque sepultus*, quid factum sit minimè senserit. Itaque non omnes loci aut societatis contagioni tribuendæ sunt illecebræ peccandi. Suas habet etiam in solitudine fraudes & insidias Diabolus, si remittamus curam custodiámque nos. *Lotus* integer *Sodomæ*, ebrius in monte ac incestus fit. Quare, ut nimiùm frequentia, sic etiam A.M. 2107. *Moabus & Ammon Loto incestu filiarum nati.*

——*Loca sola nocent ; loca sola caveto.*

Loti filiæ (ut aliqui opinantur) non neminem superfuisse, sed è suo hominúmque piorum genere superfuisse neminem, putârunt. Itaque filios suos indè videntur denominâsse: *Moabum*, hoc est, *de patre natum* ; & *Ben-ammi*, id est, *mei populi & cognationis filium.* At per ebrietatem & incestum propagandi religiosam sobolem, prorsus aliena ratio est. Itaque de hominum connubiis in ea tantùm vicinia desperâsse, credibilius videtur.

§ 21. *Mambre* planitiem, viginti trium annorum sedem, hoc tempore deseruit *Abrahamus* ; seu vicinorum clade territus, seu fame compulsus, incenso regionis totius horreo, seu qua alia de causa non planè constat. *Judæi* loco inhospitali tribuunt, quòd pauci admodum viatores eâ transirent post calamitatem *Sodomæ*. Alii loco insalubri, ob halitum pestilentem novi maris. Sed *Hebron* multò remotior est, quàm ut vaporum indè sentiat molestiam. In regionem Australem descendit *Abrahamus*, inter *Cadesbum* & *Surem* solitudines habitaturus. In transitu *Gerare* aliquandiu sibi diversandum putavit. *Sara*, etsi nonagenaria, formam adhuc florentem habuit, & viro suo apud alienigenas ignoto periculosam. Liberos enim adhuc nullos pepererat, quod maximè deformat mulieres. Nec illa ætas annorum 90, in illa mundi ætate, admodum provecta habebatur. *Abrahamus* ergò, sibi ut caveret, idem consilium iniit quod ei bene successerat in *Ægypto*. Fratrem appellari se, non conjugem, vult. Regnabat *Gerari Abimelechus*: quod videtur omnium commune regum *Gerarensium* nomen, si titulum spectes *Psal.* 34. quomodo *Ægyptiorum Pharao*. *Patrem regem* significat. Is igitur pulchritudine captus mulieris, eam domum ducit, pro uxore habiturus. Deus verò hanc illatam *Abrahamo* injuriam non tulit. *Abimelecho* protinus morbum infligit, omniúmque *Gerari* mulierum Divinâ quadam vi uteros obstruit, nè pariant, nè concipiant liberos. Deinde, in somnis regi minitatur, eum illico moriturum, propterea quòd alienam duxisset uxorem, nisi quàm primùm reddidisset marito. *Abimelechus*, ut in barbara gente probus vir, innocentiâ suâ fretus, respondet audacter, *Quid ità, Domine ? Gentémne justam atque insontem interfecturus es ? Mihi purus est hac in re animus manúsque.* Neque vim adhibui, neque malum dolum ; quandoquidem *professi ambo sunt apertè, illum fratrem esse, hanc sororem. Novi ego te*, inquit Deus, *animo hanc rem integro fecisse. Ideo te cohibui, nè in me peccares, nè illam tangeres. Nunc igitur vide ut homini reddas uxorem, utpote* in maxima apud me gratia *Prophetæ. Illo pro te supplicante, vives ; moriturus nisi restituas, unà cum tuis omnibus.* Hæc *Abimelecho* Deus. Atque hæc omnia servis subditísque suis, ut primùm illuxit dies, *Abimelechus* narrat ; quo in maximum timorem conjecti sunt. Tum verò compellat *Abrahamum*, *Quid hoc mali est quod intulisti nobis, Abrahame ? aut quo meo merito tam inexpiabilem in me regnúmque meum religionem induxisti ?* Tacente verecundiâ quadam *Abrahamo*, instat ; *Quo*, inquit, *consilio malum hoc in nos machinatus es ?* " Dicam, ait *Abrahamus*, quoniam tantopere poscis, & dicam verè. Timui, fateor, nè vos *Gerarite* non timeretis Deum ; ac mihi propterea timui à vobis, nè fortè uxoris causâ tolleretis virum. Quanquam revera non uxor modò, sed & soror mihi sit, eodem patre, quanquam non eodem utero, nata. Ut primùm edixit Deus mihi peregrinationem hanc, ità pacti sumus convenimque inter nos, ut in locis dubiis atque suspectis, ego illi essem pro fratre, illa mihi pro sorore. Ista cùm audisset rex, non modò conjugi reddidit uxorem, sed armenta etiam & greges, servos & ancillas addidit, nummósque præterea mille A.M. 2108. *Abrahamus Gerari rursus dissimulat uxorem.*

A.M. 2108. mille argenteos ad redimendam expiandámque injuriam. Et, *Meum*, inquit, *tibi, Abrahame, regnum patet undique: Quemcunque libet locum tibi habitandum elige.* *Saram* quoque molliter objurgat; "Ecce, inquit, *tuo quem vocas fratri Abrahamo mille* "*tradidi argenteos tui causâ.* Non est cur te uxorem dissimules huic viro. *Ille tibi* "*jure conjugis velabit oculos*, nè quis formæ tuæ insidietur: ille autoritate suâ prote- "get, nè quis offerat vim. Postremò, redditâ *Sarâ*, & intercedente precibus *Abrahamo*, reddidit Deus *Abimelecho* & mulieribus, quam in *Abrahami* gratiam ademerat, sanitatem. Maximè igitur compendiaria morborum etiam regiorum medicina sunt resipiscentia & preces. Nec enim impunè minoréve periculo Imperatores maximi peccant in Deum, quàm infima plebs. Neutri quod peccatum est antè remittitur, quàm quod ablatum est restituatur.

Isaacus illi è Sara nascitur. § 22. Annum jam agebat ætatis centesimum *Abrahamus*, cùm ei filius natus est è *Sara* conjuge, eo ipso tempore quo Deus antè promiserat. A *risu* parentum *Isaacus* illi nomen datum, quod Deus antè imposuerat. Octavo die circumcisus est, quod Deus antè mandaverat. Indè *Sara* maximo perfusa est gaudio, risúque vero.

A.M. 2112. *Ismael domo ejicitur.* Post tres, opinor, quatuórve annos ablactatus est *Isaacus*; quem ætatis maturioris gradum *Abrahamus* magno celebravit convivio. Pro more, puto, id factum, aut suæ gentis, aut vicinarum. Nec pro more tantùm: causa non deerat. Cùm enim infans primùm, relicto nutricis lacte, ad cibos solidiores jam robustior accederet, opportunum erat novum hospitem excipere convivio, &, ejus gratiâ, communi plurium convivarum lætitiâ festum diem agere. Suo jam cibo vescebatur, suâ loquebatur linguâ, suis pedibus incedebat *Isaacus*; cùm *Ismaël* frater, natu quidem grandior, sed è servo, minorem ludificatus est. Facilè id animadvertit *Sara*, graviterque apud virum conquesta est; se filium & hæredem illi peperisse; ancillæ suæ filio nihil opus esse jam. Itaque matrem rogavit filiúmque simul ut ejiceret foras. Filius enim servæ ut in aliquam hæreditatis partem cum suo, hoc est, legitimo filio, admittatur, id verò admittere se nullo modo posse. Alio hæc animo dicta sunt à noverca, quàm à patre audita: Filium enim suum suâ domo ejici, ægre concessurus videbatur, cùm Deum subitò commonentem se audit, ut in hac re obsequatur uxori. "*Isaacus* enim, "inquit, & bonorum tuorum legitimus, & meorum tibi promissorum hæres futurus "est. *Sed & Ismaëlem, quia natum ex te, gentis magnæ parentem constituam.* Sic ad *Abrahamum* Deus. Ille, ut se Deo potiùs morigerum filium præberet, quàm indulgentem filio patrem, primâ diei proximi luce panem & utrem aquâ plenum imposuit *Hagaræ* portandum, matri filium tradidit, utrumque dimisit. Illa in *Ægyptum* patriam suam instituit iter. Sed in deserto *Beersheba* dum vagatur, torrido cœlo & solo arido, aqua illis deficit, & ipsi penè siti & languore deficiunt. Itaque puerum derelinquit mater, sub arbore quadam abjectum, nè pereuntem videat. Ipsa procul ex adverso ad sagittæ jactum subsidet, flebilique voce lamentatur. Mox patris gratiâ pueri miseretur Deus. De cœlo missus matrem consolatur Angelus. "Nè "quid metuat mali jubet: Deum enim audire puerum etiam in solitudine. Ipsa "igitur tollat eum ac manu teneat, utcunque inopem jam, magnæ quondam gentis "patrem futurum. Hæc ad *Hagaram* Angelus. Ea verò, quasi aperiente oculos Deo, puteum protinus conspexit, quo sitim dolorémque hunc sibi levaret filióque. Habitavit deinde *Ismaël* in deserto *Paranis*, bellicosus juvenis & arcu promptus, quo feras hominésque insectatus est. Maturæ mox ætatis viro *Ægyptia* mater *Ægyptiam* tradidit uxorem. Dona, credo, à patre accepit, quibus hanc dotaret uxorem, greges & armenta, & quæ alia tum temporis habebantur in bonis. Deus enim ipse ut quod patri promiserat filio præstaret, divitiis eum, omnibúsque bonis quæ spectant vitam hanc, abunde locupletatum voluit.

Cum Abrahamo Abimelechus fœdus init. § 23. Formidolosa interim *Abimelecho* virtus *Abrahami* summáque apud Deum gratia fuit. Consultum propterea videbatur, arctum inire cum vicino amicitiæ fœdus. Quare cum *Phicole* sui exercitûs duce convenit *Abrahamum*, postulátque, ut jurejurando testem adhibeat Deum, nullum se damnum ipsi posterísve suis illaturum, sed eandem suæ ditioni exhibiturum benignitatem, quam ipse peregrinus apud se jampridem expertus esset. Æqua res hæc *Abrahamo* & opportuna videbatur. Concedit regi quod petebat, jurat, sancitque fœdus: at simul de injuria conqueritur quam pastores ei *Gerarenses* nuper obtulerant, fontem seu puteum aquæ adimendo vi, rem alioqui vilem, sed in sicco aridóque solo pretiosam. Rex, ut omnem à se propulset culpam,

culpam, nec imperâsse affirmat seriò, neque novisse rem, hoc primùm sibi tempore indicatam. Inficiante factum reo, animus placatur generosus. Reconciliatæ gratiæ fœderisque pignus, armenta gregésque *Abimelecho* dat. Agnas præterea septem in loco sejungit separato. Cujus rei rationem quærenti regi, *Hoc*, inquit, *munusculo donaberis à me, ut indicio sit ac testimonio, cessisse mihi te hujus putei jure.* Indè locus postea *Beersheba* dictus est; hoc est, vel *juramenti*, vel numeri *septeni puteus*. Longo post hæc tempore in *Palæstina* peregrinatus est *Abrahamus*. *Beersheba* autem consevit lucum & consecravit, quo quasi templo rem Divinam faceret, & cœleste Numen celebraret. Et ex eo lignum ad sacra facienda sacrum suppeditari voluit. Cultûs enim Divini, quocunque in loco tabernaculum fixerat, habendam sibi vel inprimis maximam rationem censuit. *A.M. 2112.*

§ 24. Sapientissimo Deo satis erat spectata jampridem fides *Abrahami*, omnísque pietas, quam nulla rerum adversarum tempestas, nulla dubiarum anxietas, coovellere unquam potuit aut labefactare. Quò tamen illustriori esset gloriæ Deo, nobis documento, ipsique *Abrahamo* laudi apud posteros, iterum statuit explorare Deus, & novo quodam periculo experiri. Erat *Abrahamo* unicus è *Sara* conjuge filius *Isaacus*. Nondum, opinor, excesserat ex ephebis, magnæ puer indolis, spei majoris. Nec enim paternorum bonorum hæres modò, sed promissorum quoque Dei omniúmque benedictionum exspectabatur. Diu desideratum, maximo pater cum gaudio excepit, & amore complexus est. Itaque periclitatur Deus, an quæ reliqua omnia pietas expugnaverat, etiam hunc amorem superare possit. Divinâ enim voce noctu *Abrahamo* edicitur, ut in *Moria* regionem proficiscatur; illic in monte, quem Deus illi erat demonstraturus, *Isaacum* filium suum, unicum filium, filium dilectissimum, ut immolet Deo & holocaustum det. Edictum primâ specie horrificum, & quod alium quemvis percusisset vehementer & perturbâsset. Filium enim suum, ex legitima uxore filium unicum, multis nominibus dilectissimum filium, filium *Isaacum*, risum gaudiúmque præsentis ævi, futurorum spem, nec suæ modò familiæ spem, sed gentibus universis futurum, mactari hunc, à suo patre mactari, ad sacrificium holocausticum, ut extinguatur totus, nec supersit quicquam præter cineres, *A.M. 2123. Jussus à Deo immolare filium.*

Nescio quid parvam quod non bene compleat urnam,

& hæc omnia fieri mandato ejusdem Dei, cujus beneficiò maximo non ità pridem & sibi & humano generi datus natúsque sit; quasi Deus misericordiarum gaudeat sanguine, quasi parricidium sit pietas, idémque Optimi Dei filius optimíque filii pater esse non possit; quis hæc facilè crederet? Quis non fraudem suspicaretur potiùs, & insidias mali Dæmonis? Quis non obsequi vel recusaret planè, vel tergiversaretur maximè? Quis edictum ejusmodi, ab ipso profectum Deo, non ferret animo iniquissimo? *Abrahamus* tamen, agnitâ Dei voce multis jam oraculis familiari, non dubitat, non disputat, non ægre fert, non uxorem advocat in consilium, non amicos; sed magnâ animi, non modò constantiâ & fortitudine, sed etiam alacritate sedulitatéque, ad peragendum Dei mandatum accingit se. Primo igitur manè instravit sibi asinum, duos famulos filiúmque assumpsit, unà cum fissis ad holocaustum lignis, profecturus quò Deus jusserat. Tertio demum die conspexit è longinquo locum, indicante Deo. Nec enim uno Religionis impetu tantam rem transigi, sed spatium temporis intercedere voluit Deus, ut cogitatione rei, & conspectu colloquióque filii, eò diutiùs torqueretur pietas patris, & obsideretur fides atque oppugnaretur morâ. Ubi primò apparuit mons, ibi famulos consistere jubet cum asino; se verò & filium perrecturos ait ad montem, peractísque sacris reversuros: quod revera futurum erat, nisi Deus aliter statueret. Id enim subintelligi *Abrahamus* vult. Ideo enim se *reversuros* dixisse *Abrahamum*, quòd crederet, filium à se mactatum à Deo suscitatum iri, (quod aliqui volunt,) id verò nobilissimi facti minuit plurimùm elevátque gloriam. Quantulum enim est immolare filium, quem scias mox ad vitam esse rediturum? Nec in *Heb.* 11.19. credit *Abrahamus*, hoc loco ac tempore *velle* Deum suscitare sibi filium, sed ratiocinatur *posse*. Lignum igitur imponit filio portandum: Ignem ipse cultrúmque tollit cædendis victimis comparatum. Dum pergunt unà, *Isaacus* ad patrem, Ecce, inquit, *pater mi, lignum ignémque; sed ubi est quæ immoletur hostia?* Respondit *Abrahamus*, " Ne tu sis, mi fili, de hostia solicitus. Qui officium hoc nobis imperavit *Deus*, *etiam sibi procurabit hostiam.* Ut perventum est ad locum designatum à Deo, lapides continuò legit *Abrahamus*, altare *obsequitur Abrahamus.*

A a condit,

A.M. 2123. condit, lignum in ara componit, denique sacrificiali more colligatum imponit ligno filium. Non ille invitus trepidúsve reluctabatur; sed novitatem rei tantùm demiratus, ex patre didicit consilium Dei, hæc aut hujusmodi verba proloquente. " *Isaace*, mi fili, Deus mihi te dono dedit; sibi jam te Deus reddi vult. Tute agnus " es de quo sciscitabaris modò; holocaustum futurus gratum certè Deo, quamvis non " dignum. Si liceret sanguine meo tuum redimere, quantò libentiùs mallem meam " vitam tradere, quàm auferre tuam? Mille votis expetitum te, in spem educavi, " non generis nostri tantùm, sed humani. Nihil autem nimis charum pretiosúmve " quod petenti redonetur Deo. Consilii Divini rationem curiosiùs exquirere, non " est meum tutúmve, plum tutúmve non est. Quicquid hoc est, id mihi pro certo erit, " è re nostra utriusque futurum, quicquid ex Optimi Amantissimíque Dei mandato " facimus patimúrve. Quare spirituum Patri repetenti animam in manus libens tra- " de. Mihi genitori corporis corpus exue, idem posthac immortale cœlestis Patris " beneficio resumpturus. Ad hæc *Isaacus*, à pietate patris haudquaquam degener filius, animo alacri potiùs quàm intrepido; " Utinam verò, inquit, tam gratus " videar quàm paratus sum donari Deo. Tandem exuenda est mihi vita hæc ne- " cessariò, quam ea lege indui. Quantò beatiùs Dei mandato redditur, quàm ne- " cessitati naturæ? Exuvias animæ corpus hoc, à te acceptas, tu, mi pater, ut " libet lacerato, & in cineres redigito. Animam, à quo accepi, Deo tutò reponen- " dam, & in idem corpus aliquando rediturum, trado libentissimè. His dictis ultro suum cultro jugulum dat. Tollit *Abrahamus* manum ad feriendam victimam, cùm repentè Angelus è cœlo, *Abrahame*, inclamat, *Abrahame*. Respiciente ad hanc vocem *Abrahamo*, *Manum de puero*, inquit Angelus. *Cave ferias, cave quicquam Isaaco mali facias. Pietatem tuam satis jam perspectam habeo, qui filio tuo, filio unico, non peperceris mei gratiâ.* Dum retortis oculis audit hæc, arietem cernit *Abrahamus* in vepreto cornibus retortis implicatum. Hunc invadit protinus & immolat filii vice. Cùm igitur accidisset res quemadmodum antea sciscitanti filio inscius prædixerat *Abrahamus*, fore ut *sibi Deus procuraret victimam*, nomen loco datum est *Jehova-Jire*, id est, *Providebit Dominus*. Indè proverbium quoque postea enatum, cùm in rebus dubiis atque perplexis ad providentiam opémque Dei confugimus, *In monte Dominus providebit*. Indè postea & urbi propinquæ *Salem* videtur auctum fuisse nomen, ut diceretur *Jiro-Salem*, sive *Jerusalem*. Sacris peractis, iterum Angelus compellat *Abrahamum* his verbis; *Per meipsum juro*, ait Dominus, *quoniam hoc in re obsecutus es voluntati meæ, nec recusâsti filium mihi tuum, unicum filium, immolare, me vicissim tibi abunde benedicturum. Multiplicabo tibi progeniem cumulatissimè, ut par sit numero & cœli stellis, & arenæ maris*: nec eam vili aut servili conditione futuram, sed *quæ jure hereditario possessura sit hanc terram, hostibúsque datura leges. Denique, in tua prole benedicentur gentes terrarum universæ.* Hæc Deus, more quidem jurantis hominis, ad stabiliendam hominis fidem. Posthæc rediit *Abrahamus* ad famulos, indè *Beershebam* reversus est. Hoc est illud nobile sacrificium, quod ultimum verissimúmque *Christi* sacrificium in ara Crucis maximè omnium & clarissimè significabat. Hic enim pater, quemadmodum Pater Deus, obtulit filium suum, unicum filium, in omnibus obsequentem, obsequentem verò usque ad mortem. Denique, filium obtulit eum, ex quo Filius Dei suscepturus erat humanitatem. Uterque suum portavit lignum, à quo erat ipse mox in altari portandus; uterque tanquam ex faucibus fati ereptus est. Postremò, in eodem ferè loco utrumque sacrificium est oblatum, & templum postea peragendis sacrificiis constitutum. Audiamus verò & S. *Augustinum* hac de re pulchre disserentem. (Serm. 7. de Temp.) " Videte Deum cum hominibus magnâ pietate certantem. *Abraham* mortalem fili- " um non moriturum obtulit Deo: & Deus immortalem Filium pro hominibus tra- " didit morti. Potest tamen & de beato *Isaac*, & de illo ariete, etiam sic intelligi, " ut in beato *Isaac* significata sit Divinitas, in ariete Humanitas *Christi*: & quia in " Passione non Divinitas crucifixa creditur; ideo non *Isaac*, sed aries, immolatur. " Dei enim Filius unigenitus offertur, & Virginis unigenitus immolatur.

§ 25. Redeunti *Abrahamo* nuncius occurrit lætus & opportunus de fratre *Nachore* in *Mesopotamia*, valere illum, ac florere filiorum octo patrem ex *Milca* uxore, *Uzzi* nimirum, ac *Buzzi*, & *Cemuelis*, ex quo natus *Aram*; *Chezedi* præterea, & *Hazonis*, *Pildashi*, *Jidlaphi*, ac *Bethuelis*. Ex *Reuma* etiam concubina 4 sustulisse natas, *Tebam*, *Gahanem*, *Thahasham*, & *Maacham*.

Telexione

Telexione defuncto, *Ægialensibus* imperavit *Ægyrus* an. 34.

Filius *Arphaxadi Sala* annorum compos 433 moritur. A.M. 2128. 2130.

Medio ferè inter *Africam* & Minorem *Asiam Græciámque* spatio, Insula est nobilis, à rege (ut ferunt) primo suum nacta nomen, *Creta*. Millaribus ferè 150 distat ab *Africa*, ab *Asia* propè centum *Græciâque*. Oblonga porrigitur ab ortu in occasum 230 pass. mill. nusquam 50 lata, nè in medio, ubi latissima: 550 circiter in ambitu. Tria ejus promontoria exstant; è quibus *Hermicum*, sive Κριοῦ μέτωπον, *Arietis frons*, *Africam* spectat, *Samonium* verò *Asiam*, *Europam Cimarus*. *Candia* huic insulæ novum est nomen. Fluvios habet satis frequentes, verùm navibus impares. Mita soli indulgentia; unde arborei fructus abundant, oleæ, vites magnæ, mala Punica, aurea, citrea, & quæ vocantur *Adami*; fici etiam, zizipha, aliique plurimi. Herba Dictamnum, sive Dictamum, peculiaris, cujus vi fixa corpore solvuntur tela; (*Ælian.* Var. hist. 1.10.) & ἄλιμος, quæ admorsa diurnam famem prohibet; Glycyrrhiza fortasse, quam & *Scythia* dat: & ex proventu aquarum Scarus piscis, alibi rarissimus. Avem noctuam *Creta* non habet; & si invehatur, emoritur: nec lupos, vulpes, serpentes (ut de feris majoribus taceam,) aliúdve noxium animal, præter Phalangium; quod aranei genus est, de quo cervi comedentes, si gustent hederam sylvestrem, nihil detrimenti sentiunt: (*Ælian.* ib. 1.8.) quibus tamen & cervis caret hæc insula, præterquam in *Cydoniatarum* regione; item apris, attagenis & erinaceis. (*Plin.* 8.58.) Montibus eadem variis aspera, *Dictæo* præcipuè, *Coryco*, *Idæo*, *Cadisco*, & quos λευκὰ, id est, *albos*, appellant, perpetuis nivibus ita excandescentes, ut eminus navigantes magis nubila putent. Nec ipsi montes infrugiferi; sed caprarum sylvestrium & arietum copiosi erectis cornibus. Præter cæteros *Ida* est omnium celsissimus, in media propè insula; cujus è summo vertice utrinque pelagus patet. Radices imæ, 600 stadiorum in circuitu, post aliquot secula obsitæ sunt circundatæque urbibus. Ubertati enim terræ, abundantiæque rerum, populi tandem frequentia par, ut centum feratur constipata urbibus fuisse, unde Ἑκατόμπολις nomen.

Centum urbes habitant magnas, uberrima regna, (inquit *Virgilius.*)

Homerus non nisi nonaginta numerat. (*Odyss.* 19.) Ex iis præcipuæ tres habebantur *Cnossus*, quam *Homerus magnam* vocat, *Gortyna*, & *Cydonia*. At *Strabo* (lib. 10.) *Gortynæ* ambitum 50 stadiorum, *Cnosso* non nisi 30 tribuit. Et his duabus consentientibus reliquas ait paruisse; dissidentes, insulam totam conturbâsse. *Cydoniam* verò cui parti accederet maximum attulisse momentum. Tandem & *Lyctus* inclaruit. *Prima mari potuit Creta remis & sagittis, prima literis jura junxit*, ait *Solinus*: inter *Græcos* fortasse prima. Studium Musicum indè cœptum, cùm *Idæi Dactyli* modulos crepitu ac tinnitu æris deprehensos, in versificum ordinem transtulissent.

Nam *Cretæ* primos cultores (post *Eteocretes*, quos indigenas putabant) fuisse memorant *Dactylos Idæos*; quorum numerus incertus & varius. Centum aliqui numerant; alii 52, 25, 4, 3 denique. Plerique verò mares quinque, *Herculem*, *Pæonas*, *Epimedem*, *Iasium* & *Idam*; fœminásque totidem. Unde à numero *Dactylos* vocabant, hoc est, *Digitos*; à monte quem incolebant, *Idæos*. Sunt qui *Dactylos* nuncupatos putent, quasi opifices artificésque rerum plurimarum. Digitis enim finguntur opera. Hos autem ferebant *Cretensium* doctissimi usum ignis ad conflanda æris ferríque metalla indagâsse ac docuisse; quo merito celebrata est eorum apud posteros memoria. In *Berecyntho* monte *Phrygiæ* hæc aiunt scrutatos fuisse metalla; ut indè videantur advenisse in hanc insulam. Nec desunt qui veneficos fuisse ac præstigiatores dicant. Ab opera igitur manuum & digitorum in præstigiis patrandis, *Dactylorum* illis fortasse adhæsit nomen. Succedebant his *Curetes*, primò novem, sive ex *Idæis Dactylis* nati, sive ex terra, hoc est, indigenæ. Hi *Dactylorum* opera & inventa perfecerunt: hi ex ære ferróque arma confecerunt. Hos *Diodorus* inprimis montium latebras incoluisse refert & speluncas, nondum repertis ædibus: cùm autem præstarent ingenio, multa vitæ utilia protulisse: Ovium scilicet coëgisse greges, alias autem cicurâsse pecudes; mellis usum, sagittandi venandíque rationem demonstrâsse; hominum cœtus denique ad communem vitæ ac legum disciplinam instituisse. Ex his ipsum fuisse *Cretem* vult *Eusebius*, (in Chronico;) eundémque civitatem *Cnossum*, & Matri deûm condidisse templum, regnâsséque primum hâc ætate. Et fieri quidem potest, ipsum ut nomen *Cres* ex *Cures* natum sit, ex *Cureta Creta*. At quem alii indigenam, *Stephanus* ex *Jove* natum & *Ida Cretem* fuisse tradit.

Creta

primi cultores Idæi Dactyli,

& Curetes.

A.M. 2130. dit. Sed & *Chalcidem* in *Eubœa* tenuisse *Curetas* ferunt: quò fortasse commigrârunt eorum aliqui ex hac insula; ut paulò post hanc ætatem (*Diodoro* teste) *Curetes* quinque in vicinam *Rhodo* Chersonesum trajecerunt. *Cares* indè veteres colonos cùm expulissent, inter se partiti sunt regionem, quinque urbibus à se distinctam. Illi verò in *Eubœa* primi omnium (ut ferunt) ærea induti sunt arma, indè χαλκιδεῖς vocati. Cúmque de campo *Lelanto* assiduè præliantes, apprehenso à fronte capillitio turbarentur ab hostibus, hâc deinde capitis detonsâ parte, à κουρὰ *tonsura* denominati sunt. Ex *Eubœa* in *Ætoliam* postea migravisse, ac tenuisse *Pleuroniam*, traditur; unde cùm aliqui trajecissent *Acheloüm*, aleréntque comam, *Acarnanes* diversâ ratione appellati sunt. A *Curo* quodam heroë, vel à *Curio* monte qui *Pleuroni* adjacet in *Ætolia*, *Curetas* nuncupatos aliqui volunt; (*Strab.* lib. 10.) ubi & aliæ sunt hujus nominis rationes. Undecunque verò nomen originémque traxerunt, ex *Phrygia*, *Creta*, *Graciâve*, pueros ab his immolatos fuisse *Saturno* apud *Eusebium* (Præpar. 4. 16.) scribit *Porphyrius*: & iisdem autoribus (*Corybantes* adjungit *Eusebius*) *enopliam* sive armatam saltationem inventam primò, ferè omnes tradunt, quâ solebant cum harmonia quadam inter saltandum ensibus pulsare scuta; sed à *Pyrrho*, seu *Pyrrhico*, ejusdem insulæ perfectam, atque *Pyrrhicen* vocatam. (*Strab.*10.) *Dactylis Idæis* tribuit *Diomedes* Grammaticus, (quos tamen cum *Curetibus* eosdem putat,) eos *Jovem* custodiendo, nè vagitu se parvulus proderet, lusûs excogitato genere, clypeolis æneis inter se concurrentes, tinnitu æris illisi, rhythmicâ etiam pedis dactyli compositione, celavisse vocem infantis. Nam de *Curetibus* illud celeberrimum in fabulis habetur, quòd *Jovem*, nè à *Saturno* patre voraretur, clàm subduxerint, armorum strepitu infantis vagitu superato; quódque aluerint eundem: à qua κουροτροφία *Curetum* sibi nomen acquisiverint, potiùs quàm à tonsura. Hoc præterea nomine juvenes, in Orgiis apud *Cretenses Jovis*, armati saltantes ministrabant; quomodo in *Bacchi* sacris *Satyri*, in *Cybeles* verò *Corybantes*. (*Strab.*10.) Atque hâc eâdem ætate quâ *Cres*, *Cretensem* vixisse *Jovem* tradit (in Chronicis) *Eusebius*: de quo liceat hoc in loco ea paucis ex *Diodoro* (lib.5.) tradere, quæ pro veris olim narrare solebant mendacissimi hominum *Cretenses*.

De Jove Cretensium traditio fabulosa.

Quo *Curetes* olim, eodem & *Titanes* tenuêre *Cretam* tempore, viri quidem sex, fœminæ quinque, Cœli Terræque soboles. Quanquam alii ex *Curetum* uno & *Titæa* genitos, *Titanás*que denominatos ferant à matre. Viri, *Saturnus*, *Hyperion*, *Cœus*, *Iapetus*, *Crius*, & *Oceanus*. Fœminæ, *Rhea*, *Themis*, *Mnemosyne*, *Phœbe*, & *Tethys*. Nemo ex his non clarus, meritísque de humano genere honores adeptus est immortales. Maximus natu *Saturnus* regnum tenuit, ídque in Occidente amplissimum. Ille ab agresti victu moribúsque ferinis ad vitam cultiorem, ad justitiam, simplicémque animi traduxit homines candorem. Pro deo igitur habitus apud posteros, & aurei seculi conditore. *Hyperion*, astrorum scientiâ clarus, quasi Lunæ Solísque pater celebratus est. Ex *Cœo* & *Phœbe Latona*, ex *Iapeto Prometheus* genitus, ignarii repertor. *Mnemosyne* ratiocinandi artem, & quæ spectant ad memoriam rerum, tradidit. Vaticinia *Themis* & leges, tam humanas, quàm de cultu & ceremoniis deorum. *Oceanus* & *Tethys*, quanquam omittantur à *Diodoro*, credibile est commoda præstitisse suo generi in marina re. Quare hos omnes, postquam ex humanis migravissent, cœlum, vacuum adhuc post initia rerum, occupâsse primos credebatur. *Saturni* ac *Rheæ* filii tres, *Jupiter*, *Neptunus*, & *Pluto*; filiæque totidem, *Juno*, *Vesta*, & *Ceres*. Architecturam *Vesta*, frumentum *Ceres* monstravit, & agriculturam docuit. *Neptunus*, classi præfectus à *Saturno*, eam prudentissimè gubernavit. Quin & equos domuit primus, & ad usum habiles reddidit. *Pluto* funerum & sepulturæ neglectæ priùs rationem excogitavit novam, unde Inferis dominari postea ferebatur. De *Jove* aliqui, & natum sine periculo, & regnum inivisse defuncto patre sine vi, tradebant. Aliter alii. *Saturnum* oraculo monitum filios è medio sustulisse, nè pater à filiis regno pelleretur. Id cùm *Rhea* graviter ferret, *Jovem* recèns natum *Curetibus* tradidisse clàm, tollendum educandúmque in *Ida*. Illic à nymphis alium lacte mellito, & *Amalthææ* capræ uberibus. Adolescentem *Dictæ*, ubi genitus est, urbem condidisse primum. Patrem sibi molientem insidias expulisse regno: *Junonem* duxisse conjugem, sororem suam. Omnibus unum præstitisse mortalibus prudentiâ, justitiâ, fortitudine. Injuriam & vim legibus prohibuisse ac judiciis. Ad virtutem bonos invitâsse præmiis, metu pœnarum coërcuisse improbos. Orbem terrarum peragrâsse, ac delevisse latrones ubique. Nec pacem populis modò, sed libertatem quoque,

que,

que, suarumque urbium gubernacula & habenas tradidisse. Gigantes in *Creta*, quorum dux *Myrinus*, & in *Phrygia*, quibus *Typhon* præerat, in *Macedonia* deinde alios ad *Pallenen*, alios in campis *Italiæ Phlegræis*, magnis debellâsse præliis. Cum *Cretensibus* pugnam inituro, dum Soli, Cœlo Terræque sacra perageret, indicia defectionis hostium & victoriæ facta fuisse à diis, non fausta modò, sed manifesta. *Musæus* enim gigas defecit, reliqui omnes fusi & internecione deleti sunt. Ingenti magnitudine beneficiorum id meruisse tandem, ut præsenti poscentique honores planè divinos detulerint, mortuo supremum in cœlis imperium. Ejus tamen in *Creta* sepulchrum multis postea seculis demonstratum est, cum hoc epitaphio, A.M. 2130.

Ἔνθα μέγας κεῖται Ζὰν, ὃν Δία κικλήσκουσι.

Liberos genuisse multos ferunt; *Venerem* & *Gratias*, *Lucinam*, *Dianam*, *Horas* tres, *Eunomiam*, *Dicam*, & *Irenen*, *Musas* novem, *Minervam* denique: & has quidem filias. Filios verò, *Vulcanum*, *Martem*, *Apollinem*, & *Mercurium*. His rerum à se inventarum cessisse gratiam gloriámque, singularum singulis: *Veneri*, Nuptialium; *Gratiis*, eorum quæ ad Corporis venustatem, quæque ad Beneficia danda reddendáque spectant; *Lucinæ*, quæ ad Puerperia; quæ ad Curam infantium, *Dianæ*. *Horarum* ipsa nomina indicant beneficia; *Lex*, *Justitia*, & *Pax*. *Minervæ* Oleum & Tibias, *Musarum* Literas & Carmina esse inventum & munus volunt. Usum Ignis *Vulcanus* tradidit opificibus; Armorum & bellicæ rei scientiam *Mars*; Citharam atque Medicinam *Apollo*; *Mercurius* denique Fecialium ac Fœderum ritus, Mensuras & Pondera, omnémque negotiandi calliditatem. Quin & *Bacchum* & *Herculem* apud se natos *Jove Cretenses* aiebant, longè antiquiores *Thebanis*. *Dictynnam* quoque, seu *Britomartin*, *Jovis* & *Carines* filiam, Casses venatorios reperisse, quæ *Δίκτυα* sunt *Græcis*. Aliam quoque afferunt nominis *Dictynnæ* rationem, quòd cùm de monte præcipitâsset se, ut *Minois* insequentis fugeret vim, in retia piscatorum fortè projecta inciderit; vel, ut alii, sub retibus occulta sit. Familiari autem ejus consuetudine cum *Diana*, & communi studio venandi, factum, ut ejus nomina quoque in *Dianam* transierint. Hæc & alia referebant olim *Cretenses* de suis diis planè fabulosa, ut à gente profecta nullius fidei.

§ 26. Post Undecimam *Thebanorum* in *Ægypto* Dynastiam, A.M. 2058. Duodecima cœpit, quæ prima traditur in Tomo Historiarum secundo apud *Manethonem*. A.M. 2142.
Primus in ea rex *Cesongoses* annis imperavit 46. *Ammanemes* deinde 38, *Sesostridis* magni pater. De *Sesostride* jam dicturi, *Ægyptiorum* celeberrimo rege, ea inprimis trademus quæ de urbe ubi dominatus est leguntur apud *Diodorum Herodotúmque*. Quam *Græci Thebas*, *Urbem Jovis Ægyptii* vocabant, *Diospolin* Græcè, in *Ægypto* Superiore sive meridionali sitam. *Diodorus* à *Busiride* rege conditam vult, post tritavum ejusdem nominis octavo. Majorem ait *Busiridem Menæ* posteris 52, qui 1040 annos regnaverant, successisse: at eorum nec gesta, nec proinde nomina fuisse digna literis. Mœnium *Thebanorum* ambitu 140 stadia complexus est. Ædificiorum vastâ mole, magnificentiâ templorum, & donariorum copiâ, urbem adornavit eximiè. Nam & ædes privatas ad quartam & quintam contignationem sustulit. Opulentiam hujus urbis *Homerus* prædicat. (*Iliad.9.*) Cúmque *Bæotiorum Heptapylæ* dicerentur *Thebæ*, has *Ægyptiorum Hecatompylas* appellat, hoc est, *centum portis patentes*, quarum è singulis quotidie duceni egrediebantur equites. Qui multâ ingentiâque templorum vestibula significare has portas volunt, ab *Homeri* mente aliena dicunt. Quid enim equis & curribus cum vestibulis templorum? Et fuisse constat equilia centum inter *Memphin* & *Thebas* ad flumen ex parte *Libyæ*, quorum è singulis equi & currus duceni prodibant. Eorum exstitisse vestigia quædam & rudera suo tempore *Diodorus* tradit. *Thebani* quidem se omnium antiquissimos mortalium esse prædicabant: Philosophiam & Astrologiam accuratam apud se primos inventam; situ scilicet regionis ad cognoscendos orientium & occidentium siderum motus opportuno. Quin & menses annósque apud se modo quodam peculiari esse institutos. Dies enim non ad Lunæ, sed Solis motum exigentes, tricenos mensibus tribuebant singulis; duodecimóque mensi quinque dies cum quadrante adjicientes, anni circulum absolvebant. Nec menses intercalabant, nec subducebant dies aliquot, ut aliqui solebant *Græcorum*. Lunæ defectus etiam & Solis diligenter scrutati sunt, unde multa diviniare ac certò prædicere futura

Duodecima *Ægyptiorum* Dynastia, *Thebis*, urbe magnificâ

A.M. 2142.

ornamentis, regúmque sepulchris;

tura videbantur. Neque verò *Busiridem* solummodo construxisse, verùm & eos qui secuti sunt multa accepimus ad hujus urbis amplitudinem ornamenta contulisse; donis præterea decorâsse plurimis, argenteis, aureis, eburneis; statuis insuper Colossorum instar atque obeliscis: ut constet planè, nullam urbe hâc ullibi clariorem fuisse. Ex quatuor templis pulchritudine magnitudinéque admirabili constructis, unum erat antiquissimum, cujus circuitus stadiis 13 patebat, altitudo cubitis 45. Muri crassities erat pedum 24. Hujus templi magnificentiæ respondisse ferunt ornamentorum cultum, sumptibus magnis & artificum opere mirando elaboratum. Ea structura usque ad *Persarum* regum perduravit tempora. Aurum verò & argentum, ebur & lapidum sumptus atque ornatus, à *Cambyse* ablata omnia, & translata sunt in *Persiam*. Sepulchra quoque regum priscorum opere mirabili fuisse aiunt, & quæ omnem posterorum artem industriámque superarent. Referebant sacerdotes, 47 sepulchra regia in sacris inveniri commentariis, quorum usque ad *Ptolemæum Lagi* 17 tantùm supererant. Nam, eo regnante, viri quidam docti è *Græcia Thebas* profecti sunt, & scripserunt *Ægyptiorum* res: eadem & hi tradebant. A primis sepulchris, ubi *Jovis* pellices conditas fuisse fabulabantur, celeberrimum fuisse regis

Osymandyæ inprimis.

monumentum *Osymandyæ*, stadiorum decem; cujus in aditu atrium erat vario lapide constructum, longitudine pedum 200, altitudine cubitorum 45. Indè lapideum occurrebat peristylium, & quadratum, cujus latera singula 400 pedes continebant. Pro columnis animalia sustinebant ex unico lapide 16 cubitorum, ad antiquam formam fabricata. Textura omnis tecti superior ex lapidibus confecta duarum orgyiarum latitudine, variísque stellis tanquam in cœlo cæruleo adornata. Hinc alius patebat aditus, atriúmque haud dissimile priori, sed uberiori sculpturâ. In ipso ingressu statuæ tres erant positæ ingentes, unici lapidis, *Memnonis Sycintæ* opus. Harum una sedens, cujus pedis mensura septem excedebat cubitos, cæteras *Ægypti* statuas magnitudine superabat. Reliquæ duæ, hujus admotæ genibus à dextra sinistrâque, mater & filia erant, sed minores. Hoc opus non solùm magnitudine conspicuum, sed arte mirabili & lapidum præstantiâ eximium fuit, cùm in tanta mole neque fissura, neque labes ulla conspiceretur. Scriptum hic erat, *Rex regum Osymandyas ego sum. Ubi jaceam, quantúsque sim, si quis nôsse vult, meorum aliquid operum exsuperet.* Aliud quoque seorsum erat matris simulacrum, unico lapide cubitorum 20; cujus capiti reginæ imminebant tres, quæ significabant, filiam uxorémque & regis eam matrem fuisse. Ultra hoc atrium, & aliud erat peristylium nobilius priore sculpturis variis; in quibus bellum erat contra *Bactrianos* qui ab eo defecerant descriptum, 400 millibus peditum, equitum 20 mill. In quatuor partes diviso exercitu, singulis cum imperio filii regis præerant. Prima pars muri obsidionem urbis sculptam continebat, ab ea parte quà fluvius muros alluit. In fronte rex cum hostibus dimicabat, leone socio ac terribiliter sæviente in adversam aciem. Aliqui rem verè gestam fuisse narrabant, leonísque regem domestici operâ usum in hostibus debellandis. Alii regis fortitudinem atque leoninum robur eo demonstrari putabant. In secundo pariete captivi à rege ducebantur manibus atque virilibus mutili; quæ nota erat hostium corporibus animísque imbellium. Tertium latus, sculpturis variis picturísque insignibus ornatum, sacrificia regis & triumphum devictis hostibus continebat. In medio peristylio erat subdialis ara ex lapide pulcherrimo, opere magnitudinéque admirandâ. In ultimo pariete statuæ jacebant duæ ingentes ex integro saxo 27 cubitorum: juxta quas, tres è peristylio aditus patebant in domum theatri more suspensam columnis, cujus latera singula duo plethra complectebantur. In ea statuæ ligneæ haud exiguo numero positæ, significabant eos qui in judiciis disceptantes ad Judices respicere videbantur. Hi numero 30 in uno parietum sculpti; quorum in medio Prætor Veritatem clausis oculis collo appensam, plurimósque sibi libros habuit appositos. Hæ imagines præ se ferebant, Judices integros esse debere, Prætorémque solam inspicere veritatem. Exin ambulacrum ædificiis erat variis refertum, ubi præparatam videres esculentorum suavissimorum genera ferè omnia. Tum affabre sculptus, coloribúsque floridis pictus ad vivum, spectabatur ipse rex, aurum deo argentúmque offerens, quod annuatim ex fodinis percipiebat: Summa quoque argenti quotannis facti ascribebatur, Trecenties vicies centena minarum millia. Sequebatur dehinc sacra Bibliotheca, cui inscriptum legebatur, *Animæ officina medicamentaria*; Ψυχῆς ἰατρεῖον. Erant deinceps omnium deorum *Ægyptiorum* imagines, regísque simul offerentis dona quæ cuique deo maximè convenirent,

nirent, ac demonstrantis *Osiridi*, quique inferiùs illi assidebant regibus, ut piam erga deos, justámque in homines vitam transegisset. Juxta Bibliothecam sita erat artificio singulari exstructa domus cum viginti lectisterniis, ubi *Jovis* & *Junonis*, ipsiúsque regis posita effigies, & corpus tumulatum. Ædes undique circumfusæ picta exhibebant sacra *Ægyptiorum* animalia. Iudè ad Sepulchrum ipsum ascendebant. Monumentum circulus amplectebatur aureus 365 cubitorum ambitu, crassitie cubitali; in quo descripti erant per singulos cubitos dies anni, & stellarum ortus atque occasus, quid etiam ex doctrina *Ægyptiorum* Astrologorum significarent singulæ. Hunc circulum *Persæ*, *Ægypti* potitos imperio, sustulisse postea ferunt. Atque hoc modo sacerdotes *Ægyptii*, & *Græcorum* aliqui, *Osymandyæ* descripserunt sepulchrum, quod non modò sumptuum magnificentiâ, sed & artificum industriâ peritiâque longè reliquis præstabat omnibus. Quis autem *Osymandyas* hic fuerit regum eorum quos in suis Dynastiis recenset *Manetho*, (nullum enim ille *Osymandyam* commemorat,) temere non libet divinare. Omnium apud *Manethonem Sesostris* maximè inclytus habetur & bellicosissimus rex; idémque *Thebis* imperavit, ac sepultus est. Alióne is nomine *Osymandyas* dictus sit, quis pro certo dixerit? Neque verò credibile est *Bactrianos*, loco remotissimos, defecisse ab *Ægyptiis*, (quod pingebatur in *Osymandyæ* monumento,) aut iis unquam paruisse, quos ad subigendos, nisi per centrum & ipsa quasi viscera imperii *Assyriaci*, nullo modo perveniri ab *Ægyptiis* potuit. Ex *Osymandyæ* regis progenie octavus *Vehoreus*, patri suo cognominis, *Memphin* condidit, (ait *Diodorus*) vel potiùs auxit, urbium deinde omnium in *Ægypto* clarissimam. Stadia complectebatur ambitu 150; & in loco maximè opportuno sita est, ubi *Nilus* in plures discedens alveos *Delta* (quam à figura vocant) fingere videtur. Eo fit enim ut in *Nili* quasi claustro posita, præbeat prohibeátque transitum ad superiora navigantibus. Communivit urbem hâc arte. *Nilus* penè ambiens nè inundaret, ab Austro aggeres ingentes opposuit, qui & præsidium contra fluminis vim, & contra hostes propugnaculi vicem præstarent. A cæteris undique plagis lacum effodit vastum ac profundum, qui redundantem fluminis aquam exciperet, unde tueretur civitatem. Relictis itaque *Thebis*, huc reges posteri ferè omnes aulam regiam transtulerunt. Indè *Thebarum* imminui res, contrà *Memphis* augeri, ad *Alexandrum* usque regem, qui urbe suâ palmam utrique præripuit. Regias quidem *Vehoreus* hic haud inferiores ædificavit aliis quæ alibi gentium constructæ sunt; suorum verò majorum magnificentiæ in sepulchris longè impares. *Ægyptii* sanè præsentis vitæ spatium minimi faciendum putabant; futuræ verò gloriam, quæ virtute acquiritur, maximi æstimandam. Et domicilia viventium diversoria nominabant, quòd exiguum ad tempus hæc incolerent; defunctorum sepulchra domos æternas, quoniam apud inferos infinitum sit tempus. Quare de structura domorum minùs erant soliciti; circa sepulchrorum magnificentiam summum studium operámque impendebant.

A.M. 2142.

Memphis condita.

§ 27. *Memphin* quidam à conditoris filia denominatam volunt. Ejus amore captum fabulantur *Nilum* fluvium, taurique sub forma compressisse virginem: Ex ea genitum, quem propter virtutem incolæ dixerunt *Ægyptum*, unde regio est omnis appellata. Huic defuncto regi, duodecimo tandem loco successit *Myris*, (*Herodoto Mœris*,) qui Boreale Propylæum construxit *Memphi*, opus magnificum. Idem stadiis ab urbe 600 effodit lacum, tam utilitate quàm operis magnitudine incredibilem. Ambitu enim complectebatur stadiorum 3600, cubitis ducentis ex parte maxima profundus. Cùm enim *Nili* incerta sint incrementa, & pro eorum modo fructus terra præbeat; hunc lacum esse voluit aquæ redundantis receptaculum: nè cùm supra modum fluvius excresceret, stagnantibus præter solitum aquis, limo superfluo terra inutilis redderetur; néve aquarum inopiâ siccitas nimia frugibus officeret. Fossam igitur è fluvio in lacum duxit 80 stadia longàm, & pedes latam trecentos. Hâc interdum recipiens, interdum avertens fluvium, tempestivam aquæ copiam exhibebat agricolis, clauso nunc ore, nunc opere maximo sumptibúsque aperto. Quinquaginta enim id erat talentorum opus. In medio lacûs terra firma sepulchrum tenebat *Myridis*, & pyramides duas stadii altitudine, alteram sibi positam, uxori alteram. Pyramidibus etiam statuas marmoreas imposuit sedentes in throno. Ex piscatu vectigal, ad unguenta, & reliquum corporis cultum, uxori largitus est. Id autem diebus erat singulis talentum. Nam duo & viginti piscium inerant genera; tantáque capta est multitudo, ut qui saliendis operam dabant, (quanquam ingens erat numerus,)

A.M. 2142. numerus) operi tanto vix tamen omnes sufficerent. Hæc *Diodorus*. At *Herodotus Memphin* ait condidisse *Menam*, regem post deos primum, (ut & *Manetho*,) in alveo ipso unde *Nilum* traduxerat ad Orientem. Hunc alios reges numero 330 secutos, è quibus 18 *Æthiopes*, & una mulier *Nitocris*: sed omnes adeò ignobiles, ut præclarum de iis nihil memoretur, præterquam de *Mœride* omnium postremo quæ jampridem exposui, & *Nitocridis* reginæ vindicta. Nam fratre ab inimicis interfecto, assecuta imperium, domum sibi construxit novam, ubi specum effodit subterraneum, aliud simulans, aliud agens. Cædis fraternæ autores vocatos ad convivium, immisso per specum flumine obruit universos. Ipsa in domum cinere plenam conjecit se, quò impunis evaderet. Hæc de *Thebis* & rebus *Ægyptiorum* undecunque referre visum est, quæ maximè occurrebant probabilia; etsi *Manethonis* ordinem quà potuit fieri sequendum duximus. Nam gesta fuisse quæ prodidi, credibile videtur. At quibus temporibus gesta, quibúsve regum autoribus apud *Manethonem*, difficillimè investigatur.

Sesostris tertius rex. § 28. *Ammanemes*, Dynastiæ Duodecimæ *Thebanorum* apud *Ægyptios* secundus rex, à suis eunuchis interemptus dicitur. Filius regnum *Sesoosis* (plurimi *Sesostrin* appellant) consecutus est, septimâ post *Myrin* ætate, ut habet *Diodorus*. Annos imperavit 48 apud *Manethonem*: non nisi 33 *Diodorus* numerat. Is, quia rebus gestis majores superavit omnes, jure *Magni* meruit cognomen. Nec magna patris industria defuit, ut magnus fieret filius. Nam ut primùm est in lucem editus, ferunt *Ammanemem* infantes omnes per *Ægyptum* universam eodem natos die conquisivisse, nutricibus pariter omnes tradidisse & curatoribus, pariter omnes pueros eâdem instituisse disciplinâ. Ità credidit futurum, (quod ex voto cecidit) ut socium socii amantissimè diligerent colerêntque, fidissimi etiam commilitones fierent, qui nullum aut laborem recusarent, aut declinarent periculum, Principis gratiâ. Optimis quibusque studiis eorum est imbuta pueritia; maximè verò usu assiduo ad laborem malorúmque tolerantiam exercebantur. Nec enim cibum sumere licebat, priusquam 180 stadia singulis diebus percurrissent. His exercitiis viri tandem robustissimi evaserunt fortissimíque, tam animis quàm corporibus ad egregia quævis facinora præparati. In *Arabia* proxima militiæ prima tyrocinia fecit. Eò cum sociis & exercitu missus à patre, cùm venationibus aliquandiu exercuisset se, cibísque ac potûs abstinentiæ assuefecisset, totam illic barbarorum nationem, liberam priùs, perdomuit, atque sub jugum misit. Deinde in *Libyam* profectus, majorem ejus partem, juvenis admodum, in suam ditionem redegit. Ut regnum adeptus est, defuncto patre, rebus à se jampridem gestis feliciter elatus, animo totius orbis concepit imperium. Dicunt aliqui *Athyrten* ejus filiam, præstantem ingenio ac prudentiâ fœminam, hanc illi spem fecisse, facilémque promisisse victoriam. Alii divinatione ad hoc usam ferunt, cujus erat peritissima, tum è signis cœlestibus, tum è sacrificiis, & captatis in templo somniis. Nec desunt qui scribant, *Vulcanum* in somnis post natum *Sesostrin* prædixisse patri, modò genitum infantem toti orbi imperaturum; eámque ob causam eruditione regiâ ejus institutos æquales, ut filio pater ad tantæ spei fastigium viam sterneret faciliorem. Fide igitur *Vulcano* haud difficulter datâ, (facilè enim credimus quæ volumus,) magnum *Sesostris* exercitum majore animo comparavit. Sed inprimis *Ægyptiorum* sibi benevolentiam conciliandam putavit, quò & milites ad oppetendam pro ducibus suis mortem promptiores redderet, & qui in patria reliqui essent novis rebus abstinerent. Omnes igitur quoad poterat sibi devinctos beneficiis reddidit; aliquos pecuniarum largitione, agrorum donatione alios, clementiâ nonnullos & impunitate, denique humanitate affabili ac morum suavitate singulos. Læsæ majestatis reos impunè dimisit; & ob æs alienum nexis (quorum ingens erat multitudo) nomina expedivit. Regionem totam in 36 Nomos seu Præfecturas distribuit, singulísque suum præposuit Nomarcham, qui regia vectigalia procuraret, cunctáque administraret intra suos limites. Robustissimos quosque in exercitum elegit, magnitudine jam suo consilio æqualem. Nam pedestres copiæ millia hominum sexcenta, equitum viginti quatuor fuerunt; curruúmque bellicorum 27 millia. Ordinum duces fecit suos pueri sodales, viros jampridem in re bellica exercitatos, & à pueris omni virtuti deditos. Hi erant numero amplius 1700, fraternâ omnes mutuáque tum erga regem, tum inter se, benevolentiâ devincti. Et his agros *Ægypti* feracissimos assignavit, ut rerum necessariarum suppetente copiâ, liberiùs militiæ vacarent. Neque milites modò conscripsit, sed militarem quoque disciplinam prudentissimè instituit, legésque tulit bellicas.

Præpa-

A.M. 2143.

Ejus per *Africam* & *Aſiam* victoriæ.

Præparatis ad bellum rebus in *Ægypto*, *Seſoſtris* primùm *Æthiopes* qui meridiem ſpectant aggreſſus eſt; quos facilè debellatos tributo damnavit, hebeno, auro, ac dentibus elephantorum. His enim opibus abundat *Æthiopia*. Ad Cinnamomiferam uſque regionem perveniſſe cum exercitu *Seſoſtrin*, in Geographicis (lib.17.) narrat *Strabo*: ubi ſuâ ætate quædam ejus monumenta extitiſſe ait, & columnas, & inſcriptiones. Ad anguſtias deinde Rubri maris apud *Ichthyophagos* columnam ſtatuiſſe, quæ ſacris literis tranſitum ejus in *Arabiam* ſignificaret, *Æthiopiâ Troglodyticâque* ſubactâ. In ſinum *Arabicum* claſſem deduxit navium 400, ipſe longarum primus autor. Hâc inſulas ejus pelagi omnes, & maritimas ad uſque *Indiam* oras, ſuo imperio ſubdidit. Ipſe interim terreſtri agmen itinere promovit, *Aſiámque* totam peragravit. Indè factum, ait *Strabo*, (lib.16.) ut multis in locis *vallum Seſoſtris* appellaretur, & ab eo conſtructa invenirentur deorum *Ægyptiorum* templa. Nam & *Gangem* tranſiit, & univerſam *Indiam* uſque ad oceanum orientalem (quò nemo penetravit alius) perſcrutatus eſt. Indè *Scytharum* quoque gentes ad fluvium uſque *Tanaïn* expugnavit. In his ad *Mæotin* paludem locis nonnullos *Ægyptiorum* relictos, *Colchorum* gentem condidiſſe, opinatur *Herodotus*, (lib.2.) Oriundos autem ab *Ægyptiis* fuiſſe *Colchos*, ex eo maximè ſuſpicatur, quòd *Ægyptiaco* ſe ritu circumciderent. Sed morem hunc ab *Hebræis* ad alias manaviſſe gentes, *Ægyptiósque* ipſos, (quod *Herodotus* atque *Diodorus* ignorabant,) ipsâ eſt nobis luce clarius. In *Colchidem* verò exſules *Iſraëlitas* hunc attuliſſe morem, quos in tractus Boreales deduxerat *Salmanaſſar*, maximè vero conſentaneum eſſe, jampridem diximus. Poſthæc totum quod erat reliquum in *Aſia* in ſuam *Seſoſtris* poteſtatem redegit; ut & *Cycladum* quoque inſularum pleraſque. In *Thraciam*, *Europæ* regionem primam, haud ità facilem habuit aut felicem tranſitum. Nam annonæ magnâ inopiâ & locorum difficultate laborabat exercitus, quo in maximum diſcrimen conjectus eſt. Nondum ſcilicet *Europæi* agrorum didicerant culturam, aut aratri uſum beneficiúmque perceperant. Hîc igitur victoriarum ſibi finem poſuit. In ſingulis autem quas devicerat gentibus ſtatuiſſe cippos ferunt, quibus erat ſacris *Ægyptiorum* literis inſcriptum, *Hanc provinciam ſubegit ſuis armis Rex Regum & Dominus Dominorum Seſoſtris*. In iiſdem cippis inſculpi etiam voluit, apud gentes quidem bellicoſas & ſtrenuas, Genitale viri; apud ignavas & timidas, muliebre. Ex eo maximè gentis ingenium poſteris proditurum ſe arbitrabatur. *Herodotus* quidem vidiſſe ait ſe hujuſmodi cippos in *Syria Palæſtina*, cum literis *Ægyptiacis*, & pudendo muliebri addito. Certum id erat effœminatæ gentis indicium. Quibuſdam in locis lapideam quoque ſibi ſtatuam fieri juſſit, arcu armatam & lanceâ, quatuor palmos quaternis cubitis (quâ erat ipſe ſtaturâ) proceriorem. Hæc *Diodorus*; quorum aliqua non ſatìs mihi probabilia videntur. Credibilius, opinor, quod apud *Strabonem* (lib.15.) tradit *Megaſthenes*, ad *Europam* uſque progreſſum, *Indiam* non attigiſſe *Seſoſtrin*, nedum totam penetrâſſe. In *Colchide* autem *Plinius* (33.3.) narrat hoc tempore *Eſuboſem* regnâſſe, cujus prædicat immenſas opes, aureas cameras, & argenteas trabes, & columnas atque paraſtatas, victo *Seſoſtre Ægypti* rege. Captivos ergò in *Colchide* reliquit, non colonos; multóque minùs expugnâſſe *Scythiam* videtur. Poſt annos novem redeuntem, in patriam *Seſoſtrin* deducemus.

A.M. 2145.

Moritur *Sara*,

lugetur,

§ 29. Matrem fidelium *Saram*, (1 *Pet.* 3.6.) cùm vitæ annos tranſegiſſet 127, obiiſſe tradit *Moſes*; quo quidem honore nè ipſam viventium, hoc eſt, humani generis, matrem dignatus eſt *Evam*. *Hebrone* occubuit; ſeu negotiandi causâ eò profecta ſit, ſeu voluptatis, aut valetudinis. Nam remigrâſſe illuc *Abrahamum*, & habitâſſe jam, cùm id *Moſes* reticeat, qui omnes ejus migrationes diligentiſſimè perſequitur, eúndémque apud *Palæſtinos* diutiſſimè commoratum ſcribit, (*Gen.* 21.34.) minùs credibile videtur. Quid quòd poſt hæc in *Iſaaci* nuptiis fixum *Saræ* tabernaculum aut *Beerſhebæ*, aut in ea vicinia, memoretur? (*Gen.* 24.62,67.) Itaque *Abrahamus* dicitur veniſſe *Hebronem*, ex *Beerſheba*, puto, veniſſe, ut uxori dilectiſſimæ fletûs luctûſque, pro more gentium temporúmque illorum, ac ſepulturæ juſta ſolveret. Et multi quidem Patriarchæ obiiſſe feruntur in Libris Sacris: Hæc autem prima ſepulturæ mentio. Neque tamen Patrum cadavera nullo ſuorum luctu, funere nullo projecta foras putemus, feris volucribúſque prædam. Amiſſis enim iis quibuſcum nobis magna fuit conſuetudo, non ratio dolorem ſuadet, ſed ipſa exprimit natura. Non poſſumus non dolere, mortuis quos verè amavimus dum vivebant; & iis angi perturbaríque ſublatis, quorum conſortio præſentium fruebamur & ob-

A.M. 2145. lectati sumus. SI enim in corpore humano divelli membrum non patitur natura, sine acri sensu ac dolore vicinarum partium; certè nec in magno gentis cujusquam corpore, parentes à liberis, liberi à parentibus, cognati à propinquis, amici à familiaribus suis ità distrahi morte possunt, quin ex amissorum desiderio angor dolórque lugubris invadat superstites. Quanquam variorum apud varias gentes rituum & exsequiarum tandem accessit ars quædam huic naturæ. Habent luctus aliquod levamen doloris, &

> Καρδίας ἔλυσα τοὺς ἄγαν πόνους,
> *Nimios solvunt pectoris labores,*

ait *Euripides*. Nam,

> *Expletur lacrymis egeritúrque dolor.*

Quin & memoriæ nostrorum qui sublati sunt honorificum est, desiderari eos & defleri à suis. Quare *Solon Atheniensis*, inter Sapientes habitus à *Græcis*,

> *Mors mea nè careat lacrymis*, inquit, *linquamus amicis*
> *Mœrorem*, &c.

Et *Achilles* apud *Homerum*, (*Iliad.* 23.)

> Πάτροκλον κλαίωμεν· ὃ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων·
> *Plangamus Patroclum: Honor hic & præmia functis.*

Neque hoc in more positum apud homines profanos tantùm, sed & pios; qui huic luctui dederunt aliquando 7, aliquando 30 dies. (*Eccles.* 22.12. *Deuter.* 21.13.) Quo spatio temporis non licebat crines capillósve pectere aut adornare, non vestes albas gerere aut novas, non matrimonia contrahere. Videntur enim hæc temporibus lætis tantùm convenire. In maximis funeribus 30 erat dierum luctus; ut moriente *Aarone*, (*Num.* 20.29.) & *Mose*. (*Deut.* 34.8.) Etiam 70 in *Ægypto*: ut in exsequiis *Jacobi*. (*Gen.* 50.3.) At vulgò tot lugebant dies in funeribus, quot lætitiæ nuptiali & conviviis dabant. (*Gen.* 29.27. *Tob.* 11.19. *Judith* 16.24.) Nec defuisse mysterium videtur. *Septenarius numerus propter Sabbati sacramentum præcipuè quietis indicium*, ait S. *Augustinus*: & S. *Ambrosius*, *Nunc die septimo ad sepulchrum redimus; qui dies symbolum futuræ quietis est.* Sanctus *David Saulum* deflevit mortuum, & *Jonathanem*; (2 *Sam.* 1.12,17.) & *Jeremias* Propheta *Josiam*; (2 *Chron.* 35.25.) ut *Saram* (*Gen.* 23.2.) & reliquos taceam. Pietas enim non tollit naturam, sed corrigit; non hominem verum exuit, sed veterem; denique, non dolorem prohibet, sed nimium & sine spe. At prima mulierum *Sara* quam luctu funebri cohonestatam legimus.

Sepelire autem defunctorum corpora, imò & humare, profectò humanum est, si nihil divinum insit. Primò enim, è conspectu amoveri animarum charissimarum sedes ædésque notas, luctûs materiam & mœstitiæ, consentaneum est. Hanc *Abrahamus* præ se causam tulit petendi ab *Hethæis* locum sepulchralem, ut ex oculis sibi tolleret mortuum suum. (*Gen.* 23.4.) Quam causam videtur attingere *Homerus*, (*Iliad.* 23.)

> Ὄφρ' ἤτοι τοῦτον μὲν ἐπιφλέγῃ ἀκάματον πῦρ
> Θᾶσσον ἀπ' ὀφθαλμῶν——
> *Ignis ut ex oculis defunctum tollat.*——

Deinde, vivorum interest sepelire mortuos, nè gravi odore ac fœtore cadaverum contagioso ipsi morbos & mortem contrahant. Præterea, magnum est amoris observantiæque indicium erga parentes & propinquos, si reliquias defunctorum, & quasi exuvias, tum efferendas pro dignitate curemus, tum reponendas, nè violentur. Quippe indignum videtur, humanum corpus, animæ tam divinæ modò vehiculum, proteri aut lancinari, multò magis vexari devorarive à feris; quod meritò apud Scriptores Divinos profanósque pœnæ loco habetur ultra mortem. Itaque minitatur Deus impiis regibus, fore ut *asini more sepeliantur*; (*Jer.* 22.19.) ut *canes eorum lingant sanguinem, canes vorent.* (1 *Reg.* 21.19,23,24.) Et *Virgilius*, Poëta profanus,

——*Non*

——Non te optima mater
Condet humo, patriòve onerabit membra sepulchro;
Alitibus linquère feris.

Quid quòd ipse Deus videtur nonnullis præcipere humationem hanc *Genes.* 3.19? ubi hominem, ex terra natum, in terram ait rediturum. (*Pareus* in *Genes.* 23.3.) Quanquam hoc fortasse non tam de humatione, quàm de resolutione cadaverum, prædicit potiùs quàm edicit Deus. Terræ quidem deberi corpora humana etiam hinc patet, & *Eccles.* 12.7. quod fatentur omnes; adeò ut sepulti sponte videantur id solvere, quod alioqui natura vel ab invitis repetet. Postremò, hic sepeliendi ritus aliquam videtur promittere alere̜que spem resurrectionis; fore nimirum ut corpora tanquam semina in terra putrescant, ex terra tandem renascantur. (1 *Corinth.* 15. 35, 36, &c.) Ipse *Democritus*, apud *Plinium*, (l.7.55.) de asservando corpora & reviviscendo aliquid somniâsse visus est. Quare Humatio prima, simplicissima, & maximè humana Divináque sepeliendi ratio est. Majore quidem arte sumptúque nationum quarundam sepulturæ constabant. Apud *Græcos*, *Romanos* aliásque gentes, comburendi mortuos invaluit mos; vel ut eo purgarentur sordes, vel nè vermibus arroderentur cadavera, vel denique nè resossionis injuriæ paterent humata: Philosophica illa paucorum erat ratio, ut quod erat in illis divinum (quasi verò in corporibus aliquid divinum insit) igneo quasi vehiculo subveheretur in cœlum, quod terrenum subsideret. Comburendis virorum illustrium ac opulentiorum corporibus, ingens pyra seu lignorum strues parabatur. Amicorum cognatorúmve proximi—*subjectam,—Aversi tenuère facem*, quâ pyram accendebant. Servi nonnunquam, & res defunctis chariores quæ fuissent, & animalia quibus maximè oblectaverant se vivi, unà mittebantur in pyram. In bello peremptis captivi quoque hostium cædebantur ut inferiæ, ac eodem concremabantur igne. Tum verò amici omnes vinum, oleum, lac, aurum, vestes pretiosas, thus, unguenta, odoramentáque omnium generum, aliáque dona, congerere in ardentem rogum, quò & augerent flammam, & odore suavi perfunderent, nè cadaveris offenderet nidor; maximè ut amicorum in amicos ultimum non neglexisse viderentur officium.

Postquam collapsi cineres, & flammâ quievit,
Relliquias vino & bibulam lavère favillam.

Ossa deinde, & si quos colligebant cineres, in urnis aureis vel materiæ vilioris repositos, terræ aut sepulchro mandabant. Regum funebres tunicæ ex lino vivo alicubi fiebant. *Græci Asbestinum* vocabant, ex argumento naturæ. Cùm enim ignibus non absumantur, corporis favillam à reliquo separabant cinere. (*Plin.* 19.1.) In maximis funeribus viscerationes, & convivia, & ludi funebres instruebantur, victoresque donabantur præmiis. Condiebant *Ægyptii* corpora suorum aromatibus & sale; eáque aut in penetralibus domi servabant, aut in sepulchris; opinione vanâ, (ut quidam tradunt) quamdiu corpora, & animas duraturas. *Macrobii Æthiopes*, præter hæc, gypso inducebant pingebántque; ità in vitro perspicuo reponebant, *Herodoto* autore, (lib.3.) Sed *Ctesias Cnidius* ait, in statuis primò aureis vel argenteis, fictilibúsve, pro cujusque fortuna & opibus, corpora condita recondi solita, statuas deinde vitro circumdari. *Persæ* tantùm cerâ circumlitos condebant humi. Non sustinebant cremari, vel *Persæ*, nè deum suum sordibus inquinarent Ignem; vel *Ægyptii*, quòd belluam voracem putabant Ignem, cui propterea corpus humanum objici non sine piaculo posse videbatur. Peculiari more *Colchi* mortuos arboribus suspendebant insutos pellibus. (*Ælian.* Var.hist.4.1.) Omnes igitur, non modò primi Patres, verùm etiam gentes saniores, præcipuam rationem & luctûs funebris & sepulturæ habuerunt, quodam naturæ sensu. Nec præcepto caret viri sapientis, (*Eccles.* 38.16.) *Fili, defle mortuum & lamentare, quasi gravem ipse passus rem; deinde corpus pro more condito, neque negligito sepulturam.* Quare Inhumana & planè cynica *Theodori* vox, *Nihil interest, humine an sublimè putrescam*: & *Diogenis*, qui insepultum abjici mandavit se, baculo tantùm apposito quo canes abigeret volucrésque. Nec tam proba quàm est magnifica Poëtarum,

——Facilis jactura Sepulchri:
——Cœlo tegitur qui non habet urnam;

A.M. 2145.

Nec tumulum curo; sepelit Natura relictos:
Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletu
Faxit: ——

ejúsque generis alia. Inhumanus ille mos *Thracum* veterum, funera suorum gaudio ac tripudio celebrantium: longè inhumanior *Indorum* aliorúmque, qui parentes atque propinquos ad epulas morituros mactabant, suísque condebant visceribus; planè ferinum & horrificum sepulturæ genus. Neque multò minùs belluinum, belluis objicere defunctos, hoc est, feris avibúsque, ut solebant *Caspii* aliique; aut canibus, quos indè *sepulchrales* vocabant, ut *Hyrcani Bactrianique*; aut piscibus denique, ut *Paeones*. (*Alex. ab Alex*.3.2.) Nec sepulturæ Veteribus curæ solummodo fuerunt, sed etiam sepulchra. Structuram aliquam exstare volebant, quæ mortuorum posteris memoriam traderet, vivorum quoque refricaret. Nam defunctorum sepulchra superstitum erant monumenta. Eos enim suæ sortis mortísque submonebant, quò sic viverent, nè metuerent mori. *Eusebius*, *Lactantius* & *Clemens Alexandrinus*, templorum apud profanas gentes originem non aliunde petendam esse putant quàm à sepulchris. Sepulchra magnifica hominum pro templis mox deorum habebantur. Sed tumulis plerumque imponebantur cippi aut columnæ, nudæ inscriptæve; aliquando statuæ: ut quam *Racheli* columnam statuit *Jacobus*, (*Gen*.35.20.) sibíque *Absalomus* viventi. (2 *Sam*.18.18.) De his Poëta etiam, (*Iliad*.16.) *Sarpedonem*, inquit, sepeliens

Τύμβῳ τε, στήλῃ τε· τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.

& sepelitur. *Abrahamo* igitur, cùm satis pio indulsisset luctui, proxima erat cura de sepulchro. Apud cives *Hebronis Hithaeos* precibus contendit, ut, quod sibi deerat inquilino, soli sepulchralis hæreditatem concederent. Pollicitus quidem illi Deus fuerat universam hanc terram, cujus ille tamen adhuc *nè latum* (quod aiunt) *unguem* hæreditario jure possidebat. *Abrahamum Hithaei*, longâ vicinitate jam antè notum, ut magnum Principem, Deóque Omnipotenti charum, reverebantur. Quare ultro ac benignè obtulerunt, ut è publicis, aut privatis cujuscunque familiæ sepulchris, quo liberet maximè uteretur, conderétque uxorem: repugnaturum neminem. Gratam sibi *Abrahamus* benignitatem hanc, corporis in terram demissi reverentiâ compensavit. Sed commisceri funera non placuit. Denuo igitur *Hithaeos* rogat, ut, si gratiam sepulchri facturi sint, apud *Ephronem Zoharis* filium agant pro se, quò ab eo sibi emat *Macpela* speluncam, in agri ejus extrema parte sitam, ubi corpora defunctorum sepeliat. Aderat *Ephron*, &, non opus, ait, esse ut agatur apud se. Nec enim speluncam modò, sed & agrum ipsum *Abrahamo* donaturum. Profani hominis in peregrinum munificentia certè memorabilis. Gratitudinem igitur *Abrahamus* iterum, demisso coram *Hithaeis* corpore, testatus est. Sed ab homine quoquam donari sibi noluit, quod jampridem illi dederat Deus. Neque tanto libuit obstringi, quanto illis videbatur, beneficio. Nec satis firmum denique certúmque sibi ac suis futurum erat ejus loci jus, nisi justo emptum pretio. Quare obsecrat *Ephronem* ut pretium statuat: se pro magno id habiturum dono, quòd liceat emere. Ad hæc *Ephron*, *Domine mi*, *siclos hac terra valet* 400. *Sed quantulum hoc est? Gratis tibi habe pro sepulchro.* Libentiùs audivit pretium *Abrahamus* quàm donum. Appendit illico, coram *Hithaeis* omnibus, 400 quos *Ephron* dixerat siclos argenti puri ac probati: contractúque publico concessit *Abrahamo Ephron* & agri sui, & speluncæ arborúmque in agro nascentium, hæreditatem perpetuam. Hæc igitur *Abrahami* jam spelunca, *Saræ* sepulchrum fit. Promissis dives erat *Abrahamo* Deus, totam pollicitus *Canaanaeam*. Sed his ejus posteri demum potiti sunt divitiis. Ipse non nisi unicam in tota regione acquisivit hæreditatem, quâ post mortem frueretur, sepulchrum. Par ferè totius generis humani sors. Nam ineptum illud *Sardanapali*, *Hæc habeo quæ edi*, Habere se mortuum dicit, quæ nè vivus quidem diutiùs habebat quàm fruebatur. Nihil revera nostrum possidemus in orbe terrarum universo, nisi quod metimur cadaveribus defuncti. Alia posterorum sunt. Thesauri, prædia, fundi, ædificia, vel hæredibus, vel fortasse alienis atque peregrinis hominibus, certè Aliis, quanquam multa & præclara, relinquenda sunt omnia. Nostrum est nihil præter sepulchrum. Hoc autem ipso, & suam demonstravit & suis dedit certam spem *Abrahamus*, tum resurrectionis futuræ, tum hæreditatis in *Canaanea*.

§ 30.

§ 30. Ingravescebat *Abrahame* jam ætas, benedictione Divinâ hominum felicissimo. Vitæ annos attigerat 140. Opibus affluebat undique. Apud gentes quibuscum degebat barbaras impiásque summum virtute suâ conciliaverat sibi amorem, reverentiam, autoritatem. His & hujusmodi præmiis alliciebat olim Patres ad sui cultum Deus, adolescente adhuc mundo, Religionéque nondum satis adultâ. Consummatæ felicitatis cumulo nihil deerat, nisi ut *Isaaco* prospiceret de uxore pia, cujus ope felicitas hæc bonitásque Dei descenderet & propagaretur ad posteros. Servorum igitur suorum maximo natu, *Eliezeri* (ut credibile est) *Damasceno*, cui reliquorum omnium tradiderat, & hanc delegat curam. Ejus fidem, prudentiam industriámque longo usu spectatam habuit. Jurejurando tamen hominem obstringit, ut in maximi momenti re, teste judicéque adhibito cœli ac terrarum *Jehovâ* Deo, nè quam ex *Canaanæis Isaaco*, sed è sua gente, uxorem det. Hoc autem ità seriò cautum est de *Canaanæis*, partim, quòd universa gens, à *Noacho* exsecrata, esset à Deo etiam ad exitium destinata; partim, nè uxor prava bonum virum pelliceret ad impietatem. (*Deut.*7.3,4.) *Jugum cum infidelibus non est trahendum*, inquit S. *Paulus*. (2 *Cor.*6.14.) Cum idololatris nec iniri debent conjugia, nè labefactemur ipsi; nec inita rescindi tamen, alios lucrandi spe. *Plato* Philosophus, hac in re satis divinus, *Ideo*, ait, *instituta matrimonia, ut propagaretur genus humanum, liberique bene instituti relinquerentur, qui parentum loco deos colerent religione patriis legibus constituta.* At verò nec ipsi *Nachoris* filii, cognatio *Abrahami*, prorsus immunes erant ab hoc omnium ferè gentium populari morbo. (*Jos.*24.2. *Gen.*31.19, &c.) Minùs tamen & mitiùs ægrotabant quàm alii; (*Deut.*12.31.) ut uxori ex ea familia pius vir facilè mederi posse videretur. Juranti servo, ut sub heri femore manum admoveret imperatum est. Ritus fortasse novus, ipsa res vetus & ab initio rerum. Nec enim solummodo *controversiarum omnium finis est jusjurandum*; (*Heb.* 6.16.) sed & cultus religiosus, in rebus incertis Deum advocare veritatis testem, falsitatis vindicem: cultus, inquam, imperatus, ideo & gratus Deo, modò ritè fiat. (*Deut.* 6. 13. & 10.20.) *Jehovam Deum tuum timeto, eundem colito, & per ejus nomen jurato.* Ut ritè fiat, primò, res oportet vera certáque sit quam juramus; (*Jer.*4.2.) deinde, magna seriáque;

A.M. 2148.

Abrahami cura de matrimonio *Isaaci*.

Ex Nachoris fratris familia

> *Nec Deus intersit, nisi dignus vindice nodus*
> *Inciderit*——

Nam Dei reverendum nomen mendaciis adhibetur impiè, conjecturis temere, rebus levioribus & nugis vanè; quod præcepto Decalogi tertio prohibetur. Postremò, unius Dei nomen cultu hoc religioso invocandum est. (*Jer.*5.7.) Nihil enim præter Deum vel nôsse omnia credendum est, quo perjurium arguatur; vel posse, quo vindicetur. Ritus ad hanc rem in omni ævo spectabant varii, tum in gestibus, tum in verbis. Non quòd ritus obstringant arctiùs; sed cultui summæ religionis ut majorem conciliarent reverentiam. Signa enim notæque rerum nescio quomodo percutiunt permovéntque sensus humanos fortiùs quàm ipsæ res. Et homines quidem profani per sidera jurabant olim, per superos, per terram, fontes, fluvios, mare; per quidvis charum sibi aut publicè honoratum, per oculos, caput, sceptrum aut solium sui regis, per suos oculos capitáque. *Ægyptii* omnes per vitam *Pharaonis*, (*Gen.*42. 15,16.) *Thebæi* per *Osiridem* conditum *Philis*, *Lacones* per *Geminos*, per *Proserpinam Siculi*, per *Jovem Græci* plerique ac *Romani*. Per *Jehovam* Deúmque verum jurabant *Hebræi*, (*Jer.* 4.2.) his verbis, *Vivit Dominus, Vivit Jehova.* (1 *Sam.* 25. 26, 34.) Aliquando coram altari stabant juraturi. (1 *Reg.*8.31. *Alex. ab Alex.*5.10.) Aliquando manum elevabant. (*Gen.*14.22. *Psal.*106.26.) *Christianorum* aliqui priores tres dextræ digitos tollunt, Sanctam invocantes Trinitatem. Plurimi Codicem Evangelii dextrâ tangunt, jurati osculantur, hæc præfati verba, *Ità me Deus & hæc Sancta juvent Evangelia.* Quam antiquissimam (credo) & celebratissimam jurisjurandi formulam inter homines *Christianos*, cur *Pareus* insimulet superstitionis, in hunc *Geneseos* locum scribens, causa prorsus me latet. Quem verò *Abrahamus* hoc in loco imperat gestum, femori manum ut subjiciat, unde sit ortus, quámve ob causam institutus, haud facilè quis expediat. An pro more aliarum gentium in illo seculo? Quid enim prohibet eodem gestu pios Deum verum colere, quo falsum impii? Sed hujus consuetudinis vestigia exstant nulla. Ab uno enim *Jacobo* postea ritum hunc usurpatum constat: (*Gen.*47.29.) ab alio nemine. An ut circumcisionis

A. M. 2148 nis fœdere & religione (cujus non procul à femore signum) sanciret hoc fœdus, & obligaret magis, utriusque sacramenti reum futurum si violaret fidem? Ità quidem augurantur *Judæi*. An ut *Christum* Deum huic voto adhiberet autorem & vindicem, ex eo femore corpus humanum aliquando suscepturum? (*Gen.* 46. 26.) Ità *Christiani* plerique Patres. Dextram fuisse manum hanc facilè concedetur. Dextrâ verò apud omnes ferè gentes, & fidem datam novimus, & pacta fœdera. *Dextræ* (inquit *Tullius*) *fidei testes*. Causam hanc reor. Ut in bello dare manus, erat, abjectis armis victum nudúmque se hostium libidini captivum subjicere: ità, cùm dextra præcipuè gerendis armis nata sit, dextram qui dat, quasi tradit se captivum quovis modo tractandum, nisi pacti præstet fidem. Cur autem femori maximè applicari debuerit hujus famuli dextra, nisi aliqua ex causis quas memoravi priùs idonea sit, equidem nescire me fatebor. Servus prudens, (ut redeam ad rem) nè temere juraret quod efficere forsan non valeret, inprimis quærit ex hero, quid tum fieri velit, si apta conjux *Isaaco* patriam suam deserere nolit, ac recuset migrare in regionem ignotam. Eóne *Isaacum* se ex *Canaanitide* in *Mesopotamiam* traducturum suscipiet? "Imò verò, inquit *Abrahamus*, *id tibi cavendum est nè facias omni modo*. "*Jehova ille cælorum Deus, qui ex patria me, ab amicis cognatísque omnibus*, in hanc regi-"onem *transtulit, qui toties mihi locutus est*, spontéque *juratus posteris meis daturum se* "*terram hanc, Ille Angelum præmittet suum, qui filio procuret uxorem*, unde habeam po-"steros. *Quòd si* quam tu filio sponsam eliges, *ea* in terram alienam *transire nolit, tu* "*sacramento solutus & liber esto*, pro virili tua parte mandata exsecutus mea. Illud "modò te iterum atque iterum moneo, nè quando in patriam, unde profectus ego "sum Divino monitu, redeat *Isaacus*. Malo nè ducatur indè uxor, quàm ut redu-"catur eò filius. Sic ad servum *Abrahamus*. Hoc autem tam sæpe ac seriò inculcabat, de *Isaaco* in *Mesopotamiam* non reducendo, partim nè irrita facere, quantum in se erat, promissa Dei videretur de *Canaanitidis* hæreditate, partim nè filii pietas frigido propinquorum suorum cultu tepefacta languesceret, inter peregrinos eadem, & idolis ex professo deditos, quasi per antiperistasin constantior futura. De Angelo quod *Abrahamus* dixit, ità se habet. *Uxor prudens à Domino*. (*Prov.* 19. 14.) Dominum ergò credidit *Abrahamus* missurum esse Angelum, qui talem suo filio promissorum Divinorum hæredi eligeret uxorem: quoniam Dei *omnes ministri sunt electorum gratiâ*. (*Heb.* 1. 14.) Servus igitur, his instructus mandatis ab hero, unà cum donis & camelis decem viæ se dat. Cameli *Arabibus* vicinis præstantissimi erant omnium *Asiaticorum*, & plurimi. *Jobo* uni 6000: (*Job.* 42. 12.) in spoliis *Hagarenorum* (1 *Chron.* 5. 21.) 50000: *Midianitis* (*Jud.* 7. 12.) innumeri. Equos autem inter opes facultatésque *Abrahami* nullos reperies. Horum igitur camelorum ope *Charras* proficiscitur servus *Abrahami*, urbem in *Mesopotamia*, jam antea fortasse notam sibi, ex quo herus in ea vixerat cum *Thara* patre. In *Tharæ* bona & domum hæres *Nachor* successerat, major *Abrahamo* filius. Eò tandem, itinere milliarium 500 ferè, cùm pervenisset, ad puteum suburbanum, civitatis totius communem, indulsit camelis, ut flexis genibus procumberent fessi quiescerentque. Vespera jam aderat; quo tempore ventitare solebant puellæ urbis ad hauriendam ex puteo aquam. Locus tempúsque opportunum *Eliezeri*. Servus quidem is hero non indignus *Abrahamo*, tantam rem pietate auspicandam ratus, *Jehovam* domini sui Deum precibus adoritur; quibus armis expugnari solis posse credidit. Obsecrat humillimè ac obtestatur, "ut nunc etiam servi sui meminerit *Abrahami*, solitámque præstet "illi bonitatem; ut huc adducere dignetur eam unà cum reliquis virginibus, & mon-"strare sibi, quam uxorem destinârit *Isaaco*; denique, ut hoc eam indicio cognoscat, "si, cùm aquam petierit ad sedandam ipse sitim, illa benignè non sibi modò, sed & ca-"melis ultro det. Ità precatus ille, non tentandi causâ, quasi diffisus Deo; sed fœdere gratiâque *Abrahami* apud Deum fretus, & heri dicto, Angelum sibi ducem promittentis; in tanta re auxilio Divino regi se mavult, quàm judicio suo. Non hoc signum postulat, sed precatur ut fit; nec id sine Divino quodam instinctu, reor.

Rebeccam ei uxorem dat. Certè votum ejus placuisse Deo eventus docet. Vix enim desierat, cùm properantem cernit ad puteum virginem pulcherrimam; cui, hydriâ impletâ, servus accurrit abeunti, & rogat, ut sitienti aquæ paululum viatori det. Alacriter illa promptéque hydriam deponit, hospitíque tradit unde bibat; spontéque addit pari benignitate, se non homines modò, sed & camelos aquâ saturaturam. Projecto igitur in aquaticulum ex hydria quod reliquum erat, denuo festinat ad puteum, hauritque sæpius,

donec

A.M. 2148.

donec omnes cameli aquâ satiati sunt. Cùm accidisset res quemadmodum ille comprecatus fuerat, servus attonitus, non potûit non præsens agnoscere Dei Numen, & venerari. Virginem verò, ut se gratum præbeat, simúlque ut aditum faciat ad hospitium sibi, & peragendum cujus gratiâ venerat negotium, inaure donat & armillis aureis. Armillæ siclos decem, inauris semissem pendebat. Sed jampridem didicerat percontando, *Rebeccam* fuisse *Bethuelis* natam, neptémque *Nachoris*. Interrogârat etiam, essétne sibi aliquis apud patrem ejus pernoctandi locus. Ad hæc illa perbenignè, ut ad reliqua, respondet, & locum illi esse, nec stramen deesse pabulúmque camelis. Cùm igitur omnia voto suo responderent, iterum servus gratanter & suppliciter Deum veneratus est; neque corporis inclinatione tantùm, sed & verbis. *Benedictus*, inquit, *Jehova Deus Abrahami, qui misericordem se domino meo ac in omnibus promissis veracem exhibuit; qui me* famulum, domini gratiâ, *huc ad ipsam ejus familiæ cognatorúmque domum rectâ deduxit viâ.* Sic ille. *Rebecca* interim quantâ potest celeritate festinat domum, & anhelans narrat suis quæ accidissent omnia. Donis autem, quæ lætanter ostentat, plus etiam loquitur quàm verbis. Erat illi frater *Labanus*, qui, cùm hæc omnia intellexisset, statim se proripuit foras, ubi servum *Abrahami* ad puteum reperit cum camelis. Et, "*Benedicte*, inquit, *Deo vir*, "*quid restas foris, cùm tibi paratum sit camelísque tuis apud nos diversorium?* Accede "in ædes nostras, quò accedes gratissimus. Paruit *Eliezer*, & secutus est. Postquam igitur solutos oneribus camelos pabulo & substramine procurâssent, servo ipsi comitibúsque lavati pedes, & cœna est apposita. Ille autem cibum se nullum anteà sumpturum ait, quàm exposuisset omnia quæ in mandatis habebat, & liberâsset fidem. Narrare jussus, " *Abrahami* se servum dicit. *Abrahamo* benedixisse *Jehovam* " Dominum, & cumulâsse divitiis, ovibus bobúsque, argento & auro, servis & an- " cillis, camelis asinísque, filio denique jam senem, è *Sara* conjuge. Huic dominum " suum dedisse omnia: se autem obligâsse jurisjurandi religione, uxorem filio nè " quam ex *Canaanæis*, sed è sua gente *Nachorísque* familia, sumeret. Reliqua deinde persequitur ordine, quæ gesta dictáve sunt ab *Abrahamo*, à se, à *Rebecca*; ut à me perscriptum est priùs. Postremò, ab illis, causâ jam suæ legationis expositâ, ut certiorem se facere dignentur obnixè rogat, utrùm *Abrahamo* hac in re gratificari velint. A *Labano* & *Bethuele* responsum piè, videri sibi hæc voluntate consilióque Divino gesta; frustrà Deo repugnari; acciperet ergò *Rebeccam*, & auferret conjugem *Isaaco* futuram. Quis autem hic *Bethuel* sit, fratérne virginis an pater potiùs, non satis perspicuum videtur. Minus enim quàm pro patrefamiliâs agere dicerèque videtur in filiæ nuptiis: nisi putemus fortè, senem & valetudinarium, rejecisse omnem familiæ curam in *Labanum* filium. Servus *Abrahami* magno cum gaudio audivit ex illis hæc, Deóque ad humum incurvato corpore gratias dedit. Deinde vasa protulit argentea & aurea, vestésque pretiosas, quibus novam sponsam donavit; omnésque fructus *Canaanitidis*, quibus fratri ejus & matri gratificatus est. Illi vicissim eum convivio hilari, & hospitio liberali & benigno, exceperunt. Manè proximo, sui officii memor servus, rogavit se jam voti compotem ut quàm primùm dimitterent domum. At illi comiter, " Festinare nimis, aiunt; *dies decem virgini* " *concedendos*, quibus familiares & propinquos valere jubeat. Imò verò, inquit servus, *cùm iter hoc fortunaverit mihi Deus hucusque, nè vos, obsecro, morâ interrumpite felicitatem meam.* " Absint, inquiunt illi, ut reditum tibi, quem expetis tantope- " re, moremur nos. Illud inprimis videndum, ut hæc ipsi placeant virgini. *Rebeccâ* igitur in consilium advocatâ, cùm sciscitati essent, an huic se viro, qui nominabatur, an huic itineri libens datura esset, annuit, & perplacere sibi utrumque respondit. Nihil erat reliquum in mora. Cum nutrice igitur *Debora* & ancillis ad *Isaacum Rebecca* discedit, cognatis ei fausta omnia comprecantibus & felicia: ut quasi fœcunda vitis amplissimam germinaret sobolem, in millena diffusam milia; eandémque potentissimam, hostibus victis dominaturam. Ut pervenêre *Beersheban*, (illic enim habitabat in meridionali plaga *Isaacus*,) deambulatum ille prodierat & meditatum sub vesperam in agros. Pium opus, & præmio donatum opportuno. Cùm enim rediret à puteo *Lahai-roi*, suos procul vidit adventantes camelos, obviámque progressus est. *Rebecca* ut virum advenientem conspexit, quærit ab *Eliezere* quisnam sit: cúmque audivisset *Isaacum*, descendit protinus camelo, & obnubit sibi peplo caput. Verecundia ritum hunc virgines docuit, subjectionis conditio sponsas. *Isaacus*, adventu sponsæ lætissimus, è servo resciscit avidè historiam itineris omnem.

Re-

A.M. 2148.

Isaaci nuptiæ cum Rebecca,

Rebecca verò in *Saræ* vacuum jam tabernaculum deducitur. Nuptiis deinde maxima cum lætitia celebratis, pro charissima uxore habuit; cujus amore summo matris amissæ desiderium, triennii spatio nondum prorsus extinctum, abolevit. In his etiam Nuptiis videtur *Isaacus*, ut in Sacrificio suo, significâsse *Christum*; *sponsum* videlicet, (*Joan.* 3.29.) *sponsum Ecclesiæ*, (*Apoc.* 21.9,10.) quam Apostoli satagebant *sistere puram Christo virginem*. (2 *Cor.* 11.2.) Non igitur ex *Canaanæis* eligendam, id est, impiis & exclusis domo Dei; (*Zach.* 14.21.) sed *è cœlo*, & *ex Deo natis*. (*Apoc.* 21.2. 1 *Pet.* 1.23. 1 *Joan.* 3.9,10.) Domum paternam reliquit *Rebecca*; ità mundum Ecclesia. (*Psal.* 45.10.) Denique, amavit *Isaacus* uxorem; (*Gen.* 24.67.) ità Ecclesiam *Christus*. (*Eph.* 5.25.)

& Abrahami novæ cum Cetura,

§ 31. Eodem ferè quo *Isaacus* tempore, *Abrahamus* quoque duxit uxorem alteram, (*Cetura* vocabatur,) ex qua sex liberos genuit; *Zimranem*, *Joesanem*, *Medanem*, *Midianémque*, *Ishbocum*, & *Shuam*. Ex *Joesane Sheba* & *Dedan* geniti; ex *Dedane Ashurim*, *Letushim*, & *Leümmim*. *Midian* quoque suscepit *Ephem*, & *Epherem*, *Hanochum*, *Abidam*, & *Eldaam*. Qui omnes viri præclari suis temporibus, famæque celeberrimæ fuerunt. Etsi enim grandior ætate *Abrahamus*, corpus tamen adhuc vegetum & succi habuit plenum. Sed & uxorem, & aptum uxori corpus in sene, Dei dono utrumque acceptum retulit. Quippe noverat eum, qui pollicitus ei fuerat plurimarum gentium patrem futurum, (*Gen.* 17.4.) tum corpore hoc opus habuisse, tum uxore istâ, quò promissi fides præstaretur. Et voluit fortasse *Abrahamus* habere aliquam senectutis suæ nutricem sedulam, cui familiæ suæ jam separatæ, opinor, à filio, curam traderet. S. *Augustinus* (Quæst. 70. in *Gen.* & lib. 6. de Civit. Dei 34.) in hoc novo conjugio mysterium indagat novum, haud scio an & verum. Ut *Hagareni* significabant *Abrahamitas* ac *Judæos* nomine tenus, (Ep. ad *Gal.* 4.) filios quidem, & donorum participes, at non hæredes Dei Ecclesiæque veteris: ità per filios ait *Ceturæ* denotari Hæreticos, & alios titulo tantùm *Christianos*. Neque verò *Sarâ* vivente ductam credimus hanc uxorem, ut *Calvinus* & alii. Nam *Sara* profectò minimè suasura videbatur has nuptias viro jam patri, quod non nisi liberos desideranti persuaserat; cujus illam consilii pœnituerat satis. Nec suâ sponte, vel invitâ *Sarâ*, fecisset *Abrahamus* jam senex idem, filiorúmque duorum pater, quod, cùm liberis careret multos ante annos, non nisi ab ea impulsus fecerat. Quin & historiæ series & verba *Mosis* repugnant. Hæc enim post nuptias *Isaaci* gesta memorantur. *Et pergens*, inquit *Moses*, *Abrahamus Ceturam accepit sibi uxorem*. Priùs ergò non acceperat. Sed quænam aut unde *Cetura* hæc? *Hagaram Judæi*, post obitum *Saræ*, ab *Abrahamo* revocatam tradunt. At verò *Moses* in hoc ipso capite (versu 12.) meminit *Hagaræ* suo nomine. Alia igitur *Cetura* est. Et loquendi forma, [*Pergens Abrahamus accepit*,] nuptias novas indicat. Denique, *Hagara* jam nonagenaria (si computetur ætas) filios tot è sene viro nequaquam peperisset. Quare *Canaanæam* fuisse, aut ex vicinis gentibus juvenculam, statuendum est. Nam & *Abrahamo* & *Isaaco* eligenda quidem erat ex optima familia uxor, quæ populum electum Dei pareret: At verò quæ alios *Abrahamo* filios generaret, nihil referebat unde orta esset mater, ex *Ægyptióne Hagara*, an ex *Canaanitide Cetura*.

A.M. 2151.

Redit in Ægyptum Sesostris,

§ 32. Peractâ *Sesostris* novem annorum expeditione, cum spoliis tandem captivísque, & his numero, illis pretio maximo, in *Ægyptum* rediit; deposito priùs apud singulas gentes mandato, ut pro suis cujusque regionis opibus, ad se munera perferrent quotannis. Magna ubique gaudia, gratulationes occurrunt plurimæ redeunti. Primò igitur manubiis hostium eximiísque donariis cuncta per *Ægyptum* templa exornavit. Ità censuit gratias victoriarum suarum autoribus diis referendas. Tum & milites, qui strenuam in hoc bello navâssent operam, pro merito donavit præmiis. Nec milites tantùm ex hoc bello rediêre domum opibus magnis aucti gloriáque, sed *Ægyptus* quoque universa variis commodis & summâ copiâ rerum cumulata est. Itaque bellis hunc imposuit finem, copiásque dimisit omnes, *Magnus* merito suo jam dicendus rex. Victoriarum sociis, quò partis fruerentur, pingue

operáque edit magnifica domi.

concessit otium. Ipse autem gloriæ studio, æternæque apud posteros memoriæ incensus, ejusdem otii neutiquam est usus beneficio; sed immensas moles operum est aggressus, non sumptu magis quàm arte, opificúmque ingeniis, admirandas. Exorsus à diis, in singulis *Ægypti* urbibus ei templum exstruxit, quem præcipuè colebant, deo. Nec ad hos labores *Ægyptii* cujusquam, sed captorum in bello servitiorum, est usus operâ. Itaque omnibus hoc inscribi templis jussit, *Indigenarum nemo*

huc

hue laborem contulit. Aliqui è mancipiis, cùm has laborum tolerare molestias non possent, defecisse feruntur; occupatóque munito juxta fluvium loco, arma suscepe- A.M. 2151. runt in *Ægyptios*, & agrum vicinum populati sunt. *Babylonios* fuisse memorant. Puduit regem servilis belli; nec tanti erat ut exercitum revocaret. Impunitate igitur concessâ, & agro quem colerent, arma deposuerunt, urbémque condiderunt sibi, quam à patria denominârunt *Babylonem*. *Ctesias* autem è *Semiramidis* ait exercitu aliquos appellavisse urbem hanc, & alias à se in *Ægypto* constructas, suæ nominibus patriæ. Multos præterea *Sesostris* & magnos congessit aggeres, quò civitates in locis humilioribus constitutas transtulit. Sic enim effecit, homines ut essent pecoráque ab Inundatione *Nili* tutiora. Per omnem verò terram à *Memphi* ad mare, frequentes à fluvio fossas duxit, quò fructibus terræ convehendis brevius iter & facilius pateret; ubique verò locorum mutuis homines commerciis & abundante rerum copiâ fruerentur. Quæ autem hujus erat operis maxima utilitas, communivit *Ægyptum* hâc arte, omnémque terram aditu hostibus difficiliorem reddidit. Duxit & murum ab *Ægypti* latere orientali, contra *Syrorum* & *Arabum* incursus, Is à *Pelusio* per desertum *Heliopolin* usque mille quingentísque stadiis porrigebatur. Isthmum quoque inter Mediterraneum Rubrúmque mare conatus est perfodere. Sed ab incepto destitisse fama est, quòd superficiem fuisse maris altiorem *Ægypto* suspicaretur. (*Strab.*1.) Sed magnificentiam suam *Neptuno* etiam marinísque suis diis ostentare voluit. Quippe navem cedrinam, 280 cubitis longam, immensis compactam sumptibus, Rubro commisit mari. Auro exteriùs hanc, interiùs obduxit argento. Illi autem deo sacram esse voluitquem *Thebæi* religiosissimè colebant. Duos porrò ex duro lapide statuit obeliscos 120 cubitorum altitudine; in quibus tum imperii magnitudinem, tum multitudinem vectigalium descripsit, nationúmque debellatarum à se numerum. In *Memphitico Vulcani* templo suam & uxoris collocavit statuam, è saxis utramque integris, & cubitos utramque tricenos altam; filiorum verò 4 vicenos. Hoc ut faceret, casus monuit extremi discriminis. *Pelusii* enim post longinquam expeditionem cùm otiosè desideret, nè humanæ sortis oblivisceretur felicitate perpetuâ, suus illi frater (quem *Ægypto* absens præfecerat) insidias reverso molitus est, ac penè perfunctus. Nam ad convivium splendidissimum vocati *Sesostris* & uxor cum liberis, à potu largiore tandem consopiti sunt. Frater quam volebat nactus opportunitatem, ut solus regni superesset hæres, unâ strage conficere omnes instituit. Magnam igitur siccæ arundinis copiam regio aggestam undique tabernaculo succendit. Emicante flammâ thalamus repentè regius corripitur. Excutitur somnus, auxilium imploratur. Satellites advocantur & ministri. Verùm illi, adhuc vino graves atque somno, multò segniùs opem ferebant quàm periculi necessitas postulabat. Manibus igitur porrectis in cœlum rex, pro salute uxoris & filiorum vota suscipiens diis, per medias flammas ruit cum suis, atque evasit incolumis. Ex tanto discrimine tam inopinatò conservatus, cùm alios deos, tum *Vulcanum* inprimis, tam inexspectatæ salutis autorem, donariis veneratus est. Addit *Herodotus*, uxore consulente, *Sesostrim* è sex liberis duos in medias projecisse flammas, quibus tanquam ponte conscensis, pater cum reliquis transiit ac servatus est. Sed illud inprimis memorabile habetur de *Sesostri*, quòd, ut imperii magnificentiam ostentaret gloriosè, urbem aliquam templúmve deorum ingressurus, à regibus devictis quadrigarum loco trahi currum voluerit. Ipsi enim reges quotannis aderant cum donis, & mandata regis accepturi. De hoc more meminit *Lucanus*, (*Pharsal.*10.)

> *Venit ad occasus mundique extrema Sesostris,*
> *Et Pharios currus regum cervicibus egit.*

Et *Plinius* (33.3.) *Sesostrin tam ait superbum fuisse, ut prodatur annis quibusque forte reges singulos è subjectis jungere ad currum solitum, sicque triumphare.* *Clemens Alexandr.* (in Protreptico) ex *Athenodoro* commemorat, præter ea quæ dixi opera, *Sesostrin Osiridem* quoque (unde suum duci genus putabat) ex auro & gemmis aliisque metallis ac lapidibus, contritis & lævigatis, effingi ab artificibus imperâsse, ac A.M. 2152. cæruleo imbui colore, sic ut nigricaret imaginis forma. Hunc *Serapin*, vel potiùs *Osirapin*, primò vocari voluit, & pro deo coli. *Serapis* atque *Sorapis* vulgò dicitur.

§ 33. *Apia*, *Græcorum* peninsulæ, è sex partibus una erat *Argolis*, ad Orientem. *Inachus Argivorum primus rex.* Huic *Inachus* coloniam atque regnum intulit primus, & annis 50 dominatus est.

A.M. 2152.

Eurydamante genitum patre; vel *Oeneo*, ferunt; (unde *Inachus Oenides Hesiodo* dicitur;) matre verò nymphâ *Dorycle*, vel, ut aliqui volunt, *Iphinoë*. *Oceano Hyginus*, (Fab. 143.) *Oceano & Tethye* natum scribit *Apollodorus*: (lib. 2.) quo ex mari significant in eas advectum oras appulisse. Fabulati sunt Poëtæ veteres, ortam esse hoc tempore inter *Junonem* atque *Neptunum* litem, de sacro jure in regionem hanc. Ad arbitros relata res, fluvios 4, *Inachum*, *Phoroneum*, *Cephisum*, & *Asterionem*. Illi, diu anxii, ut in dubia re, cùm pro *Junone* tandem tulissent sententiam, *Neptunus* iratus maximam agri partem aquis immissis operuit; quas vix tandem à *Junone* ut deduceret exoratus est. Quà refluxit aqua, ibi templum postea *Neptuno* προσκλυστίῳ, sive *Inundanti*, publico *Argivi* sumptu posuerunt. Fluvios autem judices aquis mulctavit *Neptunus*, alveis per æstatem siccis, nisi quas è cœlo *Junonis* ope accipiant pluviales. Nucleum & medullam ejus fabulæ opinor hanc esse. Urbi regnóque novo quærendus erat aliquis tutelaris deus. Nemo enim, vel ex profanis regibus, ullas putabat ad obligandum continendúmque populum satis firmas leges, sine aliquo metu deorum & religione. Postquam igitur deos sibi multos adscivissent in *Græcia*, (sed nondum id factum videtur,) uni præ reliquis singulæ gentes urbésque dedicabant se, quem præcipuâ veneratione colerent. Saluberrima igitur ea denique maritima regio aërine plus deberet an aquis, dubium videbatur. Ex fluviis hac in re facere judicium placuit. Eos cùm animadverterent aliquando deficere prorsus & exarescere, aliquando, torrentium repentinâ vi tumidos, transilire metas & campos invadere, magno segetum pecudúmque damno, majus indè agnoverunt aëris beneficium, agrúmque suum *Junoni* consecrârunt. Maximo autem ex fluminibus inundationem quâ solebat exspatiari cohibuit *Inachus*, ampliore & profundiore alveo. Sic enim ripis postea continuit se, quantumvis maximâ undarum auctus vi. Sic & commodo regionis consultum, & salubritati, quæ priùs, aquarum stagnantium halitibus in fœto aëre, sæpius tentabatur. Quare suum deinde fluvio nomen *Inachus* dedit, qui primò *Carmanor*, *Aliacmon* fuerat postea vocatus. Uxorem *Inachus Antiopen* habuit, vel, ut alii, *Colaxen*. *Archiam* ait *Hyginus*, (Fab. 143.) suam sororem. Ex ea filium suscepit *Phoroneum*, regni hæredem, & *Phegoüm*, filiásque duas: alteram *Mycenen*, *Arestoris* uxorem, unde & *Mycenis* urbi clarissimæ nomen; (*Pausf. Corinth.*) alteram *Io*, quam Poëtæ *Græci* reginam & deam *Ægyptiorum Isidem* esse fingunt. Sed nec *Ægyptii* agnoscunt, neque temporum conveniunt rerúmque series. Imò plurima sunt quæ *Græcorum* commenta, de *Ius* in *Ægyptum* transitu, alteri ejusdem nominis post annos ducentos competere magis doceant. *Ius* pronepos *Agenor*, *Europæ* pater, & abnepos *Danaus*, *Argivorum* rex, multò propiores bello *Trojano* statuendi sunt, quàm ut ab hac *Io* nasci potuerint. Id etiam inter Veteres, etiam Poëtas, convenit, *Nioben*, *Phoronei* filiam, omnium primam fuisse mortalium compressam à *Jove*. At si ex hac *Io Jupiter Epaphum* genuit, *Niobes* amitâ, ea priùs quàm *Niobe Jovis* adulterium passa est. Nominis, credo, paritas & generis ab *Inacho* fecit, ut Poëtæ huic *Inachi* filiæ, quæ prima occurrebat, ea tribuerint quæ alteri conveniunt *Io* post annos 270, *Iasi* filiæ secundi. Indè reliqua petenda sunt de *Ius* in *Ægyptum* transmigratione.

A.M. 2158.

Semus moritur.

§ 34. *Semus*, *Noachi* filius, unde *Abrahamus* ortus est, decimus à *Noacho*, postquam annos vixisset 600, unus omnium diutissimè post Diluvium, fato & ipse functus est. Qua in parte orbis terrarum sit annis 400 moratus, nè divinare quidem conjecturâ licet; adeò in locis vel obscuris delituit, vel remotis. Quod enim *Judæi* quidam opinantur de *Melchizedeco*, alibi satis impugnavimus.

A.M. 2162. 2168.

Post *Ægyrum*, *Ægialensium* præfuit imperio *Thurimachus* an. 45.

Rebecca tandem parit geminos, Esavum & Jacobum.

Inierat quidem *Isaacus* matrimonium ante annos 20, sed inutiliter: liberos enim adhuc nullos genuerat è *Rebecca* sterili. Tandem assiduis precibus obtinuit à Deo, ut gravida esset uxor. Sed prægnanti accidit portento quid simile. Nam fœtus in utero tantis cruciatibus torquebat matrem collidendo, & quasi colluctando confligendóque, ut orbitas *Rebeccæ* optabilior fœcunditate fuerit. Cùm Divinum aliquid huic tormento inesse videretur, ad consulendum Deum vadit *Rebecca*, ut sciat quid hoc mali sit. Sed quò vadit? An ad *Semum*, quem *Judæi* volunt Sacerdotem & Prophetam fuisse maximum? At ille ante annos decem mortuus est. An ad *Melchizedecum*, aut *Abrahamum* socerum, aliúmve Prophetam aut Sacerdotem illâ ætate celebrem, utcunque jam ignotum nobis? An ad altare aliquod ubi sacra consuêrant fieri; an in monte *Moria* cum marito, ubi *Isaacus* pro victima colligatus fuerat, captavit

tavit precibus responsum? Silet hæc omnia *Moses*. Ego iis assentior potiùs, qui concessisse putant solam in locum aliquem secretum orandi causâ, precibúsque importunis à Deo consecutam, ut hoc illi mysterium aperiret. Sive in somno igitur, sive per alloquentem Angelum, sive per vocem cœlitus demissam, sive inspiratione quadam tacitâ, hoc eam Deus oraculo dignatur: "Duos illi esse in utero fratres, & patres gentium: eas odio mutuo certaturas; alteram tamen fore potentiorem; & majori "natu imperaturum minorem. Secundùm hoc oraculum, tempore opportuno *Rebecca* gemellos edidit. Qui prior egressus utero, rufus & pilosus, *Esavus* denominatus est, quasi perfectus jam & adultus vir. Ipsi pili atque color infantis ferox & fervidum hominis ingenium indicabant. (*Gen.* 27.40. *Obad.* v.10. *Ezech.* 25.12.) Nondum ille totus exierat, cùm prodit alius, apprehenso manu fratris calcaneo, quasi retracturus, ac prohibiturus nè nasceretur prior. Quare *Jacobus* illi nomen, sive *Supplantator*, est inditum. *A.M. 2168.*

§ 35. Hic est maximi Patriarcharum *Abrahami* centesimus septuagesimus quintus, & in rebus humanis annus ultimus. Vitæ jam gloriæque satur, omnísque felicitatis terrenæ, quasi pomum ab arbore maturum decidit sponte, quasi somno solutus placidè exspiravit, & ad suos hinc majores, sive, ut Latinè loquar, *ad plures*, abiit. In spelunca *Macpelæ* sepultus est cum *Sara* conjuge, *Isaaco* funus & *Ismaële* deducentibus filiis. *Isaacum* reliquit hæredem ex asse. Sed & filios *Ceturæ* donaverat muneribus, emiserátque jampridem procul ab *Isaaco* in regionem orientalem, *Arabiæ* partem, dum adhuc viveret. Piè factum & prudenter. Voluit concubinarum filios, quòd sui essent, suorum bonorum aliquâ portione frui. Voluit portionem hanc à se suis donari præsente, tum ut *Isaacum* hæredem eâ levaret solicitudine; tum ut ab *Isaaco*, *Canaanitidis* hærede, reliquos quàm primùm sejungeret. Et erant multæ separandi fratres causæ. Prima, nè terra *Isaaco* uni à Deo promissa non sufficeret omnibus, unde mox querelæ nascerentur, ac inter fratres inhumanæ lites. Deinde, nè nimiùm propinqui fratres, nimiam *Isaaci* potentiam opulentiámque iniquis oculis inviderent. Denique, nè reliquorum filiorum posteri à posteris *Isaaci*, post annos 400 reversis ad possidendam *Canaanæam*, (quod prædixerat fore Deus *Gen.* 15.13,16.) aut ejicerentur, aut delerentur funditus. Maturè igitur hæc mala, quibus mederi non poterat mortuus, vivus prohibuit nè orirentur. Et *Ismaël* quidem locum fratribus omnibus vicinum tenuit, in *Arabia Petræa Desertâque*, sparsim, ab *Euphrate* fluvio ad *Arabicum* ferè sinum. Filios autem sustulit 12, viros principes, ac totidem populorum conditores: *Nebaiothum*, à quo *Nabathei* clara gens; *Cedarum*, unde *Cedareni Ægypto* proximi; *Adbeelem*, & *Mibsamum*, *Mishmam*, *Dumam*, & *Massam*, *Hadarum*, & *Temam*, *Jeturem*, *Naphishum*, & *Cedemam*. Annos autem vixit *Ismaël* 137. *Ismaëlitæ* aliis nominibus, *Hagareni* scilicet ab *Hagare*, (*Psal.* 83.6. & 1 *Chron.* 5.10.) mox & *Saraceni*, sunt appellati: non à *Sara*, puto, (quod tamen vult B. *Hieronymus* in *Ezech.* 25. ut ex ingenua & domina prognati viderentur;) sed vel à *Saraca*, regione quæ post *Nabathæos* collocatur à *Stephano*, vel à latrociniis quibus sunt dediti. Furaces enim *Saraceni* significabant Arabicè. *A.M. 2183.* *Moritur denique Abrahamus.*

Celebris fuit *Abrahami* apud Scriptores etiam profanos memoria. Eum *Berosus* virum appellat *magnum*, *justitiæ cultorem*, & *scientiæ peritum sideralis*; decimâque statuit post Diluvium ætate. *Hecatæus* libro edito perscripsit ejus res. *Nicol. Damascenus* (in 4. Historiarum) *Damascum* ait eum exercitu *Abrahamum* advenisse, regnásséque in eadem. Indè postmodum migravisse in *Canaanæam*. Etiam suâ ætate *Abrahami* nomen celebre fuisse apud *Damascenos*, vicúmque vocatum *Abrahami domicilium*. (Ex *Joseph.* Antiq. *Judaïc.* 1.8. *Euseb.* Præparat. 9.16.) *Eupolemus* quoque, (*Euseb.* ib. 17.) *Camarina*, inquit, *quæ Babyloniæ civitas fuit*, *quámque Uriam nonnulli vocabant*, *Chaldæopolin Græci*, *Abraamus ætate decimâ natus est*; *qui cùm nobilitate ac sapientiâ præstaret omnibus*, *Astrologiam & Chaldaïcam invenit*; *singularique studio pietatis Divinam sibi conciliavit gratiam. Collocato deinde rerum suarum in Phœnicia domicilio jubente Deo*, *siderum illic scientiam tradidit*; *quæ res ei summam apud regem gratiam peperit*. Aliáque multa *Eupolemus* habet, Sacris Literis ut plurimùm consentanea. *Artapanus* etiam, & *Melon*, & *Alexander Polyhistor*, multa de *Abrahamo*, iis ferè paria quæ narravimus, commemorant, in suis de rebus *Judæorum* Commentariis. *Scriptoribus etiam profanis celebratus.*

JACOBUS,

SIVE

ANNALIUM MUNDI Primi Tomi

LIBER QUARTUS;

Qui,

A Morte *Abrahami*, usque ad Servitutem *Hebræorum* in *Ægypto*, annos comprehendit 243.

§ 1. MAgnus ille Pater fidelium, *Abrahamus*, quietus beatúsque jam cœlo fruitur, cujus propè unius in terra peregrinatio & pietas Librum nobis condidit priorem. Eum è scena exeuntem *Heberus* tritavus, sexto minorem gradu, secutus est tamen post annos quatuor. Sexaginta enim & quatuor supra quadringentos *Heberus* vixisse traditur. Maximè probabilis eorum est conjectura, qui *Abrahamum* ejúsque posteros, Deo sacros, ab *Hebero* potissimùm *Hebræos* volunt appellatos, propterea quòd Patrum ille omnium qui molitioni *Babylonicæ* turris intererant postremus obierit, ac fortasse vixerit celeberrimus. Neque frustrà illud, opinor, *Gen.* 10.21. ubi *Semus* prædicatur fuisse pater omnium filiorum *Heberi*: id est enim, *Hebræos*, electum atque dilectum Deo populum, è *Semo* esse oriundos. *Car. Sigonius* (in *Sulpitium Severum* lib. 1.) *Arphaxadum* ait transivisse *Tigrin* in *Chaldæam*; ejus indè posteros *Hebræos* fuisse dictos, quasi *Ulteriores*. At hâc ratione mortales omnes dici *Hebræos* oportuit: quippe omnes pertransivêre *Tigrin*, ut in campum *Sinaaris* descenderent. Alii pariter ab *Habar* deducunt, *Hebraicâ* voce *transitum* significante, eò quòd *Abrahamus*, atque postea *Jacobus*, trajecto *Euphrate*, hic redierit, ille primò advenerit in *Canaanæam*. At *Hebræi* nomen *Abrahamo* tribuitur multò ante *Jacobi* reditum: (*Gen.* 14.13.) ut delirare videantur, qui ab ipso *Abrahamo* dici *Hebræos* putant. Et levior mihi quidem hæc à *transitu* videtur causa, quàm ut indè perpetuum & commune genti nomen affigatur. Quasi verò id novum rarúmve fuerit; aut solus *Abrahamus* cum nepote hàc transierit, quâ non modò ad *Damascum* & *Sidona*, celeberrimas urbes, sed rectà in *Ægyptum* quoque, florentissimam regionem, ex *Assyria Mesopotamiâque* patebat via. Quòd si terminatio in *Jod* vocis *Hebri*, quæ significat *Hebræum*, propria Gentilium sit apud *Hebræos*, ut contendit *Eugubinus*; si linguam *Hebræam* ab *Hebero* ità dictam concedant omnes, ut *Pererius* disputat; si ab *Habar* denique *Habræi* potiùs quàm *Hebræi* dicendi sint, quod voci magis consonum videtur: quis non credat potiùs patronymicum hoc, ab *Hebero* tum temporis vivente florentéque, nomen, quàm appellativum genti casu tam pertinaciter adhæsisse. *Jacobus* quidem *Capellus* opinatur, in ipsis *Isaaci* ædibus

A.M. 2187.

Heberus moritur, à quo *Hebræorum* nomen.

A.M. 2187. bus atque complexibus *Heberum* obiisse, eòque faciliùs nomen ejus transiisse in *Isaaci* posteros. Verùm hac in re veteris cujusdam Scriptoris autoritatem desidero.

A.M. 2188. § 2. *Isaaco*, *Abrahami* filio, filii erant gemini, eodem ferè temporis nati momento; sed moribus iidem tam disparibus, támque diversis vitæ studiis, ut facilè perspiciamus vana esse *Chaldæorum* decreta, qui ab ortu primo sua cuique denunciant ingenia & fata. Mora enim & intercapedo illa quæ nascentibus aliis intercedit, quámque sæpius causantur Astrologi, vix ullum in his locum habuit. Ambo enim quasi corpus unum implicati, simul ferè in lucem prodiêrunt. *Esavus*, major, ferox, audax, impius, venationi deditus, & agresti ferarum consortio. Minor, *Jacobus*, ingenio miti & candido, pius erga Deum, erga parentes, integritate morum singulari, vitam est amplexus pastoritiam & quietam. Id enim significat *in tentoriis degere*; (*Gen*.4.20.) non, domesticas res curare, ut aliqui; non, scholas adire Prophetarum, ut exponunt *Judæi*. Vix enim ex ephebis *Jacobus*, cùm *Semus*, *Heberus* & *Abrahamus*, (quorum *Judæi* Scholas fingunt nescio quas,) omnes è vivis emigrârunt. Patri *Esavus* eò gratior fuit, quòd eum prædâ pasceret venationis, carnéque ferinâ suavi admodum & delicatâ. *Jacobus* verò unicè dilectus matri, non morum solummodo suavissimorum gratiâ; sed eum *Rebecca* fratri noverat prælatum à Deo, ac imperaturum aliquando. Quod nè nullo jure faceret, *Esavus*, homo vecors, fratri minori suum sponte concessit principatum. Ità enim accidit, cùm fortè rediret fessus à venando, ut *Jacobum* reperiret domi coquentem jusculum è lenticulis. Ejus colore ipso captus gulosus homo, obnixè rogat, rufi sui pulmenti aliquam sibi partem ut det. Haud abnuit *Jacobus*; verùm dono satis grande pretium statuit, honorificum primogeniti jus. Neque verò tantam rem tam vili pretio emere voluit, sed redimere. Datum enim sibi jampridem à Deo primatum hunc didicerat ex matre: quod tamen *Esavus* haud noverat fortasse, haud agnovit certè. Sive igitur fames impulit, sive libido amens, "*Quid*, inquit, *mihi primò esse genitum prodest*, *morituro jam* nisi " tu subvenias? Habe tibi inutilem Principatum hunc, modò rufum istud mihi ju- " sculum concedas. Adeò vile fuit homini profano sacrum jus primogeniti, ut rufo jure, adhibito etiam juramento, permutârit. Meritò igitur deinceps affixum est homini rufo per se, rufi polenti avido, *Edom* nomen, hoc est, *Rufus*.

Esavus primogeniti jus rufo jure permutat.

A.M. 2189. § 3. Morientem *Abrahamum* consecutus est *Heberus*: sed viventem filius. *Isaaco* enim vitæ facem è stadio discessurus tradidit. Ille pietatis ac morum, ille imbecillitatis etiam paternæ ac nævorum est relictus hæres. Nova jam *Canaanitidem* fames pervaserat; quo perculsus metu, fugam *Isaacus* parabat in *Ægyptum*, exemplo patris. Ea ut proxima, ità feracissima est regio. At verò Deus filio negat quod permiserat patri: quò doceat nos, sibi plures non deesse rationes conservandi suos. Nunc autem primùm *Isaaco* ut amicus certus in re incerta cernitur. "Nè quò vadat ex " hac terra; sibi, ait, ejus res curæ futuras vel maximæ: Locum se peregrinandi " monstraturum; terrámque illi hanc & posteris ejus daturum universam, quod " *Abrahamo* juratus promiserat: Se posteros ejus aucturum tantâ in terris multitu- " dine, quanta stellarum esset in cœlis: Denique, in ejus progenie cunctas terrarum " gentes benedictas fore ac beatas. Omnia hæc *Abrahami* se facturum gratiâ, qui " sua perfecisset mandata, legibus paruisset, ac præcepta observâsset omnia. Hæc ad *Isaacum* Deus. Ille igitur monitu Divino *Gerarem* se contulit, ubi longo tempore commoratus est, ope magis Divinâ fretus, quàm ubertate soli & copiâ. Nam & hic ab ejusdem terræ alumnis fame laborabatur eâdem. Sed in loco parùm certæ fidei, uxorem dissimulandi artificium didicerat ex patre: adeò

Urgente fame, ac monente Deo,

Gerarem Isaacus confert se:

——*Dociles imitandis*
Turpibus ac pravis omnes sumus.——

Rebecca soror appellata, soror habita est; donec ipse rex, cùm fortè prospiceret è fenestra, colludentes aliquando conspicatus est, familiariùs quàm decebat fratres, & uxorio planè modo moréque. Indignatus aliquantulùm *Abimelecus*, hominem accersit in aulam, castigat verbis, arguitque mendacii toti regno periculosi. Si quis enim (quod propè abfuit) alienam uxorem violâsset, futurum id, ait, fuisse unius ei vis peccatum, civitati piaculum. Meminerat fortasse quid ante annos 80 *Gerarensibus* contigisset *Abrahami* gratiâ. *Isaacus* metu excusat à se factum, nè uxoris forma sibi exitio foret. Suæ nimirum saluti maluit, homo nimiùm cautus hac in re, quàm aut

pu-

pudicitiæ uxoris consulere, aut veritati. Rex igitur, ut hunc illi metum eximeret, edicto prohibuit, nè quis *Isaacum* aut uxorem damno afficeret injuriâve; capitis pœnâ contumacibus denunciatâ. Tutum foris, à fame adhuc urgebat periculum domi. Huic ut occurrat, agrum conducit, triticum serit, labore inutili forsan opinione vulgi, & vanâ operâ tam infelici tempore. Sed aliis quod erat vile sterileque solum, uni fœcundum *Isaaco*, fructum centuplicem reddidit, anni felicioris proventum ex ubere gleba. Nec suam tantummodo aluit familiam, sed aliis suppeditando indigentibus frumentum, divitias abunde cumulavit. Cur ille in longinquas proficiscatur regiones, cui sit *Ægyptus* domi, & in media sterilitate fœcunditas? Cur ille humanam imploret opem, cui adsit Divina? Auctis igitur opibus, major indies potentiórque, magnis gregibus pecudum atque armentis locupletatus est, & unius familiæ populo. Ægris hæc intuebantur oculis *Palæstini*. Inquilinum ditescere, omnibus affluere copiis, florere unum; se verò cives frustrà sudare, colluctarique indies, vix omni tamen operâ propulsare obsidentem undique famem. Quod ergò invidorum est, viro bono, nec mali quicquam facienti suspicantive, malum tamen immeritò meditari, ac machinari damnum aliquod, crescentem felicitatem quod impediret, vel minueret. In arido solo armenta, quibus abundabat *Isaacus*, maximè desiderabant aquam. Aquam igitur ex iis præcipuè hauriebant puteis, quos effoderat *Abrahamus*, toti quidem utiles urbi *Gerarensium*. Sed hi sunt invidiæ mores, damnum alienum ut suo præferant commodo. Sibi puteos obstruunt *Gerarenses*, nè fruatur iisdem *Isaacus*. Ipse rex eodem corripitur populari morbo. Ut è suis exeat finibus denunciat: Potentiorem enim se factum ait *Isaacum*, vel potiùs, futurum timet. Obsequitur bonus vir, discedit tacitus, descenditque in vallem *Geraris*. Illic pecori nè deesset aqua, puteos refodit post *Abrahami* obstructos mortem, iisdémque nominibus appellavit. Dum puteos aperiunt, aquæ perennis reperiunt fontem. Sed *Gerarensium* pastores magnâ vociferatione pugnant, & hanc sibi aquam vendicant. Itaque nomen fonti *Esec* datum, hoc est, *Contentio*. Mox & alium effodiunt puteum; sed infelicitate pari: *Gerarenses* enim suum esse clamant hunc quoque. *Sidnam* igitur *Isaacus*, id est, *Odium* sive *Inimicitias*, vocavit. At nè vicinitate nimiâ offenderet ulteriùs, ulteriùs proficiscendum sibi statuit. Alium alibi nactus puteum, tenuit sine lite. *Rehobothas* ergò nominavit, seu *Dilatationes*. Deum enim dixit amplum sibi jam spatium dedisse terrarum, quo & pecudum augeretur multitudine, & hominum. Hinc tandem in *Beersheban* ascendit, ac in suam quasi patriam rediit. Tantâ hominum iniquitate ac tot injuriis afflictum, suâ præsentiâ Deus nocte primâ consolatur. Ac, *nè quid metuat*, edicit. *Se patris Abrahami esse Deum; se gratiâ patris filio adfuturum, benedicturum, magnámque daturum progeniem.* Erectus hoc solatio, aram continuò statuit *Isaacus*, ubi Dominum Deum veneratus est. Fixa illi erant jam *Beershebæ* tentoria, cùm *Abimelecus Gerarensium* rex, unà cum amico regis *Abuzza*, & *Phicolo* exercituum duce, nihil minùs exspectanti superveniunt. Hospitem, virum probum, supremóque Deo charum, tam indignè habitum, vexatum, ejectum à se, à civibus pastoribúsque suis, pœnituit ultro. Nec aberat justus vindictæ vel ab eo metus, vel à Deo. Fortunas *Isaaco* augeri suam in perniciem timentes, deprecaturi aderant ea quæ meritò ventura sibi perhorrescebant mala. Conscientia molestiarum quas innocenti creaverant hospiti timidos fecerat, supplices timor. Verissimum hic illud Lyrici,

Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus invidi.

Isaacum à se pulsum, & longè profectum, suâ jam sequuntur sponte. Jam quærunt ubi sit, quem esse apud se noluerunt. Ille primò quid venirent ad se miratus, quem odissent, urbéque suâ expulissent, verba paulò mitiora tulit quàm facta. Perspexisse aiunt jamdiu se, supremum illi favere cœlorum Numen. Consultum itaque sibi visum, pacis mutuæ ac amicitiæ cum eo pacisci fœdus. Illi se nullum attulisse damnum: bona cum venia dimissum, sua secum abstulisse omnia. Ille vicissim *Gerarensibus* eandem ut præstaret indemnitatem petivêre, quam esset ab iis expertus. Itineris cùm didicisset causam, supplicantibus occurrit *Isaacus*:

Nam faciles motus mens generosa capit.

Omnem

A.M. 2189.

unde, carpente felicitatem ejus invidia.

Beersheban repulsus.

Omnem protinus ex animo diluit offensam; injurias amicitiæ paternæ condonavit; gratiæque reconciliatæ pignus, convivium instituit splendidum. Manè primo sancitum est, mutuóque jurejurando firmatum fœdus, quale cum *Abrahamo* priùs initum ante annos 80 circiter. Dum hæc aguntur, de novo puteo nuncius affertur peropportunus, quem propterea *Shibam*, sive *Juramentum*, appellavit *Isaacus*; locum verò *Beersheba*, hoc est, *Juramenti puteum*, quo priùs nomine vocaverat *Abrahamus*: idémque postea nomen eodem urbs constructa in loco tenuit.

A.M. 2189. fœdus cum Gerarensibus init.

§ 4. *Sesostris Ægyptiorum* rex, provectâ jam ætate, oculis captus est; quod magnanimo gloriæque avidissimo viro permolestum accidit. Ad otium scilicet perpetuum sibi damnatus & inertiam visus est. Cùm itaque tantam calamitatem æquanimiter ferre non posset, homo prosperis tantùm assuetus antea, suâ vitam sponte deposuit; quo mortis genere non traditur. *Suidas*, Tyrannum ait fuisse, qui, ut *Ægyptios* deprimeret, mores ipsorum ac penè naturam invertit. Nam virorum officia mulieribus, mulierum lege latâ viris mandavit. Defuncto patre, filius regnavit in *Ægypto*, qui *Herodoto Pheron* dicitur: *Diodorus* patris nomine *Sesostrin* appellat Cæcum; ex *Manethone* alii *Lacharem*, cúmque annos tantùm octo præfuisse imperio tradunt. Eundem in *Arsenoitide* præfectura Labyrinthum sibi construxisse pro sepulchro. At *Plinius* (36. 13.) *Petesuccen* ejus Labyrinthi conditorem appellat. *Mendæ*, quem alii *Marum* vocabant, *Diodorus* tribuit. Duodecim reges, (quorum & nnus, & omnium successor unicus erat *Psammetichus*,) multò posteriùs hâc ætate, commune sibi omnibus posuisse monumentum, *Herodotus* autor est, (lib.1.) Proinde aulas fuisse duodecim; domiciliorum verò his impositorum tria millia; præter subterranea, quæ non facilè advenis patebant, quoniam in iis regum illorum 12 & Crocodilorum sacrorum continebantur sepulchra. Urbs enim Crocodilorum huic erat Labyrintho vicina. Eadem ferè de Pyramidum quoque maximis nominum est controversia, ut cui quæque autori tribuenda sit minimè constat, *Diodoro* fatente, (lib. 1.)

A.M. 2199. Sesostris moritur.

O curas hominum! ô quantum est in rebus inane!

Quibus illi studiis, quantis & sumptibus, & sudoribus miserorum hominum, immortalitatem hanc terrenam sibi mortales moliti pollicitique sunt, æternásque sepulchrorum domos ubi mortui viverent ædificârunt?

Tanquam non possint ipsa sepulchra mori.

His autem præter omnem suam opinionem contigit, ut sepulchra vivant, perennent post tot ætates integra; hominum verò ipsorum qui condiderunt, imò & nominum, interciderit, mortuáque jamdiu sit ac deleta funditus, memoria. Superstitibus monumentis, desiderantur qui sibi vendicent autores. Quid *Herodotus* tamen & *Diodorus* de filio *Sesostris* referant audiamus. Patri similem aiunt nulla in re fuisse præter cæcitatem, sive naturâ contractam, sive impietatis causâ inflictam à diis, ut illi malunt. Cùm enim fluvius præter solitum *Nilus* supra 18 cubitos excrevisset, vesanus rex, ulturus injuriam, spiculum in aquas contorsit. Quo admisso facinore, luminibus repentè multatus est. Cùm fatigâsset precibus & sacrificiis deos, ut visum redderent, undecimo tandem anno ex urbe *Buti* oraculum est datum, Exactum esse jam pœnæ tempus; fore ut visum reciperet, si lotio mulieris abluisset oculos virum non expertæ alienum. Exorsus igitur ab uxore sua rex, cùm plurimas exploráſſet, nullam reperit incorruptam præter pauperculam cujusdam hortulani conjugem, quam sanitati redditus fecit suam. Reliquas verò adulteras, in eodem conclusas vico, (quem propterea *Glebam sacram* deinde nominârunt) eodem igne quasi purgandas concremavit. Monuit idem oraculum, ut deo gratias *Heliopolitano* redderet sanitatis causâ. Quare binos ei obeliscos, cubitorum octo latitudine, altitudine centum, dedicavit.

A.M. 2202. Phoroneus Argis.

§ 5. Defuncto *Inacho*, filius nobilior *Phoroneus Argivum* suscepit imperium, annísque tenuit 60. Ille primùm homines, in agris dispersos, in unum civitatis jus compulisse dicitur, autore *Pausaniâ*, (in *Corinth.*) Ille urbem vel conditam à se, vel auctam, *Phoronicum* appellavit. Ille judicia constituit & leges, quarum æquâ lance distribuit cuique suum. Ille à ferina homines agrestīque vita ad cultiorem revocavit. Etsi *Porphyrius* (de Abstinent.) primum ait *Apidem* tradidisse leges *Græcis*. Perfecisse, opinor, vult, quod inchoaverat *Phoroneus*: cujus tanta erat suis temporibus

poribus gloria, ut eum *Acusilaus*, Historiographus antiquus, *hominem* dixerat *primum* exstitisse; & *Phoronidis* autor Poëta *mortalium* appellârit *parentem*, quasi cum brutis animalibus numerandi essent qui vixerant priùs. *Apollodorus* (lib. 2.) *Inachum* ex *Melissa Oceani* filia duos genuisse filios narrat, *Phoroneum*, & *Ægialeum*; quem alii, probabiliùs, multò antiquiorem faciunt *Inacho*. Et *Ægialeo*, ait, sine liberis defuncto, etsi præfecturam suam *Ægialeam* de suo nomine appellâsset, *Phoroneum* esse totius peninsulæ imperio potitum. Sed nos institutam de *Ægialensibus* historiæ seriem ex *Pausania* & *Eusebio* persequemur.

A.M. 2202.

§ 6. Post *Thurimachum* apud *Ægialenses* octavus regum *Leucippus* tenuit sceptrum annis 53. Apud sepulchrum ejus *Thurimachi* solitos quondam sacrificare *Sicyonios*, (nondum eo notos nomine,) *Varro* tradit, (apud *Augustinum* de Civit. Dei 18. 3.) Quin & *Phegoüs*, *Phoronei* frater minor natu, cùm esset mortuus, ad ejus sepulchrum templum est constitutum, in quo coleretur ut deus, & ei boves immolarentur. Honore tantò propterea, puto, dignum putavêre, quoniam in regni sui parte (ambobus enim filiis pater sedes assignaverat, ubi vivente regnarent se,) sacella constituerat ad colendos deos, & docuerat observari tempora per menses atque annos. Hæc in eo nova mirantes inculti adhuc homines, deum esse factum post mortem aut opinati sunt, aut certè voluerunt.

A.M. 2257. *Leucippus Ægialeæ* regnat.

§ 7. Quadragenarius erat *Esavus Isaaci* filius, cùm duas unà duxit uxores, ex natione ambas *Hithæorum*. Maluit homo profanus & vecors, hominum iis in locis præpotentium niti gratiâ, quàm omnipotentis Dei. Alteram ex his *Juditham* appellabant, *Beeris* filiam; *Basmetham* alteram, *Elonis*: eâ impietate ambas, eâ morum proterviâ petulantiâque, ut *Isaaco* & *Rebeccæ* molestiam facesserint quotidianam. Indicio erat hoc non obscuro, *Esavum*, etsi primo loco genitum, abdicatum iri tamen & exclusum fœdere Divino, qui delectu sibi nullo, nullâ parentum adhibitâ reverentiâ, quasvis pro libidine cumularet uxores.

A.M. 2208. *Esavus duas unà uxores ducit.*

§ 8. *Ogyges*, qui *Ogygus* idem & *Ogygius* vocatur apud *Augustinum*, (de Civit. Dei 18. 8.) regnavit in *Attica*, (teste *Orosio* lib. 1. 7. & *Africano Eusebióque*,) quæ tum temporis *Acta* dicebatur; vel *Thebis Bæotiis*, ut *Varro*, *Servius* aliique volunt; vel utrique simul ditioni, ut credi par est, imperavit hâc ætate annis 32. *Africanus* enim apud *Eusebium* (Præpar. 10. 10.) Olympiadibus ait vetustiorem fuisse annis mille ac viginti. Nec *Orosius* multùm discrepat, (lib. 1. 3.) ubi diluvium *Ogygium* mille & quadraginta annis *Romam* conditam præcessisse tradit. Etsi multò antiquiorem statuat *Varro*, (de Re rustic. lib. 3.) annis videlicet 2100 ante septingentesimum *Romæ* conditæ. Unde *Lydyatus* (Emendat. temp. A. M. 1852.) duos fingit *Ogyges*, alterum antiquissimum regem *Bæotiæ*, *Varronianum*, cujus ætati diluvium tribuit; alterum *Atticæ* regem, & *Eusebianum*, posteriorem annis ferme 373. At si Chronologorum discrepantia varios faciat eos de quibus discrepatur, jam nobis *Ægialei* duo erunt, *Cecropes*, *Inachi*, *Nini*, aliique plures, de quorum ætate Chronologi dissentiunt. Alium Veteres *Ogygem* agnovêre nullum, nisi eum cujus tempore diluvium contigit; de cujus ætate cùm varient Autores, in rebus tam incertis quod probabilius videbitur, id est nobis retinendum. Ab *Ogyge Bæotia* dicebatur *Ogygia*, & *Ogygiæ Thebæ*, quas & condidisse *Varro* scribit, (ibid.) Indè antiqua ferè omnia Poëtis *Ogygia*. *Alitræ* filium fuisse tradit *Isa. Zezes*, *Termeræ Stephanus*: at patre *Neptuno* genitum, vel quòd itinere maritimo in *Græciam* advenisset; vel potiùs, quòd in locis maritimis regnaret. Nam Indigenam fuisse *Pausanias* (in *Bæot.*) vult, & populum cui præfuit *Ectenas* vocat. *Is. Zezes Theben* ei uxorem dat, *Jovis* & *Jodamæ* filiam, à qua *Thebæ* urbs vocata. Sed credibilius est, ab uxore *Zethi* hoc datum urbi nomen, de qua est alibi dicendum. *Eleusinem* in *Attica* urbem plurimi eum condidisse tradunt; sed & alias plurimas *Eusebius*, (in Chronicis.) Innovatam solummodo *Eleusinem* ab *Ogyge Pet. Comestor* ait, & hoc novo nomine sui filii donatam, quæ priùs *Acta* vocabatur. (Scholast. Hist. 1. 76.) Ejus enim filius *Eleusis*, potiùs quàm *Daira Oceanitidis* & *Mercurii*, habendus videtur. Et ab hoc *Eleusi* conditam *Eleusinen Pausanias*, quàm à patre mavult: instauratam post diluvium credibile est. *Cadmum* quoque *Suidas* ei filium tribuit, eò quòd in ejusdem (credo) urbis imperio successerit, etsi longo post *Ogygem* intervallo temporis. Filiæ tres numerantur apud *Suidam*, (in Πραξιδίκη.) 1. *Aulis*, à qua urbi maritimæ in *Bæotia* nomen; 2. *Thelxinéa*; & 3. *Alalcomenia*: quas postea *Praxidicas* appellârunt; deas ab *Haliartiis* cultas, & sanctissimis juramentis adhibitas, eò quòd dicta factáque

A.M. 2216. *Ogyge in Attica & Bæotia regnante.*

Dd ad

ad optatum finem perducere crederentur: (*Hesych.*) *Alalcomeniis* præcipuè, quæ
A.M. 2216. *Minervam* educaverat. Itaque *Menelaüs*, *Ilio* expugnato, quasi opere perfecto,
Praxidicæ deæ caput fœminæ dedicavit, quod pro simulacro hujus numinis habebatur. Et eidem capitibus tantùm victimarum litabant. S. *Augustinus*, (de Civit. Dei 21. 8.) ex *Varrone*, & *Castore* Chronographo, Astronomísque antiquis, tradit, *Ogygii* temporibus, magno in cœlis prodigio, stellam *Veneris* claram nobilémque mutavisse cursum suum, colorem, figuram, & magnitudinem. Memorant verò *Calydnum* in *Bœotia* imperavisse ante *Ogygem*; unde *Calydnæus* apud *Hesychium* pro
Minerva orta est. antiquo dicitur. Eodem imperante *Ogygo* ferunt ætate virginali apparuisse fœminam ad lacum in *Bœotia Tritonidem*, quam *Græci* Ἀθηνᾶν, id est, *Minervam*, appellàrunt, multorum sanè operum inventricem, & pro dea postmodum venerati sunt, autore inprimis *Cecrope*. A lacu, *Tritonia* nuncupata est; tantóque procliviùs dea credita, quantò minùs origo innotuit. (*August.* de Civit. Dei 18. 8.) Alii ad paludem in *Africa* fluviúmque *Tritonem* exstitisse primùm volunt hanc deam. Quid ergò ætatem *Ogygis* annotari opus fuit de rebus in *Africa* gestis? Credibilius videtur, *Græcos* qui paludem illam accolebant in *Libya*, & deæ nomen & lacûs cò transtulisse cum fabula.

A.M. 2243. § 9. *Telchines* (posteri fortasse *Telchinis Ægialeusium* regis; nam & *Ægialea Telchinia* dicta est apud *Stephanum*;) & *Carpathii*, (aliis *Caryatæ* vocantur,) *Arcadicæ* gens inter *Tegeatas Argivis* finitima, bellum gesserunt diuturnum, sed infeliciter,
Rhodum occupant Telchines. cum *Phoroneo Argivo* & *Parrhasiis*. (*Oros.* 1.) Victi enim tandem & fugati, *Rhodum* insulam *Telchines* obtinuerunt; *Carpathum*, puto, haud procul indè remotam, *Carpathii*. *Ophiusa* tum *Rhodus* dicebatur, à serpentum quibus infestabatur copia. Hi *Telchiniam* vocàrunt. A quibusdam fascinatores habiti sunt, qui *Stygis* aquâ sulphure admixtâ animalia & stirpes enecabant. Alii primos ferrum & æs fabricatos aiunt, aliarúmque artium laudibus præstantes, infamiam illam ab æmulis mercedem tulisse virtutis. Atque novem ex his primò tenuisse *Rhodum* ferunt; indè in *Cretam Rheæ* comites enutrivisse *Jovem*, & *Curetas* dictos. Eorum socium *Corybantem Pydnæ* fuisse conditorem in *Macedonia*. Hæc *Strabo*, (l. 10.) *Eusebius Telchinas* ait victos primò in *Cretam* ex *Apia* migravisse, in *Cyprum* deinde, in *Rhodum* postea navigâsse, & sextum circiter *Apidis* regis annum condidisse urbem.

A.M. 2244. § 10. Provectus ætate jam *Isaacus*, oculorum aciem penè amiserat. Annos enim vitæ 137 attigerat, quâ *Ismael* ætate frater obierat. Incertus igitur quamdiu esset victurus, majori filiorum *Esavo* imperat, ut venatum proficiscatur, carnem afferat
Benedictionem præripit Jacobus apparétque ferinam, gratum sibi delicatúmque cibum. Nam cupere ait se, dum in vivis adhuc sit, quasi testamentariam benedictionem hæredi obsignare. Obsequium filii tanquam ansam arripere voluit benedicendi pater. Hæc fortè demandantem *Esavo* subaudiverat *Rebecca* mater. Quare *Jacobo* propere accersito, cui primogeniti noverat jus & à Deo datum, & ab *Esavo* venditum, quid dixerit, quid facturus sit *Isaacus* nunciat. Festinatione summâ esse opus dicit. Velle se, ut quàm primùm binos atque pingues è grege tollat hœdos. Ex iis conditurám se gratissimum *Isaaco* cibum; quo ad patrem allato, promissam *Esavo* benedictionem *Jacobus* intercipiat. Utilis ea quidem, sed periculosa nimis, *Jacobo* visa est fallacia. Se glabrum & lævem, pilosum fratrem esse ac hirsutum, ait. Quòd si, oculorum privatus lumine, manibus experiatur, & contrectando pater sentiat imposturam; futurum ut suo ipse capiatur dolo. Diris enim patrem exsecraturum potiùs mendacem filium, quàm apprecaturum ei bona. Instat *Rebecca*, & diras ait in se imprecationésque suscepturam patris; ille modò quod jussum est exsequatur. Exsequitur ergò *Jacobus*: apparatur cibus; etiam vestibus induitur *Esavi* pretiosis, ac, ut aliqui augurantur, sacerdotalibus; collum & manus hœdinis pellibus obteguntur. Sic instructus ad *Isaacum* pergit cum cibo. Quo sciscitante quis sit, *Esavum* ait se primogenitum; fecisse quod habuerat in mandatis: Itaque surgere patrem, comederéque obsecrat suas dapes, ut benedictione promissâ filium impertiat. *Hui, tam citò?* inquit *Isaacus*. *Imò Dominus Deus tuus mihi tradidit in manus prædam*, respondit *Jacobus*. Subolebat patri dolus nescio quis. Itaque propiùs jubet filium accedere, ut contrectando experiatur, verène sit *Esavus*. Sed fucum seni fecerunt hœdinæ pelles. Et, *Vocem*, inquit *Isaacus*, *Jacobi audio*; *Esavi verò* hirsutæ *sunt manus*. Miratus quid hoc sibi vellet, denuo rogat, Isne verè sit, quem se profitebatur, *Esavus*. Affirmante iterum *Jacobo*, suspicionem deponit, cibum postulat, vinúmque haurit

haurit libere. Cœnatus pastúsque ac potus bene, filium deosculari se jubet; ubi notâ vestis fragrantiâ oblectatus, Ecce, inquit, *suaveolentem filium tanquam agrum odoror frugiferum, cui benedixit Deus. Quare benignum cœlum, terrámque fœcundam,* cœli terræque *tibi Dominus det, unde copiam frumenti copiámque vini auferas. Tibi gentes regi pareant, tibi domino fratres obsequantur. Tibi qui malè volunt, illis malè sit; fausta his prosperáque sunto, eadem tibi qui apprecantur, omnia.* Ità quidem benedixit *Jacobo*, dum quæ futura erant posteris prædixit *Isaacus*. Vix desierat, cùm à venando rediit *Esavus*, ferinámque carnem opiparè conditam apposuit patri. Plenus gaudio exierat *Jacobus*: Frater plenus ingreditur spe. Petit similiter ut assurgat, comedat, ac benedicat pater. Quæ ut audivit senex, *Tu verò quis*, inquit, *qui hæc ad me?* Respondet ille, *Filius ego tuus, major filiorùm Esavus.* Obstupuit, ac vehementi concussus metu totis artubus contremuit *Isaacus*. *Et quis*, inquit, *aut ubi tandem is est, cujus ego jampridem cibo sum saturatus, ille item benedictione beatus meâ? Neque prohiberi jam potest quin sit idem benedictus.* Non irascitur mendaci pater filio, non elusus fremit, non exsecratur impostorem. Sed quod à se factum est inscio, autore Deo factum esse jam divinitus intelligit. Quare firmum esse id ratúmque vult. Quod rectum erat gratúmque Deo, cæcutiens *Isaacus* vidit clariùs, quàm si oculis acutioribus perspexisset,

A.M. 2244.

Esavo &c.

——Aliquisque malo fuit usus in illo.

Esavus verò, cùm sacram & supremam benedictionem in alterum collatam audiit, neglectum se, ejulatu flebiliter edito, Sibi pater, etiam sibi ut benedicat, obtestatur. "Equidem ità, mi fili, statueram, inquit senior *Isaacus*: verùm *callidè intervenit frater, ac intervertit* quod destinaveram tibi. Tum *Esavus*, *Injuriâne Jacobus illi nomen datum est, qui me bis jam supplantavit? Primò enim Primogeniti mihi jus, nunc paternam surripuit Benedictionem. At verò nulláne tibi superest alia, quam in me conferas?* Quæ mihi alia superest? ait pater. *Dominum tuum fratrúmque omnium constitui Jacobum: frumenti atque vini affluente copiâ locupletavi. Quid ego jam in te conferam? Quid?* inquit ille; *Tibine, pater,* divinarum benedictionum hæredi, *non nisi una est benedictio? Quin & mihi, obsecro, benedicas; mihi etiam, ô mi pater.* Quo dicto, lugubri voce lamentatus est. Lacrymas ejulatúmque filii ulteriùs non tulit indulgens pater. Ecce, inquit, *cœlo tu etiam benigno fruêris, & solo fertili. Sed omnem in armis vitam,* & trepidis *ages* in rebus. *Fratri tamen servies* armatus. Quanquam *adveniet aliquando tempus, cùm excuties jugum, & invades imperium.* Hæc filii precibus lacrymísque pater concessit, quæ posteros magis quàm ipsum spectabant *Esavum*. Supremum verò primogeniti jus, & hæreditatem, & principatum, & benedictionem sacram, ista *Jacobo* (ità volente Deo) tradidit. Irâ igitur odióque in fratrem capitali exarsit *Esavus*. Tamen ad tempus, patrem reveritus, à vi & vindicta continuit se. A minis abstinere homo importunus non potuit. Futurum cogitavit brevi, ut pater moreretur. Tum certò statuit, quod & jam vulgò jactavit, cæde impostoris injuriam ulcisci, & auferre vi quam frater dolo surripuerat benedictionem. Ecce ut sacrarum benedictionum hæredem mala molestiæque protinus invadant; ut magnum viri boni sint argumentum adversæ res. Sed professa nimis odia perdiderunt vindictæ locum. Ad *Rebeccam* delatæ sunt *Esavi* minæ: quæ solicita *Jacobi* vicem, monuit filium periculi, consuluítque ad *Labanum* avunculum ut fugeret in *Mesopotamiam*; illic moraretur donec fratris ira defervesceret, atque oblivisceretur eorum quæ gesta essent modò. Tum verò se nuncium emissuram, & revocaturam domum. Quòd si enim quæ minitabatur *Esavus* perficeret, uno se parricidio ambos amissuram filios, quod sibi maximo esset dolori futurum. Neque tamen hoc *Isaaco* prodit consilium prudens fœmina; sed aliâ virum arte aggreditur, *Esavi* causâ. Uxores *Esavi* profanas perquam sibi esse molestas conqueritur. Tam fœda & imparia si *Jacobus* cum fœminis *Canaanæis* ineat conjugia, vitam sibi acerbam atque ingratam fore. Sanctam enim suæ familiæ disciplinam impuris nuptiis contaminatum iri. Jubeat igitur ut è *Charris* & *Labani* domo sibi accersat uxorem, ejusdem sanguinis participem, & Religionis futuram. Consilio tam salutari facilè obsequitur *Isaacus*. Quæ uxor dictaverat, filio mandat. Iter ingredienti apprecatur, ut benedicat illi Omnipotens Deus, ut fœcundum reddat, magnâque populorum progenie donet; ut illi præstet ea quæ promiserat *Abrahamo*, terrámque hanc posteris ejus det hæreditario

cujus odio atque minis territus,

fugit in *Mesopotamiam*.

A.M. 2244. jure possidendam. Animadvertit hæc omnia *Esavus* parùm æquis auribus oculisque; parentibus dicto esse audientem *Jacobum*; à patre benedictum, *Charras* profectum, ut è sua sibi gente quæreret uxorem; *Canaaneas* enim fœminas minimè esse gratas *Isaaco*. Ut aliquam igitur & ipse gratiam iniret apud patrem, *Ismaelis* patrui filiam *Mahalathan*, sive *Basemathan*, tertiam reliquis addidit uxorem.

A.M. 2245. *Ogyges diluvio periit.* § 11. In *Actia*, sive *Attica*, & *Ogygia*, quæ *Bœotia* postmodum dicta est, regnabat hoc tempore *Ogyges*, cùm aquarum immensa vis inundavit, regionémque universam depopulata est; non tam pluviarum diuturno impetu, quàm exagitati procellis pelagi sævitiâ, pervadentis undique terram obruentísque. Hâc vastatam clade, longo tempore incultam jacuisse *Atticam* ferunt. Annos 189 *Africanus* numerat, 200 *Cedrenus*; qui & *Ogygem* ipsum cum populo regnóque sublatum scribit, postquam annos 32 dominatus esset. Ejus propterea nomine notum est posteris hoc diluvium, *Noachano* posterius annis fermè sexcentis. Salvum & incolumem evasisse *Ogygem Africanus* autor est, (apud *Eusebium* Præpar. 10. 10.) Etymologici Autor festum ait lugubre institutum fuisse apud *Athenienses*, ad recolendam eorum memoriam qui diluvio perierant. *Hydrophoria* vocabant. Cùm novem & ampliùs mensibus diem continua nox inumbrâsset, *Delon* propinquam insulam ante omnes terras radiis solaribus illustratam, adeptámque nomen ex eo ferunt, quòd prima reddita fuerit visibus. (*Solin.* 11.) *Ortygiam* priùs vocabant. Indè fabulam quoque natam aliqui volunt, *Apollinem* in *Delo* natum esse, & sororem *Dianam*.

Jacobus somnio divinitus in via confirmatus. § 12. Pergit in *Mesopotamiam Jacobus Isaacides*, benedictione communitus paternâ & precibus; verùm non equo camelóve, non famulo, non commeatu certè multo instructus. Nam (*Gen.* 32. 10.) cum baculo tantùm profitetur se *Jordanem* transivisse. Parentes quidem satis opulenti; sed non absuturum diu sibi filium putabant. Neque dubium est habuisse quod *Jacobo* post ejus reditum darent, post obitum suum relinquerent. Sed tamen hæc ità fieri, solus & inops ut peregrinaretur, aliquo modo ipsius Dei, plurimum certè intererat *Jacobi*. Erat enim futurum necessariò, ut ab omni ope humana & auxilio nudus, ab unius Dei providentia totus penderet; quásque postea divitias consecuturus erat, eas uni Dei acceptas referret. Et hâc fortasse inopi profectione iter suum occultare voluit, quò ab *Esavi* sibi caveret insidiis. Eâdem nonnulli peregrinationem in terras Filii Dei, ad desponsandam sibi Ecclesiam, significari volunt. Altero tertióve postquam domo exierat, deficiente citiùs quàm opinatus erat die, hospitium sibi parare sub dio coactus est; cubile terram, saxum pulvinar sibi facere in quo dormiret. Dormienti somnium ejusmodi oblatum fertur divinitus. Scala videbatur è terra usque in cœlum erecta, per quam ascendebant descendebántque Angeli Dei. Supra scalam, ecce Deum ipsum in cœlo stantem, & alloquentem *Jacobum*; *Ego*, inquit, *Isaaci patris tui*, *ego Abrahami Deus. Hanc in qua dormis terram tibi tuísque posteris daturus Ego sum*; *posteros autem terreno pulvere non pauciores.* In omnes hujus terræ te plagas *explicabis & distendes, in Orientem & Occidentem, in Austrum Boreámque. In te autem progenieque tua omnes terrarum beatæ gentes futuræ sunt. Ecce igitur, Ego tibi adero præsens Numen, custodiámque te quòcunque migraveris. Ego te reducam aliquando in terram hanc; nec deseram desinámve priùs, quàm præstitero quæ sum pollicitus omnia.* Hoc oraculo Deus præcipuè consolari voluit iter longum dubiúmque suscipientem, & armis quasi Vulcaniis communire, ad sustinendas superandásque omnes diuturni exsilii quas erat jam subiturus ærumnas: neque verò non cum *Jacobo* & nos rebus adversis laborantes erigere. Scala enim iter *Jacobi*; nec ejus tantummodo, sed & nostram piorum omnium, quâ ex terra in cœlum contendimus, peregrinationem significat. *Stabilem habemus in terra civitatem nullam. At* in cœlis *eam quærimus, cujus autor est conditórque Deus.* Viâ illuc arduâ & angustâ provehimur gradatim; *Per varios casus*, &c. Qui ascendunt scalam descendúntque Angeli, proficiscentis ac redeuntis *Jacobi* sunt custodes. Quin & nostræ salutis procurandæ causâ, è cœlo, ad cœlum, eunt iidem perpetuò redeúntque. In summa scala eminens Deus, providentiâ suâ *Jacobo*, suísque semper omnibus, adesse præsentem se docet, observare, dirigere ac moderari omnia, utcunque procul videatur, & è longinquo terras humanásque res despicere. Videtur & *Christum* hæc scala mysterio quodam denotare; quò illud referendum, (*Joan.* 1. 51.) *Cœlum videbitis apertum, & Angelos Dei ascendentes atque descendentes super Filium hominis.* Nam ille unus

Homo-

A.M. 2245.

Homo-Deus, cœlum terrámque naturâ geminâ contingit idem, & conjungit. Ille unus Mediator *omnia reconcilians quæ in cœlo sunt & quæ in terris.* (*Eph.* 1.10. *Col.* 1.20.) Per ipsum justitia, & vita, & bona omnia donáque Sancti Spiritûs, & Angelorum ad nos ministeria descendunt. Nos vicissim huic ad cœlum Deúmque assurgimus, & cœlestia quærimus in ipso. *Nemo enim venit ad Patrem nisi per ipsum.* Denique, in supremo quasi scalæ gradu consistens Deus, clamat de cœlo, *Hic est ille dilectus mihi Filius in quo acquiesco.* Experrectus è somno *Jacobus*, *Revera*, inquit, *Dominus etiam hîc Deus adest, quod minimè putabam ego credebámve.* Magno igitur concussus metu, *Quàm reverendus ac formidabilis hic*, ait, *locus est! nec alius profectò habendus, quàm Domus Dei & Porta cœli.* Manè primo durum pulvinar suum erexit, columnámque statuit oleo superfuso: non ut lapidem consecraret; (quorsum enim id faceret?) sed ut optimum quod extempore habuit sacrificium libaret Deo; deinde, ut exhibitæ sibi præsentiæ Dei monumentum exstaret posteris. Nomen quoque novum loco addidit, *Bethel*, id est, *Domus Dei*; quod in urbem propinquam postea transiit, cujus erat *Luzza* nomen priùs. Postremò, vota suscepit ac recepit in se, cùm ea quæ promiserat perfecisset Deus, postquam se Numine propitio tutum præstitisset in hoc itinere, postquam agenti peregre subministrâsset

erectâ columnâ dat gratias,

majoréſque spondet ex voto.

Frigus quo durâmque famem depellere posset,

tandem verò paternis ædibus reddidisset incolumem, Dominum se *Jehovam* unicè culturum pro Deo; ad columnam hanc, quasi sacro in loco, sacra se facturum Deo; ex omnibus denique decimas persoluturum grati se animi testes, quæcunque sibi donaturus esset Deus. Primum hoc est quod in Sacris Libris nuncupatur *Votum*; itaque diligentiùs paulò examinandum. *Vovere*, Deo est religiosè ac sponte polliceri aliquid se facturum, quod nec præceptis Dei repugnet, nec voventis superet vires: idque vel impetrandi beneficii, vel gratitudinis causâ; vel ut eo quasi stimulo excitet sibi, adminiculóve augeat quis pietatem. Quare nec alii præterquam Deo, neque Deo ludicram inutilémve rem, quæque vel non possit, vel non debeat præstari, vovere licet frustrà. *Jacobus* primò cultum Deo internum & spiritualem vovet, ubi promittit, illum sibi pro Numine solum futurum: externum deinde, ubi sacrificia se oblaturum in eo spondet loco, id quod postea factum est: postremò, sumptum ad hæc sacra cultúmque Dei, ex facultatum suarum decimis, facturum se. Nihil ex his non debitum erat jampridem Deo. Sed arctiùs quodammodo se obligare voluit ad ea quæ debuit præstanda pius vir, quò suam gratitudinem erga beneficum sibi Deum testaretur. Nam & solutio Decimarum à Deo præcipitur in lege de Sabbato, ubi tempora, & loca, & Ministri, & reliqua mandantur quæ ad cultum Dei publicum spectant. Quare antequam institutum legimus cultum Dei publicum, in Ecclesia scilicet familiarum plurium conjuncta, mirum videri non debet, si neque de Sabbato celebrato, neque de solutis ritè Decimis, in Sacro Codice quicquam legatur. Noverant tamen, ex eruditione, credo, majorum, antiqui Patres, deberi Deo Decimas, & publicis Dei sacerdotibus, Divino instituto: quod vel ex eo *Abrahami* facto, (*Gen.* 14.20.) vel ex hoc voto *Jacobi*, facilè perspicitur. *Tostatus* & alii etiam hinc, non deberi Decimas jure Divino, saltem naturali, arguunt. "Nec enim licere, aiunt, conditionem voto addere, & quasi pacisci cum Deo in rebus per se bonis.. At hîc Decimas daturum se pollicetur *Jacobus*, modò in se conferat Deus ea quæ postulat beneficia. Imò, impium fuisset, ait *Bellarminus*, (tom.1. c.5. l.1. r.25.) vovere decimas, si absolutè fuisset obligatus easdem solvere. Sed ipse videat, nè sua potiùs impia sint dicta, quàm *Jacobi* vota, quibus optimi viri pietatem impietatis falsò insimulat. Quid est enim cui præstando magìs absolutè obligamur, quàm cultus tum internus, tum externus? At hoc eodem in loco utrumque vovet *Jacobus*; & si qua hîc adhibetur conditio, (quod *Tostatus* vult,) eum conditione vovet. Quod rem suâ naturâ bonam & necessariam vovere liceat, autores profectò idonei exemplis præeuntes docent; *Asa* pius rex, (2 *Chron.* 15. 12, 14.) eóque melior *David.* (*Psal.* 119. 106. & 50.14. & 56.12.) Quamobrem id rectè fiat aliquando, jampridem diximus. Neque omni conditione vitiatur votum. Honoraturum parentes in posterum, obstringit voto se filius nequam. Malène igitur, si addiderit, Modò vitam illi concedat Deus? Ità nec malè qui decimas vovet, si & hoc addat, Modò facultates unde solvat ei Deus largiatur. Quid autem si nulla hîc adhibeatur conditio? Quid si dicatur absolutè, Postquam ea præstitisset Deus quæ promiserat, tum se ex iis omnibus

A.M. 2245.

bus quæ daturus erat Deus, Deo decimas redditurum? Ità quidem *Judæorum* atque nostrorum doctissimi quique verisimilè interpretantur.

Charris

§ 13. Profectus indè ac peregrinatus diu *Jacobus*, tandem in agrum pervenit, ubi puteum conspicatus est saxo clausum ingenti. Greges ad puteum tres exspectabant aliosque, ut, obice remoto, simul omnes aquâ reficerentur. Opiliones convenit *Jacobus*, haud procul à destinato loco se abesse jam ratus, & quinam undéque sint rogat. Illi ex urbe propinqua se *Charranos* aiunt esse. *Charranos* ut audivit, de *Labano*, protinus quærit *Bethuelis* filio, noverintne hominem, *Charrane* civem urbis. Imò, inquiunt, optimè. Valétne? ait *Jacobus*. Imò & id optimè, respondent; ejúsque demonstrant gregem, agente filiâ *Rachele*, accedentem ad puteum. Tum *Jacobus*, multum superesse adhuc diei, dicit; non esse greges tam citò compingendos in caulas. Aquarentur igitur, & pastum dimitterent. Fieri id non posse, referunt pastores. Nec enim saxum illud, nisi conjunctis multorum viribus, dimoveri loco. Dum hos inter se conferunt illi sermones, adest cum paterno grege *Labani* filia *Rachel*. Ut primùm *Jacobus* vidit consobrinam suam, saxum protinus amovit quo claudebatur puteus, sive suâ vi, sive pastorum ope, *Labani*que gregem saturavit aquâ. *Rachelem* verò, pro more gentium temporúmque illorum, osculo salutavit; consanguineum se priùs, & *Rebeccæ* professus filium. Successus tam inopinatus extorsit homini lacrymas, lætitiæ indices aliquando. Dum ille sibi gratulatur, Deúmque laudat, *Rachel* interea domum advolans patrem hac de re certiorem facit. Nec mora; *Labanus* ipse prodit, accurritque obviàm *Jacobo*. Cognatum suum confessus, eundémque amplexus & osculatus, in suam comiter deducit domum. Per mensem ibi commoratus, & liberaliter est habitus ab avunculo *Jacobus*. Nec otiosus interea desidebat: sed curando gregem, aliáque obeundo negotia, dignam haud exiguâ mercede industriam exhibere visus est. Cùm perspiceret *Labanus*, utilem *Jacobi* sibi operam futuram, tum demum agere cœpit de mercede. Et, vel cognatum sibi servire gratis, indignum esse dixit. Quare *Jacobum* suæ operæ jubet pretium dicere.

cum Labano paciscitur, Rachelem, consobrinam, septennii mercedem futuram.

Ille protinus (amore jampridem incensus) *Rachelem*, formosissimam virginem, septennii paciscitur mercedem. Libens hoc audit, annuitque pater facillimè. Et quasi gratificaturus *Jacobo* tam charâ conjuge, & inutili damnosâque servitute, Homini consanguineo filiam dari, satius esse respondet, quàm peregrino. Qui hanc obtulit tam liberalem septennis operæ conditionem, maximo certè impulsus amore obtulit. Sed avaritiâ majore *Labanus* accepit. Patris erat, cum dote filiam tradere. At nè dare quidem gratis viro, sed vendere, ac natam suam statuere pretium operæ alienæ, quid hoc turpius aut indignius patre? Nec enim erat hæc locatio filiæ, sed nundinatio.

A.M. 2252.

Sororem utramque ducit.

Septennii labores ingens desiderium *Rachelis* faciles levésque *Jacobo* fecerat, quamvis devoraturo molestiam ejus gratiâ. Eam itaque jam conjugem, omnium sibi laborum postulat mercedem. *Labanus* pater simulat daturum se. Convivium apparatur, amici advocantur ad nuptias. Sed ejus loci ac seculi mores ferebant, ut nuptæ non nisi velatæ ac in tenebris in thalamum sponsi deducerentur à patre. Itaque soror loco *Rachelis*, natu quidem major, sed minùs formosa, (oculorum enim vitio laborabat,) *Lea* noctu substituta est. Pari fraude quâ majori filio minorem *Rebecca* mater, minori filiæ *Labanus* pater majorem prætulit; quâque *Jacobus* ipse personatus imposuit *Isaaco*, eâdem arte à *Labano* deceptus est. Ità *Jacobi* peccatum in eodem genere, alieno peccato castigavit Deus. Ubi perspexit manè fallaciam, graviter *Jacobus* de injuria apud socerum conquestus est. Aliam à se pactam, aliam verò sibi datam uxorem; uxorem ejusmodi, quam gravi onustam dote non erat fortasse accepturus, nedum tanto empturus pretio. *Labanus*, more patrio factum, excusat frigidè, minorem præponi filiam non ferente. Alterius igitur septennii & alteram sororem ei præmium futuram spondet, modò ex gentis more septem *Leæ* dies nuptiales peragat. Quid faciat? *Leam* dimittere non licebat, vel conjugem vel scortum: nec *Rachelem* obtinere alio quàm quod propositum est pacto. Sed amori tanto nulla erat difficilis conditio. Quid multa? Spatio temporis consueto *Leæ* celebravit nuptias. *Rachelem* deinde novam *Jacobus* conjugem accepit. Denique, ut alios apud socerum septem serviret annos conventum fuit. Exclamare hic libet cum Poëta,

—*Quid*

A.M. 2252.

——Quid non mortalia pectora cogis,
Auri sacra fames?——

Dare nuptum filiam suam, cognato dare, nullâ dote promissâ; septem servire annos, cognato servire, nullâ mercede propositâ præter istam indotatam uxorem; utrumque durum. Sed volenti nullam injuriam fieri dicet *Labanus*. Voluit hæc, suâque sponte *Jacobus* ipse obtulit. Esto. At eâdem uxore, quam tanto pretio emerat, cognatum fraudare, aliam substituere atque obtrudere deformem, ingratam, quam eodem fortasse pretio abesse cupiat; eò servum fidelem ac industrium adigere malis artibus, ut alterius ab eo septennii donanda sit gratuita servitus, quo socer augeat suam rem generi damno; quoddam hoc videtur latrocinii genus. Quid enim narrat mihi consuetudinem patriam, nimis tenuem ac pellucidam tanto flagitio prætextam? Nam si quid erat quod impediret nuptias *Rachelis*, prædictum id oportuit, ea promitti non debuit. Neque verò *Jacobum* ipsum hac in re absolvere licet ab omni culpa. Dum enim *Rachelis* amori nimis indulget, non duas modò simul uxores ducit, sed etiam sorores duas. At eò fortasse impulit virum bonum tyrannus ille gentium istarum temporúmque Mos. Sed eam in uxoris locum admittere quam contemnas, neque conjugali aut amore diligas, aut commercio digneris, ex te hoc nascitur vitium, *Jacobe*, non contrahitur aliunde. Utriusque tandem sororis idem vir, sed non eodem affectu in utramque. Erat enim longè major in minorem conjugis amor. Formæ igitur damnum Deus ut fœcunditate pensaret, uxoríque despectæ conciliaret viri gratiam, *Rachele* sterili, liberos *Jacobo Lea* peperit; primò *Rubenum*, hoc est, *Vide filium*. Ità mater appellavit, quoniam Deus viderat afflictam, dederátque hunc filium, cujus gratiâ sibi amorem conjugis pollicebatur. Deinde *Simeon*, sive *Andiens*, *Lea* natus est, itáque denominatus, quoniam, audivisse Dominum contemptam se, dixit mater, ideo & hunc illi dedisse filium. Tertio loco *Levi* dictus est, quem ex *Lea* genuit *Jacobus*, hoc est, *Conjunctus*. *Nunc enim adjungetur mihi vir*, ait *Lea*, *trium liberorum parenti*. Quarto, & hâc vice postremo, natorum nomen *Lea* imposuit *Juda*. *Laudem* id significat; quoniam tot beata liberis & compos voti, Deum laudaturam se mater prædicabat. Ægro animo tulit hanc *Lea* fœcunditatem *Rachel*. A viro igitur & illa sibi poscit liberos, liberos efflagitat; nisi liberos det, miserè morituram se vociferatur. Uxoris etiam dilectæ improbitate hâc iracundior *Jacobus*, paulò asperiùs quàm solebat, "Apage, inquit, importuna mu-"lier. *Deúmne me* ac omnipotentem *credis*, quæ petis ut ego tibi *liberos* dem, quos "*Deus negat?* Imò, inquit illa, qui ex me non potes, ex ancilla mihi liberos tolle. Nam ancillas utrique *Labanus* dederat, *Zilpam Lea*, *Rachels Billam*. Ex *Billa* igitur duos generat filios *Jacobus*, annis duobus. *Rachel*, quasi materno jure, nomina infantibus, alteri *Dan*, id est, *Judicans*, quoniam Deus judicârat, audîerâtque preces, & donârat illi sobolem; alteri verò imposuit *Nephtali*, sive *Luctatio mea*. *Maximâ enim contentione colluctata sum*, inquit, *cum sorore mea; victrixque tandem ac superior evasi.* *Ex Lea liberos tollit; & ex Billa ancilla Rachelis,*

Sterilescere jam *Lea* cœpit, ideóque sororis imitari consilium. *Zilpam* & ipsa *Jacobo* dedit ancillam suam, ex qua liberos etiam plures gigneret. Duos ea filios peperit, quorum alter *Gad*, alter est à *Lea* vocatus *Aser*. *Gad Turbam* significat: (turbam enim filiorum videre sibi visa est eo nato:) *Aser*, *Beatum*; nam beatam se omnes prædicaturos dixit, sobolis tam copiosæ matrem. *A.M. 2257.* *Leaque Zilpa:*

Accidit fortè triticeæ messis tempore, ut Mandragoras in agris (alii Flores exponunt) filius *Lea Ruben* invenerit, inventas puerili studio domum detulerit ad matrem. Eas *Rachel* conspicata, sibi obsecrat dari à sorore. At illa satis animosè, ut mulier, "Me-"áne tu, inquit, omnia? *Parúmne tibi videtur, quòd virum* una communem *occupâsti*, "possidésque totum? An & has mihi auferes? Vehementia plerumque sunt mulierum desideria, in rebus etiam levissimis. Urget propositum *Rachel*, &, *Virum*, inquit, *ego tibi hâc libens concedam nocte, modò tu istas mihi mandragoras.* Facilè obsecuta est *Lea*, ut viri consuetudine frueretur conjugali, quâ diu caruerat, ac frustrà desiderârat. Quare gaudio exsultans, continere se non potuit, quin obviàm viro sub vesperam ex agro domum redeunti occurreret, pactúmque nunciaret cum sorore. Quid multa? Exaudivit *Leam* Deus plures petentem liberos. Hinc enim quintus *Jacobo* natus est ex *Lea* filius, cui nomen *Issachar* datum, sive *Merces*. Ejus enim beneficii mercedem hunc interpretata est, quòd suo esset ancillam thalamo dignata. Alium post *A.M. 2258.*

hæc

A.M. 2258.

tandem ex Rachele Josephum.

hæc filium edidit, quem *Zebulonem* appellavit, id est, *Habitationem*. Virum enim apud se habitaturum permansurúmque jam facilè sibi persuasit, sextæ genitricem prolis. Septimo tandem loco, post tot filios, unicam *Lea* filiam peperit, quam *Dinam* vocavit, hoc est, *Judicium*. *Rachelis* quoque tandem exoratus meminit Deus, eámque puero donavit suavissimo. Læta mater *Josephum* nuncupavit, sive *Additionem*. Alterum enim filium sibi mox additurum speravit Deum, qui sterilitatis ei probrum jampridem abstulerat. *Josepho* nato discedere parabat *Jacobus* in *Canaanitidem*. Res enim ipsa postulare videbatur, ut suæ aliquando consuleret familiæ, tot liberorum pater, non jam ultrà serviret alienæ. Contrà, *Labanus* nè discederet instare, contenderéque precibus importunis. Nam expertum aiebat se, Deum suas fortunâsse res *Jacobi* gratiâ. Itaque maneret apud se, quámque vellet operæ statueret mercedem. Recusaturum se nullam. Ad hæc *Jacobus*, *Labane* socer, inquit, *ut ego apud te hactenus fuerim scis, utque tuus apud me grex. Quem ego minimum accepi, maximum relinquo. Ex quo enim adfui ego, adfuisse tibi & Deum constat. Nunquámne verò meas agam atque meorum ego res*, ubi ejusdem Dei experiar benignitatem propiùs atque utiliùs? Plura non passus, " Imò posce, ait *Labanus*, posce quam velis "à me tibi mercedem dari. Astutè homo vafer. Minus enim sperabat *Jacobum* postulaturum, quàm à se proponi posset. At ille, " Ego verò mihi nullam à te, ait, " dari mercedem postulo. Quam fortè mihi Deus obtulerit, accipiam gratus. Hâc " unâ igitur conditione obsequar voluntati tuæ. Perlustrentur ovium & caprarum " greges. Si quæ reperientur aut fusci coloris aut varii, punctis maculisve respersæ, " tollantur abigantur à me longissimè. Albæ tantùm & unius coloris pecudes meæ " tradantur fidei custodiæque. Ex his autem quicquid fortè nascetur deinceps fu- " scum variúmve, aut maculis respersum & punctis, Dei donum, mihi sit stipendi- " um. Sic enim manifestò constabit in posterum, si quid benedictione Divinâ meis " rebus accesserit, nihil esse à te furatum, nihil me artibus malis consecutum. Cogitabat *Labanus*, è sua re conditionem hanc fore. Nec enim ex albis fuscas variive coloris oves facilè prodituras. Avarissimâ igitur spe impulsus annuit; ac, *Utinam*, ait, ô gener, *stare tibi libeat huic pacto*. Protinus gregum lustratio fit. Versicolores atque fuscæ pecudes amoventur, ac *Labani* liberis traduntur pascendæ, trium dierum itinere separatis à *Jacobo*, nè quis fraudi locus esset. Cautè *Labanus* hæc, ut sperabat, commodissiméque suis rebus. Verùm

Jacobo novum cum Labano pactum

Fallitur augurio spes bona sæpe suo.

arte utilissimum fit.

Unde commodum sibi exspectabat, damno id fuit. Nam, quod natura negabat, arte quadam *Jacobus*, vel à majoribus traditâ, vel à Deo monstratâ, conatus & consecutus est. Quippe usu venire ferunt in generatione animalium, ut quam formam colorémve mater, in ipso coitus & conceptionis æstu, vel oculis oblatum habuerit, vel in animo seu phantasia fixum, eundem fœtus retineat ac ferat præ se. Eâ ratione apud *Quintilianum* à culpa se matrona expedivit, quæ *Æthiopem* pepererat: eâdem apud *Hippocratem* alia, quæ pulcherrimam infantem, parentibus generíque dissimilem, ediddisset. Nec enim adulteræ pœnam effugisset, nisi monuisset *Hippocrates*, ut viderent, nè fortè aliquam ejusmodi picturam conspicata esset mulier: quâ in thalamo repertâ, suspicione absoluta est. Hoc naturæ didicerat arcanum *Jacobus*. Ex populo arbore, amygdalâ, castaneâque, virgas quasdam virentes, & cortice variis modis detracto albicantes, inter potandum pecudi objecit in canalibus, ut iis conspectis fœmellæ prægnantes ejusdem coloris hœdos agnósque parerent. Felix admodum successu artificium hoc fuit, sive naturâ ferente, sive sic jubente Deo. Deinde, aliud quoque additum, & huic aliud. Nam quos primò nactus est hœdos agnósque variis maculis atque notis respersos, præire semper voluit, oculísque *Labanicarum* pecudum obversari: suos autem haud passus est respicere, aut cùm *Labani* gregibus commisceri. Eligebantur etiam tempora quibus virgæ proponerentur, in vernali maximè admissura ovium, cùm pecudes robustiores, robustiores etiam fœtus generabant. Bis enim pariebant quotannis. In serotina sive autumnali admissura nulla est ars adhibita, ut *Labano* tantùm infirmiores nascerentur. Ægre *Labanus* tulit hanc *Jacobi* felicitatem, etsi causam artémque ignorabat. Mutare vices visum est. Ipse optat sibi varias oves; albas, ut steriliores, *Jacobo* relinquit. Sed *Jacobo* albæ non minùs erant fœcundæ. Illi ex variis uno simul anno procreatur albarum grex. Iterum ac sæpius, imò decies conditionem variat *Labanus*. At pari semper minúsque pro-

A.M. 2258.

Proſpero ſucceſſu. Videt hominem Deus invidentem *Jacobo*. Itaque in ſomnis *Jacobum* excitat, cùm vice jam poſtremâ varii coloris pecudes ſorti ejus obveniſſent, ac oſtentat arietes varios, maculiſque infectos, toti penè ovium inſultantes gregi. Ità ſpem facit, invidiam *Labani* minimè obfuturam.

A.M. 2262.

Poſt *Phoroneum*,

§ 14. Poſt *Leucippum Ægialenſibus* imperavit *Meſapus* an. 47.

Phoroneus in *Argolide* 60 dominatus annos fato ſuo functus eſt. Honores ei tanquam Heroi parentando ad ſepulcbrum dati ſunt. Et in *Lycii Apollinis* templo apud *Argivos* refert *Pauſanias* (in *Corinth.*) ignem accendi ſolitum, quem *Phoronei* appellabant. Illi enim inventum Ignis, non autem *Prometheo*, acceptum referebant. Et *Phoroneum Hyginus* (Fab 225.) templum ait *Junoni* poſuiſſe *Argis* primum. Uxorem habuit *Cerdo*, cujus ſuiſſe monumentum *Argis* narrat *Pauſanias* : (ibid.) & filias duas, *Nioben*, atque *Lariſſam*, cujus arci ſuæ nomen ab *Argivis* datum eſt : filios verò tres, *Carem*, *Europem*, & (ſi *Euſebio* credimus in Chrónicis) *Spartonem*, (quod *Pauſanias* negat,) qui *Spartam* condidit in *Laconia*. At aliam poſthac ejus urbis ac nominis conditricem reperiemus. Fratrem *Phoronei* ait *Stephanus* fuiſſe. Alius filiorum *Europs* ; cujus *Hermion* filius urbem in *Argolide* maritimam, *Hermionen*, condidit. Sed patrem *Europs* funere prævertit. *Car*, patriâ relictâ, *Megaris* in *Achaia* regnum inſtituit, arcémque conſtruxit. Eam poſteris quoque temporibus *Cariam* vocabant. *Cereri* etiam templum poſuit magnificum, quod *Megaron* appellabant, unde in urbem tranſiit nomen. Caput erat hæc regiunculæ inter *Eleuſinios Atticæ* atque *Corinthios*, ad *Saronicum* ſinum pertingentis, ubi *Niſæam* habuit navale, quæ adverſam proſpiciebat inſulam *Salaminen*. *Atticæ Plinius Megarin* attribuit : (lib. 4. 7.) ac imperio *Athenienſium* paruiſſe diu conſtat, donec eam *Dorienſes*, *Peloponneſo* jam ſubactâ, ſui juris effecêre. Magna urbs & frequens, à littore ſemota ſtadiis 18. Sed portus & emporium *Niſæa* muris duobus annexa urbi, quorum præſidio tutus hinc indè commeatus fuit. Ad Boream longi montium tractus, quos antiquitus *Oncos* vocabant, *Megarin* à *Bœotia* dirimebant. *Onei* præcipuè ſaxáque *Scironia*, latrociniis quondam infamia, exaſperabant hoc ſolum, reddebántque minùs fœcundum. Ubi *Scironiis* ab ora littorali procurrentibus *Onci* occurrebant, reliquam fecêre viam peranguſtam difficilémque in *Atticam*. Reliquis nobilior *Gerania* mons, & *Pagæ Ægoſthenáque* oppida, hanc ornabant regionem. Poſt *Phoroneum* tertio loco regnaviſſe *Apis* dicitur (in *Euſebii* Chronicis) an. 35 : quem *Pauſanias* regem non agnoſcit. Et alii hunc *Niobes* filium volunt eſſe ; *Apollodorus* fratrem, ex nympha *Laodice*, vel *Telodice*. Virum potiùs aliqui conjiciunt, & *Argi* patrem, adminiſtrâſſe imperium quoad filius adoleviſſet : deinde, relictâ *Graciâ*, in *Ægyptum* navigâſſe ad popularem, & fortaſſe cognatam, *Io* : ejus ope operâque ad magnas accreviſſe opes, ac imperium, ac divinitatem denique. Nam ut *Io Argivam*, *Iſin Ægyptiam* eſſe volunt, ſic *Apin* hunc *Serapin* deum, & *Memphis* conditorem. (*Clemens Alexandr.* Stromat. 1. *Euſeb.* &c.) Sed mihi credibilius videtur, ficta fuiſſe à *Græcis* hæc omnia, nominis gratiâ, ut aliquam ſibi captarent gloriam ex rebus *Ægyptiorum*, quomodo ex *Græcorum Ægyptii* conabantur. Nam & *Memphin* jampridem conditam, & religionem de *Apide* jampridem conſtitutam, diximus in *Ægypto* ; de *Serapide* nondum inventam, cujus longo poſt hæc tempore ignotum ſuit ipſis *Ægyptiis* numen. Nec ſimiliora vero quæ *Apollodorus* alio tradit modo : *Apin* regnaviſſe quidem, ſed inſolenter ac ſuperbè dominatum, peninſulam à ſe *Apiam* vocâſſe. Tandem *Telexionis* atque *Telchinis* proditum inſidiis, ac ſublatum ſine prole, inter deos tamen relatum *Serapidis* nomine. *Græcanicum* ergò numen *Serapis*, non *Ægyptiacum*. At *Euſebius*, cùm *Ægialeum* fratrem præfeciſſet *Achaiæ*, ipſum ait cum populo in *Ægyptum* navigâſſe. Et ex *Rhiano* Poëta docet *Stephanus*, urbem ab eo *Apiam* appellatam, non peninſulam, & cives *Apidonas*.

cujus filius *Car Megaris* regnat;

Apis imperat *Argivis*.

A.M. 2265.

Invidentibus *Labanicis*, *Jacobus*

§ 15. Arte ac induſtriâ ſuâ *Jacobo* mirificè opes jam accreverant, brevíque tempore, Divinâ benignitate, divitiis auctus eſt maximis. Multos caprarum ſibi oviúmque greges, aſinos etiam & camelos, necnon ſervos & ancillas, cumulavit. *Labanus* quidem conduxerat operam *Jacobi*, mercedem verò perſolvit Deus. Tam ſubita hominis incrementa haud patienter tulerunt *Labanici*. Fremere omnes ac murmurare, ſocerum à genero ſpoliatum ; ſui patris damno diteſcere *Jacobum*. Nec *Labanus* quâ ſolebat fronte, hilari & exporrectâ, intuebatur generum ; ſed contracto vultu & ſevero, hominis neſcio quid ſuſpicantis, & machinantis mali. Mali tamen nè quid faceret prohibuit Deus. Miſera utrinque bonorum conditio eſt. Si minùs lætæ res,

A.M. 2265.

contemptu, sin prosperæ sint, invidiâ laborant. Dum hæc *Jacobus* agitabat secum, (observârat enim sæpius,) haud ulteriùs illic sibi permanendum censuit. De fuga cogitat; cùm repentè vocem de cœlo appellantem se audit, *Jacobe*. Cùm respondisset, adesse, atque exspectare se quid vellet; eadem vox, "*Ego, quem audis*, inquit, "*ille sum quem Bethele vidisti Deus, ubi lapide unctio mihi votum nuncupâsti.* Ego jam te "ut *discedas hinc, in patriam Canaanitidem ad patrem & propinquos ut* properè *discedas* "moneo. Nè quid verò mali metuas. *Ego tibi præsens Numen ubique sum adfuturus.* Hæc ad *Jacobum* Deus. Ille confirmatus jam, & certus eundi, uxores ad se accersit in agrum, ubi magìs erant secreti sermones futuri, pertentaturus de fuga. Narrat paucis, contumeliosa dicta fratrum, patris facta & immutatum ergà se vultum, Dei postremò narrat mandatum. Itaque se ait fugam apparare; quid istæ censeant suadeántve, petere. Uxores, quæ de fuga dixerat maritus, facilè amplectuntur. "*Quid enim*, inquiunt, *nobis jam cum patre sit, quámve ab eo dotem exspectemus*, "qui viro nos non locavit, imò nè dedit quidem, sed magno pretio *vendidit?* Tuæ "sumus. Persequemur te, in quascunque terrarum plagas præeunte nos Deo duxeris. Rato igitur fugæ consilio, domo quæ sua erant omnia clàm efferunt in agrum.

clàm fugit unà cum uxoribus in *Canaanaam.*

Nec sua tantùm *Rachel*, sed patris etiam Teraphæos abstulit. Minuta erant hi, sive hominum, (1 *Sam.*19.13.) sive aliarum rerum, simulacra, quæ *Labanus* pro diis penatibus venerabatur. (*Jud.*17.5.) *Græcum* igitur θεραπεύειν, quod *colere* deos significat, ab his *Teraphæis* deductum aliqui opinantur. Peregre interim *Labanus* ovibus tondendis operam dabat, (opportunum hoc tempus captaverant,) haud facilè dimissurus generum si adfuisset. Sed quâ mente *Rachel* suffurata sit idola patris, Id verò haud facilè demonstratur. An ut patrem à cultu idolorum revocaret, surreptis quos colebat diis? Ità quidem Rabbi *Solomon Judæus*. Sed præstabat confringere, aut concremare, aut abjicere in flumen. Sibi certè non servâsset, nec tam pium consilium celavisset maritum, nec ille morte dignum censuisset. Denique, *Labanus* facilè nova sibi vel fabricâsset, vel emisset idola. An pro mercede has imagines auferre libuit, suâque dote, quâ *Jacobum* fraudaverat *Labanus*? Ità *Judæorum* alii. Nam ex auro fictas fuisse aut argento fingunt. Sed neque certum est hoc, neque illud certè licitum. An prohibere voluit nè pater, imaginum istarum adminiculo, divinaret, ac rescisceret viam fugæ? Sic *Aben Ezra* & alii; qui imagines has ab Astrologis fictas humanâ specie volunt, aut ipsa fuisse capita hominum primogenitorum amputata & condîta, quò faciliùs caperent siderum influxus, & futuras proderent obscurásque res. Sed & modum aliqui tradunt consecrandi easdem spiritibus malis, non nisi certo siderum situ, qui loquendi poterat conferre imprimeréque vim. De rebus certè absconditis homines profanos consuluisse hos deos, indicare videtur Propheta *Zacharias*, (10.2.) *Teraphei mendacia locuti sunt*: & *Ezechiel*, (21.21.) Sed utcunque *Labanus* coluerit idola, hariolum fuisse nullo modo constat. An ut patris iram deprecatura, si fugientes consequeretur fortè, ad has confugeret, ideo surripuit *Rachel*? quæ *Josephi* conjectura est. At si id voluit, abscondere non debuit; cúmque poscerentur, pernegare. An res pretiosas avaritia impulit ut surriperet? an superstitio potiùs inveterata, ut haberet assuetos familiarésque sibi quos adoraret deos? Id *Chrysostomo* placet maximè; (Homil. 57.) ídque meritò suspicari licet.

—*Adeò à teneris assuescere multum est.*

Ægre deponimus quæ à pueritia imbibimus. Aliqui, *Rachelem* excusaturi, has majorum aiunt fuisse imagines *Labani*, quas, à patre quidem cultas, ad retinendam recolendámque proavorum suorum memoriam filia subduxit. Et ad raptum usque *Dinæ* Teraphæos istos retinuisse apud se *Rachelem* ex *Gen.*35.4. conjicitur. Ut redeamus ad *Jacobum*: Tridui jam iter processerant, cùm de fuga generi nuncius defertur ad *Labanum*. Ille discessu clandestino conturbatus, & magnam suspicatus fraudem, scrutatur omnia, ut cognoscat numquid è suis rebus ablatum à *Jacobo* desideretur. Desiderari sentit ex omnibus nihil, præterquam deos misellos, qui ab injuria vindicare se non poterant; quantò minùs cultores suos? Fratrum igitur atque suorum properato agmine insequitur *Jacobum*, & in monte *Gileadis* abeuntem die tandem septimo consecutus est. Moram Deus intercedere volebat, quâ hominis furentis ira flagrans defervesceret. Interea monuit quoque hominem in somnis, ut caveret, nè asperiùs compellaret *Jacobum*, nè aut blanditiis conaretur aut minis revocare in *Mesopotamiam*. Sine hac monitione, cohibere potuisset Deus etiam nocendi voluntatem.

Persequitur *Labanum.*

Sed

Sed innotescere potiùs homini voluit impio, quantæ pii sibi curæ forent. Cohibe-
re potuisset etiam à persequendo. Sed *Jacobum* quoque scire maluit, Deum illi *A.M. 2265.*
(quod promiserat) præsidio non deesse, ad confirmandam ejus fiduciam, & gra-
titudinem excitandam. Utriusque igitur in *Gileade* castra sunt fixa, hîc *Labani*,
illic *Jacobi*. Nec minorem hîc lætitiam & triumphum audisses, quàm trepidationem
illic & tumultum. Non ausus tamen lædere, gravi tantùm querelâ insectatur ge-
nerum *Labanus*: "Quòd servus, & mercede conductus à se, clam se aufugisset; Jurgium
" quòd suas natas, quasi bello captas, abegisset prædonis more; quòd nè salutandi
" liberos, ac valedicendi, fecisset sibi potestatem, cum lætitia & conviviis dimissuro
" si novisset; postremò, quòd non modò servum domino, & patri liberos, (quod
" parentum suorum desiderio sit excusaturus fortasse *Jacobus*,) verùm & cultori suos
" deos, sacrilegio inexcusabili, suffuratus esset. Sibi non deesse vires ad vindican-
" dam hanc injuriam. Sed patris ejus prohibuisse in somnis Deum se, nè quo verbo
" duriore offenderet, aut blandiendo minandóve reducere niteretur in *Mesopotamiam*.
Hæc *Labanus* graviter est magis quàm verè apud generum conquestus. Ad hæc *Ja-
cobus* modestè, ut solebat, " aufugisse quidem se clàm fatetur; sed veritum, nè for-
" tè, si consilium discedendi prodidisset, suas pater filias, viro sibi conjuges abstu-
" lisset. Quòd autem furti arguat, imò sacrilegii, perlustrare jubet ac perscrutari
" omnia. Si quid è suis rebus inveniret, sibi tolleret. At quicunque deos furatus
" esset, capite lueret tam nefarium scelus. Ità præcipiti judicio (nec enim noverat
quid fecisset *Rachel*) suam ipse damnat charissimam uxorem. Ut quisque est op-
timus vir, sic alios minimè suspicatur esse malos. Cujus ipse erat sibi conscius, ean-
dem in suis innocentiam facilè quidem credit esse *Jacobus*, sed temere. Pro fide
aliena spondere nostram, non tam pium est, quàm periculosum. Explorare igitur
oportet examinaréque priùs, quàm de rebus incertis pronunciare ac parùm notis.
Labanus in aliis, *Jacobi*, ancillarum ac *Leæ*, tabernaculis cùm lustrâsset contrectâs-
sétque omnia, pervenit denique ad *Rachelem*. Ea patris abdiderat idola sub cli-
tellis camelorum: (vel, in stramentis, ut legunt alii:) iisdem ipsa quasi menstruis la-
borans insidebat. Quare veniam præfata quòd assurgere patri non posset, imposuit
planè vaferrimo seni, & quasi corvum delusit hiantem. Subitum hoc erat mulie-
bris astutiæ consilium; nec tamen sine Divina ope. Suos enim non deserit Deus,
etiam suâ culpâ laborantes: verùm ex iis plerumque ipsis liberat periculis, quæ suis
contrahunt sibi peccatis. Ità bonitate ac sapientiâ suâ nostram corrigit stultitiam.
Cùm è suis omnino rebus nihil inveniret *Labanus* ullibi, tantâ scrutatus diligentiâ,
justam *Jacobus* objurgandi causam nactus, liberiùs fortasse quàm par fuit in socerum
invectus est. Et, "*Quod*, inquit, *ego tantum in te crimen admisi*, ô socer, *ut me* utrinque;
"*vi & armis persequendum duxeris?* Mihi fidem ademit omnem tua suspicio gra-
" vis. Præter officium boni viri, mea perscrutatus es omnia. *Si quid est repertum*
" *è tuis, proferatur. Fratres cognatique videant, cognoscant, & judicium dent. Vi-
" ginti simul annos egi servum apud te, ac,* —*Liceat mihi vera fateri*, fidelem tibi
" utilémque servum egi. Curavi ut pecora tibi fœcunda essent. Neque tamen ex
" tanta fœcunditate mihi quicquam cessit vel ad victum. Quin & furum atque fe-
" rarum injurias à me præstari, satis iniquâ lege constitutum est. *Si quid vel ab istis*
" *surreptum, ego restitui; vel ab his laniatum, ego pensavi. Curando & vigilando,*
" *noctu interdiuque, Solis æstum pertuli, frigorísque vim*, tui solius commodi causâ.
" Nam quæ merces mihi, quis tot laborum à te ac molestiarum fructus? *Annis* 14
" nihil præter magnum in *uxores duas, quæ tuæ quidem sunt filiæ*, complurésque
" liberos, sumptum *commeritus aut lucratus sum*. Tertio demum septennio, *stipen-
" dium ex pecude* pactum est, si quo me Deus dignaretur. Sed nè quid lucrarer, né-
" ve ditescerem apud te, *ejus mihi stipendii decies mutata est conditio. Quòd si pa-
" trum meorum, Abrahami & Isaaci, Deus, laborum tot ærumnarúmque misertus, non*
" *adfuisset mihi*, tuísque obstitisset inceptis, *nudum me jam spoliatúmque bonis om-
" nibus dimitteres.* Ità *Jacobus* acriter in socerum vociferatus est, vel suâ fretus in-
tegritate ac meritis, vel auxilio Dei. Ad hæc *Labanus*, "Imò verò malè narras, in-
" quit, mi gener. *Mea quidem sunt*, mihíque debes, *hæc omnia, uxores, liberos, oves, ca-
" melos, & quæcunque tibi sunt alia.* Inops enim ad me rerúmque nudus omnium
" advenisti. Omnia tamen filiarum ac nepotum gratiâ condonaturus tibi sum.
" Neque enim spoliaturus te accedo, sed ut fœdus mutuum ineamus. Meticulosi
erant blandimenta hæc, non pacifici hominis; & ultionem aliquando tot fraudum à

A.M. 2265. reduce in patriam *Jacobo* pertimescentis. Non è sua tamen fraudum conscientia natum hunc timorem simulat; sed ex *Jacobi* protervia & malignitate potiùs, quæ ad pactionem hanc fœderisque leges, hominem se probum scilicet & quietum, adegerit vel invitum. Sed *Jacobus*, placido mirìque animo vir, ut primùm audivit de fœdere, quasi oblitus repentè injuriarum, primum ipse allevat saxum, statuítque columnam mediam. Cognatos autem qui aderant rogat, cumulum ut congerant lapidum ad columnam suam, qui mutuæ obligationis fideíque sit vinculum, & posteris quoque monumentum hujus fœderis. *Labanus* per *Abrahami*, per *Nachoris*, per *Thara* quoque deos jurat. Quò enim plures adhibent deos impii profanique homines, eò se magis religiosè ac abunde aliis cavisse jurando videri volunt. Unicum *Jacobus* advocat, quem pater *Isaacus* reverebatur, Deum *Jehovam*. Capita hujus pacti esse duo *Labanus* voluit; alterum, quo filiabus caveret; alterum, quo prospiceret sibi. Filiabus, nè in longinquam abductas regionem novis uxoribus affligeret ac vexaret. Nam id si fieret, etiam ignaro se, hujus testem fœderis visurum & vindicaturum Deum. Sibi autem cavit, sanciendo, neutrum ultra hos limites debere, ultra cumulum hunc statuámque, in alterius transire fines, ad damnum aliquod inferendum aut malum. Tumulum igitur hunc *Labanus Syriaco* nomine *Jegar-Sagadutha* vocat; *Jacobus* voce *Hebraicâ Gileadem* appellat, eodem sensu. Nam utrumque nomen significat *Congeriem* seu *Tumulum* testimonii. Aliud nomen *Labanus* addit *Mizpa*; id est, *Specula*. *Dominum enim ex hoc tumulo*, dixit, *quasi è specula, prospecturum, si proculetiam dissiti violarent pactum hoc.* Multo cum strepitu verborum acta sunt hæc à *Labano*, ut à se rejiceret averterétque omnem culpæ suspicionem in generum veterator nequam. Quasi verò nullum esset satis firmum, quo malitia *Jacobi* teneretur, vinculum. Adeò maligna sunt hypocritarum ingenia; qui tum maximè cùm alios obruunt injuriis, non solùm videri volunt viri boni, sed eos ipsos, quos opprimunt, fraudum suarum suspicione onerant. *Jacobus* tamen oblatâ Deo victimâ, vel pecore saltem cæso ad convivium, (nam convivium instituit,) celebrandum sibi hoc fœdus putavit. Manè proximo *Labanus*, cùm filias & nepotes osculo pro more salutâsset, ac paternâ impertivisset benedictione, rediit in *Mesopotamiam*. *Jacobus* verò, ex maximi periculi metu cœlesti præsidio liberatus, gratias Deo quàm maximas egit. Lætus indè in *Canaanitidem* penetraturus erat. Ecce autem Angeli occurrunt è cœlo, quasi exercitus duo armis instructi, & circumfuso agmine propugnaturi *Jacobum* undique. Ille protinus ut conspexit, *castra Dei* esse acclamavit. Locum propterea denominavit *Mahanaim*. Id enim *castra* significat *plura*. Videre Deus *Jacobum* id voluit, quod plerique nostrùm, etsi non videamus, tamen experimur indies, certò præstare suis Dominum quæ pollicetur; præcipere Angelis enim, ut viros bonos rectâ pietatis incedentes viâ custodiant; (*Psal.* 91. 11, 12. *Hebr.* 1. 14.) Angelos huic parêre mandato, & metari castra ubi præsidio sint piis. (*Psal.* 34. 7.) Intelligere Deus hinc *Jacobum* voluit, non fortunæ tribuendam, non prudentiæ salutem & incolumitatem suam, sed præsidio Divino. Nam hæc est filiorum Dei disciplina, dum in hujus mundi schola instituuntur; A malis atque periculis liberantur semper, nunquam liberi sunt. (*Psal.* 34. 20.)

sed mox & fœdus fit.

Exercitus Angelorum confirmant Jacobum;

—*Finis unius mali Gradus est futuri.*

A socero *Jacobus* ægre placato, ad fratrem infestum pergit. Quid enim ab eo redux jam æquum speret, cujus metu & minis in exsilium est fugatus? Ad paternam domum subrepere clanculùm, nec sciente nec salutato fratre, haud satis tutum videbatur. Quippe suspicionem prodidisset ac metum animi malè sibi conscii, ac fatentis reum se. In montibus qui vocabantur *Seiris* habitabat nunc *Esavus*; quam regionem ab ejus *Edomi* nomine postea *Idumæam* appellàrunt. *Tornielus* (A.M. 2319.) tres enumerat ex *Brocardo Seiris* qui dicebantur montes: unum in *Palæstina*, (*Jos.* 15. 48.) qui tamen illic nusquam reperitur; alium in *Gileade*; (de quo *Jos.* 11. 17. & 12. 7.) tertium, seu tertios, inter Mortuum Rubrùmque maria. (*Numer.* 24. 18. *Deut.* 1. & 2. & 33. 2. *Jud.* 5. 4.) Ex his, ille *Seiris* in *Gileade* montes *Esavum* tenuisse vult; quippe fratri jam à Septentrione redeunti multò propiores. Sed utcunque propiores *Jacobo* nunc, at à *Beersheba* & *Isaaco* remotissimi erant, si qui erant. Neque credibile videtur, *Esavum* tam procul à patre, affinibúsque omnibus, nullam quæ nota sit ob causam profecturum. Et hi *Seiris* montes in *Idumæa* fuerunt, ea scilicet regione quæ postmodum *Idumæa* dicta est. At nulla unquam in *Gileade*

reperta

reperta est *Idumaa*. Neque verò dubium est, quin eos incoluerit *Esavus Seiris* montes, quos ipse *Seir* (à quo montibus nomen) & *Horai* tenebant; (*Gen.* 36. 20.) unde uxorem ipse duxerat *Abolibamam*, (ibid. v. 25.) ejúsque filius *Eliphasus* concubinam *Timnam*; (ibid. v. 12. & 22.) quíque *Isaaco* & *Beersheba* admodum propinqui erant. At hi à tergo inferioréque parte Mortui maris (*Gen.* 14. 6.) ad finum usque *Arabicum* pertinebant. (2 *Chron.* 8. 17.) Eò igitur præmittit nuncios *Jacobus*, qui pertentent animum fratris, deposueritne odium vetus, enarréntque, commoratum se hactenus apud *Labanum* in *Mesopotamia*, in patriam redire jam primò: nec inopem redire, qui suis vel oneri sit futurus, vel pudori; sed boves & oves afferre, asinos camelósque, servos & ancillas denique. Servum hæc ei se nunciare, ut *Esavi* domini sui gratiam conciliet. Cùm, redeuntibus legatis, nihil audiret nisi de armis & vi, *Esavum*, scilicet, unà cum exercitu hominum 400 propediem adfuturum, in maximum timorem conjectus est, pessima quæque augurantem, & augentem in pejus malum. Ità in rebus optimorum quoque virorum

A.M. 2265.

Esavi terrent.

—*Invicem cedunt dolor & voluptas.*

Angelorum castra consolabantur modò, nunc hostium terrent *Jacobum*. Quò confugiat in his angustiis, nisi ad cœleste auxilium, non habet. Itaque Deum precibus importunis adoritur. " *Patrum*, inquit, *meorum Abrahami & Isaaci Jehova* " *Deus, qui ut redirem huc, ad patrem & propinquos ut redirem imperâsti, te mihi ad*- " *futurum pollicitus, & omnia donaturum bona*; *equidem fateor me indignissimum* " *esse tantâ miseratione, quantâmque sæpe jampridem sum expertus gratiâ. Pedes enim* " *cum baculo*, solus & inops, *trajeci Jordanem hunc*: *Cum duabus* hominum pecorúmque *turmis redeo*. Nunc, nunc itaque laboranti mihi succurras, benignissime " Deus. *A fratris vi & impetu salvum tuere incolumémque me*. Maximi periculi " maximo *sum perculsus metu*, nè homo truculentus, veteris memor simultatis, *ma*- " *tres unà cum filiis miserrimâ internecione tollat*. Nihil est in me opis, auxilii nihil. " Nisi tu clementissimè subvenias, actum est. Audacissimè facio, qui tantam com- " pello & imploro majestatem, misellus homo. Non ego meis meritis aut dignitate " fretus hæc ad te; sed tuâ unius bonitate ac fide, qui *pollicitus ultro es, te mihi be*- " *nedicturum, & daturum progeniem, cujus arenæ par multitudo futura sit*. Hanc " mihi qui fecisti spem, foveas eandem, ô mi Deus, obsecro, & ab hominis immanissi- " mi sævitia integram conservato. Postquam cœleste Numen propitium sibi reddidisset, si quid humano consilio fieri posset, haud negligendum existimavit. Ac primò, consultum videbatur, muneribus captare benevolentiam fratris. His enim ferocissima nonnunquam ingenia pacari solent ac mitescere. Quæ igitur parata & ad manus habuit, duos greges, ac tria variorum pecorum armenta, præmittenda censuit ad colligendam fratris gratiam: sed in ordines quinque divisa, & diversis agasonibus tradita. Primi ordinis erant capræ 200 cum hircis 20; secundi 200 oves cum 20 arietibus; in tertio lactantes cameli unà cum pullis 30; deinde 40 vaccæ cum juvencis 10; postremò asini 20 unà cum 10 pullis. Pluribus enim donis ordine quodam ac spatio interposito succedentibus, & iracundiæ aciem posse retundi, comminuique paulatim sævitiæ vim ac debilitari, putavit, quæ uno muneris, quanquam ingentis, impetu haud ità facilè possent expugnari. Servis autem singulis præcepta quoque data sunt, ut *Esavo* interrogante, *Cujum pecus?* responderent, " *Ecce pecus Jacobi quidem servi tui, dono autem Esavo domino suo missum*, fraterni " amoris & obsequii pignus. Ipsum porrò adesse ac subsequi *Jacobum*. Mediâ nocte, nè adventus *Esavi* vel turbaret suos transeuntes, vel impediret, unà cum uxoribus, ancillis, liberis, pecoréque omni, vadum trajecit fluminis *Jaboci*, & in *Ammonitarum* ascendit regionem. Ipse autem in ripa fluvii citeriore pernoctavit solus. Quorsum verò illic? An alicujus negotii? an ardentiùs precandi causâ? An eò retraxit retinuítque Spiritus Dei? Mira certè accidit illic res, ac penè incredibilis. Humanâ specie Angelus, vel potiùs Dei Filius, (*Hos.* 12. 4.) ad auroram usque cum *Jacobo* luctatus est. Neque animi contentio hæc & spiritualis, ut opinantur aliqui; (*Origenes, Hieronym. Procopius Gaz.* &c.) sed corporis & virium fuit. Cùm autem nollet superare Deus fortissimè repugnantem *Jacobum*, (imbecillioris enim hominis formam induerat,) nè tribueret sibi nimium tamen, ischium femoris tactu luxatum est, & nervus contractus ille, quo cum acetabulo & cotyla coxæ ligatum cohærebat. Id facilè sensit pius vir non humanis viribus factum. Tum, quasi pertæsus

Precibus ergò Deum,

muneribus adoritur Esavum.

Luctatur cum Angelo.

A.M. 2263. tæsus pugnæ minùs prosperæ, dimitti se, aurorâ jam appropinquante, Angelus rogat. *Jacobus* verò, quasi certus victoriæ, nisi benedictione priùs impetratâ, dimissurum se negat. Eò se Deus facilè cogi passus est. Quare ut ansam indè benedicendi arriperet, hominis poposcit nomen. *Jacobum* ut audivit; "Imò verò posthac *Israel* appellaberis. Superior enim Deo cùm sis, hominum longè faciliùs victor evades. Hoc erat nimirum quod scire *Jacobum* voluit cœleste Numen, ac discere ex hac pugna, Hostes illi non defuturos quibuscum confligaretur è suo genere ac gente; neque tamen pertimescendos: victorem enim omnium aliquando *Jacobum* fore. Hâc tantâ gratiâ nondum ille contentus, Dei quoque nomen sciscitatur: qui hominis curiosi non tulit hanc familiarem nimis percontationem. Et, *Quid*, inquit, *tibi cum nomine meo?* Quare paucis benedixit, ac protinus evanuit. Magnum & gloriosum *Jacobo* visum est, certâsse cum Deo. Nè præclari facinoris interiret memoria, victurum loco nomen imposuit, *Penuel*, hoc est, *Facies Dei*. *Dei* enim se *faciem conspicatum* dixit, *& tamen vivere*. Quod singularis gratiæ argumentum magna cum admiratione, gratitudine ac lætitia prædicabat, nomineque hoc celebrabat novo. Tum demum, cùm exorto jam Sole ad suos discederet, remisso contentionis ardore, femoris dolore impediri sensit gressum, & claudicare se. Unde factum postea, ut ejus posteri, reliquum esuri pecoris cadaver, hoc semper de cœlo tacti femoris nervo abstinuerint. Morem hunc, ab ipso *Jacobo* cœptum observari, transiisse ad posteros, *Josephus* tradit. (Antiq. 1. 19.)

Quod ex victoria est adeptus nomen *Jacobus*, timorem nimium prohibebat, sed non prudentiam. Ut *Esavum* igitur appropinquantem vidit, in duo partitus est agmina familiam universam. Ac in primo quidem ancillas cum suis filiis, & aliqua pecoris atque pastorum parte, collocavit. Alterum, sed longo intervallo posterius, habuit uxores; primò *Leam* unà cum liberis suis, postremò *Rachelem* & *Josephum*, cum reliquo pecore ac pastoribus. Ipse omnium dux in primo agmine primus incedebat. Hoc autem consilio in ordinem hunc distributa erat familia, ut si fortè primum *Esavus* agmen ferro invaderet, posterius evaderet fugâ. Cautè quidem hæc, sed frustrà. Aliter enim longè accidit res quàm exspectabat *Jacobus*: Omnem superavit spem eventus felix. Primò enim, ut propitium sibi faceret, reverentiam fratri quàm potuit humillimam, corpore septies incurvato, exhibuit, supplicantis more. Contrà, *Esavus* ille formidolosus, ut propè in conspectum venit, protinus in complexum ruit, in complexu hæsit, & projectus in collum osculatus est. Amore ac pietate mutuâ certabatur, non ferro, non vi. Ac nè lacrymas quidem cohibere potuerunt, longi desiderii gaudiique testes. Accedebant ancillæ, mox & conjuges, cum liberis; quæ, demissis in terram corporibus, honore summo *Esavum* prosecutæ sunt. Et, *Hi sunt* (*Jacobus* refert, quærente fratre,) *quos mihi Deus dedit in Mesopotamia liberi*. Sed ut acciperentur munera, impetrari ab *Esavo* vix potuit. Sibi enim abunde rerum esse omnium dixit. Itaque sibi ut frater etiam haberet sua, magnoperè contendebat. At ille tam insperatâ fratris humanitate recreatus mirificè, quem ferocem animo sibi finxerat, iracundum, implacabilem, jam instat vehementiùs, & pro magno ait munere habiturum se, si parvum hoc dominus suus, optimúsque frater, acciperet munus. "Quid enim? Tantóne viro, "qui homuncioni misello itinere tanto dignatus es mihi prodire obviàm, nullas ego "rependam gratias? *cujus amicus benevolúsque vultus instar Angeli cujusdam affulsit*, "unde mihi

——*Gratior it dies, Et Soles meliùs nitent?*

"Hæc autem ipsa quæ tibi do, non nisi dona sunt Dei. Sine me, obsecro, bene-"dictionis Divinæ participem ut faciam te. Mihi enim pecora ex omni genere plu-"rima supersunt, ut nullus quidem subesse metus possit, nè spolies me tantillo mu-"nere. His tandem & hujusmodi verbis, renitentem adegit fratrem ut acciperet. Peractâ salutatione, procedendum *Esavus* monet. Præiturum se cum exercitu, ac fratrem in *Idumæam* deducturum; quin & domi suæ in monte *Seiris* liberaliter habiturum. *Jacobus* nondum securus, ipsam suspicabatur benignitatem fratris. Aut subverebatur fortasse, nè diutiùs cum *Esavo* conversatus, offensis novis veterum simultatum refricaret cicatrices. Quare deprecatur molestiam hanc. Sibi enim plurimos esse ait agnos hœdósque, necnon pueros tenellos, pecudésque fœtas & prægnantes, quæ tantam itineris festinantiam tolerare non possint; *Esavo* tamen facessere

Tandem occurrit Esavo.

moram non debeant. Frater ut pergat cum suis, ac redeat in *Idumæam*, obtestatur. Se pedetentim, & quo greges ferre possint subsecuturum passu, ac in monte *Seiris* tandem consecuturum. *Esavus* igitur, si frater nollet comitari se, tamen è suis aliquos relicturum dicit, qui tum præsidio, tum duces itineris forent. Imò frustrà & id fieri *Jacobus* reclamat. * Viæ peritissimum se, ac Dei sui præsidio tutum. Cùm nihil esset quo fratri *Esavus* gratificari posset, in *Idumeam* exspectaturus *Jacobum* properat cum exercitu. Is verò, paululùm indè promotis castris, & domum sibi construxit, gregibúsque tabernacula; quæ cùm *Succoth* dicantur *Hebraïcè*, id postea nomen affixum est loco. Sex, opinor, pluresve illic moratus est annos *Jacobus*. Tandem aliquando trajecit *Jordanem*, ac, Divino fortasse monitu, longè aliâ quàm quâ frater viâ præcesserat, *Sichemum* in *Canaanea* salvus cum familia omni & incolumis pervenit, nullum hactenus incommodum passus in via. Id enim *Salem* videtur significare: quod tamen proprium hujus esse urbis nomen aliqui volunt, (*Calvin. Mercer.* &c.) quæ à *Sichemo Hemoris* filio postea *Sichemum* sit denominata. (*Act.7.16.*) Sed in urbe locus deerat tantæ capax familiæ substantiæque. Quare agrum in quo ante urbem castra metabatur, nummorum 100 pretio, à filiis emit *Hemoris*, viri principis in ea civitate. Sunt qui totidem agnis, non autem nummis, emptum fuisse hunc agrum velint. Inprimis enim rebus ipsis nundinabantur, & merces mercibus mutabant, bobus, pecudibúsve, aliísque. Mox auri & argenti siclis, qui appensi numerabantur, non signati: quibus agrum & speluncam ab *Ephrone Hittæo* emit *Abrahamus.* (*Gen.23.16.*) *Lydos* tradit *Herodotus* (lib.1.) aliquâ figurâ primos nummum signavisse. *Servius rex apud Romanos primus signavit æs. Antea rudi usos Romæ Timæus tradit. Signatum est notâ pecudum; unde & pecunia appellata.* (*Plin.33.3.*) Qualis hic videtur fuisse nummus, quo *Jacobus* usus est, agni specie impressus. Vox enim hæc *Arabum* & veterum *Canaanæorum* propria esse dicitur; quâ non est verisimile usurum fuisse *Mosem*, nisi proprium quendam apud eas nationes nummum significâsset: qualis *Jobi* cap.42.11. eâdem voce denotatur. (*Act.7.16.*) In agro suo aram inprimis Deo statuit *Jacobus*, ubi & gratias solveret, cultúmque deinde Numini debitum perageret. Nomen altari dedit *Fortis-Deus-Israelis.* Eo enim titulo publicum suæ in Deum gratitudinis ac pietatis monumentum exstare voluit.

A.M. 2265.

Indè *Succoth* proficiscitur,

& *Sichemum*:

§ 16. Unicam *Jacobus* filiam habuit ex *Lea*, *Dinam*, undecim fratrum sororem. Ea, nubilis jam, quindecim annos superârat, apud matrem domi castè hactenus instituta & pudicè. Accidit fortè, (si verè narrat *Josephus*,) diem festum ut *Sichemitæ*, magna cum pompa chorearum & popularium frequentia, celebrarent. Morbo matris *Dina* laborabat, oculis. Ut ergò spectaret fœminarum in ea regione formas, cultúmque & mores disceret, clanculùm se ex domo patris in urbem subduxit, vel sola, vel ancillâ tantùm comite. Nam indulsisse matrem, ut exiret foras filia, ut in urbem exiret, nullo custode adhibito pudicitiæ, equidem haud facilè crediderim.

A.M. 2274.

ubi stuprata est *Dina Jacobi* filia,

* Εἰς ὄχλον ἕρπειν παρθένοισιν οὐ καλόν.
Prodire vulgò virginem haudquaquam decet.

Peregrina & ignota virgo, vel suâ sponte divertit in *Hemoris* domum, quem unicum fortè noverat, viderátque priùs pecunias accipientem à *Jacobo*, agri sui pretium; vel, dum libere vagabatur, aut spectabat choreas, eò deducta est, ut in primariam civitatis domum, hospitii causâ. *Sichemus* eam *Hemoris* filius ut vidit, formâ primò captus est eleganti. Mox autem solitudine virginis opportunâ nimis ad stuprum incitatus, vim atque vitium (invitæ forsan ac reluctanti) obtulit. Adeò verum est illud hominis probi, quanquam profani, *Nunquam puellæ domum referunt eos mores quos secum extulerunt.* Neque tamen vitiatam à se protinus aversatur juvenis; quod plerumque fit: sed blanditiis flentem consolatur, promissis conciliare sibi nititur; denique paternam fœminæ adit domum. *Hemor* quoque impulsus à filio, cujus eum perditè amantis miserebat, * *Jacobum* rogat, filiam ut det *Sichemo* conjugem, ut *Jacobitæ* mutua ineant cum *Sichemitis* connubia, stabilis amicitiæ inter vicinos pignora. Ità suam regionem utrique genti liberam & communem fore. *Sichemus* verò petit obnixè, ut *Dinam* quantâcunque sibi vendant dote: se quavis empturum libentissimè. *Jacobus*, ut de stupro filiæ audivit, filiis in agro absentibus, primò silet, —— *imòque premit sub corde dolorem.* Illi autem ubi redierunt, accersiti forsan à patre,

A.M. 2274.

patre, non irâ minùs exardescunt sororis gratiâ, quàm *Sichemus* antea exarserat libidine. Universam familiam tristitia & mœror occupat. *Hemoris* tamen postulatis & precibus respondent *Sichemi*, non sine dolo ad vindictam satis cruentam composito. "Conjugia suæ genti nullo modo licere, aiunt, cum viris minimè circumcisis contrahere: Id sibi vel maximè religioni esse. Quòd si omnes masculi more suo præputia sibi auferant, libentissimè facturos quæ postulent se, unámque omnium gentem fore. Lætis auribus acceperunt hæc *Sichemus Hemór*que pater. Itaque ad portam urbis, ubi judicia & conventus publici agebantur olim, convocantur cives. Ad eorum cognitionem referunt; "Hospitem adesse opulentissimum, eundémque optimum virum & pacificum: mutua illum cum *Sichemitis* initurum commercia & conjugia, in unam gentem coaliturum, atque omnia communicaturum sua bona, si modò in animos inducant, *Abrahamiticæ* gentis more, præputia sibi omnes masculi amputare. Magno sibi commodo futuram affinitatem hanc. Quin etiam patére atque vacare sibi ampla terrarum spatia, profutura illis, inutiliter jam feracia. Hospitem igitur tam fructuosum, tam facili conditione, sibi retinendum videri. Ità plerumque fit, viri principes ut publicam utilitatem domesticis consiliis & privatis rationibus prætendant, quò fallant populum. Consentanea tamen rationi videbantur hæc; & à viris profecta maximæ autoritatis, facilè cives impulerunt, ut auscultarent atque parérent. Prævalet apud vulgum emolumenti spes; nec plerosque tam reverentia Numinis cujusquam ad amplexandam religionem, quàm fructus & utilitas, inducit. Quare, *Sichemi* exemplo præeuntis, mares sibi omnes præputia ceciderunt. Tertio die, cùm ex dolore vulneris ægerrimè se haberent *Sichemitæ*, *Simeon* & *Levi*, è *Jacobi* filiis duo, & fratres *Dinæ* germani, maximam sunt aggressi rem. Gladiis accincti urbem invadunt; nec in *Hemoris* tantùm ædibus quotquot inveniunt viros trucidant, auferúntque *Dinam*, sed, rabie quadam incitati, masculos per civitatem internecione delent universos. Cum reliquis deinde fratribus ruunt, rapiunt, abigúntque in sua castra, mulieres pueróśque, armenta & greges, supellectilem & bona omnia quæ in urbe, quæ in agro *Sichemitarum* reperta sunt. Ex minimo fonte quanta malorum flumina scaturiunt! Non magis implum & crudele quàm audax facinus, duos prodire juvenes ad opprimendam civitatem, viris plenam, utcunque sauciis; nisi, quod suspicantur nonnulli, (*Paræus* in *Gen.*) pastorum turba comitata sit, operámque sociam ad hanc cædem contulerit. At *Moses* attestatur id à *Simeone Levi*que factum audacissimè; ut mihi longè sit credibilius, peregisse lanienam hanc solos. Immanem filiorum sævitiam detestatus vehementer senior *Jacobus*, gravissimè filios corripuit, (quod unum fieri jam potuit,) his aut hujusmodi verbis: "*Simeon* & *Levi*, (filios enim appellare vos tam dissimiles, tam indignos patre, quî possum?) discrucior animi, valdéque anxium habet me atrox à vobis facinus perpetratum, quod scelera in se comprehendit ferè omnia. Parúmne vobis visum est fidem fallere, sacramenti religione obstrictam fidem, nisi & eos quibus obstricta est è medio tolleretis nefario quodam parricidio, nè de vestra perfidia, puto, conqueri possent? Connubia pacti, cædes & latrocinia præstatis. Heu! quanto miseris sua credulitas, vestra perfidia stetit? Sed illi *Dinam* priùs violaverant, quàm fidem vos. Esto. An igitur, —*In scelus addendum scelus est?* flagitium flagitio, libidinem parricidio, quoddam amoris peccatum supplicio ultimo vindicandum judicatis? Quid hostibus facietis, si amatoribus hæc? Verùm ut æqua peccato pœna sit, quisnam, obsecro, vos constituit scelerum vindices judicésve? Unius Dei est ulcisci, & quibus tradita est potestas à Deo Magistratuum. Ea verò nulli tradita est, afficiendi homines pœnâ immunes à culpa. Ut *Sichemus* nece dignus fuerit, quid *Hemor* aliique cives meruerunt, unà omnes deleti strage, unius ob noxam? Nec sicarios tantùm, sed latrones quoque agitis. Quo enim vos, nisi latronum, jure in *Sichemitarum* bona involatis? Neque verò patri est exhibitus quem debebatis honor, quo inconsulto tantam estis machinati rem. Videte igitur, videte, inquam, nè justissimus Deus pœnas à vobis aliquando tantâ immanitate atque impietate dignas exigat. Me verò interim sene misello quid fiet? quem *Cananæus* atque *Perizæus* vestra exosum reddidit perfida crudelitas, & regione totâ infamem? Quantula est familia mea, ut populo tanto repugnet, si conjurationem inierint, viribósque conjunctis oppugnaverint omnes unum me? Quâ vos urbem hanc, eâdem illi nos internecione tollent universos. Ità quidem satis aspere filios increpuit bonus vir, sed planè surdos,

Quod probrum ulti sunt fratres *Sichemitarum* excidio.

Eos gravissimè pater increpat,

dos. Nec enim protervè minùs respondent, quàm fecerant impiè. "Quid, inqui-"unt, tibi vis? *Æquùmne* tibi videtur, aut ferendum est nobis, ut homo nequam" & impurus *polluat stupro sororem nostram, & pro scorto habeat* impunè? Sic illi ad patrem, iracundè magis quàm aut prudenter, aut piè. Quasi verò impunè *Sichemus* necessariò fuerit laturus impudicitiam suam, nisi ab illis punitus tam perfidè, nisi tantâ strage tota fuisset deleta civitas. Medicina quidem est peccatorum pœna. Sed hæc, ut à viris minimè idoneis adhibita, sic etiam A.M. 2274.

Excessit medicina modum, nimiùmque secuta est
Quà morbi duxêre manus.——

Sichemitarum calamitas magnam *Jacobo* invidiam creaverat apud gentes vicinas, & ex invidia periculum, ex periculo metum. Dum solicitus atque dubius animi pendebat, quid faceret, quò fugeret, quâ arte defenderet se, suo Deus alloquio consolatur, qui suis nunquam in adversis deest. *Bethelem* ut proficiscatur jubet, illic ut habitet, altaréque condat, vota denique solvat Reduci Deo, quæ cùm fugeret fratrem ante annos 30 nuncupârat. Officii neglecti monere voluit, & consulere non saluti hominis modò, sed etiam securitati; nec à periculo tantùm vindicare, sed à metu quoque. Hoc erectus oraculo *Jacobus*, obsequitur sine mora. Familiam convocat, idola, gentium profanarum deos ut deponant jubet, pœnitentiam agant, præparent se ad cultum Dei abluendo purgandóque se, ac mutando vestimenta. Hæc enim temporibus illis habebantur ceremonialia pœnitentiæ symbola. "*Bethelem* "*ascendemus*, inquit; *ubi altare constituam*, & sacra faciam Deo, *qui* fugientem *in* "*Mesopotamiam deduxit me*, atque reduxit incolumem. Illi protinus patrifamiliâs obtemperârunt, Idola tradiderunt omnia, tum quæ *Rachel* abstulerat *Labano Mesopotamica*, (si modò post annos tot superfuerunt,) tum quæ *Sichemitis* à *Jacobi* filiis erepta, vel à captivis mulierculis in castra *Jacobi* sunt allata. Tradiderunt etiam inaures. Ille puteo effosso sub speciosâ quercu sepelivit, clàm, neminéque, opinor, conscio, nè ad cultum fortè repeterentur. Comminuerat fortasse ante sepulturam, & deformârat. Dii quidem isti habebantur, sed mortui. Mortuis autem quid magis convenit quàm sepultura? Aliqui, simulacra hæc flammam postulâsse potiùs quàm fossam, putant. A culpa tamen liberant *Jacobum*, quòd, nimiâ festinatione impeditus, non satis perpenderit quidfactu esset optimum; vel potiùs, quòd offensos jampridem atque infensos nimis *Cananæos*, publicâ in deos eorum patrios contumeliâ irritare in se magis noluerit. Satis videbatur, superstite re, usum rei cultúmque omnem sustulisse. Post hæc è regione *Sichemitarum* convasatis rebus discedit, *Luzzam* pervenitur, quæ & *Bethel*. Ac feliciter eò pervenitur, sine omni vel pecudum vel comitum jacturâ. Nam vicinis gentibus terrorem incusserat quasi panicum Deus, ut nec præsentes adoriri, nec abeuntes persequi auderent. Frendebant illi quidem ac fremebant, vindicare se non posse gentilium suorum cædem: Nihil tamen promovebant. Et causam fortasse non levem sibi fingebant timoris tanti. Nec enim sine maximo periculo tentari posse arbitrabantur, quid omnes conjunctis valerent viribus, quorum duo tantùm fratres urbem oppresserant. *Bethele* igitur Inprimis altare condit *Jacobus*, quod erat illi mandatum à Deo; sacra facit; vota solvit; *El-Bethel* vocat altare, sive *Bethelis Deus*: quod præsentiæ Divinæ, sui obsequii, observantiæ, gratitudinis monumentum esse voluit ad posteros. *El-Bethel* autem nuncupari locum jussit, quoniam illic Deus conspiciendum se *Jacobo* dederat, cùm *Esavi* fugeret furorem. Jam verò iterum in conspectum se dat, eodem in loco; alloquitur, benedicit, quæ promiserat antea denuo confirmat omnia. *Israelis* nomine *Jacobum* appellari vult: &, "*Ego*, inquit, *Omnipotens ille sum Deus*, qui "pari facilitate omnia præsto quâ promitto. *Crescere* jubeo te *ac multiplicari: in* "*gentem* crescere; *imò in plures* crescere *gentes atque reges ex uno prodituros te. Quin* "*& hanc terram, avo promissam atque patri tuo, tibi tuisque posteris hæreditario possi-*"*dendam jure do.* His auditis, *Jacobus* columnam protinus lapideam illic, vel novam statuit, vel restituit veterem, quam in *Mesopotamiam* proficiscens posuerat, sed ab incolis eversam profanatámque. Eodem altari est usus, ubi libavit profudítque oleum, quasi sacra eucharistica. Postremò, locum hunc *Bethel* iterum appellavit. Hoc tempore *Josephus* & ex *Judæis* alii *Jacobum* solvisse ferunt votum de Decimis, quas hàc in *Mesopotamiam* proficiscens viâ spoponderat ante annos ferè 30. Sed cui hominum tradiderit, quóve solverit modo, id in obscuro quidem latet. Aliqui

ac *Bethelem* discedit,

ubi voto se liberat.

A.M. 2274. ad *Isaacum* putant, sui maximum seculi sacerdotem, delatas esse à *Jacobo* Decimas. At verò ille privatus tantùm in sua familia sacerdos, (modò sacerdos dici possit,) neque Decimarum capax. Idem, lecto affixus jamdiu, sacerdotali munere persungi non potuit, multò minùs præesse his *Jacobi* Sacris *Bethele*, quo mercedem officii Decimas acciperet. Quin igitur dicendum potiùs videtur, si quis aderat in ea vicinia regionéve sacerdos publicus, qualis non ità pridem *Salemi* extiterat *Melchizedecus*, apud eum liberâsse *Jacobum* se hoc de Decimis voto. Quòd si nullus fuerit, ipsi Deo consecrâsse, atque indè sumptum in ejus fecisse cultum & Sacra.

§ 17. Tam frequentibus oraculis, tantâque Numinis Divini familiaritate, nè nimiùm exsultet sibíque tribuat *Jacobus*, eóque remittat suæ pietatis ardorem, adversa quædam rebus lætis interponunt se, quæ socordiam excutiant, fidem exerceant bono viro, atque constantiam. Ac primò, *Debora* grandæva nutrix, quæ *Rebeccam* secuta est in *Canaanæam* ante annos 125, in *Jacobi* castris moritur. Ea, puto, vel à *Rebecca* ad filium transmissa est cum nunciis; vel, post *Rebeccæ* obitum, ad hunc minorem se alumnum contulerat, ut eandem ejus uxoribus operam navaret, quam priùs matri dederat. Neque tamen sine luctu amissa est, quanquam senio confecta quasi fructus maturus deciderit. Sub quercu tumulatam ferunt, quam propterea *Quercum fletûs* appellavit *Jacobus*.

A.M. 2276. *Bethele* jam *Hebronem Jacobus* perrecturus erat ad patrem. Solus fortasse jampridem sæpiùs inviserat, ex quo rediit in *Canaanæam*. Sed cum tota familia, benedictionem liberis suis impetraturus ab avo, hoc primùm est profectus tempore.
Rachel moritur: In ipso itinere, cùm unum ferè lapidem ab *Ephrata* (quæ postea *Bethleem* dicta est) abessent, *Rachelem* gravidam inopinatò parturire contigit, magnóque id cum cruciatu ac periculo. Consolata quidem est ægram obstetrix, quantum res tulit, pueri spe. Sed nullum erat in extremis agenti ex puella pueróve gaudium. Fatalis aderat dies. Enixa jam, sed, ingravescentibus doloribus exhalatura supremum spiritum, *Ben-oni* denominat infantem, hoc est, *sui luctûs filium*. Gravissimus hic dolor ex morte conjugis, dilectissimæ conjugis morte, pupugit mariti animum, vel potiùs lancinavit. Minimo fortasse cum luctu amissurus erat *Leam*. Sed hanc sibi auferri quam tantopere adamabat *Rachelem*, ut ejus gratiâ *Leam* contempserit, quam aliarum ærumnarum habuit sociam & solatium unicum, auferri subitò, immaturâ morte auferri, in ipso partu; non potuit certè bonus vir non ægerrimè calamitatem hanc pati. Sic Deus nimirum vult in hisce rebus inferioribus, *Nè quid Nimis*. Sic tu qui legis hæc, obsecutus Deo,

Quicquid amas, cupias non placuisse nimis.

Nihil terrenum profectò auferre nobis animos potest, & affectus possidere intimos, sine maximo sacrilegio in Deum, cui debentur unico. Honorificè mortuam sepelivit *Jacobus* (quod reliquum erat unum amoris officium indiciúmque) in via publica, & columnam illi posuit sepulchralem, quæ multis postea seculis nomen memoriámque *Rachelis* propagavit ad posteros. Sed nomen aliud puero imposuit pater. *Benjaminum* vocavit. Id autem *dextræ suæ filium* significat, hoc est, charissimum. Nam *Ben-oni*, luctûs materni atque doloris monumentum, ad posteros transire noluit. Amorem verò quo in *Rachelem* summo exarserat, in filios ejusdem transtulit, unicas jam reliquias matris. Ab *Ephrata* profectus est *Israël* ultra *Migdal-Eder*, sive Turrim gregis, in præsidium structam pastorum atque gregum, ait *Hieronymus*; ubi aliquo spatio temporis commoratus est. Interea magnum est admissum à
& incestu se polluit Rubenus Jacobi filius. *Rubeno* facinus, maximo ex filiis *Jacobi*; & facinus ejusmodi, quod nè inter gentes quidem profanas auditum ait *S. Paulus*, (1 *Cor*. 5. 1.) Concubinam patris *Billam* incestu violavit. Non potuit hoc non molestissimum *Israëli* accidere. Uxor dilecta *Rachel* morte amissa est. Quam *Rachel Jacobo* dederat quasi uxorem secundariam, ea per ignominiam & dedecus toti familiæ probrosum amittitur; à filio corrumpitur. Nè optimi quidem viri præstare possunt, ut liberi paternam sanctitatem colant. Imò sæpissimè fit quod proverbio dicitur, ut *Heroüm filii sint noxæ*.
A.M. 2277. Tandem cum suis ad *Isaacum* senem *Israël* pervenit; cui adventu suo non potuit non gaudii plurimum afferre.

Josephus, delationis causâ, § 18. Ex omnibus *Jacobi* filiis *Josephus*, minimo proximus, *Rachele* natus, maximè liberali erat ingenio, moribúsque pulcherrimis. Ille cum reliquis pascebat paternos greges; sed consortio fratrum ex *Bilha* & *Zilpa* lætior, quàm aliorum. Nam

Lea

Lea filios paulò ſenſit iniquiores in ſe. Abſente patre multa illi nefariè patrabant, quo familia optimi viri peſſimè audiebat. Diſſimulare non potuit *Joſephus*. Vitia fratrum ad patrem detulit, quò & hi corriperentur, & corrigerentur illa; nè familiæ tam honeſtæ decus & dignitas læderetur. Sed magnam hæc *Joſepho* invidiam creabant, ut proditori. Qui enim faciunt malè, celari cupiunt; oderunt lucem, atque indicem, lucis autorem. Pater interim ingenuitatem candorémque morum laudare, ipſum verò impenſiùs diligere quàm reliquos omnes, non modò egregiæ indolis gratiâ, ſed eò etiam, quòd grandiori ſibi natus eſſet, ex *Rachele*. Quare tunicam illi polymitam uni dedit, qualem filii magnatum gerere ſolebant. Verùm quò magis eum pater amabat, eò fratres oderant vehementiùs. Nimiam enim unius gratiam apud communem, vel patriæ, vel privatæ domûs parentem, æquis animis pauciſſimi ferunt. Sed maximam ſibi conflavit invidiam ſomniis quibuſdam. Videre ſibi viſus eſt fratres in agro faſciculos colligentes. Suum verò manipulum ſtetiſſe in medio erectum; manipulos fratrum ex omni parte incurvando ſe honorem ſuo detuliſſe. Iterum, Solem atque Lunam Stellâſque undecim incurvâſſe coram illo ſe ſomniabat. Utrumque puerili quadam ſimplicitate fratribus narrat; ſomnium poſtèrius patri quoque. Nam qui peritiſſimus poſtea ſomniorum interpres futurus erat, primò in ſe Divinorum ſomniorum experitur cœleſtem vim. Frementes indignatione ſummâ fratres, *Tûne*, inquiunt, *nobis imperaturus es? nos tibi domino ſerviemus?* Id enim ſignificare ſomnia videbantur. Neque pater potuit non increpare leniter, quòd prædicere videretur, ſe, matrémque, ac reliquos fratres, honorem illi exhibituros. Prudentiùs tamen pater, utcunque increpabat temere, volvebat animo reponebátque hanc, ut non ludicram vanámve, rem. Id autem hiſce Deus agebat ſomniis, ut patri conſtaret, *Joſephó*que ipſi ac fratribus, haud temere caſûve, ſed operâ Divinâ, elatum fuiſſe in *Ægypto* poſtea *Joſephum*: Deinde, ut perſpicerent omnes, conſilia Dei nullo conatu hominum impiorum poſſe impediri; ſed tum eos vel maximè perficere decreta Divina, cùm acerrimè conantur prohibere nè fiant. Quod fratribus *Joſephi* contigit. Defecerat, puto, jam pabulum *Hebrone*, nec ſufficiebant paſcua tot gregibus atque armentis *Iſaaci* ſimul & *Jacobi*. Filios itaque ſuos *Iſrael* cum pecore in agrum *Sichemiticum* jam cultoribus vacuum ablegavit. Procul aberant à patre; inter homines malevolos & inimicos verſabantur: ſolus domi permanebat *Joſephus*. De filiorum ergò ſalute ſolicitus pater pecuariâque re, *Joſephum* emiſit fratres ut viſeret, ac referret nuncium ad ſe quid agerent. Alacriter profectus ille, vagatúſque diu, diſcurrebat per agros; donec à viro qui fortè in eum incidit palantem (Angelum fuiſſe putant aliqui) didicit, fratres in *Dothanem* ſe abituros dixiſſe, quæ non aberat procul. *Dothanem* eos inſequitur *Joſephus*, ubi & invenit; quanquam invchiſſe pœnitebat mox. Illi enim, ubi è longinquo eum tunicæ indicio polymitæ agnoſcebant, æſtuantes odio ac libidine ultionis, *Ecce*, inquiunt, *ſomniator ille adeſt*, dominus noſtrûm futurus omnium. *Tollamus unà ſomniatori vitam, ſomnii vim. Cadaver in ciſternam aliquam projiciamus. Devoratum à fera nunciemus patri.* In hoc immane ſcelus, præter unum *Rubenum*, conſentiunt atque conſpirant omnes. Ille, ſive quòd à facinore tam nefario abhorrebat illi mitior animus, ſive quòd patrem à ſe maximo natu repetiturum verebatur *Joſephum*, arte fratres aggreditur, quorum viribus repugnare non valebat. Et, "Fateor, inquit, mereri mortem delatorem hunc, qui garrulitate ſuâ patris iræ nos prodidit. Sed ut ille ſit dignus qui occidat, næ indigni ſumus nos qui occîdamus. Moriatur; ſed aliquo ſuo fato moriatur, non parricidio noſtro. Colligemus ei manus; *in ſolitudinem abjiciamus*. Aut enectus fame peribit, aut laniatus à feris. *Sanguinem ſanguine penſari* Deus juſſit, qui hæc è cœlo jam ſpeculatur omnia. Quod ejus pœna fuerit, alio ſi tollatur modo; noſtrum erit ſcelus, ſi noſtris manibus violetur. Hæc *Rubenus* eâ mente locutus eſt, ut *Joſephum* liberaret, ſalvúmque redderet patri. Tandem ad fratres multo cum ſudore accedebat puer, animo ſimplici hilaríque vultu, minimè quicquam ab iis mali ſuſpicatus, quorum ſudaverat causâ. Mandata paterna traditurus erat, cùm illi, protinus rabie quadam agitati, ſimul omnes in unum irruunt, tanquam in ovem lupi. Tunicam ei diripiunt pretioſam, ut iis ipſis paterni amoris inſignibus imponant patri. Verbis lacerant procaciſſimis, nec à verberibus abſtinent nonnulli. Miſellus puer, ſuâ fretus innocentiâ, mirari quidem primò; cùm aſperiùs tractarent, ſuſpicari fraudem, & contremiſcere. Cùm autem ſomnia, & delationes, & gratiam apud patrem, & prin-

A.M. 2297.

& ſomniorum, laborat invidiâ:

à fratribus

A. M. 2277. principatum in fratres, magna cum vociferatione ingererent, unde seriò perspexit suam agi tragœdiam, & periclitari vitam; tum verò sublatâ voce flebiliter queri, ac deplorare suam vicem, prensare singulos, obtestari universos, vim atque cædem deprecari, per amorem fraterni nominis, per paterni reverentiam, per omnia humanitatis & misericordiæ viscera, per factorum omnium Judicem scelerúmque Vindicem Deum. Quicquid imperarent facturum se, modò vitæ parcerent. Sed omnia hæc & alia surdis canit. Illi enim furentes irâ, minis, convitiis, imprecationibus obstrepunt supplicanti, & in solitudinem abreptum procul, in cisternam abjiciunt. Profunda quidem illa, sed inanis & sicca. Famem ei tortorem destinant & carnificem, crudelissimum sanè. Tanquam in sepulchro vivum condiderunt, non ut vita esset illic, sed mors ei diuturnior. At si *Josephus* periisset fame, fame pariter & fratres & pater periissent. Hi nè interirent, illum voluit servatum Deus. Ultione perfuncti, ad prandium se fratres componunt, quasi post triumphum bene gestâ re convivium agitantes. Ex *Geleade* interim *Ismaëlitæ* quidam ac *Midianitæ* mercatores eâ in *Ægyptum* proficiscebantur viâ. Onustos agebant aromatibus aliisque mercibus camelos. Ut primùm hos vidit, reliquis aliquantò lenior *Juda*, "Quid, inquit, agimus, fratres? Nos hilares epulamur, parte nostri laborante in cisterna. "Nè parricidæ videremur, non occidimus quidem, sed leto tantùm exposuimus "fratrem. Quasi verò non sit ejusdem criminis, inferre mortem, & procurare. Nostráne operâ intereat, an manu, nihil interest. Quamcunque mortem illic obierit "quò projecimus nos, id nostrum erit parricidium. Qui exponit vel misericordiæ "causâ, quam ipse non habet, quantum in ipso est crudeliùs necat quàm si strangulâsset. Neque id mundi Oculum celabimus Deum, utcunque ab hominibus occul- "tum atque tutum scelus. *Interemisse* verò *quid profuerit? quémve fructum indè, "quod sperabimus commodum?* Liceat mihi tum utilitati consulere, tum innocen- "tiæ nostræ quantum fieri potest, ut ille tamen luat quod meritus est. Agite, fra- "tres; *Arabes* adsunt mercatores. *Pretio vendatur, ac vivat puer.* Ità ex ejus "pœna nascetur aliquod nobis præmium, cujus proditione luimus iram patris. Ità "vita fructum feret commodúmque nobis, cujus non fine magno peccato, ac fortassè "damno, futura sit cædes. Denique, serviet vigilans, qui regnabat in somnis, do-

venum pro mancipio datur. "minóque parens dominari dedisset in fratres. Hæc *Juda*. Facilè omnibus consilium arridebat quod lucri commendabat spes, remisso jam aliquantulùm fervoris æstu. Accersunt è puteo puerum, merces *Ægyptiis* gratissimas, vendúntque argenteis 20. Unus interea *Rubenus* aberat cùm hæc fierent. Rediturus ille, primò ad cisternam obliquâ divertit viâ, liberaturus fratrem ac remissurus domum clàm, acceptissimum patri munus. Sed fratrem in cisterna nullum reperit. Id verò hominem ingenti perculit dolore, adeò ut vestibus laceratis reversus ad fratres, flebilibus modis lamentatus sit: "*Væ mihi, quò me vertam?* inquit, *quò fugiam?* Ablatus est è puteo "*Josephus*. A me repetet pater hoc depositum. Mihi, mihi, inquam, uni præstan- "da est hæc jactura. *Quò fugiam? aut quò ego vertam me?* Non tulerunt fratres lugentem ulteriùs. Expedivisse aiunt rationem se quà eluderent patrem; nè quid

Ludificatus pater ille sibi metueret; ludificandi senis curam in fratres rejiceret. Itaque hœdi mactati sanguine aspersam tinctámque pueri vestem, vel afferunt ipsi, vel transmittunt per nuncios ad patrem; monéntque pariter ut videat, an ea sit *Josephi* sui tunica, discerpti fortassè ac devorati à feris. Facilè *Jacobus* agnovit filii vestem: faciliùs paulò credidit quàm par fuit, quæ suus illi metus dictabat, & filiorum impostura, de in-

luctui se totum dat. teritu *Josephi*. Quare in fletum planctúmque se totum dat mœstissimus pater; vestimenta lacerat; corpus cilicio castigat. Hæc indicia luctûs olim habebantur maxima. Nec paucorum hic dierum, sed multorum erat annorum dolor. Frustrà filii sanare, quod ipsi fecerant, vulnus conati sunt: frustrà nurus atque neptes, familiáque universa, ægrum senis animum demulcere.

Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte,
Respuit, atque odio verba monentis habet.

Sic ille ereptum sibi queritur suæ senectutis unicum solatium, amissum dilectissimum caput, mortuum *Josephum*: secuturum se, moriturum quoque. Justo quidem, sed immoderato luctui paulò nimis indulget bonus vir. Nec enim laxandæ sunt affectibus habenæ, quos ——*Labor est inhibere volantes.* Nec ità dolendum est piis in funeribus suorum, quasi nulla supersit melioris vitæ spes. Nec sua deni-

que

que viro bono tam cogitanda erat lugendáve jactura, quàm suspicienda tolerandáque voluntas Dei. Quòd si autem *Jacobus* peccavit præter modum lugendo amissum filium; quanta erat impietas eorum, quos amittendi lugendíque tantòpere filium autores habuit? Quoddam est homicidii genus vel odisse. Odisse verò fratrem, fratrem nihil à se mali meritum odisse, & adversari legibus naturæ, quæ fraternum amorem præcipiunt, multò gravius. Quid igitur ad mortem destinare, ad famem exponere, mortem crudelissimam, ad servitutem denique morte quavis graviorem pretio vendere insontem, ac miserabiliter supplicantem fratrem? Quid optimum patrem in errorem luctúmque gravissimum imposturis atque mendaciis conjicere? Cumulus hic est scelerum, & acervus ejusmodi, quo sibi suisque posteris in *Ægypto*, quò frater est ad servitutem venditus, & odium, & luctum, & servitutem durissimam jure optimo contraxerunt. *Josephus* interea in *Ægyptum* delatus est, & magno lucro venditus magnati aulico *Potiphari*, satellitum præfecto. Ità nimirum expediebat fieri, & procurabat providentia Divina, quò facilior *Josepho* aditus pateret ad aulam regiam. Decimum septimum ætatis annum agebat, quo tempore in servitutem est traditus, eximiæ indolis ac summæ spei adolescens. *A.M. 2275.*

Duram *Josephus* apud *Potipharem* in *Ægypto* sustinuit aliquot annos servitutis conditionem. Sustinuit tamen æquo magnóque animo. In sortem infimam dejectus est, quò assurgeret ascenderétque altiùs. Ità Deus pietatem suorum, fidem, constantiam, reliquásque virtutes, exerceri vult ac illustrari. Ità Deus beneficia sua & gratiora esse nobis, & sua vult agnosci; quæ si facili operâ consequeremur, & ipsa magis evilescerent, neque tam Deo nos, quàm consiliis viribúsque nostris tribueremus. Ille precibus nocturnis atque diurnis opem implorabat Divinam. Semper illi præstò Deus aderat; unde prudentiam summam in gerendis rebus, diligentiam fidémque nactus est; adeò ut prospere ac feliciter cederent, quæcunque *Josephi* operæ curæve commendabantur. Facilè animadvertit herus felicitatem hanc, opémque Divinam. ——— *Quis enim celaverit ignem?* Fulgore suo se præclara virtus prodit. Etsi verum ignorabat Deum *Potiphar*; tamen hoc noverat, pietatem, sapientiam, fidelitatem industriámque tantam, tam excellentem in omni genere virtutem, tam prosperos rerum omnium successus, non posse cuiquam sine aliqua Numinis indulgentia contingere. Itaque gratiâ & benevolentiâ quadam singulari servulum suum complexus est. Ex operum servilium numero exemit: propiorem sibi uni asseclam & ministrum esse jussit. Quo in munere integritatem ejus atque sedulitatem ità probavit dominus, ut eum domûs ac familiæ totius præfectum constitueerit; ei rerum omnium in ædibus, in agris procurationem delegârit. Neque verò hæc summa dignitas *Josepho* erat quàm domino fructuosior. Servi enim gratiâ *Potiphari* benedixit Deus, facultates auxit, summámque dedit domi forísque felicitatem. Quare omnem rerum suarum solicitudinem & curam in *Josephum* unum exuit *Potiphar* ac deposuit. Imò fide hominis ac probitate fretus, nè rationes ullas ab eo exigendas putavit. Victûs tantùm administratio & cura permissa est alteri. Nam *Hebræos* illum attingere apud *Ægyptios*, summum nefas habebatur. Ad summum propè fastigium evectus est *Josephus* in his ædibus. Sed

A.M. 2286.

Josephum, in Ægypto servum,

dominus Potiphar summâ gratiâ;

> ———*Alta ruunt, summísque negatum est*
> *Stare diu.*———

Noluit hominem Deus ad summam gloriam nisi per calumniam & ignominiam ascendere. Ejus in adversis rebus patientiam constantiámque satis exploraverat Deus. In prosperis jam haud paulò majus periculum facit. Aderant juveni eximiæ quidem non modò animi, sed etiam corporis dotes. Viguit illi jam flos ætatis. Pulchritudo summa commendabat, gratioréfque reddebat ipsas virtutes. Habetur quidem aliis *Forma bonum fragile*; sed calamitosum *Josepho*. Hera, impudica & lasciva mulier, formâ capitur adolescentis. Ea plùs amore nocuit, quàm fratres odio. Ex servili hominem conditione magìs quàm constantia virtutis æstimans, facilè impetratum putabat quod ipsa vehementer voluit. Quare castitatis oblita & conjugalis fidei, libidine turpi exardescit adeò, ut suum ultro servum illecebris, blanditiis, omnibúsque artibus, ad stuprum conetur pellicere. Aureos pollicetur montes adultero; pœnas casto gravissimas minatur. Quid faciat? Quam alii juvenes impudici non modò arriperent conditionem oblatam utrâque manu, sed ambirent etiam ultro, magnóque pretio redimerent, hic optimus adolescens nullo modo sibi accipiendam putabat;

uxor Potipharis amore prosequitur impudico:

A.M. 2286. putabat; sed pari castitate ac modestiâ respondit, "Absit, hera, procul absit à me "tantum scelus. Egóne ut alterius conjugem, ut domini mei conjugem beneficentissimi violem? Ingratissimus sim, & quavis dignissimus cruce, hoc si fecero. "*Nihil est quod non meæ fidei crediderit rerum suarum præter unam te, uxorem atque "consortem suam*, delicias unicas & solatium. Quâ igitur ego perfidiâ sim, si abstulero mihi te? Neque tu, reverenda mihi domina, sacrum sanctúmque illud conjugii vinculum nisi adulterio, scelere nefario, rescideris: quod si prodatur scelus, "quantam vulgò ignominiam exspectabis, quantam à legibus pœnam? Ut celare "omnes possis, at unus instar omnium è cœlo spectabit Deus. *Egóne ut tam gravi "flagitio cœleste mihi Numen offensum reddam*, à quo totus pendeo, qui si me deserat, nullus planè sim? Desine, per Deum te obsecro, desine id optare, quo potiri non liceat. Quanquam heræ imperanti non deceat servum adversari; tamen "ipsa rei fœditas reclamat, nè quid tale vel imperet hera, vel servus admittat. "Quidvis posce à me, quod nec dominum lædat obsequio meo, nec Deum, servum voveo me humillimum, paratissimum, observantissimum tui. Satis multa *Josephus* non perfrictæ frontis mulieri. At illa quadam libidinis *Æstuâ* æstuans, & ab obice hoc sævior, quotidie adolescentis pulsare aures, eandem semper canere cantilenam. Ille contrà certò statuit apud se, nullis adulationibus flecti, nullis terreri minis, quò minùs perstaret in suo pudicitiæ proposito. Cùm ergò libidinis herilis impetum sæpe conatus retundere, nihil proficeret, denique ipsum conspectum mulieris vitandum sibi quà potuit, ac præcidendum statuit fomitem libidinis. Accidit tamen aliquando, ut, cùm reliqui abessent domestici, festum celebrantes diem, (si *Judæis* credimus,) una *Potipharis* conjux, simulato fortasse morbo, relicta sit domi. *Josephus* interea obiturus aliquod negotium ædes ingressus est. Nihil enim illi erat cum *Ægyptiorum* sacris. Hanc illa captabat opportunitatem, quâ certò constituerat aliquâ ratione *Josephi* pertinaciam expugnare. Quare inopinatò juvenem aggreditur. Precibus ac promissis agit primò. Recusanti vim conatur inferre. Reluctanti ac fugienti, pallio apprehenso, minatur denique, nisi libidini suæ obsequatur, ejusdem facinoris insimulaturam se quod recuset patrare; stupri oblati, tentatæque castitatis suæ reum peracturam. At ille, integrâ conscientiâ fretus, maluit salutis periculum subire, quàm jacturam facere castitatis. Magnâ se vi foras proripuit, relicto pallio, nè turpissimæ fœminæ ulteriùs lasciviâ pollueretur. At,

repulsa

O quàm cruentus fœminas stimulat dolor!

stupri oblati incusat innocentem.

Rabies fit desperata libido. Ex amore contempto longè ardentius odium inflammatur. Ut primùm domestici redierunt & maritus *Potiphar*, quasi inexpiabilem passa contumeliam, queritur, plorat, vociferatur mulier scelerata. "Eheu, inquit, mi "bone vir, quem *tu nobis Hebræum in hanc induxisti domum?* hominémve, an belluam? an lupum rapacem? an salacem hircum? Næ istos ego semper *Hebræos* "meritò & odi, & metui. Nam quæ sit illis fides, quibus religio deest? non *Jovem*, non *Junonem*, non *Isin Osirinve* aut *Apin*, non ullum denique ex omnibus "*Ægyptiorum* diis, sed nubes, & nescio quod cœli Numen, adorantibus? Quam "sustinuit hactenus simulator egregius, jam larvam deposuit: ut facilè appareat, "modestiam quam præ se ferebat, non ab indole recta, sed ab herili profectam esse "metu. Captabat suo sceleri opportunum tempus impostor vaferrimus, dum reliqui omnes vacabant sacris & cultui deorum; ego una decumbebam ægra in thalamo. Hei mihi! pudet referre, quod istum agere non pudebat. Matronam cœlebs, suam servus heram, domini sui optimi uxorem, perfidum atque ingratum "caput, de stupro, de adulterio non est veritus appellare. Cùm precibus, blanditiis, omnibúsque artibus nihil proficeret, vim intentat. Ego misera quid facerem? Pro viribus, imò supra vires, repugnabam; simul *editâ quam potui altissimâ voce*, domesticos & vicinos inclamabam, opem implorans & auxilium. *Hoc "ille demum territus* atque confusus *clamore, accelerat fugam. Abiit, excessit, erupit, evasit.* Ego tantùm hosti fugienti exuvias detraxi. Verène ac justè conque"rar, tacente me, hoc loquatur pallium. Quo dicto pallium ostendit *Josephi*. Fletu & lacrymis concludit, ut virum ad miserationem eo permoveat, accendátque ad iram vehementiùs. Aperta res videbatur. Zelotypiâ *Potiphar* atque irâ exæstuat. Condemnatur *Josephus* absens, indictâ causâ, nullâ institutâ quæstione; reâ & exulceratâ fœminâ tantùm accusante, pallio teste. Ità in carcerem detruditur, sceleris herilis

herilis in se pœnam soluturus, non immunis modò, sed aversus à culpa servus. In eam carceris partem detruditur, ubi captivi regii, capitis ac perduellionis rei, arctissimâ custodiâ vinculisque ligati tenebantur. Iterum pius adolescens in profundum est miseriæ demersus, ut abjectus planè videatur jam, & ab omni derelictus spe, præter unam hanc, Deum posse omnia, qui nôsset innocentem se. Nec sanè Deus in profundo suos derelinquit. Adest, miseretur, consolatur, & custodis ei benevolentiam conciliat gratiámque. Is enim hominem prudentem nactus atque industrium, in ejus fidem ac diligentiam exonerat se. • Præfecti vice *Josephus* fungitur; quæ agenda erant in carcere administrat, ac feliciter unus ordinat omnia.

A.M. 2286.

In carcerem conjectus.

Quem tenuerat in heri ædibus, eundem retinet locum *Josephus* in carcere, à primo proximum. Sed in carcere, loco nè ipsi quidem custodi satis grato. Servire igitur foris *Josephus*, quàm illic dominari malebat ac regere. Et libertatis quædam affulsit illi spes, quæ tamen elusit diu. Accidit enim fortè, ut duo magnæ in aula dignitatis viri, Pincernarum atque Pistorum regiorum principes, in eandem custodiam ab irato rege sint conjecti. *Josephum* illis ministrum, vel custodem potiùs, dedit, satellitum, idémque summus carceris præfectus, *Potiphar*. Dimiserat, credo, iram dominus, aut remiserat saltem, vel innocentiâ servi perspectâ, vel pœnarum satur; quanquam nè liberaret ex carcere, conjugis fortasse implacabilis reverentia prohibebat. Ille igitur qui famularetur aulicis, ille qui observaret & custodiret, constitutus est. Longo jam tempore in hac conclusi custodia, aut libertatem anxii exspectabant, aut pœnam. Die quodam solitâ diligentiâ cùm primo illis manè adesset minister, solito mœstiores offendit, ac perturbatos admodum. Ille alacris, quanquam & servitute afflictus, & custodiâ multò longiore, solari ægros conatur: &, "*Quid ego*, inquit, *vos ità præter solitum tristes video?* Prospera jampridem experti, "adversa etiam tolerate quo viros fortes animo decet.

A.M. 2287.

principum illic vinctorum

"*Durate, & vosmet rebus servate secundis.*

"Quid autem? An aliquid novum accidit quod in mœrorem vos conjiciat novum? Respondent illi, "Imò novum prorsus. Hujus enim noctis somnia nos valde soli-"citos habent; eóque magis, quòd neminem divinatorum convenire liceat qui in-"terpretetur. "At verò, ait *Josephus*, quid vobis hac in re cum divinatoribus? Non "est hariolorum, non artis cujusquam præstigiatricis hoc opus; verùm Optimi Maxi-"mique *Dei munus*. Qui novit omnia, novit somnia. Idem exponit qui objicit: "*Mihi, obsecro, narrare nè pigeat*; ut experiar, an mei ope Numinis eximere vobis "valeam hunc scrupulum. Hæc *Josephus*. Ac jampridem nota erat hominis & solertia, & pietas. Itaque voluntati ejus obtemperant. Pincerna primò, *Visus*, inquit, *videre mihi sum in tres ramos diductam vitem; eandem verò germinantem, florescentem, botros atque uvas jam protinus maturescentes proferentem. Has ego uvas, in poculum regis manu expressas meâ, in Pharaonis manum tradidi.* Hæc summa somnii. *Hujus verò interpretationem, Josephus* inquit, & ego facillimè traditurus, & tu es auditurus libentissimè. *Post dies tres (id enim tres rami significant) in pristinum restitutus locum, regi tu à poculis ministraturus es, quo solebas antehac modo.* Si grata veráque nuncio, *postquam evenerunt quæ nuncio, fac memineris mei, obsecro*, ministri tui, ac vatis boni. *Fac memineris de me apud Pharaonem, & in libertatem asseras ex hoc ergastulo. Hebræus equidem sum, à plagiariis* emptus venditúsque in servitutem. *Neque verò hic à me quicquam est patratum* (si pateret atque valeret veritas) *hoc dignum carcere.* Ità *Josephus*. Ad hæc Pincerna, "Si verè, inquit, mi-"hi contigerint quæ narras, impius profectò sim, & hominum nequissimus omnium, "nisi tanti beneficii autorem, meritum optimè de me, gratissimâ prosequar memo-"riâ. Tum ex felicitate contubernalis bene sibi ominatus Pistor, suum quoque narrat somnium. "*Canistra in capite videbar simul tria gestare. Supremum cibis erat* "*plenum regiis, quicunque arte fiunt operéque pistorio. Verùm alites involabant, om-*"*nésque devorabant è canistro.* Quid hoc tandem boni malíve portendat, aveo sci-"re, tuámque, *Josephe*, sententiam exspecto. Si faustum retuleris mihi nuncium, "næ ego certam tibi libertatem spondeo. "Utinam, ait *Josephus*, tam esset grata "quàm est proclivis expositio. Sed vera me necesse est effari, non jucunda solùm. "*Tres etiam dies tria tibi demonstrant canistra. Post triduum tibi regio mandato aufe-*"*retur caput, corpúsque suspensum infelici arbore dapascent aves prædatrices.* Nun-"cium triste fateor; sed & verum vereor nè non minùs quàm triste sit. Hæc *Josephus*

exponit somnia

A.M. 2287.

sephus futura vaticinatus, non interpretatus videbatur somnia. Nam post triduum rex natalem suum sumptuosissimo celebraturus convivio, recensuit servos. Revocatus in aulam Pincerna, & in honoris gradum sublatus est amplissimum; Pistor in crucem. Sed tamen potitus vaticinio Pincerna, miseri vatis, quanquam illi felicis, ingratissimè oblitus est. Nec enim aliis aut amicis, aut modis, quos ipse creabat sibi *Josephus*, verùm uni sibi, Deus acceptam referri ejus libertatem atque salutem voluit.

verissimè.

Ægyptiorum reges usque ad Dynastiam 18.

§ 19. Post *Lacharem* in *Ægypto*, *Sesostridis* Magni filium, *Ammares* regnavisse dicitur annos item 8: post *Ammarem*, *Ammenemes* totidem: denique, postremus Duodecimæ Dynastiæ *Semiophris* annos tantùm quatuor. Post hanc numeratur à *Manethone* Decima tertia Dynastia regum 60, annos 453 alicubi dominantium. Deinde Decima quarta regum 77, alibi regnantium annis 184. Postea Pastorum Dynastiæ Decimæ sextæ (præter *Hycsosos* Decimæ quintæ) reges 32, per annos 518. *Eusebius* huic Dynastiæ non nisi 190 annos tribuit. Dynastiæ Decimæ septimæ, Pastorum quoque, reges 33 enumerat *Manetho*, qui annis regnârunt 151. Interea alii quidam reges *Ægyptiorum*, maximè *Thebaïdis*, initâ conspiratione, Pastores *Hycsosos* armis communibus oppugnârunt, bello gravi & diuturno. Tandem *Alisphragmuthosi*, *Thebæo* duce, victi sunt; & reliquâ *Ægypto* expulsi, *Avarim* solummodo urbem munitissimam tenuerunt. Hoc tempore cœpisse videtur Decima octava Dynastia; cujus à *Manethone Themosis* statuitur primus rex, (*Amos Africano* dicitur, *Alisphragmuthoseos* filius apud *Josephum*, contra *Appionem* 1.) qui annos regnavit 25 & menses 4 *Diospoli*, sive *Thebis*. Is, ut perficeret patris victoriam contra Pastores, movit cum armis 480000 armatorum, & *Avarim* obsidione cinctam tenuit. Sed cùm nihil armis proficeret, in has tandem leges conventum est; ut *Ægyptum* relinquerent Pastores, aliò quò vellent innoxii discederent. Eos tradit *Manetho* ducenta hominum quadragintáque millia in *Syriam* profectos, eam tenuisse regionem quæ postmodum *Judæa* vocata est, & urbem illic tot millium capacem condidisse *Hierosolymam*. *Israelitas* ergò fuisse hos Pastores *Manetho* & *Josephus* opinantur. Sed in errore versari maximo, ipsum *Hycsos* nomen docet. Etsi enim captivorum pastorum significatio (quæ huic voci tribuitur à quibusdam) conveniat *Israelitis*; at ea his de quibus agitur Pastoribus nullo modo competit. Utpote qui regio more semper dominati sunt, paruêre nunquam. *Hebræi* verò, semper subditi, regnavêre nunquam in *Ægypto*. Nec *Hierosolymæ* ab *Israelitis* conditæ sunt ut primùm in *Canaanæam* pervenerunt, quod de *Hycsosis* traditur; sed post annos ferè quingentos postquam ex *Ægypto* sunt egressi. De temporum discrepantia nihil dicam. Ea enim conciliari fortasse non difficulter possent, reliqua si convenirent. Primus dicitur *Themosis* abrogavisse legem de immolandis hominibus *Heliopoli*, ut *Porphyrius* (de Abstinent.) docet ex *Manethone*.

A.M. 2288.

Isaacus moritur.

§ 20. *Isaacus* tandem, centesimum octogesimum ætatis annum agens, patre *Abrahamo* provectior obiit. Funus procurabant deducebántque filii duo, *Esavus* atque *Jacobus*. Eò enim patrimonii causâ, quod exspectabat moriente patre, accesserat *Esavus* cum familia. At verò tot simul tantósque greges & armenta opulentium virorum cùm angustiæ *Canaanitidis* vix caperent, *Esavus* (Deo id clanculùm agente) ad affines suos in eos montes agrósque rediit quos antea *Seir* possederat, ab *Edomo Edomæam*, sive *Idumæam*, postea denominârunt. Sed & *Seiris* iidem appellari montes poterant ab *Esavo*, qui *Seir*, id est, *pilosus*, etiam ipse (*Gen.* 25.25.) vocatus est. Filios autem atque nepotes habuit *Esavus* in ea regione, magnos admodum & illustres viros. Nam ex *Ada Hithæa*, quam & *Basshemath† appellabant, (*Gen.* 26. 34.) *Eliphazum* genuit. *Eliphazus* ex legitima conjuge quinque filios, ac familiarum principes, gentiúmque totidem duces; *Temanem*, *Omarum*, *Zephoüm*, *Gatamum*, & *Cenazum*. Ex *Thimna Horæa*, quâ usus est concubinâ, ducem *Amalecum* sustulit. Ex *Abolibama*, *Anæ* filia, nepte *Zibeonis*, pronepte *Seiris Hithæi*, tres liberos *Esavus*, eosdem duces gentium, procreavit; *Jeushum*, *Jaalamum*, & *Coram*. Denique, *Bashematha*, quæ & *Mahala*, *Ismaëlitis*, *Reguelem* peperit *Esavo*; cujus filii fuerunt duces quatuor, *Nabatha*, *Zera*, *Shamma*, & *Mizza*. *Juditha* verò *Hithæa*, *Beeris* filia, & *Esavi* conjux, (*Gen.*26.34.) nullos videtur *Esavo* liberos peperisse. Ideo *Gen.* 36. omittitur, ubi *Esavi* progenies numeratur. Aut si quos filios edidit, eadem videtur esse quæ (*Gen.*36.2.) *Abolibama* vocatur, patre itidem binomine genita. Neque verò pigeat hic recensere familiam *Seiris* & posteros, quos tandem, utcunque affi-

Esavi progenies, & *Seiris.*

nes

nes ſuos, oppreſſerunt *Edomitæ*, ac in iiſdem regnârunt ſedibus. (*Deut.* 2.12.) Filiam unicam habuit *Thimnam*, *Eliphazi* concubinam: ſeptem filios, totidémque principes gentium; *Lotanem*, *Shobalem*, *Zibeonem*, *Anam*, *Diſhonem*, *Ezerem*, & *Diſhanem*. Ex *Lotane Hori* & *Hemian* geniti ſunt; è *Shobale Alvan*, *Manahathus*, *Ebal*, *Sepho*, & *Onam*. E *Zibeone Aia* & *Ana*. *Hic ille Ana eſt, quem, dum patris aſinos paſceret in deſerto*, ex aſinorum in equas admiſſura *mulos inveniſſe* ferunt, vel (ut alii exponunt hoc in loco rarum aliàs verbum) *thermas* reperiſſe primum, ſive aquas calidas, & balneorum monſtraviſſe ſalutarem uſum. Ex *Ana* procreati ſunt *Diſon*, & *Abolibama Eſavi* conjux. Ex *Diſhone* quinto *Hemdan*, *Eſhban*, *Ithran*, & *Cheran*. Ex *Ezere Billan*, *Zavan*, & *Achan*. Ex *Diſhane* poſtremo *Uz* & *Aran*. Et regnatum eſt diu ab *Eſavi* poſteris in *Idumea*, antequam apud *Iſraelitas* creati ſunt reges. Hoc autem ordine regnatum eſt. Primus in urbe *Dinhaba Beoris* filius imperavit *Bela*. Secundus in *Bozra Zera* filius, nepos *Reguelis*, *Jobab*. Tertius *Huſam Temanita*. Quartus *Hadad Bedadis* filius, cujus erat *Avitha* urbs primaria. Ejus olim celebrabatur præclara de *Midianitis* victoria. Quintus *Hadadi Samla* ſucceſſit de *Maſreca*. Sextus *Samlæ Saul* de *Rebobotha* flumentana. Septimus *Sauli Achboris* filius *Baalhanan*. Octavus *Baalhanani Hadar*, (ſive *Hadad*, 1 *Chron*. 1.50.) ex urbe *Pau*. Uxorem habuit nobiliſſimam fœminam *Mehetabelem*, *Matredis* filiam, & neptem *Mezahabi*. Poſt reges abrogatos, exſtiterunt in *Idumæa* duces undecim, quorum anguſtius fortaſſe imperium, & poteſtas erat minor. Nomina ſolummodo traduntur à *Moſe*: 1. *Timna*, 2. *Alva*, 3. *Jetbethus*, 4. *Abolibama*, 5. *Ela*, 6. *Pinon*, 7. *Cenazus*, 8. *Temanus*, 9. *Mibzarus*, 10. *Magdiel*, 11. *Iram*.

A.M. 3288.

§ 21. In *Ægypto* jam propè aberat *Joſephi* libertas, quam ſomniis deberi Deus voluit. Itaque divinitus *Pharaoni* oblata ſunt dormienti ſomnia; quæ (ut ſolent quæ obveniunt cœlitus) perculſum vehementer animum regis pungebant & ſodicabant perpetuò, donec eſſet nactus interpretem. Manè primò Mathematici ac Divinatores & Hariolorum peritiſſimi advocantur & conſuluntur. Ingenia illi torquere, & aliquid afferre quiſque pro ſe, quo peritiam ſuam oſtentet, incâtque gratiam. Sed nihil erat omnium quæ reſpondebant quod anxium regis animum levaret, nihil quod ſatisfaceret. Tandem itaque pincernarum præfectus *Joſephi* recordatus eſt, monuítque regem, eſſe juvenem ex *Hebræorum* gente apud ſatellitum præfectum, qui ſibi piſtorúmque principi ſomnia erat veriſſimè interpretatus in carcere. Sic enim eveniſſe omnia, quemadmodum ille prædixerat futura. Eum protinus accerſi jubet rex. Nec mora. Lotus tonſúſque, ac mutatis veſtibus, ut ſordes exueret & ſqualorem carceris, ad *Chebronem* deductus eſt. Tum blandè hominem compellans rex, " *Objecta mihi fuerunt* hâc nocte, inquit, *ſomnia quædam. Nullus autem eſt omnium* " *Ægyptiorum qui exponat. Tuam*, juvenis, *audivi qui laudarent in ſomniis interpretan-* " *dis peritiam*. Quàm vera hæc eſſet laus, ex temetipſo volui cognoſcere. " *Mihi verò*, " potentiſſime rex, ait *Joſephus*, *nullam deberi laudem fateor*, ſed uni, cujus ope gratiâ- " que nitor, *Deo*. *Ille votis tuis fauſta omnia reſpondebit ac felicia*. Quare pergit rex narraturus quæ in ſomnis viderat. " *Cùm in ripa Nili ſtarem*, inquit, *è fluvio vaccæ* " *aſcendebant ſeptem, pingues & pulchræ admodum*, herbáſque *depaſcebant* & grami- " na. *Mox aliæ ſeptem ex eodem flumine prodiverunt, non minùs deformes ac macilen-* " *tæ, quales in Ægypto vix ullibi reperias*. Facilè crederes famelicas. *Itaque pul-* " *chras illas* repentè *deglutiebant* omnes: *neque tamen ipſæ pinguiores factæ ſunt*. Ter- " ritus hoc monſtro *expergefactus ſum*, impoſturâ ſomni lætiſſimus. Iterum invadit " ſomnus, *ſomniúmque novum. Septem ſpicæ plenæ ſuccreſcebant ac pingues ex eodem* " *culmo. Septem aliæ mox aridæ ac tenues*, è culmis quidem ſingulæ ſingulis, *na-* " *tæ ſunt, ac pulchriores illas* more vaccarum turpium *devorabant*. Perturbatus & " experrectus, ſenſi & hoc ſomnium eſſe, haud multùm diſſimile priori. Inter om- " nes tamen *Ægyptiorum* Sacerdotes & Mathematicos *nullum reperio, qui quid iſta* " *ſibi velint explicare poſſit*. Tum *Joſephus*, " Maximâ te *Divinum cœli Numen* gra- " tiâ dignatur, maxime rex, qui *futuras tibi res*, maximè proſuturas atque obfutu- " ras tuo imperio, *jam antè denunciat. Nam utriuſque ſomnii eadem eſt mens. Sep-* " *tem vaccæ ſeptémque ſpicæ, generis utriuſque, totidem ſignificant annos*: illæ quidem " pulchræ ac pingues, annos fertiles, copiâque rerum abundantes; ſed *aridæ ſpicæ* " *vaccæque macilentæ, ſteriles annos*, magnâque laboraturas fame, denotant. Itaque " prædicit fore tibi Deus, ut *Ægyptus* proximis qui ſequuntur *ſeptem annis*, ex tem- " peſtiva *Nili* profluentia, *profluentiâ rerum*, frumenti pecudúmque, *fruatur maximâ*.

A.M. 2289.

Joſephus

Ægyptii regis interpretatur ſomnia;

A.M. 2289. "*Annis verò septem consecuturis* deinceps, tantam ex ejusdem fluminis inclementia "terræ *sterilitatem*, rerúmque omnium *orituram inopiam, ut copiam priorem nova sit devoratura fames. Quare videat* sapientissimus rex, *ut virum aliquem industrium atque prudentem rei frumentariæ præficiat in regione universa; ut illi subjiciantur* in "singulis Nomis *præsides, qui, abundante rerum copiâ, quintam proventuum partem* "*in usum regis exigant colligántque; collectam reponant* in granariis; repositam denique "promant cùm opus fuerit, ac distribuant, *nè*, annonâ deficiente, *fames Ægyptum* "*depopuletur.* Hàc interpretatione sui somnii, rex nodum expeditum, & animum sibi sensit expletum, ut nihil amplius jam requireret. Saluberrimum verò tum *Pharaoni*, tum principibus aulicisque, *Josephi* consilium videbatur. In hoc igitur munere *Josepho* ipsi rex neminem præferendum existimabat. Illi enim non dubitabat adesse Numen aliquod, qui arcanam deorum mentem tam facilè intelligeret & explicaret. Illum igitur aulæ regiæ, illum *Ægypti* regno præfecit; illius dicto audientes esse omnes voluit. Sibi solium retinuit noménque regium: curam atque autoritatem in *Josephum* contulit. Tanti honoris insignia nè deessent, suum illi annulum in digito, torquem in collo aureum, abyssináque vestes addidit, atque proximum suo currum; in quo subvectus altè dum incedebat, *Abreeb Abreeb* acclamabant præcones: sive id *Genu flectite*, sive *Pater regis*, significet. Postremò, nomen illi novum est impositum, *Zaphenath Panea*, id est, *Vir occultorum inventor*, aut *interpres*; uxor quoque data, *Potiphera Asnatha*, viri facilè principis apud *Ægyptios*, filia, & in civitate *One* (quam *Heliopolin* fuisse credunt nonnulli) præsidis. Annulus verò quem dedisse *Josepho* regem diximus, non solùm dignitatis erat maximæ indicium, sed & sigillum fortasse, quo literas ac diplomata obsignaret regio nomine atque communiret. Tricesimum agebat annum *Josephus*, cùm reipsa præstitit quod consuluerat verbis. *Ægypto* enim peragratâ, in singulis provinciis, singulisque annis, frugum quintam edicto regio partem sustulit, justo emptam pretio, atque recondidit; unde oneravit granaria frumento.

eóque ad summam dignitatem subvectus est.

A.M. 2293. Florente jam in *Ægypto* rerum omnium copiâ, *Josepho* etiam honoribus opibúsque florente, felicitatis tandem hærede locupletatus est, ex conjuge *Asnatha*, cui nomen esse voluit *Manasses*. Id *Hebræo* idiomate *Oblivionem* significat. Deus enim, & malorum quæ passus in *Ægypto* est, & injuriarum in paterna domo, felicitate aulicâ induxerat memoriam. Post unum alterúmve annum, alter *Josepho* natus est filius, *Ephraïmus*. Id nomen *Multiplicationes* notat: eóque testari voluit pius vir suam erga Deum gratitudinem, cujus ope crevisset, sobole, divitiis, honoribus, omníque felicitate auctus & cumulatus.

A.M. 2297. § 22. *Argus*, *Niobes* filius, teste *Pausaniâ*, ex *Apide* forsan patre, eodem vel *Telexionis* atque *Telchinis* proditione cæso, ut *Apollodorus*, (lib. 2.) vel in *Ægyptum* discedente, *Argivorum* regno potitus est, annósque tenuit 70. Quâ regni diuturnitate felicitatéque summâ obtinuit, à se ut novum nomen ac diuturnum urbs contraheret, *Argos*, quæ *Phoronicum* antea dicebatur. Ab urbe regio *Argia*, sive *Argolis*. Imò ipsam ab eo peninsulam *Argos* appellatam aliqui tradunt, nomen *Apiæ* prius abjecisse. Propter virtutis præstantiam gloriámque nominis, *Jovem Argo* patrem fuisse fingebant veteres Poëtæ, primámque mortalium *Nioben* hanc adamâsse, ultimam verò *Alcmenam Herculis* matrem. Solebant enim Poëtæ, (ut hoc inprimis moneam, de quo sæpius dicendum est,) viros quovismodo claros ac nobiles ex deorum prosapia deducere. Si qui erant robore immanes & truculenti, patrem iis ferè *Neptunum* tribuebant, quisque in locis maritimis nascebantur illustres viri. Astutos atque facundos *Mercurio* satos; *Marte* bellicosos; doctos atque ingeniosos, præcipuè Medicos, *Apolline*; summis virtutibus & heroë dignis præditos, ipso genitos *Jove* comminiscebantur. Namque

Argivorum est Argus rex,

Igneus est illis vigor, & cœlestis origo.

Varro quidem utile esse civitatibus dixit, ut se viri fortes, etiamsi falsum sit, ex diis genitos esse credant, quò magnas res aggrediantur audaciùs, & feliciùs peragant. (*Aug.* de Civ. Dei 3.4.)

Argolis autem, sive *Argia*, *Apiæ* seu *Peloponnesi* regio est, è senis una versus Orientem. A *Malea* promontorio ad Isthmum usque *Corinthiacum* extenditur. Itaque primus ad *Scyllæum* promontorium à *Malea* sinus, *Argolicus* appellatur, trajectu 50 mill. passuum, idem ambitu 172 millium. Oppida *Boea*, *Epidaurus*, *Limera* cognomine

mine *Zarax*; *Cyphanta* portus. Amnes *Inachus*, *Erasinus*; inter quos *Argos Hippium*. *Erasinum* fluvium, ex palude in *Arcadia Stymphalide* ortum, ferunt sub terram se abdere, in *Argis* denuo erumpere. *Inachi* fontes ex *Lyrcio* monte apud *Cynuriam Arcadicam* oriuntur. Supra lacum *Lernen Mycenæ* ac *Tirynthis*; montes *Artemius*, *Apesantus*, *Asterion*, *Parparus*, aliíque undecim numero. Fontes *Niobe*, *Amymone*, *Psammathe*. A *Scyllæo* ad Isthmum 177 mill. pass. Oppida *Hermione*, *Trœzen*, *Coryphasium*; appellatúmque aliàs *Inachium*, aliàs *Dipsium Argos*. Portus *Cænites*: sinus *Saronicus*, olim querno nemore redimitus, unde nomen; ità *Græciâ* antiquâ appellante quercum. In eo *Epidaurum* oppidum, (primò *Epitaurus* dictum, *Strab.*8.) *Æsculapii* delubro celebre; *Spiræum* promontorium; portus *Anthedon*, & *Bucephalus*, & *Cenchreæ*, (*Corinthiorum* versus Orientem navale,) Isthmíque pars cum templo *Neptuni* quinquennalibus inclyto ludis. (*Plin.*4.5.) Navale *Argivorum Nauplia* dicebatur, quasi navibus plena; non à *Nauplio Amymones* filio: (*Strab.* 8.) *Eiones Mycenarum*. *Trœzen*, sacra *Neptuno*, 15 stadia distabat à mari. Ante portum ejus, qui *Pogon* vocabatur, *Calauria* jacebat parva insula, 30 stadiorum circuitu, cum asylo *Neptuni*; quale *Cereris* & *Proserpinæ* apud *Hermionenses* fuit. Indè ad inferos brevis fuisse descensus credebatur. Itaque naulum non exigebatur à mortuis. In *Arachnæo* monte aræ positæ sunt *Jovi* ac *Junoni*; ad quas in magna soli siccitate immolabant. (*Pauf. Cor.*) Erat suum & *Argivis* longo pòst tempore oraculum in *Apollinis* templo, qui *Diradectes* vocabatur, à jugo montis ubi templum stabat. Virgo præsidebat, quæ singulis mensibus noctu agnâ solebat facere, & victimæ libato sanguine statim furore afflata est. — A.M. 2297.

§ 23. *Acusilaus Apollodor.* (lib. 2.) & *Pelasgum Niobe* fatum & *Jove* tradidit; *Arcadum Pelasgus.*
qui temporibus fortasse iisdem quibus *Argus* atque *Niobe* claruit. Sed *Hesiodus* atque *Asius* Poëtæ, ipsíque *Arcades*, indigenam fuisse, & è sua quasi terra natum, volunt.

> Ἀντίθεον δὲ Πελασγὸν ἐν ὑψικόμοισιν ὄρεσσι
> Γαῖα μέλαιν' ἀνέδωκεν.———
> *Montibus altieomis peperit nigra Terra Pelasgum*
> *Diis similem.* ———

Eum *Pausanias* credit (in *Arcadicis*) magnitudine, robore ac formâ, corporis animíque pariter dotibus, reliquos mortales iis in locis ac temporibus superâsse; eámque ob rem ei regnum à suis traditum. Cùm igitur is apud *Arcades* regnaret, primus tuguria ædificare docuit, ad arcendas injurias cœli, & è suillis coriis facere tunicas; primus legere glandes, de fago præcipuè, cùm antea radicibus atque herbis, iísque interdum noxiis, vescerentur. Atque hanc victûs rationem per multa deinde secula retinuisse *Arcadas* ferunt. Itaque apud *Herodotum* (lib. 1.) & *Pausaniam* (in *Arcad.*) ab oraculo vocantur *Arcades* Βαλανηφάγοι, *Glandivori*. Ac de iis præcipuè Poëtæ,

> *Glans aluit veteres.*——— (*Tibull.*2.3.)

Ovidiúsque (Fastor.4.) pleniùs,

> *Panis erat primus virides mortalibus herbæ,*
> *Quas tellus nullo sollicitante dabat.* &c.
> *Postmodo glans nata est: bene erat jam glande repertâ:*
> *Duráque magnificas quercus habebat opes.*

Indè proverbium, tritico reperto, enatum est, Ἅλις δρυός. A rege *Pelasgo*, *Pelasgia* vocata est inprimis universa regio, quam ab *Arcade* postea dixerunt *Arcadiam*. Ea verò in *Apiæ* seu *Peloponnesi* medio sita est, agríque mediterranei plurimum continebat, nusquam pertinebat ad mare. Eadem *Plinius* habet, (lib. 4. 6.) *Mediterranea Peloponnesi Arcadia maximè tenet, undique à mari remota: initio* Drymodis, *mox Pelasgis appellata.* Montes in ea plurimi, *Pholoë*, *Lycæus*, in quo *Lycæi* erat *Jovis* delubrum, *Mænalus*, *Artemisius*, *Parthenius*, *Lampeus*, *Nonacris*, & maximus omnium *Cyllene*; prætérque ignobiles octo. Amnes, *Ladon* è paludibus *Phenei*, *Erymanthus* è monte ejusdem nominis, in *Alpheum* defluentes. Illic & *Stygis* ad *Nonacrin* fons exitialis aquæ, stillantis ex alta rupe, & in *Crathin* fluvium delabentis; quæ vase nullo nisi ungulâ equinâ contineri potest. Huic malo paria ut natura faceret,

A.M. 2297.

alius in *Arcadia* erat apud *Cynathaënses* aquæ prægelidæ fons, quæ hausta, vulnera, canúmque rabidorum morsus, aliáque sanabat ulcera. Unde *Alysson* vocabant. *Ladon* fluvius aquæ pulchritudine omnibus *Græciæ* fluminibus antecellit. Nec deerant prope *Phigaliam* calidarum quoque aquarum balneæ. In sylvis alebantur testudines insigni magnitudine, *Indicis* pares, unde lyras facilè conficiebant. *Græcanicarum* antiquissima ferè gens *Arcades*, *Joves* duos apud se genitos prædicabant. *Pan* illis indigena deus habebatur; quem in *Menalio* monte fistulâ canentem accolæ sæpius audivisse affirmabant se. Quare illi, ut majoribus diis, & vota hominum rata facere, & meritâ improbos coërcere pœnâ, tribuebant. Ignis ei perpetuus ardebat. Quin & responsa oraculorum reddere solitum antiquitus, ferebant; eorúmque interpretem *Erato* nympham fuisse, uxorem *Arcadis*. *Mercurium* quoque apud se natum in monte *Cyllene*; *Acacum* verò filium *Lycaonis* nutrivisse puerum deum, tradebatur ab iisdem. Ex omnibus diis eum præcipuè colebant *Pheneatæ*, qui ludos ei *Hermæa* dictos faciebant. *Mantinenses* in templo *Cereris* & *Proserpinæ* ignem alebant perpetuum; summâque religione cavebant, nè quando extingueretur. *Eleusinæ Cereris* initia iisdem ritibus *Pheneatæ* peragebant quibus ipsi *Eleusinii*, à *Nao* sibi tradita *Eumolpi* pronepote. Prope templum lapides eminebant prægrandes duo, aptè inter se coagmentati. *Petroma* vocabant. Ex iis disjunctis majorum initiorum ritus quotannis, literis quibusdam consignatos, prælegebant, audientibus qui initiati fuerant; deinde lapides in sedem pristinam eâdem nocte reponebant. Ad hanc lapidum compagem religiosissimè jurabant *Pheneatæ*. *Alipheræ* nundinas celebrabant *Minervæ*. Sed uni ante omnes heroi *Myagro* rem divinam faciebant; cujus implorato super hostiis nomine, securos putabant se inter immolandum ab omni muscarum protervia. *Pallantii Arcades* summâ religione de rebus maximis juramenta concipere per deos *Puros* solebant; quorum aderat fanum in collis vertice. At nomina singulorum vel ignorabant, vel tacebant de industria. *Phigaliæ* in *Arcadia*, docet in *Laconicis Pausanias*, peculiares quosdam sacerdotes fuisse ad cædes expiandas, quos Ψυχαγωγὺς appellabant, id est, *Curatores* seu *Lustratores animarum*. Ferunt ab his *Pausaniæ Laconis* facinus unum purgari non potuisse. Id verò non sceleratum de *Græcis* prodenda consilium fuit; sed quòd puellam ad se noctu accedentem Veneris causâ, subitò experrectus ac perterrefactus animo sibi malè conscio, quasi insidiatorem interemit.

Post annos aliquot *Pelasgus* ex *Arcadia* in *Epirum* dicitur migravisse, & colonos eò traduxisse, quos ab eo credibile est *Pelasgos* fuisse appellatos. Unum ex his ferunt in *Thesprotide* regnavisse primum, qui *Phaëton* vocabatur. (*Plut.Pyrr.*) Ab his, opinor, *Pelasgis* barbarorum deorum, *Ægyptiorum* præcipuè, nomina *Græcanicis* imposita fuerunt diis; qui generali tantùm nomine deorum antea colebantur à *Græcis*. Quippe antiquissimam rem credibile est à *Pelasgis* antiquissimis institutam fuisse. Ii ergò *Dodonæum* oraculum consuluerunt jam tum loquax; liceretne id fieri; cúmque respondisset vates debere, tum primùm distingui cœpêre nominibus *Græcanici* dii: *Pelasgis* praeuntibus, reliqui secuti sunt *Græci*. (*Herodot.2.*) Indè factum videtur, quòd principem deorum *Jovem* sibi *Arcades* asseruerint; imò ex una prodierint *Arcadia Joves* duo.

Anni septem steriles in *Ægypto*

§ 24. Hactenus floruerat *Ægyptus* inexhaustâ rerum affluentiâ. Octavo demum anno (quod prædixerat *Josephus*) *Mutat terra vices*. Non fluvius aquas terræ, non terra populo fruges præbet quas solebat. Æstu immodico torrentur omnia. Ipsæ nubes & pluviæ deficiunt in *Æthiopia*, quibus erat alendus augendúsque *Nilus*. Arida igitur ingratáque tellus nè sortem sibi traditam seminis reddit creditori agricolæ. Illico sterilitatem sentiunt *Ægyptii*, non tamen illico famem. Sibi enim quisque domi reposuerat annonam, id præmonente *Josepho*, quæ soli sublevaret ingratitudinem ad tempus.

——————*Et illis utitur antè*
Quæsitis sapiens,

unde consequitur fames,

quamdiu aliquid superfuit quo uteretur. Sed unius erat anni hoc remedium. Postquam defecerat subsidium domesticum, tum strenuè cœperunt omnes esurire. Ad aulam properant; supplicibus libellis fatigant *Pharaonem*. Opes regias implorant, sine quibus omni populò pereundum fit fame. Clamore tanto excitatus rex, primò Divinum *Josephi* est miratus ingenium, ante annos aliquot vaticinati hæc mala;

de-

deinde, subditorum quoque misertus, *Josephum* ut adeant annonæ præfectum, ejus ut mandatis obsequantur, jubet. Cùm *Josephum* convenissent, aperta sunt in singulis provinciis granaria: indè salus populo non data quidem, sed pretio est vendita, quo regi thesaurus ingens congestus est. Neque verò hæc *Ægyptios* tantùm opprimebat calamitas. Omnes vicinæ regiones, *Libya*, *Æthiopia*, *Syria*, *Canaanitis*, *Arabia*, eodem correptæ laborabant malo. Itaque in *Ægyptum* undique frumentatores commeant, qui triticum auferant quovis pretio. Eò tandem suos quoque filios emittit *Israël Jacobus*, ne segnitiâ potiùs quàm inopiâ interiisse viderentur. *Benjaminum*, suæ matris unicum, minimùmque filium, itineris tam longinqui periculis noluit exponere. Reliqui fratres, non minùs consilii quàm victûs inopes, prudentiæ senis obtemperant, agente id præsertim in visceribus oratorum facundissimo fame. Quò plures in *Ægyptum* delegârat, eò majorem sperabat tritici datum iri copiam prudentissimus pater. Nam singulis pro indigentia venditum fortasse frumentum certâ mensurâ inaudiverat. Aliud erat consilium Dei. Omnes qui conspiraverant in *Josephum*, adesse voluit simul in *Ægypto*, ut metu saltem horrifico cruciarentur omnes, & luerent facinus in fratrem. Noluit reliquos comitari *Benjaminum*, ut causa indè speciosa vexandi fratres arriperetur. Hâc enim ratione ad cogitandum deplorandúmque seriò id quod in *Josephum* admiserant flagitium, quasi aliud agens impulit. Confertim undique in *Ægyptum* concurritur; *Josepho* supplicatur; frumentum emitur. Unà cum aliis accedunt *Israëlitæ*, & quàm possunt humillimâ veneratione, ad captandam Principis gratiam, coram *Josepho* prosternunt se. Ille sibi fratres adesse facilè animadvertit, & somnii sui de manipulis continuò recordatus est. Sed fratres agnovit ignotus ipse, tanquam è tenebris in Sole constitutos prospiciens: nihil enim in iis ferè immutatum, in ipso erant omnia. Et nomina fortasse peregrinorum tradebantur. Quare dissimulandum ad tempus putavit, asperiùsque sibi compellandos fratres; non tam ut suas injurias ulcisceretur, quàm ut certiora de *Benjamino* ac patre cognosceret, ipsos verò ad seriam aliquando resipiscentiam adigeret. Pœnas illi quidem sunt gravissimas meriti. Sed castigat *Josephus* molli brachio, non crudeliùs insectatur; & refricando memoriam peccati veteris, non tam lædere voluit, quàm sanare vulnus. Vultu igitur ad severitatem composito, unde sint rogat. Illi, *ex Canaanæa se ad emendum venisse triticum*, respondent. "Ad "emendum verò triticum? ait *Josephus*. *Imò ad explorandum venistis*, quà hosti"bus pateret aditus expeditissimus; quæ regni sint vires, quæ munitiones urbium. Illi asseveratione magnâ respondent, *frumentandi se causâ tantùm advenisse: homines probos atque veraces, unius omnes parentis filios*, ex eadem prodiisse domo. Magnopere igitur suspicionem hanc irámque domini servos innocentes deprecari. Pergit tamen *Josephus*: "Quid homines mihi probos narratis? tot liberos, tam æta"te pares, ex eadem familia? Imò tot ex eadem gente *proditores adestis*. Quid faciant miseri? Negant pernegántque; sed fide carent. Et si totam audire libèret historiam suæ domûs, fuisse quidem se narrant *fratres duodecim, unius patris in Canaanæa liberos. Minimum apud se detinuisse patrem domi*. Properante fato *sublatum esse alterum*. Tum *Josephus* paulò iracundiùs, "Quid? inquit: minimus do"mi? An plus adhuc fratrum est vobis? *Hic sit igitur veritatis index. Per vitam* "*Pharaonis, haudquaquam ego dimittam vos, nisi sistatur mihi minimus* ille, quem " dixistis, *frater. Eat aliquis vestrûm, adducat huc. Reditum ejus in vinculis ex*"*spectabunt alii*. Sin minùs, *mendacii vos ac proditionis reos, per vitam Pharaonis*, "cruci omnes affigam. Protinus in custodiam & vincula dati sunt, ubi magno cum dolore suam culpam, suam deplorabant miseriam. Nam *Josephi* causâ contigisse sibi hæc, sua singulis dictabat & exprobrabat conscientia. Ab eo enim tempore prima hæc eos pungebant mala. Diras ultrices adesse jam suæ summæ immanitatis in fratrem, jactitabant. Sed liceat hìc advertere, ut viri aliàs puri, sordes contrahant ex consuetudine familiari hominum impiorum. Per *Pharaonis vitam*, quasi Numen aliquod divinum, jurabant *Ægyptii*; ut *Romani* postea per *Genium Principis*. Hujus adulationis contagio in ipsum *Josephum* subrepserat, integerrimum virum. Tertio demum die, cùm satis videretur temporis datum quo excuterent conscientias suas, dolerent, ac resipiscerent, levati sunt vinculis; paulóque mitiùs agit, quàm erat minitatus, frater. Obsidem in vinculis unum detineri vult, qui culpam præstet omnium si fallant fidem; reliquos cum frumento redire ad patrem; minimum denique fratrem adduci ad se. Ità demum veraces, ità tutos fore liberósque: Nam & ego

A.M. 2297.

etiam in vicinis regionibus.

Frumentatum veniunt in Ægyptum Josephi fratres.

Asperiùs tractantur.

in custodiam dati sunt.

ego, inquit, *Deum*, si prudens violavero jus, mihi Judicem *timeo* Vindicémque. Oblata conditio facilè accipitur, quæ frustrà recusatur. Tum verò contineri diutiùs dolor extremus non potuit, quin solveret effunderétque se in querelas. "Heu! quanti sceleris, inquiunt, pœnæ à nobis jam repetuntur! Quam verò nos clementiam " aut miserationem exspectabimus à peregrino, *qui fratri querenti, ac miserabiliter* " *supplicanti, nullam exhibuimus?* Ille, ille nos in istum detrusit carcerem, ille his " nos vinculis oneravit. Talionem patimur æquissimam. *Frater à nobis exauditus* " *non est*; neque nos à Principe. Frater est abjectus in cisternam, nos in carcerem. " Frater est proditus *Midianitis*; nos proditionis in *Ægyptios* rei agitamur: ut ipsa " proditio fratris prodita videatur, ejúsque pœnam nos meritò etiam innocentes lu" ere. Hæc alii. *Rubenus* paulò graviùs increpat. "Imò verò hæc à nobis atro" cissimi facinoris justissima exigitur vindicta. *Dixin' ego monuíque vos*, ac prohi" bui sæpius, *nè violaretis puerum?* Vestræ tamen crudelitati indulgere maluistis, " quàm obsecundare monitioni meæ. *Ejus itaque cruoris clamor* penetravit cœlum, " & *hoc in nos devocavit supplicium*. Ità *Rubenus*. Ecce verò quàm bona sint bonis viris, maximo Dei beneficio, ipsa mala. Quò non leges, non conciones, non parentum reverentia, non ipsius Dei timor, ad resipiscentiam calamitates adigunt. Conscientiam suscitant dormientem, objiciunt peccata, timorem atque dolorem incutiunt salutarem; errantes denique, in viam vitæ, ad se, ad patrem, ad suum revocant Deum. (*Psal.* 119.71.) Neque tamen apud impios idem valent.

A.M. 2297.

Limus ut hic durescit, & hæc ut cera liquescit,
Uno eodémque igni:———

Ità flammis rerum adversarum pii mollescunt ac liquefiunt in lacrymas & pœnitentiam, indurescunt mali. Sic illi miserè conquerebantur; eóque liberiùs, quòd neminem putabant conscium. Nam *Josephus* per interpretem collocutus, *Hebræam* linguam videbatur minùs intelligere. Intellexit omnia tamen, & quasi aliud agens subauscultaverat. Et par quidem fuit, eum cognoscere dolorem ac pœnitentiam fratrum ob admissum in se scelus, quò faciliùs ignosceret ac rediret in gratiam. Ille mitissimus vir non potuit non dolere, quòd tantopere sui dolerent fratres sui causâ. Itaque avertit se, ut lacrymis dolorem expleret egererétque. Deinde vultu rediit sereniore, sed tamen austero. *Simeonem* protinus, qui fortasse in illum teterrimus fuerat, comprehendi jussit, ligarísque vinculis in conspectu fratrum; quò & illos terreret magis affligerétque. Reliquos dimisit, impletis sine mensura saccis frumento, abditóque in saccis frumenti quod tradiderant pretio. Ità *Josephus* imperaverat, nè tantâ patrem spoliaret pecuniâ. Addidit præterea singulis viaticum, ut annonam integram referrent ad patrem. Dum læti redeunt ex magnis liberati periculis, unus fratrum in diversorio, asinis pabulum porrecturus, explicato sacco, reperit pecuniam. Reliquis annunciat continuò novam rem. Illi, nescio quem subesse dolum veriti, horrent omnes & obstupescunt. Errat enim semper animus æger. Postquam evigilaverit conscientia mala, cuncta suspicatur, vanáque sibi fingit pœnarum atque periculorum somnia. Iratum gravissimè Deum, neque pacatum esse adhuc metuunt, qui novum discrimen miseris, atque pœnam novam parit. *Quid hoc est*, inquiunt, *mali, quod molitur in nos Deus?* Neque enim *Ægyptios* frustrà & fortuitò machinari, istósque sibi laqueos ponere; Dei consilium, atque suum id agere peccatum, facilè crediderunt. Tandem redeunt ad patrem, frumento lætum, filiorum adventu lætiorem. At in his desideratur *Simeon*. *Simeonis* absentia commemorandi ansam præbuit quæcunque sibi acciderant in *Ægypto*; severitatem Principis, suspicionem proditionis, suam purgationem, postremò obsidem relictum *Simeonem*, donec *Benjamini* adventus liberaret. De suo interim parricidio nihil, more hypocritarum; quanquam inter se confessi jampridem, hanc veram fuisse omnium causam. Hoc tot malorum nuncio gaudium senis modò natum, vel extinguitur planè, vel maximè turbatur & corrumpitur; nè quam in hac vita bonus vir sinceram voluptatem sentiat. Hactenus tamen non stat malum. Dum in horreum exonerant frumentum, pecuniam inveniunt singuli reconditam in saccis. Id verò tam patrem quàm filios in maximum conjecit metum. Itaque non potuit silere diutiùs summo dolore oppressus senex: *A vobis*, ait, filii, *à vobis mihi hæc orbitas. Josephum requiro, Simeonem desidero*; vestro equidem vereor utrumque peccato. *An & Benjaminum auferetis mihi? Heu! in quæ vos me coegistis mala!* Respondet illi maximus

ubi detinetur Simeon.

mus natorum *Rubenus*; "Paulò mitiùs, obſecro, & ſedatiùs perpende hanc rem, "mi pater. *Meæ fidei Benjaminum credito. Duos ego tibi committam filios.* Hi "ſint obſides, hi pignora. *Illum ego niſi reduxero, tu mihi hos tolle è medio.* "Egó- "ne, inquit *Jacobus*, ut tuos mactem filios, nepotes meos? Pactum verò impru- "dentiâ & impietate plenum. Egóne ut *Benjaminum Simeone* commutem, aut libe- "ros tu fratre? Egóne ut in tot conjiciam pericula filium hunc optimæ ſpei, ſuæ- "que matris unicum, *Simeonis* gratiâ? Eat, valeat: vos, qui reliquiſtis, reducatis. "Nam *ſi quis mihi Benjaminum adverſus caſus abſtulerit*, vel *in itinere* tam longin- "quo, vel in tam barbara & crudeli gente, actum erit de *Jacobo*; ipſe *dolor hos ca- "nos deducet in ſepulchrum*, vóſque omnes reos peraget parricidii. A.M. 2297.

Poſt menſes aliquot abſumptâ ferè quam ex *Ægypto Iſraelitæ* attulerant annonâ, nova fames crudelia minitabatur. Filios igitur monet *Jacobus*, ut frumentatum eant, ac in *Ægyptum* iter inſtituant novum. Omnium unus voce reſpondet *Juda*: "Quicunque ſumus, inquit, nos, benigne pater, tui profectò liberi ſumus. Inſectari "verò tuos odio capitali, adeò ut in certum exitium agas præcipites, procul abeſt à tuis "moribus, à mente procul abſit hoc ſcelus. Sed delegare in *Ægyptum* abſente nos *Ben- "jamino*, quid eſt niſi in certum præcipitare interitum? *Probibuit enim vehementer ille* "præfectus annonæ apud *Ægyptios*, iterum atque iterum proditionis pœnam intermi- "natus *probibuit, nè quis noſtrûm auderet in ſuum redire conſpectum, niſi minimo fratrum* "*præſente. Illum igitur ſi comitem das, ibimus*, devorabimúſque omnes moleſtias, op- "timi patris ac liberorum ſuaviſſimorum gratiâ. *Sin minùs*, domi perire ſatius "videtur in *Canaanea*, quàm poſt iter moleſtiſſimum trucidari omnes in *Ægypto*. A.M. 2298.
Hæc *Judas*. "Equidem video, ait *Jacobus*, in magnas me redactum eſſe anguſtias. "Aut filius dimittendus in *Ægyptum*, aut omnibus pereundum eſt fame. Sed vos in "has me adegiſtis anguſtias, qui *alium fuiſſe mihi filium indicâſtis*. Quid enim at- "tinebat, homini peregrino privatæ familiæ prodere ſecreta? Illi ad hæc, magno id ſe purgandi ſtudio feciſſe. "Nihil unquam nos, inquiunt, volentes atque ſcientes "prodidimus. *Severiſſimâ quæſtione habitâ, interrogatum eſt diligenter, an pater ad- "huc viveret, an aliquis frater ſupereſſet.* Nobis aut veriſſimè reſpondendum erat, "aut ſubeundum vitæ certiſſimum diſcrimen. *Quis autem ſuſpicari potuit, homi- "nem poſtulaturum, ut fratrem adduceremus in Ægyptum?* Sic illi. *Juda* verò ite- rum, "Noli, obſecro, amantiſſime pater, noli ampliùs fruſtrà colluctari eo cum "hoſte qui expugnari non poſſit, Neceſſitate. Abſit ut perire nos omnes velis uni- "us gratiâ, cui tamen ipſi eadem ſit ſtrage occumbendum. Si communi omnium cu- "ræ minùs fidendum putes, *in meam unius fidem trade Benjaminum. Liceat obli- "gari me conditione quavis. Niſi reddidero tibi in manus liberum incolumémque, reus* "*ego ſim*, quamvis pœnam ſoluturus. Vide quantum hujus obſtaculi *mora* noſtris "jampridem rebus obfuerit. *Bis jam vicibus* onerati *rediiſſemus* ex *Ægypto*, niſi "hæc domi nos detinuiſſet diſceptatio. Victus tandem *Jacobus*, importunitati filio- rum ceſſit. Dubium ei hactenus viſum eſt, ſatiúſne fame ſibi perire foret defici- ente victu, an dolore, amiſſo quem unicè amabat *Benjamino*. Nodi tam utrinque tenacis ſolutionem quàm diutiſſimè potuit procraſtinavit, ac de die in diem diſtu- lit. Tandem exitio periculum, & certo damno prætulit ſpem. Nova igitur præ- cepta profecturis dedit: Præfectum annonæ ut aliquo ſibi conciliarent munere; op- timos quoſque ut *Canaamtidis* fructus illi offerrent, reſinam & mel, aromata & ſtacten, denique pineas & amygdala: Frumenti deinde pretio duplicato inſtructi, er- rorem pecuniarium (ſi quis fuit) corrigerent: Poſtremò, fratrem ut acciperent ſibi comitem *Benjaminum*. Precibus diſcedentes proſequitur, apud Deum, qui unus om- nia præſtare poſſit, vehementer contendens, ut ad miſericordiam & clementiam principis *Ægyptii* flectat animum, quò & *Simeonem* captivum liberet, incolumém- que remittat *Benjaminum*. Orbatum enim ſe, tribus orbatum filiis, alto cum ge- mitu fletúque lamentatur. In *Ægyptum* itaque diſcedunt, in *Ægyptum* perveniunt *Iſraelitæ*. *Joſephum* conveniunt foris alicubi, vel in aula, vel in granariis. Ut pri- mùm conſpexit *Benjaminum*, placidiore quàm ſolebat vultu, mandat œconomo, ut in ſuam hoſpites deducat domum, mactet pecudem, conviviúmque apparet. Eos enim apud ſe cœnaturos. Quò minùs intelligebant *Iſraelitæ* linguam *Ægyptiorum*, eò magis aliquam verebantur ſubeſſe fraudem *Joſephi* dictis. Leone audacior eſt bonus vir. Sed conſcientia mala mali ſemper ſuſpicax & meticuloſa. Non in do- mum *Joſephi*, ſed in carcerem duci putabant ſe. Virum illum quem antea fuerant

Jacobus ægre Benjaminum dimittit in Ægyptum.

ex-

A.M. 2298. experti severissimum, furti nunc insimulaturum, & se suáque omnia rapturum in servitutem, ejus pecuniæ causâ quam in frumento reconditam reportaverant imprudentes domum. Nè igitur in parietum privatorum custodiam temere se darent, foris ad ostium compellant œconomum verbis mollissimis. "Liceat fateri, domine, id "quod te non latet, *emisse nos* antehac in *Ægypto frumentum*, solvisse pretium, per-"tulisse domum. Liceat fateri & hoc, *in hospitio* fortè *omnem pecuniam nos reperisse* "*in sacco justo argenti pondere*. Nè quis autem error innocentiam probitatémque "nostram labefaceret, quam solvimus ecce pecuniam reddituri sumus, novum fru-"mentum argento mercaturi novo. Oeconomi summâ humanitate facilè hic timor sedatus est. "De pecunia, inquit, si quam reperistis, *nè quid metuite. Deo vestro,* "*& vestri Deo patris*, quas par est gratias agite, *qui hunc vobis thesaurum dedit. Ego* "vos libero, qui *argentum vestrum meis me recepisse manibus fateor*. Deinde, ut re non minùs quàm verbis erigeret, fratrem è carcere productum suis tradidit *Simeonem*; simul omnes in *Josephi* duxit domum; aquam lavandis pedibus, pabulum asinis dedit, certissima illis temporibus gratissimorum hospitum argumenta. Interim illi, cùm prandendum sibi apud *Josephum* scirent, muneribus expeditis adventum ejus opperiebantur: advenienti mox magna cum veneratione, demissis in humum corporibus, non tam suo quàm patris nomine offerebant. Placido *Josephus* vultu accepit, quæsivítque an viveret, an valeret senex ille pater. Vivere illi ac valere, summa cum adoratione corpora inclinantes, respondebant. Tum conjectis in fratrem germanum oculis, quasi novum hospitem, *Hiccine*, ait, *minimus ille frater est, de quo dicebatis?* Non exspectat dum respondeant, sed illico fausta illi apprecatur, *Misericordiâ te Deus & gratiâ dignetur, mi fili*. Pietas enim fraterna, jamjam in lacrymas resoluta se, in secessum properabat, ubi fleret sine teste. Postquam satis pio affectui indultum est, facie lotâ redit, mensásque sterni jubet, & apponi cibum; alteram sibi mensam, *Ægyptiis* alteram, tertiam denique fratribus. *Ægyptiis* enim cibo eodem vesci cum *Hebræis*, eâdem uti mensâ, nefas habebatur. Morem hunc *Moses* tradidit: quæ fuerit hujus causa moris, non tradidit. An quòd suæ tot numinum religioni ac sanctitati tribuerint *Ægyptii* tantum, ut alias præ se gentes contempserint? An quòd ea mactarent, immolarent comederéntque animalia *Hebræi*, quæ pro sacris *Ægyptii* colebant? (*Exod*.8.26.) An quòd ovium pastores odio fuerint *Ægyptiis*, quam vitæ sortem *Hebræi* maximè sunt amplexi? (*Gen*.46. 34.) Accubituros mensæ fratres eo *Josephus* ipse collocavit ordine, quo erant distincti ætate; *Rubenum* primo loco, postremo *Benjaminum*. Id verò illi, quasi divinâ quadam arte factum, admirati sunt maximè. A sua deinde mensa delicatiora quæque ad hospites peregrinos transferenda servis tradidit. Verùm uni *Benjamino* quinquies plura quàm reliquis. Ità curis timoribúsque soluti jam *Israëlitæ*, cibis opiparis vinóque saturati suavissimo, cum hilaritate summa convivabantur. Omnem suspicionem illis, & quam imbiberant opinionem severitatis iniquæ, summa *Josephi* superavit ac delevit humanitas. Eâ nocte in aurem utramque dormiebant securi, primo cras discessuri manè. Interim præfecto domûs præcipitur, ut saccos impleat quantum capere possint frumento; pretium sibi traditum in singulis abscondat; scyphum quoque *Josephi* quasi auguralem addat minimo fratrum. Illi diluculò asinis oneratis læti festinant in patriam. Haud procul abierant, cùm festinatò præfectus armatâ insequitur manu, & magnâ vociferatione ingratitudinis postulat & sacrilegii, gravissimorum criminum. Scyphum enim *Josephi*, à quo liberalissimè habiti fuissent, auguralem scyphum abstulisse furto. *Israëlitæ* mirari primò quid esset; cùm seriò agi rem perspicerent, pro se quisque magnâ contentione factum pernegare. "Nam se, aiebant, auri argentive furaces quis credat, qui ab-"ditam in frumento pecuniam retulissent ultro? Scrutaretur sarcinas: si apud "se inveniret scyphum, ad supplicium capitis furem, reliquos raperet ad servitutem. *Imò, serviat qui furatus est*, inquit œconomus. *Suâ reliqui fruantur innocentiâ*. Nec mora: Excutiuntur sarcinæ. A maximo descenditur ad minimum. Scyphus tandem in *Benjamini* sacco inventus est. Dolore id fratres non minùs perculit, quàm eum cui facinus erat lugendum soli. In urbem redeunt protinus ad *Josephum*, ægris animis, vultibúsque mœstissimis, eandem subituri cum *Benjamino* fortunam. Verùm nè tantus in *Ægypto* sit *Josephus*, ut ejus examinare gesta non liceat, quid censebimus? Recténe factum, novis ærumnis exagitare fratres, quos jampridem exploraverat satis? Recténe factum, calumniosè criminum fœdissimorum insimulare,

Israëlitæ apud Josephum convivantur.

Abeuntes prosequuntur Ægyptii:

Benjaminum sacrilegii reum peragunt.

lare, quos insontes noverat? Rectène factum, in tantam solicitudinem conjicere *Benjaminum* ficto crimine, qui nihil est meritus mali? Denique, an illud rectè, quòd scyphum sibi simulet auguralem, & divinatorem se? Dolum certè fatemur, negamus fraudem. Nec enim aut malus dolus, aut diuturnus fuit; sed qui brevi mœrore tantò lætiorem exitum scenæ redderet. Et explorare voluit forsan, quo essent animo fratres in *Benjaminum*; an jacturam ejus libenter essent facturi. Sed temere in his pronunciandum est nihil. Heroüm exempla qualiacunque videantur, neque semper condemnare fas, neque imitari omnia. Habebant enim singulares aliquando motus, quibus agebantur & agebant, sancti viri. A. M. 2298

Ecce jam fratres coram *Josepho* attonitos, supplices, humi prostratos. ***Quem ideò vendiderant nè adorarent, adorant quia vendiderant,*** ait *Gregorius*. Coram eo jam sua flectunt genua, qui coram illis flexerat frustrà; ab eo redempturi salutem suam, qui ejus pretio distraxerant. Pallido silentio consternati omnes obmutescunt: quos ille, mentiens iracundiam, increpat intonátque graviter. "Hanccine, viri *Cananæi*, gratiam hospiti rependitis, qui vos tantâ est humanitate prosecutus? Indignum verò facinus, & planè stolidum. Quid enim? *Mène vos non cogitâstis* (quod plurimi faciunt in *Ægypto) divinare posse*, atque furtum prodere? Sic ille: cui, reliquis prudentior atque faeundior, omnium vice respondit *Juda*; sed & idem se, pro *Benjamini* reditu, patri obligaverat sponsorem. "Confitemur, domine; nam id ipsa res loquitur. *Deprehendit cœleste Numen, deprehendit nostrum scelus. Nihil est quo defendamus, nihil quo excusemus factum.* Ad tuam domini solummodo clementiam & misericordiam, *tua omnes mancipia* confugimus. Tuo hactenus beneficio vivimus. Ejusdem est bonitatis, & donare vitam perituris fame, & condonare meritis mortem. In eo summa benignitas, in hoc spectatur clementia par. Vide an ex tua dignitate sit, iis adimere salutem, qui non nisi precariò & à te datâ fruuntur, ac tuum in nobis delere beneficium. "*Absit* verò, ait *Josephus*, "absit ut ego homines probos atque integros habeam pro mancipiis, nedum vitâ exuam. *Ille* unicus *apud quem scyphus est inventus* quod fecit luat. *Reliqui domum ad patrem eum bona venia discedit ote.* Nihil igitur confitentes dare se reos *Judæ* profuit. Cùm hæc non succederet, aliâ viâ sibi tentandum censuit. Itaque propiùs accedit, genibúsque supplex advolutus, "Vehementer, ait, se servum humillimum "obtestari, ut audire pauca nè grave domino molestúmve sit. Ejus enim se, non "minùs quàm *Pharaonis*, & suspicere potentiam, & iram formidare. Annuente *Josepho*, hanc deinde orationem instituit. "Mirum videri non debet, Illustrissime "vir, quòd summus dolor summam audaciam pariat, omnem excutiat modestiam. "In hoc enim periculo, non modò hujus adolescentis agitur libertas, verùm & mea "salus, &, quam meâ lubens redimere velim, optimi senis parentis mei; quódque "omnia superat, tua, domine, quodammodo fides agitur. Quo priùs tempore aderamus in *Ægypto* non potest non meminisse dominus, ut *è servis suis diligenter perquisiverit, num pater nobis viveret, num quis frater alius foret.* Nostrum non "erat, nullâ præsertim ex mendacio emolumenti spe, verum aut negare, aut reticere. Alium diximus fratrem esse, ac *salvum nobis patrem* diximus; *patrem* verò "*senem, minimúmque fratrem, suæ matris (amisso germano) unicum*; *quem* propterea "*senex* domi *charissimum haberet* apud se. *Domino* tamen *imperare placuit, hunc* "*ad se* in *Ægyptum adduci* minimum fratrem. Deprecati quidem nos quantum licuit hoc mandatum, quo vita patris in discrimen vocabatur; quippe qui hujus filii absentis desiderium ferre non posset. Iterum tamen *dominus fratrem hunc adduci ad se mandat* in *Ægyptum*. Par fuit obsequi nos mandatis tuis. Itaque "servo tuo *denunciavimus, patri nostro, quid imperâsset dominus.* Cúmque redeundum esset huc frumenti causâ, comitem nobis postulavimus hunc fratrem. *Ægerrimè* passus divelli à se, in hæc tandem verba senex prorupit: *Non vos* mei *latet filii, ex eadem conjuge duos me sustulisse*; majorem alterum diu jam desideratum, sive *discerptum à feris*, sive quo alio fato sublatum, *mihi certè nunquam videre contigit. Huic igitur* minori, *cùm discesserit à me, si quid humanitus acciderit* in "hoc itinere, *vos*, filii, vos mortis mihi autores, *canitiem patris ipso doloris impetu precipitabitis in sepulchrum.* Hæc ille flebiliter occinebat. Ego tamen sedavi tandem ægritudinem hanc: *ego me sponsorem dedi*, atque recepi salutem juvenis præstandam, cuivis me objiciens malo, nisi *reducem atque salvum patri sisterem* in *Cananæa.*

Juda deprecatur.

A.M. 2298.

" ——————— *Ego mite parentis*
" *Ingenium verbis ad publica commoda verti.*

" Tu igitur, domine clementiſſime, miſerere ſervi tui ſenis, niſi redierit hic filius, in-
" feliciſſimi, & jamjam perituri:

" ——*Miſeri te ſi qua parentis*
" *Tangere cura poteſt.*——

" Fuit & tibi talis aliquando forſan genitor. Uno te omnes ore filii obteſtamur,
" ——*Patris miſerere ſenectæ.* Neque verò tantâ operâ expugnato patre, huc
" eum attuliſſemus fratrem, niſi ut tuo mandato & voluntati obſequeremur, magnâ
" profectò ſpe gratificandi domino. Per omnia igitur humanitatis jura obſecramus,
" nè ſervis tuis fraudi ſit obſequium, & de domino bene merendi ſtudium. Quòd ſi
" tamen ſententia ſtat, noſtrum ulciſci ſcelus, *me, me in vincula & ſervitutem rapito,*
" (hoc votum eſt ultimum,) eo juvene mancipium utilius. *Ille cum fratribus dimit-*
" *tatur* in patriam, reditu ſuo ſeni vitam producturus patri. *Nam ut ego ſine hoc*
" *redeam fratre*, devotum caput, *&, calamitatem* autore me *ſpectem parentis miſeri*, ab-
" ſit. In tormenta, in equuleum, in quamvis me dabo carnificinam priùs. Hæc
Juda cùm perorâſſet, continere ſe ulteriùs non potuit, aut perſonam ſuſtinere *Joſe-*
phus, quam geſſerat hactenus irati vindicis. Diſcedere omnes jubet è conclavi
præter hoſpites. Diſceditur continuò. Nam *Ægyptios* adeſſe noluit dum fratribus
prodebat ſe: partim, nè quid de autoritate ſua diminueret, ſi fletum illi ſpectarent
& lacrymas, quæque alia vehemens affectus erat expreſſurus, aliena forſan à perſona
Principis; partim, ut fratrum honori conſuleret, nè facinus olim in ſe admiſſum à
Tandem *Joſephus* prodit ſe; ſuis, innoteſceret peregrinis. Nec enim de illo jam potuit non meminiſſe. Solus
igitur altâ querulâque voce, lacrymis ſingultibúſque interrumpentibus verba, gaudii
& amoris indicibus, *Ego*, inquit, *ſum Joſephus*, ô fratres. *Patèrne adhuc vivit? Jo-*
ſephi nomine audito, illi, ceu perculſi fulmine, obſtupeſcunt, obmuteſcunt, reſiliunt.
Pudore ac metu oppreſſi nec hiſcere audent, nec vultum attollere. Principem *Æ-*
gypti eſſe *Joſephum*, in quem illi tot contumelias & injurias congeſſerant, tot patra-
verant ſcelera, quem extinctum ſperabant, aut, ſi viveret, miſerrimum; eum vive-
re, florere, tantùm non regnare; ſe omnes, ac ſuorum vindictam ſcelerum, in ejus ar-
bitrio poſitam; quanto hæc animos malè ſibi conſcios horrore percellunt? Facilè
animadvertit *Joſephus* hunc fratrum ſtuporem atque metum ex re tam inopinata.
Itaque gravi, eâdémque ſuavi, oratione demulcet illis animos, atque omnem detra-
hit pavorem. Propiùs enim ut accederent cùm blandè invitâſſet, ſic eſt allocutus,
linguâ jam patriâ, quos *Ægyptiâ* priús. " Ego, fratres, *Joſephus ille ſum quem vos olim*
" *vendidiſtis in Ægyptum. Nè quo id vos timore afficiat, doloréve.* Dei enim conſi-
" lio geſta ſunt omnia. Niſi ego hîc affuiſſem, interiiſſent *Ægyptii*, vicinæ gentes
" interiiſſent, pater meus cum univerſa interiiſſet familia. *Secundus jam agitur an-*
" *nus ex quo* ſeptennis hæc *incepit fames. Quinque ſuperſunt* antequam deſitura
" ſit. *Detulit huc me Deus*, ut ex hac vos calamitate liberarem; adeò ſuis ipſa fa-
" cit peccata, qui omnia fecit ſalutaria. *Ego igitur non tam à vobis emiſſus, quàm*
" *à Deo ſum præmiſſus huc. Is me quaſi patrem Pharaoni conſtituit, aulæ regiæ præfectum,*
" *totius denique Principem Ægypti.* Meis enim viribus meritíſve tribuo nihil. Quare,
" mi frater *Juda*,

" ———————— *Non hæc*
" *Culpa tua eſt, quamvis hæc quoque culpa tua eſt:*

" ſed culpa ejuſmodi, quam dolore ac reſipiſcentiâ expiâſſe vos, teſtem habetis me
" quoque; ſed culpa, inquam, ejuſmodi, quâ uſus eſt clementiſſimus Deus ad ve-
" ſtram gentiúmque multarum ſalutem. Itaque felix culpa. Is enim, ut ex tene-
" bris lucem, ità ex malo bonum, ex veneno poteſt pharmacum elicere. Convenit
" ergò vobis me, non tam ut meæ ſalutis proditoribus iraſci, quàm ut providentiæ
" Divinæ miniſtris gratias agere. Peſſimi conſilii optimum eventum vos cum gau-
" dio celebrate. Jam verò *feſtinate quantum poteſtis* domum, *& meis hæc patri ver-*
" *bis renunciate.* Vivere *Joſephum*, quem ille à feris laniatum ſuſpicatur, ac *in Æ-*
" *gypto* regi proximum, *autore Deo, dominari.* Velle me ut ad me *deſcendat* pater
" *quàm celerrimè: habitaturus cum ſuis in Goſene, mihi propinquum*, loco tum com-
modo,

A.M. 2298.

“ modo, tum vicino *Canaanæ*. *Illic alimenta me, in quinquennali quæ superest fame*, tum familiæ universæ, tum pecudi, *suppeditaturum abunde*. Nam in *Canaanitide* commoranti, magnum est ab hac famis calamitate periculum. Et nè quid incredibile dubiúmve patri sit, quæ videtis, quæque auditis annunciate. *Vestris me oculis vos, &c*. cui pater fortasse credet libentiùs, *frater me videt Benjaminus, & colloquentem audit* linguâ patriâ. Nè pudeat igitur pigeátve patrem ad eum filium accedere, cujus tanta sit *gloria* in hoc regno potentiáque. Ite, agite, magnorum gaudiorum nuncii *domum properate, patrémque* desideratissimum *huc ad me quàm primùm adducitote*. Postquam hæc dixisset *Josephus*, honoris atque decoris quasi vinculorum impatiens amor, in *Benjamini* complexus ruit; ubi lacrymis mutuis osculísque magna pietatis lucta certabatur. Singulos deinde fratres amplexus flens, osculis dignatus est, certo pacis & animorum conciliatorum pignore. Multò verò magìs erant in lacrymis illi & mœrore; tantò graviore pœnitentiâ, quòd in fratrem tam bonum peccavissent. Tandem & fratres audire suam vocem audent: timidè primò fateri atque detestari suum scelus, veniam obsecrantes humillimé: Deo summas deinde atque *Josepho* gratias agere, suæ salutis gratiâ, necnon clementiæ ac mansuetudinis ejus quam erant experti maximam: prompta denique polliceri obsequia in posterum, vutáque ardentissima pro sui salute salvatoris. Interea subaudivêre foris *Ægyptii* quæ ad fratres dicta sunt à *Josepho*. Fama protinus in aula spargitur, *Josephi* adesse fratres. Gratulatur illi *Pharao* felicitatem hanc, & suspecti priùs generis nobilitatem. *Pharaonis* exemplo gratulantur & aulici. Quæque fratribus modò promiserat *Josephus*, rata rex habet; mandátque, ut frumento properent onerati domum; cum patre suísque omnibus redeant. Agrum se illis uberrimum æquo jure concessurum in *Ægypto*. Nè imbellis turba reliquos detineat ac moretur, indè jubet currus ut abigant, quibus mulieres devehant puerósque. Nè qua postremò supellectilis cura impediat, eam ut distrahant. Se illis pretiosissimas quasque in *Ægypto* res donaturum. *Josepho* erant præstanda quæ rex mandaverat. Ille asinos onerat frumento; ille currus parat; ille quo in itinere alantur viaticum addit: ille vestes denique ornatiores dat singulis, uni *Benjamino* quinque, argenteósque simul trecenos. Neque patris obliviscitur absentis. Asinos illi decem optimis quibusque rebus onustos quas ferebat *Ægyptus*, decem alios mittit qui frumentum & panem cibariáque in *Ægyptum* commeanti pro viatico præbeant. Tandém fraternâ monitione communitos dimittit, *Nè qua* inter fratres *orirétur contentio in via*. Verebatur enim nè in se commissum facinus ipsos autores inter se committeret, aliis aliò transferentibus crimen; eóque fore graviorem in itinere contentionem, quòd abesset idoneus moderator. Felices videbantur sibi jam, quòd felicem essent *Jacobum* nuncio gratissimo lætissimóque reddituri. Ubi perventum est in *Canaanitidem*, haud cunctati sunt gaudio beare patrem. “ *Josephus*, inquiunt, frater *Josephus vivit*. Neque vivit modò, sed *in Ægypto universa* regi proximus *dominatur*. *Jacobus* inopinatâ rei novitate, ac penè incredibili, attonitus obstupescit primò, non lætatur. Gaudium quoque nimium suffocat. Mox verò, cùm ex filiis audivisset reliqua, & vidisset *Josephi* dona, currúsque regios ad iter novum comparatos, tum denique recreatus, & exsultans gaudio, in hanc erumpit gratulationem: “ *Sufficit*, mi Deus benedicte, *sufficit*. Plura non exspecto, non expeto. Filius *adhuc mihi Josephus vivit*. Da ut ego tam diu vivam, donec *Josephum videam*; sufficit. Tum demum *morere, Jacobe*, ut ascendas in cœlum. Nec enim in terra potest fieri ut sis beatior.

fratres amplectitur;

annuente rege patrem accersit in *Ægyptum*.

A.M. 2299.

§ 25. Migraturus jam in *Ægyptum Jacobus*, primò *Beersheban* descendit ex *Hebrone*, in extremum limitem *Canaanitidis* à meridie. Illic solebat *Abrahamus*, illic sacra facere pater *Isaacus*. In eadem ara *Jacobus* quoque sui patris Deo victimam immolavit. Multa erant quæ postulabant hanc pietatem. Consulere voluit oraculum, an liceret sibi, urgente famis periculo, in terram migrare alienam, *Canaanæam* verò à Deo promissam deserere; id quod negatum fuerat *Isaaco*. Id si constaret, his testabatur simul ac profitebatur sacris, nolle se aliò profectum à Deo desciscere, sed eorum quæ promiserat sibi retinere fidem, alere spem; in pectore *Canaanæam* gestare; animo redeundi, ad tempus duntaxat derelinquere. Eundem se Deum etiam in *Ægypto* celebraturum unicé. Tertiò, felix atque prosperum iter sibi à Deo impetrandum censuit. Gratias postremò solvendas filii sui viventis atque florentis gratiâ. Religiosum profectò, & dignum quod pil omnes imitentur exemplum;

Jacobus, sacris peractis,

A.M. 2299. omnia scilicet opera, & ea maximè quæ maximi sunt momenti, ab invocatione Divini Numinis auspicari. Gratissimam Deus habuit pietatem hanc. Itaque dormientem compellat, *Jacobe, Jacobe.* Ad vocem Dei notam *Jacobus* cùm respondisset, *præstò se ac paratum esse*, quibusvis tum accipiendis tum peragendis mandatis: "*Ego*, inquit, *sum fortis ille Deus, Isaaci Deus tui patris. Nè quis te metus detineat, quò minùs in Ægyptum*, quod cogitas, *proficiscaris*. Mutatione loci non mutabitur consilium promissúmve meum. *Etiam illic magnam ex uno te sum gentem productururus.* Neque verò solus, & quasi derelictus, peregrinaberis, me ubique habiturus comitem. *Ego descendam unà*, opéque salutari nunquam deero. *Ego te* atque tuos *huc* aliquando quasi postliminiò *reducam*. Denique, post vitam satis "longam atque felicem placidè morienti, dilectissimus tuorum *oculos tibi claudet Josephus.*

Deo autore,

descendit in Ægyptum cum familia hominum 70.

Hoc oraculo confirmatus & alacris *Jacobus*, in *Ægyptum* cum bonis omnibus & universâ familia, suis filiorúmque suorum liberis, commigravit. Quos omnes quidem, unà cum *Josepho* ejúsque filiis, numero tantùm 70 fuisse constat. *Benjaminus* enim (ut à minimo incipiam) decem genuerat nepotes *Jacobo*; unum *Dan*; quatuor *Naphthali*; *Gad* septem; totidem cum pronepotibus *Aser*; *Issachar* quatuor; *Zebulon* tres; totidem *Levi*, *Gersonem*, *Cohathum*, & *Merarin*; *Simeon* sex; maximus omnium *Rubenus* quatuor. Sed maximè omnium est memorabilis *Judæ* progenies, unde genti reges, & *Christus*, gentium ille omnium prognatus est Rex. *Judæ* igitur, cùm decimum & quartum pubertatis annum attigisset, è *Sue Canaanei* filia (quam apud *Hiram* fortè *Adullamitam* conspexerat) natus est *Er*, *Onanus* proximo anno, tertio *Sela*. *Eri* filio post annos 14 *Thamarem* pater uxorem dat; quâ tamen ille haud fruitur. Alicujus enim sceleris nefandi pœnam morte luit repentinâ. *Thamar* vidua, pro consuetudine illorum temporum, & mandato *Judæ*, fratri erat *Onano* conjux ducenda, ut fratri defuncto generaret prolem. Quem enim erat *Onano Thamar* primùm editura, is habendus erat *Eris* filius, nè aut familia & nomen illi extingueretur, aut sterilitatis probrum adhæresceret. Apud *Judæos* postea valuit hic mos, (*Deut.*25.5.) jamdiu sublatus apud *Christianos*; & à *Judæis* in leges *Atticas* derivatus, ut *Donatus* in *Terent. Orba proximo nubat, Orbam proximus ducat, lex*, inquit, *Attica est. Onanus* autem, invidiâ quadam nefariâ impulsus, genitale semen profundere maluit in coitu & corrumpere, quàm fratris nomen atque familiam propagare. Sceleratum hoc Deo visum est homicidii genus. Eàdem est igitur ultus vindictâ quâ fratris impietatem priùs, exitio subito & inopinato. Nam à Poëta maximè omnium impudico damnatur homicidii hoc scelus;

——*Quod digitis, Nævole, perdis, homo est:*

eóque magìs esse debet exsecrandum *Christianis*. Tertius erat *Judæ* filius *Sela*, quem *Thamari* conjugem dari gentis postulabat mos. Sed veritus pater, nè quo fratres interitu periret, si & is quam fratres duceret uxorem, promisit *Juda* quidem fore, ut maturo *Sala* nuberet, certo fallendi proposito. Interim ablegat viduam ad parentes, donec adolesceret ei maritus. Diu exspectabat mulier, ut præstaret quod erat pollicitus ei socer: sed exspectabat frustrà. Delusa igitur, ingenio muliebri tandem cogitare cœpit de ultione. Ipse amiserat nuper uxorem *Juda*. Postquam gentis more luctum funeris peregisset, convivio depositurus mœstitiam, unà cum *Hira* quem charum habuit *Adullamita*, *Thimnatham* profectus est ad tonsores ovium. Id *Thamari* fortè nunciatum. Ea lugubrem continuò vestem exuit, nitidiorem cepit, sed velatâ facie, nè agnosceretur, meretricio more. Opera enim te[illegible]rarum facturi, tenebras quærunt, fugiunt lucem. Neque tamen Deum fallunt Judicem, etsi testes latent. Hoc habitu in propatulo sedet, quà erat necesse transire *Judam*. Meretricem ille ratus, facilè accenditur: de stupro appellat; pretium poscitur; hœdus promittitur; denique pignus traditur, pallium, baculum, & annulus signatorius. Tanti emit pœnitentiam. Illa re patratâ, non exspectans hœdum, cum pignore discedit domum; ponit velamina vestésque ornatas, viduæ resumit lugubres. Habet in utero tamen quod post menses tres hæc prodat arcana. *Juda*, ut redimeret pignus haud immemor promissi, mercedem sceleris *Hiræ* tradidit, quam deferret ad meretricem. Sed in loco designato nulla est reperta meretrix; nec ab aliis fortè sciscitatus ullam *Hira* didicit adfuisse. Hœdus itaque reducitur. Nec *Juda* sibi querendum arbitratur de hac jactura, vel inquirendum ulteriùs, nè res emanet in vulgus, séque ipsum exponat ludibrio. Tandem verò per se patuit arcanum nefas; delatúmque

Juda ut gemellos ex nuru Thamare genuerit.

túmque ad *Judam* eſt, gravidam eſſe *Thamarem*. Indignatus ille protinus filiorum ſuorum ſcortatam eſſe conjugem, illatámque ſibi ac familiæ contumeliam, quantum in ipſo eſt capitis damnat inauditam, ac flammis purgandum ſcelus dari vult. Id enim leges poſtulabant. Eóque vehementiùs hæc egit ſocer, quò & *Selam* tam infelici conjugio, & ſe promiſſo liberaret, ſuperante conſuetudinem lege. Cùm ad cauſam dicendam produceretur, ſive judice *Judâ*, qui erat familiæ ſuæ caput, ſive actore potiùs, tum demum pignora *Thamar* deferri ad ſocerum jubet. Gravidam ſe quidem fatetur; ſed ex eo gravidam qui ſigillum illud, baculum palliúmque ſibi vendicaret, & agnoſceret ſuum. Ab eo igitur, niſi damnato ejuſdem ſceleris, damnari ſe non poſſe. Cùm hæc audiret *Juda*, & videret pignora, tepuit hominis iracundia, *Thamar* abſoluta eſt. Suum ille fatetur, ſuum eſſe majus fatetur peccatum, quia ſponſum uxori promiſſum non tradiderat. Ab ejus tamen conſuetudine in poſterum ſibi duxit abſtinendum. Illa tandem gemellos edidit. Alter manum ex utero porrigebat prior, cui coccinum alligavit obſtetrix, quaſi primo infantis loco prodituri. At verò alter indè perrupit prior, unde *Perez* dictus eſt. Secutus mox frater *Zera* eſt vocatus. Difficultas hæc & periculum in pariendo matris caſtigabat impudicitiam, quæ ſocero proſtituerat ſe. Myſterium hîc ſcrutatur S. *Auguſtinus*, (contra *Fauſtum* 22.85.) *Judæos* quidem priùs manum ſuam, hoc eſt, opera Legis, oſtentâſſe, at fruſtrà: Gentes enim fide perrupiſſe ad *Chriſtum* priùs, & *Zera* ſeu *Judæorum* loco fuiſſe adoptatas. *Perez* autem ipſe, (ut redeam aliquando ad *Jacobum*,) antequam deſcenderet avus in *Ægyptum*, liberorum factus eſt duorum parens, *Hezronis* & *Hamulis*; unde ſeptuagenus ille numerus completus eſt. Septuaginta quinque in *Act*.7.14. legimus. Tot enim præter ipſum *Jacobum* in ejus familia numerantur *Gen*.46. cum uxoribus quatuor, & filiis *Judæ* jam antè defunctis. At non niſi 70 pervenerunt in *Ægyptum*. *Theod. Beza* emendationem probat *Corn. Bertrami*, qui librariorum vitio πέντε pro πάντες, id eſt, *omnes*, ait ſcriptum in *Luca*; pro πάντως, *ad ſummum*, opinatur *Capellus*. *Jacobus*, nè adventu inopinato moleſtiam aut faceret aliis, aut ferret, præmiſit *Judam*, qui & *Joſephum* de adventu certiorem faceret, & commodum in *Goſene* locum eligeret. Currum aſcendit protinus, obviàm prodituros patri, *Joſephus*. In *Goſene* conveniunt. Conſpicatus tandem, & complexus illico filius patrem, hæſit aliquandiu, & mutus ipſe, lacrymas abunde profudit ſatis loquaces, deſiderii gaudiíque ſui teſtes oculatos. Magìs garruli ſenes. "Satis jam vixi diu, cùm Deo viſum fuerit *paratiſſimus mori, qui viventem video te*, "fili *Joſephe*. Ità filium compellat ſenior *Jacobus*. At ille non blanditiis verborum, aulico more, ſuorum aures mulcet; ſed, intentus rei quam agebat, patrem atque fratres monet, *Pharaonem* protinus aditurum ſe, adeſſe patrem atque fratres nunciatúrum: eoſdem, paſtores, pecora ſua ſecum, oves & armenta coëgiſſe in *Ægyptum*. Idem & illis ad regem fortè accedentibus reſpondendum de ſe monet. Nam eò faciliùs *Goſenem* rex conceſſurus videbatur, ubi paſcuis lætiſſimis fruerentur ſoli, &, cùm opus eſſet, facillimus pateret receſſus in *Canaanæam*. Cum *Ægyptiis* enim, agriculturæ, opificiis mercaturæque deditis, quietum illud, ſed otioſum, genus opilionum haud permiſcendum cenſuit: eò magìs autem ſeparandum à profana gente, quò puriorem Dei cultum apud ſe conſervarent. A M. 2299.

Poſtquam narrâſſet *Pharaoni Joſephus* de adventu ſuorum, è fratribus quinque in conſpectum illi dat. Turbâ ſuorum universâ obſtrepere non placebat. De ratione vivendi rex, quibus dediti ſint ſtudiis quærit operibúſque. *Juda* reſpondet, "Eſſe quidem ſe opiliones atque bubulcos, diſſimulari nec poſſe nec debere. "Humile, inquit, fateor vitæ genus; verùm haud à nobis electum, ſed relictum "à majoribus. Tanta ſoli ſterilitas tempeſtate hâc infeſtat *Canaanitidem*, ut ne"ceſſe fuerit ad tuum nos confugere aſylum, nè paſtores pecoráque ſimul eâdem "interirent fame. Humillimè igitur obſecramus, clementiſſime rex, ut liceat "ſervis tuis peregrinari ad tempus in *Goſene*, loco ſatis opportuno, quo & noſtra "& nos vindicabis ab interitu. Tacente *Judâ*, converſus ad *Joſephum* rex, *Pa"trem tuum*, inquit, *ac fratres adeſſe video*, & adeſſe mihi gratos dico. *Hoſpi"tium illis quamcunque partem Ægypti vel fœcundiſſimam elige*. Quòd ſi *Rameſes* "placeat, *Rameſen ut habeant concedo libens*. Sed & mihi quoque ſunt pecora & "paſtores regii. *Si quos è tuis viros noveris induſtrios*, paſtoritiæque artis gnaros, "*meis præficiantur gregibus*, publiciſque muneribus cohoneſtentur. Hæc de fratribus. Ipſe tandem *Jacobus* aditum habuit ad *Pharaonem*; qui & ſenis, & ſan-

In *Goſene* collocatur *Jacobus* cum ſuis.

cti

A.M. 2299. cti fenis autoritate fretus, primo aditu regi benedixit. *Pharao* fenem ipsâ canitie venerandum confpicatus, de ætate fcitatur, quanta fit. *Mea verò ætas*, (inquit *Jacobus*,) *quá* in hac *fum peregrinatus* miferiarum valle, *centum eft annorum atque triginta. Pauci*, fateor, *vitæ meæ fuerunt*, *ac ærumnofi dies. Nec enim longo intervallo attigi majorum ætatem.* Clementiâ deinde gratiáque regis in fe, in filios, in *Jofephum* maximè commemoratâ, faufta illi feliciáque apprecatus omnia, humillimè difcedit. Jubente igitur *Pharsone*, in celebri *Gofenis* pago *Ramefe* collocantur *Ifraëlitæ*, ubi liberaliter aluntur à *Jofepho*.

A.M. 2302. § 26. Quinque jam annos graffata eft atque depopulata *Ægyptum* & *Canaanæam* graviffima fames. Omne argentum ab utroque populo triticum abftulerat, & in publicum ærarium coacervârat. Neque tamen fexto erat levius malum, periculúmve minus. Iterum *Jofepho* fupplicant *Ægyptii*, poftulántque panem. Deeffe pecuniam fibi aiunt: Quidvis aliud daturos, quo vitam redimant. Pecora pofcit *Jofephus* annonæ pretium, boves & oves, equos afinófque. Verfo igitur in panem pecore, hujus anni relevant inopiam.

Pecora Ægyptii dant quibus frumentum emant,

A M. 2303. Septimus tandem ultimúfque accedit annus miferrimæ calamitatis in *Ægypto.* Nec frumentum erat populo quo viverent, nec pretium quo emerent. Quid faciant? Precibus jam poftremis & maximè importunis *Jofephum* profequuntur, nihil fibi fupereffe præter corpora vociferantes & fundos; neque hos magni pretii, ut qui nihil ferant. Agros habeat fibi rex, imò & fe habeat fervos, modò confervet ab hoc interitu. Quid enim domus aut fundus, quid ipfa libertas profit morituris? *Jofepho* placet conditio. Datur fingulis frumentum quo alant fe, datur quo ferant terram, octavo anno fructuofiorem futuram. Sed ut regis mancipia fuum effe nihil fciant, mutare fedes, alii aliò migrare, fuos fundos deferere, occupare jubentur alienos. Villici omnes regii fiunt. Quinta frugum pars erat *Pharaoni* folvenda, proventus annuus. Reliquas ipfi quatuor mercedem erant laborum percepturi. Totius *Ægypti* Dominus jam, non Rex, *Pharao*, præter unam fortem facerdotum. Eos enim ex publico alebat munificentia regis, ut nihil de fuis vendere victûs cogerit inopia. Factum verò dignum rege; neque minùs illis probrofum, quibus pietas una eft deprædari opima facerdotum prædia. *Ægyptios* autem adeò non pœnituit ejus quam *Jofephus* impofuit conditionis, ut ei, tanquam falvatori patriqúe fuo, gratias egerint immortales.

ac fundos, ac fe denique.

A.M. 2307. § 27. Ex *Calchinia Leucippi* filia & *Neptuno*, vel potiùs *Mefapo*, natus eft *Peratus*, qui, defuncto *Mefapo*, *Ægialenfibus* imperavit annis 46. *Mefapi* non meminit quidem *Paufanias*; qui *Perato* avum tradidiffe regnum narrat, cùm liberis careret mafculis. Apud *Eufebium* verò cùm & hic reperiatur in regum numero, credibile eft *Calchiniæ* conjugem, generum *Leucippi*, *Peratum* qui fucceffit genuiffe. *Cephifum* quoque dictum fuiffe *Mefapum* D. *Auguftinus* legit alicubi. (De Civit. Dei 18. 4.) Hoc montis nomen in *Bœotia*, illud fluminis. Atque monti *Mefapum* dediffe nomen, à flumine patrio accepiffe, putat *Lud. Vives*, (in *Auguft.* ibid.) *Apulia* partem in *Italia Mefapiam* Veteres appellabant; utrùm ab hoc *Ægialenfi* rege, ut *Vives* opinatur, an à fratre *Peucetii Lycaonis* filii, ut *Servius* habet, (de quo tamen alibi nufquam legitur,) quis dixerit?

A M. 2311 *Themofe*, five *Amofe*, mortuo, ejus *Chebron* filius, five *Chebros*, *Ægypti* regnum obtinuit, annífque imperavit tredecim.

A.M. 2315. § 28. Jam in *Ægypto* florebat *Jacobi* progenies opibus, nepotúmque numero, in magnum indies crefcente populum. Senio languefcens pater, in actu vitæ verfabatur extremo. Filium itaque ad fe decumbens *Jofephum* accerfit, obnixéque rogat, ut manum illi ponat fub femore. Hoc jurandi more ufum antea diximus *Abrahamum*. Quod jurari voluit hoc erat: nè mortuum fe in *Ægypto* fepeliret; (quanquam nullibi terrarum aut religiofa magis videbatur, aut honorifica fepeliendi ratio;) verùm ut in *Canaanæam* traduceret, ubi fomnum fupremum in patrum edormifceret fepulchro. Hoc autem eò expetivit ardentiùs, quò fidem fuam certámque teftaretur fpem, fore aliquando, ut fui promiffis Dei ac hæreditate *Canaanitidis* fruerentur. Itaque in fuis eandem fidem fuo exemplo, atque fpem excitari ac ftabiliri voluit; nè, obliti eorum quæ promiferat Deus, in *Ægypto* fibi fedes figerent. Et *Chriftum* fortaffe nôrat, Dei prodente Spiritu, in ea terra generis humani Redemptionem peracturum. Cum fuis profectò majoribus dormire, cum iifdem expergifci ac refurgere, & votum, & fpes fuit. Nec promiffo contentus, jusjurandum

Jacobus æger de fepultura cavet:

A.M. 2319.

randum exigebat à filio. Non quòd ejus haberet ſuſpectam fidem: ſed partim, nè ſua in *Canaanitidem* tranſlatio crearet invidiam *Joſepho*, quaſi *Ægyptus*, quæ vivum aluerat, indigna videretur quæ teneret mortuum; partim verò, ut, quò hæc à ſe res magis agebatur ſeriò, eò ſui magis de reditu ſeriò cogitarent. Precibus tam piis facilè paruit *Joſephus*, & femori patris admotâ manu juratus eſt. Itaque potitus voto ſenex, capite inclinato ad lectuli caput venerantis more, quas potuit Deo atque *Joſepho* gratiàs dedit.

cúmque ſuorum ceciniſſet fata,

Deficiebat indies *Jacobus*, vitæ diuturnioris abjectâ ſpe. Patri in extremis agenti deeſſe noluit *Joſephus*. Cum filiis duobus accurrit ultro, ut benedictionis avitæ participes faceret nepotes. Adeſſe *Joſephum* patri nunciatur. Suſcitat ille vires languentes moribundi corporis, ſedétque in lectulo ubi decubuerat priùs, ultima ſuis mandata legatáque traditurus. Ac primò *Joſephum* alloquitur. " Ut ſibi Deus " benedixerit gratiſſimis verbis commemorat, útque promiſerit ſuis poſteris *Canaa-* " *nitidem* hæreditario jure poſſidendam. Nolle igitur ut *Joſephus* in *Ægypto* nimis " altas radices agat, gratiámque negligat Divinam. Se autem *Joſephi* natos ante " ſuum genitos adventum, *Ephraïmum* & *Manaſſen*, in ſuorum filiorum adoptare " cenſum. Illis duobus tribuum duarum ſortes in *Canaanæa*, æquali jure cum reli- " quis undecim filiis, dare, & *Rubeni* malè de ſe meriti primatum. (1 *Chron.* 5. 1.) " Reliquam *Joſephi* ſobolem iſtis duobus addi & accenſeri vult. De *Rachelis* obitu deinde narraturus, (qua ex matre natus erat *Joſephus*,) ejus fortè conſpexit filios caligantibus oculis, &, quinam eſſent, quæſivit. Ille Dei dona, ſuos ait eſſe liberos. *Huc*, inquit avus, *huc ad me* nepotes meos, *ut benedicam*. Adductos amantiſſimè oſculatus & amplexus eſt. Tum verò ad *Joſephum*, " O quanta in me " Dei benignitas & gratia? *Tui conſpectus mihi olim* non magis erat deſideratus, quàm " *deſperatus*, ô fili. *Ecce* ut ſuperet omnem ſpem felicitas mea. Non te modò, ſed " *tuam quoque prolem video*. *Joſephus* autem filios, ex avi ſolutos amplexu, magna cum reverentia ſuis manibus benedicturo patri admovit, dextrâ minorem tenens *Ephraïmum*, ut eſſet à ſiniſtris *Jacobo*, *Manaſſen* verò majorem ſiniſtrâ, ut à dextris foret. Alio tamen ordine quàm aut volebat filius, aut cogitabat, pater *Jacobus Ephraïmo* dextram, ſiniſtram impoſuit *Manaſſi*; ſimul addidit, *Joſepho* in filiis benedicturus, " *Deus* " *ille quem Iſaacus & Abrahamus coluerunt patres mei*, *Deus ille qui me*, ovem inutilem, " indulgentiſſimus paſtor, *ab ineunte ætate* beneficiis abunde cumulavit omnibus, mag- " nus ille fœderis *Angelus*, *qui ex omnibus malis periculiſque liberavit me*, *omni hos feli-* " *citate pueros*, tam cœleſti quàm terreſtri, *beatos reddas*: filii mei, nepotes *Iſaaci*, *Abra-* " *hami* pronepotes, fœderis *Canaanæi* atque æterni cenſeantur hæredes. Denique, in " terra *multiplicentur* eâ fœcunditate quâ in aqua piſces. Vix dixerat, cùm *Joſephus*, paululùm offenſus quòd in minorem filium dextram contuliſſet, ſiniſtram in majorem, corrigere hunc (ut putabat) errorem conatus eſt. Sed erant cæcutientis *Jacobi* ſatis oculatæ manus; nec mutari paſſus eſt, aut moveri. " Non latet me, inquit, quis " hic ſit cui dextram admoveo; quis hic ſit futurus, te, opinor, latet. *Novi*, *mi fili*, " *probè novi*; *& alterum* poſterorum *multitudine ac potentiâ clarum atque magnum* " *fore*. *Sed minorem poſteros multò clariores*, *& potentiâ majores*, *habiturum* novi. " Itaque in proverbium optandi tranſibit apud *Iſraelitas*, ut *feliciores Ephraïmo* " *ſint*, *feliciores Manaſſe*. Ità minorem *Ephraïmum Manaſſi* prætulit majori. Poſt hæc denuo compellat *Joſephum*. " *Inſtat mihi jam tempus mortis* conſtitutum. Sed " utcunque deſertos à me, *haud vos Deus deſeret*, *ſed reducet aliquando in terram* " *veſtris à ſe promiſſam patribus*. Illic, *Joſephe*, magnorum in me fratréſque tuos meri- " torum gratiâ, *uni tibi agrum Sichemiticum legatum volo*; *armis* filiorum crudeliùs " ereptum *Hiveis*, *meis* verò meliùs *vindicatum ab occupantibus* nullo jure *Amoræis*.

Peractis tandem iis quæ *Joſephum* ſpectabant unicum, reliquos ad ſe congregari filios jubet; congregatos affatur ſupremâ concione, quaſi cantione cygneâ. " *Acce-* " *dite*, *filii*, *ad patrem* decedentem *accedite*. Vaticinantem audite nepotum, le- " gata filiorum veſtra. Ac tu (primò) *Rubene*, *qui mihi primò es genitus*, tituló- " que patris decoráſti *Jacobum*, *vigoris mei roboríſque virilis primitiæ*; in te *ſummam* " natura *dignitatem ac principatum* contulerat. *Sed ex quo paternus tibi torus*, unde " prodiiſti primus, *fœdo inceſtu violatus eſt*, *ſicut aqua effuſa* diffluxit *tua dignitas*, " & principatus in fumos abiit. (2. & 3.) *Simeon & Levi fratres quidem germani*, ac " in ſcelere ſocii atrociſſimo. *Nè ſit anima mea conſiliorum* tam crudelium *particeps*, " *meáve conſcia mens* tam nefariæ *conſpirationis* ac perfidiæ. *Furore agitati trucidâ-*

" *runt*

A.M. 2315. *runt cives*, ac sævâ ulciscendi libidine *ipsam diruerunt civitatem. Maledictus hic furor, quia vehemens*; ulciscendi maledicta sit libido, *erat enim violenta. Inter omnes tribus Israëlitarum dispergam eos*, nè conspirent; & sine certa sede *per fratrum sedes varias dissipabo*, nè conjurationes incant. (4.) Tu verò, *Juda*, meritò vocatus; meritò *es* enim *Laudatus à fratribus tuis*. Hostium Victor & Triumphator, Princeps & Imperator fratrum tuorum. *Catulus leonis Juda; ex præda vires tibi accreverunt, mi fili.* Securus *inclinavit se, instar leonis accubuit* prædæ; *instar leonis magni accubuit: quis eum audeat suscitare? Non recedet sceptrum à Juda, nec in ejus deerit posteris qui leges det, donec adveniat Shilo; cujus imperio aggregatæ gentis undique obsecuturæ sunt. Ad vitem ligabit asellum suum, ad vitem generosam asinæ suæ pullum. Lavit in vino vestes, & in uvarum sanguine pallium suum. Oculi rubescent vino, dentes ei lacte albicabunt.* (5.) *Stationem habet in littore Zebulon, navibus in portu stationem daturus. Ejus termini ad Sidonem usque.* (6.) *Asinus robustus Issachar, inter duarum recubans sarcinarum onera. Jucundam sensit requiem, terram esse amænam sensit. Humeros oneri submisit, ac pretio vectigalis emit servitutem.* (7.) *Judex Dan populum suum judicabit, ut ex tribubus Israëlitarum una. Dan coluber in via repens, & prope semitam cerastes.* Equi *mordebit ungulam, & excutiet sessorem. Salutem tuam exspectavi, ò Jehova.* (8.) *Turma Gad, à turma superabitur; ipse verò tandem superior futurus.* (9.) *Aser Beatus*, terræ beatæ *pinguem esturus panem, & delicias regum editurus.* (10.) Velox *Naphtali, tanquam cerva* è retibus *elapsa* venatorum. *Ex ejus ore melle dulcior fluebat oratio.* (11.) *Ramus fructifer Josephus, consitus ad aquam ramus fructifer; cujus propagines conscendebant atque superabant murum. Affixerunt eum sagittarii, odióque ardentes jaculati sunt. Nec ejus tamen arcus laxatus est; corroboratæ verò sunt manus, potentis Dei manu Jacobi. Indè pastor* suis, & perfugii *rupes factus est. A Deo, inquam, patris tui* corroboratæ sunt manus, *qui adjuvabit te, ab Omnipotente Deo, qui benedicet tibi; qui cæli beneficiis ac terræ te beabit, beneficiis uberum, & beneficiis uterorum. Tua tibi patris benedictio* instar omnium est futura, quæ nec removebitur à *Josepho donec æterni montes loco moveant se*; nec separabitur ab eo, *qui à suis olim separatus est*, ac inter omnes eminebat unus. (12.) *Instar lupi est Benjaminus, rapientis manè ac devorantis prædam, vesperì quoque spolium dividentis.* Hæc sata tribuum singularum cecinit *Jacobus*. Postremò, universos alloquens, de loco præcepit ubi sepeliri vellet; eóque magis fortasse, quòd *Josephus* non satìs intelligeret, qui juvenis admodum discesserat ex *Canaanæa*. "Se, inquit, ad majores profecturum jam ex mundi hujus diversorio. Cum majoribus igitur, avo patréque, sepeliri jubet se in spelunca duplici, quam unà cum agro emerat *Abrahamus* ab *Ephrone Hithæo*. Eam verò, *Mamræ* vicinam, querceto in *Canaanitide*, hujus rei emptam gratiâ, ut esset suæ genti sepulchralis locus. *Abrahamum* ibi cum *Sara*, *Isaacum* ibi conditum esse cum *Rebecca*, suam ibi conjugem *Leam*; denique se in eodem reponendum sepulchro. Postquam hæc filiis

moritur, præcepisset, contractis in torum pedibus, quasi compositurus ad somnum se jucundissimum, placidè inter manus & suspiria suorum exspiravit; claudente oculos (quod promiserat Deus *Gen.* 46.4.) *Josepho*. Hic enim claudendi oculos morientibus manu charissimâ, perantiquus mos apud multas gentes valuit. (*Tob.* 14.14. *Homer. Odyss.* 24. v. 293. *Ovidius* Epist.1. de *Telemacho* filio ad *Ulyssem Penelope*,

Ille meos oculos comprimat, ille tuos.)

Distracti enim distortíque morientium oculi & ora hiantia, animâ discedente, incutiunt horrorem quendam intuentibus, nisi quàm primùm comprimantur.

Defuncto patre, humanitas *Josepho* dolorem expressit, luctum dolor & lacrymas, & osculationes etiam exanimati corporis. Nam propheticum illud os, quod modò stupentibus filiis decantârat sua fata, silentio æterno premi & obmutescere tam citò, gravissimè tulit. Tandem verò, cùm frustrà hæc fieri, quanquam non impiè, cogitaret, luctum cohibuit, ac, pollinctoribus advocatis, condiendum aromatibus

& in Canaanæam sepeliendus traducitur. cadaver *Ægyptiaco* more tradidit. Id erat 40 dierum opus. Et honorem patri quàm potuit maximum deferri, & corpus integrum conservari voluit ad sepulturam in *Canaanitide*. Quin & ipsi *Ægyptii* reverendum filii generosissimi, optiméque de se meriti, patrem 70 dierum planctu publico celebrârunt. Interea per aulicos magnates apud *Pharaonem Josephus* agit, ut in *Canaanæam* proficisci liceat ad

sepe-

ſepeliendum patrem, in ſepulchro jam antè præparato; & deſtinato ſuæ genti à ma- *A.M.*
joribus. Id ut faceret, juramento ſe obſtrictum eſſe; poſtquam fecerit, mox reditu- *2315.*
rum. Nè ſuam ipſe cauſam ageret, modeſtia prohibuit; vel cadaveris inſepulti re-
ligio, nè adiret regem. Omnes regni aulæque principes *Joſepho* gratificandi maxi-
mo certabant ſtudio. Annuente igitur *Pharaone*, ut eâ in patrem pietate perſunge-
retur filius, & liberaret fidem, coëunt omnes *Joſepho* ſe comites daturi. Equites
præterea & currus præſidiarii advocantur, ad propulſandam hoſtium *Arabûm*que la-
tronum vim. Omnes etiam *Iſraelitæ*, præter imbellem puerorum turbam, aderant;
ut exercitus duci, non deduci funus, videretur. Neque tamen rectâ *Hebronem* viâ
deducitur, ſed per *Idumæam* & *Moabitidem Jordanis* vadum tranſeunt, quâ *Iſraelitæ*
poſtea rediêrunt in *Canaanæam*. Cùm trajeciſſent flumen, planctum renovant ſeptem
diebus, quo ſenis optimi deſiderium vociſerationibus magnis, næniis & querelis, ſuo
more, lamentantur. Gravem hunc *Ægyptiis* fuiſſe luctum *Canaanæi* facilè crede-
bant. Itaque loco nomen ab incolis datum, *Ægyptiorum-Luctus*. Indè ad quercetum
Mamræ deſcenditur. Novus fortaſſe planctus inſtituitur ad ſepulchrum; *Jacobus*
reponitur in dormitorio; denique omnes in *Ægyptum* revertuntur.

Jam deceſſerat pater *Jacobus*, cujus autoritati apud *Joſephum* ſuam hactenus in- Iterum
columitatem debere ſe putabant *Iſraëlitæ*. Crudelitatis in fratrem conſcientia de- fratres *Jo-*
nuo ſtimulat, novóſque objicit timores, ulturum eſſe tandem quas reverentiâ patris *ſepho*
diſſimulaverat hactenus injurias. Ejus amori difficillimè credimus, de quo malè
novimus meruiſſe nos. Quare precatorem adhibere placuit, patris defuncti verbis, ſuppli-
& quaſi mandatis, inſtructum, ut fratrum in ſe *Joſephus* condonaret ſcelus, eóſque cant, de-
in gratiam reciperet; quippe ſervos ejuſdem Dei, Dei patris *Jacobi*. Religio apud precaturi
homines pios naturâ plùs valet. Itaque non ejuſdem patris filiis, ſed ejuſdem Dei vindictam.
ſervis deprecantur vindictam, exorant veniam. *Joſephus* nè audire quidem hæc
ſuſtinuit ſine lacrymis. Illi quamvis anſam arripiunt precandi placandíque fra-
trem; humi proſternuntur, ſervóſque profitentur ſe, ad quodvis obſequium ſuppli-
ciúmve obſequentes. Quoddam eſt contumeliæ genus, immeritò ſuſpicari. Dolu-
it, nè dicam ſuccenſuit, *Joſephus*, quòd ſe fratres metuerent, ſui tantùm memores
peccati, fraternæ condonationis obliti. Tandem igitur, "Quis hic, inquit, vos corri-
"puit novus timor? Procul à me ſit vindictæ crudelis libido. Cogitate, fratres,
"mihi magìs Deum, quàm vobis metuendum eſſe me. Quod igitur Deus remiſit,
"multò magis remittendum eſt à me peccatum. *Peſſimè quidem vos in me ſtatuiſtis.*
"*At eodem facto Deus optimè conſuluit* mihi vobíſque, *gentiúmque multarum ſalu-*
"*ti. Quare nè quid à me vos mali pertimeſcite*, quantum vultis boni exſpectate.
"Veſtra in me ſævitia ſævitiam ex me parem non exprimet. Sed meâ in vos li-
"beróſque veſtros benignitate ac beneficentiâ, veſtrûm ego in me ſuperabo crudeli-
"tatem maximam.

§ 29. *Chebron* interea rex moritur *Ægypti*; regno præficitur *Amenophis*, ſive *A.M.*
Amenophthis: quem viginti annos atque ſeptem imperaviſſe meuſes tradit *Joſephus*, *2324.*
annos 24 *Africanus*.

Soror *Amenophis*, defuncto fratre, *Ameſſes* (*Amerſis Africano*) *Ægyptiacum* ſuſcepit *A.M.*
imperium, geſsitque uno ſupra viginti anno, & menſibus 9. *2344.*

Ameſſe mortuâ, *Mephris* (*Africano Miſphris*) tenuit *Ægyptum* annos 12, atque men-
ſes 9.

Poſt *Peratum* patrem, *Ægialenſibus* imperavit *Plemnæus* annos 48. Hujus liberi,
ut primùm nati ſunt, continuò exſpirabant; cui malo *Cererem* adhibuiſſe remedi- *A.M.*
um ferunt. Cùm enim in *Ægialeam* veniſſet quaſi peregrina mulier, filium *Plem-* *2355.*
næo educavit *Orthopolin*; cui propterea, gratiam ut referret, templum dedicavit.
(*Pauſ. Cor.*) Quid hæc ſibi velit fabula, nemo facilè explicuerit; niſi frumenti uſu
convaluerit *Orthopolis*, cùm fratres obiiſſent ex glandibus victum non ferentes.

Theſſalus Pelaſgi filius ex *Arcadia* in eam regionem quæ *Theſſalia* tandem dicta eſt *Theſſalus*
coloniam deducit. (*Apollod.*) Ex quatuor *Græciæ* partibus ad *Macedoniam Theſſa-* *Pelaſgi* mi-
lia ſpectat, cui adjacet ab Auſtro. Longam regionem, ſed anguſtam, mediam in- grat in
terſecat *Peneus* amnis; qui montibus primò (ut ferunt) concluſus undique, ſtagno *Theſſaliam.*
profundo totam quæ ſuberat montibus planitiem operiebat. *Oſſa* deinde atque
Olympus montes terræ motu abrupti aperuerunt viam flumini, quâ in *Ægæum* pro-
rupit mare. In Ortu oráque maritimâ *Pelium* & *Oſſam* habuit; in Septentrione
celeberrimum editiſſimúmque *Olympum*, *Macedoniæ* limitem; ab Occidente *Pin-*

A. M. 2353

dum; denique *Othryn* & *Oetaa* in Austro ad *Thermopylas* juga: qui omnes theatrali modo inflexi, cuneatis ante eos 75 urbibus, minores alios complectebantur, *Pierum*, *Nymphæum*, &c. adeò ut 34 una montes *Thessalia* numeraret. Flumina *Sperchius*, *Melas*, *Dryas*, *Asopus*; sed ante cunctos claritate *Peneus*, ortus è *Pindo* juxta *Gomphos*, intérque *Ossam* & *Olympum* nemorosâ convalle defluens 500 stadiis, dimidio ejus spatio navigabilis. In eo cursu *Tempe* vocantur quinque mill. passuum longitudine, & ferme sesquijugeri latitudine; ultra visum hominis attollentibus se dextrâ lævâque leniter convexis jugis. Intus suâ luce viridante allabitur *Peneus*, viridis calculo, amœnus circa ripas gramine, canorus avium concentu; receptísque *Apidano*, *Onochono*, *Pamiso*, *Amphrysso*, aliisque fluviis, *Macedoniam* & *Magnesiam* interluens, in *Thermæum* sinum conditur. Lacus in hac regione insignes duo, *Nesson* major, minor & propinquior oræ maritimæ *Bœbeïs*. In quatuor *Strabo* regiones *Thessaliam* distribuit, à plagis mundi: ab Austro *Phthiotin*, *Achillis* patriam; ab Occidente *Estiaotin*; *Thessaliotin* à Borea; denique, ad oram in Oriente maritimam *Pelasgiotin* cum *Magnesia*.

A.M. 2367.

Post Argum Criasus Argivorum rex.

Tandem aliquando *Argus* in *Apia* & regnum & vitam deposuit. Tum verò, cùm certò constaret hominem fuisse atque mortalem, haberi cœpit post obitum deus, templo ei sacrísque dedicatis. Idem honos, eo adhuc regnante, *Homagyro* cuidam est delatus, homini privato & fulmine interempto, qui primus ad aratrum boves junxerat. Nam *Argo* dominante, suis uti cœpit frugibus *Gracia*, & agriculturam exercere, delatis aliunde seminibus. (S. *August*. de Civit. Dei 18.6.) Quatuor fuerunt *Argo* filii ex *Evadne Strymonis* filia. 1. *Criasus*, quem regni reliquit hæredem; (*Pausaniæ Pirasus* vocatur;) 2. *Jasus*, 3. *Piranthus*, 4. & *Epidaurus*. Hic postremus in *Argolide* urbem de suo nomine construxit *Epidaurum*, postea celebrem *Æsculapio*; quæ in amplitudinem & ambitum 50 stadiorum excrevit. Sed quem *Argo* genitum *Argivi*, *Pelope* natum *Eleï* tradebant, ipsi *Epidaurii Apolline*. (*Pauss. Cor.*) *Criasus*, sive *Pirasus*, regnavit annis 54. *Callithyia*, *Piranthi* filia, sacerdotio *Junonis* apud *Argivos* amplissimo functa est omnium prima, 864 annis ante *Olympiadas*. Ab *Eusebio* quidem *Pirus* vocatur, non *Piranthus*, (Præpar. 3.8.) quem *Junoni* templum posuisse *Argis* primum dicit, (quod tamen alii *Phoroneo* tribuunt,) filiámque *Callithyiam* sacerdotem statuisse, fœminam deæ. Eam *Theon* in *Aratum Callitheam*, *Clemens Alexand.* (Stromat. 1.) *Callithoen* appellat, *Hyginus Callirrhoen*, (Fab. 145.) Statuam quoque, sive pro statua columnam, deæ *Piranthus* in templo suo dedicavit ex pyro sylvestri, ut ex *Plutarcho* docet *Eusebius*, (Præpar. 3.8.) De *Callithoe* sacerdote *Clemens Alex.* (Strom. 1.) ex Poëta veteri habet hæc:

Callithyia Junonis Argivæ prima sacerdos.

> Καλλιθόη κλειδοῦχος Ὀλυμπιάδος βασιλείης,
> Ἥρης Ἀργείης, ἣ στέμμασι καὶ θυσάνοισι
> Πρώτη ἐκόσμησεν περὶ κίονα μακρὸν ἀνάσσης.

Primam ait hanc clavigeram, sive æditum, *Junonis Argivæ*, quæ sertis coronísque, infulis atque vittis, columnam ornabat reginæ cœli. Videtur eadem *Io Callethyia* vocari apud *Hesychium*, quámque *Jupiter* vitiavit *Io* apud *Apollodorum*, (lib. 2.) utpote *Pirenis*, *Piri*, *Pirantis*, sive *Piranthi*, filiam. Summa erat hujus sacerdotis apud *Argivos* dignitas, cujus ab annis Fasti signabantur; ut alibi à regibus, ab Archontibus apud *Athenienses*. Itaque fœminis non nisi honoratissimis tradebatur hoc sacerdotium.

A.M. 2369.

Fatis concedit Josephus.

§ 30. Centum atque decem annos jam vixerat *Israelita Josephus*. Copiosâ scaturigine suæ sobolis beatus, filios filiorum atque nepotes viderat. Felicitatis tandem vitæque satur terrenæ, cœlestem ac æternam anhelabat. Moriturus hoc unum apud suos gentiles mandatum deposuit, "Nè, in patriam redituri, suum in *Ægypto* "corpus relinquerent. Fore scilicet aliquando prædixit, oraculi sui ut memor Deus, "ex *Ægypto Israelitas* evocaret, ac in eam terram reduceret, post annorum aliquot ser-"vitutem, quam *Abrahamo*, *Isaaco* & *Jacobo* juratus promiserat. Sua igitur ut ossa "profecturi secum reportarent in *Canaanæam* obtestatus est, ac in majorum conde-"rent sepulchro. Quóque id sanctius fieret, sacramento fratres obligavit. Eo fidem pius vir atque spem suam professus, confirmabat suorum. Cùm de reliquiis suis cavisset post obitum satis, lubens hinc ipse in cœlum emigravit, rerum in *Ægypto* regi proximus 80 ferè potitus annos. Aromatibus conditum est corpus *Ægyptiaco* more; in arca deinde repositum, felicem exspectabat reditum in *Canaanæam*. Non præ-

prætermittendum videtur, quod in viro maximo maximum est, & præ aliis omnibus honorificum, *Josephum* quoque typo non obscuro significâsse *Christum*. Nam & *Christus* Patri charissimus, fratribus *Judæis* exosus, ludibrio habitus, exutus veste, venundatus, nunc regis cœlestis ad dextram sedet, potentiâ gloriâque summâ præditus. De *Josephi* claritate etiam profani Scriptores memorant honorificè. Sic enim *Justinus*, (lib. 36. Historiæ suæ,) *Minimus inter fratres ætate Joseph fuit; cujus excellens ingenium veriti fratres, clàm interceptum peregrinis mercatoribus vendiderunt. A quibus deportatus in Ægyptum, cùm magicas ibi artes solerti ingenio percepisset, brevi ipsi regi percharus fuit. Nam & prodigiorum sagacissimus erat, & somniorum primus intelligentiam condidit; nihilque divini juris humanique ei incognitum videbatur; adeò ut etiam sterilitatem agrorum ante multos annos prævideret: periissetque omnis Ægyptus fame, nisi monitu ejus rex edicto servari per multos annos fruges jussisset. Tantáque experimenta ejus fuerunt, ut non ab homine, sed à Deo, responsa dari viderentur.* A.M. 2369.

§ 31. Post *Mephrem*, *Mephramuthosis* (*Misphragmuthosis Africano*) apud *Ægyptios* regnat an. 25. mens. 10. A.M. 2379.

Thessalus, ut patri fortassè *Pelasgo* morienti succederet, ex *Thessalia* in *Epirum* transiit; ubi templum *Jovis Dodonæi* (de quo alibi jampridem dictum est) apud *Molossos* condidit. (*Hygin.* Fab. 235.) Filium reliquit *Hemonem* in *Thessaliæ* Boreali parte, quam à se appellat *Æmoniam*, sive *Hemoniam*: *Thessaliotin* vocat *Strabo*. A.M. 2380.

Achæus, *Phthius*, & *Pelasgus* minor, ex *Larissa* filia (patre *Neptuno*, si Poëtas audiamus) majoris erant *Pelasgi* nepotes. Hi ad consobrinum *Hæmonem*, comparatâ colonorum strenuâ manu, ex *Argis Achaicis* migrârunt in *Thessaliam*: ubi cùm barbaros expulissent, tres ejus regionis partes suis nominibus, *Achaiam*, *Phthiam*, & *Pelasgiam*, seu *Pelasgiotin*, denominârunt. *Dionysius Halicarn.* (l. 1.) factum hoc ait sextâ post *Pelasgum* primum vel natum, vel mortuum ætate. A.M. 2390.

Æqualem *Inacho Prometheum* statuit *Porphyrius*. Sed ex posteris amborum facilè arguitur, *Prometheum Atlantémque* fratres eò antiquitatis non ascendisse. Diluvium quippe *Deucalionis*, qui *Promethei* filius habetur, trecentis ferè post *Inachum* annis contigit, 248 post *Ogygem*. *Japhetique* nomen quamvis *Iapeto*, *Promethei Atlantisque* patri, affine sit, ejusdem viri tamen utrumque fuisse, temporum ratio difficillimè patitur. Probabiliùs ergò *Eusebius Prometheum* 84 post *Ogygem* annis collocat; quo tempore natum fuisse nihil impedit. *Iapeto* enim, uni ex *Titanibus*, ex *Clymene* scribit *Hesiodus* (alii *Asiam Oceani* filiam, aliásque matres nominant,) *Atlantem* natum fuisse, *Prometheum*, *Epimetheum*, *Menæiúmque*: hunc in bello *Titanico Jovem* fulmine deturbâsse in Tartarum. Aliqui 30 fuisse fratres volunt, & sororem *Ephyram*. De *Prometheo* hanc Poëtæ fabulam narrant: (*Hygin.* Poët. Astron. 2. *Sagittar.*) Mos erat olim in sacrificiis, hostias igne solidas absumere. Cùm tenuiorum pietati obstaret magnitudo sumptûs, gratificaturus *Prometheus* humano generi, egisse cum *Jove* dicitur, ut media tantùm hostiæ pars igni daretur in sacris, altera media cederet in usus hominum. Annuente *Jove*, duos tauros immolavit; utriusque ossa uno corio, altero carnes operiens. Optione *Jovi* datâ ut quem vellet eligeret, simplex deus, nullum suspicatus dolum, taurum cepit osseum, quem proximum ei admoverat homo callidus de industria. Fraude cognitâ, Ignis jacturâ *Jupiter* multavit humanum genus, nè inanes posset offerre hostias diis, aut sibi carnes coquere. At *Prometheus*, nè damnum attulisse hominibus pro beneficio videretur, Ignem in ferula de cœlo suffuratus est. Prometheus;

> *Audax Iapeti genus*
> *Ignem fraude malâ gentibus intulit.* (*Horat.* l. 1. Od. 3.)

At *Servius Minervam* ait, admiratam opus *Promethei*, cùm homines novos è luto fingeret, pollicitam ei se quicquid opus foret præterea daturam. Cúmque ignorare se *Prometheus* diceret quid maximè usus esset, à dea sublatum in cœlos, admotâ currui Solis ferulâ ignem detulisse, homínésque à se recèns factos animâsse. Tantam hominis audaciam statuit ulcisci *Jupiter*; maximè quòd fœminas, toties devocaturas de cœlo se, condidisset. *Prometheus* ergò (ut habet *Æschylus*) ad 30 annorum millia in *Caucaso* monte religatus est, aquilâ ejus jecur, subindè renascens, assiduò depascente. Aquilâ tandem *Herculeis* interemptâ sagittis, cùm prohibuisset *Jovem* Prome-

theus nè cum *Thetide* concumberet, eò quòd in fatis esset, filium ejus patre majorem
A.M. 2390. futurum, vinculis quoque solutus est, post annos 30 *Hyginus* ait. (Fab. 54.) *Lucianus* (in Dialog. deorum) monitum à *Prometheo* dicit *Jovem*, nè rem haberet cum nympha *Nirine*: ab eo enim filio eadem passurum *Jovem* quæ patri fecerat. Præclarum verò numen summi deorum, qui hominem in vinculis habuit sapientiorem se, à quo ipsa didicit fata! Hujus autem fabulæ, de hominibus à *Prometheo* fictis, credulitate, adeò insaniebant *Græci* veteres, ut saxa quædam ingentia apud *Panopenses*, ejus fuisse luti reliquias traderent unde *Prometheus* finxit humanum genus. Sed & reliquos mortales *Jupiter Promethei* luere temeritatem voluit. Itaque fœminam jussit fieri à *Vulcano*, quam reliqui omnes dii aliquâ dote donabant; unde *Pandoram* appellavêre. Hanc à *Mercurio* delatam in terras *Epimetheo* tradi, unà cum dolio pleno malis omnibus. Accepit *Epimetheus*, etsi præmonitus à fratre ac prohibitus. Dolium verò cùm aperuisset fœmina, mala per orbem dispersa evolârunt, solâ in fundo relictâ spe. Unde Lyricus,

Post ignem ætherea domo
Subductum, macies & nova febrium
Terris incubuit cohors:
Semotique priùs tarda necessitas
Leti corripuit gradum.

Epimetheus verò,

—Δεξάμενος, ὅτε δὴ κακὸν εἶχ᾽, ἐνόησε.

Subesse aliquam & latêre sub his fabulis veritatem rerum, facilè creditur; at quænam ea sit, non ità facilè explicatur. Ferunt *Prometheum* virum sapientem fuisse providúmque: *Epimetheum* non nisi serò & post factum sapuisse. Huic tamen illum natu minori ultro alicubi regnum in *Thessalia* tradidisse; ac totum se contemplationi rerum, inprimis cœlestium. Ideo montem altissimum (Poëtæ *Caucasum* fingunt, quippe ultimum quem in Oriente noverant,) ascendisse, ut sereno cœlo quàm longissimè signorum spectaret ortus obitúsque. Et hanc rerum divinarum ac cœlestium cognitionem, Ignem eum esse ad homines à *Prometheo* delatum, *Theophrastus* vult. Nec pastum illum jecinoris aquilámque aliud spectare censent plerique, quàm curas & ambiguitates subindè alias ex aliis renascentes, in cognitione rerum artiúmque diversarum investiganda. Satis quidem hæc probabiliter. *Diod. Sic. Ægyptios* ait de suo hæc *Prometheo* interpretari; qui, cùm eam regionem cui præfectus erat ab *Osiride*, *Nilus*, Aquila dictus ob celeritatem, inundaret, maximísque damnis affligeret, gravissimè id tulit; donec *Hercules* (*Ægyptius* & hic quoque) impetum fluminis repressit, ínque pristinum redegit alveum. Alii fluvium nescio quem dici *Aquilam* volunt in *Promethea* regione ad radices *Caucasi*. (Interp. *Apollon.*) Alii *Prometheum*, *Scythiæ* regem, fluvium *Aquilam* suæ ditionis cùm derivare non posset, excruciatum valde narrant. *Herculem* verò id præstitisse tandem; quo summâ solicitudine levatus est rex. Sed mihi ex his probatur nihil. Fabulis enim fabulam interpretantur. Furtum ignis *Plinius* (lib. 7. 56.) ex eo natum dicit, non quòd ex ferro & silice ignem extundere docuerit; (ut habet *Ludov. Vives* in *August.* de Civit. Dei 18. 8.) id enim *Pyrodæ Cilici* ab eodem *Plinio* tribuitur; sed quia ignem asservari in ferula excogitavit. Et in ferula optimè servari certum, inquit, est, eásque in *Ægypto* præcellere. (Lib. 13. 22.) Quia *Prometheus* ignem servandi artem cinere obrutum demonstravit, (inquit *Hyginus* Fab. 144.) eapropter è cœlo in ferula suffuratum esse commenti sunt. *Diodorus Sic.* (lib. 5.) constare ait inventum à *Prometheo* Ignarium, sive instrumentum quo ad eliciendum ignem utimur, ferreum ligneúmve. Ferro lignum terebrandi donec incendatur, *Homerus* inventum *Mercurio* tribuit, (in Hymnis.) Sed & lignum ligno teritur, ignémque concipit attritu, excipiente materiâ aridi fomitis, fungi vel foliorum facillimi conceptûs: Et nihil hederâ præstantius quæ teratur, lauro quæ terat. *Exploratorum hoc usus in castris pastorúmque reperit; quoniam ad excudendum ignem non semper lapidis occasio est.* (*Plin.* 16. 40.) Ferreum ergò ignitabulum è silice *Pyrodes*, ex ligno *Mercurius* reperit; ligneum verò pastores & excubitores. Utrum ex his *Prometheo* tribuendum sit, non constat. Qui eum finxisse fingunt hominem è luto, vel humana simulacra primum formâsse volunt, ut *Lactantius*; vel excoluisse vitam humanam variis artibus ex usu & beneficio ignis: qua de re gloriatur ipse apud *Æ-*

schylum

Sebylum satìs magnificè. Itâ enim ex agrestibus atque sylvestribus homines urbanos atque veros reddidit, qui specie tantùm humanâ priùs pecudum ritus imitabantur. Sic apud *Eusebium* (Præpar. 10. 10.) *Africanus*, *Prometheum*, eò quòd à nimia simplicitate ad cultum disciplinæ solerter ingeniosèque traduxisset homines, propterea, inquit, finxisse fabulabantur. At postquam artes inventæ sunt ignis adminiculo, protinus auctæ sunt hominibus animorum solicitudines, & ægritudines corporum; quod *Horatius* antea monuit: quandoquidem simplici victu atque vestitu priùs, & liberiùs agebant, & vivebant diutiùs. Denique, de sacrificio dimidii bovis quod dictum est, *Prometheum Plinius* (lib. 7. 56.) primum ait occidisse bovem; sed an victimam diis, an sibi victum, non explicat. Credibile est, cùm holocausta solerent immolari priùs in *Græcia*, *Prometheum* instituisse primum, ut prosecta sive partes aliquæ victimarum traderentur ignibus deinceps, carne reliquâ convivium appararent. Uxores habuisse fertur *Asiam*, (*Herodot. Melpom.*) *Hesionen*, & *Axiotheam*: (*Isaac. Zezes*:) filium *Deucalionem* nobilissimum; & ex *Celæno Atlantis Chimareum* atque *Lycum*. Apud *Athenienses* in *Academia Prometheo* erat ara dedicata, (*Pausan. Attic.*) cum *Vulcano* & *Pallade* communis; (*Sophocl.* Enarrat.) quoniam ignem *Vulcani* prudentiâ *Palladis* aut eliciendi aut conservandi artem invenisset. Ab hac ara certamen fuisse docet *Pausanias*, quo decurrentes in urbem homines accensas præferebant faces. Si cui extinguebatur sua fax inter currendum, cedebat victoriam consequenti: sin omnibus, palma in dubio relinquebatur. Hoc ludo celebrabant *Prometheum* præcipuè, qui rationem demonstrâsset conservandi ignem nè extingueretur; & *Vulcanum* simul ignis deum, *Minervam*que numen *Atticum*, & *Pana*.

Servius (in *Æneïd.* 8.) scribit fuisse *Atlantes* tres: unum *Maurum*, qui est maximus; alterum *Italicum*, patrem *Electræ*; tertium *Arcadem*, *Maiæ* patrem, unde natus est *Mercurius*. Duos *Atlanti* filios tribuunt, *Hyantem* & *Diomedem*: septem filias, quæ maximè patrem nobilitârunt; *Alcyonem*, *Celæno*, *Maiam*, *Steropem*, *Meropem*, *Taygetem*, & *Electram*; quas in cœlum Astronomi sustulerunt, & *Pleïdes* vocârunt, in *Tauri* capite stellas. A matre *Pleione*, vel à numero, *Pleiades* dictæ, quia reliquis plures fuerunt. Nam & alias quinque ferunt esse *Atlantis* filias, easdémque stellas. *Hyadas* appellant, pluviale signum. Hæc illis nomina *Hesiodus* dat, *Phæola*, *Coronis*, *Cloïa*, *Phæo*, & *Eudora*: alii alia, nec de numero conveniunt. *Hyas* puer à leone vel apro interemptus est; cujus necem sorores hæ dum intemperantiùs lugent, in stellas à *Jove* mutatas fingunt Poëtæ. (*Hygin.* Fab. 248.) *Diomedes* alter filius, curru excussus, ab equo laceratus est. (*Hygin.* Fab. 250.) *Homerus* ei *Calypso* quoque filiam dat, & *Pausanias* in *Arcadicis Mæram*.

A.M. 2390.

atque Atlas.

——— Θεὰ δ' ἐν δώμασι ναίει,
Ἄτλαντος θυγάτηρ ὀλοόφρονος, ὅς τε θαλάσσης
Πάσης βένθεα οἶδεν.
Atlantis colit has prudentis filia sedes,
Omnia qui novit pelagi barathra alta profundi.

Pleiades verò,

——— *Septem dici, sex tamen esse solent.*
Seu quòd in amplexus sex hinc venêre deorum;
Nam Steropem Marti *concubuisse ferunt*;
Neptuno Alcyonen, *& te, formosa* Celæno;
Maiam *atque* Electram Täygetênque Jovi.
Septima mortali Merope *tibi*, Sisyphe, *nupsit*:
Pœnitet, & facti sola pudore latet.

Liberos generârunt *Pleiades*, *Alcyone Hyperetem*, *Anthana* urbis *Anthedonis* in *Bæotia* conditorem, & filiam *Æthusam* ex *Neptuno*: eodem patre *Celæno Lycum* & *Chimareum*, qui *Prometheo* genitori tribuuntur. E *Sterope Mars Oenomaüm*, vel *Oenomaüs Hippodamiam*. *Jupiter* ex *Maia Mercurium*, ex *Electra Dardanum*, ex *Taygete Lacedæmonem* genuit. Ex *Merope Sisyphus Glaucum*. Hæc autem tantò erat reliquis posterior ætate, ut si *Atlantis* cujusquam filia fuerit, plures fuisse *Atlantes* necesse videatur; quanquam, solenni more Poëtarum, gesta omnium uni tribuantur. Quis autem ex tribus illis qui memorantur *Atlantibus Iapeti* filius, & *Promethei*

A.M. 2390. *thei* frater censendus sit, quis Astronomus, (omnes enim ferè Astronomum fuisse *Atlantem* uno ore consentiunt, quippe tot stellarum patrem,) non ità promptum explicatu videtur. In fabulis habetur, cœlum sustulisse humeris *Atlantem*. Illud *M. Tullius* (*Tusc.* Quæst. 5.) è scientia siderum esse natum putat. *Nec verò Atlas*, inquit, *sustinere cœlum, nec Prometheus affixus Caucaso*, &c. *traderetur, nisi divina cognitio nomen eorum ad errorem fabulæ traduxisset*. S. *Augustinus*, (de Civit. Dei 18. 8.) etsi & hanc fabulæ rationem proponat, aliam præponit probátque magis, à monte *Libyco* ejus nominis. *Frater ejus Atlas*, Inquit, *magnus fuisse Astrologus dicitur. Unde occasionem fabula invenit, ut eum cœlum portare confingeret. Quamvis mons ejus nominis nuncupetur, cujus altitudine, cœli portatio in opinionem vulgi venisse videatur*. Hæc *Augustinus*. Ut ego autem arbitror, non tam altitudine montis factum id, quàm situ. *Græci* enim veteres, nec Antipodas, nec terræ rotunditatem, aut cœli fortasse, noverant. Ex vulgi opinione atque sensu oculorum, ad Orientem & Occidentem residere alicubi Solem & sustineri cogitabant, nè caderet. Id autem in liquido maris elemento cùm fieri non posse videretur, quam aptiùs rem fingere potuerunt cui cœlum inniteretur ut columnæ, quàm celsissimum, eundémque positum in extremis terræ finibus, montem? *Diodorus* quidem (lib. 4.) de *Atlantiis* quibusdam meminit, *Mauritaniæ*, credo, populis ad Oceanum, qui humanitate finitimis longè præstabant, & deos apud se natos gloriabantur. *Atlanticos* vocat S. *Augustinus*. (De Civit.Dei 8.9.) Hi de diis fabulam longam, *Græcanicis*, *Ægyptiacis Phœniciisque* persimilem, consarcinârant. Multa inprimis de *Atlante*, à quo ipsi cognominati videbantur, narrare soliti; Astrologum fuisse eruditissimum, sphæræque rationem indicàsse primum, unde orta de portando humeris mundo fabula. Et his, opinor, autoribus, *Atlantem Plinius* (7. 56.) *Libyæ* filium, repertorem Astrologiæ fuisse ait, & sphæram Astrologicam invenisse. Quanta fides *Diodoro* hac in re tribuenda sit, equidem nihil statuo. Nec enim alibi reperio tantâ humanitate ac eruditione populum iis in locis exstitisse, unde *Græci* suam theologiam & astrorum acceperint disciplinam. *Atlantes* quidem *Herodoti* (lib. 4.) degeneres fuerunt humani moris. Neque nominum ullorum inter eos appellatio fuit; & Solem orientem occidentémque dirâ imprecatione contuebantur, ut exitialem ipsis agrísque. Quid quòd *Atlas*, *Cronus*, *Hesperus*, & alia ex quibus eorum fabulæ contexebantur, non *Libycæ* linguæ sunt nomina, sed *Græcanicæ*? Ipse ille *Africanus* mons patriâ indigenarum linguâ *Dyris*, non *Atlas*, appellabatur; adeò ut mihi planè dubium & incertum sit, fuerítne ullus *Atlas Libycus*, ac non potiùs à *Græco* montis nomine reliqua ficta sint. *Italicus* verò *Atlas* is est, quem aiunt antiquissimum *Fæsulis* fuisse regem. *Pausanias* (in *Bœot.*) *Polosum* fuisse vicum refert non procul à *Tanagris*, in quo *Atlas* consedisse dicitur, & ea quæ sub terra sunt résque cœlestes accuratâ diligentiâ investigâsse.

A.M. 2391. *Jacobi* filius *Levi*, cùm vixisset annos 137, fato functus est. *Exod.* 6. 16.

2394. Anno *Criasi Argivi* 28. scribit *Eusebius*, *Æthiopes* ab *Indo* flumine, ultra *Ægyptum* profectos, eam occupavisse regionem quæ à *Græcis Æthiopia* dicitur. Ad gentem puto sui similem, regionem verò magis amplam suâ & capacem, transmigrare voluerunt. Probabilius enim est, ab initio mediam *Africam Æthiopas* tenuisse. Et superstites fuisse ad fluvium *Indum* nigri coloris gentem, usque ad imperium *Xerxis* in *Persia*, ex *Herodoto* constat; sed crinibus discretam ab *Æthiopibus Africanis*. Hi enim crispam gerebant & quasi laneam comam, illi verò pendulam & promissam.

A.M. 2400. *Mercurius Maia filius.* In hoc, aut huic propinquo seculo, floruisse *Mercurium* necesse est, utpote *Maiâ* genitum, *Atlantis*, puto, *Arcadis* nepotem. Patrem ei *Jovem* affingunt Poëtæ, (ut clarissimis quibusque viris solent,) quasi æthereo & cœlesti semine prognato. Ex avita disciplina plurimas res vitæ humanæ perquam utiles reperisse ferunt: quo merito, eum post mortem esse deum voluerunt. Hujus nomini stellam quoque dedicârunt è Planetis unam, propter vim earum artium & virtutum effectricem (ut volunt Astrologi) quibus maximè valebat *Mercurius*, calliditatis, facundiæ, furacitatis, & similium.

Lelex primus Laconum rex. In *Apia*, seu *Peloponneso*, regnum aiunt *Lelegem* indigenam his ferè temporibus novum instituisse. Is populum in agris dispersum, ejus regionis quæ *Laconia* postmodum dicta est, in suam ditionem redegit, unóque jure communi colligavit, & nomine *Lelegum*; vicinos *Argum* & *Phoroneum* imitatus. *Maleâ* & *Tænaro* promontoriis porrigitur in mare hæc regio. *Eurotas* fluvius (at nondum eo donatus nomine)

mine) mediam intersecat. *Taygetus*, *Zarex* & *Chromius* montes attollunt se. *Cythera* insula objicitur, sacra *Veneri*; & huic *Erpls*. Ab Occidente *Arcadiam* habuit *Messeniámque*, *Argolin* à Septentrione. Reliqua pelago patebant *Ægæo Ioniòque*. *Scandea Cytherorum* navale, unde ad ipsa urbis mœnia stadiis decem ascendebatur. In hac insula *Veneris* erat *Vraniæ* fanum, eorum omnium quæ apud *Græcos* dicata sunt maximè vetustum & religiosum. In *Laconis* paludem exiguam esse ferunt, sed profundam; *Aquas Inûs* vocabant. In eam festo *Inûs* die solenne fuit porricere panes. Si demersos reciperent aquæ, boni erat ominis; sin rejicerent, adversa denunciabantur. (*Pauf. Lac.*) Habuit & lapidicinas hæc ora saxi perpetui & nusquam interrupti, in vico cui *Croceæ* nomen. (Ibid.) *Pephni* maritimæ civitati saxum adjacet potiùs quàm insula, *Pephnos* quoque appellatum, ubi formicæ conspiciuntur albæ. (Ibid.) Imperavisse *Lelegem* in hac ditione annis credibile est 50. A.M. 2400.

§ 32. Hoc tempore ipsam in *Ægypto Gosenen* tenebræ quædam occupaverant, & clarissimarum virtutum diem, quæ in *Jacobo*, *Josepho*, *Isaaco* & *Abrahamo* longè latéque colluxerant, obscurissima erat consecuta nox. Mortuo enim *Josepho*, nullus insigni pietate vir eminebat in *Jacobi* familia. Imò *Ægyptiorum* impietate ac idololatriâ coinquinatos fuisse *Israëlitas*, *Ezechiel* Propheta non dissimulat, ubi hæc illis quasi juventutis adulteria exprobrat. (*Cap.* 23. 8, 19.) Deficiente igitur Sole apud *Israëlitas*, alibi Deus emicare tanquam stellas voluit viros quosdam bonos, radiisque suis tenebras mortalium illustrare. Has autem stellas, vel primæ (quod aiunt) magnitudinis, *Husitæ Jobi* clarissimum sidus *Jobi patria.*

——Micat inter omnes,
——Velut inter ignes
Luna minores.

Jobus quis quantúsque vir fuerit; *Moses* Propheta scriptis prodidit, nè tanta lux deesset posteris: ut credibile sit, vivente apud *Jethronem Midianitam Mose*, aut *Jobi* viventis famam, aut nuper defuncti gloriam celeberrimam fuisse. *Moses Maimonides Judæus* parabolam esse de *Jobo* vult, & patientiæ poëticum exemplar. Næ ego igitur operam lusero, si ejus gesta contulero in historiam. At in Libro *Jobi* (1. 1.) non modò scribitur fuisse virum, quod fieri potest in parabola; (ut *Luc.* 18. 10. *Duo viri ascenderunt in templum*; & *Luc.* 16. 19. *Fuit homo quidam dives*, &c.) sed & nomine & patriâ describitur: *Fuit vir quidam in terra Husitide cujus nomen Job.* Idem inter eos numeratur ab ipso Deo qnos viros fuisse veros constat. (*Ezech.* 14. 14.) *Si Noachus, Daniel atque Jobus adessent, suas tantummodo animas conservarent.* Ergò animam & *Jobus* habuit quam conservaret, non minùs quàm *Daniel* atque *Noachus*. Verus itaque vir, ut ab aliis ferè omnibus, ità quoque à nobis habendus est. At unde oriundus tam pius vir? Nec enim id à *Mose* traditur, quâve ætate vixerit. De ortu *Jobi* tres habentur sententiæ probabiliores. Prima, eum ab *Huso Nachoris* filio propagatum, familiâ certè non alienâ prorsus à pietate vera; qui & patriæ *Jobi* videtur dedisse nomen, ut *Husi* terra (*Ausitis* S. *Hieronymo*) diceretur. Etsi enim hoc nomen ab *Huso Arami* filio (*Gen.* 10. 23.) contrahere potuerit; probabiliùs tamen *Huso Nachoris* tribuitur, propter propinquitatem *Buzi* fratris, (*Jer.* 25. 23.) cujus ex gente unus amicorum *Jobi* ortus videtur *Elihu*. Hanc opinionem probant S. *Hieronymus* (in *Gen.* 22. 21.) & *Hebræi* plerique, *Rupertus*, *Lyranus*, *Oleaster*, *Bellarminus*, (de Verbo Dei 1. 20.) Ego verò non repugnabo quin à filio *Nachoris* fortasse regio sit appellata. At pietatis tantæ virum ex *Nachore* potiùs quàm ex *Abrahamo* prodiisse, cujus erant posteri per omnem diffusi *Arabiam*, id ego facilè non concedam. Patrum ergò veterum plurimi *Jobum* ex *Esavi* esse posteris volunt, eundem qui (*Genes.* 36. 33.) *Jobabus* dicitur, *Zare* filius, *Idumææ* rex. *Job sanctus & mirabilis vir*, (ait S. *Augustin.* de Civitate Dei 18. 47.) *ex gente Idumæa genus ducens*; *ibi ortus, ibidem mortuus est.* Duo sunt quæ faciant huic opinioni fidem. Primum, autoritas LXXII Interpretum, qui ad finem Libri de *Jobo* addunt hæc & alia multa de genere: quæ cùm in *Hebraicis* non reperiantur, haud scio an fide aliquâ digna sint. Alterum, Prophetæ autoritas *Jeremiæ*, (*Lam.* 4. 21.) qui in *Ausitide Idumæam* collocat: *Lætare, filia Edomi, quæ habitas in terra Husi.* At *Jer.* 25. 20, 21. distinguuntur; imò & *Lam.* 4. si *Junium* audire volumus interpretem: *O filia Edomi*, inquit, *ô quæ habitas in terra Husi*: altero *Idumæos*, altero *Syros* vult. Nec tam ab Oriente (ubi *Jobus*) quàm à Meridie fuit *Idumæa*,

A.M. 2400. *mea.* Nam de *Idumea Gileadica Tornielli* atque *Raleii*, ad opinionem hanc de *Jobo Idumæo* propugnandam satis opportuna, sed minùs probabili, A. M. 2265. dictum est satis. Mihi ergò similius vero videtur, ex *Ceturæ* liberis progenitum fuisse *Jobum* paternam pietatem retinentibus, etsi à fœdere *Canaanitico* alienis. Qua enim in regione habitasse *Jobus* dicitur, ad Orientem ratione *Canaanitidis*, (*Job.* 1. 3.) *Sabæis* finitima *Chaldæis*que, (*Job.* 1. 15, 17.) in eandem & *Ceturæ* liberi habitatum profecti sunt. (*Gen.* 25. 6.) Nec de tempore magis constat quo vixerit, quàm de genere unde sit ortus. Mihi quidem ætas *Jacobi* videtur cum jure sibi optimo vendicare. Nam in *Jobi* & amicorum orationibus 23 multa commemorantur quæ ante *Abrahamum* & *Isaacum* contigerunt; verùm de *Isaaco* & *Jacobo*, quæque alia consecuta sunt *Abrahamum*, tacentur omnia. Nec de reditu *Israelitarum* ex *Ægypto* meminerunt, in omni *Arabia* celeberrimo, *Mosève* duce, de quibus, si post tempora *Mosis* accidissent hæc, non est credibile homines tam religiosos, & pro illis temporibus eruditos, in tot disputationibus nullum fuisse facturos verbum. Præterea, *Jobus* eò antiquior statuendus est, quòd Religionem adhuc puram coluisse videatur, nec gentium impiarum sordibus inquinatam. Nam ætate *Mosis* ac deinceps, pauca ullibi exstabant inter *Midianitas*, *Ismaelitas*, aut *Idumæos*, veros *Abrahami* posteros, veræ & *Abrahamicæ* Religionis vestigia.

opulentia, Et ista quidem non satis explorata sunt. Undecunque verò sit natus, quandòvecunque, virum profectò summæ probitatis atque pietatis fuisse *Jobum*, testimonio etiam Divino comprobatur. Nec morum sanctitate modò superavit omnes mortales sui seculi, verùm & opibus, prosperisque rebus ad voluntatem voluptatémque affluentibus, omnium quos Oriens habuit regulorum habitum fuisse beatissimum constat. Filiorum erat septem natarúmque trium parens. In pascuis alebat septies mille pecudes, camelos ter mille, 500 boum juga, 500 asinas; maximas, & penè solas, eorum temporum divitias. Famulorum verò multitudinem ingentem pecoribus curandis, aliisque procurandis muneribus, adhibebat. Læta omnia fortunatàque: adversum, triste, calamitosum accidebat nihil. Ejus filii singuli per vices apparabant convivia in suis quisque ædibus. Vocabantur & sorores. Amantissimus interea pater singulis diebus holocaustum pro singulis filiis immolabat; nè quid fortè per licentiam conviviorum, *Cerere Bacchòque* irritantibus, admisissent temere adversus Deum.

& tolerantia. Accidit aliquandò, ut, cùm Angelorum se beatorum chori sisterent coram Deo ad mandata capienda, adesset etiam *Satanas*, immundorum spirituum & maleficorum princeps. Tanquam cæcus in Sole aderat. Nec enim videbat Deum, sed accitus exspectabat imperium. Ex eo igitur percontabatur Deus, *unde* jam *advenisset*. Ille, pro suo more *peragravisse terram se ac perambulasse*, respondit. Indè jam se advenire. "Quid igitur?" inquit *Jehova*; *Advertistine qualis* in terra *servus* "*mihi sit Jobus, integerrimus vir, & qui nullum habeat per omnes plagas mundi sanctimoniâ parem?*" "Imò verò, ait *Satanas*, adverti hominem satis. Facillimè tibi "servos tantâ mercede conduxeris. Ex eorum est numero *Jobus*, quos —*gratis pænitet esse pios.* Quantos illi tu greges pecorum & alimenta largitus es? adeòque "*munivisti undique domum ejus*, ut nihil cum adversi possit attingere. Fac adimas "hæc ei probitatis præmia, næ tu illum servum nequam facilè experieris, quique "*ore blasphemo maledicta in te sit coràm conjecturus* & convitia. "Itáne verò, *Satanas?* inquit *Jehova*. En igitur, ut falsi arguam te, *Jobi*que probitatem non tam "ipse probem, (satis enim pernovi,) quàm ut reliquo reddam generi mortalium illustrem, atque per omnia secula exemplarem constantiam, *facio tibi potestatem*, "*ut quæcunque is habet bona (corpus modò nè tangas)* abigas, auferas, dissipésque. "Libenter, inquit *Satanas*, atque diligenter faciam. Nec mora. Summa enim cum voluptate peragit Diabolus mandata hujus generis. Dum, filiis hilariter convivantibus, domi solicitus desidebat pater, nuncius interpellavit repentè tristis admodum, & anhelus de cursu; "En adsum, ait, domine, calamitatem (heu!) "magnam narraturus. *Arabant in agris boves; asini juxta pascebantur.* Magna in "*nos irruit* subitò *Sabæorum manus*, *quæ famulos interemit omnes*, boves *abegit* aliósque, *me uno superstite*, *qui* tanti *famam* infelix *tibi* mali *traderem.* Nondum desierat, ecce alius in ædes nuncius irruit, &, clamore sublato, "Heu! quid, "inquit, fiet me? *Tria in camelos agmina Chaldæorum invaserunt.* Capti omnes & "*abacti sunt*, *famulique trucidati*, *præter unum qui proripui fugâ me*, *ut* jacturam, "domi-

"domine, *tibi* hanc ingentem miserâ voce *nunciarem.* ——— *Finis unius mali Gradus est futuri.* Vix omnia hæc audierat *Jobus*, cùm tristior adhuc nuncius perculit aures miserrimo ejulatu, ac retulit paucis, "*Dum liberi omnes convivabantur in fratris* "*natu maximi domo, ventum subitò procellosum irruisse, magnóque impetu evertisse do*" *mum*; convivas famulósque sepultos in ruinis jacere; *superesse unum se* tantæ ca" lamitatis *nuncium.* Tot cladium tam repentina & inopinata vis, támque insolens & inaudita, perculit *Jobum* vehementer, quanquam nihil humanum à se alienum putabat. Dolens geménsque laceravit sibi vestes, totondit crines, procidénsque in humum veneratus est Deum. Et, "*Nudus*, inquit, *prodivi ex matris utero, nudus* in" magnæ matris uterum *rediturus sum. Jehova dedit, Jehova idem abstulit. Bene*" *dictum sit Jehovæ nomen.* En ut falsus opinione suâ & spe sit mendacissimus Dæmon. Nihil admisit *Jobus* in tantis infortuniis viro indignum bono, neque temere criminatus est Deum.

A.M. 2420.

Cùm iterum convenissent Angeli coram Deo, mendacii *Satanam* insimulavit *Jehova*, qui *Jobi* pietatem infamaverat quasi mercenariam: "Eum, scilicet, exutum "tantis copiis, eundem aiebat esse quem se dives & beatus erat professus. Dæmon, convitio quovis nocendi veniam lucraturus, fatetur "nondum deposuisse *Jobum*, "quam tantâ spe induerat, larvam pietatis. At si Deus tentaret hominis valetudi" nem, atque vitam in discrimen vocaret, quæ multò est charior omnibus divitiis; "facilè perspecturum fallaciam impostoris & fucum. Concedit ergò & hoc Deus, ut valetudinem *Jobi* tentaret Diabolus, at vitæ parceret. Ità enim fore, ut *Jobi* constantia enitesceret; Dæmonísque mali pravitas in calumniando, & crudelitas in nocendo, proderetur. Veniam adeptus, *Jobum* protinus invadit *Satanas*, & ulceribus corrumpit totum corpus fœdissimis gravissimísque. Magnus hic erat cumulus malorum. In sterquilinio sedet, nè gravi domum fœtore inficiat, cui corpus ipsum erat sterquilinio par: nec pullatus jam, sed ferè nudus, testâ sibi scabit ulceratam cutem. Quæ *Jobus* ipse mala fortissimè tulit, tenella & mollicula conjux non sustinuit. In bona corpúsque grassante *Satanâ*, uxor ipsum viri animum adoritur: tantò *Satanâ* deterior est uxor mala. "*Quid tu*, inquit, mi vir, *tam es pertinax pie*" *tatis in Deum*, qui tantis te undique affligit malis? Si hæc sint præmia Religio" nis, eat, valeat; *exsecrare Deum, & morere.* At ille, "*Quod hoc tibi verbum exci*" *dit, insana mulier? An bona tantùm prosperáque res exspectabimus à Deo?* nec de" bitum ei cultum præstabimus nisi conducti, quantam ipsi volumus, mercede? A" quo bona tot immerentes accepimus, ab eo libentes *non tolerabimus immissa & ma*" *la?* Neque adhuc *Jobus*, maximâ Dæmonum oppugnatus vi, temere quicquam effutivit, quod vel se indignum esset, vel Deo.

Cùm ad gentes undique vicinas fama detulisset tantas *Jobi* calamitates, ut erat amicissimus vir, præsidiis amicorum undique munitus, tres præcipuè propinquarum civitatum reguli ex convento profecti sunt, ut afflictum atque dejectum consolarentur, & condolerent. Primus erat *Eliphasus Temaneus, Temani* fortasse filius, *Eliphasi* alterius nepos, pronepos *Esavi*: vel ex *Temæ* posteris *Ismaelitæ*. (*Gen.* 25. 15. *Jer.* 25.23.) In *Idumæorum* ditione *Temanæos* fuisse constat, quoniam ex iis sibi regem elegerunt. (*Gen.* 36.34.) Alius amicorum *Bildadus* vocabatur *Schuhites*, è *Schuachi* genere, puto, *Ceturæ* filii. Populum *Sacceos* fortasse *Plinius* vocat. Tertius erat *Zophar Naamathites.* Aderat his juvenis etiam *Elihu Buzita, Baracaelis* filius, ex progenie *Nachoris Aramitæ*, seu *Mesopotami.* Cùm è longinquo vidissent hominem penè nudum in sterquilinio, testâ scabentem ulcera, minimè omnium cogitabant esse *Jobum.* At ubi propiùs accedentes amicum suum agnoverunt, tantæ modò felicitatis culmine dejectum, flebiliter vociferati laceravêre vestes, & insperso capitibus pulvere, clamores querulos in ipsum usque cœlum sustulerunt. Quid enim faciant? Frustrà videbatur adhiberi solatiorum medicina desperatis penè malis. Muti consident septem dies, totidémque noctes: donec tandem ipse *Jobus*, cùm paulò iniquiùs ferret suas ærumnas quàm virum decebat bonum, in diem natalem invectus est graviter, & exsecratus ortum suum; optavítque vehementiùs, aut nunquam se in lucem editum, aut quàm primùm ex luce hac sublatum fuisse. Arreptâ ex querelis *Jobi* ansâ, quæ in ipsum Deum calumniosæ videbantur, amici omnes colloquia miscuerunt, non tam consolandi gratiâ, quàm docendi hominem, monendíque, ut peccatorum pœniteret, ad Dei confugeret misericordiam; futurum scilicet resipiscens ut in gratiam reciperetur. Justissima enim Dei esse judicia; neminem condemnare,

A.M. 2400. punire, affligere, nisi meritò, & causâ peccatorum. Hæc omnes iterum atque iterum inculcabant, quasi Dei causam adversus *Jobum* agitantes: eóque hominis miseri non curabant, sed refricabant ulcera, dolores animi & ægritudinem, cùm haberi se ab amicis inter homines improbos & hypocritas animadverteret. Quare Dei justitiam, sapientiam potentiámque cùm agnovisset ac celebrâsset, criminationem sibi objectam multis verbis diluit, justitiam suam asserit; vehementer contendens, non ex præsentibus Dei judiciis hominúmque malis, de probitate illorum peccatísve semper esse judicandum. Tandem huic disceptationi hominum interesse dignatus est ipse Deus. Ac primò *Jobum* ex turbine increpuit, quòd majorem sibi justo probitatem arrogâsset, ipsúmque Deum insimulâsset nimiæ severitatis. Convictus ille multis argumentis, non cessit modò, & inferiorem causâ fatebatur se, verùm & summo studio resipiscens, Deo se erudiendum tradidit, veniâmque impetravit temeritatis. Amicos *Jobi* deinde reprehendit Deus, quòd de se non essent satis hônorificè locuti. *Jobo* tamen deprecante, immolantéque pro illis victimas, ejus gratiâ condonaturum se pollicebatur. Denique, *Jobo* sanitatem reddidit, bonáque omnia quæ amiserat duplicata; millia pecudum 14, camelorum 6, mille paria boüm, asinásque mille. Amici enim veteres, propinqui æqualésque omnes convenerunt simul ad consolandum convivandúmque in ædibus *Jobi*. Singuli verò nummum unum & monile aureum, ad instaurandam pecorum jacturam, contulerunt. Liberis, quot susceperat priùs, denuo donatus est decem. Filiabus autem *Jobi* tribus, *Jemimâ*, *Cetzibâ*, & *Cerenhappuc*, nullas ea regio pulchriores edidit, quæ inter fratres hæreditatem singulæ sortitæ sunt. Annos vixisse *Jobum* 248 *Isidorus* autor est. (Lib. de Vita & morte Patrum.) Itâ de *Satana* victo fugatóque, hominum ætate suâ vivacissimus beatissimúsque, 140 (quot deinde vixit) annis triumphavit. Quis autor fuit Libri *Job*, minimè constat. Plerique opinantur *Mosen* aut conscripsisse, aut conscriptum ab ipso *Jobo* amicorúmve aliquo *Arabicè*, in *Hebræam* linguam transtulisse, addidisséque multa de laudibus & obitu *Jobi*.

A.M.

2401. § 33. Patre mortuo *Plemnæo*, regnavit *Ægialeæ Orthopolis* an. 63.

2405. *Thmosis*, *Africano Thuthmosis*, in *Ægypto* regnat an. 9, mens. 8.

2414. Deinde succedit *Amenophis*, crudelitate omnium maximè infamis rex; tenuítque sceptrum annis 30 mensibúsque 10.

2421. Post *Criasum*, sive *Pirasum*, sexto loco *Phorbas Argivis* imperavit an. 35; sive *Pirasi* frater is fuerit, autore *Pausaniâ*, (*Corinth.*) sive *Criasi* filius, quod *Eusebius* vult. Uxorem *Criasi Melantoniceu* defunctam, cæcâ & superstitiosâ illis temporibus consuetudine *Græcorum*, in deorum numerum relatam ferunt; ut & regem hunc post obitum *Phorbantem*. (S. *Aug.* de Civ. Dei 18.8.)

Io Argiva in Ægyptum devenit, His ferè temporibus *Io Argiva* pervenit in *Ægyptum*, quod *Inachi* filiæ malè tribuunt Poëtæ ante annos ducenos. Hanc autem *Iaso* natam secundo scribit *Apollodorus* (lib. a.) *Argi* secundi & *Ismenes* filio, *Agenoris* nepote, *Iasi* pronepote primi, quem ex *Argo* natum rege ac primo diximus. *Iasum* verò *Iûs* patrem imperavisse *Argis* colligitur ex eo, quòd ab eo & urbem *Iason* dictam, & cives *Iasios*, *Stephanus* doceat, (in Ethnicis.) Quippe nomina locis non nisi à regibus dari consueverunt. Et Iliad. 18. ubi Ἄργος Ἴασον vocatur, *Scholiastes Iasum* regem fuisse *Peloponnesi* tradit. *Argi neptis Panopta.* Secundus ille *Argus*, quem avum habuit *Io*, primi ex *Agenore Iasóque* pronepos, cognominabatur *Panoptes*; ac propterea toto corpore oculatus fingebatur à Poëtis. Unde *Ovidius* (Met. 1. fab. 16.)

Centum luminibus cinctum caput Argus habebat.

Et *Plautus*, (in *Aulul.*)

Si Argus servet, qui oculatus totus fuit.

Virum fuisse hunc fortissimum ferunt. Sublato enim qui devastabat *Arcadiam* tauro, ejus spolio suum circumdedit corpus. Satyrum quoque, in pecora & homines grassantem, (cujus monstri hæc prima est mentio,) confertâ manu fortiter interfecit. Echidnam, ex Tartaro & Terra natam, (ut ferebant Poëtæ) infestam viatoribus, dormientem confecit. Denique, *Apidis* necem, *Argivorum*, puto, regis, nece autorum ultus est. (*Apollod.* a.) Atque hunc *Argum* cum fuisse auguror *Iûs* custodem, suæ neptis, apud Poëtas, & à *Mercurio* interfectum; unde gloriosum nactus nomen est, Ἀργειφόντης, *Argicida*. Nam utcunque fuit ab avo custodita, *Mercurii* tamen

A.M. 2421.

men operâ, hoc est, pellecta verborum lenocinio, ablata est furto, deductáque tandem in *Ægyptum* à mercatoribus multa priùs maria emensis; ídque forsan in nave cujus erat vel insigne, vel nomen, *Vacca.* *Hesiodus* & *Acusilaus* hanc *Perenis* fuisse filiam narrant, quam, *Junonis* sacerdotio fungentem *Argis* post *Callithyiam*, *Jupiter* vitiavit. At *Herodotum Plutarchus* malignitatis insimulat, quòd ea referat hac de re quæ *Persæ* ac *Phœnices* tradebant. *Persæ* quidem sic: *Phœnices* mercatores appulisse *Argis*, urbe *Graecorum* eâ tempestate primariâ; exposuisse merces; fœminas ex urbe plurimas, unà cum *Io*, regis aut viri principis filia, rerum avidas novarum, advolâsse ad naves. Illic dum spectabant aliæ, aliæ mercabantur, *Phœnices* impetum in omnes fecisse, *Ióque* raptam unà cum aliis detulisse in *Ægyptum.* At *Phœnices* rapuisse negabant se; verùm à nauclero suo vitiatam, sponte secum aufugisse in *Ægyptum*, nè domi pœnas impudicitiæ daret. Ablatam, aut certè amissam inscio patre, constat. *Cyrnus* enim nobilis vir, emissus à rege est cum classe navium ut investigaret, nec rediret ad se nisi repertâ filiâ. Cùm is diu, sed frustrà vagatus, invenire non posset, desperato in patriam reditu, in Chersonesum *Cariæ* profectus, (quam *Curetes* antea tenuerant,) urbem condidit sui nominis, *Cyrnum.* (*Diod. Sic.* 5.) *Amenophis* hâc ætate apud *Ægyptios* regnabat. *Apollodorus Telegonum* appellat. *Io* videtur is duxisse conjugem, & ex ea *Epaphum* genuisse, quem fortasse *Orum Ægyptii* vocabant. Cúmque *Isidi* statuam collocâsset *Io*, *Isis* & ipsa est ab *Ægyptiis* appellata. Hæc *Apollodorus.* *Pausanias* tamen hanc non hujus *Iasi* filiam, sed alterius ex *Triopa* geniti fuisse mavult, annis posteriorem centenis circiter, minùs probabili ratione. Et *Argum* hunc *Iûs* custodem aliqui tradunt *Aristoris* fuisse filium, qui *Mycenen* duxerat *Inachi* natam; unde *Ovidius*,

quam *Cyrnus* investigans *Cyrnum* condidit in *Caria*,

——— *Aristoridæ servandam tradidit Argo.*

At hoc *Io* primæ convenit magis. *Strabo* (lib. 14. & 16.) *Triptolemum* quendam scribit, (non eum agriculturæ ac frugum parentem,) ad investigandam *Io* missum ab *Argivis*, cùm *Tyri* eam non reperiret, quò abstulerant mercatores, per *Ciliciam* errâsse. Ibi ex comitibus nonnullos discessione factâ *Tarsum* condidisse, vel collapsam instaurâsse; reliquos, pervestigatione desperatâ, secutos ducem, ad fluvium se *Orontem* collocavisse in *Syria*; *Gordyin* denique *Triptolemi* filium cum parte copiarum *Gordyenæ Mesopotamiorum* coloniam dedisse atque nomen. Et alios de *Triptolemi* genere ferunt postea collectos atque traductos fuisse *Antiochiam*, quæ ad *Orontem* constituta est: ipsi autem *Triptolemo* ut heroi ab *Antiochiensibus* honorem cultúmque exhibitum; festum quoque diem quotannis in *Cassio* monte apud *Seleuciam* celebratum. Jam verò *Tarsum*, primariam *Ciliciæ* urbem, in campo sitam, perfluebat mediam *Cydnus*, fluvius frigidissimus. Paulò post hæc tempora inclaruisse urbem hanc mercatorum advenarúmque frequentiâ, ex eo constat, quòd ab ea regio ipsa, & mare *Phœnicium Ciliciúmque*, imò quodvis magnum mare, navésque majores, mare *Tarshish* & naves *Tarshish* appellentur in Sacris Literis. (1 *Reg.* 10. 22. 2 *Chron.* 9.21. & 1 *Reg.* 22.48.) Post *Graecorum* in *Asiam* imperium, floruit *Tarsus* liberalium quoque artium studiis, & nobilium Philosophorum frequentiâ, ipsásque superavit *Athenas* & *Alexandriam.* Sed eam præcipuè nobilitavit S. *Paulus*, Philosophiæ salutaris præceptor & præco magnificus.

ut *Triptolemi* comites *Tarsum* in *Cilicia.*

A.M. 2426.

§ 34. Hanc circiter ætatem novum in *Græcia* casu repertum est oraculum, quod *Pythium* sive *Delphicum* à loco appellatum est. Id autem erat *Dodonæo* antiquitate proximum, sed multò magis deinde celebratum frequentiâ munificentiáque hominum qui confluebant, propter imposturam Dæmonum in probabili responsorum veritate. Originem ejus hanc *Diodorus* tradit *Siculus*, (lib. 16.) & *Justinus.* In *Parnasso Phocidis* monte *media saxi rupes in formam theatri recedebat. Quare & hominum clamor, & si quando accidebat tubarum sonitus, personantibus inter se rupibus, multiplex audiri, ampliórque solebat reddi quàm edebatur: quæ res & majorem ignaris rei terrorem, & admirationem stupentibus afferebat. In hoc montis anfractu, mediâ ferè montis altitudine, planicies exigua erat, atque in ea profundum terræ foramen, quod in oracula patebat.* (*Justin.* 24.) Ad hunc specum recessu magno & obscuro (ubi templi adytum postea collocatum est) capra cùm pascens fortè ascendisset, afflata est subterraneo quodam spiritu, exsultaréque insueto more visa est. Quod pastor admiratus, cùm & ipse ad ostium specûs venisset, correptus est furore subito, cœpítque futura quædam prædicere. Hoc & alii tentârunt, paríque modo sunt affecti. Res

Oraculum Delphicum instituitur.

A.M. 2426. huc eſt progreſſa, ut qui venturas vellet obſcuráſve res cognoſcere, aliquem adduceret, qui in antrum capite immiſſo vaticinaretur. Atque hoc *Telluris* oraculum vel *Neptuni* putabant, aut commune utriuſque; propterea quòd ex terra iſti halitus, aut ex aquis intra terræ viſcera, prodire viderentur. (*Pauſ. Phoc.*) Et *Pyrconem* aiunt *Neptuni* fuiſſe interpretem. At qui hæc diligentiùs examinabant, perſpicere videbantur, eos halitus excitari à Sole; eundem eſſe oculum mundi, qui videret ac nôſſet omnia. Quare illi potiùs tribuendam eſſe cogitabant hanc divinandi vim, quàm terrarum aquarúmve numinibus. Indè gloriatur ipſe de ſe apud Poëtam;

Omnia qui video, per quem videt omnia tellus.
——*Per me quod eritque fuitque*
Eſtque patet.——

At ſi Philoſophiam veram penitùs imbibiſſent, vel primis (quod aiunt) labris guſtaviſſent Theologiam, utrinque didiciſſent facillimè, non poſſe terram aquámve, aut Solem ipſum, furore fatidico humanas mentes afficere: id autem neceſſariò fieri ab aliquo intelligente ſpiritu, à Deo Dæmonéve. Verùm illa vulgaris & promiſcua captatio afflatûs atque furoris fatidici, cùm non ſine periculo fieret omnium qui tentabant, & exſilio multorum, accolæ fanum eo in loco *Apollini*, virginémque miniſtram inſtituerunt, quæ in machina conſiſtens tutò poſſet afflari divinitus, reſponſáque conſulentibus dare: quam machinam de tribus fulcris *Tripodem* vocabant. *Iamblichus* ad *Porphyrium Sibyllam* ait ſive vatem *Delphis* duplici ratione ſuſcipere deum ſolitam. Aut enim per tenuem ſpiritum & ignem, qui alicubi ex ore quodam antri prorumpebat, circumfundebátque fœminam, aut ipſa etiam in adyto ſedens ſuper æneam tripodem, (recepto per infimas partes ſpiritu,) in furorem acta fundebat vaticinia. *Beo* indigena mulier, in hymno *Delphis* compoſito, advenas ab *Hyperboreis* profectos oraculum *Apollini* dedicâſſe tradidit, eorúmque principem *Olena*, qui primus illic vaticinatus eſt, & verſus ſenarios reperit. (*Pauſ. Phoc.*) Urbem hoc in loco, ad *Parnaſſi* montis latus meridionale, primam & vetuſtiſſimam *Parnaſſus* quidam condidit, *Cleopompi* & *Cleodoræ* nymphæ filius, qui monti ac ſaltui nomen dedit, & ex avium volatu divinationem inſtituit primus. Quippe frequentia hominum ad miraculi famam undique concurrentium, & in eo conſidentium ſaxo, civibus urbem facilè complevit. Sed hæc imbribus deleta eſt urbs *Deucalionis* tempore. Itaque fanum oraculúmque ipſum longè priùs exſtitiſſe neceſſe eſt; quanquam literis nemo prodatur nominatim qui conſuluerit. Alterius *Delphum* perhibent urbis autorem, unde nomen *Delphi*. Eum verò *Melænes* filium à *Cephiſo* genitæ aliqui eſſe volunt; alii *Thyiâ* natum, *Caſtalii* filiâ, & *Liberi* patris, ſeu *Dionyſii*, ſacerdote primâ; nonnulli denique *Celæno* genitum & *Apolline* tradunt; *Celæno Hyami* filiam, *Lycori* neptem fuiſſe, ex *Coryciа* nympha procreati & *Apolline*: & hanc antro *Corycio*, illum urbi *Lycoreæ* in *Parnaſſo* dediſſe nomen. Antiquiſſimam *Apollinis* ædem ait *Pauſanias*, (in *Phoc.*) tugurio ſimilem, & ex lauro factam. Alteram fabricavit *Pteras*, homo *Delphus*, poſt diluvium *Deucalioneum*, credo: indè fabula, pinnulis apum è cera eſſe compactam. Tertium delubrum ex ære; quartum *Trophonius* & *Agamedes* è lapide conſtruxerunt. Omnia hæc ante *Trojana* tempora. *Pythia* ſacerdos appellabatur, ab *interrogando*, (ut *Strabo* cenſet lib. 9.) quod eſt πύθεσθαι Græcè; indè *Pythius Apollo*. *Pythia* ſeu *Pytho* & urbs apud *Homerum*, quæ poſtea *Delphi* quoque. *Pauſanias* (in *Phoc.*) urbem *Pythiam* à *Pythe* dictam *Delphi* putat filio. Nec fabula deeſt de ſerpente quem *Apollo* interemit *Pythone*, unde hæc orta dei, vatis urbiſque nomina. (*Ovid.* Met. 1. fab. 9.) Et virgo fuit initio ſacerdos, eo Dianæ ſimilior ſorori *Apollinis*, & purior ad ſacra peragenda. Tandem verò poſt conſtupratam ab *Echecrate Pythiam* virginem, *Delphici* mulierem non minorem natu annis 50 *Pythiam* ſtatuerunt, rejectis deinceps virginibus; verùm ità ut mulier etiam cultu virginali uteretur, nè in totum vetus interiret mos.

§ 35. His temporibus, aut paulò priùs, *Ephraïmitæ* quidam in *Palæſtinam* prædabundi excurrerunt: ſed à *Gathæis* majore vi repugnantibus trucidati omnes interierunt. Eo in maximum dolorem conjectus eſt *Ephraïmus* pater; adeò ut neceſſe habuerint fratres cognatíque ad recreandum mœrentem ſenem, levandámque animi ægritudinem, convenire. (1 *Chron.* 7. 21, 22.)

MOSES,

MOSES,

SIVE

ANNALIUM MUNDI

Primi Tomi

LIBER QUINTUS;

Qui,

A Servitute *Israëlitarum* cœpta in *Ægypto*, ad mortem *Mosis*, habet annos 125.

§ 1. ISraelitæ, qui ante annos ferè 130 exiguo numero in *Ægyptum* septuageni descenderant, in populum aucti jam sunt maximum, ipsísque hospitibus formidolosum. Dicit quidem *Aristoteles*, in *Ægypto* solere, non gemellos modò, sed tres & quatuor fœtus uno partu mulieres edere. (Hist. animal. 7. 4. & *Strabo* 15.) Ego tamen hanc *Israelitis* fœcunditatem addidisse reor Divinam vim, supra naturam loci; nec *Ægyptiis* fuisse omnibus communem. Itaque terram quam incolebant magis angustam indies fieri, & quibuscum degebant *Ægyptios* minùs in se benignos sentiebant, quàm vivente priùs *Josepho* experti fuerant. Nec invidebant modò incrementis, opibus, virtutibus, summæque gentis peregrinæ felicitati, hospites maligni; sed etiam timebant sibi, támque prosperas inquilinorum res sibi adversas arbitrati sunt. Sed maximam *Hebræis* invidiam conflaverat sacrorum discrepántia summa. Unicum illi Deum; penè infinitos colebant *Ægyptii*: Præpotentem illi tantùm cœli terræque Dominum; animalia quævis bruta *Ægyptii*, imò & muta simulacra vilissimásque alias res venerabantur. *Hebræos* igitur ipsos *Ægyptii* non minùs abominati sunt, quàm *Hebræi* plerique *Ægyptiorum* deos. Itaque cœperant jam de reditu agitare consilia in *Canaanæam*, sibi toties promissam à Deo. Interea novus exstitit in *Ægypto* rex, opinor ex alia quàm is qui vivente *Josepho* regnaverat familia. *Amenophis*, puto, vocatur à *Manethone*; qui omnem deposuit conservati à *Josepho* regni, auctique tantopere fisci regii memoriam. In ejus itaque posteros & consanguineos infenso animo, servos quàm hospites majore cum utilitate, minore cum periculo, & sibi & regno censuit futuros. Super ea re concilium protinus indicitur, ubi ad hunc ferè modum proceres compellat rex. "Vestrâ mihi hoc tempore, consultissimi viri, quam sum ex-
" pertus toties, opus est prudentiâ summâ. Nodus enim incidit dignus vindice,
" qui haud facilè possit expediri. Neminem latet, adesse nobis inquilinos in *Gosene*,
" qui ex minimis initiis in maximam subitò excreverunt nationem. Oneri nobis
" jampridem sunt, exitio mox futuri, nisi prospiciamus maturè. Exspectavimus
" jamdiu vanissimâ spe, ut pauci & peregrini, nostris aliquando moribus & studiis &
" sacris accederent, in eundem coalescerent populum. Illi verò non minùs jam peregrini

A.M. 2427.

Israëlitæ ab *Ægyptiis* vexati.

"grini, sed multò magis periculosi, post annos ferè centenos tricenósque sunt,
A.M. "quàm quo primùm huc advenerunt die. Suis moribus, suis studiis, suæ supersti-
2427. "tioni, qualiscunque sit, pertinaciter adhærent; ut jure metuendùm sit; nè nostri "ad illos transeant priùs, quàm illi accedant ad nos. Quòd si tamen nostris rebus "prudenter volumus consulere, operâ illorum utilissimâ sanè frui possumus. Sin "minùs, tantâ sunt multitudine hominum, tantâ virium potentiâ, ut si hostibus "conducti operam aliquando navârint, facilem daturi sint & illis victoriam, & sibi "reditum, quo jamdiu meditantur fugam. Nam fidem aut illis dare, aut ab illis "exspectare, qui tam alienæ sunt támque absonæ religionis, extremæ fuerit demen-"tiæ. Proditio autem quàm expedita facilísque sit hominibus in ipso penè aditu "portísque regni collocatis, quis non videt? Agite, proceres, ineamus ejusmodi "rationem, quâ nec hostibus prodesse valeant, nec ipsi nobis aut periculum creare si "permanserint, aut fugiendo hinc prædam opimam quasi è faucibus eripere. His propositis à rege, variis agitur sententiis res. Senes aliqui de *Josephi* meritis meminerunt, mitiúsque statuunt in *Israëlitas*. Sed multò plures obstrepunt, regi præsertim gratificaturi, sanciúntque, ut laboribus perpetuis exerceantur, atque operibus onerentur maximis, quibus regi atque regno prosint commodóque sint, minuatur verò ipsis multitudo, potentia, & fœcunditas, metus *Ægyptiis*, hostibus spes. His ità constitutis, continuò imperabatur *Israëlitis*, ut terram foderent, & coquerent lateres quibus publica ædificia construerentur. Nec imperabatur modò, sed præfecti & custodes adhibiti, qui cogerent invitos vi, ac verberibus reluctantes impellerent, oneribus vexarent omnes atque contererent gravissimis. Eorum igitur operâ industriâque *Rameses* atque *Pythoma* conditæ sunt urbes munitissimæ, quæ vel æraria vel granaria essent regibus. Ex *Eupolemo Eusebius* tradit, mandavisse regem, ut diversam *Hebræi* vestem gererent, unde faciliùs dignosci, & impuniùs vexari possent. Hæc illi, prudentissimè ut putabant. Sed consilium nullum adversus Dominum valet. (*Prov.* 21. 30.) Credibile est, aliquos *Hebræorum* suis jampridem sacris renunciâsse, coluisse *Ægyptiorum*. (*Jos.* 24. 14.) Atque horum causâ populum Deus affligi voluit, non tamen conteri passus est.

A.M. § 2. Aliquot jam annos conatus est *Ægyptius* rex, opprimendo *Israëlitas* vexan-
2434. dóque, minùs fœcundos reddere, nè potentiâ suâ vel terrori subditis forent, vel ho-
stibus præsidio. Sed magno conatu profecit nihil. Ii enim, quò laboribus attriti
Primo clàm & astutè magis, eò fuerunt magis fœcundi: sive id beneficio Divino factum; sive naturâ sic ferente, ut eò diligentiùs rei uxoriæ operam dent, quibus nullum est aliud acerbæ atque infelicis vitæ solatium. Quin & vehemens labor calidum atque siccum reddit genitale semen, aptissimum generationi. Quo fieri videmus ut pauperes proletarii liberos procreent tum plures, tum plerumque masculos; viri contrà nobiles, otiosi desidésque, filios admodum paucos generent. (Examen Ingenior. cap. 15. § 3.) Etsi *Pererius* diversum planè disputet (in *Exod.* 1. Disput. 1.) Invidiâ igitur iráque flagrantes *Ægyptii*, furere omnes ac sævire in miseros *Israëlitas* multò crudeliùs, planéque jam pro mancipiis habere vilissimis, ad omnia damnatis opera oneráque. Non potuit fieri, quin vitæ miseros tam ærumnosæ tæderet plurimùm. Satis atrocia quidem hæc. Verùm hactenus non stat scelus. Narrat *Josephus*, Antiq. 2. (si qua *Josepho* adhibenda sit fides, post mille quingentósque annos ex traditionibus nescio quibus historiam sarcienti *Mosaïcam*,) *Josephus*, inquam, narrat, vatem quendam sacrorum scribam, cui ordini plurimum deferebant *Ægyptii*, prædixisse, brevi fore ut nasceretur apud *Hebræos* puer, qui, si adolesceret, suæ gentis res augeret maximè, non minùs affligeret *Ægyptias*. Principibus igitur obstetricum, quarum operâ utebantur *Hebræorum* fœminæ, (*Shiphram* & *Puam* vocabant,) clàm à rege præceptum est, ut in ipso partu fœmellas tollerent, masculos autem suffocarent. Nam fœminarum, ingenio, artibus, industriâ pulchritudinéque longè præstantium suis, operam sibi perutilem futuram credidit. Nec sævitiam ultra periculum extendi voluit. Principibus dixi obstetricum imperâsse regem quæ reliquis traderent mandata.

Obstetricibus mandatum, ut masculos in partu suffocarent:

Nec enim potuisse arbitror tantæ fœcunditati duas tantùm sufficere. Nec imprudenter ab *Ægyptiis* factum, si disciplinâ quadam & ordine contineri voluerunt hoc munus, quo publicæ rei continetur seminarium. Sed non erat animi pectorísque muliebris, mandatum exsequi tam crudele. Et ipsas *Lucinas*, hoc est, obstetrices, lucem infantibus adimere, quarum est munus dare, multò id crudelius videbatur. Has autem familiaris consuetudo cum *Israëlitis* aliquâ imbuerat religione ac pietate,

A.M. 2434.

pietate, ut ab hoc immani facinore abhorruerint. Cùm itaque suum intelligeret non perfici mandatum iracundus rex, neglecti obstetrices officii arguit, mandatique sui. Illæ præmeditatæ causam, " validas aiunt esse fœminas *Hebræorum*, longè dis-" similes *Ægyptiis* delicatis, quæque partu leventur antequam accedant obstetrices. Sunt qui cum S. *Augustino* credant, has non *Ægyptias*, verùm ex *Hebræorum* gente, fuisse obstetrices. Nec mentitas volunt *Pharaoni*, sed factam verè narravisse rem. Indicatâ scilicet clàm præcepti regii crudelitate, ante imploratam ab his obstetricibus opem, prægnantes fœminas aliis opitulantibus peperisse. Propius autem vero est, pulcherrimi facti splendorem ex timore natum Dei, mendacem regis timorem obscuravisse. Nec potuit fieri ut *Pharao*, sine maximæ imprudentiæ nota, *Hebræis* obstetricibus vel arcana imperii proderet, vel tantum facinus crederet in suas populares & consanguineas perpetrandum; quod, nisi rabie quadam actas ferinâ, haudquaquam erat credibile peracturas. Quod aliqui disputant, *Hebræos* fuisse onerum præfectos, ac propterea obstetrices; impar istorum ac dissimilis ratio est. Nam his grande scelus imperabatur; illis munus erat sanè permolestum, neque tamen impium aut sceleratum. Cum illis palàm agebatur & apertè; cum his clanculùm & astutè. Ab his fidem postulabant; ab illis vim potiùs. Quare illud munus erat cuivis committendum; hoc facinus tantùm certis atque idoneis ministris. Illud etiam *Hebræis*; hoc non nisi *Ægyptiis*. Itaque mentiendo peccaverunt obstetrices. Sed *humanæ imbecillitati ignoscit plerumque, ubi non succurrit benignitas Divina. Merito misericordiæ dimittuntur, quæ propter misericordiam committuntur.* (S. *August*. lib. de Mendac. cap. 10.) Neque ignoscit modò, sed obstetricum opes & familias auget, hujus pietatis gratiâ, eò quòd recusâssent familias *Hebræorum* diminuere. *Remunerata est* (ait *Augustinus*) *benignitas mentis, non iniquitas mentientis.* Verùm hâc non successit: aliâ rem aggreditur viâ importunus rex. Vulpina pellis nihil valuit ad capiendam prædam; leoninam induit. Cùm esset minùs fortunatum scelus clandestinum, apertè sibi grassandum statuit. Denique, fefellerunt obstetrices; quare omnibus *Ægyptiis* peragendum id sceleris demandatum est. Quippe omnium intererat prolem in suo regno rarescere peregrinam, & *Israëlitas* quàm paucissimos fieri. Singulis igitur imperatur, ut quoties *Hebræorum* fœminæ peperissent, vicini accederent ac scrutarentur; fœmellis parcerent, in flumen masculos quasi *Nilo* sacros abjicerent. Scribit *Josephus*, & pœnam *Israëlitis* propositam fuisse, ut cum tota familia tolleretur is qui fœtum suum clàm sustulisset. Gravia contingebant hæc & acerba *Israëlitis*, verùm salutaria; quò ab *Ægypto* prava nutrice ablactarentur, & odio vehementiori haberent superstitiones tam crudelium hospitum; ut eò ardentiùs discedere cuperent, eò redirent segniùs. Sed & suam gloriam Deus hac in causa voluit magnificis operibus miraculisque multis inclarescere.

apertè mox *Ægyptiis* omnibus, ut mergerent in *Nilo*.

§ 3. At *violentum* (quod aiunt) *nihil diuturnum.* Paucorum hæc erat mensium, puto, crudelitas; (*decem, ait Cedrenus*:) quod vel indè constat, quoniam ex *Hebræis* post annos 80, præter fœminas puerósque, virorum 600000 in *Arabiam* hinc profecti sunt; longè pauciores futuri, si longiore spatio temporis valuisset hoc de mergendis infantibus edictum. Interea dum valet vigétque, *Amramo Cohathi* filio, qui ex *Levi* natus est, natus est filius 77. ætatis anno, ex *Jochebede* amita (*Exod. 6. 20.*) uxoréque. Nam & hanc *Levi* genuit in *Ægypto*. (*Num. 26. 59.*) Parentes cùm puerum viderent elegantem summæque spei, quoad fieri potuit celârunt, ac domi tribus apud se mensibus aluerunt. Cùm diutiùs occultare non auderent, in arca papyracea, picéque illita ut aquam excluderet, exposuerunt, dolore summo ac fletu prosecuti. At nè impetu fluminis abriperetur, ad ripam in junceto collocârunt. Neque adhuc satis puero cautum videbatur, nisi *Mariam* ei sororem quasi custodem addidissent, ut è longinquo exspectaret rei exitum. Nam & hanc sororem, & fratrem habuit triennem, cui nomen *Aaron*. Ac *Mariam*, seu *Miriam*, *Judæi* eo natam fuisse anno tradunt, quo cœperunt in *Israëlitas Ægyptii* sævire, ac ab ipsa calamitatum amaritudine datum ei nomen, ante *Mosem* genitum anno septimo. *Josephus*, pro suo more, oraculum etiam hic *Amramo* datum narrat. " Homini scilicet pio, " uxoris gravidæ populique sui vicem dolenti, ac cœleste imploranti auxilium, ad-" stitisse Deum, atque optimâ spe consolatum esse. Fore enim dixit, puer ut hic, " filius *Amrami* futurus, cujus causâ metúque tantopere sæviebant *Ægyptii*, & ipse " ab eorum insidiis liberaretur, & liberaret idem *Hebræos* à servitute. Hæc *Josephus*. Certiora sunt quæ modò natus puer scribit de se; Filiam *Pharaonis* (*Thermu-*

Interea *Moses* natus, puer elegans;

thin

A.M. 2434.

thin appellat *Josephus*, *Artapanus* apud *Eusebium* Præpar. 9. 27. *Merrin*,) lavatum accessisse cum ancillis ad flumen; quæ arcam in junceto conspicata, deferri jussit ad se: illic puerum invenisse pulchrum & egregium, sed miserabiliter flentem: regiam illico fœminam misericordiâ perculsam, agnovisse facilè ex *Hebræis* unum esse, quos ad flumen sui patris damnaverat immanitas. Dum ancillæ dominâque simul formam elegantem pueri contemplantur, soror infantis *Maria* tanquam ad spectaculum accurrit novum, & quasi certum sit debere tolli, de nutrice rogat satis officiosè, accersíne aliquam ex *Hebræis* velint. Ubi velle accepit, suam atque infantis matrem illico adducit; cui *Thermuthis*, "*Hebræa* mulier, inquit, ecce quàm bellum ego "infantem *Nilo* debeam. Ejus beneficio *Ægyptus* universa, ejus & ego fœcunda "sum, aliàs orba liberis. Illo patre, næ ego haud gravabor matrem agere. Ut ille "mihi, sic *tibi alendum ego quasi meum hunc trado filium. Operæ à me* quantumvis "*pretium exspectabis*. Etenim præsagit mihi animus, puellum hunc virum aliquan-"do clarissimum fore. Hæc illa. Nullam verò unquam *Jocebed* aut vocem hâc lætiùs audivit, aut pactum sive mandatum accepit lubentiùs. Magnâ mercede suum alit filium, cujus de vita modò solicita omnem ferè abjecerat spem. Itaque puer facilè suo lacte, id est, materno, adolevit. Post annos; opinor, paucos ablactatus in aulam regiam deducitur, ac *Thermuthi* redditur; quæ deinceps pro suo habuit, in regiam familiam adscivit, ac materno jure imposuit nomen *Moses*. Neque nominis rationem dissimulavit, eò quòd ex aqua periturum sustulisset. *Mos* enim (si *Philoni Judæo* credimus aut *Josepho*, quíque sectatur hos *Clementi Alexandrino*) *Aquam* significat. *Mos* & *Ises Ex aqua servatum Josephus* interpretatur *Ægyptiorum* linguâ. Sed eorum est ratio credibilior, qui ab *Hebraïco Massah* deducunt potiùs. Id *extrahere* significat, quemadmodum *Psalm.* 18. 16. *Ex aquis multis extraxit me*: ità ut nomen *Moses* eum denotet qui sit ex aquis *extractus*; per quem ex malorum & miseriarum undis erat populus quoque *Israelitarum* extrahendus. Nam *Hebræo* puero *Hebraïcum* nomen conveniebat magis; quod ab ancillis aliísve didicisse *Thermuthin* nihil prohibet: nisi putemus utrique forsan linguæ fuisse nomen commune; aut aliud eodem sensu *Ægyptiacum* inprimis datum, postea verò *Mose* mutatum. *Aben Ezra* enim *Judæus* reperisse ait se in libro *Arabico Monion* fuisse primum & *Ægyptiacum* nomen; *Mosen* eâdem significatione dictum *Hebraïcè*. *Clemens Alexand.* tradit, puerum circumcisum fuisse antequam expositus est, & vocatum à patre *Joachimum*. Mirum fortasse videatur, filiam regis tanto amore puerum esse amplexam alienum, expositum, &, quemadmodum suspicabatur ipsa, *Hebræum*: regem verò ipsum, hostem teterrimum *Hebraïci* nominis, æquo tulisse animo hanc filiæ suæ indulgentiam, multò quis miretur magis. Formâ illam pueri *Josephus* ait mirificè captam, adeò amabili, (*Exod.* 2. 2. *Actor.* 7. 20.) ut, cùm gestaretur, omnium in se oculos converteret, ut obstupescerent qui videbant, ut spectando satiari non possent, denique, ut inviti omnes ab hoc spectaculo discederent. Nec formâ tantùm, sed etiam indole *Moses* egregiâ, summæque fuit in futurum spei. Verùm hac in re supra formam indolémque aderat Divina quædam vis, quâ Numen supremum non modò eripere populum suum quasi ex faucibus fati ac liberare, sed hostes ipsos ejus libertatis atque salutis quodammodo autores esse voluit. Qui ergò à servitute liberaturus erat, ac populum educturus *Israeliticum* ex *Ægypto*, à filia regis ipse liberatus est, in aula regis educatus hostis crudelissimi. Sed regem deceptum ait *Philo*, (si fabulas veterum *Judæorum* audire volumus,) fingente se filiâ gravidam, & hujus mentiente partum filii. Jam verò, qui regis nepos habitus est, etiam regio more fuit institutus, ac disciplinis omnibus *Ægyptiorum* eruditus. (*Act.* 7. 22.) In his numerandæ sunt Arithmetica, Geometria, Musica, Astronomia, & Militaris ars; (Moralia & Politica in Legibus continebantur;) denique Physica, & eadem ferè Theologia: quarum pleræque non vulgares, sed reconditæ, characteribúsque tantùm hieroglyphicis traditæ fuerunt. Ac Geometriam necessitas excoluit, turbatis increscente *Nilo* agrorum finibus. Ad Astronomiam planities ampla & sine nube cœlum invitabat. Ad utramque erat opus Arithmeticâ. Musicâ deorum, regum, heroúmque celebrabant laudes magnificè. Physica *Peripateticæ* affinis. De mundo atque diis naturalibus præcipuè Theologia docebat. Atque oportuit sic ejus ingenium excoli, qui futurus erat tanti populi dux. In aula regis præterea, regióque more oportuit educari; ut regiis virtutibus jam tum à puero instructus, majore cum autoritate apud *Ægyptios* populарésque suos Liberatoris munere perfungeretur. Quod

Sublatus à regis filia,

& regiâ educatus disciplinâ.

Philo addit, *Græcanicis* eum artibus imbutum quoque, ex nimio id laudandi studio facit. *Græci* enim post mille annos demum cœperunt philosophari; literas hoc tempore nullas noverant. A.M. 2434.

§ 4. Præter *Thessalum*, (de quo jampridem diximus,) alius erat *Pelasgo* primo filius, *Lycaon*; vel ex *Melibœa* Oceanitide, (ut scribit *Hesiodus*,) vel ex nympha *Cyllene*, (ut *Apollodorus* 3.) *Dionys. Halicarnass.* (lib. 1.) ait, ex *Deïanira Lycaonis* prioris filia, qui *Ægialeo* patre natus est. Post patrem in *Pelasgia* regnavit *Lycaon* annis fortasse 55; & nonnulla vel sapientiùs quàm pater excogitâsse dicitur. (*Diod. Sic.*) *Lycosuram* urbem in monte *Lycæo* condidit; cujus antiquitatem supra omnem & modum & fidem prædicat (in *Arcadicis*) *Pausanias*. "Urbium ait omnium "quas vel Continens vel Insulæ habent vetustissimam: hanc primam omnium aspex-"isse Solem; & ad hujus urbis exemplar didicisse homines alias condere. Hæc *Pausanias*. *Jovem Lycæum* appellavit *Lycaon*, ludósque in ejus honorem primos omnium *Lupercalia* instituit. Eâdem is ætate in *Pelasgia* regnavit quâ *Cecrops Athenis*; prudentiâ tamen rerum divinarum longè inferiorem fuisse *Diodorus* ait. Ex idololatris enim, etsi nemo dici pius potuit; alii tamen aliis multò minùs habebantur impii. *Cecropem* ferunt primum appellâsse *Jovem* Ὕπατον, *Supremum*, nec ei quicquam vitâ præditum immolâsse; sed liba tantùm patria ut porricerentur ad aram instituisse, & libavisse aquâ, nondum invento vino. (*Hygin.* Poët. astron. 2. *Aquarius.*) *Lycaon* verò ad *Jovis Lycæi* aram infante mactato libavit humanum sanguinem: quod facinus adeò tetrum videbatur, ut in lupum inter ipsa sacra mutatum Veteres tradiderint. Nec à veritate famam hanc abhorrere opinatur (in *Arcadicis*) *Pausanias*. Morem hunc tamen humanâ litandi hostiâ post multa secula observâsse *Arcadas* ferunt. (*Plin.* 8. 22.) Ex variis uxoribus (quarum una *Nonacris*, unde oppidum contraxit nomen,) filios dicitur *Lycaon* 50 genuisse; quos omnes, præter *Nyctimum* ex omnibus minimum, unà cum patre fulmine percussos interemisse *Jovem*, impietatis ac superbiæ causâ, *Apollodorus* refert, (lib. 3.) Ficta videntur hæc à Poëtis, ut sceleratos homines perterrefacerent ultionis Divinæ metu. Nam *Pausanias*, *Diodorus* aliique plurimos enumerant filios *Lycaonis*, qui urbibus à se conditis sua etiam nomina tradiderunt; de quibus alibi est dicendum. Aliqui *Jovem* secundum divinos honores assecutum apud *Arcadas* ferunt, eò quòd *Lycaonem* regno pepulerit. In *Lycæo* monte Aream fuisse *Lycæi Jovis Arcades* ferebant, intra quam nemini fas erat accedere. Quòd si quis contemptâ loci religione audebat ingredi, eodem anno mori eum necesse fuit. Aliud verò jactabant paulò magis ridiculum; si quid fortè humani belluinive generis ejus areæ limites transiliebat, nullam id in posterum è corpore umbram emitisse. (*Paus.* ib.) *Mercurio Cyllenio* primus templum statuit in *Pelasgia Lycaon*. (*Hygin.* Fab. 225.) *Cyllenius* autem à monte *Cylleno* est dictus, ubi vel natus, vel præcipuè cultus. *Festus Pompeius* unam ex causis cur *Mercurius* sit *Cyllenius* nuncupatus ait hanc esse, quòd *sermo* (quem significat *Mercurius*) sine manibus omnia conficiat, ut fingi solebant *Hermæ* veteres; qui verò manibus carent κυλλοὶ vocantur. At hoc nomen ad omnes mutilatos pertinet. Et si à *Cylleno* filio *Elati* nomen est monti datum, (ut habet *Pausanias* ib.) nondum erat *Mercurius Cyllenii* assecutus nomen; quippe *Elato* nondum nato.

2440. *Lycaon regnat in Pelasgia:*

Achaiam Magnam (ità liceat ab *Achaia* Propria in *Peloponneso* discriminare) quartam totius *Græciæ* partem alibi statuimus. *Acheloo* flumine ad Occasum ab *Epiro* dirimitur; montibus *Oetâ*, *Othry*, *Pindo*, à *Thessalia* ad Septentriones; reliqua lambente pelago, nisi quà *Peloponnesus Achaiæ*, Isthmi angustiis quinque millibus passuum distentis, annectitur. Populos sive regiunculas diversas continet 7; *Ætoliam*, *Doridem*, *Locros*, *Phocidem*, *Bœotiam*, *Megarida*, & *Atticam*, quæ primò vocabatur *Acte*, reliquorum facilè clarissimam. Non ea quidem fœcunda maximè & pinguis; sterilior enim habita est: verùm ab optimis culta ingeniis, & urbis amplitudine, potentiâque, navali præsertim & maritimâ, superior plerisque aliis, de principatu *Græciæ* tandem non dubitavit contendere. Parentem doctrinæ, frugum, legum, humanitatis & religionis, appellat *Cicero*. Limes occidentalis *Atticæ Megaris*, quam aliqui partem esse malunt; fuisse constat cùm subesset *Athenis*. Ab Aquilone *Bœotiæ* montes & *Asopus* flumen. Cætera concludit pelagus, quo utrinque *Sunium*, extremum *Atticæ* promontorium, pulsatur, *Ægæum*, atque *Myrtöum* à Meridie. Insulæ adjacent littoribus *Atticis*, parva *Patrocli* ac deserta; altera supra *Sunium*, quò *Helenam* ferunt appulisse redeuntem ex *Ilio*, ac propterea *Helena* est appel-

A.M. 2443. in *Attica*

A.M. 2443. lata. *Eleusini Atticæ* opposita *Salamis*; ante *Salaminem Psyttalia*, aspera & deserta; duæque exiles aliæ *Pharmacusæ* post *Salaminem*; obscuræque plures dispersæ per littus *Atticum*. Ex *Amphiala* promontorio *Atticæ* stadiorum erat duorum trajectus in *Salaminem*; quæ quidem ipsa stadiis ferè 70 in longum porrigebatur. *Ægina* clarior, sed remotior, stadiis circiter centenis ab *Attica*, totidémque ab *Argolidis Epidauro* distans. Neque parvæ *Cyclades* aut *Eubœa* magna procul aberant. Fluvios habuit nobiliores *Cephissum* atque *Ilissum*, & in eum qui cadit *Eridanum*, & *Asopi* ostia. *Ilissus* cùm aliis diis, tum verò sacer Musis habebatur. In ejus verò ripis aram habebant, unde *Ilissiades* vocabantur. Præcipui montes in eo tractu, *Pentelicus* lapidicinâ nobilis, & *Parnes* aprorum copiâ & ursarum; *Hymettus* florum abundans gratissimorum apibus, & pascuis tantùm *Alizonum* cedens. Horum enim apes adeò mansuetæ fuerunt, ut cum hominibus unà pabulatum exirent, ac libere vagarentur nullis alvearibus conclusæ. At earundem ità concretum erat mel, ut à cera non posset separari. Nec melle tantùm *Hymettus*, sed & marmore inclytus. *Corydallum Strabo*, *Brilessum*, *Lycabettum*; *Panchiesmum* quoque *Pausanias* memorat. Pro *Parnethe* & *Corydallo*, *Ægialeum Icariumque Plinius* numerat, (lib. 4. 7.) Portus erat unicus *Atticæ* inprimis, *Piræeus*, tandem recessu maris in sicco relictus. (*Plin.* 2.85.) Sed *Munychia* & *Phalerus* accesserant priùs urbi, *Hyphormus* & *Panormus* quoque regioni. *Demos* Populósve *Attica* 174 tandem complexa est, (*Strabo*;) quos ille Apis *Attica*, *Joannes Meursius*, in Libro ea de re singulari, singulos recenset.

Cecrops. Post *Ogygis* diluvium vacâsse diu ferunt regionem hanc, & caruisse humano cultu per annos ferè ducentos, *Africano* si credimus, usque ad *Cecropem*. (*Euseb.* Præpar. 10. 10.) Sed huic traditioni *Autochthonum* repugnare nomen videtur, quo *Attici* gloriabantur, quasi Indigenæ Aboriginésque fuissent, nec eò advenissent aliunde. Indè *Terrigenas Ausonius*, (in Urbium catalogo,) Γηγενεῖς (in Epistolis) vocat *Phalaris*; quoniam (ut lib. 2. *Justinus*) *eodem innati solo quod incolebant, & quæ illis sedes, eadem origo fuit.* Cùm enim fertiliores *Græciæ* regiones appeterentur invaderentúrque à peregrinis, permutaréntque solum incolæ frequentiùs; *Attica*, propter asperitatem sterilitatémque bellorum immunis, iisdem colonis habitata, emisit magis aliò, quàm in se admisit novos. Itaque *Zezes* (in *Lycophr.*) *Cecropem* ait ex dentibus ortum *Draconis*; *Draconem* verò illum regem fuisse priorem vult. *Antoninus Liberalis* de *Periphante* quodam rege *Attico* ante *Cecropem* meminit, qui in aquilam transformatus fingitur. (Metamorph. cap. 6.) Et *Athmonenses*, qui ex *Demis* erant sive Populis *Atticæ* unus, tradebant ex veteri memoria, ante *Actæum Porphyriona* ibi regnâsse, qui templum *Veneri* Cœlesti dedicavit. *Mirrhinusii* (*Demus* alius) narrabant, à *Colæno* quodam regnatum fuisse ibidem ante *Cecropem*. (*Pauf. Attic.*) Plerique *Actæum*, sive *Actæonem*, regnavisse hîc memorant primum: ejus filiam *Agraulon*, *Aglaurum*, sive nympham *Agraulida*, duxisse *Ægyptium Cecropem*, soceróque mortuo regnum obtinuisse his ferè temporibus, & annis imperâsse 50. *Bœotiæ* quoque *Strabo* (lib. 9.) *Cecropem* ait præfuisse, quæ tum temporis *Ogygiæ* nomen adhuc retinebat. Ac de *Cecrope* ferè omnes conveniunt. Reliquos *Atticæ* qui perhibentur post *Ogygem* reges, *Philochorus* apud *Africanum*, (Chronol. 3.) Autor vetustus, omnes repudiat. *Cecrops* ergò ad *Ilissum* fluvium *Cecropiam* construxit arcem, (*Plin.* 7. 56.) & à meridie qui adjacebant vicos. Ea *Polis* dicebatur, & prima civitas *Atheniensium*, usque ad *Thesei* ætatem. Illic enim omnium deorum templa collocata animadvertit *Thucydides*, (lib. 1.) Post auctam civitatem à *Theseo*, *Acropolin* hanc vocabant. Illic & *Areopagus*, seu *Martis vicus*: quem ità vocatum Poëtæ fabulantur, quoniam eo in loco *Mars* capitis causam dixisse primus traditur, judicantibus duodecim diis, de cæde *Halirrhothii*; quem *Neptuni* filium ideo interemerat, quòd filiæ suæ, ex *Aglauro Cecropis*, *Alcippæ* vitium obtulisset: ubi sex tantùm sententiis absolutus est, gratiâ prævalente. Illic deinde judicia de parricidiis magnísque cædibus ubicunque patratis in *Græcia* agebantur. Scabella duo aderant argentea, quibus insidebant actores & rei. Alterum *Contumeliæ saxum*, *Innocentiæ* alterum vocabant. In proximo *Erinnyum* ædes, quas *Athenienses* deas *Verendas* appellabant; quæ per furorem à parricidis justas repetere pœnas fingebantur. Sed de *Areopago Suidas* probabiliùs, ità vocatum ait, quòd in saxo & loco editiore (id enim significat πάγος) forum esset constitutum: *Areus* additum, quia de cædibus ibi judicabatur, quibus præerat *Mars*; vel quòd aptus ad bellum esset propulsandum locus. Nam

quod

quod *Æschyli* Scholiastes habet, ità dictum ex eo, quòd *Amazones* eum pro arce belli munierint, sacráque ibi fecerint *Marti*, nihil apud eos valebit, qui fuerint néene *Amazones* jure ambigunt, multò magis fuerintne *Athenis*. Et meritò illis commentis de litigiis àtque judiciis deorum derogari fidem *Varro* voluit, quòd de illorum dignitate majestatéque diminuerent. Veriùs ergò Poëta *Æschylus* (in *Eumenid.*) *Orestem* ait primum capitis illic dixisse causam. A *Cecrope* populus *Cecropidæ*, & *Cecropia* dicta est regio universa. (*Apollod.* 3.) Ad ornandam *Athenienses* urbem suam, de nomine ac patrocinio ejus contentionem deorum commenti sunt, quemadmodum *Argivi* priùs. Hæc autem ea de re fabula narratur. Cùm apparuisset illis repentè Olivæ arbor, (quasi producente *Minervâ*,) & alio in loco erupisset Aqua, (Equum alii tradunt,) quasi *Neptuni* donum, eo ipso tempore quo de tutelari deo nominéque urbis consultabant; prodigia ista moverunt regem, ut *Apollinis* oraculum consuleret. Responsum est, Oleam significare *Minervam*; Aquam vero, Equúmve si mavis, *Neptunum*. In civium esse arbitrio, utrum sibi velint numen eligere. Conveniunt igitur sexûs utriusque cives. Nam & fœminæ tum temporis publicorum erant conciliorum participes; idque fieri statuit in sua Republica *Plato*. Omnes *Neptuno* mares, fœminæ suffragatæ sunt *Minervæ* omnes; quæ uno tantùm calculo victrix, *Athenas* urbem nuncupavit suo apud *Græcos* nomine. *Neptunus* factam sibi contumeliam ratus, ac proinde iratus, fluctibus marinis *Atticam* populatus est, immisso in campum *Thriasium* pelago: cújus ut placaretur iracundia, supplicio triplici mulieres affectæ sunt. 1. Nè qua in posterum suffragia ferrent: 2. Nè maternum liberi nomen gererent: 3. Nè Ἀθηναῖαι, hoc est, *Athenienses*, vocarentur, sed *Atticæ*. (*Aug.* de Civ. Dei 18.9. ex *Varrone*.) Et *Apollodorus* (lib.3.) & *Ovidius* (Metamorph.6.) *Jovem* dedisse judices controversiæ duodecim deos volunt; alii *Cecropem* aiunt judicâsse. Sed necesse non est uno eodémque modo fabulas tradi. *Plinius* tamen (lib.16.44.) & *Apollodorus*, (3.) quasi verè gesta esset res, extitisse aiunt suâ ætate illam *Athenis* oleam, quam *Minerva* edidit in hoc certamine. *Plutarchus* (in *Themistocle*) ait, fabulam hanc divulgâsse *Athenienses* veteres, ut à mari & navibus cives suos avocarent, & ad agrorum culturam aliarúmque Artium (quibus *Minerva* præsidebat) traducerent. Sed & alia probabilis fabulæ interpretatio est. Extitisse urbem eo in loco ante adventum *Cecropis*, ab eo instauratam, *Isa. Zezes* (ad *Lycophr.*) & alii Autores tradunt. Eam verò *Posidonium* fuisse inprimis nuncupatam, à *Posidone* seu *Neptuno*, *Strabo* docet. *Cecrops* autem ab urbe *Saï Ægyptiaca*, ubi *Minervam* præcipuè colebant, *Neith Ægyptiacè* dictam, (*Plato* in *Timæo*,) cùm huc appulisset, à *Minervâ* suo numine, quam *Græci Athenam* vocabant, novum urbi nomen imposuit, ut *Athenæ* dicerentur. Nam *Saitæ*, *Athenienses* pro suis habebant colonis, non modò quòd eandem colerent deam, sed etiam quòd soli civitatem suam Ἄστυ vocarent, *Ægyptiacâ* voce. (*Diod. Sic.* 1.) Et indè *Cecropem* advenisse in *Græciam* fatetur *Jo. Zezes*. (Var. histor. chiliad. 5. histor. 18.) Etsi *Apollodorus* Autochthonem faciat, indigenam *Eusebius*, (in Chron.) & *Hyginus* terrâ editam fingat, (Fab.48.) patre *Vulcano*, (Fab. 158.) Nominis [*Athenæ*] impositionem *Justinus Amphictyoni*, at solus, tribuit; & *Herodotus* (8.) *Athenienses* dictos *Erechtheo* imperante scribit. Cùm autem plures essent ejusdem nominis civitates, aliæ *Athenæ* in *Eubœa* insula, quæ *Diadæ* cognominabantur, aliæ ad lacum *Copaïdem* in *Bœotia*, (*Pauſ. Bœot.*) præter *Athenam* in *Laconia*; hæ quas in *Attica* posuit *Cecrops Athenæ Atticæ* propriè nominantur. *Cecropem* Veteres διφυῆ, hoc est, *biformem*, seu *duplicis naturæ*, fingebant, humanæ simul & ferinæ; (*Apollod.* 3.) quòd homines agrestes & feros cultiore vivendi ratione mansuefecisset: vel virilis atque muliebris formæ, ut alii fabulantur, quòd conjugia primus instituerit in *Attica*, paterni autor non minùs quàm materni nominis. (*Justin.* 2. *Athenæus* 13.) Promiscui antea concubitus, & fortuiti parentes fuerunt. Alias alii comminiscuntur causas: vel quòd primi autores fabulæ prudentiam ei hominis, robur tribuerint draconis; (*Demosth.* Orat. fun.) vel ob corporis proceritatem, ordinariâ duplò majorem; vel ob linguæ duplicis peritiam, *Ægyptius* cùm esset; (ità *Euseb.* in Chron.) vel quòd ex bono rege ferus fuerit ac similis draconi factus; vel potiùs, (ut corrigit *Plutarchus* conjecturam hanc, lib. De sera Num. vind.) eò quòd initio crudelis terribilisque, mox humaniùs clementiúsque imperârit. *Philochorus Saturno & Opi primum in Attica statuisse aram Cecropem dicit, eósque deos pro Jove ac Terra coluisse: instituisséque, ut patres familiarum, frugibus fructibúsque jam coactis, passim cum servis vescerentur, cum*

A.M. 2443.

 quibus

quibus patientiam laboris in colendo rure toleraverant. Delectari enim deum honore A.M. 2443. *servorum contemplatu laboris.* (*Macrob. Saturn.* 1. 10.) Primus *Jovem* Ὕπατον, sive *Supremum*, appellavit, (*Pauf. Att.*) & deum Ζῆνα primus, (*Eusebio* si credimus, Chro. 1.) vel *Jovem* appellavit deum primus, nondum apud homines appellatum. (*Euseb.* Præpar. 10.9.) Nomen autem Ζηνὸς filio *Saturni* datum ait *Diodorus* post obitum, eò quòd dum vixit τοῦ καλῶς ζῆν αἴτιος, aliis fuisset *bene vivendi autor.* Denique, aram *Athenis* primus constituit *Cecrops*; (*Euseb.* ibid.) & *Minervæ* posuit simulacrum primus. Addit *Eusebius*, (in Chron.) eum Bovem immolavisse primum: quod *Pausanias* (in *Arcad.*) negat, sacráque tantùm inanima obtulisse vult. Ex *Hesychio* & *Polluce* (6.11.) solvit hunc nodum *Jo. Meursius*, ubi libum docet cornua instar bovis gerens, *Bovem* quoque appellatum fuisse. Πέλανον propriè vocabant. Et hunc farinaceum mellitúmque bovem facilè vel ab infimis immolandum instituit *Cecrops.* Populum verò in tribus 4 distribuit; *Cecropida*, *Autochthona*, *Actæam*, & *Maritimam.* (*Pollux* 8.9. sect.31.) Ut sciret suorum multitudinem urbe jam conditâ, suum singulos afferre projicereque lapidem jussit; quo numerum comperit viginti esse millium. (Scholiast. *Pind. Olymp.* od.9. *Eustath. Iliad.* 1.) Quare ut frumentum suppeteret tantæ multitudini, *Argum* in *Siciliam Africámque* misit, qui indè adveherent in *Atticam.* Quippe fruges serere nondum *Græci* didicerant. (*Zezes* in *Hesiod.* Oper. 1.) *Nonnus* (*Dionys.* 13.) *Corybantes* memorat 7, qui cum matre *Comba* primò in *Phrygiam*, indè mox ad *Cecròpem Athenas* profugerunt, *Cretâ* ejecti patriâ *Soci* patris impietate. Nam & *Cretæ* priùs alicubi regnavisse *Cecropem Viterbiensis* prodit; unde *Plauto* insula vocatur *Cecropia.* *Soco* tandem à *Cecrope* interempto, *Corybantes* in patriam restituti sunt. Filius erat *Cecropi Erysichthon*; qui cum Sacris in *Delum* profectus, dum reverteretur domum, vitæ cursum in itineris cursu patre adhuc superstite confecit. Posuit autem statuam *Apollini* ligneam, & antiquissimo templum. *Lucinæ* verò simulacrum abstulit, quod *Athenis* in templo est *Lucinæ* collocatum. Apud *Prasienses* in *Attica* monumentum habuit. (*Pauf. Att.*) Ex *Actæi* filia filiæ *Cecropi* prognatæ sunt tres; *Agraulus* sive *Aglaurus*, *Herse*, & *Pandrosos.* Fabulati sunt Poëtæ, *Minervam* his *Erichthonium* infantem tradidisse in cista clausum: (cum verò ex *Vulcani* semine in humum sparso editum, cùm *Minervæ* intentabat *Vulcanus*, *Jove* annuente, vim:) sed monitis priùs tradidisse, nè aperirent inspiceréntve. Et *Pandroson* paruisse: (*Pandrosum* atque *Hersen*, ait *Ovidius*:) alias sorores, cùm resignatâ cistâ vidissent puerum & advolutum draconem, furiis agitatas, de arcis loco maximè prærupto præcipitâsse. Itaque *Pandroso* ædem *Athenienses* posuerunt, cum templo *Minervæ* conjunctam, (*Pauf. Att.*) & sacra, & sacram vestem, quæ πρόνιμος dicta: (*Hesych.*) & ove *Pandroso* faciebant, postquam bove fecissent *Minervæ.* Aptum sanè moribus commentum, dignúmque mulierum ingeniis, continere se oculorúmque curiosorum pruriginem non potuisse. Sed tamen constat, neque in *Minervam* admisisse quicquam, neque ad præcipitium adactas fuisse has *Cecropis* filias, Nam ut *Pandroson*, ità & reliquas sorores divinis honoribus dignati sunt *Athenienses*, unà cum ipsa quam offendisse dicuntur dea. *Aglauro* templum posuisse refert (in *Attic.*) *Pausanias*; & sacra peregisse, festúmque *Plynteria.* (*Athenag.* Orat. pro *Christ.* & *Hesych.*) *Porphyrius* autem (de Abstinent. 2.) *Cyprios* hominem ait *Agraulo* immolâsse, ad tempora usque *Diomedis.* In hujus fano *Athenis*, cùm è pueris in ephebos & cives ascribebantur, jurare solebant, patriam se propugnaturos, patriáque sacra culturos & jura, nec passuros pro viribus violari, testibus *Agraulo*, *Enyalio*, *Marte*, *Jove.* (*Pollux* 8.9.) Sed & *Hersæ* festum *Hersephoria*, illi cum *Minerva* commune, celebratum ferunt. Ex ea *Cephalum Mercurius* genuit, ut ex *Pandroso Cerycem*; sed ex *Agraulo* potiùs tradit (in *Attic.*) *Pausanias*

His temporibus & *Cydon* in *Creta* regnavisse dicitur, (*Eusebio* in Chron. autore,) qui *Cydoniam* urbem condidit, *Cnossi* æmulam.

A.M. 2444. *Amenophin Ægypti* regem *Eupolemus* (apud *Eusebium* Præpar. 9.) elephantiaco ait morbo vexatum interiisse, gravissimæ in *Hebræos* tyrannidis causâ. Hunc *Eusebius Memnonem* fuisse lapidémque vocalem opinatur. *Thebis Ægyptiis*, (ait *Pausanias* in *Attic.*) in *Serapis* delubro, (*Plinius* 36. 7.) simulacrum erat, vel *Memnonis*, (ut aliqui,) vel (ut ipsi *Thebæi* prædicabant) *Phamenophis.* Perrupit medium *Cambyses*; jacentéque humi superiore parte, inferior adhuc sedere videbatur; & sub ortum Solis quotidie sonum edidit, qualem citharæ lyræve nervi, cùm extensi fortè rumpuntur. Crepare dicit *Plinius.* De hac re *Juvenalis*, (Satyr. 15.)

Di-

Dimidio magicæ resonant ubi Memnone chordæ,

atque alii meminerunt plurimi Scriptores. A.M. 2444. 2445.

Orus, sive *Epaphus*, quem *Io Argivam* peperisse diximus, patri *Amenophi* succedit in regno *Ægyptiorum*, ut *Græci* narrant, imperátque annos 36 & mensem 1. *Memphin* is *Nili* filiam duxisse fertur uxorem, & ex ejus nomine urbem vel condidisse, vel instauráse; natam quoque genuisse *Libyam*.

A.M. 2450.
Lelege mortuo, ejus in *Apia* regnum filius tenuit *Myles* annis 40. A *Therapne* *Lelegis* filia oppidum in *Lelegia* fortasse conditum, nomine certè donatum est, ut *Therapnæ* diceretur. *Myletem* ferunt aut reperisse, aut primùm tradidisse *Lelegibus* molam, & molendi fruges docuisse artem, in vico quem *Alesiæ* indè vocabant, id est, *Moletrinæ*. (*Pauf. Lac.*) Erat alius *Lelegi* filius *Polycaon*.

A.M. 2456.
§ 5. Regnum *Argivum*, *Phorbante* mortuo, suscepit filius *Triopas*, annósque tenuit 46. Erat huic *Triopæ* filius præter alios *Pelasgus*, filia *Messene*. *Pelasgus Cereri Pelasgidi* fanum dedicâsse dicitur, (*Pauf. Corinth.*) & *Olympio Jovi* templum in *Arcadia* primus. (*Hyg.* Fab. 225.) *Messenen Lelegis* minor filius duxit uxorem *Polycaon*; quæ patris regno & opibus, eâ tempestate maximis totius *Græciæ*, plurimùm elata, privati ordinis maritum ferre non potuit. Impetratis ergò à *Triopa* & *Mylete* auxiliis, proximam fratri regionem, *Apiæ* totius maximè Australem, occupavit *Polycaon*, quam de uxoris nomine *Messenen* universam nominavit. Urbes verò cùm aliàs condidit, tum præcipuè *Andaniam*, quam regni sedem esse voluit. *Messene* autem urbs, post *Leuctricam* demum victoriam *Thebanorum*, à *Messeniis* in patriam revocatis constructa dicitur: neque antiquam & primorum temporum fuisse, *Homeri* de illa silentium prodit. Regio ipsa, ad *Tænarum* ferè promontorium porrecta, *Lelegiam* ab Ortu contingebat, à Septentrione *Arcadiam Elidémque*. Alluebat reliqua mare. Soli felicis atque cœli. *Pamisus* fluvius & *Sela*, *Charadrus*, *Electra*, *Cœus*, *Bias*, *Balyra*, (quo *Thamyrin* cæcum lyram abjecisse ferunt,) *Leucasia* denique & *Amphitus*, qui ambo in *Balyram* confluunt, terram hanc irrigabant. Eminebat *Minoë* mons, & *Ithome*. *Prote*, *Sphagia* & *Thigamusa* insulæ adjacebant. In hoc tractu digna sunt quæ memorentur, in platano cavernosa fons; & ex *Pamisi* fontibus aqua morbis infantium salutaris: *Methonæ* verò, prope templum *Dianæ*, aquæ puteus pice permistæ, quæ cùm odoris suavitate, tum colore, persimilis erat unguento *Cyziceno*. (*Pauf. Messen.*) *Messenæ* postea templum est dedicatum, & ex auro marmoréque *Pario* statua. (Ibid.)

Regnum instituit Polycaon in Messenia:

Expeditionem suscepisse *Chaldæos* hâc ætate contra *Phœnices*, *Eusebius* prodit, (in Chron.) Quid præstiterint, non prodit.

A.M. 2464.
Orthopolis Ægialensium rex filiam habuit *Chrysorthen*, quæ *Coronum* peperit, patre in fabulis *Apolline*. Is avo defuncto regnavit, si *Pausaniæ* credimus, (in *Corinth.*) At *Eusebius Marathonem* scribit secutum in imperio, & imperâsse an. 30.

2470.
Cariæ in Minori *Asia* objicitur insula in circuitu patens 120 ferè mill. pass. Alii 140, 130, 125 numerant: non nisi 920 stadia *Strabo*, (14.) mill. pass. 103 *Isidorus*. *Ophiusa* primò dicta, à multitudine serpentum quibus infestabatur; aliísque nominibus deinde duodecim tredecimve, postremò *Rhodus*. Neque in principiis rerum editam, sed post reliqua terrarum enatam ex mari ferunt. (*Plin.* 2. 87.) Hanc primi *Telchines* tenuerunt, ex *Apia* fugati à *Phoroneo*, de quibus A. M. 2243. Eorum *Halia* soror sex filios peperit, filiámque *Rhodon*, patre (ut ferebant) *Neptuno*; cui Poëtæ in urbibus littoralibus atque insulis plurimum deferebant. Filios nefarios, qui matrem suam constuprâssent iratâ *Venere*, quique variis injuriis vexaverant suos populares, in terra occuluisse pater dicitur; isque *Dæmones* sive *Genii orientales* deinde vocati sunt. Mater in mare se cùm præcipitâsset, nimio dolore agitata, *Leucothea* emersit dea: quod tamen postea nomen atque numen *Bacchi* matertera *Ino* sibi justiùs fortasse vendicabat. *Telchines* diluvium præsagientes, alios aliò ex insula dilapsos ferunt: *Lycum* in *Lyciam* proximam profectum, & regioni dedisse nomen, (cujus tamen & alios autores reperiemus,) *Apollinique Lycio* ad *Xanthum* fluvium posuisse fanum: ut nihil dicam de iis novem qui cum *Rhea* in *Cretam* transmigrârunt, & assumpto *Curetum* nomine nutriverunt *Jovem*. Reliquos insulares diluvio extinctos perhibent, præter paucos admodum, quos montium refugia salvos præstiterunt. Ex his *Rhodum* fuisse *Neptuni* filiam; & filios *Jovis* tres ex *Himalia* quadam genitos, *Spartæum*, *Cromium*, atque *Cyrnum*. Solem *Rhodi* gratiâ, quam amabat unicè, aquam sustulisse, ac ejus dedisse renovatæ à se insulæ nomen. Ità dictam a-

Rhodi

aliqui

A M. 2470. liqui à Rosarum copia malunt, quæ *Græcis* Ῥόδα. Qui primi deinde geniti sunt *Heliadas* vocitabant, quorum præcipui 7, *Rhodi* fortasse filii, *Ochimus*, *Cercaphus*, *Macar*, *Actis*, *Tenages*, *Triopas*, & *Candalus*. Hi Solem quasi generis sui autorem venerantes, ei consecrârunt insulam, quam nullo non die semel aiunt Solem aspicere. Sororem *Heliadum*, *Electryonem* virginem, defunctam, cultu *Rhodii* heroico profecuti sunt. Prædixisse ferunt Solem *Heliadis*, (oraculum fortasse *Apollinis* volunt,) & eodem idem *Atticis* tempore, Qui *Minervæ* primi sacra fecissent, eos deam semper sibi præsentem habituros. Properabant ocyùs *Heliadæ*, victimámque attulerunt ad aram. Sed præ nimia festinatione obliti sunt ignem priùs accendere. Eo tempore *Cecrops* in *Attica* regnabat. Seriùs ille victimam admovit aræ, sed igne præparato litavit prior. In cujus rei memoriam, peculiares quidam ritus in sacris diu observati sunt à *Rhodiis*, fixúmque in sede simulacrum deæ fuit, nè aufugeret. *Minervæ* sacra facere quid est, nisi prudentiam adhibere in rebus gerendis, maximè in maximis, in bellicis ac navalibus, quarum hæ gentes ambæ summam ambivêre gloriam? Monebant hinc Veteres, prudentiùs facere qui lentè festinent, quàm qui nimiùm properent, in iis præsertim rebus ubi non licet bis peccare. Satìs enim citò fiunt omnia, quæ satìs fiunt bene. Ea igitur cautè oportet agere, quæ, si perperàm gesta sint, corrigere non licet.

unus Heliadum, Peritissimi illis temporibus habebantur *Heliadæ* Artium Disciplinarúmque omnium, Astrologicarum præcipuè. Ab iisdem solertia navigandi exculta est, horæque in certas vices distributæ. At reliquis fratribus *Tenages* ingenio peritiâque non præstabat minùs, quàm reliquis illi mortalibus. Non tulerunt plures ut unus excelleret. Fratrum invidiâ sublatus è medio est *Tenages*; adeò invidiosa est virtus singularis, ubi plurium perstringit oculos. Prodito facinore, cædis autores vertere solum coacti sunt, nè quid in eos gravius statueretur. *Macar* in *Lesbum*, *Candalus* in *Co* insulam, *Actis* profugit in *Ægyptum*. Ibi Astrologiam *Ægyptiis* tradidisse, *Græcorum* aliqui, *Ægyptiacæ* vanitatis æmuli, gloriantur. *Triopas* in *Cariam* trajecit, ubi à rege *Melisso* expiatus est. Reliqui duo fratres, à parricidio alieni, *Rhodi* continuerunt se, urbémque sibi condiderunt *Achaiam*. *Ochimus* regnabat natu maximus.

Ochimus. Ejus filiam *Gidippen*, sive *Cyrbiam*, ex nympha *Hegetoria* genitam, patruus duxit *Cercaphus*, fratréque mortuo regnum adeptus est. Filios autem suscepit tres, *Lyndum*, *Ialysum*, & *Camirum*, qui post obitum patris imperârunt, totidémque de suis nominibus condiderunt civitates in tribus insulæ partibus. (*Diod. Sic.* 5. 13.) Magnis floruisse opibus *Rhodios* antiquissimis temporibus, testatur *Homerus*; (*Iliad.* a. v. 668.) unde fictum, (ut habet *Pindarus*) auro illic pluisse *Jovem*, cùm peperisset *Minervam*. (*Strabo* 14.)

Syria § 6. Littus orientale Mediterranei maris *Syria* ferè totum occupat, Majoris *Asiæ* regio, longitudine 470 mill. pass. inter *Ciliciam* & *Arabiam* Petræam; latitudine, à *Seleucia Pieria* ad oppidum in *Euphrate Zeugma*, 175 passuum millia. (Ità *Plinius* 5. 12.) A Septentrione *Ciliciam* habet & *Cappadociam*, unde separatur *Amano* monte & sinu *Issico*. Ad Orientem fluvius *Euphrates* à *Mesopotamia* summovet; ulteriùs verò solitudines claudunt *Arabiæ* Desertæ ad *Euphratis* vada pertinentes. *Arabiam* Petræam & *Ægyptum* contingit à Meridie. Plurimas nobilissimásque provincias complectitur; *Judæam* inprimis, 2. *Palæstinam*, 3. *Phœniciam*, 4. *Cœlesyriam*, *Decapolin* & *Damascenam*, 5. *Bataneam*, 6. *Palmyrenam*, 7. *Laodicenen*, 8. *Apamenam*, 9. *Cassiotin*, 10. *Seleucin*, 11. *Chalcidicen*, 12. *Chalybonitin*, 13. *Pieriam*, 14. *Cyresticam*, & 15. sub monte *Amano Comagenam*. Apud *Strabonem* (lib. 16.) præter *Judæam*, *Cœlesyriam*, *Comagenam*, & *Phœniciam*, quò *Palæstina* spectat, reliquas unà omnes comprehendit *Seleucis*, omniúmque partium præstantissima habetur. Montium præcipui, *Libanus* atque *Antilibanus*; fluviorum, *Jordanes*, *Chrysorrhoas*, & *Orontes*. Portubus abundat. Bobus propriè *Syriacis non sunt palearia*, *sed gibber in dorso*, ait *Plinius*, (8. 45.) Non me latet, latiore quadam significatione *Syriam* regiones finitimas, *Chaldæam*, *Assyriam* & *Mesopotamiam* comprehendere; sensu angustiore *Phœniciam*, *Judæam* & *Palæstinam* excludere. Mediam nos cum plerisque Geographis viam tenemus. Adjacet Continenti *Aradus*, parva insula, nec longè abest magna *Cyprus*, huic aliquando Continenti avulsa, ut creditur. (*Plin.* a. 88.) Urbium nobilissimæ fuerunt, *Damascus*, *Cœlesyriæ* caput. (*Esai.* 7. 8.) Tandem *Hierosolyma longè clarissima urbium Orientis, non Judææ modò*, (ait *Plinius*, lib. 5. 14.) Sed hâc ætate *Phœniciæ* duo lumina *Sidon* atque *Tyrus* maximè floruerunt. *Si-*

doni ortum nomenque dedit *Canaanis* filius natu maximus; (*Gen.* 10. 15.) non ubertas piſcium, ut habet *Juſtinus*, (lib. 18.) Quare *Canaanæus* in Sacris Literis peculiari nomine ſignificare *Phœnices* videtur. (*Joſ.* 5. 1.) *Tyrum Sidon* condidit.

A.M. 2470.

Sidonii enim, à rege *Aſcaloniorum* expugnati, ſtadiis ducentis (ut habet *Strabo* lib. 16.) in eodem littore ſuperiùs urbem ſtatuerunt novam, hâc, opinor, ætate.

Tyrus jam condita

Seriùs multò quàm oportuit, à *Joſepho Judæo Euſebio*que traduntur hujus urbis origines, utpote annis 240 ante conditum *Salomonis* templum. Seriùs etiam à *Cedreno*, annis 361 eodem templo priores. Nam in libro *Joſue*, (19. 29.) quo tempore ſunt ſingulis tribubus *Iſraelitarum* diſtributæ ſortes, *Tzor*, ſeu *Tyrus*, non modò nominatur, ſed urbs etiam tum munita fuiſſe dicitur; ut *Eſaiæ* 23. 7. antiquiſſima: & *Straboni* (lib. 16.) *Plinio*que vetuſtiſſima urbium parens, *Dionyſio* denique in Περιηγ. ὠγυγίη vocatur. Ubi autem *Herodotus* (lib. 12.) bis mille trecentíſque annis conditam ante ſuam ætatem ſcribit, Diluvio *Noachana* antiquiorem ſtatuit. Nec longo poſt hæc tempore ab *Ægyptio Agenore* ſubactam fuiſſe urbem hanc traditur; & ab ejus uxore *Tyro* accepiſſe nomen, *Cedrenus* autor eſt. Inſulam primò fuiſſe conſtat, præalto mari ſeptingentis paſſibus à Continente diviſam: (*Ezech.* 28. 2. & 27. 4. *Eſai.* 23. 2, 6.) poſtea verò ab *Alexandro* aggere magno eſt annexa. Oppidum ipſum 22 ſtadia obtinebat ſcribente Hiſtoriam ſuam *Plinio*, plura fortaſſe antiquitus. Circuitus enim 19 mill. paſſuum *Palætyro* includebatur. (*Plin.* 5. 19.) Ab urbe *Tyro*

nomen dedit.

Syriam quaſi *Tyriam* primò denominatam à *Græcis*, veriſimile videtur. *Phœnicia* enim *Syriæ* pars clariſſima habebatur, & urbs *Phœniciæ Tyrus*, urbium ipſa multarum parens, & Mediterranei domina maris. *Hebraïcúm*que *Tzade*, à qua litera *Tzor* inchoatur, utroque modo à *Græcis* redditur, per *T* vel *S* literam, quia utramque in ſe comprehendit. Quamvis eorum haud abſurda eſt ratio, qui *Syriam* primò ex *Aſſyria* corruptam inſcitiâ *Græcorum* volunt. Unde *Herodotus* (lib. 7.) *Syrios* ait à *Græcis* vocatos, qui à barbaris *Aſſyrii* dicebantur. Et *Juſtinus*, (lib. 1.) *Aſſyrii, qui p ſtea Syrii dicti ſunt.* Et ſæpius confuſam apud *Latinos Syriam* atque *Aſſyriam* legas. Denique, *Tyrus* ipſa olim *Sarra* quoque *Latinis* nominabatur; unde oſtrum *Sarranum* apud Poëtas: (*A. Gellius* 14. 6.) & Σῶρα fortaſſe apud *Stephanum*. Verùm *Euſebius* (in Chronicis) tradit, *Orthopoli Sicyoniis* imperante, *Criaſo Argivis*, *Syrum* quendam indigenam extitiſſe, à quo *Syriæ* datum ſit nomen. *Sidonis magnæ* (*Joſ.* 19. 28.) *Tyrus* quidem filia; (*Eſai.* 23. 12.) ſed, ut illa apud *Lyricum*, ———*Matre pulchrâ filia pulchrior*, magnâque major evaſit, aut certè omni modo par. Nam *Strabo* utramque ait adeò claram & illuſtrem fuiſſe, ut eſſet controverſum, utra *Phœnicum* haberi metropolis mereretur. *Tyrus* quidem inſula; in elegante portu Continentis erat ſita *Sidon*. *Tyrum* purpura coloniæque multæ nobilitârunt; *Sidona* vitrum, & Artium quarundam cultura, Aſtronomiæ præſertim & Arithmeticæ, utriuſque mercatoribus perneceſſariæ. Atque has à *Sidoniis* accepiſſe *Græcos*, ut ab *Ægyptiis* Geometriam, pro certo haberi *Strabo* vult, (lib. 16.) Et artificibus erat omnium generum, non mercatoribus tantùm, referta. Unde *Zacharias* (9. 2.) *Sidonem* ait Propheta ſapientem eſſe valde. At *Sidonis* claritas antiquior, quemadmodum ortus fuit. Itaque *Homerus* eam celebrat, de *Tyro* tacet, ut ſobole ſubditâque *Sidoni*. Nulla ferè per orbem terrarum plaga tot coluit támque diverſa

Syrorum dii.

quàm *Syri* numina deorum. *Judæa* unicum venerata eſt *Jehovam*, totius mundi Opificem. Reliqui primò barbaros, à *Græcis* deinde ſubacti *Græcanicos* etiam deos. *Sidonis* (*Jud.* 10. 6. & 1 *Reg.* 11. 5, 33.) & *Palæſtini Baalem*, ſeu *Belum*, & *Aſtarten*, *Aſhtoreth* & *Aſhtaroth Hebraïcè*, coluerunt. Solem atque Lunam voluiſſe primò credibile eſt. *Venerem* fuiſſe *Aſtarten Syriâ Tyrò*que conceptam, & *Adonidi* nupſiſſe, (Soli ſcilicet) habet *Cicero*. (De Nat. deor. 3.) Nam Luna barbaris pro *Venere* fuit. *Aſtroarchea Herodianus* vocat, voce *Græcanicâ*, quaſi reginam ſiderum; & ab *Afris Uraniam*, id eſt, *Cœleſtem*, nominari, ſignificare Lunam ſcribit. Eam Poëtæ ut *Junonem Carthaginienſium* celebrabant, qui ex *Phœnicia* in *Africam* tranſtulerunt hanc deam. *Belum* ait S. *Auguſtinus* pro *Jove Syris*, pro *Junone Aſtartem* fuiſſe. (Quæſt. 10. in *Judic.*) Ad riſum quibuſdam videtur quàm ad rem aptior Rabbinorum conjectura, qui ab *Aſhteroth* ſignificante pecudes, *Deut.* 7. 13. *Aſtarten* deduci volunt, quaſi eâ formâ pictam, ut *Hammoni* deo cornuto ſive Arieti eſſet uxor idonea. *Junio* tamen ea probatur conjectura. (*Judic.* 2. 13.) *Tyrii Herculem Melicartum* præcipuè colebant, *Jovis Demaruntis* filium, ut *Philo Byblius* tradit. *Euſebio Deſauaüs* dicitur, interprete *Hieronymo*; at *Græcè Deodan* vocatur. Atque

hunc

hunc à *Pœnis*, *Molochi* more, & *Carthaginiensis Saturni*, humanis placatum esse victimis, autor *Plinius*, (36.5.) inhonorum aliàs, & sub dio stantem sine delubro. Eundem facilè credimus *Herculem* secundum fuisse, & *Ægyptiæ* proximum, ex iis tribus, opinor, qui in Veterum monumentis celebrantur. Ejus lucta fuit (si qua fuit) cum *Antæo* in *Mauritania*; non *Thebani*. *Tyrios* enim, longinquis navigationibus, ad extremas *Europæ Africæ*que oras pervenisse constat. *Antæum* verò *Pomp. Mela* refert condidisse *Tingin*, *Mauritaniæ* ultimæ urbem primariam. Ibi sepulchrum ejus, à *Sertorio Romanorum* duce effossum, prodidisse compagem corporis longitudine cubitorum 60, clausúmque rursus cumulum, ex *Gabinio* Historico scribit *Strabo*, (l. 17.) Ubi clausum tradunt sepulchrum, ità ut nemo deinde post *Sertorium* tantam corporis molem cernere potuerit attestarique, meritò suspectam reddunt rei tam prodigiosæ veritatem, suámque narrantium fidem. Ante Diluvium *Noachanum* quanta fuerint Gigantum corpora (*Gen.* 6.4.) nongentos octingentósque annos viventium, haud facilè dixerim. Et ex iis hoc fuisse cadaver, hoc si fuit, facilè crediderim. Nam post cataclysmum decrescentibus hominum unà cum ætate corporibus, ad cubitorum 60 magnitudinem excrevisse quenquam mortalium, mihi profectò fide majus videtur. Præter ea quæ memoravi numina, *Sanchuniatho* tradit, Serpentes Draconésque, antiqui Serpentis impostura, penè cultos fuisse pro diis apud *Phœnices Ægyptiósque* veteres. *Taautus* enim, à quo literas disciplinámque ac religionem accepit *Phœnicum* gens, divinitatem quandam serpentibus tribuebat, eò quòd spirituum abundarent copiâ, naturæque essent igneæ; quod ipse impetus velocissimúsque vis indicabat, cùm tamen pedibus & manibus, aliísque naturæ ad motum instrumentis, carerent. Idem ait demonstrare varias eorum multiplicésque formas, spiris sinuosísque flexibus implicantium se; nec non vitæ diuturnitatem, vel potiùs immortalitatem. Nam solere quotannis exuto senio juvenescere, imò corporum viriúmque accipere incrementa majora, donec post certum ætatis curriculum in seipsos dissoluti redeant. Nec enim nisi majore quadam vi atque impetu cæsos extingui posse. Proptèrea hoc inquit animantium genus in sacris atque mysteriis adhiberi. Iidem boni Dæmones appellabantur à *Phœnicibus*, ab *Ægyptiis* pariter *Cneph*. *Phœnices* imitatus *Pherecydes*, de numine *Ophione* atque *Ophionidis* multa commentatus est. (*Euseb.* Præpar. 1. 10.) Atque hactenus *Phœnicum* dii. *Moloch*, sive *Melcom*, erat apud *Ammonitas* numen celebre. Significat *regem*; regem, puto, siderum, Solem; cui ritu nefando suos filios concremandos igne (qui typus erat Solis) dedicabant. (*Psal.* 106.37. *Lev.* 18.21. & 20.2,3.) Aliqui *Hebræorum* non combustos, verùm in medio pyrarum utrinque ardentium traductos tantùm pueros atque lustratos volunt; sed minùs probabiliter. Et ex libris *Judæorum Fagius Molochi* simulacrum septem habuisse conclavia docet, quibus recipiebantur, 1. Similæ, 2. Turtures, 3. Oves, 4. Arietes, 5. Vituli, 6. Boves, 7. Homines. Idem facie vitulinâ, manibus apertis fingebatur, ad recipienda quæ donabantur omnia. Dum succenso igne pueri ardebant, nè exaudiretur ejulatus, parentes populúsque interim saltabant pulsabántque tympana. Fieri hoc solebat apud *Judæos* etiam in agro suburbano *Hierosolymis*, qui *vallis filiorum Hinnom* dicebatur, *Gi-ben-Hinnom Hebraïcé*. (2 *Reg.* 23.10.) Unde *Gehenna* (*Matt.* 5.22, 29, 30.) ad ignem pœnásque apud inferos denotandas traducitur. *Moabitarum* atque *Midianitarum* deus *Baal-Peor*, seu *Baal-Phegor*, à monte dictus ubi templum ejus celebrabatur. *Priapum* aliqui volunt esse. At ejus ignotum adhuc nomen, etsi cultum ab *Ægyptiis* in *Phallo* numen. Sed quæ huic *Baali* celebrantur convivia, (*Psal.* 106.28.) *mortuorum* vocantur *sacrificia*; ut *Plutonem*, aliúmve apud inferos deum, significare quibusdam videatur. At alii *mortuorum sacrificia*, inanimis oblata diis interpretantur. Idem esse *Moabitarum Chemos* S. *Hieronymo* videtur, (in *Esaiæ* cap. 5.) *Accaronitæ* in *Palæstina Baalzebum*, quod *muscarum* significat *dominum*, sive *deum*, adorabant: (2 *Reg.* 1.2.) quemadmodum *Arcades Jovem* Μυιαγρον, *Elei* Απόμυιον. (*Paus. Arc.* & *Eliac.* 1.) *Herculem Romani* quoque sacris propitiabant, ut à muscarum infestantium liberaret molestia. *Myiodes Plinio* dicitur; (29.6.) qui (lib. 10, 28.) *Cyrenaici Acharem*, inquit, *deum* (ab *Accaronitis* fortasse dictum) *invocant*, *multitudine muscarum pestilentiam afferente*; *quæ protinus intereunt*, *postquam litatum est illi deo*. *Baalem* verò *Syri* à *Babyloniis*, puto, & *Chaldæis* mutuati sunt, quibus *Bel* dicitur, id est, *dominus*. Summus habebatur utrobique deus, ut apud *Græcos Jupiter*; Solem verò significâsse, verosimillimum est. *Azotenses* in *Palæstina Dagonem* venerabantur deum, (1 *Sam.* 5.2.) ut *Ascalonii* deam *Derce-*

to;

A.M. 2470.

to; ejusdem figuræ monstra, sexu tantùm discrepantia, capite humano brachiisque, cætera pisces, quod ipsa vox *Dagon* significat. *Venerem* in utroque significari, haud ineptè creditur, cujus aptissimum videtur symbolum Piscis. Nam salacissimum est hoc fœcundissimúmque animalium genus. Unde Regina maris *Amphitrite Salacia* dicitur *Latinis*, ortáque mari *Venus* ipsa fingitur à Poëtis. Sed Luna (quod monui jampridem) barbarorum est *Urania Venus*; quæ, propter summam in humores vim, rerum omnium terrâ marique generationibus præesse credebatur. Et *Uraniæ Veneris* templum *Ascalone* vetustissimum atque cultum fuisse, ait *Herodotus*, (lib. 1.) Indè *Cyprios* accepisse. *J. Drusius* (Quæst. Ebraïc. 1. 82.) *Dagon* vult non à *Dag* appellari, quod *Hebraïcè piscem* significat, sed à *Dagan*, *frumento*; & *Jovem Arotrium* eo signatum nomine, qui frumentum & aratrum invenit primus. Hæc ille opinatur, *Eusebium* (Præpar. 1.) & *Sanchuniathonem* secutus. *Moabitis* etiam *Nebo* deus. (*Esa.* 46. 1.) *Baal*, opinor, & is, à monte ubi cultus *Nebo* cognominatus. *Damascenis Rimmon* fuit. (2 *Reg.* 5. 18.) Ferunt *Syrorum* aliquos habuisse pisces pro diis: (*Cic.* de Nat. deor. 3.) atque esu piscium abstinuisse nonnullos, ait *Xenophon*. (*Cyri* Expedit.)

A.M. 2473.

Ex aula *Moses* ad suos transit populares;

§ 7. In aula *Epaphi*, sive *Ori*, *Ægyptiorum* regis, felicissimè agebat *Moses Hebræus*, si qua sit in caducis mortalium rebus felicitas. Opibus affluebat, voluptatibus quibusvis fruebatur. Nullis non artibus & disciplinis ejus excolebatur ingenium. Dignitate præstabat omnibus, uno rege minor. At idem suos jam didicerat parentes, suum genus, suam Religionem, suum Deum, quem piè colebat unicéque. Rerum verò Divinarum & cœlestium contemplatio, terrenarum facilè nauseam peperit ac fastidium. Et monuerat, credo, sacrosanctus Dei Spiritus, eum esse destinatum à se, qui *Hebræos* in libertatem assereret, miseréque afflictis daret salutem. (*Act.* 7. 25.) Ætate igitur maturâ quadragenarius, & superstitionis *Ægyptiacæ* diu pertæsus, splendori aulico, deliciis opibúsque renunciavit, tandémque ad suos transiit populares. Qua de re Apostolus ad *Hebræos*; (11. 24, 25.) *Per fidem*, inquit, *Moses*, *ætatem nactus virilem*, *recusavit filius appellari filiæ regis*; *Maluitque adversa pati cum populo Dei*, *quàm voluptatibus impuris impiisque ad tempus duntaxat frui*. Quod *Josephus* (Antiq. 2. 5.) & *Artapanus* (apud *Eusebium*, de Præpar. 9. 27.) aliò ferè modo quàm *Josephus* narrat, Imperatorem à rege constitutum *Mosem*, feliciter contra *Æthiopas* gessisse bellum, victósque prælio in *Sabam* (*Meroën* postea dictam) compulsos obsedisse, urbem verò à *Tharbi*, regis *Æthiopici* filia, proditam cepisse, pactis ab ea cum *Mose* nuptiis, &c. jure quidem *Theodoretus* (Quæst. 22. in lib. *Numer.*) inter fabulas reponit. Jam verò cùm ab *Ægyptiis* ad suam se gentem recepisset, *Hebræi* hominem aulicum refugere primò, nec satis fidere peregrino, utcunque pollicenti grandia. Ille ut fidem faceret, se institutum à Deo vindicem illis & liberatorem, cùm fortè offendisset *Ægyptium Israëlitæ* injuriam & vim afferentem, (unum ex præfectis operum suspicatur esse *Cajetanus*,) neque conscius adesset quisquam, occidit *Ægyptium*, vindicavitque *Hebræum*; mortui verò cadaver in arena condidit, nè quod cædis indicium exstaret. Jure quærunt Theologi, juréne hoc fecerit *Moses*, sine legitima judicis potestate. Ac primò quidem, S. *Augustinus* (contra *Faustum* 22. 10.) injustitiæ damnavit hanc cædem, etsi magnitudinem animi & zelum justitiæ laudandum censuit; ut agricola terræ ubertatem quæ luxuriat herbis etiam inutilibus. Et *Oecumenius* (in Epist. *Judæ*) Diabolum ait, in altercatione cum Archangelo *Michaële* super corpore *Mosis*, hujus eum cædis insimulâsse, quæ sepulturâ indignum redderet. At idem *Augustinus*, (Quæst. in *Exod.* 2. 6.) *Stephanum* autorem secutus, (*Act.* 7. 25.) non defuisse *Mosi* autoritatem hac in re à Deo datam censuit. Ac fortasse non potuit aliter, nisi occidisset *Ægyptium*, ab injuria *Hebræum* aut vi defendere, aut semetipsum expedire. (*Prov.* 24. 11, 12. *Job.* 29: 12, 13.) Quod autem *Judæorum* nonnulli tradunt, non gladio *Mosen* confecisse hunc *Ægyptium*, sed voce tantùm, noménque Dei Tetragrammaton pronunciando; quódque alii scribunt, hominis *Hebræi* uxorem *Salomitham* constuprâsse hunc *Ægyptium*, unde blasphemus ille hybrida natus est: (*Levit.* 24. 10.) & hoc incertum aio, & illud planè fictum. Nec enim erat opus abscondere, quem ità occiderat sine vi. Postridie verò *Moses*, cùm è suis popularibus duo contenderent, (*Judæi Dathanem* & *Abiramum* aiunt fuisse, satis temere pro suo more,) verbis mitibus castigavit, ac diligere se invicem oportere fratres dixit, non pugnare, non se mutuò affligere, satis jampridem afflictos ab *Ægyptiis*. At injuriæ autor satis protervè, (nam conscia mens facilè irritatur,) *Apage*, inquit; *Quis te principem*

& occiso *Ægyptio* quodam;

con-

A.M. 2473. *constituit vindicémque in nos? Méne verò peremptururus es, ut Ægyptium heri?* Ubi de cæde audivit *Ægyptii Moses*, proditam suspicatus ac notam vulgò, discedendum sibi ex *Ægypto* putavit. Nec enim illic permanere tutum se diutiùs posse. Sed & *Pharao*, ubi de fuga *Mosis* ex aula regia & *Ægyptii* cæde rescivit, mortem illi minitatus est. Nec hostem suorum, regem placare animus tulit; quod à *Mose* fieri fortasse non difficulter potuisset. Sed comparat se ad exsilium potiùs, quasi Deo suggerente ut cedat celétque se ad tempus.

——— Moneo regnorum gaudia temet
Dedoceas, patiénsque fugæ mereare reverti,

fugit in *Midianitidem*, ad vindicandos ab hac servitute populares tuos. Quare in terram *Midianitidem*, quæ *Arabiæ Petrææ* pars est *Ægypto* finitima, novâ se proripuit fugâ, liberandi *Hebræos* nondum adesse tempus opportunum ratus. Nec ipse adhuc maturus videbatur aut par futurus (molliter in aula & delicatè habitus) tantis quæ manebant eum certaminibus atque molestiis. Placuit igitur Divino Numini, hominem subducere paulisper, & in deserti schola erudire, ut paulatim obeundæ tantæ provinciæ idoneum atque parem redderet. In terram verò *Midianitidem* concessit, quia par fuit eo maximè in loco versari atque morari *Mosen*, unde brevis facilísque pateret illi reditus in *Ægyptum* vocante Deo; interea quæ ad reditum spectarent *Israelitarum*, viámque in *Canaaneam*, explorata haberet omnia. Et aliqua gentium cognatio, *Israeliticæ Midianiticæ*que, in *Abrahamo* convenientium, fortasse invitabat. Vagatus diu, ad puteum fortè consedit fessus de via, & incertus quò tenderet. Exspectabat pastores, qui de hospitio docerent. Interim adveniunt septem sorores, unà cum ovium paterno grege, sacerdotis *Midianitici* filiæ *Reguelis*. Idem & *Jethro* dictus est. (*Exod.*3.1. & 4.18. & 18.1,2, &c.) *Aben Ezra* & alii *Reguelem Jethronis* patrem volunt esse, virginúmque avum, qui & pater dici aliquando solet. Urbem *Midianam*, sive *Madienam*, incoluisse eum *Josephus* autor est, in littore sitam Rubri maris. *Chaldæus* quidem *Paraphrastes Hebraicam* vocem interpretatur *Principem* sive *primarium* inter suos virûm, non *Sacrificum*. Sed malè convenit, virum principem non alios habuisse famulos pastorésque ovium, præterquam suas filias, quas aliorum pastorum quotidianis contumeliis atque rixis exponeret. Cùm implevissent canales aquâ, superveniunt repentè alii pastores, intercipiúntque virginum laborem, repulso indè *Reguelis* grege. Haud ignorabat *Moses*, propè naturalem esse humanitatis legem, imbecilliores tueri à potentiorum injuriis, à virorum virgines. Opem ergò tulit opportunam; injuriam prohibuit, pastores abegit, hausit aquam abunde, gregibúsque tandem saturatis effecit, ut ad patrem filiæ solito longè maturiùs redirent. Miratur *Jethro* quâ id fortunæ indulgentiâ factum sit. Morari enim aliquando ad multam usque noctem solebant. Quippe plurimorum gregum is erat fons unicus. Illæ protinus renunciant peregrini cujusdam *Ægyptii* beneficium in se, quâ virtute pastorum iniquitatem propulsârit, quâ industriâ suis gregibus aquam hauserit, maximè verò quâ hæc præstiterit animi promptitudine homo benignus, & alacritate. Lætus omnia exaudivit pater, hoc unum iniquè ferens, quòd in hominem tam benignum ingratæ viderentur, quòd non vocâssent domum ad se, ut eum cibo saturaret, qui potu implevisset gregem. Nondum sera videbatur gratitudo hæc. Ad fontem properè festinatur; vocatur ad *Reguelem Moses*; denique subito, sed benevolo & hospitali, convivio excipitur. Dum colloquuntur & conversantur mutuò, ità probantur utrique utriusque mores, ut ad curandum gregem, operam lubentiùs nulli *Moses* collocare quàm *Reguelli*, nullius *Reguel* conducere malit quàm *Mosis*. Neque servi tamen loco esse voluit

ubi *Zipporam* ducit, filiam virum tam generosum, sed generi. *Zipporam* filiam ei uxorem tradidit, ex qua filium sustulit, cui nomen est *Gersomi* datum, (*Peregrinum* id significat;) eò quòd *Moses hospitem ageret in terra aliena*, patriam alibi quæreret. Alterum postea genuit, *Eliezerem*, hoc est, *Meum-Deus-auxilium*; eò quòd à *Pharaone Divinâ fuisset ope vindicatus*. (*Exod.*18.4.) Sed hæc fortasse multò seriùs contigerunt.

Reguelis, Sacerdotem fuisse *Reguelem*, ex probabili vocis *Hebraicæ* interpretatione credimus non difficulter. An aviti, *Abrahamici*, verique Dei sacerdos, ea difficilis conjectura. *Raleio* haud fallax argumentum est Religionis paternæ filia *Zippora*, quam non erat ducturus *Moses*, nisi verâ imbutam pietate. Sed huic obstat opinioni, quòd *Zippora* circumcisioni filiorum suorum, ut novo inhumanóque ritui, tantopere obstiterit. (*Exod.*4.25,26.) Neque oblocutura videtur *Mosi* Prophetis *Maria* (*Num.*12.1,2.) uxo-

ris

ris *Midianiticæ* causâ, nisi discrepantis à Religione vera. Sanguinis ergò *Abrahamici* particeps *Jethro*, at non fœderis, sacramento fœderis neglecto. Et cultum fortasse Dei veri professus est, at degenerem, non purum integrúmve. Tandem, redeunte cum *Israelitis* ex *Ægypto Mose*, (*Exod.* 18.) in Religionem credibile est Ecclesiámque se veram inseruisse. A.M. 2473.

§ 8. Post *Orum*, sive *Epaphum*, in *Ægypto* regnâsse ferunt *Acencheren*, filiam ejus, annis 12, mense 1, *Rathotide* fratre adhuc impubere. *Libya Græcorum* videtur hæc fuisse filia *Epaphi*. 2481.

Mylete mortuo, filius *Eurotas* imperio *Lelegum* potitus, ac dominatus est an. 45. Is cùm stagnantem in campis aquam alveo conclusam justi fluminis transmisisset in mare, de suo nomine appellavit *Eurotam*. (*Pauf.Lac.*) Amnis quoque *Tiasa* ab ejus filia est adeptus nomen. (Ibid.) 2490.

Rathotis, *Ori* filius & *Acencheres* frater, jam adultus, *Ægyptiorum* suscepit imperium, annósque tenuit 9; apud *Africanum* 6 tantùm, ubi *Rathos* dicitur. A.M. 2493.

Deucalion, *Promethei* filius ex *Oceana*, (*Dionys. Halicarn.* 1.) circa *Parnassum* alicubi regnabat, vel in *Cyno Locridis* ad sinum *Opuntium*, ubi & *Pyrrhæ* monstrabant sepulchrum. (*Strabo*, lib. 9.) De illo *Apollonius*, (lib. 3.) *Æmoniam invadit Deucalion.*

——— Ἔνθα Προμηθεὺς;
Ἰαπετιονίδης ἀγαθὸν τέκε Δευκαλίωνα·
Ὃς πρῶτος ποίησε πόλεις, καὶ ἐδείματο νηοὺς
Ἀθανάτοις· πρῶτός τε καὶ ἀνθρώποισι βασίλευσεν.
——— *Indè Prometheus*
Iapetionides genuit mox Deucalionem;
Primus templa deis, primus qui condidit urbes,
Imperiique novus primus tractavit habenas.

Pyrrham, *Epimethei* & *Pandoræ* filiam, habuit uxorem; (*Apollod.* 1.) ex qua liberos *Hellenem* sustulit, *Amphictyonem*, & natam *Protogeneam*. Ex ea quam *Ætoli* postea & *Locri* tenuerunt regione, *Leleges Deucalion* atque *Curetes*, aliósque *Parnassi* montis accolas, in *Æmoniam* duxit, ubi jam supra centum annos *Pelasgi* campis inter flumina uberrimis fruebantur. Sed more illius ætatis, & ingenio gentis instabili, non difficulter cedebant superanti viribus multitudini, ac fugâ omnes per omnes ferè sunt dispersi plagas. In *Cretam* aliqui transmiserunt, in *Cycladas* alii: circa *Olympum* & *Ossam Estiæotin* habitârunt nonnulli: in *Bœotiam* alii & *Phocidem* & *Eubœam* delati sunt. Alii, trajicientes in *Asiam*, maritimæ oræ circa *Hellespontum* multa occupârunt loca, atque adjacentium insularum. *Xuthus*, *Triopæ Argivi* filius, ex his in *Lyciam* traduxit coloniam. At indè mox vaga gens *Lesbum* insulam, eâ tempestate vacuam, facilè occupavit, divisóque inter se agro *Pelasgiam* dixit, quam *Issam* antea vocaverant. (*Diod.Sic.* 5.16.) Magna pars ad consanguineos *Dodonæ* pervenerunt, quibus nemo inferre bellum audebat, quoniam sacri habebantur *Jovi*. (*Dionys. Halic.* 1.) Omnem regionem à se occupatam in Meridionali tractu *Pandoram* appellavit *Deucalion*. Altera pars Borealis *Æmoniæ* retinuit nomen. Alii *Thessaliam* universam à *Pyrrha Deucalionis* uxore olim fuisse *Pyrrheam* nuncupatam volunt. (*Strabo* 9.) *Thessalia* certè vix post annos abhinc 400, à *Thessalo* quodam *Thesprotio*, denominata est. (*Patercul.* 1.)

Triopas, *Heliadum Rhodiorum* unus qui ob cædem fratris profugerant, à *Deucalionis* liberis ex *Caria* vocatus est, ut communibus armis *Æmoniam* invaderent. Expulsis itaque *Pelasgis* agrum ille *Dotion* auxilii præmium accepit. Cùm autem sacrum *Cereri* nemus ad construendam sibi regiam excidisset, magnum hâc impietate (ut vulgò videbatur) populi conflavit odium, cui ferendo se imparem sensit. Quare in *Cnidiam Cariæ* peninsulam se recepit cum suis, ubi *Triopium* promontorium occupavit, oppidúmque condidit; subactâque facilè Chersoneso, magnam *Cariæ* partem suæ ditioni adjecit. (*Diod.Sic.* 5.14.)

§ 9. *Cecrope* in *Attica* sine mascula prole defuncto, *Cranaüs* indigena, qui reliquis popularibus potentiâ & opibus longè præstabat, regno potitus est, quod non nisi novem annos tenuit: adeò est faciliùs interdum acquirere, quàm tueri quæ parta sunt. *Cecropis* corpus terræ mandatum in *Minervio*, ex *Antiocho* Historico tradit *Arnobius*, & *Eusebius*. (Præpar. 2. 6.) Deinde permansit *Athenis* corpora humandi mos, *Tullio* teste. (De Legibus 2.) *Hyginus* (in Poët. astron. 2.) *Cecropi* tribuit *Aqua-* *Cecropi succedit Cranaüs.*

rii signum in Zodiaco, quoniam aquâ in sacrificiis deorum usus est, vino in *Græcia* nondum reperto. *Strabo* (lib.9.) à rege *Cranao* populum ait *Cranaos* vocatum. At credibile est non tam à rege regionem & urbem Κρανάην dictam fuisse, quam à soli asperitate; unde forsan & populus & rex etiam. *Apollodorus* (lib.3.) scribit, *Cranaüm* ex *Pediade Menetis* filia *Cranaën*, *Cranæchmen* & *Atthidem* genuisse; & hanc obiisse virginem: propterea voluisse regem ab ea terram *Atthidem* vocitari, quæ *Actæ* priùs & *Actæa* videtur à littore nuncupata, (*Strabo* 9.) cui porrecta in longum adjacebat; vel, ut alii volunt, ab *Actæo* rege. Eorum fortasse credibilior est conjectura, qui χώραν Ἀκτικὴν, *terram Acticam*, hoc est, *littoralem*, primò dictam, indè verò *Atticam* molliore sono, non ab *Atthide*, appellatam putant. (*Harpocration*, *Stephanus*.) *Rharum* quoque filium ex *Cranao* natum *Hesychius* tradit, *Triptolemi* patrem, sive avum ex patre *Celeo*, ut habet *Suidas*. Et *Rharum* ferunt hospitio *Cererem* acceptisse, dum vagabunda *Proserpinam* investigabat; cujus beneficii gratiâ, *Triptolemum* ejus nepotem filiúmve rationem agriculturæ docuit.

A.M. 2493.

A.M. 2494. Post *Marathonem*, sive *Coronum*, *Ægialeæ* regem *Marathum* statuit *Eusebius*, de quo silet *Pausanias*. Is imperâsse dicitur an.20.

2495. *Lycaone* obeunte in *Pelasgia*, filiorum maximus natu *Nyctimus* summam imperii tenuit annis fortè 65. Alii ex fratribus 26 in variis ejusdem agri locis oppida sibi, & regna condiderunt minora. 1. *Pallantium Pallas*; 2. *Orestheus Oresthasium*; 3. *Phigaliam Phigalus*: quorum posteriora *Oresteum* & *Phialia* tandem immutatis paululùm nominibus dicta sunt. 4. *Trapezus*, 5. *Dasyotes*, 6. *Macareus*, 7. *Helisson*, 8. *Acacus*, 9. *Thocnus*, urbes *Thocniam*, *Acacesium*, *Helissonta*, *Macaream*, *Daseam*, *Trapezuntem*, construxêre. 10. *Orchomenus Methydrium*, & *Orchomenios*, quos *Homerus* πολυμήλους, hoc est, *pecudum divites*, appellat: 11. *Meleneus*, & 12. *Hypsus*, *Meleneas* & *Hypsunta*: 13. *Thyræum Thyreates*, & *Thyream* in finibus *Argivorum*: *Mænalum*, *Tegeam*, & *Mantineam*, 14. *Mænalus*, 15. *Tegeates*, & 16. *Mantineus*. 17. *Cromi* à *Cromo* sunt constituti; 18. à *Charisio Charisia*; 19. *Tricoloni* à *Tricolono*; 20. *Perathenses* à *Peratho*; 21. *Asea* ab *Aseate*; 22. *Lyceatæ* à *Lyceo*; 23. à *Sumateo Sumatia*; denique ab *Aliphero*, 24. & *Hereæo*, 25. nominis ejusdem civitates. (*Pausan. Arcad.*) Habet alibi *Pausanias* & *Hemonem*, 26. *Lycaonis* filium, *Hemoniarum* urbis conditorem. Et à *Tegeata* regioni duntaxat nomen datum ipsi *Tegeatæ* ferebant; vicatim habitavisse populum, *Gareatas*, *Phylacenses*, *Caphyatas*, &c. Etiam *Strabo* testis, (lib.8.) ex novem constare Nomis *Tegeam*. Uxorem *Tegeates* filiam *Atlantis* *Meram* habuisse dicitur. (*Pausan.* ibid.) Ferunt etiam *Tricoloni* filios, *Lycaonis* nepotes, oppida condidisse, *Zœteum Zœtian*, & *Paroreum Parorian*. (Ibid.)

Lycaoni Nyctimus;

qui Peucetium & Oenotrium fratres cum coloniis dimittit

Dionysius Halicarn. (lib.1.) tantùm 22 numerat filios *Lycaonis* ex *Naiade Cyllene*, quæ monti *Cyllenio* nomen dedit. Sed unus fratrum *Peucetius*, minimúsque omnium *Oenotrus*, fratre *Nyctimo* suppeditante classem, in proximam ab Occasu regionem *Pelasgorum* coloniam deduxerunt. Ea tum temporis *Ausonia* dicebatur, ab incolis *Ausonibus*. *Hesperiam* quoque appellabant *Græci* à situ, quomodo *Asiam* postea Minorem Ἀνατολήν. A *Saturno* rege *Saturnia* quoque dicta est incolis: tandem *Italia*, vel à bobus quibus regio abundabat; (*Hetruscis* enim veteribus Tauri dicebantur *Itali*;) vel potiùs ab *Italo* quodam, rege *Pelasgici* generis, parti datum, in regionem universam transiit nomen. *Pelasgorum* verò gentem, ut antiquissimam, ità populosissimam, longè majores nido extendisse pennas ferunt: & hanc omnium primam fuisse foras emissam à *Græcis* coloniam, abundante suffocantéque semet in angustiis multitudine, ac sedes requirente laxiores. *Peucetius* in *Ionio* sinu supra vertices *Iapygios*, quæ in loca primùm cursus tulit, iis cum populo adhæsit. Incolæ ab eo dicti sunt *Peucetii*. Ulteriùs tetendit in Occidentem *Oenotrus*, & majorem totius classis partem in sinum perduxit, quem tunc *Ausonium*, postea *Tyrrhenum* appellavêre. Illic terram cùm invenisset uberrimam, & pascendo pecori (nondum erant hîc inventæ fruges) idoneam, paucos admodum quos reperit sparsim & infrequentes barbaros facilè oppressit, iisdémque in sedibus collocavit suos. Urbes in montibus parvas condidit, sed crebras, more antiquo, sine muris & munimentis. Oram illam à se omnem *Oenotriam* vocavit, *Oenotros* populum: de quibus Poeta, (*Æneid*.3.)

Terra antiqua, potens armis, atque ubere glebâ.
Oenotri coluère viri: nunc fama, minores
Italiam dixisse, ducis de nomine gentem.

Ab

Ab *Oenotris* fuisse ortos *Dionysius* putat eos, qui postea dicti sunt *Aborigines*; si modò *Græcis* majoribus orti sunt; id quod *Cato Major* (in Originibus) & *C. Sempronius*, diligentissimi Scriptores, tradiderunt. Ex *Umbris* alii *Liguribúsve*, antiquis *Italiæ* populis, traxisse genus *Aborigines* narrabant. Indigenas nonnulli, & incertæ originis, faciebant. Septendecim hæc ætatibus ante *Trojana* tempora contigisse, idem *Dionysius* autor est. Sed vereor nè amplius hoc sit spatium quàm ratio temporum, ætásque *Lycaonis Cecropi* æqualis, patiatur; nisi ætatem viginti annis definiat. A.M. 2495.

Aborigines autem (ut paulò diligentiùs prosequar locum hunc *Romanorum* gratiâ, qui suam his originem debent; *Aborigenes*, inquam,) tenuêre olim quicquid terrarum *Liris* à Meridie, à Septentrione *Tiberis*, fluvii, medium inter se complectebantur, ex montibus *Apenninis* ambo in *Tyrrhenum* defluentes mare: quorum ostia patebant à se invicem separata octingentorum ferè stadiorum intervallo. *Aboriginum* ex eo natum est nomen, vel quòd ab iis in suo primis genere alii propagati sint, πρωτόγονοι & γενάρχαι· vel quòd homines ab initio vagi, sine certis laribus, ex colluvie promiscua variarum gentium in unum populum coaluerint. Id enim priscis *Aboriginum* significâsse nomen ferunt. (*Dionys.* ibid.) Et *Umbros* perhibentur expulisse primos ex agro *Reatino* eâque viciniâ, postquam in ejus regionis interiora, & propè ad montes, penetrâssent. Deinde assidua cum *Siculis* gesta sunt bella, indigenis etiam, ad ampliandos ditionis suæ terminos. Ac primum certamen à Juventute sacra susceptum est, prisco more. Nam in *Ausonia* priùs agebatur alta pax:

——Sine militis usu
Mollia secura peragebant otia gentes.

Erat hoc antiquis etiam barbaris in more positum, ut si alimenta domestica non sufficerent, sive terrarum sterilitate, sive fœcunditate hominum id contingeret, minuendæ multitudinis causâ, sobolem omnem unius anni dedicarent alicui deo, armísque instructam emitterent ad acquirendas aut vi aut gratiâ sibi sedes novas. Sic *Aborigines* propè quotannis *Siculos* finitimos suis coloniis propellere solebant, suámque extendere ditionem. Sed & fraude aliquam adepti partem hostilis agri, urbes condidêre plurimas.

Jam verò *Ausonia*, cujus partem occupavisse diximus *Pelasgos*, habitâsse *Aborigines*, peninsula est cruri persimilis humano. Ejus pes, *Magna* (quam post hæc tempora vocabant) *Græcia*, *Salentini* calx, genu *Gallia Cisalpina*, reliquum tibiæ loco, & ossis *Apenninus* mons, qui totam pervadit in medio. Præstantissima regio multis nominibus, & nobilitata *Romano*, gentium plurimarum victore atque imperatore, populo. Si *Plinium* audire volumus de sua patria tum vel maximè florente: *In toto*, inquit, *orbe, & quâcunque cœli convexitas vergit, pulcherrima est omnium, meritóque principatum naturæ obtinet* Italia, *situ ac salubritate cœli atque temperie, accessu facili, portuosis littoribus, & quasi patentibus gremiis commercio terrarum accommodatis, benigno ventorum afflatu, aquarum copiâ, nemorum salubritate, montium articulis, ferorum animalium innocentiâ, soli fertilitate, pabuli ubertate. Quicquid est quo carere vita non debeat, nusquam est præstantius: fruges, vinum, olea, vellera, lina, vestes, juvenci. Nè equos quidem in trigariis præferri ullos vernaculis animadverto. Metallis auri, argenti, æris, ferri, quamdiu libuit exercere, nulli cessit. Sed interdictum id vetere consulto patrum,* Italiæ *parci jubentium. Et iis nunc in se gravida, pro omni dote varios succos, & frugum pomorúmque sapores fundit. Ipsi de ea judicavêre* Græci, *genus in gloriam suam effusissimum, quotam partem ex ea appellando* Græciam Magnam. Hæc *Plinius*, (3. 5, 20. & 37. 13.) *Campaniæ* amœnitates immoderatiùs prædicabant olim *Romani*: *Non modò Italiâ, sed toto orbe terrarum, pulcherrimam* ejus *plagam esse. nihil mitius cœlo, nihil uberius solo; ideo* Liberi Cererísque certamen *dictum: nihil hospitalius mari: denique bis floribus vernare. Hîc illos fuisse nobiles portus, Cajetam, Misenum, & tepentes fontibus Baias: Lucrinum & Avernum, quædam maris otia. Hîc amictos vitibus montes, Gaurum, Falernum, Massicum, & pulcherrimum omnium Vesuvium, Ætnei imitatorem.* Hæc *Florus*, (in Epitome, lib. 1. cap. 16.) tam aut indigus laudum aut prodigus, ut de ipsa loci aliàs nobilissimi peste glorietur, monte *Vesuvio*. Ejus enim incendiis, & indè natis terræ motibus, cladibúsque portentosis, reliqua encomia ferè corrumpuntur omnia. Neque minores eæ sunt quibus regionem hanc *Dionysius Halicarnass.* ornat in Ausoniam.

hu-

A. M. 2495. laudibus: Sic eam commodis abundare omnibus ad utilitatem voluptatémque comparatis, ut nulla sit reliqui orbis pars, non *Ægyptus*, non *Africa*, non *Babylonia*, cum hac ullo modo comparanda. Mari *Supero*, quod & *Adriaticum* vocabant, à Septentrione, *Infero* sive *Tyrrheno*, atque *Ligustico*, à Meridie coarctatur *Italia*; *Ausonio Ionió*que ab Oriente clauditur. Ad Occidentem, atque Boream aliquatenus, distendit se usque ad *Alpium* juga, montium immensorum, qui *Ausoniam* à *Gallia* separant *Germaniá*que. Ab his ad oppidum *Rhegium* in *Bruttis*, per urbem *Romam Capuám*que meante cursu, patet longitudine decies centena & viginti millia pass. Latitudine, ubi plurimùm, quadringenta decem, à *Varo* flumine ad *Arsiam*, inter duo maria; ubi modicùm, circa urbem *Romam*, ferme 130 mill. Arctissima est ad portum quem *Hannibalis castra* dicebant, ubi non excedit 20 mill. (*Plin.* 3. 5.) Maximus fluviorum *Padus*, *Eridanus Græcè*, in *Gallia Cisalpina*; nobilissimus *Tibris*, qui Urbem postea imperatricem sustinebat in ripis. Intumescit *Padus* exortu Canis, tepentibus *Alpium* nivibus, & liquentibus brumæ pruinis; auctúsque aquarum accessione, 30 flumina in *Adriaticum* defert mare.(*Solin.*) In sinu *Ligustico*, Coralium

——Quo primùm contigit auras
Tempore durescit, mollis fuit herba sub undis, (*Ovid.* Met. 15.)

tactu propè carnulento. Sed & color vertitur: ex puniceo protinus rubescit. Album & nigrum quoque *Avicenna* ponit. Ramuli sunt quales arborum, ad semipedem frequentiùs longi. Rarum est pedaneos deprehendi. Excuduntur ex illis multa gestamina; & quicquid indè fit, habetur inter salutaria. (*Solin.*) Eruitur gemma in parte *Lucaniæ* melleo colore, croco refulgens; intus autem stellas continet languidas. In *Syrtium* littoribus primùm inventa, unde *Syrtites* nomen. *Veientana* quoque reperta est *Veiis*, nigram materiam distinguente limite albo. (*Plin.* 37. 10.) Neque verò desunt tot bonis aliqua mala præter *Vesuvium*, animalia præsertim noxia, quæ de tantis laudibus aliquid detrahant. *Illic frequens vipera*, inquit *Solinus*, *morsu insanabili. Brevior hæc cæteris quas in aliis advertimus orbis partibus; ac propterea, dum despectui est, faciliùs nocet. Calabria* Chelydris frequentissima: & Boam gignit; quarum una in tantam magnitudinem crevit *Claudio* principe, ut occisæ in *Vaticano* solidus in alvo spectatus sit infans. Habet quoque lupos *Italia*, quorum visus (ut creditur) est noxius, vocémque homini quem priores contemplantur adimit. Unde *Maronis* illud, (Eclog. 9.)

——Vox quoque Mœrin
Jam fugit ipsa: lupi Mœrin vidêre priores:

& proverbium, *Lupus in fabula*, ubi silentio subito conticescimus, interveniente de quo erat sermo institutus. Veriùs hac de re Doctiss. *Brounus*, (Error. Vulgar. 3.8.) Lupos non videntes, sed visos, facere ut obmutescant viatores, per inopinatum formidabilis rei conspectum præpeditâ voce metu; ut accipitre præsente silent aves, & in umbra Hyænæ canes. (*Plin.* 8. 30.) De Cicadis *Italiæ* non prætereundum quod *Plinius* (11. 27.) & *Pausanias* (*Eliac.* 2.) memorant: In *Rhegino* agro silere omnes, ultra flumen *Cæsium* in *Locris* canere: sive quòd hæ masculæ omnes, illæ fœminæ sint; sive quòd hæc fervida Sole sit regio, illa umbrosa & humida. In *Acantho*, quæ urbs *Ætolorum* in *Græcia* est, idem contingere, ut cicadæ mutæ sint, aliqui tradunt; ut *Acanthia cicada* in proverbio sit, de homine indocto & elingui. Primum in *Ausonia*, quantum literis proditur, auditum est *Umbrorum* nomen, quos *Plinius* (3.14.) in diluvio magno superfuisse credit imbribus, eâque propter Ὀμβρίους dictos à *Græcis*. Deinde *Ligures* fuerunt ad mare Inferum, *Galliæ* proximi: sed & alibi variis in locis utrique dispersi. *Siculi* quoque ea præcipuè loca in quæ *Pelasgi* appulerunt, & iis finitima, tenuêre.

A.M. 2496. § 10. Hunc circiter annum celebrata scriptis Veterum calamitas aquarum invasit *Græciam*, *Deucalionis* nomine designata: post diluvium scilicet *Ogygium* an.248, ut habet alicunde *Cedrenus*; ante *Olympiadas* verò an. 737, ut ex vetusto Chronographio *Clemens*. (Stromat. 1.) Tradunt enim, effusis de cœlo imbribus magnâ vi, & irrumpente oceano tempestatibus vexato, maximam *Æmoniæ* partem *Pyrrhea*que afflictam fuisse & coopertam undis, & quicquid mortalium in ea fuit periisse, præter admodum paucos, qui in montes confugerant. *Deucalion* rex cum

Diluvium in *Æmonia* regnante *Deucalione*.

uxore,

A.M. 2496.

uxore, conſcenſo navigio, dies novem totidémque noctes pelago circumlati, ad *Parnaſſum* demum appulerunt, in *Phocidis* & *Locrorum* finibus montem. Cùm remiſiſſent imbres & aquæ, in terram egreſſus *Deucalion*, *Jovi Phyxio* ſacris operatus eſt. (*Apollod.* lib. 1.) *Oroſius* quidem (lib. 1. 9.) regnâſſe ait in *Parnaſſo Deucalionem*, qui ad ſe ratibus confugientes ſuſcepit, ac per gemina ejus montis juga fovit aluítque; à quo propterea genus humanum reparatum fingitur. Ac ſervâſſe illum quos potuit facilè credimus, è ſuis præſertim civibus ſubditíſque: ſed in *Theſſalia* potiùs cùm hæc fierent imperaviſſe, quàm circa *Parnaſſum*, ſcriptis Veterum magis conſentaneum eſt, *Apollodori*, *Dionyſii Halicarn.* *Herodoti*, *Strabonis*, &c. Certè in ejus ditionem maximè videtur ſæviiſſe tempeſtas hæc, & ejus propterea nomine notum eſſe diluvium Veteres voluerunt. Sed longè latéque ad alias etiam regiones pertinuiſſe ferunt: ad ſuam *Athenienſes*; (*Pauſ. Attic.*) ad *Syriam Lucianus* patriam ſuam, (in *Timone*;) ad *Lesbum* inſulam *Diodorus Siculus*, (lib. 5. 10.) Nam in luco quem *Olympiæ* vocabant *Athenis*, ſpatio ferè cubitali diductum erat ſolum. In eum hiatum poſt inundationem hanc defluxiſſe aquam memorabant. In eundem igitur quotannis ex melle ſarinâque triticeâ polentam porricere mos fuit. In *Græcia* maximè hanc inundationem contigiſſe, ac in ea parte quam *Helladá* Veteres vocabant, *Ariſtoteles* teſtatur. (Meteorolog. 1.) Et maximam *Græciæ* partem coopertam fuiſſe undis, *Apollodorus* ait. *Deucalionem* verò apud ſe habitâſſe, (poſt hanc, opinor, calamitatem,) *Athenienſes* prædicabant, & *Olympio Jovi* templum poſuiſſe, unde non procul ejus monſtrabatur ſepulchrum. (*Pauſ. Attic.*) De ſepulchro etiam *Strabo* meminit, (lib. 9.) Magnóque argumento eſt vixiſſe *Athenis Deucalionem*, quòd ejus filius, *Amphictyon*, & regis *Athenienſis* filiâ uxore, & regno potitus ſit. At *Plutarchus* eum narrat (in vita *Pyrrhi*) *Dodonæ* cum ſuis habitâſſe, ibidémque *Jovi* poſuiſſe templum. Imò Interpres *Homeri* (*Iliad.* π'.) oraculo eum conſulto *Dodonam* ait condidiſſe, hominúmque reliquias qui diluvio ſuperfuerant eò collegiſſe. At indè *Athenas* eum commigrâſſe, nihil prohibet. In hoc diluvio memorat *Pauſanias Megarum* quendam, *Sithnidis* nymphæ ac *Jovis* filium, *Megarenſem*, in *Geraniam* natando montem evaſiſſe, aquis jam occupantibus omnia, ſecutum vocem prætervolantium gruum. Indè monti dediſſe nomen; quia Græcè Γέρανος *Gruem* ſignificat. Hæc ut primùm *Nyctimus Arcadiæ* regnum aſſecutus eſt contigiſſe, *Apollodorus* narrat; *Juſtinus* Hiſtoricus, (lib. 2.) S. *Auguſtinus*, (de Civit. Dei 18. 10.) & *Oroſius*, (lib. 1. 9.) regnante *Amphictyone*, qui tertius à *Cecrope* fuit; *Euſebius* (in Chronicis) dum *Cecrops* imperabat; *Varro*, ſub rege *Athenienſium Cranao*, quemadmodum & nos. Et hunc ferunt *Deucalioni* fuiſſe octogeſimum ſecundum ætatis annum. Quod Poëtæ fabulantur, conſulto *Themidis* oraculo, *Deucalionem* & *Pyrrham* reparaviſſe genus humanum, jactis poſt terga parentis magnæ oſſibus, id eſt, lapidibus terræ; ità quidam interpretantur, quòd ex montibus in plana homines deduxerint, ruſticóſque traduxerint ex agris, in humaniora mitioráque civitatum jura. Dum aquarum diluvies *Græciam* devaſtabat, interea peſtis *Æthiopiam* aliíque morbi exitiales, deleto ferè hominum genere, depaſcendam feris tradiderunt. Id ex *Platone Oroſius* tradit, (lib. 1. 9.)

A.M. 2500.

Cui *Hellen* ſuccedit, à quo Græci tandem *Hellenes* dicti

Poſt *Deucalionem* patrem *Hellen* regnavit in *Pyrrhæa*, etſi paucos admodum reliquos habuiſſe videatur, poſt tantam à recenti diluvio cladem, quos regeret. Annis imperâſſe videtur 55 regioni circa *Phthiam*, quæ inter *Peneum* eſt & *Aſopum* fluvios. (*Strabo* 8.) Ab eo tandem *Græcos Hellenas* nuncupatos tradit *Apollodorus*, (lib. 1.) & *Hellada Græciam*: ſed, autore *Thucydide*, non ante bellum *Trojanum*. *Homerus* enim, qui *Danaos*, *Argivos*, *Achivos* communi vocat appellatione omnes *Græcos*, *Hellenas* nullibi vocat. Hoc nomen iis tantùm qui cum *Achille* militabant ex *Phthiotide* oriundis tribuit, quíque hujus erant *Hellenis* veri poſteri. *Græci* primò Γραῖοι & Γραικοὶ dicebantur, quaſi *antiquos* diceres: (*Ariſt.* Meteor. & *Apollod.* 1.) quod nomen *Latini* aliæque gentes retinuerunt, *Graios*, *Grajugenas* atque *Græcos* vocantes, regionémque ipſam *Græciam*. Neque *Barbarorum* nomen, cui *Hellenum* erat oppoſitum, uſpiam reperias apud *Homerum*. Sed tanta erat poſterorum ab *Hellene* propagatorum ſcaturigo per omnem diffuſa *Græciam*, *Æoles*, *Iones*, *Achæi*, *Dores*, *Bæotii*, &c. ut *Hellenis* nomen reliqua ſuperârit omnia tandem, & deleverit. *Helladam* urbem videtur primam ſtatuiſſe trans *Enipeum*; deinde *Pyrrham*, quam poſtea *Melitæam* vocârunt. Huc demigrâſſe videntur ex *Hellada* cives; quoniam in hoc foro *Hellenis* monumentum extitiſſe traditur apud *Strabonem*, (lib. 9.)

§ II.

A.M. 2502.

Ratboridi in Ægypto Acencheres 1. five Busiris:

§ 11. *Ratbotidis* obeuntis regnum in *Ægypto* suscepit rex *Acencheres* prior, qui annis imperavit 12 & mens. 5. Unus hic è reginæ *Acencheres*, sive *Libya*, filiis videtur esse; quorum idonei Autores quatuor fuisse tradunt. *Belum* & *Agenorem Apollodorus* memorat, *Lelegem Pausanias*, (in *Attic.*) *Busirin* S. *Augustinus*, (de Civit. Dei 18.12.) & *Eusebius*, (in Chronic.) *Agenor* in *Phœniciam* discessit, *Lelex* in *Graciam*: *Belum* credibilius est *Acencherem* secundum esse, utpote patrem *Armaïs*, quem *Danaüm* plerique opinantur. Superest *Acencheren* huncce *Busirin* esse: cujus tanta immanitas in populum *Israëliticum*, infamiam peperit tantam crudelitatis in hospites. Fabula Poëtarum est hæc: Cùm per annos novem sterilitate frugum laboraret *Ægyptus*, *Thrasius* vel *Thasius* quidam vates accersitus è *Cypro*, unum hoc respondit mali remedium fore, si hospitem quotannis immolarent *Jovi*. Vatem *Hyginus* (Fab. 156.) *Pygmalionis* ait fratris fuisse filium. In ipso vate primum sui vaticinii experimentum ubi fecisset rex, eandem crudelitatem deinde perpetuâ consuetudine legitimam fecit.

Dicitur Ægyptus caruisse juvantibus arva
Imbribus, atque annos sicca fuisse novem.
Cùm Thrasius Busirin adit, monstrâtque piari
Hospitis effuso sanguine posse Jovem.
Illi Busiris, Fies Jovis hostia primus,
Inquit, & Ægypto tu dabis hospes aquam. (*Ovid.* de Art. am. 1.)

Ut alia monstra rerum hominúmque, ità *Busirin* hunc confecisse ferunt *Herculem*. Eum famâ rei excitum advenisse; comprehensum, & ad aram passum adduci; at clavâ mox & *Busirin*, & *Amphidamanta* filium ejus, præconémque *Chalben* interemisse. *Apollodorus* hæc (lib. 2.) ubi *Lysianassa*, non *Libyæ*, filium dicit. Facilis videtur hujus fabulæ interpretatio: *Ægypto* fame septenni laborante, *Josephum* vatem peregrinum tradidisse remedium; non minùs tamen sævitum ab *Ægyptiis* in ejus posteros, quàm in reliquos *Israëlitas* ejusdem gentis hospites. Tandem advenisse *Mosen*, quasi *Herculem*, qui *Busirin* exitio ejúsque filium dedit, hospites liberavit. *Eusebius* alibi regem facit *Busirin*, qui sui nominis urbem statuit ac Nomon loco importuoso & inhospitali; unde initium fabulæ, quòd hospites occiderit. Nam bubulci qui tenebant ea pascua, hospites appulsos spoliare solebant jugularéque. (*Strabo* 17.) Alibi latronem ait fuisse, quem *Hercules* (*Ægyptius*) interfecit, pacatáque omnia reddidit. *Diodorus* autem (lib. 2.) non regem aliquem eâ sævitiâ fuisse tradit; sed *Osiridis* tumulum, linguâ vernaculâ *Busirin* appellatum. Ad eum verò institutum fuisse antiquitus, ut boves, ità homines quoque rufos immolare, concolores *Typhoni*, qui *Osirin* interemit. Cùm autem pauci *Ægyptiorum* rufi essent, ex peregrinis quærebant victimas. Hæc res præbuit fabulæ materiam. Tres alios fuisse *Busirides* in *Ægypto* idem autor est. Primus ab *Osiride* peregrinaturo locis maritimis *Phœniciam* versus præfectus est. Alius post *Menam* & posteros regnavit, urbémque *Diospolin*, sive *Thebas*, condidit. Tertius ab eo fuit octavus. (*Diod.* 1.)

Amphictyon Athenis Cranao:

Amphictyon, *Deucalionis* minor natu filius, vel hominis indigenæ, ut alii volun, (*Apollod.* 3.) *Cranaï* regis *Attici* gener, nihil reveritus affinitatis jura, socerum suum regno expulit. Quam ab alienis timuit injuriam, indè passus est, unde stabilitatem regni sui & firmamentum exspectârat: adeò sanguinis jura vinculáque omnia perrumpit ambitio. Sed raró diuturna sunt quæ malè parta. Nec speranda erat ab alienis ea fides, quam socero suo præstandam ipse non censuit. Scelere suo vix annis decem fruebatur, cùm solio excussus est quo erat potitus modo. Ad *Lamprenses Cranaüs Atticæ* Demum unà cum suis copiis profugit. Sed cùm nihil auxilii superesset aut spei, mœrore oppressus interiit, ibidémque sepultus est.

—Quippe alta sedent cognata vulnera dextræ.

Pausanias (in *Attic.*) ætate suâ post annos 1600 monumentum ejus superfuisse tradit. Sunt qui *Amphictyonum* illud commune *Græcorum Thermopylis* concilium institutum atque appellatum volunt ab *Amphictyone*. (*Pausf. Phoc.*) Qua de re alibi est agendum pluribus. *Dionysium*, primum vitis vinísque inventorem apud *Græcos*, (non *Semeles* filium,) ab *Amphictyone* convivio fuisse acceptum refert *Pausanias*. Idem *Semachi* fecisse filias in *Attica* etiam, *Eusebius* docet; quibus mysteria sua tradidisse ferunt & initia sub traditione caprinæ pellis: Ab iisdem ejus deinde sacerdotes oriundas.

das. Ab hoc etiam *Dionysio*, seu *Dionyso*, *Amphictyon* vini aquâ diluendi rationem didicit. Cùm ergò postea, mixto mitioréque vino, non ut antea titubarent cùm biberent, in *Horarum* templo uvas maturantium, aram statuit *Dionyso Recto*, alterámque *Nymphis*; quo vinum esse diluendum aquâ moneret. (*Athen.* lib.2.) Idémque lege cavit, post cibos ut gustarent merum, ad potentiam indicandam boni dei; deinde verò dilutum quantum quisque velit bibere liceret, *Jovis* tantùm addito *Servatoris* nomine. (Ibid.) Liberos habuit *Amphictyon Itonum Bœoti* patrem, (*Pausf. Bœot.* & *Eliac.*1.) & filiam ex qua *Rharus Triptolemum*, *Cercyonem* procreavit *Neptunus*. At *Diodorus* (4.) credibiliùs, opinor, *Itonum Bœoti* filium, *Æoli* secundi nepotem statuit. A.M. 2502.

Post *Triopam Crotopus*, ex *Agenore* filio nepos, regnum *Argivum* tenuit an. 21. (*Euseb.* in Chron.) At *Pausanias Iasum Triopæ* filium præponit, ejusdémque abductam esse in *Ægyptum* filiam *Io* vult. Sed ex *Apollodoro* nos *Iasum* commemoravimus alium jampridem, ex quo secunda sit *Io* nata. Argis Triopa Crotopus;

Crotopi Argivi filia *Psamathe* vitiata clàm, (ab *Apolline* fingebant,) clàm exposuit puerum, reverita patris iracundiam. Contigit infantem à canibus regii pecoris custodibus dilaniari. Monstrum propterea nescio quod inauditum (*Pœnam* vocabant) per universam *Argolidem* crudeliter esse grassatum ferunt, ex ipsis matrum gremiis corripere solitum infantes ac devorare. *Chorœbus* quidam, strenuus vir, cùm tanto patriam suam vexari malo ægerrimè ferret, monstrum armatâ vi adortus interemit. Ex eo secuta est dira pestis, gravius monstro malum. Utrumque ab *Apolline* immissum suspicati sunt, maximè postremum, quod ex aëris intemperie nascitur agente Sole. Itaque *Delphos* ultro *Chorœbus* ad *Apollinem* profectus est, ut cæde monstri offensum quoquo modo placaret deum. Respondit *Pythia*, neutiquam illi redeundum esse in patriam; sed tollendum è templo tripodem, quóque is in loco è manibus excidisset fortè, templum *Apollini* dedicaret, suâsque profugus ibi figeret sedes. Paruit *Chorœbus*; adeò publica privatis, & patriam domesticæ rei prætulit. Ad montem *Geraniam* factum est quod *Phœbus* monuit, in agro *Megarensi*. Cecidit tripos: quare vicum ibi *Tripodiscum* atque fanum condidit; *Megaris* postea monumentum nactus in foro, ubi hæc omnia erant perscripta, & *Chorœbi* simulacrum conficientis *Pœnam* positum, opus è lapide antiquissimum. (*Pausf. Attic.*) Addit apud *Photium Conon*, puero à canibus discerpto fuisse nomen *Linum*, de quo in *Ibin Ovidius*, in cujus nepotem

Quique Crotopiadem diripuêre Linum.

Ejus matrem ab iracundo patre increduloque sceleris damnatam & capitis; eam verò cædem ultum esse *Apollinem* peste. Consultus de remedio, *Psamathen* respondit placandam atque *Linum*. Itaque *Argivi*, præter alios honores iisdem exhibitos, virginibus fœminísque *Linum* commendavêre lugendum, cantionémque tradiderunt ejus nomine celebrem, de quo *Hesiodus* & *Homerus* etiam (*Iliad.*18.) in clypeo *Achillis* meminerunt. Ad *Linum* Poëtam & Musicum *Pausanias* (in *Bœot.*) eam spectare cantilenam vult, qui ob artis excellentiam ab *Apolline* interemptus fingitur: atque hunc ad barbaras etiam gentes ipsósque *Ægyptios* luctum & cantum pervenisse, quem illi cantum *Maneron* appellabant. *Pamphum* deinde, hymnographum antiquissimum apud *Athenienses*, *Oeto-linum* dixisse; eúmque *Sappho* imitatam, *Adonin* & *Oetolinum* decantâsse. Eandem cantilenam suis linguis *Ægyptios* habuisse ac *Phœnices*, *Cypriotas*, & alios, *Herodotus* (lib.2.) autor est: verùm *Ægyptios Maneron* suum sui fuisse regis primi filium, primámque hanc dicebant cantilenam in ejus obitum immaturum institutam. *Jul. Pollux* (l. 7. 2.) ait, *Ægyptiis* agriculturæ inventorem fuisse. Μανέρως γεωργίας εὑρετής, Μουσῶν μαθητής. cantilena Linus.

§ 12. *Amphictyon Atheniensium* rex, ut socerum suum regno per vim expulit, sic & ipse ab *Erichthonio* conjuratione factâ oppressus interiit. ——*Legem sibi dixerat ipse.* Annos imperii *Apollodorus* ei duodecim tribuit; non nisi decem *Eusebius* & alii. *Erichthonium* ex *Vulcani* semine in terram sparso Poëtæ satum fabulantur, de caduca in terram libidine, (ait *Tertul.* de Spectac.) dum *Minervæ*, promissæ conjugi à *Jove*, faber inferre parabat vim. (*Hygin.* Fab. 166.) Eum infantem adhuc ferunt *Minervam Cecropis* filiabus tradidisse, in cista viminea clausum; sed monitis priùs nè aperirent, inspiceréntque. Et *Pandroson* paruisse: alias sorores, cùm resignatâ cistâ vidissent puerum anguinis pedibus, vel serpente involutum, furiis protinus agitatas, de arcis loco maximè prærupto se præcipites dedisse. A dracone advoluto in- A.M. 2512. Erichthonius regnum Athenis invadit cæso Amphictyone.

A.M. 2512.

interemptas alii ſcribunt. (*Apollod.*3.) D. *Auguſtinus* fabulam hanc ità Veteres interpretatos ait: In templo *Vulcani* & *Minervæ*, quod habebant commune apud *Athenienſes*, expoſitum ac inventum fuiſſe hunc puerum dracone involutum. Eorum itaque numinum eſſe filium dictum, quòd ignoti eſſent parentes veri. Aliqui potiùs *Hephæſtei* cujuſdam filium fuiſſe ex filia *Cranaïs Cranaë* volunt. *Jo.Zezes* (Chil.5. 19.) *Minervam* appellat hanc filiam *Cranaï*. *Iſa.Zezes* (in *Lycophr.*) *Hephæſteum* ex *Minerva* quadam regina, quam *Belonicam* dicebant, *Brontei* filia, *Erichthonium* genuiſſe tradit. Spurium fuiſſe conſtat, ac proinde Terræ filius jure habitus eſt. Annos regnaviſſe dicitur 50. Argentum vel primus invenit, (*Plin.* 7. 56.) vel primus *Athenas* attulit, (*Hygin.* Fab.174.) vel denique inſcripſit primus nummum argenteum. (*Pollux* 9.6.) Quod aliqui *Trochilo Argivo*, plerique tribuunt *Erichthonio*, quadrigæ inventum: ut *Virg.* (Georg.3.)

Primus Erichthonius currus & quattuor auſus
Jungere equos, rapidiſque rotis inſiſtere victor.

Addunt aliqui, curru propterea illum vehi ſolitum, ut corporis deformitatem celaret, cùm pedes haberet anguinos. Nihil autem prohibet utrumque, *Erichthonium Trochilúmque*, rem ab aliis inventam ſuis tradidiſſe. Nam ut *Herodotus* ait, (lib.4.) *A Libybus Græci quadrijugos equos jungere didicerunt.* *Hyginus* (lib. 2. Poetic. aſtron.) *Jovem* ait, admiratum *Erichthonii* novum inventum, tranſtuliſſe hominem in cœlum; vocaríque inter aſtra Ἡνίοχον, id eſt, *Aurigam*. Eundem ait ſacrificium *Minervæ* (*Poliadi*) & templum in arce *Athenienſium* inſtituiſſe primum, (ſtatuam dicit *Apollodorus* lib.3.) & *Panathenæa* ludos (atque feſtum) adoleſcentem adhuc, ubi quadrigis cucurrit ipſe. Telluri Κυροτρόφῳ ſacra fecit primus, & aram in arce dedicavit, ut pro alimentis gratias ageret: inſtituítque ut deo cuicunque ſacra facturus, huic primùm deæ faceret. (*Suidas*, *Columel.* 9. 2.) In fano *Minervæ* ſepultus eſt, *Pandione* relicto filio unico, quem ex *Paſithea* nympha *Naiade* genuerat.

A.M. 2513.

Moſi Deus in rubo conſpicitur:

§ 13. Quadraginta ferè annos jam paſtorem egerat *Moſes* apud *Reguelem*. De *Iſraelitis* liberandis, quod ei munus commiſerat Deus, omnem depoſuiſſe ſolicitudinem videtur ex eo ferè tempore quo proditus erat à populari ſuo, & in exſilium, penè in exitium actus. Sed & ipſe Deus, tot annos, quot aberat *Moſes*, populum voluit univerſum ſuam luere ingratitudinem; eóque diutiùs affligi paſſus eſt pervicacem gentem, quò cervicem libentiùs Domini jugo & alacriùs daret. Nam idola coluiſſe plurimos eorum in *Ægypto*, ſui penè oblitos Dei, ex *Joſua* monuimus jampridem; (24.14.) idémque Propheta *Ezechiel* probro dat, (23. 8, 19.) Tandem aliquando fœderis eum *Abrahamo*, *Iſaaco* & *Jacobo* recordatus, populi calamitoſiſſimi miſertus eſt; gemitus, & ſuſpiria, & clamores querulos de miſerrima ſervitute, auribus benignis exaudivit. Malorum diuturnitas addidit ſtimulos precibus acriores. Mortuo enim *Amenophi*, miſeriarum iis autore primo, nihilo mitiùs tractabantur à novis regibus: ſed amiſſa jam erat, unicum tot malorum condimentum, lætioris fortunæ ſpes. Dedidicerat quoque *Moſes* longâ jam deſuetudine faſtum aulicum, omni caſtigato ſubactóque tumore animi locorum ſterilium ſolitudine, atque mutâ pecorum ſocietate. Pari enim ferè ſpatio regem ſe ovium in deſerto geſſerat, quo regis nepotem egerat in theatrali pompa *Ægyptiorum*. Quò magis erat ſemotus ab humanis rebus, eò magis Divina contemplatus eſt. Quò demiſſior in ſe animus, eò ad cœlum aſpirabat altiùs. Quò à mundi erat fæce purior, à turba quietior, à deliciis atque voluptatibus temperantior, eò fuit aptior atque dignior Deo. Cùm paſceret ergò ſui ſoceri gregem ad *Horebum* in deſerto montem, conſpiciendum ſe illi Angelus Dei, qui & Deus idem, (1 *Cor.*10.4. *Mal.*3.1.) in rubo præbuit. *Michaël* enim ille Archangelus, (*Dan.*10.13.) princeps ac tutelaris Angelus populi Dei, qui (*Joſ.* 5.14.) *Dei exercituum dux* appellatur, & adorari ſe paſſus eſt, quod alii Angeli non ferunt, (*Apoc.*22.8,9.) ipſe Dei eſt Filius, noſtræ ſalutis princeps, (*Heb.*2.10. 1 *Tim.* 6.15.) *Jehova* quem conſpexit in rubo *Moſes*, quíque Legem tradidit *Iſraëlitis*. (*Exod.*20.2.) *Nullus unquam hominum vidit Deum. Unicus eum Filius, qui in ſinu Patris eſt, demonſtravit.* Paſcua eò magis herboſa fuiſſe in hoc monte tradit *Joſephus*, (Antiq.2.5.) quò magis erat aliis paſtoribus inacceſſus, ob vulgatam loci religionem, numinis cujuſdam incolatu. Rubum procul ardentem flagrantémque vidit *Moſes*, neque tamen flammarum vi corruptam. Aptiſſimum videtur hoc Dei ſymbolum. Quem enim impii ac ſuperbi *conſumentem* experiuntur *ignem*, (*Deut.*4.24.)

ſuis,

suis, animóque demissis, tanquam rubis, præsidio est Deus, nè malorum ignibus ardentissimis consumantur. Ità populus *Israeliticus* rubi specie, humilis & contemptus, flammis calamitatum in *Ægypto* combustus non est, imò verò adauctus magis: A M. 2513.

Per damna, per cædes, ab ipso
Duxit opes animúmque ferro.

Quare cùm ignis fruticem depascere visus, neque flores tamen neque frondes læderet, maximâ emicante flammâ, cepit cupido *Mosen* explorandi quid hoc esset novæ atque magnæ rei. Appropinquabat jam, cùm vocem repentè compellantem se audivit ex igne medio, mandantémque “ nè accederet, sed exueret sibi calceos, eò quòd sacra “ esset quam pedibus calcabat humus. Deum verò aiebat se, patrum ejus *Abraha-* “ *mi*, *Isaaci* atque *Jacobi* esse Deum. *Moses*, Divinâ territus voce, calceos è vestigio deposuit; quò humiliorem ex conscientia peccatorum, & mundiorem sanctiorémque se coram Deo sisteret, omnéque sui jus imperio Dei & mandatis traderet. Hæc enim apud *Hebræos* olim significabat omnia, calceos exuendi ceremonia. (*Deut.* 25.9. *Ruth* 4. 7. *Ezech.* 24. 17. *Esa.* 20.4. 2 *Sam.* 15.30.) Sed reverentiam hoc in loco maximè videtur præcipere mandatum Dei, quæ locis debetur sacratis præsentiâ Dei; nè irruamus eò temere, aut illotis immundísque animis, aut corporibus non suppliciter demissis, animorúmque præ se ferentibus humile obsequium. Neque solùm calceos abjecit, sed faciem sibi velavit quoque; neminem arbitratus posse vivere, qui vidisset Deum. (1 *Reg.* 19.13.) Id enim fuisse videtur omnium opinione receptum, adeò ut *Pausanias*, homo profanus, illud *Homericum* laudet, *Non posse cuiquam hominum bene vertere, cui deos propiùs & perspicuè intueri contigerit.* (*Paus. Phoc.*) Sed & Angelos velare faciem suam, quòd immensam Dei gloriam non ferant, apud *Esaiam* legimus, (cap. 6.2.) Pergit ex rubo Divina vox: &, “ vidisse ait se, ac miser- “ tum esse populi sui, jam diu sub iniquissimo gementis atque lamentantis jugo, & “ suam tandem seriò implorantis opem. *Descendisse* igitur, *ut ab Ægyptiis libera-* “ *ret* dominis gravissimis, *ut in terram fertilem atque amplam, lactis copiâ & mellis* “ *abundantem, educeret; ut in sedibus Canaanæorum, Hithæorum, Amoræorum, Peri-* “ *zæorum, Hivæorum & Jebusitarum collocaret. Eum itaque se missurum esse ad Pha-* “ *raonem* legatum hujus rei gratiâ; *eum ex Ægypto populum suum Israëlitas liberatu-* “ *rum. Moses* jampridem frustrà id expertus, vel ex negotii magnitudine segnior jam senex, quam juvenis olim non satìs æstimârat, primò deprecari hoc munus: Et, *Quis*, inquit, *ego sum, ut tuâ ad Pharaonem legatione fungar? populúmque ut educam Israeliticum ex Ægypto?* “ Quis tu sis, respondit Deus, solicitus nè sis. *Ego tibi adfu-* “ *turus sum*, ut suppleam meis viribus quicquid deest tuis. *Hoc autem signo scies me* “ *te ad hoc delegâsse munus, quoniam in monte hoc populus per te liberatus sacro me* “ *cultu venerabitur.* Ità *Mosen* confirmabat quidem Deus. Neque tamen usquequaque confirmavit. *Cùm nunciavero*, inquit *Moses*, *popularibus meis, à patrum nostrorum Deo delegatum esse me, illi autem quæsiverint fortè, quo is nomine appelletur; quid ego ad hæc respondeam, obsecro?* “ Ego verò, ait Deus, *SUM QUOD SUM.* “ *Tu igitur ità velim respondeas* de nomine meo interrogantibus, *Deum EGO-SUM* “ *te in Ægyptum delegâsse: Jehovam Deum patrum vestrorum, Abrahami, Isaaci atque* “ *Jacobi Deum. Hoc mihi perpetuum atque æternum est nomen futurum. Vide igitur ut* “ *in Ægyptum properes ad populares tuos, concilium ex majoribus natu cogas, iis denique* “ *renuncies, quòd Jehova Deus patrum, Abrahami, Isaaci & Jacobi Deus, hæc tibi pro-* “ *locutus sit; vidisse quidem se* quantis *in Ægypto* opprimantur malis *Hebræi; libera-* “ *turum educturúmque se in Canaanæorum terram, Hithæorum, Amoræorum, Perizæo-* “ *rum, Hivæorum & Jebusitarum; in terram copiâ mellis copiâque lactis abundantem.* “ *Efficiam verò ut auscultent tibi Principes Hebræorum. Deinde unà cum his Pharao-* “ *nem convenias volo, atque illi denuncies, Jehovam Hebræorum Deum fuisse conspectum* “ *à vobis*, & mandavisse, ut certo in loco ei sacra faceretis publica. Rogare propter- “ ea vos, *ut proficisci liceat trium dierum iter in eremum, Jehovæ peracturis mandata.* “ *Novi ego regem Ægyptiorum minimè vobis concessurum ut discedatis*, imò vix profectò “ magnis à me coactum pœnis. Tantis autem ego támque inauditis *Pharaonem* & “ *Ægyptios* obruam, urgebo, conterámque malis, *ut facillimè tandem vos* libentissiméque *dimissuri sint*, vel expulsuri potiùs. *Nec indè vacui ut discedatis volo & egeni.* “ *Sed ego vobis conciliabo voluntates Ægyptiorum, ut vicinæ mulieres commodent vestris* “ *gemmas atque vestes, ornamentáque aurea & argentea, quibus decorent se, suósque de-*

à quo delegatur in Ægyptum,

invitus admodum.

A. M. 2513. "*audent hospites.* Fluctuabat *Moses* adhuc, & tergiversabatur. "*Israëlitas* enim "sibi nullam aiebat habituros fidem, cùm nullo indicio signóque certo constaret, fuisse "illi conspectum Deum. Quare ut certum esset ejus rei argumentum, quod in manibus tenebat baculum pastorale, jubet in humum Deus projicere. Projecit *Moses.* Sibilo protinus & tortuosis flexibus minitabatur domino, factus è baculo serpens. Monstro perterritus novo refugiebat *Moses*; cùm à Deo jussus caudam serpentis apprehendere manu, baculum obtusum sustulit, cujus modò repentis humi aculeum pertimescebat. Deinde, ut alio signo certiores *Israëlitas* faceret, monuit Deus ut in sinu absconderet manum; quæ ut prodiit leprâ miserè albicabat. Eandem jubente Deo in sinu rursus abditam, indè sanam retulit. Miraculo primo significari voluit Deus, (nihil enim à Deo frustrà fit,) *Mosis* ministerium *Ægyptiis* & incredulis fore serpentem qui enecaret; *Hebræis* & fidelibus baculum quod sustentaret ac regeret gressus ad cœlum & salutem. Secundo monstratum est, hominibus minimè obsequentibus verbo suo, pœnas Deum subitò & secretò minimè advertentibus irrogaturum; iisdem condonaturum resipiscentibus. Denique, ut tribus quasi funiculis fidem illis arctiùs constringeret, si signis duobus quæ dixi minùs assequeretur *Moses* quod voluit, instituit Deus, ut aquam ex *Nilo* tolleret coram populo, effunderétque in terram. *Hebræos* enim continuò factum ex aqua sanguinem visuros. Hoc etiam *Hebræis* minitabatur signum, nisi promptam darent suis ministris fidem, suam eos incredulitatem sanguine luituros, ut crudelitatem suam *Ægyptii.* Satis videbantur hæc tum demonstratura Divinam vim, tum incredulitatem expugnatura pertinacissimam. Neque tamen satis hæc ipsi *Mosi.* Novas ille causas nectit. "Facundi-"am sibi deesse queritur, Divino præconi pernecessariam. A pueritia enim, & ex "quo Deus illum affatus est, vel adhuc se infantem esse. "Quid facundiam mihi nar-"ras? inquit Dominus. Egóne, *cujus unius est opus humanum os*, qui sensus aperio "claudóque omnes pro arbitrio, non & tibi possum expedire linguam? Tu obse-"quere modò mandatis meis; *ego tibi loquenti adero*; *ego te quid sit loquendum edo-"cebo.* Aliqui *Mosen* linguâ fuisse impeditâ & balbutiente suspicantur; alii *Ægyptiacæ* linguæ defuisse peritiam, longâ desuetudine imminutam. Voluisse igitur ut fratrem haberet socium in hoc munere adjutorémque *Aaronem.* Remota jam erant quæ objecerat *Moses* impedimenta omnia. Aversus ille tamen, sui tandem animi perspicuè sententiam prodit: "Tanto se imparem esse muneri; proinde obtestari "Dominum suum, ut in quemvis alium transferat, magis idoneum suæ voluntatis "ministrum. Tum verò mitissimum Numen, quod hominis imbecillitatem clementissimè hactenus pertulerat & sublevârat, indignari & succensere visum est. "In "quem ego alium, inquit *Jehova*, munus hoc transferam? *Non me latet fratrem esse "tibi Aaronem, virum summis eloquentiæ dotibus præstantem. Ecce obviàm tibi fra-"trem hunc prodeuntem* ex *Ægypto, adventúmque tuum ex animo summâque lætitiâ gra-"tulaturum*, quem tu tantopere detrectas. *Tu illi dictabis quæ dicenda sunt. Ego "utrique adero, ut quid agendum sit pernoscatis.* Tu, inquam, dictabis, *ille proloque-"tur: ille tibi oratoris loco futurus, illi tu pro Deo. Hoc autem baculum ut manu teneas "volo*; *cujus* à me impressâ *vi miracula tibi perpetranda sunt* omnia. Pastorale pedum "hoc sceptrum expugnabit regium.

In itinere, § 14. Irascente Deo, non ulteriùs disceptandum sibi putavit *Moses*, sed parendum voluntati Divinæ. Quare domum properat ad socerum *Jethronem*, impetrat veniam salvâ ejus gratiâ in *Ægyptum* discedendi, suósque visendi populares atque gentiles. Cum uxore tandem & liberis unum asinum onerantibus in longinquum sic iter dat. Non exercitum ducit, quo invitis *Ægyptiis* educat *Israëlitas*; imò nè servos quidem. Non equos habet camelósve; quid enim dicam elephantes? Non auri argentíve magnam vim. Solus ac pedes baculo tantùm instructus *Ægyptum* & *Chananæam* expugnaturus discedit, potentiâ Dei fretus, non suâ. Monuerat verò Deus hærentem adhuc in *Midianitide*, primò, nè quid ab inimicis timeret. Extinctos jampridem in *Ægypto* esse qui exitium illi machinati fuissent. Deinde, ad *Pharaonem* cùm accessisset, ea monuit baculo ut patraret portenta omnia, quorum edendorum à se accepisset rationem. Regem nihilo minùs pertinaci animo (facilè id patiente se) prohibiturum nè discedant *Israëlitæ*. Itaque *Moses* eum his ut conterreret minis: "*Ità "Jehovam dicere, filium suum esse, maximum verò natu filium, Israëlem. Mandare igitur "Pharaoni ut liberum dimittat, quò* Patrem suum *cultu sacro veneretur. Quòd si renuat "rex, ejus filium, cúmque maximum natu, à se mox interemptum iri.*

Emensus

A.M. 2513.

Deo minitante mortem,

Emensus jam aliquam itineris partem, in diversorio agebat *Moses*. Hic ei Deus occurrit iratus, & mortem, aut morbo gravi, aut aliâ vi aliquâ, illatutus, eò quòd filium suum natu minorem, *Israelitici* generis, ac propterea fœderis participem, nondum sacris ceremoniis initiârat. Nondum scilicet præputia illi amputata sunt, quod octavo postquam natus est die factum oportuit. Hujus autem neglectæ religionis pœna denunciatur mors. (*Gen.* 17.14.) Eóque gravius erat hoc mysterii violati peccatum in familia Judicis atque Vindicis designati, quòd exemplo id malo perniciosum erat plurimis futurum. Uxor domi præpotens, & amori materno nimiùm indulgens, impedîerat hactenus, majoris filii offensa vulnere. Cùm autem videret jam, aut filii sanguinem fundendum, aut amittendam esse conjugi vitam, præcîdi nato pelliculam ægerrimè tandem passa est, quod ipsa dolens præstitit; præcisam verò *Mosi* ante pedes objecit irata & fremens, "*viro se crudeli & sanguinario nuptam* vociferans. "Velle igitur protinus in patriam se, & ad cognatos sui amantiores redire, nè ulteriùs in majora progrediatur discrimina. Vindicatus ab exitio *Moses*, in itinere operéque satis per se molesto, molestam uxorem opportunè relinquendam putavit. Ad parentes igitur, id volentem postulantémque, unà cum liberis remisit. (*Exod.* 18.2,3.)

circumcidit filium.

Ipse ad montem perrexit *Horebum*. *Aaronem* hîc Divino mandato excitum sibi obvium habuit, qui salutem adventúmque *Mosi* osculo (pro more) amplexúque amantissimo gratulatus est. Illi contrà *Moses* Dei mandata exposuit, à quo missus est; &, ad faciendam mandatis fidem, miracula. Ubi perventum est in *Ægyptum*, senatu *Hebræorum* principum coacto, quæ dicenda erant proloquebatur *Aaron*, quæ perficienda miracula *Moses* edidit. Oculis atque auribus cùm hausissent *Israelitæ* vim atque gratiam Divinam, lætitiâ summâ fidéque misericordiam in se ac benignitatem Dei amplexi sunt. Capitibus igitur demissis, & corporibus ad humum inclinatis, propitium sibi Numen adoraverunt. Deinde *Pharaonem* conveniunt *Moses* & *Aaron*, unà cum principibus popularium suorum viris, denunciántque, *mandare Jehovam, Israëlitarum Deum, ut liberum dimittat populum suum. Nam ejus Numini ab Hebreis universis oportere festum in deserto publicum celebrari.* Satis superbè ad hæc respondit *Acencheres*, quod proprium fuisse regis nomen diximus; *Quis ille deorum*, inquit, *est Jehova, ut ejus ego mandatis paream*, meáque tot mancipia *libera hinc dimittam? Ego verò neque Jehovam audio, neque populum Israeliticum emancipabo.* Cùm parùm valeret apud impium regem autoritas reverentiáque mandantis Dei, precibus contendunt suis legati: Et, "*vidisse* aiunt se *Hebræorum Deum*, imperantémque audivisse solenne sacrificium. Petere igitur quàm humillimè, *ut trium sibi dierum iter concedatur in eremum, ubi sacra peragant* in loco divinitus constituto: quæ si negligantur, fore ut *bello, aut peste*, aut alio aliquo malo, ulciscatur suam contumaciam *Jehova*, cujus contagio vicinitate correptura sit ipsos *Ægyptios*. Contumaciùs ad ista rex: "*Quid ità populum vos ab operibus*, inquit, *constitutis* ad otium atque desidiam *revocatis*, *Moses & Aaron? Ad opera*, ignavi, *oneráque accingite vos, ad opera festinate.* Quanto mihi constabit hoc tanti populi otium vestro factum commento? Operum deinde præfectis imperatum est, nè quod stramen (ut solebat fieri) conficiendis lateribus traderetur, unde verò possent ipsi colligerent; neque tamen quicquam de penso minueretur quotidiano.

Pharaonem convenit;

qui Deum legatósque nihili pendit,

"*Otia sunt*; (ait *Pharao*;) *blandâ tum subit arte Deus*

"nescio quis, *cui ut sacra faciant, veniam discedendi postulant* nescio quò in desertum. "*Operibus igitur geminatis onerentur volo & opprimantur, neque* libertatis otiosæ *lactentur* desides *vanâ spe.* Ità dictum, ità factum est. Per universam protinus terram dispersi vagabantur *Hebræi* straminis colligendi causâ: Opus ipsum interea retardatum est, neque justo perfectum temporis momento quo solebat, dum in stramine parando populus detinebatur. Qui ergò à præfectis operum *Ægyptiis* constituti suis præerant popularibus, strenuè vapulabant, quòd non tradidissent quantam antea solebant laterum copiam. Illi protinus *Acencheren* miseris lacessunt querelis; "*Verberari se pœnásque luere peccati alieni.* Cùm enim, *negato stramine*, populus in colligenda stipula "esset occupatus, perfici opus non potuisse. Id à se tamen exigi severitate summâ. Surdo regi narrabatur hæc fabula. "*Otiosos* enim *ille*, *otiosos clamat esse. Indè fieri* "*quòd veniam discedendi petant, ut sacrificent Jehovæ. Ad opera*, inquit, *discedite*, "*nullum stramen exspectate; pensum nihilominus diurnum perficite*, aut gravissimas "desidiæ pœnas luitote. Parùm lætis hæc auribus acceperunt *Israëlitæ*. Ex aula

graviúsque affligit Israelitas.

ergò

A.M. 2513.

ergò regia tristissimis animis prodeuntes, *Mosi* & *Aaroni* malè omnes precati sunt, "Deus ut illis pro merito retribueret, qui suos prodidissent populares, & exosos *Æ-* "*gyptiis* reddidissent, ac *Pharaoni*.

§ 15. His initiis conturbatus *Moses*, quò confugeret nisi ad Deum non habuit. Paulò igitur liberiùs quàm decebat virum bonum conquestus est, & ipsum quodammodo increpuit Deum. "*Quorsum*, inquit, *Domine*, *malo affecisti populum hunc*, cui "ego à te meliora promiseram? *Quorsum verò meâ* in hoc malo *usus es operâ*, per "quem benefacere pollicebaris? *Ex quo enim ego Acencheren tuis verbis compellavi*, "*multò asperiùs hunc tractavit populum*, ut promissæ à te *liberationis nulla uspiam af-* "*fulgeat spes*. Ità *Moses* iracundè satis querebatur. Respondit non minùs clementer *Deus*. "Næ tua, *Moses*, nimiùm festinat properátque spes.

Animatur à Deo *Moses*.

"*Quæ nondum data sunt, stulte, negata putas?*

"Hominis pii est, exspectare voluntatem Dei, non præscribere. Dixi ego, me po- "pulares tuos liberaturum. Terra deficiet priùs, exarescent maria, cœlum corruet, "& corrumpentur omnia, quàm eorum quæ à me dicta sunt vel iota sit irritum. "Fient omnia: sed meo fient tempore, non tuo. *Videbis porrò quonam ego modo* "*Pharaonem sim accepturus. Etenim faciam ut, maximâ coactus vi, sponte suâ dimit-* "*tat populum, imò ut impellat, abigat, extrudat*. Rigidam istam pertinaciam facilli- "mè aut flectam ego, aut frangam. Hæc inprimis ad *Mosen* Deus. Postea, quò magìs eum confirmaret, ac doceret quid illi ex officio esset faciendum, ità denuo compellabat. "*Jehova ego sum*, æternus, immortalis, omníque modo immutabilis De- "us; ità ut quæ ego cunque volo, dico, promitto, ea maximè stabilia, certa ratáque "sint omnia. *Noverant Abrahamus me*, *Isaacus atque Jacobus Omnipotentem Deum*. "*Nondum Jehovam illi me noverant*; nondum perfectis iis quæ à me dicta promissá- "que sunt. *Canaanitidem*, *in qua peregrinabantur*, *pacto me illis fœdere sum pollicitus* "*traditurum*. *Auditis modò Israëlitarum gemitibus in Ægypto*, *mei tandem recordatus* "*sum fœderis*. *Illis ergò meis hæc verbis renunciato*; *Jehovam esse me*: *Ab oneribus* "*Ægyptiorum operibúsque*, operibus tam inauditis viribúsque tantis *eos liberaturum*, "ut mentes hominum obstupescant magìs, quàm repugnent mihi manus: *Illos mihi* "*pro populo habiturum peculiari*, *memet illis daturum pro Deo*; ídque mirificâ eorum "*liberatione* ità demonstraturus sum, *ut* facilè *pernoscant Jehovam esse me*: *Denique*, "*in terram eos majoribus olim à me promissam jurato perducturum*, *eámque jure illis te-* "*nendam hæreditario*. *Jehova sum*.

Hæc Deus cùm dixisset, non defuit officio suo *Moses*: populo renunciavit quæcunque Deus jusserat. Sed labore improbo doloréque oppressis, auscultare non vacabat. Alia igitur accepit mandata *Moses*, ab *Ægyptiorum* rege iterum ut postularet populo dimissionem. Vel invitis opem ferre, & ad suum ruentibus interitum, non gravatur misericors pater. Sed de rege mandantem interpellabat *Moses*, id se frustrà facturum vociferans. "Cùm enim *Israëlitæ* sibi non attenderent, sui populares; minùs "multò sperandum esse, ut profanus auscultet rex, homini præsertim rudi, & nullius "facundiæ. Itaque fratri simul utrique Deus liberandos tradit *Israëlitas*, præcipuè *Mosi*, quem sic affatur: "*Ecce*, *Pharaoni Deum te*, *Aaronem Prophetam*, tuæque mentis "interpretem, *constitui*. *Eadem tu Aaroni trades quæcunque tibi ego præcepero*. *Ea-* "*dem ille Pharaoni* quæ tu illi dictaveris *denunciabit*. Facilè autem *patiar indurescere* "*obstinatum* regis *animum*. Novi atque prædico tibi jam, populo ut exeat non fa- "cilè concessurum; *quò mihi ansam præbeat opera patrandi magnifica & mirabilia*. "Efficiam verò tandem diris cladibus, atque suppliciis inauditis, ut & populum *Is-* "*raëliticum* dimittant libentissimè, & *cognoscant Ægyptii Jehovam esse me*. *Quòd si* "*Pharao signum sibi aliquod* manifestum *edi postulet*, quod fidem illi faciat, vos à me "delegatos venisse; *pedum hoc tuum ut in humum projiciat Aaroni dic*, *quod proti-* "*nus transibit in serpentem*. Hæc à Deo imperata; hæc à *Mose* facta sunt & *Aarone*.

Baculum in serpentem mutatum imitantur Ægyptii, Jannes & Jambres præ-ferentes;

Verùm accidit, mutato in serpentem baculo *Mosis* coram *Pharaone*, ut *Ægyptii* præstigiatores, quorum *Jannes* erant atque *Jambres* præcipui, (2 *Tim*. 3.8.) suis artibus aliquid simile, aut fecerint operâ Dæmonum, connivente Deo, aut facere visi quidem sint. Nam & colubri ex eorum quoque facti baculis, humi sinuosis proserpebant flexibus. Ut perspicerent *Ægyptii* tamen, quantum inter Dei opera & præstigias hominum Dæmonúmque interesset, *Aaronis* ille serpens reliquos Magorum unus

omnes

omnes devoravit. Istos Magorum principes *Numenius Pythagoreus* (de *Judæis* lib. 8. apud *Eusebium* Præpar. 8.8.) *Jannem* & *Mambrem* vocat, sacrorum scribas apud *Ægyptios*, quos ab omni multitudine scribit electos fuisse, ut magicis artibus *Musæo* resisterent *Judæorum* duci, viro precibus apud Deum præpotenti. *Plinio* (30.1.) *Jannes* & *Jotapes* dicuntur, sed habentur pro *Judæis*. De iisdem & *Apuleius* meminit. *Artapanus* (apud *Eusebium*, Præpar. 9. 27.) sacerdotes ait supra *Memphim* fuisse, regémque iis necem interminatum, nisi paria *Mosi* patrarent. A.M. 2513.

In paucis, ait *Plinius*, (ibid.) *digna res est Magice de qua plura dicantur, vel eo ipso, quòd fraudulentissima artium plurimùm in toto terrarum orbe, plurimísque seculis valuit. Orta sine dubio in Perside à Zoroastre, ut inter autores convenit. Sed unus hic fuerit, an postea & alius, non satìs constat. Hermippus, qui de tota ea arte diligentissimè scripsit, praeceptorem, à quo institutum diceret Zoroastrem, tradidit Azonacem:* (utrumque supra fidem antiquissimum.) *Maximè mirum est, in bello Trojano tantum de arte ea silentium fuisse Homero, tantùmque operis ex eadem in Ulyssis erroribus, adeò ut totum opus non aliunde constet. Siquidem Protea & Sirenum cantus apud eum non aliter intelligi volunt: Circe utique & inferorum evocatione hoc solum agi. Primus extat commentatus de ea Osthanes, Xerxem comitatus in Graeciam; ac velut semina artis portentosæ sparsisse, obiter infectio quâcunque commeaverat mundo. Diligentiores paulò ante hunc ponunt Zoroastrem alium Proconnesium. Quod certum est, hic maximè Osthanes ad rabiem, non aviditatem modò scientiæ ejus, Græcorum populos egit. Certè Pythagoras, Empedocles, Democritus, Plato ad hanc discendam navigavêre, exsiliis veriùs quàm peregrinationibus susceptis. Hanc reversi prædicavêre; hanc in arcanis habuêre. Eâdem ætate utraque ars effloruit, Medicinam dico Magicémque; illam Hippocrate, hanc Democrito illustrantibus, circa Peloponnesiacum Græciæ bellum. Non levem & Alexandri Magni temporibus autoritatem addidit professioni secundus Osthanes. Gallias utique possedit, quorum Druidas, & hoc genus vatum medicorúmque, Tiberii Cæsaris principatus sustulit. Oceanum quoque transgressa est. Britannia hodiéque eam attonitè celebrat tantis ceremoniis, ut dedisse Persis videri possit.* Ista quidem *Plinius*. Mirum verò in his prætermitti à *Plinio* Magos *Ægyptiorum*; quos, vel ex his cum *Mose* concertationibus, perspicuum est, harum vanitatum studiosissimos fuisse longè ante *Zoroastrem*, quem Scriptores diligentissimi non nisi 600 ante *Xerxis* expeditionem annis statuunt. Sed & *species* Magiæ *plures* narrat ex *Osthane Plinius*, (30.2.) *Namque & ex aqua, & ex sphæris, & ex aere, & stellis, & lucernis, ac pelvibus securibúsque, & multis aliis modis divina promittit; præterea, umbrarum inferorúmque colloquia: quæ omnia*, inquit *Plinius*, *ætate nostrâ princeps Nero vana falsáque comperit. Quippe non citharæ tragicique cantûs libido illi major fuit; fortunâ rerum humanarum summâ gestiente in profundis animi vitiis. Primúmque imperare diis concupivit, nec quicquam generosius voluit. Nemo unquam ulli artium validiùs favit. Ad hæc, non opes ei deerant, non vires, non discendi ingenium, aliáque non patiente mundo. Immensum & indubitatum exemplum est falsæ artis, quam* (tantopere expetitam) *dereliquit Nero.* arte magicâ.

§. 16. Ut redeamus ad *Mosen*: Baculi & Serpentis prodigio significari voluit *Pharaoni* Deus, longè alios fuisse olim in *Israelitas* quàm nunc sint, mirabilitérque esse mutatos *Ægyptiorum* reges. Ut baculum sustentâsse quondam ac præsidio fuisse; nunc serpentino quasi stimulo pungere, & minitari sibilo atque veneno exitium. Sed & hæc propediem se mutaturum, serpente in baculum redeunte, indicabat. Verùm hæc apud regem nihil valebant, qui à suis Magis eadem quæ à *Jehovæ* ministris fieri portenta credidit. Pœnis itaque affligere impiam gentem, timoréque sui percellere, consultum Deo visum est. Prodituro manè ad fluvium regi obviàm ire *Mosen* atque *Aaronem* jubet; poscere, *Israelitis* exeundi regno potestatem ut faciat; minitari, nisi concedat, fore, "ut Aquæ omnes *Ægyptiorum*, tum in "fluvio, tum in lacubus & vasis quibuscunque, suo semel percussæ baculo, in Sanguinem convertantur, & emoriantur pisces, & aër ipse odore tetro corrumpatur: "ut hoc saltem signo certiore sciant *Ægyptii* missos à *Jehova* se. Hæc omnia, non obsequente rege, dicto citiùs facta sunt. Deerat jam, quâ maximè abundare solebant *Ægyptii*, vilissima rerum, aqua; nisi aut ex puteis novis effossa, aut ex *Gosene* petita. Eam credibile est regionem non attigisse hoc malum, utpote ab aliis *Ægyptiorum* cladibus, quemadmodum à sceleribus, immunem. Æquum verò maximè & par fuit, ut qui sanguinem vitámque infantium *Hebræorum* in has fluminis aquas abjecissent, quem tantopere sitiverant sanguine satiarentur. (*Apocal.* 16.6.)

Plagis atteruntur decem Ægyptii contumaces: 1. Aquâ in sanguinem versâ;

A.M. 2513. 16. 6.) Et prælúdium erat hoc, ultimæ cladis & gravissimæ, funerúmque tot in aquis
marinis. Sed & hoc portentum imitati sunt *Ægyptiorum* Magi; at specie tantùm
imitati, non exsecuti revera. *Jehovam* itaque Deum *Acencheres*, nihilo potentio-
rem suis, haud magni æstimandum censuit. Septem diebus pertulerunt hoc ma-
lum *Ægyptii*, quod imitando augere poterant præstigiatores, tollere aut prohibere
non valebant. Nè tamen regis obstinati causâ populus periret universus, sustulit
pœnam hanc, vel potiùs mutavit Deus. Cùm enim hæc parùm profecisset, aliâ se
percussurum graviore plagâ minatus est, nisi quàm primùm suis rex mandatis ob-
2. Ranis; temperaret; "Ranarum scilicet in aquis tantam se producturum vim, quanta non
"modò terram undique operiret, sed ipsa triclinia & thalamos, etiam regis, imple-
"ret; in cellas & panaria, imò in ipsa hominum corpora, invaderet & subsili-
"ret; conspurcaret omnia. Cùm & hoc monstrum, obfirmante se rege, baculo
Mosaico genuisset *Aaron*, molestissimum id *Pharaoni* visum est, adeò ut nè unicum
diem tolerare posset. Itaque flecti aliquantùm & cedere pertinacia regis: Orare
Mosen & *Aaronem*, ut *Jehovam* deprecarentur (jam tandem ipsi *Pharaoni*) Deum.
Liberatum se liberaturum *Israelitas*. Nam incantatores & huic malo addere pro-
creando ranas verisimiles poterant, mederi tollendo veras non poterant. Suppli-
canti regi facilè *Moses* annuit, mitissimus vir: ac tempus quo fieret definiendum
concessit regi, modum ipse statuit. In ædibus terrâque omnes confecturum se ra-
nas pollicitus, in aquis minimè. Relinqui fortasse illic volebat, unde novo peri-
culo terreret regem, si fidem falleret. Interponi moram voluit; ut cùm sponte
ranas non discessuras viderent, immissas divinitus, non à natura editas, cognosce-
rent. Crastina lux ranarum internecioni à rege destinata: Quo tempore precibus
obtinuit *Moses*, ut quæ terras vexabant, hominúmque domicilia, extinguerentur
omnes. In tumulos verò coacervatæ, pestiferum undique odorem exhalabant. Re-
spirabat aliquantùm *Pharao*, levatus hoc obstrepero & coaxante malo. Deinde ad
pristinum ingenium rediit; quemadmodum aqua tepefacta remoto procul igne fri-
gus facilè revocat nativum. Quibus liberum discessum erat pollicitus modò, *He-
bræos* jam negat usquam ex *Ægypto* profecturos. Neque verò id miratus est quasi
novam rem & inopinatam *Moses*, utpote jampridem sibi prædictam à Deo. Novo
igitur supplicio erat hominis perfidia ulciscenda. *Aaroni* per *Mosen* denunciatur,
3. Pediculis; ut in terræ pulverem baculum protendat. "Pediculos enim orituros indè, qui
"homines animantésque simul omnes corripiant. Ità mox factum. Imperante
baculo *Mosis*, terræ pulvis in pediculos abiit. Non aquæ modò, sed etiam terra
obsequitur mandatis Dei, & in ejus armatur hostes, quos gigantum suorum minimis
invadit subigítque. Neque *Jannes* atque *Jambres*, qui hactenus obstiterant *Mosi*,
prodigium hoc vel simulare poterant, vel avertere, aut prohibere nè vilissima ani-
malcula in homines fœdissimè atque bestias prorèperent. Quare Divinam hîc vim,
quasi maximam in minimis virtutem, ipsi agnovêre Magi. His maximè artibus
freti pollebant *Ægyptii*, & venditabant se. Suis ergò telis contra eos pugnare,
suis armis jugulare Deus voluit. Nondum hæc tamen rigidum obstinatúmque re-
gis animum emolliverunt. Victis Magorum Dæmonibus, invicta *Pharaonis* contu-
macia obluctatur Deo. Nec enim pœna visa est, quæ nihil ferè formidandum ha-
beret præter fœditatem. Pungendus atque fodiendus aculeis, vel contundendus e-
rat malleis, tam durus, tantâque pertinaciâ lapidescens animus. Novam ergò pœ-
nam denunciare jubetur *Moses*, & prodeunti manè ad fluvium regi occurrere:
4. Muscis; "Muscarum gravissimarum exercitu se, omnium generum, repugnantes *Ægyptios*
"oppugnaturum, completurum domos, terræque fructus corrupturum. *Israelitas*
"interim ab eo malo, quanquam permistos *Ægyptiis*, immunes fore: ut hoc mani-
"festo populorum discrimine, sciant *Ægyptii* esse *Jehovam* se. Luce proximâ, re-
ge non obtemperante, reipsa exsecutus est Deus quod erat interminatus *Moses*.
Novâ clade consternatus rex, ad *Mosen* denuò & *Aaronem* confugit. Iterum pre-
catur ut suum deprecentur Deum; cujus Numini concessurum ait se ut in *Ægypto* sa-
cra faciant. "Sacra ut faciant in *Ægypto*? ait *Moses*. *Imò verò nobis ea pro victi-*
"*mis immolanda sunt*, quæ si violentur in *Ægypto*, *vobis piaculum*, *nobis periculum*
"*sit nè lapidibus obruamur. Imò trium dierum iter faciendum est nobis in deserto*, *ut*
"*quæ ipse Deus mandaverit* in designato loco *sacra peragamus*. *Neque verò nos*, in-
quit *Acencheres*, *repugnabimus quin migretis in desertum*, *modò nè discedatis longiùs*,
precibúsque interim nos apud vestrum juvetis Deum. "*Juvabo*, respondet *Moses*: *tu*
"*modò*

"*modò caveas* nè bis ad eundem impingas, *iterum violando datam promissi fidem.* Exeunte igitur & orante *Mose*, abacta est caterva muscarum universa. Cæterùm tamen *Pharaonis* animus, qui modò liquescebat igne admoto calamitatis, eodem remoto rursus obduruit. Itaque rursus ad eum delegantur ministri Dei, ut renuncient, "die crastino pecora *Ægyptiorum* in agris omnia, equos asinósque, oves, boves & camelos, Peste laboratura, & ex omni genere aliqua interitura, *Hebræis* indemnibus, nisi discedendi venia quàm primùm concedatur. Neque dictis fides abfuit. Cúmque misisset *Pharao* qui de pecore cognoscerent *Hebræorum*, salva sanáque omnia reperta sunt. Cùm nondum cederet superbia regis, edicit legatis suis Deus, ut "cinerem de camino tollant plenâ manu; eum ut *Moses* coram *Pharaone* spargat in cœlum. Ex eo enim pulvere, per omnem dispersо terram, ulcera oritura, & vesicas turgidas, quæ corpora hominum infestarent pecorúmque. Quod ubi factum est, ipsi Magi nè opponere se *Mosi* possent: adeò graviter afflicti sunt eo morbo, ut ex aula domum, ulcera sua omnes curaturi, discesserint. *Hebræos* autem nusquam attigit sæva *Ægyptiorum* lues. Quid *Pharao* interim?

A.M. 2513.

5. in pecora sævien̄s Lue.

6 Ulcera infestant corpora humana.

——*Ceu dura silex, aut stet Marpessia cautes;*

ità suorum tot atque tantis non permovetur malis. Septimâ igitur vice in hominem obduratum animadversurus, hæc inprimis edici per ministros mandarique Deus vult: "Immanem ejus pervicaciam satis expertum se, nec toleraturum ulteriùs. Iræ autem omnes laxaturum habenas, ut nullum sibi uspiam cognoscant esse Numen par. Peste jampridem se deleturum fuisse regem atque gentem, nisi quòd eum suis quasi sagittis scopum, & incudem ictibus proposuerit, ad demonstrandam *Ægyptiis* virium suarum magnitudinem, gloriámque apud omnes gentes illustrandam. Jam verò si detineat ulteriùs populum suum, & impediat cultum, Grandinem se demissurum cras, cùm tonitruis, lambentibúsque terram ignibus, qualia post hominum memoriam nunquam est *Ægyptus* conspicata. Qui ergò saperent, in tecta greges & armenta cogerent, in agris peritura. Atque Dei nuncius

7. Ex procelloso Grandine pernicies pecorum frugúmque.

——*Talibus ora*
Vera quidem solvit, sed non & credita, verbis.

Pharao enim principésque tot prodigiis attoniti magis quàm ad mentem saniorem revocati sunt. Itaque pecudes & servos in agris neglectos reliquerunt. Pauci tantùm saniores, pœnarum quas jampridem sustinuerant fidem sequuti, minas Dei exhorruerunt; séque propterea domi, suáque in tuto collocârunt. Tempore constituto *Moses* baculum extendere jubetur in cœlum. Densæ protinus nubes cogi, nigrescere cœlum undique visum est. Tonare mox, & fulgurare, flammâ dubium terribiliore an boatu; immensámque grandinis vim profundere, ignoti *Ægyptiis* mali. Tellus horrifico fragore quasi meticulosa tremere; unda turbinibus impulsa furere fugeréque, incerta cœlúmne an inferos peteret. Aër flagrare incendiis alienis, medio die fulguris luce elarior quàm Solis. In igne tamen medio pluit; sed lapides magis pluit quàm aquas. Quicquid erat hominum pecorúmve in agris, id omne aut grandinis impetu est oppressum, aut combustum igne. Hordeum atque linum, quod virebat jam, prorsus corruptum; herbæ contusæ, laceratæ arbores. *Hebræi* tamen, extra omnem noxam positi, eo interim serenissimo fruebantur. In tanta rerum perturbatione malè sibi conscius rex non potuit non exhorrescere, qui suâ hæc omnia fieri causâ, untimque tot fulminibus noverat peti se. Quare ad solitum asylum se recipit. A *Mose* quærit præsidium & *Aarone*, ut quæ vulnus dederat, eadem sanaret manus. "Peccâsse fatetur se; justum Deum, se verò impium & populum suum. Orare igitur ut orent Dominum; nè grandine hâc & fulminibus detineatur ulteriùs in *Ægypto Hebræas* gens, jam jam à se dimittenda. Haud ægre *Moses* promisit id facturum se, "quò *Jehovam* esse terræ Dominum, ejúsque mandatis parére omnia præter unum *Pharaonem*, cognoscerent. Non ignorare enim se prædicabat, regem subditósque nondum aut revereri Deum, aut velle populum dimittere. Egressus igitur aulâ regis, ità precatus est sublatis ad cœlum manibus: "Clementissime Deus, satis pœnarum hoc tempore, ohe jam satis: exaudit enim flagelli tui vocem, qui mandati non audivit.

A.M. 2513.

——" *Nunc ô tua fulmina ceſſent,*
" *Summe Deûm :* ——

" ceſſet grandinis importuna vis ; ut *Ægyptii* ſciant, tuam eſſe unius Domini ter-
" ram, juſſúque tuo militare cœlum. Nec mora : his dictis,

Concidunt venti, fugiúntque nubes.

Cœlo redit ſuus nitor, ſuáque terræ Solis lux. *Aceneberes*, ubi excuſſam à ſe iterum vidit ſimulatâ pœnitentiâ vindicantis Dei manum, quaſi victoriam adeptus triumphat ; eóque magis obdureſcit homo deploratæ impietatis. Itaque nihil minùs jam cogitat quàm de *Iſraëlitis* dimittendis. Miſſurus iterum ſuos nuncios Deus, monendos inprimis etiam illos putat, nè mirentur ità hæc ſe voluiſſe fieri, obfirmari animum *Pharaoni* atque proceribus regni, *Iſraëlitis* reditum prohiberi. Ideo enim ſe hanc rerum ſeriem decreviſſe, ut cauſam idoneam & opportunam haberet ea publicè patrandi miracula prodigiáque in *Ægypto*, quæ filiis ſuis *Hebræi* nepotibúſque ſeris traderent, unde omnes poſteri certò cognoſcerent eſſe *Jehovam* ſe. Eant ergò & ex rege quærant, " quouſque tandem ſit eluſurus Deum ; " quouſque prohibiturus nè diſcedant *Hebræi*, cultúmque ſuo Deo conſtitutum præ-" ſtent. Niſi jam pareat atque ſuccumbat, cras denuncient futurum, ut inauditâ " & incredibili catervâ Locuſtarum terra operiatur univerſa, oppleantur domus ; " herbæ frugéſque, arborúmque fructus, quicquid grando reliquum fecerit, devorentur. Hæc illi graviter quidem interminati ſunt. Sed & hæc fruſtrà. Rex enim, quaſi, amiſſo conſuetudine malorum ſenſu, callum animo contraxiſſet, ità negligere minas & aſpernari, nec tam malorum percelli metu, quàm rerum novarum deſiderio quodam teneri viſus eſt. Nemo tamen ad has quicquam reſpondit minas. Pertinacia regi ſilentium indixerat ; metus aliis, nè irritarent in ſe regis ferociam, quem propoſiti tenaciſſimum videbant. Diſcedentibus ergò Dei legatis, cùm altum eſſet inter principes ſilentium, *Pharaone* fremente, reliquis dolentibus timentibúſque ſuam vicem, graviſſimus ſenatorum his iracundum regem interpellare verbis auſus eſt. " Nè importunus ſim, maxime prudentiſſiméque rex, ſi extra " ordinem, & non rogatus, ea conſuluero in publicum, quæ tuâ populíque tui plu-" rimùm putem intereſſe. Privatum ex nimia dicendi libertate periculum, mihi " longè inferius eſt communi omnium. Meus interitus tuæ publicæque ſalutis " quàm vile pretium foret ? quàm & ipſi mihi gratum ? Malo perire me vera ſa-" lutariáque dicentem, quàm ſilentio meo patriam aut prodi, aut periclitari. In-" gens tibi mancipium ſudat in operibus, utiliſſimúmque nuper, populus *Hebræorum.* " Novum ille ſibi ante paucos dies, *Jehovam* neſcio quem, vereor equidem nè non " mentiatur Deum. Ejus colendi cauſâ, diſcedendi veniam flagitat in deſertum. Fu-" gam fortaſſe parat in *Canaanitidem*, humano more, ſervitutis pertæſus diuturnæ. " Contrà, nos pro viribus retinere conamur, nè mancipii quæſtuoſiſſimi amitta-" mus fructum. Illi prodigiis contra nos & variis calamitatibus pugnant. Re-" pugnatum eſt à nobis arte magicâ. *Dum viſum eſt mortale malum*, nec aliud eſt " prodigium editum quàm quod & nos imitari potuimus, fraudem ſubeſſe haud im-" meritò ſuſpicati ſumus, hominum quavis arte laborantium aſſerere in liberta-" tem ſe. Cùm autem ea jam fieri videamus, quibus divinitatem adeſſe Magi fa-" tentur ipſi, ſatiſne piè aut prudenter veris nos opponamus diis, ſeriò animadver-" tendum cenſeo. Regem *Ægypti* omnes unum omnium eſſe mortalium fatemur " Optimum Maximúmque ; &, quantum caduca humanitas capit, Divinum. Quam-" diu tamen hanc mortalitatis larvam gerit, tenerum & fragile quiddam gerit, in " quo facilè ac opportunè ſua tela figant dii, ipſi noſtris hominum armis impenetrabi-" les. Quare

Et, proceribus regem fruſtrà dehortantibus,

" *Conſilium nè ſperne meum : tibi fama petatur*
" *Inter mortales* —— *maxima*, ——

" maxime rex. Belligerare cum diis Gigantum more, nè quid gravius dicam, te-" meritatis profectò plus habet quàm fortitudinis. Qui enim id conatur,

" Νίκης τε σέρεται, πρὸς τ' αἴσχεσιν ἄλγεα πάσχει.

" Quæ verò nos, Deus bone, quantáque per hos dies hujus populi gratiâ pertulimus ? " Majora tamen exſpectamus indies. *Moſes* enim iſte, utinam fallax vates, præteritis cla-

"cladibus graviores minas intonat. Elementa ferè alimentáque amisimus omnia. *A. M.* 2513.
"Aqua in sanguinem versa & ranas; Terra in pediculos & muscas. Aër infimus
"foetore lethali corruptus est: paulò superior, grandine armatus & fulminum re-
"lis contra nos dimicabat. Divitiæ *Nili* pisces emortui; herbæ atque fruges, ter-
"renæ opes, grandine, pecora peste sublata sunt. Nostra etiam de coelo tacta sunt
"corpora. Quid exspectamus ultrà? ut quod reliquum est frugum pecudúmque
"amittamus? ut vita nobis animæque ipsæ auferantur? Hactenus nobiscum leniter
"actum est. Qui enim ista potuit in elementa, in fruges, in pecora, in corpora eti-
"am humana, potest idem peste universam delere gentem simul, & regionem depo-
"pulari. Quantum verò est indè nobis lucri futurum, si retineamus servos, nosmet-
"ipsos amittamus; & superstitibus mancipiis domini desint quibus pareant? Quare
"Deo cedendum, quisquis ille deorum est, *Jehova* censeo, & servos dimittendos, ut
"retineamus alias res, dum aliquid superest quod retineri possit. Cùm hæc *Pharao*
audivisset à viro summæ autoritatis, remittendum aliquid putavit de pristina seve-
ritate, revocarique jussit *Mosen* & *Aaronem*. "Neque verò negare aiebat se, quin
"proficiscantur *Hebræi* ad colendum *Jehovam*. Illud modò scire ex illis velle, qui-
"nam essent profecturi. Respondit *Moses*, "populum universum, viros atque foe-
"minas, pueros & ancillas, cum gregibus armentisque omnibus profecturos. Esse
"enim solenne festum *Jehova* Deo celebrandum. Iracundior multò ad hæc *Pharao*;
"*Ità vobis adsit* præsidióque sit *ille vester Jehova*, inquit, *ut ego vos unà cum liberis*
"*vestris hinc sum dimissurus*. Næ *vos malè cogitatis*, & sceleris nescio quid nefariè
"machinamini huic regno. *Imò viri tantùm ibitis, viri coletis Jehovam*. Quid vo-
"bis opus est inutili mulierum & puerorum turbâ, nobis oblidum futurâ loco. *Id-*
"*que tantùm est à vobis inprimis postulatum.* Quod voluistis ipsi, & à me petivistis,
"concedo. Apagitote. Protinus factâ vi ex aula regia pulsi ejectique sunt nuncii
Divini. Ejectos protinus excepit Deus; cúmque *Mosen* jussisset baculum extendere
in omnes *Ægypti* plagas, Subsolano spirante, in omnem regionem locustæ, quemad- 8. Locustæ.
modum erat minatus *Moses*, catervatim delatæ sunt, tantâ verò multitudine, ut ne-
que coelum conspici posset dum volabant, neque terra cùm descendissent. *Deorum*
iræ, inquit *Plinius*, *ea pestis creditur*; maximéque omnium regem terruit. Cùm er-
gò videret absumi quicquid herbarum, frugum fructuúmve grandini supererat, do-
mos etiam, villas, urbésque novis hospitibus infestari, nec non ipsa hominum & ani-
mantium sauciari corpora, *(Sapient.* 16.9.) *Mosen* properè accersit & *Aaronem*, com-
positóque ad simulandam poenitentiam vultu, "peccavisse fatetur in *Jehovam* se, in
"*Jehovæ* legatos peccavisse. Etiam atque etiam obsecrare, ut hoc unum sibi condo-
"nent peccatum *Moses* & *Aaron*, *Jehovámque* ut precentur Deum hâc unâ vice, hanc
"unam sibi ut poenam remittat. Denuo non commissurum, ut vel precibus orato-
"rum, vel remissione peccatorum sit opus. Seriò jam videbatur agi res. Suppli-
cante igitur *Mose*, Favonii spiritu ad unam sunt abactæ omnes locustæ, & in Rubro
demersæ mari. Remissâ poenâ, remissa est poenitentia *Pharaonis*. *Canis ad vomi-*
tum, sus ad lutum redit. Passus enim est Deus, imò fecit quodammodo, subtra-
hendo suam ingrato gratiam, ut induresceret homo impius; ut metalla solent rigesce-
re suâ vi, sublato ignis qui liquefecerat calore. Iterum postulatur discessus; ite-
rùm negatur à *Pharaone*: ut meritò quis dubitet, prodigiáne Dei fuerint, an regis
pertinacia mirabilior. Quare *Moses* iterum ad poenas irrogandas se parat. Nam,
jubente Deo, cùm extendisset manum, Tenebræ occupaverunt *Ægyptum* crassæ hor- 9 Tenebræ
rificæque. Manibus enim palpari nebulæ potuerunt. At nec se homines mutuò palpabiles.
conspicere aut juvare, neque loco valebant movere se, quamvis torquente fame. Oc-
cultabantur omnia caligine, quæ ipsas faces lampadésque obscurabat. *(Sapient.* 17.
5,17.) In *Gosene* tantùm clarissima lux affulgebat. ——*Solémque suum, sua si-*
dera nôrunt Israëlitæ. Cùm sibi jam & suis adesse rex putaret eam noctem quæ
perpetuò est omnibus una dormienda, quasi omnem pudorem, non modò pietatem,
exuisset, *Mosen* & *Aaronem*, quos fefellerat eluseràtque toties, iterum accersi mandat;
quamvis hoc fortasse post tenebras dissipatas factum est. Ad *Mosen* verò cùm in au-
lam properaret hæc Deus, "Unam sibi ait superesse plagam quâ *Ægyptum* feriat;
"deinde *Pharaonem* non tam dimissurum *Israëlitas*, quàm vi expulsurum suo regno
"universos. Cætera deinceps narrat omnia, quæque consecuta sunt, quæque *Moses*
volebat *Pharaoni* prædicere. Postquam verò in aulam pervenisset *Moses*, "Jam se
"concedere quidem, ait rex, ut *Hebræi omnes abeant*, *puerósque auferant secum* &

A.M. 2513.

" mulieres. Velle *pecora tantùm remanere* apud se, reditûs futuri pignora. *Imò verò*, inquit *Moses*, *victimæ nobis ad immolandum concedendæ sunt*; *abigenda nobis & pecora. Nè una quidem unius pecudis ungula est relinquenda. Nec enim est cuiquam exploratum, quibus litari victimis oporteat, antequam in destinato sacris loco Deus ipse nobis indicaverit.* Cùm hæc audiret, præceps iracundiâ suíque impotens rex, abire protinus ex aula *Mosen* & abesse imperat minacissimé. Quippe moriendum esse in regis conspectum redeunti. Quàm fatuæ sunt hominis furentis minæ? Quasi verò non alio Deus hominem ferire quàm baculo *Mosis*, neque *Moses* nisi præsentem posset. Libenter ille tamen imperata se facturum spondet; nec regem postea ex eo se unquam tempore conspecturum. Interea tamen hæc illi verbis Dei palàm denunciare: " Nocte hâc mediâ in *Ægyptum* esse mediam descensurum *Jehovam*, & quic-" quid maximum natu sit, vel in hominum sobole, vel in gregum fœtu atque armen-" torum, id omne interempturum. Neque regis parsurum hæredi magis quàm " servi molitoris in pistrino. Ejulatu *Ægyptios*, ploratibus clamoribúsque maximis " omnia, sed frustrà, turbaturos; tacitis interim atque illæsis omnino *Israelitis*. " Tum demum se, precibus aulicorum procerum supplicibus atque perpetuis fatiga-" tum, cum longa popularium suorum pompa quasi triumphantem ex *Ægypto* pro-" fecturum. Cùm hos minarum aculeos in attonitis fixisset animis *Ægyptiorum*, facillimus candidissimúsque vir, tamen, læsâ toties patientiâ, ex aula se plenus irarum proripuit. Summo malorum maximorum metu, cùm non auderent conqueri, planè stupebant *Ægyptii*. *Mosis* enim, qui minitabatur hæc, maxima erat jampridem apud populum proceréisque regni autoritas. Post tres dies fugatis tenebris, suus aëri splendor est redditus. Ad ultimam scilicet gravissimámque mortis pœnam festinabat Deus; cujus in ipsa caligine haud fallax aut inepta erat significatio. Sed antequam puniret *Ægyptios*, inprimis *Hebræorum* saluti consultum esse voluit. Convenerat jàmpridem populus ex omni *Ægypto*, citante *Mose*, in urbem *Ramesesum* atque viciniam. Et Principibus gentium inter *Israelitas* per *Mosen* hæc (*Exod.* 12. 1, 2, &c.) mandaverat *Jehova*. Primò, mensem *Abib*, sive *Nisan*, (*Nehem.* 2. 1.) qui nobis *Martii* est *Aprilis*que pars, in quo perfecta est *Hebræorum* libertas, primum ut haberent totius anni, ratione sacrarum Ecclesiasticarúmque rerum; eóque magis, ut in eo exspectarent annum Domini acceptum. (*Luc.* 4. 19. *Esai.* 61. 2.) Hoc enim Veris mense, quo reflorescunt omnia, liberatum est genus humanum *Christi* morte, cujus *Hebræorum* liberatio figuram nobis exhibebat. (*Joan.*18.28.) Sed in civilibus in Autumno menséque *Septembri* (*Tisri* vocant *Chaldæi*) annum inchoabant, quo solebant priùs. (*Exod.* 23.16. *Lev.* 25. 8, 9, 10. *Joseph.* Antiq. 1.4.) *Abib* verò, seu mensis *novorum fructuum*, *calamos cum spica* significat. Nam hordeum spicas jam tum exserere solebat in *Ægypto*. Deinde institutum (*Exod.* 12. 3, 4, &c.) à Deo est, ut hujus mensis decimo die, singulæ sibi familiæ *Israelitarum* agnum hœdúmve masculum, integrum, anniculum, ex gregibus eligerent, Deóque dedicarent; dedicatum immolarent decimo quarto die sub vesperam. (Tantum est temporis præparationi datum, ad novum sacramentum atque iter longissimum.) Immolatum assarent igne totum, unà cum pedibus capitéque; ostii priùs superliminari & postibus hyssopi fasciculo aspersis agni tincto sanguine. Assatum familiæ singulæ separatim cum pane azymo, (*Exod.*23.18. & 34.25.) (gratitudine pietatéque vera,) herbísque amaris, (pristinæ conditionis & amaræ servitutis quæ monerent, eóque magis pro libertate gratos redderent,) succinctæ vestibus, calceatæ pedibus, baculo instructæ ad iter, stantes expeditæ, & quasi festinantes & raptim comederent. Ex periculis enim & *Ægyptiorum* insidiis erat properandum, & longum in *Canaanitidem* suscipiendum iter. (*Deut.*16.3.) Si familia minor agno comedendo non sufficeret, aliunde, ubi supererant, justus numerus compleretur. (Mos tandem obtinuit, nè vel pauciores quàm decem, vel plures adessent quàm viginti.) Ossa pecudis nè frangerent. Si quid superesset cœnæ, unà cum adipe combureretur. (*Exod.*23.18. *Lev.*3.14,15,16.) Nè quid in crastinum reponerent; nè quid foras efferrent. Peregrini, nisi præputiis & suis & suorum resectis, nè ad cœnam vocarentur. Denique, hujus convivii participes ante auroram nè exirent ædibus. Hoc autem sacrum *Jehovæ Pascha* dicendum, id est, *Transitum*. Eâ enim nocte transiturum se per omnem *Ægyptum*; maximos natu ex liberis in singulis pernempturum familiis, nec non in pecudum fœtu. Deos etiam proculcaturum *Ægyptiacos*. (*Num.* 33. 4.) Agnorum verò sanguine in *Hebræorum* foribus conspecto, transiturum se, atque illis parsurum ædibus. Neque

Postremò, minitante rege, minitatur & *Moses*.

Institutâ verò

semel

semel tantùm hæc esse peragenda sacra, sed annis in *Canaanitide* singulis repetenda in æternum; quò miraculorum beneficiorúmque tantorum grata perpetuò recolere-tur memoria, liberisque traderetur per manus. A.M. 2513.

Cùm hæc *Israelitarum* Principibus à Deo tradidisset *Moses*, illi capitibus inclinatis venerati sunt, fidelibus gratisque animis amplexi quæ audiverant. Quin & promptè sunt exsecuti quæ per *Mosen* & *Aaronem* constituerat Deus. Sed in his animadvertendum Sacris, multa imperata esse factáque jam in *Ægypto*, quæ postea in *Canaanitide* minùs habebantur necessaria. Nec enim in sua quisque domo convivabatur, sed in eadem urbe omnes, ubi Templum Arcáve Dei collocabatur, (*Deut.* 16. 5, 6, 7.) immolantibus agnum *Levitis* & sacerdotibus, (2 *Chron.* 35. 11.) in Templi atrio vel Tabernaculi. Nec decimo die mensis electus atque dedicatus est agnus; non postes aspersi sanguine: non calceati, succincti, stantes, aut festinantes cum baculis edebant; sed vel sedentes, vel recumbentes; quo se jam quiescere securos, non timere, non fugere, docerent. Nec hœdos postea in his Sacris adhibitos putat *Junius*, verùm agnos tantùm, ad *Christum* significandum aptiores. Denique, non totâ nocte se in ædibus continebant: (quod primæ noctis periculo tributum est.) Additum est à *Judæis* postea pani azymo atque herbis condimentum crassum, quod *Charoseth* vocabant; additæ ceremoniæ ad pueros maximè instituendos. (*Exod.* 12. 26, 27.) Addita etiam Sacra ex armentis gregibúsve Eucharistica. (*Deut.* 16. 2.) Sed præcipuè notandum, sacras Paschalis agni ceremonias non minùs ea significare quæ *Christum* venturum spectabant, quàm quæ *Israelitas* hoc tempore. Liberatio enim peculiaris Deo populi à servitute ac dominio *Pharaonis* per *Mosen*, jam tum præmonstrabat figurâ quadam credentium hominum à peccato redemptionem & Diabolo per *Christum*. Is enim *agnus Dei qui tollit peccata mundi*. (*Joan.* 1. 29. *Esai.* 53. 7.) Is *agnus immolatus ab initio rerum*. (*Apocal.* 13. 8.) *Christus Pascha nostrum occisum pro nobis*. (1 *Cor.* 5. 7.) Masculus; robore virili præditus, ad hostes debellandos generis humani. (*Esai.* 53. 12. *Psal.* 68. 11, &c. *Psal.* 2. 9.) *Integer & immaculatus*: (1 *Pet.* 1. 19. & 2. 22.) unus omnium sine peccato. (*Heb.* 4. 15.) Ex reliquo grege sive populo *Judæorum* electus: Homo enim similis erat nobis in omnibus. (*Heb.* 4. 15.) Quarto die, id est, quarto prædicationis anno, & quarto postquam ingressus *Hierosolymam* est die; sub mundi vesperam, diebus ultimis, (*Heb.* 1. 2. & 9. 26. 1 *Pet.* 1. 19, 20. *Gal.* 4. 4.) sub vesperam diei, horâ nonâ, immolatus. (*Matt.* 27. 46, 50.) Sanguine suo per Spiritum, (*Psal.* 51. 10, &c. 1 *Pet.* 1. 2.) per prædicationem verbi & sacramenta, aspergens Ecclesiam & fidelium animos, atque purgans, ut per fasciculum hyssopi, (*Heb.* 9. 13, 14. *Esai.* 53.) in singulis familiis, hoc est, particulari. (*Joan.* 20. 28.) Manducandus fide; (*Joan.* 6. 55, 56.) non nisi à circumcisis, id est, baptismo initiatis, quorum corda sunt circumcisa: (*Rom.* 2. 29.) totus; Integra doctrina *Christi* tenenda est: (1 *Cor.* 1. 13, 30. *Gal.* 2. 20.) *cum pane azymo* (1 *Cor.* 5. 8.) *veræ* sanctitatis *integræ*que; & herbis acerbis; inter mala & ærumnas hujus vitæ; (*Col.* 1. 24. *Phil.* 3. 10. *Lament.* 3. 15.) cúmque animo contrito & conscientiæ terroribus à sensu iræ Divinæ, nec non memori etiam servitutis amaræ sub Diabolo & peccato. Assatus igne Spiritûs Dei, (*Matt.* 3. 11.) per quem *Christus* oblatus; (*Heb.* 9. 14.) & iræ Divinæ assatus igne. (*Gal.* 3. 13. *Jerem.* 4. 4. *Lament.* 1. 13. & 2. 4.) A succinctis & calceatis, &c. quasi festinantibus in cœlum comedendus. (1 *Pet.* 1. 13. *Eph.* 6. 14. *Esai.* 11. 5. *Prov.* 31. 17.) Peregrinamur enim hic. Terrenam civitatem non habemus, cœlestem quærimus. Hoc vitæ præsentis die; ut nihil reponatur, neque differatur fides in crastinum futuræ. (*Psal.* 30. 5. *Esai*, 17. 14. 2 *Reg.* 19. 35.) Denique, nullum ejus frangendum est os. (*Joan.* 19 33.) Quæ huc omnia spectant, ut transeat Angelus iráque Dei, neque mortem nobis inferat. (1 *Cor.* 15. 55, 57.) celebrata que cœnâ Paschali,

Quare sacramentum hoc non minùs olim *Hebræis* in *Christum* postea immolandum faciebat fidem, quàm nobis in immolatum confirmat; neque minùs virtutem illis & beneficia *Christi* obsignabat, quàm nobis Dominica Cœna. Omnes enim eandem escam spiritualem ederunt, &c. (1 *Cor.* 10. 4. *Apoc.* 13. 8. *Heb.* 10. 14. & 13. 8. *Act.* 4. 12.)

Israelitæ, jam Paschali convivio saturi & expediti, multâ nocte profectionem exspectabant. Proceres aulici etiam pervigiles ejus noctis pericula observabant, quæ nimis verax in cæteris malis prædixerat Vates *Moses*. Alios, nihil suspicantes mali, mediâ nocte sublati *Ægyptiis* primogeniti; quæ Plaga erat 10.

A.M. 2513. li, somnus vinctos & quies tenuit: cùm repentè gemitus audiuntur hominum subito & peracuto aliquo morbo laborantium; & mox, antequam de remediis cogitari potuit, horrifici & inconditi stridores exhalantium invitas animas adolescentum. Suscitantur undique parentes familiarum, discurrunt, perstrepunt, tumultuantur; sed nihil proficiunt. Nulla est enim per *Ægyptum* universam domus expers funeris; nulla ubi non sit extinctus hæres, ipse flos & spes familiæ. Quantis hic parentum clamoribus verberatur cœlum, quasi conscium tanti mali? quantis mulierum planctibus ejulatibúsque personant omnia? Ipse rex clade domesticâ penè fractus, qui subditorum calamitatibus antè flecti non potuit, proceres & senatores delegat, qui ad *Mosen* quàm celerrimè descendant & *Aaronem*, qui concedant omnia quæcunque optata sunt, discedere omnes, cum liberis, cum gregibus & armentis etiam discedere, modò properè festinent, sibíque abeuntes precentur bene. His adduntur supplices humillimæque preces, & instantis populi urgentísque importuni fletus. "Ab *Hebræis* aiebant vi detentis ortum esse hoc malum: ab iis dimissis petendum sibi remedium. Induciæ quidem sunt malorum, inquiunt, exigui temporis; adhuc vivimus nos:

Deinde cum vi magis quàm veniâ

"*Hæc quoque adhuc vitæ non est fiducia nostra*
"*Certa satis.*——

"Moriendum est pariter omnibus,——*nisi causa morbi Fugerit venis*; nisi ex regni penetralibus evomantur isti lethales inquilini. Tandem exorati Vates Dei, concedunt se id facturos, quod ipsi toties frustrà petiverant ut liceret sibi facere. Sub auroram sex ferè virorum pedibus incedebant centena millia, præter pueros, ingentémque peregrinorum se permiscentium turbam. Armati verò aciéque ordinatâ & signis discedebant explicatis, (ut quibusdam videtur,) non fugientium, sed planè triumphantium ritu. Quòd si viri ad militiam idonei, si numerentur, in gente aliqua duas è quinque partes non superent, (ut qui periti sunt harum rerum æstimant;) universæ multitudinis quindecim fuisse millia centena constat, præter maximam frequentiam Proselytorum. Ingentes simul opes auferebant, pecudum greges & armenta, variorúmque generum animalia. Mutuò etiam à vicinis libentissimis reddituri nunquam accepêre gemmas, monilia, inaures, vestésque pretiosas, & aurea argenteáque ornamenta; (*Gen.* 15. 14.) quò festum *Jehovæ* magnificentius celebrarent. Id enim antè per *Mosen* Deus monuerat. Ità quidem *Ægyptii* suis maximis divitiis, autore Deo cujus omnia sunt, optimo jure legitimóque furto spoliati sunt. Et ipsis multò præstabilius videbatur, ut *Hebræis* abeuntibus quæ poscebant victuri darent, quàm ut permanentibus morituri omnia relinquerent. Nec non *Israëlitis* debebatur hæc operum tantorum laborúmque merces. Ab urbe quam incolebant *Rameseso*, quò & aliunde omnes convenerant, ad *Succothas*, locum à tentoriis primis appellatum, primo profecti sunt die. Tantâ verò festinatione discessum est, magno id conatu agentibus & urgentibus *Ægyptiis*, ut farinæ fermentum commiscere non licuerit. Azymo enim in cœna Paschali pane sunt epulati. Quare & azymos primo sibi panes coxerunt die, postquam sunt ingressi novum hoc iter, ex ea scilicet quam gestabant humeris farina. Elapsi jam quadringenti ac triginta sunt anni, ex quo primùm est *Abrahamus* peregrinatus in *Ægypto*. *Israëlitarum* in *Ægypto* peregrinationi videtur id temporis *Moses* tribuere. (*Exod.* 12. 40.) Verùm de facto fœdere cum *Abrahamo*, (*Gen.* 12. 1, &c.) quo anno & in *Ægyptum* descendit cum familia, S. *Paulus* id temporis interpretatus est. (*Gal.* 3. 17.)

emittuntur ex Ægypto Hebræi.

§ 17. Postquam hæc sunt gesta, Deus & memoriæ rerum tantarum, nè unquam intercideret, hominúmque nè quando deficeret gratitudini, legibus quibusdam consulendum putavit. Primò, cædis in *Ægyptios* perpetratæ, salutis verò *Israëlitis* præstitæ, ut perpetua esset recordatio, (præter celebrationem Paschatis,) constituit per *Mosen*, masculi omnes primogeniti ut sibi dedicarentur, (*Exod.* 13. 2, 12, &c. & 22. 29, 30. & 34. 19, 20. *Levit.* 27. 26. *Deuter.* 15. 19, 20.) sacri Deo, tam ex hominum sobole, quàm ex pecorum fœtu. Homines animaliáque immunda ut redimerentur post unum mensem siclis argenti maximis quinque. (*Numer.* 18. 15, 16.) Pecora munda, modò integra, ut comedenda in urbe sacra (*Deut.* 15. 20, &c.) traderentur sacerdoti, sanguine tantùm super altare sparso, & combusto adipe: mutila verò & vitiosa ubivis comedenda. Neque verò hæc nisi

Primogeniti Hebræorum à Deo servati Deo dedicati:

post

post diem ab ortu septimum: (*Exod.* 22.30. *Lev.* 22.27.) vel quòd antè non essent ad cibum satis matura; vel ut hoc spatio temporis præteriret Sabbatum, quod lustraret atque sanciret naturâ suâ profanas res. Ità videntur *Judæi* tradere. (*Maimon.* de Cibis illicit. 4. sect. 4.) Neque verò ipsi hominum partus ante octavum diem amputatis erant præputiis Deo consecrati. Asinis tantùm, qui minimi erant valoris, nisi agno mutarentur, (*Exod.* 13.13. & 34.20.) ut frangerentur gulæ constitutum est. Deinde, liberationis magnificæ atque discessûs ex *Ægypto* æternum esse monumentum jussit Festum *Azymorum*, quod Paschate persunctis erat septem diebus continuò celebrandum quotannis, à decimo quarto die primi mensis, ad vigesimi primi vesperam, (*Exod.* 13.3,6,7. *Deut.* 16.3,4.) Nam tanta erat festinatio cùm discederent, ut tempus defuerit ad farinam fermentandam. Itaque fermentum per hos festi dies nè in ædibus fuit tolerandum. Quòd si quis postea, *Canaanitide* subactâ, vel *Hebræus* vel inquilinus, fermentatum quid comederet, mortis ei pœna erat subeunda, vel exspectanda potiùs à Deo; quasi pro salute per *Mosen* ingrato, per *Christum* parta incredulo. Primus è septem illis atque ultimus dies, uterque fuit sacer habendus, & cultui Divino conventibúsque publicis consecrandus. (*Lev.* 23.7, 8.) Nihil in his operum servilium fieri licebat, nisi quantum ad cibos apparandos videbatur necessarium. (*Lev.* 23.7,8.) Reliqui etiam sacrificiis honorandi. (*Lev.* 23.8. & *Num.* 28, 18, 19, &c.) Septem verò dies huic dabantur festo, quia non ante septimum exercitus *Ægyptiorum* submersus, & *Hebræorum* persecta est libertas. Itaque primus atque septimus dies reliquis erant celebriores. Illud hoc in loco paucis monendum, Azymorum aliquando festum sub nomine Paschatis contineri, eò quòd alterum cum altero proximè cohæreat & conjungatur. Ut apud *Lucam* Evangelistam, (cap. 22. 1.) *Festum appropinquabat Azymorum, quod Pascha dicitur*; & *Actor.* 12. 3,4. *Deuter.* 16. 2,3. Primus Azymorum dies festum Paschatis. (*Num.* 28.16,17.) Diversa tamen sunt non significatione minùs quàm tempore. Nam in Paschate beneficium celebrabant Dei, Angelíque vindicis ab *Israelitis* per omnem *Ægyptum* transeuntis: in Azymis verò liberationem suam atque discessum ex *Ægypto* recordabantur. Magnâ solicitudine postea *Judæi*, (*Buxtorf.* Synagog. *Judaic.* cap. 12.) & fortasse nimiâ in minimis rebus, hoc celebraturi festum, paucis antè diebus purgabant omnia vasa, nè quid fermenti adhæresceret; investigabant & perscrutabantur quoque latebras ædium ipsásque rimas, accensâ per noctem cereâ. Deinde, si quid reperissent, flammis ante meridiem dabant. Postremò, tam id quod latebat quàm id quod inventum erat exsecrabantur. Quantò laudabilior hæc, si in perscrutandis purgandisque se diligentiam adhibuissent? Neque certis modò temporibus commemorare oportebat hæc Divina opera, sed etiam chartis inscribere, (*Phylacteria* vocabant *Judæi*,) quas ad manus & frontem sibi obligarent, nec non ad postes atque fores ædium. (*Deut.* 6.8,9.) *Judæis* postea mos incipiti apponere Phylacteria & brachio sinistro, tempore diurno professísque tantùm diebus, tum maximè cùm erant sacris & orationi operam daturi. Nam his opinabantur aliquam inesse vim colligendi confirmandíque animos, nè aliò inter precandum avocati atque distracti vagarentur. Sed & his *Jehovæ* Dei se profiteri cultum palàm ostentabant. Ad posteros etiam propaganda erant hæc, & à parentibus tradenda inculcandáque suis liberis, utcunque se dabat res. Jam verò septem illi dies in quibus omne fermentum prohibebatur, ut est numerus completus, quo in mundo creando usus est Deus, ità omnem religiosi hominis vitam designabat; quæ, ut primùm is à *Pharaone* ac *Ægyptiis*, hoc est, à Satana, est liberatus, animarúmque hostibus, (quod Paschate celebratur,) sancta esse debet *azymis integræ veræque pietatis.* (1 *Cor.* 5.8.) Fermentum enim tùm corruptam fidei doctrinam erroresque significabat: (*Matt.* 16.6,12.) tum vitia, morésque vel palàm depravatos; (1 *Cor.* 5.8.) vel quodam religionis fuco mentientes pietatem, ut in *Pharisæis.* (*Luc.* 12.1.) Ab his igitur piis omnibus per omnem esse vitam abstinendum, hoc nos mysterium docet. Sed altera ceremonia consecrandi ac redimendi quæcunque primò essent sibi genita, commonefecit, primò, Dei esse hominum quæ videntur omnia, vel quòd omnia nobis det, eo benedicente nata, fœcundante aucta; vel quòd suum Filium, non modò primum, (*Coloss.* 1.15,17,18. *Heb.* 1.5,6. *Matt.* 1.25.) sed & unicum, esset daturus nobis, offerendum Patri, mactandum, & sanguine suo persoluturum libertatis pretium atque salutis humanæ. (*Coloss.* 1.14.) Deinde verò significabat, Ecclesiam, *cœtum* (ut appellatur *Hebr.* 12.23.

A. M. 2513.

& festum instituitur Azymorum ad memoriam exodi recolendam.

12.23. *Exod.* 4. 22.) *primogenitorum*, *Christi* redemptam sanguine, (1 *Pet*.1.18,19.) sanctam esse debere atque sacram Deo. (*Rom*.6.13,19,22. & 12.1.)

A.M. 2513.

A Succothis Israëlitæ Ethamum perveniunt:

§ 18. A *Succothis Israëlitæ* tertiis castris ad *Ethamum*, in ipsis deserti finibus, pervenerunt. Octo ferè milliarium id iter fuit. Nam per desertum in *Canaanæam* via tutior videbatur, etsi brevior multò per *Cassiotin* & *Palæstinam*. Sed verendum fuit, si armata occurreret bellicosa gens *Palæstinorum*, & prohiberet illic transitum, nè *Hebræi* perterriti refugerent in *Ægyptum*, itinere facili, & ultro se in eam redderent servitutem, unde modò tantâ vindicati sunt operâ. Suorum imbecillitati benignus pater, nec satis adultæ adhuc fidei, consulere maluit, nè supra vires tentarentur, (1 *Cor*.10.13.) & in ipso exitu debilitarentur metu. Animos enim longâ servitute fractos & enervatos, quævis objecta periculi facies consternabat facillimè. At nec pietas *Hebræorum* adhuc satis matura, nec impietas *Canaanæorum* videbatur, ut vel hi ejicerentur patriâ, vel isti donarentur hæreditatis alienæ præmio. Per deserta igitur vicina Rubro mari Deus maluit deducere, ac probare purgareque populum, pravâ *Ægyptiorum* consuetudine corruptum, (*Deut*.8.2.) præcedens ipse in columna quadam nubis obscura dum lucebat Sol, obumbranteque populum; per tenebras verò nocturnas igneâ & prælucente. Nec oblitus est *Moses Josephi* ossa, quod jurati promiserant *Israëlitæ* se facturos, ex *Ægypto* secum abducere, in *Canaanæa* tumulóque majorum sepelienda. Aliorum quoque fratrum reliquias *Hebronem* à nepotibus relatas, autor est *Josephus*.

Indè Pihabiroth;

Ethamo, unde recta & facilis ducebat in desertum via, imperavit Deus tamen removeri quarta castra ad *Pihabiroth*, hoc est, transitum per angustias montium *Hiroth*, (*Num*.33.7.) ad sinum ducentes *Arabicum*, è regione *Baal-zephonis*, inter *Migdol* oppidum atque Rubrum mare. Ità enim dixit fore, ut *Ægyptiorum* rex, pertinaciâ solitâ indurescens, quasi conclusos arenis *Hebræos*, & inviis solitudinibus irretitos, armis persequeretur; gloriam verò in rege exercitúque delendo consequeretur Deus. Ità demum, esse *Jehovam* se, *Ægyptiis* exploratum fore, tristissimâ suorum & supremâ clade. Ac fortasse hoc obliquo & marino itinere voluit etiam Deus, ut viam haberent minùs notam & expeditam, si quando levissima gens de reditu in *Ægyptum* cogitaret. Septimo decimóque die sexdecim ferè millia passuum peragraverunt *Israëlitæ*. Proximo fessi, opinor, quiescebant. A sinistra illis & *Borea* stabant in longum porrecti montes *Ethami*; *Baal-zephonis* à Meridie dextrâque. *Climax Orosio* hic dicitur, adeò præceps mons, ut gradibus fuerit opus vel scalis, quibus in eum ascenderetur. Templum in summo erat *Baali* sacratum. *Speculæ dominum Baal-zephon* significat. Cùm igitur *Hebræos* fugere nunciatum esset *Pharaoni*, (summâ enim festinatione properaverant ab *Ethamo*,) pœnitebat regem aulicósque proceres, mancipia tam fructuosa temere se dimisisse; ac cessisse pudebat invitos dominos, quasi victos & coactos, spoliáque servis triumphantibus opima tradidisse. Quare omnes equos, & currus omnes, sexcentos verò præcipuos, in quibus maxima & belli vis, & spes erat sita victoriæ, protinus expediunt. Nam in illis temporibus, & curribus falcatis præliari mos ferebat, & eos in promptu semper & paratos habere disciplina militaris poscebat. Ac fortasse cùm *Hebræos* undique *Ramesesum* coire animadvertebant, *Ægyptii* exercitum quoque sibi expediendum putabant, nè quid respub. detrimenti caperet. Ad arma conclamant undique, ad arma; quantóque possunt impetu persequuntur servos fugitivos. *Josephus* quidem (Antiquit.1.) 50 equitum, 200 peditum scribit fuisse millia. De peditibus minimè videtur credibile, qui nec in Sacris Literis memorantur, nec passibus æquis comitari properantes equites potuerunt. *Hebræos* noverant servos esse magis robustos, quàm fortes milites. Itaque certam spe devorabant victoriam. Ut *Ægyptios Hebræi* sub vesperam conspexerunt, ad suum armatos & properantes & appropinquantes interitum, in summis positi angustiis, facilè produnt qui sint, & in ipsis initiis, qui futuri sint ipsâ re non minùs quàm verbis indicant. Trepidare primò; mox summis eum clamoribus invocare *Jehovam*, quem tantopere *Moses* prædicaverat. *Mosen* verò ipsum contumeliis omnibus atque convitiis proscindere innocentem. “*Hoc est*, inquiunt, *quod prædiximus*, quódque metuimus futurum, ut ex “*Ægypto* ad certum evocaremur exitium. Nonne sæpius te monuimus jampridem, “ut *quietâ* potiùs *servitute frui paterere nos*, quàm insidiosæ noxiæque libertatis “periculum facere? *Deteriórne servitutis conditio est, quàm cædis atque interitûs in* “*deserto? Tumuli fortasse deerant in Ægypto*; *in* vastas *proinde solitudines produx-*

quò obstinatus rex cum exercitu persequitur.

isti

A.M. 2513.

“ *iſti nos*, prædam feris facturos, & in earum viſceribus condituros ſepulchra. *Mo-*
ſes, quaſi nihil audiret ex his, ut metum adimeret, animóſque faceret populo ma-
jores, “ *Ne quid*, inquit, populares mei, aut equi vos, aut currus *terreant Ægyp-*
“ *tiorum. Exſpectate quieti modò, & ſpectate* opera mirabilia *Jehovæ* veſtram pro-
“ pugnantis *ſalutem. Quos enim nunc videtis Ægyptios* perſequentes vos, *non eſtis*
“ *poſthac in æternum viſuri.* Interibunt, evaneſcent, delebuntur univerſi, & in ba-
“ rathro aquarum ſepelientur profundiſſimo. Neque veſtris erit opus gladiis cly-
“ peíſve. *Dominus pugnabit* unus, modò *vos interea linguis animiſque faveatis.* Spi-
ritu jam vehementer & obnixè precabatur *Moſes*; linguâ etiam oraturus, cùm in-
terpellat Deus jampridem exoratus, “ *Quid*, inquit, *clamas tantopere, invocáſque me?*
“ *Iſraelitis edicito ut progrediantur. Tu, ſublato extenſóque baculo, divide* medium hoc
“ *mare, ut ſiccus fiat popularibus tuis*, tui ſolius gratiâ, *tranſitus. Ego efficiam ut ob-*
“ *ſtinatus vos perſequatur* cum exercitu rex, ut meritas tandem ſuæ pervicaciæ pœnas
“ luat, *meámque augeat* ſuo interitu *gloriam.* Hæc fatus Dei Angelus, tranſtulit nu-
bis columnam, ut quæ modò præibat, ſubſequeretur, & *Hebræos* ab *Ægyptiis* ſepa-
raret. His enim nube tenebras offundebat, illis verò lucem coruſcante igni præ-
buit; ità ut hi quidem illos totâ non ſint nocte conſequuti aut conſpicati. Tum
verò *Moſe*, quod imperatum eſt, extendente baculum, ſpirans vehementer Subſo-
lanus aquas diſcidit atque perrupit Rubri maris, & ſiccum iter pateſecit. Quare
muri ſtabant utrinque *Iſraelitis* erectæ dùm pertranſibant aquæ, minimè id ſortaſſe
advertentibus per tenebras *Ægyptiis.* Subſequebatur enim exercitus *Ægyptiorum*, &
in littore ſentiebat, *Hebræos* impunè progreſſos in mare. Progredientes nè cernerent,
caligo nubis obſtitit. Rei miraculo inprimis attoniti ſtupebant. Mox pertinacia
regis, fato ſuo jam proxima, ſtuporem excuſſit militibus præcipiti audaciâ: “ Se-
“ quimini, ait, milites. Nuſquam dominis clauſum eſt, ubi patet mancipiis iter.
Ità pergit ac properat quantum poteſt: & in medium ferè jam delatus eſt mare;
cùm ex nube ſub auroram Deus intonare (*Pſal.* 77.17,18.) cœpit & fulgurare, den-
ſíſque imbribus morari properantes currus; quibus rotæ quoque mox ablatæ ſunt
divinitus, ut in via partim ſaxis aſpera, partim limo & arenis impedita, ægerrimè
traherentur. Quaſi panico igitur terrore incuſſo, conturbati & tumultuantes *Æ-*
gyptii, de fuga omnes cogitare; terga vertere, conqueri palàm, *Jehovam Iſraelitis*
opitulari, adverſari *Ægyptiis*: cùm baculum tollere, & aquas marinas revocare unde
diſceſſerant, juſſus eſt *Moſes.* Illæ protinus cum horriſono boatu redeunt, *Ægyp-*
tióſque fugientes invadunt, obruunt, extinguunt univerſos, nè cladis quidem nuncio
ſuperſtite. *Oroſius* (lib. 1. 10.) exſtare ait etiam nunc certiſſima horum monu-
menta geſtorum. Nam tractus curruum rotarúmque orbitæ non ſolùm in littore,
ſed etiam in profundo, quouſque viſus admittitur, pervidentur, &c. Quæ ſi cui li-
beat credere, per me licet. In littus adverſum *Iſraelitæ* jamdudum evaſerant, & ex-
tra omne periculum poſiti, cadavera *Ægyptiorum* in arenam ejecta contemplati ſunt.
Nec id pleriſque malè ſibi conſciis tam gaudio, quàm terrori fuit. Eo igitur ſpec-
taculo in poſterum cautiores plerique magis reveriti ſunt *Jehovam*; & cùm in ipſum
Deum tum in ejus miniſtrum crediderunt *Moſen.* Arma quoque mortuorum *Joſe-*
phus refert collecta, & diſtributa fuiſſe viritim. His enim vel maximè opus futu-
rum, minimè latebat *Moſen.* Submerſo vetere, novo *Ægyptiis* rege opus fuit. *A-*
cencheres alter imperio potitur, quem *Græci* videntur *Belum* vocare, *Libyæ* ſive *A-*
cencheres reginæ filium, *Epaphi* nepotem, qui annos regnavit 12 & menſes 3.

Sed ambulantibus per fundum *Iſraëlitis* in ſicco,

Ægyptii obruuntur in profundo maris *Erythræi*:

§ 19. Quatuor ferè milliarium hic tranſitus fuit. Sinus autem ipſe per quem
factus eſt, ab oceano Meridionali, inter *Arabiam* ab Oriente, ab Occidente verò *Æthio-*
piam & *Ægyptum*, ad Septentriones longiſſimè penetrat, millies & quadringenties fe-
rè mille paſſus; latitudine, ubi primò inſinuat ſe, non niſi milliarium duodecim,
ubi latiſſimè patet, ducentorum. In duos ad Septentrionem ſinus diffinditur; quo-
rum alter, qui ad Orientem ſpectat, brevior, *Elaniticus* dicitur, ab urbe quam *Græ-*
ci Elanam, *Eziongabar Hebræi* vocant, (ut aliqui cenſent:) alter ab Occidente ſinus,
longior multò, *Heröopoliticus*, ab *Heröo* appellatur, quam *Sues* urbem hoc tempore
nominant. Hic porrigitur octogenis paſſuum ferè millibus, novem tantùm latus,
ad extremum quaternis minor. Per has anguſtias iter *Hebræis* fuit. Maris autem
quod *Græci Erythræum* vocant, (& *Erythrum* nonnulli,) *Rubrum Latini*, pars tan-
tùm habetur apud veteres Geographos ſinus hic *Arabicus.* Nam & ſinus *Perſicus*,
& quod *Arabiam* alluit à Meridie, *Erythræum* eſt mare. Verùm hoc unde ſit or-

de cujus nomine quæritur:

A.M. 2513.

tum nomen, in ambiguo positum, vel potiùs in obscuro videtur. Nec enim desunt diversa opinionum experimenta, certum verò nihil. Aliqui à littoribus per 180 passuum millia, ab arenis etiam lapidibúsque in fundo rubescentibus, & suum in aquas transfundentibus colorem, id nominis contractum volunt. (*Joan. di Castro.*) Ut verà sint quæ de littorum, lapidum, arenarum rubedine nunciantur; nihil tamen hæc ad nominis originem faciunt. Ut nec illud *Varronis*, qui affirmat in littore maris istius fontem esse, quem si oves biberint, mutent vellerum qualitatem, ut, antea candidæ, rubro postmodum nigrescant colore. Primum enim fuit Ἐρυθραῖον à *Græcis* nomen. Ex prava ejus interpretatjone *Rubrum* à *Latinis* dictum est. Nam ἐρυθρὸς *rubrum* significat. Ἐρυθραῖος possessivum est, à proprio quodam *Erythra* sive *Erythras* nomine deductum. A colore igitur non est petenda hujus nominis ratio. Præterea, littorum is & arenarum color sinui *Persico* & *Arabico* fortasse oceano minùs convenit, quæ tamen *Erythrei* maris nomen complectitur, ut alibi demonstratum est. *Græci Erythrum*, sive *Erythram*, quendam fingebant, *Persei* & *Andremedæ* filium, ad sinum *Persicum* in quadam insula sepultum. *Ogyrin Plinius* (lib.6.28.) atque *Dionysius* Geographus appellant; *Organam Ptolemæus*; (Geograph.6.7.) *Tyrinam Strabo.* (Geograph.16.) Sed fabulis tantùm *Græcanicis* debetur. hoc maris à filio, quemadmodum proximæ regionis *Persiæ* nomen à *Perseo* patre. Suos enim *Græci*, vanissima gens, colonos & *Persas* & *Medos* volunt esse. Maximè probabilem fateor, si quid hîc probabile sit, aut maximè ingeniosam certè, *Jos. Scaligeri*, (Castigat. in *Festum*,) deinde *Nic. Fulleri* conjecturam, ab *Edomo*, significante *rufum*, hujus accola maris, ejus posteros *Idumæum*, vel *Phœnices* atque *Hebræos* post longinquam in eo *Solomonis* navigationem, appellâsse. Deinde à *Græcis Erythræum* pari significatione nuncupatum, *Phœnices* imitantibus atque *Hebræos*. Sed neque ratio hæc *Persicum* sinum *Arabicúm*ve pelagus attingit.

Epinicion *Hebræi* canunt

§ 20. *Moses Israelitæ*que viri, maximis defuncti periculis, in laudes & gratias effusi, Epinicia cecinerunt Liberatori Deo. Neque silentio dissimulandum putavit tantum gaudium sexus muliebris. *Aaronis* enim soror *Maria* Vates, aliæque fœminæ, cum tympanis & choreis tripudiabant, certísque etiam vicibus responsabant viris, & repetebant sæpius quod erat cantici caput.

Laudes voraci ex æquore sospites
Cantate Domini magnifica Dei;
Io triumphat: nam profundo
Mersit equos equitémque ponto.

omnium quæ literis memorantur cantico primo;

Primus hic in laudes Dei canitur Hymnus eorum omnium qui plurimi & pulcherrimi describuntur in Sacris Literis: omnibus prior Odis aliarum gentium, de quibus Veterum scripta meminerunt; nisi *Maneron Ægyptiacam*, *Linúm*ve cantilenam in *Crotopi Argivi* parvulum nepotem, (modò in eum facta sit,) vetustiorem putemus, de quibus A. M.2592. Sed quâ oratione scriptus hic sit Hymnus, solutâne & prosaicâ, an metricâ & ligatâ pedibus numerísque, itâ ut hoc omnium quæ nota sunt primum Poëma sit lyricum, primúsque Poëta *Moses* haberi debeat, viris inter se doctis non satis convenit; imò an ulla sint in Sacris Codicibus metra, versuúmve sit capax lingua *Hebræorum*, quæritur. Nec enim ad versus & metra cantio sola sufficit, hymnorúmque & psalmorum nomina, ut quibusdam videtur, (*Jo. Menechius* de Rep. *Hebr.*7.13.5.) cùm & prosaica oratio modulos & cantum capiat. *Josephus* quidem *Judæus* (Antiq.2.7.) ait, *Mosen* carmen hoc versu hexametro composuisse. Idem (lib.7. cap.10.) *Davidem* ait hymnos in Deum vario metro condidisse. Alios namque trimetros fecisse, alios pentametros. *Eusebium* reprehendit Apostata *Julianus*, quòd multas carminum species in Vet. Test. posuerit. (*Cyrillo* teste, l.7. advers. *Julian.*) Ergò posuit *Eusebius*, etsi non agnoscat *Julianus*, multas carminum species in Test. Vet. *S. Hieronymus*, linguæ *Hebraïcæ* peritissimus, *Origenes*, *Gregorius Nazianz. Isidorus*, & alii Veterum, Recentiorum verò Scriptorum plurimi, *Masius* præcipuè (in *Josuam*) & *Serieckius* (Adversar. 1. 18.) præter hymnos varios, & aliqua Prophetarum vaticinia, libros quinque ferè integros poëticè orationéque pedibus vinctâ conscriptos asserunt: unde versus ille de versibus,

Quinque metro constant, Job, David, tres Solomonis;

(*Cantica*, *Ecclesiasten* & *Proverbia* vult;) quibus addit *Hieronymus* (in Epist. ad *Paulam Urbicam*) *Lamentationes Jeremiæ.* Sed *Josephus Scaliger* (Animadvers. in Epist.

Epist. S. *Hieronymi* præfixam Chronicis Latinis *Eusebii*) constanter affirmat, *Hebraismum*, *Syriasmum* & *Arabismum* nullo modo ad metrorum *Græcorum* aut *Latinorum* regulam revocari posse, etiamsi cœlum terræ misceatur. At idem similes in clausuris sententiarum sonos, qui vulgò *Rhythmi* appellantur, facilè concedit in Sacris carminibus reperiri: & in aliis versuum partibus aliquando sibi respondent vocales, (ut in *Esa.* 25.6. & *Deut.* 32.2.) Deinde, certi pedes adhibentur, varii fortasse in variis versibus, pluresque aut pauciores, non iidem constanter, ut in *Græcis Latinis*que: qui tamen justo ordine concinnati carmen constituunt, quanquam ea temporum certa ratio non habeatur, aut non satis intelligatur jam, quæ apud *Græcos* atque *Latinos*. Sunt enim qui propter ignotum nobis sonum & pronunciationem distinctionemque orationis *Hebraicæ* quâ sunt usi Veteres, obscuriorem esse jam syllabarum & quantitatum rationem putant: ea qui noverant Veteres, *Hieronymum* & alios, de metris *Hebraicis* veriùs atque certiùs statuere potuisse, quàm in hoc ævo nos. Utcunque igitur syllabarum tempora vel *Hebræis* veteribus non observata fuerint, quemadmodum *Græcis Latinis*que, vel recentioribus non satis cognita; versus tamen sive metra, quanquam liberiora, (ut in linguis ferè barbaris omnium gentium,) in *Hebræorum* canticis reperiri, hoc est, orationem artificialem, & pedibus aliquo modo constrictam, ità ut hymni sacri lyrica poëmata jure dicenda sint, negari equidem non posse arbitror. Rabbi *David Jabaia* de metris *Hebraicis* libellum edidit, quem *Latinum* reddidit *Gilb. Genebrardus*, ubi 18 numerat carminum genera, non tam ex Literis Sacris, quàm ex Rabbinorum doctrina & usu: quorum nulli vel mensura vel nomen *Latinorum* convenit. At in iis locutio est elegans, suavis, compendiosa, & quodam quasi librata pondere, ait *Pineda*, (in *Jobum*.) Et in *Psalmis Davidicis* artificia quædam & lusus poëtici adhibentur, qui solutæ orationi nullo modo conveniunt: ut ubi singuli versus à literis ordine alphabeticis incipiunt; *Psal.* 34. 119. &c. & ubi post singulos versus, intercalaris quidam versiculus repetitur; ut *Psal.* 136.

Sed alios in hoc *Mosis* Cantico gravioresque nobis implicat nodos *Jo. Euseb. Nierembergius*, (de Origine Sacr. Scripturæ lib. 6.) quos expediri par est. Multa enim congerit miracula divinitus edita in hujus Hymni cantione. Primò, Linguam ait *Hebraicam*, longâ desuetudine jamdiu amissam, recepisse *Israëlitas* afflatu Divino, sine meditatione doctrinâve. Secundò, Psalmum hunc non à *Mose* compositum didicisse, verùm inspirante Deo concepisse animis populum simul universum. Tertiò, Populum universum pariter decantâsse, vi quadam cœlesti excitatum, quamvis Musicæ magna ex parte imperitissimum. Denique, Mutis infantibusque ad cantilenam hanc solutas fuisse linguas, & eruditas à Deo. Primum ex his indè probat, quòd cùm *Judæi* in *Babylonia* obliti fuerint linguæ patriæ, annis quibus exsulaverant 70; (*Nehem.* 8.7,8,13.) multò magis *Hebræi*, longâ ducentorum & quindecim annorum cum *Ægyptiis* hospitibus consuetudine, loqui *Ægyptiacè* didicerunt, dedidicerunt *Hebraicè*. Itaque primo ferè postquam egressi ex *Ægypto* sunt die, non nisi ope Divinâ Psalmum *Hebraicum* concinere omnes potuissent: idque *Psalmo* 81.5. scriptum opinatur, *Cùm exiret ex Ægypto, linguam quam non noverat audivit.* Secundò, A Deo vero inspiratos didicisse hunc Psalmum, non à *Mose* doctos, id ex eo constare vult, quòd angustia temporis memoriæ discentium obstiterit. Tertiò, Voce unâ concinuisse omnes, idque in uno momento, donante Deo vim, & regente linguas imperitorum, Sanctus fatetur atque miratur *Augustinus*. (Lib. de Mirabilibus S. Scripturæ cap. 21.) Postremò, Mutos infantesque voces consonas edidisse, docet ex Libro *Sapientiæ Solomonis*, (cap. 10.21.) ubi *Sapientia* dicitur ad Canticum hoc *aperuisse mutorum os, & linguas fecisse infantium disertas*. Idem ex *Davidis* quoque *Psalmo* 8.2. *Ex ore infantium atque lactentium constituisti robur*, &c. Ego sanè miracula in Sacris Libris parcè admodum & reverenter admittenda censeo; non temere, non ubivis; non nisi aut indiciis quibusdam significetur, aut opus videatur aliquid præter naturam fieri:

> *Nec Deus intersit, nisi dignus vindice nodus*
> *Inciderit.* ———

At nec opus hîc aliquo miraculo, nec ullum indicium exstat satis idoneum. Inprimis enim, *Hebræos* linguæ suæ cur oblitos fuisse credam, nihil video præter inanes quasdam conjecturas. Nec eadem ratio linguæ *Babylonicæ* ac *Ægyptiæ* fuit. *Chaldæorum* lin-

A.M. 2513.

linguam aliquando *Hebræam* fuisse constat, sed eâ ætate corruptam. Multa igitur conveniebant utrique, ità ut facilè possent arripere *Babylonicam Hebræi*. At iidem *Ægyptiam*, planè diversam, suâ erant difficillimè mutaturi. Ut elementa proniùs in eorum naturam transeunt quibuscum unâ qualitate conveniunt, quàm eorum quæ repugnant utrâque. Nec erat *Hebræis* difficile commerciorum quotidianorum causâ ——*Linguas edidicisse duas*, tum suam retinere, tum *Ægyptiacam* ediscere: cùm certum sit, veteres in *Cambria Britannos*, & suam, & *Anglicam* prorsus alienam, à pueris ferè omnes callere. Nec dubitandum reor, quin aliis idem in gentibus usu veniat. Et *Psalmo* 81:5. *versantes in Ægypto*, non *exeuntes, linguam audivisse peregrinam*, dicitur. Peregrina igitur *Ægyptiorum* erat lingua *Israëlitis*, loquebantur *Hebræam*. Ità suo se *Nierembergius* imprudens telo jugulat. Jam secundo illo quid erat opus miraculo, ut universa multitudo Psalmum eundem conciperet animis, non aliunde acciperet? Unum afflari divinitus *Mosen* sat erat, qui composuit Hymnum: Reliqui omnes Psalmodiæ periti, vel memoriter, vel è scripto decantabant. Tertiò, Nam uno universos ore peritos imperitósque pariter concinuisse, (pace S. *Augustini* dixerim, si modò ea scripserit *Augustinus*,) nihil est hac in re quod vel imperet mihi, vel suadeat fidem. Quartò, Multò minùs verò, mutos & infantes eandem cecinisse cantilenam. Id enim in *Sapientia Solomonis*, nihil sibi aliud vult, nisi *Hebræos*, quos timor à dominis in *Ægypto* infantes atque mutos reddiderat, omni expeditos metu, libere laudes Liberatoris Dei celebrâsse. Quod ex octavo *Psalmo* detorquetur, satis sit dicere, nihil id prorsus hanc spectare ad rem. In hoc igitur Cantico *Mosis*, *Mosis* & populi gratitudinem collaudo, nullum Dei agnosco miraculum.

Quanta, quàm subita rerum fit mutatio? Alterum littus non nisi planctuum, querelarum & ejulatuum reddebat sonos, tot millibus hominum trepidantibus, exspectantibúsque jam jam se perituros, vel in fluctibus marinis quò ferebantur, vel hostium qui sequebantur telis. Littus verò alterum plausibus cantibúsque resonat ac tympanis eorundem hominum, summo exsultantium gaudio. Ità

——Dolor & voluptas
Invicem cedunt: brevior voluptas.

Nam optatâ quidem *Hebræi* potiuntur arenâ; sed arenâ tantùm. Per incultas enim vastásque solitudines fuit illis ambulandum, cum fame luctandum & siti, contra hostes etiam ferocissimos dimicandum, antequam frui licebat terrâ illâ fortunatâ, quam duce *Mose* pollicitus erat Deus. Neque mirum hoc videri cuiquam, aut novum debet. Par est omnium piorum conditio ex Diaboli servitute liberatorum, peregrinantium in hoc mundo, contra hostes perpetuò militantium spirituales, denique per graves & multiplices ærumnas hujus vitæ (*Act*.14.22. *Psal*.66.10,&c.) ad cœlestem patriam *Christo* auspice contendentium. Ità enim tentare, exercere, confirmare suorum fidem & pietatem visum est Deo. (*Deut*.8.3,16.) Ità

Per varias casus, per tot discrimina rerum
Tendimus in Cœlum, sedes ubi fata quietas
Ostendunt.——

& in *Arabiam* discedunt: § 21. Post celebratum cantico Deum, viæ se omnes *Hebræi* dant, ac trium dierum iter faciunt in Eremo, millibus passuum peragratis 25. Secum portâsse quantam poterant aquæ vim, præmonente *Mose*, autor est *Josephus*. (Antiquit, lib.3. cap.1.) Hæc *Ethami eremus* dicitur, (*Num*.33.8.) quæ ab *Ægypto* incipiens, *Heroöpolitici* sinûs extrema circuit, ac in alterum latus tendit Rubri maris. *Arabiæ Petrææ* jam in parte versamur. Amplissima enim regio *Arabum* tribus partibus à *Ptolemæo* distinguitur, (liceat huc paulisper digredi, ut sciamus qua nobis in regione cum *Israëlitis* peregrinandum sit,) *Petræâ*, *Desertâ*, & quam *Felicem* ex re vocant. (quæ triplex;) Omnem ferè tractum *Asiæ* meridianum ad Occidentem *Arabicum* nomen obtinet, ejúsque oræ longitudinem *Indiæ* parem ferûnt, (*Arrian*. 7.) & milliaria 3500 patere. (1. Petræa,) *Petræa Syriam* & *Palæstinam* à Septentrione, sinum *Arabicum* & *Ægyptum* habet ab Occidente, *Desertam* ab Ortu, & *Felicem Arabiam* à Meridie; denique nomen ab oppido primario & regia *Nabathæorum Petra*. (2 *Reg*.14.7.) In convalle sitam *Plinius* (Nat. histor. lib.6.28.) tradit urbem hanc, paulò minùs 2 mill. passuum amplitudinis, circundatam montibus inaccessis, amne interfluente. Hîc videtur saxum

illud

A.M. 2513.

illud eminuisse naturâ munitum, de quo *Diodorus Siculus*, (Biblioth. lib. 2. 12.) unico tantùm ascensu, eóque perangusto, patens, ut paucissimis egeret custodibus. *Nabathæorum* gens, ab *Ismaele* oriunda, in hac parte nobilissima habebatur, solique *Arabum Dachareni*, hoc est, *masculi* & *viriles*, dicti sunt.

2. Deserta,

Arabia Deserta Euphrate, quâ *Mesopotamiam* spectat, & *Chaldææ* montibus, partéque sinûs *Persici*, ab Oriente clauditur & Septentrione; ab Occasu *Arabiâ Petræâ* & *Syriâ*; *Felicis Arabiæ* montibus à Meridie. *Plinius* à monte *Amano* limitem Borealem, è regione *Ciliciæ Comagenésque*, longè altiùs repetit. Quâ *Syriæ* vicina est & *Mesopotamiæ*, culturæ patiens, mercatores emittit, urbésque ad *Euphratem* satis frequentes colit. Alibi, propter aquæ penuriam sterilis ferè, (ut *Petrææ* quoque magna pars,) cultores nullos, incolas paucissimos alit. Loco fontium & fluviorum puteis contenti plerique, siti & fame hostium facilè arcent vim. Itaque libere omnes agunt ab alieno jugo. (Quis enim perdat operam in victoria difficillima, sine pretii spe?) Sed viatoribus & vicinis gentibus admodum infesti latrociniis in omni ævo. Unde *Saracenorum* nomen, & *Saracæ* regionis apud *Stephanum*. Nec homines tantùm feroces generat, sed animalia quoque fera varii generis; (*Diodor.* ibid.) Leones Pardalésque plures & majores *Libycis*, & qui *Babylonii* vocantur Tigres: Camelopardales quoque, Struthiocamelos, Tragelaphos, Bubalos, aliásque plures mixtæ naturæ feras. Pecora in his locis minora quàm in *Ægypto*. Gentes *Nomadum* præcipuè *Plinius* & *Scenitarum* collocat in hac parte: sed & hi vagi, & cognominati à tabernaculis, quæ ciliciis metabantur ubi libuit. *Nomades* lacte & ferinâ carne vescebantur. Qui per hoc arenarum æquor invium in beatiorem illam *Arabiam* transibant olim negotiatores, signum Arcticum observabant, quasi navigantes: nunc autem qui præeunt & præsunt viæ pyxidem adhibere nauticam solent. Quòd si fortè (quod tamen rarò fit) *Auster* à Meridie spiret, quasi tempestate quadam & fluctibus arenarum obruuntur omnia.

3. Felix;

Dives illa & beata quam diximus *Arabia*, peninsula (*Plin.* 6.28.) inter duos *Arabicum Persicúmque* sinus procurrit, quodam naturæ artificio, ad similitudinem *Italiæ*, non & magnitudinem, ut *Plinius* vult. (Nat. hist. 6.28.) Amplior enim est multò *Arabia*. Hæc multitudine fontium, abundantiâ fluminum lacuúmque, ubertate soli, urbium frequentiâ, pecorum & arborum fructuúmque varietate, auri postremò & argenti, gemmarúmque splendidissimarum, præcipuè verò aromatum copiâ floret adeò, ut si cum *Petrææ* ac *Desertæ* solitudinibus vacuis comparetur, meritò habenda sit dicendáque Εὐδαίμων, *Felix*. Præter Elephantos, (*Diod. Sic.* lib. 2. 12.) & Oves ingentibus onustas caudis, librarum 40, octogintáque interdum, Camelos generosissimos edit ac multiformes; depiles & villosos Dromadas, maturando itineri, & alios ferendis oneribus aptos, & ad bellum idoneos. Geminis in dorso gibbis nonnullos, quorum carnibus lactéque vescebantur indigenæ. Onerarii cameli homines quinque in lecto jacentes vehunt; duos etiam sagittarios tergis in pugna obversis, ut alter hostem à fronte feriat, alter persequentem. Cinnamologus avis (Cinnamomus *Aristoteli*, Histor. animal. 9. 13.) cinnami surculis nidificat, (*Plin.* 10.33.) in arboribus excelsissimis. Plumbatis igitur eos sagittis decutiunt indigenæ, mercis gratiâ. Hujus etiam cœli avem Veteres Phœnicem celebrabant, unicum sui generis: & quasi vidissent aliquando, ità formam definiunt; aquilæ magnitudine, auri fulgore circa colla, cætera purpureum, cæruleam roseis caudam pennis distinguentibus, cristis fauces, capútque plumeo apice cohonestante. Soli sacram prodidêre; sed neminem exstitisse qui vescentem viderit. Annis vivere quingentis apud *Ovidium Pythagoras*, (Metamorph. lib. 15.) & *Pomp. Mela*; (Geogr. 3.) idémque spatium ait maximè vulgatum *Tacitus*: (Histor. 5.) 540 *Solinus*, idque probatum dicit: *Manilius* 660 apud *Plinium*, (10.2.) Poëtæ plerique mille fingunt; unde illud *Martial.* (Epigram. 5.)

ubi nullus Phœnix,

Una decem quoties secula vixit avis.

Sunt qui scribunt 1461. Senescentem aiunt casiæ thurísque surculis construere sibi rogum, replere odoribus, & incubantem his mori. Ex ossibus deinde & medullis ejus nasci, primò ceu vermiculum, indè fieri pullum; principióque justa funera priori reddere & totum deferre nidum prope *Panchaiam*, vel in *Ægyptum*, ut alii, (*Pomp. Mela* Geog. l. 3.) in Solis urbem, & in ara ibi deponere. *Pythagoram* audiamus, hac in re Poëtam veriùs quàm Philosophum:

Una

A M 2513.

Una est quæ reparet, seque ipsa reseminet ales;
Assyrii Phœnica vocant: nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lacrymis & succo vivit amomi.
Hæc ubi quinque suæ complevit sæcula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulæque cacumine palmæ,
Unguibus & duro nidum sibi construit ore.
Quò simul ac casias, & nardi lenis aristas,
Quassáque cum fulva substravit cinnama myrrha,
Se super imponit, finitque in odoribus ævum.
Indè ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
Corpore de patrio parvum Phœnica renasci.
Cùm dedit huic ætas vires, onerique ferendo est,
Ponderibus nidi ramos levat arboris altæ,
Fértque pius cunásque suas, patriúmque sepulchrum;
Pérque leves auras Hyperionis urbe potitus,
Ante fores sacras Hyperionis æde reponit. (Ovid. Met. l. 15.)

Unà cum nido ardore Solis incenso concremari volucrem, magis vulgata fides, & hæredem è cineribus prodire. Indè *Martialis*, (Epig. l. 5.)

Qualiter Assyrios renovant incendia nidos.

Sed vereor nè nimis hæc multa sint de re quæ sit nulla. Nam *haud scire* ait se *Plinius*, (10.2.) *an fabulosè narrentur* quæ dicta sunt de Phœnice. *Eum verò qui ex Ægypto allatus Claudii principis Censurâ in Comitio erat propositus, (quod Acta publica testabantur,) falsum fuisse nemo dubitabat.* Id tamen seriò *Solinus Polybist.* (c. 46.) perinde ut verum ex *Plinio* repetit, omissâ falsitatis notâ. Neque unquam repertus quisquam est, quem suis hanc volucrem conspexisse oculis constaret. Nec erat facilis observandi ratio tot annorum ætatem, ultra hominum vivacissimorum generationes quinque. Præterea, generis cujusquam salutem atque interitum à singulari pendere mortalíque re, aut prolem sibi generare animal perfectum absque pari aut fœmellæ conjugis ope, sine spe multiplicandi, nec ipsi naturæ consentaneum videtur, neque benedictioni Divinæ in Sacris Literis, (*Gen.* 1.22. & 8.17.) aut providentiæ. Denique, avem brutam templum novisse arámve Solis, idque in longinqua regione, ridiculum, nè dicam insanum, est credere. Ex navigationum Commentariis nescio quibus, *Cardanus* & *Scaliger* produnt in mediterraneis *Indiæ* avem reperiri, quam incolæ *Semendam* vocant. Ei rostrum trifistulare, cùm moritura est, sonum edere suavissimum. Sarmentis collectis, alarúmque motu accensis, uri. E cinere vermem, è verme avem denuo renasci. Ex Olore, opinor, & Phœnice coëuntibus, nata hæc, seu volucris, seu fabula; hinc genituram, indè musicam trahens. Meritò quidem *Scaliger* triplicem rostri perforati fistulam elevare dicit historiæ fidem, nè quæram de reliquis frustrà. (*Cardan.* Subtil. 10. *Scalig.* Exerc. 223.) Valeat ergò Phœnix, nec ulteriùs fidem in literis atque libris inveniat, quæ nullum reperit in rerum natura locum; sed *Phœnice rarius* nihil sit. Arbores *Arabia* fert atque frutices ferè omnium generum fructuúmque; Abietes ac Tædas, etiam Cedros, Juniperos, & quod *Agyræum* vocant in montibus: rariores alibi Cinnamomum, Terebinthum, Casiam, Costum, Resinam, Lamam, unde Mastiche, Oleam medicinali dotatam lacrymâ, Calamum odoratum; sed maximè Thuris atque Myrrhæ. Myrrham quoque habet cum aliis nonnullis communem, sola Thus; neque tamen universa. *Sabæorum* ea sylva est, longitudine milliar. 100, latitudine 50. *Saba* verò nomen regionis thuriferæ, rupibus inviæ, & à dextra mari scopulis inaccesso. *Græci* mysterium significare dicunt. *Minæi*, per quos evehitur uno tramite angusto, primi thuris commercium fecêre, maximéque exercebant. Ferunt 3000 non ampliùs familiarum fuisse, qui jus per successiones in hanc sylvam sibi vendicarent. Sacros vocari ob id; nec ullo congressu fœminarum funerúmve, cùm inciderent eas arbores aut meterent, pollui solitos: ità religione merces augeri. Meti semel anno solebat, minore occasione vendendi, circa ortum Canis, flagrantissimo æstu, incîdentibus quâ maximè videbatur esse prægnans, tenuissimúsque tendi cortex. Indè prosiliebat spuma pinguis in pavimentum, aut in tegetem præparatam; quæ concreta densabatur, colligebatur Autumno. Deinde quæstûs alteram vindemiam attulit Vere, ad eam

(margin: thuris copia est,)

hyeme

hyeme corticibus incisis. Sed ruffum hoc thus longè deterius, illud candidum & purius. Sauciis arboribus non erat opus custode. Sylva, quanquam certis portionibus divisa, innocentiâ erat mutuâ tutior hic, quàm foret alibi pœnâ. Collectum thus *Sabotam* regni caput camelis convehebatur, portâ ad id unâ patente. Digredi viâ capitale leges fecêre. Ibi decimas deo, quem vocant *Sabin*, mensurâ, non pondere, sacerdotes capiebant. Nec antè mercari licuit. Indè impensæ publicæ tolerabantur. Nam & benignè certo itinerum numero deus hospites pascebat. Evehi non potuit nisi per *Gebanitas*; itaque & horum regi in urbe *Thomna* pendebatur vectigal. A.M. 2513.

Myrrha multis in locis *Arabiæ* gignitur. Convehitur & ex insulis laudata; petùntque eam etiam ad *Troglodytas Sabei*, transitu maris. Sativa quoque provenit, multùm sylvestri prælata. Gaudet rastris atque ablaqueationibus, melior radice refrigeratâ. Arbori altitudo ad quinque cubita, (humiliori paulò thuriferâ,) nec sine spinis, caudice duro & intorto, crassiore quàm thuris, & ab radice etiam quàm reliquâ sui parte. Inciduntur bis & ipsæ, iisdémque temporibus; sed à radice usque ad ramos, qui valent. Sudant autem sponte priùs quàm incidantur, Stacten dictam, cui nulla præfertur. Ab hac sativa; & in sylvestri quoque melior æstiva. Non dabant ex myrrha portiones deo, quoniam & apud alios nascitur. *Carmaniæ*, *Sardibus* & in *Ægypto* satas fuisse regum studio thuris arbores constat: verùm haud valde utili memorabilíve proventu. *Arabes* (*Diodor. Solin. Plin.* 12. 17.) sarmentis harum arborum ignes fovent; assiduitate nimiâ fumo ingrato odore cremati storacis occurrebant, in pellibus hircinis. Ex *Syria* revehebant storacem, acri odore ejus abigentes suorum fastidium; eo & serpentes fugabant in odoriferis sylvis frequentissimas. & myrrha.

Arabes hi longè latéque diffusi diversis moribus vivebant & cultibus; diversis etiam dotibus terrarum. Vinum, ut *Indi*, palmis exprimebant, oleum sesamæ. Naturales terræ genius vapores in se continet suffitibus odoratis aptos. Palmæ *Arabicæ*, ut etiam *Babylonicæ*, *Syriacas* caryotas magnitudine superant, sex amplæ digitos; cùm tamen *Syriacæ Africanis* multò & majores & suaviores habeantur. Effoditur & aurum purum quibusdam in locis lucidúmque, nucibus castaneis par; quod lapidibus pretiosis arte inclusis mirum addere splendorem solet. Frumentum non deerat; quanquam & hic pastorum erant plurimæ nationes, qui *Petræam Desertámque* propè soli tenebant. Gemmis terra variis ditescit, Sardonyche, Molochite, Iride, Androdamante, Arabicâ, & Pæderote: Margaritis mare. Numerosissimi *Arabum Homeritæ*. *Minæi* fertiles agros palmetis habebant arbustísque, in pecore divitias. *Gembani Ariique* præstabant armis, maximè verò *Chatramotitæ*. *Carei* latissimi & fertilissimi erant agri. *Sabæi* verò ditissimi fertilitate sylvarum odoriferâ, auri metallis, agrorum riguis, mellis ceræque proventu. Mitrati olim incedebant, aut intonso crine. Barba abradebatur, præterquam in superiore labro. Aliis & hæc detonsa. Mirúmque dictu, ex innumeris populis pars æqua in commerciis & latrociniis degebant. In universum gentes ditissimæ, ut apud quas maximæ opes aliarum gentium subsidebant; vendentibus quæ mare ipsis aut sylvæ donabant, nihil invicem redimentibus. Ex *Heraclide Cumæo Athenæus* (Deipnosoph. 12.) refert, in regione Thurifera omnibus regem solutum legibus, ignaviæ dedisse totum & luxuriæ se, nihil rerum publicarum egisse, in balneis ut plurimùm versari solitum, paucos in conspectum admisisse præter ministros libidinum, sumptu quovis otium & voluptatem redemisse, judiciorum aliis demandâsse molestiam; quæ si quis minùs justa quereretur, fenestram in suprema parte palatii apprehensâ catenulâ referâsse, appellâsséque regem. Illum, auditâ causâ, vel judices neci tradidisse, perperàm si statuissent; vel, si rectè, appellatorem. Eâ severitate, nè quis desidiam suam negotiis turbaret ingratis, prohibuisse. Denique, sumptum aulæ quotidianum quindecim fuisse talenta *Babylonica*. Idem (ibid. lib. 6.) in *Arabia* sancitum legibus ait, ut si qua regi corporis mutilata esset pars, maléve haberet, eodem se malo & subditi affectos simularent: quod alibi terrarum non nisi per assentationem fit, illic jure factum & legali adulatione. Uxores pellicésque his regibus plurimas fuisse par est; quandoquidem uni *Hierotimo* nati sunt sexcenti liberi. (*Just.* Hist. lib. 39.) Sagittis (inquit *Suidas*) *Arabas* valuisse plurimùm ferunt longis, æqualibúsque sibi; nec manu tetendisse arcum, sed pede. Mores Arabum.

Deos

A.M. 2513. religio, Deos *Arabum* duos tantùm *Herodotus* tradit, (libro 3.) *Urocalt* & *Alilat*, quos *Dionyſium* & *Uraniam* interpretatur; Solem atque Lunam *Arabes* volebant. *Alittam* alibi vocat, (lib.1.) quam *Venerem* ait eſſe. In *Arriano* (lib.7.) Cœlum & *Dionyſius* nominantur *Arabum* numina. *Nabathæos* Solem quoque veneratos apud *Strabonem* legimus, (lib. 15.) Aliqui *Dyſarem* addunt etiam *Arabicum* numen; cujus linigeros tradunt ſacerdotes & mitratos fuiſſe. Præputiorum amputatio poſt annum decimum atque tertium ab *Iſmaële* primùm in hanc traducta eſt regionem. Mox à filiis *Abrahami* & *Ceturæ*, deinde ab *Edomo Iſaaci* ritus hic eſt latiſſimè propagatus. Suillis carnibus abſtinuiſſe prorſus *Arabas*, autor eſt *Solinus*: imò genus animalis hoc ſi invectum eò fuerit, illico mori, nec fragrantiam ejus aëris ferre immundam fœtidámque beſtiam. Suſtuliſſe mures quoque, ut ingrata & inviſa diis animalcula, (qui *Perſarum* quoque mos & *Æthiopum* fuit,) *Plutarchus* ſcribit. (De Invid. & odio.) *Euſebius* ait, (de Laud. *Conſtantin.* & Præparat. 4. 16.) humanis etiam victimis litâſſe *Arabas* crudelibus diis, puero à *Dumatiis* immolato quotannis, & ſub ara ſepulto.

insulæque vicinæ, *Diodorus Siculus* (in 5. Rerum antiquarum, ex *Euhemeri* Peregrinationibus, opinor,) inſulas ait *Arabiæ* tres præcipuè objici: primam Ἱερὰν, ſive *Sacram*, nomine, ubi mortuos ſepelire nefas; & ſeptem indè ſtadiis alteram, quò deportantur mortuorum cadavera; & reliquis majorem tertiam, triginta ſtadiis diſtantem verſus exortum Solis, (*Panchaiam* nominabant.) Sacram & hanc, aromatibus tantùm, thure inprimis, abundare; quod in *Arabiæ* Continentem traductum atque diſtractum, omnium ferè populorum aris fumum ſuppeditabat. *Panchaiam* tradit incoluiſſe, præter indigenas & *Oceanitas*, etiam *Indos*, *Cretenſes* atque *Scythas*; *Panarâ* civitate liberâ & templo *Jovis* nobilem, quem *Triphylum* ſeu *Triphylæum* vocabant, à tribus loci gentibus, *Panchæis*, *Oceanitis*, atque *Doiis*. Urbi quotannis præficiebantur è civibus nobilioribus tres, judicabántque res minores: capitalia ſacerdotes tantummodo. In patente campo templum, (in editiſſimo colle, ait *Euhemerus*,) ipsâ vetuſtate reverendum, magnificè conſtructum, & amœniſſimè ſitum, ab urbe 60 ſtadiis aberat. Omnium rerum feraciſſima, tribus ordinibus incolarum conſtabat inſula. Sacerdotum primus & Artificum, Agricolarum fuit ſecundus, Militum Paſtorúmque poſtremus. In commune conferebantur omnia. Privatæ rei nihil quiſquam habuit, præter domum atque hortum. Suum cuique diſtribuere ſacerdotum fuit. Ipſi duplæ portionis mercede fruebantur, & judiciis præerant. Sacrorum locorum limites tranſilire ſacrificis piaculum erat capitale. Ex *Creta* ſe oriundos ferebant, huc ſecutos *Jovem*, quo tempore victoriis & beneficiis orbem ſibi terrarum ſubegerat. Lectus Dei aureus in templo, *Urani* geſta & *Jovis*, *Dianæ* atque *Apollinis* etiam, ſacris *Ægyptiorum* literis à *Mercurio* ſcripta continebat. Hæc & alia multa *Diodorus*:

vel potiùs fabulosæ. cujus & fabulas nonnullas indicare paucis libuit, nè quid requireretur eorum quæ *Arabiam* illuſtrarent; ſed & monere ſimul, eſſe fabulas, undecunque traduxerit in ſuam ille Bibliothecam. Nam de *Jovis* Imperio & expeditione in orbem univerſum quæ narrantur, quis non ficta fateatur? *Scythas* deinde quiſnam, obſecro, in tam longinqua deduxit maria, homines à rebus maritimis omnium ferè mortalium alieniſſimos? Quid verò his factum eſt inſulis, ut eas nemo viderit, nemo noverit, nemo de illis quicquam ſcripſerit tradiderítve præter *Euhemerum*? Nam eſſe nullum inſulare thus, verùm in Continenti *Arabico* naſci omne, cùm *Juba* eruditiſſimus *Mauritaniæ* rex ad *Caium Cæſarem Auguſti* filium ſcripſit, (*Plin.* Nat. hiſt. 12.14.) tum longa temporum ſeries comprobavit. Ex hac fabula natum eſt illud *Maronis*, (Georg. 2.)

Totáque thuriferis Panchaïa dives arenis;

& *Ovidii*, (Metamorph. 10. ſab. 9.)

———Sit dives amomo,
Cinnamáque, coſtúmque ſuum, ſudatáque ligno
Thura ferat, floréſque alios Panchaïca tellus,
Dum ferat & Myrrham.———

Frid. Hervart, (cap.60.) inter alia paradoxa, *Zeilan* eſſe *Panchaiam* vult. Ea verò *Indorum* eſt, non *Arabum* inſula, ab his longè remota. Neque multò digniora ſunt fide quæ *Diodorus* idem ſcribit de alia quadam his in locis inſula, *Iambulo* quodam

dam autore, mercatore *Græco*, sed literis à pueritia instituto, qui se omnium spectatorem actorémque prædicabat. Is cùm in *Arabia* negotiaretur, unà cum itineris comite captus est bis, ac tandem delatus in *Æthiopiam*. Erat his religio vetus à majoribus tradita, ex responsis deûm instituta primò, ut patriam suam certis temporibus expiarent capitibus humanis. Itaque more antiquo istis peregrinis naviculam dant, quódque semestri sufficeret viaticum. Monent simùl, ad Meridiem esse navigandum; perventuros ad insulam pariter & gentem beatissimam. Quod si libentes facerent, se quoque, propitiis diis, annis sexcentis felicissimè acturos. Sin territi redirent fortè, alióve iter deflecterent, genti suæ pœnas quàm gravissimas daturos. Ità immolatis magnificè hostiis in littore, festóque solenni celebrato, nautas coronatos in piaculari cymba dimittebant. Per multa impedimenta eluctati, post menses tandem quatuor, ad insulam sub ipso Æquinoctiali formâ turbinatâ delati sunt, stadiorum ambitu quinque millium. Septem erant insulæ pari distantiâ & magnitudine, legibus iisdem atque moribus viventes. Appropinquantibus humanissimè occurrebant indigenæ, alii scapham deducebant, alii suscipiebant benignè hospites; omnes peregrinorum admirabantur vultum, habitum, adventum. Corporum habitu insulares longè dissimiles videbantur nostris; verùm sibi perquam similes, ac penè pares, 4 ferè cubitorum, proceri omnes, formosi, agiles, robusti, flexilibus nervorum instar ossibus; præter capita & barbas, supercilia & palpebras, toto corpore depilati & perpoliti. Aures laxiùs patebant, ut sufficerent linguis; linguæ verò bifidæ simul cum pluribus colloquebantur, & avium facilè mentiebantur sonos. Imperabat reliquis maximus natu, qui post annos 150 sponte cedebat principatu & vitâ. Nec aliis ultra eam ætatem vivere licebat, quanquam vivacissimi omnes, optimâque valetudine. Quovis correptos morbo, aut vitio corporis affectos, ad mortem protinus damnabat severa lex. Gemina erat herba, cui incubantes, morte quasi somno suavi solvebantur. Literarum apud eos vigebant studia, inprimis Astrologiæ. Scribebant deorsum, septem characteribus, qui modis quatuor singuli transformati, octo & viginti literas edebant. Omnia erant omnibus communia. Communis in mulieres & liberos amor; conjugia nulla. Cùm nihil esset quod præcipuè quisquam appeteret ambiréтve, nullus erat seditioni aut discordiæ locus. Solum feracissimum sponte fruges dabat sine cultura; & fructus per singulos menses novi urgebant expellebántque senescentes. Saluberrimus aër; & aquarum fontes frigidarum calidarúmque non salutares minùs quàm dulces; nec hæ unquam frigescebant, nisi aut vinum aut aqua frigida commisceretur. Unum erat præter cætera peculiare his animal, virtutis penè incredibilis, & formæ non vulgaris. Corpus instar testudinis rotundum duas habuit transversas per medium lineas; quarum extremis quatuor partibus ora quatuor, oculique totidem adhærebant. Pluribus etiam pedibus incedebat in utramvis partem. Aliorum vivorum corporum cæsæ aut abscissæ partes, ejus tinctæ sanguine, si adhuc spirantes componebantur, facilè coalescebant. Singuli cœtus aves alebant maximas, quarum alis impositos infantes explorabant, an digni essent quos tollerent. Si expavissent volante alite, quasi degeneres abjiciebantur. Quamvis terra victum abunde suppeditaret, ex fructibus carnibúsque avium, piscium pecorúmque, imò & serpentum innocuorum; illi tamen simplici tantùm cibo, sine arte, sine condimentis, imò & unico in diem, saturabant se. Neque pisces carnibus, nec avibus commiscebant quadrupedes. Ex fructu e-ruo albo haud absimili, crescente decrescentéque cum Luna, suavissimum conficiebant panem. Ex lanugine molli vestes, in quarundam arundinum medulla crescente, infectáque ostreorum suorum succo. Cœlestia, præcipuè Solem, venerabantur pro diis; cui & insulas dedicabant, eundémque festis celebrabant, & supplicationibus, & hymnis. *Iambulus*, postquam hic septem peregisset annos, unà cum socio insulâ expulsus est, propter *Græcanicam* pravitatem morum. Acceptâ igitur scaphâ & victu, post quatuor menses ipse *Indiam* assecutus est, comite in fluctibus amisso. Itaque solus in urbem *Polybothra* ad regem longo itinere perductus est. Liberaliter acceptus à rege, ut qui *Græcanicas* disciplinas plurimi faceret, in *Persiam* dimissus tandem, sospes in *Græciam* reversus est. Idem hæc & alia etiam de *Indis* vulgò ignota literis mandavit; sed quàm credibilia, bifidæ loquantur insularium linguæ.

A.M. 2513.

A.M. 2514.

§ 22. Sed interea dum nos in omnem *Arabiam* divertimus & divagamur, *Hebræi*, longo itinere fessi & siticulosi, aquam requirunt. Qui de aquæ immensa & insuperabili copia questi erant modò, nunc defectu laborant, & extremâ siti penè defi-

Mara aquam desiderantes *Hebræi* obmurmurant *Mosi*.

A.M. 2514.

eiunt. Ad fontem pervenêre tandem, sed & hunc amaræ atque inutilis undæ; quem propterea *Maram* appellavêre. Ità primus quasi gustus vitæ piæ amaritudinem sapit, suavissimæ tandem futuræ: Contrà, impietatis mellita initia desinunt in amarum fel. Iterum populus conqueri stomachosè, & à *Mose* flagitare aquam, (non à Deo petere,) cujus operâ se jam siti perituros clamant. Imploratus à *Mose* Deus monstravit arborem, cujus immerso ligno fontis ægritudinem sanaret. Quas bestiæ modò aquas refugerant, dulces jam gratâsque homines ipsi petunt ac potant avidissimè. Arborem illam *Judæi Ardiphnen* vocant. Quænam verò ea sit, & an suâ id vi, (ut *Siracides Ecclesiastic.* 38.5.) an Divinâ potiùs præstiterit, nemini est, opinor, compertum satis. Crucem *Christi*, quæ vitæ lignum est, eo designari aptissimè, perspicuum videtur. Ejus enim unius ope omnium ærumnarum aquas (*Psal.* 69.2.) dulcescere constat, & amaritudinem gaudio permutari. (*Gal.* 3.13. *Rom.* 5.3. 2 *Cor.* 1.5,7, 1 *Pet.* 2.21,24.) Sed in hoc initio & omen fuit totius itineris, molesti quidem ac perdifficilis diu, commodissimi postremò atque amœnissimi futuri. De his fontibus meminisse *Plinium*, (Nat. hist. lib. 6. cap. 29.) miror equidem *Raleium* & *Willetum* scribere. Nam in altero latere ad Occidentem Rubri maris collocantur quos *Plinius* memorat, hi ad Orientem. Atque hoc primùm in loco tentari voluit populum suum Deus, atque moneri de obsequio Divinis debito Imperiis, quod hactenus ægre admodum & malignè præstiterat. Quòd si enim ea facerent quæ juberentur, quæ rectà gratâque essent Deo, ejúsque alacriter parérent mandatis, ab omnibus *Hebræos* morbis malísque immunes promisit fore, quibus *Ægyptiorum* repressa est contumacia. Esse enim *Jehovam* se, qui morbis conficere, quísque opitulari solus possit. Ità paulatim Deus populum pervicacem assuefacere jugo Legis mavult, quàm semel rigidè[illegible] imperare omnia.

Relictâ *Marâ*, sextum castris defigendis locum delegerunt *Elim*, fontibus duodecim & palmis beatum septuaginta: sed an urbe ornatum ejusdem nominis, de qua postea meminit *Guliel. Tyrius*, (11.13.) non liquet. Septimò, ad Rubrum mare cùm descendissent, (*Num.* 33.10,11.) in desertum *Sinis* indè redeuntes, octava castra metati sunt. Conjiciunt aliqui, divertisse *Mosen* ad mare, nè *Amalecitarum* insidiis & armis nondum satis paratos *Israëlitas* objiceret. Aliquot verò illic hebdomadas moratum, lustrandis fortasse armis, exercendísque militibus dedisse operam. Jampridem scilicet nuncios *Mosen* de odiis atque consiliis *Amalecitarum* certiorem fecisse. Decimus enim quintus jam agebatur secundi mensis dies, cùm farina & victus quem ex *Ægypto* secum tulerant deficere cœpit, & populus rerum ferè omnium penuriâ, tantùm non fame laborare. Neque ulla spes affulgebat, vel occupandi *Canaaneam*, vel procurandi annonam quæ sufficeret multitudini tantæ in deserto. Sua si mactarent pecora, prospiciebant facilè, aut futurum hoc perbreve solatium, fame nihilominus perituris mox; aut defuturum victuris, in [illegible] pueris lac, in patria viris peculium. Itaque pari damno ferè putabant necari pecudes & mori se. Sævire igitur omnes, & ministris Dei oblatrare convitiarique fortiter. "Quantò mitiùs, inquiunt, actum fuisset nobiscum, si *clade aliquâ sustulisset in Ægypto* "*nos Deus, dum pane saturi, plenis carnium ollis fruebamur? Lactare verò nos & allicere* inani spe *in solitudinem* inanem, *ut tot simul hominum pereamus millia, ut fa*"*me pereamus*, crudelissimo internecionis genere, quæ est hæc immanitas, hominum "alienis doloribus oblectantium se, alienis funeribus pascentium? Contumeliosum gloriæ suæ murmur populi Deus non tulit. Nondum orante *Mose*, respondit atque edocuit quid esset facturus. *Aaron* & *Moses* utrique populo tradiderunt, quò foret certior fides, Eum vesperì saturaturum carne Deum, manè pane; quem illi tamen Deum obliquis convitiis impii lacerabant. Nam se Dei esse ministros tantùm. Suis nominibus Dominum suum peti. Quin & *Mose* jubente, publicum indicit *Aaron* totius populi conventum coram Nube Dei; quam intentis oculis dum spectabant, elucentem indè gloriam majestatémque Divinam conspicati sunt, quæ *Mosen* his affata est verbis: "*Audivi* jampridem, *audivi populum hunc*, tot à me cumulatum be"neficiis, *querulo mihi murmure obtrectantem*.

> "*Ille quidem malè gratus, & ad mea munera surdus*,

"ità de me impiè cogitat ac vociferatur malignè, quasi enecaturus in deserto evo"caverim ex *Ægypto*; quasi ab *Ægyptiis* eripuerim, ut mihi præda esset; quasi vic"tum præstare non valeam, qui dedi corpora; quasi vires mihi desint pascendi ho"mines,

In deserto *Sinis* penuriâ laborantes convitiantur strenuè.

A.M. 2514.

"mines, in arenis etiam sterilissimis; quasi ex lapidibus condere panem carnémve, si "opus sit, non possim, qui ex nihilo produxi omnia. Quare *meis hæc illi verbis de-* "*nunciato, sub vesperam carnes habiturum, post auroram pane saturatum iri.* Si ter- "ra non ferat, cœlum depluet; *ut sciatis Jehovam esse me, vestrum, Israëlitæ, Deum.* Ut prædictum, ità mox perfectum est. Sub vesperam coturnices advolârunt, & operuerunt castra. Manè, cùm evanuisset ros, relictum est minutum quid instar pruinæ, quo terra est undique dealbata; cui simile quicquam ex tanto nullus unquam populo conspexerat. Ignorantis est admirari; admirantis quærere & sciscitari, ut discat aliunde. Demirantes igitur novitatem rei, percontati sunt *Hebræi* mutuò *Man-hu*, quod linguâ *Hebraïcâ*, (ut *Josephus*) vel (ut alii) *Syriacâ*, significat idem quod *Hebraïcè Mah-hu*, *Quid hoc?* unde contractum aliqui novum atque usurpatum vulgò postea *Mannæ* arbitrantur nomen. (*Joseph.* Antiqu. l. 3. 1.) Quanquam alii (ut *Philo* in Allegor. Leg. lib. 2. & *Judæi* quidam in *Exod.* 16. 15.) deductum à *Man Hebraïco* malunt, significante *portionem*. Cibus enim hic paratus videbatur, & in frusta dissectus minima, ut coquo divisore non esset opus, qui suam cuique portionem distribueret. Non priùs tamen hic panis de cœlo datus est, quàm ille de terra *Ægypti* defecisset. Populum suspensum edocuit *Moses*, hunc esse panem quem Deus de cœlo se daturum promiserat. Singulis ergò diebus manè singuli colligerent quantum possent; dimensi verò acciperent singuli Gomerum; (minoris id erat mensuræ genus;) nihil reponerent in crastinum: die tantùm sexto duplicem esse mensuram colligendam, reponendámque partem, ut septimo quiescerent, Sabbato nimirum, & *Jehovæ* sacro. Coquerent ergò & elixarent quæ vellent sexto die, ut septimo esset paratus victus: nullam enim foris Mannam eo inventuros die. Summam hujus præcepti nè violarent, fames prohibuit; nè singulis parérent articulis, protervia. Necesse erat colligere, alium non habituris panem. Sed aliqui, aut nimis anxii de futuro, aut nimis desidiosi, ut crastino labori parcerent, in crastinum reposuerunt, Deo prohibente, fœtidam vermibus escam futuram, non hominibus. Alii profecti sunt etiam in Sabbato Mannam collecturi. Sed impiâ & inutili operâ: Nihil enim foris repertum est eo die quod colligerent. Quod autem sexto reponebatur ex mandato Dei, id neque fœtore aliquo, neque vermium scaturigine corruptum est. Neque *Mosen* modò contumacia hæc populi, sed ipsum quoque Deum irritavit. Quare iterum, idque severiùs, prohibuit, nè suum Sabbatum violaretur, néve castris totâ egrederentur die. Hoc & ad urbes translatum est mandatum postea; unde ultra cubitos bis millenos deambulare in Sabbato nefas habebant *Judæi*. Deinde *Mosi* Deus, *Aaroni Moses* imperabat, ut in aureo vase (*Heb.* 9. 4.) Mannæ conderet Gomerum, prope Arcam sacram reponendum, quam erat fabricaturus *Moses*; quò posteri cognoscerent, quali pane suos majores aluisset in deserto Deus. Hoc autem cibo vescebantur *Hebræi* quadraginta simul annis, donec terminos *Canaanææ* attigissent. Coriandrino grano par fuit; Bdellio aromati (sic enim *Josephus* Antiqu. 3. 1.) albicante colore similior. (*Num.* 11. 7.) Gustu verò mellitæ similæ cruda, (*Exod.* 16. 31.) oleo cocta suavissimo. (*Num.* 11. 8.) Humi quotidie, cùm fervescebat Sol, Manna liquescebat. (*Exod.* 16. 21.) Sed collecta induruit, adeò ut molâ mortariòve conteri atque frangi posset, coctáque ignem ferret. (*Num.* ibid.) Has Mannæ pluvias, in iisdem *Arabiæ* locis, etiam suis temporibus decidisse, quæ *Mosaïcis* inceperant, *Josephus* narrat; quâ fide, haud facilè dixero. Nec enim videtur opus fuisse, ut reconderetur aliquid in Arca sacra quod posteri viderent ejus rei, quam licebat in solitudine vicina indies cadentem cernere. Nec sua in Sacris deest huic pani significatio. *Christum* præcipuè designabat, vitæ panem, de cœlo ad nos descensurum. (*Joan.* 6. 31, 32, 48, 49, 50, 51. 1 *Cor.* 10. 3.) Is manè, quàm primùm amplectendus; (*Gal.* 6. 10.) hujus vitæ sex diebus; (*Joan.* 6. 27, 29.) in sabbato frustrà quærendus; (*Matt.* 25. 8. 9, 10.) dum in deserto hujus mundi inter mala, inter malos peregrinamur. Is malis contritus quasi molâ, & crucis igne coctus. (*Joan.* 6. 48, 51. 1 *Pet.* 3. 18.) Is per omnes viæ, hoc est, vitæ hujus, annos, donec patriam in cœlo promissam consecuti sumus, fide comedendus. Illum pii omnes æquali participant mensurâ. (*Gal.* 3. 28, 29. 2 *Pet.* 1. 1.) Illo adveniente, Justitiæ vero Sole, Manna vetus liquefacta, hoc est, figuræ Legales ut umbræ evanescebant. Illum denique amplexi de crastino, de rebus mundi atque vitæ hujus, minimè soliciti esse debemus. (*Matt.* 6. 31, 34. *Heb.* 13. 5.) Sed qui mannam illam comederunt, mortui sunt: (*Joan.* 6. 49.) qui autem *Christo* pascuntur, pane cœlesti, per fidem, habent vitam æternam, &c. (*Joan.* 6. 35, 47, 51, 54.)

Promittente Deo, coturnices advolant, & manna depluit è cœlo; cujus ratio exponitur.

A.M. 2514.

Raphidim aquâ deficiente nova ſeditio.

§ 23. Ex ſolitudine *Sinis Dophcam* perrexerunt *Iſraëlitæ*, nonum caſtris ponendis locum; ſed & hunc in eadem eremo, teſte *Hieronymo*. *Dophcâ* decimis caſtris *Aluſhum*; indè in *Raphidim* pervenerunt, emenſi à *Sine* paſſuum ferè viginti ſex millia. Hic iterum deficiente aquâ, populi nova eſt coorta

——*ſeditio, ſævitque animis ignobile vulgus.*

Potum ſibi à *Moſe*, potum dari minaciſſimè poſtulabant; indigniſſimè tractabant, penéque lapidibus obruebant liberatores ſuos. Denique, palàm vocabant in dubium præſentiam atque providentiam Dei. Nam quæ hactenus geſta ſunt, *Moſis* tantùm præſtigiis atque impoſturis nequiſſimi homines ingratiſſimíque tribuebant. *Moſes* ad ſolitum aſylum conſugiebat, precibus & querelis ad nubem Dei. Procedere jubetur cum populo ad petram in *Horebi* ſolitudine: ipſe autem cum principibus patribúſque familiarum præcedere, manu baculum tenens conſecratum. Affuturum ſe quoque pollicetur Deus, effecturúmque, ut percuſsâ baculo petrâ, profluat abunde

Illa ex petra elicitur:

quæ ſufficiat univerſis aqua. Poſtquam hoc inſigni miraculo, ſpectante principum turbâ, & ſitim populi & tumultum ſedaviſſet *Moſes*, nomen loco *Maſſam* & *Meribam* dedit: (*Tentationem* & *Contentionem* id ſignificat:) quò & peccata *Iſraelitarum* cum dedecore tranſmitterentur ad poſteros; & moneremur nos, nè vel diffidendo nimis tentemus Deum, (*Heb.*3.8,9. *Deut.*6.16. *Pſal.*95.8,9.) vel maledicendo contendamus cum Dei miniſtris. In hac autem rupe, ut aqua recreandis corporibus, ſic & animabus magnum ſalutis humanæ myſterium continebatur. Rupes enim illa *Chriſtus*, (1 *Cor.*10.4.) noſtræ ſalutis rupes. Ille ictus baculo *Moſis*, hoc eſt, *Moſaicæ* Legis maledictionem paſſus noſtri causâ, (*Eſa.*53.4, &c. *Rom.*4.15.) ſpiritualem præbet jam fidelium animabus potum, quo ad vitam reficiuntur æternam, ut ex eorum etiam ventre vitales aquæ profluant abunde. (*Joan.*4.10,14. & 7.37,38.)

hæc bello punitur. Amalecitæ

Impunitam eſſe populi tantam proterviam juſtitia Dei non ferebat. Bello placuit ulciſci; quod ſuâ erant ſponte illaturi *Amalecitæ*. Adſunt quibuſcum jure poſſint contendere, qui ſine cauſa litigabant cum Dei miniſtris. Ea quidem gens, ut loco vicina jam, (aliquam ſcilicet *Idumææ* partem tenebat,) ità ſanguine fuit *Iſraelitis* propinqua; poſteri ſcilicet *Amaleci* ducis, (*Gen.*36.12,16.) quem ex *Timna* concubina genuerat *Eſavi* filius *Eliphas*. *Raleius* nullo modo concedendum putat, *Amalecitas* ex poſteris *Eſavi* fuiſſe, ſed *Iſmaëlis* potiùs; quia *Idumæis* parci Deus voluit, noluit *Amalecitis*. At par fuit *Amalecitas* immanitatem ſuam in cognatos, nullâ injuriâ provocantes, pari & immani aliquâ pœnâ luere. Reliqui tantum non meruerant ſupplicium *Idumæi*. Itaque mitiùs agi cum his ut cognatis voluit Deus; eos verò ut hoſtes maximè infeſtos exſtirpari. Hi ſibi modis omnibus prohibendum putabant, nè *Iſraelis* poſteri promiſſam à Deo *Canaanitidis* hæreditatem adirent.

——*Manet altâ mente repôſtum*

facinus impium (ut illis videbatur) *Jacobi*, quo majorem natu fratrem *Edomum* jure primatûs dolo fraudavit malo. Nec timor defuit, *Iſraelitas*, tam infinito & hominum & pecorum numero, *Amalecitarum* in tranſitu vaſtaturos regionem. *Joſephus* autor eſt, (Antiqu.3.2.) *Gobolitidem* regionem, & urbem *Petram*, ejus *Arabiæ* caput, *Amalecitas* incoluiſſe; conſpiràſſe verò in *Hebræos* gentes vicinas, legationibus ultro citróque miſſis. Niſi enim in deſerto vagantes fugitivos opprimerent, ſqualore ſervitutis nondum excuſſo, munitis urbibus tandem expugnatis, infeſtos dictitabant omnibus atque formidabiles futuros. Quare primùm arte rem agebant. Inſidiati ſunt à tergo, & poſtremum carpebant agmen exercitûs; ut quemque tardiorem aſſecuti ſunt, aut morbo languidum, aut feſſum de via, ferro crudeliter invadebant. (*Deut.*25.18.) Propulſare quidem Deus facillimè poterat, aut eludere hoſtium vim. Sed caſtigari maluit peccata ſuorum, quàm augeri nimiâ indulgentiâ; & reprimi audaciam ſui populi, quàm alieni. Verùm pro peccato magno paululum ſupplicii ſatìs eſt cœleſti Patri. Suos quidem hoſtibus corrigendos tradidit; hoſtes autem ſuis delendos atque exſtirpandos. Oblatam ſuis vim prælio vindicandam *Moſes* cenſuit. Nec fortaſſe per *Amalecitas* licebat ſine pugna

à *Joſua*,

progredi. Itaque belli dux eligitur *Nuni* filius *Joſua*; primarius quidem vir ex primaria tribu *Ephraïmi*, & idem fortiſſimus. Patrem ejus LXX *Græci* Interpretes Ναυὴ vocant, errore quodam vetuſto, pro Ναυν ſeu Νὺν. *Hoſeas* primò dictus eſt; à *Moſe Joſua* nominatus, id eſt, *Servator*, ex omine Divino certâque rerum poſtea ge-

A. M. 2514.

levante manus *Mose*, superantur.

gerendarum spe. Hujus operâ *Moses* (quem ab intimis consiliis atque ministeriis habuit) in rebus quibusque maximis maximè usus est. Illi exercitûs legendi ducendíque munus traditur. In summo etiam se monte conspiciendum populo daturum cum baculo consecrato, quasi signo ad confirmandos milites, pollicebatur *Moses*. Commisso prælio, dum levabat manus (quod orantis est) *Moses*, *Israëlitæ* superiores propellebant hostes; cùm remitteret paululùm, prævalebant *Amalecitæ*. Aderant in monte *Mosi Aaron* frater, & *Hur* ex tribu *Juda* populosissima princeps. Quin & *Mariam* duxisse conjugem, *Mosis* sororem, tradit *Josephus*, (Antiqu. l.3. 2.) & *Procopius*. Cùm fessæ diutinâ morâ *Mosis* languescerent manus, *Aaron* & *Hur* illi saxum præbuerunt in quo sederet, & manus utrinque alter dextram, alter lævam, sustinebant. Ità erectæ ad vesperam usque perstiterunt. Ità fusis fugatísque tandem *Amalecitis*, in castra victor *Josua* cum exercitu reversus est, spoliatis priùs hostium castris, ingentíque prædâ potitus, autore *Josepho*: quanquam *Mosis* ad hanc victoriam magis quàm *Josuæ* manus profuerunt. Neque tamen sumpta hæc de *Amalecitis* pœna placavit Deum, quam noctis intervenientis beneficium diminuerat. Id quidem illi fecerunt, quod factum voluit Deus ad castigandos *Israëlitas*. Verùm eâ mente fecerunt illi, non ut voluntati Divinæ obsequerentur, sed pravitati suæ. Inhumanum igitur Deo visum est, ab *Isaaco* & *Abrahamo* gentem oriundam, suos cognatos bello persequi, defatigatos, inopiâ summâ laborantes in deserto, & ab hæreditate divinitus destinata excludere; ídque primam conari, & solam gentium ferè omnium non terreri tot miraculis pœnarum in *Ægyptios* editis. Quare scriptis commendari hæc ad memoriam posterorum Deus mandavit, utcunque aliàs *Idumæo* nomini satis propitius; & *Josuæ* ducibúsque belli futuris præcipuè inculcari, rebus tandem in *Canaanæa* prosperis & quietis, eradicandam esse *Amalecitarum* nationem, ipsámque memoriam, quantum posset fieri, atque nomen penitùs delendum. (*Deut.* 25.17, 18, 19.) Et aram hujus rei monumentum exstare *Moses* voluit; cui, postquam sacris eucharisticis operati essent, nomen quoque *Jehovanissi* dedit, hoc est, *Deus mihi vexillum*: addidítque juratum esse *Jehovam*, bellum *ἄσπονδον* se contra *Amalecitas* gesturum, nec nisi gentis totius internecione finiendum. Iterum igitur *Moses* hac de re moriturus monuit *Israëlitas*. (*Deuteron.* 25. 17, &c.)

Jethro socer *Mosen* convenit,

§ 24. Post hanc victoriam rebus *Israëlitarum* valde opportunam, à *Jethrone* socero *Mosis* nuncii referunt, cum generi visendi gratiâ, & gratulandi, cum uxore *Zippora* filiísque *Mosis* adventare. Tanto viro, támque de se optimè merito, socero præsertim gener, in via occurrendum putavit, honoris ergò. Obvius factus, demisso corpore salutans adventum osculo gratulatus est. Dein mutuò de salute percunctati, in castra tentoriáque *Mosis* perrexerunt. Narratur hîc, quantis operum prodigiis populum suum Deus, primò à servitute, deinde ab armis *Ægyptiorum* vindicârit. Mirifico igitur gaudio perfusus *Reguel*, in Dei benedictionem erupit, scire jam se professus, *Jehovam* esse omnibus majorem diis. Quo enim illi pessimè acceperunt *Hebræos*, eodem ipsi pessimè à Deo multati sunt. Infantes illi ut primùm nati sustulerunt: primò illis genitos interemit Deus. Infantes *Ægyptii* aquis fluvialibus; viros fortissimos *Ægyptiorum* Deus marinis obruit. *Hebræos* ut mancipia servire gratis atque operari jusserunt *Ægyptii*; mercedem illis Deus pretiosissimas quasque persolvit *Ægyptiorum* res. Quare holocausta *Jehovæ* obtulit *Jethro*, & victimas eucharisticas immolavit *Hebræorum* Deo. *Aaronem* verò populique principes ad sacrum vocavit convivium. Populo *Josephus* epulum ait præbuisse *Mosen*. Atque hoc primùm tempore veram videtur amplexus Religionem socer *Mosis Reguel*. Nec enim sacris modò veneratur *Jehovam*, sed & ea scire se jam profitetur quæ nesciverat priús.

qui genero consulit, ut Judices inferiores præficiat, sibi parcat;

Proximum contigit sastum esse diem. A manè primo ad vesperam usque, disceptantibus *Moses* dixit jus, & consulentibus tradidit responsa Dei. Laboriosè magìs hoc à genero quàm prudenter fieri, socer opinatus est. Nec enim sufficere posse tot molestiis corpus unicum: in plura dispersas minui. Consilio igitur opportuno laboranti succurrit; cui & *Moses* facilè obsecutus est, nè obrutus negotiorum mole fatisceret. Monuit enim suasítque seriò, ut è singulis tribubus eligerentur viri strenui, integræ famæ, in suis tribubus noti, (*Deut.* 1. 13.) prudentiâ inprimis, peritiâ juris atque justitiâ præditi, qui timentes Dei, turpe lucrum detestarentur. Ex his tribunos constitueret sive chiliarchas, centuriones, decuriones, & viris

viris

A.M. 2514. ris quinquagenis præfectos. Ipse quæ spectabant Deum tractaret solus & expediret. Minora quæque Præfecti minores dijudicarent, nec nisi gravissima difficillimáque deferrent ad *Mosen.* Sic enim fore, (si tamen Deo sic videretur) ut multorum manibus grande hoc onus levaretur. Prudentior fuit *Moses*, quàm ut se solum prudentem crederet, vel ut usurparet illud Poëtæ,

Consilii satis est in me mihi.———

Ut plures in agendo plùs valent manus; ità plura in consulendo ingenia.

> Σύν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν,
> Ὄππως κέρδος ἔῃ· μοῦνος δ' εἴπερ τε νοήσῃ,
> Ἀλλά τέ οἱ βράσσων τε νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις. (Hom. Iliad. κ'.)
> *Cùm duo conveniunt, uno est præstantior alter,*
> *Utile ut inveniat: nam ut rectè intelligat, uni*
> *Tardior & mens est, minor & prudentia soli.*

Viros igitur idoneos cùm singulæ tribus obtulissent, *Moses*, autoritate quâ pollebat Divinâ, suam cuique præfecturam dedit; & hæc simul addidit præcepta: "Nè quid "*cujusquam gratiâ*, nè quid timore aut spe, odio vel amore facerent, omitterénive; "*ità viros maximos judicarent ut minimos*, ità potentes ut pauperes; *nè quos homi-* "*num vultus formidarent. Dei enim esse*, quibus illi præessent, *judicia*; cui mune- "ris malè procurati rationem erant reddituri; ab eodem bene gestâ re patrocinium "accepturi & præmium.

filiúmque *Hobabum* itineris comitem, sive ducem, relinquit. Discessurus erat jam in *Midianitidem Jethro*, eúmque dimissurus honorificè *Moses*; *Hobabum* verò *Jetbronis* filium, qui cum patre advenerat, summo apud se studio retinere conatus est; promisítque, bonorum quæcunque Deus *Israelitis* largiretur, *Hobabum* participem fore. (*Num.*10.29,32.) In deserto enim illi notissimo, ducem itineris eum se desiderare professus est *Hebræorum* dux. Nec enim ità esse nitendum auxilio Divino putavit, ut humanas rationes commodè, hoc est, divinitus oblatas temere negligeret. Idonea quidem loca morandi & quiescendi designabat Nubes Dei. Nihil erat *Hobabo* ea in re opus. At locorum ubi castra metabantur & vicinorum commoda incommodáque monstrare potuit, ac monere alia multa, solitudinis immensæ gnarus vir. Aliqui metandis castris, & ordinibus cohortium instruendis regendísque dum incederent, præfectum opinantur. Ille verò & provinciam & præmium hoc non modestè minùs recusavit, quàm benignè *Moses* obtulerat. In patriam se multò libentiùs remeaturum dixit. Sed hominis modestiam precibus videtur expugnâsse *Moses*; & *Hobabus*, aut relictus, aut, rebus domi compositis, in castra mox *Hebraica* reversus est. (*Jud.*1.16. & 4.11. 1 *Sam.*15.6. 2 *Reg.*10.15.) Qui hoc igitur modo exponunt hanc rem, hoc etiam tempore gesta creduht quæ *Num.*10. narrantur de *Hobabo*, quæque modò sunt à me tradita. Malunt alii, relictum fuisse à *Jethrone* discedente filium, ut ab *Hebræis* Legem Religionémque veram disceret ac penitùs hauriret. Post annum ferè, cùm à *Sina* monte discederent *Israelitæ*, (*Num.*10.) exoratum à *Mose*, ut comitem itineris atque ducem daret se. Sive hoc sive illo tempore, exoratum certè constat, atque profectum in *Canaanæam* cum *Israelitis*. Malè igitur nonnulli eundem fuisse virum, sed nominibus diversis, *Hobabum* atque *Jethronem* contendunt. Nam *Jethro* senex in *Midianitidem* rediit, dimittente haud difficulter *Mose*. (*Exod.*18.27.) At *Hobabus Israelitas* comitatus est cum familia. (*Num.*10.31,32. *Jud.*1.16.) At horum, qui cum patre filium confundunt, ex eo est natus error, quòd *Hobabus Hoten* à *Mose* appelletur bis: (*Num.*10.29. *Jud.*4.11.) Illi *socerum* interpretantur. At verò vox *Hebraica Hoten*, autore *Aben Ezrâ*, quemvis *cognatum* atque *affinem*, non modò *socerum*, significat.

In solitudine *Sina* § 25. Tertii mensis primo die ad *Sinæ* solitudinem atque montem pervenerunt *Israelitæ*, *Horebo* altiorem, duodenáque tantùm stadia distantem. (*Bellonius* Observat. lib.2.c.6.) A *Sene*, quod *rubum* significat *Hebraicè*, accepisse videtur nomen; cujus fruticis ille mons abundabat copiâ: *Horeb*, à soli ariditate. Montem ipsum occupabat Nubes Dei; circumdederunt castra populi in solitudine. Hoc in loco enim,

fœdus instituit Deus cum *Israelitis*: populum ex *Ægypto* liberatum veneraturum se cultu sacro, jam antè *Mosi* prædixerat Deus. Quare novum Fœdus cum hac natione initurus, inprimis voluntatem populi explorare jussit *Mosen*, nè cum invitis pacisci videretur. Nec ut servis jam

aut

A.M. 2514.

aut suis operibus Legem *dare*, sed ut libertis aut filiis *rogare* maluit: nec nisi libentibus illud jugum imponere, quod recusare nisi perduelles non poterant. Itaque mandat hæc illis nunciari: "*Israelitas suis vidisse oculis quæ quantáque facinora designârit* "*in Ægypto* Deus eorum gratiâ; *ut eos* omni periculo superiores *tanquam alis aquilinis portaverit*, velocissiméque *perduxerit huc sui solius gratiâ*. Sibi enim unos uni "servos designâsse. *Quòd si aures atque animos præberent sibi obsequentes, atque ob-* "*servantes sui fœderis*, quanquam *suæ sint gentes universæ*, tamen *eos pro peculio suo* "*thesauróque recondito, pro regno sacerdotali, seu regali sacerdotio, sanctâque gente ha-* "*biturum*. Cùm Deo renunciâsset *Moses*, (ex Principibus enim didicerat,) omnes uno professos ore, dicto se audientes fore, alia deinde tradita sunt ad *Israelitas* mandata hæc: ut uno alteróque die purgarent atque sancirent se, vestes & corpora (*Lev.* 8.6. & 15.5,6, &c.) lavarent, Venere abstinerent etiam conjugali. (*Lev.*15.18,24. 1 *Cor.*7.5.) (His enim ceremoniis, ab omni carnis atque spiritûs immunditie (2 *Cor.* 7.1.*Eph.*5.26. *Tit.*3.5.) significabatur puritas per fidem in *Christo* & regenerationem Spiritûs in baptismo.) Denique, pararent se quantum possent: visuros enim in monte *Sina Jehovam* tertio descendentem die, suámque populo magnificentiùs explicantem gloriam. Montem verò cancellis à *Mose* circumscribendum esse limitibúsque certis dixit, quos transilire nefas. Denunciandum igitur populo, si quid humani belluinive generis eos transgrederetur terminos, saxis id esse aliísve telis eminus interimendum. Manu enim contrectari violaríque exsecrabilem rem, nullo modo licere. Quin & *Mosi* est pollicitus Deus, eum se, postquam descendisset, gloriosè, audiente populo, ex nube compellaturum; ut eò major in posterum ejus oraculis & perpetua fides haberetur. (*Exod.*19.9.)

ut ille tutelam populi & salutem susciperet;

Fœdus quod erat cum *Israelitis* percussurus jam Deus, omnem Religionem, hoc est, cultum Dei, & humanæ salutis mysterium continebat. Idem erat quoad ipsam rem antea cum *Adamo* contractum post mundi primordia; cum *Abrahamo* deinde confirmatum, ritúque novo Circumcisionis auctum; cum hoc maximè populo renovatum, posteris *Abrahami* scilicet, reliquo genere mortalium neglecto, nisi ad hunc transirent, & hujus veluti arboris trunco insererentur. (*Act.*13.17.) Nam ex hac gente *Christum* Salvatorem nasci ab æterno destinatum fuit. Sed utrinque fœdus obstringit. Deus patrocinium *Israelitis* dum in terris agerent, in altera vita salutem se daturum æternámque felicitatem paciscitur. (*Exod.* 19.5,6.) Quæ populum spectabant tribus Legum generibus (*Psal.*147.19,20. *Rom.*3.2. & 9.4. *Deut.* 26.17.) conscribi Deus voluit.. Eæ *Ceremoniales*, *Judiciales*, atque *Morales* appellari solent. Lex Moralis erat magistra vitæ, ac certissima tum pietatis adversus Deum norma, tum probitatis atque justitiæ inter humanum genus. Primæ hujus parti, quæ Pietatem regit, Ceremonialis ea lex famulatur. Nam sacris quibusdam ritibus & cultum Deo gratum instituit, mysteriáque *Christi* omnia significat. Alteri maximè parti juris moralis, quæ Probitatem sancit morum atque justitiam, lex ancillatur Judicialis. Pœnis enim adhibitis aliísque institutis probabiliter ex mente legis moralis, pacem tuetur civilémque societatem, quò liberiùs colatur Numen Divinum. S. *Paulus* videtur tribus verbis has leges indicâsse tres, ubi *Legem sanctam esse* ait, *justam*, *atque bonam*. *Sanctam* Ceremoniis quidem sacris; Sanctionibus politicis *justam*; ethicis undequaque *bonam*. Et moralis quidem juris, quod primarium est, notiones inerant animis humanis quasi à natura insculptæ; (*Rom.*2.15.) sed obscuratæ omnes, & alicubi deletæ post *Adami* casum, ut novâ editione opus videretur. Varia enim scelera apud gentes plurimas contra judicium naturæ sanæ in consuetudinem & mores abierunt. Quare visum est Deo, ut impietatem argueret eorum hominum qui veritatem injustè detinebant, (*Rom.*1.18.) quasi novâ face lucis naturalis reliquias accendere, à corruptelis gentium vindicare, ac in integrum restituere Legem suam, scriptisque perfectam tradere; nè quam homines vel ignorantiam denuo, vel oblivionem suis prætenderent peccatis. Hujus verò præcepta perficientibus omnia, spondebatur æternæ præmium salutis; pœna violantibus, ira Dei, maledictio, æternúmque apud inferos debebatur supplicium. Quanquam huic rudi adhuc populo, & ad res terrenas abjicienti se, non nisi de terrenis apertè corporeísque rebus promissiones atque comminationes proposuerit Deus: Eas verò spiritualium typos & symbola fuisse, perspicuè demonstratarum in Evangelio, ex fidei analogia patet. Quod si quis negat, idem animæ immortalitatem, justitiam & providentiam Dei, omniáque pietatis fundamenta convellat necesse est.

Populus Dei Legem observaret, 1. moralem, 2. ceremonialem, 3. judicialem.

Quò

Quò magis ergò terribilem exspectarent ultionem quicunque in his moralibus peccarent, modo quodam formidabili has etiam promulgari leges placuit.

A.M. 2514.

Moralis Lex in monte *Sina* traditur terrifico more,

§ 26. Ut primùm illuxit ille tertius dies, protinus nigrescere densissimâ nube caliginéque involutus mons; crebra fulgura coruscantibus flammis perstringere oculos; aures tonitruum boatu perrumpente cœlum obtundi; accinere his acutissimus tubæ clangor: quibus omnibus visa est commoveri tellus, concuti cœlum, obstupescere animi, præcordiáque hominum intima contremiscere. *Mose* tamen ducente, obvius Deo populus ad montis usque radices & limites constitutos, timidè quidem, ex castris & pedetentim procedebat. Ac primos dabant se, qui primogeniti per familias, Deo sacri, & sacerdotali munere fungebantur. (*Exod.* 19.22.) Hi quidem proximi Deo. Postea tribuum Principes; deinde majores natu familiarum & præfecti. *Hebræi* sequebantur viri, viros pueri, pueros fœminæ, ac postremò in loco, remotissimi à Deo peregrini. (*Deut.* 29.10,11.) Fumare interim & exardescere *Sina* mons, tremeréque totus mirificè, & multò vehementiùs tuba clangere, cùm in igneo turbine quasi descendit clariúsque prodidit se Deus. Tantus horror animos omnium pervasit, ut *Moses* ipse coram Deo totis artubus contremiscere se non dissimulârit. (*Hebr.* 12.21.) Quem propterea Deus molliore voce consolatus est, populo forsan audiente. In summum deinde montem vocatus à Deo, monere populum jubetur, nè propiùs ingerat se, Divina curiosè perscrutaturus. Id enim plurimis exitio futurum. Sacerdotes verò, qui propinquiùs erant accessuri, ut quàm possint puros atque sanctos se coram Deo exhibeant, nè in immundos irruat iratus, interimátque. Sed respondit *Moses*, jam satis cautum esse novis cancellis, nè quis altiùs quàm par sit ascendat ad Deum. "Imò verò, inquit *Jehova*, contra humanam "temeritatem nunquam est cautum satis. Iterum *populo*, ídque severiùs, interdi"cendum est, *ipsisque sacerdotibus, nè temere cancellos transiliant constitutos ascensuri* "*ad me; nè & ego vehementiùs in illos impetúque violentiore ferar*, & exitio contu"maces dem. *Tibi* solummodo *& Aaroni* in hunc ad me montem *ascendere* atque "accedere propiùs *licebit*. His ergò prout imperatum est populo denunciatis, cum

Præcepta decem,

Aarone Moses rediit. Tum demum Legem moralem in Præcepta partitus Decem, (*Deut.* 4.13. & 10.4. & 5.22. *Exod.*34.28.) omnes tubas atque tonitrua multùm superante voce ità promulgavit Deus.

1. *Ego Jehova Deus ille sum qui ex Ægypto, ex ergastulo te liberavi:* (*Exod.*20.2. *Deut.*5.6. & 4.20. *Levit.*19.36,37. & 22.33.) *Aliud Numen præter unum Me nullum venerator.*

2. *Fictum pictúmve simulacrum rei cujusquam, vel cœlestis, vel terrestris, vel aquatilis, nullum colito. Deus enim Ego sum Jehova, sum zelotypus Deus*, qui rivales non feram, *quique in liberis puniam delicta majorum ad tertiam & quartam usque generationem, eorum qui oderunt me; idem verò propitius ad millesimam, eorum qui meum Numen amant, meísque mandatis obsequantur.*

3. Verendum *Jehovæ tui Numinis nomen* vile nè facito, *temere ac inaniter nè adhibeto. Nec enim id impunè per me, qui fecerit, feret.*

4. *Sanctè Sabbatum celebrare nè oblivíscitor. Sex operaberis diebus, quæque peragenda sunt perficies omnia. Septimus Jehovæ Sabbatum* & sacrum *Deo est, in quo neque tu laborabis, neque liberi aut servi jumentáve tua; imò neque peregrini quicunque degunt apud te. Sex enim diebus fabricatus mundum est Jehova; septimo quievit. Quare septimo benedixit, sacrosanctúmque haberi voluit.* (*Lev.*19.3,30. & 26.2. *Exod.*31.13,14, &c. & 34.21. & 35.2,3.)

5. *Debito parentes honore prosequitor, diu* ac feliciter *ut vivas, & fruaris terrâ* illâ beatâ *quam tibi daturus est Jehova.* (*Levit.*19.3. *Deut.*5.16. *Ephes.*6.2,3.)

6. *Hominem nè occidito.*

7. *Alienos thalamos adulteriis nè corrumpito.* (*Lev.* 18.20.)

8. *Furtum nè facito.*

9. *Falso testimonio nè fraudi vicinis esto.* (*Exod.*23.1,2,7. *Lev.*19.16. *Deut.* 19.16,17,&c.)

10. *Domum alienam Uxorémve nè concupiscito, neque agrum, neque servos aut jumenta, aliúdve quicquam alterius quod sit.* (*Deut.*5.21.)

ab Angelo magni consilii *Christo*:

Promulgatorem fuisse hujus Legis Angelum illum magni consilii, utriusque Fœderis autorem atque interpretem *Christum*, haud obscurè innuit S. *Stephanus*; (*Act.* 7.38.) clariùs prodit Apostolus ad *Hebræos*, (12.26.) Sed & aliis eum cœlestis

A.M. 2514

lestis militiæ stipatum administris copiis. (*Act.*7.53.*Gal.*3.19.) Qui primò indidit humanis mentibus Naturæ legem, idem suâ voce instaurandam & promulgandam censuit. Deo enim id agente sine opera Angelorum, utcunque præsentium in aëre, & Divina exspectantium mandata, sonuit clarissima vox. Cùm hæc populus non tam attentus quàm attonitus audivisset, tubâ dirùm clangente, reboantibúsque tonitruis, fumantem quoque ardentémque flammis montem conspicatus, ultro ac timidè recesserat, pavidúmque ab hoc minarum tantarum fragore se procul subduxerat; unâ mox voce *Mosen* prodeuntem ex Nube obsecraverunt populi Principes, (*Deut.*5.23.) nè quando in posterum Dei horrisona vox, & mortifera sibi omnibus futura, aures animósque percelleret. *Mosi* enim se internuncio, homines homini libenter obsecuturos. Abunde verò sibi sufficere, quòd gloriam viderint, vocémque audiverint Dei, & adhuc vivant tamen. Quare *Moses*, pro summa hominis mansuetudine, dejectos erigere, timidos quà potuit confirmare, animo jubere bono & erecto ut sint. Deum adesse quidem ait, sed ut tentet solummodo, ac suum illis timorem incutiat, quo à peccando in se deterreantur. Sed & ipse Deus hanc populi optionem redeunte in Nubem *Mose* comprobavit; (*Deut.*5.28.) promisitque, semper suscitaturum se *Mosi* similem ex ipsis *Israëlitis* Prophetam, cui si quis negaret fidem, vindicaturum severè minabatur se. (*Deut.*18.16,17,&c.) Hæc igitur denuo ad populum à Deo retulit mandata. Audivisse jam *Israelitas* vivâ se de cœlo voce alloquentem. Nè igitur ex auro argentóve fingerent sibi mutos mortuósque Numini suo corrivales deos. Altare sibi ex terra ut conderent, ubi sacra immolarent, liberi adhuc, & priusquam certus ac perpetuus locus eligeretur. In loco à se destinato sacris, affuturum semper, utcunque non conspiceretur, benéque illis dicturum facturúmque. Altare tumultuarium ad subitanea sacrificia ex lapidibus non nisi rudibus terrâve ut fieret; saxa enim instrumentis tacta fabrilibus profanari. Denique, per gradus ad altare nè ascenderent sacerdotes, nè corporum fortè nuditas inhonestè proderetur. Ex terra lapidibúsve rudibus altare Deus exstrui voluit, quò faciliùs concideret suâ sponte, nè alliceret posteros ad superstitionem. Ità populus in castra dimissus est, apud Nubem permanente *Mose*. (*Deut.*5.30,31.)

Judicialis *Mosi* privatim, ad moralem pœnis illustrandam.

Jehova, postquam Ipse Leges *Morales* promulgaverat hominum communes omnium, protinus & eam per *Mosen* tradidit (*Deut.*4.14. & 5.31.) quam *Judicialem* appellabamus, *Hebræis* quodammodo peculiarem. Hâc autem Illas voluit explicare, atque certis communire & quasi armare pœnis, ut eò meliùs (id est justiùs atque pacatiùs) rem civilem & publicam tuerentur, eóque liberiùs vacarent sacris. Quare aliarum quoque gentium leges politicas si ad examen vocare volumus, & ad *Lydium* quasi *lapidem* exigere, illud oportet animadverti tenerique, nihil in iis probandum esse, nisi quod probabiliter ad Legem Dei moralem revocari possit.

Populo iterum commonefacto,

§ 27. Utrâque Lege jam traditâ, monendos iterum putavit *Israelitas* Deus, "ut ab Angelo sibi caverent, quem custodem illis viæque ducem dederat ad locum à se præparatum. Ei præcipienti ut parerent, neque irritarent contumaciâ suâ minimè parsurum pervicacibus: suas enim vices atque nomen gerere. Quòd si libentibus animis obsequantur mandanti Deo, fore dixit, ut Is inimicis eorum inimicum se, hostem hostibus denunciet. Postquam verò Terram occupaverint promissam Angeli sui operâ, deletæque fuerint plurimæ gentes ejus unius gratiâ, tum vel maximè ut caveant monet, nè hominum impiorum vel numina colant, vel facta imitentur; sed & homines ipsos malè perdant, deorum statuas perfringant, & demoliantur columnas. Nam *Jehovam* unicum si venerentur, eum victu & vino benedicturum ut abunde suppetat, morbos prohibiturum, vitam longam concessurum, & fœcunditatem, nè qua sit fœmina sterilis, nè cui fœtus abortiatur. Prævio sui terrore perculsurum se quascunque attentaverint gentes, & cervices illis hostium feriendas traditurum. Terrore (inquam) sui, quasi crabronibus irritatis, omnes expulsurum gentes *Canaanæorum*. Neque tamen simul omnes atque semel expulsurum, nè ubertas fœcundissimæ terræ situ & solitudine in squalorem abeat, crescentéque ferarum numero opprimatur humanum genus. Paulatim verò & pedetentim singulas abacturum se nationes, quâ *Hebræis* morâ succrescat quæ succedat morituris proles. Limites enim hæreditatis *Israelis* amplissimos, ab altera parte constituere se *Arabicum* & *Palæstinum* maria, ab altera notissimum *Euphratis* fluvium. Illud modò ut caveant iterum atque iterum se monere, nè quod cum indigenis fœdus pangant, eorúmve diis. Si enim hominibus idolo-

"latris pepercerint, maximum ipsis periculum à superstitis contagione impietatis "fore.

A.M. 2514. Post hæc descendere jubet *Mosen*, adducereque ad se *Aaronem*, unà cum filiis *Nadabo* & *Abibu*, aliisque 70 gravioribus ætate *Israelitis*. Illos enim eo se dignaturum honore, ut è longinquo, in gradu montis inferiore, honorem sibi flexis in humum corporibus exhibeant. Solum verò *Mosen* in summum ad se montem admittere.

sanguine sacrificiorum sancitur fœdus. Hæc igitur à Deo quæ acceperat omnia cùm populo *Moses* tradidisset, acclamanti respondentique, sese omnia quæ Deus mandavisset peracturum, eadem perscripsit omnia in libro. Utque fœdus hoc inter Deum populúmque *Israëliticum* ritè sanciretur, manè primo aram ex parte Dei posuit sub ipsis montis radicibus; ex parte verò duodecim tribuum, totidem columnas. Maximi natu familiarum, qui sacri Deo sacerdotali officio fungebantur, in ara obtulerunt, jubente *Mose*, tum holocausta, tum eucharistica sacra: parte verò sanguinis alterâ conspersit aram *Moses*, atque librum super aram fortasse positum; (*Heb.*9.19.) quo constaret ratum fuisse pactum & confirmatum à Deo. Deinde, cùm librum fœderis populo audiente prælegisset, illique denuo respondissent, libentissimè se facturos omnia, alteram sanguinis partem super populum sparsit, aut populi vice in columnas, hæc verba simul præfatus, *En sanguinem fœderis quod vobiscum Jehova pactus est.* Aquam his addidisse *Mosen*, & lanam coccinam, & hyssopum, pro more purgationum, (*Lev.*14.6, 7.) Apostolus docet ad *Hebræos* (9.19.) Ità fœdus operum Testamenti Veteris sanguine pecudum est confirmatum; ut innotesceret fœdus alterum, fidei scilicet ac remissionis peccatorum, Testamenti Novi, esse *Christi* sanguine sanciendum. (*Heb.* 9.13,14. *Matt.*26.28.)

In summum montem ad Deum ascendit *Moses*. § 28. His peractis, in montem ii quos per *Mosen* vocârat Deus, unà cum *Mose* aliquot gradus ascenderunt, *Aaron*, filiique *Nadabus* & *Abihu*, & è gravioribus ætate *Israelitis* 70. Indè gloriam præsentis Numinis propiùs intuiti sunt, quasi pavimento sub pedibus sapphirino, & cœli totius nitore collucente, spectantium oculos perstringentem. Neque tamen formidabilis visa est, aut vim illis terrorémve intulit conspecta majestas Dei, utpote mandatum Dei peragentibus: sed quasi ad convivium cœleste vocati, summa cum lætitia epulati sunt. Tum verò in gradum altiorem evocatus *Moses*, hîc aliquandiu exspectare jussus est. Mox enim Tabulas ei lapideas traditurum se dixit Deus, moralia continentes præcepta, manúque Divinâ exaratas, ut officii perpetuâ memoriâ instituerετur populus *Hebræorum*. Fuerant hæ quidem ab initio ipsis animis hominum inscriptæ leges à natura. Sed penè deletas in cordibus jam, literis atque lapidibus tradendas putavit Deus. Discedens ergò cum *Josua* ministro *Moses*, reliquos in castris permanere jussit, exspectaréque donec reverteretur. *Aaronem* & *Hurum* suâ vice dixit dicturos populo jus, siquid opus foret. Altiùs provectum Nubes excepit eadem quæ montis partem supremam operiebat. Post sex autem dies præparationi datos, iterum septimo compellavit *Mosen* Deus; cujus gloria visa est *Israelitis*, è longinquo spectantibus, instar ignis fomitem devorantis in ipso montis vertice. *Moses* verò in mediam collectus Nubem, relicto *Josuâ*, dies illic & noctes quadraginta moratus est. Quo tempore ab omni cibo jejunus & potu abstinuit. *Josua* interim exspectabat inferiùs dum rediret *Moses*: Mannâ verò & aquâ præterfluente victitabat, quibus & *Moses* per sex antea dies.

Legem accepturus ceremonialem. Absolutis jam quæ *Moralis* erant *Civilis*que juris, ad *Ceremonialia* descendit Deus, quæ tertium erant Legum quas dixi genus, ut erudiret *Mosen*. Atque *Moralium* vinculis non *Hebræi* modò, verùm & homines universi obstricti sunt. Neque illis vires defuerunt inprimis ad ea perficienda quæ sunt mandata, integrámque præstandam tum justitiam, tum sanctimoniam. Primorum verò Parentum impietate adeò corrupta & labefactata est natura humana, ut nullus deinde mortalium esset, cujus vita ad amussim Legis normæ responderet. (*Gal.*3.11,12. *Rom.*8.3. *Phil.* 3.9. *Tit.*3.5. *Esa.*64.6.) Quare omnibus necessariò pereundum esset, nisi pro summa sua clementia & benignitate cogitâsset Deus & statuisset, nobis non cogitantibus, de Salvatore cœlitus demittendo, quem *Hebræi Messiam* vocant, *Christum Græci*, hoc est, *Unctum*. Ad eum omnes oportet confugere, eum per fidem apprehendere, qui emergere cupiunt ex hoc naufragio. Ad eum *Hebræos*, adhuc rudes admodum & obtusos, quasi manu deduxit ea Lex quam *Ceremonialem* diximus.

(*Col.*

*Gal.*2.17. *Heb.*10.1,2, &c.) Hæc enim variis ritibus tum cultum Deo gratum instituit, (Deo ipso Autore scilicet,) quo *Jehova* distingueretur ab aliis diis, & ab aliis gentibus *Hebræi*; tum quæ ad *Messiam* sive *Christum* spectabant venturum, quanquam obscurè, typis & symbolis quibusdam præmonstrabat omnia. Patres igitur antiqui non minùs fide in *Christum* moriturum condonationem peccatorum & salutem adepti sunt, quàm in *Christum* mortuum credendo impetramus nos. Ità quidem Leges ambæ pædagogi vice ad *Christum* fungebantur: Moralis, indicando nobis peccata nostra, & ex peccatis miseriam, (*Gal.*3.24. *Rom.*3.20. & 7.7.) quantùmque ad morbum hunc aliàs insanabilem medico esset opus Filio Dei; Ceremonialis verò, *Christi* mortem ac merita Ceremoniis quibusdam, Sacramentis, & Sacrificiis præcipuè significando, atque fidei hominum piorum sub variis rerum figuris proponendo. Sed è Ceremoniis, præter eas quæ significationem habebant typicam rerum futurarum in *Christo*, aliud fuisse genus videtur earum quæ ad ordinem in Ecclesia, & cultum Dei publicum ritè peragendum, spectabant; quò maximè sacra loca temporáque referenda sunt, & Sacerdotes. Nec Typi res tantummodo futuras significabant, sed præteritas unà commemorabant aliquando; ut Paschalis Agnus, Serpens æneus, & Manna prope Arcam Dei reposita. Sacramenta *Israelitis* duo præcipua fuerunt, Circumcisio, & Agnus Paschalis; quibus hîc tamen utrisque supersedendum videtur, ut quæ alibi & uberiùs tractata sunt, ubi sunt à Deo tradita. Denique, Leges à Deo *Mosi* morales datæ sunt duabus in Tabulis perscriptæ lapideis, iisdémque quibus promulgatæ sunt verbis. Harum altera Tabularum Mandatis erat insculpta quatuor ab utroque latere, Pietatem cultúmque Divinum præcipientibus; altera verò Præceptis sex, de mutuis hominum in homines officiis.

A.M. 2514. & descriptam in lapideis Tabulis moralem.

§ 29. Sed multò diutiùs quàm oportebat, opinione populi, morabatur in monte *Moses*. Ad *Aaronem* igitur proximæ autoritatis virum accedunt *Israelitæ* catervatim, poscúntque religiosi homines, fieri sibi novos qui præcedant in hoc itinere deos. Nec enim scire se aiebant *Mose* illo quid factum esset, quem ex *Ægypto* fuerant secuti ducem. In magnas *Aaronem* angustias adegit tam nova & inexspectata rei tam nefariæ efflagitatio. Haud erat promptum illi vel de reditu *Mosis* aliquid promittere, vel consilio & ratione populi compescere furorem. Cum Deo fœdus tamen ità religiosè nuper sancitum, post dies tam paucos impiè frangi, indignissimum videbatur. Quid faceret? Nisi obsequeretur, fortasse minitabantur & vim. Et *Hurum* aiunt *Hebræi*, populi adversantem libidini, interemptum fuisse. Ferox enim bellua & intractabilis concitata multitudo. Neque plebem urit quicquam urgétque vehementiùs, quàm speciosæ Religionis infixa animis atque tenax opinio. *Judæi* fingunt, comites quosdam *Ægyptios* hujus impietatis autores fuisse. Quod *Aaron* reprimere aut repellere vi non valuit, arte quadam impietatis eludere impetum conatur. Sed frustrà. Ut pareret novum deum, se mine sibi dixit opus esse aureo. Tollerent ergò uxoribus liberisque suis inaures, & ad hoc singuli conferrent opus: quod eos fortasse minimè facturos existimavit. Sed tamen factum est, Vitulúmque *Aaron* ex inauribus fusilem formavit *Ægyptiorum* similem diis. Cælo enim ipse aut designavit, aut perpolivit, aut notas fortasse *Apidis* impressit. Ut populus vidit suum hoc brutum numen, gaudio exsultans acclamavit illico, *Hi vestri dii sunt, Israelitæ, qui ex terra vos Ægyptiaca eduxerunt.* Ipse *Aaron* quoque, ut majorem iniret apud populum gratiam, neque tamen deserere videretur *Jehovam*, hoc novi numinis cultu, coram Vitulo novam construxit aram, at *Jehovæ* festum indixit die crastino, Encænia Vituli celebraturus. Et celebrata quidem sunt holocaustis & sacris eucharisticis, conviviis atque ludis, maximâ populi frequentiâ lætitiâque. (*Psal.*106.19,20.) Postquam enim ad comessandum perpotandúmque consedissent, indè mox ad ludendum, ad cantus & choreas, omnémque lasciviam & improbitatem, gestientibus atque solutis gaudio voluptatéque animis consurgebant. At verò cæcum istud falsúmque numen facilè prospexit è monte *Sina* verus atque pervigil Deus. Festinare igitur *Mosen* jussit in castra. Nam populum ejus operâ liberatum ex *Ægypto*, animis aiebat depravatis jampridem à suis præceptis fœderibúsque ad aurei Vituli cultum defecisse; huic sacra facere; huic referre acceptam libertatem suam. Animadvertisse verò se, pervicacissimam esse hanc hominum nationem, & quam irâ flagrante deleturus sit, ex ipso *Mose* producturus facilè majorem. Nolle igitur ut sibi obstet suis precibus *Moses*. Supplicaturum scilicet prospexit Deus. Nec ea tamen in re prohibenti Deo obsecutus est pius vir. Sed populi sui vicem solicitus magis quàm suam, vehemen-

Morante *Mose* 40 diebus in monte, *Israelitæ* pro Deo aureum Vitulum adorant.

A.M. 2514.

ter & obnixè hanc iram Dei & populi cladem deprecatus est. "*Nè tantopere*, inquit, "*iracundia tua in tuum effervescat populum, elementissime Deus, quem tu nuper populum tantâ vi tantâque liberâsti operâ ex Ægypto.* Tua ipsius in hoc agitur vel inprimis gloria; *nè calumniis Ægyptiorum pateat, criminantium, ideo servâsse Israëlitas te, ut ipse perderes*; & *Ægypti* fertilitatem invidisse beatis, *ut in horum solitudine montium exitio miseros dares. Reminiscere*, *obsecro*, *promissorum Abrahamo quondam, Isaaco & Jacobo factorum, reminiscere, quibus præstandis jure te jurando* ad certissimam rei fidem *obligavisti*; *daturum te scilicet illis progeniem* tum *cœli stellis*, "tum arenis marinis *numero parem, & huic daturum te Cananæam hæreditario jure possidendam.* Promissi juramentique tui recordatio, misericors pater, minarum "tantarum retundat aciem, & fides iracundiam compescat. Ad hunc modum obsecranti *Mosi*, quasi victus succubuit Deus, mutavitque de *Israëlitis* penitùs exstirpandis immite consilium; quod non alio fortasse animo proposuerat, quàm ut eo *Mosis* exploraret in suos eliceretque pietatem.

Descensurus erat jam ex monte *Moses*, Tabulas Legum in manibus lapideas tenens, cùm *Josua* minister exaudivit dissonas inconditásque voces hominum; quas ille bellicosus vir bellicas fuisse militum in acie concertantium autumabat. At *Moses*, qui ex Deo didicerat quid rerum in castris ageretur, advertit facilè dixitque, non eos quos audiebant fortium virorum hostésque superantium esse clamores, at nec imbecillium & succumbentium ploratus; verùm lascivos hominum sonos ludis indulgentium & cantibus. Ut accessit propiùs, conspexitque Vitulum, & choreis ludísque populum

Iratus *Moses* abjectas Legum Tabulas frangit,

vitulantem, adeò vehementer exarsit iracundiâ, moribus alioqui facillimis vir, ut Tabulas Dei abjectas & illisas humi perfregerit. Et satis quidem opportunè, fracto Fœdere, Fœderis etiam Tabulæ fractæ sunt; ut non sine Numine factum id esse videatur. Deinde, zelo magis fervescente flagrantéque, Vitulum ipsum deturbavit, in ignem conjecit, contrivit comminuitque in pulverem; pulverem in aquas diffusum propinandum *Israëlitis* dedit: ut quem tantopere sitierant biberent, haberent sibi, fruerentur, & in medullis intimis conderent, continerentque, sed à conspectu hominum atque cultu procul; ut omnia tantæ impietatis abolerentur vestigia. Eodem

Aaronem increpat,

zelo in *Aaronem* satis acriter invectus est. "*Quâ tu*, inquit, *subactus es tantâ vi, ut in populum hunc tam inexpiabilem religionem* sciens atque prudens *induceres? Jehovæne* Vitulum substituere, bestiam Deo visum est? an Vitulo assimilare *Jehovam*, "nullis cujusquam formæ terminis limitandum Numen? Vix adhuc horrendæ vocis ille sonus conticuit in auribus, idolorum imaginúmque prohibentis cultum, zelotypum se prædicantis Deum, neque ullo modo ferentis rivales, cùm tu Vitulo populum hunc adultero prostituis. Sed increpanti liberiùs fratri occurrit quàm primùm *Aaron*, &c, " ——— *Nè sævi, magne sacerdos* maximi *Jehovæ*, dixit. *Nec enim te latet pessimum hujus ingenium populi.* Dum tu paulò diutiùs hæreres in monte, "magno accurrerunt tumultu ad me, *postulaveruntque ut ego illis deos facerem* novos. "*Quippe omnes ignorare aiebant se quid te factum esset, quem ducem habuissent ex Ægypto.* Ego, ut illos arte deflecterem à proposito, quibus vi repugnare non potui, "*aurum poposci* unde fierent dii. Non putabam fore, ut rem charissimam conferrent "in deos novos, quam plerique veteribus atque veris præferunt, nullúmque non violant numen ejus acquirendi aut retinendi gratiâ. Sed aurum & argentum, quæque alia pretiosissima habentur, è sua hominum libidine sibi genitis diis viliora jam "esse constat. Nam uxorum ad me inaures atque liberorum *detulerunt, quibus in ignem conjectis, hic tandem prodiit Juvencus.* Ità nudi spoliatíque suis ornamentis, "hostium expositi sunt ludibrio. Hæc *Aaron* prætendebat, quibus tetrum facinus vel minueret, vel dealbaret. Sed *Ad populum phaleras*; apud Deum nihil valent, qui *Aaronem* ipsum, sacerdotem futurum, pro victima piaculari fuit immolaturus, nisi fraternæ preces eripuissent iræ Dei. (*Deut.9.20.*) O fragilem & imbecillem humanitatem! Quid sanctum aut sincerum exspectet in rebus mortalium Deus, cùm ipse *Aaron*, cui ut supremo Pontifici credere destinârat sua Sacra, scelere tam incesto sacra profanârit omnia? Sed ridicula & probrosa nuditas (quam *Aaron* populo quasi pœnam inflixerat) tanto sceleri non erat vindicta par. Quare *Moses* in porta castrorum edixit, (usus fortasse præconis voce,) ut quicunque *Jehovam* haberent pro Deo, ad se omnes properè convenirent. Omnium verò sola confluxit ad

& *Levitarum* operâ

Mosen sua *Levitarum* gens, quos ità paucis affatus est. "Equidem gratulor mirificè, vos præcipuè gentiles meos *Jehovæ* majorum vestrorum Deo adhærescere, ejus

"unius

"unius vereri Numen & venerari. *Jehovæ* igitur cultores, *Jehova* mandatum à "me accipitote. *Arma vobis expedite* festinanter *atque induite. Per castra quà longissimè patent à porta ad portam discurrite. Fratrum vestrorum sanguine* (*Israëlitarum* dicam, an idololatrarum?) *imbuite gladios & consecrate.* Fortes *Jehovæ* milites, ac strenuos præstate vos Divinæ vindices gloriæ. Denique, hujus diei operâ "efficite, ut illam *benedictionem* à *Jehova* recuperent vestri gladii, quam suo quondam amisit atavus *Levi.* Hæc præfato *Mose*, obsequuntur protinus *Levitæ* mandatis Dei; cæsáque sunt eo die tria *Israëlitarum* millia. Audacior leone bonus vir. Quàm verò timidos reddit conscientia sceleris mala? Uni minimæque tribuum sexcenta ferè millia reliquarum non sunt ausa repugnare. Imò vel *Mose* unico irascente contremiscunt. Tantum valuit in vultu imperatorio majestas, in consciorum animis timiditas. Postero die in concionem prodiit *Moses*, populúmque monuit gravissimè, quanto se peccato astrinxissent, quantis doloribus, quibus lacrymis precibúsque tantum essent eluendum & expiandum scelus. Se quidem illis non defuturum, sed facturum esse pro virili omnia, & effecturum, si posset, ut placatum reddat offensum Numen. His dictis ascendit è vestigio in montem, & in Nubem abscondit se. Humi sacræ illic prostratus ità precibus Deum adortus est. "O clementissimum *Jehova* Numen, pulverem in pulvere, sordes in sordibus jacère nos par maximè & æquum censeo. Quos tu nobis dedisti sublimes, pudor dejicit vultus. Quos "tu dedisti erectos, timor nobis oculos deprimit. *Nefarium*, heu! *nefarium in te facinus admisère populares mei.* Obliti præceptorum tuorum, promissorum beneficiorúmque obliti omnium, *aureo deo, Ægyptiaco*, bestiali, vitulino, fœdissimè polluerunt Religionem tuam. Nec ipsi Vitulo, sed ejus mutæ mortuæque imagini, se viventem imaginem Tui prostituerunt. Habe confitentes reos. Impii sumus, perversi, fœdifragi, ingrati, libertate quâ fruimur indigni, luce indigni quâ utimur, indigni vitâ, indignissimi Te. Si tu summo nobiscum jure agas, & rependas pro merito, pereundum est miserrimè; cœlesti fulmine in cineres, imò ipsum illud Nihil redigendi sumus unde prodivimus. Sed tu non modò nostrûm es omnium, sed & miserationum pater. Miserere igitur, ô miserere, ac reminiscere tuæ pristinæ bonitatis & clementiæ; tuæ Gloriæ ac Nominis reminiscere, ac miserere: *aut meum ex tuo libro nomen deleatur.* Nam ut ego unus vigeam extinctis meis, ut populo tuo & Ecclesiæ superstes ego sim, absit, mi Deus, absit.

A.M. 2514.

cædit populi tria millia;

sed & Deprecatur vindictam.

"*Aut mihi redde meos, aut me quoque conde sepulchro.*

Gratissima Deo visa est hæc importuna vis, & quasi violenta pietas. Respondit verò, "*eorum se nomina ex libro suo deleturum, quicunque in se graviter peccarent.* Ejus "tamen rogatui & precibus concessurum, ut *eò populum ducat quò jussus est*, in *Canaanæam*, bonorum omnium fœcundissimam terram. *Præituram illi Angelum suum.* At "futurum aliquando illud tempus, quo *sit pœnas ab iis tanto scelere dignas repetiturus.* "*Se verò ipsum minimè illis affuturum in hoc itinere, nè obstinatissimæ nationis pervicaciâ incensus, corripiat subitò atque conterat universos.* Et suis hæc populo verbis denunciare *Mosen*, & imperare simul jubet, "*ornamentis depositis*, ut in sordibus & "luctu & squalore sint. *Ità se tandem* deliberaturum aliquid, *certúmque de illis quid factò sit opus habiturum.* Descendente *Mose* cùm hæc populus audivisset, mœrore summo correptus est, ornamentáque omnia, ut à Deo est jussum, exuit; castris etiam à sacro monte remotis procul, & tentorio conventûs à castris. Nubes enim sacra deseruit castra. Itaque tentorium ubi populus convenire solebat ut consuleret Deum, procul indè *Moses* in patente campo statuit: quo admonere voluit, alienatum esse Deum, castráque immunda; ut pœnitentiam agerent, indignósque scirent ac faterentur se quibuscum Deus cohabitaret. Pergentem igitur in hoc tentorium ex castris *Mosen* populus attentis oculis reverenter atque dolenter observabat universus pro suorum tentoriorum foribus: (Hic primus erat pœnitentiæ gradus:) descendentémque Nubis columnam ad ostium tentorii, ut responderet consulenti *Mosi*, demissis corporibus veneratione summâ prosecutus est. Ibi cominus & familiariter Deus more humano sermones cum *Mose* conseruit; eóque redeunte in castra, cum famulo *Josua*: Nubes tamen tentorium non deseruit.

Dei familiaritate confirmatus *Moses*, his eum verbis compellare tandem ausus est. "Benignissime Deus, *Tradidisti quidem tu mihi populum hunc deducendum in Canaanæam; nondum verò mihi prodidisti cujus id auspiciis fieret. Si propitius mihi sis*, "quod non es dedignatus profiteri, *si quid ego apud te gratiâ valeo*, facias, obsecro,

ut

A.M. 2514.

"ut populum hunc pro tuo habeas, téque auſpice ac præſente ut ſuſcipiamus hanc arduam difficilémque profectionem. *Fruſtrà* enim *hinc movebimus nos, niſi tute adſis atque præſis viæ. Quid enim eſt quo conſtet* aliis gentibus, *meam apud te populique hujus valere gratiam, niſi perpetuo tuæ præſentiæ patrocinio? Ità quidem nos ab aliis nationibus* aperto gratiſſimóque *diſcrimine ſeparabis.* Ad hæc *Jehova*, "Ut ſcias, inquit, propitium eſſe tibi me, *tuámque plurimùm valere apud me gratiam, bis etiam precibus exoráſti.* Equidem polliceor *memet vobis adfuturum*, donec, victis hoſtibus, quietè fruamini beatâ illâ terrâ, veſtris à me majoribus promiſsâ. Reſpondit *Moſes*," Hoc ut certo mihi ſigno conſtet, propitium eſſe te, conciliatámque tuam gratiam, effice, quæſo, ut pernoſcam te, hactenus velatum nube, *videámque ſplendorem amplitudinis Divinæ.* "Imò verò, ait *Jehova*, ut pernoſcas *videáſque meam vivens gloriam*, tua tibi natura negat. (*Exod.*33.20. *Joan.*1.18. 1 *Tim.*6.16.)

—— "*Corpus mortale tumultus*
"*Non feret æthereos.* ——

"Quà tamen fas eſt, fiet etiam hoc. *Faciam ut coram te mea tranſeat gloria, Divináque nomina*, quantum expedit homini cognoſcere, *audiente promulgabuntur te, in caverna rupis interim collocate, & meâ*, nè quid videas, *oppoſitâ manu.* Sed poſtquam pertranſivero, *amovebo & manum, ut mei poſteriora oculis tuis* liberè per otium *contempleris.* Tibi hac in re gratificaturus uni, non & populo. *Miſerebor enim cujus miſereri placet, gratiámque liberrimè faciam cuicunque libet gratificari me.*

§ 30. Deinde Tabulas dolari novas juſſit, ubi Præcepta moralia perſcriberentur; eaſdem poſtridie manè ſibi à *Moſe* in *Sina* tradi, at ſolo; ità ut nè quid hominum pecorúmve intra limites montis conſpiceretur. Tabulas ipſas priores ſibi paraverat Deus, non dolaverat *Moſes.*

Iterum in monte audit prætereuntem,

Tempore conſtituto deſcendit in *Sinam* Nubes Dei; cúmque pertranſiret (ut promiſerat) gloria *Jehovæ*, *Moſe* in caverna montis conſtituto, ſed operto, nè quid cerneret, ſua ſic promulgavit nomina: (*Num.*14.17,18.) *Jehova, Jehova Deus præpotens, miſericors & benignus, clementiâ ſummâ Deus, bonitate ac fide; qui ad milleſimam uſque generationem propitius, errata condonat, & noxas, & iniquitatem; ſontes verò neutiquam abſolvit, ſed peccatorum pertinaciam in poſteris ad quartam uſque generationem ulciſcitur.*

vidétque à tergo præteritum Deum.

Cùm audiret hæc, præteritámque Dei gloriam liberis jam oculis quaſi à tergo proſequeretur *Moſes*, inclinato vertice in terram corporéque demiſſo properatim veneratus eſt. Commune bonum bonus vir. Peculiarem ſibi benignitatem Dei *Moſes* in commune contulit, ad populi ſui promovendam rem. Precibus iteratis Deum aggreſſus eſt, ut populi pervicacis miſereſceret, ut peccatum iſtud Vitulinum jam tandem condonaret, ut pro ſuo deinceps haberet hunc populum, & ut ſuam poſſideret hæreditatem; ejus exercitui denique ut intereſſe, præeſſe ac præire dignaretur. In omnibus his gratificaturus erat *Moſi* Deus. At inprimis, magna & mirabilia ſe *Iſraëlitarum* gratiâ facturum pollicitus, de fœdere cum *Canaanæis* non feriendo nuptiiſve contrahendis monuit; de altaribus diruendis, ſtatuis confringendis, atque ſuccidendis lucis idolorum, nè quod impietatis fomentum remaneret; de feſto etiam Azymorum celebrando, de conſecrando eo qui primò eſſet genitus hominum pecorúmve fœtu, de Sabbato aliiſque feſtis ac ritibus quæ antea fuerant præcepta omnia; & in libro perſcribi juſſit.

Renovato fœdere Tabulas novas accipit,

Tum demum eſt cum *Iſraëlitis* renovatum, quod cultu Vituli perfidè violaverant, fœdus: tum & Tabulas morales à ſe denuo inſculptas *Moſi* tradidit, poſtquam jejunus in monte 40 exſpectaviſſet dies. Interea vultus ejus, qui gloriam Dei tranſeuntem viderat, non ſentiente *Moſe*, ità reſplenduit coruſcantibus radiis, ut in caſtra deſcendentem *Aaron* aliique Principes perterriti refugerint, (2 *Cor.*3.7.) nec niſi ab eo revocati tantâ fulgentem gloriâ convenire auſi ſint. Quare cùm populo univerſo traderet ea quæ præcepiſſet Deus, velamine faciem operuit; eodémque ſemper uſus apud populum, ad *Jehovam* accedens depoſuit.

Legémque ceremonialem:

Redintegrato Fœdere inter *Iſraëlitas* & Deum, ea tandem de Tabernaculo & Sacerdotum veſtimentis à Deo tradidit *Moſes*, quæ prioribus acceperat 40 diebus. Ac inprimis hortatus eſt, benignis libentibúſque animis ut ea donarent Deo, pro ſuis quiſque facultatibus, quibus ad illa conficienda opus futurum videbatur, aurum, argentum & æs, hyacinthina, purpurea, coccina; linum, lanam, pelles, oleum unguentúmque, lignum cedrinum, aromata, & lapides denique pretioſos. Attulerunt ergò ſponte alacritérque *Iſraëlitæ* (Deo excitante) ſua quiſque ornamenta aurea, fibulas, monilia;

nilia, cingulas pendulas annulósque, & ex aliis rebus quæcunque singulis aderant: eóque magis fortasse pro se quisque certabat, nè in Vitulum magis munifici, quàm in verum Dei Numen viderentur. Gemmas etiam contulerunt Principes, olivum & aromata. Fœminæ præterea benigniores nendis artificiosè hyacinthinis, purpureis, coccineis xylinísque operam donabant gratuitam, nec non pannis vilioribus ex caprina lana. Census quoque populi actus est; jubentéque Deo singula erant *Israëlitarum* capita redimenda sicli sacri sive majoris dimidio; eorum capita, inquam, ætatis annum vicesimum qui attigissent. Nè qua pestis aliáve strages grassaretur in populum, sed averruncaret mala Deus, ideo peccata luebant hoc pretio. Indè magna est argenti conflata vis. Hanc autem postea pro singulis capitibus ferunt *Judæi* solutam esse summam quotannis; (*2 Chron.* 24. 5, *6. 2 Reg.* 12. 4,5. *Nehem.* 10.32,33,34.) unde sacrificia quotidiana, & alia populo communia, ut & lignum, sal, thus, &c. procurabantur. (*Exod.* 30.16.) Æquale Deus omnium esse pretium voluit, pauperum divitúmque, imò & sacerdotum; quo significaret, in Deo sacrísque publicis omnium esse jus æquale. Pueri, mulieres & servi non tenebantur hâc lege; sed oblatum ab his tamen argentum non repudiabatur, modò fœderis Divini participibus. Deinde, Architectos huic operi duos præcipuè constitutos dixit à Deo *Moses*, *Bezaleelem Uri* filium, *Huris* nepotem, è tribu *Judæ*, & *Aboliabum Achizamachi* filium, è tribu *Danis*. His enim indidisse Deum & ingenium in excogitando, & industriam in operando, & in conficiendo peritiam summam. Additi sunt his & alii artifices atque operarii, quibus peritiam Deus, ipsi verò suam Deo sponte operam dabant. Cúmque accepissent populi donaria, & haberent artifices jam quantum operi sufficeret instituto, plura tamen indies contribuerentur; id egerunt, ut edicto publico & præconis voce *Moses* alacritatem populi propensiorem inhibuerit. A.M. 2514.

Tabernaculo igitur ex asseribus cedrinis quasi paries erectus est. Longi asseres cubitis denis, sesquicubito lati, digitos crassi quatuor: (si qua *Josepho* sit fides, Antiq. 3.5.) Utrumque latus Tabernaculi asseres claudebant 20, tergum ab Occidente 8. Binis singuli cardinibus inserebantur in stylobatas argenteas. In utrovis latere occidentalique tergo transtilla cedrina quinque, unúmque ab extremo ad extremum in medio asserum transcurrebat. Asseres & transtilla obducebantur laminis aureis, & ex auro conflati annuli. Horum parietum latera & partem posticam, & ipsum fanum supernè, aulæa obtegebant pretiosa, ad terram uno pede minùs pertingentia, *Josepho* teste. Decem erant, octo cubitis atque viginti longa, lata verò quatuor. Pannus aulæorum è xylino, hyacinthino, purpureo, coccineóque dibapho, contortis artificio summo, contextus florebat, ornatus Cherubinis. Quinque simul pannis conjunctis, duo facta sunt ex aulæis decem, loramentis hyacinthinis 50 & ansulis aureis connexa. Aulæa hæc tegumentum aliud operuit è lana caprina, ex pannis undecim compositum, qui pares latitudine prioribus, longiores erant cubitis duobus, loramentis 50 & ansulis æreis copulati, 5 hinc, indè verò *6*. Huic etiam tegumento operimentum è pellibus arietum rubefactis datum, supernè verò è pellibus melium. Velum, ex eodem quo aulæa panno, Tabernaculum in duas dirimebat partes. Altera exterior viginti cubitos longa *Sanctum* dicebatur, & sacerdotum erat omnium communis. Altera interior cubitorum decem, adytum & penetrale, *Sanctum sanctorum* vocabatur, & uni Pontifici annuatim semel patuit. Ad columnas 4 cedrinas obductas auro, stylobatis impositas argenteis, appendebatur hoc velum uncis aureis. Ab Oriente statuebatur Tabernaculi frons & porta, quæ velo claudebatur splendido *Phrygiani* operis, ad 5 cedrinas columnas obductas auro dependente uncis aureis, æreis verò stylobatis insertas. Ad plagam Tabernaculi Meridianam Borealémque atria patebant magna cubitorum centum, septa undique ocellatis tapetibus è xylino ad vallos viginti æneos appensis, quinque altos cubitis, quibus totidem erant æneæ stylobatæ. Sed unci fasciæque vallorum argenteæ: argento etiam ornata epistylia. Ab Occidente Orientéque pari ornatu atria, sed dimidio breviora fuerunt. Ab Ortu verò ad dextram tapetes non ultra quindecim cubitos porrigebantur ad columnas tres; totidémque ad sinistram. Reliqua viginti cubita portæ atrii, quà in Tabernaculum aditus patebat, data sunt: cujus tegumentum ad columnas 4, iis omnino similes quas diximus, plumario erat opere, ex hyacinthino, purpureo, coccineo & xylino contextum.

de Tabernaculo, sive Templo ambulatorio;

Pa-

A.M. 2514. Parata jam sacra domo, supererat eam supellectile sacra instruere. Ac, 1. Arcam è ligno cedrino condidit *Bezaleel*, obductam aureis laminis intus forisque; limbo eriam aureo coronatam. Longitudo erat cubitorum duûm cum dimidio; latitudo

& in eo de Arca facta, atque altitudo sesquicubitalis. Annulos quoque fusiles affixit ex auro 4 angulis extremis Arcæ, ab utrovis latere duos; quibus vectes indidit cedrinos, auro pariter obductos. His Arca portabatur; nec eos unquam dimoveri loco fas erat. Æmulata videtur cistam hanc illa Matris deûm apud *Tibullum*,

——— *levis occultis conscia cista sacris.*

& Operculo; de Mensa aurea, 2. Huic Operculum ex auro fabricati sunt artifices, pari cum Arca longitudinis atque latitudinis mensura. In oris ejus extremis positi sunt ex auro Angeli Cherubini duo, sibi obversis vultibus, & passis alis obumbrantes Operculum. 3. Mensa quoque facta est cubitis duobus longa, uno tantùm lata, neque altior sesquicubito, unà cum limbo, & annulis 4 ad angulos pedum, & vectibus ad portandum; tali omnes materiâ qualem in Arca diximus. Circumdederunt Mensæ tæniam palmarem limbo coronatam aureo; & ex auro pariter vasa fecerunt, scutulas pani ferendo aptas, acerras

Candelabro, thuri, scutellas & scopulas. 4. Candelabrum ex auro fabrefecerunt ductili opere, quod lumen diffunderet in omnes Tabernaculi partes, tribus hinc, tribus indè prodeuntibus ramis, præter lychnuchum in medio erectum; ità ut septem essent lucernæ. Ornatûs gratiâ lances inerant singulis ramis tres, unà cum malis oblongis atque caiyculis amygdalæ speciem referentibus; lychnucho medio quatuor. Binis quibusque ramis formâ pari suberat malum. His, unà cum forcipibus & trullis, auri datum

Ara suffitûs, est talentum. 5. Addita his & Ara est ad suffumigandum aromatibus Templum, latitudine in quadrum cubitali, altior duplò, cum limbo annulisque eodem quo Arca erat opere ac materiâ. Ab iisdem artificibus sacrum & thus & unguentum erat compositum; sed modum & materiam præscribente Deo. Ex aromatum præstantissimis quibusque, myrrhæ casiæque 500 ponderibus, cinnami calamique odorati 250 majoribus, separatim pertusis, mox permistis, & in aqua pura maceratis diu, Unguentum prodiit. Ex onycha, stacte, galbano, soliisque nardi cum spicis & thure optimo, separatim pertusis, & pari pondere, sacrum Thus. Utrumque voluit sacrosanctum esse Deus, neque privatim aut usurpari aut fieri, mortis denunciatâ religionem hanc temerantibus pœnâ. Unguentum hoc videtur Spiritum Sanctum, ejúsque in *Christum*, in Ecclesiam, in Ministros dona significare. (De quo 1 *Joan*.2.20,27. *Act*.10. 38. *Esa*.61.1. *Psal*.45.7. & 133.2. *Cantic*.3.6. 2 *Cor*.1.21,22.) Suffitus verò, piorum aspirantes in cœlum preces. (*Psal*.141.2. *Apoc*. 5.8. & 8.3.) Dum *Zacharias* incendebat thus, (*Luc*.1.9,10.) precabatur foris populus. Et nostræ non intermissæ, (1 *Thes*.5.17.) *Christi*que intercedentis æternæ preces, (*Heb*.7.25. & 9.24.) suffitui

Altari æneo, respondent quotidiano. 6. E cedro etiam constructum est Altare majus concavum ad sacrificia; ut & cornua in angulis, & vectes: obducta ære omnia. Cubitorum erant quinque latera quadrati singula, trium altitudo. Ex ære constabant instrumenta, lebetes, palæ, crateres, fuscinulæ, & forcipes; ex ære annuli etiam vectorii quatuor in duo distributi latera; &, cui erant annuli affixi, cribrum opere reticulato sub ambi-

Labro chalybeo. tu altaris ab ima parte usque ad medium. 7. Denique, Labrum chalybeum unà cum scapo ex mulierum speculis coaluit, in tentorium conventûs turmatim se cum donis ingerentium. Ità perfecta sunt quæ ad Tabernaculum sacrum spectabant omnia, eâdémque formâ sunt perfecta singula, quam à Deo præscriptam audiverat *Moses*, & propositam sibi viderat in monte *Sina*. (*Heb*.8.5. *Exod*.25.40.) Erat in hoc synopsis quædam expressa Templi maximi, totius Mundi. *Atrium exterius* & populi, Regionem elementarem, & omnium animantium communem atque capacem, repræsentat, quam palpamus, & sentimus tumultibus & vanitate plenam. *Sanctum* & Sacerdotale Tabernaculum Cœlo stellato par, ubi luminaria planetarum septem coluicent perpetuò. Et sacerdotes ipsi doctrinâ prælucentes aliis in æternum splendebunt ut stellæ. (*Dan*.12.3.) Ut hoc è longinquo cernimus, ità illud populo videre licuit aliquando, non & ingredi. *Sanctum sanctiorum*, præsentiæ Divinæ sedes, quò solus Pontifex, alii verò nè oculis penetrabant, imitabatur Cœlum empyræum, quò noster est ingressus Pontifex oraturus pro nobis, ubi maximè gloriam splendescere Divinam credimus, gloriâque tandem nos & beatitudine summâ fruituros. Idem Tabernaculum, quomodo Templum postea, *Christi* significabat elementarium corpus, (*Heb*. 8. 2. & 9. 11. *Joan*. 2. 19, 21.) cui, tanquam atrio, animæ & spiritûs quasi

quasi tabernaculum inerat. Nec non spirituale *Christi* corpus Ecclesiam denotabat. (*Ephes*.2.21,22.) Nam in utroque Deus inter homines versatur & habitat, quod in Tabernaculo facturum se pollicetur. (*Exod*.29.45,46. & 25.8.) Impensæ totius operis ex dono, viginti erant & novem auri talenta, septingentíque sicli majores & triginta. Æris autem talenta septuaginta, & bis mille quadringentíque sicli pondere. Ex populi censu 603550 capitum, (quot numerati sunt annos ut minimùm nati vicenos,) unum singulis pendentibus didrachma, quod sicli majoris dimidium est, argenti numerabantur 1775 sicli majores suprà talenta centum. A.M. 2514.

Anni secundi ex quo *Ægyptum* reliquerunt *Israelitæ* primo die, constructum est ex variis partibus Tabernaculum unum, & in suis quæque locis constituta. In Adyto sanctissimo Arca sacra, & in Arca Tabulæ morales, (*Deut*.10.5.) quæ *Testimonium* vocantur à *Mose*, (*Exod*.25.16. & 40.20.) ac *Testimonii tabulæ*: (*Exod*.31.18.) ac proinde *Arca testimonii*, (*Exod*.25.22.) & *tabernaculum testimonii*, dicitur: (*Exod*.38.21. *Act*.7.44.) quoniam Fœderis Divini cum *Israelitis* testimonium perhibebant hæ Tabulæ, contra violatores testimonium dicturæ. Nam in illis verba scripta sunt Fœderis. (*Exod*.34.28.) Ideo *Fœderis* etiam *tabulæ* dicuntur, (*Deut*.9.9,11,15.) & *Arca fœderis*. (*Num*.10.33. *Heb*.9.4.) Arcam obtegebat Operculum; Operculum ipsum passæ Cherubinorum alæ. Hîc Oraculum fuit. Hîc Deus adfuturum se, ac responsa consulentibus in tabernaculo exteriore *Mosi* & Pontificibus daturum pollicebatur. (*Exod*.25.22. *Num*.7.89.) Indè *Propitiatorium*, *Græcè* ἱλαστήριον dicitur. (*Heb*. 9.5.) *Christum* videtur significâsse, per quem Deus respondet omnia quæ ad salutem faciunt; (*Heb*.1.2.) quique verum generis humani propitiatorium, (1 *Joan*.2.2. *Rom*.3.25.) nostra omnia suis meritis operit peccata, quemadmodum operculo tegebatur Lex. (*Psal*.32.1.) Et in Arca significabatur, vel *Christus* ipse, qui ex humana Divinâque natura constabat, ut ex ligno & auro Arca; sed ex ligno cedrino, quod corrumpi non potuit; sic enim *Christi* corpus: (*Psal*.16.10: *Act*.2.31.) vel Ecclesia, quæ interitui non est obnoxia, induta *Christi* justitiâ velut auro purissimo, ornatâque variis Spiritûs Sancti donis; nec affixa uni loco, sed ambulatoria, ut erat Arca portatilis; custos denique scriptorum Propheticorum & Apostolicorum, ut erat Arca tabularum Legis. Duo denique Cherubini, qui & arcam & operculum protegebant alis, duo Testamenta denotabant, quæ se mutuò interpretantur, & respiciunt unicum propitiatorium *Christum*. In Sancto & exteriore tabernaculo Candelabrum statuebatur, & Mensa; hæc à latere Boreali, ab Austro illud è regione. Illic & aurea ædi suffumigandæ Ara destinata stetit, ante velum intimi sacrarij. In candelabro lucernas accendit *Moses*; in mensa panes proposuit coram Deo. In scutulis duabus pro numero tribuum duodecim erant Panes; qui singuli duabus constabant similæ decimis. (*Lev*.24.5.) In acerris duabus apponebatur & Thus, panum vice in ara maxima singulis Sabbatis concremandum. (v. 7.) Denique, in aureo *Moses* altari sacrum incendit thus. Hæc postmodum fuerunt munera sacerdotum: lucernas manè ac vesperi quotidie mundas & accensas procurare; (*Lev*.24.3.) panes in mensa singulis Sabbatis novos & recentes apponere, aliis remotis, & incenso thure; (v. 8.) suffitum quoque singulis diebus adolere, manè vesperique, populo præbente olivum fovendo lumini, (v.2.) & similam panibus, & suffitui thus. In hac ara suffitum alienum, aut sacrum aliud offerre, præter unicum illud sacrificium Pontificis expiatorium, (de quo alibi est narrandum,) prohibuit Deus. (*Exod*.30.9.) *Josephus* (Antiq.3.9.) tres tantùm lucernas ait per diem lucere solitas, reliquas accendi sub vesperam. Septem verò Lucernæ septem adumbrabant spiritus, (*Apoc*.4. 5.) hoc est, varia Sancti Spiritûs dona, quæ illustrabant Ecclesiam scientiâ lucéque Legis operâ sacerdotum. (*Psal*.119.105. *Prov*.6.23. 2 *Pet*.1.19.) Panibus 12 designabatur Ecclesia tribuum totidem, quam suo sacerdotes ministerio quasi proponebant & commendabant Deo: Thure piorum preces, (*Psal*.141.2. *Rom*.8.34. *Heb*.8.1,2. & 9.24. *Apoc*.8.3,4.) quas in cœlum delatas offerat Deo *Christus* Pontifex, gratissimique odoris faciat. A populo hæc interpositis aulæis abscondita, mysteriorum Evangelicorum significabant obscuritatem, antequam diffissum templi velum est unà cum *Christi* corpore, (*Matt*.27.51.) patefactíque sunt gratiæ Divinæ thesauri. (*Heb*.10.1. *Rom*.16.25,26. *Eph*.3.5.) Ante portam tabernaculi Ara major victimis immolandis in atrio constituta est: ubi holocaustum atque munus à *Mose* oblatum est primo. Inter altare majus & tabernaculum posuit Labrum chalybeum, & in labro aquam puram, quâ sacra facturus, & ingressurus in tabernaculum, lavabat se. Ex

A.M. 2515.

Quæ omnia in Tabernaculo, suis quæque locis, constituuntur.

A.M. 2515.

... posteà sacerdotes, aquâ mundâ indies repleto, manuum sordes abluebant & pedum, quibus utrisque ministrabant nudis. Illotos enim perempturum se Deus minabatur, qui aut ingredi tabernaculum, aut sacris audebant operari. Sacro denique Oleo tum ipsum tabernaculum unxit consecravítque *Moses*, & arcam unà cum operculo, mensam, candelabrum & aras, tum instrumenta vasáque tabernaculi omnia. Erectum jam Tabernaculum, & sacrâ instructum supellectile, operuit statim Nubes Dei, & cœlesti quadam gloriâ complevit adeò, ut ipsi *Mosi* nullus diu aditus pateret.

Inter loca sacra & ceremonialia *Canaanitis* habita regio.

§ 31. Inter loca sacra, ceremonialia & typica, præter hoc *Mosis* Tabernaculum, & *Solomonis* Templum, ipsa regio *Canaanitis* numeranda est, quam longo itinere tot molestiis periculísque petebant *Israëlitæ*. *Terra* igitur *sacra* (*Zach.*2.12.) dicta est, non præsentiæ modò Divinæ gratiâ, sed etiam significationis arcanæ. Nam ut

——*Pueris dant crustula blandi*
Doctores, elementa velint ut discere prima:

ità Deus *Israëlitis* in Ecclesiæ pueritia incultis, profanis, & alienis valde à pietate vera, *Canaanæam* promisit terram apprimè fertilem & beatam, progeniem copiosam & fœcunditatem, bonorúmque terrenorum omnium quietam fruitionem, aut certam de hostibus victoriam, quò ad edificenda observandáque rudimenta Religionis veræ alliceret eos ac invitaret. At verò his omnibus bonorum cœlestium ac spiritualium in *Christo* fruitionem & adumbrare voluit Deus, & obsignare Patribus antiquis. Patriam ergò cœlestem *Canaanæa* significabat; Quies ea quam post longam peregrinationem *Josua* dedit *Hebræis*, æternam requiem in cœlo. (*Heb.* 4. 8, 9.) Nec erat hoc obscurum piis Patribus, qui *omnes in fide mortui sunt, nondum adepti promissa de Christo, sed ea conspicati eminus, ac sese professi peregrinos & advenas in hoc mundo. Patriam ergò requirebant potiorem, id est, cælestem.* (*Heb.* 11.13, 14, 16.)

Sacerdotes instituti Aaron & filii, cultu vestium insignes.

§ 32. Tandem, imperante per *Mosen* ac eligente Deo, (*Heb.* 5.4.) sacerdotes qui huic templo & sacris præessent instituti sunt *Aaronis* 4 filii, *Nadabus* & *Abihu*, *Eleazar Ithamárque*. His etiam ipsis, ut Summus pontifex, pater est præfectus *Aaron*. Quos omnes, ut suos famulos, Deus maximè insignes atque illustres voluit esse, tum splendidissimo cultu vestium, tum solenni consecrationis ritu. Vestes *Aaroni* jussum est fieri, Amiculum, Cingulum, & Pectorale sacrum, Pallium, Tunicámque tessellatam, & Cidarin. Amiculum primò cubitale, (si *Josepho* credimus,) vel paulò certè longius, ex auri bracteis in filamenta conscissis, atque summo artificio inter hyacinthina, coccinea, purpurea xylináque contextis, præfulgebat. Utrique humerali sardonyx insertus in aurea funda, insculpta referebat tribuum nomina sex; quæ Deum scilicet monerent, cujusnam is populi sacris fungeretur Pontifex. Amiculo erat Cingulum artificio materiâque par; & Pectorale quadratum, duplicatum, spithamâ tantùm unâ longum latúmque. Huic inserebantur in aureis fundis lapidum pretiosorum ordines quatuor, insculpti nominibus tribuum duodecim; ut essent Pontificis cordi proxima, & monumenta quibus Ecclesiam is quasi oculis proponeret & commendaret Deo. Ex auro annuli & catenæ tortiles adnectebant amiculo pectorale. Eodem in loco Urim apponi jussit atque Thummim Deus, quod à *Mose* factum legimus. (*Levit.*8.8.) Ea verò facta fuisse ab artificibus, non traditur; nisi fortè duodecim gemmæ intelligantur his nominibus, (quod *Josephus* vult Antiq. 3.9.) fulgore quodam insolito præmonstrantes ac promittentes victoriam, obscuritate contrà negantes; additámque fuisse credamus operi artificum hanc à *Mose* vel à Deo vim. *Urim lucem, Thummim perfectionem* significare. Inter ornamenta Pectoralis inseruisse *Mosen* Urim & Thummim jussu Divino, (*Exod.* 28. 30.) responsáque dedisse oraculi more, constat. (*Num.*27.21. *Jud.*1.1. & 20.18,28. 1 *Sam.*23.9. & 28.6.) Qualia tamen ornamenta fuerint, quóque modo ab iis responsum sit, minimè constare video. *Josephi* enim gemmæ fulgebant non rogatæ; nec præter victorias quicquam noverant de quo responderent; denique, non nisi ducentis antequam ille commentabatur annis amisisse ait gemmas eum splendorem & vim: quandoquidem Urim & Thummim in exsilio *Babylonico*, ante annos 600 priusquam ille scripserat, intercidisse perspicuum sit; (*Ezr.*2.63. *Nehem.*7.65.) & quibusvis de rebus, at non nisi rogantibus, respondisse. Alii hæc ipsa verba *Urim* atque *Thummim*, alii *Jehovæ* nomen Pontificem aiunt in pectoralis plicatu gestavisse. Duplicatum enim diximus. Hunc autem consulendi modum atque morem fuisse tradunt *Judæi*: Præsenti

coram

coram Deo pontifici adstabat à tergo rex, populive princeps, (nec enim alii fas erat appellare hoc oraculum,) submissâque voce murmurabat, *Eóne proficiscar, an non?* A.M. aut aliquid ejusmodi, quæstione simplici. Tum Pontifex, Sacro movente Spiritu, 2515. pectorale intuitus, in quibusdam literis nominum duodecim ultro exstantibus legit atque respondit, *Vade*, aut, *Nè vadas*. Si liqueret nihil ex literis, negabatur à Deo responsum, ut *Saulo*, (1 *Sam*.28.6.) Sed cùm hæc incerta sint omnia, ea nobis jam satis commoda fuerit expositio, sacerdotes atque pontifices oportere lucem in pectore ac perfectionem gerere; salutaris doctrinæ scilicet claram lucem, sanctorúmque morum integritatem. Amiculo (ut ad vestes pontificias redeam) Pallium suberat hyacinthinum longius. Aperturam id in summo habuit capiti transmittendo idoneam, firmatámque limbo textili; quali foramine caruisse tunicam ferunt Poëtæ *Græci*, quâ irretitus & trucidatus est *Agamemnon*. Circumcirca in fimbriis mala granatica hyacinthina, purpurea & coccinea pendebant, aureáque tintinnabula 72 per vices interposita. Sonora hæc, illa odorata, vitam atque doctrinam pontificis videntur demonstrare. Nam pontificem in Sanctuario exaudiri oportuit, silenti necem comminante Deo. Intra pallium Tunica erat tessellata è xylino, eadémque talaris, accincta balteo *Phrygiani* operis. E xylino etiam Cidaris, 16 cubitis (ut ferunt) longa, sed in formam tiaræ convoluta. Fronti pontificis annectebatur vittis hyacinthinis aurea Lamina his insculpta verbis, *Sanctitas Jehovæ*. Atque hæc fuerunt Pontificis ornamenta. Aliis etiam sacerdotibus è xylino Tunicæ factæ sunt talares, cum Zonis iisis opere exornatis *Phrygiano*, & Tiaris. Zonas fuisse longissimas ferunt, ad talos usque defluentes, nisi cùm sacris operaturi in humerum lævum rejiciebant. Linea denique omnibus, etiam Pontifici, Femoralia. Sacerdotem sine vestibus his tractantem sacra (*Exod*.28.43.) neci daturum se comminatur Deus. Neque tamen his vestitos in urbem exire, aut in castra, imò nè in tabernaculi atrium licebat. (*Ezech*. 44.19.)

Paratis Vestibus, deinde *Moses* ad consecrandos (*Lev*.8.) quo Deus ritu mandaverat sacerdotes pergit. In medium ergò productos *Aaronem* & filios coram populo ante portam tabernaculi primò lavit, lautos vestimentis induit sacris, oleóque perfudit *Aaronem*, (*Psal*.133.2.) utpote typum *Christi*, qui *lætitiæ unctus est oleo præ sociis*. (*Psal*.45.7. *Joan*.1.14.) Tum è victimis quæ paratæ aderant, Juvencum pro peccatis obtulit, Arietem holocaustum. Ariete alio consecrationem absolvit; cujus capiti (quod in aliis victimis fecerant) singuli separatim suas ambas manus admovebant. Hujus arietis de sanguine apposuit *Moses* aliquid singulorum dextris tantùm pollicibus manuum pedúmque, & auriculis supremis: id (opinor) indicaturus, Debere sacerdotes rectè mandata Dei tum audire acciperéque; tum perficere, quod manuum est; vitámque totam pariter instituere, quæ pedum est ambulatio. Reliquo sanguine conspersit aram undique. Sublatum deinde omnem adipem cum arietis cauda, renibus, armóque dextro, appositúmque his (ex canistro quod aderat) panem azymum, & collyram azymam oleo mistam, unctámque oleo placentam, in *Aaronis* filiorúmque manus imposuit. Cúmque omnia huc illuc agitâsset coram Domino, igni tradidit atque absumpsit. Pectus arietis, pari modo agitatum, ut à Deo donatam sibi partem accepit. Denique, oleo sanguine ab altari misto *Aaronem* aspersit & vestes, filiósque *Aaronis* eorúmque vestes unà cum patre. Reliquam arietis carnem *Aaroni* & filiis coquendam & comedendam tradidit ante portam tabernaculi, & canistrum panis. Quod supererat convivio comburebatur. Iisdem planè ritibus & sacris persuncti sunt septem diebus, nec interea die noctéve à tabernaculi porta discedebant. Ità fixum est in *Aaronis* familia sacerdotium Divinâ & perpetuâ sanctione. Ità consecratum est ipsum altare, & septies unctum, quò in posterum ea sacra fierent quæcunque aram tetigissent. Septenus ille numerus (ut hoc obiter moneam) quo perfectum est mundi totius opificium, etiam in sacris peragendis adhibetur sæpius. (*Lev*.4.6. & 16.14. & 14.4,&c. & 12.2. *Num*.19.19.&c.) Significare autem videtur, sacra, etsi opere difficiliore, tamen perfecta. Eundémque numerum *Pythagoras*, hinc (opinor) edoctus, aptissimum sacris fuisse tradidit. (*Apul*. de Asin. aur.11.) Ad altare ut redeam, in eo Deus holocausta sibi quotidiana instituit offerri publico sumptu in perpetuum; (*Exod*.29.38,&c. *Num*.28.2,&c.) agnos nimirum anniculos, manè unum, alterum vesperi, & unà cum singulis contuso mistam oleo similam, atque libamen vini. Vinum atque oleum Hinis quartam esse, decimam Ephæ similam oportebat; cujus dimidia pars manè, vesperì dimidia incendebatur, (*Lev*. 6. 20,&c.)

& solenni consecratione.

A.M. 2515. 20,&c.) in frusta quædam dissecta priùs. His victimis quotidianis quotidiana populi expiabantur peccata & Pontificis, & fructum ex *Christi* sacrificio perpetuum significabant. (*Heb.*13.8.) In alia præter hanc *Jehovæ* aram, alibíve quàm in hoc tabernaculo offerre victimas, easdémve dæmonibus offerre, scelus erat capitale, homicidio par. (*Lev.* 17. 3,&c. *Deut.*12. 5,6, 13, &c. & 14. 23,26. & 15. 20.) Nec *Judæis* modò, sed inquilinis etiam proselytis nefas. *Christum* & Ecclesiam Tabernaculo repræsentari diximus. Ut nullus igitur nisi in hoc tabernaculo fuit; ità nullum nisi in *Christo* (*Joan.*14.6. & 10.7,9.) & in Ecclesia (1 *Tim.* 3. 15. *Apoc.* 21.3. *Eph.*2.20,&c. *Act.*2.47. *Ezech.*20.40.) gratum esse Deo cultum significabat.

Die tandem octavo *Aaron* ipse coram Principibus populóque suum cœpit obire sacerdotale munus; obtulítque (Deo per *Mosen* ità jubente) pro se suísque peccatis juvencum, & holocaustum arietis, iisdem quos antea monstravi ritibus. Deinde, pro populo victimam ad peccata expianda, hircum; bovem & arietem sacra Eucharistica. Muneris quoque triticei partem addidit, atque tradidit sacris ignibus. Denique, vitulum atque agnum holocausta cùm solenni ritu immolâsset, paravissétque omnia filiis opitulantibus, nullo tantùm admoto igne, benedixit populo elatis manibus, atque descendit ab ara. Mox à fratre, peractis jam ritè sacris, in tabernaculum deductus est, populo foris exspectante reditum; qui tum demum coruscantem indè vidit (quod promiserat *Moses*) gloriam majestatémque Dei. Postquam ædis custodiam sacræ *Aaroni* & filiis tradidisset *Moses*, egressi ambo fratres benedixerunt populo; repentéque ignis à Deo decidit in altare, qui holocaustum adipémque omnem devoravit; populo interim stupente, acclamante, in humum projiciente pronum se, & gratissimo gaudio venerante *Jehovam*. His auspiciis *Aaronis* ministerium sancitum divinitus & comprobatum est.

Quorum duo, igne profano operantes, igne correpti pereunt. Ignis hic, utpote Divinus, haberi sacer in posterum jussus est, & alendus perpetuò, (*Lev.*6.12,13. & 16.12.) singulis diebus manè aliquo subjiciente fomitem sacerdote. Nec alius erat ullo modo in sacris adhibendus. Hinc fausta lætáque initia sacerdotii *Aaronici* turbavit luctus inopinatus, gaudiúmque patris corrupit filiorum interitus; usque adeò in humanis rebus

——*Nulla est sincera voluptas,*
Sollicitúmque aliquid lætis intervenit——

Nadabus enim & *Abihu* sacerdotes, cùm incuriâ nescio quâ sacrum thus igne profano adolerent, igne cœlesti protinus exanimati sunt, extinctíque sine liberis, qui oscitantiam parentum diligentiâ suâ compensârent. Sunt qui putent inebriatos vino, & immemores præcepti Divini officiíque sui, peccavisse. Illico enim post hanc cædem sacerdotum (*Lev.*10.8.) ab ipso Deo monetur *Aaron*, ut ipse filiíque ad tabernaculum accessuri abstineant vino inebriantéque potu, idque nè moriantur. Grave hoc patri & fratribus accidebat. Vetuit *Moses* tamen irascenti Deo irasci; etiam "lugere vetuit ac plangere vulgari more. Populum scilicet curaturum funebria, "populo ea relinquenda: non decere sacerdotes, nè & ipsos intempestivâ pietate impios corriperet iracundia Divina, & leto daret; imò nè in ipsam sæviret multitudinem sacerdotum causâ. Quare olei memores lætitiæ quo inuncti fuissent, & "sacri quod suscepissent muneris, caverent monuit nè luctus privatus impediret officii publici procurationem. Nec enim aliud evenisse jam, quàm quod ipse à Deo "jampridem illis tradidisset; exspectare *Jehovam* scilicet, ut eorum quos familiares servos proximósque sibi asciverit obsequio & sanctimoniâ, suum inclarescat nomen, magísque apud populum habeatur sanctum, illustre, gloriosum. Hæc ad sacerdotes locutus *Moses*, nè superstitibus officeret impuritas cadaverum, patruelibus *Aaronis Misâeli* & *Elzaphani*, filiis *Uzzielis*, id operis dedit, ut corpora cognatorum è tabernaculo efferrent, & extra limites castrorum sepelirent. *Aaron* verò cum filiis reliquis taciturno luctu devoravit hanc suæ domûs cladem, promptéque monitis obsecutus est *Mosis*. Sed & *Moses* ipse graviter in eos efferbuit, quòd victimam populi piacularem exussissent totam, nec dimensum indè sacerdotale in sanctuario comedissent, ut erat præceptum à Deo. Veritus ergò nè & illi, vel contumaciâ, vel negligentiâ non ferendâ, offendissent ac irritâssent Deum, *Eleazarem* asperiùs appellavit, ipsius *Aaronis*, opinor, ætatem reveritus. Sed cùm *Aaron* factum excusâsset, quòd nec opportunum nec fas videretur in funeribus suorum convivari, & ea lugentes comedere quæ non nisi lætantibus convenirent, (*Deut.*12.7. & 26.14.) facilè *Mosis* offensum animum delinivit.

§ 33.

[*A.M.* 2515.]

§ 33. Sed *Aaronis* unica familia omnium ſacrorum operationi non ſufficiebat, oneri moleſtiſſimo longè impar. Loco igitur primogenitorum hominum pecorúmque, unam ſibi tribum *Leviticam*, & eam longè minimam, cum ſuis pecoribus dedicandam, & donandam *Aaroni* popoſcit Deus, ad peragenda inferiora quæque tabernaculi miniſteria. (*Num.* 3. 6,&c.) Eóque magis *Levitas* prætulit aliis tribubus, quòd in ulciſcenda contumelia quæ Vituli aurei cultu oblata erat *Jehovæ*, fortiſſimos gloriæ ſe Divinæ vindices præſtitiſſent, trium cæde millium. Et numerus ferè conveniebat. Primogenitorum, qui menſem unum pluréſve nati eſſent, reperti ſunt 22273; *Levitarum* 22000, præter eòs ex *Aaronis* familia, & primogenitos in eadem tribu trecentos. Nam ex tribus liberis *Levi*, *Gerſono*, per filios *Libnium* & *Shimeium*, capita cenſa ſunt ætatis menſtruæ 7500; ex *Cohatho*, per *Amramum*, *Iſharum*, *Hebronem* & *Uzzielem* filios, 8600; ex *Merari*, per *Mahlium* & *Muſhium*, 6200. Qui autem è primogenitis redundabant ſuperabántque numero *Levitas* 273, quinque ſiclis majoribus redimebant ſinguli ſe, jactâ ſorte, opinor: quæ tradita eſt ſacerdotibus pecunia. Electos, ità conſecrari *Levitas* juſſit Deus: (*Num.*8.6,7,&c.) Aſpergi primò aquâ piaculari, lotíſque veſtimentis toto radi corpore. Deinde, ante portam tabernaculi *Iſraëlitæ* (primogeniti, credo, quibus illi ſuffecti ſunt) capitibus eorum admovebant manus; obtulítque *Aaron* novos miniſtros Deo, jampridem oblatos à populo: iíſque perpurgandis victimas immolavit, duos juvencos unà cum ſimila permiſta oleo, alteram piacularem, alteram holocauſtum; quorum capitibus more ſolenni fuerunt innixi priùs *Levitæ*, ſua in illos conferentes peccata. Erat hoc igitur *Levitis* & Sacerdotibus commune, quòd Sacris tantùm vacabant & miniſteriis tabernaculi Divini; quódque orabant pro populo, (*Num.*8.19.) & Legem populo exponebant. (2 *Chron.*17.7,8,9. & 35.3.) Sed *Levitæ* ſuberant, aliáque habebant peculiaria multa. Anno ætatis 25. (*Num.*8.24.) conſecrabantur, & erudiebantur ad officii ſui rationem, levioráque obibant munia. Initiati videntur & dicati Deo non niſi unum nati menſem. (*Num.*3.15.) Anno triceſimo (*Num.*4.30,&c.) difficillima quæque ſui muneris onera ſubibant. Præſidiis atque cuſtodiis, necnon excubiis (*Num.*18.4.) quoque nocturnis (*Pſal.*134.2.) muniebant tabernaculum, nè quis peregrinus aut alienus ingrederetur, multò magis nè quid auferret rerum ſacrarum; poenâ capitis propoſitâ ſi quis propiùs accederet. (*Num.*3.8,10.) Sed maximum erat illis in tabernaculo defigendo ſive collocando, ac in eodem refigendo portandóque, opus: quod ità partiri juſſus eſt *Moſes* inter *Levitarum* familias tres. Primò, *Cohathitæ*, quorum eo tempore annum ætatis triceſimum attigerant, ſed tamen intra quinquageſimum, 2750, ſacroſanctam ſupellectilem ſacræ domûs humeris geſtabant. [1. *Cohathitæ*,] Inprimis Arcam teſtimonii ſuis vectibus, adyti priùs velo coopertam à ſacerdotibus, & melium pellibus tectam, impoſitâ demum his veſte hyacinthinâ. Deinde Menſam, unà cum vaſculis & quotidiano pane, injectâ per ſacerdotes hyacinthinâ veſte, & ſuperiùs coccineâ, pellibus melium ſupremò tectam. Candelabrum quoque, unà cum vaſis oleariis, forcipibus ac trullis, veſte hyacinthinâ involutum, & in tegumento repoſitum è melium pellibus, palangis ferebant: ut & aureum Altare, hyacinthinâ priùs veſte meliúmque pellibus contectum à ſacerdotibus. Eodémque modo Altare majus unà cum inſtrumentis, ejecto cinere, ſed purpureâ veſte pellibúſque injectis meliùm. Reliqua inſtrumenta quibus miniſtrabant ſacerdotes, in hyacinthina veſte compoſita, & pellibus contecta melium, palangis *Cohathitæ* portabant. Sed neque has ipſas videre quas portabant res, neque ingredi ſanctuarium licuit. *Cohathitis* eorúmque oneribus præfuit *Eleazar* ſacerdos; cui & oleum unguentúmque ſacrum, ſuffitus aromaticus, & munus quotidianum credebatur. Secundo loco, *Gerſonitæ*, [2. *Gerſonitæ*,] quorum 2630 numerati ſunt juſtâ ætate, aulæa tabernaculi, tapetes & tegumenta omnia, etiam funes, quæque alia ad hæc ſpectabant inſtrumenta, devehendi curam ſibi delegatam habuêre. Poſtremò, *Meraritis* 3200, aſſeres tabernaculi, tranſtilla, co- [3. *Meraritæ*.] lumnæ, ſtylobatæ, paxilli, cum funibus & inſtrumentis omnibus, tradebantur. *Meraritis* atque *Gerſonitis Ithamar* ſacerdos, eorúmque vecturis, præerat. Quinquagenarii (*Num.*8.25.) à tabernaculo portando, ſed non à cuſtodiendo, immunes habebantur. Et horum erat fortaſſe minores inſtituere, ac præeſſe reliquis.

[Loco primogenitorum, *Levitæ* miniſteriis inferioribus in tabernaculo dedicati;]

§ 34. Ut *Levitis*, ità Pontifici multa cum aliis ſacerdotibus conveniebant; multa erant Pontifici propria, præter ea quæ de veſtibus & conſecratione jam antea dicta ſunt. Neutri aliquo vitio labéve ſpectabili corporis & deformi laborare fas. Itaque cæci, claudi, gibboſi, muti, & alii ejuſdem generis, à ſacris miniſtrandis arce-

[Multa *Levitis* cum Pontifice conveniebant.]

A.M. 2515.

arcebantur; non item à comedendis. (*Lev.*21.17,18,&c.) Corporea hæc animorum significabant dotes, & monebant, quantâ innocentiâ & morum integritate, quibúsque virtutibus ornari par sit, tum Ecclesiæ totius regale sacerdotium, (*Eph.*5.26, 27. *Apoc.*14.5.) tum verò Dei præcipuè ministros. (1 *Tim.*3.2, &c. *Tit.*1.7, &c.) Neutri meretricem, aut ab alio repudiatam, ducere licebat uxorem. (*Lev.*21.7,14.) Utrique adolebant thus, (*Lev.*10.1.) & victimas immolabant. (1 *Chron.*6.49. 2 *Chron.* 29.21,&c.) Utrique tubis clangebant. (*Num.*10.8.) Utrisque vino inebriantéque potu erat abstinendum accessuris ad tabernaculum; (*Lev.*10.9.) nè quid fortè rem Divinam facientes peccarent. Utrique Legem exponebant, & erudiebant populum. (*Lev.* 10.11.) Utrique de lepra cognoscebant. (*Lev.*13.2.) Utriusque filia meretrix punienda flammis purgandáque tradebatur. (*Lev.* 21.9.) Postremò, utrique benedicebant populo, sed formâ divinitus institutâ, (*Num.*6.23, &c. *Deut.*21.5. 1 *Chron.* 23.13.) conceptísque his aut hujusmodi verbis: *Benedicat tibi Jehova, & custodiat te. Faciat tibi ut luceat suus vultus, & gratiam tibi faciat Jehova. Attollat Jehova vultum suum erga te, & donet tibi pacem.* Tradunt *Judæi*, sacerdotes benedictionem hanc promulgavisse non nisi in Sanctuario vel Synagoga stantes, elatis manibus vocéque, linguâ tantùm *Hebraïcâ*, postquam sacra peregissent matutina. Quasi verò benedictionem vespertinam Pontifici *Christo* conferendam reliquissent, sub mundi vesperam adventuro; (*Heb.*1.2.) ex *Melchizedechi* ordine Sacerdoti. Ille enim à Deo missus ut benediceret, (*Act.*3.26.) docendíque munus à benedictionibus auspicatus, (*Matt.*5.2,3,&c.) & benedicendo valedixit Discipulis suis, atque in cœlum discessit. (*Luc.*24.50,51.) Eo igitur adveniente jam, sacerdos *Aaronicus* populo benedicturus obmutuit: (*Luc.*1.21,22.) quoniam alius mox deinde adfuturus erat Sacerdos sanctior, à quo & in quo gentes erant omnes benedicendæ. (*Gal.*3.8.) Tribus hæc partibus constabat benedictio, ubi *Jehova* nominatus ter, ad mysterium Sacrosanctæ Triadis indigitandum, Patris, Filii, & Spiritûs Sancti, quorum in nomen baptizamur. (*Matt.* 28.19.) Eandem videntur imitati benedictionis formam S. *Paulus*, (2 *Cor.* 13. 14.) & S. *Joannes*. (*Apoc.*1.4,5.) Uni erat Pontifici peculiare, quòd ei non nisi virginem habere uxorem de suo populo, aliis etiam viduam licebat. (*Levit.*21.13,14.) Deinde, Pontifici erat interdictum ad hominis cadaver maximè propinqui appropinquare, aut lugere quomodo solebant vulgò, caput retegendo & lacerando vestimenta; ità ut luctûs cujusquam ratione pollutus desereret stationem & ministerium in tabernaculo. (*Lev.* 21. 10, 11, 12.) At si quid fortè contigit ejusmodi, quod Pontificem à Sacris ministrandis prohiberet vel impediret, paratus erat secundarius sacerdos, (2 *Reg.* 25. 18. & 23. 4.) qui suppleret vicem principis, quíque iisdem legibus ad munditiam obstringebatur. *Sagan Judæis* dicitur. Aliis verò sacerdotibus concessus est pro patre matréve defunctâ, pro liberis & fratre luctus, & sorore virgine. (*Levit.*21.2,3.) Sed cavendum & his fuit nè polluerentur quovismodo, capita radendo ad calvitiem, deformando barbam, & cædendo carnem corporis. (Vers.4,5.) Immundis enim non licebat, vel Sacris interesse, vel de Sacris comedere; (*Lev.*22.3. & 7.20,21.) pœnâ mortis delinquentibus hac in re denunciatâ. Munera erant Pontifici tria peculiaria. 1. Soli aditus patebat in Sanctum sanctorum; neque verò id nisi semel quotannis ad expiationem. (*Lev.*16.2,3,34. *Heb.*9.7.) Qua in re demiror equidem *Sigonium* (de Repub. *Heb.*5.2.) ex *Augustino* asserere, Pontificem quotidie in Sancta sanctorum introiisse propter incensum, semel verò propter expiationem; vel semel sine comitatu solum, (*Lev.*16.17.) ut *Sigonius* interpretatur: cùm certo certius sit, soli Pontifici, & ei semel tantùm in anno, aditum patuisse intra velum. Extra enim collocabatur incensi ara. (*Lev.*16.12,18. *Exod.*40.26.) 2. Solius erat Pontificis consecrare *Levitas* atque sacerdotes. (*Num.*8.11.) 3. In rebus gravibus dubiisque Dominum consulere per Urim & Thummim. Sed illud erat præcipuum & eximium in Sacerdote summo, quòd is typico & peculiari modo *Christum* significabat. (*Heb.*9.11. & 2.17. & 3.1. & 4.14. & 5.5,6,10. & 6.20. &c.)

Decimæ *Levitis* datæ:

§ 35. Non latebat optimum sapientissimúmque Numen, dandam esse mercedem servis, atque certum unde viverent stipendium; liberale verò stipendium, ex quo lautè viverent, ministris Dei. Nec eundem latebat, suam esse terram universam, & quæcunque terra gigneret alerétve. (*Psal.*24.1.) Atque illam dedisse quidem se utendam fruendámque hominibus: (*Psal.*115.16.) verùm eâ lege, ut sibi Conditori omnium rerum, Autorísque fructuum, fructuum decimas persolverent quotannis.

annis. (*Lev.*27.30.) Utque reliquis fructibus inter utendum benediceret, primitias omnium sibi concedendas postulavit. (*Rom.*11.16. *Ezech.*44.30.) Primò etiam qui geniti sunt *Israelitis*, vel è sua sobole, vel ex pecudum fœtu, sibi Deus addici voluit, quoniam illis pepercerat in *Ægypto*. (*Num.*18.15.) Munera etiam, (*Lev.* 2.3,10.) & quæ vovebantur, (*Lev.* 27.1,2,&c.) aut devovebantur simpliciter, (*Num.*18.14.) & certæ sacrificiorum portiones, (*Num.*5.9.) aliáque Dei fuerunt plurima. Quæcunque igitur Divini erant juris, in suos contulit ministros *Jehova*; eóque magis, quoniam in *Canaanea* nullam erant hæreditariam sortem possessuri cum aliis tribubus: (*Num.*18.20,24. *Deut.*18.1.) nè, rebus terrenis implicati, minùs libere vacarent ministeriis Divinis. *Levitis* igitur suas rerum omnium, hoc est, pecorum, fructuum, primitiisque subductis, frugum Decimas dedit. (*Num.*18.21,24.) Sed ipsarum decimarum decimas *Levitæ* sacerdotibus tradebant. (*Num.*18.26,&c.) Præter has *Levitarum* primas, videtur secundas quoque Decimas poposcisse Deus; quibus tertio quoque annò frugifero *Israelitæ* convivabantur unà cum *Levitis* domi, & pascebant pauperes, pupillos, viduas & peregrinos. Cúmque perfecissent, profitebantur Deo peracta esse quæ jussisset omnia, & quo jussisset modo. (*Deut* 26.12,&c.) Hanc verò professionem *Judæi* factam fuisse ferunt proximo quod sequebatur Paschatis festo, anni quarti septimíque ineuntis. Aliis verò annis frugiferis (septimo enim quiescebat humus) Decimas has, vel conflatam ex iis pecuniam quintâ cumulatam parte, (*Lev.*27.31.) deferebant in locum Divino cultui assignatum, ubi convivia hilariter agitabant (*Deut.*14.22,&c.) cum *Levitis*. Alia quæcunque Deo vel data fuerunt, vel debita, (dona 24 numerant *Judæi*,) Sacerdotibus ut suæ salarium diligentiæ condonabantur, (*Num.*18.19. *Ezech.*44.30.) ut primitiæ frugum fructuúmque. Annis tribus ex quo satæ sunt in horto arbores, profani fructus habebantur; quarto demum sacri; (*Lev.*19.23,24.) & vel sacerdotibus traditi, (*Num.*18.12,&c.) vel more Decimarum secundarum (ut plerique *Judæorum* opinantur) inter sacerdotes conviviis adhibiti. (*Deut.*12.17,18.) Frugum primitias quater oblatas ferunt. Ac, 1. Ineunte mense manipulum: (*Lev.*23.10.) 2. duos panes, & hos à populo simul universo: (*Levit.*23.17.) 3. collyram ex ipsa massa, quo singuli agnoscerent non minùs panem à Deo se quàm frumentum accepisse: (*Psal.*136.25. *Ezech.*44.30. *Num.*15.20.) 4. primitias ex area, quæ maximæ fuerunt, in fine messis, pars ut minimum sexagesima totius. (*Ezech.*45.13.) Et eas non modò 7 generum, (ut *Judæi* volunt,) tritici hordeíque, uvarum, ficuum, granatorum, olivarum dactylorúmque; (*Deut.*8.8.) sed & musti atque olei, ex velleribus quoque ovium lanæ. (*Deut.* 18.4. *Num.*18.12.) Cùm autem has traderent sacerdoti, summam Dei bonitatem in se gentémque suam dominos oportebat familiarum verbis amplissimis prædicare. (*Deut.*26.3,&c.) Ità *facultatibus suis honorabant Jehovam, & primitiis omnium proventuum*, non Decimis modò; ut eò magis benedicente Deo, *implerentur ubertate* frugum *horrea*, *mustóque distenderentur torcularia*. (*Prov.*3.9,10.)

Decimæ decimarum, primitiæ, donaria, sacrificia, &c. Sacerdotibus.

Erat aliud inter *Hebræos* hominum sacrorum genus, (*Num.*6.2,3,&c.) qui se voto spontaneo separabant atque dedicabant Deo. Hos ab ea separatione *Nazaræos* vocabant. Non hi quidem sacrorum administri operam in tabernaculo ponebant; sed tribus obligabantur votis. Primum erat, à vino & uvis omníque inebriante potu abstinendi. Alterum, alendi comam, novaculâque nullâ crines resecandi. Tertium, cadaveribus mortuorum nè, vel maximè propinquorum, appropinquandi, polluendíque se. Quod si casu inopinato contigisset unquam, radenda erat die septimo coma, & octavo duobus turturibus, columbarúmve pullis, altero holocausto, altero piaculari sacrificio, purganda erat contracta ex mortuo impuritas, & votum erat denuo agno immolato renovandum. His autem se votis aut per omnem vitam, aut ad certum obstringere tempus licebat: quo perfecto, agnus ad holocaustum, agna ad expiationem, aries ad sacrificium eucharisticum tradendus erat sacerdoti, cum canistro azymorum, collyris è simila mistis oleo, & laganis azymis oleo perunctis, præter munera & libamina. Tum demum solutus voto, in tabernaculi porta derasum igni crinem sub eucharistico ardenti sacrificio tradebat. Armum verò arietis coctum, & collyram azymam cum lagano, imponebat raso in palmis & agitabat sacerdos coram *Jehova*. Sibi deinde auferebat hæc, unà cum pectore agitato armóque altero elevato, ad convivium.

Nazaræi etiam sacri, non sacrifici.

§ 36. Cùm

A.M. 2515.

De Sacrificiis,

§ 36. Cùm de *Tabernaculo* & *Sacerdotio* ſatìs jam eſſet præceptum à Deo, quarto in loco ſacrarum *Oblationum* varia genera in Sacrificiis atque Donariis tradidit, quo modo fieri omnia, quibúſque ritibus oporteret. Et ritus quidem præcipui cultûs Divini apud Veteres ſacrificiis conſtabant; quæ ut maximè antiqua, ità gentium ferè omnium communia, *Meſſiam* Salvatorem generis humani perſpicuè omnibus quotidie *Judæis* quaſi ante oculos proponebant. Quòd ſi hujus myſterii rationem vel *Judæi* vel gentes aliæ ſatìs intellexiſſent, non hæ crucifixum atque mortuum Salvatorem tantopere deriſiſſent; neque illi magnificum regem longè latéque dominaturum tam diu fruſtrà exſpectarent. Cùm enim *peccati* pœna ſive *ſtipendium* ſit *mors*, (*Gen.*2.17. *Rom.*6.23.) eáque, niſi alio aliquo modo ſatisfiat juſtiſſimo Deo, æterna; æterna verò mors, quæ omnium ſuppliciorum eſt malorúmque ultimum, non niſi morte redimi ac permutari poſſit; (*Heb.* 9. 22.) nec eâ pecudum; (*Heb.*10.1,2,4.) imò vel hominum gregariorum ac ſontium, quæ longè vilius pretium eſt quàm ut generi hominum redimendo ſufficiat ab æterna pœna: ſacrificio certè opus fuit ad hanc rem, & hominis, utpote hominum causâ & vice; & hominis multò Divinioris atque præſtantioris naturâ communi ſortéque hominum, qui ſuâ morte noſtram lueret mortem, peccata expiaret, ſalutem redimeret amiſſam, denique lytrum par æternæ pœnæ ſolveret, Homo innocens idem & Deus, juſtitiæ Divinæ. Atque hoc erat *Meſſiæ* promiſſi à Deo, tantopere ab hominibus deſiderati, munus, temporéque deſtinato in mundum prodituri. (*Dan.*9.26. *Eph.*5.2. *Heb.*9.12. & 10.19. *Joan.*1.29. 1 *Joan.*1.7. *Apoc.*13.8. *Eſai.* 53.4, &c.) Hoc ſacrificiis interea & cæde pecudum figurabatur donec adveniret *Chriſtus*, & prænunciabatur futurum. Sacrificiis enim, piorum hominum fides perpetuò, tanquam ignis idoneo fomite, paſcebatur. Satìs hîc piè profanus Poëta,

Non bove mactato cœleſtia numina gaudent.

Non Deus victimarum nidore oblectatur, aut pecudum carne paſcitur ſanguinéve. (*Pſal.*51.16. *Heb.*10.5,8,9. ex *Pſal.*40.6.) Niſi arcanum hoc ſalutare de *Meſſia* latuiſſet in illis ritibus, inſulſa profectò fuiſſent quæ de ſacrificiis tradebantur omnia; meritóque irriſi à *Pythagora*, qui Numen ſupremum

Cæde laboriferi credunt gaudere juvenci. (*Ovid.* Met.15.)

Ea verò jam, ad ea ſignificanda quibus deſtinata ſunt, egregia ſymbola & perquam idonea. Neque *Chriſtum* ſolummodo adumbrabant res quæ offerebantur externæ, ſed & noſtra interna ſignificabant animorum ſacrificia, multò potiora gratioráque Deo; utpote ſine quibus illa altera neque placabant neque placebant. (*Mal.*1.10,11. *Mich.*6.6,7,8.) Hæc autem ſunt Dei *laudes*, (*Pſal.*50.23.) *contritum cor*, (*Pſal.*51.17.) caſta mundities corporum, (*Rom.* 12.1.) preces, (*Pſalm.*141.2.) obſequi mandatis Dei, (1 *Sam.*15.22.) charitatis opera pietatíſque. (*Hoſ.*6.6. *Matt.*9.13. *Phil.*4.18. *Heb.*13.16.)

Sacrificium ergò fuit oblatio rei per ignem, vel integræ, vel ex parte Numini Divino conſecrandæ. Variorum erant generum. Hoc unum commune omnibus, condiri ſale. (*Lev.*2.13.) Quare communibus omnium ſumptibus ſacrificialis apparabatur ſal, ut lignum & thus aliáque multa; non eorum privatis quorum & victimæ fuerunt. Sale autem fœdus æternum Dei cum populo ſuo & Eccleſia ſignificabatur, fœdus *pacis*, (*Marc.*9.50.) quod non magìs mutari potuit, quàm ea corrumpi & putreſcere quæ condiebantur ſale. (*Num.*18.19. 2 *Chron.*13.5.) Invaluítque mos, in omnibus fœderibus adhibere ſalem. Deinde, ſalubris Evangelii doctrina, corripiens corrigénſque depravatos atque corruptos mores, deſignabatur hoc ſymbolo. (*Matt.*5.13.) Sacrificia vel ex pecoribus volucribúſve animata erant, vel

tum inanimis ex frugibus,

inanima ex frugibus. Primò, ex frugibus & tritico, vel puriſſimæ ſimilæ Gomer minimum (*Lev.*5.11. & 6.20.) oleo ſuperfuſo, vel ex eadem collyra oleo miſta, laganáve uncta oleo, utraque in tabernaculi furno cocta, ſartaginéve aut cacabo, (*Ezech.*46.20. 1 *Chron.*23.29.) tradebatur ſacerdoti, aræque admovebatur. Singulis addebatur & thus. Similæ crudæ oleíque partem ſacerdos, aut panis cocti fruſta quædam, (in fruſta enim frangebatur,) unáque omne thus, igni ſacro libamen tradidit, atque dicavit Deo. Reliquum ſibi & collegis in atrio tabernaculi comedendum abſtulit. (*Lev.*6.16.) Nam è ſanctioribus erat ſacrificiis, quæ foras efferri, comedive non licebat in ædibus tentoriíſque privatis. Fermentum ſimilæ in ara

com-

comburendæ aut mel permiscere nefas habebatur. (*Lev.*2.11.) Sacrificium hoc farinarium *Minchah*, id est, *Munus*, *Hebræi* vocant; (1 *Sam.* 10.27. *Genes.*4.3,4.) *Latinorum* aliqui *Libamen*: quo se Deo gratos pro victu aliisque vitæ subsidiis præstitisse opinantur nonnulli. (*Jo. Gerard.* Loc. Theolog. tom.3.16.) Huc & frugum primitiæ spectant, quarum è spicis virentibus igne tostis, hordeóque indè contuso, partem sacerdos cum olei parte thuréque omni adolebat in ara. Addebatur singulis quadrupedum holocaustis & pacificis è simila quoque munus concremandum, & libamen vini: (*Num.*15.3,&c.) singulis nimirum agnis similæ decima, ex oleo atque vino Hinis quarta pars; singulis arietibus è simila binæ decimæ, ex oleo vinóque Hinis tertia; juvencis autem & bobus è simila decimæ tres, quibus olei miscebatur dimidium Hinis, tantundémque erat libamen vini quo erat perfundendum altare. Expiabantur & hoc peccata non minùs quàm cruentis victimis. (1 *Sam.*3. 14.& 26.19.) Quare *Christum* adumbrabat primò in loco, qui se pro nobis dedit munus & sacrificium Deo gratissimi odoris. (*Eph.*5.2. *Heb.*10.5,8,9,10. ex *Psalm.* 40.6,7.) Idem *vitæ* ac *Dei panis est*. (*Joan.*6.33,35.) Advenientéque *Messiâ* cessabant hæc munera, (*Dan.*9.27.) unà cum victimis. Deinde, gentes (*Esai.*66.20. *Rom.*15.16.) per Evangelium & ministerium verbi Divini oblatas Deo significabant, unctas *oleo Spiritûs Sancti*. (1 *Joan.*2.27. 2 *Cor.*1.21.) Denique, bona Christianorum opera; preces, (*Psal.*141.2. *Mal.*1.10,11. 1 *Tim.*2.8.) & collata in homines egenos & Evangelii præcones beneficia. (*Heb.*13.16. *Phil.*4.18.) Nam & his muneribus partim alebantur sacerdotes *Mosaïci*. (*Num.*18.9,10.) Deos fruge coluisse & *Græcos* olim, & molâ salsâ supplicavisse, *Homerus* docet. (*Iliad.*1.) Idem *Numa* instituit apud *Romanos* & XII Tabulæ: *Nè degustabant quidem Romani novas fruges aut vina, antequam sacerdotes primitias libâssent.* (*Plin.*18.2.)

Hæc de sacrificiis inanimis. Animata fuerunt ex mundis animalibus immolatæ victimæ ad colendum conciliandúmque Deum. Neque verò ad sacrificium eædem animantes mundæ habebantur quæ ad cibum. Sed paucissimæ ad sacra postulabantur, eæque mansuetæ ac obviæ. Bovinum ovinúmque genus atque caprarum ex quadrupedibus, turtures columbarúmque pulli ex avibus adhibebantur, & passeres ad purgandam lepram. (*Lev.*14.4.) Omnes victimas oportebat esse integras atque sanas, (*Lev.*22.19,&c. *Mal.*1.8. *Deut.*17.1.) nulla ex parte mutilas aut vitiatas, monstrosas, ægras, vel immundas. Integritatem *Christi*, (*Heb.*9.14. *Eph.*5.27. 1 *Pet.* 1.19.) atque nostram in *Christo*, significabat. Præterea, monemur hinc & nos, non nisi optima quæque dicanda & offerenda esse Deo: Optima prima vitæ nostræ tempora; non fæcem, & quod in imo est, non minimùm modò, sed & pessimum, senectutis: optima corporis membra quoque, ipsa corda, (*Prov.*23.26.) eáque pura & perfecta: (1 *Chron.*28.9.) optima etiam facultatum atque bonorum in pauperes atque ministros verbi Divini conferenda esse Dei gratiâ, non ea tantùm quæ porcis comedenda relinquuntur. In spontaneis tamen (*Lev.*22.23.) accepta Deus habuit etiam illa pecora quibus aliqua membri cujusdam pars vel abundabat, vel deficiebat, paulò brevior justo longiórve. Sed hæc non sacrificia spontanea, verùm dona interpretantur *Judæi*, ad instaurandas pretio suo Tabernaculi ruinas. In tres præcipuè ordines Sacrificia generatim distributa videntur apud *Mosen*, in Holocaustum, Piaculare, & Pacificum sive Eucharisticum.

Holocaustum erat, quo tota hostia Divino consumebatur igne, & veluti cum fumo à terris in cœlum amandabatur; idque non solùm honorandi, (ut *Philo* de Sacrificiis vult,) sed etiam propitiandi Dei gratiâ. (*Lev.*1.4. *Job.*1.5.& 42.8. *Ezech.* 45.17.) Juvencus, aut agnus hœdúsve, masculi omnes, ditiorum, turtures columbarúmve pulli pauperum victimæ fuerunt. Quas qui offerebant, ablutis & impositis capiti pecoris manibus, peccata generatim confitebantur. Sacerdotes aut *Levitæ* mactabant ad altaris latus Boreale, sanguinem aliis recipientibus in sacro vase, quo ara in circuitu perfundebatur. Detractâ pelle, quam unicam sacerdos lucrabatur ex hoc sacrificio, artus concidebant, intestina & pedes abluebant, sale aspergebant omnia; denique, in unum conjectas quæ modò dissectæ fuerant partes, concremabant igne sacro. Ut in cineres redigeretur, tota plerumque nox comburendæ victimæ concedebatur. Manè lotus & sacras indutus vestes sacerdos, manibus iterum pedibúsque lotis, cinerem ex ara sustulit, & in atrio ad aræ frontem orientalem portæ proximam congessit in acervum. Mutatis deinde vestibus, in mundum certúmque locum, sed extra limites urbium atque castrorum, cineres aliásque sacri-

A.M. 2515.

Animatorum tria genera: 1. Holocaustum,

A.M. 2515. ſacrificiorum ſordes efferebat. (*Lev*, 1.16.) Turturum columbarúmque capita ſecabat ungue (non tamen à corpore diſſecabat) ſacerdos, ità ut proſiliret ſanguis ad parietem altaris. Ingluviem & ſordes in cinerem projiciebat aræ propinquam. Diffiſſa deinde manibus (non ſciſſa ferro) volucris, & ſale aſperſa, ignibus tradebatur, prærepto ac prævertente capite. Expiabantur holocauſto peccata universè, & propitiabatur Deus. Agebantur etiam aliquando gratiæ. (*Pſal.* 66. 13, 14, 15.) Maximéque omnium habebatur honorificum Deo, quia totum conſumebatur ſacris ignibus, nihilque ſupererat præter pellem uſibus humanis.

2. Piaculare. *Piaculare* ſacrificium noxas ſigillatim per imprudentiam (*Lev.* 4.2.) errorémve contractas, & ex præcipiti conſilio, expiabat: imò & quæ ſciens quis clàm neminéque conſcio, ſemet ſe prodente, perpetrârat, in homines præſertim. Priora pleriſque vocari *Peccata* ſolent: (*Lev.* 4.) hæc poſteriora (*Lev.* 7.) *Delicta*. Nam publicè deditâ operâ, ex deſtinato & propoſito contumaci, qui violabant Legem Dei, probróque Numen afficiebant, nullum illis proderat ſacrificium, ſed excidium minitabatur Deus. (*Num.* 15.30. *Eſai.* 26.10. *Heb.* 10.26, 27.) Pro graduum varietate variabant hîc ſacrificia. Si Pontifex deliquerat, erroréque ſuo populum ſeduxerat in fraudem, aut universa populi ſive cujuſquam tribûs multitudo, ſicut interpretantur *Judæi*, (*Lev.* 4.3, 13.) victima erat juvencus; ſi Princeps populi, hircus; (ibid. 22.) ſin privatus quis, (ibid. 27, &c.) agna capráve immolabatur annicula: ſingulis utrâque manu capite innitentibus victimæ ſuæ, & confitentibus delictum; populi autem totius vice majoribus nâtu. Sanguis juvenci, delatus in tabernaculum, digito ſpargebatur ſepties ante velum adyti ſacratioris; eodem & cornua imbuebantur altaris aurei; reliquo ad æneî baſin effuſo. Deinde, cùm adipem & renes in eodem altari adoleviſſent, corpus ipſum unà cum fimo & tergore, caſtrorum extra limites urbiúmque mœnia, ubi ſacri ejiciebantur cineres, illic in cineres igne ſubjecto redigebantur. (*Heb.* 13. 11.) Aliarum victimarum ſanguine majoris aræ cornua imbuebat ſacerdos, reliquo ad baſin effuſo: & igne depaſcente adipem atque renes, carnibus in atrio tabernaculi convivabantur ſoli ſacerdotes, quò in ſe delinquentis reatum derivabant. (*Lev.* 10.17.) E ſacris enim piacularibus ea ſolummodo foris comburebantur, quorum in tabernaculum deferebatur ſanguis. (*Lev.* 6.30.) Hujus victimæ ſi quid carnem attigiſſet, ſanctum reddebatur ipſo tactu. Si qua fortè veſtis aſpergebatur ſanguine, non niſi ſacro in loco erat eluenda labes. Ipſum vas in quo erat cocta caro, teſtaceum frangebatur, mundabatur æneum defricando proluendóque. (*Lev.* 6.27, 28.) Denique, pellibus eorum ſacerdos ad veſtitum, quorum carnibus ad victum fruebatur. At (*Num.* 15.24, 27.) delinquente per ignorantiam Eccleſiâ, vel tribu aliquâ, (ut volunt *Judæi*,) juvencus holocauſtum unà cum debito munere, victima piacularis immolabatur hircus. Homine delinquente privato, capra tantùm annicula nominatur piacularis victima. Quo in loco tradunt *Judæi*, *Moſen* peccatum idololatriæ tantùm ſpectare imprudenter admiſſum. Sed in hoc etiam verba diſcrepant, quòd *Levitici* 4. peccata expiantur quibus ea fiunt quæ minimè oportuit; *Numer.* 15. delicta quibus ea quæ oportuit non fiunt. Aliqui opinantur etiam, illic de peccatis agi totius Eccleſiæ, hîc de ſingulis tribubus urbibúſque. Certis quibuſdam delictis, ſed levioribus, certa etiam, ſed leviora piamina inſtituta ſunt. (*Lev.* 5.) 1. Si quis, adjuratus teſtis, non indicabat quæ ſibi comperta erant de propoſita re; (*Jud.* 17.2. *Prov.* 29.24. 1 *Reg.* 8.31. *Matt.* 26.63.) vel, *Tremellio* interprete, Si quis teſtis advocatus blaſphemiam non prodiderat: 2. Si quis tactu pollutus immundo, vel Sanctuarium ingreſſus fuerat, vel de ſacris epulis comederat imprudens: (*Lev.* 5.2, 3. & 7.20, 21. *Num.* 19.20.) 3. Si quis de re à ſe vel acta vel agenda pejerabat neſciens: Hos de peccato certiores factos confiteri oportebat, & vel agnam vel capram lactentem offerre victimam. Satìs erat quibus opes fuerunt tenuiores, duos afferre turtures, aut columbarum tenerarum par, alteram holocauſti victimam, alteram piacularem futuram. Avibus autem duabus erat opus, ut eſſet, tum quod ignibus daretur & Deo, (id enim ſacrificia poſtulabant omnia,) tum quod ſibi haberet ſacerdos ad epulum. Id enim piacularium ſacrificiorum lege ſancitum eſt. (*Lev.* 6.26.) Simila pauperrimis pro piaculo fuit, Ephæ decima ſine oleo; unde partem ſacerdos ignibus dedit, reliquo ſibi confecit panem. 4. Si quis imprudenter ſacrilegium admiſerat, ariete bimulo expiabat duos valente ſiclos maximos, & rem ſacram quintâ parte auctam reddidit ſacerdoti. (*Lev.* 5.15, 16.) Eâdem victimâ conciliandus erat Deus, ſi quis hærebat dubius, & pec-

cáſſe

cásse tantùm suspicabatur se. (Ibid. 17, 18.) Postremò, eâdem victimâ placabat Deum, & redimebat peccatum, si quis aut fraude aut vi aliena bona vel abstulerat vel detinebat, etiam reperta vel deposita qui perjurio negabat. Sed eundem confiteri peccatum & pœnitere oportuit: ea verò quæ ablata negatáve sunt, etiam cum lucro quintæ partis erant domino restituenda; (*Levit.* 6. 2, &c.) vel, si neque dominus, neque propinquus aliquis superesset qui acciperet, sacerdoti, quasi vicario Dei.

A.M. 2515.

3. Pacificum, seu Eucharisticum.

Sacris *Eucharisticis*, quæ *Pacifica* eadem vocantur, partim salus & pax, aliáque bona, ultro petebantur à Deo; (*Lev.* 3. 1, &c. *Jud.* 20. 26. & 21. 4. 1 *Chron.* 21. 26.) partim gratiæ pro beneficiis reddebantur: eæque aut liberæ, (*Lev.* 7. 12.) pro acceptis, vovente nemine; aut ex voto, pro impetratis, necessariæ. (Ibid. 16.) Ex quovis genere legitimo quadrupedum, & sexûs utriusvis, Deo erant acceptæ victimæ; modò nè boves trium annorum ætatem, oves capræque duorum superarent. Capitibus innitebantur qui offerebant, gratissimis verbis recolentes & prædicantes beneficia Dei, vel precibus obsecrantes nova. Sacerdotes aut *Levitæ* feriebant hostias. Qui operabatur sacerdos sanguine conspergebat altare majus undique. Pelle detractâ corporéque dissecto in membra, sale condiebat sacerdos. Mox adipem & renes auferebat cum pectore, quæ, in ejus qui obtulerat manibus imposita, huc & illuc subjectis manibus suis agitabat sacrificus coram Deo, ut ejus indè Dominium in Orientem & Occidentem, terræque omnes plagas, demonstraret. Quare adipem & renes ignibus holocausti quotidiani ardentibus in ara devorandos tradidit. Adipem, vel ut partem victimæ opimam & optimam suavissimámque (*Gen.* 4. 4. *Num.* 18. 12.) offerebant; quo monemur & nos, non nisi optima Deo esse dedicanda: vel ut sine sensu rem; quæ animorum nostrorum duritiem naturalem, hebetudinem & pravitatem significet, (*Psal.* 119. 70. *Deut.* 32. 15. *Esai.* 6. 10. *Act.* 28. 27.) Sancti Spiritûs & rerum adversarum atque malorum ignibus minuendam consumendámque. Renes verò, generandi seminis instrumenta & libidinum sedes, destinantur ignibus, ut eo doceamur nos, affligendam esse carnem, domandam concupiscentiam, *subigenda membra terrestria*, (ut Sanctus habet *Paulus*, *Col.* 3. 5.) *scortationem impuritatém*que omnem, &c. Pectus verò, Dei pars altera, sacerdotibus tradebatur. (*Lev.* 7. 30, 31.) Deinde, armum dextrum, &, si gratiæ liberæ agebantur in sacris, unum panem ex unoquoque genere illorum qui aderant, ejusdem in manibus cujus erat victima impositum elevabat sacerdos, id est, sursum agebat ac deorsum; quo & hæc dedicabat Deo, cujus tum in cœlo sursum, tum in terra deorsum erat imperium. Sibi verò accepit datam & hanc portionem à Deo. Nam gratiarum & laudum sacrificiis collyræ semper azymæ oleo mistæ, laganáque azyma uncta oleo, & è simila raptim cocta collyridæ oleo permisto addebantur. Sed & aliqui panes fermentati. Præter pectus & armum, quæque igni tradita sunt, cætera in epulas ei cedebant qui obtulerat. Et victima quidem gratiarum primo erat die, eodem quo cæsa, etiam conviviis absumenda, ut nihil superesset in posterum. (*Lev.* 7. 15. & 22. 29, 30.) Cujus legis rationem reddit hanc *Philo*, (de Sacrific.) ut qui propensum favorem Divini Numinis experti essent, sine cunctatione de hoc sacrificio impertirent aliis. Nam Ὠκεῖαι χάριτες γλυκερώτεραι· non beneficia modò, sed & gratiæ properantes Deo gratissimæ. Victimis autem votivis & spontaneis per duos epulari dies fas erat, ità ut nihil reliquiarum superesset in tertium. Quòd si quid fortè aut ex his tertio die, aut ex illis reliquum fuisset secundo, ignibus devorandum erat, hominibus non sine piaculo. (*Lev.* 7. 17, 18.) Eo enim ipso reddebatur sacrificium inutile & profanum. (Ibid. 18.) Addit *Philo*, in spontaneis & votivis offerri hostias pro salute rerum duarum, Animæ simul & Corporis. Proinde suum utrique diem epularem dari. Cùm verò tertium nihil sit cui salus quæratur, epulas proferre in diem tertium esse interdictum lege. Alii vetitum putant ultra diem secundum producere hoc convivium, nè fortè carnes victimæ corrumperentur diutinâ morâ & putrescerent; quod nefarium in sacris habebatur. Aliis & hîc mysterium subolet, *Christi* tertio die suscitati à mortuis, & abolentis tum has tum reliquas Legis *Mosaïcæ* ceremonias. At neque tempore opportuno de sacris epulis gustare cuiquam nisi mundo licebat; (*Lev.* 7. 20, 21.) neque peregrinis fas, qui non essent de familia sacrifici, unà cum sacrifico epulari: minùs morigeris hac in re morte denunciatâ. (*Lev.* 22. 10, &c.) Quòd si victimæ caro sacra tactu pollueretur immundo, flammis & ipsa erat devoranda, neutiquam verò mensis apponenda & convivis. (*Lev.* 7. 19.)

A.M. 2515.

Holocaustum & Placulare sacrificium significâsse *Christum* justificantem, suo sanguine mortéque in ara crucis peccata expiantem, propitiantémque nobis Deum, luce clarius videtur. (*Esai.*53.10. *Dan.*9.24. *Heb.*9.14. & 10.10,12. 2 *Cor.*5.21. 1 *Pet.* 2.24. 1 *Joan.*1.7. & 2.2.) Inanima verò sacra eundem, à reatu scelerum nos absolutos etiam sanctificantem sui Spiritûs oleo, figurabant, panésque nos offerentem gratos Deo; facientem denique suæ intercessionis thure, ea ut accepta sint quæcunque facimus Deo. Per eum & nos *corpora sistimus vivam hostiam, sanctam & acceptam Deo,* (*Rom.*12.1.) igne Spiritûs (*Matt.*3.12.) & explorationis igne (1 *Pet.*4.12.) consecratam. Per eum denique offerimus Deo sacrificium eucharisticum laudis, id est, fructum labiorum celebrantium nomen ejus. (*Hos.*14.2. *Heb.*13.15.) Ità sacrificiorum singula genera *Christum* indicabant, prædicabant *Christum*, *Christi* ut corporis umbræ idoneæ, sine *Christo* vanæ ac nihil profuturæ.

De Donariis.

§ 37. Alterum genus Oblationum sacrarum *Donaria* diximus: quæ aut spontanea fuerunt, quibus propriè hoc nomen convenit; aut legibus instituta. Spontanea etiam aut libere dabantur, ut cujusque animus extempore ferebat; aut necessaria quodammodo debebantur ex voto. (*Num.* 29.39.) In iis quæ leges imperabant Divinæ numerantur, 1. Decimæ, (*Lev.*27.30. *Num.*18.21.) quæ *Levitis* tradebantur: 2. Primitiæ; ut frugum, (*Exod.* 23.19.) & fructuum, (*Lev.*19.23,24.) ità & hominum pecorúmque primogenitorum, (*Num.* 18.15.) quæ sacerdotum fuerunt: 3. Pecunia sacra collecta viritim, quâ sumptus publicos tolerabant. (*Exod.* 30.16. 2 *Chron.*24.5,6.) De his alibi à me satis opportunè pertractatum est omnibus.

Purificationum ritus traditi,

§ 38. Post Sacrificia, Purificationum ritus *Mosi* atque *Aaroni* simul commonstravit Deus, à rebus minimè quidem per se malis aut immundis. Verùm ideo impuras haberi voluit Deus, atque mundari ceremoniis quibusdam, ut doceret, quanto studio colenda esset nobis morum sanctimonia vera; &, si fieri posset, abstinendum esse non à labe modò, sed à specie peccati: (1 *Thess.*5.22.) omnes verò maculas aquâ baptismi & pœnitentiæ, sanguinéque immolati *Christi*, eluendas. (*Esai.*4.4. 1 *Joan.*1.7.) Purganda verò fuit legibus *Mosaïcis* quincuplex impuritas: 1. à fluxu seminis genitalis; hæc virorum est plerumque: 2. à puerperio: 3. à menstruis; utraque mulierum: 4. à lepra: &, 5. à contactu rerum immundarum, præcipuè cadaverum. Istæ verò sexûs utriusque. Immundos omnes imperante Deo (*Num.*5.2,3.) castris exigebant *Israelitæ*; quorum in medio sua castra posuerat Sanctissimus *Jehova*. Neque tamen omnes ex omnibus castris, ut ferunt *Judæi*. Tria enim fuisse docent: prima Dei, quæ Tabernaculo continebantur; secunda sacerdotum & *Levitarum*, proxima tabernaculo ad quatuor plagas; tertia & postrema tribuum duodecim, eo qui tradetur mox ordine distributa. Elephantiacos, ut maximè contagiosos, etiam his populi castris excludebant, & urbibus, quæ his erant castris pares. Sacerdotum castris prohibebantur, & clivo templi, ex profluvio quovis immundi sanguinis seminísve. Cadaveribus aliísque modis levioribus in diem polluti, sacris tantùm ritibus & locis arcebantur atque conviviis quæ ad castra spectabant Dei.

1 In Gonorrhœa;

Qui Gonorrhœæ morbo sive profluvio seminis laborabant, contactu polluebant omnia, cubilia ipsa, & sellas tum statas tum vectorias. Testacea quæ fœdabant vasa frangebantur, immersa purgabantur aquis alia. Si quis aliquam substratam illis rem tetigisset, pro immundo usque ad vesperam fuit. Si quis autem portaverat, vel si quis eorum carnem aut thalamos contigerat, vel insederat in sella, & si quem illi vel sputo inquinâssent, vel manibus contrectâssent illotis, hi omnes non modò immundi usque ad vesperam, sed & corpora vestimentáque proluendo mundificabant se. Recreati morbo, septem dies exspectabant certitudinem sanitatis, quorum postremò corpora immergebant aquis vivis, (*Lev.*15.13.) id est, fontanis, & abluebant vestimenta. Octavo deinde turturibus duobus aut columbarum pullis, altero piaculari, holocausto altero, expiabantur à sacerdote. (Ibid.14,15.) Quibus excidebat semen dormientibus, immundi usque ad vesperam lavabant se. (Ibid.16.) Quòd si fortè

——Immundo somnia visu Nocturnam vestem maculabant,——

pellémve; ipsa vestis atque pellis per eum diem usque ad vesperam immunda, erat aquis perluenda. (Ibid.17.) Imò Venus legitima (ibid.18.) & uxoria *Judæos* eâdem & labe polluebat, & purgabatur ceremoniâ; quam & profanæ gentes observabant, ut *Persius*, (Sat.2.)

Hæc

Hæc ſanctè ut poſcas, Tiberino in gurgite mergis
Manè caput bis terque, & noctem flumine purgas. A.M. 2515.

Non minùs immunda in fœminis Menſtrua dierum ſeptenorum ſpatio, quàm in viris gonorrhœa fuit. 2. in Menſtruis; Eo tempore ſi quis per imprudentiam vir cum fœmina coïvit, immundi ſanguinis contactu immundus & ipſe, unà cum thalamo ſuo, reddebatur ſeptem dies. Nam ſciens prudénſque ſi quis habuit rem cum fœmina menſtruali, exciſurum ſe ambos minitatur Deus. (*Lev.*20.18.) Verùm ſi profluvium diuturnius & præter naturam in morbum tranſierat, pari modo immunda mulier quo gonorrhœâ laborans vir, pari ſacrificio ſanitatis compos expianda fuit à ſacerdote; niſi quòd aquis vivis immergi fœminam non erat neceſſe. Lacus idonei & paludes habebantur ad corpora perluenda.

In Puerperio fœmina ſeptem agebat dies, ut in menſtruis immunda, ſi maſculum 3 in Puerperio; peperiſſet, cui præputium amputabatur octavo. Dies deinde 33 à ſacris ei abſtinendum fuit locis atque cibis. Hæc ſpatia temporis geminabantur ei quæ fœmellam ediditſet; quoniam eò magis humoribus abundabat immundis, quò minùs hic tenuis calor exſiccabat, quàm intenſior in partu maſculorum ſolet. Primo igitur poſt quadrageſimum die pueri mater, puellæ verò poſt octogeſimum primo, agni anniculi holocauſtum offerebat, & turturis vel columbini pulli ſacrificium piaculare. His victimis purgabant ſacerdotes puerperam à profluvio. Inopum verò turtur aut columba fuit agni vice holocauſtum. Immunditia puerperarum perſpicuè docet, quanta ſit nativa hominum pravitas à parentibus deducta, quâ immundi ſunt liberi, (1 *Cor.*7.14.) & iræ filii; (*Eph.*2.3.) utpote quos mater ipſa concepit in peccato, (*Pſal.*51.5.) naturâque in utero finxit impuros. Nam *per unius Adami contumaciam, reatus abiit in omnes homines ad condemnationem, & peccatores conſtituti ſunt multi.* (*Rom.*5.18,19.) *Quis* enim *ex immundo mundum produxerit?* (*Job.* 14.4.) Quadraginta verò ut minimum dies quibus arcebantur ſacris mulieres puerperæ monent, quantâ pœnitentiâ ſit opus & afflictione, ad minnendum hoc hæreditarium malum. Hic enim numerus dierum magnis jejuniis *Chriſti*, *Moſis* & *Eliæ* conſtitutus fuit. Denique, ſacrificialis expiatio puerperæ ad *Chriſtum* nos revocat, cujus & hoc originale peccatum eſt eluendum ſanguine. Aliæ immunditiæ, quas dixi, ex gonorrhœa & menſtruis natæ, cùm vitia ſint eorum principiorum unde conſtituitur humanum genus, ut & lepra corporis, ea ſignificant peccata, quæ, ex corruptis naturæ principiis orta, interiùs æſtuant & emanant. (*Marc.*7.20,23.) Sacrificia & ſacerdotes ad *Chriſtum* nos referunt, cujus unius virtute ac ſpiritu ſanamur; ut ea mulier à profluvio, (*Marc.*5.25,&c.) quæ fruſtrà medicos fatigârat. Ejus enim unius *purificamur ſanguine ab omni peccato.* (1 *Joan.*1.7. *Zachar.*13.1.) Nam ille noſtras ſpirituales multò magis quàm corporeas infirmitates atque morbos portavit. (*Eſai.*53.4. *Matt.*8.17.) Menſtrua verò, quæ ſexui elegantiori quidem & formoſiori data ſunt, partim fortaſſe ad eum retundendum qui oriri ſolet ex pulchritudine faſtum, fœdiſſimas peccatorum ſordes aliquando ſignificant in Sacris Literis; (*Eſai.*30.22. *Ezech.*36.17.) etiam eas quarum causâ in ſervitutem *Judæi Babylonicam* traditi ſunt à Deo. (*Lament.*1.8,9,17.)

Lepra vel maximè omnium inquinabat, morbus fœdiſſimus, quod *Ægypti* pecu- 4. in Lepra; liare malum dicit *Plinius*; (26.1.) unde *Iſraëlitas* contraxiſſe par eſt. Ea verò triplex, Hominum, Veſtium, Ædiúmque. In Veſtibus Ædibúſque lepram rariſſimam, & ſuæ penè propriam aut genti aut regioni, fatentur ipſi *Judæi*. (*Maimon.* de Lepra cap.16. ſect.10.) Sic in idololatriam & peccata ſui populi Deus quodam pœnæ miraculo ſeveriùs animadvertebat, quàm in gentium aliarum impietatem deſperatam. *Elephantiam* & *Elephantiaſin Græci* vocant, quia cutis morbida pellem elephantinam imitatur. Ritus hi ſunt apud *Moſen*, quos obſervare *Judæos* monet ſeriò, (*Deut.*24.8,9.) Suſpicione ortâ, ſacerdos aliquis judicabat de morbi certitudine, indiciis quibuſdam jam antea traditis à *Moſe*. (*Lev.* cap.13. & 14.) Quæ ſi minùs clara ſe dabant & perſpicua, ſeptem diebus ægrum ſacerdos recludebat, ídque, ſi opus erat, bis, ut perſpiceret, an eſſet latiùs diffuſura ſe morbi labes. Quòd ſi poſt explorationem nihil conſtabat, mundum pronunciabat ſacerdos, lotíſque veſtimentis pro mundo habebatur. Sin compertum erat malum, hominémque declarabat immundum ſacerdos, caſtra, & urbes, & frequentia populi erat relinquenda, ſoli degendum & ſeorſum, (*Num.*12.14. & 5.2. *Lev.*13.46.) nullo hominum præter-

A.M. 2515. quam sui similium consortio. Clarâ etiam voce monendi erant ab eo prætereuntes eâ viatores, pollutum esse atque immundum se, (*Lev.*13.45. *Lament.*4.15. *Esai.*52. 11.) nè propiùs accedentes polluerentur. Quinetiam viris lacerandæ vestes, & alenda capitis aperti coma, demonstrandi luctûs gratiâ; (*Gen.*37.29. *Lev.* 10.6. & 13.45.) & pudore labrum erat superius obvelandum. (*Mich.* 3.7. *Ezech.*24.17. *Lev.*13.45.) Lepram in vestibus laneis lineisve, aut in pellibus atque pelliceis vasis, signa certa si prodebant sacerdoti, post dierum explorationem sex, reclusâ re, pestéque latiùs diffusâ, septimo ignibus tradebatur. Sin die septimo sacerdos non reperisset diffusum latiùs malum, lautam atque seclusam rem aliis diebus explorabat septem; quæ malo nihil imminuto comburebatur. Sin viridem rubrùmve morbi colorem, & vim aquâ & morâ diminutam perspiciebat, morbidam partem à reliqua ruptam auferebat comburebâtque. Sed in reclusa tertiò, novæ morbi notæ si prodierant septimo die, ignibus tota consumebatur. Sin verò nulla exstabant signa renascentis mali, denuo lautam sacerdos mundam esse judicio confirmabat ultimo. Ædificium aliquod si corripuisset hujus pestis contagio, sacerdos monitus inspiciebat, sed remotâ priùs omni supellectile, nè & illa contaminaretur, si lepræ damnata esset domus. Post explorationem 7 dierum, si diffuderat se labes, totius parietis tectorium ablatum, & loci suspecti lapides eruti extra civitatem in locum portabantur immundum. Parietem verò novis lapidibus reparabant, novo inducebant tectorio. Septem deinde dies clausâ domo, si recrudescebat malum, & novos invadebat parietes, dirui ædificium imperabat sacerdos, & ligna, lapides, pulveremque ipsum in immundum aliquem extra civitatem deportari locum. Sin verò nullæ pestis renovatæ exstitierent notæ inficeréntque parietem, domus munda pronunciabatur. Certis deinde purgabatur sacris morbi jam sanati labes; duabus aviculis quibuscunque mundis, ligno cedrino, coccineâ lanâ, & hyssopo. Avicularum alterâ jugulatâ, & confuso in vase fictili cum aqua viva sanguine, cedrum, lanam & hyssopum, aviculámque alteram, colligatas, in eum intingebat sanguinem sacerdos. Iisdem superliminare domûs aspergebat septies. Avicula deinde viva in agros dimittebatur, alterâ jampridem defossâ in humo. Eodem ritu partim & homines levati morbo mundificari solebant; nisi quòd hominis manus aspergebatur aquâ sanguineâ, ut superliminare domûs. Avis jugulata morbi fœdissimi labem atque sordes expiatas significabat; dimissa in agros, homini libertatem restitutam in cœtus hominum & civitates redeundi: Utraque verò *Christum*; (*Rom.*4.25.) illa morientem pro peccatis, hæc resurgentem & ascendentem in cœlos, ut eò nos resuscitatos à mortuis traduceret. Cedrus & hyssopus, maxima plantarum lignosarum & minima, (1 *Reg.*4.33.) suavis & salutaris hæc, rigidiore stipite ad sanguinem aspergendum aptior, in piaminibus adhibita sæpius; (*Psal.* 51.7. *Exod.*12.22. & 24.6,8. *Lev.*14.4. *Num.*19.6,18.) illa contra Elephantiasin succo utilis. (*Plin.* 24.5.) Denique, lana coccinea pretiosissima, & morbi colorem & sanguinem *Christi* referebat. Sed hominibus convalescentibus ex hoc morbo, præter aspersionem istam cum ædificiis communem, gratiæ Deo erant peragendæ victimis, qui peccata condonâsset, (*Luc.*17.15,18.) & à sordibus fœdissimæ pestis mundavisset ex peccatis oriundæ. (*Num.*12.10. 2 *Reg.*5.27. 2 *Chron.*26.19.) Agnâ piaculari, holocausto agni, agno pro reatu denique immolandum fuit. Similæ millæ oleo danda singulis decima pro munere, & addendus his olei puri sextarius. Quibus monemur & nos, gratos exhibere nos Deo sacris laudum eucharisticis, morum sanctimoniâ, & immolatione peccatorum, qui per *Christum* sanavit purgavítque nos à nativæ pravitatis hominísque veteris lepra. Agno unico pro reatu inopes litabant, duabus aviculis holocaustum & piaculare sacrificium perficiebant. Ritibus autem peculiaribus expiabatur hic reatus. Æger enim sanatus jam, atque lustratus aquâ & sanguine, postquam & vestes & corpus, abrasis undique crinibus & pilis, perluisset, in urbem revocabatur à sacerdote, nondum verò in suam domum. Aliis exspectandum erat septem diebus, nè fortè recrudesceret morbus. Horum ultimo corpus iterum à vertice radendum ad plantas pedum usque; idem aquâ denuo perluendum, ut & vestes fuerunt. Octavo demum die victimas immolabant. Ac inprimis agnum pro reatu viventem adhuc, & olei sextarium offerebat sacerdos, & agitabat coram Deo. Ejusdem cæsi sanguine imbuebat auriculam infimam purificandi hominis, pollicésque manûs atque pedis dexteros. E sextario deinde in lævam palmam sacerdotis alicujus oleo effuso, digito sacrificus dextro aspergebat indè septies coram *Jeho-*

Jehova. Eodem auriculam infimam pollicésque manûs atque pedis imbuebat, quos infecerat sanguine priùs. Oleo quod reliquum erat in palma caput hominis perfundebatur. Postquam & alia sacra & munera sacerdos obtulisset, ritè purgatus atque mundus homo leprosus discedebat. Tot ritibus purganda lepra, videtur nobis ipsum corpus Peccati objicere ante oculos, & prodeuntem indè porriginem & fœditatem, afflantémque alios contagionem. Ex urbibus ergò & castris ejiciebantur leprosi, nè polluerent castra & urbes ubi habitabat Deus. (*Num.*5.3.) Quo monebatur, peccatores nefarios ab Ecclesia Dei secludendos amovendósque, nec familiariter cum illis conversandum esse viris bonis, nè & ipsi fermento & contagione impietatis ejusdem corriperentur. (1 *Cor.*5.6,7,11,13. *Heb.*12.15.) Illi verò impii commonebantur, ut ad pudorem & resipiscentiam adigerentur primò; (2 *Thess.*3.14. *Lament.*1.1,8. & 3.28,&c.) deinde ad *Christum* per fidem, qui solus huic morbo mederi potest, (*Matt.*8.2,3,16,17. & 11.5,28.) & quod huic morbo respondet peccato. Purificabant enim sanatum, non & sanabant ægrotum sacerdotes *Judæorum.* Præterea, vestes infectæ leprâ consumebantur igne: quod & nos docet, abolere ipsa instrumenta & monumenta peccatorum. (*Jude* v.23. *Act.*19.19. *Deut.*7.5. *Esai.*30.22.)

A.M. 2515.

Cadaveribus inquinabantur olim *Judei* (quod erat quintum & postremum genus Immunditiæ) vel hominum, vel animantium brutarum: ex quibus & mundæ morbo, & quocunque morientes casu immundæ polluebant. Immundæ verò habebantur (*Lev.*11.2,&c. *Deut.*14.4,&c.) ex Quadrupedum quæcunque vel bifidas non habebant ungulas, vel non ruminabant. Ex Piscibus autem ii quibus vel pinnæ deerant, vel squamæ. Pinnæ fidem significant & spem, quibus nituntur & diriguntur pii, dum in his aguntur fluctibus; squamæ charitatem & opera quibus ornantur bona. Ruminationi bestiarum par est in hominibus cognitio verbi Dei, quæ meditando potissimùm gignitur alitúrque: bisulcæ ungulæ actio, sive ambulatio in viis Dei. Verbum Dei animæ pabulum, (*Amos.*8.11.) de quo pius vir interdiu noctúque meditatur. (*Psal.*1.2.) Nam ejus meminisse omnes oportet; (*Mal.*4.4. 1 *Cor.*11.2.) recordantes verò examinare (*Act.*17.11.) an vera sint quæ didicerint; postquam examinaverint, *tenere quod bonum est.* (1 *Thess.*5.21.) Et ex præscripto ejusdem verbi operandum est ambulandúmque. (*Psal.*103.18.) Id ungula docet. Ex præscripto utriusque partis verbi ejusdem, Veteris Novíque Testamenti, Legis & Evangelii, recto pede incedentes. (*Gal.*2.14.) Id ungula bifida commonstrat. Nec enim ex iis alterum sine altero prodest. Istis autem plura inutilia. Avium nota mundarum nulla traditur. Immundæ solùm nominantur hæ: Aquila, Ossifraga, & Haliæetus, Vultures, & Milvorum, Accipitrum, Corvorum, Ardearúmque varia genera; Ulula quoque, & Hybris, Cuculus, Bubo, Mergus, & Noctua; Cygnus etiam, Platea, Merops, Ciconia, Upupa, & Vespertilio. Quæcunque repunt volueres quatuor incedentes pedibus; nisi adsint & crura quibuscum saliant, ut Locustis quibusdam, Bombycibus, Cantharis, & Cicadis, interprete *Junio.* Sed & hæc è Reptilibus immunda erant: Mustela, Mus, & omne Testudineum genus; Viverra, Chamæleon, Stellio, Cochlea denique, & Talpa. Sed in explicatione horum nominum, nè ipsis Rabbinis *Judæorum* satis inter se convenit: qui ut notis quibusdam etiam volucres distinguerent, eas ferebant esse immundas, quæcunque pedibus correptam proterunt atque conculcant prædam; quo fœdam rapacitatem sceleratorum hominum designabant. Ut comedere immundorum quæ dixi animalium carnes prohibebant severiùs *Mosaïca* leges; ità cadaveribus tactis omnium polluebantur *Judei*, usque ad ejus diei quo id contigit vesperam. Si quis autem cadavera immundorum quovis modo portabat, præterquam reptilium; aut si quis *Judeus* vel inquilinus religiosus carnibus mundorum, sed morientium sine vi humana, vescebatur; si quis morticiniorum, aut laceratorum à feris; aut cæsorum quovis casu, vel portabat cadavera; præter immunditiam diurnam, corpus perluere atque vestes oportebat. (*Lev.*11.39,40. & 17.15,16.) Morticinia laceratáque alienigenis vendere aut dare inquilinis fas erat: *Israelitis* gustare nefas. (*Deut.*14.21. *Exod.*22.31.) Sed ex iis quæ numeravi octonis Reptilium generibus, si quid in vasa fortè incidisset, testacea frangebantur, etiam polluto quemcunque tenebant humore; alia vasa purgabantur aquis. Si verò in cibum quemvis, aut in semen generis cujusquam inciderat, utrumvis conspersum perlutúmve aquâ, pari modo cibus & semen polluebantur. In fonte scaturiginéve aquarum, non nisi eam inquinabat

§ in Tactu cadaverum.

A.M. 2515.

nabat quam tetigerat. Aliorum quoque reptilium quorumcumque, non eorum solummodo quæ nominavi octo, interdictus erat cibus, haud immundus verò tactus habebatur. Qui cadaver humanum attingebat, (*Num.*19.11,14,16.) ossáve aut sepulchrum; qui in domo tentoriôve aderat, cujus erat pollutus aër cadavere humano, inquinabatur, & sacris arcebatur septem dies. Idem cadaver tentorii domûsque aperta coïnquinabat vasa, (ibid.15.) & alias res. (*Num.*31.19,20.) Hâc ratione polluti purgabantur solummodo aquâ lustrali, (*Num.*19.12,17,18,19.) tertio aspersi atque septimo die, lotis unà corporibus atque vestimentis. Hanc purgationem si qui negligebant, sententia Divina exscindendos pronunciabat. (Ibid.13,20.) Metalla per ignem transmissa mundabantur, sed & aquâ lustrali aspergenda. (*Num.*31.22, 23.) Vestimenta instrumentáque pellicea & lignea lavabantur, frangebantur fictilia. Etiam qui pollutum cadavere hominem tetigerat, pollutus ipse usque ad vesperam habebatur, (*Num.*19.22.) & quamcunque ipse tetigerat rem. Lustrabant verò impuritatem hanc aquâ vivâ cinere permistâ juvencæ rufæ, (ibid.2.) integræ, nullum passæ jugum. Ea, spectante sacerdote, & sanguinem digito versus frontem tabernaculi spargente septies, (ibid.3,4.) primò cædebatur extra limites castrorum atque urbium; deinde unà cum ligno cedrino, hyssopo & coccineo dibapho comburebatur. (Ibid.5,6.) Cinerem collectum mundus aliquis vir in loco mundo, sed extra limites castrorum atque urbium, reponebat in usum publicum. (Ibid.9.) Qui hæc peragebat sacerdos immundus ipse usque ad vesperam, quique ignem admovebat, (ibid.7,8.) ambo corpora lavabant & vestimenta. Et qui cinerem collegerat (ibid. 10.) eo pollutus die vestes abluebat. Postremò, quicunque mundus ipse tentoriis, ædibus, vasis, hominibúsve inquinatis humano cadavere, ossibus aut sepulchro, aquam lustralem aspergebat hyssopi fasciculo, (ibid.21.) immundus eo ipso reddebatur ad vesperam usque, nec nisi lotis vestibus purgabatur. Imò tactus ipse lustralis aquæ, quæ purgabat inquinatos, inquinabat mundos in diem. Jam verò quid hæc sibi voluerint videamus. Cadaverum is tactus immundus, & ex animalibus immundis cibus interdictus, peccata videntur significare aliunde contracta, & contagionem ex hominum pravorum aut infidelium consortio. Id propterea fugiendum viro bono quantum fieri potest commonefaciunt; ab ipsa verò idololatria & impietate profanarum gentium, & hominum pravorum peccatis, omni modo abstinendum. (*Esai.*52.11. 2 *Cor.*6.17. *Eph.*5.7,11.) Cadavera enim homines in peccatis mortui sunt. (*Eph.* 2.1.) Animalia immunda profanæ gentes, (*Act.*10.12,&c. & 11.6,&c.) hominésque impii. Itaque ad *Christi* usque tempora & vocationem Gentium valuit ista lex. (*Act.*10.14,15. 1 *Tim.*4.3.) Nihil enim est impurum per se. Omnia scilicet creavit bona Deus. (*Rom.*14.14.) Neque Deo commendat cibus. (1 *Cor.*8.8.) Postremò, nihil est extrinsecùs quod ingressum in corpus humanum polluat. (*Marc.*7. 15.) Sed istæ *in cibis & potionibus & diversis ablutionibus* ceremoniæ, *ritus* erant *carnales*, (ut *Paulus* appellat,) *impositi Judæis usque ad tempus reformationis* in *Christo*; (*Heb.*9.10.) à quo abrogati jam, (*Col.*2.14,16,17.) & vocati nos ut *purificemur ab omni inquinamento carnis atque spiritûs, perficientes sanctimoniam in timore Dei*; (2 *Cor.*7.1.) *sancti* revera, *quemadmodum ille est sanctus qui vocavit nos*; (1 *Pet.*1.15, 16.) quoniam ità scriptum est, (*Lev.*11.44,45.) *Estote sancti, quoniam ego sanctus sum.* Levissima impuritatis macula vesperam non transibat; sponte delebatur cum novo die. Ità ceremonias veteres, & ex iis contractas labes, dies *Christi*, *Solis justitiæ*, abolevit. (*Col.*2.16,17,&c.) Aliæ sordes aquis abluebantur: (*Exod.* 19.10.) quæ sanctificationis veræ modum docent; per *lavacrum* scilicet *regenerationis*; (*Tit.* 3.5.) & per lacrymas, pœnitentiæ aquas; (1 *Sam.*7.6. *Matt.*3.11.) denique, *lavando & dealbando vestes in sanguine agni.* (*Apoc.*7.14.) Sanguis enim Spiritúsque *Christi* quo sanctificamur, aquis assimilantur sæpe in Sacris Literis. (*Ezech.*36.25. *Heb.*9.13,14. & 10.22. *Zach.*13.1. *Joan.*7.38,39. 1 *Cor.*6.11.) Vasa fictilia non purgabantur nisi fracta. Homines ea sumus *fictilia vasa*; (2 *Cor.*4.7.) morte frangimur; (*Jer.*19.11. & 48.38.) nec ante mortem prorsus aboletur in nobis peccatum. Quòd si homines reprobi sub hac umbra lateant vasorum fictilium, (*Psal.*2.9. *Jer.* 19.11.) eos omnino esse delendos conterendósque; electa verò piorum vasa, resipiscentiæ aquis, novorúmque morum sanctitate, ac per sanguinem Spiritúmque *Christi*, perluenda hinc esse discimus, purgandáque. Harum ceremoniarum & immunditiæ ex rebus suâ neutiquam naturâ malis, non deerat apud gentes olim profanas aliqua notitia & usus. Ad aram accessuris postridie, nocturnâ priùs

Venere abstinendum fuit etiam apud *Graecos Romanósque*. Unde Poëta *Tibullus*, (2. Eleg. 1.) A.M. 2515.

> ——*Discedat ab aris*
> *Cui tulit hesternâ gaudia nocte Venus.*

Eódem spectat *Juvenalis*, (Sat.6.)

> *Ille petit veniam, quoties non abstinet uxor*
> *Concubitu sacris observandísque diebus.*

In lotionibus plurimi fuerunt veteres *Ægyptii*. Et lavandi ante sacrificia morem multæ gentes observabant. Unde *Plautinum* illud,

> *Ego, nisi quid me vis, eo lavatum ut sacrificem.*

Apud *Euripidem* in *Tauris Iphigenia Dianæ* sophismata se fatetur non satis capere, quæ ad aras suas vetabat accedere, si quis cadaveribus humanis aut puerperarum contactu se polluisset; ipsa verò hominum ad aras immolandorum appetebat cadavera.

§ 39. Sexto jam loco de sacris *Hebræorum* Temporibus dicendum est: quæ vel Annorum fuerunt, vel Dierum. Septimus quisque annus (*Exod.*23.11.) & quinquagesimus erat Sabbaticus, & consecratus Deo. (*Lev.*25.2,&c. 8,&c.) Nec enim aut vinea tum putanda, colendúsve ager: sed ut hominibus die septimo, ità ipsi terræ anno septimo quiescendum: quò & eam scirent esse, non minùs quàm se, Dei; sed hominum ut causâ maledictam, ità damno recreandam. Nam & agri quotannis & assiduè culti, absque omni requie ac intermissione, sterilescunt. Maximum verò erat fœcunditatis maximæ indicium, quòd ea terra non nisi anno quoque septimo relaxationem desiderârit; cùm in aliis regionibus coloni tertio quoque anno soleant agris vacationem concedere. Ad alendam cujusque familiam ex annorum præteritorum copiâ reponebant. Sexto enim daturum se promisit Deus quod sufficeret tribus. (*Lev.*25.20,21,22.) Et ex fructibus terræ sine cultura natis domino fas erat colligere, at non soli. (Ibid.6.) Omnes enim agri atque fructus publici erant juris, & promiscuè à quovis percipiendi. Quo monebantur, tum primæ ac beatæ conditionis hominum in Paradiso, cùm

Sacra Tempora; quæ vel Annorum fuerunt; ut, 1. Annus quisque septimus;

> ——*Nulli*
> *Saucia vomeribus per se dabat omnia tellus*,

eáque omnibus dabat communia; tum beatioris aliquando futuræ conditionis in cœlo, cùm neque serere fruges, neque verò colligere opus erit, reponerévè. Anno præterea Sabbatico debitoribus condonabantur creditæ pecuniæ, sed *Hebræis* tantùm, (*Deut.*15.2,3.) Neque tamen ea de causa minùs esse munificos dando credendóque vicinis egentibus oportebat, si quid illi à Deo dari condonarívè sibi expeterent. Aliqui tantùm intermissa credunt hoc anno, at non remissa omnino debita. Denique, solennia Tabernaculorum celebraturus hoc anno populus convocari debuit universus, etiam pueri, fœminæ ac peregrini, ad audiendam condiscendámque Legem Dei. (*Deut.*31.10,11,12.) Annum verò septimoseptimum, (ut ità dicam) sive quadragesimum nonum, ità constituit Deus, ut in mensis *Tisri* Autumnalis & septimi, sed ratione rerum civilium primi, decimo die (quod erat Expiationis anniversariæ festum, vel potiùs jejunium,) buccinis clangerent ubique sacerdotes, & sacrum anni jam futuri tempus indicerent. Tum verò non quiescebat modò terra, verùm & servi omnes *Hebraici* nominis ab *Hebræis* dominis erant emancipandi. Fundi quoque propter inopiam alienati, & prædia suis quæque sine pretio dominis reddebantur; nè hominum avaritia formam reip. fixam à Deo immutaret, tribuúmque distinctarum sortes atque certos limites confunderet. (*Num.* 36.7.) Hoc autem præcipuè *Christi* gratiâ cautum est, quò faciliùs nasceens nosceretur, ex tribu satis distinctè separata oriundus. Ex tantùm ædes in munitis urbibus quæ post annum integrum non redimebantur, alienatæ prorsus ad dominos nunquam pristinos redibant: (*Lev.* 25.29,30.) præterquam in munitis *Levitarum* civitatibus, ubi nullo jure à dominis ædificia discedere prorsus & alienari poterant, ut non tempore quovis redimerentur, sponteque redirent in Jubilæo. (Ibid.32,&c.) Cùm igitur lege sanxisset Deus, ut cui filius deerat, ejus hæreditatem filia possideret, (*Num.*27.8.) referentibus ad *Mo-*

2. & Jubilæus, quinquagesimus:

A.M. 2515.

seu id *Zelophcadis* quinque filiabus è *Manassis* tribu; aliâ mox lege cautum est, *Manassidis* causam hanc referentibus, ut hæredes filiæ in tribu sua tantùm nuberent, nè quid de forte primaria cujusquam tribûs aliò unà cum nuptis transiret & minueretur, ità ut redire in Jubilæo non posset. Jubilæus autem hic annus appellatus est à *Jobel*, arietinum cornu seu buccinam significante, vel ipsum tubæ sonum, (*Exod.* 19.13.) ut aliqui volunt, quo promulgabatur. (*Jos.*6.4.) Neque in Divinis mysticam his annorum Sabbatis significationem defuisse par est. Jubilæo enim per *Christum* & Sabbato annorum spirituali fruimur: (*Esai.*61.1,2. *Luc.*4.18,19. 2 *Cor.*6.2.) in quo clangente per universum orbem buccinâ Evangelii, (*Luc.*4 18,19.) peccatorum Dæmonúmque servi asserimur in libertatem; (*Rom.* 6. 22. *Heb.* 2.14,15. *Joan.*8.36.) debita nobis remittuntur à Deo, (*Matt.*6.12. *Luc.*11.4. *Eph.*4.32. *Col.* 3.12,13.) quemadmodum nos remittimus debitoribus nostris; cœlum & paradisus denique liberatis redditur, (*Luc.*23.43.) quo nostra in Deum contumacia multabatur. Nec enim alienari potest amittíve hæreditas piorum reposita in cœlo, (1 *Pet.* 1.4,5. *Joan.*10.28,29. *Rom.*8.38,39.) quæ, clangente tubâ, (1 *Thess.*4.16,17.) redeuntéque redibit *Christo*, electis omnibus.

vel Dierum; ut festa Paschatis, Hæc de Annis. Sacri Dies vel solennes & anniversarii fuerunt; ut Festa Paschatis & Azymorum, Pentecostes, septimíque mensis tria, 1. Tabernaculorum, 2. Expiationis, 3. Tubarum: vel in eodem anno repetebantur sæpius; ut Sabbata & Neomeniæ. Paschatis & Azymorum solennia, ubi sunt à Deo instituta, illic & à nobis explicata sunt. *Azymorum,* Azymis unis ritè celebrandis hebdomas dabatur. Singulis diebus eadem facienda erant sacra (præter juge holocaustum) quæ in Neomeniis. (*Num.*28.18,&c.) Primus ultimúsque dies otio & conventu sacro celebrandi. At secundo è septenis, primi scilicet mensis decimo sexto die, (*Aprilis* apud nos,) messis apud *Ægyptios* & *Canaanæos* habuit initium. Quo tempore novarum frugum oportebat lectum manipulum, primitias metendarum, deferre ad sacerdotes, offerendas & agitandas coram *Jehova*; cúmque his agni anniculi holocaustum, & munus triticeum, & libamen vini. Duas in hoc munere miscebant oleo similæ decimas cum agno unico, similâ in primitiis frugum geminatâ. Nec de frugibus terræ quovis modo gustare moteréve ulteriùs licebat, priusquam his litatum esset primitiis. (*Lev.* 23.10,&c.) Quare secundus ille Azymorum dies, Dies primitiarum, *Græcè* verò Δευτέρα τοῦ Πάσχα, dicebatur; qui in messis initio constitutus, nomina quidem *Græcè* Sabbatis hebdomadísque septem, usque ad Pentecosten messis terminum, dedit. Unde primum è Sabbatis δευτερόπρωτον appellatum est, (*Luc.*6.1.) deinde δευτεροδεύτερον, δευτερότριτον, &c. Ipsámque Pentecosten, *Hebdomadarum* indè *festum* vocitabant. (*Deut.*16.10.)

Pentecostes, Quinquagesimo enim post hunc die, (*Lev.*23.15,&c.) sexto mensis *Sivan*, collectis in horrea frugibus, conventum sacrum & festum aliud peragebant, quod à numero dierum *Pentecosten Græci* nominant. Tunc apud sacerdotes populus novas primitias deponebat, duos panes coctos & fermentatos è novis frugibus agitandos coram Deo, agnósque duos pro sacrificio eucharistico. Panes hordeaceos ait *Josephus*; (Antiq.3.) verùm triticeos fuisse multò credibilius videtur: triticum enim hâc messe colligebatur. Unà cum his holocaustum erat immolandum, septem agni, juvencus, & arietes duo; singulísque sua dabantur munera & libamina; ad expianda verò peccata hircus. Ad primitias hæc spectabant sacra. Festo præterea celebrando aliud immolabatur holocaustum, juvenci duo, aries, & agni 7; aliud piaculare sacrificium, hircus. (*Num.*28.26,&c.) His primitiis duabus, tum dominii Divini tum gratitudinis humanæ testibus atque indiciis, ipsas quidem fruges atque messem primis sanctificabant; (*Rom.*11.16. *Prov.*3.9,10. *Ezech.*44.30.) usum earundem atque fructum secundis. Eâdem operâ & religione Legis promulgationem Divinæ, quinquagesimo post festum Paschatis & migrationem ex *Ægypto* die, gratis animis recolebant; eóque spectâsse videntur sacra quæ memoravi secunda in hoc festo. Et præter eas quæ oblatæ sunt à populo universo, suas etiam singuli tradebant sacerdotibus primitias ex area, (*Num.*18.12. *Deut.*18.4.) & collyram ex massa. (*Num.*15.20.) Sed has nulli festo alligatas.

& septimi mensis tria; 1. Tubarum, Ut annus atque dies septimus, ità septimus quoque mensis magna ex parte festus, & sacris Deóque dicatus est. Peractis enim anni præteriti laboribus, omnibúsque fructibus terræ domi jam reconditis, opportunum erat feriari; quod triplici festo factum est. Primo à Tubis nomen datum. Nam ratione rerum civilium hic men-

sium

fium primus habebatur *Hebræis*, quem locum & ordinem apud *Ægyptios* obtinebat. A.M. 2515.
Itaque in auspicium novi anni tubis ubique clangebatur hujus mensis primo die, (*Lev.*23.24,25. *Num.*29.1,&c.) Neomeniarum principe ducéque; unde nomen ei datum est, ut *Festum* diceretur *Tubarum*, sacro conventu & requie cum victimis celebrandum. Holocausta erant juvencus, aries, agníque septem; piacularis victima, hircus. Munus è simila dandum erat oleo mista, ternæ decimæ juvenco, binæ decimæ arieti, agnis decima una singulis, præter sacra quotidiana, & Neomeniis debita. Quid causæ sit cur hic potissimùm dies clangoribus tubarum nobilitetur, non tam promptè statuitur fortasse, quàm quod alii dicunt facilè refellitur. Si enim id fieri dicatur in memoriam ejus diei quo tubis clangentibus Legem Deus in monte *Sina* tradidit, aut ejus quo immolandus *Isaacus* ariete mutatus est hærente cornibus in vepreto: illud certè aptiùs in festo commemoratur Pentecostes; hoc autem vetustius, nec tanti fuit ut festo jam tandem celebraretur ab *Israelitis*, cujusmodi nihil est aliud festi memoriæ traditum. Sed longissimè petunt futuri temporis mysterium unicum, qui de Resurrectione mortuorum Angelis buccinantibus commonefactos *Judæos* cornibus arietinis volunt. (*Matt.*24.31.) Qui mundum in Autumno unà cum fructibus maturuisse contendunt, ejus natalem hoc die celebratum buccinis, decimo *Adami* noxam & generis totius labem expiatam ferunt. At verò neutrum his diebus contigit, nec agi de his ex *Mose* vel minimâ elicitur conjecturâ, qui tamen suorum festorum ferè causas exponit ipse. Quid igitur frustrà venemur foris? Si quid aliud est, præter memoriam fabricati præcipiente Deo (*Num.*10.2,&c.) instrumenti variis modis utilissimi, (*Lev.*23.24.) id profectò fuerit quod jampridem diximus; primum fuisse hunc anni civilis diem, unde contractuum rationes & syngrapharum aliarúmque rerum pendebant; quem propterea notissimum esse vulgò, populi omnis plurimùm intererat. At multitudinem universam nulla erat promptior monendi ratio, quàm istis clangoribus buccinarum. Iisdem propterea & annus Sabbaticus indicebatur; ab iisdem dicebatur Jubilæus, ut hic *Tubarum* est nactus nomen quasi *Jubilæus dies*. Nam in Sanctuario tubis canebant duabus, cornúque sacerdotes uno. (*Psal.* 98.6.) Cornibus tantùm in aliis urbibus personabant omnia, ut tradunt *Judæi*. Quanquam in Neomeniis (*Psal.*81.3.) aliísque solennibus adhibebantur tubæ sacrificiis; uno tamen hoc die per omnes urbes buccinabant, & promulgabatur, non mensis modò, sed & anni principium novi. Aliqui, clangoribus tubarum primo die septimi mensis, excitatos aiunt præparatósque animos *Israelitarum* ad festum Propitiationis ritè celebrandum die decimo, (paulò minùs remoto;) & *Joannis Baptistæ* prædicationem significâsse, qui viam Domino præparavit, (*Luc.*1.76.) vocémque suam instar tubæ sustulit. (*Esai.*58.1. *Jo. Gerard.* Loc. theolog. tom. 3. de Lege ceremon.)

Mensis ejusdem decimus dies Expiatione generali habebatur insignis. (*Lev.*23. 27, &c. *Num.*29.7,&c.) Præter conventum otiúmque sacrum, etiam peregrinis agendum religiosè; & præter victimas cum festo Tubarum communes, populi erat universi delictorum atque scelerum pœnitere, precibus vacare, à vespera usque ad vesperam affligere se atque macerare jejuniis. Quod si quis negligebat, mortem ei Deus denunciabat. Pontificis erat solius, ejus diei sacra facere, idque propriis huic festo ritibus. (*Lev.*16.3,&c.) Primò, lotus, & lineis vestibus, femoralibus, tunicâ sacrâ, baltheo cidaríque indutus, juvencum piacularem pro se familiâque suâ immolabat; ex duobus verò hircis, (quos adesse oportebat,) alterum sorte ductum pro populo. Juvenci atque hirci pelles carnésque & fimus extra limites castrorum comburebantur: quod qui fecerat, non erat is recipiendus in castra, nisi corpore loto & vestimentis. Deinde, in Sancta sanctorum ingressus Pontifex, nemine in Tabernaculo præsente, manu thuribulum tenebat igne plenum sacro, ut in id thure injecto, Propitiatorium suffitûs fumo adumbraret: quod tamen sanguine immolati juvenci, postea & hirci, leviter primò aspergendum fuit; deinde sanguis ante propitiatorium septies inspergendus digito. Altaris quoque aurei cornua (*Exod.*30.10.) juvenci atque hirci pariter sanguine imbuenda fuerunt; ipsum verò altare digito leviter aspergendum septies, ut ab omnibus immunditiis purgaretur, & unà cum altari Tabernaculum exterius. (*Lev.*16.20.) Tum verò hirci alterius vivi, quem diximus, capite innixus, confitebatur Summus sacerdos, & in eum transferebat populi peccata omnia; illísque oneratum atque devotum caput homini tradebatur idoneo, qui procul abigeret hircum in solitudinem. Huic ministro in cœtum populi redire, nisi corpore vestimentísque lotis, neutiquam licebat. Pontifex interea, ex- 2. Expiationis.

Vv 2 utis

A.M. 2515. utis lineis, & lautus, denuo vestes induit pontificales, holocaustúmque arietem pro se unum, alterum offerebat pro populo. Haud obscurè monuisse videntur hæc de *Messia*. Nam, interprete ad *Hebræos* (cap.9.11,&c.) Apostolo, *Christus & Pontifex noster est futurorum bonorum per majus & perfectius Tabernaculum; & ingressus in sacrarium cœli, & semel ingressus, & solus, per sanguinem non hircorum & vitulorum, sed suum, cum suffitu intercessionis, nostra omnium portans peccata*, (Esai.53.4,5.) ut caper emissarius, imò *peccatum factus pro nobis*, (2 Cor.5.21.) æternam redemptionem nactus est. Habebant etiam *Athenienses* olim, homines profani, formam atque ritus quosdam suam publicè urbem lustrandi, sed humano sanguine: adeò penitùs insederat inhærebátque animis mortalium, peccata non nisi sanguine, hominum esse peccata non nisi sanguine hominum expianda. Viros itaque duos, sexûs masculini vice alterum, alterum fœminei, colaphis cæsos, lignis infelicibus concremabant, cinerésque spargebant in mare. At *Epimenides Cretensis*, capram emissariam quodammodo imitatus, easdem *Athenas* ità lustravit; duas oves, nigram candidámque, ex *Areopago* sive urbe media dimittendo liberas, & ubi accubuerant immolando peculiari cuidam & sine nomine deo. *Jehovam* voluisse, cujus minimè divulgabant nomen *Judæi*, credibile videtur. (*Diog. Laërt.*)

§ Tabernaculorum. Decimo quinto septimi mensis die, festi Tabernaculorum incepit hebdomas. (*Lev.* 23.39.) Nomen ex ritu præsenti, & memoria veteri datum; ut Σκηνοπηγία *Græcum*. Ædes enim per hos dies omnibus relinquendæ, sub dio in umbraculis quibusdam degendum fuit ex ramis arborum, palmis atque salicibus; nisi pluviæ ad tempus cogerent in domos. Monumenta hæc populo fuerunt ejus temporis (ibid. 43.) quo in tabernaculis per annos quadraginta peregrinatus est; quanquam ædes in *Canaanitide* magnificas jam tenerent, neque structas neque instructas à se. Neque his deerat fortasse umbra quædam futurorum, tum *Christi* in corporis humani tabernaculo habitaturi; (*Joan.*1.14.) tum piorum omnium peregrinantium in hac solitudine, *nec habentium hîc permanentem civitatem, sed expectantium venturam, & domicilium æternum in cœlis*. Primus è septenis dies erat otio & conventu sacro celebrior quàm reliqui. Paria ferè cunctis sacrificia: (*Num.*29.13,&c.) tredecim juvenci pro holocausto, arietes bini, agni quatuordeni erant ignibus absumendi singulis diebus; nisi quòd juvencorum numerus uno erat singulis diebus minor. Victimis addebatur singulis quale in festo Tubarum præcipitur munus triticeum. Ad expianda etiam peccata hirci erant pares numero diebus immolandi. *Judæis* postea in morem transiit, ut singulis diebus ramorum fascem singuli portarent, ad reficienda viridi fronde tabernacula. Negligentibus jejunandum fuit. Ab acclamatione frequenti portantium ramos, *Hosanna, Hosanna*, & fascibus & festo nomen *Hosannæ* datum est. Octavus autem qui proximè consequebatur dies, vigesimus atque secundus septimi mensis, *Hosanna magna*, & *magnus Festi dies* dicebatur. (*Joan.*7. 37.) Nam & hic, etsi diversus ab eo Tabernaculorum, festus tamen dies, conventu otióque sacro, & victimis iisdem quibus Tubarum erat celebrandus. (*Lev.* 23. 39. *Num.*29.35,&c.) Gratiarum agendarum causâ institutus est, post vindemiam collectósque omnes è terra Dei beneficio senescentis anni fructus. Unde *Collectionis festum* dicitur, (*Exod.*23.16.& 34.22.) sive *Collectarum dies*: in quo traditur, (*Hospin.* de Orig. fest. 7. 11.) sacris *Judæos* publicis collatâ pecuniâ suppeditâsse sumptum; gratias egisse publicas Deo fructuum gratiâ quos percepissent ex terra, & postremorum primitias obtulisse. Nam tum demum ex area & ex torculari collegerant, (*Deut.*16.13, *Exod.*23.16.) Ferunt etiam hoc die *Judæos*, palmarum in manibus ramos tenentes, altare septies circumire solitos, *Hierichuntis* excidium commemorantes: indéque dictum esse *Palmarum* diem.

Cæterùm festi omnes de quibus dictum est dies ad tres præcipuè revocantur, *Pascha, Pentecosten*, & *Tabernacula*. Atque hi sunt quibus quotannis liberos omnes atque sanos virilis sexûs convenire oportebat, ex omnibus *Canaanæ* finibus, ad Templum sive Tabernaculum Dei, ut sacris solennibus interessent. (*Exod.*23.14, &c. *Deut.*16.16.) Neque eò vacuos accedere fas erat, sed victimis instructos & donariis, quibus convivari populum suum atque lætari Deus voluit. (*Deut.* 12.5, &c. & 16.11.)

Aliqua sæpius repetita eodem anno; ut, 1 Neomeniæ. Hactenus de Festis anniversariis & solennibus. De Sabbatis jam & Neomeniis dicendum, sæpius annuatim recurrentibus. Initia enim singula mensium sacra esse imperavit Deus, ut se luminis autorem, non stellas, non Lunam Solémve, agnoscerent

rent *Hebræi*. Hos dies *Græci* Νουμηνίας, inquit *Sigonius*, *Latini Calendas* vocârunt. Propriè tamen ſi loquamur, aliud à Neomeniis Calendæ. Hæ menſium artificialium, illæ naturalium initia. Præter juge ſacrificium, erant in his bini juvenci, aries unus, agnique ſeptem pro holocauſto immolandi. (*Num.* 28. 11.) Similæ verò miſtæ oleo pro ſingulis juvencis decimæ tres adhibendæ, (ut in aliis immolationibus,) binæ decimæ arieti, cuilibet agno decima tantùm. Ex libaminibus vini juvencis etiam ſingulis dimidium Hinis, arieti verò tertia pars, quarta cuivis agno concedebatur. Neomenias *Car. Sigonius* (de Repub. *Hebr.* 3. 5.) inter dies profeſtos numerat. Nec enim iis *Moſes* aut ceſſationem ab operibus, aut conventum publicum concedere videtur. Sed ex *Amoſo* Propheta (8. 5.) conſtat, præter fas atque morem feciſſe, qui emebant vendebántve in his diebus. In iiſdem ut in Sabbatis conſulere ſolebant Prophetas, (2 *Reg.* 4. 23.) & convivari, (1 *Sam.* 20. 5.) & ad Templum ſive Tabernaculum convenire. (*Ezech.* 46. 3.) A.M. 2515.

Sabbatum Deus honore coli ſummo voluit, ad memoriam recolendam conditi à ſe mundi; (*Exod.* 20. 11.) quod erat longè magis præclarum & magnificum opus, quàm eorum quicquam fuit quæ *Iſraëlitarum* gratiâ ediderat, quibus commemorandis reliqua feſta inſtituta ſunt. Sed & liberationem ſignificabat hoc feſtum ex *Ægypto*. (*Deut.* 5. 15.) Quare in hoc ſingulis hebdomadis redeunte ſeptimo quoque die, (*Exod.* 20. 10.) primò, cœtus publici agebantur, (*Lev.* 23. 3.) quibus maximè illuſtratur ab hominibus gloria Divina. Deinde, ſacrificia duplò aucta & majora quotidianis (*Num.* 28. 9.) offerebant, itâ ut de ſacris perpetuis nihil diminueretur tamen. Tertiò, panes in aurea menſa coram Deo reparabantur à ſacerdotibus. (*Lev.* 24. 8.) Quartò, ceſſatio à laboribus imperabatur ſeveriſſima, itâ ut neque cibus eo die coquendus fuerit, (*Exod.* 16. 23.) neque ſuccendendus ignis domeſtici uſûs causâ. (*Exod.* 35. 3.) Et hanc divinitus requiem quatuor ferè ob cauſas mandatam ferunt. Primò, ut Dei quietem ſive ceſſationem ab operando producendóque novas res imitantes, abſolutum totius mundi opificium grati celebrarent. 2. Ut eſſet otium publicum, quo publicis cultûs Divini ritibus vacarent omnes ac intereſſent. 3. Servis atque jumentis diem quietis atque recreationis (*Deut.* 5. 14. *Exod.* 23. 12.) indulgendum cenſuit Deus. Poſtremò, voluit ſub diei ſeptimi quiete ſpiritualem nobis quietem figurare, tum ſanctimoniæ (*Ezech.* 20. 12. *Exod.* 31. 13. *Eſai.* 58. 13.) ab operibus pravis, tum æternæ beatitudinis & gloriæ ab ærumnis maliſque omnibus. (*Heb.* 4. 9.) *Chriſti* præterea quietem in ſepulchro, & *Iſraëlitarum* in *Canaanea* ſignificabat. (*Deut.* 5. 15.) Ipſum itaque feſto nomen inditum eſt à quiete, *Sabbatum*; à Deo quidem præcipuè poſt mundum perfectum requieſcente. Sed & noſtra quies ad exemplum Dei nonnihil addit momenti ad hoc nomen. Ejus enim gratiâ *Iſraëlitarum* feſta reliqua nonnunquam Sabbata vocabantur. (*Ezech.* 20. 21.) Neque tamen hâc requie operibus interdictum erat omnibus. Conceſſa inprimis quæ ad vitam tuendam erant neceſſaria, edere, bibere, hoſtilem vim propulſare, &c. Deinde, quæ charitatis opera vocantur, jumenta paſcere, ex periculis manifeſtis expedire; (*Luc.* 13. 15.) multò magis hominibus medicinam ægrotis adhibere, opem ferre laborantibus: imò & victum apparare ſanis coquendo elixandóque, ut quibuſdam videtur. Nam de igne accendendo interdictum, (*Exod.* 35. 3.) opus Tabernaculi ſpectare tantummodo arbitrantur; præceptum verò de coquendo elixandóque omnia die ſexto, (*Exod.* 16. 23.) Mannæ ſolùm in deſerto colligendæ apparandæque rationem. Quare nec *Iſraëlitas* olim, *Chriſtianos* verò multò minùs jam, his conſtringi vinculis volunt. (*Matt.* 12. 1, 2, &c.) Denique, opera illa quibus aut præparabantur aut peragebantur ſacra ipſa nullo modo prohibita ſunt; mactare victimas, tubis clangere, amputare præputia, ad Templum aut Tabernaculum ſacróſque conventus è ſuis proficiſci ædibus, etiam longinquis. Aliàs enim ultra cubitos bis millenos deambulare in Sabbato nefas putabant *Judæi*. Tantum enim ſpatii traditur interfuiſſe inter Arcam ſacram & populum, cùm fluvium tranſiret *Jordanem*. (*Joſ.* 3. 4.) Quo credibile eſt intervallo caſtra etiam in campis à Tabernaculo abfuiſſe. *Joſephus* tradit, (contra *Appion.* 2.) præcepiſſe *Moſen*, ut ſingulis hebdomadis (die Sabbati, opinor, vult,) conveniret populus univerſus ad audiendam ediſcendámque Legem Dei. Et in Synagogis, quæ multis demum annis poſt *Babylonicam* ſervitutem conſtrui cœperunt, lectum fuiſſe in Sabbatis *Moſen* atque Prophetas conſtat. Præcepiſſe verò alicubi *Moſen* id ut fieret, nullo modo conſtat.

2. Sabbata.

§ 40.

A.M. 2515.

Sacra Inſtituta 13 extra ordinem.

§ 40. Poſtrema ſunt in Lege ceremoniali quædam Inſtituta, ſenſu & ſignificatione ſacra, ſparſim tradita, quæ ad nullum ex iis caput quæ jampridem expoſita ſunt revocari commodè poſſunt; quorum violatio, pœnæ obnoxia, purgationem non deſiderabat. Hæc ut fragmenta poſt convivium, aut poſt meſſem ſpicilegium, colligere par eſt, nè quid omiſſum videatur de præceptis *Moſaïcis* deperditúmve. Ex his ferè tredecim reperio. 1. *In lacte ſuæ matris hædum nè coquito.* (*Exod.*23.19. & 34.26. *Deut.*14.21.) Aliqui hâc lege prohiberi putant, nè lactens fœtus cujuſquam animalis paretur ad victum. (*Exod.*22.30. *Lev.*22.27.) Alii, nè cum lacte carnes vel coquantur ſimul, vel comedantur, permiſceantúrve cibi varii guloſorum hominum luxurioſo more. *Calvinus* ad ſacrificia ſpectare vult, Deúmque ait non ferre in iis portentum ejuſmodi, ut caro teneri fœtûs coquatur in lacte matris tanquam in ſuo ſanguine; quâ immani miſturâ contaminentur ſacra. 2. *Animalia immunda, piſces, aves, quadrupedéſve, aut reptilia cujuſquam generis, nè comedito.* (*Lev.*11.2,&c. *Deut.*14.3,&c.) Immundæ verò ſunt ex beſtiis quæ non ruminant, ungulâſve bifidas non habent. Mundarum genera ſunt decem; boves, oves & capræ, capreæ, rupicapræ, cervi atque damæ, ſtrepſicerotes, bubali, & camelopardalides. Piſces mundi ſunt, qui pinnis ornantur & ſquamis. Immundi, quibus alterutræ deſunt. Avium reliquæ mundæ ſunt, præter viginti genera pollutarum. Sed hæc à me ſunt alibi pluribus expoſita. 3. *Sanguinem nè quis Hebræus comedito, vel inquilinus*; (*Lev.*3.17. & 17.10. *Deut.*12.16,23,27.) carnémve ſanguine priùs non expreſſo. (*Lev.*19.26.) Si quis feram volucrémve aucupando capiet venandóve, ſanguinem effundat inprimis, pulveréque obruat. (*Lev.* 17. 13,14.) Abſtinendi à ſanguine cauſa traditur. (*Lev.*17.11,12.) Anima cujuſque rei & vita ſanguis eſt, ſive in ſanguine ſita. Sanguinem ergò & vitam animalium, ad vitas hominum atque animas redimendas piaculum in ara cùm accipiat Deus, eundem comedi ab hominibus nullo modo ferendum putat. Eadem videtur etiam de adipe ratio. Sanguis etiam effuſus in ara ſacramentum videtur ſanguinis *Chriſti*, quo expiamur à peccatis: eóque ſeveriùs hoc interdictum putat *Thom. Aquin.* (1. 2. quæſt. 102. art. 3.) *Juſtinus* verò *Martyr*, (ad Orthodox. quæſt. 145.) ut eò magis caverent ab omni feritate, & effundendo ſanguine humano. 4. *Animalia diverſorum generum ut coëant nè facito.* (*Lev.*19.19.) Moneri voluit Deus hoc præcepto *Judæos*, ut *Samaritaniſmum* fugerent; & gentium ritus profanos cum Religione vera, & *Judæorum* ceremonias cum Evangelio non eſſe permiſcendas. (1 *Reg.*18.21. 2 *Reg.* 16.10,&c. & 17.29.) 5. *Duobus eundem ſeminibus agrum aut vineam nè ſerito.* (*Deut.* 22.9. *Lev.*19.19.) Vinea Domini & ager eſt Eccleſia. (*Eſai.*5.7. *Joan.* 15. 1,5.) In hac homines commiſceri profanos & incredulos cum fidelibus prohibet hâc lege Deus. (2 *Cor.*6.14,&c. *Matt.*3.7. *Apoc.*21.27.) Præterea, quæ Deus animantium genera, frugum herbarúmque creavit in principio, eadem ut multiplicarentur benedictione dignatus eſt. Homines verò conari ut faciant vel plura, quibus non benedixit Deus, vel meliora, quaſi non perfectus à Deo ſit mundus, non voluit Deus. Animalia enim promiſcuè admittendo, ut inter ſe miſceantur quæ ſunt diverſi generis, vitiatur naturæ integritas, & indè naſcitur adulterina ſoboles, quæ à prima inſtitutione Dei degenerat. 6. *Contextum ex lino lanâque veſtimentum nè gerito.* (*Lev.* 19.19. *Deut.*22.11.) Lanæ ſignificant *Chriſtum*, ejúſque merita, veſtimenta piorum; (*Rom.*13.14.) lineæ veſtes opera ſanctorum: (*Apoc.*19.8.) quæ ambo conjungi ad juſtificationem non debent. (*Phil.* 3.9. *Rom.* 3.28. *Gal.* 2.16.) *Joſephus* (Antiq.4. cap. ult.) pannum ex lino conflatum & lana ſacerdotibus ait peculiarem fuiſſe, eáque propter aliis prohibitum. At hoc, ut alia plurima, è ſuo *Joſephus* confingit cerebro. E xylino tunicam, è lino femoralia inſtituit per *Moſen* Deus. (*Exod.*28.39,42.) E lana linóque permiſtam licebat nemini veſtem induere, minimè omnium ſacerdoti. 7. *Bove ſimul aſinóque* (mundis immundíſque animalibus) *agrum nè colito.* (*Deut.*22.10.) Miniſtris Evangelii cum ſervis Antichriſti, piiſve cum profanis hominibus atque impiis, jugum aut aratrum (*Luc.*9.62.) non eſſe contrahendum, hoc præcipitur edicto Dei. (2 *Cor.*6.14,&c.) Quatuor his poſtremis quæ memoravi præceptis, nihil aliud putat *Calvinus* exigere Deum, niſi ut nativam ſimplicitatem colant in omnibus, nè hinc indè accerſant ritus alienos, & mixturas appetant pravâ curioſitate, quæ tandem perveniat ad cultum Dei. 8. *Trituranti bovi non obligabis os.* (*Deut.*25.4.) Iniquum judicatur hâc lege, ſocios laboris vetare quò minùs & fructuum ſint participes. Quare beſtiam quamvis operan-

tem

tem prohibet prohiberi *Moses* nè vescatur iis in quibus laborat; multò magis homines operarios mercede fraudari: maximè omnium eos qui sacris operantur è sacris jubet vivere, qui Evangelium annunciant ex Evangelio. (*1 Cor.*9.9,10,&c. *1 Tim.* 5.17,18.) 9. *Bovem, pecudémve aliam quæ munda sit, unà cum fœtu suo in eodem non jugulabis die.* (*Lev.*22.28.) De sacrificiis intelligit *Calvinus*, sed feritatem ait prohiberi & sævitiam, nè homines ad promiscuas cædes obdurescant. 10. *Avem incubantem nido unà cum ovis pullísve quibus incubat nè auferto, verùm his ablatis illam dimittito, quò diu vivas benèque tibi sit.* (*Deut.*22.6,7.) Non tam aves pecudésve, quàm sunt homines curæ Deo. Quæ igitur in bruta animalia, multò magis in homines crudelitas prohibetur, misericordia & clementia præcipitur. Matrem interficere unà cum filiis, immanitas quædam ferina videtur. (*Gen.*32.11. *Hos.*10. 14.) Bonus autem vir misericordem se etiam in bestiam præbet; (*Prov.*12.10.) multò magis in hominem naturæ suæ participem, & imaginis Divinæ. Minimum volunt hoc esse *Judæi* ex omnibus *Mosaicis* præceptum, de avibus; præmio tamen haud minimo commendatum: ut ex eo palàm sit, subesse altiorem sensum quàm præ se verba ferant. 11. *Vestium oris peniculamentum, oræ peniculamenti filum hyacinthinum adhibeto; ut, cùm fimbriam despexeris, mandatorum Dei refricetur tibi memoria.* (*Deut.*22.12. *Num.*15.38,39.) 12. *Nè quis in luctu calvitiem sibi faciat, nè carnem suam laceret, stigmatibúsve fœdet. Nè quis comam attondat in circuitu, barbæve radat extrema.* (*Lev.*19.27,28. *Deut.*14.1,2.) Gentium erant hi profanarum superstitiosi mores; ut sacerdotes *Baalis* (*1 Reg.*18.28.) & sacrifici *Cybeles* cultris & novaculis lacerabant se: à quibus distingui voluit suos Deus, nè cum exteris ritibus superstitionem atque deos unà reciperent alienos, à genuino Dei veri cultu deficerent. Quare ab exemplis & moribus præputiatorum abesse jussit quàm longissimè, nè affuendo commenta hominum verbo Dei, superstitiones pravæ sensim obreperent. Nec immodicè lugendos fuisse mortuos à populo Dei hoc præceptum docuit, quod à barbaris factum qui carebant spe. 13. *Annis tribus ex quo satæ sunt in horto arbores, profani fructus habeantur, instar hominum præputiatorum: Nè quis comedat. Quarto demum sacri & sacerdotibus tradendi sunt, quò purgentur in posterum, & suis prosint dominis.* (*Lev.*19.23,24,25.) Ex hominum depravatione ipsa terra contagionem traxit, ut quicquid ex ea nascitur primâ suâ origine quodammodo profanum sit, donec purgetur, precibúsque sanctificetur & verbo. (*1 Tim.* 4.5.)

§ 41. Ità Deus populum sibi peculiarem, hoc est Ecclesiam, elegit, variísque ac propriis legibus temperavit, varias ob causas. 1. Ut esset ubi se perpetuò patefaceret verbo, magnificísque per Prophetas atque ministros suos operibus. (*Psal.* 76. 1,2.) 2. Ut illic Deus quasi scholam aperiret, unde gentes aliæ doctrinam cœlestem atque Divini cultûs rationem veram discerent. (*Psal.*122.3,4,& 147.19,20.) 3. Ut esset scriptorum sacrorum quasi Bibliotheca, unde posteris integra traderentur. (*Rom.* 3.2.) Postremò, ut parentes daret *Christo* Deus, & patriam ubi nasceretur, suóque persungeretur officio Redemptoris. (*Gen.*49.10. *Rom.*9.4,5.)

Cùm autem has *Israëlitis* Leges tradidisset, iterum atque iterum putavit commonendos, (*Lev.*26.1,2, &c.) imò præmiis atque minis incitandos & impellendos, ut obsequerentur; Nè quod ponerent idolum, nè quam imaginem sculptilem aut statuam erigerent, aut lapidem figuratum quem colerent. Quòd si sua observarent præcepta, mandantique sibi obsecundarent, benedicturum pollicebatur se affluentiâ illis rerum, fœcunditate fœminarum, & vel securâ pace, vel certâ de hostibus victoriâ. Etenim se, qui ex *Ægypto* & servitute illos miserrimâ liberavisset, fixurum inter eos Tabernaculum suum, futurum illis Tutelare Numen, eos pro suo peculiari populo habiturum. Sin contumaces præberent se, violaréntque præcepta & fœdera sui Dei, morbis ultoribus, atque hostium telis velle se timidos atque fugaces objicere. Si hâc minùs proficeret, sterilitate agrorum atque inopiâ in impios animadversurum. Quòd si nondum resipiscerent, feras agrestes immissurum, quæ pecudes illis atque liberos auferrent, omnémque terram depopularentur. Si neque his ad frugem revocaret, se hostes provocaturum denuo ad terram deprædandam, oppugnandas urbes, cogendam intra muros multitudinem; ubi fames atque pestis intus, militum foris crudelium in imbelles desæviret cruenta rabies. Denique, si omnia hæc minimè valerent, facturum se ut suis ipsi liberis torquentem in visceribus famem compescerent, ipsis hostibus in se crudeliores; ut in servitutem superstites præda ho-

A.M. 2515.

Præmia legibus pœnæque adduntur.

A.M. 2515.

hostium abigerentur procul, reliqua pereuntium cadavera unà cum stercoreis diis projicerentur; diruerentur civitates, agri vastarentur, ipsique hostes, terræ cultores desolatæ, tantarum magnitudine cladium obstupescerent; illi verò in exsilium & exitium acti, ut ingentibus attriti miseri malis contabescerent. Veruntamen si in has extremas adacti angustias redirent aliquando ad se, suámque & majorum suorum agnoscerent pervicaciam, deplorarent atque deponerent insaniam, animósque induerent molliores, reverentiorésque sui Numinis, recordaturum & se *Abrahami*, *Isaaci* atque *Jacobi*, nec non sui fœderis cum parentibus eorum initi, quos ex *Ægypto* in *Canaanæam* vi & potentiâ maximâ, spectantibus attonitísque aliis undique gentibus, perduxisset.

Homo blasphemus lapidatur.

Dum istæ quas exposui ceremoniæ tradebantur *Mosi*, contigit ut hybrida quidam, (*Lev.*24.10,&c.) patre natus *Ægyptio*, matre verò *Danitide Shelomithâ*, inter certandum cum *Israelita* quodam, sacrosanctum reverendúmque *Jehovæ* nomen exsecrando blasphemârit. Non ferebant qui aderant *Hebræi* scelere tam nefando violari suum Numen. Rapitur ad *Mosen*, custodiæ traditur, donec ea de re consultus Deus pœnam statuat. Sic itaque *Mosi* responsum est: ut hominem impium extra limites castrorum producerent in campum; testes capiti manus admoverent, ac in ipsum rejicerent sui causam exitii; deinde populus universus lapidum armatus telis obrueret blasphemum os, & è medio tolleret, auspicantibus pœnam iis qui fontem testimoniis condemnârant. Quàm indignus vitâ est, qui vitæ omnis fontem atque autorem unicum exsecratur?

Decimo quartóque die mensis primi, anni verò secundi, ex mandato Divino Pascha celebratum est secundum, sed unicum in deserto. (*Num.*9.1,&c.) Cúmque nonnulli ex cadavere impuri appellarent *Mosen* & *Aaronem*, quærentes, an & sibi liceret iisdem perfungi sacris, consultus hac in re ità constituit Deus; ut immundi tempore constituto, aut peregre agentes, decimum quartúmque secundi mensis diem exspectarent, festúmque ritè agerent.

Populi census agitur.

Principes constituuntur.

§ 42. Primo autem die secundi mensis (*Num.*1.1,&c.) recensere capita *Israelitarum* omnium qui vicesimum ætatis annum attigissent, cum Principibus tribuum & *Aarone* jussus est *Moses*. Principes verò Deus ipse constituit nominatim. *Rubenitarum Elizur* dux, *Shedeuri* filius; numerus virorum 46500. *Simeonidarum* dux *Zurishaddæ* filius, *Shelumiel*; populus 59300. *Naasson*, *Aminadabi* filius, *Judæorum* dux; milites 74600. *Issachareorum* 54400 fuerunt, *Nethaneele* duce *Zuaridâ*. *Zebulonitarum Eliabus*, *Helonis* filius, dux; populi numerus 57400. *Ephraimitarum* numerus 40500, sub *Elishama* duce, *Ammihudis* filio. *Manassidarum* 32200 fuêre milites; *Gamaliel* dux, *Pedahzuris* filius. *Benjaminitarum* 35400 numerus; *Abidanus*, *Gideonis* filius, dux. E tribu *Danis Abiezer* dux, *Ammishaddæ* filius, milites habuit 42700. *Aseritis Pagiel Ocranides* præfuit 41500. *Gaditarum* erant 45650; *Eliasapho* duce, *Develis* filio. Postremò, *Naphtalidæ*, numero 53400, duci *Abiræ* suberant, *Enanis* filio. Summa erat duodecim tribuum 603550, præter *Levitas*, quorum numerus alibi expositus est. Eorum quoque tribus familiis duces præfecti sunt tres: *Gersonitis Eliasaphus*, *Laëlis* filius; *Cohathitis Elizaphanus*, *Uzzielis*; denique *Meraritis Abihailis* filius *Zuriel*: omnibus *Eleazar* sacerdos ducum dux.

& castrorum situs atque motus.

Verùm ut certo quodam ordine ingens multitudo metaretur sua & moveret castra, (*Num.*2.2,3,&c.) constitutum à Deo est ut *Levitæ*, quò magis ad custodiam Tabernaculi advigilarent, proximos haberent se ad plagas terræ quatuor; ab Occidente quidem *Gersonitæ*, *Cohathitæ* ab Austro, à Borea *Meraritæ*, *Moses* autem & *Aaron* cum suis ab Oriente ac fronte Tabernaculi. His ut spatio ferè milliaris interjecto (*Jos.*3.4.) circumfunderentur tribus duodecim, ad easdem plagas, sub vexillis atque signis suis. Ad Orientem tres in unum coalescentes exercitum, ex militibus constantem 186400, *Judæ*, *Issacharis* & *Zebulonis*. Hi primi, classicum canente tubâ fracto sono excitati, suas promovebant copias. *Gersonitæ* sequebantur & *Meraritæ* cum portatili Templo in vehiculis. (*Num.* 10.17.) Ad Meridiem, *Rubenis*, *Simeonis* atque *Gadis* tribus milites tenebant 151450. Hi secundo loco, tubâ iterum clangente, ingrediebantur. Comitati hos *Cohathitæ* in medio copiarum omnium tutissimi, sacras humeris res, Arcam, & aras, & reliqua suæ fidei commissa, deportabant. Nam erectum stare Tabernaculum oportebat aliorum *Levitarum* operâ, paratáque esse omnia, priusquam accederent cum sacris oneribus *Cohathitæ*. (*Numer.* 10.21.)

A.M. 2514.

10.21.) Ad Occasum *Ephraïmus*, *Manasses* & *Benjaminus* tendebant cum exercitu militum 108100. Hi tertio tubæ sonitu excitabantur, Solis imitati cursum. Ad Septentriones *Danitæ*, *Aseritæ Naphtalidæque* exercitum conficiebant militum 157600. Hi postremo agmine incedebant, quicquid rerum hominúmve relictum offendebatur in via colligebant, & secum in proxima deducebant castra. Inter singulas tribus vacâsse ferunt platearum ampla spatia mercatibus, & quatuor exercitibus vexilla fuisse quatuor majora cum signis; imaginem Leonis prætulisse *Judæos*, *Rubenem* Hominis, *Ephraïmum* Bovis, *Danem* Aquilæ; fixa verò castra & formata in quadrum, duodecim ab omni latere milliaria telluris occupâsse.

Cúmque Principes Tabernaculum & Aram suis dedicâssent donis,

His ità constitutis, tribuum Principes ad dedicandum Tabernaculum, Aram præcipuè majorem, sua singuli obtulerunt dona Deo. Ac inprimis plaustra camerata sex, totidémque boum juga, tabernaculo devehendo: unum plaustrum duo Principes, bovem singuli donavêre. Quæ cùm accepta habuisset Deus, *Levitis* tradita sunt: duo quidem *Gersonitis* plaustra, totidémque juga boum; reliqua *Meraritis*, quorum onera multò erant graviora. Reliqua munera adeò multa fuerunt, ut singulis ducibus singuli dies designati sint in quibus offerrent. Atque primus *Nasson*, *Judæorum* Princeps, scutulam dedit argenteam 130 siclorum majorum pondere, & craterem argenteum siclorum 70, similâ utrumque plenum oleo mistâ; acerram quoque aureorum siclorum 10 plenam suffitu: deinde holocausta, juvencum, arietem, agnúmque anniculum; victimam piacularem hircum; eucharisticas verò, boves duos, arietes, hircos atque agnos quinque. Paria omnino reliquorum erant ducum dona.

populo jam castra moturo, Tubæ quæ monerent factæ sunt; jubente Deo,

Post paucos dies discessuri erant à monte *Sina Israëlitæ*. Mandavit ergò Deus duas fieri argenteas tubas (*Num.* 10.2,3,&c.) ductiles; quarum usus erat, in hoc præsertim itinere, frequens ac penè quotidianus futurus. Fracto enim tubarum sono monebatur populus castra esse movenda; eodem classicum in bello canebant sacerdotes. Claro autem sono convocabatur cœtus; nimirum unâ tubâ Principes cogebantur ad *Mosen*, utrâque populus ad portam Tabernaculi citabatur. Earundem clangore claro in solennibus festis atque mensium initiis ornabant sacrificia, & sua decantabant gaudia.

omnium primæ.

Hic primus quem ullæ tradunt literæ tubarum ortus & usus. *Plinius* (7.56.) *Piseo* tribuit *Tyrrheno* inventum hoc; & *Diod. Sic.* (5.) *Tyrrhenis* quoque. Unde illud *Maronis*, (*Æneïd.* 8.)

Tyrrhenúsque tubæ mugire per æthera clangor

visus est. *Acron* (in *Horatium* de Arte poët.) *Diræum* ait in bello *Messenico* (*Tyrtæum* alii vocant) primum *Lacedæmoniis* tradidisse tubam, vel tubarum potiùs monstrâsse modulos & cantum; quarum inaudito territi clangore *Messenii* in fugam acti sunt, *Spartani* victoriâ potiti. Hinc fortasse *Græci*, à *Piseo Itali*, aliæ aliunde gentes tubam accepêre, sed primitus repertam à *Mose*.

A monte *Sina* discedunt *Israëlitæ*;

§ 43. Secundi mensis, atque anni, vicesimo die post exitum *Israëlitarum* ex *Ægypto*, sacra Nubes, quæ hactenus Tabernaculum operuerat, obscurâ per diem specie, igneâ lucidâque per noctem, in altum sublata est, deseruítque Tabernaculum. (*Num.* 10.11.) Id autem erat certum *Israëlitis* movendi castra, & aliò proficiscendi, signum. Quo Deus ergò præceperat ordine discessum est, & secuti sunt præcedentem Nubem. Arcâ verò sacrâ exeunte, ità *Moses* comprecatus est: *Exsurge, Deus, & dissipentur inimici; téque fugiant persequente tui hostes, ô Jehova.* Post trium dierum iter, in deserto *Paranis* (id erat montis nomen, *Deut.* 33.2.) castra posita sunt quiescente Nube, & Tabernaculum Dei. Cúmque reponeretur Arca, sic iterum est apprecatus *Moses*: *Millibus ac myriadibus Israëlitarum da quietem, ô Deus.* Atque his deinceps precationum formulis, in metando castra movendóque, semper usus est.

at à pervicacia

Populus *Israëliticus*, etsi novo fœdere obstrictus, nondum deposuerat vetus & contumax ingenium, iterum questurus eodem quo solebat more. (*Num.* 11.1.) At eodem Deus more non tulit quo solebat ferre ante sancitum fœdus. Ignem accendit protinus in ultimis castris, quo absumpti sunt plurimi, eorum præcipuè qui, tædio itineris lassi, lacessebant querimoniis Deum. Sed invocante populo *Mosen*, *Mose* Deum, extincta est flamma vorax. Itaque nomen loco *Tabera* datum, quod significat *Incendium*.

A.M. 2515.

non discedunt. Mox alienigenarum turba (qui plurimi comitabantur) victum lautiorem concupiscere, nauscare Mannam; & eos imitati *Israelitæ*, (nam facilè serpit mali contagio,) suam deflere sortem, carnes atque pisces desiderare, cucumeres etiam & pepones, porrum, cepe allitúmque, quibus in *Ægypto* vescebantur. " Nihil hîc sibi ante oculos obversari præter Mannam, vociferantes, nihil exspectari posse aliud præter " Mannam, victum tenuissimum. Esurire igitur se ac penè deficere cibi fortioris in-" opiâ. Nec pauci hæc agitabant, aut clanculùm, aliquâ Ducis Deíve reverentiâ. Ipse *Moses* audivit pro foribus tentoriorum conquerentes hæc, & graviter infrementes. Ingenium produnt verè humanum. Omnes enim ferè ollas *Ægyptiacas*, pisces & allia, hoc est, hujus mundi quisquilias, fugacia hujus vitæ bona fallacésque voluptates, æternæ saluti & beatitudini veræ, victui Angelorum anteferunt. Quare graviter & ira Dei exarsit in populum, molestissiméque *Moses* tulit; adeò ut valde perturbatus, non satis modestè ipsum Deum appellârit. " *Quid hoc est*, inquit, ô *Jehova*, *quòd* " *me tuum servulum tanto affligas malo*, *oneréque multitudinis tantæ opprimas?* Egóne " *genui peperive populum hunc?* méne liberi appellant patrem, *ut curam ego unus* " *omnium geram? eóque deferam* solus tantam catervam, *quò tu majoribus illorum es* " *quondam pollicitus? Unde mihi caro sit*, in hac præsertim solitudine, *quâ tot homi-* " *num saturentur millia? Etenim me unum suis querimoniis invadunt*; *à me carnem* " *postulant*, flagitant à me, quâ suam satient libidinem pravam. Aut hoc me onere, " clementissime Deus, aut *hâc me vitâ*, quæ ipsa mihi oneri futura est, *leva*. *Mosis* querelam exaudivit Deus, qui populi haud inultam passus est. Edixit ergò, ut " Seniores è populo 70, eosdémque præfectos, ad Tabernaculum sacrum convocaret, " ac sisteret coram se. In eos enim de Spiritu ejus collaturum se oneréque partem, " nè in posterum solus tantâ mole gravaretur. Edici etiam populo jussit, ut pa-" rent se: Crastino die habituros, quam tantopere flagitavissent, carnem; nec uno " tantùm die (quod aliàs factum, *Exod.* 16. 13.) paucisve habituros, sed per men-" sem integrum, donec eructarent nauseantes & evomerent. Nec enim ignorare se " quantopere fremuerint, ac libertati suæ promissisque Divinis *Ægyptum* prætule-" rint ac servitutem. Cùm accepisset hæc *Moses*, homo quidem pius, at homo tamen, secum aliquandiu ratiocinatus humano more, cum Deo etiam ipso disceptare tandem ausus est, quasi majora pollicito quàm possent fieri. " *Sexcenta esse* ait in " hoc exercitu *millia virorum*. Unde igitur carnium, inquit, confici tantum potest, " quod tantæ multitudini *mensem integrum* sufficiat? *Armentáne omnia & greges* " *jugulabimus? an oceanus* effundet *immensam piscium vim?* De avibus non cogitabat *Moses*, miraculi oblitus in solitudine *Sinis*. Incredulitatem hanc ità paucis corripuit Deus. " Apage verò pravas infidelis animi disceptationes. *Jehovæne poten-* " *tia imminuta est*, ut ei sit quicquam difficile? *Veráne sint quæ sum ego pollicitus*, *ocu-* " *lis tuis mox* eam *fidem dabis*, quam dictis meis denegas. Ad populum igitur *Mo-*

Synedrion 70 Seniorum instituitur. *ses* cùm rediisset, certam de carne fecit spem. Ex majoribus natu deinde 70 sibi conscripsit pro Senatu, quos ad portam Tabernaculi convocatos Deus (*Mosen* paucis allocutus) novis & egregiis ornavit dotibus, adeò ut omnes afflatu quodam prophetico ad tempus correpti vaticinarentur. Nec hi modò qui aderant, sed & alii duo, *Eldadus* atque *Medadus*, qui, è numero septuageno quem elegerat *Moses*, in castris tamen continuerant se, minùs libenter fortasse munus in se tam grave suscepturi. Sed in castris latitantes etiam deprehendit Spiritus Dei. Quò enim quis ab eo fugiat? (*Psal.* 139.7.) Monuit quidem *Josua*, ut prohiberet nè prophetarent *Moses*; sive ductus æmulatione quadam, nè *Mosi* pares viderentur; sive contumaciâ hominum suspectâ, quòd jussi non convenissent ad Tabernaculum. At *Moses*, " Imò ve-" rò, inquit, prohibeo te, nè *mei causâ cuiquam invideas* Dei dona. *Utinam* Sanctus " daret Spiritus, *ut omnis hic populus prophetaret*; tantum abest ut ego aut invideam " ulli, aut quenquam prohibiturus sim.

§ 44. Hæc prima institutio Synedrii, quod erat summum apud *Judæos* forense Concilium, & à *Græco* ipsi *Sanedrim* appellant. Hujus erat, maximas quasque res ac difficillimas cognoscere & judicare, quæ ad unum antea *Mosen* referebantur. (*Exod.* 18.22,26.) Huc ab aliis Judicibus quibuscunque provocabant. (*Deut.* 17.8,&c.) Septuaginta constabat Judicibus, unóque Principe, quem *Hebræi Nasi* vocant. Vocari enim jussit 70 Deus præter *Mosen*. (*Num.* 11.16.) E singulis tribubus conscribebantur sex, è *Levitis* quatuor tantùm, ut aliqui putant. (*Jun.* Analyt. in *Num.* 11.) At *Hebræi* (*Solomon Jarchi*) chartulas aiunt à *Mose* septuagenas hâc voce inscriptas,

Se-

Senior; duas hoc vocabulo fuiſſe, *Pars*. Quicunque has ex urna duas tollebant chartulas, ii, cujuſcunque tribûs, rejiciebantur. Septuaginta reliqui pro Judicibus habebantur. Tradunt *Judæi*, alias quondam ſibi Curias fuiſſe minores: alteram Trium atque viginti Judicum *Hieroſolymis*, & aliis in urbibus quæ 120 familias continebant; alteram Trium virorum in minoribus, (Septemviros fuiſſe *Joſephus* ait, Antiq.4.8.) quæ non niſi de rebus minoribus cognoſcebat, injuriis pecuniiſque; vitæ ac necis poteſtatem non habuit. Hanc altera quidem habebat Judicum 23; ſed nec de tribu integra vel civitate, nec de Pontifice, nec de falſis prophetis, nec de aliquo è 70 Judicibus aut zelotypia judicabat. Hæc ad Senatum ſpectabant omnia ſupremum: quem præfuiſſe populo ſuo *Judæi* ferunt, donec *Herodes*, regni ſui ſtabiliendi causâ, Synedrion ſuſtulit. (*Joſeph.* Antiq.14.17.) Sed tamen poſtea conſtat *Judæis* conceſſiſſe *Romanos*, ut in cauſis levioribus, præcipuè ſacris, & ſuum Concilium haberent, & pœnas ſtatuerent leviores: aliquando & capitales, aut permiſſu *Romanorum*, aut ſuo quodam zelo & impetu, inferebant. (*Matt.*5.22. & 26.57. *Luc.* 20.1,19. *Act.*4.1,3,5,6. & 5.17,18,21. & 6.12. & 23.14,15.) Concilia verò judiciáque apud *Judæos* inferiora, ex eo *Jethronis* conſilio (*Exod.*18.14,&c.) prodiiſſe ac inſtituta fuiſſe primò creditur. (2 *Chron.*19.5. *Deut.*19.12. & 21.6. *Ruth* 4.2.) Aderant judiciis majoribus, præter Actorem & Reum, Scribæ 2, Præcones 2, Teſtes 2, totidémque adverſarii Teſtes, & Collectores eleemoſynæ.

A.M. 2515.

Coturnices mittuntur

Cùm jam rediiſſent *Moſes* atque Seniores à Tabernaculo, ventus vehemens, Deo id agente, coturnices maximâ multitudine detulit ad caſtra *Iſraëlitarum*, & hinc atque indè longâ ſerie, itineréque unius diei diſperſit, ad duos cubitos altitudinis in ſuperficie terræ. (*Num.*11.31.) Feſtinabat populus ad hanc prædam; die noctéque, poſtero etiam colligebat die; ut qui minimum, acervos decem cumulârit. Sperabant jucundas atque delicatas jam ſibi paratas epulas; quas tamen experti ſunt amariſſimas. Dum enim hilariter convivabantur, & geniis indulgebant intemperantiùs, funeſta lues caſtra invaſit, quæ magnam populi ſtragem edidit. Datum indè loco eſt nomen *Cibroth-Hattaava*, hoc eſt, *Tumuli* ſeu Monumenta *concupiſcentiæ*. (*Pſal.*78.26, &c.) Eo & nos moneri dicit Apoſtolus, (1 *Cor.*10.6.) nè iſtos imitati, res pravas ingratáſque Deo concupiſcamus. Ex *Cibroth-Hattaava Hazerothum* perrexerunt *Iſraëlitæ*, ubi *Maria* ſoror *Moſis* aliquot dies remorata eſt iter populi.

cum peſte.

Maria ſoror obloquitur *Moſi*.

Minimè ſperandum eſſe viro bono felicitatem aut quietem in terris diuturnam, vel unicum docet *Moſis* exemplum. Quis eo charior *Jehovæ*, gratiáque Divinâ floruit magis? Muneri tamen præfectus eſt moleſtiſſimo, ducendo regendóque populo cervicoſo, & ſeditionibus penè quotidianis tumultuanti. Nec alieni modò, ſed in eum ſua gens & tribus, Invidiæ ſtimulis agitata, infremuit. Imò, quod vix credibile videatur, ſua ſoror *Maria* ſuúſque frater *Aaron* fratri procaciter oblocuti ſunt. Uxorem ejus non ferebant *Midianitidem*, paulò magis alienam fortaſſe à Religione vera quàm ſummi Principis conjugem par fuit. Aliqui non *Zipporam* hanc eſſe volunt, ſed aliam *Æthiopiſſam* neſcio quam. Sic enim *Cuſhitida* interpretantur, quæ non minùs *Arabem* ſignificat. *Judæi* ferunt fremuiſſe *Mariam Zipporæ* gratiâ, eò quòd ejus conſuetudine prorſus abſtineret conjux *Moſes*, nè pollutus indè accederet ad Deum, quò erat illi accedendum quotidie. Sed propius vero eſt, eos voluiſſe hâc invidiâ conjugis alienigenæ (*Gal.*5.26.) *Moſis* autoritatem diminuere apud populum, augere ſuam: quia *Moſes* videbatur ſuo lumine illorum obſtare atque officere claritati. Aut ex diſcordia inter ſororem Principis & uxorem de primatu orta hæc eſt contentio; quæ ſolent eſſe mulierum frequentiſſimæ lites. Nugatoriæ quidem hæ ac leves; ſed tamen aliquando

——*Hæ nugæ ſeria ducunt In mala.*——

"Et verò, quid ille, inquit *Maria*, tantum ſibi vendicat, atque arrogat penè totum?
"*Quaſi verò illum Jehova ſolum ſit allocutus. Quaſi non & nos pariter* Domini pro-
"phetæ ſimus & miniſtri. Hæc & alia hujuſmodi clanculùm fortaſſe obmurmurabant. Facilè tamen audivit voces qui novit animi cogitationes intimas, nec impunitas paſſus eſt; utut *Moſes*, omnium vir mitiſſimus, devorare quàm ulciſci maluit fratrum injurias. Nè illum igitur apud ſe conqueſtum fortè ſuſpicarentur, aut expetiiſſe vindictam, *Jehova* illico, ut primùm illis exciderunt ea verba ignominioſa, adeſſe coram ſe ad tentorium conventûs unà ſororem atque fratres jubet. His

A.M. 2515. deinde verbis delinquentes increpat descendens in Nube Deus. "Alios, inquit, "*prophetas, aut per* obscura simulacra rerum & *visiones, aut per somnia instruere mihi* "*mos.* Unum *verò Mosen, quem servum fidelem* reperi, & dignum qui *familiæ meæ* "*toti* præficeretur, humano alloquor & familiari modo. *Et ei me* quantum fas erat "*conspiciendum quoque dedi*, hominum uni omnium. Non ità vobis, utcunque de "me venditantibus magnificè. *Unde vobis ergò audacia hæc, contra servum hunc mu-* "*tire meum, contra Mosen loqui?* Locutus hæc, subitò quasi iratus, & facturus magis quàm dicturus plura, discessit cum Nube Deus: nec audire dignatus est quam essent defensionem allaturi. Ex pœna verò sensit *Maria* damnatam se vel inauditam. Quippe statim corpus illi totum decoloravit lepra. Quare *Mosen Aaron* ut placaret supplici oratione aggressus est, obnixéque petüt, "nè meritas ab iis stul- "titiæ suæ pœnas reposceret. Confiteri peccatum se, doleréque vehementer. Ejus "ipsius hanc sororem esse. Quare nè sineret ut ejus caro, imò sua ipsius caro, pu- "tresceret, ac viventi moreretur. *Moses*, qui nullam poposcerat de suis ultionem, facilè exoratus est ut hanc à Deo pœnam deprecaretur. Nec abnuit *Jebova* obsecrante *Mose*, tantùm hoc præfatus; "*Si pater illi sputo fœdavisset vultum* iratus, ju- "sto illum *pudore septem dies* in privatis ædibus occuleret. Ego, unus omnium "pater, impressi hanc ei notam ignominiæ. *Extra limites castrorum septem* ex lege "*secludatur dies: deinde huc illa redeat*, hinc abite vos. Aliqui hinc allegoriam haud inconcinnam eliciunt. *Maria* illis *Judæorum* Synagoga est, *Æthiopissa* Gentium Ecclesia. Hanc *Mosi*, Legi spirituali sive *Christo*, copulatam esse, & connubio junctam stabili, indignatur illa, & unà cum *Aarone*, sacerdotum collegio, & *Pharisæis*, *Christo* detrahit. Deus tamen has *Æthiopissæ* probat nuptias, & *Mariam* ejicit ex Ecclesiæ suæ castris, infectam leprâ ignorantiæ fœdæ: sed post hebdomadam, cùm plenitudo gentium intraverit, sanatâ leprâ, fide recipiendam in castra *Christi*; & omnis *Israël* salvabitur.

Exploratores Canaanæ decem § 45. Redditâ castris *Mariâ* post 7 dies, ea mota sunt, ac *Rithmæ* posita in deserto *Paranis*, loco *Cades-Barneæ* urbi non obscuræ proximo, (*Num.* 13. 26.) atque in ipsis confiniis *Canaanæ*, tot votis tantísque itineribus atque laboribus expetitæ. Monet ergò *Moses* populum, minimùm abesse jam ut votorum suorum compotes fiant; in propinquo terram esse, in conspectu ferè, à Deo sibi destinatam. Eant modò secundis *Jebovæ* auspiciis, adeántque promissam suis majoribus ante quatuor secula hæreditatem. At illi, paulò magis cauti quàm pii, deliberandum censuerunt, nihil aggrediendum temere; præmittendos antequam ipsi periclitarentur exploratores, (*Deut.* 1. 19, &c.) qui scrutarentur atque renunciarent sibi omnia terrarum atque viarum commoda incommodáque. Quasi verò ad rem incertam & novâ indigentem exploratione tantum populum tantis itineribus eò deduxisset Deus. *Moses* tamen, qui noverat non nisi optima destinari suis à Deo, non improbavit hanc populi cautionem: neque verò consultus à *Mose* hac de re Deus abnuit. (*Num.* 13. 1, &c.) Ipsi enim certum erat ac deliberatum jampridem quid esset facturus. Perficiendis autem Dei decretis, non prudentia modò, sed etiam vecordia hominum, etiam contumacia sternit plerumque viam. Speravítque *Moses*, terrâ diligenter perspectâ, fore ut exploratores suis præconiis magnam populo rerum optimarum spem facerent. Itaque si populo ità videretur (nec Dei atque *Mosis* exploratio sufficeret) alios emittere speculatores, è singulis tribubus principibúsque viris ut eligerentur voluit Deus, præter *Levitas*, qui nullam erant sortem habituri. Proficiscentes instruit *Moses*, ut regionem diligenter omnem contemplentur, atque animadvertant, incolæne bellicosi ac frequentes, an pauci debilésque sint; terrámne habitent salubrem ac munitam urbibus, an sparsim in villis aut tabernaculis degant; solúmne sterile, an fœcundum sit pascuorum, frugum, fructuúmque arborerum. His instructi monitis penetrant peragrántque *Canaanæam*, à deserto *Zinis*, Meridionali termino, usque ad urbem *Rebobum*, atque transitum ad urbem *Hamatham*, limites regionis Boreales. Attulerunt verò ex malogranatis & ficubus ejus terræ, botrúmque uvarum cum palmite palangâ deportârunt homines duo, ex valle quam *Eshcolis* indè vocárunt, hoc est, *Vallem botri*. Post dies 40 reduces quæ vidissent exposuerunt, traditis etiam quos indè pertulerant fructibus; unde fertilissimam fuisse terram facilè perspiciebant *Israëlitæ*. Sed reliqui exploratores, præter *Calebum Jephunnæ* filium, & *Josuam Nunis*, hunc *Ephraimitam*, illum è tribu *Juda*, infamabant regionem, quasi armis *Israëlitarum* non expugnabilem. "Incolas enim fuisse *deiiciunt animos Israëlitis.*

"pro-

"proceros atque robustos narrabant; etiam gigantes *Hebrone* se vidisse *Anaci* filios, "*Ahimanum*, *Sheshaium* & *Talmaium*, quibuscum se collatos instar cicadum fuisse "visos, humiles minimósque. Hos tamen tantos talésque urbibus ubique muni-"tissimis tueri se. (*Deut.*1.28.& 3.5.& 9.1.) Regionem Australem *Amalecitas* ob-"tinere, inimicissimos *Israëlitico* nomini; *Hitbæos* verò, *Jebusitas* & *Amoræos* in "montibos habitare, gentes bellicosissimas; *Canaanæos* denique ad mare atque *Jor-*"*danis* ripam: ità ut nusquam illis aditus in hanc terram pateat. Postremò, ter-"ram esse hanc, quæ mutuis armis continuísque bellis conterat suos incolas devo-"rétque. Frustrà igitur conari se: Neque subigi, neque verò sustineri à se posse "tot simul ac tantarum gentium insuperabilem vim. Sic illi omnia quidem inve-nerunt majora in *Canaanitide* quàm vidissent in *Arabia*, sed & omnia fecerunt ma-jora quàm invenerant. His nunciis perterriti omnes debilitatíque metu conciderúnt animis; etsi *Calebus* quantum erat in se huic infamiæ reclamabat, erigebátque po-pulum, & virili oratione adhortatus est, "ut promissam à Deo hæreditatem inva-"derent & occuparent. Nolle Deum, qui ex *Ægypto* prodeuntibus aderat, qui pere-"grinanribus in deserto aderat, in subigenda *Canaanæa* deesse, modò sibi non dees-"sent ipsi, & in actu ultimo deficerent.. Ità verbis magnificis ad fortitudinem lan-guentes animos excitabat. Sed frustrà stimuli omnes & cohortationes adhibitæ ad homines longâ jampridem servitute fractos, & nusquam nisi contra inermes & in seditionibus fortes. In tentoria disceditur. Ibi suam quísque vicem deplorat. Mœstissima & penè insomnis ea nox agitur. Nihil audires per castra nisi luctum & lacrymas, suspiria & querelas, in *Mosen* denique ipsúmque Deum maledicta & ca-lumnias. (*Deut.*1.27,&c. *Num.* 14.1,&c. *Psal.* 106. 24,25.) His autem aut hu-jusmodi verbis infremebant. "*Nisi odio nos* implacabili *persequeretur Jehova Deus*, "*non ex Ægypto* quietos in vastam hane *produxisset* horrendámque solitudinem, *ut* "jam denique *hostibus* truculentis *ad internecionem cruciandos delendósque objiciat* uni-"versos. Hactenus magnâ operâ famem atque sitim expugnavimus, vitámque hane "miseram tutati sumus, ut opima tandem hostibus *præda* sit; neque nostra modò "vita, sed *uxorum atque liberorum* quoque. Armenta etiam & greges, laborúmque "omnes nostrorum fructus, crudelissimi hostes auferent. *Utinam*, ô utinam *in Æ-*"*gypto, utinam in deserto periissemus* jampridem *nos*. Quorsum verò vivimus? "quorsum hunc spiritum infeliecm ducimus? aut quò pergimus? quidve facturi re-"bus jam desperatis sumus? Bellum à fronte, immanésque hostes progredientibus "oceurrunt. A rergo inhospitalis & inops rerum omnium solitudo premit. Mise-"ria & mors utrobique versantur ante oculos. Quò fugimus? quidve in his agi-"mus angustiis? Frustrà enim terimus lacrymando tempus, & verberamus inane "cœlum planctibus. Si quid spei reliquum sit, retro quærendum est. *Redeamus* "properè *in Ægyptum*. Malè verò sit illi *Mosi*, heu! *Mosi* qui nos perdidit. Alium "*nobis præficiamus ducem* (*Neh.*9.17.) *quicum* in patriam *revertamur*, *in Ægyptum*. Hæc illi per castra passim queruli vociferabantur, & penè insani. Cùm autem eò usque provectus esset furor populi, ut de reditu in *Ægyptum* seriò cogitaret, concio re-pentè advocatur à *Mose* ad Tabernaculum Dei. Ægre quidem vel in hoc parent. Sed tamen parent, coëúntque tandem magno cum fremitu atque tumultu. *Moses* & *Aaron* in humum coram populo projiciebant se, deprecantes obnixè, at paucis, "nè "metuerent diffiderêntque tam benigno támque omnipotenti Deo: nè querelis eum "provocarent, suásque relinquerent in messe jam spes. Quiescerent modò & obse-"querentur: pugnaturum contra hostes eundem, qui *Ægyptios* profligaverat, Deum. Verùm unus exploratorum *Josua*, cujus maximè intererar, pluribus hunc populi ru-mulium sedare, compescere que verbis furorem conatus est, dolorem priùs vehemen-tem laceratione vestium professus. Nec enim aliud certius clariúsve subiti erat in-gentísque luctûs indicium, etiam aliis gentibus usurpatum. *Virg.* (*Æneid.*12.)

——*Et scissâ veste Latinus,*
Conjugis attonitus fatis urbísque ruinâ.

Sic autem *Josua*: "Tamdiu, inquit, silentium & mihi fuit, *Israëlitæ* fratres, quam-"diu sana vobis aut verba fuerunt, aut consilia. Postquam verò conseri sermones "audio, consiliáque agitari de redeundo in *Ægyptum*, deserendâ patriâ divinitus pro-"missâ, violandóque fœdere Dei, ex errore ac terrore nescio quo nata, quamvis ma-"nu promptior quàm linguâ, non potui tamen facere, quin & muneris in exploran-

do

A.M. 2515.

Calebus excitat,

& Josua.

A.M. 2515.

"do mei rationem vobis redderem, & temeritatis magnæ arguerem vos, & ad men-
"tem saniorem pro viribus revocarem. Liceat ergò mihi tria tantùm hæc apud vos
"verba facere, ut quæram, (quia spem in fuga ponitis,) primùm, Quò fugiatis; de-
"inde, A quo; postremò, Quamobrem, & quo terrore objecto deseratis fugâ præsen-
"tem spem. Ac primò, in *Ægyptum* vos meditari fugam ferunt, unde liberi dudum
"ex miserrima servitute prodiistis. Adeóne verò quenquam vili esse atque servili
"animo, ut amet alienum jugum, carissimóque itineris periculosissimi pretio, liber
"cùm sit, emat sibi dominos insolentes? At nec dominos jam futuros, verùm ho-
"stes infestos atque carnifices; utpote quorum patres atque fratres, regem atque pro-
"ceres, ante annum (præter alia damna innumera) vestra causa interitu gravissimo
"perdidit?

"*Dic mihi, non furor est, nè moriare mori?*

"Ex fumo in flammam vosmet præcipitare? Nè hostes in *Canaanea* præsentes in-
"certo vos exitio dent, per saxa & montes, per arenas & solitudines, per famem, per
"sitim, per feras, per tot rerum discrimina, certum in *Ægypto* exitium quærere?
"Quasi verò *non & alibi sepulchra sint*; ut vestra in vos regeram dicteria. Sed, A
"quo tantopere fugiendum putatis in malam rem? Ab hostibus, credo; ab *Amale-
"citis*, *Amoræis* atque gigantibus. Imò verò à *Jehova*, qui vos perduxit huc, ab
"Optimo Maximóque Deo, cui spontaneo vos fœdere servos dedidistis. Quid enim
"*Amalecitæ*, quid *Amorei*, quid gigantes valent, si nobiscum sit, qui hactenus fuit,
"exercituum Deus? Hánccine verò beneficentissimo Numini gratiam rependitis,
"redditæ libertatis in *Ægypto*, conservatæ salutis in eremo; qui tot miraculis suum
"in vos amorem demonstravit; qui ex omnibus terrarum gentibus adscivit sibi vos
"pro peculio, pactus æternum fœdus, bonáque pollicitus omnia, quamdiu obsequen-
"tes vos dictóque ejus audientes præberetis? Hánccine, inquam, vos gratiam red-
"ditis, gratiam ejus & beneficentiam contemnere, in *Ægyptum*, unde tantâ ille vos
"ope operâque pridem asseruit, refugere? Sed fugite quantum libet, nunquam effu-
"gietis hunc Deum; quem ut Optimum experti estis, ità sentietis mox & Maxi-
"mum, nisi mentem aliam induatis. Qui loca unus complet omnia & comprehen-
"dit, nusquam ab eo disceditur, etsi longissimè fugiatur, & festinetur celerrimè. I-
"démque, si libet, quovis in loco vos, quovis interitu extinguere potest ac delere;
"ut ei non sit opus hostium telis, aut hominum auxiliis, quò suos pessundet hostes.
"Qui florentes in patria sua *Ægyptios* tantis potuit exagitare prodigiis, tot cladibus
"affligere, vos in desertis arenis proterere atque conficere non valebit? ubi jampri-
"dem, nisi ejus præsidio subnixi, & auxilio sublevati, periissetis millies.

"———*Nescis, temerarie, nescis, (Israëlita,)*
"*Quem fugias, ideòque fugis.*———

"Ille tibi hamum injiciet in os, quantumcunque fidas tuis viribus, agétque te vel
"invitum quò volet. Pergite in *Ægyptum* ergò, properate. At mihi credite, si
"deseritis *Canaaneam*, dum properatis aliò, peribitis in deserto. Tantam enim con-
"tumaciam, tantámque contumeliam fieri Sacrosancto Nomini à servis fugitivis,
"Omnipotens ille *Jehova* non sinet, non feret, non patietur. Magnum quid esse
"oportet, quod homines non insanos adigat ad hanc fugam. Quam igitur ob cau-
"sam, obsecro, in *Ægyptum* vos discessum hunc paratis impium, ab hoc Domino
"Deóque vestro? Allati ad vos nuncii fortasse terrent animos, aditus omnes ab ho-
"stibus infensis obsideri, civitates munitas, homines robustos & bellicosos; imò gi-
"gantes illic esse ipso aspectu, & vobis ipso auditu perquam terribiles; denique, ter-
"ram esse inexpugnabilem viribus humanis. Frustrà igitur experiri nolle vos, quod
"nec possit fieri, nec sine maximo vestro periculo tentari. Atque hæc vos abigit in
"fugam formidabilis, at mendax larva; quam ego, si venia sit, facillimè detraham.
"Ac primùm, in eo de gentibus quod narrant hominibúsque formidolosis, timendum
"est nihil. Feroces enim illæ validæque sint, hi robusti, proceri, bellicosi; quid at-
"tinet, dummodo ii sint qui à nobis superari possint? Eos verò esse quos debellare
"valeamus nos, omnium ferocissimi *Amalecitæ* vos docent. Qui victi sunt, superari
"possunt, timeri propterea non debent. A gigantibus verò quid est quod metuatis;
"nisi quod à turribus arboribúsve altissimis, nè cadentes fortè in vos ruant, ponderé-
"que opprimant inopinantes? Armis bella geruntur, artibus & ingenio magis quàm
"corporum vi. "*Pectora*

"*Pectora sunt potiora manu, vigor omnis in illis.* A.M. 2515.

"Quis autem nescit, in istis monstris atque montibus hominum deesse tantum ani-"mis, quantum corporibus abundat ac superest? Ictu minimo non difficiliùs exha-"lant leves animas gravia ista corpora, quàm nostrûm vel minimorum quilibet. I-"mò plerumque fit, ut ea hominum ingentium

"*Vis consili expers mole ruat suâ.*

"Quare magnum illud, sed inutile telluris pondus, ad speciem & ostentationem, "terrendásque mulierculas aliquid fortasse valet; ad bellum atque pugnam nihil. "Quòd si tamen valerent gigantes plurimùm, quid paucissimi contra ingentem pos-"sunt exercitum? quantulum est quod minitantur sexcentis millibus tres? Quos "ego, ubi ad manus ventum fuerit, propitio Deo, jaculis paucis confixos, humi-"que stratos, pedibus omnium conculcandos dabo. Sed à muris urbium altissimis "consternit animos novus pavor. Qui tandem? nè suos fortasse lapides mœnia "ejaculentur in vos? Belli profectò fœminarum nidi sunt, cinctæ urbes mœnibus. "Sua viri in lacertis atque armis propugnacula, non in saxis inertibus gerunt. O-"vium septa sunt, non luporum. Timidos arguunt, non timendos, mœnia. Qui "abscondunt se, declinant prælium. Nolite autem vel hoc metuere, nè non vin-"camus etiam quos non videmus. In munimenta enim fortissima virtus viam, si "non invenit, facit. At exploratorum vobis decem terram esse inexpugnabilem "narrant. Narrant illi quidem; sed negat *Jehova.* Deterrent illi, atque revo-"cant ab hoc incepto; stimulat vos atque impellit Deus. Illi vobis cladem inva-"dentibus & interitum minitantur; certam Deus victoriam pollicetur. Utri ve-"rò credendum, *Israelitæ* fratres, hominibúsne ignavis & mendacissimis, an vera-"cissimo rerúmque omnium præpotenti Deo? Vana igitur cùm sint quæ objecta "sunt vobis terriculamenta, erigite animos, paratéque vos ad occupandam promis-"sam, imò datam vobis terram à Deo. Morigeris obsequentibúsque facilem spon-"deo victoriam, non rebellibus. Ego, si quid apud vos mea valebunt dicta fac-"táve, jubente Deo, gigantum exercitui solus occurram, muros etiam aheneos tran-"scendam; per aquas ferar & ignes, per saxa & solitudines, per monstra & feras; "si tremat terra & dehiscat, tartara in me excita si ruant, obruant maria, æther "corruat,

"*Si fractus illabatur orbis,*
"*Impavidum ferient ruinæ.*

Hæc *Josua* cùm dixisset, prodiit *Calebus* in eandem sententiam loquuturus. Sed populus, non tam compositus oratione *Josuæ*, quàm irritatus, reliquis præsertim speculatoribus concitantibus multitudinem, saxa colligebat, quibus *Calebum* obrueret *Josuámque*: cùm repentè suam è Tabernaculo gloriam exseruit *Jehova*; quo attoniti omnes & consternati, de sua jam vita soliciti esse cœperunt, qui vim erant paraturi atque perniciem alienæ. *Mosen* verò ità compellabat Deus: "*Quousque* "*tandem patiar provocari me, meáque signa & prodigia* contemni omnia, *ab hac in-*"*credula* & contumaci *gente? Quin igitur unâ universos peste auferam, ex uno* "*populum majorem te*, cui promissa mea solvam, *producturus*. At *Moses* confestim deprecatus hanc est vehementer pœnam; nè ansam hinc arriperent *Ægyptii*, aliæque gentes profanæ, calumniis atque blasphemiis lacerandi Nomen Divinum, quasi populum ideo sustulerit, quòd præstare illis non potuerit promissorum fidem. Quare iterum atque iterum obtestabatur Deum, "ut sui Sacrosancti Nominis recordare-"tur; *qui promulgaverat se misericordem atque benignum, clementiáque summâ De-*"*um, errata condonantem & noxas & iniquitatem; sontes verò neutiquam absolven-*"*tem, sed peccatorum pertinaciam in posteris ulciscentem ad quartam usque generatio-*"*nem.* Nunc igitur *populo ut remitteret peccatum hoc pro summa sua benignitate,* "*quemadmodum* & reliqua *ex quo Ægyptum reliquerunt condonavit omnia.* Ità precatus est *Moses*, neque passus pietatem suam populi pervicaciâ & ingratitudine superari. Suæ autem gloriæ ut consuleret Deus, hac etiam in re obsecranti *Mosi* annuit; juratus tamen, "perspecturas totius mundi gentes, peccatum se hoc severissi-"mè vindicaturum. *Ex iis enim qui sua in Ægypto atque in deserto prodigia vide-*"*rant, decies verò jam provocârunt se*, in hoc etiam conspirârunt facinore, *neminem*

"*om-*

A.M. 2515.

Israëlitæ contumaces ad mortem in solitudine damnati.

"*omnium hereditatem promissam aditurum.* Itaque *omnes qui* postremo *censu numerati sunt, præter Josuam & Calebum, perituros in solitudine.* Idque populo renunciari à *Mose Aaronéque* jussit, hanc illis pœnam tanti sceleris à Deo esse constitutam jurato. "*Liberos eorum, quos prædam* hostibus *futuros vociferati sunt*, potituros aliquando promissis Dei, & expugnaturos *Canaanæam. Quot dies dati sunt terræ perlustrandæ, tot eos in solitudine annis* sine urbe, sine lare, sine spe *oberraturos.* Post annos 40, cùm satis luissent perfidiam suam fœdifragi parentes, mortuísque prædam feris dedissent in deserto, tum demum se in hæreditatem promissam eorum filios immissurum. Quare novum indè iter ut instituerent imperavit, eâ viâ quæ ad Rubrum duceret mare. Cùm hæc ad populum tradidisset mandata Deus, nè verba sua & minas eluderent, aliquam exegit etiam pœnæ partem continnò ab exploratoribus decem, tantíque autoribus mali, quos peste confecit repentinâ. Cum his difficultatibus dum conflictabatur *Moses*, eam Precationem composuisse nonnulli opinantur, quæ in Libro *Psalmorum* nonagesimum locum obtinet. Vehementer quidem dolebant *Israëlitæ* suo damno, cùm sententiam in se Dei accepissent à *Mose.* Manè tamen postero, quasi revocaturi sententiam hanc, accedebant armati ad *Mosen*, & fassi leviter peccatum, profecturos aiebant eò jam se quò imperabat *Jehova.* Et in montem erant ascensuri, cùm à Deo *Moses* edixit nè vaderent. "Nec enim id prosperè successurum, quod intempestivè factum. Hostes obsidere montes insidiis. Itaque si pergerent, perituros. Nec enim illis *Jehovam* in hoc adsuturum incepto. Illi nihilominus, *Jehovæ* neque opem desiderantes, neque pertimescentes minas, suis freti viribus, conscendere montem signis explicatis; in castris interea cum Arca Dei *Mose* quiescente. At celeres contumaciæ suæ pœnas dedêre. *Amorei* enim & *Amalecitæ* adorti ex insidiis, fuderunt facilè, fugârunt, ceciderunt, & ad *Hormam* usque per aliquot millia passuum persecuti sunt. Deinde plurimis illi querelis & precibus Deum fatigavêre, at surdum. Extincto igitur furoris igne, longo tempore *Cades-Barneæ* commorati sunt. (*Deut.* 1.45,46.) Ad irritandum verò tantopere Deum, præter ea quæ *Moses* commemorat hujus populi peccata, ab *Amoso* Propheta (cap. 5.25,26. *Act.* 7.43.) *Molochi* tabernaculum eos portavisse, & alia coluisse gentium profanarum idola, exprobratur.

§ 46. Interea dum *Cades-Barneæ* populus agebat, (*Num.* 15.32,&c.) *Mosi* & *Aaroni* coram tota multitudine hominem aliqui stiterunt, qui Sabbatum violaverat colligendo ligna. Moriendum illi esse constabat. (*Exod.* 31.13,&c.) Sed quo genere necis nondum prodiderat Deus. Quare in vincula datum dum consulebatur Deus, obrui lapidibus Oraculum jussit: quæ pœna erat gravissima, & aliis deinde omnibus luenda qui Sabbatum profanarent. Alii verò alibi hoc factum ferunt.

Corachus conspirat cum Dathane & Abiramo contra Mosen & Aaronem.

Erat in *Israëlitarum* castris è *Cohathi* progenie *Levita* nobilis, *Corachus.* Ille, nescio quâ invidiâ stimulatus, sive quòd *Elizaphanus Uzziele* natus principatu frueretur inter *Cohathitas*, neglecto se, *Ishario* filio majoris, ut aliqui putant *Judæi*; sive potiùs quòd sacerdotio sola fungeretur *Aaronis* familia; (*Num.* 16.10.) contra *Mosen* & *Aaronem* cœpit machinari novas res. Proxima *Cohathitis* ad Meridiem habebant *Rubenitæ* sua castra. Consuetudine igitur familiari, pellexit principes nonnullos è *Rubenitis* in suam conjurationem, *Dathanem* scilicet, *Abiramum* & *Onum.* Hi, ex primogenito *Israëlis* oriundi, haud satis æquo animo ferebant, Sacerdotium à se in tribum *Leviticam* esse translatum. Ducenti præterea & quinquaginta ex viris inter *Israëlitas* primariis unà cum his conspiravêre, palàm denunciantes *Mosi* & *Aaroni*, "*nimium eos arrogare sibi*, ut sacra soli facerent: *quippe universam populi multitudinem sanctam esse* aiebant, *& universis interesse Deum. Quid ergò supra omnes efferant illi se?* quid solis & regiam potestatem & sacerdotalem vendicent sibi? Perculsus inopinatâ re & perquam sibi molestâ *Moses*, protinus in faciem se pronus abjecit, quo dolorem summum coram populo, & animi demissionem significabat coram Deo. Tandem post suspiria & vota recollecto animo, "se quidem ait omnem rem judici Deo libentissimè permissurum. *Eum crastino manè quos haberet sanctos, quos elegisset, accederéque vellet ad se, indicaturum. Singuli ergò sua pararent thuribula, ignem, & thus. Quemcunque* edito signo *eligeret Jehova, is haberetur sanctus* & sacerdos. Nósne verò, *Corache*, tu arrogantiæ insimulas, quòd *efferamus nos*, inquit *Moses.* Imò vide nè tuum potiùs, tuum id sit ipsius vitium. Quid enim? "*Parùmne tibi videtur, quòd adsciverit sibi Deus vos*, quasi familiares servos, *ut in tabernaculo*

A.M. 2515.

"*bernaculo sibi* totius populi causâ & primogenitorum vice *ministretis, nisi & sacerdo-* "*tium quoque* ambitu nefario *appetatis*, & aspiretis altiùs quàm patitur Deus? *Id* "*enim est quod agitis*, quod petitis, *quòd insurgitis contra Jehovam. Quid enim Aa-* "*ron*, nisi *Jehovæ* minister *est?* His dictis utrinque disceditur. Mox *Dathanem* ad se revocari & *Abiramum* jubet *Moses*. Habebat fortasse quod cum illis amicè disceptaret, ut à societate *Corachi* perduellium principis averteret. Illi verò nuncium à *Mose* cùm accepissent, ut accederent ad se, fremere protinus & indignari. "Nobísne, inquiunt, fictus ille mandat rex, ut ad eum ascendamus? Imò sub- "ditis imperet, atque servis suis. *Nos* verò non paremus, *non ascendimus. Le-* "*viáne* jampridem *ab eo patimur*, qui hucusque ascendimus frustrà; *qui ex terra* "*omnium feracissima ad internecionem in deserto ascendimus*, ejus mellita quidem "secuti, sed mendacissima promissa? Jam verò *supra omnes* insolenter *extollere unum* "*se ad culmen regium*; sceptrum sibi assumere, ac in plebem suam nos mandata "spargere. Mutavimus tantùm servitutem, non excussimus; & famelicam hanc "*Mosis* tyrannidem opulentæ *Pharaonis* prætulimus. Ubi enim illa, quam erat pol- "licitus nobis in *Ægypto, lacte affluens atque melle regio?* Ubi *agri, & vineæ, &* "*hæreditas* opima quam prædicabat, post annos jam quadraginta demum nobis ade- "unda mortuis?

Convitiantur.

"*Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?*

"*Eruetne oculos huic populo*, nè sua mala, & ejus perspiciant mendacia? Apagite "verò, ac renunciate regulo vestro, Non paremus, *non ascendimus. Moses* cùm hæc audivisset, quamvis homo aliòquin mansuetissimus, continere se ab ira & dolore non potuit; Deúmque protinus magnopere obtestatus est, "*nè accepta haberet eorum* "*munera*. Sibi enim iniquissimè convitiari, qui pro viribus eorum sedulò ac stre- "nuè procurâsset res, damno vel minimo affecisset neminem. Deinde *Coracho* edixit à Deo, ut non ipse modò & *Aaron*, qui de Pontificatu contendere videbantur, sed & reliqui 250 cum thuribulis adessent, adolerêntque suum singuli thus coram *Jehova* ad portam Tabernaculi. Atque hactenus paruerunt omnes. Dúmque agebatur hoc tempore constituto, universáque ferè multitudo confluerет, summo *Corachi* earúmque partium studio, Gloria *Jehova* conspiciendam ex Nube se dedit, qui *Mosen* & *Aaronem* his compellabat verbis: *Secedite paulisper vos, ab hac secedite* infelici *turba, ut illam ego deleam subitò universam*. Ità minacissimè prolocutus est ille *ignis consumens Deus*. At verò *Moses* & *Aaron*, memores atque spectantes non tam quid populo, quàm se quid esset dignum, procidentes in humum, obnixè deprecati sunt, nè *unius ob noxam in totam sæviret multitudinem*, sed suum ipsi autores luerent scelus. Exoratus facilè ad misericordiam Deus, moneri populum jubet, (nam conspecto & minitante Deo in sua jampridem tentoria dissipati refugerant,) ut, "si salvos cuperent se, *ab hominum seditiosorum tentoriis quàm primùm* "*discederent, quod eorum esset nihil attingerent*. Id enim *ipsis exitio futurum*. Descendente igitur cum Senioribus *Mose*, ac monente populum, à tentoriis *Corachi, Dathanis* & *Abirami* undique subducebant se, ac recedebant longiùs, exspectaturi quid esset novæ rei facturus Deus. *Onum* incepti pœnituisse temerarii videtur. *Dathanem* & *Abiramum*, ipso audaciores *Coracho*, non metus coërcuit, non pudor, quin prodirent præsente in castris *Mose*, ac in ostiis tentoriorum ostentarent se, unà cum liberis uxoribúsque suis. Quos ut *Moses* conspexit è longinquo superbientes (quod plerumque fit) ante ruinam, (*Prov.* 16.18.) ità paucis prolocutus est: "*Egóne quæ* "*hactenus gesserim, dictante imperantéque Deo gesserim, an ex meo finxerim cerebro, cer-* "*tum hoc habetote signum, Israëlitæ. Hi* quos videtis elatos contumacissimæ sedi- "tionis autores, *si mortem obeant vulgarem, aliorúmque more hominum intereant*, impo- "storem prædicate me, *non Jehovæ nuncium. Sin Deus novum produxerit mali genus*, "perditósque homines miraculo perdat; *si terra dehiscat absorbeátque* non opinantes, "*ità ut vivi descendant ad inferos; indè irritatum iratúmque Jehovam* facilè cogno- "*scetis*, veracémque me. Vix finierat, cùm terra subitò contremuit, undantísque pelagi more fluctuabat. Ea verò mox quæ sustinebat perduelles, immani fragore edito,

Puniuntur in terræ hausti voraginem;

———*Ecce, altè preceps humus ore profundo Dissiluit,*

*Corachúm*que, *Dathanem* & *Abiramum*, unà cum tentoriis, familiis, facultatibúsque

A. M. 2515.

omnibus aperta devoravit, concluſáque ſtatim occuluit in æternum. Filios tantùm *Corachi*, (*Num.* 26.11.) in aliis fortaſſe tentoriis degentes, aut à patre diſcedentes monente *Moſe*, ut à ſcelere paterno immunes, ità neque pœnæ Deus participes voluit eſſe. Stridorem ejulatúmque pereuntium populus cùm ferre non poſſet, meritóque ſibi ipſe metueret, ſummâ feſtinatione avolabat, nè & ſe in alvum conderet immenſam avida tellus. Ducenti præterea & quinquaginta ſacrificuli flammâ correpti Divinâ conflagrârunt. Thuribula verò quibus obtulerant thus, eò quòd ſacris admota, & Deo erant dedicata, ex incendio tolli Deus imperavit, indéque laminas fieri ductiles, quibus obduceretur altare. Monumenta hæc *Iſraëlitis* futura dixit in poſterum, nè quis præter *Aaronis* familiam, conſecratam à ſe, arroget aſſumátque ſibi ſacerdotale munus. (*Heb.* 5.4.). Hæc *Eleazaro* ut fierent per *Moſen* mandata ſunt; ignémque ſimul profanum ut diſſiparet, quo ſuum novi ſacerdotes adoleverant thus.

& populus contumax peſte afflictus.

Nondum ſubacta eſt pertinax & indomita populi contumacia. Poſtridie in *Moſen* & *Aaronem* iterum pro ſuo more convitiis debacchari, *Eos malis artibus contrucidâſſe populum Dei.* Et erant co[i]turi jam, ut nefarium aliquod in ſuos Principes facinus ederent, cùm *Jehova*, qui nunquam deeſt ſuorum periculis, iterum ex Nube ſuper Tabernaculum gloriam oſtentat ſuam. Eò *Moſes* igitur atque *Aaron* properè feſtinant, audiúntque vocem Divinam ità compellantem ſe quomodo pridie compellârat, jubentémque ut *recedant ab eo* rebelli *cœtu, quem erat uno ſpiritu perſundaturus omnem.* Quid enim toleret ulteriùs inſanabilem tot experimentis belluæ pervicacis ferociam? *Moſes* & *Aaron*, etſi hæc à Deo dicta ſunt eorum gratiâ, pro ſalute populi tamen, etiam proſtrati, precibus humillimis contenderunt. Tandem id precando conſecutus eſt *Moſes*, ut intelligeret, immiſſam à Deo & ortam eſſe peſtem exitioſam in caſtris *Hebræorum*. Edixit ergò *Aaroni*, ut acerram thure ignéque ſacro plenam arriperet, properaret in caſtra, mediiſque inter vivos atque mortuos expiaret quàm primùm grave hoc populi ſcelus. Id ille cùm feciſſet quantâ potuit feſtinatione, placata eſt ira Dei, at extinctis priùs 14700 repentinâ lue. *Ità currens ira Dei* (ut D. *Hieronymus* ait) *ſacerdotii voce prohibebatur:* quo maximi Sacerdotis *Chriſti*, & Oratoris noſtri apud Deum, typus illuſtriſſimus edebatur. Verùm ſigno illuſtriore aliquo ſuam in conſtituendo ſacerdotio voluntatem perſpicuè declarari voluit Deus, nè qua eſſet hominibus malè-ſanis in poſterum litigandi anſa murmurandíve. Itaque juſſit Principes duodecim tribuum virgas tradere totidem, ſingulis *Moſen* ſui Principis nomen inſcribere; virgæ autem *Levi* nomen *Aaronis*. Has in Tabernaculo coram ſe relinqui. Fore enim ut is cujus virga floreret, Sacerdotio & Pontificatu frueretur. Cùm hæc Dei mandata peregiſſent, poſtridie *Moſes* produxit è Sanctuario virgas. Una omnium *Aaronica* florem emiſerat, amygdaláque matura proferebat. Ità clariſſimo indicio perſpectâ voluntate Dei, in *Aaronis* tandem familia Sacerdotium eſt miraculo confirmatum. Virgam itaque Deus in ipſo adyto ante Arcam ſacram reponi voluit, ut perpetuo ejus miraculi monumento, ambitum deinde ſacrum de miniſteriis Divinis coërceret.

Aaronis virgâ florente,

Dei de ſacerdotio patuit voluntas.

Caſtigatus populus tot plagis timere ſibi jam cœpit, atque *Moſen* implorare "quid "faciant: tot jam Principes periiſſe, qui ſuam ſacris operam obtulerant; *perituros* "& *ſe, ad tabernaculum ſi propiùs accedant.* Quærere igitur, Deſtinatine omnes ad "necem? Quid faciant? Ut hunc populo timorem eximeret Deus, iterum Sacerdotibus atque *Levitis* aſſignavit ſuas partes in Tabernaculo, Divinâque re procurandâ. Illis ait vitio daturum ſe, (*Num.* 18.22,23.) ſi quid populus in ſacris offenderet, accederétve juſto propiùs ad Tabernaculum, cujus vice gratiâque *Levitæ* miniſtrabant & Sacerdotes. Nec partes modò, ſed & portiones è ſacris ſuas *Levitis*, ſuiſque Sacerdotibus diſtribuit, nè operariis deeſſet ſua merces: de quibus alibi eſt à nobis prædictum ſatis. Hæc omnia *Macbelothis* contigiſſe aliqui ſuſpicantur in caſtris 22. Quippe *Congregationem* ſeu *Conventum* ſignificat ea vox. Alii *Tara* 24. Tandem *Iſraëlitæ*, *Rithmâ* relictâ, novum iter capeſſiverunt ad Rubrum mare. Triginta octóque ferè annis peragraverunt deſertum, & multa caſtris loca nobilitârunt, geſtis memorabilibus ferè nullum. Caſtris triceſimis ſecundis *Ezion-Geberem* attigerunt, (*Deut.* 2.8. *Num.* 33.35.) urbem maritimam ſinûs *Arabici*, & portu celebrem. (1 *Reg.* 9.26. & 22.48.)

A. M. 2523

§ 47. *Belus*, ſive *Acencheres* ſecundus, *Ægyptiorum* rex, ex *Anchinoë Nili* filia, geminos

geminos genuit, *Armaïs*, (eundem *Græci Danaüm* vocant;) *Ægyptúm*que fratrem. Habuit deinde *Cepheum* atque *Phineum*, autore *Euripide*. Quos omnes in vicinas emisit regiones, coloniarum totidem duces. *Armaïs*, seu *Danaus*, ad *Libyam* incolendam profectus est: *Ægyptus* ad *Arabiam Africanam*. *Cepheum* atque *Phineum* in *Æthiopiam* pater amandavit. *Ægyptus* cùm subegisset *Melampodas* vicinos, eorum à se denominari terram voluit. (*Apollod.* 2.) *Cepheum* & *Phinea Phœnices Agenoris Tyriorum* regis filios, aut ex *Phœnice* nepotes, fuisse contendebant; *Andromedámque Persei* uxorem, *Cephei* natam, sibi vendicabant. Eos in *Persiam* traducit *Herodotus*: (lib. 7.) qua de re alibi est agendum.

A.M. 2523.

Filius *Crotopi Sthenelas*, *Sthenelus*, & *Stheneleus*, patre mortuo *Argivis* imperavit ann. 11.

Belus, sive *Acencheres* secundus, in *Ægypto* post annos imperii 12 mensésque 3 obiit. *Armaïs*, idem & *Danaüs Græcis*, quatuor deinde annos mensémque unum dominatus est. Frater *Beli Agenor* classe præparatâ in *Phœniciam* copias trajecit, occupavítque *Tyrum*, (*Apollod.* 2.) ac totius fortasse regionis imperium. Neque prorsus incredibile videtur, ideo emissum ab *Ægyptiis* cum exercitu fuisse *Agenorem*, ut *Israëlitarum* hostium conatus in *Cananæa* pro viribus impediret. Molestos enim infestósque vicinos sibi futuros meritò suspicari poterant. *Phœnicia* enim, *Syriæ* pars nobilis, angusta est regio, ad *Syriacum* protensa mare, à fluvio *Chorseo* ferè, qui *Hebræis Megiddo* vocatur, in meridiana parte, usque ad *Eleutherum* amnem, Borealem terminum; qui ad *Aradum* insulam separat à *Phœnicia Cassiotin*. *Cœlesyri* & *Judæi* premebant ab Oriente. Urbes antiquæ ac dominæ hujus tractûs, & Mediterranei quondam maris, *magna Sidon*, & *munita Tyrus*, ut *Josua* 19. 28, 29. appellantur. Et *Sidonem Pompon. Mela* opulentam, urbiúmque maritimarum maximam ait fuisse, antequam à *Persis*, *Cambyse* duce, caperetur: habitáque est vitri artifex prima; quod ex arenis *Beli* amnis, ex monte defluentis *Carmelo*, inprimis enatum ferunt. Quingentorum erat passuum non ampliùs littoris spatium; idque tantùm multa per secula gignendo fuit vitro. *Fama est, appulsâ nave mercatorum nitri, cùm sparsi per littus epulas pararent, nec esset cortinis tollendis lapidum occasio, glebas nitri è nave subdidisse; quibus accensis permistâ arenâ littoris, translucentes nobilis liquoris fluxisse rivos; & hanc fuisse originem vitri.* (*Plin.* 36. 26.) *Tyrus partu clara*, (ut ait *Plinius* 5. 19.) *urbibus genitis, Lepti, Uticâ, & illâ Romani imperii æmulâ Carthagine; etiam Gadibus extra orbem conditis.* *Tyri* florem decerpsit *Alexander Macedo*. *Adomus* quoque fluvius & *Leontes* in mare *Phœnicium* profluunt, ex monte *Libano* ille, hic autem ex *Anti-Libano*. Ex eodem fluvio *Belo*, seu *Bageda*, (*Plin.* 5. 19.) unde olim *Sidonii* conflabant vitrum, etiam *Veneti* arenas auferunt, unde vitrum illud perlucidum conficiunt *Muranæ*. Utrùm à *Phœnice* quodam patre *Agenoris*, filióve, an à palmarum copia, quas φοίνικας appellant *Græci*, gens regióque nomen contraxerit, minimè constat; an à *Syriaco Hebraïcóque Phœnice*, *luxum* & *delicias* significante: (*Luc.* 7. 25.) quomodo *Sidonios* fortasse *Tyriósque* primò finitimi, quasi delicatos & luxuriosos, nuncupârunt; indè *Græci* postea *Latinique*. (*Nic. Fulleri* conjectura est hæc Miscell. 1. 11.) Sed à Palma dactylifera *Græci* nominis probabilior est origo, autorémque habuit *Callisthenem*. Populum ait *Pomp. Mela solers hominum fuisse genus, & ad belli pacísque munia eximium. Mare navibus adire, classe confligere, imperitare gentibus, regnum præliúmque commenti.*

A.M. 2526.

Ex Ægypto Agenor in Phœniciam concedit:

In pelago *Ægæo Thraciæ* obversatur ante *Hebrum* fluvium insula. Primò *Leucosiam*, deinde *Dardaniam*, postea vocabant *Samum*, à *Samo* filio *Mercurii* ex *Rhena Cyllenide*. (*Dionys. Halic.*) *Saon Diodoro* dicitur, *Saos* idem *Aristoteli*; & ab eo *Samon*, literâ [*m*] interpositâ, dictam vult. Tandem, ut à *Samo Ionica* distingueretur, *Samothracia* & *Samothrace* appellabatur: quæ 32 mill. pass. colligit in circuitu, à Continente abest 38. Ferunt submersa hujus insulæ campestria fuisse incursu maris ante *Deucalionis* cladem. Hominum qui evadere poterant, in loca editiora profugisse multos, ac remittentibus undis salutis terminos posuisse variis in locis, atque aras, in quibus deinde per multa secula divinam faciebant rem. Populum dispersum, à *Saone* (quem dixi) collectum, & societate mutuâ colligatum; qui & leges dedit, multitudinémque in tribus quinque distribuit, filiorum suorum notas atque discretas nominibus. Apud hos editi feruntur, *Jove* (ut fingunt) patre, ex *Atlantis* filia *Electra*, *Dardanus*, *Iasion*, & (si qua illis fides) *Harmonia*; quam alii *Martis Venerisque* natam fabulantur. *Dardanus* quidem, vir magnanimus, angustiis in-

A.M. 2527.

è Samothrace Dardanus in Phrygiam.

sulæ concludi se non ferebat. In *Asiam* ergò trajecit vicinam ad *Teucrum* regem, qui tum temporis in ora maritima *Phrygiæ* Minoris dominabatur. Eum *Scaman-*

A.M. 2527.

dro genitum ait *Apollodorus*, qui fluvio in *Troade* nomen dedit, & nymphâ *Ideâ*. Eundem vicinos fluvio populos in unam imperii formam suámque ditionem redegisse, qui *Teucri* deinde appellati sunt. Hujus filiam *Bateam* (alii *Arisbam* vocant) cùm accepisset uxorem *Dardanus*, tandem obeunte socero, *Teucrorum* suscepit imperium, tenuítque annis 65. Oppidum & ipse condidit in littore, quod suo nomine *Dardanum* nuncupavit, *Dardanósque* populum. Alias qooque in vicinia gentes suæ ditioni addidit. Hæc ferè *Diodorus*. Alii *Ausonem* fuisse *Atlantem* scribunt. Ejus filiam *Electram*, *Corytho* nuptam regi *Hetruriæ*, *Dardanum* peperisse & *Iasium*.

——*Hinc Dardanus ortus Iasiúsque pater*; ait *Virgilius*, (*Æn.*3.)

In *Samothracia Dardanum* ex *Chrysa* uxore *Ideum* & *Dimanta* genuisse. *Dionysius Halicarnass.* (1.) *Arcadem* fuisse *Atlantem* vult, cujus nepos *Dardanus* ex *Chryse Pallantis* filia *Ideum* atque *Dimanta* sustulit: stagnantéque paludibus *Arcadiâ* post magnam eluvionem, cùm alendæ multitudini non sufficerent montes, *Dimante* relicto rege *Arcadum*, *Ideus* in *Samothracen* profectus est cum classe magnâque populi parte. Indè mox in *Phrygiam* plurimi *Dardanum* secuti sunt ducem; ubi cum parte copiarum *Ideus* montes tenuit *Idæos*, templóque Matri deûm constructo, initiationes & orgia deæ instituit, *Dardano* interim ad *Teucrum* profecto; cujus ex filia neptéve *Batea* filios *Erichthonium* suscepit atque *Zacynthum*. Alio in loco *Chrysen* ait *Dionysius Dardani* uxorem pro dote *Palladium* attulisse, deorúmque Magnorum simulacra, quorum ceremonias didicerat. Iis templum in *Samothracia* statuisse *Dardanum* & ceremonias, nominibus arcanis; simulacra ipsa in *Asiam* transtulisse, ubi cùm oraculum de sedibus urbéque nova consuleret, jussus est cultum in urbe sua *Palladio* & *Penatibus* diis sanctum exhibere, ceremoniis debitis, sacrificiis atque choreis, custodiisque tutis. Ità salvis apud se ritéque cultis *Palladio* & Magnis diis, urbem ipsam perpetuò salvam fore. *Servius* ex *Trogo* paulò altiùs repetit de *Teucro*. *Scamandrum* ait *Cretensem*, cùm inopiâ frugum laboraret insula, ad novas sedes alibi quærendas profectum, unà cum populi tertia parte. Eundem ab oraculo monitum, ut ibi sedem figeret ubi à terrigenis noctu esset oppugnatus: positis in *Phrygia* Minore castris, mures dormientibus arcuum nervos & loramenta armorum arrosisse: *Scamandrum*, hos interpretatum hostes terrigenas, in *Ida* montis proximi radicibus oppidum statuisse. Cùm autem contra *Bebryces* finitimos dimicans, victor jam in *Xanthum* fluvium collapsus fortè interiisset, ab eo *Scamandri* est fluvio nomen datum, filio regnum *Teucro*. Quoniam verò *Cretenses* murem *Sminthicen* appellabant, *Apollini Smintheo Teucer* ædem constituit; *Idámque Phrygiæ* montem ab *Ida Creta* denominavit. Unde *Virgilius*, (*Æneïd.*3.)

Maximus indè pater (ex *Creta* vult) ——
Teucrus Rhœteas primùm est advectus in oras,
Optavitque locum regno, &c.

Eustathius (ex *Arriano*) tradit, duas *Dardanum Teucri* duxisse filias, *Bateam* & *Nesonem*. Et ex *Nesone* filiam ei natam, primam vatum quæ *Sibyllæ* vocabantur; à qua & aliæ id nominis adeptæ sunt, quæ similiter deum paterentur. Frater *Dardani Iasion*, (ex *Corytho*, ait *Servius*, non ex *Jove*,) formosissimus vir, (*Hygin.* Fab. 270.) & agriculturæ studiosissimus, quia *Ceres* illum amavisse fingitur; unde *Plutus* natus est, hoc est, *opes cumulatæ*; Ille, inquam, Matris deûm & *Cabirorum* mysteria occultósque ritus, antea receptos in *Samothrace*, (monstrante, ut ferunt, *Jove*,) instauravit, quos nemini præter initiatos audire fas erat. *Herodotus* (lib.2.) à *Pelasgis* religionem hanc accepisse *Samothraces* narrat. Videtur & exteros quoque *Iasion* initiâsse primus, quò majorem ceremoniis celebritatem conciliaret. Eum *Hyginus* tradit ab equis discerptum; (Fab. 250.) *Apollodorus*, (lib.3.) cùm *Cererem* deperiret, offerréque pararet vim, *Jovis* fulmine trajectum; at *Apollonii* Scholiastes, eò quòd *Cereris* statuam contumeliâ affecisset. E *Cybele* uxore *Corybantem* genuisse *Samothraces* narrabant; quæ cum filio post obitum conjugis ad *Dardanum* in *Phrygiam* est profecta, & sacra Matris deûm transtulit in *Asiam*. Deinde *Olympo* primo nupta peperit *Alcen*, quam suo nomine *Cybelen* deam appellavit. *Corybantem* verò *Theben Cilicis Agenoridæ* filiam duxisse uxorem; cúmque ministros sacra suæ ma-

matris obeuntes cum lymphatico furore, suo *Corybantum* donavisset nomine, ea tandem cum sacris confusa Matris deûm tradit *Diodorus*, (4.6. & 5.11.) Sed ipsum quoque *Dardanum* sacra Matris deûm *Asiaticis* tradidisse autor *Eusebius*: (Præpar. 2. 3.) Credebant Veteres, *Cabirorum* numina initiatis adfuisse, auxilium sæpius attulisse non opinatum in periculis, maximè in tempestatibus incolumes præstitisse. Itaque plurimos Heroüm veterum, *Dioscuros*, *Herculem*, *Orpheum* & alios, his initiatos sacris, horum ope numinum, bellis, navigationibus, rebúsque aliis prosperis usos prædicabant: Iram verò *Cabirorum* & offensionem inexorabilem fuisse. Apud *Apollonii Rhodii* Interpretem, ex *Mnasea* & *Dionysodoro*, arcanis *Samothracum* diis hæc nomina tribuuntur: *Axierus*, quod *Cereris* fuit; *Axiocersa*, quod *Proserpinæ*; & *Axiocersus*, quod *Plutonis*: quibus quartum accedebat *Casmilus*, quod *Mercurium* significabat. *Mercurium* & *Tuscis Camillum* dictum *Macrobius* docet. (*Saturn.* 3.8.) *Casmilum Varro* (de Lingu. *Lat.* 6.) *Divum* quendam administrum diis Magnis nominari vult. Deos verò Magnos, *Δυνατὰς Græcè*, in libris Augurum (apud *Romanos*) *Divos Potes*, Terram & Cœlum esse. (Ibid. lib. 4.) Ex *Varrone Macrobius* (*Saturn.* 3.4.) ait, *Dardanum* deos Penates è *Samothrace* in *Phrygiam*, ex *Troja* in *Italiam* postea *Æneam* detulisse. Eosdem ex *Cassio Hemina* refert dici *Magnos*, *Bonos*, atque *Potentes* deos. Unde illud *Maronis*, (*Æneïd.* 3.)

Cum sociis, natôque, Penatibus, & Magnis diis.

Plinius (36. 5.) ait *Venerem*, & *Pithon* & *Phaëtontem Samothraciæ* fuisse sanctissimis ceremoniis cultos. Sed *Cabirorum* nomina orgiáque mystica in vulgus efferre nefas habebatur. (*Pauf. Bœot.*) *Cabiros* etiam *Lemnii* colebant, & honorabant festo, quod *Cabiria* vocabant: autoréque *Methapo Atheniensi*, cultum eundem sunt amplexi *Thebani*, positâ *Cabieis* æde. (*Pauf.* ibid.) Et sacra *Cabiris* fuit *Imbrus* insula. (*Stephan.*) In *Lemno* autem sacra nocturno aditu occulta colebantur. (*Cicer.* de Nat. deor. 1.) Horum mysteriis initiandi collocabantur in solio, aliis interea mystis agitantibus in circulo choreas. (*Platon. Euthyd.*) Qui ritus θρονισμὸς & θρόνωσις dicebatur. Iidem fasciâ purpureâ ventrem circumligabant, (Scholiast. *Apollon.*) & caput oleæ germine coronabant. (*Proclus* in *Platon.* de Rep.) Mysterium verò *Cabirorum* quod tantopere arcanum esse voluerunt, *Arnobius* (lib. 5.) prodit esse parricidium, fratrem unum à duobus trucidatum. Itaque cædis rei ad *Cabirorum* sacerdotem confugiebant qui lustraret. Is Κοίης & Κόης dicebatur, teste *Hesychio*. Dictos alii *Cabiros* à *Cabiris Phrygiæ* montibus, à *Berecynthiæ Cabiro* alii volunt: & *Vulcanum* ex *Cabera Protei* filia *Caberos* genuisse tres, nymphásque totidem *CabeSides*, *Pherecydes* tradit, & utrisque templa fuisse dedicata. Sed hos à *Camillo* procreatos *Acusilaus* vult, à *Vulcano* è *Cabira Camillum*. *Cabirorum* in *Ægypto* etiam religio *Memphi* atque templum fuit, quò nemini præter sacerdotem ingredi fas. Sed Ingressum evertisse omnia *Cambysem Persam* atque incendisse, tradit *Herodotus*. *Dardani*, quem diximus, colonia dicitur & *Dardanorum* supra *Thraciam* gens.

Hoc anno *Armaïs* sive *Danaüs* ex *Ægypto* pulsus est ab *Ægypto* fratre, qui apud suos appellabatur *Sethosis*. Ità narrat *Josephus* (contra *Appion.* 1.) ex *Manethone*. Ab *Ægypto* rege regionem universam appellaverunt *Ægyptum Græci*, quo *Nilum* nomine fluvium priùs vocaverant. Ipsa enim regio *Æria Græcis* dicebatur. *Danaüs* in *Græciam* profecturus, primò in *Rhodum* appulit. Eam tenebant *Cercaphi* & *Gydippes* filii tres, *Lindus*, *Ialysus*, atque *Camirus*; qui post alteram inundationem partiti erant insulam, & suam singuli urbem condiderant, *Lindum*, *Camirum*, & *Ialysum*. *Lindiæ Minervæ Danaüs* cùm templum posuisset & statuam, tribus filiarum amissis in *Rhodo*, ad suos *Argis* in *Græcia* consanguineos iter instituit. (*Diodor.* 5.13.) Ex *Chemmi* urbe *Thebaïdes* provinciæ *Danaüm* esse ortum *Herodotus* tradit. Sed ab *Ægypto* alio nomen regioni datum, ex *Diodoro* jampridem diximus, quem virtutis laude celeberrimum *Nilus* genuerat ex *Vulcani* filia *Memphi*. Nec ipse tamen *Diodorus*, aut *Josephus*, aut *Manetho* sibi constare videtur hac in re. Quod enim in hoc catalogo planè omittitur, tradit (Ibid.) *Josephus*, *Armaïs* fratrem *Sethosin*, dum ipse magnis copiis ad expugnandam *Cyprum* atque *Phœnicen*, *Mediam Assyriámque* proficiscebatur, regni procurationem tradidisse fratri. Fratrem pro libidine gessisse omnia, & quasi regem se, non vicarium. Antistitem sacrorum per codicillos clàm *Sethosin* monuisse, qui repentè cum exercitu ad *Pelusium* rediit,

[Margin notes: *A.M.* 2527. — *A.M.* 2530. — Danaüs, ex Ægypto fugatus.]

A.M. 2530. diit, fratrémque abegit in fugam. Eundem *Ægyptum* regnavisse annis 43 tradit *Stephanus*, (in *Ethnic.*) Eundem *Sesöosin* fuisse apud *Diodorum*, & *Sesostrin* apud *Herodotum* atque *Strabonem*, *Jos. Scaliger* opinatur. At in Dynastia 12. *Sesostrin* ex *Manethone* idem *Josephus* collocat, in 19. *Sethosin*. Æqui lectores veniam dent, si parùm consentanea scribere videamur nos, cùm Autores unde haurimus ipsis repugnent sibi. *Diodorus* quoque alium fuisse hunc *Ægyptum*, alium *Sesöosin* sive *Sesostrin* vult.

A.M. 2531. Post *Armaïn* ferunt *Armesin* (qui *Ægyptus* idem & *Sethosis* appellari videtur) in *Ægypto* regnâsse annum unum atque menses 4. Deinde *Armesesmiamunem* annis 66 & mens. 2.

2534. occupat regnum *Argis*; Cùm *Sthenelas* obiisset, filius *Gelanor* tractare cœpit imperium *Argis*. Sed anno regni primo nondum exacto, aderat cum *Ægyptiorum* classe *Danaüs*. Primum nave in *Græciam* advenisse ait *Plinius*, (7.56.) Antè ratibus navigabatur: 50 remorum nave, scribit *Apollodorus*, tum primùm inventâ sibi à numero filiarum. Si credibile sit, jampridem ei natas fuisse tot filias, cui vitæ anni supererant adhuc 50 & amplius. Ad vicum *Apobathmos* in *Argolide* copias exposuisse dicitur. Indè *Argos* profectus postulavit sibi regnum tradi, tum quòd ab *Epapho* & *Io*, & *Argo* & *Inacho* esset oriundus; tum quòd majora esset in publicam rem collaturus beneficia, quàm qui nuper immaturus juvenis ad regnum admissus est *Gelanor*. Cùm uterque pro se multa & juri consentanea coram populo diceret, dubia visa res, ac propterea in crastinum est ampliata. Postridie accidit primâ luce, ut in armentum boum pascentium in pomœrio impetum faceret lupus, taurum ipsum adortus ducem. Visum est *Argivis* in tauro, animali domestico & familiari, *Gelanoris* agi causam; in lupo, *Danaï* peregrini. Cùm igitur lupus taurum confecisset, quasi arbitrio deorum è nata re imperium est *Danao* delatum. *Danaüs* ab *Apolline* immissum lupum interpretatus, quòd orto primùm Sole advenisset; templum *Apollini Lycio* magnificum dedicavit, cum statua (quales erant *Ægyptiis*) lignea. Monstrabatur in eo templo postea (*Pausaniâ* autore in *Corinth.*) *Danaï* solium, & portantis taurum statua *Bitonis*. Cùm enim sacra *Jovis* pompâ solenni *Nemeam* deducerentur, ille bovem solus humeris sublatum deportavit. Juxtà in eodem delubro ignem perpetuum *Phoronei* accendebant, qui apud eos aut invenit ignem primus, aut conservandi rationem docuit. (*Paus.* ib.) Annis imperavit 50 *Danaüs*. Idem construxisse arcem *Argis* dicitur *Larissam*, (*Strabo* 8.) populúmque appellavisse *Danaos* edicto edito, qui *Pelasgiotæ* antea dicti sunt, vel *Argivi* potiùs. Idem fodere puteos docuit; (*Plin.* 7.56.) quo *Argos* δίψιον & ἄνυδρον, id est, aridum & siticulosum, aquis abunde recreavit. *Argolidi* quidem regioni non deerant aquæ, sed urbi tantùm: quam penuriam puteis & instrumentis quibusdam aquaticis levâsse *Danaüm* ejúsque filias ferunt.

Ἄργος ἄνυδρον ἐὸν Δαναοὶ θέσαν Ἄργος ἔνυδρον. (*Strabo* 8.)

A.M. 2535. Lacedæmon Sparta. *Eurotas*, *Lelegum* in *Apia* rex, cùm è vita decessisset, nullâ relictâ sobole virili, regnum genero *Lacedæmoni* reliquit. Hunc *Jove* natum prædicabant, & *Taygetâ Atlantis* filiâ, quæ monti nomen *Taygeto* dedit. Alii *Messenæ* filium & *Polycaonis* malunt esse. Uxorem duxerat *Sparten Eurotæ* filiam; útque primum accessit ad imperium, regioni & populo de se nomina fecit, ut *Lacedæmonia Lacedæmonii*que dicerentur: urbem verò, quam ad *Eurotam* fluvium condidit, uxoris nomine appellavit *Spartam*. Sed & ejus nomen à regione tandem in urbem quoque transiit; nec *Sparta* modò, sed etiam *Lacedæmon* est nuncupata. (*Paus. Lac.*) Annos 40 circiter imperavit. *Gratiis* eum ferunt ædem dedicâsse, ac imposuisse nomina *Cletæ* ac *Phaennæ*; quas *Athenienses Auxo* & *Hegemonen* vocabant. (*Paus. Bœot.*)

Hâc ætate *Apteras* (*Pausaniæ Pteras*) *Apteram* in *Creta* urbem condidit: quibus postea in locis dominatus est *Lapes*. (*Euseb.* Chronic.)

A.M. 2553. Israëlitis murmurantibus, § 48. Perierat ferè jam rebellium *Israëlitarum* generatio prima, haud meliore multò sobole relictâ. Redituri enim jam *Ezion-Gebere* versùs *Canaanæam*, ad urbem in deserto *Zinis Cadeshum* pervenerant mense primo anni quadragesimi post reditum ex *Ægypto*, castráque posuerant tricesima tertia. Cùm autem hîc etiam aquæ deessent, haud segniùs murmura vibrabant convitiorúmque tela in *Mosen*, quàm parentes eorum *Raphidimis* olim; & iisdem, quibus antea solebant, etiam querelis lacessebant Deum. A furore multitudinis ad præsidium Nubis confugere *Moses* & *Aaron*. Illic prosternere se, atque opem Numinis implorare, donec & videndum se

illis

illis & audiendum exhibuit. Virgam *Aaronis* arripere *Moſen* jubet; utrumque rupi propinquæ ut effundat aquas imperare, populo præſente audientéque. At hoc non *Aaron* modò ſed & *Moſes* mirari quid ſibi vellet, nec ſatis Deo fidere, audituram eſſe rupem ſe, mandatiſve hominum obſecuturam. Qui ſaxum auſcultaturum debuerat, populum compellat *Moſes* planè ſurdum, idque ſolito iracundiùs: *(Pſal. 106.33.)* *Quid*, inquit, *vultis, perduelles? An ut è ſaxo vobis hoc eliciamus aquam?* Rupi deinde non illi præcipiunt quod erat mandatum à Deo, ſed facit virgâ ſuâ vim quantam poteſt *Moſes*; &, veritus nè uno ictu minùs profeciſſet, ferit bis. Senſit hominum incredulitatem ſubiratus *Jehova* multis indiciis: &, nè illi publicè peccarent in ſe impuniùs quàm cæteri, denunciavit, quoniam Divinæ gloriæ coram populo ſuâ diffidentiâ obſtitiſſent, aliis populum ducibus Terram illam beatam occupaturos; ipſos verò, unà cum prima rebellium *Iſraelitarum* generatione, in deſerto eſſe morituros. Peccaverat quidem antehac diffidentiâ *Moſes*: *(Num. 11.21,22.)* ſed peccaverat privatim, neminéque præter Deum conſcio. Quare minùs offecerat gloriæ Divinæ. Publica peccata quibus læditur Majeſtas Dei, nè in ſuis quidem impunita eſſe vult. Hinc igitur & loco nomen, ut *Raphidimis* olim ante annos ferè 40, *Meriba* datum fuit, hoc eſt, *Contentio*. Aqua tamen, percutiente *Moſe*, affatim profluxit ex rupe, quâ & hominum ſaturata eſt jumentorúmque omnium ſitis.

A. M. 2553.

diffiſi Deo Moſes & Aaron

prohibentur Canaanâ:

Caſtra jam in finibus *Idumææ* montíſque *Seiris* poſuerant *Iſraëlitæ*, quà patuit in *Canaanæam* breviſſimum iter, & maximè commodum. *Idumæos* verò nè quo damno afficerent ſeriò monuerat Deus: *(Deut. 2.4, &c. & 23.7.)* *Edomi* enim poſteris eam ſe tradidiſſe terram, *(Deut. 32.8.)* *Abrahami* & *Iſaaci* gratiâ, ut *Canaanæam* promiſerat *Iſraëli*. Miſſi ergò ſunt ad regem legati, qui peterent tranſeundi veniam, ac nunciarent, "ſe ab *Iſraelitis* adeſſe eorum conſanguineis, quorum illos minimè latere poſſent res: ut in *Ægyptum* olim deſcenderint; ut longâ & gravi ſervitute ibidem oppreſſi, *Jehovæ* imploraverint opem, patrii Numinis; ut exoratus ille Angelum emiſerit, aſſeruerítque ſeim libertatem; ut *Cadeſhi* denique hæreant jam in *Canaanæam* profecturi, promiſſam ſuis majoribus à Deo. Petere igitur obnixè, per fraterna *Eſavi Jacobi*que nomina, per omnia conſanguinitatis jura, ut liceat ſibi per *Idumæam* viâ tantùm publicâ perambulare: pretio ſibi mercaturos omnia quæ futura ſint opus, vi aut fraude contrectaturos nihil. Viæ tantùm regiæ copiam ſibi fieri precibus humillimis contendere. *Idumæus*, qui noverat tantum hoſpitem difficiliùs ejici quàm non admitti, tutiúſque ſuis viribus atque armis credere, quàm aliorum vel cognatorum verbis molliſſimis fidere atque promiſſis, daturum ſe per ſuam ditionem tranſitum pernegavit. Ac protinus in procinctu ſtetit cum exercitu ingenti. Cùm experiri armis non liceret, (vetuerat enim Deus,) aliam ingrediuntur viam *Iſraëlitæ*, longo circuitu per deſerta difficillimam. Ac primo itinere montem *Horem* aſſequuntur: quem *Joſephus* ait agrum claudere urbis *Arabum* primariæ, quam *Arcen* olim, poſtea *Petram* vocaverunt. (Antiq. 4.4.) Hunc locum *Aben-Ezra Judæus Moſeram* putat appellari *(Deut. 10.6.)* Nec immeritò, ſi vera ſint quæ habet *Raleius*, *Horem* & *Moſeram*, ſeu *Moſerothas* *(Num. 33.30.)* numero plurali, montium eorundem eſſe duos vertices; quod de *Sina* & *Horebo* dictum eſt. Alii potiùs *Moſeram*, ubi caſtra vigeſima ſeptima metati ſunt *Iſraëlitæ*, ad *Horis* latiſſimè patentis radices poſitam eſſe, longè diſſitas ab hoc montis jugo. Exſecuturus jam Deus quod *Aaroni* minitatus erat ac *Moſi*, *Aaronem* jubet in hunc montem aſcendere, comitari *Moſen* filiúmque *Eleazarum*; veſtes pontificales, exuto patre, indui filio. Hîc enim ſtatui terminum *Aaronicæ* peregrinationis, nec eum ulteriùs perrecturum in promiſſam patribus terram, quam rebellibus Infidelibúſque attingere ſit nefas. Peractis igitur quæ Deus mandaverat, cùm *Eleazarus* atque *Moſes* deſcenderent ex monte ſoli, mortuo illic & ſepulto *Aarone*, *(Deut. 10.6. Num. 20.28.)* populus cum univerſus 30 pullatus dies planctibus & luctu eſt, pro more temporum, honorificè proſecutus. Menſis quinti defunctus eſt *Aaron* primo die, *(Num. 33.38,39.)* cùm vitæ peregiſſet annos 123. *Mariam* ſororem ejuſdem anni menſe primo *Cadeſhi* amiſerat. *(Num. 20.1.)* Cujus exſtitiſſe illic ſepulchrum ſuâ ætate S. *Hieronymus* tradit.

quò tranſitum Idumæus negat.

In Horê monte Aaron moritur.

§ 49. Sub *Hore* monte dum *Iſraëlitæ* morabantur, *Aradis* rex, eâ quâ ſunt *Iſraëlitici* exploratores olim ingreſſi viâ, ex plaga meridionali *Canaanææ*, adoritur caſtra *Hebræorum*; quos reperit repugnantes fundit, captivámque abducit turbam. Paſſus

Aradæus debellatur Hormæ.

A.M. 2553.

sus est *Jehova* primo conflictu debellari populum suum, nè suis nimium viribus tribuerent. Nondum scilicet Divinum imploraverant auxilium. Experti quantum id sibi opus esset, & pugnaturi denuo, devovent, si potiantur victoriâ, hostes neci, prædam *Jehovæ*. Exauditi sunt, victisque *Aradeis* compotes voti; quo se post aliquot annos *Arade* captâ liberârunt. (*Jos.*12.14. *Jud.*1.17.) Indè loco nomen est *Horma* datum, à *devovendo*, quod memoriam illis tum beneficii Divini, tum sui voti refricaret. Ut circumirent *Idumæam*, quam penetrare non licuit, iterum per solitudines divertebant ad *Erythræum* mare, itinere longo & permolesto. Impiis ergò parentibus haud inficianda proles, in ipsum *Jehovam* atque *Mosen* linguarum spicula jaculantur haud novo more. "Eheu! inquiunt, miseri quousque tandem "languida trahemus membra progrediendò, regrediendo in his arenis? Húccine "verò ex *Ægypto ad necem traducti sumus?* Nihil est enim quo vivamus præter "hoc inane cœlum. Aliqua *levis* pro *pane*, pro potu nobis arena traditur. Pro "vino esset *aqua*, si modò esset. Penè jam ad seditionem spectabat res, cùm Deus, ora blasphema ut comprimeret, serpentes in eos concitavit; volatilésne illos apud *Esaiam*, (14.29. & 30.6.) an presteres, ut aliqui malunt esse? haud dubiè pestiferos, qui aculeis ardentibus linguarum venenatarum aculeos retunderent. Qui modò aquam tantopere desiderabant, fontes atque flumina jam frustrà exhauriunt. Aqua nulla sufficit arentibus ardentibúsque faucibus, ad sanitatem: sed

Serpentibus exitiosis

Quò plùs sunt potæ, plùs sitiuntur aquæ.

Quid faciant? Suo se peccato accersivisse noverant hoc malum, suâ tantùm pœnitentiâ redimendum. Quare supplices ad *Mosen* & scelus confitentes eunt, obsecrantésque ut suis precibus apud Deum serpentes abigat exitiosos. Et precatus quidem est *Moses* vehementer. Abigi tamen serpentes noluit Deus, neque prohiberi nè essent, sed nè nocerent. Sanari potiùs morbum quàm impediri placuit. Ex ære igitur similem jussit serpentem fieri, perticæque imponi, ut ægris in eum intuentibus redderetur salus. Simulata res veræ vim sustulit; plúsque ad salutem ostentando se valuit mortua, quàm viva pungendo ad perniciem. Hæc rebellibus relicta est pœna, illa fidelibus atque resipiscentibus instituta est medicina. Sed in æreo serpente latuisse mysterium quoque, ipse nos *Christus* docet. (*Joan.*3.14.) Similis enim serpenti, veneno caruit æneus: ità *Christus* homini, sed sine peccato. (*Heb.* 4.15.) In perticam ille sublatus: ità *Christus* in Crucem. (*Joan.* 8.28. & 12.32.) Illum intuendo sanitatem adepti sunt: ità credendo in *Christum* salutem. (*Esai.* 17.7. *Joan.* 3.14, 15.) Ut à serpentibus icti non operâ suâ, non ope humanâ sanari poterant: ità homines neque suis meritis operibúsve salvari, neque alio præterquam unius *Christi* nomine. (*Joan.* 8.24. *Gal.* 5.4. *Act.*4.12.) Denique, ut ingenii fortasse humani æstimatione, ab ænea imagine tam letali morbo non erat satis probabilis medicina: ità neque à *Christo* crucifixo salus. (1 *Cor.*1.23,24.) Loco nomen erat *Zalmona*, ubi gesta sunt hæc. Indè *Punonem* profecti; *Punone Obothas*; *Obothis* ad colles *Abaræos* in *Moabitarum* solitudine orientes; à collibus *Abaræis Dibonem*, in valle quam fluvius fœcundat *Zaredus*; indè verò *Almonem Diblathaimorum*; *Almone* ad montes *Abaræos*, è *Nebuntis* regione montis altissimi, in ulteriore ripa fluminis *Arnonis*, quâ ex finibus *Amoræorum* descendit. Fluvius enim hic medius *Moabitarum* & *Amoræorum* lambit confinia. *Quare in Libro de Bellis Jehovæ dicitur*, (qualis hic fuerit nemini jam constat,) *Quæ ad Erythræum gesserit mare*, vel, *contra Vehebum in regione Zuph*, (ut alii exponunt,) *quæque ad Arnonis fluenta, qui divertit Arem, finésque lambit Moabiticos*. Hic locus metationis (*Num.* 21.18.) videtur *Mattana* vocari; *Deuteron.* verò 2.26. *Cedemothi* desertum. Regioni proximæ imperabat *Sihon Amoræus*, ex progenie *Canaanis*, cujus urbs regia *Hesbon*. Tenuerant omnem oram hanc *Moabitæ* priùs, expulsis indè *Emæis*, (*Deut.* 2.10, 11.) gigantea gente. Sed & ipsos *Moabitas* expulit *Amoræus*, victo rege *Vehebo*, ut aliqui putant; ac jure belli tenebat hæc loca jam ad *Arnonem* usque fluvium: ídque *Moses* cantico probat eâ ætate nobili, quo *Sihonis* magnificè victoria celebratur. Hoc autem ideo facit, nè quid videretur admisisse contra mandatum Dei expugnando regionem hanc, prohibentis infestari bello *Moabitas Ammonitásque*, (*Deut.* 2.9,19.) utpote suos ex *Loto* consanguineos. Carmen verò hujusmodi decantabatur vulgò:

æneus serpens medicina.

Hoc

A.M. 2553.

Huc huc adeste; populus Hesbonem frequens Urbem Sibonis incolat.
Hesbone flamma prodit, & fax regiâ Sibonis ex urbe emicat,
Aurea superbe tecta corripiens Aris, Arnonis excelsa populant.
Ve ve Moabo, ve quibus numen Chemos: Suam ipse gentem prodidit,
Ut ab igne rapti ferreo vincti jugo Domino Siboni serviant.
Hesbone captâ, territos jaculis greges Damarum abegimus procul:
Debonem ad usque & usque Medebam & Nopham Vastæ ruinæ pertinent.

Sibon's Amorai,

Sibonis ergò ditionem (non *Moabitarum*, sed *Amoræorum* jam) quasi primitias occupare jussit Deus: (*Deut.*2.24.) promisitque, jam se terrore *Israelitici* nominis perculsurum gentes universas, ità ut ejus famâ procul auditâ populi contremiscant remotissimi. Et, nè justa deesset bellandi cum *Amoreis* causa, legati à *Mose* regem adeunt, eadem ferè postulantes quæ ab *Idumæis* frustrà petierant: "ut pertransire "in *Canaanæam* liceret viâ tantùm regiâ: nemini se damnum daturos, nec in priva- "ta cujusquam prædia diversuros. *Idumæi* quidem & *Moabitæ*, quanquam penetrare *Israelitas* in ditionem suam non ferebant, ad fines tamen prætereuntibus, quæcunque petebantur pretio venditabant. At à *Sibone* ferox redditur atque minax responsum, quod exspectabatur à *Mose*; "Nusquam eâ transituros *Israelitas*; aut spon- "te discedant, aut armis abacturum se prædones vagos. Nec mora; prodit cum exercitu ad oppidum *Jasam*. *Israëlitæ*, Divino mandato auxilióque freti, non detrectant prælium. Magnâ vi concurritur. Tandem fusi fugatíque *Amorei*, & ad unum nullo sexûs vel ætatis discrimine sublati sunt: erant enim devoti Deo. (*Deut.* 2.34.) Opimâ verò prædâ *Israëlitæ* in agris oppidísque potiti sunt. *Jazerem* deinde *Moses*, nobilem civitatem, unà cum pagis oppidísque cepit adjacentibus. Sed exploratores eò sunt præmissi clàm, ad populi vires perscrutandas. Quicquid erat illic humani generis è medio sustulit, vacuámque suis regionem tradidit. Hinc viam quæ in *Basanem* ducebat, pascuis fœcundam, ingressus est. Præerat huic tractui *Ogus* rex, qui supererat unus è genere gigantum quos *Chedorlaomerus Ashterothis* debellaverat: (*Gen.*14.5.) nam & *Ashterothis* regnabat *Ogus*: (*Jos.*13. 12.) vel potiùs eorum gigantum quos victoriæ *Ammonitarum* reliquos fecerant. Ab iis enim fugatus creditur, & aliquâ parte ditionis exutus, qui spondâ ejus ferreâ potiti sunt. Ea (quam *Rabbæ* postea in urbe regia servabant *Ammonitæ*, *Deut.*3.11.) novem cubitos longa, lata quatuor, corporis in ea recumbentis molem indicabat. Occurrebat *Israelitis* in suis finibus *Basanensis* rex cum suis copiis ad urbem *Edreïn*. Sed monuerat jampridem Deus *Mosen*, nè metueret gigantem: traditurum enim se *Israëlitis* & hanc in manus prædam. Quare prælio summis viribus commisso, iterum victi cæsíque *Amorei*; & quemadmodum *Sibon* cum suis, ità rex *Ogus* internecione deletus est, nè qua in posterum aut illis relinqueretur spes, aut *Israelitis* metus. Urbes captæ 60, muris portísque & vectibus communitæ, præter oppida minora & villas; tractus verò terrarum nobiliores quatuor, *Basan*, *Salca*, (*Jos.*12.4, 5.) *Argobus*, & *Gilead*: (*Deut.*3.4,10.) quas postremas *Manassidæ* subegerunt. (*Deut.* 3.14,15.)

prælio victi,

& Ogi Basanensis ditiones occupant Israelitæ.

Fons miraculo aperitur.

§ 50. Post hæc mota sunt *Israëlitarum* castra in campestria quæ vocabantur *Moabitarum*, (*Num.*33.48.) ad fluvium *Jordanem*, quà civitatem is *Hierichuntem* spectat, sed 60 stadiorum intervallo, ut habet *Josephus*. *Nahaliel* hic locus, id est, *Vallis Dei*, appellatur *Num.* 21.19. Porrigebantur verò castra hæc à *Beth-jesimothis*, (*Num.*33.49.) quæ *Bamoth* dicuntur *Num.*21.19. usque *Abel-Sittimos*, vallémque illam in agro qui *Moabitarum* adhuc vocabatur ad radices *Pisgæ*, quà is *Jeshimon* spectat solitudinem. Dum in hæc properabant castra cis *Jordanem* ultima, aquarum est laboratum penuriâ. Minimè novum id aut infrequens in solitudine malum. Populus tamen, mitior atque sedatior paulò jam quàm solebat esse, omni contumaciâ in Deum & contumeliâ in *Mosen* abstinebat. Sitim tolerabat fortiter ac piè. Suâ igitur sponte Deus inopiæ suorum consuluit, monstravítque *Mosi* locum, unde populi Principes unà cum Duce fontem scipionibus suis aperirent. Solo fortasse baculo *Mosis* uti noluit Deus, quoniam is non ità pridem incredulitate suâ tantopere claudicaverat in hoc officio. (*Num.*20.12.) Tam inopinatum beneficium tanto populum affecit gaudio, ut cantico celebrârint benignitatem Dei.

A.M. 2553.

Emerge, sacri limpidum fontis caput, Celebrentur hæ Psalmis aquæ.
Non hunc bubulci rusticis ligonibus, Pecorum levaturi sitim,
Sed Legis ipse lator & populi Duces Fodere sceptris gurgitem.

Quòque magis tanta res omnem superaret oblivionem, memorabili adhæsit loco nōmen *Beer-Elim*, hoc est, *Principum fons.* (*Esa.* 15.8.)

A Balaco Moabita

§ 51 *Balacus* hâc tempestate apud *Moabitas* regnabat, *Zippore* natus. Regia civitas *Ar*, & *Rabbata Moabi*, Græcè *Areopolis* vocabatur. Is *Hebræorum* prosperas florentésque res iniquissimis oculis intuebatur. Sibi enim suísque rebus timuit vehementer, sed immeritò, ab iis, qui fines *Moabitidis* orámque omnem legentes in itinere, nullum tamen ei populo damnum intulissent. Consilio igitur cum *Midianitidis* finitimis communicato, (alia erat hæc *Midianitarum* gens, & ab iis diversa inter quos *Moses* tot annos versatus erat apud *Reguelem*,) *Balaamum* divinum, (*Jos.* 13.22.) *Beoris* filium, accersivit: quo & vate *Jehova* usus est. (2 *Pet.* 2.16.) *Beorem* S. *Petrus* (2 Epist. 2.15.) *Bosorem* appellat, *Chaldaïcè* forsan, si vera *Babylon* ea sit, ac non *Roma* potiùs, unde scripserit. (1 *Pet.* 5.13.) Suorum præcipuè gratiâ, Deus etiam iis qui sui non erant arcana sua prodebat olim; (*Gen.* 41.25. 1 *Sam.* 10.10,11. *Dan.* 2.45. & 4.21, &c.) & verbi sui profunda mysteria scrutari jam atque intelligere concedit. (*Matt.* 7.22,23. & 24.24. 2 *Tim.* 3.8.) Ex eorum numero *Balaamus*: propheta quidem, sed ambitiosus, avarus, improbus, qui donis Dei hominum captabat præmia, & tanquam statua *Mercurialis* in trivio, aliis multùm sapuit, sibimet nihil. Tradit quidem S. *Hieronymus* (in Quæst. *Hebraic.*) ex traditionibus *Judæorum*, à *Buzo Nachoris* oriundum fuisse *Balaamum*, & in libro *Jobi Elihu* vocari.

Balaamus divinus

Balacus ergò, *Sihonis* atque *Ogi* exitio deterritus, palàm *Israelitas* provocare non ausus est, & armis adoriri. Maluit vatem priùs conducere, ut exsecraretur. Nuncii ergò *Pethoram* sunt missi, non procul ab *Euphrate* sitam, (*Num.* 22.5.) in *Mesopotamiæ* montibus, (*Deut.* 23.4. *Num.* 23,7.) qui vocarent *Balaamum*, & dicerent, "Magnam *ex Ægypto gentem advenisse, quæ terram operiat* multitudine; deletísque *Amoræis*, jam Ipsis immineat *Moabitis*. Petere *Balacum*, & *Midianitarum* principes, "ut *accedat ad se Balaamus, & populo huic* peregrino *sui gratiâ maledicat*. Ità enim "*posse fieri ut superetur à se*; cujus alioqui nulla sit victoriæ spes. *Certum enim id* "*habere se, quibus ille benedixerit, eos benedictos, quibus verò maledixerit, eos fore devo*"*tos exsecratósque.* Additum his, quod plurimùm valebat, honorarium divinationis præmium. Ferunt aliqui *Judæorum*, *Sihonem* jam antea conduxisse vatem hunc, ejúsque patrem *Beorem*, ut *Moabitas* diris imprecationibus devoverent; eâque ratione partam esse de iis victoriam: eundémque *Balaamum* ea proverbia sive carmina cecinisse, ad celebrandum *Sihonis* triumphum, quæ jampridem sunt à nobis tradita. Utcunque id se habeat, acceptis ille muneribus, nuncios pernoctare jussit apud se, postridie cogniturus quid esset responsurus *Jehova*. Noctu enim plerumque videtur accessisse Deus, (*Num.* 12.6. *Job.* 4.13. & 33.14,15. *Jer.* 23.25,28.) & in somnis monuisse quæ vellet. Ità nunc adfuit: cúmque interrogâsset audivissétque ex *Balaamo*, quasi rem sibi antea ignotam, quid peterent homines peregrini; vetuit vatem, *nè ad Balacum iret, populóve malediceret* à se *benedicto*. Manè igitur nunciis prohibitum aiebat se nè ad *Moabitam* iret. *Populum Israëliticum esse benedictum* à Deo, vetitúmque propterea se *nè malediceret*, id verò non dixit. (*Act.* 20.27.) Quæ si novisset omnia *Balacus*, non ille prudens fortasse operam tantam in re desperata perdidisset. At neque nuncii *vetuisse Deum* suo regi narrant, sed tantummodo *recusâsse Balaamum*. Recusatio frigida non restinguit ardorem desiderii, sed auget magis; ut aura lenior flammas alit. Alios ergò, & plures, & honoratiores viros delegavit eò rex, qui accerserent Magum, magnáque pollicerentur obsequenti honorum præmia. Sed & his respondit *Balaamus*, "Præmia quantacunque, *refertam auro ar*"*gentóque domum, si donaret* rex, *valere tamen ea apud se non posse, ut quicquam di*"*cat quod sibi suus Deus non dictaverit.* Pravâ tamen præmiorum cupiditate captus, detinet hos etiam eâ nocte apud se nuncios, iterum consulturus *Jehovam*, quasi aliud mutatâ sententiâ hodie dicturum quàm herì dixerat. (*Rom.* 11.29.) Perspectâ hominis avaritiâ & ambitione vesanâ Deus, permisit, quanquam iratus, ut, quia vocatum redierant legati, quod tantopere expetebat, ad *Balacum* iret; eâ tamen lege, nè quicquam diceret non illi prædictum à se. Et erat illi revera Deus fræno constricturus *ἀνθρώπων* os, nè quid posset præter sua effata proloqui. Impetratâ proficiscendi

conductus ad exsecrandos Israelitas.

vo-

veniâ, plenus ille gaudio & inani spe, manè primo asinam conscendit. Servi duo assectabantur: Nuncii præibant viæ duces. Ut offensum tamen cognosceret Numen *Jehovæ*, quòd honorum præmia nescio quæ capturus, maluerit ingratum Deo iter suscipere, quàm primo ejus & perspicuo responso acquiescere, Angelus ei se gladio stricto in via properanti objecit; quem tamen vates ipse non vidit; asina vidit, ac propterea divertit in agrum timida, ut declinaret periculum. At baculo percussam *Balaamus* revocavit in viam, multò ipse dignior verberibus, qui avaritiâ cæcus & ambitione *rectam deseruerat viam* Domini. (*2 Pet.2.15. Rom.2.1. Prov.26.3.*) Ulteriùs paulò constitit Angelus in tramite quodam vinearum utrinque maceriis coarctato. Asina ergò, nè in gladium atque necem rueret, alteri maceriæ appropinquando pedem allisit *Balaami*; quo ille denuo iratus multat baculo innocentem bestiam. Pios *custodiunt Angeli nè offendant pedem*: (*Psal.91.11,12.*) Contrà est impiis. Qui pergunt in peccatis, ex periculo sæpe in periculum tendunt, donec tandem in malum incidant ejusmodi, unde nunquam valeant eluctari. (*Jer.48.43,44.*) Angelus tandem in loco stetit tam angusto, ut nullum esset prætereundi elabendive spatium. Asina igitur, nè dominum præcipitaret in exitium, sub onere maluit in ipsa via succumbere. Tum verò graviter succensens *Balaamus*, graviùs in asinam sæviit; donec à Deo apertum est os stupidissimæ animantis, ut argueret dementiam prophetæ. (*2 Pet.2.16.*) Nec enim difficilius Deo est ex ore pecoris, quàm ex ore hominis loqui. *Ego verò*, inquit asina, *quid feci*, domine, *admisive in te, ut me toties baculo ferires?* Ecce ut *quæ stulta sunt mundi eligat Deus, quibus pudefaciat sapientes.* (*1 Cor. 1.27.*) *Balaamus* omnium sapientissimus, & ex iis habebatur quos postea *Videntes* appellârunt. Omnes ab eo consilium, ab eo auxilium petere. Nunc autem, offenso Deo, stupidissima bestiarum sapientissimum hunc vatem arguit stultitiæ; & nisi plus vidisset ipso *Vidente*, nisi meliùs consuluisset ejus rebus quàm ipsemet suis prudentiæ consultissimus vir, actum fuisset de *Balaamo*. Ille quidem aliis, illi verò ipsi asina pro vate fuit. Libuit optimo Numini suis monere artibus incantatorem. Libuit ominibus atque monstris, in principio itineris, ab incepto inauspicato revocare; quibus, ——*si mens non læva fuisset*, corruptâque tot præmiorum improbâ spe, facilè paruisset. Jam verò impedimenta omnia irritabant magis quàm erudiebant. Asinam igitur loquentem (quod erat monstrosum vel maximè) nè miratus quidem homo furiosus, increpat iracundè, & transfixurum gladio se minitatur, si adesset quis, brutum pecus, eò quòd se toties ludificâsset. Minas reddit ingratum caput, cui gratias debet maximas; & ludificâsse ait se, quæ conservârat, asinam, erepturus ei vitam, sine qua amisisset suam. Nè miracula quidem flectunt obfirmatum in peccatis animum. Sola Dei gratia mollit obduratum cor. (*Joan.12.37,38.*) *Bonus vir etiam jumenti sui vitæ consulit.* (*Prov.12.10.*) Quòd si asinæ tanta debeatur pœna dominum eludenti, (si conservare sit eludere,) quanta ipsi *Balaamo* convenit, qui suâ contumaciâ Dominum ludificavit Deum? Tuo te ore condemnâsti, serve nequam. Sed furenti domino mitiùs respondet brutum animal. *Quid?* inquit. *Egóne unquam in te, quo tamen à pueritia subvectus es, hujusmodi aliquid perpetravi antehac? Minimè verò*, ait *Balaamus*. Voluit asina suspicari dominum suum ex hoc insolito more, aliquid insolitum sibi accidisse: quod tum demum ipse perspexit *Balaamus*. Oculis enim apertis à Deo, vidit Angelum in via stricto sibi minitantem gladio; quo perculsus, inclinavit caput, corporéque demisso in humum veneratus est. "*Quamobrem verò*, inquit Angelus, *toties à te vapulavit* insons bestia? *Ego in* "*via tibi obstiti, quâ tu obliquâ incedis & immundâ. Vidit asina, divertitque à me* "*ter. Quod nisi fecisset, asinâ vivâ, occubuisset hoc ense* dominus. *Balaamus* ad hæc, "Præ iracundia, inquit, *fateor me* in asinam *peccavisse, ut qui adversantem mihi te minimè suspiciebar. Quòd si minùs tibi gratum sit* hoc à me institutum iter, *Pethoram* "te mandante *confestim redeo.* "Imò verò, Angelus respondit, *perge* quò destinâ-"ras. Haud efficies tamen quæ cogitas. Nam *quæ tibi ego dictavero, ea tantùm ut pro-*"*loquaris vide.*

Deinde in *Moabitidem Balaamus* discedit. Quem ut adesse audivit rex, ad extremos usque regni sui terminos obviàm profectus est. Honoris maximi argumentum id erat. Ubi convenêre, *Quid erat*, inquit *Balacus*, divine vates, *quòd accersitus à me non accesseris? Minimène credis posse me ad summos te honorum gradus provehere?* "*Ego quidem adsum*, respondit *Balaamus*. *Quicquámne verò putas loqui posse me, præ-*"*ter ea quæ dictaverit mihi Jehova?* Nulla me honorum spes ulteriùs adiget, quàm "ut

A.M. 2553.

A.M. 2553.

" ut *ea dicam quæ mihi prædicta sunt à Deo.* Ad urbem hinc in limitibus regni præsidiariam deductus, excipitur honorificè. Boves pecudésque cæsæ magnâ copiâ, missæque ad *Balaamum* à rege; quibus festiva cum principibus regni convivia hospes gratissimus agitavit. Diluculò in Excelsa *Baal-Peoris*, *Moabitici* numinis, ascendit cum rege *Balaamus* vates. Exercitûs indè *Israelitici* extremas partes prospiciebant. Voluit rex in oculis ei adesse quos erat diris exsecraturus. Eodem in loco septem sibi altaria statui *Balaamus* jubet, juvencos totidem & arietes pro victimis tradi;

——*Facto pius & sceleratus eodem.*

Aræ victimæque *Jehovæ* ideo consecrantur, ut populum *Jehovæ* liceat exsecrari. Pietate hostiarum tot, impia patrandi veniam petit; molestâ religione importunus, ut obliviscatur sui Deus, & humano more mendax velit esse. Misericordiam Deus quàm sacrificia mavult. At *Balaamus* conatur sacrificiis crudelem facere; & hoc lucri tantùm sui gratiâ: tantò illi potior suus Divino est honor. Offerendo tot simul dona Deo, plura majoráque sibi aucupabatur à rege. Bonis viris pro lucro est pietas. (1 *Tim.* 6.6.) Illi quæstus pro pietate fuit. Pedibus illotis quasi conculcat scalam Religionis, quâ in altissimos honorum ascendat gradus. Et septenis quidem victimis viri sæpius operati sunt pii; (1 *Chron.* 15.26. 2 *Chron.* 29.21.) etiam autore Deo: (*Job.* 42.8.) sed in ara unica. Septenis victimis totidem aras jactabunda peperit superstitio. (2 *Reg.* 18.22. *Jer.* 11.13. *Hos.* 8.11. & 10.1. & 12.11. *Amos.* 3.14.) In singulis igitur aris *Moabitæ* juvencos arietésque singulos *Jehovæ* obtulerunt, alieno Deo, *Balaamo* sacerdote: haud soliciti cujus deorum numini sacra facerent, modò compotes votorum fierent. Relicto mox ad aras cum holocaustis rege, aliò in clivum secessit *Balaamus*, Deum, (ut aiebat) si fortè occurreret, consulturus. Incantando & malis artibus evocâsse videtur Deum; (*Num.* 24.1. *Deut.* 18.10.) quomodo magi solent spiritus maleficos. Deus tamen occurrit homini sponte, quia sui populi res agebatur; etsi *Balaamus* nec eo modo quo debuit, nec eâ mente invocabat. Cùm autem gloriosè narrâsset vates quæ Deo sacra obtulisset, quasi meritus tantâ pietate ut sibi gratificaretur atque regi Deus; *Revertere ad regem*, inquit *Jehova*, *& quæ ego in animum suggessero tibi, respondeto.*

Sed, impellente Deo, Aliter *Balaamus* animum suum induxit, aliter Deus instruxit hominis linguam. (*Prov.* 16.1.) Ad aram interea cum principibus suis anxius rex reditum exspectabat vatis, & exsecrationem *Israëlis*. Adest igitur, altâque tandem effatur hæc voce

benedicit illis, *Balaamus*: *Ex montibus orientalibus huc Balacus me*, ex medio fluviorum *accersivit, ut Jacobo maledicerem, & exsecrarer Israelem. Quî autem ego iis maledicam, quibus non maledixit Deus? aut illos exsecrabor, quos non est exsecratus Jehova? E summis rupibus eum conspicio, & è collibus contemplor illum. En populus qui habitabit solus, nec aliis gentibus annumerabit se. Quis numeret pulverem Jacobi? quisve partem recenseat quartam Israëlis? Mortem ô piorum contingat & mihi mori;*

tremente *ejúsque similis fini sit exitus meus.* Hactenus vates. At offensus rex hoc elogio, increpuit prophetam; *Ego*, inquit, *opem tuam imploravi ut malè precareris; tu autem prorsus benedixisti hostibus meis.* Respondit *Balaamus*, " *Nonne cavendum est mihi,* " *ut quæ Jehova mihi suggesserit, ea tantùm apud vos eloquar?* Ut quod res est dicam; Non est profectò situm in nobis, quoties fata canimus, ea dicere tacerève quæ volumus. Sed in afflatis suo spiritu Deus, neque scientibus neque cogitantibus, ipse quas vult voces edit. Si tamen vobis gratum sit, aliis alibi sacris arísque meum, si flecti possit, Numen adoriar. In alium ergò locum traduxit eum *Balacus*, in agrum *Zophim*, hoc est, Speculatorum, & cacumen *Pisgæ*, unde non nisi partem aliquam castrorum intueretur. Cùm & illic altaria & sacra eadem fecisset quæ priùs, secedentem *Balaamum* hoc instruxit vaticinio Deus: *Surge atque audi, Balace* rex; *attende mihi, fili Zipporis. Instar hominis non est Jehovæ Numen, quòd mentiatur; nec ut filius hominis, quem pœniteat. Illéne quicquam dicet quod non perficiet? loquetúrve quod non præstabit? Mandatum accepi ut benedicerem: benedixit enim ille, neque potest revocari. Non advertit impietatem in Jacobo, neque scelus vidit in Israële. Adest illi Jehova Deus, & clangorem regium in castris* audio. *Deus illum eduxit ex Ægypto, cujus instar monocerotis magna est vis. Nulla valet contra Jacobum incantatio, nulla divinatio contra Israelem. Narrabitur quondam de Jacobo, & prædicabitur de Israële, quanta Deus hoc tempore sit operatus. Ecce, populus tanquam leo immanis assurget, attolletque se tanquam leo rugiens: non cubabit, donec prædam*

prædam comederit, & mactatarum pecudum *ſanguine ſaturaverit ſe.* Atque hæc *Balaamus*: quæ cùm *Balacus* audiviſſet fremens, " Pergiſne verò, inquit, omnia bona " fauſtáque meis hoſtibus ominari? Si, quod ego volebam, non libeat *exſecrari, at* " *nec eis benedicere velis*, quod mihi damno ſit. Sed propheta, ſibi quidem ait non voluntatem deeſſe gratificandi *Balaco*, ſed obſtare Deum. Nam, quod ſæpius monuerit, *ea neceſſariò à ſe fieri debere, quæcunque Deus diceret.* Nondum tamen abjecit *Moabita* omnem ſpem, cùm ſatis propenſum in ſe ipſum vatem animadverteret. Tertiâ vice placuit experiri, & in loco tertio, vertice *Peoris* quà *Jeſhimon* ſolitudinem ſpectat, conſecrati montis *Baali.* Illic enim & templum ejus *Beth-Peor* dicebatur. Cùm ſacris operati eſſent more ſolito, ſenſit propheta velle omnino Deum ut benediceret *Iſraelitis.* Ad captandas igitur, ut ſolebat, incantationes non divertit; ſed converſus ad ſolitudinem, populúmque tendentem longè ac latè conſpicatus, ità ſpiritu movente Dei prolocutus eſt: *Dictum Balaami filii Beoris; dictum viri cujus oculi aperti ſunt; dictum ejus qui oracula Fortiſſimi audit, qui Omnipotentis videt oſtenta, corpore ſopito, ſed vigili animo. Quàm ſpecioſa Jacobi tentoria, & tabernacula ſunt Iſraëlis? Ut valles extenduntur, ut horti ad ripas fluviorum, ut ſantali quos plantavit Jehova, & cedri ad aquarum fluenta. Fundet aquam è ſitulis ſuis, ejúſque ſemen ſpargetur inter multas aquas; ità ut ſuperaturus Agagum ſit ejus rex, & in altum ſe attollet regnum ejus. Deus illum eduxit ex Ægypto, cujus inſtar monocerotis magna eſt vis. Gentes devorabit inimicas, oſſa conteret, jaculiſque percellet. Tanquam leo inclinavit ſe; cubat ut immanis leo: quis illum audeat ſuſcitare? Benedicti qui benedixerint tibi, & exſecrati omnes qui exſecrati fuerint te.* His auditis vehementer incenſus *Moabita*, comploſis manibus, (quod erat magnum indignantis animi, atque hominem deſpicantis indicium,) ſibi adverſa toties vaticinia ulteriùs tentare noluit. Domum ergò *Balaamum*, & in malam abire juſſit rem. " Cogitáſſe quidem aiebat ſe, honoribus atque divitiis eum cumulare. Jam verò ſuum obſtitiſſe homini *Jehovam* Deum, nè ad ſummam dignitatem extolleretur. Reſpondit *Balaamus, etiam ſe prædixiſſe nunciis, nihil à ſe potuiſſe fieri, niſi quod præcepiſſet Deus, etiamſi opibus refertam ſibi tradidiſſet domum. Profecturum igitur in patriam ſe*; pauca tamen *priùs moniturum, quæ futuris tandem ſeculis Moabitarum populo eſſet facturus Iſrael*; *Idumæis* etiam, *Amalecitis* & *Cenæis. Dictum,* inquit, *Balaami filii Beoris; dictum viri cujus oculi aperti ſunt; dictum ejus qui Fortiſſimi audit oracula; qui ſenſa novit Altiſſimi, & Omnipotentis videt oſtenta, corpore ſopito, ſed vigili animo. Ecce, videbo, neque tamen nunc; intuebor oculis, ſed è longinquo. Orietur ſtella ex Jacobo, & ſceptrum exſurget ex Iſraële, quod latera percellet Moabi, omnéſque ſubiget Sethi filios. Expugnabitur Edom, & poſſidebitur Seir ab hoſtibus. Fortiſſimè geret ſuam Iſraël rem. Dominabitur is qui naſcetur ex Jacobo, omnéſque ſuperſtites perdet ex Edomo. Prima gentium Amalec, poſtremò exſcindetur funditus. Firmum eſt, Cenæe,* (Gen. 15. 19.) *habitaculum tuum, poſuiſti nidum in rupe. Sed & Cainus devaſtabitur, donec Aſſur abduxerit captivum. Heu! quis mortalium victurus eſt, cùm hæc perficiet Jehova? Tandem à Cittæis naves advenient, quæ affligant Aſſurum, & affligant Heberum. Sed & hic peribit funditus.* Iſta prolocutus *Balaamus Pethoram* in *Meſopotamia*, ſuam in patriam, profectus eſt.

A.M. 2553.

ſæpius

Balaco.

§ 52. Videtur autem alia privatim conſuluiſſe *Balaco, Iſraelitis* pernicioſa, qui publicè omnia proſpera eſt ominatus cogente Deo. Eos enim exſecrari neminem poſſe monuit, niſi offenſo *Jehovâ*, populíque ſceleribus irato. Quare id operam darent, ut fœminæ ſuæ illecebris atque blanditiis, primò ad ſtupra, deinde ad convivia *Baali* ſacra, ad ſacrificia ipſa poſtremò & cultum pellicerent. Ità demum inducturos *Jehovam*, ut diris exſecrandum tradat populum ſuum. (*Num.* 31. 16. *Apoc.* 2. 14.) Ità commiſſuros inter ſe hoſtilem gentem, & facilè ſubacturos. Non ille aſtutiùs docuit, quàm illi præcepta hæc omnia promptè callidéque ſunt exſecuti. *Moabitæ Midianitæ*que non arma cogitare ſe jam aut bella ſimulant, contra homines minimè ſibi damnoſos, imò conſanguineos ſuos; verùm pacem, & amicitiam, & fœdera, imò (ſi placeat diis) conjugia. Submiſſæ à viris adſunt fœminæ, quantùm poſſunt ornatæ comptæque ad illecebras. In *Moabitidem* & *Midianitidem* benignè vocantur novi hoſpites ad convivia, & choreas, & ſacra *Baalis*, cui hæc celebrabantur convivia. Stulti adoleſcentuli facilè capti ſunt, aliíque minùs cauti, modò voluptatibus ſuis potirentur, quemvis venerati deum. Leviſſimâ flammâ ſtipulam accendas. Facili manu ad ea deducti ſunt vitia, quò propenſos nativa pravitas

Autore Balaamo,

ad ſcortandum colendáque idola

A.M. 2533. Pellicium-tur Israëlitæ. pravitas inclinabat. Et *Baalem* istum *Peoris* eundem fuisse multi opinantur qui *Græcis* dicitur *Priapus*, cui sacræ habebantur ipsæ libidines. At longè seriùs hic natus est apud *Græcos* deus: irritùsque planè multorum conatus est, revocantium ad *Græcanicos* aliarum omnes gentium deos. Oblivioni jam traditur *Ægyptus*, & peregrinatio tot annorum in deserto, & victoria nuper de *Ogo Sihoneque* parta, & expugnandæ *Canaanitidis* propinqua spes, & mandata fœderáque *Jehovæ*. Eò dementiæ pervenerunt, ut nullis fœderibus obligari quàm fœminarum amplexibus maluerint, ut virginis pudicitiam expugnare pro summa ducerent victoria, & nullius rei meminerint præter lustra sua & libidines, ejúsque sacra numinis beati, quo his autore fruebantur. Meritò ac vehementer accensus irâ Deus in *Israelitas*, edixit *Mosi*, ut hujus capita sceleris in patibulo palàm suspenderentur, documenta clara è sublimi aliis daturâ, Divinúmque sedatura furorem, nè populum exscinderet universum. Eadem Judicibus dat mandata *Moses*, ut quos quisque suo subditos regimini haberet ex idololatris, in crucem agant. Verè hìc divinabat Magus, & præmonstravit rationem quâ exosi Deo & exsecrati redderentur *Israelitæ*. In patibulo enim suspensi omnes exsecrationi sunt *Jehovæ*. (*Deut*.21.23.) Interea dum populus in luctu fuit, precibúsque intentus ad tabernaculum Dei, homo quidam profligati pudoris, meretricem adduxit *Midianitidem* in castra, *Mose* totóque intuente populi cœtu. Viro nomen *Zimri Simeonidæ*, suæque familiæ principi; fœminæ *Cosbi* fuit, *Zuris* filiæ, unius è regulis quinque *Midianitarum*. (*Num*.31.8.) Quod *Phineas* conspicatus, *Eleazari* filius Pontificis, indignatione jussâ & zelo protinus exarsit Divino. E media igitur exsiluit precantium turba, hominémque nefarium in ipso lupanari consecutus unà cum scorto, utrumque trajecit per ipsum jaculo ventrem. Hoc facto pacata mirificè iracundia *Jehovæ*, adeò ut lues pestifera, quæ jampridem 23000 sustulerat, (1 *Cor*. 10.8.) subitò ipsa fuerit sublata. Alii forsan ex nobilioribus mille suspendio perierant, quod mandaverat Deus. Nam 24000 hujus luisse pœnam sceleris constat. (*Num*. 25. 9.) *Josephus* narrat, (Antiq.4.6.) exemplo *Phineæ* plures, æmulatione pulcherrimæ virtutis accensos, certatim in ejusdem criminis reos fecisse impetum, magnámque stragem edidisse. Neque liberatus modò à peste populus *Phineæ* ultoris gratiâ, sed & ipse donatus æterno præmio. Sic enim ad *Mosen* Deus; *Zelotypiâ*, inquit, *suâ Phineas meam avertit zelotypiam, nè populum hunc simul universum extinguerem. Cum eo igitur paciscor fœdus pacis: Ei fungendum fruendúmque Pontificatum, ejúsque posteris, do æterno fœdere.* *Midianitas* verò Deus persequi *Mosen* hostili animo, & armis infestare jubet, qui suis artibus atque insidiis tanta *Israëlitis* intulissent mala.

Quæ scelera cæde hominum 24000 vindicantur.

Numerantur denuo Israëlitæ: § 53. Omnibus jam qui censu numerati erant ultimo, præter *Calebum* & *Josuam*, deletis, (*Num*.26.64,65. *Deut*.2.14,&c. *Psal*.78.33. & 90.) *Mosi* & Pontifici *Eleazaro* imperavit Deus, ut populi denuo recenserent omnia capita, quæ vel attigissent annos vicenos, vel prætergressent. *Rubenitarum* ergò numerati sunt 43730; *Simeonidarum*, 22200; *Gaditarum*, 40500; *Manassidarum*, 52700; *Judæorum*, 76500; *Issacharæorum*, 64300; *Zebulonitarum*, 60500; *Ephraimitarum*, 32500; *Benjaminitarum*, 45600; *Danitarum*, 64400; *Aseritarum*, 53400; *Naphtalidarum*, 45400. Summa censorum constabat militibus 601730. Qui solebant incredibili multitudine in *Ægypto* augeri, suis jam in deserto peccatis atque pœnis effecêre, ut suus decreverit numerus. Pauciores enim 1820 hoc lustro quàm in ultimo reperti sunt. *Manassidæ* aucti plurimùm, *Simeonidæ* verò diminuti. Ut ovium primò, ità *Israëlitarum* postea per annos 40 pastorem egerat *Moses*. Numeratos primò acceperat; (*Exod*.38.26.) numeratos jam redditurus Domino, cùm erat officium depositurus. Inter hos qui numerati sunt, vel horum familias 57 principes, *Canaanitis* erat sorte dividenda. *Levitæ*, qui nullam erant cum reliquis habituri sortem, neque numerati sunt cum reliquis. Verùm ut unum nati mensem dicabantur Deo, sic eâdem ætate numerabantur, repertique sunt 23000.

deletísque Midianitis, *Judicia Dei à domo Dei incipiunt.* (1 *Pet*.4.17. *Ezech*.9.6. *Jer*. 25.29.) Solverunt *Israelitæ* pœnas, ità ut nè unus eorum superesset, qui scortando, *Peorisque* idolum adorando, irritaverant Deum. (*Deut*.4.3.) Jam tandem & *Midianitarum* fraudes ulcisci placuit, (quod antea erat interminatus Deus,) qui ad scelera hæc *Israelitas*, suarum maximè fœminarum operâ, impulerant. Iidem & *Balaamum* à *Balaco* rejectum, vel detinuerant apud se, vel ad se revocârant. Exercitum jubetur *Moses* conscribere militum è singulis tribubus mille, *Phineâ* duce, qui acerrimum se jampridem gloriæ

gloriæ Divinæ vindicem præbuerat, unà cum tubis argenteis sacrísque vasis. Tam parvis copiis victoriam facilem tamen dedisse videtur Deus. Nam cæsi omnes masculi, etiam reguli 5. (*Gen.* 25.4.) *Sibonis* nuper imperio subditi, (*Jos.* 13.21.) *Evis, Recemus, Zurus, Hurus,* & *Rebas*, unà cum *Balaamo*. Hominum ille piorum quidem optaverat mortem; sed vitæ parem sortitus est. Inter impios versatus, inter impios occisus meritas tot scelerum pœnas luit: (*Ezech.* 32.27,28.) suóque probavit exemplo, malum consilium consultori esse pessimum. Quicquid erat sexûs fœminei, captum & ablatum est, cum ingenti præda pecudum, jumentorum, aliarúmque rerum. Urbes, villæ, templa, ædésque omnes dirutæ, & subjectis ignibus devastatæ. Redeuntibus *Moses* & *Eleazarus* Pontifex cum Principibus populi obviàm prodivêre. Cùm autem intellexisset *Moses*, fœminis *Midianiticis* pepercisse milites, vehementer indignatus est; quoniam eas *Israelitæ* scelerum suorum & calamitatum præcipuos autores habuissent. Quare tum pueros mares, tum fœminas præter virgines occisione sustulerunt omnes. Deinde militibus imperatum est à *Mose* Pontificéque *Eleazaro*, ut seorsim haberent sua castra 7 dies, purgaréntque se tertio septimóque à cadaverum inquinamentis, cum vasis omnibus, aliisque rebus, legali more. Prædam verò ità dividi constituit Deus: Alteram victoribus, alteram populo partem: suam, exercituum & victoriarum Dei, ex parte victorum, quingentesimam *Eleazaro* tradi; ex parte populi, quinquagesimam *Levitis*. Pecudum verò sexcenta erant & septuaginta millia, 72000 boum, 61000 asinorum, denique 32000 virginum. Ferunt *Judæi*, camelos aliaque capta esse animalia quàm plurima. *Midianitarum* scilicet cameli (*Jud.* 6.5. & 7.12.) fuisse traduntur innumeri. Asinos verò tantùm ex immundis nominari atque dividi, quoniam soli primogenitum redimendo purificantur. (*Exod.* 13.13. & 34.19,20.) Mundificati admissíque tandem in castra militum duces, *Mosi* & Pontifici renunciârunt, suis quos eduxerant millibus duodecim, tantâ editâ strage hostium, desiderari neminem. Afferre igitur, offerréque se maximo *Jehovæ*, gratum, sed leve pretium tot à Deo conservatorum capitum, periscelides, armillas, annulos, inaures, monilia, & quicquid denique ornamentorum aureorum nacti fuissent in hoc bello: ea ut accepta sibi habeat ad expianda militum errata omnia, (*Num.* 31.14, &c.) precibus humillimis obsecrare se. A *Midianitis* ad luxuriam & lasciviam adhibita instrumenta, perpurganda se Optimo Numini consecrare. Summa erat ejus auri 16750 sicli; quos *Moses* & *Eleazarus* in Sanctuario deposuerunt ut anathemata, & futura posteris monumenta gratitudinis militaris. Reliquum auri & argenti quod ceperunt, milites detinuerunt sibi victores, suæ fortitudinis præmium.

Erat *Rubenitis* atque *Gaditis* (*Num.* 32.1,2,&c.) magna præ aliis tribubus copia pecorum; adeò ut agendo pascendóque plurimum illis negotii facesserent. Regiones autem *Siboni* quas ademerant & *Ogo* pratis & pascuis alendo pecori, ut alendo gramini fluviis abundabant. *Rubenus* præterea & *Gadus*, primogeniti ambo *Jacobi* ex diversis matribus, ex *Lea Rubenus*, è *Zilpa Gadus*, jure aliquo sortem sibi vendicare posse primam videbantur. Quare *Mosen*, *Eleazarum* Principésque populi convenerunt obsecrâruntque, ut sibi terram hanc *Amoræis* ereptam concederent, néve cogerentur ultra *Jordanem* aliam quærere, tantis pecorum impedimentis onusti & delassati. Subiratus *Moses*, "Itáne veró? (inquit) nè ultra *Jordanem* cogamini vos? *Hic-* "*cine baculum figetis*, tot immunes laborum atque discriminum, quæ subituri sunt "*fratres? Quorsum verò minuitis atque dejicitis animos populo* vestrâ ignaviâ? quasi "difficilior futura sit ultra *Jordanem* victoria. Et verò difficiliorem tantò fieri ne- "cesse est, quantum deest vestrarum virium. Videte nè *patrizetis* nimiùm, pravorum "parentum *contumax progenies*. Oblitíne jampridem quid patres vestri, quid spe- "culatores fecerint *Cades-Barneæ*, quámque ob causam tot *annos vagati sint vos in* "*deserto?* Cavete, inquam, nè iterum pari scelere *irritatus Jehova, iterum in solitu-* "*dinem rejiciat vos.* Hanc *Moses* excandescentiam, ex errore natam, facilè sedaverunt *Rubenitæ*, promittendo, "si hæ illis concedantur sedes, nolle se desidere domi, "aut fratres deserere, sed præire aliis armatos, & agmen ducere in *Canaanæam*, re- "lictis interea uxoribus atque liberis, cum pecore molesto, in urbibus atque septis "custodiæ Divinæ: neque ad sua se redituros, donec & reliquæ tribus suam quæque "sortem adeptæ forent. Hâc tandem lege conventum est, præcepítque *Moses Eleazaro* & *Josuæ*, qui futurus erat populi dux *Mose* mortuo, ut si *Rubenitæ Gaditæque* præstarent quæ polliciti sunt, hâc provinciâ cis *Jordanem* quam petierant potirentur. Sed primogeniti jus ab incesto *Rubeno* transtulerat *Jacobus* in *Josephum*, cujus

A.M. 2553.

regio Cis-Jordana Rubenitis Gaditisque traditur.

A. M. 3553.

Manasses erat maximus natu filius. Rationem igitur & ejus habendam in hac sortitione prima censuit *Moses*; maximè verò quia *Machiris* posteri *Manasside* urbes *Gileadis* expugnaverant, expulerántque *Amoreos*; villas autem ceperat *Jairus* ex eadem tribu, suóque consignârat nomine *Havoth-Jair*. Inter *Manassidas* quidem *Jairus* numeratur (*Num.* 32.41.) aviæ gratiâ. Paterno enim genere *Judæus* fuit. *Pharezi* enim filius *Hezron*, *Judæ* nepos, filiam duxit *Machiris Manasside*, unde *Segubum* genuit *Jairis* patrem; qui, neglectâ suâ tribu, *Manassidis* accenseri maluit. (*1 Chron.* 2.21,22.) *Cenatham* denique à se captam *Noba Nobam* appellârat. Hujus itaque tribûs dimidia pars in partem *Gileadis* recepta est, in *Argobum Basanémque*. *Dibonem* verò, *Atarothas* & *Aroerem*, *Atrothas*, *Shophanem*, *Jazerem* & *Jogbaham*, *Bethnimram* quoque & *Beth-haranem*, munitas urbes, unà cum septis ovium, instauraverunt *Gadite* sibi; *Hesbonem*, *Elealen*, *Ciriathaeos*, *Nebuntem* & *Baal-meonem*, (sed mutatis nominibus, quoniam idola gentium *Hebræis* erant ne nominanda, *Exod.* 23. 13. *Jud.* 6.31. *Esai.* 46.1.) denique *Sibmam*, *Rubenitæ* instauratas suis coloniis occuparunt. *Gessuræos* & *Maachathæos* non expulerunt *Israëlitæ*. (*Jos.* 13.13.)

& dimidiæ tribui Manassis.

§ 54. Antequam transirent *Israëlitæ* in *Canaanæam*, iterum voluit moneri Deus, ut omnes incolas perderent ejicerêntve, (*Num.* 33.52,&c. *Deut.* 7.2,&c. & 12.2,&c.) *Hithæos*, *Gergesæos*, *Amoræos*, *Canaanitas*, *Perizæos*, *Hivæos*, & *Jebusitas*; imagines prosanarum gentium & columnas ut confringerent, statuas comburerent, succiderent lucos, templa demolirentur, tollerent loca excelsa idolorum sacrata cultui, & altaria diruerent; ipsa denique ferro & flammis ità delerent nomina, ut memoria eorum omnis aboleretur. Si quos enim reliquos facerent veterum incolarum, fœderibúsque alligatos & conjugiis admiscerent sibi, fore dixit ipsis tanquam spinas in oculis, & aculeos in lateribus, suísque non modò armis infestaturos, verùm impietate morum adeò depravaturos, (*Psal.* 106.34,35,36.) ut ipsis *Israëlitis* tandem ea facturus esset Deus quæ *Canaanæis* interminatus est, eósque pariter pulsurus ab hac Terra beatissima.

Limitibus Canaanææ constitutis,

Nè quid autem vel finitimi de injusta occupatione, vel *Israëlitæ* ipsi de iniqua partitione conquererentur, & limites terræ ultra *Jordanem* occupandæ constituti sunt, & Principes tribuum, (*Num.* 34.17,18,&c.) qui unà cum *Josua* & *Eleazaro* suam singulis sortem distribuerent, nominati. Terminos verò ità delineavit Deus, (*Num.* 34.3,4,&c.) ut ab Occidente Mediterraneum mare clauderet hanc provinciam. Inde per montem *Hermonem*, quâque *Hamatham* itur, pérque *Zedadem* & *Ziphronem*, ad *Hazar-Enanem* usque linea pro termino esset Boreali. Ab *Hazar-Enane Shephanum* ut ascenderet limes Orientalis, & *Riblam*, pérque littus maris *Chinnereth*, sive *Gennesareth*, (*Luc.* 5.1.) quod postea *Galilææ* ac *Tiberiadis* mare dictum est, (*Joan.* 6.1.) ad *Jordanem* & lacum denique *Asphaltiten*. Ut ab extremo termino hujus lacûs ad Orientem, fines pergerent Australes, quodam circuitu, ad ascensum *Acrabbæorum*, pérque *Zinis* desertum, & à plaga Meridionali *Cades-Barneam*, *Hazar-Addarem* & *Asmonem*; diverterent indè ad torrentem *Ægypti*, ac desinerent in Mediterraneo mari. Hi regionis, imperii verò *Israëlitici* designantur à Deo alii termini: (*Deuter.* 11.24.) *Paranis* desertum, mare Mediterraneum, *Libanus* mons à *Borea*, & *Euphrates* ab Oriente fluvius.

& urbibus 48 Levitis,

Nullam erant Sacerdotes atque *Levitæ* sortem hæreditariam inter *Israëlitas* habituri. Necessariò tamen concedendum & his fuit ubi habitarent, nè soli sub dio agerent aut in tabernaculis Ministri ejus, qui aliis omnibus ædes atque fundos dederat. Præcepit ergò per *Mosen* Deus, ut singulæ tribus aliquas, universæ illis 48 civitates traderent: quarum sex pro asylis haberentur, quò confugerent, si qui per errorem & casu inopinato hominem occidissent. Addenda erant urbibus & prædia suburbana, (*Num.* 35.2,&c.) bis vel ter millenos (ut plerique *Judæorum* volunt) cubitos à mœnibus mensuranda circumquaque, hortis & vineis, pascendísque pecoribus destinata. Ità dispersi quidem sunt *Levitæ*, id quod futurum *Jacobus* prædixerat moriturus; (*Gen.* 49.7.) sed maximo & suo, & totius populi bono dispersi. Nam pietate suâ in vindicanda gloria Dei, ulciscendóque scelere aurei Vituli, effecêre, ut exsecrationem paternam benedictione mutârit Deus. Quos enim elegerat servos, erudiendóque populo suo præfecerat, (*Deut.* 33.8,10.) quò faciliùs eo munere fungerentur, par fuit eos in omnes terræ partes distribui; ità ut singulæ tribus haberent quasi fontes proprios, unde aquam haurirent salutarem, nec, eas aliunde ut peterent, longiùs vagari cogerentur.

Annus

Annus jam agebatur, ex quo *Ægyptum* reliquerant *Israëlitæ*, quadragesimus, undecimísque mensis primus dies. Tanto illi tempore tantillum itineris produxerunt irascente Deo, quod ab *Horebo* monte undecim diebus confici potuisset placato. (*Deut.* 1. 2.) Terræ jam promissæ limen attigerunt. Sed jampridem Deus *Mosi* denunciârat, eum incredulitatis causâ *Meribæ* neutiquam transiturum in *Canaanæam*. (*Num.* 27.12,&c.) Decretum hoc Dei precibus expugnare *Moses* conatus est, (*Deut.* 3. 23, &c.) quibus antea quidem plurimùm valuerat. Sed cùm frustrà reluctaretur sententiæ Divinæ, provocarétque magis precando quàm proficeret, à se tandem ad populum transtulit orationem, petiítque ut aliquem sui loco designaret ducem *Israëlitis*; nè tantum corpus sine capite, sine pastore tantus grex vagaretur. Facilè hac in re *Mosen* exaudivit *Jehova*, jussítque ut *Josue* suas manus imponeret, suúmque munus traderet coram *Eleazaro* Pontifice, universâque populi multitudine. Eum scilicet spiritu aiebat se afflavisse Divino. Eum igitur ad magnanimitatem atque fortitudinem excitaret *Moses*: *Eleazarus* doceret voluntatem Dei, per Urim consulendo atque Thummim se. Ipsi verò imperavit *Mosi*, ut montem conscenderet *Pisgam*, ex *Abareis* altissimum; indè quaquaversum prospiceret, atque Terram exoptatam contemplaretur eminus: quod unum fieri jam per sententiam in eum latam divinitus licebat. (*Deut.* 3.27.)

A.M. 2553. post *Mosen*

Josua designatur dux.

§ 55. Cùm autem expertus cognosceret *Moses* popularium suorum insitam pervicaciam, ac provideret fore, ut deficiente se deficerent illi à Deo, sæpius & pluribus verbis monendos à se ante obitum putavit, omnibúsque modis incitandos cohortandósque ad observanda Præcepta Dei. Ac inprimis multa ex iis quæ gesta jampridem fuerant commemorat, (*Deut.* cap. 1. & 2. & 8. & 10.) præcipuè ut lata sit Lex in monte *Sina*; cujus præcepta ferè singula quasi commentariis exponit, communítque variis pœnis: (*Deut.* 5. & 6. & 7. & 12. & 13.14.15.16.17.18.&c.) unde *Deuteronomium*, sive *Secunda Lex*, liber ipse dicitur, ubi hæc perscripta sunt. Deinde, cohortationibus argumentísque variis, magnâ præmiorum spe, comminationéque calamitatum, inducit *Hebræos* ad obsequendum: (*Deuter.* 4. & 8. & 11. & 28. & 30.) beneficiorum præcipuè Divinorum prædicatione, quæ abunde in illos contulisset *Jehova*, non meritorum suorum gratiâ. Eos enim contumacissimam esse ingratissimámque gentem, qui multis Deum offendissent atque irritâssent modis: (*Deut.* 9.) sed *Canaanitarum* non tolerandam ulteriùs impletatem effecisse, ut hanc *Israëlitis* terram det, quam *Jacobo*, *Isaaco* & *Abrahamo* juratus olim promiserat, eorum se posteris donaturum. Quòd si ergò *Jehovam* colerent unicum, ejúsque perficerent mandata omnia, in omnibus rebus atque locis benedictiorum illis Deum pollicetur. (*Deut.* 28.1,2,&c.) Sin deficiant ad alienos deos, *Jehovæque* spreverint præcepta, omnium illis generum maledictiones atque pœnas denunciat; unicâ tantùm spe in fundo relictâ, (*Deut.* 30.1,2,&c.) fore, ut si ab hostibus ad servitutem in terras abducti alienas, (quod malorum erat extremum,) peccatis omnibus renunciarent, totósque Deo suo redderent se, exaudiret *Jehova*, & in suam eos patriam postliminiò reduceret. Quare cùm vitam atque mortem in sua ipsorum haberent manu positam, (*Deut.* 30. 15,&c.) satiùs facturos & prudentiùs, si vitam eligerent, quam obsequio & pietate in Deum erant facilè consecuturi. Hoc tempore fœdus etiam sacrum (*Deut.* 29.1,2,&c.) quod erat in *Horebo* monte percussum ab *Israëlitis* cum Deo, ad tabernaculum sanctum ab universis renovatum est; *Jehovâ* per *Mosen* severiùs comminante, (*Deut.* 29.18,19,&c.) Si quis hoc violaret fœdus, deósque gentium coleret aureos & argenteos, ligneos lapideósque, si quis sibi ipsi plauderet quasi nemine visuro sua ulturóve peccata, eum se diris omnibus atque malis obruturum quæ denunciata sunt in Lege, ut posteri, etiam peregrini, ejus demiraturi sint miserrimam sortem.

Multis ergò *Moses* populum cohortatus ad constantiam, nè deficiant à Deo.

De promulgatione solenni legalium Benedictionum Maledictionúmque præcepturus *Moses*, primò, autoritatis paulò majoris gratiâ, unà cum Senatu edixit populo, ut, potiti *Canaanæâ*, in *Ebale* monte columnas calce oblitas constituerent, in quibus clarè perscriberetur Dei Lex: altare simul ut exstruerent ex lapidibus integris rudibúsque, ubi tum holocausta immolarent, tum sacra Eucharistica, quibus convivarentur hilares coram *Jehova*. Mox unà cum sacerdotibus atque *Levitis* populo præcepit, ut in *Canaanæa*, ex *Ebale* monte Maledictiones, Benedictiones verò ex monte *Gerizimorum* promulgarentur. (*Deut.* 27.12,&c.& 11.29.) Hinc autem *Simeonidæ*, *Levitæ*, *Judæi*, *Issacharæi*, *Josephidæ* ac *Benjaminitæ* starent: indè verò *Rubenitæ*, *Gaditæ*, *Aseritæ*, *Zabulonitæ*, *Danitæ*, *Naphtalidæque*. Exsecrationes ità *Levitæ* clarâ voce denunciarent;

Maledictiones institnit promulgandas in monte *Ebale*, &c.

docebunt judicia tua, (*Ezech.* 44.23,24. *Lev.*10.11. *Deut.* 17.9,10,11.& 24.8. *Mal.* 2.6,7.) *& Israëlem erudient in Lege. Apponent suffitum coram te, & holocaustum in altari tuo. Benedic, Jehova, copiis ejus, opúsque manuum illius tibi gratum sit. Hostium comminue vires, qui opponunt illi se; & prosterne inimicos, ne insurgant denuo. Dilectus Jehovæ Benjaminus, cum eo securè deget,* qui *proteget eum quotidie, intérque humeros ejus habitabit.* (Quia templum in tribu *Benjamini.*) *Josephi verò benedicta Jehovæ terra sit, rebus cœli pretiosis, rore supero, inferóque abysso: Solis proventibus, quísque producit Luna indies pretiosis rebus: montium antiquorum æternorúmque collium fœcunditate: abundantiâ denique rerum quas* parit pascítque *tellus, & mei gratiâ rubum qui incoluit* Dei. *Descendant hæc* abunde *in caput Josephi, & in verticem ejus cadant qui fratrum* unus omnium *longè ablegatus*, unus omnium longè prælatus eminuit. *Instar juvenci primogeniti sui gloria ejus, &* duo *tanquam monocerotis cornua, quibus coget conterétque populos usque ad fines terræ. Ephraïmi myriades ea sunt, & Manassis millia. Lætare, Zebulon, de profectionibus tuis;* (*Gen.* 49.13.) *&, Issachar, de tentoriis. Populum ad montem invitabunt, sacrificiáque immolabunt justa: quia marium affluentiam sugent, & occultos arenæ thesauros. Benedictus ille qui dilatat Gadem.* (*Jud.*11.) *Tanquam leo habitat:* (*Gen.*49.19. 1 *Chron.* 12.8.) *brachium rapiet unà cum vertice.* (1 *Chron.* 5.18,&c.) *In principio prospexit sibi. Nam in portione legislatoris collocatus est. Cum principibus ergò populi profectus, justitiam Jehovæ exsecutus est, & judicia ejus cum* reliquo *Israële. Ut leonis catulus Dan, qui exsilit ex Basane.* (*Gen.*49.17.) *O Naphtali, satur gratiæ, & plenus benedictione Jehovæ; ad mare* (*Galilææ*) *Meridiémque sit hæreditas tua. Benedictus filiis Aser, gratúsque sit fratribus suis. In oleo tingat pedem.* (*Gen.*49.20.) *Ferrum & æs sub calceo tuo. Etiam* in senectute *vires tibi* juvenescent. *Nullus omnium similis Deo Jesurunis, qui cœlis insidet ut auxilietur tibi, & cœlorum cœlis* ut suam ostentet *gloriam. Sempiternus te Deus protegit, æternáque sustentant brachia. Ille hostem expellet coram te, denunciabitque tibi ut perdas. Solus & securè habitabit Israël; scaturigo Jacobi in terra tritici ferace atque musti. Etiam cœli stillabunt rorem.* (*Gen.* 27.28.) *Beate Israël, quis similis tui,* (2 *Sam.* 7.23.) *popule à Jehova conservate, clypeo auxiliari tuo, tuæque gloriæ gladio? Hostes tibi* subigentur *mendaces,* (*Psal.*18.40,&c.) *excelsáque illorum propugnacula conculcabis.* In hac tribuum benedictione *Simeon* unicus omissus est, propter peccata, vel sua in *Sichemitas* & *Josephum*, vel suorum in scortatione *Midianitica*: nisi, quod aliqui putant, cum tribu *Juda* concludatur, quâcum erat conjunctus loco in *Cananæa.*

Hæc *Moses* cùm dixisset, ultimam vitæ scenam peracturus, in montem ascendit, quò jusserat Deus, *Nebuntem*, ex *Abaræis* unum, & in *Pisgam* ejus verticem altissimum, è regione *Hierichuntis*, primæ civitatis ab ulteriore fluvii *Jordanis* ripa. Indè monstravit ei Deus tribuum singularum sedes futuras, *Judæ*, *Ephraïmi*, & reliquarum. *Et hæc*, inquit, *ea est quam Abrahamo, Isaaco, Jacobo promisi juratus, eorum me daturum posteris, terram. Hanc tibi oculis perlustrandam concedo; potiundam, calcandámve pedibus, non dabo.* Quare oculis tandem quantum voluit satiatis, jucundo gratissimæ in terris rei spectaculo, coelos deinde contemplaturus & Deum, avolavit ex monte *Moses*, (*Deut.* 34.5.) exuto corpore; quod ipse Deus unicum (tanti reliquias fecit fidelissimi Servi) honorificentissimo funere in valle sepelivit, urbi vicina *Beth-Peori*, *Michaëlis* Angeli ministerio; ità ut sepulturæ locus nemini unquam sit mortalium compertus. Eo consilio factum id opinantur plerique, nè *Israelitis*, plùs nimiò ad impietatem propensis, à sepulchro hominis tam divini, superstitionis & idololatriæ causa vel ansa porrigeretur. Eámque ob causam inter *Michaelem* Archangelum atque Diabolum fuisse *altercationem super corpore Mosis*, *Judas* narrat Apostolus in Epistola sua; (vers. 9.) ubi Satanam non sine convitio postulantem ut sepeliretur magnificè *Moses*, (quasi de viri Sanctissimi honore solicitum,) non esse tamen Angelum contumeliosè insectatum dicit, sed hoc unum ejus retulisse opprobriis, *Increpet te Deus. Oecumenius* (in *Judam*) prohibuisse ait Satanam nè sepeliretur *Moses*, ut indignus funere, propter injustam *Ægyptii* hominis cædem. (*Exod.* 2.) At multò similius vero est, obstitisse Diabolum nè occultaretur sepulchrum, ut eo populum manifesto ad idololatriam pelliceret. Et adfuisse ait *Josephus* morituro in monte *Mosi* *Eleazarum* atque *Josuam*, ipsúmque Senatum deduxisse proficiscentem; & Senatu dimisso, cùm post mutuos complexus Duci Pontificíque ultimum Vale diceret, inter loquendum nube repentinâ circundatum fuisse,

A.M. 2553.

montem denique *Nebuntem* conscendit;

moritur, ac sepelitur à Deo.

 at-

A.M. 2553. atque in vallem quandam ex monte sublatum. Atque hæc fortasse de occulto *Mosis* tumulo non carent mysterio: Legem, scilicet, cujus erat præcipuus minister *Moses*, mortuam atque sepultam resurgente *Christo*, hoc est, abrogatam, non esse deinceps requirendam à nobis, aut suscitandam denuo; Ceremonias autem obsoletas æternâ oblivione quasi occultandas. (*Rom.*8.3. *Gal.*3.13,14. *Col.*2.14,16,17. *Heb.*9.9,&c. & 10.1,&c.) Tradunt *Judæi*, septimo die mensis ultimi, qui *Adar* dicebatur, & natum fuisse *Mosen*, & mortuum.

§ 57. Annorum erat 120 senex cùm moreretur *Moses*. Neque tamen (quod solet plerumque viris ætate provectis contingere) tot curarum atque molestiarum æstus vegetum ejus & succi plenum corpus debilitârant, oculorúmve aciem hebetârant adhuc juveniliter perspicacem. *Artapanus* (apud *Eusebium* Præpar.9.26.) staturâ procerum ait fuisse, subrufum colore, cæsarie promissâ, corpore vultúque dignitate summâ majestatéque. Triginta dies luctui dederunt *Israelitæ*, tristissimi, licèt occulti, funeris. Nec enim unquam Propheta exstitit alius *Mosi* par, qui tam familiaris Deo, tantáque facinorum prodigia perpetravit. Magnum profectò sui apud suos desiderium, magnam apud exteros reliquit celebritatem nominis, memoriámque viri prudentissimi, justissimi, sanctissimíque. Quinque primos è Sacris Testamenti Veteris Libros eum scripsisse, tum constans memoria *Judæorum* per omnes ætates docet, tum quædam testimonia ex Prophetis aliis probant Divina. (*Marc.* 12.26. *Luc.*2.22.& 16.31.& 20.37. 2 *Reg.* 14.6. *Joan.*5.46,47.) Nomina his Libris *Hebraicè* nulla sunt, nisi à primis quæ occurrunt in unoquoque verbis. His enim vice nominum distinguuntur à *Judæis*. *Genesis*, quomodo primus nominatur, *Græcè Generationem* significat. Mundi enim Ecclesiæque ortum & initia exponit, cum historia generationum 23, hoc est, graduum primorum sibi succedentium in prosapia generis humani. *Græcum* pariter vocabulum *Exodus*, *Egressum* & liberationem continet *Israëlitarum* ex *Ægyptiaca* servitute, cum Lege Fœderéque Dei, & incrementum Ecclesiæ. Sacrificia *Leviticus* & ceremonias tradit, sacerdotibus alisque ministris è tribu *Levitica* peragendas. *Numeri* quartus Liber *Latinè* dicitur, quoniam Tribus in eo *numerantur*, itineráque sive castra in deserto; & populi gesta ferè à tradita in primo anno Lege, ad eandem repetitam quadragesimo, describuntur. Denique, à *Legis* Fœderisque Divini *repetitione*, *Deuteronomium Græcè* quintus est Liber nominatus. Primum igitur *Mosen* habemus Theologiæ, Philosophiæ, Poëticæ, Historicæ scriptæ autorem, reliquorúmque omnium ducem, quibus jam refertæ sunt scriptoribus Bibliothecæ amplissimæ. Cùm enim ab intimis esset consiliis Deo, Religionem instituit Deo dictante, quæ ad *Messiam* rectà duceret, ad *Messiam* usque valeret, & coleretur unica. In explicandis mundi primordiis, ad Philosophiam naturámque rerum investigandam rudimenta plurima & pulcherrima tradit, aliarúmque alibi Artium. In *Exodi* & *Deuteronomii* Libris Hymni duo, Liber de *Jobo* ex magna parte, & *Psalmi* aliquot (si *Hieronymum* audiamus) inter *Davidicos*, præcipuè nonagesimus, artem ejus Poëticam, & in ea præstantiam, satis indicant. Postremò, Historiam Ecclesiæ ab Orbe condito suam usque mortem, summa cum veritate ac perspicuitate, ultra bis mille quingentósque annos, contexuit. Idem de *Jobi* quoque rebus Librum creditur vel condidisse, vel ex *Arabica* lingua transtulisse in *Hebræam*. Quo in loco temporéve scripta sint hæc, si quis fortasse quæret ex me, quod de reliquis apertum est, idem quoque de *Genesi* opinione probabili conjicitur, eum in solitudine scriptum videri, quâ tot annis oberrabant *Israelitæ*, vacabátque satis *Mosi*; partim ad sanandos & subigendos popularium rebelles animos, partim ad consolandos atque sustinendos tot penè fractos miseriis. Sabbati enim celebratio, & mundorum immundorúmque animalium distinctio, quæ in *Genesi* commemorantur à *Mose*, at in *Sina* monte demum instituta sunt, catenus valent apud *Theodoretum*, (Quæst. in *Genes.* 1.) *Bedam*, atque *Tostatum*, (in *Genes.* 13. quæst. 132.) ut illi propterea non nisi post Legem latam *Genesin* à *Mose* conscriptam putent. At verò animalia munda, & Sabbatum, quanquam & Lege sancita *Mosis*, tamen ante *Mosen* ab ipsis rerum initiis posita in more apud viros fuisse probos atque sanctos, ut sacrificia & alia quædam instituta sacra, nemini esse dubium potest. *Eusebius* ergò, (Præpar. 7.2.) *Pererius*, (Præfat. in *Genes.*) & alii, malunt hunc Librum à *Mose* compositum eâ tempestate quâ *Jethronis* pastorem agebat profugus in deserto, abundabátque otio & solitudine, rebus ad commentandum scribendúmque opportunis maximè: edidisse verò ad consolandos

Multos libros edidit;

apud *Jethronem* in deserto *Genesin*;

dos *Hebræos* in *Ægypto* crudeli servitute oppressos, eorúmque animos præparandos ad accipiendam à se Legem Dei. Huic opinioni maximè obstat, quòd *Moses*, tergiversando detrectandóque tantopere oblatum sibi à Deo munus reducendi *Hebræos* in *Canaanæam*, abjecisse videatur tum temporis omnem cogitationem atque spem liberationis reditûsque vivente se, operâve suâ; eáque propter minùs fuisse solicitus de iis commentandis quæ ad Legem postmodum ferendam à se viam sternerent, quod *Eusebius* à *Mose* factum opinatur. Verùm utcunque de ferenda Lege, ac reducendo ipse populo non cogitârit fortasse *Moses*; voluisse tamen *Genesin* scribendo erigere popularium suorum animos, quanquam ab alio aliquo ministro reducendorum in *Canaanæam*, nihil prohibet. Ortum igitur & originem rerum tradit Inprimis in hoc Libro *Moses*, ut moneat quantum illi debeant Deo, qui homines dedit esse; omnium verò animantium, homines condidit præstantissimos longè ac dominos; aliáque ferè omnia illorum gratiâ, illos tantùm suâ. Postea, de Fœdere narrat Dei cum *Abrahamo* inito ejúsque posteris per circumcisionem: quo doceat, quantò illi magis reliquo mortalium genere obstricti sint Deo; quantóque illis ab antiquo Deus magis obligârit se. Postremò, variis exemplis Divinæ in homines impios ultionis, in *Adamum* & *Evam*, in Orbem terrarum veterem, In Turris *Babylonicæ* conditores, In *Sodomas* & *Gomorrham*, deterret à peccando, Irritandóque tam gravem scelerum vindicem Deum: præmiis verò in *Abrahamum* præcipuè collatis, in *Isaacum*, in *Jacobum* atque *Josephum*, allicit stimulátque ad obsequendum præceptis Dei populares suos. Maximè verò majorum suorum propositâ illis in temporibus difficillimis constantiâ, & promissionibus *Canaanæ* toties repetitis, dejectos variis ærumnis erigit atque sustentat animos rerum exspectatione prosperarum, & feliciorum aliquando spe. A.M. 2553

§ 58. Sed de his Scriptis *Mosaicis* mihi eximendi quidam scrupuli videntur, qui fortasse torqueant imperitos. Ac inprimis expediendum occurrit, unde certam de iis quæ scripsit scientiam fit nactus *Moses*; maximè verò de rerum principiis, re inter Philosophos *Græcos* maximè controversa. Nihil enim ille argumentis concludit necessariis, philosophico & *Peripatetico* more; sed *Pythagorico* tantùm discipulis imperat fidem, non facit. Deinde quæritur, an hos revera scripserit *Moses* qui nostris teruntur manibus Libros, ejúsque nomen præferunt. Ex quarto enim *Esdræ* (cap. 14.) receptum est apud veterum *Christianorum* plerosque doctissimorúmque Patrum, *Babylonico Hierosolymarum* incendio Legis vel Testamenti Veteris Libros conflagrâsse omnes, ac periisse. Post reditum *Judæorum*, Divino Sacri Spiritûs afflatu, renovatos ab *Esdra* fuisse, ac pristinæ redditos integritati. Postremò, reperiuntur quædam in his Libris quæ non sit credibile scripsisse *Mosen*: ut de sua morte & sepultura; (*Deut.* 34.5,6,7.) de tempore quo desiit Manna cadere; (*Exod.* 16.35.) de Libro Bellorum *Jehovæ*, (*Num.* 21.14,15.) quem, *Mosaicis* antiquiorem, quis tandem erat qui scriberet? Itaque meritò suspicari licet, nec à *Mose* reliqua esse exarata, quanquam ejus titulo insignia. Ad primam ex his arduam sanè quæstionem, & quâ Religionis veræ ipsa principia nituntur, unde *Moses* didicerit quæ scripsit, cùm suo Marte artéve nihil ipse invenerit, aut philosophicè demonstrârit; primò dicimus, in explicandis eum naturæ primordiis, non Philosophum agere, sed Historicum, cujus narrare munus est verè ac dilucidè, non arguere, non probare. Deinde, à majoribus ea quæ scripsit tradita per manus accepisse. Etenim ab *Adamo* ad *Methusalam*, indè ad *Noachum*, à *Noacho* ad *Semum Heberúmque*, ab his ad *Abrahamum*, à patre ad *Isaacum*, ab eo ad *Jacobum*, deinde ad *Josephum* & fratres, ab eorum nepotibus ad *Mosen* Veterum transmitti facillimè Traditiones potuerunt. Cùm autem Propheta esset *Moses* maximè omnium familiaris Deo, nè labi, errare, decipi, falsáque narrare pro veris posset, (quod usu venit sæpissimè in iis quæ ore tenus transeunt à parentibus ad nepotes,) Spiritum Divinum (*Psal.* 103.7. *Marc.* 7.9,10. *Luc.* 24.44.) sibi præsentem ac præeuntem in omnibus ducem atque lucem habuit. A *Mose* igitur discendum jure monet *Abrahamus*. (*Luc.* 16.29.) Si quis ergò Scriptorum ejus fidem veritatémque Divinam in dubium vocat, sanè convellit is & labefactat ipsa Religionis *Christianæ* fundamenta; si quis autem negat, diruit planè. Reliquis enim è 5 Libris ad omnem Religionem instituit *Hebræos Moses*, tum exemplis, tum verò maximè præceptis, & ceremoniis ejusmodi, (Deo monstrante) quæ ad *Christum* pædagogi more nos agerent, & à *Christo* abrogarentur tandem spiritualem præceptorum cultum, ad exitum usque mundi perduraturum. Cavendum igitur vel max-

In quo ea quæ scripsit, ex traditionibus Veterum didicit:

A.M. 2533. maximè, nè quid autoritati *Mosis* derogetur, cujus maximè fide Religio *Christiana* stat. Quod secundo loco disputatur, suâ sponte corruit, quoniam infirmas habet radices, Apocryphum scilicet nullius autoritatis Librum. Tot enim fuisse constat Legis exemplaria, variis in locis dispersa, tum apud sacerdotes atque *Levitas*, quorum erat officium explicare, tum apud reges, quorum erat singulorum sibi librum transcribere, (*Deut*.17.18,19.) præter eos qui relicti erant à majoribus, ut omnes uno igne aboleri posse difficillimè credatur. Quòd si *Antiochus Macchabæorum* tempore, qui Sacros Libros summâ diligentiâ indagabat & perquirebat, tollere tamen aut invenire singulos non potuit; (1 *Macc*.1.56. & 3.48. 2 *Macc*.2.14.) quantò credibilius *Nabuchodonosoris* flammæ superstites fuisse permultos, qui nihil iis mali machinatus est? Cúmque (2 *Reg*.25. & 2 *Chron*.36.) recenseatur omnis, & *Chaldæorum* præda, & *Judæorum* jactura, Libri nusquam in his numerantur Sacri, quorum fuisset jactura maximè omnium deploranda. Libro 2 *Macc*. 2.4,&c. traditur, Prophetam *Jeremiam*, permittentibus *Chaldæis*, Tabernaculum, & Arcam sacram, & Altare aureum traduxisse in montis *Nebuntis* abditam speluncam, ex ruinis Templi sublata conservatáque. Quantò probabilius eum Sacra Volumina non sarta & tecta modò custodivisse, sed in ipso abdidisse fovisséque sinu? Imò & hoc narratur eodem autore, *Jeremiam* populo In exsilium proficiscenti tradidisse Legem, (v.2.) & monuisse nè obliviscerentur Præceptorum Dei. Libro *Danielis* (cap.9.) mentio fit Librorum *Jeremiæ*, (v. 2.) & *Mosaicorum*: (v.13.) ergò superfuisse constat, antequam rediérat *Esdras*. *Josephus* quidem (Antiq.11.1. si quâ is dignus est fide) memorat *Judæos*, *Theodoretus* (in *Esai*.45.) *Danielem* ait, *Cyro* ipsi monstravisse locum *Esaiæ* Prophetæ, quo *Cyrus* nominatus est antequam natus; eóque inductum præcipuè regem, exsulibus *Judæis* liberam concessisse domum discedendi veniam. Quare deleta fuisse *Mosis* Testamentique Veteris omnia volumina, & *Esdram* reddidisse in lucem divinitus afflatum, planè fabulosum indignúmque fide censeo. Nec fortasse aliud voluerunt Patrum plerique veterum, nisi corruptos depravatósque Sacros codices (non deletos) in pristinam integritatem & nitorem ab *Esdra* fuisse restitutos, & charactere donatos novo, id est, *Assyrio*, quem legere populus unum potuit, *Mosaici* veteris oblitus. Objicitur postremò, aliqua in his Libris occurrere, quæ *Mosen* autorem non ferant; ut ea de morte *Mosis* & sepultura narratio, de Libro bellorum *Jehovæ*, &c. Ut paucis concludam hæc; Addita fuisse quædam Libris *Mosaicis* aliísque, sed ab aliis Prophetis, perficiendi explicandíve gratiâ, sine injuria concedi potest, aut læsæ fidei periculo. *Deuteronomio* addidisse *Josuam* aut *Eleazarum* Pontificem de morte laudibúsque *Mosis* quæ scripta sunt, déque Libro bellorum *Jehovæ* (ab ipso *Mose* scripto fortasse) aliísque rebus interpolata, vero simillimum videtur.

nec ejus libri Hierosolymarum incendio perierunt.

Profani etiam Scriptores meminerunt de Mose.

§ 59. De *Mose* meminerunt passim gentium profanarum Scriptores, *Polemo*, *Appion*, *Ptolemæus Mendesius*, *Hellanicus*, *Philochorus*, *Castor*, *Thallus*, & *Alexander Polyhistor*, ut in Paræenesi ad *Græcos* traditur, quæ *Justini Martyris* titulum gerit. Ex his aliquot etiam *Cyrillus* nominat contra *Julianum*. *Josephus* præterea (contra *Appion*.1. & 2.) *Manethonem*, *Lysimachum*, *Cheremonem*, atque *Molonem*. *Diodorus* quoque *Siculus*, & ex *Pompeio Trogo Justinus*, *Strabo*, *Plinius*, *Tacitus*, *Juvenalis*, *Dionysius Longinus*, *Pythagorei Platonici*que memorant de *Mose*; *Numenius*, *Chalcidius*, *Sanchuniatho Phœnix*, apud *Porphyrium*; *Artapanus*, *Eupolemus*, &c. apud *Eusebium*: (Præpar. 9.) quanquam omnibus qui supersunt omnium gentium Scriptoribus longè antiquior sit. Apud alias enim gentes *Homeri* Poëmate nihil habetur vetustius. Unde illud *Horatii*, (Carm.4.od.9.)

Vixère fortes ante Agamemnona
Multi, sed omnes illacrymabiles
Urgentur, ignotique longâ
Nocte, carent quia vate sacro.

Homerus autem ipse post annos ferè 600 *Mosen* secutus est. *Manetho*, *Lysimachus* & *Cheremon*, quos dixi, *Ægyptii* cùm sint, maximéque infensi *Judæis*, nihil ferè habent præter mendacia & calumnias; unde *Tacitus* quoque hauriebat suum virus. At hos *Josephus* (in primo Adversus *Appionem*) suis figmentis repugnantibus, atque sibimet adversis, ità implicatos & irretitos tenet, ut refutatione aliâ non egeant. *Diodorus Sic*. (1. sect.2.6.) inter eos qui ad aliquem Deum autorem suas leges referebant, *Mosen* ait *Judæis* tradidisse à Deo quem *Iao* vocabant. *Jehovam* vult. *Strabo* (lib.16.)

(lib.16.) multa quidem habet de *Mose*; quæ quanquam minùs vera pleraque, nihil enim habet præter auditum, satis honorificè tamen institutis ejus justitiam & religionem tribuit: quemadmodum & *Justinus*,(lib.36.) *Plinius* (30. 1.) aliam ait fuisse Magiees factionem à *Mose* aliisque *Judæis* pendentem, præter eam *Zoroastris*, & longè posteriorem. Etsi revera multò antiquior *Zoroastre Moses*, non & Magus, sed magorum malleus. *Juvenalis* (Sat.14.) perstringit suo more eos qui A.M. 2553.

Judaïcum ediscunt, & servant, & metuunt jus,
Tradidit arcano quæcunque volumine Moses.

Dionysius Longinus (de Sermonis sublimitate) aliqua legisse videtur scripta *Mosis*, eúmque viri laude ornat egregii, qui Numinis Divini potentiam & ritè conceperit animo, & pro dignitate verbis prodiderit. *Pythagoras* & *Plato*, non illi quidem nomine fatentur *Mosen*, sed ex eo multa philosophati sunt. Quod de *Pythagora* (in Vita ejus) docet *Hermippus* apud *Josephum*, (Contra *Appion*.2.) ubi multa eum instituta *Judæorum* in suam Philosophiam transtulisse dicit. Et in *Timæo* plurima *Plato* accepisse creditur à *Mose*: ut etiam *Chalcidius* in *Timæum*, ubi hoc eum ornat elogio, *Sapientissimus Moses non humanâ facundiâ, sed inspiratione, ut ferunt, afflatus Divinâ.* *Numenius* apud *Eusebium Pythagoreus*, eum voce *Græcanicâ Musæum* vocat. (De Præpar.8.8.) Et *Artapanus*, (ibid.lib.9.27.) quem *Hebræi Mosen*, à *Græcis Musæum* appellari tradit; eúmque scribit à *Meride*, *Chenephris Ægyptiorum* regis filia, eò quòd ipsa parere non posset, adoptatum, maximo apud *Ægyptios* habitum honore, ob ingenium divinum & inventa, tum quæ scientiam rerum spectabant, tum quæ ad publicam privatámque rem, & mores singulorum instituendos. Idem literas eundem ait invenisse, quas *Ægyptiis* & *Hebræis* tradidit, verus ille *Mercurius* tantopere celebratus: aliáque plurima. Sed meritò S. *Augustinus* (de Civ. Dei 18.39.) falsam hanc ei laudem negat, & ab *Hebero* non modò linguam *Hebræam* conservatam, descendisse per successionem Patrum ad posteros *Abrahami*, sed & literas primævas dicit. Veriùs hac in re *Eupolemus* apud *Eusebium*, (Præpar.9.26.) qui *Mosen* ait fuisse hominem sapientissimum, ac primum literas tradidisse *Judæis*, unde *Phœnices* acceperunt, à *Phœnicibus* ad *Græcos Cadmus* transtulit. Sed alibi hac de re scriptum est uberiús. *Demetrius* denique Historicus multa, & *Ezechielus* Tragicus integram de *Mose* fabulam instituisse videtur; ex qua plurima legas apud *Euseb*. (Ib.cap.28,29.)

JOSUA,

JOSUA, SIVE ANNALIUM MUNDI Primi Tomi

LIBER SEXTUS;

Qui, A *Mose* usque ad *Ebudem* Judicem, annos comprehendit 77.

A.M. 2553.

Josua Imperator,

§ 1. MOses jam *Israëlitas*, quibus annis 40 præfuerat, mortuus dereliquit. At populum suum non deseruit immortalis Deus. Jampridem elegerat *Josuam Ephraïmitam*, filiúmque *Nunis*, qui ejus imperii clavum teneret. Eundem regiis planè dotibus instruxerat. (*Deut.* 34. 9.) Sed quoniam fortissimi quique, licèt probè comparati, ubi ad rem ventum est, vel subsistunt, vel vacillant; adhortari hominem placuit, ut mox ad expeditionem se accingeret; eóque magis præfecturam ejus denuo sancire, ut populus collectis animis eum sequi ducem non dubitaret, quem videbat pedem non movere, nisi præeunte Deo. Sic igitur *Josuam* excitavit Deus: " *Servus mihi* fidelissimus *Moses fato suo functus est*, cujus te " in locum surrogavi. Satìs luctui datum. *Agè nunc*, arma expedi, *trajicitóque fluvi-* " *um hunc Jordanem, ad occupandam quam vobis traditurus sum Canaaneam. Quic-* " *quid terrarum vestri pedes calcaverint, vestrum est; quod sum pollicitus Mosi. A de-* " *serto Libanóque monte, usque ad Euphratem orientalem terminum, & mare* Mediter- " raneum *ab occidente, vestræ ditionis limites porrigentur.* Utcunque sint bellicosæ gen- " tes quibuscum tibi res est futura, nè quid metuas tamen; succumbent omnes, tuis- " que armis profligabuntur. *Nulla tibi quoad vixeris obstare poterit*, victoriarúmque " perpetuum impedire cursum. *Ego enim* semper *tibi*, *quomodo* nuper *Mosi*, *affuturus* " *sum. Non deseram ego, non derelinquam te*, quem constitui ducem ut *hæreditatem* " *populo* meo jamdiu *promissam distribueres. Tu modò forti animo vide & infracto ut sis*, " *Legique meæ toti obsequaris. Eam continuâ meditatione* familiarem tibi redde, ut " quotidianos progressus facias, neque in hoc studio totâ vitâ desinas proficere. *Ità pru-* " *denter consules tuis rebus, prosperéque tibi succedent omnia.* Iterum ergò iterúmque " *jubeo te, magno fortique ut animo sis, nè quid* rerum hominúmve *extimescas; quoni-* " *am ego tibi Omnipotens Jehova ubique sum præsidio futurus auxilióque.*

animatus à Deo,

exploratores mittit Hierichuntem:

Hoc animatus oraculo *Josua*, nè temere tamen in maximam rem & periculosissimam irrueret, viámque arriperet incognitam, duos clàm exploratores præmisit, qui dispicerent libérne transitus pateret, atque *Hierichuntii* securíne essent, an parati ad arma & instructi, aliáque multa discerent, priusquam pedem in terra ponerent hostili. Credibile est, ipsum Deum hanc illi solicitudinem injecisse. Nuncii cùm *Hierichuntem* pervenissent, ut hominum fugerent conspectum & frequentiam, in meretricis

A.M. 2553. cujusdam divertere domum. (*Jacob.* 2. 25.) Ea *Rababa* vocabatur, quæ in urbis obscuro quodam recessu habitabat. Paries exterior domûs in ipso erat urbis muro locatus, procul à foro & celebritate publica; sicuti solent meretrices angiportus & loca solitaria utplurimum incolere. Clanculùm insinuant speculatores, & abdunt se in latebris, unde faciliùs elabi se posse opinantur. Probabile est, (quod dubiis temporibus & in metu belli fieri solet,) appositos fuisse custodes, qui suspectos hospites observarent. In propinquo aderant *Israëlitæ*, qui apertè professi fuerant apud *Idumæos* & *Moabitas*, se in *Cananæa* sedem quærere. Formidolosa erat multitudo. Cæsis jampridem duobus in vicinia regibus, amplam ditionem occupaverant. Nimiæ socordiæ fuisset, liberum transitum per urbem in ipsis finibus *Cananææ* sitam advenis quibuslibet permittere, in discrimine tam manifesto. Exploratores igitur, quos multa indicia prodebant hostili animo venisse, regi per delatores proditi sunt. Obstupefacti cives à Deo videntur & excæcati, ut nihil consilio vel ratione egerint. Facillimè potuissent, ut primùm sunt ingressi urbem, detinere suspectos hospites, examinare, deprehendere. Tandem suspicione delatos ad se accersiri jubet rex. Sed & hoc ità imprudenter gestum, ut spatium iis occultandi se in summo tecto datum sit sub lini culmis, ad frustrandam scrutationem ritè compositis à meretrice. Itaque mulier appellata prodiit intrepidè in medium, & callido fallacique responso facilè expedivit se: "*Venisse* quidem aiebat *ad se* peregrinos; *unde* venissent, *minimè sibi compertum fuisse: in tenebris, dum porta claudebatur, elapsos*, facilè *comprehendi posse, si qui ocyùs persequerentur.* Valuit hic apud imprudentes dolus. Emissi protinus qui ad vada usque *Jordanis* persecuti sunt, portâque statim obseratâ. Interea *Rababa* exploratores adit, solicitos atque pervigiles verbis affatur his aut hujusmodi: "*Non me latet, Hebræi* hospites, *Jehovam dedisse vobis terram hanc. Vestri nominis terror omnes pervasit nos, animique hominum concidunt & liquescunt metu. Accepimus enim, ut arefactum à Jehova rubrum sit mare*, vobisque tutam aperuerit ex *Ægypto* viam. Accepimus *quid Ogo factum & Sihone sit regibus Amoræorum* vicinis. *Cùm autem accepere mus hæc, dejecti nobis animi sunt*, trepidationéque summâ consternati. *Vester enim Deus Jehova*, unicus *est* revera *in cælo atque in terra Deus. Cùm igitur benignè tractaverim ego vos*, quorum ex mea unius lingua salus pendet, parem *à vobis*, *etiam juratis ac Jehovæ testantibus Numen, benignitatem postulo. Hoc autem est quod* postulo, *ut*, votorum hujúsque vos urbis compotes, *me parentésque meos, unà cum fratribus ac sororibus, familiisque nostris, ab exitio vindicetis.* Ad hæc respondent exploratores, in tanto facilè periculo exorati, "Juramus, *& modò tu nè quid prodas*, reipsa præstabimus. "Hoc tibi pignus habe *filum coccineum, quod in hac quâ descensuri sumus fenestra conspicuè ligatum*, nobis quoque signum futurum sit, nè aberremus à domo. Quoscunque tuorum in hoc tuæ domûs receperis asylum, fore omnes jurati spondemus incolumes. Sin ex his limitibus prodierint, pollicemur nihil. Spem salutis ut amplum sibi præmium amplexa *Rababa*, fune per fenestram demisit hospites, monuitque simul, nè rectâ *Jordanem* peterent: fore enim ut occurrerent fortè militibus, qui ad persequendum exierant. Sed properarent ad montes, ac tres ibi dies latitarent, donec redirent regii satellites à *Jordane*: deinde tutum carperent ad suos iter.

quos Rababa, cauponis, latebris... (marginal: quos Rababa, cauponis,)

mendacio tuetur. (marginal)

Cùm rediissent narravissentque omnia quæ sibi contigerant speculatores, *Josuam* populúmque in summam victoriæ spem erexerunt, eò quòd ejus regionis incolæ omnes, terrore summo divinitus perculsi, subque damnati præjudicio, *Israelitarum* exhorrescerent adventum. *Rababæ* fides nata ex auditu celebratur *Heb.* 11. 31. & *Jac.* 2. 25. Ac meritò quidem celebratur. *Jehovam* scilicet unicum Deum, cœli potentem atque terrarum, credidit; adeóque non dubitavit *Israëlitas Cananææ* potituros, (quod ipsis tamen *Israëlitis* ægre persuaderi potuit,) ut captivis & solicitis de sua vita exploratoribus ultro supplicârit, suámque & suorum pacta salutem sit. Nec proditionis in patriam jure damnanda fuit, quia Dei judicium secuta est, quem certò credidit *Israëlitis* hanc urbem suam traditurum; neque verò jam urbem suam ulteriùs, quæ fide transitura in aliam gentem, renunciare debuit popularibus suis. At de mendacio quo usa est ad conservandos hospites, quamvis in bonum finem tenderet, jure tamen *Calvinus* docet, non fuisse extra culpam. Nam qui mendacium officiosum prorsus excusant, non satis attendunt quàm pretiosa Deo sit veritas. Utcunque igitur fratres nostros juvare, eorum saluti consulere, & ipsos sublevare propositum sit; mentiri nunquam fas erit: quia rectum esse non potest, quod Dei naturæ est contrarium: atqui Deus est Veritas. Neque tamen ideo virtutis laude exuitur

opus

opus *Rababæ*, quamvis maculâ sit aspersum. Sæpe contingit, dum Sancti rectam viam tenere student, in obliquos tamen circuitus divertere. Sed ubi actio præcipua Deo grata est, vitium virtuti admistum non imputatur: ut obstetricibus *Ægyptiis*, (*Exod.* 1.) & *Rebeccæ*. (*Gen.* 27.) Voluit Deus expediti periculo speculatores: mendacio protegi eorum vitam non probavit. A.M. 2553.

Ex læto nuncio spei plenus *Josua*, ubi rebus bene compertis maturum esse vidit progrediendi tempus, edicto populum jussit vasa colligere, & ad expeditionem accingere se. Præfectis enim jam antea dederat mandata, ut per castra transirent, populóque imperarent, domesticatim sibi de annona prospicere; post tres enim dies *Jordanem* transituros, suggerente Divino Spiritu, pronunciavit. Vadum nemo tentaverat, neque ulla spes vadum promittebat ad populum traducendum; utcunque viri duo expediti tranare, alióve aliquo modo in ripam alteram evadere potuerunt. Neque ponte neque navibus trajicere licebat. *Jordanes* enim plenior solito exundabat extra omnes ripas toto messis tempore. Et facilis nulliúsque negotii erat prohibitio. Nihil ergò aliud restabat, nisi ut ipsos Deus mirabiliter transportaret. Idque futurum *Josua* certâ præceperat spe, aliquo modo sibi præmonstratum à Deo. In obsequii promptitudine populi quoque fides enituit; quia tantâ objectâ difficultate, nisi rejectâ in Deum curâ collocatâque omni spe, nunquam itâ fuissent morigeri. Neque verò dubium est, quin hanc alacritatem indiderit Deus eorum animis, ut obstacula omnia quæ morari poterant nè præstaretur promissorum Divinorum fides tolleret. Deinde *Rubenitas*, *Gaditas* dimidiámque *Manassis* tribum compellat *Josua*, postulátque, ut quam dederant *Mosi* fidem promissi liberent; ut, relictis uxoribus & pueris omnibúsque impedimentis, *Jordanem* armati atque primi trajiciant, neque finem bellandi faciant, donec fratres suos in tranquilla pariter sede collocârint. Hâc enim lege concessam illis aiebat hæreditatem primam, ut in profligandis *Canaanæis* eandem cum fratribus militiam obirent, imò ut præirent aliis; minimèque fore consentaneum, fratres eorum sudare, ac pericula subire belli omnia, ipsos autem in pacata statione commodis omnibus perfrui. Sed non opus fuit hortatione longâ. Alacriter illi respondent, in primo agmine sui studii se promptitudinem testaturos. Nec id modò, sed in aliis omnibus liberaliter & prolixè deferunt *Josuæ* quod debebant obsequium. Eum eodem profitentur sibi loco futurum, quo *Mosen* habuerant. Deus modò ut adsit servo suo *Josuæ* apprecantur, quo modo *Mosi* opitulatus est. Ejus quicunque mandatis non pareat omnibus, è medio tollendum denunciant. Ille igitur forti magnóque animo ut pergat, ducátque quò velit, adhortantur; se alacriter consecuturos promittunt. Ecce, omnia jam conspirant ad victoriam. Non modò populum erigit excitátque dux, (quod fieri solet,) verùm ipsi duci milites præcurrenti stimulos addunt.

§ 2. Tertio die primo manè à *Sittimis*, ubi jam diu hæserant, mota sunt castra, & in ripa *Jordanis* fluvii pernoctatum. Ibi *Josua* populum allocutus est, Deíque verbis mandavit, ut consecrarent solenni ritu se, purgaréntque ab omnibus inquinamentis, (quomodo ante Legem promulgatam purgaverant,) in *Canaanæam* cras, tot promissis datam à Deo, tot votis expetitam à se, per medium *Jordanem* transituri. Eorum scilicet gratiâ facturum mirabilia Deum: quem ex eo sibi propitium atque præsentem esse cognoscerent, expulsurúmque impias *Canaanæorum* gentes, ac terram illis traditurum, quòd Arcam fœderis *Jehovæ*, terræ universæ Dominatoris *Jehovæ*, præcedentem erant habituri; quiescentibus verò sacerdotibus qui portabant Arcam in primo aditu fluminis, aquæ, Divinâ interclusæ vi, siccum iter ambulantibus per alveum *Jordanis* concessuræ. Viros ergò duodecim, è singulis unum tribubus, designari debere, qui ex fundo fluvii totidem lapides tollerent, ut ad posteros monumento essent hujus miraculi. Sacerdotibus etiam edixit à Deo *Josua* qui Arcam erant portaturi, ut ad ripam usque fluminis progressi, consisterent in primis aquis, exspectaréntque dum iter populo expediret Deus. Hoc autem prodigium eo se consilio editurum dixit Deus *Josuæ*, ut eum magni faceret coram populo, indéque omnes discerent, quomodo *Mosi* adfuit, ità & *Josuæ* prælio futurum; eò quòd ejus præfecturam pari miraculo commendaret in magno fluvio, quo *Mosis* imperium confirmaverat in Rubro mari. Deinde iterum missi per castra præfecti, qui populo edicerent, ut quò Arcam Divini fœderis præeuntem cernerent, eò sequerentur, sed longo sequerentur intervallo, duûm ferè millium cubitorum; nè audacior & propinquior accessus debitam tanto mysterio reverentiam remitteret. Ità novi ignotíque itineris Deum habituros ducem.

Israëlitæ Jordanem

det, " nisi ut *calceos exuas, quia sanctior est locus* præsentiâ meâ, quàm ut immundis " profanisque pedibus calcandus sit. Obsequitur evestigio plus vir, pedibúsque nudis veneratur Deum. Hoc signum exigi videtur reverentiæ ac timoris, non ejus loci modò causâ ubi visio facta est, sed *Canaanæa* totius, quam erat Deus præ cæteris regionibus suâ præsentiâ quasi consecraturus, & in eadem piè colendus ab *Israëlitis*. Sed & præsentiæ suæ fidem obsignari voluit hâc ceremoniâ. A.M. 2553.

Ab hostibus tam propinquis jure sibi pertimescebant *Hiericbuntii* nè oppugnarentur. Quare clausis obseratísque portis attenti erant ad custodiam, nè opprimerentur incauti. Neque alia ejus potiundæ reliqua spes erat nisi armis & vi. Sed longa & molesta obsidio munitæ urbis fatigatura videbatur *Israëlitas*, & animos dejectura, si principia minùs faustè succederent. Placuit Deo antevertere, nè anxiâ deliberatione torquerent se; felicíque victoriæ facilis exordio providere, nè in futurum despondecerent animos, sed in maximam potiùs erigerentur spem. *Josuam* ergò his instruit mandatis, atque promissis animat. Urbem illi se regémque ac bellatores traditurum, nullo suorum discrimine. Circuirent modò taciti civitatis mœnia universi milites; sequerentur ante Arcam septem sacerdotes, totidem clangentes buccinis arietinis; post Arcam verò qui cogebant agmen. Sex diebus id fieret, semel quotidie; septimo septies. Cúmque postremò audirent protractum buccinæ sonum, ut omnes quanto possent clamore vociferarentur. Ità fore, ut sponte decidentes muri, ex parte omni patefacto aditu, hostibus ipsi proderent civitatem. At velle aiebat se, ut hanc à se urbem expugnatam sibi tanquam primitias reliquarum devotas consecrarent: nihil indè attingerent, aut in privatos usus conferrent; sed pecora, ædificia, supellectilem, humanúmque genus omne ferro atque flammis traderent. Aurum tantummodo & argentum, ærea ferreáque vasa in suum thesaurum transirent. Hæc omnia, monente priùs populum & sacerdotes *Josuâ*, præcipuè nè quid ex anathemate sibi quisquam privatim arriperet, perfecta sunt. Urbs capta dirutáque funditus, &, præter metalla dedicata sacris, in cineres redacta omnia. Interim speculatoribus qui urbem exploraverant cura demandata est, nè quid *Rababa* cum suis detrimenti caperet; sed ut eam liberando suam liberarent fidem, tutósque omnes, at extra *Israëlitarum* castra, ponerent. Nec anathemati Divino repugnabat hæc seu clementia, seu fidelitas *Josuæ*. Nec enim exitio destinati sunt, nisi qui deditionem facere pertinaciter recusabant, in suam obdurati perniciem. At *Rababa*, antequam de urbis excidio pronunciatum esset à Deo, quodam (ut credibile est) Divino instinctu, à suis desciverat, dediderat se, pepigerat de sua incolumitate, ad Ecclesiam sponte transierat; ut justo privilegio exempta sit communi exitio, & aliis pereuntibus incolumis evaserit. Dissimilis quidem patris & totius familiæ ratio. Sed quando se omnes abdicabant à primo statu, salutem quam ipsis stipulata erat *Rababa* promptitudine obediendi confirmârunt. Haud dubiè salvos esse Deus voluit, quorum inflexerat animos ad amplexandam liberationem. Alioqui non minùs eam superbè, nec minore forsan ludibrio repudiâssent, quàm *Loti* olim *Sodomis* duo generi. Sed uteunque liberati ab exitio, non tamen in castra iidem sunt admissi protinus, & admisti populo Dei, nè gregem totum suâ contagione pecudes pravæ inficerent. Seorsum locati & rejecti extra castra ut impuri, severâ invitatione ad superioris vitæ abnegationem, & purgandam immunditiem pristinam, vocati sunt. Noluit ergò *Josua* ut polluti fœdis inquinamentis profanarum gentium, temere prorumperent in sanctum cœtum; sed potiùs hoc rudimento assuefierent ad mutandum vitæ genus. Postea, cùm satis purgati à sordibus videbantur, in eundem sunt populum recepti, nec alio haberi loco cœperunt, quàm si *Abrahami* genere fuissent oriundi. *Rababa* enim *Salmoni*, *Judæicæ* tribûs Principi, nupta est. (*Matt.* 1.5.) Ut posteri autem commonefierent, urbem hanc non nisi divinitus fuisse expugnatam, ruinas & vastitatem loco trophæi in perpetuum monumentum exstare voluit Deus; quia nova structura instar lituræ fuisset ad miraculum obruendum. Ergò ut loci deformitas memoriam potentiæ Dei & gratiæ ad posteros renovaret, dirâ exsecratione sancivit *Josua*, nè quis urbem à se dirutam denuo ædificaret, quo Dei beneficium obliviscendo sepeliret. Quòd si quis unquam aggrederetur, imprecatus est, ut in filio primogenito fundamenta jaceret, in minori filio portas locaret: hoc est, infausto & lugubri suorum interitu, sceleratum sentiret atque nefandum se opus suscepisse. Sed tamen repertus est, etiam in Dei populo, quem formidabilis ista adjuratio, solennibus verbis concepta, à sacrilega temeritate non prohiberet, quíque Deum ex professo hac in re lacesseret. Verùm

so-

& instructus à Deo,

Hierichuntem capit,

diruitque funditus.

Carmique filium *Achanem.* Eum itaque adjuravit *Josua*, ut gloriam daret *Jehovæ Israëlitarum* Deo, fateretúrque scelus, cujus ipsum reum totius mundi Judex peragebat. (A.M. 2553.) *Achan* cùm videret sorte definitam compertámque rem, pavore exanimatus, apertè prodidit sacrilegium clandestinum, invitum agente præcipitem Deo. Graviter *peccâsse in Deum se*, palàm confitetur. *Vidisse* quidem *inter spolia pallium Babylonicum pulcherrimum, ducentósque argenti siclos, & ligulam auream quinquaginta siclorum pondere, concupivisse, abstulisse. Eadem defossâ terrâ in medio tabernaculi abscondita latère, in imo argentum.* Missi protinus qui festinarent in tentorium, ut quàm celerrimè piaculum è medio tolleretur. Inventa omnia, & ad *Josuam* populúmque delata, coram Deo constituta sunt. Ad pœnam deinde quam constituerat Deus infligendam, extra castra in vallem *Achor Achan* eductus est, unà cum spoliis quæ surripuerat, liberísque & bonis omnibus. *Josua* judicium dat, "Quoniam *turbavisti* scelere tuo castra *Israëlitarum* & Ecclesiam Dei, *turbet hodie Jehova te.*" Tum verò populus universus, ut testatum faceret, ab eo crimine quod (punitur,) ulciscebatur alienum fuisse & abhorrere se, lapidibus oneratum furem ceciderunt, ejúsque liberos pecoráque. Cadavera verò mox, unà cum auro, argento, pallio *Babylonico*, tabernaculóque, tradita sunt comburenda flammis, & acervo lapidum obruta; qui ad posteros monumentum foret, quíque tegeret omnia, nè quis indè auri argentíve particulas legeret. Suum enim Tabernaculum Deus, cui aurum argentúmque profanum addixerat, furtivo pollui non volebat.

Mirum fortasse videatur, pueros, qui extra culpam erant, ad crudele suppli- (etiam in liberis ejus.) cium rapi parentum causâ; id quod prohibet Deus à nobis fieri, (*Deut.* 24. 16.) & ipse facturum se negat. (*Ezech.* 18. 2, 3, &c.) Sed profuit *Israëlitis* ad terrorem in scelere tam nefario, non filios pro parentibus, sed parentes in filiis puniri: ut contumeliam in patrem *Chamus* in filio luit *Canaane.* Potuit verò Deus etiam in pueris videre cur tollerentur. Potuit illis etiam prodesse mors ad medicinam. Utcunque tenendum est, id quod sufficere potest homini pio, judicia Dei sæpe occulta esse nobis, injusta verò in se nunquam esse posse. Sed & illud quæritur hoc in loco, quo jure unius hominis crimen, & quidem clandestinum, in totum populum transcribatur, ejusdémque pœnam plures etiam insontes luant. Neque hoc semel factum in sacrilegio *Achanis*: sed homines etiam profani animadvertebant sæpius id contingere solere.

Πολλάκι ϗ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ.

Et dissipatam fuisse *Græcorum* classem redeuntium ab *Ilio* tradiderunt Veteres

Unius ob noxam, & furias Ajacis Oïlei.

Non esse novum, respondet *Calvinus*, ut in totum corpus redundet unius membri vitium. Quia utplurimum contingit, connivendo etiam non malos alere aliorum peccata; pars culpæ meritò rejicitur in eos omnes quos dissimulatio societate implicat. Hâc ratione *Paulus Corinthiis* omnibus exprobrat privatum unius hominis flagitium, & in eorum fastum invehitur, quòd tantâ ignominiâ fœdati adhuc gloriari audeant. At hoc furtum omnes latuit, ut defuerit locus proverbio, *Qui non vetat peccare cùm possit, jubet.* Esto. Deus tamen insolito documento voluit in posterum admonitos, unius scelere posse omnes fieri reos, quò diligentiùs ad cavenda peccata attenderent. Nihil autem melius, quàm suspensas tenere nostras mentes donec libri aperiantur, ubi clarè patebunt quæ nunc nostrâ caligine obtenebrantur Dei judicia. Sufficiat nobis, privatâ labe infectum fuisse totum populum, quia sic pronunciavit summus Judex; coram quo nunc obmutescere, sicuti ad ejus tribunal semel nos sisti ac respondere oportet.

§ 5. Sublatâ, quæ hactenus impediverat, sceleris occulti & piacularis religione, (*Aia capitur.*) ad urbem *Aiam* expugnandam ultro præit *Israëlitis* Deus. *Josuam* appellat, animósque illi ac populo novos facit, hortando ut intrepidus invadat urbem, quam ipse illis erat traditurus, *Hierichuntis* more devastandam igne; spolia tamen & animalia prædæ illis fore. Sed nè miracula semper exspectarent, ut *Hierichunte*, ac sese ignaviæ dederent, eorum nunc operâ & industriâ uti maluit Deus. Neque tamen aperto Marte confligendum putavit, quia populus nondum deposuerat conceptum ex recenti fuga metum. Quare fallendi potiùs solertiam & insidias adhiberi jubet. Præmissa ergò noctu 30 sunt millia, qui ab Occidente inter *Bethelem* & *Aiam* latitarent; cúmque

Aiani

Aiani Israëlitas invaderent, eósque simulantes fugam longiùs persequerentur, illi ex insidiis urbem nudam occuparent, atque incendiis emicantibus captam à se proderent. Jam feliciter omnia succedebant. Occurrit nemo qui nunciaret *Aianis* fraudem. Omnes enim incolæ regionis in urbem munitam desertis agris jampridem confugerant. Manè *Josue* cum exercitu accedit ad urbem; simul & alia 5000 iisdem ferè in locis ponere, aut simulare potiùs insidias jubet, abundante multitudine, ut simulantes fortasse & ipsi fugam, alias 30 millium insidias minimè suspicarentur *Aiani*, sed omnes eò liberiùs ex urbe se effunderent ad persequendos hostes. Postridie apertis portis in *Josuam* invehuntur *Aiani* & *Bethelitæ* omnes; qui, sive subditi, sive vicini, & in eodem versantes discrimine, arma jam socia conjunxerant. Fingentes metum *Israëlitæ*, in fugam de industria se conjiciunt per desertum. Tum verò & reliqui omnes, qui ad præsidium urbis relicti erant, effusi, hostium vestigiis inhærent, & ab urbe aperta desertâque longiùs abstrahuntur. Deo igitur imperante, hastam quam tenuit manu contra urbem tetendit *Josua*, quasi fiduciæ vexillum attollens, ad confirmandos militum solicitos adhuc & perplexos animos. Erant fortasse ex insidiatoribus primis, qui ex loco altiore hanc elevationem hastæ exspectabant. Protinus ergò ex insidiis prodeuntes urbem capiunt; dúmque alii turbam imbellem exitio dabant, interim alii quædam ædificia succendebant, quo captam à se urbem cognoscerent *Israëlitæ*. Id ubi conspicati sunt *Aiani* flammâ ex incendio emicante, reditum fortasse parabant, sed impediverunt *Israëlitæ*. Qui modò enim terga verterant, manus jam sponte conserunt, & fortissimè invadunt quos fugerant. Etiam ex urbe erumpunt qui eam ceperant, &, nè quis effugiat, conclusos undique ac planè fractos desperatione cædunt passim, donec universos delevissent. Deinde qui reliqui erant in urbe trucidantur; cæsâque sunt eo die duodecim ferè *Aianorum* millia. Neque retraxit ab hasta manum *Josua*, donec, urbe captâ deletisque hostibus, bellum esset profligatum. Incensa urbs, præda militibus data. Rex ipse, quem vivum ceperant, in furca suspensus; vesperi ad urbis portam projecto cadavere, grandi memoriquè ad posteros lapidum acervo coöpertus est.

Vicini erant huic loco montes *Ebal* & *Gerazimorum*. Recordatus ergò *Josua* ejus quod mandaverat *Moses*, (*Deut.* 27.2, &c.) in *Ebalem* ascendit, structóque altari ex integris rudibúsque saxis, holocausta obtulit & sacra eucharistica. In lapidibus etiam grandibus calce illitis Legis perscripsit summam. Denique, in montibus *Ebale* & *Gerazimorum* omnes tribus *Israëlitarum* itâ statuit, ut senis ordinibus inter se respondereht. Sic enim erant dispositæ, ut sex tenerent montem *Ebalem*, totidem è regione starent in monte *Gerazimorum*; *Levitæ* autem medium spatium occuparent cum Arca fœderis, ut Deus undique à populo suo circundaretur. Eo loco & ordine Benedictiones populo ex monte *Gerazimorum* propositæ sunt, ut mercede magnâ Deus populum alliceret ad obsequendum. Deinde Maledictiones ex altero monte sunt à *Levitis* denunciatæ, singulis ad singulas respondentibus, *Amen*; ut à maleficiis improbos deterreret. Huic autem religioni intererant, non viri modò *Israelitæ*, sed & fœminæ puerique & peregrini.

§ 6. Reliquæ gentes in Boreali tractu ejus regionis ad Mediterraneum usque mare, *Hithæi*, *Amorei*, *Canaanei*, *Perizæi*, *Hivæi*, & *Jebusæi*, cùm de clade *Hierichuntiorum Aianorúm*que nuncii percrebuissent, conspiravêre ut viribus conjunctis *Josuam* unum omnes adorirentur, nè, dum singuli pugnabant, facilè subigerentur universi. At *Gibeonis* magnæ vicinæque urbis incolæ, ex *Hivæorum* gente, aliam sibi rationem instituendam censuerunt. Repudiato bellandi consilio, cùm frustrà id se crederent suscepturos, pacem atque fœdus malunt, quàm pertinaciùs repugnando in certum exitium ruere. Sed verentur, nè & id frustrà petatur quod impetrari non possit. Cùm enim videant dirui urbes atque incendi, homines ad internecionem cædi, habitationis quæri sedem, (non victoriæ palmam,) quam assequi nisi profligatis incolis non poterant; constituunt, non aliter posse ad misericordiam aut æquitatem flecti *Hebræos*, quàm aliquâ fallaciâ delusos; quia nunquam sponte ac scientes passuri videbantur, quam invaserant terram ab aliis teneri. Cùm nulla igitur spes aut pacis aut salutis obtinendæ restaret, necessitas eos ad astutiam atque fraudes compulit. Ex longinqua regione fingunt legatos advenire se. Id verò ità persuadebant, quoniam ea quæ gerebant omnia, itineris longitudine vetusta penéque attrita forent, sacci, utres vini, vestes, calceamenta, ipséque panis aridus mucidúsque. Venisse autem se *Jehovæ* invitatos nomine, cujus audivissent celebrem famam atque facta in *Ægypto*, regionéque

Gibeonitæ fallunt Hebræos:

Amoræorum

Amorræorum trans *Jordanem.* Non deerant ex *Israëlitis* qui dubitarent, objiceréntque forsan, cjusdem eos regionis esse incolas quam Ipsi erant expugnaturi, & perpetuam habituri sedem. At rerum quas præ se ferebant vetustate hominibus minimè suspicacibus facilè fecerunt fucum. Itaque fœdus percussum est, & jurejurando à *Josua* & Principibus confirmatum. Qua in re prudentia eorum & pietas desideratur: prudentia, quòd nimis creduli tam leviter fabulæ adhibuerint fidem; pietas verò, quia sciscitati non sunt quid placeret Deo. In promptu erat remedium, si per Urim & Thummim consuluissent oraculum. Post triduum, cùm exercitus *Israelitarum* in eorum fines atque urbes pervenisset, errore deprehenso, castigata fuit eorum levitas pudore justo. Populum tamen, etsi frementem atque Indignantem, Principes ab inferenda vi cohibuerunt; quoniam jurejurando interposito promissa fuerat incolumitas. Veriti enim sunt, nè Dei sui nomen, si violarent fœdus, infamiæ subjicerent apud gentes profanas. Quia tamen indignè ferebant verba sibi dari, nè impunitas ludibrium augeret, nimiúmque ex dolis atque fallaciis autores lucrum facerent, ulcisci placuit imposturam. Vita quidem ex pacto *Gibeonitis* conceditur, sed eripitur libertas. Ad operas in tabernaculo & sacris serviles addicuntur, ut calonum obeant laboriosum & vile munus, ut ligna cædant & aquam hauriant ubicunque placuerit Deo suam Arcam collocare. Indè *Nathinæi* vocati sunt, vel hoc tempore, vel *Davidis* ætate: *(Esdr. 1. 43. & 8. 20.)* quæ vox *Donatos*, *Hieronymo* interprete, significat; quoniam *Levitis* ad ministeria templi viliora dati sunt à *Josua.* Illi metu & salutis unicâ spe factum excusabant; sed quævis onera se, ut salutem redimerent, libentissimè subituros polliciti. Hâc Principum temeritate & socordiâ usus tamen ad omnium utilitatem est Deus, pro paterna sua in suos indulgentia. In hac enim regione pacatum iter, amicas urbes & hospitales, liberúmque reperiunt commeatum *Israelitæ*; quod in primo ferè aditu non potuit non esse populo gratissimum. At Principes *Israelitarum* quod temere pepigerant, & juramento sanciverant fœdus, haud scio an prudentiùs tantâ sibi religione observandum duxerint. Nam in eo stabile nihil esse potuit, quod non nisi crassâ fraude fubnitebatur. Se alienigenas ex regione procul dissita venisse simulant. Cum larvis ergò paciscitur *Josua*; nec quicquam obligationis contrahit, nisi secundùm eorum verba. Itá calliditas quâ se insinuabant nihil prodesse debuit. Sed mandato etiam Dei adversabatur hoc fœdus. Omnem enim cum *Canaaneis* fœderationem prohibuerat. *(Exod. 23. 32. & 34. 15. Deut. 7. 2.)* Verùm ut major adhuc vigebat inter homines integritas, satis fuit *Gibeonitis* vel errore extortum jusjurandum; quod certò sibi persuadebant *Israelitas* neutiquam violaturos. Atque id credibile est *Josuam* spectâsse atque alios Principes, nè sacrosanctum *Jehovæ* nomen, quod fœderi stabiliendo adhibuerant, malè audiret apud barbaras nationes, nisi fidem religiosè datam religiosè præstitissent.

A.M. 2553.

§ 7. Sed *Gibeonitis* apud vicinos summam conflaverat invidiam hoc fœdus. Quid enim aliud erat cum hostibus publicis pacisci, quàm facere discessionem quodammodo à finitimis gentibus, aperire januam *Israelitis*, & vires sociorum diminuere? Territus ergò *Adonizedecus Hierosolymarum* rex tot nunciis de felicitate ac sævitia simul *Hebræorum*, & fœdere *Gibeonitarum*, his primò bellum inferre statuit, quòd, deficiendo ad hostes, prodidissent quantum erat in se patriam & causam publicam. Adscivit in societatem belli quatuor alios reges ex eodem genere *Amoræos*; *Hohamum Hebronis*, *Piramum Jarmuthi*, *Japhiamum Lachisi*, & *Eglonis Debirum.* Sunt qui putent consuevisse *Canaanæos*, è suis unum regibus eligere communibus suffragiis, qui ut regum rex reliquorum controversias disceptaret. Et ex hoc genere *Adonizedecum* fuisse credunt *Montanus* (in *Jos.* 10.) & *Serarius*: *Salomonem* quoque *Pineda* (in *Job.* 1. 1, 17.) & alibi. Sed etymologiis nominum nititur præcipuè conjectura hæc, quæ minimi sunt momenti: ut *Adonizedeci*, quod *Justitiæ dominum* significat; & *Melchizedeci*, quod *Justitiæ regem.* Nullo S. Scripturæ testimonio communitur, aut probabili ratione. Oppugnati à tot simul regibus *Gibeonitæ*, longéque inferiores viribus, in *Josuæ* fidem confugiunt. *Israelitæ* omnes jam reversi ad tabernacula, ut cum uxoribus atque liberis reficerent paulisper se, *Gilgale* morabantur. Per legatos auxilium suppliciter petunt *Gibeonitæ*, quasi clientes à suis patronis. Annuit Deus atque animavit *Josuam* ad hanc militiam. Totâ igitur nocte properavit cum exercitu, & repentè non opinantes oppressit hostes, & in fugam dissipavit. Ad *Azecam* usque & *Macedam* persecutus est. Interim è cœlo Deus grandinem in hostes pluit tantis lapidibus, ut iis plures interempti sint quàm vi atque armis militum. Ad occasum inclinabat

A.M. 2554.

Qui ab *Amoræis* oppugnati; propugnantur à *Josua*,

A.M. 2554.

ſtante in cœlo Sole, dum profligabat hoſtes.

clinabat Sol, & proſpiciebat fore *Joſua* ut plenâ victoriâ non potiretur, ſed effuſi jam in fugam reges è manibus ſuis per tenebras elaberentur. Et opportunum videbatur ſub veſperam in ignota regione receptui canere, & revocare ſuos *Gibeonem*. Deum igitur obnixè precatus eſt, ut ad hoſtes delendos diem produceret. Cùm exoratum ſentiret aliquo indicio, audaciùs quàm pro humana conditione, imperavit Soli ut conſiſteret in *Gibeone*, Lunæque ut ſtaret in *Aialonis* valle. Ità ſtupente mundo conſtitêre ſidera in cœlo adjurante *Joſuâ*, & jamjam occaſurus Sol moratus eſt die integro. Mira quidem res, at eò credibilior, quòd non ſolùm in Libro *Joſuæ* tradatur, ſed in alio etiam ejuſdem, opinor, ætatis celebrata ſit, qui Liber *Jaſer* appellatus, nihil habet præter nomen reliquum. Reges quinque, cùm fugâ evadere ſe poſſe diffiderent, in ſpeluncam abdiderunt ſe in *Maceda*. Id erat urbis nomen. Quod cùm eſſet *Joſuæ* nunciatum, ſaxis ingentibus obſtrui ſpeluncam juſſit, & præſidium adhiberi ad cuſtodiam ſpeluncæ, dum reliqui milites perſequebantur hoſtes. Poſtquam cædem ingentem edidiſſent, paucíque ſuperſtites in urbes munitas recepiſſent ſe, ad *Macedam Joſua* caſtra poſuit, quò etiam incolumis pervenit exercitus. Tum demum producti ſunt è ſpelunca reges, quorum colla, ut ſuos animaret, *Joſua* præfectos militum pedibus calcare juſſit. Ità enim promiſit Deus, fore ut *pedibus eorum, hoſtium colla ſubjiceret*. Suſpenſi deinde in patibulis uſque ad veſperam, in ſpeluncam denuo projecti ſunt, ſpeluncæ autem os ſaxis ingentibus obthuratum. *Maceda* mox oppugnata & capta; cives atque rex, quomodo *Hierichuntii* pridem, cæſi omnes atque ſublati ſunt. Nimia videretur hæc ſævitia potiùs quàm ſeveritas, præſertim in reges, quorum dignitati non ſecùs ac ſi viles latrunculi eſſent inſultabatur, niſi autorem habuiſſet Deum; qui regum peccata multò graviora graviore pœnâ vindicari voluit, & eo formidabili ſpectaculo incuti ſuis terrorem, nè mores gentium imitarentur, in quarum ſcelera tam atrociter animadvertit Deus. Deinde *Libnam*, *Lachiſum*, *Eglonem*, *Hebronem* denique & *Debirum*, unà cum ſubditis utrique oppidis, oppugnavit cepítque *Joſua*; *Eglonem* eodem quo caſtra metati ſunt die, *Lachiſum* ſecundo. Et *Lachiſiis* quidem auxiliatum prodiit *Horamus Geſeris* rex. At ſuâ & ſuorum cæde luit intempeſtivam opem. Omnium verò quas memoravi urbium cives regéſque pari ſeveritate cæſi ad unum ſunt quâ *Hierichuntios* diximus. Tandem ad ſuos *Gilgalem Iſraëlitæ* opimis onuſti ſpoliis rediverunt.

Sub initium hujus anni, deficiente Mannâ, cœperunt *Iſraëlitæ* terram à ſe ſubactam colere, ſereréque frumentum, ut proſpicerent ſibi de annona. Hinc igitur anni Sabbatici Jubilæique numerandi ſunt: quos majori diligentiâ Divinus Vates inſtituit, (*Lev.* 25.2,3,&c.) quàm populus Dei celebravit. Nihil igitur ab his habitura eſt adjumenti Chronologia ſacra, cui plurimùm certè profuiſſent ritè ab *Iſraëlitis* obſervati. Nam de acto Jubilæo, annóve Sabbatico, nuſquam Sacræ Literæ meminerunt; niſi quòd apud *Jeremiam* Prophetam ſemel de hujus violatione fiat mentio, (cap. 34.8,9,&c.)

A.M. 2555.

Jabinus rex *Hazoris* à *Joſua* victus.

§ 8. Partem ferè Auſtralem *Canaaneæ*, præter *Palæſtinos* mari Mediterraneo proximos, in ſuam jam redegerant poteſtatem *Iſraëlitæ* continuis ferè & currentibus victoriis. Subigenda & Borealis fuit. *Jabinus Hazoris* rex in eo tractu terrarum longè latéque dominabatur, ſubditóſque ſibi habuit regulos complures. Is famâ terroréque tot victoriarum excitus, ultro bellum intulit *Iſraëlitis*, nè juſta deeſſet provocatio. Ex omnibus enim, non ſuis modò ſubditíſque regibus, ſed viciniſ quoque, *Amoræis*, *Hithæis*, *Perizæis*, *Jebuſitiſque* montanis, & *Hivæis* qui ſub *Hermone* terrámque *Mizpam* incolebant, conflavit ingentes copias, equis etiam & curribus, quos nondum periclitati erant *Iſraëlitæ*, formidabiles. Ad aquas igitur *Meromi* caſtra omnes metati ſunt, ut cum *Joſua* confligerent. Tanta belli moles ſi occurriſſet in principio, plurimùm certè turbaviſſet *Iſraëlitas*. Nunc aſſuefacti paulatim ad pugnandi audaciam, animis fortioribus ferunt tantas barbararum gentium minas. Sed oraculo etiam Deus confirmavit, edixítque *Joſuæ*, nè turbaretur tanto exercitu apparatúque hoſtium: die craſtino ſe univerſos illi traditurum jugulandos; equos verò ſubnervandos, & comburendos igne currus. Manè igitur proximo, caſtra non opinantis *Jabini* ad *Meromi* aquas repentino impetu invaſit *Joſua*; tantóque Deus perculit terrore hoſtes, ut de fuga omnes, non de pugna cogitârint. Attoniti ut erant ſtupentéſque cædunt *Iſraëlitæ*, cædunt etiam fugientes, & perſequuntur ad *Sidonem* uſque maritimam ab Occidente, & *Miſrephothmaïm*, *Combuſtiones aquarùm*, ſive aquas calidas. Fornaces vitrarias *Sidoniorum* exponit *Junius*. Ab Oriente verò uſque

ad

ad campum *Mizpe*. Neque finem cædendi & persequendi fecerunt, donec sustulissent universos. Tum verò, quod erat à Deo mandatum, subnervati sunt equi, & currus igne combusti. Profligato exercitu, vastare populareque omnem regionem cœperunt, capere diripereque urbes. Regiam expugnarunt *Hazorem*, & in cineres redegerunt, quæ reliquis facem prætulerat ad hoc bellum, rege populoque omni trucidato. Reliquarum etiam urbium incolas & reges rapuerunt ad cædem; sed in mœnia & ædificia non est pariter sævitum incendiis. Tandem aliquando (sed hoc plurium fuit annorum opus) in suam ditionem redegerunt universam terram, à monte *Halaeo*, seu *levi*, & sine arborum crine glabro, qui assurgit versus *Idumæam*, à Meridie, usque *Baalgadum* in valle *Libani*, sub monte *Hermone*, ad Septentrionem. Sustulit etiam *Anaceos Josua*, sive Gigantum progeniem, ex omnibus iis locis ubi erat *Israelitis* habitandum; ut iis monstris purgatâ regione quæ maximè *Israelitis* erant formidabilia, tranquillam populo sedem concederet, non modò amplam atque felicem. *Gazæ* tantùm, & *Gathi Azoti*que nonnulli ex his reliqui erant in *Palæstina*. Atque in his debellandis *Hebrone*, ope, opinor, *Calebi* operâque usus est. Is unà cum tribulium suorum *Judæorum* comitatu *Josuam* convenisse dicitur, (*Jos.* 14.6,&c.) eámque petiisse hæreditatem quam promiserat ei *Moses* redeunti à terra exploranda, renunciantíque vera. (*Num.* 14.24.) Sufficere enim vel adhuc aiebat se, gigantibus, volente auxiliantéque Deo, profligandis; quippe jam octoginta & quinque annos agentem, non minùs vegetum atque robustum ad omnia militiæ ac magistratûs munia obeunda, quàm in ætatis flore tunc quadragenarius fuerit. Facilè hac in re exoratus *Josua*, benéque precatus optimo viro, *Hebronem* ei montem urbémque, unà cum villis atque oppidis quæ petierat, concessit; eóque libentiùs, quòd videret *Calebum* id agere, ut dictis suis ante annos 40 de gigantibus non formidandis, fortitudine suâ fidem conciliaret, eímque populo eximeret metum. Itaque *Jud.* 1.20. *Calebus Hebrone Anaceos* expulisse dicitur.

§ 9. Cùm diem suum obiisset *Hellen Æmoniæ* rex, maximus filiorum *Æolus*, ex nympha *Orseide* genitus, annis imperavit 60. Is regnum *Æolidis*, populum *Æolenses* vocavit; ipse verò *Jupiter* cognominatus est. (*Pausf. Eliae.* 1.) Fratres habuit duos minores, *Xuthum*, atque *Dorum*. Hic *Dorium* autor est, qui *Dorida* tenuerunt, & *Peloponnesum* unà cum *Heraclidis* postea. Ac inprimis ea *Doris* habebatur, quæ postmodum *Estiæotis* dicta est. Expulsi verò indè à *Perrhæbis*, *Parnassi* accolas in unam civitatem coëgerunt; sed in regione aspera montibus & infelice. Nam à tergo mons *Oeta*. Sed & fluvius illic *Sperchius*. (*Plin.* 4.7. *Strab.* 9.) *Tetrapolin* incolebant, *Erinem*, *Boium*, *Pindum* atque *Cytinium*. Hi unà cum *Parnasso* monte *Locros Ozolas* ab *Epicnemidiis* dirimebant. (*Strab.* ibid.) Minimus, opinor, filiorum *Æoli Xuthus Athenas* concessit; ubi filiam *Erechthei*, proneptem *Erichthonii* regis, cùm duxisset uxorem, *Ionem* & *Achæum* genuit. Idem *Atticæ Tetrapolin* condidit. Sic enim ex re tandem vocata est, quatuor quæ constabat urbibus regio, *Oenoâ*, *Marathone*, *Probalintho*, & *Tricorytho*. Sed *Hytteniam* primò appellatam *Stephanus* docet. *Pausanias* (in *Achaicis*) ejectum ait ex *Æolide Xuthum* à fratribus, quòd de pecunia paterna magnam partem intervertisset. At *Æolus* ex *Enarete*, *Deimachi* filia, filios procreavit octo; *Mimanta*, *Cretheum*, *Deïonem*, *Magnetem*, *Salmoneum*, *Sisyphum*, *Athamanta*, & *Perierem*, ut *Apollodorus* & *Pausanias* tradunt. Filias verò 5 habuit, *Halcyonen*, *Canacen*, *Pisidicen*, *Perimeden*, & *Calycen*. *Æthlium* quoque *Pausanias* (*Eliae.* 1.) *Æoli* fuisse filium scribit; nec aliâ ratione *Jovis* dici, quàm quòd *Jovis* cognomen datum sit *Æolo*. *Stephanus* & *Iopam* numerat inter filias *Æoli*, quam *Cepheus* uxorem duxisse fertur, *Iopam*que urbem, sive *Joppam*, à se conditam, ab ea denominâsse.

In tanto *Lycaon* populo filiorum (quos alibi nominatim descripsimus) duas tantùm filias habuit, *Calisto* satis notam, & apud *Hecatæum* (in Genealogiis deorum) *Diam*. Hæc *Dryopem* peperit populi parentem; illa verò *Arcadem*. Cùm ignoti sint patres, *Dryopi Apollinem* Poëtæ, *Arcadi Jovem* tribuunt. Et in fabulis habetur, *Calisto* in ursam à *Junone* mutatam, quippe pellicem *Jovis*, deinde confixam sagittis à *Diana* in *Junonis* gratiam; vel à suo filio inter venandum cùm esset mox configenda, translatam à *Jove* inter sidera unà cum filio. Hunc in cœlo minorem esse, illam verò majorem *Ursam*. *Plaustrum* & *Booten* eadem signa aliqui vocant Astronomi. Sed verè *Pausanias* (*Arcad.*) hoc ei sidus dicatum fuisse ait honoris gratiâ. Eam verò & humano more mortuam, & sepulchrum ejus in *Arcadia* post multa secula extitisse.

A.M. 2555.

A.M. 2560.

Post *Hellenem Æolus* primus regnat in *Æmonia*;

Arcas post *Nyctimum* in *Pelasgia* sive *Arcadia*:

A.M. 2560. ſtitiſſe. Cúmque venandi ſtudio teneretur, urſæ pellem fortaſſe pro veſte gerebat ſtragulâ; quomodo pictam fuiſſe *Delphis Pauſanias* docet, (in *Phoc.*) *Nyctimo* ſine liberis (ut credibile eſt) moriente, *Arcas*, *Calliſtûs* filius, *Pelaſgicum* ſuſcepit imperium; atque geſſiſſe diutiùs videtur, quòd ab eo *Pelaſgia* & *Pelaſgorum* nomen in *Arcadiam* & *Arcadas* mutatum ſit; quod *Argivis* ab *Argo* rege contigit. Nec enim niſi ſubactis *Pelaſgis* id ab eo factum eſt, ut *Euſebius* docet, (in Chronicis.) Septuaginta igitur, quot regnavit *Argus*, & huic imperii annos tribuamus. Quo ſpatio temporis, tum frumentum à *Triptolemo* acceptum popularibus ſuis tradidit, panémque facere docuit; tum veſtium texturam, totámque lanificii artem, quæ ab *Adriſta* didicerat, *Arcadibus* monſtravit. Ex *Erato* nympha tres filios procreavit, *Azana*, *Aphidanta*, & *Elatum*. Nam ante nuptias *Autolatum* ſuſcepit nothum. (*Pauſ. Arcad.*)

quo tempore *Phaetontis* incendium. Atque his temporibus (ut *Oroſii* verbis utar, lib. 1. cap. 10.) *adeò jugis & gravis æſtus incanduit, ut Sol, quaſi per devia tranſvectus, univerſum orbem non calore affeciſſe, ſed igne torruiſſe dicatur; impreſſúmque fervorem, & Æthiops plùs ſolito, & inſolitum Scytha non tulerit. Ex quo etiam quidam, dum non concedunt Deo ineffabilem potentiam ſuam, inanes ratiunculas conquirentes, ridiculam Phaëtontis fabulam texuerunt.* Hæc *Oroſius*.

Debellatum ferè jam in *Canaanæa*. § 10. Triginta & unus reges *Canaanæa*, regnáque totidem, illi cæſi, capta hæc ab *Iſraëlitis* duce *Joſuâ*, præter *Ogum* & *Sibonem Amoræos*; *Hierichuntis* nimirum, *Aiæ*, *Hieroſolymæ*, *Hebronis*, *Jarmuthi*, *Lachiſoi*, *Eglonis*, *Geſeris*, *Debiri*, *Gederis*, *Hormæ*, *Aradi*, *Libnæ*, *Adullæ*, *Macedæ*, *Betbelis*, *Tapuæ*, *Epheris*, *Apheci*, *Laſaronis*, *Madonis* & *Azoris*, *Shimron-meronis* quoque & *Achſhaphi*, *Taanachi* & *Megiddûs*, *Cedeſhi* & *Jocneam* ad montem *Carmelum*, *Dori* denique & Gentium *Gilgale* rex, ac poſtremus *Tirza*. Regum qui ſupererant in aliis partibus cùm nullus jam laceſſere auderet *Joſuam*, Invictum ſemper Imperatorem, interquieſcere ad tempus viſum eſt, & partiri quam erant nacti prædam. Nè populus enim ſub continua militia ſatiſceret, aliquid ceſſationis dandum fuit, levandi tædii causâ. Nec promiſerat Deus ſe terram ſimul iis univerſam daturum, ſed paulatim expulſurum incolas; nè cum truculentis & ſylveſtribus belluis pugnandum foret, ſi, hominibus ad internecionem cæſis, in deſertam laxiorémque populo ſolitudinem ſe conjicerent. Cùm igitur hoſpitium commodum, & quod in præſentia ſufficeret, largitus eſſet Deus, dividi terram placuit, ſuámque ſingulis tribubus partem; atque eas etiam plagas comprehendi ac in ſortes conjici, quæ nondum in manum & poteſtatem venerant; tractum præcipuè Mediterraneo mari adjacentem, qui ab hoſtibus *Palæſtinis* atque *Phœnicibus* tenebatur. Deus enim & has dederat, aliis temporibus imperio *Iſraëlitarum* ſubjiciendas; certóſque non minùs voluit eſſe de his tandem acquirendis, quàm de iis erant poſſidendis quæ jampridem acquiſierant. Quin & partitione certâ belli futura erat ratio commodior, cùm ſuos quæque tribus noviſſet unà cum terminis hoſtes. Primæ ſortes in *Judam* & liberos *Joſephi* ceciderunt. *Judæ* tradiderunt *Joſua* & *Eleazar* Pontifex tribuúmque Principes meridionalem provinciæ partem *Ægypto* proximam; quæ ab Auſtro habuit torrentem *Sichorem* & deſertum *Sinis*, ab Oriente Mortuum mare montéſque *Idumæa*, ab Occaſu mare Mediterraneum, à Borea denique *Benjaminiticam Ephraïmiticámque* tribus. Urbes comprehendebat ille tractus 115, unà cum villis oppidiſque; & pertinuit uſque ad urbem *Jebus*, quam poſtea *Hieroſolymas* dixerunt. Neque tamen *Jebuſæos* indè vel *Judæi* expulerunt vel *Benjaminitæ*, quorum in medio erat conſtituta urbs. Id verò ignominiæ causâ propter ignaviam eorum commemoratur bis. (*Joſ.* 15.63. & *Jud.* 1.21.) Ipsâ quidem urbe potiti ſunt; ſed arcem munitiſſimam, ſubtrahente auxilia ſua Deo propter peccata populi, non ante *Davidis* tempora expugnaverunt: aut ſi arcem quoque ceperunt, receperunt *Jebuſæi*. *Ephraïmitæ* dimidiáque tribus *Manaſſæ*, *Judæis* finitimi ad Septentrionem, contingebant *Syriacum* mare, hi à Borea, illi ab Auſtro collocati, in provinciæ totius umbilico. Maxima tribuum in ipſis limitibus, & loco periculoſiſſimo, hoſtibus notis oppoſita eſt *Idumæis Ægyptiiſ*que: Nobiliſſimi omnium *Joſephidæ* tutiſſimum in medio locum tenuerunt. Et unà cum viris etiam fœminæ, *Zelophead*is filiæ, hæreditatem ex Dei mandato (*Num.* 27.7, &c.) poſtulabant, ac ſortitæ ſunt. Magnâ quidem donati erant portione filii *Joſephi*, at nondum vacuâ. Minimè igitur eâ contenti, de finium ſuorum anguſtiis queruntur apud *Joſuam*, quaſi unâ tantùm ſorte continerentur ambo fratres, qui tantâ præ aliis multitudine abundabant. Facilè reſpondit *Joſua*, & ſuum retorſit in ipſos telum: "Si tantâ multitudine abundarent, eò

cùm *Judæ* & *Joſephidis* ſuæ ſortes diſtributæ ſunt.

fa-

A. M. 2563.

" faciliùs hostes *Canaaneos*, quorum iis ditio data est, expugnaturos. Suâ igitur eos desidiâ, non sortitione Divinâ, tam angustis finibus concludi. Adeò proclive est hominibus nimio sui amore cæcis, credere minus præstari sibi quàm debeatur, & culpam, quæ in ipsis residet, temere in alios conjicere. Nondum illi tamen acquiescunt; & montem squalidum esse causantur & opacum sylvis, numeróque hominum longè imparem; In valle currus prohibere, apparatúmque belli formidabilem, nè accedant. Pari facilitate argutias & has refellit *Josua*: " Cùm tanto essent numero, " fortitudinéque pari, succidi sylvas posse, atque agros indè fœcundos fieri; nec fer-" reos impedire currus posse, quò minùs præstet sua promissa Deus, modò ipsi non de-" sint suâ ignaviâ sibi.

Danai filiæ 50 totidem sponsos conficiunt,

§ 11. *Danao Argivo*, ex variis conjugiis, filias fuisse ferunt 50. Totidem & fratri ejus *Ægypto* filios, ex *Euryope*, ut quidam scripserunt, una conjuge, filiàque *Nili*. Hi, ut veterem inter fratres contentionem de regno & simultatem affinitate novâ inducerent, patrui filias sibi uxores dari postulabant; subverente forsan *Ægypto*, nè generorum tot aliorum ope sibi bellum inferretur. Sed aliquod oraculum regi denunciaverat, destinatam esse in fatis illi à genero necem. Injuriarum quoque memor, & adempti regni per vim, & exilii, minimam eorum blanditiis atque promissis fidem habuit. Annuere tamen visus est, ac sortitò filias distribuere pactus. Connubiale apparatur convivium, lecti sternuntur nuptiales. Eò properabant sponsi alacres, ut suavissimos novorum fœderum fructus decerperent; sed amarissimos præter spem percepturi. Natabus enim singulis pater pugionem tradiderat haud invitis, quâ consopitos conjuges jugularent; ità suas à fratre ulciscerentur injurias, & metu qui suspensum habuit à genero liberarent. Facile erat fœminis, etiam viros vincere non repugnantes, & neci dare, somno jampridem vinóque sepultos. Crudelissimo igitur obsequio patris mandata peragunt, maximéque inhumanam ac impiam pietatem præstant. Actum est: usque ad unum perierunt omnes. *Hypermnestra* enim sola, sororum generosissima, sive humanitate victa, sive misericordiâ muliebri, sive conjugali amore, *Lynceo* conjugi vitam condonâsse dicitur, pudicitiæ suæ illibatæ præmium. Piæ contumaciæ maluit se, quàm impii esse obsequii ream. Sed ipsam vinculis & carcere luit innocentiam. Frustrà enim reliquos putabat sublatos pater, superstite vel uno. Quare capitis filiam postulavit, quòd sua non perfecisset mandata. Cùm enim à salute *Lyncei* sua salus in discrimen vocaretur, ideo magnam à filiæ contumacia sibi factam esse injuriam querebatur. At *Hypermnestra*, sententiis *Argivorum* absoluta, *Veneri Nicephoræ* statuam consecravit, *Suadæque Dianæ* templum. Vicus etiam, ubi agitata est causa hæc, deinceps *Criterion* appellatus est. Reliquæ sorores capita virorum amputata, ut certa cædis pignora, detulerunt ad patrem, quæ *Argis* omnia sunt sepulta. Corpora in *Lernam* sunt paludem abjecta, juxta quam erat cædes patrata. Interea *Lynceus* in urbem vicinam profugerat. Indè facem ex convento sustulit, quâ *Hypermnestræ* significaret, se in tuto esse collocatum jam, extra insidias *Danaï*. Ex *Larissa* etiam arce extulit *Hypermnestra* facem, quò se quoque periculum evasisse ostenderet. Indè festum solenne *Argivis* actum, à rege, opinor, *Lynceo* institutum, quod appellabatur *Fax*: oppidúmque ubi delituit *Lynceus* primò *Lyncea*, postmodum, à filio regis *Abantis Lyrceo*, *Lyrcea* vocata est, quæ ab *Argis* distabat stadia circiter 60. (*Pauſ. Cor.*) Tandem *Danaus*, irâ tepescente paulatim, absolvit filiam pietatis, & lubens volénsque *Lynceo* nuptum dedit. Reliquas, parricidii reas, cùm nullus ambiret procus, quamvis nulla sponsalium nomine munera exspectabantur à *Danao*, (quod fieri consuevit,) idque edicto promulgaverat; ludos instituit rex, ut qui cursûs certamine vicisset, quam vellet primus eligeret. Ità secundo loco tertióque omnes qui certabant, suo eligebant ordine uxores. Quibus primi ludi non suppeditaverant conjuges, alii erant iis atque alii (si opus foret) exspectandi. (*Pauſ. Lacon.*) *Eustathius* (in *Dionysium*) ait, *Bebryceem* quoque, aliam è sororibus, marito suo pepercisse, ac fugisse ambos in *Bebryciam*. Nec *Apollodorus* negat, qui unum vel duos è fratribus evasisse concedit. At alii ferè omnes qui hanc rem narrant, omnes aiunt fratres præter unum *Lyncea* interemptos. Adeóque tetrum hoc facinus profanis gentibus visum est, ut huic parricidio Poetæ peculiares apud inferos pœnas fingunt constitutas: de quibus *Naso*, (Met. l. 4.)

præter unam *Hypermnestram*, quæ *Lynceo* pepercit.

Molirique suis letum patruelibus ausæ,
Assiduè repetunt quas perdant Belides undas;

& Ti-

A.M. 2560. & *Tibullus*,

> *—Danai proles, Veneris quòd numina læsit,*
> *In cava Lethææ dolia portat aquas.*

Sunt qui ad mores naturámque traducant hanc *Danaïdum* pœnam. Atque annum significari *Lucretius* vult, qui hebdomadis quinquaginta constat. Is videtur velle nos fructibus ferendis saturare; cùm tamen plerumque tantundem absumatur quantum producitur. Et ad eos refertur fabula, qui operâ vanâ in homines ingratos conferunt beneficia. Nec enim proficiunt magis, quàm qui in cribra urnásve perforatas aquam profundunt.

> *Deinde animi ingratam naturam pascere semper,*
> *Atque explere bonis rebus, satiaréque nunquam.*
> *Quod faciunt nobis annorum tempora, circùm*
> *Cùm redeunt, fœtúsque ferunt, variósque lepóres;*
> *Nec tamen explemur vitài fructibus unquam.*
> *Hoc, ut opinor, id est, ævo florente puellas*
> *Quod memorant laticem pertusum congerere in vas,*
> *Quod tamen expleri nullâ ratione potestur.* (*Lucret.* l. 3.)

Hypermnestram ferunt *Junonis Argivæ* sacerdotio functam; eíque simul cum *Lynceo* (mortuis, opinor) fanum est dedicatum. (*Hygin.* Fab. 168.)

Lelex Ægyptius Megaris regnat. Per hæc ferè tempora *Lelex Ægyptius*, *Beli Agenorísque* frater, in *Græciam* trajecit, obtinuítque regnum *Megaris* in *Achaia* Magna, ætates 12 post *Phoroneum*, cujus filius *Car* ea in urbe imperaverat primus. Populum deinde *Leleges* vocavit, regnavítque annis 50. Ad maritimam urbis partem, in imo arcis clivo, monumentum ejus exstitisse *Pausanias* refert, (in *Attic.*)

Æthlius in Elide regnum instituit; quæ describitur. *Æthlius*, *Jovis* (ut ferebant) & *Protogeneæ* filius, *Deucalionis* nepos, eductis *Æolensibus* ex *Æmonia* seu *Æolide*, in *Elidem*, *Arcadiæ* partem eo tempore, transmigravit; eúmque filiam *Æoli Calycen* accepisset uxorem, regnum instituit novum, *Endymionémque* filium sustulit. Imperâsse videtur circiter annos 40. *Pausanias* (*Eliac.* 1.) ab ipso *Æolo* procreatum scribit, cui erat cognomen *Jovis*. Ergò suam duxit sororem; quod minùs fuisse licitum apud *Græcos Byblis* & *Canace* docent. Est autem *Elis Apia* seu *Peloponnesi* sexta pars, quæ *Arcadiam* habuit ab Ortu; ab Austro *Messeniam*, unde fluvio *Nedâ* separatur; ab Aquilone *Ægialum*, quam postea nuncupârunt *Ioniam*, deinde *Achaiam* Propriam. Ab Occasu alluebat *Ionium* mare. Peculiaria fuerunt, & maximè memorabilia in hoc agro, inprimis, quòd byssum tulerit felicissimè, & solus in *Græcia*; quam ut cannabem & linum ferebant. Alia hæc longè ac diversa est ab ea bysso quam bombyces vermiculi, apud *Seres* tantùm antiquitus, apud *Europæos* etiam nunc, ut suas araneæ telas, conficiunt. Deinde, mirum videtur, quòd in *Eleorum* finibus equæ nunquam ex asinis pariant, cùm in locis finitimis muli sæpius generentur. Exsecrationem quandam suspicabantur olim; adeóque inter portenta muli fuerunt *Eleis*, ut animal id inter fines ali religio esset. Postea verò, qui generari sibi mulos volebant, equas aliò missas, asinísque admissis gravidas reducebant; ut equæ parerent ubi asini gignere non valebant. (*Herodot.* l. 4.) At equos alebant magno studio, cursorios præcipuè.

> *Curribus innumeris latè patria arva lacessunt;*
> *Et bellis armenta domant: ea gloria genti,*
> *Infando de more, & fractis durat ab usque*
> *Curribus Oenomaî.* (*Statius Thebaïd.* 4.)

Ex fluviis in hoc tractu, *Anagrus*, ubi ex monte *Lapitha* descendit, à fonte statim graviter olet, neque pisces alit priusquam *Acidantem* in se receperit: at nè tum quidem salubres, quanquam in ipso *Acidante* suavissimos. Eundem *Anagrum* vitiliginem quamvis, albam atrámve, nantibus sanare solitum ferunt: at nymphis quibusdam *Anagridibus* vota erant priùs nuncupanda. Hic primò *Minyeius* dictus est, quò *Hercules Augeæ* stabulum purgavit. Sunt etiam *Diagon*, *Peneus* & *Cytherus* fluvii. Ac *Cytheri* fontis aquæ saluberrimæ lavantibus, ad lassitudines, & quosvis levandos corporis dolores. *Alpheus* maximus & suavissimus omnium, quem ut augeant plurimi accedunt alii, viz. *Helisson*, *Brentheates*, *Gortynius*, *Buphagus*, *Ladon*,

Ery-

Erymanthus, ex *Arcadia* omnes; ex *Elide Cladeus* & *Leucyanas*. Ait *Pausanias*, non videre se, cur non credat *Alpheum*, per occultos meatus sub ipso mari labentem, in *Ortygia* prope *Syracusas* insula emergere, & fonti *Arethusæ* immisceri; quoniam oraculo *Pythio* ità erat *Archiæ* traditum, ad condendas *Syracusas* proficiscenti. Atque hinc nata est fabula de amore quo *Alpheus Arethusam* nympham prosecutus est. Quasi verò non & falsa interdum, ut ambigua semper & obscura, vulgóque recepta pro veris, edere *Pythius Apollo* solitus sit. Primam hujus conjecturæ causam fuisse produnt, quia stato tempore, cùm *Olympia* celebrabantur, & sordes victimarum projiciebantur in *Alpheum*, *Arethusæ* fons turbidus redolere fimum credebatur. Sed falsa hæc esse, idoneus autor est *Strabo*, (l.6.) *Eleorum* navale unicum, portu satis opportuno commodum, *Cyllene* dicebatur. Ab *Elide* urbe centum aberat ac viginti stadia. At summa claritas huic regioni fuit à ludis *Olympicis Jovi* sacris, (unde Fasti *Græcorum*,) & à templo *Jovis* magnificentissimo, longitudine 230 pedum, latitudine 95, alto denique 68, aris atque simulacris idolorum undique referto. Tectum erat domui, non è coctili tegula, sed è cæso ad tegulæ formam in lapidicinis *Pentelicis* marmore; quod inventum *Bizæ Naxio* tribuitur. Ara magnitudine magis quàm ornatu conspicua, pedes alta 22. Πρόθυσις, id est, prima statio sacrorum, sive ima crepido, pedes colligebat in ambitu 125, gradus superiores 32 pedes singuli. Altare hoc cineres ex adustis victimis collecti congestíque in tantam molem attollebant. Et prope templum erat focus in Prytaneo cineritius igne ardens perpetuo. Indè suppetebat ad aram instaurandam cinis. Ad stationem crepidinis imæ ducebantur hostiæ; quousque & fœminis ascendere fas erat, per gradus lapideos ab utroque latere. Femora in summo adolebantur, quò cineritii tantùm gradus ducebant. Miraculo habebatur, quòd avidum & rapax avium genus hanc attingere aram aut victimam non audebat: quod si quando contigit, immolanti dira portendi credebatur. Albâ tantùm populo in his sacris victimæ cremabantur. Inter dona *Olympica* mirabantur Equam æneam, cui erat infusum hippomanes magi hominis astu; adeò ut equi veri non modò adhinnirent, sed effractis loris & repagulis invaderent atque insilirent, nec desinerent priùs quàm scuticis & acriore vi abigerentur. Ibidem *Jovis* Colossus etiam ex ære, 27 pedum altitudine, præ aliis omnibus eminebat. (*Pausf. Eliac.* 1.) Peculiarem *Elei* colebant deum *Sosipolin*. Quippe cùm *Arcades* in prælio quodam urgerent vehementiùs *Eleos*, mulier fortè obtulit se cum infante, monitámque aiebat ut iis opem ferret. Traditum sibi puerum *Elei* ante suam aciem deponunt humi, qui speciem serpentis repentè induit, abjecit infantis; adeóque terruit ac repressit insultantes *Arcadas*, ut multi terga verterint, reliquos *Elei* magno irruentes impetu facilè profligârint. Ità conservata est *Elis* urbs, unde suum dæmoni *Sosipolis* nomen. Eodem igitur in loco ubi serpens jacuerat, templum novo numini constitutum est, & simul ara *Ilithyæ*, quam attulisse infantem opinati sunt. (*Pausf. Eliac.* 2.)

Jam verò *Protogenêa*, mater *Æthlii*, maritum habuit *Locrum*, à quo Magnæ *Achaiæ* regio *Locris* appellata est. De illo meminit *Hesiodus*,

> Ἤτοι γὰρ Λοκρὸς Λελέγων ἡγήσατο λαῶν·
> *Nempe fuit Lelegum Locrus ductor populorum:*

quos idem Poëta ex eo dictos innuit *Leleges*, quasi *lectos*, id est, *collectos* atque mixtos è variis gentibus. Habuit filium quoque præter *Æthlium Protogenêa*, qui *Opus* vocabatur, urbíque celebri nomen dedit in parte *Locridis*. Tribus enim constabat, quarum primam *Locri Ozolæ* tenebant, mediam *Epicnemidii*, extremam *Opuntii*. *Opuntii* & *Epicnemidii* ad *Ægæum* mare atque *Euboïcum* porrecti; *Ozolæ* ad sinum *Corinthiacum* intra extráque fretum: quibus ortivum latus à *Phocide Parnassóque* monte claudebatur, occiduum *Ætoli* urgebant, & aliqua ex parte Septentrionem. Præcipuas urbes habuêre *Amphissam* atque *Naupactum*; deinde *Myoniam*, & mari viciniores *Oeanthiam*, *Molycriam*, & *Antirrhium*, seu *Rhium Molycrium*, in ipso promontorio castellum; cui ex adversa parte in *Peloponneso Rhium Achaïcum* & promontorium alterum occurrebat. Inter hæc fretum vix quinûm jugerum spatio patebat, quo mare *Ionium* in sinum *Corinthiacum* seu *Crissæum* immittebatur. Ab Oriente finitimi *Bœotiis Opuntii*, quorum navale *Cynus* ad sinum *Opuntium*: ab Occasu *Epicnemidii Thessalis* propinqui ad *Thermopylas*, hoc est, inter montem *Oetam* & *Maliacum* sinum celebres angustias, atque portas *Græciæ*. *Cnemides* in hac parte, ipso loco munita urbs & primaria, cui à monte *Cnemo* nomen. Ad urbem *Daph-*

A.M. 2560.

ut & Locris.

A.M. 2560. *Daphnunts Phocidis* & *Thermopylas* dirimebantur ab *Opuntiis Epienemidii.* Oppido *Cnemidibus Coneüm* in *Eubœa* extremum promontorium opponebatur, freto disjunctum stadiis 20 lato. Huc & *Lichades* insulæ tres, aliæque spectabant obscuriores littori adjacentes, & ad *Thronium* oppidum *Boagrii* torrens.

2561. *Tectamus Dori* filius, *Hellenis* nepos, cum *Æolensibus* atque *Pelasgis Cretæ* insulæ partem occupavit, ubi *Eteocretes* & *Cydones* indigenas reperit; ipse regnavit circiter annos decem. Socios è vicinis etiam *Olympo* locis, & ex *Achæis* collegit *Laconiæ* incolis, unde solvit. (*Diod. Sic.* 4.6. & *Strabo* 10.) At verò *Achæi* adhuc nulli aderant in *Apia*, *Achæo* ipso vix adhuc nato.

Tectamus Dori regnat in Creta;

A.M. 2562. Postquam *Erichthonius Athenis* regnavisset annis 50, patris mortui regno potitus est filius *Pandion*, cui præfuit annis 40. In *Poliadis Minervæ* fano *Erichthonium* sepultum ait *Apollodorus*, (3.) & *Eusebius*, (Præpar. 2.6.) *Pandionem* verò ex matertera *Zeuxippe*, inauspicatis nuptiis, *Prognen* & *Philomelam* suscepisse, geminósque filios, *Erechtheüm* & *Butem*, ferunt.

Pandion primus Athenis.

A.M. 2563. § 12. *Judæis* jampridem, *Ephraïmitis*, alterique *Manassidarum* parti, suas tradiderat sortes *Josua*. *Calebus* etiam subegerat *Hebronem*, gigantésque sustulerat, *Sesaium*, *Abimanum*, & *Thalmaium*: qui à *Josua* priùs fugati, (*Jos.* 11.21.) occupatis alibi *Israëlitis* fortasse redierant; ut in *Hazorem*, igne vastatam à *Josua*, (*Jos.* 11.13.) cives reverterunt; (*Jud.* 4.2.) in *Gazam*, *Ascalonem Ecronémque*, à *Judæis* captas, (*Jud.* 1.18.) *Palæstini*. *Othoniel Debirem* expugnârat, quam *Ciriath-sephar* antea vocaverant, id est, *Literarum* seu *Libellorum urbem*. Cùm enim *Debir* munitissima esset urbs, *Hachsæ* filiæ suæ nuptias pollicitus ei est *Calebus* operæ pretium, qui expugnaret. *Othoniel*, ex fratre *Cenazo Calebi* nepos, accepit conditionem, cepit urbem. Quare uxor ei tradita est agris dotata, sed minùs fœcundis, aquarum penuriâ; quod in montibus ferè solet contingere. Alios ergò pater, petente filiâ, optimè merenti genero, aquis fontanis irriguos, addidit magnificè. *Cenæi* quoque, *Hobabi* filii, *Jethronis* posteri, *Hierichunte* ascenderunt, & in deserto *Haradis* sua fixerunt tabernacula. Credibile est *Cenæos*, ut *Simeonidas*, in amplissimam *Judæ* sortem esse conjectos à *Josua*: ad *Hierichuntem* verò hactenus commoratos, ut primùm nacti sunt locum idoneum, vacuum & expeditum hostibus, suam sortem adivisse. *Cenæos* autem ab aliquo majorum denominatos, par est credere. At reliquæ tribus, non nisi monente increpantéque pigritiam illorum *Josuâ*, annis aliquot seriùs quàm *Judæi* de sortibus jaciendis tandem aliquando consultavêre. Exspectabant scilicet dum communi militiâ expugnarentur omnia, nè quid singulis tribubus in debellandis hostibus molestiæ discriminísve superesset. At *Josua* consenuerat, nec erat spes eo superstite *Israëliticæ* ditionis fines latiùs extendi posse. Æquissimum videbatur, ut ipse tot suarum victoriarum aliquem fructum degustaret. *Silunte* igitur celebrem indixit populi conventum, *Ephraïmiticâ* urbe, ubi Tabernaculum Dei collocatum est. Missi deinde sunt è septem quæ supererant tribuum singulis viri tres, qui provinciam omnem circuirent ac describerent in septem partes. Eas verò *Josua* cum *Eleazaro* & Principibus sorte partitus est. Etsi enim nondum erat subacta regio universa, multæque miscebantur infestæ gentes; adeò tamen attonitæ perculsæque tot stragibus erant, ut itinere pacato regionem perambulârint omnem exploratores. Primâ sorte *Benjaminus* inter *Judam* & *Ephraimum* collocatus est, ad fluvium *Jordanem*, tenuítque urbes unà cum villis 26. Secundâ sorte *Simeon* urbibus septemdecim donatus est in ditione *Judæorum*. Cùm enim in prima sortitione humanitus erravissent, tantúmque regionis in unum *Judam* cumulâssent, ut reliquis defuturæ partes viderentur; partem ejus aliquam detractam *Judæis* in *Simeonem* contulerunt. Ità *Simeonidæ* quasi hospitio excepti ab aliis dissipatíque sunt, ac in solum dispersi alienum tanquam inquilini, ut pronunciaverat olim moriens *Jacobus*, propter stragem non minore perfidiâ quàm crudelitate editam in *Sichemitas*. (*Gen.* 49. 5, 6, 7.) 3. *Zabulon* ad Mediterraneum mare *Manassidis* imminebat à Borea, (*Gen.* 49.13.) & urbes 12 tenuit cum villis. 4. *Issacharem* habuit ab Oriente, qui urbibus 16 imperabat. 5. *Aser* ultra *Zabulonem* ad plagam Borealem situs est, orámque Mediterranei maris, longo tractu milliarium ferè 30, non nisi duodecim quindecímve lato. Oleo vinóque abundabat & tritico, urbium 22 dominus. 6. Hinc *Nephtali* ad Orientem attigit *Jordanem*: *Zabulonem* & *Issacharum* ad Meridiem habuisse videtur, urbésque 19 unà cum villis. Denique *Dan* ad mare Mediterraneum, *Ephraïmo* ad Septentriones, *Benjamino* ad ortum

Reliquis tribubus distributæ sortes.

tum Solis, *Simeoni* à Meridie confinis, 18 ferè urbes in ditione sua cum villis earum obtinebat. Tandem *Josuæ Timnath-seram* petenti in monte *Ephraïmitico*, jubente Deo, possidendam hæreditario jure tradiderunt. Ruinis ergò deformem instauravit, multisque auctam & magnificis exornavit ædificiis. Suas deinde urbes 48 postulaverunt *Levitæ* cum suburbiis, quod præceperat per *Mosen* Deus: (*Num.* 35. 2, &c.) traditæque sunt de singulis ferè tribubus 4 per sortes. Sacerdotibus de tribu *Judæ, Simeonis* & *Benjamini*, (ut essent propinqui Templo quod destinaverat Deus *Hierosolymis*,) 13. Reliquis *Coathitis*, de tribubus *Ephraïmi* & *Danis*, dimidiâque *Manassis*, 10; *Gersonitis*, de *Issachare, Nephtali, Asere*, dimidioque *Manasse* trans *Jordanem*, 13; *Meraritis* denique, de *Rubene, Gade* ac *Zabulone*, 12. *Judà* quinque urbes, *Manasses* tres tantùm contribuisse videtur. Ità dispersi quidem inter *Israëlitas Levitæ* sunt; quod prædixerat fore *Jacobus*: (*Gen.* 49. 7.) at bono publico, nè *Israëlitæ* ipsi dissiparentur, sed in eadem religione uni Deo cohærerent, atque sibi constarent perpetuò. Ex his urbibus, monente iterum Deo, electæ sunt quæ pro Asylis essent sex, citra *Jordanem* tres, totidem ultra. Ei qui errore hominem non inimicum occiderat huc fugere licebat, atque effugere constitutam in homicidas ultionem. Apud urbes autem *Leviticas* tantùm voluit esse hoc perfugium Deus, ut illic majore fide atque autoritate innocentia defenderetur. Citra *Jordanem* constitutæ sunt pro asylis, *Cadeshum* in monte *Nephtalidarum*, *Sichemum* in monte *Ephraïmitico*, & in *Judæa Hebron*. Ultra *Jordanem*, *Bezer* in deserto *Rubenitarum*, *Ramotha Gileadis* quæ *Gaditarum* fuit, & *Golan Manassidarum* in *Basane*.

A.M. 2563.

§ 13. Distributis jam sortibus, cùm singularum esset tribuum quod reliquum erat belli conficere, suisque finibus hostes residuos exigere, nihil supererat quod *Transjordanas* tribus diutiùs in *Cananæa* detineret. Emeritos ergò pronunciabat *Josua*, liberósque domum remisit. Sed bene precatus monuit, primò, nè Legis Divinæ obliviscerentur, quanquam remoti à Tabernaculo; sed obsequium atque cultum Deo debitum fideliter præstarent. Cúmque onusti spoliis recederent, aliquam prædæ partem sociis ut concederent, qui ad rerum custodiam domi excubârant. His illi monitis instructi redeunt, & *Jordane* transmisso, in ipsa ripa fluminis altare magnum constituunt, aliis tribubus minimè consultis ea de re, præteritóque ipso Pontifice. Nihil sibi aliud propositum habebant, quàm ut monumentum erigerent communis fidei, & fraternæ concordiæ, quamvis loco flumineque disjuncti. Sed ratio quam secuti sunt, celando propositum, fuit meritò suspecta fratribus, quasi novas in Religione res molirentur, aliudque ad sacrificandum sibi altare construerent, præter illud commune, quod cum Tabernaculo Deus fabricandum curârat. Pluribus autem in locis altaribúsve sacra facere, severè admodum fuit à Deo interdictum. (*Lev.* 17. 3, &c.) Decem itaque tribus, cùm de altari novo nuncios accepissent, quasi neglecturi essent *Transjordani* Tabernaculum Arámque *Siluntæ* positam, sancto quodam zelo excanduerunt. Ipsa species impietatis offendit pios; temeréque faciunt qui ansam levissimam jure suspicandi violatam Religionem dant. Cùm ergò in unum convenissent, suffragiis communibus decretum est, ritum hunc alienum à Lege Dei & degenerem armis prohibere: sed experiri priùs verbis, atque legatos mittere qui certiores facerent sceleris se, illósque admonerent, antequam exigerent pœnas. Eò *Phinees Eleazaris* filius, & ex decem tribubus Principes decem delegati sunt. Is populi totius verbis quasi reos magni cujusdam criminis ità corripuit:

A.M. 2564.

Transjordanæ tribus emeritæ domum remissæ.

" *Quid hoc est, Transjordani* fratres, rerum novarum quod molimini vos? *Defectionémne* à populo nostro, à Religione, à *Jehova* paratis? Novum enim hoc *altare* quid aliud sibi vult, nisi cultum novum, Deum novum, & novam alienámque à nobis rempublicam statuere? Adeóne *Peoris* jampridem obliti estis, & eorum quæ *Baalis* causâ pertulimus, ut, mutatis cum solo animis, idolo protinus novo flumine trajecto studeatis? *Nondum* satis ea *sanata sunt* vulnera; novásne vos plagas infligetis? Quid autem? Deteriórne vobis videtur conditio vestra, quòd prope Arcam Dei non habitetis? *immundáque terra* hæc quam ipsi elegistis? *Id verò si fit*, deserite quam tantopere expetiistis partem, *remeate* hinc, *fortem atque sedem* in *Cananæa nobiscum accipite*, *nè* pravâ æmulatione *provocetis Deum*. Nè qua tribus deficiat, ea sufficiet terra universis. Neque verò nos in aliena rep. nimis curiosos arguite, qui de vestris rebus adeò soliciti sumus. Nostrâ interfunt omnium vestra peccata. Quicquid vos deliratis hodie, etiam nos die crastino plectemur. Redundabit in nos vestra impietas. Corporis unius membra, ubi singula torquentur, sentiunt universa. Unius fuit *Achani* sacrilegium, non

A.M. 2564.

“& unius ſupplicium. Luit familia, luêre pecora, luêre tentoria, ipſa luêre ſpolia “quæ furatus eſt; *luimus omnes Achani ſcelus.* Itá *Phinees* increpuit. At ſedatis animis & oratlone leni facilè reſtinxerunt hanc è levi ſtipula emicantem flammam *Transjordani.* “*Deus*, inquiunt, *deorum Jehova, Deus deorum Jehova. Optimè qui-* “*dem is novit*, quem hac in re teſtem appellamus, nihil minùs cogitare nos quàm “*defectionem: idque toti mox populo innoteſcet. Altare hoc* volumus communis vo- “biſcum ſanguinis atque Religionis vinculum eſſe perpetuum. Periculum ènim “eſt, nè, *poſt aliquot ſecula, veſtri* nos tanquam alienos excludant ſacris communi- “bus, quòd eandem terram non incolamus. *Poſteris itaque noſtris* tempeſtivè con- “ſulimus altari hoc, *non ad ſacrificia* deſtinato, ſed ut eo quaſi publicis tabulis jus “ſuum tueri queant, ut alii alios mutuò agnoſcant, & communiter *ſerviant* uni “*Deo.* Lætis animis acceperunt hæc legati *Iſraelitici*, Deòque propitio *Phinees* gratulatus eſt, quòd popnlum ſuum immunem à piaculo conſervâſſet. Pari mox æquitate populus univerſus *Transjordanorum* defenſionem eſt amplexus. Denique, à *Rubenitis* atque ſociis impoſitum eſt altari nomen *Hed*, quod *Teſtem* ſignificat, ut uſum ejus verum demonſtrando, ab omni ſuperſtitione poſteros prohiberent.

A.M. 2569.

Poſt *Echyreüm*, decimusſextus apud *Ægialenſes* regnavit *Corax* ann. 30; quem *Pauſanias Coroni* filium ait fuiſſe, *Orthopolidis* pronepotem.

Seneſcens *Joſua* Religionem populo commendat.

§ 14. Ingraveſcente jam ætate morti propinquus Imperator *Joſua*, operam unicè dabat ut purum Dei cultum ſibi ſuperſtitem relinqueret. Convenire igitur populum voluit, Principes verò maximè, Judices atque Præfectos, apud quos hanc habuit orationem. “*Iſraëlitæ* fratres, videtis quos *mihi* canos *ætas grandior* aſperſe- “rit, quo declinare meum vitæ diem, & ad occaſum vergere facilè perſpicitis. “Monendos itaque putavi præſentes præſens, ut magnifica vobis Dei opera ſemper “proponatis ante oculos. Hactenus eum veracem in omnibus experti eſtis. De- “bellavit Ipſe hoſtes, atque gentes profanas expulit, ut ſedem vobis commodam & “quietam daret. Idem *reliquas in hæreditatem vobis à me ſorte diſtributas per tribus*, “mox traditurus eſt; cujus id vobis pro certo ſit pignore, quòd eos fines Dei mo- “nitu, non arbitrio meo, deſcripſerim. Videte igitur, iterum vos iterúmque mo- “neo, ut *ad legem Dei præſtandam* ſtudio ſummo enitamini. Cavete vobis à cor- “ruptelis profanarum gentium, quoniam & ipſi ad ſuperſtitiones propenſi admo- “dum, & magna eſtis irritamenta & illecebras habituri ab his vicinis, niſi *ſolicitè* “*caveatur.* Nè qua igitur fœdera *conjugiáve ineatis cum* hoſtium *reliquiis*, nè pro- “pior neceſſitudo ſcelerum ſocietate vos implicet. *Nè quo cultu dignemini* fictos “*illorum deos, nè vel admirando, vel commemorando idolorum nomina; ſed Jehovæ*, “uni *Jehovæ vos in ſolidum addicite, quod huc uſque à vobis* piè prudentérque *factum* “*eſt.* Veſtrum obſequium reddidit vobis propitium Deum. Modò vos non mu- “temini, mutabilem Deum nunquam reperietis. Quantum igitur vita vobis & “chara ſalus eſt, tantum intimis animorum affectibus *colite Deum & amatote.* Quòd “ſi oblatam vobis hanc Dei gratiam ſponte non amplectamini, ſed *fœderibus & con-* “*nubiis permiſceatis vos iis qui adhuc ſuperſunt Canaanæis*, & ſordibus eorum profa- “nis corrumpendos præbeatis, denuncio vobis, id quod jampridem eſt minitatus “*Moſes*, non adfuturum vobis Deum ulteriùs, hoſtiúmve reliquias *expulſurum, ſed* “*pro laqueis* relicturum *& offendiculis, ut ſtimuli ſint ad pungenda latera, & ad ocu-* “*los vobis configendos ſpinæ, donec malè pereatis*, atque amittatis *beatiſſimam hanc* “*terram, quam* Optimus *vobis Deus tradidit. Mihi verò jam diſcedendum eſt hinc.* “Inſtat mihi exitus qui vos omnes manet. Atteſtor igitur ego id, *quod & vobis ex* “*animo fatendum eſt omnibus, præſtitiſſe nobis verè Deum quæ* magnificè *promiſit* “*omnia. Quemadmodum verò beneficiis veracem* probavit ſe; *ità* mihi credite, non “irritas aut inanes fore ejus minas, quin *exitio veſtro interitúque ultimo* ſui cultûs pro- “fanationem ulciſcatur. His atque aliis hujuſmodi ſtimulis, populum *Joſua* ad conſtantiam in cultu Dei atque pietatem ſub tempus extremum incitavit.

A.M. 2570.

Idem iterum fato jam proximus.

Funeri ſuo jam proximus *Joſua*, de funere *Joſephi* proavi ſui cogitare tandem cœpit; cujus oſſa quidem ex *Ægypto* in *Canaanæam* ſunt tranſlata, nondum verò ſepulta. Spelunca duplex in agro *Hebronico* ab hoſtibus fortaſſe tenebatur, ubi majores conditi jacebant. Vel potiùs, maluit *Joſua* in agro *Sichemitico* reponere *Joſephi* reliquias, ut vel mortuus eam poſſideret hæreditatem, quam pater ei moriens delegârat. (*Gen.* 48.22.) Sed hanc ceremoniam totius populi conventu celebrari voluit. Omnes ergò tribus congregavit *Sichemum*, Principes inprimis ac Judices, om-

omniúmque præfectos. Eò & Arca Dei traducta est, quoniam fœdus antiquum renovare cum Deo in votis ultimis habuit. In re verò tam seria, par fuit populum A.M. 2570.
se ad terrestre Dei tribunal sistere; quem his Dei verbis affatus est, non suis: "Su-"am eos felicitatem, quòd Religione verâ imbuti essent, quòd Terram beatissimam "subegissent, non suis debere meritis aut viribus tribuere, sed gratiæ prorsus Divi-"næ omnia. *Majores eorum Tharam* atque *Naborem* in *Chaldæa deos alienos coluis-"se. Traduxisse Abrahamum se in Canaanæam, locupletâsse magnâ progenie, Isaaco* "filio inprimis, *Jacobo & Esavo* nepotibus. *Esavo Idumæam tradidisse. Jacobum* "verò fame coactum *descendisse in Ægyptum.* Cúmque gravi servitute premeren-"tur ejus posteri, *Mosen atque Aaronem se*, qui prodigiis magnis perpetratis *libera-"rent* oppressos, *delegâsse. Israelitas* autem *exeuntes ad Rubrum usque mare persecutos "fuisse Ægyptios curribus equitibúsque.* At *se*, *invocantibus Israëlitis*, primò *caligi-"nem interposuisse* magnæ nubis, nè quà eundum esset prospicerent *Ægyptii*; mox "in currus & equites *effuso mari*, ad unum *obruisse* omnes in profundo, idque *suis "eos oculis* in littore tutos *prospexisse.* Sed ex *Ægypto* egressos, suâ eos contumaciâ "mox effecisse, ut *longo tempore oberrârint in solitudine.* Tandem *ad Amoræos ultra "Jordanem*, ad *Sihonem* & *Ogum* pervenisse, quos *obstantes* quantâ poterant vi, "*domuisse* tamen *se*, *eorúmque regionem Israelitis tenendam tradidisse. Arma quoque "in eos Balacum movisse Moabitam, & conduxisse Balaamum* ingentibus promissis, *ut "iisdem dira imprecaretur: Sed noluisse Balaamum audire se*, verùm *benedicendo Is-"raëlitis* frustratum esse utriusque spem, hinc præmiorum, indè exsecrationum. De-"inde, cùm *per medium Jordanem perambulâssent* in *Canaanæam*, obsedisse eos *Hieri-"chuntem*, aliásque civitates expugnâsse atque gentes, *Amoræos*, *Perizæos*, *Canaa-"næos*, *Hithæos*, *Gergasæos*, *Hivæos*, & *Jebusitas*; ídque *non* tam *suâ vi*, quàm præ-"sidio auxilióque Divino. *Se præmisisse crabrones, qui Amoræos abigerent: se regio-"nem iis dedisse quam ipsi non excoluissent, urbes quas ipsi non ædificâssent, vineas & "oliveta quæ non consevissent ipsi.* Tot igitur beneficiis devinctos, debere illos *ex "animo Jehovam colere*, alienósque *deos abjicere*, *quos in Chaldæa majores eorum & "in Ægypto venerati sunt. Quòd si minùs id vobis gratum sit*, (ait *Josua*) *eligite "vobis quos colatis, sive Chaldæorum* veteres, *sive Canaanæorum* novos *deos. Ego cer-"tè familiáque omnis mea cultu sacro Jehovam unicum prosequemur.* Hæc ad populum *Josua.* Nam in fœdere pangendo, (quod erat *Josuæ* propositum,) par fuit optionem populo dari, ac libertatem accipiendi recusandíve, nè se vi adactos in alterius jurâsse verba quererentur. At ille, satis castus adhuc, respondit piè; "*Absit "verò ut nos derelinquamus Jehovam, alienósque veneremur deos. Ille, Ille noster De-"us est: Ille nos patrésque nostros ex Ægypti ergastulo liberos fecit: Ille tot atque tanta "conspicientibus nobis prodigia edidit: Ille in* molesto periculosóque *itinere, tot circun-"datos* infestis *gentibus custodivit*, incolumésque in regione hac, *pulsis* incolis, collo-"cavit: Ille nos mirabili redemptione in populum sibi peculiarem acquisivit: *Illi "propterea nos* uni omnes ad unum *servos dedimus cultorésque.* Hæc populus *Josuæ* respondit. Is autem, ut sensus eorum intimos excuteret, nè pergerent esse sui similes, "Cavete, inquit, nè temere promittatis, mox violaturi fidem. Ve-"reor equidem *ut possitis vos* (quo estis ingenio) *Jehovæ*, *Deo sancto*, *Deo zelotypo*, "*vos* totos *addicere. Quòd si quando deficiatis*, non *ille* paucioribus minoribúsve "*plagis affliget vos*, quàm hactenus *affecit beneficiis.* Iterum populus, "nequaquam "aiebat se repudiaturum *Jehovam*; sed in officio suo, & *obsequio ejus Numini debito*, "constantes in perpetuum fore. Tum *Josua*; "Quandoquidem, ait, *ultro vos "imperio Jehovæ subjicitis*, & in ejus patrocinium atque clientelam confugitis, *ve-"stra* omnium *conscientia* sacræ perduellionis *reos aget*, nisi præstiteritis fidem. "*Re-"os aget nos, aget reos nostra* omnium *conscientia*, respondit populus, si hoc un-"quam violamus ultroneum fœdus. Concludit *Josua*; "Cùm totos *Jehovæ* dede-"ritis vos, *renunciate prorsus idolis*, omníque profanationi, quò *Jehovam* solum "*purè colatis integréque.* Ità Dei vice percussit *Josua* cum *Israëlitis* novum Fœdus, ut Legem à *Mose* traditam sanctè in posterum observarent; ídque in publicas Tabulas ad perpetuam rei memoriam retulit reconditítque. Verùm quia sæpe quod scriptum est, in libris clausis delitescit, aliud memoriæ subsidium statuere visum est, quod in omnium oculis extaret. Lapidem posuit sub quercu prope Sanctuarium, quasi & eum penetravisset Dei vox, damnaturum fœdifragos, si unquam frustrarentur atque fallerent datam fidem. Tandem, sepulto *Josepho*, conventus populi dimissus est.

A. M. 2570.

Columnæ Canaaneorum in Africam fugatorum à Josua fixæ.

§ 15. Narrat *Procopius* (in *Vandal.* 2.) aliquos eorum quos è patria expulerat *Josua*, in *Africam* Minorem profugisse, columnas marmoreas ibi statuisse his inscriptas verbis, *Nos sumus Canaanei, qui à facie Josue latronis filii Nave fugimus.* Commentitia res, & ad fabulas remittenda.

——Quis enim sua prælia victus
Commemorare velit?

Quis fugæ suæ, victoriæque de se alienæ monumentum statuere? Quorsum verò columnam hanc tot seculis ante *Christianismi* tempora nullus mortalium vidit? Nè *Josephus* de ea *Judæus* meminit, qui suâ ætate uxorem *Loti* ad Mare mortuum, & filiorum *Sethi* columnam ante Diluvium, exstitisse narrat. Neque suâ ætate *Josua* filius *Nave*, sed filius *Nuni* dictus fuisset: *Nave* nomen à LXX primùm Interpretibus datum est. At is eorum fortasse qui *Græcè* transtulerunt fuit error. Linguam verò *Phœniciam* in *Africa* oram (quo argumento aliqui pugnant hac in re) *Carthaginienses* attulisse constat, non *Canaanæos*. Qui & *Carthaginem* eorundem coloniam fuisse volunt, vero nomine *Chadreanech*, quasi ab *Anaceis* structam & habitatam, fabulas fabulis propugnant.

Josua & Eleazer moriuntur.

Josua jam centum atque decem annorum senex, mox & *Eleazer* Pontifex, fato suo defuncti sunt, sepultique, hic in *Gibea*, ille in *Timna-sera*, in tribu ac monte *Ephraimitico* uterque. Ac *Josue* sepulchrum suâ ætate narrat exstitisse *Hieronymus*, (in Locis *Hebraïcis*.) eique Solis impositam fuisse imaginem, stantis in cœlo Solis gratiâ exorante Deum *Josuâ*. Tantúmque valuit rerum ab eo, vel à Deo potiùs gestarum ministro *Josuâ*, operúmque magnificorum quæ *Moses* ediderat memoria, ut quamdiu superfuerunt Seniores qui horum meminerant, *Israëlitæ* Deum eâdem pietate semper coluerint, quâ Duce vivente coluissent. Liber ille qui *Josue* dicitur, non Libri autorem indicat, eò quòd *Josue* dicatur, sed materiam, quia *Josue* continet gestas res. Potuit etiam suas res *Josua* conscribere, imitatus *Mosen*. Nam (cap. 24. 26.) scripsisse dicitur populi renovatum à se fœdus in Libro Divinæ Legis. Et plurimi certè Autores *Josue* Autori tribuunt Librum qui *Josue* præ se nomen fert. Id verò si detur, multa esse ab aliis, sed à Prophetis, addita concedendum est. Ubi enim ex Libro *Jasher* (*Jos.* 10. 13.) miraculum in Sole comprobatur, & manere quædam ad eum usque diem dicitur, ea *Josuam* scripsisse nemo dixerit. Vel ergò ex Annalibus Dialibúsque rerum memorabilium conservatis in Ecclesia (cujus fortasse generis Libri *Jasher* (*Joseph.* Antiq. 5. 2.) & Bellorum Domini fuerunt) in ordinem hunc digessit *Josue* qui vocatur Librum *Samuel*, aut alius Propheta quis ante *Davidis* tempòra; vel ab ipso quidem *Josua* conscriptum interpolavit. Aliquem dixi Propheram ante *Davidis* tempora: quoniam de *Jebuseis* dicitur, eos non ejectos *Hierosolymis ad diem usque hunc.* (*Jos.* 15. 63.) At verò post *Davidis* imperium nemo id scripsisset; cùm certum sit, ab eo expulsos fuisse, captâsque *Hierosolymas.* Non igitur ab *Esdra* scripti sunt hi Libri, quod aliquibus videtur, interpolative, qui longo *Davidem* intervallo secutus est. Et Prophetam esse oportuit, qui Scriptis Propheticis Divinæque autoritatis addere quicquam adimeréve ausus sit. Typum fuisse *Christi Josuam*, primò, indicat ipsum nomen. *Josua* enim & *Jesus* idem significant, utrumque *Salvatorem.* (*Heb.* 4. 8.) Deinde, ratio id nominis docet. Superavit *Josua* omnes *Israelitarum* hostes *Canaaneos*; ità spirituales Ecclesiæ suæ *Christus.* (1 *Cor.* 15. 25, 26.) Denique, hujus victoriæ fructus utrinque similis. Hostibus victis quietem populo Dei *Josua* dedit in *Canaanea*; in cœlo æternam *Christus* dabit. (*Heb.* 4. 8, &c.)

Libri Josue quis autor.

Asterius Cretensium rex rapit Europam Agenoris Tyrii natam;

§ 16. *Asterius*, (*Apollodoro Asterion*, lib. 3. quem D. *Augustinus Xanthum* vocat, de Civit. Dei 18. 12.) filius *Tectami*, *Dori* nepos, regnum obtinuit in *Creta* mortuo parente, annísque circiter 40 imperavit. Eo tempore celeberrima fuit *Europe Tyria*, vel *Sidonia*, (ut *Hygin.* Fab. 178.) fama, propter eximiam formæ præstantiam. *Agenore* natam ferunt rege *Tyriorum* & *Agriope*. *Argiopen Pherecydes* vocat, *Telephassam Apollodorus*, (lib. 3.) Mittit ergò navem *Asterius*, in Venerem solutus adolescens, cui vel præfectus erat, vel insigne, *Taurus*, quæ tantopere laudatam virginis formam raperet atque deferret ad se. Nam inter homines profanos, in illo rudi seculo, Poëtæ illud de Seculo ferreo valebat,

Vi-

Vivitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus.

A.M. 2572.

Quoniam verò à *Cretensium* hoc rege factum est, ubi credebatur imperavisse *Jupiter*, indè nata fabula de verso in Taurum *Jove*. Prædâ potitus rex, filium indè genuit *Minoa* primum. Nam *Sarpedonem* & *Rhadamanthum* alterius fuisse *Minoïs* fratres, ratio temporum arguit necessariò. Et *Pandionis Atheniensis* bellum cum *Labdaco Thebano*, *Cadmi* nepote, facit, ut in hæc tempora conjiciam *Europæ* raptum, & *Cadmi* adventum in *Bœotiam*. Plurimi facta est apud *Cretenses Europa*, & mortuæ festum *Hellotia* dedicatum, in quo corona myrtea viginti cubitorum (quam *Hellotida* vocabant) unà cum ossibus *Europæ* solenni pompâ vehebatur. *Athenæus Europam* ipsam *Hellotin* fuisse appellatam vult. Sed *Asterio* traditam à piratis ait *Lycophron*.

Agenor, provectus ætate jam, gravissimè tulit raptum filiæ dilectissimæ. Quare filiis mandata simul quatuor dedit, *Cadmo*, *Cilici*, *Thaso*, atque *Phœnici*, ut navibus instructis quàm celerrimè prosequerentur omnes, & investigarent sororem; nec ipsi redirent ad se, nisi & illam unà reducerent. Pœnam scilicet, si non invenirent, addidit qui filios emittit ad sororem investigandam.

Exsilium; facto pius & sceleratus eodem.

Festinant illi quantum possunt diversis itineribus, mariáque permensi & pervagati omnia, cùm de prædonibus virginéque præda nihil uspiam audirent, desperato in patriam reditu, sedem sibi novam quisque displeiebat, ubi collocaret penates suos. *Cilix* ad *Pyramum* amnem in *Cilicia* hæsit Minoris *Asiæ*, cui & nomen dedit. (*Hypachei* priùs vocabantur, *Herod.7.*) *Phœnix* in *Bithynia*: *Hyginus* ait in *Africa*, & *Pœnos* ab eo dictos. (Fab.178.) At *Pœni* à *Carthaginensibus* nominati potiùs. In *Phœniciam* se contulisse ait *Apollodorus*: in suam ergò patriam unde solverat, quòque reditus prohibitus est: minùs probabiliter. Regio quæ *Maryandina* priùs appellabatur, à *Bithyno*, vel sociorum vel posterorum aliquo, *Bithynia* nacta est nomen. Scholiastes *Apollonii* tres *Phœnicis* filios numerat, *Cilicem*, *Phineüm*, atque *Dorcylum*. *Thasus*, cum suis, ejusdem nominis insulam in *Ægeo* mari *Lemno* vicinam tenuit, aurifodinis eo tempore ditissimam. (*Herodot.6.*) *Æria* vel *Æthria* dicta priùs, à barbaris habitabatur. *Herculem* enim *Thasii Tyrium* colebant primò, clarum originis indicium; quem eos *Olympiæ* ferunt æneum, super lebetem æneâ basi dedicâsse cubitûm 10, dextrâ clavam, arcum sinistrâ tenentem: etsi postea *Thebanum* venerati sunt, reliquam secuti *Græciam*. (*Pausf. Eliac.1.*) *Herodotus* (lib.3.) ait, se reperisse in *Thaso* insula, profectum eò de industria, templum *Herculis* à *Phœnicibus* constructum, qui ad investigandam *Europam* missi *Thasum* condiderant. Hic *Telephassam* obiisse, *Stephanus* autor est. Hinc videtur in *Thraciam* propinquam trajecisse, ubi conditam à se urbem habitâsse tradit *Apollodorus*; qui & *Neptuni* filium fuisse, at *Cilicem* natione scribit *Pherecydes*. *Phineum* quoque, *Argonautarum* hospitem, *Agenoris* fuisse filium, maximéque longævum, *Apollonius*, *Hyginus*, (Fab.19.) & alii tradunt; qui nunc fortasse in *Thraciam* quoque delatus est: nisi credibilius sit, eum *Phineüm*, *Phœnice* natum, & *Agenoris* nepotem, ex *Bithynia* in *Thraciam* transiisse. *Cadmum* primò in *Rhodum* insulam tempestatis maximæ vis compulit, cum *Telephassa* matre, quæ sponte comitata est, ut filiam quæreret. Dum fluctibus & procellis jactabatur, templum *Neptuno*, si præstaret sospitem, vovit. Superatis ergò periculis, in urbe *Ialyso* vota solvit, fanúmque dedicavit maris deo. E suis etiam *Phœnicibus* reliquit, qui sacra dei procurarent, quorum ex familiis perpetuò sacerdotes succederent. Sed ab indigenis in societatem civitatis recepti, mox in populum eundem coaluerunt. *Lindiæ* quoque *Minervæ* donaria *Cadmus* dedicavit in eadem insula. Inter ea spectabilis transiit ad posteros lebes æneus, artis antiquæ opus. *Phœniceas* enim literas insculptas habuit. (*Diod. Sic.*5 13.) *Samothraces* prædicabant, haud scio an gloriosè magis quàm verè, ad se quoque *Cadmum* divertisse, ac suis initiatum sacris *Harmoniam* duxisse conjugem, non *Martis* filiam, sed *Jovis*, & sororem *Dardani*, ex *Electra*. (*Diod.*lib 11.) *Apollodorus* ergò & in *Thracia* eum appulisse narrat; unde, *Telephassâ* matre mortuâ & sepultâ, *Delphos* profectus est, ——*scitatum oracula Phœbi de sorore.* *Calisten* quoque insulam adiit inter *Cretam* & *Cyrenaïcam*, (*Thera* tandem vocata est,) ubi reliquit *Membliarum* & aliquot *Phœnices* qui incolerent. (*Herodot. Pausf. Lacon.*) Interim *Agenor*, cùm & filiam & filios unà tot amisisset, do-

lore

Illâ nusquam repertâ, hi sedes alibi sibi figunt:

lore summo ad senectutis morbum accedente consectus est, traditítque sceptrum *Belo*. Is videtur annis 44 tenuisse regnum *Tyri*.

A. M. 2570. 2571.

Cadmus in Bœotia; § 17. Vulgatum erat sermone inter *Thebanos*, *Cadmum* bovem ex responso *Pythiæ* ducem itineris habuisse in *Thebaïdem*: emptam illam ex *Pelagontis* armento, & in utroque latere insignem fuisse candidâ Lunæ jam plenæ formâ: in eodem loco *Phœnices* condidisse urbem, ubi fessa procubuit bos: *Bœotiæ* indè regioni datum nomen, arámque sub dio *Minervæ Oncæ* positam à *Cadmo*, & statuam. Hæc *Pausanias*, (in *Bœoticis*;) qui *Ectenas* hanc incoluisse regionem primos tradit, rege *Ogygo*: periisse hunc populum ferunt pestilentiâ. (Ibid.) Veriùs fortasse aquarum inundatione. Successisse in eas sedes *Hyantas* & *Aonas* idem autor est; *Bœoticas*, puto, non alienigenas gentes: unde *Bœotos Hyantas* antiquitus dictos ait *Plinius*, (4. 7.) *Hyantas Cadmus* cùm fudisset prælio, posterâ nocte profugerunt in *Phocidem*, propinquam ab Occasu regionem. Illic urbem *Hyampolin* condiderunt in loco arido, aquâ pluviali & unico tantùm puteo rigati. *Aonas* verò supplices manere, & cum *Phœnicibus* permisceri passus est. Et illi quidem vicatim habitabant. *Cadmus* verò oppidum *Cadmeam* condidit. Sed auctâ postea urbe, pro arce tantùm *Cadmea* fuit. (*Pauf.* ib.) At verò nomen *Bœotiæ*, non tam à *Cadmi* bove, (ut vulgò fertur,) quàm à *Bœoto Æoli* secundi filio ejúsque posteris datum est, de quibus A.M.2887. *Jos. Scaliger* (ad *Varronem* de Re rustica, lib. 3.) ait, *Cadmum* urbi suæ *Thebarum* nomen imposuisse, à navicula quâ trajecerat. *Theba* enim Orientalium linguâ *aream* seu *naviculam* denotat. Alii à *Thebis Ægyptiis*, unde oriundum volunt *Cadmum*, dedisse *Thebis* & nomen putant. At ille non nisi *Cadmeam* condidit à se vocatam; posteri *Thebas* adjecerunt, eóque donârunt nomine. (*Pauf. Strabo* l. 9.)

quæ describitur. Partem *Achaiæ* Magnæ *Bœotiam* alibi diximus, eámque nobilem. In longum porrigebatur, sed angustior. *Atticam Megaricamque*, & sinûs *Corinthiaci* partem, habuit à Meridie; *Opuntios* & sinum *Oetæum* ab Aquilone; ab Occasu *Phocida*; *Euboïcum* fretum ab Oriente. Montes ibi clariores *Mycalessus*, *Adylisus*, *Acontius*, *Laphystius*, *Cithæron*, & *Helicon*, cujus in nemore *Musis* natale assignabant. Hic aliis omnibus fertilitate soli & sylvarum densitate præstitisse fertur, herbas omnino atque radices innocuas protulisse, nullo imbutas veneno; sed & serpentum virus qui pascebantur iisdem debilitatum. Illic & *Aganippe* sacer *Musarum* fons, & *Hippocrene*. *Hypatus* præterea, *Cerycius*, *Messapius*, *Ptoüs*, *Telphussius*, *Libethrius*, *Bœotiæ* montes memorantur. Fluvii, *Ismenus*, *Asopus*, *Peröe*, *Thermodon*, *Cephissus*, *Platamus*, *Helicon*, qui post cursum 75 stadiûm demersus, & occulto meatu 22 stadia progressus, novo nomine *Baphyra* emergit, navigabilíque alveo exit in mare: *Lamus* in summo *Heliconis* montis jugo, *Lophis*, *Phalarus*, *Melas*, *Hercyna*. Navale *Thespiensium Creusis* ad sinum *Corinthiacum*; ad *Euboïcum* fretum *Anthedon*, & *Aulis*, cui ab *Ogygi* filia est factum nomen. (*Pauf. Bœot.*) Frugum hæc regio feracior quàm ingeniorum habebatur, contrà quàm *Attica* fuit. Nam,

Bœotûm in patria crassóque sub aëre nati,

hebetiores vulgò audiebant, multóque tardiores *Atticis*, quorum erat solum sterilius. Sed maximè memorabilis in hoc tractu *Copaïs* lacus, ab oppido *Copis* adjacente dictus, & stadia 380 complexus ambitu. Hunc præter *Copas* plurimæ cingebant urbes; & influebat ex *Phocide Cephissus*, (unde & lacus *Cephissis* dicebatur; *Pausan. Bœot.*) *Permessus* & *Olmeius* ex *Helicone*. (*Strabo* 9.) Urbes primariæ *Bœotiorum*, præter *Thebas*, habebantur *Platææ*, *Haliartus*, *Coronea*, juxta quam *Pambœotia* celebrabantur, *Alalcomenæ Palladi* consecratæ, *Onchestus Neptuno*, *Chæronea*, *Leuctra*, *Orchomenus*, *Thespiæ*, & *Ascra* vicus sub *Helicone*, solo *Hesiodi* ortu nobilis.

Is Literas in Græciam primus attulit, *Cadmum* Literas in *Græciam* attulisse primum, ipsæ *Græcorum* literæ testantur. (*Diod. Sic.* 3. & 5.) Ac *Phœnicia* primò appellabantur, mox *Pelasgicæ*, quoniam à *Pelasgis* receptæ inprimis, atque per *Græciam* divulgatæ sunt. Et primi credebantur invenisse, qui primi *Græcis* tradiderunt acceptas aliunde. De quo *Lucanus*,

Phœnices primi, famæ si creditur, ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris.

At verò has ipsas *Hebræorum* fuisse literas, ab *Israëlitis*, fortasse, jam vicinis traditas *Phœnicibus*, ipsa literarum nomina satis indicant. Ab *Aleph* enim, *Beth*, *Gimel*, *Daleth*, &c. *Hebraïcis*, quis non videt *Alpha*, *Beta*, *Gamma*, *Delta*, &c. apud *Græcos* prodiisse?

A.M. 2571.

viſſe? At fuiſſe *Phœnicibus* literas jampridem atque libros, antequam venerunt in *Canaaneam Iſraelitæ*, *Ciriath-ſephar*, antiquum urbis nomen in eo tractu, quod *Literarum* ſeu *Libellorum urbem* ſignificat, indicio videtur eſſe clariſſimo. (*Jud.* 1. 11, 12.) Eadem *Debir* ab *Iſraelitis* vocata eſt. Ut probet etiam *Græcos* fuiſſe literas ante *Cadmum*, *Jo. Zezes Cadmo* datum ait oraculum verſibus hexametris, quos conſtare literis neceſſe eſt. At non & ſcriptis literis neceſſe eſt. Et, *Cadmum ſedecim numero è Phœnicia tuliſſe*, ait *Plinius*: (lib. 7. 56.) *quibus Trojano bello Palamedem adjeciſſe quatuor hâc figurâ* Θ, Ξ, Φ, Χ; *totidem poſt eum Simonidem Melicum*, Ζ, Η, Ψ, Ω. *Ariſtoteles decem & octo priſcas fuiſſe*, Α, Β, Γ, Δ, Ε, Ζ, Ι, Κ, Λ, Μ, Ν, Ο, Π, Ρ, Σ, Τ, Υ, Φ; *& duas ab Epicharmo additas*, Θ, Χ, *quàm à Palamede mavult.* Quod ſcribit *Plinius*, *ſemper arbitratum ſe Aſſyrias fuiſſe literas*; ſi *Babylonias Chaldæáſque* vult, ipſam quodammodo rem attigit. Ex *Chaldæa* enim tranſtulit *Hebraïcas*, tradiditque ſuis *Abrahamus*. Quanquam & ſuas habuiſſe *Ægyptios* à *Mercurio*, tum ſacras tum vulgares, facilè credimus, annis ferè 600 ante *Cadmi* adventum in *Græciam*. Multò ſeriùs tamen accepiſſe *Italos* conſtat, ſive ab *Evandro Arcade*, ut *Hyginus*, (Fab. 277.) & *Livius*, (1.) qui venerabilem ait fuiſſe miraculo literarum inter rudes artium homines; ſive à *Pelaſgis* traditas, ut *Plinius* docet, (ibid.) *Phœnicum* religiones in *Græciam*, unà cum literarum diſciplina, *Cadmum* detuliſſe tradit *Euſebius*; (Præpar. 1. 6.) & uſum æris, ignoti priùs, demonſtraviſſe, *Hygin.* (Fab. 274.) Verùm in *Euſebii* Chronicis traditur, *Phœnicem* & *Cadmum* ex *Thebis Ægyptiis* in *Syriam* tranſiiſſe, & in *Tyro* ac *Sidone* obtinuiſſe regna. *Europam* quoque *Phœnicis* filiam inveſtigâſſe, non *Agenoris*. De *Agenore* tamen alibi meminit, A.M. 2575. Et ex *Ægypto* literas in *Græciam* detuliſſe *Cadmum*, *Hyginus* autor eſt. (Fab. 277.) Quod *Raleius* reprehendit eo *Zenonis* dicto; cui cùm ut probrum objiceretur, quòd eſſet ortus è *Phœnicia*, reſpondit, (apud *Athenæum* Deipnoſ. 1.)

Sim patriâ Phœnix, patriâ quoque Cadmus eâdem eſt,
Cui ſcriptos debet Græcia docta libros.

Atque hoc reſponſo probatur quidem ſatìs, ità *Zenonem* putaviſſe, aliôſque fortaſſe *Græcos*. At fuiſſe *Cadmum Phœnicem*, meliùs demonſtratur à *Pauſania* (in *Bœoticis*) ex *Minervæ* cognomine, cujus dedicaverat ſtatuam *Cadmus*. *Onca* enim dicebatur, quod *Phœnicium* eſt; non *Saïs*, quod *Ægyptiacum*. Idémque *Diodorus Sic.* (5. 13.) indicat ex lebete *Rhodi*, & *Phœniceis* in eo literis. Ex *Ægypto* denique profectus, literas potiùs *Ægyptiacas* quàm *Hebraïcas Græcis* tradidiſſet.

uxorémque duxit Harmoniam.

Harmoniam Cadmus, *Martis Veneriſque* filiam, (ut plerique Poëtæ fingunt,) uxorem duxit. *Dardani* ſororem *Samothraces* volebant eſſe. Horum nuptias dii omnes muneribus, *Muſæ* cantu celebraviſſe feruntur. Liberos ex *Harmonia* ſuſtulit, *Agaven*, *Ino*, *Semelen*, atque *Autonoen*, ſexûs fœminei; filiúmque *Polydorum*. Ex eo concubitu natam *Harmoniam* fingunt, (*Hygin.* Fab. 148.) quo *Vulcanus* deprehenſam indicio Solis irretivit, omnibúſque deridendam diis *Venerem* propoſuit. Cùm autem progenies ex illis nuptiis ſcelerata prodierit, *Vulcanum* atque *Minervam Harmoniæ* veſtem ſceleribus tinctam muneri dediſſe, Poëtæ commenti ſunt. (*Hygin.* ibid.) *Mnaſeas* apud *Stephanum Telephaën* facit conjugem *Cadmi* priorem. *Telephaſſam* verò *Apollodorus* matrem ait fuiſſe, non uxorem.

Porrò fabulantur Poëtæ, *Cadmum*, *Minervæ* immolaturum bovem, quem viæ ducem habuerat, ſociorum aliquos miſiſſe, qui ex fonte *Martio* ſeu *Caſtalio* aquam peterent. At fonti cuſtos aderat *Martius* Draco, qui in *Phœnices* appropinquantes repentino impetu inſiliit, ac interemit omnes. Ut eædem igitur cæde ulciſceretur, Draconem quoque ipſum interemit *Cadmus*; &, *Minervæ* conſilio, dentes belluæ conſevit, unde protinus exorta eſt—*ſeges clypeata virorum.* *Sparti* ex re nominati ſunt. Cúmque iterum, ſuadente *Minervâ*, nè in eum omnes unum modò nati milites irruerent, *Cadmus* lapides in mediam turbam conjeciſſet; illi, peti ſe à ſe mutuò & ſauciari opinantes, in iram protinus & pugnam effervеſcebant, mutuíſque ſemet impudenter cædebant armis. Quinque tantùm ſuperfuerunt huic prælio, *Echion*, *Udæus*, *Chthonius*, *Hyperenor*, & *Pelorus*; quos deinde ſocios *Cadmus*, & novæ ſibi urbis incolas adſcivit. At ob cædem ſerpentis *Martii*, *Marti* operam locare mercenariam integro anno coactus eſt. (*Apoll.* 3.) Minùs commodè videtur mihi hæc *Palæphatus* interpretatus. Dentes enim eburneos, inter alias *Cadmi* opes, ait filios & amicos *Draconis*, *Bœotici* regis, interfectíque à *Cadmo*, diripuiſſe, ac deinde fugâ di-

ſperſos

A.M. 2571.

ſperſos in varias regiones, & quaſi diſſeminatos fuiſſe. Probabiliora ſunt, *Cadmo*, *Bæotiam* invadenti, *Spartorum* gentem, aut vicinæ regionis populum, ſubitò armatum occurriſſe, támque inopinatò, ut ortus è terra videretur. *Dracone* interempto rege, inter ipſos hoſtes prudentiá ſuâ *Cadmum* (id enim auxilium conſiliúmque *Palladis* vult) diſcordiarum ſeviſſe cauſas, &, quaſi conjectis lapidibus, occultis quibuſdam artibus eorum in ſemetipſos vim & arma convertiſſe & concitâſſe. Poſtquam verò *Sparti* ſe mutuis viribus contriviſſent, reliquos obligâſſe novo fœdere amicitiâque ſibi, & ſororem *Draconis*, ejuſdem ſcilicet *Martis* filiam, matrimonio ſibi copulâſſe, quo in eandem ſe ſuóſque liberos gentem infereret, eóque firmius imperium ſibi redderet, ac diuturnius. Nec ſerviiſſe *Marti* anno integro aliud eſt, quàm tantundem temporis bello dediſſe, ut ſubigeret eos armis qui repugnabant, priuſquam in ſede pacata potuit conquieſcere.

Alexander ab Alex. (3. 20.) *Cadmum* ait primum, cùm *Thebas* conderet, Aſylum aperuiſſe, quò confugientes à pœna omnes liberi & immunes forent. At *Moſes* ea priùs inſtituerat in *Canaanitide*, unde *Cadmus* didiciſſe potuit. At *Moſis* multò erat æquius inſtitutum, non ut hominibus facinoroſis perfugium daret, ſed inſontibus.

Per *Cadmi* tempora *Idei Dactyli*, quorum habebantur præcipui *Celmis*, *Damnameneüs* & *Acmon*, artem ferrariam invenerunt. Cùm enim incendium fortè in *Ida Phrygiæ* monte contigiſſet, ferríque metalla ignis vi liqueſcerent; indè mollire ferrum flammis didicerunt. (Chronicon vetus apud *Clementem Alexandr.* & *Euſebius* in Chronicis: qui tamen *Idæ* incendium 24 annis poſt *Deucalionis* diluvium ſtatuit.)

Poſt *Joſuam*, ex oraculi reſponſo, *Judæi* præeunt;

§ 18. Ut primùm *Joſue* parentatum eſt, conſuluerunt *Iſraëlitæ* oraculum Dei, (per Urim & Thummim, credo,) ut ſcirent, quænam ex tribubus auſpicaretur bellum adverſus *Canaanæos*, mortuóque Duce duceret. Etſi enim nullum principiis ineſſet omen: ſi tamen primis poſt obitum *Joſuæ* præliis offendiſſent *Iſraëlitæ*, futurum videbatur, ut *Canaanæos* magna protinus rerum proſperarum ſpes afficeret, quaſi mutatâ cum duce hoſtium fortunâ; ipſos verò par occuparet metus, nè ruerent ac perirent funditus. Itaque reſponſum eſt atque mandatum, ut *Judæ* tribus præiret, ac primum tentaret diſcrimen belli. Ei enim ſe, nè quid metueret, terram in manus tradidiſſe. *Calebum* credibile eſt ducem *Judæis* præfuiſſe. Atque hanc tribum reliquis Numen prætulit multis modis: non quòd hominum præcelleret multitudine, potentiâque; ſed ipſam hanc multitudinem potentiámque, ipſum denique Regnum propterea contulit in hanc tribum, quòd ex ea *Meſſiam* naſci aliquando deſtinârat. Et, *tradidiſſe* ait *ſe terram*, quaſi jam factum ſit quod facere ſtatuerat, nec eorum eſſet opus armis ad peragenda, ſed animis tantùm ad ſuſcipienda imperata Dei. Quod promittit Deus, pro facta re haberi vult. *Judæi* ergò Dei mandatis alacriter obſequentes, *Simeonidas* vicinos in hujus militiæ partem aſciſcunt, operam iis polliciti mutuam. Etſi enim promiſerat Deus traditurum ſe, imò tradidiſſe *Canaanitidem*; tamen humana *Simeonidarum* auxilia non aſpernantur *Judæi*. In 4. *Matthæi Chriſtus* tentare Deum noluit, etſi Angelorum ſuis promiſerat præſidia. Non itaque diffidunt promiſſis Dei, qui ad ea perficienda prudentiam ſuam, opémve adhibent alienam. Nam qui pollicetur facturum ſe, non omnia miraculo & prodigioſè facturum pollicetur Deus. Quod per cauſas idoneas benedicente Deo perficitur, id omne pro Dei dono habendum eſt, præſertim in rebus arduis bellicíſque. Quare *Simeonidis* auxiliantibus, cum *Canaanæis Perizæiſque* prælium commiſerunt *Judæi*, in agro *Bezecenſi*. Tribûſne *Judæ* an *Manaſſis* fuerit *Bezeca* urbs, minimè conſtat.

ſuperant hoſtes, *Adonibezecum* capiunt:

Hîc ejus nomen reperitur, illic pugna probabiliùs commiſſa eſt. Sed victi fugatíque à *Judæis* hoſtes, in acie amiſerunt decem millia. Captus in fuga *Adonibezecus*, id eſt, *dominus Bezecæ*, ſive *rex*, eâdémque multatus pœná quá ipſe alios affecerat, pollicibus manuum atque pedum truncatus eſt. Nec diſſimulavit jure id ſibi accidiſſe.

—— *Nec enim lex juſtior ulla eſt,*
Quàm necis artifices arte perire ſuâ.

Septuaginta ſcilicet reges, pollicibus manuum atque pedum amputatis, eò adegerat, ut ſub menſa ejus canino more colligerent cibum, majoríne faſtu an crudelitate, haud facilè dixeris. Juſto igitur judicio Dei ac talionis lege, idem ipſe luit quod

in

in alios commisit. Quod ab eo crudeliter, in eum justè fit. *Hierosolymas* deinde perductus, (quâ parte expugnata *Judæis* paruit,) vitam infelicem miseriore morte commutavit. Urbem *Zephatam* postea diruerunt funditus *Judæi*, utpote devotam damnatámque ut holocaustum Deo: unde *Horma* loco datum est nomen. Ceperunt *Azzam* quoque, sive *Gazam*, & *Ascalonem*, *Ecrontem*que *Palæstinorum*, unà cum villis atque oppidis quæ suberant hisce urbibus. At eædem pari socordiâ mox amissæ, receptæ cultæque à *Palæstinis*. Ope igitur Divinâ montana *Judæi* occupârunt. Fœcundissimas amœnissimásque valles per ignaviam suam nè tentare quidem sunt ausi. Plùs apud eos valuit à curribus ferreis timor ad socordiam, quàm fides promissáque Dei ad fortitudinem. *Ephraïmitæ Manassidæ*que interim communibus armis propitio Numine *Luzam* expugnârunt, in *Manassidarum* sorte civitatem; quæ ab iis deinde *Bethel*, hoc est, *Domus Dei*, est appellata: quod urbi nomen videtur antea designatum à *Jacobo* in *Mesopotamiam* proficiscente. (*Gen.* 28. 19.) Illic enim Angelos descendentes ascendentésque per somnium viderat, ac in summa scala compellantem se Deum. Hâc autem arte *Bethel* capta est. Unum è civibus exeuntem urbe conspicati fortè qui in excubiis erant *Hebræi*, sive privati cujusdam negotii causâ est egressus, sive emissus ad explorandos hostium conatus, sive ut dederet se exitium commune declinaturus exiit, illi hominem blanditiis demulcent, haud perterrent minis, mollibúsque verbis obsecrant, ut in urbem sibi monstret aditum facillimum: ità se facturos pollicentur, ut ipse cum suis omnibus urbe captâ benignissimè tractetur. Factâ incolumitatis credibili spe præter opinionem, libentissimè præit exercitui proditor, oppidúmque tradit hostibus. Quod igitur polliciti erant excubitores proditionis præmium, summâ fide præstiterunt duces. Ille cum familia dimissus hinc, ruricolarum fortasse collectâ fugientium forti manu, *Luzam Ambiguam tellure novâ*, (ut Poëta canit,) apud *Hitthæos*, extra *Canaanæam*, pèto, condidit, incoluitque.

A.M. 2571.

& Ephraïmitæ Luzam sive Bethelem arte.

§ 19. *Amyclas Spartanorum* fit rex, patre mortuo *Lacedæmone*, annísque imperavit 40. Is, ut aliquod sui nominis monumentum relinqueret, exemplo parentum, in agro *Laconico Amyclas* urbem statuit, & *Apollini* consecravit. Cúmque liberos haberet plures, minimum natu *Hyacinthum*, egregiâ formâ puerum, ipse adhuc superstes extulit acerbissimo funere. (*Pauf. Lac.*) Quod unum supererat solatium, poëmatibus & solenni festo propagata est memoria pueri ad posteros. Poëtæ fingebant, amatum fuisse ab *Apolline Hyacinthum*, præside scilicet *Amyclarum* & tutelari deo. Aliqui *Zephyrum Apollini* fuisse rivalem in hoc amore ferunt: utrumque à nomine floris in quem puer mutatus dicitur. *Hyacinthus* enim flos primo Vere Solisque reditu germinare solet; unde Poëta, (Metam. lib. 10.)

A.M. 2575.

Spartanorum Amyclas rex Hyacinthum filium amitit.

—— —— —— Quotiésque repellit
Ver hyemem, Piscíque Aries succedit aquoso,
Tu toties oreris, viridique in cespite flores.

Eandem ob causam ventus eum vernalis dilexisse fertur. Ac potuit fortasse aliis ingenio præstare ac literis; quod *Apollinis* indicat amorem. Etsi omnes quodammodo flores amare videatur Sol, quos evocat educátque, vernales præcipuè. Sed ab eodem, discos per lusum jaciente, imprudenter ac perinvito interfectus traditur. Radiorum Solarium credibile est malignâ vi, verno præsertim tempore, cùm intemperantiùs ludo indulgeret, conjectum fuisse in febrim atque sublatum. Sed è sanguine natum florem commenti sunt ejusdem nominis.

Nec genuisse pudet Sparten Hyacinthon; honórque
Durat in hoc ævi, celebrandáque more priorum
Annua prælatâ redeunt Hyacinthia pompâ. (*Ovid.* Metam. 10. fab. 5.)

Festum enim apud *Lacedæmonios Hyacinthia* celeberrimum *Amyclis* agitabatur, in *Amycleo*, *Apollinis* templo; quippe in *Apollinis* honorem & *Hyacinthi*. *Hyacintho* mittebantur inferiæ, sacra faciebant *Apollini*. Coronati hederâ *Bacchico* ritu *Paana* canebant. Triduanum erat festum. Primo tertióque die, quibus *Hyacinthum* occisum deflebant, hoc est, flores vernales calore Solis, aliósque terræ fructus hyeme marcescentes, luctus erat & mœstitia fine cantu. Cœnabant sine coronis & pane, bellariis contenti. At secundus dies summa cum lætitia peragebatur; ludi edebantur & spectacula, puerique in tunicis præcincti citharam pulsabant, canebántque ad

A.M. 2575. tibiam. Alii in equis exornatis per theatrum discurrebant. Cœtus adolescentum frequentes patria quædem poëmata cantitabant, & iis permisti saltatores, flaticulos prisci moris ad tibiam & cantum dabant. Virgines quoque, pars in pilentis tectis splendidéque instructis, pars in curribus subvecta, pompam spectatum veniebant. Denique, tota urbe publicum eo die gaudium erat, multæque passim hostiæ cædebantur, & cives suos familiares atque servos ad cœnam vocabant. (*Athen.* lib. 4.) Atque in his reditum Solis atque Veris, indè verò flores frugésque renascentes celebrabant.

A.M. 2579. § 20. Quamdiu sibimet ipsi non defuerunt *Israëlitæ*, nunquam illis defuit Deus. Reliquæ autem citra *Jordanem* tribus, (non *Judæi* modò & *Simeonidæ*,) ignaviâ nescio quâ & diffidentiâ torpescentes, suas coinquinari sortes consortio *Cananæorum* hostium patiebantur, quos deleri funditus oportebat. Quòd si quando ità præstabant

Socordiam *Israëlitarum* viribus, ut ejicere possent; suo tamen emolumento potiùs consulere maluerunt, emungendo pecuniam tributariam, quàm Divinis parére mandatis, exstirpando radicitus gentem maledictam. Quare nec *Manassidæ Bethsheanitas*, *Taanachæos*, *Dorenses*, *Jibleamitas*, *Megiddunios* sustulerunt; nec *Ephraïmitæ Gezeræos*; nec *Zebulonitæ Citronæos* aut *Nahalolenses*: non *Aseritæ* deleverunt *Accenios*, *Sidonios*, *Achlabitas*, *Achzibæos*, *Helbanos*, *Aphicenses*, aut *Rehobanos*; neque *Naphtalidæ Bethshemeshios*, aut *Bethanathios*; qui tamen ad solvendum vectigal annuum adacti sunt. Interea *Danitas*, ubertate vallium exclusos, *Amoræi* in montium sterilitatem abegerunt. Sed & montem *Heresum* tenuerunt hostes in *Ajalone*, & in *Saalbeis*. Sed *Ephraïmitæ* vicini, cùm sufficerent vires ad victoriam, tributo *Amoræos* onerabant.

Propheta missus. Subiratus ergò Deus Prophetam delegavit, qui suis verbis delictum argueret, & delinquentes increparet. Angelus quidem vocatur hic Propheta; (*Judic.* 2. 1.) quod nuncio cuivis, homini spirituíve, nomen convenit. De spiritu minùs credibile videtur, quòd ascendisse de *Gilgale* dicatur; non, descendisse, quod magis erat consentaneum, de cœlo. Nec *Phineæ* competit magis Pontifici, cui à quibusdam tribuitur, eandem ferè ob causam. Cur enim ille dicatur *ascendere* de *Gilgale* in tribu *Benjaminitica*, cujus erat in tribu *Ephraimitica*, suíque nominis monte, domicilium? (*Jos.* 24. 33.) Nam patre mortuo, eum ferunt pontificatu functum annis 78. Conventus jam populi *Bocheïs* agitabatur. Eò nuncius perrexit, Divino afflatus numine,

arguit. & contumacem *Israëlitarum* socordiam his aut hujusmodi verbis redarguit. "Oblitíne jampridem vos, ô *Israëlitæ*, post annos tam paucos, tot atque tantorum quæ "accepistis beneficiorum Dei? *Ex Ægypto vos* gravissimâque servitute maximâ vi "in libertatem *asseruit*. *Terram* hanc beatissimam *vobis incolendam tradidit*, *quam* "*vestris quondam majoribus* donaturum se *juratus* promiserat. Denique, *fœdus vobiscum* una omnium gente honorificentissimum sanctissimúmque pactus est: quod ab "ejus parte nihil impedit quò minùs ratum æternúmque fit. An ex vestra se perinde "habeat, vos videritis. Hæc una profectò & sæpius repetita ejus fœderis lex, *ne* "*quod fœdus vos cum* profanis impiisque *gentibus Cananæorum*, hostibus Dei, *feriatis*, "aut contrahatis pactionem pacis; verùm ut templa *eorum altariáque diruatis*, sta"tuas perfringatis & columnas, ipsa nomina memoriámque idolorum, unà cum ip"sis gentibus, aboleatis, & exstirpetis radicitus. Quid autem vos? An huic fœ"stistis fœderi? an huic legi *paruistis*? Imò verò Dei mandata, Dei fœdera, Dei "beneficia sprevistis omnia. Quam ille terram dedit, vos ex parte rejicitis. Quod "ille prohibuit fœdus, pepigistis vos; quod ille pepigit, violâstis. Quos ille ad "internecionem destinârat damnârátque, vos absolvistis atque dimisistis incolumes. "Quæ sancivit ille, vos, quantum in vobis est, irrita facitis omnia. Videte igitur "qui vobis tantæ contumaciæ sint exspectandi fructus. Si modò vos, Divino freti "auxilio, fortiter oppugnâssetis reliquias *Josuæ*, næ vobis *Jehova*, exercituum Do"minus, facilem erat victoriam traditurus. Ideo enim hostes aliquos post *Josuam* su"peresse voluit Deus, ut vestram in obsequio, fide cultúque suo constantiam probaret. "Sed erit posthac ut artes bellicas addiscatis, cùm proprio vobis Marte ac viribus "tot hostes debellandi sint; quibus quondam artibus, imperante *Josuâ*, pugnanté"que pro vobis Deo, minimè opus fuerit. Nunc enim, quoniam diffisi Deo ex "ignavia, tributum atque impiam pacem fœderi prætulistis Legíque Divinæ, deser"tus ecce *Jehova* deserit etiam vos. Nolite ampliùs exspectare, ut suâ vobis adsit "ope ad *Cananæos* reliquos subigendos *expellendósque*. Habete quos voluistis vici"nos. Quos fœderatos fecistis, habete socios. At mihi credite verbis Dei vobis "nuncianti

" nuncianti vera, eosdem inimicos perpetuos, etiam hostes acerrimos, ubi vires suppetent, sentietis. Sentietis, inquam, *in lateribus vestris aculeos*, & in oculis spinas; " quod sæpe vos Deus monuit. Eorum verò templa, & aras, & simulacra, totidem *laqueos* & *tendiculas* experiemini, quæ irretiant vos & capiant, quæque à genuino cultu Dei, & felicitate quâ fruimini adhuc, ad impietatem aliquando & " idololatriam, imò ad eundem interitum perducant, quem illis nè jussi quidem vos " intulistis. His acribus Propheta verbis cùm peroràsset, populus, prout debuit, iram in se tantopere accensam Dei molestissimè tulit. In fletum atque lacrymas dederunt se, resipiscentiæ veræ testes plerumque indicésque. Et credibile est, suum confessos ingenuè peccatum, elatâ voce Dei misericordiam imploravisse. Postremò, sacra immolàsse, quibus expiarent admissum in *Jehovam* scelus, perspicuè traditur. Itaque nomen ipsi loco à luctu populi datum est, *Bochim*, quod *Hebraicè Lugentes* significat.

A.M. 2579.

§ 21. *Lynceüs*, *Ægypti* filius, *Danaï* gener, auditâ soceri morte, *Argivorum* suscepit imperium, annísque tenuit 41. Sepulchrum *Danao* in medio foro positum est *Argis: Palinthus* dicebatur. (*Strab.* 8.) Mortem *Danaï Lynceo*, in templo *Junonis* agenti fortè, primus nunciavit filius *Abas*. Cùm igitur dispiceret quod nuncio gratissimo præmium daret, *Danaï* clypeum ibi dedicatum refixit, atque donavit filio. Ludos quoque instituit quinto quoque anno *Junoni* celebrandos, qui Ἀσπὶς ἐν Ἄργει vel Ἥραια nominabantur, ubi victoribus præmium clypeus dabatur æneus, & corona myrtea. (Scholiast. *Pind. Olymp.* od. 7.) Utcunque *Hyginus* (Fab. 170. & 273.) clypeum solummodo cursoribus donatum scribat. Qui semel vicerat in his ludis, iterum descendere oportebat in certamen; &, nisi denuo vinceret, sæpius descendere.

A.M. 2585. *Lynceüs Argivis imperat post Danaum.*

Narrabant olim *Træzenii*, *Halcyonem*, *Atlantis* filiam, *Hyperetem* & *Antham* peperisse, patre in fabulis *Neptuno*. (*Pausʃ. Corinth.*) Atque hos *Hyperеam* & *Antheam*, oppida in *Argolide* haud procul à marino littore, condidisse, his ferè temporibus. Post annos complures *Ætium*, *Anthæ* filium, urbem ex iis alteram *Posidoniadem* appellàsse, patre patruóque defunctis, *Jovíque* Servatori dedicàsse fanum. *Antham* verò, in *Cariam* profectum, ait *Strabo*, (lib. 8. & 14.) *Halicarnassum* construxisse, *Antheâ* in *Argolide* filiâ relictâ. Verùm in iis locis antiquissimum regnavisse *Orum*, iidem prædicabant *Træzenii* apud *Pausaniam*, *Ægyptium*, si ex nomine liceat conjicere; *Oream* ab eo regionem dictam; ab *Althepo* deinde, sive *Althippo*, ex *Leidé Ori* filia nato, *Althepiam* vocatam: &, nè aliis *Græciæ* civitatibus cedere viderentur, *Neptunum* & *Minervam* de patrocinio suæ terræ *Jove* arbitro disceptàsse: eum honorem à *Jove* communem utrique numini datum. Indè venerari se aiebant *Poliadem Sthenìadem Minervam*, atque *Neptunum* cognomento *Regem*: veterémque nummum Tridentis notâ & *Minervæ* capite signatum fuisse. *Saronem Althepo* successisse, qui templum *Dianæ Saronidi* ædificavit in cœnoso littore, quod *paludem Phœbeam* appellabant. Eundem venandi studio delectatum, cervum aliquando acriùs persecutum in mare, fluctibus obrutum periisse. In *Dianæ* cadaver conditum; & *Phœbeam* postea paludem, ab eo, *Saronidem* appellatam. Qui secuti sint reges ad *Hyperetem* & *Antham* usque, ignorare se profitebantur.

Træzeniorum origines.

A M. 2592.

§ 22. *Israëlitæ*, qui paucos ante annos, monente peccatorum Deo, resipuisse videbantur, & victimarum plurium lacrymarúmque sacrificiis placavisse *Jehovam*, maxima ex parte jam desciverunt planè. Extincti jampridem eorum Senum plurimi fuerunt, qui opera Dei mirabilia viderant, populúmque in fide ac officio continuerant hactenus. Nunc autem non modò tributum & pacem cum gentibus impuris paciscuntur, sed connubia quoque permiscent; imò & idola *Canaanitica*, *Baalem* & *Astarten*, lucos etiam arboréſque eximias pro diis venerantur: quod maximè omnium repugnabat fœderi Divino. Eo enim se, unicum *Jehovam* habituros pro Deo, religiosè obligàrant. Quare hâc impietate populi sui Deus magnopere offensus, *Cusani Riscathaïmo*, *Mesopotamiæ* regi, castigandum tradidit. Is *Hebræos* primùs omnium post *Ægyptios* sub jugum misit, gravique servitute oppressit annis octo. Sive à *Canaanæis* conductus fuerat, ut *Israëlitarum* victoriis aut modum statueret aut moram, sive suos dilatandi fines ambitio stimulavit hominem, justas ille à perfidis *Hebræis* violati fœderis Divini pœnas exigebat. Verùm,

Israëlitæ, à Cusane Mesopotamio subacti,

A.M. 2592.

——Ut teneros lædunt juga prima juvencos,
Frenáque vix patitur de grege captus equus:

sic illi, victoriis tantùm assueti hactenus, insolitum novúmque jugum, cùm excutere nullo modo possent, ægerrimè pertulerunt. Haud ignorabant suâ sibi perfidiâ se accersivisse hanc pœnam, non aliâ spe remittendam, quàm si placatum atque propitium sibi redderent iratum Numen. Eò igitur precibus, eò lacrymis contritisque animis confugiunt. In sordibus & luctu cœlestem implorant opem. Clementissimus Pater suorum resipiscentium, etsi denuo provocatus, denuo tamen querelas exaudivit. *Othonielem* igitur, *Calebi* generum, spiritu Divino afflavit, judicem vindicémque constituit popularium suorum. Ille conflato exercitu, tyrannum adortus *Mesopotamum* profligavit, gravéque jugum depulit à cervicibus *Israelitarum.*

Othoniel vindicat.

Erichthonius Dardano succedit:

§ 23. Cùm *Dardanus* obiisset, filius ex *Batea* major *Erichthonius Dardaniæ* regnum cepit, gessítque annis 46. De hoc rege meminit *Homerus*, omniúmque ait locupletissimum fuisse suo seculo. (*Iliad.* 20.)

Ὃς δὴ ἀφνειότατ© γένετο θνητῶν ἀνθρώπων·
Τοῦ τρισχίλιαι ἵπποι ἕλος κάτα βουκολέοντο, &c.
Inter mortales fuit hic ditissimus omnes:
Unus enim in pratis tria millia pavit equarum, &c. (*Diod. Sic.* 4. 9.)

Minor *Erichthonii* frater, *Zacynthus*, insulam occupavit in *Ionio* mari *Peloponneso* & *Achaiæ* adjacentem, *Cephaleniæ* propinquam *Ithacæ*que, quam suo donavit nomine. *Hirie* priùs appellata, magnifica, & præcipuâ fertilitate. Mons *Elatus* ibi nobilis. Ipsa circuitu colligit 36 mill. (*Plin.* 4. 12. *Dionys. Halicarn.* 1.) Alii 60 numerant, motúque terram hanc frequentissimo infestari ferunt, uvarum *Corinthiacarum* hoc tempore fœcundissimam.

A.M. 2595.

Cadmus rerum suarum in *Bœotia* pertæsus,

——————Exit
Conditor urbe suâ, longisque erroribus actus,
Contigit Illyricos profuga cum conjuge fines. (*Ovid.* Metam. l. 4.)

Cadmo in Illyricum discedenti Polydorus.

Ad *Drilonem Naronémque* fluvios, qui *Liburnos* ab *Illyriis* disterminant, habitavisse feruntur. Accidit mox, ut *Euchelienses*, cùm ab *Illyriis* bello premerentur, ab *Apolline* responsum tulerint, ità demum futuros victores, si *Cadmum Harmoniámque* bello duces præficerent. Oraculi egò fidem secuti, & eos in bello duces, *Euchelienses* victoriâ, *Cadmus Illyriorum* regno est potitus. Filium verò quem in his locis genuit *Illyrium* appellavit, unde regioni nomen. Narrat *Hyginus*, (Fab. 240. & 254.) *Agaven*, postquam filium *Penthea* lacerâsset, in *Illyricum* fugisse; ubi à *Lycotherse* rege in domum atque thalamum recepta, maritum jugulavit, ut patri *Cadmo* regnum traderet. Denique, *Cadmum* ferunt senio confectum, vitæ ipsius cùm tæderet jam, ut *Bœotiâ* priùs, in Draconem unà cum *Harmonia* conjuge mutatum, in campos *Elysios* demissum à *Jove*. *Eustathius* humanitatem cultioréisque mores eum exuisse, ac in barbaram feritatem degenerâsse, opinatur. Regno interim *Cadmeæ* præfectus *Polydorus*, unicus filius *Cadmi*, annos videtur septem circiter imperâsse. Maxima filiarum *Agave* uni *Spartorum* nupta est, *Echioni*. Nam eorum fuerunt in ea regione opes maximæ post *Cadmum*. Filium verò *Pentheüm* enixa est. *Inonem Athamas Æoli* filius duxit, filiósque *Learchum* & *Melicertam* suscepit. *Semele Bacchum* peperit, sed in ipso partu exspiravit, quasi vitam nato traderet, non amitteret. Propter virtutis excellentiam, pater *Bacchi* nullus præter poëticum *Jovem* memoratur. At eum, matre mortuâ,

——primis Ino matertera cunis
Educat. (*Ovid.* Met. lib. 3.)

Anno *Erechthei Atheniensis* nono ab *Eusebio* (in Chronicis) natus dicitur. *Autonoëu Aristæus Cyrenes* filius uxorem, & ex ea filium habuit *Actæonem*. Videtur enim is *Bacchi* gratiâ, propter studiorum affinitatem, ejus duxisse materteram, ut hâc affinitate viro nobilissimo esset conjunctior. Eámque ob causam ex *Africa* trajecit in *Græciam*, ut vini rationem ex *Baccho* disceret; cùm & ipse quædam vitæ humanæ utilissima invenisset.

Mor-

Mortuo tandem *Armeſeſmiamune*, *Amenophis Ægypti* fit rex, annóſque imperat 19, & menſes 6.

A.M. 2558. 2599.

Corax, *Ægialenſium* rex, cùm nullâ ſusceptâ prole virili obiiſſet, *Lamedonem* reliquit fratrem, qui jure ſibi ſuccederet. Sed *Epopeus*, *Aloeï* filius, *Helii* nepos, è *Theſſalia* fortè ſupervenit cum copiis, regnúmque intercepit. Annis imperâſſe fertur 35. Narrat *Pauſanias*, (in *Corinthiacis*) *Helium* duos habuiſſe filios, *Aloëum* & *Æetam*. *Aloëo Aſopiam* terram *Ægialeæ* finitimam, ad *Aſopum* in *Apia* fluvium, tradidiſſe: *Æetæ* vero *Ephyræam*. *Ephyra* enim primò dicta eſt, à nympha neſcio qua Oceanitide, quam poſtea *Corinthum* vocârunt. Migrante aliò, & quærente ſibi novas ſedes *Aloëo*, pro more ſeculi ejus, *Ægialeæ* rex vicinus occupavit *Aſopiam Corax*. Eo igitur defuncto jam, *Aloëi* filius *Epopeus* & *Aſopiam* paternam, & *Ægialeam* ſimul arripuit finitimam.

Epopeus in Ægialeâ regnat,

A.M. 2600.

Endymion, *Æthlii* filius, patre mortuo, imperavit in *Elide* annis fortaſſe 50. A Luna ferunt eum adamatum, eò quòd ille primus Lunæ curſum ſuis demonſtraviſſet, longo tempore *Arcadibus* incognitum. Unde ſuam gentem Lunâ fuiſſe antiquiorem prædicabant. *Elis* autem *Arcadiæ* decerpta pars fuit. Eam ut inveſtigaret ſcientiam *Endymion*, totas fortaſſe noctes in locis editiſſimis evigilabat. Cúmque vigiliæ nocturnæ diurnos requirerent ſomnos, nè deficeret natura, ideo multos eum dormiviſſe annos in fabulis traditur. (*Plin.* 2.9. *Lucian.* Aſtrol.) *M. Tullius* (*Tuſcul.* quæſt. 1.) fabulam ità narrat: *Endymion verò, ſi fabulas audire volumus, neſcio quando in Latmo obdormivit, qui eſt mons Cariæ, nondum, opinor, experrectus. Num igitur eum curare cenſes cùm Luna laboret, à qua conſopitus putatur, ut eum dormientem oſcularetur?* Aliqui venatorem fuiſſe aut bubulcum volunt, qui per noctem aut feras indagârit, aut armenta paverit, in ſtabulis clauſa per diem.

Endymion in Elide.

Refert *Pauſanias*, (*Eliac.* 1.) *Clymenum Cardis* filium, ab *Idæo Hercule* oriundum, in *Elidem* è *Creta* deduxiſſe coloniam, ludos in *Olympia* renovâſſe, *Herculi* proavo ſuo poſuiſſe aram, & *Adjutorem* appellaviſſe; *Minervæ* pariter *Cydoniæ* templum. Nam è *Cydone Cretæ* advenerat. Poll annos autem 60 circiter, exutum fuiſſe regno ab *Endymione*, qui ſuis deinde filiis ludorum *Olympicorum* certamina propoſuit.

Peneüs, à quo amnis celeberrimus in *Æmonia* nomen tulit, agrum illic tenuit per multos annos ad fluvii ripas; ubi ex *Creüſa* nympha conjuge *Hypſeüm* genuit & *Andreüm*, (autore *Pauſaniâ* in *Bæot.*) filiámque *Stilben*. *Stilbe* filios peperit duos, (patre in fabulis *Apolline*,) *Lapitham* & *Centaurum*, unde gentibus *Lapitharum* & *Centaurorum* nomina. Ad amnem *Lapitha* cognominem ab avo collocatus eſt. Montes, puto, *Centaurus* occupavit propinquos, *Oſſam Peliúmque*. *Orſinomen Lapitha* uxorem duxit, *Eurynomi* filiam; ex qua liberorum factus eſt duorum parens, *Phorbantis* atque *Periphantis*. *Hypſeüs* autem, qui paternam ditionem obtinuit, defuncto *Peneo*, filias tantummodo genuit quatuor, *Lariſſam*, *Themiſto*, *Cyrenen*, atque *Aſtyageam*. *Aſtyagea Periphanti* conjugi, *Lapithæ* filio, *Antionem* peperit, aliόſque ſeptem liberos. *Lariſſa* urbi nomen in *Æmonia* dedit ad *Peneum* fluvium. Alteram enim *Lariſſam*, ad mare, à *Lariſſa Pelaſgi* filia eo nomine donatam credimus. *Themiſto Athamantis Æolidæ* erat uxor tertia. *Cyrene*, ad montem *Pelium* educata, ab *Apolline* (ut ferunt) in *Africam* eſt rapta, & in *Cyræ* montis jugum perlata, ubi *Cyrenen* poſtea urbem *Battus* condidit. Illic filium peperit, quem, pro tanti patris honore, Nymphis Poëtæ nutricibus tradunt. Ab iis tria ſimul nomina tulit, idem ut *Nomius*, & *Agrius*, (quæ *Apollinis* etiam ſunt patris utraque,) & *Ariſtæus* appellaretur. Ab iiſdem nutricibus coagulationem lactis; alvearium ſtructuram, olivarúmque didiciſſe cultum fingitur; quia primus ea inveniſſe, atque demonſtrâſſe *Græcis*, perhibetur. *Juſtinus* Hiſtoricus, (lib. 13.) ex variis, puto, *Ariſtæi* nominibus, filios 4 peperiſſe *Cyrenen* prodit, *Nomium*, *Ariſtæum*, *Authocum*, & *Agræum*: miſſóſque ait à patre *Hypſeo* qui perquirerent virginem, loci amœnitate captos, in iiſdem terris cum virgine reſediſſe. Ex his pueris tres adultos in *Theſſaliam* reverſos avita regna recepiſſe: *Ariſtæum* in *Arcadia* latè regnâſſe, eúmque primum & apium & mellis uſum, & lactis ad coagula, hominibus tradidiſſe; ſolſtitialíſque ortus ſideris primum inveniſſe. At *Phylarchus*, & *Apollonii Rhodii Pindarique* Commentatores in *Pythia*, tradunt *Cyrenen Ariſtæo* fratrem *Autuchum* peperiſſe, ex iis unum quos numerat *Juſtinus*; eum mellificii primum in *Libya* docuiſſe artificium, & olei confectionem, ut *Ariſtæus* in *Cea*: veniſſe verò *Cyrenen*

Peneï ſoboles: in quibus Lapithæ, Centauri, & Cyrene Ariſtæi mater.

in

A.M. 2600.

in *Africam* sociorum comitante magnâ manu, quo loco temporéque dominabatur quidam *Eurypilus*. Tum fortè regionem illam ità depopulabatur ingens leo, ut regni præmium à rege propositum ei sit qui belluam interficeret. *Cyrenes* ergò socii cùm venatum exiissent, sustulissentque feram, ipsa regnum est consecuta. *M. Tullius* (*6.in Verrem*) *Liberi* Patris filium dicit *Aristæum* fuisse. Post *Hypsëum* igitur, filii nullius patrem, *Periphas* & *Antion Lapithæ Penei* ditione potiti sunt. (*Diod. Sic. 4. 6.*) *Andreüs* interea, *Hypsei* frater, in *Bœotiam* ad *Cephissum* fluvium transmigravit, regionémque amplam obtinuit infra montem *Laphystium*, ubi & urbem *Andreida* condidit, regnúmque omne appellavit eodem nomine. (*Pausf. Bœot.*)

A.M. 2601. — *Ceres & Dionysius in Attica:*

§ 24. *Pandione Athenis* regnante, ferunt *Cererem* atque *Dionysium* in *Atticam* venisse; hoc est, sacra utriusque, opinor, aucta fuisse, atque artes inventas, non serendi modò triticum, plantandíque vites, sed ex iis quoque vinum conficiendi & panem. Et *Cereri* quidem *Celeüs Eleusine* hospitium præbuisse dicitur, qui ex iis unus est in Hymnis *Homeri*, qui *Cereris* mysteria primus tradidit ac celebravit. *Icarius*, vel *Icarus*, hospitio *Dionysium* excepit, à quo vicissim benignitatis gratiâ, nec non justitiæ ac pietatis, palmitem accepit vitis, rationémque didicit atque usum vini. Tantum ergò dei sui beneficium aliis impertire cùm vellet, pastoribus quibusdam dedit bibendum. Cùm autem illi, suavitate potûs capti, largiùs hausissent quàm par fuit, temulentíque cerebrum sibi non satis sanum persentiscerent, & aliqui velut semianimes ità somno jacérent oppressi, reliqui in iram protinus exardescebant, datum ab *Icario* pharmacum sibi, non potum, rati. Omnes igitur in unum ruunt, fustibúsque ad necem accipiunt. Patrem *Icarium* filia cùm per multos dies absentem desideraret *Erigone*, ad eum investigandum canem secuta est *Meram*, quæ solebat plerumque proficiscentis heri vestigia consectari. Ea enim redierat ab hero, ululánsque, ac vellicans puellæ vestem, non destitit priùs, quàm indicâsset in puteo absconditum cadaver. Eò enim dejecerant parricidæ; vel, ut alii narrant, sub arbore quadam defossum occultârant. Cùm autem experrecti jam, qui penè mortui videbantur, somni suavitatem viníque laudarent, *Icariúmque* requirerent, ut aliquas ei pro tanto beneficio referrent gratias, animadverso errore suo qui occiderant, fugæ mandaverunt se, & in *Ætolorum* insula ut hospites recepti domicilia posuerunt. At *Erigone*, simul ac vidit parentis cadaver, abjectâ spe, solitudine ac pauperie oppressa, in eadem arbore suspendit misera se, cui suberat *Icarii* corpus; hoc imprecata moriens, ut pari leto *Atheniensium* filiæ perirent, nisi cædem *Icarii* justâ ultione persequerentur. Mortuæ canis spiritu suo parentâsse dicitur, vel in puteum se *Anigrum* abjecisse, unde propterea nemo postea biberit. *Jovem* Poëtæ fingunt miseratum, vel *Liberum* Patrem, omnes in astra simul transtulisse *Böota*, *Virginès*, & *Caniculæ*. At neglectâ *Icarii* cæde, cùm virgines complures in *Attica* laqueo sibi mortem accerserent, *Apollo* respondit consulentibus, *Erigonæ* satisfaciendum. Itaque festum *Oscillationis* institutum, quod *Aletis* & *Æora* postea dictum, & sacrificium solenne, ubi privatim & publicè immolabant. Hoc aliqui *Erigonæ*, non *Icarii*, sed *Ægysthi* & *Clytemnestræ* filiæ, tribuunt, quæ post absolutum *Orestem* in *Areopago*, suspendio sibi gulam fregit. (*Apollod.3. Hygin.* Poët. astronom.2. *Arctophylax*, & Fab. 130.) Atque hæ fuerunt in *Græcia* primitiæ fructuum ex vino suavissima re satis amaræ, iis haud multùm dissimiles quos *Noachus* primos post mundum instauratum à Diluvio percepit. Non quòd per se noxium, ac suâ naturâ malum sit vinum, virísque bonis indignum. Imò verò eximium & salutare Dei donum est. Reficit vires, erigítque animum & lætitiâ afficit. (*Psal.* 104.15.) Itaque *Timotheo* præcipit, viro sanè optimo, Sanctus *Paulus*, modicum & medicum vini usum, propter stomachi vitia & crebras infirmitates. (*1 Tim.* 5.23.) Sed pravitate hominum sæpenumero fit, ut ad suam ea perniciem rapiant, quæ ad utilitatem & salutem Deus benignissimè largitus est.

Ubi cæsus à pastoribus temulentis Icarius, à quo vinum acceperant.

Agros colendi artem Triptolemus docet:

Eodem tempore quo vini, etiam panis beneficium frumentarii collatum in *Atticos* videtur, & reliquos fortasse *Græcos*, dum *Pandion Athenis*, *Eleusine Celeüs* imperabat. (*Euseb.* Chron.) Ad eum *Triptolemus* longâ navi advectus, artem serendi metendíque frumenti, omnémque agriculturam docuisse fertur, ac tradidisse agricolis semen. Unde fictum erat à Poëtis, eum accepisse fruges à *Cerere*. Sunt qui sub *Cranao Erecthbeóve* malint contigisse hæc. *Triptolemus* verò quo patre, quâve in patria sit natus, planè obscurum video, atque eò magis incertum, quò plura scribuntur ea de re. *Argivi* prædicabant, *Trochilum*, sacrorum apud se antistitem,

flitem, ab *Agenore Triope* regis filio pulsum *Argis*, in *Atticam* venisse; cúmque *Eleusine* uxorem duxisset, *Eubuleum* & *Triptolemum* genuisse. *Argis* verò *Cererem* ipsam, à *Pelasgo* hospitaliter acceptam, longè antè agriculturam docuisse. (*Pauf. Att.*) Eundem *Trochilum* quadrigas in curru junxisse primum *Eusebius* & alii tradunt; currum verò à se inventum *Junoni* consecrâsse. Unde quod *Auriga* dicitur sidus in cœlo, ab Interprete *Arati Trochilo* tribuitur: utrumque ab *Hygino* regi *Atheniensium Erichthoneo*: sed & illi *Argivo* tributum ab aliis fatetur, quem *Orsilochum* appellat, non *Trochilum*; ut solet is hallucinari sæpissimè. *Trochilum Theon* (Commentario in *Aratum*) *Callithoæ* filium fuisse tradit, quæ *Junonis Argivæ* sacerdos habetur prima. *Attici* verò *Triptolemum Celeo* natum ferebant, *Rhari* nepotem, pronepotem *Crausi* regis. *Celeüm* verò ipsum cum uxore *Metaníra* honoribus divinis ornatos, in Legatione scribit *Athenagoras*. Aliqui *Rharum* ei patrem ex *Amphictyonis* filia dabant. Natum *Oceano* & *Terra Musæus*, *Dysaule* tradit *Orpheüs*. *Eleusii*, sive *Eleusini*, (ut appellat *Servius*,) regis *Eleusinii*, cui *Cyntinia* uxor, filium fuisse scribit *Eusebius*, qui premente magnâ fame suis populum frugibus aluerat. Idem alio tempore cùm præstare non posset, veritus populi vim & seditionem, longâ nave, cujus erat insigne Serpens, fugit ex patria, & aliquandiu peregrinatus rediit cum maxima frumenti copia; pulsóque *Celeo*, vel, ut alii tradunt, *Lyneo*, qui eo absente regnum invaserat, insidiísque ipsum appetiverat, frumentum distribuit, populúmque arare ac serere docuit. Hinc *Cereris* alumnus nuncupatus est. *Lutatius* quoque (in *Thebaïd.* 2.) Reversum, inquit, *Triptolemum*, cùm ut æmulum interficere vellet *Celeus* rex, *Cerere* jubente regnum ei tradidit. Oppidum igitur constituit, quod ex patris sui nomine *Eleusinum* appellavit. *Cereri* sacra primus instituit quæ *Thesmophoria* appellantur. Cùm tanta inter ipsos *Græcos* de genere hominis discordia sit, maximè videtur credibile peregrinum fuisse, *Phœnicem Ægyptiúmve*, longâ nave advectum, (ut ait *Augustinus*,) cujus cùm esset insigne vel nomen *Draco*, ideo draconibus currum agitantibus advolâsse fingebant Poëtæ. Navium enim longarum hâc ætate non erat usus in *Græcia*. Propterea, (ut alii fabulam hanc interpretantur,) ubi primùm *Græci* navem hanc longam conspexêre, suspicati sunt alatum ad se serpentem devolâsse: alatum, propter vela, seu potiùs remigium; serpentem verò, longioris figuræ causâ. Monstrare solebant *Eleusinii* ædem apud se *Triptolemi*, & aream, & aram, & campos *Rharios*, ubi jacta frugum semina primùm adolevêre: ac proinde hordeum in sacris non aliunde natum adhibebant ad liba & molas. (*Pauf. Attic.*) Refert *Pausanias*, (in *Achaicis*) *Triptolemum* ex *Attica* in *Achaiam Peloponnesiacam* venisse ad *Eumelum* exiguæ ditionis regulum, cui & fruges, & condendæ urbis rationem tradidit, quam à terræ cultu *Aroeu*, postea *Patras*, vocârunt. *Antheam* verò puerum, *Eumeli* filium, *Triptolemo* dormiente, currum ejus ascendere ausum, & frumenta serere, excussum fortè curru periisse. *Eumelum* igitur atque *Triptolemum*, communi consilio, urbem de nomine pueri *Antheam* ei pro monumento statuisse. Sevisse frumentum aliquando *Triptolemum* ferunt, rostróque suem eruisse ac spoliâsse quod severat: Ad aram itaque *Cereris* adduxisse bestiam, & frugibus in caput sparsis immolâsse. Indè primùm inventum esse aiunt salsæ in sacrificiis molæ usum. (*Hygin.* Fab. 277.) Leges quoque *Triptolemum Atheniensibus* tradidisse antiquissimas *Porphyrius* docet. (Lib. de Abst. 4.) Earum in templo *Eleusine* scriptas fuisse tres; 1. *Parentes ut honorarent*, 2. *Deos ut fructibus colerent*, 3. *Animalia nè cæderent*, hoc est, (S. *Hieronymo* interprete, Advers. *Jovin.* 2.) carnibus nè vescerentur. Quod Poëtæ fabulantur, *Lyncum*, *Scythiæ* regem, (*Getarum*, ait *Hyginus* Astron. poët. 2.) interficere *Triptolemum* voluisse, fruges illi traditurum, hoc, opinor, vult; *Scythas*, pascendis tantùm pecoribus deditos, agriculturæ munus oblatum, acceptúmque grataner ab aliis gentibus, aspernatos rejecisse. (*Hygin.* Fab. 250. *Ovid.* Metam. 5. fab. 11.) Post inventam apud *Eleusin* frumenti sationem à *Triptolemo*, in ejus muneris honorem noctes initiorum sacratæ sunt, sive mysteria *Cereris* instituta; (*Justin.* Histor. lib. 5.) aucta verò postea, emendatáque sæpius.

Quo tempore vagatam fingebant *Cererem* Poëtæ, ut inveniret natam, hoc est, cum prima frugum satione, ficûs culturam & usum reperit, didicítve aliunde, *Phytalus* quidam, ex *Lacidarum* Demo in *Attica*. Epitaphium id in sepulchro *Phytali* testatur:

A.M. 2601.

Ficûs cul-turam *Phytalus*.

Hic

A.M. 2601.

Hic Cererem tectis Phytalus susceperat heros;
Cui dea grata sacri donavit semina pomi,
Quod mortale genus Ficum vocat: illius ergò
Muneris, æterno Phytali gens floret honore. (*Pauſ. Attic.*)

Haud procul à *Phytali* sepulchro, ultra fluvium *Cephiſſum*, *Cyamitæ* cujusdam erat templum vetus, quasi *Fabarium* dixeris. Ab eo credibile est Fabarum culturam esse *Græcis* primò traditam. Id enim in confesso est, non fuisse deæ *Cereris* inventum. Impurum enim habebatur legumen Faba. Sed causa in mysteriorum arcanis latuit. (Ibid.) *Ægyptiorum* ergò, unde suas accepêre ceremonias *Græci*, neque populus fabas serebat comedebátve, neque sacerdotes intueri sustinebant. (*Herodot.* 2.)

A.M. 2602. Labdacus Cadmeæ rex, cujus frater Orion. Pandion Athenas relinquit Erechtheo.

§ 25. *Polydorus*, *Cadmeæ* in *Bœotia* rex, præmaturo videtur fato sublatus, postquam annos ferè septem præfuisset imperio. Cùm ex *Nyctei* filia unicum suscepisset filium *Labdacum*, teneræ adhuc ætatis puerum, socero suo in tutelam tradidit, magnæ autoritatis ac prudentiæ viro. Hujus fratrem *Orionem Diodorus Siculus* historicè narrat (lib. 4. c. 16.) fuisse virum, ut magnitudine roboréque inprimis celebrem, ità & gloriæ avidissimum, & ad illustrandum nomen suum opera maxima suscepisse. *Labdacus* verò quinquaginta videtur annos regnavisse.

Pandioni Athenienſi bellum cum *Labdaco* gerenti suppetias fert *Tereüs*, qui *Prognen Pandionis* filiam ducit, sed & uxoris suæ sorori *Philomelæ* vim infert. Quod ultura facinus *Progne*, *Ityn* filium elixatum dat patri epulandum; ut in prole sua luat quod peccavit in aliena. Hinc *Ovidius*, (l. 6. Metam. fab. 8.)

Hic dolor ante diem, longæque extrema senectæ
Tempora, Tartareas Pandiona misit ad umbras.
Sceptra loci rerúmque capit moderamen Erechtheus,
Justitiâ dubium, validisne potentior armis.

Erechtheo regnum adepto *Atheniense*, alter è geminis *Butes*, regis frater, sacerdotio *Minervæ* atque *Neptuni Erechthei* præfectus est. Atque is videtur Buphonus fuisse primus, cujus ab ara fugientis vocata est in judicium securis. Bos enim *Cereris* minister, hominúmque socius in rustico opere cùm sit, (ut ait *Varro* de Re rustic. 2. 5.) ab eo Veteres ità manus abstinebant, ut capite sanxerint si quis occidisset. Sacerdos ergò, interemptâ bove, abjectâ securi, aufugit protinus. *Athenienses*, ceu incognito cædis autore, securim egisse ream, in securim sententiam pronunciâsse, ferunt, & statuisse in posterum de rebus inanimis in *Prytaneo* judicium. Quin & festum *Buphonia* nominatum, non tam à boum qui mactabantur multitudine, quàm ab origine cædéque bovis primæ, atque ab annua imitatione fugientis sacerdotis bovicidæ, securísque damnatæ. (*Ælian.* Var. hist. 8. 3.)

A.M. 2610. Nemine apud *Iſraelitas* regente,

§ 26. Post obitum *Othonielis*, nulli erant apud *Iſraelitas* legitimi magistratus; non Rex, non Judex, qui publicæ præesset disciplinæ, peccatáque populi severitate legum coërceret. Itaque suis quisque pro libidine vitiis indulgebat libere. Alieno quidem vicinorum hostium jugo suberant. At ii, de suis utilitatibus vectigalibúsque tantùm soliciti, neque *Moſaicam* Religionem in subditis, neque morum eximiam probabant probitatem; sed ipsi ad omnem vitiorum turpitudinem, idolorúmque insaniam, præibant potiùs, quàm obstruebant viam. Hisce temporibus, vivente adhuc Summo sacerdote *Phineâ*, (*Jud.* 20. 28.) viduæ cujusdam in *Ephraïmitico* monte filius, *Micha*, siclos mille atque centum argenteos matri suæ clàm subduxerat. Sed cùm diris furem devoveret irata mulier, matri exsecranti filius nummos reddidit; reddenti pacata benedixit mater, quasi revocatura imprecationes quibus eum confixerat priùs. Et vovisse pecuniam hanc aiebat se *Jehovæ* filii sui gratiâ. Itaque reddituram reddenti se. Ducentos autem artifici tradidit, ut simulacrum sculptile fusiléque sibi conficeret. Duo videntur esse, alterum ex ligno marmoréve sculptum, ex ære alterum argentóve fusum. Versu enim 17. cap. 18. ità separatim memorantur, ut alia interponantur quædam. Alii putant eandem statuam fusam priùs, deinde sculptam aut cælatam fuisse. *Petro Martyri* probatur *Davidis Kimchi* sententia, qui morem fuisse scribit, ut simulacra primò sculperentur è marmore lignóve, mox iisdem ut æreæ argenteæve laminæ inducerentur. Simulacra nactus *Micha*, fanum in sua domo constituit, & vestem fecit sacerdotalem, (*Ephod* vocabant,) *Teraphéſ*-

simulacrum sibi statuit *Micha*,

que deos; & è suis denique unum filiis sacerdotem immolatione victimarum consecravit. Atque hæc omnia religiosè admodum (ut sibi videbatur) ac piè: quod & Pontificii facere se dicunt, dum *Christi* pendentem in Cruce imaginem colunt, Detimque Patrem specie senis, & sub columbæ forma Spiritum Sanctum. Nec enim simulacra hæc se colere, sed qui significatur Deum, disputant. Ità qui aureum Vitulum in deserto adorabant, festum & sacra *Jehovæ* indicebant. Ità hîc noster *Micha* & mater *Jehovæ* omnia dedicare se profitentur: quos tamen, idololatriæ reos, Secundum primæ Tabulæ Præceptum violâsse constat. Mox adfuit *Levita*, ex urbe *Judaïca Bethleêm*, eò proficiscens, ut idoneum sibi locum quæreret ubi habitaret. Ut causam itineris didicit *Micha*, opportunè cum eo pactus est, victu & vestitu, argenteisque decem annuatim, ut apud se sacerdotem, & quasi patrem, ageret. Cúmque victimis eum consecrâsset, sibi vehementer gratulatus est *Micha*, quòd "*sciret* "*Deum sibi jam propitium fore, qui è Levitis unum*, legitimis Dei ministris, *pro domestico haberet sacerdote*. Sed parùm diuturna hæc superstitiosa pietas fuit. Tribui *Danitica* fines admodum angusti erant, nondum consecutæ suam sortem. Miserunt ergò ex urbibus suis *Esthaol* & *Zora* viros quinque strenuos admodum, qui terram explorarent, & locum sibi dispicerent coloniâ dignum. Ii in tractum Borealem proficiscentes per montem *Ephraimiticum*, in domum fortè divertunt *Michæ*; ubi facilè animadverterunt ex dialecto vocéque, juvenem sacerdotem non esse indigenam, sed advenam ex *Judæa*. Cúmque didicissent quam illic habitandi causam haberet, petivêre ut consuleret Deum, prosperúmne illis hoc esset futurum iter. Respondit *Levita*, quasi *Jehovâ* consulto, Fore. Neque tamen *Jehova* consultus est, sed familiares *Michæ* dii. *Jehova* tamen permisit vera ut essent quæ respondit *Levita*. *Danitici* ergò exploratores urbem adeunt *Laïs*, (*Lesbem* dicitur *Jos.* 19. 47.) *Sidoniorum* ditioni finitimam, quamvìs ab urbe dissitam procul. Populus ibi quietus, paritérque securus, sine malo, sine metu agebat. Bella cum vicinis nulla, nulla commercia fuerunt. Nullus domi qui opprimeret tyrannus, hostis nullus qui minitaretur foris. Libere agebant, terræque amplæ ac beatæ commodis libere fruebantur. At imbelles iidem imparatíque, flagitiosi atque socordes, pacis diuturnæ incommodis graviter laborabant. Hæc *Danitis* reversi exploratores cùm retulissent, magnâmque fecissent spem quæstuosæ ac facilis victoriæ, sexcenti viri armis instructi *Laïshum* perrecturi in montem *Ephraimiticum* ascenderunt, & domum *Michæ*. Dúmque exercitus ad ostium sermones de industria conferit cum *Levita*, exploratores illi quinque, quibus & *Michæ* domus erat explorata, clàm ingressi penetrale, deos *Michæ* omnes amiculúmque sacerdotalem auferunt. Nec enim repugnare poterant mussitaréve fusiles atque sculptiles misselli dii. Conanti obstrepere sacerdoti ut obstruerent os, ejus fore pollicentur sacerdotium; multóque satius aiunt videri, sacris populi præesse, quàm unius familiæ. Obmutuit illico *Levita*, & ubi major quæstûs oblata erat spes, eò se contulit mercenarius sacerdos: quóque tutiùs discederet, in medium se agmen conjecit. His enim sibi opus futurum diis opinabantur *Danitæ*, cùm in extremis provinciæ limitibus, procul à *Silunte* tabernaculóque Divino, se absfuturos cogitarent. Armis persecuturum se *Micham*, ut res ablatas repeteret, facilè suspicabantur sacrilegi. Ut pueris ergò & gregibus supellectilique pretiosæ caverent, eóque tutiùs incederent quò cautiùs, ea in fronte collocata sibi præmiserunt omnia. Cùm longiùs profecti jam essent, deósque suos & sacerdotem simul desideraret *Micha*, vicinorum implorat opem, qui, correptis protinus armis, *Danitarum* vestigia festinatione summâ consectantur. Tandem consecutis, & magnâ vociferatione conclamantibus, "*Quid hoc turbarum est*, inquiunt *Danitæ*? Quid "tibi hæc arma, hæ minæ volunt?" "*Quid volunt sibi*? respondit *Micha*. Spoliatus sum; sacrilegio pessimo spoliatus. *Meos mihi abstulistis deos*. Quicquámne fieri mihi gravius atrociúsve potest? At illi quasi animo benevolo monere hominem, ut sileret, caverétque sibi, nè qui fortè homines iracundi, clamoribus importunis irritati, ruerent in eum, raperéntque in malam rem, unà cum famulis viciníſque. Cùm igitur imparem se tanto exercitui videret, armísque nihil esse profecturum, in vacuam idolis domum rediit, deósque maluit quàm & se & suos amittere. Has idololatriæ, quam instituit, optimo jure pœnas *Micha* dat. *Laïshum Danitæ* cùm pervenissent, facilè captam vastaverunt igne, cæsis ad unum civibus. Deinde novis ædificiis instauratam incoluerunt ipsi; Principisque familiæ suæ nomine impolito, vocata est *Dan*. Sed & nova quæ diximus numina coluerunt, *Levitâ* sacerdote, qui *Jonathan*

A.M. 2610.

& Levitam pro sacerdote.

Utrumque auferunt Danitæ

ad cultum.

A.M. 2610. *Jonathan* dicebatur, *Gersomis* filius, nepos *Manassis*. Ejus posteri, quamdiu Tabernaculum *Silunte* constitit, eodem persuncti sunt munere. (*Judic.* cap. 17. & 18.)

Tum & uxor cujusdam *Levitæ*, § 27. Dum Principatus apud *Israëlitas* vacabat, neque præerat quisquam disciplinæ publicæ, nefarium facinus à *Benjaminitis* perpetratum est, quo universa ferè gens intercidit. In latere montis *Ephraimitici Levita* quidam peregrinabatur, cujus concubina se adulterio polluerat. *Junius* non nisi cum *Levita* scortatam putat, quoniam ejus pater nuptias nondum suo consensu approbâsset fecissétque legitimas. At ea mariti verita magis quàm legum jam neglectarum severitatem, profugit ad patrem *Bethleëmitam* in *Judea*. *Levita*, cùm ferre non posset uxoris etiam adulteræ desiderium, solitudinémque suam, ad castitatem fortasse à morum turpitudine revocaturus adolescentulam, post menses 4, quæsitum uxorem unà cum servulo ac duobus asinis profectus est. Læta uxor ut vidit, in patris deduxit domum. Lætus & socer generum est amplexus peramanter; & conciliatâ viro suo filiâ, conviviis triduo celebratæ sunt quasi novæ nuptiæ. Die quarto discessurum, non sine convivio dimittendum socer generum putavit; quo penè in vesperam protracto, cùm serum nimis videretur tempus instituendi novum iter, importunâ benignitate detinuit eo die, crastino abiturum. Cùm & crastino conaretur idem perbenignus socer, *Levita* ulteriùs detineri noluit; sed post meridiem, convivio satur, itineri dedit se. Ad urbem *Jebus* ferè jam perventum erat Inclinante Sole, quam postea *Hierosolymam* vocârunt. Sex ferè passuum millibus ea distabat à *Bethleëm*. Illic servus pernoctandum censuit. Recusavit herus ad homines profanos & idololatras divertere, cùm essent in propinquo suæ gentis ac Religionis urbes *Israëliticæ*. Ad *Ramam* igitur *Gibeámve* progredi, *Benjaminiticæ* tribûs urbem, constituit: quanquam homines maximè alienos atque profanos magis hospitales, minúsque feros reperisset ac inhumanos, quàm populares expertus est suos. Cùm ad *Gibeam* accederent, occubuit Sol.

in urbe *Benjaminitarum Gibea*, Eò igitur ingressi & pernoctaturi, exspectabant in platea, dum civium aliquis invitaret ad hospitium. Sed exspectabant frustrà; invitabat nemo. Tandem senex inquilinus ex monte *Ephraimitico*, cùm eâ sub vesperam ab opere in agris rediret, vidit peregrinos obambulantes in platea; cúmque didicisset quinam essent, unde venissent, quò vaderent, nè sub dio noctem agerent, in suam perhumaniter invitavit domum. Illi se nihil aiebant desiderare, præter tectum. Esse panem sibi atque vinum; esse paleam atque fœnum quo pascantur asini. Hospes fausta illis apprecatur omnia; nec morari dicebat se quid haberent, quid non haberent; operam verò daturum, nè quid illis deesset. Ità peregrinus peregrini, pius vir *Levitæ* misertus, hospitium liberale præbuit, quod impii ac inhumani cives minimè præstabant. Inprimis asini pabulo recreati; deinde hospitibus pro more lauti sunt pedes, convivi úmque splendidè apparatum. Læta jam videbantur omnia, cùm repentè *Gibeonitæ*, homines nequissimi, quasi veterum *Sodomæorum* affines, non *Abrahami* atque *Loti*, domum obsident, ostium pulsant, imperántque, peregrinum illum sibi ad libidinem tradi. Demiratus hospes tam barbaram in *Hebræis*, Dei populo, impietatem, monet graviter, orátque vehementer, salutari quidem, sed inani operâ. At nè violarent naturam lasciviâ inhumanâ, concubinam sui hospitis, filiámque suam virginem traditurum se pollicetur, modò abstineant viro, neque tam indignam hospiti suo contumeliam inferant. Cùm senis monita flocci facerent audaciæ projectæ homines,

stupro nefando planè confecta est. suam concubinam *Levitæ* furentibus objecit; cujus venustate capti, eâ omnes unicâ (ô singularem temperantiam!) effrænem satiârunt libidinem. Sub auroram dimissa est, indignissimè per noctem habita, & ad ostium senis exanimata corruit. Ità quas adulterii sui pœnas hominibus nullas dederat, jam tandem Deo dat. Stuprum stupro luit. Manè profecturus *Levita*, ubi januam aperuit, jacentem vidit concubinam, limine manu apprehenso. Non suspicatus exanimem, surgere monet, ac parare ad iter se. Ubi verò mutam & planè mortuam sensit, haud moratus, asino imposuit, suámque traduxit domum. Exanime corpus in duodecim frusta dissecuit; singula verò ad singulas *Israëlitarum* tribus per nuncios transmisit idoneos, qui facinoris atrocitatem unà traderent. Cùm deesset magistratus, certúmque tribunal ubi querelas deponeret, populi totius implorat opem, & justitiam appellat. Acceptis ergò nunciis, in unum convenire visum est universæ multitudini, quò certiùs cognoscerent de tanta re, consulerêntque faciliùs in publicum. Urbs *Judæorum Mizpa Benjaminitis* propinqua designatur conventui locus. Eò quadringenta peditum accessêre millia, ex omnibus *Israëlitarum* tribubus præter *Benjaminitas*. Cùm

Levita,

Levita, jubente populo, exposuisset omnem rem, atque intendisset actionem in *Gibeonitas*, productis (ut credibile est) testibus servo suo hospitéque sene; populi tandem scitum summâ concordiâ factum est, primò, non discessuros indè se, priusquam scelus *Gibeoniticum* ritè vindicâssent: útque prospicerent sibi de annona, si diutiùs illic hærendum esset, pars decima totius multitudinis, sortitò ductâ, ad commeatum undique convehendum in castra destinatur. Postremò, legati ad *Benjaminitas* per familias decem primarias missi, ut sceleris nefandi autores dederentur ad necem, quò à populo averteretur ultio Divina. Temere in fratres bellum suscipere, non præmissâ monitione, non oblatâ pace, iniquum videbatur. Etsi facilè poterant conjicere, *Benjaminitas* nimiùm sontibus indulgere, qui nondum ipsi exegerant tanti flagitii pœnas, & populi totius interesse concilio recusârant. Monitis popularium amicis & salutaribus, minimè tamen *Benjaminitæ* paruerunt; sed, ut primùm *Israëlitas* in *Mizpa* convenisse nunciabatur, & ad arma spectabat res, ad repugnandum se unâ omnes mente comparârunt: ità noxiis patrocinando, noxiorum in se pœnam transtulerunt. Bello igitur ab *Israëlitis* denunciato, undique in *Gibeam* coacta sunt militum viginti atque sex millia, præter septingentos *Gibeonitas*. Ex eo numero septingenti erant funditores, qui lævâ peritissimè ad pilum jaciebant, aberrabant rarissimé.

A.M. 2610.

§ 28. Ac inprimis *Israëlitæ* Deum sibi putant *Silunte* consulendum; non de bello ipso, legitimúmne ac Deo gratum esset; non de victoria, quam certam credebant tantæ multitudini de tam paucis: sed hoc unum quærebant, cui tribuum primas deferrent in acie contra *Benjaminitas*. Ità neglectum se, succensuisse Deum credibile videtur; respondisse tamen, atque præcepisse, ut præirent ducerêntque *Judæi*. Primo igitur manè promoventur ad *Gibeam* castra; occurrunt *Benjaminitæ*; prælium committitur; *Israëlitæ* superantur, desideratáque sunt eorum in hac pugna viginti ac duo millia. In tanto exercitu jactura levior magis irritavit animos, quàm dejecit. Postero die ferociores in aciem rursus prodeunt; rursus à *Benjaminitis* profligantur, amittúntque suorum octodecim millia. Quæsiverant quidem ex Deo jam, licerétne sibi denuo fratribus inferre bellum. Id à se malè credebant omissum primo tempore quo consuluerant *Jehovam*. Atque responsum est, Licere. Nondum de victoria quærunt precantúrve, numero suo confisi magis quàm Deo. Sed fusi jam denuo tot à tam paucis, iratum sibi Deum sentiunt. Universus ergò cœtus illico ascendit ad Tabernaculum. Toto die jejunatur usque ad vesperam. Fletus ac lamentationes edunt. Sacra etiam, holocausta & pacifica, oblata Deo sunt. Sciscitantur denique, utrùm pergant ac persequantur quod incœperant bellum propitio Deo, an offenso deponant. Oraculo denunciatum est ut pergerent. Crastino enim die *Benjaminitas* Deum illis traditurum in manus. In aciem ergò prodeuntes quo solebant modo *Israëlitæ*, fugam simulabant, quò ab urbe hostes longiùs distraherent. In gramineto enim *Gibeæ* propinquo insidias collocaverant, millia decem lectissimorum militum, quæ procul remotis *Benjaminitarum* copiis quæ opitularentur, urbem caperent incenderéntque. Id ubi factum est, fumo ascendente (ut convenerat) *Israëlitæ* moniti captam esse urbem, qui priùs fugere videbantur, ad pugnam redeunt, fortissiméque hostibus opponunt se, copiæ simul omnes explicantur. *Benjaminitæ* verò, qui hostes revera fugisse putabant, certámque sibi spondebant victoriam, cæsis hostium triginta circiter, per vias diversas distracti, quarum altera *Siluntem* ducebat, altera *Gibeam*, ubi fumum incendii ascendentem ex urbe conspexerunt, despondere animos, & in fugam præcipitem se conjicere, sed in hosticum, ubi nulla erat elabendi spes: cæsique in prælio sunt octodecim millia, septem in fuga, præter eos qui in præliis prioribus desiderati sunt. Nec enim credibile est, eos qui tot *Israëlitas* confecerant, è suis amisisse neminem. Superfuêre tantùm sexcenti, qui propugnaculum *Rimmon* occupavêre. Hâc patratâ virorum militarium cæde, in reliquias eorum *Israëlitæ* reversi sæviunt. In villis oppidísque per universam regionem, quicquid repertum est humani generis belluinive, ferro sublatum. Urbes ipsæ flammis traditæ ac deletæ. Ubi tandem iracundia & furor deferbuit, subiit animos miseratio quædam, & delevisse tribum se unam ex duodenis cogitabant; nec relictam esse reparandi rationem aut spem. Paucos admodum superesse; ac iis ipsis deesse fœminas unde prolem suscipiant. *Mizpæ* scilicet conjuraverant reliquæ tribus, è filiabus suis nullam se *Benjaminitis* nuptum tradituros. Sævitiam itaque suam detestati, *Siluntem* se ad Deum conferunt. Iterum jejuniis se affligunt, lacrymis

Ergò à reliquis tribubus Benjaminitæ

penè ad internecionem deleti sunt.

A.M. 2610. precibúsque dant. Altare novum construitur, cùm non sufficeret vetus tot victimis, quot universus populi cœtus erat immolaturus. Tum verò juramenti alterius meminêre, quo pœna mortis denunciata est omnibus qui hanc militiam subterfugerent. Censu populi mox facto, *Jabesii-Gileadita* aberant. In eos igitur millia duodena militum fortissimorum sunt missa. Qui exercitus (præter virgines quadringentas) populum sustulit universum. Virgines autem *Benjaminitis* donatæ, (non prohibente juramento,) condonatâque vita *Rimmoniis*, ut sobolem procrearent, nè deficeret tribus. Sexcentis tamen adhuc ducentæ uxores deerant. Cùm jurati dare se non posse crederent, rapere jusserunt *Benjaminitas*, ut eluderent juramentum, non præstarent. Festum celebraturi erant *Siluntii*, & choreas acturæ virgines in via publica. Eas igitur ex insidiis adortæ abstulerunt, duxerúntque uxores reliquiæ *Benjaminitarum*. Parentum querelas non audire Principes *Israelitarum*, sed obsecrare potiùs, ut publicæ rei privatam injuriam condonarent. Atque hic est libidinis effrænatæ partus, hi fructus scelerum nefandorum, bella, cædes, gentiúmque excidia.

Minos in Creta, § 29. *Asterius Cretensium* rex fato functus, hæredi regnum *Minoï* tradidit, ejus primo nominis; qui annis videtur 55 imperâsse. Duos fuisse *Minoes* in *Creta*, cùm ratio temporum flagitat, tum etiam *Siculus Diodorus* satis idoneus est autor, (lib. 4. 6.)
2614. Idque *Naxios* tradidisse, *Plutarchus* (in *Theseo*) asseverat. *Minos*, *Itone* ductâ *Lyctii* filiâ, *Lycastum* genuit.

Pygmalion Tyri, Sparta Argalus, Mortuo rege *Tyriorum Belo*, *Pygmalion* fertur annis 40 imperâsse.

Argalus, *Amyclæ* maximus natu filius, regno præfuit *Spartano*, patre mortuo, annis fortasse quadraginta: de quo tamen nihil memorabile scriptis traditur.

2615. *Mimas*, *Æoli* ex filiis octo natu maximus, apud *Siculum Diodorum*, quanquam *Apollodoro* ignotus, *Æolidis* imperium (defuncto patre) annos tenuit circiter viginti.

in Æolide Mimas regnat. [a] His videtur temporibus cœpisse apud *Ægyptios* decima nona *Diospolitarum* Dynastia; in qua primus regnavit *Sethosis* annis 21.

[b] *Æetes*, *Helii*-filius, matre *Perseïde*, relictâ quam tenebat *Ephyrâ*, & commendatâ *Buno* cuidam, ipse in *Colchidem* profectus, ibi mox regnum adeptus est.

[a] 2617. [b] 2620. [c] 2625. [c] Mortuus tandem est, qui genti suæ perpetuum impressit nomen, *Arcas*. Filiis tribus adultis jampridem diviserat imperium suum. *Azan*, maximus, partem suam *Azaniam* appellavit: unde in coloniam deducti sunt (*Pausanias* ait in *Arcadicis*) qui circa *Steunos* habitabant in *Phrygia* antrum. Nam (ut *Thucydides* animadvertit, lib. 1.) una ferè omnium regionum in *Græcia* constantes habuit incolas *Arcadia*. Abundante igitur multitudine, colonias emisit plurimas, nullas accepit aliunde.

Azan in Arcadia post Arcadem rex.

2626. Post *Lynceüm* patrem, *Abas Argivis* imperavit tribus atque viginti annis. Ex *Ocalea* conjuge (*Mantinei* filia) narratur geminos sustulisse, *Acrisium*, atque *Prætum*; qui dum adhuc in utero laterent, mutuò sibi obluctari, & contendere quodammodo inter se videbantur; jam tum significantes, quanto essent odio inter se postea concertaturi.

Abas post Lynceüm Argivis imperat.

EHUD,

E H U D,

SIVE

ANNALIUM MUNDI

Primi Tomi

LIBER SEPTIMUS;

Qui,

Ab *Ehudis* Ducatu cœpto uſque ad *Gideonem*

Judicem, annorum eſt 107.

A.M. 2630.

§ 1. PER annos ferè quadringentos de *Iſraëlitis* vix aliud quicquam habetur memorabile, præter pœnas iiſdem peccantibus à Deo irrogatas, pœnitentibus remiſſas. Cùm enim ad finem uſque annorum 40 poſt *Joſuam* pacem coluiſſent perpetuam, niſi quà *Cuſanes Meſopotamus* in- *Iſraëlitas,* terrupit ad tempus; nunc iterum, *Othoniele* mortuo, Duce Judicéque optimo, ad ſtipites adorandos ſaxáque gentium profanarum, mortuos mendacéſque deos, declinârunt, Numiniſque veri atque vivi zelotypam in ſe conciliârunt iram. Irritatus *Jehova*, impietatis ejus ultorem, ſuæque iræ miniſtrum, conſtituit *Eglonem Moabitidis* regem. Is igitur, *Ammonitarum* & *Amalecitarum* imploratis auxiliis, *Egloni Moabita* ſubditos, deſertos à Deo facilè ſubegit; *Hierichuntem* verò abſtulit *Iſraelitis*, agróſque ſuis occupandos dedit. Præſidio etiam fortaſſe communivit, deſertum ab *Hebræis* locum, quò illos & graviùs premeret, & faciliùs in obſequio contineret. Servitute humanâ didicerunt miſeri, quantò eſſet potior Divina. Annorum 18 ea ſervitus fuit. Aucto enim peccato, augeri & pœnam æquiſſimum habetur. Eò autem atrocius erat peccatum, quòd caſtigati non ità pridem, & in gratiam deinde recepti, per ſummam ingratitudinem iterum defecerunt à Deo, & in ſcelera ſanati ſunt relapſi. Adverſæ res Numinis Divini refricare ſolent in impiis memoriam, cujus obliviſcuntur ſecundæ. Ab eo ſalutem acceptam ſæpius recordantur; ab eo unico perſpiciunt exſpectandam eſſe jam. Cùm ergò nulla ſpes affulgeret opis humanæ, cœlum verberant clamoribus novis; nec deſinunt priùs quàm *Ehud* illis à Deo datus eſt, qui judiciis præeſſet ac bellis, quiſque ab urgentibus afflictos liberaret malis. *Ehud*, *Geræ* filius *Benjaminita*, captus dextrâ, lævâ *Ehud,* tantùm valebat manu. Sed in aſſerenda libertate populi, etiam hæc dexterè ſe geſſit læva. Ut domino ſuo *Egloni* gratificarentur *Iſraelitæ*, donum ei honorarium tranſmittere conſtituunt. Munus qui tradat popularium ſuorum, lubens volénſque in *Moabitidem* delegatur *Ehud*. Δωροφόρος regi gratiſſimus advenit, qui munus attulit. Traditur, accipitúrque libentiſſimè. Diſcedunt ſervuli portatores, & ſocii legationis reliqui: *Ehud* ipſe ad lapicidinas uſque in *Gilgale* comitatus eſt. Indè, quaſi à Deo monitus, in aulam reverſus, ſecreta dixit habere quædam ſe, quæ regi ſoli

A.M. 2630. soli solus nunciet. Eam petere gratiam, ut audiatur. Donis recentibus ea facilè concessa est gratia. Proceres amandantur satellitésque. Unus attendit rex quid velit. Parata erat *Ebudi* sub vestibus sica cubitalis, & anceps, quò faciliùs penetraret. Eam dextro femori alligaverat, quò faciliùs manu arriperet sinistrâ. Nemo quicquam de vi suspicabatur à manu munifica, & penè manca. Propiùs igitur accedens, remotis procul arbitris, *A Deo est*, inquit *Ebud*, *tibi quod nunciem, ô rex.* Neque dubium est, quin autore Deo ea dixerit omnia feceritque. Dei nomen cùm audivisset, honoris ergò surrexit è solio *Moabita*. Quâ veneratione pios oportet Sacrosanctum illud Nomen accipere, cùm tantam illi reverentiam homines profani, etiam tyranni, deferant? Dum lentè assurgebat abdomine obeso gravis rex, gladiolum stringebat *Ebud*, subitóque vulnere ventrem *Eglonis* præpinguem transverberavit, ità ut capulum pugionis in adipe absconderit, & ex visceribus moribundi stercus prodierit. Patrato facinore, suæ saluti *Ebud* quantum potuit fugâ celeri consuluit; simul ostio cœnaculi obserato claves abstulit; nè facilè fugientem consequerentur *Moabitæ*, nisi moram aliquam interponeret antequam proderetur cædes regia. Discedente in conspectu aulicorum incessu moderato & constanti vultu *Ebude*, nè quid suspicarentur, satellites accedunt ad cœnaculum. Cúmque clausum etiam serâ ostium, at sine clave, offendissent, exonerando ventri operam dedisse regem in cœnaculo æstivo cogitabant. Dum illi moras nectunt, elabendi spatium nactus est *Ebud*. Cúmque diutiùs exspectâssent, neque tamen rex fores aperiret, aliis ipsi clavibus tandem reserârunt. Dominum suum ingressi prostratum vident humi, trucidatúmque. Turbis continuò & clamoribus omnia perstrepere: alii querelis atque lamentis prosequi exanime corpus; alii prospicere sibi fugâ, nè custodiæ neglectæ pœnas darent; obstupescere omnes, nec facilè invenire consilium, quid in subita novâque re factu optimum foret. *Ebud* interea cùm evasisset ad suos, in medio regionis apud *Ephraimitas* classicum tubâ sonuit, ad arma singulos, ad arma concitavit, ipséque præivit, ad conficiendos hostes. Ac inprimis vada *Jordanis* occupari jussit, nè qui *Moabitæ* vel eâ effugerent ex *Canaanitide*, vel ex *Moabitide* transirent ad auxiliandum suis. Interfecta sunt ex hostibus millia decem, viri omnes fortissimi atque primores populi. Hâc victoriâ *Moabitarum* attritæ sunt res, excussúmque jugum, quo per annos octodecim oppressi ingemuerant *Israëlitæ*. Secuta est deinde annorum 80 perpetua pax, regente tot ferè annis tot *Israelitarum* myriadas *Ebude*, ex tribu sexcentorum Judice. (*Jud.* 3. 12, &c.)

cæso tyranno,

servitute liberat.

In Cypro

§ 2. *Cyprus* insula est in mari *Cilicio* & *Syriaco*, *Syriæ* opposita *Ciliciæ*que. Sed & *Syriæ* avulsam tradit *Plinius*, (lib. 2. 88.) & novem quondam regnorum sedem, (lib. 5. 31.) Vocavêre inprimis *Græci Cerastin*, & *Cerastas* populum, à longis frequentium promontoriorum quasi cornibus; pluribúsque aliis nominibus: denique *Cyprum*, vel à *Cypro Cinyræ* filio regis, (ut habet *Stephanus*;) vel à Cyparissis, quarum arborum copiâ hæc abundabat insula. Partes ejus Septentrionales ad Asperam accedunt *Ciliciam*. Orientales vergunt ad *Issicum* sinum. Occidens *Pamphylio*, Meridies *Ægyptiaco* mari alluitur. Ambitus insulæ cum sinubus stadiorum habetur 2420. Itinere terrestri longitudo à *Cleïdibus*, quæ parvæ sunt, ad Orientem insulæ, *Cypri* claves, usque ad *Acamantem* in Occidente promontorium, 1400 stadiis porrigitur: latitudo quingenta circiter patet. Urbes in ea nobiliores olim, *Paphi* duæ; *Salamis*, *Teucri* opus *Salaminii*; *Æpea*, *Demophöontis*, quæ à *Solone* postea *Soli* vocata, vel *Solus*; & *Citium*, *Stoïci Zenonis* patria, cujus claudi portus potuit; *Amathus*, & *Aphrodisium*. Quindecim *Plinius* numerat, (5. 31.) Vini oleique ferax insula, & suo sibi sufficit frumento. Ære dives, *Tamassi* præcipuè, Chalcantho, aliísque metallis, & ærugine ad medicinam utili. Fluvii & pauci & parvi, adeò ut nonnunquam exarescant, magnâque ibi siccitate laboretur. Sylvis olim ità luxuriabat, ut operam utilissimam navare insularibus viderentur, qui ad conflanda metalla cædebant arbores, quique ad classes navium instruendas. Cùm autem incrementa sylvarum superarent utramque operam, liberum singulis factum, & cautum est lege, ut tantum quisque suum ac proprium haberet, quantum à sylvis expedire posset. (*Strabo* 14.) Et si (eodem autore) in *Olympo* ad Orientem promontorio fanum erat *Veneris*, quod fœminis adire conspiceréve nefas; tamen à fœminis etiam *Venus* præcipuè colebatur in hac insula: unde mores erant omnium in lasciviam projecti & libidinem. Quam earum nequitiam & turpitudinem exosus *Pygmalion*, ejus insulæ rex, *Cilicis* filius, à nuptiis abstinebat: de quo Poëta, (Metam. 10. fab. 8.)

Pygmalion

Quas

Quas quia Pygmalion ævum per crimina agentes
Viderat, offensus vitiis, quæ plurima menti
Fœmineæ natura dedit, sine conjuge cœlebs
Vivebat, thalamique diu consorte carebat. A.M. 2630.

Sed quod sæpe contingit, sua quemque delectant, cui minùs arrident aliena; imò humana illis perplacent aliquando, quibus minimè pulchra sunt Divina. Qui fœminas non tulit, eburneâ fœminæ, quam ipse sculpserat, imagine captus fuisse dicitur, & suum opus deperibat. Miseratam Poëtæ fingunt *Venerem*, statuæ animam indidisse: conjugem animatæ se *Pygmalion* dedit. statuam deperit eburneam.

Illa Paphum genuit, de quo tenet insula nomen; (*Ovid.* ibid.)

& *Methærmen*, *Cinyræ* uxorem.

Tantalus Tmolo natus fuit rege *Lydorum*, & *Plutone* nymphâ, ut habet *Zezes*. (Var. hist. 10. chil. 5.) *Plotam* vocat *Eusebius*; *Hymantis* filiam, ait *Hyginus*. (Fab. 155.) A *Jove* genitum fabulantur Poëtæ, propter vividum & cœleste ingenium, rerúmque divinarum atque humanarum cognitionem eximiam. Filium *Æthonis* fuisse *Lucianus* vult. (Dial. de Dipsad.) Hic in *Phrygia*, vel, ut *Diodorus Siculus* tradit, in *Paphlagonia*, utraque Minoris *Asiæ* provincia, dominatus est, opúmque magnarum & felicitatis gloriâ floruit, annis ferè 60. Ejus ditionis montem *Sipylum* fuisse constat; cujus ex metallis aliqui divitias *Tantali* erutas opinati sunt, quod *Strabo* docet. (Geogr. 14.) Et in *Phrygia Sipylum* fuisse patet: utrùm verò in Majore an Minore, dubium ait idem *Strabo*, (l. 12.) adeò confusis earum provinciarum terminis. Urbem verò ejusdem nominis terræ motu tradit eversam *Tantalo* regnante, (l. 1.) Filium habuit *Pelopem*, *Niobénque* natam, ex *Dione Atlantis*, ait *Hyginus*. (Fab. 82, 83.) A.M. 2632. *Tantalus in Phrygia regnat.*

Imperante *Ægialensibus* & *Ephyræ* simul *Epopeo*, (quam *Buno* mortuo invaserat,) exercitum ferunt hostilem *Ægialeam* invasisse primùm, cùm à rege primo *Ægialeo* hucusque, per annos ferè septingentos, pacem perpetuam coluissent. Causa hæc belli traditur. Formæ habebatur celeberrimæ apud *Græcos* eâ tempestate filia *Nyctei*, jam *Thebani*, *Antiope*. *Asopo* genitam ait *Homerus*. (*Odyss.* 11.) Hanc *Epopeüs*, sive repulsus cùm peteret, sive petulantiâ & libidine impulsus, rapuit. Poëtæ gravidam à *Jove* sub forma Satyri factam esse fingebant, propter *Amphionis* qui ex ea natus est gloriam. A *Theobóonte* stupratam alii referunt: (*Zezes* 13. chil. 1.) profugisse verò ad *Epopeüm*, propter *Nyctei* patris minas, & eidem se tradidisse uxorem. Injuriam verò tantam armis vindicandam censuerunt *Thebani*. Adest cum exercitu *Nycteüs*, ut repetat filiam. Traditurum se negat *Epopeüs*, nec tergiversatur experiri armis rem. Commisso prælio, duces utrinque saucii sunt; *Ægialensis* victor discedit. *Cadmeam* relatus *Nycteüs*, & ex vulnere jam moriturus, regni curam & regis *Labdaci Lyco* fratri commendavit. Sed in extremo solicitus de ultione, monuit, ut exercitu majore *Epopeüm* persequeretur, & ipsam si capere posset *Antiopen* mulctaret malè. *Apollodorus* (lib. 3.) *Nycteüm* dolentem indignantémque sibi ipsi manus intulisse narrat, commendatâ fratri ultione. Eum, *Sicyone* captâ, *Epopeum* interemisse. Sed nos, ut instituimus, *Pausaniam* sequamur. *Epopeüs* pro victoria cùm sacra peregisset diis, sacris atque ludis eo nomine institutis, *Minervæ* templum quoque posuit. Quo absoluto, deam comprecatus est, ut si grata illi esset sua templi dedicatio, aliquo id signo indicaret. Oleum continuò ante fores templi profluxisse, fabulosa tradidit antiquitas, cui libertas erat summa fingendi quidlibet de suis diis. Verùm & ipse mox *Epopeüs* ex vulnere leviore, sed curato negligentiùs, interiit. Ità justo cœlorum judicio factum est, ut qui primi tot sæculorum pacem armis violârant, ii suâ morte bellum à se motum luerent; quíque furias immiserant in gentem quietam, ipsi furiis suis vel primi corriperentur. *Lamedon*, *Coracis* frater, imperio deinde potitus est annis 40: qui sublatâ jam belli causâ, pacis rationem inire maluit. *Antiopen* verò, ejus incendii facem, ultro dedidit *Lyco*, sed gravidam. *Thebas* dum rediret, in ipsa quæ ducit *Eleutheras* via, partu eam levatam ferunt. Haud procul enim ab *Eleutheris*, in *Cithærone* monte, fons quidam & specus ostentari solebant, quà *Eleusine Thebas* iter fuit. In altero *Antiopen* exposuisse narrabant quos pepererat gemellos; in altero pastores qui sustulerant infantes, fasciis exutos perluisse. Puerorum verò alteri *Amphion*, alteri *Zethis* nomen est datum. (*Pauf. Attic.* & *Corinth.*) *Zethus* rei pecuariæ studio se totum

A.M. 2634. *Ægialensium post annos 700 bellum primum, cum Thebanis.*

Epopei exitio, Lamedon Ægialeæ rex.

A.M. 2634. totum dedit: *Amphion* verò (quem à *Mercurio* lyrâ donatum ferunt) etiam Muſicam excoluit. (*Apoll.* 3.) At *Lamedon*, ſuſcepto *Ægialenſium* regno, uxorem *Athenis* petiit, *Pheno Clytii* filiam, quò ſuas augeret opes & ſtabiliret; unde filiam ſuſcepit *Zeuxippen.* (*Pauſ. Cor.*)

Refert *Pauſanias*, (In *Corinthiacis*) *Marathonem Epopeï* filium, ut patris iniquitatem fugeret, in maritimam *Atticæ* oram traduxiſſe coloniam, ubi oppidum atque Demum ſtatuiſſe videtur ſui nominis, tropæo *Miltiadis* poſtea celebrem, & *Theſeï* tauro. Eum verò, auditâ *Epopeï* morte, in Cherſoneſum ait rediviſſe, & filio *Corintho* dediſſe *Ephyram*, *Sicyoni* autem alteri *Aſopiam*. At *Sicyonem* aliis parentibus

Ephyra Siſyphus; natum eſſe, ipſe alibi docet *Pauſanias*, de quo & alibi nos. *Siſyphus*que videtur *Æoli* filius *Ephyram* tenuiſſe, antequam *Corinthi* eſt adepta nomen; ac proinde antequam in ea *Corinthus* aliquis dominatus eſt. Sic enim *Homerus*, (*Iliad.* ζ'.)

Ἔςι πόλις Ἐφύρη μυχῷ Ἄργεος ἱπποβότοιο,
Ἔνθα δὲ Σίσυφος ἔσκεν, ὃ κέρδιστος γένετ' ἀνδρῶν.

Eum igitur poſt mortem *Epopeï* occupaviſſe hanc urbem conſentaneum eſt, atque imperâſſe annis 50; vel paucioribus, ſi modò poſt *Corinthum* hoc aſſecutus imperium eſt. *Euſebius* quidem (in Chronicis) regnante *Cecrope* conditam ait *Corinthum*, quæ priùs *Ephyra* dicebatur.

Hippotes, *Mimantis* filius, *Æolidis* regno potitus defuncto patre, tenuiſſe videtur

A.M. 2635. annis 30.

Hippotes Æolidis, poſt Mimanta.

[a] 2638. [b] 2640.

[a] *Rhapſaces Ægyptiis* imperat annis 61, *Sethoſi* mortuo.

[b] § 3. *Strabo* (Geogr. 8.) *Aſopos* in *Græcia* fuiſſe quatuor fluvios docet. Ex iis duo nobiliores; alter qui *Thebas*, *Plateas* ac *Tanagram* præterfluit in *Bœotia*; alter in *Peloponneſo*, qui *Aſopiam* regionem à *Sicyonia* diſterminat. Credibile eſt, ut fluvios, ità viros ac reges fuiſſe ejuſdem nominis diverſos. Conjugem duxiſſe *Aſopus* fertur *Ladonis* filiam *Arcadis*. (Hic, opinor, *Peloponneſius.*) Ex ea liberos complures genuit; *Iſmenum* & *Pelagontem* filios, à quo bovem *Cadmus* dicitur mercatus viæ ſibi ducem. Natas verò ſuſcepit viginti, vix unius viri ſobolem. Filiarum

Aſopi plures, quorum filiæ 20. notiſſimæ uerunt hæ tres. 1. *Combe*, cognomento *Chalcis*, quæ centum pueros uno partu enixa eſt: unde proverbium, *Chalcidica peperit uxor*. Eadem *Eubœæ* urbi præcipuæ *Chalcidis* nomen dedit. 2. *Tanagra*, *Pœmandro* nupta, vitam adeò longævam egit, ut pro *Tanagra* vulgo *Græa*, id eſt, *Anus*, dicta ſit; quod ipſi etiam urbi nomen ad tempus adhæſit. 3. *Theſpia*, cui tria ferunt *Apollinem* dediſſe munera. Primum, ut ab ea civitas *Bœotiæ* clara, ad montem *Heliconem*, *Theſpiæ* vocaretur. Deinde, ut ejus eſſet in cœlo ſignum *Virginis*: quod alii tamen *Erigones* vel *Aſtrææ* potiùs fuiſſe volunt. Tertium, ut futuri præſcia vaticinari poſſet. Hæc & alia eleganter à *Papinio* deſcribuntur. (*Thebaïd.* 7.) *Iſmenus*, *Aſopi* filius, ad nominis ſui fluvium in *Bœotia* ſedem ſibi ſtatuit. (*Diod.* 4.)

Phryxo Athamantis filio Ino noverca inſidiatur. *Athamas Æoli* filius duxerat jampridem *Ino Cadmi*, ex qua filios *Learchum* ſuſceperat ac *Melicertam*. Fuerunt etiam *Athamanti* ex altera uxore *Nephele* duo liberi, *Phryxus* puer, & puella *Helle*. *Ino*, cùm eſſet duorum quoque filiorum ex *Athamante* parens, impio novercarum ingenio, privignos in ſuis ædibus animo iniquiore tulit; *Phryxum* præcipuè è medio tolli vehementer optavit. Id aſtutiâ muliebri potiùs quàm apertâ ſibi vi perficiendum rata, magnam eſt rem, víxque credibilem, aggreſſa; niſi odio novercali facinus magnum aut incredibile omnino eſſet nullum. Primarias totius viciniæ matronas in conſilium & auxilium vocat. Suadet ac perſuadet, ut triticum viris in ſementem non niſi toſtum priùs traderent, quò frugis omnem falleret ſpem. Magna indè rerum penuria, ex penuria fames, ex fame peſtilentia. Tantis malis remedium ab *Apolline Pythio* petendum cenſet *Ino*; facilèque omnes in ejus ſententiam eunt. Sed nunciis à ſe deſignatis ipſa priùs quàm irent reſponſum dedit, quod redeuntes redderent *Thebanis*; *Phryxi* ſanguine placandum eſſe *Jovem*; ità *Thebas* calamitate liberatas hâc fore. Sive *Athamas* invitus & coactus à populo conceſſit, ſive *Phryxus* ultro pro ſalute publica ſeſe obtulit, ad aram ſiſtitur jamjam immolandus: cùm nuncius ille *Delphicus*, tanti

Sed prodita fugit. ſceleris conſcientiâ, puerique innocentis miſeratione commotus, *Inûs* conſilia repentè prodit, victimámque cædi deſtinatam abſolvit. *Athamas*, ſcelere pateſacto, & *Ino* conjugem & filium *Melicertam Phryxo* necandos dediſſe fertur. At *Liberum* Patrem ſuam eripuiſſe nutricem fingunt. *Thebis* eam profugiſſe, *Athamantem* maritum

ritum deſeruiſſe, ipſo tam nefarii facinoris pudore, aliquantò credibiliùs videtur aſſeri. *Athamas* ità deſertus ab uxore tam ſcelerata, novas alibi ſibi ſuíſque ſedes quæſiturus diſcedit. Eique tandem *Andreüs Peneï* filius *Laphyſtium Bæotiæ* montem agrúmque finitimum aſſignavit.

A.M. 2640.

§ 4. Poſt *Erichthonium* in *Dardania* filius, quem habuit unicum, *Tros* adeptus regnum, *Troada*, ſive *Trojam*, deinde voluit appellari. Hic ex conjuge ſua *Callirrhoë*, *Scamandri* filia, *Ganymedem* filium ſuſtulit, filiámque *Cleopatram*. Propter eximiam corporis formam, *Ganymedem* à *Jove* raptum, miniſtro aquilâ, ſabulati ſunt Poëtæ, ut eſſet *Jovi* à poculis, *Hebe* repudiatâ. Sed, ut rectè *Marcus Tullius*, (*Tuſcul.* quæſt. 1.) *Non juſta cauſa cur Laomedonti* (*Troëm* voluit) *tanta fieret injuria:* Fingebat hæc *Homerus*, atque humana ad deos tranſtulit: divina mallem ad nos. Satis caſtè quidem & purè *Natalis Comes* hanc ſabulam, primâ fronte fœdiſſimam, interpretatur, *Xenophontem* ſecutus, (in Sympoſio,) *Ganymedem* ab ἄγαν τῷ & μῆδος ait compoſitum atque deductum; quæ voces *Conſilium* ſive *Prudentiam* ſignificant *intenſiſſimam*. Prudentiam verò animíque pulchritudinem Optimo Numini placere meritò & amari. Sed vereor equidem nè profundior hæc ſit exponendi ratio, quàm ut menti Veterum conveniat. Nam & verum habuit *Ganymedes* plagiarium, regem in *Phrygia* vicinum *Tantalum*; qui *Jovi* donâſſe prædam ſuam dicitur, *Cretenſium* regi ſcilicet, eò nave advectus cui erat inſigne Aquila. Sed & *Troem* vi & armis filium dicunt repetiiſſe; quanquam rediiſſe, nuſquam traditur. Tandem verò patris fratríſque injurias ultum eſſe *Ilum* produnt, eum qui *Tantalum* regno expulit, *Pelopémque* fugavit in *Græciam*: utut *Pauſanias* & his fidem negat. At Scholiaſtes *Lycophronis* in eo ſcribit prælio cùm utrinque plurimi cecidiſſent, indè loco nomen *Peſſinunti* fuiſſe datum, ἀπὸ τοῦ πεσεῖν, *à cadendo*. Annis verò 49 *Tros* dicitur imperaviſſe.

A.M. 2641.

Erichthonio in Dardania ſuccedit Tros: cujus filius Ganymedes ob formam raptus.

Andreo defuncto ſucceſſit filius ejus *Eteocles*, *Andreïdis* rex. Hunc primum *Gratiis* tribus ſacra feciſſe *Bæoti* memorant: quibus verò nominibus, non tradunt. Duas jam antea *Lacedæmonii* conſecrârant. (*Pauſ. Bæot.*) Annis videtur *Eteocles* imperâſſe viginti.

Andreo Eteocles,

§ 5. *Abas Argivus*, poſt annos regni 23 fato ſuo functus, *Acriſio Prætóque* filiis regnum, ſed & funeſtam de regno contentionem, reliquit. *Apollodorus* quidem *Acriſium* ait bello ſuperiorem, & primò imperium occupaviſſe, fratrémque *Argis* expuliſſe: ad cujus reſtitutionem (ſive accelerandam, ſive firmandam) *Cyclopes Cheirogaſteres*, quaſi *manu-ventres* dicti, (quippe qui ex arte victum ſibi quærerent,) è *Lycia* ſeptem ſunt accerſiti. At *Euſebius* (in Chronicis) *Prætum* ait regnum inprimis intercepiſſe, ac ſeptemdecim tenuiſſe annis. *Euſebii* & nos hac in re ſequamur ductum.

A.M. 2649.

Abanti Argivo ſuccedit Prætus.

In *Aſia* Minore fuerunt quondam duæ *Phrygiæ*, *Myſiæque* duæ, ità confuſæ, ut certis limitibus diſtingui poſſent difficillimè. Minor *Phrygia Helleſponto* imminebat. In Majore *Midas* hoc tempore regnabat, opulentiſſimus, idémque avariſſimus princeps. Eum ab *Orpheo Juſtinus* ait (l. 11.) ſacrorum ſolennibus initiatum, impleviſſe *Phrygiam* religionibus. Duæ de *Mida* ſabulæ maximè celebrantur. Prima, *Bacchum* dediſſe ei optionem, ut quodcunque vellet poſceret.

Midas in Phrygia regnat.

> *Ille, malè uſurus donis, ait, Effice quicquid*
> *Corpore contigero fulvum vertatur in aurum.*
> *Lætus abit, gaudétque malo Berecynthius heros;* (*Ovid.* Met. l. 11.)

donec cibum potúmque, tactum à ſe, in aurum ſenſit rigeſcere; mox deinde periturus, niſi (*Baccho* præcipiente) ſe in *Pactolo* abluiſſet. *Fulgentius* (Mytholog. l. 2) hanc ſabulam ità interpretatur: *Midam* theſauros per ſummam avaritiam & parſimoniam congeſtos (quâ victum ſibi neceſſarium negabat) in fluvium *Pactolum* profudiſſe, ut eum ad agros ſuos irrigandos variis flexibus derivaret. Altera de eodem narratur fabula, quòd, cùm ingens eſſet certamen inter *Pana* & *Apollinem* de Muſica tibiali & cithariſtica, *Tmolus* pro *Apolline* ſententiam tulit, uno minùs eam approbante *Midâ*, (tanquam aſino ad lyram,) præferentéque tibiam *Panis*. Ab *Apolline* igitur ipſe, quem damnaverat, damnatus eſt;

> *Induiturque aures lentè-gradientis aſelli.* (*Ovid.* ibid.)

Hâc fabulâ monere Veteres voluerunt, aſininæ cujuſdam ſtupiditatis eſſe, de iis judicare

Ggg quæ

A.M. 2649.

quæ minùs intelligimus. Temerarium enim judicium (in rebus maximè Divinis) Divinum in nos judicium provocare. Ferunt *Silenum* à *Mida* rege captum, hoc ei muneris pro missione sua dedisse, regem scilicet docuisse, *Non nasci, longè optimum esse; proximum autem, quàm primùm mori.* (*Cicero Tusc.* quæst. 1.)

Bacchus Thebanus peregrinatur.

Hunc *Silenum* ferunt *Baccho* adhibitum puero pædagogum; qui, autor optimorum (ut ea ferebant tempora) studiorum, multùm ei profuit ad virtutem & gloriam. Eundem postea in expeditionibus comitem habuit fidelissimum atque consiliarium. Quippe maturam ætatem cùm attigisset, peregrinatus fuisse dicitur & profectus in *Indiam Bacchus*, hoc est, in regionem Orientalem aliquam, *Syriam* præcipuè *Phœniciámve*, avi sui nimirum patriam. *Græcis* enim antiquis adeò ignota erat *India*, ante *Alexandri* Magni tempora, ut terris ferè omnibus ultra mare Mediterraneum commune fuerit *Indiæ* nomen. Nonnulla gessit proculdubio temporibus illis gloriosa: præcipuè vineas conferendi viníque conficiendi perfectam artem ità didicit, ut in *Græciam* eam retulerit, unà cum *Dionysii Ægyptii* sacris; unde magnam sibi apud populum venerationem conciliavit.

A.M. 2650.

Epeüs regno *Elidis* post *Endymionem* fruitur.

§ 6. *Endymion Elidis* rex tres genuit filios, *Pæonem*, *Epeüm*, atque *Ætolum*: filiam verò unicam, *Eridicen*. Qua ex conjuge, ambiguum videtur; an ex *Asterodia*, an ex *Hyperippe Arcadis*, an ex *Chromia Itoni* filia, an ex his omnibus, quod satis credibile. Quis enim filiorum sibi succederet capesseretque regnum, non aliquâ naturæ prærogativâ, sed certamine cursûs in *Olympia* definiri voluit. Indè *Epeüs* discessit victor, regnóque potitus est, patre vel mortuo, vel (ut volunt nonnulli) in *Latmum Cariæ* montem discedente. Illic enim ejus adytum ostendebatur, in *Elide* sepulchrum. *Apollodorus* (lib. 1.) *Seïdem*, aut *Neïdem*, vel *Iphianassam*, *Endymioni* uxorem tribuit; eúmque optione datâ petendi quod vellet à *Jove*, cum somno perpetuo juventutem immortalem postulâsse. At fratrum alter *Pæon* superatum se, fratrem regnare, admodum ægre tulit. Aliò igitur longéque profectus, super *Axio* flumine *Macedonico*, regionem ubi consedit *Pæoniam* de suo nomine appellavit. Alter etiam frater mox commigravit in *Ætoliam.* (*Pauſ. Eliac.* 1.) Annis 30 *Epeüs* dominatus est, populúmque suo nomine appellavit *Epeos.*

Athamas, cæsis ex *Themistone* liberis à matre,

Athamantem, ex nova uxore *Themistone* patrem, post annos aliquot certiorem factum refert *Hyginus*, (Fab. 4.) conjugem priorem *Ino* vivere, atque in *Parnasso* monte, inter *Mænadas*, *Bacchi* celebrare orgia. Misit ergò qui adducerent ad se, datâ sui amoris renovati fide: adductam verò quantâ potuit industriâ celabat. At *Themistonem* haud latebat, pulsam olim *Athamantis* domo conjugem adesse jam rivalem sui thalami; ut suspicax & perspicax zelotypia est. Ea verò quænam esset, nondum didicerat. Etenim *Ino* quasi captiva in regiis ædibus, & serva, nutricem agebat. Cùm timeret *Inonem*, etsi non cognosceret, statuit malè-sana mulier ejus liberos *Learchum* & *Melicertam* suo dolori hostias immolare. Sed æquales ferè staturâ suis cùm essent, quamvis ætate paulò majores, nutricis, hoc est, *Inûs* ipsius ignotæ, vel precibus vel munusculis tentavit fidem. Pueros omnes voluit ut ad se in obscurum adduceret locum; suos quidem albis indutos vestibus, alteros verò pullis, quò dignosceret faciliùs. *Ino* suspicata rem ut erat ex ingenio suo, adduxit quidem ut erat mandatum; sed, contrà quàm optavit inimica, ejus filios nigris vestibus opertos, suos verò candidis. Suos itaque liberos *Themisto* atratos novercali furore cùm trucidâsset, idque rescivisset mox, semet insuper victimam facinorosa mulier manibus obtulit suorum. Sive hujus cladis dolore, sive alia de causa, insaniæ stimulis incitatus *Athamas*, suum ipse filium quoque majorem natu ex *Ino*, *Learchum*, sagittis inter venandum pro fera confecit. Id conspicata mater *Ino*, cum filio minore *Melicerta* profugit incitato cursu ad marinum littus, ubi se, natúmque, in aquas præcipitem dedit. Puerum à Delphine acceptum, cùm in *Corinthiorum* isthmum fuisset expositus, patruus fortè invenit *Sisyphus*, & humavit. (*Pauſ. Corinth.*) Matris cadaver *Megarenses*, ad maritimam oram sui agri ejectum, *Clesonis* filias regis, *Cleso* & *Tauropolin*, tumulavisse prædicabant; ac se propterea quotannis rem ei divinam facere. (*Pauſ. Attic.*) *Thebani* ut *Bacchum* ipsum, ità & *Bacchidem* hanc inter deos cum filio suo retulerunt; *Libero* (ut ferunt) id volente, jubentéque, ut illam *Leucotheam* appellarent, à *spuma maris*, (ait *Zezes* ad *Lycophron.*) hunc *Palæmonem*. Illam *Latini* Matrem *Matutam*, hunc *Portunum* vocabant, quòd portubus præesse crederetur.

insanit, filiúmque Learchum ex Ino sagittis conficit. Alterum, Melicertam, Ino secum præcipitat in mare.

Cinyras Cypri rex

§ 7. *Cinyras*, *Sandoci* filius, (*Hyginus* ait *Paphi*, Fab. 242. & 270.) *Asynoï* nepos, pronepos *Phaëtontis*, regnum *Cypri* post socerum *Pygmalionem* & *Assyriæ* simul adeptus

adeptus est. Nisi pro *Syria*, quæ propinqua *Cypro* est, errore quodam *Assyris*, quæ longiùs remota, neque satis cognita veteribus *Græcis*, nominetur. Hæc enim regionum diversarum nomina sæpius apud Scriptores *Græcos* atque *Latinos* confusa repe- A.M. 2650. riuntur: etsi nemo ferè sit, qui *Cinyram* non *Assyriæ* regem prædicet.

Clemens Alexandrin. (in Protrept.) *Cinyram* ait, cùm famosam insulæ suæ meretricem facere deam vehementer optaret, flagitiosa *Veneris* Orgia ex tenebris ausum esse in lucem atque diem producere. Ille igitur festum *Aphrodisia* suæ *Veneri* & Initia instituit. Qui autem his initiabantur sacris, stipe unius assis oblatâ ut meretrici, pugillo salis & phallo donabantur. His qui præfectus erat sacris, eum 'Αγήτορα vocabant; unúmque semper è *Cinyræ* posteris oportebat esse. (*Hesych.*) Ab altera *Papho*, quæ *Agapenoris* dicebatur, ad veterem *Cinyræ*, quæ 60 stadiis aderat, pompam in *Aphrodisia* deducere viri fœminæque solebant confluentes aliunde. meretricem habet pro dea.

Jam verò *Cinyras*, qui meretricem habuit pro dea, suam ipse filiam habuit pro meretrice. Ità Optimo Deo nonnunquam libet impietatem impietate ulcisci, scelere scelus. (*Rom.* 1.21, &c.) Erat ei, præter ignobiliores in *Ægypto* tres, *Myrrha* etiam filia; sed & ea magis famosa quàm nobilis. *Smyrnam Hyginus* appellat; & *Thoantis* filiam *Panyasis* ait fuisse, regis *Assyriorum* quoque, ejusdémque filium *Adonin*. (*Apollod.* 3.) Scelerum licentia publica ad facinus quodvis perpetrandum animos facit. Vulgaris omnium apud *Cyprios* lascivia & impudicitia, sui præcipuè patris, (maximè enim filiam suam meretrice.

Corrumpunt vitiorum exempla domestica—)

Myrrham quoque ad amorem sui patris nefarium pellexit, potiundæque libidinis lactavit improbâ spe. Quippe *Cinyram Hyginus* (Fab. 270.) virum fuisse formosissimum scribit. Quàm intemperanter autem lascivierit, ex eo constat, quòd meretricem coluerit pro dea. Cùm verò sciret filia, quantum incestus crimen vel apud *Cyprios* haberetur, omnésque gentes quibus non erat extincta humanitatis nativæ lux; credibile videtur, eam inprimis aliquantulùm obluctatam fuisse libidini suæ. Quam sanæ mentis pudorísque luctam adversus turpitudinem atque furorem, etiam in hominibus olim profanis, elegantissimis etiam profanus Poëta versibus depingit, (Metam. l. 10. fab. 9.)

Illa quidem sentit, fœdóque repugnat amori;
Et secum, Quò mente feror? quid molior? inquit. &c.

Sed cùm frustrà luctaretur,

———*Postquam ratione furorem Vincere non poterat*,

omni abjectâ spe, ad ressim denique rediisset res, nisi vetulæ nutricis auxilio tandem adhibito, patréque inebriato, voti fuisset compos nequissimi facta. Cùm id pater ignarus, post noctium duodecim scelera, tandem advertisset, furore amens gladium arripuit, quo non jam filiam, sed meretricem & adulteram, confoderet. At illa protinus exsiliit domo, & in sylvas proripuit se, quibus ea referta est insula: ubi cùm lateret, pudibundáque frondibus ora protegeret, ideo in arborem Poëtæ sui nominis mutatam fabulati sunt. Ex eo concubitu *Adonin Cyprii* natum ferebant; de quo eadem penè commenti sunt *Græci*, quæ *Byblienses* de *Adonide* suo in *Phœnicia*. (*Apollod.* 3.) *Cinyras* pudore facti doloréque tanto correptus est, ut quam filiæ fugienti non potuerat, sibi ipsi demens intulerit necem. (*Hygin.* Fab. 242.) Alii tamen centum & sexaginta vixisse annos referunt. (*Plin.* 7. 48.) In templo *Veneris* à se condito sepultus est. (*Euseb.* Præpar. a. 6.) Atque hoc suo *Venus* cultori præmium, eâ pietate dignissimum, reddidit, ut suam ipse filiam stupraret, ac trucidaret se.

§ 8. Hoc anno videtur *Thebas* rediisse *Bacchus*, tertio postquam profectus est, & elephanto vectus in urbem, quasi triumphans, magnam sui opinionem excitâsse: unde festa ejus *Trieterica* postmodum instituta sunt, tertio quoque anno celebranda. Vites credibile est habuisse priùs *Græciam*. Cùm autem à *Baccho* vinum exprimere didicissent, potum suavitate perplacentem, aliísque omnibus longè præstantiorem, quo hilaritatem & remissionem animorum, curarúmque oblivionem ad tempus & solicitudinum consequebantur, imò & magnanimitatem quandam & fortitudinem insolitam; vulgus beneficium hoc plurimi facere, summis laudibus ex- A.M. 2651. Bacchus Thebas redeunti anno tertio, populus favet,

 tol-

A.M. 2651. tollere autorem ac prædicare. At principes, maximè omnium *Pentheüs*, *Cadmi* ex *Agave* nepos, cujus maxima erat apud regem *Labdacum* autoritas, omnibus viribus *Bacchi* obstiterunt inceptis: sive quòd inventi gloriam gratissimi vulgo invidebant; sive justo metu soliciti, nè, conciliatâ sibi populi gratiâ, novas res moliretur, aut insano illo inebriantéque potu cives dementaret, ac civitatem pessundaret. Ad summam contentionem videtur devenisse res. A *Pentheo* rex atque sobrii senes stabant; ab altera parte populus ferè universus.

principes cum rege adversantur:

A.M. 2652. Neque vinum solummodo *Bacchus* invenit, quod planè divinum *Græcis*, & numinis alicujus beneficium videbatur, sed (teste *Diodor. Sicul.* sub finem lib. 3.) operæ multum in Orgia & Initia contulit; ac vetusti cujusdam *Liberi* sacra, quæ partim correxit, de novo partim est commentus. At veteris memoriâ tandem obliteratâ ex animis hominum, ejus ipse cultûs atque gloriæ possessionem occupavit. Cum exercitu etiam peragrabat *Græciam*, aliásque regiones, (quod ab *Osiride* factum fortasse didicerat,) ut alios inventi sui participes faceret, atque sacrorum. Ubi autem solum non erat vitium capax, ex hordeo docebat potum conficere. In exercitu habuit, non modò virorum, sed & fœminarum agmina thyrsis armata. *Mænadas* vocabant, à furore, & *Bacchas*; *Lenas* quoque, & *Mimallones*. *Thyiæ*, sive *Thyades*, propriè appellabantur *Atticæ* fœminæ, quæ in *Parnassum* quotannis venientes, unà cum *Delphicis* mulieribus, arcana *Libero* Patri agitabant sacra: quo sacerdotio ac munere *Thyia* quædem inprimis functa est, *Castalii* filia. (*Pauf. Phoc.*) Addunt Poëtæ, Musas atque Satyros comites habuisse *Bacchum*; hoc est, cantibus, opinor, perstrepuisse omnia & saltationibus lascivis. In bello armis & Pantherarum exuviis instructum ferunt; in pace festis, chorels atque conviviis indulsisse: vestes floridas gessisse ac molles, hominem tenero ac delicato corpore, sed formâ venustissimâ, & in voluptates Venereas maximè propensum: mitrâ caput redimitum, ad reprimendos ex nimio vini potu dolores. Et ferulas aiunt instituisse, nè, incalescentes vino, baculis fustibúsque mutuò cæderent ac sauciarent se; quod inprimis fecerant. (*Diod. Sic.* lib. 4.) *Thebis* jam apud vulgus hominum tantùm non pro deo habebatur, frustrà *Pentheo Labdacóque* repugnantibus. Quare videtur non potuisse *Pentheüs* continere se, impotens iræ, quin prodiret in publicum, objiceretque se insanienti (ut putabat) populo in monte *Cithærone*; ubi his eum aut hujusmodi verbis increpavit. (Liceat mihi *Ovidianas* elegantias adhibere, satis quidem probabiles, Metam. 3. fab. 7.)

è quibus Pentheüs

Quis furor, Anguigenæ, proles Mavortia, vestras
Attonuit mentes? Pentheus ait. Ærâne tantum
Ære repulsa valent, & adunco tibia cornu,
Et magicæ fraudes, ut quos non bellicus ensis,
Non tuba terruerit, non strictis agmina telis,
Fœmineæ voces, & mota insania vino,
Obscœnique greges, & inania tympana vincant? &c.
Quin patrium retinete decus, &c.

à Bacchis laceratur; Plura dicturum invadunt *Mænades*, primámque vim sua mater in filium *Agave* & matertera *Ino* faciunt: deinde

———*Ruit omnis in unum*
Turba furens; cunctæ coëunt, trepidúmque sequuntur;
Jam trepidum, jam verba minùs violenta loquentem,
Jam se damnantem, jam se peccâsse fatentem. &c.
Non citiùs frondes Autumni frigore tactas,
Jámque malè hærentes, altâ rapit arbore ventus,
Quàm sunt membra viri manibus direpta nefandis.

& Labdacus perit rex, Laio infante succedente. In eadem causa & *Labdacum* regem interiisse narrat *Apollodorus*, (lib. 3.) In *Bæotia* igitur *Bacchus*, ut patriæ suæ gratiam referret, civitates omnes liberas esse jussit: & ad ejus beneficii memoriam, *Eleutheras* urbem condidit, quod *Græcè* nomen *Libertatem* significat. At eo absente, obeuntéque longinquas expeditiones, *Laius*, infans anniculus, in regno patri substitutus est; idque *Lycus* iterum procuravit, jure Tutoris. (*Apollod.* ibid.)

§ 9. Sum-

[A.M. 2652.]

§ 9. Summo ſacerdotio apud *Iſraëlitas*, *Phineâ* mortuo, filius ejuſdem *Abiſhua* (1 *Chronic.* 6.4.) functus videtur; poſt *Abiſhuam* patrem *Bucci*; (1 *Chronic.* 6.5.) poſt *Buccin*, *Uzzi*; deinde *Zerabia*, & *Meraiothus* fortaſſe. Verùm aut hunc, aut ejus filium *Amariam*, *Zadoci* avum, Pontificatu exciuſum ab *Eli* conſtat, vel propter ætatis imbecillitatem, aliámve ob cauſam. Ità Summi ſacerdotii dignitas, ab *Eleazaro* & *Phinea*, in *Ithamaris* natu minoris familiam ad tempus traducta eſt.

[Summi apud *Iſraëlitas* ſacerdotes uſque ad *Helin*.]

§ 10. *Erechtheüs Athenienſium* rex cum *Eleuſiniis* fortè bellum gerebat, urbe *Attica*, & *Athenis* propinqua. *Erechtheo* aderant armorum ſocii, *Xuthus* gener, & nepos *Ion*, fortiſſimus vir. *Eleuſiniis* opitulatum advenerat *Eumolpus Thrax*, de quo iſta narrat *Apollodorus*: (lib. 3.) Eum ex *Chione*, quam *Boreæ* filiam diximus, ſtupro genitum à *Neptuno*; & à matre abjectum, in mare ut primùm natus eſt, formidante patris iracundiam. Ità puer *Neptuno* quaſi patri ſuo redditus, qui *Benthesicymæ* filiæ ſuæ in *Æthiopia* & uxori *Amphitritæ* nutriendum commendavit: hoc eſt, clàm infantem pater vitio natum, in longinquam regionem deportavit ad nutricem. Sed ignotos *Eumolpi* parentes facilè credimus, quos propterea *Homerus* præter morem ſuum reticet, ubi *Eumolpum* ipſum viri præſtantis laude cohoneſtat.

[*Eumolpi* genus, qui *Eleuſiniis* auxiliatus eſt]

Ad *Erechtheüm* ut redeamus: Oraculum ille de hoc bello & victoria conſuluerat; reſponderátque *Pythia*, eum rem præclarè ac feliciter geſturum, ſi filiarum unam pro victima immolaret *Neptuno*. Maximam apud *Stobæum* legimus, (Serm. 38.) quæ *Proſerpina* dicebatur: minimam ait *Apollodorus*. *Otioniam* vocat *Hyginus*, (Fab. 46.) alibi *Colophoniam*, (Fab. 238.) *Chthoniam*, opinor, utrobique vult, veram *Erechthei* quidem filiam, at non virginem, ſed uxorem *Butæ*. Quippe mendoſum & mendacem *Hyginum* eſſe conſtat. Cùm ergò unam obtuliſſet, reliquæ ſorores quæ adhuc virgines erant domi, aut præcipitio, aut laqueo, aut aliâ aliquâ vi interemerunt ſe. Sic enim inter eas jam antea convenerat, ubi primùm acceperunt inhumanam oracuii ſortem, ut, mactatâ unâ, interirent omnes. Duæ nominantur à *Suida*, *Protogenêa* & *Pandora*, natu maximæ, quæ ſe immolandas pro republ. tradiderunt; ídque in pago cui nomen *Hyacinthus*, nnde virgines *Hyacinthides* vocatæ ſunt, & honoris ergô Virgines κατ' ἐξοχήν. Denique, ob eam ipſam cauſam, quòd patriæ filias pater devoviſſet, *Erechtheüs Athenis* filiæque ejus in numero deorum fuerunt. (*Cicer.* de Nat. deor. 3.) Habuítque delubrum *Erechtheüs* & ſacerdotem: in arce delubrum, quod *Erechthêon* dicebatur. Nam in primo introitu *Erechthei* tres occurrebant aræ, ut *Pauſanias* habet in *Atticis*: una qnidem *Neptuni*, ubi & *Erechtheo* ſacra faciebant ex oraculo; unde *Neptunus* cognomento *Erechtheüs* dicebatur: ara altera herois *Butæ*, *Vulcani* tertia. Commiſſâ poſt virginis immolationem pugnâ, *Eumolpus* ab *Erechtheo* victus atque interemptus eſt. Ità quidem *Apollodorus* narrat, (lib. 3.) At *Pauſaniâ* (in *Atticis*) autore, *Immaradum Eumolpi* filium *Erechtheüs* interfecit, ipſéque mox interfectus eſt. Sed *Erechtheüm* à *Neptuno* ſublatum unà cum domo ſcribit *Apollodorus*, hoc eſt, aquis abſorptum: fulmine trajectum à *Jove Hyginus*, (Fab. 46.) *Neptuni* gratiâ; eò quòd *Eumolpum Neptuni* filium interemiſſet. His tandem legibus poſita fuerunt arma, ut *Eleuſinii* ſe ſuáque omnia in *Athenienſium* poteſtatem traderent; Initia tantùm ſacráque *Cereris* & *Proſerpinæ* retinerent ſibi: ea verò *Eumolpus*, ſeu potiùs *Eumolpidæ*, *Celeique* filiæ, *Diogenêa*, *Pammerope* & *Cæſara*, procurarent.

[contra *Erechtheum Athenienſem*; cujus immolatæ filiæ: ipſóque interfecto, *Athenienſes* victores]

Poſt *Erechtheum*, natu maximus fiiiorum *Cecrops* regno potitus eſt. Alter hic *Cecrops* alterum *Pandionem* ex *Metiaduſa Eupalami* filia genuit, annîſque imperavit 40. Tradit *Pauſanias*, (in *Achaïcis*) *Erechthei* filiis contentionem de regno fuiſſe, *Xuthique* arbitrio permiſſam rem: eum *Cecropi* ſceptrum maximo natu tradidiſſe: à reliquis propterea fratribus pulſum *Atticæ* finibus, in *Ægialea* vitæ reliquum tranſegiſſe. At *Ion*, *Xuthi* filius, poſt hanc de *Eumolpo* victoriam, tantam eſt *Athenis* conſecutus gloriam, (ait *Strabo* lib. 8.) ut eum reipub. præfecerint; hoc eſt, (opinor) ſummam ei autoritatem, hand minorem fortaſſe quàm ipſi regi, detulerint. Nec enim poterant eum regem creare; quo in munere ſuffectum eſſe patri *Cecropem* conſtat. Sed in moderanda republica plurimum potuit, ejúſque nutu adminiſtrabantur omnia. Is itaque primùm in quatuor tribus multitudinem diſtribuit: (Ità quidem *Strabo*:) vel potiùs, quatuor tribubus, à *Cecrope* jampridem inſtitutis, nomina impoſuit nova; ut *Teleontes*, *Hopletæ*, *Ægicores*, *Ergades* vocarentur, à fiiiorum ſuorum nominibus: (*Herod.* 5.) quæ primo *Cecropi*, *Cecropis*, *Indigena*, *Actæa*, *Maritima* dicebantur; *Cranao* regi, *Cranaïs*, *Atthis*, *Mediterranea*, *Montana*; denique *Jovis*,

[*Cecropem* 2. ſibi regem ſuffecerunt: *Ionis* tamen ſumma autoritas;]

Mi-

A.M. 2652. *Minervia*, *Neptunia*, & *Vulcania*, *Erichthonio*. (*Pollux* 8. cap. 9. sect. 31.) Deinde, in totidem vitæ genera, in Opifices, Agricolas, Sacerdotes, Custodésque, populum partitus est. (*Strab.* 8.) Aliáque multa constituisse perhibetur, & ipsi demum regioni reliquisse nomen, ut ab eo *Attica Ionia* diceretur. Sic enim à multis traditur. At hoc mihi videtur minùs credibile, hominem paterno genere alienum & peregrinum, ei regioni reliquisse nomen, quam ipse relinquerit ut aliò proficisceretur. *Ion* potiùs & credibiliùs coloniæ magnæ dux in *Apiam* est profectus, ubi Borealem peninsulæ partem occupavit, quam *Ægialeam* vocabant, suósque in civitates duodecim distribuit. Narrat *Pausanias*, (in *Achaicis*) cùm bellum *Ægialensibus* inferret *Ion*, *Selinuntem* ei regem per legatos unicam filiam despondisse *Helicen*, filiúmque ipsum & hæredem adoptâsse. Regni ergò votíque sui compos sine bello, arma deposuit, conjugem accepit, urbem de ejus nomine *Heliceen* construxit, de suo denique populum *Ionas* appellavit, *Ioniámque* regionem.

qui coloniam in Ægialeam deducit, Ioniámque vocat.

A.M. 2655. § 11. *Salmoneüs Æoli* filius, urbis in *Elide* cognominis rex, eùm in deos impius haberetur, & subditis invisus, à *Jove* tandem fulmine trajectus dicitur. (*Diod. Sic.* 4.) *Apollodorus* (lib. 1.) eum scribit pro *Jove* haberi se voluisse deum, eadémque postulavisse ut sibi sacra immolarentur; pelves autem è curru suspensos in quadriga cum æneis lebetibus agitando, tonitrua esse imitatum; ardentes verò faces jaculando in cœlum, fulgura. *Servius*, in ponte æneo quadrigam agitando, tonitrua simulâsse narrat: per machinam fulgurâsse, tonuisse, ac subditorum animos conturbâsse, *Suidas*. Quare *Jupiter* vero ictum fulmine confecit, ipsámque urbem extinctis civibus devastavit. Imò sedens in curru, eo ipso tempore dum tonitrua mentiebatur, facésque jactabat ardentes in populum, dirâ face fulminis ipse cum curru conflagravit. (*Hygin.* Fab. 61. & 250.) Quare hominem impium apud inferos etiam dedisse pœnas fingunt. (*Virgil. Æneid.* 6.)

Salmoneüs impius fulmine ictus.

Vidi & crudeles dantem Salmonea pœnas,
Dum flammas Jovis & tonitrus imitatur Olympi. &c.

Cretheüs deinde, *Salmonei* frater genérque, *Salmoneam* reliquit, & in *Æolidem* patriam remeavit, ubi condidit *Iolcum* in *Magnesia*, maritimam civitatem; quæ diu floruit, seditionibus tandem afflicta est. (*Strab.* lib. 9.) Reliquos præter *Neleüm* filios itineris comites habuit, magnámque populi traduxit manum. *Salmoneam Neleüs* tenuit vel incolumem, vel instauratam. (*Diod. Sic.* 4.)

Argalus moriens regnum *Spartanum* filio *Cynorte* tradidit, qui tenuisse videtur annis 50, nullâ memorabili gestâ re.

A.M. 2660. *Luciferum* ex *Thracinia* genuisse filios tradunt Poëtæ *Dædalionem* atque *Ceyeem*, diversis planè studiis deditos, etsi parentibus iisdem natos. *Dædalionis* filia *Chione* (*Philenin* alii vocant) gemellos etiam peperisse dicitur, *Philammonem* & *Autolycum*, non minùs dissimile par: illum ex *Apolline*, (ut fabulantur Poëtæ,) hunc ex *Mercurio*, qui eâdem eandem nocte ambo constuprârant. Ficti à Poëtis diversi genitores, propter diversa fratrum studia. *Chionem*, aliquo morbo extinctam, sagittis confossam à *Diana* commenti sunt, quòd esset in eam locuta superbiùs: quam pater *Dædalion*, contra hostes fortior quàm dolores, dum intemperantiùs deflet, de alta *Parnassi* rupe præcipitat se. Mutatum ab *Apolline* in accipitrem fabulantur, avem prædatricem, quoniam ipse dum vixerat

Acer erat, belléque ferox, ad vimque paratus. (*Ovid.* Met. 11. 8. *Hyg.* Fab. 200.)

Autolycus fur

Sisypho Corinthi vicinus erat in *Parnasso Autolycus*: qui cùm furari soleret, atque vicini boves auferre, tamen eâ id arte fecit, ut deprehendi non posset. Sensit quidem *Sisyphus Autolyci* armentum indies augeri, diminui suum; quo tamen id pacto fieret, minimè sensit. Verùm, (ut aiunt) *cum vulpe vulpinarier oportet*. *Sisyphus* non minùs ipse versutus ac fraudulentus, ungulis pecorum suorum secretam impressit notam; quo & furtum manifestè arguit, suáque omnia quæ amiserat ab *Autolyco* recepit. (*Hygin.* Fab. 201.) Dum in ædibus *Autolyci* hærebat *Sisyphus*, donec pecora omnia furto ablata redderentur, *Anticlêam* hospitis natam, aut stupravit, (ut *Hyginus*,) aut oblatam à patre propter ingeniorum affinitatem accepit uxorem; unde complures liberos, filiámque nominis materni sustulit *Anticlêam*, *Laërtæ* postea nuptam, atque matrem *Ulyssis*. Ità *Natalis Comes* in *Sisypho*. Erant etiam *Sisypho* ex *Merope Atlantis* liberi prognati, *Glaucus*, & *Creon*. *Glaucus* eùm equas alere[t]

à Sisypho deprehensus:

cujus Glaucus filius ab equis discerptus est.

ret

ret humanis carnibus, ipſe ab iiſdem (furore Venereo correptis) in ipſo curriculo diſcerptus ac devoratus perhibetur. (*Hygin.* Fab. 250.)

A.M. 2660.

§ 12. *Boreas Thrax*, *Ciconúm*que rex, (ut *Ovidius* prodit Metam. 6. fab. 9.) *Strymonis* erat filius, qui fluvio nomen dedit. Hic, ut cum vento Septentrionali (apud Poëtas) commune nomen habuit, ità geſta ferè confuſa omnia. Is filios duos ex totidem uxoribus genuit, *Lycurgum*, atque *Buten*. *Butes* minor, ſive regni ambitione, ſive aliâ inimicitiarum causâ, ex inſidiis *Lycurgum* de medio tollere conatus eſt. Propter quem conatum in exſilium actus cum claſſe à patre, *Strongylen* inſulam occupavit, raptíſque mulieribus orgia *Bacchi* celebrantibus, (quarum uni *Coronidi* ipſe *Butes* vim intulerat,) tantâ illico inſaniâ affectus eſt, ut in puteum ſe profundum abjeciſſe dicatur, ac miſerrimè periiſſe. Ità ſcelerum pœnas prædonum dux ipſe primus dedit. Porrò *Otus* & *Ephialtes*, (qui omnium hominum, præter unum *Orionem*, tam maximos quàm pulcherrimos fuiſſe perhibentur,) filii regis *Aloëi*, qui tum regnabat in *Bœotia*, *Strongylen* inſulam adoriuntur, *Thraces* prælio profligant, novámque expugnant civitatem. Ità imperium inſulæ nacti, novo *Diam* nomine appellárunt. Neque verò diuturnum hoc fratribus imperium fuit. Ortâ enim inter duces diſcordiâ, prælio rem decernere viſum eſt; in quo & plurimos interfecerunt alios, & ipſi mutuâ cæde occubuerunt.

Butes, *Boreæ* filius, in exſilium actus, *Diam* inſulam occupavit, captam dein ab *Oto* & *Ephialte*, qui ſe invicem confecerunt.

Interea pater *Butæ Boreas* novas ambit nuptias, unde ſobolem ſibi generet novam, quæ *Butæ* redimat jacturam. *Orithyam*, *Erechthei Athenienſis* filiam, cùm precibus impetrare non poſſet, ad fluvium *Iliſſum* flores colligentem, agentémve choreas, apertâ vi rapuit, ſuámque in patriam deportavit. *Athenienſes* poſtea, propter has nuptias, *Boream* ventum pro affine ſibi habuerunt; & propitium aliquando expertum, pro deo. Per ejus nomen jurabant, feſtóque & ſacris anniverſariis afflatum ejus deprecabantur, atque *Notum* ut ſpirare fineret obſecrabant. Βορεασμὸς feſtum ejus dicebatur. (*Herodot.* 7.)

Boreas ipſe *Orithyam* rapit.

A.M. 2661.

§ 13. In regno *Meſſenio*, cùm ex poſteris *Polycaonis* nullus jam ſupereſſet, *Perieres Æoli* filius ad imperium moderandum eſt accerſitus, ætatibus quinque *Polycaone* poſterior. Quinam reges interea *Meſſeniis* præfuerint, nuſquam traditur. Imperáſſe videtur *Perieres* annis 50; & poſt *Perſei* reditum in *Græciam*, ejus filiam duxiſſe *Gorgophonen*. *Piſum* ferunt, filium *Perieris*, urbem in *Elide Piſam* condidiſſe. (*Pauſ.* *Eliac.* 2.)

Regnum *Meſſeniæ Perieres*,

Cùm *Eteocles* obiiſſet ſine liberis, *Phlegyas* arripuit *Andreïdis* imperium, annísque tenuit fortaſſe 25. *Phlegyas* è *Chryſe* natus *Martem* habuiſſe patrem dicitur, vir planè bellicoſus. *Phlegyantis* deinde regio dicta eſt (quæ *Andreïs* priùs) à rege novo; *Phlegyâ*que urbe conditâ, fortiſſimos quoſque viros ex univerſa *Græcia* in urbem ſuam conciliavit. Paucos poſt annos, eò provecti ſunt audaciæ, ut ex locis finitimis prædas agere, & latrociniis graſſari cœperint. Nec ſuos veriti deos, ipſum *Apollinis Delphici* rapinis templum ſpoliaverunt. Id factum à *Phlegya* commenti ſunt Poëtæ, ut ſtuprum latrocinio ulciſceretur, eò quòd filiam ejus *Coronidem* vitiáſſe *Phœbus* crederetur. *Philammon*, religionis *Græcanicæ* magnus antiſtes, *Phœbi*que filius, tantum ſacrilegium nullo modo tolerandum ratus, *Argivorum* lectâ manu, *Delphis* opitulari conatus eſt. Sed & ipſe in prælio, & ex militibus præſtantiſſimi quique ceciderunt. (*Pauſ. Bœot.*) *Phlegyarum* tandem propè omne genus crebris fulminibus & terræmotibus deletum fuiſſe traditur. Reliquos peſtis abſtulit, niſi quos paucos admodum fuga in *Phocidem* his malis eripuit. Ipſe *Phlegyas* apud inferos ad ſupplicia damnatur à Poëtis; ubi

regnum *Andreïdis Phlegyas* occupat;

——————miſerrimus omnes
Admonet, & magnâ teſtatur voce per umbras,
Diſcite juſtitiam moniti, & non temnere divos.

A.M. 2662.

Amphion & *Zethus*, *Antiopes* filii, nepotes *Nyctei*, qui *Eutreſin* hactenus habitaverant, exiguum in agro *Theſpienſi* vicum, collectâ militum manu, *Thebaïdem* invadunt, & *Lycum* ſibi cum exercitu occurrentem fuderunt prælio. Iidem regno deinde potiti annis 50, oppidum inferius cum *Cadmea* conjunctum muniverunt, portáſque 7 aperuerunt in mœnibus; unde *Thebæ Heptapylæ* ſunt dictæ. Saxa mœnium ſubſecuta eſſe *Amphionis* lyram, Poëtæ fingunt; nihil aliud volentes, niſi ſuavi & ornatâ oratione delinitos, homines cum agreſtes atque duros emolliviſſe, ac in unam urbis ſocietatem perduxiſſe. Quamvìs & ipsâ Muſicâ *Amphion* clarus habebatur, cui ſe

Amphion & *Zethus* *Cadmeam*, ſive *Thebas*.

ſtudio

A.M. 2662.

studio plurimùm dedit. *Zethus* deinde *Theben* duxit *Asopi* filiam, cujus in urbem transiit nomen. *Amphion* verò *Nioben* uxorem duxit, *Aedonem Zethus*. Cùm autem *Niobes Aëdon* fœcunditatem invideret, ipsa unici filii parens, *Amaleüm*, natu maximum ex filiis *Amphionis*, noctu interficere conata est. Sed, (ut verissimè ait Poëta,)

Οἱ αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ, ἄλλῳ κακὰ τεύχων,)

loco *Amalei* per tenebras suum, fortè interemit *Hylum*: cúmque nimio dolore contabesceret, ex muliere in lusciniam transiisse dicitur. (*Homer. Odyss. 19.*)

A.M. 2665.

Æolus secundus in Æolide regnat; Lycastus in Creta.

§ 14. *Æolus Hippotæ* filius videtur post patrem *Æolidis* regnum tenuisse in *Thessalia* 40 ferè annis. (*Diod. Sic. 4.*)

Lycastus etiam, primi *Minois* filius, in *Creta*, mortuo patre, annis 50 regnavit. Eum ex *Laodamia Bellerophontis* filia primum *Sarpedonem* genuisse, (quem Poëtæ *Jovi* tribuunt,) credibilius mihi videtur. Idem ex *Ida Eurybantis* alterum sustulit *Minoa*, *Sarpedone* majorem; (*Diod. Sic. 4. 6.*) & *Rhamanthum*, puto, ex eadem.

Céyx & ejus uxor ob superbiam pereunt.

Ceycem Trachiniorum regem, *Halcyones Æolidis* maritum, unà cum uxore sua, in perniciem gravem superbiâ suâ & arrogantiâ præcipitatos ferunt. Ille *Junonem* sibi uxorem, hæc autem sibi virum *Jovem* prædicabat. (*Apollod. 1.*) Ille dum, conscensâ nave, ad oraculum pergit consulendum *Delphicum*, miserrimè naufragio periisse dicitur. Hæc, quantumvis impia, conjugis tamen amantissima, cùm delatum ad littus pro viro mortuum conspexisset, se quoque amens in mare præcipitem dedit. Utrumque in aves Halcyonas, nominis solius ratione, (quod *in mari parientem* significat,) Poëtæ more suo mutatum fingunt,

A.M. 2666.

Acrisius & Prætus, post pugnam, conveniunt.

§ 15. Postquam *Prætus Argivorum* potitus esset imperio annis 17, *Acrisius* tandem ad regnum repetendum in *Argolidem* rediit. Prælium inter fratres commissum est, multis utrinque desideratis. Communes amici intervenerunt ad pacem conciliandam. Monent, suadent, obsecrant, nè ad pugnam redeant: "Oportere fratres mutuò se "(quantum valeant) propugnare, non conterere: Quantum alteri virium imminua-"tur, utrumque desideraturum: Neutrius opes sine altero firmas fore. Cùm nihil utrinque profecissent armis, salutaria amicorum consilia visa sunt: & his tandem legibus partes convenisse ferunt; ut *Acrisius Argis* potiretur, *Tirynthe* regnaret *Prætus*. In hoc primùm bello scutis inter præliandum uti cœperunt *Græci*. Utrinque cæsi, quia res inter cives gesta fuerat, communi omnes sepulchro sunt tumulati. (*Pausf. Corinth.*) Ad memoriam hujus pugnæ atque imitationem, festum deinde annuum, quod *Daulis* vocabatur, *Argivi* celebraverunt. (*Hesych.*)

Acrisius Danaën cum filio in mare projicit.

Nulla erat *Acrisio* præter unicam filiam proles, *Danaën* scilicet formosissimam. Pro more sui seculi, oraculum *Delphicum* de liberis suis rebúsque aliis sciscitanti *Acrisio*, respondit *Pythia*, ei aliquando ex filia nepotem exitio fore. *Acrisius* igitur cùm sibimet à nepote pertimesceret, arctissimâ custodiâ filiam voluit contineri, nè quis vir ad eam accederet; immortalis (credo) hâc futurus arte. *Prætus* tamen frater, specie virginis superatus, eóque magìs cupidus quò minùs licebat, corruptis auro custodibus, ad stuprum tandem sibi viam aperuit. Poëtæ *Jovem* imbre aureo in sinum virginis delapsum fabulantur; quò doceant, cuncta patére largitionibus, nihílque ab auro satis munitum esse posse. (De quo *Horat.* l. 3. Carm. od. 16.) Puero nato, quem *Perseüm* vocant, matrem simul & filium, in arca lignea conclusos, *Acrisius* iratus in mare statim projecit. Arca verò, fluctibus ad insulam *Seriphum*

Dictys excipit.

delata, à *Dictye* regis fratre piscante retibus excipitur, qui & matrem & puerum liberaliter enutrivit. (*Apollod. 2.*) *Justinus Martyr* (in Dialogo cum *Tryphone*) Dæ-

A.M. 2667.

monem scribit instinctu diabolico fidem hujus fabulæ fecisse *Græcis*, puerum ex Virgine *Jovéque* natum, postquam illud legisset apud *Isaiam*, (cap. 7. 14.) *Virgo concipiet, pariétque puerum.* At post *Perseüm* multis seculis vaticinatus est *Isaias*.

Bacchus Argis prohibitus ab Acrisio.

§ 16. *Bacchus*, ut sua traderet *Argivis* quoque inventa, & orgia *Dionysii*, exercitum traduxisse fertur in *Apiam*, seu *Peloponnesum*. Sed *Acrisius* rex metuens, vel regno suo ab exercitu, vel moribus suorum à vino & ebrietate, *Argis* eum prohibuit. In *Messeniam* venisse *Bacchum* creditur, ubi *Eua* mons à *Bacchantium* clamo-

[a] A.M. 2670.

re putatur dictus. (*Pausf. Messen.*)

[a] *Actæone*, *Aristæi* filio, venandi studioso plùs nimio, & à canibus suis discerpto, ipsius pater *Aristæus* in *Co* discedit insulam, oraculo ità monente.

[b] *Phryxus migrat in Colchidem;*

[b] *Phryxus Athamantis* filius, novercarum pertæsus & iniqui patris, navem nactus

cujus

cujus insigne (forsan & nomen) erat *Aries aureus*, in *Colchidem* navigavit. Illud navis sive nomen, sive insigne, nihil prohibet quò minùs eum thesaurum denotet quem ex pecudibus præcipuè collectum deportavit *Phryxus* in *Colchidem*, eundémque postea repetiit *Jason*. *A.M. 2670.*

Aristeus apud *Coos* aliquot moratus annos, quibusdam è suis ibi relictis, ipse in *Sardiniam* profectus est insulam. *A.M. 2674.* *Aristaeus in Sardiniam.*

a *Lamedon*, cum *Acheis* bellum gerens, *Sicyonem* accersivit *Erechthei* filium, cui primùm dedit filiam, deinde spem regni; quod ei moriens hoc anno tradidit. *Sicyon* solium jam adeptus, & urbis & regionis mutato nomine, illam à se *Sicyonem*, hanc ab illa *Sicyoniam* appellari voluit, quæ priùs *Ægialea* vocabatur. Urbs hæc *Græciæ* antiquissima minimùm profecit opibus; amplitudine ditionis potentiâque minimè ferè aucta est omnium, testante *Pausaniâ*, (in *Corinth.*) Per annos bis millenos iisdem contenta, iisque peranguslis, imperii terminis acquievit. An populus hic vetustissimus, vetustissimum quoque morem populorum sibi observandum duxit? qui à *Justino* describitur; *Fines imperii tueri magis quàm proferre; intráque suam cuique patriam regna finiebantur*: non invadebant, non appetebant aliena. a *Sicyon Ægialea rex.*

§ 17. *Oenomaüm* fingunt Poëtæ *Martis* fuisse filium, utpote virum bellicosum, ex matre *Asterie* (*Sterope* potiùs) *Atlantis*. Ex *Eurythoë* uxore filium *Dyspontеüm*, & filiam genuit *Hippodamiam*. *Dyspontеus* urbem *Pisæ* propinquam sui nominis construxit, incoluítque. De *Hippodamia* ex oraculo didicerat *Oenomaüs*, cæsum iri se à genero suo, vel eo tempore saltem interiturum quo nata nuberet. Hoc fatum ut effugeret, fixum habuit ratúmque apud se, nemini filiam nuptum tradere. Nè tamen viro careret, suam ipse filiam stuprâsse dicitur impurus pater. (*Hyg.* Fab. 253.) Imò finxisse oraculum ferunt, quo filiæ solus consuetudine frueretur. Cùm autem plurimi has ambirent nuptias proci, propter fœminæ formam egregiam, regnique spem, hanc iis proposuit legem, ut qui se curuli equorum certamine superâsset, filiâ potiretur; victus morte lueret ambitionem. A *Pisa* pertinebat cursus ad *Neptuni* aram in Isthmo *Corinthiaco*. Et licebat procis prævertere, ac præripere cursum, dum arietem *Oenomaüs* immolabat *Areo* sive *Martio Jovi*. Peractis demum sacris, quadrijugo curru insequebatur *Myrtilo* aurigâ rex, & equorum velocitate facilè consecutus, hastâ solebat transfigere tardiorem procum. Cecidit primus omnium *Marmax*; cujus equas, *Partheniam* & *Eripham*, mactari jussit *Oenomaüs* ad domini tumulum, (quem tarditate suâ prodiderant,) & humari. Post âlios atque alios ab *Oenomao* victos & interfectos, *Pelops* tandem è *Phrygia*, *Tantali* & *Taygetes* filius, non dubitavit ad certamen exitiosum provocare invictum hactenus regem; sed auro suo fretus magis quàm equo. Magnâ enim pollicitatione munerum conciliavit sibi aurigam *Oenomaï Myrtilum*; qui vel equos properantes refrænando, vel fractis clavis malève fixis dissolutâ rotâ, impediendo currum & cursum, facilem dedit *Pelopi* victoriam. Ità fraudis præmio, non velocitatis, potitus est *Hippodamiâ Phryx*. *Oenomaüs* ægritudine oppressus sibimet manus intulit: (*Diod. Sic.* 4.) vel, ut alii narrant, è curru lacero decidit atque distractus est. Victo *Oenomao*, reversus in *Asiam* *Pelops* urbem novam statuit; quam *Cyme Amazonum* dux (pulsis mox qui habitârunt) *Cymen* nominavit. (*Mela.*) Annos 59 regnavisse *Pelopem Eusebius* prodit. Tantas verò attulit opes in *Græciam* prudentissimus idem fortissimúsque vir, ut maximam iis in locis autoritatem etiam peregrinus nactus sit, & ab eo peninsula, quæ priùs *Apia* vel *Argos* dicebatur, *Peloponnesus* tandem denominaretur; (*Thucyd.* 1.) quæ nunc *Morea* dicitur. Nec *Peloponnesi* apud *Homerum* nomen reperitur, post tempora fortasse *Iliaca* natum. Unà cum *Pelope* Musica in *Græciam* transiit. *Lydi* enim & *Phryges*, qui eum secuti sunt, harmoniam *Phrygiam Lydiámque* primi *Græcis* tradiderunt. (*Athen.* 14.) Suas autem ut confirmaret opes amicitiâ regum vicinorum & affinitate, *Nioben* sororem suam dedit uxorem *Amphioni Thebano*; suas filias mox filiis *Perseï*. Et *Olympio Jovi* ludos, maximè omnium qui ante se fuerunt celebres & memorabiles, fecit. (*Paus. Eliac.* 1.) *Hippodamia* quoque, ut *Junoni* gratias ageret nuptiarum causâ, *Junonia* instituisse dicitur, ludos virginum, & cursûs certamina. Victrices oleâ coronabantur, & victimæ partem accipiebant, quâ litabant *Junoni*. Præerant ludis matronæ 16, cum totidem ministris. Quinto quoque anno & ludos instituebant, & peplum à se contextum dedicabant deæ. (*Paus.* ib.) *A.M. 2676.* *Oenomaus certamine curuli victo,* *Pelops Phryx Pisæ imperat.*

Alium *Oenomaus* filium sustulerat *Leucippum*, qui *Daphnen Ladonis* filiam unicè deperibat. Cúmque aversum à nuptiis animum esse virginis cognosceret, nullo sibi *Leucippus fraude suâ perit.*

A.M. 2676.

ambitu conciliandum, aſtu tentavit rem, ut falleret, cùm flectere non poſſet. Puellam, & *Oenomaï* ſimulat filiam ſe, imberbis juvenis; quámque *Alpheo* alebat promiſſam comam, virginali nodo religat. Denique, virginali veſte indutus, ſociam in venando ſe obtulit, cujus maximè ſtudio *Daphne* tenebatur. Facilè admiſſa in comitatum regis filia eſt; mox venandi peritiâ, & obſequio, *Daphnen* miro ſibi amore devinxit, ſed caſto & virginali. Contigit aliquando poſt venationem, reliquæ ut virgines in *Ladonem* fluvium lavandi ſe causâ deſcenderent. Unus omnium recuſabat *Leucippus*. Cæteræ, detractis ei quadam vi veſtibus invito, cùm pro virgine virum deprehendiſſent, impetu ſimul omnes facto, jaculis & pugiunculis transfixum interemerunt. *(Pauſ. Arcad.)*

Pelops Olympiam vicinam capit.

Piſæ, quam ab *Oenomao Pelops* acceperat, vicina erat in *Elide Olympia*, quam *Epeüs* tenuit *Endymionis* filius. Cùm ergò ſui fines *Pelopi* nimis anguſti viderentur, nec minùs commoda ſuis rebus, quàm propinqua, eſſet *Olympia*, armorum jure occupavit, ſuæque ditionis fecit.

A.M. 2680.

Ætolus ex *Elide* migrat in *Ætoliam*.

§ 18. *Epeo* mortuo, ſucceſſit in regno *Elidis Ætolus* frater. Nam ex *Anaxirrhoë Coroni* filia filiam ſolummodo *Hyrminam* ſuſtulerat *Epeüs*, *Phorbanti Lapithæ* nuptam. Ut primùm ferè acceſſit ad regnum *Ætolus*, *Azanis Arcadis* ludi funebres à filio *Clitore* celebrati ſunt, primario in *Arcadia* rege poſt obitum patris. Accidit fortè in his ludis, ut *Apin Jaſonis* filium, ex *Pallantio Arcadiæ* oriundum, incitatis quadrigis obvium, everterit atque interemerit *Ætolus*. Quam ob cædem, licèt imprudenter admiſſam, vertere ſolum patrio more coactus eſt, cùm *Apidis* filii pœnas repeterent. A *Salmoneo* pulſum *Elide* tradit *Ephorus*, (apud *Strabonem*, lib. 8.) In regionem verò *Curetum* migravit, *Achelöo* flumini adjacentem, quam de ſuo nomine appellavit *Ætoliam*, *(Pauſ. Eliac. 1.)* *Curetas* autem in eam regionem expulit quam *Acarnaniam* poſtea dixerunt, urbéſque decem condidit. (*Strabo* 10.) *Ætolo* diſcedente, *Eleüs* imperium in *Eleos* adeptus eſt, & regnaviſſe annis videtur 60. Ex *Eurycida Endymionis* filia & *Neptuno* (ſi cui id credibile videtur, ait *Pauſanias*) genitus fertur *Eleüs*, qui *Elidi* & *Eleïs* deinde nomen dedit diuturnum. (*Pauſan.* ibid.)

Eleüs in *Elide* dominatur;

Azanis filius *Clitor* in *Arcadia*.

Clitor autem in *Arcadia* regiam *Lycoſuræ* habuit an. 50. omnium regum ſuo ſeculo potentiſſimus. Urbem quoque de ſuo nomine condidit *Clitoram*, & fluvium appellavit. *Aphidanti*, fratrum ſecundo, filius erat *Aleus*, qui paternam ſortem obtinuit; & filia *Stenebœa*, in *Apollodoro*, (libro 3.) *Elatus*, fratrum ex *Arcade* poſtremus, quinque filios genuit, *Epytum*, *Pereüm*, *Cyllena*, *Iſchyn*, atque *Stymphalum*. Addit *Caneüm Hyginus*, (Fabul. 173. & 242.) qui ſibimet vim intulit, quomodo patris exemplo fortaſſe *Clymenus*, eò quòd *Harpalicen* filiam ſuam conſtupráſſet, & quam ex ea ſuſtulerat natam devoráſſet in epulis, (*Hyg.* Fab. 246.) à filia ſtuprata ſibi appoſitam. A *Cyllene* monti eſt datum nomen; fonti à *Stymphalo*, & cognomini ad fontem civitati. *Iſchys* pater *Æſculapii* Medici fuiſſe perhibetur ex *Coronide*. *Pereüs* nullam ſuſtulit virilem ſobolem; filiam verò *Neæram* nuptum dedit *Autolyco*, *Dædalionis* filio, *Parnaſsi*que montis incolæ. *(Pauſ. Arcad.)*

§ 19. *Ariſtæus*, cùm inſulas pleraſque obiviſſet, ac ſuis excoluiſſet inventis, è *Sicilia* tandem in *Thraciam* ad *Bacchum* rediit; ubi particeps orgiorum factus, per familiarem cum eo conſuetudinem, multa ad vitam utilia didicit, ac ipſe doctus docuit. Hic *Lycurgus*, *Dryantis* filius, *Edonorúm*que rex ad fluvium *Strymonem*, neque *Bacchum*, neque inventa *Bacchi* ſacráve in ſuam admiſit ditionem; ſed è *Thracia* expulit, contumeliâque affecit. *Bacchæ* in vincula ſunt conjectæ, & Satyrorum plurimi, hoc eſt, comitum. *Bacchus* ipſe confugit ad *Thetin*; navigio ſcilicet elapſus eſt. At ſuam luiſſe contumaciam *Lycurgum*, variis modis Poëtæ veteres commenti ſunt. Per furorem *Bacchicum* (ebrietatem, opinor) palmitem ratus amputare ſe, ſuum interfecit *Dryanta* filium; & extrema ſui corporis cùm præcidiſſet, reſipuiſſe dicitur. Terrâ deinde fruges denegante, oraculum reſpondit, poſt *Lycurgi* mortem terræ vitam atque feracem vim redituram. A populo igitur conſtrictum vinculis, atque in monte *Pangæo* relictum, ab equis laniatum ferunt. Sic *Apollodorus*. *Plutarchus* (De audiendis Poëtis) inſaniæ *Lycurgum* meritò ait arguendum, qui vites maluit exſcindere quàm vinum diluere, inſanúmque deum alio ſaniore ac magis ſobrio caſtigare, fontium aquâ. *Baccho* tandem diſcedente in *Græciam*, cùm ad *Hæmum* pauliſper *Thraciæ* montem habitaviſſet *Ariſtæus*, ex oculis mortalium ſublatus eſt; honoréſque divinos non à barbaris modò, ſed à *Græcis* etiam conſecutus. (*Diod. Sic.* 4. 6.)

A *Baccho* ſubigitur *Lycurgus Thrax*.

Crëus

A.M. 2680.

Creüsâ Erechthei Atheniensis filiâ, quam *Xutho* nuptam diximus, præter *Ionem* & *Achæum*, quendam *Janum* quoque natum referunt, (nisi fortè idem sit *Ion* ille;) qui ex *Attica* profectus in *Ægialeam*, indè transiit in *Italiam*. In *Italia* enim inter *Aborigines* imperio potitus est, & regnavisse dicitur annis 33, cùm *Janiculum* in monte condidisset. *Plutarchus* (Quæst. *Roman.* 22.) genere *Græcum* ex *Perrhæbia* fuisse *Janum* narrat; *Italósque*, feros adhuc, cultioris vitæ & agriculturæ rationem docuisse. Ad eum *Saturnus* venisse dicitur, *Cretensium* alicubi rex, filii sui

In Italia Janus, Aboriginum rex,

Arma Jovis fugiens, & regnis exsul ademptis. (*Virg. Æneïd.* 8.)

Saturnum excipit in partem regni.

Is primus plantandi, serendi, inserendi, stercorandi, metendíque artem, omnémque arborum & agrorum docuisse culturam, vitæque humanioris rationem, perhibetur. Novæ hoc disciplinæ beneficium regni sui dimidiâ parte compensavit *Janus*, nominéque regni; *Saturnia* enim vocatum est. Primus itaque nummus quem excuderunt, ex una parte navem impressam habuit, quæ *Saturni* adventum, ac fortasse *Jani* quoque, significabat; de quo Poëta,

At bona posteritas puppim formavit in ære,
Hospitis adventum testificata dei: (*Ovid.* Fast. 1.)

ex parte altera bifrons effigies imprimebatur; quia communi duorum consilio gerebatur imperium. Etsi aliæ ab aliis rationes afferantur formæ duplicis: ab *Herodiano*, (lib. 1.) quia incipiebat à *Jano*, & in eundem desinebat annus: à *Servio*, quoniam *Romulus Titúsque Tatius*, cùm in fœdera convenissent, duplici fronte simulacrum statuerunt. Tanta verò feracitas agrorum fuit, copia fructuum, pax & tranquillitas rerum omnium, propter disciplinam, æquitatem & moderationem à *Saturno* adhibitam, apud homines rudes atque simplices ejus ætatis regionísque, ut sub eo *Latini* Poëtæ Seculum fuisse Aureum fabulentur. Quanquam alia *Græcis* fuit hujus fabulæ ratio, qui de *Saturni* profectione in *Italiam* nihil noverant. *Justinus* (lib. 43.) *neque serviisse quenquam sub illo*, scribit, *neque privatæ rei quicquam habuisse; sed omnia communia fuisse & indivisa omnibus, veluti unum cunctis patrimonium esset. Ob cujus exempli memoriam, cautum erat, ut Saturnalibus exæquato omnium jure, passim in conviviis servi cum dominis recumberent.*

§ 20. *Glauco Sisyphi*, quem A. M. 2660. discerptum ab equis diximus, filius erat ex *Eurymede Hipponus*. Eum contigit *Bellerum* quendam imprudenter occidere, ac propterea & solum & nomen vertere. *Bellerophontes* enim, seu *Bellerophon*, deinde vocatus est. Alii *Deliadem* fratrem, vel *Pirenem*, vel *Alcimenem*, ab eo cæsum memorant. Profugus ad *Prætum Tirynthi* regnantem se contulit, à quo peramanter acceptus & expiatus est. (*Apollod.* 2.) Ambivisse dicitur *Bellerophon Æthræ Pittheïdis* nuptias, puellæ, credo, jam: sed exsilium ejus obstitisse nè duceret. (*Pauſ. Corinth.*)

Bellerophon Glauci filius apud Prætum exsulat.

Amisso inprimis filio *Glauco*, nunc etiam nepote *Bellerophonte* in exsilium profecto, *Sisyphum* credibile est non fuisse diu superstitem; etsi quando mortuus, ubíve sepultus in isthmo fuerit, nemini compertum esse dicat *Pausanias*, (in *Corinthiacis*.) Eum Poëtæ apud inferos dedisse pœnas fingebant, propter furta, credo, & fraudes; de quibus *Naso*, (Metam. 13. fab. 1.) ubi convitiatur *Ulyssi Ajax*,

Sisyphus moritur.

——————*Quid sanguine cretus*
Sisyphio, furtisque & fraude simillimus illi,
Inseris, ——— ?

Habuit alios præter *Glaucum* filios complures *Sisyphus*: *Ornytionem, Thersandrum, Almum, Coronum* & *Haliartum Pausanias* commemorat. (In *Corinthiacis* & *Bæoticis*.) *Ornytion Phocum* & *Thoanta* genuit. *Phocus Tithoream* deduxit coloniam in *Phocide*, *Antiopen* verò duxit uxorem *Amphionis* matrem. Exstabat *Tithoreæ* unum utriusque monumentum. Eam Furiis agitatam *Baccho* instigante ferunt, donec ad mentem revocavit *Phocus*. (*Pauſ. Phoc.* & *Bæot.*) *Thoas*, alter filius *Ornytionis* natu minor, *Corinthi* substitit, regnavítque post patrem. Sed constare ait *Pausanias*, postquam recesserat in *Lyciam Bellerophon*, *Corinthios* perpetuò *Argis* paruisse, aut *Mycenis*; quandoquidem ad bellum *Trojanum* ducem è suis nullum, sed *Agamemnonis* auspicia signáque secuti sunt. Reges tamen appellati sunt post *Thoantem, Demophon, Propodas, Doridas*, & *Hyanthidas*. Quo tempore *Corinthi* nacta sit nomen hæc urbs,

A.M. 1680.

minimè constat. *Eusebius*, præproperè, opinor, *Cecrope Athenis* regnante mutavisse nomen scribit. Belli *Trojani* tempore *Corinthus Homero* dicitur, quam *Sisypho* regnante *Ephyram* vocat. *Josephus Scaliger* duos opinatur *Sisyphos* fuisse; alterum *Ephyræ* conditorem, *Æolidam*, de quo hic agitur; alterum latronem, qui matrem *Ulyssis Anticléam*, cùm ad *Laërtem* duceretur, constupràsse dicitur. Quod si factum fuerit, facilè concedi potest, ab altero factum *Sisypho*, potiùs quàm hoc *Æoli* filio. Hic enim *Anticléam Ulyssis* matrem, ex altera ejusdem nominis, *Autolyci* filia, genuisse dicitur.

Ejus frater *Athamas*, cùm nullam sibi masculam prolem superesse crederet, (nam *Phryxum* obiisse putabat, *Leuconem* noverat,) *Thersandri* filios, *Sisyphi* nepotes ex *Ephyra*, sibi adoptavit hæredes, *Coronum* & *Haliartum*. Sed paucis pòst annis, cùm vel *Phryxus* rediisset, ut aliqui scripserunt, vel, ut alii, cùm advenisset *Presbon Phryxi* filius, cedendum sibi censuerunt *Sisyphi* nepotes. Ab *Athamante* igitur agri sui parte acceptâ, condiderunt sibi oppida, *Coroneam* & *Haliartum*. (*Paus. Bœot.*)

In *Arantia*, *Peloponnesi* modica ditione, finitima *Sicyoni*, post *Arantem*, ipsum gentis autorem, *Aoris* filius tenuit principatum annis 65 circiter. Sororem habuit *Aræthyream*, quæ cùm *Phliantem* peperisset filium ex *Libero* Patre, (ut ferebant) fato immaturo defuncta est. Memoriam ejus ut celebraret *Aoris*, totam ejus nomini regionem dicavit, & *Aræthyream* dixit; quam *Homerus* inter eos numerat populos qui suberant *Agamemnoni* propriè ac peculiariter in bello *Trojano*.

Ὀρνειάς τ' ἐνέμοντο, Ἀραιθυρέην τ' ἐρατεινήν.
Orneásque colunt, & Aræthyrean peramænam.

Fratrem *Aorin* atque sororem *Aræthyream* venandi peritiâ & virtute bellicâ præstantes admodum fuisse, prædicabant *Phliasii*. In eodem quo urbs colle, *Cereris* quoque templum stabat. Hic & *Aoris* atque sororis tumuli, urbe dirutâ, exstabant, insignes pilæ. *Arantem* verò ipsum (cujus erat in vico *Celenis* sepulchrum) ante *Cereris* initia cantu celebrabant in templo, & ad libamina ejus liberos evocabant, ad monumenta conversi. (*Paus. Corinth.*)

Æoli secundi filia Arne Æolum tertium atque Bœotum stupro edidit.

Secundus *Æolus*, *Hippotæ* filius, *Macareüm* genuit marem, *Canacen Arnènque* fœminas. Hæc stupro gravida, cùm à *Neptuno* se compressam diceret, parùm credulus pater severus adulterum insimulanti deum, hospiti *Metapontino*, qui fortè aderat, occultandam, alióque traducendam, tradidit suæ domûs ignominiam. *Biponti* gemellos enixa est *Arne*, quos *Æolum* atque *Bœotum* nominavit, utrumque celebrem futurum; *Æolum* quoque ventorum aliquando deum. Hospes ille *Metapontinus* qui *Arnen* susceperat, studiosè ac liberaliter ejus filios educabat; cúmque ipse liberis careret, adoptabat pro suis, (quodam monitus oraculo,) & hæredes instituit. (*Diod. Sic.* l. 4.) *Macareüs*, *Æoli* filius, sororis suæ *Canaces* amore ità flagravit, ut quia pater frui non sineret, ipse, crudelior patre, manus sibi violentas intulerit. (*Hygin.* Fab. 238.) *Ovidius* ait *Macareum* è sorore filium genuisse, quem vagitu suo proditum canibus objecit *Æolus*, filiæque suæ gladium misit quo se perimeret. Ad asylum templi *Delphici* confugit *Macareüs*.

A.M. 2686.

Perseüs, ad Gorgonas amandatus,

§ 21. Maturâ jam ætate *Perseüs*, *Seriphi* agebat cum matre, apud *Dictyn* regis fratrem *Polydectis*. Sed matri ejus *Danaë*, fœminæ vel adhuc spectabili formâ præditæ, vitium rex inferre magnâ operâ conabatur, vel invitam uxorem ducere. Sed & hospes *Dictys* & filius *Perseüs* furori regio obstiterunt. *Perseüm* ergò amandare aliquò, & opus ei gloriosum, sed *periculosæ plenum opus aleæ*, præcipere statuit. Simulavit parare quod daret munus in *Laodamiæ Oenomaï* filiæ nuptiis. Equos aliáque ab aliis postulaverat; à *Perseo* postulat, ad hoc munus ut conferat *Gorgonis Medusæ* caput. Ille, summâ fortitudine prudentiâque juvenis, mutuatus à *Mercurio* harpen adamantinam, clypeum à *Pallade*, & à *Gorgonum* sororibus *Orci* galeam, his armis indutus devolavit ad *Gorgonas*. Sed aversus, & defixis in clypeo *Minervæ* oculis, ubi *Medusam* tanquam in speculo suisset contemplatus, caput dormientis amputavit. Spolio jam potitus, quanto potuit impetu proripuit se. Reliquæ sorores suscitatæ, vindices interemptæ persequebantur homicidam. At ille *Orci* galeâ tectus, quæ ità obscurum reddidit ut cerni non posset, facilè furentium evasit vim. Jam verò si detur conjiciendi venia de hujusce fabulæ sensu, haud ineptè forsan *Græas Gorgonásque* totidem Insulas interpretabimur in mari *Africano*, quarum omnium pulcherrima ditissimáque erat *Medusa*; ejus caput, primaria insulæ urbs, quam *Per-*

Medusa caput amputat.

seüs

seüs cùm per tenebras noctis diripuisset, amputâsse caput *Medusæ* dictus est. Tenebras verò significat *Orci* galea, quibus *Pluto* (i. e. Terra) noctu tegitur, ut galeâ caput. *Perseüs Andromedam*, *Cepheï* regis filiam, à ceto marino liberatam, in mercedem fortitudinis uxorem ducit; rivalémque suum *Phineüm* (*Cepheï* fratrem) strenuè excipit cæditque. Sic operâ duplici mercedem lucratus unam est, idémque stipendium *Perseüs* bis meruit. *Seriphum* rediens, ad aram supplices invenit matrem hospitémque *Dictyn*, eò adactos, quia libidini regis importuni adversabantur. Quare impetu facto in regiam, *Polydecten Perseüs* interemit; reliquos sui nominis terrore obstupefactos continuit; *Dictyn* bene meritum regem insulæ præfecit; ipse post annos aliquot, unà cum uxore matréque & liberis, in *Græciam* suam reversus est. *A.M 2686.*

Post *Phlegyam*, regnum ejus in *Bæotia Chryses* ex *Chrysogeneâ* consobrinus, aut *Chrysæ* filius *Minyas* accepit, annísque 21 dominatus est. Tantos autem is divitiarum acervos cumulâsse dicitur, ut majores superârit omnes, primúsque nominis *Græcanici* ad pecuniam conservandam ædificaverit ærarium. Quod *Pausanias* ait (in *Bæoticis*) usque adeò esse magnificum, ut cum ipsis *Ægyptiorum* Pyramidibus admiratione posset contendere. *Minyas in Bæotia regnat.*

§ 22. Apud *Prætum Bellerophontes* agebat hactenus; & videri poterat exsilio felix, nisi amore nimio complexi, (ut simiæ solent suos catulos,) hospitem ipsi hospites tantùm non suffocâssent. Regina enim *Antëa*, seu *Stenobæa*, formâ juvenis mirificè capta, miserè eum deperibat. Suâ in exsulem beneficentiâ facilem ei spem voti sui potiundi fecerat. Submisit ergò qui eum de concubitu interpellarent. Cùm autem ille impudicæ libidini minimè obsequeretur, ea se contemptam ægerrimè ferens, metuénsque nè suum de adulterio conatum proderet is qui repulerat, novo facinore periculum censuit occupandum. *Bellerophontem* insimulavit apud regem quasi reum ejus criminis quod ipsa conceperat. Uxorius vir, plùs æquo credulus, virum insontem inauditúmque ad mortem damnat. Ipse tamen nè judicio suo damnatum neci daret, hospitii jura prohibebant. Literas ergò dat juveni, quasi summæ fidei nuncio, ad socerum suum *Jobatem*, regem *Lyciæ*, perferendas: in quibus crimen exponit, exigíque pœnam severiùs exposcit. At neque *Jobatæ* integrum fuit, *Bellerophontem* jam hospitem interficere. Verùm ejusmodi certamina imperavit, in quibus ei necessariò pereundum credidit. Ad conficiendam igitur *Chimæram* primò amandavit, monstrum quod & spirando flammas propinqua omnia vastabat, & triplici corporis naturâ fuit; *A.M. 2690.* *Bellerophon, per calumniam delatus, literas tradit sibi exitiales.*

Prima Leo, postrema Draco, media ipsa Chimæra.

Sunt qui *Chimæram* interpretantur egregium quendam prædonem, qui *Lycios* nave infestabat, cujus in prora leo, in puppi draco, capra in medio depicta est. (*Plutarch.* de Claris mulier.) *Capram* scilicet *Chimæra* sonat. Alii montem in *Lycia* ignivomum, ad *Ætnæ Vesuvii*que morem, *Chimæram* volunt appellatum; cujus verticem leones obtinebant, dracones atque serpentes occupabant radices, in monte medio capræ pascebantur. Utut fuerit, *Bellerophon Minervæ* adjutus ope, quæ *Pegasum*, alatum equum, (id est, Navem instructam actámque velis, ut alis volucres feruntur,) ei jam domitum dedit & frænatum, *Chimæram* superat. *Solymós*que (*Cariæ Pisidiæ*que gentem bellicosam) *Jobatis* jussu secundo subigit. Reversúsque ad *Jobatem*, vix dato respirandi spatio, ad *Amazonas* mittitur debellandas, opus omnium difficillimum. Hoc tamen ille feliciter persunctus, in ipso reditu penè oppressus est ab insidiis *Lyciorum*, quos in locis opportunis *Jobates* collocaverat ad redeuntem juvenem trucidandum. Ex quo etiam periculo cùm victor evasisset, profligatis atque peremptis insidiatoribus robustissimis, tam incredibilem virtutem admiratus rex, literas *Præti* tum demum perlegendas ei tradidit, uxorémque simul *Philonoën*, ex filiabus suis alteram, cum parte regni; paucísque pòst annis mortuus, eidem ut hæredi reliquit totum. (*Apollod.* 2.) Sed ità est ingenium humanum, ut faciliùs multò adversæ res fortiter ferantur, quàm modestè ferantur prosperæ. Tantâ rerum felicitate elatus nimiùm est *Bellerophon*; in cœlum quoque volitando ascendere conatum Poëtæ fingunt. Sed *Jovem* œstro *Pegasum* exagitâsse, adeóque excussum è tergo *Bellerophontem* cecidisse in *Ciliciam*; ubi cæcus diu cùm oberrâsset, inediâ tandem in solitudine faméque periit miserrimè. Credibile quidem est, (ut *M. Tullius* interpretatur, *Tuscul.* quæst. 3.) eum, rebus felicissimè ac supra modum succedentibus, fastu intumuisse. Nam, ut verissimè Poëta, *Chimæram superat, Solymósque; tandem & Amazonas;* *Lyciæque rex factus, præceps decidit.*

Ar-

A.M. 2690.

Ardua res haec est, opibus non tradere mores.

Et hoc habuerunt commenta Veterum sanè probandum, utilèque ad formandos corrigendósque mores, quòd in iis

Rarò antecedentem scelestum, superbúmve hominem,
Deseruit pede pœna claudo. (*Horat.* lib. 3. od. 2.)

Ilus rex Troadis Ilium condit.

Ilus, *Troë* mortuo, patris regnum adiit in *Phrygia*, tenuítque annis 40. *Dardaniam* fratri concessit *Assaraco*, ubi annis regnavit 48. *Ilus* ipse, ubi discolor bos procubuit, ibi *Ilium* construxit, atque integram regionem à patre suo *Troada*, sive *Trojam*, nominavit. Cùm à *Jove* precatus signum petiisset boni ominis urbi novæ, demissum postridie *Palladium* è cœlo; *Palladis* scilicet simulacrum, pedibus ità compositis ut ambulare videretur. Tradit *Dionysius Halicarnass.* (libro 1.) *Palladium* & Magnos deos ab uxore suâ *Chryse Dardanum* accepisse, cui donaverat ipsa *Pallas*, diligenti custodiâ conservandos: iis quippe salvis, perpetuò salvam & urbem fore, amissisque perituram. *Ilum* igitur *Palladium* Magnósque deos in urbem ex *Dardano* transtulisse, ac in arce *Pergami* collocâsse.

A.M. 2692.

Tantalus scelerum pœnas dat.

§ 23. *Tantalum* in *Phrygia* quoque regem ab *Ilo* superatum prodit *Diodorus*, & regno pulsum interiisse. Tradunt eum Poëtæ percharum fuisse diis, utpote *Jovis* filium; sed felicitate suâ non modestè satis usum, secreta cœlestium mortalibus divulgâsse, filiúmque suum cæsum cœlitibus ad convivum vocatis apposuisse. Ad inferos ergò detrusum, duplicis sceleris pœnas duplices dedisse: alteram, quòd perpetuo, sed vano timore torqueretur, saxi gravissimi velut impendentis ruentisque jamjam in caput malè conscium: (*Euripid.* in *Orest.*) alteram verò, quòd in aquis mediis, pomísque impendentibus, extremâ tamen fame sitique cruciaretur. Malè omnino *Natalis Comes* interpretatur hanc fabulam; sed rectè in avaros esse fictam docet *Horatius*. (Sermon. l. 1. sat. 1.) Avaris enim tam deest quod habent quàm quod non habent.

Pandion secundus Athenis regnat;

Post *Cecropem* secundum *Athenis* præfuit *Pandion* alter annis 25. *Cecrops* autem populum, qui vicatim habitaverat, in duodecim urbes coëgit universum, quarum nomina recenset *Strabo*, (lib. 9.)

A.M. 2693.

Cùm ad *Prætum Tirynthium* fama detulisset, quantam esset gloriam *Bellerophon* consecutus, omniúmque judicia eum absolverent eo crimine cujus reum peregerat *Steneobæa*, invidiam ejus calumniæ mulier malè sibi conscia sustinere non potuit; quare sibi voluntariam conscivit mortem. Neque *Prætus* diu superfuit. Ità quam alii pœnam immerenti paraverant, meritò quidem, & suo damnati judicio, luebant ipsi. (*Hyg.* Fab. 57.)

A.M. 2694.

Megapenthes Tirynthi.

Præto mortuo, quem unicum habuit filium, *Megapenthes* imperavit annis 17. Natas quas genuerat tres insaniâ fuisse correptas ferunt, quòd numinum sacra neglexissent. Ab eo furore agitatæ, per omnem *Peloponnesum* discurrebant, multa inhonesta regiísque virginibus indigna perpetrârunt.

A.M. 2698.

Brotus & Æolus in hospitam suam impii.

§ 24. *Arne* filia *Æoli* cum liberis duobus apud hospitem sui patris agebat *Metapontinum*. Hospiti conjux erat *Autolyte*, cui cum *Arne* difficila quædam inciderunt. *Arne* filiorum implorat opem, qui nimiâ in matrem pietate, ut litem dirimant, adversariam ejus interimunt. Animo iniquissimo conjux tulit uxoris necem, támque malam sibi gratiam pro tot redditam beneficiis. Navibus ergò instructis, *Metaponto* ei discedere visum est. Discessêre mox & *Arnes* filii. In *Æolidem Bœotus* ad avum rediit cum matre; fratrum alter, *Æolorúm*que tertius, adjacentes *Italiæ* quasdam insulas adiit: septem sunt eæ, ac ferè pares, in *Tyrrheno* mari; quas de suo tandem nomine *Æolias* appellavit. (*Diod. Sic.* 4.6.) Ventorum rationem primum *Æolum* docuisse, *Plinius* docet; (7. 56.) eo factum, ut ventorum sive rex, sive quæstor fingeretur.

Perseus in Græciam rediens avum inscius occidit.

Perseus haud ignarus ex quo genere natus esset, ad avum tandem cum suis omnibus transmigravit in *Græciam*. Dum autem robore juvenili, disco à se invento, in magno hominum conventu, artem suam ostentaret, contigit fortè, ipsum avum suum *Acrisium*, adverso fato intervenientem, disci volantis impetu prosterni atque interfici. Cujus infamiam parricidii cùm putaret sibi magno apud *Argivos* fore dedecori, à *Megapenthe* impetravit *Præti* filio, ut regna commutarent. Acceptâ *Præti* sorte, *Mycenas* urbem condidit. *Bacchum* deinde in *Peloponnesum* rediturum, (ut

Argivis & *Mycenæis* inventa sua traderet,) cum exercitu adortus, superat simul & interimit, victórque cæsis commune posuit monumentum. A.M.

In *Ægypto Amenophthis*, *Rhapsace* defuncto, regnat annis 20. 2698.

Linus Poëta sub hoc tempus floruit. 2699. 2700.

Rhodiorum insula serpentum immanium ferax fuit: unde *Ophiusa* antiquum nomen. Missi *Delum* sunt aliqui, qui de peste hac averruncanda *Apollinem* consulerent. Responsum ferunt, accersi *Phorbantem* oportere, *Lapithæ* filium. Is videtur hoc tempore, non in *Thessalia* fuisse apud patrem, (quod tamen hic narrat *Diod. Siculus*, oblitus eorum quæ libro 4. 6. scripserat,) sed *Oleni* apud *Alectorem*. Is in *Rhodum* cum sociis plurimis commigravit; ubi serpentibus deletis, summos honores vivus mortuúsque est consecutus. (*Diod. Sic.* 5. 13.) *Rhodum à serpentibus liberat Phorbas.*

Træzen & *Pittheüs*, *Pelopis* filii, in partem regni sunt recepti ab *Ætio*, qui in urbe *Argolidis Posidemade* regnabat. Morientibus autem collegis, solus in imperio relictus est *Pittheüs*, qui in cella Musarum *Træzene* (ità enim urbem suam à fratre voluit nominari) dicendi artem docuisse dicitur.

Periere mortuo, *Aphareüs* regnat in *Messenia*, ejus filius natu maximus; cujus matrem *Gorgophonen* (*Persei* filiam) *Græcarum* mulierum primam omnium fuisse memorant, quæ se secundis nuptiis illigârit; cùm antea solenne haberent viduæ per *Græciam*, secundis nuptiis abstinere. (*Pauf. Corinth.*)

§ 25. *Amphion* & *Niobe* (*Tantali* filia) tam regno, quàm genere, felicitate ac fœcunditate suâ nimiùm elati & gloriantes, vel communi peste, vel dolore nimio ex funeribus suorum, consumpti sunt. Illa fingitur in saxum diriguisse marmoreum, & lacrymas indè perpetuas distillare, propter æternum (ut credit *Cicero*) in luctu silentium. Quicunque igitur videris tibi felix, *Nioben* vide; fortunam reverenter habe, neque dextra nimiùm te levet rès. A.M. 2703. *Amphion & Niobe felicitate infelices.*

Extinctâ domo *Amphionis*, cùm ex eo genere obstaret nullus, *Thebani Laio Labdaci* filio revocato, *Cadmi*que pronepoti, imperium detulerunt. (*Pauf. Bæot.*) Uxorem *Laius Jocastam* duxit, *Menæcei* filiam, & sororem *Creontis*, cujus maximè auxilio regnum adeptus est. (*Apollod.* 3.) Oraculum de liberis consulenti, pro more sui temporis, respondit *Pythia*, illum manu sobolis periturum. Ex quo deliberatum & constitutum apud se habuit, uxoris consuetudine prorsus abstinere, & potiùs pro regina quàm pro uxore eam habere. (*Pauf. Bæot.*) *Laius revocatur ad regnum Thebanum.*

Æoli secundi regno in *Æmonia* (cùm nullus filiorum vel adesset, vel superesset,) *Bæotus*, nepos ex *Arne* filia, potitus est. Ille regionem quæ antea *Æolis* est dicta, à matris nomine vocavit *Arnen*; populum à suo *Bæotos*. (*Diod. Sic.* 4. 6.) Sed erat *Æolo* præter *Macareüm* filius quoque *Lapithas*, qui *Lesbum* genuit. *Lesbo* filiam *Methymnam Macareüs* dedit in uxorem, sociúmque regni admisit, qui tandem & insulæ *Lesbo* nomen dedit. Imperavit etiam *Lesbiis* aliquando *Epopeüs*, cujus filia *Nyctimene* ità erat incestâ libidine infamis, ut, lucem quasi noctua, hominum fugeret conspectum. (*Ovid.* Metam. lib. 2.) A.M. 2705. *Bæotus rex Æolidu. Lesbos insulæ nomen dedit.*

Cynortæ filius *Oebalus* regnum suscepit *Lacedæmonium*, patre mortuo, ac tenuit annis 25. Is filium susceperat ex primis nuptiis *Hippocöontem*; ex secundis *Tyndareum Icariúm*que, (ut plerique saltem volunt,) & filiam *Arenen*, *Aphareo* nuptam. *Cynortæ succedit Oebalus,*

Minyis imperavit *Orchomenus* (defuncto patre suo *Minyâ*) annis 35, qui & urbi primariæ nomen suum & populo dedit. Sed & *Minyæ* simul cognominati sunt, ut ab *Orchomeniis Arcadicis* distinguerentur. Is *Hyettum* ad se fugientem (quòd *Molurum* uxoris suæ adulterum occidisset) accepit humaniter, donavítque agri sui parte, ubi vicum condidit *Hyettum*. A.M. 2707. *Minyæ Orchomenus.*

Neleus, *Cretheï* filius, à fratre suo *Pelia* ejectus è *Salmonea*, locum ab *Aphareo Messeniorum* rege cum suis profugus impetravit, ubi urbem poneret, quæ *Homero Nelea* dicitur, & *Ptolemæo Abarinus*; *Avarino* jam *Italis*, & *Zanichia*. A.M. 2708.

§ 26. Unà cum patruo suo *Pelia*, *Melampus* & *Bias*, *Amythaonis* filii, in *Peloponnesum* descenderunt. *Melampus* jampridem, solertis ingenii vir, non augurio tantùm & arte medicâ clarus habebatur, sed ità etiam contigit ex serpentium gratitudine, (quos in quercu pro ædibus latitantes aluerat,) ut avium voces intelligeret. Nam ad eum humi fortè prostratum & dormientem serpentes repunt, atque ab utroque humero lambunt aures & extergunt. E somno tandem experrectus, sensit mox (auribus expurgatis) avium se prætervolantium intelligere garritum: cúmque multa indè futura didicisset, aliis eadem tradidit præmonstravítque. Calluit etiam aruspicinam. *Neleüs urbem condit in Messenia. Melampus, augurio clarus,*

A.M. 2708.

Cereris festa, luctúmque illum carminibus hymnísque celebrari solitum, ex *Ægypto* in *Græciam* dicitur traduxisse. (*Euseb.* Præpar. 2. 3.) Eundem *Ægyptii* sacra *Dionysii*, & fabulosam de diis Historiam, in patriam suam transtulisse prædicabant. (*Diod. Sic.* 1. 11.) In eo *Plinius* (7. 33.) divinitatem ait fuisse, quemadmodum in *Sibyllis*, & quandam cœlitum societatem nobilissimam. Denique, præstantissimum seculi sui Medicum, potiones purgandíque rationem invenisse primum tradunt. (*Apollod.* 2.)

Auguriorum verò Auspiciorúmque solertiam, ab aspectu garritúque avium, (quâ tantopere valuit *Melampus*,) quis primus invenerit, inter Veteres haud convenit. *Cari* Auguria tribuit *Plinius*, (l. 7. 56.) sed Auspicia *Tiresiæ Thebano*. Volatum avium *Phryges* primos observâsse, author est *Clemens Alexandrinus*. Sed (quod videtur probabilius) *Chaldæis* hujus Artis primatum asserit *Diodorus*, (l. 2.) A *Chaldæis* videtur *Græcos*, à *Græcis Hetruscos*, ab *Hetruscis* etiam *Romanos* hanc solertiam accepisse. Quasi verò certa res esset, *Papinius* rationem unde volucribus tanta vis requirit; & *Jovi* tandem tribuit collatum hoc in volucres donum. Sed vanitatem hujus artis *Mossolamus Judæus* ingeniosè quidem elusit, tradente apud *Josephum Hecatæo*. In bello enim quodam cùm iter facerent milites, conspicatâque ave Augur consistere eos juberet, donec augurium peregisset; arcu tacitus arrepto, emissâque sagittâ, *Judæus* volucrem interemit. Cùm id vates alíique iniquiùs ferrent; *Quid fremitis*, (inquit *Mossolamus*) *mali Dæmones? Hæc enim avis, quæ saluti suæ prospicere non potuit, de nostra prædiceret? Si futura enim novisset, nequaquam in hunc advenisset locum, ubi à me sagittâ peteretur.*

orte medicâ *Prætides* sanat;

Dum in *Peloponneso Melampus* ageret, accidit ut furor quidam *Argivas* fœminas infestaret, præcipuè *Megapenthis* sorores tres, *Præti* regis filias; quo furore agitatæ, intra domesticos parietes contineri non poterant, sed palantes hinc indè, aliquando etiam nudæ, per totum agrum vagabantur. *A *Cypri* scilicet regina corruptæ, frontes induerant meretricias. (*Ælian.* Var. hist. 3. 42.) A *Baccho* injectum furorem inquit *Apollodorus*. Alii à *Junone*, quòd ejus sacra neglexissent. Molestissimè hanc tulit sororum insaniam *Megapenthes*; & quantovis pretio sanari cupiens, *Melampi* opem imploravit: qui sanitatem iis reddere se velle pollicebatur, modò ipsi pro mercede traderetur tertia regni *Argivi* pars. Id rege recusante, morbus virginum ingravescebat, mulieresque simul alias (quasi contagione quadam) corripiebat. *Melampus* iterum accersitur, mercésque promittitur quod postulârat. At ille jam non facturum ait, nisi merces geminetur, & alia regni pars *Bianti* fratri concedatur. Quid faciat? Veritus *Megapenthes*, nè, si curam sororum ulteriùs differat, mercedem semper augeat Medicus, & poscat ampliorem, annuit postulatis. Tanti apud Veteres, valetudinis gratiâ, habebatur Medicina. (*Herodot.* 9.) *Melampus* igitur, adhibitis quibusdam validissimis ad hanc rem adolescentibus, & choreas entheas imitatus, è spelunca *Prætides*, ubi sese abdiderant, compulit usque *Lusos*, vicum in *Arcadia*. Ibi loci, (*Pausanias* refert,) arcanis quibusdam sacris in *Dianæ* fano lustratas, insaniâ eas liberavit. *Dianam* indè *Hemeresiam Clitorii* vocabant, id est, *Placabilem*. (*Pauf. Arcad.*) Helleboro sanatas affirmat *Plinius*: (25. 5.) quod genus ex

quo regni *Argivi* duas partes lucratur.

eo vocatur *Melampodium*. Ità duas regni partes *Melampodi* ac *Bianti* ex pacto tradidit *Megapenthes*, quàm primùm vidit sorores expurgatâ insaniâ resipuisse. Easdem partes tamen ut æquo jure tenerent, quas extorserant summo, virgines regias, quas sanârant, duxerunt etiam uxores; *Melampus Iphianassam*, *Bias* verò *Lysippen*.

A.M. 2710.

Sicyone mortuo, rege urbis cognominis, *Polybus*, ei ex filia *Chthenophyle* & *Mercurio* nepos, avito sceptro potitus est, annísque dominatus 40. (*Pauf. Cor.*)

Polybus Sicyoni suffectus est.

ª Quo tempore atque interierit *Perseus*, vir clarissimus, in obscuro satis est. *Hyginus* (Fab. 244.) *Megapenthem* ait occidisse *Perseum*, paternæ necis vindictâ. *Perseus* autem an occiderit *Prætum*, (*Ovidio* nisi credamus, Metam. lib. 4.) haud scio an aliquis Veterum perspicuè tradat. Filios autem ex *Andromeda* genuerat *Sthenelum*, *Mestorem*, *Alcæum*, *Electryonem*, & *Helanta*: unicam verò natam, *Gorgophonen*.

ª *Perseus* obit.

Ixion regnat in *Æmonia*, omnium bipedum ingratissimus.

Antion, *Periphantis Lapithæ* filius ex *Astyagæa*, *Penei* proavi ditionem ad *Peneüm* amnem in *Æmonia* tenuit. Is genuit *Ixionem* regionis ejusdem principem. Ille in uxorem *Diam* ambiit *Hesionei* filiam; (ut appellat *Diodorus* 4. 6.) & magnifica patri ejus (pro more temporum) munera pollicitus, compos voti factus est. Cùm autem socero promissa non præstaret, *Hesioneüs* ei equos abstulit, pignoris loco sibi futuros,

futuros, donec fidem liberaret. *Ixion* igitur, quasi daturus quæ promiserat, socerum vocat ad convivium; nihilque opinantem in ardentem foveam impulit, ubi combustus miserè periit. A tanto scelere cùm expiari non posset ope humanâ, & furor eum ex facinoris conscientia agitaret, Poëtæ comminiscuntur *Jovem* (id est, regem aliquem longinquum, reges enim *Joves* appellabantur,) liberâsse parricidam, cùm facti satis pœnituisse videretur. At homo pessimæ indolis, uxorem regis tam benefici (cui jam erat à secretis constitutus) de stupro appellare ausus est. Quod cùm viro indicâsset, rex, ut rem haberet exploratam, loco reginæ ancillam *Nephelen* constituto tempore submisit, ex qua *Imbreum* genuit, quod erat primi *Centauri* nomen. Cùm enim primi *Græcorum Centauri* invenissent equitandi artem, & equorum dorsis veherentur, quibus antea tantùm in curribus usi fuerant, procul à tergo intuentibus, monstra ex equis & hominibus conflata videbantur. *Palæphatus* autem opinatur, à pungendo stimulis tauros, quos equis vecti feriebant, *Centauros* olim dictos esse. Eandem nominis rationem habet *Servius*, (in *Virgilii* Georg. l. 3.) Jam verò *Ixion* propter ingratitudinem ejectus fuisse ex aula dicitur. Addunt Poëtæ, eum ad inferos deturbatum, rotæ ferreæ alligatum, motu circumagi perpetuo. *A.M.* 2710.

Autore *Suidâ*, *Ixion Chironem* quoque *Centaurum* genuit, qui medicinam Chirurgicam ex herbis fertur primus instituisse; ut *Apollo* primus Ocularicam, (*Hygin.* Fab. 274.) *Æsculapius* Clinicen. Et à levitate manuum in vulneribus tractandis nomen habuit. Eruditum etiam in rebus cœlestibus, (unde inter astra relatus est,) & citharæ pulsandæ rationem calluisse, equitandi verò peritissimum, ferunt. Discipulos habuit celeberrimos, *Æsculapium* propinquum suum, *Jasonem*, *Menestheum*, & *Achillem*: liberos verò *Ocyroen Chariclúm*que. *Chiron insignis eques & chirurgus.*

Post *Megapenthem Argis Anaxoras*, *Argei* filius, *Megapenthis* nepos, tertiam ejus regni partem tenuit annis 30 circiter. (*Diod. Sic. Pauf. Corinth.*) *Bias*, *Argivorum* alter ex tertia parte rex, *Prætide Lysippe* jam, opinor, mortuâ, *Peronen* ambivit *Nelei Pylensis* filiam. At ille, pro muneribus quæ dari solebant sponsalibus, *Iphicli* boves *Thessali* postulabat. *Tyro* enim *Nelei* mater, post mortem *Crethei* conjugis, ex *Iolco Magnesiæ* oppido *Phylacam* migravit *Phthioticæ* regionis urbem, ad patruum *Deioneum*. Illic bona quædam reliquit moriens, quæ *Iphiclus*, *Phylaci* filius, *Deionei* nepos, occupavit. In his boves erant præstantissimæ, quas arctissimâ custodiâ detinebat: cúmque repeteret *Neleus* materna bona, negavit se redditurum *Iphiclus*. Auferre palàm, aut suffurari clàm, res ardua & factu difficillima videbatur. *Melampus* tamen, fratris gratiâ, qui virginem deperibat, in *Thessaliam* profectus est, ut boves abduceret. Sed capturus aliena, ipse captus est, & conjectus in vincula, homo linguâ promptior quàm manu. Custodes habuit duos, virum fœminámque. A viro humaniter, secùs à muliere tractatus est. Sensit fortè trabem à vermibus corrosam, in superiore cœnaculi parte, ruinam stridore minitari. Protinus morbum simulat, ministrósque suos, ut foras eum deportent, obnixè rogat. Postquam vir qui à capite portabat evasisset, mulier inIqua, à pedibus proditura, incidente trabe oppressa est. Idque fingebat ex vermium se colloquio intellexisse. Vatem se professo pollicetur *Iphiclus* boves daturum eâ se lege, si rationem indicaret, quâ orbus adhuc prolem susciperet. (*Phylacum* hæc promisisse filii sui gratiâ, narrat *Apollodorus*, libro 1.) *Melampus*, quasi augurio doctus à vulture, cultrum ait seu gladium, quo iratus pater *Iphiclum* erat persecutus olim, vel terruerat puerum, in quercu sacra vel pyro sylvestri defixum, & cortice obductum, latere. Ejus rubiginem si vino mixtam dies potaret decem, liberos *Iphiclum* deinde procreaturum. Quod ubi contigit verè, filiúsque ei *Podarces* natus esset, *Melampus* boves, *Bias Peronen* assecutus est, unde *Talaüm* suscepit. *Talaüs* ex *Lysimache*, *Abantis* filiâ, nepte *Melampodis*, vel, ut habent alii, ex *Lysianassa Polybi Sicyonii*, *Adrastum*, *Parthenopæum*, *Pronactem*, *Mecisteüm*, *Aristomachum*, & filiam genuit *Eriphylen*. (*Apollod.* l. 1. *Eustath.* in *Odyss.* λ r.) *A.M.* 2711. *Melampus, fratris gratiâ surreptus Iphicli boves, captus, cùm rationem ei prolem generandi demonstrasset, liberatus bobúsque donatus abiit.*

§ 27. Diuturnâ pace, annis octogenis continuâ, feliciter *Israelitarum* floruerunt res. Sed quæ nostra est hominum pravitas, lascivimus plerumque in rebus prosperis, omnésque iis ipsis quæ à Deo conferuntur in nos bonis deteriores sumus. Longo sine molestiis malisque situ, quasi aqua limum, quasi ferrum rubiginem contrahimus. Ità populus *Israeliticus*, quasi bonorum suavitate nauseans, in pejus ruere. Disciplina morum sancta illa & severa jampridem dissoluta est. Ut cujusque animus declinabat, ità suis indulgebat vitiis libere. Pietas emortua in plurimis, languida in optimis tepescebat. Ne finitimos offenderent Religione singulari, promiscuos adora- *Israelitæ in impietatem prolapsos.*

bant vicinorum deos: & Fœderi Divino præponebant amicitiam profanarum gentium. Sed posthaberi se Deus non tulit. *Jehova* aut primus vult esse, imò solus, aut nullus. Noluit abdicare tamen filios contumaces indulgentissimus Pater; sed corrigere maluit, sed revocare tantùm ad se virgâ salutari. *Jabino* igitur *Hazoris* regi, nepoti ejus, credo, quem *Josua* debellârat, servitute opprimendum castigandúmque populum suum tradidit. Jamdiu enim *Hazorei* urbem instauraverant incensam, reliquias populi sui dispersas coëgerant, fractásque redintegrârant imperii vires. Ità maximarum *Jabinus* copiarum, curruúmque nongentorum, pro seculi more, ferreorum potens, populum Dei, sed volente Deo, sub iniquissimo tenuit imperii jugo annis viginti. Et *Samgar* ad breve tempus præfuit *Israelitis*, adjuvítque in extremis constitutos malis. Videtur enim aliquatenus ægritudinem suorum allevâsse, quanquam non persanârit morbum, non depulerit servitutis jugum. Tandem Spiritus Dei mulierem afflavit *Deboram* Prophetidem, *Lapidothi* uxorem, ut populum *Israëliticum* judicaret vindicarétque. Illa,——*patulæ recubans sub tegmine palmæ*, in *Ephraïmitico* monte, judicia dabat litigantibus, & consulentibus responsa. Si quid privatis incerti perplexíque juris incidit, ab ea petebatur interpretatio: si quid populo in rebus afflictis à Deo quærendum orandúmve fuit, ea docuit, ea conciliavit Deo. At *Josephus*, non tanquam ad Judicem, verùm ut ad fœminam sanctissimam, afflatámque divinitus, accessisse ait *Israëlitas*, & rogâsse ut pro se oraret Deum. Quod perspicuè adversatur Sacris Literis. (*Jud.* 4. 4, 5.) Orâsse verò illam, & exauditam à Deo asseruisse populum constat ab intolerando crudelissimæ gentis Imperio. Humanorum instrumentorum viribus non est opus Deo. In debilibus & infirmis non minùs valet ejus potentia; imò verò magis exseritur in his, & illustriùs patet. Dextrâ *Ehud* debilis, sexu *Debora*; *Samgar* stimulo armatus agricola. Horum tamen auspiciis populum suum ab hostibus truculentissimis liberari voluit. Cùm ergò sciret *Debora* constitutam se, cujus operâ sua gens in libertatem vindicaretur, accersi ad se *Baracum* jubet, *Abinoami Naphtalidæ* filium. Urbem ille *Cedeshum* incolebat sacerdotalem, & asylo nobilem. (*Jos.* 19. 37.) Accedenti mox, postquam esset aliquantisper moratus, difficultate rei quam suspicabatur deterritus, "Quid autem est, "inquit *Debora*, quòd tamdiu sis cunctatus, *Barace*, ad munus tam honorificum te "vocante Deo? Egóne tibi præcipio hæc, *an à Jehova mandatum hoc* do, ut quos"cunque potes *in montem Taborem*, *ex Naphtalidis & Zebulonitis*, *inducas* verbis al"liciásque tibi commilitones ut sint? ut *decem indè millia* in exercitum conscribas? "Eò quippe *Jehova ad Cishonem fluvium copias Jabini currúsque* omnes unà cum *Si*"*sera duce*, *perducturus est*, *tibíque traditurus in manum*. Ità Prophetis magnâ spe ad magnum opus stimulabat. Ille tamen hæsitabat vel adhuc, & hâc unâ lege profecturum spondebat se, modò comitaretur *Debora*, periculorúmque particeps, precibus laborantem atque consiliis adjuvaret. His commota paulùm Vates, "Non aliâ "profecturum te ais lege? inquit *Debora*. Agedum ergò; *parata sum*, proficisca"rum; & fœminæ geramus bellum hoc. Quare tibi hoc denuncio, *gloriam* splen"didissimæ victoriæ, quam eras integram aliàs & solidam adepturus, propter incre"dulitatem hanc, vel auferet, vel certè imminuet tibi *muliebris* laus. Tandem obsequitur *Barac*. *Cedeshum* exercitus cogitur pedestris millium decem, cui *Barac* & *Debora* præiverunt. Non quòd militibus Deo fuit opus ad victoriam; sed eâ tanquam escâ eliciebat belluam *Hazoream*. Protinus enim delatâ rerum apud *Israelitas* novarum famâ, ad arma est *Hazore* conclamatum; &, si *Josepho* credimus, 300 peditum millia, equitum verò decem conscripta sunt, præter ter mille currus, quorum nongenti erant ferrei & falcati. Dux omnium à rege constitutus *Sisera*, bellicosus vir, qui ad torrentem *Cishonem* castrametatus est. Quasi verò nihil defuisset ad victoriam, nisi ut prodiret hostis in aciem, ità, ut primùm *Sisera* conspectus est, signis explicatis volitans, edixit *Debora*, jam esse maturum præliandi vincendíque tempus. Jampridem scilicet præivisse *Jehovam*, ad profligandos *Canaanæos*. Descendere igitur ex monte, summóque impetu in hostes *Baracum* ferri cohortatur. *Josephus* ait, antequam *Debora* excitâsset, territum ità *Baracum* fuisse, atque hostium numero perturbatum, ut esset in montium loca munitiora subducturus exercitum; revocâsse Vatem, & impulisse ad prælium. At credibilius est, auctâ divinitus fide, (*Heb.* 11. 32, 33.) auctam & industriam, & promptitudinem, & alacritatem ad pugnandum, animíque maximi invictam vim. Monente igitur *Deborâ*, instar torrentis turbinísve cum exercitu ex monte ruit in *Hazoræos*; quos (autore *Josepho*) grandine

A.M. 2711.

à *Jabino* castigatos longâ servitute,

Debora & *Baracus* vindicant in libertatem,

grandine adversâ ità verberabat è cœlo Deus, ut consistere nullo modo possent. Aliquo modo constat exanimavisse Deum, & hostes attrivisse, ut reliqua esset *Israelitis* non pugna, sed cædes. Fusi fugatíque omnes *Canaanæi*, & ad internecionem deleti sunt, *Baraco* usque ad *Hazorem* persequente. Rebus desperatis etiam *Sisera* fugit; &, nè currus proderet, se in pedes conjecit inter milites gregarios. Quæ nobis arma sunt præsidiáque munitissima, subducente robur & audaciam Deo, onera & impedimenta fiunt. Per compendia viarum nota, eò tandem pervenit *Sisera* ubi *Heberus* constitutum habuit tabernaculum. *Heberus* autem ex *Cenitis* erat, posterísque *Hobabi Midianitæ*, qui *Mosen* & *Israelitas* comitati fuerant in *Canaanæam*. *Cainus*, seu *Cenus*, & reliqui perrexerant cum *Judæis*. *Heberus* unus cum suis, sive propter societatem gratiorem *Naphtalidarum*, sive pascua ibi gregibus & armentis lætiora nactus, in finibus *Cedeshi* tentoria fixerat; cum *Hazoræis* verò pacem colebat & amicitiam, mercede forsan ab iisdem conducens pascua. Eò itaque divertit *Sisera*, quasi ad amicum & salutarem sibi locum. Absuisse domo videtur *Heberus* ipse. Accedenti enim *Siseræ*, uxor ejus *Jael* occurrit obviàm, ac invitavit perhumaniter in tentorium, tutum pollicita & extra periculum fore. Ingressum & recumbentem operuit, sitienti bibendum præbuit lac. Ille de via pugnæque molestia lassus, & bene potus, & commodè coöpertus, jam somno erat se daturus. Sed de salute solicitus, hospitam priùs monendam orandámque censuit, ut staret pro foribus tabernaculi, emintúsque responderet, si quis de se quæreret, adesse neminem in tabernaculo. Quanquam annuere visa est religiosa mulier; magis tamen quid Deo placeret, quàm quid *Siseræ*, apud se cogitabat. Populi sacri hostem crudelissimum, cæsum fractúmque divinitus, latitantem verò jam, ut, conservatus ex hoc periculo, vires colligat, quibus affligat denuo conterátque populum Dei, denique hominem à Deo proscriptum, neci dare, non fas modò, sed & laude dignum putavit. Tacitè igitur accedens, ubi altiùm sensit dormire *Siseram*, clavo trabali impacto, & in tempora penetrante, humo affixit caput, æternóque somno dormientem consopivit. Facinus virile prorsus; quod ut mulieri gloriosum, ità manu fœmineâ interire, tanto præsertim atque tot militum milliúmque duci, maximæ ignominiæ fuit. Vix finierat, ecce festinantem eâdem viâ *Baracum*, dum fugam hostilem victor persequebatur, ducem dux. Lætiore nuncio fit illi obviàm *Jael*, promittítque monstraturam se quem quærebat virum. Monstravit autem prostratum humi, atque mortuum in tabernaculo *Siseram*. Neque verò *Canaanæi* tantùm profligati hâc victoriâ, & cæsus *Sisera*, sed ipse *Jabinus* rex exitio datus; &, si qua *Josepho* est fides, *Hazor* ipsa, regni metropolis, ferro ignéque novo vastata diruitáque est funditus.

A.M. 2711.
duce Jabini Siserâ victo,
cæsóque à Jaële Heberi Cenitæ uxore.

§ 28. *Picus*, *Jani* filius, *Aboriginum* in *Italia* fit rex, patre mortuo, regnóque præfuit, *Eusebio* autore, annis 37. *Augustinus*, (de Civit. Dei 18. 15.) ex *Virgilio* (*Æneid.* 7.) & *Ovidio*, (Metam. 14. fab. 7.) *Saturni* fuisse filium vult, aut *Stercæ*, seu *Sterentii*; quod nomen aliqui *Saturno* ipsi tribuunt, quia stercorare agros docuit. (*Macrob. Saturnal.* 1.) Idem *Augustino Picus Laurentum* habetur primus rex. In avem sui nominis mutatus fingitur à Poëtis, eò quòd *Circen* sprevisset: quod *Servius* (in 7. *Æneid.*) ità interpretatur, Eum augurem fuisse, ac domi habuisse picum per quem futura nosceret, quod & Pontificales indicabant libri. Idcirco lituus, qui est augurum proprius, à *Virgilio* ei appingitur.

A.M. 2713.
Picus, Jano mortuo, Aboriginibus imperat in Italia.

> *Ipse Quirinali lituo, parvâque sedebat*
> *Succinctus tunicâ.* ———

Sed & strenuus bellator fuisse dicitur. *Picus equûm domitor*, —— (ait *Virgilius*) &, —— *utilium bello studiosus equorum*, (*Ovidius.*) Ideo in avem *Martiam* audacémque mutatus, Picus.

Postquam *Lycastus* obiisset, *Cretense* imperium suscepit, filiorum ejus maximus natu, *Minos*, tenuítque annis, opinor, 60. Hic inprimis magno studio classem comparavit ingentem, quâ imperium maris quoque *Græcanici* occupavit, piratas sustulit, *Caras* præcipuè ac *Phœnices*, eorum insulas & urbes maritimas in *Asia* cepit, eódemque deduxit suorum colonias; liberum denique pelagus, & mercatoribus pacatum, reddidit. Credibile est, maritimarum rerum peritiam à majoribus accepisse, à cognatis primò *Tyrii* eò delatam, usu perpetuo ab insularibus auctam, & hâc demum ætate quodammodo perfectam. (*Thucyd.* 1.) Et classe principem depugnavisse

A.M. 2715.
Minos secundus regnat in Creta, & maria classe tenet

A.M. 2715.

ſe *Minoëm Plinius* autor eſt. (Libro 7. 56.) Eum *Plato*, prudentiæ causâ, ſceptro *Jovis*, hoc eſt, divino quodam animi conſilio, rexiſſe *Cretam* ait. Nec ſola regis virtus ad hunc dominatum in aquis valuit, traditáve à majoribus navalis diſciplina; ſed etiam *Dædalus*, eò fugiens, plurimùm ſuo ingenio profuit, ac promovit navales quoque res. Cùm enim antea magni ponderis naves ſolâ remorum vi impellerentur; ille vela & malos & antennas artificio majore quàm alius quiſquam ante illa tempora navibus adhibuit, non autem primò excogitavit. Nam & *Bellerophon*, & *Perſeüs*, puto, velorum atque ventorum ſunt uſi beneficio ad navigandum. Id enim *Pegaſi* alæ & *Mercurii* talaria ſignificant. Denique, ſitus loci (*Ariſtotele* autore in Politicis) conducebat plurimúm. *Creta* inſula undique imminebat mari. Hinc *Aſia*, indè verò *Græcia* exiguo ſpatio aberant; ubi populi quidem innumeri degebant, ſed viribus infirmi. Singuli enim ſuis legibus contenti atque urbibus domi, nihil in commune conſulebant adverſus hoſtem foris. Hinc facilis ad obtinendum maris imperium aditus patebat *Minoï*, prudentiſſimo viro, ac tot præſidiis inſtructo ad navigandum. Poſt hæc igitur, adempto, qui ſolebat eſſe moleſtiſſimus, à piratis metu, tanquam Harpyis parata devorantibus omnia, populus *Græciæ* ſuas quiſque res tenaciùs & conſtantiùs tueri jam, mercaturam facere diligentiùs, agrorum & omnium ferè artium cultui dedere ſe, opes accumulare, ædes atque urbes magnificentiùs exſtruere, circundare muris oppida & propugnaculis; quæcunque minùs valebant, ea urbes opulentiores in ſuam vel clientelam recipere, vel ſubigere in ditionem.

cujus frater *Sarpedon Lyciam* invaſit.

Duo erant *Minoï* fratres, *Rhadamanthus* & *Sarpedon*. *Sarpedon Lyciam* incoluit *Aſiæ* Minoris regionem, ubi regnum & ſibi conſtituit, & poſteris reliquit, poſtquam annos fortaſſe 50 pluréſve regnaviſſet. *Miletum* primò condidit in *Caria*, quâ parte poſtea ſuam *Iones* gentem atque nomen collocârunt. Indè verò populares ſuos in *Lyciam* habitatum traduxit, & *Termilas* urbem appellavit. Qui poſtea *Milyæ* dicti, antea *Solymi*, tandem à *Lyco Pandionis* filio *Lycii* omnes denominati ſunt, ut *Strabo* ſcribit, (lib. 12.) *Tremilam* antiquitus dictam fuiſſe *Lyciam Stephanus* docet, à *Tremilo* rege, qui ex *Praxidicis* unam *Ogygi* filiabus duxerat. Tradit *Apollodorus*, (lib. 3.) *Minoëm* & *Sarpedonem* fratres, in amore fœdo rivales, de puero quodam contendiſſe *Mileto*. Legiſlator enim ille judéxque (utut ſeverus) in omnem Venerem pronus habebatur. Cùm autem puer in *Sarpedonem* inclinaret propenſiùs, utrumque armis perſecutus *Minos*, *Cretæ* finibus ejecit. *Miletum* in *Caria* ſui nominis urbem condidiſſe ferunt. *Sarpedonem* in *Lycia* ſtatuiſſe regnum, ac tres ibi hominum ætates vixiſſe. Quod eorum eſt figmentum qui non niſi unum nôrant *Sarpedonem*.

Mileti filium filia deperit.

Miletus ex *Cyanee*, *Mæandri* filia, *Caunum*, & *Byblida* ſororem, gemellos ſuſtulit. *Byblis* fratrem inceſto amore impia deperit, à quo repulſa inſtat pertinax. *Caunum* fugientem *Byblis* ſequitur; & perſequendo *Cauni* veſtigia defatigata, in lacrymas fontémque reſoluta fingitur à Poëtis. Dignam tanto ſcelere, vel profanarum gentium judicio, mortem obiiſſe, patre dignam cinædo filiam, conſentaneum eſt ſatis.

Rhadamanthus, alter *Minoïs* frater, judiciis præfectus.

Rhadamanthum regni *Cretenſis* ſocium habuit, eúmque judiciis præfecit *Minos*, virum integerrimum, atque in latrones alióſque omnes maleficos ſeveritatis inexorabilis. Ipſe interea foris vicinos terruit, imperium auxit, & primus totam inſulam in corpus unum redegit. Uxorem duxerat *Paſiphaën*, veneficæ *Circes* ſororem, & profligatæ pudicitiæ fœminam. Quod vitium in uxore tulit animo æquiore, quòd ipſe adoleſcentior in libidinem pronus habebatur. Neque magis auxit viribus, quàm legibus, etiam ſcriptis, temperavit imperium. Præſtantiſſimos ergò *Græcorum* eum ferunt imitatos; quemadmodum ipſe (ut ſcripſit *Ephorus*) *Rhadamanthum* quendam priſcum, juſtiſſimum virum, eſt imitatus. Sicut enim *Rhadamanthus* ille feritatem *Cretenſium* cicuravit primus, afferre ſe decreta à *Jove* fingens; ità & *Minos* ſimulavit, in *Jovis* antro commoratum ſe annis novem, ex ejus conſilio jus *Cretenſibus* tradidiſſe.

Oedipus à natali expoſititius.

§ 29. *Laius Thebanus* etſi monitus ab oraculo, nè quem ex *Jocaſta* filium ſuſciperet; accidit tamen per ebrietatem, ut cum ea rem haberet, unde natus eſt illi puer. Suæ igitur ut conſuleret ſaluti, filiíque vitâ ſuam redimeret, curavit puerum jam natum in *Cithærone* exponendum. Contigit verò, ut *Polybi Corinthiorum* regis bubulcus relictum in monte reperiret, & ad reginam *Peribœam*, carentem liberis, deferret. Hunc à diis quaſi oblatum accepit lubens, & pro ſuo educavit, marito conſcio. (*Strabo* l. 8. *Hyginus* Fab. 66.)

—*Puer*

A.M.

———*Puer autem Oedipi*
Tumore nasum nomen, & vitio pedum est. 2715.

Post *Amenophthen Rameses* in *Ægypto* annis 60 regnat. 2719.

Laius Thebanus pæderastiæ autor.

Pelops Rex *Pisæ*, inter plurimos alios, *Chrysippum* genuit; quem propter formæ dignitatem à *Laio Thebano* raptum ferunt: in ludis *Nemea*, *Hyginus* asserit, (Fab. 85.) qui tamen nondum fuerunt editi. Turpissimo hoc amore tum primùm flagraverat lascivus ille, cùm in *Peloponneso* exsul hospitio *Pelopis* uteretur, amasiúmque hunc artis curulis rationem edoceret. (*Apollod.* 3.) Sed armis patrem repetivisse hanc prædam à plagiario memorant, captúmque ipsum *Laium*, utut veniâ donatum à *Pelope*, quòd amore impulsus flagitium istud commisisset. *Ælianus* (Var. hist. 13. 5.) *Laium* ait primum (oblitus scilicet *Ganymedis*) hoc in masculos furore insanivisse. Oraculo forsan deterritus, nè cum fœminis rem haberet. Et quanquam honestum ex eo tempore apud *Thebanos* haberetur, principem imitari; à *Laio* tamen dicta est *Laia lex* apud *Græcos*, qualis apud *Romanos Scatinia* erat, contra marium concubitores. 2720.

Orpheus, etiam pueris addictus, trucidatur à fœminis.

Oeagri filius *Orpheus* Poëtas omnes qui præcesserant (*Pausaniâ* judice) superavit; adeò ut sylvas attrahere, ipsásque feras cicurare Musicâ suâ traderetur; id est, homines sylvestres, ut rectè *Horatius* interpretatur. Deorum etiam initia, & peccatorum expiationes nefariorum, eum invenisse crediderunt *Græci*. Hic, uxore mortuâ, pueris deditus, fœminásque exosus, à *Bacchis* meritò discerptus est. (*Hygin.* Astron. poëtic. 2. *Lyrâ.*) Alii sibi manus intulisse tradunt, cùm se ab umbra conjugis elusum cerneret.

Thamyras Poëta pari modo insanit.

Eâdem hâc ætate *Thamyras* etiam Poëta *Thrax*, *Lini* discipulus, ingenio præstanti, musicæ artis peritissimus, floruit. De qua arte arrogantiùs paulò gloriari solitus, oculis tandem privatus est artéque musicâ. Ab eo, quòd *Musas* provocârit ad certamen, videtur proverbium esse natum, Θαμύρας μαίνεται, *Insanit Thamyras*. Idem à nonnullis traditur masculæ Veneris primus autor, *Hymenæo* quodam perditè amato.

Phæax in Corcyra regnat; Ætoli soboles in Ætolia.

In *Corcyra* insula, quæ arcui similis est, & appulsu *Ulyssis* hospitióque nobilitata, *Phæax* dominatur, indéque populus *Phæaces* dicti.

In *Ætolia* jam *Ætoli* regnabant filii, *Calydon* & *Pleuron*; quorum longa apud *Apollodorum* aliósque est prosapia.

Euenus doloris impatiens se præcipitat.

§ 30. *Euenus* filiæ *Marpessæ* nuptiis hanc posuit legem, ut secum proci contenderent certamine curuli; victis pœnâ mortis, *Marpessâ* præmio victoribus constitutâ. Cùm multi periissent, *Idas* tandem equos velocissimos nactus, cum rapta virgine in fugam se proripuit. Quem persecutus pater *Euenus* cùm assequi non posset, doloris impatiens equos suos jugulavit, & in fluvium *Lycormam* præcipitem se dedit, cui exinde & nomen dedit.

Cephalus uxorem pro fera necat.

Cephalus, venandi studiosus, de uxoris suæ *Procridis* neglectæ pudicitia solicitus esse dicitur; (*Hygin.* Fab. 189.) nè, dum ille foris capiebat lepores, illa domi cicuris præda caperetur. Vultu igitur habitúque simulato, castitatem *Procridis* oppugnavit, tandémque donis expugnavit. Illa verò, cùm depositâ personâ maritum esse perspiceret cui sese prodiderat, pudore summo confusa (relictis ædibus) ex *Attica* in *Cretam* transmigravit ad *Minoëm*. Eum verò, cùm liberos nullos posset generare, quippe scorpios, serpentes & scolopendras mingens, ità ut omnes quibuscum illi res erat mulieres interficeret, sanatum à *Procride*, (fœmina turpissima,) *Palæphatus* est autor. Sed *Pasiphaës* insidias formidans *Procris*, & *Athenas* & in gratiam cum *Cephalo* rediit. Verùm, ut alii solent, ità etiam hic sæpius

———*manet sub Jove frigido*
Venator, teneræ conjugis immemor:

adeò ut *Procris* zelotypiâ non minùs jam laborare cœperit, quàm antea libidine ardebat. Clàm ergò observavit mariti venantis in se fidem. At cùm inter frutices moveret se, movebantur & virgulta quibus occultabatur. Unde *Cephalus* telum vibrans (quod illi ex *Creta* ipsa *Procris* attulerat) exitiale, feram adesse ratus, suam jaculo confixit & confecit uxorem. Cùm vidisset quam esset lucratus prædam, vehementer indoluit, sed frustrà prorsus; & solum vertere coactus à judicibus *Areopagitis*, *Thebas* transiit exsulans, ibíque plures annos egit. (*Pauf. Attic.*)

§ 31. Cy-

A.M. 2726.

Minos Cycladas colonis tradit.

§ 31. *Cycladas* aliásque in *Ægæo* insulas, squalentes diu, vacuásque humanis cultibus, *Minos Cretensis* (qui longè latèque classe potenti dominabatur) colonis tradidit habitandas, classísque suæ præsidio incolumes præstitit; sed eâ lege, ut subsidio vectigalium illi vicissim naves alerent. Magnam quoque *Asiæ* littoralis partem in suam redegit ditionem. (*Diod. Sic.* 5.18.) *Carpatho* etiam, inter *Cretam Rhodúm*que interjacenti, eadem classis populum suppeditavit. (Id. ib. c. 12.) *Cycladum* unam, quæ primò *Pactia*, tandémque *Paros* est appellata, marmore nobilem, *Minoida* nominabant. (*Plin.* 4. 12.) *Delon* diu fluctuatam ferunt, natóque ibi demum *Apolline* constitisse. *Inopus* ibi fons eodem quo *Nilus* modo, ac pariter cum eo, decrescit augetúrque. (*Plin.* 2.103.) In ea insula nemini licebat olim vel nasci vel mori; sed omnes in *Rhenen* deportabantur, insulâm adeò propinquam, ut in idem cum *Delo* nomen jam coaluerit.

A.M. 2730.

Ægyptus rex Arcadiæ; Laomedon Troadis; Cychraus Salaminis.

Post *Clitorem Arcadiæ* regem, sine liberis obeuntem, ad *Epytum* patruelem, *Elati* filium, pervenit imperium; quod annos fortasse decem tenuit. (*Pauf. Arcad.*)

Post *Ilum Troadis*, filius ejus unicus *Laomedon* succedit, annísque dominatur 49.

Asopi filia *Salamis* natum peperit *Cychræum*, regem insulæ *Salaminis*, virum fortem & generosum, qui immensæ magnitudinis serpentem interfecit. (*Diod. Sic.* 4. 6.) Draconem postea inter naves conspectum memorant, de quo ex oraculo cùm *Athenienses* quæsivissent, respondit *Pythia*, *Cychræum* heroa adfuisse. Quapropter ei consecratum est templum, unà cum trophæo, victoriæ monumento. (*Pausan. Attic.*)

Chrysippi forma invidiam sibi conscivit, & mortem.

Chrysippum, juvenem formosissimum, quem ex alia matre susceperat *Pelops*, pluris facere visus est quàm quos ei uxor pepererat *Hippodamia*. *Atreüs* igitur & *Thyestes*, suadente matre, (ut φθόνος plerumque φόνον parit,) *Chrysippum* è medio sustulerunt. Sed patris iram veriti, ad *Sthenelum*, qui sororem eorum duxerat, confugiunt. *Hippodamia*, sceleris conscia, de se pœnam repetiit, ac mortem sibi conscivit voluntariam. (*Apollod.* 2. *Hygin.* Fab. 84.)

Pelopis sceptrum, non regnum, ad posteros transiit.

Pelopem, fato suo functum, *Eleï* præ cæteris heroibus, ut *Jovem* præ omnibus diis, coluerunt. Illud habetur memorabile de tanto rege, quòd ex ejus posteris, qui per omnem *Peloponnesum* dispersi sunt, nullus in *Elide* regnavisse post eum traditur. (*Pauf. Eliac.* 1. & 2.) Et filii ejus qui fraterno sanguine manus imbuerant, mutuis inter se cædibus concertaverunt. Minimè ergò probandum est id quod (in Chronicis) *Eusebius* habet, post mortem *Pelopis* *Atreüm* & *Thyestem* divisisse inter se *Peloponnesi* imperium. Transiit ad posteros Sceptrum *Pelopis* celeberrimum, etsi Regnum non transiit. *Vulcani* opus credebatur, ac inprimis *Jovi* datum, deinde *Pelopi* à *Mercurio*. Divinitatis ei sceptro nescio quid credebatur inesse, eíque rem divinam quotidie faciebant.

O cæcas hominum mentes, & cœlestium inanes!

Atreüm ferunt instituisse patri ludos funebres *Olympiæ*; quo quidem in ludicro, omne genus certaminum, *Hercules* victor exstitit. (*Velleius Patere.* l. 1.) At hoc post annos complures, *Hercule* vixdum nato, factum ut sit necesse est.

Æsculapii plures: quorum præcipuus exposititius.

§ 32. Dicenti de *Æsculapio*, illud M. *Tullii* (de Nat. deor. 3.) repetendum est, *Æsculapios* fuisse *multos, omnes verò Medicos; ut videatur hoc Medicorum insignium nomen commune apud Græcos, ab Asclepio forsan Ægyptio. Atque primus ex his, quem ut filium Apollinis colebant Arcades, specillum invenisse, ac primus obligavisse vulnus dicitur. Eum aiunt expositum, ab Autolao Arcadis filio repertum, & pro deo consecratum. Secundus erat secundi Mercurii frater. Is fulmine percussus dicitur Cynosuris, urbe Arcadicâ. Tertius Arsippi filius & Arsinoës, qui primus alvi purgationem, dentisque evulsionem, (ut ferunt) invenit.* Hæc *Cicero*. In his omnibus, *Coronidis* filium, ab *Epidauriis* tantopere celebratum, quem & nos quærimus, non reperio; cui tamen tribuuntur uni (more Poëtarum) quæ ab aliis gesta sunt, quæque illis acciderunt omnia: nisi trium fortè postremus hic noster sit; quia *Pindarus* ejus matrem non *Coronin* modò, sed *Arsinoën* quoque appellat. Huic *Apius* nomen erat inprimis; postea verò, cùm *Asclem Epidauri* tyrannum sanavisset, (aliúmve nescio quem ejusdem nominis,) Ἀσκλήπιον, *Latinè Æsculapium*, vocaverunt: vel ab α privandi particula, & σκέλλεσθαι, quòd homines mori cadaveráque fieri non sineret. (Ità *Zezes* Var. hist. chil. 7.) *Chironis* fuit discipulus, unde Chirurgiam præcipuè, maximéque desideratum animi sui pabulum, avidissimo studio arripuit, hausit penitùs imbibitque. Me-

A.M. 2730.

dicus verò evaſit tantus, ut Deus Medicorum apud poſteros haberetur: utut mater ejus *Coronis*, gravida ſtupro clandeſtino, (ità *Pauſanias* in *Corinth.*) in finibus *Epidauriorum* enixa ſit. Sed nemine partûs conſcio, puerum in monte (qui *Tittheon* exinde dicebatur) expoſuit mater. Lac vagienti capra præbuit; capram canis obſervabat paſtoritius: utrumque paſtor inveſtigans, in puerum hunc incidit; aliquid in eo divinum eſſe, micante circa caput flammâ, ſuſpicatus. Talia ferè ſolent fingi de infantibus raræ magnæque indolis & ſpei.

Hippocöon Spartanus rex.

Oebalo (rege *Spartano*) mortuo, certamen inter filios de regno fuit. Sed *Hippocöon* (*Icarii* fratris ope, quem in partes ſuas conciliârat) longè ſuperior evaſit rivali fratre *Tyndareo*, regnúmque tenuit annos circiter 52.

Oedipus patrem ignarus necat.

Adoleverat *Corinthi* jam *Laii Thebani* filius *Oedipus*. (De quo A. M. 2715.) Accidit autem fortè, ut eodem tempore uterque *Delphos* ad oraculum conſulendum proficiſceretur: hic de patre, quòd ſubdititium eſſe eum æquales ei objeciſſent; ille de filio quem expoſuerat, quid eo factum eſſet interrogaturus; quia prodigia quædam portendere videbantur, inſtare jam patri à filio necem. Trivium eſt in *Phoeide*, ubi *Laius Oedipúſque* ſimul cùm fortè conveniſſent, neutro de via decedente, rixa quædam orta eſt; filiúſque iræ indulgens nimiùm, patrem imprudens interemit.

A.M. 2731.

Dædalus Athenis ſtatuarius admirandus,

§ 33. *Dædalus Athenienſis*, à quo *Dædalidæ Atticæ* Demo nomen, filius *Mitionis* ſecundùm *Pherecydem*, (apud Scholiaſt. *Sophoclis* in *Oedipo.*) *Eupalemi* filius ſecundùm *Apollodorum*, natus *Palamaone*, ait *Pauſanias*, (in *Bœoticis*,) Architecturam artémque Statuariam excoluit, multíſque ſcitè inventis locupletavit. Primus omnium *Græcorum* ità ſtatuam effinxit animatæ ſimilem, ut viſum, & inceſſum, totiúmque vivi corporis habitum referret. Nec aliud fortaſſe voluit *Ariſtoteles*, (in Politicis) qui ſtatuas *Dædali* ſcribit ipſas per ſe ſua opera ſubiiſſe; & *Plato*, (in *Memnone*) qui aufugere ſolitas ni vincirentur. *Philippus* Comicus (referente *Ariſtotele* l. 1. de Anima) *Dædalum* dixit ſignum feciſſe *Veneris*, quod infuſo argento vivo moveretur. Unde *Joſephus Scaliger* αὐτόματα fuiſſe *Dædali* ſigna ſuſpicabatur. Habuit *Dædalus* quos inſtrueret adoleſcentes, nè unà cum artifice artificium interiret. *Talum* habuit inter alios nepotem ſuum, ingenio juvenem ad invidiam uſque ſingulari. Is rotam excogitavit figularem, ut & ſerram fabrilem. Alia reperit inſtrumenta, ut mox magiſtrum ipſum ſuperaturus videretur. Illam *Tali* præcocitatem *Dædalus* non tulit; dolóque incautum oppreſſit ac interemit. Quod in proverbium ferè abiit, Πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων, de ſe magiſtri verum eſſe neutiquam patientur. Aliqui *Dædalum* de tecto præcipitâſſe nepotem ferunt. (*Pauſ. Attic. Ovid.* Metam. lib. 8. fab. 3.) Cæde patratâ, ſive legum veritus rigorem, ſive ad mortem damnatus ab *Areopagitis*, *Athenis* clàm elapſus, ſaluti fugâ ſuæ conſuluit. In *Cretam* verò profugit, florentem opibus tunc temporis, regis induſtriâ prudentiſſimi. Cúmque omnium in ore eſſet propter ſolertiam incredibilem, ingeniúmque hominis excelſum ad ſumma contenderet, tandem & ipſe *Minos*, opera hominis contemplatus, amore maximo complexus eſt. *Cnoſſi* igitur diu moratus eſt *Dædalus* apud *Cretenſes*: quod plurimùm profuit inſularibus ad artem fabrilem & ſtatuariam à ſummo artifice perdiſcendam; indéque nobiles apud *Cretenſes* artifices poſtmodum exſtiterunt. (*Pauſ. Arcad.*) *Ægyptii* olim prædicabant, à ſe didiciſſe *Dædalum* eas artes, & pulcherrimum *Memphi* propylæum *Vulcani Dædalum* condidiſſe. Itaque ſtatuam ei ligneam (quam ipſe fabricaverat) in eodem templo collocatam; imò & fanum in quadam prope *Memphin* inſula, tanquam deo, poſitum. (*Diodor. Sic.* l. 1. & 4.)

Talum interimit per invidiam,

& in *Cretam* deinde fugit.

A.M. 2732.

Thebis Oedipus Sphingem ſuſtulit, matríſque ſuæ conjugio donatus eſt.

Dum *Thebis Creon* imperabat, monſtrum *Sphinx* celebratiſſimum, vultu & pectore muliebri, caudâ & pedibus leonis, volucrúmque more indutum pennis, ex propinquo *Thebis* monte, tanquam ex inſidiis, erumpere ſolebat, ac viatores devorare. Illis ſcilicet proponebat hoc ænigma ſolvendum, Τί τετράπουν, δίπουν, καὶ πάλιν τρίπουν; *Quodnam illud eſſet animal quod manè quadrupes, meridie bipes, tripes veſperi incederet.* Qui ſolvendo huic ænigmati non erant viatores, eos abreptos dilaniâſſe hoc monſtrum ferunt. Atque oraculo renunciatum, non niſi ſoluto ænigmate liberas ab hoc malo *Thebas* fore. Cùm verò *Æmon* regis filius ab hac peſte ſublatus eſſet, promulgari juſſit *Creon* præconis voce, ei tum regnum ſe, tum *Laii* uxorem pro conjuge traditurum, quicunque *Sphingis* ænigma interpretari poſſit, aut modo quovis monſtrum tollere. Præmii magnitudo periculi minuit terrorem. In patria jam exſulabat *Oedipus*, agebátque *Thebis* inquilinum. Opportunum ei videbatur, ſuam & hic

A.M. 2732. fabricari fortunam. Animal autem de quo quærebatur interpretatus est Hominem, qui manibus pedibúsque infans se promovet; at solis pedibus grandior factus nititur; senio confectus tandem, scipionis quasi tertii pedis utitur adminiculo. Hâc solutione cùm ipsam tetigisset rem, quasi victa ingenio *Sphinx*, de alta rupe se dedit præcipitem. *Oedipus*, ut regno, ità matris conjugin potitus est; unde filios duos genuit, *Eteoclem* & *Polynicem*, totidémque filias, *Ismenen* & *Antigonen*. (*Diod. Sic.* 4.) *Sphingem* aliqui prædonem fuisse dicunt, quem *Oedipus* copiis *Corintho* eductis superatum interemit. (*Strabo* l. 9.) Ænigmata dicitur proposuisse, propter locorum diverticula & difficultates, unde viatores faciliùs infestabat; donec *Oedipus* occultas locorum ambages superâsset. Leonis ei membra sunt attributa, propter vim & crudelitatem; propter celeritatem, alæ. (Vide *Philochorum* in lib. de Sacrificiis.)

Victis Teleböis, Amphitryo ducit Alcmenam. § 34. Imperabat adhuc *Mycenis Electryo*, *Sthenelus Tirynthi*. *Teleboæ* regnum *Mycenæum*, avo suo debitum, hæredi *Mestoris*, ab *Electryone* certatim repetunt; & pugnam post acerrimam, ejus auferunt armenta. *Amphitryo* casu *Electryonem* (patruum suum) interficiens, *Thebis* exsulat propterea apud avunculum suum *Creontem*, à quo lustratus est, cædésque expiata. Ibi de *Alcmenæ* connubio cogitat, quæ tamen nupturam se denegat, nisi fratris sui manes ulcisceenti. Cujusmodi virginis pietati *Amphitryo* censet obsequendum, bellúmque suscipiendum in *Teleboas*. Commissis utrinque exercitibus, *Teleboïdes* insulæ devastantur ac subiguntur omnes, unà cum vicinis, præter ipsam *Taphum*, quæ (*Pterelao* adhuc superstite) expugnari non potuit. *Amphitryo* insulas commilitonibus suis concedens, *Melanam Cephalo*, quam vocavit *Cephaleniam*, ipse duxit *Alcmenam*.

A.M. 2733. *Hercules nascitur.* Gemini verò sunt nati *Alcmenæ* filii. Major *Alcæus* nomine avito dictus est, si qua fides sit *Diodoro*; *Alcides*, si *Apollodoro*; *Heraclides* denique, si *Æliano*; (Var. hist. 2. 33.) postea verò Ἡρακλῆς, id est, *Hercules*, à *Pythia* cognominatus: qui viribus, fortitudine, rerúmque præclarè gestarum gloriâ, reliquos *Græcorum* heroas longè omnes superavit. *Iphicles* minor est appellatus. Quæ ad *Herculem* deum spectant, de stupro *Jovis*, geminatis noctibus, novercali *Junonis* odio partum *Alcmenæ* remorantis, (donec *Eurystheus* prior nasceretur,) & immittentis duos angues, qui, ut primùm natus est, *Jovis* nothum interficerent, quæque alia Poëtæ fingunt, in Poëticis sunt quærenda, & *Græcorum* Idololatria. Tanta enim ejus claritas apud *Græcos* erat, ut virorum insignium penè omnium gesta fortiter in hunc unum *Alcmenæ* filium Poëtæ veteres congesserint.

A.M. 2735. *Amazonum gesta varia.* § 35. *Amazonum* imperio duæ jam reginæ præfectæ sunt; quarum altera per vices foris militabat, altera domi regni fines tuebatur. *Marpesia* nuper forinsecas, *Lampedo* res domesticas administrabat. Magnas gessisse res *Marpesiam* ferunt, paulò fide majores, ut habentur apud *Justinum*, (l. 2.) Tandem tamen cum suis, concursu barbarorum, in *Asia* interficitur. Hujus in locum succedit filia *Orithyia*. Cui, præter singularem belli industriam, eximia servatæ in omne ævum virginitatis admiratio fuit.

Æacus Æginæ insulæ & Myrmidonum rex. *Ægina Asopi* filia filium *Æacum* ex *Jove* peperit, qui in ignem conversus eam stupravisse dicitur. (*Ovid.* Met. 6. fab. 2.) Heroüm enim omnium *Jupiter* pater apud Poëtas fingebatur. Credibilius autem videtur, ab ejus insulæ regulo genitum, quam *Oenonem* priùs, postea *Oenopiam* vocârunt Veteres. In hac regnavit *Æacus* annos circiter 60. Ejus imperio *Myrmidones* paruerunt, ex formicis à *Jove* homines facti, precante *Æaco*. Quam fabulam ità *Strabo*, (libro 8.) *Zezes*, (Chiliad. 7. histor. 133.) & *Theagenes*, (de rebus *Æginet.*) commodè satis interpretantur: Raros aliquando incolas tenuisse hanc insulam; nec eos in publicum prodiisse, neque domos ædificâsse, verùm in speluncis ac rupibus delituisse. Illic frumentum abdidisse; omniúmque expertes artium, ità pro more formicarum victitâsse. *Æacum* verò, cùm saluti hominum consuluisset, (prohibendo incursus atque injurias piratarum,) ex antris specubúsque produxisse insulares, artes omnimodas docuisse, atque ità ex formicis fecisse homines. Præ cæteris diis *Hecaten* inprimis coluisse feruntur *Æginetæ*. Simulacri tricipitis unicum erat & os & corpus. (*Pauf. Corinth.*) Unus omnium ætate suâ mortalium *Æacus* vir integerrimus optimúsque habitus est.

GIDEON,

GIDEON,

SIVE

ANNALIUM MUNDI

Primi Tomi

LIBER OCTAVUS;

Qui,

A *Gideone* ad *Jairum* Judicem, annos

complectitur 50.

§ 1. EXtincti jam sunt *Debora* & *Baraeus*, qui autoritate suâ diu in officio continuerant *Israelitas*. Jam verò, seu remittentibus diligentiam suam Principibus sub exitum vitæ, sive populo ad imperia magis refractario effrænatóque, ad ingenii sui nativam pravitatem rediverunt. Irritamentis igitur peccatorum ultionem denuo provocavêre Divinam. Denuo igitur castigari placuit rebelles ab hostibus, *Midianitis* jam, qui mancipatum oppressúmque sub dominio suo populum *Israeliticum* annis habuerunt septem. Brevius hoc spatium servitutis quàm sub *Jabino*, ut eo peccâsse leviùs videantur. Nec enim, ut antea, dicitur, aut populum *addidisse* ut peccarent, aut Deum *vendidisse Midianitis*, sed *tradidisse* tantùm. Interea, desertis ædibus, in speluncis latebrísque montium abdiderunt timidi se, castrísque & arcibus communivêre. Maximâ enim multitudine *Midianitæ*, unà cum *Amalecitis*, aliisque gentibus ab Oriente, in *Canaaneam* quotannis effusi, ad *Gazam* usque vastabant ac depopulabantur omnia. Frumentum in semine segetéve corruptum, abacti greges, boves etiam asiníque ablati sunt; quo factum, ut inopiâ summâ rerum omnium laborarent *Israelitæ*. Quid agant miseri? Nihil in se præsidii, nihil ab aliis relictum erat spei. Quippe intus alebant hostes; in ipsis munitionibus, castris atque speluncis suis fovebant peccata, quæ hisce malis & calamitatibus oppugnabat Deus. Contra Deum verò munire se propugnaculis, ejúsque vim effugere eluderéve in speluncis, frustrà conabantur. Tandem igitur tædere peccatorum & resipiscere, suspirare ac suspicere cœperunt opem supernam, auxilium Divinum seriis precibus implorare, & gemitibus anxiis elatísque mox clamoribus pulsare cœlum. *Ità semper* (ait *Sulpitius Severus* Sacr. histor. 1.) *in secundis rebus, immemores beneficiorum cælestium, idolis supplicabant; in adversis, Deo.* Tandem exaudivit populi sui querelas propitium Numen. Ac inprimis Propheta (*Phineam Judæi* putant) legatione functus est, verbísque Dei summam illis ingratitudinem exprobravit, quòd "ab eo *liberati ex* gravissima *Ægyptiorum servitute*, ab eo *terrâ donati* beatissi-
"mâ, *expulsis* qui tenebant incolis, unicâ tantùm lege, ut *Jehovam* pro *Domino suo*
"unicóque Deo colerent, *Amoræorum deos nè colerent, quorum in ditionem succede-*

A.M. 2737.

Israelitæ, in servitute sub *Midianitis* agentes,

A.M. 2737.

" *bant, minimè tamen obsecuti sint mandatis* Dei. Integrum se ac bonâ fide præstitisse fœdus antiquum, ab eorum parte multis modis violatum. Hæc Deus. Et mala ipsa jam ad conciones audiendas viam straverant peropportunam, animósque reddiderant magìs dociles atque attentos. Conciones ad resipiscentiam seriam excitabant. Seria denique pœnitentia peccatorum simul & calamitatum remissionem exorabat à Deo.

Gideon, desuper excitatus,

Deinde Angelus, de cœlo demissus, ad quercum in *Ophra* considere visus est humanâ specie. Ea verò *Joashi* quercus *Manassidæ* fuit *Abiezerai*, viri eò nobilioris, quòd esset *Gideonis* omnium nobilissimi pater. Ad locum torcularis alienum, triturabat fortè frumentum *Gideon*, quò lateret prædatores hostium. Quis enim exspectaret triticum in torculari? Ad eum Angelus cùm accessisset, *Deus tecum*, inquit, *fortissime vir*. " Ain' verò, *Domine?* (respondit *Gideon.*) *Nobiscum* " *est Deus? Unde igitur tanta nos infestant mala? Ubi tot ejus prodigia, quæ à majori-* " *bus nostris fando accepimus*, edita in *Ægypto?* Heu! jam *deseruit* suum populum " *Jehova Deus, tradiditque Midianitis* spoliandum conterendúmque. Ità conquesto *Gideone*, fixis in eum oculis Angelus, " Imò *tu*, inquit, *quâ polles* animi corporis- " que *vi*, *liberabis* gentem tuam ab hac peste. *Ego tibi mando* qui præstare possum; " nè quid dubites. Tu modò ad opus hoc te accinctum compara & expeditum. Ad hæc *Gideon*, " *Egóne ut liberem Israëlitas, qui minimus meorum, ex inopi sum or-* " *tus familia*, non maximæ tribûs *Manassidarum?* Quàm est impar onus hoc meis " viribus? Prædicatur quidem *Gideonis* fides, (*Hebr.* 11. 32.) at ea, puto, non ut erat ab initio, debilis ac vacillans, verùm, post aliquam fortasse cunctationem & luctam, confirmata jam & stabilis. Quare Angelus respondet, " Quotus tu, quâve " sis ortus familiâ, nihil attinet. Mitte humanas rationes; de viribus, opibus, au- " toritate solicitus nè sis. *Ego tibi certò sum adfuturus*, meísque viribus *tu Midiani-* " *tas ad unum es omnes pessundaturus*. His dictis paulò animosior *Gideon*, suppliciter petiit exoravítque, ut signo aliquo prodigioso cognosceret, se cum Angelo ministróque Dei esse collocutum; neque verò indè Angelus discederet, donec, properans domum, aliquod pro more munus afferret proponerétque. Hœdum igitur coctum, azymásque placentas in canistro, & in olla jusculum, exspectanti ad quercum Angelo proposuit comedenda.

variísque miraculis confirmatus,

Rupes fortè aderat, in qua carnem panésque jubet collocari Angelus, & insuper effundi jusculum. Baculo deinde cùm tetigisset, ignis emicuit ex rupe, qui cuncta simul subitóque devoravit. Signo edito, quod certam *Gideoni* fidem faceret adfuisse vim Divinam, subduxit ex oculis humanis Angelus Dei se. *Gideon* verò, ubi signum vidit manifestum, Angelum non vidit, quod signum erat alterum, tremere ac vereri protinus, nè repentinâ morte corriperetur, eò quòd terrenis profanísque oculis cœlestem fuisset gloriam contemplatus. Dum querelis Angelum prosequitur, vocem repentè consolantem se audit, pollicentémque non moriturum; tranquillo esse jubentem bonóque animo, prospera enim futura illi omnia. Tam idoneum nactus instrumentum Deus, eâdem nocte jubet aram *Baalis* paternam, surdi atque maximi sibi rivalis dei, funditus demoliri, lucúmque propinquum succidere. *Joashi* verò ara dicebatur, sive quòd is in civitate, sive quòd in ejus idoli cultu princeps fuerit. Aliam deinde aram construere mandat, ac ordinare novam in ea rupe, rémque divinam holocausto facere in eadem; jumenti septennis holocausto, quod erat secundum in armento patris, ac saginatum devotúmque *Baali*: id autem succisi luci ligno succendere. Arduum hoc opus videbatur, & non minoris periculi quàm pietatis. Noctu igitur aggredi visum est, nè quis *Baalitarum* occurreret fortè, ac impediret. Non minùs piè fit, quod lentiùs, modò prudentiùs agitur. Fervor ille pietatis qui præcipitem agit in rem arduam alieno tempore, impedit magìs & moratur, quàm longior opportuni conatûs exspectatio. Faciliùs atque feliciùs cum æstu in portum cymba delabitur, quàm contra velis eò atque remis impellitur. Decem igitur servis comitatus *Gideon*, nocte mediâ, dum aberant quiescebántque alii, sedulò peregit mandata Dei; altare sustulit *Baalis*, succidit lucum, & in summa rupe aram collocavit *Jehova Shalom*; quod illam nomen multis postea seculis nobilitavit. Id autem significat, *Deus pacem det*. Denique, ligno luci (quomodo imperaverat *Jehova*) sacris operatus est. Primâ luce, ubi conspexerunt *Ophrai* quid actum esset, indagandóque mox comperissent autorem, *Joashum* compellant, tradíque *Gideonem* sibi postulant ad supplicium, utpote impietatis reum in *Baalem*. At *Joashus*, sive quòd filii sui salus ageretur, sive quòd verâ jam pietate imbutus esset à Deo, sive quòd ipse, præfectus urbis atque princeps, homines privatos ultionem, ac autoritatem exigendi pœnas de

maleficis,

maleficis, arrogantes sibi non probaret, (quæ P. *Martyris* conjectura est,) paulò iracundiùs respondit; "*Vôsne*, inquit, *Baalis causam agitis? Baalèmne vos tutamini?* A.M. 2737.
"Imò verò *qui Baali patrocinantur, ii tradantur carnificibus*: sic nostræ leges postulant: *idque primo jam fiat manè. Si quod Baalis numen sit, suam ipse causam agat*, "ac defendat se contra homines impios, *qui ejus altare demoliti sunt*, cultúmque disturbârunt. Ex eo deinde *Gideoni* accessit novum nomen, *Jerub-baal*, quia *Joashus Baalem* jussit litem intendere *Gideoni*, contráque illum tueri se qui ejus aram diruerat. Ità *Ophræis* obstructa sunt ora, *Gideónque* pro Judice Imperatoréque summo *Israëlitarum* habitus est. Tolli scilicet idola priùs voluit, unúmque *Jehova* se pro Deo coli, quàm pro vindice populi se atque patrono gerere. Cùm ergò *Midianitæ* unà cum *Amalecitis*, more solito, ad spoliandos *Hebræorum* agros convenissent, ac fluvium pertransiissent *Jordanem*, in valle *Jezreelis* castrametati sunt. *Gideon* interea, Spiritu animatus Divino, classicum tubâ cecinit, quo *Abiezeræos* primò, *Manassidas* deinde omnes ad arma concitavit. *Aseritæ* mox, & *Zebulonitæ Naphtalidæque*, nunciis à *Gideone* acceptis, armati obviàm prodiverunt. Summus autem dux Deum ante omnia consulendum putavit de victoria; signúmque sibi certum edi petiit, (quoniam Arca Dei Prophetæque longiùs aberant,) quo certus ipse fieret de voluntate Dei. Monente igitur Divino Spiritu, vel fluctuante adhuc fide, (ut alii censent,) obsecravit, ut vellus quod in area per noctem erat depositurus, rore humidum tolleretur manè, terrâ undique siccâ. Id enim, propitium sibi Numen fore, demonstraturum. Cùm ejus voti compos factus esset, expressúmque vellus phialam implevisset aquâ, importunæ incredulitatis homini libuit experiri denuo. Nec enim adeò mirum fuisse videbatur, contraxisse vellus humorem, & imbibisse rorem, quod usu venire solet, ac natura lanæ fert. Ac primò deprecatus iram Dei, oravit, idem ut vellus manè proximo, in terra undique humida rore, siccum reperiret. Id enim putabat à natura esse alienum. Cùm & hoc evenisset ex animi sententia, indulgente hominis imbecillitati Deo, nihil sibi dubitandum ratus cunctandúmve ulteriùs, summa cum fiducia bellum aggressus est. Miraculum de vellere S. *Ambrosius* (de Spiritu Sancto lib. 1. in procem.) & S. *Augustinus* (in *Psalm.* 71.) scitè admodum de *Judæis* atque *Gentibus* allegoricè interpretantur: Primò enim *Hebræi* soli gratiæ verbíque Divini rore humectabantur, quo terra omnis in circuitu, hoc est, aliæ nationes carebant, arebántque. Postea verò, terrâ universâ gentium reliquarum eodem rore madefactâ, unicum vellus *Judaïcum* siccitate miserâ vel adhuc laborat. Diluculò igitur egressus *Gideon* cum exercitu, ad fontem *Harodi* castra posuit. Hostes ab Aquilone sub monte *Hammore* tetenderant. Triginta hominum duóque millia coëgerat in exercitum *Gideon*. Sed hæ copiæ multò majores visæ Deo sunt quàm quæ sufficerent huic bello, quanquam hostibus nullo modo pares. *Israëlitas* enim, quâ erant ingenii pravitate, suis daturos viribus victoriam, si tanto cum exercitu superarent. Per castra igitur promulgari jussum est, si qui timidiores essent, minúsque parati ad pugnam, ut domum se quàm primùm reciperent. Quo facto, viginti duo militum millia discedunt ex *Gileade*, superfunt decem. Deus tamen adhuc superesse plures aiebat, quàm ut sibi opus esset eorum ope operâve. Hâc autem arte placuit diminui numerum. Ad fluvium propinquum duci exercitum jussit ut biberent: Quotquot in genua flexis poplitibus procumbentes ore hauriebant aquas, ut ignavos dimitti; quicunque palmis tollerent, & linguis canino more lingerent, retineri. Ex his trecenti modò relicti sunt commilitones *Gideoni*; quorum operâ *Midianitas* profligaturum se, & liberaturum *Israëlitas*, pollicebatur Deus. Viaticum singulis, tubæque simul traditæ sunt. His telis instructos, ad triumphum aptioribus quàm ad prælium, in hostes duci Deus imperat. Quòd si quid dubitaret *Gideon*, diffideretque suæ paucitati, unà cum servulo *Phura* inprimis descenderet clàm ad hostium castra. Illic enim auditurum ea quæ magnos illi animos facerent. Facilè passus est augeri sibi fidem pius vir. Nihil autem est quod viro militari magis eximat pavorem, quàm notus illi pavor hostium. Vallem totam cameli armáque *Midianitarum* occupabant, numero penè infinito. Ad extrema castrorum tacitè accedit *Gideon* unà cum servulo *Phura*, fideli quadam fortitudine armatus animatúsque. Illic hostili tentorio admoventes se & subauscultantes, militem audiunt mox enarrantem sua somnia, quibus conturbari admodum videbatur. In somnis enim viderat tortam panis hordeaceam, devolutam ex monte, factóque in tentorium impetu, subvertisse id funditus. Contubernalis expositurus

[margin: ad liberandos se accingit.]

A.M. 2737. turus quæ somniaverat commilito, "Utinam, inquit, falsus vates sim. Mihi verò "*nihil hoc aliud significare* videtur, *nisi Gideonis Israelitæ vim* de monte isto descen- "dentem in nos, *cui* magnus ille *Jehova Deus* profligandos *tradidit Midianitas*. Ut "enim nihil pane hordeaceo, ità nec populo *Hebræo* vilius habetur. Eo tamen im- "pellente corruit tabernaculum; vereor nè his invadentibus diruantur & castra "*Midianitarum*. Hæc Gideon cùm audivisset, grato animo pronóque in terram vultu Deum veneratus est, nuncii autorem gratissimi; reversúsque, ad prælium suos accingere se quàm primùm imperavit, eò quòd certam iis *Jehova* facilémque victoriam esset traditurus. In tria universos partitus agmina, præter tubas, portandas etiam singulis lampadas, sed in hydriis reconditas, dedit. Reliquas turmas imitari suam jussit, tubis clangere clangente se, summo conatu vociferantes simul exclamantésque, *Dei gladius & Gideonis*. In diversas ergò partes abeunt, quantúmque possunt circundant *Midianitas* mediâ nocte, sub initium secundæ vigiliæ. Arguit *P. Martyr* (in 1 *Sam.* 11. 11.) ex hoc loco, veteres *Hebræos* tres tantùm habuisse vigilias, eò quòd à nocte mediâ inciperet secunda. Postea, ex consuetudine *Romanorum* fortasse, quartam addidisse. (*Marc.* 13. 35.) Quarum singulæ tribus constabant horis. Unde *Lucanus*, (lib. 7.)

(Agitur in transitu de Vigiliis apud Veteres.)

Tertia jam vigiles commoverat hora secundos.

Vocabantúrque apud *Latinos* hæ quatuor, Conticinium, Intempestum, Gallicinium, & Antelucanum. Addit *Isidorus*, (libro 5. Etymol.) Vesperum, Crepusculum, & Matutinum. Vigiliarum castrensium *Plinius* tradit autorem fuisse *Palamedem* in bello *Troico*; (*Plin.* 7. 56.) sed multò posteriorem his temporibus. Nec nisi tres in partes divisisse noctem videtur (*Iliad.* 10.) *Homerus*; ubi *Ulysses* ait præteriisse noctis duas partes, reliquam fuisse tertiam. (*Pollux* 1. 7.) Itaque non nisi *Græcis* autorem fuisse *Palamedem* conceditur. Ut redeamus ad *Gideonem*: sic ei placuit hostes adoriri, ut timore subito castra undique perturbarentur, ac, si fieri posset, terror iis Panicus incuteretur. Noctu etiam in somnolentos, ac temere tumultuantes, opportuniùs hoc fieri posse visum est. *Gideonis* igitur præeunte tubâ, tubas inflant etiam reliqui omnes, fractísque hydriis, in sinistris lampadas gestant, quantáque possunt contentione clamant, *Dei gladius & Gideonis*. Clangore tubarum & clamore militum suscitati conturbatíque hostes, facibus tot undique collucentibus, exclamant & ipsi, magnóque impetu, non morati hostem pugnámve, fugiunt. In suos fugientes ruunt, ac sæviunt ut in hostes crudelissimè: tantâ vertigine amentes agitabat Deus. *Aserita*, *Naphtalidæ Manassidæque* hostes conspicati fugientes, persequuntur acerrimè, ac cædunt. *Ephraïmitæ* quoque, per nuncios monente *Gideone*, occupant vada fluviorum, quà transeundum erat *Midianitis*, nè elaberentur. Duos principes, *Zebum* & *Orebum*, capiunt interimúntque. Ad ducem capita ultra *Jordanem* deferunt, suásque simul querelas homines fastuosi, quòd tantum neglecti *Ephraïmitis* bellum suscepisset, quasi gloriam victoriæ suffuraturus, & ad unum se traducturus omnem. Prudens vir mitibus verbis facilè fregit hanc & sedavit iram: "Minimè "quidem se affectâsse palmam hanc, quam illis ait se totam concessisse. *Ephraïmi-* "*tas* in bello quidem posteriores, at multò esse priores in triumpho; ut *eorum race-* "*matio Abiezeris vindemiæ præponenda sit*. Milites gregarios suam esse prædam; "duces atque *principes Ephraïmi*: Hujus victoriæ gloriam à se unà cum *Zebo* & *Ore-* "*bo* ad illos transiisse. Ità cedendo victor de suis abiit, qui hostes pugnando superaverat. Sed alii duo *Midianitarum* principes, *Zeba* & *Zalmunna*, supererant adhuc, quos festinatione summâ persequebatur *Gideon*, cum trecentis quos ei Deus tradiderat militibus. Ad *Jordanem* erat perventum, inediâque jam longâ lassitudinem contraxerant. *Succoth* oppidum *Gaditarum* aderat in via. Hic opem implorat dux, & ad reficiendos milites viaticum, qui defessi jampridem, ulteriùs tamen erant hostes publicos persecuturi. Protervè urbis principes, *In tuâne*, inquiunt, *potestate manúque sunt Midianitarum duces, ut tibi nos opitularemur?* Credebant homines impii, non posse fieri, ut à trecentis tot hostium subigerentur millia. Quietam ergò servitutem periculosæ libertati ac incertæ præferebant. Summa erat hæc inhumanitas in suos populares, publicæque salutis propugnatores. Satis igitur animosè respondit subiratus dux, *Cùm ergò Zeba & Zalmunna in mea potestate manúque fuerint, vestra ego corpora sylvestribus dabo spinis laceranda tribulísque*. *Penuelem* indè progressus, idem & ab iis petiit, paríque proterviâ dimissus est. Non minùs ergò & il-

Hostes fugat & persequitur, delétque ferè universos.

& illis minitatus, *cùm victis rediret hostibus, turrem se Penuelitarum funditus diruturum.* Centum ac viginti jam *Midianitarum* millia perierant. Quindecim ferè millia, magni exercitûs reliquiæ, sub *Zeba Zalmunnâ*que ducibus *Carcore* agebant, posito metu, quasi extra omnem belli aleam posita. Magno per desertum circuitu festinabat *Gideon*, hostésque securos ac minimè opinantes oppressit. *Zebam* atque *Zalmunnam* reges consecutus in fuga cepit, exercitúmque fudit universum. Tantâ celeritate peracta res est, ut victoria hæc, quasi alata, meritò advolâsse videatur ad *Israelitas.* Nondum exorto Sole, in reditu *Gideon* unum fortè comprehendit è civibus oppidi *Succoth:* ab eo describente didicit, qui essent principes 77 ejus urbis, nè quos plecteret innocentes. Ut re igitur præstaret quod erat interminatus verbis, "*Ecce*, inquit, viri *Succothenses*, cujus in manu potestatéque sint *Zeba* & *Zal*-"*munna*, quorum vos gratiâ famelicis militlbus denegavistis viaticum. Dignam ha-"bete promissámque meritis mercedem. Spinis protinus lacerandos atque vepribus dedit. *Penuelis* quoque turrem diruit, oppidanósque sustulit universos. Ex *Zeba* deinde *Zalmunnâ*que sciscitatus est, quales ii viri essent quos illi *Tabore* interfecerant. Idne verò hoc in bello acciderit, an priore, nusquam traditur. Respondent reges, regios planè & egregios fuisse juvenes, ipsi haud dissimiles *Gideoni.* "*Meos* "*profectò fratres*, ait *Gideon*, interemistis uterinos. *Ut vivit Jehova, viveretis & vos,* "*si jam illi viverent.* Eorum salus vestram redemisset. In iis ipsos vosmet occidistis. Quare *Jethero* adolescenti filio mandat, ut patruos ulciscatur, regésque cædat *Midianiticos.* Excitare voluit & exercere pater filii etiam impuberis fortitudinem, conficiendo principes hostium, hostium verò Dei. Sed tenera & penè puerilis ætas non est ausa patrare tam virile facinus. Perspiciebántque reges, ab eo illatam sibi vim majori & probro & cruciatui futuram. Desperatâ igitur salute, mortem optabant quàm celerrimam, & honorificam; nè imbecilla manus torqueret magis quàm occideret, levibúsque plagis protrahendo, mortem faceret, non vitam, longiorem. Cædem ab ipso duce factam sibi levem aiunt atque gratam fore. Pro solatio mortis habituros, *A tanto cecidisse viro.* Etiam hostibus *Gideon* benignè non nisi mortem petentibus annuit, irruit, interfecit. Clementia hæc fuit, quòd occidere dignatus est cupientes mori. Maximo malorum quod habetur, quasi beneficio maximo gratificatus est miseris. Apud *Isaiam* Prophetam (cap. 9. 4.) videtur hæc nobilissima victoria traduci ad ipsum *Christum* allegoricè. *Jugum oneris ejus, baculúmque humeri ejus, & virgam exactoris ejus superâsti, sicut in die Midian.* Hydriis enim confractis, id est, *Christo* in Cruce mortuo, lux Evangelii affulsit, lampade Spiritûs Sancti emicante, illustrantéque hominum corda; & concionatorum tubæ sonuerunt prædicando, clamorésque precantium audiebantur undique per castra omnia, hoc est, per orbem terrarum universum; quo superati sunt hostes Ecclesiæ, salúsque parta *Israeli.*

A.M. 2737.

§ 2. Debellatis *Midianitis*, gravi admodum servitutis onere levatos *Israëlitæ* sentiebant se, *Gideonis* operâ. Autori suæ salutis mercedem ut redderent tantis meritis parem, regnum obtulerunt hæreditario jure possidendum. Pius vir, "*Absit ve*-"*rò*, inquit, *ut ego, meorúmve quisquam regno potiatur* in populum Dei. Unus *Jeho*-"*va regnabit apud vos*, unus dominabitur Deus. Est quoddam levius tamen quod "*à vobis munus peto*, partem *spoliorum, inaures Midianitarum.* (*Ex auro enim Ismaë*-"*litarum gens* universa gestare solebat *in auribus ornamenta.*) Libentissimè data est gravissimi beneficii merces tam levis; quæ tamen siclos aureos valuit mille atque septingentos, præter lunulas & gemmas, & purpurea regnum gestamina, & torquata camelorum collaria, qualia priùs à camelis regum sustulerat *Gideon.* Ex his populi donariis vestem sacerdotalem (*Ephod Hebræi* vocant) fieri *Gideon* volebat, qualem summus gestabat Pontifex, ut esset perpetuum suæ victoriæ monumentum. *Ophræ* id in urbe sua conservari voluit. D. *Augustinus* (Quæst. in *Judic.*) ornamenta omnia, ipsúmque sacerdotem *Ophræ* constitutum putat à *Gideone*; quod, quia in loco minùs idoneo, procul à Tabernaculo & Arca Domini factum est, Dei adversabatur mandato, ac proinde in aliquod idololatriæ peccatum incidit. Sed de sacerdote apud *Ophranos* nihil scribitur in Sacris Literis, nihil à *Judæis* traditur. Probabilius ergò videtur, ipsi vesti, quasi aliquid in se Divinnm contineret, sacra fecisse populum, aut sub ea veste vero Numini: quod in ipsum *Gideonem* ejus monumenti autorem reddidit offensum Deum, familiæque *Gideonis* exitio fuit.

Midianitis debellatis, Gideon regnum oblatum valde noluit.

§ 3. In

A.M. 2738. § 3. In *Dardania*, post *Assaracum*, *Capys* imperavit annos 39: qui *Anchisen* genuit ex *Themide Ili Trojani* filia, & *Laeoöontem*.

Dardaniæ rex Capys.

2740. *Æpytus Arcadum* rex, (de quo anno 2730.) dum incautiùs venabatur in monte *Sepia*, à Sepe minutulo serpente ictus interiit, in eodem sepultus loco. Longiùs enim efferri cadaver, odoris gravitas non tulit. De hoc sepulchro meminit *Homerus*, quia nullum fortasse nobilius viderat. Nihil tamen habuit præter aggerem terræ magnum, lapideæ crepidinis orbe circundatum. *Aleus Aphidantis* filius, tertio item gradu ab *Arcade* remotus, patrueli successit in imperio. Regiam suam *Tegeæ*, quam ipse condidit, constituit, & *Aleæ Minervæ* templum. Sui etiam nominis urbem construxit *Aleam*. Genuerat etiam *Stymphalus Elati* filios tres; *Agamedem*, *Gortyna*, & *Agelaüm*. *Gortyna* urbem *Gortys* ad amnem *Gortynium* statuit, imitatus patrem *Stymphalum*. (*Pauſ. Arcad.*) *Agamedem* credibile est urbem *Stymphalum* tenuisse, interfecto fraude *Pelopis* patre. *Phalanthus* etiam *Agelaï* filius montem, & in eo monte urbem suo nomini dedicavit. Regnavisse *Aleus* videtur annos 43. Templum verò *Aleæ*, quod diximus, *Minervæ*, summâ religione *Peloponnesus* coluit universa. Sacrosanctum habebatur, atque asylum, quò si quis confugisset, violari eum nullo modo fas erat. (*Pauſ. Lacon.*)

Æpytus Arcadum, cui Aleus succedit.

Augeas rex Elidis. *Eleo* mortuo *Elidis* rege, filius regnum suscepit *Augeas*, & 40 dominatus est annos.

Sicania, sive Sicilia, in eâque miranda multa, lectu dignissima, describuntur. § 4. *Ausoniæ*, sive *Italiæ*, pedi, magna, eadémque nobilis, in propinquo est insula; quam *Græcis* primò *Trinacriam* & *Trinacrin* dictam, postea, sono vocis mollitore, *Trinacin*, seu *Trinaciam*, (*Homero Thrinaciam*,) *Strabo* docet, (lib. 6.) Quod à triquetra figura, tribúsque promontoriis, nacta nomen est, *Peloro*, *Lilybæo*, & *Pachyno*; ità ut *Græcæ* literæ imaginem referat quæ *Delta* dicitur, Δ. (*Pomp. Mel.*) Unde Poëta, (Fastorum 4.)

Terra tribus scopulis vastum procurrit in æquor
Trinacris, à positu nomen adepta loci.

Pachynus Peloponnesum & Orientem spectat; *Pelorus*, sive *Pelorias*, *Italiam Boreámque*; *Africam* respicit *Lilibæum* & Occasum Solis. *Sicania* deinde atque *Sicilia* vocata est, ex nominibus incolarum. Ab initio eam inhabitâsse *Læstrigonas* atque *Cyclopas* produnt Veteres. *Eustathius* (in *Homerum*) *Leontinos* ità dictos à Poëtis putat, homines inprimis feros atque latrociniis deditos, maximéque inhospitales. *Cyclopas* atque *Læstrigonas Thucydides* non nisi unam quandam tenuisse partem Insulæ scribit. *Fazellus* (Decad. 1. lib. 1. cap. 6.) veros hanc insulam tenuisse gigantes contendit, edocétque ex plurimis quæ reperta fortè sunt monumentis cadaverum ingentium, cubitos attingentium superantiúmque viginti. Argumento satis quidem efficaci, modò abfuerit impostura. *Gentem Cyclopum vasti testantur specus*, inquit *Solinus*, (cap. 11.)

Post dirum Antiphatæ regnum, & Cyclopea saxa,
Vomere verterunt primùm nova rura Sicano.

Vicatim habitabant *Sicani*, oppida sibi parva in collibus munientes, ubi ab incursibus prædonum præstarent se tutos. Nondum unius regis imperio suberant universi, verùm singulis urbibus præerant sui principes. Unde in hanc insulam appulerint, pariter hîc ut in aliis gentibus obscurum. Qui *Sicanum* eò advectum aiunt cum amplissima *Iberorum* manu, aut *Sicanos*, à *Sicore* vel *Sicano* amne in *Celtiberia* dictos, à *Liguribus* expulsos advenisse, eos *Diodorus*, ipse *Siculus*, *Timæum* ait Historicum refutâsse, demonstratâ liquidò gentis antiquitate. Indigenas tamen fuisse, ineptè creditur. Nec enim homines oriuntur ex terra, ut mures atque ranæ. Sed postea quàm *Ætnæ* mons flammas eructare cœpit, ignísque depasceret propinqua omnia, & obrueret longinqua cinere, obstinatúmque per annos complures incolas urgeret malum, orientales partes insulæ deseruerunt, & in occiduas commigravêre. Tandem remittente incendio, cùm *Siculorum* gens ità propelleretur à *Pelasgis* & *Aboriginibus* in *Italia*, ut nusquam liceret consistere, sed bellis perpetuis contereretur, æstu maris observato, & ratibus extempore fabricatis, in *Sicaniam* trajecit universa, ubi vacuum colonis agrum in orientali plaga facilè occupavit. Cúmque ille angustior videretur, ampliandi spe finitima populabantur; unde sæpius ortæ sunt cum *Sicanis* bella, donec, mutuo tandem fœderum consensu, certos utrique sibi limites

limites agrorum statuerunt. *Siculi* tamen obtinuerunt, qui partes insulæ proximas *Græciæ Italiæ*que tenebant, ut à se deinceps insula *Sicilia* denominaretur. Annis 80 *Philistus* ante *Trojanas* res, *Ligures* aiebat, *Siculo* duce, *Itali* filio, ab *Umbris* atque A.M. 2740. *Siculis* pulsos è suis sedibus, transmigrâsse in *Siciliam*. A duce igitur dictam, non à gente vult. Unde *Silius*,

> *Mox Ligurum pubes, Siculo ductore, novavit*
> *Possessis bello mutata vocabula regnis.*

Tribus verò ætatibus tradit *Hellanicus Lesbius* (apud *Dionysium Halicarnass.* lib. 1.) contigisse hæc ante bellum *Iliacum*, *Halcyone* sacerdote *Argis* vicesimum sextum annum jam agente. Annos propè trecentos numerat *Thucydides* ante *Trojanorum* in *Siciliam* adventum, ex quo *Siculi* victos prælio *Sicanos* in partes insulæ meridionales & occiduas compulerunt. *Phœnices* quoque circa omnem *Siciliam* habitavêre, occupatis extremis ad mare partibus parvisque insulis, negotiandi cum *Siculis* gratiâ. (*Thucyd.* 6.) *Agrippa* (apud *Plinium* 3. 8.) circuitu patêre dicit hanc insulam mill. pass. 618. At *Diodorus*, cui de sua patria magis credendum videtur, stadiorum ait 4360 ambitu complecti. Fertilissimam esse constat, maximè frugum, terram hanc, ut quæ pluribus in locis sponte suâ triticum ferat agreste. Unde *Homerus* ait, (*Odyss.* lib. 9.)

> Ἀλλὰ τάγ᾽ ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται,
> Πυροὶ καὶ κριθαί.——

Itaque gloriabantur *Siculi*, suam insulam *Cereri* fuisse ac *Liberæ* sacram; in hac raptam à *Plutone* deam; hoc est, frugum sationem primitus repertam, frumentíque usum. Quare festa solennia matri filiæque se quotannis celebrare: *Proserpinæ* quidem, eo quo fruges tempore maturescunt; (fruges enim ipsas ea significat;) *Cereri* autem, primâ frugum satione per decem dies. *Ceres* enim Terra ipsa est, culta & sata frugibus, *Proserpinæ*que mater. Denique, fingebant Poëtæ, in *Plutonis* & *Proserpinæ* nuptiis, hanc insulam sponsæ pro anacalyptris donatam à *Jove*, hoc est, pro muneribus iis quæ novæ nuptæ solebant dari, cùm retectâ primùm facie in virorum prodiit conspectum. (*Diod. Sic.* 5. 2.) Adhæsisse quondam *Italiæ* ferunt, terræ motibus abruptam admisisse marinas aquas, ubi *Siciliæ* urbs *Messana* (olim *Zancle* dicta) *Rhegio Italico* adversatur, quod ex eo contraxisse nomen creditur. Et ipsam aliqui *Siciliam* propterea denominatam à *secando* malunt quàm à *Siculis*. Itaque *Virgilius*, (*Æneid.* 3.)

> *Hæc loca vi quondam & vastâ convulsa ruinâ*
> *(Tantum ævi longinqua valet mutare vetustas)*
> *Dissiluisse ferunt: cùm protinus utraque tellus*
> *Una foret, venit medio vi pontus, & undis*
> *Hesperium Siculo latus abscidit, arváque & urbes*
> *Littore diductas angusto interluit æstu.*

In hoc freto, quod 1500 tantùm passus in latum patet, millia in longitudinem 12, est *Scylla* scopulus, & *Charybdis* mare vorticosum, ambo clara sævitiâ, & à Poëtis decantata, ubi dicitur,

> ——*Ratibus*——*inimica Charybdis,*
> *Nunc sorbere fretum, nunc reddere; cinctáque sævis*
> *Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo,*

propter concavas rupes, & claros indè à fluctibus verberantibus, quasi canum latrantium, sonos. Memorabilia hujus insulæ, montes inprimis & fontes, urbésque tandem, præter soli hominúmque ingenia optima. Montes, *Eryx*, *Veneri* sacer; *Ætna*, *Vulcano*, nocturnis mirus ignibus. Crater ejus patet ambitu stadiorum viginti. At *Solinus*, (in cap. 11.) *In Ætnæ vertice hiatus*, inquit, *duo sunt, Crateres nominati, per quos eructatus erumpit vapor, præmisso priùs fremitu, qui per æstuantes cavernarum latebras longo mugitu intra terræ viscera diu volvitur: nec antè se flammarum globi attollunt, quàm interni strepitus antecedant.* Hyeme tamen, quanquam intus ardeat, foris (ut habet *Claudianus*)

Scit

A.M. 2740.

Scit nivibus ſervare fidem—ſtat vertice celſi
Collis hyems, calidâmque nivem tegit atra favilla.

Ità in utroque invicta vis; nec calor frigore mitigatur, nec frigus calore diſſolvitur. (*Solin.* ib.) Fragilis terra, & cavernis quaſi fiſtuloſa, ſtrato intrinſecùs ſulphure bituminéque generat ignes, atque nutrit ſuâ vi. Sed & undis alitur incendium. Nec enim in tam anguſtis terminis aliter durare tot ſeculis potuiſſet, niſi & aquis nutriretur. Et ubi acrior per ſpiramenta cavernarum ventus incubuit, arenarum ſaxorúmque moles egeruntur. Sunt & alii montes duo, *Nebrodes*, & *Neptunius*. E *Neptunio* ſpecula erat in pelagus *Thuſcum* & *Adriaticum*. *Nebrodem* hinnuli gregatim pervagabantur, quorum copia nomen dedit. Dignus ut his annumeretur, qui (ut *Silius* eum deſcribit)

———nectareis vocat ad certamen Hymettum
Audax Hybla favis:

Quippe ut thymo pabulóque apium, ità mellis copiâ præſtantiſſimâ abundabat.

Fontium fluminúmque abunde varia miracula narrat *Solinus*. Autoritatem fortaſſe habet ea ſcribentium, at legentium in pleriſque vix habiturus fidem. De *Arethuſa Sicula* & *Alpheo Elidis* fluvio, *Verum eſt hactenus*, inquit, *quòd conveniunt fons & amnis* per ſubterraneos meatus. Ità *Virgilius*, (*Æneïd.* 3.)

———Alpheüm fama eſt huc Elidis amnem
Occultas egiſſe vias ſubter mare, qui nunc
Ore, Arethuſa, tuo Siculis confunditur undis.

Ità *Ovidius*, (Metam.5.fab.10.) *Seneca* Philoſophus, (in Natural.) *Plinius*, (2.103.) *Pomp.Mela*, & Veteres plerique. Sed gravis Autor hæc reprehendit *Strabo*. Vide A.M. 2560. Certiora fortaſſe quæ *Diodorus* indigena ſcribit: ſacrum fuiſſe hunc *Dianæ* fontem, cujus piſcibus, etſi abundabant, veſci nefas. Quod ſi quando milites feciſſent per licentiam belli, in aliquam eos calamitatem irata dea (vel dæmon potiùs) conjicere ſolita credebatur. (Libro 5. 2.) Pergit *Solinus*, & *Dianam* ait, (fontis id erat nomen) *qui ad Camerinam fluit*,

———ſi quis manibus non caſtis hauſerit unquam,
Lætifico triſtis non miſcet pocula Baccho,

ut à *Rhennii Dionyſio* idem traditur. *Acidem, quamvis demiſſum Ætnâ, nullus frigore antevertit. Himeræum cæleſtes mutant plagæ. Amarus denique eſt* (ſalſùs, dicêret) *dum in Aquilonem fluit; dulcis, ubi ad Meridiem flectitur.* Imò verò ſolum, non cœlum mutat *Himeræ* fluenta: cujus ea pars quæ profluit contra *Ætnam*, quia per terræ dulcem ſuccum percurrit, eſt infinitâ dulcedine; altera verò pars, quæ per ſalinas tranſit, ſalſum habet ſaporem. *Nebrode* ſcilicet monte deſcendens, in duos alveos dividitur. (*Vitruv.* lib. 8.3.) *In Haleſina regione fons, aliàs quietus & tranquillus cùm ſiletur, ſi inſonent tibiæ, exſultabundus ad cantum elevatur, &, quaſi miretur vocis dulcedinem, ultra margines intumeſcit. Gelonium ſtagnum tetro odore abigit proximantes. Ibi & fontes duo: alter*, de quo *ſi ſterilis ſumpſerit, fœcunda fiet; alter*, quem *ſi fœcunda hauſerit, vertitur in ſterilitatem. Stagnum Petrenſium ſerpentibus noxium eſt, homini ſalutare. In lacu Agrigentino* (vel potiùs, in fonte quodam ejus agri, *Plin.* 35. 15.) *oleum ſupernatat*, ſive liquidum bitumen inficiens rivum. *Arundinum comis hæret*, colligitúrque ad lucernarum lumina vice olei, & ad ſcabiem jumentorum. *Nec longè indè collis Vulcanius; in quo qui divinæ rei operantur, cùm proficias intulerunt, ſi adeſt deus, ſi ſacrum probatur, ſarmenta, licèt viridia, ſponte concipiunt ignem, & nullo inflagrante halitu, ab ipſo numine fit incendium.* Quod ab aliis de oppido *Egnatia* (*Plin.* 2. 107. *Horat.* Serm. 1. ſatyr. 5.) in agro *Salentino Italiæ*, hic de *Vulcanio* colle traditur neſcio quo *Siciliæ*. *Achatem lapidem Sicilia primùm dedit, in Achatæ fluminis ripis repertum.* (Hæc *Solinus*.) Septuaginta duabus circiter urbibus inclaruit olim hæc inſula: (*Plin.*3.8.) quarum *Syracuſæ* facilè maxima, *Græcarúm*que omnium pulcherrima habebatur; ſed hâc ætate *Panormus*. Ob *Cereris* templum, famam *Enna* præcipuam habuit; quod in umbilico inſulæ auguſtiſſimum, deæ ſimulacrum oſtentabat ejuſmodi, ut homines cùm viderent, aut ipſam videre ſe *Cererem*, aut effigiem *Cereris*, non humanâ manu factam, ſed è cœlo delapſam, arbitrarentur.

Circùm

Circùm jacebat campus floridissimus, quem circa lacus lucíque erant plurimi, & lectissimi flores singulis anni tempestatibus. Proptèr est spelunca quædam conversa ad Aquilonem, quá *Ditem* Patrem ferunt repentè exstitisse cum curru. (*Cicero* in *Verrem* 7.) In *Siculo* freto est insula (*Ogygiam* vocat *Homerus*) quam *Calypso* habitâsse dicitur. Ad Occidentem, *Æolia*, de quibus A. M. 2698. *Africam* versùs, *Gaulos*, *Melita*, & *Cosura*. *Melita* 800 stadiis *Syracusis* abest, colonia *Phœnicum* quondam ditissima. Eò enim, propter portuum commoditatem, in longinquis peregrinationibus divertere sæpissimè solebant. Est & altera *Melita* inter *Corcyram* & *Illyricum*, unde catulos *Melitæos* appellari *Callimachus* autor est. *A.M.* 2740.

§ 5. Exactis *Italiâ Siculis*, urbes eorum plerasque tenuerunt *Pelasgi*. Condiderunt & novas; etiam aliquas, *Larissam* præcipuè, in *Campania*, regione pulcherrima amœnissimâque *Italicarum* omnium; unde *Abrouissos* gentem barbaram ejecerunt. Urbium igitur maritimarum atque mediterranearum frequentiâ, multitudine civium, copiâ divitiarum, itâ *Pelasgi* abundavêre jam, itâ floruêre, ut nihil eis ad summam felicitatem deesse videretur,———*Propria hæc si dona fuissent*, ac perpetua. (*Dionys. Halicarn.* lib. 1.) *Pelasgi Siculos Italiâ excludunt.*

Anaxagorâ mortuo, tertiæ partis apud *Argivos* rege, *Alector* filius eam tenuit imperii sortem annis fortasse 40. (*Paus. Corinth.*) *A.M.* 2741.

Ægeus Atheniensium rex, eùm liberis ipse careret, sororibúsque suis etiam calamitatem putaret immissam ab irata *Venere*, ejus religionem in *Athenas* primus intulit, quâ placaret offensum numen. Plures enim uxores duxerat, *Melitam*, sive *Metam*, *Hopletis* filiam; deinde *Chalciopen*, *Rhexenoris*, vel, ut alii, *Chalcodontis*. (*Apoll.* 3.) *Isaacus Zezes* (ad *Lycophron.*) addit *Autochthen Persei*. Sed uxores *Athenæus* ait (lib. 13.) amicis suis habendas eum tradidisse, quippe steriles; ipsum verò extra nuptias cum aliis multis habuisse rem. *Stephanus Ambraciam* ei filiam, (unde *Ambracia* dicta *Thesprotiæ* urbs,) & *Achæmenem* filium tribuit. 2742. *Ægeus Athenis imperat.*

Postquam *Orchomenus* fato suo functus est, *Halmi* progenies à *Sisypho* interiit universa. Nullos enim filios reliquerat. Ad *Clymenum* ergò *Presbonis* filium, *Phryxi* nepotem, pronepotem *Athamantis*, *Orchomeni* regnum transiit; quod annis fortasse quinque tenuit. (*Paus. Bœot.*) Ferunt fuisse filiam huic *Orchomeno* (non *Arcadi*, uti *Jos. Scaliger* habet) *Elaram*: quam à se compressam *Jupiter* (ut in fabulis est) sub terra occuluit, zelotypæ veritus *Junonis* jurgia. Indè puerum magnitudinis immensæ natum, quem *Terræ filium* appellat *Homerus*. (*Odyss.* 11.) Is *Latonæ* aliquando inferre conatus vim ad *Pythonem* eunti, à *Phœbo Dianâque* sagittis interemptus est. (*Apollod.* 1. *Paus. Lacon.*) Ejusdem sceleris apud inferos etiam dedisse pœnas dicitur; ubi, ut *Homerum* exponit *Virgilius*, (*Æneïd.* 6.) *Tityi fabula quid velit, & quâ occasione nata.*

Nec non & Tityum, Terræ omniparentis alumnum,
Cernere erat, per tota novem cui jugera corpus
Porrigitur: rostróque immanis vultur adunco
Immortale jecur tondens, fœcundâque pœnis
Viscera, rimatúrque epulas, habitátque sub alto
Pectore; nec fibris requies datur ulla renatis.

Duos adhibet vultures *Homerus*, *Tibullúsque*,

Porrectúsque novem Tityus per jugera terræ
Assiduas atro viscere pascit aves.

In agro *Panopensi Phocidis* ejus monstrabatur tumulus, cujus haud amplior circuitus triente stadii patebat. Itaque sunt qui *Homericum* illud de novem jugeribus, non ad *Tityi* magnitudinem referunt, sed areæ in qua vinctus jacebat. *Homerus* (*Odyss.* 7.) *Rhadamanthum* dicit à *Phæacibus* in *Eubœam* fuisse transportatum, ut *Tityum* conveniret. In ea enim insula speluncam *Elariam* demonstrabant, quæ fabulam (credo) peperit, *Elaram* sub terra gravidam occultandi. Et sacellum *Tityi*, cultúsque erat aliquis apud *Eubœenses*, quanquam damnati ad inferos. (*Strabo* lib. 9.) *Lucretius* (lib. 3.) *Tityi* pœnam rei Venereæ cupiditatem, aliásque solicitudines animi, significare vult. Et certè libido intemperata, quo ille morbo laborâsse videtur, edacissimus jecoris vultur, quæ satiatâ sæpius recurrit ferè indies.

Erat hoc in more positum apud *Thebanos*, ut singulis annis puerum claris parentibus, formâ roboréque præstantem, *Ismenio Apollini* sacerdotem deligerent. Is autem *A.M.* 2744.

A.M. 2744.

laureo ferto coronabatur. Hoc munere *Amphitryonis* filius *Hercules* ornatus est, laurúmque gessit, tripodémque deo dedicavit maximè omnium insignem. (*Pauf. Bœot.*)

Ægeüs consulit oraculum, quâ filios arte procrearet.

Carebat liberis adhuc *Atheniensis Ægeüs*, qui mortuo sibi succederent, ac viventi præsidio forent. A *Pallante* scilicet metuebat sibi fratre, nè, filiorum 50 exercitu elatus, raperet imperium vivo, non à mortuo exspectaret. *Delphos* itaque proficiscitur consulturus oraculum, quâ sibi filios arte procrearet. Vetuit *Pythia*, nè quam fœminam attingeret, antequam *Athenas* in patriam rediisset.

Utre pedem exstantem, vir præstantissime, mando
Nè priùs exsolvas, quàm scandas Palladis arces:

Admodum erant obscura sortis verba, ut consultum putaverit rex *Pittheüm* in reditu convenire, qui oraculum exponeret. *Pelopis* filius *Trœzeniis* jam *Pittheüs* imperabat; unúsque omnium sapientissimus vir iis temporibus habebatur. Ea verò sapientia non nisi apophthegmatibus & præceptis quibusdam ad mores instituendos idoneis continebatur; qualia *Hesiodi* sunt in iis libris quos *Opera & Dies* nuncupavit. Unum ex istis *Hesiodi* versum *Aristoteles* ait autori fuisse *Pittheo* tributum, *Operis stipendium solvendum. Sed nequicquam sapit, qui sibi non sapit.* Prudens itaque vir sibi est oraculum interpretatus, suámque filiam *Ægeo* nocte supposuit, bene poto forsan & imprudenti, *Æthram*. Re compertâ manè, haud offensus voluptate nocturnâ *Atheniensium* rex, gladium & calceos sub ingenti lapide, *Æthrâ* tantùm consciâ, occultavit; præcepítque ut, si puerum pareret, quàm primùm lapidem hunc movere loco posset, ea generis sui pignora deferret ad se, sed quàm fieri posset occultè, nè ab hostibus *Pallantidis* interciperetur. Indè sinum trajiciens *Saronicum Athenas Ægeüs* reversus est. *Æthra* suo tempore puerum edidit, cui nomen *Theseüs*, aut à matre datum, aut à patre mutatum est *Athenis*, propter signa generis quæ dixi reposita. Interea fictus ei pater est alius, & vulgò *Neptuni* filius prædicabatur, quem *Trœzenii*, utpote maritimi, religione magnâ pro numine colebant tutelari. Ei primitias offerebant fructuum quotannis; ejus tridentem nummis imprimebant. (*Hygin.* Fab. 37.) *Æthra* enim, ut celaret stuprum, & ex *Neptuno* gravidam se factam simularet, commenta est, *Minervam* per somnium monuisse, ut in parvam insulam, propè annexam Continenti, *Sphæriam* transiret, illic inferias mitteret *Sphæro Pelopis* aurigæ, quem in ea sepultum ferebant. Dum illa *Minervæ* monitis obsequitur, *Neptunus* in suo regno solam nactus, non potuit virginem dimittere. Ædes itaque dicata est *Apaturiæ Minervæ*, hoc est, *Fallaci*. Insula verò sacra dicta est, & institutum deinde, ut aliæ *Trœzeniorum* virgines, ante nuptias, *Apaturiæ Minervæ* zonas dedicarent. (*Pauf. Corinth.*) *Delphis Trœzenen* profecturus *Ægeüs*, *Corinthi Medeam* convenisse dicitur, (in *Euripidis Medea*;) ubi Scholiastes eum de oraculi mente consuluisse *Medeam* fœminam sagacissimam tradit; cúmque *Sinis* latrocinia deterrerent, nè terrâ iter faceret, *Trœzenen* adiit, ut indè navigaret *Athenas*. At verò *Corinthi* nondum aderat *Medea*. Nec enim credibile est, post *Argonauticam* expeditionem gesta hæc, genitúmque fuisse *Theseüm*, quem interfuisse nonnulli produnt.

A.M. 2745.

Aræthyrea Phlias regnat.

Aræthyreæ in *Peloponneso* regulus *Aoris* cùm obiisset, *Phlias* sororis *Aræthyreæ* filius ditionem ejus adeptus est; cui *Liberum*, opinor *Bacchum Thebanum*, fuisse patrem ferunt. Is urbem condidit *Phliuntem*, eóque, ut in commodiorem locum, ex *Arantia*, ex colle in planum, cives transtulit. *Chthonophyle* uxor filium ei peperit *Andromanta*. (*Pauf. Corinth.*)

[a] In *Bœotia Itonus.*

[b] *A Minoë Rhadamanthus ex Creta* in minores insulas amandatur.

[a] *Itonus* quoque *Bœoti* filius, regis *Bœotorum* in *Thessalia*, iniit regnum patre defuncto, annísque tenuit 30 circiter.

[b] § 6. *Minos Cretensium* rex, potentiâ suâ elatus & regno amplissimo, fratrem *Rhadamanthum*, quem hactenus consortem imperii habuerat, non tulit ampliùs, invidiâ quadam stimulatus, ob inclytam viri justitiam gloriámque. Nè igitur suæ luci officeret nimiâ propinquitate, ad extremos eum regni sui fines quàm longissimè amandavit à se. Insulas ergò *Cariæ* objectas *Rhadamanthus* tenuit. Indè *Erythrum* filium emisit, qui *Erythras* urbem in maritimis *Cariæ* conderet; quam *Lycii* à *Sarpedone* missi, *Cares* & *Pamphylii*, unà cum *Cretensibus* incoluerunt. (*Pauf. Achaïc.*) Et *Oenopionem*, *Ariadnes Minoïdis* filium, (ut aliqui ferunt,) *Chio* principem insulæ præfecit: (*Diod. Sic.* 5. 18.) quem à *Baccho* genitum fuisse commenti sunt Poëtæ veteres, quippe vini conficiendi autorem. Vinum verò *Chios* insula generosissimum edidit.

edidit. Unà cum *Oenopione* filios advenisse refert ex *Ione Pausanias*, (in *Achaicis*,) *Talum*, *Euanthem*, *Melana*, *Salagum*, & *Athamanta*: eodémque in *Chio* regnante, *Carus* & *Abantes* ex *Eubœa* insulæ partem occupâsse. Præter sortem à fratre datam, multæ se præterea insulæ in fidem *Rhadamanthi* suâ sponte tradiderunt, propter summam viri sanctitatem: nec insulæ modò, sed aliqui etiam tractus *Asiæ* Continentis maritimi. Singulis ergò ducibus suis aut urbem aut insulam donavit magnificè; *Thaumanti Lemnum*, *Egyeo Cyrnum*, *Pamphilo Peparethum*, *Euameo Maroneam*, *Aleæo Paron*, *Anioni Delum*, *Andræo* quam ipse *Andrum* vocavit. Nec erat modò celeberrima inter mortales dum viveret *Rhadamanthi* justitia; sed Poëtæ, ad perterrendum genus omne malesicorum hominum, judicem eundem apud inferos constitutum fingunt. (*Diod. Sic.* 5.) *A.M. 2745.*

§ 7. Decimum jam & quintum ætatis annum agebat *Hercules*. Optimis artibus, ut alii principum virorum filii, instituebatur. Agitare currus *Amphitryo* pater, luctare docuit *Autolycus*. Ab *Euryto* sagittandi rationem, à *Castore* sub armis exerceri didicit. Fidibus etiam canere *Linus* docebat, ejus (opinor) nominis secundus. *Apollodorus Orphei* fratrem ait fuisse, qui cùm *Thebas* commigrâsset, & Citharœdicam doceret exercerétque, civitate donatus est. Atque hoc citharæ studium ideo propositum ferunt *Herculi*, quòd ejus tardius ingenium aliam disciplinam non caperet. Cùm autem imperitiùs instrumentum tangeret, increpuit eum *Linus*, vel etiam (ut habet *Apollodorus* 2. & *Diodorus* 3.) plagis affecit. Irritatus *Hercules*, præceptorem suum ipso plectro quod tenebat percussum interemit. (*Ælian.* Var. hist. 3. 32.) Cædis postulatus lege, alteram illi *Rhadamanthi*, viri omnium æquissimi, legem opposuit adversariis, unde absolutus est. Legem verò hujusmodi fuisse ferunt, *Qui manibus injustis irritantem se punîverit, insons esto.* Sed veritus *Amphitryo*, adolescentis ingenio virili pugnacique satìs jam perspecto, nè quod facinus denuo violentius atque ferocius admitteret, si in turba civium versaretur, ad armenta boum amandavit. Nec bubulci erat vile sordidúmve munus in eo seculo. Sed ille reliquos pastores virium præstantiâ longè superabat omnes; procero corpore, torvo terribilique vultu, ignéoque splendore quodam ex oculis emicante; sagittandi jaculandique peritissimus, ut rarissimè aberraret à scopo. (*Apollod.* lib. 2.) Hâc ætate cùm primùm pubesceret, quod tempus à natura ad deligendum quam quisque viam sit ingressurus datum est, *Herculem Prodicus* (ut est apud *Xenophontem*) exisse in solitudinem ait, atque ibi sedentem, diu secum multúmque dubitâsse, cùm duas cerneret vias, unam Voluptatis, alteram Virtutis, utram ingredi melius esset. (*Cicer.* de Offic. 1.) Virtutem enim atque Voluptatem coram se disceptantes audivisse dicitur. Sed fabulosum hoc ad commonendos adolescentes in lubrico ætatis constitutos fictum videtur. *A.M. 2747. Præceptor Linus ab Hercule interemptus.*

§ 8. Dum festum *Neptuni Onchestii* ad urbem *Onchestum Bœotiæ* agitabatur in luco, accidit fortè, ut *Thebani* quidam, levi causâ irritati, *Clymenum Orchomeni* regem interficerent. Cædis autorem *Apollodorus Perierem* ait vocatum, *Menæcii Thebani* aurigam, ictúque lapidis eum vulnerâsse regem. Multos *Clymenus* filios genuerat, *Erginum*, *Stratium*, *Arrhonem*, *Pyleüm*, minimúmque *Axeüm*. Maximus natu *Erginus* regno ætatis jure potitus est. Mox unà cum fratribus, magno exercitu contracto, ad cædem patris ulciscendam (quod ipse moriturus mandaverat) *Thebas* adortus est. Prælio fusos eò adegit *Thebanos*, ut facinus patratum annuâ se pecuniâ, vel (ut scribit *Apollodorus*) centum bobus, ad annum usque vicesimum redempturos, pacti juratique sint. Ex eo igitur *Thebani Orchomeniis*, quodammodo subditi, vectigal annuum dependebant. (*Pausf. Bœot.*) *Minyarum imperio Erginus,*

Polybo Sicyoniorum rege mortuo, ejus ex *Lysianassa* filia nepos *Adrastus* regnum adiit, quod annis tantùm 4 eum tenuisse ferunt. Aderat enim fortè apud avum moriturum, quò ejectus ab *Argivis* confugerat. Quippe *Talao* erat genitus *Biantis* filio, tertii regis *Argivorum*. (*Pausf. Corinth.* & Scholia in *Pindari Nemea* 9.) *Jos. Scaliger Pausaniam* reprehendit, quòd inter *Polybum* & *Janiscum* interponat *Adrastum*. Sed causam addit levissimam, quòd esset *Adrastus* eorum synchronos qui contra *Thebas* militârunt. Id autem non obstare huic *Adrasti* regno, ipsa res demonstrabit. *A.M. 2750. Sicyoniorum præficitur Adrastus.*

Hactenus *Diam* insulam *Thraces* incoluerunt. *Diodorus* annos numerat ducentos; quod amplius multò spatium est quàm temporum ratio ferat, si regnante *Smardio Thesêus* in *Naxum* appulit, quod ab eodem *Diodoro* traditur. Æstu nimio & sic- *Naxi Naxius;*

A.M. 2752.

citate *Thraces* deserere insulam, & emigrare coacti sunt. Sed redeunte mox pristinâ ubertate, *Cares*, ex ea quam postea *Lamiam* vocabant expulsi, occupabant hanc, duce *Naxio Polemonis* filio; qui & suo de nomine pro *Dia Naxum* deinde appellari voluit. Virum hunc aiunt egregium fuisse, & filio morientem *Leucippo* tradidisse regnum, qui *Smardium* genuit. (*Diod. Sic.* 5. ra.)

Latii Faunus rex optimus: cujus uxor *Fatua*, mirè casta, in deam abiit.

Faunus, *Pici* filius, pronepos *Martis*, (apud *Dionysium Halicarn.* 1.) *Aboriginum* in *Italia* tenuit imperium annis 44 patre defuncto; vir fortis ac prudens, quem ut Indigetem sacrificiis & carminibus *Romani* postea coluerunt. Uxor ei nomine *Fatua* fuit, (sororem aliqui scribunt,) quæ, assiduè spiritu quodam impleta, velut per furorem futura præmonebat. Unde postea apud *Latinos*, qui inspirari solebant, *fatuari* dicebantur. (*Justin.* 43.) Eadem à *Romanis* pro dea culta est, appellatáque *Bona dea*, quod tantâ pudicitiâ fuerit, ut nemo illam quoad vixerit viderit mas præter suum virum. (Autor *M. Varro.*) Erat ei templum postea in saxo *Aventini* montis, unde viri arcebantur, & fœminæ tantùm sacra ministrabant. *Faunus* ipse (ità dictus à *fando*, quòd voce, non signis, futura prædiceret,) homines more ferarum viventes in mitiorem vitam redegisse fertur, sacravisse lucos, locis & urbibus nomina dedisse, templa ædificâsse; quæ *Fana* ideo vocata sunt, quòd pontifices sacrando illic *fari* solerent. Sed cultum deorum in *Latio Janum* instituisse plerique volunt ante *Faunum*: (*Pompon. Lætus* de Sacerdot.) qui tamen & hunc addidisse multa non negabunt. Filium *Fauno Sterceutium Plinius* dat, (lib. 17. 9.) qui, ob stercorandi agros inventum, immortalitate donatus est, ipse doctus ab *Hercule*. Quod tamen & nomen & artificium *Saturno* à plerisque tribuitur.

Leo *Cithæronæus* ab *Hercule* interfectus.

§ 9. Antiqua erat & clara *Bœotiorum* urbs *Thespiæ*, quibus hoc tempore *Thestius* imperabat, eo maximè insignis, quòd esset 50 unus filiarum pater. (*Apollod.* 2.) *Diodorus Siculus* (4.) *Thespin* vocat, *Erechthei Atheniensis* filium. *Amphitryonis Thebani* armento, quod *Hercules* procurâbat, *Thespiensium* regis propinqua erant pascua ad montem *Cithæronem*. Ejusdem ergò leonis rapacitas utrumque simul armentum infestabat. Adversus commune malum *Herculis* opem implorabat *Thestius*. Ejus enim, adolescentis adhuc, & robur corporis, & animi magnitudo, in ea jampridem vicinia famâ prædicabantur honorificâ. Nec *Thestius* modò, sed ejus filiæ ex *Herculis* semine procreari sibi liberos magnopere expetebant. Dictus ergò est venationi dies. Regis hospitio *Hercules* lautissimo excipitur. Sed in dies 50 venatio protracta est. Ab *Hercule* tandem captus interfectúsque leo; cujus pellem sibi deinceps pro veste vel armis induit, hiatum oris pro galea. Interim singulis noctibus redeunti è sylvis, & opiparè cœnato, quò adventum suum hospiti regi gratiorem crederet, ex regiis virginibus una thalami quoque socia data est, donec omnes insciens implevisset sobole, quam tantopere optabant, generosâ. Cúmque ille non nisi unam eandémque toto venationis tempore sibi suppositam credebat, 50 filiorum parens factus est, ac novam cœpit unus *Thespiadarum* gentem condere. (*Apollod.* 2.) Aliqui Poëtæ, ad augendum rei miraculum, unius noctis operâ gravidatas fuisse omnes tradunt. Unde illud,

Thespiadæ geniti.

Quinquaginta unâ stupravit nocte puellas:
Herculis est decimus tertius iste labor.

Nè prorsus incredibile videatur hoc, scribit *Theophrastus*, (in Histor. plant.) nonnullos adeò salaces fuisse, ut vel septuagies unâ *Veneri* nocte litaverint.

A.M. 2751.

Ergini feciales ignominiosè habiti,

A venatione redeunti domum *Herculi Ergini Orchomenii* fortè occurrebant legati, ad tributum annuum à *Thebanis* postulandum missi. Magnanimus feróxque juvenis, vectigal à suis civibus, tanquam subditis atque servis *Orchomeniorum*, exigi non tulit. Quare obviis caduceatoribus nares præcîdisse dicitur, (addit aures etiam *Apollodorus*,) & funiculis suas iis collo manus circumligâsse. Et hoc, ait, tributum *Ergino*, à me, atque *Minyis* tradite. Hujus facinoris gratiâ, *Thebani* postea *Herculi Rhinocolustæ* sub dio statuam posuerunt. (*Paus. Bœot.*) *Erginus* magnopere indignatus, tantam ejus legatis oblatam à subditis contumeliam, bello gravissimo *Thebas* invadit. (*Apollod.* 2.) Sed postulaverat priùs facinoris autorem dedi sibi ad supplicium; eóque inclinabat ipse *Creon*, magnus avunculus *Herculis*, maximæque autoritatis vir post *Oedipum*, maximas *Minyarum* opes reformidans, ut traderetur. At *Hercules*, excitatâ juventute ad liberandam patriam, arma publica templis affixa, & consecrata diis, detraxit. Quippe omnia privata servis abstule-

rat

rat suspicax dominorum crudelitas. *(Diod. 4.) Thebanorum* copiis *Hercules* præficitur. Cúmque jam commissuri essent prælium, oraculo *Thebanis* traditum est, eos fore victores, quorum civis aliquis clarissimi generis ultro sibi ipsi mortem consciesceret. Atque huc ferè oraculorum plurima tendebant, ut sanguine humano quasi pascerent satiaréntque se immundi spiritus. In *Antipœnum*, summæ dignitatis virum, oculi omnium conjiciebantur. At is cùm adduci nullâ ratione posset, ut pro civium salute suam prostitueret, ejus filiæ, *Androclès* & *Alcide*, alacriter se pro patria devoverunt. Itâ publicos honores promeritis, in templo *Dianæ* virginis *Eucleæ*, seu *Gloriosæ*, monumentum constitutum est. Leonem quoque lapideum ante fanum, post victoriam, dedicavit *Hercules*. *(Pauf. Bœot.) Thebani* enim victoriâ potiti sunt. In angustiis quibusdam viarum occurrisse *Minyis Herculem*, tradit *Diodorus*, ubi magnas hostibus explicandi copias deerat spatium; illie interfecisse regem, ac delevisse omnes copias; regiam incendisse mox, urbémque diruisse funditus. *Erginum* fuisse obtruncatum *Apollodorus* etiam refert. Sed probabiliora scribenti *Pausaniæ* adversantur. Nec enim aut cæsus rex, aut urbs capta est in hoc bello; unóve bellum hoc prælio confectum. Acerrimè quidem pugnabat *Erginus*, ut ad officium atque tributum revocaret *Thebas*. Sed contra *Herculem*, tum maximè ferocientem juvenili robore, semper infeliciter pugnabat. Cùm igitur magnopere accisas videret bello *Minyarum* opes, civésque suos propè confectos cladibus, pacem itâ fecit cum *Hercule*, ut in posterum *Thebanis* remitteretur tributum annuum: addit *Apollodorus*, (lib. 2.) ut *Minyæ Thebanis* geminatum penderent. Hoc in bello cùm fortissimè pugnaret *Amphitryo*, interfectus est. *Alcmenam* deinde sibi conjugem adscivit *Rhadamanthus*, qui nescio quo casu ejectus in exsilium (ut refert *Apollodorus*) in *Ocalea* urbe *Bœotiæ* habitabat. Conciliatâ cum *Thebanis* pace, ad pristinas deinde opes & felicitatem redintegrandam omnes curas & cogitationes *Erginum* contulisse, narrat *Pausanias*; adeòque totus in hoc unum studium incubuisse dicitur, aliarum rerum oblitus omnium, ut senectus eum cælibem & orbum invaserit. Magnâ tandem congestâ in magnum illud ærarium pecuniâ, cupiditas eum cepit suscipiendi liberos. Oraculum hac de re consulitur. His verbis ei respondetur,

A.M. 2751.

copiæque profligatæ.

Ergine ô Clymeni proles Presbontida, ad aram
Ut sobolem peteres venisti serus, at & nunc
Temoni vetulo validum prætendito rostrum.

Adolescentulâ igitur uxore ductâ, *Trophonium* & *Agamedem* genuit. *(Pauf. Bœot.)* Mortuo tandem *Ergino*, filiis, opinor, nondum adultis, videtur *Azeus* frater, sive *Axeüs*, ejúsque posteri suscepisse regnum, qui *Orchomeniis* in bello *Trojano* præfuerunt. *(Homer. Iliad. 2.) Creon Thebanus*, post devictos *Minyas*, ob rem præclarè gestam, *Herculi Megaram*, filiarum suarum maximam, in matrimonium dedit; ex qua filios tres, *Therimachum*, *Creontiadem* & *Deicöontem* procreavit. *Teremachum* & *Ophiten Hyginus* appellat, duósque tantùm numerat. (Fab. 32.) Minorem natu filiam *Iphicli Creon*, *Herculis* fratri, elocavit; qui jampridem *Iolaüm* filium, ex *Automedusa Alcathoï* filia, susceperat. *(Apollod. 2.)*

Megaram Creontis ducit Hercules.

§ 10. *Pallantium* erat in *Arcadia* urbs, à *Pallante* condita *Lycaonis* filio. Seditione illic ortâ his temporibus, populóque dissidente, ultro decessit in *Italiam* debilior factio, *Evandrum* secuta ducem, virum præclarum, consilio & virtute bellicâ reliquis popularibus suis longè omnibus præstantem. *Mercurii* filius habebatur, propter eloquentiam, credo, & nymphæ cujusdam *Ladonis* filiæ, quam sui *Nicostratam*, *Latini Carmentam* dixêre, utpote fatidicam; vel à *carminibus* quibus vaticinari solebat; vel quasi *carens mente*, propter furorem vaticinum. Mediocris erat turba, navium duarum onus. *Faunus* igitur *Aboriginum* rex, quem supplices implorabant, & agros illis, & montem benignè assignavit, designatum priùs à *Carmentæ*, postquam sacra peregisset diis. Urbeculam in monte positam, suæ patriæ memores, *Pallantium* vocavêre; unde *Palatium*, & *Palatini* montis nomen, qui postea medium ferè tenuit *Romanæ* urbis. *(Dionyf. 1. Pauf. Arcad.)* Postmodum reliquisse *Pallantium Arcadas* refert *Solinus*, (sed loco tamen reliquêre nomen,) *Reate* profectos, propter incommodum vicinæ paludis, quam præterfluens *Tiberis* fecerat. In hujus montis radicibus templum *Evander Lyceo* constituit, quem *Græci Pans*, *Romani Lupercum* appellabant. Ipsum dei simulacrum nudum, caprinâ pelle amictum erat, quo habitu

Evander coloniam in Latium ducit ex Arcadia.

Romæ

A.M. 2751.

Romæ pòst *Lupercalibus* ludis decurrebatur. *Evander* enim solenne allatum ex *Arcadia* instituit, ut nudi juvenes *Lycæum Pana* venerantes, per ludum atque lasciviam currerent; quem *Romani* vocârunt *Janum* quoque. (*Liv.* 1.) Quippe omnium deorum apud *Arcadas* vetustissimus *Pan*, maximóque fuit in honore habitus. Antrum, sub colle, densum contegebat arbustum. • Sub rupibus profundi scaturiebant fontes. Adhærebat etiam saltus, arboribus crebris atque maximis opacus. Illic arâ deo constructâ, patrio more sacra perficiebant; quibus *Romani* postea iisdem sunt usi. In vertice collis *Victoriæ* templum, & sacrificia constituta sunt anniversaria: quam *Arcades Pallantis* fuisse filiam, *Lycaonis* neptem, prædicabant. Eos verò *Victoriæ* sive *Nikæ* honores exhiberi *Palladem* instituisse, quòd cum hac dea simul educata fuisset. Traditam scilicet *Pallanti Palladem* à *Jove* ut primùm nata est, educatámque ab eodem, donec adulta in cœlum sublata est. *Cereri* quoque fanum, & sacra per fœminas atque *Nephalios*, *Graecanico* more, facta. Denique, *Neptuno* dedicârunt equestri templum, atque festum solenne, quod *Arcades* Ἱπποκράτια, *Consualia* vocabant *Romani*: in quo equi mulique, sertis redimiti, ab operibus feriari solebant. Alia præter hæc templa, & aræ, simulacráque diis constituta sunt ab *Arcadibus*, & parentalia, & sacrificia; quibus omnibus *Romani* postea perfuncti sunt, iisdémque ritibus usi; immutatum verò nihil. Dicuntur & Literas in *Italiam* attulisse primi, quas *Carmenta* in *Latinas* commutavit, numerò 15: (*Hygin.* Fab. 277.) Musica etiam instrumenta; cùm nihil *Itali* haberent ex eo artificio præter tibias pastorales. Sed & Leges posuisse, victúmque priscum ex ferino ad humaniorem traduxisse, docuisse Artes & studia, commodáque alia contulisse in publicum, feruntur; quibus magnam sibi autoritatem, ac venerationem penè, apud hospites conciliârunt. (*Dionys.* lib. 1.) Quare à *Romanis* etiam (qui ea postmodum loca tenuerunt) *Evandro* & *Carmentæ* annua sacra peracta sunt, ut aliis Heroibus atque Geniis, aræque dedicatæ: *Evandro* quidem in monte *Aventino*, prope portam Trigeminam; *Carmentæ* verò ad portam *Carmentalem*, sub Capitolio. *Carmentam* aliqui uxorem *Evandri* fuisse malunt; & pro Fato accepêre nonnulli, quòd in hominum natales dominaretur, ac propterea coleretur à matribus. (*Plutarch.* in *Romulo.*)

A.M. 2752.

Eurystheüs Mycenis,

Mortuo rege *Mycenarum Sthenelo*, natus ejus unicus paternum suscepit Imperium *Eurystheüs*, annísque imperavit 43. Præter filium *Sthenelus* natas etiam sustulerat, *Alcinoën* & *Medusam*, ex *Nicippe* nata *Pelopis*. (*Apollod.* lib. 2. *Euseb.* Chron.)

2754.

Adrastus Argis, Janiscus regnat Sicyone.

Post *Talaüm* patrem, *Adrastus*, filiorum maximus, *Sicyona* ad suscipiendum *Argis* regnum est vocatus, quod annis 48 tenuit. Eo discedente, *Janiscus*, *Clytii* ejus *Atheniensis* nepos, cujus filiam *Lamedoni* nuptam diximus, ex *Attica* venit, relictúmque *Sicyone* regnum occupavit. (*Paus.* *Corinth.*) Ferunt eum imperâsse annis 42.

a 2758.

Jasone duce, ab incunabulis expositio,

a § 11. Ante res *Trojanas*, famæ celeberrimæ apud *Græcos* fuit *Argonautarum* in *Colchos* expeditio. Eam verò hac maximè de causa susceptam ferunt. *Pelias*, *Iolci Thessalicæ* urbis ac maritimæ rex, de successu rerum suarum & successore sollicitus, *Apollinémque* sciscitatus, oraculo monitus est, ut ab *Æolidis* caveret sibi. Aderat illi ex ea gente suus tantummodo frater *Æson*; cui mox filius natus est ex *Polymede Autolyci* filia, aut *Alcimede Clymeni*. (*Hygin.* Fab. 14.) Hunc etiam infantem extimuit suspicax tyrannus, & è medio sustulisset, nisi subductum ex ædibus clàm, in *Chironis* antrum detulissent propinqui, & *Centauro* tradidissent alendum erudiendúmque. Adultus ergò, medendi artem cùm didicisset, *Jason* vocatus est, qui priùs *Dolomedes* appellabatur. Indè se contulit in paternum rus, urbe abstinuit, operámque dedit agriculturæ ad *Anaurum* fluvium. Alterum interea datum est *Peliæ* ab oraculo responsum, ut ab eo sibi caveret, qui unum calceum gereret, alteróque pede nudo incederet; vel, (ut *Hyginus*, Fabul. 12.) tum demum mortem exspectaret, cùm ad eum *Monocrepis* accederet. Accidit fortè, dum sacra *Pelias Neptuno* in littore faceret, quò suos omnes convocârat, ut eò festinans *Jason*, trajiciénsque *Anaurum*, alterum in limo calceum amitteret, neque tamen intermitteret institutum iter. Ut eum conspexit meticulosus senex altero nudum pede, oraculi memor, interrogat ex *Jasone*, quid eo esset facturus, à quo se interemptum iri sortes *Delphicæ* monuissent. *Jason* de se fortasse dictum suspicatus, quò mortem declinaret, *Colchos* cum se missurum dixit, ad thesaurum indè repetendum, quem è sua gente *Phryxus* eò deportaverat; vel potiùs, ad aurum atque argentum, nec-

non

non & ferrum, quibus metallis ditissimæ habebantur eæ regiones, auferendum. Eam *Strabo* (lib. 1.) justam hujus expeditionis causam arbitratur. Vellus aureum Poetæ vocabant, de quo A. M. 2670. Arduum hoc, & *Periculosæ plenum opus aleæ*, videbatur. Tibi ergò, inquit *Pelias*, denuncio, ut hunc ad me thesaurum deferas, vitámque aut meam redimas, aut tuam. Animi generosi est, alacriter id facere quod recusari non potest, nec propter discriminis metum opera declinare gloriosa. *A.M. 2758.* Promptè *Jason* obsecutus est regis patruíque sui mandatis. *Argum* protinus conduxit *Phryxi* filium, (si *Apollodoro* fides,) vel *Polybi* & *Argiæ*, (ut *Hyginus* Fab. 14.) taurinæ pellis lanugine adopertum, ut navem sibi longam fabricaret remorum quinquaginta. *Græci* non nisi rotundis videntur usi priùs Myoparonibus. *Danaus* tantùm ex *Ægypto* ejusmodi nave in *Græciam* advectus est, quam est imitatus *Jason*. A fabro, navis *Argo*; ubi compacta est, urbs *Pagasæ* dicta creditur à πήγνυμι, quod *Græcis compingere* significat. Ab *Iolco* 20 stadiis aberat. (*Strabo 9.*) Fortissimos quosque & principes juventutis *Græcanicæ* invitavit *Jason*, ut secum essent hujus militiæ participes gloriæque. Divulgatâ igitur opinione tam gloriosæ expeditionis, cùm ad eum certatim concurrerent, exercitum conflavit generosum. Quinquaginta circiter ex principibus viris numerantur, 54 apud *Diodorum*, qui nomina dederunt, *Jasonémque* secuti sunt ducem, *Argonautæ* à nave cognominati; *Argonautæ navigant Colchos.* à gente verò *Minyarum*, quæ aliquam in *Iolcum* deduxerat coloniam, *Minyæ*, ut *Strabo* docet, (lib. 9.) Primúsque *Tiphys*, *Hagnii* filius, (*Phorbantis* & *Hymanes*, ait *Hyginus*,) navis gubernaculo præfectus est. *Tipha* enim oppidum erat *Bœotiæ* maritimum, & navale, ad sinum *Corinthiacum*; cujus incolæ rerum sibi maritimarum peritiam summam vendicabant, suúmque prædicabant civem fuisse *Tiphyn*. (*Pauf. Bœot.*) 2. *Orpheüs Oeagri* nominatur. At is à *Mænadibus* jampridem dilaniatus. Alius videtur ejusdem fuisse nominis, atque artis ejusdem peritus, Citharœdus *Martis*. 3. *Argus*, qui navem fabricatus est. 4. & 5. *Calaïs* & *Zetes*, *Boreæ* filii, *Thraces*, capite pedibúsque alatis. 6. & 7. *Castor* & *Pollux*, imberbes, *Tyndari* & *Ledæ*, *Spartani*. 8. & 9. *Telamon* & *Peleüs Æaci*. 10. *Hercules Amphitryonis*. 11. *Theseus Ægeï*. At ille tum demum *Athenas* venit, annos 20 circiter natus, cùm ex *Ægeo Medea Colchica* filium peperisset *Medum*, sexennio ut minimum post hæc tempora. Quare ab aliis plerisque omittitur. 12. & 13. *Idas* & *Lynceüs*, *Aphareï Messeniorum* regis. 14. *Amphiaraüs Oicleï*, *Argivus*. 15. *Cæneï Coronus*. 16. *Palæmon Vulcani*, *Ætolive*. *Hyginus* ait *Lerni*, & *Palæmonum* vocat. 17. & 18. *Cepheüs* & *Amphidamus*, *Aleï* & *Cleobules* filii, *Arcades*. (*Hygin.*) 19. *Laërtes Arcesii*, *Ithacensis*. 20. *Autolycus Mercurii*. At is, puto, fuit grandior ætate, quàm ut his rebus interesse potuerit, avus *Jasonis*. 21. *Atalanta Schœneï* filia *Arcadis*. 22. *Menœtius Actoris*. 23. *Actor Hippasi*. 24. *Admetus Pheretis*. 25. *Acastus Peliæ*, *Thessalus*, qui sponte, non rogatus, comitem patrueli se dedit. (*Hyg.*) 26. *Eurytus Mercurii*. 27. *Meleager Oeneï*, *Calydonius*. 28. *Ancæus Lycurgi*, *Tegeates Arcas*. 29. *Euphemus Neptuni*. 30. *Pæas Thaumaci*. 31. *Butes Teleontis* & *Zeuxippes*, *Atheniensis*. 32. & 33. *Phanus* & *Staphylus*, *Dionysi*. 34. *Erginus Clymeni*. 35. *Periclymenus Neleï*, *Pyleüs*. 36. *Augeas Eleï* & *Naupidames*, *Eleüs*. 37. *Iphiclus Thestii*. 38. *Euryalus Mecisteï*; qui minor ætate videtur fuisse quàm ut hîc adesse potuerit, quippe unus *Epigonorum* qui cepêre *Thebas* post annos ferè 50. 39. *Peneleüs Hippalcimi*, & 40. *Leïtus Alectoris*: qui cùm bellum gesserint *Trojanum*, rebus his eosdem interfuisse minùs credibile videtur. 41. *Iritus Nauboli*, (*Iphitus Hygino*, & *Homero Iliad. 2.*) *Phocensis*. 42. & 43. *Ascalaphus* & *Almenus*, *Martis*, (*Ialmenus Homero.*) Sed & hi contra *Trojanos* militârunt. 44. *Asterius*, sive *Asterion*, *Cometæ*. 45. *Polyphemus Elatæ*, *Hygino Elati*, matre *Hippiâ Antippi* filiâ, *Thessalus*, ex urbe *Larissa*, pedibus tardior. Hos tantummodo *Apollodorus* numerat: è quibus tamen *Sophocles* & *Æschylus* non numerant *Theseüm*, *Amphiaraüm*, *Laërtem*, *Autolycum*, *Atalantam*, *Menœtium*, *Actorem*, *Euphemum*, *Pæanta*, *Phanum* & *Staphylum*, *Periclymenum*, *Euryalum*, *Peneleüm*, *Leïtum*, *Iritum*, *Ascalaphum*, & *Almenum*. Sed plures addunt alios: 1. *Æthalidem*, *Mercurii* & *Eupolemiæ Myrmidonis* filiæ filium, *Larissæum*; 2. *Amphidamanta*; 3. *Argeüm*; 4. & 5. *Asterionem* & *Amphionem*, *Hyperasii*; 6. *Biantum*; 7. *Calaim*; 8. *Canthum*; 9. *Clytium*, & 10. *Iphitum*, *Euryti* & *Antiopes*, *Oechalienses*; (*Hyg.*) 11. *Echionem*; 12. *Eribotem*; 13. *Eurydamanta*, *Iri* & *Demonassæ* filium, ejúsque fratrem; 14. *Eurytionem*; 15. *Hylam*, *Thyodamantis* & *Menodices* nymphæ filium, *Oechaliensem*; 16. *Idmonem*, *Abantis* filium, *Argivum* augurem, *Apollinis* (Poëtæ fingunt) &

Asteries;

A.M. 2758.

Asteries; (Hyg.) 17. *Iphiclum Æsonis*; 18. *Laocöonta Oenei* fratrem, *Calydonium*; 19. *Laodocum*; 20. *Mopsum*, *Ampycis* filium & *Chloridis*, augurem; 21. *Nauplium*, ex *Thessalia Lapitham*; 22. *Odeüm*; 23. *Oileüm*, patrem *Ajacis* minoris; 24. *Phalerum*, *Alcontis* filium, *Athenienſem*; 25. *Tanareüm*, qui sicco pede super aquas currebat; 26. *Talaüm*, *Biantis* filium, *Argivum*. His instructa navis *Argo*, his acta remigibus, (ut Poëtæ prædicabant, qui tamen duces videntur potiùs in classe, quàm in nave remiges,) in *Colchidem* proficiscitur. In itinere hæc ei accidisse ferunt. Primò, in *Lemnum* insulam delata est, *Vulcano* sacram, in *Ægeo* mari adversus *Thraciam*, quæ ab *Atho* monte 87 mill. pass. distat, circuitu patet 22 mill. fluminibus caret. Oppida habuit *Hephæstiam*, & *Myrinam*; in cujus forum solstitio *Athos* ejaculatur umbram. (*Plin*. l. 4. 12.) Nobilitabat hanc insulam Labyrinthus, *Cretico Ægyptió*que similis, columnis tantùm 140 mirabilior; quarum in officina turbines ità librati pependerunt, ut puero circumagente tornarentur. (*Plin*. 36. 13.) *Lemnia* Rubrica celebris, minio proxima, quæ non nisi signata venundatur; unde *Terra sigillata* dicitur. (*Plin*. 35. 6.) At nihil hîc ab *Argonautis* jam repertum præter fœminas. Extinctum erat omne virile genus, uxorum conspirantium scelere contrucidatum, quòd ob graveolentiam nescio quam spernerentur à maritis, *Thressas* præferentibus ancillas. *Hypsipyle* regnabat, quæ una patri pepercerat *Thoanti*, & ablegaverat clàm. In Chersoneso deinde *Taurica* eum regnavisse tradit *Hyginus*. (Fab. 120.) Novis tamen hospitibus sua séque *Lemniades* prostituerunt liberalissimè; donec ipse Veneris lasciviæque tantæ pertæsus *Hercules*, increpuit socios, & ad iter institutum revocavit. Ex *Jasone* regina *Euneüm* & *Nebrophonum* filios peperit; quósque alios *Lemniades* fœminæ conceperunt ex *Argonautis* liberos, patrum iis nomina imposuerunt. (*Hygin*. Fab. 15.) Sed *Argonautarum* posteri *Lemno* postea ejecti sunt à *Pelasgis*. *Hypsipyle* verò, quæ patrem sola servârat, periisset ipsa, nisi fugâ celeri quæsivisset salutem; quam vix fugâ tamen consecuta est, à prædonibus capta, & *Lycurgo Pheretis* filio, *Nemeæ* regnanti, vendita in servitutem. Ex *Ægeo* mari *Minyæ* in angustias eunt quas vocabant *Hellespontum*; unde tenuis Euripus, 7 stadiorum latitudine, 86 mill. pass. spatio porrigitur ad *Propontidem*; ubi laxiùs exspatiatur æquor, rursúsque in arctum coït: quæ angustiæ *Thracius Bosphorus* dicuntur, latitudine 500 pass. Dein vastum mare, pontus *Euxinus*, qui quondam *Axenus*, longè refugientes occupat terras; magnóque littorum flexu retro curvatus in cornua, ab his utrinque porrigitur; ut sit planè arcûs *Scythici* formâ. Medio flexu jungitur ostio *Mæotici* lacûs. *Cimmerius Bosphorus* id os vocatur, 2500 pass. latitudine. At inter duos *Bosphoros*, *Thracium* & *Cimmerium*, directo cursu, ut autor est *Polybius*, 500 mill. pass. intersunt. (*Plin*. 4. 12.) Per *Euxinum* pontum erat in *Colchidem* navigandum. Primò igitur ad *Doliones* in *Propontidis* insula pervenerunt, (*Hygin*. Fab. 16.) quibus imperabat *Cyzicus*, *Ænei* filius, *Eusori* ex filia nepos. (*Apollod*.) Ab eo perbenignè sunt excepti. Sed ulteriùs paulò progressos nocturna tempestas, reflantium ventorum impetu, ad eandem insulam ignaros locorum repulit. *Cyzicus* hostes adesse *Pelasgos* ratus, quibuscum, utpote propinquis, bella continenter gerebat, ad arma conclamat. Pugnatum est acerrimè; cùm neutri tamen scirent, quibus cum hostibus pugnaretur. Repulsi atque cæsi *Dolionum* plurimi, unà cum rege *Cyzico* à *Jasone* interfecto: quod ubi postero die patuit, magno cum dolore luctúque, detonsis etiam sibi capillis, tumulatum est à *Græcis* magnificè corpus regium; traditóque liberis regno, disceditur. Ludos etiam in hoc funere celebratos, saltu, luctatione, & jaculo, tradit *Hyginus*. (Fab. 273.) Hæc, opinor, *Cyzicus* insula est in *Propontide*, quam *Strabo* (libro 12.) Continenti ait annexam duobus pontibus, stadiorum 500 ambitu. Urbs inerat præclara, ejusdem nominis; & portus duo, qui claudi poterant. Urbem *Pomponius Mela* conditam à *Minyis* tradit, ut *Cyzico* regi per imprudentiam cæso monumentum esset. Unde *Ovidius*, (Tristium lib. 1.)

Cyzicon Æmoniæ nobile gentis opus.

In monte qui *Dindymus* appellabatur, *Dindymenæ* Matri deûm *Argonautæ* templum dedicârunt. In *Mysiam* indè navigatum est. Ibi *Hercules*, cùm in terram descendisset unà cum *Hyla* puero, & *Polyphemo*, amasium in aqua demersum perdidit. Aquatum scilicet emissus est. Raptum à Nymphis, propter egregiam formæ præstantiam, Poëtæ fabulantur. Ignari quid eo factum esset, *Hercules* & *Polyphemus*, dum

puerum

puerum quærunt, etiam socios navémque requirunt. Ventorum quippe vi rapta in altum navis *Herculem* comitémque hærentes immorantésque in sicco reliquit. *Hercules* in *Græciam* redit. In *Mysia Polyphemus*, urbe *Cio* conditâ, regnum instituisse traditur. Quos habuerit in regno subditos, quorum ope comitum in urbe construenda sit usus, non traditur. Quasi verò tam facile fuerit homini peregrino, & soli penè, in aliena ditione urbem atque regnum condere. Probabilius videtur quod scribit *Herodotus*, *Herculem* non adfuisse *Jasoni*, aliis fortasse rebus occupatum domi. In *Bebryciam* deinde *Amyci* regnum appulerunt *Græci*. Is *Neptuni* filius habebatur & *Bithynidis*, (*Melies*, ait *Hyginus*, Fabul. 17.) homo sævus & truculentus, sed pollens viribus. Itaque hospites provocare solebat ad certandum cæstibus, & victos perimere. Descendit in certamen *Pollux*, qui, cubito ejus percusso, pugilem ipsum interemit, qui plurimos antè dederat neci. Amisso rege, in *Pollucem* erant *Bebryces* impetum facturi. Sed arreptis armis *Græci* facilè abegerunt in fugam. Indè *Lycus*, insulæ cujusdam in *Propontide* rex, (*Mariandynos* vocat *Apollodorus*,) eò accepit honorificentiùs *Argonautas*, quòd hostem ejus interfecissent *Amycum*, à quo sæpius infestabatur. Itaque diutiùs apud *Lycum* morati, dum venationibus oblectabant se, *Idmonem* vatem amiserunt, qui ab apro percussus interiit. Is *Thestorem* genuisse dicitur ex *Thestia*, vel, ut alii, ex *Laothoë*, augurem, & *Calchantis* patrem. Dum honorificum *Idmoni* funus instituunt, *Tiphys* quoque nauclerus moritur: cujus in loco *Ancæus* ille *Samius* ad navis gubernaculum est adhibitus. Indè *Salmydessum* adeunt in *Thracia*, cui *Phineüs Tyrii Agenoris*, vel potiùs *Phœnicis* filius, nepos *Agenoris*, imperabat. *Hesiodus* enim *Phœnicem* tres genuisse filios prodit, *Cilicem*, *Phineüm*, & *Doryclum*. Alius ergò hic *Phineüs* à fratre *Cephei*, quem interemisse *Perseüs* dicitur. Oculis privatum à *Jove* fingebant, eò quòd, vates cùm esset ab *Apolline* institutus, consilia deorum enunciaret, ac prædiceret mortalibus futura: vel, quòd filios suos, *Crambin* & *Orythum*, sive *Parthenium*, ex *Cleopatra Boreæ* genitos, propter *Idææ* novercæ calumniam, quasi stuprum ei obtulissent, oculis multavit. Sed pœna gravior *Harpyiæ*, quæ *Jovis* dictæ sunt *canes*, ideóque sunt immissæ, ut cibum semper seni appositum diriperent, perpetuáque miserum discruciarent fame. *Virgil.* (*Æneid.* 3.)

> *Tristius haud illis monstrum, nec sævior ulla*
> *Pestis & ira deûm Stygiis sese extulit undis.*
> *Virginei volucrum vultus, fœdissima ventris*
> *Ingluvies, uncæque manus, & pallida semper*
> *Ora fame.*

His monstris credibile videtur significari ventos; at ventos ejusmodi qui vapores inducant putridos fœtidósque, adurant segetem, ac fruges corrumpant propè maturas jam, & ad messem ac mensam paratas. Itaque fingunt, *Harpyias* à *Boreæ* filiis in fugam actas, quoniam ab Aquilone flamina salutaria noxias exhalationes corrigunt abigúntve. Persecuti verò dicuntur *Harpyias Calais* & *Zetes*, jaculis ensibúsve nudatis, ad insulas usque *Plotas* versus Meridiem; quæ deinde *Strophades* vocatæ sunt, quòd ab iis verso itinere, ad socios *Boreadæ* redierint, postquam juratæ promisissent *Harpyiæ*, *Phineo* se in posterum molestas non fore. Neque à moribus aliena est hæc fabula. Mixtum enim illud avaritiæ genus *Harpyiæ* denotant, quod cum prodigalitate conjunctum est, opésque alienas

> *Quærit ut absumat, consumpta requirere certat,*
> *Atque ipsæ vitiis sunt alimenta vices.*

Liberatus à pœna *Phineüs*, monstravit *Argonautis* viam, ac præcipuè monuit de transitu per *Cyaneas* insulas in ponto *Euxino*, sive *Planetas*, quæ ab aliis *Symplegades* dictæ sunt, *traditæque fabulis inter se concurrere; quoniam parvo discretæ intervallo, ex adverso intrantibus geminæ cernebantur, paulúmque deflexâ acie, coeuntium speciem præbebant.* (*Plin.* 4. 13.) Poëtæ *Phineüm* fingunt docuisse, ut columbam præmitterent ad viam explorandam; quæ si pertransiret incolumis, ipsi nè dubitarent eâdem sequi viâ: sin periisset columba concursu scopulorum attrita, frustrà eos progredi ac penetrare conaturos. Et emisisse columbam *Argonautas*, quæ amissâ tantùm extremâ caudâ scopulis coëuntibus pervasit: secutam verò navem, labore summo remigantibus *Argonautis*, puppis parte mutilatâ incolumem evasisse. Has deinde insulas, quasi

A.M. 2758.

A.M. 2758.

fixis in pelago radicibus, hæsisse immobiles. Admissi per *Cyaneas* petras in *Pontum Græci*, dum errabant incerti viarum, in *Diam* fortè insulam delati sunt, ubi & *Phryxi* filios naufragos inopésque offenderunt, dum ad suos erant in *Græciam* redituri. Iis ducibus tandem

Contingunt rapidas limosi Phasidos undas,

qui clarissimus *Colchorum* est fluvius, & sitam ad fluvium hunc *Æam* civitatem. (*Herodot.* 1.) Collocatâ in occulto nave, *Chalciopes* ope uxoris *Phryxi*, filiis id agentibus, *Medeæ* commendatur *Jason*, *Æetæ* regis *Colchorum* alteri filiæ, fœminæ solertissimæ veneficæque. Nam & terra ipsa venenorum ferax invitâsse videtur, & amitæ *Circes* disciplina instituisse fœminam in rebus magicis. Præter alia, Ephemerium poculum invenisse *Medea* creditur, quod occulti quadam ignis vi habetur immedicabile. (*Nicand.* Alexipharm.) Ea ut primùm conspexit *Jasonem*, speciosissimum virum, amore tanto protinus correpta est, ut omnia se facturam ejus gratiâ polliceretur, modò & ille promitteret juratus, eam se pro conjuge habiturum, abducturúmque in *Græciam*. Hujus amoris cum pudore ac pietate in patriam atque parentes lucta ingeniosissimè pingitur à Poëta *Ovid.* (Metam. 7. fab. 1.) In verba *Medea Jason* facilè juratus est, qui perspexit, aliâ se lege voti compotem non futurum. Cùm ergò repetiisset ab *Æeta* vellus aureum, hoc est, thesauros aliásque res à *Phryxo* delatas in *Colchidem*, Poëtæ fingunt, promisisse regem traditurum se quod peteret, si modò *Cadmei* serpentis qui reliqui erant dentes consereret, tauris ignivomis & æripedibus adamantinum trahentibus aratrum; armatos deinde milites ex eo semine orituros subigeret. Quæ omnia cùm *Jason*, auxiliante *Medeâ* medicamentis carminibúsque, peregisset; tantum aberat tamen *Æetes* à præstando quod erat pollicitus, ut navem flammâ, nautas ferro delere constituerit: ídque *Medeam*, consilii paterni consciam, detulisse ad *Jasonem* ferunt; deinde, consopito veneficiis quibusdam Dracone qui custodiebat, abstulisse vellus aureum, & cum *Argonautis* denique profugisse in *Græciam*, *Absyrto* fratre tanquam obside abducto. Sed ut fabulæ mittantur, simillimum vero est, prodidisse *Medeam* arcana patris consilia, ac tradidisse quem petebant repetebántve thesaurum, postquam custodum aut fallaciis quibusdam & artibus diligentiam labefactâsset, aut muneribus fidem. Serpentina enim oculorum perspicacia aptissimè custodum significabat vigilantiam. Potiti ergò quod petebant *Græci*, *Medeâ* simul raptâ, in fugam se nocturnam dederunt. Quam ubi dies prodidit, *Æetes* classe fugientes persecutus est. Quare *Medea*, fratre *Absyrto* jugulato, ejus membra discerpti sic in ipsa via dispersit objecítque patri, ut eo in colligendis filii reliquiis occupato, *Jason* interim elaberetur cum suis. Indè *Tomos* dicta; à dissectis pueri membris loco nomen est datum. Ad sepulturam filii redeunte patre, vel quòd ulteriùs pergere senem ætas non pateretur, classis tamen emissa cum mandatis atque minis, ut *Medeam* reducerent, aut nè ipsi redirent. Postquam diu errâssent—*maria omnia circum*, neque *Jasonem* tamen *Medeámve* uspiam invenirent, in *Corcyram* postremò appulerunt. Eò & *Græcos* fortè impulerat tempestas, à *Jove* concitata propter *Absyrti* cædem, ut Poëtarum pietas fabulatur. *Colchi* protinus à rege *Phæacum Alcinöo*, qui patri *Phæaci* nuper successerat, tradi *Medeam* sibi postulant, sui regis filiam, per maria hactenus quæsitam à se omnia. Respondit æquo jure acturum se *Alcinoüs*, omnémque rem crastino die cogniturum. Eam se, modò virginem, remissurum ad patrem; nuptam verò, *Jasoni* marito relicturum. Nam in uxorem esse marito jus, in filiam adhuc virginem patri. Interim à *Jasone* ducta est eâdem nocte, *Arete* reginâ nuptias procurante. Cùm ergò pro *Jasone* pronunciâsset rex, & *Colchi* scirent, frustrà se in patriam absente *Medeâ* redituros, alii *Absyrtidas* insulas habitârunt; alii *Corcyrais* permisti transierunt in *Phæacas*; alii denique *Polas* condiderunt in *Illyrico*, quod nomen *Colchicè urbem exsulum* significat, ut *Callimachus* docet. (*Strabo* lib. 5.) *Absyrtum Hyginus* ait, (Fab. 23.) & *Strabo*, (lib. 7.) ab *Æeta* patre missum, ut *Medeam* atque *Jasonem* persequeretur; quam apud *Phæacas* tandem consecutus, vi atque armis auferre conatus est. *Alcinoüs* arbitrum se interposuit, cujus tamen arbitrio minimè sibi standum esse *Absyrtus* putavit; sed *Græcos* discedentes ad *Minervæ* insulam secutus, à *Jasone* illic interfectus est. Sed in *Italiam* quoque venisse *Jason* dicitur, ubi in agro *Pisentino Junoni* templum *Argivæ* condidit. (*Plin.* 3. 5.) In *Thessaliam Græci* tandem, post quatuor mensium navigationem, pervenêre. De reditu *Jasonis* ut primùm audivit, ægerrimè tulit *Pelias*

Aureum vellus ad *Peliam* deferunt;

Iolci

Iolci rex, qui sperabat hominem se in exsilium præcipitâsse. Cùm igitur de interficiendo *Æsone* fratre, ac patre *Jasonis*, cogitaret; ille fratris impietatem atque vim antevertit suâ, taurique immolati epoto sanguine interiit: *Peliâ* jubente, *Diodorus* ait. Comitem viro futuram ad inferos animam, quam in terris habuerat sociam, uxor ejus *Amphinome* laqueo expulit gladióve; sed *Peliæ* crudelitatem diris omnibus exsecrata priùs. *Promachus* etiam puer interemptus est. Adsuit mox alter filius; qui tempus alienum esse adhuc querendi de injuriis ratus, distulit vindictam, vellus tradidit, & in *Isthmo Corinthiaco* navem dedicavit *Neptuno*. Cúmque apertâ vi & armis contra *Peliam* nihil posset fieri, *Medeam* obsecravit, aliquam ut iniret rationem suis artibus, quâ tot atque tantas *Peliæ* ulcisceretur injurias. Filias habuit duas tantùm apud *Apollodorum Pelias*, *Asteropéam* & *Antinoën*, ità nominatas à *Myrone* pictore, ubi Poëtæ silent. (*Pauf. Arcad.*) Quinque tamen *Hyginus* numerat, *Alcestin, Pelopiam, Medusam, Isidocen*, & *Hippothoën*. (Fab. 24.) Apud has gratiam conciliat sibi *Medea*, sive mentita *Dianæ* sacerdotem se (ut *Hyginus* tradit, & *Diodorus*,) ante *Jasonis* appulsum, sive odio in *Jasonem* simulato, (ut *Ovidius* Metam. 7. fab. 4.)

A. M. 2875.

sed & artibus *Medea* mortem.

———— *Odium cum conjuge falsum*
Phasias assimulat, Peliæque ad limina supplex
Confugit: atque illam (quoniam gravis ipse senectâ)
Excipiunt natæ; quas tempore callida parvo
Colchis amicitiæ fallacis imagine cepit.)

Tandem pollicetur se, ut gratiam pro meritis referat, à summa senectute *Peliam* ad juvenilem ætatem suis veneficiis & medicamentis revocaturam. Et quò majorem hospitibus fiduciam faceret, suísque dictis fidem, multa suis artibus miracula iis objecit, quæ verisimilia videbantur; arietéque vetulo in ahenum conjecto, agnus indè pulcherrimus prosilire visus est. In eundem igitur ahenum conjiciendus & *Pelias* fuit, emisso priùs, ex jugulati ac discerpti corpore, veteri atque inutili cruore. Sed ut fœminas filiásque adduceret ad jugulandum elixandúmque patrem, eloquentiâ erat non vulgari opus.

Jámque neci similis, resoluto corpore, regem,
Et cum rege suos custodes, somnus habebat:
Quem dederat cantus, magicæque potentia linguæ.
Intrârant jussæ cum Colchide limina natæ,
Ambierántque torum. Quid nunc dubitatis, inertes?
Stringite, ait, gladios, veterémque haurite cruorem,
Ut repleam vacuas juvenili sanguine venas.
In manibus vestris vita est ætásque parentis.
Si pietas ulla est, nec spes agitatis inanes,
Officium præstate patri, telísque senectam
Exigite, & saniem conjecto emittite ferro.
His, ut quæque pia est, hortatibus, impia prima est;
Et, nè sit scelerata, facit scelus. Haud tamen ictus
Ulla suos spectare potest, oculósque reflectunt,
Cæcáque dant sævis aversæ vulnera dextris.
Ille cruore fluens, subitò tamen allevat artus,
Semilacérque toro tentat consurgere; &, inter
Tot medius gladios, pallentia brachia tendens,
Quid facitis, natæ? quis vos in fata parentis
Armat? ait. Cecidêre illis animíque manúsque.
Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abstulit, & calidis laniatum mersit in undis.

Alcestis, una filiarum, à patre manus abstinuisse dicitur. Tandem ubi, vitâ decocto non redeunte, deceptas à *Medea* se *Peliades* advertebant, patrémque sibi jam nec juvenem superesse, ac nè senem quidem, sed impiè laceratum atque resolutum cadaver, adeò ut restaret nihil humani corporis quod sepulturæ traderent; tum verò, quò invidiam parricidii, & *Acasti* fratris iram ultionémque declinarent, in *Arcadiam* profugisse memorantur; ubi post multa secula in agro *Mantineensi* monstrabantur

A.M. 2758. tur earum tumuli. (*Pauſ. Arcad.*) *Acaſtus* enim ſorores perſecutus dicitur, ut necem patris ulciſceretur, & funebres ei ludos inſtituiſſe. (*Pauſ. Eliac.* 1. *Hygin.* Fab. 273.) *Zethum* ait *Hyginus*, (vel *Zeten* potiùs,) Aquilonis filium, dolichodromo viciſſe, *Calaïn* ejus fratrem diaulo, *Caſtorem* ſtadio, ceſtu *Pollucem*, *Telamonem* diſco, *Peleüm* luctatione, *Herculem* pammachio, *Meleagrum* jaculo; *Cycnum Martis* filium armis occidiſſe *Pilum Diodoti*; *Bellerophontem* equo, (at ille jampridem interiit,) *Iolaüm* ſuperâſſe quadrigis, *Iphicli* natum. At ille nondum videtur pubertatem attigiſſe. Fabulam de reddita ſenibus juventute, *Palæphatus* vel de flore quodam interpretatur, quo capillorum canitiem ſuſtulit *Medea*; vel de calido lavacro, quo ſenes etiam ſaniores agilioréſque reddidit. *Pelias* verò, cùm, præ ſumma ſenectutis debilitate, æſtum atque ſudorem ſuſtinere non poſſet, extinctus eſt. Interim dato à *Medea* ſigno, *Jaſonem* occupaviſſe regiam *Hyginus* docet; (Fab. 24.) ſed *Acaſto* comiti ſuo reddidiſſe regnum. Ejectam ab *Acaſto Medeam Jaſonémque* ſcribit *Apollodorus*; *Medeam* profugiſſe clàm, *Pauſanias*. Migraviſſe *Corinthum* conſtat, ubi *Æetes* quondam pater *Medeæ* regnaverat. Hujus expeditionis exſtitiſſe in *Armenia* paſſim & *Media* finitimíſque locis monumenta, circa *Sinopem* ejúſque oram maritimam quoque, *Propontidem*, & *Helleſpontum*, uſque ad *Lemnum* inſulam, multa indicia prodit in Geographicis (lib. 1. & 11.) idoneus autor *Strabo*. A *Baccho* ad *Herculem* & *Argonautas*, anni ſexaginta tres colliguntur apud *Clementem Alexandrinum*. (Stromat. 1.)

Aliter Diodorus res narrat Argonauticas. § 12. In rebus *Argonauticis*, *Diodorus Siculus* fatetur, ſibi cum aliis pleriſque Scriptoribus non convenire; nec in priſcis fabulis quærendam eſſe conſtantem ſibi in omnibus hiſtoriam. In quibuſdam verò jure mihi reprehendendus videtur. *Peliam* ſcribit *Jaſoni*, ambienti aliquod præclarum facinus, eò libentiùs annuiſſe, quòd ipſe careret virili ſobole, ac propterea ſibi à fratre metueret; cùm tamen fateatur idem mox, regnum à *Jaſone* traditum *Acaſto Peliæ* filio. Deinde, *Herculem* ait imperatorem à proceribus creatum: quod in aliena re, navéque aut claſſe aliena, cui *Jaſonem* ipſe ducem præficit, alienum videtur & minùs credibile. Reliqua verò ſic narrat: *Athon* ac *Samon* prætervectos Heroas, ad *Sigæum Troadis* promontorium procellarum vi adactos; ubi *Heſione* liberatâ, præmium *Hercules* depoſuit apud regem *Laömedonta*, donec rediret ex *Colchide*. Hinc digreſſos, aliâ tempeſtate vexatos, quam ſedavit *Orpheüs*, voto *Samothracibus* nuncupato diis: duas verò quaſi ſtellas *Dioſcurorum* capitibus adhærentes, cujuſdam divinitatis opinionem peperiſſe, & periculi jam depulſi fidem. In *Phineï Thracis* regno, duos regis filios, crudeliter à patre habitos propter novercæ calumniam, occurriſſe, fidémque hoſpitum implorâſſe; *Phineo* fruſtrà prohibente, nè peregrini rebus alienis immiſcerent ſe; nec enim velle patrem ſeverius aliquid in ſuos liberos ſtatuere, niſi magnitudo facinorum naturam ſuperaret. *Calaïn* & *Zeten*, avunculos, opem nepotibus primos obtuliſſe. Ipſum regem cum exercitu mox prodeuntem ab *Hercule* fuiſſe interemptum. Regnum igitur matri *Cleopatræ* cùm tradidiſſent, juvenes *Jaſonem* ſecutos eſſe. E *Thracia* in Cherſoneſum *Tauricam* appuliſſe, ubi ante annos aliquot *Perſa* regnaverat, *Æetæ* frater, atque pater *Hecates*. Eam, veneficiorum peritiſſimam, herbarum noxiarum experimenta in hoſpitibus feciſſe; útque regno ipſa potiretur, patrem ſuſtuliſſe: templum *Dianæ* poſuiſſe, cujus ad aram hoſpites immolabantur: *Æetæ* patruo nuptam, *Circen* ei atque *Medeam* peperiſſe, filiúmque *Ægialeüm*. *Circen* matris diſciplinæ ſe dediſſe, venenorum artificio præſtantiorem. Eandem regi *Sarmatarum* vicino traditam in matrimonium, cùm veneno virum ſuſtuliſſet, ipſa regnum crudeliùs gereret, à ſubditis fugatam, inſulam in oceano deſertam, unà cum aliis mulieribus comitibus fugæ, vel *Circæum* in *Italia* promontorium, occupâſſe. *Medeam* ſororem, pharmacorum ſatis edoctam vim, ad hominum ſalutem uſam eſſe arte, non ad perniciem. Nam & *Æetes* non minùs in hoſpites truculentus, *Hecate* ſtimulante, præſertim quòd ex oraculo didiciſſet, moriturum ſe, cùm peregrini vellus ei aureum abſtuliſſent. *Medea* verò, aut gratiâ ſuâ & precibus apud patrem, aut conſilio & prudentiâ, multis præſidio fuit; adeò ut, ſuſpectam de inſidiis, cuſtodiæ parentes eam tradiderint. Hinc elapſæ fugâ in quoddam Solis templum, & in littore marino deambulanti fortè, *Argonautæ* occurrebant, ex Cherſoneſo *Taurica* nuper appulſi. Diu igitur de ſuis utrinque rebus collocuti peropportunè, his tandem legibus pacti ſunt; ut *Medea Jaſoni* conferret opem ad rapiendum vellus, *Jaſon Medeam* in tori conſortium acciperet, abduceretque in *Græciam*. Ad ſacrarium er-

gò

gò *Martis*, quod 70 stadiis à *Sibaro* distabat urbe regia, noctu accedentes *Minyæ*, *Medeâ* duce apertis foribus admissi, custodum qui in præsidiis erant plurimos cædunt, vellus diripiunt, quàm celerrimè ad navem contendnnt. Qui fugâ evaserant præsidiarii, regi nunciavêre quid accidisset. Tumultuariâ militum collectâ manu, festinabat ad portum rex, impetûque facto, *Iphitum Eurysthei* fratrem occidit. Sed repulit *Meleager*, oppressitque primum agmen, etiam rege interempto. Reliqui mox profligati omnes; vulneratis *Græcorum Jasone*, *Laërtéque*, *Atalantâ*, & *Thespii* filiis. In reditu, ob negatum *Herculi Hesionæ* liberatæ præmium, captum est *Ilium*, & *Priamo* datum, rege interfecto. Noctu portum subeunt in *Thessalia* clàm: ubi ducibus de *Pelia* tollendo agitantibus, *Medea* id facturam se recipit. Rugis exarata simulat anum, sacerdotémque *Dianæ* se professa, ex *Hyperboreis* ad salutem regis populíque advenisse prædicat. Nè multa; quo antè dictum est modo jugulatus est rex: ipsa in celsissimum culmen ædium regiarum cum facibus mediâ jam ascendit nocte, quasi *Dianam* invocatura; sed revera ut signum *Argonautis* daret, quò in urbem ocyùs properarent. Vix descenderat ad coquendum *Peliam*, cùm ex improviso *Jason* regiam invadit, omniáque in suam potestatem redigit. Sed tamen regnum *Acasto* reddidit filio regis, & è suis uni comitibus: ipse in Isthmum profectus *Corinthiacum*, peractis ritè sacris, *Neptuno* consecravit navem. *Hercules* jurejurando adegit omnes ejus militiæ socios, mutuam sibi se invicem collaturos opem, si quid opus foret. *Eleorum* deinde campos, annuentibus sociis, ad conventum totius *Græciæ*, ludósque celebrandos, instituit, & dedicavit *Jovi*. (A.M. 2758.)

§ 13. In *Josepho Scaligero*, hîc ubi de rebus *Argonauticis* agit, acumen Chronologicum maximè requiro, tam multa sunt quæ peccat una in re. Illud præcipuum, quòd inter expeditionem *Argonauticam* & casum *Ilii* non intercedere viginti annos vehementer contendit. Id autem facilè ità paucis convellitur. Ut nihil dicam de *Clemente Alexandr.* (Stromat. 1.) annos interponente 75; quis ignorat, *Medeam*, quæ cum *Jasone* redeunte in *Græciam* advenerat, post annos aliquot (decem aliqui numerant) *Corintho* expulsam *Athenas* ad *Ægeüm* confugisse, ei filium peperisse *Medum*, redeunti *Theseo* venenum paravisse, tum demum discessisse in *Asiam*; post hæc *Theseüm* ex *Creta* redeuntem regnavisse annos 30, *Menestheüm* 23, ante *Trojanas* res? Dissimulat certè hæc, aut nihili facit, *Scaliger*, & *Argonautica* sub *Theseo* rege ait contigisse, non sub *Ægeo*. At certè plerique omittunt *Theseüm*, ut his, credo, minorem temporibus; & qui addunt eundem, *Trœzene* potiùs emittunt quàm *Athenis*. Præterea, *Meleagrum* interfuisse constat. Eo mox post apri *Calydonii* venationem unà cum *Althæa* matre mortuo, ejus pater *Oeneüs* alium genuit filium ex alia uxore *Tydeüm*; *Tydeüs* deinde *Diomedem*, ducem in bello *Thebano*, postea in *Trojano* quoque, fortissimum. Hæccine viginti annorum, an quinquaginta potiùs plurimve, sunt acta? Quid, quòd post reditum *Argonautarum* ab *Hercule* captum est *Ilium*, &, cæso *Laomedonte*, annos *Priamus* 50 regnâsse dicitur? Quid autem est cur *Scaligero* contrahenda videantur hæc tempora? 1. "*Hercules*, ait, "unus *Argonautarum*, (at nec illud sine dubio est,) erat σύγχρονος *Theseo*, & paucis "annis ante *Trojanum* excidium periit; ut expeditio *Argonautica* pauculis annis an-"tecesserit casum *Trojanum*. Quàm dissoluta est hæc ratiocinatio? Σύγχρονος quidem erat *Theseo* magna ex parte; sed tamen major natu, æmulúmque *Theseüm* habuit. *Theseüs* autem ipse triginta & tribus annis, quot regnavit *Menestheüs*, ante ruinam *Ilii* defunctus est, 63 regnavit. Sed paucis annis ante excidium *Trojanum* periisse *Herculem*, minimè omnium constat. *Eurysthei* enim vivo est mortuus, qui liberis ejus, eorúmque gratiâ *Atheniensibus*, bellum indixit. At *Eusebius Atreo* & *Agamemnoni* 70 annos tribuit post mortem *Eurysthei*, antequam *Ilium* oppugnatum est. Sed verum sit, *Herculem* periisse paucis annis ante *Trojana* fata. Ideóne sequitur, expeditionem *Argonauticam* annis etiam pauculis antecessisse? Quasi verò ea suscepta sit *Hercule* senescente, ac non florente potiùs vigentéque. 2. "*Circe*, inquit, "*Medeæ* amita, vivebat post *Iliaca*. At verò *Circen* aliqui sororem esse volunt, non amitam, *Medeæ*: & qui *Trojæ* scribunt superfuisse, deam fuisse atque immortalem scribunt, ut ab ea nihil in ratione temporum probari possit. Denique, aliam credibilius est veneficam in *Italia* fuisse, non *Æetæ* sororem in *Colchide*. 3. "Rur-"sus, inquit, *Ascalaphus*, *Martis* filius, utrique expeditioni interfuit, *Argonauticæ* "& *Iliacæ*. Parvo igitur spatio temporis distabant. Sed à multis non commemoratur *Ascalaphus* inter *Argonautas*. Frustrà verò ab incertis arguitur. Magisque mul-

tò

(In Argonauticis tractandis chronologicè peccat Jos. Scaliger.)

A.M. 2758. rò mirum videtur, si tam breve spatium interfuit, *Argonautarum* plurimos non interfuisse bello *Trojano*, quàm adfuisse unum. 4. "Adultis *Castore* & *Polluce*, *Helenam* quoque maturam viro fuisse necesse est: ergò anus in bello *Trojano*, si *Argonautica* tam remota statuantur. Imò verò necesse non est, inquam ego, pari ætate *Helenam* cum fratribus fuisse. Sed fieri potuit, in ea ætate mundi, ut ex matris ejusdem liberis alii alios triginta quadragintáve annis superarent; quod & *Helenæ* fortasse contigit. Scribit eam *Plutarchus* decennem fuisse cùm raperetur à *Theseo*. At fratres, puto, quinquagenarii repetebant. Quòd si *Theseo* regnante *Argonautica* statuantur, *Calaïn* & *Zeten*, quos interfuisse constat, & vocantur ab *Ovidio*—*Juvenes Aquilone creati*, necesse est interfuisse jam senes, octogenarios ut minimùm; quippe nepotes *Erechthei*, qui regnum unà cum vita deposuit 113 annis antequam *Theseus* iniit.

A.M. 2760. § 14. Hactenus propè summum felicitatis culmen *Pelasgi* tenuerant in *Italia*. Urbes in variis locis, numero frequentes, populo refertas, solo fœcundissimo sitas opportunè, opibus florentes, aut veteres occupârant, aut sibi condiderant novas. Jam tandem labascere ac sensim ruere cœperunt ex tanto fastigio, duabus ferme ætatibus ante *Trojam* oppugnatam, (ut habet *Dionysius*;) donec ipsa ferè nominis *Pelasgici* memoria ex universa regione *Italorum* deleta sit. Initium hujus mali ab æstu nimio profectum dicitur. Torrebat Sol, deerant imbres qui lenirent fervoris vim. Ardore perpeti exusta & exhausta tellus pecori pabulum negabat, arboribus fructum, debitámque seminibus frugem. Ipsi latices aut siccati prorsus, aut minimè salubres potu, aquam alii nullam, alii noxiam præbuêre. Pecora deinde, ac ipsæ mox mulieres, aut abortu abjiciebant fœtus, aut mancos edebant, adeóque debiles, ut indigni essent qui tollerentur. Qui in vitam atque mundum integri evaserant, ii morborum gravium novorúmque varietate cruciabantur, ut neque mundo neque vitâ frui possent. Dæmonas tandem, suos deos, consulentibus responsum datur, Eos votis potitos, non persolvisse tamen quæ voverant diis; sed pretiosissima quæque desiderari atque deberi adhuc. Quippe ad sterilitatem soli quâ priùs laboraverant curandam, omnium proventuum decimas *Jovi*, *Apollini* atque *Geniis* voverant. Redditâ verò soli fœcunditate, rerúmque omnium copiâ, frugum solummodo pecorúmque partem reddiderunt diis. Cùm hoc oraculo novo quid posceretur conjecturis assequi non valerent, unus, paulò sagacior aliis, ità paucis monuit: *In summo eos errore versari, si immeritò accusari se à diis crederent. Quòd enim aliarum rerum decimas, frugum pecorúmque, obtulerint, rectè quidem eos & ex voto fecisse: nondum satisfecisse tamen. Quippe cùm decimam rerum omnium partem sint polliciti, nihil autem hactenus è sua prole, re omnium pretiosissima, persolutum sit, ejus voti se reos vel adhuc, eas debere decimas; quibus tandem traditis, finem hisce malis fore.* Cùm esset hæc loquutus gravis ætate quidam prudentiáque vir, alii rectè monitis parendum existimabant; aliis ex fraude compositus sermo videbatur, ac propterea minùs obsequendum. Convenêre tandem in hac sententia, mittendos esse qui dei sententiam exquirerent. Cùm & ille, hominum se non minùs quàm aliarum rerum decimas exspectare, diceret, parendúmque necessariò videretur, de modo decimandi magnæ crebræque seditiones factæ sunt. Ac primò inter se principes urbium diffidere; mox & populus suspectum habere magistratum suum. Suos abstrahi liberos, tradíque immanibus diis, molestissimè omnes ferre. Sine ullo igitur more modestiáque secessiones fieri, velut stimulis furiisve agitatæ. Aliò enim sponte aliqui demigrare, nè liberos amitterent; eódem propinqui abeuntes prosequi, nè desererent suos. Ità quotannis cùm fierent hæc, pleræque urbes, exhaustæ vacuæque civibus, occupandæ finitimis patebant. Pars maxima in *Græciam* rediit. Alii, per omnia dispersi loca, facilem sibi aperuêre viam vi, cùm, assiduo armorum usu inter bellicosas gentes, militaris rei scientiâ ferè omnibus præstarent; nauticæque peritiam haud exiguam ex *Tyrrhenorum* consuetudine familiari contraxissent. Adeò enim permisti confusíque fuerunt cum *Tyrrhenis Pelasgi*, ut eorum & nomen apud varios Scriptores induerint, ac *Tyrrheni* sint appellati per omnem *Græciam*. Post sexaginta octogintáve annos, vix ullam in *Italia* urbem *Pelasgi* reliquam habuêre, præter *Crotonem Umbriæ*, & si quid inter *Aborigines* tenebant. (*Dionys.* 1.) Qui in *Græciam* rediêre, commigraverunt *Athenas* plurimi; ubi datus est habitandi locus (ut habet *Pausanias* in *Attic.*) sub *Acropoli*: quam urbis partem, eo tempore extimam, illi muro circundederunt, qui τεῖχος Πελασγικὸν vocabatur. *Tyrrhenos* eum condi-

Pelasgi ex Italia exsulant propter decimas malè diis redditas.

condidisse ait *Hesychius*, novo *Pelasgorum* apud *Graecos* nomine. *Herodotus* (lib. 6.) scribit, *Athenienses*, muri ab illis conditi quasi mercedem, habitandam illis dedisse regionem sub *Hymetto*; quam illi excoluerunt optimè, nullo antea pretio dignam. Utrinque tandem pulsi ab *Atheniensibus*, proditionis quippe suspecti, in *Lemnum* insulam commigrârunt. *A. M. 2760.*

§ 15. *Tyrrheni* verò, *Aboriginibus* finitimi à Septentrione, *Thusci* & *Hetrusci* à *Latinis* dicebantur. A locis munitis, quae ab his in *Italia* primis constructa sunt, *Tyrrhenorum* adepti sunt nomen. Illis enim pariter atque *Graecis* ea *Tyrses* appellabantur, à *Tyriis* fortasse autoribus, quorum & hos coloniam fuisse aliqui opinantur; idque satis probabiliter, nisi quòd linguae *Phoenicia* apud *Tyrrhenos* testimonio careat. Inter *Apenninum* & mare Inferum, *Macram Tiberimque* fluvios, penè omnes claudebantur, urbibus duodecim totidémque principibus clari. Urbes erant, *Veii, Volsinii, Clusium, Perusia, Cretona, Aretium, Falerii, Volaterrae, Vetulonii, Rusellae, Tarquinii, Caere.* Sed & alia plura his oppida minora suberant. Unde inprimis advenerint, prorsus nusquam traditur. Habet fabulam *Herodotus*, & ex eo *Paterculus*, (lib. 1.) & *Tacitus*, (Annal. 4.) in *Meonia* sive *Lydia*, quae Minoris *Asiae* regio est, frugum alimentorúmque magnam aliquando fuisse penuriam: & famem hanc duodeviginti annos toleravisse *Lydos*, partim laboribus improbis, partim ludis talorum, tesserarum pilarúmque partem diei cujusque alteram transmittentes. Cùm nondum remitteret malum, à *Lydo Tyrrhenóque* fratribus, *Aty* regnante, sortes jactae sunt, uter eum parte multitudinis aliò discederet. Cùm in *Tyrrhenum* cecidisset, appulsus in *Ausoniam*, expulsisque *Umbris*, nomen suis dedit; quemadmodum reliquis haerentibus in patria *Lydus*. Hinc *Lydi* & *Lydia*, quae *Meonia* priùs & *Meones*, illinc *Tyrrheni* vocabantur. Unde *Virgilius*, (*Aeneid.* 8.) *Tyrrheni unde sic dicti sunt.*

——— Lydia quondam
Gens, bello praeclara, jugis insedit Etruscis.

Sed fabulam hanc propterea dixi, quia *Xanthus Lydius*, veterum historiarum studiosissimus, qui patriae suae diligentissimè perscripsit res, de hoc *Tyrrheno* nihil usquam prodidit. *Lydum* enim & *Torebum Atys* fuisse filios narrabat, ac partitos imperium regnavisse ambos in *Asia*. *Strabo* (lib. 5.) *Herculis* ex *Omphale* filium ait *Atyn* fuisse, cujus de filiis ea narratur fabula; & *Tyrrhenum* in *Hetruria* 12 quas dixi urbes condidisse, *Tarchonis* consilio & operâ usum, qui *Tarquiniis* etiam nomen dedit, prudens vir, & canus à puero. Alii filios *Telephi Mysi Tyrrhenum* & *Tarchonem* fuisse; aliqui *Pelasgos* veros *Tyrrhenorum* quoque dictos nomine opinati sunt, incredibili prorsus conjecturâ, propter summam linguarum discrepantiam, cùm tamen proximè & promiscuè habitarent. Quâ ratione, neque *Lydos* fuisse arguit *Dionysius*, cùm linguae populorum nullo modo convenirent, neque religiones, neque leges aut mores denique. *Thusci* verò à *Graeco* θύειν videntur appellati, propter summam peritiam in mysteriis atque religionibus deorum.

§ 16. *Calydone* jam in *Aetolia* regnabat *Oeneus*, *Parthaonis* filius, *Agenoris* nepos, ex *Epicaste* nata *Calydonis*. Eum ferunt *Dianae* omnium deorum uni —*plenis successibus anni Primitias frugum* non obtulisse. Iratam itaque deam immisisse aprum ingentem, qui *Aetoliam* depopularetur, suis *Cromyoniae* partum, (ut aiunt) quam *Theseus* interemit. *A. M. 2762.* *Aper Calydonius*

Is modò crescentes segetes proculcat in herba;
Nunc matura metit fleturi vota coloni,
Et Cererem in spicis intercipit. Area frustrà,
Et frustrà exspectant promissas horrea messes.
Sternuntur gravidi longo cum palmite foetus;
Baccáque cum ramis semper-florentis olivae.
Saevit & in pecudes: non has pastórve, canisve;
Non armenta truces possunt defendere tauri.
Diffugiunt populi, nec sese in moenibus urbis
Esse putant tutos; donec Meleagrus & unà
Lecta manus juvenum caluêre cupidine laudis:
Tyndaridae gemini, praestantes, caestibus alter,
Altee equo, primaeque ratis molitor Iason,
Et cum Pirithöo felix concordia Theseus, &c. (*Ovid.* Met. 8.)

Ade-

A.M. 2762. Aderant etiam huic venationi *Idas* atque *Lynceüs Aphareï*, *Telamon* atque *Peleüs Æaci*, *Toxeüs* & *Plexippus Thestii*, *Dryas Calydonius Martis* filius, *Admetus Pheraus*, *Ancaus Lycurgi Arcadis*, & *Lycurgi* frater *Cepheüs*, *Iphicles Amphitryonis Thebanus*, *Oicleï Argivi Amphiaraüs*, *Eurytion Phthius*, *Atalanta* denique *Schœneï Arcadis* filia. Hos *Apollodorus* numerat. Addit *Ovidius*, (Metam. 8. fab. 4.) & ex iis plerosque *Hyginus*, (Fab. 175.) *Leucippum*, *Creatum Eurytúmque* filios *Actoris*, *Caneum*, *Hippothoüm*, *Phœnicem Amyntoris*, *Phyleüm Eleüm*, *Echionem Lelegem*, *Panopeum*, *Hyleüm*, *Hippasum*, *Nestorem*, *Laërtem*, *Euesimum Hippocöontis*, atque *Mopsum Ampycis*, qui pro vate habebatur. Ab *Oeneo*, qui ad venandum vocaverat, novem dies hospitio accepti sunt. Decimo cùm essent venatum exituri, *Ancaus* cum patruo *Cepheo*, aliique nonnulli, indignum rati *Atalantam* in hoc certamine, cum fortibus viris permisceri fœminam, tergiversari primò cœpêre, donec à *Meleagro* coacti, unà cum sociis in sylvas prodivêre. *Meleager* enim, seu formâ, seu virtute viraginis captus, amavisse dicitur, etsi jampridem duxerat uxorem, *Ida* atque *Marpessa* filiam *Cleopatram*.

Sylva frequens trabibus, quam nulla ceciderat ætas,
Incipit, à plano, devexáque prospicit arva.
Quò postquam venêre viri, pars retia tendunt,
Vincula pars adimunt canibus, pars pressa sequuntur
Signa pedum, cupiúntque suum reperire peric'lum. &c.
Tandem aper excitus medios violentus in hostes
Fertur, ut excussis elisus nubibus ignis.
Sternitur in cursu nemus, & propulsa fragorem
Sylva dat: exclamant juvenes, protentáque forti
Tela tenent dextrâ lato vibrantia ferro.
Ille ruit spargítque canes, ut quisque furenti
Obstat, & obliquo latrantes dissipat ictu. (*Ovid.* ibid.)

Telis fera plurimis petebatur, sed plerisque irritis; quorum copiâ densâ sibimet magis nocebant ipsis quàm belluæ. *Eurytion* à *Peleo*, hospes hospite, sed imprudente, jaculo confossus est. *Phyleüs* & *Ancaus Areas* apri dentibus laniati, & *Enæsimus* apud *Ovidium*, & *Alcathoï Megarensis* filius *Echepolis* apud *Pausaniam* in *Atticis*. Prima omnium *Atalanta* eminus belluæ tergum sauciavit sagittâ. Mox *Amphiaraüs* oculum ei alterum excussit. Tandem latere transfosso *Meleager* humi prostravit, confecítque. Capite præciso, detractáque pelle, spolium *Atalanta*, quæ prima vulneraverat, dono dat. Amor hic & munificentia in virginem alienam magno ei stetit, invidiámque protinus maximam conflavit. Quare avunculi ejus *Thestiada*, indignati exuvias feræ, ac victoriæ præmia, tot viris præsentibus prætéritisque, donari fœminæ, quæ, recusante *Meleagro*, vendicabant sibi cognatione proximis, *Atalanta* munus, muneris jus *Meleagro* ademerunt. Non tulit generosus vir sua intercipi dona. Itaque flagrans irâ, pudore simul & amore stimulante, stricto ferro invasit avunculos & obtruncavit, munus reddidit *Atalanta*. *Althæa*, *Meleagri* parens, ubi fratres à filio suo interemptos accepit, —*melior germana parente*, exsecrata protinus *Meleagrum*, & diris omnibus prosecuta est. Nec ille diu superfuisse dicitur. Phthisi enim correptus contabuit sensim, & extinctus est. Imprecationibus maternis confixum atque sublatum è medio *Homerus* narrat, (*Iliad.* 9.) De fatali torre fabulam, autore *Pausaniâ*, (in *Phocaïcis*,) *Phrynicus* Poëta primus edidit. Ea verò hujusmodi est: Partui *Althæa*, cùm nasceretur *Meleager*, adfuisse *Parcas* tres; quæ, posito in ignem stipite,

Staminâque impresso fatalia pollice nentes,
Tempora, dixerunt, eadem lignóque tibique,
O modò nate, damus. Quo postquam carmine dicto
Excessêre deæ, flagrantem mater ab igne
Eripuit torrem, sparsítque liquentibus undis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis;
Servatúsque tuos, juvenis, servaverat annos:

donec, ultura fratrum necem, in ignem abjecit truculenta mater, filiúmque suum torruit & concremavit.

Aprum

A.M. 2762.

Aprum *Calydonium* aliqui fuiſſe latronem putant, *Phea* ſuis *Cromyonia* filium, quam & ipſam, ſtupris atque latrociniis infamem, *Theſeus* trucidavit. De *Theſtii* filiis alia eſt quorundam narratio, (*Apollod.* 1.) Ex hac de Apri ſpoliis contentione, vel potiùs de agrorum finibus, (ut *Strabo* vult, lib. 10. *Theſtius* enim, *Curetum* dux, *Pleuroniam* occupaverat vicinam,) inter *Curetas* & *Calydonios* bellum eſſe conflatum, & è *Theſtii* filiis aliquos à *Meleagro* interfectos: matre propterea filium exſecrante, eum, desertâ patriæ causâ, bellum non eſſe ulteriùs proſecutum. Hoſtibus itaque urgentibus, accedentibúſque ad ipſa mœnia, cùm ſupplicarent cives vehementiùs, ut patriæ laboranti opem ferret, ægre tandem exoravit uxor ut prodiret in aciem; ubi reliquis *Theſtii* filiis interemptis, ipſe quoque in humanis eſſe deſiit. Defuncto filio, matrem *Althæam* ſibi ipſi manus intuliſſe, nec non *Cleopatram* quoque uxorem, ferunt. Fingunt Poëtæ, (*Ovid.* Metam. 8. fab. 4.) ſorores ejus in aves fuiſſe mutatas, dum intemperantiùs lugebant fratris obitum. Quod natum ex eo commentum eſt, quia poſt *Meleagri* mortem fortaſſe primùm eæ viſæ *Græcis* aves, in eo maximè loco ubi ſepultus eſt *Meleager* verſabantur; ideo & *Meleagrides* dictæ. *Oeneüs* deinde ex *Peribœa*, *Hipponoï Argivi* filia, *Tydeüm* genuit; ſive *Aleno*, *Achaïcâ* urbe, *Oeneï* auxiliis expugnatâ, munus eam accepit; ſive, (ut *Heſiodus* tradit) ab *Hippoſtrato Amarynceï* filio vitiatam, & ad *Oeneüm* ex *Oleno* ablegatam à patre, ſive compreſſam à ſe gravidámque priùs, habuit pro uxore. (*Apollod.* lib. 1.)

quid ſignificet.

§ 17. De *Atalanta*, cujus hæc aiunt causâ contigiſſe quæ memoravi priùs, multa narrat *Ælianus*, (Var. hiſtor. 13. 1.) quorum pleraque *Apollodorus*, (lib. 3.) Eam *Jaſionis* filiam fuiſſe *Arcadis*, (*Iaſum Apollodorus* vocat,) non *Schœneï*, ut *Heſiodus* & alii. Patrem, ut primùm nata eſt, imperâſſe ut exponeretur, quòd maribus indigere ſe, non fœminis, diceret. In montem itaque *Parthenium* delata, prope fontem relicta eſt. Fonti rupes imminebat, rupi quercetum; ſuberat ſpelunca. Infanti vagienti ſpoliata catulis urſa, turgentibus copiâ uberibus, præbuit lac. Qui ſectabantur urſam venatores, cùm in puellam fortè incidiſſent, ſuſtulerunt, aluerúntque in mapalibus vicinis. Adulta virgo, *Atalante* jam nacta nomen, virorum fugere conſortia, ſolitudinem petere, altiſſimáque montium juga. Quotidianis venatibus exercere aleréque ſe. Antrum ei pro domicilio, pro lecto pelles ferarum, carnes earundem pro cibo, denique pro vino præterfluentes aquæ fuerunt. Pedibus velociſſima, ut eam nec feræ currendo effugere poſſent, nec homines inſequendo capere. Fœminas pleraſque ſuperabat ſtaturâ formâque ſpecioſâ, cui aliquid virile inerat; puellare verò aut molle nihil ferebat præ ſe. Memorant, aliquando è *Centaurorum* finitimorum gente duos juvenes laſcivos (*Rhœcum* & *Hylæum Apollodorus* vocat) procatum adveniſſe novo terribilique more, expugnaturi, non exoraturi nuptias. Ardentes enim tædas manibus geſtantes jactantéſque, ramis obtecti coronatíque arborum, perpetuo ſtrepitu concutiebant arma, & ad antrum ſummo impetu proripiebant ſe. Illa ſæpius jampridem experta virorum inſidias, & viſis procul ignibus admonita potiùs quàm terrefacta, adduxit arcum, telóque eminus ex procis alterum proſtravit. Alter libidine ſimul & irâ flagrans, pronúſque in vindictam & Venerem, armis expeditis properabat fruſtrà. Obviâ enim currenti alterâ ſagittâ confixus atque confectus eſt. Hucuſque *Ælianus*. In ludis *Peliæ* funebribus, (hæc *Apollodorus* addit,) cum *Peleo* luctata palmam conſecuta eſt. At *Hyginus* (Fab. 273.) viciſſe *Peleüm* refert. A parentibus tandem notis ad nuptias contrahendas impulſa, hanc indixit conjugio ſuo legem, ſecum ut proci currendo certarent: Victori palmam ſe, victo necem propoſuit. Multi cùm occidiſſent, *Amphidamantis* filius, *Lycurgi Arcadis* nepos, *Melanion*, pomis aureis (à *Venere* donatis, ut habent fabulæ) ità remoratus eſt colligentem ea virginem, ut victor *Atalantâ* fit potitus præmio. *Euripidi* vocatur *Hippomenes*. Ambo tandem per venationis otium in luco *Jovis* coëuntes, vel in templo *Cybeles*, (*Ovid.* Metam. 10. fab. 11.) eò quòd locum ſacrum concubitu laſcivo polluiſſent, in leones transformati ſunt. *Pauſanias* (in *Arcadicis*) *Atalantam* ait *Schœneï* fuiſſe *Bœoti* filiam, qui in *Arcadiam* diſcedens, oppidum ibi *Schœnum* condidit. Ex *Melanione* aut *Meleagro Parthenopæum* peperiſſe dicitur; (*Hygin.* Fab. 70.) quem, (eodem autore Fab. 99.) virginem ſimulans, mater in monte *Parthenio* expoſuit. Servatus tamen, poſtea unum è ſeptem *Argivis* ducem præſtitit in bello *Thebano*, ut aliqui Autores volunt. *Meleagri* haſtam, (de tanto viro nè quid omittamus,) quâ confixus aper eſt, repoſitam

Atalanta, expoſita à patre, enutritur ab urſa;

victrix vincitur;

caſta mœchatur.

A.M. 3762. fuisse ferunt *Sicyone*, in templo *Apollinis* vetusto: corium verò atque dentes apri *Tegee*, in templo *Alee Minervæ*; unde *Augustus Cæsar* post *Actiacam* victoriam duos dentes sustulit. (*Pauſ. Arcad.*)

Alcathoi pietas inhumana. De fratris *Echepolidis* nece, quem à fera *Calydonia* laceratum diximus, *Callipolis* frater nuncium primus accepit, dum pater domo aberat *Alcathoüs*, & in arce *Megarensi* fortè, *Apollini* sacra faciebat. Tristi nuncio turbatus adolescens, ad patrem incitato cursu properavit; & vel nimiâ festinatione impedito spiritu, vel dolore ad tempus suffocante vocem, nihil prolocutus, tantùm ligna in foco ad sacrificium collocata disturbavit; intempestivum ratus in tanta calamitate operari diis minimè propitiis. Cùm piaculum commisisse dirum *Alcathöo* videretur, de filii cæde nihil suspicanti, non minùs iræ stimulis incitatus pater quàm doloris filius, stipite arrepto ex iis ipsis quæ dissipata erant lignis, capitíque adolescentis impacto, juvencæ loco mactavit juvenem, hostiámque humanam prorsus inhumanâ pietate cecidit. Ubi rescivit pater omnem rem, & se utroque simul esse orbatum filio, vehementer quidem, sed frustrà, indoluit; quódque unum potuit jam, cadaver quod fecerat sepelivit honorificè, monumentúmque posuit, in quo cæsi nomen viveret atque pertransiret ad posteros: alterúmque datum est *Echepolidi* in *Prytaneo*. *Polyidus* deinde vates, *Cærani* filius, *Abantis* nepos, pronepos *Melampodis*, *Megara* venit accersitus *Argis*, & lustravit *Alcathoüm*. Ex eo *Megaris* habitâsse videtur *Polyidus*, ubi templum *Libero* Patri statuisse dicitur, quem *Patrium* vocabant: Alterúmque postea (*Dasyllium* vocabatur) eidem consecravit deo *Polyidi* nepos *Euchenor* ex *Cærano* secundo. (*Pauſ. Attic.*) *Euchenorem Homerus* (*Iliad.* 13.) *Polyidi* filium ait fuisse, qui maluit apud *Ilium* occumbere, (nam à *Paride* interfectus est,) quàm in ædibus suis morbo confici; cùm alterutram ei sortem denunciâsset pater necessariò esse subeundam.

Ex Phocide (quæ describitur) § 18. *Phocus*, *Æaci* filius è *Psammathe Nereide*, ut fratribus natu majoribus *Telamoni* & *Peleo* locum daret, in eam regionem suos lares transtulit quam ab eo præcipuè *Phocidem* nuncupavêre; ubi cum *Iaſeo* singularem quandam amicitiam conglutinavit. (*Pauſ. Phoc.*) Priore quidem ætate hoc regioni est nomen datum, à *Phoco Ornytionis* filio, *Sisyphi* nepote, qui coloniam eò deduxerat; at ei duntaxat parti regionis quæ ad *Tithoream* est & *Parnassum*. Ab *Æaci* filio jam proxima etiam loca omnia sub eodem nomine coïverunt. (*Pauſ.* ibid.) Huic tractui, quem *Achaia* Magnæ partem diximus, Meridiem claudit sinus *Corinthiacus*, *Locri Ozolæ* Occasum, *Epicnemidii Locri* Aquilonem, denique Orientem *Bœotia*. Montium ibi præcipuus in occidua parte *Parnassus*, cacumine supra nubes ferè protenso. In iis tamen jugis *Thyades* per furorem (hoc est, *Atticæ* unà cum *Delphicis* mulieres) *Libero Apollinique* sacra quotannis faciebant. Inferiùs patebat longissimo recessu, tectóque satis alto, antrum *Corycium*, nymphis *Coryciis* & *Pani* sacrum. Ad ultima ferè penetrare licebat sine face, rivósque videre scaturientes. Ex ipsa etiam testudine antri plurimum aquæ distillabat, guttæque durescebant in lapides. (*Plin.* 31. 2.) *Parnassum*, atque *Delphos* propinquos, in orbis totius umbilico posuêre Veteres, at imperitè. *Lucan.* (5.)

> *Hesperio tantum quantum semotus Eöo*
> *Cardine Parnassus, gemino petit æthera colle,*
> *Mons Phœbo Bromioque sacer.* ———

Nam Sphæræ, qualis terræ ac orbis figura est, quælibet in medio pars est. Fluvii regionis *Cachates*, *Cephisus* aut *Cephissus*, *Plistos*, atque *Charadrus*. Amnis *Cephisus* præfluit *Delphos*, oppidum sub monte *Parnasso*, clarissimum in terris quondam (ut *Græci* crediderunt) oraculo *Apollinis*. (*Plin.* 4. 3.) Quæ in *Cephisi* fontes ad urbem *Lilæam* porriciebantur bellaria statis diebus patrio more, eadem ferebant emergere & conspici solere in fonte *Castalio* procul dissito: eundémque fluvium è terra erumpere, meridianâ præsertim horâ, cum sonitu & taurinis mugitibus persimili voce. (*Pauſ. Phoc.*) Ad eum pinguissima habebatur soli gleba. Præter *Tithoreæ* mœnia lapsus est *Cachates* fluvius. *Plisto* vicinum erat *Delphorum* navale *Cirrha*, *Ptolemæo Cyrrha*, quam veteri nomine *Homerus Crissam* appellat, (autore *Pausaniâ* in *Phoc.*) At hæ diversæ Geographis urbes habentur, *Cirrhaque* portus *Chalæon Plinio* dicitur, (lib. 4. 3.) Alius *Anticyræ* portus, ab *Anticyreo*, quem æqualem *Herculi* fuisse volunt. Priscum urbi *Cyparissus* nomen, quo maluit *Homerus* uti. *Ptolemæus Anticyrrham* appellat, *Anticirram* & *Strabo*, quasi alterum *Cyrrhæ* oppositum navale. In monti-

montibus huic imminentibus urbi frequens Helleborum nascebatur: cujus, nigri, radice purgatur alvus, & nigra bilis egeritur; candidi verò, stomachus per vomitum levatur. (*Pauf.* ib.) Unde illud Poetæ, A.M. 2762.

O tribus Anticyris caput insanabile,———

de homine furioso. Urbium in *Phocide*, ut clarissimi *Apollinis* gratiâ *Delphi*, ità est maxima, maximéque opportuna *Elatea*, in ipsis faucibus & confiniis sita, ut qui eam teneat, ipso in *Phocidem* & *Bæotiam* adltu potiatur. Sed & *Abæ*, urbs *Phocidis*, templo & oraculo *Apollinis* satis quæstuoso claruerunt, (*Herodot.* l. 8.) & vetustissimo. (*Pauf.* ib.) *Delphico Stephanus* tradit antiquius fuisse: quod ab *Argivo* tamen *Abante* conditum ferunt. Nota etiam *Daulis Terei* facinore, *Drymæa* regio apud *Plinium*, (4. 3.) In medio ferè totius regionis ingens erat ædes constituta, columnis tectum sustinentibus: *Phocicum* appellabant: quò solebant è singulis urbibus aliqui delegati ad consultandum de publica re, ut opus ferebat, convenire. A columnis utrinque ad parietes gradibus quibusdam ascendebatur, ubi sedes legatorum. Sed in extremo ædificio *Jovis* tantùm in solio simulacrum, *Junone* ad dextram, ad lævam assidente *Minervâ*. (*Pauf.* ib.) Intra hujus terræ fines hirundines ferunt neque parere, neque nidulari.

Ex *Phocide* jam ad patrem fortè redierat *Phocus* in *Æginam*; ubi à fratre *Peleo* jactu disci temerario interemptus est. Quam ob cædem in exsilium actus à patre, concessit in *Phthiam Thessaliæ* regionem, ubi à rege *Actore* expiatus est, *Dejonis* filio; qui, cùm liberis careret, moriens *Peleum* in regno successorem habuit. Ità narrat *Diodorus Sic.* (lib. 4. 6.) *Apollodorus* autem (suæ Bibliothecæ 3.) ait, *Phocum* à *Telamone* potiùs occisum. Cùm enim in certaminibus præstare *Phocus* videretur, insidiosè illum fratres ad ludum provocâsse, discóque percussisse *Telamonem*; sed, *Peleo* adjuvante, occultavisse mortuum cadaver in sylva quadam: mox autem proditâ cæde, *Peleum* ad *Eurytionem Actoris* filium profugisse *Phthiam* in *Thessalia*, à quo explatus, filiam ejus *Antigonen* sibi conjugem adscivit, atque in tertiam regni partem receptus est. Ex ea genuit *Polydoram*, quam *Sperchio* sive *Boro Perieris* filio nuptum dedit, eâque *Menesthium* peperit. *Telamonem* verò scribit exsulatum abivisse in *Salaminem* insulam; ubi regis *Cenebrei* filiam *Glaucen* pro conjuge, mortuóque socero imperium insulæ adeptus est, coloniâ *Æginetarum* eò traductâ. (*Pauf. Attic.*) *Plutarchus* (in Parallel. 27.) *Telamonem* ait *Peribœam* vitiavisse *Alcathoï Megarensis* filiam, & profugisse clàm. Ab alio id factum suspicatus pater, filiam satelliti abjiciendam in mare tradidit. At clementior patre satelles in *Salaminem* vendidit, ubi à *Telamone* (*Glauce* mortuâ) empta, filium ei peperit *Ajacem*. *Eribœam* pro *Peribœa Diodorus* habet, (4.) *Pausanias* (in *Corinthiacis*) *Phocum* à fratribus ad quinquertium fuisse invitatum narrat, ut matri obsequerentur, quæ rivalem tori non tulit *Phoci* matrem. *Peleum* verò, saxo aspero usum pro disco, *Phocum* eo de industria percussum necavisse. Facinore patrato, nave protinus conscensâ profugisse ambos. Caduceatorem verò mox à *Telamone* missum ad patrem, qui cædem fortuitò admissam diceret, consultò negaret. *Æacus* ergò audire non recusavit, sed è nave, dicentem pro se filium, aut ex marino aggere. In terram descendere *Telamonem* prohibuit. Noctu igitur in portum qui *Occultus* vocabatur navigio vectus, aggerem construxit, causam egit. Sed damnatus à patre, rediit in *Salaminem*.

Phocus redierat à fratre Peleo interimitur.

§ 19. Jam verò *Peleus*, postquam socerum *Eurytionem* ictu fortuito interemisset, *Phthiâ* etiam exsulare coactus, *Iolcum* se contulit ad *Acastum*. Ab *Acasto* lustratus est. Ludi tum fortè agebantur in honorem *Peliæ*, primi omnium funebres, autore *Plinio*, (7. 56.) quanquam *Azanis* in *Arcadia* apud *Pausaniam*, & alii apud aliòs memorantur priores. At in his *Peleus* cum *Atalanta* & aliis, credo, in palæstrica pugna decertavit; victoriâque potitus, adeò aut formâ corporis, aut virtute, oculos omnium attraxit in se, ut *Acasti* conjux *Astydamêa* lascivo sui hospitis amore capta sit. Literis etiam agere de concubitu non pudebat. Cùm autem ille nullo modo adduceretur ut conjugii simul & hospitii jura violaret, de vindicta protinus impudica mulier cogitare cœpit. Ac primò, ad uxorem ejus *Phthiæ* morantem literas dat, quibus narrat, aliam eum conjugem esse propediem ducturum, filiam *Acasti Steropen*. Credula mulier suspectam à marito injuriam laqueò crudeliter ulta est in se; quo sibi graviorem intulit, quàm à conjuge suspicata est. Apud *Acastum* deinde *Astydamêa* queritur, *Peleum* se de stupro appellâsse. Cùm nihil esset cur uxoris querelæ diffideret, neque tamen

Peleus, egregiè castus, de stupro appellatur.

A.M. 2762.

hoſpitem luſtratum à ſe fas illi eſſet interimere, in montem *Pelium* abduxit hominem venatum, ubi in monte ſummo dormientem reliquit, ablato abditóque enſe in fimo boüm. Experrectus *Peleus*, dum ſolicitus inveſtigabat enſem, morabatúrque diutiùs, à *Centauris* ibi captus eſt. Damnatus ad necem, *Chironi*, qui fortè aderat, ſalutem debuit. Quippe filium *Æaci*, generoſúmque virum, honore magno *Chiron* proſecutus eſt. Deinde ferunt eum, implorat â *Jaſonis* & *Dioſcurorum* ope, *Iolcum* expugnaviſſe; cepiſſe *Aſtydamêam Acaſti* conjugem, quæ falſi eum criminis inſimulatum detulerat innocentem ad maritum; eámque trucidatam, diſtractámque in partes, per viam publicam exercitu traducto, equis & militibus conculcandam reliquiſſe.

A.M. 2763.

Medea Jaſoni ſupplicium & ſibi infert.

§ 20. Hactenus *Medea* feliciter agebat *Corinthi*, amoréque *Jaſonis* mutuo fruebatur. Anno jam ſexto, (decimo, ut narrant alii,) peregrinæ mulieris & veneficæ pertæſum, (quod à multis ei probro datum *Hyginus* tradit, Fab. 25.) beneficiorúmque oblitum, *In nova fert animus Jaſonem* conjugia, cum filia *Creontis Corinthiorum* principis *Glauce*. Neque tamen repudiâſſe *Medeam*, ſcribit *Diodorus*, ſed voluiſſe utrâque ſimul conjuge potiri. Tantam contumeliam animo iniquiſſimo *Colchis* ferebat. Deteſtata igitur *Jaſonis* ingratitudinem, deóſque omnes obteſtata conjugii ſui teſtes, promiſſorúmque *Jaſonis*, ad ultionem ſe accingit. Etſi autem furore zelotypo æſtuaret intus, irâ tamen ad tempus diſſimulatâ, quaſi probaret omnia, & gratularetur nuptias, filiis ſuis dona tradidit quæ ad novercam ferrent. Peplum, ait *Apollodorus*; coronam auream, *Hyginus*: (Fab. 25.) ſed utrumvis aliquo veneno infectum; aut naphthâ illitum, ſive unguento ex naphtha præcipuè confecto, quod ſuapte vi ad ſe ignem trahit etiam longinquum. (*Plutarch.* in *Alexand.*) Ut primùm ergò induit nova nupta ſuæ rivalis donum, igne vehementi correpta eſt, unà cum patre qui aderat, & protinus extincta. De quo *Horatius*, (Epod. 5.)

Cùm palla, tabo munus imbutum, novam
Incendio nuptam abſtulit.

Sunt qui produnt ipſam quoque arſiſſe regiam, à *Medea* incenſam radice quadam, quæ accenſa extingui non poterat. Alii ſcrinium perexiguum ad *Creontis* filias miſſum ferunt, cui erat incluſus ignis quidam ſacer & inextinctus; eóque aperto, tantam repentè flammarum evolâſſe vim, ut totum eâ palatium conflagrârit. Interim conſcia futuri *Medea* fugam præripuit. Scribit *Euripides*, & alii ex eo plurimi, ſuos à *Medea* filios ex *Jaſone*, *Mermerum* & *Pheretem*, jugulatos fuiſſe, ut eo dolore patrem affligeret. *Theſſalum* & *Alcimenem* gemellos *Diodorus* vocat, & minorem his *Teſandrum*. Sed illud finxiſſe creditur tragicus Poëta, minùs conſentaneum vero; ut *Corinthiis* rogantibus gratificaretur, quò amolirentur à ſe crudeliſſimæ cædis infamiam. (*Ælian.* Var. hiſt. 5. 21.) Alii enim ab ipſis *Corinthiis* obrutos lapidibus commemorant, propter dona quæ *Glaucæ* tradiderant exitialia. Nam oppreſſis per vim innocentibus pueris, *Corinthiorum* pueri ſuâ nece pœnas dederunt ex oraculo, & annua illis ſacra facta ſunt expiatoria, (ut habet *Ælianus*,) *Pavoris*que dedicata imago, quæ diu exſtitiſſe fertur, habitu muliebri, ſed ad terrorem quàm fieri potuit maximè compoſita. Quin & pueri crinem illis detondebant, veſtémque induebant atram. Qui ritus uſque ad everſam à *Mummio Corinthum* celebrati ſunt. (*Pauſ. Corinth.*) *Apollodorus* quidem utrumque tradit: *Mermerum* & *Pheretem* à *Medea* interfectos; infantes verò alios, ante *Junonis Acrææ* aram ſupplices, à *Corinthiis* fuiſſe (matris odio incitante) multis vulneribus contrucidatos. Quærentibus verò *Corinthiis* de ſepultura puerorum, imperaviſſe *Pythiam Diodorus* tradit, ut in *Junonis* templo tumularentur, & colerentur heroicè. *Theſſalum* quoque, qui fortè effugerat, educatum à *Corinthiis*, *Acaſto* mortuo, *Iolci* potitum imperio. Sed *Corintho* fugiens *Medea*, primò *Thebas* ad *Herculem* divertiſſe dicitur, quem pactorum in *Colchide* fidejuſſorem habuit, (ut aliqui narrant,) jam violatorum vindicem habitura. Sed eum ſuæ mentis impotentem reperit, atque ſanavit. (*Diodor.* 4.) Quippe in furorem inciderat; quem in morbum prona plerumque ſunt heroïca ingenia: tantúmque valuit inſania, ut ſuos ex *Megara* filios tres, & *Iphiclis* fratris duos, in ignem conjecerit flammis concremandos. Cùm ad ſe tandem rediiſſet mœſtiſſimus pater, tanti reus parricidii, inſtituto *Græcorum*, ſponte in exſilium profectus eſt; ſed expiatus inprimis à *Theſtio* rege *Theſpiarum*. Indè verò *Delphos* adiit, ut ex *Pythia* cognoſceret quem deinde locum eligeret habitandum.

Hercules furit, & reſipiſcit.

dum. Sors ex oraculo data est, ut habitaret *Tirynthi*, *Eurystheó*que serviret annos 12, donec totidem imperatos labores confecisset; vel ut eo redimeret parricidii noxam; vel ut *Eurystheo* corrupta fortasse *Pythia* gratificaretur, suo regno metuenti ab *Hercule*, ac totius *Græciæ* tranquillitati consuleret, quam perturbaturus videbatur, nisi vinculis quibusdam ejus indomiti spiritus coërcerentur. Tandem verò, addidit oraculum, omnibus eum persunctum certaminibus, immortalitate cœlóque donatum iri. *Diotimus* aiebat *Eurystheüm* turpiter amatum ab *Hercule*, ideóque tot eum *Eurystheo* certamina sudavisse. Sed non erat hoc novum in *Græcia*, generosissimos fortissimósque viros à tyrannis exagitari, suspicacibus propter inclytam & formidolosam suo regno virtutem; aut ex invidia nonnunquam ad militiam longinquam ablegari, & periculis objici. *Perseüs* atque *Bellerophon*, nupérque *Jason*, quàm hoc esset verum docuêre. Et *Herculi* fortasse, ut *Alcæi* & *Electryonis* hæredi, regnum debebatur *Mycenæum* jure. Quòd nè vendicaret ac invaderet fortissimus vir, εὐφυΐζων *Apollo* doctus, hæc ei denunciavit sub imperio *Mycenæi* regis certamina. Ea verò an tot fuerint, an hæc ipsa fuerint, quæ tantopere à Poëtis prædicantur; an aliorum *Herculum* gesta, *Ægyptii Tyriique*, uni *Thebano* tribuantur à *Græcis* omnia; an *Herculi* mythicè, ut Solem significanti, hæc tribuantur duodena; meritò quærunt doctissimi viri. Multa profectò ex illis aliter tradi, aliter intelligi debere, id verò certissimum est. Atque hoc primùm tempore mutatum ei nomen, & Ἡρακλῆς, sive *Hercules*, à sacerdote cognominatus est; quod his versibus factum refert *Ælianus*, (Var. hist. 2. 32.)

> Ἡρακλῆα δέ σε Φοῖβος ἐπώνυμον ἐξονομάζει·
> Ἦρα γὰρ ἀνθρώποισι φέρων, κλέος ἄφθιτον ἕξεις.

Macrobius, cui Sol est *Hercules*, Ἡρακλῆ dici vult, quòd sit *decus & gloria Junonis*, hoc est, aëris. (*Saturnal.* 1. 20.) Alii, quod ex odio *Junonis* gloriæ materiam nactus sit: *Juno* premendo sustulit.

Medea, discedente *Thebis Hercule*, & satagente rerum suarum, ut non vacaret ei vindicare cognoscerévе *Jasonis* injurias, ipsa quoque discessit *Athenas*.

> *Excipit hanc Ægeus, facto damnandus in uno.*
> *Nec satis hospitium est, thalami quoque fœdera jungit*, (*Ovid.* Met l. 7.)

unde *Medus* iis filius prognatus dicitur.

§ 21. Dum festum *Athenæ* celebrabatur magnâ *Græcorum* frequentiâ ludis certaminibúsque variis, spectatissimus juvenis *Androgeos*, *Minoïs Cretensis* filius, aderat quoque *Athenis*, atque certavit. Cúmque omnibus palmam atque gloriam unus præriperet, magnam repentè cum *Pallantidis* familiaritatem contraxit. *Pallantem Ægeüs* fratrem suum, quasi rivalem regni, pertimuit, oderátque. Itaque amicitiam hanc suspectam habuit, nè *Cretensium* auxilio & opibus freti, novas res *Pallantidæ* molirentur. Profecturus erat *Athenis Thebas Androgeos*, ad sacrum aliquod spectaculum; quod opportunum iter insidiis videbatur. Ad *Oenoën* ergò, *Atticæ* urbem, juvenis egregius sicariorum scelere sublatus est. Aliqui à tauro *Marathonio* interfectum ferunt. At in eo nullum fuisset humanum facinus à *Minoë* patre vindicandum. Alii *Thebas* euntem ad *Laii* certamen (funebre, opinor) ab athletis propter invidiam dolo sublatum volunt. *Gratiis* in *Paro* insula *Minos* fortè rem sacram faciebat, quo tempore nuncius de filii nece allatus est. Quare coronam è capite sublatam protinus abjecit, tibiisque abstinuit; incepta nihilominus peregit sacra. Unde mos in posterum obtinuit, ut sine tibiis atque coronis in *Paro Gratiis* immolaretur. (*Apollod.* 3.) *Athenas* mox trajecit *Cretensium* rex, ad postulandam de autoribus tanti facinoris vindictam. Sed cùm æqui nihil impetraret ab *Ægeo*, præter iram atque dolorem nihil domum retulit. (*Diod. Sic.* 4. 6.) Indignatus ergò vehementer, de gente universa pœnam sumere ipse statuit, quam de sicariis impetrare non potuit, & ulcisci armis tam nefarium scelus. Bellum igitur *Atheniensibus* indicit, omnia priùs à diis imprecatus mala. *Megarenses* primò adoriri placuit, qui *Atheniensium* imperio suberant, vel cædis participes habebantur, (ut habet *Servius* in *Æneïd.* 6.) *Nisus* imperabat, *Ægei* frater. *Megarensium* portus *Nisæa* dicebatur, cui propinqua est parva insula. Eò *Creticam* classem appulisse *Minoëm* ferunt. (*Paus. Attic.*) Hostilem in modum populati regionem *Cretenses*, cùm alia cepissent oppida, *Nisum* ipsum intra *Nisææ* mœnia compulsum obsidebant. In fabulis habetur, crinem purpureum habuisse regem, quem

A. M. 2763.

Androgeus meritis suis perit.

A.M. 2763.

quem nisi amisisset, in fatis erat & oraculo vulgatum, non potuisse *Nisum* mori. Sed filiam ejus, (*Scyllam* vocabant,) amore *Minoïs* captam, patri dormienti abscidisse crinem fatalem, atque hosti tradidisse, nuptiarum sibi factâ spe. Filiam prodidisse regnum patris, admodum vero simile videtur ex hac fabula. Ità *Nisum* à *Cretensibus* interfectum, sepeliverunt *Athenienses* in urbe sua. (*Pauf.* ib.) *Bœotii Megareüm* tradebant, *Onchesti* regulum, *Neptuno* satum, vel *Hippomene* potiùs, (*Apollod.* 3.) cui *Nisi* filia *Iphinoë* nupserat, socero contra *Minoem* suppetias attulisse; cúmque in prælio cecidisset, eo ipso in quo ceciderat loco sepultum, urbi nomen à se *Megara* dedisse, quæ *Nisa* priùs dicebatur. (*Pauf.* ibid.) At *Megarenses*, qui de bello *Cretico* & urbe capta dissimulabant omnia, in regno *Megareüm* socero aiebant successisse, non à *Minoe* cæsum. Deinde verò filius *Pelopis Alcathoüs*, vir strenuus, regno est *Megaris* potitus, qui *Megareï* filiam *Euæchmen* duxerat. *Menippus* enim, *Megareï* filius, (quem & *Enippum* alibi vocat *Pausanias*,) videtur priùs obiisse quàm regnare potuit; cujus erat in *Prytaneo* unà cum *Echepolide Alcathoï* monumentum *Athenis*; à leone inter venandum, unà cum aliis multis, in monte *Cithærone* laniati. Interfecti ejus leonis gloriam *Alcathoüs* tulit. Cùm enim & alium haberet filium *Megareüs* natu majorem, *Timalcum*, qui cum *Castore* & *Polluce Aphiduam* oppugnabat, & à *Theseo* interfectus est, (quod tamen per tempora fieri non potuit,) reliquam habuit è liberis filiam unicam. Ejus nuptias cum regno spospondit ei, quisquis leonem *Cithæroneum* interfecisset. Id *Alcathous* præstitit, regnúmque adeptus est. Propterea templum *Agroteræ Dianæ*, seu Venatrici, & *Agræo Apollini* dedicavit. (*Pauf.* ibid.) Sed & urbem nitori suo pristino reddidit; quósque demoliti *Cretenses* erant muros, denuo instauravit. At quæ patrem patriámque prodiderat virgo, tantum absuit ut uxorem duceret *Minos*, ut ultro eam ac immodestè ingerentem se (nam

——Gnossiaca hærebat comes invidiosa carinæ,)

abjici mandârit in fluctus. Obrutam æstus ad promontorium detulit in *Argolide*, quod ab ea *Scyllæum* postea dictum est. Neque verò cadaver sepulturâ dignati sunt; sed prædam in littore marinis volucribus reliquerunt. Hoc apud vivos justitiæ suæ specimen exhibuit, in patriæ atque parentis proditorem, apud inferos mox futurus judex.

Sed tanti sceleris vindictam *Minos* postulat, & exsequitur.

Captis eversísque *Megaris*, non destitit propiùs urgere vexaréque ipsas *Athenas*, donec in suas tandem satis rigidas convenire leges compulit. *Pythii* saltem *Apollinis* ope adeptus est, quod suis armis multò difficiliùs erat consecuturus. Magna per eos dies ex æstu diuturno siccitas, è siccitate frugum calamitas, indè fames, *Atticam* inprimis, universámque pervasit *Græciam*. Civitatum principes de his averruncandis malis inito consilio, *Pythiam* consulunt. *Æacum Æginæ* regem obsecrandum respondet vates, ut pro salute communi vota concipiat; deos virum integrum atque justum exauditūros. Missi è singulis urbibus legati ad *Æacum*; qui exoratus ipse, exorâvisse deos dicitur. Eo enim deprecante, *Panellenióque Jovi* sacris ritè peractis, levata quidem reliqua malis *Græcia*, & frugum donata est copiâ. Unde fanum *Jovi Aphesio* dedicatum est in *Moluridis* montis jugo. (*Pauf.* ib.) Ad ejus rei memoriam, legatis *Græcorum* statuæ in *Æacéo*, celeberrimo urbis loco, ab *Æginetis* positæ sunt; & *Æaco* templum communi *Græcorum* nomine, & *Æacea* festum cum certamine, ubi victor coronam dedicabat in fano. In *Attica* tantùm adhuc eâdem fame, sed & peste, laborabatur. Ac primùm, ex veteri oraculo *Athenienses Hyacinthi* quatuor filias, qui *Lacedæmone Athenas* demigrârant, *Geræsti* ad *Cyclopis* tumulum jugulârunt, cæde graviore cædem expiaturi. Cùm nihil proficerent tanto innocentium sanguine profuso, ad oraculum denuo confugiunt; ubi denunciatum est, ut *Androgeo* pœnas penderent quantas postularet *Minos*. Ità demum liberos ab his futuros malis. Ad cædem unius expiandam, universa gens objicitur hostili odio: tantum apud *Apollinem* valuit, ad summam crudelitatem & injustitiam, justissimi regis, at ejusdem potentissimi, gratia. Ità scilicet à deo suo didicit æquitatem, apud inferos adhibendam in judiciis. Quid faciant miseri? Obsequuntur *Apollinis* decreto, hostis libidini permittunt se. Hâc igitur à *Minoë* damnantur pœnâ, ut singulis annis septem sibi pueros & puellas totidem tradant in *Creta*; ad victimam, an ad servitutem, haud constat, an ad præmium iis qui in ludis *Androgeo* dedicatis vincerent. Poëtæ fingebant à *Minotauro* fuisse devorandos. *Diodorus Siculus* (4.6.) sep-

ſeptem pueros non niſi anno quoque ſeptimo alt ſolutos, quamdiu *Minotaurus* viveret: nono ſcribit *Ovidius*, (Metam. l.8. fab.2.) & *Plutarchus*, (in *Theſeo*.) Sed in hoc etiam diſſident Scriptores, quòd alii pueros ſorte ductos, miſsóſque ab *Athenienſibus* prodant. *A.M. 2763.*

> ——*Stat ductis ſortibus urna: (Virg. Æneid. 6.)* &,
> *Tertia ſors annis domuit repetita novenis. (Ovid.* ibid.)

Sed *Plutarchus* & *Diodorus* ſuâ claſſe *Minoëm* accerſiviſſe tradunt electos à ſe. Quod minùs conſentaneum videtur iis quæ de *Theſeo* narrantur. De *Minotauro*, quem dixi, hanc habent fabulam Poëtæ. *Paſiphaë* regina veſano amore taurum deperibat. Immiſſam ferunt neſandam hanc libidinem, vel à *Venere*, *Soli* ejúſque progeniei, propter adulterium ſuum cum *Marte* proditum, iratâ; vel à *Neptuno*, quia, vovente illi optimam victimam *Minoë*, in ſacrificio ad regnum ſibi ſtabiliendum deſtinato, cùm taurum illi *Neptunus* eximiæ formæ obtuliſſet, alium tamen minùs formoſum immolavit rex, amandato ad armentum ſuum pulchriore. Hanc mariti fraudem *Paſiphaë*, turpiſſimo in pulcherrimum taurum amore, luit. Quare *Dædalum* exoravit ingenioſiſſimum artificem, jámque diu exſulantem in *Creta*, ut vaccæ fabricaret effigiem quàm ſimillimam ex ligno, in qua concluſam ſe taurus iniret. Hoc etſi factum non ſit, fieri tamen potuiſſe ſpectacula docent *Romana*, fabulis *Græcorum* multò magis neſaria; quibus tamen applaudit nequiſſimus Poëta. (Lib. Spectac. epigram. 5.)

> *Junctam Paſiphaën Dictæo credite tauro;*
> *Vidimus, accepit fabula priſca fidem.*
> *Non ſe miretur, Cæſar, longæva vetuſtas:*
> *Quicquid fama canit, donat arena tibi.*

Ex hoc belluino concubitu natum fingunt eſſe monſtrum, parte ſuperiore hominem, inſeriore taurum, quod *Minotaurum* appellabant. *Apollodorus* (libro 3.) taurino fuiſſe vultu ſcribit, virum in cæteris. *Dædalus*, ut vaccæ fabrefactæ crimen opere alio redimeret, jubente rege Labyrinthum conſtruxit, in quo monſtrum illud concluderetur, nè hominum pateret oculis regiæ domûs infamia. Labyrinthus erat inexplicabilibus viarum ambagibus confuſa domus, ità ut aliquantulùm in eam progreſſus quis, nullum poſſet exitum invenire. *Virgilius* ità deſcribit, (*Æneid.* 5.) *Minotaurus*

> ——*Cretâ fertur Labyrinthus in alta,*
> *Parietibus textum cæcis iter, ancipitémque*
> *Mille viis habuiſſe dolum, quo ſigna ſequendi*
> *Falleret indeprênſus & irremeabilis error.*

Ovidius autem (ubi ſuprà) his eum coloribus depingit.

> *Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis*
> *Ponit opus, turbâtque vias, & limina flexu*
> *Ducit in errorêm variatum ambage viarum.*
> *Non ſecùs ac liquidis Phrygius Mæander in undis*
> *Ludit, & ambiguo lapſu refluitque fluitque,*
> *Occurrênſque ſibi venturas aſpicit undas;*
> *Et nunc ad fontes, nunc ad mare verſus apertum*
> *Incertas exercet aquas: ità Dædalus implet*
> *Innumeras errore vias; vixque ipſe reverti*
> *Ad limen potuit, tanta eſt fallacia tecti.*

Lapide polito conſtructum fornices tegebant. Ac fuiſſe in *Creta* Labyrinthum conſtat, *Dædali* opus, qualem in *Ægypto*, ſed longè ampliorem *Thebis* viderat. Indè enim (ut *Plinius* habet 36. 13.) ſumpſiſſe *Dædalum* exemplar ejus Labyrinthi quem fecit in *Creta*, non eſt dubium; ſed centeſimam tantùm portionem ejus imitatum. Etſi *Frid. Hervart.* ſuo more, (cap. 13. Theolog. ethnicæ,) Navale ſubterraneum fuiſſe ac maritimum, non verum Labyrinthum, comminiſcitur. *Minotauri* fabulam de juvene quodam feroce *Palæphatus* exponit, ſpurio *Paſiphaës*, qui cùm armentorum ſubeſſe cuſtodibus recuſaret, quò erat à *Minoe* miſſus, nec ad ipſum regem vocantem rediret; ex foſſa in monte ſubterranea, quæ *Labyrinthus* dicebatur, deprædari ſolebat, *quid velit?*

A.M. 2763. lebat, spoliaréque vicinos ac viatores. Ad eum igitur, si qui erant damnati ad pœnas malefici, mittebantur interficiendi à rege. Sed Labyrinthum (ut dixi) verum in *Creta* fuisse, ambigi non potest. Probabilius ergò, *Taurum* fuisse classis regiæ ducem, fortem formosúmque virum, at eundem crudelem. Cum eo consuevisse *Pasiphaën*, conscio & administro *Dædalo*. Labyrinthi carcere *Athenienses* pueros tamdiu conclusos, donec in ludis *Androgei* gratiâ institutis victori præmium traderentur. Primo certamine *Taurus* victoriæ præmium, *Athenis* eò missum, consecutus, pueros puellásque duriùs habuit & inhumaniùs, quàm æquum parentibus eorum & popularibus visum est. Itaque *Attici* Poëtæ postea, maximè tragici, graviter in *Minoëm* atque *Taurum* veluti monstrum invecti sunt, & quibusvis eos contumeliis atque conviciis exagitabant. Tantò gravius est, irritare ad vindictam eos qui stylo feriunt, quàm qui gladio. (*Plutarch.* in *Theseo.*)

Herculis Labores sub Eurystheo enarrantur octo. § 22. Cùm regis *Mycenæi* se jugo submisisset *Hercules*, (deorum enim oracula contemnere impium prorsus atque nefarium videbatur,) primum ei opus denunciatum est, ut Leonis *Nemeæi*, cute impenetrabili belluæ, ac proinde quæ vulneribus non patebat, pellem *Eurystheo* traderet. Sylva erat *Nemeæ* urbi cognominis; *Nemea Cleonis* propinqua, in aditu ferè *Peloponnesi*. *Cleonas* usque cùm pervenisset *Hercules*, quidam pastor *Molorchus* eum hospitio excepit; admiratúsque ingentem viri vim, erat hostiam illi ceu deo immolaturus. At *Hercules* eum triginta dies exspectare jussit: quo tempore, si à venatione incolumis reverteretur, *Jovi Servatori* mactaret victimam; sin occumberet, sibi ut Heroï parentaret. De hoc *Tibullus*, (lib.4.)

> *Quin etiam Alcides, deus ascensurus Olympum,*
> *Læta Molorchæis posuit vestigia tectis.*

Itaque leonem aggressus, cùm sagittis eum frustrà eminus, exhaustâ penè pharetrâ, oppugnâsset, clavâ est adortus, acriore telo, quo in speluncam biforem adacta est fera, ad radices montis *Treti*, seu *perforati*; quod nomen ab hoc belluæ stabulo adeptus est. Cùm ostium igitur alterum obstruxisset *Hercules*, altero ingressus, & amplexus utrisque brachiis collum feræ, tamdiu astrictum tenuit donec præfocavit. Humeris deinde impositum *Mycenas* ad *Eurystheüm* portavit. Cùm autem hoc non ante postremum fecisset eorum triginta dierum quos *Molorcho* ad exspectandum proposuerat *Hercules*, pastor ut mortuo inferias parabat. At *Hercules* superveniens ea *Jovi* sacra obtulit *Servatori*. Leonem hunc *Nemeenses* admodum sibi senserant molestum infestúmque. Plurima enim & ferè quotidiana illis damna inferebat. Quare *Herculi*, cùm sustulisset feram, tantóque omnem viciniam liberâsset malo, publici honores decreti sunt; quos ille postea in *Cleonenses* transtulit eos 360 qui adversus *Molionidas* auxilium ei tulerant, & fortiter ceciderant in prælio. (*Ælian.* Var. hist. 4. 5.) Sed an hocce modo, & singulari certamine, ferocissimum leonem expugnârit, an venando, & aliquo artis adminiculo usus, nihil equidem statuo; cùm tradatur illud, hoc autem verò similius sit. Nec enim historicâ fide, sed magnificè prædicant omnia Poëtæ. Quanquam superare leonem humanis viribus non sit facinus ejusmodi, quod superet fidem; quia *Samsonus*, *David* aliíque id multi præstiterunt. Atque hujus leonis, non *Cithæronæi*, pelle induisse *Herculem* se *Diodorus* narrat: quod minùs credibile tamen, quoniam alieni erat juris, *Eurystheo* tradita, hæc pellis. Cùm ex primo certamine perspexisset *Eurystheüs* quantæ forent vires *Herculis*, non est passus deinde ut in urbem ingrederetur. Sed mandata illi per *Copreüm* præconem tradita sunt; quæque afferebat *Hercules*, pro portis erant deponenda. *Copreüs* autem *Pelopis* fuisse filius dicitur, qui post *Iphitum* à se interfectum exsulabat *Mycenis*, & ab *Eurystheo* expiatus est. *Copreüm* appellat *Homerus*; (*Iliad.* 15.) cujus *Periphetes* filius, patre multò præstantior, ab *Hectore* interfectus est. Imò ferunt meticulosum regem æneüm sibi dolium comparâsse, in quo sub terra occultaret se, *Herculísque* vim effugeret.

Sed primus hic vix duorum erat mensium labor. Secundum igitur *Copreüs* imperavit, ut *Hydram*, paludis *Lernææ* serpentem in agro *Argolico*, tolleret, maleficum ac pestilens animal, quod longè latéque strages hominum edidit pecorúmque. Maximam fuisse belluam *Pausanias* tradit, (in *Corinthiac.*) & veneno insanabili præditam; quo *Hercules* postea spicula suarum sagittarum imbuit: at non nisi unicum habuisse caput, utcunque *Pisander Camirensis*, quò fera terribilior, & carmina sua plus habere dignitatis viderentur, capita illi plura tribuerit. Quâ vi artéve confecerit hanc pestem,

haud facilè quis colligat ex Poëtis. Illi 7, aut 9, aut 50 ei capita affingunt, è quibus unum in medio immortale; reliqua duplicari semper ferebant excisa, nisi protinus adurerentur. A.M. 2763.

> *Vulneribus fœcunda suis fuit illa; nec ullum*
> *De centum numero caput est impunè recisum,*
> *Quin gemino cervix hærede valentior esset.* (*Ovid.* Metam. 9. fab. 1.)

Herculem eò curru vectum aiunt, aurigante *Iolao*, Hydram in tumulo quodam reperisse propter *Amymones* fontem, ubi sæpius latitare consueverat; ignitis eam sagittis expulisse è latebris, manúque prehensam contudisse clavâ. Sed cùm ingens cancer, admorso *Herculis* pede, auxiliaretur Hydræ, opem & ipsum imploravisse ab *Iolao*; qui è sylva succensa torribus arreptis, adurendo capita prohibuit renasci. Recisum immortale ac defossum est caput, ingentique lapide oppressum, nè resurgeret. *Eurystheūm* ferunt noluisse victoriam hanc in iis quas debebat *Hercules* duodecim numerare, quoniam adhibuisset opem alienam. Hydræ fabulam *Palæphatus* de propugnaculo interpretatur, in *Lerni* cujusdam reguli ditione, *Argolidis* parte, qui ab *Eurysthei* defecerat imperio. Ejus oppiduli præsidio quinquaginta erant sagittarii adhibiti, quot apud Poëtas plerosque Hydræ capita; quorum uno cèdente cadentéve, è reliquis duo protinus locum ejus occupabant. Ad hanc munitionem expugnandam ab *Eurystheo* missus est *Hercules*. Cúmque *Lerno Carcinus* quidam bellicosus dux opitularetur, *Iolaūs* etiam *Herculi Thebis* auxiliares copias tulit; qui turrim primariam subjectis facibus incendit. Ità cepit Hydram atque delevit *Hercules*. *Iolaūs*, sive *Iulius*, (apud *Stephanum*,) narrat *Herculem* ab *Apolline* remedium quæsivisse ad fanandas Hydræ morsus venenatos: jussisse *Pythiam*, ut ad Orientem pergeret, donec amnem inveniret cujus in ripis herba nasceretur Hydræ similis: Dracunculum verò herbam invenisse, quâ fanatus est. *Plato* (in *Euthyd.*) Sophistam scribit Hydram fuisse, qui maledictis *Herculem* insectatus est. Sophisticâ enim nihil fœcundius.

Tertia erat instituta *Herculi* de velocitate contentio cum Cerva, aureis cornibus insigni apud Poëtas æreisque pedibus, *Dianæ* sacra. Hanc *Oenoë* alebat in *Attica*: nec interficere, sed afferre vivam oportuit, quippe dedicatam deæ. Annua igitur venatio huic prædæ data est, continenti cursu. Lassam denique in *Artemisio*, *Arcadico* monte, cùm *Ladonem* fluvium jamjam tranatura descenderet, sagittâ sauciam cepit. Aliqui tamen eam retibus implicatam, indagine alii captam fuisse malunt.

Quartum erat *Herculi* certamen propositum contra *Erymanthium Arcadici* montis Aprum, qui *Psophidiorum* agros devastabat. Eum quoque vivum atque vinctum traduxit *Mycenas*, altissimæ nivis impedimento delassatum, atque captum in fruticeto. A.M. 2764.
Eò profecturus *Hercules*, ad *Centaurum* divertit *Pholum*, in eo monte degentem, qui ab eo *Pholoë* postea dictus est. Perbenignè *Pholus* accepit hospitio, & tostas *Herculi* carnes appofuit, cùm ipse crudis vesceretur. Sed vinum deerat tanto dignum hospite. Poscenti verò *Herculi*, *Centaurorum* omnium commune dolium relevit generosissimi vini: cujus odore fragrantissimo excitati ejus montis *Centauri*, impetu facto in *Pholi* ruebant ædes; sive quòd aliis negaret vinum, raptori per vim; sive injuriâ incensi, quòd publicæ rei detrimento privatam sibi unus captaret gratiam. At cæsis ab *Hercule* plurimis, in fugam se reliqui dederunt. *Pholus* ipse, cùm sagittam *Herculis* Hydræ tinctam veneno minùs cautè manibus tractaret, eâque delapsa fortè cecidisset in pedem, levi, sed quod remedium non tulit, vulnere extinctus est, & ab *Hercule* sepultus honorificè. Montem ipsum *Pholoen* pro monumento habuit. (*Apollod.* 2.)

Arcadicæ urbi *Stymphalo* propinqua erat palus magna, quò convolare solebant aves quædam frequentiâ maximâ. *Stymphalides* à loco appellabantur; vescebantúrque humanis carnibus, ut in fabulis erat vulgatum; hoc est, fruges devorabant quibus erant alendæ carnes humanæ. Et emissis pennis jaculari solitas *Hyginus* refert. (Fab. 30.) In *Arabiæ* desertis ferunt (inquit *Pausanias Arcad.*) ejus nominis aves volitare, non minùs pardis aut leonibus truculentas: arma etiam ænea ferreáque rostris penetrare; at in vestimento è corticibus arborum contexto inhærescere ac detineri volucrum rostra, non secùs ac minorum avium visco capiuntur alæ. Gruibus pares, Ibibus *Ægyptiis* similes, accipitrum genus quoddam. Quæ cùm in *Græciam* fortasse

A.M. 2764. devolârunt aliquando, *Herculis* operâ sublatæ sunt. Cùm aut hæ rapinis atque cædibus infestæ, aut aliæ damnis, quæ numero infinito fruges depascebant, *Stymphalidem* frequentarent paludem, dignum *Hercule* opus *Eurystheo* visum est, ut eas abigeret. Qui ergò sæpius jampridem venatus est fatali obsequio, aucupatum nunc à *Copreo* mittitur. Prudentiâ hic & arte opus erat magis quàm viribus & virtute bellicâ. Etsi fabulæ ferebant, sagittis ab *Hercule Stymphalidas* fuisse confectas; *Pisander Camirensis*, crepitaculorum sonitu atque tinnitu perterritas pulsásque tantùm aufugisse tradidit. Crepitaculum verò illud æneum à *Minerva*, hoc est, prudentia, donatum *Herculi*, à *Vulcano* factum, id est, summâ & divinâ quadam arte, fingebatur à Poëtis. Ità quinto *Hercules Eurysthei* mandato perfunctus est.

Augea, regi *Elidis* primario, tot fuisse boüm armenta gregésque tantos caprarum ferunt, ut agri magna pars obduceretur fimo, nihilque domino prodesset. (*Pausf. Eliac.* 1.) Stabulum *Diodorus* ait stercore annorúmque plurium sordibus refertum, quod sine immensa opera & sumptu purgari non posse videbatur. Hoc ut faceret tamen fœdum atque tetrum opus unico die, in sextis *Herculi* mandatis *Eurystheus* dedit. Ad *Augeam* igitur accedit *Hercules*, purgaturum se à stercoribus vel agrum, vel stabulum, certâ mercede pollicetur. Agri fortasse partem aliquam, aut pecoris decimam, (ut *Apollodorus*,) aliúdve pactus pretium operis, immisso *Minyeo* flumine, perfecit negotio facili. *Peneüm Diodorus*, *Peneüm Alpheumque* simul tradit *Apollodorus*. Ità superbo ignominiosóque domini sui mandato obsecutus est; nihil tamen turpe, aut suo indignum decore, admisit. Cùm arte factum rex videret, quod maximi & diuturni fuisse laboris opus crediderat, imperantéque factum *Eurystheo*, quod sponte susceptum ab *Hercule* putârat; tantam se mercedem daturum pro tam levi negotio, atque alii debito, pernegavit. Imò verò ipsam, quam erat pactus, mercedem inficiatus est. Maximus natu filiorum regis, *Phyleüs*, non potuit non monere patrem injuriæ in virum bene meritum de se. Alii scribunt eum pro *Hercule* vel judicium tulisse, ejus arbitrio permissâ re, vel in judicio dixisse testimonium. At hoc justitiæ candorísque tulit præmium à patre, abdicatus est, & in exsilium missus. Contulit verò *Dulichium* se, *Ionii* maris insulam, *Ithacæ* propinquam & *Cephaleniæ*. Ipse *Hercules Elide* pulsus imperio regis, ut ulcisceretur tantas injurias, cum auxiliis *Arcadum* rediit mox, at profecit nihil. *Augeas* enim ope sociorum adeò communiverat se, ut *Iphicle* fratre *Herculis* à *Molionidis* vulnerato, ipse digressus indè sit, distuleritque vindictam in otium magis opportunum. Quippe jam ad *Eurystheum* ei redeundum erat necessariò. *Molionidæ* (quos dixi) *Actoris* erant filii, *Creatus* & *Eurytus*, juvenes fortissimi, à matre *Molione* vulgò ità cognominati. *Actorem* alibi diximus ex *Phorbante* natum *Lapithæ* filio, & *Hyrmina Epei*. De matris nomine *Hyrminen* oppidum in *Elide* construxit *Actor*, ibidémque regnavit. Auxiliatus etiam est *Amaryncevs*, rerum usu bellicarum solertissimus. Is *Pyttio* patre genitus est, homine *Thessalo*, qui ab *Augea* erat in regni partem admissus propter virtutem bellicam. At *Iphicles* in oppidum *Arcadiæ Pheneüm* relatus à suis, à *Buphago* & *Pronoë* perbenignè acceptus, ex vulnere tamen mortuus, honorificéque tumulatus est. Eidem ut Heroi, multis postea seculis, parentatum. (*Pausf. Arcad.* & *Eliac.* 1.) *Dameonem* quoque, *Phliantis* filium, unà cum equo, interfectum à *Creato* ferunt in hoc prælio. (*Pausf. Eliac.* 2.)

Dum in *Elide* morabatur *Hercules*, ferunt eum cum *Lepreo Pyrgeï* filio, urbis *Leprii* conditore, edacitatis instituisse certamen: cúmque bovem uterque occidisset, ac *Lepreüs* in vorando nihilo *Hercule* segniorem se præberet, eò processit concertandi ardor, ut eum *Hercules* ad certamen armorum provocârit. In ea pugna interemptum aiunt *Lepreüm*, & in *Phigaliensium* finibus sepultum. (*Pausf. Eliac.* 1.) *Lepream* hunc (nam & *Lepreas* dictus est) *Astydamiâ* matre, filiâ *Phorbantis*, & *Actoris* sorore, patre verò genitum *Glaucone*, refert *Ælianus*. (Var. histor. 1. 24.) Eundem autorem fuisse *Augeæ*, ut *Herculem* in vincula conjiceret. Invisum propterea, matris tamen *Astydamiæ* gratiâ in gratiam ab *Hercule* receptum, æmulatione quadam, variis cum eo certaminibus contendisse: disco inprimis; exhauriendâ mox aquâ; deinde, uter bovem citiùs comederet; quartò, uter plus biberet. Superatum se in singulis cùm indignaretur *Lepreas*, ad armorum denique certamen provocavit *Herculem*, ubi victus atque interfectus est. *Olenum* indè ad *Dexamenum* videtur *Hercules* divertisse: quo de *Eurytione Centauro* conquerente, quippe cogi ab eo nolentem se, ut filiam ei *Mnesimachen* uxorem traderet; accedentem eò *Centaurum* ut auferret spon-

ſam *Hercules* obtruncâſſe dicitur. *Hippolyten Diodorus* filiam *Dexameni* vocat; cui, cùm *Axani* nuptum daretur, *Eurytion* afferre voluit vim, ac propterea cæſus ab *Hercule* interiit. At *Euryſtheüs* neque hoc ſtabuli purgati opus inter duodena numeraviſſe dicitur, eò quòd mercede conductus perfeciſſet, & ſtipendio alieno. A. M. 2764.

Cùm nihil ſupereſſet jam in Continente *Græciæ* quod vel periculo terreret, vel difficili opere detineret *Herculem* diutiùs, & negotium ei faceſſeret, in *Cretam* eſt inſulam amandatus ab *Euryſtheo*. Celebris erat fama per *Græciam* feri atque immanis Tauri, qui *Cretenſium* hoc tempore agros, *Tethrini* præcipuè amni adjacentes, quotidianis damnis populabatur. Hunc igitur ad ſe pertrahi *Euryſtheüs* voluit. Poetæ fingebant, oranti *Minoï* à *Neptuno* datum, ac promittenti, quod primum vel quod optimum occurrebat, id ſe immolaturum deo: hujus autem bovis, ex mari aſcendentis illico, eximiam ſpeciem conſpicatum regem, ſubſtituiſſe deformem *Neptuno* victimam, ſervato ſibi pulchriore. Iratum itaque numen efferâſſe taurum, magno totius inſulæ damno. At *Pauſanias* (in *Atticis*) *Neptunum* ideo *Minoï* ſuccenſuiſſe narrat, quòd, cùm latè maris imperium teneret, nihilo tamen majorem deo maris detuliſſet honorem quàm cæteris diis. Quid multa? Trajecit *Hercules* in *Cretam*; venandi veniam impetravit à *Minoë*: captus denique taurus eſt, & perlatus ad *Euryſtheum*; ſed, ut numini dedicatum animal, libere dimiſſum. Ex campis itaque *Argivis*, per Iſthmum *Corinthiacum*, in *Atticam* tranſiit, *Arcadiâ* priùs *Laconiâ*que peragratâ; ubi agrum *Marathonium* non minùs infeſtum reddidit quàm *Cretenſem* priùs.

§ 23. *Theſeüs*, *Ægeï Athenienſis* atque *Æthræ Pittheïdis* filius, comam, pro more ſui temporis, ubi ex ephebis exceſſerat, *Pythio Apollini* jampridem dedicârat; ſed comam ſincipitis tantùm, *Abantes Eubææ* imitatus, qui à fronte ſola tondebant crines, nè quam hoſtibus vellicandi ſe anſam, quando pugnabant cominus, darent: eáque deinceps tonſura *Theſida* vocabatur. Jam tandem cùm ad virilem ætatem perveniſſet, *Æthra* mater, quod celaverat hactenus, verum ei genitorem indicavit. Monſtrato enim lapide, (*Sthenii Jovis* ara dicebatur,) eum dixit amovere loco ſi poſſet, certa *Theſeüm* pignora ſui generis inventurum, quæ ad ſe deferri pater quàm primùm imperavit. *Saxum* deinde *Theſeï* dictum eſt. Motus loco lapis vera comprobavit, quæ filio enarraverat mater. Magna jampridem *Theſeüs* atque illuſtria optimæ indolis atque virilis animi prodiderat indicia. Pædagogo uſus eſt *Comidâ*; cui propterea multis poſtea ſeculis vervecem immolabant *Athenienſes*, pridie ſolennitatis magnæ quam *Theſeo* celebrabant. Memorare ſolebant *Trœzenii*, cùm annum ætatis ferè ſeptimum *Theſeüs* ageret, *Herculem* aliquando ad *Pittheüm* veniſſe, dúmque accumberet cœnæ, leonis pellem depoſuiſſe: pueros accurriſſe ad ſpectaculum novum; reliquis autem perterritis, unum *Theſea* propiùs accedere auſum, arreptáque bipenni è ſatellitis manu, invadere conatum quaſi viventem belluam: magnum ſpecimen generoſæ indolis. (*Pauſ. Attic.*) Noto jam patre, hactenus matri atque avo eum nepote conveniebat, ad *Ægeüm* eſſe *Athenas* proficiſcendum; ſed quâ viâ proficiſcendum, diverſa erat ratio. Mater atque avus iter maritimum ſuadebant: brevius id atque tutius aiebant fore. Vias enim terreſtres obſideri omnes à latronibus, qui fortitudinis laudem ex rapto quærebant, & ſpoliis alienis. Quò magis illi prohibebant, eò pronior ille ad iter interdictum fuit, eóque ipſo quo dehortabantur periculo ſtimulabant. *Herculis* incendebat urebátque hominem gloria, conſobrini ſui, (ut quibuſdam placet,) qui *malleus maleficorum* habebatur, coercebátque latrocinia, & hominum ubique opprimebat audacium furorem. Nihil *Theſeüs* audiebat libentiùs quàm geſta *Herculis*. De iis cogitabat quotidie ac diſſerebat; de iis ferè ſolis noctu ſomniabat. Ac præſente in *Græcia Hercule*, continebant ſe utplurimum latrones. Dum verò ille jam peregre agebat, & expeditionibus longinquis diſtinebatur, hi vias infeſtare, atque impuniùs graſſari cœperunt. Hanc prohibere licentiam, & coercere audaciam hominum perditorum, magnæ ſibi laudi futurum *Theſeus* credidit. Ultro igitur diſcrimina quærebat ingens animus, & materiam gloriæ. Cùm à propoſito dimoveri non poſſet, per *Epidaurum* iter inſtituit, eo animo, nemini ſe illaturum injuriam & vim, illatam verò ſibi haud impunè toleraturum. In eo agro magnus prædabatur latro *Periphetes*, *Anticléæ* filius & *Vulcani*; qui, pedibus debilior, clavam geſtabat ferream & ingentem, unde *Corynetes* dicebatur. *Theſeüm* igitur prætereuntem adoritur clavâ, haud invitum imparatúmve. Nec mora, provocatus ad pugnam, quod unum optabat exſpectabátque, ſtricto gladio cominus agit

De *Theſeo* latè agitur: de *Jaſone* obiter & *Medea*.

A.M. 2764. rem; viribúſque præſtantior, mox humi proſternit clavigerum, & neci dat. Cùm hoc edidiſſet primum ſpecimen ſuæ fortitudinis, clavam ipſe deinceps geſſit, ut leonis pellem *Hercules*. In Iſthmo *Corinthiaco Seinis* occurrebat *Pityocamptes* in *Cromio* vico, qui retortis pinuum ramis homines alligatos, iiſdem ſubitò redeuntibus diſtractos, miſerè lacerabat. *Polypemone Seinin* hunc & *Syleâ Corinthi* filiâ prognatum ferunt. In *Megarenſi* agro *Sciron*, vel inſignis latro per eam viciniam, vel, ut alii narrant, homo inſigni crudelitate, qui ad ipſum littoris marini marginem adigebat viatores, ut lavarent ſibi pedes; cui intentos operi, repentino pedis ictu impulſos, deturbabat præcipites in mare. Ab eo propterea nominatæ ſunt *Scironides* petræ. Ad urbem *Eleuſin Cercyon Arcas*, *Vulcani* filius, hoſpites luctâ ſuperatos interimebat. *Damaſtes*, ſeu *Polypemon*, cognominatus *Procruſtes*, in *Corydalio Atticæ*, (ut *Diodorus* habet,) vel in urbe *Hermionia*, (ut *Plutarchus*,) vel ad *Cephiſum* denique, (ut *Pauſanias* in *Atticis*,) lecto ſuo viatores, quos aſſequi potuit, adaptare ſolebat, vel diſtendendo breviores, vel amputando longiorum pedes, doloréque ſummo excruciare. Hos omnes edomuit *Theſeüs*, & iiſdem noxios affecit pœnis, quibus illi tormentis afflixerant inſontes.

——Nec enim lex juſtior ulla eſt,
Quàm necis artifices arte perire ſuâ.

De *Scirone* quæ narrantur, vera eſſe *Megarenſes* olim negabant. A *Theſeo* quidem interfectum aiebant, quo tempore à *Megarenſibus Eleuſin* abſtulit. Hominem verò fuiſſe meliore famâ dignum indè arguebant, quòd *Cychreüs* eum *Salaminius* generum, ſocerum *Æacus* haberet, *Telamon* atque *Peleüs* avum, optimi omnes viri. *Chariclo* enim *Cychreï*, *Scironis* uxor; hujus filia *Endeïs* conjux *Æaci*. *Seinis* verò filiam *Perigonuam* vitiâſſe *Theſeüs* dicitur, unde *Menalippum* genuit: eam verò poſtea *Deïoneo* nuptum dedit, *Euryti Oechalienſis* filio. De *Cercyone* luctatore fertur, eum filiam genuiſſe *Alopen*, quæ ſtupro filium peperit *Hippothöontem* clàm. Expoſuit mater, & expoſito equam præbuiſſe ferunt lac. Paſtor tandem invenit puerum, habitu quodam regio indutum. Roganti alteri donatus infans à paſtore, ſed negata veſtis pretioſa. Indè jurgium, & lis, & apud ipſum *Cercyonem* contentio. Prolatâ veſte, ex ſuæ filiæ indumentis conſarcinatam agnovit rex. Quæſtione habitâ, nutrix prodidit *Alopes* partum, ſed *Neptuni* crimen. Nam à *Neptuno* genitum prædicabat mater. At non tam credulus quàm crudelis pater, ſævitiâ pari ſuam filiam, quâ hoſpites imbelles, eo ipſo quo infantem ediderat loco trucidavit, puerúmque denuo expoſuit. Quà *Megaris Eleuſinem* via ducit, monumentum exſtabat *Alopæ* poſitum: nec indè procul *Cercyonis* palæſtra. Denuo repertus infans, equâ iterum porrigente mammam. Suſtulerunt paſtores, & quaſi deorum munere conſervatum aluerunt, *Hippothöontis* nomine dato ex re. Avo jam cæſo, ad *Theſeüm Hippothöon* accedens, quia *Neptuni* genus eſſe videbatur, avito regno donatus eſt. (*Hygin.* Fab. 187.) *Theſeüm* aiunt primum Palæſtricam inveniſſe, & artem ejus inſtituiſſe ac diſciplinam; quòd antea ſolâ corporum vi ac robore nitebatur. (*Pauſ. Attic.*) Sed nè coactus omnia, & ſuæ tantùm ſalutis gratiâ facere videretur, Suem agreſtem in *Cromyone*, (*Phæam* vocabant,) ſummâ ferociâ, & ipsâ magnitudine formidabilem, interemit, quo permoleſtum toti viciniæ malum ſuſtulit. Aliqui mulierem fuiſſe hanc malunt, ſtupris atque latrociniis infamem, à bruta impurâque morum feritate *ſuem* cognominatam. Primi *Phytalidæ*, ad *Cephiſum* fluvium nobilis familia, geſtorum famam atque virtutem viri admirantes, obviàm prodiverunt, & hoſpitio *Theſeüm* exceperunt honorificè. Eundem quoque petentem, ſacrificiis, more temporum, ad *Milichii Jovis* aram à cædibus expiârunt quas in eo itinere patraverat; *Seinis* præcipuè ſui propinqui ab avo *Pittheo*. (*Pauſ. Attic.*) Conviviis denique hoſpitis gratiſſimi adventum celebrârunt magnificè. *Athenas* indè perrexit. Sed & illic primò publicâ tantùm famâ gloriâque notus. Aliquandiu celari à patre voluit, quò gratior accideret adventus inopinatus. Ferunt eum, incognitum adhuc, eo tempore ſolum introiiſſe urbem talari pallâ & comâ eleganter pexâ, quo *Delphinii Apollinis* ædes ad faſtigium uſque perducta jam erat: dúmque novum ædificium contemplabatur, per ludibrium rogâſſe fabros, quid ità nubilis virgo ſola oberraret: illum verò nihil reſpondiſſe, verùm disjunctis à plauſtro quod propinquum erat bobus, trabem magnâ vi altiùs quàm culmen templi ſtatuerant fabri projeciſſe. Ità virium oſtentatione virum probavit ſe, virginis probrum repulit. (*Pauſ. Attic.*) Sed *Medeæ*

ſubole-

subolverat nescio quid majus facinorumfamâ, & futurum sibi deterius. Itaque persuasit *Ægeo*, periculosum hospitem convivio excipere, & veneno tollere, quasi *Pallantidarum* adversæ factionis studiosum. Et fortasse audiverat *Ægeüm* de filio jam propediem adventuro, si viveret, differentem. *Theseüs* vocatus aderat jam convivio regali, & aliquam excogitavit causam ostentandi gladium *Ægeo* præsente: quem ille contemplatus diu fixis oculis, ubi A.M. 2764.

——*in capulo cognovit eburno Signa sui generis,*——

cùm erat venenum porrecturus mox, *Quis tu verò*, inquit, *homo es, qui hunc gestas gladium? Æthrane filius Pittheidis? Imò & ejus, pater, & tuus ego sum*, *Theseüs* respondit. Cùm & reliqua indicia convenirent, pateretque res clarissimè, abjecit protinus venenum *Ægeüs*, & amantissimè complexus filium, summa cum hilaritate peregit festum diem, quem cædi & tristitiæ destinârat. Postridie populi concione advocatâ, Jam tandem esse monuit, & adesse, sibi filium hæredem, eum ipsum cujus præeuntem famam accepissent jampridem, *Thesea*. Et certè tam celebris ubique vigebat factorum ejus gloria, ut tanti hospitis adventu non minùs lætaretur populus, quàm filii rex; qui propterea

——————*fovet ignibus aram,*
Muneribúsque deos implet; feriúntque secures
Colla torosa boüm, vinctorum cornua vittis.
Nullus Erecthidis fertur celebratior illa
Illuxisse dies: agitant convivia patres; &c.
Consonat assensu populi precibúsque faventûm
Regia; nec tota tristis locus ullus in urbe est.
Nec tamen (usque adeò nulla est sincera voluptas,
Sollicitúmque aliquid lætis intervenit,) Ægeus
Gaudia percepit nato secura recepto. (*Ovid.* Metam. 7. fab. 23.)

Pallas enim, frater *Ægei*, cum filiis 50, ægerrimè ferebant, spem regni, quam certam habuerant *Ægeo* defuncto, frustrari jam spuriâ sobole, & alienigenas excludere regiam *Erecthei* familiam. Arma confestim expediunt,non exspectandum ulteriùs rati. Et copias dividebant: quarum altera cum *Pallante* pars urbem occuparet; altera *Gargetti* (villa erat ea vicina) ex insidiis *Ægidas* adoriretur cùm esset opportunum. *Leos* quidam aderat his caduceator, qui consiliorum conscius, *Theseo* prodebat omnia. *Theseüs* ergò inprimis *Gargettum* adortus cum forti militum manu, insidias oppressit vi: de quo cæteri *Pallantidæ* certiores facti ceciderere animis, & in fugam dilapsi omnes ac dissipati sunt. Sed *Pallante* unà cum filiis interempto, necesse erat *Theseüm*, qui interfecerat, patriis legibus, aut solum vertere, aut pœnam subire talionis. Novum ergò judicium forúmque in *Delphinio* constitutum est, ubi defenderent se, qui jure aliquem occidisse viderentur. Illic auditus *Theseüs* & absolutus est. (*Pausf. Attic.*) Jam verò, ut & civibus suis aliquod specimen ederet suæ fortitudinis, Taurum *Cretensem*, *Marathonium* jam, qui *Tetrapolin Atticæ* regionem infestabat, aggressus est, atque vivum cepit; ut cum *Hercule* ipso de hac victoria contendere videretur. Cùmque per mediam urbem *Atheniensium* egisset prædam, atque ostentâsset populo, *Apollini* eum *Pythio* immolavit. Proficiscenti ad hoc certamen, ferunt *Hecalen* quandam, anum, liberale hospitium præbuisse, ac vovisse *Jovi* sacrificium, si compos voti reverteretur. Eâ verò ante reditum ejus defunctâ, ipse instituit, ut oppida villæque adjacentes convenirent, & sacrum *Jovi Hecaleo* facerent, quod *Hecalesion* vocabant, & illam inter sacra commemorabant *Hecalinam*. *Medea* interim, quæ suaserat parricidium, iterum sibi & hinc fugiendum putavit, ubi morari diutiùs tutam se non posse noverat. In *Phœniciam Diodorus* ait migravisse, datis ab *Ægeo* comitibus, qui deducerent quò vellet. Refert *Hyginus*, (Fabul. 26.) sacerdotem *Dianæ Athenis* exagitâsse *Medeam*. Negabat enim à rege sacra castè fieri posse, quamdiu adesset illi venefica mulier & scelerata. Fugatam propterea *Medeam* redivisse *Colchos* ait. In itinere *Absoridem* venisse, ubi *Absyrtus* frater sepultus erat. Incolæ cùm de serpentium multitudine quererentur, opémque implorarent, *Medea* collectos omnes in fratris tumulum conjecit; unde si quis eorum prorepsisset extra limites constitutos, protinus exspirabat. *Jasonem*, calamitatibus fractum, voluntariam sibi necem intulisse, *Diodorus* autor est. Credibilius fortasse id quod plurimi

A.M. 2764.

rimi referunt, otii atque segnitiæ pertæsum in *Græcia*, cum ingenti multitudine, quæ ad famam virtutis ejus ac profectionis novæ ex omnibus gentibus confluxerat, repetivisse *Colchos*: comitem verò *Medeam* habuisse cum privigno *Medo*, quam, repudiatam, exsilii miseratione receperat. Ac inprimis (ut aiunt) socerum regno pulsum à fratre *Perse* restituit. Magna deinde bella cum finitimis gessit; captásque civitates partim regno soceri, ad compensandam superioris militiæ injuriam, adjunxit, partim populis quos secum adduxerat assignavit. (*Justin.* lib. 42.) Nam ferunt eum usque ad mare *Caspium*, & *Iberiam Albaniámque*, fuisse profectum; *Armeniæ* quoque Majoris magnam partem & *Mediæ* peragrâsse: quod *Jasonêa* testantur, sive Sacella *Jasonis*, religiosissimè à Barbaris culta. (*Strabo* 11.) Totus enim ferme Oriens illi, ut conditori, divinos honores templáque constituit; quæ *Parmenio*, dux *Alexandri* Magni, post multos annos dirui jussit, nè cujusquam nomen in Oriente venerabilius quàm *Alexandri* esset. (*Justin.* ib.) *Jasonius* quoque mons supra *Caspias* portas, aliáque in iis locis ejus nominis monumenta supererant. Unus de numero ducum *Jasonis Armenus*, sive *Armenius*, fuisse perhibetur, *Thessalus* natione, qui ex urbe *Armenio*, inter *Larissam* & *Pheras*, ad *Bæbeïdem* paludem, prodiit. Is recollectam multitudinem, quæ amisso *Jasone* rege passim vagabatur, in *Acilisena* & *Syspieritide* collocavit, usque ad *Calachenam* & *Adiabenam*, regioníque universæ *Armeniæ* nomen dedit. Sed & fluvius *Araxis* à *Græco* ἀράξαι dictus videtur; quia cùm stagnaret in campis *Armeniæ*, nullúmque reperiret exitum, ut *Peneüs* olim in *Thessalia*, patria *Tempe* imitatus *Jason*, aperuit ruptis montibus meatum, quo in *Caspium* se præcipitavit mare; quemadmodum inter *Ossam* & *Olympum* perrupit sibi *Peneüs* viam. (*Strabo* ib.) In hac militia quoque *Amphistratus* & *Rheca*, *Dioscurorum* aurigæ, secuti sunt *Jasonem*; à quibus ortam *Heniochorum* gentem feram, constare ait *Plinius*: quippe *Græcis Heniochos aurigam* significat. Eosdem *Dioscuriada* urbem in *Colchide* ferunt condidisse, facto à *Dioscuris* nomine; adeò claram, juxta fluvium *Anthemunta*, ut trecenti linguarum variarum populi, salis ferè quærendi causâ, eò descenderint; & à *Romanis* postea 130 interpretibus negotia ibi gesta sint. (*Strabo* ib.) Suâ tamen ætate desertam fuisse *Plinius* tradit. Barbaris enim populis, quibus nulla rerum, neque ulla ferè sunt linguarum commercia; quo fit, eadem ut gens in linguas facilè varias discedat, singulis ferè familiis degentibus separatim. De *Medo Medeæ* filio (*Medium* appellat *Justinus*) narrat *Hyginus*, (Fabul. 27.) dum repetentem *Colchos* matrem tardiùs paulò sequebatur, in *Persæ* regnum, fratris *Æetæ*, tempestatibus impulsum fuisse. Responsum ex oraculo habuisse *Persen*, à fratris progenie sibi ut caveret. Id cùm sciret *Medus*, non ausus profiteri se, perductus ad regem, *Hippoten*, *Creontis Corinthii* filium, simulavit. Ad explorandam rei veritatem, nè quid fraudis lateret, in custodiam datus est. Magnâ tum fortè penuriâ frugum & sterilitate laborabant. Interim adest *Medea*, iisdem acta ventis; quæ, *Dianæ* sacerdotem se mentiens, magnam pollicetur frumenti copiam placatis ritè diis. Cùm autem de filio *Creontis* audivisset, suum adversarium rata, eum constituit apud se in certum exitium impellere. Monuit ergò regem, advenam illum non esse, quem simulabat se, *Creontis* filium, sed *Æetæ* nepotem, à matre *Medea* missum ut *Persen* interficeret. Nihil ea tamen suspicabatur minùs, quàm suum esse filium cui perniciem parabat. Sibi ergò interficiendus ut traderetur, petiit: ità fore ut placati dii sterilitatem remitterent. Cùm, producto ad mendacii pœnas *Medo*, suum esse filium videret, quem adversarium crediderat, impetratâ seorsim colloquendi veniâ, ensem ei tradidit quo erat ipse perimendus, ut eo *Persen* tolleret. Ità *Medus* regnum patrium adeptus est.

A.M. 2765.

Theseus suos liberat ex jugo Cretensi, & Ariadnen Minois ducit.

§ 24. Tertio jam anno solvendum erat ab *Atheniensibus Minoï* tributum; quod grave admodum populo visum est. Nec favebant linguis, sed libere de ipso rege conqueri cœperunt; ejus culpæ se pœnas dare; cum solummodo immunem qui peccârat, se plecti innocentes. *Ægeo* ad hæc surdo, *Theseus* querelas parentum graviter tulit, qui liberos suos ægerrimè ad principatum tam longinquum erant dimissuri, nedum ad servitutem aut necem. *Ferre quam sortem patiuntur omnes*, se non recusare ipsius regis filium profitetur. Nec deerat illi spes, à cervicibus *Atheniensium* fortitudine suâ excutiendi *Cretense* jugum. Atque hâc unâ re maximè omnium, populi amorem sibi conciliavit. Ab hoc proposito, quantum potuit, pater filium avertere conatus est. At ille immobilis, postulat sorte sibi comites dari; se primum, & extra sortem, reliquis ducem & quasi patrem profecturum. Navis quâ proficiscendum

A.M. 2765.

dum fuit nigris velis agebatur; eò quòd in exitium, in exsilium certè perpetuum, abituri videbantur. Gubernatore *Theseüs Pherecl Amarsiadâ* usus est, vel, ut alii tradunt, *Nausitheo* & *Phæaute*, à *Sciro Salaminio* missis; quibus & fana & festum statuit, quod Κυβερνήσια dictum est. Profecturus jam, primò *Delphinium* adiit, ut offerret *Apollini* pro se comitibúsque suis Ἱκετηρία, hoc est, consecratum olivæ ramum albâ circumvolutum lanâ. Ex *Pherecyde Macrobius* refert, *Thesea*, cùm in *Cretam* ad *Minotaurum* duceretur, vovisse pro salute ac reditu suo Ἀπόλλωνι οὐλίῳ, & Ἀρτέμιδι οὐλίᾳ. Indè ad littus descendit 6. *Martii* die; quo deinceps, ad tempora usque *Plutarchi*, morem *Athenienses* retinuerunt, ut puellæ in *Delphinium* ascenderent supplicaturæ diis. Addunt aliqui Scriptores, oraculum præcepisse *Delphicum*, ut *Veneris* propitium sibi numen faceret, ejúsque auspiciis navigaret. *Veneri* ergò dum in littore capram immolabat, in hircum repentè mutatam ferunt; unde *Venerem* dixerunt ἐπιτραγίαν, *Hircinam*. Gubernatori à rege, ultra reliquam curam, hoc additum in mandatis fuit, ut si prosperum iter facerent, ac rediret incolumis *Theseüs*, vela nigra mutaret albis, vel, ut alii tradunt, puniceis. *Pausanias* (in *Atticis*) id facturum se ipsum promisisse *Theseüm* narrat. Cùm appulissent in *Cretam*, *Minotaurus* ille vel interfectus, vel certè victus à *Theseo*, liberam *Atheniensium* juventuti veniam discedendi fecit. Poëtæ fingunt *Ariadnen*, *Minoïs* filiam, amore *Thesei* captam speciosissimi juvenis, glomum ei tradidisse, quo notaret viam in Labyrintho, ac eâdem regrederetur, *Cæca regens filo vestigia*. Occiso monstro, fugisse noctu clàm *Thesea*, & *Ariadnen* unà cum sorore *Phædra* ex pacto abstulisse. *Ariadnen* in *Naxo* insula eripuisse *Bacchum*. Credibiliora sunt, *Taurum* Thalassiarcham *Cretensem*, hominem fastu & ferociâ præditum ingenti, & regii thalami rivalem, (ut vulgò jactabatur,) vel occisum à *Theseo* in ipso portu; vel potiùs in ludis funebribus *Androgeo* dedicatis victum, qui solus antea palmam tulerat in iis certaminibus, ubi præmia victores *Atheniensium* pueros tulerunt. (*Euseb.* Chron.) Poposcerat enim *Theseüs*, ut pro libertate sua & suorum certare sibi liceret in ludis. Nec indignum *Tauro* videbatur, cum regis filio contendere. Sed palæstrâ victus est; quod plausu maximo & populus excepit, & ipse rex. Omnes enim *Taurum*, propter morum insolentiam, rex etiam ut rivalem oderat. Admiratus ergò *Theseï* fortitudinem, sed magis gratulatus de *Tauro* victoriam, ejus gratiâ liberum concessit reditum juventuti, tributum civitati condonavit ac remisit in posterum, & pacem cum *Atheniensibus* æquo jure pactus est. Aliqui propter nefarium *Theseï* amorem, inimicitias cum *Atheniensibus* deposuisse *Minoem* narrant. Aderant his ludorum spectaculis & fœminæ virginésque: in quibus *Ariadne*, virgo regia, *Theseï* partim formâ speciosâ, partim excellenti virtute mirificè capta est. Neque *Taurus* enim, neque alius *Cretensium* quisquam, ullo modo par *Theseo* repertus est. *Ariadne* igitur adeò exarsit, ut amoris vim cùm ferre non posset, pacta cum *Theseo* fugam fuerit, itineris comite *Phædrâ* sorore. Sed perbrevem sui amoris fructum cepit. Amissa enim in itinere, *Athenas* non attigit. Quo loco amissa, quóve casu, minimè constat. Aliqui derelictam à *Theseo* exprobrant, novis amoribus occupato *Ægles Panopeïdis*, fregisse laqueo sibi gulam. *Oenaro* alii nuptam aiunt, *Bacchi* apud *Naxios* sacerdoti; unde Poëtæ raptam à *Baccho* fingunt in ea insula. *Amathunte* in *Cypro* gravidam occubuisse nonnulli vnlunt, ablato procellarum vi *Theseo*, dum illa decumbebat: redeuntem verò, sacra illi anniversaria instituisse, & simulacra dedicâsse duo; alterum ex argento, ex orichalcho alterum. *Ariadnes* loco seu desertæ, seu mortuæ, *Phædram* habuit pro uxore *Thesens*. Traditam ei à *Deucalione* fratre *Minoïdarum* maximo *Diodorus* tradit; ut fœderi stabiliendo cum *Atheniensibus* destinatæ videantur hæ nuptiæ. *Smardium* ferunt regnavisse apud *Naxios* quo tempore *Theseüs* eò cum *Ariadne* divertit. Eum *Leucippi* filium, *Naxii Caris* nepotem fuisse. (*Diod. Sic.* 5. 12.) Ex *Creta* sive *Naxo* in *Delum* insulam appulisse *Theseüm* tradunt; ubi *Apollini* sacra facta sunt, & ludi celebrati, victoribus palmâ coronatis. (*Pauf. Arcad.*) Ibi & *Veneris* imago parva è ligno, *Dædali* opus, (*Pauf. Bœot.*) quam ab *Ariadne* acceperat, dedicata est. Deinde unà cum pueris popularibus saltationem inivit sinuosam & implicatam, quæ Labyrinthi referret mæandros. Eam *Delii Gruem* appellabant, & per annos ultra millenos celebrârunt. Oræ jam *Atticæ* appropinquabant, & in specula solicitus admodum exspectabat *Aegeüs* dum redirent. At illi, sive tristitiâ & mœrore perturbati propter amissam *Ariadnen*, sive gaudio potiùs nimio perfusi ex reditu prospero & feliciore omni spe, mandatorum obliti sunt quæ discedentibus *Aegeüs* dederat, & promissorum *Theseï*. Mutata non

sunt

A.M. 2765.

Ægeo mortuo præ nimia credulitate,

ſunt vela; ſed nigra, quæ abegerant *Athenis* navem, in portum *Phalerum* intulerunt. *Omnia quæ curant ſenes meminerunt.* *Ægeüs* nigra è longinquo vela cùm cerneret, actum eſſe de filio putabat, actum de ſe, cujus è filii ſalute unica pendebat ſalus. Quid enim ille viveret, ſine præſidio ſenectutis, ſine ſpe hæredis? A rupe igitur unde contemplabatur infeliciem navem in mare præcipitem ſe dedit, quod ab eo deinceps appellatum eſt *Ægæum*. Sepulchrum ſive Heroüm *Ægeï Athenis* extabat poſt multa ſecula; (*Pauſ. Attic.*) &, ſi verè *Harpocration*, oraculum. *Ægeïdis* quoque tribûs nomen ejus honori datum eſt. Dum ſacris in littore operabatur *Theſeüs*, præmiſſus in urbem caduceator de felici reditu nunciabat. *Ægeï* causâ luctus, novi nuncii gaudio facilè ſuperatus eſt. Oblatam caduceatori ex floribus coronam ipſe in luctu publico non geſſit, caduceo impoſuit. Unde mos deinde in *Oſchophoriis*, virgam caduceatoris ornare floribus, non & caput. *Theſeo* quoque mœrorem *Ægeï* mors & comitibus juſtum attulit, quippe autoribus: at eò in urbem ocyùs feſtinatum eſt. Cúmque patri honorificè parentâſſet, die ſeptimo menſis *Pyanepſionis*, ſive *Octobris*, quo ex *Creta* in urbem *Theſeüs* redierat, *Pyanepſia* feſtum *Apollini*, (cui votum diſcedens fecerat,) aut *Minervæ*, celebratum eſt. A *πύανον* ſignificante *fabam* genitum feſto nomen; quoniam fabæ tum aliáque legumina coquebantur; & ramus laureus in *Apollinis* honorem, aut oleaginus *Minervæ* ſacer, lanâ coronatus, atque omnium generum fructibus dependentibus, portabatur à puero ad *Apollinis Palladis*ve templum, hos interim canente verſus,

Εἰρεσιώνη σῦκα φέρει, καὶ πίονας ἄρτους,
Καὶ μέλι ἐν κοτύλῃ, καὶ ἔλαιον ἀναψήσασθαι,
Καὶ κύλικ' εὔζωρον, ἵνα μεθύουσα καθεύδῃ.

Oſchophoria quoque inſtituta ſunt eodem *Theſeo* autore. Voverat idem profecturus, modò ſalvus rediret ipſe, comitéſque ſalvos reduceret, ſingulis annis in *Delum* ſe ſpectaculum ad *Apollinem* ducturum: quem morem ſuo adhuc tempore ait (in *Phædone*) *Plato* ſervâſſe *Athenienſes*, ut ipſam eandem *Theſeï* navem, 30 remorum, coronatam in *Delum* mitterent: quo toto navigationis tempore, quouſque ad *Piræeum* rediiſſet navis, ſupplicio quenquam afficere capitali nefas habebatur. Multis igitur ſeculis ſuperſtes, tranſmiſſa eſt ad poſteros eadem navis; modò eadem vocari poſſit, quæ toties reſarcita eſt, ut nulla pars veteris exſtaret minutiſſima.

& ſolutis Androgeo pœnis,

Solutâ jam *Androgeo* abſolutâque cædis pœnâ, eidem poſtea ſuæ virtutis præmium exhibuerunt *Athenienſes*, honorem propè divinum. In *Phalere* enim portu aram ei poſuerunt, quam vocabant *Heroïs*, inter alias Heroüm deorúmque aras, qui vocabantur *Ignoti*. Sed & *Theſeï Phalerique*, & liberorum, in eodem poſitæ loco ſunt aræ: *Phaleri*, cui portus ipſe debebatur; & *Theſeï*, qui ex eo portu auſpicatò ſolverat navigaturus in *Cretam*, eodémque redierat feliciter. (*Pauſ. Attic.*) Sed tantis *Theſeï* meritis, gratitudine *Græcâ*, debebantur etiam templa & ſacra. Templum igitur conſtructum eſt, *Phytalidæ* præfecti ceremoniis, qui primi primo in *Atticam* adventu hoſpitio eum exceperant liberali. Utque ſumptus ſuppeteret, quod erat *Cretenſibus* antea ſolutum, in ſua tranſtulit ſacra.

Theſeüs Athenis imperat; ſed & regnum deponens in populum confert.

Regno jam *Athenis* poſt *Ægeum* potitus eſt filius *Theſeüs*, quod annis fertur tenuiſſe triginta. Rem protinus magnam atque novam aggreſſus eſt, oraculo probante, ut populum univerſum ſuæ ditionis, qui à *Cecrope* in vicos 12 diſtributus erat, in *Athenas* unas cogeret; quia populus tot in partes diviſus, ægre ad tractanda communia commoda poterat convocari, & ſæpe etiam diſſidere atque armis inter ſe contendere ſolebat. Singulos ergò Demos atque familias obibat ſeparatim, magnâque induſtriâ & eloquentiâ uſus, primò inferioris ordinis atque ſortis privatæ homines non difficulter ſibi conciliavit. Principes ægrius adduxit, qui dominati fuerant, ut æquo jure cum reliquis viverent. Neque perſuaſiſſet, niſi pollicitus bonâ fide, populo ſe habenas regni traditurum, neque regium ſibi quicquam habiturum, præter imperatorium in bello munus, & cuſtodiam legum. Ità paruerunt etiam ii qui minimè probârunt hoc inceptum; nè temere ac fruſtrà eum offenderent, qui tantâ erat apud populum gratiâ, ut cogere poſſet, ſi quid impetrare non valebat. Curias igitur & fora & tribunalia in ſingulis vicis demolitus eſt; alia conſtruxit *Athenis*, cum plateis, muriſque longè amplioribus, in plano. Quam urbem novam Ἄστυ vocavit: antiquum antiqua urbs nomen retinuit, in loco edito conſtructa, & arcis inſtar; Πόλις enim vocitata eſt. Et nè tanto ſpatio quantum ille muris complexus

eſt

est populus *Atticæ* non sufficeret; publicâ præconis voce peregrinos invitavit ex omni *Græcia*, ut civitatem æquo jure participarent. Collectam undique multitudinem in tres ordines distribuit: in Optimates, quos judiciis & religioni deorum præfecit, rerúmque summæ; in Agricolas deinde, & Artifices. Cùm ex animi sententia perfecisset quæ voluit, ea quæ priùs *Athenæ* dicta sunt, *Panathenæa*, festum commune omnium *Atticorum*, appellari voluit; & *Metæcia* instituit *Junii 16.* die inquilinis: idem fortasse quod *Synœcia* apud *Stephanum*; nisi hoc civibus jam in unum congregatis, illud sit datum peregrinis. *Veneris* quoque *Popularis* & *Suadelæ* cultum ordinavit. (*Pauſ. Attic.*) Bovis effigie signavisse nummum dicitur; sive ut taurum *Marathonium* captum à se, ducémve *Cretensem* eo nomine victum, denotaret: sive potiùs, ut industriam suis & laborem assiduum in agricultura præcipuè commendaret. Ab eo natum est nummo proverbium, *Bos in lingua*, ubi silentium quis pecuniâ conductus agit. Postquam *Atticæ* ditioni *Megarensem* agrum addidisset, columnam quadratam in ipsis finibus constituit, (nè qua in posterum de terminis contentio fieret,) quæ *Peloponnesum* ab *Ionia* distingueret: scripto in ea parte quæ Solis ortum spectabat, *Ionia est hæc, non Peloponnesus*; in opposita verò, *Hæc Peloponnesus, non Ionia est.* Postremò, regiam autoritatem ex parte maxima deposuit, atque in populum contulit. A.M. 2765.

§ 25. *Bistonum* erat in *Thracia Diomedes* rex, *Cyrenes* filius atque *Martis*, apud Poetas. Homo sævus, ut sævipres equos, vel equas, humanis carnibus saginâsse fertur. Æneis præsepibus, ferreis propter feritatem alligabantur catenis. Non ferebat *Eurystheus*, pius vir, tantam crudelitatem. Homines maleficos, atque noxias generi humano res, tolli omnes voluit; sed operâ discriminéque alieno. *Herculi* ergò imperatur, ut equas anthropophagas ad *Eurystheum* deferat *Mycenas*. Paretur. Cum volonum valida manu navigatur in *Thraciam*. *Thraciam* Geographi laxiorem alii faciunt, alii multò magis angustam. *Pomp. Mela* omnem trans *Danubium* regionem, ad *Dalmatarum* usque & *Macedonum* montana, hoc nomine complectitur; quo utramque ferè *Mysiam* comprehendit. *Plinius* etiam *Istro* definit à Septentrione; & *Æmum Strabo* montem mediam ferè *Thraciam* ait dividere: cujus montis adversa tamen, & in *Istrum* devexa, *Mæsos*, *Getas*, aliásque gentes barbaras, obtinuisse, *Plinius* fatetur, (lib. 4. 11.) quæ propriè non habentur *Thraces*. Sit ergò terminus à *Borea Æmus* mons angustioris *Thraciæ*, maximus omnium & celsissimus in ea regione, qui sex mill. passuum in altum assurgit: ab Ortu claudat *Pontus* atque *Propontis*, unà cum angustiis *Hellesponti Bosphoríque Thracii*; à Meridie *Ægeum* mare. *Nessum*, sive *Nestum*, fluvium *Pangæi* montis ima ambientem, à *Macedonia Thraciam* in Occasu dirimere *Philippus* atque *Alexander Macedo* voluerunt. In hoc tractu, post *Æmum*, *Rhodope* clarus mons: præter *Nessum*, *Strymon Hebrúsque* fluvii nobiles; quorum hunc *Odrysarum* gens effundit, *Æmus* illum. *Tearus* amnis cùm aliis morbis, tum scabiei sanandæ hominum equorúmque, utilis habebatur. Is verò ex fontibus 38, partim calidis partim frigidis, & eadem ex petra profluentibus, in *Contadesdum*, *Contadesdus* in *Agrianem*, *Agrianes* in *Hebrum* defluit. (*Herod.* 4.) *Satræ* hujus gentis bellicosissimi; solique *Thracum* semper liberi, in montibus degebant editissimis; *Dionysii* tamen oraculo divinabant. (*Herod.* 7.) Eorum quæ *Pomponius Mela* de hac regione gentéque tradit pleraque Borealem tractum spectare videntur, extra *Thraciam* veram: ubi frigidam & infœcundam ait esse, ac eorum quæ feruntur malignè parientem; rarò usquam pomiferam arborem ferre, nec maturare vitem: quosdam hominum feros, & ad mortem paratissimos: solere fœminas etiam super mortuorum virorum corpora interfici. Memorabile videtur, barbaram *Thracum* ferámque gentem, Musicæ tamen, Poëticæ ac Religionis autores *Græcis* fuisse. Hæc enim *Orpheo*, *Musæo*, *Thamyridi*, *Eumolpo Eumolpidísque* debebantur: ipsáque ubi Musæ colebantur loca vel in *Thracia* fuerunt, ut *Pieria*, *Olympus*, *Pimpla*, *Libethrum*, primitus; vel à *Thracibus* inquilinis *Bœotiæ* consecrata sunt Musis, ut *Helicon*, antrúmque nympharum *Libethridum*. (*Strabo* lib. 10.) Erant his etiam, ut aliis gentibus, quidam ritus peculiares. Alicubi, ex multis uxoribus, quæ dilectissima judicata est ad viri tumulum defuncti mactabatur, & in eodem condebatur sepulchro: reliquæ ignominiam vivendi ægerrimè ferebant, more *Indico*. Compunctas notis habere frontes, nobilissimum habebatur. Otiari honestum, ex bello atque rapto vivere pulchrum, agricolatio despicabilis videbatur. Lugebantur apud *Trausos* puerperia, festa erant funera, & cum gaudio celebrata; dum recolerent quanta in mala nascerentur, & quan-

A.M. 2766.

In *Thraciam* (quæ describitur) profectus *Hercules*,

A.M. 2766. quantis liberarentur mortui. (*Herodot.* 5.) Nupturæ virgines (ait *Mela*) non à parentibus viris tradùntur, sed publicè aut locantur ducendæ, aut veneunt. Utrum fiat, ex moribus & specie causa est. Probæ formosæque in pretio sunt; cæteras qui habeant mercede quæruntur. Vini usus quibusdam ignotus est. Epulantibus tamen, ubi super ignes quos circumsident quædam semina ingesta sunt, similis ebrietati hilaritas ex nidore contingit. Hæc sepulturæ optimatibus ratio. Prolato triduum cadavere, mactatisque hostiis omnifariis, convivabantur. Defletum combustúmque sepeliebant, certamina omnis generis & monomachias ad tumulum celebrantes.

Diomedem equabus suis vorandum dedit. *Tinda* erat oppidum (ait *Plinius* 4. 11.) *Diomedis* equarum stabulis dirum: quò cùm exercitum suum traduxisset *Hercules*, regémque cepisset, qui advenas peregrinos more inhumano brutis animantibus devorandos objicere solebat, ipse iisdem ab advena peregrino appositus est ac devoratus. (*Diod. Sic.*4.) *Apollodorus* narrat, equas ab *Hercule*, custodibus domitis, captas & abactas ad navem; sed persecutum esse cum *Bistonibus* armatis *Diomedem*. Interea dum pugnabatur à reliquis, *Abdero* commissa est equarum custodia, juveni *Opuntio*, *Erimi* filio, & amasio *Herculis*; qui, dum liberiùs & incautiùs versabatur inter animantes feroces, correptus ab iisdem atque discerptus est. ——— *Et quis custodiat ipsos Custodes?* Victis fugatisque *Bistonibus*, & rege cæso, *Abdéra* urbs lacerato ab equis juveni pro monumento est posita; quæ stupiditatis cujusdam insaniæve probro notata, de quo *Martialis*, (Epigr. lib. 10.)

Abderitanæ pectora plebis habes,

in cive uno sapuit *Democrito*;

———*Cujus prudentia monstrat*, (inquit *Juvenal.* Satyr. 10.)
Summos posse viros, & magna exempla daturos,
Vervecum in patria crassóque sub aëre nasci.

Pompon. Mela (lib.2.) *Abdéram* ait à sorore *Diomedis* accepisse nomen, non à juvene *Locro*; & *Hyginus* (Fab.30.) famulum *Diomedis* vult *Abderum* fuisse, & ab *Hercule* interfectum: quo modo solet hallucinari sæpius, & à trita Poetarum via deerrare solus.

Equæ tandem *Diomedeæ* ad *Eurystheüm* deductæ, ab eo dedicatæ sunt *Junoni*, & in *Olympum* transmissæ montem; ubi à feris ipsæ dilaniatæ sunt, quæ tot homines dilaniaverant; & suorum viscerum escâ paverunt leones, quæ pastæ fuerant humanis. (*Apollod.*2.) *Diodor.* tamen *Siculus* refert, ad *Alexandrum* usque *Macedonem* equorum hoc duravisse ac descendisse genus. Sunt qui *Diomedem* equites quàm plurimos ingentibus tributis atque latrociniis aluisse credant; indè fictum, equos eum visceribus pavisse humanis. Alia fingit *Aristophanis* Interpres, coëgisse *Diomedem* hospites ad inferendum filiabus suis deformibus stuprum, illato interemisse. Eas verò subactas à viris equas fuisse vocatas, quæ humanâ carne vescerentur. Sed & *Stymphalidas* aves aliqui latrones fuisse volunt; Taurum quoque, Cervam & Leonem, quorum insignia latrones vel nomina gesserunt.

A.M. 2767. § 26. Divulgatum erat per universam *Græciam* clarissimum *Thesei* nomen; *Larissámque* in *Thessalia* pervenerat jam inclyta viri fama, ad *Pirithoüm Ixionis* filium, qui propter opinionem virtutis habebatur filius *Jovis*. (*Hygin.* Fab. 15.) Is reipsa experiri voluit famæ veracitatem de *Theseo*. Cum juvenum ergò manu in *Marathonem Atticæ* irrupit latronis more, boúmque abegit magnam prædam. Querelæ protinus ad *Theseüm* delatæ, qui cum suis confestim persecutus est, & facilè assecutus de industria morantem, ac redeuntem subitò ut occurreret persequenti. Ut se mutuò contemplati sunt formâ speciosissimâ juvenes, nihil minùs quàm de armis & pugna cogitabant. *Pirithoüs* prior protensâ manu, *Thesei* arbitrio permittere ait se æstimationem injuriæ; soluturum libentissimè quicquid ille pronunciâsset. At *Theseus*, non modò injuriam se remissurum liberalissimè, respondit, sed etiam ambire, petere que, ut ejus in posterum amicitiâ frueretur, & armorum societate. Facilè id impetravit ab eo, qui eandem rem fieri non minùs optabat quàm qui petebat. Jurati ergò in fœdus mutuum, arctissimis per omnem vitam amicitiæ inter se vinculis colligati atque constricti sunt. Hinc, opinor, *Plinius* (7. 56.) primum fœdera invenisse ac instituisse *Theseüm* tradit. *Pirithoi* deinde celebratæ sunt nuptiæ cum *Hippodame*, sive *Hippodamia*, *Bysti* filia. (*Diod. Sic.*4. *Ovid.* Met.12. fab.5.) *Deidamiam* alii vocant.

Theseus, inita cum Pirithoo amicitiâ,

cant: *(Plut. Thes.)* ex qua *Polypœtes* ei filius natus est. *(Apollod. 3.)* Vocatus *Theseus*, atque *Peleus* & *Nestor*, aliique principes viri, ad convivium nuptiale. Vocati etiam *Centauri*: qui cùm vino incaluissent, hippomaniâ quadam ardebant, contemptóque omni jure hospitii conjugiíque, fœminas ad libidinem per vim, sponsam ipsam *Eurytion*, sive A.M. 2767.

> *Eurytus, Hippodamen, alii, quam quisque probabat*
> *Aut poterat, rapiunt; captaque erat urbis imago.*
> *Fæmineo clamore sonat domus.* ——— (Ovid. ib.)

Injuriâ tam atroci *Pirithoüm* affici amicum amicus non tulit;

> ——*& primus, Quæ te vecordia, Theseus,*
> *Euryte, pulsat, ait, qui me vivente lacessas*
> *Pirithoüm, violésque duos ignarus in uno?* (Ibid.)

In sponsam protinus manum injicit, magnâque vi

> *Summovet instantes, raptâmque furentibus aufert.* (Ibid.)

Homerus (Odyss. 21.) ait, *Eurytioni Lapithas*, cùm foras eum traxissent, aures atque nares amputâsse. Acris pugna exorta est, & cæsus à *Theseo Eurytion*, à *Nestore Erenthalion*. *(Homer. Iliad. 4.)* Reliqui *Centauri*, prout meriti sunt, à *Lapithis* aliisque convivis, Centauri cædit.

> ——*data pars leto est, partem fuga noxque removit.* (Ibid.)

Bene *Horatius* monet (lib. Carmin. 1. od. 18.)

> ——*Nè quis modici transiliat munera Liberi,*
> *Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero*
> *Debellata.* ———

Ferunt antehac *Centauris* bellum fuisse cum *Pirithöo* & *Lapithis* de sua paternæ ditionis parte, (nam & ipsi ferebantur *Ixionis* filii,) vel potiùs de finibus. At ea jampridem

> ———*sub inducta jacuit scintilla favilla*;

donec, irritatis utrinque per hanc novam rixam animis, in bellum exarsit funestum & exitiale. Plurimis enim *Centaurorum* cæsis, reliquos è *Thessalia* exegerunt, & in *Arcadiam* fugavêre *Maleâm*que, opitulante *Theseo*; ubi, ex *Pholoë* monte eruptionibus factis, viatores latrociniis infestabant. *(Diod. Sic. 4. Plutarch.)* *Homerus (Il. 2.)* expulsos *Pelio Centauros* ad *Æthicas* ait fuisse fugatos, *Pindi* montis accolas. *(Strabo 9.)* Apud *Ovidium* (Metam. 12. fab. 4.) de *Caneo* narratur *Perrhæbo*,

> ———*qui factis inclytus Othryn*
> *Incoluit*; ———
> *Contemptor ferri, nullóque forabilis ictu.*
> ———*Quóque id mirum magis esset in illo,*
> *Fæmina natus erat*; ———

quæ, à *Neptuno* vitiata, pro munere optavit, (quod vis enim optandi munus copiam deus fecerat,) ut, in virum mutata, nihil in posterum tale pateretur. Ille huic pugnæ cùm interesset, nec à *Centauris* vulnerari posset, trabibus arboribúsque obrutum ferunt: —*& erat pro vulnere pondus.* His fabulis docebant Poetæ, *Caneum*, ex molli & ignavo adolescente, virum exstitisse acrem & bellicosum. Imbelles enim viri fœminæ appellari solent: ut *Virgilius*,

> *O verè Phrygiæ, neque enim Phryges*; (imitatus illud *Homericum*,
> ——Ἀχαιΐδες, οὐκ ἔτ' Ἀχαιοί.)

Invulnerabilem finxêre, quòd rei bellicæ adeò peritus esset, ut, cùm plurima fecisset prælia, nunquam tamen sauciatus sit.

§ 27. Postquam indicatum est *Minoi Cretensium* regi, *Pasiphaën* usam esse operâ *Dædali* ad procurandum infame cum *Tauro* adulterium, vehementer indignatus senex, gravissimas minas intonabat. Sed noluit regina hospitem, bene meritum in mala Dædalus & Minoi ex fulans.

A.M. 2769. mala re, sui causâ supplicium dare. Navigium itaque præbuit, quo clàm aufugeret, iràmque *Minois* & vim declinaret. Ipsum *Dædalum* ædificâsse naviculas duas, ait *Pausanias*; (in *Bœotic.*) quem & fraudis capitalis damnatum, liberatum à regina, & ex vinculis tradit elapsum. Imò in patriam reductum à *Theseo Hyginus* (at solus) refert, (Fab. 40.) *Athenas* fortasse rediturus erat,

> ———*Creten, longúmque perosus*
> *Exsilium, tactúsque loci natalis amore.* (*Ovid.* Met. lib. 8.)

Icaro filio amisso, In itinere ad insulam in *Ionio* mari provectus, quæ *Doliche*, & *Macris*, & *Ichthyoessa* fuerat appellata priùs, decem & septem mill. pass. longitudine patentem, *Icarum* amisit filium suum. Dum enim temere juvenis parabat exscensum in terram, in mare casu delapsus interiit, & à se insulam deinde *Icarum* denominavit, quæ *Sporadum* una est. Vicinum pelagus dictum est ab insula *Icarium*. Poëtæ fingunt, alis artificio miro compactis avolavisse *Dædalum* unà cum filio, cùm alias elabendi vias obstruxisset *Minos*: sublatum altiùs *Icarum*, calore Solis nimio liquefactâ cerâ, quo pennæ vinculo colligabantur, amisisse alas, & in aquas præcipitem decidisse. Alæ autem vela navigii significant, quibus, eo quidem seculo raris, ad fugam properandam unà cum remis usus est *Dædalus*, cùm regiæ naves remis tantùm impellerentur. *Icarum* verò invenisse vela, malum & antennam *Dædalum*, ait *Plinius*, (7. 56.) Sed alteram *Icari* navem, ob imperitiam naucleri, ad scopulos alunt fecisse naufragium: corpus naufragi jactatum fluctibus, æstúque tandem delatum ad insulam *Dolichen*, quæ ab illo *Icaria* dicta est, *Herculem* fortè iis in locis agentem agnovisse, ac mandâsse tumulo: cujus meriti gratiâ (ut refert *Pausanias* in *Bœot.*) *Dædalus* ei simulacrum postea ligneum dedicavit *Thebis*. Narrat *Apollodorus*, quòd *Hercules* hanc imaginem suam noctu fortè conspicatus, opinatúsque vivam esse, lapide percusserit; tam ingeniosè naturam mentita erat ars *Dædali*. Præcepta patris ad filium jam volaturum apud Poëtam, instituunt & mores.

> *Me pennis sectare datis; ego prævius ibo:*
> *Sit tibi cura sequi; me duce tutus eris.*

Optimos imitari, compendiariam vult esse ad virtutem viam.

> *Nam sive æthereas vicino Sole per auras*
> *Ibimus, impatiens cera caloris erit.*

Non esse ambitiosè quærenda loca summa, prælustria, & propinqua regibus, hoc monet.

> *Sive humiles propiore freto jactabimus alas,*
> *Mobilis æquoreis penna madescet aquis.*

Infimum in plebe gradum esse omnibus obnoxium & expositum injuriis docent hæc.

> *Inter utrumque vola; medio tutissimus ibis.*

In medio virtutem, in medio vitam beatam collocari monet. Nam,

> *Auream quisquis mediocritatem*
> *Diligit, tutus caret obsoleti*
> *Sordibus tecti, caret invidendâ*
> *Sobrius aulâ.* (*Horat.* Carm. 2. 10.)
> ———*Ventos quoque, nate, caveto*; (ait prudens pater,)
> *Quâque vocant auræ, vela secunda dato.*

Cedendum esse tempori, neque natandum adverso flumine, in his præcipitur.

Iter divertit in Siciliam: quò Minos eum persequitur in cædem suam. *Dædalus*, amisso filio, in *Siciliam* divertit iter ad *Sicanos*, & *Cocalum*, in urbe *Inyco* regnantem; à quo liberalissimè habitus, in magno apud regis filias & populum honore, propter artis & ingenii præstantiam, fuit. Ubi cognovit *Minos Dædalum* inter *Sicanos* agere, magnâ classe in *Siciliam* persecutus est. Ad eam verò *Agrigentini* agri partem appulit quam deinde *Minoam* vocitârunt. Expositis copiis, per nuncios ad *Cocalum* missos, *Dædalum* ex *Creta* profugum exposcit ad supplicium. *Cocalus* provocare tantum regem exercitúmque tantum veritus, neque tamen suppli-

cem facilè proditurus, ad colloquium, imò & hospitium, perbenignè *Minoëm* invitabat, omnia facturum se quæ peterentur pollicitus. Inter alia benevoli hospitis & liberalis munera, balneum dedit, ubi sudando corpus onere levaret molesto. Sed ingressum *Minoa* tam diu in thermis filiæ regis detinuerunt, frustrà reluctantem, donec æstu caloris amantissimè suffocatus est. Extremis enim temporibus, non corporis modò, sed & animi vim atque vigorem amisisse *Minos* traditur; de quo Poëta, *A.M. 276.*

——————Propter amara senectæ
Tempora despicitur, nec quo priùs ordine regnat.

Cretensibus cadaver traditum nullam suspicantibus fraudem. Vulgabatur enim, ex loco lubrico fortè in aquas fervidas incautum decidisse. Magnificè à suis tumulatus est, monumento duplici. Occultius (celari enim voluerunt ossa) ossa continebat; quæ postea, urbe *Agrigentinorum* conditâ, in *Cretam* remissa ferunt imperante illic *Therone*. In altero, quod apertius erat, *Veneri* templum erat consecratum, quod longo pòst tempore in cultu fuit. *Cretenses*, classe à *Sicanis* incensâ, desperatóque reditu in patriam, seditione inter se quoque distracti, pars in propinquo posuêre civitatem, quam à rege suo *Minoam* vocabant; pars altera, mediterraneis peragratis, in munito admodum loco construxêre sibi oppidum, quod à scaturiente illic fonte *Engyum* denominaverunt. Indè tanquam ex arce sæpius erumpentes, vicinæ regionis partem aliquam in suam ditionem redegerunt, opibúsque indies aucti sunt. (*Diod. Sic.* 4. 6.) De hac *Minoïs* expeditione infelici Poëta *Silius*,

——Mox accola Minos, (inquit,)
Duxerat & Cretum non fausta ad bella cohortes,
Dædaleam repetens pœnam.——

Narrat *Herodotus*, (lib. 7.) cæso *Minoë*, *Cretenses* omnes præter *Polichintanos* & *Præsios*, magnâ rursus classe instructâ, ejus necem ulturos in *Siciliam* navigâsse, & *Camicum* obsedisse quinquennio, minimè tamen expugnâsse; verùm fame abactos, & redituros in *Cretam*, fœdâ tempestate in *Iapygiam* ejectos; ubi, navibus laceratis, abjectâ spe reditûs, *Hyriam* urbem condiderunt. In regno *Minoï* successit filius *Deucalion*, tenuítque annis fortasse 35. Interim *Dædalus*, metu solutus, multa edidit opera insignia; quo factum est, ut nihil esset famâ ejus in *Sicilia Italiâve* illustrius. De morte nihil constat. *Dædalum* fuisse urbem *Lyciæ* ferunt, ubi sepultus dicitur. Varia traduntur ejus opera, iisque temporibus nobilissima. 1. Sella lecticaria compactilis in arce *Athenarum*: 2. *Thebis Hercules*: 3. apud *Lebadenses Trophonius*: 4. in *Creta* lignea *Minerva* apud *Gnossios*: 5. *Olunte Britomartis*: 6. *Venus* lignea in *Delo*. Et hæc postrema quinque opera post annos 1200 extabant iisdem in locis conspicienda. (*Paus. Bœot.*) 7. Apud *Corinthios Herculis* nudi ligneum simulacrum; rude illud quidem, sed augustâ quadam specie: (*Paus. Corinth.*) 8. apud *Samios* lignea *Juno*: 9. *Megaride* Colymbethra, (ut vocabant,) unde ingens fluvius *Alabon* manabat. 10. *Agrigentinam* in *Camico* urbem condidit munitissimam in rupe, quæ nullâ vi posset expugnari, præsidiariis paucissimis tuta. Quare *Cocalus* ibi regiam posuit, opésque omnes recondidit. 11. In agro *Selinuntio* cellam subterraneam, cui sulphurei suberant ignes naturâ, ità composuit perfecítque arte, ut sensim illic & cum voluptate sudor eliceretur, & sine molestia fervoris corpora sanarentur morbida. 12. In *Eryce* monte confragoso, præcelso, támque arcto in vertice, ut *Veneris Erycinæ* templo non sufficeret, *Dædalus* præcipitia muro circumdedit, verticem complanavit, artéque in summo longè ampliorem reddidit. 13. Aureum quoque favum *Erycinæ Veneri* tanto fecit artificio, ut ille propiùs naturam, quàm illum potuerit quisquam alius artifex imitari. Multa perfecit alia in *Sicilia*, & *Argis* alibíque, quorum formam longinquitas temporis, imò & famam alicubi abolevit. (*Diod. Sic.* 4. 15.) Asciam primus & perpendiculum, lithocollam & glutinum terebrámque invenisse dicitur. Habuit uxorem *Gortynii* filiam, ex qua suscepit filios, eosdémque discipulos, *Scyllidem* & *Dipœnum*; (*Paus. Corinth.*) quibus & sui erant discipuli *Tectæus* & *Angelion*, qui simulacrum *Apollinis Delium* fabricati sunt; & his *Calon* & *Æginetes*. (Ibid.) Ex *Cretensi* muliere quadam *Iapygem* sustulit, qui è *Sicilia* in *Italiam* discedens, *Iapygiæ* nomen dedit, *Iapyge* urbe constructâ. (*Strabo* 6. *Plin.* 3. 11.) *Iasii* filium *Iapygem* alii faciunt, & vatem; unde *Virgilius*, (*Æneid.* 12.)

Reliqua *Dædali* recensentur:

Jámque

A.M. 2767.

Jámque aderat Phœbo ante alios dilectus Iapyx
Iasides; acri quondam cui captus amore
Ipse suas artes, sua munera lætus Apollo,
Augurium citharámque dabat, celerésque sagittas. &c.

Ex *Naucrate* serva *Icarum* genuit. Erat *Smilis Ægineta*, *Euclidis* filius, statuarum artifex, *Dædalo* æqualis ætate, sed gloriâ multò inferior; ut & alii complures, quibus omnibus in arte fabrili palmam præripuit *Dædalus*. (*Pauf. Attic.*)

& quicquid reliquum de *Minoë*. Ut reliqua de *Minoë*, quæ in scriptis Veterum traduntur, exsequamur: propter summam & legum justitiam quas promulgaverat, & potentiam, quâ vel ab invitis extorserat obsequium, & ad necessitatem parendi pertinacissimos adegerat, ideo apud inferos à Poëtis judicum tertius, unà cum *Æaco* & *Rhadamantho*, constitutus est. *Europæos Æacus*, *Rhadamanthus Asiaticos* judicabat; si quid ambigui dubiive occurrebat, ad *Minoëm* referebatur. De *Glauco* ejus filio memorat *Apollodorus*, (lib. 3.) eum, vel cùm pilâ luderet, vel cùm insequeretur murem, in dolium fortè mellis incidisse. Desideratus quæsitúsque diu, cùm nusquam inveniretur, consultum est oraculum. Oraculum de monstro *Minoï* nato respondit, cujus ænigma qui solveret, ab eo puerum inventum, & in vitam revocatum iri. Monstrum verò illud *Curetes* bovem seu vitulum esse retulerunt tricolorem in armento regio. Ter enim quotidie mutabat speciem post horas quatuor; ex albo in rubrum, ex rubro denique in nigredinem. Cui rei hic esset simillimus bos, qui aptissimè judicâsset, ab eo *Minoï* quærendum esse de filio. Quippe id sibi volebat oraculi sors. Cùm alii arioli minùs aptè assimilâssent, *Polyidus* tandem repertus est, *Cærani* filius, ex gente *Melampodis*, accersitus *Argis* vates, qui bovem portentosum ei esse fructui similem dixit quem ferret rubus, morúsve, ut habet *Hyginus*, (Fab. 136.) Hos enim fructus colorem ità maturescentes variare. *Polyidi* similitudinem approbavit rex. A *Polyido* igitur sibi filium reddi postulavit. Cùm declinari non possent mandata regis ex oraculo nata, augurio placuit experiri. Noctuam vidit super cellam vinariam sedentem, atque apes indè abigentem. Hinc de melle dolióque auguratus est, puerúmque invenit, sed exanimem. *Minos* verò, non corpus pueri modò, sed & animam sibi ex oraculo reddi voluit; & vel *Glauco* vivendum, vel moriendum fuit *Polyido*. Ambo in eadem conclusi domo sunt; dúmque multa versatur animo solicitus vates, ecce draconem videt proserpentem, & properantem ad pueri cadaver. Veritus nè devoraret, omnémque vitæ spem tolleret, lapide percussum (ense, ait *Hyginus*) interemit. Aderat mox & alter draco, qui parem exanimem conspicatus, herbam statim petiit, quæ mortuo serpenti admota vitam reddidit. Eandem *Polyidus* cùm admovisset *Glauco*, ille pariter in vitam revocatus est. *Polyidi* artem demiratus rex, (nam & hoc arte factum credidit,) edixit, non ei discedendum esse, antequam & hanc tradidisset *Glauco*. Nè diutiùs exsularet vates, dominóque tam tetrico serviret, obsecutus est. *Glaucus* etiam vates fit. Sed conscensâ jam nave, discessurus magister in *Græciam*, à discipulo petiit ut in suum spueret os. Quo facto, quasi revocatus ad *Polyidum* spiritus rediit, artémque divinandi *Glaucus* amisit. *Hyginus* hanc tribuit *Æsculapio* sanationem, non *Polyido*. Fabulam *Palæphatus* naturali & probabili ratione interpretatur. Bibendo edendóve mel, choleram contraxisse *Glaucum*, quâ in summum vitæ discrimen adductus est. Nam,

——Καὶ τὸ μέλιτος τὸ πλεῖον ἐστὶ χολή.

Polyidum verò Medicum, & morbi causam invenisse, & sanavisse herbâ cujus à Medico *Dracone* quodam usum didicisset.

A.M. 2769.

§ 28. *Amazonibus* jam imperabant sorores, *Antiope* & *Orithyia*; *Otrera Justino* dicitur; cujus virtute tantum additum gloriæ gentis fœmineæ fuit, ut *Herculi* rex, cui 12 stipendia debebat, quasi rem supra vires humanas arduam, imperaverit, ut arma reginæ *Amazonum* sibi afferret, sive balteum, ut alii narrant. Id, ut filiæ *Admetæ* gratificaretur, postulavisse regem ab *Hercule* ferunt. (*Apollod.* 2.) Eò profectus igitur longis novem navibus, comitante principum *Græciæ* juventute, inopinantes aggreditur. Foris bellum gerebat *Orithyia*: *Antiope* domi aderat, & cum ea infrequens multitudo, nihil hostile metuens; cùm per *Thermodöontis* ostia ad *Themiscyram Hercules* applicuit. Ità effectum est, ut paucæ repentino tumultu excitatæ arma sumerent, facilémque victoriam hostibus darent. Multæ igitur cæsæ captæque; in

Hercules Amazonas profligat jussu nono Eurysthei.

his

his *Antiopæ* ſorores duæ, *Menalippe* ab *Hercule*, *Hippolyte* à *Theſeo*, captæ. *Hippolyten Theſeus* in præmium ſibi datam accepit in conjugem, & filium ex ea *Hippolytum* A.M. 2769. genuit. *Menalippen Hercules* captivam ſorori poſt victoriam reddidit; pretium accepit quod petitum venerat. (Hæc *Juſtin.* lib. 2.)

> *Illic quæ viduis gentibus imperat,*
> *Aurato religans ilia balteo,*
> *Detraxit ſpolium nobile corpori,*
> *Et peltam, & nivei vincula corporis,*
> *Victorem poſito ſuſpiciens genu.*

Diodorus Antiopen captam atque ductam à *Theſeo* narrat, non *Hippolyten*. Et ex *Hegeſia Træzenio Pauſanias* (in *Atticis*) prodit, cùm *Themiſcyra* capi non poſſet, *Antiopen*, amore *Theſeï* captam, qui *Herculi* militabat, tradidiſſe urbem *Herculi*, *Theſeo* ſe: quam tamen *Pindarus* à *Theſeo Pirithoóque* raptam dicit. Nam plerique Veterum Hiſtorici (autore *Plutarcho* in Vita *Theſeï*) tradidêre, *Theſeum* ſuis copiis poſt *Herculem* in *Amazonas* moviſſe bellum, atque *Antiopam* cepiſſe; at cepiſſe dolo magis quàm virtute. Cùm enim donum honorarium attuliſſet *Antiope*, quo gratulabatur hoſpitis adventum, ille pellectam blanditiis in navem, protinus vela dans, minimè opinantem abſtulit. Aderant *Theſeo* comites in ea militia *Euneüs*, *Thoas* atque *Soloïs*, geniti *Athenis* fratres. *Soloïn* ferunt amore correptum *Antiopæ* tam perdito, ut ab ea repulſus & ſine ſpe, in fluvium ſe propinquum præcipitârit: *Theſeum* verò, cùm & factum & cauſam didiciſſet, dolore maximo fuiſſe cruciatum. Sortis ergò recordatus quam *Pythia* proficiſcenti ediderat, ut eo in loco urbem conderet ubi maximus eum dolor affligeret, hîc eam eſt molitus: *Pythopolin* vocavit, fratribúſque ſubmerſi juvenis habitandam gubernandámque dedit. *Soloïn* quoque fluvium appellari juſſit. At verò ipſam reginam *Apollodorus Hippolyten* appellat, eámque ad navem *Herculis* (quâ unà vectus eſt) deſcendentem, ubi adventûs cauſam didiciſſet, zonam ait promiſiſſe daturam ſe. Interim ſparſo fortè in vulgus urbanum rumore, ſuam reginam ab hoſpitibus rapi, *Amazonas* equis citatis armatas ad portum accurriſſe. *Herculem*, ſubeſſe dolum & inſidias reginæ promiſſis ratum, ipſam protinus obtruncâſſe, Irruentes *Amazonum* profligâſſe turmas, ablatóque balteo ſolviſſe in *Græciam*. Sed in itinere dum in *Aſiam* navigabat, ad inſulam *Paron* appuliſſe refert idem *Apollodorus*, quæ tum *Minoïs* dicebatur; ubi è ſociis amiſſi duo ſunt, à *Minoïs* interempti filiis quatuor, ejus inſulæ colonis; quorum nece ultus injuriam, urbem ipſam obſidione preſſit *Hercules*. Deprecantibus verò per legatos oppidanis, ultróque offerentibus quos vellet ad compenſationem injuriæ, pepercit urbi, *Alcæum Sthenelúm*que *Androgeï* liberos accepit, in *Myſiam* denique ad *Lycum* abiit *Daſcyli* filium, qui *Argonautas* in *Colchidem* proficiſcentes tam honorificè acceperat. Inſulam is in *Propontide* tenebat, *Myſiæ* atque *Bebrycibus* propinquam, ſed hoſtibus. Contentione igitur temere commotâ, cùm *Lycum* armis *Bebryces* invaderent, multos trucidavit *Hercules*, & in his *Mygdonem Amyci* quondam reguli fratrem: urbem ipſam diruit, terrámque tradidit *Lyco*. *Heracleam* deinde *Lycus* appellavit. Hæc in *Aſiam* proficiſcenti acciderunt.

In reditu, ad *Ilium* in *Troadem* divertiſſe memorant; ubi *Heſionen* offendit, regis *Laomedontis* filiam, ſaxo alligatam, expoſitámque marinæ belluæ prædam, oraculo A.M. 2770. denunciante. Nec enim aliud fore calamitatum quibus opprimebantur remedium edixerat; pelagi ſcilicet exundantis, marinique in omnia ſævientis monſtri. Regis impietati mala hæc *Trojani* accepta referebant, qui pecuniam *Neptuno* & *Apollini* ſacram in urbis mœnia contulerat, neque reddiderat unquam ſuas opes diis: unde locus fabulæ datus eſt, *Apollinem* atque *Neptunum* conductos ut muros conderent, & mercede fraudatos, his impium regem multaviſſe pœnis. *Hercules* igitur liberaturum ſe à Ceto *Heſionen* pollicetur, modò equos ei præſtantiſſimos, ſuper aquas & ariſtas ambulare ſolitos, (*Hygin.* Fab. 89.) hoc eſt, naves quaſdam velociſſimas, operæ ſuæ pretium tradat. Equi ſcilicet marini ſunt naves, unde Ἵππιος *Neptunus* dicitur. Eas ait *Apollodorus Herculem* equas poſtulaviſſe, quas *Troï Jupiter* ad compenſandam rapti *Ganymedis* jacturam dederat: vel potiùs alias ex eodem genere prognatas, quales (*Iliad.* 5.) *Æneas* habuiſſe dicitur. Facilè promiſit *Herculi* rex, quod præſtare in animo non fuit. Quare cùm Cetum confeciſſet *Hercules*, liberâſſétque vinculis *Heſionen*, non ſolutâ quam erat pactus mercede, irarum plenus minarúmque abiit, cùm ulciſcendi

Ad quem reverſurus, Heſionen liberat, cetum interimendo.

A.M. 2770. di tempus opportunum festinatio ad *Eurystheüm* non concederet. *Ænum* deinde appulit in *Thracia*, *Cicenum* regiam, ubi *Poltys* eum hospitio excepit, cujus fratrem *Sarpedonem*, *Neptuni* filium, hominem contumeliosum atque improbum, sagittis confixum interemit. *Thasum* insulam, cùm indè *Thraces* expulisset, *Androgeï* filiis habitandam dedit, quinque mill. pass. à *Lemno*. Indè *Coronen*, *Polygonum* *Telegonúmque*, *Protei* filios, qui hospites luctâ superatos trucidabant, luctando suffocavit *Hercules*. Tandem imperio functus, *Eurystheo Mycenis* balteum *Amazonium*, sive arma, tradidit.

Amazones, profligatæ à Græcis, nubunt Scythis. § 29. Hoc, opinor, tempore accidisse volunt quæ narrat *Herodotus* (lib. 4.) de *Amazonibus*. Nec enim alia *Græcorum* uspiam de iis victoria memoratur. Cùm victores *Græci* abiissent, quas capere potuerunt *Amazonas* tribus in navibus auferentes, insidiis in longinquo portu aliquo positis, has ab *Amazonibus* captas fuisse naves ferunt, quas ipsæ viris trucidatis agere conatæ sunt, ut in patriam redirent. Verùm, si sapiat,

Navem agere, ignarus navis timet.

Illæ, cùm neque velis neque remis uti, neque navium gubernaculis cognoscerent, quócunque tempestas tulit, eò delatæ sunt. In *Scythiam* fortè per *Mæotidem* paludem applicuerunt: nbi cùm in equorum armenta incidissent, conscendentes & obequitantes prædas agere cœperunt. Ad arma conclamant *Scythæ*, primóque intuitu mirati novos hostes, pari ætate tot juvenes imberbes. Sic enim videbantur. Mox, ubi captis quibusdam cognovêre sexum, cum novo genere hostium novum instituêre pugnandi genus. Æquali ferè numero juvenes emissi, qui non tam præliarentur, quàm procarentur. Cùm nullo se damno affici *Amazones* viderent, nec ipsæ damnum intulerunt: sed propiùs utrinque admota sunt castra indies. Convenire tandem & colloqui, primò singulæ, plures mox; donec ab universis demum agitur de connubiis. Eâ lege concedunt *Amazones*, modò ex iis locis recedant longiùs. Nec enim posse convenire sibi cum *Scytharum* fœminis, propter morum studiorúmque discrepantiam. Illas enim desidere in plaustris, procurare domesticas tantùm res, & in umbra extra Solem & pulverem agere. Opera se muliebria ignorare, sed equitando venandóque in campos prodire, jaculari, & confligere cum hostibus. Verissima cùm essent hæc, & suam quisque patrimonii partem à parentibus cùm repetiissent adolescentes, ultra *Tanaïn* ad Orientem trium dierum itinere facto, *Sauromatarum*, sive *Sarmatarum*, gentem condiderunt; quod nomen longè latéque *Europam Asiámque* proximam occupavit. Eorum itaque virginibus peculiare hoc, & *Amazonicum* fuit, quòd nubere iis non licebat, priusquam ex hostibus unum interemissent.

Atreüs & Thyestes fratres invicem inimicissimi. § 30. Capitali odio dissidebant inter se parricidæ fratres, qui conspiratione factâ fratrem *Chrysippum* sustulerant, *Atreüs* & *Thyestes*. Exsules jam in aliqua parte regni *Mycenæ* dominabantur. *Mideam* illis donatam à *Sthenelo* scribit *Apollodorus*, (lib. 2.) Ipsis enim *Mycenis* ipse imperabat *Sthenelus*, filiúsque post patrem *Eurystheüs*. Cùm autem ità pares utrique vires essent, ut neuter alteri nocere posset, in simulatam gratiam redierunt, animis nihilo minùs infensis. Simulatio ipsa opportunam *Thyesti* dedit adulterii consuetudinem cum *Æropa* fratris conjuge. (*Hyg.* Fab. 86. & 258.) Ab *Atreo* igitur, sceptri torique simul non ferente rivalem, in exsilium pulsus est. Sed levior hæc injuriarum tantarum ultio visa est. Ut crudeliùs ergò vindicaret, fratrem revocavit in regnum *Atreüs*, gratiámque redintegratam denuo simulavit: útque lautiore convivio redeuntem exciperet, suos ei filios *Plisthenem Tantalúmque* jugulatos & coctos in epulis apposuit. Dum vescebatur, brachia puerorum oráque nota patri ut objicerentur imperavit. Tam nefarium scelus nè conspiceret, oculósque videndo consceleraret, ipsum fingebant Poëtæ Solem aversos retro egisse currus. *Hyginus* fabulam hanc de Sole ità interpretatur: (Fabul. 258.) *Atreüm*, *Mycenis* dum ageret, Solis eclipsin primum deprehendisse. Quam ei gloriam cùm invideret frater, suâ ipse urbem sponte dereliquit. Primò igitur *Thesprotum*, ad lacum *Avernum* alicubi regnantem, adiit. Indè mox *Sicyonem* pervenit, ubi filiam deposuerat *Pelopéam*. Sed lentiùs festinantem ea fortè nox intercepit quâ *Minervæ* sacra *Sicyonii* peragebant. Sacra verò virginea *Thyestes* vir nè pollueret, abstinuit urbe, & in luco propinquo ad auroram usque delitescere maluit. Interim *Pelopéa*, dum choreas duceret, lapsa fortè, pecudis cruore vestem inquinârat. Ad flumen

flumen igitur egressa clanculùm, ut ablueret sordes, tunicam maculatam deposuit. *Thyestes*, cùm tantum superesset lucis ut cerneret, minimè verò discerneret mulierem, capite obducto repentè ex luco prosilult, invasit, atque compressit suam filiam. In lucta, patris gladium abstulit *Pelopéa*, quem sub acropodio *Minervæ* abscondit; ut si quem ex eo congressu partum ederet, eo pater indicio proderetur. Credibile est, *Thyestem Sicyone* ad *Thesprotum* filiam traduxisse, opémque regis imploràsse, quâ in patriam reduceretur. Sed *Mycenis* interea sterilitas magna penuriáque frugum orta est, ob nefandum *Atrei* scelus, ut vulgò credebatur. Oraculo consulto, responsum est, revocandum esse in patriam *Thyestem*. *Thyestem* ergò investigaturus *Atreüs Thesprotum* adüt, ubi commorari fratrem fama tradiderat. Sed tum temporis fortè aberat. Adfuit *Pelopéa*, quam *Thesproti* filiam esse opinatus *Atreüs*, uxorem sibi petiit dari. Data est, deductáque *Mycenas*. Nec enim aut negare ausus est rex quod *Atreüs* petiit, aut patrem illi verum prodere. Ventris tandem intumescentis onere levata est, sed clanculùm, *Pelopéa*; ut, si fieri posset, *Atreum* lateret; expositúsque puer est. Pastores cùm invenissent, capræ uberibus, nè deficeret fame, admoverunt; unde nomen ei *Ægisthus* datum; Αἲξ enim *Græcis capra* dicitur. *Atreüs* autem cognitâ re minimè offensus, infantem sustulit aluitque pro suo. Ad *Thyestem* verò perquirendum, ut calamitatem publicam levaret, *Agamemnonem* & *Menelaüm* filios emisit *Atreüs*; qui, nè temerè vagarentur, *Delphis* oraculum inprimis consulendum sibi putaverunt. Aderat eodem tempore *Delphis* etiam *Thyestes*; cui vates *Pythia* de ultione consulta respondisse fertur, Quem ex filia sua *Pelopéa* filium procreàsset, eum paternas injurias vindicaturum. Sed ab *Atridis* captus *Thyestes* est, *Mycenásque* perductus in patriam, sed custodiæ traditus gravissimæ; cujus videtur sordes & squalorem 40 circiter annos pertulisse. A.M. 2770. Ægisthus expositus à capra nutritur.

§ 31. Hâc videtur ætate Poëta & vates *Musæus* floruisse *Athenis*; cujus nullum exstat poëma, ait *Pausanias*, (in *Atticis*) præter Hymnum in *Cererem*, quem *Lycomidis* fecit: quamvis & *Eumolpæ* poësis tribuebatur eidem. (*Pauf. Phoc.*) *Servius* super illud Poëtæ, [*Musæum antè alios*, &c.] Theologum ait fuisse post *Orpheum*; & eum alii (inquit) *Lini* filium, alii *Orphei* volunt; (*Diod. Sic.* lib. 4. & *Justinus Martyr* Parænes. contra gentes;) cujus constat fuisse discipulum. Ad ipsum enim primum carmen scripsit, quod *Cratera* appellavit. *Orpheúmque* in omnibus imitandum sibi *Musæus* proposuit. (*Pauf. Phoc.*) Post *Orphei* mortem, lyram ejus contigisse *Musæo*, Interpres *Arati* prodidit. Alius videtur *Musæus* fuisse, hujus prioris nepos ex filio *Eumolpo* tertio & *Selene*; qui apud *Diogenem Laertium Theogoniam* scripsisse primus traditur, & Sphæram invenisse. Eundem ait opinatum esse, *Omnia ex uno constare, atque in idem resolvi omnia*. Atque hunc, opinor, *Athenienses* prædicabant, apud se in colle quodam & canere solitum dum viveret, & sepultum esse postquam senio confectus occubuisset. Unde *Musæum* loco est nomen datum. (*Pauf. Attic.*) In Demo *Phalereo* epigramma vetus eum obiisse prodit, urbi vicino. Portus enim *Phalerus* 20 tantùm stadiis aberat. (*Pauf. Attic.*) Qualis fuerit Musæus.

> Εὐμόλπε φίλον υἱὸν ἔχει τὸ Φαληρικὸν οὖδας
> Μουσαῖον, φθίμενον σῶμ' ὑπὸ τῷδε τάφῳ.

Vivente vigentéque *Musæo*, pariter atque *Orpheo*, celebrabantur *Delphis Pythia*, ubi antiquissimum erat certamen Musicæ, hymnósque in *Apollinem* canentium Poëtarum. Animadvertit tamen *Pausanias*, (in *Phoc.*) neque *Orpheüm*, (Initiorum traditione venerabilem, aliísque animi dotibus clarum,) neque *Musæum*, qui *Orphei* vestigia consectatus est, etsi Poëtas Musicósque peritissimos, in hoc unquam certamen descendisse. Nec Poëta modò, sed & Vates habebatur *Musæus*; cujus de *Atheniensium* clade oraculum habetur apud *Pausaniam*: (in *Phoc.*) ejúsque apud *Herodotum* (lib. 7.) memorantur Sortes, quas apud *Xerxem* interpretatus est *Onomacritus*.

§ 32. *Orithyia Amazonum* regina, dum *Hercules Themiscyræ* adcrat, aut *Theseüs*, foris occupata, ubi rescivit bellum sororibus illatum, & raptorem fuisse *Atheniensium* principem, hortatur comites in ultionem; frustráque & *Ponti* sinum, & *Asiam* domitam esse dicit, si *Græcorum* non tam bellis quàm rapinis pateant. Auxilium deinde à *Sigilla*, sive *Sigillo*, rege *Scytharum* petit. Genus se *Scytharum* esse, cladem virorum, necessitatem armorum, belli causas ostendit; assecutásque virtute se, nè segniores viris fœminas habere *Scythæ* viderentur. Motus ille domesticâ gloriâ, mittit cum ingenti equitatu filium *Penaxagoram* in auxilium. Sed ante prælium dissentione A.M. 2771. Orithyia regina Amazonica à Theseo vincitur.

A.M. 2771.

sentione ortâ, ab auxiliis desertæ, bello ab *Atheniensibus* vincuntur. (*Justin.* lib.2.) Intra muros penetrâsse *Amazonas* credibile *Plutarcho* videtur, propter nomina locorum quorundam, & tumulos earum in urbe quæ ceciderant in acie. Ac diu exercitus utrinque spectâsse tantùm & exspectâsse dum hostes adorirentur. Tandem *Timori* deo ex vaticinio quodam veteri cùm litavisset *Theseüs*, ipso *Boëdromiorum* die, *Augusto* mense, prælium inivit, quo cecidit plurimas, reliquas in castra repulit. Post menses quatuor, in pacis leges conventum atque juratum est, eo in loco quod *Horcomosion* ex eo dictum est. Idémque indicant *Amazonum* sacra perantiqua ante *Theseï* festum peracta. *Antiopam*, *Theseï* uxorem, à *Molpadia* sagittis confossam *Athenienses* tradebant; à *Theseo Molpadiam* fuisse interfectam. Ac sanè monumentum utrique, *Antiopæ Molpadiæ*que, posuerunt *Athenienses*. (*Pauſ. Attic.*) Receptaculum victæ habuerunt castra sociorum; quorum auxiliis intactæ ab aliis gentibus in regnum revertuntur. Migrâsse in *Scythiam Diodorus* tradit. Pugnavisse aliis in locis, & occubuisse videntur nonnullæ. Nam tumulos *Amazonum* ostentabant *Megaris*, & ad rivum *Hæmonem Chæroneæ* propinquum, & *Scotusæ* in *Thessalia*. (*Plut.* in *Thes.*) *Træzenii* ad se quoque pervenisse *Amazonas* narrabant, & à *Theseo* victas quoque apud se. Eodem in loco delubrum fuisse *Marti* positum. (*Paus. Corinth.*) Hæc prima fuit *Græcorum* contra exteras gentes pugna, quæ *Atheniensium* nomen nobilitavit. (*Paus. Eliac.* 1.) *Hyginus*, (Fab.241.) *Antiopen* ex responso *Apollinis* nescio quo interfectam à *Theseo*, narrat. Quò spectat *Ovidius* in epistola 4. de matre *Hippolyti*,

Si quæras ubi sit, Theseus latus ense peregit.

Mortuo *Gideone*, filios ejus 70, excepto unico *Jothamo*, occidit spurius *Abimelechus* regnandi gratiâ.

§ 33. Pacatè prosperéque agebant *Israëlitæ* per annos 40 maxima ex parte post *Deboram*, moderante res *Gideone*; cujus familia interim plurimùm est aucta 70 filiis ex conjugibus variis, præter *Abimelechum* ex concubina *Sichemi* natum. Tandem annorum satur obiit, *Ophræ*que in paterno sepulchro est conditus. Deinceps *Israëlitæ*, nec Dei memores, nec *Gideonis*, impietate in *Jehovam* & ingratitudine in *Jerubbaalem* gravissimè peccaverunt. Nam *Baalem-Berith*, cui pacto se obligârunt, (id enim *Berith* significat,) colebant pro Deo; *Gideonis* autem liberos crudelissimè tractabant. Etsi enim constituerat Deus, in ipsa familia ulcisci patris idololatriam, & dignus erat *Jerubbaal* qui pœnam illam solveret; næ indigni tamen *Israelitæ* fuerunt qui infligerent. Quippe illo vindice, Judicéque moderato ac felici, per annos erant usi plurimos. Oblatum erat à populo regnum quoque, sed minimè acceptum à *Gideone*. Filius tamen *Abimelechus*, id quod repudiaverat pater, summo sibi ambitu acquirendum putavit, nullúmque jus non violandum regni gratiâ. Ex *Ophra* igitur *Sichemum* discessit patre mortuo, in urbem natalem, ad avunculos aliósque materni sanguinis cognatos. Atque hos ad populum oratores adhibuit, qui monerent, "defuncto *Gideone*, Principem deesse qui remp. gerat: *quanto satius foret, uni* "subesse *regi*, quàm 70 simul dominis parêre, *filiis omnibus Gideonis*.

"Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω.

"Quantò denique magìs expediret *Sichemitis*, virum unum *suæ* civitatis atque *cog*-"*nationis* imperare, quàm alienos, quàm *Abiezeritas* tot. *Jerubbaalis* filium, & eun-"dem *Sichemitam* esse *Abimelechum*. *Abimelecho* igitur neminem esse præferendum, "qui regno *Israëlitico* præficiatur. Popularia hæc plurimùm sanè apud vulgus valuerunt; maximè, quòd essent regem suæ civitatis atque sanguinis habituri. Ex templo igitur *Baalis-Berith*, ubi vel publicum erat ærarium, vel pecunia reponebatur sacra *Baali*, 70 nummos argenteos tradunt *Abimelecho*; quibus ille homines egenos audacésque sibi satellites conducit. Hâc sicariorum, & *Sichemitarum* stipatus magnâ manu, *Ophram* rediit, fratrésque legitimos, præter unum *Jothamum*, qui fortè abdiderat se, intercepit omnes, atque in eodem saxo ad unum interfecit, quòd ambitioni suæ obstare viderentur. Proh dirum atque immane facinus! Hominem quemvis occidere, imaginémque delere Divinam, summum nefas, & morte dignum, Summus pronunciavit Judex. Sed fratrem occidere, nexu propiore conjunctum, & fœdare se suo sanguine, eò magis hìc odio peccatur, quò plus naturâ debetur amori. Fratres verò plures, 70 simul fratres, eósque immerentes ac innocentes, jugulare, nullâ vel offensâ privatâ, vel publicâ noxâ provocantes vindictam, solam propter imperii spem ac dominandi libidinem, barbarum planè, atrox, inhumanum, & quod omnia superat scelerum nomina, parricidium est. Hóccine verò est jure sanguinis

adipisci

adipisci regnum, à cæde fratrum auspicari? Illud profectò constat, quòd hominibus ambitiosis, per fas nefásque ad tyrannidem grassantibus, *A. M. 2771.*

Imperia pretio quolibet constant bene.

Sichemitæ protinus, familiâque ejus materna, quæ *Millo* vocabatur, *Abimelechum* regem renunciant, in campo quem *Columnæ* dicebant. De quo *Jothamus* ubi certior factus est, unicus jam filius *Gideonis*, *Gerazimorum* conscenso monte, ità populum elatâ voce affatus est: "*Viri Sichemitæ*, pauca sunt quæ scire vos vestrâ non minùs " interest quàm meâ. *Ità Deus autem* precibus *vestris facilem det, ut meæ vos atten-* "*tas orationi. Convenêre aliquando arbores, ut eligerent sibi regem: & Olivæ* primò "*detulerunt imperium.* Repudiavit *Oliva*. Nec enim *depositurum* aiebat *se pinguedi-* "*nem suam, quâ Deo grata erat hominibúsque, dominandi causâ. Ficum* deinde *obsecrâ-* "*runt, ut sylvæ susciperet imperium.* Repudiavit *Ficus* etiam. Nec enim *velle* aie- "bat *se amittere suam dulcedinem, ut aliis imperaret.* Mox *Vitem regnare voluerunt in* "*arbores.* At nec *Vitis* annuit; quòd *vino suo nollet privari se, quo & Deum* in li- "bationibus, *& homines recreabat* in conviviis. Cùm recusâssent ferè omnes ingra- "tum regni onus, tandem *à Rhamno petunt*, infimo sylvarum colono, *ut principatum* "*in sylvas gerat.* Facilè impetrant ab indigno, ut in meliores præstantioresque se "dominari velit. Sed quod proverbio dicitur, *Asperius nihil est humili*——atque "infimæ sortis homine, cùm prosperis fortunæ flatibus in altum provectus est. *Ri-* "*bus* igitur, *Si me*, inquit, *serio vocatis in regnum, sub mea vos omnes umbra protegi-* "*tote. Sin minùs, prodibit ignis è Rubo, qui altissimas Libani cedros devorabit.* De "vobis hæc narratur fabula, *Sichemitæ*. Recordamini quantis meus *Gideon pater* "*periculis suam salutem objecerit vestræ causâ*; quanto cum discrimine suo *vindicâ-* "*rit vos à Midianitis. Si satis in eum gratos, ejúsque familiam, præbueritis vos, qui* "tot *ejus liberos in eodem saxo* crudeliter *mactâstis, Abimelechúmque regno præfecistis,* "*nothum; & rex vobis, & rege vos* diu ac feliciter *potiamini. Sin verò* summæ in- "gratitudinis & impietatis in virum optimè meritum teneamini, exaudiat *Jehova* "Deus, efficiátque, *ut ignem accendat Abimelechus, qui Sichemitas domúmque Millo* "*consumat; & à Sichemitis* pariter *domóque Millo prodeat flamma, quæ regem devoret* "*Abimelechum.* Hæc *Jothamus* cùm dixisset, in pedes dedit se, quantóque potuit impetu avolavit. Primam hanc omnium quæ literis traduntur fabulam Sacri nobis Codices tradunt. Est autem Fabula, rei fictæ quasi gestæ narratio, ad oblectationem vel utilitatem, vel ad utramque, ingeniosè composita. *Rationales* eæ dicuntur, quæ ad homines tantùm pertinent. *Morales* fabulas aliqui vocant, & *Apologos*, ubi res inanimæ, expertésque rationis, colloqui, ac seria tractare negotia videntur; ut in hac *Jothami* fabula. Mistæ aliquando reperiuntur. Ex fabulis rationalibus omnis nata est ars Poëtarum. Itaque *Homerus* & *Hesiodus* primi apud *Græcos* Autores habentur, quorum nos fabulas legimus. Sed acutissimum in Apologis *Æsopi Phrygis* ingenium fuit. Ex hac autem ipsa *Jothami* constat fabula, *Hebræos* longè ante vel *Æsopum*, vel *Homerum* ipsum, utilem fabularum suavitatem ad mores informandos adhibuisse: quæ apud rudes & imperitos plurimùm valent, & maximè omnium, Apologi. Citiùs enim fabulâ vulgus capitur, quàm ingeniosissimâ ornatissimáque oratione. Sed cavendum in fabulis, nequa turpitudo admisceatur vel obscœnitas; quo vitio plerumque laborantes Comœdiæ, ingenia vel optima corrumpunt, non instituunt.

Jothami apologus ad Sichemitas primus omnium & elegantissimus.

§ 34. Prodierat jampridem è schola *Chironis Æsculapius*, & Medicinam excolebat exercebátque summâ cùm diligentiâ tum felicitate *Epidauri*: non modò eam quæ in vulneribus ulceribúsque sanandis versatur, quam à *Chirone* didicerat, & *Chirurgia* dicitur; sed & eam quæ curandis morbis, & valetudini totius corporis vel tuendæ, vel instaurandæ adhibetur, & *Clinice* vocatur. Tantum verò valuit arte quadam novâ, plurimúmve auctâ, ut multos qui videbantur desperatæ salutis ad sanitatem revocârit. Ideo mortuos ad vitam suscitare solitum, & ea de re *Plutonem* esse conquestum apud *Jovem*, in fabulis narratur. Constat profectò, ità eum claruisse, ac præstitisse omnibus medendi peritiâ, ut Medicorum summus dum viveret, eorundem deus post mortem haberetur. Quare templum habuit politum nobilissimum *Pergami*; (*Lucian. Icaro-menipp.*) & fanum *Tetrapoli*, quam civitatem *Iones Caresque* incolebant, (*Strabo* lib. 8.) & apud *Messenios*, cum plurimis nobilissimisque statuis, (*Pausf. Messen.*) In *Tricca* etiam *Thessalica*, & insula *Co*, hominum frequentiâ morbidorum

A. M. 2772.

Æsculapii Apotheosis & ἀσκληπιάδαι.

A.M. 2772.

bidorum perpetuò celebratum. Tabulis votivis obducti parietes & obvelati undique latebant. Si quis enim ex aliquo morbo convaluerat, qui vota fecisset *Æsculapio*, salutem illi acceptam referebat: ut solet his temporibus *Romanensium* vulgus Virgini *Mariæ*, aliisque Cœlitibus, quorum ægroti imploraverant opem. Sanati etiam vota solvebant *Æsculapio*, quæ nuncupabant morbosi. *Cyrenaici* Capram in sacrificiis, (*Pausan. Corinth.*) alii plerique Gallum immolabant; qui ob vigilantiam huic deo dedicatus est. Dedicati & Dracones; ii verò præcipuè qui fulvo colore conspicui sunt, quos *Epidauria* tantùm cicures alit. (*Pausan. Corinth.*) Eidem ludi celebrabantur quinquennales, in suo quem dixi luco, nono semper post *Isthmicos* die; & alii apud suos *Epidaurios*, *Megarenses* dicti, vere novo. Illic enim præcipuâ religione colebatur; quam ad alios indè traductam docet *Pausanias*, (in *Corinth.*) Uxor *Epione* filios ei tulit *Machaonem* & *Podalyrium*, celebres in bello *Trojano* Medicos. In *Eliacis* prioribus *Pausanias* multas ei filias tribuit. *Iaso* & *Hygiea* præcipuè memorantur; quæ ficta videntur nomina, *sanitatem* significantia, conservatam hoc, illud redditam, quam generare quodammodo solent Medici. Quanquam ab arte sua liberis dedisse nomina nihil prohibet. Significare videtur apud Mythologos *Æsculapius*, salubrem bene affecti aëris temperiem, (*Hygin.* Fab. 49. & 202.) unde sanitas pendet. Ea verò ipsa proficiscitur à Sole. (*Pausan. Achaic.*) *Apollinis* ergò filius fingebatur *Æsculapius*. Fulmine ictum ferunt & hunc fuisse, quod jampridem de secundo *Æsculapio* diximus. Causam Poëtæ fingunt, eò quòd *Hippolytum* aliósque vitâ defunctos revocâsset ab inferis: de quo *Virgilius*, (*Æneïd.* 7.)

Namque ferunt famâ, Hippolytum, postquam arte novercæ
Occiderit, patriásque explêrit sanguine pœnas,
Turbatis distractus equis, ad sidera rursus
Ætherea, & superas cœli venisse sub auras,
Pæoniis revocatum herbis, & amore Dianæ.
Tum pater omnipotens, aliquem indignatus ab umbris
Mortalem infernis ad lumina surgere vitæ,
Ipse repertorem medicinæ talis & artis
Fulmine Phœbigenam Stygias detrusit ad undas.

Apollinem, filii cæde dolentem irascentémque, *Cyclopas* interfecisse fingunt fulminum artifices, cùm ipsi *Jovi* nocere non posset. Eum propterea cœlo dejectum à *Jove*, *Admeti* regis *Pheræorum* in *Thessalia*, *Pherete* geniti, aut armenta pavisse, aut greges. Quam fabulam de *Arcadico* nonnulli rege interpretantur, quem, expulsum regno, aliquâ suæ regionis parte ad *Amphrysum* fluvium donavit *Admetus*, ubi ποιμένα λαῶν, *populi pastorem*, egit, hoc est, regem. Alii verò causam contorti fulminis in *Æsculapium* fuisse volunt, non benefaciendi studium, sed hominis avari αἰσχροκερδίαν, quæ *Pindaro* dicitur χρυσὸς ἐν χερσὶ φανείς. En quales miseræ olim gentes coluerint pro diis, qui nè homines quidem probi habebantur, sed ab iis ipsis notantur infamiâ qui colebant. Meritò *Socrates* (apud *Platonem* de Rep. lib. 3.) dei esse negabat filium, multò magis deum, qui erat turpis lucri nimiùm studiosus. *Archias Pergamenus*, à convulsione membrorum, quâ inter venandum correptus fuerat, in *Epidauria* sanatus, dei religionem indè *Pergamum* traduxit; indè *Smyrnæi* tulerunt: & qui *Balangris* colebatur apud *Cyrenæos*, idem erat *Æsculapius*. (*Pausan. Corinth.*) *Asclepia* festum huic deo multi celebrabant; sed magnificentissimè omnium *Epidaurii*, ubi Rhapsodorum aliorúmque Musicorum certamen erat institutum. *Æsculapii* filius *Machaon* quatuor videtur filios genuisse, *Sphyrum*, *Alexanorem*, *Euamerionem*, & *Polemocratem*. *Sphyrus* nobilissimum avo templum dedicavit *Argis*. *Alexanor Sicyonem* profectus, avo delubrum posuit in ea regiuncula quam *Titanam* vocabant, & simulacrum, cujus facies tantùm & manus patebant, imíque pedes; reliquum albâ ex lana tunicâ pallióque velabatur: ut eodem in loco *Hygieæ* statua, partim comis quas mulieres ei detonsas consecrabant, partim vestis *Babylonicæ* laciniis obtegebatur. Et *Alexanori* heroïcos tantùm honores deferebant *Sicyonii* post Solis occasum: *Euamerioni* divinos; quem *Pergameni* ex quodam oraculo *Telesphorum*, *Epidaurii Acesium* vocabant. *Polemocrates* quoque Medicus, in *Eua*, *Argolidis* pago, ædem sibi dedicatam habuit, honorémque, propterea quòd accolas morborum doceret remedia mortuus etiam. (*Pausan. Corinth.*) Quemadmodum in *Delo* insula & *Titanæ*, ità quicquid immolabatur hîc eodem consumebatur in loco. Supra templum ædes erant,

Asclepia.

ub

ubi qui precatum venerunt dormiebant, & captabant ſomnia. Neque verò *Coronidi* ſuus honos & cultus defuit. In ſano etenim *Æſculapii Titana*, ſoluta *Coronidis* ſtatua, ubi deo ipſi rem fecêre divinam, in *Minervæ* templum tranſlata colebatur. (*Pauſ.* ibid.)

A. M. 2772.

Hercules boves Mycenas abigit ex Iberia, idque decimo Euryſthei juſſu,

§ 35. Sperabat *Euryſtheus*, aut facinorum magnitudine ac difficultate, ſuperantium vires humanas, aut longinquitate itinerum, atque tædio per gentes barbaras, victum aut confectum iri aliquando *Herculem*. At ille, neque devictus neque defatigatus, ab *Amazonibus* in Oriente, extremos adiit Occidentis terminos in *Hiſpania*. Maxima boùm armenta oviúmque greges illis temporibus maximæ opes habebantur. Cùm ergò in *Iberia*, vel inſula potiùs *Iberiæ* oppoſita, præclarâ ſpecie boves fuiſſe comperiſſet *Euryſtheüs*, (puniceas aiunt Poëtæ,) regium indè armentum ut abigeret, adducerétque *Mycenas*, in mandatis jam decimis *Herculi* dedit. (*Pauſ. Meſſen.*) In ipſo capite *Bætica*, (quo nomine ulterior *Hiſpania* vocabatur, à *Bæti* flumine perfluente,) ab oſtio freti *Herculeï* paſſ. 75 mill. *Gades* in oceano inſula eſt, oſtiis fluvii *Bætis* propinqua, longa 12 mill. lata 3 mill. paſſ. Abeſt à Continente proximâ parte minùs paſſ. 700, reliquâ plùs 7 mill. Ab eo latere quo *Hiſpaniam* ſpectat paſſibus ferè centum, altera inſula eſt longa 3 mill. paſſ. mill. lata, in qua priùs oppidum *Gadium* fuit. Vocatur ab *Ephoro* & *Philiſtide* Erythia, à *Timæo* & *Sileno Aphrodiſias*, ab indigenis *Junonis*. Majorem *Timæus Cotinuſſam* apud eos vocatam ait, noſtri *Tarteſſon* appellant, inquit *Plinius*; (lib. 4. 22.) *Pæni Gadir*, ità *Punicâ* linguâ ſepem ſignificante, quòd aquis undique ſepiatur. Indè Τάδειρα *Græcum*, & *Latinum Gades*. *Erythia* dicta eſt, quoniam *Tyrii*, quorum colonia *Gades*, orti ab *Erythræa* mari ferebantur. In hac *Geryones* habitâſſe à quibuſdam exiſtimatur, cujus armenta *Hercules* abduxerit. Propter ſummam pabuli lætitiam, ovium ibi lac ſero aiunt carere, nec indè caſeum poſſe cogi, pinguedinis ratione, niſi multum aquæ permiſceatur: quinquaginta dierum ſpatio ſuffocari ſaginâ pecus, niſi aliquid ſanguinis emittant. Videntur autem Veteres, ait *Strabo*, (lib. 3.) *Bætin* appellâſſe *Tarteſſum*, qui cùm oſtiis duobus exeat in mare, urbem fuiſſe olim in medio flumini cognominem ferunt; quam *Gaddir* vocatam à *Tyriis* docet (In fragmentis Hiſtoriæ, lib. 2.) *Saluſtius*, quòd interamna ſeptâque fluminibus eſſet. *Gades* verò cum Inſulis vicinis *Erythiam* antiquitus vocavêre. Memorabant *Gaditani*, oraculum fuiſſe *Tyriis* datum, ut ad *Herculis columnas* deducerent coloniam. Miſſi ergò qui ſpectarent locum nonnulli, uſque ad fretum *Herculeüm* pervenêre. Extrema ſe terrarum attigiſſe credentes, factâ divinâ re, cùm perlitare non poſſent, re quam ſuſceperant infectâ, rediviſſe domum feruntur. Alii mox emiſſi, & freto egreſſi in oceanum 1500 ſtadia, ad inſulam venêre ſacram *Herculi*, & *Onobæ Hiſpanicæ* urbi oppoſitam. Ibi columnas fuiſſe ratos, aiunt *Herculi* ſacra feciſſe: ſed victimis non faventibus, iterum diſcedere coactos *Tyrum*. Tertio demum adventu, in *Gadibus* condidiſſe, ab Occidente urbem, ab Ortu templum *Herculi*, medio totius inſulæ ſpatio. (*Strabo* lib. 3.) Sed *Tyrius* fuit hic, non *Thebanus Hercules*. Ea verò inſularum plurium, ſed exiguarum, urbs unica, ità floruiſſe dicitur ſub Imperatoribus *Romanis*, ut, poſt ipſam gentium caput *Romam*, opulentiâ multitudinéque civium vix ulli cederet; qui tamen maxima ex parte foris negotiabantur, pauciſſimi deſidebant domi. (*Strabo* ibid.) His inſulis imperabat *Geryones*, *Chryſaoris* filius & *Callirrhoës* Oceaninæ. *Chryſaorem* ex *Meduſa Gorgone* ſuſtuliſſe *Neptunus* fingitur. Tricorporem fuiſſe *Geryonem*, & bicipitem habuiſſe canem, *Orthrum*, armenti cuſtodem ſub *Eurytione* bubulco, fabulabantur Veteres: at *Herculem* interfeciſſe canem unà paſtorémque, ipſum denique *Geryonem*, & famigeratas abſtuliſſe boves. Reliquas mitto fabulas, de ſagittis in Solem & oceanum vibratis provocantes *Herculem*; de aureo poculo ſeu lebete donato à Sole, quo in *Iberiam* navigavit; de *Alebione Dercynóque* interemptis; déque aliis rebus vaniſſimas. *Palæphatus*, id quod de tribus corporibus dictum eſt, de urbe interpretatur neſcio qua *Tricarinia*. Quærentibus enim, Cujum pecus? *Herculem* ait reſpondiſſe, *Geryonis Tricarinii* fuiſſe. Indè primò natum apud vulgus hominum de tribus *Geryonis* capitibus figmentum. Probabiliora *Juſtinus* narrat, & *Diodorus Siculus*, Tres fratres, filios *Geryonis*, tantæ concordiæ exſtitiſſe, ut uno animo & regere omnes, & regi viderentur; nec bellum *Herculi* ſuâ ſponte intuliſſe, ſed cùm armenta ſua rapi viderent, amiſſa bello repetiiſſe. Victis tamen cæſiſque fratribus, abegiſſe boves *Herculem* conſtat. Bicipitem canem, de copiis terreſtribus navalibúſque *Geryonis*, (in Deorum imaginibus) exponit *Albricus*, quas profligavit *Hercules*, potentiámque ejus terrâ maríque ſimul comminuit. *Baleares* apud *Diodorum* (lib. 5.)

occiſo Geryone;

non

A.M. 2772. non boves *Herculem*, sed aurum atque argentum, *Geryoni* abstulisse narrant, boüm fortasse formâ signatum. Ideo se nolle aiebant opes congerere, nè prædones allicerent, idémque sibi quod *Geryoni* contingeret. *Jovianus Pontanus* (in *Urania* lib. 7. procem.) *Geryonis* fabulam exponit Physicè, de tribus animabus, vegetante in corporibus plantarum, sentiente in brutis animalibus; rationali denique simul & reliquis in homine. Ut suæ in extremis terrarum victoriæ monumentum exstaret ad posteros, duas *Hercules* Columnas posuisse dicitur ad fretum quod ab eo *Herculeum* dictum est, mill. pass. 15 longum, vix latum 7; quâ oceanus ab Occasu inter *Mauros* & *Hispaniam* irrumpens, lævo latere *Europam* radit, *Africam* dextro. Columnarum alteram in *Abila* promontorio *Africano* statuit, alteram in *Calpe*, *Hispanico*; vel in duabus insulis utrique monti propinquis. (*Strabo* ibid.) Sed & hoc de *Tyrio Hercule* credibilius quàm *Græco* videtur. *Ælianus*, (Var. histor. 5. 3.) ex *Aristotele*, has ait columnas quondam *Briarei* dictas; in *Herculem* deinde translatam ejus nominis gloriam, propter inclyta merita de genere mortalium. Ex *Creta Diodorus* ait solvisse classem *Herculis* in *Hispaniam*; illic milites convenisse: propter maximos verò sibi honores à *Cretensibus* delatos, memoriámque *Jovis* in ea insula nati, feras omnes ità delevit serpentésque, ut nullum deinde *Creta* noxium animal protulerit. (*Diod. Sic.* 4.)

A.M. 2773. & per Galliam rediturus. Domum rediturus erat jam itinere pedestri *Hercules* per *Hispaniam*; ubi à regulo quodam ità magnificè habitus est, ut partem et boüm donaverit, quas ille consecravit *Herculi*, taurúmque illi pulcherrimum quotannis immolavit. Et ex eo genere in *Hispania* exstitisse boves etiam suo seculo, *Diodorus* autor est. Cùm in *Celticam* transiisset ex *Iberia Hercules*, plurimique ad eum confluerent mortales undique, ut sub eo mererentur, urbem ibi constituit, quam à suis erroribus *Alesiam* appellavit. Ad eam incolendam magna pars comitum relicta est. Indè in *Italiam* contendens, per asperrimos *Alpium* montes viam sibi aperuit. In *Galliam* ex *Alpibus Cisalpinam* descendit *Liguriámque*. In *Liguria*, ut *Æschylus* habet, (in *Prometheo* solut.) contra *Ligures*, Geographi verò, in *Gallia Narbonensi* contra *Neptuni* filios, *Albionem* & *Bergionem*, tradunt, inter *Massiliam* & *Rhodanum*, dimicavisse *Herculem*: (*Alebiona* & *Dercynum Apollodorus* vocat:) cúmque tela defecissent, ab invocato *Jove* adjutum imbre lapidum ferunt. Hoc ideo fictum videtur, quia facilè credas ibi pluisse lapides, adeò multi passim & latè jacent. Indè *Campos lapidarios* appellabant. (*Pomp. Mela* 2. 5.) Quod revera factum est à vero Deo grandinis pluviâ, *Josuæ*que gratiâ fortissimi Imperatoris, id fortasse *Græci* suo tribuerunt *Herculi*.

A.M. 2774. Cacum perimit; de quo aliisque latè agitur. Fabulantur Poëtæ, cùm per *Tusciam* venisset in *Latium*, prope *Tiberim* in loco herbido procubuisse *Herculem*, ut læto pabulo reficeret boves: dormiente verò *Hercule*, *Cacum*, ejus loci accolam, & principem latronum, eximias boves duas in suam caudis traxisse speluncam, nè directa vestigia deducerent ad furti celati locum. Experrectus *Hercules*, lustrato grege, cùm partem abesse numero sensit, omnia circuit, aversa reperit vestigia. Confusus novitate rei, ex loco infesto agere armentum cœpit, sed prope speluncam de industria; quam scrutandi copiam *Cacus* negaverat, vicinorúmque imploraverat auxilium, quasi facturo injuriam *Hercule*. Cùm actæ boves desiderio relictarum mugiissent, reddita è spelunca inclusarum vox prodidit furtum, *Herculem* progredientem convertit: quem, inventâ fraude, cùm vadentem ad se *Cacus* vi prohibere conaretur, ictus clavâ, & fidem pastorum nequicquam invocans, occubuit. Concursus trepidantium pastorum ad venam reum cædis faciunt apud *Evandrum*, qui miraculo literarum inter rudes artium homines, aliisque meritis venerabilis vir, ea magis autoritate quàm imperio regebat loca. Is habitum formámque viri, aliquantò ampliorem augustiorémque humanâ, intuens, rogabat qui vir esset. Ubi nomen patrémque ac patriam audivit, *Jove nate Hercules, salve*, inquit. *Te mihi mater veridica, interpres deûm, aucturum cœlestium numerum cecinit, tibique aram hîc dicatum iri, quam opulentissima olim in terris gens Maximam vocet, tuóque ritu colat.* Dextrâ *Hercules* datâ, accipere se omen, impleturúmque fata, arâ conditâ & dicatâ, ait. (*Liv.* decad. 1. lib. 1.) *Dionysius Halicarnass.* (lib. 1.) ipsam ait speluncam diruisse *Herculem*, nè superesset opportunus qui maleficos invitaret locus, eóque dominum quasi tumulo contexisse. Deinde, cùm cædis noxam flumine abluisset, aram *Inventori Jovi* dedicâsse, immolâsséque juvencam. Eadem sacra in eadem ara, & iisdem ritibus, peregisse *Romanos* juxta portam *Trigeminam*. *Aborigines* verò *Arcadés*que non reum peregisse *Herculem*, sed gratulatos fuisse latronis necem,

necem, coronis laureis ornatos, ornantésque virum tam divinâ (ut videbatur) specie ac virtute præditum: etiam reges eorum ad hospitium invitâsse; cúmque didicissent qui vir esset, quasi monitu matris, *Evandrum* deo futuro posuisse aram extemporalem, & juvencum indomitum obtulisse; quem & *Romani* ritum postea observârunt. Populo tam benigno & hospitali, visum est *Herculi*, cæsis quibusdam bobus, epulum præbere: útque sacra hæc perpetua fierent gratáque, ceremoniis *Græcanicis* à *Potitiis* & *Pinariis* peragi voluit, quæ tum familiæ maximè inclytæ ea loca incolebant. Fortè evenit, ut *Potitii* ad tempus præstò essent primo manè, hísque exta apponerentur; *Pinarii* extis adesis ad cæteram venirent dapem. Indè institutum mansit, quamdiu *Pinariorum* genus fuit, nè extis eo solennium die vescerentur. *Potitii* ab *Evandro* edocti, (ab *Hercule*, ait *Dionysius*,) antistites per multos annos his præfuerunt sacris, donec tradito servis publicis solenni familiæ ministerio, *Potitiorum* & *Pinariorum* omne genus interiit. Ara quam *Evander* construxit, cui *Hercules* decimas solvit, *Maxima* vocabatur, & proxima fuit post *Romam* conditam foro boario. Ad hanc juramenta sanctissima, & conventiones, & vota fiebant decimarum, si quis fieri dives voluit. Hinc *M. Luculli* maximæ opes accrevisse putabantur, & *Hercules* ipse credebatur thesaurorum deus. (*Pompon. Lætus* ex *Livio* & *Dionys.*) Multa quidem ex istis quæ narravimus fabulosa *Dionysius* opinatur; veriora quæ jam traditui sumus, ex iis qui *Herculis* gestas res more scripserunt historico. *Herculem* aiunt suâ ætate fortissimum fuisse omnium ducem, magno cum exercitu terras etiam longinquas peragrâsse, ut principes crudeliores, gravésque subditis aut peregrinis, populósque finitimis infestos, hominésque maleficos & sceleratos, aut è medio tolleret, aut ad humanitatem, legitimúmque & æquabile jus, reduceret; ità immanitatem tyrannidémque prohiberet, & hospitum cædes & latrocinia; moderata verò imperia constitueret ubique. Fluminum præterea derivatione, ut erat maximè terris commodum, urbium in locis desertis atque opportunis molitione, semitarum in montibus locísque inviis explicatione, alisque operibus magnificis, juvabat mortales, optiméque meritus est de genere humano. Ex *Hispania* jam redeuntem itinere terrestri, classem tardiùs consecutam expectâsse diutiùs in *Italia*. Sed & *Ligures*, populosum & pugnax barbarorum genus, sub ipsis ferè *Alpibus* collocatum, in transitu *Herculi* se objecerunt, *Italiæ*que aditu arcere conati sunt. Gravissimum certamen hoc fuit, deficientibus *Herculi* sagittis. Præter alios, *Cacum*, præfidentem viribus, & accolam vicinis infestum, è medio sustulit. Ex *Herculis* enim castris propinquis, incursione factâ, prædam, quantam incustoditam reperit, abegit; eámque in locis quibusdam, quæ plura habuit, munitis, militibus præsidiariis conservandam tradidit. Inclusi ergò latrones, & oppugnati à *Græcis*, tandem & se & propugnacula omnia *Herculi* dedidêre; quæ, cæso prædonum duce, *Fauno Hercules* & *Evandro* donavit. *Cacum Solinus* ait habitâsse locum cui *Salinæ* nomen, ubi *Trigemina Romæ* porta fuit; eundémque, (autore *Gellio*) cùm à *Tarchone Tyrrheno*, ad quem legatus venerat *Marsyæ* regis, socio *Megale Phryge*, custodiæ foret datus, frustratum vincula, unde venerat rediisse; & præsidiis amplioribus occupato circa *Vulturnum* & *Campaniam* regno, dum attrectat etiam ea quæ concesserant in *Arcadum* jura, duce *Hercule*, qui tum fortè aderat, oppressum esse. *Servius* (in *Æneid.* 8.) secundùm fabulam ait *Cacum Vulcani* fuisse filium, ore fumum & ignem vomuisse, quòd flammâ & ferro vicina vastaret omnia: revera tamen fuisse nequissimum *Evandri* servum atque furem, à sorore *Caca* proditum: unde sacellum merita est, & per virgines *Vestales* sacra. Sed redeamus ad *Herculem*, qui ex hostibus etiam victis suum solebat exercitum augere, fessósque itineribus ac debilitatos bello milites in coloniis passim collocare. Hic etiam è sociis multos reliquit, errorum pertæsos, missionémque petentes; qui in colle *Saturnio*, (*Capitolinus* postea dictus est,) tribus distante à *Palatino* stadiis, urbeculam sibi statuerunt. Hi, postquam suo jure separatim aliquandiu administrâssent suas res, cum indigenis confusi mox, *Aboriginum* & sacra & jura susceperunt. Colebatur eo in loco *Saturnus* etiam humanis hostiis, ut in *Gallia* & *Carthagine*, alibíque passim. Prohibitam ab *Hercule* ferunt immanitatem hanc, qui docuit simul, nè patria sacra deseruisse viderentur, vice hominum, quos manibus atque pedibus colligatos præcipitare solebant in *Tiberim*, ut simulacra hominum fingerent, veteríque more in flumen projicerent. Ab eodem *Hercule* in *Campania Pompeios* conditam ferunt, quia victor ex *Hispania* pompam eò boum duxerat. (*Solin.* 2.) His in locis, quod alibi solebat, haud oblitus est operæ suæ partem liberis generandis dare. Ex *Lavina*, seu *Dyna*,

A.M. 2774.

A.M. 2774.

na, *Evandri* filia, *Pallantem* filium procreâſſe dicitur, qui fato præmaturo ſublatus eſt: ex *Hyperboride*, quadam obſide, *Latinum*. Eam verò, trajecturus in *Græciam*, *Fauno* dedit uxorem, *Aboriginum* regi; qui puerum *Herculeum* pro ſuo aluit in regni ſpem. (*Dionyſ.* 1.) *Juſtinus* verò (libro 43.) *Latinum* ſcribit ex filia *Fauni* & *Hercule* ſtupro conceptum. *Virgilius Fauno* ipſo natum & nymphâ quadam *Maricâ* ſcribit. At *Suidas*, *Telephum Herculis* filium, cognomento *Latinum*, ex *Aſia* in *Italiam* veniſſe vult, & *Cetios* populum *Latinos* ab eo dictos. *Suidæ* autem autoritas, quem fabulis abundare conſtat, non eſt apud me tanti, ut à *Dionyſio* recedam. *Avernus* erat in *Campania* lacus, *Proſerpinæ* ſacer, quinque ſtadiorum circuitu, incredibili profunditate. Hujus fluxum in mare, dum in *Italia* morabatur *Hercules*, egeſtâ humo cohibuit, viámque interpoſuit quam *Heracleam* vocabant. (*Diod. Sic.* 4.3.) *Romæ* in Boario foro ſtatua erat *Herculis Triumphalis*, ſeu *Victoris*, ab *Evandro* dedicata. (*Plin.* 34. 6.) Ibidem & ſacellum, quod argumenta & convivii & majeſtatis ipſius retinuiſſe ait *Solinus* ad ſua tempora. Nam divinitus illic neque canibus neque muſcis erat ingreſſus. Etenim cùm viſcerationem ſacrificulis daret, *Myagrum* deum dicitur imprecatus côntra muſcarum moleſtiam; clavam verò in aditu reliquiſſe, cujus olfactu refugerent canes. In *Italia* fuiſſe *Herculem* annis 55 ante *Æneam*, *Dionyſius Halicarnaſſ.* prodit, (lib. 1.) Claſſe appulsâ tandem, in ſtatione navium ſuarum ſui nominis urbem condidit *Heracleam*. Indè conſtitutis *Italiæ* rebus, cùm diis prædarum obtuliſſet decimas, in *Siciliam* trajecit. *Siciliæ* partem *Italiæ* proximam tenebat *Eryx*, *Butæ* filius indigenæ. *Venerem* (puto) *Erycis* matrem fingebant ideo Poëtæ, quia pater eam *Butes*, filiúſque poſt patrem, perpetuâ veneratione dignati ſunt. In monte ſui nominis urbem ædificavit, in urbis arce templum *Veneri*: operâ *Dædali* (credo) uſus in utriſque. Abacti ex *Erythea* pecoris mirâ cupiditate incenſus *Eryx*, in luctæ certamen cum *Hercule* deſcendit, eâ lege, ut hinc *Herculis* boves, indè regnum *Erycis*, victori præmia traderentur. (*Pauſ.* in *Meſſen.*) Ferunt *Eryci* fuiſſe filiam *Pſophidem* ab *Hercule* vitiatam: patrem verò, cùm domo ſuâ non dignaretur gravidam ſtupro filiam, *Phegeæ* in *Arcadia* apud hoſpitem *Lycortam* reliquiſſe. Interim *Syracuſas* profectus *Hercules*, (*Ennam* potiùs dixiſſe debuit *Diodorus*, quandoquidem nondum erant conditæ *Syracuſæ*,) *Cereri* & *Proſerpinæ* magnificè operatus eſt. Ritus etiam ad *Cyanen* docuit, peragendi ritè anniverſaria ſacra *Liberæ*, immolato è ſuis præſtantiſſimo bove. Indè per mediterranea ducenti exercitum, magnis occurrebant inſtructi copiis *Sicani*; quos omnes profligavit, plurimóſque cecidit: quorum fortiſſimis ſpectatæque virtutis ducibus heroici deinde honores per multa ſecula ſunt delati. Agri *Leontini* pulchritudinem admiratus, propter exhibitum ſibi honorem ſummum, ſummo favore populum iſtum proſecutus eſt. *Agyrinæi* quaſi deum venerati ſunt ſacris, ac primi quidem, ſiqua fides *Diodoro*; quanquam apud *Dionyſium Arcades* præcedant & *Aborigines*. Ratam verò habuit venerationem hanc, annuáque ſacrificia ab iiſdem ſibi decreta, quòd ab ipſo numine ſignificari ſibi futuram immortalitatem quodam boüm prodigio crederet. In via enim petricoſa cùm ad urbem accederet, impreſſa tanquam in cera boüm veſtigia cernebantur. *Agyrinæis* ut gratias redderet, lacum iis ante urbem, (aquam, puto, deſiderantibus,) quatuor ſtadiorum ambitu, ſuóque nomine celebrem, effodit. Hîc *Geryoni* fanum ut Heroï conſecravit: & magnificum *Iolao* commilitoni ſuo templum, cultúmque anniverſarium, cum ludis gymnicis atque equeſtribus, conſtituit. Sed & comam *Iolao* ſacram alebant, magnificéque litantes offerebant. Quæ ſiquis fortè ſacra neglexerat, elinguis illico factus & penè exanimis, non antè convaleſcebat, quàm dato pignore voviſſet, ſacra ſe debita peracturum. Cùm in *Italiam* rediiſſet *Hercules*, *Crotonémque* cæſum per imprudentiam funere ſplendidóque monumento cohoneſtâſſet; prædixit accolis, oppidum aliquando clarum eo futurum eſſe in loco, quaſi majus monumentum, defuncti jam *Crotonis* nomine. Indè ſolvit in *Græciam*, armentúmque *Euryſtheo Mycenis* tradidit.

Abimelechus & *Sichemitæ* ſibi invicem inſidiantur, mortémque afferunt.

§ 36. Tyrannis *Abimelechi* quò magis violenta, eò minùs diuturna. Tres tantùm annos in populum *Iſraëliticum* dominatus eſt; nec in eum fortaſſe totum. Ulteriùs non diſtulit pœnas Deus tot tantiſque facinoribus *Abimelechi* ſimul & *Sichemitarum* jam diu debitas. Eas verò mutuò ſibi, regem populúmque *Sichemiticum*, voluit infligere; nec minore odio à ſe invicem diſſidere, quàm hactenus concordiâ in cædibus ſceleribúſque aliis conſpiraverant. Id enim *Jothami* diræ imprecatæ ſunt. Spiritus ergò malignus miſſus eſt, qui eos inter ſe committeret. Simultas

multas orta jam pridem, animorúmque alienatio. *Sichemitæ* inprimis regi cœperunt malè machinari. In montibus positæ sunt insidiæ, quæ transeuntem fortè *Abimelechum* interciperent: quarum latrociniis viatores passim infestabantur. Sed & *Gaal Ebedi* filius, magnæ vir autoritatis, unà cum fratribus, *Sichemum* se contulit. A.M. 2774.
Quorum ope, ac virium ostentatione valde magnâ, plurimùm freti cives, in vineas prodiêre, quos antea metus intra muros continuerat: collectísque uvis, vinum sibi conficiebant, quo, in templo *Baalis*, summa cum hilaritate agitabant ex primitiis convivia publica. Regem verò diris atque convitiis omnibus insectabantur. *Gaal* quoque, ut stimulos currentibus adderet, "*Quis tandem*, inquit, *Abimelechus* iste, *ut* "*ei nos pareamus?* Fortuitúsne *Jerubbaalis filius*, *cum præfecto suo Zebule*, nobis om-"nibus imperabit? *Quin Hamori* potiùs ejúsque *liberis*, antiquis dominis, *obsequamur*, quàm novis hisce & nuper editis. Quòd si jugum *Sichemi* excussimus, mul-"tò minùs hæc *servitus à nobis erit toleranda. Utinam ego rebus* vestris *præficerer*, "auspiciísque vos meis (*Sichemitæ* fortissimi) militaretis. *Ne ego Abimelechum* "illum facillimè *hinc abigerem* in malam rem. *Augeat* ergò *vires* quantum potest "tyrannus iste, *copiásque in aciem producat* suas. Sentiet quàm eum nihili, virésque "ejus omnes, facturus sim. Ità magnificè coram civibus jactabat se *Gaal*, absentémque *Abimelechum*, miniméque repugnantem, contemptim habuit. Nihil tamen horum omnium latebat regem. Nam præfectus urbis *Zebul*, cùm hæc audiret, at iracundiam profiteri aut palàm prodere non auderet, (dum eâ intus æstuabat,) nunciis clandestinis regem monuit, *Arumæ* habitantem, adsuisse *Gaalem*, urbem desecisse, & communiri. Faceret ergò ut adesset mediâ nocte cum exercitu, insidias poneret, primo manè urbem ipsam oppugnaret, *Gaalem* denique cum civibus in aciem campósque prodeuntem pro merito acciperet & castigaret. Sedulò exsecutus est quæ *Zebul* monuerat *Abimelechus*. In quatuor agmina partitus copias, diluculò ex insidiis cum una manu militum ad urbem perrexit. *Gaal* interim cum suis erat ex urbe proditurus, (suadente, puto, *Zebule*, quò regiis ad pugnam instructis cives minùs paratos ad pugnandum objiceret:) sed prudenter satis & cautè, antequam desereret urbis munimenta, & apertis dubiísque se campis committeret, videtur in speculam ascendisse ad portam civitatis, omnia (quantum oculi prospicere valebant) contemplaturus. Mox ex monte propinquo multitudinem descendere animadvertit. Cúmque *Zebuli* narraret quæ videtur sibi vidisse; dissimulavit ea vir prudens, quorum se autorem esse noverat, respondítque, "*umbras montium* ei imponere, atque *homines* "videri tantùm. Nè quid umbras metuat vir fortis. "Quid tu mihi umbras mon-"tium narras? inquit *Gaal. Ecce una per medios campos, altera verò manus per* "*Meonenim planitiem descendit.* "Descendit quidem, ait *Zebul*, sed ut triumphum "tuum ornet utraque descendit.

"———*Ubi sunt ingentia magni Verba viri?*

"*Hic est* ille *Abimelechus quem* tantopere *tu contemnis*; hæ misellæ istæ copiæ quas "tu provocas in arenam. *Egredere, opponéque te hostibus*, nec patere certam ex ma-"nibus elabi victoriam. Pudore tandem expugnatus, prodiit in aciem cum *Sichemitis Gaal* dux. Sed facilè repulsi dedêre terga, cædente quàm plurimos, & ad portas usque civitatis persequente *Abimelecho*. Hâc regis victoriâ confirmatus, expulit *Zebul Gaalem Sichemo*.

———*Varium ac mutabile semper Vulgus.*

Quem non ità pridem lætantes triumphantésque lautis conviviis exceperant, cui se tradiderant uni, quem ducem suis præfecerant copiis, ubi fortuna paululùm reflavit, exigunt, excludunt civitate. Cùm enim consilia rerum non capiant, ab eventu, quicunque sit is, temere de consiliis judicium dant homines imperiti. Ejecto *Gaale*, placatum *Abimelechum* putabant, ut ab eo nihil sibi jam esset mali metuendum. Itaque in agros libere ad obeunda sua quisque negotia prodibat. At tyranni non ità facilè obliviscuntur injuriarum. Quò minùs imperio dignos nôrunt se, eò violentiùs retinent, proditionémque ulciscuntur crudeliùs. Haud ignorabat *Abimelechus* quid *Sichemi* ageretur. Cùm ergò postridie populus exiret in agros, exercitum suum rex in tria partitus agmina, duobus adoritur cives foris, idque subitò ex insidiis, magnâmque stragem edidit. Tertia turma ipsam invasit urbem, totóque oppugnavit die; expugnatam denique diruit funditus, civésque trucidavit om-

A.M. 2774. nes. Utque alios crudelitatis exemplo perterrefaceret, nè quid rerum novarum molirentur, in subactum aratro solum urbis pro semine salem sparsit, quò infrugiferum redderet, ac in solitudinem redigeret. Interea civitatis principes, qui turrem occupaverant, cùm ei propugnaculo minùs fiderent, in arcem *interiorem *Baali-Berith* sacram se contulerunt; sed & hanc ligneam. Verùm loci religio & numen *Baalis* firmissima videbantur præsidia. Nec erat tamen. Ubi hoc enim regi nunciatum est, cum exercitu protinus in montem *Zalmonem* atque sylvam ascendit; ubi plurimis securibus jussit arborum præcidi ramos, militésque ut id facerent quod facientem viderent se. Sustulit ergò ramum in humeros rex, sustulerunt & milites singuli singulos, quibus arcem succensam funditus deleverunt. Viri simul omnes atque mulieres, milleni ferè, combusti perierunt. Adeò nihil aut illis profuit, aut sibi, ligneus *Baal*. Hactenus *Jothami* diræ valuerunt. Ignem accendit *Abimelechus*, quo *Sichemitas* domúmque *Millo* sustulit. Sed & ipse sublatus est igne *Sichemitico*. Propinqua *Thebets* urbs conspiraverat cum *Sichemitis*, excusserátque jugum *Abimelechi*. Eò igitur cum exercitu profectus urbem facilè cepit. Populus enim universus in turrim confugerat, quæ in medio erat urbis firmissima. Dum properat ergò audaciùs rex, ut hujus etiam turris ostio ignem subjiciat, accidit fortè, ut mulier à tecto fragmen dejiceret molæ, quo ejus pertudit ac perfregit calvariam. Ubi se moriturum sensit, transfodiendum pectus armigero sponte præbuit, nè fœmineâ ignominiosè manu cæsus diceretur militaris vir. Adeò de fama in extremis opinionéque hominum, (quomodo solent impii,) magìs quàm de anima, de cœlo, de Deo, solicitus fuit. Viris enim, qui fortes haberi se volebant, probrosum id maximè semper visum est, à muliere necari: ut post paucos annos *Herculi*;

O turpe fatum! (inquit) *fœmina Herculea necis Autor feretur.*

Duce mortuo, exercitus *Israëlitarum*, qui ejus militabant auspiciis, repentè dissipatus, ac in suam quisque domum est dilapsus. Postquam de *Sichemitis* sceleris sociis exegisset pœnas *Abimelechus*, etiam suas luit jam (quod *Jothamus* prædixerat) nefarius parricida, ut fraterni sanguinis tandem aliquando importunus clamor consileret. Post *Abimelechum Thola*, è tribu *Issacharis*, *Pua* filius, patruelis *Abimelechi*, (*Pua* enim *Gideonis* uterinus frater,) præfectus est *Hebræis* à Deo, ut Judicem ageret, non Regem, & ab hostium injuriis vindicaret *Israëlitas*. *Samire* habitabat *Thola*, *Ephraïmitici* montis urbe; ubi & sepultus est, postquam tres atque viginti annos judiciis præfuisset.

A.M. 2775. § 37. Undecima *Eurysthei* mandata in *Africam* pepulerunt *Herculem*, ut aurea indè raperet *Hesperidum* mala. Hortos *Hesperidum Strabo* (lib. 17.) locum ait *Ammoni* similem fuisse, palmiferum & irriguum; imminere autem *Cyrenaica* in *Africa* ad Meridiem. *Plinius* (lib. 5. 5.) ad urbem *Hesperidum* dictam in *Cyrenaica* hortum hunc statuit, quæ, ab *Ægyptia* regina, *Berenice* postmodum vocata est. Sed *Hesperidum* nympharum hæc, non civitatis, poma sunt. Eæ verò *Atlantis* filiæ, vel *Hesperi* ejus fratris, habebantur apud Poëtas, *Ægle*, *Erythia*, *Vesta*, & *Arethusa*. Ad oceanum *Atlanticum*, & urbem *Lixam* in *Mauritania*, tenuisse hortum fingebantur, fructuum aureorum feracem, & securum à prædonibus immanissimi draconis custodiâ. In vicinia erat *Antæi* opus & regia *Tingis*. *Neptuni Terræ*que filius, ingenti mole corporis, è genere gigantum *Antæus*, suffocabat hospites luctando. Nec enim prostratus humi superabatur, sed à terra semper novis fortior viribus resurgebat. In palæstram ergò cùm descendisset *Hercules*, nè mater opem filio atque vires cadenti sufficeret, sublimem à terra sustulit, elisúmque ulnis interemit. Hic vel maximè Mythologo est opus, & candido fabularum interprete. Nec enim *Hercules* ultra septem pedes longus, sexaginta cubitorum fuisse *Antæus*, traditur à *Gabinio* rerum *Romanorum* Scriptore. Aperto scilicet ejus apud *Tingin* sepulchro, conspicatum ibi *Sertorium* ait *Romanum* imperatorem ossium compagem eâ quam dixi amplitudine. Nanus verò vix pedum septem, ut 60 cubitorum gigantem ab humo sublimem tolleret, quis crediderit hæc potuisse fieri? Meritò igitur *Gabinium*, ut fabularum prodigiosarum autorem, reprehendit *Strabo*, (lib. 17.) Sed maximi tamen corporis exstare signum ait *Pomponius Mela* (lib. 1.) parmam elephantino tergore exsecto ingentem, ob magnitudinem nulli jam usuro habilem; quam locorum accolæ ab *Antæo* gestatam pro vero habent tradúntque, & indè eximiè colunt. *Solinus* (cap. 24.) & (in Chronico) *Eusebius* ità exponunt hanc de lucta fabulam: *Antæum* implicandi

Undecimis *Eurysthei* mandatis *Hesperidum* poma rapit *Hercules*.

Antæum enecat.

eandi explicandíque nexus humi peritissimum fuisse habitum. *Herculem* verò, cùm nativis polleret viribus, non opus habuisse palæstricâ illâ arte, luctandique modis qui exercentur humi. In altum igitur, nè humum tangeret, sublatum interfecisse. Hoc certamine perfunctus, & occiso pervigili hortorum celebrium custode, mala *Hercules*, quorum advenerat causâ, sustulit. (*Apollod.* 2.) *Plinius* (5. 3.) comites ait habuisse *Herculem Pharusios Æthiopas* cùm ad *Hesperidas* tenderet. Sed lucta cum *Antæo Herculi* primo tribuitur ab *Eusebio*, paulò ante *Cecropis* ætatem; *Ægyptióne Herculi* an *Phœnici*, minimè constat. De *Busiride Ægyptio* dictum est alibi, quem in hoc itinere ab *Hercule* interfectum aiunt. De *Cycno Martis* filio, quôcum pugnavit *Hercules*, opitulante patre *Cyeno*, ac dirimente pugnam *Jove*; de *Nereo* victo, donec monstrâsset ad *Hesperidas* viam; de *Tithoni* filio *Emathione*, quem in *Arabia* peremit, vel *Æthiopia*, (ut *Diodorus* habet;) de Aquila quam in *Caucaso* confixit, *Prometheúmque* liberavit, aliarúmque fabularum tædio, supersedendum puto. Hanc autem de *Hesperidibus* ità *Palæphatus* interpretatur: *Hesperi* cujusdam *Milesii* filias oves habuisse pulcherrimas. *Græcis* enim non modò poma, sed & oves quoque μῆλα vocantur. Pastori nomen *Draco*. Oves pastorémque simul *Herculi* prædam fuisse. At *Plinius*, (lib. 5. 1.) *Lixe*, inquit, oppido *Mauritaniæ*, affunditur æstuarium è mari, flexuoso meatu; in quo Draconis custodiæ instar fuisse nunc interpretantur. Amplectitur intra se insulam, quam solam, è vicino tractu aliquantò excelsiore, non tamen æstus maris inundat. Sed & hoc *Straboni* (ibid.) fabulosum videtur. Exstat in ea (inquit *Plinius*) & ara *Herculis*; nec, præter oleastros, aliud ex narrato illo aurifero nemore. In *Athenæo*, *Juba* citrum ait malum *Hesperieum* apud *Libyas* vocatum: indè in *Græciam* ab *Hercule* translata poma, quæ à colore aurea, à loco in Occidente remotissimo ubi nascebantur *Hesperica* vocabant, sive *Hesperidum* mala.

A. M. 2775.

§ 38. Nullum ferè jam in terrarum orbe monstrum supererat, ferarum ferorúmve hominum, quod non perdomuerit *Hercules*. Cùm arte nullâ *Eurystheus* quasi aliud agens ad inferos posset hominem sibi invisum demittere, & exsilio dare, apertè imperióque sibi dato à diis id agendum putavit. Postremò igitur edixit, ut *Cerberum*, tricipitem apud inferos canem, Soli sibique conspiciendum produceret. Ad locum tam infaustum profecturus, lustrari priùs ac initiari voluit sacris *Eleusiniis*, quò ad *Proserpinam* (puto) gratior accederet. Sed impediebant multa nè id fieret. Nec enim tempus aderat ea celebrandi sacra: quinto enim quoque anno Initia peragebantur. Et vetuit mysteriorum lex, ea peregrinis communicari. Denique, à cæde *Centaurorum* (ut *Apollodorus* habet) nondum expiatus, nondum erat initiorum capax. Cùm autem *Herculi*, amico suo, benéque merito, negare *Athenienses* nollent, adoptatus à *Pylio*, civitatéque donatus est, nè peregrinus haberetur; expiatus ab *Eumolpo*, ejus, opinor, tertio nominis, & *Musæi* filio; sacra postremò instituta nova & Minora, quæ *Agris* in *Attica* mense *Anthesterione* quotannis deinceps erant celebranda: *Eleusine* tantùm Majora, quinti cujusque anni mense *Boedromione*; utraque in Autumno. (Scholiast. in *Homer. Iliad.* 7.) Aliqui tamen *Eleusine*, aut in Demo *Melita*, non *Agris*, initiatum *Herculem* tradunt. Tum demum perrexit ad manes, ubi *Theseúm* atque *Pirithoüm* victos reperit; qui *Herculem* conspicati, protensis manibus opem ejus implorabant. Cùm enim *Proserpinam* à deo raptore denuo rapturi descendissent, capti sunt. Ac *Theseúm* liberavisse *Hercules* dicitur. *Pirithoüm* à *Cerbero* jampridem laceratum ac mortuum plerique tradunt. *Apollodorus* autem terræ motu impeditum ait *Herculem*, nè *Pirithoüm* solveret. Reliqui manes, præter *Meleagrum* & *Medusam Gorgona*, conspectu *Herculis* territi fugatique sunt. Impetrato à *Plutone Cerbero*, per *Træzenem* rediisse dicitur, qui per *Tænarum Laconiæ* promontorium descenderat. *Eurystheo* denique ubi ostendisset canem, *Plutoni* reddidit. E spuma *Cerberi*, renitentis & reluctantis ad primum lucis invisæ conspectum, Aconitum herbam venenosam genitam esse finxerunt; eò quòd *Aconis* in *Ponto*, ad urbem *Heracleam*, & in *Acherusio* specu, (quâ ad inferos etiam aditus patebat,) plurima nasceretur. A cautibus nacta & herba est nomen, ut ipsæ *Acone* videntur. Cautes enim ἀκόναι *Græcis* dicuntur; ut *Ovidius*, (Metam. 7. fab. 22.)

Cerberum edomat, Eur. sthei jussu duodecimo.

> *Quæ, quia nascuntur durâ vivacia caute,*
> *Agrestes aconita vocant.*———

Hanc de *Cerbero* fabulam interpretatur *Eusebius* de *Aidoneo* rege *Molossorum*, cujus uxor *Proserpina* dicebatur. Ei canem fuisse ingentis ait magnitudinis, & immanita-

A.M. 2775. tis atque ferociæ; quem *Euryftheüs*, ut credibile eft, perduci *Mycenas* voluit. Nam robuftiffimi olim ferociffimique *Moloſſorum* canes habebantur. Et folutum vinculis ab *Aidoneo*, *Herculis* gratiâ, *Thefeüm* fuiffe conftat. Sed *Hecatæus Milefius* (apud *Paufaniam* in *Laconicis*) de fpelunca in *Tænaro* promontorio, quæ pro templo habebatur, & per quam traductum ab inferis *Cerberum* plurimi narrant, ità refert: Immanem illic ferpentem aliquando luftrum habuiffe; Inferorum canem ex eo dictum, quòd (ut rabidi canes) morfu venenato fi quem attigiffet, morte repentinâ extingueret, demitterétque ad inferos. Hunc ab *Euryftheo* expetitum, ab *Hercule Mycenas* perductum effe.

A.M. 2776. § 39. Apud *Græcos* agebantur fortè jam certamina *Ifthmica*; libérque aderat *Hercules*, ex oraculo perfunctus duodecim *Euryfthei* mandatis. His ludis aderant *Actoris* etiam filii *Molionidæ*, *Eurytus Creatúfque*, five ad fpectandum, five cum facris ad litandum diis ab *Eleïs* miffi. Indignè ferens *Hercules*, quòd *Augeæ* opitulantes contra fe in acie ftetiffent, ex infidiis adortus, (ut ferunt,) *Cleonífque* fagittis ufus, nil opinantes interemit. *Cleonis* pofitum eft mortuis eodem in loco monumentum. Cùm autem cædis autor lateret inprimis, fummâ diligentiâ indagavit *Molione* mater; cognitâque demum re, ab *Argivis Eleï* (*Molionidarum* populares) ad pœnam *Herculem* depofcunt. Id cùm effet negatum, à *Corinthiis* deinde contendunt, ut *Argivis* omnibus, pro violato ludorum jure, *Ifthmicorum* celebritate interdicant. Cùm nec id obtineri poffet, diris exfecrata eft *Eleos* omnes *Molione*, fi qui unquam *Ifthmiis* deinde ludis intereffent. Eo factum eft, ut ab iis in pofterum certaminibus *Eleï* femper abftinuerint. (*Pauf. Eliac.* 1.)

Mandatis duodecim perfunctus,

Megaram conjugem fuam dimittit; *Iolen* ambit.

De nova jam uxore liberífque legitimis cœpit *Hercules* cogitare. Quippe *Megaram* fibi dimittendam cenfuit, quòd aufpiciis parùm fauftis nuptam crederet, interemptis à fe filiis quos ex ea fufceperat. (*Pauf. Phoc.*) Eam verò conjugem *Iolao*, *Iphiclis* gemelli fui fratris filio, dedit. Ipfe *Iolen*, virginem pulcherrimam, *Euryti* filiam, ambiebat. Ejus connubium eâ lege proponebatur, ut proci fagittando ipfum *Eurytum* filiófque, qui omnium peritiffimi habebantur, fuperarent. Superavit quidem *Hercules*, at victoriæ præmium nequaquam tulit. Suffragabatur ei *Iphitus*, maximus natu *Eurytidarum*; at reliqui filii unà cum patre pernegabant, veriti nè filios, fi quos ex *Iole* tolleret, ut *Megaræ* filios, trucidaret. Verbis tamen amicis, nec fine fpe, dimittendum tantum procum exiftimârunt. Et devorandam fibi injuriam, (ad tempus faltem,) ultionémque differendam, putabat *Hercules*. Cùm *Alceftes* nuptias peteret *Admetus*, qui regnabat in *Theſſalia*, (quò jam *Hercules* profectus eft,) poftulavit *Pelias*, ut à feris animalibus traheretur currus ifte quo erat uxorem *Pheras* tracducturus. *Apollinis* factum id ferunt, ab apro & leone conjugatis. Cúmque lege fatali moriendum effet *Admeto*, impetratum à *Parcis* eft, ut fi parentes ejus aut uxor vicem ejus obituri effent, ipfe viveret *Admetus*. Recufabant parentes, uxor præftitit. Amoris tanti gratiâ, ad fuperos mortuam remifit *Proferpina*; vel (ut alii fingunt) ipfe *Hercules* reduxit. Poftremum hoc *Palæphatus* de vicaria morte interpretatur. Et *Plutarchus*, (in Erotico,) peritiâ quâ valebat rei medicæ, *Herculem* ait reddidiffe tantùm non mortuæ fanitatem; ídque *Admeti* unius gratiâ, quem amafii loco habuit. Eámque ob caufam *Clemens*, ex vetere Poëta nefcio quo, ferviiffe *Admeto Herculem Apollinémque* fimul fcribit. *Pheris* autem in *Theſſalia* redeunti jam *Herculi* occurrit in via *Iphitus*, *Euryti* filius, narrátque patris fui boves ab *Autolyco* effe abactos; (fi modò *Autolycum* hâc ætate fuperftitem fuiffe credamus;) fufpicari fuos fratres patrémque, *Hercule* id autore factum, ac propterea pertinaciùs *Iolen* negari. Petere igitur fe, ut fuam operam *Hercules* ad inveftigandas boves conferat. Exorat *Iphitus*, promittit *Hercules* facturum fe. Interim *Tirynthe Iphitus* ab *Hercule* hofpitio excipitur. Accidit verò ut in furorem *Hercules* denuo incideret; quo agitatus, hofpitem fibi amiciffimum de mœnibus præcipitatum interemit. (*Homer. Odyff.* 21.) Cùm ad fe rediiffet, nihil valuit dolere. Quod factum erat, infectum fieri non potuit. Sed expiari neceffe fuit. Ea de caufa *Neleüm* inprimis *Pyliorum* regem adiit in *Meſſenia*. Exclufus indè à rege filiífque undecim, (abfente uno, vel diffentiente, *Neftore*,) quia vetus *Neleo* amicitia cum *Euryto* intercefferat. Exclufus & *Spartâ* fuit. *Amyclas* indè fe contulit, urbem *Laconicam*; ubi à *Deïphobo Hippolyti* filio à cæde luftratus & abfolutus eft. Alii à *Thefeo* fcribunt probabiliùs. (*Apollod.* 2.) *Diodorus* ipfum *Herculem*, *Iole* negatâ repulfum ab *Euryto*, equos abegiffe narrat, ad ulcifcendam injuriam; *Iphitum Tirynthem* veniffe ut repeteret: eum, in excelfam

Iterum furens amicum *Iphitum* occidit.

per-

perductum turrem, cùm juſſiſſet contemplari *Hercules*, an paſcentes uſpiam cerneret, negarétque *Iphitus* videre ſe, præcipitem dediſſe, quòd ſe falſi criminis inſimulâſſet. A.M.
Quanquam expiatus, pro more, gravi tamen morbo tantum facinus luiſſe dicitur. 2776.
Pythiam ergò *Delphis* conſuluit de remedio. *Xenoclea* ſacerdos, tanto ſcelere pollutum, ſilentio condemnavit oraculo indignum. Cùm nihil reſponderetur, effétque jam tripode ſublato diſceſſurus *Hercules*, hunc illi vates extempore verſum edidit,

Ἄλλος δ' Ἡρακλῆς Τιρύνθιος, οὐχὶ Κανωβεύς.

Nam & antè *Hercules Ægyptius* adveniſſe *Delphos* memoratur. Ubi vocem audivit, tripodem reddidit, quæque voluit ex *Pythia* didiciſſe *Pauſanias* refert, (*in Phoc.*) Atque hinc orta videtur *Herculis* de tripode apud Poëtas cum *Apolline* contentio & pugna, quam *Jupiter* fulmine diremit. Sortem verò ex tripode hanc tulit; Tum demum ei valetudinis ſpem morbíque finem fore, cùm juſto pretio venditus, ſervitutis barbaræ jugum ſuſtinuiſſet triennio; *Iphiti*que cædem redemiſſet ab *Euryto*. Valetudinis gratiâ, morbi pertinaciâ coactus, paruit oraculo. In *Aſiam* profectus, *Omphale* dominatui ſe venalem ſervum tradidit. *Jordanis* filia, vidua *Tmoli*, *Meonibus* imperabat, qui & *Lydi* appellabantur, *Omphale*; quæ *Jardana Herodoto* vocatur. Servi *Herculis* pretium natis *Iphiti*, ad redimendam patris jacturam, perſolutum eſt. Aliqua etiam ſervus & æger facinora patravit in *Meonia Hercules*. *Cercopas* latrones haud procul ab *Epheſo* cùm cepiſſet, *Omphale* vinctos tradidit. *Syleum* in *Aulide*, qui viatores compulit vi ut in vinea ſua foderent, unà cum *Xenodice* filia, interfecit, vitéſque radicitus exſtirpavit. (*Apollod.* 2.) *Itones* deinde, qui *Omphale* regnum infeſtabant, extortâ prædâ, expugnatâque urbe quam incolebant, ſub jugum miſit. Admirata virtutem ejus regina, non modò liberum fecit, ſed & patrem. Nam ex ea *Lamon* ſuſtulit; *Laomedontem* vocat *Palephatus*, *Agelaon Apollodorus*, unde regium *Crœſi* genus: ex conſerva priùs genito *Cleolao*, (*Diod. Sic.* 4.) quem *Alceum* appellat *Herodotus*, (l. 1.)

Omphale dominatui ſe ſervum tradit.

Capy mortuo, ſucceſſit in regno *Dardaniæ Anchiſes* filius. Eum adamâſſe *Venus* ipſa dicitur, propter ſummam formæ dignitatem, (*Hygin.* Fab. 270.) & ab eo genitum *Æneam* peperiſſe. A.M. 2777.

Ammenemes Ægyptiis imperat ann. 5. poſt *Rameſen*; *Thuoris* ann. 6. poſt *Ammenemen*. 2779.

Sanitatem libertatémque ſimul poſt triennium adeptus *Hercules*, in *Arcadiam* venit, ubi quinquennio moratus eſt. Nec enim *Tirynthem*, puto, redire, perpetratæ cædis reus, per jura potuit. Tum demum ad ulciſcendas quas pertulerat hactenus injurias animum induxit. Ac primùm in *Laomedontem Trojanum* animadvertit, qui pactam *Heſionæ* liberatæ causâ mercedem recusârat ſolvere. Exercitu coacto, cujus erant præcipui poſt *Herculem* duces, *Telamon Æaci*, & *Talaï Argivi* filius *Oicleüs*, *Melampodis* nepos, cum octodecim quinquaginta remorum navibus ad *Ilium* oppugnandum profectus eſt. De navibus tantùm ſex meminit apud *Homerum* (*Iliad.* 5.) *Tlepolemus*. Dum ad urbem *Hercules* properabat, in claſſem *Laomedon* rex impetum fecit. Sed à præſidio navium repulſus eſt, *Oicleo* tantùm cæſo qui præfuit: cujus tamen *Arcades* monumentum oſtentabant apud ſe. (*Pauſ. Arcad.*) Obſidetur deinde oppugnatúrque *Ilium*, ſcanduntur mœnia, primúſque ingreditur *Telamon*, ſequente *Hercule*: qui cùm urbis capiendæ ſibi gloriam præripi, vel ab amico, non ferret, ſtricto in *Telamonem* gladio erat facturus vim. At ille, ut declinaret periculum, protinus lapides in terra diſperſos colligere cœpit, & coacervare. Nova inopináque res tenuit ferientis manum, & percontantis, quid ea ſibi vellet lapidum ſtrues: Aram ait ſe *Telamon Herculi* eſſe *Callinico*, ſeu *Victori*, poſiturum. Generoſus animus ingenioſo commento facilè pacatus, iráque in laudem reſoluta eſt. Capto *Ilio*, cæſóque unà cum filiis *Laomedonte*, præter unum *Podarcen*, præmium *Telamoni*, ob rem præclariſſimè geſtam, *Heſione* data eſt regis filia; & *Heſionæ* datum eſt, ut ex captivis quem vellet redimeret. Ea fratrem ſuum *Podarcen* delegiſſe dicitur, pretiúmque libertatis, ſublatum à capite ſuo flammeum aureum, tradidiſſe. Indè *Priamum* appellatum ferunt, à πρίαμαι, quod eſt *Græcis*, *redimere*. *Heſione Telamoni Teucrum* peperit. (*Hyg.* Fab. 89. 90.) Redeuntis in *Græciam* claſſem *Herculis* tempeſtas fœdè diſſipavit, ipſum verò in *Co* rejecit inſulam. *Coi* adeſſe prædones rati, à portu lapidibus quantum poterant arcebant. At *Hercules* fruſtrà prohibitus, magnâ vi exſcendit

Ad ſe rediens, injurias ulciſcitur ſibi illatas, à Laomedonte,

à Coïs,

A.M. 2779. dit in terram, regem cecidit *Eurypylum*, *Astypalææ* filium, insulam denique populatus est. Sed & ipsum à *Chalcodonte* fuisse vulneratum ferunt. Regnum *Trojanum Priamo Laomedontis* filio ab *Hercule* relictum est; qui annos videtur octo & quadraginta imperâsse. *Diodorus* ait *Priamum* ob justitiam in sollo fuisse paterno collocatum ab *Hercule*; quippe unum servandæ fidei autorem, patri adversatum fratribúsque.

A.M. 2780. Reversus in *Arcadiam Hercules* magnis copiis *Elidem* invasit, ad exigendas de *Augea* pœnas; qui promissâ eum purgati stabuli mercede fraudaverat. Ex *Argivis*, *Thebanis* & *Arcadibus* conflavit exercitum. *Pylii* atque *Pisæi* auxilia hostibus tulerunt. ab *Augea*. *Augeas* veterum sociorum, *Euryti Creati*que, destitutus ope, facilè superatur, & (narrante *Apollodoro*) interficitur. Regnum *Phyleo* traditur, quem in exsilium *Augeas* pater *Herculis* causâ pepulerat. At *Pausanias* (*Eliac.* 1.) *Phyleïbus* ait tum captivos, cùm patris pœnam, condonavisse, verecundiâ quadam potiùs quàm sponte; ac ipsum, relictâ patri *Elide*, in *Dulichium* redivisse. Tum & *Olympicum* ab *Hercule* institutum certamen ferunt, positámque aram *Pelopi*, & majoribus duodecim diis. Magna civium pars in *Italiam* profugit, (*Epii* dicebantur,) & *Arcadibus Aboriginibús*que ad montem *Saturnium* permista, in eundem mox populum coaluit. (*Dionys. Halic.* lib. 2.) Cùm *Hercules* in *Olympia* rem divinam faceret, & multitudine muscarum infestaretur, *Jovi Apomyo* sacrificâsse inprimis ferunt; illico muscas facto agmine ultra fluvium *Alpheum* avolâsse. Eadem *Eleï* sacra *Muscarii Jovis* sacris & certaminibus *Olympicis* præmittere ex eo tempore solebant. (*Paus. Eliac.* 1.)

A.M. 2782. Postquam *Elidem* profligâsset, promovit castra adversus *Pylios*, qui *Eleïs* inter pugnandum suppetias tulerant. *Pylô*que faciiè expugnatâ, filios *Nelei* universos (inter quos *Periclymenum*, qui in varias formas, pendente prælio, mutatus fuerat,) solo *Nestore* excepto, è medio sustulit. Eversâ *Pylo*, arma convertit in *Lacedæmonem*, *Augen comprimit, ex qua Telephum suscipit.* ut (ob *Oeoni* nefariam cædem) *Hippocöontem* ulcisceretur; regnúmque ejus *Tyndaro* (quem frater *Hippocöon* interemerat) tanquam depositum concrederet. Ceciderunt in ea pugna *Hippocöon* ipse, unà cum decem filiis; de *Herculanis* verò, *Iphiclus*, & de 20 *Cephei* filiis septemdecim. Hinc divertens ad regem *Aleon*, *Augen* filiam compressit. *Aleos* puellam gravidam *Nauplio* tradidit demergendam: quæ in sylvam abducta, infantémque enixa masculum, sub virgultis reliquit delitescentem. *Nauplius* verò *Caribus*, ex *Argolidis* portu in *Asiam* solventibus, gratis erogat puerperam, qui *Teuthranti Mysiæ* regi eandem vendunt. In monte *Parthenio* relictus infans expositiitius, & à *Corythi* regis pastoribus, inter sugendum cervæ ubera, repertus fortè, ad regem illico defertur, atque ab ipso tanquam suus sub *Telephi* nomine educatur. Adultus tandem hic puer, matrem suam *Teuthrantémque*, *Delphis* edoctus, investigavit. Qui & filiam suam *Argionen* in uxorem illi donavit, constituitque sibi ipsi in regno *Mysorum* successorem.

Deïaniram ducit; Indè *Hercules Calydonem* (*Ætoliæ* urbem) concedens, *Deïaniram* uxorem duxit: quo tempore *Acheloüm* in alium alveum divertens fluvium, magnum fœcundi agri spatium hoc pacto vindicavit. Id quod fabulis Poëtarum materiam dedit, *Herculem* cum *Acheloö* in taurum converso decertâsse, eíque cornu [*Amalthææ*] detruncatum *Ætolis* dono dedisse. Post hæc *Calydoniis*, bellum *Thesprotis* inferentibus, auxilium præbens, *Ephyram* vi cepit, regémque *Phyleüm* interfecit; è cujus filia à se compressa *Tlepolemum* procreavit.

A.M. 2·85. Exacto triennio ex quo *Deïaniram* thoro sibi conjunxerat, *Eurynomum* puerum invitus condylo interficiens, mox deinde cum uxore & *Hyllo* parvulo exsulavit. In hoc itinere ad ripas *Eueni* fluminis accedens, *Centaurum Nessum*, *Deïaniræ* stupro illaturum, sagittâ trajecit venenatâ. *Nessus* verò moriturus eidem *Deïaniræ* reliquit *cui Iolen superinducit.* philtrum. Trajecto amne, ad *Ceycem Trachiniæ* regem se recepit; sacrilegum *Phylantem*, regem *Dryopum*, (è cujus filia captiva *Antiochum* genuit,) obtruncavit; auxiliisque *Meliensium Dryopas* omnes ejecit. Bellum deinde inter *Lapithas* & *Dorienses* ortum est. Hi verò, *Hercule* adjuti, profligant illos; regionémque illam *Hercules*, tantùm ut [illegible], *Ægimio* regi servandam tradidit. Dum *Trachinem* regreditur, *Cycnum Martis* filium singulari certamine superavit. Mox in transitu *Pelasgiotidis Hormenium* regem trucidavit; ejúsque filiâ *Astydamiâ* (quam *Hormenius Herculi* denegaverat) per vim bellicam potitus, *Ctesippum* filium ex ea genuit. Hinc progressus in *Oechaliam*, *Euryti* natos, (*Ioxeüm*, *Molionem* & *Pytium*,) ob denegatam sibi *Iolen*, superavit atque occidit. Captâ *Iole*, quam petierat in conjugium, ad *Eubœæ* promontorium, *Cenæi* nomine insignitum, iter suum instituit. Illic solenne

adornans

A.M. 2785.

adornans sacrum, *Trachinem* cum mandatis legavit *Licham* ministrum suum, ut indusium indè & tunicam (quibus in sacris vestiri pro more habuit) afferret. Ex quo *Deïanira* de amore *Ioles* certior est facta, ut præ illa à marito amaretur, interulam philtro (quod fuit oleum cum cruore *Centauri* mixtum, inque perniciem comparatum,) inunxit penitùs. Hanc ignarus mali *Lichas* ad herum sedulò deportat. Sed eâ *Hercules* indutus in morbum incidit ineluctabilem. Vipereum scilicet sagittæ virus, in subuculam transfusum, carnes toto mox corpore æstu suo depascitur. Unde miserrimis cruciatibus districtus *Hercules*, exitialis rei ministrum continuò perimit; exercitúque statim dimisso, *Trachinem* redit. Morbo jugiter ingravescente, *Iolaüm* & *Lycimnium Delphos* mittit de remedio *Apollinem* sciscitaturos. (Interea temporis *Deïnairam* eò flagitii conscientia adigit, ut guttur sibi laqueo frangendum censuit.) Responsum datur, cum apparatu bellico in montem *Oetam* deportandum esse *Herculem*, ibíque prægrandem ei pyram construendam; cætera *Jovi* curæ fore. *Iolaüs* mandata exsecutus, quorsum res tendat in propinquo cum suis præstolatur. Pyram *Hercules* conscendit; adstantiúmque unumquemque, ut rogum succendat, exhortatur. Reliquis verò universis illud facere non ausis, solus tandem *Philoctetes* morem gerit. Atque in præmium ministerii sagittis & arcu remuneratus, pyræ ignem subjungit. Mox etiam & fulminibus de cœlo tacta exarsit, atque in cineres tota consedit. Hinc amicissimus *Iolaüs* cùm ossa cremati conquisiturus nihil omnino invenlret, persuasio orta est deineeps, ex mortalium consortio (prout oraculo proditum erat) ad deos *Herculem* emigrâsse. Consecrationis ergò ritibus ut Heroi peractis, & excitato ingenti tumulo, *Trachinem* indè redierunt. *Menœtius Actore* genitus, (cui cum *Hercule* amicitia intercesserat,) horum exemplum imitatus, heroicos ei cultus in civitate *Opuntiorum* quotannis instituit obeundos. Id imitatis etiam *Thebanis*, primi omnium *Athenienses* sacrificia tanquam deo fecerunt *Herculi*. Quo facto, primùm *Graecos* alios omnes, deinde cæteros orbis populos, utì *Herculem* pro numine venerarentur, induxerunt. Post hujusmodi ἀποθέωσιν, *Juno* (*Jovis* suasu) filium sibi *Herculem* perhibetur adoptâsse, atque maternâ complexa illum deinceps semper benevolentiâ. Adoptionem illam ferunt hoc pacto factam. *Juno* lectum ingressa, *Herculem* corpori suo admotum (ut verum partum imitaretur) subter vestes ad terram demisit. Quem ritum adoptionis *Diodori* usque ad tempora servârunt barbari. *Heben* dein *Herculi* nuptum dedisse fabulantur. Mortuorúmque in Historia manes ejus Poëta hisce verbis introducit;

Indè morbus,

mors, &

ἀποθέωσις.

——αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι
Τέρπετ' ἐν θαλίαις, καὶ ἔχει καλλίσφυρον Ἥβην.

A.M. 2787.

§ 40. *Hercule* ad cœlos sic evecto, liberísque ejus *Trachini* apud *Ceycem* regem relictis; *Eurystheüs*, vir providus, *Ceyci* bellum inferre statuit, quoniam *Heraclidas Arcadásque* è regno suo non expulerat. Hinc *Heraclidæ*, haud viribus pares, ex *Trachine* ultro profugi *Athenas* migrant; ibíque sedes in *Tricoryntho* (*Tetrapoleos* parte) sortiuntur. Brevi tempore interjecto, cùm *Herculis* soboles adolevisset, magnum *Eurystheus* in *Heraclidas* exercitum duxit. Illi verò, *Atheniensium* amicitiâ & ope confirmati, sub *Iolaï*, *Hylli Theseique* auspiciis militantes, ipsum *Eurystheüm* ejúsque filios ad unum omnes interfecerunt.

Heraclidas persecutus Eurystheüs perit.

Eteocli convenerat cum *Polynice*, (quos ex sua ipsius matre ignarus *Oedipus* generaverat,) utì populo *Thebano* alternis annis imperarent. Sed *Polynices* (quòd *Eteocles* se imperio abdicare, exacto anno, recusâsset,) auxilium contra fratrem ab *Adrasto* rege impetraturus, se *Argos* confert. *Adrastus*, oraculo morem gerens, filiam *Argiam Polýnici*, *Deïphilen Tydeo* uxorem dedit. Et *Polynicem*, jam generum, in regnum debitum reducturus, ad *Eteoclem Tydeüm* (qui quinquaginta insidiatores unus & solus in hoc itinere interfecit) legatum misit. *Eteocle* verò pactum usque & usque violante, *Adrastus* in procuranda expeditioni necessaria incubuit totus. Atque ad belli societatem unà secum ineundam *Capaneo*, *Hippomedonti* & *Parthenopaeo*, suasor simul & autor erat. Vati etiam *Amphiarao* suadere institit *Polynices*. Is verò præsciens eo se bello interiturum, non est facilè suffragatus. Aureum ergò torquem *Polynices Amphiaraï* uxori obtulit, ut virum ad belli consortium flecteret. Sub id tempus de regno disceptantes *Amphiaraüs* & *Adrastus*, ità inter se convenerant, ut arbitrium controversiæ penes *Eriphylen* totum esset, quæ *Adrasti* quidem soror, *Amphiarao* conjux erat. Hæc & *Adrasto* victoriam adjudicat, & viro necessitatem contra *Thebanos* militandi. *Amphiaraüs*, utut ab uxore se pro-

Bellum Thebanum primum inter Eteoclem & Polynicem.

proditum videret, ad bellum *Thebis* inferendum in se recepit proficisci. Ità tamen,
A.M. 2787. ut *Alcmaoni* priùs dederit in mandatis, ut de *Eriphyle* matre sua post interitum paternum vindictam sumeret. Id quod fecit statim *Alcmaon*, matrem *Eriphylen* interimendo. Cæterùm septem prædicti duces ingenti cum exercitu *Thebas* petunt. Ibi mutuis vulneribus occumbunt fratres inimicissimi. *Capaneüs*, dum mœnia (admotis vi scalis) valde conatur superare, mortem oppetit. Terrâ dein dehiscente, *Amphiaraüs* unà cum curru à voragine absorbetur. Denique alios quoque duces, præter unum *Adrastum*, (qui *Argos* regreditur, relictis suis insepultis,) sæva
2790. hujus belli tempestas hausit.

§ 41. Interfecto *Abimelecho*, *Thola* quidam, de tribu *Issachar*, sive Dux sive Judex totius populi *Israëlitici* suffectus est. Sed, per totum illud trium supra viginti annorum spatium, quid ab eo actum fuerit, Scripturæ Sacræ silentium agunt: dubio procul, quia nihil memoriâ dignum perpetravit.

Thola vixit, & mortuus est.

2796. § 42. *Phæstus*, postquam octennium *Sicyoniis* imperavisset, in *Cretam* se recipiens, *Zeuxippo* regnum reliquit suum. Quo mortem oppetente, *Hippolytus Phæsti* nepos avitum regnum recuperat. Huic autem *Agamemnon* bellum intulit, (inquit *Pausanias*,) viribúsque suis diffisum non tam vicit, quàm recepit in deditionem.

Zeuxippus Sicyonis rex; dein Hippolytus.

SAMSON,

SAMSON, SIVE ANNALIUM MUNDI Primi Tomi

LIBER NONUS;

Qui,

Ab anno primo *Jairi* Judicis ad ultimum *Samsonis*, annos exhibet 73.

§ 1. POST *Tholam* Judicem, *Jairus Manassides ex Gileade* duobus annis supra viginti eo munere perfunctus est. Vir sanè nobilissimus, antiqui *Jairi*, qui *Gileadem* primus expugnavit, nepos pronepósve. Idem triginta pater erat filiorum, qui mulis vecti more principum incedebant, & urbibus totidem præfecti sunt. *A.M. 2797.* *Jairus filiorum 30 pater.*

§ 2. *Agamedes & Trophonius*, (quos *Erginus* valde senex ex uxore quadam adolescentula susceperat,) egregiam deorum templis regúmque aulis ædificandis navârunt operam. Ex quinque tantùm lapidibus *Apollini* fanum quod erat *Delphis* exstruxisse perhibentur. Cùm ærarium *Hyrieo* erexissent, lapidem quendam in pariete ità affabre collocârunt, ut, quotiescunque visum esset, lapidem eum eximendo, quantum vellent pecuniarum clàm intrantes auferrent. *Hyriéus*, cùm & claves, & seras, & sigilla, & quicquid erat repagulorum, illibata videret omnia, & thesaurum nihilominus quotidie minui, laqueos illico super vasis ubi pecuniæ reponebantur eo pacto disposuit, ut nummos auferre satagentes in vinculis statim renerentur. Quapropter *Agamedi* ingresso, simul & irretito, caput præcidit *Trophonius* frater; nimirum veritus nè quæstio per cruciatus haberetur, ipséque tanquam socius istius furti indicaretur. * Cujusmodi historiolam *Ægyptii* (apud *Herodotum* l. 2.) de ingentibus *Rhampsiniti* thesauris narrant. De morte fratrum in malo, *Agamedis* & *Trophonii*, aliter atque aliter scripserunt Veteres. *Pindarus* eos ait ab *Apolline* mercedem ob templum *Delphis* ædificatum postulavisse; atque *Apollinem* respondisse, septimâ eos die petitum præmium recepturos; jussisse insuper genio interea temporis indulgere. Imperata facientes septimâ nocte exspirâsse. Eódem ferè redeunt quæ habentur apud *Plutarchum*, (de Consolarione ad *Apollin.*) ut & apud *Ciceronem*, (*Tusc.* 1.) *Pausanias* verò refert, *Trophonium* in luco *Lebadeæ* hiatu terræ fuisse haustum; foveámque *Agamedis* eodem in loco exstitisse.

2802. *Agamedes & Trophonius in malo fratres, & in pœnâ.*

** Vide petrò Sect. 6.*

§ 3. Postquam *Laodamas Thebanus* rex adolevisset, *Tydeique* filius & *Polynicis*, novum *Argivi* exercitum contra *Thebas* conscribendum ex oraculi consulto censuerunt. Ducem *Pythia Alcmaeonem* constituit, *Amphiarai* filium. Reliqui verò commilitones se dabant, eorum liberi qui bello priore occubuerant: (*Græci Epigonos* vo-

A.M. 2803. *Bellum Thebanum secundum.*

A.M. 2803. cabant:) *Ægialeüs Adrasti* ex *Demoanassa*; *Promachus Parthenopæi*; *Polynicis Thersander*, unà cum fratribus *Adrasto* & *Timea*; *Diomedes Tydeï*; *Capanei Sthenelus*; *Hippomedontis Polydorus*, ex *Euanippe Elati* filia, ejusdémque frater *Thersander*, cum *Amphilocho Alcmaonis* fratre; (*Hyg.* Fab. 71. *Pauf. Corinth.*) & *Euryalus Mecisthei*, quem *Apollodorus Eurypylum* appellat, & loco *Polydori* septimum inter duces numerat. Nec *Argivi* modò, sed & *Arcades* & *Messenii*, *Megarenses* & *Corinthii*, signa *Epigonorum* secuti sunt. Primò quidem detrectabat hanc militiam *Alcmaon*; donec *Thersander* matri ejus *Eriphyla* peplum donavisset, (quem *Harmonia Venus* dederat,) ut filium suum ad hæc arma tardiorem incitaret & impelleret. Matris ergò & *Apollinis* authoritati cessit. Ducem se *Argivis* præbuit oppugnaturis *Thebas*, ut manes paternos ulcisceretur. (*Apollod.*) Ac inprimis finitimos *Thebis* vicos depopulantur. *Thebani*, opem laturi suis, ad oppidum *Glisantem* se hostibus opponunt, duce *Laodamante*. Utrinque fortiter pugnatum est. Sed victi mox & effusi fugâ *Thebani* in urbem se recipiunt. *Ægialeüs* tantùm *Adrasti* filius in eo prælio est amissus, à rege cæsus *Laodamante*. Propinqui sublatum *Ægialeï* cadaver *Pagas* in agrum *Megarensem* deportârunt. Monumentum illi heroicum, quod *Ægialeüm* per multa deinde secula appellatum est, posuerunt. (*Pauf. Bœot.* & *Attic.*) Tanta erat clades cædésque civium, ut *Tiresias* vates consultus responderit,

Una salus victis, nullam sperare salutem,

sed fugâ sibi quàm primùm consulere. Vati statim obsequuntur; feciales de pace mittunt. Interim noctu ferè omnes elapsi, in *Tilphosæum* (*Bœotia* urbem) maximam partem profugerunt. At *Laodamas*, cum ea manu quæ regis sui maluit auspicia sequi, ad *Illyrios* usque penetravit; quò *Cadmus* antea se contulerat. Multi ex his tamen, itineris tædio tam longinqui, in *Thessaliam* divertêre, ubi *Homoloën* montem occupavêre, omnium in ea plaga fertilissimum. Primâ luce *Argivi* invadunt urbem atque diripiunt. Paucissimi cives aderant. *Daphnen* unà cum patre *Tiresia* captam transmisêre *Delphos*, quasi prædæ primitias. Voverant enim, captis direptísque *Thebis*, se *Apollini* præstantissimam spoliorum partem donaturos. *Daphne* (quam *Manto* nonnulli appellârunt) divinandi artem callebat vel ipso patre solertiùs. Qua in arte dum apud *Delphos* agebat profecit plurimùm. Ingenio summo, miróque artificio, multa ferunt oracula conscripsisse; unde non pauca *Homerus* carmina mutuatus, ad sui Poëmatis ornatum transtulit. Inter *Sibyllas* igitur à *Græcis* celebrata est olim. *Pythia* vates, nè suæ luci officeret *Daphne*, ac palmam sibi in divinando præriperet, alibi & apud alios maluit esse quàm in *Græcia*. In coloniam ergò discedere unà cum reliquis captivis imperat. Senex vates ad *Haliartum* in via, *Delphos* iturus, obiit. Fessus enim de via cùm sitiret, de *Tilphusio* fonte aquam avidiùs bibit, animámque protinus exhalavit. Ad ipsum igitur fontem sepultus est. Plurimos eum ferunt vixisse annos; & ex viro fœminam aliquando factum, deinde post septem annos in virum rediisse. Qualem sexûs mutationem semel factam, exemplis plurimis docet *Plinius*, (Hist. nat. 7. 4.) & *A. Gellius*, (9. 4.) etsi, quando accidunt, pro diris atque prodigiis habeantur, aliena prorsus à legibus naturæ. Summâ sapientiæ gloriâ videtur vivus inclaruisse, quem *Homerus* (*Odyss.* 10.) unicum apud inferos sapientem esse dicit. In *Tilphosæo Diodorus* narrat defunctum esset *Tiresiam*; ubi magnificè tumulatum ad divinos planè honores *Thebani* extulerunt. Ad *Argivos* ut redeam: in bello superiore unus ducum superstat, hujus *Ægialeï* pater *Adrastus*; reliqui omnes interierunt. Jam verò unus duntaxat ducum sublatus est, feliciore bello, ejusdem *Adrasti* filius qui evaserat solus priore. Ità repetere videbatur à filio belli sors, quod patri condonaverat. Pro patre vicariam vitam dedisse, ait *Hyginus*, (Fab. 71.) Cùm per agrum *Megarensem Adrastus* copias suas reduceret, *Thebis* jam expugnatis, eum quoque ipsum apud se mortem obiisse narrabant *Megarenses*, partim senectute, partim ob filii necem mœrore confectum: eidémque mortuo honores aliquos deferebant. *Sicyonii* certè, quibus antequam adeptus est regnum *Argivum* imperaverat, cùm aliis eum honoribus prosecuti sunt, (monumento publico, festísque diebus atque victimis,) tum choris quoque tragicis ejus infortunia defleverunt. (*Herodot.* l. 5.) Post *Adrastum* & *Ægialeüm* patrem, *Cyanippus* regnavit *Argis*. Sed immaturâ ætate cùm esset, *Diomedes Tydeï* & *Euryalus Mecisthei*, tutelâ pueri susceptâ, regnum administrârunt. (*Pauf. Corinth.*) Reliqui enim duces, militiâ suâ præclarè functi, spoliísque onusti, in patriam reverterunt; *Thebis* traditis *Thersandro*,

cujus

cujus causâ pugnaverant. In reditu ludos *Nemaos* instaurabant; ubi de cursu *Melanippus* palmam tulit. (*Pausf. Phoc.*) *Thebani* qui ex fuga montem *Homoloën* occupaverant, invitati benignè à *Thersandro*, in patriam suam redierunt, & portam quâ *Thebas* ingressi sunt *Homoloïdem*, à monte unde redierant, nuncupârunt. Qui *Tilphosæum* consugerant, in *Doridem* indè moverunt, victósque prælio *Dorienses* expulerunt patriâ. Multi *Thebas* redierunt *Creonte* rerum potiente, (uti habet *Diodorus Sic.*) vel potiùs *Tisamene Thersandri* filio. Nam *Creon*, diversarum cùm esset partium, maximéque insensus *Argis*, aut in bello cecidisse, aut exsulâsse, par est. Sed & suis sedibus post annos aliquot receptis, *Dorienses Erineüm Cytiniúm*que urbes incoluerunt. *Captivi quos in coloniam deduci jussit oraculum, in *Asiam* transmittentes, ad *Claron* fortè appulerunt, agri *Colophonii* oppidum. Protinus occurrebant armati incolæ, à quibus ad regem deducti sunt *Rhasium*. Is enim ex *Creta* nuper advenerat, orámque maritimam occupârat, *Cariæ* partem. Cùm ex *Manto* didicisset quinam essent, & quam itineris haberent causam, reliquos in urbem facilè recepit, *Manto* ipsam in thorum. Ex qua *Mopsum* suscepit filium, eundémque vatem, qui *Caras* postea omnes è ditionis suæ finibus ejecit. (*Paus. Achaïc.*) A.M. 2883.

§ 4. Prosperi successus *Heraclidarum* ante annos decem armorum socios complures jam conciliârant, crevitque exercitus magnis auxiliorum copiis, *Doriensium* præcipuè. *Hyllo* igitur duce, *Peloponnesum* erant invasuri, ut paternam hæreditatem repeterent, *à *Mycenæis* præcipuè, *Lacedæmoniis Messeniisque*. Sed oraculum priùs, ut in re gravissima, erat consulendum. Respondet *Pythia*, exspectandum esse *Heraclidis* ad tertium usque fructum. Annum tertium significari putabat *Hyllus*; quo elapso, magnis cum copiis in Isthmum properabat *Corinthiacum*. (*Apollod.* l. 2.) Sed *Atreüs Mycenæus* rex, cùm *Tegeatas* aliósque sibi commilitones adscivisset, in ipsis finibus *Megarensium* properantibus occurrit. Fusos *Heraclidas* ait *Pausanias*, (in *Arcadicis*.) Congressuri jam erant exercitus, (narrante *Diodoro* l. 4.) cùm juvenili ferociâ exsultans *Hyllus*, ad singulare certamen provocat quemvis hostium, eâ lege, ut si vinceret, *Eurysthei* regno potiretur; sin occumberet, per annos 50 (100 ait *Herodotus*, l. 9.) *Peloponneso* abstinerent *Heraclidæ*. Placet hostibus conditio. *Echemus Arcas*, rex *Tegeatarum*, *Atridarum* affinis, (*Timandram* enim duxerat, *Clytemnestræ* atque *Helenæ* sororem, *Apollod.* 3. *Paus. Arcad.*) in certamen descendit, *Hyllúm*que victum interemit, qui *Megaris* est sepultus. (*Paus. Attic.*) *Antoninus* quidem *Liberalis* (Metam. 33.) *Heraclidas* ait ab *Eurystheo* exactos ad *Demophoöntem* fugisse *Thesei* filium longè post hæc tempora; assignatámque sibi *Tetrapolin Atticæ* habitâsse. Sed non satis commodè temporibus divisa videntur hæc. Ex pacto igitur discedunt *Heraclidæ*, & se recipiunt *Tricorynthum*. Multos autem repetiisse ab *Ægimio* ferunt quam pater *Hercules* apud eum deposuerat regionem: communes deinde cum *Doriensibus* sedes tenuisse. *Licymnium* tantùm, *Alcmenæ* fratrem, cum liberis, & *Tlepolemo Herculis* filio, *Argos* commigravisse, civibus ultro invitantibus. Accidit hîc fortè, ut in contentione quadam ludicra *Tlepolemus Licymnium*, avunculum magnum, interficeret. Aberrante baculo cecîdisse ait *Apollodorus*, (l. 2.) quo servum suum erat percussurus. Quare *Argis* profugus in exilium discessit voluntarium. Ex oraculi autem responso *Rhodum* se contulit; & quos potuit conciliare sibi comites traduxit. Insulam eam hoc tempore *Hellenes*, à *Triope Phorbantis* eò deducti, obtinebant. Omnes autem *Tlepolemo*, propter virtutis paternæ gloriam, ultro imperium insulæ detulerunt; quod æquissimo jure moderatus est. *Alcmena Thebas* reversa, fratre defuncto, cùm aut evanuisset, aut mortua esset, deæ instar à *Thebanis* culta est. (*Diod. Sic.* 4. & 5.) Qui tamen sepulchrum ei nullum fuisse aiebant, quòd in lapidem conversa sibi ipsi esset monumentum. (*Paus.* in *Bœot.*) De *Hyllo* diversa est narratio *Apollodori*: (l. 2.) Post *Eurystheüm* interfectum, rediisse *Heraclidas* in *Peloponnesum*, ac sua omnia recepisse. Universam regionem eodem anno pestem invasisse, ex eo natam, (oraculo respondente,) quòd priùs *Heraclidæ* quàm liceret per fata rediissent. Relictâ igitur *Peloponneso*, *Marathonem* eos commigravisse. *Hyllum* verò, postquam *Iolen* ex *Herculis* præcepto duxisset, genitis indè filiis nepotibúsque, demum de reditu in *Peloponnesum Apollinem* consuluisse, & quæ diximus oraculum præcepisse. *Josephus Scaliger* & *Christoph. Helvicus* monomachiam *Hylli* 30 statuunt annis post casum *Ilii*, autorem præ se ferentes *Diodorum Siculum*. Ab eo verò nihil minùs dicitur, sed ab iis colligitur malè. Volunt scilicet *Heraclidas* octogesimo pòst anno quàm expugnatum est *Ilium* rediisse. Hi ergò 50, ex lege

Margin notes beside § 4: A.M. 2805. — Res *Heraclidarum* sub *Hyllo* duce.

A.M. 2805. duelli, quos commemorat *Diodorus* anni si demantur, supereſſe credunt, ut trigeſimo poſt captam *Trojam* commiſſum hoc ſit prælium. Incpta ſanè argumentatio. Nec enim ſcribit *Diodorus*, poſt annos ab hoc pacto 50 rediiſſe *Heraclidas*; verùm per fœdus licuiſſe ut redirent, prohibitum priùs. Et elapſi erant anni fœderis 50 multò ante reditum, quem illi ſæpius tentaverant, ſed incaſſum, inquit *Euſebius*, (De Præp. Evang. l. 5. c. 20.) Nec potuit fieri, ut quæ ab *Echemo* patrata eſt pugna vivente præſentéque *Atreo*, utriſque mortuis jampridem ederetur. Quid, quòd *Tlepolemus* poſt *Hylli* cædem, *Licymnio* caſu interfecto, *Rhodi* exſulavit, ſed apud *Trojam* occubuit? *Troja* igitur *Hyllo* ſuperfuit.

Evandro mortuo, *Sarpedonis* primi filio, *Sarpedon* alter *Lyciæ* regnum ſuſcepit, anniſque imperavit 23. (*Diod. Sic.* l. 5. c. 15.) Ex *Evandro* & *Laodamia Bellerophontis* filia genitum ferunt. Quanquam *Homerus* & Poëtæ Jovem ei affingunt patrem. (*Apollod.* 3.

A.M. 2807. *Helenæ proci, nuptiæque cum Menelao.* § 5. Regi *Spartanorum* filii deerant *Tyndareo*. Unica domi filia reſtabat *Helena*, formæ ſpecioſiſſimæ, regnique hæres futura. Magno igitur ambitu nuptias ejus petivêre principes *Græciæ*; *Ulyſſes Ithacenſis*, *Diomedes Argivus*, *Antilochus Pylius*, *Agapenor Arcas*, *Sthenelus Argivus*, *Amphilochus* & *Thalpius* ex *Elide*, *Meges Dulichius*, *Amphilochus* alter *Argivus*, *Meneſtheüs Athenienſis*, *Polyxenus Eleus*, *Peneleüs Theſſalus*, *Ajax Locrenſis*, *Aſcalaphus*, *Ialmenus*, *Elephenor*, *Eumelus*, *Polypotes Lapitha*, *Leonteüs*, *Podalyrius* & *Machaon* fratres *Meſſenii*, *Philoctetes*, *Eurypylus*, *Proteſilaüs*, *Menelaüs Atreï* filius *Mycenæus*, *Ajax* & *Teucer* fratres *Salaminii*, *Patroclus Phthius*, aliique. Tantam conſpicatus procorum turbam *Tyndareüs*, pertimeſcere cœpit, nè ſi cui filia ſua uni in uxorem traderetur, offenſi reliqui turbas darent. Timebat etiam ab *Agamemnone*, nè is ægre ferret, ſi, repudiatâ *Clytemneſtrâ*, in *Helenam* regni ſpes traduceretur. (*Hygin.* Fab. 78.) Non dubia erat jam tum *Ulyſſis Ithaci* prudentia. Conſultus ille reſpondit, Si *Tyndareüs* polliceretur, operam ſuam daturum ſibi ad *Penelopen* adipiſcendam, fratris ſui *Icarii* filiam, rationem ſe demonſtraturum quâ pacatè hæc omnia tranſigerentur & ſine turba. Rege promittente, ſuaſit, ut procos univerſos jurisjurandi religione obſtringeret, poſtquam *Helena* maritum ſibi elegiſſet, reliquos pro virili opem ei laturos contra omnem vim injuriámque. Sanum hoc viſum eſt & ſalutare conſilium. (*Apollod.* 3.) Ferunt igitur *Tyndareüm*, equo mactato, ad ejus exta jurejurando procos obligâſſe, ut *Helenæ* omnes ejúſque conjugi (cuicunque id contingeret) auxilio forent, ſi quâ injuriâ laceſſerentur. (*Pauſ. Lacon.*) Equum deinde in eodem loco defodiſſe ubi jurati ſunt. Inſtituit denique, ut cuicunque filia ſua nubere vellet, (nam *Helenæ* arbitrio permiſſa res eſt,) ejus capiti coronam imponeret. (*Hygin.* Fab. 78.) *Menelaüm* ſibi ſponſum elegit *Helena*, *Agamemnonis* fratrem, qui ſororem *Helenæ* jampridem duxerat *Clytemneſtram*, ſed *Thyeſtis* filio *Tantalo* priùs deſponſatam. (*Pauſ. Corinth.* & *Attic.*) Filiam ex his nuptiis *Hermionen* genuit *Menelaüs*, & (quemadmodum nonnulli tradunt) *Nicoſtratum* quoque marem. Æquiùs tulit *Agamemnon*, alienatam à ſe regni *Spartani* ſpem, quòd in ſuum ipſius fratrem collatam cerneret.

Alcathoüs Megarenſium rex cùm fatum ſuum obiiſſet, *Ajax Telamonis*, ex filia ejus *Peribœa* nepos, ſucceſſit in imperio. Heroüm *Alcathöo* poſitum eſt; ſed & feſtum illi à *Megarenſibus* dicatum eſt. *Ajax*, pugnax magis quàm prudens, *Marti* plus quàm *Mercurio* debuit.

Poſt *Deucalionem* patrem ſuum, *Idomeneüs* in *Creta* dominatus eſt.

A.M. 2808. *De Proteo agitur, & Rhampſiniti ærario, & notabili ſuiis ingenioſiſſimi mercede.* § 6. His temporibus Dynaſtia *Ægyptiorum* incepit vigeſima, regúmque *Dioſpolitarum* 12, quorum nomina deſiderantur: annorum verò ſumma à *Julio Africano* ex tertio *Manethonis* Tomo traditur. Ex his videtur fuiſſe *Cetes*, (*Græci Proteüm* appellabant,) & primus quidem ex his; qui, obſcuro loco natus, poſtquam per ætates quinque vacâſſet regnum, ad imperium eſt deſignatus. In ejus ætatem incidiſſe *Trojana* res *Diodorus* tradit, & memorabant olim *Ægyptii*. Ex aſſidua cum Aſtrologis conſuetudine, arcanorum omnium peritiſſimus evaſit quæ ad ventos attinent. Idem in capite cùm leonis, draconis, aliúſve animantis aut rei effigiem gerere ſoleret, quaſi inſigne principatûs; *Græci* ex eo ſunt fabulati, illum quendam fuiſſe deum qui ventorum ſcientiâ præſtaret, & in formas quaſlibet ſe mutaret. Ritum hunc *Diodorus* ait omnibus fuiſſe communem regibus *Ægyptiorum*, exornandi ſe variis & innumeris rebus, ut ſtuporem aliis & reverentiam injicerent. At ſi id omnibus erat in more poſitum, cur *Proteo* magis tribuitur quàm aliis regibus? Ex numero il-

lo

lo regum obscurorum, quos dixi, duodeno, credibile est fuisse *Rhempbin* quoque, *(Rhampsinitum* vocat *Herodotus*, l.2.) *Protei* filium, & septem alios (quos etiam habet *Diodorus*) ignavos reges, ac nullius prætereà nominis. *Rhampsinitus* ille se totum opibus avarissimè cumulandis dedit, adeò ut auri argentique talenta quadringenties mille coëgerit. Sed avaris de pecunia asservanda non est minor solicitudo, quàm de congerenda. Ærarium ergò lapideum, idémque munitissimum, ædificari sibi voluit, ubi tutum à furibus thesaurum reponeret. Faber callidus, nè tantæ divitiæ uni tantùm prodessent, sed ut suos etiam participes faceret regiæ gazæ, quanquam alios excluderet, è lapidibus unum ità inseruit solutum, ut cum facilè cùm voluit tollere posset, sibíque aditum patefacere in ærarium. Deinde moriturus filios duos monuit hac de re: cúmque locum, & mensuram lapidis, & quomodo esset amovendus, docuisset, ea si observarent, fore dixit ut pecuniis abundarent, ærarii regii tanquam quæstores. Patre mortuo, filii divitiarum avidi noctu ad locum sibi monstratum accedunt, facilè repertum lapidem loco movent, quantúmque libuit auferunt pecuniæ. Cùm id sæpiùs fecissent, viderétque imminutam sibi pecuniam rex, obseratâ domo salvísque signis, quem peculatûs insimularet nullus habuit. Cùm nullum suffurandi finem facerent, laqueos ad vasa nummorum rex adhibuit, quibus capti nullo modo expediri possent. Ità fratrum alter, nihil doli suspicatus, captus est: cúmque nulla esset elabendi aut ratio aut spes, caput sibi amputari, auferrique vestes jussit, nè agnitus ipse & suos proderet. Ità furem deprehendit quidem rex, sed quem deprehendisset ignorabat. Socios habuisse, ablatum caput indicabat. Eos etiam ut dolo caperet, truncum furis à muro suspendi jussit, adhibitis custodibus, ut si quem plorantem miserantémve animadvertissent, ad se perducerent. Non tulit mater tam indignè tractari filii sui cadaver. Fratri ergò minata est, nisi fratrem à muro tolleret, omnia se regi prodituram. Ille, metu ingeniosior, asinos vino onustos quasi fortè eò agitans, utre uno & altero de industria soluto, ità callidè rem gessit, ut, custodibus vino somnóque sepultis, corpus fraternum abstulerit. *Rhampsinitus*, quò fur astutior, eò avidior cognoscendi, magis fœdam quàm credibilem rem instituit. Filiam scilicet prostituit suam, exquirere jussam à singulis mercedis loco, quid in vita solertissimum ac scelestissimum simul fecissent. Qui de furtis his narraret, eum prehenderet & detineret. Commentum regis callidum cùm didicisset fur callidior, suâ fretus astutiâ, huic etiam periculo se objecit. Ad regis filiam accessit; sed & brachium hominis nuper mortui sub pallio clàm gessit. Interrogatus de factis suis, professus est, scelestissimum se perpetrâsse, quòd fratris caput amputâsset; solertissimum verò, quòd ejusdem à tot custodibus cadaver ignotus abstulisset. Fœminæ, cùm hæc audiret, manum injicienti, manum mortuam porrexit; quam illa dum tenaciùs comprehendit, ille per tenebras elapsus est. Demiratus hominis ingenium rex, tum denique publico edicto excivit ac vocavit ad se; non modò incolumitatem, sed & tantâ solertiâ dignam pollicitus mercedem. Publicâ fide ubi fur prodiisset, filiam ei suam collocavit rex ipse, quasi hominum omnium ingeniosissimo, tantò *Ægyptiis* præstantiori, quantò reliquis mortalibus *Ægyptii* forent. De *Rhampsinito* etiam prodit *Herodotus*, cum ad inferos vivum descendisse; ibi cum *Cerere (Cererem* & *Liberum* præficiebant inferis *Ægyptii)* lusisse aleâ; aliquando victum, aliquando victorem, à dea dono mantile aureum reportâsse. Id fortasse volebant hâc fabulâ, ex agriculturæ quadam dubia atque ancipiti ratione magnos eum auri acervos cumulâsse. A.M. 2808.

§ 7. *Tyndareo* defuncto, *Helenæ* conjux *Menelaüs* regnum *Spartanum* adeptus est, annísque tenuit 31. A.M. 2809.

Reversus in patriam *Alcmæon*, & paterni de matre mandati memor, eandem & peplum audivit accepisse, ut filium quoque se in eandem proderet militiam. Quare, furiis quibusdam incitatus, non dubitavit ei necem inferre, à qua ipse vitam acceperat; *Alcmæon matrem occidit suam, impiè pius adversus patrem.*

> ———*ultúsque parente parentem*
> *Natus, erat facto pius & sceleratus eodem.* (*Ovid.* Met. 9. fab. 10.)

Ac parricidas ferè omnes agitari furiis Poëtæ veteres tradebant. Nec enim quenquam fanæ mentis concipere posse tantum scelus, nedum animo esse quieto perpetrati jam conscium existimabant. Credibiléque satis videtur, mente captum fuisse *Alcmæonem* cædis maternæ reum. Constat quidem exsulavisse: & in *Arcadiam* primò ad

A.M. 2809.

ad *Oieleüm* ſe recepiſſe tradit *Apollodorus*; indè mox *Pſophidem*, quæ tunc temporis *Phegia* diecebatur, ad *Phegeüm* commeâſſe. Ab eo luſteatus filiam ejus *Arſinoen* (*Alphesibœam Pauſanias* vocat) conjugem duxit; nuptámque novam *Harmoniæ* monili atque peplo donavit. Cùm autem ejus causâ frugum inopiâ ſummâ faméque laboraretur, vel, (ut habet *Pauſanias* in *Arcadicis*,) cùm inſaniæ morbus ſubindè recurreret, *Apolline Delphis* conſulto, in terram recentiſſimam migrare juſſus eſt, quam mare poſt illud tempus edidiſſet quo matris cædem perpetrâſſet; nec enim uſque eò ultorem genium materni ſanguinis conſecuturum. *Calydonem* igitur profectus primò, *Oenei* hoſpitio uſus eſt. Indè *Theſprotos* adiit, qui à ſuis illum finibus repulerunt. Tandem ad fluvium accedit *Acheloüm*; ubi terram recenti fluminis alluvione congeſtam nactus, ſuum poſuit domicilium. Sed & novam illic ſibi conjugem accepit, *Acheloï* filiam (ut ferebant *Acarnanes*) *Callirrhoen*. Ex ea genuit *Acarnanα*, qui genti ad eam Continentis oram nomen dedit; ut qui *Curetes* vocabantur priùs, *Acarnanes* dicerentur. Scribit *Ephorus*, poſt *Thebas* expugnatas *Alcmæonem* cum *Diomede* ſocietatem belli iniiſſe, *Oenëique* ultum inimicos, *Ætoliam* ſubegiſſe & *Acarnaniam*. Illam *Diomedi* tradidiſſe, hanc ipſum tenuiſſe. Interim *Agamemnonem Argivos* adortum victoriam facilem obtinuiſſe, eò quòd plurimi cum *Diomede* in longinquam militiam profecti eſſent. At mox bellum in *Trojanos* ſuſcepturum *Agamemnonem*, veritum nè *Diomedes* & *Alcmæon* (alter *Adraſti* hæres, alter *Amphiaraï*,) *Argivam* ſibi abſenti ditionem eriperent, utrumque ad *Argos* recipiendum, bellíque novi ſocietatem, invitâſſe. Ac veniſſe quidem *Diomedes* dicitur, *Alcmæon* reſpuiſſe. Nulli proinde *Acarnanes Trojanis* rebus interfuêre. Quo merito *Acarnanes*, poſt multa ſecula, à *Romanis* callidè obtinuerunt legibus patriis jus liberum utendi, quòd nulla ipſi, *Græcorum* ſoli, contra majores *Romanorum* tuliſſent arma. (*Strabo* l. 10.) Ac *Diomedem* certè conſtat, ſive capto jam *Ilio*, (ut vult *Hyginus*,) ſive antequam eò profectus eſt, quod potiùs credo, (*Sthenelo* aut *Alcmæone* armorum ſocio adhibito,) *Ætoliam* invaſiſſe. Eò etiam profectum eſſe, *Apollodorus* eſt autor. *Agrii* enim ſex filii *Oeneüm Diomedis* avum regno dicuntur expuliſſe, & in vincula conjectum flagris turpiter cecîdiſſe. *Calydoniis* patrem ſuum præfecerant. Reliquos ergò *Agrii* filios, præter *Onchestum* atque *Therſippum*, (qui profugerant in *Peloponneſum*,) ſuſtulit *Diomedes*, avum reſtituit. Sed cùm *Oeneüs* jam ſenio confectus eſſet, regnum ejus genero *Andræmoni* tradidit *Diomedes*, avum voluit apud ſe vivere in *Peloponneſo*. At ſenem *Argos* proficiſcentem *Therſippus* & *Onchestus*, inſidiis poſitis in *Arcadia*, occiderunt. Sublatum avi corpus à nepote in vico ſepultum eſt cui nomen ab eo *Oenoë* datum eſt. (*Apollod.* l. 1. *Pauſ. Cor.*)

Ab uxore nova proditus, à priore occiditur.

Callirrhoe, *Alcmæonis* uxor nova, (ut exſtimulant ſæpe fœminas acriores cupiditatum aculei,) monilis fatalis potiundi & pepli vehemente flagrabat deſiderio. *Alcmæonem* ergò vel invitum ut *Phegiam* iret impulit, moniléque ab *Alphesibœa* & peplum repeteret: ſui corporis ei copiam non aliâ lege facturam ſe minabatur. Obſecundavit ille quidem uxoris novæ libidini. Interea veteris repudium ſuâ morte meritò luit. Simulavit enim, vaticinio aliquo ſuiſſe enunciatum, à furore tum demum liberatum iri ſe, cùm peplum *Eriphyles* & monile *Apollini Delphico* dedicâſſet. Hoc inprimis *Phegeus* credidit, donáque tradidit fatalia. Sed ex famulo poſtquam didiciſſet ea *Callirrhoæ* parari, filiis imperavit, *Temeno* & *Axioni*, ut necе impoſtoris fraudem ulciſcerentur. Quod illi mandatum crudeliter ſatis ſunt exſecuti; & ſororem ſuam *Arſinoën*, fratrum hanc ſævitiam increpantem, concludunt in arca, *Tegeámque* traducunt ad *Agapenorem*, ab *Alcmæone* fuiſſe interfectam mentientes. Hæc *Apollodorus*, aliáque minùs credibilia. *Euripides* narrat, *Alcmæonem* per inſaniæ tempora ex *Manto Tireſiæ* filia liberos ſuſcepiſſe, *Amphilochum* marem, & ſexûs fœminei *Tiſiphonen*, aliáque addit multa, libertate fingendi planè poëticâ. Peplum & monile *Delphis* conſecrâſſe *Phegeï* filios, *Pauſanias* aſſerit, (in *Arcadicis*;) *Phocenſium* poſtea tyrannos, ſpoliato templo, abſtuliſſe. At *Alcmæonis* filius *Clytius* ex

A.M. 2810.

Alphesibœa, cùm avunculos ſciret paternæ cædis autores eſſe, non putavit ſibi ulteriùs *Phegiæ* permanendum; ſed *Elin* migrans, ibi penates deinceps ſuos collocavit. (*Pauſ. Eliac.* 2.)

Paris, à patre expoſitus, in patriæ ruinam ſervatur.

§ 8. In *Ilio* jam regnabat *Podarces*, cognomento *Priamus*, qui *Meropis* filiam *Arisbam* duxit, (*Alixithoen* vocat *Ovidius*, Metam. 11. fab. 11.) & pro pellice potiùs habuit quàm uxore. *Aſteropen* ei nuptam ferunt, quam tanto amore vivam, luctúque mortuam eſt proſecutus, ut in mergum fingatur mutatus avem. Interea *Hyr-*

taco

taeo *Priamus Arisbam* in matrimonium collocavit; *Hecubam* ipse, *Dymantis* filiam, sibi conjunxit, quæ *Hectorem* illi primum peperit. Filio secundo gravida, in somnis visa est videre ardentem facem, quâ totum est incensum *Ilium*, & conflagravit. Quo audito, *Æsacum Priamus* rure ad se arcessi filium jubet, qui somniorum interpretationem ex avo *Merope* didicerat. Is puerum de quo somniatum est feris monuit projiciendum, quippe rebus *Trojanis* exitio futurum. *Priamus* ergò, ut primùm est natus, exponi jubet. *Agelao* traditur, sive *Archelao*, ex famulis uni, à quo in montem delatus *Idam*, præda feris relictus est. At feræ infanti præbent, non ab eo capiunt alimentum. Quinque simul dies ab ursa nutritum ferunt. A. M. 2810.

Turpe erat, ingenium mitius esse feris,

quàm hominibus in hominem. Puerum igitur ità nutritum & incolumem adhuc nactus post tot dies *Agelaüs*, (aut alius pastor quis, ut vult *Hyginus* Fab. 91.) tanquam suum educavit, *Paridem*que voluit appellari. Hic, cùm adolevisset, tum specie corporis tum robore longè omnibus præstabat, gregibúsque contra latrones magno erat præsidio; unde ab ope opportuna quam pastoribus ferebat *Alexander* est cognominatus. *Oenonen* sibi matrimonio rusticus adhuc copulavit, *Andromachen Hector*. Plures verò liberos *Hecuba* tulit, *Deiphobum*, *Helenum* vatem, *Pammonem*, *Politem*, *Antiphum*, *Hipponoüm*, *Polydorum*, *Troilum*, qui ex *Apolline* natus fingitur. Filias quoque *Creüsam*, *Laodicen*, *Polyxenam* peperit, & *Cassandram*. Huic à *Phœbo* vaticinandi data vis, concubitûs promissi præmium. Sed fides adempta est, nè quis verissima dicenti crederet: quod promissi erat non præstiti pœna. Sed & alii *Priamo* ex aliis mulieribus erant, numero cuncti quinquaginta & quatuor. *Hyginus* refert, (Fab. 91. & 273.) *Priamum* filio *Paridi* exposito (ac defuncto, ut credidit,) Cenotaphium posuisse, ludósque instituisse gymnicos. Cúmque *Alexandro* jam adulto taurus requireretur, quod erat futurum victoris præmium, satellites regii *Paridis* taurum, quem in deliciis maximè habuit, ad regem erant abducturi. Ille, nè amitteret quem tanti æstimabat bovem, comitatus est, ac in cursûs certamen funebre descendit ipse; ut eo, si fieri posset, victoriæ suæ præmio frueretur. Descenderunt simul *Nestor Nelei* filius, (qui videtur tamen antiquior, *Trojanis*que ignotior, quàm ut hisce certaminibus interesse potuerit,) *Helenus*, *Deiphobus*, & *Polites Priami*, *Telephus Herculis*, *Cycnus Neptuni*, & *Sarpedon Jovis*. Victor *Paris* renunciatus, non taurum solummodo recepit, sed & veros mox parentes reperit, *Cassandrâ* indicante fatidicâ sorore.

Fingunt Poëtæ, in *Pelei* cum *Thetide* nuptiis, omnes deos adfuisse: *Eridem*, sive Discordiam, utut non vocatam, (quippe quæ amori conjugali adversaretur,) venisse tamen; sed exclusam, aureo pomo in medium projecto, cui [*Detur pulchriori*] inscriptum erat, magnam inter deas de formæ præstantia contentionem excitâsse; inter *Junonem* præcipuè, *Palladem*, *Venerémque*. Judice opus erat. *Mercurium* itaque *Jupiter* ad *Paridem*, vel in *Antandro* vel in *Idâ* monte, excellentiæ præmium deferre jubet; *Paridem* verò statuere de dearum pulchritudine. *Venus* formosissimæ omnium fœminæ amorem ei conciliaturum se pollicetur. Quod ille, homo voluptuarius, virtuti prætulit, *Venerém*que pulcherrimam pronunciavit. Hoc, puto, volebant sibi Fabulatores prisci, potuisse *Paridem* quieto frui & securo dominatu, integrâ etiam probitate, justitiâ, castitate & prudentiâ; maluisse tamen renunciare virtutibus, regnúmque in extremum discrimen vocare, ut fœminæ lascivæ adulterio potiretur. *Venerem Junoni præfert & Minervæ.*

Latrocinari strenuè, ac prædas abigere ex agro alieno, gloriosum habebatur in eo seculo, summæque fortitudinis laude dignum. Ac scelera sua prædones impunè sæpius tulerunt. Prædas verò pretiosissimas habebant fœminas pulchritudinis nomine celebratas. *Europam Cretes*, *Io Ægyptii* rapuerunt, *Medusam Perseus*. Idem sibi *Paris* cùm licere non minùs impunè crederet, *Helenam Spartanam*, *Menelai* conjugem, formæque insignis fœminam, ut furtim abduceret, *Lacedæmonem* cum classe profectus est, nemine suorum id probante, ut ipse apud *Ovidium* de se fatetur. At homo perditæ nequitiæ discrimen publicæ rei posthabuit suæ libidini; tempúsque nactus opportunum, (absente nimirum *Menelao* in *Creta*,) *Helenam*, unàque (ut *Hyginus* habet Fab. 92.) *Thesei* matrem, & *Phisadien*, vel *Thisadien*, *Pirithoi* sororem, cum ingenti opum vi, abduxit *Ilium*. *Helenam furatur.*

A.M. 2811.

Indè Trojanis illatum bellum.

Menelaüs cùm domum rediisset, cognovissétque de raptu conjugis, magnâ vociferatione apud reliquos *Græciæ* principes conqueri cœpit; *Agamemnonem* præcipuè fratrem, & *Helenæ* procos appellavit, religione obstrictos jampridem, contra omnem vim injuriámque *Menelao* se non defuturos. *Agamemnon* autem apud plerosque sui terrore nominis plùs valult, quàm summa jurisjurandi religio. Tantis enim pollebat viribus terrâ maríque, ut ejus voluntati nemo esset ausus repugnare. (*Thucyd.* lib. 1.) *Calchantem*, celeberrimum eo tempore vatem, ut ad belli societatem duceret, *Agamemnonem* ipsum advenisse *Megara*, prædicabant cives, ubi templum *Dianæ* posuit. (*Pausʃ. Attic.*) *Calchas Thestoris* habebatur filius, nepos *Idmonis*, *Abantis* pronepos nati *Melampode*. De *Thestore Hyginus* (Fab. 190.) narrat hanc, quales habet plurimas, fabulam. Filiam ei *Theonoen* rapuerant prædones, & regi cuidam *Icaro* vendiderant in *Caria*, qui pro concubina habuit. *Thestor* profectus ut investigaret filiam, naufragio in *Icari* provinciam ejectus est; ubi captum in vincula protinus conjecerunt. Altera ejusdem filia, *Leucippe*, sororem atque patrem persequitur, promittente *Apolline* inventuram. Sed juvenem virgo simulat sacerdotem, crinésque tondet. Cùm per multas regiones oberrâsset, in *Caria* quoque scrutari placuit. Ubi conspexit eam *Theonoë* juvenili habitu, in ignotæ amorem ignota incidit. Concubina regia peregrinum sacerdotem ad stuprum adduci jubet. Adductus in cubiculum, cùm pernegaret id fieri posse quod rogabatur, neque proderet causam, iracunda mulier, & prona in vindictam, ex ergastulo mandat aliquem accersi qui peregrinum sacerdotem interficiat. *Thestori* seni commissa res, gladiúsque traditus à *Theonoë*: quo armatus, audiente *Leucippe*, *Heu*, inquit, *misero Thestori! Quod me fatum adegit huc, ut libertate unà cum filiabus amissâ, libidinis alienæ mancipium, claudam scelere senectutem? Cùm moriendum sit, moriar innocens. Patiar potiùs quàm faciam scelus. In meam mihi vitam jus est, nullum in alienam.* In suum igitur pectus jam erat ferrum adacturus, cùm *Leucippe*, audito *Thestoris* nomine, patrem agnovit, gladium extorsit, ejúsque rogavit opem ad interficiendam reginam. Regina ipsa, ut *Thestoris* nomen audivit, ejus & se filiam esse prodidit. Ità repentè in gaudium & amorem cædes atque odium transiit. *Icarus* denique rex, ubi rescivit novam rem, oblectatus, liberum *Thestorem*, muneribúsque onustum, cum filia *Leucippe* in patriam dimisit.

Thestoris filia sororem deperit.

A.M. 2812.

Ulysses Icarii filiam ducit.

§ 9. *Icarium* ferunt, *Oebali Spartani* filium, ut filiam suam *Penelopen* alicui viro nobili nuptam daret, exemplo *Danaï*, cursûs certamina proposuisse. In iis ludis *Ulysses Ithacensis*, *Laërtis* filius & *Anticléa*, palmam tulit, & uxorem *Penelopen*. *Minervæ* igitur apud *Spartanos*, quam appellavit *Celeuthiam*, statuam posuit; alibi verò, ædes eidem tres. (*Pausʃ. Lacon.*) *Laertes* autem *Arcesio* patre natus est, *Arcesius Jove*, ut *Ulysses* ipse de suo genere gloriatur apud *Ovidium*, (Metam. 13.) At *Hyginus* (Fab. 189.) *Arcesium Cephalo* genitum scribit & *Procride*.

A.M. 2813.

Atreüs pœnam quam Thyesti paravit luit.

Thyestes carcere detinebatur adhuc, cùm tribus ferè quadragintáque annis miserias omnes fortiter devorâsset. Etiam in sordibus vivere, beneficium videbatur, & morte gratius. Invidit illi beneficium hoc frater; nec ulteriùs censuit indulgendum, ut carcere frueretur. *Ægistho* imperatur, ut *Thyestem* interficiat. Uxoris suæ filium, quem pro suo educaverat, quævis mandata fideliter peracturum *Atreüs* non dubitabat. *Ægisthus* ut carcerem ingressus est, gladium quo necem illaturus erat contemplatus *Thyestes*, facilè novit eum esse quem ante annos 40 *Sicyone* amiserat. Interrogatus ergò *Ægisthus* unde gladium accepisset, A matre sibi *Pelopéa* fuisse datum respondit. Accersi & eam *Thyestes* obsecrat, magnam ei se rem narraturum pollicitus. Cùm didicisset proba mulier naturæ violatum jus, patrémque suum *Ægisthi* quoque patrem esse, ac se sororem, quasi aliud actura gladium repentè arripuit, pectus intimum perforavit, ulta in se paternum scelus. Amens filius, gladium gerens cruentum, è matris pectore calidum, ad *Atreüm* in littore sacrificantem accurrit. Gratulaturus ille suo *Thyestis* necem, à *Thyestis* ipse filio enectus est; quámque alteri paraverat, suo capite pœnam luit. (*Hygin.* Fab. 87. & 88.)

A.M. 2815.

Agasthenem Elidis regem filius in imperio secutus est *Polyxenus*, sceptrúmque annis 40 fortasse tenuit. (*Pausʃ. Eliac.* 1.)

Agamemnon, ut imperii sui fines proferret, *Sicyonios* invasit. Sive *Polyphides* regnabat, sive *Herculis* pronepos *Hippolytus*, ipso *Mycenæi* terrore nominis perculsi ultro sededideru nt; atque in se recepit rex, imperata se deinde *Agamemnonis* facturum. (*Pausʃ.* in *Corinth.*)

§ 10.

A.M. 2816.

Ulysses Achillesque invitissimi se accingunt ad bellum Trojanis inferendum.

§ 10. Jam ferè omnes conciliârant sibi *Atridæ*, tum Continentis *Græciæ*, tum insularum vicinarum, regulos, quasi ad incendium commune restinguendum. *Ulysses* tantùm *Ithacensis* atque *Achilles Peleï* filius hanc militiam detrectabant: quorum hic fortissimus *Græcorum* omnium, ille facundissimus prudentissimúsque habebatur. *Ulysses*, nè uxorem filiúmque nuper editum desereret, Incertáque subiret bellorum discrimina, insaniam dicitur simulâsse. Bovem cum equo junxit ad aratrum, & salem seminavit. *Palamedes*, *Nauplii* filius solertissimus, eò missus à principibus *Græciæ*, ut cum vulpe vulpinaretur, *Telemachum*, ejus filium, è cunis sublatum, aratro paterno subjecit. Quem *Ulysses* cùm declinaret, abigerétque jumenta aliò, nè puero nocerent, satis sanum se prodidit. Depositâ igitur simulatione, mandatis *Græcorum* repugnare non ausus, iniit belli societatem. Sed *Palamedi* ex eo semper infestissimum se præbuit. (*Hygin.* Fab. 95.) *Achilles* autem, cùm nonum ætatis annum explevisset, eodem Autore, (nonum & decimum credibilius,) pro virgine, habitu muliebri, à matre *Thetide* missus est ad *Lycomedem* in *Scyro* insula regnantem, inter virgines regias educandus. Illic latére volebat mater filium, nè militatum ad *Trojam* proficisceretur, ubi eum interiturum fatidica *Thetis* prospiciebat. Sed & illic se virum *Achilles* prodidit; neque ficta virgo *Deïdamiam* regis filiam manere veram est passus. Ab eo scilicet vitiata, *Pyrrhum* ei filium peperit. *Hyginus* (Fab. 96.) *Achillem* ipsum ait *Pyrrhum* appellatum fuisse, (dum virginem agebat,) à flavedine capillorum. *Calchas* vaticinabatur, sine *Achillis* adminiculo *Trojam* capi non posse. Perquisitum igitur diligenter cùm nusquam eum invenirent *Græcorum* duces, tandem didicerunt apud regem *Lycomedem* in *Scyro* insula habitare. Eò missi legati cùm invenire non possent, *Ulysses* inter virgines eum agere edoctus, circumforaneum aglnatorem simulavit se, mercibus in regio vestibulo expositis, & in his quibusdam armis ad bellum comparatis. *Ulysses* subitò tubicinem canere, crepitúmque armorum fieri jussit. *Achilles* igitur, hostes adesse ratus, vestem illico abjecit muliebrem, clypeúmque arripuit & hastam. Ità suo indicio proditus, militiæ *Græcorum* publicæ nomen dedit. At *Nestor* (apud *Homerum Iliad.* 11.) se cum *Ulysse*, à principibus *Græcorum* missum ad commilitones conciliandos, *Phthiam* venisse narrat, exorâsse *Peleum* & *Menætium*, ut in belli *Trojani* societatem eorum filii accederent; quam laudis gloriæque materiam ultro juvenes appetebant.

A.M. 2818.

Græcorum numerus initur;

Aulidis portus in *Bæotia* conventui principum designatus est locus. De navium numero *Hyginus*, ut pleraque habet mendosa, ità in plerisque diffidet ab *Homero*. Sed quo id autore faciat, nequaquam constat. Antiquiorem certè à quo disceret, Scriptorisque vetustissimi catalogum emendaret, habuit neminem. Naves bis centum quadraginta & quinque, nec plures, numerat; cùm recenseat *Homerus* 1196. Atque his classiarios 85 singulis si demus, (medio numero inter 120 *Bæotiorum*, & 50 qui *Philoctetæ* navibus inerant,) milites universi aliquantulùm pauciores centum millibus reperientur. (*Thucyd.* l. 1.) Interfuit huic bello *Nauplii* filius *Palamedes*, vir solertiæ eminentissimæ; de quo tamen apud *Homerum* nè γρῦ quidem; nè viri tam eximii interitus invidiosus *Agamemnonis* atque *Ulyssis* officeret gloriæ, labémque iis aspergeret, quorum illic virtutes plùs nimiò prædicat. Dubitatur de loco unde *Æsculapii* filii venerint. Verùm illud constat, undecunque profectos huic bello interfuisse, curandísque sauciorum vulneribus utilissimam patriæ suæ operam impendisse. (Ità *Diod. Sic.* l. 4.) *Nireüs*, *Charopi* & *Aglaies* filius, *Græcorum* omnium sanè pulcherrimus, at idem debilissimus, fœmineâ superbus dote, fœmineo morbo laborabat. Paucissimos propterea commilitones habuit; leonibus cervo parére dedignantibus.

quorum dux Agamemnon vati paret, sed & illudit.

Argis ferunt fuisse *Jovis Machinatoris* in cippo æneo simulacrum. Ad hoc *Argivos*, ad bellum *Trojanum* profecturos, conjurâsse, aut victores se, aut nunquam in patriam suam redituros. Classis universa in unum jam coacta est. Dux omnium *Agamemnon*. Nihil ferè desiderabant præterquam *Æolum* propitium, qui iis hucusque non omnino favebat, exercitum in portu otiantem frustrà detinens, imò & peste laborantem imminutúmque indies. *Calchas* vates consulitur. Aliquid erat respondendum, quod moram tantisper faceret dum redeant venti. Et iratus forsan *Agamemnoni*, qui invitum eò protraxerat, respondit augur, Virginis sanguine iram deæ virginis placandam esse; *Agamemnonio*, *Dianæ*, qui sacram ejus cervam occiderat inter venandum. *Iphigeniam* ergò jubetur

A. M. 2818.

Immeritam sævæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor, divisque irascitur ipsis. &c.
Hunc tamen utilitas populi, fraterque, datique
Summa movet sceptri, laudem ut cum sanguine penset. (*Ovid.* Met. 13.)

Ulysses igitur & *Diomedes*, *Græcorum* legati ad *Clytemnestram*,

———(*quæ non hortanda, sed astu*
Decipienda fuit,)————

simulant *Iphigeniæ* futuras esse cum *Achille* nuptias. Ità in *Aulidem* perducta, (ubi

————*pietatem publica causa,*
Rexque patrem vicit,)————

ad aram statuitur. Cúmque in eo esset ut immolaretur, arte aliquâ patris & propinquorum subducta est, & in *Tauricam* Chersonesum transmissa clàm ad regem *Thoantem*, *Dianæ* sacerdos est constituta. Vulgabatur, *Dianam* miseratam esse virginis, sacrorum ministris caliginem objecisse, suppsuisse cervam quæ mactaretur, *Iphigeniam* denique per nubes in *Tauricam* detulisse. (*Hygin.* Fab. 98. & 261.) Post moram in portu ingratissimam, prosperi tandem flare cœperunt venti. Quod ut primùm contigit, hostias protinus *Dianæ* quasi placatæ jam immolabant, easque sine delectu, masculas fœminásve, quæcunque illis in promptu erant. Indè ritum aiunt in *Aulide* receptum, ut hostiâ quavis litari posset. (*Pauf.* in *Bœot.*)

Philoctetes privatam publicæ rei injuriam condonat. Cùm ad *Lemnum* insulam pervenissent, *Philoctetes*, 7 navium dux, à colubro fortè percusso pede, non modò summis ipse doloribus cruciabatur, sed & alios odore tetro graviter offendebat. Mandante igitur imperatore, in *Lemno* expositus & relictus est. Expositum, à *Phimaco*, *Actoris* pastore, nutritum esse ferunt. Sed responsum oraculo datum est, sine *Herculis* sagittis *Trojam* capi non posse, quas *Philocteti* ab *Hercule* morituro datas alibi dictum est. *Philoctetes* igitur adeundus, demulcendus, conciliandus aliquo modo, supplicitérque exorandus, ut accedere ad *Ilium*, teláque adducere fatalia, dignaretur. Ex quo enim expositus atque desertus est in *Lemno*, infensus maximè *Agamemnoni* reliquísque principibus, diris eos quotidianis exsecratus est. Missi tamen *Ulysses* & *Diomedes*, ultimo belli hujus anno, ità hominis iracundiam atque ferociam molliverunt, ità blanditiis tractaverunt, ut eorum votis annueret, privatúmque dolorem publicæ rei condonaret. (*Hyg.* Fab. 102.)

Telephus, nisi eàdem quâ vulneratur hastâ, sanari nequit. Cùm secundis jam ventis *Asiatico* littori appropinquarent, contigit partem copiarum ab instituto navigationis cursu aberrâsse, atque in *Mysiam* descendisse, ubi tanquam in hostico prædas agere cœperunt. *Telephus* in ea regnabat ora, filius *Herculis*; qui, collectâ militum manu, populantibus se opposuit regionem suam *Græcis*, prælióque confligere non dubitavit. *Thersandrum Thebanum*, cujus in ea pugna præ cæteris virtus enituerat, à *Telepho* ferunt interemptum: ipsum *Telephum* ab *Achille* vulneratum; de quo Poëtæ fingunt, non potuisse eum sanari, nisi eàdem quâ vulneratus erat hastâ, oraculo nescio quo ità pronunciante: tandem *Achillem* exoratum, hastæ rasurâ medicatum esse. (*Hyg.* Fab. 101.) Quanquam vero similius, *Achillem*, qui à *Chirone* artem medicam didicerat, adhibuisse vulneri medicinam.

Trojani in littore hostes suos exspectabant ad prælium instructissimi. Primo igitur descensu *Græcorum* ex navibus pugnatum est acriter. Sed nihil gestum est memorabile, nisi quòd *Protesilaüs* ab *Hectore* dicitur interfectus. *Græci* nihilominus, propulsis hostibus, prævalebant. Neque enim nisi victores castra figere potuissent. Deinde, cùm deesset victus tantæ idoneus multitudini, pars frumentatum emissa est; pars occupata in colenda Chersoneso. *Trojani* reliquis non impares, annis decem continuis fortiter satis repugnaverunt. Quòd si victu *Græci* nummóve satis copioso instructi accessissent, omnésque vires contulissent ad civitatem obsidendam, breviori temporis spatio facilè captum dirutúmque fuisset *Ilium*. (*Thucyd.* l. 1.)

Maritum Protesilaüm Laodamia vel mortuum deperit. *Protesilaüm*, quem *Hector* primum *Græcorum* interfecit, *Hyginus* narrat *Iolaüm* fuisse priùs appellatum; tum demum *Protesilaï* adeptum esse nomen, cùm primus omnium occubuisset. Juxta *Hellespontum* tumulus ei congestus est, in quo arbores, cùm in tantum excreverant ut *Ilium* aspectarent, inarescebant, adolescebántque rursus. (*Plin.* 16. 44.) Uxorem habuit *Acasti* filiam *Laodamiam*. Quæ perditè amans, cùm de mariti morte nuncium accepisset, precibus importunis exoravisse deos fingitur,

tur, ut horas tres cum eo vivo colloqueretur. Quo impetrato, non minore deinceps desiderio flagrabat, quàm si nihil impetrâsset. Æneum ergò simulacrum fecit suo conjugi quàm simillimum, quod in thalamo collocatum colere cœpit, imò mutum atque frigidum æs amplecti simul & osculari. Quod cùm famulus vidisset per rimam ostii, (qui poma fortè ad sacrificium afferebat,) adulterum dominæ adesse ratus, *Acasto* patri rem totam nunciavit. Is, cùm in thalamum irrupisset, præter simulacrum nihil reperit: quo nè filia sua dilecta diutiùs luderetur, pyrâ constructâ comburi jussit. *Laodamia*, cùm dolorem ulteriùs ferre non posset, quasi ultimas reliquias mariti sui prosecutura, in ardentem insiliit rogum, & concremata libens interiit. (*Hyg.* Fab. 23. & 24.) A. M. 2818.

§ 11. At nec *Trojani* suis tantùm viribus nitebantur contra tot populos. Ex *Asia Thraciâ*que aderant auxiliares copiæ. Atque *Trojanos* quidem ex *Ilio* viciniâque ducebat *Hector*, maximus filiorum *Priami*, fortissimúsque vir; *Dardanios* & finitimos *Æneas*, *Anchisâ* genitus, & cum eo *Archilochus*, *Acamas Polybúsque* & *Agenor*, filii *Antenoris*, viri ætate jam atque prudentiâ gravissimi. *Aphneïs*, qui *Zeleam* sub *Ida* monte incolebant ad fluvium *Æsepum*, *Pandarus* imperabat, filius *Lycaonis*, qui, propter sagittandi peritiam, ab *Apolline* arcum accepisse fingitur. Hic pedestrem ait se venisse, ac sine curru, (*Iliad.* 5.) sagittis fretum unicis. *Adrasteis* viciníisque ad montem *Tereiam*, *Percosii Meropis* filii duo, *Adrastus* atque *Amphius*, præerant. Pater quidem vetuerat, vaticinio clarus, nè sibi ultro accerserent mortem. At illi, gloriæ magis quàm vitæ studiosi, nè patri vatíque sunt obsecuti. Qui ex *Percota Practióque*, *Sesto* & *Abydo*, finitimísque locis, militatum *Priamo* advenerunt, *Asium* secuti sunt ducem, *Hyrtaci* filium. Atque omnes hi quidem subditi *Priamo* ex *Troade* conscripti sunt ad hanc militiam. *Strabo* enim (lib. 13.) novem *Troïcæ* ditionis partes sive provincias enumerat, qui *Priami* sceptro paruerunt, unà cum insulis *Lesbo Tenedóque*, & aliis, quæ suos etiam regulos habuerunt. *Lelegum* erat *Altes* rex in urbe *Pedaso*; *Cilicum* in *Lyrnesso*, *Myner*, in *Thebâ*, *Ection*, pater *Andromachæ*: qui fortasse non recensentur inter eos qui copias duxêre ad propugnandum *Ilium*, quoniam *Achilles* eos invaserat, ut suarum rerum satagerent domi. Aderant auxilio etiam peregrinæ gentes: *Acamas Eussoro*, & *Imbraso* natus *Piroüs*, (*Iliad.* 4. & 6.) *Thracum* duces ex *Æno* ad *Hellespontum*; *Euphemus Ciconum*, *Trœzenii* filius, atque *Ceï* nepos; *Iphidamas* quoque, *Antenoris* & *Theanûs* filius, apud *Cisseüm* avum maternum educatus in *Thracia*, ubi postquam materteram duxisset uxorem, sub finem belli duodecim adduxit naves ad *Ilium*. (*Iliad.* 11.) *Larissæi* verò *Pelasgi* prope *Cumam Hippothöo Pyleóque* parebant, *Litho Pelasgo* genitis, *Teutami* nepotibus; *Pyrechmæ Pæones*, ex urbe *Amydone* ad flumen *Axium*; *Heneti* ex *Paphlagonia Pylæmeni*; *Odio* & *Epistropho Halizones* ex *Alybe*, fodinis argenti clara. *Mysis* imperabant *Chromis* & augur *Ennomus*; *Phrygiis* verò *Phorcys*, & *Ascanius* ex regione sui nominis; *Mæonibus* qui *Tmolo* monti suberant, filii *Pylæmenis*, *Antiphus* & *Mesthles*; *Caribus Nastes* & *Amphimachus*, filii *Nomionis*; *Sarpedon* & *Glaucus* denique *Lyciis*. Aderant etiam *Asteropæus* & *Hippasi* filius *Apisaon*. (*Il.* 16.) Sed *Asteropæus*, *Pelegone* genitus, *Axii* nepos, sub exitum belli advenit, dies undecim antequam ab *Achille* cæsus est. Ab *Homero* igitur in catalogo navium omittitur. At celebratur ab eodem, & in proverbium abiit, eo nomine quòd ambidexter esset. (*Il.* 21.) Tandem adfuerunt & patruo suo *Memnon*, & avo ex *Mysia Eurypylus*, *Telepho Heraclidâ* genitus, & *Amazonum* regina *Penthesiléa*, imperatórque *Thracum Rhesus*. Serò quidem hi, at satis omnes ad suum citò exitium adfuerunt. *Trojanis auxiliantium enumeratio.*

Castris utrinque communitis, visum est inprimis, *Helenam* raptásque res per legatos repetere. *Menelaus* & *Ulysses* in urbem propterea missi. Sua causa *Menelaüm*, sua prudentia facundiáque *Ulyssem* ad hoc munus commendabat: quos ità describit apud *Homerum* (*Iliad.* 3.) hospitio sibi notos *Antenor*. *Menelaüm* ait altiorem fuisse, cùm starent ambo; venerabiliorem, cùm sederent, *Ulyssem*: & illum *Laconicâ* brevitate, verbis admodum paucis, at acutis & efficacibus, orationem habuisse; ab hoc autem profluxisse verba torrentis instar hyemalis, ubertate summâ suavitatéque, ut nullus omnium esset qui cum eo contentione dicendi decertare posset. Cùm in concilio perorâssent legati, *Priamus*, *Antenor*, & *Æneas*, credo, aliíque fortasse multi, reddendam conjugi *Helenam* censuerunt. A.M. 2819. *Legati ad Helenam missi repetendam infectâ re redeunt.*

Antenor censet belli præcidere causam, (ait *Horatius*, Epist. 1. 2.)

Sed *Antimachus*, optimatum unus, & orator vehemens, (ut credi par est,) muneribus aureis ab *Alexandro* corruptus dicitur, ut *Græcorum* legatis adversaretur, ac detinendam

A.M. 2819.

nendam *Helenam* contenderet. (*Iliad.* 11.) Imò *Paridi* gratificaturus, eò inhumanitatis progressus est, ut *Menelaüm* è medio tolli suaderet; ità belli finem fore, cùm reliquus nemo esset qui jure sibi *Helenam* vendicaret. Ac eatenus valuit consilium *Antimachi*, nè redderetur *Helena*: ut *Menelaüm* interficerent, violaréntque gentium jus, quo sacri habentur legati, & immunes ab omni vi, eatenus non valuit. Id enim ferum nimis & barbarum aliis visum est. Ità legati *Graecorum*, infectâ re dimissi, ad naves rediverunt. Alii plerique Scriptores missam ex *Aulide* legationem hanc fuisse tradunt. Mala *Trojanis* machinati sunt omnigenis dolis atque insidiis *Graeci* per novennium. (*Odyss.* 3.) Sed aperto Marte non sunt præliati; quod voluisse quidem se gloriatur *Hector*, (*Iliad.* 15.) sed prohibuisse proceres timidósque senes. *Plutarchus* autem, (lib. de *Homero*,) post reditum legatorum suorum, negantibus *Helenam Trojanis*, alteram *Graecos* ait commisisse pugnam: superiorésque factos, alteram exercitûs partem in obsidione urbis reliquisse; alteram *Achilli* traditam, quâ ditionem *Priami* devastaret.

Ulysses Palamedem impiè prodit ad necem.

Dum culturâ vacat ager, spinas ferè tribulósque fert: Sic animi dum feriantur humani à seriis utilibúsque negotiis, nihil agendo malè discunt agere, artibúsque se pravis dedunt. Desidebant jam in littore *Trojano Graeci*, gerebatúrque nihil rerum bellicarum quas instituerant. *Ulysses* igitur, homo inquieti & agilis ingenii, sui olim furoris à *Palamede* convicti memor, otiúmque ad vindictam satis opportunum adeptus, eum

> *Prodere eem Danaam finxit; fictúmque probavit*
> *Ceimen, & ostendit quod jam præfoderat aurum.* (*Ovid.* Met. 13.)

Miserat enim ad *Agamemnonem* qui diceret, monitum se per quietem, ut uno die castra moverentur loco. Id è publica re futurum. Somnio *Ulyssis* obtemperante rege, mota sunt omnium tentoria, posteróque die in iisdem denuo collocata sedibus. Interea *Ulysses* nocte mediâ solus magnum auri pondus eo in loco abdidit clàm, terrâque obruit, ubi *Palamedis* tabernaculum steterat. Epistolam deinde *Phrygi* cuidam captivo quasi ad *Palamedem* dat; præmisso milite, qui non longè à castris tabellarium interficeret. Cùm igitur in priora castra jam exercitus rediret, repertus est mortuus *Phryx*, epistoláque ad *Agamemnonem* delata, quasi *Priami* ad *Palamedem* fuit; ubi tantum auri missum à se ad *Palamedem* scribebat, (ut, quemadmodum convenerat, castra sibi *Danaorum* proderet,) quantum *Ulysses* in *Palamedis* abdiderat tentorio. Quæstione habitâ, cùm pernegaret factum *Palamedes*, tabernaculum ejus perscrutati sunt. Effossum indè productúmque est aurum, quod clarissimum proditionis designatæ indicium videbatur. Quare damnatus vir egregius per *Ulyssis* calumniam, lapidibus innocens ab exercitu est obrutus universo. (*Hygin.* Fab. 105.) Non prudentia, non merita, non excellens in omni genere virtus, non bene sibi conscia mens puráque sceleris, contra vafros clandestinósque inimicorum dolos, satis cuiquam præsidio esse valent. Adeò tutum non est callidorum impiorúmque hominum in se, vel optimè agendo, vindictam irritare. At *Cypria* olim carmina, ab *Ulysse Diomedé*que mersum in aquis *Palamedem*, cùm piscatum exivisset fortè, narrabant, autore (in *Phoc.*) *Pausaniâ*. Ludum tesserarum excogitavit *Palamedes*: ordinémque exercitûs, signi dationem, vigiliásque, invenit in hac militia. (*Plin.* 7. 56. *Paus. Phoc.*) Tesseras autem primas in templo Fortunæ *Argis* dedicavit. (*Paus. Corinth.*)

Inimicis clanculùm & in ipsis castris insidiabatur *Ulysses*: At *Achilles* foris apertóque hostes Marte aggrediebatur. Cùm enim propugnacula sua tantùm hostibus opponerent *Ilienses*, ut morâ diuturnâ proficientes nihil defatigarent abigeréntque; *Achilles* interea cum suis *Myrmidonibus* in *Troadem* emissus est, ut ditionem hostium depopularetur omnem terrâ marique, nè quid auxilii adjumentíve *Priami* rebus suppeditare possent. (*Strabo* 1. & 13.) Ità futurum videbatur, ut nuda urbs, vicinorúmque subsidiis orba, facilè tandem expugnari posset. Classe adortus maritimas urbes duodecim, mediterraneas pedester 11, cepit *Achilles* diripuítque. (*Iliad.* 9.) Ac *Tenedon* primò insulam aggressus, *Tennen* regem sustulit, quem videtur *Homerus Arsinoüm* appellare. (*Iliad.* 11.) Deinde *Lesbum* expugnavit, ac pretiosissima quæque deprædatus est. (*Iliad.* 9.) *Theben* urbem *Cilicum* primariam cùm cepisset, *Eetionem* qui ibi regnabat, repugnabátque, interfecit, unà cum septem filiis; interfectum verò non spoliavit, reveritus dignitatem regiam. Spoliari enim ac denudari exanimatum cadaver, probrosum habebatur, nec sine ignominia fieri potuit. Flam-

mis

mis ergò tradidit armatum corpus, & humanitate quadam heroicâ cineribus tumulum aggessit. *(Iliad.6.)* *Scyrum* quoque, regis *Enyei* urbem, *(Iliad.9.)* *Chrysémque* & *Cillan*, *Pedasum*, *(Iliad.20.)* atque *Lyrnessum* denique, alteram *Cilicum* provinciam, *(Iliad.19.)* subegit armis. Et in hac *Mynetem* regulum, *Epistrophúmque* reguli generum, *Briseïdis* maritum, fratrésque interemit ejusdem tres. Sed & prædas ab *Ida* monte propinquiores egit. Ibi filium *Priami* *Antiphum* cepit, *Isúmque* nothum, pastores paternarum ovium, id est, præsides pastorum; quod munus in eo seculo habebatur satis liberale. Capti verò, atque viminibus colligati, ad naves abducti sunt, à patre mox redempti pretio. *Anchisæ* boves etiam in eadem pascentes *Ida* cùm abigeret *Achilles*, opem laturus *Æneas* magnâ festinatione accurrit; sed majore mox aufugit. Nisi enim agilitas pedum ad fugam ei profuisset plùs, quàm robusta manuum ad pugnam vis, fatetur ipse, *Dardaniam* se nunquam fuisse incolumem rediturum. *(Iliad. 20.)*

A.M. 2819.

§ 12. *Jairo* Judice apud *Israëlitas*, in solitam proterva gens impietatem prolapsa, *Baalos* colebat & *Ashterothas*, finitimorúmque populorum deos, *Syrorum* & *Sidoniorum*, *Moabitarum* *Ammonitarúmque*, *Palæstinorum* denique, derelicto prorsus, quem unicè venerari debebant, *Jehovâ*. Finitimis ergò gentibus, quarum deos adorabant, vexandos conterendósque Deus tradidit, *Palæstinis* præcipuè & *Ammonitis*; qui octo decémque annis in miseros *Israëlitas* crudelissimè desævierunt. Nec enim moratus pœnam est Deus, aut vindicta scelerum claudicavit: sed ut primùm desertus est, deseruit, eóque protinus flagello contumaces persecutus est. Nec *Gileadem* solummodo sibi vicinam depopulati sunt *Ammonitæ*, sed in *Judæam* quoque, in terram *Benjaminiticam* & *Ephraïmiticam* penetrantes, prædâ & spoliis onerabant se. Cùm sentirent *Hebræi* in se flagrantem, pœnásque repetentem severiùs iram Dei, quasi è somno evigilantes, agnoscere tandem ac fastidire cœperunt impietatem suam, & deprecari ultionem Divinam. At non facilè *Jehova* exoratus est, toties læsus & lacessitus à pervicaci natione. "*Liberavisse* quidem, respondet, atque servâsse pereuntem se "populum *Israëliticum* sæpissimè, ab *Ægyptiis*, *Amoræis*, *Ammonitis* *Palæstinisque*, "à *Phœnicibus* etiam, *Amalecitis*, & *Maonitis*. Nihil tamen profecisse. Neglectum "*se* atque *relictum* sæpissimè ab iis ipsis quorum salutem procuraverat. Cùm *deos* "ergò *alienos* prætulissent *Jehovæ*, ab alienis jam *salutem sibi quærerent diis*. Ni-"*hil auxilii* exspectarent *à se*, quem toties habuissent ludibrio. Animi sibi conscii malè haud ignorabant quàm hæc essent vera. Suâ igitur se condemnabant sententiâ, unum hoc obsecrantes quàm humillimè, ut "ipse Deus quibus vellet suppliciis "afficeret; ab hostibus tantùm liberaret. Tum denique profligati aliarum gentium dii, sublatáque protinus idola sunt omnia. Quare Deus etiam, ubi verè populus resipiscere, commoveri & ipse condoleréque visus est, suggessitque illis rationem salutis expediendæ. Aderant *Ammonitæ* suo more, castráque in *Gileade* metati sunt, vi & armis regionem *Transjordanam* subacturi. Exercitum quoque in *Mizpam* coëgerant *Israëlitæ*, procul dissitam, & ab hostibus remotam longiùs, in *Judea*. *Gileaditæ* igitur, ut suæ saluti consulerent, quóque bellum hoc susciperetur alacriùs, ità consensu mutuo inter se statuerunt, Quicunque primus adoriretur hostes, eum sibi ducem atque priucipem futurum. Extorris fortè jam in agro *Tobi* cujusdam degebat fortissimus vir, *Manassidésque*, *Jephta*, *Gileadis* filius nobilis viri, sed nothus; à fratribus propterea legitimis expulsus paternis ædibus, nè quam hæreditatis partem attingeret. Is hominum obæratorum audacitímque, qui ad eum undique confluxerant, manu strenuâ stipatus, in *Ammonitas* impetum fecerat, quorum ex finibus abegerat prædam. Nihil tamen adhuc de popularium suorum decreto didicerat. Cùm istud primus omnium fecisset, ac urgerent *Ammonitæ* jam, magnâque vi oppugnarent *Gileadem*; primores urbis, & in his fortasse fratres *Jephtæ*, ad revocandum exsulem, præficiendúmque sibi ducem, profecti sunt. Miratus *Jephta* quid esset, quòd ad se potissimùm ii jam in angustiis positi venirent, quorum fuisset operâ maximè relegatus; ubi sæpius audivit, ideo venisse, ut eum sibi ducem constituerent; eâ tandem lege annuit rediturum se pugnaturúmque, si Deo propitio victorem pro suo principe in posterum essent habituri. Idem à *Gileaditis*, *Jehovâ* etiam teste, denuo promissum est, & coram Deo *Mizpæ* sancitum fœdus; ubi & familiam suam *Jephta* dux ad tempus collocavit. Ac inprimis per legatos cum rege *Ammonitico* agendum quærendúmque censuit, quibus injuriis provocatus ditionem suam invasisset. Respondet *Ammonita*, "suam fuisse *Moabique* sui fratris omnem "regio-

Israëlitis in idolomaniam relabentibus,

sed & à gentibus pœnitentiam,

succurrit Jephta: de cujus voto (& victoria) latè agitur.

A.M. 2819. " regionem inter *Jabocum* & *Arnonem* fluvios usque ad *Jordanem*; ab *Israelitis* occupatam teneri jam. Eam si redderent, posituros arma se, nec hostile quicquam " ulteriùs molituros. Cavillatio hæc, non causa belli, *Jephtæ* videbatur; quod ut clarissimè pateret, cæditimque futurarum culpa omnis in hostes rejiceretur, itâ denuo per legatos disseruit *Hebræorum* dux: " Regionem hanc ab *Amoræis* ablatam tenere se, " quam illi jam antea extorserant *Moabitis Amonitisque*, (*Num.* 21.) donatam verò suis " majoribus à *Jehova*. Quòd si quid in eam juris *Moabitæ Ammonitæve* babuissent, id " ante annos ferè trecentos repetendum fuit, quo primùm tempore occupata est ab *Israelitis* regio. Asseruit quidem *Balacus* & propugnavit suam ditionem; reddi verò " hanc sibi non postulavit. Nullâ igitur suos populares provocâsse *Ammonitas* in" juriâ. Bello autem ab iis peti se, damnísque maximis affligi. Quare Deum se " apprecari, ut justo litem hanc judicio dirimat, populóque retribuat utrique pro me" ritis. Verè quidem *Jephta* disceptabat, sed frustrá: surdis narrabat fabulam. Robore magis freti quàm æquitate, pugnare malebant armis *Ammonitæ*, quàm verbis contendere. *Jephta* igitur, inspirante fortitudinem Deo, festinatione summa ex *Mizpa Judaïca* properavit ad *Mizpam Gileadis*, indè verò ad hostium castra. Neque tamen antè congressus est, quàm votum Deo nuncupâsset, si victoriâ potiretur, quodcunque primùm illi ex domo sua redeunti occurrisset, id se Deo sacrum pro holocausto dedicaturum. Temerarium planè votum, pióque viro indignum, nisi autore forsan Deo susceptum sit: quod tamen ex Divino Codice haud colligitur. Piâ potiùs mente imprudentem concepisse inter tumultus bellicos existimandum est. Nec enim exspectare potuit, ut mundum animal, & idoneum ad sacrificia, ex ædibus occurreret; vel canes prodituri erant, vel homines: quorum hi præstantiores habebantur, illi deteriores, quàm ut eorum sanguine sacra fierent. Minimè verò novum id erat, vel inauditum, viros etiam bonos aliquando in scelera incautos neque opinantes cadere; ut irritus eorum conatus vanúsque sit, qui facta virorum vel optimorum absolvunt omnia. Nec satis temeritatem hujus voti excusant, qui exponunt disjunctivè, rarissimâ significatione vocis *Hebraicæ*; [Aut *dedicabitur* Deo, si ejusmodi sit quod ritè offerri non possit; *aut immolabitur*, si modò animal idoneum fuerit.] Potuisset enim canis occurrere, qui nec immolari, neque verò dedicari potest. Collatis tandem signis, opitulantéque *Jehovâ*, profligati sunt *Ammonitæ*, magnâque strage cæsi. Captæ urbes etiam ac dirutæ viginti. Ità qui dominati sunt hactenus, à suis deinde subacti subditis atque subjecti fuerunt. Confecto jam bello, imperator *Jephta Mizpam* ad suos redit, votum quod susceperat soluturus Deo. Domum accedenti propiùs unica patri occurrit filia cum tympanis & choreis, Ἐπινίκιον pro more canens, ut gratularetur victoriam. Quam ut vidit, maximo protinus dolore perculsus infelix pater est, laceratísque vestibus ingemiscens, " *Heu!* " quàm triste, inquit, spectaculum occurristi mihi jam, dilectissima *proles*, cujus " me gaudio solebat aspectus recreare! Heu! quanto mei me necessarii quàm ipsi " hostes graviùs affligunt! Quantò magis domesticæ *me turbant* res, quàm vires " *Ammonitarum* terruerunt? Naufragium in portu mihi fit. Justissimè fateor, sed " tamen severè, voti mei temeritas plectitur. *Voto* enim *teneor*, atque recepi in me " *coram Jehova*, holocaustum ei gratulatorium fore, si hostes vincerem, quicquid ex " ædibus meis primùm redeunti obvium prodiret. Tu, filia, tu mihi prima pro" diisti; tu, in sacris immolata, orbum liberis nepotibúsque me, parricidam, non " patrem, derelinques. Quid agam? Victimísne humanis ei litabo, qui severiùs " id nè fieret prohibuit? nec placere mihi nisi parricidio licebit? At sanctè polli" citus sum. Quâ igitur fronte compellabo cùm opus est Deum, voti reus, nec so" lutâ quam ultro ipse promisi victimâ? Quicquámne charum est nimis, aut pre" tiosum, quod donetur Deo? Quem effudero sanguinem in ara, meus est; quam " eripuero vitam, dedi. Disceptantem hæc interpellat filia; &, " Video, inquit, in " magnis te angustiis versari, *mi pater*. Meo *tibi votum* sanguine *solvendum est*. Nè " quid molestum tibi sit. Ego verò solvam libentissimé. Libentissimè vitam hanc " in ejus tradidero manus, qui *Ammonitas* tradidit in tuas. Nam de voto ipso mihi " quærere nefas videtur. Qui precantem exaudivit ut vinceres, idem & voventem " approbare visus est. Nec tibi possunt liberi deesse, qui jam patriæ tuæ pater jure " optimo es appellandus. Unicum verò solatium est, quod inprimis à te moritura " *peto*, reverende pater: quoniam virgo sine liberis obitura sum, nullâ prole à me " aucto populo Dei, ut *menses mihi concedantur duo*, quibus probrum hoc *per montes*

" *In-*

"*lugeam, unà cum* aliis virginibus *sodalibúsque* meis; reditura deinde, ac redditura "volens sterilem vitam hanc Deo tibique, unde accepta est. Facilè annuit *Jephta* moram expetenti, non vitam. Ità fit filia compos, suique pater voti factus est. *A. M.* 2819.

Non desunt ex Rabbinis quidam, sed recentioribus, *David Kimchi* & *Levi Ben-Gerson*, *Lyranus* etiam & alii, qui mactatam fuisse negant hanc virginem; idque in Erroribus vulgò receptis à nostrate *Brouno*, viro doctissimo, numeratur. (Lib. 5. cap. 14.) Dicatam fuisse Deo volunt, ità ut sola & seorsim, dum viveret, ejus tantummodo cultui vacaret; sed viveret tamen, neque mortem, nisi quam civilem vocant, obiret; denique, virginitatem vovisse patrem, non vitam. Verùm *Josepho* & *Hebræis* antiquioribus, D. *Ambrosio* pariter & *Augustino*, *Petro Martyri*, aliisque plurimis, minùs hoc probabile videtur. 1. Quia virginitatem vovendi nullum in Lege veteri præceptum traditur, exemplum reperitur nullum; imò repugnat potiùs voci Divinæ, ubi fœcunditatem *Israëlitis* morigeris, sterilémque fore nullam, pollicetur. (*Exod.* 23. 26. *Deut.* 7. 14.) 2. Deinde, summus ille atque stupens dolor, quo *Jephta* correptus est ubi filiam conspexit occurrentem sibi, vitam arguit in discrimen vocatam fuisse, non fœcunditatem solummodo. Quid enim tantopere plangeret cruciarétque se pater, si sterilitatis unicus, nullus autem fuisset mortis metus? Quid virgines *Hebrææ* quotannis eam lugerent more perpetuo, si ad virginitatem solummodo & cultum Dei, non ad holocaustum, damnata fuisset? Quasi verò sola hæc, non & aliæ virgines vixissent atque obiissent plurimæ apud *Israëlitas*. Itaque D. *Augustinus* ejus moris causas opinatur duas fuisse; primam, ut pium promptúmque virginis obsequium celebri memoriâ recoleretur; alteram, ut patres monerentur & caverent deinde, nè voto se tam pernicioso temere obstringerent. 3. Ipsa rei narratio satis perspicua devotum fuisse à *Jephta* holocaustum indicat, *Deo erit sacrum, & offeram holocaustum*. Quod enim Rabbi *Kimchi* respondet, particulam *Hebraïcam*, quæ per conjunctivam, *&*, redditur, exponi posse per disjunctivam, *aut*, [*Erit sacrum Jehovæ, aut immolabitur*, si modò animal idoneum sit;] fatemur ità exponi posse, ut *Exod.* 21. 15. *Si quis percusserit patrem, aut matrem*: neque tamen sequitur, debere hoc in loco; cùm & hæc multò rarior, & altera sit aptior interpretatio, ut *holocaustum* exponat quid sibi voluerit, *sacrum Deo*. Sed ex altera parte objicitur, 1. *Jephtæ filiam deflevisse, non vitam, sed virginitatem; eandem propterea vovisse patrem*. Facilè respondetur, ideo non vovisse, quia deflevit. Vota enim libenti erant animo solvenda: vita igitur sine luctu oblata est, quæ in voto fuit. Quòd sine liberis virgo vitam deponeret, id illi molestum fuit, mortémque fecit acerbiorem. 2. *At immolatam fuisse non dicitur*, inquiunt; *sed ex voto solùm fecisse Jephtam*. Ex voto fecisse idem est, ac si holocaustum fecisse diceretur. Nec enim semper necesse aut consentaneum est, ut res atrociores verbis explicentur perspicuis. 3. *Sed ubi ex voto fecisse Jephtam traditur, verbis proximis narratur, ejus filiam nullum admisisse virum, ut in eo situm fuisse votum videatur*. Adduntur ea quidem verba, sed ut causam explicent luctûs qui præcessit, & consuetudinis quæ sequitur, non ut voti denotent vim. Sic alii respondent. 4. Quod *Brounus* arguit, *ex vocis quadam significatione, virgines Israëliticas allocutas fuisse quotannis & consolatas Jephtæ filiam, eandem propterea vixisse*, haud satis firmum videtur; quoniam de anniversaria consuetudine verba illic fiunt, multis postea seculis celebrata, non de eo quod vivente virgine factum est. Non igitur propriè *alloqui*, sed *lugere* potiùs hoc in loco & *lamentari* significat Hebraïca vox. 5. *Inter sanctos verò fideléisque homines numeratur Jephta*, (*Heb.* 11. 32.) *& spiritu Dei actus est*; (*Jud.* 11. 29.) *ergò non est credibile filiam ab eo mactatam fuisse*. At viros etiam sanctos aliquando peccavisse graviter constat; & ab eo spiritu fortitudinis quo *Jephta* donatus est, ea quæ postea fecit profectà esse omnia, minimè constat. 6. *Cùm & spurius esset Jephta, & ex tribu Levi non esset, sacra illi per Legem facere non licebat, nedum victimis humanis facere*. Fatentur qui dissentiunt hac in re, non licuisse per Legem. Sed ante constitutam sub regibus rempubl. quo tempore id quisque faciebat quod sibi optimum videbatur, multa quidem facta sunt quæ fieri non oportuit. Et reprehenditur à Scriptoribus *Hebræis Jephta*, quòd ex Pontifice maximo non didicisset quid esset ei ex officio faciendum. 7. Denique, *stupiditatis* (ait *Brounus*) *ac dementiæ meritò condemnaretur, si filiam occidisset, quam jure Mosaïco potuisset redimere*. (*Lev.* 27. 4, &c.) Imò verò, si redimere licebat, quorsum tantas movebat turbas pater, lacerando vestes lugendóque? aut quid opus erat filiæ, virginitatem suam deflere, séque totam Deo addi-

An *Jephtæ* filia mactata fuerit, venti-latur.

A.M. 2819.

addicere? Quare videtur non tam illud vovisse *Jephta*, quàm hostium à se jugulandorum gratiâ devovisse ad necem quod primùm sibi occurrebat; cujus generis devotæ res nullo erant pretio redimendæ. (*Lev.* 27. 28.) Meritò igitur conquerebatur, revocari votum suum non posse. (*Jud.* 11. 35.)

De Ammonitis victoriâ partâ, invidi Ephraïmitæ cæduntur plurimi.

§ 13. Post partam de *Ammonitis* victoriam, *Ephraïmitarum* ingentes copiæ maximo cum fremitu ac tumultu transeunt in *Gileadem*; ubi *Jephtæ* ferociter minitantur, in domum ejus dominúmque se ferro atque flammis grassaturos, quòd ausus fuisset sine se cum hostibus confligere. Ille verbis mollioribus iracundiam hanc sedare inprimis conatus est: &, "*Ephraïmitas advocâsse* respondit *se*, eorúmque imploravisse opem. Cùm autem tardiùs prodirent quàm *Gileaditarum* pericula summa postulabant, solum se aleam belli subivisse, ac propitio Deo subegisse hostium vim. "Proinde mirari, *quorsum illi contra se*, tantis instructi copiis, *adessent*. Sed verba nihil apud gentem hanc mollissima valebant. Superbiâ enim summâ intumescebant, supráque omnes populares efferebant se, ut sine se ab *Israelitis* geri nihil oportere crederent. Superbia plerumque invidiam parit, utraque ingratitudinem: quæ quidem summa in virum fuit de patria meritum præclarissimè. Victoriam igitur gloriámque alii cuiquam præter se deberi tribuisse, maximè indignati sunt. Ipsum itaque *Jephtam* pessimè accepturi videbantur, quòd suo discrimine *Israelitas*, ipsósque *Ephraïmitas*, ab hostium vindicâsset injuriis, mala maxima pro maximo beneficio reddituri, & ad se principatum in *Gileadem* revocaturi. *Jephta* ex *Gileaditis* protinus exercitum coëgit, signísque collatis fudit atque fugavit *Ephraïmitas*, cæsis duobus supra quadraginta millibus. Nam & vada *Jordanis* occupavit, nè fugientes effugerent; ubi suis prodíti linguis interierunt plurimi. Nè quis enim ex aliis tribubus errore aliquo necaretur, vocem *Sebiboleth Gileaditæ*, significantem *vadum*, proponebant iis pronunciandam qui vadum transmissuri accedebant. Literam verò *Schin Ephraïmitæ* soli ex *Hebræis* consonare non didicerant. *Siboleth* igitur pro *Sebiboleth* pronunciantes, prodebantur ad necem. Eóque sæviebant graviùs *Gileaditæ*, quòd eos non modò armis, verùm calumniis quoque invaserant cognati. Fugitivos enim appellarânt, conviciandóque irritârant magis quàm pugnando. Ità superbiæ invidiæque, ingratitudinis atque seditionis dedêre pœnas *Ephraïmitæ* justissimas, fugati prælio cæsique. At convitiorum supplicia, linguarum suarum proditione, gravissima persolverunt.

A.M. 2824.

Placat Apollinem Agamemnon, sed Achillem valde irritat.

§ 14. Pluribus fortasse annis ea gesta sunt ab *Achille* quæ à me sunt memorata superiùs. Spoliis atque prædâ ejus belli non unus omni potitus est qui ceperat; sed auspiciis publicis parta, publicè inter se partiti sunt *Græcorum* principes; fœminas præcipuè nobiles atque præstantes. Alii alias; *Hecameden* accepit *Nestor*, fœminam solertem ex *Tenedo* insula, regis *Arsinoi* natam; (*Iliad.* 11.) *Briseida*, sive *Brisæ* cujusdam filiam, formâ speciosissimam, *Achilles*. (*Iliad.* 1.) Ducum summus *Agamemnon*, præter septem *Lesbidas*, pulcherrimam quoque sortitus est virginem *Chrysâ* genitam ex urbe *Chrysa*, *Sminthii* sacerdote *Apollinis*. Is, cùm filiæ suæ desiderium ferre non posset, in castra *Græcorum* accessit sordidatus, ut iniquam filiæ fortem deprecaretur. Multis precibus fatigabat *Agamemnonem*, & pretium simul grande obtulit, quo redimeret captivam. Sed neque prece neque pretio quicquam proficiebat. Cùm ergò importuniùs urgeret, non sine opprobriis & ignominia in patriam repulsus est. Accidit mox, ut gravis lues invaderet exercitum, magnámque militum stragem ederet. Ab *Apolline* immissam cladem hanc nemini erat dubium. Quippe Solem Veteres tum salutaris tum vitiosi aëris, morborum atque sanitatis autorem putavêre. Quæ *Apollinem* causa irritâsset, quo esset placandus modo, *Calchas* erat ea de re consulendus augur. *Achilles*, qui videri volebat maximè omnium popularis, & studiosus salutis publicæ, concionem ad *Agamemnonis* tentorium coëgit, vatémque produxit in medium. Ille pactus impunitatem, si quem fortè magnatum liberiùs loquendo offenderet, succensere *Apollinem* respondit sui sacerdotis gratiâ contumeliosè habiti ab *Agamemnone*; nec nisi redditâ gratis *Chryseide* placatum iri. Facilè perspexit *Agamemnon*, malorum omnium quibus laborabat exercitus insimulari atque traduci apud populum autorem se; damnóque suo remedium quæri. Itaque graviter stomachari, & augurem *Achillém*que severo supercilio verberare. Non ausus tamen augurio tam probabili repugnare, nè & alere solus videretur dux, quam populo solus intulerat calamitatem: tandem igitur, "Fateri se, ait, ex virgine illa "captiva magnam cepisse voluptatem se; minùs ergò libenter dimissurum: dimis-

"surum tamen, & suam privatam voluptatem donâturum (quoniam ità videbatur) "saluti publicæ. At ejus loco aliam se fœminam exspectare, nè belli dux spolio suo "spolietur unus, reliqui suis omnes fruantur præmiis. Avaritia quædam videbatur hæc, sordidè vendentis beneficium, neque de suo quicquam populo bene merentis ducis. Qui mutat merces, nihil dat; qui compensari damnum sibi vult, donat nihil. Nec enim videtur nimium fuisse tantæ calamitatis autori, suâ jacturâ populi redimere salutem. *Achilles* igitur cùm liberiùs obloqueretur, palàm denunciavit atque minatus est *Agamemnon*, ejus *Briseïde* velle se jacturam *Chryseïdis* pensare. Nec enim par esse, ut ille populo gratificaretur, & sibi gratiam damno colligeret alieno. Vehementer indignatus *Achilles*, postquam satis iracundiæ suæ convitiis atque opprobriis litavisset, concio soluta est. *Chryseïs* patri ab *Ulysse* tradita, instruente navem *Agamemnone*; Hecatombe simul oblata est *Apollini*. *Eurybates* interea *Talthybiusque* præcones missi à duce, qui ab *Achille Briseïda* repeterent traducerèntque. Neque ille repugnandum censuit; nè suo amori dolorive plus tribuere videretur, quàm aut paci aut saluti publicæ. Satis vindicaturum se hanc injuriam putavit, si abstineret armis. Sperabat enim fore, ut, absente se, *Trojani* superiores (quod etiam accidit) *Græcos* omnes, præcipuè *Agamemnonem*, ad ejus ignominiæ pœnitentiam adigerent. *A.M. 2824.*

§ 15. *Jephta*, postquam sex tantùm annis Judicis officium gessisset apud *Israelitas*, fato suo functus est, ac sepultus alicubi inter *Gileaditas*. Id enim, opinor, vult quod scribitur, *in civitatibus Gileadis*. Nam, quod *Hebræi* quidam narrabant, parricidii causâ in filiam patrati, marcuisse *Jephtæ* ac defluxisse corporis membra, dúmque peragraret *Gileadem*, singula in singulis urbibus eum amisisse, figmentum videtur *Judaïcum*, & planè fabulosum. Nec veriora fortasse quæ traduntur ab aliis, eum gloriæ studio monumenta sibi varia in variis civitatibus posuisse. *Petrus Martyr* (in *Judic. 12.*) opinatur, unam principem designari urbem proprio *Civitatum* nomine, quòd in eam plures coaluissent; quomodo *Syracusis* alibíque factum est. *Ibzan* deinde, *Bethleëmita Judæus*, eam præfecturam nactus est, tenuítque septennio. Erat ei præsidio filiorum triginta valida manus, quibus omnibus uxores in suam adsciverat domum; generorúmque totidem, quibus filias triginta elocaverat. *A.M. 2825.* *Ibzan judex Israeliticus.*

Nonus jam belli apud *Ilium* annus agebatur, & in castris utrinque otium quasi pactis induciis. *Achilles* enim, qui *Trojanos* hactenus infestaverat, obstinatâ quadam segnitiâ desidebat in tentoriis; plectrum & citharam sola tractabat arma; ingratámque habuit ipsam victoriarum gloriam, *Atridarum* ingratissimorum sibi gratiâ partam. *Agamemnon* tamen, sive somnio feliciore monitus pollicente victoriam, sive pudore quodam ac tædio tam diuturnæ atque inutilis moræ, excitatus, haud exspectandum ulteriùs putavit, dum remitteret se *Achillis* pertinacia, & iracundiæ fervor tepesceret. Instruere igitur copias instituit, hostémque adoriri, ut, si urbem expugnare posset, desidiæ tantæ ignominiam triumpho redimeret atque deleret. Quippe tam —*mansisse diu, vacuúmque redire*, turpissimum videbatur. Ac fortasse provocabant ad pugnam *Trojani*, & lacessebant ultro, audaciores multò jam detrectante militiam ac delitescente, quem unicè formidabant, *Achille*. Sed veritus *Græcorum* dux, nè per oblatam fortissimo viro contumeliam alienâsset à se militum voluntatem, eóque suis mandatis minùs obsequentes reddidisset, antequam in prælium educeret, explorandos tentandósque censuit, reditûsne cupidiores forent an pugnæ. Nam invitis dubiæve fidei militibus suam salutem & *Græci* nominis gloriam committere, ac incertum vocare discrimen, minimè consultum videbatur. Simulavit ergò se, dimisso exercitu, in patriam rediturum. Frustrà illic tempus & opes conterere procul à patria, ab uxoribus liberísque procul; nullam esse victoriæ spem, expugnandive *Ilii*. Principes quidem nonnullos antè consilii sui participes fecit. At militum grex, voluisse regem ratus id quod dixerat, satis alacriter ad fugam se comparabant, & in *Græciam* rediissent mox, nisi *Ulysses* atque *Nestor*, consiliorum conscii, suâ prudentiâ obstitissent, abeuntésque revocâssent ad arma; ut *Ulysses* gloriatur de se apud *Ovidium*. (Metam. l. 13.) *A.M. 2826.* *Achilles militiam detrectat.*

§ 16. Exploratis confirmatísque militum animis, cùm in aciem copias produxisset *Agamemnon*, haud segniùs *Trojani*, *Hectore* duce, obviàm prodierunt. Congressuri jam erant exercitus, cùm *Paris Menelaüm* ad singulare certamen provocabat, ut suo duorum eventu profligaretur bellum, sanguini parceretur insonti. His igitur legibus conventum est, sancitúmque testibus diis; ut aleam hujus belli susciperent in se *A.M 2827.* *Paris provocat Menelaüm ad certamen singulare.*

A. M. 2829. se autores; altero cæso, alter *Helenâ* potiretur; pacem inter se gentes deinde ac fœdera utrinque facerent coleréntque. Ubi ventum ad manus est, initúmque certamen, superior tandem *Spartanus*, jugulaturus mox *Paridem* videbatur, nisi aut ille fugâ maturè proripuisset se, aut à suis imminenti exitio subductus fuisset, *Menelao* simul & fœdere *Pandari* sagittâ violato. Nebulâ circumfusum à *Venere* sublatúmque *Paridem* fabulantur Poetæ. *Pandarus* autem, *Lycaonis* filius *Zeleënsis* sub *Ida* monte, acumine sagittarum nobilior quàm ingenii, aliorum verbis temere inductus est, ut, *Paridi* gratificaturus, *Menelai* nece fœdus frangeret gentiúmque jus. Sed leve vulnus erat, multóque plus terroris attulit quàm discriminis. Valuit ergò tantùm ut *Paridem* hosti periculóque eriperet, tolleretque inducias, conficere *Menelaum* non valuit. Tantâ igitur contumeliâ támque indignâ provocati, ad arma protinus *Græci* conclamant; ad arma etiam *Trojani*. In prælium utrinque descenditur, concurritur, summísque viribus concertatur.

Pugnatur inter exercitus acerrimè. Ceciderunt in hoc prælio (si qua sit *Homericis* adhibenda fides) è *Græcis* ducibus, *Elephenor Abantum Eubœensium* regulus, & *Epeorum Diores Amaryncei* filius. Hic à *Piro* cæsus, *Imbrasi* filio, qui *Thraces* duxerat ex *Æno*; *Pirus* ipse mox à *Thoante* peremptus est *Ætolo*. *Elephenor* autem spoliaturus *Echepolum* ab *Antilocho* interemptum, ab *Agenore* filio *Priami* leto datus est. Ex *Trojanis* autem *Odium* sustulit *Agamemnon*; *Pandarum* illum fœdifragum *Diomedes*; *Menelaüs Pylæmenem*; *Ajax* major *Amphium*. Alii alios utrinque, sæpius variante fortunâ. Cædibus nox finem statuit. Postridie ad tumulanda cæsorum cadavera pactæ sunt induciæ. Ac tum demum, post annos belli novem, *Homerus* ait murum à *Græcis* ædificatum, quo classem ab impetu *Trojanorum* communirent ac defenderent. Deinde verò in aciem denuo producti exercitus, & magnâ est præliatum vi. Sed fortissimè rem gerente *Hectore*, pulsi tandem intra murum suum *Græci*, apud naves trepidi continebant se. Nè quid ultrà conarentur *Trojani*, quasi successibus eorum invida, prohibuit nox, *Græcis* quidem gratissima. *Hector*, jam animo excitato maximâ spe, quò citiùs primo manè murum invaderet, incenderétque naves, in campo sibi pernoctandum censuit, accensis ignibus, adhibitísque per castra vigiliis; ad urbis verò custodiam, pueris senibúsque. Sumptâ quam ex urbe transmiserant cœnâ, reliquam ferè noctem insomnem agebant, exspectantes avidè, votísque omnibus invocantes auroram. Interim *Græci*, de summa rerum suáque salute soliciti, consilium ineunt, statuúntque excubias in fossa collocandas extra murum, nè *Trojani* se inopinantes adoriantur. Deinde, mittendos esse ad *Achillem* oratores, deprecatum ut remittat iram, suámque laboranti patriæ operam conferat; quippe *Agamemnonem* sibimet irasci jam, quòd iratus *Achilli* fuerit, petereque vehementer, ut injuriam *Achilli* oblatam liceat sibi quantiscunque donis redimere, suámque meritò luere temeritatem. Ità instructi ad *Achillem* delegati sunt viri tres: *Ulysses*, homo peramicus & orator facundus; patruelis ei frater *Ajax*; & quem instar præceptoris atque patris colebat, habebátque intimum à consiliis, *Phœnix*. Atque hi quidem privatæ amicitiæ meritorúmque suorum jure gratissimi advenerunt. Sed in causa publica impetravêre nihil. Non amicitiâ, non sanguine, non autoritate, non precibus, non donis, non facundiâ, non ullis denique artibus machinísve, ferociam hominis iracundi flectere, offensúmque animum delinire poterant. Sed quo illi plus frigidæ affundebant, iracundia ejus eò magis inflammari, & ab ipsis ali aquis incendium.

Græci ad naves fugati (margin)

Achillem ambiunt, sed incassum. (margin)

> *Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte,*
> *Respuit, atque odio verba monentis habet.*

En quantò magis sit arduum viro, etiam fortissimo, se subigere, suósque spiritus elatos atque tumidos perdomare, quàm hostium vires vel maximas frangere, urbésque munitissimas expugnare. Hoc præstitit *Achilles*; illud efficere non valebat. Doluêre quidem *Græciæ* principes, cùm hæc audirent; quippe qui crediderunt, sine *Achillis* auxilio & *Myrmidonum* sustineri vix posse, nedum profligari, hostium vires. Nec tamen animos despondêrunt. Consultum videbatur, exire per noctem speculatores, qui hostium res atque consilia explorarent. Huic discrimini se obtulit audacissimus *Diomedes*, *Ulyssémque* sibi comitem adscivit. Accidit fortè, ut ex castris *Trojanorum* eodem *Dolon* tempore speculatum emitteretur, magnâ præmiorum spe ab *Hectore* conductus. Huic obviàm *Græci* cùm occurrissent, injectâ manu, ex captivo sunt percontati, quis, unde, quò, quamobrem, nocte mediâ in campis obambularet. Ille

Dolon & Rhesus à Diomede & Ulysse obtruncati. (margin)

Ille sibi timens, treméńsque miserè, ut inertem animam suam proditione quavis redimeret, facilè promptéque narravit omnia; imò & plura quàm sunt rogata. *Rhesum Thracem* eâ vesperâ cum auxiliis advenisse, cui in fatis erat poëticis, ut victoriâ potiretur, si modò pabulum *Trojanum* equi ejus comedissent, & bibissent aquam. (*Pomp. Mela.*) Cùm *Dolona* occidissent, (nè vitæ præmio gratificarentur proditori,) ad *Rhesi* castra properabant. *Thraces* illic, ex itinere fatigati, securè admodum jacebant gravati somno. Nihil enim ab *Achivis* formidabant, jam pridem famâ profligatis; ad victoriam se prædámque, non ad bellum, venisse rati. Speculatores in castra media *Græci* facilè penetrabant, cùm nullæ essent quæ prohiberent excubiæ, ipsis vigiliis dormientibus. Regem igitur alto somno in tentoriis suis sopitum, aliósque complures qui regem ad inferos comitarentur, ex improviso obtruncârunt. Ac nè morâ diuturnâ sibi traherent periculum, equos regios cónscendentes ad naves illico festinârunt. *Græcorum* principes exspectabant, felicémque suorum reditum gaudio summo gratulabantur. Et jam aderat lux prima, cùm *Achivos* armari imperat *Agamemnon*, quibus in campum ipse præit. *Hector* etiam ad arma *Trojanos* vocat; cui aderant *Æneas* atque *Polydamas*, cum tribus illis *Antenoridis*, *Agenore*, *Polybo* & *Acamante*, aliísque plurimis. Congressi tandem exercitus, æquo Marte aliquantisper dimicârunt, victoriâ nusquam inclinante. *Agamemnonis* tandem præclara virtus se exseruit; quâ non hostes modò *Trojanos*, sed & fortissimos *Græcorum* duces eo in prælio superavit. *Trojanorum* enim plurimis trucidatis, reliquos ad portas ferè urbis fugientes est prosecutus. Vulnere tandem accepto, cujus dolore cruciabatur, prælio excedere coactus, ad naves rediit medicósque; relictâ, quam in manibus habebat, hostibus victoriâ. (*Iliad.* 11.) *Diomedes* enim, cùm *Hectori* animosè se opponeret, sagittâ *Paridis* vulneratus, in prælio consistere nequaquam potuit. Ab eodem saucius etiam *Eurypylus*, & *Machaon* chirurgus; à *Soco Hippasi*, *Ulysses*. Qui omnes cùm aciem sociorum deseruissent, *Trojani* multò alacriores, magnâ vi ad murum usque & naves *Græcos* repulerunt. Hîc in quinque distributi sunt agmina, quorum singulis tres duces præerant; principes ternionum, *Hector*, *Paris*, *Deïphobus*, *Sarpedon*, & *Æneas*. Hi murum invadunt undique. Effractâ portâ cum suis *Hectorem* admisit, ubi acriter pugnatum est: utrinque plurimi occubuerunt. *Hector* ipse ab *Ajace* contusus saxo, & tantùm-non confectus est. Quo ex prælio decedente, *Trojani* reliqui murum quem occupaverant deseruerunt. Sed eodem recreato, mox & redeunte, ii simul in murum pugnámque ferociores redierunt.

A.M. 2827.

Iterum pugnatur.

Patroclus, qui *Achillem* in hanc militiam secutus est, unus omnium ei charissimus, quanquam prælio non interat, *Achille* in castris quiescente, facilè tamen animadvertit ex navibus atque tentoriis quæ fierent intra murum. *Trojanos* igitur cùm videret jam denuo irruentes, quanquam à navibus repulsos semel, nec telis duntaxat, verùm & facibus armatos, cœpit de salute *Græciæ* reique summa pertimescere, nè, classe incensâ, funditus omnes interirent. Et *Nestor* jam pridem monendo dixerat, ut afflictis patriæ suæ rebus quantum posset succurreret. Magno igitur metu atque mœrore perturbatus, *Achillem* adiit; (id quod *Nestor* voluerat;) vehementérque ab eo petiit, ut vel irâ depositâ *Græcis* ipse auxiliaretur, vel sibi saltem *Myrmidonas* contra *Trojanos* ducendos traderet. *Achilles* jam paulò mitior, amico deprecante, quàm esset hactenus, & vel periculo suo prudentior, quamvis iram ipse suam injuriámque *Agamemnonis* nondum satis concoxerat, amici tamen gratiâ *Myrmidonibus* concessit, ut ad opem *Græcis* ferendam prodirent protinus in aciem, & *Patroclum* sequerentur. *Ajax* quidem *Telamonius* diu hactenus obstiterat, nè in navem *Protesilai*, quæ prima occurrebat, faces *Hector* injiceret. Sed hostium obrutus multitudine, loco cessit; ignéque protinus concepto, navis flagrare cœpit in mediis nihil jam proficientibus aquis. *Achilles* fumum ubi vidit ascendentem, emicantésque flammas è longinquo, suspicatus id quod erat, concitavit suos ipse ut festinarent, útque strenuè rem gererent hortatus est. Ubi ad hostes ventum est, *Pæones* primi occurrebant; quorum ducem *Pyræchmen* cùm *Patroclus* intermisisset, reliquos in fugam *Myrmidones* facilè conjecerunt. *Trojani*, *Achillem* ipsum adesse veriti, cedere à navibus cœperunt omnes. Quos *Græci* eò majore persecuti sunt impetu, quòd *Myrmidonum* sibi adessent recentes copiæ. *Sarpedonem Patroclus*, alii alios *Trojanorum* fortissimos duces sustulerunt. Magna strages facta est, & ad ipsa urbis mœnia fugati sunt hostes. Ab uno sibi *Patroclo* certam ex manibus victoriam extorqueri, *Trojani* multùm indignabantur. Eum itaque sibi tollendum quovis modo existimabant. *Euphorbus*, armorum peritissimus, à

Tandem, *Patroclo* interempto, classéque *Græcâ* ab hoste flagratâ,

tergo ei vulnus inflixit haſtâ, cùm cominus pugnare non auderet. *Hector* adortus
A.M. 2827. vulneratum, confoſſum haſtâ interemit. De cadavere defuncti certamen ortum eſt ingens; his ad ludibrium expetentibus, illis ad ſepulchrum. *Euphorbus* ſibi, tanquam debitum, poſtulabat: at eum confecit *Menelaüs*. *Hippothoüs* deinde cadaver nobile contrectabat; at ab *Ajace* confectus magno, cadaver & ipſe factus eſt. Tandem ad *Achillem* deportatum eſt cadaver ſublatum humeris. De cujus nece ubi accepit infauſtum nuncium, dici non poteſt quantopere dolendo ſemetipſum cruciaret. Quod fruſtrà fieri cùm animadverteret, unicúmque ſupereſſe ſolatium, ultionis ſpem de homicida, in eam continuò ſe totum dedit. In gratiam redit cum *Agamemnone*, cum quo hactenus exercuerat (ut Poëtæ verbis utar) —*pretioſa odia, & conſtantia magno*: magno *Danaïs*, nam——μυρί' Ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκε· ſibique magno ipſi, quæ *Patroclum* ademerant. *Briſeïs* recepta, quæque obtulerat *Agamemnon* ad injuriam redimendam accepta dona ſunt. Odium recens in *Trojanos* vetus illud in *Achivos* induxit ſimul & ſuperavit: iráque in hoſtes quaſi in proprium derivata eſt alveum, quæ ſuos ſupra ripas, limitéſque à natura conſtitutos, divagata eſt priùs in ſuos
ſuis *Achillas* ſuppetias fert. ipſius populares. Ad bellum totus ſe comparat. Non jam cithara, non cibus potúſve, aut ſomnus ei ipſe gratus eſt. Jucundum jam nihil niſi cædes & vindicta. *Græcorum* copiæ manè primo in campum prodierunt, ubi paratos exſpectantéſque invenerunt *Trojanos*. *Hectore* ſcilicet imperante, pernoctatum eſt in campo, adverſante fruſtrà *Polydamante*. Horum *Homerus* animadvertit, in pari ætate, ſtudiorum morúmque perquam notabilem diſſimilitudinem. *Hector* robore præſtabat & fortitudine, armis inclytus artibúſque bellicis: *Polydamas* verò conſiliis valebat plurimùm, claruſque prudentiâ & pacis artibus habebatur. Eodem tamen tempore utroque nato, vana probat atque incerta vatum præſagia à Genethliacis. In acie jam, ut in regno ſuo, *Achilles* inclytus dominabatur: irruit in *Trojanos* inſigni impetu; *Æneam* primò, mox & *Hectorem* in fugam egit. Cùm neci plurimos tradidiſſet, & in obvios quoſque ſæviret furore maximo, *Trojani*, perniciem tantam ſuſtinere non valentes, verterunt terga, & conati ſunt evadere, ut quiſque potuit. Medium agmen urgebat victor, & poſtremos haſtâ demetebat. Quare ſciſſum eſt agmen, & in duas partes diſceſſum eſt. Ad urbem alii confugiebant; *Scamandrum* fluvium petebant alii, ubi à fluctibus plerique, unde ſalutem ſperabant unicè, abſorpti ſunt. Horum preſſit veſtigia, ipſáſque in aquas perſecutus eſt *Achilles*. Ibi, inter alios, interemit *Aſteropæum*. Vivi duodecim capti ſunt juvenes nobiliſſimi, inferiæ *Patroclo* mox futuri. Dum hîc *Achilles* morabatur, *Trojani* in urbem reliqui omnes evasêre, extra telorum diſcrimen poſiti. Unus *Hector* ad *Scæam* portam, ipſo nomine inſortunatam, ipſum *Achillem* exſpectabat, ut vel eo cæſo gloriam reportaret; vel ipſe cæſus ignominiam deleret eam quam à ſuis meritò pertimuit, ut qui prudens & ſalutare *Polydamantis* conſilium repudiâſſet, recepiſſétque ſe *Achillem* propulſaturum. Exſpectatus adeſt *Achilles* tandem, *Hectorém*que obvium habuit, quem omnium maximè exoptabat. De fuga *Hectoris* nihil dicam, trinâque murorum circuitione, quam ad augendam *Polidæ* gloriam Poëta fingit. Quo caſu, quâve arte id factum ſit, haud multùm refert: ſed victus eſt *Hector*, & interemptus. *Achivis* magnum ex eo gaudium, luctus par *Trojanis* fuit. Poſt cadaver *Hectoris* ſpoliatum, pedibus conſtrictis, & poſt currum alligatis, ad naves pertractum cum ignominia, turpiſſiméque ſœdatum pulvere, funus *Patroclo* eſt inſtitutum: eodémne modo quo narrat *Homerus*, nihil attinet. Hoc certè præſtat commodum narratio illa, quòd ritus funerum apud *Græcos* ſolennium doceat. Ritibus autem abſolutis, (quos commodiſſimè apud *Homerum* videre eſt,) & ſub auroram combuſtâ pyrâ; ignis jamjam defecturus vino nigro extinctus eſt. *Patrocli* oſſa, quæ in media jacebant pyra, in auream phialam adipémque duplicem collecta ſimul & collocata, in ſummo pretio apud *Achillem* atque honore habebantur. Tumulo denique congeſto, ad ludos indè funebres deſcenderunt in circum. Equorum certamine curuli primas tulit *Diomedes*. *Eumelus* enim, utut ejus equæ perniciſſimæ habebantur *Græcanicarum*, fracto tamen crure fertur fuiſſe impeditus. *Epeüs Phocenſis* longè præſtitit pugilatu, de cujus tamen armati geſtis nihil in bello memoratur. In palæſtra luctabantur *Ajax* major & *Ulyſſes*. Ille viribus, hic arte præſtans, ambo pares renunciabantur, præmiáque tulerunt prorſus æqualia. Currendo præmium reportavit primum *Ulyſſes*, prolapſo fortè in boüm ſordibus *Ajace Oïleâ* qui concertabat. Haſtis dimicando ſuperior erat *Diomedes*, ut qui *Ajaci Telamonio* inflixit vulnus. Diſcum projiciendo *Polypœtes* præmio potitus eſt; ſagittando *Meriones*,

riones, qui sub nubibus volantem columbam trajecit, cujus funiculum quo pes alligatus erat disciderat *Teucer*. Denique, jaculando *Agamemnon* ipse, nè honoribus *Patrocli* deesse videretur, certaturus, præmio maximo sine certamine donatus est. *A. M. 2827.*

§ 17. Interea *Hectoris* cadaver in castris jacebat insepultum. *Priamus* ergò ipse, impetratâ, per tempus induciarum, conveniendi *Achillem* veniâ, —— *auro redimit jus triste sepulchri*; filiique sui exsequias magnificè peregit. *Hectore sublato,*

Atque hactenus *Homerum* in hoc bello sumus secuti ducem; iis tantùm amputatis quæ omnino fabulosa, aut studio partium ficta, videbantur. Aliunde nobis reliqua ferè omnia sunt colligenda. Narratur in convivio apud regem *Agamemnonem*, (*Odyss.* 8.) *Achillem* atque *Ulyssem* vehementer verbis contendisse, quâ potissimùm ratione capiendum esset *Ilium*. *Achilles* fortiter pugnando, *Ulysses* prudenter consulendo, per strategemata & insidias, id facillimè præstari posse, contendebant. Cùm hæc audiret *Agamemnon*, mirificè gavisus fuisse dicitur, utpote revocans in memoriam, ab initio *Pythiam* respondisse, *Græcos* tum demum votis victoriâque potituros, cùm ducum optimi dissentirent atque inter se contenderent.

Sublato licèt *Hectore*, sociorúmque ferè omnium amissis ducibus, *Priamus* tamen ejúsque filii neutiquam animos despondebant, sed in auxiliis contrahendis conatu summo laborabant. *Memnon* copias recentes iis attulit ex Oriente, qui proinde fingebatur *Auroræ* natus. *Penthesiléa* quoque vocata est *Amazonum* regina. (De qua *Virgilius Æneïdos* primo elegantissimè.) *Eurypylus* ex *Mysia* in belli accessit societatem, antehac forsan per ætatem ad arma capessenda vix maturus. *Memnon* autem, (de quo *Diodorus* l.2. multa scribit,) *Persiæ Susianæ*que sub *Teutamo* rege præfectus, ætatis flore, corporis robore, animi magnitudine, summâque apud regem suum gratiâ nobilissimus, *Susis* regiam construxerat in arce, quæ ad *Persarum* usque imperium *Memnonea* vocabatur. Viam publicam ibi constraverat, quæ multò diutiùs autoris nomine celebrabatur. Idem hoc in bello facinora edidit præclara multa; illud inprimis, quòd *Nestoris* filium *Antilochum*, virum fortissimum, interemit. Ipse tandem ab *Achille* trucidatus interiit. Illi tumulus est congestus in agro etiam *Iliensi*. *Plinius* enim (l.10.26.) Autores ait non deesse, aves quasdam ex *Æthiopia* quotannis *Ilium* advolare, atque ad *Memnonis* sepulchrum confligere; quas *Memnonidas* idcirco vocant. *Memnonis* gladius ex ære totus, hastâque ejus (sed ima duntaxat) ærea; atque in fano *Æsculapii*, *Nicomediæ*, multa post secula ostendebatur. Arma autem ex ære inprimis conflata erant omnia. (*Pauf.* in *Laconicis*.) *Penthesiléam* quoque ferunt ab *Achille* interfectam, deletásque tandem ejus à *Græcis* copias; neque ullum deinde gentis hujus memoratur egregium facinus. Paucæ quæ remanebant vix nè vix quidem sese adversus finitimos defendentes, ad usque tempora (inquit *Justinus*) *Alexandri* Magni duraverunt. Securim bellicam *Plinius* docet (lib.7.56.) à *Penthesiléa* inventam esse, quâ cominus pugnando pro gladio plurimùm utebatur. *Troïlum* quoque memorant ab eodem *Achille* cæsum, *Priami* filium ex *Hecuba* quidem, (*Apollod*.3.) sed tantæ spei adolescentem, ut, per ætatem si licuisset, *Hectoris* fortitudini videretur successurus. *Priamus ferocites instaurat bellum.*

Audacissimo quoque ducum *Trojanorum* interempto, *Achilles* reliquos acerrimè urgebat, ipsísque urbi imminebat, quam jamjam capturus videbatur. Interea successu tumidus, suísque viribus præfidens, dum se temere conjicit in pericula, ex insidiis à *Paride* sagittâ ictus occubuit. Narrant aliqui, nuptias *Polyxenæ Achillem* ambivisse, virginis formosissimæ, filiæque *Priami*: cùm ea de re venisset ad colloquium, ab *Alexandro* & *Deïphobo* insidiosè trucidatum. (*Hygin*. Fab. 110.) *Trojanos* multùm exsultavisse, concidente quem unicè formidabant hoste, in proclivi est credere. Erectis igitur animis in aciem redeunt, acerrimúmque de cadavere certamen movent. Nec cessuri videbantur, nisi vehemens turbo irruisset, & quasi cœlitus diremisset prælium. (*Odyss*. 24.) Tum demum *Ulysses*, qui in hostibus summovendis operam strenuam navârat hactenus, sublimè sustulit cadaver, atque ad naves deportavit. (*Odyss*. 11.) De quo gloriatur apud Poëtam, (Metam. 15.) *Achilles victor occumbit;*

His humeris, his, inquam, humeris ego corpus Achillis
Et simul arma tuli. ————

Dies 17 luctui dederunt: octavo atque decimo ignibus traditum cadaver. Inferiæ manibus & ludi funebres exhibiti; omniáque ut *Patroclo* ab *Achille*, sic *Achilli* à *Græcis* persoluta sunt officia exsequiarum cumulatè.

Quo

A.M. 2827.

Quo Priamus gaudere senex post Hectora posset,
Hoc fuit, ——— (Metam. 12. fab. 7.)

Achillis obitu *Hectorem* esse compensatum.

Jam timor ille Phrygum, decus & tutela Pelasgi
Nominis, Æacides, caput insuperabile bello, &c.
Jam cinis est, & de tam magno restat Achille
Nescio quid, parvam quod non bene compleat urnam. (Ibid.)

Ossa scilicet *Patrocli* in eadem congesta sunt; ut qui vixerant conjunctissimi, non ipsâ morte divellerentur. *Achillêum* appellatum est tumulus ejus. Gymnasium erat in *Elide*, locus ludis dedicatus, ubi *Achilli* Cenotaphium ex oraculo erat constitutum, matronæque stato die, sub initiis ipsis ludorum, ad *Achillis* tumulum sub vespere pectora plangebant. In *Euxino* erat mari *Leuce* insula, ubi delubrum ei cum statua dedicatum est. In *Laconia*, quâ in *Arcadiam* itur à *Sparta*, in via occurrebat *Achillis* fanum, quod recludi religio erat. Huic puberes rem divinam solebant facere pugnaturi. Aliud templum ei positum in *Brasiis* erat in *Laconia*, diésque festi quotannis celebrabantur. (*Pausf. Lacon.*)

de cujus armis certatur acriter. Post interitum *Achillis*, de præclarissimis ejus armis acre certamen ortum est. *Ajax Telamonius*, in stataria pugna fortissimus, & secundus ab *Achille*, patruelis sui arma uni sibi deberi credidit. At *Ulysses*, qui consiliis artéque plurimùm patriæ suæ res adjuverat, tantâ se mercede non minùs dignum opinabatur. Coram principibus res defertur in judicium; suam uterque causam dicit. Sed *Ulysses*, tam facundiâ quàm summâ apud proceres præpollens gratiâ, armis victor potitus est.

Mota manus procerum; & quid facundia posset,
Tum patuit, fortisque viri tulit arma disertus. (*Ovid.* Met. 13.)

Ajax impensè indignatus, qui jampridem atrâ bile ad amentiam ferè laboraverat, cùm tantam ferre contumeliam non posset, nec ulciscendi aut spem aut facultatem haberet ullam, manus sibi ipsi furens intulit.

Hectora qui solus, qui ferrum, ignémque Jovémque
Sustinuit toties, unam non sustinet iram;
Invictúmque virum vicit dolor. ——— (*Ovid.* ibid.)

Æolenses verò coloni, qui in *Troade* sunt relicti, *Achillis* arma referre solent, post *Ulyssis* naufragium, ad *Ajacis* sepulchrum fuisse à fluctibus delata; *Neptuno* æquiùs judicante quàm *Græcorum* principes, suúmque digniori reddente præmium. (*Pausf. Attic.*) *Suidas* ait, contentionem de *Palladio* potiùs fuisse; eúmque nox intervenisset, lite nondum judicatâ, *Palladium Diomedi* eâ nocte servandum esse traditum. *Ajax* interea interfectus *Ulyssem* invidiâ suspicionis oneravit. Post rixam hac de re inter principes, servante *Palladium Diomede*, discessum est. *Mnestheus* oratione *Ajacis* funus cohonestavit. (*Philostr.* Heroic.) In *Rhœteo* promontorio positum *Ajaci* sepulchrum est, quod *Æanteum* postmodum dicebatur. Ejusdémque nominis oppidum à *Rhodiis* postea condebatur, (*Plin.* 5. 30.) quod *Rhœteum* appellare videtur *Strabo*, (l. 13.)

Ulysses & *Diomedes Palladium* rapiunt. § 18. *Ulysses* deinde à principibus in *Scyron* insulam missus est, uti *Pyrrhum* indè traduceret *Achillis* filium, qui patris vice *Myrmidonibus* imperaret. Et videtur quidem ex eo *Neoptolemi* nomen adeptus, quòd in *bellum adolescens* profectus sit. *Philoctetes* etiam ex *Lemno*, sanato jam vulnere, *Ulyssis* operâ & *Diomedis* jam tandem revocatus, fatalibus *Herculis* sagittis felicissimè usus est. Iis enim hujus belli prima fax tandem extincta est *Paris*. Ferunt eum *Paridem*, simulatque sauciatus esset, primæ conjugis *Oenones* (quam medicinæ noverat peritissimam) opem frustrà implorâsse. Illa scilicet se rejectam, prælatámque sibi *Helenam*, indignata, orantem repulsa repulit, & interire passa est, cùm sanare una posset. Mox autem eam cùm pœniteret iracundiæ, feróque vellet mortuo medicinam adhibere, sibi & ipsi mortem consciscit laqueo. (*Apollod.* l. 3.) Sunt qui à *Pyrrho* narrant *Paridem* interfectum; *Helenámque* deinde *Deiphobo Paridis* fratri denuptam esse. *Helenum* quoque vatem, filiumque *Priami*, ab *Ulysse* captum esse, qui *Trojanorum* fata *Ulyssi* prodidit; quæ nisi expedirentur, expugnari civitas non potuit. *Palladium* inprimis obstitit, simula-

simulacrum *Palladis* ... Vigilantissimis ergò custodiis in templo *Minervæ*, intimisque penetralibus *Pergamea* arcis, asservabatur. Sed & huc per cloacas aut cuniculos *Ulyssem* ferunt & *Diomedem* ascendisse; arcanúmque illud imperii pignus, cæsis custodibus, rapuisse. Hoc *Æneæ Diomedem* tradidisse, *Solinus* memorat; (l. 2.) ut & *Servius*, (in 2. *Æneid.*) *Dionys. Halicarn.* (l. 1.) & *Pausanias* (in *Corinthiacis*) scribunt id *Æneam* in *Italiam* deportâsse. *Procopius* contrà (de Bello *Goth.* l. 2.) *Diomedem* ait, in *Italia* cùm esset, gravissiméque decumberet, ab oraculo monitum, *Æneæ Palladium* tradidisse. Pergit *Procopius*, & *Romæ* id postea diutissimè conservatum, ab imperatore *Constantino* in urbem suam translatum esse, atque in Foro *Constantini* defossum, quo imperium terrarum huic urbi perpetuum fatali signo affigeret. Quæ si vera sunt, nondum videtur vir ille magnus totam antiqui serpentis pellem exuisse. A.M. 2827.

Interea dum *Ulysses* hæc, ab aliis acriter pugnatum est, cæsique plurimi. *Herculis* ille haud degener nepos *Eurypylus Machaonem* fertur occidisse medicum, ad sananda (puto) vulnera quàm ad inferenda promptiorem; quanquam *Virgilius* inter duces in equo *Trojano* eum statuit. Universis ferè barbarorum hostium ducibus, qui auxiliatum *Trojanis* venerant, trucidatis, atque è medio sublatis *Trojanorum* audacissimis; de urbe tandem expugnanda consulere visum est. Si muros obsiderent, longum id opus & diuturnum; si invaderent integros assiliréntque, arduum id sanè & multi sanguinis futurum censebant. Tandem, (si Poëtas audire volumus,) *Heleno* suadente, Indéque Troja conflagratio.

> *Instar montis equum divinâ Palladis arte*
> *Ædificant* ———

ligneum, *Epeo Phocensi* fabricatore. (*Pauf. Phoc.*) Tanquam jam discessuri votum simulant pro reditu, cujus fama disseminatur; atque inscribunt monstro suo, *Danaï Minervæ dono dant.*

> *Huc delecta virûm sortiti corpora furtim*
> *Includunt cæco lateri, penitúsque cavernas*
> *Ingentes uterúmque armato milite complent.* (*Virg. Æn.* 2.)

Lycophron & *Isaacius* de *Bryli*, seu *Brylli*, vate *Lemnio*, meminerunt, qui, à *Palamede* persuasus, *Græcis Trojam* proficiscentibus prædixit, equo esse ligneo capiendam. *Danaorum* copiæ reliquæ, in *Tenedum* insulam provectæ, deserto in littore se condunt. Abiisse *Troës* rati, triumphare omnes præ gaudio; equum verò ingentem perlustrantes obstupescere; altercatíque variis ea de re sententiis, tandem ruptis mœnibus in urbem funibus pertraxerunt. Nam & *Sinon* vaferrimus fidem fecerat perjuriis, *Minervæ* hoc donum si violaretur, *Trojanis* exitio id futurum. Sin in urbem reciperetur, magna *Græcis* mala denunciari. Lætitiâ summâ, conviviisque lautissimis, festus hic est *Minervæ* celebratus dies. Quo autem plùs de die fuit poti, eò arctior *Trojanos* noctu somnus amplexus est. His ergò altùm dormientibus, *Græci* littus *Trojanum* repetunt, adventúmque suum ex puppe regia elatis facibus denunciant. Quos cùm *Sinon Græcorum* speculator animadvertisset, evestigio & sine mora equi claustra laxavit; unde *Græcis* erumpentibus, in urbem captam crudelissimè sævitum est. *Menelaüs* atque *Ulysses* in *Helenæ* thalamum irrumpunt, *Deïphobúmque* planè nudum mactant fœdissimè mutilántque. Non deerant è ducibus qui censebant, tollendam esse & adulteram, tot funerum causam. At *Menelaüs Ulyssis* operâ (amoris flammâ nondum extinctâ) effecit, ut sibi incolumis traderetur. Interim *Cassandra*, *Priami* filia speciosissima, ab *Ajace Oilei* in templo *Palladis* (quò ad asylum fortè confugerat) turpissimè constuprata est. Quod facinus adeò nefarium ipsis *Græcis* visum est, ut *Ulysses* in concilio *Ajacem* censuerit lapidibus obruendum; ad deam scilicet placandam, cujus templum violaverat. (*Pauf. Phoc.*) Nè in singulis morer, ipse *Priamus*, ad aram statuámque *Hercei* sub dio *Jovis*, (quò confugerat,) à *Pyrrho* juvene imberbi reverendus senex est immolatus. Equum verò illum, quo *Trojam* esse captam Poëtæ fingunt, *Pausanias* (in *Atticis*) credibiliùs multò existimat machinam fuisse bellicam, ab *Epeo* factam ad muros urbis disjiciendos, equi formâ; quales postmodum *Arietes* à similitudine dicti sunt. Hoc autem fateatur necesse est, (inquit *Pausanias*,) qui *Trojanos* nolit stuporis atque stultitiæ condemnare; nec *Trojanos* duntaxat, verùm etiam *Græcorum* principes, qui sunt ausi, Equus Trojanus quid sibi velit.

tam

A.M. 2827.

tam dubiâ ſpe, tanto ſe omnes diſcrimini objicere. Quare *Plinius*, (lib.7.56.) *Equum*, inquit, *qui nunc Aries appellatur, in machinis muralibus, Epeus invenit ad Trojam.*

Æneæ fuga.

§ 19. Captâ incenſâque urbe inferiore, *Æneas* propere cum ſuis in arcem *Pergami* confugit. Illic, ut in loco tutiſſimo, ſacra erant *Trojanorum* patria; illic magna pecuniarum vis; illic bellici apparatus, quibus maximè uſus eſt. Atque impetus hoſtium ex arduo conantium aſcendere, ad tempus ſaltem, repellebatur. At *Æneas* obſidionem tolerari non poſſe perſpiciens facilè, ſe ſuóſque unà cum ſacris aliò ſtatuit conſerre, alibíque in tuto (quantum fieri potuit) collocare. Imbellem igitur turbam puerorum, ſenum mulierúmque, quibus opus erat fugâ tardiore, præmittit. Militaris etiam roboris partem præſidio dat ad montem *Idæum* properantibus; dum hoſtibus, in arce oppugnanda occupatis, fugientium veſtigia perſequi non vacaret. *Græcos* enim pugnâ variâ tenebat *Æneas* impeditos, quò ſuis fugam tutiorem redderet. Mox, quibuſque rebus ſuis convaſatis pretioſiſſimis, cum *Anchiſa* patre in viam ſe dat, poſticâ parte munimenti elapſus. *Palladium* quoque & deos Magnos fugæ ſuæ comites habere voluit. Tandem præmiſſos cùm eſſet conſecutus, uno omnes agmine in montium aſpera contendunt, quæ ope minimâ defendi poſſe videbantur. Magna jam aderat *Æneæ* multitudo, eorum ſcilicet *Trojanorum* qui ad eum in montem confluebant; brevi fore ſperantes, ut, *Græcis* in patriam diſcedentibus, ſua omnia reciperent, *Iliúm*que novum conderent. At *Græci* ſe ad hoſtes etiam montanos accingebant. Sed ab *Ænea* caduceatoribus conciliandæ pacis gratiâ miſſis, ità colloquium impetravit, ut has in leges convenerint. Quæcunque reliqua habebant reliquiæ *Trojanorum*, retinerent, auferrent; ſed ex agro *Trojano* diſcederent, nováſque ſibi pararent ſedes. *Græci* verò per maria terráſque ſuæ ditionis ſecurum illis præſtarent tranſitum.

Spoliorum partitio inter duces *Græcorum.*

Ilio flagrante, ſpolia inter ſe *Phrygia* partiti ſunt *Græcorum* duces. De auro argentóque & ſupellectile pretioſa, quid quantúmve cuique obvenerit, nuſquam traditur. De captivis ferunt, *Caſſandram*, etſi vitiatam ab *Ajace*, ab *Agamemnone* tamen repudiatam non eſſe. (*Pauſ. Corinth.*) *Hecubam* reginam ſortitus eſt *Ulyſſes*, *Andromachen Pyrrhus*; alii alias captivas in prædam & præmium accepêre. *Jovis* patrii, ſive *Hercei*, ſimulacrum *Sthenelus*, qui in *Argivo* id *Minervæ* templo poſuit. Tertium dicitur oculum in fronte habuiſſe: quod ſignificat, (inquit *Pauſanias*,) unum deum tribus mundi partibus imperare: dictus indè τριόφθαλμος Ζεὺς, *Trioculus Jupiter.* (*Pauſ. Corinth.*) *Eurypylo* arca obtigit quæ incluſum continebat *Liberi* patris ſimulacrum. Id ut primùm conſpexit *Eurypylus*, in dementiam actus eſt; ità ut rariſſimè apud ſe eſſet, donec, aliquot pòſt annis, cives *Aroënſes* ſacrorum infamiâ valde crudelium liberavit: eámque urbem pro patria deinceps habuit, ubi rediit ad ſe, ad ſuos nunquam. Prædam ſuam partiti, conviviis *Græci* lautiſſimis atque lætiſſimis indulgebant: cùm ex tumulo *Achillis* umbra dicitur prodiiſſe, minaciſſimè conquerens, nullam ſibi partem ſpoliorum datam eſſe. *Polyxena* igitur formoſiſſima, quam vivum amaviſſe *Achillem* ferunt, à *Pyrrho* ad aram patris, ad placandos mortui manes, mactata eſt. (*Hyg.* Fab. 110.)

A.M. 2828.

Diſſidium inter victores *Græciam* ſuam repetituros.

§ 20. *Troja* jacet, regnúmque à *Dardano* ante annos tercentenos conſtitutum deletum eſt funditus, anno *Agamemnonis* 15. ut *Euſebius* ipſe; at 18. ut *Tatianus* apud *Euſebium* ſtatuit. (Præp. Evang. 10.11.) *Græcis* nihil jam reſtabat, niſi ut domi triumpharent, gloriâque apud ſuos victoriæ tantæ perfruerentur. *Menelaus* cum ſuis manè primo diſcedit. *Neſtor* vicinus comitabatur; *Diomedes* atque *Ulyſſes* cum aliis uſque ad *Tenedum.* Illic diſſidium ortum eſt; peractíſque ſacris ad reditum impetrandum, *Ulyſſes* contendit, gratificaturus *Agamemnoni*, (quem reliquerant,) ad imperatorem redeundum. Interea *Neſtor* cum *Diomede Lesbum* effugerunt, quos *Menelaüs* ſecutus eſt: quartóque pòſt die pervenit *Argos Diomedes*; paulóque ſeriùs *Neſtor Pylum.* (*Hom. Odyſſ.* 3.) *Menelaüs Sunium* (promontorium *Atticæ*) prætervectus, *Neſtore* comitante, *Phrontida* ſuum amiſit gubernatorem peritiſſimum. Cùm in *Ægypto* ageret *Menelaus*, à *Theone* quodam rege hoſpitio acceptus fuiſſe dicitur, muneribúſque donatus pro more; ut & *Helena* à regina *Epidamna*. Nam, ut aliâ multa, ſic ei pharmacum Nepenthes tradidit, quod vino mixtum mœſtitiam tolleret ex animo, alacréſque etiam redderet. Suſpicantur nonnulli, Bugloſſam tantùm fuiſſe, quæ vino injecta hilaritatem pariat, autore *Galeno.* (*Cal. Rhodig.* Var. lect. 19.3. *Hom. Odyſſ.* 4) *Ælianus* verò refert, (de Animal. 9.21.)

Mene-

Menelaüm, ultra *Ægyptum* in *Africam* Interiorem & *Æthiopiam* profecturum, apud *Thonin Helenam* deposuisse custodiendam; qui, amore correptus, de stupro eam interpellavit. *Helena* rem totam *Polydamnæ* indicavit; quæ, nè fœminæ peregrinæ formam maritus suæ præferret verita, In *Pharum* insulam traditur *Helenam* exposuisse. Cùm autem ea serpentibus abundaret insula, herbam ei tradidit *Polydamna* serpentibus inimicam; cujus odorem ut primùm perceperant, se in terram abdidêre. Hanc ab *Helena* propagatam herbam, *Helenium* deinde appellatam fuisse aiunt. *A.M. 2828.*

Agamemnon interim cum suis, postquam ritè, sed frustrà, sacra sua peregissent, vela dant in patriam redituri; prosperâque usi navigatione, *Græciam* propè attigerant, cùm repentè tempestas sæva invasit classem, quo ad saxa *Caphareæ* in *Eubœa* naufragium fœdissimè factum est. Dum cæcâ nocte fidem deorum implorabant, littoráque personabant ejulatibus, subaudivit fortè *Nauplius*, (qui senex ibi regnabat,) sensitque tempus jam venisse ad persequendas filii sui *Palamedis* injurias. Laborantibus ergò quasi opem allaturus, portúmque monstraturus suum, facem in mediis scopulis ardentem sustulit. Credebant facilè, perituri, factam sibi à diis, humanitate regis *Nauplii*, salutis fidem. Eò cùm naves impulissent quò fax vocabat, vel ad saxa illisi plurimi, vel à fluctibus absorpti, miserè perierunt. Siqui ad terram natando evaserant, tanquam inferias *Palamedi Nauplius* cùm suis jugulavit. Naves non paucæ, ventorum vi abreptæ, in varias regiones per maria ferè omnia sunt dissipatæ. (*Pauf. Messen. Hygin.* Fab. 116.) *Græci* deorum iræ cladem suam tribuerunt, ob eorum delubra *Græcis* militibus spoliata. *Ajacem* ferunt à *Minerva* ictum fulmine, cujus fanum profanavisset, atque ad eas illisum cautes, quæ *Ajacis Petræ* deinceps sunt dictæ. At *Homerus* ob superbiloquentiam fluctibus ait à *Neptuno* obrutum, (*Odyss.* 4.) quòd evasurum se jactaret, atque pericula superaturum, diis etiam invitis, omnia. *Phocensium* nonnulli primò in *Africam* tempestate pulsi, mox in *Siciliam* transmisêre. *Arcadas* ab instituto in patriam cursu in *Cyprum* tempestas aversos rapuit. *Paphum* illic urbem instauravit *Agapenor*, suósque ibidem penates posuit. Non redeunte *Agapenore*, *Hippotheüs* ejus regno potitus est. *Demophöon*, in *Græciam* pro virili rediturus, à *Phyllide Sitonis* filia benignissimè hospitio acceptus est; cui perditè amanti nuptias videtur pollicitus. *Athenas* autem profecturus ad regnum capessendum, fidem ei dedit, se ad certum deinde tempus rediturum in *Thraciam*. Die constituto, novies ea dicitur ad littus cucurrisse, ut *Demophoönti* suo occurreret: unde urbi vicinæ nomen Ἐννέα ὁδοὶ, *Novem viæ*; quam tamen postea *Amphipolin* vocitârunt. (*Suidas* in *Amphipolis.*) At cùm ille fidem fefellisset, nec illa vim desiderii sui ferret, dicitur laqueo gulam sibimet fregisse. Ad ejus tumulum aiebant arbores quasdam fuisse natas, quæ certo anni tempore mortem *Phyllidis* lugebant, arescentibus tunc foliis, iisdémque defluentibus. Unde folia sunt φύλλα ex eo *Græcis* appellata. (*Hyg.* Fab. 59. & 223.) At *Servius* (ad *Virg.* Eclog. 5.) in Amygdalum ait conversam *Phyllidem* sine foliis. Quam *Demophöon* simulatque (cùm tandem advenisset) amplexus est, arbor, acsi sensisset, emisit folia. Atque indè φύλλα, quæ priùs πέταλα, dicebantur. *Homerus* narrat, *Diomedem* unà cum *Nestore* jampridem redivisse. *Træzenii* verò narrabant, *Diomedem* apud se (cùm tempestatem effugisset) delubrum *Apollini Epibaterio* statuisse. (*Pauf. Corinth.*) Ac rediisse quidem in patriam constat; sed vel exclusum, vel expulsum, vel uxoris pertæsum impudicæ, in *Apuliam Italiæ* regionem discessisse: ubi cùm *Dauni* regis filiam in matrimonium accepisset, in regni partem admissus est. *Veneti* quoque prædicabant, apud se fuisse *Diomedem*, cui apud eosdem equus albus immolabatur. (*Strabo* Geog. 5. & 6.) Aves autem *Diomedeas*, colore candidas, ora dentata, oculos igneos habere ferunt, duásque volandi duces; alteram ducere catervam, alteram cogere. Uno hæ in loco totius orbis visuntur, in insula scilicet *Diomedis* olim tumulo nobilitata, adversus oram *Apuliæ*. Advenas barbaros clangore, affirmat *Plinius*, (10. 44.) sed & unguibus atque rostris usque ad necem infestare, ipse tradit *Aristoteles*; (lib. de Admirand. nat. c. 68.) *Græcis* tantùm adulari. Ædem *Diomedis* quotidie pleno gutture ac madentibus pennis perluere ferunt has aves & purificare: unde fabulæ origo, socios *Diomedis* in earum effigies mutatos esse. S. *Augustinus* (de Civ. Dei l. 18. c. 16.) fraudem hisce dæmonia eam subesse suspicatur. Ego hæc & reliqua, ut prodigè dicta, in fabulis pono. Unum hoc fieri & posse & solere, autor est *Plinius*, ut quædam parcant indigenis animalia, sæviant in peregrinos. Quantum fidei *Aristotelis*, autoris primi, sit tribuendum, ex eo licet colligere, quòd in tantam has aves intendat magnitudinem, ut hominem possent unguibus in altum tollere. Cujus ipsum suppudu-

Nauplius injurias Palamedis sui ulciscitur.

Græcorum tempestate dissipantur naves.

A.M. 2828.

isse videtur *Plinium*, aliàs in miraculis naturæ referendis non nimis parcum aut modestum. Narrat apud *Homerum Nestor*, (*Odyss.3.*) discedentem ad bellum *Trojanum Agamemnonem*, uxori *Clytemnestræ* citharœdum quendam reliquisse custodem, qui cantilenis quibusdam, in castimoniæ laudem compositis, officii moneret maritalis, & ab omni morum lascivia contineret. *Ægisthum* interea, dum alii principes *Græcorum* obsiderent *Ilium*, domi desidentem, gessisse bellum muliebre, *Clytemnestræ*que pudicitiam omnibus machinis oppugnâsse. Expugnare tamen inprimis, quamdiu aderat citharœdus ille custos, non omnino potuisse. *Ægisthum* igitur, cùm libidini suæ obstare cantorem animadverteret, navigio protinus impositum in desertam eum tulisse insulam, ibique feris in prædam dereliquisse. Ità prædam assecutus est quam tantopere expetebat, *Clytemnestram*.

Ulysses jactatur per varias terras.

§ 21. *Ulyssem* venti ad *Marathonem Atticæ* detulerunt: indè verò per maria annos decem jactatus est. In *Africam*, *Italiam*, *Hispaniam* venit; in *Siciliam* ter. Dum in *Italia Temesæ* ageret, narrant *Strabo* & *Pausanias*, unum è sociis suis, *Politen*, violatâ per vim virgine, à civibus irritatis lapidibus obrutum & interemptum. Manes hominis interempti spectro nigro & formidabili vindicem ipsi suum agere; sævire in oppidanos perquam crudeliter. Cùm nullus malorum finis esset, de patria tandem deserenda cogitare cives. *Apollo* tamen inprimis de re tanta consulendus; qui Heroëm placare jussit, templum ei statuendo, & devovendo quotannis virginem quam haberent formosissimam. Id perpetuò cùm facerent, nihil deinde gravius ab ea larva passi sunt. Contigit autem post multa secula, ut *Euthymus* quidam, pugil celebris intrepidúsque, *Temesam* adveniret, eóque temporis articulo quo sacra erant anniversaria Heroi dæmoni facienda. Ille templum ingressus, & virginem flentem exspectantémque ferale monstrum conspicatus, misereri primò, mox & amore sauciari tam egregiæ pulchritudinis, etsi jamjam morituræ. De nuptiis agit cum virgine vix horaria, si quâ vi artéve servari posset, ut se haberet pro conjuge. Facilè accepit conditionem peritura, quam optâsset forsan vel libera. *Euthymus* igitur armis se accingit, positâque in tuto virgine, venienti occurrit larvæ, gladióque stricto adoritur. Feriendo urgendóque tandem expulit è templo, ejecit urbe, & persecutus ad ipsum mare, in aquas egit præcipitem. Ità malo gravissimo liberata est *Temesa*, nuptiæque vindicis cum liberata lætissimæ omnium celebrabantur. Eundem *Euthymum* tradunt aliqui longissimam vitam peregisse, neque morte omnino, moréve naturali, sed alio nescio quo modo, ex hominum consortio sublatum esse. (*Plin. 7. 48.*) *Ulyssem* verò ferunt apud *Circen* diutiùs commoratum, atque ex ea *Telegonum* genuisse. Interea juvenes nobilissimi (*Ulysse* in *Ithacam* nondum redeunte) *Penelopes* nuptias ambiebant. Illa de die in diem distulit. Urgebant illi, ut aliquem ex illis, etsi quem vellet, sibi eligeret. Telam ordita, petiit ut pertexere liceret; operam deinde daturam nuptiis. Quicquid ergò de die texuerat, procis videntibus, noctu clanculùm retexebat; ut in opere instituto proficeret nihil. Dolus tandem ubi patuit, interminati sunt graviter, firmúmque & fixum habuêre, nisi nuptiis peractis non discedere. Fortunas interim absentis quotidianis conviviis atterebant devorabántque.

Euthymus de dæmone triumphum agit;

de *Calchante Mopsus* vates.

Calchantem ferunt & *Amphilochum*, naufragii periculum præsagientes, itinere pedestri à *Troja Colophonem* urbem venisse; in cujus ditione *Claros* erat, *Apollinis* & templo & oraculo nobilitata. *Mopsus* vates ibi regnabat, ejus nominis secundus, *Tiresiæ* nepos ex filia *Manto*. Cùm vates omnium celeberrimi convenissent, *Calchanta* & *Mopsum* in certamen memorant descendisse, uter scientiâ præstaret peritiâque divinandi. *Calchas*, (ex *Mopsi* divinatione de caprifico, atque etiam de sue gravida,) superatum se sentiens in arte sua, animi ægritudine confectus interiit. In *Daunia* regione *Italica Drium* erat collis, cujus in vertice *Calchantis* erat delubrum; quem consulturi nigrum arietem immolabant, ejúsque pelle substratâ dormientes, in somniis responsa exspectabant.

Victoriæ fructus amarissimi.

§ 22. Ecce jam bellorum, imò & victoriarum, fructus amarissimos. *Iliada* (quod aiunt) *malorum* ii etiam ipsi experti sunt, qui ipsum *Ilium* deleverunt. *Trojanorum* opes deprædati, & satiati humano sanguine, quem per annos complures sitiverant, ipsi mox præda facti sunt: aut piscibus marinis præda naufragi; aut crudelitati ferarum gentium, prædâ hostium exuti, suâque patriâ. Cum iis profectò lenissimè actum est quibus hospitale exsilium contigit. Rediit quidem *Nestor*; sed ad tumulum capularis senex, & magnâ suorum parte amissâ. Rediit *Agamemnon*; sed ad cædem. Rediit *Ulysses*, post vagos per decennium errores; at solus rediit: doctior fortasse per tot discrimina, emptâ carissimè prudentiâ; sed non *Iro* ditior. *Menelaus*

etiam

A.M. 2828.

etiam rediit; atque utinam ſolus: nam octennium vagatus, patriæ ſuæ *Nemeſin* peſtémque reduxit *Helenam*. *Teucer*, *Diomedes* & *Philoctetes* redierunt; ſed, ut *Cato* venit in theatrum, ut exirent, ut exſularent. *Cretas* fame peſtéque poſt reditum laboraviſſe, & deſolatam fuiſſe inſulam, *Herodotus* ſcribit, (lib. 7.) Denique, *Schedii* quoque oſſa & *Machaonis* redierunt. Miſerum, miſerum mortale genus! Clementiam Naturæ indulgentis vitam reprehendimus; &, quaſi tardiùs repetat jus ſuum, ipſi ad mortem ultro properamus, & morantia fata accerſimus. Iris enim odiíſque, ſeditionibus atque bellis mutuò nos conterimus, & propellimus in exitium; dum alii alios mordemus, (ut habet Apoſtolus *Gal.* 5. 15.) alii ab aliis devoramur atque conſumimur. Homines ad humanitatem, ad clementiam, ad pietatem nati, more vulturum vivimus aut ferarum.

Trojani qui patriæ ruinis ſuperfuerunt.

§ 23. Interea *Trojani* qui ruinis patriæ incendiíſque ſuperfuerunt, in *Sardiniam* aliqui tempeſtatibus impulſi aſcenderunt, iíſque *Græcis* permiſti conſederunt qui jampridem ea loca tenuerunt. Atque hi quidem poſtea, cùm deleti ſunt ab *Afris Græci*, in montibus inacceſſis tutati ſe, *Ilienſium* noti ſunt nomine, aliàs *Libybus* perſimiles. (*Pauſ. Phoc.*) Alii verò *Trojanorum*

Ilium in Italiam portant victóſque penates.

Duobus enim, *Æneâ Antenoréque*, & vetuſti jure hoſpitii, & quia pacis reddendæque *Helenæ* autores ſemper fuerant, omne jus belli abſtinuiſſe *Achivos* conſtat. (*Liv.* lib. 1.) Atque hos prodidiſſe urbem *Danaïs*, ex Veteribus multi tradiderunt. *Æneam* ejus probri inſimulat *Menecrates Xanthius* apud *Dionyſium Halicarnaſſ.* (l. 1.) idque feciſſe ait ob inimicitias cum *Alexandro*. *Homerus* etiam ſcribit, (*Iliad.* 13.) *Æneam Priamo* ſuccenſuiſſe, pugnámque detrectâſſe, quòd honore pro meritis non omnino afficeretur. *Sophocles* autem (in Excidio *Ilii*) pellem ait pardi foribus *Antenoris* fuiſſe appoſitam, quâ milites teſſerâ monerentur, nè domum ejus violarent. (*Strab.* 13. *Pauſ.Phoc.*) *Heneti*, *Paphlagonum* gens, quæ, ſeditione pulſa domo, regéque *Pylæmene* ad *Trojam* amiſſo, quærebant ſedes, ducem *Antenorem* ſecuti ſunt. (*Strab.* 12.) In quem primum egreſſi ſunt locum, *Troja* vocabatur. Id pago nomen. Gens univerſa *Veneti* appellati: (*Liv.* 1.) quorum ad hæc uſque tempora iiſdem in locis perilluſtre nomen eſt. *Patavium* hîc ab *Antenore* conſtructum, per multas ætates urbs clariſſima; (*Virg. Æn.* 1. *Solin.* 2. *Strab.* 5.) à *Pado* flumine, cui adjacet, quaſi *Padavium*, mutuata nomen.

Idomeneus immolat filium.

Idomeneüm ferè ex *Græcis* unicum cum ſuis incolumem rediiſſe, *Homerus* tradit: (*Odyſſ.* 3.) De quo ità *Servius*: *Cretenſis rex Idomeneus in tempeſtate devovit, diis ſe ſacrificaturum de re quæ primùm occurriſſet. Contigit ut filius ejus primùm occurreret: quem cùm immolâſſet, & peſtilentia pòſt orta eſſet, regno à civibus pulſus eſt.* Indè creditur in *Italiam* trajeciſſe. (De quo *Virg. Æneïd.* 3.)

Æneas, per varias terrarum plagas,

Æneas è *Thracia* primo vere in *Delum* inſulam trajecit, indè mox in *Cytheram Veneri* ſacram; attigit tandem *Peloponneſum*: & renovatâ cum *Arcadibus* cognatione, (*Atlanta* enim, *Dardani* avum, *Arcadem* fuiſſe nonnulli tradunt,) relictíſque ibi ſuorum aliquibus, ad inſulam properat *Zacynthum*. Ibi, propter cognationem, perbenignè cum ſuis acceptus eſt. Paulò diutiùs hîc moratus, indè *Leucadem* delatus eſt, quam *Acarnanes* adhuc tenebant. *Dodonam* indè, oraculum *Jovis* conſulturus, cum ſuorum fortiſſimis itinere pedeſtri profectus eſt. Ibi aliquos *Trojanorum*, unà cum *Heleno Priami* filio, obvios habuit. Dato de ſedibus reſponſo, donatóque muneribus *Jove*, (è quibus multo pòſt tempore crateres ænei extabant,) ad claſſem rediit. Mox (nè minima quæque perſequar) *Ionium* emenſus mare, (*Patrone Thurio* duce,) appulit in *Siciliam*; ſive id ſponte factum, ſive ventis impellentibus. Ad promontorium *Drepanum* illi fortè occurrebant commilitones apud *Ilium*, *Elymus* atque *Egeſtus*; quos *Æneas* peramicè complexus eſt, urbéſque illis (autore *Dionyſio*) *Elymam* conſtituit *Egeſtámque*, ubi & ſuorum nonnullos collocavit. Quos enim marinæ tædebat jactationis, habere voluit ubi tutò deinde conquieſcerent. *Egeſtam* & *Erycem*, non *Elymam*, habitaviſſe, *Thucydides* affirmat, (l. 6.) In montis *Erycis* vertice *Æneïdis* erat conſtructa *Veneris* ara; mox in *Egeſta Æneæ* templum. Gens univerſa *Elymi* vocati, propter viri dignitatem, genere orti regio.

A.M. 2829.

in Italiam tandem appulit, & cum Latino fœdus init.

Per mare *Tyrrhenum* è *Sicilia* navigatum eſt in *Italiam*; ubi primam *Trojani* in portu *Palinuro* ſtationem habuerunt. In agrum denique *Laurentinum* ubi perveniſſent, quaſi hunc erroribus ſuis terminum ſtatuerent, quatuor ferè ſtadiis à mari vallo ſe muniverunt, locúmque *Trojam* nominaverunt. Æſtate ab *Ilio* capto ſecundâ *Æneas*

A.M. 2829. huc appulit, sociis non ampliùs sexcentis. (*Solin.* c. 2.) Primò deerant sitientibus aquæ, cùm suâ sponte ex terra aquarum scaturigines profluxerunt novæ. Prandentibus crusta panis fuerunt illis pro mensa; cúmque reliqua jam absumpta essent cibaria, contigit eos crusta illa cibis subdita comedisse. Id unus eorum cùm animadvertisset, clamâssétque mensas jam sibi comesas esse; omnes vociferari cœperunt protinus, persecta esse oraculorum fata; hic hærere terminum, non esse ultrà navigandum. Illic porrò quadrupedem sequentes ducem, ubicunque illa deficiens collaberetur, ipsi urbem sibi erigerent. Magnum hinc *Trojanis* gaudium. Penates dii è navalibus eò allati. Constructæ sunt eregione ad Ortum Occasúmque aræ. Victima stabat prægnans & matura ferè ad partum sus. Stabat *Æneas* coronatus, precibúsque sacra auspicabatur. Postridie cùm triginta sus porculos peperisset, obsequendum putavêre monentibus diis, oppidúmque sibi summâ alacritate moliuntur. Interea nuncius ad *Latinum*, qui *Laurentibus* imperabat, de novorum, sive hospitum sive hostium, adventu delatus est; omniáque, ut in periculis repentinis, graviora fiunt. Quare, omisso quod erat ei cum *Rutulis* bello, in *Trojanos* magno cum exercitu proficiscitur. Quos armatos cùm videret *Græcanico* more, intrepidéque discrimen prælii exspectantes instructâ acie, abstinendum pugnâ putavit, recreandósque milites eâ nocte, nimiâ festinatione fatigatos; primâ luce decertandum. Sed per somnium admonitus, (vel per suum timorem potiùs,) in partem ditionis *Græcos* esse admittendos; socios scilicet perutiles, magnóque *Aboriginum* bono advenisse. *Æneam* quoque sua numina jussisse feruntur dormientem, nè cum *Aboriginibus* pugnaret, sed *Latino* persuaderet, ut habitandi locum concederet, *Græcorúmque* viribus sociis potiùs uteretur quàm adversis. Exorto die, cùm instructæ ad prælium copiæ in aciem utrinque prodiissent, præcones utrinque duces conveniunt idem postulantes, nimirum pacem. *Latino* interroganti quinam essent, quare quietis inferrent bellum, & rapere mallent, quàm accipere donata; respondet illico *Æneas*, excusata se velle quæ facta sunt necessitatis cujusdam exlegis imperio; veniâ dignum quod inviti quodammodo fecerint: se *Trojanos* quidem esse, ex urbe magis infelice quàm obscura profectos; sed, patriâ dirutâ ab *Achivis*, errare jam, & novas alicubi sedes quærere: ab oraculis deorum in hanc missos terram, pollicentibus hanc profugis patriam fore: petere igitur & obtestari per deos, nè gentis suæ fatum conentur frustrari, sed terrarum bonorúmque participes se faciant, malorum omnium atque discriminum participes habituri. Facillimum ei persuadere, qui jampridem omnia concedere constituerat. Ictum fœdus, & conventum his legibus: ut terram *Latinus Trojanis* traderet urbi parem ædificandæ, stadia 40 quoquoversum à tumulo; *Æneas Latino* & *Aboriginibus* militaret, ubi opus videbatur; ambo ut mutuis se consiliis opibúsque juvarent. Ad firmandam utrinque fidem, seriò ac sine dolo hanc agi rem, obsides dati. Exercitus (ut erant) paratos adversum *Rutulos* duxerunt. Geminatis viribus facilè hostes profligantur; quasi *Trojani* properâssent ad opus oppidúmque perficiendum quod inchoârant. Hæc felicitas initiorum ad fœderis nodum arctiùs constringendum invitavit per connubia. *Æneæ* filiam (quam unicam habuit) *Laviniam* concedit rex. Alii pariter aliis dant, & accipiunt invicem uxores. Sacra mox & jura permiscuêre gentes ambæ, quæ in unum denique populum atque nomen coïverunt. Oppidum *Æneas* ab nomine uxoris *Lavinium* vocat.

A.M. 2831. *Latini Amata* conjux ægre tulit, *Æneæ* homini peregrino dari filiam suam, prætteritis tot consanguineis, regníque proceribus neglectis. Apud *Turnum* consobrinum suum ea de re conquesta sæpius, ità hominem stimulavit, ut regi *Latino* alieni hominis affinitatem exprobraret. Contractis deinde copiis, ad *Rutulos* transfugit, cósque impulit ad defectionem. Exortum est hinc novum cum *Rutulis* bellum. Grave prælium commissum est, in quo cadentibus & *Latino* & *Turno*, aliísque plurimis desideratis, *Æneas* tum victoriâ tum soceri regno potitus est, *Latinisque* universis solus imperavit.

Ejusdem bella & victoriæ.

A.M. 2833. Victi quidem ab *Ænea Rutuli*, sed non subacti. Ultro enim *Latinos* adoriuntur, *Mezentio Hetruscorum* rege vicino opitulante. Jam verò tanta *Hetruria* erat opibus, ut terram simul & mare ab *Alpibus* usque ad fretum *Siculum* famâ nominis sui implêsset. *Æneas* tamen, cùm mœnibus propulsare bellum posset, in aciem copias eduxit. *Lavinio* haud procul exercitus concurrebant, ac summâ vi pugnatum est. Sola nox diremit pugnam. *Livius* quidem secundum fuisse prælium *Latinis* ait; *Æneæ* profectò ultimum fuit. Nimirum desideratus nusquam comparuit.

ruit. In flumine *Numicio* submersum suspicabantur; cúmque postea deum Indigetem appellavêre. Templum ei constructum à *Latinis* fuisse, *Dionysius* autor est, cum hac inscriptione: [*Patre sublato, Euryleon, qui Ascanius mutato nomine appellatus est, Latinorum arripuit imperium; Creusa matre, Ilio incolumi, natus, comésque indè paternæ fugæ.*] De quo *Livius* tamen nonnihil ait ambigere se: (quis enim rem tam veterem pro certo affirmet?) genitum ergò *Laviniâ* mavult: cúmque nondum esset maturus imperio post obitum *Æneæ*, regnum ei tamen incolume stetisse sub tutela muliebri. *Ascanius* octo & triginta annis dominatus est. Pergit *Dionysius*, eóque *Trojanos* à *Mezentio* adactos narrat, ut quibus vellet conditionibus pacem daret. Vinum ergò fructúsque alios poscere, quoscunque terra *Latinis* ferret, quotannis in *Hetruriam* ad se deferendos. Acerbum id & ipsâ gravius morte videbatur; tolerari non debere; nihil servis imperari durius posse. *Ascanio* igitur autore, vitium fructus *Jovi* sacros voluerunt, quò numen ejus sibi propitium facerent. Deinde, mutuò se adhortati ad rem strenuè gerendam, invocatísque suis diis, ut periculorum essent socii, suæ malebant fortitudini quàm hostium benignitati salutem suam committere. Quod proximè urbi objiciebatur vallum, altum arduúmque, tum naturâ loci, tum juvenum præsidio, quibus *Lausus* præerat proles regia, communitum, id visum *Ascanio* tentare noctu. Subitò igitur summóque silentio aggressi, feliciter superârunt. In *Hetruscos* undique securos, nihílque tale exspectantes, flammâ ferróque *Trojani* desæviebant. *Lausus* cum primis occisus est. Ingens oritur tumultus & perturbatio. Adesse hostes omnes credere; sed unde malum invaderet, ubi esset propulsandum, perspicere nemo valuit. Quisque igitur sibi prospicere quantum poruit: fugere plerique. Aliqua pars in cautes delata periit & præcipitia. Pars alia in faucibus quibusdam & angustiis viarum capta. Multi procul in campis metati, cùm lumen cernerent intempestivum, clamoréśque audirent inconditos, veriti quod res erat, præcipiti fugâ vicinos montes occupârunt. Plurimi socios suos pro hostibus impetebant, mutuísque se cædibus conficiebant. Ea maxima clades erat. Ipse rex in collem fugiens, cùm de filii morte & exercitûs aut fuga aut cæde didicisset, caduceatores *Lavinium* misit, qui de pace agerent & amicitia. *Latinos* monuit *Ascanius*, ut *Mezentii* malo modestiàm discerent, & è periculo jam eluctati prospera in re fortunam reverenter haberent. Pax igitur facta cum *Hetruscis*, ut *Albula* fluvius utrique ditioni finis esset; & percussum est fœdus, quod à *Mezentio* fuit deinde perquam sanctissimè observatum.

A.M. 2833.

Hoc tempore tradit *Eusebius* (in Chronicis) *Lydos* imperium maris obtinuisse; regnante forsan *Argone*, *Nini* filio, *Beli* nepote, pronepote *Alcæi*, *Herculе* abavo, qui ex *Omphales* ancilla *Alcæum* genuit, teste *Herodoto*, (l. 1.)

§ 24. *Ibzane* mortuo, & in urbe sepulto *Bethleem*, *Elon Zabulonites* principatum gessit in populo *Israelitico* annis decem. *A.M. 2834.*

§ 25. *Agamemnonis* jam filius *Orestes* apud *Strophium* in *Phocide* adoleverat; & cum *Pylade* consobrino suo, *Strophii* nato, arctissimam contraxerat amicitiam. Eo igitur comite, sociâque consiliorum omnium *Electrâ* sorore, (quæ apud matrem degebat,) *Mycenas* rediit. *Ægisthum* socerum obtruncat *Orestes* gener, suámque filius matrem. Ità indignam patris sui necem jure quodam ultus videbatur. At verò cæde matris vel patrem ulcisci, dirum adeò visum est scelus, ut ad *Arcadas* fugiens autor diris protinus exagitaretur. In *Macedoniam* quoque profugisse legimus apud *Strabonem*, (l. 7.) ibique *Orestas* populum, & *Oresticum Argos* urbem condidisse. Quindecim annos *Mycenis* regnavisse *Eusebius* tradit, (in Chronicis;) ac *Velleius Paterculus*, nonaginta vixisse. Insaniæ morbo levatus forsan *Orestes*; at judicio nondum absolutus, nondum expiatus à parricidio. Ferunt *Perilaüm*, *Icarii* filium, in *Areopagum* & capitis periculum *Orestem* vocavisse. (*Pauf. Arcad.*) Sed tam atrox visa est conjugis cædes ab uxore designata, ut filium ulciscentem à crimine absolverit. Post annos 1200 exstabat *Athenis Minervæ Areæ* ara, quam *Orestes* ei jam absolutus dedicâsse fertur. (*Pauf. Attic.*) *Trœzenii* apud se lustratum fuisse *Orestem*, electis ad id viris novem, prædicabant. Exstabat lapis, & sacer dictus est, post multa secula, super quem id factum ferebatur. Desoss verò, haud longè ab ea taberna in qua tanquam in carcere victum ei præbebant qui lustrationi præerant, piaculis, laurum illic enatam aiebant; quam se multis postea ætatibus florentem vidisse *Pausanias* refert.

Elon judex Israëliticus.

28 · 5.

Orestes patrem cæde matris ulciscitur, dirísque exagitatur.

Deci-

A.M. 28:7.

Quo tempore Ulysses domum rediit.

Decimo post *Ilii* casum, vicesimo postquam eò profectus est anno, *Ulysses* domum ad suos rediit, nave *Phæacum* alienâ, solus, amissis omnibus & sociis & bonis. Cúmque procos interemisset, spurcissimos heluones, ætatem domi reliquam tranquillè egit placidéque. *Minervæ* autem *Sospitæ* ac *Neptuno* templum in *Arcadico* monte *Boreo* ædificavit. (*Paus. Arcad.*) In *Thesprotide* poësi tradebatur, eum ex *Penelope* filium genuisse post reditum, *Ptoliporthum*. At *Mantineenses Arcadiæ* monstrabant aggerem terræ qui *Penelopes* tumulus in agro suo habebatur. Crimini enim ei datum ab *Ulysse* narrabant, quòd ultro procos invitâsset: domo igitur *Ithacâ*que insulâ ejectam, primò *Spartam*, deinde *Mantinéam* se recepisse, ubi contigit mori.

Orestes redit ad se.

Orestes mentem sanam adeptus jam, paternúmque *Mycenis* sceptrum, *Delphos* adiit, *Apollini* gratias acturus ob necem patris vindicatam. Illic *Neoptolemum* vel ipse occîdit sacrificantem; (ut *Hygin.* Fab. 123.) vel à *Machæreo*, homine *Delpho*, *Apollinis* sacerdote, interfectum apud aram reperit oraculi jussu. Templum enim spoliaturus advenerat, ut pœnas ab *Apolline* repeteret paternæ cædis. Ab *Apolline* enim *Paride*que interemptum *Achillem* prædicabant. (*Paus. Bœot. Strabo* l.9.) Interemptum ab *Oreste Eusebius* ait, (in Chronic.) sed *Machærei* sacerdotis proditione. Atque hæc *Neoptolemi* vindicta in proverbium abiit, ubi quis paria iis patitur quæ patravit. Ut enim à *Pyrrho Priamus* ad aram *Jovis* mactatus; sic ad *Apollinis* ipse *Pyrrhus*. *Orestes Hermionen* recepit suam, quam ab eo *Hyginus* ablatam scribit, ut *Neoptolemo* ex pactis ad *Trojam* traderetur. *Electram* sororem *Pyladi Orestes* uxorem dedit, quibus geniti *Medon* & *Strophius* liberi.

Hyperion, *Agamemnonis* quoque filius, qui regnabat *Megaris*, propter avaritiam & insolentiam à *Sandione* quodam occisus est. *Megarenses* non esse uni cuidam deinde parendum censuerunt, sed annuos magistratus instituendos, qui summæ rerum vicibus præessent. Quo tempore *Æsymnus*, magnæ vir autoritatis, *Apollinem* consuluit, quâ maximè ratione fieret, ut patria sua floreret. Id responsum tulit, prosperas fore *Megarensium* res, si Plurium consilio uterentur. (*Paus. Attic.*)

A. M. 2840. 2842.

Menelao obeunte, regnum *Lacedæmoninm Orestes* gener obtinuit, qui *Hermionen* duxerat *Helenæ* filiam. (*Paus. Lacon.*)

Abdon judex Israëliticus.

§ 26. Post *Elonem Zabulonitam*, qui in urbe *Ajalone* sepultus est, *Abdon Ephraimita*, *Hillelo* genitus *Pirathonitâ*, annis octo præfuit *Israëlitis*. Is nullâ re memorabili, nisi filiorum quadraginta & triginta nepotum progenie, clarus: qui omnes, velut viri primarii solebant, equis vehebantur; vel ut patrem, totius gentis principem, præsidio suo stiparent.

A. M. 2850.

Ulysses, à filio cæsus, stupri cum Circe supplicium dat.

§ 27. *Ulysses* è *Circe*, apud quam diutiùs habitaverat, filium genuit *Telegonum*. Is, cùm adolevisset, ad investigandum genitorem suum à matre missus est; in *Ithacam* fortasse profecturus, quò non opinantem tempestas eum impulit, vel in proximam *Epiri* Continentem, ubi greges etiam *Ulyssis* armentáque magna pascebantur. Ibi locorum inscius, & fame insuper adactus, prædari cœpit, & obvia quæque pecora ad naves abigere. Aderat fortè *Ulysses* eâ ipsâ tempestate, qui, audito per agros strepitu, cum turba suorum ad injuriam accurrit propulsandam. Ad manus ventum est; ubi *Telegonus*, vibrato in hostium ducem telo, quod ei mater *Circe* tradiderat venenatum, ignotum inscius patrem interemit. Ità meritum *Ulysses* diutini cum *Circe* stupri supplicium dedit; ab eodem filio vitâ spoliatus, cui vitam ipse per stuprum dederat. (*Eustath.* in *Odyss.* 11. ex *Didymo* & *Oppiano*, & *Hyginus* Fab. 127.)

Hippothoüs Arcas, decedens vitâ, *Æpyto* filio regnum tradidit. (*Paus. Arcad.*) Ille annis fortasse tenuit 27.

A.M. 2851.

Samson, cœlitus designatus in levamen Hebræorum.

§ 28. *Abdonem Ephraïmitam*, cui *Pirathone* sepulchrum est constitutum, in præfectura *Israëlitica*, vindicatóque ab hostibus populo Dei, sequutus est *Samson*, antequam natus, ab ipso Deo designatus. Postquam enim ad ingenium suum rediissent pravissimum *Israëlitæ*, flagitiisque novis *Jehovam* provocâssent, hostibus *Palæstinis* traditi sunt; quorum jugo pressi gravissimo, annis quadraginta meritò gemuerunt. Interea Deus populi sui non est oblitus; *Samsonem* enim excitavit, qui si non integram salutem, at certè leviorem, magísque multò leviorem, iis redderet servitutem. *Danita Samson*, *Zo*[illegible] genitus, patre *Manoâ*; cujus uxor postquam diu sterilis nullam peperisset prolem, Angelus à *Jehova* missus est, qui filium ei promitteret, à quo prima populo salutis atque libertatis lux in tantis miseriarum tenebris affulgeret. Itaque monebat Angelus mulierem, "*nè vinum biberet siceràmve, aut* "cibum *comederet immundum*; *editnram* scilicet *Nazaranm ab utero*; in utero pro-

"inde

"inde rebus non nisi licitis nutriendum. In agro hæc gesta sunt, muliere tantùm consciâ. Reversa domum ad maritum, ea detulit uxor proba quæ viderat audiverátque: "*Prophetam* aiebat se vidisse *terribili specie, & planè Angelicâ: eum sibi nunciâsse de puero* qui nasceretur. Et reliqua narravit quæ sunt ab Angelo sibi dicta. "Sed attonitam se, quis aut *undènam esset non quæsisse. Manoa*, sive quòd non satis intelligeret omnem rem, sive quòd suspectam haberet uxoris pudicitiam, (ut scribit *Josephus*,) Deum comprecatus est, ut rediret ille vir qui allocutus fuerat uxorem suam, doceretque se quo modo esset puer tractandus educandúsque. Exaudivit Deus, & post meridiem Angelus iterum in agro conspectus est mulieri. Ea igitur magnâ festinatione properans domum accersit conjugem; qui sciscitatur protinus, *isne vir sit qui mulierem sit affatus* heri. Fatente Angelo, "*Ut eveniat mihi* (ait *Manoa*) *quod à te prædictum est, voveo.* Qualis autem, cedo, futurus *hic puer?* & cui destinatus operi? Eadem Angelus respondet quæ mulieri dixerat. Obsecravit deinde *Manoa* nuncium Dei, nè discederet, antequam hospitalem hœdum appararet apponerétque. Subjecit Angelus, *moraturum forsan* aliquantisper *se*; *ciborum verò nihil comesurum. Quòd si holocaustum faceret, faceret Jehovæ.* Sed nondum noverat *Manoa* quis hic esset nuncius Dei, Prophetam hominémque ratus, opinor. Quærit ergò, *quod ei nomen sit, ut, cùm evenissent eà quæ prædixerat, honorem ei debitum exhiberent. Frustrà*, inquit Angelus, *quod occultum est quæris.* Ea petentem scire quæ par fuit, maximè ad vindicandam à falsi probrive suspicione uxorem ejus, docuerat Angelus. Sciscitanti curiosè de rebus minimè necessariis, indulgere noluit. Hœdum igitur pro holocausto in petra quadam propinqua, vice altaris, immolavit *Manoa*, munúsque panaceum obtulit. Ardente suâ sponte victimâ, & ascendente sursum flammâ, simul & Angelus cum flamma in cœlum sublatus est. Id *Manoa* & uxor cùm vidissent consternati, ambo in humum proni ciciderunt: *morituró*sque repentè dixit *Manoa se, eò quòd conspexissent Deum.* Uxor, paulò fortior marito, timidum ità consolatur; "Bono animo sis, néve quid mali metuas, mi vir. *Si occisurus fuisset Jehova nos, neque holocaustum munúsque* nostrum ità *gratum acceptúmque habuisset*, quippe mandatum à se; *neque ista nobis prænunciâsset* de puero, quæ, nisi viximus nos, vera esse fierique non possunt. Vixêre igitur, natúsque illis puer est, quem *Samsonis* nomine appellârunt. Benedixit ei Spiritus *Jehovæ*, ut corpus in magnitudinem speciosam excresceret, roboréque immenso confirmaretur. A.M. 2851.

Cùm ætatem juvenilem attigisset *Samson*, amore correptus est puellæ cujusdam in oppido *Palæstinorum Thimnatha.* Itaque parentes oravit, ea sibi ut daretur uxor. Piè quidem à filio factum: tergiversari tamen parentes primò, & monere filium, ut è suis popularibus eligeret sibi uxorem, non ex peregrinis profanísque gentibus. Neque verò minùs piè consultum à parentibus. Ille tamen urget propositum, instátque, hanc à se amari, hanc sibi dari velle; dictante Deo scilicet, quò ansam indè opportunam nancisceretur ad ulciscendas *Palæstinorum* injurias, qui hoc tempore in *Israëlitas* dominabantur. Sed ejus parentes latebant hæc, à filio tamen mox fortasse prodita. Suam igitur Divinæ voluntatem facilè submiserunt, & filii precibus obsecuti sunt. Procante igitur *Samsone*, petentibus etiam præsentibúsque parentibus, nuptiæ tandem pactæ sunt. Dum ad conciliandam sibi uxorem unà cum parentibus proficiscebatur *Samson*, ad vineas *Thimnathæ* divertit paulùm è via solus; ubi occurrit rugiens leo, inhiánsque prædæ. Cum eo congressus, augente vires ei Spiritu Dei, nudis manibus atque inermis feram compressit laceravítque pari facilitate, quâ hœdum agnúmve alius quis è nostro genere discerperet. Cùm ad conficiendas nuptias rediret, ad leonem quoque rediit solus; cujus in ventre apum reperit examen favósque mellis. Sublatum indè comedit mel, parentibúsque dedit quod comederent; unde tamen sustulisset non prodidit. S. *Ambrosius* quidem eò scribit apes, loci amœnitate captas, advolâsse; non autem ex ipso natas cadavere, quemadmodum ex bobus mortuis atque juvencis; ut ex equis etiam vespæ, crabrones ex asinis, autore *Plinio, Virgilió*que; ex medulla hominis fluente in terram serpentes, quod habet *Plutarchus*, (in *Cleomene.*) At idem *Plinius* (lib. 7.) apes ait non solere mella conficere, nisi vel in alveo, vel in arbore, vel in cavernis sub terra; & inprimis fugere graves odores, quales ex putribus cadaveribus exhalantur. Et crabrones atque fucos vesci cadaveribus, apes ea non attingere. Itaque *Petr. Martyr* aliquid hac in re Divinæ providentiæ supra naturam tribuit. *Samsoni* sponso convivium erat pro more apparandum sponsæ propinquis amicísque per septem dies. Quo tempore socios habuit

uxorem tamen petit è *Palestinis.*

Leonem conficit.

A.M. 2851.

buit sibi triginta datos à *Palæstinis:* convivásne, qui nuptias ornarent, haud facilè statuero; an custodes, qui operam darent nè quas nuptiarum specie turbas commoveret tantæ molis tantarúmque virium vir. At voluit Deus exsistere aliquid in his nuptiis quod *Samsonem* cum *Palæstinis* committeret, ac vindicandæ patriæ causam præberet legitimam atque justam. Nam (ut *Lyranus* opinatur) pacta quædam intercedebant, quibus obligabantur *Israelitæ*, novas res minimè se molituros. Ænigma igitur *Samson* sodalibus suis per ludum proposuit, non sine præmio, si attigissent ipsam rem, vestium triginta & triginta tunicarum; totidémque multâ, si aberrarent, & septenis convivii diebus non dissolverent. Ænigma verò proposuit hujusmodi, Ex *comedente cibus prodiit, & ex forti dulcedo.* Liberalissimum ludi genus, ingenii certamen, ubi casui & fortunæ permittitur nihil. Nec ingenium nisi metu pœnæ, præmiique spe, satis excitatur & intenditur. Præmium ergò mentis acumini, pœna tarditati & inscitiæ constituitur. Multùm præstat in conviviis, intentos esse animos hominum in explicandis ænigmatibus problematibúsve, quàm in rixis atque jurgiis prosequendis, ut solet ferè fieri. Nec defuit huic ænigmati sacra quædam significatio. Aliqui de *Israelitis* interpretantur, quibus *Palæstini*, qui devorabant hactenus tyrannidéque miseros opprimebant, victi aliquando cibus erant suavissimus futuri. S. *Augustinus* de *Christo* exponit (in *Psalmum* 70.) principibúsque terrenis. Hi enim, ubi primùm cœpit Evangelium prædicari, sæviebant in *Christianos* instar leonum, devorabántque & diminuebant indies piorum numerum variis suppliciis. Tandem, ex leonibus ac feris, Evangelii prædicatione cicurati, *nutritii patres* facti sunt, & magno Ecclesiæ præsidio fuerunt. Socii convivales sponsi, cùm per dies tres fatigâssent ingenia, sensum ænigmatis occultum eruere conati frustrà, sponsam adeunt, ac minitantur, eam se paternámque domum ejus deleturos flammis, nisi ex marito ænigmatis exploraret secretum, & sibi proderet. Quid enim? Ideo vocatos ad convivium aiunt se, ut prædâ spoliísque suis alii per fraudem ditescerent? Timida mulier lacrymis virum aggreditur precibúsque, quæ arma sunt muliebria; & "simulari *ab eo amorem*, dicit, *odium* potiùs experiri se. Alios conjuges consiliorum "suorum participes facere uxores: unam se negligi à viro, contemni, & indignam "videri, cujus fidei suus maritus credat ludicram levissimámque rem. Domino "nuptam se, non conjugi; & servitutem, non matrimonium, contraxisse. "Imò "verò, inquit *Samson*, verus amor & conjugalis in seria spectandus est re, non ludi"cra. Mysterium hoc, etsi levissimum, *ipsos adhuc celavi parentes*, quos tamen amo "plurimùm veneróque. Quid est igitur, dilectissima conjux, cur tu rem minimè "profuturam tibi tantopere cupias indicari? Satìs amanter sponsus hæc. Verùm desideriis mulierum haud facilè satisfieri verbis etiam blandissimis potest. Scite vetitas, quásque non licebat res, mulier ab initio rerum, ab initio nuptiarum hæc mulier expetivit. Jam verò minis metúque impulsa expetit vehementiùs; nec desiit priùs lacrymis & precibus importunis oppugnare singulis diebus, quàm septimo tandem expugnâsset virum fortissimum, ejúsque arcana didicisset, ac suis prodidisset popularibus. Sub finem igitur convivii, antequam occidisset Sol, ænigmatis sui *Samson* solutionem postulat à sodalibus. Promptè illi respondent, *Quid dulcius melle? quid fortius leone?* "Et mihi addere liceat, inquit *Samson*, Quid fallacius mu"liere? *Nisi* enim *arâssetis meâ vitulâ, neutiquam exposuissetis meum ænigma.* Damnatus ergò *Samson*, ut iis vestes quas erat pactus dissolveret qui solverant ænigma, impellente Spiritu Dei, in viros triginta unus irruit *Ascalonitas*; quibus interfectis, eorum vestibus quam debebat ex pacto multam luit. At vestes mortuorum detrahendo, non potuit non contrectare cadavera; quod *Nazaræo* minimè licebat per votum. Sunt qui respondeant, Angelum ad matrem ejus nihil de hac voti parte prolocutum esse. Videri propterea nec *Samsonem* ea ex parte fuisse obligatum. Alii, post vulnera viventes spirantésque adhuc spoliatos ab eo vestibus, volunt. Potuit verò aliis *Ascalonitis* qui supererant, impunitate propositâ, exuenda vestibus cadavera mortuorum tradere. Denique, agente *Samsonem* Spiritu Dei gesta sunt hæc, ut nihil esset quod ei non liceret. Sed uxoris perfidia *Samsonem* adeò irritaverat, ut iratus indè discesserit, neque duxerit uxorem domum, sed apud patrem reliquerit. Is, cùm filiam ità derelictam cerneret apud se, uni è sociis convivalibus, nè post nuptias celebratas sponsæ deesset vir, eam uxorem tradidit. Legitimè repudiatam à *Samsone* *Josephus* narrat; quod vero minùs consentaneum videtur. Nec enim rediisset ad uxorem, si repudiâsset; nec id erat quod redeunti respondit socer. Rediit enim post-

quam

Ænigma ejus

quid velit.

Proditus ab uxore,

quam ira deferbuit, renovatique amoris pignus hœdum attulit. Cùm autem ſponſæ A. M. 2851.
concubitu frui vellet, prohibuit ſocer nè cum uxore aliena rem haberet. “*Putaviſſe*
“ aiebat *Samſonem ſe, inviſam habuiſſe* filiam ſuam, *ac proinde ſodali ejus dediſſe* ux-
“ orem, nè in tanto nuptiarum apparatu ludibrio eſſet omnibus ſine marito ſponſa.
“ Habere tamen alteram filiam ſe, *natu* quidem illa *minorem*, ſed *majorem præſtanti-*
“ *orémque formá. Eam Samſoni* libenter ſe *traditurum ſororis vice.* Ità virum for-
tiſſimum ferociſſimúmque demulcere conatur & placare: ſed fruſtrá. “ Alteram
“ ſororem nolle ſe, reſpondit *Samſon.* Cùm autem fraudatus uxore ſit, quam legi-
“ timè duxerat, ſperare ſe, ìd ſibi vitio daturum *innocenti* neminem, *ſi quod Palæſtinis*
“ tantâ provocatus injuriâ *damnum det.* Triticea jam fortè meſſis agebatur, & ſal-
cem exſpectabat matura ſeges. Hanc igitur vindictæ rationem inivit, non tam de in *Palæſtinos* acriter animadvertit;
ſocero ejúſque familia, quàm dè gente univerſa *Palæſtinorum*, qui nec prohibuerant
injuriam, nec illatam protinus vindicârant. Suâ operâ opéque ſuorum trecentæ illi
captæ ſunt vulpes, quarum ferax habebatur *Syria.* (*Cantic.* 2. 15.) His per caudas
inter ſe colligatis, in ipſo nodo ſingulis paribus accenſam interpoſuit facem. Ità in
agros immiſſæ, tritico jam maturo & arido, ut facilè conciperet flammas, ſegetem,
vineas & [olive]ta ignibus corruperunt, maximóque affecerunt damno *Palæſtinos.*
Illi protinus accenſi non minùs & ipſi, magnâ vociferatione ac tumultu tantæ cala-
mitatis autorem tantíque facinoris quærunt. Ubi noverunt omnia, *Thimnæum* pri-
mò filiámque flammis ultricibus deleverunt, quorum injuria incendio publico facem
præbuiſſet. Timuerat illa quidem ipſas de flammis minas, cóque metu perculſa
mariti ſui prodiderat arcana. En id ipſum accidit ei jam (ut ſolet ferè impiis,
Prov. 10. 24.) quod tantopere metuerat; fugiénſque fumum (ut proverbio dicitur)
in ipſum ignem incidit. Deinde *Samſonem* aggrediuntur *Palæſtini*, quibus ille non-
dum placatus reſpondit ſtomachosè; “ Si poſt oblatam ſibi contumeliam illico has
“ irrogaviſſent autoribus pœnas, nihil horum fuiſſe facturum ſe. Cùm autem ſeriùs
“ accendiſſent ignem hunc vindicem, incendio magìs excitati ſuo & malorum ſenſu,
“ quàm æquitatis ſtudio, ſeveriùs adhuc ait *ſe in eos animadverſurum.* Quippe in-
“ juriam *Thimnæi*, connivendo tolerandóque, ſuam feciſſe. *Qui enim non vetat pec-*
“ *care cùm poſſit, jubet.* Irruit ergò in *Palæſtinos* magno impetu, immenſámque edi-
dit equitum peditúmque ſtragem. Cúmque his victimis injuriæ vindictæque ſuæ
litaviſſet atque feciſſet jam ſatis, in rupem aſcendit *Etham*, locum (ut credibile eſt)
munitiſſimum *Judææ*, quò à *Palæſtinorum* eſſet armis atque inſidiis tutior. Perſecuti
ſunt cum exercitu *Palæſtini*; mirantibúſque *Judæis* quorſum ad ſe tantæ advenirent
copiæ, qui jugum animis æquiſſimis ferebant, & imperata perficiebant omnia: “ Non
“ vos, inquiunt *Palæſtini*, ſed *Samſonem* apud vos hoſtem petimus, *ut captus vinctúſ-*
“ *que pares* ſuis ſceleribus injuriíſque *in nos pœnas luat.* Dedatur *Samſon*, diſcedi-
“ mus. Protinus adeunt *Samſonem* in rupe tria *Judæorum* millia, queruntúrque,
“ *non eum latère ſubeſſe Palæſtinis Iſraelitas*, nec poſſe non obſequi ſe dominíſque ſuis
“ parère. Sed ejus causâ tamen in maximo jam periculo verſari. Haùdquaquam
“ eſſe viri boni, ſuos populares atque innocentes in tanta mala conjicere. *Samſon*
contrà pauciſſimis; “ *In tantùm paria reddidiſſe* ait *ſe* juſtiſſimâ talionis lege. Ite-
rum *Judæi*, “ perquam acerbum ſibi accidere, inquiunt, quòd libidini mandatíſque
“ *Palæſtinorum* repugnare non audeant. Itaque ad capiendum *vinciendúm*que *Samſo-*
“ *nem* juſſu dominorum *adeſſe* jam *ſe*, nè univerſa gens unius offenſam luat. For-
tiſſimus vir Deo nixus unico, quem hactenus præſentem ſibi auxiliantémque ſenſe-
rat, “ Minimè, inquit, recuſare ſe quin faciant, (ſuis enim parcere popularibus
“ ſummo ſtudio conabatur,) unum hoc ſi modò *jurati promittant, ſeipſos in eum nul-*
“ *lam eſſe facturos vim.* Facilè id ac religiosè juratur. Obligatur *Samſon* duobus,
iiſque novis, funibus, quò fortiùs teneatur, deducitúrque vinctus ad *Palæſtinos.* Ubi
viderunt è longinquo ſine armis, ſine viribus, ſine manibus hoſtem accedentem ad
ſe, magnâ vociferatione lætitiáque gratulati ſunt, & triumphum cecinerunt ante vic-
toriam. Sed in vinctum jacentémque humi cùm inferre manus conarentur, Dei,
quo ſolebat, Spiritu agitatus, ruptis funiculis pari facilitate ac ſi lina fuiſſent cor-
rupta igne, ſubitò proſiliit in pedes. Facturo impetum tela deerant. Maxillam
fortè recentem nactus aſinini cadaveris, eâ legiones armatorum hominum oppugna- idque maxillæ aſininæ miniſterio;
vit unus. Pudore magis quàm fortitudine, aut vincendi ſpe, repugnârunt aliquan-
tiſper *Palæſtini*, nè millia tot ſuperata dicerentur ab hoſte unico. Maximâ repug-
nantes vi adortus ille cecidit, impulit, diſſipavit; nec tam pugnando quàm in-
Yyy terficiendo

A.M. 2851. terficiendo defatigatus, mille cadaveribus constravit humum, victis qui supererant fugatísque. Tantam stragem victoriámque miratus ipse, carmine hoc gratulatus videtur;

Asinina telis ossa quid præstent vide, Agitata forti dexterâ.
Maxilla acervos hostium exanimes dedit, Maxilla mille perdidit.

Persunctus prælio abjecit mandibulam; sed ex ea nomen loco dedit, *Ramath-Lechi*, hoc est, *Collis mandibulæ.* Verùm ex labore sudoréque plurimo lassitudinem contraxerat ac sitim vehementem, quâ languere cœpit ac fatiscere. In campo immenso neque domus aderat, neque fons puteúsve, nec alia potûs vinive spes. Deum igitur, qui nusquam abest, qui nunquam deest precibus suorum, precibus adoritur importunis. *Josephus Ambrosiúsque* tradunt, hâc eum fuisse afflictum siti, quòd victoriæ tantæ gloriam sibi arrogârit suísque viribus, non reddiderit Deo. Ait enim, *se asini maxillâ cecidisse mille hostes.* Nec tropæum posuit arámve, nec sacra fecit. Aliis verò minùs hæc probabilia videntur. Loco enim ex re nomen fecit. Sic enim homines pii solebant monere posteros de beneficiis ac bonitate Dei; nec verbis modò, sed monumentis etiam erudire, quò augerent eorum spem atque fiduciam in rebus anxiis. Præterea, cùm sitis premeret, ad opem illico Divinam confugit, gratissimísque Deo verbis iandem victoriæ tribuit. Passum vero potiùs Deum, aiunt, ut siti laboraret, quò cohiberet hominem à peccando, quàm ut peccanti pœnam infligeret; quò se mortalem sciret esse, nec tam egregio facinore patrato nimiùm tolleret animos, magnificéve nimis sentiret de se. Et debere sibi Deus *Israëlitas* voluit salutem sui Judicis, non minùs ab intrinseca sitis vi, quàm ab hostium foris. Sic igitur *Samson* comprecatus est: "*Jehova*, exercituum ô *Jehova* Deus, *tute hanc* de hostibus victoriam, " *tute hanc* populo tuo *salutem* operâ donavisti meâ. Ecce *nunc pereuntem siti* tuum " militem, nisi tute eidem laboranti subvenias quàm celerrimè, qui pugnanti opem " tuleras opportunam. Siccæ hærentésque fauces, aridum guttur, torridáque æstu " præcordia!—*Vix hæc in verba resolvo.* Miserere, obsecro, benignissime Pater, nec " patere tanti facinoris ministrum in actu postremo deficere, ac imbellem hic jacére " *prædam profanis* tuísque hostibus.

" *Haustus aquæ mihi nectar erit, vitámque fatebor*
" *Accepisse simul.*———

unde & siti per miraculum satisfit. Victus ab eodem ipse Deus est supplicante, qui hostes Dei pugnando superârat. Itaque vix finierat, cùm è maxillæ asininæ quàm abjecerat molari dente scaturiginem aquæ profluentem videt. Arreptam igitur protinus ori admovet; unde aquam abunde ad satietatem haurit, quâ mirificè recreatus est. Eodem telo quo exitio dati sunt hostes, victori jamjam pereunti salus redditur; ab eodem utrumque Deo. Loco propterea nomen dedit *Invocantis fons.* Post tantum victoriæ miraculum, Judex *Israelitis Samson* per annos viginti præfuit.

A.M. 2852 § 29. *Cyanippo* mortuo, *Ægialei* filio, *Adrasti* nepote, sine liberis, & *Amphilocho* jampridem *Amphiarai* filio aliam in *Ætolia* sedem adepto, vel in *Asia*, (A.M. 2828.) *Stheneli Cylarabes* filius, *Capanei* nepos, *Argivum* solus universum recepit imperium, quod antea in tres erat partes distributum. Neque *Cylarabes* defunctus aliquam genuerat prolem quæ succederet, indignus liberis alienorum thalamorum constuprator. *Argos* igitur, *Mycenis* propinquum, & opportunum sibi, *Orestes* occupat, nullo nisi armorum jure. Ità regnum adeptus est amplissimum, & ex plurimis conflatum. Nam, præter imperium quod reliquerat pater, *Spartâ* potitus est, & majorem *Arcadiæ* partem sibi armis subegerat. Parata enim habuit, utcunque res postulabat, *Phocensium* auxilia. (*Pauf. Corinth.*)

Stheneli filius Cylarabes Argivis imperat;

A.M. 2855. *Polyxenio Epeorum* regi filius erat *Amphimachus*, cui redux ab *Ilio* pater id nominis dedit, ob amicitiam summam quæ *Polyxeno* intercesserat cum *Amphimacho Creati* filio, nepote *Actoris*. Eum interemptum à *Trojanis* cùm amisisset, amici in filio quasi monumentum sibi statuit. Mortuo jam patre, *Amphimachus* regnavit annos circiter 21. (*Pauf. Eliac. 1.*)

Epeis Amphimachus;

A.M. 2862. *Helenus Trojanus*, qui hactenus tenuerat *Pyrrhi* principatum in *Epiro*, fatis concedens, *Molosso* filiorum *Pyrrhi* maximo natu reliquit imperium; qui consortem habuisse videtur, aut successorem, *Pielum* fratrem. Ab eo enim, potiùs quàm à *Molosso*, *Æacidæ* secuti que deinde reges *Epirotarum* originem traxisse ferunt. A *Molosso* tamen

gentis

gentis propagatum eſt nomen. *Pergamus* verò, natu minimus, unà cum *Andromache* matre, & commilitonum valida manu, in *Aſiam* trajecit. Ibi *Arium*, in *Teuthrania* dominantem, certamine ſingulari dimicans de Imperio, ſuperavit interemitque. Regnum verò nactus, à ſe matréque multa locis nomina, & heroicum utrique monumentum, reliquit. *Ceſtrinus* denique, filius *Heleni*, collectâ *Epirotarum* manu, eam quæ ſupra *Thyamim* fluvium eſt in *Epiro* regionem tenuit, (*Pauſan. Attic.*) quæ ab eo *Ceſtrine* dicebatur; (*Pauſ. Cor.*) à *Theſprotia Thyami* ſeparata. (*Plin. 4. 1.*) *A.M. 2860.*

Demophöonte defuncto, *Oxyntes* filius regnavit *Athenis* ann. 12. (*Euſeb.*) In *Solone Plutarchus* memorat, urbem *Æpeam* fuiſſe in *Cypro* à *Demophöonte* conditam; deinde à *Philocypro* ejuſdem regulo, *Solonis Athenienſis* gratiâ, *Solos*, mutato nomine, appellatam. *A.M. 2861.* *Oxyntes Athenis; Aſcanii mater Lavinio.*

Anno poſt *Lavinium* conditum trigeſimo, abundante *Lavinii* multitudine, florentem jam (ut tum res erant) atque opulentam urbem matri, ſeu novercæ potiùs, reliquit *Aſcanius*; novam ipſe aliam ſub *Albano* monte condidit: quæ, à ſitu porrectæ in longum urbis, ut ab *Alba* altera diſtingueretur, *Longa Alba* appellata eſt. In planitie ſita, hinc montium altitudine, lacûs indè magni profunditate muniebatur. Terra fertilis, vitium præcipuè ferax; unde vinum *Albanum* ſuavitate *Falerno* proximum. Et hujus quoque urbis conſtitutioni primæ non defuiſſe miraculum narrant. Penates dii, poſtquam *Lavinio Albam* deducti, novo in templo collocati fuiſſent, ſuâ ſponte *Lavinium* in ſedes priſtinas nocte primâ remigrârunt. Idque denuò feciſſe aiunt, poſtquam *Albani* ad ſe multis cum ceremoniis retuliſſent. Dubitantibus quid facto eſſet opus, cùm utrumque turpe videretur, & *Lavinium* redire in locum à ſe relictum, & *Albæ* ſine patriis diis habitare; viſum eſt, ſinere ut ſimulacra in quo malebant ipſa loco permanerent; è ſuis autem ſexcentos eò traducere, qui ſacra curarent, *Egeſto* quodam duce.

Thebarum Tiſamenus rex, omnium *Oedipodarum* fortunatiſſimus, vitam tranſegit inoffenſam, & à *Laii Oedipi*que diris liberam. Nullum ipſe vulnus à fortuna ſenſit, at accepit in liberis. Morienti non procul aberat infortunium. Succeſſurus erat filius *Auteſion*; ſed oraculi mandato vertere ſolum, & ad *Dorienſes* migrare, juſſus eſt. Non auſus eſt Dæmoni etiam graviſſima imperanti non parère. Tantum apud profanas olim cæcáſque gentes valuit dementiſſima idolorum ſuperſtitio. Profectus quò juſſus eſt, *Argiam* filiam *Ariſtodeme*, *Herculis* ex *Hyllo* atnepoti, uxorem tradidit; ex quo conjugio filii *Procles* & *Euryſthenes* geniti ſunt. *Auteſionis* autem loco *Damaſichthona* ſibi regem *Thebani*, ex *Ophelta* filio *Penelei* nepotem, conſtituerunt. (*Pauſ. Bœot.*) *A.M. 2867.* *Documento eſt Auteſion, quantum valuerit ſuperſtitio ethnica.*

§ 30. Erat *Palæſtinorum Gaza* urbs, è quinque primariis una. Eò fortè *Samſon*, poſt victoriam aſininam aliquot annos, opinor, ſive ut opportunam captaret impugnandi *Palæſtinos* anſam, ſive aliud aliquod negotium peracturus, contulit ſe. In cauponam divertens, cum meretrice illic habere non dedignatus eſt rem magnificus ille Judex *Iſraelitarum*. *Gazitis* illico nunciatum eſt, *Samſonem* adeſſe, ſuæ gentis hoſtem crudeliſſimum. Quid agant? Apertâ vi hominem adoriri, qui exercitum unus profligaverat, hominéſque mille occiderat aſini mandibulâ, minimè conſultum videbatur. Quare inſidiis opprimere potiùs ſub auroram è portis exeuntem ſtatuunt. Magno ſilentio agitur nox, nè quo fortè indicio *Samſoni* res proderetur. At ille mediâ nocte profecturus, cùm portas clauſas reperiſſet, valvas unà cum poſtibus loco motas, & in humeros ſublatas, abſportavit. In montem verò tulit haud procul ab urbe *Judæorum Hebrone* diſſitum; ut in loco tam conſpicuo, & utrique genti propinquo, *Palæſtinorum Judæorúm*que, utraque gens mirandum opus Dei conſpiceret & prædicaret. Interim qui ex inſidiis prodeuntem *Samſonem* exſpectaverant, attoniti miraculo virium, non oppugnare opponeréve ſe, non ſunt auſi è latibulis ipſi prorepere. *Samſon Gazitis unus terror univerſis.*

§ 31. *Æpyto* apud *Arcadas* regnante, *Oreſtes*, principum *Græcorum* facilè princeps, in exilium quodammodo actus eſt, imperante *Apolline*: adeò miſerè ſub Dæmonum laborabant graviſſimo jugo, qui Dei Dominíque veri leniſſimum excuſſerant. Oraculò enim juſſus *Mycenas* deſerere, paternum avitúmque regnum, & in *Arcadiam* diſcedere, obſecutus eſt, migravit in *Arcadiam*. (*Pauſ. Arcad.*) *Oreſtaſii* videtur habitâſſe, quod ab eo, paulùm deflexo nomine, *Oreſteium* dixêre. (*Pauſ. Arcad.*) Et apud *Arcadas* occubuiſſe conſtat, ictum (ut aiunt) à ſerpente: quo loco temporéve, non ſatis conſtat. Sepulchrum ejus monſtrabant *Thyreatæ*, ex quo ejus oſſa *Tegeatæ* ablata fuiſſe ab homine *Spartano* memorabant. *Oreſtes, oraculo parens, exſulat.*

A.M. 2867. rabant. (*Pauf.* ib.) Et *Orestem* ait *Strabo* (lib. 13.) autorem fuisse deducendi *Æolum* colonias in *Troadem*, à suo patre subactam regionem, sed à *Penthilo* ejus filio, post obitum patris, occupato demum ab *Heraclidis Peloponneso*, deductas.

2869. § 32. Amore mulierum insano ferebatur *Samson*, obsequendóque nimis, incen- *Dalila laqueis tenetur Samson.* dit libidinem. Ut,

Crescit indulgens sibi dirus hydrops;

sic interdictæ alienorum puteorum

Quò plùs sunt potæ, plùs sitiuntur aquæ.

Interim quasi dissimulabat connivebátque Deus, ut hominem à peccando clementiâ revocaret. Sed quò ille melior ac mitior, eò deteriores plerumque nos, (quæ humani est ingenii pravitas,) eò majore cum impetu, quasi probante Deo, in vitium ruimus. Novæ meretricis jam ad aquas *Sorec* laqueis tenebatur *Samson*; *Hebrææne* mulieris, an *Palæstinæ*, minimè constat. *Dalilam* vocabant. Et proselytam fuisse aliqui ex *Judæis* volunt. Quam *Samson* libidine, eam *Palæstini*, ejus hostes, pecuniâ & muneribus corruperunt; aureos montes polliciti quinque civitatum principes, argenteis mille ac centenis paciscuntur singuli, modò explorare velit, ac sibi prodere, qua maximè in re amasii sui sitæ sint vires, quóque debilitari modo possint. Empta meretricum fides majore pretio facilè expugnatur. Ut ergò pactam sibi lucretur mercedem, his blanditiarum illecebris adoritur *Samsonem*. "Dilectissime *Samson*, quàm beatam licet mihi me, fœminarúmque omnium felicissimam "prædicare, quæ viri omnium quos vidit unquam Sol fortissimi complexu fruor? "Quis enim gigantum, quis *Anacæorum* tibi par? Quàm spectare juvat me ac intueri speciosissimum corpus tanti miraculi capax? At verò unde sit hujus corporis *tanta vis*, *ubive sita*, fateor equidem non capere me, non divinare posse. *Si* "me amas, mi suavissime *Samson*, *indica mihi* quid hoc arcani sit. Ossium compages, "nervorum firmitatem, duros lacertorum toros, & quæ alia spectant ad humani corporis augendum robur, pariter in aliis video. Tantas nihilominus in aliis vires non "video. Quicquámne verò est quo tam ingens robur debilitari possit? Curiosam "nimis fortasse me dices, quæ hæc à te petam. Muliebris id esse ingenii dicas. Quis "autem virorum est, qui plura indies discere, plura cognoscere non experat? Ut-"ut curiosam, tui certè amantissimam semper fidelissimámque dices. Non putabat fore *Samson*, ut experiretur mulier quàm verè sibi responderetur hac in re. Quovis itaque dolo ludificari statuit, quò gratificari videretur vehementi obsecrantis desiderio. "*Si virgarum*, inquit, *recentium*, *nec adhuc arefactarum*, *vinculis ligaretur* "*septem*, *debilem futurum se*, omni amisso robore. Credit *Dalila*, traditáque sunt à *Palæstinis* ei vincula. Insidiæ collocantur opportunæ quæ vinctum invadant. *Samson* denique dormiens ligatur; exclamátque mulier *adesse* hostes. Ille protinus rumpit vincula, quasi è stupa filum admoto igne. Territi qui latebant *Palæstini* haud prodeunt. Neque *Samsonis* igitur *Dalila* vires, neque *Samsoni* proditæ sunt *Palæstinorum* insidiæ. Illusa mulier conqueritur de mendacio. Sed alterâ vice placuit experiri, nè mercedem amitteret. Redeunte igitur ad libidinem *Samsone*, orat vehementer, ut id verè sibi narret quod tantopere cupiat cognoscere. Minimè latuit *Samsonem*, quanti esset discriminis illud arcanum prodere. Ut amore igitur potiretur, alio fœminam elusit mendacio. "*Si funibus*, inquit, *novis colligaverint me*, "*nunquam ad opus ullum adhibitis*, id unum est quod omnes mihi vires auferet. Dormientem igitur, quo priùs modo, funibus *Dalila* devinxit novis, & *adesse Palæstinos* vociferata est. Experrectus ille funes etiam facilè disrupit, ac domum profectus est. Cùm denuo rediret ad scortandum, instat vehementiùs *Dalila*, nec libidini ejus obsecuturam ait se ampliùs, nisi & sui amoris erga se aliquod indicium det. Hoc unum se petere; hoc unum ab eo facilè præstari posse. Ut ergò meretriculâ suâ hâc etiam vice frueretur *Samson*, tertium adhibuit commentum: "Eo se "debilitatum iri, *si septem sui capitis cincinnos licio attexeret*. Id etiam dormienti factum, & clavo est confixum opus. Famâ tamen hostium expergefactus discedit ille cum licio & texturæ clavo. Quanquam facilè suspicari posset, imò perspicere, exitium sibi à *Dalila* parari; abstinere tamen ejus consuetudine non potuit. Reversum oculis non quibus antea solebat blandis intuetur amica, sed mœstis & minacibus, aversóque vultu, vix tandem alloquio dignata est. "*Ego*, inquit, imprudens fœmina, *amavisse* te credebam.

"*Si*

"*Si fallis quod amas, hostes sapienter amabis.*

A.M. 2869.

"Cùm ego tibi meum tradiderim ——*corpúsque animúmque pudicum*; tu nè tantillam rem meæ fidei auribúsque tutis credere dignaris. Aut amare te hoc mihi arcanum prodat; aut amari à me invisa tibi & contempta muliere nè postules, nè spores. Tantas meretriculæ suæ minas, ipsâ morte homini lascivo graviores, ferre non potuit tantus vir. Prodit omnia: "ex eorum se numero esse quibus *capilli* "*nunquam raderentur, Nazaræum ab utero. Si pili capitis tollerentur*, unà & *vires* "corporis *fore sublatas, imbellémque futurum se.* Quibus auditis, *Dalila* principes *Palæstinorum* festinanter accersit; nec dubitare ait se, quin sciat omnia, eósque votorum suorum compotes jam sit redditura. Adsunt properè, mercedémque proditionis afferunt *Palæstini*; ponuntur insidiæ; sua genua mulier dormienti *Samsoni* pro lecto esse vult; & papaver tradidit fortasse in cibo perfidum scortum, quò dormitet altiùs. Ibi cùm tonsor ei rasisset caput; atque recessissent vires, dormientem suscitat, & Hostes, hostes, mulier exclamat, ipsa priùs debilitatem ejus suâ leviter experta manu. Somno protinus excusso, discessurus erat quo solebat more *Samson*. Nec enim sensit inprimis à Deo esse derelictum se. Sed prodeuntem è thalamo invadunt *Palæstini*, faciléque imbecillum capiunt. Capto effodiunt oculos, & compedibus vinctum, ut cum aliis facinorosis hominibus molat in pistrino, compingunt in carcerem *Gazæ*.

Crede ratem ventis, animum nè crede puellis:

puellis maximè nullius fidei, meretricibus. Quid est enim iis non venale, qui suum pretio corpus animúmque prostituunt?

Occidit una domus. Pœnas jampridem lasciviæ suæ *Samson*, votique *Nazaræorum* violati, luit. Sic enim statuit facítque Deus plerumque, ut *judicia* pœnæque *à sua domo* & familia sanctorum *incipiant.* (1 *Pet.* 4. 17.) ——*Sed non domus una perire Digna fuit.* De *Palæstinis* etiam pœna suæ crudelitatis in *Samsonem* repetenda est. Creverant *Samsoni* crines jam ad eam longitudinem quâ fuerant antequam tonderetur: renovatóque (ut credibile est) *Nazaræatûs* voto, creverant & vires, redierátque Spiritus Dei. Interea *Palæstini*, ut deo suo *Dagoni* de hoste capto gratularentur victoriam, quam iræ potiùs Dei *Jehovæ* peccatísque lascivi hominis debebant, festum & sacra epulúmque lautissimum instituunt. Et bene poti jam *Samsonem* accersunt è pistrino, ut ludos epulantibus atque jocos det. Sive id saltando turpiter fecit; sive verbera ferendo cæca & colaphos, quorum autores dum insequebatur, in parietes impingebat atque columnas; sive quo alio modo, nusquam traditur. Crudelitatis erat hoc plusquam ferinæ, afflictum affligere, malis addere calamitosi hominis, & ipsam habere ludibrio miseriam. Ingens aderat multitudo hominum spectantium à tecto, & convivantium satraparum; omnium verò ludo *Samsonis* oblectantium se. Columnis fulciebatur ædes, inter quas dum luderet collocabatur *Samson*. Orat mox puerum ducémque suum ubi desiit ludere, ut ad ipsas columnas quibus nitebatur templum deduceretur: iis quippe niti velle, quasi fessus ludendo, videbatur. Conscius sibi jam receptarum virium, ut columnas tetigit, Deum vehementer obtestatus est, ut "sui *recordaretur* ministri, & malorum quibus Dei cau- "sâ *Palæstini* eum affligebant. Suum ludibrium suo esse Deo probrosum. Adesset "ergò jam *virésque sibi intenderet, quibus ulcisceretur* hostium in se Deúmque ipsum "contumelias. Propitio & exaudiente Deo precatus, ingentibus columnis ingentem adhibet vim; quibus convulsis, totum repentè corruit ædificium, procerésque simul & populum unâ clade obruit universum. *Samson* & ipse interfectus est, idque volens lubénsque, hominum impiorum in se Deúmque satis ultus injurias. Quippe, ingrata cæcutienti jam vita utiliùs videbatur profundi non posse, quàm tanta cum clade hostium. Plures enim suâ morte ad mortem rapuit, quàm vivus unquam trucidârat. Neque tamen, propriè si loqui volumus, mortem sibi conscivit; sed, in causâ Dei non recusavit. Neci propè certæ maluit exponi se, quàm ludibrio quotidiano & amarissimo crudelissimorum hostium; quod ipsâ erat morte animo generoso magis acerbum, & ipsi Deo, cujus famulum agebat, maximè ignominiosum. Nec privatæ ultionis causâ, spiritúque privato gesta videntur hæc; sed instinctu quodam Divino, & Judicis constituti à Deo autoritate publicâ. S. *Ambrosius* igitur ità *Samsonem* ait fuisse à Deo exauditum, ut vitam cum triumpho clauserit,

A.M. 2870.

Pœnas luit lasciviæ.

Sed & morte suâ mortem profanis infert.

A.M. 2870. ſerit, nec *Palæſtinos* modò, ſed & ipſum ſe vicerit. Tantâ profectò clade ità conſternati ſunt qui ſupererant *Palæſtini*, principibus extinctis, ut, prohibente nemine, cognati *Samſonis* ejus indè corpus tulerint, honorificéque in tumulo ſepelierint paterno. Summus deinde Pontifex *Eli* judiciis præfuit annis quadraginta; qui ab *Eleazari* ad *Ithamaris*, natu minoris, familiam Sacerdotii principatum tranſtulit.

Quomodo typus Chriſti fuerit. Cùm alii plurimi veterum *Iſraëlitarum*, tum & *Samſon* typum nobis exhibuit *Chriſti*. Ortus utriuſque mirabilis, & prædictus ab Angelis. Uterque natus eſt cùm ab hoſtibus opprimerentur, à *Palæſtinis Iſraëlitæ*, à *Satana* principibúſque tenebrarum mortales ferè univerſi. (*Luc.* 4. 6.) Uterque ſuos devictis hoſtibus in libertatem aſſeruit ſuis viribus, exercitu militante nullo. Leonem *Samſon*, rugientem illum leonem (1 *Pet.* 5. 8.) *Chriſtus* expugnavit. *Samſon* à *Dalila*, *Chriſtus* à *Juda* proditus. *Samſonem* ſui populares vinctum tradidêre *Palæſtinis*; at ille, diſruptis vinculis, non modò eluſit hoſtium ſpem, ſed eoſdem clade affecit graviſſimâ: Ità *Chriſtus*, à *Judæis* traditus *Romanis*, & neci, & ſepulchro, maximam illis fecit victoriæ ſpem; at ſolutis mox vinculis, quibus teneri non potuit, (*Act.* 2. 24.) ipſam in ſepulchro quaſi regno ſuo Mortem debellavit. Cùm intra *Gazæ* mœnia incluſum tenerent *Samſonem Palæſtini*, portis ablatis, eluſíſque hoſtibus, diſceſſit incolumis: Ità *Chriſtus* è ſepulchro. Poſtremò, uterque, Dei Spiritu connivente, captus, vinctus, ludibrióque habitus, quò perdomaret hoſtes ac peſſundaret, mortem ipſe voluntariam obiit.

Vitâ functo *Samſone*, *Eli*, ex tribu *Levitica* oriundus, cœpit populo præeſſe ætatis ſuæ anno quinquageſimo octavo. Neque Judex duntaxat *Iſraëlis*, ſed & Summus ſacerdos erat; idémque primus de ſtirpe *Ithamaris* qui id honoris faſtigium adeptus eſt.

SAMUEL,

SAMUEL, SIVE ANNALIUM MUNDI Primi Tomi

LIBER DECIMUS;

Qui,

A primo anno Judicis *Eli* ad ultimum *Sauli* Regis, annos tradit 80.

A.M. 2871.

Ascanio mortuo frater Sylvius suffectus est;

§ 1. ASCANIUS *Latinorum* in *Italia* rex, postquam octo & triginta regnavisset annos, fato suo functus est. Regnum populus, cùm *Ascanii* filius peteret, fratri dedit. Sic enim accidisse ferunt. Suscipiente regnum *Ascanio*, ex *Ænea* prægnans *Lavinia* pertimuit nè periculum sibi crearet novercale nomen, & soboli quam in utero ferebat. Quare *Tyrrheno* cuidam (*Tyrrheüm Servius* appellat *Æneïd.* 1.) tradidit se, regii pecoris magistro, quem noverat patri suo percharum fuisse. Nec fefellit ille justam reginæ spem de fide sua. Suscepit libens; & in sylva quadam obscuris ædibus latére voluit, ubi necessaria suppeditavit omnia. Filius ibi natus est, quem sustulit aluítque pastor. A loco *Sylvium* appellare libuit. Interim à populo desideratur *Lavinia*. Quam non usquam inveniunt, esse putant nusquam. Sublatam è medio suspicantur *Ascanii* privigni malis artibus. Quare pastor, nè immeritus lueret necem viventis rex, in medium *Laviniam*, quæ sola in sylvam advenerat, unà cum filio producit. Moriente igitur *Ascanio*, paternum avitúmque imperium filius petiit *Iulus*. Sed potior populo visus est *Laviniæ* filius & *Latini* nepos; à quô deinceps *Latinorum Albani* reges *Sylvii* omnes cognominati sunt. *Iulo* tamen *Ascanii* filio cura sacrorum, & pontificia quædam dignitas, à rege proxima, est attributa. Imperio *Sylvius* annis undetriginta potitus est. *Eusebius* ait *Sylvium Posthumum* relictum ab *Ascanio* hæredem fuisse regni, quoniam *Iulus Ascanii* filius nondum per ætatem regendis civibus idoneus esset. *Servius* autem, eò quòd *Ascanio* liberi deessent.

A.M. 2874.

Oxynti Aphidas;

Post *Oxyntem*, *Aphidas* filius *Atheniensium* regno præfuit anno unico. Eo regnante, *Pausanias* refert (in *Achaïcis*) *Dodonæi Jovis* oraculum fuisse *Atheniensibus* redditum, ut *Areopagum* & aram *Eumenidum* observarent: eò *Lacedæmonios* aliquando supplices venturos, bello domitos; caverent ergò nè ferro violarent; sacros enim purósque supplices habendos. Id *Codri* postea temporibus accidisse ferunt.

2875.

Aphidæ Thymætes.

Sed post annum *Aphidas* à *Thymæta*, fratre quidem, sed notho, sublatus est. Parricida regnum occupavit, annósque tenuit octo, *Thesidarum* postremus *Erechthidarúmque*. (*Paus. Corinth.*) Ab eo Demus *Thymætadæ* in tribu *Hippothöontide* dictus est.

§ 2. *Æpy-*

A.M. 2876. *Æpytus* sacrilegii pœnas luit.

§ 2. *Æpytum* ferunt *Arcadiæ* regem, cùm in ædem *Neptuni Hippii*, sive *Equestris*, penetrâsset *Mantineæ*, quò fas homini accedere non fuit, captum oculis primò, vitam quoque mox amisisse. Adeò severè (modò credere facto par sit) etiam Dæmones violatam suam religionem vindicabant. Templum autem illud ab *Agamede* constructum & *Trophonio* dicitur, quernis inter se arctè trabibus compactis. Homines verò templi aditu prohibebantur, non obicibus muniendo fores, sed laneum duntaxat obtendendo funiculum: sive quòd, vigente superstitione, sacrosanctum fuisse deorum putabant metu locum; sive quòd ei funiculo quædam inesset occulta vis ad arcendos homines. Filum hoc *Æpytus* conscidisse fertur, & subitâ erumpentis aquæ marinæ vi occæcatus. Constat, religionis tantæ fuisse apud profanos fanum hoc, ut *Adrianus Romanorum* imperator templo novo ex omni parte incluserit vetus, adhibitis interea speculatoribus, nè quis vel intra hoc inspiceret, vel indè ruderis quicquam absportaret. Patre mortuo, *Cypselus* filius regnum adeptus est, annósque circiter triginta & duos imperavit. In regno etiam *Elidis*, post *Amphimachum* patrem, *Eleüs* regnavit filius vix triennio. (*Pauf. Eliac.* 1.)

A.M. 2882. *Heraclidarum reditus in Peloponnesum.*

§ 3. Cùm *Apollinem Carnium* cæde sui vatis offensum ritè placavissent *Heraclidæ*, iterum explorant voluntatem sui dei de reditu in *Peloponnesum*. *Pythia* paucissimis respondit, Trioculum sequendum esse ducem. Abeuntes *Heraclidæ* cùm oraculi mentem non satis intelligerent, valde solicitis nè iterum aberrarent, occurrit fortè in via vir (Dæmone, credo, impellente, oraculi autore,) qui altero captum oculo mulum agitabat. Unus continuò ex ducibus *Cresphontes* sagaci conjecturâ monuit, hunc esse quem oraculum voluit. Compellant hominem, & comperiunt *Oxylum* esse *Ætolum*, *Hæmonis* filium, *Thoantis* nepotem, qui bello *Trojano* interfuit; denique, sibimet ipsis cognatione affinem. Quippe *Thoantem Andræmon*, & *Hercules Hyllum*, ex germanis sororibus genuerant. Patriâ verò extorris profugiebat *Oxylus* jam propter fortuitam quam disco ludens admiserat cædem. Itaque orant omnes obsecrántque hominem, ut rerum quas erant suscepturi magnarum participem atque socium se, imò cognatis ducem præberet. Oraculum id monuisse; id verò & se vehementiùs rogare. *Oxylus*, cui nondum erant fixæ ullibi fortunæ, non recusavit, modò *Eleüm* sibi agrum *Heraclidæ*, unde sui majores erant oriundi, assignarent. Compos voti ducem futurum pollicetur se: ac inprimis monet, navibus transmittendum, non itinere pedestri esse irrumpendum, quomodo antehac tentaverant, in *Peloponnesum*. Classe igitur comparatâ novâ, & quæ alia videbantur ad tantum bellum necessaria, *Oxylo* præeunte, à *Naupacto* ad *Molycrium* magnas *Doriensium* copias trajecerunt. Præcipui erant duces, *Hylli* pronepotes duo *Aristomacho* geniti, *Temenus* & *Cresphontes*. Aderat *Aletes* etiam, *Hippotâ* genitus pronepote *Herculis*, qui *Carnum* occiderat vatem. Quoniam patre sine certis sedibus aberrante natus est, filius *Aletes* vocabatur. Secutus quoque *Temenum* est *Hegelaüs*, *Herculis* nepos ex *Tyrrheno*, muliere *Lydâ* genito. Hic tubam primus invenisse, aut monstravisse *Græcis*, dicitur. Ejúsque filius *Hegelaüs* tubæ cantum atque usum docuit *Dorienses*, templúmque posuit *Minervæ Tubæ*. (*Pauf. Corinth.*) Optimas *Peloponnesi* provincias quodam sibi jure vendicabant *Heraclidæ*. *Argolidem* sibi potiùs deberi, utpote *Persëi* posteris, quàm *Pelopidis*, planè peregrinis, arguebant. Cùm autem *Hercules Hippocöontem* è regno *Spartano* ejecisset, idque apud *Tyndarum* deposuisset, ut *Messeniæ* præfecturam apud *Nestorem* subactâ *Pylo*; has quoque proavi jure *Herculis* repetebant. Sed & reliqua *Peloponnesus* trepidabat, cùm tantas audirent bellorum minas; juréque timebant, nè, favente fortunâ, qui jure sua tantùm repetebant, arriperent omnia. Quare *Cypselus*, *Arcadum* rex, valde solicitus, dum studiosiùs exquirit de *Heraclidis* omnia, unum ex ducibus, *Cresphontem*, adhuc cœlibem esse didicit. Suis rebus peropportunum id ratus, ultro per legatos amicitiam ei filiámque *Meropen* obtulit uxorem. Nec minùs *Cresphonti* visum est opportunum, affinitate hâc novâ confirmare suas res, & in medio tot hostium habere socerum. Filiâ desponsatâ sibi suóque regno à tanta tempestate belli prudentissimè *Arcas* consuluit.

In *Argolidem* profecturos jam *Heraclidas* per fines *Arcadum* deduxit *Oxylus*, non per *Elidem*, quam ipse ambiebat; nè forte agrum & fertilissimum & optimè cultum intuentes retinerent sibi, pactorum promissorúmque immemores. (*Pauf. Eliac.* 1.) In agrum *Argivum* ubi *Temenus* cum exercitu irrupisset, vicum quendam occupavit atque munivit, qui postea *Temenium* vocatus est. Ex eo tanquam arce belli *Tisamenum* & *Achæos* oppugnavit, donec ex ea regione profligâsset universos. Illic igitur positum est *Temeno* monumentum, ubi *Dorienses Argivi* mortuo quotannis parenta-

bant

bant. (*Pauſ. Cor.*) Pofitos *Argis Dorienſes Træzenii* quoque in ſuam civitatem receperunt, ut qui *Argivis* jam antea diu paruiſſent. *Hermionem* quoque ceperunt *Træzeniis* vicinam. (*Pauſ. in Cor.*) *Mycenas* denique, & reliquam puto *Argolidem*, quam *Temeno* ſortem natu maximo tribuerunt. *Strabo* (lib. 8.) ex *Ariſtotele* refert, *Ionas* quoſdam ex *Attica Tetrapoli* ſocios *Heraclidis* adfuiſſe, & unà cum iiſdem *Epidaurum* & *Hermionem* occupaviſſe, *Caribus* expulſis, qui tenuerant priùs. A. M. 2868

Argolide ſubactâ, in *Laconiam* atque *Meſſeniam* traducendus erat jam exercitus, ut *Creſphonti* & *Ariſtodemi* liberis ſuæ quoque ſortes traderentur. *Meſſeniam Creſphontes* poſtulavit, terram longè pulchriorem beatiorémque *Laconiâ*, quippe major eſſet natu *Creſphontes Ariſtodemo*. Sed *Theras* ei *Thebanus* magnopere adverſabatur pupillorum gratiâ. Itaque ſorti commiſſa res; cujus ex aqua in ſitula prior exiſſet, is ut *Meſſeniâ* potiretur. At ſubdolè *Temenus*, in *Creſphontem* propenſior, ejus calculum è coctili laterculo, liberûm *Ariſtodemi* ex argilla Sole ſiccata fecit. Hâc igitur ſolutâ, illa conſtitit exivitque. (*Pauſ. Meſſen.*) *Spartam* ergò profecturi, ſpeculatum aliquos præmittunt. *Crius* erat *Spartæ* vates, *Theoclis* filius, cujus in domo *Carneus Domeſticus* (*Apollinis* id erat cognomen) coli cœptus eſt. Ejus cùm offendiſſent filiam *Dorienſium* ſpeculatores, dum ad aquam fortè hauriendam prodiret, collocuti paululùm, ad patrem ejus perducti ſunt. A patre autem capiendæ urbis rationem didicerunt. *Ariſtodemo Lacedæmonia* ſorte obvenerat. At ille apud *Delphos* è vivis jampridem exceſſerat; non confixus ab *Apolline*, quòd *Herculem* fortè obvium conſuluiſſet potiùs de reditu quàm *Pythiam*, (ut quidam *Lacedæmonii* prædicabant;) ſed *Oreſtis* & *Tiſameni* gratiâ occiſus eſt à *Pyladæ* filiis & *Electræ*. Filios reliquit *Proclem* (*Patroclem* vocat *Plutarchus*) & *Euryſthenem*; quorum, avunculus cùm eſſet, tutelam ſuſcepit *Theras Thebanus*. Ejus enim ſororem *Argiam* duxerat *Ariſtodemus*. Gemini quidem erant; ſed eâ voluntatum & omnium conſiliorum diſſenſione, mutuóque inter ſe odio laborabant, ut è *Polynice* ortos facilè cognoſceres. At in hoc uno conveniebant, quòd *Theræ* libenter obſequebantur, eundémque in colonia deducenda ſequebantur ducem. Deduxerat verò in inſulam *Calliſtam*, quam à ſe *Theram* nuncupavit, *Sunio* promontorio adjacentem. *Membliarum* quendam *Pœcili* filium hominem plebeium, *Cadmus* ibi reliquerat coloniæ ducem. Ejus itaque poſteri *Theræ*, qui ab ipſo *Cadmo* erat oriundus, facilè conceſſerunt inſulæ principatum. Nunc autem, unà cum reliquis *Heraclidis*, & hi ex inſula reverſi *Peloponneſum* invadebant. Sed cùm gemini eſſent, neutro cedente, uter præeſſet regno conſulere *Apollinem* placuit. Ille, nè alterutrum offenderet, utrumque juſſit imperare. Ità gemini fratres gemini fiunt reges imperii ejuſdem, ſed bicipitis; quod eorum poſteri dignitate pari per multa ſecula tenuerunt. (*Pauſ. Lac.*) Sed *Lacedæmonii*, *Herodoto* autore, (lib. 6.) *Ariſtodemum* narrabant ipſum *Lacedæmonem* adveniſſe, paulóque pòſt, geminis ei natis, obiviſſe. Cives majorem natu regem ſibi creaturos, is uter eſſet interrogâſſe matrem. Eâ diſſimulante, quòd ambos regnare cuperet, *Pythiam* conſultam juſſiſſe, ut ambos haberent pro regibus, at primogenitum honorarent magis. At id illi quærerant, uter eſſet primogenitus. Tandem admoniti, ut matrem obſervarent; quam illa priorem ſemper lavaret cibarétque, eum eſſe quem quærerent. Id uni puerorum conſtanter à matre fieri cùm advertiſſent, eum deinde ut primogenitum ejúſque poſteros coluerunt. *Euryſthenem* verò appellârunt, alterum *Proclis* nomine. *Euryſthenes* 42, *Procles* 46 imperavit annos. Nec difficilis fuit *Creſphonti* aditus in *Meſſeniam*; eóque libentiùs paruit ei populus, quòd invidioſa jam eſſet *Neleidarum* potentia. Itaque priſci *Meſſenii* non ſunt ejecti ſuis ſedibus: abacti principes tantùm vertêre ſolum; *Alcmæon Sili* filius, *Thraſymedis* nepos. & *Piſiſtrati* filius *Piſiſtratus*; *Pæonis* quoque liberi, qui *Antilocho* natus eſt; *Melanthus* denique, *Andropompi* filius, *Bori* nepos, *Penthili* pronepos, abnepos *Periclymeni*, quem *Nelei* fortiſſimum filium, cùm *Pylum* expugnaret, *Hercules* interfecit. *Alcmæon* & *Pæonis* liberi *Athenas* migravêre: unde *Pæonidarum* & *Alcmæonidarum* novæ gentes. *Piſiſtratus* quò ſe contulerit, nuſquam traditur. (*Pauſ. Cor.*) *Melanthus Pythiam* conſuluit, quemnam ſibi habitandum locum caperet. Reſpondit vates, ubi caput pedéſque in cœna ſibi appoſitos hoſpitalia munera primùm accepiſſet. Id vero mox *Eleuſine* factum ferunt, quæ ditionis *Atticæ* urbs erat. Cùm enim fœminæ ſacerdotes feſtum ibi quoddam patrium celebrarent, jámque carnes univerſas abſumpſiſſent, caput & pedes, quæ ſola ſupererant, ad *Melanthum* inſerunt hoſpitem. *Athenas* ergò *Eleuſine* profectus, civitate donatus eſt. (*Athen.* 3.)

A. M. 2883.

A.M. 2905.

Corinthiis hoc tempore *Doridas* & *Hyanthidas* præfuerunt, *Propodâ* geniti, qui *Demophontis* filius, *Thoantis* nepos fuerat, ex *Ornythione* proavo, *Sisyphi* nato. *Dorienses* igitur, duce *Aletâ*, cùm dedi sibi *Corinthum* peterent, reges facilè in ordinem redegerunt se, imperiúmque tradiderunt *Aletæ*. Populus tamen repugnare ausus est, & repellere novum jugum. Sed commisso prælio victus, ad quærendas sibi alias sedes fugatus est, relictâ *Doriensibus Corintho*. Neque verò *Tisamenus* cum suis *Achæis*, quanquam *Argis* & *Spartâ* pulsus, *Peloponneso* fugatus est; sed in Borealem ejus partem, quæ primò *Ægialus*, tum verò *Ionia* dicebatur, se contulit. Apud suos enim cognatos *Ionas* fore *Achais* locum non dubitabat. Quippe *Achæus* & *Ion* è *Xutho* erant patre germani. Misso igitur caduceatore, inprimis petierunt ab *Ionibus*, ut in agri sui partem admitterentur. *Ionum* reges veriti, nè, si *Achæi* & *Iones* permiscerentur, *Tisamenus*, ob fortitudinem generísque splendorem, unus omnium rex eligeretur, postulata minimè concedenda putârunt. Ad arma igitur deducta res est. *Tisamenus* quidem in prælio cecidit: victores tamen *Achæi* ad *Helicen* usque *Ionas* persecuti sunt, quò ex fuga se receperant. Ex pacto mox impunitas concessa est omnibus, & aliò discedendi venia. Corpus *Tisameni* sepultum *Helice*; tandem ex oraculo *Spartam* translata sunt ossa. (*Pausf. Achaïc.*) Ex *Peloponneso* in *Atticam Iones* demigrârunt, unde generis eorum autor prodierat. Apud *Athenienses* post aliquot annos jure civitatis donati sunt à *Melantho* rege, quò firmiore se præsidio munirent. Nec enim id ob *Ionis* quondam merita gratitudo effecit; sed metus nè, subactâ *Peloponneso*, arma in *Atticam Dorienses* converterent. (*Pausf. Ach.*) *Achaia* Propria dicta regio est, quam *Ioniam* priùs vocârunt; eámque sorte partiti sunt, in urbes duodecim distributam. Summæ rerum præfuerunt *Tisameni* minores filii, *Daïmenes*, *Sparto*, *Telles*, & *Leontomenes*, unà cum *Damasia Penthili*. Maximus enim natu *Tisameni*, *Cometes*, multò antè transmiserat in *Asiam*. (*Pausf. Ach.*) Eò jam & *Penthilus*, *Orestis* alter filius, navigavit, *Lesbúmque* cepit insulam. (*Pausf. Lac.*)

A.M. 2873.

Oxylus Elidem singulari certamine adeptus est.

§ 4. Jam tandem, post *Heraclidas*, *Oxylo Ætolo* adeunda erat sua sors in *Elide*. Exspectabat ille quidem, ut sibi sponte se subjicerent, traderéntque imperium *Elei*. At *Eleüs* rex obstitit, & cum exercitu se opposuit. Ut minimo tamen cum dispendio sanguinis humani de summa rerum decernerent, singulari duorum militum certamine placuit experiri. Uter vicisset, ea ut pars regno frueretur. *Degmeno* sagittario ab *Eleïs*, ab *Ætolis Pyræchmæ* funditori commissa res est. Quid multa? *Pyræchmes* è pugna superior discessit; ità potitus est regno *Oxylus*. Neque tamen priscos *Epeos* pristinis exegit sedibus: sed agros communes partiti cum *Ætolis* æquabili jure, inter se facilè coaluerunt.

Cur reditus Heraclidarum in hos annos conjiciatur.

Exposito *Heraclidarum* reditu in *Peloponnesum*, temporis quoque ratio mihi reddenda est, cur eum in hos maximè annos conjiciam. *Velleius* enim *Paterculus*, *Thucydides*, *Diodorus Siculus*, aliíque, octogesimo post *Ilium* expugnatum anno contigisse hunc reditum volunt. Id autem fieri non potest. *Melanthus* enim, qui ab *Heraclidis Messeniâ* expulsus est, multos annos jam præfuerat *Atheniensibus*, ante annum octogesimum à bello *Trojano*, ut ex *Helvici* Chronologia patet, qui tamen *Paterculi* rationem secutus est. Cùm autem *Clemens Alexandrinus* ex *Eratosthene* doceat, migrationem *Ionicam* annis factam 110 fuisse post captum *Ilium*, 60 post reditum *Heraclidarum*, & *Strabo* scribat (l. 13.) *Heraclidas* rediisse annis post excidium *Trojæ* sexaginta; hanc nos rationem ut verosimillimam ità sumus amplexi, ut *Melanthum* tempore opportuno *Atheniensium* imperio præfecerimus. *Herculis* ergò posteros in *Peloponnesum* rediisse annis quinquaginta & quinque exactis post *Trojæ* excidium statuimus. *Iones* verò in *Asiam* migravisse, sexaginta completis postquam fratres *Heraclidæ* sortibus suis regnísque potiti sunt.

A.M. 2878.

Samuel ut cœlitus fit Hannâ natus.

§ 5. In urbe montis *Ephraïmitici Rama* habitabat vir ex gente *Levitarum*, *Eleana*. Uxores unà is duas duxerat, *Hannam* & *Peninnam*. *Hanna* quidem à viro dilecta plurimùm, at sterilis. *Peninna* verò plurium fœcunda liberorum parens; atque eam fortasse ob causam ascita in conjugium, quòd ex altera uxore nullam *Eleana* sobolem procrearet. Gravissimè ferebat *Hanna* sterilitatem suam, sæpius ei probro datam à rivali. Erat enim apud *Hebræos*, tum viris, tum præcipuè fœminis, contumeliosum carere liberis; eò quòd indigni videbantur qui benedictionum Dei participes fierent earum quæ factæ sunt *Adamo*, (*Gen.* 1. 28.) & *Noacho*, (*Gen.* 9. 1.) quæque *Abrahamo*, (*Gen.* 13. 16.) &c. Præterea, videbantur exosi Deo, quorum genus & stirpem nollet propagari ulteriùs, eorúmve progenie suam augeri Ecclesiam.

Quod

Quod aliqui addunt, *Hebræos* præcipuè generandis liberis operam dedisse, propter *Messiæ* spem è sua stirpe orituri; non id erat commune omnium, sed *Judæis* tantùm, unique familiæ *Davidis* peculiare. *Siluntem Eleana* quotannis ad colendum Numen immolandáque sacra proficiscebatur cum familia; ubi, in conviviis sacrificialibus, cùm *Peninna* sibi liberísque suis plures carnium portiones acciperet, *Hanna*, unica cùm esset, unicam tantùm, at honorificam fortasse & delicatam, propter summum in eam conjugis amorem, tulit. Ea nihilominus tanto dolore correpta est, quali admonita suæ orbitatis parte unicâ, ut cibo prorsus abstinuerit, lacrymis tantùm indulserit & mœrori. *Eleana* quidem ut potuit consolatus est, & " eam sibi dixit non esse " minùs charam, etsi minùs fœcundam; & *illi se instar plurium liberorum fore*. Ederet ergò biberétque, & hilari animo perageret convivium Dei. Ea verò aliud animo tacitè agitabat, & calumniarum quibus ab adversaria petebatur solatium precibus atque votis petere statuit à Deo. Ut primùm ergò epulis perfuncti sunt, ad Dei Tabernaculum properavit; ubi offendit ipsum fortè sedentem in atrio solióque suo Pontificem. Angore autem summo afflicta, lacrymísque profluentibus uberrimè, obtestata est vehementer *Jehovam*, ut " *sui misellæ recordaretur, prolémque sibi masculam donaret*: donatam *se Do-* " *mino* Deóque suo *redditur am* vovet. Quippe *Nazaræum* ab utero, & *perpetuum* in sa- " cris ministrum dedicaturam. Ità quidem vovit mulier, de conjugis pii & amantissimi voluntate secura. Ità vovit & precata est ex corde intimo, motis quidem labiis, at nullâ editâ quæ exaudiretur voce. Animadvertit *Eli* Pontifex, & paulò plùs potam ratus à prandio, parúmque mentis compotem, increpare cœpit: " Facesse, inquit, domum " hinc, & edormi crapulam, neque *vinolentiâ tuâ* ædem sacram polluito. Ea verò placidè ac demissè respondit, " minimè temulentam se, quippe siccam adhuc & jeju- " nam; sed *ægri* & laborantis *animi* grave onus *apud Jehovam deposuisse*. Quare in- " quam ejus de sua ebrietate *suspicionem* humillimè deprecata est; néve coram *Jehova* " se insontem traduceret, & quasi reum fœdissimi criminis insimularet. Cùm audiret hæc, doluit Pontifici dictum, judiciúmque de proba muliere temerarium. Deum igitur ut eam voti sui compotem faceret obnixè comprecatus est. *Hanna* Pontificem, ut pergeret, precibúsque apud Deum adjuvaret se, obtestata suppliciter, ad suos deinde rediit animo alacriore, quasi à Deo sentiret exauditam se. Cibo igitur famem depulit, sitim vino, omnésque dispulit ex animo irarum molestiarúmque nubes. Nulla contrahitur ex rebus humanis terrenísve mentis perturbatæ sincera quies. E cœlo quod petitur solatium, exhaurit penitùs omnem ægritudinem, animúmque planè tranquillum reddit ac otiosum. Impetravit enim à Deo *Hanna* quem tantopere filium expetivit; cui propterea *Samuel* est nomen datum. Cùmque eò usque adolevisset puer, ut ministrare posset in Tabernaculo, (1 *Sam*. 2. 11.) post quintum, opinor, ætatis annum, ablactatus est, adductus ad Pontificem, & consecratus Deo. Post menses 24, aiunt *Hebræi*, ætate cunis aptiore quàm ministeriis. Adducti simul juvenci tres, farinæque modius, cum utre vini; partim ad convivium sacrificiale, partim ut honorario puerum Pontifici commendarent. Ac illum, primò fortasse mirantem quid puerum afferrent in Tabernaculum, *Hanna* paucis edocuit. " Dignare me, " obsecro, Præsul, inquit, sanctissime, certo tibi certius narraturam audire. *Ut* " *vivit anima tua, illa ego mulier sum, quæ* ante annos aliquot, *hoc in loco, Deum præ-* " *sente oravi te, puerúmque à Deo exoravi hunc*. Precariò datum à Deo, *Deo* jam " *reddimus*, tibíque tradimus ministrum in æde sacra devotum atque perpetuum, Pon- " tifex reverende. Accepit ergò *Samuelem* Antistes *Eli* castè piéque in Tabernaculo educandum; gratiásque Deo venerabundus egit, quòd comprecante se *Hannæ* preces exaudivisset.

Nacta puerum tantæ spei, solutáque jam voto, Prophetis *Hanna* continere gaudium suum non potuit, quin cantico gratias ageret, Divinúmque Numen celebraret. Tantæ Deus gratitudini novum addidit præmium: alios enim, præter *Samuelem* & duas filias, filios ei donavit tres. Nam & Pontifex *Eli* conjugibus benedixerat, oraverátque, ut *Samuelis* gratiâ pluribus eos liberis locupletaret Deus. Ac ministeria quæ potuit in Tabernaculo sedulò obibat *Samuel*, etiam lineo indutus Ephodo. Et mater ei quotannis, cùm ad anniversaria sacra *Siluntem* ascenderet, talarem quoque tunicam pro statu corporis parvam afferebat. (1 *Sam*. 1. & 2.)

§ 6. *Euryface* mortuo, *Telamonii Ajacis* filio & insulæ *Salaminis* rege, successit *Philæus* filius; qui mox eandem *Atheniensibus* propinquis tradidit, cùm ab iis esset suæ civitatis jure donatus. Honores etiam decreti sunt ab *Atheniensibus Ajaci*, ejúsque filio

A.M. 2878.

A.M. 2881.

A.M. 2881.

filio *Eurysaci*; & huic etiam ara posita: & in ipsa insula post annos 1200, inter fori ruinas, templum *Ajacis* cum statua ex ebeno spectabatur. Ab his *Cimon* & *Miltiades* postea, spectatæ virtutis viri apud *Athenienses*, orti sunt. (*Paus. Att.*)

A.M. 2882.

Xanthus & Melanthus singulari certamine de regno dimicant.

Atheniensibus contra *Thebanos* hoc tempore bellum fuit, de *Oenoë* & *Melanis*, sive *Celenis*, in confinio. *Thebanis* imperabat *Xanthus*, *Ptolemai* regis filius, *Damasichthonis* nepos. Idem & belli dux singulari pugnâ regum dirimi litem postulavit. Recusavit *Thymætes Atheniensium* rex, maluítque regno cedere, quàm vitam in periculum vocare. *Melanthus* exsul *Messenius*, proposito regni præmio, certaminis aleam subivit; ubi *Xanthus*, ab hoste circumventus, dolo magis quàm virtute interfectus est. Ut primùm enim cominus steterunt, *Melanthus*, *Iniquè*, inquit, *Xanthe, & contra pactum facis. Adversus solum enim eum altero processisti.* Cùmque admiratus ille quisnam se comitaretur respexisset, aversum uno ictu confecit. (*Frontin.* Strateg. 2.5. & *Polyæn.* 1.) Autor *Etymologici* (cum aliis) *Melanthum* ait congressurum fecisse *Baccho* votum, si *Xanthum* falleret. *Bacchum* igitur (aut spectrum aliquod) apparuisse *Xantho* comitem, nigrâ indutum caprinâ pelle. *Melantho* apud *Athenienses* tantæ gloriæ fuit hæc victoria, ut *Thymæte* rege abdicante regnum, ei delatum sit. Ab eo *Melanthidarum* familia dicta, & sacra instituta sunt *Athenis Apaturia*. Dolus enim ἀπάτη *Græcis* dicitur. *Baccho* præcipuè sacrum id festum fuit, diebúsque tribus peragebatur, vel, ut *Harpocration*, quatuor, in mense *Pyanepsione*. Primus dies *Dorpia* dictus, secundus *Anarrhysis*, tertius *Curiotis*. Primo, sub vesperam, convivia singulæ Tribus, οἱ φράτορες, agitabant. Secundo sacra faciebant *Baccho Melanægidi*, (*Melanthidem* alii vocant,) *Jovique Apaturio*, seu *Apatenori*, id est, Deceptori, & *Phratrio*, ac *Minervæ*. Tum pueros adultos & puellas admovebant aræ, quos in civium album, & in suam quemque tribum, erant relaturi. Tertio parentes suos quisque liberos curiæ suæ offerebant, civitatis atque tribûs jure donandos, at jurati priùs *Athenienses* eosdem esse, & ex ipsis *Atheniensibus* natos. Comâ etiam pueris detonsâ, ovem *Dianæ* immolabant. Hæc autem puerorum gratiâ cùm fierent, qui *Græcè* κοῦροι dicuntur, ideo & *Curiotis* festi appellabatur is dies, & sacrificium puerorum Κούρειον· puellarum verò Γαμήλια, quia sub nuptiarum tempus referebantur in tribus. Annos regnavit *Melanthus* 37. *Thebis* interea victi regis memoria tantum valuit, ut regiâ potestate abrogatâ, pluribus magistratibus in posterum reip. summam commiserint. (*Paus. Bœot.*)

A.M. 2883.

Sicyoniis imperant sacerdotes.

Zeuxippo Sicyoniorum rege mortuo, summæ rerum præfuerunt Sacerdotes *Apollinis Carnei*, nuper admodum nati, si à *Carno* vate cognominatus est. Septem hi erant: quorum priores quinque, *Archelaüs*, *Automedon* sive *Automedes*, *Metrodotus*, *Euneüs*, atque *Theonomus*, annuum gesserunt magistratum; *Amphictyon* novennio præfuit, *Charidemus* annos octodecim, vel, ut alii, tredecim; cúmque impensas diutiùs ferre non posset, aufugisse dicitur. Jam tandem reges huic genti defecerunt, quæ antiquissima totius *Græciæ* sex & viginti regibus per annos 952 paruerat. 962 *Castor* numerat. (*Euseb.* Chron.) Aliter *Pausanias* de *Sicyoniorum* postremis narrat regibus; quod mox videbimus.

A.M. 2886.

Bœotia & Thessalia unde ità nominarentur.

§ 7. *Bœoti*, ex *Arne* oppido à *Thessalis* expulsi, eam occupârunt regionem quæ *Cadmeïs* antea dicebatur, & ab illis deinde *Bœotia* denominata est, 60 annis post excidium *Trojæ*. Aliqui verò jam antea *Bœoti* his in locis consederant. (*Thuc.* 1.) *Peneleus* enim, *Thebanorum* apud *Ilium* dux, ejúsque nepotes, postremi *Thebanorum* reges, ex hac erant gente oriundi. Acer belli juvenis, (ait *Paterculus*,) nomine *Thessalus*, natione *Thesprotius*, cum magna civium manu, eam regionem armis occupavit, quæ deinceps ab ejus nomine dicta *Thessalia* est, unde *Bœotos* expulit.

Adolevêre jam *Lacedæmonii* fratres, ut *Theræ* tutelâ non esset opus. Cùm in se igitur suscepissent juvenes imperium, qui hactenus præfuerat, *Theras*, pupillorum subesse dominatui non tulit. In *Theram* igitur insulam redire statuit, ubi & ipsi regem agere licebat. Sed comites atque subditi deerant. Nè suo quidem filio persuadere potuit ut navigaret unà, suúmque sequeretur patrem. Cùm ergò minaretur quodammodo *Theras*, eum se οἶν ἐν λύκοις, tanquam ovem inter lupos relicturum, ex eo dicto Οἰόλυκος, *Oeolycus*, deinde nomen filio adhæsit. Hâc tamen ratione quam dicturus sum comites fortè consecutus est. *Minyæ*, quorum origo ex inclyto sociorum *Jasonis* numero *Lemniorum* in insula concepta, (A. M. 2738.) per aliquot seculorum vices stabili in sede manserant; à *Pelasgis* autem expulsi armis, alienæ opis indigi, excelsa *Taygetorum* montium juga supplices occupaverant paulò ante hæc tempora. Quos *Spartana*

civitas

A.M. 2886.

Minyarum uxores maritorum salvatrices.

civitas recepit respectu *Tyndaridarum*, qui in *Argonautarum* numero eminebant; deductósque indè, legibus commodisque suis immiscuit. Sed hoc tantum beneficium in injuriam benemeritæ urbis, regnum affectantes, verterunt. Publicæ igitur custodiæ inclusi capitali servabantur supplicio. Quod cùm vetere instituto *Lacedæmoniorum* nocturno tempore passuri essent, conjuges eorum, illustris ibi sanguinis, velut allocuturæ perituros viros, impetrato à custodibus aditu, carcerem intraverunt, commutatáque veste, per simulationem doloris velatis capitibus, eos abire passæ sunt: *Hoc loco quid aliud adjecerim*, (ait *Valerius Maximus* 4. 7.) *quàm dignas fuisse quibus Minyæ nuberent?* (*Herod.* 4. *Plut.* de Clar. mulier.) In *Taygeti* vertice cùm denuo consedissent, nihil de rigore tamen pœnâque constituta remittentibus *Lacedæmoniis*, *Theras* necem deprecatus est, recipiens, in exsilium se procul eos indè abducturum. Tribus ergò biremibus ad posteros *Membliari*, seu *Membliaris*, navigavit; ubi *Minyæ*, præter paucos qui discesserant, in sex distributi partes, totidem oppida condiderunt, *Lepreum*, *Magistum*, *Thrixas*, *Pyrgum*, *Epium*, *Nudiúmque*. (*Herod.* 4. *Paus. Ach. Strab.* 8.)

Pelasgorum ingratitudo, & supplicium.

Liceat verò hìc etiam de *Pelasgis* exponere, (cùm de tempore nihil constet,) qui *Minyas Lemno* expulerunt, ut ipsi ab *Atheniensibus* exacti sint eâ regione sub *Hymetto*, quam neglectam antea cultissimam reddiderant; idque pari (ut ferunt) crimine, quod *Spartâ Minyas* expulit. *Pelasgi* quidem id fecisse *Athenienses* ferebant, nullâ impellente præter invidiam causâ & avaritiam, ut suorum potirentur laborum beatissimæque terræ fructibus. At *Athenienses* arguebant, jure quidem se ingratos ejecisse eâ, quam benemeritis donaverant, regione. Nam & liberis suis, cùm ad Novem fontes aquatum prodirent, (nulla enim adhuc erant mancipia *Græcis*,) per contumeliam sæpius *Pelasgos* attulisse vim; & consilia de *Atheniensibus* opprimendis & invadenda repub. agitâsse. Se tamen, cùm interimere omnes potuissent, in perduelles mitiùs statuisse, ac discedendi concessisse facultatem. (*Herod.* 6.) Sub *Acropoli* verò locum quem incoluerant *Pelasgi*, diris imprecationibus vetuerunt *Athenienses* nè quis deinde habitaret; (*Thuc.* 2.) quòd eo in loco *Pelasgi* suas insidias posuissent. Exclusi ergò *Atticâ*, *Lemnum* invaserunt, *Minyis* (ut monstratum est) in fugam datis. Indè verò, ut exsilii sui vindicarent injuriam, fœminis *Atheniensium* posuêre, quas frustrà viris paraverant, insidias. Ferunt enim eos longo tempore maris imperium tenuisse. *Braurone*, dum festum *Dianæ* diem agerent, permultas earum impetu facto raptas, delatásque *Lemnum*, pro concubinis habuerunt. Cùm autem filios concubinæ multos peperissent, & linguâ eos & moribus *Atheniensium* imbuerunt, voluerúntque nè cum reliquis *Pelasgorum* filiis consuetudinem haberent; sed contra omnem ab aliis pueris vim se mutuis viribus defenderent, ac pro dominis gererent. Advertebant hæc omnia *Pelasgi*, nec ferendum putabant uxorum legitimarum filios subesse nothis; & magna quædam suspicabantur ausuros cùm adulti essent, qui hæc nondum ephebi agerent. Matres ergò unà cum filiis *Atticas* unâ cæde sustulerunt omnes; pari scelere quo *Lemniades* fœminæ viros olim trucidârant. Cùm autem, strage perpetratâ, nec fœminæ parerent, nec pecora illis fœtus ederent, terrâve fructus; *Pythia* consulta, jussit pœnam *Atheniensibus* quam *Athenienses* ipsi vellent dare. Missis ergò *Athenas* legatis, statui sibi pœnas petunt. *Athenienses*, toris in curia quàm poterant splendidissimè stratis, appositáque mensâ omnibus refertâ bonis, postulârunt à *Pelasgis*, ut talem sibi regionem traderent. Facturos *Pelasgi* se quod poscebatur, sed hâc unâ lege, promiserunt, si modò navis uno die Aquilone vento ex *Atheniensium* ditione in *Lemnum* trajiceret: quod fieri non posse credebant, cùm *Lemno* insulæ longè ad Austrum subesset *Attica*. Ità elusis (ut putabant) *Atheniensibus*, in *Lemnum Pelasgi* rediverunt. Post multa deinde secula, factum aliquo modo id ipsum est, quod per ludum, ut futura nunquam res, erat postulatum. Chersoneso enim *Hellesponti Atheniensium* in ditionem redactâ, *Miltiades* indè solvens, in *Lemnum* uno die ventis Etesiis delatus est, insuláque potitus.

A.M. 2894.

Hophni & *Phineas* ut sacerdotio abutuntur.

§ 8. Consenuerat jam summus *Israëlitarum* Pontifex *Eli*, & caligabat oculis. Omnem igitur sacrorum administrationem in filios suos transtulit, *Hophnin Phineámque*. Illi autem, longè dissimiles patri, qui prælucere aliis debuerant suæ pietatis face, impii atque impuri ganeones nequissimè gerebant se, sermonibúsque omnium vapulabant. Nec enim debitâ legitimáque parte victimarum contenti, per vim atque injuriam auferebant quod libuit. Immolantibus enim *Israëlitis* aderant illico

famuli

A.M. 2894.

famuli sacerdotum, & impactâ in ollas aut lebetes fuscinulâ, quicquid contigerat
dominorum jure absportabant. Sed & coctas aliquando recusabant, carnes crudas &
assandas poscebant, etiam priùs quàm adipem adolevissent Deo. Quòd si quis religiosior detrectabat, minabantur protinus, &, si opus, inferebant vim. Magno hæc
offendiculo fuerunt, ingratámque reddebant ac penè invisam populo Religionem Dei.
Ab iisdem præterea, quod multò est fœdius dictu, mulieres uxorésque alienæ, quæ
ad ostium Tabernaculi Religionis causâ ventitabant, stupro nefario turpissimè violabantur. Neque clàm habebant sua scelera. Erant in ore omni populo; aurésque
patris tandem perculerunt. Támque frequentes ad eum quotidie deferebantur querelæ, ut, quamvìs plùs nimiò liberis indulgeret, non potuerit tamen non paucis ac
leviter eos increpare. "*Quænam* verò, inquit, *hæc infamia est quâ laborare vos au-*
"*dio, filii mei?* Nec enim ipsi peccatis *modò*, sed & *populo Dei autores peccandi* du-
"césque *vos exhibetis*. Non hæc bene à vobis, si modò vera sunt, piéve satis pro
"vestro sacerdotum officio fiunt, *liberi mei. Si quis homo hominem offenderit alium*,
"erit qui interponat se, rectéque *statuat rem* inoffensus *judex. At si peccetur in* ip-
"sum judicem, Judicem verò supremum, si in ipsa peccetur sacrificia Dei, quibus
"unicis placandus est supremus Judex; quid exspectandum est ab offenso impla-
"cabilíque Deo, præter iracundiam atque vindictam severissimam? Nolite igitur,
"nolite, obsecro, dilecti filii, pergere ulteriùs in hac semita; sed revocate vos, vi-
"ámque terite præceptorum Dei. Hæc ille mitia frigidè ac leniter monuit. Maluit enim à liberis suis Deum, quàm à se liberos offendi. Nihil igitur increpatione
profecit enervi; aculei deerant. Verberibus castiganda erant flagitia tanta, non verbis. Morbi graves frustrà curantur leniore medicinâ. Ferro & igne sananda sunt
atrocia vulnera, non manu tractanda leviore brachióque molli. Quare in tanta morum pravitate disciplinâ opus erat acriore, & autoritate Pontificis, imò Judicis, ubi
lenitas patris nihil erat profutura. Poterat quidem Deus Spiritu suo mollivisse corda improborum hominum, ut monitioni paternæ obsequerentur: At verò indignos
putavit, quos à morte illis destinata conservaret. Perfricuerant enim sibi frontem,
pudorémque omnem decoxerant. Quid homines de se sentirent diceréntve, quid ipse minitaretur Deus, nihili pendebant. Ad patrem igitur à Deo Propheta missus
est, (pro tempore, opinor, excitatus,) qui facilitatem ejus & indulgentiam increparet severiús. His igitur aut hujusmodi verbis Dei compellavit senem: "Ideòne

Propheta *Elin* de filiis monet Anonymus.

"*tuis ego majoribus in Ægypto* ministris meis ad *Pharaonem* usus sum, *& in Aaro-*
"*nem ex omnibus Israelitarum tribubus electum contuli pontificatum* summum, qui am-
"plissimus dignitatis gradus est, in quem tu jam hæreditario jure quodam ab *Aa-*
"*rone* sublatus es? Ideo *sacrificiis muneribúsque populi* saturavi ego vos, ut tam vos
"in me immemores ingratósque præbeatis? ipsáque polluatis ea quibus præfecti estis
"à me sacra? *Quid* enim *est quòd tu tuos filios, sacrificiorum* meorum impios he-
"luones, omnipotenti Patri Dominóque tuo *præferas?* Mea enim violari sacra ma-
"vis, quàm in scelera filiorum tuorum animadverti, quò rapinis atque sacrilegiis
"*vosmet* impunè *saginetis*. Neque tamen feretis impunè. Olim *constitueram, fa-*
"*miliæ vestræ perpetuum* affigere Pontificatum, si modò ritè fuissetis perfuncti vestris
"officiis, & præceptis obsecuti meis. *Jam verò* alia mihi longè mens est. (*Jer.*18.
"9, 10.) *Illos enim qui honore* debito *coluerint me, honoraturus & ego sum; qui verò*
"*contempserint, contemptui habiturus.* Tibi quidem senescere datum est; quo posteri tui beneficio non fruentur. *Aderit enim tempus illud* mox, *quando in tua fami-*
"*lia* neque Pontifex uspiam, *neque senex futurus sit.* Quòd si ad virilem ætatem ado-
"leverint, *in virili ætate* uno *omnes* exitio, nec maturâ *morte interibunt.* (1 *Sam.*22.18.)
"Alium verò *mihi designavi Antistitem, qui Christo meo adsit, præsitque sacris perpetuò;*
"(1 *Reg.*2.35.) *cui è tua familia qui superer unt* inopes *humilésque supplicabunt, in mu-*
"*nere sacerdotali* & infimo quovis in loco ut ministrent, ad saturandam operâ quotidi-
"anâ quotidianam famem. (1 *Reg.*2.26,27.) Atque hæc ego talionis æquissimâ lege
"vobis retribuam. Vos præripuistis ante legitimum tempus victimarum carnes; ego
"prematurâ morte auferam vos. Tu mihi tuos anteponis liberos; ego tuum tibi rivalem
"præferam. Vos mea conculcatis de ritu sacrificiorum præcepta; ego itidem de Pontifi-
"catu perpetuo in vestra familia decretum abrogabo. Optimis quidem, at non legiti-
"mis, sacrificiorum carnibus lautissimè jam vosmet ingurgitatis; tui verò desiderabunt
"aliquando, & mendicabunt sibi victum inopem, famelici. A me verò denunciata esse
"hæc, veréque tandem eventura, *id tibi signo erit* certissimo, *quod filiis tuis continget*

"ali-

" aliquando, ut *ambos eodem esse interemptos die* superstes ipse audias. (1 *Sam.* 2.)

Atque hæc Deo dictante monuit Propheta *Elin* de filiis; qui tamen parùm illis ad mentem saniorem profuit. Quò majorem ergò Deus incuteret ei ruborem, à puerò *Samuele*, aut ephebo jam adolescente, senem admoneri voluit. Vigebat enim summâ jampridem *Samuel* apud populum simul atque Deum gratiâ. Deerant verò *Israëlitis* hâc tempestate publici Prophetæ, quos in rebus dubiis anxiisque populus consuleret. Judices plerumque, aut Pontifices, aut primarii sacrorum procuratores, per Urim atque Thummim aliisque modis Prophetarum fungebantur munere. Judex verò jam sacrorùmque antistites tam se impiè gerebant, ut indigni viderentur quibus consilia sua Deus crederet. *Samuel* quidem, piè religioséque in Tabernaculo educatus, in sacris cultúque Divino castè integréque versabatur. Eum igitur Deus, quanquam vix primas adolescentiæ metas ingressum, alloquio arcanorúmque fide dignatus est. Profundâ jam nocte dormientem in cella inter *Levitas* nomine compellat, *Samuel*. Tabernaculo quidem proximus, neque procul à *Samuele*, aberat Pontifex. Pontificem ergò se ratus appellavisse, properat quantum potest, & vocatum ait adesse, & exspectare se quid velit. Cubitum redire monet *Eli*; nec enim se vocavisse respondet. Eâdem voce ter excitatus puer, (nec enim adhuc Dei vocem agnoverat,) totiésque Pontificis interpellavit requiem. Tandem animadvertit *Eli*, puero adfuisse *Jehovam*; id quod animadvertì ab eo Deus voluit. Præcepit ergò *Samueli*, ut, si quem se denuo vocantem audiret, *Loquere, Domine*, responderet; *servus enim auscultat tuus*. Cùm vocanti denuo respondisset quomodo ab *Eli* jussus est *Samuel*, hæc ad eum Deus prolocutus est: " Atrox atque dirum quid-" dam parturit mihi animus, cùm in populum universum hunc, tum verò maximè " in Pontificis maximi domum; *quo audito tinniant hominibus aures*, & animi ob-" stupescant. *Cùmque incepero*, non desinam priùs quàm *quæ denunciata illi sunt* " *perficiantur omnia*. Sentiet, profectò sentiet aliquando *me familiam ejus abdicâsse prorsus*, *propter impietatem cujus ille sibi malè conscius est*; *propter ignominiam & diminutionem dignitatis quam sibi* ordinique sacerdotali *contraxerunt ejus filii*; *nec* auto-" ritate quâ debuit & acrimoniâ *probibuit* pater. *Itaque juratus denuncio, nulla un-" quam sacrificeia*, quæ turpissimè ab illis inquinata sunt, *impietatem Elianæ do-" mûs expiatura*. Tacente his dictis Deo, obdormivit usque ad auroram *Samuel*; priméque manè sacras fores aperuit. Sed non ausus est ea tam atrocia narrare Pontifici quæ audiverat à Deo. *Eli* autem, veritus de se aliquid locutum fuisse Deum, (adeò timida & suspicax conscientia est mala,) *Samuelem* accersit, percontatur, adjuratúmque vehementer adigit confiteri omnia. Neque Deo minitanti pius senex, neque recitanti minas puero succensuit. Cui ad vindicanda filiorum scelera justitiæ severitas defuit, ad ferendam patientissimè vindictam Dei candor æquitatis non defuit. " Quicquid fieret, meruisse non negabat se. In Dei verò Dominique sum-" mi esse potestate omnia. *Faceret ergò quod sibi cunque optimum videretur*, maxi-" méque ad suam conduceret gloriam. Certò enim scire se, nihil ab eo nisi quod " sit optimum fieri posse. Se igitur suâque omnia ejus libentissimè voluntati per-" mittere. Deinde adolevit *Samuel*, aderâtque illi ac benedicebat Deus; nec ejus vaticinia ulla ex parte fallere passus est. Facilè igitur pervulgatum est inter omnes *Israëlitas*, *Eli* adhuc superstite, *Samuelem* constitutum fuisse Prophetam à Deo; qui sæpius ei post hæc *Silunte* apparuit. (1 *Sam.* 3.)

A. M. 2894.

Samuel adhuc ephebus Elin arguit nimiæ in filios indulgentiæ.

§ 9. Post patrem *Sylvium Posthumum*, quarto loco *Æneas Sylvius Albæ Latinis* unum & triginta imperavit annos; 5. *Latinus* deinde *Sylvius* 51; 6. *Alba Sylvius* 39. 7. *Capetus*, *Albâ* genitus,(*Atys Livio* dicitur, *Sylvius Athis Eusebio*,) 24 annorum rex: 8. *Capys Sylvius*, qui *Capuam* ædificavit, 28: 9. *Calpetus*, *Livio* & *Ovidio Capetus*, 12: 10. *Tiberinus Sylvius* 8; qui in trajectu *Albulæ* amnis, vel in prælio ad fluvium, submersus, celebre ad posteros nomen flumini dedit, ut deinde *Tiberis* seu *Tibris* diceretur: 11. *Agrippa Sylvius*, *Ovidio Remulus*, 41; non nisi 33 *Dionysio*: 12. *Alladius*, *Livio Romulus Sylvius*, *Ovidio Acrota*, *Eusebio Aremulus Sylvius*, 19. Is, cùm tonitrua fulguráque imitaretur ad populi terrorem, ut ipse deus haberetur, fulmine ictus, & inundatione lactâ submersus est unà cum domo; cujus interdum, vivente se, apparuisse in lacu perlucente ruinas, *Dionysius Halicarn.* autor est, (l. 1.) 13. *Aventinus Sylvius*, à quo monti nomen ubi sepultum ferunt, 37: 14. *Proca Sylvius*, 23. De his regibus quia nihil ferè traditur præter nuda nomina, ideo simul numerandos putavi.

A. M. 2900

A. M. 2908.

Cypselo Arcadum rege mortuo, ejus filius in imperio successit *Laus*, regnavítque annos fortasse 40.

Cresphon-

A.M. 2908. *Cresphontes Messeniæ* rex, in quinque partes divisâ regione, regiam in medio *Stenycleri* habuit; quam *Pyli Nestoridæ, Arenæ Aphareüs*, reliqui reges *Andaniæ* collocârant. Cùm autem populariter & studiosè nimis plebem amplecteretur, optimates, conspiratione factâ, & regem & liberos è medio sustulerunt, præter *Æpytum* natu minimum, qui apud *Cypselum* avum maternum puer adhuc & avunculum *Laanta* educabatur.

A.M. 2909. *Palæstinorum res prosperæ* § 10. Vaticinabatur jam Propheta *Samuel*, non uni modò Pontifici, sed universæ *Israëlitarum* genti quoque; & ea vaticinatus est quæ mox iis non verè minùs quàm infeliciter acciderunt. Excusserant nuper *Palæstinorum Israëlitæ* jugum, quod per annos 40 pertulerant. *Palæstini* ergò tanquam in rebelles arma capiunt, invadunt *Judæam*, castráque metantur *Apheci*. Occurrunt *Israëlitæ* cum exercitu ad locum qui *Eben-Ezer* postea dictus est. (1 *Sam.* 7. 12.) Pugnârunt acie instructâ: sed victi ab hostibus *Israëlitæ* millia è suis quatuor amiserunt. Mirati principes *Israëlitarum* quid esset quòd tantâ se afficeret clade Deus, nec suis adesset præsidio contra hostium vim, novam ineunt bellandi rationem. Ut præsentem habeant Deum in acie vel invitum, accersunt *Silunte* Arcam fœderis; assectabantur *Hophni* & *Phineas*, maximi Pontificis filii. Venientem verò in castra clamore maximo prosecuti sunt *Israëlitæ*, ut terra ipsa contremiscere videretur, & cœlum quati. Audito clamore. *Palæstini*, cùm de Arca didicissent, novâ re propè attoniti, non minùs exhorrescere inprimis ipsi, quàm triumphare hostes *Hebræi*. Quid enim facerent ignorabant, quóve præsidio tuerentur se contra Deos (ut ferebant) omnium fortissimos. Eos enim tantis cladibus affecisse aiebant *Ægyptios*, tantáque miracula edidisse in deserto. Tandem verò collegerunt animos ex hoc timore, & cohortationibus mutuis confirmavêre, anxii maximè ac soliciti, nè qui hactenus imperârant, domini à servis suis subigerentur. Ubi ad manus ventum est, fortissimè rem gessêre *Palæstini*, prælióque ingenti fuderunt atque fugaverunt *Israëlitas*, cæsis 30 millibus. Arca etiam capta est, quíque adduxerant eam Deo non consulto sacerdotes, *Hophni* & *Phineas*, perierunt. Ad viam interea sedebat Pontifex in solio, ut occuparet nuncios ex prælio, admodum de Arca Dei solicitus. Cúmque ex *Benjaminita* quodam didicisset, qui ex acie fugerat, de *Israëlitarum* clade, de filiis suis, de Arca; ut primùm captam hanc audivit, Religionémque afflictam, defecit protinus, ac de sede cecidit retrorsùm gravis ætate senex, fractáque cervice interiit. Nonaginta & octo annos vixerat, 40 populo præsederat Judex. Gravida etiam uxor *Phineæ*, cùm hi graves nuncii vulnerâssent illi aures, addito & soceri leto, puerperii repentè oppressa doloribus, filium enixa est. Non illa tamen lætiore partu puerόque nato fruitur. Sed nomen infanti cùm dedisset *Ieabod*, quoniam, Arcâ Dei captâ, gloria discesserat ab *Israële*, animam mœrens exhalavit. Pontificis deinde munus *Abitubus Phineæ* videtur filius obivisse, (1 *Sam.* 14. 3.) quanquam ejus lumini suâ claritate Judex & Propheta *Samuel* ità offecit, ut nulla uspiam de Pontificatu ejus mentio fiat in Sacris Literis. *Samuel* enim non nisi *Levita*, oriundus ab impio *Coracho*, (ut ferunt,) sacerdotio quodammodo functus est, Divino quodam privilegio, quod frustrà *Corachus* ambiverat. Ità majorum neque virtutes apud Deum prosunt, neque obsunt vitia posteris.

Cùm cepissent Arcam, triumphare *Palæstini* videbantur, non de *Israëlitis* modò, sed etiam de ipso *Israëlitarum* Deo. Ac per omnes eam traducere civitates triumphali more. *Azotum* primò delata est; ubi prope *Dagonem* idolum suum in templo ejus collocaverunt, quasi opima spolia Deum victum victori stitissent *Jovi*. At stipitem sibi rivalem *Jehova* non tulit. Crastino igitur manè, prostratus atque pronus humi *Dagon* repertus est coram Arca Dei. Cùm in locum restituissent suum numen *Azotenses*, postridie iterum quomodo priùs dejectum invenêre, sed capite diminutum, palmísque manuum amputatis in limine. Quo factum est, ut ejus templi calcare limen nefas deinde habuerint *Azotenses*, quasi contactu *Dagonis* ità sacratum, ut hominum calcibus non esset polluendum. Neque *Dagon* solummodo pœnas dedit, sed viri *Azotenses* finitimique omnes suam luerunt feveriùs in Arcam Dei contumeliam. Hæmorrhoides enim occultíque morbi, sed ignominiosi, corpora civium, murium vis ingens agros finitimorum infestabant. (1 *Sam.* 6. 5.) Tot ergò pertæsi malorum, obnixè deprecati sunt Arcæ *Israëliticæ* longiorem apud se moram. *Gathum* ergò traduci principes *Palæstinorum* (penes quos fuisse videtur summa rerum) præceperunt. Nec inprimis *Gathæi* suscipere ingratam hanc & exitialem hospitem. Susceptá verò, ad unum ferè omnes obscuris illis pudendísque morbis corripiebantur. Oravêre igitur & illi tandem suos proceres, nè diutiùs maneret apud se *Jehova*

sibi cedunt in supplicium.

va Arca. Indè transmissa *Ecronem* est: non modò ut singulas civitates triumphi sui participes facerent, sed explorarent quoque, in varia loca traducendo Arcam, an ea esset malorum fons, an verò derivandus aliunde. Nec enim facilè dimissuri erant proceres eximium hoc suæ victoriæ monumentum. Sed *Ecronitæ* venientem ad se querulis exclamationibus acceperunt, quasi actum esset de se, Arcâ receptâ. Neque vanus hic metus fuit. Quò longiùs enim provecta, diutiúsque morata est apud homines profanos Arca Dei, eò graviùs multabantur. Morbis plurimi novis, puto, & inauditis extincti sunt. Qui evaserant fortè, mariscis & illi abditis gravissimè laborabant. Maximis ergò ejulatibus *Ecronitæ* verberare cœlum, satrapásque suæ gentis coactos in concilium vehementer obtestari, nè diutiùs hæreret in suis visceribus hoc malum; ut Arcam *Israëlitici* Dei perniciosam ad *Israëlitas* remitterent, nè *Palæstini* omnes interirent. Cùm tot funeribus atque morbis aliísque damnis, Arcæ comitibus perpetuis, constaret satis jam de malorum causa, spolia tam funesta & exitiosa reddere hostibus, consultum principibus visum est, etsi minùs honorificum sibi. Post mensium septem apud *Palæstinos* moram id factum est. Consulunt ergò sacerdotes ariolósque suos, quomodo transmittenda sit *Israëlitas* Arca. Illi, "*vacua nè remittatur*, monent, *si remittenda sit*; verùm ut aliquod *offeratur donarium*, "*quod reatum expiet* cujuscunque *delicti* offensæve in *Israëlitarum* admissæ Deum. *Ità* enim *fore*, *ut* ab eo fortasse placato morbi *sanentur*, *notáve* saltem *fiat* vera malorum causa. Dona verò esse aptissima, quæ ipsa repræsentent mala, *Hæmorrhoïdas aureas*, *aureósque mures*, *pro numero principum* atque civitatum, *quinque*. Et "prudenter aiunt facere principes, quòd sponte Arcam & maturè dimissuri sint. "Frustrà enim *se* contra hunc esse *obfirmaturos* Deum. Quid enim *Ægyptio Pharaoni* sua profuit olim *pertinacia?* Postquam obstinatione inflexibili repugnavisset "diu, gravissimis tandem coactus malis cedere, & *abire populum passus est*. *Vaccas ergò lactantes injuges*, *ablatis vitulis*, *plaustro*, inquiunt, *alligate novo*. *Imponite Arcam*, *appositâque ad latus capsulâ cum aureis donariis*, vaccas *dimittite*. "Propinqua est *Judæorum* urbs *Bethsemesum*. Eò si vaccæ indomitæ, absentibúsque pullis, suâ sponte *contenderint*, (quod sine Divina vi fieri non potest,) certò "statuite, Arcam illam indignè à nobis habitam *intulisse* omnia *quæ nos pertulimus* "*mala*: *sin* aliò vaccæ declinârint, *fortuita* esse, neutiquam divinitùs irrogata. Plaustrum ergò ità instructum secuti ex intervallo sunt proceres *Palæstinorum* usque ad limites agri *Bethsemesitani*. Cúmque viderent vaccas festinantes mugientésque rectà pergere *Bethsemesum*, certi jam de malorum præteritorum causa, nè quod novum infligeretur persequentibus redeuntem Arcam, *Ecronem* se festinatione summâ retulerunt. Metebant in valle triticum *Bethsemesitæ*; cúmque è longinquo venientem ad se Arcam agnoscerent, mirificè lætati sunt. In agro autem *Josuæ Bethsemesitæ*, ad magnum quendam lapidem, vaccæ substiterunt. Prodierunt ergò sacerdotes, (erat enim sacerdotalis urbs, *Jos.* 21. 16.) tignísque plaustri concisis vaccas immolaverunt holocaustum *Jehovæ*. In saxo interea Dei Arca donariáque *Palæstinorum* posita sunt. Sed & alia quasi Deo reduci holocausta *Bethsemesitæ*, credo, exhibuerunt sacerdotes. Rumor autem de Arca Dei reddita per omnem regionem percrebuit, excivítque ingentem *Israëlitarum* multitudinem ad spectaculum. Ad spectaculum verò tam sacræ, tam occultæ abditæque rei, sub dio jam positæ, conspicuæque omnibus, quam neque majores viderant, nec erant deinde visuri unquam sui nepotes, (uni enim Sacerdoti maximo, & id semel quotannis, patuit,) maximo numero convolabant. Nec satis videbatur formam exteriórem cernere; sed (quæ hominum est cognoscendi vetita cupiditas insana) rimabantur omnia. Continere se non potuerunt, quin sacram tectámque rem, quid reconderetur intus, oculis plùs nimiò curiosis inspicerent, & scrutarentur. Sed —— Ἔχει θεὸς ἔκδικον ὄμμα. Contemplantes omnia hæc tam curiosè ac solicitè, contemplatus est, qui omnia intuetur, Deus; & inspicientes in eam vidit, quam per Legem nè aspicere nudam licebat. Arcana igitur suæ Religionis mysteria prodi ad contemptum vulgaribus profanísque oculis, non tulit. Nè aut vili penderent ipsi, aut gloriarentur, proderéntque aliis suis quæ vidissent, omnes ferè qui aderant, septuageni supra quinquaginta *Israëlitarum* millia, lue nescio quâ interierunt. Sacra mysteria minùs reverenter à se tractata *Israëlitæ* quàm *Palæstini* graviùs luunt. Lege Dei tenebantur *Israëlitæ*, nè inspicerent curiosiùs arcanas res: (*Num.* 4. 20.) non tenebantur *Palæstini*. Noverant *Israëlitæ* voluntatem Dei: pluribus ergò verberibus afficiendi erant, cùm non obsequerentur. Ignorabant

A.M. 2909.

Arca Dei reddita, *Hebræis* curiosis perniciem affert.

A.M. 2909.

bant *Palæstini*. Jure quidem populus tantâ clade contritus conqueri potuisset, quomodo Poëta,

Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?

At frui spectaculo tantopere expetito, contemptuíve aliorum exponere sanctas res, Ipsâ internecione deleri vix potuit. Qui supererant *Bethsemesitæ* magno in luctu erant, metúque nè & Ipsi corriperentur eodem exitio. Querebantur ergò, & quærebant anxiè, quis tandem posset impunè ad sacrosanctum hoc terribiléque Numen accedere, quis recipere Arcam Dei. Nec enim minùs cupidè abesse volebant à se, quàm læti modò venientem acceperant. Ad *Ciriath-jearaes* ergò, aliam *Judææ* civitatem, nuncios miserunt, ut accerserent Arcam, & ex agro *Bethsemesitano* ad se traducerent. Quod ab illis libentissimè factum est. In colle seorsum habitabat *Abinadabus*, *Levita*, (*Josepho* teste,) pietatis opinione celebris. Ejus in domo visum est collocare Arcam, ejúsque filium *Eliezerum* consecrare, ut eam sartam tectam custodiret, & ab omnibus hominum profanorum injuriis vindicaret. *Samuel* deinde Vates ad officium Judicis publicum à Deo designatus est, quo eum publicè defunctum post defunctum *Elia* opinantur. (*Torniell.* A. M. 2959.)

Temenus à filiis regnandi causâ conficitur.

§ 11. *Temenus Argivorum* rex *Deïphonte* genero, *Hyrnethonis* filiæ marito, & in bellis duce, & consiliario domi plurimùm utebatur. Erat etiam is ex *Heraclidarum* gente oriundus. Cùm Igitur filiæ *Temenus* plùs nimiò indulgeret, videretúrque regnum genero, præteritis filiis, relicturus; conjuratione initâ, filii parentem impiè trucidârunt, ademerúntque illi vitam, à quo acceperant. — *Proh blanda potestas! Et sceptri malè-suadus amor!* — Ità jure sanguinis, patre occiso, maximus filiorum *Cisus* imperium nactus est. Reliqui erant tres filii, *Cerynes*, *Phalces*, minimúsque omnium *Agræus*. At *Argivi*, libertatis admodum studiosi æquabilisque juris, post *Cisum* potestatem regiam in ordinem coëgerunt. Ejus enim liberis posterísque, præter nudum regni nomen, relictum est nihil. *Meltam* denique, *Lacidaï* filium, *Medonis* nepotem, capitis damnatum, populus Imperio spoliavit. *Deïphontes* autem cum uxore, suíque studiosa multitudine *Argivorum*, quia fratris ac parricidæ *Cisi* tolerare Imperium non potuit, terram *Epidauriam* occupavit. *Phalces* & *Cerynes*, *Temeni* filii, ut sororem suam *Hyrnethonem* à marito abducerent, eóque dolore affligerent *Deïphontem*, ad *Epidauri* muros in curru accesserunt. Sorore per caduceatorem evocatâ, *Deïphontem* criminantur. Maxima quæque pollicentur sorori, modò *Argos* redire in patriam velit. Illa verò nec mariti pœnitere ait se, de se patréque optimè meriti, nec sequi velle parricidas. Taciti quidem fratres ac subitò sublatam in currum vi nolentem auferunt *Hyrnethonem*. Qua de re nuncio edoctus *Deïphontes*, cum turba *Epidauriorum* facilè consecutus est, & *Cerynen* jaculo transverberavit. *Phalcem*, quia sororem amplectebatur, non ausus jaculari, cominus aggreditur, & abstrahere mulierem conatur. Illa verò, gravida, complexu arctiore exanimata est, & in humum abjecta: cui refocillandæ maritus dum operam dat, incitato curru *Phalces* elabitur. Mortuæ monumentum heroicum posuerunt agrum oleis agrestibus plenum: *Hyrnethium* appellârunt; sanxerúntque, ut ejus agri arbores omnes, *Hyrnethoni* sacræ, nullâ unquam securi violarentur. (*Pauſ. Corinth.*)

A.M. 2911.

§ 12. Adulto jam in *Arcadia Æpyte Cresphontis Heraclidæ* filio, *Laas* avunculus, *Arcadum* rex, unà cum *Argivorum* & *Lacedæmoniorum* auxiliis, paternum in *Messenia* regnum restituit. Novus rex nihil sibi priùs curandum faciendúmve putavit, quàm ut in cædis paternæ autores animadverteret. Nec enim, iis superstitibus, credidit tutam sibi aut potentiam fore, aut vitam. Deinde, conciliatâ sibi obsequiis nobilitate, plebe largitionibus delinitâ, eò tandem autoritatis pervenit apud omnes ordines, ut *Æpytidæ* posteri omnes ejus dicti sint, qui antea *Heraclidæ* vocabantur. (*Pauſ. Messen.*) Ad colligendam hanc authoritatem plurimos credibile est, sexaginta fortasse, annos imperâsse.

Æpyto nepoti *Laas* regnum suâ sponte restituit.

A.M 2912.

Defecêre, aut profugêre *Sicyone*, *Apollinis Carnei* sacerdotes, qui annis 30 circiter (aliqui 33 numerant, alii 28,) reipub. clavum tenuerant: sive quòd *Charidemus*, eorum ultimus, sustinere non potuit; (*Eusebio* in Chronicis autore;) sive quòd *Heraclidarum* potentiam crescentem adhuc formidabat potiùs, & declinabat fugâ. At *Pausanias Lacestadem* ait, filium *Hippolyti* regis, *Phæsti* pronepotem, *Sicyoniis* hoc tempore imperâsse. *Phalcem* verò, *Temeni* filium, ut & ipse regno alicubi frueretur, cum *Doriensibus* nocturno impetu *Sicyonem* occupâsse: in ipsum tamen regem, quòd ex

Charidemus regno se abdicat.

Heres-

Herculis nepotibus esset, nihil acerbiùs consuluisse; sed regnum cum eo communicâsse. Duos enim reges in eodem simul regno consistere posse, *Lacedæmonii* jampridem docuerant. Itâ *Sicyonii Dorienses* sunt facti, censerique inter *Argivos* cœperunt.

A.M. 2912.

§ 13. Post obscura duodecim regum tempora in *Ægypto* per annos 225, succedit vigesima prima Dynastia *Tanitarum*: ubi nomina supersunt, nullæ nisi ex conjectura sunt res; & eæ aliis nominibus tribuuntur, & aliorum locorum fortasse regibus, & eorundem ferè temporum. Primus *Tanitarum Manethoni Smendes*, aut *Semendes*, appellatur, qui regnavit annos 20. Primus qui post Ignavos principes à *Diodoro* memoratur, *Chemmis*, vel *Chembes*, dicitur, à patria *Memphites*, *Cheops Herodoto*; & regnavisse annos quinquaginta. Eum ferunt trium Pyramidum, quæ inter orbis miracula septem numerantur, construxisse maximam. Quod à *Manethone* opus *Suphi* tribuitur, Dynastiæ quartæ, longissimè ante hanc ætatem, secundo regi. Adeò nè ipsis Autoribus ad nominis memoriam prosunt hæc immensorum sumptuum laborúmque opera, nulli prorsus rei homini ve utilia, insaniæ potiùs humanæ quàm gloriæ monumenta. In solo arenoso versus *Libyam* constitutæ, 45 stadiis à *Nilo*, 120 à *Memphi*, aberant. Maximæ quadratæ singula super basi latera septem latitudinis plethra, sive pedes 700, continebant; plusquam sexcentos altitudinis. Indè paulatim ad verticem usque contrahebant se latera, donec senis cubitis absolvebantur. Ex lapide solido *Arabico*, & itinere longo in *Ægyptum* deportato, confectum est hoc opus, tantâ mole tantâque artificum solertiâ, ut summum contemplantibus vel adhuc afferat stuporem. Operarum & opificum 360 millia exercebat annorum viginti spatio. Quibus in olera & raphanos plusquam 1600 talenta expendebantur; eáque ipsi Pyramidi pecuniæ summa inscribebatur. Regem verò ad tantam indigentiam immensi perpetuíque sumptus redegerunt, ut filiam suam, virginem speciosam, prostituere coactus sit, meretricio quæstu perfecturus insanum opus. Ea verò & sibi eâdem operâ Pyramidem, sed longè minorem, emeruit; cum singulis pacta mœchis, ut, præter pecuniæ summam patri debitam, sibi quoque lapidem donarent. In *Cheopem Ægyptii*, ut hominem flagitiosissimum, invehebantur, summæque impietatis in deos, & sævitiæ in suos. Templis enim obseratis, sacra omnia perhibent & venerationem deorum abstulisse. Subditos autem pro servis habuit, operibúsque perpetuis crudeliter attrivit.

A.M. 2915.

An Smendes fuerit autor Pyramidum Ægyptiarum.

§ 14. *Rhegnidas*, *Phalce* genitus, contracto ex *Argis* & *Sicyonia* exercitu, pari modo *Phliuntem* invadit quo pater *Sicyonem*. Ac cæteri quidem non recusabant ea præstare quæ postulabantur, ut suas nimirum sedes retinerent *Phliasii*, *Rhegnidæ* imperium, & sociis agros traderent. At *Hippasus* quique ab ea parte stabant, non multi quidem, repugnabant; nec libertatem & bona sua tam multa & præclara, sine prælio & sanguine, concedenda peregrinis putabant. Cùm autem populus hanc minùs probaret sententiam, *Hippasus* cum suis exsulatum profectus est in *Samum* insulam. *Doriensibus Phliasii* se suáque dederunt. Hujus erat *Hippasi* pronepos *Pythagoras* Philosophus ex *Mnesarcho*, *Euphronis* filio, *Hippasi* nepote. (*Paus. Cor.*)

A.M. 2919.

Phliuntem invadit Rhegnidas.

Atheniense regnum *Codrus*, *Melanthi* filius, patre mortuo, suscepit. Viginti & unum imperavit annos, mirâ in patriam charitate vir.

A.M. 2925.

Codrus imperat Athenis.

Cùm *Eurysthenes* obiisset, alter è *Spartanis* regibus, *Agidi* filio reliquit imperium. Ad gloriam ille tantò majorem patre aspiravit apud *Lacedæmonios*, ut non nisi diutino ac florente regno paravisse gloriam credibile sit. Non igitur unius cum anni regem statuo, quod in *Eusebii* Chronicis fit; (id enim spei tantùm satiandæ, non gerendæ cujusquam rei, colligendæve gloriæ, spatium est;) sed annos ei sexaginta imperii tribuo, quot sufficere videntur ad redigendas *Olympiadum* origines in ea tempora quibus *Pausanias* (in *Messenicis*) collocat, anno scilicet *Alcamenis Lacedæmonii* quarto, non secundo *Polydori*, ubi statuit *Helvicus*. *Agide* regnante, *Patreus*, unà cum patre *Preugene*, colonos in *Achaiam* deduxit, admittentibus *Achæis* in commune jus. Erat enim *Preugenes* inter veteres *Lacedæmonios* nobilissimus vir, *Agenoris* filius, *Arei* nepos, regiò *Amyclæ* ac *Lacedæmonis* sanguine oriundus.

1925.

Agis quot annis Spartæ præfuerit.

Aroen verò, *Antheam* & *Messatin* oppida *Patreo* concesserunt *Achæi*. *Aroën* is longè ampliorem reddidit, ex *Anthea* & *Messati* deductis eò civibus. Urbi deinde nomen à suo deductum dedit, *Patras*. Eadem ætate *Grais* etiam, *Echelati* filius, *Penthili* nepos, in *Æolidem Asiæ* Minoris, à *Lacedæmoniis* comitatu instructus, transmigravit. Regionem verò insulæ oppositam *Lesbo* ubi avus consederat, occu-

Patreus in Achaia, in Æolide Grais regnat.

A.M. 2925. pavit. *(Pausan. Lac.)* Ut opinor, ille *Grais* est *Archelai* filius apud *Strabonem*, (lib. 13.) & *Penthili* nepos, qui primo adventu in *Asiam* usque ad *Granicum* amnem progressus est. Mox ubi se meliùs instruxisset, majorem exercitûs partem trajecit in *Lesbum*, eámque novis post avum coloniis habitavit. Ora igitur maritima ab *Hermo* flumine usque ad *Cyzicenum* littus *Æolis* vocata est, unà cum *Lesbo Tenedóque*, & *Centum*, quas vocabant, *insulis*. Urbes in Continente 12 incolebant, in *Lesbo* quinque, unam in *Tenedo*, alteram in *Centum insulis*; præter aliquas ad montem *Idam*. Omnes enim ferè 30 numero fuerunt. Solo præstantior *Æolensium* regio habebatur, *Ionum* cœlo. *(Herod. 1.)*

A.M. 2926. § 15. Hoc, opinor, anno, *Procle* obeunte, *Soüs* filius regnum *Spartanum* assecutus, annos ferè 40 imperavit. Cum finitimis *Arcadibus* bella gessit asperrima, multáque iis erepta suo adjecit imperio. Ferunt eum aliquando, cum *Clitoriis* bellantem, in angustias redactum, & in loco arido siti vehementer laboràsse. Itaque *Arcadibus* obtulisse, omnia se redditurum iis quæ ademerat, postquam ipse cum universo exercitu de propinquo fonte (quem nominabat) combibisset. Accipiunt conditionem *Arcades*; ad fontem *Spartani* admittuntur. Tum verò suis in concionem vocatis, antequam potarent, regnum est ei pollicitus se traditurum, siquis à bibendo vellet abstinere, nè armis præclarè ac per virtutem parta turpiter per ignaviam amitterent, si de fonte omnes bibissent. Cùm nullus acciperet vel regnum abstinentiæ mortiferæ mercedem, vitámque omnes dignitati præferrent, (sine potu enim sibi necessariò pereundum putàrunt,) cúmque reliqui se omnes aquâ jam saturàssent; ultimus atque unicus rex à bibendo cohibuit se, ore tantùm delibuto paululùm recreatus. Aderant advertebántque hostes. Cùm autem ex pacto restitui postularent quæ *Spartani* abstulerant, pernegavit *Soüs*, eò quòd non omnes bibissent, abstinente se. Ità suos potu refecit, hostes elusit fraude. Cum fraudulentis ergò cautiùs, & obsignatis (quod aiunt) tabulis, agendum est. *(Plut. Lyc.)*

Soüs abstinentiâ & fraude clarus.

A.M. 2928. § 16. Sub iniquissimo *Palæstinorum* jugo laboraverant jam diu & ingemuerant *Israelitæ*. Cúmque alia superesset nulla spes, in cœlum tandem suspiciunt, & suspirant in Deum. Etiam populus Dei Dei facilè obliviscitur, & obdormiscit, nisi punctionibus calamitatum subindè & aculeis expergefiat. Hanc bene gerendæ rei nactus occasionem Propheta *Samuel*, officio suo, suorúmque pietati alendæ augendæque, non defuit. Vel per edicta, vel per conciones variis in locis habitas, admonuit, "si revera & *ex animo redituri essent ad Jehovam*, quem jamdiu deseruerant; "*deos alienos*, *Baales & Astartas*, *abjicerent*, *animósque ità compararent*, *ut ei servirent* "*uni*. Sic enim *fore ut* suos ille *vindicaret* cultores à *Palæstinis*, & in libertatem af-" sereret. Monitis atque consiliis calamitosorum patent aures, quas prosperæ solent res obstruere. Diis ergò deabúsque alienis nuncium protinus remittunt *Israelitæ*, *Jehovámque* unicum sine rivali colunt. Verùm, ut publica peccata publicâ etiam pœnitentiâ expiarentur, conventum totius populi *Mizpæ Benjaminiticæ*, in loco admodum opportuno, tum capaci, tum in regionis totius ferè meditullio, indixit *Samuel*, pro eorum salute pollicitus deprecaturum se. Ibi cùm ingenuè sua in Deum confessi peccata jejunio maceravissent corpora, magnâ lacrymarum profusâ vi animarum quoque sordes abluerunt. Atque hoc primò tempore fungi cœpit suo Judicis officio *Samuel*, dirimere lites, suum cuique distribuere, ægras Ecclesiæ reipublicæque partes sanare, certo rectóque ordine constituere omnia; hostium denique injurias atque vim propulsare. Etsi enim jam antea, ex quo *Eli* mortuus est, constitutus à Deo est sui populi Judex, nondum tamen videtur admissus atque receptus publicè. Alii verò post mortem Pontificis illico eum Judicis obivisse munus volunt.

Israelitis resipiscentibus succurrit Deus

A.M. 2929. Ubi *Palæstinis* indicatum est, *Mizpæ Israelitas* tantâ frequentiâ convenisse, suspicati eos moliri novas res, nè ab imperio suo deficerent, occurrendum sibi maturè putaverunt. Arma igitur protinus expediunt, & invadunt *Judæam*, (*Tyriis* quoque in auxilium vocatis, (*Ecclesiastic.* 46. 18.) facilè rati se multitudinem inermem oppressuros. Magno id metu *Israelitas* perculit. Obnixè igitur *Samuelem* oraverunt, ut Deo suo suam salutem precibus importunis atque vehementibus commendaret. Id cùm ille studiosissimè præstitisset, à Deo propitio clementissimè exauditus est. Propè jam aderant crudelissimi hostes. Dum autem agni lactentis holocaustum offerebat *Samuel*, tanto fragore intonuit Deus, tantáque imbrium, turbinum fulminúmque tempestate desævit in *Palæstinos*, ut profligati cœlitus & in fugam demùm dissipati sint.

Palæstini cœlitus profligantur.

Josephus

Josephus addit, motam fuisse terram, apertósque subitò ingentes hiatus, quò cæci præ terrore amentésque *Palæstini* præcipites se dederunt, absorptíque perierunt. *Israelitæ* cùm sentirent afflictos à Deo profligatósque hostes, ipsi quoque, *Samuele* duce, (ait *Josephus*,) *Mizpâ* egressi fugientes persecuti sunt magnâ vi usque ad locum qui suberat scopulo *Beth-cari*, cladéque affecerunt maximâ. Tantæ victoriæ beneficiíque Divini perpetuum ut extiaret monumentum, lapidem quasi tropæum collocavit *Samuel*, inter *Mizpam* & quam dixi rupem; vocaríque voluit *Eben-Ezer*, id est, *Lapidem adjutorii*; quoniam eò usque auxiliatus erat *Jehova*. Fracti jam *Palæstini*, hostes gravissimi, (cum vicinis quippe *Amoræis* intercedebat pax,) nec ausi deinde sunt *Israelitarum* fines infestare, quamdiu *Samuel* habenas rerum tractabat ipse: imò victoriam suam persecutus est *Samuel*, donec ereptas *Judæis* urbes, ab *Ecrone* ad *Gathum* usque, recepisset omnes. A.M. 2929.

Tandem, ubi peregit Vindicem, Judicem quoque cœpit agere diligentiùs. *Samuel jam totus in Judicis munere obeundo.*

> *Res patrias armis tutatur, moribus ornat,*
> *Legibus emendat.* ———

Foris in tuto positâ libertate ac salute suorum, provinciam obibat quotannis, & in tribus locis maximè opportunis, *Bethele*, *Mizpa*, *Gilgalque*, dicebat populo jus; ut iis itinerum ad se levaret molestiam. Conventus etiam celebravisse publicos credibile est, ad constituendam domi rempublicam. *Junius Bethelem* (quæ vox *Domum Dei* significat) urbem *Ciriath-jearæorum* esse vult, ubi Dei erat Arca deposita. At id si voluisset qui scripsit hæc, quid erat opus mutare nomen, & *Domum Dei* vocare, unde Tabernaculum aberat? *Fores* enim *domûs Dei* (1 *Sam.* 3. 15.) Tabernaculi fores dicuntur: & loco nondum Sacris constituto, *Bethelem* sua Sacra detulisse populus videtur, ubi *Jacobus* fecerat. (1 *Sam.* 10. 3.) *Ramam* postremò rediit Propheta, suam in domum. Sed & illic poscentibus dicebat jus, & Altare construxit ad immolanda quibus fortè usus erat sacrificia. Id enim quovis in loco fieri jam licebat, cùm & à Tabernaculo abesset Arca, neque Templum adhuc esset ullibi constructum. Et à Propheta id potuit Divino instinctu fieri, non obstante quâ reliqui tenebantur lege. Ob easdem causas licuit *Samueli* suæ domi agere, quem perpetuum Tabernaculo administrum, si adfuisset Arca, mater devoverat. Sed & Judicis munus publicum, quod ei demandatum est à Deo, videtur ab hoc eum voto absolvisse privato.

Anno *Codri Atheniensis* 12. *Eusebius* tradit (in Chron.) incursiones fecisse in Minorem *Asiam Amazonas* simul atque *Cimmerios*, gentem *Scythicam* ad *Bosphorum Cimmerium*, quo *Mæotis Ponto* annectitur. A.M. 2931.

§. 17. *Samueli* Prophetæ Judicíque *Israelitarum* ætas jam ingravescebat, neque tantas itinerum judiciorúmque molestias tolerare potuit, quantas antea solebat corpore adhuc vegeto solidóque. Suos ergò filios, *Joelem* & *Abiam*, ut imminueret sibi laborem, judiciis præfecit *Beersebæ*, in extremis *Judææ* finibus. Nec enim credibile est, eum in filios omnem rerum publicarum rejecisse curam, quem *Saulo* regnante non desedisse otiosum domi constat. *Junius* quidem filiis omnem *Israelitarum* à *Dane Beersbebam* usque tradidisse vult; & *Josephus* unum ex iis *Bethele*, in medio ferè totius regionis, alterum *Beersbebæ* statuit. Sed uterque suâ tantùm conjecturâ nititur. Non Deum hac de re consultum, cujus erat unius Judices constituere, ac nè populum quidem legimus. Videtur bonus vir nimiâ in suos indulgentiâ peccavisse humanitus, quòd privatâ pravâque ambitione munus amplissimum in suam familiam derivabat, dum adhuc ipse in vivis aderat, & jure quodam hæreditario constituere volebat. At nec *Moses* Principatum suis liberis arrogavit; oblatúmque à populo magnificè repudiavit *Gideon*. Sed malè cessit, quod malè molitus est. Ut enim ille, populo atque Deo præterito, suos ipse liberos Judices renunciavit: ità populus, eo Deóque temere neglecto, non alios modò Judices, verùm & aliam regiminis formam postulavit. Quod proverbio dicitur, *Heroüm filii noxa*, id est, Ex optimis parentibus aliquando degeneres pravíque nascuntur filii; id jam accidit *Samueli*. Ipse pius justissimúsque vir, liberos habuit avaros, maximéque indignos qui judiciis præessent. Quippe justitiam venalem habebant, & ex munerum magnitudine, non æquitate rei, causas ponderabant. Propter gratiam igitur sæpius inflectere jus, & inferre legibus vim. Ea cùm populus ferre non posset, urgerétque terror à *Nahasho* rege *Ammonitarum*, (1 *Sam.* 12. 12.) cui propulsando debile videbatur *Joelis* & *Abiæ* præsidium; *Samuelem* degentem *Ramæ* Principes convenerunt, non ut quererentur, 2938. *Sed, ætate ingravescente, in partem officii admittit filios temerariò.*

A.M. 2938.

Hebræis regem poscentibus irascitur Deus.

rentur, consultaréntve, sed ut remedium præscriberent quod ipsis optimum videbatur. Et, "*eum jam senuisse* dicebant, imparémque seipsum iis fateri, quos antehac "subierat, laboribus. Itaque onus magna ex parte judiciorum transtulisse in filios. "*Filios* autem *vestigia* sui patris *non legere*, non implere. Velle igitur se ut *Rex* ali- "quis, *mere aliarum* florentissimarum *gentium*, sibi quoque præficiatur, qui fortitu- "dine suâ prudentiâque domi & foris procuret publicam rem. Hæc *Samuel* cùm audisset, filios suos, nè delictorum quidem admonitos, & spirantem adhuc se, propter senectutem, muneribus abdicari, & in ordinem cogi; quasi verò neque reges unquam consenescere, neque filii regum possint desciscere à virtute patrum: deinde, novum regimen, regémque posci novum, posci à se, non rogari à Deo; quam verò Deus formam instituerat, rejici & contemni; suísque illos ingeniis niti, diffidere præsidio Dei; denique, Regem postulari, non ex præscripto legum Divinarum, (*Deut.* 17. 14, &c.) sed profanarum gentium more: tot in Deum & in se cumulari peccata, ídque à populo quem unicè dilexerat, pertæso jam sui rerúmque præsentium, & novarum avido; dolebat senem vehementer. In tanta támque nova re, quem, præter Deum, appellaret, non habuit. Deum igitur obnixè comprecatus est, ut malo nascenti occurreret. Subiratus *Jehova* contumaci populo, *Samuelem* ità consolatus est: "Itáne verò? alium præter me meus sibi populus præfici Regem vult? Habe- "ant quem tantopère flagitant nominis Regii fulgentem, sed & urentem, splendo- "rem, sui voti mox compotes abundè mihi pœnarum daturi. Non est autem cur "tuam tu vicem doleas. *Mihi* contumelia facta est, *meum excutiunt imperium*, cujus "ego *te* ministrum constitui. Sed antiquum obtinent: nihil novum, nihil jam *fa-* "*ciunt* ab ingenio suo alienum. *Ex quo tempore* in libertatem *eos asserui ab Ægyp-* "*tiis*, ità semper *mihi refragati sunt*. Idola mihi, *alienósque deos* prætulerunt: *Ità* "postponunt regibus *te*. Cede igitur pertinaciæ populari,——*Currenti cede fu-* "*rori*: Ità ut *moneas tamen doceásque* perduelles, *qualis ille regius mos* aliarum genti- "um futurus sit, quem illi videntur tam improbè postulare. Hæc à Deo *Samuel* cùm accepisset, populum Dei verbis admonuit, nè temere se in malum inopinantes gravissimum conjicerent. "Petitis (inquit) à me, imò verò poscitis, qui more "gentium aliarum præsit vobis præcátque, regem, *Israëlitæ*, jugum iniquissimum "ultro subituri superba principum imperia. Quis autem gentium aliarum ille sit "*mos*, à me paucis accipite, nè non prædicta vobis dicatis hæc in quæ præcipitatis "mala. Regem enim si habueritis, nihil præterea vestrum, nihil habebitis propri- "um. Domini Regiâ futura omnia. *Ille filios vobis auferet*, charissimas res, *fili-* "*ásque*. Illos *sibi equites* peditésque, *sibi curruum* agitatores, copiarúmque *duces*, "*sibi agricolas atque messores*, *sibi fabros* denique habiturus *instrumentorum curulium* "*& bellicorum*: has autem, *sibi pro coquis ut sint*, *pistricibus & unguentariis*. *Servos* "*etiam ancillásque vestras & jumenta suis admovebit operibus*. Neque *pecorum se-* "*minúmque* modò *& vinearum decimas*, verùm ipsos aliquando *agros*, *olivetáque*, *&* "*vinearum optimos*, *vobis ereptos*, *suis donabit* eunuchis atque *servis*, ex alieno mu- "nificus. Denique, Regem assecuti, reliqua omnia, imò & unam omnium pretio- "sissimam rem amissuri estis, libertatem. *Pro servis* enim subditos ut plurimùm "reges habent. Hic ille regius est aliarum gentium mos. Si à Deo datæ libertatis "vos tædeat, novum hunc dominum accipite, mordete frænum: at hoc unicum à "me moniti priùs, non gravia modò hæc, sed perpetua vobis futura esse mala; ut- "pote à vobis ultro accersita. Frustrà, mihi credite, frustrà vexati afflictique olim "*invocabitis Jehovam*, *non exauditurum* deinde preces hominum monente se non "resipiscentium. Hæc Propheta quidem verissimè, at surdis auribus, occinebat: populus enim obfirmaverat se, neque ullis poterat minis periculisve à proposito dimoveri. *Samueli* ergò populi responsa referenti permisit Deus, ut crearet illis Regem, compotésque votorum futuros mox dimitteret.

indéque ut votorum sint compotes constituit.

Πρῶτον μὲν, εἶδος ἄξιον τυραννίδος. Primùm, formæ dignitati delatum à Deo est imperium. Id enim ab aliis ferè gentibus fieri solebat, quas imitari volebant *Israelitæ*. Erat speciosissimus vir ex urbe *Gibea*, *Cisho* patre genitus, locuplete magnæque inter suos autoritatis viro *Benjaminitâ*, *Saulus*: reliquâ populi multitudine altior is, ——*collóque tenus supereminet omnes*. Armentum fortè asinarum, quæ plurimi fiebant in *Syria*, deerrantium alicubi desiderabat *Cishus*. Filium ergò *Saulum*, assectante famulo, emisit, qui asinas amissas investigaret. Ii multa cùm peragrâssent loca, nullibi tamen asinas invenirent, in agrum devenêre tandem *Ramatum*. Indè

Saulus

Saulus erat domum rediturus, nè *Ciſbum* patrem filii quàm aſinarum jactura magis haberet ſolicitum. Sed opportunè ſamulus in urbe proxima *Videntem* eſſe monuit, (ità Prophetas olim appellare ſolebant,) celeberrimi nominis, veriſſimáque A.M. 2938. reſpondentem omnia. Eum eſſe conſulendum de aſinis. Comprobato ſervuli conſilio, honorarium aliquod munus requirebat *Saulus*, quo Vati gratificaretur. Sive id humano more fecit, nè peteret beneficium ab homine alieno, nullâ operis mercede propoſitâ; ſive quòd munuſculis conciliari poſſe atque conduci Prophetam crediderit, ut gentium profanarum ariolos; (Neutrum verò ex his eum cogitâſſe munere tam exiguo potuiſſe fieri credibile eſt:) ſive poſtremò, quòd vacuis manibus ſiſtere ſe coram Dei miniſtro, à quo Deus erat ipſe conſulendus mox, nefas putaret. (*Exod.* 23. 15. *Deut.* 16.16.) De donis autem in ſacros Dei Vates conferendis iſta paucis tenenda ſunt. Munera leviora, ut gratitudinis & pietatis indicia, donari recipíque poſſe impunè. Sed neque δωροφαγεῖν, petere aut exſpectare munera, Prophetis licuit; (2 *Reg.* 5. 20, &c.) neque ſolicitare muneribus corrumperéve Prophetarum religionem atque fidem. (*Act.* 8. 18, &c.) Imò donum aliquod majus, tanquam operæ pretium juſtámque vaticinii mercedem, non erat hominis pii vel dare, vel accipere. (*Num.* 22.7,17.) At *Sauli* ſamulus, poſt tantos itineris longi ſumptus, reliquam non niſi quartam ſicli argentei partem habuit. Eo inſtructi munuſculo tendunt ad *Samuelem.* Aſcendentibus clivum urbis occurrebant fortè egredientes ad aquam hauriendam ancillæ. Ex iis didicerunt, "modò adveniſſe, atque "adeſſe Prophetam. Sacra enim ſolennia epulúmque celebrari. Si properarent, ip"ſum habituros obvium, utpote jamjam aſcenſurum ad ſacra conviviáque in Excelſo "peragenda. Nec enim velle populum epulis admovere manum, antequam ſacris "peractis benedixiſſet Propheta. Progreſſis ergò in urbem obvius *Samuel* factus, *Saulúm*que fixis oculis contemplatus eſt. Prædixerat enim illi pridie Deus, "*Ben*"*jaminitam* ſe craſtino die miſſurum, qui regno præeſſet, populúmque à *Palæſtinis* "vindicaret. Nam eorum ſe clamorem exaudiviſſe. Ubi *Saulus* in conſpectum venit, Deus iterum ſubmonuit, eum eſſe quem *Iſraëlitis* regem deſignârat. *Saulus* igitur cùm de Vidente quæreret, reſpondit *Samuel*, "*eum eſſe* quem quærebat ſe. Pe"tere autem, ut *in excelſum præeat, eos enim apud ſe convivaturos hodie*; manè *cra*"*ſtino dimiſſurum, atque narraturum quæ vellet omnia. De aſinis* enim *non eſſe cur* "*ſit ſolicitus, triduo deſideratis*, ſed *inventis* jampridem. At eo ipſo neminem repe"riri digniorem qui ſollicitum populi de Rege *deſiderium* expleat. Tantâ re, tam ſupra opinionem atque ſpem, attonitus penè *Saulus*, "Egóne verò, inquit, ut po"puli deſiderium expleam? *Quid ità narras mihi*, ſancte vir, *qui ex minima tribu*"*um Iſraëliticarum Benjaminita ſum, & ex familis inter Benjaminitas minima* ferè "infimáque? Ubi in cœnaculum pervenêre, *Saulum Samuel* in ſede collocavit ſuprema inter convivas ferme triginta; & coquo ſimul imperavit, ut quam heſternâ Dei monitione fretus reponi aſſervaríque juſſerat opimam carnium portionem, *Saulo* jam comedendam proponeret. Opiparè convivati cùm deſcendiſſent in urbem, in tecto domûs ſine arbitris varios conſeruerunt ſermones. Credibile eſt, *Samuelem* tradidiſſe multa privati regiminis publicíque præcepta, conſiliiſque ſanctis ac ſalutaribus inſtituiſſe ſucceſſorem ſuum. Primâ luce iterum in tecto collocuti, egreſſique foras mox, in urbis extremum deſcenderunt. Non convenit ſervis reip. arcana prodere. Regem inungere cœlitus jubebatur *Samuel*, at nondum renunciare. Præmiſſo igitur ſervo, *Saulus* ipſe conſiſtere jubetur, ut Dei mandatum audiat. Olei de- *Saulus* inde lenticulâ in *Sauli* caput effuſâ, oſculatus eum Propheta, *Jehova*, inquit, *ſui* po- inungitur puli atque *hæreditatis te inunxit ducem.* Unctionis ſacramento, quaſi quodam ſi- à *Samuele*, gillo, decretum Dei obſignabatur hominibus. In Regibus autem, Prophetis at- qui inunctum oſculatur, que Sacerdotibus ſummis inaugurandis adhibebatur typicè. Ii enim *Chriſtum* ſeu *Meſſiam* ſignificabant, qui ungendus erat, non oleo, typicève, ſed Spiritu Dei, (*Eſai.* 61.1.) ut eſſet omnium ſupremus veriſſimúſque Propheta, Sacerdos, atque Rex: qui cùm adventu ſuo aboleverit omnes ceremonias, haud ſcio an hæc ſatis piè jam retineri poſſit. Oſculum verò non modò ſummæ videtur benevolentiæ ſignum, quaſi hominis fauſta illi apprecantis omnia; ſed & obſervantiæ, reverentiæ, ac fidei quam ſuo jam regi pollicebatur. Quóque magis crederet *Saulus*, Deo hæc volente jubentéque fieri; prædixit ei *Samuel* quædam eventura mox; ut hæc veriſſimè cùm ac- eíque ventura vaticinatur. cidiſſent, dubitare non poſſet, quin & ea quæ de Regno erant à *Samuele* tradita, vera itidem, & à Deo eſſent profecta. "*Ubi hinc abieris*, inquit, *ad ſepulchrum Ra*-

"*chelis*

A.M. 2938.

“*ebelis in finibus* tuæ tribûs *incides in viros duos, qui asinas inventas tibi nunciabunt,*
“*esséque patrem de te* jam, nè alicubi perieris, *anxiè sollicitum. Progressus indè, in*
“*planitie Taboris occurrent tibi viri tres*, sacrificatum *ascendentes Bethelem*, suáque
“*portantes* sacra *agnos tres*, totidémque *panes, atque utrem vini. Ii te* benignè *salu-*
“*tabunt*, esurientique *duos porrigent panes*; *quos tu* pari benignitate *accipies*, utcun-
“que sacris destinatos. Illis alii non deerunt ad sacra; Deóque misericordia gratior
“est quàm sacrificium. *Bethelem* hîc (liceat monere) sunt qui exponunt *domum*
Dei, vel *Silunte*, vel apud *Ciriath-jearæos*, non ipsam urbem ejus nominis. Verùm
Tabernaculo Arcâque Dei nondum ullibi constitutâ, quovis in loco, etiam *Bethele*
Jacobi gratiâ, licebat Sacra facere. “*Deinde*, inquit *Samuel*, *in collem Dei pervenies*
“sacrum Prophetis *Gibeæ*; *ubi* & *præsidium* in propinquo à *Palæstinis* collocatum est.
“*Urbem ingressus, obvium habebis chorum prophetarum ab Excelso descendentium, lyrâ*
“*tibiâque, tympano & citharâ præeuntibus.* Dúmque *illi vaticinantur, tu quoque,*
“*Spiritu afflatus Divino, unà vaticinaberis*, animúmque novum indues & rege dig-
“num. *Hæc* omnia *tibi* quæ à me dicta sunt *cùm evenerint*, certúsque jam fueris
“designati à Deo tibi Regni, provinciam quam nactus es orna. Nec enim unquam
“*tibi Jehova* præsidio auxilióque suo *defuturus est*. Erit aliquando tempus, regno
“tibi jam confirmato, *quo præibis tu, ego te sequar Gilgalem, ut holocausta offeram,*
“*sacráque Deo pacifica. Septem diebus me, donec advenero, exspectabis.* Ità consiliis
“ejusmodi atque præceptis instruam te, quibus in tua perpetuum familia confirme-
“tur imperium. Dimissus tandem à *Samuele*, immutatus repentè, ac novâ mente
à Deo donatus est. Cúmque omnia verissimè contigissent quæ prædixerat futura
Samuel, *Saulum* denique Prophetam inter Prophetas vaticinantem adeò demirati
sunt sui populares, ut mutuò se interrogarent, “*quid filio Cisbi contigisset*, homini an-
“tea rudi prorsus rerum Divinarum. Prudentiores quidem facilè respondebant,
“neque reliquos, Prophetis genitos, à parentibus institutos, sed afflatos à Deo.
“Quid ergò mirum, si & *Cisbi* filius eodem Spiritu concitatus prophetaret? Po-
puli tamen admiratio & stupor in proverbium traxit, *Numquid & Saulus inter pro-*
phetas? Credibile est, collegia fuisse quibusdam in locis *Levitarum* aliorúmque,
qui se studiis & contemplationi rerum Divinarum totos tradidêre; ut *Bethele*, (*2 Reg.*
2.3.) & *Hierichunte*, (*2 Reg.* 2.5.) & *Gibeæ*. (*1 Sam.* 10.10.) Psalmis verò canen-
dis instrumentísque musicis excitabant se. (*1 Sam.* 10.5.) Primarii ac præceptores,
qui Scholis præerant, instituebántque juventutem, verè dicebantur *Prophetæ*: Multa
enim & futura prædicebant, & prodebant arcana. Discipuli verò, qui ab his præ-
ceptoribus informabantur, *Filii* vocabantur *prophetarum*. (*2 Reg.* 2.3, 5, 7.) Tan-
dem è Prophetarum cœtu discessit *Saulus*, & ascendit in Excelsum, sive ut precare-
tur, sive quòd illic habitaret potiùs. Occurrit enim protinus patruo suo *Neri*:
(*1 Sam.* 14. 50.) qui cùm interrogaret quonam abiissent; “Ivisse quidem *investi-*
“*gatum asinas* respondit se; *cúmque nusquam* inveniret, *Samuelem consuluisse* Pro-
“phetam. Cùm autem de *Samuelis* responso admodum sollicitè quæreret patruus,
respondisse respondit *Saulus*, *inventas esse*. Verùm de regno quæ tacitè accepit, ea
prudenter tacuit, donec ipse publicaret *Samuel*. Non prodidisse *Josephus* ait quæ
tradiderat *Samuel* de regno, nè res credita, invidiam; non credita, vanitatis ei opi-
nionem pareret.

Saulus quasi invitus Rex publicè renunciatur.

Indixit ergò *Samuel* populi conventum, ad capienda *Jehovæ* mandata, *Mizpæ*:
ubi primò ingratitudinem eorum perstrinxit verbis Dei, sed paucissimis. “*Deum*
“*eos ab Ægyptiis* aliísque *hostibus* multoties *vindicâsse universis*: *Eos* tamen *conserva-*
“*torem suum sprevisse Deum, &* ejus injussu *postulavisse regem*: Regem igitur suo ha-
“bituros damno. Deinde stare populum coram Deo jussit, per tribus atque gen-
tes. Sortibus permissa de Rege res, nè quam *Samuelis* fraudem suspicarentur. Pri-
mæ autem in tribum *Benjaminis* ceciderunt: deinde in *Matri* familiam; ubi *Saulus*
tandem filius *Cisbi* captus est. *Saulum* verò cùm nusquam reperirent, Deus, con-
sultus ea de re, *latitare eum inter vasa* respondit. Ejus laudat modestiam *Josephus*,
qui non nisi invitus trahi ad regnum voluit. At Deo vocanti non respondere, hu-
miliúsque ac demissiùs sentire de se quàm sentiat Deus, haud scio an dignum lau-
de sit. Ex latebris verò productus in publicum, ubi constitit in medio, humero te-
nus altior exstabat populo universo. “*Ecce*, inquit *Samuel*, *quem* vobis Regem
“Deus *instituerit*, hominem specie ac dignitate corporis ante alios omnes insignem.
Compos ergò votorum, comprobavit quæ gesta sunt, exclamavítque populus univer-
sus,

A.M. 2938.

ſus, *Vivat Rex*. Regium deinde jus in libro deſcripſit *Samuel*, ut erga populum ſe Rex, útque ſe gerere populus in Principem deberet, ſecundùm ea quæ *Deut*.17. tradita ſunt à *Moſe*: deſcriptúmque prælegit coram populo, ac repoſuit coram Deo, ſive ad latus Arcæ fœderis apud *Jearæos*, ſive in ſacello *Mizpæ*, ubi convenire populus & comprecari ſolebat Deum. Habebant illic & populus & Rex, durante Regno, quod utrumque mutui erga ſe invicem officii admoneret. Ità comitia ſoluta ſunt, *Gibeám*que ſe contulit *Saul*, affectantibus eum copiis hominum motu concitatorum Divino. Aliíque permulti novo Regi munera ſuæ obſervantiæ fideíque pignora obtulerunt. Non deerant aliqui tamen, homines impii & effrænati, qui *Benjaminitarum* ex tribu minima, nec ampliſſima familia, præpoſitum ſibi Regem deſpicatui haberent, nec muneribus dignarentur, ut muneri ſuo, procurandæque populorum ſaluti, longè imparem. Credibile eſt, *Ephraïmitas* fuiſſe, qui ſolebant ſe inſolentiùs efferre, ut *Joſephi* poſteros, principatumque ſibi deberi ſolis putabant. Sed prudenter admodum diſſimulavit *Saulus*, neque reclamantes tumultuariò audire viſus eſt. Quippe re magis quàm verbis probare ſe Regem maluit; quod & mox præſtitit.

§ 18. Interea enim *Nahaſhus Ammonita Jabeſhum Gileadis* urbem obſidebat. Nam à clade quam eis *Jephta* intulerat ante viginti atque centum annos (*Jud*.11.) jam ſe refecerant, magniſque viribus, odio majore, ferebantur in *Iſraëlitas*. Diſſidii verò publici, & quodammodo interregni, occaſionem, ſuis rebus opportunam, arripuerunt avidè. *Jabeſhenſes*, quaſi deſperatâ re, ipſo adventu hoſtium perterriti, deſpondebant animos. De auxilio Divino precibus implorando minimè cogitabant. Sed imperata ſe facturos pollicebantur, modò pactione fœderéque mutuo ſecuri de ſalute fierent. Dominos admiſſuri ſunt, quos nè cives admittere licebat. (*Deut*. 23. 3, &c.) Multitudine copiarum fretus *Ammonita*, "*percuſſurum ſe* reſpondit *fœdus hâc* unâ *conditione, ſi dextros effodi ſibi oculos* paterentur. Hanc enim velle ſe "*Iſraëlitis ignominiam inurere*: ignominiam verò quavis morte graviorem. Quippe abjecti eſt ignavíque animi, vitam ipſam tanti facere, ut ejus conſervandæ gratiâ, eripi ſibi oculos patiatur. Sed à crudelitate hoſtium hanc Deus interponi moram voluit, ad ea perficienda quæ propoſuerat. In has igitur anguſtias redacti *Jabeſhenſes*, aliquid ſibi tentandum putavêre, nè oculos amitterent, libertatis prodigi. Nec adhuc illis in mentem venit, præſidium à Deo petere, de humano tantùm auxilio ſoliciti. "*Septem* ergò *induciarum ſibi dies concedi* obſecrant, *quibus ad popula*"res ſuos *dimittant nuncios*. *Quòd ſi* hoc ſpatio temporis *auxilio ſibi non ſubvenia*"*tur*, *Nabaſhi* arbitrio ſe permiſſuros. *Ammonita* ſuis viribus, hoſtium imbecillitate ac diſſidiis fretus, cùm auxiliari eos *Jabeſhenſibus* contra ſe nec poſſe crederet, nec audere, facilè conceſſit occæcationi *Jabeſhenſium* ſeptem dierum moram. Nuncii ergò *Jabeſho* emiſſi peragrantes omnem regionem, *Gibeam* quoque pervenêre. Populus de tantis *Jabeſhenſium* periculis edocti, ſibi pariter ſuiſque oculis metuentes, non poterant eos non abunde lacrymis irrigare. Sed lacrymæ nihil erant contra hoſtium immanitatem profuturæ. Aberat interea in agro *Saulus*. Boves indè cùm in urbem ageret, ubi fletûs luctûſque tanti cauſam didiciſſet, magno confeſtim animi vigore divinitus & fortitudine concitatus eſt, iráque inflammatus fortitudinis cote. In fruſta igitur concîdit illico boum par, quibus per omnem regionem ſummâ celeritate diſperſis, denunciavit ſimul, ità fruſtatim ejus eſſe concidendos boves, quicunque non adeſſet protinus, ut *Saulum* & *Samuelem* ſequeretur. Quò ſuam augeat, *Samuelis* autoritatem adjungit. Erant enim qui *Saulum* fortaſſe nondum agnoſcerent Regem: *Samuelem* verò qui repudiarent Judicem, nulli. Atque hanc eſſe cauſam voluit Deus, quâ dignum probaret ſe imperio *Saulus*, & communibus omnium ſuffragiis reciperetur. Nec mora. Populus repentè, non tam minis & metu multæ, quàm Divino quodam ſtimulo pavoris, in unum coactus eſt. *Bezece* ad fluvium *Jordanem*, puto, recenſuit exercitum. Millia reliquarum tribuum trecenta, maxime verò *Judæorum* unà cum *Simeonidis* non niſi triginta numeravit millia: Eò pauciores fortaſſe aderant *Judæi*, nè regni limites *Palæſtinis* hoſtibus nudos relinquerent, ſi omnes prodirent. Tum demum *Jabeſhenſibus* renunciari juſſit rex, adfuturam illis die craſtino, unà cum Sole incaleſcente, ſalutem. Quem illi nuncium perquam lætis auribus acceperunt. Miſſi ergò protinus qui *Ammonitas* certiores facerent, cras in eorum caſtra *Jabeſhenſes* prodituros, ut quicquid illi juſſerint faciant atque ferant. Hoc autem eo conſilio factum, quò hoſtes, rerum proſperarum certâ

Ammonitas profligando, liberat *Jabeſhenſes*.

A.M. 2938.

ſpe, magis redderent ſecuros, eóque ſuperandos faciliùs. Totâ nocte *Saulus* longum emenſus iter, ſub auroram, tertiâ noctis vigiliâ, pervenit quò voluit. In tria partitus agmina exercitum, caſtra media hoſtium ſuaviter & otiosè dormientium adortus eſt, faciléque inermes & inopinantes oppreſſit. Cæſi ergò profligatíque ſunt *Ammonitæ* uſque dum Sol incaleſcebat, itáque diſperſi fugâ, ut nihil prorſus virium ſupereſſet. *Nabaſhum* quoque interemptum fuiſſe narrat *Joſephus*; (Antiq.*6.6.*) ſed contra fidem Sacrarum Literarum: (2 *Sam.*10.1. & 1 *Chron.*19.1.) quod ab eo ſæpius fit, ut ſemper eum refutare tædeat. Populus, hâc potitus victoriâ *Saulo* duce, *Samuelem* convenit, poſtulátque ut quæſtio inſtituatur, capitíſque ſumatur ſupplicium de iis qui regno *Sauli* obnunciârant. Id autem *Saulus* nullo modo fieri paſſus eſt: nè ſanguine ſuorum pollueretur is dies, quem cæde hoſtium támque ſalutari victoriâ inſignîerat Deus.

A.M. 2939.

Secundâ vice *Samuel* inungit *Saulum*. Deinde, habitâ oratione præſtantiſſimâ, Deum vindicat & ſeipſum coram populo pervicace.

§ *19.* Opportuna *Samueli* videbatur hæc populi propenſio, ad ſtabiliendum *Saulo* regnum, populóque purgandum ſe. Eo igitur monente, redituri domum *Iſraëlitæ*, ac ſuperato *Jordane*, *Gilgalem* convenerunt. Sacris ibi pacificis actæ ſunt gratiæ Deo, tum victoriæ ac ſalutis, tum novi Principis causâ. Is enim denuo jam fortaſſe unctus publicè, ac renûnciatus; certè à populo, nemine obſtrepente, receptus eſt univerſo. Summâ igitur lætitiâ triumphabant omnes exſultabántque. At nec ſibi purgando *Samuel* deeſſe voluit, nè ob malè geſtam à ſe remp. Regem ſibi prælatum agnoſceret. Hanc igitur apud populum concionem habuit. “Nè vobis grave
“moleſtúmve ſit, *Iſraëlitæ*, ſi gaudium hoc veſtrum, haud intempeſtivum fortaſſe,
“monitis quibuſdam ſalutaribus, tanquam cibos prædulces acrioribus videar condi-
“mentis temperare. Vehementer à me expetiviſtis *regem*. *Regem obtinetis*. Ma-
“giſtratu ſupremo abdicavi memet *filióſ*que *meos*, ut veſtræ obſequerer voluntati.
“*Senuiſſe me* fateor; at nondum delirare. Adhuc potui fortaſſe. Veſtris tamen
“flagitationibus improbis malui cedere, veſtéſque mihi omnes exuere, nondum da-
“turus me ſomno. Rerum verò quæ fiunt novarum quis autor ſit, cujus vitio, me-
“óne meíve Dei, an veſtro potiùs acciderint, ut pernoſcatis, liceat mihi paucis ra-
“tionem, tum de me meóque Deo reddere, tum à vobis, rege vobis jam conſtitu-
“to, exigere. *Ego à pueritia mea* ſemper *in luce* populi *verſatus ſum*; ac nuper per
“hos annos, mandante Deo, Judicem egi. Prodeat ergò, ſi quis omnium eſt qui
“poſſit objicere, prodeat, *intuliſſe me vim*, aut vobis veſtríſque commodis avaritiâ
“ductum, aut legibus gratiâ *munerum*. Nullam à vobis aut ignominiam deprecor,
“aut multam. Populo fatente nihil objici poſſe; “*Deum* ergò *contra vos*, inquit, ap-
“pelio *teſtem*, *Chriſtúm*que Dei regem, innocentem eſſe me à præteritis, innocentem ab
“iis quæ futura ſunt malis. Hoc etiam concedente populo, pergit *Samuel*: “Ab-
“ſolvitis à culpa, populares mei, at afficitis pœnâ innocentem. Quantò verò magis
“innocens Deus? imò quàm plùs quàm optimè ſemper meritus de vobis, ut gratiis
“referendis nullo unquam tempore modóve ſitis pares futuri? Ille vos, graviſſimâ
“oppreſſos ſervitute, *liberavit ex Ægypto*; *& in hanc regionem*, *Aarone Moſéque*
“ducibus, fertiliſſimam *traduxit*. *Ille* vos *obliviſcentes ſui*, peccantéſque ſæpius, *tra-*
“*didit* hoſtibus caſtigandos: reſipiſcentibus verò vindices *dedit qui aſſererent*, *Gideo-*
“*nem*, *Ibzanem*, *Jephtam*, & alios; quibus ſi addidero memet, nihil fortaſſe arro-
“gantiùs dixero. Ille vos, niſi deſertus à vobis, nunquam deſeruit, ſed laboranti-
“bus adfuit, & ex omnibus periculis atque malis *vindicavit*. Eum tamen vos re-
“puliſtis atque repudiâſtis. A *Nabaſho* enim *Ammonita* cùm timeretis, quaſi non
“ſatis eſſet præſidio vobis *Jehova*, *regem* efflagitâſtis: cúmque ego *regem vobis im-*
“*perare Jehovam* dicerem; *Nequaquam*, *reſpondiſtis*; *verùm* alium *regem* velle vos
“*more gentium* aliarum.

“*Proſperum ac felix ſcelus Virtus vocatur.*

“Applauditis fortaſſe vobis, conſiliíſque veſtris de petendo Rege, quòd ejus ductu
“tantam eſtis conſecuti de hoſtibus victoriam. Id quidem non veſtris meritis De-
“us, verùm ſuis olim promiſſis, Nominíque ſuo & gloriæ dedit; nè populus à ſe
“electus à gentibus profanis impunè contereretur. Quantùm verò hâc rerum nova-
“tione ſit offenſus iratúſque nè ignoretis, ejus ipſius vocem è cœlo vobis minitantem
“audietis. *Meſſis jam agitur triticea*, tempus pluviis atque tempeſtatibus inſolens.
“*Precibus* tamen efficiam, ut *pluvias* in vos *atque tonitrua* iracundus *demittat Deus*.
Dictum atque factum eſt. Tonante autem cœlo, & in imbres violentos effuſo, po-

pulus

pulus vehementer conterritus atque perturbatus est. Humillimè igitur supplicavit *Samueli*, ut " *deprecaretur Deum*, averterétque à se hoc malum, *nè* omnes protinus " atque penitùs *interirent*. Fateri enim, *se*, *petendo regem*, *reliqua sua peccata* scele- " re maximo *cumulâsse*. A.M. 2939. Pœnitente populo, quod unicum spectabat *Samuel*, & se-reniore cœlo, mox reliqua persequitur, dejectámque metu multitudinem conso-latur. " Etsi *gravissimum*, inquit, *peccatum admiseritis*, *non* est tamen cur tanto- " pere mitissimum Numen *reformidetis*. Vos quidem abjecistis, quantum in vobis, " Deum. At *non ille* vos *abjiciet*, *sui nominis gratiâ*, modò in posterum *ejus vero vos*, " & unici, & *totos cultui dedicetis*. Idola profligate, inanimas atque *inanes res*, *nul-* " *lóque modo profuturas*. *Ego verò* ut *pro vobis orem*, non opus est orari me. Impi- " um est tacere, cùm ipsa officii religio jubet me loqui. *Absit* verò, *absit ut Deum* " in me tanto silentii *delicto* provocem. Neque precabor modò, *sed instituam erudi-* " *ámque vos*, nè quà erretis deinde à sancto Divinóque *tramite* pietatis. *Quòd si* " ergò (ut paucis omnia concludam) *vos*, & qui vobis præfectus est Rex, *parueri-* " *tis Domino*, & eum unicè debitâ veneratione *colueritis*, neutiquam obstabit grande " peccatum hoc vestræ in posterum felicitati & benedictioni Divinæ. *Sin peccatis* " *pravitatéque morum* irritaveritis *Jehovam*, nihil obstabit quin & *vos*, & qui præ- " ponitur *vobis rex*, pessimè omnes *pereatis*.

§ 20. Sterilitate jam laborabat *Peloponnesus*, adeò ut *Dorienses* aliam sibi necessa- Codri pietas in patriam. riò ascifcendam regionem, tradendámque suis, putarent. *Corinthii* atque *Messenii* maximè incitabant, ut bellum *Atticæ* inferrent; illis ob vicinitatem infensis; his, quòd filius *Melanthi Codrus* regnum *Atticæ* tunc obtineret. (*Strab.* 9.) Erántque inter *Athenienses* atque *Dorienses* simultatum veteres offensæ. Sibi enim timebant *Heraclidæ* ab exsulibus *Peloponnesiis* in *Attica* receptis, *Ionibus* atque *Messeniis*. *Atticam* ergò invasuri, de eventu belli oracula priùs consuluerunt. (*Just.* 2.) Id à *Codro* fac-tum narrat *Valerius Max.* diffidentiâ humani auxilii ad *Apollinis Delphici* oraculum confugiente. De responso inter omnes convenit; Superiores fore *Peloponnesios*, ni regem *Atheniensium* occidissent. *Cleomantis*, homo *Delphicus*, (*Cleomenem* vocat *Suidas*,) cùm oraculum hoc didicisset, *Atheniensibus* clàm prodidit: unde cùm ipsi *Cleomanti*, tum posteris ejus, perpetuum in *Prytanéo* victum decreverunt. Cùm ora-culum resci vissent, *Codro* persuadent *Athenienses*, septuagenario jam seni, ut se vo-lens pro patria devoveret. *Alete* verò duce, rege *Corinthiorum*, (vel *Ixione* potiùs, *Aletis* filio, si annorum quibus *Corinthi* regnabatur numeros verè tradat *Eusebius*,) cùm ventum esset in bellum, à *Doriensibus*, ante omnia, custodia regis militibus præ-cipitur, nè quis eum quovis modo violaret. *Codrus* autem, depositâ veste regiâ, pa-storalem famularémve cultum lignatoris aut rustici, humilem certè vilémque, induit. Ità pannosus, sarmenta collo gerens, castra hostium ingreditur sub vesperam, nè fa-cilè agnosceretur; ubi de industria rixam ciens, imprudenter à milite, quem astu falce vulneraverat, ad *Ilissum* fluvium interemptus est. (*Pausan. Attic.*) Quis eum non miretur, qui iis artibus mortem quæsierit, quibus ab ignavis vita quæri solet? Alacriores multò ad pugnandum *Athenienses*, cùm oraculo satisfecissent, ante præ-lium tradi sibi corpus regium petivêre, ut sepelirent. Quo cognito redditóque, *Pe-loponnesii*, allâ ferè nullâ gestâ rè, discesserunt; nè illorum quidem paucorum ratio-ne habitâ, qui jampridem intra portas penetrârant. Cùm ergò sentirent ii se à suis derelictos, in *Areopagum* protinus ad aram *Eumenidum* trepidi confugerunt. Memi-nerant *Athenienses* oraculum sibi jam antea redditum à *Dodonæo Jove*, ut *Lacedæmo-niis* parcerent, si quando supplices ad *Erinnyum* se aras reciperent. Quare, nè diis adversarentur, dimissi ab aris incolumes, ad suos redivêre *Spartani*. Sed reliquâ ejec-ti *Atticâ Dorienses*, *Megaricam Corintho* proximam tenuerunt, quæ & ipsa *Atheni-ensium* suberat imperio. (*Strab.* 9.) Jam vero coloniâ ex *Corinthiis* aliísque sociis eò deductâ, ex *Atticis* in linguam & mores *Doriensium* transierunt. (*Paus. Attic.*) Regem, tam præclarè meritum, in Heroüm numero collocaverunt *Athenienses*. (*Po-lyæn.* 1.) Imò sacrificiorum honore coluisse pro deo, S. *Augustinus* tradit. (De Civ. Dei 18. 19.) Celebratur & proverbiis: *Codro antiquior*, propter vetustatem; *Codro generosior*, propter nobilitatem animi generísque. Sed & *Codri* aliquando fatui vo-cantur atque deliri; (*Hesych.*) quoniam, ut aliorum salutem redimeret, suam pro-didit, quod à viris sibi sapientibus neutiquam solet fieri. (*Eustath.* in *Od.* t.) *Codri* apud *Pausaniam* (in *Achaïc.*) filii numerantur decem; *Medon*, *Nileüs*, (*Straboni* & *Herodoto Neleüs*, veriùs opinor, propter *Nelei* memoriam *Pylii*, unde *Codrus* oriun-

A.M. 2939. dus,) *Androclus, Damasichthon, Promethus, Damasus, Andræmon, Naoclus, Cleopus, Cyaretus*: postremi etiam tres pro nothis habentur. At post *Codrum* nemo ex his regnavit *Athenis*: quod memoriæ ejus tributum est; (ait *Justinus* lib. 2.) vel potiùs libertati suæ datum à civibus. Ἄρχοντες sive Principes instituti, regum instar perpetui; sed qui administratæ reip. populo rationem redderent. Sed & hic principatus capax ambitionis fuit. *Medontis* enim, natu maximi ex liberis *Codri*, verùm altero pede claudicantis, imperium *Neleüs* ætate proximus ferre posse negavit se. Cognitio rei *Pythiæ* permissa vati, quæ *Medonti* regnum detulit. Hinc fratrum litigio, & consiliis populi de mutando regimine, interregnum videtur unius anni datum. Relictis ergò *Athenis*, *Neleüs*, cum reliquis fratribus atque sociis, *Ionum* præcipuè qui *Athenas* ex *Peloponneso* profugerant colonias deduxit in *Asiam*. *Isaacus Tzetzes* (in *Lycophr.*) hoc ait oraculum fratribus *Delphis* datum, regno eum præfuturum, qui sacra fecisset primus ubi saliva salivam conterebat. *Medonta* verò oleas conspicatum duas vento agitatas, mutuóque se atterentes, cùm eodem in loco sacrificâsset, *Atticæ* principatum accepisse. Viginti annos imperavit, habuítque successores pari autoritate *Medontidas* duodecim; qui cùm nihil omnino præclarè gesserunt memoriâve dignum, nòmina quæ supersunt, annorúmque numeros, unà hic præstat collocare. *Acastus* ergò *Medontis* filius annis præfuit 36; eo genitus *Archippus*, vel *Arxippus*, annis 19; (*Jo. Tzetzes* ei 35 tribuit;) *Thersippus* 41; *Phorbas* 31; *Megacles* 30; *Diognetus* 28; *Pherecles* 19; *Ariphron* 20; *Thespieus* 27, vel, ut alii, 40; *Agamestor*, 20, vel 40, ut alii tradunt; *Æschylus* 23; *Alcmaeon* denique 2 regnavit.

Ejus liberi in partem Minoris Asiæ transmigrant, quam deinde Ioniam vocant: § 21. Ac præcipui quidem maximâque multitudine secuti sunt *Codri* liberos *Iones Peloponnesii*. Admiscuerunt & *Thebani* se, *Philotâ* duce, *Peneleï* nepote; & ex *Orchomeniis Minyæ*, ob *Codri* liberûm cognationem; *Phocenses* præterea & *Abantes* ex *Eubœa*. (*Pausa. Achaïc.*) Addit *Herodotus* (lib. 1.) *Dryopas*, *Molossos*, *Arcadas*, *Pelasgos*, *Dores*, *Epidaurios*. Hi cùm in Minorem *Asiam* appulissent, alia quidem alii occupârunt loca, donec urbes vel novas condidissent, vel cepissent armis jampridem conditas duodecim, quot amiserant in *Peloponneso*. Omnem igitur maritimam illam oram inter *Æolidem* à Septentrione sitam, & à Meridie *Cariam*, appellârunt, à maxima novorum colonorum parte, *Ioniam*. Urbium verò hæc sunt nomina: *Miletus*, *Priene*, *Myus*, in *Caria*; *Ephesus*, *Colophon*, *Lebedus*, *Teos*, *Clazomenæ*, *Phocæa*, *Lydiæ* civitates, quæ postmodum à tribus quas dixi prioribus *Cariæ* dispari linguâ utebantur, utrinque, puto, à sociis *Caribus* atque *Lydis* ex parte corruptâ. Decima *Erythræ*, de quibus A. M. 2745. Reliquæ in *Samo Chióque* insulis urbes duæ. *Chii* cum *Erythræis* communem linguam, *Samii* propriam habebant. *Pherecydes* apud *Strabonem*, (l. 14.) *Ephesum* quoque & montem *Mycalen* tenuisse *Caras*, autor est, reliqua *Leleges*; utrosque, suis sedibus ejectos ab *Ionibus*, in *Cariam* demigrâsse. *Miletum Cariæ* invasit *Neleüs*, de qua A. M. 2715. ubi mares cùm interfecisset omnes, nisi qui fugâ maturè declinârant periculum, fœminas pro uxoribus habuêre. Cœlibes enim advenerunt. Propter hanc cædem conjugum suorum, coactúmque ab hostibus matrimonium, tradit *Herodotus*, *Caricas* mulieres conjurâsse in hanc legem, quam & filiabus tradiderunt suis, neque cibum se cum maritis unquam sumpturas, neque propriis eos nominibus compellaturas. Ab *Androclo Ephesus* capta, *Codri* etiam filio legitimo, qui *Leleges* & *Lydos* partem urbis superiorem incolentes expulit. Cum supplicibus qui in templi area habitabant (inter quos & *Amazonici* nominis fœminas memorat *Pausanias*) ictum fœdus. Ab *Ephes*o, fluminis *Cäystri* filio, (ut ferebant,) ea nomen suum urbs tulit, qui cùm *Cresso* quodam indigena templum quoque *Dianæ* (primum, opinor,) condidit; quod multi *Amazonibus* tribuunt opus, quæ an fuerint néene, ambiguum videtur. Itaque *Pindarus* eo nomine jure quidem à *Pausania* reprehenditur. *Pherecydes Androclum* statuit hujus coloniæ ducem. Itaque regiam *Ionum Ephesi* collocatam, & qui ex ea erant progenie, post amissam potestatem, reges tamen appellatos, ac retinuisse primum locum in spectaculis, & purpuram insigne regii generis, & sceptri loco scipionem, & sacra denique *Cereris Eleusiniæ*. *Neleüs* autem *Pylius* dicitur, non aut *Codri* filius, aut coloniæ dux. Sed ea tamen prosequamur nos quæ *Pausanias* narrat. Nam & *Plinio* (5. 29.) *Miletus Ioniæ* caput dicitur, non *Ephesus*. *Cyaretus Myuntem* obtinuit; permistíque *Thebanis Iones*, *Philotam* & *Ægyptum* secuti *Neleï* filium, (*Æpytum Strabo* vocat,) *Prienen*. Repugnavisse *Cares* videntur; sed *Ionibus* ferente auxilium *Androclo*, ipse quidem in prælio cecidit, *Græci* tamen victoriâ potiti sunt.

Colo-

Colophonem adeuntes, *Prometho* & *Damaſichthone* ducibus, in civitatem *Iones* recepti ſunt æquabili jure. At *Promethus* fratrem cùm *Damaſichthonem* occidiſſet, in *Naxum* (A.M. 2939.) inſulam profugiens occubuit. *Andræmonem Pylium* hanc cepiſſe urbem ex *Mimnermo* probat *Strabo*, (l. 14.) *Lebedo Caras* exegit *Codri* filius *Andræmon*, & agro potitus eſt cùm fertiliſſimo, tum aquarum calidarum ubertate ſaluberrimarum nobili. *Teon Orchomenii* tenuerunt *Minyæ*, ſed à *Caribus* admiſſi, *Athamantem* ſecuti ducem, *Athamantis Æolidæ* nepotem, ut habet *Pauſanias*. At hoc minùs credibile videtur, *Athamantem* hunc ab *Æolo* quartum tenuiſſe gradum, quandoquidem geniti ex *Codro* liberi in decimo conſtituuntur, *Apœcus* autem & *Ægyptus* undecimo, *Melanthi* nepotes, omnes à *Cretheo Athamantis* fratre oriundi. Eòdem poſtea *Ionas* deduxit nepos ille *Melanthi Apœcus*; ſed in *Caras* & *Orchomenios* gravius nihil ſtatuit. Eòdem poſt annos aliquot acceſſerunt *Athenis* & ex *Bœotia* plures coloni: *Damaſus Codri* & *Naoclus* illis, his verò *Geres Bœotius* præfuit. Utroſque *Apœcus* & *Teii* in domicilii ſocietatem acceperunt. *Erythræi* quoque *Ionibus*, quos *Cleopus* adduxit, ſua communicârunt omnia. *Clazomenæ* ac *Phocæa* urbes ab *Ionibus* non incrementum, ſed exordium ceperunt: quorum pars, *Cleonæis* & *Phliaſiis* permiſta ultro exſulantibus, poſt diutinos errores, accepto à *Colophoniis Parphoro* duce, (*Paralus*, opinor, *Straboni* dicitur,) oppidum ad montem *Idam* poſuit. At eo poſtea relicto, in *Ioniam* reverſi, *Scyppium* in *Colophoniorum* finibus condiderunt. Mox & indè migrantes, *Clazomenas* in eadem quâ *Teos* & *Erythræ* peninſula conſtruxêre. *Phocenſes*, *Philogenem* & *Damenem Athenienſes* conſecuti duces, concedentibus *Cumæis* agrum, *Phocæam* ædificârunt. Sed cùm in concilii publici communionem (quod *Panionium* dicebatur) ab *Ionibus* non admitterentur, niſi è *Codri* ſibi genere creâſſent reges, ab *Erythris* & *Teo Oeten*, *Perielum*, & *Abartum* acceſſiêrunt. *Samus* etiam & *Chius* inſulæ in *Ionum* ſe remp. inſeruerunt. In *Samum Ionas* & *Epidaurios* duxerat *Procles Epidaurius*, à *Deïphonte* & *Argivis* ejectus. Nam & illi ab *Ione* deductum erat genus. Sed eo mortuo, filius mox *Leogorus* imperavit; cui *Androclo* duce bellum intulerunt *Epheſii*, victúmque prælio inſulâ expulerunt. Crimini datum, quòd conſilia cum hoſtibus contra *Ionas* agitarent. Profugorum è *Samo* pars in oppoſitam *Thraciæ* inſulam trajecêre, quam antea *Dardaniam*, jam verò *Samothracen* nuncupârunt. At qui regem *Leogorum* ſecuti ſunt, in terra ex adverſo Continente ad urbem *Anæam* caſtellum præmuniêrunt; unde *Samum Ionicam* adorti decimo pòſt anno, expulerunt *Epheſios*, & inſulâ potiti ſunt. *Junonem Samii* ex omnibus diis præcipuè colebant, conſecrabántque inſulam ei ut apud ſe natæ, educatæ, nuptæque *Jovi*. Antiquiſſimum illic ejus templum, & ſimulacrum habitu nubentis: ſacra etiam anniverſaria nuptiarum ritu celebrata. In *Chio* inſula, quæ & ipſa *Ionica* rei particeps fuit, poſt *Oenopionem* & filios, *Amphiclum* tradit *Ion* Poëta, advenam ab *Heſtiæa Euboïca*, ex *Apollinis Delphici* oraculo tenuiſſe regnum. Ejus abnepotem *Hectorem* cum *Caribus* & *Abantibus*, ejus inſulæ inquilinis, iniviſſe bellum, juſtóque devictos prælio, ex inſula omnes fugaviſſe. Compoſitis demum rebus, in memoriam revocâſſe, commune ſacrum fieri à ſe oportere cum univerſo *Ionum* conventu. Cauſam *Ion* minimè tradit. Sed ab eo conventu tripodem ferunt ut præmium ei virtutis delatum fuiſſe. Hîc deficere *Pauſanias* videtur. Quare *Chium* ab *Egertio* promiſcuam adducente multitudinem, *Samum* à *Tymbrione*, poſtmodum à *Patrocle*, (*Proclem*, puto, *Epidaurium* vult,) *Ionum* reip. adjunctas narrat alicunde *Strabo*.

Ionum regio aëris fruebatur clementiâ ſaluberrimâ, neque terrâ colonis ingratâ. (quæ deſcribitur.) Templorum præcipuè magnificentiâ gloriabatur. Magnitudine præſtabat & opulentiâ *Dianæ* apud *Epheſios*, jam ante *Ionum* adventum celebre. Proxima erant *Apollinis* duo; alterum apud *Branchidas Didymæi*, *Clarii* alterum in *Colophoniorum* finibus *Apollinis Clarii*; utrumque oraculo celebratum. Prædicabantur & *Samiæ Junonis*, & *Minervæ* apud *Phocæos*, aliáque multa. Quod erat in *Branchidis*, ideo *Didyma* vocabatur, quòd eſſet geminis dedicatum diis, *Jovi Apollini*que; nec minùs *Jupiter Didymæus* quàm *Apollo* dictus eſt. (*Cæl. Rhodig.* 4. 23.) At *Macrobius* (*Saturn.* 1. 17.) *Didymæum Apollinem* ideo vocari vult, *quòd geminam ſpeciem ſui luminis præfert, ipſe illuminando, formandóque Lunam. Etenim ex uno fonte lucis, gemino ſidere, ſpatia diei ac noctis illuſtrant. Unde & Romani Solem, ſub nomine & ſpecie Jani, Didymæi Apollinis appellatione venerantur.* Sed viderint Grammatici, nè à monte *Dido*, cujus *Branchidæ* ſive *Didyma* pars apud *Ptolemæum*, nomen, non à gemina

ſpecie,

A.M. 2939. ſpecie, *Didymæus Apollo* ſumpſerit. Jam verò *Clari*, *Tacitus* (l. 2. Annal.) & alii docent, non fœminam, ut apud *Delphos*, ſed certis è familiis, & ferme *Mileto* accitum, ſacerdotem vaticinari. Is numerum modò conſultantium & nomina audit; tum in ſpecum digreſſus, hauſtâ fontis aquâ, ignarus plerumque literarum & carminum, edit reſponſa, verſibus compoſitis ſuper rebus quas quis mente conceperit. *Ejus lacunæ potu mira oracula* (inquit alicubi *Plinius*) *reddita ſunt, breviore tamen vitâ bibentium.*

Montes præcipui *Latinus*; nec indè procul in ſpelunca *Eudymionis* ſepulchrum fuit. Deinde *Pactyes*, agri *Epheſii*, & *Galleſius*. Poſt *Colophonem Coracius*. *Corycus* etiam ſublimis, ubi *Corycæi* latrones, qui ſubauſcultantes in portubus qui ſuberant quæ merces veherentur, & quò tenderent, navigantibus inſidiari ſolebant. *Mimas* 250 mill. paſſ. excurrens, & ſylvis obſitus, feriſque ſylveſtribus. *Mycale* poſtremò, cujus quaſi pes *Trogylium* promontorium. In *Mycale* regio ſacra, quam *Iones* communiter colebant, *Panionium* dicebatur: tribus à mari ſtadiis remotus erat locus, conventui publico *Ionum* deſtinatus, & *Neptuni* ſacris *Heliconii*, quibus *Prienenſes* præerant. Amnes, *Meander*, qui plurimis affuſus oppidis, & repletus fluminibus crebris, ità ſinuoſus flexibus, ut ſæpe credatur reverti, poſt longos errores, *Cariam* placidus *Ioniám*que agros fertiliſſimo rigans limo, ad decimum à *Mileto* ſtadium lenis illabitur mari. *Cayſter Epheſum* alluit, *Smyrnam Meles*, *Hales Colophonem*, *Hermus Phocæam*. Ejuſdem regionis *Cenebrius*, *Geſſus*, & alii. *Miletus* & *Epheſus* urbium principes. *Miletus Lelegeïs*, ante *Mileti* ſive *Mileſiorum* adventum ex *Creta*, & *Pityuſa*, & *Anactoria* nominata, *ſuper octoginta urbium per cuncta maria genitrix*, (*Plin.* 5. 29.) Allam à vetere *Sarpedonis* maritimâque *Miletum* condidiſſe *Neleum* *Ephorus* tradebat; cujus erant portus quatuor, & ex his unus claſſium capax. Patriam hanc illuſtrabant *Thales*, Phyſicus idem & Mathematicus, non inſignis modò, ſed & primus *Græcorum*; ejúſque diſcipulus *Anaximander*, etiam Geographus; & *Anaximandri Anaximenes*; necnon Hiſtoriographus Geographúſque *Hecatæus*, qui ſo utâ oratione conſcripſit Hiſtoriam primus. *Epheſus* navalia & portum habuit, templúmque *Dianæ*, quod memoravimus, magnificentiſſimum cum aſylo, & emporium *Aſiæ* celeberrimum. *Heracliti* patria *Scotini*, & *Hermodori*, qui propter excellentiam virtutis urbe pulſus eſt, cùm cives dicerent, *Nemo de nobis unus excellat*; *ſed ſiquis extiterit, alio in loco & apud alios ſit.* Quod ob crimen *Epheſios* omnes *Heraclitus* cruce dignos judicavit. *Parrhaſius* quoque hinc & *Apelles*, egregii pictores, apud *Strabonem*, (l. 14.) At ille celeberrimus *Apelles Cous* habetur, non *Epheſius*.

Si nunquam Venerem Coüs pinxiſſet Apelles.

Equitatu bellico ità præſtabant reliquis *Colophonii*, ut in Marte ambiguo, quibus illi acceſſerant, hi facilè ſuperarent, finémque bello imponerent. Unde proverbium, *Colophonem addere*, fine rem ſtabili abſolvere. *Anacreon* Poëta *Teïus*, *Sibylla* vates *Erythræa*, *Clazomenius Anaxagoras*, *Prieneus Bias*. *Myus* videtur in loco minimè ſalubri conſtituta. Nam in *Thymbria*, pagò quatuor indè ſtadiis remoto, *Charonium* erat ſpelunca, quæ peſtilentibus exhalationibus ſupervolantes enecabat aves. Ipſa tandem urbs deſolata eſt, fugatis *Miletum* civibus à culicum magna vi, (hoſte imbelli,) quæ ex palude propinqua in limoſo *Meandri* oſtio coörta repentè, lue non ferendâ omnem vicinlam infeſtabat.

Hâc tempeſtate & *Tyria* claſſis, plurimùm pollens mari, in ultimo *Hiſpaniæ* tractu, inſuláque Oceano circumfuſâ, perexiguo à Continenti diviſâ freto, *Gades* condidit; poſt paucos annos, *Uticam* in *Africa*. (*Paterc.* 1.) *Cumæ* quoque *Italicæ* ab *Hippocle Cumæo* & *Megaſthene Chalcidenſi* conſtructæ ſunt. Hujus claſſis curſum eſſe directum, alii columbæ antecedentis volatu ferunt, alii nocturno æris ſono, qualis *Cerealibus* ſacris cieri ſolet. (*Paterc.* 1.)

§ 22. Pauciſſima ſunt quæ deinceps, per annos ferè trecentos, de profanarum gentium rebus in Scriptis Veterum memorantur, præter nuda regum aliquorum nomina, *Aſſyriorum*, *Ægyptiorum*, *Lacedæmoniorum*, *Corinthiorum*, *Latinorum*, *Athenienſium*, & *Tyriorum* quorundam. De rebus Eccleſiaſticis *Hebraicæ* gentis, nunquam vel plura ſunt tradita, vel magis illuſtria. De *Homero* tantùm & *Heſiodo*, de *Lycurgo*, & *Sardanapalo*, (*Aſſyriorum* rege ultimo,) *Medorúm*que ac *Babyloniorum* regno novo, de *Carthagine*, de uno & altero *Latinorum* regulis, & regni *Macedonici* ſub

ipſas

ipsas *Olympiadas* initio, pauca hic illic sparsa apud varios Autores reperientur. De his igitur solis aliqua suis in locis dicenda, & sacris profana miscenda sunt.

A. M. 2939. 2940.

§ 23. Duos jam annos regnaverat *Saulus* (1 *Sam.* 13. 1.) ex quo primùm inunctus est, quanquam non nisi unicum ex quo renovatum est illi regnum, (1 *Sam.* 11. 14.) paravérátque sibi ter mille militum præsidia, quos ex exercitu universo *Gilgale* coacto elegerat. Mille tradidit *Jonathani* filio, quibus contra præsidium *Palæstinorum* in propinquo monte *Gibeam Benjaminiticam* tueretur. Etsi enim urbes à *Palæstinis* captas receperat *Samuel*; propugnacula tamen aliqua, vel tenebant hostes vetera, vel muniebant sibi nova. *Michmashi* verò *Saulus* & in monte *Bethelico* millia militum duo retinuerat apud se. Ac præsidium illud *Palæstinorum Gibeæ* propinquum *Jonathan*, tempus opportunum nactus, invasit, expugnavit, cecidit. Tubâ protinus per omnes regni sui partes moneri voluit populum rex, ut sibi caverent ab hostibus, útque publica de re consulturi *Gilgalem* convenirent. *Palæstini* enim, ut primùm acceperunt præsidium sibi deletum *Gibeæ*, ad arma conclamârunt, & *Michmashi* maximis copiis castra metati sunt. Triginta enim curruum falcatorum millia, equitum coëgerant sex, peditum verò multitudinem penè infinitam. *Israëlitæ* quidem aderant multi *Gilgale*: At maxima pars, cùm vires hostium immensas, majúsque ipsis viribus odium in se, ob deletum *Gibeæ* præsidium, cognoscerent, de fuga magis cogitabant quàm de pugna. In speluncis aliqui se ac in cisternis atque spinetis abscondere; in turribus alii atque rupibus & locis inaccessis, quantum poterant, tueri; *Jordanem* transire nonnulli, hostes eò rati non secuturos. Qui *Saulum* secuti *Gilgale Samuelem* diebus exspectaverant sex, dilabi cœpêre tandem. Septimo igitur ipse rex, ut conciliaret sibi Deum, antequam dispergeretur populus, (populi enim viribus nitebatur magis quàm Dei,) holocaustum obtulit; & pacificas fortasse victimas immolaturus erat, cùm de adventu *Samuelis* nunciatur. *Samueli* ergò honoris causâ obviàm prodit ipse rex. At, honore neglecto, Propheta, " *Quid hoc*, inquit, *est quod* " *à te factum* audio? Túne holocaustum obtulisti, non moratus tibi à me tempus con" stitutum? " Obtulisse me quidem fateor, ait *Saulus*, at urgente me necessitate sum" mâ. *Videbam* hostes *adesse*, *nondum* verò *te tempore constituto*. Summum minita" batur mora periculum. Fugâ milites clancularia *dilabebantur*. *Invasuri* hostes " videbantur, *sacris nondum peractis Deo*. *Cohibui* quantum potui *me*. Tandem " verò, ad conservandam publicam rem, privatæ & properatæ pietatis discrimen adii. Ità quidem *Saulus*, cùm peccâsset graviter violando mandatum Dei, (à Deo enim *Samuel* hebdomadæ moram edixerat,) id tamen agit, excusationis velum crimini obtendens, ut vir bonus esse videatur, imò & pius. At *Samuel* autoritate propheticâ larvam ei detrahit, increpátque severiùs: " Quid mihi pietatis discrimen narras? " Impietatis crimen diceres, atque *vecordiam*. *Obsequi præceptis Dei* pietas & pru" dentia est. Ea tu si *observâsses*, utcunque fugissent milites, oppugnâssent hostes, " interminata fuisset mora periculum, imò exitium, salvum tamen te publicámque " tuam rem præstitisset cui obsecutus eras Deus. *Jam verò*, cùm tuis consiliis fretus " sis magis quàm auxiliis Dei, eámque ob causam neglectum à te sit *Jehovæ præcep*" *tum*, *regnum* quo frueris, quódque in tua *perpetuum* familia *stabilivisset Deus* ob" sequenti, à tuis jam posteris auferetur, tradetúrque *viro*, qui totum se *ad ejus nutum* " finget *arbitriúmque*. Ità comminatus *Gibeam Benjaminiticam* contulit Propheta se, ut in locum fortasse regionis totius munitissimum, ubi & patriæ causâ indigno regi consiliis adesset. Eò enim *Saulus* quoque secutus est, postquam recensuisset milites, quos è tanto populo reliquos habebat ferme sexcentos. *Palæstini*, cùm nulli prodirent hostes quibuscum acie confligerent, tres militum emisêre turmas, quæ omnem *Judæam* longè latéque depopularentur, prædas agerent, captivos abducerent, devastarent omnia. Frustrà enim sexcenti prodivissent, iique inermes penè, contra tot militum optimè instructorum armis millia. Nam ut solent subditos tyranni, sic *Palæstini* prohibebant armis *Israëlitas* ferreis æneísque. Non enses illis, non clypei, non hastæ fuerunt, præterquam *Saulo* solis & *Jonathani*. Quippe fabros omnes ferrarios abstulerant armorum artifices, ut necesse fuerit instrumenta etiam rustica apud *Palæstinos* acuere; quanquam ipsis ad opus hoc, exclusis jam *Palæstinâ Israëlitis*, limæ non deerant. (1 *Sam.* 13. 19, &c.) Si quando erat usus in pugna, arcubus, puto, & sagittis, fustibus atque fundis præliabantur. Interea bellicosus ille filius regis *Jonathan* hostium aliud propugnaculum audaciâ incredibili adortus est, non populo id sciente, non patre conscio consultóve. Deum enim autorem fautorémque forti-

Saulo impiè holocaustum offerenti Samuel graviter succenset.

Palæstinis Judæam devastantibus,

ter

A.M. 2940.

ter & intrepidè secutus est. In extrema se *Gibea Saulus* continebat sub malo granato cum sua militum exigua manu. Ibi trepidè spectabat incursiones hostium, & suorum exspectabat cædes cladésque. Aderat illi cum Arca Dei (*1 Sam. 14. 18.*) summus eâ tempestate sacerdos *Abia*, sive *Abimelechus*, (*1 Sam. 22. 20.*) *Abitubi* filius, & sacerdotis *Heli* pronepos. In transitu verò ad præsidium *Palæstinorum* rupes eminebant duæ; hinc *Bozez*, indè verò *Sene*. Altera *Michmashum* ab Aquilone spectabat, altera *Gibeam* à Meridie.

Unus *Jonathan* innumeros sustinet, sternitque.

Jonathan, nè solus tantum facinus aggrederetur, armigerum suum rogavit, efficacibúsque verbis cohortatus est, ut comitem daret se ad dejiciendos eo propugnaculo *Palæstinos*, quod castra medium dirimebat. "Nec enim dubitare se quin daturus victoriam esset Deus, *paucis an pluribus* nihil intererat, contra "homines profanos, & à suo alienos fœdere. Tanto duce dignus armiger summa cum alacritate respondit, duceret quòcunque vellet, secuturum se. "*Eamus* ergò, ait "*Jonathan*, *demúsque nos* præsidiariis militibus *conspiciendos. Quòd si manere* ac "opperiri se *jusserint*, *donec ad nos descenderint*; *permanebimus*, & exspectabimus "descensuros. *Sin vocaverint ad se ut ascendamus*; *ascendamus* intrepidè. *Eo enim* "*signo* & omine *victoriam nobis Deus* pollicetur. Atque hæc *Jonathan* (quod eventu patuit) dictante sibi Spiritu Dei conjiciebat. Cùm ergò venissent in conspectum, obtulissséntque se, præsidiarii primò irridere *Judæos* è latibulis suis prorepentes atque propulsos fame. Mox & numero suo, & munito naturâ loco securi, altâ voce acclamabant, mandabántque ad se ut accederent; habere se pollicentes quod indicarent. Lætum id *Jonathani* omen accidit. Itaque certi de victoria, movente Deo, manibus pedibúsque in arduum clivum, idque alio fortasse in loco quàm quo vocaverant præsidiarii, nitebantur. Cúmque multo labore superâssent, non exspectati hospites magno impetu feruntur in hostes. *Jonathan* quasi demetebat sternebátque humi; stratos jugulabat armiger. Tantâ enim tam paucorum audaciâ & virtute perterriti, aliqui timidè quidem repugnabant, fugiebant reliqui. Dimidio ferè jugeri ceciderunt viginti. Qui evaserant in castra, hostiliter à suis excepti, pavore omnia & tumultibus impleverunt: quasi hostes adfuissent, sua in se stringebant arma. Neque castra modò ingens pervasit tremor immissus à Deo, sed propinqua etiam præsidia & prædatorum agmina corripuit; ipsáque terra quasi metu concussa tremere trementibus videbatur. Speculatores tandem, quos *Gibea* collocaverat *Saulus*, animadvertere tumultum in castris, militésque cædentes atterentésque se. Quod ubi nunciatum est regi, ab aliquo suorum militum oppugnari *Palæstinos* ratus, recenseri jussit exercitum: *Jonathanem* armigerúmque tantùm absuisse compertum est. *Abiam* ergò Pontificem rex admovere Arcam properè monuit, ut per Urim & Thummim consulerent Deum. Interim clamores atque tumultus in castris *Palæstinorum* increbrescere, acerriméque inter se confligebant. Propterea sacerdotis operâ & consilio Dei supersedendum putavit *Saulus*; ad arma properandum. Prodire jubet exercitum.

Saulus cum suis superveniens, jam devictos persequitur.

Cúmque in hostes eum duxisset, illi cædibus mutuis conficiebant se, eóque facilem dederunt *Israëlitis* victoriam. *Saulo* igitur cum suis irruente, hostes in fugam se præcipitem conjiciunt. Opem quoque *Saulo* contra fugientes ferunt *Israëlitarum* sive transfugæ, qui hostibus militabant, sive captivi, qui *Palæstinis* jampridem aderant ex omni parte; vel, ut alii exponunt, qui à *Palæstinis* coacti portabant servabántque impedimenta in circuitu castrorum. Aliqui putant hos *Hebræos Palæstinorum* inquilinos fuisse, qui suis jam popularibus contra *Palæstinos* auxiliabantur. Prodibant etiam ex latebris in monte *Ephraimitico* qui absconderant se, fugatósque hostes persecuti sunt.

Edictum *Sauli* temerarium multipliciter damnosum.

Saulus autem ardore tanto profligatis instabat, ut diris eum damnaverit, quicunque vel cibum ante vesperam degustaret, retardarétque de crudelissimis hostibus ultionem. Edictum sanè temerarium, & ipsis *Israëlitis* quàm hostibus multò magis damnosum. Temere factum est, quòd inconsulto Deóque populóque factum, eâque severitate, ut nè famelicis quicquam indulserit. Nec temeritate arrogantia in eo minor crudelitásque se prodidit. Arrogantia, quâ victoriæ laudem non clementiæ Dei tribuere, sed in suorum consiliorum prudentiam transferre voluit. Quasi verò Deus qui dederat, non & pransis perficere quantum libuit potuisset. Crudelitas verò patuit, quòd sanguinem sitierit præter modum, studióque ultionis eò provectus sit, ut nè suis parceret, modò sæviret in hostes. Imperatur bonus mavult unum servare civem, quàm mille hostes perdere. *Saulus* autem longè prætulit hostium cædem saluti suorum; faméque hos maluit interire, quàm illos evadere. Neque tamen quod voluit consecutus est; sed temeritate sui edicti ultionem atque cædem,

quam

quam tantopere expetebat, impedivit, suæque obstitit libidini. Nam inediâ suis ademit vires ad persequendum, eóque faciliorem hostibus elabendi opportunitatem dedit. Quid, quòd longiore jejunio populus ad intemperantiam quandam, & violandum præceptum Dei de abstinendo à sanguine, adactus est? Unus *Jonathan* videtur seriùs advenisse in castra, nec audivisse patris edictum de jejunio. Cùm ergò in sylva quadam fortè mellis invenisset manantes humi favos, abstinentibus aliis, extremâ virgulâ tactum sæpius degustavit mel, eóque mirificè recreatus est. Is enim lassitudine ac fame reliquis majore laborabat, tantâ jam antea cæde perfunctus in hostium propugnaculo. Monentibus autem qui aderant militibus de patris edicto, temeritatem ejus magnopere condemnavit. Sic enim arguit: "Cùm cibo *tantillo* refici "tantopere sentiret se; *quantò erat major* hostium *futura cædes, si populus* universus "*in quæ* in castris *inventa sunt spoliis* depulisset famem, viréisque debilitatas revocâsset? A *Michmasho Palæstinos* fugientes usque ad *Ajalonem* persecuti sunt *Israelitæ*; quo labore populus jejunus magnopere defatigatus est. Tum demum ad prædam divertit, ovésque & boves cum vitulis tantâ aviditate ac intemperantia devoravit, ut nè sanguini profundendo moram fecerit. Id cùm audiret *Saulus*, quasi de Lege Dei valde sollicitus, magnum ad se devolvi saxum imperavit, in quo pecora omnia mactarentur, præsentéque se profunderetur sanguis. Eò igitur populus afferre prædam suam jussus est. Eodem in loco altare primùm à *Saulo* constructum, ex eo fortasse quem diximus ingenti lapide, actæque sunt per victimas gratiæ Deo. At nondum satis vindictæ suæ litaverat *Saulus*. Quare per noctem ulteriùs persequi *Palæstinos* libuit, ut deleret funditus, spoliisque opimis oneraret se. Et populum satis obsequentem habuit, non ità propitium Deum. Consultus enim ea de re, monente regem Pontifice, siluit prorsus: quod certum erat indicium offensi Numinis; quo, cujúsve offensi delicto, minimè constabat. Peccaverat quidem populus comedendo sanguinem; vorum perquam incommodi temeritate peccaverat ipse rex, quâ in eam fraudem populum induxerat. At ille de sui tantùm edicti violatione cogitabat. De ea quæstionem per sortes institui vult, de Lege Dei parùm solicitus; ac juratus vehementer comminatur, quicunque reus deprehendatur moriturum, imò vel suum, hac in re si peccaverit, *Jonathanem*. Precatus ergò Deum ut sortibus dirigendis præesset, populum ex una parte, se filiúmque suum ex altera collocavit. Jactæ sortes in *Saulum* & filium inciderunt. Inter *Saulum* deinde ac filium ubi jactæ sunt, captus est *Jonathan*. Urgente ut fateretur quid fecisset patre, "Nil conscire sibi se, respondit *Jonathan*, nisi "si fortè *virgulâ extremâ degustando mellis* favum peccaverit. Id autem dignúmne "*pœnâ capitali* crimen est? *Saulus*, etsi *Jonathanis* causâ non potuit non ipsis visceribus intimísque medullis affligi, ac temeritatem edicti sui tum perspicere, tum lugere, (quod volebat fortasse Deus,) tamen pari temeritate plenis buccis iterum exsecratur se, nisi capite plectatur *Jonathan*. Populus qui aderat, cùm audiret regem ità furiosè debacchantem in virum de repub. tam egregiè meritum, plenioribus buccis vociferanti reclamat, &, "*An Jonathan morietur*, inquiunt, *qui* à patria perniciem "depulit, qui remp. asseruit, quem tantæ nobis victoriæ, *salutis*, lætitiæ Deus au- "torem esse voluit? *Morietur Jonathan*? Hæc ei reponetur tantorum meritorum "gratia, hæc operæ tam *salutaris* merces, *mors*? Morietur ille, cujus unius virtu- "te nos vivimus? Procul absit hoc scelus. *Jehovam* testamur, *neminem ei vel unum* "*capitis pilum* invito *detracturum*. Ità meritò fremente indignantéque populo, multitudinis autoritati concessit *Jonathanem* rex. Qui populum conservârat liberaverátque, à populo ipse liberatur conservatúrque. Patriæ vindex, à patris vindicatur sævitia. Verùm Deo non respondente, bellum hoc non prosequendum sibi ulteriùs putaverunt. Et per hanc moram, in propugnacula sua munitionésque *Palæstini* evaserant. Domum ergò *Saulus* unà cum suis reversus est. Hi autem successus prosperi magnam ei autoritatem conciliârunt, regnúmque stabiliverunt firmius. Populus enim regi prosperè agenti multò libentiùs paret, minùs in malum quàm infelicem contumax. *Abnerem* ergò militiæ sibi ducem constituit, ex *Nere* patruo patruelem suum. Omnes autem quos robustos atque fortes expertus est, in hanc adscivit atque conscripsit militiam. Nec à *Palæstinis* modò, quibuscum illi perpetuum bellum fuit, suos vindicavit; sed contra omnes undique hostes, *Moabitas*, *Ammonitas*, *Idumæos*, *Sobanos*, & *Amalecitas*, propugnavit *Hebræos*, & ubique fortiter gerebat se, atterebátque hostes populi Dei. Non dedignantur Literæ Sacræ debitis suísque laudibus homines vel malos afficere.

A.M. 2940.

A.M. 2941.

Contra *Amalecitas* bellum geritur internecinum.

§ 24. Alia quidem bella patraverat *Saulus* feliciter, de quibus tamen nihil particulatim traditur. Sed contra *Amalecitas* ut gesta sit res, eò pleniùs narratur à *Samuele*, quòd in his & *Sauli* prodatur impietas, & abdicatio exponenda sit. His ergò verbis *Jehovæ* compellare *Saulum Samuel* Propheta jussus est: “Eum à Deo quidem aliis “præfectum esse *ut imperaret*; eâ tamen lege, ut subesset sibi atque parêret. Man- “dare autem se, ut primus ille sui populi rex, primos populi sui hostes in deserto “(*Exod.* 17.8, &c. *Deut.* 25.17,18.) *Amalecitas* armis invadat, damnatósque jamdiu “ad internecionem *cædat universos*; *nulli pareat* ordini, nulli sexui vel ætati; non “*pecudi*, non *jumentis*, non *asinis camelisve*, sed & omnes & *omnia deleat funditus* “*ac disperdat*. Recenti victoriâ de *Palæstinis*, atque aliis fortasse vicinis gentibus, animosior *Saulus*, facilè his obsecutus est mandatis Dei. Conscripsit exercitum: ad urbem *Telaïm* in tribu *Judæ* (*Jos.* 15.24.) lustravit eundem; ubi ducenta millia peditum recensuit, & ex *Judæis* præterea decem. Reliqui fortasse *Judæorum* tribûs amplissimæ, contra subitos *Palæstinorum* finitimorum impetus, in custodia remanebant domi. Ubi fines *Amalecitarum* attigit, *Ceneos*, qui in iis fixerant montibus tabernacula, peramicè monuit, ut se ad tempus indè subducerent, nè fortè communi exitio *Amalecitarum* corriperentur. Eos enim, *Israelitas* olim in deserto & consiliis & re, quantum poterant, adjuvisse; quos invaserant *Amalecitæ*, nullâ injuriâ lacessiti, & adhuc odio persequebantur inextincto. Remotis indè *Ceneïs*, *Saulo* progredienti occurrebant hostes in valle; quibus fusis fugatísque, urbem quoque primariam, regémque vivum ceperunt. (*Num.* 24.7.) In populum verò sævitum est, cæsique omnes ejus provinciæ, nisi qui fugâ evaserant; vastatáque regio ab *Havila Arabica* usque ad *Surem*, *Ægypto* vicinam solitudinem. At plurimos tamen ex hac gente stragi quam *Saulus* edidit superfuisse, ex eo constat, quòd post annos aliquot maximâ multitudine *Ziclagum* diripuerunt. (1 *Sam.* 30. 1.) Regi quidem *Agago* nè moreretur indulsit rex, quòd ab eo fortasse magnum vitæ pretium exspectaret. Et res vilissimas cùm ferro flammâque sustulisset populus, optima quæque ex gregibus & armentis aliísque rebus perire noluit, prudentior visus Deo. Nimiæ prodigalitatis putabat, pretiosas utilissimásque sibi futuras res spoliare flammis ac perdere. Sed res exsecratas, ferro & flammis, quibus devotæ sunt, eripere ac prohibere, suis verò asservare commodis, *Achanis* hoc scelus est. (*Jos.* 7.) At eo hoc gravius, quòd publicum & commune sit, populi totius atque regis scelus. Noctu igitur monuit *Samuelem* Deus, *pœnitere se quòd Saulum præfecisset Israelitis regem*; *quippe* hominem *pervicacem*, *& qui sua non sit exsecutus imperia*. Dictum hoc *Samueli* vehementer doluit, séque supplicem apud Deum totâ nocte deprecatorem *Sauli* causâ exhibuit. At exoravit nihil. Primo igitur manè prodiit ut occurreret *Saulo*, qui *Carmelum* advenerat *Judææ* urbem, (*Jos.* 15. 55.) designaverátque locum sive sacris faciendis, sive reficiendis militibus. At indè mox, consilio (ut credibile est) mutato, *Gilgalem* transiit cum exercitu prædâque universâ. Eò persequentem *Samuelem* obvius rex blandè quidem compellat; “*Dilecte Deo* vir, salve. *Perfecta sunt à me*, quæ tu mihi tradidisti, *Jehovæ imperia*. “Perfecta verò à te? (inquit *Samuel*,) *Quid ergò sibi volunt* hi *balatus ovium*, *& bo-* “*um quos audio mugitus?* Ipsum ulcus cùm tetigisset Propheta, duriore tamen fronte rex, facinus impium excusaturus, imò laudaturus quodammodo, respondit; “*Oves* quas audiebat *Samuel bovésque Amalecitarum* esse, quibus *pepercit populus ut* “*offerret victimas Jehovæ Samuelis Deo*. Quasi verò quibusvis hostiis, etiam vetitis, & exsecratis, litari Deo possit; aut de sacrificiis populus unquam princépsve, ac non de præda potiùs commodísque suis, cogitârit. Cùm ergò tantùm abesse regem à pœnitentia videret *Samuel*, ut probaret ornarétque verbis peccatum suum, Dei sententiam pluribus, quàm superiùs proposita est, denunciavit. “*Attende*, inquit, ut “cognoscas *quid* de te *mihi hâc nocte indicârit Deus*. Ait se ad altissimum digni- “tatis & amplitudinis fastigium ex infimo te loco sustulisse, *cùm tute de te sentires* “*humillimè*. Ità meritum de te, *imperâsse tibi*, ut suos populíque sui hostes acerbissi- “mos teterrimósque *bello internecino persequereris*, nulli parceres rei hominíve. *Unde* “*igitur factum est ut tu*, *prædæ inhians*, *congerendis spoliis* operam dares potiùs, quàm “perficiendis *mandatis Dei?* & exitio devotas res ab exitio vindicâris? Del verbis hæc denunciârat *Samuel*. At præfractus rex ipsis Dei verbis obnunciat. “*Imò verò* “*Dei ego mandatis*, inquit, *obtemperavi* omnibus. *Amalecitas cecîdi*; *regem* capti- “vum *abduxi*; *pecorum spolia*, poscente *populo*, asservavi, *Jehovæ Deo tuo immolanda* “*Gilgale*. At *Samuel*, hominis protervià irritatus, “*Quid?* (inquit) *Sacrificiúmne*

Rex *Saulus* regi malè misericors

tam

A.M. 2942.

"*tam Deo gratum est, quàm obsequium?* Imò verò, *parère præstantius* multò *est* quo-"vis *holocausto*; *& obsecundare* præceptis Domini, *adipe arietum pinguissimo. Re-*"*bellio enim divinationi, & contumacia* in Deum *idololatriæ* peccatum *est par.* Cùm non minùs verè quàm severè Propheta eum argueret, *Saulus* "*peccavisse* tandem *se* "fatetur, *quòd præceptis Dei* à *Samuele* sibi traditis *non paruisset.* Quippe obstantem "sibi *populum timuisse, eorúmque se* libidini *obtemperâsse. Obsecrare igitur se*, ut, "quantum in illo esset, hoc sibi *peccatum*, pacato Deo, *condonaret, reverteretque se-*"*cum*, ut sacris suis precibúsque interesset. Hoc nimirum est impietatis fictæque religionis ingenium; ubi tegere ac dissimulare peccata non licet, in alios transferre conatur, ut in populum *Saulus.* Quasi verò quisquam sanus populi jussa præceptis Dei præferat. Deinde, Regiæ suæ autoritati metuit, nè, si offenso animo discederet Propheta, irámque in se Dei animadverteret populus, eò se deinceps minoris faceret. At Propheta, causam Dei vehementer agens, "*reverti nolle* respondit se. "Quorsum enim redeat, profuturus nihil? Cùm *enim ille Dei abjecisset mandata*, "nec vel deploraret, vel agnosceret, sed in alios à se suum transmitteret peccatum; "quos eum regere Deus, non ab iis regi voluit; ideo *& ipsum* pariter *à Deo ex regni* "*Israelitici* hæreditate *abjectum esse*, nè, quod fieri poterat, ad ejus posteros transmit-"tatur. Discessurus erat Propheta, cùm oram ejus pallii arripuit *Saulus* ut retineret abeuntem, fortiúsque nitendo discidit. Conversus repentè *Samuel, Ità regnum*, inquit, *tuum discidit Jehova, viróque tradidit meliori te.* Nescit mentiri constantissimus *Israelitarum* Deus; consiliorum quæ rata illi sunt pœnitere nescit. Imbecillitatis humanæ sunt hæc; cadere in Deum non possunt. Iterum ergò *Saulus* "*pecca-*"*visse* fatetur *se*, humillimèque *obtestatur*, ut *revertere* dignetur *Samuel* ad exercitum; "ut *honore se coram principibus populóque afficiat*, nè à se ignominiâ notato alienentur "animi subditorum; denique, ut *ipse Deum Samuelis* eo præsente juvantéque *venere-*"*tur*, & peccati sui veniam exoret. Exoratus tandem Propheta cum *Saulo* reversus est, ut honorem ei coram populo exhiberet; ut adesset cultui Divino; denique, ut precibus eum adjuvaret, ad condonationem peccati, non & regni. Eóque libentiùs rediit, ut debitas de *Agago Amalecita* pœnas sumeret. Sacris peractis, *Agagum* ad se *Samuel* adduci jubet. Ille passu molli & delicato purpuratus incedit, regio planè fastu, ac penè securus jam de vita, qui à fortissimo Imperatore ad Prophetam emeritúmque senem remittebatur. *Samuel* pauca præfatus, "Æquissimâ se talionis "lege acturum; *quemadmodum Agagus mulieres Israeliticas liberis* plurimas *orbavisset*, "*ità matrem ejus filio* etiam rege *orbam futuram*; gladio protinus adacto, ut hostiam Deo mactavit, & concidit in frusta. Quantum ergò fieri potuit, *Samuel* perfecit quod *Saulus* omiserat, ut placaretur Deus. Et regem à se creatum, quòd excidisset gratiâ Divinâ, luctu diutino, sed inefficaci, prosecutus est: at visendum sibi hominem minimè gratum Deo, quoad vixit, postea non putavit. (1 *Sam.* 15.)

regno suo abdicatur, seramque agit pœnitentiam;

A.M. 2942.

§ 25. Tandem silentium indixit ipse Deus huic inutili querimoniæ, nè frustrà se affligeret de judicio Dei abdicantis regno *Saulum*, quod revocari non poterat. Ad *Jessaium* ergò mittit *Bethleëmitam*, ut ex ejus filiis unum sacro inungat oleo regem. Hæsitabat Propheta cùm hæc audiret, & aliquid humanum pati visus est. Respondit enim Deo, "non videre se, *quomodo* id tutò fieri posset. Quippe *Saulum fortè* "*auditurum*, atque *interfecturum se*, qui successorem invito alienum substituat. Et planè constabat, tanto conatu non minus fuisse periculum. Sed imperante Deo, piis obsequiis nullus obstat periculi metus. Nec fortasse timuit *Samuel*; sed exquisivit solicitè modum, quo tanta res commodissimè fieri sine periculo posset. Nam temere se conjicere in discrimen, non magis Deo gratum, quàm est homini tutum. Docuit ergò Deus, quî suspicionem à se regis de rege rebúsque novis averteret. Jussit enim, dum hoc ageret, aliud agere ut videretur, "*sacra sibi ut faceret Bethleëmi*; eam "sui *adventûs* causam præ se ferret; *ad* epulum *sacrificiale Jessaium vocaret.* Reli-"qua *illi se Bethleemi* ex tempore *dictaturum.* Ità monuit Prophetam Omnipotens Pater, nè sua mandata minùs tutò quàm piè faceret, néve malo aliquo damnóve suum lueret obsequium Deo. Ità dignatur celsissima infinitáque Majestas, ubi cum hominibus agit, ad nostram descendere humilitatem. Itaque *Samuel* vitulâ instructus, & olei cornu sacri, *Bethleëmum* contendit. Primores urbis, *Jessaius* inprimis, obviàm prodibant officiosè, nec solicitè minùs rogabant, "quid ille *Bethleëmi* tam "insolens? Peccatúmne civium aliquod expiaturus, an Dei denunciaturus minas ad-"venisset. "Nihil horum, respondit *Samuel*; nè quid metuite. Verùm *sacra mihi*

Samuel ad Jessaium Bethleëmiticum contendit, novum regem quæsiturus.

A.M. 2942.

"apud vos *peragenda sunt* pacifica. Abluite igitur & *lustrate vos*, nè immundi accedatis ad aram Dei. *Jessaius* ergò, cum filiis qui aderant, *Samuele* ab ipso lustratus est. Immolatâ jam victimâ, priusquam discumberent, *Jessaii* filios adduci ad se privatim singulos voluit. Ii verò octo fuerunt. Natu maximus *Eliabus* ubi accessit, speciosus vir, eum *Samuel* esse quem quærebat, designatum à Deo regem, facilè credidit. Sed vetuit Deus "*nè speciem* corporis *aut proceritatem attenderet.* Eam fefellisse jampridem in *Saulo :* nec suo staret judicio, sed Indicio Divino. *Homines* "*ea* tantùm *spectare quæ patebant oculis : Se verò* intimos *animorum* sensus *perspicere.* "Non igitur hunc elegisse regem. Rejectus etiam est *Abinadabus*, cùm prodiisset, secundus. *Shamma* etiam, sive *Shimea & Shimma*, & *Nathanaël*, *Raddaius*, *Ozem*, & fratrum septimus, (ut ex 1 *Sam. 16. 10.* necessariò colligitur,) cujus nullibi tamen traditur nomen. Plures quærenti filios Prophetæ, unum *Jessaius* dixit *adhuc superesse, natu minimum. Eum verò* ruri *oves pascere. Appellabatur David. Davidem Samuel* properè accersi jubet. *Nec enim discubiturum se antequam is veniret.* Cùm adesset juvenis, rubei coloris vultu, oculorum nitore, corporísque decorâ specie conspicuus, submonuit *Samuelem* Deus, *eum esse* quem volebat, *eum ungeret.* Unctus ergò est, patre fratribúsque forsan præsentibus, at nemine mysterii conscio præter *Davidem :* quemadmodum *Sauli* prima unctio ipsum ejus latuit famulum comitémque. Sed ut *Samueli* erant privata cum *Saulo* colloquia, quibus eum de Regno edocuit : itá, puto, Intercedebant cum *Davide*, quibus illum de voluntate Dei certiorem fecit. Si enim de Regno res fratribus innotuisset, quâ erant in *Davidem* invidiâ, haud ea *Saulum* diu latuisset. Nec *Eliabum* credibile est *Davidem* in castris (1 *Sam.* 17.28.) tam contumeliosè accepturum, si quid resciviset de Regno. Unctum à Propheta Spiritus Dei Sanctus variis eum dotibus Induit ornavítque rege dignis : non modò ut calleret eximiè artem Musicam, hymnósque Deo fingeret canerétque ; sed etiam quascunque suscipiebat res, eas ut fortiter ac prudenter, prosperè ac feliciter, piè postremò ac religiosè omnes gereret. Atque hoc postremo maximè *Saulo* præstitit. Nam & is virtutibus quibusdam regiis à Deo præditus memoratur : (1 *Sam.* 10.9. & 11.6. & 14.47.) pietas una defuit.

Davidis prosapia.

§ 26. De *Davide* Regum *Israëliticorum* longè clarissimo dicturus, haud ineptè fecero, si genealogiam ejus paucis attexuero, quæ & *Christi* eadem futura est. *Jessaii* pater, avus *Davidis*, *Obedus* vocabatur ; quem *Boaz* ex *Rutha* genuit *Moabitide :* (*Ruth* 4.17.) *Boazum* verò, ex *Rababa* (*Jos.*6.25.) caupona, *Salmon : (Matt.*1.5.) *Salmonem*, ille princeps tribûs *Judæ*, (*Num.*7.12.) *Naashon : Naashonem Aminadabus ;* qui quidem *Ramo* patre, avo *Hezrone*, *Perezo* proavo natus est. *Perez* autem *Judæ* filius, *Jacobi* nepos, pronepos *Isaaci*, quem unicum *Abrahamus* ille magnus è *Sara* uxore legitima, sed nonagenaria, promittente id perficientéque Deo, procreavit. Quærunt hîc Theologi, quomodo fieri potuerit, ut *David* A. M. 2920. ex *Salmone* & *Rababa*, (quos credibile est matrimonium Iniisse A. M. 2553.) post annos ferè 370, per tres tantùm progenitorum gradus, *Boazum*, *Obedum*, & *Jessaium*, nasceretur. Ut omittam *Abulensis* opinionem, quæ *Torniello* A. M. 2748. maximè probatur, *Rababam* anno ætatis 95. peperisse *Boazum*, quod in illo seculo vix credibile videtur ; ponamus nos, anno *Rababæ* 68. vel paulò citiùs, ex *Rababa* genitum *Boazum*, *Othoniele* adhuc Judice apud *Israëlitas ;* deinde *Boazum* annos natum 120 (A. M. 2724.) genuisse *Obedum*, eáque gesta quæ in historia *Ruthæ* narrantur, dum præsidebat *Israëlitis Debora.* Nam senem fuisse *Boazum* quando *Rutham* uxorem duxit, ex libro *Ruthæ* constat, (cap.3.v. 10.) *Obedum* porrò annorum 106 senem *Jessaium* sustulisse, *Ibzane* Judice, annóque mundi 2830. Denique, *Davidem* ex *Jessaio* sene, (1 *Sam.*17.12.) agente annum nonagesimum, .(A. M. 2920.) natum. Pater enim quot annorum sit senex in generatione liberorum, non multùm interest, modò capacem habeat uxorem. Non minùs oraculo verum est quod *Pythia* respondit *Ergino* de liberis quærenti postquam consenuisset,

Temoni vetulo validum prætendito rostrum.

Præter septem, qui suprà numerati sunt à me, fratres, duas etiam sorores habuit *David*, filiorum suorum causâ memorandas ; *Zerviam*, *Joabi*, *Abishaii* & *Asabelis* matrem, & *Abigailem Amasæ*, (2 *Sam.* 17. 25.) quem ex patre *Ithra*, sive *Jethero*, *Ismaëlita*, (1 *Chron.*2.17.) peperit. *Ismaëlitæ* cognomen inter suos populares nactus est, propter longam ejus inter *Ismaëlitas* habitandi moram. Ab illis tamen *Israëlita*

lita vocabatur. (2 *Sam.* 17. 25.) Minùs probabiliter enim *Junius* genere *Ismaëlitam* fuisse, at *Israëlitam* Religione ac instituto vitæ, opinatur. Nec enim ullibi hoc nomen alienigenæ Religionis causâ tribuitur. Cúmque *Abigail* in eodem 2 *Sam.* loco filia *Nabashi* cujusdam dicatur, *P. Martyr* & alii patrem *Jessaium* significari, & binominem fuisse volunt. *Junius* mihi probabiliùs videtur de matre *Nabasha, Jessaii* uxore, interpretari. A.M. 2942.

Inunctus jam à *Samuele David Israëlitarum* est rex. At nec *Samuel* vires copiásque dedit, neque *David* suorum tribulium cognatorúmve opes & auxilia imploravit, quibus regnum sibi vindicaret. Alter profectus *Ramam*; alter, ad pascendas quas solebat oves, rus: uterque Deum exspectabat, ut perficeret quod inchoârat opus. Neque verò ille cunctatus est. Protinus viam sternit quâ vocetur in aulam *David*, & gradu aliquo promoveatur ad regnum. Quippe *Saulum*, derelictum à Deo, & regni multatum hæreditate, sua peccatorum conscientia, & malorum anxia exspectatio, vehementer discruciabat. Nulla homini spes, nullum aderat solatium. Sed & angorem hunc animi malus, permittente Deo, spiritus exasperabat: unde corripuit hominem & exagitavit per intervalla melancholicus quidam furor. Medici, cùm suæ artis quæ poterant adhibuissent remedia, tandem ad peritum Musicæ citharœdum remiserunt, qui oblectaret mœrentem, tristitiámque immoderatam cantûs jucunditate reprimeret atque leniret. Quærenti de Musico regi aliquis è famulatu suggessit, vidisse *Bethleemi* se juvenem ejus artis peritissimum, eundémque virum strenuum & bellicosum, prudentiâ quoque, imò & formâ præstantem, qui propitium & præsentem sibi haberet in omnibus Deum. Tanto præconio facilè captus rex, mittit illico ad *Jessaium* qui *Davidem* accerserent. Nec mora: transmissus est *David*, at non sine dono, quanquam exiguo, ad regem, hœdo, panéque, & utre vini. Tantum verò Musicâ suâ valuit, ut dum ille citharam pulsabat, malus interea recederet iste spiritus, remitteret furor, & recrearetur *Saulus*. Magno igitur amore juvenem amplexus est, armigerúmque sibi constituit; at rogato inprimis, ut eum regi famulum concederet, patre.

A.M. 2943. — *Rex inunctus ad oves redit.* — *Indè in aulam evocatur.*

Perexiguo tempore moratus videtur apud *Saulum David*, ut armigeri ac citharœdi regii munere fungeretur. Nec enim post annos aliquot eum de facie cognovit rex. —— *Exeat aulâ Qui vult esse pius*, impii regis aulâ, verissimè quidem dicitur. Exiisse verò *Davidem* perspicuum est, (1 *Sam.* 17. 15.) ac pavisse denuo paternos greges. Quo tempore, quâve de causa exierit, id verò minimè constat. Evocatus fortasse ab hostibus rex, *Moabitis, Sobanis, Idumæis*, aliísque, & ex melancholiæ suæ quasi somno suscitatus, non magnopere indigebat operâ *Davidis*, musicámve domesticam adhibere poterat inter tumultus bellicos, ubi nullus ferè auditur nisi classici, & —— *lituo tubæ permistus sonitus*. Nec defuisse alios regi armigeros credibile est ante adventum *Davidis*, qui regiæ forsan rivalem gratiæ non tulerunt. Interea, domi agente apud oves *Davide*, bellum exarsit cum *Palæstinis* novum; quibus in *Judæam* penetrantibus occurrit cum exercitu *Israëlitarum Saulus*. *Palæstinis* aderat in castris, ex genere *Anacæorum Gathi*, (*Jos.* 11. 22.) gigas quidam, altitudine cubitorum sex & unius palmi: *Goliathus* vocabatur. Arma verò tantæ corporis moli paria gestabat: æream in capite galeam; loricam squamosam in pectore, siclorum æreorum quinque pendentem millia; ærea tibialia; æreum quoque scutum inter humeros; hastam denique æream; hastile verò instar jugi textorii, cujus cuspis sexcentos pendebat ferri siclos. Dum in montibus oppositis acie instructâ utrinque stabant exercitus, *Goliathus* prodibat in mediam vallem, armigero præeunte portantéque clypeum. Indè *Stentoreâ* voce inclamavit *Israëlitas*; &, "Quid, inquit, opus est tantis, ô *Saulitæ*, copiis? Transigatur duello res; parcatur humano sanguini. En *ego* ex parte "*Palæstinorum sum. Vos* ex acie *Sauli* alium *demittite*, qui *mecum armis congrediatur. Ille si me* superet *letóque det, vestrum subibimus Palæstini servile jugum. Sin* "*ego illum devicero ceciderítque, nostro vos imperio parebitis.* At *Israëlitæ* cùm audirent hæc, cernerentque monstrum horrendum, immane, ingens, pavore maximo perculsi stupent, neque vel hiscere audent. Ignavum tremor indixerat omnibus silentium. Nullus enim erat omnium qui tanto *Cyclopi* putaret se ullo modo parem, aut ejus vim sustinere ingentem posse. De viribus interim omnipotentiáque Dei sui non cogitabant. Superbiùs igitur & contumeliosiùs agere *Goliathus*: "Audite, mu- "lieres *Israëliticæ*; capreæ montium fugaces, audite. Vos, timidissimæ damæ, pe- "cudes ignavissimæ, vos appello, *provoco, lacesso*, si quid est roboris audaciæve reli- "quum;

A.M. 2945. — *Ex aula iterum ad oves pascendas redit.*

A.M. 2945.

"quum; vobis indico hîc prælium. Aut *mihi virum date*, *quôcum* de victoria & dominatu *concertare possim*; aut victas date manus in catenas. Cùm nullus vel adhuc sibi hostium responderet, ad suos tandem triumphali quodam passu incedens revertebatur; lætissimíque *Palæstini* clamoribus faustis complebant omnia. Pari modo quanquam singulis diebus bis, manè vesperíque, insultaret populo Dei ferale monstrum, nemo tamen prodire ausus est, ut ab hac Deum contumelia vindicaret. *Davidi* voluit hanc deberi victoriam Deus, quâ in aulam denuo revocaret, aditúmque ei faciliorem ad regnum patefaceret. Tres ejus majores natu fratres cum *Saulo* militabant. Ipse domi curabat paternas oves. Solicitus de filiis in exercitu pater, *Davidi* obsonium tradidit portandum fratribus; tostorum granorum Epham, & panes decem. Tribuno quoque caseos decem addidit, quò liberos suos æquiùs atque beniguiùs tractaret; jussítque ut de salute fratrum aliquo pignore certiorem se faceret. Satìs cupidè sub auroram suscepit hoc iter *David*, & ad vallum pervenit castrorum, ubi jam prodibant in aciem exercitus, clamoribúsque magnis salutabant se mutuò, quasi jamjam prælium inituri. Festinabat in aciem *David*, depositâque apud custodem impedimentorum sarcinâ, fratres amanter salutavit. Interea *Gathæus* ille gigas in medium, quo solebat more, quadragesimo jam die progreditur, parémque sibi postnlat opponi, quôcum de summa rei dimicet; probrísque omnibus *Israëlitas* insectatur. Illi verò ejus congressum, ac penè conspectum, perhorrescere omnes, vitare ac fugere; inter se verò disserere, quanta rex ei præmia edicto publico polliceretur qui belluam istam interficeret. Magnam itaque rem agitabat animo *David*, etiam nullo invitatus præmio. Sed tamen quærit ex iis qui adstabant, quonam esset præmio donandus, qui *Palæstinum* istum cæderet, & ab hac *Israëlitas* contumelia vindicaret. *Quis enim*, inquit, *profanus iste Palæstinus est*, *ut probris* impunè *lacessat exercitum viventis Dei?* *Regem* dicebant *magnis eum divitiis cumulaturum*, *filiam daturum* uxorem, *& paternam ejus domum immunem* oneribus *liberámque facturum.* Subaudivit fortè maximus fratrum *Eliabus Davidem* de præmio interrogantem, invidiâque turgidus indignabatur vehementer. Nec probris abstinere fœdissimis potuit. "*Quorsum* verò, inquit, *ascendisti huc*, proterve? Tibíne pastori ambitio est

Rure mittitur in castra, de *Goliatho* triumphum & *Palæstinis* reportaturus.

Quod ægre fert invidus ejus frater *Eliabus.*

"*Præmia militiæ pulverulenta sequi?*

"Divitiásne & nobilitatem & conjugia tu captas regia? *Cui* servandas *tradidisti* "*oves illas paucula in deserto?* lupísne ac feris? *Non me latet animi tui superbia* "*& improbitas.* Ambitio vesana te huc, *ut prælio interesses*, adegit. Ignominiosè nimis hæc in fratrem dicta, indignissiméque in virum utilitati publicæ tum vel maximè summo studio consulentem. Sed optimis quibuscunque inceptis nunquam desunt obstacula & impedimenta; quæ tamen virorum bonorum impetus neutiquam frangunt. *David* autem convitianti convitia non regerit, sed fraterna permodestè retundit: "Unde verò hæc verborum, inquit, acerbitas & amaritudo? Nihil equidem "*fecisse me* novi tantâ dignum contumeliâ. Nec enim idoneam sibi deesse *causam*, & "cur huc advenerit, & cur ista interrogârit. Propositi ergò tenax, nè aut ipse fratrem offenderet, aut se impediret frater, aliò divertit; ubi sciscitatus idem, idem de præmio responsum tulit. Cúmque indignaretur tantam populo Dei contumeliam fieri ab homine profano, & patriæ vindicem futurum se profiteretur, si liceret; tandem ad *Saulum* delata res est. Ad *Saulum* accersitur *David*, (id quod maximè volebat,) eúmque rebus suis diffidentem intrepidus ipse ità erexit in spem: "Invicte rex, *nè cui* "*animos dejiciat* debilitétve istud hominis portentum ex *Gatho*. Ego meæ vitæ pe- "riculo, venia modò sit, patriæ salutem vindicabo. Juvenem contemplatus rex, "*Tune*, inquit, patriam vindicabis? *Infelix puer*, *atque impar congressus— illi* & "robustissimo & veterano jam *militi.* Illico *David*, "Nè multò, ait, majora viribus suscipere tibi videar; Cùm *pascerem paternas oves*, inclyte Rex, *leo* mihi *agnum* "*sustulit de grege*; *abeuntem consecutus*, *ex ore illi* prædam *eripui*; *irruentem verò* sus- "tinui, *apprehendi barbâ*, *&* pugno graviter acceptum *interemi.* *Ursam quoque*, pari "lacessitus injuriâ, pari vindictâ sustuli. Quid est cur non *& istam* belluam pari "exitio dem, quæ tot onerat *contumeliis* populum *Dei?* Idem *ille me*, *qui ab ursa* "*& leone*, *ab hoc* profano barbaróque *Palæstino incolumem conservabit Jehova.* Cùm hæc audiret eum *Saulus* tam piâ & probabili ratione disserentem, pugnandi potestatem fecit, propitiúmque illi Deum apprecatus est. Armis deinde suis *Davidem* induit, loricâ, galeâque æreâ. Gladio etiam præcinctus est. Cùm autem ista & ni-

mis

A.M. 2945.

mis gravia, & minùs apta suo corpori experiretur; arma deposuit, baculum accepit, manu verò alterâ fundam, & in pera læves quinque lapides è torrente. His instructus armis descendit in prælium cum gigante. Quò debilior visus est *David*, eò clarior victoria, majorem prodidit humanâ vim, majorémque peperit gloriam Deo. *Palæstinus*, ubi juvenem conspexit rubicundum formosúmque, non nisi baculo armatum, accedentem ad se, magno cum fastidio aspernatus est, mox & exsecratus; "*Baal*, inquit, & *Astarotha*, *Dagon* & reliqui *Palæstinorum* dii malè te perdant, *qui* "*cum baculo ad me* veluti ad *canem accedis*. *Adesto propiùs*, infelicissime puer, ut *vo*"*lucribus* depascendum te, *agrestibúsque feris dem*. *David* suas in ipsum facilè retorquet minas: &, "*Tu* te, inquit, armis tectum atque tutum putas, galeâ & *clypeo*, "*hastâ gladióque*. *Mihi verò* præsidium Numen est *Jehova*, *quem tu* ore blasphemo "*violâsti*. Ille *exercituum*, *exercituum Israëliticorum* ille *Deus* est. Ille igitur *te mi*"*hi tradet in manus hodie*; *trucidandum te*, corporíque vasto *auferendum mihi* tra"det insulsum *caput*. Neque tuum solummodo, sed *castrorum* tuorum *cadavera*, "*cæli volucribus tradam agrestibúsque feris* devoranda. Ità *cognoscent universæ* terra"rum gentes, adesse Deum *Israëlitis*; ità vos præcipuè perspicietis, *Jehovam sine ha*"*sta & gladio*, sine scuto galeâve, etiam inermibus *dare salutem* atque victoriam pos"se, armatis verò perniciem afferre. *Goliathus* talia minitantem cùm ferre diutiùs non posset, impetúmque facturus jam appropinquaret, occurrit ei properè *David*, expeditâque fundâ, uno attonitum ictu in fronte humi prostravit. prostratum suo ipsum jugulavit, capútque præscidit gladio. Gladius enim *Davidi* nullus aderat. Cùm viderent *Palæstini* suum propugnatorem, suum robur atque spem concidisse gigantem, protinus in fugam conjecerunt se; quamvis duelli conditione servitutem pacti, non fugam. Hostibus fugatis, *Hebræi*, cùm se magnis acclamationibus excitâssent, magno impetu abeuntium legerunt vestigia; & premebant terga jam, postremos quosque ingenti strage demetentes, usque ad ipsos *Gathi Eeronísque* muros. Nec *David* minùs probavit strenuum se in persequendo fugientem hostem, quàm in subigendo repugnantem præbuerat. Huc spectare videtur *Psalmus* 144. Reversi tandem à cæde, castra *Palæstinorum* diripuerunt. *Davidem* verò, præ se ferentem hostile gigantis caput, supremus militiæ dux *Abner* deduxit ad regem. (Melancholici obliviosi.) Sui quondam Musici atque armigeri ità oblitus est *Saulus*, ut quo esset patre natus non meminerit. Descendentem ergò intrepidè ad certamen cùm observaret rex, *Abnerem* percontatus est cujus esset filius. Sed professus *Abner* ignarum quoque se, aliunde jussus est hoc discere. Militiam, credo, procurabat *Abnerus* foris eo temporis perexiguo spatio quo versatus erat in aula *David*. Et fortasse rediit *David* *Saulo* in memoriam: Sed an is hic esset *Jessaii* filius dubitabat. Ex ipso igitur coràm *Davide* quærit, quo esset parente genitus. *Jessaio* ille cùm *Bethleëmitâ* respondisset; agnovit, puto, famulum suum, & in aula deinde permanere jussit, nec ad suos redeundi ampliùs fecit ei potestatem. Captis postea *Hierosolymis*, ibi caput *Goliathi* repositum, armáque in Tabernaculo quod ibi constituerat *David* novo (2 *Sam.* 6.17.& 1 *Chron.* 15. 1.) asservata, quò, ex his tantæ victoriæ monumentis, sua Deo constaret perpetua laus. Fortissimus vir, filiúsque regis, *Jonathan*, tantam in *Davide* admiratus virtutem, mirifico amore juvenem complexus est, tanquam suæ partem animæ. Neque potuit *David*, pro suo candore summo, non amori tanto respondere, ac vices reddere; præsertim cùm tanta esset in utroque naturæ morúmque similitudo. *Pares enim cum paribus* (ut proverbio dicitur) *facillimè congregantur*. In quibus eadem sunt studia eædemque voluntates; in his fit, ut æquè quisque altero delectetur ac seipso; efficitúrque id quod *Pythagoras* voluit in amicitia, ut *unus fiat ex pluribus*. Ità in *Jonathane* ac *Davide* naturæ candor idem, eadem probitas morum, fortitudo animorum, pietas in Deum, & in patriam charitas fuit. Nec multùm dispar aut ratio ætatis, aut staturæ videtur. Amoris ergò fœdus quoddam arctissimum ineunt: cujus ut symbolum atque certum esset pignus, *Davidem* *Jonathan* suo pallio, suis vestibus induit, suo gladio balteóque, suo denique donavit arcu. Hoc necessitudinis conjunctissimæ argumentum esse voluit, eóque demonstrare, sua communia fore cum *Davide* (ut oportet amicorum esse) omnia. Sed & ipse rex inprimis maximi *Davidem* fecit propter virtutem, quam utilissimam sperabat suo regno futuram. Centurionem ergò militibus eum præfecit: quo munere adeò fortiter ac prudenter, ut res ferebat, perfunctus est, ut placeret *Saulo* plurimùm: Tantâque se gessit probitate in omnes, tantâ modestiâ & suavitate morum, ut non so-

Admirabilis *Davidi* cum *Jonathane* amicitia.

lùm

A.M. 2945.

lùm à populo & militibus, sed ab ipsis diligeretur aulicis ; qui ut plurimùm invidere solent hominibus ex obscuro loco emergentibus ad dignitatem. *Sauli* tantùm unius amor facilè tepuit, & suffusus invidiæ veneno extinctus est. Sed & odium invidia peperit inextinctum.

A.M. 2946.

Invidia Sauli virtutem Davidicam comitatur.

§ 27. Redituri jam erant *Israëlitæ*, victis profligatísque *Palæstinis*, eorúmque fortasse agros depopulati. Occurrebant ex oppidis, pro more, mulierum chori cum tympanis, gratulantium victoriam, & carmen canentium triumphale. Alternis autem sibi respondebant, (—*Amant alterna camœnæ*,) repetebántque sæpius hos versiculos,

Io triumphe: mille sunt Saulo hostium,
Cæsique decies mille Davidi jacent.

Inclyta enim fama de cæde *Goliathi* & virtute *Davidis* jampridem universam regionem pervaserat : & in uno *Goliatho* millia cecidisse decem videbantur. Cantiunculam verò hanc ubi audivit *Saulus*, vehementer indignatus & invidiâ penè diruptus est. "Quid, inquit, hoc sibi vult ? *Mihi non nisi mille* cæsorum hostium, *mil-* "*lia decem tribuunt Davidi: quid illi amplius nisi regnum* daturi ? Ex eo *Davidem Saulus* iniquioribus oculis intueri semper, & observare suspicaciùs. Apud principes indignos, placere populo, ambire sceptrum est ; propiórque periculo magna semper fama stat, quàm mala ; conscios videlicet, si qui sunt meritis digniores, digniores & imperio esse. Quare ab optimis quibusque viris pessimè sibi metuunt pessimi reges. Imò virium suarum & munimentorum suspicax ambitio est, virtutémque eminentem vel in propinquis horrent tyranni, quasi tenebras offundentem suæ luci, & minitantem celsitudini ruinam. Quos verò metuunt, eosdem odisse necesse est. Quos oderunt denique, eos periisse expetunt. Ità *Davidem Saulus* propter excellentiam virtutis gloriæque metuit, odit, sublatum è medio vult. Ejus de cæde cogitat, qui tantâ cæde hostium expediverat modò patriæ salutem. Primo enim post reditum die, perturbatio summa & anxietas animi bilem atram accenderat *Saulo*, & malum istum revocârat spiritum ; quo exagitatus, multa longè à vulgari sensu aliena proloquebatur, ut vulgo prophetare videretur, cùm revera insaniret : quemadmodum veri Prophetæ apud vulgus hominum insaniunt. (2 *Reg.* 9. 11.) Interea *David* citharâ, quantum potuit, retundere ac sopire melancholiæ vim, & malum arcere spiritum conabatur. Ludentem *Saulus*, odii sui memor tantummodo, aliorum ferè oblitus omnium, jaculo petiit inopinantem, affixurus parieti. At ille modico flexu corporis ictum fefellit bis, alióque se recepit. Furori conatum hunc, non odio, tribui volebat *Saulus*. Sed quò magis *Davidi* propitium atque faventem adesse Deum animadvertit, relictúmque se, tantò eum sibi magis pertimescendum putavit, & ex aula procul amovendum, nè quod minimè cogitanti malum compararet. Ex animo enim suo metiebatur *Davidem*, & odio prosequi prosequentem se facilè credidit. Ut abesset ergò, & honoris quadam specie periculis exponeretur, tribunum creavit militum ex centurione. At quò magis eum deprimere conabatur *Saulus*, eò sustulit magis ; ut *Eurystheüs Herculem*. Provinciam enim sibi demandatam ea cum fide ac integritate, ea cum prudentia & fortitudine exornabat, ut populus eum universus non minùs diligeret, quàm *Saulus* oderat. Deo enim semper præsente sibi usus est. Cùm igitur à *Davide* omnia tam prudenter támque feliciter gererentur, magis id magisque timorem auxit inimico suspicaci.

Promulgaverat *Saulus*, filiam ei se uxorem, aliáque daturum præmia, qui obtruncaret *Goliathum*. At horum nihil adhuc præstiterat rex. Tandem, ut promissorum tantorum persolvere aliquid videatur, obtentu affinitatis, quam conciliaturus erat cum *Davide*, periculis eum & *Palæstinis* hostibus objicere conatur. *Merabam* ei filiam desponsaturum pollicetur se, *modò Jehovæ bella* fortiter *gerat, strenuúmque sibi* generum *præstet*. Submissè admodum modestéque respondit *David*, "non *eum se*, "non *familiam suam, aut vitæ* institutum *esse, ut* dignus sit affinitate *regiâ*. Neque tamen recusavit oblatas nuptias, si modò *Saulo* dignus videretur. Verùm tempore nuptiis constituto, neglectus *David*, & frustratus eâ spe : *Adrieli* cuidam *Meholathitæ* nupta est *Meraba*. Mox nuncius ad *Saulum* delatus est, minorem ejus filiam ultro *Davidis* amore captam fuisse. *Michal* vocabatur. Nam & sibi ex pacto edictóque regio eum deberi jam conjugem credebat : & famæ tantæ formæque merito commendatum cupidè juvenem expetebat. Nec ingratum id *Saulo* accidit.

Exco-

A.M. 2946.

Excogitaverat enim rationem expeditam, quâ nuptiarum prætextu *Davidem* ageret in perniciem. Nam & filiæ operâ insidias ei faciliùs fieri posse, & eum objici hostium telis, ambitione affinitatis regiæ quidvis ausurum, opinabatur. Revocat ergò id quod priùs erat promissum de *Meraba*, & in una filiarum, majore minoréve, generum sibi *Davidem* futurum certò pollicetur. Nihil hîc responsum à *Davide*; propterea fortasse quòd, elusus jampridem, simulatè *Saulum*, non ex animo, agere putaret. Id certè suspicatus rex, submisit ex aulicis suis qui clanculùm submonerent, ut, cùm regi esset charissimus aulicísque omnibus, affinitatem oblatam nè recusaret. Sed & his *David* paria ferè respondit iis quæ *Saulo* priùs. "*Levène vobis*, inquit, *videtur, generum esse regis?* generum verò *me*, *hominem tenuem* atque ignobilem; nullius substantiæ, unde munera nuptialia pro dignitate uxoris dem; *nullius numeri*, adeò ut uxori tantæ par esse (quod tamen par est in nuptiis) nullo modo possim? Viris opulentis amplitudo hæc & illustribus convenit. Ista *Saulus* cùm accepisset, renunciare jussit aulicos, nullâ se petere nuptialia dona, præter centum præputia *Palæstinorum*. Id sibi fore munus gratissimum, si de hostibus regiis repetatur vindicta. Ille verò cædem ipsius *Davidis* cogitabat optabátque magis quàm hostium: illum sperabat se, horum præputiorum causâ, vel in perniciem certam præcipitaturum, vel in odium inexpiabile *Palæstinorum*. Non contemnendam sibi *David* putabat affinitatem regiam, unde ad amorem *Sauli* aditus patére sibi latior videbatur; eadémque magno tum adjumento erat suis rebus, tum ornamento futura.

Indè præputia 100 *Palæstinorum à Davide* exiguntur.

Nec amorem in se *Michalis* aspernabatur, virginis regiæ. Conditionem igitur à *Saule* sibi propositam accepit; eum suis copiis *Palæstinos* adortus, ducentos cecîdit, totidémque præputia infra præscriptum sibi tempus ad regem detulit. Tergiversari jam diutiùs non potuit rex. In uxorem ergò ducenda *Michal Davidi* traditur. Ea quidem genere (quod fieri ferè solet) superba regio; sed amantior *Davidis* tamen quàm volebat pater. Magnus, at sterilis, amor nihil ad fœcunditatem profuit. Noluit fortasse Deus, è stirpe *Sauli* quenquam prodire qui sceptrum resumeret *Israëliticum*. Nec ea necessitudo quicquam *Davidi* profuit ad conciliandam sibi gratiam regis. Quò magis enim filiæ suæ, quò magis Deo gratum & dilectum esse *Davidem* animadvertit, eò ipse magis extimuit, magis invisum habuit, odióque implacabili prosecutus est. Nihil tamen metu odióve profecit. *Davidis* gloria magis florebat indies. Cùm enim denuo *Palæstini* exercitu infesto irrupissent in *Judæam*, à *Davide* forsan provocati colligente præputia, omnibus ille regiarum copiarum ducibus multò prudentiùs ac feliciùs contra hostes gerebat se, ut nomen ejus laude summâ populus longè latéque celebraret. Ægerrimè id ferebat *Saulus*, imò ferre jam diutiùs non potuit. Quare apud aulicos, apud filios suos, inprimis *Jonathanem*, quem regno videbatur exclusurus *David*, vehementer contendit, ut è medio sibi tollerent inimicum suum. At *Jonathan*, pro amicitia quæ intercedebat mutua, consilia prodidit, de patris eum sævitia tempestivè monuit, eâque nocte, dum tepesceret furentis ira, ut se absconderet alicubi; nusquam defuturum se, verùm patri manè crastino in agros prodeunti adfuturum, & quid statueret de *Davide* renunciaturum fideliter. Ab his *Sauli* minis cùm fugam ei suaderent amici, *Psalmum David* undecimum composuisse creditur. Tempore constituto, cùm ira jam regis deferbuisset paululùm, sic eum *Jonathan* compellavit, ac

Indéque nuptiæ ejus cum *Sauli* filiâ.

Difficilem tenuit sub iniquo judice causam.

"Invicte rex, omnibúsque mihi nominibus colendissime pater, liceat mihi, obsecro, apud te de *Davide* pauca dicere, de quo tu interficiendo heri consilium agitabas. Coram aliis & publicè id quod tu statueras vel in dubium vocare, intempestivum censui. Jam verò, domine, quid illud est quod servus tuus vel in Legem Dei, vel *in tuam admisit* majestatem, *David*, quo morte dignus habeatur? Credo enim tuæ non esse, vel pietatis in Deum, vel æquitatis in humanum genus, hominem *insontem neci dare*, & mali promeritum nihil carnifici tradere. *Ille* verò *de te* tuóque regno *meritus optimè* videtur. Quis *eum* ignorat *extremum adiisse discrimen*, cùm *Goliathum* adoriretur? quis eum patriæ *salutem* procurâsse, cùm *cecidisset* monstrum? Quantam indè ipsum ego *te lætitiam* hausisse memini? quantis eum laudibus extulisse? Quid, quòd multa indies ab eo fortiter atque feliciter gesta, suo periculo, sed tuo nostrûmque omnium commodo, videmus? Quid, quòd ornatus à te, militibus à te præfectus, filiâ uxore à te donatus est? *Absit*, mi pater,

Jonathane intercedente, Davidi parcitur.

A.M. 2946. "*absit*, ut tantopere vel præceptorum Dei, vel tuorum commodorum obliviscaris, "*sanguinem innocentem* profundendo, virum auferendo tuis rebus utilissimum, *interficiendo Davidem*. Novi ego te, amantissime pater, vice meâ solicitum hoc agere, "nè regnum, hæredi tuo debitum, suis ille meritis intercipiat, populòque autore, me "atque meos excludat principatu. At novi ego pariter, nullam unquam *Davidem* "aut mihi aut meis injuriam oblaturum. Nihil tanti est, quod ejus ego fidei, amori "ac pietati securus non possim credere. Utcunque verò, id optimè novi, regnum "*sanguinis innocentis* pretio redemptum neque prosperum, neque diuturnum fore. "*Quare*,

"*Istam*
"—*quam pro me curam geris, optime, pro me*
"*Deponas.*—

"Jussisti me tu quidem, ut *Davidem* leto darem: at mihi Deus imperat, nè faciam. "Tibíne patri meo, an communi potiùs omnium Parenti obtemperandum sit Deo, "ipsum te mihi judicem statuo. Ego tamen fidele obsequium tibi me præstitisse arbitror, qui, non obtemperando tuis mandatis, efficio, nè tu mandatum violes Omnipotentis Dei. Hæc *Jonathanis* dicta tantum apud *Saulum*, paulò mitiorem jam, valuêre, ut juratus promiserit, *Davidem* non moriturum. Lætissimus audivit *Jonathan*, qui amicum suum protinus evocavit è latibulis, & in pristino apud patrem dignitatis gradu collocavit. Eâdem igitur felici operâ, & à gravi scelere patrando patrem, & amicum ab interitu indigno vindicavit.

A.M. 2947. Victus dudum argumentosâ filii sui oratione *Saulus*, pepercerat *Davidi*, quem nimiæ virtutis reum condemnârat ad necem. Mox rebus præclarè gestis novam sibi *David* conflavit invidiam, *Saulique* bilem denuo in se accendit. Quippe aliud cum *Palæstinis*, quotidianis penè hostibus, gerendum erat bellum, quod egregiâ *Davidis* operâ feliciter profligatum est. Victi enim cæsíque hostes, & in fugam acti sunt. *Sauli* nihil tam vulnerabat aures, quàm de virtute ac victoria *Davidis* tristior fama. Itaque solito protinus furore correptus, dæmoniôque suo exagitatus est. Officiosè quidem *David* ab armis ad citharam illico redit, ut *Sauli* musicâ leniat furorem, quem fortitudine suâ in armis excitârat. Non tulit eum præsentem *Saulus*, cujus vel absentis famâ in rabiem conjectus est. Jaculo igitur confodere jam tertiò *Davidem* conatus est. At eo declinante, paries tantùm ictu vulneratus est. *David* fugâ maturâ periculo eripuit se. Neque tamen eripuit fugâ. Missi enim à rege qui per noctem ejus domum observarent, nè quò elaberetur; manè occiderent. Innotescebant *Michali Davidis* uxori patris insidiæ: sive id suspicione sagaci collegerat, cùm à satellitibus regiis videret obsideri domum; sive à patre consiliorum facta est particeps. Utcunque rescivit, marito certè prodidit omnem rem, pro amore in eum conjugali; consuluitque, ut fugâ quàm primùm suæ saluti consuleret. Ad prætidium ergò Dei precibus confugit in *Psalmo* 59. At per ostium tutus haud patebat exitus ad fugam. Demissus ergò fune per fenestram est. Ac nè, desideratum in lecto, citiùs eum persequerentur quàm in tutum se recepisset, fraudem excogitavit uxor, quâ moras nècteret, elabendique spatium daret. Simulacrum aliquod in lecto, quasi hominis ægrotantis, collocavit, veste linteâ obtectum; & requirentibus *Davidem* percussoribus, morbo eum respondit laborare, demonstratâ imagine. Credunt satellites, & renunciant *Saulo*, quasi miserentes ægroti, quem sine misericordia erant interfecturi. Sanguinarius rex deferri ad se vel in lecto jussit, ut à se interemptus desineret ægrotare. At satellites reversi nihil præter imaginem repererunt in lecto. *Ramam* evaserat ad *Samuelem David*, ut à Propheta, quem regni exspectandi, tantorúmque facinorum & periculorum quasi autorem habuit, solatio jam consiliòque sublevaretur. Ambo igitur *Naiothum* quasi ad asylum se recipiunt, in agro *Ramano*, ubi Prophetarum erat collegium, *Samuele* præside. *Michalem* filiam *Saulus* increpavit asperiùs, quòd malo dolo inimicum suum dimisisset incolumem. Illa verò, sibi metuens à furioso patre, fingebat causas, & in *Davidem* transferebat crimen; eum sibi mortem fuisse minitatum dixit, nisi obsequeretur. Certior tandem factus est rex quò *David* profugisset, eum *Naiothi* agere inter Prophetas. *Naiothum* igitur missi protinus qui apprehenderent. Nec enim locorum quorumvis religionem tyrannôrum sævitia reveretur. At satellites, ubi ad cœtum Prophetarum accesserunt, stante in medio, quasi præfecto chori, *Samuele*, ipsi etiam, agitante Spiritu Dei, unà cum aliis prophetare cœperunt.

non ignoscitur à *Saulo*, qui usque sanguinem *Davidis* sitit.

cœperunt. Cúmque alios atque alios à *Saulo* missos idem Spiritus Dei corripuisset; ipse tandem rex eò profectus, antequam attigisset locum, in ipsa via Spiritu afflatus Divino, Prophetam agere cœpit. Nam & *regum corda in manu Dei sunt.* (*Prov.* 21.1.) A.M. 2947. Exuit vestem regiam, & Prophetam induit; nec eo die noctéve ad *Saulum* rediit. Interea *David* in aulam evasit regiam, ut amicissimum sibi *Jonathanem* conveniret. Cúmque de iniquitate patris apud filium conqueretur, sanguinem insontem sitientis, vix juratus *Jonathani* fidem fecit. In aliis enim rebus inconsulto filio nihil agebat *Saulus*; & incolumitatem ei *Davidis* juramenti religione obsignârat. Nè igitur vel falsi argueretur, imò perjurii, doloréve affligeret *Jonathanem Davidis* interitu, suum ea in re turpe consilium celare filium maluit. Persuasus tandem *Jonathan* de perfidia & crudelitate patris, dicere *Davidem* jubet, quid fieri velit; ejus gratiâ facturum se pollicitus omnia. Sic igitur *David* instituit, quò exploraret, an Spiritus ille propheticus immutâsset in se animum *Sauli*, positóque furore an & odium posuisset. Exspectabat fortasse rex, ut eum jam securum deprehenderet & incautum. Quare, "*Cras*, inquit *David*, *calendæ mensis* aderunt diésque festus, *quo me* (pro more) ge-" nerum *suam ad mensam* socer exspectabit *rex*. *Sed mihi* potiùs *in agro latendum*" alicubi *ad diem usque tertium*. *Quòd si me requirat* absentem *Saulus*, *dicas*, (obse-" cro) te, absente rege, *licentiam* mihi permisisse *proficiscendi Bethleëmum* ad *solenne*" *sacrificium*. *Si probet* causam hanc, salva res est; *sin verò indignetur*, & evasisse me" doleat, nondum resedit ejus *furor* in me. Alibi est mihi quærenda salus. Peto igi-" tur oróque te, per amicitiam nostram, per ejus testem *Jehovam*, ut eum *te mihi*" præstes hac in re, quem *fœdere* illo es pollicitus, quo *tibi me* obligatum voluisti. *Sed*," —*Si placet hoc*, *meruique*, en pectus patet; tuum de me ferrum pœnas exigat:" at nè odio prodas *me* furiosi *patris*. Vix fortasse lacrymas tenuit *Jonathan*; & "Tune," inquit, de mea fide tam sollicitus es? *Absit procul à me* hoc indignum nefas, ut pro-" dam, ut tradam ego te; imò *ut celem taceámve*, *si de patris* ira *malóve in Davidem*" *animo* quicquam *rescivero*. Amicus fratre, amicus etiam patre charior. "At unde" certior ego sim, ait *David*, placidéne *pater tuus an iracundè respondeat*? Peream" ego potiùs, quàm ut tuo id periculo fiat. "Hoc ut scias, ait alter, *deambulemus in*" *agrum*. In agrum deambulârunt, locum sine arbitris, & proposito maximè opportunum. Ibi fœdus cum *Davide*, progenieque *Davidis*, *Jonathan* pactus est novum. Vovet "se, *Jehovâ* teste, patris voluntatem exploraturum, ac renunciaturum" *Davidi* verissimè; sive quid boni sit, in aulam ut redeat, sive mali, ut salutem ali-" bi quærat: ac discedenti (si necesse id foret) omnia bona, ipsúmque regnum," quomodo *Saulus* tenebat, apprecatur à Deo. *Davidem* quoque sacramento adegit," eum ipsum ejúsque posteros, ubi ad summum pervenisset imperium, omnésque" subegisset inimicos, non sibi modò viventi, sed & suis posteris, propitios atque be-" nignos fore. Icto fœdere amicum docuit, quomodo certior de *Sauli* voluntate fieret. "*Post tres*, inquit, *dies*, in vepreto *quo antehac delitesces ad lapidem Ezel*. *Ego*" foras quasi ad jaculandum prodibo in agros; ubi *tribus sagittis quasi ad scopum emis-*" *sis*, *puero collecturo voce clarâ denunciabo*, si bene se habeat res, ut *citra* lapidem *sa-*" *gittas quærat*; *sin verò* malè, ut *ultra*. Fœderis autem *inter nos* percussi testem *æter-*" *num* statuo *Jehovam*. Uti composita res est, itâ gesta. Ipsis calendis tacuit de *Davide* rex, vel casu aliquo, vel propter immunditiam convivio sacro abstinuisse ratus. Altero die (nam superfuisse videntur ex lautissimo regis convivio multa, quibus die altero epularentur; (*Levit.* 7.16.) ii præsertim qui pridie aberant;) percontatur ex *Jonathane* rex, ubinam abesset *Jessaii* filius *David*. Ille, ut convenerat, abiisse *Bethleëmum*, & cætera, verbis mollissimis respondet. Infremuit illico iracundus rex, & convitiis *Jonathanem* fœdissimis laceravit. Spurium vocabat, matre adulterâ, non & se natum, qui "acerrimum patris inimicum, sceptrique rivalem, ad suum" atque suorum elegisset alerétque interitum. Mitteret ergò properè, qui veniam" abeundi dederat, adduceretque hominem ad se damnatum ad necem. "*Ad necem*" verò? inquit *Jonathan*. Quicquámne *admisit* nece dignum? "En tibi rationem reddo In *Jonathanem* etiam ipsum contorquet jaculum *Davidis* gratiâ." mei judicii, ait *Saulus*; jaculúmque simul in suum contorsit filium. *Davidem* à morte vindicaturus, vix evasit ipse. Indignatus valde, & incensus tantâ ignominiâ, periculóque *Davidis* extremo, proripuit cœnaculo se. Postero manè, indicium *Davidi* sagittis (ut erat conventum) fecit crudelitatis paternæ; puer óque dimisso, cùm nullus in agro arbiter adesset, convenire paulisper, & colloqui paucis, visum est. Evocatus *David*, corpore in humum ter suppliciter inclinato, & honorem exhibuit filio

Dddd 2 regis,

A.M. 2947.

regis, & gratitudinem amico, quem erat amantissimum in se ac fidelissimum expertus. *Jonathan* autem, coram Deo fœderis inter se suósque posteros æterni. monuit. Ità mutuò amplexi osculatíque, lacrymis uberrimè profusis, quasi ultimum sibi dixerunt Vale. Indè in aulam *Jonathan*, *Nobum* se *David* ad *Abimelechum* Pontificem contulit, qui post fratrem *Abiam*, *Abitubi* filium, *Phineæ* nepotem, Pontificis *Eli* pronepotem, eo munere fungebatur. (1 *Sam.*14.3. & 1 *Sam.*22.9,11.) Illic erat fixum hoc tempore Dei Tabernaculum. Illic erat fortasse tanquam in loco sacratiore Deo supplicaturus *David*, ut prosperam sibi fugam faceret. *Nobum* verò non ea *Noba* est inter *Manassidas*, (*Num.* 32.42.) ut videtur *Torniello*; sed tribûs *Benjaminiticæ* oppidum, *Anathothis* (*Nehem.* 11.32.) propinquum, quò *Abiathar* sacerdos (1 *Reg.*2.26.) à *Solomone* remissus est. Tribuno militum, generóque regis *Davidi*, obviàm occurrit Pontifex honorificè. Sed & solum & inermem conspicatus, nemine affectante comitantéve, quasi malorum præsagio quodam perculsus contremuit. Et percontari ausus est, quid ea sibi vellet solitudo. *David* commento subito sedavit hominis timorem ad tempus: &, mandatam sibi à rege rem summæ festinationis atque silentii, dixit, quæ aurem tertiam non admitteret; locúmque nominavit ubi comites præstolabantur se. Eò adegerat virum bonum malè-suada necessitas, &—*duris urgens in rebus egestas*, ut remedia parùm honesta adhibere coactus sit. Ipsam quippe rem fluxæ lubricæque fidei sacerdotis minimè sibi credendam censuit. Sed longo fugæ festinantis jejunio famem contraxerat. Petit ergò à Pontifice, ut "*panes quinque sibi* "*det, vel si quid* esculenti *aliud esset in promptu*, quod suis esurientibus tradat. "*Nullos* "*adesse* jam *sibi panes*, ait sacerdos, *præterquam sacros*, (*Levit.* 24. 5, &c.) nuper à "mensa Dei, calidis substitutis, ablatos. Eos daturum se, *modò* comites *mundi sint* "vel *à mulieribus*. "Imò *tres jam dies, ex quo sunt egressi*, continenter se habent "ac *mundè*, inquit *David*. *Panes verò* ipsi *quodammodo jam profani*, ex quo à sacra "sunt remoti mensa. Accepit ergò impunè *David*, comedítque sacratos panes urgente fame, (*Matt.*12.4.) aliàs non nisi à sacerdotibus legitimè comedendos. Sed & hoc non nisi consulto Dei oraculo factum est. (1 *Sam.*22.10.) Tum de armis Pontificem rogat, "*hastáne illi adesset, vel gladius*. *Regio* enim mandato ità *præcipitatum se*, ut "inermis prodierit, *non gladio* accinctus, ullóve paratus *telo*. "Sibi pacis & sacro-"rum studioso, ait Pontifex, arma esse *nulla præter ensem Goliathi*, qui *pannis invo-* "*lutus post Ephodum* asservabatur. Eum peropportunum tradi sibi *David* postulat, (quem postea credibile est reddidisse;) consultóque per Pontificem Deo, *Israelitidem* reliquit, in *Palæstinam* confugit. Notus illico & captus à *Palæstinis*, ad regem *Achishum Gathi* perductus est. Utque prædam viderentur opimam & rege dignam attulisse, "*hunc* aiunt magnum illum *esse Davidem, principem Israëlitarum, de quo in* "*choreis cantabant* mulieres,

David fugiens in Palæstinam, se simulat insanum.

"——*Mille sunt Saulo hostium,*
"*Cæsique decies mille Davidi jacent.*

In maximis ergò periculis versari cùm sentiret se, extimesceretque vehementer, à Deo deprecatur interitum, omnémque salutis collocat in Deo spem, ut *Psalmus* indicat 56. Ubi verò prudentia nihil erat profutura, simulavit insaniam, Deo propitio salutarem. Ridicula nescio quæ describit in foribus portæ, barbam inquinat salivâ, sermonem vultúmque, habitum atque gestum immutat,

——*Dicitque facitque quod ipse,*
Non sani esse hominis, non sanus juret Orestes.

Sed fortunavit Deus hanc dementiam, fecítque ut veram *Achishus* crederet.

Stultitiam simulare loco, prudentia summa est.

Sapientiâ suâ perituro, ficta vecordia saluti fuit. Succensuit enim iis rex, qui furentem ad se hominem adduxissent. Prudentibus aiebat sibi opus esse, non insanis. Ità dimissus ex hostico est impunè *David*, & quasi relegatus *Anticyram*. (1 *Sam.* 21.) Cujus beneficii gratiâ, laudibus Deum celebrat in *Psalmo* 34. Indè in speluncam properè se contulit *Adullam* (*Jos.*15.35.) in sua provincia *Judæorum*. Ibi *Psalmum* condidit 57. contra hostium insidias opem præsidiúmque implorans Divinum. Eò parentes atque fratres concivit ad se, cognatósque alios, quos ejus causâ cœpit asperiùs tractare suspicax tyrannus, & pro hostibus habere. B.*Hieronymus* (in Tradit. *Hebraic.*)

braïc.) & alii *Davidem* putant ab *Achisbo Gathensi* ad *Nabasbum* inprimis *Ammonitam* fugisse: ab eo, *Sauli* hoste acerrimo, vel commeatu, vel pecuniâ, vel quodam alio beneficio donatum, ejus postea benignitatem animo gratissimo recoluisse. (*2 Sam.* 2.) In speluncam verò non sui modò, sed homines alieni accedebant ad *Davidem* quàm plurimi; maximè obærati, egentes, afflicti, ac rerum propterea novarum avidi. Tantâ verò multitudine convolabant, ut in hominum quadringentorum excreverint exercitum. Sed à *Sauli* odio nihil sibi tutum putavit in *Judæa*. In *Mizpen* igitur *Moabiticam* fide publicâ transiit cum suis. Erat illi cognatio quædam, & indè forsan amicitia, cum ea gente. *Obedus* enim, avus *Davidis*, *Ruthâ Moabitide* natus est. Et hostem se *Moabitis* profitebatur *Saulus*. (*1 Sam.* 14. 47.) Ejus ergò Inimicus, *David*, facilè ab iis in amicitiam est admissus. Atque eò parentum gratiâ præcipuè se contulit, provectorum ætate jam, ut eorum quieti consuleret. Humaniter acceptus à rege *Moabita*, in arce cum præsidio collocatus est. At noluit eum Deus regi profano, populique sui hostibus, debere salutem gratiámve. Sed regem à se destinatum, domi & suis contra hostes præsidio esse voluit, ità paulatim sibi colligere autoritatem regiam. Quare *Gaddus* cum Propheta monuit à Deo, ut rediret in *Judæam*, *Moabitidem* desereret. Ut primùm *Saulus* audiit, in *Judæam* rediisse jam cum copiis *Davidem*, *Gibeæ* in excelso nemore, lanceam in manu tenens, ità de suis apud suos conquestus est: "Quid est, ô *Benjaminitæ*, servi atque tribules mei, quòd regi dominóque vestro, de "vobis merenti optimè, (absit verbo invidia,) tam exiguam támque malam præ"stetis *universi* fidem?) *Jessaii filius iste*, qui arma contra me gerit, quas quantásque "jamdiu *paravit insidias in me*, meum captando aucupandóque regnum? *Meus* ipse "*filius*, (doleo referens,) *meus*, inquam, *filius cum* perduelle *fœdus* & conjurationem "*iniit*, maléque in patrem suum machinanti *faces addidit* acriores. *Quisquámne* "tamen *vestrûm insidias prodidit*, aut sontes detulit, méve *admonuit* periculorum? "*Quisquámne* omnium *Sauli*, infortunati *Sauli vicem doluit*?

"*Speravi melius, quia me meruisse putavi:*
"*Quæcunque ex merito spes venit, æqua venit.*

"Quis enim vestrûm est omnium qui aliquo à me beneficio non sit ornatus? *Vobis* "*prædia donavi & vineas*. *Tribunos* militibus *præfeci vos & centuriones*. Optima "quæque præmia maximè omnium in vos contuli. Ampliorâne aut paria iis ab "homine *Judæo* exspectatis vos, servi & populares mei? *Saulo* ità conquerente, aderat *Doëgus*, pastorum regiorum præfectus, ex gente *Idumæorum*. Is verò in Tabernaculo fortè aderat quando à Sacerdotibus gladium atque panes accipiebat *David*. Ut suam ergò regi liberavisse fidem videretur, *Abimelechum* detulit Pontificem, quòd viatico & armis juvisset *Davidem*, & ejus gratiâ consuluisset Deum. Ità principem ardentem inflammavit, quomodo solent adulatores, & *ex stulto* (quod aiunt) prorsus *insanum* reddidit. Protinus igitur mandato regio accersitur Pontifex, familiáque Sacerdotum *Nobensium* universa. Criminatur eum rex ut insidiarum participem quas ei comparabat *David*, & reliqua opponit quæ narraverat ei *Doëgus*. "Absit verò, "magne rex, (*Abimelechus* respondit,) ut insidias *gener* in socerum, in dominum "servus, *David* in *Saulum* struat. *Quis enim eo est servorum tibi omnium fidelior?* "quis in obeundis *mandatis* paratior? quis ab omni suspicione perfidiæ longiùs ab"est? Et *ejus gratiâ*, viri optimè de patria meriti, vel potiùs tui gratiâ, cujus ille "minister, & miles, & gener est, *Jebovam* sæpius *à me consultum* fateor. Quicquid "illi dedimus, tibi dedisse videbamur. *Nolis*, obsecro, invicte rex, id *nobis vitio* "*vertere*, quod tui demerendi studio fecimus *Davidi*. His pro se frustrà quidem dictis à Pontifice, "Habemus, inquit *Saulus*, confitentem reum. Tu te ais fecisse "quod objicitur. Ego *te cum familia tota* facti pœnas daturum statuo. Cum *Davide* "vos conspiravisse constat. Proditionis tenemini. Cujus fugam detulisse ad me opor"tuit, vestrâ vos operâ & ope expedivistis. Satellitibus ergò mandatum à rege, ut impetum facerent in Sacerdotes, unáque stragetollerent universos. At illos reverentia sacri ordinis, & immanissimi facti crudelitas, detinuit nè obsequerentur. Recusârunt præbere se impietatis regiæ ministros. Deo ipsi multò magis quàm vicariis Dei parendum est, principibus. Mandatarius enim si quid extra mandatum faciat, irritum esse debet. Sacerdotes, ipsius Dei ministros famulósque domesticos, sceleris nullius reos; eodem accusatore ac judice, in sua causa, levissimâ suspicione condemnatos, & unius causâ mactare omnes, cùm Dei mandatis minimè convenire tantam iniqui-

A.M. 2941.

Satellitibus recusantibus jussa Sauli patrare, *Doëgus* exsequitur crudelissimè in sacerdotes.

A.M. 2947.

iniquitatem feritatémque perspicerent, neglecti erga regem officii nullo modo tenebantur, qui tantum scelus imperanti non obtemperabant. *Doëgus* autem, corycæus ille qui detulerat innocentes, rege imperante, carnificis munere libentissimè crudelissiméque perfunctus est. Ordinis enim sacerdotalis viros quinque simul & octoginta contrucidavit. Gladio jam confecit, quos linguâ jugulârat priùs. Nec in eos modò, sed in ipsam urbem desæviit *Nobum*; non sexui pepercit, non ætati, non jumentis pecudive. Nulla habita loci ratio est, ad cultum Divinum designati. Nihil Tabernaculum Dei, nihil Pontificis propheticum Ephod, nihil Sacra & Religiones totius populi apud homines profanos atque impios valuerunt. Unicus *Abimelechi* filius *Abiathar* cum Ephodo evasit incolumis ad *Davidem*; cui vehementer dolenti rem utì gesta est omnem exposuit. Et, "timuisse *David* aiebat se, ubi conspexit *Doëgum* " in Tabernaculo, *eum Saulo renunciaturum* quæ viderat; tantas excitaturum tra-" gœdias, non timuisse. Fateri quidem se, ac dolere plurimùm, quòd tantæ imma-" nitati *ansam præbuerit* insciens, non & causam. *Manere* igitur *apud se Abiatharem* " jubet. Ejus enim *salutem* suâ sibi non minùs charam fore. *Psalmus* in *Doëgum* 52. à *Davide* conscriptus est, qui *Ceilæ* jam morabatur.

David à servitio *Ceilanos* asserit ingratissimos;

Nam copiæ *Davidi* militares aderant; militia deerat, cui operam hæ darent, patriæque prodessent, copiæ. Mox peropportunè fama percrebuit, oppidum *Judææ Ceilam* à *Palæstinis* oppugnari. *Gaddum* igitur (ut credibile est) Prophetam, (nondum aderat *Abiathar*,) exquirere jubet voluntatem Dei, auxilióne *Ceilanis* proficiscatur. Consuli Deum voluit, tum ut bellum legitimum, autore Deo, tum ut certam haberet victoriæ spem. Proficisci mandat oraculum. Cæsis enim hostibus, *Ceilam* ait liberaturum. At milites tamen detrectabant hanc militiam. "Nec enim " sibi deesse ab hostibus timorem dicebant procul agentibus: quantò periculosius " futurum, si *Ceilam* pergerent, urbem propinquam arcibus *Palæstinis*? Ut scrupulum hunc meticulosis quibusdam eximeret, iterum rogari Deum imperat: iterum jubetur auxiliari *Ceilanis*. Hostes ei victos traditurum in manus Deum. Cum exercitu ergò *Ceilam* profectus est, cum *Palæstinis* descendit in prælium, victos cecidit magnâ strage, multo pecore spoliavit, denique ab exitio *Ceilanos* asseruit. Ad *Saulum* deinde nuncii afferebantur, *Ceilæ Davidem* agere. Locum communitum sibi opportunum putavit *Saulus*, in quo inimicum suum vel proditum vel obsessum caperet. Magnum igitur exercitum cogit, quasi *Ceilanis* opitulaturus fortasse, (vulgatâ nondum famâ de victoria *Davidis*,) aut aliâ quadam specie simulatâ. Suspicatus *David*, pro sua prudentia, & indicio fortasse *Jonathanis*, tum regis fraudem, tum *Ceilanorum* fidem, ad Deum confugit pro suo more, humilitérque petiit, vel per *Gaddum* Prophetam, vel per *Abiatharem* Pontificem, qui jam aderat, primò, an esset *Ceilam* oppugnaturus rex. Respondit, oppugnaturum, Deus. Rogat deinde, an *Ceilani* sint eum *Saulo* suásque copias tradituri. Tradituros, ait Deus, si permanerent. Quare *David* apud homines tam ingratos, redditæque sibi salutis tam citò immemores, haud permanendum sibi diutiùs putavit. Discedente verò *Davide*, neutiquam eò *Saulus* accessit, elapsam è manibus prædam frustrà revocaturus. De fuga sua & perfidia *Ceilanorum Psalmus* à *Davide* scriptus videtur 55. *Ceilanos* maximo salutis beneficio cùm sibi obligâsset *David*, urbem nactus munitissimam, in tuto se collocatum adversus omnem *Sauli* vim atque impetum sperabat. Sed perfidia civium exuit eum hâc spe. Suo enim præsidio niti volebat Deus, non humano. Cum sexcentis ferè militibus *Ceilâ* discessit *David*, quò vix quadringentos attulerat. Indè montem *Hachilam*, naturâ munitum, in deserto *Judææ Ziph* occupavit. Sed & eò *Saulus* eum persecutus est. Neque minùs amoris impetu pervestigavit eum *Jonathan*, quàm odii *Saulus*. Et acceptis fortasse à *Davide* nunciis, in sylva latitantem convenit, verbísque amicissimis consolatus est. A cogitatione malorum, ad rerum bonarum exspectationem revocat. "Animo esse forti & erecto jubet. Nam præsi-" dio eum majore tutum esse, quàm ut regis eum attingant insidiæ. Scire se, imò " *& patrem scire, regnaturum Davidem*, à rege *verò se secundum fore*. Sibi enim, " quanquam hæredi regio, tamen honestum esse, ità volente Deo, in secundis, in se-" cundis post *Davidem*, consistere. Atque hâc lege renovato fœdere discessum est. Veræ amicitiæ quanta vis? Amorem in parentes, timorem à periculis, ipsam honoris & imperii ambitionem, quâ plerique flagrant ardentissimè, superat omnem & restinguit. Et amici benevolentiæ patuit delitescens in sylva *David*: nondum inimici diligentissimè perquirentis odio patebat. Tandem à *Ziphæis* suis tribulibus, è *Zipho*

ab iisdem mox proditus.

nepote

nepote *Calebi* posteris, (1 *Chron.* 2: 42.) prodita sunt ejus occultantis se latibula. *Nobensium* calamitatem veriti, ultro & maturè captabant hi tyranni gratiam. Pollicebantur se, modò *Saulus* eò descendere dignaretur, captum ei *Davidem* tradituros. De hac perfidia conqueritur *David Psal.* 31. 54. 63. 116. & aliis. Tam inopinatam & opportunam perfidiam *Saulus* magnis ornare laudibus, & "*benedictos*" appellare proditores à *Deo*, *qui sortem suam* soli ferè *miserabantur*. Monet ergò "ut summam adhibeant diligentiam & solicitudinem, ut *explorent ejus & cognoscant*" omnes *latebras* & diverticula, ut *certi certiorem faciant se*, nè persequenti diutiùs ei vagandum sit cum exercitu per solitudinem. Ab aliis *se accepisse*, *Davidem esse astutum* "*& summâ calliditate*. Sed ubicunque *delitesceret*, *omnes Judaæ* angulos excussuturum" se, & *perscrutaturum* diligentissimè. Haud latebat *Davidem* hostes adventare, proditionis impulsos certâ spe. In desertum ergò *Maon*, rupémque montis cujusdam, se cum suis contulit. Eò *Ziphæi* præibant, ducebántque regis exercitum. In extremo jam discrimine *Davidici* versabantur. Montis ejusdem latus alterum occupaverat *Saulus*; in altero festinabat cum suis *David*, nè multitudine hostium circumfusi concluderentur undique, nullúsque pateret exitus ad fugam. Ope humanâ prohiberi non potuit quin capti omnes internecione delerentur. At qui ad regnum destinaverat, ab immatura morte prohibuit *Davidem* Deus. Itaque leoni *Saulo* jam hianti, captantíque prædam, ex ipsis penè faucibus eripuit. Nuncius adest præcipiti cursu anhelans, qui magnâ vociferatione regiam implorat opem. Hostes narrat *Palæstinos* magno impetu irrupisse in *Judæam*, prædas agere, captivos abducere; nisi quàm primùm subveniatur, maximis onustos spoliis in sua properè munimenta evasuros. Nuncio tam intempestivo indignatur & fremit vehementer tyrannus. Quid enim faciat? Si *Judæis* contra *Palæstinos* succurrat, elapsurus erat quasi è manibus *David*. Sin odio privato indulgeat, negligátque rem communem, veretur nè & ipse negligatur à subditis, militésque sibi non obsequantur. Ægre tandem avocatus est, tumultuante forsan exercitu; maximóque defunctus periculo *David*, acceptam Deo salutem fert. (1 *Sam.* 23.) In hoc discrimine precantem *Davidem Psalmus* exhibet 54.

A. M. 2947.

E faucibus leonis Sauli ereptus David

Cùm prospiceret *David*, in deserto *Maon* minimè tutum futurum se, in solitudinem *Engeddi* se recepit, ubi munitiora quædam loca tenuit. Properavit *Saulus* ab hostibus publicis, ut privatis litaret odiis. Contraxit exercitum ad tria millia fortissimorum militum, quibus facilè videbatur sexcentos profligaturus. Habuit, credo, *Ziphæos* aliósve, qui observarent *Davidem* quò fugeret. Sequitur ergò in solitudinem *Engeddi*, altissimas quasque rupes, & confragosa montium juga, sylvestribus tantùm capreis pervia, perlustrat. Id factum, quâ erat prudentiâ, suspicatus *David*, ex montibus descenderat, & ad viam in antro quodam amplissimo cum suis latitabat. Eo minimè omnium in loco quæsitum iri se credidit, tam cuivis obvio. Secretas hujus antri tenebras quæsivit *Saulus*, dum eà fortè præteribat, ubi purgaret alvum. Illi ex intimo recessu speluncæ facilè observabant si quis ingrederetur, propter lucis in aditu splendorem. At ingressi primo aditu nihil prospiciebant, subitâ caligine opprimente visum. Conspectus ergò *Saulus*, ipse conspexit neminem. Tum verò milites ad *Davidem*, *Ecce*, inquiunt, *illud jam tempus adest, quo traditurum in manus inimicum tibi pollicitus Jehova est, tuo tractandum arbitrio.* Tacitè ergò accessit *David*, & oram pallii fortasse depositi à *Saulo* præscidit, rediitque ad suos. Ægre ferebant socii non occidisse, cùm posset, capitalem hostem; & peracturi cædem videbantur, nisi *David* ab instituto paucis, at efficacibus, verbis avocâsset. "*Prohibeat* verò *Deus*, inquit, *nè domino meo* servus, regi unquam subditus *manus inferam*, & *unctus à Deo* violetur à me. Hoc ipsum quod feci pungit mihi animum, "pallii oram abstulisse. Interea discedit ex antro *Saulus*, & paulo intervallo sequitur *David*; editáque voce cùm inclamâsset, *Mi domine, mi rex*; respicientem *Saulum* inclinato in terram capite humiliter veneratus est. Deinde, "*Quorsum* verò, "inquit, magnifice rex, adulatoribus de me *tuæ patent aures*, quasi *perniciem tibi machinante? In manus te meas hodie Jehova tradidit*, si malè tibi voluissem, occidendum. Pari enim facilitate *vitam* quâ hanc *pallii fimbriam* (fimbriam ostendit) "*tibi sustulissem*. Absit verò ut *Christo Dei afferam ego vim. Ecce, mi pater, ecce tui oram pallii. Tibi peperci*; hanc, ut id scires, abstuli. Temet ergò ipsum innocentiæ meæ testem statuo, *judicémque inter nos Deum*, & *mearum* injuriarum "*vindicem. Ego enim neutiquam* ulturus sum. *Impii, quod proverbio dicitur, impiè* "*faci-*

Saulis vitam condonat.

A.M. 2947. "*faciant. Nullam verò inferam ego tibi vim.* Etsi autem *in te nihil admiserim, tu* "*me tamen* ut hostem *persequeris, vitam ut insonti auferas. Quem* verò *persequitur* "tanto eum apparatu bellico *Israelitarum rex? Canem*, puto, *mortuum, pulicemve* "minimum. Quàm indignus ego sum, homuncio nihili, expeditione regiâ? quàm "impar tantis armorum viribus, venantium quasi molossis murem? *Quare* iterum "atque iterum imploro atque appello supremum totius mundi Judicem, ut pro sua "æquitate *sententiam inter nos ferat, meámque* innocentis *causam suscipiat, ac vindi-*"*cet* ab injusta vi. Ubi hæc audivit *Saulus*, clarâ etiam voce, "Cujus, inquit, "*hanc* ego *vocem* audio? *filiíne mei Davidis?* Eóque dicto, in fletum prorupit & singultus. Mox autem sedatis lacrymis pergit; "Fateor equidem, fateor, inficiari "non possum, *justitiâ* & meritis io me moltò *esse te superiorem*, mi fili, qui *malè tibi* "*machinantem beneficio affecisti* maximo. Ego tibi vitam eripere sum conatus; *tu* "*me, tibi traditum in potestatem à Deo*, salvum esse voluisti. *Quisquámne* verò in "*hostem* capitalem eâ lenitate est, ut, cùm occìdere possit, *incolumem dimittat? Hoc* "tantum vitæ *beneficium*, cui solvendo me longè imparem agnosco, *Deus tibi* Opt. "Max. pro sua summa bonitate *retribuat. Novi ego jam, & planè perspicio, regnum* "hoc *tuis* tantis deberi meritis. Non repugno jam ampliùs impedióve. *Te* modò "unum hoc polliceri *mihi juratum* expeto, *nolle te in liberos meos posterósque* sævire, "*neque* meâ causâ *meam progeniem atque nomen delere.* Id ei cùm, *Jehovâ* teste, juravisset *David*, in suas montium munitiones (discedente *Saulo*) cum suis rediit. Nec enim aulæ regis denuo se credere, aut inimico reconciliato, ausus est. Eo quantum valeat apud homines iniquissimos veritatis & conscientiæ vis. Lacrymas nonnunquam exprimit vel invitis, efficítque ut accusent ipsi & condemnent se. *Suum filium* nunc appellat *Saulus*, quem, per contemptum, non nisi *Jessaii* modò *filium* vocârat, nec suo *Davidis* nomine dignatus est. Deprecatur internecionem suorum ab eo, quem ipsum ut extingueret cum suis omnibus advenerat. (1 *Sam.* 24.) Preces *Davidis* cùm in hoc antro esset periculóque leges in *Psalmis* 142. & 57.

& ad pœnitentiam adigit.

Dum invidiæ suæ *Saulus* odiísque privatis indulgebat, interea *Rubenitæ, Gaditæ*, alteráque pars *Manassidarum* ultra *Jordanem*, suis ipsi armis hostes summovebant propinquiores, ditionísque suæ fines proferebant victoriis. Conterminos habuerunt ab Oriente *Hagarenos* sive *Ismaëlitas*, eos maximè qui à *Jeture* ac *Naphise* (*Gen.* 25. 15.) erant oriundi; quibus finitimi erant *Nodabæi: Nubæos* vocat *Junius*. Hos omnes exercitu infesto fortissimorum peritissimorúmque militum 44760 invaserunt. Collatis signis, quanquam hostes numero longè superabant, Deo tamen propitio, sunt virtute superati, cæsi, fugatique. Opem scilicet Divinam inter pugnandum precibus importunis exoraverant *Israëlitæ*. Hostium capta sunt centum millia, asinorum duo, camelorum quinquaginta, ducenta verò pecudum & quinquaginta. Hostilem regionem suis deinde coloniis tenuerunt, donec ipsi tandem aliò in colonias ab *Assyriis* traducti sunt. (1 *Chron.* 5. 18, &c.)

A.M. 2948. § 28. Hoc, opinor, anno, interitum *Sauli* præcedente, diem suum obiit Propheta *Samuel*. Post hæc enim nihil gestum aliud videtur ante regnum *Davidis*, nisi quæ de *Nabale* narrantur, & profectione *Sauli* contra *Davidem* ultima, moráque *Ziclagi Davidis* annuo & mensium quatuor spatio. Tantum verò integritati atque autoritati Judicis ultimi tributum est, ut populus eum universus *Ramæ* coactus luxerit, atque sepelierit honorificè. Et aderat fortasse tanto funeri *Saulus* ipse rex. Semper enim reveritus *Samuelem* est, nec in eum ausus machinari quicquam, utcunque severiùs eum increpuerit Propheta, & regni abdicationem denunciârit. (1 *Sam.* 15. 23, 26, 28. & 13. 13, 14.) Theologi plerique *Samuelem* opinantur Librum scripsisse *Judicum*, & *Ruthæ*, eorúmque priorem qui *Samuelis* dicuntur usque ad obitum suum. Reliquum ejus Libri, & posteriorem *Samuelis*, à *Nathane Gaddóque* scriptum, 1 *Chron.* 29. 29, 30. indicatur. Nec desunt qui Librum *Josuæ* vel scriptum à *Samuele*, vel interpolatum censeant. De Regni quoque jure Librum composuit; (1 *Sam.* 10. 25.) quem credibile est unà cum Regno intercidisse. Funeri verò *Samuelis David*, etsi non interfuit, luctum certè debuit maximum; eóque magis cavendum sibi à *Saulo* putavit, quòd esset ablatus Is, cujus autoritate suam causam populo maximè commendatam noverat. In desertum ergò *Paranis* & oras ultimas *Judææ* se contulit, ut ab invidiâ *Sauli* quàm remotissimè abesset. Habitabat *Maone* (cujus in solitudine delituerat *David*) locupletissimus vir, ex genere *Calebi*, sed ingenio pravo, & moribus protervis atque inhumanis. *Nabal* vocabatur, nomine *stultitiam* præ se ferente.

Nabalis protervià exardescens.

Mille

Mille habuit capras *Carmeli*, ovium tria millia. Eò enim descendisset ad oves tondendas, magno cum epularum apparatu, decem è suis misit ad eum *David*, qui ejus illi verbis salutem dicerent, salvóque domino salvam domum, salvâque omnia, exoptarent. Deinde peterent, ut "se, incolas eremi, aliquâ suorum conviviorum parte "communicaret. Si enim quæreret, inventurum se *pastoribus ejus* operam haud inutilem præstitisse. Tantum enim absuisse, ut aliquid ab invitis auferrent vi, ut ab "aliis latronibus præsidio fuerint. *Nihil* igitur *desideratum fuisse*, nihil raptum à "suis, non ovem, non agnum, caprámve aut hœdum, ex quo *David* cum suis ad"fuisset. Illi se militavisse; imò pastores potiùs & custodes ovium quàm milites "egisse, & acturos in posterum, quàm diu hæc insideant loca. Rogarent ergò ut "*filium Davidem*, *servósque suos Davidis* commilitones, cùm tam opportunè *in* "*festo die advenissent*, *quantâlibet* epularum *portione dignaretur*. Non ex opibus colligenda est Dei gratia. *David*, optimus prudentissimúsque vir, egestate laborat & inopiâ; *Nabal*ique supplicat, homini & stulto & impio, sed affluenti divitiis. Cùm nuncii à *Davide* mandata peregissent, iracundè *Nabal* & asperè, imò & contumeliosè, respondit; "*Quis* verò *David est? Jessaii filius quis?* ut *meum ego potum victúm*"*que*, & victimam, ovium *tonsoribus paratam*, *in* peregrinos erronésque *planè ignotos* "*prodigam* & profundam? *Multos* ubique ferunt *hoc tempore servos* volitare *fugiti*"*vos*, *dominis relictis*. Videte nè is fortè sit iste *David*, ex iisdem quos habet so"cios & commilitones. Exarsit illico *David*, ubi à nunciis delata exaudivit hæc, & præceps ruit in vindictam: adeò & sanctissimi viri multum in se terrenæ fæcis retinent. Carè, ut ferunt emitur, quod precibus impetratur. Multò cariùs, quod non precibus modò, sed & beneficiis mutuis promeriti exoramus. At neque precibus neque beneficiis impetrare posse quod petitur, indignum videtur. Durum est, negare cùm rogeris: quantò durius, cùm promereatur qui rogat? At negantem & contumelias addere, benéque merentes cumulare probris, peracerbum hoc & vix ferendum mitissimo candori. *David* certè lenitate summâ vir; tolerare tamen non potuit. Animi excelsi & generosi graviùs multò convitia ferunt quàm verbera. Milites ergò se gladiis jubet accingere. Accingunt ferè quadringenti. Duceni apud impedimenta custodes remanent. Utque inflammatus ipse, milites quoque ad cædem incenderet, "O *frustrà*, inquit, mea in hominem ingratissimum collata beneficia! Ideó"ne indigentem continui ego me, esurientésque milites cohibui à rapinis? Ideóne "ipsos abigeos abegi, ut essent incolumes illi suæ *omnes res*,

"*Ut fieret meriti merces injuria nostri?*

"tantæque benignitati *responderet* homo nefarius convitio? Malè mihi *faciat Deus*, "nisi domum ejus totam funditus delevero *hâc nocte*, *neque* vel eunem vivum *reli*"*quero*. Hæc verbis minacibus *David*, hæc animo furente agitabat. Interea pastorum unus *Abigailem* hac de re uxorem *Nabalis* monuit, fœminam prudentiâ non minùs quàm pulchritudine insignem: Quantum fuisset *Davidis* in se beneficium docuit; quàm protervè respondisset *Nabal*; quantum impenderet ejus toti familiæ periculum, nisi domina maturè provideret. Nam dominum, tantâ improbitate ac proterviâ, nè alloqui licebat impunè. Facilè hæc arripuit animo sagax mulier; & protinus imposuit asinis, inscio marito, panes ducentos, paratásque oves quinque, totidem granorum tostorum Ephas; uvarum quoque siccarum centum ligaturas, massas caricarum ducentas, utres denique vini duos. Dúmque asino insidens sub montis quasi umbra descendebat, *Davidi* ex altero monte descendenti occurrit improvisò. Conspicata quem petebat, in pedes illico desiliit, corporéque incurvato in humum adoravit. Deinde ad genua ejus cùm se in supplicis humilitatem submisisset, oratione molli furentis impetum compescuit. "*In me*, *mi domine*, *hujus* "*peccati* quod vindicatum properas, *in me restum* conjice; veniam tantummodo "pauca *loquendi apud te*, excusandique noxam, humillimè peto. Non est profec"tò, inclyte dux, *homo iste perditus* tuâ dignus irâ generosâ. Quàm *enim* aptè "*ejus* ingenio *nomen*, facienti *stultè Nabal* convenit? *Ego* certè de tuo mandato "nihil prorsus audivi, cognovi nihil antequam nuncii abiissent. Ut primùm didi"ci, obtemperavi. *Cùm* autem *Deus te*, solus profectò Deus, *à cæde* jam *& vindic*"*ta cohibuerit*, quam in *Nabalem* destinaveras; idem ut eandem *in hostes tuos* trans"ferat humillimè obtestor. Ego quod potui & in promptu fuit festinanter *attuli*, "indignum fateor domino donum, militibus *distribuendum*. Quare iterum atque

A.M. 2948.

Abigailis prudentiâ placatur David.

A.M. 2948.

"iterum clementiam tuam in me atque mansuetudinem appello. Novi equidem solium tibi regium deberi, & in tua perpetuum *familia stabilé*que futurum. Deus enim te suorum *bellorum* ducem constituit; eúmque tu hactenus Inculpatum, omnísque *semper immunem criminis* egisti. Etsi enim habeas qui *persequatur, vitaque insidietur tuæ*; incolumem tamen præstabit te *Deus*, *inimicis verò* perniciem afferet. *Postquam* verò *promissa tibi Jehova persolverit*, & in sollo regali te collocârit, eò tranquillior tibi futura mens est, neque ullus *cruciabit conscientia stimulus ob cædem à te temere perpetratam*. Tum verò & *mei*, obsecro, *dominus meminerit*, cujus operâ à tanto scelere est revocatus. Hæc apud *Davidem Abigail*: qui tantam in fœmina prudentiam admiratus est; peccatíque admonitus vel à muliercula, non contempsit, non excanduit infremuítve, quod plerumque fit; sed candore summo & modestiâ illico errorem fassus est, resipuit, revocavit se, magnásque Deo gratias egit, quòd sibi matnrè præcipitanti subvenisset. "*Benedictus*, inquit, *Jehova Israelitarum Deus, qui te mibi obviàm dedit. Benedicta*, quâ errantem monuisti me, *oratio tua. Tu* ipsa *benedicta, quæ à cæde* atroci *me privatâque ultione probibuisti. Deus enim* mihi testis est, *qui ab* hoc me scelere *cobibuit, nisi festinâsses tu*, & in via *mibi occurrisses*, totam vobis familiam *hâc nocte*, *nè* cane quidem *relicto*, pessundedissem. En igitur quod attulisti munus *accipio*, deprecationem *exaudio*, téque *salvam* ad tuos & incolumem dimitto. Non præstitit ergò *David* quod facturum se juratus denunciârat. Juramenta enim votáque ad bene agendum stimuli esse debent, non vincula scelerum. Quod enim temere vovet quis, ut *Jephta* olim de filia, revocatur id satiùs quàm perficitur, nè geminetur peccatum. Redennte domum *Abigaile*, convivium agitabat *Nabal* magnificum & planè regium. Multâ igitur hilaritate animum perfuderat, & prorsus obruerat se vino. Tum vel maximè secura est impietas, cùm maxima impendent pericula, interitúsque instat repentinus & inexspectatus. (*Dan.* 5. 1, &c. *Luc.* 12. 19, 20.) Cùm autem virum videret ità confectum vino, ac nè virum, nè hominem quidem jam, de *Davide* prudenter tacuit, nè frustrà apud surdum mortuúmve verba facere videretur. Monendo si quid proficere velis, captandæ sunt occasiones tempestivæ; ut solent, si quid ægrotis porrecturi sunt, Medici. Exspectavit ergò donec edormivisset crapulam. Tum demum ei narravit quæ accidissent omnia, & quæ accidere potuissent, nisi à se maturè occupata. Cùm audivisset *Nabal*, cogitarétque apud se quàm propè abfuisset ab interitu, adeò perculsus est, ut penè in lapidem diriguerit, qualem se antea ferè nimlâ tenacitate ac duritiâ præstiterat. Mira fœminæ facunditas. Quæ *Davidem* ferocientem in summam mansuetudinem emolliverat, eadem lingua *Nabalem* stupidum planè saxeúmque reddit;

Limus ut bic durescit, & bæc ut cera liquescit,
Uno eodémque igni.

Vehementibus enim & repentinis affectibus, timore, dolore, gaudio, affligitur gravissimè cor, commoventúrque ità spiritus, ut anima nonnunquam exturbetur. Cùm igitur magno languore decubuisset *Nabal*, contabuísétque decem dies, (tantum apud hominem pravum, maléque sibi conscium, provocati & præpotentis inimici terror valuit,) tum demum Divinâ quadam vi è medio sublatus est. Lætatus quidem est *David*, gratnlatúsque Deo de justitia sua, qui de *Nabale* pœnam suis meritis dignam exegisset, ab omni vindicta interim & cæde innocentium innocente se. Ad *Abigailem* verò, viduam jam, & viri solutam indignissimi jugo, *Carmelum David* nuncios misit, qui sibi uxorem peterent: commodissimam certè uxorem futuram, utpote prudentem atque piam, formosissimam ditissimámque. Ipse huic ambitioni ut interesset, minimè sibi consultum putavit; nè vel eâ consentiente, invitam adegisse præsens in suas leges videretur; vel negante quod petebatur, ipse aliquo suffunderetur pudore. At eo absente, tum libera metû erat *Abigail* futura, ut quidvis statueret; tum dedecoris expers *David*, si repudiaretur conjugium. At conjugium tam opportunum, tantæque spei, mulier prudentissima repudiandum sibi non censuit. Sed modestè humilliméque respondit, inclinato priùs in humum, quasi venerata præsentem, corpore, "Indignam se tanto conjuge; at *ancillam* esse paratam, *quæ servorum domini sui lavaret pedes*. Asino igitur insidens, & quinque pedissequis affectantibus, nuncios comitata est, & conjugio copulata *Davidi*. Sed & alteram uxorem duxit mox, *Abinoamam* de *Jezreele*. *Michal* autem, filia *Sauli*, *Palti* seu *Phaltieli* cuidam, *Laïshi* filio, (2 *Sam.* 3. 14, 15.) à patre collocata est, partim ut dolore ignominiâque afficeret *Davidem*; par-

Illo mortuo, hanc petit in conjugium.

Mox & alteram, nondum mortuâ Michale.

partim ut affinitatem exueret cum inimico, nè suum generum persequi bello videretur. (*1 Sam.* 25.)

A M. 2948.

§ 29. Jampridem *Ziphæi* prodiderant *Saulo Davidem* in deserto sibi propinquo latitantem. Sed temere facturos putabant se ut proderent, nisi & perderent. Si enim ex iis malis emersisset aliquando, verebantur se proditionis pœnas gravissimas daturos. Iterum ergò produnt, in eadem loca subindè recurrentem, *Abigailis* fortasse gratiâ, cujus ibi erant fortunæ potissimùm collocatæ. Languidiorem paulò regem incitant exstimulántque *Ziphæi*. Conducta penè cicatrix refricatur; crudescit morbus: & quem certò scire se juraverat regnaturum, vel invito Deo impedire conâtur. Cum tribus ergò millibus lectissimorum militum sequitur *Ziphæos* in desertum. Ubi didicisset per exploratores *David Saulum* advenisse, noctu egressus tacitè, locum ubi dormiebat *Saulus*, militiæque princeps *Abner*, solus diligenter contemplatus est. Mox ad suos reversus, comitem sibi *Abishaium*, sororis *Zerviæ* filium, adscivit, rediítque in castra hostium. Solus enim ea perficere quæ destinabat non potuit. Jacebat securus in vallo rex. *Abner* populúsque circumfundebantur in castris. Altùm dormiebant omnes. Cùm penetrâsset ad vallum *David*, *Abishaius* occultè in aurem ei suggessit, "conclusum *traditúm*que esse *inimicum à Deo*; *uno* "*eum ictu se*, modò liceat, *perempturum*. Illico *David*, "*Cave facias*, inquit. *Quis* "*enim Christo Dei afferat impunè vim?* Testor *Jehovam*, *manus ei me neutiquam il-* "*laturum*. Brevi credibile est, *aut suo fato*, *aut* morbo *divinitus* immisso, *aut* ho- "stium telis *in bello periturum*. Nostro non erit scelere opus hac in re. *Agè verò* "*jam, tolle mibi lanceam quæ ad caput* regis humi defixa *est*, *&* illum *aquæ scyphum* "tolle. Potuisse nos & regem sustulisse, manifesta hæc indicia nobis futura sunt. Iis ergò sublatis, ad suos redierunt, hostium vidente evigilantéque nemine. Deus enim induxerat iis gravissimum soporem. Nullis autem injuriis adduci potuit sanctus vir, ut suâ unius autoritate, quanquam regis à Deo designati, regem legitimum, etsi degenerantem in tyrannum, occideret. At nec populo *Israelitarum* universo licebat, non exploratâ Dei voluntate, regem sibi à Deo commendatum rejicere dejiceréve. Neque *Davidem* credibile est in tantum periculum, nullâ cogente causâ, privato se motu præcipitâsse. Id enim non minùs impiè quàm imprudenter fecisset. Quid enim aliud est tentare Deum, si non manifesto discrimini, nullâ urgente necessitate, objicere se? Verùm ut *Jonathan*, armigero tantùm comite, hostile præsidium adortus est; (*1 Sam.* 14.) & *Gideon* in castra descendit *Midianitarum*: (*Judic.* 7.) ità *David* in hostium, Spiritu impellente Dei. Postridie montis oppositi sublimem verticem occupavit, profundâ valle interpositâ, unde voce altissimâ *Saulum* appellavit, *Abnerémve*, ut exaudirent. Exaudienti *Abneri*, "*Fortissime Israelitarum* dux, ait "*David*, *unde factum est*, *ut regem*, qui præfecit militiæ suæ te, tam negligenter & "malâ fide *custodieris* hâc nocte? In castris, in ipso regis tentorio hostis *aderat*, *do-* "*mino vestro perniciem allaturus*, neque prohibuistis vos otiosè dormientes. *Jehovam* "testor, *meruisse mortem vos*, *qui custodes* constituti, somnolentiâ incuriâque vestrâ salutem *regis* prodidistis. *Quærite* enim *ubi cyathus aquæ*, *ubi lancea sit*, *ad caput* regium "defixa. Ille qui à capite sustulit, eâdem operâ ipsum auferre caput potuisset. Facilè agnovit *Saulus*, qui auscultârat, *Davidis* vocem, nec potuit continere se quin compellaret: "*Tuáne vox est* quam audio, *mi fili David?* "*Imò* verò *mea vox*, *mi do-* "*mine rex*, ait ille. *Quâ ego* in te *offensâ* merui novâ, ut meam insontis vitam pe- "tas? Si quid *à me peccatum est*, proponatur, ut diluam, scelus. Quæ verò hæc "justitia est, causâ incognitâ damnatum ad pœnam rapere? Sed aliunde forsan *in-* "*citaris in me*. Id *si à Deo* fiat, propter occultum aliquod scelus meum, expiabò "*sacris* noxam, offensúmque placabo Numen. *Sin ab hominibus* invidis malevolísque, *maledicti* merito *& exsecrabiles* habendi sunt. Eò *enim me* adigunt innocentem, ut patria mihi relinquenda sit, sacráque patria, *colendi*que à me (si quid "illi possunt) inter idololatras *alieni dii*. *Sanguinem verò* cave, moneo, magne rex, "nè profundas innocentis meum. Videbit enim qui cernit omnia, nec id feret impunè, justissimus Deus. Quàm indigna verò te, tanto principe, militia hæc? "Magnis militum fortissimorum copiis venari *pulicem* in deserto, *perdicem in mon-* "*tibus aucupari?* quam ut capias, quantillum es operæ tantæ pretium facturus, "ubi nulla vel gloriæ proponitur, vel utilitatis tibi cujusquam spes? Quàm temere bellum suscipitur, quod nec utile nec honorificum tibi futurum sit? Hæc ubi dixisset *David*, *Saulum* pœnitere cœpit suæ ingratitudinis. Fatetur "*peccavisse*, *ac*

Iterum proditus à *Ziphæis*, *Saulum* non pugnando vincit.

A.M. 2948.

" *in errore versatum esse maximo se. Abire Davidem* jubet incolumem quò velit. Ut " enim *ille sua vitæ* pepercerat, ità *nullum ei se malum ampliùs creaturum.* Monet ergò *David*, " ut aliquis *hastam à se regiam petat:* precatúrque Deum, ut *suam cuique* " quam aliis præstitit *justitiam atque fidem reddat; & quemadmodum ipse magni fe-* " *cisset vitam Sauli, ità suam faciat Deus, & ex omnibus angustiis atque difficultatibus* " *ernat se.* Denique *Saulus*, " *Benedicat tibi Jehova*, inquit, *fili mi David.* Novi " enim *magna facturum te, perfecturúmque tandem quæ voles omnia. Gibeam* deinde rediit *Saulus*, non sine justa temeritatis nota, qui bellum suscepit, verbísque tantùm victus ab hoste succubuit. (*1 Sam. 26.*) Huc *Psalmi* spectare videntur 5. 6. 11. 12. 13. 17. 26. 36. 58. 64. 69. 70. 86. 131. 140. 141.

Malæ fidei regis, quanquam omnia precantis & promittentis bona, perexiguam habuit *David* toties deceptus fidem. Evaserat quidem sæpius: at verebatur, nè tandem aliquando hominum perfidorum vel obrueretur viribus, vel interciperetur insidiis. Alibi cavendum sibi quàm in *Judea* putavit: in *Palæstinam* ergò finitimam confugiendum, extra regis insanientis jaculum. Atque suos commilitones advocâsse ad hanc rem, narrat *Josephus.* Consuluisse Deum, quod solebat, quódque inprimis factum oportuit, nusquam legitur. Ex *Judæa* discedere, Deo non jubente probantéve, qui ex *Moabitide* in *Judæam* revocârat, hominis erat magis timidi, suæque saluti quovis modo consulentis, quàm pii, præsidióque nitentis Divino. Nec evitavit hâc fugâ, sed permutavit pericula. Missos ergò *Gathum* legatos par est credere, qui ab *Achisho* rege, *Maochi* filio, publicâ fide consistendi locum peterent, promitterentque se *Palæstinis* contra hostes quoscunque fortiter atque fideliter militaturos. Vocati ab *Achisho*, & *Gathum* admissi, ut illic habitarent cum familiis. Nulla deinde *Saulo* relicta spes *Davidis* opprimendi. Eâ igitur solicitudine supersedendum sibi putavit. Sed *Gathum* profugis *Judæis* non arridebat; locus & periculosus, & incommodus. Periculum aderat *Davidi* ab invidia procerum & insidiis aulicorum, hominis peregrini gratiam apud principem suum non ferentium. Metus etiam ab odio populi non deerat, propter *Goliathi Gathensis* à *Davide* interempti memoriam. Sed & suis timebat, nè consuetudine civium, conviviis sacrificialibus, illecebrísque aliis, à vero æternóque Deo ad cultum desciscerent idolorum. Nec certè potuit ea non offendere plurimùm quæ perpetuò illorum & oculis & animis obversabatur idololatria. Accedebat his & illud incommodum, quòd in luce populi & oculis omnium versanti, non erat liberum *Davidi*, ut volebat, regiones vicinas infestare, ac prædas agere. Prædâ enim & spoliis tantam alere multitudinem necesse erat, non regem onerare immensis ingratísque sumptibus. Exspectabant verò *Gathenses*, ut *Judæam* depopularetur, suæque patriæ damnis expleret suos: quod ille animo obstinârat se non facturum. Suppliciter ergò à rege petiit, ut " alium sibi suísque *concederet* " *locum* obscuriorem. Neque enim par fuisse, ut *urbem regiam tenerent* exsules. " Illic autem se non minùs promptum paratúmque ad mandata capessenda, peragen- " dáque regis imperia, futurum. *Achishus* tantò hospiti, hostíque regis *Israelitici*, quavis re gratificaturus, *Ziclagum* in *Judææ* confiniis ei tradidit, urbem sortis *Judaïcæ*, (*Jos.15.31.*) at in *Simeonidas* transferendam cum aliis; (*Jos.19.5.*) verùm hoc tempore in ditione *Palæstinorum. Dies* ibi *David* (sic legitur *Hebraïcè*) *quatuórque menses* est commoratus. *Quatuor menses* (inquit *Josephus*) *& viginti dies: & aliquot dies*, ut alii legunt. At *dies* præponitur *mensibus Hebraïcè*, ut majorem numerum significare videatur. *Achishus* verò ait (*1 Sam.29.3.*) eum apud se jam *annis aliquot*, id est, altero jam anno, fuisse. Ità ut *dies* hoc in loco *annum* denotet; & sensus sit, quòd annum & 4 menses *Ziclagi David* est peregrinatus. Locum nactus opportunum unde excurreret non-observatus, in *Geshuritas*, *Girzitas* & *Amalecitas* impressionem fecit hostiliter. *Judæis* ii finitimi *Ægyptum* versus à Meridie adjacebant. *Geshuritas* ex urbe *Geshure*, (*Jos.12.5.*) & *Girzitas Gezere*, (*Jos.16.3.*) hæc in loca fugisse olim, cùm eos primò invaderent *Israelitæ*, malè *Junius* opinatur. Nam hanc eos terram tenuisse ab initio, apertè traditur 1 *Sam.27.8.* *David* certè universos illic viros fœmináśque, hostes Dei & Religionis, terrámque tum tenentes à Deo datam *Israelitis*, (*Deut.20.16.*) damnatos ad necem, internecione sustulit; nè quis fortè *Gathi* apud regem se deferret, suáque proderet mendacia. Nam *Achisho* quærenti, *Judææ* se partem meridionalem infestavisse armis dictitabat. Eodémque sunt usi more, quos invadebant tollendi, fallendíque regem *Achishum*, quamdiu *Ziclagi* regis permissu habitârunt. Et regem sanè credulum habuêre. Facilè enim quæ voluit

Dein ad regem *Achishum* fugiens, Deo neutiquam consulto,

mendaciis se tueri cogitur.

luit credidit; eóque magis, quò illi minùs meruerunt. Cùm enim crederet eosdem rapinis suis invisos se popularibus suis fecisse, atque odio capitali *Judæos* prosequi; eò fideliorem sibi operam navaturos existimavit, eóque illis habuit majorem fidem. En quantas in angustias conjecerit se *David*, ad profanæ gentis fidem ceu ad asylum confugiendo, nullâ Dei autoritate omnino fretus. Mendaciis se tueri cogitur; armis profectò minimè datis ei probatísve à Deo. Verùm uteunque genus omne profanorum deleverunt, quousque deprædati sunt, *Davidici*; pecorum tamen spoliis & supellectile pretiosâ locupletati redierunt. *(1 Sam.27.)* Dum *Ziclagi* agebat *David*, operam ei bellicam obtulerunt *Benjaminitæ*, è popularibus agnatísque ipsius *Sauli*, ferè triginta, iisque arcûs & fundæ utrâque manu peritissimi. Eôdem undecim *Gaditæ* se contulerunt bellicosissimi, suo jam defuncti bello contra *Ismaëlitas*. Gladiis hi & clypeis pariter armati, torvis incedebant vultibus ac planè leoninis, pedibus insuper pernicissimis, singuli præfecturâ digni, supra militum sortem gregariorum; centurionatu infimi, tribunatu primi. Hi mense primo *Jordanem* transeuntes, tum cùm maximè exundaret, convallium incolas ad Ortum Occasúmque fugârunt omnes. Sed & mox longè plures *Benjaminitarum Judæorúmque Davidi* veniunt auxiliatum. Quibus ille obviàm prodiens,(suspicax fortasse à *Sauli* tribulibus insidiarum,) " *Si animis*, inquit, *candidis atque benevolis* huc *acceditis*, gratissimo *vos amplector* " *animo*. *Sin verò* perfidè *me proditum bestibus,nullâ* vos eósve *injuriâ* provocantem, " *patrum nostrorum Deus* inter vos & me *judicet*. Ad hæc Divino quodam spiritu concitus respondit *Amasaius*, supremus omnium: " Imò verò *tui toti sumus*, *ô David*, " *tuârumque* futuri *partium* propugnatores longè acerrimi. *Prospera tibi tuísque* " omnibus ut sint omnia comprecamur. *Deum enim propitium habes*; Deum nos " propitium sequimur. Ità factâ datâque fide, acceptam habuit eorum operam, cohortibúsque suis duces præfecit *David*. *(1 Chron.12.)* A.M. 2948.

§ 30. Opportunum hoc tempore *Palæstinis* videbatur bellum in *Israëlitas*. Aberat enim *David*, cujus maximè præsidio ac virtute freti, per hos annos feliciùs repugnaverant. Nec suis modò deerat, sed & auxilio aderat *Palæstinis*. Quare denunciat illi *Achishus*, ut ad bellum se comparet. Nam & regii corporis custodiam ejus se fidei traditurum. *David* cautè quidem respondit, ità ut nec planè quicquam promittere, regi tamen spem facere satis amplam videretur. " Facilè *perspecturum* dixit " regem, *quanta ille* sui domini *facturus esset* gratiâ. Credibile est, Deo precibus commendâsse rem totam, nè infesta patriæ signa inferre cogeretur. Interea non desidebat *Israëlita*. Ubi *Palæstinos* arma capere atque exercitum conflare didicit, suas & ipse conscripsit copias, & in monte *Gilboa* castra metatus est. *Palæstinorum* verò castra *Shunemi*, in tribu *Issacharis*, *(Jos. 19. 18.)* maximo & formidabili apparatu instructa contemplatus, terrore subito & insolito contremuit. Præsagiebat illi animus magni nescio quid mali adfuturum. Quamobrem libido eum maxima invasit, rationem atque successum ejus belli cognoscendi. Et consulere volebat Deum; *(1 Chron. 10. 14.)* sed eum frustrà, quem jampridem abjecerat. Pontifex aberat cum Ephodo, fugatus à *Saulo*. Obierat *Samuel* Propheta. Nemini vel somnia inspirabat jam Deus, vel futura præmonstrabat afflatu suo, hominis planè abjecti gratiâ. Quid faciat, in ejus rei cupiditate intemperans? Tandem animo constitutum deliberatúmque habuit Poëtæ illud, A.M. 2949. *Saulus, à Deo derelictus, Diabolum consulit.*

Flectere si nequeo Superos, Acheronta movebo.

Derelictus à Deo, mali Dæmonis opem implorare, adire Magos instituit. At nec indè mens Divina explorari posse videbatur. Quid enim Dæmonibus cum Deo vero? Quare censuit ope Dæmonum artibúsque malis excitandum sibi *Samuelem*; ab eo discendam esse Dei veri voluntatem. Pythones Magósque omnes *Saulus* ipse coërcuerat, ac pœnarum severitate dudum eos tollere conatus est, ut aliquam præ se pietatis larvam ad faciendum populum ferret. Verùm insuper ut constaret simulatè hoc factum, non ex animo, eorum ipse jam auxilia —*secretásque advocat artes*, quos damnaverat. Cùm ergò didicisset, *Endore* Sagam adhuc fuisse reliquam; eò noctu, mutatis vestibus, nè agnosceretur, comitibúsque duobus, se contulit. At socii foris relicti. Ipse Sagam convenit, & à mortuis sibi quendam suscitari petit. Ea, quasi novam admirata rem, " Quid, inquit, in casses tu me attrahis? Cùm *scias* edicta " regis in *magos & pythones* quàm gravia sint, *quorsum* has *mea vita tendiculas ponis*? *Saulus* ergò nè quid metuat mulierem jubet; testéque *Jehovâ* pollicetur, hanc ei rem

fraudi

A.M. 2949.

fraudi nullo modo futuram. Audacior deinde Saga, quem sibi velit suscitari à mortuis rogat. *Samuelem*, ubi respondit rex, ea in conclavi propinquo cùm (advertente nemine) cantiones peregisset, prodirétque statim spectrum, subitò exclamavit, (admonente forsan Dæmone,) " se esse proditam perditámque; *eum enim* ipsum *esse*, qui " suas artes profligaverat, *Saulum*. Iterum, *nè quid timeat*, monet ille; & narrare tantùm *quæ viderat* jubet. *Viros principes* ait Saga *ex terra ascendentes se videre. Quâ verò formâ?* Inquit *Saulus*. *Formâ senis*, ait mulier, *amictii pallio*. Pallium verò habitus insignis erat magistratuum, & Prophetarum Sacerdotúmque, ut aliqui volunt. Eo solebat indutus *Samuel* incedere, Judex, & princeps Prophetarum sui temporis. Ex ætate habitúque *Samuelem* adesse putabat *Saulus*; &, inclinatione corporis in terram factâ, veneratus est humiliter quem Prophetam rex credidit. Nam si spectrum existimâsset, aut dæmoniacum, neutiquam eo cultu dignatus esset. Vidisse tamen vel spectrum vix credibile videtur. Quorsum enim de forma interrogâsset conspecturus illico? Sed medio pariete quasi vocem ejus audivit, quem volebat, *Samuelis*. Quæsivit enim " *quid esset cur se* loco commovisset, atque ad superos evo- " câsset. Cui respondit mox *Saulus* de angustiis suis urgentibus; " adesse cum exer- " citu *Palæstinos, dereliquisse se Deum, nec aut voce prophetarum aut somniis (ut* " *olim) respondere. Eum igitur advocâsse, ut quid agendum edoceret.* " Ut ego, in- " quit spectrum, edoceam te, *cùm te Deus deseruerit*, inimicóque tuo *faveat*, *pera-* " *gátque illi* omnia *quæ voce meâ est pollicitus*? Nè tibi frustrà blanditor ulteriùs. *Ab-* " *latum à te regnum, & Davidi est traditum.* Quam *tu*, *neglecto Dei mandato, de* " *Amalecitis vindictam non exegisti, hanc de te jam* sumpturus est *Deus*. Tui verò " causâ, ipsum *exercitum* & castra *Israëlitarum traditurus est* hostibus *Palæstinis: tú-* " *que mecum* apud inferos, *& tui erunt cras filii.* Divinare Dæmon hæc & prædicere potuit, quæ, permittente Deo, ipse erat fortassis ex parte maxima peracturus; ut calamitates insignes *Jobi*. Cùm tanta sibi audiret *Saulus* à *Samuele* (ut saltem credidit) prædicta mala & denunciata, tremore subito perculsus, & præcipiti virium lapsu, in terram corruit; eóque id faciliùs factum, quòd esset inediâ debilitatus. Spectro evanescente, Saga ad *Saulum* rediit, comitésque simul regis ingressi sunt, ut dominum suum labentem tollerent. Mulier autem tanto discruciatum pavore cùm regem cerneret, excusare se quantum potuit; " *Ejus mandatis obsecutam, extremum* " ait se *vitæ discrimen adiisse*; sed ejus promissis & fide fretam. *Nunc igitur obsecrare,* " ut *ille sibi dignetur etiam obtemperare, sibique* aliquid *comedere, quò ad iter capes-* " *sendum validior sit.* Ille renuit inprimis, quasi se fame enecaturus. At famulorum & mulieris conjunctis precibus tandem victus, se ex humo in lectum sustulit. Mox vitulo saginato & azymo pane saturati, sub auroram in castra sese iterum receperunt. (1 *Sam.* 28.)

Cujus facti mox eum serò, sed serò, pœnitet.

David, è castris Achishi rediens,

§ 31. Cùm transirent fortè *Palæstinorum* exercitus (qui tum lustrabantur) per legiones & centurias, principes *Davidem* cum *Achisho* militantem in extremo agmine animadverterunt; miratíque sunt, *Hebræos*, homines certè peregrinos, imò verò ipsos hostes, inter suos numerari & amicos & milites. *Achishus*, ut minueret suspicionem principum de *Davide*, dicit, " *eum Sauli fuisse* quidem *servum*, at profligatum " & profugum, & ad injurias vindicandas ultimo se discrimini objicere promptum " & paratum. Non esse cur ejus in dubium fides vocetur, quam ipse longo jam " tempore habuerit cognitam & spectatam. Ægre tulerunt proceres hanc pro *Davide* apologiam, cui nullo modo fidendum putabant illi. Monuerunt ergò, ut " præsidi- " um *remitteretur*; minùs illic futurum quàm *in prælio* periculosum. Quippe *hunc* " eum *esse decantatum in choreis*, & regis generum. Ultro forsan profugisse, quò " faciliùs *Palæstinis* insidias strueret. Aut si quæ sint inimicitiæ, nullam esse ratio- " nem *redimendi gratiam regis sui* faciliorem, quàm hostium exitio & proditione. *Achishus* sanè perinvitus, ut remitteret *Davidem*, induxit animum. Remisit tamen, nè principum consiliis adversaretur. Et *Jehovam* adhibuit testem, " *nihil in Da-* " *vide deprehendisse se fraudis*, nihil omnino suspicari. *Principibus tamen minùs eum* " *placere.* Monet ergò *Zielagum* ut bona cum venia *revertatur*, neque operâ ingratâ " *offendat* animos suspicaces. *Davidi* quidem percommoda, & pergrata forsan, hæc accidit, sive invidia, sive suspicio, quâ felicissimè nè patriæ bellum suæ inferret est impeditus. Aliquid tamen sui causâ erat *Achisho* reponendum, nè invitus videretur ad eam militiam accessisse, unde lubens & lætus receptui canit. Quærit ergò, " *ex* " *quo primùm tempore* gratiam regis ambivisset, ecquam de fide sua justam suspicio-

nem

"nem præbuisset, quâ jam sit meritò rejiciendus. Iterum *Achisus*, "*Novi equidem*, "aiebat, & insontem *esse te*, & in re militari præstantem virum; quem propterea "*quasi Angelum* de cœlo *mihi* delapsum colo. Quid alii sentiant, nec impedire "meum est, neque tuum molestè ferre. Ad tempus modo cede huic *procerum* for- "midini, *& manè primo Ziclagum unà cum tuis te confer*; nè fortè principes meticu- "losi morbo suo mederi vestro malo malè conentur, morantibúsque aut vim aut in- "sidias parent. (1 *Sam.* 29.) Providentia Dei sapientissima multò meliùs consuluit *Davidis* rebus, quàm suâ ipse vel prudentiâ vel fortitudine potuisset. Ad summam ejus utilitatem suspicione principum usa est. Prohibuit nè patriam armis peteret; quo popularium suorum animos proculdubio amisisset, &, quantum in illis erat, regni spem. Deinde, spatium dedit opportunum recuperandi ea omnia quæ *Ziclagi* amissa erant, & locupletandi se insuper majori prædâ. Quòd si prælio interfuisset, actum esset de gratia illa quâ apud populum prævalebat, actum esset de bonis omnibus quæ congesserat *Ziclagi*. Quare ab injusto contra *Israelitas* bello, ad necessarium suscipiendum contra *Amalecitas*, Deus *Davidicos* revocavit. Simulatque enim è castris pervenêre *Ziclagum*, urbem vacuam, imò dirutam, flammísque vastatam, invenerunt. Nimirum *Amalecitæ*, captatâ belli *Israelitici* occasione, ceperant, diripuerant, incenderántque præsidium illud, interim dum *David* cum suis aberat. Nullus erat ex *Davidicis* cui non damnum ea clades non leve dederit, aut cui lacrymas non expresserit uberrimas. Lacrymis tandem deficientibus, in iram & furorem transtulerunt mœrorem suum. Nec multùm aberat quin lapidibus *Davidem* peterent, suæ in castra profectionis, ac tantæ propterea calamitatis, autorem. Idem etiam *Amalecitas* deprædationibus irritaverat. Ille quidem populi acerbissimè dolentis temeritatem æquo animo ferebat, altóque silentio devorabat. Omnem interea spem suam atque fiduciam in Deo solo collocabat. Tandem à se suorum divertit in hostes impetum. *Abiatharem* jubet Divinum Numen consulere, an persequendi sint *Amalecitæ*; an suas res sit recuperaturus. Persequi mandat oraculum, & recuperaturum promittit omnia. Idcirco summâ festinatione vestigiis hostium inhærens; ad *Bezorem* torrentem pervenêre. Hic ducenti, vel nimiâ festinatione, vel ineditâ lassi, cum impedimentis relicti substiterunt. Expediti perrexerunt quadringenti, hominémque famelicum in agris fortè palantem offenderunt; qui victu paululùm recreatus, *Davidem* docuit, "*Ægyptium se esse*, *servum Amalecitæ* cujusdam; "*cùm* in via *ægrotaret*, *à domino suo derelictum*, *tres* totos *dies* toleravisse jejunium. Poscit ab eo *David*, ad exercitum *Amalecitarum* ut se deducat. "Facturum *Ægyptius* "pollicetur, modò & ille promittat *sibi juratus*, *neque se interfecturum*, *neque* jam li- "berum *domino suo traditurum*. Factâ fide, *Amalecitas* indicio servi sub crepusculo vespertino consecutus est *David*. Illi per herbam fusi, longéque ac latè diffusi, convivabantur genialiter & tripudiabant, quasi in portu navigantes jam, extra omnem fortunæ aleam positi. Longè aberat *Judæa*, longiùs *David*. *Palæstinis* & *Israëlitis* non vacabat, mutuis cladibus se invicem atterentibus. Securos igitur & incompositos adortus *David* summâ vi ingruentibus jam tenebris, pedites ferè cecidit omnes. Nam ad proximæ lucis vesperam persecutus est. Ex tanta hominum multitudine, quadringenti solùm camelis incitatis evaserunt. Reliqui aut cæsi, aut capti. Omnis etiam præda recepta est, non modò *Ziclagensium*, sed aliorum quoque *Palæstinorum Judæorúm*que non pauca. Omnem enim Australem tractum utriusque regionis depopulati fuerant *Amalecitæ*. At *Ziclagi*, nemine repugnante, interfectus est nemo. Spolia incruenta eam ob causam sustulerunt. Hominum avaritia ad clementiam plùs profuit, quàm crudelitas ad vindictæ talionem nocuit. Reliqua ergò armenta maxima, gregésque ferè innumeri aliunde capti quàm à *Ziclagensibus*, perinde atque in triumpho ordine præcedebant; parvâ *Ziclagensibus* ereptâ prædâ subsequente. Ac de primis armentarii respondebant obviis & prædicabant, *ea esse Davidis spolia*. In hac videlicet expeditione summâ *David* prudentiâ & fortitudine & industriâ usus est. Ecce vulgi ingenium —— *varium & mutabile semper*. Quem ad lapides modò irritati poposcerant, jam sibi decorandum nullo non honore censent. Ecce fructus uberes non fucatæ pœnitentiæ, precationis admodum piæ, spei denique & fiduciæ in unico Deo collocatæ. Multa *David* patraverat neglecto Deo & inconsulto. Ad *Palæstinos* confugerat ex *Judæa*: *Amalecitas* deprædatus fuerat: aderat *Palæstinis* contra patriam suam auxilio. At horum omnium pœnas dedit. Ex castris enim *Palæstinorum*, ubi hæserat aliquandiu cum periculo, dimissus tandem est cum probro. Ab *Amalecitis* quam incolebat urbs capta, direpta, deleta flammis. Omnium odia in se

A.M. 2949.

Ziclagi amissa omnia

à prædatoribus recuperat *Amalecitis*;

& profundo quasi imo ersus, emergit clarior.

A.M. 2949. se unum excitârat. *Saulum* habuit inimicissimum. Gravi apud *Palæstinos* suspicione laborabat. *Amalecitæ* eum ex facili bonis omnibus spoliârunt. Et, nè quid domi superesset tantis in malis solatiorum, commilitonibus usque adeò se invisum suis reddiderat, utì de lapidatione (supplicio summo) cogitârint. Ubi verò tandem sincerâ pietate ad Deum rediit, ejúsque responsa & opem petiit,

Concidunt venti, fugiúntque nubes ;

& ipse quasi mersus profundo clarior evenit. Spoliis omnibus exuti, & penè deleti *Amalecitæ*. *Saulus* extinctus viam facilem *Davidi* ad regnum patefecit. Sui milites, qui afflictum depresserant modò & exsecrabantur, lætioribus jam rebus, eundem laudibus ad cœlum efferunt. Supererant quidem *Palæstini*, & jam ultimò superabant, ad gloriam scilicet *Davidis* & triumphos in posterum asservati. Itaque domum properat *David*, victor simul & triumphator. Ad torrentem *Bezorem* occurrunt læti, qui fessi de via cum impedimentis erant relicti ; comitérque à *Davide* accepti sunt. Sed milites quidam seditiosi improbique admodum prodiêre, clamantes, "nullam "esse habendam ignaviæ rationem ; nullâ eos mercede dignos, *nullâ parte spoliorum* "*donandos esse*, qui militiam detrectârant, lassísque in via substiterant. Satis futu-"rum, si *uxores* à se acciperent *liberósque*. Eorum reliqua esse debere, qui sudore "suo & sanguine ab hostibus ea vindicâssent. Qui fugit molam, fugit & farinam.

Spoliorum divisionem ex æquo fieri decernit. At hujusmodi inclementiam & avaritiam *David* minimè probandam censuit. "Imò "verò, (inquit) *mei fratres*, nolite *vos* in fratres tam rigidos, nè dicam iniquos, vos "præbere. Spolia vobis arrogare videmini, & quasi vestrum jus arripere, cùm *Dei* "hæc, non vestra, sit victoria. Oraculo hanc suo indixit nobis militiam Deus ; "promisit victoriam, qui solus præstitit. *Ægyptium* nobis in via ducem Deus obtu-"lit. Deus hostes securos, ebrios, inermes *nobis in manus tradidit*. Cùm hæc om-"nia solius *Dei* beneficio contigerint, quid nostris ea viribus consiliisve tribuimus, "victoriæque Divinæ fructibus fratres nostros excludimus ? Gratis danda, quæ "accepta sunt gratis. At nec forsan minora eorum merita, si meritis tantùm agen-"da res. Dum nos hostes adoriebamur, nostrorum impedimentorum custodia illis "est demandata. Si qui prædones involâssent, nostras direpturi sarcinas, illis non "minùs propugnanda essent impedimenta, quàm hostium spolia nobis erant vindi-"canda. Quid, quòd nobis quoque voluntate suâ saltem & studiis aderant, etsi "viribus adesse fatigati non poterant ? Quæ verò hæc iniquitas, quanta crudeli-"tas, malle nostros commilitones itinere confici nil proficientes, quàm, in via qui-"escentes, non minùs utilem custodiendo, quàm pugnando, nobis navare operam? "Ego igitur ità statuo, prædam æquo jure inter vos omnes dividendam, tam *custo-*"*dibus impedimentorum partes suas* distribuendas, quàm *iis qui prælio perfuncti sunt*. In hac *Davidis* sententia reliqui omnes acquieverunt, ità ut legis deinde vim apud hanc gentem semper habuerit. Ingenti prædâ potitus *David*, suos divitiis explevit omnes. Plurima tamen supererant, quæ amicis per *Judæam* virísque principibus donata sunt ; iis maximè in locis, ubi ipse cum exercitu diutissimè versatus onerique fuerat. Eâ benignitate ac munificentiâ popularium suorum studia sibi mirificè conciliabat. Spoliis enim hostium *Judaici* nominis acerrimorum eos est remuneratus, qui sui causâ vel à *Saulo*, vel ab *Amalecitis*, damna aliqua pertulissent. (1 *Sam.* 30.) *Manassidarum* complures, viri sanè fortissimi, (ex iis, puto, qui deleverant *Ismaëlitas*,) à *Saulo* ad *Davidem* cum *Achisbo* in prælium profecturum defecerant. Alii mox militum tribuni septem, *Ziclagum* redeunti, contra prædones *Amalecitas* auxiliati sunt, viri omnes robustissimi. Tum verò indies maximo milites ad eum numero confluebant, donec ingentem exercitum confecisset.

In monte Gilboa profligatus, mortem sibi accersit Saulus. § 32. Interea *Israëlitæ* cum *Palæstinis* in monte *Gilboa* congressi sunt ; sed victi fugatíque. Tres regis filii, *Jonathan*, *Abinadabus*, (qui *Ishui* vocatur 1 *Sam.* 14.49.) & *Malchishua*, cæsi. *Saulus* ipse saucius in magno discrimine versabatur, à sagittariis conclusus undique. Rebus ergò desperatis, nè vivus caperetur, armigerum (qui solus jam illi aderat) ità paucis compellat. "O unica jam superstes mihi me-"orum fides, nisi tua mihi subveniat manus, in manus hostium infidelium & per-"fidorum jam incido, & *Samsonis* repeto pistrinum. Cingimur telis, & quasi sco-"pus in medio, hostium ludus patemus omnium. Nec facultas elabendi, nec pug-"nandi copia fit. Si confligere liceret, etsi vix mihi sufficiant vires, malim hosti-"um *gladio* interimi, quàm *tuo* ; tuo malim, quàm meo ; quovis cujuscunque occidi

"ma-

A.M. 2949.

"malim, quàm vivus ab hostibus ad cruciatum simul duci, & ad *ludibrium*. Quam "ego sæpius *Palæstinis* inflixi pœnam, ea jam munus mihi erit, undecunque mors "data. Hoc ultimum à te munus peto, ultime meorum fidissiméque. Rem tam atrocem, armigeri horrentis ac trepidantis vix aut nè vix quidem ferebant vires; animus profectò non tulit. Dum ille ob majestatis reverentiam detrectat, instant hostes; properato est opus. Aut cæditur jam *Saulns*, aut capitur. "Quod amicus "negat, ab inimicis (inquit) non exspectabo. Habeant sibi cadaver hoc; *Saulum* "certè non habebunt. Ego memet à pistrinis atque ludibriis vindicabo. Hæc locutus, suo se protinus trajecit gladio & interemit. Tradiderat quidem ei Deus gladii jus, at in hostes perditósque cives, non in se gladii injuriam tradidit. Sed *Agagi* vicem subit ipse, ac pœnam luit. Damnato pepercerat, indemnatum se peremit. Armiger-regi suo mortuo superesse non sustinuit. Quam *Saulo* necem inferre horruit, non horret sibi. Viri fortis esse, *Catoniani* contendunt *Stoïci*, sibi necem asciscere, mala ubi premunt non toleranda. Imò verò mollis & ignavi potiùs est animi, graviora morte mala moriendo subterfugere. Ea enim si ferre posset, mortem sibi non inferret. Poëta ille quàm *Stoïcus* hac in re meliùs philosophatur;

Rebus in angustis facile est contemnere vitam:
Fortiter ille facit, qui miser esse potest. (*Mart.* Epig. 11.57.)

Palæstini, victoriâ partâ, ad spolia colligenda postridie adsuerunt. Cadavera *Sauli* filiorúmque inventa sunt. Caput regis præcisum, & detracta sunt ei arma. Per omnes urbes ditionis suæ nuncii de victoria missi; per omnia idolorum templa supplicationes decretæ. Arma regis in *Ashtarothæ* templo, caput in *Dagonis* affixum est. In muris denique *Bethsanæ* patris cadavera filiorúmque suspensa sunt, quasi præclara victoriæ monumenta. *Gabeshenses-Gileaditæ*, nondum oblitii se per *Saulum* à *Nabashi Ammonitæ* crudelitate vindicatos, tantam ei ejúsque liberis ignominiam factam à *Palæstinis* non tulerunt. Fortissimus quisque armis accingit se; itinere nocturno *Bethsanam* petunt; ablata muris cadavera in urbem suam deferunt; &, nè quo deinde probro afficiantur, ignibus committunt, & sub arbore conspicua sepeliunt ossa. Denique, jejuniis dierum septem, atque luctibus solennioribus, principum funeribus est parentatum. Tot diebus videlicet à *Nabasho* concessis, opem urbi & salutem attulerat *Saulus*.

Ejus cadaveri vindicato à *Jabeshensibus* parentatur.

Quàm bene apud memores veteris stat gratia facti?

Post cladem hanc, *Hebræi* omnes qui ad *Gilboæ* radices citra vallem *Jordanémque* habitabant, sedibus relictis, salutari nunc fugâ in tutiora se receperunt. Urbes illico *Palæstini* præsidiis suis primò, mox & coloniis, occupârunt. Hunc habuit exitum *Israclitarum* rex primus, qui pertinaciâ populari à Deo quodammodo invito extortus est; ab invito etiam populo acceptus quodammodo, ambitiosè injustéque, Imò infideliter regnavit, suóque denique judicio se damnatum interemit. Ad pœnas æternas damnatúsne sit à Deo, nostrum non est profectò aut definire, aut disquirere. Cùm Sacræ Literæ conticescant, nè temere simus soliciti in rebus alienis, verùm nostrarum satagamus. *Pellicanus* quidem eum ab æterna absolvit morte; *Osiander* in perpetuos inferorum cruciatus eundem abjicit. Nobis videtur ambigendum; quanquam, post tot scelera, nulla pateant in Verbo Dei veræ indicia pœnitentiæ. Nec de annis quot *Saulus* regnaverit, magis constat. *Octodecim*, ait *Josephus*, *ante obitum Samuelu, viginti post.* (Antiqu. 6. 15.) At ejus autoritati minimum tribuo, ab ipsis Prophetarum scriptis sæpenumero discrepantis. Doctissimus *Usserius* annos ejus regni 40 numerat, scilicet ex *Actorum* 13.21. Quos tamen alii, & (puto) rectiùs, *Samueli* simul & *Saulo* conjunctim tribuunt; idque propter communem publicæ rei administrationem, postquam rex *Saulus* creatus est. (1 *Sam.* 11.7. & 13. 15. & cap. 16.) Tertio enim ex quo regnare cœpit anno, filius *Jonathan* præfecturam militiæ gessit, virúmque se præstitit, expugnatis *Palæstinorum* præsidiis, præstantissimum. Quod tamen ante vigesimum ætatis annum vix fieri posse credendum est. Itaque patrem *Jonathanis* credibile est ferè quadragesimum attigisse. Quòd si post hæc annos vixisset alios ferè quadraginta, grandævus senex occubuisset, & jam diu rude dignus. Et *Samuel* ante imperium *Sauli* jam planè consenuerat; (1 *Sam.* 8. 1.) non nisi uno anno aut altero ante *Saulum* defunctus. (1 *Sam.* 25. 1.) Si ergò *Saulus* quadraginta regnavit annos, *Samuelem* necesse est centena-

Quot annis regnaverit, res est ardua definire.

A.M. 2949. rio majorem obiisse. *Eli* Pontificis memoratur senectus, (1 *Sam.*4.15.) qui annos nonaginta & octo vixerat. Senectus etiam *Davidis*, utpote septuagenarii, pari modo commemoratur. (1 *Reg.* 1. 1. 2 *Sam.* 5. 4.) Quòd si *Samuel* Propheta centum annos superavisset, & *Saulus* ferè attigisset octoginta, quidni senectus utriusque fuisset etiam commemorata? Quàm ridiculum verò sit quod scribit *Josephus*, *Saulum* viginti post obitum *Samuelis* regnâsse annis, ex eo patet, quòd necessariò hinc consequitur, *Davidem* ante annum ætatis decimum superavisse *Goliathum*. Annos enim triginta natus regnum iniit *Judaïcum*, *Saulo* mortuo. *Samuel* autem aliquot, opinor, annos victo giganti superstes erat. Quippe ad eum *Ramam* post nuptias *Michalis* confugit *David*. *Cedrenus*, autor non contemnendus, ait *Saulum* ante *Davidem* annis regnavisse decem; quæ longè probabilior est conjectura. Nam quæ à *Saulo* gesta sunt omnia, decem annis duodecímve facilè possunt definiri.

DAVID,

DAVID,

SIVE

ANNALIUM MUNDI

Tomi Primi

LIBER UNDECIMUS;

Qui,

Ab anno primo *Davidis Judææ* regis ad ultimum *Abiami*, annos describit 100.

§ 1. QUO tempore victor à cæde *Amalecitarum* reversus est *David*, eo victus à *Palæstinis* interiit *Saulus*. Tertio pòst die nuncius aderat ex prælio, magnum præ se luctum ferens, laceratis vestibus, capitéque cineribus consperso. Hic enim erat lugentium ritus apud *Israelitas*; ut apud *Romanos* pullati sordidatíque incedebant. Ac inprimis, humi ferè prostratus, reverentiam *Davidi*, ut futuro jam regi, summam exhibuit. Interrogatus deinde quem afferret nuncium; E castris *Hebræorum* evasisse aiebat se. Tum verò solicitè *David* quærere, ut *Israëlitarum* haberent se res. " Pessimè, inquit ille. Exercitus enim *in fugam actus est*; *interfecti quàm* " *plurimi*; *Saulus* ipse *filiúsque Jonathan ceciderunt*. Perculsus vehementer *David*, ut certior adhuc tanta de re fieret, unde nuncio constaret de *Sauli* & *Jonathanis* nece percontatus est. Respondit ille, " in *Gilboam fortè se montem ascendisse* dum prælium " committeretur. *Saulum* vidisse *innitentem lanceæ suæ*, *curribus equitibúsque* hostium *impetu summo persequentibus*. *Conspectum ab eo se*, &, ubi *Amalecitam* esse, " non hostem, didicit, impensè *oratum*, ut *vitam ei*, tantis *in angustiis* hærenti minimè gratam, *adimeret*. Gratificatum ei se tantillo beneficio, & usuram vitæ ho-" rariam tam obnixè rogatum sustulisse. *Diadema verò ejus capiti*, *& brachio abs-*" *tulisse armillam*, *ut ad dominum* ea *afferret Davidem*. Illico *David* quíque aderant ei commilitones, magno correpti dolore, luctui & lacrymis die toto dederunt se, ad vesperam usque jejuni. Tum verò ad suos ait *David*, " Nuncium hunc *Amalecitam*, " qui regi suo, *Jehovæ Christo*, ausus est *inferre* nefarias *manus*, ad ultimum rapitote " supplicium. Nè quid de iniquitate judicii conqueratur, suo se indicio prodidit, ac " *testimonio* damnavit, veróne an falso, ipse viderit. Ità verè trucidatus est, qui trucidâsse regem se finxerat. *Romano* quidem jure, falsum in re capitali testimonium erat luendum capite. Credibile est fuisse hunc hominem rusticanum ex ea vicinia, qui ad prædam auferendam cùm in montem *Gilboam* ascendisset vesperi, regium fortè offendit cadaver: indè diadematis & armillæ spolium abstulisse, quibus regi qui exspectabatur novo gratificaretur. Veram ille *Davidi* lætitiam se suo luctu simulato allaturum sperabat. At acerbum illi dolorem intulit. Et magnum sui men-

A.M. 2950.

Davidem Saulo parentatum

A.M. 2950. dacii fructum dum exspectabat, mortis præmio donatus est. Quanta nonnunquam de spe homines avari decidunt! Dum lucrum artibus malis maximum captant, in exitium non opinantes ruunt. Nec fletu & dolore tantùm suæ patriæ cladem, sui amici *Jonathanis* jacturam, sui regis, quanquam inimicissimi, interitum prosecutus est *David*; sed & Epicedium quoque cecinit, carminéque elegiaco summorum virorum obitus concelebravit. *Judæorum* verò pueris funebre canticum tradidit ediscendum, In *Jasheri* Libro conscriptum; cui nomen cantilenæ *Arcus*, vel à prima voce datum est, vel ab argumento, instrumentóve musico. (2 *Sam.* 1.)

Judæorum principes populúsque regem sibi præfecerunt. Magnas hactenus devoraverat molestias *David*, exsulando à patria & populo Dei, commorandóque in profana *Palæstinorum* gente, quò *Sauli* hostis eum adegerat odium implacabile. Meminerátque se ad regnum habere datum à Deo jus. *Saulo* igitur sublato, jam nihil prohibebat quin & rediret & regnaret, quin & patriâ & imperio frueretur. Sed inauspicatò nihil in tanta re moliendum fuit, inconsultóque Deo. Dei ergò voluntatem per aliquem Prophetam Pontificémve (nec enim liquet) explorandam censuit, quærendúmque utrùm *in Judæam proficisceretur. Proficisci* à Deo jussus est. Deinde, quam in urbem *ascenderet. Hebronem* assignavit oraculum. *Hebronem* ergò *David* sociíque omnes cum familiis commigravêre, oppidáque ejus ditionis tenuerunt. Eò mox principes populúsque *Judææ* convenêre *Davidem*, oleóque sacro inunctum denuo, Regem sibi prælecerunt, peracto illi jam anno ætatis tricesimo.

§ 2. In ore erat omni populo factum memorabile *Jabeshensium.* Cujus ubi famam *David* accepisset, non potuit non suam illis in regem & benemeritum gratulari gratitudinem. Per legatos ergò laudavit, & "bona iis omnia comprecatus est, "qui *dominum suum* ab hostium injuria & ludibrio vindicâssent. Pergerent porrò "monuit, & *macti* essent *virtute fortitudinéque suâ*; suam & *ipse illis* omnem opem "operámque pollicitus, si quid opus foret, quem, *Saulo mortuo*, *regem sibi Judæi* "omnes renunciâssent. Non deerant fortasse qui factum illud præclarum malè narrando depravabant, onerabántque invidiâ, ut *Davidis* inimico nimis honorificum; & deferebant *Jabeshenses*, ut adversariorum & familiæ *Saulinæ* nimiùm studiosos. *David* autem, ingenio mitissimo vir, qui omnes quocunque modo ad studium virtutis provocandos putabat, ipsos adversarios benignitate suâ victos conciliare maluit, quàm asperiùs tractando magis infensos reddere. Confinia *Judææ* hostes varii premebant: *Israëlitæ* à Borea; *Amalecitæ* ad Meridiem; ab Occidente *Palæstini*: Bella undique exspectanda erant. Nihil erat tutum sine armis futurum. Quare, ab ipso ferè sui Principatûs initio, *David* turmas videtur militum ordinarias per omnem suam ditionem instituisse duodecim, cum ducibus, tribunis, centurionibus, aliisque præfectis, quæ regno regíque singulis mensibus adessent præsidio. Ab initio fuisse institutas, indicio est, quòd unus ducum, ordine quartus, *Asahel* numeratur, *Joabi* frater, qui tertio *Davidis Hebrone* regnantis anno interemptus est. Turmæ verò singulæ constabant millibus militum viginti quatuor. Sed nondum mihi planè constat, an *Judæa* unica tot millia suppeditârit; an potiùs in hunc excreverint numerum postea quàm omnes *Israëlitæ* uni *Davidi* paruerunt. (1 *Chronic.* 27. 1, 2, &c.)

A.M. 2951. *Abnerus* interea, militiæ *Saulinæ* præfectus, colligebat palantes milites, etsi regem in acie reliquerat, non relicturus & regnum. Hoc enim, armorum præsidio munitus, cuicunque vellet traditurus videbatur, modò minimam præ se ferenti speciem juris. Apud *Davidem* non erat cur aliquam exspectaret gratiam, quem ut caperet cæderétve, sæpius militaverat *Saulo*. Alius erat illi quærendus quem populo præficeret, eóque sibi subjiceret beneficio. Supererat adhuc unus è *Sauli* quatuor filiis, *Ibosethus*: (qui & *Eshbaal* appellatur 1 *Chron.* 8. 33.) sive is ex prælio effugerat, sequutus *Abnerum*; sive bello non interfuit, rebus domesticis præpositus absente in armis rege. Et speciosissimus hæreditariæ successionis titulus plurimùm apud vulgus valet. Et plurimùm certè valere debet, nisi aliter constituat Deus. Eum igitur *Abnerus*, consanguineum suum, quadragenarium jam, sed hominem, puto, debilem & ignavum, quò magis obligaretur indignus, sceptro donavit regio. Ac inprimis, *Jordane* transmisso, ad urbem transtulit *Mahanaim*. Illic enim, flumine interjecto, tutior futurus videbatur à *Palæstinorum* conatibus *Davidicorúmque*. Illic eum regem constituit *Israëlitarum*, præter unos *Judæos*, omnium. Haud ignorabant fortasse tribus reliquæ Dei voluntatem, meritáque *Davidis* præclara. At non

Israëlitis verò præfecit Ibosethum Abnerus.

sunt

sunt ausi repugnare præfecto militum, copiis instructo veteranis. Tantum arma valent, militúmque parata vis, ad ipsa regna constituenda transferendáque, in populo præsertim ad pacem composito & quietem. *Isbosethi* ergò *Abnerique* submisêre cervices jugo, exspectantes, opinor, idoneum tempus, quo sine damno suo periculóve possent imperium *Saülinum Davidico* permutare. A.M. 2950.

Duos jam annos *Isbosethus* in *Israëlitas* dominatus est, interpellante nemine. Nec enim *David*, etsi Deus ei hoc promiserat imperium, quicquam molitus est, quo *Isbosetho* adimeret quod nullo jure detinebat. Dei donum exspectare maluit quàm sapere: sua tamen tueri, quæ à Deo jampridem acceperat, magnâ conabatur vi. Et ei vires accrescebant indies, attenuabantur *Isbosetho*. Suis ergò rebus declinantibus quotidie ut prospiceret *Abnerus*, nec vel unam *Davidi* concederet tribum impunè, in *Judæam* cum exercitu irrupit, nisi parêrent *Isbosetho*, flammis & ferro se vastaturum omnia minitatus. Missus à *Davide Joabus* qui populantem reprimeret, vimque repelleret vi. Is verò *Zeruiæ* suæ sororis filius natu maximus, & magnæ videbatur spei juvenis. At expertus eum est rex ferocem potiùs quàm fortem, fortem verò magis quàm pium. *Abishaium* & *Asabelem* fratres habuit; illum robore, hunc pedum agilitate insignem. Cùm ad lacum *Gibeonis* convenissent exercitus, *Abnerus* natu major, & peritior, copiarúmque majorum dux, ad pugnam provocabat. Tergiversabatur aliquandiu *Joabus*, sive quòd ità præcepisset *David*, sive quòd minoribus copiis diffideret. Tandem ostentatione militari *Abnerus*, juvenes duodecim ex *Benjaminitis*, qui armorum peritissimi habebantur, in medium prodire jussit, ut ex hostibus totidem eliecerent, pugnæque prælud ium exhiberent. *Joabus*, nè hostium jactantiâ suorum animi debilitarentur nimis, pari numero *Judæis* congrediendi potestatem fecit. Ubi ad manus ventum est, quasi ad carnificinam commissi, non ad pugnam, adversariorum suorum singuli capita prehendunt, latera confodiunt, vitam eripiunt, universi pereunt. Quæ barbara hæc & inhumana feritas, animabus hominum illudere, pascereque oculos cæde & sanguine, proficientes nihil ad victoriam? Locus tamen ex eo *Helcath-Hassurim*, hoc est, *Ager fortium*, appellatus est. Quasi verò ea fortitudo habenda sit, frustrà vitam prodigere, ac non furor potiùs & rabies quædam ferina. Hâc suorum laniena irritatis utrinque animis, concurrunt exercitus. Commisso prælio, fusi *Abnerani* in fugam se præcipitem conjecerunt. Deinde cædes & persecutio. Alii aliis fugientibus inhærebant; *Asabel*, qui pedibus plurimùm valebat, *Abneri* colligebat vestigia. Socios fortasse putabat mox subsidio sibi adfuturos. *Abnerus*, vir bellicosissimus, facilè potuisset adolescentem, ac penè inermem, conficere. Sed fratris *Joabi* gratiâ leniùs agere visum est. Monuit ergò juvenem iterum atque iterum, ut aliò declinaret, in alium quemvis agilitatem suam diverteret, nec invitum se ei faciendam adigeret. Cùm non parêret *Asabel*, sed pararet ipse vim, hastâ transverberatum *Abnerus* in via mortuum reliquit. Paulò nimis insolenter usus victoriâ juvenis, etiam aliis impedimento fuit moderatè cautéque usuris. Nam & socios qui persequebantur sui spectaculo jacentis in via remorabatur. Sole jam occidente, *Joabus* & *Abishaius Abnerum* penè consecuti sunt. At ille (*Benjaminitis* quibusdam iterum coactis in unum) collem quendam occupârat; ubi, ex loco edito munitóque per se, clarâ voce ità compellavit *Joabum*: "Quousque tandem vindictæ indulgebis iracundiæque tuæ? Quousque sanguinem sitiet *devorabitque* humanum tuus iste *gladius*? Nullúmne cædibus modum statues? Reminiscere vicissitudinis rerum humanarum; nec invitos adige ad pertinaciam. A.M. 2952. Hic à *Joabo* profligatur.

" *Quondam etiam victis redit in præcordia virtus.*

" Parce *fratrum* sanguini; neu ulteriùs terga cæde *Israëlitarum*. Exaudivit *Joabus*, &, militari more, jurejurando præmuniens orationem, "*nisi Abnerus interpellâsset*, " non ante *auroram* aiebat se à *persequenda* fuisse victoria milites revocaturum. Tuba deinde receptui cecinit. *Abnerus* cum suis totâ nocte *Mahanaïm* contendit: *Hebronem Joabus* sub crepusculum matutinum attigit; novemdecim amissis in hoc prælio, præter *Asabelem*; cæsis verò hostium trecentis & sexaginta. *Asabel* denique in tumulo paterno *Bethleemi* honorificè sepultus est. Neque tamen hæc victoria tam incruenta & modica contentionem de regno sustulit. Ea non nisi morte *Isbosethi* definita est. (2 *Sam.* cap. 2.)

§ 3. *Isbo-*

A.M. 2957.

Abnerus, à rege increpatus ſuo, deficit ad *Davidem*.

§ 3. *Isboſethi* regnum *Iſraëliticum* unius *Abneri* potentiâ induſtriâque militari ſulciebatur. Domi enim deſidebat ipſe rex, neque toto ſui regni ſeptennio quicquam geſſit memorabile. Difficiliora quæque munera domi foriſque unus obibat *Abnerus*. Eos alienari à ſe invicem ſimultatibus quibuſdam voluit Deus, quò faciliorem *Davidi* ad regnum univerſum viam ſterneret. Cum *Riſpa* quadam, *Sauli* concubina, conſueverat *Abnerus*. Quid enim ſibi non licere putabat, qui regem à ſe creatum ſibi ſubditum, & in ſua poteſtate habuit? At *Isboſethus* factum ſe regem meminerat, cujus operâ factum non ſatis prudenter æſtimabat. Itaque ſtuprum *Abneri*, ut patri ſuo probroſum, indignè admodum ferre viſus eſt; & libere magìs quàm opportunè reprehendit. Vehementer ſuccenſuit *Abnerus*, ab imbelli rege corripi ſe; minacibúſque verbis non ſedavit, ſed obruit ejus & extinxit iracundiam. "Hæccine, inquit, meorum erga te *familiámque Sauli* meritorum eſt merces, *qui* meas unius *Davidi* atque *Judæis* vires oppoſui veſtrî causâ? Qui, *tradendo* inimicis *te*, mihi gratiam conciliare quantamvis potui; regnum in te conferre immerentem ingratúmque malui. Itáne jam tibi vilis videor, *ut mulierculæ gratiâ me increpandum cenſeas?* Næ tu intelliges brevi, quantum *Abneri* ope operâque tibi opus ſit. Magno tibi conſtabit hæc in me contumelia tua. *Ità Deus mihi* ſit propitius *Jehova*, ut *ego id* ratum habiturus ſum, *quod juratus promiſit Davidi Deus*; ut ego *Iſraeliticum* quácunque patet *imperium, à familia Sauli* raptum, *in Davidem transferam*. Tantis perculſus minis *Isboſethus*, obmutuit illico, & demiſit auriculas—*ut iniquæ mentis aſellus*. Unde principes diſcant ignavi, quàm precariò regnent, qui fortitudine nituntur alienâ; quámque inermes ipſi ſint, omnibúſque fortunæ ictibus pateant, qui nullum habent clypeum gladiúmve quem opponant hoſtibus, niſi ducum præfectorúmque ſuorum virtutem bellicam. Neſcit regnare imperiúmque gerere, qui pugnare neſcit gereréque bellum. Nulla magìs regia eſt virtus quàm bellica & imperatoria. Arma ſunt pacis juſtitiæque munimenta & propugnacula: ſine quibus, omnia ſuis ſubditis rex proſpera bonáque, fauſta & felicia, optare poteſt, præſtare non poteſt. At nec armis poteſt in aliena manu. Verum etiam ridens dixit puer ille *Dionyſio*, cùm ei luſurus gladium tenendum traderet tyrannus, *Sic quidem tuam*, inquit, *hic mihi vitam trado*. Vitam certè regnúmque tradunt aliis principes, qui exercitum alienæ fidei credunt, imbelles ipſi, rerúmque militarium imperiti. Qui rectè igitur feliciterque regnaturi ſunt, manu alterâ ſceptrum juſtitiæ, alterâ fortitudinis gladium, gerant; ut *Agamemnon* ille *Homericus*,

> Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής.
> *Juſtitiâ dubium, validiſne potentior armis.*

Alterutra ſi deſit regi, mancus eſt; indigniſſimúſque prorſus ſceptro, qui gladium vibrare non poteſt. Quippe hoſtibus ſeditioſíſque civibus anſam dat, imò & ſuis nonnunquam ducibus, ignaviâ atque imperitiâ ſuâ, perturbandi res, evertendíque omnia.

Abnerus, ut revera præſtaret quod interpoſito juramento & ipſe minatus erat *Isboſetho*, & pollicitus *Davidi* Deus, nunciis primò rem agit: &, "*Davidi* fatetur univerſum regnum, ut datum cœlitus, deberi; operámque daturum pollicetur ſe, ut omnes ei tribus regi pareant, modò ſecum certis quibuſdam legibus paciſci non dedignetur. Annuit *David*, ſed & unam ipſe conditionem addidit, "nè accederet *Abnerus* ad ſe, *niſi* uxorem ſuam, *filiam Sauli Michalem, adduceret*, quanquam jam alteri marito traditam à patre. Idem ab *Isboſetho* per legatos petiit. Quam in adverſis fuerat expertus amantiſſimam ſui, proſperarum quoque rerum participem eſſe voluit. Sed & hanc fortaſſe occaſionem *Abnero* dandam putavit conveniendi ſe, *Isboſetho* rem ipſam non ſuſpicante. Ablatam ergò *Phaltieli*, *Abnero Isboſethus* tradidit ſororem ſuam, ut *Hebronem* deduceret ad *Davidem*. Et comitatus eſt *Phaltiel* maritus, quouſque per *Abnerum* licebat, ſpecioſiſſimam fœminam, ſed alterius jam uxorem. Dolens tandem lacrymánſque ubertim ſolus domum reverſus eſt. *Abnerus* autem *Davidi* tum ſuâ tum *Michalis* causâ gratiſſimus acceſſit, convivióque unà cum viginti ſociis acceptus eſt lautiſſimo. Egerat enim *Davidis* cauſam apud *Iſraelitas* acerrimè; *Benjaminitas* verò maximè, qui maximè averſi videbantur. Monuit enim, "hunc *ab iis regem expetitum* ſæpius, *hunc à Deo* conſtitutum, promiſſúmque cœlitus, hunc *à Palæſtinis hoſtibúſque* ſibi *omnibus vindicem futurum*. Adeſſe tempus *jam*, quo eum adipiſcantur *principem*, quem tantopere,

" quem

" quem toties *poposcerant*. His & hujusmodi verbis hominum voluntates studiáque omnium in *Davidem* excitabat. Quid postulaverit *Abnerus* à *Davide*, nusquam traditur. Militum credibile est præfecturam, & locum à rege secundum, quem apud *Saulum* obtinuerat, ambivisse. Quicquid erat, certum est, ambos votorum suorum compotes discessisse. Atque hæc prudentissimè gesta sunt, quantum humana ferunt consilia. At *Davidem* Deus sibi regnum debere uni volebat, non proditionibus consiliisve humanis. Frustrà igitur hæc omnia & constituta ab iis, & suscepta sunt. Properabat *Abnerus* jam ad concitandos *Israëlitas*, *Hebronémque* deducendos, ut novum sibi regem præficerent. Interim *Joabus* rediit cum exercitu, debellatis hostibus, & maximâ onustus prædâ. Cùm didicisset *Abnerum* adfuisse, dimissúmque à rege incolumem, non tam admiratus est, ut qui mitissimum *Davidis* ingenium noverat, quàm indignatus infremuit. Nam & *Asabelis* necem occasione hâc ulciscendam sibi putabat; neque ferendum ullo modo, (quæ maximè hominem stimulabat invidia,) ut *Abnerus* gratiâ valeret apud *Davidem*, suâque ipsum præfecturâ militum exueret. *Davidem* igitur inprimis increpare ausus est, quòd "hostem capitalem *Judaïci* nomi-"nis è manibus elabi sit passus; qui non alio consilio *advenisset*, quàm ut specularetur "omnia, *insidiásque Davidi* opportunas collocaret. Hæc apud regem præfatus, & egressus illico, nuncios misit clàm, inscio rege, qui *Abnerum* quasi ad rem à rege omissam revocarent. Monuisse *Davidem* satis *Joabo* visum est, nè, si id fortè accidisset quod animo parturiebat, acciditque mox, mirum temeréve regi factum videretur. Non exspectabat dum responderetur, & excusaretur *Abnerus*. Et summa fortasse festinatio *Joabi* (nè interim *Abnerus* evaderet) respondendi moram non tulit. Nec ipse *David* fortasse occulta sua cum *Abnero* consilia *Joabo* adhuc esse prodenda censuit, responsóve sibi opus. Ipsam quippe mox responsuram esse rem cogitabat, advenientibus deferentibúsque sibi regnum *Israëlitis*. *Abnerus* autem, nihil sceleris indè metuens ubi modò tantam erat expertus humanitatem, tantámque ipse fecerat rerum prosperarum spem, intrepidè rediit. Opperiebatur *Joabus*, & in portam unà cum *Abishaio* fratre deduxit. In loco publico de feriis quibusdam rebus amicè collocaturus videbatur; tùm nihil opinanti gladio perfodit latus, animámque eripuit. In vulgus data est *Asabelis* vindicta, quem tantus (aiebant) vir adolescentem, longéque imparem, confecerat. At id constabat ab invito factum, & juvenis pertinaciâ penè coacto, sui defendendi causâ. Ambitiosa magis æmulatio ad hoc facinus atrox & cruentum impulit. Ubi ad *Davidem* delata est tam nefariæ cædis fama, incredibili dolore perculsus, diris omnibus *Joabum* exsecratus est, qui (ut *Sulpitius* ait *Severus*) *fidem ejus cruentaverat*. Sublatis in cœlum manibus, "*Deum* testatur, "esse *innocentem se*, deprecatúrque nè aut sibi aut *regno suo* fraudi sit hoc immane "scelus. Autor, inquit, *Joabus luat*, tota luat *Joabi familia*; morbis omnibus labo-"rent, *fluxu impuro* polluantur & *lepra*, paralysi claudicent podagráque; mendicatò "vivant, immaturíve *pereant gladio*; immuni me, regnóque meo incolumi. Eò graviùs dolet imprecatúrque *Joabo David*, quò magis à se facinoris tam diri suspicionem amoliatur. Si enim tantus vir, fide publicâ evocatus, conscio fuisset rege interemptus, omnes à se *Israëlitas* alienâsset, apud quos gratiosissimus erat *Abnerus*, omnémque de sua fide ac Religione in posterum opinionem populi amisisset. Exsequias deinde quàm honorificè *Abnero* celebrari voluit, quò longiùs abesset à suspicione cædis. *Joabum* ducem omnésque jussit milites, in viri militaris, tantíque ducis, funere vestes lacerare, saccum induere, pompâque longissimâ lamentari. Ipse *David*, neglectâ majestate regiâ, & pheretrum secutus est, & ad sepulchrum deflevit indignam maximi ducis necem, unà cum populo universo. Nec affectando lamentandóque tantùm, sed & carmine funebri cohonestavit exsequias.

A.M. 2957.

perfidéque transfossus à *Joabo* ex invidia,

à *Davide* lugetur, & splendido funere honestatur.

Heu! Abnere, jaces; sed non quo more scelesti:
Nulla manus religant vincula, nulla pedes.
Candida credulitas nocuit tibi; perfidiosâ
Insidiatorum proditione jaces.

Hæc videtur ad sepulchrum cecinisse rex; quæ cœtus universus lugubri ploratu comprobavit. A sepulchro ad convivium funebre secutus regem est populus. Tempore id solebat esse meridiano prandium. At *David*, quò magis constaret omnibus, eum revera & ex animo dolere lugeréque, omni cibo abstinuit, & suis urgentibus juravit, se ad vesperam jejunaturum. Animadvertit populus & comprobavit hoc; ut

& re-

A.M. 2957. & reliqua omnia quæ in hac celebratione funeris à *Davide* gesta sunt mirificè populus approbavit. Sic enim, non *Judæi* modò, sed *Israëlitæ* universi exploratum habuêre, cædis *Abnerianæ* regem nullo modo participem aut conscium fuisse. At fortasse homicidarum pœnâ, & ultione cædis legitimâ, faciliùs purgare se apud populum potuisset, quàm lacrymis & jejunio, pompâque omni funeris. Neque regem id latebat. Itaque de ista etiam re purgandum se apud aulicos putavit procerésque suos hâc oratione. "*Occidit* nobis *hodie*, nobilissimi proceres, clarissimum sidus; "lumen columénque suæ patriæ, inclytus ille dux *Abnerus occidit*. Quémque scelerataæ manus exitio dederunt, piæ jam condiderunt tumulo, & funere magnifico "extulerunt. Si quis fortè miratur quid sit, quòd, qui operam peramicam dedimus "corpori tumulando herois perempti, nullam de percussoribus quæstionem instituamus, exigamúsve pœnam: Id erat quòd convenire vos hoc tempore volui, ut "paucis à me acciperetis; nè, impunitate homicidarum, aliquam ipse maculam aut "suspicionem conscientiæ contraham. Novi equidem faciliùs indè me expediri posse ultione severâ perpetrati sceleris, quàm honorificentissimâ exsequiarum celebratione. Sed —— *Non omnia possumus omnes*; imò nè reges quidem ipsi. Unus "ille regum rex, qui fecit omnia, facere omnia potest unus. Nostræ omnium definitæ sunt vires, maximè omnium sunt meæ, cujus adhuc *messis in herba est*, & "omnis in flore fructus; nondum maturuit. *Zerviæ* verò *filii* ad opes nimias excreverunt. Illos nemo lacessat impunè tot stipatos gladiis. Ab iis repetere pœnas, "quid aliud est nisi crabrones irritare, & omnium in me unum gladios provocare "militum? quod quanto futurum sit cum totius regni periculo, quis non videt? "Ad tempus igitur connivendum censeo hac in re, nè ultio imprudens unius funeris "mille pariat. Ipsa justitia intempestiva crudelitatis plerumque rea est. Liceat ergò mihi causam hanc impræsentiarum commendare precibus *Deo*, ille ut in homines "*conscceleratos* debitis suppliciis *animadvertat*. Non me latet, ipsum præcipere Deum, ut *qui sanguinem humanum profuderit, ejus* itidem *sanguis operâ humanâ*, magistratuum atque regum, *profundatur*. Sed & bona tempore facienda bono & opportuno sunt. *Temporibus medicina juvat*. Tolerandi sunt morbi, donec ferant "remedia. Meæ fidei credite hanc rem. Ego tempus commodum aucupabor, quo "merita luat supplicia; nec cædis tam inhumanæ tetræque reus (propitio mihi Deo) "sine cæde & sanguine descendet in sepulchrum. Hæc apud suos *David*, ad impunitatem *Joabi* excusandam; in qua tamen humanitus aliquid passus videtur, & indulsisse nimiùm vel timori, vel gratiæ. Nec enim condonavit modò, sed nè in judicium vocavit unquam, nè homicidii atrocissimi reo conatus est pœnarum quicquam infligere. *Veterem ferendo injuriam, invitas novam*: ità scelera, ferendo sceius. Si vindicavisset *Abneri* necem *David*, *Amasam* pari proditione trucidatum vindicâsset à nece. Illecebra peccandi maxima est impunitatis spes, quæ ex impunitate præcedente oritur. (2 *Sam*. 3.)

Isbosethum qui perimunt mulctantur morte.

§ 4. *Abneri* cædes *Isbosetho* succidit nervos, debilitavit animos; eóque mortuo, timor auctus est, quo vivente periculum erat majus futurum. Nec *Isbosethus* modò, sed *Israëlitæ* omnes magnopere conturbati sunt. *Davidem* itaque jam quasi orientem Solem spectabant omnes adorabántque. Ejus gratiam ut conciliarent sibi duo tribuni militum, *Rechabus* & *Baana Benjaminitæ*, *Rimmonis Beerothitæ* filii, audax facinus designavêre. Exsulaverant illi nuper apud *Gittæos*, *Idumæos* alicubi *Arabésve*, *Abneri* (ut credibile est) offensi metu. Eo enim mortuo redeunt, & frumentariorum habitu in *Isbosethi* mediam domum penetrant, advertente nemine. In thalamo jacebat æstu meridiano solutus rex; ubi dormientem occupant & obtruncant. Caput ad *Davidem*, totâ nocte facientes longum, at ingratum iter, *Hebronem* deferunt. Et exsultantes quasi bene gestâ re, "*Ecce*, inquiunt ad regem, *Isbosethi* caput adversarii tui, cujus pater *Saulus tuæ vitæ insidiatus est*. Tuas *Dominus* Deus "injurias *hoc die de Saulo Saulique progenie vindicat*. Cùm hæc dixissent, tantum eos frustrata est præmii quod exspectabant spes, ut mortem iis *David* teste Deo interminatus sit. "Si enim eâ mercede dignus videbatur qui *mortem Sauli nunciaverat*; *quantò magis*, inquit, morte multandi *vos*, qui *virum bonum*, *sua* quietum "*in domo*, cubantem *in lecto*, *trucidâstis*? Meritò igitur luere debetis innocentem "quem fudistis *sanguinem*, *& ex terra tolli* quam polluistis cruore. Jussi ergò satellites impetu facto ceciderunt ambos, manúsque præcisas atque pedes ad piscinam *Hebrone* suspenderunt. Mali exempli res regia cædes, nec regi ferenda videbatur, utcunque

cunque rebus præsentibus commoda, in posterum damnosa tum sibi tum suis futura. *Isbosethi* verò caput in *Abneri* sui ducis conditum sepulchro est. (2 *Sam.* 4.) A.M. 2957.

Davidi jam regnum patebat *Israeliticum*: impedimenta obstabant nulla. *Saulus*, *Abnerúsque* & *Isbosethus*, qui hactenus aditum præcluserant, è medio sublati sunt: non tamen id agente aut procurante *Davide*, imò nè volente quidem probantéve. Unus Deus, qui promiserat, perfecerat omnia, inclinarátque voluntates populi totius ad *Davidem*. *Mephibosethus* tantùm superfuit, *Jonathanis* filius, ex familia *Sauli* legitima; sed & puer, & claudus, nec proinde ad sceptrum idoneus. Nutrix enim, nuncio de *Sauli* & *Jonathanis* interitu perterrita, dum præcipiti fugâ se ex ædibus cum puero quinquenni proripiebat, ille casu perfregit sibi crus, unde postea claudicavit. *Hebrone* igitur ultro convenerunt omnium tribuum principes, populique magna pars armata, ut io eum conferrent imperium universum. Ex *Judæis* millia tantùm sex & octingenti; *Simeonidarum*, centum supra septem millia viri fortissimi; *Levitarum*, millia quatuor & sexcenti; quibus aderant sacerdotum tria millia septingentíque duce *Jeboiadâ*, cum *Zadoce*, juvene, sed fortissimo, cum duobus & viginti suæ familiæ ducibus: *Benjaminitarum*, tria millia; *Ephraïmitarum*, viginti millia & sexcenti. *Manassidarum* altera pars millia præbuit octodecim. *Issacharita*, ducentos duces, temporum & opportunitatum scientissimos; *Zebulonitæ*, militum peritissimorum fidissimorúmque millia quinquaginta; *Naphtalidæ* duces mille, militum verò triginta & septem millia; *Danitæ*, octo & viginti millia & sexcentos; *Asheritæ*, quadraginta millia; *Gaditæ*, *Rubenitæ Manassidæ*que ultra *Jordanem*, centum & viginti millia emiserunt. Hæ tantæ ducum atque militum copiæ *Davidi* "adesse aiebant se, ut illi summam suarum rerum traderent. *Cognatos* enim illi se "non minùs quàm essent *Judæi*, ex eodem *Israële* oriundos; & expertos jampridem, *Saulo regnante*, prudentiam ejus in rebus gerendis, fortitudinem atque fidem. "Ei *Deum* denique provinciam hanc (id quod caput erat omnium) demandâsse. "Venisse igitur se, ut cum eo sacrum inirent fœdus; cum æquo jure imperaturum "subditis, fideliter obsecuturos ejus imperio se. Sancito fœdere, tertiò *David* unctus est; triduóque morati *Hebrone*, summa cum hilaritate convivati sunt *Israëlitæ*, tum præparatis epulis *Judæorum* sumptibus, tum comportatis aliunde asinorum & camelorum jumentorúmque operâ ex vicinis tribubus. Septennio jam regnaverat *David* & menses *Hebrone* sex. At ea urbs regia imperio ampliori jam, & ad Septentrionem longissimè porrecto, non satis opportuna videbatur, in extremis ferè sita finibus *Judææ* ad Meridiem. *Hierosolymæ* urbs erat in ipsis *Judaicæ Benjaminiticæ*que tribûs confiniis posita. (*Jos.* 15. 63. & 18. 28.) Ea commodum datura videbatur corpori tanto imperii *Davidici* caput, & digna rege sedes futura. *Salem* hanc fuisse aliqui volunt, *Melchizedechi* regnum; occupatam deinde à *Jebusæis*, *Jebus* appellatam. (*Jud.* 19. 10, 11.) Ex utroque nomine, *Jebus* & *Salem*, mutatâ literâ, conflatum fuisse *Jerusalem*. Alii malunt à *Jehova Jire*, *Deus providebit*, *Gen.* 22. 14. (quod huic loco nomen *Abrahamus* dederat,) *Jerusalem*, quasi *Jiresalem*, fuisse dictam. Qui à *Solymis* montibus deductum opinantur hoc nomen, ex *Pisidia* longissimè remota petunt. Cúmque *Hierosolyma Græcanico* more fiat ex *Hebraïco Jerusalem*, aliqui tamen ex Ἱερὸν Σολομῶντος, propter Templum illic à *Solomone* constructum, coaluisse putant. Hi verò longiùs peregrinantur quàm in *Pisidiam*, ex fontibus *Græcis* vocem derivantes *Hebraïcam*. Ex hac urbe *Jebusæos* nec *Judæi* adhuc, (*Jos.* 15. 63.) neque *Benjaminitæ* (*Jud.* 1. 21.) expulerant. Omnes ergò quæ aderant copias ad *Hierosolymas* obsidendas traducere, opportunum *Davidi* visum est. Missi feciales inprimis, qui deditionem postularent. At *Jebusæi*, propugnaculo *Sionis* munitissimo freti, dicaciter illudunt feciali, responderique volunt *Davidi*, "*Nisi* "*cæcos & claudos tolleret*, (sic enim *David* illudere solebat idolorum statuis, *habere quidem oculos, at nihil cernere*; *pedes præ se ferre, nusquam tamen incedere*; eos, inquam, nisi tolleret, monebant,) "frustrà nè captaret civitatem hanc, quam *cæcorum* "*claudorúmque* deorum præsidia per tot secula præstitissent incolumem. Quod annis noo est quadringentis factum, fieri censebant non posse. Et magnæ profectò difficultatis erat discriminísque res, propter mœnium & munimentorum summam firmitudinem. Præmiis ergò *David* excitandos putabat qui susciperent. Duxerat quidem hactenus militiam *Davidicam Joabus*. Tantâ imperio accessione jam factâ, reliquos *David Israëlitas* ab hoc summæ dignitatis gradu excludi noluit. Dignissimo censuit concedendum. Publicè igitur denunciari jubet, eum exercitûs præfectum fore

David tertiò unctus est, rex totius populi Hebraïci.

Capta à *Davide Hierosolyma*.

A.M. 2957.

fote qui primus in arcem *Jebusæorum* penetraret, cæcósque & claudos invisissimos *Davidi* deos tolleret. *Joabus* contentione ambitionéque summâ actus, nè amitteret præfecturam militum, nihil non tentandum agendúmque sibi putavit. In arcem igitur primus aditum patefecit, primúmque deinde tenuit militiæ locum. *Sionis* arcem incoluit ipse rex, plurimísque ædificiis auxit undiquaque & ornavit. Appellata est propterea *Davidis civitas*. *Joabus* reliquam exædificavit. Cæsi (opinor) *Jebusæorum* sunt plurimi, expulsive. Relictus est *Arauna*, (de quo 2 *Sam.* 24.18, &c.) aliique forsan nonnulli, qui amicitiam cum *Judæis* coluerant priùs, Religionémque sunt amplexi. *David* ab hoc initio novis auctus est indies incrementis; quippe cui semper aderat propitius exercituum Deus.

ejus amicitiam Hiramus ambit.

*Hiramus Tyriorum Zidoniorúm*que rex, cùm de prospero successu *Davidis* famâ ex propinquo facilè accepisset, amicitiam ejus maturè conciliandam sibi putavit. Per legatos ergò gratulatus ei regni felicitatem, & de hostibus victoriam, ligna cedrina & fabros tum lignarios obtulit tum lapidarios, qui regiam in urbe nova novam illi construerent. Hactenus enim à *Palæstinis* impeditus est, nè *Sionis* urbis palatiique regii quam moliebatur constructionem perficeret. Omnibus jam felicissimè succedentibus, *David* animo gratissimo constabilitum sibi regnum agnovit esse à solo Deo, *Israelitarum* sui populi gratiâ. Nec enim sibi populum à Deo datum tondendum censuit deglubendúmque; (ut aulici regibus adulatores plerumque suggerunt;) sed populo se dari, ut pasceret regerétque subditos, quasi totidem filios, patriæ suæ communis pater. (2 *Sam.* 5. 12.)

A.M. 2958.

Palæstinos aggressores profligat David.

§ 5. Hactenus à cæde *Sauli* quieverant *Palæstini*, civilésque dissentiones inter ipsos *Israelitas*, aliis *Isbosethum* consectantibus, *Davidem* aliis, magno cum gaudio spectabant tuti. Neque opus, neque consultum putabant ipsi, eos hostiliter invadere, qui suis mutuò se viribus atterebant. Verendúmque videbatur, nè, si hostis accederet forinsecus, dissidentes inter se partes convenirent ad commune periculum propulsandum. At cùm regni totius vires in unum *Davidem* collatas audivissent, summis eum viribus impugnandum sibi putabant. Militiæ comites aderant dii sculptiles, & in valle *Rephaïorum*, id est, gigantum, copias omnes explicabant. In turrem aliquam *David* recepit se, donec ex Deo quæsivisset, utrùm *Palæstinis* repugnaret, feliciterque rem gesturus esset. Pugnare jussus à Deo, promissâ victoriâ, hostes fortiter aggressus fudit fugavítque. Sculptiles tantùm dii pedes quidem habebant, sed fugere moveréve se loco non valebant. Capti sunt ergò, & flammis dati. Loco nomen *Baal-Perazim David* esse voluit, eò quòd Deus ibi hostes dissipavisset, quomodo aquæ dissipantur effusæ: vel potiùs, quòd in eos irrupisset Deus, velut aquatum magna vis. Hanc sibi cladem *Palæstini* ultro accersebant, lacessendo quietum, & quasi dormientem suscitando leonem. Tantum quippe *David* gratitudini dabat, memoriæque beneficiorum quæ acceperat, ut noluerit inferre bellum, benéque de se meritos provocare. Provocatus autem ipse, sibi ac suis deesse non potuit. Nec enim fortitudinis erat minùs, lacessentibus armis respondere, quàm gratitudinis, cum benemerentibus beneficiis contendere.

Palæstini, victoriâ de *Saulo* partâ, in summam elati arrogantiam, fusos se à *Davide* indignissimè ferebant. Belli reliquias instaurant, copias addunt novas, novi certaminis aleam subituri. Maximâ iterum multitudine in vallem *Rephaïorum* se effundunt. Iterum Deus à *Davide* consulitur; qui vetuit "*nè* ultro occurreret hostibus, "opponerétve se palám: *verùm ducto circuitu*, ubi ad *mororum nemus* pervenisset, "*terga invaderet Palæstinorum* nihil indè metuentium. Neque verò id priùs, quàm "*strepitum* quasi hominum *in arborum cacuminibus incedentium audivisset*: Eo quasi

A.M. 2959.

Deinde se accingit ad cultum Dei redintegrandum, & Arcam Hierosolymam deducendam.

"elassico *excitati erumperent*; eo *Deum* significaturum, se *ut hostes profligaret Davidi* "suo *præivisse*. Monitis Dei obsecutus, claram *David* de hostibus facilémque victoriam nactus est. A *Geba*, seu *Gibeone*, (1 *Chron.* 14.16.) *Gazerem* usque, fugientium terga cecîdit, magnámque illis cladem intulit. Ità effecit Deus, celeberrimum ut esset apud gentes undique vicinas & formidolosum *Davidis* nomen. (2 *Sam.* cap. 5.)

Israelitarum rex *David*, quasi natus fuisset sublatúsque in regnum ad instaurandam solummodo Religionem, *Sauli* temporibus neglectam turpitérque jacentem, quicquid otii dabatur à muneribus bellicis, maxima ex parte in cultu Dei reficiendo exornandóque impendebat. *Hierosolymis* jam locum præparaverat Sacris à Deo destinatum. Atque inprimis eò Arcam fœderis in locum publicum, & in conditum

à se

à se Tabernaculum, ex ædibus privatis traducendam censuit. Nam ad eam se præsentem solebat Deus, & à Pontifice consulendum, exhibere. Per annos autem ferè quinquagenos sine Tabernaculo apud *Ciriath-Jearæos* delituerat. *Mosaicum* & vetus Tabernaculum, quod *Shilunte* sua in tribu collocaverat *Josua*, post Arcam à *Palæstinis* captam, sacerdotes *Ithamarite*, Pontificis *Eli* progenies, in urbem suam transtulerunt *Nobum*. Cæsis deinde sacerdotibus *Nobi*, *Saulus Gibeone* apud tribules suos, in urbe etiam sacerdotali, (*Jos.*21.17.) Arámque simul deposuit æneam. *A.M. 2959.* At nè tantam rem populo inconsulto aggrederetur, triginta sibi virorum lectissimorum millia ex omnibus regni partibus accivit *David*. His ubi consilium dè Arca reducenda suum proposuisset non magis quàm probavisset, ex eorum sententia, populum, unà cum Sacerdotibus atque *Levitis*, à *Sichore* amne, meridionali termino *Israelitidis*, usque ad fines *Hemathanæ* regionis ad Boream, (quà longissimè patet *Israelitarum* terra,) concivit omnem, ut à *Jearæis* Arcam Dei *Hierosolymas* comitarentur. Ea quidem *Levitarum* humeris portari debuit, præcipiente quidem Deo. (*Num.*4.15.) At verò nemini illorum in mentem venit, non regi pio, non *Levitis* ipsis sacerdotibúsve, hæc Dei lex. Eodem quo *Palæstini* modo, jumentis Arcam trahebant plaustro novo impositam. *Abio* filius *Abinadabi* præibat, monstrabátque viam; plaustrum agebat ejus frater *Uzza*. Summa cum lætitia exsultabat populus, ipséque rex tripudiabat. Gloriam verò Dei gaudiúmque publicum musicis instrumentis omnium generum concelebrabant. Sed voluptas hæc brevis luctu corrumpitur inopinato. Nam ad aream *Nachonis*, sive *Chidonis*, cùm pervenissent, titubantibus jumentis, (ità Deum voluisse credibile est, ut animantia illa bruta monerent homines, argueréntque erroris sui,) Arca subitò vacillabat: quam ad sublevandam, nè inclinata caderet, manum protinus admovebat *Uzza*. Sed morte subitâ multatus à Deo, eò quòd Arcam tetigisset, certum dedit argumentum offensi Numinis. *Temeritatis suæ dat pœnas Uzza.* Casu tam lugubri atque inexspectato cœtus obstupuit exhorruitque universus. Ipse dux pompæ *David* variis animi perturbationibus, irâ, dolore, pudore, metu, graviter admodum affectus est. Animadvertit, irato Deo, hanc non ritè gestam rem esse, nec ex Divino instituto. Vehementer ergò succensuit, non tantùm Sacerdotibus, qui non monuerant, verùm sibi etiam ipsi, qui non prospexerat nè quid peccaretur in re tam gravi. Regiæ verò negligentiæ dedisse pœnas tam graves *Uzzam*, dolebat maximè. Pudebat verò non minùs, ad rem irritam esse coactum tantâ populum multitudine, & irato Deo susceptam. Magnam sperabat ex hac re pietatis laudem. Jam verò ejus existimatio atque autoritas apud populum in magno discrimine versabatur. Tantum enim cùm viderant in medio cursu apparatum concidisse, non potuit non plurimis videri *David*, & rem hanc temere cœpisse, quam perfici noluit Deus; & indignus fuisse tanto hospite, quem in suam erat civitatem deducturus. Quare summo & ipse metu correptus est, nè quid, tantæ támque illicitæ celebritatis autor & primus dux, ab infesto Deo pœnæ pateretur. Recordabatur nimirum religionis hujus violationem millibus hominum quinquaginta interitum attulisse. Reveritus ergò Dei iram, non est ausus *Sionem* vas sacrum advehere, donec divinitus institutum ducendi morem didicisset. Ipsi etiam viri boni ipsâ pietate nonnunquam peccant, nisi in Sacris tractandis adhibeant sibi Deum ducem. Quare ad tempus apud *Levitam* virúmque pium, *Obed-Edomum*, deponendam esse Arcam censebat rex. *Gathæus* ille vocabatur, vel quòd *Gathi Palæstinorum* (exsulante tum patre) fuisset natus; vel quòd ipse illic esset diutissimè versatus.

§ 6. *Obed-Edomus* in suis ædibus Arcam Dei tres menses honorificè habuerat, hospitem haud ingratum. *Obedis* enim felices & prosperæ res omnes, ex quo sacrum hoc pignus receperat, in omnium tam oculis quàm ore erant. Domi forísque omnia illi ex voto succedebant. *A.M. 2960.* Felicitatem hanc *David* ad seipsum derivaturus, Tabernaculum novum magnificúmque *Sione* constituebat, quo Arca sacra teneretur. Vetus enim jacuerat per annos 50 neglectum, ac post annos ferè quingentos corruptum forsan & dissolutum. Ex Lege *Mosis* rex didicit, quomodo ritè & sine periculo ex Dei ipsius instituto Arca esset deportanda. Populum igitur jam denuo *Hierosolymas* cogit universum, Sacerdotes præcipuè & *Levitas*, ut accerserent Arcam & assectarentur: *Levitas* etiam ut portarent, quemadmodum à Deo præceptum est, (*Exod.*25.14. *Num.*4.15.) útque cantu instrumentísque musicis (quo modo tubis sacerdotes) quasi Deum ad suos reducem summo cum gaudio concelebrarent. *Arca tandem deducitur ex ædibus Obedis in Davidis civitatem.* *Zadocum* ergò & *Abiatharem*, principes Sacerdotum, adesse voluit: & ex *Levitis*, *Urie-*

 lem

A.M. 2960. *lem Cohathitarum* coryphæum, unà cum centum aliis atque viginti, ejusdem omnibus familiæ; *Meraritarum* principem *Asaiam*, cum ducentis vicenísque; *Gershomitarum Joëlem* principem, fratrúmque centum & triginta; ex familia *Elizaphanis*, *Shemaiam* principem, cognatósque ducentos; ex familia *Hebronis*, *Elielem* principem, cum octoginta cognatis; ex familia *Uzzielis* denique, principem *Amminadabum*, cognatorúmque centum ac duodecim. His tradidit sua mandata rex, ut se suósque ritè purgarent, nè immundi accederent ad Arcam Dei. Tandem paratis omnibus, ad *Obed-Edomum* pervenêre; in humeros Arca sublata est; clangebant tubæ; cantúsque vocum, nervorum, tibiarum cymbalórumque, tota vicinitas personabat. Indè verò passus progressi sex, consistere jubentur. *David* animadvertit, ritè instituto portandi more, pacatum esse adjutorémque *Levitis* Deum, nullum adesse periculum, tuta lætáque omnia. Victimæ igitur immolatæ sunt boves arietésque septem in ara tumultuariò è cespitibus facta, tum ut gratias Deo propitio agerent; tum ut implorarent Illius opem, quâ iter institutum faustissimè perficeretur. Ubi litatum est, iterum se Arca in viam dat, tubis iterum clangentibus, musicísque instrumentis omnium generum aëra mulcentibus, auréisque multitudinis. *David* autem, & qui portabant Arcam *Levitæ*, & qui cantabant, unà cum *Chenania* rectore chori, lineis induti vestibus incedebant; Ephodo etiam lineo accinctus rex cantabat ludebátque, & conatu maximo tripudiabat. Nihil indignum existimabat majestate suâ regiâ quod ad cultum honorémque majestatis Divinæ faceret; cui servum non minùs agnovit se, quàm de plebe quemvis infima homuncionem. Cùm pompa in *Davidis* civitatem ingrederetur, è fenestra spectabat regina *Michal*, & in media tripudiantium turba *Davidem* quoque saltantem strenuè coram Deo conspicabatur. Aulico fastu intumescens mulier protinus indignatur, & quasi rege indigna facientem despicatur animo pium conjugem. At Ille Arcam cùm in medio Tabernaculi novi statuisset, holocausta & pacifica *Jehovæ* sacra obtulit, populo epulum exhibuit, benedixit, dimisit. Singulis enim placentam panis, frustúmque carnis, & vini lagenam, etiam fœminis, dedit. Domum ut suæ quoque familiæ benediceret redeunti uxor obviàm occurrit *Michal*. Se non potuit continere, quin exprobraret ei quàm primùm, asperéque publicam saltationem, depositâ majestate regiâ, perstringeret. "*O quàm gloriosè*, inquit, magnificéque gesticulatus est *hodie Israelitarum monarcha*, "*& exuto* rege morionem egit ipsis *servorum suorum ancillis* deridendum! *David*, his aculeis aliquantùm exacerbatus, haud multò mitiùs respondit quàm fastuosa mulier est calumniata. "Itáne verò? inquit; das mihi vitio saltavisse? ipsámque objicis "pietatem? Non ego tibi ancillísve tuis, non hominum ulli, sed regi regum *Jehovæ* "saltavi rex: *qui tuo me patri prætulit*, *Saulóque* abdicato *cum familia*, *Davidi* tra-"didit hoc sceptrum, *ei* ego saltavi *Jehovæ*. Eò quòd me minorem gero, impero. "Minorem *verò adhuc viliorémque* (si quid opus) coram Divina Majestate *ego me gerram & abjiciam*. Quantò *Jehovam* majoris facio, tantò *illæ ipsæ quas tu narras ancillæ* (si quid sapiunt cœlitus) *majoris me facturæ sunt*. Hæc *David*, ut retunderet *Michalis* convitium. Ea verò pœnas hujus calumniæ satis (ut eâ tempestate videbatur) acerbas dedit. Mulier speciosa sterilitatis probro multata est. *Levitas* deinde constituit rex, qui coram Arca Dei quotidie ministrarent, *Asaphum* inprimis & ejus cognatos; ut in acta referrent res, gratiísque & laudibus Deum celebrarent; *Asaphus* quidem cymbalis, instrumentis alii nabliorum & citharis. Eodémque Psalmum die cantandum iis tradidit, qui in Libro *Psalmorum* 105. legitur. *Obed-Edomum Jeduthunis* filium & *Hosam* janitores; sacerdotes verò *Benaiam* & *Jahazielem* instituit tubicines. Nec neglectum est Tabernaculum in Excelso *Gibeonis*, & Ara vetus. Sed *Zadocus* sacerdos unà cum cognatis suis à rege constitutus est, ut manè & vesperi sacra quotidiana & reliqua perageret ex *Mosaicæ* Legis præscripto; *Heman* verò & *Jeduthun*, unà cum *Levitis* aliis, ut musicâ Deum celebrarent; filii *Jeduthunis*, ut januam custodirent. (1 *Chron*. 16.4, &c. & 37, &c.)

Michal Davidem suo damno irridet.

A.M. 2961. § 7. Pacem agebant *Israelitæ* jam, domique suæ *David* otiosè desidebat. Animo igitur pio gratóque in Deum cogitare cœpit, "*ædes* magnificas & *cedrinas habitare* "*se*, donante Deo; *Arcam* verò *Dei* huc & illuc peregrinantem *in tabernaculis agere*, "nullam habere fixam stabilémve sedem ubi conquiescat. *Nathanem* ergò Prophetam consuluit, (nè quid aggrederetur temere in tanti momenti re,) "utrùm Deo "id gratum esset futurum, si Ædem sacram, ubi collocaret Arcam Dei, construeret. "Ipsi enim Deo domum totius mundi ambitum nimis angustam fore. Consilium regis

Promissa Dei Davidi facta in præmium Templi destinati, sed non accepti.

regis *Nathan*, primâ ſpecie ſplendidum & perquam religioſum, mirificè comprobavit collaudavítque. At per quietem eâ nocte admonuit *Nathanem* Deus nè fieret, útque ſervum ſuum *Davidem* ſuis ità verbis commonefaceret: "*Túne mihi domum* " *ædificaturus es, qui, ex quo Iſraelitas ab Ægyptiis vindicavi*, ſemper *in pellibus* ha- " bitavi *hactenus, ambulavi*que *in tentoriis? Cui* verò unquam *ex Judicibus, quos po-* " *pulo meo* præfeci, *mihi ut* Templum *conderent imperavi?* Meum enim hac in re " mandatum erat, etiam tibi, exſpectandum, neque compingendus *in domum* invi- " tus ſum. Neque tamen aſpernari me putes voluntatem tuam, aut pium cultûs mei " ſtudium rejicere. Quomodo me hactenus expertus es, ità in poſterum tibi exſpec- " tabis fautorem adjutorémque benigniſſimum. *Ex paſtore te in regem ſuſtuli*; in- " ceptis tuis quibuſcunque *adfui* propitius; *inimicos tibi hoſtéſque omnes debellavi,* " *delevi*; *magnum* denique celeberrimúmque *tibi nomen* apud gentes etiam remotiſſi- " mas *dedi*. Sed & *populus meus*, tibi à me ſubditus, tuæ particeps felicitatis, altas " in hac terra beatiſſima *radices aget, nec movebunt eum ampliùs vexabúntve, ut ſoliti* " *ſunt*, ex *profanis* gentibus hoſtes importuni. *Ego* enim *hoſtes miſſurus omnes ſub* " *jugum tibi ſum*. Nec tibi tantùm uni, ſed & *poſteris tuis* hæreditariò *regnum* hoc " proprium atque *perpetuum do*. Qui autem *proximè tibi tuum obeunti fatum* ſuc- " cedet *heres, is* quod eras tu facturus perficiet, *templúmque meo* ſacrum *nomini* " *exædificabit*. *Ei viciſſim ego ſtabile ſolium æternúmque futurum conſtituam. Quòd* " *ſi peccare illum contigerit in me*, ut *filium*, more amoréque *paterno, corrigam*, non " ut ſervum, *ut Saulum, abjiciam*. De poſteris denique tuis ſecurus ut ſis faciente " me fidem,

> " *His ego nec metas rerum, nec tempora pono;*
> " *Imperium ſine fine dedi.* ———

Hæc à Deo dicta cùm à *Nathane* accepiſſet *David*, in Tabernaculum protinus contulit ſe, ubi ſedens coram Arca Dei, magno ardore animi, quaſi Deo præſenti primò gratias egit, quòd " tanta in ſe beneficia contuliſſet, tanta promiſiſſet ſuis poſteris, ne " nihil eſſet amplius optandum expetendúmve. Deinde non minùs impensè precatus eſt, ut " pergeret porrò, & præſtare quæ promiſerat dignaretur, pro ſua ſumma " *benignitate* ac *fide*; néve ſuis ſuorúmve peccatis bonitas Divina vinceretur, quin " *perpetuâ benedictione ſuis adeſſet poſteris*, ut in ſceptrum paternum hæreditariò ſuc- " cederent.

§ 8. Vetuerat quidem Deus *Davidem* nè Templum ædificaret, ſed ampliſſimis tamen beneficiis cumulârat atque promiſſis. Non propterea tamen domi otiandum ſibi putavit rex, quaſi dormienti exſpectaret daturum omnia Deum; ſed aliquod potiùs animi ſui grati pignus benefico Numini referendum. Quid autem rege dignius videbatur, aut magis gratum Deo futurum, quàm hoſtes Dei ſubigere, qui per multos jam annos ejus afflixerant Eccleſiam? Primùm igitur *Palæſtinos*, hoſtes inveteratos *Iſraelitici* nominis, profligavit, atque penitùs contrivit, captâ *Gatho*, urbe primariâ, propinquâ, & maximè infeſtâ *Judæis*. Oppida etiam & villas ejus ditionis in ſuam redegit. Hæc, opinor, ea *Metheg-ammah* eſt (2 *Sam*. 8. 1.) quam eripuiſſe dicitur *Palæſtinis*. *Moabitarum* optimos quoſque ſuſtulit; tertiam tantùm (plebis, credo, infimæ) partem reliquit, terram ut coleret, annuúmque penderet tributum. Suam quippe regionem cognatis auferre *Moabitis*, nefas *Hebræis* fuit. *Hadarezer*, ſive *Hadadezer*, *Rehobi* filius, *Zobæ*, ſive *Sophenæ Meſopotamicæ*, opulentiſſimus rex, ut regni ſui terminos ſive conſtitueret extenderétque, ſive occupatos ab *Iſraëlitis* vindicaret, cum exercitu paratiſſimo deſcendit ad *Euphratem*. Injuriam facturus videbatur. Prohibiturus *David* cum ſuis copiis occurrit. Prælium conſeritur; *Meſopotamii* ſuperantur. Viginti peditum capiuntur millia, equitum ſeptem; quorum ſeptingenti clariores tantùm 2 *Sam*. 8. 4. numerantur; denique, currus mille, quorum equis nongentorum incîdit nervos, ut bello inutiles redderentur, ad opera tantùm ruſtica idonei. Prohibiti enim reges nè ſibi equos accumularent. Quadrigæ igitur non niſi centum relictæ ſunt. *Damaſci* rex, primariæ urbis in *Cæle-ſyria*, (*Adadum Joſephus* vocat,) ſuam agi rem putabat, vicino *Hadadezere* periclitante. Quantâ igitur potuit celeritate cum ſubſidiis adſuit. Sed & ipſe fuſus à *Davide* viginti ac duo millia ſuorum deſideravit. Capta urbs, regióque omnis *Damaſcena* tributo multata eſt, & præfectis ſubdita *Iſraëliticis*; quomodo & *Zoba Hadadezeris* in provinciæ formam redacta. Clypei verò *Zobanorum* aurei, & ex

Beta

A. M. 2961.

A. M. 2965.

In grati animi teſtimonium, hoſtes Dei evertit *David*, *Palæſtinos*; *Moabitas*, *Meſopotamios*, *Damaſcenos*, *Sobenos*.

A.M. 2965.

Beta Berothaiâque urbibus *Zobæ* plurimum æris *Hierosolymas* delatum est. Cùm de victo *Hadadezere* nuncios accepisset *Hamathi* urbis vicinæ *Toius*, sive *Toüs*, rex, per legatum filium suum *Joramum*, sive *Hadoramum*, victoriam *Davidi* amicissimè gratulatus est. Quippe hostem sibi *Hadadezerem* maximè infestum habuerat. Nec verbis modò blandissimis, sed & muneribus commendavit ornavítque legationem suam, vasis æreis, aureis, argenteísque. Hæc, & spolia de gentibus à se victis omnia, de *Palæstinis*, *Moabitis Ammonitis*que, *Syris*, *Mesopotamiis* & *Amalecitis*, Deo *David* ad Templum ædificandum à filio suo nondum nato consecravit; ut uni Deo, qui ex periculis eum vindicârat omnibus, dederátque victorias, vicisse videretur, non sibi.

A.M. 2966.

Eurypon Soi succedit apud Spartanos.

§ 9. *Eurypon Soï* filius, defuncto genitore, paternum apud *Lacedæmonios* adit imperium: qui, licèt meritis longè inferior, tamen obtinuit apud populum, ut ea regum prosapia *Eurypontidæ* dicerentur à se. Remittendo enim plurimum de autoritate regia, magnam apud vulgus inivit gratiam; sed & magnam contumaciæ simul contemptuísque omnium legum januam aperuit. (*Plutarch.Lycurg.*)

David, post Syros Idumæós que subactos, gratabundum se exhibet Jonathanis posteris;

§ 10. Hâc tempestate bellum videtur gestum à *Davide* contra *Syros Idumæós*que simul in campo quem *Vallem* appellabant *salis*. Cæsa hostium millia sunt octodecim. (2 *Sam.*8.13.) A *Joabo* duodecim, ut ex titulo *Psalmi* constat sexagesimi: & reliqua fortasse ab ejus fratre *Abishaio*; cui cædes universa tribuitur 1 *Chron.* 18. 12. *Idumæi* vocantur in *Psalmo* 60. & in *Chronicis*; at *Syri* 2 *Sam.* Quò gravius hoc bellum discriminísque majoris, (ut è *Psalmo* quem dixi facilè colligitur,) eò & gloriæ *Davidi* fuit. (2 *Sam.*8.13.) Eo prælio expugnati planè subactique sunt *Idumæi*, & præfectis regum *Israeliticorum* deinde paruerunt. Quo completum est quod erat à Domino prædictum ante annos ferè octingentos, (*Gen.* 25.23.) *Major serviet minori.* Cùm enim rediret *Joabus* ad sepeliendos eos qui occubuerant in prælio, mares ferè cecidit omnes, præter tenuiores quosdam ad terram colendam relictos, sex moratus menses in *Idumæa*. (1 *Reg.*11.15,16.) Hæc & alia multa foris à *Davide* gesta fortissimè memorantur. Nec domi minùs, per otium, judiciorum religionem sanctè coluit, fidémque Judicis liberavit. Jura enim dabat populo universo, summis infimísque, & ad legum trutinam æquâ lance librabat omnia. (2 *Sam.*8.15.) In parte verò justitiæ suæ gratitudinem habuit. Perfunctus enim & expeditus bellis aliquantisper domi forísque, recordari cœpit amicitiæ veteris quam cum *Jonathane* coluerat, & fidei quam obligaverat amico. (1 *Sam.*20.) Ut principem se bonum præstiterat, ità & bonum virum hac maximè in re probare voluit. Ultro igitur & anxiè optavit, aliquem sibi dari superstitem è *Sauli* familia, cui benignè faceret sui amici *Jonathanis* gratiâ. *Siba Sauli* servus ad regem inprimis, *Sibæ* autem indicio mox *Mephibosethus* allatus est, sive *Merib-baal*, (1 *Chron.*8.34.) *Jonathanis* filius; qui conscius fortasse adversarum se partium fuisse, ac *Sauli* nepotem, latitabat. Eum, cùm advenisset, submissiùs adorantem se *David*, suísque diffidentem rebus, erexit humanissimè & confirmavit. Quin & bonis donavit paternis avitísque & agris *Gibeæ*: *Sibam*, ordinarium *Sauli* servum, servum nepoti & villicum constituit; qui, cum filiis suis quindecim, atque servis quos servus ipse aluit viginti, agros *Mephibosethi* coleret, alerétque familiam. Juvenis ipse tanquam secundus à rege (quod *Jonathani* promiserat *David*) inter principes mensæ regiæ admotus est, assiduus conviva. Munera verò publica non obibat, eò quòd pedibus claudicaret. (2 *Sam.*9.) *Micha* interim, *Mephibosethi* filius, *Gibeæ* apud *Sobam* ex prædiis paternis alebatur.

A.M. 2967.

ut & regi Ammonitarum, qui jura omnigena simul violant,

Gratitudinis fidem apud suos in *Mephibosetho* absolvit *David*. Debere aliquid videbatur & foris. *Nabashus Ammonitarum* rex aliquo eum beneficio sibi devinxerat. Hospitaliter exceperat fortasse à *Saulo* fugatum hoste communi. Cùm ergò de obitu *Nabashi* nunciaretur, missi ab eo *Rabbam* legati sunt, ad luctum *Hanoni* filio de patre mortuo leniendum, & renovandam confirmandámve cum filio amicitiam quam cum patre contraxerat. Sed *Ammonitis* haud satis erat perspectus *Davidis* candor. Neque recordati sunt fortasse beneficiorum quæ inter *Nabashum* atque *Davidem* intercesserant. Ex suo ingenio *Davidis* facta æstimabant. *Mala mens, malus animus.* Sibi malè conscii de odiis in *Israelitas*, ab illis metuebant malè, suspicabantur omnia. Legationem ergò hanc ad contumeliam arripuerunt, aliorsum longè interpretati ac res erat. Suggerebant novo regi, " *misisse Davidem ad speculandum*, " non *ad consolandum: exploratores* venisse, qui regni novi, nec satis confirmati, de-
" bilitatem

"bilitatem scrutarentur; non legatos. Sub amoris ficta specie, verborúmque blan-" dimentis, insidias latère. Monuerunt ergò, ut jure suo ageret, tractarétque hos "nuncios ut hostium speculatores, qui verbis amicis, animis aderant fraudulentis ho-"stilibúsque. Visum igitur est, amorem simulatum (ut illis videbatur) sectámque legationis fraudem ignominiâ publicâ notare. Barbarum dimidia pars legatis rasa, & vestes ad nates usque præcisæ. Ità dimissi, ludibrióque omnium expositi sunt. Nunciata *Davidi* res animum ei meritò exulceravit. Tot sibi simul violata jura, humanitatis, amicitiæ, legationis, gentium, indignissimè tulit. *Vel unum legati* A.M. 2967.

——sanctum populis per secula nomen,

etiam ab hoste missi, munitúmque jus, cùm hominum præsidio, tum divino est jure, ait *Cicero.* (De Arusp. respons.) Legatis itaque mandatum *Hierichunte* in via ut subsisterent, donec barbæ in justam longitudinem excrevissent; nè, si deformes *Hierosolymas* redirent, ridiculi & suis occurrerent, regísque sui apud populum autoritatem nonnihil diminuerent. Ipse interim de ultione solicitus erat rex, *——pæneque in imagine totus.* Conscii *Ammonitæ* tam fœdi barbaríque facinoris, nec à viris cordatis ullo modo ferendi, belli vicem & vindictam exspectabant à *Davide*: ad bellum ergò comparabant se; suas instruebant copias, conducebant alienas, ex *Beth-rehoba* & *Soba Syros.* *Istobus* (vicinus, puto, rex) millia militum duodecim suppeditavit, *Maacha* verò mille. De hoc apparatu hostium certior factus *David*, nec bellum exspectandum ratus in sua ditione, *Joabum* unà cum robore militum fortissimorum occupare jubet maturè hostium conatus. Adventante *Joabo*, *Ammonitæ* ipsi pro suis portis atque mœnibus explicabant copias; at *Syri* procul in agro diffiti, ut *Israëlitas* in medio positos circumvenirent & oppugnarent utrinque. Id nè fieret, *Joabus* & suum divisit exercitum. Ipse maximam partem contra *Syros* duxit; *Abishaio* fratri reliquos tradidit, quos *Ammonitis* opponeret, opitulaturus ipse periclitanti si opus foret, & ab eo subsidia exspectaturus si prævalerent *Syri*. Cohortatus etiam est, ut viriliter ageret, ac strenuè populum urbésque sui Dei propugnaret; reliqua securus commendaret Deo, qui nunquam erat suis defuturus. Ubi ad manus ventum est, *Syri* vix primum impetum *Israëlitarum* sustinuerunt, sed in fugam effusi, & magnâ sunt strage cæsi. Id conspicati *Ammonitæ*, fugam & ipsi capessunt, & in mœnium suorum propugnacula se recipiunt. *Joabus* ergò hâc defunctus victoriâ, nondum instructus ad obsidionem, rediit *Hierosolymas* cum exercitu.

& indè fund:tus profligantur.

Hadadezer haud lætus audivit lætas *Israëlitarum* res. Novum ergò protinus exercitum cogit, & conducit copias ex *Mesopotamia*; suum militiæ præfectum *Sobachum* universis ducem constituit. Haud latebat *Davidem* novus hic apparatus hostium. Omnes ergò sui regni copias traduxit *Helamum*, ubi hostes castra fusse metatos didicerat. Equis curribúsque *Syri* longè superiores. Sed assueti vincere semper pedites *Israëlitici*, hostibus profligatis, septingentos currus è 7000 gregariis præcipuos ceperunt, equitúmque (*peditum* verò exponit *Junius*) ceciderunt quadraginta millia. Cecidit etiam *Sobachus* ipse belli dux. Hâc perculsi clade *Syrorum* principes qui *Hadadezeri* paruerant, æquo deinde animo jugum pertulerunt *Davidicum*, quod excutere conabantur, nec ausi ampliùs fuêre *Ammonitarum* causam profligatam suscipere, fortunámque labantem experiri. A.M. 2968.

§ 11. Ineunte vere *Joabus*, ut primùm adfuit militandi opportunum tempus, in agrum irrumpit *Ammoniticum*, ferróque & flammâ depopulatur omnia. Mox ipsam ejus ditionis metropolin, multis firmísque munitam præsidiis, oblidet *Rabbam*, & oppugnat. Arca etiam sacra in castris aderat, tum ut imperator haberet unde oraculum peteret, si quid opus foret; tum ut milites, quasi præsente in castris Deo, ad fortitudinem & certam victoriæ spem erigerentur. Nudi jam ab amicis *Ammonitæ*, imparésque *Israëlitarum* viribus, urbis se mœnibus continebant. Minus hoc videbatur negotium, fractis jampridem hostium viribus, quàm ut regis operam desideraret. Otiosus ergò *David* & securus domi, in utramque aurem (ut aiunt) etiam die medio dormiebat. Sub vesperam experrectus, in tecto regiæ domûs deambulabat; unde nudam fortè lavantémque se mulierem conspexit formosissimam. Homo sanctus, at homo tamen, & hoc tempore delidiosus, captus est specie tam illecebrosâ. A.M. 2969.

David præ nimia felicitate infelix, alienam constuprat uxorem.

Otia sunt, blandâ tum subit arte Satan.

Animi,

A.M. 2969. Animi, ut agri, otiosi spinas herbásque inutiles & noxias ferunt. Libidinis omniúmque nequitiarum fœcunda mater desidia est. Non animadvertit *Satanæ* insidias bonus vir: illecebris non reluctatur: opem non implorat præsidiúmque Divinum. Suo indulget malo, ——*obtutúque hæret defixus in uno*, donec incenderit animum libido vesana. Incessit igitur cupido potiundæ tam venustæ placentísque sibi formæ. Ex uno è famulis quærit, ea fœmina cuja sit. Fortasse virginem sperabat se inter suas uxores aut concubinas habiturum. *Davidi* certè species digna sceptro videbatur. Cùm didicisset maritam esse, *Uriæ* centurionis uxorem *Bathsebam*, (*Eliami* filiam, sive *Ammielis*, (1 *Chron.* 3. 5. & 2 *Sam.* 11. 3.) *Achitophelis* neptem, ut ferunt,) continere tamen se non potuit, quin alienam uxorem in aulam accerseret & constupraret.

Serum est cavendi tempus in mediis malis. Adeò præcipitaverat se ab hac rupe, ut sustinere cadentem cùm vellet, impetúmque sistere, non posset. In mentem ei venit, esse regem se, quidvis posse. Regem esse regum superiorem se, nec regi sibi quidlibet licere, id in mentem ei non venit. Legi quidem paruit, sed peccati, concupiscentiæ suæ; oblitus interim Legis Dei, *Non adulteraberis*. Non ratio, non Religio, non fœditas iniquitásve rei, non satietas Veneris domesticæ restinguere potuit ardorem libidinis, quin adulterii turpissimâ labe pollueret se religiosus vir hactenus. Etiam Prophetæ nonnunquam, etiam viri à Deo electi ad salutem ex fide prævisa & pœnitentia, pietate conspicui & sanctimoniâ, in scelera delabuntur gravissima, remittente paululùm sustinentem nos manum Deo. Semper igitur & sedulò precandum, ut vel in tentationem præcipitia non cadamus, vel sustineat ruentes Deus. Cavendæ sunt occasiones ipsæ peccatorum; obscœna spectacula fugienda, illecebræque omnes. Observandæ cogitationes impuræ, animorúmque mali motus, vel nè nascantur, vel ut moriantur quàm celerrimè. Ipsa inprimis

——*vitanda est improba Siren*
Desidia.

Quæritur Ægisthus,—— nec *Ægisthus* modò, sed

Quæritur & David quare sit factus adulter?
In promptu causa est, desidiosus erat.

Nimium erat hoc viro tam religioso, negligere & quasi conculcare præcepta sui Dei. Verùm, *Hactenus non stat nefas*. Dum tegitur, cumulatur, & ex uno geminum fit. Celari ab hominibus factum suum vult, quod probè noverat latêre Deum non posse: infamiámque apud suos subditos horret magis quàm iracundiam atque vindictam sui regis, Dei. Fœtum ex eo se concepisse, *Bathseba* nunciat *Davidi*. Illico ex castris vocandus *Uria* est, ut soboli *Davidicæ* patrem se præstet, verus quidem conjux *Bathsebæ*, at suppotititius parens futurus. De obsidione *David* militaríque re, de salute *Joabi* populíque sui, salváne omnia & prospera, sciscitatur anxiè, quasi valde solicitus de causa publica. Suam ille interim privatámque rem agebat, ut sine omni suspicione consuesceret cum adultera. Aliud linguâ promptum, aliud mente clausum habuit. Dimissus tandem *Uria*, suam ut peteret domum, fessúmque de via corpus curaret ac reficeret. Non dubitabat rex, pro magno eum beneficio habiturum vel noctem unam domesticæ voluptatis. Itaque ferculum à rege lautius, quasi donum hospitale, abeuntem *Uriam* consecutum est. At *Uria* suam neque domum neque uxorem attigit, sed cum prætoria cohorte ante vestibulum in aula dormitavit. Malè id habuit regem: cúmque mirari videretur, quòd in suam se domum, tanto fatigatus itinere militiáque longâ, non contulisset; respondit *Uria*, "*Arcam* Dei "populúmque & *Joabum ducem in tabernaculis agere*. Magnâ igitur asseveratione "negavit se genio domi suo, aut in lectulo molli indulgere Veneri velle. Cùm non succederet dolus, *Uria Hierosolymis* eo die permanere jussus est, crastino discessurus cum literis. Permanentem convivio excipit lautissimo rex, vinóque tingit plurimo; ut vel indè contracta libido uxoris incenderet desiderium. *Vina parant animos Veneri*. At nec vino quicquam proficitur. Domo *Uria* uxoréque suâ etiam ebrius abstinuit; cum satellitibus regiis iterum pernoctavit. Cùm neque hâc succederet, aliâ *David* rem aggreditur viâ, sed eâ quidem turpissimâ. Ad *Joabum* literas dat *Bellerophonteas*, *Uriâ* portante. Jubet *Uriam*, quasi capitalis noxæ reum, ut "*in fronte agminis* "iniquissimo in loco fortissimis hostium objiciat, ubi *desertus* à suis *Ammonitarum oc-* "*cum-*

"cumbat armis. *Joabus*, regii sceleris promptus minister, facilè hæc mandata exsecutus est. Virum fortissimum atque interritum, nihil suspicantem doli, summo exposuit periculo, ubi hostium telis ex muro confossus interiit. Animo lætiore quàm vultu accepit nuncium de *Uriæ* interitu rex; & post breve spatium temporis luctui pro more datum, *Bathshebam* quoque accepit, habuitque pro uxore. Quàm sunt amari fructus voluptatis atque Veneris illicitæ? quàm tragici exitus? Cædes pariunt, proditiones, venena, bella nonnunquam internecina, & excidia magnarum gentium. Rarissimè profectò solum agit, ubi maximè occultum, sed gravioribus plerumque sceleribus, & magis flagitiosè tegitur quàm admittitur, pudibundum hoc scelus. A.M. 2969. Stuprum tegit homicidio.

§ 12. Puerum *Davidi* jam pepererat *Bathsheba*, & adulter peccato suo rex frui hactenus videbatur. A.M. 2970.

Tutum scelus quis, (ait Poëta) *nemo securum tulit.* Fabula Nathanis explicata, resipiscit.

At verò securum habuit *David*, tutum non habuit. Quasi non sciente, aut saltem connivente Deo, ità somnum quendam *Endymionis*, annum ferè integrum dormivit in peccatis. Experrectus tandem quasi è somno Deus, expergefecit & regem. Qui redire ultro noluit, Propheta nuncio accersitur. Adeò nihil in rebus Dei sine Deo possumus vel optimi. Qui moneri peccatorum, castigari, & resipiscere vult, perire non vult suos. Quare scelera *Davidis* produntur omnia, & gravissimis plectuntur suppliciis. Ipse, ubi pœnituit satis maleficiorum, in gratiam receptus est. Propheta *Nathan* ad Prophetam *Davidem* mittitur, (Nam & *spiritus prophetarum subditus est prophetis*,) verbo instructus Dei; sed in parabola, quasi vagina, recondito; quo regem ità perculit inopinantem, ut ipse inscius condemnârit se, accusante nemine. Sic igitur *Davidi Nathan*, gravis quidem vir, sed & suavis idem, & qui ——*sciret regibus uti*: "Iniquissimam, ait, ad te rem desero, æquissime rex. *Eandem* incolebat "*urbem* dissimile *hominum par*; quorum *alter locupletissimus abundabat gregibus ar*"*mentisque*; *pauperculus alter*, *cui* summa divitiarum *agna erat unica*, *quam emerat*, " solicitéque *alebat*. *Unà cum* domino *filiisque accreverat*, *unà pascebatur*, *dormi*"*ebat unà*: denique, *pro filia* charissimam *habuit*. Accidit fortè ut *ad virum divi*"*tem* hospites *diverterint*; quos ut lautiùs acciperet, *agnam pauperis abstulit appara*"*vitque*, *suis pepercit gregibus*. His à *Nathane* dictis, adeò indigna regi visa est res, ut irâ protinus excanduerit, juratúsque pronunciârit sententiam, *morte* dignum esse *qui hoc fecisset*, *agnam verò quadruplò redditurum*. Habuit quod volebat *Nathan*, quasi confitentem reum. Itaque subdit illico, "*Tute is es* quem condemnâsti.—*Mu*"*tato nomine de te Fabula narratur.* Audi oraculum *Jehovæ Israëlitarum Dei*. *Ego* "pastorem *te inunxi regem*; *ego te à Sauli* odio atque minis *tutum præstiti*; *ego tui* "*domini tibi domum & uxores dedi*; *ego* regnum *tibi Judaicum Israeliticúmque tra*"*didi*. *Et si hæc parva & pauca* tibi videbantur, plura petenti *addidissem* & majora. "*Unde* tua hæc tanta in Deum tam benignum beneficúmque ingratitudo, ut *mea* "*nihili præcepta facias*, sed quæ mihi ingratissima sunt, ea *perpetres*? Nec enim la"tent me, utcunque dissimulaverim, flagitia tua. *Uriam interficiendum Ammonitis* "tradidisti, ut *ejus* potirere adulterâ *uxore*. Potitus es: at non fruêris impunè. "*Gladius* ille quo *Uria* sublatus est *tuam perpetuò familiam* infestabit devorabitque. " Sed & brevi *ex tua ipsius domo* emerget *malum in te* gravissimum. *Tuas uxores*, *te* "*vidente*, oculis omnium testibus, alii *constuprandas dabo*. *Tu clanculùm* adulteratus "es, conscio nemine. *Ego* tibi publicè rependam tuum scelus, *Sole conscio*, popu"lóque hoc *universo*. Cùm hæc audiret *David*, magnopere consternatus, non tamen infremuit, non exarsit vel indignatus est, non Prophetæ vim aut minas intulit, quod homines pravi faciunt & contumaces; sed candidè ac dolenter, *in Deum peccâsse* fatetur se; ut exclamare videatur cum Poëta,

Pœnitet, ô si quid miserorum ignoscitur ulli,
Pœnitet, & factis torqueor usque meis.

Ubi afflictum Dei minis & satis contritum perspexit *Nathan*, consolandum putavit; & confitenti pœnitentique "*remissum* pronunciat *peccatum*, nec *morte* pœnas tanto "sceleri debitas soluturum. *Nihilominus*, *quoniam* peccatis suis *ansam præbuisset* ho"minibus profanis, *hostibus Dei* pietatísque omnis, calumniandi Religionem quam "colebat, & *blasphemandi* quem venerabatur *Jehovam*; ideo *infantem quem* ex hac "illicita Venere *genuisset moriturum*. Pueri mortem ei pœnam fore, nec tanti de-

A.M. 2970. "decoris monumentum in hominum oculis diutiùs versaturum. Morbo repentè puer insanabili correptus est, septimóque die mortuus ex quo natus est. Interea *David* humi se projecit, vestes permutavit, omni cibo abstinuit, lacrymis & luctui se dedit, & vehementer Deum comprecatus est. Sese causam hujus mali noverat, sese affligebat, ut, si fieri posset, flecteret iratum Deum placarétque. Nec adducere potuerunt aulici proceres, (qui lugentem consolaturi aderant,) ut vel somno vacaret vel cibo. Tandem, ubi, ex domesticorum susurris rem suspicatus, planè didicit obiisse infantem, (quod illi pertimidè percontanti nunciârunt, nè tantò magis affligeret se,) tum verò surrexit à terra, lavit corpus unxítque, vestes sordidas deposuit, ornavítque se, Tabernaculum ingressus adoravit Deum, denique, domum reversus, cibo explevit famem, refecítque debilitatum corpus. Mirati qui aderant, sciscitatíque sunt, *quid hoc esset*, quòd *puero vivente jejunârit fleverítque; mortuo, surrexerit cepertque cibum*. Respondit rex, "*Dum vita, & spes*. Multa minitatur Deus, quæ "resipiscentibus atque precantibus condonat. *Quis* ergò *noverat*, *an* & hunc *puerum* "meis esset precibus donaturus? *At mortuus jam* ut suscitetur, frustrà luctus & *je*-"*junia* & preces adhibebuntur. *Ego ad illum iturus, nunquam ille rediturus ad me*. Resipiscentiæ suæ testem *David Psalmum* edidit 51. Ægritudine levatus rex, *Bathsebæ* dolorem quoque verborum suavitate delinivit, filiúmque alterum genuit post annum, qui *Solomon* dictus est à Deo, (1 *Chronic*. 22. 9.) quasi *Pacificus*, dilectus Deo puer; unde etiam *Jedidia* infanti nomen à Deo *Nathan* imposuit. (2 *Sam*. 12. 25.) Ei verò se regnum successori esse traditurum, juratus *Bathsebæ* promisit. (1 *Reg*. 1. 17.)

Filiis etiam suis deficientibus à se per peccata, omnia dura proponit Deus & adversa, quò eos faciliùs in obsequii gyrum revocet. *Davidi*, quamdiu in offensa fuit apud iratum alienatúmque *Jehovam*, nihil ex voto succedebat; hæsit obsidio *Rabbæ*, profecit *Joabus* nihil. Conciliato jam per veram resipiscentiam Deo, feliciter eveniunt res. *Rabbæ* partem alteram, quæ *Urbs aquarum* dicebatur, & *regia*, expugnavit *Joabus*. Hanc *Ammonitæ* vice arcis habebant, munitissimam. Altera, etsi major pars, faciliùs adigi posse ad deditionem videbatur. *Joabus* ergò monet per nuncios regem, ut "exercitum *colligat* quam possit maximam, ad *Rabbam capiendam* "properet, nè tantæ victoriæ *suo nomini* gloria tribuatur. Hac in re *Joabus* ut strenui ducis, ità subditi fidelis munere perfunctus est: illud, hostium frangendo vim; hoc, cedendo regi laudem victoriæ. Profectus ergò *David* cum ingentibus copiis, urbem utramque cepit; regium diadema induit, auri talento grave, gemmísque ornatum pretiosissimis. Prædam abstulit ingentem, quâ suas *Hierosolymas* locupletavit. Denique, populum totius ditionis excruciavit suppliciis inusitatis: eos præcipuè quos, habitâ quæstione, aut ignominiæ in legatos, aut pertinaciæ reos deprehendit in se. Aliquos ferrâ dissecuit, alios securibus atque asciis conscidit; in fornaces conjecit lateritias nonnullos, trahas quibusdam ferreas admovit. Pauci, puto, colendis agris, ut in *Moabitide*, relicti; quibus *Sobis* præfectus est, alter *Nabashi* filius. (2 *Sam*. 17. 27.) Ecce quantas calamitates pariat impetus animorum & consiliorum præcipitantia. *Ammonitarum* propè ad internecionem deleta gens est inconsideratâ principum iracundiâ, & *Israëlitarum* provocatione minùs necessariâ. Minimè consultum est irritare vel crabrones; leonem verò suscitare dormientem, summè periculosum. Vel hostem quietum lacessere, multò magis amicum injuriis provocare ad arma, ultimi est plerumque discriminis temeritas. Juris autem gentium fœdissima violatio, concitatióque regum aliorum contra *Israëlitas*, & belli tam diuturni molestia, pœnam vel atrocissimam à crudelitatis nota vindicabat.

Rabba Ammonitarum expugnatur.

A.M. 2971.

§ 13. *Æpyto* defuncto apud *Messenios*, *Glaucus* filius suscepit regnum, atque artibus paternis, æquitate, comitatéque in omnes ordines, annis 50 fortasse gessit. Et cætera quidem patri par, deorum suorum cultu superior fuit. *Jovis* enim delubrum in *Ithomes* vertice, à *Polycaone* positum & *Messene*, *Glaucus* effecit ut ipsis quoque *Doriensibus* venerationi esset, neglectum antea. Idem in *Gerenia* primus *Machaoni* divinam rem fecit, & heroicos *Messene* honores dedicavit. (*Pausanias* in *Messen*.)

Glaucus Æpyto succedit.

A.M. 2973.

§ 14. *Davidi* puer è stupro genitus, ut primùm ferè ortus, mortuus est. Hanc festinam fatis pœnam adulterii sui luit. At nec ille adulterio scelus suum terminavit, nec pœnam pueri morte Deus. Stupra, incestus & cædes in sua ipsius familia, talionem quandam reddunt adulterii homicidiíque in familia aliena. Ex plurimis

Davidis liberi cum uxoribus enumerantur.

A.M. 3973.

ximis uxoribus & concubinis complures progenuerat *David: Hebrone Amnonem* ex *Abinoama Jezreelitide*; *Chileabum*, sive *Danielem*, (1 *Chron.* 3.1.) ex *Abigaile*; *Absalomum* tertium, & sororem ejus *Thamaram*, ex *Maacha*, *Thalmaii* filia regis *Gesfuri*; *Adoniam* quartum, ex *Haggitha*; *Sephatiam* quintum, ex *Abitale*; sextum ex *Egla Ithreamum*. (2 *Sam.* 3.2, &c.) *Hierosolymis* uxores cumulavit alias & concubinas, aliósque indè liberos suscepit; *Sammuam*, sive *Shimeam*, *Sobabum*, *Nathanem*, *Solomonem*, *Ibbarum*, *Elisuam*, ex *Bathseba* sibi genitos: priores quidem post *Solomonem* tres, non autem ex *Uria* natos, & *Davidi* adoptivos. Nam *Prov.* 4. 3. ubi *Solomon* dicitur *unicus matris suæ filius*, unicè *dilectum* id significat, non unicè *genitum*. *Nephegum*, *Japhiam*, *Elisamam*, *Eliadam*, & *Eliphaletem*. (2 *Sam.* 5. 13, &c.) *Noga* & *Eliphaletes* alter 1 *Chron.* 3. 6, 7. nominantur. Maximus natu filiorum *Davidis Amnon Thamaram* deperibat sororem suam, virginem sanè pulcherrimam, utpote *Absalomi* formosissimi hominum sororem. Eo ex morbo languescebat miserè, tantò magis, quòd nulla esset sanandi spes, sororísve potiundæ. Summum id nefas habebatur. Interim nec precibus opéque Divinâ oppugnanti se *Satanæ* repugnabat; nec vesanæ morbo libidinis medicinam conjugii adhibuit à natura institutam. Amicus erat summus *Amnoni Jonadabus*, & ex fratre *Davidis Shimea* patruelis. Is homo versutus, cùm amicum videret anxium atque mœstum, causámque didicisset ægritudinis, consilio callido magis quàm pio conatus est opitulari. Monuit morbum ut verum fingeret; patrem ægrotanti mox adfuturum; ab eo peteret, ut *Thamara* soror præsenti præsens pararet ei pulmentum & porrigeret; ab ejus fortasse manu gratiorem sibi cibum fore. Missa est à patre suspicante nihil *Thamara*; quæ cùm pulmentum apparavisset, jussi omnes qui aderant alii discedere. Sola soli vocata attulit, obtulitque ut comederet cibum. Habuit ille quam escam expetebat, sororem solam. Professus amorem, aut eâ potiundum dixit, aut sibi moriendum. Paranti vim ea quantum potuit reluctata, "Túne verò, inquit, *mihi vim* paras, sorori *frater*, cui natura pudicitiæ meæ custodiam ab aliena tradidit Injuria? Túne "Dei leges tam inhumano *scelere* perrumpes? O quanto ipse futurus es ludibrio summis è populo infimísque? *mihi* verò *infamiæ* publicæ maculam asperges indelebilem. "Quin *à rege* me potiùs impetres uxorem, quàm scortum tibi per vim rapias. Sic illa obnixè deprecans vociferabatur, & exclamabat fortasse, sed auxiliante audientéve (puto) nemine. Ille interim, nihil querelam virginis moratus, obtulit vim, abstulítque pudicitiam. Ubi deferbuit libido flagrans, haud minore odio sororem stupratam prosecutus est *Amnon*, quàm amore in virginem exarserat. Nimiâ forsan obstinatione contumeliâque verborum (libidine deflagrante) incenderat iracundiam. Sed in vulgus prodi rem fœdissimam Deus voluit, ad regis impudici familiæque infamiam. Et conscientia jam libera, imò & loquax, *Amnoni* sui sceleris turpitudinem demonstrabat. E conspectu suo jam discedere jubet, cujus ipse modò conspectum tam vehementer concupierat. Id verò illa, violatam se ejici, ipso penè stupro graviùs tulit. Exspectabat aliquod, in tanto malo, ab autore saltem solatium; quod *Shechemus* olim, homo profanus, *Dinæ* præstitisse benignè dicitur. Exspectabat ut inirent commune aliquod consilium ad rem turpissimam celandam; ad amoliendam patris iram simúlque publicam infamiam. At ille nihil horum cogitabat: accersit famulum, imperátque, foras eam ut emittat, ostium claudat obserétque. *Thamara* sic stuprata, atque foribus expulsa, gravissimo dolore cruciata est. Vestem quam gerebat virgo regia polymitam lacerat, caput cineribus aspergit, capitíque manu impositâ perquam flebiliter lamentatur, donec ad domum *Absalomi* uterini fratris pervenisset. Ille, doloris causam facilè suspicatus, mœrorem solatio mitigavit, admonuítque "nè nimiùm luctui suo indulgeret; & in vulgus rem proderet suis omnibus ignominiæ futuram. *Fratrem* esse facinoris autorem. In eo paternæ domûs "decus agi & dignitatem. Nec ipse *Absalomus* in publicum incertúmque judicium sub indulgente nimiùm patre vocavit fratrem incestuosum. Id enim sine sororis maximo probro fieri non potuit. Et ipse damnatam à se injuriam ulcisci maluit fastuosus, quàm ab aliorum judiciis pendere. Nullum igitur unquam hac de re cum fratre verbum contulit. Quamvìs odio illum acerbissimo prosequeretur, tamen dissimulavit omnia,

Amnon Thamaram deperit, oditque.

Distuleràtque graves in idonea tempora pœnas.

David ipse rex tantam familiæ suæ labem inustam gravissimè quidem tulit. Satis tamen

men severè *Amnonem* filium accepisse pro meritis non legimus. Verùm à Deo factum est mox, quod erat à patre neglectum.

A.M. 2973. 2975. *Unde occisus ab Absalomo;*

§ 15. Duos jam annos animo parricidium egerat filius *Davidis Absalomus*; jam tandem reipsa peragit, *Thamaræ* suæ sororis gratiâ. *Amnonem*, ex quo vitiaverat virginem, designaverat ad cædem, quanquam hostili odio fraterni amoris velum obtenderet; quia

Professa produnt odia vindictæ locum.

Thamara in ædibus fraternis neglecta contabescebat, quotidianum fratri & patrati sceleris, & ultionis patrandæ, monumentum. Tempus interim stupri vindicandi opportunum observabat *Absalomus*, quod tandem aliquando incidit. Erat enim tonsurus greges, lautámque apparaturus pro more cœnam. Regem ipsum unà cum liberis & familia non dubitabat vocare ad convivium suum magnificus vir. Gratias retulit, benéque precatus est *David*. Sed " minimè dixit convenire, ut ipse cum " tot umbris filii mensam *oneraret*. Ut fratres autem, regis filii, adessent, *Amnon* inprimis maximus natu, ægre quidem, at importuniùs rogando impetravit. Nec veritus est fratris convivio interesse *Amnon*, omnibus communi fratribus. Cúmque *Absalomus* nullum offensionis indicium daret, injuriam *Thamaræ* longo situ oblivioni traditam sperabat. Aderant convivæ jam, & *Amnonem Absalomus* quasi clausam in cavea prædam tenuit. Mandata igitur famulis dat, ut " *Amnonem*, tum *cùm* " maximè *vino incalesceret, jubente se, interficiant*. Se facti periculum in sese recep- " turum. Quicquid autore faciant se, *nihil metuant*, modò *strenuè præstent* quod " *jubeatur*. Ità dictum, ità factum est. Inter epulas vino gravatus, *Absalomo* imperante, *Amnon* occiditur. Qui voluptates carpere illicitas voluit, nullis fruitur. Inter vina Veneris nefandæ supplicium dat. Amor ipse libidinosus odio est definitus, hilare convivium cæde. *Dulcia se in bilem vertunt*— amarissimam. Reliqua soboles regia mulis conscensis illico proripiunt se in fugam, nè & ipsi corripiantur eâdem strage. Properabant illi quidem *Hierosolymas* quantum poterant. At fama

(——— Malum quo non velocius ullum ;
Mobilitate viget, viréſque acquirit eundo,)

præverterat festinantes mulos, nunciârátque *Davidi*, omnes regis ad unum filios à fratre contrucidatos *Absalomo*. Discidit ergò vestes rex, humi procubuit, luctui se totum tradidit. Aderant aulici vestibus etiam laceratis participes luctûs regii. Inter cæteros *Jonadabus*, malorum autor omnium, aderat etiam regi cum solatio. Sagaciter enim conjectabat id quod res erat, monuítque *Davidem*, " nè incertis ru- " moribus fidem adhiberet; *unum occidisse Amnonem. Id minitatum fuisse* jamdiu " *Absalomum, ex quo Thamara constuprata est*. Reliquos verò incolumes adfuturos " mox filios regis. Dum hæc ille jactabat, monuit ex alto speculator, videre turbam se à latere montis eò festinantem. Iterum ergò *Jonadabus*, " *Ecce*, inquit, ô " rex, tui *adsunt filii, quod augurabar*. Unus, credo, desideratur *Amnon*. Et cum dicto penetrantes in aulam fletu querulo compleverunt omnia. Ipse rex aulicíque lamentabili voce deplorabant. Atque in hoc luctu tres ferè annos *David* versatus est, filii jacturam iniquissimè ferens. *Absalomus* interim parricida suæ saluti fugâ præcipiti consuluit ad avum maternum *Gessuri*; ubi annos exsulavit tres. Primum scilicet impetum paterni doloris evadere si posset, non dubitabat se, deflagrante patris irâ, in gratiam facilè rediturum.

A.M. 2978. *qui, post exsilium triennale,*

Trium ferè annorum luctu defleverat *Amnonis* interitum *David*. Ille tandem aut extinctus dolor est, aut sopitus. De *Absalomi* exsilio novus oritur. Actum est de *Amnone*: revocari nullo modo potest. De *Absalomi* reditu, id quod potuit fieri, cogitare tandem cœpit. Uno enim scelere duos amittere filios, grave admodum videbatur. Indulgentiâ plùs nimiâ liberos suos amplectebatur *David*, *Absalomum* præcipuè; qui tamen obsequio suo minimè omnium respondit amori paterno. Exsulis desiderium ægerrimè ferebat; minimè tamen ausus revocare. Quippe Dei lex de homicidis obstabat voluntariis, & infamia publica quâ laboraturus erat, si tanto sceleri gratiam faceret. Solicitum patris animum facilè animadvertit *Joabus*. Quare ut regi gratificaretur, aulico more, iniit rationem quâ id quasi flagitante populo impetratum, & quodammodo expressum, videretur, quod ipse omnium expetebat maximè

imè rex. Solertem ex *Tecoa* subornavit mulierem, & instruxit, ut parabolâ regem adoriretur. Ea vultu habitúque lugubri, & voce flebili, cùm prostrata principem adoravisset, ejus clementiam & æquitatem vehementer implorabat. Jussa causam dicere; " *Viduam* aiebat *se*, *duorúm*que nuper *filiorum* matrem. Accidisse verò, ut, " cùm *soli rixarentur in agro*, injuriâ provocatus *alter alterum* filium *interfecerit*. *Se* " jam *à cognatis urgeri*, ut filium superstitem, unicum *hæredem*, *tradat ad supplici-* " *um capitale*, quò ipsi adeant hæreditatem, *sui* verò *mariti extinguantur* posteri, *&* " *ipsum* deleatur *nomen*. Haud iniqua regi visa est viduæ causa. Jubet ergò " soli- " cita nè sit; *domum* secura *ut redeat*; *se mandata traditurum* ejus filii gratiâ. Ea tamen pergit, & precata ut " misereri dignaretur viduæ rex, si quid in causa *peccati* " esset periculíve, id omne recepturam *in se familiámque sui patris* pollicebatur, *prin-* " *cipem verò innocentem fore*. Urgente muliere, jussit rex " accusatorem vindicémque, si quis molestus ei foret, *adduci ad se*; omnem prohibiturum ultionem atque " vim. Nondum assecuta quod voluit vidua, " plurimos ait esse *vindices* atque " magnos, qui suâ multitudine autoritatéque facilè oppressuri sint viduam, apud " ipsum fortasse regem. Petere igitur humillimè ancillam ejus, ut promisso decretó- " que suo, nè quid mutari possit, *Deum* rex adhibere *testem* velit. Ut fiat ergò viduæ importunæ satis, " *Jehovam* adhibet sibi testem *David*, *nè pilum* capitis *ejus filio* " per injuriam atque vim ablatum iri. Tum demum vidua tempus adesse opportunum rata, quo personam exueret eam quam sustinuerat hactenus, exoratâ proloquendi veniâ, parabolam ità explicat aperítque. " Cùm filio, inquit, meo tam æ- " quum te, mi domine rex, & benignum præbueris, *quid est*, obsecro, *quòd in popu-* " *lum Dei* tam iniquus sis? Tuo enim ore te condemnas ipsum, qui tuum exigenti " populo *exsulantem* filium *non restituis*. Nè tu illum, (absit) duriùs tractando, " ad mortem adigas intempestivam, unde nullo modo revocari possit. Non eum " morte multavit *Deus*; fugam dedit quâ evaderet, & *rationem expedivit* hanc *quâ* " *reduceretur*. *Populi* enim *terror* minæque me impulerunt huc, ut filii te profugi, & " in sordibus luctúque peregre jacentis alicubi, *admonerem*. Cúmque *meo*, etiamsi " fratrem interemisset, vitam paternámque *hæreditatem* juratus promiseris; spero equi- " dem filio tuo te multò magis æquum & propitium fore pari noxâ laboranti: tuum " spero te suæ patriæ redditurum, & *Jehovæ* sacris, & populi desideriis universi. " Quàm verò æquum hoc bonúmque sit quod postulo, neutiquam te latet, mi domi- " ne rex, qui *penetras intellectu & perspicis* omnia *sicut angelus Dei*. Miserere igitur " filii pater: ità communis, orò, pater omnium *Deus tibi* semper *propitius Jehova sit*. Cùm perorâsset mulier, interrogavit rex, (summoperéque petiit nè quid absconderet,) " utrùm *Joabus* hanc non esset fabricatus technam. Præfata mulier, " *sapienti-* " *am* regis planè *angelicam* latêre nihil posse, *Joabum* professa est autorem, & *eum sibi* " *dictavisse* quæ dixisset *omnia*. Quare *Joabo* erat jam, non mulieri, respondendum: cui vocato, " annuere se dixit rex, *Absalomum ut reduceret Hierosolymas*, quod tan- " topere expetebat; sed *in suam* ut reduceret *domum*, nè accederet in aulam, *nè in* " *conspectum* regis *se daret*. Juramento illo quo viduæ filio incolumitatem promiserat, videri fortasse volebat obligatus *David*, ut suum quoque filium à pœna eximeret. *Joabus* magna cum adoratione gratias egit, quasi accepisset beneficium, qui dederat. In suam ergò domum *Hierosolymis*, *Gessure Absalomus* à *Joabo* reductus est. Neque tamen filii conspectum declinando, *David* declinavit & culpam, qui vitam ei dedit, quem ad necem condemnabat Divina lex.

A.M. 2978.

mediante parabolâ Joabi,

revocatus Hierosolymas,

§ 16. Post duos annos tædebat *Absalomum Hierosolymis* tanquam in carcere versari, aulâ exclusum regiâ: non quòd gratiam patris magni æstimaret; sed animo agitabat consilia perniciosa, novásque parturiebat res, quas parere, nisi admissus in aulam, commodè non valebat. Misit ergò qui *Joabum* ad se accerseret, eundem habiturus autorem ad patrem revocandi se, quem in patriam habuerat. Ille, sive quòd crederet animum *Davidis* aversum à filio, sive quòd hominis arrogantis fastum fastidiúmque non ferret, etsi bis accersitus, non adfuit. Opinatus contemptum se *Absalomus*, quod homines superbi ferunt indignissimè, incensus ipse, *Joabi* segetem hordeaceam suo propinquam agro incendi jussit. Prona & præceps in vindictam est opinione contemptûs irritata superbia. Nè quod gravius damnum pateretur ab homine insolente *Joabus*, convenit *Absalomum*, conqueritur de injuria. Ille " con- " tumeliam se respondit vindicâsse, quòd vocatus iterum nollet *accedere*. Deinde " queritur, *Hierosolymas* ab eo *reductum se*; *relictum* verò *malle Gessuri*, quàm exsulare

A.M. 2980.

post biennium in aulam redit,

" domi,

A.M. 2980. "domi, & à *conspectu* sui charissimi patris prohiberi. Nullam se deprecari *mortem*, "si merita ferant, modò patris liceat jucundissimo *conspectu* frui. Dicta *Joabus* hæc, ut merum amorem spirantia, detulit ad *Davidem*. Ille facilè passus est eò se duci quò erat ultro iturus ipse. In aulam vocatur *Absalomus*, recipitur à rege in gratiam, &, quod certum habebatur amoris conciliati pignus, osculo salutatur. Post annos quinque, patratæ in *Amnonem* cædis memoria, imò ipsius ferè *Amnonis*, deleta est. De pœna parricidii non quæritur; at nec de pœnitentia: quasi regis fuerit unius omnia, non Legis modò, sed ipsius quoque Dei, debita remittere. At verò mox, quæ regi excidit, pœnam exegit de parricida Deus, nimiámque simul patris facilitatem satis acriter castigavit.

A.M. 2981. Redierat nuper in aulam regiam *Davidis* filius *Absalomus*, cujus aditum se ambivisse patris maximè desiderio simulabat. At receptus, facilè mox prodidit amare se, non regem, sed regnum, quanquam ipse plùs æquo adamatus à rege. Superbi semper ingrati, ut qui suis deberi omnia meritis opinantur. Juvenes autem formâ generéque insignes regio facillimè superbiâ corripiuntur. Illi enim, cùm plurimi se à plurimis fieri sentiant speciei amabilis gratiâ, itâ blandiuntur sibi, ut aliquid eximium atque præclarum habere se præter cæteros credant, unde fastum contrahunt.

& imperium paternum malis artibus aucupatur.

Fastus inest pulchris, sequiturque superbia formam.

Hâc autem dote unus omnium suâ ætate maximè præstabat *Absalomus*,

Candidus, & talos à vertice pulcher ad imos,

purúsque ab omni labe. Maximum verò capillitio decus inerat, quod illi tandem exitio fuit. Cùm enim tonderetur sub anni cujusque finem, quia prolixitate suâ spissitudinéque oneri erat coma, gravabátque caput, quinque pependisse libras ferunt. Tantum *Josephus* ait siclos ducentos valuisse. (*2 Sam.* 14. 25, 26.) Credibile est, non specie tantùm corporis elatum fuisse, verùm & genere, paterno regis hæredem, materno nepotem; quod alteri fratrum nulli contigit. Formæ dignitas, etiamsi bonum fragile ac muliebre sit, plurimùm tamen apud vulgus valet, ut eo judice dignissimus imperio sit speciosus vir. Sed & generis claritas non minoris apud multitudinem pretii est, aliquâ præsertim si comitate morum condiatur. Utrisque *Absalomus* commendatur ad regnum. Sed & aliis artibus usus est ad gratiam sibi & autoritatem apud populum colligendam. Quò se vulgo venerabiliorem redderet, mulis fraternis minimè contentus, currus adornavit sibi & quadrigas, regio planè ambitu & fastu peregrino, satellitésque instituit qui præcederent quinquaginta. Novâ & magnificâ re omnium in se oculos atque animos convertit. Amore interim cæcus pater, nihil in his reprehendendum vidit, metuendum nihil. Sed hæc generatim & publicè. Singulorum quoque conciliabat sibi voluntates *Absalomus*; at clanculùm & fraudulenter. Consenescebat *David*, & in judiciis publicis fortasse aliquantò remissiùs agebat. Eam sibi ansam arripiebat ambitionis suæ filius nequam. Manè primo singulis ferè diebus juxta viam prostabat quæ ad forum ducebat judiciale. Cúmque præteriret aliquis ad portam justitiæ causâ, compellabat *Absalomus*, comitérque sciscitabatur de tribu, de civitate unde venerat, de causa quam agitabat. Deinde, ubi causæ, qualis ea cunque demum esset, probitatem collaudâsset, nè quem offenderet, subjiciebat quasi suspirans, "*neminem esse constitutum à rege qui cognosceret.* Eum senuisse jam, nec præstare se posse, quem solebat, in judiciis regem; "neque tamen alium quenquam substituere, qui valeat auxilio seni subvenire. Itâ "neglectum populum Dei, & protelationibus vexatum; moratósque diu, nonnullos "discedere domum infectâ re. Dolere quidem se populi vicem ac regis debilitatem, malóque remedium, si liceret, facilè adhibiturum; expediturum causas popularium suorum quàm celerrimè, (si modò suæ fidei traderentur publicæ res,) "& suum cuique, summis infimísque, sine studio partium, ex præscripto legum, æquissimâ lance distributurum. Neque dictis modò, sed & gestibus adulabatur. Si quis eum in transitu venerabatur, ut solent ferè filios principum, eum *Absalomus* injectâ manu complexus humanissimè dignabatur osculo. His artibus fraudibúsque, depravando patrem, prædicando pollicendóque de se, blandiendo singulis, & maximum natu filium regis comitate gestuum parem infimis faciendo, sensim in sensus hominum influebat, insidiabatur affectibus, & quasi furtim capiebat multitudinem, minimè suspicacem dolorum, capacémve. Jure miretur quis hujus immanitatem hybridæ,

A.M. 2981.

hybridæ, qui patre suo maluit vivente rapere imperium, quàm exspectare mortuo. Sed non deerant fortasse alia irritamenta præter inexplebilem ambitionis famem. Exasperaverat hominem impunitum sororis *Thamaræ* stuprum. Exasperaverat exsilium triennale, & biennis relegatio ab aula regia. Et incitabant fortasse alienigena mater, & avus idololatra, subverentes, nè genitos ex fœminis *Israëliticis* filios præferret *Absalomo David*. Maximè sibi timebant à *Solomone*, quem credibile est eos accepisse designatum fuisse à Deo regem. Nisi ergò impubere adhuc *Solomone Absalomus* regnum occuparet, aditus ad imperium eo maturo difficillimus futurus videbatur.

A.M. 2982.

Consiliis utitur Achitophelis.

Novas jam res *Absalomus* studiosissimè apud *Israëlitas* moliebatur. Sensit enim suas ad populum phaleras & fallacias profecisse plurimùm. In eum intenti erant omnium oculi; & tanquam Solem orientem vulgus hominum adorabat. Neque tamen suo tantùm ingenio nitebatur in tanta re. Adscivit sibi, ut esset à consiliis intimis, *Achitophelem*, hominem vaferrimum, cujus dicta populus eâ tempestate oraculorum fide dignabatur. Eodem & *David* erat usus consiliario. Verùm sive offensus *Davidis* candore, nimiam hominis versutiam minimè probantis & ingenium astutius; sive majorem inire gratiam sperabat, juveni tradendo regnum novum & diuturnum, quàm breve quod supererat conservando seni; causa certè non patet; transiisse verò patet à patre ad filium versatilis ingenii hominem. Et erant fortasse plures majore apud *Davidem* gratiâ. Locum sibi supremum apud regem creatum à se pollicebatur. Eum, puto, secutus autorem *Absalomus* Religionem simulavit, quâ facilè caperet religiosum patrem. Veniam impetravit "*proficiscendi Hebronem*, ut "in urbe natali sacra *persolveret ex voto. Quippe Gessuri obligârat se* homo religiosus, "victimas *Hebrone* immolaturum *Jehovæ, ubi* à commercio idololatrarum *reditus* in "patriam patuisset. Patre inconsulto clanculùm discedere, minimè consultum videbatur; quia suspicioni præbuisset locum, & bene gerendæ rei occasionem fortasse corrupisset. Pietate filii lætissimus pater facilè dimisit, benéque discedenti precatus est. Nihil interim de perduellione subolebat, nihil suspicatus est earum rerum quas contra se machinabatur filius. Heu! quantis malis velum obtenditur Religionis! Qui jura omnia Divina humanáque perturbant atque perfringunt, id tamen agunt plerumque, ut viri boni esse, imò pii & religiosi, videantur. Dum contra principem atque patrem nefaria molitur parturítque *Absalomus*, prætendit sacra impietati ac vota. Viros principes *Hierosolymitanæ* urbis ducentos sibi comites voluit esse, participésque sacrorum. Non ii quidem scelerum fuêre conscii quæ conceperat *Absalomus*. Ille tamen quasi conscios adesse volebat, & socios conjurationis videri, quò majorem suis inceptis autoritatem conciliaret. Nec enim illis repugnandi erat locus, ubi se conjuratorum multitudine obrutos videbant. Utque idem incendium in singulis regni partibus conflagraret simul, per omnes tribus dispersi exploratores, qui tubis clangentibus monerent populum, *Hebrone* creatum esse *Absalomum* regem. Eò accersitus & *Achitophel* ex urbe quam incolebat *Gilone*; ubi victimas immolantem offendêre nuncii, quò Deum, puto, huic sceleri propitium redderet. Magna fœderatorum turba, & populi concurrebat undique infinita multitudo ad *Absalomum*, homines ambitiosi, facinorosique, decoctores, obærati, aliíque rerum præsentium pertæsi, novarum meliorúmque spe. Tandem tristis ad *Davidem* nuncius defertur, populi omnis voluntates conciliâsse sibi *Absalomum*, & omnium habere ordinum studia summa, denique, Regis titulum sibi arrogâsse. Nuncio tam inopinato consternatus primò rex *David*, ubi collegit se, nullum esse deliberandi spatium, sed illico fugiendum censuit *Hierosolymis*; edixítque suis, ut "*ad fugam expeditissimam* se com-

David fugit Hierosolymis cum suis.

"pararent, *nè* morantes diutiùs *interciperet Absalomus, civitatém*que omnem diriperet ac deleret sui causâ. Promptè aulici "*paratos* aiebant ad unum *se imperata* "sui regis *omnia facere*, & quò is cunque duceret sequi. Fideliores amantiorésque sui servos reperit quàm filios *David*. Tota igitur aula (præter concubinas decem ædibus custodiendis relictas) & urbs universa post *Davidem* effunditur. *Cedronem* fluvium spectante rege pertransierunt, præter multitudinem promiscuam, *Cherethæi* & *Pelethæi* cohortes prætoriæ, & sexcenti ex ditione *Gathensi* advenæ. Hi aut proselyti ex *Palæstinis Hierosolymas* contulerunt se cum familiis Religionis causâ, aut *Judæi* fuerunt, *Saulinis* temporibus profugi, *Ziclagi* aliísque in locis *Gatho* subditis collocati à *Davide*, vel post expugnatam eam regionem in colonias eò deducti: jam verò, de hoc regis discrimine certiores facti, auxiliatum quantâ poterant vi & festi-

A.M. 2982. natione advenerunt. Eos quidem nolebat *David* suis involvere periculis, "*redire* "jussit *Hierosolymas*. Nec enim par esse, ut qui *modò venissent*, aliò protinus distrahe- "rentur, & *deerrantem huc illuc sequerentur se*, alienisque implicarentur malis. At eorum *Ittaius* dux (præsidiariorum dux, ait *Junius*, *Gathi* urbis,) testatus *Jehovam* est, "nusquam discessurum ab eo se, omnes verò cum *Davide* utramvis fortunam "experiri velle, & ei salvâ perditâve re *adfuturos*. Tantam in peregrinis fidem constantiámque admiratus *David*, quam in subditis filiisque tantopere desiderabat, transire cum reliquis passus est. In solitudinem verò *Hierichuntinam* proficiscebantur, populúsque omnis qui spectabat fugam, iniquissimam regis optimi sortem flebili voce lamentabatur. Adduxerant & sacerdotes *Levitarum* humeris Arcam Dei *Zadocus* & *Abiathar*. Uter superior, haud facilè dictu videtur. 2 *Sam*. 15. 29, 35. & alibi memorantur simul, at *Zadocus* prior. Ideo fortasse, quòd postea prælatus à *Solomone* sit, solúsque Pontificatum gesserit, excluso *Abiathare* cum familia. *Davide* autem regnante, uterque videtur eodem functus munere. *Zadocus Gibeone* in Tabernaculo *Mosaïco*, ad altare publicum; sed *Abiathar Hierosolymis*, loco digniore, apud Arcam Dei; (1 *Chron*. 16. 39.) & Ephodo pontificio solus usus est: unde priorem dignitate saltem fuisse *Abiatharem* constat, si non autoritate. Quid, quòd aliqui *Zadocum* putant à *Saulo* constitutum Pontificem post *Abimelechi* necem? Ideo nec à *Davide* forsan loco motus est, fortissimus juvenis, qui cum aa suæ familiæ ducibus *Hebrone* aderat *Davidi*; (1 *Chron*. 12. 28.) neque tamen pari loco habitus quo *Abiathar*, qui tam gravia passus est *Davidis* causâ, prioris Pontificis filius, & indutus Ephodo. Hîc (2 *Sam*. 15. 25.) *Zadocum*, absente, puto, *Abiathare*, compellat rex, & Arcam reducere jubet in Tabernaculum. Nec enim putabat fortasse *Levitas* oneratos Arcâ passibus æquis comitari posse fugientem se; & sacerdotes utiliorem ei operam navaturos in urbe nunciis clandestinis. "*Zadocum* aiebat *Videntem*, sive "Prophetam, *esse*, nec *in urbe* minùs consulere Deum posse quàm in castris; sed & "hostium simul arcana explorare ac prodere. Quòd si quid opus esset, vel de vo- "luntate Dei, vel de hostium rebus fieri certiorem se, *moraturum in deserto*, *filios iis* "*adfuturos* in urbe, *Zadoco Abimaasum*, *Abiathari* verò *Jonathanem*, impigros juvenes, "quibus uterentur nunciis. *Sibi* quidem & regnum, & *urbem*, & Arcam suam *Deum* "aliquando *si propitius foret redditurum*. *Sin* abdicare se regno statuisset, humillimè libentissiméque se sua permittere voluntati Divinæ omnia. Profecturi deinde, in montem *Olivarum* ascenderunt urbi propinquum; ipse rex lugubri more, nudis pedibus, capitéque velato, lacrymis occultis irrigabat seniles genas. Non potuit enim non ægerrimè ferre tantam in se tum filii sui, tum populi, quem filiorum instar dilexerat, ingratitudinem. Et populus qui regem affectabatur universus, eundem lugendi morem imitatus, capita operiebat, vicémque indignam deflebat pii principis. Interea nuncius afferebatur, *Achitophelem* quoque conjurationis participem fuisse: quod regem vehementer perculit. Non tam arma & vim totius multitudinis, quàm unius callidissimi hominis astutiam, pertimescebat. Itaque Deum obnixè comprecatus est, ut ejus vaserrima consilia vana redderet irritáque. Ut exauditum à Deo se cognosceret, obvius evestigio *Husaius* ei oblatus est, nobilissimus consultissimúsque vir ex urbe *Archa*, seu *Erec*, *Josephidarum*; (*Jos*. 16. 2.) qui unus præstare potuit id quod erat precatus *David*, unus opponi & repugnare calliditati *Achitophelis*. In summa erat apud regem gratia, unus omnium consiliorum particeps. Itaque regis amicus dicebatur. Sed & is lugentis habitu occurrit, laceratis vestibus, capitéque cineribus conspersо. Nam ut primùm de trepidatione *Davidis* acceperat, summâ celeritate ad eum properavit, consiliis quantùm potuit laboranti opitulaturus amicissimo regi. At eum *David* abiegat *Hierosolymas*, ut "omnem *Absalomo* polliceretur opem operámque suam. *Sibi* enim *oneri futurum* "fugienti, profuturum *in urbe* plurimùm; & *adversando Achitophеli*, & regiorum *con-* "*siliorum* prodendo sibi arcana, per nuncios expeditos *sacerdotum filios*. Paruit *Husaius*; perrexit *David* ad montis verticem, unde prospicere civitatem posset. Illic vultu versus Arcam fœderis ut potuit converso, suppliciter Deum veneratus est, eáque rogavit quæ in tantis erant periculis expetenda. (2 *Sam*. 15.) His in malis constitutus, ea precatus est quæ in *Psalmis* cecinit 3. & 55.

Ziba fraus. § 17. Progressо paululùm *Davidi Mephibosethi* servus occurrit *Ziba* cum asinorum pari stratorum, edulisque variis oneratorum & utre vini. Cúmque interrogaret quid ea sibi vellent rex; "*Asinos* ait *Ziba* stratos esse *quibus equitent*, edulia, *qui-* "*bus*

"*bus vescantur in deserto* servi *regis*, denique *vinum, quo lassi* de via reficiant se. De "*Mephibosetho* deinde quæsivit rex animo (quod credi par est) benevolo, ejus fortasse ratus fuisse dona hæc. Non eodem respondit animo servus nequam: sed ex domini ruina suam fabricaturus fortunam, "*Mephibosethum Hierosolymis morari* calumniatus est, sperantem fore, ut, in his regiæ domûs turbis, *avitum sibi solium restituant Israëlitæ*. Credulus nimiùm calumniatori *David*, "Hásne, inquit, mihi "gratias rependit *Sauli* nepos? Occasu meo exspectat oriri emergeréque se? Tu "probi gratíque servi munere persunctus es. *Quæcunque* igitur *Mephibosetho* do-"naveram *tibi* do, quæque ejus *fuerant, tua sunto*. Improbitate suâ tantam lucratus hæreditatem *Ziba*, magnas haud immeritò gratias venerabundus egit. At videant judices, quàm injusta damnosáque sit, sine testibus idoneis, non exploratâ re, ex credulitate nimia & probabilitate sola, sententiæ temeraria præcipitatio. Innocens vir, inauditus, accusatore testéque servo, cui bono futura erat credulitas temeritásque judicis, condemnatur, omnibúsque multatur bonis. Sed hujus temeritatis pœnam non distulit Deus. Apud quem calumnia valuit ad innocentiæ pœnam, ipse protinus calumniis petitur, & maledictis impunè laceratur. *Shimeius* enim, *Geræ* filius, *Benjaminita*, ex cognatione *Sauli*, ex urbe *Bahurim*, obvius prodiit: útque in medio comitum atque militum suorum incedebat rex, ille in latere montis eregione incedens, lapidibus eum comitésque impetebat ac cespitibus, quasi canes totidem, vilissimáve quædam animalia, & jactabat pulverem, probrísque petulantissimis incessere ausus est. "*Apage, apage*, inquit, *homo cruente, homo impie nefariéque*. Jam "tandem *reddidit tibi* vices *Deus, reddidit cædes* quas tu in *domo Saulina* perpetrâ-"sti; reddidit arma & vim, quibus *tu Sauli regnum* invasisti, *filius* verò *Absalomus* "occupavit *tuum*. *Tua in te* jam redeunt *scelera*. *Sanguine* satiaberis quem sitiisti: "tuo satiaberis jam, qui sitiisti tantopere alienum. Cùm hæc audiret *Abishaius* militaris atque fortissimus vir, "*Quid*, inquit, *iste dominum regem mortuus* oblatrat *canis?* *Liceat mihi, obsecro, amputare* istud fœtidi oris impurum *caput*. At prohibuit *David* vehementer, "*eò quòd* Deum fortasse autorem haberet, *Deúsque jus-*"*sisset* ut *maledictis* peccata *Davidis* castigaret. *Deo* autem *jubente, quis* prohibeat? "quis criminetur? Deinde ad comites conversus, "Nè cui mirum, inquit, videa-"tur, quòd *Benjaminita* iste, tribulis cognatúsque *Sauli*, mihi tantopere convitietur, "cùm *filius meus, qui ex* his *prodiit visceribus*, cui *vitam* dedi, *meam eripere conetur*, "exitiúmque moliatur suo patri. *Illum* verò *sinite ut maledicat*; *jussit enim Deus*. "Æquo animo ferenda sunt quæ divinitus contingunt mala. Quis autem novit, an "*miseratione Deus meas calamitates* lacrymásque *dignaturus sit, benéque mibi facturus*, "*hujus maledictionis vice?* Pia hæc *Davidis* tolerantia *Shimeio* profuit hoc tempore ad impunitatem. *Davidici* mox cum rege suo in urbem *Bahurim* lassi pervenerunt; ubi paulisper morati sunt ut curarent reficeréntque se. Mox in desertum profecti, ex urbe nuncios exspectabant. Interim *Absalomus*, —— *magnâ comitante catervâ*, *Hierosolymas* ingressus est. Aderat *Husaius* quoque, (ut præceperat *David*,) & in media salutantium adulantiúmque turba humillimè veneratus, *Vivat rex, Vivat rex*, alacri voce acclamavit. Miratus inprimis *Absalomus*, & fraudis aliquid suspicatus fortasse, "*Quid?* inquit, *hæccine tua in amicum est* fides? in adversis deserere? Respondet *Husaius*, "Præstitisse amicum se usque ad aras. Jam verò *eum* pro rege "habiturum, *quem elegerit Jehova, populúsque Israëliticus* constituerit *universus*. Nec "videri se patrem deserere, qui filium sequatur. *Ut* ergò *patri*, quamdiu Deo visum "est, *operam* fidelem *præstitit, ità filio* se *daturum*; ejúsque rebus, modò gratum id "regi futurum sit, optimâ fide consulturum. Noverat *Absalomus* viri prudentiam atque probitatem. Itaque fidem, fidem tantopere pollicenti, habuit, & in suorum censu senatorum numeravit.

A.M. 2982.

Shimeii furor.

Husaii fides Davidem versus.

§ 18. Jam in fugam *David* actus est: urbem regiam, & domum, & populum, & regnum occupârat *Absalomus*. Hæc ut retineret aliqua ratio ineunda; consulendus erat *Achitophel*, antequam advenerat *Husaius*. *Achitophel*, ut solent homines politici, consilium scelere quidem plenum dat, sibi suísque tantùm salutare. "Servi-"pulus, inquit, unus est, gloriosissime rex, qui populum tuum malè habet, eximí-"que vult, antequam de hoste persequendo consulatur. Plurimi sunt qui causam "regiam probant maximè, lentiùs tamen amplectuntur, & timidiùs agunt frigidiús-"que. Suspicantur enim, fieri posse ut hæc omnia ex composito gerantur, populí-"que damno colludant reges. Aut seriò si res agatur, noverunt placabiles esse pa-

Achitophelis consilio perniciosо.

 "rentum

A.M. 2982.

"rentum iras & filiorum. Suspicantur ergò conciliari posse dissidia hæc, & filium "cum patre in gratiam redire: ità omnes qui à filii steterunt partibus cum pœnæ "relicturum, aut victimas iræ saucii principis immolandas, aut prædam Harpyiis de-"vorandam aulicis. Aliquid ergò fieri oportet, quo constet populo tanta esse hæc "odiorum vulnera, ut in cicatricem coïre non possint. *Concubinæ Davidis* in aula "*relictæ* sunt decem. Eas à *te*, princeps maxime, in propatulo *violandas*, populo "spectante, censeo. Hâc in *Davidem* contumeliâ, inimicitiæ fient implacabiles, om-"némque paci occludent aditum: ità certum de tua in se immobili voluntate popu-"lum vinculis tibi obstringes adamantinis. Ità consuluit *Achitophel*. Præcepta Dei non moratur ambitio. Fixa igitur in tectis aulæ regiæ tentoria sunt; ubi, Sole conscio populóque omni, (quod erat interminatus *Davidi* per *Nathanem* Deus,) concubinas paternas incestu polluit *Absalomus*. (*2 Sam. 16.*)

Tum demum de hostibus persequendis consulitur. Atque hanc in se provinciam recipit ultroneus *Achitophel*; ut non modò consiliis suis difficilia proponeret aliis peragenda, sed & ipse quæ proposuerat susciperet perficerétque, tam manu strenuus, quàm ingenio sagax. Pollicebatur "se, quot erant tribus, tot militum *millia de-*"*lecturum*: cum his *profecturum nocte*, facturúmque impetum in *Davidem*. Didi-"cisse jampridem per exploratores, in eremo illum proxima latitare. *Terrore* su-"bito & nocturno (inquit) *perculsum*, itineréque *fatigatum*, ducem facilè capiam, "vel ætate vel mœrore penè jam confectum; *& copias quas habet* exiguas eodem ter-"rore *fugatas* dissipabo. Denique, *sublato Davide unico*, reliquam *populi* multitu-"dinem regi *conciliaturus*, facilémque terminum huic daturus bello sum, & regno "*Absalomi* stabile firmamentum. Mirificè probatum est *Absalomo*, & senatoribus qui aderant, perniciosum *Achitophelis* consilium. *Husaius* aberat. Libuit ex eo etiam quærere, hac de re quid illi videretur. Cùm audivisset quæ proposuerat *Achitophel*, facilè animadvertit prudens vir, quantas in angustias conjectura esset *Davidem* hominis vafri callida machinatio, nisi operâ suâ malum averteretur. Facillimè imparatum opprimi posse; at eundem, si mora daretur ad colligendas vires, fortissimè repugnaturum. Id spectabat *Achitophel*: id *Husaius* perspexit. Itaque totis ingenii viribus adversari constituit iis quæ ab *Achitophele* dicta sunt. "Non dubia est, in-"quit, rex invicte, *Achitophelis* prudentia, qui nostri habetur optimo jure, non regni "modò, sed & seculi oraculum. Ego igitur hac una in re si ab ejus ratione dis-"sentio, nisi firmissima sint quæ proferam, nullam mihi fidem à vobis aut gratiam "peto. *Davidem* opprimi putat imbellem & incautum posse millibus militum du-"odecim. Quanta *patris tui fortitudo* sit, quanta *militum*, optimè nôsti, sapientissi-"me rex. Quis enim ignorat, unum ex his nonnunquam sustinuisse, imò superâs-"se, hostium agmina? Quantò magis *exasperati* jam desævient, *ut ursa catulis ab-*"*latis* rabiosæ? Nec adversæ res dejiciunt diminuúntve animos *Davidis*; sed exci-"tant, sed augent. At noctu dormientem fortasse, aut nihil opinantem, occupabit. "Invadat vel noctu; non ille tyronem, sed *militem* exercitatum longo usu & ve-"teranum, sed artium bellicarum invadet peritissimum ducem. Nonne speculato-"res emissos longè latéque, nonne constitutas in locis commodis excubias creditis, "quæ tempestivè præmoneant, nè opprimantur de improviso? Neque sibi tam "vilis est, ut vitam sit crediturus regiam *inter gregarios milites*. *Speluncam* nactus, "*aliúmve locum* ab insidiis tutum, securus alicubi *delitescit*; ut lusurus operam sit, "qui ejus vestigia persequatur. Senex vulpes non capitur laqueis. Quòd si nos *in* "his *rerum initiis* vel minimùm *offendamus*, *percrebescet fama*, quæ nostrorum *ani-*"*mos* plurimùm *debilitabit*, numerúmque diminuet. Sic *igitur ego* censeo *suadeó-*"que; per *omnem Israelitidem*, quà longissimè patet, *colligendum esse* exercitum quàm "fieri potest maximum, ab *ipso* ducendum rege; nè tantæ victoriæ legato gloria "debeatur. *Ità* comparati, violento impetu, cui non sit ferendo par, *irruemus in* "*Davidem*, *ubicunque se exhibuerit*, & circumfusum undique multitudine nostro-"rum infinitâ, conclusúmque in medio, è medio unà cum *suis* tollemus *universis*. "*Quòd si in* propugnaculum aliquod *urbémve confugiat* munitam, *funibus* nostri *la-*"*pides* singuli *singulos* arripient auferéntque, donec urbs tota, quantacunque sit, *in* "*torrentem* proximum obruenda projiciatur. Quid enim tot manibus arduum sit, "expugnarive tot armis non possit? *Husaius* ubi dixisset hæc, *Achitophelis* laudatum tantopere consilium à rege proceribúsque repudiatur, *Husaii* præponitur, id agente Deo. Constituerat enim irritum facere *Achitophelis* consilium, (quod erat pre-

Husaius optimè adversatur,

catus

catus *David*,) quanquam astutum, *Absalomique* rebus commodissimum; quoniam *Absalomi* scelera gravissima gravissimâ coërcere pœnâ constituerat. Missi protinus qui milites cogerent numero infinito, quibus erat filius dux adversus patrem hostem præiturus. Interea *David*, *Husaii* prudentiâ facundiâque, periculo magno defunctus est, quod *Achitophel* ei creaverat; idoneúmque tempus ad præparationem belli, quod unum desiderabat, assecutus. Sed monendus erat de regis instituto & *Achitophelis* consilio *David*, ut quàm primùm in tuta se reciperet, copiásque ad prælium compararet. Sacerdotibus igitur ab *Husaio* tradita res, à sacerdotibus ad filios transmissa per ancillam, ut averteretur suspicio. Juvenes enim extra urbem, ad fontem qui *Fullonum* dicebatur, mandata parentum exspectabant. In urbe si permansissent, exire cùm volebant per excubias non licuisset. Sed & illic observatos ab adversario quodam sentiebant se, qui *Davidicos* esse noverat, & exploratores suspicabatur. Ad *Absalomum* ergò detulit. Missi protinus qui apprehenderent. Elapsos à fonte ad urbem *Bahurim* persecuti sunt, ipsámque domum quò illos didicerant, puto, divertisse. Sed scrutati frustrà, cùm rediissent *Hierosolymas*, nuncii ad regem *Davidem* detulerunt quæ à parentibus acceperant. Celari enim se cùm petiissent à caupona, mulier in puteum demisit; panno puteum, granis verò contusis pannum cooperuit. Regiis autem satellitibus de *Jonathane* quærentibus & *Abimaaso*, fluvium transiisse respondit. Ità mulieris solertiâ servati evaserunt. *David*, ne, variante rursus *Absalomo*, *Achitophelis* resumeretur consilium, ipséque unà cum suis noctu opprimeretur, confestim trajecit ipsâ nocte *Jordanem*. Nec unum è suis, vel fugâ elapsum, vel fatigatione confectum, vel submersum flumine, desideravit, quanquam fugâ præcipiti accelerâsset nocturnum iter. *Mahanaïm* verò se recepit, in urbem, credo, amplam & munitam, *Isbosethi* regiam. Sed tantâ festinatione fugienti deerant omnia, non modò ad victum necessaria tantæ multitudini, sed etiam regi ad usum domesticum & supellectilem. Quare *Sobis Ammonita*, *Machir* de *Lo-debare*, qui *Mephibosethum* educârat, & *Barzillaius Gileadites* de *Rogelim*, omnia *Davidi* suppeditârunt, ut eorum quæ deerant nihil requireret. Dignissima profectò gratiis laudibúsque munificentia, tam & spontanea, & opportuna, & magnifica. Non rogati, non vocati adsunt, tum cùm erat maximè opus amicorum opibus, in summa rerum omnium indigentia; nec eorum quæ opus erant quicquam omiserunt, sed cumulatissimè præstiterunt omnia. *Achitophel* interea, consilii sui repudiati cùm ferre ignominiam non posset, aulam causámque regiam deseruit, domum suam se contulit, rem composuit familiarem, iræ ac pudori denique semet victimam immolavit. Etenim laqueo sibi fregit gulam. Digna profectò merces proditore, suspendium. Præferri alium sibi ea in re, quâ unâ unum præstare se omnibus putabat, verebatur ne de opinione apud vulgus prudentiæ suæ imminueret plurimùm. Cúmque *Absalomi* gratiâ excidisse videretur præferentis alium, apud *Davidem* verò sperare nullam posset, quem, dilatâ re donec vires collegisset, facilè recuperaturum omnia prospiciebat, ad restim denique rediit desperata res.

A. M. 2982.

Davidique prodit omnia.

§ 19. *Absalomus* tandem, infinitâ multitudine hominum coactâ, exiguâ militum, *Jordanem* transgressus, in *Gileadem* transmeavit. *Amasam* sui exercitûs ducem constituit, *Ithræ* filium, & sobrinum suum ex *Abigaile Davidis* altera sorore. Exercitum quoque *David*, etsi numero longè imparem, virtute præstantiorem, collegerat; millium quatuor, ut *Josephus*: quem in tria partitus agmina, (postquam tribunos & centuriones præfecisset,) tribus ea ducibus, *Joabo*, *Abisbaio*, *Ittaïó*que *Gathensi*, tradidit; supremum profectis ipse futurum se. In alas fortasse duas, quàm longissimè patentes, ne circumveniret hostis, & medium agmen, distribuit exercitum, more militari. At vehementer deprecati sunt milites, " *ne* in aciem *prodiret* " ipse rex. Eum aiebant unum peti; in eum, si adesset, hostes inclinaturos omnem " impetum, tela conjecturos omnia. Sin abesset, lentiùs multò languidiúsque pugnaturos. Quòd si è militibus multa *cedantur fugentúrve* millia, *non* ità magnam " fore aiunt sibi jacturam, aut hostibus victoriam. Reparari exercitum posse, ac instaurari bellum, incolumi rege. At eo amisso, amitti omnia; nec ullam sibi superesse spem. Quid, quòd, si moretur in *urbe* rex, *auxilio* possit opportuno suis laborantibus *subvenire*? Benevolentiæ suorum tam commoda suadentium non est obsequi dedignatus rex. In porta igitur consedit, ut militum exeuntium ordines & disciplinam observaret; monerétque omnes, duces inprimis, " ne, si vincerent, gravius quid in *Absalomum* statuerent, sed leniter *juvenem tractarent sui* senis *gratiâ*,

Absalomus cum suis fugatus perit.

 " par-

A.M. 2982.

" parcerentque in filio patri. Nihil fortasse aliud volebat, nisi ut filius, tot scelerum reus, haberet spatium resipiscendi, nè unà cum corpore anima quoque interiret. Non exspectabant *Davidici* dum obsiderentur ab hostibus. Ultro prodeunt, quærunt, lacessunt ad prælium. In saltu commissa est pugna, qui *Ephraïmiticus* dicebatur, ex eo fortasse, quòd illic, *Jephtâ* Judice, quadraginta *Ephraïmitarum* cæsa sunt millia. In eodem certè *Israelitarum* victorum fugatorúmque jam millia viginti ceciderunt; quorum plùres in sylva quàm in prælio, aut in foveis atque præcipitiis deleti, aut laniati à feris. Persequebantur fugientes *Davidici* magnâ vi; quorum aliquibus occurrit *Absalomus* ipse à suis derelictus; cúmque fugâ se proriperet, sub densa quercu adhæsit arbori caput: sive nodo crinium ramis implicato, sive alio modo retinebatur, discedente quo vehebatur mulo, in aëre pendebat sublimis. Milites incolumem dimittunt, reverentiâ mandati regii. Ab arbore detinetur donec suas pœnas det; comæque suæ, quâ tantopere superbiebat, laqueo suspenditur, donec scelera immania capite luat. *Joabo* quid accidisset à milite nunciatur; quem increpat dux, quòd " pendentem *non occidisset*, præmiúmque meruisset *à se argenteorum decem & baltei*. Respondit miles, "*non* id facturum *se mille argenteorum premio*, qui *regem* ipsum *audivisset imperantem* ducibus, *nè qua fieret Absalomo vis*. *Joabus*, nè diutiùs differendo spatium *Absalomo* elabendi concederet, duce milite properavit ad arborem, tribúsque jaculis ipsum penetravit penduli cor; & si quid erat vitæ reliquum, ab armigeris *Joabi* decem multis id vulneribus confectum est. Corpus in foveam grandem projectum ingenti lapidum acervo cumulaverunt, quasi à mortuo pœnas incestûs & contumaciæ in patrem repetentes. Hic tantæ ambitionis & superbiæ, tantæ quam usurpaverat potentiæ gloriæque, properatus quidem & infelicissimus exitus fuit. Non forma fastúsve profuit, non dignitas regia, non militum infinita vis; imò nec paterna deprecatio valuit quicquam. Hostium telis confossus atque confectus, in scrobem abjectus, funere asinino, lapidum mole obrutus, infamiâque notatus æternâ, periit. Posuerat ille quidem sibi vivus adhuc sepulchrum, columnam, puto, lapideam; sive obeliscum, statuam alii volunt, in valle regia loco celeberrimo, (duobus tantùm ab urbe stadiis, ait *Josephus*,) eâ mente, ut, cùm filiis careret, (obierant fortasse tres qui memorantur 2 *Sam*. 14. 27.) in eo sui nominis memoriam ad posteros propagaret. At nec in eo sepultus est, quod destinàrat; sed extabat diuturnum ejus infamiæ monumentum, non gloriæ. *Joabus* tamen paulò nimis crudeliter egit, nè dicam contumaciter, qui, cùm facillimè posset, filium sui patris sive precibus sive mandatis ad pœnitentiam condonare noluit. Sublato jam armorum civilium duce, multitudini parcendum censuit *Joabus*. Receptui cecinit, revocavitque suos à persequendis *Israëlitis*. Ità dissipati per omnem regionem, in suam quisque mox domum rediit.

Cushi & *Abimaasus* victoriæ nuncii.

Sed nuncianda erat hæc regi victoria: cui muneri suam ultro *Abimaasus* operam obtulit. At noluit *Joabus* optimum juvenem de morte *Absalomi*, admodum ingrata regi re, nuncium adhibere. Aliàs ubi quid opus, missurùm pollicebatur se; alium hoc tempore. *Cushi* ergò missus est, *Æthiops*, ut ex nominis ratione licet colligere: cujus ipse vultus erat lugubri atque tristi nuncio consentaneus. Ardebat animus *Abimaaso*, ut qui de periculis nuncium attulerat, portaret etiam de victoria. Iterum ergò iterúmque veniam rogat, sequi ut liceat. Importunitati hominis tandem, ubi nuncium alterum satis provectum credidit, cessit *Joabus*. *Cushi* quidem profectus est breviore viâ, sed per montana difficili. *Abimaasus* posterior longiore, sed planâ & expeditâ, prævertit *Æthiopem*. In conspectu erat *Mahanaim*. Vigil è specula monuit, " *properantem* videre se *hominem* unum *solúmque*. " Hominem " *solum* augurabatur esse *nuncium* rex. Si enim fugerent è prælio, plures unà concursuros. Mox " *alterum* videre se vigil docuit, cúmque *solum*. *Priorem verò similem Abimaaso* videri. " *Bonus vir*, inquit rex, *bonum apportat nuncium*. Ubi portam est ingressus, acclamat regi *Abimaasus*, *læta esse faustáque omnia*. Propiùs accedens, humilliméque veneratus regem, narrat felicem ei de hostibus victoriam esse datam à *Deo*. *David* non tam de victoria, quàm de filio solicitus, quid eo factum esset anxiè perquisivit. " Ea de re *Abimaasus* quicquam *scire se* dissimulavit. " *Vidisse* quidem *tumultum*, dicebat; *quid* ageretur *non vidisse*. Ubi divertere paululùm jussus est, *Cushi* aderat, qui regi eadem de victoria retulit: de *Absalomo* interrogatus, *juvenisne salvus esset*; "Imò verò, inquit *Cushi*, *ità omnes*, oro, salvi *sint hostes domini regis*, *ut iste salvus est juvenis*. Interemptum ubi sensit rex, maximo dolore per-

A. M. 2982.

percitus, lugubri voce deflere cœpit interitum *Absalomi*. At nè quid de majestate regia diminueret lugendo palàm, in cœnaculum ascendit ex porta; quò liberiùs lamentaretur. Dúmque ascendebat, ità lugubriter querebatur, *Mi fili Absalome, fili mi, fili mi Absalome, utinam ego tuâ vice obiissem, ô Absalome fili mi, fili mi.* (2 Sam. 18.) Ubi locum nactus est magis privatum, eò magis indulgebat dolori, lacrymis & querelis, capite veluto, & altâ ingeminans voce, *O mi fili Absalome, Absalome fili mi, fili mi.* Neque verò potuit populus sui regis vicem tam flebiliter dolentis non dolere. Mœstum erat per urbem silentium: nulla gaudii significatio, nulla victoriæ. Milites ipsi victores, quasi fugissent ex prælio, pudore cæsi à duce *Absalomi*, quod prohibuerat rex, furtim & clanculùm in urbem subrepebant. Noverat *Joabus*, invidiam hujus luctûs sustinere cædis autorem se. Ad regem ergò penetravit homo insolens naturâ, insolentior victoriâ, ut increpationibus atque minis luctum ei excuteret intempestivum. “Magne, inquit, *Israëlitarum* nostrâ ope operâque jam tandem rex, qui non nisi fugâ modò tuam vitam à tui filii consceleratissimi parricidio eripuisti, quid est quòd tantopere doleas vicisse tuos, *conservatúmque* te tantis modò in periculis laborantem? Sperabam equidem te maximas acturum fuisse gratias Deo autori tantæ victoriæ; nobisquoque gratias, Dei ministris. Tantùm verò abes tu ab agendis gratiis, ut *pudore suffundas* exercitum *tuum*, quasi tuam prodiderint *salutem* publicámque rem, *qui* suis utramque periculis *ab interitu vindicârint*. Nisi enim hostium furori opposuissemus nos, actum de te fuisset, actum de tuis omnibus. *Filii tui filiaque, uxores & concubinæ, servi* omnes *amicique* periissent. Unicúmne tu filium, cúmque flagitiosissimum, incestum, rebellem, parricidam, qui hæc tibi creaverat pericula, unde à nobis *conservatus* es, tuis omnibus præpones? Eósne *tibi diligendos* putas, *qui te odio habent*, eos verò *prosequendos odio qui diligunt te*, summâque fide colunt? Quæ hæc prava planéque stulta indulgentia est in liberos ingratissimos, omnique supplicio & cruciatu, non amore, dignos? *Perspicio equidem, futurum tibi gratissimum fuisse*, tui omnes fidelissimi milites atque servi *si periissent*, modò *incolumis esset* unicus perduellis *Absalomus*. Apage verò hanc in hostes lenitatem, crudelitatem in tuos. Mitte tandem has nænias fletúsque muliebres. *In publicum prodi*, vultu alacri, læto & triumphali. Aut *si* pergis, *Jehovam testor* Omnipotentem Deum, *nos te omnes hâc nocte* solum nudúmque *relicturos*; *idque omnibus malis quæ tibi hactenus per omnem vitam acciderunt* longè *gravius futurum est*. Cùm enim hoc tempore vacet regnum principe, principem deligemus eum nos, qui ducibus militibúsque suis parem gratiam relaturus sit, & bene meritis justa donaturus præmia.” Has intonuit minas *Joabus*: *David* non esse tempus opportunum ratus, ità luxatis perturbatísque rebus publicis, refellendi contumelias, petulantiámque & ferociam præpotentis jam ducis retundendi, præsertim cùm aliqua eorum vera esse agnosceret quæ objiciebantur, subdito suo paruit rex; tristitiam deposuit, dolorem irámque simul dissimulavit. descendit in portam, populóque se conspiciendum præbuit exporrectâ placidâque fronte; sed æquiore, opinor, vultu quàm animo. Probabiléque videtur, milites eum benignè omnes appellâsse, & donavisse gratiis; aliquos etiam præmiis, ut meriti sunt. Ità obstructum *Joabo* est importunum os.

Davidem afflictissimum

Joabus recreat minitabundus.

§ 20. Interim *Israëlitæ*, amisso quem nuper inunxerant rege, agere inter se de alio cœperunt. Occurrebant illis jam *Davidis* merita, & maxima in publicam suam rem beneficia: “*hostes* eum suæ gentis universos debellâsse, præsertim verò *Palæstinos*, qui oppresserant *Israëlitas* diuturno gravissimóque jugo.” Eum itaque *revocandum* censebant, & in pristina dignitate reponendum. Non deerant qui de his *Davidem* certiorem facerent. At dum hæc agitabant *Israëlitæ* reliqui, soli omnium *Judæi* obmutescebant. Credibile est, illos maximè omnium *Absalomo* studuisse, gravissiméque in *Davidem* peccâsse: veritos propterea implacabilem regis iracundiam, hæsisse incertos quid agerent. Malè id habebat *Davidem*, suos tribules in hoc officio tergiversari. Ultro igitur censuit provocandos monendósque per Pontifices *Zadocum* & *Abiatharem*, “nè *ultimi* accederent *sui consanguinei*. Reliquas tribus reditum sibi decrevisse jampridem. *Judæos* creâsse regem se primos; primos ergò profugum *reducere* domum debere. Nihil à se metuerent. Satis jampridem pœnarum superque datum esse. Amputata seditionis capita, *Absalomum* & *Achitophelem*; & reliquorum viginti millia interiisse. Reliquiæ parcendum multitudini.” Hac regis lenitate victi magis quàm prælio *Judæi*, unà omnes mente ac voce reditum

Amnestiâ intercedente, *David redit Hierosolymas.*

A.M. 2982.

ei decernunt, nuncios ea de re mittunt, promittúntque se mox obviàm ei prodituros. *Amasæ* quoque, copiarum *Absalomicarum* duci, suis verbis denunciari voluit *David*, eorundem sacerdotum operâ; "nè quam à se vindictam formidaret, quanquam partium adversarum dux. Pro *suo cognato eum* se, filióque sororis agnoscere; *futurúmque* mox, *Jehovâ* teste, sui quoque *exercitûs Joabi loco ducem*. Id autem prudenter apud se constituit *David*, non modò ut *Joabi* reprimeret insolentiam, sed ut *Amasæ* operâ, apud omnes ordines gratiosi, populum incompositum faciliùs revocaret ad officium. Rediturus ergò *Hierosolymas* rex, *Jordanem* usque fluvium pervenerat. Et *Judæi Gilgale* aderant, ad alteram penè ripam fluvii, ut traducerent & comitarentur principem. Aderat cum *Judæis* & *Shimeius* ille maledicus, milléque attulerat *Benjaminitas* comites, & apud regem fortasse deprecatores. Aderat cum primis & *Ziba Mephibosethi* servus nequam, unà cum filiis suis quindecim & servis viginti, ut hâc officii fideíque specie retineret quæ antea per fraudem acquisiverat calumniámque. Et *Mephibosethum* observabat magis quàm *Davidem*, nè integritate suæ in regem fidei demonstratâ, *Zibam* in se dominum suum perfidiæ argueret, spoliísque mendacio partis veritate patefactâ exueret. Fontem ait *Josephus* fluvio constratum esse, quo trajiceret rex. Scapham certè adhibitam fuisse, quâ regis familia transmitteret, quæque alia volebat rex transportarentur, id verò constat.

Shimeio ignoscit.

Regi transituro *Shimeius* suppliciter devolutus ad pedes, petulantiam suam quâ discedentem *Hierosolymis* regem lacessiverat humillimè deprecatus est. "Regium esse "injuriarum oblivisci, & condonare pœnitentibus offensas. Agnoscere quidem, se "gravissimè in regem *peccâsse*; *itaque primum adesse omnium* qui sub *Josephi* vex-"illo militant, ut monstraret aliis viam ad officium redeundi obsequiúmque. Sed "& oculos in primum se plurimorum esse conjectos, ut ex clementia regis in sua *ma-"ledicta*, de suis malefactis quid sperandum sit colligant. *Abishaius* torvo vultu contemplatus hominem dum hæc diceret, vix continere manus, linguam certè non potuit. "Tibíne par videtur, inquit, ô rex, ut iste incolumis & impunis evadat, "qui tam contumeliosè tibi *convitiatus est*. "Apage verò, ait *David*. *Quid vobis-"cum est mihi, Zeruiæ vos* feroces *filii, qui* juvandi specie *meis* hodie rebus *adversami-"ni?* Æquúmne tibi videtur, *ut hoc die quisquam occidat Israelitarum? Hoc me de-"mum die* verum *esse regem sentio*. Novúmne regnum à cæde auspicabor & san-"guine? Pepercit ergò & ignovit *Shimeio*, promisítque juratus non moriturum. Salutaris enim hoc tempore clementia plurimùm conducebat ad sedandos adversariorum conciliandósque animos, quos ad desperationem severitas adegisset, desperatio ad seditionem concitavisset novam. Appropinquanti jam *Hierosolymas* regi *Mephibosethus* obviàm egressus est. Ille quidem non erat profectus cum rege: deerat equus claudo quo veheretur: at ejus absentiam verissimo luctu prosecutus. Ex quo enim abierat *David*, usque ad hunc ejus felicem reditum, non laverat pedes, non raserat barbam, non vestimenta mutârat; sed mœsto vultu squallidus incesserat & sordidatus. Ut primùm conspexit eum rex, interrogavit, cur ei comitem se discedenti *Hierosolymis* non dedisset. Permodestè respondit ingenuus vir; "id quidem "se constituisse, verùm fraude sui servi deceptum, hæsisse domi invitum, & ab "amico unico derelictum. Cùm *enim asinam* sibi *sterni* postulâsset, *quâ veheretur "claudus*, neglecto *Ziba* quod erat imperatum officio, *falsi apud regem criminis insi-"mulavit* dominum inscientem sciens immerentémque: cujus cognitionem se liben-"tissimè humillimèque sui principis *arbitrio* permittere, æquissimum id; quicquid ille "statueret, habiturum. Fateri quidem se, injuriam sibi à rege fieri nullam posse. "*Sauli enim* crudelitate, *omnem* ejus *familiam fuisse morti* meritò addictam. Se "igitur quòd vivat, quòd habeat unde vivat, idque *ad mensam regiam*, utrumque "regis beneficentiæ debere gratuitæ: utrumque si auferatur, *nihil habiturum quod "conqueratur se*, nihil quod disceptet ampliùs. Tacente verò *Mephibosetho*, *David*, "*Quid* mihi *pluribus*, inquit, opus est, nec tibi fortasse profuturis?

"*Causa patrocinio non bona pejor erit.*

Mephibosetho injuriam facit iteratam.

"*Dimidium plus toto!* plus merenti nihil, (ut ais tu;) vel, (ut alii,) merenti malè, "dimidium plus quàm totum benè merito fuisset. Hæc mea rata stabilisque senten-"tia sit, *Dividatur* æqualiter; altera *Mephibosethi*, altera *Zibæ* sit pars. Hoc *Zibæ* "meritis deme, illud *Jonathanis* tribuo. Ecce bis ad eundem cæspitat pius rex. Temeritate judicii eâdem, eâdem iterum peccat in re. Præjudicio laborat vel adhuc apud principem *Mephibosethus*.

—*Malè*

A.M. 2982.

——*Malè verum examinat omnis*
Corruptus judex.

Zibæ muneribus & sedulitate officiosâ corruptus *David*, qui *Shimeio* nece dignissimo pepercerat, *Mephibosethum* pœnâ multat insontem. Ille tamen animo æquissimo discedit. "*Imò verò*, inquit, *habeat omnia*, si videbitur. *Quandoquidem dominus meus rex* (id quod unicè optabam ego precabárque) *incolumis domum rediit*, subactísque jam victor hostibus, licet per me *habeat* unus *omnia*. Opulentissimus quoque *Barzillaius*, regem affectatus ultra *Jordanem*, redeundi veniam exoravit. In aulam invitabat eum *David*, ut esset fortasse à consiliis, potens atque prudens longissimâ ætate vir; & occasionem captabat, quâ munificentiam *Barzillaii*, planè regalem, paribus compensaret beneficiis gratissimus rex. At ille benignitatem regis magnopere deprecatus est. "Quippe *senem se, annorum octoginta*, hebetioribus jam per ætatem sensibus, minimè capacem esse voluptatum aulicarum; non *gustu* deliciarum, non *auditu cantionum* musicarum, quibus aula *Davidis* personabat. Aulam ergò honori maximo sibi, at aulæ *se oneri futurum*. Tempestivum esse, ut ad somnum se ultimum componat, *& in* lecto *tumulóque parentum* requiescat. Nullâ sibi re gratificari magis regem posse, quàm si *reditum* concedat, quo suo more domi reliquum ætatis vivat, comparétque se ad *sepulchrum*. Nè tamen aspernari videatur tantam regis gratiam, *Chimhamum* ei se filium dare; & pro suo habiturum esse, *quicquid in eum esset* beneficii collocatum. Officiosus *David* & benignus volebat esse. At in eo molestus atque importunus videri noluit, gratiásque suas ingratas fieri. *Barzillaium* ergò peramanter osculatus, feliciáque precatus omnia, cum bona venia dimisit ad sepulchrum paternum. *Chimhamum* accepit, suis ornandum in aula cumulandúmque beneficiis; quæcunque optaret *Barzillaius* pater, nihil non ejus gratiâ facturum se pollicitus. *Barzillaii filium summâ gratiâ prosequitur.*

§ 21. Traduxerant regem, deduxerántque *Gilgalem Judæi*. *Israëlitarum* non nisi pars, ea, credo, quæ ultra *Jordanem* est, aderat. Reliqui mox advenêre, sed irati, omnésque simul unâ voce gravem querelam de *Judæis* detulerunt ad regem, quòd præter æquum fecerint, qui eum soli ferè traducere sint ausi, non exspectatis *Israëlitis*. "Tanta, inquiunt, res communi omnium consilio atque consensu fieri debuit. Ità verò clanculùm & fraudulenter agere, non est regem *reducere*, sed *furari*. *Judæi* respondent, "*Quid his querelis*, inquiunt, opus est? Ad nos maximè spectabat, *nostrum* tribulem atque *cognatum* reducere. *Numquid* capti *conviviis aut præmiis & largitionibus* conducti sumus? "Imò verò, aiunt *Israëlitæ*, utcunque sitis tribules cognatíque vos, privata sunt hæc nomina; publicum est regis munus, *decém*que tribus magis attinet quàm duas. Quò plures nos, eò *nobis plus in rege*, in rege constituendo, restituendo, reducendóque, *juris*. *Unde igitur factum est, ut nos* tantopere *contemptui haberetis*, *Judæi*, *nobisque inconsultis*, tantam soli susciperetis *de rege* rem? Nullo modo cedere *Judæi*, sed contendere, "primos *Davidem* se creavisse regem, primos ergò restituere in regnum debere: multísque verbis acriter & mordicus tenebant quod tuendum susceperant. *David* interea, omnium animis vehementi contentione exulceratis utrinque, nè quam partem offenderet, nihil interponere ausus est: eo ipso propensior in suos tribules visus *Israëlitis*, quòd suæ causæ non palàm faveret, quam ipsi optimam judicabant. Stomachabantur plerique & indignissimè ferebant, in contumaciam & tumultus proni, remissis jam atque laxatis imperii frænis. Hanc seditionis ansam nactus, *Sheba*, *Biebri* filius, *Benjaminita*, homo turbulentus, & rerum novarum studiosissimus, tubâ clanxit, *Israëlitas* in concionem coëgit, satísque pro imperio edixit, ut domum se omnes reciperent de novo rege consulturi. "*Ad tabernacula*, inquit, *ô Israëlitæ*, *ad tabernacula* discedito te. *Nibil* enim *nobis cum Davide*; *nulla nobis pars in Jessaii filio*, quibus in rege sunt decem. Discedentem itaque *Shebam Israëlitæ* omnes profecuti sunt. *Judæi* verò, & *Benjaminitarum* pars maxima, *Davidem Hierosolymas* deduxerunt. Hic inprimis concubinas decem stupratas à filio in custodiam dedit, aluítque ut viduas; in thalamum suum neutiquam admisit. *Amasæ* postea mandavit, præterito *Joabo*, ut per *Judæam* colligeret exercitum, intráque triduum sibi sisteret *Hierosolymis*. Sed tam brevi spatio temporis tanta res confici non potuit. *Amasâ* non redeunte, cùm summâ esset opus festinatione, nè in urbem aliquam munitam se reciperet *Sheba*, *Abishaio* tradidit quæ *Hierosolymis* aderant copias, ut quàm celerrimè *Sheba conspirationi medelam adhibet prudentia muliebris.*

A.M. 2982.

Joabus Amaſæ perfodit latus impunè.

rimè perſequeretur perduellem, nè alicubi propugnaculum atcémque belli firmam aſſecutus, gravius negotium ſibi faceſſeret quàm *Abſalomus*. Unà cum fratre *Joabus* ſuâ ſponte profectus eſt. Conſtituerat enim apud ſe, priſtinam eam dignitatem, quam tot annos ſuſtinuerat, rege vel invito, ſi fieri poſſet, retinere. Ubi ad ſaxum *Gibeone* perventum eſt, occurrit illis cum exercitu *Amaſa*, ducémque ſe copiis omnibus præbuit ſupremum. Salutaturus *Amaſam* accedebat *Joabus*, pendulúmque lateri gladium ſic aptaverat, ut cùm libuit caderet è vagina. Decidit jam; lævâque tollens *Joabus*, *Salve*, inquit, *mi frater*, ad *Amaſam*; barbámque ſimul dextrâ apprehendit ut oſcularetur. Lævam ejus gladiúmque non obſervabat *Amaſa*, ut qui nihil inſidiarum in publico, & à conſobrino, ſuſpicaretur. Nec ipſe militum præfecturam ambiverat, ſed à rege acceperat ſibi oblatam, alii tradituro ſi recuſâſſet *Amaſa*. Nihil ergò metuenti, utpote nullius injuriæ ſibi conſcio, enſe *Joabus* perſodit latus, aperuítque ità ut ilia prorumperent, unóque ictu conficeret. Arripuit protinus principatum quem geſſerat, præivítque militibus ad bellum. *Amaſa* verò unum è ſuis ſatellitem appoſuit, qui moneret populum, ut *qui Joabo faveret ſtuderétque Davidi*, *Joabum ſequeretur* ad perſequendum *Shebam*. Cùm tamen viderent *Amaſam* in via jacentem publica, & in ſuo volutantem ſanguine, ſubſtiterunt plurimi, nec ſecuti ſunt ducem. *Joabi* ergò ſatelles cadaver ex via in agrum tranſtulit, & panno coöperuit, nè qui deinde cernerent aut morarentur. Tot militum dux neminem habuit ſuæ necis ultorem; ſive quòd *Joabi* ferociam & vim verebantur, ſive quòd veterem cui diu aſſueverant ducem reverebantur & diligebant *Judæi*. Fortaſſe proditionis reum, aut rebellionis *Abſalomicæ*, mandato regis interfectum ſuſpicabantur. *Joabus* quod voluit aſſecutus, *Shebam* inveſtigat. Ille omnem ferè *Iſraëlitidem* peragrârat, & *Beëræi* ſigna ejus ſecuti ſunt: *Beërotharum* cives fortaſſe, urbis *Benjaminiticæ* in ſua tribu. (*Joſ.* 18. 25. & 2 *Sam.* 4. 2.) Pervenerátque ad *Abelam Beth-maachæ*; ubi vel populum concitabat, vel nihil proficiens ſe occultabat. Urbem hanc *Junius Manaſſidarum* eſſe putat, *Naphtalidi* propinquam, *Abel-maiim*, 2 *Chronic.* 16. 4. Alii *Abelam* urbis nomen in tribu *Ephraïmitide*, *Beth-maacham* regionis eſſe, aut urbis vicinæ. (*P. Martyr.*) Hîc *Shebam Joabus* aliquo fortaſſe indicio proditum invenit; qui tantum apud cives profecerat, ut adverſus regium ducem portas occluderent. Non tulit *Joabus* hanc repulſam. Urbem protinus obſidione cingit, nullâ pacis oblatâ conditione, quod fieri oportuerat. (*Deut.* 20. 10.) Cùm vallum terrâ oppleviſſent, ut ad muros oppugnandos diruendóſque accederent, matrona quædam prudens de mœnibus inclamavit *Joabum*, oravítque ut ducem liceret paucis compellare, atque in publicum conſulere. Ubi copiam ſui *Joabus* fecit, ità mulier: "*Vetus erat hoc verbum*, *Quærant in Abela conſilium*, eóque capto, ſuam quiſque *rem tranſigat*. Nè tu igitur, magnifice dux, "averſeris id quod *ab ancilla tua proponitur Abelenſi* muliebre conſilium.

"*Forſan in hoc aliquid quod juvet eſſe poteſt.*

(Verſiculus hic, 2 *Sam.* 20. 18. longè aliter à quibuſdam explicatur, hoc modo; ["*Dicebant Abelani* quidem, *inprimis expoſiturum* te per legatos *quid peteres*, priuſquam arma inferres: *ità* facilè hanc *rem tranſegiſſes*, dux magnifice.]) Quam "*tu* obſides *urbem Iſraëlitica* eſt, & populus quem oppugnas, cuíque perniciem "paras, Dei. *Ego* matrona *fidelis*, & alii mecum plurimi, *pacis* publicæ ſtudioſiſſimi, periclitamur in communi hoc urbis diſcrimine. *Tibine* propoſitum eſt *hæreditatem Dei peſſundare* ac diſſipare, nullâ nobis vel adventûs tui expoſitâ cauſâ, "vel pacis propoſitâ conditione? "*Abſit* verò, inquit *Joabus*, *abſit hoc ut à me fiat*. "*Sheba* quidam apud vos eſt, patriæ ſuæ fax & ſignifer ſeditionis. Is noſtris armis "petitur; is veſtris propugnatur mœnibus, & eximitur à pœna. *Is* modò *dedatur* "*unus* ad ſupplicium, *diſcedimus*. "Fiet quod vis, reſpondit mulier; ceſſent arma "interim: hominis mox præciſum *projectúmque de muris caput* accipies. Primores ergò urbis appellavit mulier ſagax, prudentiâque ſuâ & facundiâ effecit, ut *Shebæ* amputârint caput, projecerintque de muris ad *Joabum*. Qui ut verum agnovit ſeditioſorum capitis caput, receptui cecinit, copias dimiſit, rediit ipſe *Hieroſolymas* ad regem, victoriam facilem ac penè incruentam reportans. *Amaſam Joabus* ſatis eſſe compenſatum *Shebâ* credidit. Certè regem ea de re nullam inſtituiſſe quæſtionem, ac nè ullum feciſſe verbum legimus.

§ 22. Tres

A.M. 2986.

§ 22. Tres jam annos defævierat fames in *Iſraëlitide;* pertinaciâque mali Divinam arguebat vim, & naturâ majorem. Oraculum ergò Dei à *Davide* conſultum eſt, de cauſa, de remedio: reſponſúmque, "*Sauli cauſâ* id accidiſſe, *familiæque Sauli* "*ſanguinariæ*; ejus crudelitatem in *Gibeonitas* expiandam eſſe. *Gibeonitæ* gentium reliquiæ veterum in *Canaanæa*, quibus *Joſua* pepercerat; (*Joſ.* 9.) ſed ut *Levitis* ſervirent atque ſacerdotibus, peragerentque viliora quæque in Tabernaculo miniſteria, condemnaverat. Poſt annos ferè quadringentos, religioſus ille *Saulus* rex, *Joſuæ* pietatem ſuperaturus, zelo fertur neſcio quo; certè non Dei, ſed (ut a *Sam.* 21. 2. ſcribitur) *ſuo*, id eſt, ſucato, ad fallendum faciendúmque populum. Eo *Gibeonitas*, participes eorundem ſacrorum jam atque miniſtros, funditus exſtirpare conatus eſt: cæſi aut fugati omnes, connivente ad tempus Deo. Homines verò innocentes, atque ſibi quodammodo ſacros, primitias gentium proſelytarum, tam crudeliter vexari, ferendum ulteriùs non cenſuit. Qui enim ſupererant, adhuc in exſilio agebant, abſcondebántve ſe, nondum ſuis reſtituti ſedibus. Hoc autem tempore potiſſimùm quæſtionem hanc inſtitui Deus volebat, quoniam hoc tempore confirmandum putavit ſtabiliendúmque *Davidi* regnum, quod perpetuum fore promiſerat; diminuendam ergò *Sauli* familiam, nè quis deinde ex ea progenie tantus exſiſteret, qui *Davidicos* regnantes interrumperet vel interpellaret. Cœlum igitur à Deo clauditur; terra ſiccitate ſterileſcit, debitáſque fruges negat; populus annonæ ſummâ difficultate graviter affligitur. Nam & ille ſæviſſe videtur *Saulo*, ejúſque facinus vel operâ ſuâ juviſſe, vel approbâſſe gaudio. Quare ſceleris ejuſdem conſcii, ejuſdem pœnæ participes fiunt. *Gibeonitæ* ſoli his mederi malis valent. *Gibeonitæ* igitur profugi abditíve quæruntur, rogantur *Gibeonitæ*, obſecrantúrque hominum deſpicatiſſimi, "ut propitii eſſe velint, ut *deprecari pro Iſraëlitis* flagrantem iram Dei, ut *Saulinæ* "crudelitatis quantamvis pœnam ſtatuere. Illi "cædem ſuorum *non auro argentóve* "redimendam ducunt, *nec Iſraëlitæ cujuſquam ſanguine.* Sed tamen, quia —*mors* "*morte pianda eſt*, regi ſolicitè petenti hanc pronunciavêre ſententiam, *Septem nobis* "*dedantur è Sauli* ſanguine, *quos in Gibea ſuſpendamus coram Deo.* Ità demum in-"dicetur noſtri ſanguinis clamori ſilentium. Septem itaque traditi ſunt à rege; filii duo *Sauli* è *Rizpa* concubina, & ex filia *Meraba*, ſorore *Michalis*, uxore *Adrielis*, nepotes quinque. *Jonathanis* gratiâ evaſit *Mephiboſethus.* Initio meſſis in monte ſuſpenſi, ad finem uſque pependerunt, donec eo pœnæ ſpectaculo placatus Deus, pluvias de cœlo demiſiſſet. Adeò gratæ Deo ſunt victimæ, ſcelerum, præcipuè cædium, pœnæ. At fixis adhuc patibulo corporibus, *Rizpa* materni amoris memorabile ſpecimen ediđiſſe fertur. Saccum ſibi lugubre ſubſtravit in rupe ubi jaceret; perpetuóque adfuit pendentibus cuſtos, nequa aut volucris interdiu, aut noctu fera, roſtris corpora dentibúſve laniaret. Tandem *Sauli* reliquias & *Jonathanis* à *Jabeſhenſibus* repetiit rex, eáſque *Zelæ* in *Ciſhi* patris condidit ſepulchro; ubi ſuſpenſorum quoque corporum collecta ſunt humatáque oſſa. Ità conciliato Deo, unà cum pluviis priſtina terræ fœcunditas rediit, populo ex terra fruges, & uberiore omnium rerum copiâ levata eſt fames.

Vindicta de Sauli liberis Deum ſimul placat & Gibeonitas.

Palæſtinorum in *Iſraëlitas* nondum defecerunt odia; & vires gigantum ſuppetebant adhuc, odiorum adminiſtræ. His maximè freti novum inferunt *Davidi* bellum, quem ſuorum ſeditionibus penè fractum ſibi ſpondebant. Acre commiſſum eſt prælium, & langueſcere cœpit debilior multò jam ingraveſcente ætate rex. Animadvertit *Iſhibenobus*, è gigantum natione, novóque accinctus gladio deficientem, & ſolum fortaſſe avulsúmque à ſuis, adortus, facilè confecturum ſe non dubitabat. Sed intervenit *Abiſhaius*, & gigantem occupavit parantem vim, atque interemit. Tantum cùm evaſiſſet periculum *David*, jurati ſanciverunt duces populúſque, nè deinceps prodiret in aciem. "Eo enim extincto, ſuæ gentis *lumen extinctum* iri. Alia deinde *Gobi* (loco *Gezeri* propinquo, 1 *Chron.* 20. 4.) cum *Palæſtinis* inita eſt pugna; ubi *Sibbechaius Huſhathæus Saphum*, ſive *Sippaium*, (1 *Chron.* 20. 4.) gigantem quoque, interfecit. Iterum *Gobi* præliatum eſt, ubi ab *Elhanane Bethlemitæ Goliathi* frater *Lahmi* (1 *Chron.* 20. 5.) eſt occiſus. Denique, *Gathi* cum iiſdem hoſtibus collata ſigna ſunt; ubi ſtaturâ immani gigas probris fœdiſſimis laceravit *Iſraëlitas*. In ſingulis ei manibus pedibúſque digiti excreverant ſex. Eum verò confecit *Jonathan*, *Davidis* ex fratre *Shimea*, ſive *Shamma*, nepos. Sic à minoribus longè victa cæsáque ſunt hominum illa monſtra. Tantum ingenti corporis moli eximia præſtat virtus, & peritia militaris rei.

Palæſtini à Davidicis ſæpius victi eodem tempore.

A.M. 2986.

Tres duces Davidici fortitudinis stupendæ.

Multi enim erant *Davidi*, bellicoso regi, bellicosi præstantésque virtute milites: adeò solent subditi plerumque, ad captandam gratiam, sui studia principis æmulari. Primæ fortitudinis habebantur tres; *Adino Hachmonis* filius *Eznita*, *Eleazer Dodonis* filius *Ahohita*, (1 *Chron*. 8. 4.) & *Shamma Ararites Age* filius. Secundi ordinis celebrabantur etiam tres; *Abishaius Joabi* frater, & *Benaia Jehoiadæ* viri bellicosissimi filius, de *Chabzeële*. Tertii herois nomen in hoc ordine desideratur. Minùs autem celebres, nec tam perspectæ strenuitatis viri, 2 *Sam*. 23. recensentur 37; at 1 *Chron*. 11. multò plures, quorum ii fortasse insigniores habebantur. *Adino* in cathedra sedens, hoc est, unus è supremo regni concilio, fortissimus juxta & consultissimus vir, omniúmque ducum supremus. *Junius Josheb-bassebet (Sedens in cathedra)* quasi cognomen esse, primariúmque tribunorum, sive primi agminis eum tribunum fuisse vult; alii, trium fortissimorum fortissimum atque primum. Is octingentos hostium uno cecidit prælio. At 1 *Chron*. 11. trecenti modò memorantur, quos aliâ fortasse pugnâ interfecit; vel solos in hac vulneribus confecit, invasit omnes atque subegit. *Eleazer*, cùm in agro quodam *Israelitarum Palæstini* essent ignem hordeo illaturi, fugientibus suis, agmen hostium solus sustinuit, tantámque cædem edidit, ut nervorum stupore gladio adhæresceret manus, clarissimámque victoriam propitio Deo reportârit. Hostes autem victos à se fugatósque, cùm deficerent fatigatæ manus, persequendos suis spoliandósque tradidit. Pari fortitudine ac felicitate *Shamma* solum se *Palæstinorum* copiis objecit, & ab agro lentium pleno incendium hostile prohibuit. Egregiam is quoque victoriam Deo juvante, sed fugientibus suis, assecutus est. Utrumque in eodem agro patratum facinus & eodem tempore videtur à *Shamma Eleazeréque*. (1 *Chron*. 11. 14.) Hi tres heroüm principes aderant *Davidi* ab initio, dum adhuc in spelunca latitabat *Adullam*. Contigit fortè cùm *Palæstini* tenderent in campis *Rephaeim*, ut in propugnaculum *David* se reciperet, ubi aquam non satis commodam gratámque reperit. Quare obiter inter suos optavit, "habere se *aquam Bethleëmiticam ex puteo ad portam*, cui ab ætate ineunte assue- "verat. Subaudierant optantem heroës quos memoravi tres. Conspiratione igitur factâ, *Bethleëmum* proficiscuntur, ubi statio *Palæstinorum* vias undique obsidebat. Illi tamen per castra hostium penetrârunt ad puteum, hauserunt aquam, retulerúntque ad *Davidem*. Audax profectò facinus & temerarium, tanto se discrimini objicere suavioris tantùm aquæ gratiâ. Insigne tamen specimen fortitudinis. *David* hominum audaciam & fortitudinem admiratus, de aqua tamen tanto empta pretio recusavit bibere. Sed in humum profudit quasi Deo sacram, ut gratias ageret, quòd viros sibi tales dedisset, eosdémque tanto ex periculo vindicâsset. Addidit simul verba hæc; *Absit, mi Deus, procul absit, ut ego hominum istorum sanguinem bibam.* Sanguinem appellat aquam, tanto cum sanguinis vitæque periculo comparatam. Jam verò secundi ordinis heroës, *Abishaius* trecentos hostium adortus, debellavit unus; *Benaia*, præter duos *Moabitas* homines ferocissimos eodem certamine devictos, leonem quoque nivali tempore, quo maximè desæviunt famelicæ feræ, colluctatus in puteo perdomuit. *Ægyptio* præterea quinque procero cubitos, baculo tantùm armatus, lanceam ingentem eripuit, suóque ipsum telo interemit. Ingenti fortitudinis laude, armatum inermis aggressus, ante pugnam vicit, ante necem spoliavit. Dignus ergò *Davidi* visus est, quem cohortibus regiis præficeret.

Echestratus Spartanis imperat.

§ 23. Cùm *Agis* obiisset *Lacedæmonius*, *Echestratus* imperavit filius ann. 35. Quo regnante, *Cymirenses* omnes qui militari essent ætate sedibus suis expulerunt *Spartani*. Crimini datum est, quòd prædones ex agro *Cymiriaco*, ipsíque apertè *Cymirenses*, populationibus *Argivorum* fines consanguineorum suorum infestos redderent. Adeò proni *Spartani* erant ipsi ad deprædandos atque subigendos finitimos, ut id prædationum causâ, & aliorum gratiâ, verùm suo commodo, non rogati facerent. *Cymirenses Argivis* atque *Lacedæmoniis* finitimi *Arcades*, *Cymiri* colonia, *Perseo* geniti, habebantur. (*Pauf. Lacon.*)

A.M. 2987.

David, rebus prosperis elatus nimiùm,

§ 24. Regem *Israelitis* jam dederat Deus, qui ab omnibus hostium injuriis præstabat incolumes. Et relevatâ nuper, quâ triennio laboraverant, fame, rerum omnium abundabant copiâ. Luxu ergò diffluere cœperunt, & securi jam peccabant in Deum, quasi penè inermem, consumptâ ferè sagittarum pœnalium pharetrâ. At præter bella & famem, aliæ Deo sunt maleficia coërcendi rationes. Sed ansam libuit castigandi populum à peccato Principis arripere. Tantum interest subditorum, habere magistratus, atque reges inprimis, (imò & precibus id agere apud Deum, omnibúsque

nibúſque modis contendere ut habeant,) religioſos obſequentéſque præceptis Dei; non impios, ſceleribúſve provocantes in ſe populúmque ſuum Numinis vindictam. Neque enim *David* ipſe, optimus alioquin rex, ſatis temperanter moderatéque tulit ſummam indulgentiam Dei, rerúmque proſperarum felicitatem. *A.M. 2987.*

Ardua res hæc eſt, opibus non tradere mores;

& in ſummo rerum faſtigio animum gerere ſubmiſſum. Cœpit ergò faſtu intumeſcere: cúmque in ſubditorum multitudine gloria ſit regis, quantum ſibi gloriari liceret in hac multitudine, ardebat ei animus cognoſcere. In mandatis igitur *Joabo* aliiſque ducibus dat, inſtigante Satanâ, (*1 Chron.* 21.1.) populum ut recenſeant univerſum. Facilè animadvertit *Joabus*, vanâ virium ſuarum oſtentatione regem ſuperbiùs elatum eſſe; omiſsámque pecuniam quæ in omni cenſu viritim erat conferenda in Sanctuarium, nè quâ plagâ populus afficeretur à Deo. (*Exod.* 30.12.) Itaque regem monere paucis, & ab inſtituto temerario revocare conatus eſt. "Illu-"ſtriſſime, inquit, rex,

"*Sæpe etiam ſtulti ſatìs opportuna loquuntur.*

"Liceat mihi, obſecro, homini militari, non tam officii monere te, (nam, *Conſilii* "*ſatìs eſt in te tibi,*——) quàm ſtupiditatem prodere ac profiteri meam, qui conſilii "tui rationem non capio. *Quotcunque* demum ii *ſunt* quos numerari vis, *utinam* "*centuplò tibi* viventi *videnti*que *augeat hunc numerum Deus.* *Quotcunque* verò illi "*ſunt*, tui profectò *ſubditi ſunt* fideliſſimi. Nullum in iis nomen eſt, quod tibi non "obſequatur libentiſſimè. Quid ergò cenſu eſt opus? Nam qui tui ſubditi, po-"pulus iidem ſunt Dei, tuæ cœlitus fidei tantùm commendatus. Deo igitur incon-"ſulto, nullâque flagitante graviore causâ, cenſum agere, cúmque populum redigere "in numerum, quem innumerabilem fore prædixit promiſítque Deus, (*1 Chron.* 27. "23.) vereor ut probaturus id ſit ſupremus populi Dominus. Prudentiæ tuæ non "eſt, pacatum propitiúmque Numen provocare ad pœnam, nè ab eodem offenſo, cla-"de aliquâ immiſsâ popularíve morbo, diminuatur is numerus, quem tantopere tu "expetis cognoſcere. Hæc *Joabo* —— *aut his non inferiora locuto*, indignum *Davidi* viſum eſt, temeritatis cujuſdam reprehendi ſe ab homine nec optimo, nec prudentiſſimo; & ſuum conſilium corrigi, negligi mandatum. Quò ergò magis ille cum ſuis obſtrepuit, eò pertinacior in propoſito rex, —— *& ab obice ſævior ibat.* Et, "Quid hoc monſtri eſt? inquit. An & *Joabus* inter Prophetas? Quis te mi-"hi Videntem conſtituit? Non eſt meæ, inquis, prudentiæ Deum irritare: nec "tuæ, inquam ego, eſt obſervantiæ fideíque, regem. Satìs tibi ſit, imperâſſe me: "——*Stet pro ratione voluntas.* Tuum eſt, mandata exſequi; eadem præſtare ut "juſta piáque ſint, (nè tu ſis ſolicitus,) meum. Cùm ergò tenacem duces perſpicerent ſui propoſiti regem, obloquente fruſtrà *Joabo*, ad iter accingebant ſe. Cúmque omnem regionem deſcripſiſſent ultra *Jordanem*; alteram citra fluvium, à *Dane* limite Boreali ad *Beerſhebam* uſque meridionalem terminum, peragrârunt. Poſt menſes novem & viginti dies, ſummam detulerunt ad regem. Ex *Iſraelitis* centena undecies millia, *1 Chron.* 21.5. quadringenta verò & ſeptuaginta millia *Judæorum* recenſentur. At *2 Sam.* 24.9. non niſi octingenties mille *Iſraelitarum* numerantur, quingenties verò *Judæorum*, numero completo, ac fortaſſe additis *Hieroſolymarum* civibus. Trecenta millia *Iſraelitarum* quæ in *Chronicis* adduntur octingentis *2 Samuelis*, *Hebræi* nonnulli *Junius*que volunt ex legionibus ordinariis confici (*1 Chron.* 27.1, &c.) ac ducibus earundem, quæ deſcriptæ jampridem & in numerato habebantur, ut cenſu non egerent novo. *P. Martyr* & alii, ut centena fiant undecies millia, cohortes addi regias volunt, civéſque *Hieroſolymarum*, & *Benjaminiticam Leviticam*que tribum. At in *Chronicis* perſpicuè traditur, in ea ſumma quam *Joabus* ad regem detulit, *Levitas* atque *Benjaminitas* non fuiſſe numeratos. Eos de induſtria omiſerat, quaſi in propinquo ſitos, faciléque numerandos; ſed revera, quia minimè probabat rem. Neque in his tot millibus pueri aut adoleſcentes, fœminæ decrepitíve ſenes numerati ſunt; ſed viri tantùm militares, armíſque gerendis idonei. Ità *David* à ſua libidine incitatus eſt, quam accenderat ei Diabolus; libido autem ubi concepit, grande peccatum peperit, quo Deus graviter offenſus eſt. Animadvertit ipſe *David* ſuum, ubi peractum eſt, ſcelus, doluitque vehementer.

Jubet ſubditos numerari;

A.M. 2987. *Hic solet eventus facta nefanda sequi.*

indéque in populo pœnas luit. Et iram Dei quantum potuit deprecatus est; avertere tamen non valuit, quin populum corriperet, & in populo suo puniret principem. Nam & populus Deo pœnas debuit, tum propter alia peccata, tum hac ipsa in re, quòd sit passus numerari se, non contributâ in usum Tabernaculi pecuniâ. Missus ergò ad regem Propheta *Gaddus*, (*Davidis* appellabant *Videntem*,) qui verbis Dei optionem ei faceret, ut "*è tribus* malis quod mallet *eligeret*; *aut annorum trium famem*, (præter famem præteritam, annúmque præsentem, quo illud septennium fit a *Sam.* 24. 13.) "*aut fugam* "*trium mensium hoste persequente*, *aut trium* denique *dierum pestem*. *David* "*in maximas* respondit *angustias* conjectum se, cui mala tantùm undique obversarentur. "Cùm autem unum ex iis necessariò sibi eligendum atque perferendum esset, optare "se, ut *in Dei manus incidat*, *cujus elementiam* esset *summam* expertus; *ad hominum* "*verò* inhumanitatem *nè adigatur*. Deo igitur autore, sed Angelo ministro, pestis per omnem regionem grassata est, milliáque hominum septuaginta sustulit. *Hierosolymas* usque perventum erat, cùm populi misertus, & satis pœnarum dedisse jampridem ratus, Angelum à cæde revocavit mitissimus Deus. Angelum verò impendentem *Hierosolymis* strictò armatum gladio conspexit ipse rex, maximóque terrore perculsus atque debilitatus est. Conspexerunt & primores populi, qui *Davidi* aderant sacco induti, luctûs & pœnitentiæ habitu, exanimatíque cœlesti spectaculo, proni omnes in terram unà cum rege conciderunt. Conspexit *Arauna* quoque, sive *Ornan*, *Jebusæus*, cum filiis quatuor, suæ imminentem areæ, dum purgabant triticum, territique abdiderunt se. *David*, ubi ex timore collegit animos, deprecari

Resipiscenti ignoscit Deus. cœpit populi cædem, &, "Miserere, inquit, miserere, *mi Deus*, & populo meo, "vel *tuo* potiùs *populo* parce. Quòd *numeratus sit*, *meo mandato*, meo est peccato "factum.

"*Me, me; adsum qui feci; in me convertito ferrum;*

"*& in mei patris familiam*, si ego non sufficio unus in pœnam. *Ego* pastor *admisi* "*culpam*, noxam pastor commeritus sum. Vos *verò* meæ

"*Quid meruistis oves, placidum pecus?* ———

Ità conquerentem precantémque exaudivit Deus. Itaque missus ab Angelo est Propheta *Gaddus* ad regem cum mandatis, ut in *Araunæ* area construeret aram, sacráque faceret Deo. Prophetæ paruit rex. Advenienti occurrit *Arauna*, & humillimâ veneratione accepit. Cúmque adventûs causam didicisset, regiâ planè munificentiâ, & aream ubi altare conderet, & boves quas immolaret, & plaustra instrumentáque rustica prò ligno, frumentum denique ad libamen, magnificè dono se regi daturum pollicebatur. Sed minimè accepturum se, respondit *David*, *neque gratis* aliensíque sumptibus *facturum sacra Deo*. Aream ergò & boves argenti siclis emit quinquaginta; reliqua, opinor, loca, ad Templum ædificandum idonea, siclis auri sexcentis. (1 *Chron.* 21. 25.) Holocausta deinde oblata sunt, & sacra Eucharistica. Holocausta verò quæ absumeret, dum precabatur *David*, de cœlo flamma delapsa est. Ità demum sedata est exitialis & ira Numinis, & morbi vis.

A.M. 2988. § 25. Mandato Angeli de sacris in *Araunæ* area faciendis, non in Tabernaculo veteri aut novo, & descendente in holocausta igne de cœlo, facilè animadvertit *David*, eum esse locum stato cultui destinatum à Deo, (*Deut.* 12. 5, &c.) illic Templum

In testimonium gratitudinis, Templo ædificando parat necessaria; esse construendum. Per omnem ergò *Israelitidem* conduxit peregrinos, & instituit qui lapides huic operi cæderent ac polirent. Ipse ferrum & æs, lignúmque cedrinum, quod *Sidonii* atque *Tyrii* afferebant, abunde cumulavit. Ædificium quippe Templi *Jehovæ* consecrandi magnificentissimum oportebat esse, omniúmque gentium famâ nobilitandum: cui perficiendo nondum videbatur *Salomonis* adolescentia par. Omnia ergò sibi *David* viventi adhuc præparanda censuit, quò gravissimum *Salomoni* minueret onus. Eidem præcepta mox ea de re tradidit, monuitque, "id *in animo* "*habuisse* quidem *se*, *ut* Templum *conderet*: vetuisse verò Deum nè susciperet, præ"cipuè propter tot ab eo cædes editas, tantúmque in *bellis fusum sanguinis* humani. "Sed *futurum illi Salomonem filium*, *quietum & pacificum*, ipso id *nomine* promittente; "*eum* sacram *suo nomini ædem* dedicaturum; *eum* pro *filio* habiturum *se*, *paternóque* "amore complexurum; *ei solium se* daturum ejúsque posteris *æternum*, pollicitus.

"*Tu*

A.M. 2988.

"*Tu* ergò, *fili mi*, inquit *David*, *propitio Numine*, fac ratum id fit *quod de te prædixit* "*Deus*. Idem *tibi*, oro, *prudentiam det*, *mandata* ejus à *Mose tradita ut observes* om-"nia. *Ità* demum *prosperè acturus es* feliciſſiméque. Vide igitur *forti animo erectù-*"*que* ut *ſis*, rerum humanarum *pertimeſcas nihil*. *Ecce* autem, *in meis ego* tot bel-"lorum atque moleſtiarum *difficultatibus*, ad hanc tamen ſtructuram, *auri talenta* "*centies paravi mille*, *decies* verò *centies argenti*; immenſum *æris ferrique pondus*, "præter *lignum & lapides*. *Quibus additamento* erit opus fortaſſe *tuo*. *Adſunt tibi* "*& opifices abunde*, *fabri lapidarii lignariique*; *omnium quoque generum artifices peri-*"*tiſſimi*. *Agedum ergò*, fili mi, *Jehovâ propitio* maximum *hoc opus aggredere*. Principibus deinde *Iſraëlitarum* præcepit rex, ut "omni ope operâque ſuâ *juvarent Solo-*"*monem* in hoc opere. Cùm enim *illis Jehova* hoſtes *undique* omnes *ſubegiſſet*, *pa-*"*cémque dediſſet* & pingue otium; par eſſe aiebat, ut illi gratis *animis* obſequeren-"tur Dei mandatis, *domúmque ſacram ædificarent*, ubi *Arca Divini fœderis* poſt multas peregrinationes conquieſceret.

& cultum Dei ſtato modo celebrandum curat.

Iſraelitarum David rex, præparatis à ſe, quantum fieri potuit, omnibus quæ ad Templi molitionem videbantur conducere, de cultu Dei ſolicitus jam, cujus præcipuè gratiâ Templum erat conſtituendum, coram principibus numerari *Levitas* jubet, ab anno ætatis tricelimo, ex Lege *Moſis*. (*Num.* 4. 3, 23, 30.) In hoc cenſu reperta ſunt triginta octo millia. E quibus vicies quater mille conſtituti ſunt ut operi præeſſent domûs Dei; &, eo perfecto, ſacerdotibus in Templo cultúque Divino miniſtrarent: moderatorum & judicum ſex millia, quatuor cantorum, janitorum quatuor inſtituit. Miniſtri ſacerdotum *Levitæ*, cantores, janitoréſque, per vices, viginti quatuor hebdomadatim ſuis muneribus ſungebantur; nè diutiùs in Templo morari, & à ſuis ædibus familiiſque abeſſe, cogerentur. Cantorum erat, voce inſtrumentiſque muſicis, omnium præter tubas generum, magnificas Dei laudes concelebrare in ſacris quotidianis atque Sabbatis, aliiſque feſtivitatibus. *Aſaphus*, *Heman* & *Jeduthun*, qui & *Ethan* dicitur 1 *Chronic*. 6. 44. reliquis præerant, ex tribus *Levitarum* primis familiis oriundi; ex *Cohatho Heman*, ex *Gerſono Aſaphus*, ex *Merare Jeduthun*. Horum verò filii, quatuor *Aſaphi*, *Jeduthunis* verò ſex, & quatuordecim *Hemanis*, claſſium erant viginti quatuor principes. Sed & ſingulis cantorum claſſibus ſorte diſtributis doctores aderant duodecim. Tubis autem ſolis ſolorum erat ſacerdotum clangere, non *Levitarum*. Janitorum quotidie ad portam Orientalem ſeni excubabant, ad Septentrionalem quaterni, quaterni ad Meridiem; ad ærarium, qui portam veſtibuli exteriorem atque interiorem obſervarent, bini; in Occidente ad aggerem quaterni, ad partem exteriorem bini. Ipſi etiam ſacerdotes à *Davide*, quò faciliùs perſungerentur ſuis muneribus, in vices erant viginti quatuor ſorte diſtributi: quarum ſexdecim tenuerunt poſteri *Eleazaris*, filii *Aaronis* natu majoris; poſteri autem *Ithamaris*, filii minoris, octo. Duplò enim plures ab *Eleazare* quàm ab *Ithamare* ſupererant familiæ. Poſtea *David*, ſecundis cogitationibus, cùm perpenderet affixum loco certo jam eſſe cultum Dei, neque Tabernaculum ſacráſve res *Levitarum* eſſe humeris ampliùs deportandas atque circumferendas, quod virium erat opus majorum, ad reliqua verò munia etiam juvenes ſufficere, numerari deinceps & miniſtrare *Levitas* voluit ab anno ætatis vigeſimo. Denique, *Levitarum* dixi ſexies mille judiciis præfectos à *Davide*; alios quidem ultra *Jordanem*, alios verò citra; & hos partim in tractu Orientali, fluvio propiores, partim in Occidentali verſus Mediterraneum mare. His non erat opus diſtributione in claſſes, cùm ad miniſteria Templi non accederent, ſed, per omnem diſperſi regionem, in controverſiis ceremonialibus præcipuè ac minoribus jus dicerent. Hæc autem à *Davide* conſtituta ſunt, monentibus à Deo Prophetis *Gaddo Nathanéque*. (2. *Chron*. 23. &c.)

A. M. 2992.

Davide adhuc in vivis, *Adonias* regnum ambit;

§ 26. Annus ætatis *Davidi* jam ſeptuageſimus agebatur, cùm ſenectus gravior corpori attrito laboribus non modò viriditatem, ſed omnem penè calorem abſtulerat. Nullæ veſtium accumulatarum lanæ, lectorúmve molles plumæ, arcebant importunum frigus. Medicis monentibus, *Abiſhaga Shunammitis* adducta eſt, adoleſcentula ſucci plena & admodum pulchra, quâ refocillaret ſe, calefierétque exſuccus ſenex. Eâ igitur miniſtrâ uſus eſt & concubinâ, caloris tantùm gratiâ, non & Veneris. *Adonias*, filiorum *Davidis* jam natu maximus, patris debilitate admonente admoventéque ſtimulos, de regno protinus occupando; & præripiendo *Solomoni*, ut naturâ ſibi debito, cogitabat. Spectabili ſanè formâ vir, & *Abſalomo* ſpecie penè par, nec ambitione diſpar. Currum ſibi & equites, & qui aſſectarentur currum

pedites

A.M. 2990. pedites quinquaginta, regium planè satellitium, *Absalomico* more instituit. Neque facilis pater, quanquam hæc palàm & apertè fierent, vel reprehensione molli ægre faciendum filio putavit: quam lenitatem graviter jampridem in *Absalomo* luerat. Crescente indies regnandi libidine, impatiens moræ *Adonias*, cum *Joabo* exercituum duce & *Abiathare* Pontifice consilia contulit, conspirationémque iniit. Sacra deinde convivitimque instituit magnificum: liberos eò regios, præter unum *Solomonem* rivalem suum, vocavit omnes, *Judæorúm*que primariorum plurimos, cum præfecto militum Pontificéque; ut his quasi autoribus titulum autoritatémque regiam publicâ præconis voce arrogaret. Ad lapidem *Zobelethum* prope fontem *Rogelu* extra urbem agebantur hæc; de quibus fama mox ad *Nathanem* delata est Prophetam. Is *Bathsebam* convenit, amicéque monet, maturè ut sibi filióque suo *Solomoni* in extremo discrimine versantibus prospiciat. Docet quæ ab *Adonia* fiant, quid illi faciendum sit, quibúsque verbis compellandus ab ea sit *David*: pollicitus mox adfuturum & se, ut regem ea de re certum faciat. Ingressa thalamum *Bathseba*, & venerata humillimè regem, veniâ quod voluit dicendi datâ, ità ob quod venerat elocuta est. "Liceat mihi, serenissime rex, in memoriam tibi revocare id quod *an*-"*cillæ tuæ* promisisti *juratus*, *tibi* fatis concedenti *successurum in regno Solomonem*. *At* "*verò jam Adonias* arripuit *sceptrum*, *inscio te*. Institutis enim quibus inauguretur "sacris, convivio lautissimo reliquos fratres *accipit*, *&* *Joabum militiæ præfectum*, "*pontificémque Abiatharem*. Unum præterit *Solomonem*. *In te*, *mi Domine*, *Israë*-"*litarum oculi* conjiciuntur *omnium* suspensi, ut futurum sibi principem designes. "*Alioquin*, *moriente aliquando te*, in certum nos vitæ periculum *ego filiúsque meus*, "quasi *perduellionis rei*, præcipitabimur. Nondum *Bathseba* desierat, *Nathan* adest, eadémque narrat de *Adonia*; "inaugurationis ab eo convivium celebrari, *vocatis*-"que plurimis, *Zadocum & se* negligi, præfectúmque satellitum *Benaiam*, & unum "ex regiis liberis *Solomonem*. *Hæccine* verò, inquit, tuâ *regis autoritate fiunt*, an "conspiratione clanculariâ? *Neque* enim *servo tuo*, mi domine, mihi vel hac de "re quicquam, vel de alio tibi designato successore, *indicâsti*. Revocatâ *Bathsebâ*, *David* iterum *Jehovâ* teste jurat, "ratum *bodie facturum se quod* antehac *de suc*-"*cessione Solomonis juraverat*. Vocatis ergò ad se *Nathani*, *Zadoco* sacerdoti & præfecto cohortis prætoriæ *Benaiæ* imperavit, ut "*Solomonem* regiæ *mulæ insidentem ad* "fontem *Gibonem deducerent*, inter *Sionem Hierosolymásque* medium; ut affectaren-"tur satellites regii, *Zadocus & Nathan inungerent*, universi *clangentibus tubis* ore "uno regem consalutarent; denique, ut reducerent, & *in suo* collocarent *solio*. Non erat necessarius hic ungendi mos, quo regii hæredes uterentur, nisi propter adversam rivalémque factionem. Ità *Solomon Adoniæ* causâ, & *Athaliæ Joasus* (2 *Reg.* 11. 12.) unctus est: primus *Jehu* suæ familiæ, quemadmodum *Saulus* & *David*. *Davidi*, cùm hæc imperâsset, unus omnium vice respondit *Benaia*, "*Amen: ità fax*-"*it domini Davidis Deus*. Quandoquidem ità patri visum est, precabimur & "nos, Vivat vigeátque *Solomon* rex, *propitio illi non minus quàm Davidi Jehovâ*: "illustrissimóque *solio* patris, *illustrius* filio *solium det*. Hæc ergò dum fierent quæ mandaverat ad *Gibonem David*, confluebat undique populus, clangentibúsque tubis acclamabat, *Vivat*, *vivat Solomon rex:* maximo indè triumpho, tibiis etiam consonantibus, ad solium ascendentem prosecuti sunt. Longè latéque strepitus & clamor exauditus, convivarum *Adoniæ*, peractis jam epulis, pulsabat aures. Mirantibus quid esset novæ rei, *Joabo* inprimis tubarum clangorem non suarum admirante exhorrentéque, *Abiatharis* filius *Jonathan* intervenit. A viro bono bonum exspectabat nuncium *Adonias*. Ille ut res erat narrabat omnia: "ut ex *Davidis* mandato "*Solomon esset inauguratus rex*; ut populus faustis acclamationibus *intonuerit*, de-"duxeritque omnis *in solium*; ut aulici *nomen ei augustius quàm erat* augustissimum "patris, *soliúmque magnificentius* apprecati sint, quod *incurvando se* adorandóque ap-"probare sit visus pater; ut ipse *David* gratias *Deo* egerit, *qui sibi viventi videnti*-"que *sedentem in solio suo* successorem filium dedisset. Hoc *Jonathanis* nuncio, verò magis quàm grato, perculsi omnes ac territi convivæ, suam quisque domum tacitè dilapsus est. *Adonias* ipse, depositâ quam modò imbiberat regni spe, de vita jam solicitus, supplex ad altaris confugit asylum, & mortem à *Solomone* deprecatus est, obsequium pollicitus. Respondit *Solomon*, "vitam se præteritásque offensas "condonaturum; (reverentiæ patris, opinor, gratiâ, nè, nati funere, parentis plùs nimiò indulgentis fatum præcipitaret.) Sed monuit simul, ut "sibi caveret in po-"sterum.

Solomon adipiscitur.

sterum. Nullam se ampliùs huic sceleri gratiam facturum. Ab asylo igitur perductus ad *Solomonem*, à *Solomone*, postquam adoravisset regem, in suam est remissus domum. (1 *Reg.* 1.) *A.M.* 2990.

2991. *Hunc, & proceres populúmque, David moriturus præceptis imbuit.*

Morti jam proximus *David*, filium primò regémque novum præceptis *Solomonem* instruit: &, "*Ego*, mi fili, postremum, inquit, *jam* humano more *sum profecturus iter. Tu ergò*, derelictus à me, vide ut *fortem &*, in quem adolescis, *virum te præbeas.* Vide ut ea præstes omnia quæ per *Mosen* à *Deo mandata* sunt, *ut prosperè tibi* ac feliciter *succedant omnia*; útque *sua mihi præstet promissa Deus, nunquam defuturos è meis* posteris *qui sceptrum teneant Israeliticum*, & populo Dei præsint, *modò ipsi* Deo *integrâ fide obsequantur. Præterea, non te latet, quantum in me* suâ contumaciâ, *quantum* scelus *in Abnerum Amasámque* suâ perfidiâ *Joabus*, & nefario admiserit parricidio. *Tu igitur pro tua prudentia vide quid agendum sit, nè* hominis cruenti *senectus* incruenta *descendat in sepulchrum. Barzillaii verò liberis* eam *benignitatem* solve quam de me optimè sunt meriti; *tuam ad mensam* ut *conviventur*, qui mensam meam temporibus *Absalomi* cibis lautitiisque onerârunt. Nec *Shimeii* oblivíscere *maledici, qui* fugientem *Hierosolymis* tot *me convitiis* petulantissimè laceravit. *Ego* quidem incolumitatis ei fidem dedi, ac teste promisi *Deo*, cùm redeunti *mihi* ferè primus *occurrisset*, ac suppliciter deprecatus fuisset vindictam, *non eum à me interfectum iri. Tu* verò *ut tibi videbitur fac*, ut *capite cano* luat calumniatricis linguæ scelus, ipso exemplo damnosum tibi posterísque futurum, si modò evadat impune. Hæc ad *Solomonem David.* Deinde ad præfectos omnes tribuum, legionúmque ordinariarum, & substantiæ regiæ pecuariæque rei, cum tribunis atque centurionibus, ad liberos etiam regios aulicósque, & valentissimos quosque virorum fortium, levatus paululùm è cubito, & in pedes erectus, ut potuit, hanc habuit orationem. "*Fratres* dilecti *populúque mi*, pauca *mihi* apud vos dicenti *aurium* paulisper *operam* hanc fortasse postremam *date. Erat mihi* quidem *in animo* jamdiu Templum *constituere*, quod esset *fixum Arcæ Divinæ domicilium, atque scabellum pedibus Dei nostri*; omnémque materiam tanto idoneam *ædificio* jam antè *comparabam. Sed* prohibuit *Deus me, utpote hominem* plurimo *bellorum sanguine* respersum, etsi non pollutum, *suæ domui* manum admoliri. Regis pacifici opus id & quieti futurum dixit. Cùm autem *Deus ad sceptrum* hoc *Israelitici* populi *gerendum*, reliquis omnibus tribum *Judæ prætulerit*, ex omnibus *Judæorum familiis patris Jessaii meam*, ex omnibus *Jessaii filiis me, ex meis denique omnibus (plurimi* cùm sint*) Solomonem*; *Solomonem* constituit qui *sibi* templum *construeret*, pollicitus *eum sibi filium, ei se patrem fore, soliúmque illi, præceptis Dei* perpetuò & *constanter obsequenti, perpetuum* & constans *daturum. Quare* inprimis obtestor vos, dilectissimi fratres, *coram* Omnipotente, qui videt *audit*que nos, *Deo*, populique *Dei cœtu* hoc *universo*, ut *præcepta Domini Deique vestri exquiratis observetisque, ut beatissimam terram hanc*, eâ lege datam, *teneatis, vestrique* teneant *hæreditario jure nepotes in æternum.* Eadémque *te* iterum atque iterum moneo, *fili mi Solomon, Deum* ut discas, ut *noscas*, ut *colas* meum, summâ fide, *animóque volenti ac sincere*; *quippe* unicum *scrutatorem* intimorum *sensuum & cogitationum*; *qui tibi quærenti se* semper adfuturus est, *deserentem verò derelicturus in æternum.* Cúmque *te ædificando* sibi Templo *præfecerit, vide ut hoc agas pro viribus*, huic operi sedulò & strenuè incumbas. Ita præfatus *David*, descriptionem totius structuræ, omniúmque domiciliorum, à Deo sibi traditam ejus dictante Spiritu, tradidit *Solomoni*; ordines quoque tradidit ac vices *Levitarum* atque sacerdotum, & ministeria cujusque ordinis; vasáque ad ministrationem & instrumenta sacra, ut fieri deberent, docuit omnium generum. Denique, aurum & argentum tradidit justo pondere, quo instrumenta sacra vasáque singula conficerentur aurea argenteáque. Tum verò *Solomonem* verbis iterum confirmavit incitavitque, "*magno* ut *animo* & invicto aggrederetur hoc magnum opus. *Nè* quid rei difficultas & magnitudo aliúsve *metus perterreret. Dominum quippe Deum, Deum suum, ei* perpetuò *adfuturum, neque defuturum* unquam, *donec* Divinum hoc *absolvisset opus.* Ad minuendam verò difficultatis illi opinionem, terrorémque immensi operis, "*Levitas* omnes *sacerdotésque* monuit auxilio *adfuturos, peritissimósque artifices* spontaneam operam navaturos, *populum* denique *universum principésque dicto illi audientes fore.* (1 *Chron.* 28.) Ad populum deinde conversus à rege, "Videtis, inquit, quàm *juvenili ætate Solomon sit*, imparique *tantæ operis moli*; *quem unicum* tamen *Deus* huic & operi & regno *præfecit.*

A.M. 2991. "*fecit. Palatium nempe* constituendum *est non mortalium cuiquam, sed* rerum omnium *Domino* gloriosissimo *Deo. Ac præparata sunt à me, pro meo virili, aurum, argentum & æs, ferrum lignúmque; lapides quoque versicolores & splendidi ad ornatum, pretiosique omnium generum, & marmorei copiosè. Cúmque ardore* quodam sacro *ad* exstruendam *Dei mei domum concitarer, præter ea quæ* ex hostium collecta "sunt manubiis, *ex meo peculio privatâque re, auri talenta Ophirani ter mille contuli,* "*ad obducendos* sacræ *domûs parietes, & argenti purgatissimi septies mille.* Quòd si "quis vestrûm eodem studio fertur gloriæ Divinæ propagandæ, spontaneâ contributione fidem populo faciat suæ pietatis, & gratiam ineat apud Omnipotentem, "plura majoráque mox redonaturum, Deum. Ubi hæc *David* locutus est, principes præfectíque omnes, tribuni, centuriones auliciíque, rationes inter se contulerunt, ultróque obtulerunt ad hoc sacrum opus quinquies mille auri talenta, drachmarúmque myriadem, argenti verò decies mille, octodecies æris, ferri centies. Sed & lapides pretiosi, quibuscunque aderant, eódem collati sunt. Populi munificentia hæc incredibilem *Davidi* lætitiam atque voluptatem attulit; ipséque populus gaudio exsultabat mirifico, ex facti Deo gratissimi conscientia. Maximas ergò *David* magnificentissimo Numini, rerúmque omnium præpotenti, gratias egit, quòd "tantas "populo suo dedisset opes *ut possent*, taléſque animos ut vellent ei *de suis* gratificari, "& illa tam libenter & alacriter offerre Deo, quæ *à Deo accepissent omnia.* Eandem "populo suo gratitudinem & pietatem perpetuam ut faceret comprecatus est; útque "*Solomonem* suo Spiritu ageret, *ad obtemperandum legibus* Divinis omnibus, *ædificandámque* ritè *domum* hanc, *cujus erat à se materia præparata.* Deinde populus, præcipiente *Davide*, benedixit *Jehovæ* majorum suorum Deo, corporibúsque flexis Deum & regem veneratus est. Postridie holocausta immolata sunt juvenci mille, totidem arietes & agni cum libaminibus; aliáque sacrificia obtulerunt abunde pro populo universo. Et convivati sunt summa cum hilaritate coram *Jehova*, postquam unxissent denuo *Solomonem* Regem, Pontificémque *Zadocum*, abdicato *Abiathare*, qui cum *Adonia* conspiraverat. Principes deinde, viríque fortitudine insignes, filiíque cæteri *Davidis*, solio *Jehovæ* insidenti *Solomoni* fidem & obsequium porrectis manibus pacti sunt.

Mors ejusdem & sepultura. § 27. Moriturus jam *David*, postquam regem Deo *Solomonem* precibus commendavisset *Psalmo* 72. verba hæc postrema fertur edidisse, (*Jacobum Gen.* 49. & *Mosen Deut.* 32. & 33. imitatus:) *Dixit Jessaii filius David, dixit qui in altum sublatus est Christus Dei Jacobi, suavisque Psaltes Israelis: Per me spiritus Domini effatus est, ejúsque mihi verbum est in ore. Deus Israëlis* itá *locutus est,* itá *mihi elocuta est Israelis rupes: Qui dominatur in homines, æquus esto, Deúmque timens imperet. Ità futurus ut matutina Sole oriente lux,* claro *sine nubibus manè; ut tenera è terra in sudo post nubila effloresçit herba. Talis utcunque mea non sit erga Deum domus; tamen fœdus mecum pepigit æternum, ità omni modo constitutum,* ut *stabile certúmque* sit. *Hæc salus mea, desiderium* est hoc, *etsi non faciat ut germinet* Deus. *Verùm ut spinæ reprobi succidentur, quia non capiuntur manu: sed qui attrectabit, ferro & hastili muniendus est.* Succisæ igitur *igne prorsus in eodem succendentur loco.* Hæc prolocutus, & senio jam planè confectus, placidè quasi somno quodam solutus exspiravit religiosissimus atque bellicosissimus omnium apud *Israëlitas* rex, vitæ satur gloriæque. Ejus gesta conscripserunt *Samuel* Propheta quoad ipse vixit, *Gaddus* & *Nathan* post obitum *Samuelis*; in iis, opinor, duobus Libris qui *Samuelis* nomini tribuuntur. (*1 Chron.* 29. 29.) Septennio *Hebrone* menséſque regnavit sex, triginta & tres annos *Hierosolymis.* (2 *Sam.* 5. 5. & 1 *Chron.* 3. 4.) Etsi 1 *Reg.* 2. 11. & 1 *Chron.* 29. 27. anni tantùm quadraginta numerentur; sex mensibus vel primo *Solomonis* regno datis, vel prætéritis fortasse ut minoris momenti numero. De *Davidis* sepultura, etsi mihi admodum suspecta sint quæ *Josephus* narrare solet præter Sacram Scripturam, audiamus tamen quæ tradit, (Antiquit. l. 7. in calce.) *Solomon ejus filius magnificè Hierosolymis Davidem sepelivit; præter solennia in regum funeribus usitata, illatis etiam in monumentum divitiis maximis, quarum magnitudinem conjiciat quis facilè ex his quæ jam dicturi sumus. Nam, post annos mille trecentos, Hircanus Pontifex ab Antiocho oppugnatus, pecuniam daturus ut obsidionem solveret, apertâ cellâ monumenti Davidis, & prolatis indè tribus talentorum millibus, eorúmque parte Antiocho numeratâ, periculo liberatus est. Iterum rex Herodes post annos complures eâm aliam cellam aperuisset, multum indè pecuniæ sustulit. Ad loculos tamen qui regum cineres continebant, neuter*

nenter eorum pervenit. Singulari enim arte ità erant sub terra conditi, ut ab iis qui monumentum ingrediebantur inveniri non possent.

A.M. 2991.

§ 28. Postquam funeri *Davidis* honorificè parentatum est, suo regnabat more jam plenóque jure *Solomon*, obstrepente hiscentéve nemine. Principes adversariorum, nequa latitaret ac reviviscceret *Adoniana* conspirationis scintilla, vel sustulit, vel enervavit; ipsum inprimis, facilè captâ occasione, *Adoniam*. Is *Abishagam Davidis* concubinam sibi uxorem petebat à rege. *Bathsebam* exoraverat, id sibi ut impetraret à filio. *Bathsebam Solomon*, accedentem ad se, surgens è solio excepit obvius honorificè, sibíque à dextris collocavit. Pollicitus verò quavis in re gratificaturum se matri, postquam didicisset quid ab ea peteretur, cujúsque gratiâ, paulò asperiùs pollicitatione suâ respondit: "Patris verò concubinam, inquit, rivali ut dem, *majorique* "*natu fratri? Quin ipsum quoque regnum pete* ut tradam *illi, Joabóque & Abiathari*, qui sunt illi à consiliis hac in re. Nè vivam ego *nisi Adonias*, dum regnum ambit meum, *suam vitam* prodiderit. *Teste igitur Jehovâ* denuncio, *qui quæ promisit* "cumulatè præstitit, *stabilémque me ac firmum in paterno solio collocavit*, *Adoniam hodie suo luiturum capite* affectati hanc regni ambitionem. *Benaia* satellitum præfectus illico jussus est inferre perduelli vim: Intulit, interemit. Concubinam regis attingere, non nisi regi fas erat. Qua in re nè *Abnero* quidem *Isbosethus* abstinuit. Consilia *Davidis* de regno in rem suam abire, hâc autore vel fingere audebat. Mox ad regem accitus *Abiathar*, in agrum suum *Hanathothis* remissus & relegatus est, Sacerdotio summo exutus, ut erat prædictum *Eli.* (*1 Sam.* 2. 33. & 36.) In tribu erant *Benjaminitica* sacerdotalis urbs *Hanathotha*. Vitam verò *Abiatharis* condonavit *Solomon* meritis de *Davide*; periculis quæ sublerat, & sacris ministeriis quæ præstiterat *Davidis* gratiâ, tum consulendo ad Arcam Dei, tum deducendo Arcam *Hierosolymas*. Cùm ad *Joabum* hæc nuncii detulissent, hominem tot scelerum malè sibi conscium facilè perterruerunt. Aræ Deíque patrocinium quærit moriturus, quos per omnem vitam minimi fecerat. Ad eum quoque interficiendum *Benaia* missus, cùm ab Ara nollet abduci, ad Aram, jubente rege, quasi victimam gratam Deo, immolavit, domíque suæ in deserto sepeliendum suis tradidit. Eo volebat rex quasi piaculo sanguinis insontis quem effuderat *Joabus* noxam à se, paternâque *Davidis* familia, in ipsum autorem avertere. Militum deinde præfecturam *Benaiæ Solomon*, Pontificatum *Zadoco* tradidit; quo Sacerdotalis ordinis fastigium ab *Ithamari* posteris, in *Eleazari*, grandioris natu filii *Aaronis*, *Phineæ*que familiam rediit, ac perpetuò deinde (quod promiserat Deus *Num.* 25. 13.) permansit in eadem. At nec paterni de *Shimeio* mandati oblitus rex, hominem accivit, imperavitque jurato, ut *Hierosolymis* habitandi sibi sedem figeret; denuncians ei, fore ut, si egrederetur usquam, torrentémve *Cedronem* transiret, capite plecteretur. Qui graviorem timuerat, facilem hanc gratanter pœnam subiit. Accidit post annos tres, ut, neglecto regis mandato, servos fugitivos persequeretur *Gathum*. Ac servos quidem reperit, reduxit. At nunciatâ *Solomoni* re, vitam perdidit, exprobratâ illi à rege contumaciâ in se, contumeliâ in *Davidem*, & in ipsum Deum perjurii noxâ. Ità sublatis ferè omnibus rerum novarum autoribus, regnum sibi *Solomon* securum atque pacatum reddidit. Sed & regum vicinorum affinitate ut magis confirmaret, regis *Ægyptii* filiam uxorem duxit; neque juvenem impedivit ætas, quò minùs rempubl. legitimè, prudenter ac piè, altâ florentem pace, administraret.

Solomon Adoniam ejúsque congerrones è medio tollit.

§ 29. Cùm Hiramo regi *Tyriorum* nuncii certi retulissent, obiisse *Davidem*, regnare *Solomonem* in *Israelitide*, quæque gessisset ad stabiliendum sibi imperium novus rex; pro amicitia veteri fœderéque legatos misit, qui consolarentur de patre, gratularentur de regno. Sed & fœdus quod cum patre pepigerat, cum filio renovatum est. Renovatâ igitur usus amicitiâ *Solomon*, ad *Tyrium* literas dedit in hanc sententiam: "*Non eum latère, Davidem* assiduis *bellorum* fuisse molestiis impeditum, *quò* "*minùs* Templum, quod volebat, *suo Deo construeret*: sed & has tandem superatas, "hostésque omnes subactos undique: *sibi tranquilla & serena esse omnia*; nullas turbarum domesticarum nubes, minásve *hostium* terrere. Hoc igitur otium à Deo datum, Deo à se consecrandum esse. Id enim *prædixisse Numen Davidi*, *fore ut*, quam "ille sacram *ædem* proposuerat paraverátque, *ab ejus filio perficeretur*. *Hirami ergò* "se in hoc opere opem implorare, ut *unà cum operis suis*, *Zidoniorum* quoque nonnulli, utpote *peritiorum* in hac arte, mitterentur in *Libanum ad cædendam materiam*. *Ejus* arbitrii *fore*, quamlibet *suis operæ mercedem statuere*. Maximâ verò

Cum Hiramo Tyriorum rege amicitiam paternam renovat:

 "esse

A.M. 2991.

" esse copiâ *lignorum* opus, ædificio *scilicet magnificentissimo Magnificentissimi omnium* " *Dei domo* futuro; neque tamen ipsius Dei *domo*, (*cui* angustus est nimis omnium " *cælorum* ambitus,) sed *sacris* potiùs destinatæ, cultuíque peragendo immensi atque " incomprehensibilis Dei. (2 *Chron.* 2. 4, 5, 6.) Nec materiâ tantùm copiosissimâ, " sed & *ingeniosissimo peritissimóque* sibi *artifice* opus esse, *qui nôrit sculpere, & ex au-* " *ro fabricari argentóque, ferro & ære*; quique *operari sciat ex purpureo, coccineo, at-* " *que hyacinthino*; *ut cum* aliis *artificibus à Davide jam paratis* in opere hoc sacro *so-* " *ciam navet operam.* Lætissimè hanc perlegit epistolam *Zidoniorum* rex, animóque amicissimo respondens, " gratias egit inprimis *Jehovæ*, rerum omnium *Opifici Deo*, " *qui Davidi filium dedisset* tanto *ingenio scientiâque* rerum & *prudentiâ instructum*, ut " peramplum istud *imperium* ritè gubernaret. Magnum id esse indicium Divini " amoris in *Israëlitas*, quòd eum præfecisset illis regem. *Se* verò *facturum* scripsit *quod* " *petebatur*; operámque præterea daturum suis sumptibus, ut à *Libano lignum dedu-* " *ceretur ad mare, per mare ratibus traductum in loco exponeretur designato*, unde *Hie-* " *rosolymas transportaretur* à *Solomone*. *Misisse* quoque *Hiramum* se *artificem ingenio* " *summo peritiâque præditum, patre* quidem *Tyrio*, sed *matre natum Israelitide*. (Ex tribu *Danis*, 2 *Chronic.* 2. 14. sed 1 *Reg.* 7. 14. ex tribu *Nephtali*: altero scilicet ejus parente hinc, altero indè procreato.) " Sibi verò hanc à *Solomone* reponi gra- " tiam velle, ut *suæ operariorum familiæ* quæ *ad victum* erant necessaria, ex *Israëlitide*, " ubi suppetebant abunde, *suppeditarentur*. Accepit ergò *Solomon* à *Tyriis* ligna cedrina & abiegna copiosè, exposita *Joppe*, transferenda *Hierosolymas* à *Judæis*: reddidit quotannis coros tritici hordeíque vicies mille, totidémque metretas vini, & olei sata. (2 *Chron.* 2. 10.) Delectus deinde factus est millium triginta ex *Israëlitis*, quorum singulis mensibus per vices millia decem operabantur in *Libano*. His *Adoniramus* præerat. Numerabantur & inquilinorum per omnem *Israelitidem* 153600: quorum septuagies mille bajuli, ut ligna, lapides cæterámque materiam convehērent; octogies mille in montibus constituit cæmentarios; ter mille sexcenti operi operísque præficiebantur.

cujus res gestæ recensentur.

Eupolemus apud *Eusebium* (Præpar. Evang. 9. 4.) *Solomonem* ait ad regem *Ægypti* quoque literas dedisse, & ab eo petiisse artifices. Misisse verò utrumque operariorum 80000, numero planè incredibili. De *Hiramo Josephus* (Contra *Appionem* 1. 1.) multa scribit ex Annalibus *Tyriorum*, & ex *Dio* Historico in rebus *Phœnicum* integerrimo, *Ephesióque Menandro*, qui gesta *Græcorum Barbarorúmque* omnium conscripsit, ex ipsis quantum potuit archivis gentium singularum. Istud tamen à vero alienum est quod ibi scribit *Josephus*, anno *Hirami* duodecimo Templum *Solomonis* fuisse conditum. Ex eo enim consequeretur, primum *Hirami* annum in tricesimum tertium *Davidis* incidisse. Eum verò constat octavo nonóve *Davidis* imperâsse *Tyriis*, quo amicitiam iniit cum *Davide*, & lignum obtulit fabrósque ad regiam *Hierosolymis* construendam. (2 *Sam.* 5. 11. & 1 *Chron.* 14. 1.) Nec dicendum est, *Hiramum* ab eo fuisse alium. Nam 2 *Chron.* 2. 3. sic eum compellat *Solomon*; *Quemadmodum patri meo cedros misisti*, &c. *sic & mihi jam.* Regis *Abibali* filius dicitur fuisse, & *Suron* ab *Eupolemo* apud *Eusebium* (Præpar. 9. 33.) appellari; regnavisse autem ann. 34. Cum eo *Solomon* proponendis atque solvendis ænigmatibus contendit, eâ lege, ut pecuniâ mulctaretur qui solvendo non esset. Cùm à *Solomone* proposita *Hiramus* parùm intelligeret, ejus vice *Abdemonus* quidam, vir solertissimus, & quæsita explicuit, & ænigmata *Solomoni* proposuit alia. *Hirami* gesta memorantur hæc. Urbes suæ ditionis auxit, præcipuè metropolin *Sidonem* adornavit. Templum *Jovis*, quod in insula erat situm, jactis aggeribus adjunxit urbi, donísque variis decoravit, columnâ inprimis aureâ. *Herculi* & *Astartæ* templa nova ædificavit, demolitus antiqua. Cùm *Tyrii* aliquando defecissent, neque redderent tributa, exercitu adortus, subactos armis ad obsequium revocavit. *Hiramo* successit *Baleastartus* filius; sutísque patri *Baleastarto* filius *Abdastartus*. Pòst annos regni septem, eum, novennio dominatum, suæ nutricis filii quatuor oppresserunt insidiis: quorum natu maximus ann. 12 regnavit. At *Theophilus Antiochenus*, qui de his *Tyriorum* regibus eadem ex *Menandro Ephesio* scribere se profitetur, *Hirami* (quem *Hieromum* & *Hieronymum* appellat) patrem *Abemalum* vocat, filium verò *Bazorum*, non *Baleastartum*; ejúsque filium *Abdastartum* annos ait 12 imperavisse, vixisse 54. *Astartus* deinde *Baleastarti* filius 12 annos regnavit; ejúsque frater tertius, *Astarimus*, (*Atharimus Theophilo*,) ann. 9 1 quo cæso, quartus *Baleastarti* filius, *Phelles*, menses 8. Eum interemit, regnavítque ann. 32, *Ithobalus*, (*Juthobalus Theophilo*,) *Astarimi* filius, & *Astartæ* sacer-

ſacerdos; qui honos, poſt regem, ſummus habebatur. Hic *Ethbaal* vocatur 1 *Reg.*16. 31 *Jezebelis* pater. *Badezorus*, ſive *Bazorus*, deinde, filius *Ithobali*, ann.6; *Mettinus* ann.9, *Pygmalionis* & *Barcæ* pater, filiarúmque *Eliſæ*, quæ *Dido* vocata eſt, & *Annæ*: de quibus alibi dicendum. A.M. 2991.

§ 30. Interea *Solomon*, regno jam potitus & maximo & quieto, ſine hoſte, ſine rivali, gratias ut redderet debitas Divino Numini, omnes populi principes atque præfectos, duces judicéſque, *Hieroſolymas* accivit, ut unà proficiſcerentur *Gibeonem*, ad ſacra in Altari *Moſaïco* peragenda. Hic à rege millè victimarum holocauſta immolata ſunt. Quæ ut grata ſibi Deus agnoſceret, ſtudiúmque regis in Templo ædificando comprobaret accenderétque; nocte dormientem in ſomnis affari dignatus eſt, peteréque juſſit à ſe quodcunque vellet. *Solomon* "benignitatem ſummam Dei erga *Davidem* profeſſus, qui regnum ei dediſſet, & in regno ſucceſſorem filium, precatúſque ut firma ratáque faceret quæ *Davidi* promiſiſſet de poſteris, *Se* quidem, "reſpondit, *regem eſſe conſtitutum* à Deo, *in populum omni numero majorem*, cui principe *ſapientiſſimo* ſit opus. Nihil ergò peti à ſe opportuniùs poſſe, quàm ut *prudentiâ* cœlitus imbuatur, *quâ tanto populo regendo moderandoque* ſit par. Deus petitione hâc mirificè oblectatus, "*Quoniam*, inquit, *non tu*, more aliorum hominum, *aut divitiarum* affluentiam, *aut gloriæ* ſplendorem, *aut vitæ diuturnitatem*, *aut*, "quæ vitâ ipsâ quibuſdam jucundior eſt, *de inimicis vindictam exoptâſti*, *ſed prudentiam* ad munus illud ſuſtinendum quod à me tibi commendatum eſt; *ecce*, tum *quod petis do*, *tum quæ non petis* polliceor, *& amplitudinem*, *& copiam rerum affluentem*, "*ſupra omnes qui fuerunt reges*, *quique futuri ſunt*. *Quòd ſi paterna legeris veſtigia*, "*præceptáque mea obſervâris*, *vitam* quoque *diuturnam dabo*. Ità Deus *Solomoni* currenti quidem jam ſtimulos addidit pietatis. *Hieroſolymas* deinde *Solomon* cùm rediiſſet, iterum holocauſta obtulit ſacráque euchariſtica coram Arca Dei. Poſtremò, ſacrorum comites convivio excepit lautiſſimo.

Solomon prudentiam à Deo imperat ſingularem:

§ 31. Sapientiâ plurimùm ſcientiâque rerum omnium *Solomon* proficiebat indies, augente ingenii vim & perſpicaciam Deo, donec omnes & *Chaldæos* tandem ſuperâſſet *Ægyptióſ*que, nec eſſet mortalium quiſquam eò conſilio, ſagacitate, intelligentiâque rerum, ut cum *Solomone* poſſet contendere. Opportunè accidit in ipſis judiciis, ut clarum populo ſuæ ſapientiæ ſpecimen daret. Cauſam detulerunt ad eum duæ cauponæ, quæ in ædibus ambæ habitabant iiſdem, ambæ filios eodem ferè tempore pepererant. Altera, cùm ſuum fortè infantem per ſomnum oppreſſiſſet ac ſuffocâſſet, alterius mulierculæ puerum viventem è gremio matris dormientis ſuſtulit, ſuúmque mortuum ſuppoſuit. Vera mater, ubi primâ luce patebat fraus, ſuum repetit natum. Pernegat altera daturam ſe. Rex appellatur, & pleno foro diſceptant mulieres. Cùm utraque vivum ſibi puerum vendicaret, mortuum rejiceret, neque ullo perplexa res vel teſte vel indicio expediri poſſet, ſuſpensâ multitudine, expectantéque in re incertiſſima certum aliquod judicium regis, ille vivum ut erat in medio infantem gladio ſtricto medium diſſecari jubet, utrique partem dari, quandoquidem cujus revera eſſet dignoſci non poſſet. Id verò mirabantur omnes; nec deerant fortaſſe qui ſubridebant, quòd neutri adjudicaret, ſed auſerret puerum utrique nullo ſuo merito interficiendum. Expediebatur gladius, apprehenditur diſſecandus puer; cùm vera parens magnâ protinus vociferatione deprecatur infantis necem; modò vivat, alteri totum concedit jus. Mendax verò mater "ſtare aiebat "ſe judicio regis, ut *nec ſuus eſſet* puer, *nec illius*, *ſed divideretur* ſua utrique pars. Ex affectu in filium facilè matrem agnovit rex. Mulieri deprecanti nè partirent puerum, & ſuâ parte cedenti nè moreretur, tradi totum vivúmque jubet, amore timoréque teſtibus parenti veræ. Alterius verò ut plagiariæ malitiam deteſtatus, quæ, cùm ſuum filium perdidiſſet, alienum aut perdere, aut ſibi per mendacium aſſerere conabatur. Tum verò & qui aderant, & quicunque audierant de hoc judicio, ſolertiam regis admirari & ſagacitatem, ſummæque hoc certum prudentiæ argumentum habuerunt. Multò igitur magis deinde ſuum regem ſuſpiciebat populus & reverebatur. Ampliſſimo in regno dominabatur *Solomon*, à *Gaza Palæſtinorum* ad *Euphratem* uſque ac terminos *Ægypti*; eóque regnante, pace perpetuâ fruebantur *Iſraelitæ*, felicitatéque ſummâ, quaſi victoriarum *Davidicarum* fructibus. Abundante igitur hominum multitudine copiâque rerum, quotidianis ferè conviviis indulgebant. Regi verò ipſi duodecim erant Sitarchi, quibus *Azaria* filius *Nathanis* præerat. Horum erat munus ſingulorum, per ſingulos menſes regiam familiam ſuſtentare; equos

A.M. 2992.

cujus primum edidit ſpecimen in vera matre inveſtiganda.

A.M. 2992.

etiam bellicos & veredarios ſive dromedarios hordeo alere ſtraminéque. Erant enim regi quatuor millia præſepiorum equilium. Ea ſingula tenebant equos decem, curribus paratos 1400, equitibúſque 12000. (2 *Chron.* 9. 25. & 1 *Reg.* 4. 26.) Ex *Ægypto* enim equi ſiclorum 150 pretio, currus verò equorum quatuor ſexcentis emebantur. Regi familiæque apparabantur quotidie triceni cori ſimilæ, ſexageni farinæ; decem boves domeſtici pingues, & viceni paſcuales; pecudes verò centenæ, præter cervos & capreas atque damas, & lectiſſima quæque altilia.

A.M. 2993.

Templum & porticus *Solomonis* cum utenſilibus deſcribuntur.

§ 32. Paratis omnibus à *Solomone*, quarto ejus regni anno, *Zive*, ſeu *Jare*, (qui ſecundus erat,) menſe, die ſecundo, & anno quadringenteſimo octuageſimo ab egreſſu *Iſraelitarum* ex *Ægypto*, novi Templi jacta ſunt fundamenta, in monte *Moris Sioni* propinquo. Septennio perfectum eſt, duplò & longius & latius Tabernaculo *Moſaïco*, triplò altius ex parte maxima: ſexaginta ſcilicet cubitorum longitudine, præter porticum; latitudine viginti; Templúmque ipſum altitudine triginta. Viſum enim eſt ſapientiſſimo Deo, longitudinem Tabernaculo triginta ſolummodo cubitorum, latitudinem aſſignare cubitorum decem altitudinémque, quò faciliùs à *Levitis* portari poſſet, gravius multò futurum ſi majus. Templum verò fixum & ſtabile futurum grandius & magnificentius voluit eſſe; at mole minus tamen quàm aut multa fuerant profanarum gentium, aut *Chriſtianorum* ſunt: quoniam hæc populo patent univerſo, ut patebant illa; *Judaïcum* verò ſacerdotibus tantùm paucis, non niſi bis quotidie ingredientibus, Sabbatiſque ter; uni Pontifici, & ſemel quotannis, adytum interius. Quod magnitudini deerat, compenſavit ornatus pretioſiſſimus. Ex longitudine Templi *Adytum*, quod & *Sanctum Sanctorum* dicebatur, cubitos viginti auferebat, totidémque latum atque altum fuit. Templum ipſum, ſive *Sanctum*, quadraginta cubitos longum, viginti latum, altitudinis habuit triginta. Quod *Ribera*, (de Templi fabric. 1. 50.) *Joſephus* aliíque multi ſtatuunt, alia duo cœnacula Templo fuiſſe impoſita *Solomonis*, (ut *Herodiano* poſtea,) quo totum ædificium 120 explevit cubitos altitudinis; id quidem nullâ Sacrarum Literarum autoritate nititur. A fronte Orientali porticus Templo aderat cubitos lata decem, viginti longa, (quot latitudinis Templum habuit.) Ea dicitur alta fuiſſe centum ac viginti cubitos; (2 *Chron.* 3. 4.) nuſquam id de Templo dicitur. Et ſupra porticum domicilia memorantur; (1 *Chron.* 28. 11.) ſupra Templum nullibi memorantur. Itaque nec fuiſſe par eſt. Quod enim 1 *Reg.* 6. 8. de cochleis dicitur in latere domûs dextro, & de porta, quibus in mediana domicilia, indè in tertiana aſcendebatur, de iis intelligendum videtur cellis, quæ triplici ordine muris Templi Adytíque aſtruebantur circumquaque. Infimæ quidem non niſi quinque cubitos latæ, mediæ ſex, ſeptem ſupremæ; quinis altitudini ſingularum datis. (1 *Reg.* 6. 5, 6, 10.) Aliqui deambulacra fuiſſe aperta, non cellas, volunt. Nec muris ipſis inhærebant; ſed aliis ſive projecturis murorum trabibus cedrinis imponebantur. Muri enim ipſi ad quintum altitudinis cubitum cubito uno contrahebantur, ad decimum altero; quæ contracturæ tabulata hæc ſuſtinebant. Cochleam verò, quâ in hæc aſcendebant cubicula, in ipſo muro factam *Joſephus* tradit; cui viginti cubitorum craſſities tribuitur à nonnullis. Etiam feneſtræ illuſtrabant opportunæ hanc domum, clauſæ vitro, ſi Rab. *Jehudæ* apud *Junium* fides. Fores quoque Templo addidêre binas quartâ muri parte, hoc eſt, cubitis quinque altas latáſque, ex abiete; ex olea erant poſtes. Oraculi verò fores cum poſtibus ex ligno oleagino, quintâ parietis parte, ſive cubitis quatuor, patebant. Nam à Templo Adytum paries inauratus dirimebat, cum aureis catenulis & velo, quod opere polymitario ex hyacinthino, purpureo, coccineo & byſſino contextum, imaginibus Cherubinorum adornabatur. Hoc enim velo arcana intimæ ſacratiſſimæque domûs, etiam apertis (ut erant plerumque) foribus, occultabantur. Nec, dum ædificabatur hoc Templum, inſtrumenti cujuſquam ferrei, ſerræ, ſecuris malleíve, ſonus illic auditus eſt: ſed ligno lapidéque dolato, expolito præparatóque alibi compactum, cantheriis & coaxationibus denique obtegebant cedrinis. Atria deinde conſtituta ſunt: alterum interius, & Templo propinquius, *Levitarum* ſacerdotúmque; exterius alterum & majus, utpote totius populi. Illud ordine uno cedrorum, triplici cæſorum lapidum, muniebatur; quod ſeptum tribus erat altum cubitis. De altero 2 *Chron.* 4. 9. & 6. 13. agitur, & *Joſephus* hæc, (Lib. Antiqu. 8. 2.) ſi quid illi credendum: *Porticibus*, inquit, *magnis latíſque fuit cinctum, & portis altis patens, quarum ſingulæ ſingulos ventos ſpectabant, & foribus auratis claudebantur.* (Quas tamen ex 2 *Chron.* 4. 9. ære tantùm obductas fuiſſe conſtat.) *Dici*

non

non potest, ac vix etiam credi oculis, quàm id mirandum fuerit. Vallibus enim expletis tam profundis, ut ad prospectum oculi caligarent, & aggestâ ad quadringentos cubitos terrâ, A.M. 2993. *eam aream vertici montis, ubi constructum erat Templum, coæquavit. Porticibus eam cinxit duplicibus, quas è solido saxo columnæ sustinebant, & laquearia tegebant expolita cedro. Fores verò argenteas habebant.* Horum oblitus (puto) *Josephus*, idem (Libro de Bell. *Judaic. 6.*) ait, *Initio quidem vix Templo atque areæ* (sacerdotali) *sufficiebat jacens in summo planities, quæ undique præceps erat atque declivis. Cùm autem Solomon rex muro ejus partem ab Oriente cinxisset, una porticus aggeri est imposita, & manebat ex aliis partibus nuda; quoad seculis posterioribus, semper aliquid aggeris accumulante populo, coæquatus collis latior effectus est.* Ità *Josephus*. Credibile est, ab hac *Solomonis* una porticu, eam quæ postea hoc in loco ab *Herode* constructa est *Solomonis* fuisse *porticum* vocatam. (*Act. 3. 11.*)

Solomon sui Templi jam partem maximam perfecerat, integrúmque statuerat ædificium, unà cum atriis, porticibus, cellis cœnaculísque. Deus, ut animos & alacritatem adderet reliqua peracturo, misit Prophetam qui hæc ei verbis *Jehovæ* renun- A.M. 2996. ciaret: "Macte verò pietate hâc, & mei cultûs gloriæque studio. *Hæc ea domus* "est, agnosco, quam patri tuo *ædificaturum* prædixi atque promisi *te.* Perge, per- "fice. Quòd *si meis præceptis ritè parueris mandatáque observâris, perficiam & ego* "*quæ* de te posterísque tuis *Davidi sum pollicitus. Neque populum meum* deinceps *de-* "*seram aut derelinquam*; sed, eâdem lege, modò legibus atque institutis meis ob- "quantur, in hac æde perpetuò *inter Israëlitas sum habitaturus.* Postquam hæc *Solomon* accepisset, operi absolvendo strenuè incubuit. Ornamenta jam adhibenda erant, & sacra domui supellex. Templi muros intrinsecùs contabulavit cedro, porticûs solum tabulis abiegnis, adyti verò cedrinis; quæ omnia, ut & fores, postes trabésque domûs, & cœnacula, laminis obtexit aureis, quas ligno affabre aureis affixit clavis. Sed muros variis quoque ornavit imaginibus cedro incisis, ità ut prominerent, muros oraculi præcipuè, intus ac foris, palmarum, Cherubinorum apertorúmque florum simulacris, imò & lapidibus pretiosis. (2 *Chron.* 3. 6.) Sic omnia renidebant auro purissimo, ut intrantium oculos fulgor undique occurrens perstringeret. Ante porticum duæ statuebantur æneæ columnæ, cubitorum octodecim altitudine, duodenorum in circuitu, cum coronamentis cubitorum quinque. Ea verò encarpis ornata & catenulis, ut in adyto, à quibus malogranata quadringenta duplici ordine, hinc centena bis, indè totidem, appendebantur. Dextra *Jacin* vocabatur, sinistra *Boaz*. Lib. 2 *Chron.* 3. 15. singulis columnis cubiti 35 tribuuntur, qui, si basis addatur unius cubiti, duplicem reddunt numerum qui 1 *Reg.* 7. 15. describitur: quo probabile videtur, in *Chronicis* agi de cubitis communibus, in *Regum* historia de sacris, qui duplò majores habebantur. Nec obstat, quòd utrobique coronamenta quinque cubitorum esse tradantur, quæ vel decem in *Chronicis*, vel nè trium quidem in Libro *Regum* esse debebant. Nam 2 *Reg.* 25.17. corona ærea trium cubitorum dicitur; (majorum, puto,) quæ 1 *Reg.* 7. quinque fuisse communium dicebatur. In *Sancto Sanctorum* duo stabant ingentes Cherubini decem cubitorum altitudine, aversâ introrsum facie, sed expansis ab altero pariete ad alterum oppositum alis cubitorum viginti spatio, ità ut sese contingerent in medio, Arcámque fœderis obumbrarent. Ex ligno quidem oleagino facti sunt, sed auri laminis obducto.

Sacra domus condita exornatáque, sacrâ etiam supellectile fuit instruenda. Ara thurierema, sive suffitûs, è cedro, sed, ut reliqua omnia in Templo, inaurata, præ foribus adyti collocabatur. Aurea decem candelabra, totidémque mensæ pani sacro dedicatæ ad latera Templi, quinæ hinc, quinæ illinc, sunt constitutæ. Flores etiam candelabrorum, lucernæ, ac forcipes, pelves centum, & instrumenta musica, acerræ, trullæ craterésque ex auro conflati sunt. Ex ære purissimo alia, quibus extra Templum ad sacra facienda erat usus, in planitie sunt *Jordanis* fusa: inprimis Altare majus, cubitos viginti longum latúmque, denos altum, in atrii sacerdotalis medio constitutum. Cúmque per gradus in Aram ascendere non liceret, (*Exod.* 20. 26.) per clivum quendam à Meridie molliter assurgentem sursum eò ferebantur sacerdotes, (ut credibile est.) Quod in Ara postmodum *Herodiana Josephus* (de Bello *Jud.* 6. 6.) ideo factum esse tradit, ut operantes Deo sacerdotes in Ara ex atrio altero ppppulns conspiceret. Ingens deinde vas factum, (*Mare* appellabant,) crassitudine palmari, cubitos quinque profundum, cujus diameter cubitorum decem, circumferentia tricenorum circiter. Idque pro bati boves ærei sustinebânt trini quater.

Priores

A.M. 2996.

Priores boüm partes quatuor mundi cardines prospiciebant, sub onere posteriora latebant. Labra quoque decem ænea facta sunt, quæ bases totidem æneæ ferebant cubitos quatuor longæ latæque, altæ verò tres, actæque rotis. Hinc victimarum abluebantur carnes; ex æneo mari aquâ profusâ manus pedésque lavabant sacerdotes. Labra singula bathos continebant quadraginta; mare autem bis mille usu quotidiano: (1 *Reg.* 7. 26.) sed trium millium capax. (2 *Chron.* 4. 5.) Hoc in dextro latere sacerdotalis atrii ab Oriente positum; illa partim à dextra, partim à sinistra. Ollæ præterea, & hami, fuscinæque factæ sunt, & alia quæcunque instrumenta Dei Sacra postulabant. Æs enim quantumcunque volebant sine pondere suppeditabat rex. Et in his omnibus aureis operibus æreísque, ut & velo Sanctuarii, operâ & arte *Hirami Tyrii* maximè usus est.

A.M. 2999.

Salomon Templi encænia celebrat,

§ 33. Templo jam perfecto, septimo septimi anni postquam inceperat mense, (quanquam aliqua minoris momenti non ante mensem octavum, qui *Bul* vocabatur, absoluta sunt, 1 *Reg.* 6. 38.) reliqua omnia quæ consecraverat *David*, aurum præcipuè & argentum vasáque, in thesauris *Solomon* recondidit domûs Dei. Populi deinde primores, tribuum familiarúmque principes coëgit *Hierosolymas*, ut Arcam fœderis antiquam in Sanctuarium novum deducerent, Templúmque dedicarent & Aram. Arca enim sola ex omnibus operibus *Mosaïcis* renovata non est. Populus etiam adsuit mox universus, ad festum tabernaculorum solenni more celebrandum. Id enim septimo (qui *Tizri*, sive *Ethanim*, dicebatur) mense, decimo quinto die aliísque septem, peragebatur. Hunc populi conventum Encæniis Templi opportunum ratus *Solomon*, octavo ejus mensis die Arcam sacram sacerdotum humeris in Sanctum sanctorum traduxit, ubi sub alis Cherubinorum collocata est. Præcedebat ipse rex, optimatésque omnes, usque ad atrium sacerdotale; pecudésque & boves penè innumeras obtulerunt. Deduxerunt etiam *Levitæ* Tabernaculum vetus ex *Gibeone*, sacráque vasa omnia, si quibus erat opus ad usum Templi, reliqua, ut in locis idoneis (supra porticum, opinor,) reponerentur. Arca verò nihil nisi lapideas Legis fœderísque Divini Tabulas continebat. Ut primùm è Sancto sanctorum, Arcâ ritè collocatâ, exierunt sacerdotes, *Levitæque* Musici bysso induti cymbalis atque nablis cantabant citharísque, sacerdotes verò centum & viginti (omnes enim aderant) unâ voce concinebant, *Celebrate Jehovam, quoniam bonus est, quia benignitas ejus permanet in æternum*; nubes protinus gloriáque Dei domum occupavit, implevítque adeò, ut sacerdotes consistere ad ministrandum in Templo nubis densitas prohiberet. Ità nubis ejusdem indicio, non minùs gratum sibi esse Templum hoc novum quàm Tabernaculum vetus, (*Exod.* 40. 34.) populo significavit Deus. Ipse jam rex æreum suggestum, quinque cubitos longum latúmque, altum verò tres, ascenderat, in atrii exterioris medio constitutum. Indè ubi nubem conspexit, Deum ità paucis affatus est. "*Dixit quidem Jehova, in caligine habitaturum se.* Ecce igitur, *do*"*mum ego tibi certam condidi, ô Jehova*, cujus *in* caligine *resideas in æternum*. Deinde populo cùm benedixisset, "*Benedictus*, inquit, *Jehova Israëlis Deus, qui patri* "*meo prædixit Davidi* ea fore quæ jam facta sunt. *Nullam se urbem elegisse ex omnibus* "*tribubus Israëlitarum, ubi* Templum *sibi conderetur, nullum à quo populus regeretur* "perpetuò *principem*. Jam *verò Hierosolymas* urbem *constituisse* suæ sedis sedem futu"ram, *& qui populo suo* regnóque *præesset elegisse Davidem. Et statuerat* quidem *a*"*pud se David, Jehovæ* suo *Deo* Templum *construere*: cujus propositum ea in re pro"bavit quidem, at prohibuit *Deus*, prænunciavítque id *ejus filii* opus futurum. "Ecce jam, *quæ verbis præmonstravit*, reipsa *præstitit Jehova. Ego* filius *Davidis, Da*"*vidísque solio* potitus, volente auspicantéque *Jehovâ, Jehovæ* Templum hoc quod "videtis *constitui, & Arcæ locum Divini fœderis cum nostris pacti majoribus*, eorúmque "posteris in æternum. Deum igitur Opt. Max. ut Templum hoc, ejus nomini "constructum, ejus Numini gratum acceptúmque sit, votis publicis comprecemur.

orationibus ad Deum & ad populum habitis solennioribus.

Ad Aram ergò Dei conversus, flexis genibus, & expansis sublatísque manibus in cœlum, ità precatus est: "*O Jehova Israëlis Deus*, quid *est* ullibi *ex* omnibus gentium "*diis in cælo terrâve tibi* ullo modo *simile* aut secundum; *qui fœderis pacta præstas* fide "integrâ, *benignitatémque* summam *servis tuis, qui tua* pariter *fide integrâ* peragunt "mandata; *qui patri meo quod elocutus es*, id nobis hodie *perfectum das?* Dignare, "obsecro, maxime *Deorum Jehova*, & illud *servo tuo Davidi, quod* olim de posteris "*pollicitus es, ratum facere, nunquam* ex iis *defuturum qui* populo *præsit Israëlitico*, "*modò tuis illi subsint imperiis, atque præceptis* libenter *obsequantur*. Quid autem?

"*Reve-*

A.M. 2999.

“*Reverâne Deus in terris habitaturus est? At nè cæli* quidem ipsi, *nè cæli cælorum* longè amplissimi *capiunt te; quantò minùs* angusta *hæc quæ à me constructa est domus? Veruntatem dignare*, quæsumus, *Jehova mi Deus, aures* meis *precibus facilee præbere*, populíque tui *clamorem exaudire; ut oculi tui noctu diéque aperti sint versus hanc domum, versus locum* illum *quem nominis tui* locum *futurum elocutus ee; átque aures tuæ* semper *pateant precibus quæ versus hanc fient* domum; nec meis modò, sed *Israëlitici tui populi supplicationibus, quandocunque oraverint versus domum hanc: tu è tuo cælorum habitaculo exaudi* nos; *& cùm exaudieris, condonato. Si quis offendet vicinum, & juramento* contendent *apud aram hanc; Tu è cælo cognosce causam, ut* pro merito *suam injuriam luat improbus*, fructum *verò suæ probitatis innocens* metat *bonus vir. Si quando populus in te peccaverit*, adeò ut *hostibus* dedatur *cædendus*, rapiendúsque in servitutem, *resipuerit verò* mox, *tuámque imploraverit* clementiam *versus domum hanc; Tu ex alto* supplicantibus *aures admove, remitte scelera, & in patriam sibi datam à te revoca* pœnitentes. Quòd *si quando sibi cælum clauserint suis peccatis*, terráque sterilescat siti, *scelerum verò pertæsi* mox, *tuum nomen invocaverint* servi tui *versus* domum *hanc; Tu è cælo exaudi, & remitte noxam tui populi, datámque illis hæreditatem à te pluviis irriga* tempestivis. *Si* qua calamitas alia, *famis pestisve, uredinis rubiginisve, si locustæ aut bruchi terram* invaserint; *si hostis tenuerit obsessoe; quæcunque lues aut plaga* infestaverit; *ubi* privatus *quis aut* cœtus publicus *animi sui pravitatem* deplorans *agnoverit, manúsque tetenderit* ad te *versus domum hanc; Tu è tuo*, quæsumus, *domicilio cælorum exaudito, condonatóque singulis* pro *animorum* suorum integritate, *quò* magis *per omnem te vitam revereantur. Tu enim solus* intimos *animorum omnium sensus* perscrutaris *intelligísque*. Quòd *si* proselytus *è terra* huc *advenerit longinqua*, (omnes *enim* gentes *de te potentiâque tuâ & gestis maximis cognoscent*,) *oraveritque versus domum hanc; Tu è cælo precibus* etiam *peregrini annuito*, compotémque facito sui voti: *quò populi omnes experiantur revereantúrque tui nominis* gloriosi quod *in hoc templo* religiosè colitur vim. *Profecturus in hostes populus tuus te jubente* ducentéque, *si* tuam advocabit opem versis *ad urbem hanc domúmque* vultibus; *Tu* tuorum *partes tueberis & propugnabis*. Denique, *si* populus universus provocaverit aliquando *peccatis te*, (quis *enim non peccat* sæpius?) *traditúsque sit hostium* libidini *in terram deportandus* alienam; *si tuam* vel isthic iram *deprecetur*, suámque fassus *pravitatem* seriò *resipuerit redieritque ad te*, protensis *versus urbem* hanc *domúmque* manibus; *Exaudi tu*, misericors Pater, *& remitto supplicantium peccata, &* dominorum *erga captivos miserationem & clementiam conciliato*. Iterum ergò atque iterum obtestamur, pro summa tua misericordia, elementissime *Deus, ut* has & meas *& populi tui preces*, & *quandocunque implorabimus te*, benignissimè nos digneris *exaudire. Tui enim* sumus, Omnipotens Pater, *ex omnibus terrarum gentibus electi*, æternóque tibi fœdere obligati.”

Peractis precibus, *Jehova* stans clarâ voce unà cum populo benedixit universo. “*Benedictus*, inquit, *Jehova, qui populo suo quam pollicitus est* pacem *quietémque donavit* ab omni parte. *Nullum frustrà verbum excidit ex omnibus quæ per Mosen promissa fecit. Adsit* ergò *nobis propitius, quemadmodum nostris adfuit majoribus, neu deserat nos aut derelinquat:* sed *animos inclinet ad se*, aversos nimiùm suâ naturâ, *ut præcepta ejus observemus omnia, pareamúsque mandatis. Quæ autem precatus ego sum*, memori *apud se* mente *habeat* misericors *Deus, ut causam peragat* nostram, utcunque erit opus; *ut omnes terrarum populi cognoscant, unicum esse* terrarum cœlorúmque *Deum Jehovam. Surge igitur, ô Jehova Deus*, & ingredere hunc æternæ quem elegisti *quietis locum, tu & Arca roboris tui. Tuâ salute sacerdotes tui* quasi vestibus *induantur* communiantúrque, *viri verò sancti*, quos pro tuis elegisti, tuo perfruantur *gaudio. A Christo tuo nè averte vultum, ô Jehova*, sed *benignitatis erga servum Davidem* perpetuò *memineris, ô Deus* mi.” Cùm peroràsset, sacra deinde rex populúsque ad Templum ritè consecrandum obtulerunt, vicies & bis mille boves, ovium centena & viginti millia. Cúmque Ara major tot victimis non sufficeret, atrii sacerdotalis partem in medio iisdem immolandis dedicari voluit. Holocausta verò lapsus de cœlo ignis, hominum nullo admovente flammam, subitò devoravit; quem cadentem populus cùm videret, flexis in terram corporibus adoraverunt, unâque voce concinuerunt omnes, *Celebrate Jehovam, quia bonus est, quoniam benignitas ejus permanet in æternum*. Dúmque sacra peragebantur, tubis clangentibus, concinentibúsque omnium generum instrumentis musicis, personabant atria, suavissiméque aures

populi

A.M. 2999. populi mulcebantur. In hoc populi conventu, festum quoque Tabernaculorum, quod vocabant, maximâ frequentiâ & alacritate omnium diebus octo celebratum est; quorum postremo populo à rege dimisso, domum quisque postridie lætissimus rediit. Ex eo tempore cultus Dei quotidianus in Templo menstrualis & anniversarius ità constitutus est à *Solomone*, ut à *Mose* præscriptus atque *Davide*.

Mycerinus Ægypti rex clementiæ nimiæ pœnas luit. § 34. *Nepheleberres*, sive *Nepherchenes*, & *Nephercheres*, *Ægypti* rex post *Psusennem* apud *Eusebium* & *Manethonem*, imperavit annis quatuor. At *Herodotus* & *Diodorus* post *Cephrenem Mycerinum* statuunt, *Cheopis* filium, sed patri & patruo dissimillimum; utpote mitem justúmque, & in suos deos religiosum, templis eorum populo reseratis, quæ pater clauserat. Homini de sententia sua in judicio conquerenti, de suo donavit quod litis jacturam compensaret. Id pluribus fecisse *Diodorus* refert, judicum aliorum iniquitate oppressis. Quantum igitur pater & patruus odii contraxerant & convitii apud vulgus, tantum ille amoris & honorificæ prædicationis de se conciliavit. Amissam filiam cùm doleret gravissimè, novo more in bove lignea inaurata sepelivit, cui odores omnifarii interdiu adolebantur, noctu accendebantur lucernæ. Ex urbe *Buti* oraculum illi datum est, anno regni septimo moriturum. Id cùm ægre ferret, & contumeliosè de idolorum iniquitate quereretur, qui patri patruóque, impiis crudelibúsque, tam longa dedissent vitæ spatia, sibi, clementi ac pio, tam exiguum; responsum est, id ei propterea clementiæ causâ & pietatis accidisse. Quippe centum & quinquaginta annis *Ægyptios* affligi oportebat. Illum igitur brevitate vitæ suam luere intempestivam lenitatem, qui quod in fatis erat non fecisset, quomodo pater fecerat patruúsque. Damnatus ad mortem post sexennium, ut mendacii argueret oraculum, & è senis duodenos sibi annos vitæ produceret, somno minimùm indulsit, sed ea temporum spatia quibus alii dormiebant, ille voluptatibus tribuit, variis luminibus tenebras illustravit, neque minùs noctu genialiter vixit quàm interdiu. Pyramidem & hic, sed paternâ longè minorem, condidit, utpote tria tantùm plethra, sive stadii dimidium, in singulis lateribus continentem. Magnitudine cedens, arte præstantiâque lapidum *Æthiopicorum* superavit priores. At *Mycerinus* antequam perfecisset defunctus est; lateri tamen Boreali nomen suum inscripsit, *Mycerinus*.

A.M. 3000. Post *Nepheleberrem*, *Amenophis* apud *Eusebium*, sive *Amenophthis*, regnavit annis novem. *Herodotus Asychin Mycerino* subjicit, *Boccherin Diodorus*, virum corpore pusillum, sed prudentiâ & ingenio præstantem. *Asychin* ferunt, cùm magna esset difficultas communicandi pecuniam, & lege cautum esset jampridem, ut mutuò accepturus, patris pignori deponeret cadaver, addidisse, ut penes creditorem esset potestas omnis sepulchri debitoris. Pyramidi *Asychis* lateritiæ sui nominis memoriam tradidit.

A.M. 3012. § 35. Post annos tredecim ex quo Templum à *Solomone* perfectum est, regiam quoque domum exædificavit: quod eò erat opus fortasse difficilius atque diuturnius quàm domus Dei fuisset, quòd nec materiam reperit paratam, neque tot operas operámve tantam ac diligentiam adhibuit in suis ædibus, quot quantámque in æde sacra Numinis Divini adhibuerat. *Ægyptiæ* uxori quoque regiam condidit, quò è civitate *Davidis* deducta est: quoniam regis palatium, etsi magnificum, utriusque nimis erat angustum familiæ; & sancta cùm essent loca domûs *Davidicæ*, propter Arcam sacram ibi commoratam diu, profanari ab *Ægyptiis* minùs consentaneum videbatur. (2 *Chron.* 8.11.) Jam verò iterum Deus per somnum (ut *Gibeone* priùs) monuit *Solomonem*:

Deus monet Solomonem.

"*Ejus* quidem *se preces exaudivisse*; *domum ab eo constructam, suo nomini* propriam ac "*perpetuam dedicasse*; *aurésque & animum precibus* eorum *attentè* adhibiturum, qui "*versus eam* se domum *invocarent*. *Tu* verò, inquit, *si vestigiis paternis* perpetuò *inhæseris*, animóque integro & sincero colueris me, *meáque peregeris mandata*; *stabile* ac *perpetuum (quod eram Davidi pollicitus) tibi* tuísque *solium confirmaturus sum*. "*Sin verò* neglexeritis *me* cultúmque meum, prælatis mihi *alienis diis*; & *domum* "*hanc* præclaram atque magnificam funditus diruam, ipsámque gentem *Israëlitarum* "penitùs *exscindam*, & ludibrio exponam publico; adeò ut *omnes* vicini, *obstupescentes* miraculo rei, quærentésque de causa, cognoscant, *derelictum eos* dereliquisse me, "*& novis vanísque studentes diis, tantis* meritò *affecisse malis*.

A.M. 3013. *Hamathbam* urbem in *Syria-Zoba* cùm cepisset *Solomon*, *Libano* monti propinquam, in saltu *Libani* domum sibi magnificam construxit. Aliqui domum hanc *Hierosolymis* constitutam in luco volunt, qui propter similitudinem quandam *Saltus Libani* dicebatur.

Reliqua ejus ædificia.

tur. Id autem ex eo arguunt, quoniam aurea scuta quæ satellites gerebant deducentes ad Templum reducentésque regem, (1 *Reg.* 14. 28.) in domo saltûs *Libani* deponebantur. (1 *Reg.* 10. 17.) *Hiramo Tyrio* plurimum debebat *Solomon*, qui non modò ligni eum cedrini & abiegni copiâ, sed & auri centum & viginti donaverat talentis: quam munificentiam civitatibus viginti, quas in confiniis utriusque regni expugnaverat, compensandam *Solomon* putavit. At eæ, quoniam *Hiramo* non placebant, repudiatæ redditæque sunt, ac vulgò proinde *Cabul* dictæ, id est, *Displicentes*, ut *Josephus* ait *Phœnicum* id linguâ significare. (Antiqu. 8. 2.) *Lutosum*, sive *Arenosum*, exponunt alii. Receptas instauravit *Solomon*, & suis tradidit colonis habitandas. Munitionem quoque *Sionis* & muros *Hierosolymarum* perfecit undique. Ædificavit *Gezerum* quoque, à rege captam & combustam *Ægyptio*, cæsis qui incolebant *Cananæis*, filiæque suæ donatam, uxori *Solomonis*. *Hazarem* præterea, & *Megidduntem*, & *Bethoronem* utramque, superiorem inferiorémque, nec non *Baalatham*, & *Thadmorem* (*Palmyram* fuisse *Josephus* opinatur) in deserto *Syriæ*, instauravit, cum civitatibus armamentariorum, & curruum equitúmque. *Canaanæorum* reliquias ad tributum adegit & servitutem. *Israëlitas* non nisi ad militiam & præfecturas operum designavit. Nec in terra modò ædificavit opera magnifica; sed in sinu *Arabico*, & in urbe *Ezion-gebere Idumæorum*, *Ælanæ* propinqua, classem quoque navium instituit; classem aliam quæ comitaretur, & naucleros peritissimos, *Hiramo* suppeditante. *Ophirum* ea classis profecta, 450 auri talenta ad regem detulit *Solomonem*: (2 *Chron.* 8. 17, 18.) quorum 30 fortasse, in ipsam classem insumpta, non memorantur 1 *Reg.* 9. 28. Hæc navigatio singulis annis peragebatur. (1 *Reg.* 10. 14.) Attulerunt lapides etiam pretiosos, & lignorum thyinorum copiam. Lignis pretiosis, quippe rarissimis, ascensum ornavit rex, & repagulis etiam munivit, à regia usque ad domum Dei. Ex iisdem facta sunt instrumenta etiam musica. Ex ebore solium sibi magnificum, & obductum auro, sex altum gradibus, constituit; cum fastigio rotundo à parte posteriore, & fulcris manuariis utrinque; leonibus verò ex eadem materia ad fulcra & gradus utrinque collocatis. Ex auro malleato clypei ducenti, trecenta verò facta sunt scuta, quæ gestabant satellites cursorii, dum præibant, regémque ad Templum honorificè deducebant. In domo deinde *Libani* deposita asservabantur. Pocula etiam regis aurea, vasáque omnia, in domo *Libani*. Nam ex annuis reditibus (classium, opinor,) *666* auri talenta obveniebant; præter vectigalia quæ ex mercibus & aromatibus contrahebantur, *Arabúm*que principum tributa. Argentum verò ipsâ copiâ vilissimum, ut & lignum reddidit cedrinum. Alteram verò classem instruxisse videtur *Solomon*, atque adjunxisse *Tyriis* in mari Mediterraneo, quæ *Africam* obibat occidentalem; unde aurum argentúmque, simias & pavones, eborísque copiam retulerunt; præter vulgaria (puto) *Europæorum* commoda. Hæc navigatio vocatur *Tarsis*. (1 *Reg.* 10. 22. & 2 *Chron.* 9. 21.) Quippe *Tarsus*, primaria *Ciliciæ* urbs, eo tempore celeberrima habebatur; adeò ut indè nomen *Hebræi* Mediterraneo mari dederint, & majori cuivis, quò à suis minoribus, mari Mortuo & mari *Galilææ*, distinguerentur. Urbem *Tarsum* significare *Tarsis*, ex Historia *Jonæ* constat. Majus verò quodvis mare, ex 1 *Reg.* 22. 48. ubi *naves Tarsis* dicuntur *factæ, ut ex Ophiro aurum peterent*; & 2 *Chron.* 20. 36. *factæ naves ut irent Tarsis*, id est, in mare magnum, quale *Syriacum* & Mediterraneum quà urbem *Tarsum* petebant. Rectè ergò videtur mihi *Cornelius à Lapide* (in 1 *Reg.* 10. 22.) aliique duas tribuere *Solomoni* classes: unam, quæ ex *Ophiro* aurum pretiosósque lapides & ligna petebat thyina quotannis per sinum *Arabicum*, ex portu *Ezion-gebere* solvens; alteram, quæ per mare Mediterraneum (utrumque mare *Tarsis*) ex *Tyro* vel *Joppa* (unde *Jonas Jon.* 1. 3.) solvens, alias merces tertio quoque anno reportabat. Auri enim plus quotannis recipiebat *Solomon* quàm *Ophirana* classis afferebat. (1 *Reg.* 10. 14. & 9. 28.) Et de classe *Ophirum* petente (1 *Reg.* 9. 26, &c. & 10. 11.) priore loco memoratur; postea de classe proficiscente *Tarsis*, (in eodem cap. 10. v. 22.) Nec eædem in utrísque fuerunt merces. *Ophirum* alii *Peruviam* esse volunt. *Crakenthorpus Anglus*, vir sanè doctus, (in Defens. *Constantini* l. 1. 11.) huic favet paradoxo; & viam in *Peruviam* expeditam fuisse contendit per littora *Novæ Guineæ*, & Australis terræ incognitæ, ab *India* & *Moluccis*. At hæc plurimorum erat annorum navigatio, vix jam tribus peragenda. De nominis autem errore; *Fieri*, ait, *potuisse, ut ii erraverint qui nominis errorem reprehenderunt, atque Peru vocabulum non modò fluvium, sed & regionem denotârit*. Levissima ratio, *fieri potuisse*. At nec potuit fieri. Omnes enim primò crediderunt

A.M. 3013.

& classis duplex.

De vocabulo Peru.

A.M. 3013. diderunt verum fuisse nomen; idque in *Europam* ad *Carolum* Imperatorem transmissum est. Quæro igitur, nisi errorem suum postea comperissent, Cur ea retractabant quæ priùs crediderant? Cur fidem planè novam amplexi sunt, nisi didicissent veriora? Deinde, Cur alii, manifestâ jam re, non falsi arguunt reprehensores hujus nominis? idque vetus & verum asserunt? Taciturnitate concedunt posteris, justam fuisse hanc nominis *Peru* reprehensionem. Non igitur *Opbir Peru*; frustráque obstrepunt de auro *Peruaiim*, sive *duplicis Peru*: (2 *Chron.* 3.6.) multò minùs *Hispaniola*. Quantò verò minùs *Tarsbis Tartessus* erat in *Hispania*, (ut vult *Pineda*,) ubi vix quicquam reperitur eorum commodorum quæ naves reportabant *Solomonicæ*? Denique, nomen regionis verum, non est *Peru*; sed *Hispanis* de nomine per signa quærentibus, & ad flumen aliquod intendentibus manum, responsum est, *Peru*; quod *Aquam* vel *Fluvium* significat. *Hispani* verò id regionis nomen opinati, ad *Carolum* Quintum literis tradiderunt.

De *Opbiro* regione, ubi sita, disputatur. *Opbirum* regio ubi sit sita, variè disputatur. Aliqui certæ regionis nomen esse negant, sed cujusvis remotæ, quemadmodum *Indiæ* apud Veteres. *Jos. Acosta*, (1. 14.) *Postellus*, *Arias Montanus*, aliique, *Peruviam Americæ* regionem fuisse colligunt indicio nominis. Nam in *Peru* & *Opbir* eædem sunt radicales. *Vatablus Hispaniolam* vult. At sine pyxide nautica, *Solomonis* ætate nondum inventa, oceanus tam immensus non erat transmittendus. Nec ebur indè attulissent, ubi desunt elephanti: neque simias, pavones, thyináve ligna, quibus caret *America*. Ex *Opbiro* enim hæc plerique petunt. Et brevior in *Americam* via per mare Mediterraneum videtur extitisse; *Hiramo* certè commodior quàm per sinum *Arabicum* navigatio. *Dom. Niger*, *Junius*, aliique, in *Auream Chersonesum Indiæ* rejiciunt *Opbirum*. At vereor ut tantum itineris triennio confici potuerit, nedum quotannis, legendo littora. Nec ejus aurum regionis admodum celebratur. Sed ut propinqua satis commodáque sit cui veteris *Opbiri* nomen tribuatur, longè alia est in *Africa* propinquior & commodior, quam *Sopbalam* vocant, auri eborísque feracissimam, cum vicinis regionibus. (*Ortelius*, & *Purchasius* nostrâs in *Afric.* c. 7.) Exstant enim hic ædificia perantiqua ex maximis quadratisque lapidibus constructa, *Solomonianis* persimilia, eadémque inscripta literis antiquis. Dæmoniorum opera vocantur ab indigenis: regis cujusdam peregrini fuisse constat. Cujus autem probabiliùs quàm *Solomonis*, qui tanto ædificandi studio tenebatur? Aut quæ fuerunt literæ credibiliùs quàm veteres *Hebræorum*? *Thomas* quoque *Lopez* (in sua Peregrinatione) scribit, ex *Mauris* se quibusdam didicisse, scripta quædam testari vetera, has fuisse fodinas *Solomonis*. Neque nomina *Opbiri*, (apud *Josephum* & LXXII Interpretes) *Supbir*, & *Sopbira*, prorsus aliena videntur à *Sopbala*. Hæc ea videtur *Eupolemi* esse *Urpbe* insula in Rubro mari apud *Eusebium*. (Præp. 9.3.)

De regina *Saba*. § 36. Omnibus gentium regibus vicinis sapientiâ *Solomon* præstabat & opulentiâ; de quibus fama celeberrima regiones ferè omnes pervasit. Plurimi ergò ex locis etiam longinquis *Hierosolymas* confluebant, ut ea ipsi viderent audiréntque, quæ tantis ubique præconiis celebrabantur. Munera verò plerique varia præ se agebant, vasa aurea argenteáque, vestes pretiosas, arma & aromata, equos mulósque generosissimos. Aderat inprimis regina *Saba*, ex *Arabiæ* Felicis regione thurifera, & *Mariaba*, seu *Meriaba*, ejus metropoli apud *Strabonem*, (l. 16.) quæ *Arabibus Marab* dicitur; ubi vel adhuc palatii rudera ostentari ferunt. *Nieannam Cedrenus*, *Balcis Arabes* eam vocant, (inquit *Golius*.) Tam longinquum verò iter suscepit *Jehovæ* Numinis excita *Solomonis*que fama, ut exploraret famigeratam illam sapientiam regis, & periculum faceret ænigmatibus. Tantam hospitam quâ par fuit magnificentiâ excepit *Solomon*. Cúmque omnes quos implicuerit mulier solertissima nodos expedivisset, sapientiæque illi thesauros reconditos explicuisset rex, prudentiam ejus deinde in rebus agendis observabat. Ædium quas condiderat majestatem ornatúmque, regiæ domûs disciplinam ordinatissimam, militúmque & præfectorum contemplata; mensæ præterea regalis familiæque immensæ apparatum splendidissimum; sacrorum præcipuè quotidianorum aliorúmque ministeria, tum à rege instituta per vices prudentissimè, tum diligentissimè peracta à sacerdotibus; admiratione rei penè obstupuit, regémque his tandem verbis compellavit: "Jam tandem experta novi *verissima esse* omnia *quæ de te fama* dissipavit. *Ego verò nullam famæ fidem habui*, donec "ipsâ re *meis experta sum oculis* auribúsque veritatem. Sed & parcè nimiùm *fama* & "malignè de *tua sapientia & felicitate nunciavit*. Longè plura *video* majoráque "quàm

"quàm *audiveram.* Vix *dimidiam* earum rerum *partem auribus accepi*, quas jam "*oculis haurio.* Quàm *beati ministri* quotidiani *servíque sunt tui, qui hâc tuâ sapientiâ* "*indies* perfruuntur? *Benedictus sit Deus tuus Jehova, qui* tanti *æstimavit te* pretii, "*ut* huic *regno præficiendum* duxerit. Quanto ille populum hunc *amore complectitur*, "qui *te illis* tam Divinâ sapientiâ præditum *regem constituit?* Hæc elocuta, muneribus eum donavit rege dignis: talentis auri centum viginti, lapidibúsque pretiosis; aromatum verò tantâ optimorum copiâ, quanta nunquam aliàs in *Israëlitidem* advecta est. Illi verò *Solomon* quæcunque optavit gratificatus est, muneribúsque munera paria paribus majoribúsve compensavit. A.M. 3013.

Reginam hanc *Æthiopes Abassini* suam fuisse volunt, nomine *Maquedam*, ex provincia *Sabâim* dictâ; siqua fides habenda sit epistolæ regis *Æthiopici* ad *Emanuelem Lusitanum* scriptæ. *Zaga Zabo*, Episcopus ex ea gente, (in Historia *Æthiopica*, quam *Latinitate* donavit *Damianus à Goës*,) ità narrat: "Eam, famâ excitam *Solomonis*, profectam *Hierosolymas* dum adhuc idolorum cultui studebat, ab eo *Mosaïcam* Legem didicisse; & in reditu ex eo peperisse filium, qui *Meilech* vocatus est. "Eum annos viginti natum à *Maqueda* missum ad patrem *Solomonem*, ut ab eo sapientiæ præceptis institueretur, & auspicatò consecraretur *Æthiopum* rex ante Arcam fœderis. At verò ante annum vigesimum postquam abierat *Sabea*, *Solomon* obierat. Nec enim ante vicesimum quartum ejus regni annum, perfectis jam ædibus regiis, accessit regina *Hierosolymas.* Pergit Episcopus, "constituisse reginam lege "latâ, nequa deinde fœmina ejus regni solium conscenderet. Quàm verò & hoc sit alienum à vero, docet *Candace*. (*Act.* 8. 27.) *Quod nomen* (ait *Plinius* Nat. hist. 6. 29.) *multis jam annis ad reginas transiit.* Deinde *Solomonem* scribit *Æthiops* ille, "filium suum appellâsse *Davidem*, optiméque institutum remisisse ad matrem, sed "magno *Judæorum* nobilium comitatu instructum. *Azarias* inprimis aderat, *Zadoci* Pontificis filius; de quo fabulatur, eum, ubi Tabulas fieri curâsset iis persimiles quæ in Arca fœderis asservabantur, falsas per fraudem subdidisse, transtulisse "veras in *Æthiopiam*: quâ re sibi proditâ in finibus *Æthiopiæ*, *Davidem* gaudio maximo exsultavisse ac tripudiâsse. Porrò, matrem, filio redeunte, abdicâsse imperio "se, tradidisse *Davidi*; idque ad hæc usque tempora in eadem gente proléque mascula perdurare. Ex eo tempore circumcisos *Æthiopas* ritus observâsse *Mosaicos*; "& *Judæos* in posterum solos iis perfunctos muneribus apud *Æthiopum* reges, qui-"bus apud *Davidem* præfecti sunt à *Solomone*. Sed & hoc postremum de *Judæis*, & alterum illud de Tabulis *Mosaïcis* furto ablatis ab *Azaria*, planè pernegat *Luys de Vrreta*, in iis rerum *Æthiopicarum* tribus libris quos ex *Juan de Baltasar*, majoris fidei & autoritatis *Æthiope*, conscripsit *Hispanicé*. De *Maqueda* tamen & hic eadem ferè prodit, filióque *Solomonis*, & eorum posteris ad suam usque ætatem imperatoribus *Æthiopiæ*. Et datum ait reginæ à *Solomone* primarum Tabularum fragmentum, quas *Moses* perfregerat; idque in *Amara* monte, inter reliquias maximi pretii, maximâ religione conservatum. *Solomonis* verò posteros *Æthiopum* esse reges, ex leonibus constare vult, regum insignibus, qui & *Judæorum* fuerunt. Quid ergò putemus hac in re statuamúsve, ut Sacræ Historiæ veritati consulatur, & aliquid fidei detur *Æthiopicæ*? Sacris profectò Literis maximè consentaneum est, è *Saba* reginam hanc *Arabiæ* Thuriferæ, propter aromatum copiam, & regione Australi, (*Matt.* 12. 42.) prodiisse, In extremis terrarum sita finibus. An eadem *Æthiopiæ* quoque imperium tenuerit, non nisi angustiis freti separatæ, suísque tradiderit posteris; an ex ea *Solomon* filium susceperit, homo certè mulierosus, unde reliqui deinceps *Æthiopum* reges usque ad hanc ætatem procreati sint; id certè lectorum arbitrio, quantum libet cuique ut credat, integrum à me relinquetur. *De Solomonis ex ea filio, aliisque, mira tradunt Æthiopici Scriptores.*

§ 37. *Obsochon* (qui & *Osochor Eusebio*) *Ægyptiis* imperavit sexennio; novennio deinde *Psinaches*: (*Spinaches Eusebio*:) *Susennes* postea, sive *Psusennes*, annis regnavit quatuordecim. A.M. 3014.

Post *Echestratum Lacedæmonium*, ex familia *Agidarum*, *Labotas* filius annos 37 imperavit. Eo primùm regnante, *Spartani Argivis* cognati cognatis bellum denunciârunt. Causam belli afferebant, quòd agrum *Cynurensem* à se captum invasissent *Argivi*; quódque finitimos, eosdémque socios suos, ad defectionem solicitâssent. Sed nihil in eo bello gestum memorabile perhibetur. (*Paus.* in *Lacon.*) Ambitiosis atque avaris nunquam desunt bellorum utilium causæ. Cœperant quidem *Spartani* agrum *Cynurensem*, sed *Argivorum* gratiâ non rogati. Dum aliquid eo nomine lucrabantur, *Obsochon Ægyptius.* 3 27. *Labotas Spartanus,*

 con-

A.M. 3020. consanguineos vocabant. At si contra rem suam veniant, imò si repetant illud ipsum quod eorum jure causâque *Spartani* ceperant, jam pro hostibus habentur. Quasi amicis gratificaturi gerebant bellum: at sibi vincebant, non amicis. Hunc *Labotam Pausanias* (in *Laconic.*) eum esse *Leobotam* putat, quem *Herodotus* (l.1.) in *Lycurgi* sui patrui tutela fuisse scribit. At certè multùm hallucinatus est, hunc si voluit *Herodotus*. Ex altera enim familia regum *Lycurgus*, multò post hæc tempora, *Charilao* fratris filio tutorem se gessit.

A.M. 3021. *Astartus Beleastarti*, seu *Deleastarti*, filius regnum *Tyri* tenuit annos duodecim.

His temporibus, ac per multos deinde annos, classe *Thraces* plurimùm potuisse, ac maris imperium tenuisse, iterum atque iterum *Eusebius* (ex *Castore*) tradit. Tum credibile est trajecisse *Thraces* in *Asiam*, à *Teucris Mysis*que pulsos, ait *Herodotus*, (l.7.) *Bebryciam* occupavêre oppositam *Thraciæ*, cùm *Cimmerios* indè *Asiam* invadentes expulissent. *Bithyniam* verò vocârunt. Ipsi enim *Thyni Bithyni*que in *Thracia* vocati sunt. (*Strabo* l. 12. *Arrian.* in *Bithyn.*)

Astartus Tyri imperat.

A.M. 3025. *Sesonchis* apud *Ægyptios* (Dynast. 22.) regnavit annos 21.

3026. *Eurypontidarum* sceptro apud *Spartanos* potitus est *Prytanis*, post obitum patris *Eurypontis*, tenuítque annos 42, nullâ gestâ re celebris.

§ 38. *Immodicis brevis est ætas, & rara senectus;*

A.M. 3028. præcipuè in Venerea immodicis re. Senectutem non attigerat *Solomon:* at senectus eum immatura & præpropera invasit, Venereis nimiùm voluptatibus indulgentem. Septingentas enim uxores accumulârat, concubinas etiam trecentas; earum verò plurimas è profanis gentibus, (quod prohibuerat Deus *Deut.* 7. 3.) ex *Moabitis*, *Ammonitis*, *Idumæis*, *Sidoniis*, atque *Hithæis*. Nondum ergò sexagenarius, delirare cœpit sapientissimus vir, & uxorum gratiâ idolis cultum exhibere, & fana in Excelsis ponere: *Cemoso Moabitico*, *Milcomo*, sive *Moloco*, *Ammonitarum* deo, in ipso monte *Olivarum*, *Hierosolymis* proximo; & *Sidoniorum Astartæ*, aliisque fœminarum suarum diis. Cùm toties monitus declinaret tamen à paternis vestigiis *Solomon*, neque animo integro coleret *Jehovam*, deficienti à se non minùs mala comminatur Deus, quàm erat bona pollicitus patrizanti. "*Quandoquidem*, ait, *neque fœderi* quod "tecum pepigi, *neque mandatis quæ tibi præcepi obsecutus es*; haud impunè speres te "laturum. Tu te dividis; & *ego regnum* tuum *dissecaturus sum*. Tu fœminis ido"lísque animi tui partem das: *Ego* tui *regni* decem tribus *tuo servo sum traditurus*. "Reliquum tui obtinebunt; neque tamen tui, sed *Davidis gratiâ*. Non tu mihi te in"tegrum, non ego tuis hoc imperium do. Hæc ad *Solomonem* Deus. Ipse quidem integrum vivus regnum tenuit; quod sui patris gratiæ apud Deum debuit. At regnanti Deus adversarios plures opposuit, qui hactenus quietum pacatúmque infestarent; *Hadadum Idumæum*, *Rezonem Syrum*, & *Jeroboamum Nebati* filium *Ephraïmitam*. *Hadadus*, è stirpe regia puer, cùm sæviret *Joabus* in *Idumæos*, à servis sui patris & *Midianitis* quibusdam honorificè deductus in *Ægyptum*, à rege non minùs honorificè acceptus est. Domo enim donatus & prædiis unde viveret, uxorem quoque maturus duxit reginæ sororem *Tachpenesæ*. Filium ex ea sustulit *Genubathum*, qui inter liberos regios educatus est. Post *Davidis* obitum & *Joabi*, impetratâ in patriam redeundi veniâ, quantas potuit in *Idumæa* turbas dedit, maximè sub exitum *Solomonis*. *Rezon* sub *Hadarezere* militaverat, eóque à *Davide* profligato, collectâ militum turmâ provinciam *Damascenam* latrociniis infestabat primò. Tandem occupatâ *Damasco*, regem constituit se, ac deinde *Solomoni* perpetuò adversatus est. *Jeroboamus* ut à *Solomone* deficeret hâc ratione impulsus dicitur. Propugnaculum *Sionis* communiturus rex, *Jeroboamo* usus est ministro, homine impigro fortissimóque. Cúmque diligentiam & strenuitatem ejus animadverteret, reliquis eum operariis ex tribubus *Josephi* præfecit omnibus. Ille verò hâc ingratus dignitate ad regis contumeliam usus est. Vociferationibus enim & querimoniis de populi oneribus gravaminibúsque non tolerandis, rerum novarum incendia excitabat, & ipse regnum spectare jam haud obscurè videbatur. Interim accidit fortè, ut in *Jeroboamum Hierosolymis* egressum *Abia Shilonites* Propheta solum solus incideret, & vestimentum quo indutus erat novum apprehendens, in fragmenta duodecim laceravit. Subjecit illico, "*Accipe tibi* ex his *fragmenta decem. Sic enim ait Jeho*"*va Deus Israëlis, Ecce, ego laceraturus sum Solomonis imperium, tribúsque tibi traditurus* "*decem. Tribum unam* alterámve *Davidis gratiâ, & urbis Hierosolymæ quam delegi,* "*ejus* relinquam posteris. *Ipsi* enim *dereliquerunt me, veneratique sunt* alienos gen-

Solomoni depravato minatur Deus tremenda.

"tium

“ trium vicinarum *deos*, *Aſtarten*, *Cemoſnum*, *Milcomúmque*; nec eâ quâ *David* integritate animi *imperata perfecerunt mea. Ipſi* quidem *Solomoni*, nè qua *regni* pars *auferatur*, néve poſteris ejus *adimatur totum*, *Davidis* memoria pietáſque in me hominis optimi atque integerrimi facit. *Sed à filio Solomonis in regem te tribus ego denas traducam. Quòd ſi mihi* ritè *parueris*, *mandatáque omnia peregeris*, *quemadmodum peregit David*, imperium *tibi ſtabile* ac perpetuum ſpondeo futurum. *Davidis* verò familiam delinquentem *corrigere mihi* propoſitum eſt, *non abdicare*. Hæc *Jeroboamo* dicta, ejúſque machinationes clancularias ubi reſcivit *Solomon*, hominem è medio tollere conſtituit, humanâ prudentiâ prohibiturus fruſtrà quæ deſignârat Deus. At ille in *Ægyptum* fugâ elapſus eſt ad *Seſacum* regem, aut in alia *Ægypti* ditione imperantem quàm ubi *Solomonis* ſocer; aut, eo cum ſuis defuncto, ex alia prognatum familia. Quicunque is fuerit, hoſpitio ſatis liberali *Jeroboamum* videtur accepiſſe, quamdiu *Solomon* ſuperfuit; ut, quod ſolent æmuli reges, vicino præpotenti domeſticos aleret adverſarios.

A.M. 3028.

Quadrageſimum jam annum regnabat *Solomon*, cùm ſexagenario minor effœtum laſciviâ corpus exuit. Animáne ſalva in cœlum evaſerit, an idolorum cultoribus debitam pœnam ſubierit, equidem fateor me haud libenter de rebus tam invidioſis diſquirere, nedum pronunciare. Ego tamen ad partem accedo mitiorem, eorum qui ſub exitum vitæ conſcriptum ab eo *Eccleſiaſten* opinantur reſipiſcentiæ indicem; amoribúſque mulierum & cultui idolorum, aliiſque (ut ipſe appellat) vanitatibus, remiſiſſe nuncium. Nam 2 *Chron.* 11.17. *via*, hoc eſt, vitæ inſtituta, ut *Davidis*, ità & *Solomonis* collaudantur. Multa commentatus dicitur, *ter mille ſententias*, *cantica* verò *quinque ſupra mille*; de rebus quoque naturalibus, arboribus, herbiſque & plantis ferè omnibus, de jumentis pariter & volucribus, de piſcibus reptilibúſque. Horum aliqua ſcriptis tradita ſunt in Libris *Proverbiorum*, *Canticorum*, & *Eccleſiaſtis*. Reliqua injuriâ temporum interciderunt.

A.M. 3029.

Ejus anima an ſalva fuerit.

§ 39. In civitate *Davidis* ſepulto *Solomone*, *Rehoboamus* filius ex *Naama Ammonitide* regnum ſibi vendicavit, annos unum & quadraginta natus. (1 *Reg.* 14.21.) Indicta ſunt regni comitia *Sichemi* tribûs *Ephraïmiticæ*, in loco admodum opportuno ad conventum totius populi celebrandum. Aderat *Jeroboamus*, ex *Ægypto* vocatus à ſuis poſt obitum *Solomonis*, à quo nimiæ ſpei damnatus fuerat. Antequam eſt renunciatus rex, *Jeroboamus* omnium *Iſraelitarum* verbis ità *Rehoboamum* compellavit: “ Convenimus huc ad novum regem, *Solomone* mortuo, inaugurandum. Cúmque tu *Solomonis* atque *Davidis* hæres, *Rehoboame*, ſis, ad inaugurandum regem te, modò te regem præbere, non dominum, velis, & ſubditis præeſſe memineris te, non ſervis. *Jugum nobis graviſſimum tuus pater impoſuit*, oneráque pertulimus non ferenda. *Tu nobis leviora* hæc, illud paulò *mitius effice*, ità *ſubditos tibi nos* fideliſſimos habe. Imperium tibi firmius futurum eſt, ſi amari malis quàm metui. Cùm hæc audiſſet, nihil in tanta re inconſultò ac temere pronunciandum cenſuit *Rehoboamus*. Deliberandi ſpatium petit. Tertio pòſt die illi ſi redirent, reſponſurum reſpondit ſe. Interea ſenes advocat, qui *Solomoni* fuerant à conſiliis, ut dicerent hac in re quid ſentirent. Illi uno animo & ore cenſuerunt, “ multitudini gratificandum & cedendum eſſe ad tempus, *populúmque verbis molliſſimis compellandum*. Quòd ſi eorum hac in re voluntati *obſequeretur*, *eos deinde perpetuò ſubditos* habiturum ſuis imperiis obſequentes. Sed ignavum hoc (ut videbatur) de gratificando conſilium & obſequendo ſuis ſubditis, homini regiâ ſtirpe dignitatéque jampridem ferocienti non arridebat. Alios ergò natu minores, quibuſcum erat à puero educatus ipſe, dicere jubet quid illis videatur. Illi flammæ oleum addunt; per ſe rumeſcentis animi augent ferociam. “ Aſpere tractandam aiunt multitudinem, cedendo & obſequendo futuram multò aſperiorem. Contundi & conterreri minis inſolentiam populi oportere. *Rehoboamus* ab his edoctus, redeuntes ad ſe *Iſraelitas* ità increpuit, quaſi ex alto intonans: “ Nudiuſtertius conqueſtos dicámne vos de *gravi patris mei jugo*, an regi optimè de vobis merito petulanter convitiatos? Regi, qui Templum vobis magnificentiſſimum minimis veſtrûm ſumptibus ſtatuit; qui tantam vobis auri copiam argentíque ſuppeditavit operâ ſuâ induſtriâque, quantam vix lapidum in plateis habueratis priùs; qui peregrinos quidem & ſervos ad onera damnavit, vos autem milites atque duces, operarúmque præfectos gentiúmque ſubditarum, eſſe voluit? A me verò *levari* vobis onera minaciter flagitatis, detrectaturi, niſi fiat, obſequium. Veſtrâ igitur mihi lege regnandum eſt, non Divinâ. At excutiam ego vobis hanc “ petu-

A.M. 3030.

Mortuo *Solomone*, dividitur regnum,

A.M. 3030.

"petulantiam, efficiámque ut ſentiatis *minimum è meis digitum paternis lumbis gra-* "*viorem. Solomonis grave* ſi *jugum* fuerit, *ego* ejus gravitati pondus *addam. Scu-* "*ticis meus pater vos, ego ſcorpionibus flagellabo. Iſraëlitæ* his aculeis irritati, ſua ſibi protinus habere *Davidem* jubent, *Davidicorúm*que à ſe imperium excutiunt, novum ſibi regem deſignaturi. Ecce quantum habeat momenti ad populum, aut alienandum, importunitas verborum acerbitáſque, aut conciliandum, orationis tempeſtiva comitas & indulgentia. Quod *Reboboamus* regnum conſtabilire ſibi poterat verbis mollibus & moderatis, ferociâ intempeſtivâ & aſperitate amiſit. Nam ad ſummum ſuæ felicitatis res *Iſraëlitica* jam pervenerat, nec erat ultrà quò aſſurgeret. Reſtabat ergò, incrementis ceſſantibus, ut fati lege decreſceret, ac in pejus iret. Tutæ tranquillæque res foris; nati ſunt hoſtes domi, ut in fructibus maturis ſuaviſſimiſque vermes. Ità ſe planè *ἀχρεῖον Reboboamus* præſtitit; qui neque optima conſilia ipſe per ſe invenire potuit, neque optima conſulentibus voluit auſcultare. Cùm igitur *Adoramum* ad colligenda tributa (quibus præerat) emiſiſſet per tribus rex, eum ſaxis obrutum populus interemit. Curru protinus conſcenſo, *Reboboamus Hieroſolymas* ſe trepidè proripuit; ubi *Judæis* univerſis, & *Simeonidis*, puto, quorum erat cum *Judæis* permixta ſors, & *Benjaminitis* maxima ex parte, 17 annis imperavit. De *Simeonidis Tornielus* (A. M. 3060.) conjecturam facit haud ſanè incredibilem, eos, cùm reliquis novem tribubus adhærere vellent, & *Jeroboamo* addere tribum decimam, nec id (ut erant *Judæis* permiſti) facilè præſtare poſſent, ſenſim à ſuis dilapſos ſedibus, per tribus reliquas novem diſperſos habitaviſſe; quod futurum prædixerat *Jacobus. (Gen. 49. 7.) Iſraelitæ* reliqui *Jeroboamum* ſibi præfecerunt, qui 22 regnavit annos: ità ut regna jam duo fierent; alterum *Iſraëliticum Jeroboami*, alterum *Reboboami Judaïcum*. Non tulit *Reboboamus* rupturam hanc, ſed exercitum conſcripſit centum octoginta millium, quibus ad officium *Iſraëlitas* reduceret. Verùm *Shemaia* à Deo miſſus Propheta, hanc in fratres militiam prohibuit. Quod enim factum erat ab *Iſraëlitis*, autore ſe factum aiebat Deus; itáque non poſſe deberéve infectum fieri. Miſſo armorum ſtudio, *Reboboamus*, populo Dei mandatis obſequente, ad muniendas in ſua ditione urbes ſe contulit, inſtauravítque plurimas & communivit; ubi & præfectos collocavit filios ſuos, & annonæ copiam armorúmque, ad obſidionem, ſi foret opus, tolerandam, congeſſit. *Ægyptios*, credo, magis quàm *Iſraëlitas* metuit. *Jeroboamus* quoque *Sichemum* communivit, urbémque ſibi regiam conſtituit. Quam à *Levi* olim & *Simeone* exciſam, deinde inſtauratam, *Abimelechus* denuo evertit rex. (*Jud. 9. 45.*) Poſt natum *Chriſtum Sychar* dicta eſt, (*Joan. 4. 5.*) poſtea *Neapolis*, ad latus montis *Gerizim* ſita, qui montis *Ephraïmitici* pars erat. (*Joſ. 20. 7.*) Ædificavit mox & *Penuelem* in tribu *Gadis*. Nè autem ſubditi ſui, ad ſacra peragenda ſi proficiſcerentur *Hieroſolymas*, ad *Reboboamum* fortè regem *Hieroſolymitanum* deficerent, deſererent verò ſe interficerêntque, inito cum ſuis conſilio, novas religionum formulas, aſtutè quidem, ſed impiè, commentus eſt. Duos enim conflavit Vitulos aureos, quales *Aaron* olim in deſerto; è quibus alterum *Dane* conſecravit ad terminum ſui regni Borealem, alterum ad Meridionalem *Bethele Benjaminiticæ* tribûs. *Ægyptiacæ* religionis æmulatione, (unde nuper redierat,) *Ægyptiorum* volebat ſibi amicitiam & (ſi opus) opem conciliare. Excelſa etiam poſuit ubi ſacra fierent; & ſacerdotes qui facerent, non è tribu *Levitica*, ſed ex plebe infima quoſvis inſtituit. Veros autem ſacerdotes *Levitáſ*que omnes è regno ſuo exturbavit. Publico tandem edicto cavit, nè quis *Hieroſolymas* Religionis causâ adiret. Quippe id facturos pertimuit. Hos enim eſſe deos qui *Iſraëlitas* ex *Ægypto* eduxiſſent: hos ergò colendos, & ſacris publicis venerandos. Ità populum Dei, ut regnum ſibi novum confirmaret, novis implicuit religionibus, cultúque idolorum inexpiabili. Sic enim ſolent homines profani, quos *Politicos* vocant; ad res ſuas & utilitates detortam Religionem quaſi *Lesbiam* regulam accommodare. Et nè feſta deſiderarentur conventúſque publici, octavo menſe, die decimo quinto, ſolenne feſtum quoque indixit, *Moſaïcis* Tabernaculis non diſſimile. Utque feſtum ſuum novúmque altare conſecraret, primus ipſe victimas *Bethele* immolavit, & exemplo regio præivit multitudini. Dum intentus agebat hoc, adolebátque thus, ecce, miſſus à Deo aderat Propheta quidem *Judæus*, (cujus nomen nuſquam editur,) qui exclamavit, & his ipſis altare minis corripuit: "*O altare, altare, ità elocutus eſt Jehova* de te; *Ecce, naſcetur* aliquando *ex* "*ſtirpe Davidis puer, Joſias nomine, qui Excelſorum ſuper te* ipſos *immolabit ſacerdotes*, "*& humana comburet oſſa*. Illico autem *diſrumpêris* tu, *effundetúrque* de te *cinis: quo* "*ſigno*

in Judaïcum, & Iſraëliticum.

"*ſigno* prodigiali conſtet Impiis incredulíſque omnibus, *elocutum eſſe Jehovam* hæc. Cùm hæc audiviſſet ſceleratus verborum ſulmina, protensâ manu, comprehendi juſſit Prophetam, mox ad pœnas damnaturus. Sed exaruit repentè manus, ut protenſam retrahere ad ſe non poſſet. Ara ſimul diffiſſa eſt, & effuſus indè cinis diſſipatúſque. Tam inopinatis perculſus monſtris, Prophetam *Jeroboamus* impensè precatus eſt, (cùm ſuas & ſuorum vires malo impares cognoſceret,) ut hanc à Deo ſuo vindictam deprecaretur. Leniſſimi ut ſunt bonorum hominum affectus, ità facilè offenſas diluunt. In ſe crudeliter animadverſuro gratificatur ſtatim Propheta; ejúſque precibus impii regis manum condonat Deus. Quantò minùs meruit indignus rex, eò magis agnovit beneficium. Perbenignè rogat peregrinum, ut "hoſpitio utatur ſuo, operæ ſimul *pretium* "ſanatæque manûs manu gratâ & liberali *redditurus*. At Propheta reſpondit, "nullo "id modo ſe facere poſſe; *quippe Deum vetuiſſe*, *nè* quid hoc in loco *ederet biberétve*, "*néve eâdem quâ venerat reverteretur* in *Judæam viâ*. Aliâ igitur rediturus domum, ex urbe paululùm progreſſus eſt. Quidam Propheta ſenex *Bethele* habitabat, cui filii nunciârunt quæ à *Judæo* apud aram dicta eſſent geſtáque. Propheta Prophetam conveniendi miro accenſus deſiderio, aſino inſtrato ſecutus, & ſub quercu ſedentem eſt conſecutus. Cùm hoſpitium humaniter obtuliſſet, ille verò quibus antea verbis repudiaret, ſenex, ut ei mendacio gratificaretur, "*& ſe prophetam eſſe* dixit, *monitúmque ab angelo verbis Dei* finxit, ut *eum* ad cœnam hoſpitalem *revocaret*. *Judæus* verè locutum ratus, (quis enim Prophetam ſuſpicaretur mendacem?) & prohibitum ſibi nullum niſi regis hoſpitium, paruit roganti, hoſpitióque liberali acceptus eſt. Sed inter cœnandum, afflatus numine *Bethelicus* Propheta, alteri ex *Judæa* ſortem hanc à Deo denunciavit; "*Quoniam Dei mandato non eſſet obſecutus*, *ſed in loco vetito* genio "ſuo indulſiſſet, ſore ut *cadaver ejus in majorum ſuorum tumulo non* omnino *reconderetur*. Id & brevi & peregre moriturum ſignificabat. Ille ſe quidem Divinæ voluntati quàm humillimè permiſit; pranſus tamen comparavit ad iter. Aſino inſidens, haud procul diſceſſerat, cùm leo properanti obvius invadit interficítque. Omnibus verò ut pateret, eum id non fame ſtimulante, ſed inſtinctu feciſſe Divino quodam, non corpus mortuum, at nec aſinum viventem ad prædam rapuit. Sed leo aſinúſque ſimul quaſi cuſtodes aderant cadaveri ſacro, donec homines ad tumulum abſtuliſſent. Ubi in urbem detuliſſent rem mirabilem, & ad Prophetam ſeniorem, nuncii, vindictam ille Dei agnovit facilè, & *Judæo* id jam accidiſſe quod Deus erat interminatus. Ad locum ergò profectus, cadaver aſino impoſitum in urbem illico deportavit. Cúmque pro more ſatis luctui datum eſſet, in ſuo ſepulchro tumulavit. Filiis quoque præcepit, ut "*mortuum in eodem ſe deponerent*, *oſſáque ſua oſſibus* Prophetæ *proxima* "*collocarent*. Nec enim dubitare ſe, quin *revera* tandem perfecturus eſſet *Jehova quæ* "Propheta *prædixerat*. *Jeroboamus* tamen iis Prophetæ minis nihilo ſanior, de ſe ſuóque tantùm regno ſolicitus, Religionem turpiſſimè conſtupravit; adeóque incendit iram Dei, ut regnum ejus mox familiámque omnem funditus deleret. A.M. 3030.

Aſorimus Tyriis dominatur annos novem, *Deleaſtarti* vel *Aſtarti* frater; *Aſtarimus Joſepho* dictus. A.M. 3033. 3034.

§ 40. Quinto jam anno regnabat *Hieroſolymis Rehoboamus*; cúmque ſatis ſe munitum exiſtimaret adverſus vim omnem, nec Dei ope ſibi opus eſſe crederet, ejus Religionem & Sacra nihili habuit: ſecutúſque regem populus eòdem impietatis prolapſus eſt. Triennio quidem inſtituta *Moſaïca* obſervârunt, quemadmodum regnantibus *Davide Solomonéque*. Nec *Judæi* modò, ſed ex *Iſraelitis* qui aliquo Religionis veræ ſtudio tenebantur, *Levitas* exſulantes & ſacerdotes *Jehovæ* ſecuti, feſta celebrabant *Hieroſolymis*, muneráque ſua & victimas offerebant: ídque autoritatem *Rehoboami* regis confirmabat plurimùm. Poſtquam verò prohibuiſſet *Jeroboamus*, nè ſuorum quis migraret Religionis causâ *Hieroſolymas*, *Danéque* & *Bethele* Vitulis ſuis Dæmonibúſque ſacerdotes & ſacra inſtituiſſet, utrobique deferbuit ſtudium pietatis. Etiam *Judæi*, quibus Templum tam magnificum erat, Excelſa tamen ſibi poſuerunt, ſtatuáſque idolorum, & in omni colle lucos, & ſub quavis arbore frondoſa ſacra ſua celebrabant. Et pueri apud eoſdem *Sodomitici* merebantur, aliáque vigebant ſcelera quorum causâ Deus profanas indè gentes jam olim exegerat. Ità gravibus flagitiis irritatus, gravia Deus ſupplicia tum de rege tum de gente ſumpſit univerſa. Etſi enim induſtriâ ſummâ ſuas opes confirmârant, & communiverant urbes; ut ſcirent tamen nihil ſatis munitum eſſe ſine Deo, multò minùs contra Deum, *Seſacus Ægyptius* eum ingenti exercitu irrupit hoſtiliter in *Judæam*. *Jeroboamum* evocâſſe credibile eſt, qui ad eum confugerat

Propter ſcelera *Rehoboami*, *Seſacus Ægyptius Judæos* ſuperat diripítque.

A.M. 3034. fugerat cùm sibi timeret à *Solomone*, & regni opes forsan prodiderat: evocâsse verò propterea, ut adversarii sui perpetui aut frangeret vires, aut debilitaret. Etsi enim totis viribus de summa rei Deus vetuerat *Rehoboamum* experiri; perpetuò tamen armis reges se mutuò infestabant inimici. (1 *Reg*.14.30.) *Ægyptio* aderant mille duecenti currus, sexaginta millia equitum, peditum verò multitudo infinita; præterque *Ægyptios*, *Lubæi*, (ex *Libya* forsan propinqua,) *Succæi*, (*Troglodytas* fuisse volunt aliqui,) *Cushæi*que, (*Arabes* an *Æthiopes* non constat.) Urbes quas *Rehoboamus* adeò muniverat propugnaculis atque præsidiis sunt omnes captæ. Ipsas erant *Hierosolymas* jam oppugnaturi, cùm Propheta *Shemaia* regem principésque *Hierosolymis* coactos hostium formidine à Deo ità commonuit: "*Eos* jampridem *Jehovam dereliquisse*, & sceleribus ne-"fandis provocâsse ad iracundiam; *à Jehova igitur derelictos* jam, in *Sesaci potestatem* "*esse* traditos. Hæc cùm audivissent, magno protinus dolore perciti, non poterant non agnoscere justissimam erga se iram Dei, suis peccatis ea promeritos quæ ferebant jam mala. Ea propter abjicientes coram *Jehova* se humillimè, iracundiam ejus & pœnam suppliciter deprecabantur. Animadvertit Deus, iterúmque admonuit Prophetam, "*se propterea* in *Judæos non* animadversurum esse pro meritis, *deleturúmve* "*Hierosolymas*; *sed* rationem aliquam expediturum quâ ab interitu vindicarentur, ut "*Sesaco* dediti magno libertatem pretio rediment. Ex eo enim facilè *percepturos*, "quantum Dei dominium, quod excusserant, humano levius suavitúsque sit. Accepit ergò *Sesacus* thesauros regis Templíque omnes, aureásque scuta quæ pompæ gratiâ confiârat *Solomon*. *Rehoboamus* eorum vice (*Glauco* haud absimilis) ærea reposuit: quæ satellites cursorii ad portam regiam excubantes tantisper gerebant, dum ad Templum regem affectabantur, & in suo procœtone reversi deponebant. Copia luxum, luxus impietatem pepererat; luxum copiámque aut sustulit omnino, aut plurimùm certè diminuit impietas.

De *Sesaco* controvertitur, quis fuerit, & quando. § 41. De *Sesaco*, an *Susennes* ille sit, qui hoc tempore regnavisse videtur nobis in *Ægypto*, an *Sesochosis* vel *Sesonchis*, qui in proxima Dynastia secutus est primus, varia conjectura est. Illud convenientia suadet temporis; hoc, nominis. Nec prohibet, *Sesonchin* fuisse ipsum, paucorum annorum tarditas in tot rerum ætatibus antiquarum. Quis enim certi aliquid in *Ægyptiorum* Chronologia præstare potest? *Josephus Scaliger* *Sesonchin* opinatur ante patris *Susennis* obitum hanc fecisse in *Judæam* excursionem. At *Sesonchi* pater non potuit esse *Susennes*, cùm diversarum Dynastiarum reges essent. Et superstite adhuc *Solomone Sesonchin* regnavisse, ex *Jeroboami* ad eum fuga constat. Nec eos audio qui *Sesostrin* fuisse opinantur, *Josephum* secuti. In duodecima Dynastia longè ante hanc ætatem *Sesostris* ponitur à *Manethone*, multásque subegisse provincias dicitur. At *Sesaci* victoria non ultra *Judæam* progressa est. Probabiliùs conjiciunt, qui *Sesacum* sive *Sesonchin* in alia *Ægypti* parte, eodem quo *Susennes* tempore, regnum voluit obtinuisse. Annos autem dominatus est 21 Dynastiæ 22. quæ prima fuit *Bubastitarum*.

A.M. 3039. *Isthmius Glauci* filius *Messeniorum* fit rex; eúmque imitatus auxit deorum numerum *Gorgaso* & *Nicomacho*, quibus templum *Pheris* posuit. (*Pauſ. Meſſen.*) Videtur imperâsse annos 50.

A.M. 3042. *Pheles*, sive *Phelletes*, interempto fratre *Asorimo*, regnum *Tyri* occupavit, mensésque tenuit octo.

3043. *Ithobaal*, sive *Ithobalus*, *Astartæ* sacerdos, *Phelletem* sustulit, & *Tyri* dominatus est annos 32.

3046. Ob *Jeroboami* nequitiam summam, *Abia* moritur non iniquus. § 42. Pessimi patris filius probus, *Jeroboami Abia*, ancipiti jam laborabat morbo, ad Medicorum desperationem. Auxilium à Deo, cujus Sacra profanârat, nullum rex impius exspectare poterat. A Dei tamen Propheta de morbi eventu certus fieri gestiebat; eo præcipuè qui se regnaturum prædixerat, *Abia*. Eum scilicet perquam veracem expertus noverat. At nec eâ erat fronte, ut à Dei Propheta quicquam fuimet gratiâ peteret. Uxorem igitur suam, quam communis filii morbus non minùs patre solicitam habuit, simulato vultu habitúque *Shilunte* Prophetam adire jubet, ac de filio quid esset futurum discere. Sed & munus (pro more) afferre jubet, panes decem & buccellata, lagenámque mellis. *Abiæ* jam caligabant oculi præ senio, uti nec fine larva dignoscere eam potuisset. At præmonuerat eum Deus, quænam pro foribus adesset mulier, quídque ab eo petitura: quid etiam ille responderet, docuit. Ergò strepitum cùm audiret pedum ingredientium paratis auribus Propheta, compellavit ultro mulierem; "*Ingre-*"*dere, uxor Jeroboami*; *quid te simulas peregrinam? Ego verò missus* à Deo *sum*, *ut tristia* "*tibi denunciem* & acerba, quæ tuo conjugi à te narrari jubet Deus. *Eum à se* unum è

"multis,

A.M. 3046.

"multis, ait, *ad fastigium regale sublatum*; *laceratóque* viri optimi *Davidis regno*, "maximam partem illi esse traditam, *qui Davidis tamen* vestigia nullo modo est per-"secutus; *sed*, homo ingratissimus, *majorum suorum impietatem* longè *superavit om-"nium. Alienis fusilibúsque diu* zelotypum Numen *provocare*, *& contemptui habere* "*Jehovam* ipsum. Brevi *igitur* interiturum funditus cum *familia* universa & secta-"toribus suis, Vitulorum causâ *Dane Betheléque* collocatorum. *Ex iis* autem, *qui-"cunque in urbe perirent*, *devoraturos canes*; *qui in agro*, *volucres*. Ità *enim statuit* "qui nescit mentiri *Deus*. Tuum verò dicit *filium*, *ingrediente* mox tuam *te* do-"mum, *exspiraturum*: sed *omnes eum Israelitas luctu prosecuturos*, *& unicum ex Je-"roboami* familia *sepulchro donaturos*. *In eo enim aliquid se boni reperisse*. *Exoritu-"rum* ergò novum *regem*, imò jampridem excitatum esse, *qui stirpem Jeroboami* ra-"dicitus *exscindet*. Fore ait postremò, ut omnes *Israelitæ*, quos in cultum idolo-"rum pellexit *Jeroboamus*, perpetuis calamitatibus civilium motuum divexati, in ex-"silium tandem *ex hac terra beatissima* perpetuum *ultra fluvium exturbentur*. Hæc Dei verbis Propheta ad uxorem *Jeroboami*. Ea *Tirzam* reversa in urbem regiam, ut primùm suæ domûs limen attigit, æger filius animam exhalavit; quem populus luctu honoréque funebri prosecutus est.

A.M. 3047.

Mortuo *Rehoboamo* succedit *Abiamus*;

§ 43. Obeunte *Rehoboamo*, regnavit apud *Judæos* tribus ferè annis filius ejus *Abiamus*, quem ex *Maacha*, sive *Michaia*, genuerat, filia *Urielis* de *Gibeone*, qui & *Absalomus* dicebatur. Filios enim 28, filias verò 60, ex 18 uxoribus, & 60 concubinis, procreâsset. Ac primò quidem *Mahalatham* duxit, patrui natam *Jerimothi*. Deinde *Abihailam Elihabi*, quæ liberos ei tres peperit. At *Maacham* dilexit plurimùm; ejus propterea filio *Abiamo* sceptrum successori tradidit.

A.M. 3048

qui, oratione priùs habitâ, *Jeroboamo* frangit vires, strage editâ eousque inauditâ.

Hoc, opinor, tempore inter *Judæos* & *Israelitas* summis viribus belligeratum est; contractis hinc octingenties mille militum, indè quadringenties. Antequam ad manus ventum est, verbis experiri placuit *Abiamo*, an permovere ad deditionem *Israelitas* posset, & sine armis subigere. Videtur enim dicendo valuisse plurimùm; cujus & verba tradita memorantur ab *Iddone*. (2 *Chron*. 13. 22.) Ex vertice igitur *Semaraïmi*, montis in *Ephraïmitarum* & *Benjaminitarum* confiniis, exercitum hostilem his adortus est verbis: "*Jeroboame rex*, vósque fratres *Israelitæ*, *attendite* (ob-"secro) parumper iis quæ *ego* apud vos paucissimis de summa rei dicturus sum. "*Recognoscendum vobis est*, quid de *regno* hoc universo *Jehova Israelis*, hoc est, om-"nium vestrûm, *Deus* statuerit; *ut* obtinendum illud *Davidi ejúsque posteris æterno* "*fœdere* hæreditario jure *tradiderit*. *Jeroboamus tamen*, dominandi libidine effræna-"tus, à *Solomone* inprimis *Davidis filio deseivit*: mox gladiatorum quorundam *ho-"minum* quos sibi adsciverat *consceleratorum* manu *animos faciente*, *Davidis* nepoti "*Rehoboamo*, viro *lenissimo*, *repugnavit* palàm, & imperii maximam partem invasit "abstulítque. Idem & vos, mei fratres, molimini, *Jehovæ dominatum* in vos, *fa-"miliæ Davidis* constanter & perpetuò affixum, *repellere*, *magnâ* freti *hominum multi-"tudine*, *vitulísque diis*, *quos* hominibus colendos, vix, opinor, sanis, insanus ob-"trudit rex. *Jehovæ* autem *sacerdotes* atque ministri *nonne à vobis profligati sunt?* "aliíque *more gentium* profanarum ex plebe infima vilissimi quique substituti? *Cui "enim cunque* libet, *licet* apud vos *juvenco arietibúsque septem consecrare sacerdotem "se* inanimis *diis*. *Nos autem Jehovam* colimus *Deum*, Deum unicum æternúmque, "majorum nostrorum Deum, iis quos ipse instituit *sacerdotibus atque ministris*, quæ-"que ipse constituit *sacris*. *Ejus præcepta* religiosè *observamus nos*, *cui vos* omnem "cultum *renunciavistis*. *Ecce* igitur, *Jehova nobiscum ducit ipse* bellatorum agmi-"na; *ejúsque sacerdotes classicum tubis contra vos canunt*. Quamobrem sapite, *ô Is-"raelitæ* fratres, arma deponite; *nolite cum Jehova majorum* nostrorum *Deo bellige-"rari*. *Infeliciter enim succedent* omnia quæ adverso Deo moliemini. Hæc *Abiamus* apud *Israelitas*. Quæ hostis eum passus est eò faciliùs perorare, ut interea illi à tergo insidias poneret, copiísque abundantibus *Judæos* multò pauciores circundaret. Quod ubi *Judæi* perspexerunt, vehementer Deum invocârunt; sacerdotes unà clanxêre tubis bellicum, mox unâ omnes voce altissimâ exclamârunt: quo hostes ità perterruit Deus, ut in fugam omnes se conjecerint, strageque maximâ cæsi sint. Feruntur cecidisse quingenta militum delectorum millia; quot uno in prælio interfectos, vix aut nè vix quidem alibi usquam legas. En quantò plùs in bellis præliisque Divinum valeat auxilium, quàm aut militum copiæ, aut opportunitas locorum, aut ingeniosissima quævis hominum strategemata. Multitudine longè supe-

A.M. 3048. rabant *Israëlitæ*. Quod unicum erat optandum, ut copias tantò majores explicare possent, id etiam contigit ut volebant. Circumventos & circumclusos undique à tergo simul & à fronte oppugnabant *Judæos*. Deo tamen hostibus opitulante, superati sunt, & cæde incredibili inauditâque trucidati. Persecutus victoriam *Abiamus*, *Bethelem*, ubi alter Vitulorum colebatur, *Jeshanam* & *Ephraïnam* urbes, unà cum villis earum, in suam redegit ditionem. Hâc victoriâ fractæ sunt vires *Jerobeamo*, ut & *Abiamo* auctæ plurimùm.

A.M. 3049. *Abiamus Judæus* patri cùm esset Religione similior quàm proavo *Davidi*, vix triennium passus est regnare Deus. Mortui verò & sepulti cum majoribus in civitate *Davidis*, gesta ejus verbáque conscripsit *Iddo* Propheta. Ex quatuordecim uxoribus, viginti duos mares, fœminas sexdecim procreavit.

JEHO-

JEHOSAPHATUS,

SIVE

ANNALIUM MUNDI

Primi Tomi

LIBER DUODECIMUS;

Qui,

A primo anno regis *Judæorum Asæ* ad ultimum *Amaziæ*, annos continet 146.

§ 1. POST *Abiamum, Judæis* imperavit filius *Asa*, melior patre, annis 41. A.M.
ª *Jeroboami* defuncti regnum *Israëliticum* suscepit filius *Nadabus*, 3050.
κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, nec tenuit biennio. ª 3052.
ᵇ *Gibbethonem* fortè obsidebat *Nadabus Israëlita*, ut fines imperii sui ᵇ 3053.
extenderet. Erat enim ea *Palæstinorum* urbs, etsi Divino jure tribûs
Danicæ. (*Jos.*19.44.) Aderat in castris *Baasha* tribunus militum, vir *Baasha Jeroboamum*
strenuus, ex tribu *Issacharis*. Quod *Jeroboamus* fecerat, is & sibi licere idem arbitratus ulciscitur,
est, opprimere sceptrum gladio, & regnum ad se traducere. *Nadabum* igitur, conjuratione initâ, & imitatur.
nihil suspicantem interemit, regnum arripuit, *Tirzæ* imperavit; quasi sceptro inscriptum esset, (ut olim Discordiæ pomo,) *Detur fortiori.* Nec ipsum regem solummodo, sed omnes *Jeroboami* liberos ac nepotes ad unum sustulit, (quod interminatus erat Deus,) familiámque totam penitùs delevit. Sub finem prioris anni, qui erat *Asæ* regis tertius, gesta sunt hæc. (1 *Reg.* 15.28.) Verùm *Baasha*, utcunque regnum invasit alienum, *Jeroboamicæ* impietatis hæredem se præstitit, eandem ipse amplexus, quam, Deo volente, ultus est. Regnavit annis 24. Spontaneis inter *Israëlitas Judæós*que induciis, decem annorum *Asæ* quies potiùs à Deo quàm pax data. Quod ille tempus omne, à Deo datum, ad instaurandam Religionem Dei, repurgandámque ab idololatriæ sordibus, impendit, quas post *Davidis* tempora contraxerat. Quare sustulit Excelsa, lucos succîdit, ipsa comminuit idolorum simulacra; simul edixit pro imperio, ut, sublatis inanibus diis, Deum populus verum, majorúmque suorum, unicum, & majorum more, coleret, ejúsque leges ac præcepta observaret. Cúmque finitimos haberet sibi omni ex parte infestos, civitates propugnaculis atque præsidiis muniendas putavit contra impetus atque incursus hostium.

Usorthon, Eusebio Osorthon, in *Ægypto* regnat post *Sesonchin* ann. 15. 3055.

Obeunte *Labotâ, Doryssus, Agidarum* quintus, regno apud *Spartanos* potitus est 3057.
ann. 29.

§ 2. Postquam annos decem quievissent *Judæi*, regnúmque suum propugnaculis 3063.
communivisset *Asa*, credibile est eum in montana *Ephraïmi* fecisse impetum, urbésque aliquas suæ ditioni adjecisse, præter eas à patre captas *Abiamo*. (2 *Chron.* 15.8. & 17.2.) *Asa Arabes cædit fugátque.*

A.M. 3063.

& 17. 2.) Cùm autem annos ferè quatuordecim regnavisset, nuncii certi detulerunt, *Zeram Cushitam* ex *Arabia* cum ingentibus copiis adventare ad subigendam sibi *Judaeam*. Centena decies *Arabum* fuisse millia memorantur, & *Lubaeorum*, (2 *Chron.* 16. 8.) præter trecentos currus. Impates longè his *Judaeorum* vires. Nam quæ maximæ conscribi potuerunt, 300000 è tribu *Juda*, ex *Benjamine* aliisque (puto) sociis 280000 non superabant. Exspectandum *Asa* non censuit donec hostis in regni sui viscera penetraret, tantâ multitudine populaturus omnia. In finibus *Judaea* ad urbem *Mareſham* (*Jos.* 15. 44.) occurrit. In valle *Zephata* concurrunt acies atque decernunt. At inprimis Divinam obnixè imploravit opem rex, his aut hujusmodi verbis: "Omnipotens *Jehova Deus*, *perinde tibi est* parvis copiis atque magnis tuorum hostium vires profligare. En, pauci nos *contra* immensam *hanc Arabum* conspirationem *prodimus*, non robore nostro, sed tuo unius freti Numine. "*Tu*, benignissime *Deus*, *auxiliare nobis*, quæsumus, *opémque* tuis *fer*; *neque patere ut tuam*, ut Divinam *mortalis* ulla humanáque *superet* vis. Ità precante rege, exoratus facilè Deus terrorem incussit *Arabibus*, ut adorientium *Judaeorum* sustinere impetum non possent. In fugam igitur præcipitem effusi, maxima cum strage dissipati sunt. Summis enim viribus persequebantur *Judæi*, *Gerarémque* & alias urbes, vel *Zeræ* subditas, vel fœderatas, diripuerunt. Tentoria quoque *Nomadum* gregibus armentísque pecorum & camelorum spoliârunt. Ità facilem nacti victoriam, ingentémque prædam, *Hierosolymas* lætissimi reverterunt. Occurrit redeuntibus *Azarias Odedi* filius, Numine afflatus Propheta, qui verbis Dei regem populúmque affatus est: "*Attendite*, inquit, quæ meó vobis ore Deus renunciari vult. Maxima "hæc de hostibus victoria, non vestris accepta viribus, (quorum pauciores multò "copiæ ac debiliòres fuerunt,) sed gratiæ Divinæ referenda est. Suam *Jehova* experiri voluit vos opitulantis fortitudinem, qui expertus nuper est vestram in se pietatem. Pro certo deinceps habetote, ritè colentibus Numen *suum*, *vobis* itidem "propitium semper *adfuturum Deum*; *desertum verò* pariter *derelicturum*. Illustri "vobis argumento sit *Israëlitarum* calamitas, qui *multos jam annos* in tenebris peregerunt, *sine* luce *legis*, *sine* luce *Dei*, *sine sacerdotum* luce *qui* Legem *docerent*, qui "ad Deum ducerent. *Tamen & bis resipiscentibus* verè, si ex profundo *ærumnarum* "*suarum imploravissent Deum*, opportunâ laborantibus ope adfuisset. Jam verò *nulla* "*Israëlitis* quies, nulla *pax*; *sed maximis* assiduísque *difficultatibus* conflictantur. Seditionibus enim cædibúsque mutuis atterunt & *conficiunt* se. *Quippe Deus* idem, "qui obsequentibus erat opitulaturus, *in* has rebelles *angustias cogit*. *Vos igitur* quo "cœpistis pede felici pergite; fixis firmísque animis Dei Religionem colite, atque "à sordibus perpurgate. Magna *enim* huic *operæ vestræ* certáque *merces* promittitur, "*persolvetur*. Cùm hæc audivisset, quâ erat pietate, rex, præceptis Dei alacriter est obsecutus; & quæ adhuc reliqua erant idola privata, per omnem suam ditionem, sustulit ac delevit; Altare verò æneum & sacerdotale atrium sacris peragendis instauravit. (2 *Chron.* 15. 8. & 20. 5.) *Cushitas* hos ab *Asa* debellatos *Arabes* fuisse, non *Æthiopes*, mihi dubium non est. Ex *Africa* enim tantum exercitum traducere in *Judeam*, operæ pretium non fuisset. *Arabes* autem *Cushitæ* inter populos *Judæis* finitimos numerantur *Psal.* 87. 4. *Ecce Palæstini*, *Tyrii*, *& Cushitæ*.

De qua victoria concionatur *Azarias*.

A.M. 3064.

§ 3. Annum regni decimum quintum agebat *Asa*, cùm populus universus *Judaeorum* & *Benjaminitarum*, ad agendas gratias vindici & propugnatori suo Deo, *Hierosolymas* coactus est. Tertio ejus anni mense convenerunt, quo *Pentecostes* festum celebrabatur. Aderant ex *Ephraïmitis* atque *Manassidis* quoque multi, qui Religionis causâ exsulabant apud *Judaeos* & *Benjaminitas*. Plurimi enim ex *Israëlitis* defecerant ad *Asam*, ubi tantam ejus apud Deum gratiam, prosperéque illi omnia succedere, perspexerunt. Eóque libentiùs *Ephraïmitæ*, puto, ac *Manassidæ*, quòd homini obscuro ex tribu *Issacharis*, qui populari suo extorserat imperium, subesse ac parére dedignarentur. Aderant *Simeonidarum* quoque plurimi. Ex præda immolaverunt Deo 700 boves, pecudum verò 7000. Novo etiam fœdere obligârunt se, Deo patrum suorum *Jehovæ* in posterum se animis puris integrísque obsecuturos: statuerúntque capitis pœnam in eos, quicunque fœdus hoc cujuscunque ordinis vel sexûs violarent. Ingenti clamore populorum, tubarum clangore buccinarúmque, & summo omnium gaudio jurati sunt, eò quòd se invocantes exaudivisset, tantámque de *Arabibus* victoriam Deus & pacem undiquaque stabilem dedisset. Tanto verò Divinæ gloriæ zelo exarsit pius rex, ut nè suorum maximis charissimísque idololatriæ

Asa, cum suis omnibus, insignem Deo exhibet gratitudinem.

triæ gratiam fecerit. Quippe *Maacham*, aviam ſuam, de ſuo dignitatis gradu dejectam in ordinem redegit, eò quòd exſecrabilem in luco ſtatuam ſibi colendam poſuiſſet. Statuam verò ipſam in fruſta comminutam flammis tradidit ad fluentum *Cidron*, cineréſque fluento in mare Mortuum deferendas. Et nè quâ parte claudicaret ejus pietas, ex hoſtium ſpoliis conſecratas res, ſive à patre ſuo, ſive à ſe, in ærarium Templi retulit. A.M. 3064.

Animadvertit *Baaſha Iſraëlitarum* rex, ſuorum aliquos deſciviſſe ad *Judæos*, ac plurimos migrare annuatim ad Sacra ſolennia Feſtáque *Hieroſolymis* celebranda. Itaque ſubvereri cœpit, nè mox, niſi cautè proſpiceret, ſui omnes ſubditi ad domum *Davidicam* deficerent. Conſultum ergò viſum eſt, aditum occupare qui plurimis patebat in *Judæam*. Per *Ramam* urbem *Benjaminiticam* erat pleriſque tranſeundum. Hanc ſibi capiendam, amplificandam, operibúſque maximis muniendam putavit, nè cui, niſi arbitrio ſuo, vel egredi ſuo regno, vel ingredi liceret. Capta urbs eſt, materiéſque lapidum atque lignorum ædificandæ ac muniendæ comportata. Minimè ferendum id *Aſæ* videbatur, quod impedire tamen non valebat: ídque nè fieret, aderat, opinor, *Baaſha* cum exercitu. Aliunde igitur implorandum erat *Aſæ* auxilium. De ope Divina, cui à magnis *Cuſhitarum* minis debebat ſalutem, non cogitabat. Humano more, humanam captat muneribus gratiam. Aurum argentúmque ex ærario tum ſacro tum regio corraſit omne, legatíſque tradidit, ut eo *Benhadadum Syriæ Damaſcenæ* regem, *Tabrimonis* filium, *Hezionis*, ſive *Rezonis*, nepotem, ſibi conciliarent. Monere juſſit mutui fœderis inter ſe patréſque ſuos inſtituti, ac petere tandem contra *Baaſham* inpugnantem ſe hoſtem auxilium. Regium atque magnificum *Benhadado* viſum eſt, laboranti ſupplicantíque regi ſuccurrere. Miſſi duces cum exercitu. Captæ direptæque civitates, *Ijon Aſheritarum*, & *Danitarum Dan*, *Abel-bethmaaca* quoque *Manaſſidarum*; omnes denique urbes armamentariorum *Naphtali* cum tractu *Cinneroth* depopulati ſunt. Ubi de hoſtium incurſu nuncios accepit *Baaſha*, miſſa protinus *Rama*, & ad ſuas tuendas res traductus exercitus. Pari celeritate *Aſa* ſuis ut adeſſent omnibus edixit; lapidéſque omnes & ligna, quibus munienda erat *Rama*, ad *Gebam* & *Mizpam* ædificandam deportavit. Interim Deus, peregrini profaníque regis opem implorari, negligi ſuam, indigniſſimè tulit. *Hanani* ergo Propheta miſſus eſt, qui regem eo nomine corriperet, ac denunciaret, "*quoniam Benhadadi* auxilio *fretus fuiſſet potiùs quàm Dei, Syros ideo* mox "eum hoſtibus infeſtandum relicturos; nec opitulaturum in anguſtiis, vel rogatum, "antea neglectum Deum. *Nonne immenſas Arabum Lubæorúmque copias*, (inquit "Vates) *equites & currus*, cùm ejus præſidio *innitereris*, profligavit ac peſſundedit? Qui contemplatur & videt omnia *Deus*, *firmo* eſt omnibus *præſidio* futurus, "*quos animo integro* venerantes videt *ſe*. *Tibi* verò qui *temeritate* ſummâ auxilium "Divino humanum prætuliſti, *bella deinceps*, horrida bella exſpectanda ſunt. Quod & accidit veriſſimè. Nullum enim ejus temporis quo regnavit *Baaſha* vacabat bello, mutuíſque aut inſidiis aut prælis. Cùm hæc eſſet libere prolocutus Propheta, ut nuncius Dei, vehementer ſuccenſuit rex, minacémque Vatem in vincula conjecit; aliiſque plurimis eâdem tempeſtate magnas creavit moleſtias. Adeò periculoſum eſt aliquando, vel piorum hominum A.M. 3065.

Mox tamen, mirè oblitus Dei, ethnici Benhadadi implorat opem.

Auriculas teneras mordaci radere vero.

Nam & ipſa *veritas odium parit*. Neque tamen ſeveriſſima quorumcunque regum ſupercilia, tonitruáve minarum, Prophetis debent audaciam infringere, quò minùs voce liberrimâ denuncient mandata Dei.

Baaſha Iſraelita cùm in rebus ſacris ad cultum ſpectantibus Dei *Jeroboami* facta imitaretur, cujus ipſe impietatem ultus fuerat, ut ejuſdem exitum quoque perhorreſceret, delegatus ad eum *Jehu* eſt Propheta, *Hananis* filius; qui pari audaciâ *Baaſham* increpuit, quâ ejus pater *Aſam* increpuerat, his aut hujuſmodi verbis Dei: "Ego "te, ait *Jehova*, *ex pulvere* ſordibúſque plebeiis *ad* ſummum *regni* hujus *faſtigium ex*"*citavi*. *In* hanc mihi gratiam rependis, ut *Jeroboami* peccata imiteris, *populóque* "*meo impietatis* & idololatriæ *autor ſis*. Erit ergò mox ut adimam tibi tuíſve quæ "donavi omnia, ut *familiam* tuam ſectatoréſque omnes funditus *tollam*; *quique in* "*urbe perierint*, *canes*, *qui in agro*, *volucres ſint devoraturæ*. A.M. 3067.

Jehu ad Baaſham ex parte Dei delegatus Propheta.

Prytane obeunte, filius *Eunomus*, *Eurypontidarum* quintus, imperavit *Lacedæmoniis* annos 30. (*Pauſ. Lacon.*) 3069.

Ano-

A.M. [a] 3070. [b] 3075. [c] 3079. [d] 3090.

[a] Anonymi tres *Ægypti* regno potiti ſunt ann. 25, *Uſorthone* defuncto.
[b] *Badezorus* poſt *Ithobalum* filius regno *Tyrio* potitus eſt ann. 6: cujus ſororem *Jezebelem*, *Ithobali* filiam, (1 *Reg.* 16.31.) dedit filio uxorem rex *Omri*.
[c] *Margenus*, ſeu *Mettinus*, *Badezori* filius, regnum *Tyri* obtinuit ann. 9.
[d] *Margeno Tyri* ſucceſſit *Pygmalion*, regnavitque ann. 40, vel 47.

In regno *Meſſeniorum Iſthmio* patri ſucceſſit *Dotadas*, & imperavit ann. 60. Is navale, præter vetera, aperuit atque munivit *Methonæ* novum. (*Pauſ. Meſſen.*)

A.M. 3076. Climax impietatis in regibus Iſraëliticis admiranda.

§ 4. *Baaſha Tirzæ* defunctus, atque ſepultus, filio *Ela* reliquit regnum anno *Aſa Judæi* 26. *Ela* autem, potationibus dum indulgebat ad ebrietatem uſque apud *Arzam* regiæ domûs præfectum, unus ducum, *Zimri*, qui parti curruum dimidiæ præerat, homini temulento ignavóque ſubeſſe dedignatus, vim intulit, obrutum vino regem interemit, ſolium ipſe regium occupavit, diebúſque ſeptem tenuit; magni facinoris præmium breve. Eo tamen perbrevi ſpatio omnem *Elæ Baaſæque* familiam, qui ſuis *Jehovam* peccatis provocaverant, delevit funditus, quod fuerat minitatus Propheta *Jehu*. Exercitus interea *Gibbethonem Palæſtinorum* obſidebat; acceptóque nuncio de cæde regis, *Omrin* ei protinus, militiæ principem, ſufficiunt. Raptis indè admotíſque *Tirzæ* obſidendæ copiis, deſperatâ ſalute, *Zimri* ſe regiámque flammis unà tradidit, ſuúmque in ſe vindicavit ſcelus. Neque tamen (rivali cæſo) pacato regno potitus eſt *Omri*, quod tantopere ambiebat. Populi pars altera *Thibnin* ei oppoſuit, *Ginathi* filium; duóque ſimul reges aliquot annos imperârunt.

A.M. 3081.

Thibni mortuo, rivali altero, ſolus apud *Iſraëlitas* regnavit *Omri*, cujus erat major & firmior factio. Sexto jam anno regnabat *Omri*, cùm à *Samaro* quodam montem duobus talentis emit in tribu *Ephraïmitica*, ubi urbem condidit magnificam, quam à *Samaro Samariam* appellavit, *Tirzâque* relictâ, ſedem regni conſtituit. At poſt tot reges cum familiis ſuis deletos idololatriæ causâ, quali æmulatione quadam impietatis concertarent, ità poſterior ſemper nequior; omniúmque ſceleratiſſimus *Omri*, legibus perquam ſeveris *Jehovæ* cultum prohibuit, idolorum confirmavit; (*Mich.* 6.16.) eò populum volentem nolentémque impulit.

A.M. 3086.

Poſt patrem *Doryſſum*, *Ageſilaüs Lacedæmone* adeptus eſt regnum, ac tenuit ann. 44, *Agidarum* ſextus. (*Euſeb.* Chron.) *Ageſilaüm Doryſſúm*que patrem *Pauſanias* (in *Laconicis*) morte tradit præmaturâ interiiſſe; *Ageſilao* tamen regnante, *Lycurgum Lacedæmoniis* tuliſſe leges.

A.M. 3088.

Omri moritur, & *Samariæ* ſepelitur; *Achabo* filio regnum ſuſcipiente, imperantéque ferè annis 22. Ille verò non patrizabat tantùm, ſed ipſum *Omrin* ſuperioréſque omnes impietate ſuperavit. Regis enim *Sidoniorum Ethbaalis* filiam *Jezebelem* cùm accepiſſet uxorem, non Vitulos modò *Jeroboami*, ſed *Baalem* quoque *Sidonium* coluit, templóque & arâ dignatus eſt in *Samaria*; quibus etiam & lucum addidit.

A.M. 3091. *Jehoſaphatus*, *Davidis* inſtar,

§ 5. *Judæorum* rex *Aſa* duos jam annos ex pedibus graviter laboraverat, quibus curandis Medicos ſedulò advocavit; at neque hic advocavit Deum. Deo igitur minùs propitio, nihil ei ars Medicorum profuit. Morbo ingraveſcente confectus eſt, & in cubili jampridem à ſe effoſſo, repletóque aromatibus, ſatis magnificè ſepultus eſt. *Jehoſaphatus*, probi patris multò præſtantior filius, *Judaicum* regnum adeptus, annos 25 regnavit *Hieroſolymis*. Atque inprimis regnum ſibi confirmandum exiſtimavit, præſidiáque urbibus munitis imponenda, etiam urbibus *Ephraïmiticis* quas pater *Aſa* ceperat. Plures mox communivit ipſe, & propugnacula conſtruxit. Milites etiam ſtationarios conſtituit 1160000, ſub chiliarchis quinque. *Hadnæ* præfectorum principi 300000 tradidit *Judæorum*; *Jochanani* 280000; *Amaſiæ* 200000, qui ſponte ſeſe obtulit militiæ Dei; *Eliada* 200000 *Benjaminitarum* arcubus & ſcutis armatorum; *Jehozabado* eorundem 180000. Zelo planè *Davidico* cùm promoveret cultum Dei, Deus illi propitius adfuit, maximíſque opibus auxit, & ad ſummum felicitatis humanæ faſtigium ſuſtulit. Nec ſui modò *Judæi* muneribus fidem ei ſuam obligârunt plurimis maximíſque; ſed & *Palæſtini* vectigal ſolvere quotannis, *Arábéſ*que arietum ſepties mille, totidémque hircorum. Regibus etiam vicinis metum incuſſit *Jehova*, nè quis auderet bello *Jehoſaphatum* laceſſere.

A.M. 3093. pius & proſperus rex.

Regno conſtabilito *Jehoſaphatus*, auctíſque divitiis abunde, potentiâque & gloriâ, inſtaurandæ Religioni ſtrenuè incubuit: útque perficeret id in quo pater *Aſa* deſudârat, reliquias idolorum atque lucorum Excelſorúmque abolere conatus eſt. Quò id faciliùs fieret, populum inſtitui & erudiri voluit in principiis Religionis veræ, qui

qui cæcitate hactenus ignorantiâque in tenebris oberrârat. Misit ergò principum quinque, *Levitas* unà cum principibus novem, duósque sacerdotes, viros eruditissimos, qui omnes *Judæorum* civitates obirent, docerêntque populum, & omnes Divinæ Legis nodos explicarent. *Achabus* interea *Baalis* cultum, uxoris gratiâ, non minore studio procurabat propugnabâtque. Tantæ impietati Prophetam Deus opposuit non vulgarem, sed igneo quodam & ardente zelo inflammatum, qui tepescentibus *Israelitis* quasi lucentem flagrantémque facem pietatis admoveret. *Elias* vocabatur, *Thisbites* ex tribu *Gadis*. (1 *Reg.* 17. 1.) Ille precibus importunis à Deo impetravit, nè trium annorum spatio mensiúmque sex pluviæ caderent in *Israelitide*, sed ut siccitate omnia sterilescerent; indè ansam opportunam arrepturus, *Baalis* prophetas atque cultum ulciscendi. *Achabo* igitur Dei verbis ità denunciavit: "*Achabe rex*, tu *Jehovam* majorum nostrorum Deum abjecisti, prætulisti *Baalem*; eúmque populo *Jehova* venerandum objicis pro Deo. Ut certò scias, unicum nostrum esse in cœlo terrâque Deum, *nulla per hos annos* in terram tuam *pluvia* è cœlo *nisi arbitrio* descendet *meo*. Ubi hoc verissimè contigerit, quâ tu temeritate verum viventémque ab æterno Deum idolo muto mutaveris mortuóque, ipse videris. Hæc effatus Propheta, foras proripuit se. Nihili tamen has fecit *Achabus* Prophetæ minas, ut qui nihil crederet ex his futurum quæ minabatur. At verò Deus, qui & futura hæc omnia noverat, & *Achabum* propterea pervestigaturum *Eliam* ad pœnas & necem, latitare ad tempus Prophetam voluit, apud rivum *Cerethi*, ab Orientali ripa *Jordanis*; loco sanè obscuro, & quò nullus erat hominum accessus; ibi pollicitus operâ corvorum se carnem panémque manè ac vesperi ministraturum. Sed post annuam siccitatem, torrens *Cerethi* unde biberat *Elias* exaruit. Aliò igitur ei migrandum fuit, ubi suppeteret aqua. *Sareptam* petere jussit Deus: (ea *Sidoniorum* urbs fuit:) viduam illic mulierem hospitium ei daturam. Eò profectus, ad portam urbis mulierem vidit colligentem ligna. Eam esse auguratus quam promiserat Deus, primò, aquæ pauxillum ut sibi præberet obsecravit. Æstu enim itineréque longo sitim contraxerat. Aquam ubi mulier præbuisset, panis quoque frustum ut porrigeret petiit Propheta. At mulier "*Jehovam ejus Deum* testata est, (*Israelitam* esse ex vultu habitúve, aut dialecto, noverat,) *nullum sibi esse* vel *frustum* panis; *sed tolam solummodo farinæ in cado, oleique paululum in ampulla: lignum se* jam *colligere, ut sibi filióque suo hunc* ultimum panem *apparet, quo absumpto, fame conficiantur ipsi*. At *Elias*, "De fame, inquit, mulier, isthac quam dicis, *solicita nè sis*. Quem eras factura panem, *perge, perfice. At inprimis mihi placentam facias afferásque* huc; *tum verò tibi filióque appara* quantum voles. *Sic enim ait Jehova Israelitarum Deus, Cadi farina non deficiet, neque ampulla oleum absumetur, donec pluviam* & fœcunditatem *reddiderit Deus*. Eò igitur divertit Propheta, hospitióque non tam lauto quàm benigno acceptus est.

Acriter Elias Achabum arguit.

A corvis nutritur,

& viduâ Sareptanâ.

A. M. 3093.

§ 6. Post annuam in his ædibus *Eliæ* moram, contigit filium hospitæ graviter ægrotare; imò in ulnis ipsis anxiæ matris exspirare. Id verò quasi Prophetâ vel procurante factum esset, vel connivente saltem cùm prohibere potuisset, ità querelis *Eliam* vidua invadit: "*Quid mihi tecum est, ô sancte vir?* Siccine rependis mihi hospitii gratiam? Ideóne *divertisti ad me, ut peccata mea* Deo *proderes, & auferres mihi filium?* Vitam nobis pollicitus, siccine solvis fidem? A fame salvum morbo interimi vis? Viduæ querelam, tantámque invidiam, utcunque immeritò collatam in se, sustinere tamen Propheta non potuit. Puerum arripuit, in suum detulit cubile, imposuit lecto, Deúmque strenuè inclamavit, iisdem penè querelis Deum adortus quibus erat vidua se. "Quid hoc est, *mi* sanctissime *Deus*, quod *in viduam* hanc severiùs, *à te mihi hospitam* designatam, statuis? quòd *filium, ejus* unicum solatium & oblectamentum, *eripis?* Parce, obsecro, clementissime Deus, téque in hanc benignum, tuâ benignam gratiâ in me, exhibeto. Tum in pueri corpus suo corpore procubuit;

A. M. 3095.

Viduæ filium resuscitat mortuum.

Cum pede pes junctus, totóque ità corpore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebat:

simul Deum, alternis incubans & orans, vehementer obtestatus est, ut "*puero* quam ademerat *animam*, pro summa sua indulgentia & miseratione, *redderet*, vitâque filium matrémque simul redonaret. Valuit Prophetæ ardor & importunitas; vitam puero restituit Deus, matri puerum *Elias*. Ea verò, exsultans gaudio, "satis ex-

A.M. 3095. *pertam se* dixit jam, *Eliam* & verum *esse prophetam Dei*, & *veracem* futurum, quæcunque prædiceret aut denunciaret.

In *Ægypto* post anonymos tres *Tacellotis* regnavit ann. 13.

A.M. 3097. Propter siccitatem sterilitatémque soli, magnâ jam rerum omnium penuriâ laborabatur *Samaria*; jumenta præcipuè confecta fame pleraque interibant. Ut huic malo remedium quæreret *Achabus* rex, indagandos putavit sibi omnes aquarum fontes per universam regionem, loca humiliora & humidiora ubique perscrutanda. Omni terrâ in duas partes distributâ, alteram obibat ipse; alteram *Obadiæ*, aulæ regiæ præfecto, sed optimo ac religiosissimo viro, perambulandam assignavit. Interim *Eliæ* præcipitur à Deo, ut *Achabum* adeat, satis hâc vice castigatum fame, nunciétque de pluvia. Et reliqua verisimile est in mandatis accepisse, quæ ab eo deinde gesta sunt. *Obadiæ* igitur proficiscenti ad pabulum fœnúmque investigandum occurrit *Elias*. Agnovit Prophetam pius vir, sive alibi conspectum à se, sive peculiari quodam habitu insignem, & corpore ad humum demisso veneratus est:

Convincit *Israëlitas*, *Jehovam* unicum esse Deum.

Tanta fuit quondam capitis reverentia sacri:

simul addidit; "*Túne* verò sanctus *ille* Propheta *Jehovæ*, *dominus meus Elias es?* Respondit Propheta, "*Elias ego sum. Tu tuo domino* regíque *Achabo nuncies* vo-"lo, eum præstolari me; habere quod illi nunciem à *Jehova* de pluvils. "Itáne "verò, ait *Obadia*, præstolari te ut *nunciem* vis? *Quonam meo* merito tibi dignus "videor, quem iræ *objicias* vindictæque regiæ? *Cùm enim ego renunciavero adesse* "te, si *te spiritus Dei* aliò *abripuerit* interea, quas ego mendacii ludibriique pœnas "daturus sum? Testor enim *Jehovam deum tuum*, in omnibus *te* vicinis *gentibus* "urbibúsque regem *perquisivisse* & *perscrutatum esse*; nec nisi *juratis* credidisse abne-"gantibus te. Méne igitur in hanc fraudem conjicies, qui eundem *Jehovam* unicum "& animitus *colo? Nullâne fama detulit ad* te, cùm *Jezebel prophetas Dei ad* pœnas "& *perniciem raperet*, *ut ego centum ex* iis *in speluncis* duabus *abdiderim*, *aluerim*, "conservârim? Noli, obsecro, me in exitium sciens præcipitare. "Noli verò tu, "Inquit *Elias*, de me metuere. Teste *Jehovâ exercituum Deo*, *cujus in conspectu sto*, "*regi hodie in conspectum ego me* tibi *daturum* spondeo. Ad regem ergò perrexit *Obadias*, *Eliam* convenit rex; útque primùm adiit, *Túne*, inquit, *ille es qui perturbat Israëlem?* Intrepidè Propheta, "Imò *tute*, *tuique patris familia*, *Israëlem* pertur-"batis, qui *relicto Jehovâ*, majorum nostrorum Deo, *Baalem colitis*, *Baalem* populo "Dei colendum objicitis. *Jam verò*, ut experiaris uter eorum Deus revera sit, po-"pulus *mihi universus in montem convocetur Carmelum*; eò & *Baalis* accedant 450 "*sacerdotes*, & *lucorum* 400, *quos pascit Jezebel*. Factum est quod imperavit Propheta, qui populum ità paucis affatus est: "*Quousque* tandem, *Israëlitæ*, *claudicabi-*"*tis inter duas* de diis ac Religione *sententias? Si Jehova Deus* ille verus unicúsque "*sit*, *eum colitote* unicum. *Sin est* deus *Baal*, *Baalem* solum *veneramini*. Cùm nihil haberet populus quod responderet, pudore obstante vel metu, pergit *Elias*: "Ut ve-"rum pernoscatis Numen, experimentum hoc facillimum facite. *Baalis sacerdotes*, "qui *plurimi sunt*, victimam *sibi eligant*, aræ *imponant*, *nullo igne adhibito*. *Ego pa-*"*riter*, qui *solus Jehovæ propheta sum*, aræ victimam *admovebo*. Cujus victima *igne* "cœlitus delapso conflagraverit, verum *is* unicúmque *Numen habeatur*. Æquissimum hoc Prophetæ dictum populus ingenti acclamatione comprobavit. *Baalis* ergò sacerdotes, cùm juvencum in ligno super aram composuissent, magnâ omnes vociferatione suos deos inclamârunt, ut ignem è cœlo elicerent. Cúmque nulla vox redderetur à manè clamantibus usque ad meridiem, quasi furore lymphatico agitati, sauciabant se cultris, & spiculis fodicabant, adeò ut sanguinem elicerent, non & ignem. Hâc lancinatione, deorum suorum provocate misericordiam volebant gratiámque. Et in aram insultabant: donec *Elias* tandem ludificatus est vanam Indentes operam, jubebátque, ut "*altiore voce Baalem invocarent. Eum fortasse* aliis "districtum negotiis, utpote *deum*, *aut colloquiis* precibúsve aliis attentum, *aut in* "*itinere aliquo* proficiscentem, *aut persequentem* hostes, *dormientémve*, non exaudire "submissiùs vociferantes. At cùm nihil omnibus artibus clamoribúsque proficerent, post meridiem *Elias* accedere ad se populum jubet. Cúmque vetus Altare duodecim lapidibus, pro numero tribuum, instauràsset, fossâque circumdedisset, lignum in altari, victam cæsam sectámque in ligno composuit. Aquæ deinde in victimam atque lignum quatuor simul imperavit effundi cados ter, adeò ut redundaret undis

fossa.

foſſa. Aderat hora jam ſacrorum veſpertinorum in Templo *Hieroſolymis*, cùm *Elias* *Jehovam* precibus aggreditur: "*O Jehova*, inquit, *Abrahami*, *Iſaaci atque Iſraelis* A.M. 3197.
"*Deus*, *innoteſcat*, obſecro, innoteſcat omnibus *hoc die*, *te inter Iſraelitas Deum eſſe*,
"*tuum verò ſervum eſſe me*, *omniáque à me* quæ fiunt, *imperante fieri te*. *Exaudi*, Ignem
"*exaudi me*, *ô Jehova*, *ut populus hic Deum eſſe* unicum verúmque *agnoſcat*, *ô Jeho-*
"*va*, *te*. Cùm hæc eſſet vehementer precatus Propheta, Ignis repentè demiſſus à Deo holocauſtum devoravit, & ligna & lapides, pulverémque ipſum, & aquam omnem delinxit in foſſa. Quod monſtrum populus cùm vidiſſet, in humum ſe projiciens, penè exanimis terrore, quantâ potuit voce totus exclamavit, *Jehova Deus eſt*, *Deus* unicus *eſt Jehova*. Hoc populi ardore uſurus Propheta ad gloriam Dei, juſſit omnes *Baalis* ſacerdotes illico prehendi, neminem præteriri, & ad *Ciſhonis* indè torrentem deductos jugulari. Quâ hoſtiâ ubi placaviſſet ad tempus iram Dei, monuit regem ut ad epulas aſcenderet, genialitérque pararet ſe ad amplectendum beneficium Dei: pluviarum ſcilicet magnarum audire ſtrepitum ſe. Ad convivium aſcendente *Achabo*, in *Carmeli* verticem aſcendit *Elias*; pronúſque in terra, capite inter genua poſito, precatus eſt. Famulum interea juſſit proſpicere verſus mare, ſibíque renunciare quid vidiſſet. Proſpexit famulus, videréque ſe retulit nihil. Septies eódem redire juſſus, tandem renunciavit, *nubeculam ſe inſtar volæ manûs perexiguam è pelago aſcendentem* conſpexiſſe. Surrexit illico Propheta, ſervulóque imperavit regem ut moneret, quàm primùm ſibi ut pararet currum, ac properaret *Jezreelem*, nè pluviarum vis iter intercluderet moranti. Cæcis interea nubibus ventiſque turbatum ob- & aquas à Deo impetrat.
ſcuratúmque cœlum eſt.

Fit fragor, & denſi funduntur ab æthere nimbi.

Elias autem, ſuccinctus & expeditus, regem curſu præcipiti equitantem, ſuppeditante vires Deo, ad portas uſque *Jezreelis* pedes comitatus eſt. Cùm rediviſſet *Achabus*, *Jezebelique* narraviſſet de cæde prophetarum *Baalis*, vehementer indignata, pronáque in vindictam ſæſtuoſa mulier, continere ſe non potuit, quin tonaret nondum maturo fulmine. Miſit ergò qui denunciaret *Eliæ*, "ſuos teſtari ſe *deos*,
"*craſtino die*, manibus cæſorum prophetarum inferias cum ſuo ſanguine redditu-
"rum. Sed

Profeſſa produnt odia vindictæ locum.

Præmonitus ille, fugâ celeri ſuæ ſaluti conſuluit. Itinere per omnem *Judæam* facto; *Beerſhebæ* famulum reliquit. Ipſe ulteriùs in deſertum itinere unius diei profectus eſt, & ſub junipero conſedit; ubi vitæ pertæſus & ærumnarum, mortem quaſi portum exoptavit, ità comprecatus Deum: "*Satis*, ohe *jam ſatis eſt*, mi *Deus*. Quan-
"tum potui, gloriam tuam à profano *Baale* aſſerui. *Tu meam* ad te *animam cape*,
"nè *Jezebeli* & idololatris præda ſit. Moriendum mihi eſt, & perſequendi *majo-*
"*res* neceſſariò. Hoc tempore gratiſſima mihi futura mors eſt. Dum hæc triſtis animo verſabat, in ſomnum incidit. Dormientem Angelus tactu ſuſcitavit, ſurgeréque juſſit, & comedere. Capiti enim ſuo appoſitam vidit placentam in carbonibus, & ampullam aquæ. Satur his iterum recubuit atque obdormivit. Iterum excitavit Angelus, comederéque juſſit: longum enim illi eſſe iter conficiendum. Cùm ſaturaviſſet denuo ſe, hoc cibo confirmatus, 40 ſimul dies invio avio itinere (nè inſidiis fortè *Jezebelis* interciperetur) profectus eſt ad montem *Horebum*, ubi abdidit in ſpeluncam ſe. Sed & illic pernoctantem allocutus eſt Deus, rogavítque,
"Dei Propheta *quid ageret* tacitus in ſpelunca. Ille "*ſe* reſpondit gloriæ *Divinæ*
"*zelo* flagraviſſe, *eò quòd fœdus ſuum violâſſent Iſraelitæ*, *ejus evertiſſent aras*, *cecîdiſ-*
"*ſent prophetas*; *unicum eſſe relictum ſe*; ſed *& ſe* inſidiis *ad necem peti*, ideo in hanc
"profugiſſe ſpeluncam. Deus, ut Prophetam tanto ardentem ſtudio ſui nominis certiorem faceret ipſum adeſſe illic ſe, animóſque ut redderet eò majores deficienti, prodire juſſit in apertum cœlum coram ſe. Prodiit *Elias*, & in oſtio proſtitit ſpeluncæ. Impetuoſa illico venti procella præteriit, quæ occurrebant ſubvertens omnia, ſaxa perſtringens, ipsáſque montium rupes. Neque tamen in hoc vento præteriit Deus. Deinde ſecutus eſt violentus admodum terræmotus, quo concuſſus eſt contremuítque totus mons. Nec in eo tremore adfuit Deus. Poſtremò, ignis edax ardore maximo afflabat obvia quæque adurebátque. Nec in igne tamen Deus. Mitiſſimi, at ejuſdem potentiſſimi, Numinis ſatellites atque anteambulones perquam

A.M. 3097. terribiles esse par fuit. Tandem exilis admodum ac tenuis audita est vox, ei dissimillima quæ Legem in hoc monte promulgârat. Hanc Dei esse, verùm propitii, ratus *Elias*, togâ protinus obvolvit oculos, nè videret Deum. Cúmque idem denuo & ex eo quæsitum fuisset, & ab eo responsum, quod priùs, ut ansa daretur indè ad reliqua progrediendi; "Ego, inquit Deus, (nè solicitus tu sis,) causam tuam vin-"dicabo, & liberabo animam ex his (quod petebas) ærumnis angustiisque. Hoc "inprimis tibi peragendum est. Operam da, ut *Hazael* denuncietur *Syriæ rex*, *Is-"raelitidis inungatur Jehu*, *tibi verò qui succedat propheta Shaphati filius Abel-me-"holanus Elisha*; qui tibi mandata hæc de *Jehu* & *Hazaele* perficiat. Hi tuas me-"ásque ulciscentur injurias. *Qui ab Hozaelis gladio evaserit, eum interimet Jehu.* "*Qui & eum effugerint, ab Elisha morte multabuntur.* Quòd autem relictum ais te "mihi cultorem unicum, multa *mihi* piorum hominum *inter* ipsos *Israëlitas* asservata "& *relicta* sunt *millia*, ignota quidem tibi, *qui Baalem* istum *venerati nunquam oscu-"lative sunt.* Prolocuto hæc discedentéque Deo, in *Israëlitidem Elias* rediit: ubi *Elisham Ephraïmiticæ* tribûs in agro arantem reperit duodecim jugis boüm. In agrum itaque divertens, suam illi Propheta injecit togam. Facilè animadvertit *Elisha* quid ille sibi habitus vellet, cöoptatúmque se in numerum Prophetarum. Credibile est, unà cum toga, & spiritum accepisse. Ad *Eliam* igitur, "Da exiguam, "*obsecro*, mihi moram, inquit, *ad salutandos parentes* atque propinquos, *mox te con-"secuturo.* Veniâ datâ, boüm suorum mactavit par, instrumentísque rusticis coxit, ac suos omnes convivio excepit; *Eliam* deinde sectatus, ministrum ei præbuit se. Novo jam aratro manum admoturus, ut respiciendum sibi non esse demonstraret, aratri veteris instrumenta mactavit, combussit, sustulit.

A.M. 3099. *Polydectes*, *Eurypontidarum* sextus, post *Eunomum* patrem, regnavit *Spartæ* annos circiter 36. Pater enim, dum audaciùs pro imperio civibus quibusdam concertantibus interponeret se, accepto vulnere interiit. Tantum pepererat etiam regum à populo contemptum nimia familiaritas & indulgentia.

A.M. 3105. § 7. Annum regni jam 18. *Achabus*, decimum verò quintum *Jehosaphatus* agebat. Maximâ vigebat hâc tempestate potentiâ autoritatéque *Syrorum Damascenus* rex *Benhadadus*. Regulos & regiones 32 subegerat, & in clientela vectigales habuit; quibus voluit ut proxima succederet *Israëlitis*. Eam ut suo adjiceret imperio, cladémque à *Davide* olim acceptam redimeret, cum exercitu ingenti, equis curribúsque, ac subditis regibus 32, *Samariam* adiit regni metropolin, expugnaturus vi, nisi dederetur. Primò igitur per nuncios egit, quasi jampridem certus de victoria, qui *Benhadadi* verbis *Achabo* denunciabant, "*in sua* jam *esse potestate* quæ *Achabi* erant omnia, "*aurum argentúmque*, juvenum *optimos* quosque & formosissimas virginum, arbitratui "suo permittenda. Inopinata videtur fuisse hæc in imparatum irruptio. Qui octingenta militum millia conscribere poterat, (tot enim *Jeroboamus* collegerat,) non ei decem aderant. Cùm ergò viribus longè imparem videret se, verbis mollissimis respondit, "*Se* quidem *suáque Benhadadi* sui *regis* ac *domini esse omnia.* In ejus ergò "clientelam dedere. Non satis ad rem mentémque *Benhadadi Achabus* respondisse visus est. Nè luderet verbis *Israëlita*, perspicuè quid sibi vellet altero nuncio explicavit rex; "Sua si essent omnia, *crastino die missurum* duces copiásque *se*, qui re-"giam urbémque totam *perscrutarentur*, optima quæque rerum personarúmque *au-"ferrent* ac traducerent ad se. Nullus hic erat *Achabo* calliditati reliquus aut subterfugio locus. Principes ergò qui aderant in urbe in concilium cogit, mox & populum ad concionem: docet quid *Benhadadus* primò denunciâsset, quid responsum à se, quid jam petatur. "Credere se ansam *quæri* ab iniquissimo rege, se ac suos ad "prædam rapiendi & exitium. In angustiis hærere se, consilium petere. Consulunt principes unâ voce, nè concedat quod postulatum est à *Benhadado*. Eandem sententiam & populus comprobavit. Quam ut accepit *Benhadadus*, intumuit summâ indignatione, tertióque remisit nuncium, intonánsque minas, "per *deos* juravit om-"nia se pessundaturum. Nec enim *terram Samaritanam sufficere* suæ multitudini, "singulis *ad pugillum.* Sed monuit modestè *Achabus*, nè caneret triumpharétque ante victoriam. Quo responso magis adhuc exasperatus, inter pocula & comessationes oppugnari urbem imperavit *Syrus*, & machinas admoveri muris. Interim accessit ad *Achabum* missus à Deo Propheta, promisítque verbis Dei, "Ut *cognosceret* "rex *Jehovam Deum esse* unicum in cœlo terráque, *omnem illam* hostium, quanta "quanta erat, *multitudinem se in manus ei victam traditurum.* Regem Deus popu-

Achabus de Benhadado duplicem obtinet victoriam;

lúmque impium beneficiis demereri volebat, ſi fieri poſſet, ac revocare ad ſe. In tantis anguſtiis *Acbabus* libenter amplexus eſt aliquam victoriæ ſpem, undecunque allatam. Interrogavit ergò, *cujus ope* operâve hoc fieret. Reſpondit Propheta, "*per famulos principum* id fieri debere, qui *provinciis* præerant. Iterum quærente rege, *quis aciem inſtrueret*, ducerétque in hoſtem: Ipſum id facere *Acbabum* Propheta juſſit. Recenſentur principum famuli, numeratur & populus. Ex illis reperti ſunt 232; ex omnibus qui aderant *Iſraelitis* 7000. Præfectorum ſamuli meridie portis egreſſi ſunt. Mox & reliquæ ſecutæ ſunt copiæ. Ut *Benbadado* renunciatum eſt, ad ebrietatem perpotanti cum ſuis regulis, urbe quoſdam exiiſſe; ille, ut erat obrutus vino, *prebeudi vivos* jubet, *ſive ad pacem veniant*, *ſive ad pugnam*, *prebendi* omnes, perducíque ad ſe. Exſpectabant *Syri*, ut dederet ſe tam deſpicabilis paucitas, non pugnaret. Itaque facilè in caſtra ſunt admiſſi, pleriſque ludentibus, dormientibus aliis, quibuſdam bibentibus; omnibus ſecuris. conſciíſque parvarum in urbe virium; nemine verò expediente arma contra tam paucos, vetante præſertim rege nè cæderentur. Illi igitur ſinguli primò ſingulos adorti contrucidârunt: mox & reliquæ aderant ex urbe copiæ, eóque faciliùs aderant, quòd caſtra proxima, in præſentes jam hoſtes intenta, venientes non attenderent: qui capientes jam arma, *Syros* tanto impetu invaſerunt, ut repugnaturi fruſtrà viderentur. In fugam ergò præcipites, impulêre proximos, ii remotiores, donec omnem exercitum pervaſit profligavítque terror Panicus. *Iſraelitæ* ſtrenuè perſecuti ſunt fugientes, & magnâ ſtrage ceciderunt. *Benbadadus* ipſe, cui & caput deerat ad inſtruendam aciem, & manus ad pugnam, nec ſui ſufficiebant ad fugam pedes, in equum ſublatus, cum paucis ſuorum proripuit ſe. *Acbabus* & reliquas quotquot in urbe ſupererant copias eduxit, equitéſque cecîdit & currus, victoriâque de *Syris* maximâ potitus eſt. Revertenti exſultantíque idem occurrit Propheta qui promiſerat victoriam, monuítque, ut "quibus poſſet viribus *confirmaret ſe*; *Syros* enim, victos jam, poſt *annum redituros*, novámque belli ſubituros aleam. A.M. 3105.

Damaſceni proceres ægrum ignominiâ fugæ regem novâ ſpe conſilióque ſolati ſunt: monent, ut "belli reliquias colligeret ac inſtauraret, è ſuis tantùm ſubditis *quantum amiſerat exercitum conflaret* novum, auxiliis nè fideret alienis, *reguliſ*que tot ad numerum "ſpeciémque fallacem comparatis, ad robur virium profuturis nihil. Suis armis *in plano præliaretur*, *montes* fugeret. *Iſraëliticum* illum *eſſe montium Deum*, *in vallibus* non valerè. Suos in tanta clade non deſperâſſe, pro triumpho habuit rex. Facilè igitur monitis paruit. Exercitum recenſuit, in hoſticum profectus eſt; *Aphecum*, in planitie ſitam *Aſheranæ* ſortis urbem, oppugnavit, cepit. Objiciebant hoſti ſe duæ acies *Iſraelitarum*, quaſi parvi caprarum greges, *Syris* nullo modo pares. Deus tamen per eundem Prophetam de victoria certiorem fecit *Acbabum*; "ut ſcirent profani homines, *vallium* ſe non minùs quàm *montium* eſſe *Numen*, denuóque *intelligeret Achabus*, *Jehovam ſe* unicum *eſſe* in cœlo terrâque Deum. Septem diebus quietæ mutuò ſpectabant ſe adverſæ acies. Ultimò concurſum, atque ſummis utrinque viribus pugnatum eſt. Sed, favente *Iſraelitis* Deo, victi fugatique *Syri* centum millia peditum amiſerunt. Reliqua erant viginti ſeptem millia, quæ in urbis præſidium receperunt ſe; quam tamen planè hoſtilem experti ſunt & exitialem. Quippe murorum (quos ipſi, credo, tormentis bellicis labefactârant) ſubitò corruentium immenſa moles maximam partem obruit, obtrivit. Ipſe rex in conclave quoddam interius abdidit ſe: quas cùm ſibi latebras non poſſe diuturnas fore cognoſceret, ſuadentibus ſuis, clementiam *Iſraelitici* regis experiri maluit. Nuncios miſit ciliciis indutos, capita verò vinctos funibus, more ſontium, fatentiúmque ſe ultima promeritos ſupplicia, ut ſibi mortem deprecarentur, miſericordiámque regis implorarent. Cùm igitur ad *Acbabum* perveniſſent, humillimeque *Benhadadi* vice intercederent; illico rex, *Menſne frater Benbadadus vivit?* Nomen fratris avidè arripuerunt nuncii. Exſpectabant enim ſolicitè quid eſſet reſponſurus rex, verbúmque gratum aliquod anxiè aucupabantur. Imò, inquiunt, *tuus frater Benbadadus* vivit. Cúmque ad ſe adduci juſſiſſet rex, adductum protinus in ſuum *Acbabus* currum recepit honorificè. Illic de pace collocuti, in has leges, concedente *Achabo*, convenerunt: ut *quæ à Syris ereptæ fuiſſent urbes*, *redderentur Iſraelitis*; útque *liceret Acbabo limitanea conſtituere in Damaſco*, *quemadmodum Benbadadi pater in Samaria conſtituerat.* Hoc inter eos pacto fœdere, *Benbadadus* libere domum dimiſſus eſt. Minimè id probatum eſt Deo, qui *Syrum*, hoſtem atrocem *Iſraelitici* nominis; ad necem dam- A.M. 3106.

regíque *Syriæ* parcit in ſuam ipſius perniciem.

A.M. 3106. naverat; ideóque Prophetam legavit, qui pœnam regi denunciaret neglectæ voluntatis Divinæ. Ille, ut prælio interfuisse videretur, idque vulnere demonstraturus, (sic enim agenda erat parabola,) vicinum fortè obvium rogat ut sibi vulnus infligat. Recusante illo inferre vulnus innocenti, nullâque se provocanti injuriâ, denunciavit Propheta, "*quòd voluntati Jehovæ non paruisset*, ideo *ipsum*, *paulò digressum* "*à se*, vulneratum *à leone* atque *peremptum iri*. Quod & mox in via progredienti accidit. Alium igitur Propheta obvium compellat, jubétque se percutere. Paruit ille, & percussit: cùm vulnus cupienti, parcere, non minùs inhumanum videretur, quàm nolenti plagam inferre; ut, *Invitum qui servat, idem facit occidenti*. Ità sanguine perfusus, sed & cinere conspersus, nè agnosceret vultum rex, obviàm *Achabo* pergit, venientémque voce querentis appellat sibi judicem. Sic enim ait contigisse: " Dum *in prælio* dimicaret, *aliquem ad se* captivum *attulisse*, pactúmque ut *serva*-"*ret* hâc lege, fugâ elapsum ut *ille* aut *vitâ suâ* redimeret, *aut nummi talento*. De-"inde *aliàs occupato se*, captivum *evasisse fugâ*. Jam verò aut vitam suam, aut ar-"genti à se talentum postulari. " Tuo *te* ore *condemnavisti*, ait rex: Alio non opus "est indicio, *judiciòve*. His dictis, remoto cinere ubi vultum aperuit, facilè agnovit esse Prophetam rex; qui Dei verbis ità denunciavit *Achabo*: "*Quoniam vi*-"*rum* exsecratum *destinatúmque neci* à Deo, & tibi traditum in *manus*, incolumem "*dimisisti*, quod *ejus vitæ populóque* impiè condonâsti, *tuâ vitâ populóque tuo compen*-"*sabis*. Indignatus vehementer *Achabus*, post tantam victoriam exsultanti suum turbari minis triumphum, & gaudium corrumpi, fremens domum frendénsque reversus est.

A.M. 3107. *Samariæ* jam *Achabus Israelitarum* agebat rex; ubi novæ regiæ horti nimis angusti videbantur. *Nabothus* quidam, ex urbe *Jezreele* civis honestus, vineam habuit palatio propinquam regio, & opportunam quæ horti regii angustias dilataret. A *Na-* *bothο* igitur petiit *Achabus*, ut "*eam sibi* aut *pecuniâ* venderet, *aut* aliâ permutaret "*vineâ meliore*; opportunitatem loci magno se pretio redempturum pollicitus. *Nabothus* humillimè respondit, "quavis in licita honestâque re gratificaturum se regi "libentissimè. Alienari verò *hæreditatem à majoribus* relictam, neque licita cùm sit "neque honesta res, *absit*, *Nabothus* inquit, *ut* vel à rege id postulet, vel *conceda*-"*tur à se*. Repulsam hanc admodum indignè tulit fastuosus rex, mœroríque se totum dedit. Non cibus illi gratus, non ludus; morbo quodam doloris æger decubuit. Regina *Jezebel*, ubi mœstitiæ causam didicit, increpuit viri sui rege indignam consiliique inopem pusillanimitatem. Quare ut animum ei erigeret voti potiundi certâ spe, alacrem esse jussit, atque spospondit, quam *Nabothus* vineam negaverat, ei esse daturam se. Protinus literas ad primores *Jezreelis* dat, sigillo ac nomine munitas regio, quibus imperavit, ut "sacrum *jejunium indicerent*, quasi ad ex-"piandas & averruncandas à populo facinoris cujusdam nefarii pœnas. (Sic enim solent plerumque homines profani perditique, sacra pietatis officia suis fraudibus, avaritiæ, ambitioni, sacrilegiis prætendere, ad faciendum fallendúmque vulgus.) Deinde "*Nabothum sisti coram* judicibus jussit, *& subornari testes profligatæ fidei homi*-"*nes, qui postularent eum læsæ majestatis regiæ Divinæque*: (*Lev.* 24. 15, 16. *Exod.* "22. 28.) damnatum *ejici* ex urbe cum suis omnibus, *& lapidibus obrui*. Cives *Jezreelitæ* repugnare non ausi, colligendæque gratiæ ambitiosi, literis regiis obsecuti sunt, mandatáque peregerunt omnia. Magna lapidatio facta est. *Nabothus* unà cum suis omnibus interiit. Certior ea de re facta *Jezebel*, *Achabum* suscitavit summa cum alacritate, ut "*Nabothi* jam unà cum suis omnibus *extincti* (2 *Reg.* 9. 26.) hæreditatem "adiret vacuam, & addictam fisco regio. Deus interea, qui hæc omnia contemplatus est, *Eliæ* præcepit, ut *Achabum* conveniret, quæque illi dicenda essent edocuit. In vinea *Nabothi* jam novus hæres exsultabat rex, ubi *Elias* ità Dei verbis, paucis quidem, at peracerbis, eum increpat: "Itáne verò? *Occidisti*, hæreditarióque jure *possi*-"*des? Sic* igitur *ait Jehova*; Ut *sanguinem Nabothi linxerunt canes*, ità & *lingent* "*tuum*. Ubi *Eliam* conspexit, horrore quodam perculsus rex, "Quid? inquit, *In*-"*ne, mi hostis* teterrime, *invenisti me?* "*Imò* hostis, fateor, *inveni te*, respondit *Eli*-"*as*, *quoniam tu te* hostem profiteris *Deo*, totúmque *sceleribus perpetrandis dedidisti*, "& *provocando* nefariis facinoribus Numini Divino. Quare denuncio tibi, vindica-"turum hæc omnia gravissimè *Jehovam*, *posteróſque tibi* omnes radicitus *exstirpatu*-"*rum*, quomodo *Jeroboami & Baasæ familiam* funditus eradicavit. *Quicunque* tuo-"rum *in urbe interierint, canes, quicunque in agro, cæli alites voraturæ sunt*. Nec erit "immunis

In eandem ruinam sui, Nabotho non parcit.

A.M. 3109.

" immunis *Jezebel.* *Sub* ipsis *mænibus Jezreëlis*, ubi *Nabothus* periit, *Jezebelis* car-" nem voraces *comedent canes.* Hæc *Elias* meritissimè regi reginæque minitatus est. Eà enim Instigante impellentéque, inexpiabiles religiones induxerat *Achabus* in populum *Israëliticum*; cultúsque idolorum veterum exsecrandos quasi postliminiò revocârat, quorum causâ *Canaanæi* olim funditus indè sublati fuerant. His tamen comminationibus increpantis per Prophetam Dei adeò turbari atque affligi visus est *Achabus*, accedente præsertim latrocinii sui publici parricidiíque proditi jam à Deo infamiâ, ut speciem pœnitentis lugentísque sua peccata præ se tulerit. Vestes lacerabat, induebat cilicium interdiu noctúque, passu lento humilíque mœrens incedebat. Facilè perspexit Deus simulatam fuisse hanc Religionis umbram, & *pœnitere* hominem, non *resipiscere.* Ille tamen, pro summa clementia, nè larvam hanc pœnitentiæ aversatus est: sed *Eliæ* demonstravit, &, "*Vidésne*, inquit, monitioni meæ quantum *A-" chabus* deferat? Habitum pœnitentis induit, etsi non & animum; vestes laceravit " mutavitque, utinam & mores; in præteritum pius, non & in futurum. Huic tamen " speciei pulchræ pietatis aliquid & ego retribuam. Proderit illi vel umbra viri boni. " Quod interminatus sum de familia ejus penitùs exscindenda, condonabo ad tempus " & differam, ut ille sua scelera, quò mox rediturus est. Fiet id quidem ut dixi. At " *ejus ætate non* fiet, *filii* fiet.

Alii anonymi tenuerunt *Ægyptum* ann. 42.

A.M. 3108. 3109.

§ 8. Interea temporis *Jehosaphatus*, *Judæorum* pius rex, prosperè agebat. Pax illi & quies, gloria copiáque rerum aderat. Ad voluntatem voluptatémque affluebant omnia. Nullum, nè eum *Israëlitis*, bellum. Renunciare suo juri maluit, quod ejus majores admodum strenuè asseruerant. Neque pacem coluit modò cum regibus *Israëlitarum*, ipsóque *Achabo*, qui erat —— *scelere ante alios immanior omnes*, sed & fœdus iniit amicitiæ arctissimæ; affinitatis etiam, mutuísque inter liberos conjugii. Quippe *Joramus Jehosaphati Athaliam* duxit *Achabi* filiam. (*2 Reg.* 10. 18.) Pro hujus jure fœderis magno instructus comitatu *Samariam Jehosaphatus* adiit, ut amicum & affinem inviseret *Achabum*; qui apparatu non minùs regio tantum hospitem excepit, magnificéque tractavit. Nondum præstiterat omnia *Benhadadus* quæ captivus promiserat *Achabo*: nondum *Ramothas Gileadis* urbem reddiderat. Armis igitur *Israëlita* statuit repetere, tertiam sibi victoriam facilè pollicitus, qui bis profligârat hostem. *Judæum* opportunè accedentem ad belli societatem invitavit. Ille professus " se suáque, tum fœderis tum affinitatis jure, *Achabi* esse omnia, monuit inpri-" mis, antequam tanta res susciperetur, ut exercituum *consuleret Deum.* Erant *Achabo* sui vates aulici ferè 400, egregii adulatores; qui, voluntati regiæ obsequentes, ad gratiam captandam prophetabant. Ut primùm igitur de obsidione *Ramotharum* à rege quæsitum est, unâ omnes voce " *proficisci* jubent; urbem scilicet *Deum in manus* " illi *traditurum* pollicentur. *Jehosaphatus*, sive quòd promptitudinem gratificandi adulatoriam suspicaretur, sive omnium Prophetarum ea in re consensum habiturus, sive quòd unum denique, quem verum & veracem noverat, in eo numero desideraret, " utrùm hi essent Prophetæ omnes interrogavit; *nullúsne superesset* abesśétque *prophe-" ta Jehovæ, à quo responsa peterent.* Respondit *Achabus*, "*unicum adhuc superesse* qui-" dem, *unde* mentem *Jehovæ* cognoscerent; *at invisum sibi hominem*, *ut qui* semper " *infausta* soleat *ominari*, *prosperum nihil*; *Michaiam* vocari. " Absit verò, inquit pius " rex *Judæorum*, ut invisus tibi sit Propheta *Jehovæ*, nedum Prophetæ causâ verbum " Dei. Audiamus, obsecro, quid dicturus sit. Tui erít arbitrii de veritate judicare. Missus ergò à rege aulicus qui *Michaiam* vocaret. Monuit is Prophetam in via, ut " *bene* ominaretur suo *regi*, victoriámque prænunciando, aliorum *prophetarum* senten-" tiam *suo* calculo approbaret. " Frustrà id à me petis, ait *Michaia.* Quid mihi dicen-" dum sit, non est in mea potestate situm arbitrióve. *Jehovam* testor, *ex me* solum-" modo *prolocuturum*, *quæ Jehovæ mihi* spiritus *dictaverit.* Interim considebant in soliis reges prope portam urbis, suis insignibus ornati; omniáque fausta coram iis prophetæ alii prædicabant. *Zidcia* verò, reliquorum facilè princeps, cornua quædam ferrea fabricatus est, quasi prophetica symbola, dicens, *His*, *ait Jehova*, *Syros oppugnabis usque dum consumpseris.* Ubi adfuit *Michaia*, rogatus pariter de voluntate Divina, quo alii modo respondit inprimis, aliorum assentationem deridens. *Perge felici gradu. Ramothæ Gileadis* tuæ sunt, *traditæ in manus à Deo.* Ludere hominem suspicatus rex, adjurat imperátque vehementiùs, *nè quid proloquatur nisi quod verissimum* acceperit *à Deo.* Tum verò, " Ecce, inquit Propheta, *video dispersos* & palantes *in montibus Israë-*

Jehosaphatus Achabum visit;

&, *Michaia* minis non obstantibus,

" *litas*

A. M. 3109.

" *litas omnes, tanquam oves sine pastore.* Ità enim *dicit Jehova, His jam nullus est domi-* " *nus. Suam quisque in domum redeat pacificè.* Tum conversus ad *Jehosaphatum Achabus, Prædixin' ego tibi, fore ut iste mihi mala denunciaret?* " Itáne, inquit *Mi-* " *chaia*, tu de me prædixisti? *Tu igitur* ex me *audi* reliqua. *Vidi ego insidentem so-* " *lio Jehovam, adstantémque Jehovæ ab* utraque *manu exercitum cæli.* Cúmque requi- " reret aliquem *Jehova* qui *Achabum pelliceret ut Ramothæ Gileadis ascenderet*, ibidém- " *que interiret*; *spiritus* tandem *prodiit* qui recepit id esse facturum se. Rogatus *quo* " id *modo* fieret; *Omnes, respondit, Achabi se prophetas mendacio* inspiraturum. Ap- " probavit consilium hoc Deus, ratúmque fecit. Cave *igitur*, moneo te, cave. *Per-* " *niciem tibi* machinatur *Jehova. Zidcia* cùm audiret hæc, mendacémque se prophe- tam argui, continere manus non potuit, quin colaphum infringeret *Michaiæ*, illu- derétque simul, dicens, *Quánam* verò *transivit à me spiritus Jehovæ, ut te alloqueretur?* " Imò verò, inquit *Michaia*, etiam de te locutus est *Jehova.* Erit enim *cùm tu*, in " summas angustias redactus, exitii metu *in conclave intimum penetrabis ut abscondas* " *te. Achabus* autem *Michaiæ* seu monitiones seu minas nihili pendens, ut ratum fa- ceret consilium atque propositum Dei, prehendi hominem jussit, vinctúmque duci ad *Amonem* urbis præfectum, *Joasúmque* regis filium, ut " *in carcere* fame ac siti casti- " garetur, *donec rediret cum triumpho* rex. " Imò verò, ait *Michaia*, castigate ut libet " me. At *si unquam redierit cum triumpho* rex, *audite* me, *populi* quotquot adestis, *si* " *unquam rèdiverit cum triumpho* rex, falsus ego propheta sim, & carcere hoc dignus, " supplicióque ultimo.

ei contra Syros auxiliatur.

Achabus igitur, non morantibus Prophetæ minis, ad *Ramothas* oppugnandas pro- fectus est, auxiliante *Jehosaphato.* Cúmque prælio decernenda esset res, (oppone- bant enim *Syri* se,) ut irritum faceret *Michaiæ* de interitu suo vaticinium, vestes re- gias deposuit, induit vulgares, nè agnosceretur; veritus nè unum *Syri* peterent se: quod accidit. *Jehosaphatum* verò monuit, habitum nè dissimularet, cui nihil esset ex habitu periculi. *Benhadadus* enim curribus 32 id unum negotii dedit, ut " *Acha-* " *bum* perquirerent, *impugnarent*, persequerentur *unicum*, nec nisi mortuum dimit- " terent. Eo enim confecto, confectum & bellum fore. Illi ergò *Jehosaphatum* conspicati splendidè regiéque ornatum, eum ipsum esse quem quærebant regem facil- lè existimabant: in eum invecti sunt, summísque viribus persecuti. *Jehosaphatus* declinare quantum potuit ac effugere. Nec enim tantam hostium sustinere vim po- tuit. Cùm autem frustrà & ad fugam exitum quæreret, multis curribus omni ex parte inundantibus & invadentibus acerrimè, invocare Deum cœpit in extremo posi- tus discrimine, eíque se ac salutem suam commendare. Fecit illico Deus, ut hostes cognoscerent, non regem *Israelitam* impetere se tantâ vi, sed *Judæum.* Illi ergò pro- tinus aversi, dimisso *Jehosaphato*, *Achabum* sedulò indagaverunt. Interim ille habi- tu ignoto latitabat. At nè sic quidem latére Deum potuit. Eo procurante dirigen- téque arcum, aliquis hostium sagittâ, inscius quem feriret, *Achabum* inter commissu- ras armorum gravissimè vulneravit. Doloris impatiens rex, ut ex acie discederet au- rigæ imperavit. Ad vesperam tamen cùm perstitisset, ut suos in fugam intentos co- hiberet, occidente Sole occubuit & rex, *Samariæ* sepultus. Populus item, publicâ præ- conis voce dimissus, suam quisque in domum rediit. Cùm autem currus cruore fœda- tus armáque regia ad piscinam *Samariæ* lavarentur, sanguinem *Achabi*, eodem quo *Na- bothi* modo, avidi linxerunt canes. Ejus vice filius regnavit *Achazia* reliquâ parte hu- jus anni, alteróque inchoato.

Cujus labis monitus per Prophetam, resipiscit;

Jehosaphato interim *Hierosolymas* redeunti occurrit Propheta *Jehu Hanani* filius, " *iratúmque* denunciavit *Jehovam*, quòd *hostem Dei* sacrorúmque omnium auxiliis *ju-* " *visset Achabum.* Debere dixit amicos Dei, eosdem habere & amicos; non autem " *invisos Deo* idololatras *diligere*, opibúsque à Deo sibi datis *sublevare.* Ità *Davidem* " odio perfecto & capitali prosecutum eos qui oderant Deum; sanctos autem charós- " que Numini, charissimos & in deliciis habuisse. (*Psal.* 139. 21, 22.) *Veruntamen* " labem hanc, etsi fœdissimam, *rebus* quas *in eo* perspexerat *bonis* condonaturum hâc " vice Deum, magnóque ejus propagandæ gloriæ *Divinæ*, *idoláque* penitùs *delendi*, " studio. Resipuit ergò bonus vir, eóque studiosiùs totum obivit regnum, populúm-

Deíque res omnes procurat studiosiùs.

que revocavit ad cultum Dei. In singulis veró civitatibus munitis Judices constituit, verbísque gravissimis ad justitiam & integritatem cohortatus est: Quippe " *judicia il-* " *los exercere* dixit, *non* suâ *hominísve* cujusquam, *sed* unius *Dei vice.* Ità *ergò in ju-* " *diciis* gererent se ut ministros Dei: *eum* spectarent ac *timerent* unicum. *Nihil eum*

" *favori*

A. M. 3109.

“ *favori gratiæve, nihil* amicitiæ, ſanguini aut *muneribus dare :* Nec eos igitur partium “ ſtudio duci oportere, aut conduci pretio; ſed religioſè ſanctéque judicum fidem libe- “ rare. Alios etiam ſupremi ordinis Judices *Hieroſolymis* conſtituit; Sacerdotes quidem & *Levitas* qui cauſis Eccleſiaſticis & ſacris præeſſent, primores autem familiarum qui civilibus. Horum *Zebadia* princeps, vicarius regis; illorum *Amaria.* Difficiliora quæque obſcurioráque ad hos erant ex aliis urbibus remittenda; hi à diſſidentibus inter ſe partibus appellandi, ſi videbatur.

Jejunio, oratione concionéque præmiſſis, hoſtes innumeros pefſundat vel non pugnando.

§ 9. Dum hæc fiunt, nuncii afferuntur hoſtes adeſſe, *Moabitas Ammonitáſque, Syros* & *Idumæos*, alióſque ultra lacum *Aſphaltiten*, multitudine infinitâ: ad *Hazezon-tamarem* ſive *Engedi* perveniſſe, penetraturos in *Judæam.* *Jehoſaphatus*, pro ſua pietate, ad opem Divinam protinus confugiendum ſibi putavit. Jejunium indixit publicum, quo *Hieroſolymas Judæi* omnes convenirent, contritíſque animis renunciantes omnibus peccatis, eò vehementiùs implorarent auxilium cœlitus. Apud quos in atrio magno prope Templum Dei congregatos hanc habuit orationem rex, vel precationem potiùs: “ *O maxime majorum noſtrorum Jehova Deus*, exaudi nos, exaudi po- “ pulum tuum precibus invocantem te. *Tu in cœlis* unus & in terra *Dominus* domino- “ rum *es. Tuum reges in* ipſos *imperium eſt omnium gentium; potentiâque* tantum “ *polles, ut repugnari obſiſtive nullâ tibi poſſit vi. Tu* veteres *hujus terræ incolas* expu- “ *liſti*, ut *eam* noſtris majoribus, *Abrahami poſteris, traderes habitandam*, diligentibus “ honorantibúſque te: *ubi tuo nos nomini ſanctuarium conſecravimus*; obteſtatique “ ſumus, ut, *ſi quo malo premeremur, peſte, famive*, hoſtiúmve *armis, ex hoc templo* “ *invocantes* ſacrum illud *nomen tuum, exaudires* è cœlo *tu, & ſalutem dares.* Ecce “ *igitur* in ſummis jam politi anguſtiis tuam opem fidémque imploramus. *Ammonitæ* “ *Moabitæque & Idumæi, quibus, te volente,* pepercimus nos, *cùm ex Ægypto aſcende-* “ *remus* huc, *illi nos ex tua hæreditate hac* nullâ provocantes injuriâ *expulſuri* jam *adve-* “ *niunt.* Tu noſtram cauſam, ô *noſter Deus*, clementer ſuſcipe, injuriámque hanc “ vindica tuorum. *Nobis vires tam ingentibus repugnandi copiis deſunt.* Tui ſumus, “ in tuum ſinum confugimus; *in te* uno ſita omnis noſtra vis, noſtra ſalus, noſtra ſpes. “ Si deſeris tu, perimus. Perorante *Jehoſaphato*, *Jachazielem*, unum è poſteris *Aſaphi*, ſpiritus inceſſit *Jehovæ*, qui in media populi turba ità prolocutus eſt. *Attendite, omnes Judæi, vóſque Hieroſolymitani, & Jehoſaphate rex. Sic ait vobis Jehova: Nè quid extimeſcite, neque conturbet vos tanta* hoſtium *multitudo. Neque enim veſtrûm, ſed ipſius Dei futurum eſt* hoc *prælium. Cras* modò *vos obviàm iis proficiſcimini, aſcenſuris per clivum Zizi*, perventuríſque *in frontem deſerti Jeruelis. Conſiſtite vos, & Jehovæ ſalutem exſpectate.* Cùm audiviſſent hæc, inclinato vertice rex, faciéque in terram demiſsâ, populúſque omnis pariter Deum veneratus eſt; & *Levitæ* protinus Deum hymnis celebrârunt. Manè proximo populum ad hoſtes profecturum ità paucis adhortatus eſt rex: “ *Attendite, Judæi* fratres, *vóſque cives Hieroſolymitani.* Nihil nobis in “ hac re niſi fides opus eſt. *Jehovæ* tantùm *credite*, victoriam certam reportabitis: “ *Credite prophetis* Dei, *proſperè vobis* omnia *ſuccedent.* Conſilio deinde habito, muſicos conſtituit in fronte copiarum, qui cantibus ac inſtrumentis celebrarent *Jehovam.* Quod dum fieret, incitavit Deus *Ammonitas Moabitáſque* in *Idumæos*, quos ad internecionem deleverunt; mox eoſdem inter ſe commiſit, donec mutuis ſe telis confeciſſent. Cùm ergò ad ſpeculam in ſummo monte *Zizi* perveniſſent *Judæi*, exercitúmque hoſtium in valle proſpicerent, cadavera tantùm humi proſtrata viſi videre ſunt, ſuperſtitem nullum. Certi ſecuríque tandem ad colligenda ſpolia deſcenderunt, quæ plurima & pretioſiſſima in caſtris reperta ſunt. Tridui erat id opus. Die quarto *Hieroſolymas* maximo cum gaudio atque triumpho, præcinentibus tubis nabliíſque unà cum citharis, reverterunt. Cúmque rumor hujus victoriæ pugnæque Dei pro *Judæis* vicinas gentes, unà terror omnes pervaſit, nè quid moleſtiæ poſtmodum *Jehoſaphato Judæiſ*que faceſſerent.

A. M. 3110.

Claſſem fruſtrà adornat & infauſtè, ob admiſſum in ſocietatem hoſtem Dei.

Claſſem adornabat *Jehoſaphatus* navium decem, quæ *Ophirum* proficiſceretur ad petendum aurum. Auri magnâ ſpe, *Achazia Iſraëlitidis* rex ambitione magnâ petiit, ut ipſe in ſocietatem hujus expeditionis reciperetur. At increpationis Divinæ per Prophetam *Jehu* memor *Jehoſaphatus*, inprimis adduci non potuit ut hanc iniret ſocietatem cum homine impio & *Baalita*, ipſo *Achabo* (ſi fieri potuit) nequiore. (1 *Reg.* 22. 52, 53.) Tandem importunitati ceſſit, ſociúmque admiſit. At non tulit Deus contemptam à *Jehoſaphato* monitionem ſuam de ſocietate cum improbis non ineunda. *Eliezerem* igitur miſit *Mareſchanum*, *Dodavæ* filium, qui denunciaret, “ futuram *illi ſoci-* “ *etatem*

A.M. 3110.

" *etatem* hanc inutilem atque damnoſam: jacturam ſcilicet *operæ* omnis oleíque factu- "rum in claſſem nihil ei profuturam. Sic enim accidit mox, regis contumaciam ulciſcente Deo, ut in ipſo portu *Ezion-geberis* naufragium claſlis faceret inſolitâ ventorum atque tempeſtatum vi. (*2 Chron.* 20. 37.) Et *Achazia* domi rerum ſuarum ſatagebat. *Moabitæ* ſcilicet, qui, à *Davide* ſubacti, jugum *Iſraeliticum* hactenus æquo animo pertulerant, *Achabo* cæſo excuſſerunt. Eos ut ad obſequium reduceret, apparatum bellicum inſtruebat *Achazia*. Interea contigit ut per clathrum quendam caderet in cœnaculo ſuo; quo graviter contuſus ægrotabat. Solicitus admodum de ſalute, ad *Baalzebubum*, *Ecronitarum* numen, nuncios miſit, qui de ſanitate ſua ſciſcitarentur. Indignatus *Jehova*, à *Baalzebubo* ſalutem peti, negligi ſe, *Eliam* excitavit Prophetam, ut nunciis regiis occurreret diceretque, " *Ideóne ad conſulendum Baalzebubum* " *proficiſcimini, quòd nullum apud Iſraelitas Numen ſit? Sic igitur ait Jehova*, regem " veſtrum *è lecto ubi decubuit non eſſe aſſurrecturum*, *ſed* ex eo *interiturum* morbo quo " laborat. Obvius ergò aulicis nunciis *Elias*, & locutus hæc, in montem propinquum ſe proripuit. Reverſi protinus ad regem nuncii ſunt, quídque audiviſſent ab homine ignoto retulerunt. Hominem igitur ut cognoſceret *Achazia*, de habitu ejus interrogavit. Hominem illi piloſum, & cingulo accinctum pelliceo, cùm deſcriberent; *Eliam* facilè agnovit rex. Miſit illico militum quinquaginta ducem unà cum ſua manu, qui *Eliam* ad ſe adduceret vel invitum. Cùm in vertice montis deſidentem Prophetam conveniſſet dux, *Vir*, inquit, *Dei, deſcendere te jubet rex*. Reſpondit *Elias*, *Vir ego ſi Dei ſum*, à Deo *deſcendat ignis*, *qui te tuóſque* milites *conſumat*. Protinus deſcendit ignis è cœlo, quo conflagrárunt omnes combuſtíque ſunt. Moræ impatiens rex (morbus enim ingraveſcebat) alium præfectum quinquagenarium ſubmiſit cum ſuis militibus: qui, cùm videret quid alteri accidiſſet, non auſus appropinquare, clamavit è longinquo iiſdem ferè verbis quibus prior dux, iiſdémque reſpondit Propheta; idémque accidit quod priús. Cœleſtis eum ignis militéſque omnes devoravit. Tertium ergò miſit rex, ipſum conſumpturus ignem, puto, militum multitudine. Ille, reliquis paulò ſanior, quos periiſſe animadvertit, in genua procidit coram Propheta, humilliméque deprecatus eſt vindictam Dei; útque ſibi ac ſuis parceret *Elias*, enixè ſupplicabat. Quare ut parceret, Angelus *Eliam* ſubmonuit, nec pertimeſceret deſcendere ad regem. Deſcendit ergò, eadémque prolocutus apud regem quæ nunciis prædixerat, abiit *Elias*, obiit rex; cujus ſceptro, quia carebat liberis, *Jehoramus* frater potitus eſt annis 12. Non ille peſſimus plané. Statuam *Baalis* quam pater poſuerat ſuſtulit; non ſuſtulit Vitulos *Jeroboami*.

Elias in regem Achaziam ejúſque milites graviſſimè animadvertit.

§ 10. *Achabo*, extremæ impietatis regi, *Eliam*, ardente quodam ſpiritu incitatum Prophetam, oppoſuerat Deus. Nunc igitur ubi ad inferos deſcendit rex, unà cum patrizante filio *Achazia*, opportunum Deo viſum eſt, *Eliam* quoque, ſuo perfunctum munere, ad ſuperos tollere. Neque id more naturali & ordinario; ſed eum qui zelo quodam igneo Divinæ gloriæ tantopere flagraverat, igneo curru in cœlum ex humanis, non tamen ex vivis, rapere. Non hæc *Eliſham* latebant Prophetáſve alios qui in Scholis inſtruebantur. Ut ſolus autem totúſque jam rebus Divinis atque cœleſtibus vacaret *Elias*, miniſtrum ſuum *Eliſham Gilgale* voluit ſubſiſtere, ipſe *Bethelem* à Deo miſſus. Deinde, cùm non paréret *Eliſha*, petiit *Bethele* ut maneret, profecturus ipſe *Hierichuntem* ex mandatis Dei. *Hierichunte* etiam ut permaneret rogavit, dum ad fluvium ipſe *Jordanem* proficiſceretur. At *Eliſha*, ut in extremo jam actu è ſcena diſcedenti adeſſet, Deum teſtatus eſt, nullibi permanſurum ſe, *Eliámve* hoc tempore derelicturum. Filii quoque Prophetarum, qui *Bethele* agebant & *Hierichunte*, monuerunt *Eliſham* de raptu ſui domini, non tamen illi novâ re. Profeſſus jampridem id & ſe præſcire, ſilentium illis indixit. Ut ad fluvium pervenerunt, *Elias* togâ convolutâ percuſſit aquas, itáque diſpertiit, ut in ſicco ipſi ambulantes tranſierint. Quo tempore è filiis Prophetarum 50 prodeuntes, tanquam in ſpecula conſtiterunt procul, ut inobſervati obſervarent *Eliâ* quid fieret. Adhærentem ſibi tam pertinaciter miniſtrum diſceſſurus jam jam Propheta petere juſſit à ſe, ſi quid volebat, antequam diſcederet; ut ſanctam ejus pertinaciam ſibi pergratam fuiſſe demonſtraret. Ille animo parato " petere aiebat ſe, ut *de ſpi-* "*ritu Eliæ dupla ſibi portio donetur*, quò ſuccedat ei tanquam hæres Propheta, ritéque ſacrum hoc tueatur munus. Ad hæc *Elias*, " *Rem*, inquit, *tu* quidem exi- " miam *petis*, at *perdifficilem*. *Nihilominus me diſcedentem ſi videris*, *obtinebis*. Hoc " enim ab eo ſolo donatur qui me ſibi aſſumpturus eſt Deo. In Deo igitur ſolo &

Eliſha ei ſuccedit propheticæ hæres,

" te

A.M. .112.

"te figere oportet oculos, ut spiritualium compos donorum fias. Dum hos illi sermones conserunt, equi repentè intercedunt & currus ignei, *Eliám*que turbine sublatum abripiunt in cœlum. Fixis *Elisha* oculis prosequitur, exclamátque, "*O mi pater, mi* "*pater, currus & equites*, vis omnis & robur *Israelitici* nominis, quò fugis, deserísque "nos? Oculorum ministerio (quod unicum superfuit jam) quamdiu potuit *Elisha* perfunctus est. Cùm evectum altiùs in cœlum nè oculorum acies assequi ulteriùs posset, tum verò luctui paululùm indulsit, vestésque sibi ut in re tristi & calamitosa laceravit. Mox tamen, sui memor muneris, togam *Eliæ* sustulit quæ ceciderat, quâque venerat ad flumen reversus est. Ubi ad ripam constitit, *Jehovam* invocat *Eliæ* Deum; *Eliæ* togâ fluvialibus aquis facit vim; quâ in partes illico discesserunt, aperuerúntque perambulanti viam. Filii Prophetarum *Hierichuntini*, qui ad observandum *Eliam* prodierant, *Elisham* observabant; & aquarum conspicati miraculum, facilè crediderunt, propheticum *Eliæ* spiritum in *Elisham* transivisse. Obviàm ergò cùm occurrissent, eum ut principem sui ordinis venerati sunt. Rogaverunt deinde ut "liceret sibi *homines* quos paratos habebant *quinquaginta ad perquirendum Eliam* "mittere; *nè fortè spiritus Dei sublatum* à terra *in montem aliquem vallémve conjecisset.* "Frustrà id facturos, *Elisha* respondit. Quippe in cœlos sublatum, in terris non posse "reperiri, frustrà quæri. Importuniùs tamen flagitantibus annuit tandem, ut viri 50 trium dierum operam pervestigantes *Eliam* perderent.

& Thaumaturgus per omnia similis.

Hierichunte jam agebat novus præses Prophetarum *Elisha*: quam urbem, dirutam à *Josua* exsecratámque, *Hiel* quidam *Bethelita*, nihil veritus diras à *Josua* denunciatas, (*Jos.6.26.*) instaurare nuper *Achabo* regnante ausus est. At magno ei pretio constitit hæc audacia; filii *Abirami* pretio natu maximi, cùm fundamentum jaceretur urbis novæ, & *Segubi* natu minimi, qui sublatus est eùm opere jam perfecto staturentur portæ. At nec in loco sita est satis commodo aquæ penuriâ. Unicus enim erat fons, & is aquæ minimè salubris, quippe quæ abortum pareret. Itaque cives convenerunt *Elisham*, opémque implorârunt hac in re, ut sanarentur aquæ. *Elisha* gratificari civibus vel Prophetarum gratiâ non recusavit. Quare novum sibi salem in salino allatum novo in aquæ scaturiginem injecit, verbáque simul hæc addidit, *Sic ait Jehova, Aquam ego hanc sanatam volo, nè sit indè deinceps abortus aut mors.* Ex eo tempore saluberrimam noxius fons *Hierichuntinis* aquam reddidit. Indè mox *Bethelem* ascendit Propheta, ubi alterum fuit Prophetarum collegium. In via egressi ex urbe pueri, *Israelitica* religionis urbe, hominum (ut credibile est) profanorum & idololatrarum filii, Dei Prophetæ illudebant, vociferantes, *Ascende, calve, ascende, calve.* Impietatem tam præcocem in pueris non tulit pius vir, gravissimam futuram si adolesceret. Exsecratus ergò in nomine *Jehovæ*, ursis tradidit castigandos. E sylva enim propinqua prodeuntes duæ, quadraginta duos è pueris discerptos devorârunt. *Bethele* Propheta montem *Carmeli* petiit; *Samariam* indè reversus est. (*2 Reg. 2.*)

§ 11. Defecisse ab *Israelitis Moabitam* diximus. *Mescha* enim rex pecudum ditissimus, qui agnorum 100000 arietúmque totidem hactenus persolverat annuatim, consuetum detinet tributum, & obsequium negat. *Jehoramus* ergò populum suum recenset, milites conscribit, & auxilium à *Judæo* petit. Annuit is, & reges unà tres, *Joramus*, *Jehosaphatus*, & *Idumææ* prorex, qui *Judæo* suberat, cum ingentibus copiis in *Moabitidem* proficiscuntur. Sed ut fallerent, ac inopinantes adorirentur, non eò rectà, sed per *Idumææ* solitudinem circuitu dierum 7 perrexerunt. Per deserta facientibus iter aqua tandem defecit, magnâque laborabatur siti. Calamitatem hanc *Jehovæ* acceptam retulit, non suis Vitulis, *Jehoramus*; eum conqueritur reges tres in has angustias conjecisse. De remedio certè *Jehosaphatus Jehovam* esse implorandum putat. Adsitne igitur aliquis *Jehovæ* Propheta rogat. Ex *Israelitis* didicit, *Elisham* adesse. Pergratus adfuit de *Elisha* nuncius. Ejus operâ consuli *Jehovam* posse non dubitabat. Eum ergò reges convenêre tres. Primus obtulit se *Jehoramus*, quem Propheta verbis acrioribus corripuit. "*Quid mihi tecum est, Jehorame*, inquit, ut "tu ex me quæras consilium Dei? *Ad patris matrísque tuæ prophetas*, prophetas *Ba*-"*alis te conferas.* "Faveto linguâ, respondit rex. Nec enim ego solus, verùm & "alii duo mecum *reges* periclitantur. In has nos siticulosas arenas tuus *Jehova* per-"tulit, *ut Moabitis* prædam trucidandos *traderet*. "*Jehovam* & ego testor, ait Pro-"pheta, *exercituum Deum, cujus in conspectu oculísque sum, nisi Jehosaphatum revere*-"*rer, nè conspectu oculísve meis dignarer te.* *Nunc autem, Judæi* regis gratiâ, *huc ad*

Moabitis rebellibus bellum inferunt Joramus, Jehosaphatus, & Idumæa prorex;

A.M. 3110.

"*me fidicinem vocate.* Vocatus est, eóque citharam pulsante, sedatum hymnis quibusdam spiritualibus animum (quem perturbaverat importunus rex) spiritus invasit propheticus; quo agitante, sic effatus est. "*Fossas effoditote in valle hac, ait Jehova. Nullum audietis ventum, pluviam nullam videbitis.* Fossæ *tamen aquis* occul-"tis *impleta* suppeditabunt *potum* abunde, *quo & vos pecoráque vestra* saturemini. Sed "*leve* beneficium *hoc* & exiguum *videtur.* benignissimo *Deo.* Multò vobis majora "destinat. Ipsos *Moabitas* vincendos vinciendósque *tradet in manus*, qui etiam "ipsi Deo rebelles, à Religione vera desciverunt non minùs quàm ab *Israelitarum* "imperio. Quare *vos civitates* eorum *omnes munitas diruetis*, *omnes* fructiferas *ex-"scindetis arbores*, *obthurabitis fontes*, *agrósque fertiliores obruetis lapidibus.* Manè proximo, ubi matutinum adsuit sacrorum tempus *Hierosolymis*, per viam *Idumea* manaverunt aquæ, & vallem omnem impleverunt. Haud ignorabant *Moabitæ*, tanto exercitu, etsi per viam alienam, peti se. Quare suas & ipsi copias in procinctu habebant, quantascunque poterant per universam ditionem colligere; hostésque in limitibus suis exspectabant. Manè autem, ubi aquam in valle Solis orientis rubescentem radiis conspexerunt, nihil de aqua suspicantes in solo aridissimo, sanguinem credidêre, hostium sanguinem suis mutuò cæsorum telis. Ad prædam igitur colligendam semet adhortati, ad castra *Israelitarum* tumultuosè descenderunt: ubi prælio excepti, qui de præda solummodo cogitabant, facilè in fugam abacti, magnâque strage per omnem longè latéque regionem trucidati sunt. Urbes diruuntur, succiduntur arbores, obstruuntur fontes, agri fertilissimi quique lapidibus obruuntur; quod imperaverat Deus. Regem ipsum ditione ferè totâ exutum in *Cir-haraschetha* muros compingunt; quos & ipsos graviter oppugnant funditores. Veritus *Moabita* nè & ipse captâ urbe caperetur, cum septingentis suorum validissimis *Idumaeorum* castra perrumpere conatus est. At hostium repugnantium sustinere vim non potuit. Capto igitur *Idumai* regis filio & regni hærede, in urbem reversus est. Cúmque obsidione gravi premeretur, eum in muris holocaustum obtulit: unde inter *Idumeum* & *Israelitam* acerrimæ contentiones ortæ sunt. Maluit enim *Jehoramus* urgere obsidionem, & urbe captâ consummare victoriam, quàm, ut redimeret *Idumai* filium, infectâ re discedere. Vehementer igitur indignatus ille castra deseruit & causam *Israelitarum*, domúmque se recepit cum suis. Eo discedente, adeò debilitatæ sunt *Jehorami* vires, ut de urbe potiunda desperans, obsidionem solverit, *Samariam* denique redierit cum exercitu. Aliqui suum à *Moabita* immolatum fuisse filium volunt, sacrum piaculare immanibus suis diis. At verò parricidium *Moabita* cur *Israelitam* arceret ab obsidione, victoriâque propè jam parta, non capio.

Elisháque prædicente, / *victoriam obtinent,* / *non completam.*

§ 12. Eò & *Elisha* retulit se. Sed occurrit ei vidua quædam in via, Prophetæ alicujus defuncti conjux, quæ de angustiis rei suæ familiaris flebiliter conquerebatur. "Eheu! inquit, Divine vir, *servus ille tuus* & *maritus interiit meus*, *teste vel te bo-"mo religiosus*; at pauper idem æréque oppressus alieno. Mihi verò misellæ nihil "est relictum quo dissolvam. *Adsunt* ergò severissimi *creditores*, *meos rapturi filios* "*in servitutem*, cùm alia nulla sit debiti expediendi ratio. "Equidem doleo tuam "vicem, ait Propheta. *A me* verò *quid fieri vis?* Nec enim vel mihi pecuniæ re-"dundant. Ope forsan Divinâ viri pii viduam sublevabo. *Quid habes* reliquum "*domi?* "Quid habeam quæris domi? respondit mulier. Vis uno verbo dicam om-"nia? *Una mihi lecythus olei est*, *præterea nihil.* "Satis id, inquit *Elisha.* *I* nunc, "*accipe* de tuo *mutuòve vasa quàm* potes *plurima*, eadem *vacua*, & quæ capere oleum "possint. *Occlusis deinde foribus*, *& filiis* tibi opitulantibus, de tua lecytho *in alia* "*infunde vasa*, donec *impleantur* omnia. Paruit Prophetæ mulier proba, etsi rem imperanti vix credibilem. Cúmque perfecisset, nec jam ampliùs redundaret oleum in lecytho, vasis omnibus completis, renunciavit *Elishæ* rem. Is "*vendere* jussit *oleum*, "donec *solveretur debitum*; *reliquum sibi filiísque ad alimentum haberet.*

Elisha viduam sine pecuniis locupletat.

Per *Shunamum*, in tribu *Issacharis* oppidum, ultro citróque sæpius commeabat *Elisha.* Opulenta id & perhospitalis mulier quædam animadvertit, peregrinúmque in suam invitavit domum, ubi liberalissimè acceptus est. Cùm sæpius eadem præteriret, consuetudine frequenti perspexit mulier virum sacrum & Prophetam fuisse, (nondum scilicet miraculis vulgò inclaruerat,) viróque suo persuasit ut cœnaculum ei proprium ædificaret; idem ut lecto & mensâ rebúsque aliis necessariis instrueret, quò, cùm eà faceret iter, semper diverteret *Elisha.* Gratissimum id habuit Propheta, adeò ut ex *Gebazi* servulo suo quæreret solicitè, quo benignitatem hanc munere com-

A Shunamitide hospitio accipitur:

A.M. 3110.

compensaret. Et rogare jussit mulierem, "*qua in re* tam benigno hospiti grati-"ficaretur: *an à rege* aliquid *militiave præfecto* ejus esset gratiâ *petendum*. Respondit mulier, "sibi non esse opus aut regis gratiâ, aut præfecti militum. *Po-"pularium suorum* benevolentiâ niti se, satis tutam ab injuriis. Nihil desiderare "præter *filium*, qui in patris bona succedat hæres. Sterilem verò se *virúmque senem* "abjecisse omnem sobolis spem. Vocata igitur ad Prophetam, cùm ad ostium exspectaret pudicè quid esset dicturus, "Filii desiderio anxiam video te, ait *Elisha*. *Hâc* "ergò post annum *tempestate filium editura es*, & compos voti fies. Mulier dubia nuncióne felici nimis fidem haberet, "Obsecro te, inquit, *domine mi*, *Divine vir*, *nè* "*illudas mihi* vanâ spe, sed quod locutus es ratum faciat Deus. Fecit ergò ratum Deus, eâque post annum tempestate, filium viro suo mulier, gaudium utrique maximum filius peperit. Qui Prophetam Dei eo ipso nomine gratiâ Dei tam liberaliter habuissent, à se Deus præmio, Prophetâ ministro, non à rege præfectóve militum, donari voluit.

cui sterili à Deo procurat filium,

A.M. 3115.

Contigit hoc tempore ut *Shunamitidis* filius, de quo ei prædixerat *Elisha*, moreretur. Quanto cum gaudio acceperat mater, tanto amisit cum luctu & dolore. Tamen aliquam fovebat spem, posse Prophetam, qui dederat, etiam restituere ademptam vitam. Tantâ illum valere apud Deum gratiâ credidit. Quare puerum defunctum in ejus lecto deposuit: ipsa, pueri celatâ morte, nè virum dolore affligeret, qui jam aberat domo, ab eo redeunte rogat, uni ex famulis veniam ut det secum proficiscendi ad Prophetam; non moraturam se pollicita. Miratus conjux quid sibi vellet, quæ tempore minùs opportuno molestiam facesseret Prophetæ, cùm nec Sabbatum esset nec Novilunium, importuniùs roganti concessit. Servum igitur passu incitato properare mulier jussit, nec morantem sui causâ retardare cursum. In monte *Carmeli* jam agebat *Elisha*; qui, ut è longinquo *Shunamitidem* conspexit, aliquid adversi contigisse metuens, ministrum suum jussit occurrere, & rogare, *num salva* omnia: *num salvus ei vir*, *salvus puer*. Ea paucis famulum absolvit, ad dominum properabat; procidénsque in humum, ejus arctissimè pedes amplexa est. Abstrahere *Gehazi* volebat, sed *Elisha* prohibuit. Magno enim aliquo dolore afflictum ei animum perspiciebat; quam sibi rem non indicasse *Jehovam* mirabatur. Ubi verbis dolor indulsit veniam; "*An* non *ego filium*, inquit, *à te*, *mi domine*, vehementer "*expetii?* Promittente verò *te*, *an non* obnixè *rogavi nè me luderes*, & lactares vanâ "spe? Facilè intellexit his interrogatiunculis Propheta quid accidisset, quid ea jam fieri flagitaret. Jussit illico servulum *Gehazi* "cum *suo baculo* festinare, *neminem* "*salutare*, *nemini respondere*, quo moretur in via: *suum* verò *super faciem pueri* de-"functi *scipionem ponere*, quo ad vitam revocetur. Abiit *Gehazi*, non & mulier. Ea sanctè profitetur, "*Ut vivit Jehova*, inquit, *ut vivit anima tua*, *non derelinquam* "*te*, donec ipse mecum proficiscaris. Cùm aliâ conditione discessura non videretur mœstissima mater, comitatus eam est *Elisha*, obviámque habuit redeuntem *Gehazim*, qui se baculo Prophetæ profecisse nihil renunciavit. Ubi ad puerum Propheta ingressus est, primò Deum precibus aggreditur importunis. Deinde puero nudus nudo incubuit, quomodo *Elias* jam antea viduæ *Sareptanæ* filio. Suo corpore pueri volebat carnem incalescere. Cùm nondum imprimeretur vivida vis, secedit paulisper in domum; mox redit, & quo priùs modo recumbit in puero. Tandem exaudivit Deus, incaluit puer, sternutavítque septies, & oculos aperuit reviviscens. Advocata mater viventem valentémque filium recepit munus gratissimum, devolutáque ad pedes humillima reverentiâ Prophetam dignata est. Monuit eandem *Elisha* de fame septennio grassatura in *Israelitide*, consuluítque ut, vertendo solum, suæ familiæque saluti quàm primùm consuleret. Mulier igitur cum suis omnibus apud *Palæstinos* per septennium commorata est. Aliis præterea miraculis *Elishæ* fama cœpit indies propagari. Reversus enim *Gilgalem* ad filios Prophetarum, magnam in iis locis penuriam annonæ reperit. Famulum ergò suum jussit in olla quæ aderat magna pultem coquere, quâ Prophetarum collegio levaret famem. Is in agrum egressus ut olera colligeret, magnam colocynthidis agrestis vim insciens decerpsit, conscissámque permiscuit in polento. Alii comesturi jam facilè adverterunt perniciosum *Gehazis* inscii errorem, *Elishámque* inclamaverunt, venenum & *mortem esse in olla* vociferantes. Ille igitur, farinâ tantùm injectâ, sustulit veneni vim, sanam reddidit comedentibus pultem; nè quis noxium & pestiferum experiretur beneficium suum. Interea pius quidam vir, è planitie feraciore, hordei sui primitias attulit ad

eundémque mortuum ad vitam revocat.

Eidem prænunciat famem septennem.

Aliáque atque alia miracula edit.

A.M. 3115.

Prophetam, opportuno famis tempore, panes viginti, & spicas recentes cum glumа. Propheta igitur ministro suo imperavit, ut "mensam instrueret, *apponerétque multitudini* quæ aderat cibum *quo vescerentur*. Miratus *Gebazi* quid sibi vellet, "nihil habere se respondit, nihil videre quod apponatur, quóque *centum viri* saturentur. Iterum edixit *Elisha* "*cibos* ut *apponeret*. *Quippe Jehovam ità statuisse*, populo huic, utut magno, satis supérque futurum quod apponeretur. Cùm ægre tandem apposuisset, comederunt omnes, & saturati sunt; reliquúmque fecêre multum pauperibus etiam profuturum. Aucti erant tanto numero jam filii Prophetarum *Gilgale*, ut angustiæ loci tantæ multitudini non sufficerent. Ab *Elisha* ergò præside suo petivêre, ut liceret sibi sylvam in ripa *Jordanis* fluvii cædere, quò nova sibi construerent ædificia, & habitarent laxiùs. Permisit *Elisha*. Sed ut unà proficisceretur ipse obsecraverunt. Profectus est. Accidit fortè dum eorum unus lignum dejiceret, securis etiam ut caderet in flumen. Queri protinus apud Prophetam qui amiserat, eóque ferre graviùs jacturam, quòd commodata securis esset, non sua. In loco demonstrato Propheta lignum injicit, quo factum est ut ferrum protinus enataret, eíque redderetur qui amiserat. Præterea, cùm *Syri* & *Israëlitæ* bello inter se contenderent, omnia *Benhadadi* consilia prodita *Joramo* sunt ab *Elisha*. Cúmque de insidiis ei positis monuisset regem sæpius, missis exploratoribus verissima comperit quæ indicaverat Propheta. Tandem animadvertit *Benhadadus* sua prodi arcana, & eludi strategemata. Suos ergò familiares & omnium consiliorum participes conscióśque suspicari cœpit quasi proditionis reos. Illi verò, ut amolirentur à se tantum nefas, ex aliquo *Israëlitarum* indagârunt didicerúntque ipsam rem; "consilia *Syrorum Elisham* prodere, qui *Joramo* ipsa *renunciare verba* soleret *quæ in thalamo loqueretur* intimo *Benhadadus*. Quæsitum ergò est de *Elisha*, ubi degeret; missi qui caperent, adducerentque ad regem. *Dothane* tum agebat *Elisha*; quam ut obsiderent, Prophetámque abducerent, equitum turmæ curruúmque iter eò nocturnum confecerunt, quas urbi circumfusas *Gebazi* manè conspicatus est. Magnâ igitur vociferatione servus pro metûs magnitudine quo perculsus est dominum suum inclamavit; obsideri se ab hostibus, elabi non posse. Hâc eum formidine ut levaret *Elisha*, "multò *plures* dixit *à suis stare partibus*, quàm contra se venirent. Oravítque Deum, ut famulo suo aperiret oculos. Illico aperti sunt, conspexítque *Gebazi* undequaque montana equis & curribus igneis coopertа. Iterum oravit Propheta, ut "hostium oculis tenebræ quædam offunderentur, nè cognoscerent quem essent in locum delati. Cùm ergò ad capiendum *Elisham* ingressi urbem, penè in manibus eum tenerent jam; ille obvius ultro monuit eos errare. "*Non hunc esse* locum, *non urbem hanc* quam peterent. *Se*, modò *sequerentur*, rectà *eos ad Elisham perducturum*. Voluit Deus ut crederent, ut sequerentur, donec in ipsam perduxisset *Samariam*; ubi hostium copiis circundati facilè potuissent deleri: quod & *Joramus* rex erat libentissimè facturus, nisi prohibuisset Propheta. "Nec enim ità sævire *in* hostes *bello captos* licere dixit; multò minùs in hos non nisi suo captos beneficio, qui nihil dedissent damni malive. Sed *proponi* jussit quod jejuni *ederent biberéntque*; ità incolumes dimitterentur. Nam orante Prophetâ ut illis patefierent oculi, facilè perspexerunt quanto fuissent in periculo; adeóque territi sunt, ut turmatim deinde nunquam ausi sint *Israelitidem* invadere. Sed justo exercitu *Benhadadus* ipsam *Samariam*, regni caput, obsidione arctissimâ cingendam censuit, omnésque aditus ità præclusit, ut fame quàm armis oppugnarentur magis. Quippe asini caput octogenos siclos, columbarum ingluvies quinos valebat. Cúmque rex mœnia circumiret, inclamavit mulier quædam querulâ voce, ut *servaret se*. "Imò *servet*, si potest, *te Deus*, ait rex. Nec enim in mea est potestate, vel *ex area* frumento, vel *ex torculari te* vino *reficere*. *Quid* autem *rei est*, quòd regem inclamas? Ea narrat causam sanè luctuosam. "*Mihi* cum vicina, inquit, *muliere* ità convenerat, ut *meum filium heri comederemus*: ea *suum* pollicita est *hodie*. Jam verò *illa suum abscondit* postquam *depasta est meum*. Cùm hæc audiret, ægerrimè tulit rex tam indignam inhumanámque rem. Cúmque maximi doloris indicio lacerasset prò more sibi vestes, cilicium animadvertit populus regio corpori admotum, perspicuo luctûs argumento. Exsecratus itaque se, nisi *Elisha* caput eo die amputaret, qui lactâsset eum vanâ spe, donec omnia jam devorâsset fames; unum illico è proceribus submisit, qui facinus in Prophetam designatum perpetraret. Domi sedebat *Elisha*, assidentibus ei primoribus populi. Cúmque præviderct animo quid esset facturus rex, "*Perspicitisne*, inquit,

Benhadadus præ metu panico *Samariam* desinit obsidere.

A.M. 3115.

"inquit, *ut iste filius homicidæ* patrizet, sicariúmque huc *ut meum auferat caput emi-* "*serit? Fores claudite*, nè admittatur, *& in* ipsis *eum foribus comprimite*, donec Dei "mandata exposuero. *Nonne* & *dominus* ipse famuli *vestigia* persequitur? Cùm intravisset nuncius regis, & à primoribus qui aderant cohiberetur nè in Prophetam irrueret; "*Quid*, inquit, *ampliùs* frustrà *nos Jehovâ nitamur* Deo? ejúsve opem "imploremus? Nonne *ab eo* nata immisśáque *sunt hæc* in nos *mala?* Tum *Elisha*, "Attendite, inquit, *accipitéque verbum Jehovæ* Dei. *Hâc diei crastini horâ, satum* "*simile siclo, siclo bina venient hordei sata in* ipsa *porta Samariæ*. Aderat ipse jam rex, tribunúsque ille cujus manu nitebatur ludibrio habuit Prophetæ verba, ut majora fide. "Quid hoc, ait, prodigii est quod tu narras ut eludas nos? *Si cataractas ape-* "*riret in cœlis Jehova* quibus demitteret frumentum, *fierine hoc posset* quod tu pollice-"ris? "Et potest, & fiet, respondit *Elisha*; *túque ipse videbis* frumentum, *at non* "*comedes*; oculis tantùm, non & ore senties. Dum hæc agebantur, ad portam urbis fortè jacebant homines leprosi quatuor, quibus vitæ nulla erat conservandæ spes, nisi hostium se clementiæ traderent. Humanum esse reputabant, hominum affectis corporibus morbóque suo pereuntium misereri. Quòd si ab hoste cæderentur, non nisi moriendum sibi, morituris mox, eò si non consugerent, inexpugnabili fame. In hostium ergò se castra sub auroram contulerunt mendicaturi cibum. Ubi ad extremos castrorum limites pervenerunt, altum erat ubique silentium. Nullus aderat usquam. Panico enim terrore cœlitus immisso consternati omnes per noctem aufugerant. Quippe magnum sibi videbantur audire strepitum equorum, armorúmque & curruum; faciléque animos induxerunt ut crederent, *Ægyptios Hithæósque* à *Joramo* conductos ingenti eum exercitu auxiliatum venisse *Israelitis*. Quare summâ festinatione proripuerunt se, de sua quisque salute solicitus, equis asinísque relictis, commeatúque & divitiis omnibus. Leprosi, cùm neminem audirent, neminem viderent in castris, ingressi tentorium rebus omnibus refertum, operam primam levandæ fami dederunt comedendo bibendóque; inopiæ proximam, colligendo auferendóque aurum argentúmque & vestes: quæ cùm in locis occultis abscondissent; rediverunt ad prædam in alio tentorio novam. Tandem subveriti, nè, si claro mox die pateret civibus hostium fuga, ipsi malè mulctarentur, qui non prodidissent, ad urbem properârunt; appellatóque janitore, quæ vidissent renunciârunt. Rex ipse, ubi audivit rem opinione majorem, illico surrexit, non & illico habuit fidem hostes aufugisse. "Simulare dixit fugam, & *latere* alicubi, ut *egredientem* se cum suis "*intercipiant*. Consultum igitur visum est, antequam populus invaderet hostium castra, equites duos emittere speculatum. (Perexiguus enim reliquus erat in urbe numerus equorum.) Illi ad *Jordanem* usque fluvium hostium vestigia collegerunt. Viam reperêre omnem stratam vestibus atque vasis, quæ abjecerant hostes ut impedimenta fugæ. At nulli in castris, nulli usquam in insidiis erant *Syri*. Quo relato ad regem nuncio, emissi protinus qui castra spoliarent; unde frumentum in portam allatum est venale populo. Similæ satum siclo, siclo bina hordei sata vendebantur; quod prædixerat futurum *Elisha*. Sed ut ritè distribueretur frumentum sine rapina & vi, huic portæ anctionique præfectus est tribunus ille incredulus, qui Prophetæ dicta eluserat hanc pollicentis annonæ vilitatem: qui cùm populo, fame urgente nimis importuno, pro autoritate sua obsisteret atque obniteretur, multitudine ingruente, nec ferente moram, obrutus tandem & conculcatus interiit. Vidit frumentum eo quo promiserat pretio Propheta; sed indignus à Deo habitus est qui gustaret.

A.M. 3116.

§ 13. *Jehosaphato* defuncto, regnum *Judæ* maximus natu filiorum *Jehoramus* tenuit, quem jam antea, quinto anno *Jehorami Israelitici*, (2 Reg.8.16.) in regni consortium admiserat, quò præciderentur ansæ omnes innovandi res concertandíque de regno. Animadvertit enim, *Israelitas* novarum rerum regúmque admodum studiosos fuisse, ac sæpius ante annos perpaucos immutavisse. Morbus idem nè & *Judæos* vicinitate corriperet, quâ fieri potuit industriâ prudentiáque sibi prospiciendum putavit. Ad bellum igitur *Gileadicum* profecturus cum *Achabo*, videtur filium sibi proregem constituisse, nè, si quid sibi humanitus accidisset belliganti foris, aliqua esset contentio de successione domi. Nam 2 *Reg*. 1. 17. dicitur *Jehoramus Achabi* filius inivisse regnum anno secundo *Jehorami* hujus *Judæi*. Artificium hoc subrogandi reges ab *Achabo* didicisse videtur *Jehosaphatus*; qui filium suum regno præfecit *Achaziam*, ad bellum profecturus contra *Syros*, nè quis, obeunte se, præverteret regnum

Jehoramus sex fratres è medio tollit Judæorum rex impius;

A. M. 3116.

regnum à ſuis. Nam *Achazia* cœpiſſe dicitur regnare anno 17. *Jehoſaphati.* (1 *Reg.* 22. 51.) Alios habuit ſex filios *Jehoſaphatus*, quibus dona plurima & pretioſa, munitáſque urbes in *Judæa*, donavit; hæredi regnum tradidit. Animadverterat quippe ſenex in *Jehoramo* animi ſigna quædam malevoli erga fratres, certáque ſimultatum indicia. Magnam ergò pecuniarum vim, atque urbium munimenta, non tam dignitati filiorum quàm ſaluti conſulens, iſtis filiis erogavit. At viventibus cavere fruſtrà mortuus conatus eſt: paucæque urbes contra ſummam regis potentiam haud magno erant præſidio futuræ. Patre igitur moriente, ut primùm ſuo jure moréque regnavit *Jehoramus*, ingenium odiúmque prodidit, fratréſque unâ cæde omnes è medio ſuſtulit. Nec eos duntaxat, ſed etiam procerum nonnullos, qui fratrum ſtudere partibus videbantur. Facinus horridum & immane! Quis ab homine tam in fratres inhumano & impio pietatem in Deum exſpectet aliquam? Quaſi *Achabi* hæres eſſet, non *Jehoſaphati*, ità vitulinam coluit religionem, *Jehovam* Deum abjecit. In Excelſis enim quæ conſtituerat in montibus *Judææ*, populum ipſóſque *Hieroſolymarum* cives eò minis & vi adegit, ut idolis ſacra facerent. Quippe *Athaliam*, *Achabi*

deinde malis omnimodis excruciatus,

filiam & *Jezebelis*, uxorem duxerat, neptem *Omri*. Quare à *Jehova* abjectus ipſe, maliſque graviſſimis contritus eſt. Rebellârunt inprimis *Idumæi*, qui à *Davide* perdomiti hactenus paruerant imperio *Judæorum*. Jam verò è ſuis novum ſibi præpoſuerunt regem. Magno quidem curruum & principum apparatu conatus eſt *Jehoramus* ad obſequium perduelles revocare, noctúque obſidentem ſe multitudinem hoſtium magnâ clade affecit; in ſuam ditionem redigere non valebat. Victoriam de rebellibus reportavit, reliquit libertatem: ex eo nunquam ſubditi ſunt *Judæis*. (*Gen.* 27. 40.) *Libna* quoque, *Judææ* munitiſſima ſacerdotalis urbs, & quondam regia,

quæ *Elias* ei epiſtolicè prædixerat.

(*Joſ.* 10. 29, 30. & 21. 13.) defecit à *Jehoramo*, cùm ille à Deo defeciſſet. Scriptæ quoque ab *Elia*, jam antequam in cœlum aſſumeretur, literæ *Jehoramo* traditæ ſunt. Præviderat prædixerátque impietatem hanc futuram religioſiſſimus Propheta; ut de regno *Cyri Eſaias*, (44. & 45.) & alius de *Joſia*. (1 *Reg.* 13. 2.) Idque ut à Propheta fieret abſente voluit Deus, nè in præſentem fortè ſæviret impius impoténſque rex. Sic autem in *Jehoramum* declamavit *Elias*. " *Sic ait Jehova Davidis*, familiæ tuæ " principis, *Deus: Quoniam à tui patris Jehoſaphati* pietate avíque *Aſæ deſciviſti*, nec " majorum tuorum, *ſed regum Iſraeliticorum veſtigiis inhæres*; nec ipſe modò impius " & impurus es, ſed *&* populum *Judaïcum & Hieroſolymitanum adigis ad* ſacra cum " idolis *adulteria, ut Iſraeliticum* adegit *Achabus*; quoniam *& fratres tuos*, multò *me-* " *liores* vitáque digniores *te*, immani parricidio *contrucidâſti*; *ecce*, *magnis* te *conteret* " *malis* ſcelerum juſtiſſimus vindex *Deus*, in *populo* tuæ impietatis participe, in *liberis* " *uxoribúſque tuis*, in *bonis facultatibúſque*, in ipſis denique *viſceribus tuis*, quæ alie- " nis fortaſſe malis non movebuntur. Et eum hoc morbo biennio conflictatus, *exe-* " *untibus* tandem ac putreſcentibus *inteſtinis* miſerrimè excruciatus interibis. Quæ omnia mox ei reipſâ contigerunt ut præmonſtraverat Propheta. *Palæſtini* & *Arabes* irruentes in *Judæam*, & reliqua depopulati, ipſam diripuerunt regiam, abſtulerúntque omnia, opes, uxores liberóſque *Jehorami*, liberis indigniſſimi, qui ſui patris filios indigniſſimè trucidárat. Unicus tantùm evaſit fortè minimúſque, *Davidici* regni ſemen; qui *Jehoachas*, idémque *Ahazia* & *Azaria*, vocabatur. Cúmque nihil hæc omnia proficerent ei ad ſanitatem mentis, corporis quoque ſanitas adempta eſt. Inteſtinorum graviſſimo laboravit morbo per biennium; quibus tempore conſtituto à Propheta ex alvo erumpentibus, ſummo cum dolore & cruciatu animam tot ſcelerum conſciam exhalavit. In civitate quidem *Davidis* ſepultus eſt; at nec in ſepulchris majorum, nec eâ funeris pompâ quâ reges alii. Ità enim vixerat regnaverátque annos octo, ut & ipſum ſuæ vitæ, regníque ejus populum maximè tæderet. Neque tamen ut *Jeroboamus* & *Baaſha*, *Achabúſque* mox, funditus cum familia deletus eſt, *Davidis* gratiâ. Nam ex ejùs filiis minimum, & unicum qui ſupererat, *Ahaziam*, ſive *Azariam*, qui & proregis munere perfunctus eſt anno patris ultimo, (2 *Reg.* 9. 29.) in ſolio paterno repoſuerunt *Hieroſolymitani* cives. Sed

A. M. 3120.

& hic anno quo regnavit unico, avo *Achabo* ſimilior quàm *Jehoſaphato*, pravis perditíſque *Athaliæ* conſiliis, & aliorum ex *Achabi* familia, quibus gubernandum ſe tradidit, in idololatriam omnéque vitium & exitium præcipitatus eſt. Tanti eſt diſcriminis, propinquitate nimiâ homines improbos attingere.

Shunamitis ab exſilio ſeptenni redit.

§ 14. Redierat jam *Shunamitis* ab exſilio ſeptenni, quò *Eliſhæ* monitu fames eam exegerat. At, abſente domino, alius interim fundum ejus atque larem occupárat.

Regem

Regem igitur appellat mulier, ſuppliciſſiméque rogat, ut ſua ſibi jam reduci reddentur. Vix attendit *Jehoramus*, qui tum fortè *Gehazim* ipſe de miraculis *Eliſhæ* diſſerentem attentiùs audiebat. A. M. 3120. Inter alia narrabat *Gehazi* de puero defunćto, quem à mortuis ſuſcitaverat *Eliſha*. Cúmque mulierem ſupplicantem attentiùs obſervaret, ipſam pueri matrem agnovit; &, “*Hæc*, inquit, *ea eſt*, *cujus revocatus eſt in vitam* “*filius*, *&* ille ipſe *hic eſt puer*. Cùm ergò & mulier interroganti regi eadem confirmaret quæ dixerat *Gehazi*, quadam miraculi reverentiâ impulſus rex, protinus imperavit, ſuus mulieri fundus domúſque ut redderentur, annuique reditus agrorum ex quo diſceſſerat.

Erat apud *Syros* militiæ præfećtus *Naamanus*, fortiſſimus vir, ideóque regi ſuo chariſſimus. *Naamani morbus, & curatio,* Ab hoſtibus enim *Syros* vindicârat ſæpius. At idem leprâ miſerè laborabat. Captivam fortè habuit domi puellam *Iſraeliticam*, ſuæ famulam uxoris. Ea monuit dominam de Propheta qui fuit *Samariæ* reddituro facilè ſanitatem hero, ſi eum conveniret. *Eliſham* volebat. Uxor eadem de re monuit *Naamanum*, *Naamanus* regem; qui, pro amore ſummo in præfećtum ſuæ militiæ quidlibet fаćturus, ad regem *Iſraeliticum* literas tradidit, quibus *Naamanum* ſe miſiſſe indicavit ſervum ſuum, ut eum leprâ levaret ſanúmque redderet. Cùm legiſſet *Joramus*, vehementer perculſus atque indignatus eſt; laceratíſque veſtibus ad proceres qui aderant, “Quid? inquit. *Mêne pro Numine Syrus* habet, qui valeam cui libet *adimere vitam, redderéque? Ecce ut diſcordiarum* atque belli *contra nos anſam quærat*. *Samariæ* tum aderat *Eliſha*; qui cùm audiret hæc, regi per nuncium ſignificavit, “non “opus eſſe ut tantopere turbaretur *Syri* literis. Mitti voluit *Naamanum ad ſe*. Nam “fore dixit ut *Syrus cognoſceret eſſe Iſraelitis prophetam*. Eò igitur miſſus illico *Naamanus* unà cum ſatellitio, ante oſtium Prophetæ in curru ſedens exſpećtabat. Deſcendere non dignatus eſt faſtuoſus miles. Nec ad eum deſcendit Vates Dei. Tandem ab *Eliſha* nuncium accepit, ut “*in* fluvio *Jordane ſepties lavaret ſe*; ità *redituram carnem*, diſceſſurámque lepræ immunditiem. Militaris homo, faſtu aulico turgeſcens, tam parvi ſe à Propheta fieri tulit indigniſſimé. Et, “Quid hoc, inquit, ſibi vult? Contemptuíne me habet, quem nè oculis ſuis dignum putat? *Exſpećtabam ego ut deſcenderet ad me*, *invocatóque Jehovæ ſui Numinis nomine*, *manum admoveret* carni affećtæ, contrećtandóque *ſanaret lepram*. Egóne ut in *Jordane* me lavem? Quaſi verò *Abana & Parphar*, *Damaſcenorum flumina*, *non ſint* “*omnibus Iſraelitarum aquis* longè *præſtantiora*. Si aquis debenda ſit ſalus, meis debebo. Hâc exæſtuans irâ diſceſſurus erat *Damaſcum*. Sed è ſervis prudentiores ſubmonuerunt, “nè tam vehementer exardeſceret, contemneréťve mandatum *Prophetæ*. Quid enim *ſi magnam* gravémque *rem præcepiſſet? Recuſarétne id* ſalutis “gratiâ *facere? Quantò minùs* tam levem facilémque, *lavari*, *& mundum fieri?* Diſcuſsâ tandem irarum nebulâ, planè perſpexit prudens vir, veriſſima eſſe quæ ſervi dicerent. Si nihil proficeret his aquis, nihil obfuturas noverat. *Jordanem* ergò petit; ſepties lavat ſe. Quo facto, redit illi protinus nova & tenera quaſi puerilis caro, & leprâ levatus eſt. Cum univerſo igitur comitatu ad *Eliſham* redit; ac profeſſus, “*noviſſe jam ſe nullum in orbe terrarum eſſe præter Jehovam in Iſraelitide Deum*, orabat Prophetam, ut *munuſculum à ſe* gratitudinis argumentum *accipere* dignaretur. *converſióque ad Deum.* (Attulerat enim ſecum argenti 10 talenta, aureorúmque millia ſex, & veſtium novarum decem paria.) At Propheta iterum atque iterum, etiam juratus, accepturum ſe pernegavit. Petiit deinde *Naamanus*, ut “auferre ſibi liceret de ſanćta hac ſacráque Deo *Jehovæ terra quantum duo muli portare poſſent*, ut in ea ſacra “faceret *Jehova*, *nullum alium deinceps ſacrificio veneraturus deum*. Una tantùm *in* “*re condonare ſibi Jehovam* obſecrabat, ſi rege *curvante ſe in æde Rimmonis*, *& ipſe* “*pariter unà cum innitente ſibi* rege *corpus inflećteret*. Eam corporis *adorationem*, regi “datam, non *Rimmoni*, *à Jehova ſibi condonari* quàm humillimè rogavit. Propheta paucis ubi monuiſſet, nè iis de rebus eſſet ſolicitus, diſceſſum eſt. Famulus *Eliſhæ* *Gehazi*, homo avarus, munera tam pretioſa quæ obtulerat *Syrus*, repudiaverat Propheta, auferri prorſus omnia, non tulit. *Gehazi avaritiæ pœnas luit.* Quare imprudentiâ repudiantis heri damnatâ, *Naamanum* haud longè progreſſum magnâ feſtinatione clam domino conſecutus eſt. Facilè agnovit *Syrus* Prophetæ famulum. Deſcendit ex curru, obviámque ſe obtulit honorificè, ac rogavit “*proſperâne omnia*, quòd tam feſtinanter inſequeretur. “*Proſpera*, inquit *Gehazi*, *omnia*. Hoc autem eſt quod *à me tibi dominus nunciari vult*, *duos ad ſe juvenes è filiis prophetarum adveniſſe*. Petere igitur “à te

A.M. 3120.

"à te *unum iis talentum argenti* ut *des, vestimentáque duo.* Lætissimus *Naamanus*, quasi accepisset beneficium, quòd donare sibi liceret, gratámque haberet *Elisha* suam gratitudinem, jussit famulum auferre quantum petierat duplicatum, servósque misit è suis qui portarent. Cùm ad imminentem urbi clivum pervenissent, *Gebazi* servulos *Naamani* dimisit, munus accepit, ac in domo apud amicum clàm asservandum deposuit. Deinde coram domino stitit se. Haud ignorabat Propheta quò se recepisset, quídque fecisset famulus. Rogavit ergò undenam veniret. Ille, qui satis cavisse putabat se nè sui proderentur doli, negavit ullibi se fuisse ultra limites ædium. "Nullibi verò te? ait *Elisha. Nonne spiritus tibi meus aderat, cùm ex curru* "*tibi obvius vir* descendit? *Hoccine* tibi *tempus* opportunum videtur *accipiendi* mu-"nera, *argentum atque vestes*, agros *vineásque*, *armenta & greges*, *servos & ancillas* "denique? Qui munera *Naamani* accepisti, accipe & *lepram* simul, *tibi tuísque poste-*"*ris* hæreditariam. Abiit ergò *Gebazi* leprá tanquam nive totus albicans.

Elisha prænunciat *Benhadadi* mortem, *Hazaelísque* sævitiam.

§ 15. Decumbente *Syrorum Benhadado* rege, *Damascum Elisha* (monitu, opinor, Dei) profectus est. Quem adesse cùm æger accepisset rex, *Naamani* sanatione multísque aliis miraculis jam clarissimum, *Hazaëlem* jussit, aulicum præpotentem, ut munere aliquo salutaret Prophetam, interrogarétque de sua sanitate. Ex optimis quibusque rebus 40 camelorum onus pro munere *Hazaël* agitabat ad *Elisham*, ac de rege sciscitatus est. Respondit Propheta, "minimè letalem fuisse morbum, & fi-"eri *proculdubio posse* ut *convalesceret*. Atque ità regi dixit responderi velle se. Nihilominus *Hazaeli* renunciavit clàm, "sibi è cœlo *significatum* esse, quanquam "posset fieri per morbum, non tamen futurum ut convalesceret; *certò* statuisse De-"um ut *moreretur*. Tum fixis in *Hazaelem* oculis ad pudorem usque hominis rem admirantis, lacrymas quoque tandem profudit *Elisha*. Cúmque *Hazaël* causam rogaret, "Tute, inquit Propheta, mihi causa lacrymarum es, ubi *recolo* quanta meis "popularibus *impendeant à te mala. Flammis eorum propugnacula corrumpes, ferro* "*juvenes*, humi *allisos contrucidabis infantes*; Imò ex *dissectis* matrum *uteris* ad exi-"tium erues immaturos. "Absit verò, procul absit hoc à me nefas, ait *Hazael.* "Adeóne me inhumanum *esse*, & *caninis* planè moribus, *ut ista faciam?* "Imò facies, "dixit Propheta. Quippe *regem Syriæ futurum te mihi Dominus præmonstravit.* Ex eo igitur *Hazael* regni protinus concepit aluítque spem; domino tamen suo renunciavit, certam illi ab *Elisha* sanitatis factam spem. Ipse verò postridie stragulà in aquam tinctâ eam præcîdit spem, regem suffocavit, regníque sceptrum arripuit.

Inungit *Jehu* regem *Israëlitidus*;

Ut primùm accepit de morte *Benhadadi* nuncium *Jehoramus Israëlita*, antequam confirmaretur *Hazaeli* nova regni quam rapuerat præda, *Ramothas* in *Gileade* iterum sibi obsidendas putavit, quas frustrà pater ejus attentârat. Socius armorum accessit *Ahazia Judæus*. At *Hazael*, impiger & strenuus dux, suis opem allaturus properè adfuit cum exercitu, *Jehoramúmque* multis in prælio vulneribus affecit. Videtur tamen cepisse urbem *Israëlita*; ubi relicto *Jehu* qui præsideret, (bellicosissimo viro, & equitum præfecto, ait *Josephus*,) ipse ad vulnera curanda *Jezreëlem*, *Hierosolymas Judæus* se contulit. Sed & *Jezreëlem Ahazia* mox ad avunculum invisendum adit. Interim ab *Elisha* unus è filiis Prophetarum *Ramothas* missus est, qui *Jehu* regem inungeret, Deíque verbis imperaret, ut *Achabi* ac *Jezebelis* impietatem ulcisceretur, eámque funditus tolleret familiam; quomodo *Jeroboami* & *Baasha* omnes posteros delevisset Deus. Cum olei lenticula *Ramothas* festinavit Propheta; ubi *Jehu* fortè in consessu tribunorum & principum (urbe, opinor, jam captâ) bellicas agitabat res. Nuncium ei pollicitus Propheta (nam ex habitu, puto, gestúque Prophetam cognoverant,) seducto paululùm à reliquis capiti oleum infudit, simul hæc effatus, "*Sic* "*ait Jehova, Inungo regem te*, qui *populo* meo præsis *Israëlitico.* Et reliqua pluribus, de *Achabi* familia funditus exscindenda, & *Jezebele*, quæ præceperat *Elisha*, exsecutus, januam aperuit, foras proripuit se. Redeunte in concilium *Jehu*, cùm reliqui duces rogarent, "quid ille sibi voluerit *homo demens*; (sic enim profanis hominibus Prophetæ insani, suæque mentis parùm compotes, videntur;) ille, modestiâ quadam impeditus, declinare tergiversaríque primò; "Quid, inquit, ex me quæri-"tis? *Hominem ipsi novistis* qui sit, *quæque dixerit* novistis. Illi cùm novisse pernegarent se, efflagitaréntque importuniùs ut narraret, narravit omnia. Nam ex Prophetæ nuncio quod præ se ferebat, nihil à Deo ludicrum pollicente, & ex olei fortasse fragrantia quam erant odorati, magnum aliquid subesse conjiciebant. Ubi acceperunt

ceperunt quod res erat, hominis inſani omnes nuncio protinus obſecuti ſunt. *A.M.*
Subſtratis ei ſuis veſtibus, & in regii ſuggeſti faſtigium evecto, maximis clamoribus *3120.*
clangoribúſque buccinarum, *Vivat rex*, *Vivat Jehu rex*, apprecati ſunt. Ille accla-
mantes venerantéſque ſe duces ità paucis compellavit: " *Si vobis ità videatur*, magna-
" nimi duces, obtemperare mandatis Dei, & in hujus regni ſolio collocare me, liceat
" hoc mihi primùm admonere vos, *nè quis exeat* his portis *qui Jehoramo nunciet* no-
" vam rem; ſed ipſi primum *Jezreelem* nuncium ingratum afferamus, nè quis con-
" tra nos apparatus fiat. Armis igitur quàm primùm expeditis, *Ramothis* proruit
exercitus ducente *Jehu*. Cúmque appropinquarent *Jezreëlem*, monuit regem è ſpe-
cula vigil, *agmen videre ſe*. Turbatus nonnihil eo nuncio rex, equitem protinus
agmini obvium emiſit, qui cognoſceret " *pacatìne* accederent, an hoſtili more. In-
terrogantem *Jehu* paucis corripuit; " *Quid tu* mihi de *pace* narras? In agmen pe-
" netra, *ſequere me*. Obſervabat ſpeculator, monuítque " *perveniſſe ad* agmen equi-
" tem, *ſed non rediro*. Alius ergò à rege miſſus eſt, qui, verbis iiſdem utrinque fac-
tis, divertit etiam, & abdidit in exercitu ſe. Speculator iterum, " *equitem neque*
" hunc *redire*, denunciat; *ductum* verò agminis *quaſi Jehu Nimſidæ ductum videri.*
" *Impetuosè enim ac præcipitanter* agmen *rapi*. Demiratus novam rem, currum ſibi
poſcit rex; *Abazia Judæus* alterum. Ambo prodeunt obviàm, quærítque *Jeho-
ramus* à *Jehu*, " *pacatúſne* accederet. " *Quid* mihi *pacem* narras, inquit *Jehu*, *dum*
" *ſcortationes Jezebelis tuæ matris veneficæque præſtigiæ vigent?* Perculſus eo dicto &
fugam parans rex, *Abaziam* inclamat, *Prodimur*, ô *Abazia*, *prodimur*. Sed *Jehu*,
ſummis viribus adducto arcu, avertentem ſe *Jehoramum* percuſſit adeò ut ipſum pe-
netraret ſagitta cor, illéque pronus in currum correueret. Quare *Bidcari* tribuno co- qui *Achabi*
mitanti ſe mandavit *Jehu*, corpus regium ut projiceret in agrum *Nabothi Jezreëli-* familiam
tæ. " *Memini enim*, inquit, *cùm nos patri ejus Achabo* militaremus, *Deum ei* per funditus
" *Eliam iſta comminatum fuiſſe*, *Nabothi filiorúmque cædem in ipſo Nabothi* agro *compen-* exſcindit;
" *ſaturum ſe*. Aufugerat interea *Judæus* rex quantum potuit per viam domûs hor-
tenſis. Sed & eum perſecutus *Jehu* interfici juſſit, utpote ex eadem *Achabi* familia
oriundum, & plùs nimiò matrizantem filium. In aſcenſu *Guris* montis prope *Ib-
leamum* in tribu *Manaſſis* accepto vulnere, *Megiddunte* moritur. Tranſlatum indè
corpus *Hieroſolymis* in civitate *Davidis* regiâ ſepulturâ donatum eſt, avi gratiâ *Je-
hoſaphati*. *Jezreelem* ubi pervenit *Jehu*, *Jezebel* compta pictáque fuco proſpiciebat
è feneſtra, & ingredientem aſperiùs perſtringens, *Zimrîne*, inquit, *impunè tulit*, *qui
ſuum dominum cecîdit?* Moratus pauliſper & ſuſpiciens *Jehu*, aulicos invocavit, im-
peravítque, ut " ſi qui *ſuarum eſſent partium*, *Jezebelem deturbarent præcipitem* è
" feneſtra. A miniſtris qui aderant, gratiam inituris apud novum regem, illico de-
turbata eſt, & ſanguine laceri corporis erumpente parietem & prætereuntes in portam
equos inquinavit. Conculcatam deinde atque protritam ab equis, prædam canes
opimam devoraverunt. Hæ rerum humanarum vel maximarum ſunt vices. Hæc
impietatis violatæque Majeſtatis Divinæ merces de præſenti. Cujus nutu tot heri
millia hominum contremuerunt, de ſublimi præcipitata jam, & equorum inſultan-
tium conculcata ungulis, viſceribus canum ſepelitur. Nam poſtquam cœnatus eſt
Jehu, miſit qui *Jezebelis* cadaver tollerent, utpote regis filiæ, ac ſepulturæ trade-
rent, quam nè hoſtibus hoſtes invident. At nihil à canibus relictum præter calva-
riam & pedes manuúmque volas repererunt. Prædicavit ergò *Jehu* " juſtitiam Dei,
" fidémque inviolatam, qui perfeciſſet jam *quod Elias* Propheta *erat vaticinatus* de
" *Jezebele*, ubi ſub mœnibus *dixit Jezreelis carnem Jezebelis devoraturos canes.*

Reliqui erant *Achabo* 70 filii, quos viri principes educabant, & graviores ætate
cives *Jezreelis* & *Samariæ*. *Samariæ* omnes jam belli *Syriaci* quod gerebatur pe-
riculis munitiſſimæ urbis propugnacula opponebant. Ad eos principes *Jehu* literas
dat; " *Quandoquidem in ſua poteſtate liberos haberent* regios, & regni *propugnaculum*,
" *& arma*, *& currus*, & quæ alia opus ad bellum ſint, monet unum *ex Achabi filiis* ut
" *præficiant* ſibi regem, arma ſumant, in aciem prodeant, ſecum *decertent* pro impe-
" rio. Provocatio hæc viros prudentes magis quàm fortes terruit potiùs quàm ir-
ritavit. Sic enim reputabant animis, longè impares ei ſe futuros arma ſi caperent,
qui duos jampridem reges profligâſſet. " Humillimè igitur ſua omnes deferunt *ob-
" ſequia*, *imperata ſe facturos*, *regem ſibi* alium *præfecturos neminem*, reſpondent. Ite-
rum ergò *Jehu* per literas mandat, " *ſui ſi eſſent*, imperata facturi, omnes *Achabi* ut
" *filios* è medio tollant, *die craſtino ad ſe capita* tranſmittant. Urbis domûſque regiæ

A.M. 3120.

præfecti, aliſque principes viri, capitibus alienis, etiam ſanguinis regii, ſua redimunt libenter. Amputata tranſmittuntur *Jezreëlem*; ubi ſub noctem in cumulis duobus ad portam civitatis collocari jubet rex. Egreſſus manè, quaſi novam ignotámque ſibi contemplatus rem, "Quid hoc, inquit, ſibi vult, *Jezreëlitæ* cives? Equidem fa-"teor ipſum regem *dominúm*que *meum ſuſtuliſſe me*, vobis minimè conſciis participi-"búſve. *Hos autem* tot regum liberos *quis interemit?* At verò neque hoc neque "illud vobis mirum videatur. Utrumque Dei eſt unius opus. Utrumque *faciendum* "conſtituit *Deus*, utrumque futurum *per Eliam præmonſtravit*. *Neque* fieri poteſt ullo "modo, ut fruſtrà *quicquam* & temere vel *Deus edicat*, vel *Dei prædicat* vates. Indè igitur in *Samariam Jehu*, ſuam jam, properabat. Obvios autem cognatos habuit *Abaziæ Judæi* quadraginta, harum prorſus ignaros rerum quæ contigerant *Jezreële*. Regem illi veterem ſalutaturi prodierant. Inopinatò jam atque infeliciter inciderunt in novum. Ut ejuſdem ergò ſanguinis & impietatis, ità ejuſdem ſortis ac pœnæ participes eſſe voluit *Jehu*. Vivos cepit, mortuos reliquit. Progreſſo paulùm obvius illi occurrit *Jonadabus Rechabi* filius, ſingularis cujuſdam ſanctitatis & magnæ autoritatis vir, qui ſuis liberis, quò meliùs vacarent Deo, primus autor fuit abſtinendi à vino: vetuítque nè ſibi domos exſtruerent, ſed in tentoriis habitarent; néve agros ſererent, vineáſve plantarent; (*Jer.* 35.6, &c.) quo animos nimiùm rebus terrenis immergerent. Cùm ejus animum tentâſſet, ac in ſe propenſum atque benevolum didiciſſet *Jehu*, in ſuum currum ſuſtulit, comitémque adſcivit, ut ſuum gloriæ Divinæ ſtudium atteſtaretur pius vir. *Samariæ* ſi qui reliqui erant ex *Achabi* progenie, ad ſuorum plures dimiſit, donec ejus univerſam radicitus familiam exſtirpaviſſet. Unà cum his omnes etiam cognatos, proceréſque diverſarum partium ſtudioſos, è medio ſuſtulit. Utque *Baalis* quoque ſacerdotes deleret, quorum hæc omnia fieri Deus causâ voluit, hanc technam fabricatus eſt quo incautos opprimeret. (Perſpexit enim facilè prudens atque pius vir, niſi maturè occurreret dominanti palàm idololatriæ, adeò altas eam brevi radices acturam in populo, ut exſtirpari difficillimè poſſit.) *Baalem* ſimulavit ſe ipſo *Achabo* ſtudioſiùs culturum. Quare publicum indicit conventum prophetis omnibus ſacerdotibúſque *Baalis*. Sacra enim ſe magnifica ejus numini facturum promulgavit. Nè quis ergò abeſſet, ſeveriùs edixit, capitis pœnâ non parentibus denunciatâ. Maximâ frequentiâ *Baalitæ* aderant jam, ſuíque dei conſtipârant ædem. Cúmque regis mandato veſtes etiam ſacras induiſſent, ipſe templum ingreſſus eſt unà cum *Jonadabo* rex, mandavítque ut viderent nè quis illic adeſſet *Jehovæ* ſervus; ipſi verò ſoli ſacra ſuo numini peragerent. Interea milites 80 ſtrenuos templo cuſtodes adhibuit, unà cum mandatis, nè quem è templo egredi paterentur & elabi. Suâ enim vitâ redempturos quam iis cumque vitam condonâſſent, minitatus eſt. Sacris mox peractis, immiſſi milites, contrucidati ſacerdotes prophetæque *Baalis* ad unum omnes perierunt. Statuæ *Baalis* ligneæ concrematæ, ſimulacrum lapideum in fruſta comminutum, diruta funditus in latrinam ædes tranſiit. Ità *Baalis* religionem ex omni ditione *Iſraelitarum* profligavit *Jehu*: quod ità Deo gratum fuit, ut ejus poſteris regnum *Iſraelitidis* ad quartam uſque generationem ſit pollicitus. At qui *Baalem* ſuſtulit, *Jeroboami* Vitulos non ſuſtulit, ſed populo ſuo adorandos commendavit, ſui regni ſtabiliendi causâ. Incitavit ergò *Hazaelem* Deus regem *Damaſcenum*, ut regionem *Trans-jordanam* invaderet, ac rapinis exhauriret devaſtarétque. Nam, ut capitis dolore ventríſve totum cruciatur corpus; ità in *Gileade Baſanéque* tota *Iſraëlitis* idololatriæ pœnas luit. Annos 28 imperavit *Iſraëlitis Jehu*.

itáque Baalem è medio tollit, ut Vitulos populo colendos retineat.

A.M. 3121.

§ 16. Interim extincto *Abaziâ* filio, nepotibúſque ſuis, *Athalia Jehorami Judæi* vidua, ſed *Achabo* genita, militum præſidio communita regnum arripuit *Judaïcum*, & ſex annis dominata eſt. Omnes enim *Davidis* poſteros regiæque ſtirpis perquiſivit diligenter atque delevit. Verùm *Jehoſheba*, ſive *Jehoſhabeatha*, ſoror *Abaziæ* regis, *Jehorami* & *Athaliæ* filia, *Jehoiadæ* nupſerat Summo ſacerdoti. Ea *Joaſhum* infantem, filiúmque *Abaziæ* fratris minimum, intercepit, & in Templo educavit clanculùm annis ferè ſex, donec, viribus præparatis, opportunum videbatur ab injuriis *Athaliæ* ſuo regnum hæredi vindicare.

Athalia regnum Judaïcum arripit.

[a] 3126. [b] 3127.

Joaſhus infans, rex verus, mirè in regnum conſervatus.

[a] His ferè temporibus poſt *Thraces* quarto loco *Rhodii* maris imperium obtinuerunt annos circiter 23.

[b] Annum jam ſeptimum attigerat *Joaſhus Abaziæ* filius *Judæi*, maturúſque Pontifici *Jehoiadæ* viſus eſt ad imperium ſuſcipiendum, alieníſque gerendum conſiliis. Ut vires

vires tanto conatui ſuppeterent, cum ducibus primariis quinque fœdus iniit, juramentóque obligavit regi futuro fidem, quem vivum illis valentémque in conſpectum dedit. Ii protinus ex omni *Judæa Levitas* atque ſacerdotes principéſque populi *Hieroſolymas* accerſivêre; percuſſúmque eſt ab omnibus cum hærede *Davidis* in Templo fœdus novum, ei ſe regnum tradituros quod promiſerat *Davidicis Jehova.* (2 *Sam.* 7. 12, &c. 1 *Reg.* 2. 4. & 9. 5. 2 *Chron.* 6. 16. & 7. 18.) In tria igitur agmina *Levitas* diſtribuit Pontifex: unum obſervare aulam regiam juſſit, nequa indè fieret vis; alia duo regi Templóque ut præſidio eſſent. In atrium ſacerdotale ſi quis ingrederetur, præter *Levitas* atque ſacerdotes, capite plecteretur. Arma etiam *Levitis* tradita ſunt ex armamentario Templi *Davidico.* In atrio interim exteriore populus univerſus exſpectabat, prodeuntémque mox regem cum præſidio ſacerdotum *Levitarúm*que maximo cum gaudio excepit. *Jehoiada* cum filiis unxit, coronam impoſuit regiam, Legem tradidit, regem denique ſalutavit, magnâ omnium acclamatione ingeminantium, *Vivat rex, Vivat rex.* Strepitus hic & tubarum clangor, populíque immenſus clamor, in aulam penetravit regiam, & malè habuit malè ſibi conſciam *Athaliam*, facilè ſuſpicantem novas res. Sabbato agebantur hæc de induſtria, ut concurſui multitudinis prætenderentur ſacra. Verùm inſolitus clamor hic non potuit non reginam excitare, ut proriperet ex aula ſe, viſura quid rerum in Templo novarum gereretur. Idque adeò feſtinanter & tumultuariè factum eſt, ut paucis comitantibus, abſque ſolito militum præſidio, ſit auſa in publicum ſe populi cœtum ingerere. Ubi regem novum ſtantem conſpexit ad columnam pro more, principéſque coràm & tubicines, gaudióque triumphantem populum, magno perculſa terrore, veſtibúſque laceratis more plangentis, *Proditio*, exclamavit, *Proditio*, & in fugam protinus avertit ſe. Ducibus mandatum à *Jehoiada* ut perſequerentur, interficerentque, non ipſam reginam modò, ſed aſſeclas omnes earum partium ſtudioſos: verùm ut extra limites id Templi fieret, nè locum ſacrum profano ſanguine polluerent. Quare in equeſtri via quâ properabat in regiam capta & occiſa eſt. Cum Deo deinde populi fœdus renovatum, damnato *Baale*; cum populo etiam regis. Totus autem populus in *Baalem* invectus templum ejus evertit, altaria diruit, ſtatuas confregit, *Mattanem* ſacerdotem coram ara ut victimam interemit. Sublatâ reginâ, novus in aulam deductus eſt rex, ducibus atque ſatellitibus, populóque univerſo comitante, & in ſolio collocatus regio. Ità verus, quanquam immaturus adhuc, rex, deletâ peregrinæ mulieris tyrannide, urbi quietem, regno pacem, gaudiúmque populo reddidit univerſo. *Jehoiada* verò, quæ Pontificis erant partes, Sacerdotum vices & *Levitarum* in Templo miniſtrantium, eo quo *David* ordine conſtituerat, reſtituit.

A. M. 3127.

§ 17. *Clariſſimum* hoc tempore *Homeri illuxit ingenium, ſine exemplo maximum,* ait *Vell. Paterculus*; (lib. 1.) *qui magnitudine operum & fulgore carminum ſolus appellari Poëta meruit. In quo hoc maximum eſt, quòd neque ante illum quem ille imitaretur, neque poſt illum qui eum imitari poſſet, inventus eſt; neque quemquam alium, cujus operis primus autor fuerit, in eo perfectiſſimum, præter Homerum & Archilochum, reperiemus.* Sed *Velleii* pace dicendum eſt, & *Orpheüm* (*Diodor. Sic.* 1.) alióſque multos Poëtas præiviſſe, quos imitaretur *Homerus*; & ſecutum eſſe, imò conſecutum ejus gloriam, apud *Latinos Virgilium. Juſtinus* ille *Martyr* (in Parænesi ad *Græcos*) teſtatur, ipſum *Iliadis Homericæ* initium, Μῆνιν ἄειδε θεὰ, mutuò fuiſſe acceptum ex *Orpheo*, qui antea ſcripſerat, Μῆνιν ἄειδε θεὰ Δημήτερος ἀγλαοκάρπου. Quâ ætate vixerit, quáve ex patria editus ſit, perſpicuè nihil conſtat, digladiantibus inter ſe Autoribus magnâ ſententiarum pugnâ. Nam de patria, ejus nominis claritas effecit, ut quem vivum rebúſque omnibus indigentem agnoſceret nemo, poſt obitum multæ urbes *Græciæ* certatim ſibi aſſererent. *Colophonii civem eſſe dicunt ſuum,* (ait *Cicero* pro *Archia* Poëta,) *Chii ſuum vendicant, Salaminii repetunt; Smyrnæi verò ſuum eſſe confirmant. Itaque etiam delubrum ejus in oppido dedicaverunt.* Multi alii præterea pugnant inter ſe atque contendunt: de quo (ex *M. Varronis* Imaginibus) hoc epigramma tradit *A. Gellius*, (Noct. *Att.* 3. 11.)

Homerus quis, & unde, & quo tempore floruerit.

Ἑπτὰ πόλεις διερίζουσι περὶ ῥίζαν Ὁμήρου,
Σμύρνα, Ῥόδος, Κολοφὼν, Σαλαμὼν, Ἴος, (vel Χίος potiùs,) Ἄργος, Ἀθῆναι,

Sed & *Ios* addenda ex *Ariſtotele, Plutarcho* teſte, (lib. de *Homero.*)

A.M. 3127.

Septem urbes certant de stirpe insignis Homeri;
Smyrna, Rhodus, Colophon, Salamin, Chios, (vel *Ios*,) *Argos, Athenæ.*

Quare *Apion* Grammaticus prodidit se evocâsse umbras, ad percontandum *Homerum* quâ patriâ, quibúsque parentibus genitus esset; non tamen ausus profiteri quid sibi respondisse diceret. (*Plin.* 30. 2.) Et oraculum eadem de re consultum est (*Euseb.* Præp. 5. 33.) ab ipso (ut ferunt) *Homero*; quo & *Aristoteles* ejus maternum genus investigat. Ætatem ejus multi indagaverunt, utì ex *Tatiano* liquet apud *Euseb.* (Præp. 10. 11.) Aliqui eum in ipso bello *Trojano* meruisse volunt, aut iis temporibus æqualem statuunt. *Crates* intra annos 80 post *Ilii* casum; *Eratosthenes* ultra 100; post 140 *Aristarchus*; 168 *Herodotus*; ut & *Cassius* in Annalibus plùs 160; (*A. Gell.* 17. 21.) post 180 *Plutarchus*; post 240 *Apollodorus*; post 271 *Cornelius Nepos*, (Chron. 1.) id est enim annis circiter 160 ante *Romam* conditam; totidémque ferè *Solinus*; (c. 40.) denique, annis à *Troja* expugnata 316 apud *Clementem Sosibius Lacæ*: quippe tantum valet annis 90 ante primam *Olympiadem*, quod ille statuit. Atque ex his plures fortasse vera tradidisse nihil prohibet; alios de tempore quo vates natus est; alios de eo quo obiit, vel maximè floruit. Non deerant qui post cladem *Trojanorum* annis eum 400 collocarent, paulò ante *Olympiadas*; imò qui in ipsas *Olympiadas* conjicerent; ut in *Olymp.* 23. nonnulli, quâ vixit *Archilochus*, & *Lydorum* rex *Gyges*: id quod ipsi *Archilocho* tribuere videtur *Eusebius*, (in Chronicis A. M. 4090.) unde *Archilochus* ille mendax de temporibus videtur accepisse. Nam cùm *Aristarchus* (in Commentariis *Archilochiis*, apud *Clementem Alex.* Strom. l. 1.) *Homerum* scripsit eo exstitisse quo *Ionica* colonia deducebatur tempore, annis 140 post tempora *Trojana*; quis eum in Commentariis *Archilochiis* ab *Archilocho* credat dissentire, & aliena tradere? *Goropius* ergò (in *Chron.*) corruptum eo in loco *Eusebium* censet, corrigendúmque ex *Tatiano* (apud *Eusebium* de Præpar. 10. 11.) hoc modo, *Etsi quidam eum Archilocho eum fuisse Olymp.* 23. *supputet.* Id autem censuit *Theopompus* apud *Clementem*, non *Archilochus*. Verè quidem *Paterculus* (l. 1.) *longiùs* ait *Homerum à temporibus belli, quod composuit, Troïci quàm quidam rentur abfuisse. Quo nemine non est mirandum, quòd sæpe illud usurpat,* Οἷοι νῦν βροτοί εἰσι. Unde *Plinius*, (7. 16.) *Vates ille Homerus non cessavit minora corpora mortalium quàm prisca conqueri*, id est, quàm quæ belli *Trojani* temporibus fuissent. Id autem non est credibile post annos eum centenos tantùm ducentósve dicturum. Videtur vero simillimum, trecentis ferè eum annis post excisum *Ilium* obiisse, paulò ante *Lycurgi* peregrinationem; qui ejus Poëmata in *Ionia* collegit, attulítque in *Græciam* primus. Nec abest multùm *Eusebius*, (in Chronicis) qui Autoribus non paucis docet *Græcis Latinisque*, *Homerum* claruisse cùm *Agrippa* regnaret apud *Latinos*, annis ante *Olympiadas* 100, ante *Romam* conditam 124. Matre natum *Critheïde*, non legitimo patre, ad fluvium qui *Smyrnam* alluit *Meletem*, propè omnes consentiunt; unde *Melesigenes* primò appellatus est, post cæcitatem demum *Homerus*. Sic enim *Cumanis* & *Ionibus* (*Ephoro* teste) cæci vocabantur, eò quòd ὁμηρευόντων, id est, *ductorum*, indigebant. Incertum ei patrem *Herodotus* tribuit. *Atelle* patre genitum *Cumanæ Ephorus Cumanus* narrabat, cujus frater *Dius* ex uxore *Pycimeda Hesiodum* procreavit. *Aristoteles* (de Poët. l. 3.) matrem ejus ait puellam *Ieusem*, à Genio quodam compressam, ex eorum numero qui cum Musis choros ducunt; sed pudore facti, cùm uterus intumesceret, in locum secretum abiisse, cui nomen *Ægina*: ibi captam à prædonibus, abductam esse *Smyrnam*, & uni è sociis *Mæoni* datam, qui formæ eam gratiâ pro uxore habuit. Ad fluvium deinde *Meletem* cùm fortè peperisset, matrem exspirâsse; *Melesigenem* verò infantem à *Mæone* sublatum educatúmque filii loco, unde *Mæonides* appellari solet. Cùm *Lydi* ab *Æolibus* afflicti de *Smyrna* relinquenda cogitarent, jussi per præconem sequi sunt qui exire vellent urbe. Itaque *Homerus* etiamnum puerulus, cùm & se ὁμηρεῖν, id est, *sequi*, velle dixisset, pro *Melisigene Homerus* ex eo est appellatus. *Herodotus*, qui videtur de *Homero* scripsisse diligentissimè, *Critheïdem* ait, cùm peperisset, lanâ ac telâ sibi victum quæsivisse; idque in domo ludimagistri, qui postmodum ejus filium literis omnibus perpolivit. *Phemio* tandem ludimagistro *Critheïdéque* defunctis, hæres ex asse *Melesigenes* ludo ipsi præfectus est, magnámque sui admirationem, cùm apud suos tum apud exteros, eo in munere excitavit. Ex *Hispania Thusciâque* delatus in *Ithacam*, cœpit ex oculis graviter laborare. Apud *Mentorem* igitur relictus,

tus, donec à *Leucade* reverteretur *Mentes*, perhumaniter est acceptus, & ex oculorum morbo convaluit. Eo tempore & loco de *Ulysse* ea didicit unde composuit *Odysseam*. A *Menta* reduce delatus indè ad *Colophonios*, crudescente morbo vetere, oculorum aciem planè amisit. *Smyrnam* igitur reversus, ad Poëmata conscribenda totum cæcus se contulit. Egestate semper laborans, carmina passim ostentando victum sibi quæritabat. Aderat apud *Cumanos* pædagogus quidam *Thestorides*, qui *Homero* necessaria promisit se omnia suppeditaturum, modò Poëmata sua nonnulla describenda sibi traderet. Impulit *Homerum* egestas ut obediret. *Thestorides*, relictâ repentè patriâ, In *Chium* insulam concessit, ubi ludum aperuit, & pro suis *Homerica* venditavit. Id *Homerus* ubi ex fama didicisset, ardebat illi animus convenire plagiarium, & furti arguere. Post varios casus in *Chium* appulit, ibique cœpit inclarescere. Quod ut fando inaudivit, arripuit fugam *Thestorides*. *Homerus* in *Græciam* profecturus *Samum* appulit, ibique hyemem exegit. Vere ineunte, *Athenas* perrecturus, ad *Ion* insulam pervenit, ubi contigit in nave ut morbo ultimo ægrotaret. Nave tamen egressus in crepidine littoris decubuit, & mortuus honorificè sepultus est, cum hoc epitaphio, quo eum *Ienses* cohonestârunt;

A.M. 3127.

Ἐνθάδε τὴν ἱερὴν κεφαλὴν κατὰ γαῖα καλύπτει,
Ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα θεῖον Ὅμηρον.

§ 18. *Archelaüs Agidarum* septimus regnavit *Spartæ* annos 60, mortuo patre *Agesilao*. Eo regnante *Lacedæmonii Ægyn* civitatem finitimam ceperunt, exciderúntque funditus, eò quòd *Ægytæ* magis inclinare animis in *Arcadas* suspicarentur. *Archelao Charilaüs*, ex altera familia rex, in hoc bello auxilium dicitur tulisse. (*Pausf. Lac.*)

A.M. 3130.

Archelaus Spartæ regnat.

Polydecte mortuo apud *Spartanos*, *Lycurgus* ei frater In regno successit, octóque mensibus regnavit; *Eurypontidarum* septimus, & *Eunomi* filius minor ex *Dianassa* conjuge. At compertum est mox, gravidam fuisse *Polydectis* viduam; quæ novo regi se (modò se uxorem duceret) abacturam ex utero crescentem fœtum clàm pollicebatur. Exsecratus ille nefarium mulieris consilium, spe tamen lactavit conjugii. At cavere monuit, nè abortu suam quoque vitam in discrimen vocaret. Sineret ergò infantem nasci; natum deinde se facillimè oppressurum. Tandem parturienti custodes addidit qui observarent: & si puella nasceretur, apud matrem relinquerent; sin puer, deferrent ad se protinus, quocunque in loco versantem operêve. Contigit nasci puerum, qui ad *Lycurgum* illico deportatus est in cœnaculum, ubi cœnæ unà cum primoribus civitatis assidebat. Quare amplexus Infantem, *Ecce*, inquit, *viri Spartani, rex vobis natus est*. Deinde in solio regis collocato *Charilai* nomen indidit, quod *populi gaudium* significat. *Charillus Pausaniæ* vocatur. Tantam viri pietatem & innocentiam prædicare omnes & in cœlum extollere; paucíque erant jam qui non illi sponte ut viro sanctissimo justissimóque obsequerentur, magis quàm ut Prodico, id est, pupilli regis curatori. Id enim ei munus deferebant leges. Annis 64 imperavisse *Charilaüs* dicitur. At regis mater, cùm neglectam à *Lycurgo* se perspiceret, quasi contumeliam passa indignari cœpit vehementer; ejúsque cognati & familiares *Lycurgo* detrahere & obtrectare. *Leonidas* præcipuè, frater mulieris, convitiari strenuè;

A.M. 3135.

Lycurgi pietas prædicanda, præ qua regnum contemptim habuit.

——— *Hinc spargere voces In vulgum ambiguas*,

quasi certò cognosceret regnaturum brevi *Lycurgum*, sublato scilicet insidiis *Charilao*. Id enim subintelligi volebat. *Lycurgus* igitur, nequa sibi adhæreret insidiarum suspicio, si quid fortè regi humanitus accideret, in exsilium est profectus voluntarium, donec adolesceret puer, puerúmque sibi progigneret hæredem. Sed & prudentiam sibi peregrinando, &, ex aliarum gentium institutis atque moribus, patriæ suæ profuturas leges colligere voluit. Primò igitur in *Cretam* trajecit, celeberrimis nobilitatam legibus *Minoïs*; quas ex *Thaleta* didicit præcipuè, lyrico Poëta, sed prudentissimo; quem & *Spartam* ad sedandos misit reip. motus, donec ipse rediret in patriam. Legum *Creticarum* probavit aliquas, alias rejecit. Ex *Creta* in *Asiam* transiit, ut cum *Cretensium* severitate frugalitatéque *Ionicum* luxum & delicias compararet. Illic in *Homeri* Poëmata incidit apud posteros *Creophyli*. Cùm & in his, præter voluptatem, reperiret multa quæ ad morum & reip. disciplinam conducerent, transcripta secum in *Græciam* deportavit. Obscurum enim adhuc in ipsa erat *Græcia Homeri* nomen, quam ille carminibus celeberrimam reddiderat. Ejúsque Poësis partes aliquas pauci dispersas habuêre; primus totam *Lycurgus* prodidit. Apud *Strabonem* aliqui *Homerum*

A. M. 3135. *rum* ipsum in *Chio* vivum conveniſſe *Lycurgum* volunt. Ad ſe quoque veniſſe *Lycurgum Ægyptii* prædicabant, & edoctum à ſe opifices ab ordine militari ſecreviſſe apud *Spartanos*. (*Plut. Strabo* l. 10. *Iſocrat.* in Laud. *Buſir.*) At *Ariſtocrates*, qui *Africam* atque *Hiſpaniam* peragràſſe *Lycurgum* ſcripſit, & cum *Indiæ Gymnoſophiſtis* conſuetudinem habuiſſe, Autor minùs credibilis videtur.

A. M. 3136. *Tyrii condunt Carthaginem.* *Joſephus* contra *Appionem*, (l. 1.) ex Annalibus *Tyriorum* ſcripſiſſe ſe profeſſus, annos ait 143 poſt jacta Templi *Hieroſolymitani* à *Solomone* ſundamenta, hoc eſt, 97 ante *Olympiadas*, 122 ante *Romam* conditam, ſeptimo *Pygmalionis Tyriorum* principis, novam *Tyrios* coloniam deduxiſſe, urbémque (poſt *Uticam*, ſed vicinam) in *Africa* Minore condidiſſe, quæ magnitudine potentiâque tandem ipſam *Tyrum* ſuperavit, unde originem duxit ſuam. Gentibus *Græcanicis* terrori fuit; cum *Romanis* denique, de imperio terrarum æmula, diu acerriméque dimicavit. *Græci* urbem Καρχηδόνα vocabant, *Carthaginem Latini*; utrumque (ut videtur) à *Carthada Punico*, *novam urbem* ſignificante. De qua, ſi audire *Saluſtium* volumus, tacere ſatius fuerit, quàm pauca dicere.

A. M. 3144. Quintò maris obtinuiſſe imperium dicuntur *Phryges*, annóſque quinque ſupra viginti tenuiſſe.

3148. *Jehoachazus Jehu filius patrizat nimium.* § 19. *Jehu* moriens, *Iſraëlitarum* rex, filium habuit ſucceſſorem *Jehoachazum*, impietate vitulinâ patrizantem filium. *Hazaëli* ergò Deus caſtigandum, & tantùm non conterendum, tradidit. Subacti enim planè ſunt *Iſraëlitæ*, plurimíſque ſuis exacti urbibus; adeò ut ex omnibus regni copiis non niſi 50 equites, currus decem reliquos habuerit *Jehoachazus*, milliáque decem peditum. Tandem aliquando implorandum ſibi Deum cenſuit; qui populi calamitoſiſſimi ut vocatus commiſeratus eſt, vindicémque mox dedit. Annis regnavit 17. Decimo quinto *Joaſhum* filium adſcivit ſibi regni bellíque ſocium; (2 *Reg.* 13. 10.) quod ab eo deinde feliciùs multò geſtum eſt.

A. M. 3149. *Joaſhus piè incipit, deſinit turpiſſimè.* Pius *Jehoiada* dum vixit, vixit etiam viguítque *Joaſhi* regis pulchra ad ſpeciem pietas: deficiente verò illo, & hæc defecit. Inprimis Divini cultûs obſervantiſſimus exſiſtebat, & vel ipſo Pontifice promptiorem ſe præbuit ad Templi ruinas inſtaurandas, eáque ſupplenda quæ deerant, quáſque abſtulerant res ſacratas nefarii *Athaliæ* filii, effracto Dei Templo, ut *Baali* eaſdem conſecrarent. Par & æquum id ſuit, ut ſedulam is Templi curam ageret, qui ſuam Templo ſalutem debuit. *Levitis* ergò imperavit rex, ut eam, quæ ex Lege (*Exod.* 30. 12, &c.) à populo numerato pecunia debebatur, colligerent, quæque ex votorum redemptione aut ſponte contribueretur, ad domum Dei reparandam. Ii verò, quanquam à rege juſſi feſtinare, lentiùs & negligentiùs agere videbantur, quàm res tanti momenti poſtulabat; ut neceſſe habuerit ipſum quodammodo increpare Pontificem *Joaſhus*, & lentitudinis arguere. Reſpondit ille fortaſſis, (quod ejus causâ reſpondet *Torniellus*, A. M. 3179.) Per omnem regionem diſcurrere ad pecuniam colligendam, ſi *Levitæ* conducerentur, damnoſum Templo fore; ſi non conducerentur, ipſis onerosum nimis: aliam igitur ineundam eſſe rationem. Tum verò ex regis mandato ciſta pro Templi foribus eſt collocata, in quam populus edicto accitus pecuniam viritim debitam alacriter conjecit. E ciſta quotidie ſublatam miniſtri regis pontificíſque numerabant, fabríſque & aliis opificibus tradebant, qui Templum priſtinæ integritati & nitori reddiderunt. Pecuniâ reliquâ, vaſa quæ deerant facta ſunt aurea argenteáque. Mox *Jehoiada* annorum 130 ſenex naturæ debitum ſolvit; cujus meritis tributum eſt tantum, ut in tumulis regum in *Davidis* civitate ſepultus ſit. Non *Iſraëlitas* modò *Hazaël Damaſcenus*, verùm etiam *Judæos* armis ſuis infeſtabat. *Gathum* in *Palæſtina*, *Judæis* ſubditum, cepit ille atque diripuit. Ipſis jam *Hieroſolymis* imminebat: quas ut à præda redimeret *Joaſhus*, omnes abſtulit conſecratas in Templo res aureas argenteáſque; omnem pariter theſaurum in ærario, ſive ſacro ſive regio, in prædam tradidit *Hazaëli*. (2 *Reg.* 12. 17.) Ità *Joaſhus* præceptore defunctus, ſuíque factus jam juris, pariter pietate quam præ ſe tulerat defunctus eſt. Aſſentantibus ſibi principibus aurem præbuit, lucos condidit, ſtatuas adoravit. Subiratus quidem *Jehova*, at non ſuæ oblitus lenitatis, Prophetas miſit, qui labantem regem populúmque officii ſui admonerent: *Zechariam* præcipuè Pontificem, *Jehoiadæ* filium, qui populum ità paucis corripuit. "Licétne pauca eorum proloqui apud vos, *Judæi* fratres, quæ ſalutem ſpectant publicam? & maleſacientibus audire quæ bona ſunt vacat? Divinæ quidem benignitatis ea eſt clementia, ut nè impios feriat inopinantes, nec perduelles niſi præmo-

"nitos

“ nitos afficiat pœnis. Quæro igitur ex vobis, dilecti fratres, num pœnitet vos “ jam pietatis ejus quam dudum alacres præstitistis? an tædium capit ejus quâ hacte- “ nus fruimini propitio Deo felicitatis, ut lucis atque statuis novóque idolorum cultu “ provocandum putetis zelotypum Numen, tot promissorum minarúmque, tot bene- “ ficiorum atque fœderum, & juramentorum etiam immemores? Quod sæpissimè “ denunciavit ac minitatus est rebellibus majoribus vestris *Jehova*, id & ego Divino “ monitu deficientes vos moneo, *eum desertum deserturum*, derelictum derelicturum, “ hostibúsque vos prædam crudelissimis traditurum. Quare aut ad eum cui nuper “ renunciâstis quàm celerrimè revertimini *Jehovæ* cultum, profligatis inanimis inani- “ búsque diis; aut rebus vestris *prosperum* ac felix *nihil* à Deo deinceps exspectate.

A.M. 3149.

His stimulis aures populi vir pupugit Divinus. Verùm publicè perstringi impietatem suam, malè sibi conscius non tulit rex. In ipso atrio ubi hâc monitione salutari populum ad sanitatem revocârat, conspiratio populi facta est imperante rege, fatidicúmque illud os lapidibus obrutum silentio obmutuit sempiterno: in ipsis extremis tamen fatidicum. Spiritum enim exhalaturus jam, non tam imprecatus est, quàm vaticinatus adsuturam mox à Deo ultionem. Quid sceleris non audet summum potentiæ gradum impietas assecuta? Nullo juris cujusquam vinculo coërcetur. Non sanguinis; suum ecce consobrinum: non meriti; rectè salubritérque monentem consobrinum: non gratitudinis; eum consobrinum cujus à patre acceperat hoc ipsum, ut posset filium occidere; cujus patri & regnum & vitam debuit, ejus filium nefariè crudelitérque interemit. Impietas hanc peperit ingratitudinem. Quam ille meritorum humanorum recolat memoriam, qui Divinorum oblitus est? At nec scelerum ejus est oblitus Deus. Denuo post annum turmæ quædam *Syrorum* invaserunt *Judæam*, (2 *Chron.* 24.23, 24.) eandémque sunt populati. Etsi principes gentis cum exercitu multò majore hostibus occurrissent, Deo tamen adversante, victi sunt omnes & profligati; iique cæsi proceres, qui consiliis regem perditis ad nequitiam abduxerant. Spolia *Judæorum* ad regem delata sunt *Damascum*. Captum etiam aliqui *Joashum* volunt, ludibrióque habitum & cruciatum, quò majus ab eo pretium redemptionis exprimerent. Id autem significari, cùm dicitur, *judicia in regem eos exercuisse.* (2 *Chron.* 24. 24.) Ità nudus pauperrimúsque *Judææ* rex morbis etiam plurimis conflictabatur, quorum erat maximus odium populare. Omnibus scilicet invisum propter impietatem & cædem *Zechariæ*, omniáque in patriam indè profecta mala, ipsi sui famuli post annos aliquot, *Zabad*, sive *Jozachar*, & *Jehozabad*, decumbentem contrucidârunt. Fortis in suos lanio, dux in hostes imbellis, auro Templi redemerat foris pacem, nec eâ tamen potitus est foris domíve. Suo denique parricidio Pontificis luit parricidium.

Jehoiada filium Zechariam prophetam crudeliter perdendo.

Indè omnibus invisus, à servis suis trucidatur.

§ 20. Post *Dotadam Sybotas* filius *Messeniorum* regno præfuit, annis, opinor, quadraginta. Qui ut majores religione videretur imitari, *Pamiso* amni à regibus fieri sacra anniversaria instituit; *Eurytóque Melanei* filio parentari *Oechaliæ*, ante Magnarum dearum quæ *Andaniæ* celebrabantur initia. (*Paus. Messen.*)

A.M. 3150.

Sybotas Messeniis imperat.

Vigesima tertia jam cœpit *Ægyptiorum* Dynastia, rege primo *Petubastâ Tanitâ*; qui regnavit ann. 40.

A.M. 3155.

Lycurgus peregrinando satis amplam jam collegerat prudentiæ supellectilem quâ ditaret patriam suam. Et sui eum cives desiderabant, sæpiúsque revocaverant. Nam in eo erat animus imperio dignus; in regibus nihil præter titulum quo populo præstabant. At nec regibus erat ingratus *Lycurgi* reditus. Ejus enim ope operâque sperabant se futuros contumeliis vulgi minùs obnoxios. Ut primùm rediit, statum reip. convellere statuit, ac de novo instituere: sed autore (ut *Minos* aliíque legum latores) deo, ad autoritatem suis legibus conciliandam. *Pythium* ergò *Delphis* adiit, qui, sacris peractis, effatus est ità;

Lycurgus, Spartam rediens,

Ad mea templa, Lycurge, venis, diis chare Jovique,
Ambigo utrùm deúsne: deum magìs auguror esse.

Deinde de legibus quærenti, Eum, respondit *Pythia*, reip. statum à deo sponderi qui esset omnium præstantissimus. Dicebant aliqui, (*Clemens* Stromat. 1. *Herodot.* l. 1. *Strabo* 10.) utut parùm probabiliter, exposuisse *Lycurgo Pythiam* quæ *Spartanis* traderet instituta. Approbâsse tantùm quæ traditurus erat, & commendâsse *Lacedæmoniis*, (quod Autores alii scribunt,) multò videtur credibilius. Rerum jam novarum plenus cùm *Spartam* rediisset, ex optimatibus quos potuit sibi socios adscivit protinus; clandestina cum amicis colloquia iniit; mox & plures adhibuit, sibique penitùs

statum reipubl. de novo prorsus effingit,

A.M. 3155. nitùs conciliavit. Legibus tandem promulgandis dictus est dies. Manè primo triginta è primoribus armati, qui terrorem incuterent adversariis, (quorum plurimos sibi futuros in re tanta facilè prospexerat,) forum occupaverunt. Ad morbum gravem scilicet & diuturnum, remediis violentis opus esse *Lycurgus* noverat. Intimus ei, consiliorum omnium particeps, acerrimúsque propugnator, *Arithmiadas* vocabatur. Tumultu orto, ut in re magna & inopinata, *Charilaus* rex, metuens nè in se cuderetur hæc faba, in fanum *Minervæ* confugit æneum. Incolumitatis verò fide jurejurando factâ, socium & se adjunxit. Vir enim erat ingenio miti placidóque: unde *Archelaï* de illo dictum celebratur, qui laudantibus *Charilaüm* respondit, *Quînam Charilaüs homo bonus est, qui nè in malos quidem asperior esse novit?* Ac inprimis senatum *Lycurgus* constituit, ut qui maximè desiderabatur. Viros ætate graves & meritis 28 in rep. administranda adjunxit regibus, ex iis quos habuit in negotio hoc socios. Numerum autem hunc instituit, sive quòd ex iis 30 sociis (ut habet *Aristoteles*) duo præ metu ordinem deseruerint; sive quòd duo de triginta sui tantùm consilii participes habuerit; (ut *Sphærus* vult;) sive postremò, quòd hi unà cum regibus numerum tricenum (quem volebat *Lycurgus*) constituerent. Senatus, medio quodam temperamento inter populum & reges, intra suos utrumque limites continebat. Regibus aderant, nè (quod fieri solebat) insolesceret insultarétque in eos plebs. Aderant etiam populo, nè à regibus conculcarentur in tyrannidem degenerantibus. Ac de his aliísque sortem præ se ferebat *Lycurgus Delphicam*. Eam autem vocabant *Rhetram*. Leges singulas recensere à *Lycurgo* introductas, (quas apud *Herodotum*, *Plutarchum*, *Pausaniam*, *Ælianum*, *Xenophontem*, *Ciceronem*, aliósque non paucos, videre licet,) longum fuerit. Iis autem explicandis, (si obscuræ ambiguæve,) observandísque à magistratibus, præficiebantur custodes (ut in aliis bene moratis civitatibus) cives diligentissimi, *Græcè* vocati Νομοφύλακες· quibus & suum in foro tribunal erat. Hi civium facta ad legum normam revocantes, magistratus adigebant ut muneribus suis secundum leges persungerentur. Videntur & res gestas literis consignavisse, ut monumenta exstarent publica, unde exempla peterentur. (*Pauf. Lac.*) Belláne gesserit *Lycurgus*, in dubio est. *Demetrius Phalereus* negabat; asserebat Sophista *Hippias*, & equites eum in turmas distribuisse, (*Ulamos* vocabant *Græci*,) quarum singulæ 50 equites figurâ quadratâ continebant. Vellicabant *Lycurgum Plato* & *Aristoteles*, quasi multa præcipientem de fortitudine, de justitia nihil. Et legem *Crypticam*, quam ejus esse vult *Aristoteles*, *Plutarchus* negat, injustitiæ insimulant, imò crudelitatis; quâ juvenum fortissimi in agros quasi aliud acturi mittebantur, ubi servos publicos *Hilotas*, in quoscunque noctu incidebant, ferro trucidabant. Hæc & alia memorantur sævitiæ exempla *Spartanæ* in *Hilotas*: sed quæ *Plutarchus* nullam censet *Lycurgo*, miti moderatóque, ac propterea insonti, aspergere posse sævitiæ labem.

A.M. 3165. § 21. Post patrem infelicem *Jehoachazum* solùs *Israelitis* imperavit *Joasus* annis 16, felicior quidem benignitate & misericordiâ Divinâ, sed nihilo melior filius. Eodem ferè tempore quo regnum iniit, *Elisha* Propheta *Samaritanus* vitâ exiit. Decumbentem rex ipse dignatus est invisere, ejúsque jacturam profusis etiam lacrymis peracerbè lamentari, iisdem ferè verbis quibus *Elisha Eliæ* raptum. "*O mi pater, mi pater*, inquit, "*currus Israëlis equitésque*, unicum populi præsidium, si deseris tu, perimus. Gratam habnit vir pius hanc in se regis impii pietatem. Deo igitur inspirante, arcum jussit eum sumere & sagittas: tum suâ regiæ impositâ manu, jussit ex fenestrâ ad Orientem sagittare. Quo facto, "*Sagitta* ultionis *Divinæ*, ait Propheta, *Divinæ vindicationis à Syrorum* " tyrannide. *Syros enim ad Aphecum* magnâ, *donec attriveris, prosternes* clade. Iterum sagittas rex assumere, humúmque sagittis percutere jussus, percussit ter. Iratus Propheta reprehendit, quòd non sæpius humum percussisset. "Toties enim *Syros profligatu-* "*rum fuisse* dixit, *jam non nisi ter vincendos*. Quòd si *quinquies sexiésve percussisset* hu- " mum, victoriis totidem *Syrorum* planè *fregisset vires*. Deinde mortuus *Elisha* (centenarius, uti existimo,) *Eliam* animâ in coelum secutus est, corpore in tumulo sepultus jacuit. Neque tamen miracula vel mortuus edere desinebat. Contigit enim primo quod secutum est vere, ut *Moabitarum* turba quædam *Israelitidem* invaderet; quos aliqui fortè è longinquo conspicabantur, dum cadaveri hominis sepeliendo operam dabant. Mora, utut pia, nè crearet periculum, præcipiti festinatione mortuum corpus in propinquum *Elishæ* sepulchrum abjecerunt. Servi sui domum sepulchralem violari, ídque hospite peregrino, fortassis & profano, non tulit Deus. Sacrum Prophetæ corpus ut primùm tetigit contubernalis novus, illico in vitam rediit, séque sustulit in pedes, mortem aliam alibi atque sepulchrum exspectaturus. *Hazaël* tandem vivendi & affligendi *Israelitas*

Joasus Elisham reveretur moribundum;

qui vel mortuus mortuum cogit reviviscere.

raëlitas finem fecit ; cui successit in regno *Syriæ Damascenæ* filius ejus *Benhadadus*. Eo regnante, misertus est Deus populi sui *Israelitici*; victóque *Benhadado* tribus præliis, (id quod promiserat *Elisha*,) civitates recepit omnes *Joasus* quas *Jehoachazo Hazael* abstulerat. Nondum scilicet visum est Divino Numini abjicere *Israelitas* & abdicare: sed exspectare diutiùs & experiri denuo placuit, an clementiâ suâ & bonitate eorum posset pravitas expugnari.

A.M. 3165.

§ 22. *Charilaüm Spartanum* igne ferróque *Argolidem* ferunt devastâsse, depositâ jam memoriâ communis ab *Hercule* cognationis. Adeò conturbat jura omnia inexpleta hominum ambitio, & —*amor sceleratus habendi*. Eodem paucos post annos duce, *Tegeatas Lacedæmonii* adorti sunt *Arcadas*, cùm, ambigui & perplexi oraculi autoritatem cujusdam secuti, in vanam spem venissent capturos se *Tegeam*. (*Paus. Lac.*)

A.M. 3166. *Charilai* ambitio inexplebilis.

Contrucidato qui Prophetam trucidaverat *Joasho*, *Judææ* regnum adiit filius ejus *Amazia* annos 25 natus; annos verò tenuit 29. Hypocritarum plerumque sunt prima optima: quippe qui ad pietatem motu feruntur violento. *Amaziæ* igitur initia pulchra, atque patris religioni vel *Jehoiadâ* vivente paria; non & *Davidis*. Neque enim vel sincera vel diuturna fuit ea pietatis species; neque in Excelsis prohibuit cultum. Ubi firmum tutúmque sibi Imperium communivisset, extra omnem seditionis rivalisque ambitionis aleam, nihil prius habuit quàm ut in patris percussores animadverteret, quò incolumitati prospiceret suæ. Sontes igitur è medio sustulit, eorundem liberis pepercit; Legi *Mosaicæ* obsecutus, (*Deut.* 24. 16.) quâ prohibetur nè scelerum paternorum filii, filiorúmve parentes pœnas luant.

A.M. 3169. *Amazia*, patris instar, ex bono pessimus evadit.

Rex *Judæorum Amazia Idumæis* bellum illaturus, qui ante 50 annos defecerant, populi sui *Benjaminitici Judaïci*que censum egit; in quo militum strenuorum numerata sunt trecenta millia. Ex *Israelitis* quoque visum est ad hanc militiam conducere, centenis argenti talentis, copiarum auxiliarium centena millia. Veritus forsan est, nè sui, armorum desuetudine ignavi, non sustinerent magis hostium *Idumæorum* vim, quàm ante annos non multos *Syrorum* tulerant, dum patri ejus militabant. Sed aliquis à Deo Propheta missus est, qui his auxiliis interdiceret. "Neque enim *Israelitis*, utpote ido- "lolatris, at neque *Judæis* si adessent *Israelitæ*, adsuturum Deum interminatus est; ve- "rùm utrosque simul hostibus victos traditurum. His territus minis, facilè rex erat dimissurus *Israelitas*. At unus eum scrupulus malè habuit; de centum quid fieret talentis quæ copiis jampridem *Israeliticis* tradidisset. Solent enim profani homines de suo commodo incommodóque magis quàm de Dei mandato soliciti esse. Respondit Propheta, "obsequium ei damno non futurum; *posse Deum* jacturam *istam pluribus multò* "talentis *compensare*. Quod & factum est. Dimissis enim *Israelitis*, potitus est præclarâ de *Idumæis* victoriâ *Amazia*, quorum in *Valle salis* decem millia cecidit, & totidem capta de rupibus præcipitavit; urbémque *Selam* vi expugnatam *Joctheelem* deinde vocari voluit. Severiùs paulò videtur in captivos statuisse, quoniam illis libere dimissis, non erant *Idumæi* ad officium redituri. Tractandos igitur ut subditos rebelles, non ut hostes legitimos, quos cepit censuit. Interea *Israelitæ* quos dimiserat *Amazia*, quasi factâ sibi contumeliâ, vehementer succensuerunt; redeuntésque domum in *Judæos* tanquam in hostes rapinis cædibúsque grassati sunt. Rex *Amazia*, inter spolia, idola quoque *Idumæorum* abstulit. Sed quæ debuerat abolere, ille sibi statuit quos veneraretur deos. Meritò igitur & magnopere indignatus est *Jehova*, increpuitque per Prophetam, quòd "ea sibi fecisset *numina, quæ* nec semet *nec suum populum ab ejus* armis *tueri valu-* "*erunt*. Regis animus impatiens hæc & alia hujusmodi

A.M. 3178.

Respuit, atque odio verba monentis habet.

Tandem iracundiùs, "Quis tu, inquit, homo es, qui hæc ad me audes? *Téne* mihi ego "*constitui à consiliis? Desine*, moneo te, *desine*; neque ad exitium me tuum verbis pro- "voca importunis. Desiit Propheta, atque discessit, hoc unum præfatus, "certò *se sci-* "*re exitium à Deo* regi *esse designatum*, qui & *Jehovam* provocâsset peccato maximo, "*neque sibi* à Deo rectè *monenti auscultaret*.

Victoriâ suâ & felicitate elatus rex nimiùm, neminem sibi jam parem credidit. Nullus igitur dubitavit, consilio deliberato, *Joasum Israelitam*, nullâ injuriâ provocantem, ad bellum ultro præliúmque lacessere. *Hebræi* militum *Israelitarum* in *Judæa*, ab *Amazia* cùm discederent, injurias causantur. Regnum ergò *Israeliticum*, hoc est, *Davidicum*, vendicâsse sibi *Amaziam*. Anno regni ejus 14. contigisse hæc *Josephus* ait. (Antiqu. 9. 10.) *Israelita* quidem primò dehortari amicè, atque fabulâ deterrere: "*Carduus* (in- "quit)

A.M. 3179. Elatus victoriâ quam de *Idumæis* reportaverat,

A.M. 3179. "quit) *in Libano cedri natam postulavit suo dari uxorem filio.* Mox è saltu *fera prodiit,* "*quæ carduum* pusillum *conculcavit atque protrivit. Tu spiritus ingentes Idumææ debellato geris.* At, si sapis, intra *Judæam* hos spiritus, quanticunque sint, *contine. Quid enim* "juvabit, me pacificum provocando, *in exitium temetipsum* omnémque *Judæam* præ"cipitare? Monenti rectissimè *Judæus* non obtemperavit. At gravissimas temeritatis

à Joasho victus est. suæ pœnas dedit. Nam ultro irruit in *Judæam* rex *Israëlitidis* bellicosus; ubi prælio commisso, fugientibus illico *Judæis*, superatus & captus est *Amazia*; *Joasó*que interminante (ut habet *Josephus*) captivo regi mortem, nisi urbs dederetur, capta est & urbs *Hierosolyma*; ac muri cubitorum longitudine quadringentorum diruti, inter portas *Ephraïmiticam* & *Angularem*, ut triumphanti *Joaso* pateret aditus perquam latissimus. Templum quoque spoliatum vasis aureis argenteísque, atque etiam thesauro sacro. Insuper spoliatum & regis ærarium. Obsidibus denique datis, obsequii pignoribus fidéique, vel, (ut alii exponunt) ablatis aliarum obsidibus gentium, *Samariam* rediit rex & victor triumphaturus. *Judæus* regnum *Israëliticum* poposcerat arroganter: at *Israëlita Judaïcum* tenuit. Quòd non retinuerit, dum potuisse visus est, periculum à *Syris* domesticum in causa erat. Nam post triplicem victoriam (quâ jampridem potitus est *Joasus*) Propheta res *Syrorum* feliciores fore prædixerat.

A.M. 3180. Fructum tulit perexiguum ex Templi spoliis *Joasus Israëlita.* Ut primùm ferè domum rediit, mortem obiit; hæredíque, *Jeroboamo* alteri, & regnum tradidit & opes. Is 41 imperavit annis; impietate idololatricâ patri par, bellicâ verò felicitate, & successu victoriarum gloriâque, longè superior. Imperii enim terminos *Israëlitici* ad extremos usque limites quò pertigerant *Davide Solomonéque* regnantibus extendit. *Hamatham* & *Damascum* subegit prorsus, quæ *Judæorum* quondam imperio paruerant, jam diu excusserant *Israëliticum.*

A.M. 3185. § 23. *Lycurgi Spartani* leges, assuetudine annorum triginta circiter, in populi mores abierunt; placidéque jugum, utut gravissimum, ferebant. Id tamen nè se mortuo facturi non essent, subverebatur. Quare, ut æterna sua redderet instituta, cives jurejurando putavit obligandos, nè rescinderent. Idque ut astutiùs fieret, ac sine obstaculo, hoc commento usus est. In concionem vocatis civibus, *Leges se* aiebat *pro ingenii & prudentiæ suæ modulo quàm utilissimas instituisse, ad summam reip. felicitatem si diligenter observarentur. Unum tamen restare adhuc momenti maximi, nec sine consulto priùs oraculo divulgandum. Petere igitur, ut fixis jam legibus stent, neque mutent moveántque quicquam ante suum ab Apolline reditum. Tum verò se quod juberet deus perfecturum.* Assentientibus universis, iréque jubentibus ad oraculum, juramento inprimis adegit reges, senatores, civésque reliquos, constitutâ à se reip. formâ eos constanter usuros esse, donec in patriam rediret ipse. *Delphos* deinde profectus est; ubi, peractis deo sacris, interrogavit *rectène suæ leges & ad urbis salutem essent positæ.* Responsum tulit, *& leges bene conditas, & mansuram eam urbem clarissimam, instituta ejus si observarent.* Perscriptum hoc oraculum *Lycurgus* in patriam mittit: ipse, nè unquam cives sacramenti religione solverentur, nunquam rediit, sed inediâ se *Delphis* maceravit atque confecit; ut se nimirum moriente, suæ in æternum leges viverent. Et illarum certè legum observatrix *quàm diu Sparta diligens fuit,* (ait *Paterculus*) *excelsissimè floruit:* annis quingentis, ut habet *Plutarchus*; octingentis, ut habet *Livius*; (lib. 39.) septingentis, inquit *Isocrates.* (*Panathen.* & de Pace.) Idem scribit & *Cicero*, (pro *Flacco*;) ubi *solos* ait *Lacedæmonios toto orbe terrarum septingentos annos ampliùs unis moribus, & nunquam mutatis legibus, vixisse.* Mortuum fuisse alii *Cirrhæ Lycurgum* tradunt; *Apollothemis Elide*, quò tum se contulerat; *Timæus* & *Aristoxenus* in *Creta.* Corpus ab hospitibus crematum, cineresque dispersos in mare, ipso id obsecrante, referebat *Aristocrates*, caventéque, nè, relatis in patriam reliquiis suis, crederent cives se solutos religione sacramenti, institutámque à se formam reip. immutarent. Ferebant alii nihilominus, reliquias ejus in patriam relatas esse, ta[...]úmque fulmine sepulchrum. Filium tradunt reliquisse *Antiorum* unicum; eóque defuncto sine liberis, totum genus defecisse. Socii tamen ejus & familiares instituerunt, conventum fore ejus memoriæ honorificum; qui posteris per manus traditus, diu fuit celebratus; diésque illi quibus coibant *Lycurgidæ* appellabantur. Honoribus etiam pu-

Lycurgus quo artificio leges suas confirmaverit,

iisque vitam dederit moriendo diuturnam.

A. M. 3190. blicis ornatus est. Templum ei tanquam deo dedicatum, atque quotannis sacrificatum. *Aristoteles* tamen honores ei meritis minores detulisse *Spartanos* dicit.

Osorchos imperat Ægyptiis, Phinta Messeniis, § 24. *Osorches*, vel *Osorchon*, qui *Hercules Ægyptius* dictus est, regnavit in *Ægypto* annos octo.

Phinta Sybotæ filius, defuncto patre, annos circiter 44 regnavit apud *Messenios.*

Dum

A.M. 3190.

Dum ille imperabat, *Apollini* primùm *Messenii* sacrum cum virorum choro misêre *Delon*. Choro canticum quo deum salutarent (*Prosodium* appellabant) *Eumelus* Poëta composuit. (*Pauf. Messen.*). *Corinthius* erat *Eumelus*, ex gente principum *Bacchiadarum*, non genere minùs quàm arte nobilis.

Teleclus Spartanis.

Archelao moriente, rege *Lacedæmonio*; filius ejus *Teleclus*, octavus *Agidarum*, annos regnavit 40. Hujus ætate *Lacedæmonii* finitima illa oppida, *Amyclas*, *Pharin*, *Geranthras*, quæ tenebant adhuc *Achæi*, bello capta everterunt. Ex his *Pharitæ* & *Geranthratæ*, *Doriensium* adventu territi, certis conditionibus pacti sunt ut ex *Peloponneso* discederent. *Amyclenses* verò repugnavêre quidem fortiter; sed belli diuturnitate fracti sunt, postquam multa & præclara virtutis specimina edidissent. (*Pauf. Lac.*)

A.M. 3195.

Caranus Macedoniæ primus imperat universæ.

§ 25. *Qui Edonii olim populi, & quæ Mygdonia erat terra, aut solum Pierium vel Emathium, nunc omne uniformi vocabulo Macedonica res est; & partitiones quæ specialiter antea sejungebantur, Macedonum nomini contributæ, factæ sunt corpus unum*, inquit *Solinus*. Hâc ætate (si qua fides *Eusebio* in Chronicis) *Caranus*, à *Temeno Argivo* & *Hercule* oriundus, sedes in *Macedonia* oraculi jussus est responso quærere. Quò cum ingenti *Græcorum* multitudine ubi venisset, *Ædessam* urbem, (non sentientibus oppidanis propter imbrium magnitudinem,) caprarum gregem imbrem fugientium secutus, occupavit. Jussus verò ab oraculo cùm fuerat, *ducibus capris imperium quærere*, regni sedem statuit. Quócunque deinde agmen moveret, easdem ante signa capras agere, cœptorum omnium duces habiturus, quas habuerat autores regni. In hujus rei memoriam *Ædessam* urbem *Ægas*, vel *Ægeas*, appellavit, populum *Ægeatas*. Pulso deinde *Midâ*, (nam & is portionem *Macedoniæ* tenuit,) aliisque regibus profligatis, in locum omnium successit solus; primúsque, gentibus adunatis, unum veluti corpus *Macedoniæ* fecit; crescentíque regno valida incrementorum constituit fundamenta. (*Justin.* l. 7.) Annos 28 regnavisse scribit *Eusebius*. De *Carano* meminit *Paulinus*; *Herodotus* non meminit. Sed de regno *Heraclidarum* in *Macedonia* planè ab his diversa tradere videtur. lib. 8. ubi hoc à *Perdicca* imperium auspicatur; qui à *Justino* atque *Solino* secundus numeratur, ab *Eusebio* quartus.

De Gordii filio Mida.

De *Mida*, quem expulsum dixi *Macedoniâ*, perplexa res est admodum, nec in eo sibimet satis constat Historiarum parens apud *Græcos*. *Eusebius* (in Chronicis, ex difficultatibus variis eluctaturus,) duos *Midas* fuisse statuit: alterum longè antiquiorem, *Perseo* scilicet æqualem; alterum post annos 600, *Olympiade* 21. quo de nunc agimus; utrumque in Majore *Phrygia*. De *Mida* priore dictum est alibi A.M. 2649. Posterior *Gordio* natus dicitur, homine primitus plebeio. Sed *Phrygibus*, inter quos orta est seditio, consulentibus oracula de fine discordiarum, oracula responderunt, Regem discordiis opus esse. Iteratò quærentibus de regis persona, jubentur eum observare, quem, reversi in templum *Jovis*, euntem plaustro reperissent. Obvius illis erat *Gordius*, statimque regem eum consalutant. Ille plaustrum, quod vehenti regnum delatum fuerat, in templo *Jovis* positum majestati regiæ consecravit: oppidúmque videtur *Gordium* ab eo nomen accepisse. In jugo autem plaustri, capita loramentorum intra nodos ità absconditit, ut reperiri non possent. Cùm ergò cecinissent oracula quædam, (iis in locis celebrata,) *Si quis jugi solvisset nexum, totâ eum Asiâ regnaturum*; *Alexander Macedo*, contra *Darium* proficiscens, oraculo violentiùs usus est. Quæ solvere non potuit, gladio concîdit loramenta: adeóque nexibus resolutis, latentia in nodis capita invenit. Hujus *Gordii Midas* filius *Macedoniæ* partem tenuit sub monte *Bermio*, (*Herodot.* 7.) cujus ex metallis *Midæ* opes acerevisse apud *Strabonem* legimus, (lib. 14.) Illum scilicet *Hyginus* (Fab. 274.) primum dicit album nigrúmque plumbum invenisse. Hortos etiam coluisse *Macedones* ferebant, ubi suâ sponte nascebantur foliorum sexagenûm rosæ odore cæteris multò fragrantiore. Et in his eum hortis excepisse *Silenum* ferunt. Videtur & hic *Midas* se regno abdicavisse. Itaque sellam regiam, in qua jus dicere solebat subditis, *Delphis Apollini* dedicavit. (*Herodot.* l. 1.) *Plutarchus* (Parallel. 5.) & *Stobæus* narrant, apud *Celænas*, *Phrygiæ* Majoris urbem, hiatum terræ unà cum aquarum illuviê ortum plurimos homines domúsque absorbuisse. *Midam* oraculo admonitum, non nisi re pretiosissimâ voraginis os obstruendum esse, aurum & argentum aliáque non pauca in eam conjecisse. Cùm nihil proficeret, *Anchurus* regis filius, (*Ægithеum* vocat *Stobæus*,) cùm animâ nihil cognosceret pretiosius, patre uxoréque *Timotheâ* salutatis, equo insidens, in hiatum præceps insiliit. Quo facto, quæ hiabat, quasi fame saturatâ, ingens protinus occlusit os tellus. Eodem igitur in loco *Midas* aram *Idæo Jovi* auream condidit; quæ tamen, eo semper

Midæque filio Anchuro,

 anni

A.M. 3195.

anni tempore quo tellus hiaverat, lapidea fieri ſolebat, ſi verè *Calliſthenes*. (Tranſformationum l. 2.) *Midam* ferunt obiiſſe tauri ſanguine epoto; vel (ut habet *Plutarchus* de Superſtitione) ſomniis quibuſdam & mœſtitiâ inſanabili perturbatum.

& *Phidone* apud *Græcos* potentiſſimo.

Dum *Caranus* imperium in *Macedonia* molitur novum, ejus frater *Phidon*, *Argivorum* tyrannus, menſuras & pondera inſtituit primus apud *Græcos*. (*Euſeb.* Chron.) Nummum excudit aureum, ut *Pollux* ait, idque in *Eubœa*, (unde nummus *Euboïcus* dictus eſt,) argenteúmque, inquit *Strabo*, (l. 8.) Et omnes hâc ætate *Græcorum* principes potentiâ facilè ſuperabat. Tandem à *Lacedæmoniis*, ſed *Eleorum* ope, victus eſt, A. M. 3261.

HEZE-

HEZECHIAS,

SIVE

ANNALIUM MUNDI

Primi Tomi

LIBER DECIMUS TERTIUS;

Qui,

Ab anno primo *Uzziæ* regis *Judæorum* ad *Hezechiæ* ultimum, annos complectitur 113.

A.M. 3196.

Defuncto *Amaziâ*,

§ 1. HACTENUS *Amazia*, post cladem ab *Israëlitis* acceptam, vixit potiùs quàm regnavit. At nè vivere jam ulteriùs malè de se meritum regem *Hierosolymitani* voluerunt. Conspiratione suorum factâ sublatus est: Tantum adhuc amoris homini supererat inviso, ut aliquis ei proditionem prodiderit, quam prohibuit nemo. Declinavit ipse quantum potuit, *Hierosolymis* fugiendo *Lachishum*. At *Lachishum* usque eum proditores persecuti, captum inibi interemerunt. Ejus filium tamen *Uzziam*, sive *Azariam*, populus in solio regni paterno collocavit, sexdecim annorum adolescentem & magnæ spei. Quod si anno 27. *Jeroboami* contigit, (2 *Reg.* 15. 1.) necesse est interregnum concedi apud *Judæos* annorum 11. *Amazia* enim non nisi 15 vixit annos, regnante *Jeroboamo*. (2 *Reg.* 14.17. & 2 *Chron.* 25.25.) Nisi fortè dicatur, *Jeroboamum* unà cum patre regnavisse ad bellum proficiscente *Syriacum*. Annos 52 imperavit *Uzzia*.

A.M. 3197.

succedit filius *Uzzia*, optimè munus inchoans, absolvens pessimè.

Uzziæ Judæo felicissimum regnum fuit quamdiu præceptis Dei obsecutus est. Nam in suis principiis avi patrísque optima prima persecutus est: quo tempore omnia illi ex voto ac prosperè succedebant. Tandem, aviti paterníque morbi hæreditate quadam, in ultimo defecit actu. Inprimis enim Prophetæ *Zechariæ* aures animúmque adhibuit, Legémque sedulò Divinam coluit. Deo igitur propitio, potentia illi & opes accreverunt mirificè. Duces habuit fortissimos 2600, quorum suberant signis 307500 gregarii milites, quibus arma comparavit expedita rex omnium generum. Supremi erant ducum duces tres, *Jeïel* scriba, *Maasia*, *Hananiáque*. Tantis copiis viribúsque *Elathum* ad *Erythræum* mare (ejus rege mortuo) occupavit, instauravit, suæque ditioni addidit. *Gathum* expugnavit quoque, *Azotum*, atque *Jabneüm*; expugnatas, nè deficerent, mœnibus denudavit; & in *Azotensi* ditione alibíque novarum urbium quasi fræna injecit rebellium *Palæstinorum* ferociæ. *Arabas* quoque *Gur-Baalitas* & *Mehunæos* superavit; *Ammonitas* ad blanditias & obsequia munerum adegit. *Hierosolymis* etiam turribus mœnia communivit ad *Portam angularem*, & alteram *in valle*, murísque ad flexum. Turres & in solitudine puteósque instituit pecore ditissimus; agricolas prætereà & vitisatores in montibus, stu-

diosissimus

diosissimus agriculturæ. Turribus verò *Hierosolymitanis* machinas imposuit mirâ
A. M. fabricatas arte, quibus in hostes, obsidentes fortè mœnia, sagittas ejacularentur, la-
3197. pidésque magnos contorquerent. Magnifica igitur *Uzziæ* fama *Ægyptum* usque ac vicinas undique gentes percrebuit: imò *Ægyptum* (ut *Sulpitius Severus* Sacr. hist. lib. 1.) *terrore sui nominis concusserat.*

A. M. § 2. *Psammus* apud *Ægyptios* regnavit annos 10.

3198.
3200. *Nicander* in *Laconia*, *Eurypontidarum* nonus, regnavit annos 39 post *Charilaüm* patrem, qui 64 annos, quot vixerat, imperaverat, natus rex.

3201. Septimi post *Minoem* & *Cretenses* in mari *Phœnices* dominati sunt ann. 45.

3208. In *Ægypto* regnavit *Ze* (omissus ab *Eusebio*) ann. 31.

3214. In *Latio* regnóque *Albano*, (vide Ann. 2900.) *Procâ Sylvio* moriente, filiorum duorum natu minor *Amulius* fratri majori præripuit Imperium, tenuítque ann. 42. Is *Numitor* vocabatur, cui pater legaverat regnum; *Amulio* minori pecunias fortasse. *Plutarchus* scribit, regnum delegisse *Numitorem*, reliquisse fratri pecunias; quarum ille adminiculo & regnum *Numitori* eripuit. Tanta in rebus humanis pecuniarum est vis.

Amulii pecuniæ Numitoris regno præstant.

A. M. 3218. Ab *Argone*, primo ex *Heraclidis Lydorum Sardiúmque* rege, undevicesimus hoc tempore imperavit *Ardysus*; de quo *Eusebius* meminit, (in Chronicis,) & de aliis qui secuti sunt *Ardysum* tribus. Reliquorum & nomina interciderunt. Regnavit *Ardysus* ann. 36.

A. M. 3210. § 3. *Jeroboamo* regnante secundo, ad summum potentiæ gloriæque pervenerat regnum *Israëliticum*. Verùm ità ferunt humanæ res, ubi ad summum pervenêre, ad casum & ruinam pronæ sunt;

Jeroboamo secundo regnante, res Israëliticæ ex prosperrima in ruinam it præceps.

——— *Summisque negatum est Stare diu*;

maximè ubi summum non felicitatis humanæ modò, sed impietatis etiam, attigerunt. *Amosus* ergò homo rusticanus, & è pascuis *Tecoanis* vocatus ad vaticinandum armentarius Propheta, etiam hoc tempore cùm florebat maximè *Israëlitica* res, ruinam illis excidiúmque minitatur atque prædicit, (*Amos*. cap. 3. &c.) post annos 65 futurum, ut *Esaias* numerat Propheta, (*Esa*. 7, 8.) Eadem & *Hoseas* prior interminatus est; quem & vixisse tamdiu credibile videtur, donec vidisset *Samariam* captam, eáque perfecta quæ prædixerat. Nam qui *Jeroboamo* & *Uzziâ* regnantibus prophetare cœpit, *Hezechiâ* demum rege mortuus est. (*Hos*. 1. 1.) *Joëlem* quoque, *Pethuelis* filium, *Amoso* priorem apud *Judæos* prædicâsse aliqui volunt; eò quòd eam siccitatem atque famem prædicere videatur, (cap. 1. 15, &c.) quam *Amosus* (cap. 4. 6.) accidisse frustrà & sine fructu conqueritur. *Amosus* autem *Bethele* contra pecus aureum pecuarius, aliáque *Israëlitarum* scelera, à Deo minas denunciare ausus est, biennio ante motum terræ, qui accidit, quémque *Josephus* (Antiq. 9. 11.) eo tempore dicit accidisse quo *Uzzias* rex Pontificis munia erat usurpaturus. At hoc post obitum *Jeroboami* annis, opinor, multis contigit: quo vivente, munus propheticum auspicatus est *Amosus*. (Cap. 1. 1.) Et *Amasias*, vitulinus *Bethele* sacerdos, cùm suis commodis obesse prædicationem *Amosi* crederet, apud *Jeroboamum* regem perduellionis Prophetam insimulavit; cúmque nihil eo proficeret, abire pro imperio jussit in *Judæam*, nec in regia urbe sanctuarióque prophetare. At *Amosus* audacter, "Deo se obsecuturum, dixit, qui ab *armentis* vocatum, sua *Israëlitis prænunci-*
"*are* fata *jusserat*: in eum verò, impediturum, se hanc à *Deo* sententiam prænun-
"ciare; *Uxorem ei scortum* publicum *futuram*, *liberos perituros ferro*, *ipsum in terra*
"*profana* miserè *interiturum*, *patriâ* captâ & *funiculo divisâ*, *traductis* aliò *Israëlitis*. Quò autem plura gravioráque indies accumulavit populus peccata, propiúsque aderat gentium interitus *Israëlitarum Judæorúmque*, eò crebriores à Deo missi Prophetæ sunt, qui monerent ac reprehenderent peccatores, pœnásque denunciarent etiam ultimas, nisi resipiscerent; *Christi* verò adventu, regnóque beatissimo, sustentarent erigeréntque pios rerum felicium spe, nè animos inter tot scelera malásque impiorum desponderent.

A. M. 3222. Libro 2 *Regum*, cap. 15. 8. *Zacharia Jeroboami* filius regnavisse dicitur, hoc est, iniisse regnum, anno *Azariæ Judæi* 38. At *Jeroboamus* obiit *Uzziæ* 26. Itaque necesse est vacâsse regnum apud *Israëlitas*, imperante nemine, per annos 11 cum dimidio. Tot enim desunt ab anno 26. *Uzziæ*, ultimo *Jeroboami*, ad annum ejusdem 38. in quo imperare cœpit *Zacharia*. Hoc autem accidisse videtur, sive quòd *Jeroboami*

Anarchia in Israëlitide ann. 11.

roboami hæres nondum per ætatem visus est regno par; sive quòd, confusis apud *Israelitas* rebus per licentiam militarem, nemo unus ausus est sibi arripere imperium. Perturbata quidem fuisse, & ad ruinam ejus imperii spectare omnia, ex iis quæ secuta sunt facilè patet. A.M. 3222.

§ 4. *Carano* defuncto, primo *Heraclidarum* apud *Macedonas* rege, filius imperium suscepit *Cænus*, tenuítque ann. 12. Nominis ratio hæc ab *Etymologiei* Autore traditur. *Cnopis* quidam, *Colchus* genere, apud *Caranum* agebat fortè cùm puer ei nasceretur; cùmque *Caranus* eum suo nomine appellari vellet, sui verò patris nomine uxor *Cirnona*; *Cnopis* interrogatus, ut neutrum offenderet, à neutro voluit nominari: quare *Κοῖνος*, sive *Communis*, vocatus est. A.M. 3223. Cænus imperat Lacedemoniis.

His ferè temporibus primæ triremes à *Corinthiis* factæ sunt: hactenus longarum solummodo navium usus apud *Græcos* fuit. (*Thucyd.* lib. 1. *Plin.* 7. 56.)

——— *Jam triplici consurgunt ordine remi*;

trium versuum sive ordinum naves etiam *Græci* condiderunt, quas jam antea *Ægyptii* atque *Phœnices* fabricârunt.

Telestes, (*Eusebio Telestus*,) *Corinthiorum* rex ultimus, cùm præfuisset ann. 12, ab *Arieo* & *Peranta* è medio sublatus est. Prytanes deinde ex eadem *Bacchiadarum* gente annuum imperium tenuerunt per annos 124, (*Pauf. Corinth.*) pari ferè potestate quâ Archontes apud *Athenienses*. A.M. 3227.

Super ætate Homeri atque Hesiodi non consentitur, ait *A. Gellius*, (lib. 3. 11.) *Philochorus & Xenophanes Homerum fuisse majorem natu scripserunt: at L. Accius Poeta & Ephorus historiæ scriptor, minorem. Marcus autem Varro (in 1. de Imaginibus,) uter ortus prior sit, parùm constare dicit; sed non esse dubium, quin aliquo tempore eodem vixerint: idque ex epigrammate ostendit, quod in tripode scriptum est qui in monte Helicone ab Hesiodo positus traditur.* Hoc autem epigramma apud *Dionem* & inter *Græca* Epigrammata legitur. De Homeri & Hesiodi ætate disputatur, & ingeniis.

Ἡσίοδος Μούσαις Ἑλικωνίσι τόνδ' ἀνέθηκεν,
Ὕμνῳ νικήσας ἐν Χαλκίδι θεῖον Ὅμηρον.
Hesiodus Musis tripodem hunc Helicone dicavit,
Chalcide cùm divum cantu superâsset Homerum.

Quod quidem Doctiss. *Salmasius* haud scio an non verè fictum suspicetur. De hoc Poetarum certamine *Hen. Stephanus* A. D. 1573. Libellum obscurum donavit luce; ubi traditur, *Ganyctorem*, *Eubææ* regem, patris *Amphidamantis* celebraturum funus, viros in quaque arte præstantissimos ad certamina magnis præmiis invitâsse: *Homerum* eò & *Hesiodum* Poëtas advenisse; ubi post interjectos alternatim versus, idque variis modis, unde jam victoria omnium consensu *Homero* tribuebatur, tandem *Panedes*, frater mortui *Amphidamantis*, unúsque judicum, utrumque jussit partem suorum operum præstantissimam in medium proferre. *Hesiodus* prior ea recitavit ex *Oper. & Dieb.* 2.

Πληϊάδων Ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων
Ἄρχεσθ' ἀμήτου, ἀρότοιο δὲ δυσομενάων, &c.

Homerus autem ex *Iliad.* 13. de *Græcis Hectori* se oppositurus,

——————— οἱ γὰρ ἄριστοι
Κρινθέντες Τρῶάς τε καὶ Ἕκτορα δῖον ἔμιμνον,
Φράξαντες δόρυ δουρί, σάκος σάκεϊ προθελύμνῳ·
Ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ, &c.

Quæ cùm pronunciâsset, victoriam uno erat ore omnium relaturus, nisi *Panedes* pacificum argumentum *Hesiodi* bellico prætulisset *Homeri*. At *Periander* apud *Plutarchum* (in Sap. 7 Convivio) auditu accepisse ait se, in hoc certamine ad quæstiones descendisse Poëtas, & proposuisse *Homerum* talia, ut ait *Lesches*; vel, ut *Lil. Gyraldus* legit exponitque, ὥς φασι, λέσχας, *ut aiunt*, *nugas* hujusmodi:

Μοῦσά μοι ἔννεπ' ἐκεῖνα, τὰ μήτ' ἐγένοντο πάροιθεν,
Μήτ' ἔσται μετόπισθεν. ———

Talia,

A.M. 3227.
Talia, Musa, mihi memora, quæ nulla fuerunt,
Nulla futura unquam. ——— ———

Cui respondit *Hesiodus* ex tempore,

Ἀλλ᾽ ὅταν ἀμφὶ Διὸς τύμβῳ καναχήποδες ἵπποι
Ἅρματα συντρίψωσιν ἐπειγόμενοι περὶ νίκης;
Sed Jovis ad tumulum quando currus lacerabunt
Quadrupedes cursu properantes vincere palmam?

Atque hinc victor *Hesiodus*, hinc Tripos & epigramma, *Plutarcho* autore. Hinc & proverbium ferunt cœpisse in judicem iniquum imperitúmque, *Panedæ suffragium*. Nec in *Amphidamantis* modò *Chalcidensis* funere, sed *Ocalyci* quoque *Thessali*, *Homerum* & *Hesiodum* carminibus decertâsse tradit (in Sympos. quæst. 2.) *Plutarchus*. Et *Hesiodo* versus aliqui apud veteres Grammaticos tribuuntur, quibus ait se unà cum *Homero* hymnis novis *Apollinem* celebrâsse in *Delo*. Sed his fabulis minimam habuêre fidem ii qui *Homerum* annis multis antiquiorem fuisse volunt, imò seculis multis. (In *Catone* Maj. *Cicero*.) Neque verò majorem fidem adhibemus nos. Libellus enim *Stephani* non exstitisse videtur cùm *Plutarchus* viveret. *Periander* enim ea de re nihil præter auditum habuit, certum autorem non habuit: idémque diversò planè modo narrat eam rem, & causam victoriæ quâ *Hesiodus* potitus est. *Velleius* ergò *Paterculus*, non obstante hoc certamine, de quo fortasse non audîerat quidem, *Hesiodum* 120 annos distinctum ab *Homeri* ætate, & posteriorem, ait fuisse. In auspiciis primæ *Olympiadis* obiisse *Hesiodum* prodit *Solinus*, 138 annis post *Homerum*; centum ait *Porphyrius* apud *Suidam*. *Virum fuisse perelegantis ingenii* ait *Paterculus*, *& mollissimâ dulcedine carminum memorabilem*, *ut Homero*, *Poetarum primo*, *tempore*, *ità operis autoritate proximum*. Certè Veteres eum ut *Pythium Apollinem* venerati sunt, ejúsque carmina quasi totidem oracula ediscenda proponebant; cui proinde calamos à Musis donatos crediderunt.

A.M. 3230.
§ 5. In *Messeniorum Spartanorúmque* limitibus templum erat *Dianæ Limnadis*, solis *Doriensium Messeniis* atque *Lacedæmoniis* commune. Narrabant *Lacedæmonii*, missas ad hoc templum à se virgines à *Messeniis* fuisse violatas, quæ, nè pudicitiæ suæ superessent, nece voluntariâ dedecus redemerunt. *Teleclum* quoque suum regem, dum propulsare conabatur injuriam, interemptum. At *Messenii*, contrà, *Spartanos* aiebant, cùm suo feliciori solo inhiarent, impuberes misisse virginum habitu larvatos cum pugionibus occultis, qui *Messeniorum* primores ex improviso adorirentur. Ibi *Messenios* ad vim arcendam accurrisse, regémque simul, qui posuisset insidias, & insidiarum instrumenta sustulisse. Itaque *Lacedæmonios*, quòd esset facinus publico consilio patratum, conscios à se injuriam esse profectam, neque res unquam repetiisse, neque de ultione cæsi regis cogitâsse. Hæc per se differebant *Messenii*. Utri veriora dixerint, quis jam dixerit, cùm eo ipso tempore quo erat gesta res dubia & incerta haberetur? Hinc prima certè jacta sunt belli *Messeniis* luctuosissimi semina. *Telecli* filius *Alcamenes*, patre sublato, regnum tulit, *Agidarum* nonus, tenuítque annos 37; quorum extremo cœpit bello vindice paternam cædem aliásque injurias persequi. Interim, ex altera familia regum, *Nicander Eurypontida Argivorum* fines hostiliter est ingressus, &, obliteratâ jam vetustæ consanguinitatis memoriâ, multis atque magnis eos cladibus affecit: cujus facinoris cùm socios habuisset *Asinæos*, graves illi quidem pœnas *Argivis* mox, patriâ deletâ, profugi dederunt.

Virgines Spartanæ pudicitiam violatam nece redimunt voluntariâ.

A.M. 3233.
Annus jam agebatur ab *Ilio* expugnato quadringentesimus sextus, *Alcamenis Lacedæmoniorum* regis quartus, *Nicandri* verò 34. cùm *Iphitus Eleus*, ad exercendam *Græciæ* juventutem, ludicra illa certamina *Jovi* sacra, quæ diu intermissa fuerant, unà cum mercatu ex oraculo instauravit, ad urbem *Elidis Olympiam*; unde *Olympia* ex loco appellata sunt. Inducias quoque publicas instituit, quò liberiùs ludis vacarent. Hi verò ludi in quinti cujúsque anni principio celebrari cœperunt: unde *Græci* ex interposito quadriennii spatio, quod *Olympias* dicebatur, novam certámque postea numerandi annos rationem per *Olympiadas* inierunt. Sed & alia aliis in locis erant *Græcis* certamina: *Delphis* quinquennalia *Pythia*, in honorem *Apollinis*; deinde trieterica ista, hinc *Isthmia Palæmoni*, indè *Nemea Ophelta* sacra. At *Olympia* ex his maximâ totius *Græciæ* celebritate instituebantur, ubi quinto die qui victor, seu *Olympionices*, renunciatus est, oleastro coronatus in patriam, non per urbis portas,

Olympiadum institutio.

portas, sed per ruinas murorum eâ dirutorum causâ, suorum civium humeris altè subvectus rediit. In spectaculis primas sibi jure sedes vendicabat, & deinde ex publico alebatur. Ac inprimis nullum erat nisi de stadio certamen, ubi victor in cursu renunciatus est *Choræbus Eleüs*. Ludis præfuit, & de victoria judicavit, solus *Iphitus*; ac deinde per multos annos qui ex *Iphiti* erant genere. Quinquagesimâ demum *Olympiade*, duumviris ex ipsa *Eleorum* civitate sorte ductis præfectura commissa est, postea pluribus.

A.M. 3233.

§ 6. Post annorum undecim atque dimidii anarchiam & interregnum, *Zacharias* tandem *Jeroboami* filius, vel maturior ætate jam, vel auctis viribus audacior, paternum regnum, sed minimè futurum illi diuturnum, occupavit: quippe sex tantummodo mensium spatio tenuit.

Cùm *Zacharias Samaritanus* rex menses tantùm sex dominatus esset, à *Shallumo* filio *Jabeshi*, propter ignaviam fortasse indignam rege, sublatus è medio est, *Jebudarum* ultimus. In publico id factum, spectante multitudine, nullâ regum, nullâ legum, nullâ Dei, nullâ populi reverentiâ: adeò præcipitabant in exitium res. Facilè id tulit Deus, qui hominis nimiùm patrizantis religionem pravam, post tantam in *Jebu* posterósque benignitatem suam, non tulit. At nec *Shallumus* inultum diu tulit parricidium, etsi volente quidem Deo, non & imperante, perpetratum. *Menahemus* enim, *Gadi* filius, à *Tirza*, quam obsidebat (siqua *Josepho* est fides) exercituum regiorum dux, *Samariam* est profectus, ubi *Shallumum* uno tantùm mense potitum imperio trucidavit, sceptrúmque arripuit. Erant fortasse ambo ex ducibus *Jeroboami* regis bellicosi; ac fortissimis imperium deberi existimabant. Regnum assecutus *Menahemus*, in adversarios animadvertit paulò crudeliús: in *Tiphsacum* præcipuè, omnémque urbis ejus ditionem, immane statuit exemplum. Nec enim in homines modò conspicuos ferro sævitum est; verùm ipsos qui latebant infantes, ex utero parentum dilaniato, ad exitium eruit. Ità partum imperium annis tenuit decem, *Jeroboamicæ* religionis cultor & vitulinæ.

A.M. 3234.

Regem Zachariam occidit Shallumus; Shallumum Menahemus,

qui ex utero parentum infantes eruit.

Niniven hoc tempore *Assyriúm*que imperium tenuit *Pul*, sive *Phul*: ità Sacri Codices appellant. *Africano* penultimus Dynastiæ primæ in *Assyria* rex, & *Sardanapali* pater, *Acracarnes* vocatur, *Ocrazapes Eusebio*: apud *Athenæum* (Deipnosophist. 8.) *Cyndaraxes*, & *Anacyndaraxes*, & (12.) *Anabaxares*. Non is more majorum domi delitescebat in gynæceo, fœdísque indulgebat voluptatibus; sed coacto exercitu prodire foras maluit, vicinos invadere, ac fines imperii —*famámque extendere factis*. Et peragratâ jam *Mesopotamiâ Syriâque*, in *Israelitidem* erat impetum facturus peropportunè rebus *Menahemi*. Nam & mala nonnunquam tempestiva commodáque sunt. Ultro invadenti occurrit *Samaritanus* rex, pacisciturque argenti mille daturum talenta se, modò *Assyrius* dignaretur sub imperii sui ala clientem protegere, *Israeliticúm*que regnum sibi constabilire. Annuit *Assyrius Pul*, pecuniam accepit, *Niniven* rediit, firmam *Menahemo* clienti *Israëlitidem* reliquit. Neque tamen ipse *Menahemus* rex de suo quicquam ad hanc 1000 talentorum summam contribuit, sed à subditorum opulentissimorum quoque siclos exegit 50: indè suam ex aliena pecunia liberavit fidem, confirmavit potentiam.

Assyrius ultro clientem se offert.

§ 7. *Assyrii Pulis* ætate Prophetam vixisse *Jonam* constat, *Amittaii* filium, *Zebulonitam* de *Gath-hepher*. Eâdem & *Ninivitis* prædicâsse vero simillimum est. Nam *Acracarnes* apud *Africanum*, qui 2 Reg. 15. 19. videtur appellari *Pul*, 42 annos regnavisse dicitur: *Jonas* autem *Jeroboamo* 2. victorias prænunciavisse, ante annos fortasse 50. (2 Reg. 14. 25.) *Jos. Scaliger* & alii *Jonæ* prædicationem in *Sardanapali* tempora conjiciunt, paulò seriùs, opinor. Nec is erat *Sardanapalus*, quem Prophetæ Deíve minis conterritum egisse pœnitentiam credibile sit. Ad exitum jam & exitium vergebat maximè diuturnum illud *Assyriorum* apud *Ninivitas* imperium; quod, à *Nino* conditum, mille ac trecentos ferè stetisse annos in eadem familia ex *Trogo Justinus* refert: qua de re alibi dictum. (Libro 2.) Tantæ ruinæ ipse Deus (ut à se profectam cognoscerent mortales) præmonitione quadam per suos Prophetas interesse dignatus est. Nec enim erat clementiæ Divinæ, pœnis ultimis non præmonitos afficere. *Jonæ* igitur in mandatis dedit, ut *Niniven* proficisceretur, denunciarétque minas à se, propter immania populi, clamoréque improbo pulsantia cœlum, scelera. *Jonas*, cùm reputaret apud se quanta itineris longinquitas, muneris difficultas, quantúmque suum esset vel periculum ab obstinatis, vel dedecus futurum, si pro summa sua misericordia Deus denunciatas à se pœnitentibus pœnas

Jonâ Prophetâ

 remit-

A.M. 3234. remitteret, condonarétve ad tempus, declinare maluit officium, & ipsum fugere Deum, si quo id modo fieri posset. *Joppa* conscendit navem, relicturus *Niniven*, & *Tarsum* itinere maritimo profecturus. At servum à Deo fugitivum nec portare navis, nec ipsum transmittere ausum est mare. In utrumque sævit illico tempestas fera ; &

——Ventis inimica per æquora rapti,
Fulmina, noctem, imbres, iram cælique marisque,

in utroque Dei flagrantem, sentiunt. Haud procul à naufragio res aberat. In periculo extremo ac timore constituti vectores variarum gentium, suos quique deos inclamant vehementer, at nihil profuturos. Merces etiam projiciunt in mare, (non eâ satiandum offâ,) nè pressam onere suo navem venti fluctúsque opprimant faciliùs. Unus comitum aberat *Jonas*, qui in latibulo dormitabat securus periculi. Eum navicularius suscitat, increpátque somniculosum in tantis deorum minis,

"——*Potes hoc sub casu ducere somnos?*

" inquit. Nostra omnium salus agitur. Quare *tuos* etiam *implora deos*, *si* qui forte *nos audituri sunt*, *nè pereamus*. Tam subitum támque vehemens & pertinax malum præter naturam ab iratis immissum diis facilè credebant. Quare sortibus experiri placuit, (suggerente id animis Deo,) quis tantopere offendisset severa numina. Nam in causis gravioribus & obscuris, ipsi olim pagani sortibus appellari deos putabant, & ad numinum cœlestium arbitria provocari. Itaque, Deo dirigente, sors in *Jonam* cecidit. In *Jonam* propterea omnium conjecti sunt oculi. A *Jona* quærunt, " quis & *unde sit* ; *quâ utatur arte* ; quo piaculo tantopere exasperârit " deos, ut exitium sibi omnibus moliantur. *Jonas*, ubi nulla erat spes ab eo fugiendi qui locorum ubique sit, gravémque sensit in comitatum suum irascentis Dei manum, ingenuè confessus est omnia ; *Hebræum se*, *Jehovam revereri cælorum atque terrarum opificem Deum*: & reliqua de præcepto Dei, & sua narravit contumacia & fuga. Comites primò vehementer perterriti contremiscere omnes, *Domini Dei & opificis mundi* audito nomine. Tum verò demirati hominis temeritatem, suo non obsequentis Deo, rogavêre, " quomodo jam is placari Deus, *sedarique* tempestas, " & sua posset expediri salus ab eo in periculum vocata. Respondit *Jonas*, " unicum " esse mali ejus remedium, si vivum *se præcipitarent in mare* ; placamen iræ futurum " suâ pœnâ, quam contumaciâ *se* irritavisse *noverat*. Nautæ, miseratione ducti hominis perituri, quantum fas erat tergiversari, satagentes parcere ; omnibúsque viribus remigantes, navem in portum subducere connitebantur. At nullo id conatu fieri potuit, reluctante procellarum impetuosâ vi, nec jam ampliùs tolerandâ. *Jonam* ergò tollunt inviti, & projiciunt in mare piaculum tempestatis irato Deo ; sed ejus exoratâ priùs iterum atque iterum veniâ, nè cædis hujus rei peragerentur, innocentísve sanguinis Divinâ damnati sorte. Hâc absorptâ prædâ, saturari visa est oceani vorago ;

Concidunt venti, fugiúntque nubes,
Et minax ————— ponto
Unda recumbit.

Tanto attoniti miraculo comites *Jonæ*, Numinis quasi præsentis majestatem exhorrescere vehementiùs, & sacra facere votáque, animorum pro tanto beneficio gratorum pignora. Interim *Jonas*, itá volente Deo, à marina quadam ingentíque bellua

sepulto, exspectante hanc prædam devoratus est vivus integérque ; quem in utero suo monstrum quasi gravidum gestavit dies tres. Atque hinc opinor suam Poëtas *Græcos* (*Lycophron.* in *Cassandra*) traduxisse fabulam de *Hercule*, quem in ceti ventre devoratum dies fingunt delituisse tres, mox depilatum exiisse. Etsi enim *Hercules* ipse prior *Jonâ*, posterior fuisse fabula videtur.

sed nondum mortuo, Sepultus quidem *Jonas*, at nondùm est mortuus ; vel potiùs in carcerem conjectus, non sepulchrum. Servum Dei meminerat se, at fugitivum, & in ea custodia jam conclusum, unde nulla erat elabendi spes, nulla patebat ad *Tarsum*, ad fugam via. Interire hîc necesse erat diutiùs hærentem, unde non licebat egredi. Quid agat? Dominum sibi noverat Omnipotentem esse, qui vel hinc liberare posset ; eundem

precibus,

precibus, precibúſque tantùm, expugnabilem, utpote ſummâ clementiâ miſericordiâque præditum. Quare precibus obnixis & ſummâ humilitate animi atque dolore Deum adortus eſt, neque priùs orare deſtitit, quàm bellua bolum, quem concoquere non valebat, evomere in terram, & in lucem edere coacta eſt renatum *Jonam*. In gratiam receptus, denuo compellatur à Deo, & iiſdem inſtructus mandatis *Niniven* remittitur. Nec enim contumaciâ hominum ſua Deus fruſtrari conſilia vult. *A. M. 3234.*

Quanta fuerit urbs *Ninive* Libro traditur Secundo, ubi prima urbis molitio traditur autore *Nino*. Viginti circiter millia paſſuum longitudo patebat; quod erat pedeſtre dierum trium iter. Unum diem progreſſus in urbem *Jonas*, denunciabat à *Jehova* Deo, *poſt dies* 40 *perituram Niniven* nefandorum ſcelerum causâ. Nimiùm ſeverus in *Ninivitas* Propheta eſt, qualem in ſe Deum iniquiſſimè tuliſſet. Minas tantùm increpabat; Divinam clementiæ conditionem, *(niſi reſipiſcerent,)* nequaquam addidit. Quorſum verò tantum itineris confectum eſt, ad præmonendum exitium poſt paucos dies, quod vitari non potuit, nullâ ſalutis per clementiam Dei hominúmque reſipiſcentiam factâ ſpe? Itaque Prophetam cives mox falſi arguunt. Cùm enim accepiſſet rex nuncios de homine peregrino, peregrini Dei verbis terribiles minas & urbis excidium denunciante, mali ſibi conſcius multorúmque ſcelerum, facilè credidit revera futurum quod denunciabatur, niſi per ſeriam atque maturam reſipiſcentiam fortè vindictam averterent Divinam. Depoſitâ ergò pompâ regiâ, ſaccum induit; edictóque publico, ſuâ procerúmque autoritate communito, jejunium civibus indixit, ut "*ab omni cibo potúque abſtinerent homines jumentáque, cilicium induerent, Deúmque vehementer inclamarent*, denique, *peccatis renunciarent* "omnibus, *ſi* fortè ad miſericordiam *flecti* poſſet *Deus*, & urbs ab excidio vindicari. Animadvertit facilè Deus, approbavítque *Ninivitarum* & fidem in ſe, & placandi ſe voluntatem pronam induſtriámque. Remiſit ergò ad tempus iracundiam, deſtinatáſque diſtulit ——*in idonea tempora pœnas*. Ægerrimè tulit hanc Dei clementiam ſeveritas Prophetæ, ut ſuis mitiorem minis, ac ipſi quodammodo probroſam Deo. Itaque verbis obſtrepere auſus eſt, & ſnum liberiùs increpare Numen. "Attende, "*obſecro, Jehova*, inquit, & animadverte quàm juſta *ego* de cauſa *Tarſum profuge*"*rim*, nè obirem hoc prophetandi munus, quod *clementiam tuam* facilè fruſtratu"ram, & ludibrio expoſituram eſſe me, jam antè animo præceperam. *Quippe no*"*veram te mitiſſimum eſſe Numen, ſummâ benignitate, miſericordiâ*, placabilitate *præ*"*ditum, quémque malorum* ſæpiſſimè denunciatorum *pœniteat*. Meam igitur Prophe"tæ fidem tua facilitas magna cùm elevârit, contemptuíque ſubjecerit, quid *ego in* "*vivis* moror ampliùs ludibrium populi? *Præſtat mori me, quàm* ignominiâ notatum "*vivere*; animámque potiùs amittere quàm fidem. Cui *Jehova* paucis ità reſpondit mollioribúſque verbis: "Quid hoc irarum eſt, *Jona? Juréne tu* mihi paulò mi"tiùs agenti *ſuccenſes?* Urbe jampridem peragratâ exierat *Jonas*, tuguriúmque ſibi poſuerat ad Orientem, ubi exſpectaret *Ninivitis* quid eſſet futurum. Nimiæ importunæque ſeveritatis ut hominem argueret, pro ſumma ſua in moroſum Prophetam clementia, hoc eſt uſus commento Deus. Ejus tugurio ricinum repentè natum *(Plin.* 15. 7.) admovit, cujus umbrâ Solis æſtum arcebat fervorémque, ac mirificè Propheta lætatus eſt. At noctu ità corroſit eum corrupítque vermis, ut exaruerit; quo factum eſt, ut Solis immodicò fervore, augentéque fervorem vento, languidus penè deficeret *Jonas*, vitæque pertæſus, denuo mortuum exoptaret ſe. Denuo igitur Deus hominem corripuit: "Quid hoc, inquam, *irarum* eſt, *Jona? Juréne tu* tuæ "moleſtiæ hujúſque areſcentis *ricini causâ fremis* tantopere? "Imò verò, ait *Jonas*, "*jure* optimo & *iratus* fremo, & *mortem* contritus malis expeto. "Vide igitur, in"quit Deus, quanto in errore ſis. *Ricinum tu* clementiâ & *miſeratione* dignum pu"tas, *neque* tamen *ſatum alitúmve à te*, ſed repentè *natum*, repentè *mortuum*. *Non*"*ne* multò eſt æquius *me tantæ civitatis miſereri*, tantæque multitudinis hominum, "conditorum à me, ac reſipiſcentium jam ſuiſque renunciantium peccatis, præſer"tim verò tot infantium, innocentiúmque puerorum, qui hac una in urbe *centies* "*atque vicies mille* numerantur? Obmutuit illico *Jonæ* tam illuſtri & perſpicuâ rei veritate obthuratum os. Et hæc ab ipſo fuiſſe *Jona* literis tradita, propagatáque ad poſteros, credibile videtur. Alii deinde ſua Prophetæ vaticinia prodidêre ſcriptis, quò non ſua tantùm, ſed futura quoque ſecula monerent doceréntque.

exitiúmque Ninivitis denunciante,

impii reſipiſcunt, & ſalutem à Deo impetrant.

A.M. 3235. § 8. *Thurimas* tertius *Macedonum* rex annis imperavit 38.

[a] 3237. [a] *Pule* mortuo apud *Assyrios*, ejusdem filius (ut credibile est) *Sardanapalus*, ejus Dynastiæ ultimus, imperium tenuit annis viginti, vir quavis muliere mollior. Ideo, propter lascivos hominis impurósque mores, ipsi nomini lasciviam subesse opinatus est *M. Tullius*, quasi à *Phallos* dicto. Nam & *Sardanapallus* vocatur. At eorum est credibilior conjectura, qui à *Sarbadon-pul*, sive *Assaradin-pul*, appellatum putant. Ab *Africano* tamen *Tonosconcoleros* dicitur, quasi patrio nomine, *Sardanapalus Græco*.

Sardanapalus Assyria imperat;

3239. *Theopompus Spartanorum* rex, *Eurypontidarum* decimus, annos regnavit 50.

Bocchoris Saïtes in *Ægypto* 24. instituit Dynastiam, annósque regnavit 44. *Neochabis* ejus pater ab *Athenæo* vocatur. (l. 10.)

Theopompus Sparta.

[b] 3243. [b] Hactenus *Uzziæ* in *Judæa* prosperæ floruerunt res, ut qui observantiâ perpetuâ & obsequio propitium sibi benignissimúmque reddiderat Deum. Sed felicitate nimiâ animi plerumque insolescunt, oblitique sortis humanæ intumescunt fastu. Quæcunque possunt vi, eadem sibi & licere putant. *Uzzias* ergò magnâ virium potentiâ elatus turgidúsque, ut *Achilles Homericus*,

Uzzias Judææ rex pietate impius.

Jura negat sibi nata, nihil non arrogat armis.

Sceptro minimè contentus regio, acerram sibi vendicat sacerdotalem. Sacra facere vult, & in ipso Templo Altarique aureo adolere thus. Pietate importunâ & inordinatâ impietatis reum se reddit. Modo illicito appropinquantes, & non vocati, abalienant à se Deum. Monuêre quidem sacerdotes, & vetuêre verbis quantum poterant; aliud esse munus regium, aliud sacerdotale vociferantes. At ille

Acrior admonitu est, irritatúrque retentus:

non obsequitur, non è Templo discedit. Arripit thus, & in ignem erat conjecturus, cùm ipse Deus, ut Ecclesiasticæ disciplinæ sanctitatem assereret à profanis manibus, in contumacem animadvertit severiùs. Apud quem verba sacerdotum nihil valebant, eum verberibus afficit, leprâque subitò immissâ castigat regis pertinaciam. Ubi decoloratam infami morbo frontem sacerdotes contemplati sunt, (*Azarias* Pontifex aderat 80 sacerdotum globo stipatus,) impetu facto ex Templo deturbaverunt, nè Religionem ulteriùs pollueret morbosus rex. Et erat is ultro discessurus jam, ubi sævientem in se Dei sensit irati manum; nè quid gravius fortè, si & Numini offenso repugnaret, pateretur. Qui Dei domum audaciore impetu & ingressu violârat, suâ jam privatâ excluditur. In ædes conjicitur separatas, ubi, quamdiu vixit, miserè atque solus vixit, congressu hominum vel profanorum, consortióque omnium prohibitus. *Jothamus* interim filius regiæ præfuit, populóque dixit jus. Nec in regum sepulchris, verùm in agro sepulchrali regum tumulatus est. Ejus tamen gesta magnifica perscripta sunt à magnifico Propheta, *Amosi* filio *Esaia*.

A.M. 3245. *Menahemo* defuncto, filius *Pekahia Israëlitici* regni sceptrum arripuit, anno *Azariæ Judæi* quinquagesimo; sed vix tenuit biennio.

3247. Quâ *Menahemus* regium acquisiverat solium, eâdem filius *Menahemi* deturbatur indè armatâ vi. Militum tribunus *Peka*, filius *Remaliæ*, cum *Argobo* & *Arieo* initâ conspiratione, satellitibus 50 *Gileaditis* stipatus, *Pekahiam* regem obtruncat, regnum occupat *Israëliticum*, annísque viginti dominatus est.

A.M. 3248. Post obitum *Uzziæ* patris, regnum tenuit *Judaicum* annis 16 *Jothamus* filius, qui annos aliquot patre vivente gubernârat. Viginti quinque annos natus, regium & nomen dignitati addidit quam priùs gesserat, religiosus paterno more; sed eo sanior & sanctior, quòd rebus sanctis abstinuerit profanas manus: magnificus idem & bellicosus rex. Multas condidit in *Judææ* montanis urbes, multa in saltibus propugnacula & turres; in Templo portam quoque altissimam cubitorum 60, & in muro clivi ædificavit plurimum. Victos bello *Ammonitas* talentis multavit argenti centenis, deciésque mille coris tritici, totidémque hordei; quæ tribus simul annis pensitabant *Judæis*.

Ejus filius Jothamus sanior patre sanctiórque.

A.M. 3256. § 9. *Assyriorum*, quod à *Nino* cœpit, Imperium quamdiu steterit, dissentire Autores, ut in re antiquissima, quis miretur? *Herodotus* (lib. 1.) non nisi quingentos & viginti annos *Assyriis* dat. *Julius Africanus* post *Belum* annos 1429, reges 40. *Diodorus Siculus*, *Ctesiam* secutus, annis ait duravisse 1360 hoc regnum, per 30 hominum ætates in eadem familia patri semper filio succedente: mille ac trecentos, secutus *Trogum*, *Justinus*: 1070 *Vell. Paterculus*, (lib. 1.) qui post *Ninum* & *Semi-*

Assyriorum imperium quàm diu steterit.

ramin

ramin reges numerat 33. Nobis media ex his *Pompeii* sententia probatur, de qua alibi dictum est, (Libro 2.) & 1300 ferè annos huic imperio tribuimus. Verùm utcunque regnum duraverit, ultimum fuisse regem in hac *Assyriorum* Dynastia *Sardanapalum*, propè inter omnes convenit; suúmque tandem habuit exitum & hoc, etsi omnium imperiorum maximè diuturnum: adeò nihil tantum est in rebus humanis, quod perpetuum esse possit, sed caduca mortaliáque mortalium sunt omnia.

A.M. 3256.

Sardanapali effœminata mollities.

Sardanapalus majores, quanquam ignavissimos, socordiâ luxuriàque superavit omnes, fœdissimæ voluptatis *Venéris*que planè mancipium. Ipso cultu corporis, & oris fuco, & opere lanificii quo exercebatur, muliebrem præ se mollitiem tulit. De qua regis turpitudine, quanquam occultissimè agebantur omnia, tenuis tamen foras fama emanabat. Erat hoc anno fortè annuæ *Medorum* militiæ præfectus *Arbaces*, magnanimus atque bellicosus vir, (*Arbacum* aliqui vocant,) cui magna erat familiaritas cum *Belesi* quodam, præsidii *Babylonici* duce, & sacerdote *Chaldæo*, qui, sideralis artis peritissimus, divinationem eximiè callebat, exercebátque feliciter. Is natalem, puto, *Arbacis* contemplatus, prædixit ei, futurum brevi, ut amplissimo *Assyriorum* imperio potiretur. Nec difficulter induxit animum excelsum ea credere quæ volebat, & alere maximarum rerum spem. Simul & *Arbaces* vati suo pollicitus est, si revera evenissent quæ prædixerat, ei se *Babyloniæ* provinciam daturum. Ut haberet ergò inprimis quo regem apud duces milítésque traduceret, ad eum videndum admitti se (quod nemini ante eum permissum fuerat) ambitione magnâ ægre obtinuit, aureâ phialâ cujusdam eunuchi corruptâ fide. Invenit *Sardanapalum* inter scortorum greges purpuram colo nentem, & muliebri habitu (cùm mollitie corporis & oculorùm lasciviâ omnes fœminas anteiret) pensa inter virgines partientem. Quibus visis, indignatus tali fœminæ tantum virorum subjectum, tractantíque lanam ferrum & arma portantes parêre, progressus ad socios suos quid viderit refert. Negat ei se parêre posse, qui se fœminam malit esse quàm virum. Fit igitur conjuratio.

Arbacis conjuratio contra Sardanapalum.

Alii duces muneribus atque conviviis; *Arabum* inprimis rex, in societatem belli conciliantur. *Medi*, *Persæ*, *Arabes*, *Babylonii*, cum exercitu quadringentorum millium in *Assyriam* penetrant, montana castris occupant, quæ à *Nino* stadia 70 aberant. Ut primùm de hac militum conjuratione ingratum accepit nuncium *Sardanapalus*, aliarum gentium copias quæ aderant in aciem produxit, quas rebellibus opponeret; victoriáque potitus est, cæsis fugatísque in castra sua hostibus. Deinde per præcones edixit, 200 se auri talenta daturum ei, quicunque *Arbacem Medum Belesínve Babylonium* interficeret; ei verò duplum, unà cum præfectura *Mediæ Babyloniæve*, qui alterutrum vivum tradidisset. Cùm neminem hæc dona caperent, in prælium *Arbaces* iterum descendit; iterum in montana cum suis rejectus est. Bis fugati consilium ineunt rebellium duces, quid à se potissimùm fieri jam expediret. Plerique in hanc eunt sententiam, cedendum sibi ad tempus, redeundum in suam cuique patriam, occupandam munitionibus terram, & præparanda pro viribus quæ ad bellum conducerent novum. At *Belesis*, quasi ex deorum consilio sibi portentis quibusdam revelato, permanendum denunciat; victores enim fore tandem, sed cum difficultatibus quibusdam confligendum priùs. Quo factum est ut novùm sentârint prælium. Sed victos denuo & castris exutos, ad *Babyloniæ* montes usque persecutus est rex. Ipse *Arbaces*, egregii ducis atque militis munere perfunctus, vulnere affectus est. Post tot clades, abjectâ victoriæ spe, domum erant profecturi duces, nisi *Belesis* dierum quinque moram exorâsset, ut tum suæ artis, tum benevolentiæ deorum periculum facerent. Quippe noctem illam sub dio insomnis exegerat, observationi siderum intentus; unde se aiebat didicisse, ac promisisse deos, ultro venturum esse auxilium, quo in melius omnia mutarentur, si modò quinque dies exspectarent. Tantum exiguæ moræ fructum experiri statuunt duces. Interea nuncii venerunt, magnas advenire *Bactrianorum* copias, properare ad regem, ac propè jam adesse. Ansam captabat omnem *Arbaces*. His occurrendum censuit cum fortissimis expeditissimísque suorum, ut iis armorum societatem vel persuaderet, vel cogeret. Non opus erat vi. Libertatis illi spem facillimè amplexi, & obsecuti sunt *Medo*, primò quidem duces, mox & milites: ità in rebellium castra universi transiverunt. De *Bactrianis* nihil suspicatus rex, sed victoriâ elatus, triumphabat, & victimas immolabat propitiis diis; quibus convivabantur & milites, vino & epulis summa cum hilaritate libertatéque indulgentes. *Arbaces*, de hostium ebrietate ac socordia per transfugas edoctus, ex improviso noctu adoritur castra; ubi parati imparatos, sobrii temulen-

A. M. 3256. temulentos facilè opprimunt, cædunt, castris exigunt, & stragem edunt maximam, superstitibus in urbem fugatis. Novo exercitui conflato rex *Salemenem* suæ uxoris fratrem præficit, ipse urbis propugnandæ suscipit provinciam. At regii à rebellibus acie collatâ fusi bis, &, *Salemene* interfecto, ad internecionem penè sunt deleti, ipso fluvio multùm rubescente cadaverum cruore. Obsidio jam restabat; quam ut toleraret donec novæ adessent copiæ, quantâ potuit solicitudine comparabat *Sardanapalus* omnia. Tabellariis enim per omnes regni provincias dimissis, novos militum delectus egit. At multæ gentes, ubi regem & victum & obsidione cinctum audivêre, humano libertatis studio defecerunt ad hostes. In magno *Sardanapalus* regnum discrimine versari facilè animadvertit. Nè igitur *in una navi omnia*, (quod aiunt,) filios tres natásque duas, unà cum ingenti gaza, ad fidelissimum sibi *Cottam Paphlagoniæ* præfectum misit, ut eorum saluti prospiceret, cùm de sua dubitaret. Premebant quidem urbem obsidione quantùm poterant arctissimâ rebellium copiæ. Sed cùm intus omnia suppeterent obsessis necessaria, facilè ferebant hostium innocuam foris jactantiam. Nam tanta erat altitudo firmitásque murorum, ut nulla esset vel scandendi vel diruendi spes. Tormenta enim bellica, ballistæ, arietes, aliæve murales machinæ nondum bis in locis inventæ notæve sunt. Nihil igitur obsessis incommodi per biennium attulerunt hostium ingentes minæ, nisi quòd exitu prohibuerint.

Alyattes, Lydorum post *Ardysum* vigesimus rex, annis 14 regnavit.

Romulus & Remus ablatum Numitori restituunt regnum. § 10. *Albanorum Amulius* rex, fratre ac hærede pulso *Numitore*, partum scelere communivit Imperium. Stirpem fratris virilem inter venandum sustulit: filiæ, cùm *Vestalem* eam legisset, perpetuâ virginitate spem partûs ademit, & sibi vindicis futuri metum. At tandem virgo vi compressa, *Martem* incertæ stirpis patrem nuncupat, seu ità rata, seu quia deus autor culpæ honestior videbatur. Quod pro comperto habens *Amulius*, *Vestalem* virgis cædi, & ad mortem rapi jubet; gemellósque *Romulum* & *Remum* (quos nuper enixa est) ad fluvium damnat. Eos verò in proxima alluvie (*Tibere* super ripas effuso) expositos *Faustulus* pastor invenit, & ad stabula *Laurentiæ* uxori educandos deportavit. Hi pueri, cùm primùm adolevit ætas, tam robore corporum quàm animorum vigore longè comitibus præstabant, regiámque præ se ferebant indolem. Nec in stabulis aut ad pecora segnes desidere, sed venando peragrare saltus, impetum in latrones prædâ onustos facere, divisóque pastoribus spolio, gratiam & gloriam adipisci. Decimum octavum ætatis annum ingressi, fortè de pascuis cum pastoribus *Numitoris* certamen inierunt, quo *Remus* captus & ad *Numitorem* perductus fuit; qui ætatem juvenis miniméque servile ingenium diu contemplatus, accersito demum *Romulo* & nutritio patre *Faustulo*, geminorum ortum fratrum, periculum, salutis rationem exploravit. Et consiliis illico de modo & ansa delendi tyrannidem *Amulii* collatis, pastorum ad venarúmque auxilio freti sustulêre tyrannum, regnum avo *Numitori* restituerunt.

A. M. 3257. *Archontes Athenis decennales & annui.* Hactenus *Athenæ*, annos ultra 300 abrogato regum nomine, Archontibus paruerant perpetuis, à quibus erat ratio administratæ reip. populo reddenda. Magnus hic ad libertatem gradus fuit. Sed perpetuitas ejusdem præfecturæ nescio quid regium sapere videbatur, & tyrannidis capax. Quò suam ergò augerent libertatem, suis magistratibus potentiam diminuere visum est, & Archontes creare (qui fuerant perpetui) decennales. Quæ consuetudo in annos 70 mansit; ac deinde annuis magistratibus commissa est respublica. Perpetuorum ultimus *Alcmæon*. Ex iis qui denis annis præfuerant, 1. fuit *Charops*, *Æschyli* (ut quibusdam videtur) filius, & *Alcmæonis* frater; 2. *Æsimedes*; 3. *Clidicus*; 4. *Hippomenes*, quem *Suidas* scribit ob *Hippomenes in filiam sævus perit.* sævitiam in filiam à cive clàm stupratam principatu excidisse. Eam præ ira impotens pater in carcere cum equo vinctam conclusit, donec equus famelicus ipsam devoravit: ipse mox periit. Domo propterea funditus dirutâ, *Locus equi & puellæ* dictus est. 5. *Leocrates*; 6. *Apsander*; 7. *Eryxias*, qui anno septimo vel mortuus, vel principatu exutus cùm esset, *Tlesias* reliquum triennium supplevit.

Remus à Romulo trucidatur. *Numitori Albanâ* permissâ re, *Romulum Remúmque* cupido cepit, in iis locis ubi expositi, ubique educati erant, urbis condendæ: neque enim *Albam* sibi habitandam nisi regnarent, neque regnandum avo vivente putaverunt. Annuit lubens *Numitor*: & multitudo *Albanorum Latinorúmque* superérat, quàque *Albam* exonerari par fuit; ad id pastores quoque & advenæ accesserant; qui omnes facilè spem facerent, parvam *Albam*, parvum *Lavinium*, præ ea urbe quæ conderetur, fore. Intervenit deinde his cogitationibus avitum malum, principatûs cupido, qui locum deligeret, qui

nomen

nomen novæ urbi daret, qui conditam imperio regeret. Quoniam gemini essent, nec ætatis verecundia discrimen facere posset, ad *Numitorem* relata res; qui deorum auguriis permitti monuit, In quorum tutela ea loca essent. Peractis ritè sacris, *Palatinum Romulus*, *Remus Aventinum*, ad inaugurandum, templa capiunt. At *Remus* victus augurio principatu cessit: indignatus deinde, ludibrio novos fratris muros (fossam ait *Plutarchus*) transiluit; ideo à *Celere* fabricæ præfecto, sive (ut alii malunt) ab irato *Romulo*, interfectus. Solus jam potitus imperio *Romulus*, urbem novam aratro designavit, & populo opus commissum est. Diem hunc 11. Kal. *Maii*, id est, 21. *Aprilis*, patriæ natalem semper festum habuerunt *Romani*. Urbi jam conditæ *Roma* nomen à *Romulo* datum est. Deinde ad populum ex avi consilio pro concione retulit, *ut eligerent quam essent reipub. formam habituri. Quamcunque illi probarent, comprobaturum & se; quippe nec imperio dignum suâ sententiâ, nec imperata facere detrectaturum.* Illi verò consultò respondent, *aliam se reipubl. formam non requirere. Regiam à majoribus suis probatam, sibique per manus traditam, summâ prudentiâ se institutam credere: nec alii cuiquam hoc munus magis quàm ipsi Romulo convenire*; qui auspicatò regnum assumens, Rex unâ omnium voce renunciatus est. A.M. 3257.

§ 11. Hâc constitutâ republ. *Romulus* ad eandem ordinandam se contulit. Omnes qui validâ erant ætate in Legiones distribuit. Centum ex primoribus, qui ab ætate *Senatores*, à dignitate *Patres* dicti, eligebantur. Reliqua post patres multitudo *Populus* dicebatur; populi pars nobilior *Equites*, inferior *Plebs*. Totam multitudinem in tres divisit partes, quas *Tribus* vocavit; tribus verò singulas in partes decem, quas appellavit *Curias*; curias item in *Decurias*. Agro deinde in 30 sortes æquales diviso, singulas Curias sortiri jussit: sed exemit prius quantum templis atque sacris sufficeret, & aliquam partem quæ juris publici foret. Ut se venerabiliorem ipse rex & augustiorem faceret, veste purpureâ & curuli sellâ usus est; tribunal in loco fori maximè conspicuo posuit; 12 Lictores, qui totidem fasces atque secures ante regem ferrent, elegit; regiique corporis 300 custodes (*Celeres* dictos) tam pace quàm bello satellites. Ad augendam deinde civitatem, inter duos lucos Asylum aperuit, pollicitus eò confugientibus impunitatem, unà cum jure civitatis, & agri parte hostibus adempti. Eò ex finitimis populis magna turba, avida novarum rerum, vel domesticorum malorum tædio, profugit. His aliisque clementiæ artibus urbem magnam reddidit; adeò ut, qui in regni principio nec peditum 3000, nec 300 equitum numeravit, peditum 46000, & mille ferme equites reliquerit. Ordinatâ & auctâ republ. supererat deorum cultus. Templa igitur & aras, statuas, festa, sacrificia, tum rationes induciarum, celebritatum, intermittendorum operum, cæteráque ad religionem spectantia, ritu *Græcanico* instituit: Sacerdotes 60, Augures tres, Aruspices octo, Fratres arvales 12 (quorum unus ipse *Romulus* fuit) designavit, & demum Flamines statuit *Dialem* & *Martialem*. Scribit *Livius*, Flamines à *Numa* fuisse primùm institutos. Auctos fortasse numero, & suis ceremoniarum legibus circumscriptos, credibilius est. Artes sordidas & sellularias servis & exteris exercendas tradidit; longóque tempore *Romanis* pudori fuerunt hæc opera. Civibus rei rusticæ tantùm & militaris studia proposuit. A.M. 3258. Quibus artibus res Romana excreverit.

Animadvertit *Romulus*, finitimas habere se multas quidem validásque gentes, amicam ferè nullam. Quare per connubia statuit finitimorum sibi amicitias conciliare: qui mos contrahendæ societatis habebatur antiquis firmissimus. Sed huic obstabat consilio, quòd aliæ civitates aspernaturæ videbantur novos convenas, nullis opibus potentes, nullâ gestâ re nobiles. Avo igitur autore, consiliúmque approbante senatu, ex raptis virginibus constituit connubia & societatem quærere, ità ut vim excusaret necessitas. Rumorem igitur spargit *Romulus*, aram se sub terris abditam dei cujusdam *Consi* (qui *Neptunus Equestris* habebatur) reperisse. Huic deo festum & ludos parat, varia virorum equorúmque certamina. Indici deinde finitimis spectaculum jubet, maximóque apparatu concelebrant. Multi mortales convenêre, maximè proximi quique, *Caninenses*, *Crustumini*, *Antemnates*, omnísque *Sabinorum* cum liberis & conjugibus multitudo. Extremo ludorum die, juventus *Romana*, signo dato, ad virgines rapiendas discurrit. Turbato per metum ludicro, mœsti parentes profugiunt, incusantes violati hospitii jus, deúmque vindicem invocantes. Nec raptis aut spes de se melior, aut indignatio est minor; quas postridie *Romulus*, verborum lenitate, anxias consolatus est, eásque totidem viris in matrimonium dedit, unam sibi A.M. 3259.

A.M. 3259. sibi *Hersiliam* accipiens: cujus tamen alii maritum fuisse tradunt *Hostilium*, virum inter *Romanos* primarium.

Raptis fœminis in conjugium, earum viri profligantur tam armis quàm clementiâ.

Raptis jam fœminis apud *Romanos* admodum erant mitigati animi. At raptarum parentes tum maximè sordidâ veste, lacrymisque & querelis, civitates concitabant: nec enim domi tantùm indignationes continebant, sed congregabantur undique ad *Titum Tatium* regem *Sabinorum*, & legationes eò, quòd maximum *Tatii* nomen in his regionibus erat, conveniebant. *Cæninenses Crustuminique* & *Antemnates* erant ad quos ejus injuriæ pars pertinebat. Lentè agere iis *Tatius Sabini*que visi sunt, agentibus illic de compositione legatis *Romuli*. Ipsi inter se tres populi communiter bellum parant. Nec *Crustumini* quidem atque *Antemnates* pro ardore iràque *Cæninensium* satis se impigre movent. Ità per seipsum nomen *Cæninum* in agrum *Romanum* impetum facit. Sed effusè vastantibus fit obvius cum exercitu *Romulus*, levique certamine docet, vanam sine viribus iram esse: exercitum fundit fugàtque, fusum persequitur; urbem primo impetu capit; regem ipsum *Acronem* obtruncat suâ manu, armisque spoliat. Captæ *Cænine* ademptis armis imperatisque obsidibus, in *Antemnates* movet; quos palantes in agris oppressit, fugavit, urbémque cepit. Tum rediturus *Romam*, quercu prægrandi in formam tropæi excavatâ, *Acronis* arma suo singula ordine appendit & adaptavit. Ipse vestem præcinctus, comámque lauro coronatus, humero dextro tropæum portabat, triumphalémque *Pæana* præcinens incedebat, sequente in armis exercitu, & excipientibus cum gaudio & admiratione civibus. Hæc sanè pompa initium & exemplum triumphis posterorum dedit. Nec enim curru & quadrigis invectus est *Romulus*, ut habet *Dionysius*. Siquidem ferunt *Tarquinium Priscum* è regibus primum eò splendoris atque fastûs perduxisse triumphum. Alii *Poplicolam* aiunt primum post exactos reges curru triumphâsse. Et *Romuli* statuas omnes tropæum ferentis pedestres fuisse constat. Quare sic arma gerens in *Capitolium* ascendit; ibique ea cùm ad quercum pastoribus sacram deposuisset, simul cum dono designavit templo *Jovis* fines, cognoménque addidit deo: *Jupiter Feretri*, inquit, *hæc tibi victor Romulus rex regia arma fero; templúmque in regionibus quas modò animo metatus sum dedico, sedem opimis spoliis, quæ, regibus ducibúsque hostium cæsis, me autorem sequentes posteri ferent*. Hæc templi et origo quod primum omnium *Romæ* sacratum est. His à *Romulo* peractis, mox deinde probato à patribus consilio, precibus raptarum & lacrymis datum est, ut *Cænina* & *Antemna* coloniæ fierent. Cives quotquot voluerunt *Romam* commigravêre, neque vel agris mulctati vel pecuniis; quorum in tribus & curias ascripti haud pauciores tribus millibus; ità ut tum primùm peditum *Romanorum* censerentur sex millia. *Crustumini* jam aderant cum exercitu; quos acie victos, expugnatisque mœnibus, etsi repugnatum est fortiter, eâdem conditione voluerunt esse *Romani* quâ *Cænina* & *Antemna*. *Crustuminum* colonia factum, pluresque inventi qui propter ubertatem terræ in eam nomina darent: & *Romam* indè frequenter migratum est, à parentibus maximè ac propinquis raptarum. *Plutarchus Fidenates*, *Crustuminos Antemnatésque* viribus conjunctis præliatos victósque scribit, urbes dirutas, agrum divisum, suâ tantùm parentibus raptarum virginum relictâ parte. Percrebescente famâ de *Romuli* fortitudine in hostes, in victos clementia, multi viri fortes cum valida domesticorum manu commigrârunt *Romam*, à quorum uno *Cælius* cognominatus est mons, unus è septem quos *Roma* tandem complexa est. Quin & populi integri fidei committebant se regis *Romani*, exemplo à *Medullinis* orto, coloniásque *Româ* deductas acceperunt. Hos urbis novæ successus ægre tulerunt *Sabini*, rejicientes culpam alius in alium, quòd imperii *Romani* non obstitissent principiis. Quippe auctis jam viribus negotium sibi facessuros timebant, quorum ab initio facillimè nervos incidere potuissent. Visum igitur est, exercitu validiore præteritum errorem corrigere; moxque indicto *Curibus* (ea gentis erat caput urbs) concilio, communi suffragio bellum *Tatio* duce decernunt ineunte vere *Romanis* inferendum.

A.M. 3261. Magna erat *Sabinorum* & bellicosa gens. Habitabant in pagis sine propugnaculis mœnium: convenire sibi magnanimitatem & fortitudinem *Spartanam* opinantes, quos à *Spartanis* oriundos aliqui tradiderunt. Et magnos per hyemem apparatus in bellum fecerant. Itaque *Romulus* & sibi præparandum ratus, fossis mœnibúsque, & præsidiis opportunè collocatis, undique urbem communivit. Aderat cum auxiliis *Lucumo*, fortis vir ex *Hetrusca* urbe *Solonio*, nuper in urbem amicitiámque receptus à *Romulo*. A *Numitore* milites etiam & operarii machinarúmque opifices venerunt. Nec

Nec deerat frumenti & armorum aliarúmque rerum necessariarum copia. Ità paratis utrisque ad bellum, primo vere *Sabinis* placuit, antequam prodirent, per legatos primò raptas fœminas repetere, raptoréſque depoſcere ad ſupplicium. Neutrum concedente *Romulo*, ſed exhortante *Sabinos* tantùm, ut conjunctionem factam, fruſtrà temere éque jam diſſolvendam, approbarent, non ulteriùs diſferunt *Sabini*. Educuntur exercitus utrinque. *Sabinis* erant 25000 peditum, equites penè mille: *Romanis* 20000 peditum, octingenti equites; qui caſtra duobus in locis ante urbem muniebant; altera pars in *Eſquilino* colle, ubi *Romulus*, altera in *Quirinali*, (nondum id nomen adepto,) ubi præerat *Hetruſcus Lucumo*. *Tatius*, cognito hoſtium apparatu, copias noctu excitas ſine agrellium damno ducebat, & ante Solis ortum medio *Quirinalem* inter & *Capitolium* campo caſtra poſuit. Cúmque videret omnia teneri firmis hoſtium præſidiis, ſibi verò nullum tutum reliquum eſſe locum, hærebat inops conſilii, veritus fore, ut fruſtrà ibi tempus tereret. At ſolicito dubióque fortuna inopinata conſilii viam expedivit. Arci *Capitolinæ Spurius Tarpeius* præerat; qui, nocte quadam abſens, claves portarum penes filiam reliquerat. Ea venali fide *Sabinis* arcem prodidit, pacta mercedem, quicquid in ſiniſtris geſtarent; dubium an armillas annulóſque, ut ſe ditaret, an ſcuta, ut exarmaret hoſtes. Utrinque fœda fraus. Noctu igitur admiſſi *Sabini*, cuſtodibus per averſam portam elapſis, cùm armillæ annuliſque peterentur, indignati mercedis magnitudinem, ſcutis quæ lævâ geſtabant oppreſſam obrutámque necaverunt. *Tarpeium* quoque patrem aliqui à *Romulo* proditionis condemnatum ferunt. A.M. 3261.

§ 12. Octava jam celebranda erant *Olympia*, cùm inter *Piſæos Eleóſ*que, utri ederent ac præeſſent, convenire non potuit. *Piſæi*, quòd in agro ſuo ludi fierent, *Elei*, quòd eorum in ea regione opes maximæ haberentur, præfecturam ſibi vendicabant. Hinc *Piſæi*, cùm per ſe minùs valerent, *Phidonis Argivi* (quem *Pauſanias* (*Eliac.* 2.) impotentem vocat tyrannum, & *Græcis* omnibus inviſum,) auxilium imploraverunt. Et aderat ille ſuis copiis munitus; at ludorum præfecturam non tam *Piſæis* quàm ſibi arrogavit, ut ab *Hercule* inſtitutorum, verus ipſe per *Temenum* hæres, & decimus ab *Hercule*. Itaque & urbes quaſcunque *Herculos* ceperat, ille ut ſuas occupavit. Quare ad *Lacedæmonios* confugerunt *Elei*, quibus & gravia erant in *Phidonem* odia, quòd Ipſis *Peloponneſi* principatum ademiſſet. Conjunctis ergò viribus *Phidonem* profligârunt; quo *Peloponneſi* denuo arbitrium *Spartani*, ludorum *Elei* recepêre. Tandem verò *Piſatidem* atque *Triphyliam* iiſdem auxiliis ſubnixi expugnârunt. (*Strabo* lib. 8.) Octavam igitur inter *Olympiadas Elei* non habuêre, aut inſeruerunt faſtis. (*Pauſ. Eliac.* 2.) Olympiorum præfectura anſam bello præbet.

Hærebat adhuc *Arbaces Medus*, rebelliúmque gentium exercitus, ad muros *Nini*: quippe vel famem ſperabant, vel ſeditionem, aliámve aliquam ſibi bene gerendæ rei anſam fore. *Sardanapalus*, contrà, novum ex provinciis exercitum indies exſpectabat, quo à mœnibus abigeret perduelles. Interim accidit nova præter omnium opinionem res, quæ finem & bello & veteri *Aſſyriorum* imperio attulit. Erat *Ninivitis* vaticinium vetus, urbem capi non poſſe, niſi affluentem fluvium haberet adverſarium: quod anno belli tertio contigit: quippe *Lycus* flumen, qui, teſte *Strabone*, urbem Interſecabat, continuis imbrium tempeſtatibus excreſcens, *Nini* partem inundavit, & ad 20 ſtadia dejecit muros, ut hoſtibus in urbem aditus pateret latiſſimus. Tum demum *Sardanapalus* animum deſpondit; útque In re deſperata, non de ſalute jam, ſed interitu honeſto, cogitavit, nè captus fortè ab hoſtibus ludibrio exponeretur tantus rex. Quare pyram in regia ingentem ſtruxit, in quam aurum & argentum omne, & quicquid erat regii veſtimenti, contulit. Tum concubinis & eunuchis in domunculam concluſis, quam in pyræ medio condiderat, ſe regiámque unà cum illis omnibus abſumpſit. Hæc ubi ad hoſtes emanârunt, per mœnium ruinas ingreſſi, urbémque ex confeſſo jam ſuam occupantes, regem ſalutârunt *Arbacem*. Is præclaro quidem, ſed arduo ſummique diſcriminis facinore perpetrato, ſua periculorum ſociis, pro merito cujuſque, præmia cœpit diſtribuere, & partiri ducibus provincias. Aderat *Beleſis*, & promiſſi regem admonuit de *Babylonia*; ſimul addidit fraudulenter, votum ſe *Belo* nuncupâſſe in mediis rerum ambiguarum fluctibus, debellato *Sardanapalo*, regiâque incensâ, è cineribus indè *Babylonem* tranſlatis, aggerem ſe prope templum *Beli* accumulaturum, qui navigantibus per *Euphratem* immortale foret ejus gloriæ monumentum, qui *Aſſyrium* everiiſſet imperium. Hoc autem à *Beleſi* eo conſilio petebatur, ut auro argentóque in cineribus regiæ domûs lique- Arbaces imperium in Mediam transfert. Beleſi fraudem condonat; imperiúmque clementiâ ſtabilit.

A.M. 3261. liquefacto potitetur, de quo ab eunucho transfuga didicerat. Cujus rei *Arbaces* ignarus, & cineres auferendos facilè concessit, & *Babyloniam* ei tenendam sine tributo. E vestigio thesauri vim transtulit *Babylonem*. At non diu latuit fraus; quâ cognitâ, in concilio ducum proposuit *Arbaces*, & quid illi statuerent ea de re interrogavit. Illi dolum malum & morte dignum censuerunt. Novus tamen rex, ut ex ducum severitate clementiæ laudem quæreret, à nece pœnâque viri, aliàs de se optimè meriti, auspicari noluit imperium, sed & fraudem & aurum condonavit, neque minùs ei confirmavit *Babyloniam*. Quæ digna rege lenitas maximam ei peperit per omnes imperii provincias & benevolentiam & gloriam. Quin argenti & auri quod reliquum erat in cineribus, & fuisse plurimum ferunt, in *Ecbatana Mediæ* traduxit. *Ninivitis* nihil ademit rerum suarum. Quod autem *Diodorus* addit, (unde reliqua hausimus,) populum in pagos ab *Arbace* distributum, deletam verò *Niniven*, multùm à vero discrepat. Nam post multos annos à *Cyaxare Medo* excisam plerique tradunt: imò verò & postea obsessam à *Cyro*, *Amyntas* (apud *Athenæum*) docet. Alias inter socios provincias partitus *Arbaces*, suam ipse *Mediam* liberam & sui juris esse voluit: & qui ab eo deinde numerantur apud *Eusebium* usque ad *Deiocem* reges, autoritate potiùs quàm imperio eam regebant. 1. *Arbaces*, ann. 28; 2. *Mandanes*, *Arbacis* filius, ann. 50; 3. *Sosarmus*, ann. 30; 4. *Artycas*, (qui apud *Eusebium Medidus* vocatur,) ann. 40; 5. *Arbianes*, sive *Cardiceas*, ann. 23; quem secutus est, 6. *Arsaos*, qui & vocatur *Deioces*. *Babylone* verò *Belesis* (qui apud *Esaiam* Prophetam 39. 1. & 2 *Reg.* 20. 12. *Baladan* dictus videtur; & *Hipparcho*, *Ptolemæo*, *Censorino*, *Nabonasar*, cujus Æra chronologica celebratur,) annis 14 regnavit. *Assyriam* atque *Ninum* obtinuit is qui à *Castore Rhodio*, veteri Chronologo, *Ninus* Minor, sive Secundus, appellatur; (apud *Eusebium* in Chronic. *Græc.*) at in Sacris Literis (1 *Chron.* 5. 6, 26. 2 *Chron.* 28. 20.) *Tilgath-pilneser*, & (2 *Reg.* 16. 7, 10.) *Tiglath-pileser*: regnâsse autem annis 19 dicitur.

Sardanapali tumuli & epitaphia. Sed & *Sardanapalum* jam mortuum ut sepeliamus par est: quamvis *Clitarchus* (l. 4. de *Alexandro*) nè mortuum jam scribat, sed regno quidem pulsum, alibi postea confectum senio obiisse. Vacabat ergò varios sibi viventi tumulos & epitaphia ponere, si modò vera narrant Veteres. Illud maximè celebratur quod à *Cicerone* ex *Græco* ità vertitur:

Hæc habeo quæ edi, quæque exsaturata libido
Hausit; at illa jacent multa & præclara relicta.

Quid aliud (inquit *Aristoteles*) in Bovis, non in Regis sepulchro scriberes? Hæc habere se mortuum dicit, quæ nè vivus quidem diutiùs habebat quàm fruebatur. *Aristobulus* (apud *Athenæum* l. 12. & *Strabonem* l. 14.) haud procul ab *Anchiala*, urbe *Cilicum*, *Sardanapali* monumentum fuisse dicit, ubi sculpta erat in lapide manus dextra, digitis velut ad plausum elidendum compositis, literisque *Assyriis* inscriptum hoc, *Sardanapalus Anacyndaraxis filius Anchialen & Tarsum uno die condidit. Ede, bibe, lude. Reliqua mortalium res nè hujus faciendæ sunt*: hoc est, nè digitorum quidem crepitu dignæ. Plures versus habet *Strabo*, quos & *Athenæi* l. 8. *Chrysippus* interpretatur.

Cùm te mortalem noscas, præsentibus exple
Deliciis animum; post mortem nulla voluptas.
Jam cinis ipse levis, Nini rex maximus olim,
Hæc habeo quæ edi, quæque exsaturata libido
Hausit; at illa jacent multa & præclara relicta.
Regula vivendi sapiens mortalibus hæc sit.

Apud eundem *Athenæum* (lib. 12.) *Amyntas* altum fuisse aggerem scripsit in urbe *Nino*, *Sardanapali* (ut fama percrebuit) sepulchrum; ubi literis *Chaldaicis* in saxeis erat pilis exaratum, quod *Chærilus* ità vertit: *Ego regnavi, & quamdiu lucem Solis intuitus sum, bibi, comedi, Venerem exercui; quia noveram breve tempus esse quo vivunt mortales, idque multis permutationibus atque molestiis inquietum; at eorum bonorum quæ sum relicturus fructus & delicias alios percepturos. Itaque nullo cessavi die quin id agerem.* Narrat *Herodotus*, (lib. 2.) (nè quid omittamus de *Sardanapalo*,) eum auri argentique ditissimum fuisse, sed thesauro maximo à furibus spoliatum. Cùm enim ingentem pecuniæ vim in cella subterranea, cautè ut sibi videbatur, condidisset; vicini

cini fures ex ædibus propinquis per cuniculos etiam subterraneos eò (nemine sentiente) penetrârunt, terrâ semper, ut per diem effossa erat, nocte in fluvium allabentem effusâ & dissipatâ. Adeò nihil tam est munitum abditúmve vel clausum, quod avaritiæ non pateat humanæ, perviúmque sit. A.M. 3261.

In hunc annum *Olymp.* 8. primum contulimus *Assyriorum* cladem hanc, quia *Belesis Babylonii* (quem *Nabonasarem* fuisse opinamur) hoc anno cœpit imperium. Id ex eo colligit *Torniellus*, (A. M. 3306.) quia *Ptolemæus* testatur, (lib. 3. c. 8. *Almagesti*,) ab initio *Nabonasaris* ad *Alexandri* Magni obitum annos 424 interfuisse, id est, 106 *Olympiadas*. Cùm autem *Alexander* decesserit anno 1. *Olympiadis* 114. supererunt 7 plenæ *Olymp.* ante regnum *Nabonasaris*: octavâ igitur incipiente cœpit imperare, *Assyriúm*que desiit ac dissolutum est imperium.

Arce *Romanorum* à *Sabinis* captâ, ex castris jam propinquis multæ velitationes quotidianæque fiebant. Post tria demum cruenta prælia, infensi hostium animi, fœdere raptarum mulierum (ut narrant *Livius*, *Dionys.* & *Plutarchus*) industriâ facto, in pacem & societatem conjunctissimam coaluerunt: & *Romulus Tatiús*que, divisio æqualiter imperiò, non commune modò, sed & concors regnum administrabant. A.M. 3263. *Romani & Sabini ex æquo imperant.*

§ 13. Apud *Judæos* regnante *Jothamo*, conspiravêre *Peka Israëlitarum*, & *Damasci Rezin* rex, ut viribus conjunctis *Hierosolymas* invaderent, extinctâque *Davidis* prosapiâ, novum *Judæis* crearent regem filium *Tabealis*. (*Esai.* 7. 6.) Sive hoc terrore victus & exanimatus, sive aliâ quadam gravi causâ, fato certè *Jothamus* immaturo functus est, annis vitæ vixdum uno & quadraginta expletis. *Achazus* in solio successit filius, viginti annorum juvenis, at pessimâ indole, majorúmque ferè omnium dissimilis. Ipsum enim *Jeroboamum* impietate superavit; *Achabo* certè par, sceleréque propior quàm nomine. Inprimis tamen experiri voluit Deus, an beneficiis conciliari posset, & ad frugem traduci bonam. Conjurationem regum vicinorum exhorrescebant *Davidici* vehementer. Ad *Achazum* ergò missus à Deo est *Esaias* Propheta, ut eum erigeret confirmarétque certâ spe, fore ut non efficerent quod destinârant inimici reges: sed & ambos, intra duos trésve annos, quibus eousque solent adolescere infantes, ut bonum discernant à malo, perituros, regnáque relicturos alienis. (*Esai.* cap. 7. & 8.) Cùm ergò venissent reges obsedisséntque *Hierosolymas*, mox infectâ re discedere sunt coacti. *Achazus* hoc defunctus periculo, tum demum prodit ingenium suum. Nec enim Excelsa modò religiosè coluit, ac montes arboréque virentes, sacra faciendo adolendóque thus; verùm & omnem *Jeroboami* religionem amplexus est, imò & *Baali* simulachra statuit ænea, filiósque *Molochi* flammis tradidit. Ipsum itaque Deus, desertum à se, castigandum hostibus vexandúmque dedit, qui ex omni parte irruerunt in *Judæam*. Sexdecim annos regnavisse dicitur. Regnante *Jothamo* cœpit, *Hezechiâ* desiit prophetare *Micha Judæus*, qui excidium utrique regno minitatus est, nefariorum scelerum causâ idolorúmque. (*Mic.* 1. 1, 2, &c.) Idem de *Christo* prædixit, ipsum ubi erat in lucem proditurus locum, urbem scilicet *Judææ Bethleemum*: (cap. 5. 2.) de regno *Christi* pariter & Ecclesia. (cap. 4.) A.M. 3264. *Pekâ & Rezine conspirantibus, Jothamus moritur. Cujus filius Achazus, ipso peior Jeroboamo,*

Hoc tempore *Sibyllam Erythræam* vaticinatam fuisse tradit *Eusebius*: de qua ann. 2812. & 3395. A.M. 3265. 3266.

Damascenus Rezin quanquam *Hierosolymas* expugnare non potuit, nè unitis quidem cum *Peka* viribus, averso nondum à *Judæis* Deo; jam tamen *Achazi* populíque impietate abalienato *Jehovâ*, suis unius copiis ingentem ex *Judæa* prædam, ingentémque abegit captivorum multitudinem. *Elothum* quoque, ab *Azaria* captam, pulsis indè *Judæis*, habitandam *Syris* tradidit. Majora inferunt damna *Israelitæ*, quibus, *Rezine* discedente, occurrisse videtur cum exercitu *Achazus*, & signa contulisse. At victus millia centum & viginti fertur amisisse lectissimorum militum, præter filium *Maasiam*, & præfectum aulæ *Azrikamum*, virúmque principem ab ipso secundum rege *Elkanam*, quos *Zichri Ephraïmita* fortissimus vir interemit. Captivorum præterea, unà cum spoliis maximis, ducenta in servitutem acta sunt millia: res interdicta prorsus nè fieret *Mosaicis* legibus, quæ nec inter arma jam siluerunt. Raptentibus enim *Samariam* tot servos militibus occurrit Propheta quidam *Odedus*, prohibuítque nè servos ex fratribus facerent. "*Offensum* quidem *Deum* peccatis "*Judæorum* subigendos *Israelitis tradidisse*, *quorum illi* maximam *edidissent stragem*: "at in servitutem abducendos non tradidisse. Meminissent ergò, *sua & ipsis non* "*deesse peccata*, foréque ut suam illis vicem reponat Deus. Paterent *ergò fratri*- *à Damasceno & Israelitis miserè profligatur:*

A.M. 3266. "*bus, ac remitterent captivos*, ut sua illis peccata remittat Deus, parcántque victis "futuri aliquando victores *Judæi*. Aderant Prophetæ viri quidam principes *Ephraimiticæ* tribûs, qui vetuerunt pariter nè *Samariam* captivi deducerentur. "Hunc enim magnum fore cumulum *ad augenda Israëlitarum peccata*, quæ jampridem max-"ima *incensum & infensum* reddidissent *Deum*, non ergò novis temere irritandum. Horum principum gratiæ donati captivi unà cum spoliis, designatíque protinus qui ad suos *Hierichuntem* usque reducerent, ex præda vestitos priùs & benignè habitos lautéque. Sed *Achazi* tantâ impietate minor adhuc vindicta fuit: tantum est suo regno piaculum malus rex. Ex altera igitur parte *Idumæi* & *Palæstini Judæam* infestabant. Incursione factâ *Idumæi* spoliis onusti maximis rediverunt. At *Palæstini* non prædabundi advenerunt, sed colonias in hostico posituri novas; quemadmodum *Judæi* ante annos, opinor, quinquaginta posuerant in *Palæstina*. *Bethshemeshum* aliásque urbes quinque unà cum villis occupârunt, quibus incolas dederunt novos, populerunt *Judæos*. Cùm odio se esse omnibus vicinis perspiceret *Achazus*, erat ei quærendus è longinqua regione amicus aliquis, unde opem peteret. Ex pecunia sacrâ thesauróque regio, à principibus etiam corradit quantum potest contrahítque donum, quo regis *Assyriorum* sibi gratiam conciliet, ruentíque regno subsidium. At nec indè quicquam adjumenti lucratus est: (*Isai*. 7. 20. a *Chron*. 28. 20, 21.) vexatus denudatúsque ab aliis, ab *Assyrio* ingentibus donis emit servitutem. Subditum se professus, tributum solvit annuum. Suam *Assyrius* interim agit rem, suum auget imperium, *Achazi* præ se causam ferens. Hoc unum habuit *Achazus* peculiare, quòd tot cladibus & calamitatibus quodammodo contritus, neque resipuerit, neque remiserit quicquam de impietate; sed evaserit deterior potiùs, ipso deterior *Achabo*, qui vel minis Dei territus pœnitentiam simulavit.

ab Idumæis etiam vexatus & Palæstinis,

tandem ab Assyrio magno emit miseriam;

——Παθὼν δέ τε νήπιος ἔγνω.

& quò miserior, eò fit pejor.

Phryx melior plagis. At nec melior tot plagis *Achazus*; nec malè patiendo prohiberi potuit homo dementissimus, quin malè facere pergeret impiéque. Præter alios, etiam *Damascenorum* (qui tanta illi damna dederant) coluit inanes deos, ut & sibi opem ferrent, qui *Syris* contra se attulissent. Dei verò sui vasa omnia confregit, Templíque fores occlusit. In omnibus *Hierosolymarum* angulis altaria posuit, in urbibus *Judææ* omnibus Excelsa constituit, ubi sacra populus quibusvis alienis faceret diis. Ità *Jehovam* suis flagitiis homo furiosus magis indies magísque ad suum irritavit exitium. *Assyrius* ab *Achazo* muneribus, & obsequii fideíque pactione invitatus, cum ingenti exercitu *Syriam* invasit, *Damascum* cepit, regem sustulit, captivum populum in *Kirum* deportavit: quod prædixerant Prophetæ. (*Amos*. 1. 4, 5. & *Esai*. 7. 16. & 8. 4. & 9. 11.) *Achazus* obviàm *Assyrio* profectus est usque *Damascum*, ut victoriam ei gratularetur. Illic aram conspicatus magnificam, ejus formulam ad *Uriam* sacerdotem transmisit, unà cum mandatis, ut similem sibi reverso factam *Hierosolymis* exhiberet. Tantique fecit novum hoc altare, commentum suum, rex, ut in eo sua populíque sacra fieri voluerit; æneum verò *Solomonis* in alium transtulerit locum, nè suo Templóque interponeretur. *Damasco* in *Israëlitidem* traductis copiis, *Tiglath-Pilneser*, quoniam & *Peka* hostili more infestaverat *Achazum*, omnes *Transjordanos* transtulit captivos in *Halacham*, *Chaborem*, *Haram*, & ad fluvium *Gozanem*. (1 *Chron*. 5. 26.) *Galilæos* pariter, præcipuè *Naphtalidas*, (quotquot *Benhadadus* reliquos fecerat, 1 *Reg*. 15. 20.) abduxit in *Assyriam*. (2 *Reg*. 15. 29.)

Origo belli Messenici cum Spartanis ex avaritia, sævitia, invidia mutua.

§ 14. *Antiochus* & *Androcles*, *Phinta* regis filii, *Messeniis* jam imperabant, nonæ *Olymp*. anno secundo; *Lacedæmoniis* verò, *Alcamenes*, *Agidarum* nonus, anno sui regni ultimo, *Telecli* filius, & *Theopompus*, *Eurypontidarum* decimus, anno vigesimo nono; cùm simultas ea gravis quæ in animis populorum jamdiu exarserat erupit in armorum flammas. Ea priores corripuêre *Spartani*, occasionem hanc captantes, multas verò causas præ se ferentes odii bellíque. *Polychares Messenius*, palmâ *Olympiacâ* nobilitatus, boüm armentis abundabat; quibus alendis cùm sua pascua non sufficerent, *Euæphni Spartani* mercede certâ pascendas fidei credidit. *Euæphnus*, linguâ blandus, at callidè avarus fraude quavis facere quæstum, ut primùm in *Laconiam* appulit, boves *Polycharis* unàque bubulcos mercatoribus venum dedit; ipse quasi nuncius inopinatæ rei ad *Polycharem* rediit, prædones vociferans in agros suos excursione factâ boves abstulisse. Cúmque jam penè homini probo & minimè suspicaci fecisset fidem, intervenit fortè unus è bubulcis, qui à mercatoribus aufugerat, omném-

que

que hominis perfidiam prodidit. Quam cùm pernegare non posset, in humilitatem supplicis descendit, irámque deprecatus, pretium se integrum pollicitus est *Polychari* redditurum, modò filium sibi comitem daret qui domum referret. Supplici data est venia, & juvenis comes. At homo nefarius scelere scelus, perfidiam in patrem cæde filii cumulavit. Immane hoc facinus gravissimè tulit *Polychares*; *Spartam* venit; reges aliósque magistratus appellavit; de injuriis, de fraude, de cæde filii, vehementer, assiduè, multis cum lacrymis conquerebatur: at profecit nihil. Causa non defuit; patria obfuit. Animi odiis in ipsam gentem exulcerati, hominis *Messenii* querelas nihili facere, nullam vindictæ spem dare: donec inanium querelarum tædio, & barbarâ hominum iniquitate, mente quodammodo motus est, tantúmque furori suo indulsit, ut in quemcunque inciderat *Lacedæmonium*, pro hoste interemerit; deinde domum proripuerit se. Missi à *Lacedæmoniis* protinus legati, qui hominem ad pœnas dedi sibi postularent; quamvis non dedi malebant; nec tam hominis pœnas quàm causa belli quæsita est. Vocatâ concione à regibus, ad populum relata est res. Primò sententiarum, mox & armorum pugna fuit. Ipsi dissentiebant reges. *Androcles* dedendum censuit *Polycharem*; *Antiochus* iniquum fore dixit. Eò tandem contentio inter fratres exarsit, ut ad paries & arma ventum sit: sed *Antiocho* longè pluies favebant. *Androcle* igitur (& earum partium optimo quoque) interempto, ejus flamma certaminis extincta est. Jam regnum *Antiochus* solus obtinens, *Spartanis* denunciavit, omnem velle se de cædibus controversiam vel *Argivorum* judiciis, consanguineorum utrisque, vel *Amphictyonum* aut *Areopagitarum* sententiis subjicere. At nihil omnino respondentes *Lacedæmonii*, alias interim odiorum causas jactitabant; præcipuam verò, quòd regem suum *Teleclum* ante annos 36 interfecissent *Messenii*. Non nisi paucis post fratrem trucidatum mensibus *Antiochus* parricida superfuit. Filius ei successit in imperio *Euphaes*, qui ab initio non satis cautè ac prudenter pro tantis odiis publicam gessisse rem videtur. Callidè *Spartani* nullas palàm iras profiteri, clandestinis tamen consiliis apparare bellum; imò & conjurationem inire testibus diis, nullâ se cladium magnitudine fractos, nullis fatigatos morarum diuturnitate huic bello renunciaturos, donec omnem *Messeniam* suæ ditionis fecissent. Jurati noctu eduxerunt copias, *Alcamene* duce, cujus patrem occiderant *Messenii*. Erat in ipsis *Messeniorum* limitibus *Amphea* urbs, in colle sita, loco arduo & opportuno: eam *Lacedæmonii* secura peragentem otia oppresserunt, suorum deinde coloniis atque præsidiis firmantes, longè latéque deprædabantur. His auditis, populus ex omnibus undique civitatibus ad urbem regiam attonitus convolavit. Concione igitur advocatâ, rex populi animos, quantum poterat, dicendo excitavit; omni deinde studio in bellum incubuit; útque paria paribus redderet, maritima *Laconiæ* omnésque circa *Taygetum* agros *Messenii* populati sunt. Tentârunt *Lacedæmonii* & urbes alias, sed, præsidiis jam & propugnaculis munitas, conatu irrito. Hæc primi erant in hoc bello quadriennii gesta omnia.

Cameria in *Latio* erat urbs propinqua *Romæ*, *Albanorum* colonia, & priscis temporibus *Aboriginum* cum primis nobile domicilium. Eam, quòd *Camerini* agrum *Romanum* infestabant, ambo *Romanorum* reges communibus auspiciis cepêre, & cives armis agríque parte tertiâ mulctârunt. Cùm denuo incursarent, denuo profligati sunt, bonáque omnia prædæ militibus data: civium prope 4000 in curias distributa *Romæ*: ac deinde *Cameria* colonia *Romanorum* facta est. (*Dionys.* 2.)

Post annum belli *Messenici* primum, *Alcamenes*, *Amphêâ* captâ ultus quodammodo paternam necem, fato functus est. Filius regnum adiit *Polydorus*, *Agidarum* decimus, tenuítque annos 34. Regnante *Alcamene*, *Helos* oppidum maritimum, quod hactenus *Achæi* tenuerant, expugnatum est à *Lacedæmoniis*; & *Argivi*, qui *Helotis* auxilia tulerant, prælio superati.

§ 15. Populi plerumque in principes —— *cum fortuna statque caditque fides.* Quamdiu prosperè succedunt omnia, libere libentérque sua regibus obsequia multitudo præstat: sin adversi quid acciderit, quibus Deum putat minùs propitium, minùs obsequentem & se populus præbet. Dum inoffensæ fuerunt, prosperæque adversùm *Judæos Peka Israelitæ* res, excelsè floruit: at contra infestantem *Assyrium* ubi sua tueri non potuit, in contemptum illico & odium ruit, positísque insidiis ab *Hoshea Ela* filio trucidatus est; eodémque scelere quo assumpserat imperium, amisit. *Hoshea* enim sceptrum arripuit, quasi meritus ut succederet ei, quem jugularat. At *Israelitarum* ità fuerunt perturbatæ res, ut à *Peke* obitu non nisi post annos novem gessisse

A.M. 3266.

Spartanorum confœderatio non vulgaris.

Cameria bis à Romanis subjugata.

A.M. 3267.

Helos oppidum à Spartanis expugnatum.

Pekâ occiso, Hoshea regnat apud Israelitas.

A. M. 3267.

gessisse videatur quod arripuerat. Nam *Achazi* quarto (id enim est anno vicesimo ex quo *Jothamus* regnare cœpit, 2 *Reg.* 15. 30.) interemptus est *Peka*: at 2 *Reg.* 17. 1. non nisi duodecimo *Achazi Hoshea* dicitur suum invisse regnum in *Israelitas*, & annos tenuisse novem.

3268.

Leo rex Lydiæ muros facit inexpugnabiles.

Tatius rex à Laviniensibus interficitur.

§ 16. *Meles* vicesimus primus apud *Lydos* rex annis imperavit 12. Scribit *Herodotus*, (lib. 1.) ei genitum ex pellice *Leonem* fuisse: de quo *Telmesses* augurati sunt, urbem *Sardium* inexpugnabilem fore, quâcunque is murorum parte circumduceretur *Leo*. Per mœnia igitur circumlatus est ab omni parte, præter unum arcis clivum tam arduum & præruptum, ut nullam ab incantamentis desiderare opem videretur. Ab ea tandem parte *Cyrus Persa* & arcem & urbem cepisse dicitur.

Quintum jam annum *Romæ* regnabat *Tatius*, cùm aliquos ejus familiares atque cognatos, agri *Laviniensis* prædones, & legatorum deinde interfectores, invito *Romulo*, tulisset impunè. Post moram temporis exiguam ad solenne sacrum *Lavinium* proficiscens, concursu plebis facto oppressus atque interfectus est: corpus *Romæ* sepultum honorificè.

A. M. 3270.

A Messeniis Spartanisque æquo Marte pugnatur.

Euphaës Messeniorum rex nihil sibi jam deesse vel obstare ratus est, quin belli fortunam aliquatenus experiretur, neque tamen rei summam in discrimen vocaret. In castra igitur milites jam bene instructos eduxit; quibus *Lacedæmonii* moverunt obviàm, prohibituri nè in *Laconiam* penetraret exercitus; unâque victoriâ (si fieri posset) profligaturi bellum. In *Messeniorum* finibus erat campus ad signa conferenda idoneus, quem alveus admodum profundus intersecabat. Hîc aciem suam instruxit *Euphaës*. Equites & armatura levis, quæ numero & virtute propè par utrinque, supra alveum inierunt prælium; ubi anceps diu certamen, quod nox tandem diremit. Aliis interim pugnantibus, ipse rex servorum operâ vallum jaciebat. Non putabat, credo, exercitum novum, acie primâ, contra hostes veteranos dubiæ Martis aleæ objiciendum. Primâ luce cùm *Lacedæmonii Messeniorum* consilia animadverterent, neque cogi ad prælium exuíve castris; neque ab imparatis obsideri posse, nè frustrà illic tempus tererent, in patriam reverterunt.

A. M. 3271.

Inter utrosque induciæ fiunt.

Sextus jam annus agebatur belli *Messenici*, nec à *Lacedæmoniis* quicquam est gestum hactenus tanto dignum hiatu minarum odiorúmque. Juventuti ergò militari seniores ignaviam & jurisjurandi neglectam religionem tam graviter exprobrabant, ut alteram in *Messenios* expeditionem susceperint. Ambo reges educunt exercitum: occurrunt in finibus *Messenii*, nec jam ampliùs prælium detrectant. Ubi classica cecinerunt, majore impetu irruerunt *Messenii*, ordine stabiliore incedebant *Lacedæmonii*: hi peritiâ militari & numero superabant; illi odio, & desperatione si vincerentur, quæ pepererat mortis contemptum. Adeò summis utrinque viribus odiísque, at æquo ferè Marte, dimicatum est. Postero die, cùm neutri vel in aciem prodirent, vel tropæum statuerent, induciæ tandem per caduceatores factæ sunt ad sepelienda mortuorum cadavera. Ità domum utrinque discessum est. Ex eo inclinare cœperunt *Messeniorum* res, multis calamitatibus afflictæ. Primò, belli nervus pecunia deficere, quam in præsidiis urbium immodicis exhauserant: deinde, ad hostes profugere servitia: denique, morbus quidam pestilens sævire quibusdam in locis & perturbare omnia.

Belesi mortuo *Nadius Babylone* regnum tenuit ann. 2.

A. M. 3272.

Messenii ut vincant, jubentur ab oraculo virginem regiam immolare diis inferis.

Cùm vires *Messeniis* indies decrescerent, de summa rerum consultantibus visum est, oppida quæ in regni erant meditullio deserere, cùm præsidia quibus propugnarentur non suppeterent; in *Ithomen* verò montem conscendere, illic urbem adhuc modicam laxiorem facere. Cùm in hoc sublimi monte aditúque difficillimo se munivissent, *Tisin* quendam vatem *Delphos* misêre, qui de belli exitu consuleret. Redeuntem ex insidiis adorti sunt ab *Amphêa* præsidiarii. Repugnantem acerrimè, multísque saucium vulneribus, non antè dimiserunt, quàm audita esset de cœlo vox, ut oraculi nuncium dimitterent. Ità rediit quidem, & responsum oraculi exposuit; mox tamen ex vulneribus obiit. Oraculum verò, quâ solet crudelitate, virginem jubet forte ductam, ex regio *Æpytidarum* genere, diis inferis immolari. Jactæ igitur sortes de victima: *Lycisci* filia ducta est. At eam repudiavit *Epebolus* vates, quòd suppositititia crederetur. Qua de re dum apud populum ageretur, *Lyciscus* clàm unà cum filia *Spartam* profugit. Id verò ubi vulgatum est, hominúmque animos vehementer commovisset, *Aristodemus*, ex *Æpytidarum* gente clarus vir, suam ultro filiam obtulit. At aderat qui puellam amabat, & propediem erat ducturus uxorem. Is

jure

jure sponsi vendicabat sibi, nec esse jam in patris potestate. At cùm hac ratione parùm proficeret, vitiatam à se virginem & gravidam esse commentus est. Quo mendacio *Aristodemus* eò furoris actus est, ut filiam protinus interfecerit, uteróque aperto non esse prægnantem demonstrârit. Quâ cæde *Euphaes* (quamvis sacrificulus aliam victimam postulaverit) ex oraculo litatum affirmavit. Sacris deinde & ludis dediderunt se, quasi jam certi de victoria.

A. M. 3272.

Cùm *Romulus*, injuriis provocatus, *Fidenates* profligâsset, urbem eorum, magnam & propinquam, fecit coloniam *Romanorum*.

Post *Thurimam Perdiccas Macedonum* tenuit imperium annis 51.

Babylone, post *Nadium*, *Chinzirus* & *Porus* regnavêre quinquennio.

A. M. 3273. 3274.

Ultra *Tiberim* extráque *Latium Hetrusci*, magna validáque gens, ad mare *Tyrrhenum* obtinebant omnia. *Hetruscorum* potentissimi *Veientes*, qui, vicinas *Romanorum* opes nimis convalescere rati, tanquam *Fidenatium* vindices, ad *Fidenas* exercitum ducunt, ubi commissum est cum *Romanis* prælium, & ad noctem usque pugnatum acriter; sed incerta victoria. Paucos morati dies iterum sunt congressi. *Romulus* equites peditésque recèns ab urbe submissos, in monte, hostium castris propinquo, noctu in insidiis collocavit. Hi cùm spectâssent aliquandiu æquam in plano pugnam, signo dato, *Veientium* terga invadunt; integri propè fessos haud magnâ operâ fundunt, & in fugam agunt. *Veientes*, ut hanc ignominiam redimant, redintegrato exercitu domesticis auxiliaribúsque sociarum urbium copiis, iterum *Romanis* bellum inferunt: iterum apud *Fidenas*, capto etiam duce, profligati sunt. Amicitia demum, impetrantibus legatis, in centum annos pacta est.

Veientes, bis victi à Romanis, pacem paciscuntur in centum annos.

A. M. 3275.

§ 17. *Assyriis* jam *Salmanasser* imperabat, vel à patre missus exercitui præerat. Quippe *Ninus* Minor, sive *Tiglath-Pileser*, nondum absolvit annos regni 19, quos *Castor* ei tribuit. Is, ut perficeret *Tiglath-Pileseris* victoriam, in *Israelitidem* magnis cum copiis descendit. *Hoshea*, ut ejus patrocinio suum confirmaret malè partum imperium, se regnúmque suum dedidit, fidem pactus tributariam, & muneribus, ut potuit, domino novo gratificatus.

Salmanaser Israelitidem recipit in ditionem.

A. M. 3278.

§ 18. Jurisjurandi memores *Lacedæmonii*, cùm perlitâssent suis diis, iterum in *Messeniam* exercitum produxerunt, ipsum caput regni *Ithomen* appetituri. *Messenii* quoque, freti oraculo, non exspectatis sociorum auxiliis, quæ propediem erant adfutura, in aciem soli prodiverunt. Apertè illis favebant *Arcades*, *Argivi* clàm, quibus erant suspecti *Lacedæmoniorum* conatus, nè subactâ *Messeniâ* suum augerent imperium, jampridem vicinis formidabiles. Prælium commissum est æquis penè viribus damnísque ad noctem usque. In medio agmine acerrimum certamen, eóque fortissimi quique se contulerunt. *Euphaes* enim paulò audaciùs in *Theopompi* cohortem invectus, multis vulneribus humi stratus penè exanimis jacebat: cúmque corpus rapturi essent *Lacedæmonii*, exarsêre in pugnam vehementer *Messeniorum* animi, suámque omnes vitam potiùs profundere malebant, quàm ignominiam amissi pariter cum vita corporis regii sustinere. Hic *Terpander* cecidit egregius dux. Corpus igitur magnâ vi assertum est, & relatum in castra. Post paucos dies exspiravit, cùm regnâsset annos 13. Sed gratum vel morienti fuit, suos haud inferiores ex prælio discessisse. Sine liberis decedens, arbitrium regni populo permisit: de quo *Cleomis* atque *Damis* cum *Aristodemo* contendere, quòd meritis rebúsque gestis præstare se crederent. Et vates adversari *Epebolus* & *Ophioneüs*, nè homini cæde filiæ polluto regnum committeretur. At ea ipsa cædes populo eum commendabat, & propter eam aliis omnibus prælatus est. Regnum igitur adeptus, voluntates omnium & studia sibi conciliare summâ operâ conatus est, populi simul ipse optimatúmque studiosissimus. *Cleomin* atque *Damin* inprimis demereri omnibus officiis, & honoribus quibusvis ornare. Socios quoque studiosè coluit; & primores *Arcadum*, *Sicyoniorum*, *Argivorúmque*, per legatos muneribus donavit. Itá, quantum humanâ prudentiâ fieri potuit, suis optimè rebus consuluit. Aliud tamen hostile nihil per annos quatuor gestum est, nisi ut agros utrinque prædabundi excursionibus, maximè sub ipsa messis tempora, depopularentur.

Messenici belli continuatio.

Propter filiæ suæ cædem, rex creatur Aristodemus.

A. M. 3280.

Jugeus, sive *Iluleus*, post *Chinzirum* & *Porum*, annis quinque *Babyloniis* imperat.

Achazo regi pessimo filius optimus succedit Hezechias, & vel ipsi Davidi par.

§ 19. Post annos regni 16. vitæ 36. & regnum & vitam exuit *Achazus* ille *Judæorum* impius rex, *Hierosolymis* quidem in urbe *Davidis*, non & in regum sepulchris, conditus. Breve quidem hoc vivendi spatium erat homini; at homini tam

A.M. 3280.

tam scelerato longum nimis. Ejus idololatriam quodammodo compensavit eximiâ suâ pietate *Hezechias*, multùm paterni dissimilis ingenii; nam pessimo successit patri optimus filius, & annos 29 in *Judæa* dominatus est, unicus regum hactenus *Davidi* par. Cùm regnum iniret, annum ætatis 25. attigerat, patris undecimo genitus; quod fieri potest. Salacior *Achazus* quàm vivacior, eò citiùs desiit vivere, quò cœpit generare. Ille primo sui regni anno mensèque fores Templi aperuit, clausas à patre, læsásque reparavit. Ille sacerdotes *Levitásque* in plateam urbis orientalem coëgit undique, & ad Templum ritè purgandum, séque ipsos unà cum Templo, plurimis verbis cohortatus est. "*Patres* quidem *suos* aiebat *pessimè se* coram *Je*"*hova gessisse*, *derelinquendo* Templum *Domini*, ac sibimet Excelsa in singulis urbi"bus, sibimet aras in singulis *Hierosolymarum* angulis statuendo, novas. *Imò fores* "*occlusisse* domûs Dei, *extinxisse* sacras *lampadas*, & odoriferum *thus*, *holocausta* pro"hibuisse quotidiana. *Exarsisse igitur* vehementer *Deum*, & populum *tradidisse cla*"*dibus* gravissimis conterendum: *patres* quidem ipsos hostium *armis trucidandos*; "*filios verò suos natásque*, & *conjuges* dilectas, in servitutem *captivas* miserrimam ab"ducendas. *Statuisse* igitur *se*, *renovato fœdere*, *Jehovæ* populum, populóque offen"sum *Jehovam* conciliare, *flagrantémque avertere iracundiam Dei*. Viderent ergò "*Levitæ* sacerdotésque, (quos amore blandiente *suos filios* appellavit,) iterum atque "iterum monuit, *ne* tantam rem, támque necessariam ad placandum cœleste Numen, "de sacra Æde repurganda, sanctificandóque se, ullo modo *negligerent*. *Eos enim* "*sibi* quasi familiares *servos elegisse Deum*, *qui* in domo sua *ministrarent*, *sacráque* "*sibi facerent*. Hæc ubi audivissent, obsecuti mandato regis, sanctificárunt se *Levitæ* sacerdotésque; & hi ex Templo sordes ejecerunt in atrium, indè in *Kidronem* fluvium abjecerunt *Levitæ*.

Templum purgat, Religionem cultúmque restituit Divinum.

A.M. 3281.

Primo die mensis primi cœpta hæc sacra mundities fieri; octavo Templi perfecta est, reliquorum omnium decimo sexto. Altaria, mensæ, instrumenta vasáque omnia non purgata modò, sed & instaurata sunt, quæ confregerat *Achazus*. Septimo decimóque die, manè primo, civium principibus convocatis, rex in Templum ascendit, ubi holocausta & piaculare sacrum obtulit, regni totius gratiâ Templíque, septem juvencos, totidem arietes, agnósque, totidem piaculares hircos; quorum cæsorum sanguis super Altare sparsus est à sacerdotibus. At hircis ipse rex atque principes, quasi suâ populíque vice mactandis, suas manus imposuerunt. Holocaustis ardentibus, sacerdotes tubis canebant, musicis instrumentis *Levitæ*, quo more constituerat *David*. Combustis, incurvabant se rex populúsque, ac Deum venerati sunt. Sed & gratias cantare Deo verbis *Davidicis* imperabat *Levitis* rex. Sacra deinde eucharistica oblata sunt, & holocausta populi. Qui enim valebant volebántque, 70 juvencis, 100 arietibus, 200 agnis in holocausta traditis, Deo gratificati sunt. Ad Eucharistica verò sacrificia, 600 boves, oves autem 3000 datæ sunt. Cúmque sacerdotes tot victimis mactandis non sufficerent, operam sociam contulerunt *Levitæ*. Studiosiùs enim *Levitæ* ac promptiùs ad obeunda sacra comparaverant consecrárantque se, quàm sacerdotes. Ità sacra in Templo Dei officia constituta sunt, gavisúsque vehementer est pius rex tantâ populi promptitudine & alacritate, quam à Deo esse animis hominum suggestam minimè dubitavit: subitò enim & inopinatò gesta sunt hæc. Etiam Deo 'Ωκεῖαι χάριτες γλυκερώτεραι, dona quò promptiùs properantiúsque data, eò gratiora sunt. Atque hic erat *Hezechiæ* apparatus ad cultum Dei. Pari festinatione & alacritate ipsa Religionis mysteria tractavit. Inito cum primoribus *Hierosolymitanæ* urbis totâque multitudine consilio, constitutum est ut Pascha celebraretur, idque secundo mense; quoniam primo neque sacerdotes ad peragenda sacra satis erant parati purgatíque, neque monitione factâ populus aderat ex *Judæa*. Placuit etiam *Israelitas* ad sacrum hoc vocare convivium, literis à rege & principibus scriptis, & per equites veredarios missis in hanc sententiam. "*Revertimini, re*"*vertimini ad Abrahami, Isaaci & Israëlis Deum, Israelitæ* fratres, *ut ille revertatur ad* "*vos, quotquot ex manibus Assyriorum evasistis. Nolite vos patrum vestrorum*, fœdís"*que fratrum vestigiis inhærere, quos propter impietatem ad exitium damnavit Deus.* "*Nolite animos obfirmare majorum* pravo *more*; *sed dedite Deo vos, ejus adite Sanctua*"*rium, & celebrate cultum, ut iracundiam ejus, quæ* in multos vestrûm *desævit* jam"pridem, *avertatis. Quòd si enim* resipiscatis *vos redeatísque ad Jehovam*, næ ille ve"strî efficiet gratiâ, ut *fratres filiíque vestri benignos habeant* dominos *captivi*, & *re*"*deant* aliquando *in* suam dimissi *patriam*. Summâ *enim clementiâ est misericordiâ*-

Ejus epistola per cursores ad Israëlitas exhortativa.

"*que*

" *quæ Deus, nec redeuntes* unquam *aversabitur vos* ac rejiciet mitissimus Pater. Hæc à rege principibúsque oppidatim cursores *Ephraïmitis Manassidísque Zabulonem* usque cùm tradidissent, à plerísque irrisi & ludibrio habiti sunt. Nonnulli tamen tum ex his tribubus, tum ex *Asere* præsertim, vocantem secuti sunt Deum *Hierosolymas*; ubi cum reliquis è regno *Judaïco* (quos unanimes eò coëgerat Deus) festum Azymorum frequentissimo conventu celebrârunt. Aras verò inprimis, quas passim *Achazus Hierosolymis* construxerat, demoliti sunt, & abjecerunt in *Kidronem*. Cúmque multi adessent ex *Israëlitis* immundi, quibus tractare sacra non licebat; eorum agnos mactaverunt *Levitæ*, sparsêre sanguinem sacerdotes: rex autem Deum comprecatus est, ut "*eorum misereretur qui corde* integro atque sincero ejus adessent sacris, "*etsi minimè purgati* adessent legali more. Exaudivit precantem Deus. Septem huic festo ex Lege attributi sunt dies, maximóque populus gaudio triumphabat; *Levitis* atque sacerdotibus laudantibus interea Deum tubis musicísque instrumentis quotidie. Laudabat etiam *Levitas* ipse rex, verbísque honorificis erigebat & incitabat ad musicam Divinam. Sed pauciores erant 7 dies, quàm ut tantæ alacritati gaudióque hominum sufficerent. Totidem consultò additi sunt: populóque ad convivia mille juvenci à rege dati, totidem à principibus; ovium septem à rege millia, à principibus decem: quas ad cædendas victimas, plures consecrati sunt sacerdotes. Summâ ergò lætitiâ perfusi omnes tum *Judæi* sunt, tum *Israëlitæ*, tum peregrini qui utrísque permisti habitabant. Nullum *Hierosolymæ* tam celebrem conventum post tempora *Solomonis* peregerant. Legitimâ Religione jam tandem longum post intervallum restitutâ, denique solenni more (*Num.* 6. 23, &c.) sacerdotes benedictionem Divinam pronunciârunt populo, dimiserúntque.

A.M. 3281.

Sacra cùm peregissent, aliud sacrum susceperunt opus *Israëlitæ* qui aderant: per omnem *Judæam* Excelsa & aras diruerunt, confregerunt statuas, & succiderunt lucos; necnon per omnem *Benjaminiticam*, *Ephraïmiticam*, partémque reliquam *Manassidarum*. Quo patrato facinore, domum se singuli contulerunt. *Hezechias* autem ipse, cùm æneum serpentem confregisset, quem adhuc suspiciebant, thuréque incenso colebant *Judæi*, sacerdotum *Levitarúm*que vices constituit, & victimas ad holocausta quotidiana festorúmque omnium de suo peculio largitus est. Utque necessaria sacerdotibus atque *Levitis* abunde suppeterent, quò rebus Divinis liberiùs vacarent, de solvendia Decimis atque Primitiis rex edictum promulgavit *Hierosolymis*. De quo *Israëlitæ* pii cùm accepissent, liberrimè contulerunt primitias decimásque de frumento, vino, melle oleóque, & omnibus agrorum fructibus; *Judæi* verò, & qui apud eos degebant ex *Israëlitis* inquilini, de bobus etiam ovibúsque: necnon ex votis debita soluta sunt, multáque libere donata: quæ omnia in acervos cumulârunt, tertio mense incipientes, desinentes septimo. Ubi rex proceresque ingentes rerum accumulatarum acervos conspexerunt, laudavêre inprimis Deum, populóque bene precati sunt, quem ad tantam munificentiam Deus excitârat. Collato deinde cum *Azaria* Pontifice aliísque sacerdotibus consilio, certa designata sunt loca quibus eæ res conservarentur, & *Levitæ* qui custodirent, ac distribuerent, tam iis qui ministrabant in Templo, quàm qui in suis urbibus degebant. Hæc pius *Hezechias* rex, quæque alia fecit ad instaurandum cultum Dei, sive Legem spectabant moralem, sive ceremonias, animo fecit integro planéque bono: unde prospera illi benedicente Deo succedebant omnia. *Palæstinos* ad *Gazam* usque domuit atque subegit. Obstructo *Gihonis* sive *Siloës* superiore fonte, aquam per canales subterraneos, vallémque *Jehosaphati*, rupibus ferro excavatis, (ut habet *Brocbardus*,) in urbem *Davidis* derivavit ab Occidente; ubi & aquæductum condidit, ut obsidione, si contingeret, diuturnâ civibus aqua suppeteret.

§ 20. Rege *Lydorum Melete* mortuo, *Candaules Myrsi* filius regnavit annis 17, vicesimus secundus *Sardium* rex, & ex stirpe *Herculis* postremus.

Theopompo & *Polydoro Spartæ* regnantibus, magistratus ibi novus ex populo (populo, ut credibile est, flagitante, aut senatu reges provocante,) institutus est. *Ephori* vocabantur, *Inspectores Latinè* diceres; numero quinque: annuo spatio definiebatur imperium. Pari ferè autoritate quâ Tribuni plebis *Romæ*, libertatem populi sartam tectam conservabant; & his alios omnes magistratus vel in carcerem compingere, vel officio abdicare, vel in judicium vocare de vita, aut fas, aut certè mos fuit. Eodem quo reges honore colebantur, & ab horum uno in fastis anni signabantur, ut à Consulibus *Romæ*. *Cleomenes* apud *Plutarchum*, ut suam contra Ephoros

A.M. 3282.

Ephori apud *Spartanos* instituuntur.

A.M. 3282.

ros causam redderet æquiorem, ideo primùm dixit Ephoros institutos, ut essent regum absentium in bello (*Messenicum* eo tempore gerebatur) vicarii. Sed aliquid amplius innuere videtur *Theopompi* (de quo mox dicam) apophthegma. *Palladis Chalcidicæ* sacra peragebant Ephori. Aliquando in *Pasiphaës* fano (quod erat in agro prope urbem) captabant somnia, & nonnunquam observabant de cœlo, in regibus præcipuè inaugurandis. Disciplinæ juventutis præerant, & ærario. De controversiis quibusdam civilibus judicabant: habuerunt suum in foro prætorium & sellas. Denique, maximas quasque res administrabant in republ. domi: foris, bella præcipuè, reges. Tandem Ephori propter insolentiam à *Cleomene* rege sublati sunt. *Theopompus*, institutis Ephoris, cùm ei uxor exprobraret, quòd minorem potestatem filiis relinqueret quàm à majoribus accepisset, *Imò*, inquit, *eò majorem, quò firmiorem atque diuturniorem. Ea enim demum tuta est potentia, quæ viribus suis modum imponit.* *Theopompus* ergò legitimis regnum vinculis constringendo, quò longiùs à licentia retraxit, hòc propiùs ad benevolentiam civium admovit; cavitque prudenter, invidiâ remotâ pariter cum nimia potentia, nè id sibi timendum esset, quod *Messeniorum Argivorúm*que regibus cognatis accidit, ut à subditis regno exuerentur, cùm de potentia sua nihil concedere, eámve ad popularem rationem inflectere dignarentur. A *Theopompo* etiam *Polydoró*que regibus, Rhetræ *Apollinis*, quam *Lycurgus* tradidit, suisse additum ferunt, quasi ab ipso profectum oraculo, ut, si populus addendo detrahendóve perverteret suffragia, & legum sententiam depravaret, regibus & senatui liceret discessionem facere, concionémque solvere, nè ratum fieret quod pravè statuerat plebs.

volente id maximè ipso rege Theopompo.

A.M. 3283.

Sabacon Æthiops Ægyptum subigit: de quo mira narrantur.

Hâc ætate *Sabacon Æthiops Ægyptum* subegisse, *Bocchorin* cepisse vivum, concremandúmque ignibus tradidisse, dicitur; annos tantùm regnavisse octo, Dynastiæ 25. apud *Ægyptios* autor. Et *Bocchorin Plutarchus* (de Vitios. pudore) hominem crudelem scribit fuisse atque injustum; in suos etiam deos impium ait *Ælianus*: (de Animal. 11. 11.) quippe taurum ferum immisisse, qui cum sacro *Mnevi* colluctaretur; at cùm ramis implicuisset cornua, eum *Mnevis*, cornibus fodiendo latera, interfecit. Quo facto *Bocchoris* pudore confusus est, odióque maximo apud *Ægyptios* laboravit. Idem Autor (lib. 12. 3.) de agno meminit qui regnante *Bocchoride* natus est, gemináque habuit omnia, capita, cornua, caudas, pedes; quod in monstro haud incredibile videatur: at eundem & locutum scribit; quod superat fidem. Sed ab his quæ *Jul. Africanus* de *Sabacone* refert, immane quantum ea discrepant quæ narrat de eodem *Herodotus*, (lib. 2.) Primò, *Sabacum* vocat: nec eum cremavisse *Bocchorin* ait; sed regem quendam cæcum, nomine *Anysin*, ex urbe cognomine in palustria *Nili* abegisse profugum, & insulam antea ignotam, quam ille, multo cinere altiorem redditam, paludibúsque siccatis, habitabilem reddidit. Et annos quinquaginta *Sabacum* regnavisse, (quod à suis ei promissum erat diis;) nec eo tempore maleficorum ad necem damnavisse quenquam, sed ad terram aggerendam in urbe sua natali, plùs minúsve pro magnitudine delicti, quò urbes altiores fierent, eóque salubriores atque tutiores ab inundationibus *Nili*. Tandem in somnis monitus, ut omnes *Ægypti* sacerdotes dissecaret medios, immanitate impietatéque (ut videbatur) facti exterritus, *Ægypto* cedere maluit, quàm deos *Ægyptiorum* in se provocare, præsertim jam expleto regni tempore quod ei dii promiserant. Reversò igitur in *Æthiopiam Sabaco*, cæcum *Anysin* ex insula in regnum denuo prorepsisse, narrat *Herodotus*.

Salmanasser Samariam expugnat.

§ 21. Quinque jam annos tributum *Assyrio* pependerat *Hoshea*, *Israëlitarum* qui supererant rex. Sexto amicitiam regis *Ægyptii So* muneribus sibi conciliavit novam; quâ fretus *Assyriorum* excussit imperium, neque *Niniven* quæ solebat munera obsequii pignora transmisit. Magnas ergò copias contra *Samariam* duxit *Salmanasser*, obsidionéque einxit arctissimâ, capto priùs *Hosheâ*, & vinculis perpetuis in custodiam tradito. Sunt qui colligunt ex cap. 15. & 16. *Esaiæ*, agrum *Moabiticum* hoc tempore occupatum fuisse à *Salmanassero*, captásque urbes: idque ante annos tres prædictum ab *Esaia*. (Cap. 16. 14.)

Messenii fortiter fugántque Lacedæmonios.

§ 22. Quinto jam anno regnabat apud *Messenios Aristodemus*, cùm prælio utrinque *Lacedæmoniis Messeniísque* condictus est dies. Belli enim diuturnitate & magnitudine impensarum debilitati admodum, ac penè fracti, erant *Messenii*. Ad prælium hoc prædestinatum sui aderant utrisque socii. Soli omnium *Peloponnesiorum Corinthii* juvêre *Spartanos*: at *Messeniis* auxiliati sunt cum justo exercitu *Arcades*, &

A. M. 3283.

*Sicyoniorum Argivorúm*que fortissimi quique. Gravi armaturæ *Cleomin* præfecit *Aristodemus*; ubi validissimis quibusque suorum *Arcadúm*que arma tradidit præstantissima, quos cum *Sicyoniis Argivísque* militibus lectissimis permiscuit. *Spartana* phalanx numero, *Messenica* virtute præstabat. Ipse cum *Dami* rex armaturæ levi præerat; ubi funditores sagittariique pauci, reliqua turba propter armorum levitatem agilis & expedita, quippe thoracem aut scutum solummodo gerentes, pluráque singuli jacula. Nonnulli pellibus tantùm caprarum oviúmve, aut ferarum, tecti; luporum ursorúmque *Arcades* montani. Atque hi velites inprimis statarios *Lacedemoniorum* milites molestissimè jaculis exercebant. Siqui persequebantur, facilè graves armis expediti effugêre; iisdem ad suos redeuntibus redeuntes infesti. Neque ab hoc pugnæ improbo genere destiterunt priùs, hostes quasi fixos loco lacessentes, atque saucíantes jaculis, ipsi extra telum constituti, donec ad fugiendi eos adegissent ultimam spem, quibus nullam pugnandi faciebant. *Lacedemonii* valde sunt eâ clade perculsi, quòd omnem viderentur victoriæ spem amisisse: neque tamen fracti; nam vel adhuc viribus præstare se *Messeniis* noverant, modò æquos haberent & propitios deos. Quare missi *Delphos* qui oraculum peterent, cujus beneficio nuper superiores fuisse *Messenios* credebant. Suadet oraculum, non semper apertâ vi, sed & astu pugnandum. Itaque ad fraudes conversi, centum è suis quasi profugos miserunt *Ithomen*, qui, si quâ possent arte, hostium res proderent. Utque vera videretur, non simulata res, decreto damnati sunt publico. Sed facilè suspicatus dolum *Aristodemus*, illico dimisit, *Novas* dictitans *Lacedæmoniorum esse injurias, veteres notásque fraudes*. Hàc non successit; aliâ rem aggrediuntur viâ *Lacedæmonii*. *Messeniorum* socios, quorum maximè operâ victoriam reportârant ultimam, alienare conati sunt. Sed rejecti ab *Arcadibus*, *Argivos* nè tentandos putârunt. At cùm *Lacedæmonii Pythiam* consuluissent, id & sibi denuo faciendum *Messenii* censent; eóque magis, quòd bene sibi vertisse oraculum prius crederent. Multis versibus responsum est; hæc præcipuè dicta: *Caverent sibi nè fraude circumvenirentur. Geminos è latebris erupturos: sed tum demum his rebus adfuturum finem, cùm eò gemini revertissent unde prodierant.* Quid sibi vellet oraculum hoc, ante ultimum belli annum, nulli vaticiniorum interpretes conjiciendo assequi potuerant.

A.M. 3285.

Mardocempadus Babylone regnat ann. 12, filius nepósve *Belesis*: ideo *Merodac-Baladan* (*Esai.* 39.1.) sive *Berodac-Baladan* (2 *Reg.* 20. 12.) *filius Baladanis* vocatur: hunc enim synchronon habuit *Hezechias*. (Ibid.)

Samaria iterum ab eodem Assyrio subjugatur.

§ 23. Tertio jam anno obsidebatur à *Salmanasere Samaria*: cúmque cepisset urbem, populum pervicacem, & nullo continendum jugo domi, procul in *Assyriam* transtulit, *Haleque* & *Habore* collocávit ad fluvium *Gozanem*, & in urbibus quibusdam *Mediæ*, quas vel adhuc sibi propinquas retinebat, vel revocaverat ad suum imperium *Ninivitarum* rex. Læsa Dei sæpius patientia tandem aliquando fit furor. Vitulis suis idolísque omnium generum provocantes se sæpissimè *Israelitas*, cùm nullis Prophetarum aut monitionibus aut minis revocari possent ab impietate, velut immedicabile vulnus ense recidendos putavit, nè *Judæi*, adhuc sincera pars, in idem exitium traherentur. Abjecit ergò hanc sui populi partem, & patriâ expulit, quod erat sæpissimè interminatus: (*Deut.* 28. 36, 64.) at vel in exsilio precantes exauditurus, & aliquando revocaturus in patriam resipiscentes. (*Deut.* 30.1, &c.) At nunquam vel resipuerunt illi ut par fuit, vel in patriam à Deo revocati sunt. Ea verò ubi terrarum sita loca sint quò *Israelitas* exsules abegerunt *Assyrii*, nemo facilè demonstrârit. *Hala*, sive *Chalach*, an *Colchos* denotet, ubi circumcisos fuisse constat, (ex *Herodoti* lib. 2.) an *Calacinam* potiùs, regionem *Assyriæ* apud *Ptolemæum*; *Habor*, seu *Chabor*, an *Iberos Colchis* vicinos, an *Chaboram* ad *Euphratem* in eodem *Ptolemæo* significet; à *Gozane* fluvio an *Gauzanitis Mesopotamiæ* regio dicta sit; quis pro certo statuat? In *Israelitarum* exsulantium agros & urbes missi proculdubio coloni sunt ex *Assyria*, sed pauciores quàm ut universæ regioni occupandæ sufficerent. His, credo, temporibus, *Elulæo* apud *Tyrios* regnante, *Salmanaser Phœniciam* quoque invasit, *Israelitis* vicinam, *Tyrúm*que oppugnavit. At eo tempore factâ pace domum reversus est *Assyrius*. Mox autem *Sidon*, *Arce*, *Palætyrus* aliáque oppida defecerunt ad *Salmanaserem*: soli repugnavêre *Tyrii*. *Tyrios* ergò cum classe 60 navium adortus est: octingentis remigibus occurrunt *Tyrii*, & profligatâ hostium classe, quingentos abduxêre captivos; quo magnam sibi rei navalis gloriam comparârunt. At *Salmanaser* terrâ conatus est id efficere quod operâ maritimâ non successit. Custodes ad-

De loco quò exsules abacti sint Israelitæ disputatur.

A.M. 3285. hibuit ad fluvium & aquæductus, qui ab aquando *Tyrios* prohiberent. Illi ergò puteis effossis annorum quinque obsidionem pertulerunt; coactique tandem sunt infectâ re *Assyrii* discedere. (*Joseph.* Antiqu. *9.*)

3286. § 24. Vicesimo jam anno contra *Messenios* à *Lacedæmoniis* gerebatur bellum, & obsidebatur *Ithome* arctiùs. Qui de ope humana penè desperabant, *Delphos* misêre, ut scirent quam dii essent daturi spem. *Messenios* eos *Pythia* respondit habituros, qui ad aram *Ithomæi Jovis* 20 tripodas primi statuissent. Ligneos ergò tripodas quàm primùm fieri mandatum est. At *Spartanus* quidam *Oebalus*, cui Rhetra innotuit, tripodas illico è luto fecit, in peram condidit, & venatoris habitu *Ithomen* unà cum rusticorum turba ingressus est: nocte fictilia sua munera *Jovi* dedicavit. Eodem tempore *Ophioneus* vates, ab ortu primo cæcus, post vehementem capitis dolorem oculis uti cœpit; verùm haud longo usus tempore, amisit denuo. Tum verò intelligere oraculi mentem videbantur, de geminis subitò erumpentibus, & mox eòdem revertentibus; quo belli finem instare monebantur. *Messeniorum* rebus jam propè in exitium vergentibus, multa ferunt prodigia accidisse. At maximè regem somnium exterruit. Visus est per quietem, ubi jam ad pugnam induisset arma, extis victimarum appositis in mensam, filiam videre pullatam, & nudato pectore ostentantem vulnera: mox extis è mensa disturbatis, armisque sibi detractis, aureâ coronâ se albisque vestibus (qualibus *Messenii* ad tumulum optimates efferebant) donatum à filia. Hoc somnio cùm sibi mortem haud dubiè portendi crederet, suam vicem graviter doluit, quòd filiam frustrà occidisset, nullâque jam superesset patriæ spes: tandémque animi ægritudine victus, ad filiæ sepulchrum anno regni septimo se jugulavit. Perculsos misero sui regis casu, *Messenios* tanta rerum omnium cepit desperatio, ut de mittendis ad *Lacedæmonios* oratoribus cogitârint. Sed huic obstitit consilio inveterati pertinacisque odii vis. Non regem ampliùs, verùm imperatorem cum summa potestate *Damin* creârunt. Ille sibi collegas *Cleomin* & *Philea* cöoptavit; omniáque apparavit ex præsenti rerum copia, quasi mox prælium commissurus. Urgebat obsidio, & exinde fames. Cùm igitur frustrà obluctari se necessitati viderent, ii quibus patriâ potior erat libertas, optimi quique ad amicos & hospites in *Arcadia*, *Sicyonia* & *Argolide* dilapsi profugerunt. Familiæ tantùm quæ sacræ habebantur, & Magnarum dearum Initiis præerant, *Eleusinem* se contulerunt. Reliqua multitudo in suam quisque urbem vicúmque, ubi vixerat priùs, rediit. Planè victores jam *Lacedæmonii*, primò *Ithomen* dirutam solo æquaverunt, tum urbes reliquas adorti, facilè ceperunt universas. Agri *Messeniaci* partem *Asineis*, quos *Argivi Lacedæmoniorum* causâ patriâ expulerant, prope littus marinum assignârunt. Regis *Androclis* quoque posteris, (quippe illi supererat filia, & ex ea nepotes, qui *Spartam* profugerant,) qui *Lacedæmoniorum* causam propugnando apud *Messenios* vitam profuderat, regio donata est *Hyamia*. Ità odiorum *Lacedæmonii* compotes facti sunt; jugúmque *Messenii* satis iniquum, iniquis pariter animis, undequadraginta simul annis pertulerunt. *Spartanis Ithomen* obsidentibus diu, *Parthenias* natos dicunt: eorúmque ortum atque incrementa describunt *Antiochus* & *Ephorus* Historici, (apud *Strabonem* lib. *6.*) ex his verò *Trogus* atque *Justinus*, (lib. *3.*)

Messeniis, prope exitium, multa accidunt prodigia.

Indéque sequitur [illegible].

A.M. 3287. De agro *Thyreate*, in limitibus *Lacedæmoniorum Argivorúmque*, inter vicinas gentes controversia hoc tempore in bellum exarsit. Conventum est, ut 300 utrinque selectis viris ejus belli fortuna permitteretur: utri vincerent, ii ut *Thyreâ* potirentur. Fortitudine summâ & æquis penè viribus ad noctem usque dimicatum est. E 600 reliqui tantùm tres: *Alcinor* & *Chromius Argivi*; ex *Lacedæmoniis* unus *Othryades*, quem *Argivi* mortuum putabant, atque domum quasi victores festinavêre. At *Othryades*, spoliatis *Argivorum* cadaveribus, arma in suorum castra detulit, erexitque pro viribus trophæum, quod suo sanguine inscripsit *Jovi*. Postero die utrique aderant exercitus, victoriámque sibi utrique vendicabant: *Argivi*, quòd suorum plures superessent; *Spartani*, quòd *Argivorum* qui supererant domum fugissent, suus verò miles tenuisset locum, cæsorúmque hostium spolia collegisset. Ex verborum contentione tandem ad manus ventum est; & multis utrinque desideratis, vicêre *Lacedæmonii*, qui *Thyream* deinde tenuerunt. At *Othryades* pudore victus, nè sociis tot amissis rediret in patriam solus, maluit sibi mortem consciscere, sociósque ad inferos comitari. (*Herodot.* 1.) Ex vulneribus verò mortuum alii tradunt probabiliùs. (*Suidas.*)

Lacedæmonii & Argivi 300 utrinque viris fortunam belli permittunt frustrà.

3288. *Zeuxidamus Theopompi* filius, patre mortuo, regnum *Spartanum* tenuit ann. 30.

Seve-

Sevechus, sive *Sebichus*, *Sabaconis Æthiopis* filius, mortuo patre, annis 14 in *Ægypto* regnavit. Qui post *Sabacum* & *Anysin* imperavit *Ægyptiis*, ab *Herodoto* (libro 2.) *Sethos* vocatur, *Vulcani* sacerdos; qui homines militares contemptui habuit, agrisque suis spoliavit. *Ægyptius* verò hic in Sacris Literis videtur appellari *So.* (2 *Reg.* 17. 4.)

A.M. 3291.

Sevecus, sive *So*, *Ægyptiis* imperat.

§ 25. *Jehovæ* cœlorum terrarúmque Domino liberrimè integerriméque servum se præstabat *Hezechias Judæus*. *Jehovæ* Domini potentiâ fretus, hominum in se dominationem non tulit. *Assyriorum* excussit jugum, quod pater ejus ultro subiverat *Achazus*. Apud *Assyrios* hoc tempore *Sennacheribus* dominabatur, filius (opinor) *Salmanaseris*. (*Tob.* 1. 15.) Contumaciam is ut subditi regis ulcisceretur, ingenti cum exercitu invasit *Judæam*, obsidionéque primâ *Lachisum* circundedit. Ejus præsentis vim pari constantiâ & fortitudine non sustinuit *Hezechias*, quâ rejecerat absentis jugum. Molle quiddam & humanum prodidit Divinus vir. Deprecatores misit *Lachisum* usque, & confessus reum se, quamvis mulctam solnturum spospondit, modò à se discederet, ac præterita condonaret. Argenti postulavit *Assyrius* talenta ter centena, (solvenda, opinor, annuatim,) auri triginta. Quantum igitur expedire potuit pecuniarum, ex thesauro sive sacro sive regio, tradidit; laminas etiam argenti quibus valvas Templi obduxerat & columnas æneas, ad summam quæ poscebatur conficiendam, abstulit. Tum verò in *Ægyptum* & *Æthiopiam* descendisse videtur *Sennacheribus*, qui apud *Esaiam* (cap. 20. 1.) *Sargon* appellatur; uno ex ducibus *Tartane* relicto qui *Azotum* expugnaret, *Palæstinámque* subigeret. Huc enim ea referuntur à quibusdam quæ traduntur ab *Esaia* cap. 20. ubi Prophetam jubet Deus cilicium, quo erat indutus, calamitatis cujusdam & luctûs indice, calceósque suos exuere, itâ nudum triennio incedere; quo nuditatem significaret *Ægyptiorum* & *Æthiopum*, quos erat captivos abducturus post triennium *Assyriorum* rex. Et *Æthiops* potuit vel in *Ægypto* subigere, captivósque abducere in servitutem, *Sevecho* jam dominante apud *Ægyptios Æthiopum* rege. De *Sennacheribo Ægyptum* invadente meminit *Herodotus*, (lib. 2.) Sed ea tribuere videtur *Ægyptiis* fabulosè, quæ apud *Judæos* revera contigerunt. Cùm enim bellatores, quos malè priùs acceperat sacerdos rex, arma ferre contra *Assyrios* recusarent; inops consilii, & conclusus in cubiculo rex, apud simulachrum suas deposuit querelas, vicémque suam flebiliter deploravit. Flenti obrepente somno, deum suum videre per quietem visus est, & exhortantem audire, ut obviàm *Assyriis* iret, missurum auxilia se. Collecto igitur opificum, institorum, aliorúmque volonum exercitu, nullo militum prodeunte, ad *Pelusium* castra posuit. Aderant & hostes, quorum eâ nocte magna murium agrestium vis arcuum nervos, scutorum habenas, pharetrásque itâ corrosit, ut inutiles reddiderit; unde *Assyrii* postero die, armis quodammodo exuti, se in fugam dedêre, multíque ab *Ægyptiis* persequentibus trucidati sunt. At nihil ex his de *Ægyptiis* verum est. Integro enim exercitu, captivisque plurimis aucto, in *Judæam Assyrii* rediverunt; ubi pietate ac precibus *Hezechiæ* regis ut profligati sint, mox narrabimus.

A.M. 3293.

Hezechias Sennacheribum absentem rejicit, præsentem metuit, agnoscit, & muneribus demoretur.

Exercitus murium quousque valeat.

§ 26. Defuncto jampridem *Numitore*, ad *Romulum* nepotem redierat in *Albanos* imperium. Ille, ut captaret populi gratiam, in medio summam reipublicæ posuit; singulis tantùm annis præfectum *Albanis* misit. At *Roma*, propter asperius ingenium, morúmque insolentiam è rebus prosperis natam, anno regni 37. vitæ 55. sublatus è medio dicitur. *Romani* illum tanquam ad superos (autore *Proculo*) raptum, deum *Quirinum* venerabantur. Accidit deinde patrum de rege creando dissidium, annique spatio interregnum fuit: quare patres in decurias distributi, decem viris sorte committebant urbis imperium. Unus cum insignibus & lictoribus erat. Quinque dierum spatio finiebatur imperium, ac per omnes in orbem ibat. (*Liv* lib. 1.)

A.M. 3294.

Romuli mors, & ἀποθέωσις, quam *Proculi* figmento acceptam fert.

§ 27. Profecto in *Ægyptum Sennacheribo*, *Hezechias* interim ex ulcere quodam lethali decumbebat: cúmque missus à Deo *Esaias* mortem illi denunciâsset, ætate immaturâ & sine liberis moriturus, Ecclesiámque relicturus, modò repurgatam, novarum turbarum fluctibus agitandam, condoluit vehementer, & gravius id ulcere malum fuit. Averso igitur ad parietem vultu, profusisque abunde lacrymis, Deum obnixè precatus est, ut suæ meminisset sinceræ pietatis, vitæque parceret. Exoratus facilè Deus ab homine tam studioso gloriæ Divinæ, vitam ad tempus condonavit. Jámque in atrio domûs regiæ discessurus erat *Esaias* Propheta, cùm redire jussus

Ægrotans Hezechias,

A.M. 3294. ſus eſt, & Dei clementiam renunciare: " *Hezechiæ ſe preces exaudiviſſe*, ac *vidiſſe* " *lacrymas*; *ſanaviſſe* morbum, ità ut *tertio* pòſt *die in* Templum *eſſet aſcenſurus*; de- " nique, *annos ejus vitæ quindecim addidiſſe*: additurum & alia quæ non rogavit. " *Ab Aſſyriorum* vi & armis, & regem & *urbem Hieroſolymas conſervaturum ſe*, *ſui* " nominis *gratiâ*, *ſervique ſui* bene meriti *Davidis*. De vita ſolicitus adhuc, petiit à

per miraculum convaleſcit. Propheta rex, ut aliquo ſigno certum ſe faceret, ſutura eſſe quæ dixerat. " Quod " tibi ſignum mavis? ait Propheta; *an ut umbra in Achazi horologio decem* in mo- " mento *progrediatur gradus*, *an* ut *regrediatur* totidem? *Regredi*, velle ſe, ait *Hezechias*. Quippe umbram, quod natura fert, progredi, levius putabat. Factum eſt, *Eſaiâ* ſupplicante, quod voluit rex: eodémque jubente ut ficuum aridorum palatham admoverent ulceri, ſanatus eſt; tertióque die Templum adiit, gratias egit. (*Eſai.* 38. 9, &c.)

A. M. 3295. Tertio jam anno ex quo in *Ægyptum* & *Æthiopiam* profectus eſt *Sennacheribus*, In *Judæam* rediit, negatóque tributo ab *Hezechia*, ad expugnandam *Judæam* ſe paravit denuo. Dum ipſe reliquas urbes oppugnabat, à *Lachiſho*, quam obſidebat pri-

Concionem habet ad ſuos corroborandos. mam, *Tartanem*, *Rabſarin* & *Rabſhaken*, unà cum ingenti exercitu, miſit *Hieroſolymas*; quas jam antè communierat rex, inſtaurando, & alicubi duplicando, muros turréſque, *Millo* præcipuè In *Davidis* urbe; & ex principum conſilio, multitudinis confluentis operâ, fontes omnes obturavit, nè obſidentibus urbem hoſtibus potum ſuppeditarent, quò ſiccitate ac ſiti abigerentur. Arma quoque ac tela paravit omnium generum. Ad populum deinde confirmandum erigendúmque, in campo ſpatioſo ante portam hanc habuit concionem. " Ferunt, mei fratres commilitonéſque *Ju-* " *dæi*, hoſtes adeſſe *Aſſyrios* in viſceribus regni, & magnis adeſſe cum copiis. *Nè* " *quis* tamen *à multitudine* hoſtium *terror dejiciat vobis animos. Etenim* veriſſimè " affirmaturus ſum, quot illi cunque ſint, *plures* tamen *nobiſcum ſtare* ſocios & pro- " pugnatores, *quàm* contra nos dimicaturi ſint hoſtes. Quid enim illi? Homines " tantùm, miſelli ac moribundi homines, ἡμερόβια penè animalcula. *Noſtras verò par-* " *tes tuetur* atque propugnat immortalis *Deus*, Omnipotens ille exercituum Deus, qui " vel unico afflatu & momento poteſt hominum millia peſſundare infinita. Quare " *animos erigite*, ducem Deum vobis proponite, omnem in Deo fiduciam atque ſpem " collocate, de hoſtium robore numeróve parùm ſoliciti. Ità confirmati ſunt unà cum civibus *Hieroſolymitanis Judæi*, nec deinde exhorruerunt *Aſſyriorum* jactantium ſe terribiles minas. Nam ut primùm ad urbem pervenêre miſſi à *Sennacheribo* duces, verbis minaciſſimis velitati ſunt. Ad aquæductum piſcinæ ſuperioris ubi conſtitiſſent, regem inclamaverunt; egreſsíque ſunt ad colloquium *Eliakimus* aulæ ſeneſchallus, *Shebna* cancellarius, & *Joaſus* regi à ſecretis: quibus dedere urbem re-

Rabſhake blaſphemante, cuſantibus ità *Rabſhakes*; " Regulo, inquit, veſtro ab *Aſſyriorum potentiſſimo rege* hæc " ego *renunciare* volo *vos*. Mirari ait ſe *quâ* tandem *ſpe fretus Hezechias* tantis re- " pugnet *Aſſyriorum* viribus, *opponâtque rebellem ſe*. Facundiâne ſuâ quâ pollet, po- " pulúmque ſolet demulcere ac flectere quò vult? At in *bello conſilia* prudentûm co- " *piæque* militum plùs valent quàm *verborum* elegantia. In illis verò longiſſimè præ- " ſtamus nos. *Quibus ergò nititur* opibus viribúsve, *ut Aſſyriorum jugo collum audeat* " *ſubtrahere? Ægyptiaca*, credo, at *fractæ arundinis*, *quæ*, *ſi quis innitatur*, *manum* " *penetrat ſauciátque*. *Ea ſunt Ægyptiorum* auxilia. *At à Deo* ſortaſſe *veſtro* præſidi- " um exſpectat. Exſpectet verò præſidium ab eo, *cujus excelſa & aras demolitus eſt*, " *cultúmque in* unicam *Hieroſolymarum* compingit *urbem?* Veſtræ verò quàm exi- " guæ ſint vires opis expertes alienæ, vel hinc cognoſcite. *Obſidum date pignora*, " *equorum duo millia tradet Hezechiæ Sennacheribus rex*, *modò ſeſſores* totidem *poſſit* " *imponere* qui prælientur. Quod ſi facere non valeat, *quid eſt*, obſecro, *cur* tantil- " lus rex *vel minimum imperatoris noſtri ducem deſpiciat*, *& ad Ægyptiorum ſe* opes " *conferat?* Nam de *Domino* quòd crepatis *Deo*; *huccine* creditis *adveniſſe me ſine ejus* " *mihi præcipientis* mandato, locum *hunc ut* funditus *diruerem?* Hæc vociferante *Rabſhake*, aulici ab *Hezechia* miſſi oraverunt " *Syriacè* ut *loqueretur*, (*nam* & eam *ſe* lin- " guam *intelligere*,) *non autem Hebraïcè*; nè *populo qui auſcultabat à muris* regno- " rum arcana proderentur. Indignatus vehementer *Rabſhakes*; " Quid, inquit, nè " populus audiat vis? *Nunquid ego ad* unum *te*, *dominúmve tuum*, *legatus* huc ad- " ſum? *non* & *ad populum*, *ut ille pariter vobiſcum*, ſi vobiſcum perſtiterit, *ſuo* fa- " melicus *ſtercore veſcatur*, *ſuámque* ſiticuloſus *potet urinam?* Elatâ igitur voce, quò clariùs audiret populus in muro, " *Cognoſcite*, inquit, cives, cognoſcite *quid magnus*

" *dicat*

" *dicat rex, rex* vobis *Assyriorum dicat.* *Nè imponat vobis*, fucúmve faciat phaleratis
" dictis *Hezechias*, quasi aut suis viribus, aut *Domini* sui *Dei* auxiliis, *civitatem hanc* A.M.
" ab *Assyriorum* possit armis *vindicare.* *Fallet* enim, & in fraudem credulos pernici- 3295.
" osam inducet, homo suæ tantùm privatæ rei studiosus, vestræ negligens publicæ-
" que. Dedite potiùs magno regi vos, qui *in terram* deditos fœcundam atque beatam,
" *vini tritieique, mellis & olei*, optimarúmque rerum feracem, & *vestræ* numeris om-
" nibus *parem, traducet.* *Nolite* fallacibus *Hezechiæ* verbis *credere*, & in exitium vos-
" met præcipitare. *Dominum pollicetur propugnaturum vos* nescio quem *Deum.* Quot
" gentes variæ, totidem & dii sunt. *Quisquámne* verò *deorum omnium suam potuit*
" *gentem asserere ab Assyriorum* impetu, aut propugnare? *Ubinam Hamathæ deus, Ar-*
" *padisque? ubinam Sepharvaïmorum?* ubinam *Henæ atque Ivæ* sunt dii? Quis igitur
" hic *Judæorum* est *Dominus*, ut *suam* unus possit nationem urbémque hanc incolu-
" mem *tueri* & invictam *à nostra vi*? Ista dum jactabat magnificè *Rabshakes*, interea
populus jubente rege obmutuit, tacitúsque audivit omnia. Aulici verò ab *Heze-*
chia delegati magno dolore perciti, laceratísque vestibus, in urbem aulámque rever-
terunt; paríque dolore affecerunt pium regem, ubi tantas in Deum oris impii con-
tumelias didicit. Quare vestibus & ipse laceratis, indutóque cilicio, more lugen-
tium, in Templum ascendit, querelas hac de re delaturus ad Dominum Deum.
Eliakimum verò, *Shebnam*, & è sacerdotibus aliquos graviores, cilicio indutos ad *E-*
saiam delegavit Prophetam, ut ab eo consulta Dei discerent, & solatii aliquid reporta-
rent ad se. Ii mœstissimâ querelâ Prophetam aggressi, " *diem hunc* aiebant *esse contu-* *Esaias*
" *meliæ blasphemiæque* gravissimæ *diem in Deum: ad partum pervenisse fœtum, sed deesse* consulitur,
" *vires pariendi.* *Exaudivisse Deum*, quibus *opprobriis* in sacrosanctum ejus Nomen qui regi
" *Rabshakes* debacchatus est. Orare igitur se, ut *precibus* apud *Jehovam* suis *inter-* dat ani-
" *cedat* Propheta; *reliquiarúm*que sui populi internecionem deprecetur. Illico Pro- mos.
pheta, " *Hæc*, ait, regi *Deus renunciari* vult: *Nè quid* à probris convitiisque *metuat*,
" *quæ in me Assyriorum* jactavit impietas *blasphema.* Ego belluam hanc formidolo-
" sam *afflatu* facili abigam hinc, & ipso *rumore* de adventu hostium *ad suos* repellam,
" ubi naufragium patietur in ipso portu, domi à suis *trucidatus.* *Rabshakes* interim, cùm
tantâ virium suarum jactatione ampullísque verborum nihil profecisset, ad dominum
suum reversus est, *Libnæ* jam agentem, relictâ quam obsederat *Lachiso.* Illic mag-
nificè gloriatur, ut linguâ fortissimè præliatus sit, hostésque verbis vicerit, nè repu-
gnantes quidem. Dum ille permulcet sui regis aures adulatione, rumor ingratus eas-
dem vulnerat de *Tirhaka*, (*Tharacon Africano* dicitur,) *Æthiopum* & *Ægypti* rege, qui
ulturus acceptas à *Sennacheribo* injurias properabat cum exercitu. Quare properan-
dum & sibi *Assyrius* putabat, ut captis *Hierosolymis* discederet priusquam adveniret
Æthiops. Literas primò ad *Hezechiam* dat, eâdem jactatione virium & insolentiâ
verborum quâ *Rabshakes* intonuerat priùs. " Iterum atque iterum, inquit, moneo, *Sennache-*
" *Hezechia* rex, *nè tuus ille decipiat te, cui* frustrà *inniteris, Deus.* Ut aliæ *gentes* vic- *ribi* episto-
" tæ, meísque subactæ sint viribus, quis omnium ignorat? *Tuâne* verò una omnium la ad *He-*
" volitabat invicta gens? Aliarúmne *nationum dii* suos *propugnârunt* populos cultores, *zechiam.*
" nè *à meis majoribus* subjugarentur, *Gozane, aut Charris, Rezephi, aut Telasare Ede-*
" *nitarum? Ubi reges Hamathæ Arpadísque?* ubi *Sepharvaïmorum, Henæ Ivæque*
" sunt reges? Tibíne soli proderunt ad salutem tam aliis gentibus inutiles dii?
Ubi hanc legisset epistolam *Hezechias*, ad Templum properavit, coram Arca Domini
explicuit, hisque aut hujusmodi verbis comprecatus est: " *O Jehova, Israëlitarum* *Hezechia*
" *Deus, inter Cherubinos præsentem* fore pollicitus te; *tu* verus omnium *es unicúsque* precibus
" deorum *Deus*, regúmque rex, utpote *cœlorum terrarúmque opifex.* Dignare, quæ-
" sumus, *inclinare* cœlos, & *despicere* humanas res; dignare, quæsumus, *attendere*,
" quibus *convitiis opprobriisque Sennacheribus* tuum sacrosanctum Nomen violârit. Et
" factum esse fatêmur *quidem* nos, ut multas, te *Jehovâ* permittente, *Assyrii gentes*
" *expugnârint, ditionésque* subegerint, *etiam deos concremârint; nec enim deos, verùm*
" *opera humana*, ex *ligno* facta *lapidéque.* *Te*, Te *igitur precamur*, Omnipotens *no-*
" *ster Deus*, ut à *Sennacheribi nos* armis *vindices; quò gentes terrarum universæ cog-*
" *noscant, unicum esse Deum te.* Dum hæc precabatur *Hezechias*, *Esaiæ* imperavit
Deus ut responderet à se, " *orationem ejus exauditam*, votísque ejus de *Sennacheribo* exauditis,
" responsura esse omnia. Nam videre se quas turbas det, quantas minas efflet, ex-
" citétque *tumultus contra se* homo vesanus. Neque tamen *Hierosolymas* capturum,
" ac nè oppugnaturum quidem; sed *injecto naribus hamo, in ore fræno*, eâdem *se* bel-

A.M. 3295.

Assyrii, cœlitus acceptâ clade, in patriam fugiunt.

"luam *reductuium* in patriam *quâ venerat viâ, sui nominis, suique servi Davidis gratiâ.* Hæc ut rata faceret, eâdem nocte Deus Angeli operâ (boni malíne quis dixerit?) in castris *Assyriorum* 185 militum contrucidavit millia. Igne aliqui absumptos malunt, idque in *Tophet* seu Valle *Benhinnom*. Meminit de clade hac & *Berosus* apud *Josephum*; sed pestilentiæ tribuit: quod minùs credibile videtur, quia opibus castrorum usi *Judæi* sunt, & *Hezechias*, antè pauperrimus, valde locupletatus est; at easdem peste afflatas non attigissent. Exitio vulgari exemptus rex, parricidio dignior. Quantâ igitur potuit festinatione, ignominiâ majore, proripuit se in patriam, suâ salute lætus, at exiguo lætus tempore. In templo enim dum ligneum suum deum venerabatur, coram cæco impotentéque *Nisrochi* simulacro, homo in verum *Jehovæ* Numen contumeliosus, à suis filiis *Adrammelecho* & *Sharezere* interfectus est. Patrato facinore, in *Armeniam* Majorem *Assyriæ* viciniam profugerunt parricidæ fratres, fratrem veriti *Esarbaddonem*, qui successit in imperio. Sunt qui hujus parricidii causam comminiscuntur potiùs quàm docent: vel, quòd *Sennacheribus*, periculis obsitus, filios devoverit immolandos si evaderet; (ut apud *Hieronymum* in Tradit. R. *Solom.*) vel, quòd majoribus natu *Esarbaddonem* prætulerit minorem, qui succederet in imperio matris dilectæ gratiâ. (*Lyra*, *Abul.* Histor. scholast.)

Cur Sennacheribus à filiis occisus.

In Israëlitas Sennacheribo sæviente, Tobitus aulicus illis benefacit.

In *Tobiti* Commentario scriptum est, cùm *Sennacheribus* turpissimæ fugæ ignominiam in *Judæos* ulcisci nullo modo posset, furentem iracundiâ in *Israëlitas* eum exsules crudelissimè propter cognationem sævisse. Eorum aliquos mactavit quotidie insontes, & in loca fœdissima sub ipsis mœnibus inhumata projecit corpora mortuorum. Aderat eo tempore *Nini Tobitus* quidam, *Tobielis* filius, *Thisbita* ex *Naphtalidarum* tribu, pius vir, & in suos populares charitate summâ. Is ætate primâ orbatus suis parentibus, *Deboræ*, matris paternæ, castissimâ sanctissimâque disciplinâ ad omnem probitatem pietatémque institutus est. Non ille *Baalem*, Vitulúmve coluit *Jeroboami*. *Hierosolymis* sacra obtulit, festa celebravit, primitias decimásque solvit, omnia peregit officia Divina ex præscripto Legis *Mosaicæ*, vel solus aliquando suæ tribûs. Communium tamen malorum particeps, etsi non & scelerum, in exsilium *Niniven* deportatus est: sed & illic in suos pro sua re munificus, inopes necessariis refecit, nudos operuit vestibus, cibo famelicos saturavit. Deus enim *Salmanaseris* ei gratiam conciliârat, à quo Sitarchus aulicus & regius obsonator constitutus est; à cibis tamen illegitimis prorsus abstinuit, neque pollui se, suámve integritatem ullo modo labefactari, illecebrosis gentium profanarum deliciis passus est. Idem insepulta jacére suorum cadavera, canibus alitibúsque prædam, pro summa in suos populares pietate, non tulit. Quos de die jugulârat projeceràtque rex *Sennacheribus*, noctu clàm, ut potuit, sepelivit. At nè clàm potuit diu. Proditus regi, & charitatis nimiæ damnatus est, & quæsitus ipse ad necem: sed latitando inprimis, fugiendo mox, suæ saluti consuluit. At nè sic bonis suis consulere potuit. A regiis ea satellitibus direpta sunt omnia, post dies tamen 55 restituta, cæso à suis ipso, qui tot *Israëlitarum* innocentes ceciderat, *Sennacheribo*. Apud *Esarrbaddonem* scilicet, qui successit in imperio, plurimùm gratiâ valuit *Achiacharus*. Erat enim regi à poculis, à sigillo, à rationibus, negotiorúmque procurator omnium. Idem *Tobito* cognatione propinquâ sanguinis conjunctus, quippe fratris *Hananeëlis* filius. Eo deprecante, revocatus domum *Tobitus* sua recepit omnia; prosperéque in posterum successerunt ei res, nè sua cuiquam fraudi pietas foret.

Hezechiæ ostentatio vana ex re prospera;

§ 28. *Assyriorum* castris interim potiti *Judæi* maximâ prædâ locupletati sunt; & *Hezechiam* indè credibile est magnam auri argentique vim accumulâsse. Hæc victoria famam *Hezechiæ* gloriámque maximè illustravit. Legati ergò à vicinis regibus, à *Babylonio* præcipuè *Merodacho-Baladane*, missi gratulatum sunt, cùm de victoria, (ut credibile est,) tum de salute recuperata, cum literis muneribúsque. Libro 2 *Chron.* 32. 31. dicitur, voluisse *Chaldæos* etiam de miraculo Solis recedentis certiora cognoscere. Maximi fecit *Hezechias*, tantum ad se regem misisse legatos: útque dignum se tam illustri amicitiâ demonstraret, demonstravit & opes suas legatis, thesauros auri argentíque, lapides pretiosos, aromata & odoramenta, granaria, armamentaria, equilia, greges & armenta, quæ habuit innumera; quicquid denique in toto erat regno conspicuum demonstravit. Sed tanti ut faceret hominis profani amicitiam, & sua cum fastu quodam & ambitione vana ut ostentaret omnia, non probavit Deus. Quare missus ad eum *Esaias* Propheta, rogavit inprimis "quinam essent qui *ad eum* "*advenerant* peregrini. "*Ex longinqua* respondet *gente* rex gratulatum *venisse Baby-*

"*Lonio*,

A.M. 3295.

" *Ionios.* " *Quænam* verò *spectanda illis* proposita sunt? ait Propheta. " Quæcun- " que spectatu digna; inquit rex, in regno videbantur universo, ea *contemplati sunt* " *omnia.* " Omnia contemplati suut? regerit Propheta: auferent omnia *Babylonii.* " *Sic ait Dominus; Tempus adveniet quo, quæcunque* tu ostentatione vanâ demonstrâsti, " *quæcunque congessêre majores tui* per multa secula, *Babylonem asportabuntur omnia.* " *Reliquum erit in ædibus tuis*, in hac urbe, *nihil. Tuique posteri, è tuis oriundi visce-* " *ribus, in palatio regis Babylonici* ministrabunt *eunuchi.* Hâc auditâ comminatione gravi, graviter pœnituit pium regem, submisitque Domino humillimum se, fastu deposito. " Fiat verò, inquit, voluntas de me meisque *Dei. Bene* autem *habet*, gra- " tiáque Deo sit, *quòd vivente me sit pax futura & pietas*; meáque seriùs ætate sit even- " turum meis, quod sum ego meritus malum. Ità pius rex. Ecce verò quanta sit nativa hominum vel optimorum pravitas. Rectissimè incedebat *Hezechias* quamdiu aderat, & quasi manu eum deducebat, gratia Dei. Sibimet ab hac derelictus, (nam probare voluit hominem Deus, sibíque se ostendere, ut cognosceret quantum deberet suæ gratiæ, 2 *Chron.* 32.31.) illico impingit graviter, & delitescentem sui animi ambitionem atque fastum prodit. Resipiscentiâ tamen & humilitate, post monitionem Prophetæ, ità placavit Numen Dei, ut pœna dilata sit, quam posterorum coacervata huc & graviora scelera opportuniùs erant luitura.

sed & seria resipiscentia.

§ 29. Populus *Romanus*, novorum quotidie magistratuum pertæsus, tot dominis tam ingenio dispari multiplicatâ servitute, abrogandum censuit Decemvirale imperium. Patres offerendum ultro rati quod amissuri erant, ut eo gratiam inirent, populo proponunt, Regémne maluit, an magistratus annuos. Id plebi adeò gratum fuit, ut, nè victi beneficio viderentur, sciscerent jubeféntque, ut senatus decerneret, se approbaturos. Senatus regem voluit. Sed de regnaturo conveuire non potuit. His tandem stetêre legibus, ut alterutra pars regem, modò non è suis, sed vel ex altera parte, vel externum, eligeret. Optione datâ, *Romani* veteres *Numæ Pompilio*, cujus inclyta justitia religióque eâ tempestate fuit, detulerunt imperium. *Curibus Sabinis* habitabat, consultissimúsque vir, ut in ea quisquam ætate esse poterat, omnis divini atque humani juris habebatur. Expositâ plebi patrum sententiâ, legati statim *Proculus & Volesus*, qui ad regnum accerserent, missi. Quod impotenti ambitione appetitur ab aliis, ultro delatum ad se *Numa* repudiavit. Verebatur enim, nè non sine summa molestia, pacificus vir, solitudini, quieti contemplationíque deditus, gentem ferocem atque militarem regeret. Tandem, patre cognatóque *Martio* deprecantibus, nè tantum honorem ultro sibi oblatum rejiceret, legatis annuit. *Romam* profectus, totam civitatem obviam habuit; lætissimísque acclamationibus intra mœnia deductus est. Per omnia templa sacrificatum, & ubique tantum erat gaudium, ac si regnum urbi, non rex obtigisset. Comitiis deinde curiatis, hoc est, per curias, institutis, *Spurio Vettio* interrege, omnium suffragiis declaratus rex, auspicíisque in *Capitolio* inauguratus, regnum iniit. Annos 43 tenuit imperium, quod ætate maturâ annos natus 39 adeptus est. Ipso enim urbis natali editum in lucem ferunt. Et *Tatii* regis filiam uxorem duxerat, quæ anno post nuptias 13. mortua est.

Numa Pompilius à Romanis rex eligitur.

Regnum primò repudians, vix tandem recipit.

Hactenus in *Media* post *Arbacem* summa libertas populo fuit, justitia defuit, scelerúmque & injuriarum ultio. Etsi enim ex posteris *Arbacis* numerentur nonnulli titulo tenus reges; revera tamen nemo apud *Medos* cum imperio fuit, nemo dixit populo universo jus, per vicos passim habitabant. Sicubi controversia injuriáve incidit, aliquem è vicinis judicem appellabant. Sed hæc sæpissimè gratiâ & muneribus judicia corrumpebantur; adeò ut plurimæ querelæ passim, non de rapinis modò & injuriis, sed de ipsa judiciorum iniquitate audirentur. Unus omnium hâc tempestate inventus est *Deïoces*, *Phraortis* filius; qui suo in vico popularium disceptantium causas æquissimè dijudicabat. Id cùm proximi pagi animadverterent, suas quoque ad *Deïocem* lites deferebant, ejus implorabant æquitatem. Ità longè latéque fama ejus tandem propagata est, ut ex omnibus ferè locis ad *Deïocem* concurrerent, *Deïocis* arbitria libentissimè subirent. Tum verò habuit *Deïoces* quod volebat: hâc enim arte homo perquam callidus & ambitiosus ad principatum sibi viam parabat. Quare negabat se jam tot molestiis parem esse; negabat se ampliùs audire causas posse, & totos dies rebus aliorum agitandis impendere, suas interim negligere privatas domi. Subducente se à judiciis *Deïoce*, scelera omnia, rapinæ injuriæque denuo, ac multò graviùs, infestare populum, instar morborum recrudescentium; adeò ut necesse habuerint *Medi*, in unum convenire, & in publicum consultare de communi re. *Deï-*

Ex tædio libertatis, artibúsque justitiæ, *Deïoces* viam sibi aperuit ad regnum *Mediæ.*

A.M. 3295. *ocis* amici hanc avidè ansam arripuêre persuadendi, (quod rebus ità constitutis facillimum factu videbatur,) ut regem sibi præficerent. Nec enim aliud hisce malis remedium excogitari posse. Cùm creare sibi regem statuissent, quem tandem ex omnibus præficerent secundo loco quærebatur. Haud longa ejus rei ambiguitas fuit. Quis enim eo potior videri potuit, cujus in judicando summa integritas prudentiáque esset omnibus jampridem notissima? *Deioci* ergò principatus omnium suffragiis delatus est. Ille nonnihil tergiversari primò; at mox suscepturum se his legibus regnum professus: inprimis, ut ædes rege dignas in loco sibi opportuno conderent; deinde, ut satellites corporísque regii stipatores darent; postremò, ut urbem aliquam pro arce regni communirent. Haud iniqua petere visus est, itaque in omnibus regi futuro gratificati sunt *Medi*. Ædes construxêre magnificas; & fecerunt ex quovis loco sibi eligendi satellites potestatem. *Ecbatana* denique, urbs antiqua, sed injuriâ temporum, credo, labefactata plurimùm, pro regni sede constituta sunt; ubi regiam sibi amplissimam *Deioces* septenis muris circundedit, ità ut singuli ordine altiores assurgerent, colorum variorum pinnis ornati. Primi ambitûs pinnæ albæ, nigræ secundi, tertii erant puniceæ, quarti cæruleæ, quinti sandarachinæ, argentatæ verò sexti, denique inauratæ septimi ac postremi. Nomen *Ecbatana Chaldaicum* esse, compositúmque, monet *Jos. Scaliger*, peritissimus linguarum. *Baithan* verò (quo utuntur simplici *Stephanus* & *Isidorus*) *arcem* significat. Neque mœnibus tantùm, sed & legibus munivit se. Nè vel inviderent sibi æquales pristini qui fuissent, vel insidiarentur, omnem ad se aditum prohibuit, per internuncios omnia transigi volebat: quo & contemptum quoque declinari putabat, & populo rarissimè conspectum reddi venerabiliorem se. Nec iis qui apud regem aderant vel ridere coràm, vel exscreare fas. Scripto lites dirimebat, scripto ad se per internuncios delatas. Scripto scelera injuriásque admodum severè vindicabat, quibus prodendis prohibendísque exploratores adhibuit. Annos regnavit 53. (*Herodot.* 1.)

A.M. 3296. § 30. *Numa Pompilius*, imperio in se *Romanorum* suscepto, turbatam admodum remp. invenit. Primùm, ipsi patres inter se dissidebant. Veteres *Romani* prærogativam quandam in omnibus ferè postulabant, quam novi *Quirites* minimè concedebant. Clientes etiam, dissidentibus patronis, mali ejus contagium corripuit. Præterea, plebis haud exigua pars nuper in urbe recepta, nondum agris donata, ditioribus invidebat, ad res novandas proclivior. Horum fremitus illico sedavit *Numa*, divisis agris quos *Romulus* ex hostico quæsiverat, & parte quæ reliquis sufficeret agri publici. Senatum pacavit, relictis penes urbis conditores suis privilegiis, colonos verò novos novis honoribus compensavit. Celeres, regii corporis stipatores, dimisit, suâ innocentiâ securus. Collem *Quirinalem* mœnibus ampliatis complexus est. Denique, urbem vi & armis conditam, jure legibúsque ac moribus de integro condere parat novam. Efferatis militiâ animis, mitigandum ferocem populum armorum desuetudine putavit. *Janum* ad infimum *Argiletum* indicem pacis bellique fecit, apertus ut bellum, clausus pacem significaret. Eo clauso, cùm omnium circà finitimorum societate ac fœderibus junxisset animos, positis externorum periculorum curis, nè luxuriarent otio animi, quos metus hostium disciplináque militaris continuerat, omnium primum (rem ad multitudinem imperitam, & illis seculis rudem, efficacissimam,) deorum metum injiciendum ratus est: qui cùm descendere in animos sine aliquo commento miraculi non posset, simulat sibi cum dea seu nympha *Ægeria* congressus nocturnos esse; ejus se monitu quæ diis acceptissima essent sacra instituere, legésque saluberrimas dare.

Numa legibus moribúsque Romam condit ex integro.

Primò omnium corrigere Annum statuit, quem ex diebus 360 antea composuerant, nec Lunæ, nec Solis cursu observato. Unde menses alii paucioribus quàm viginti, alii 35, alii pluribus etiam diebus constabant. *Numa* igitur annum, ex *Græcorum* usu, ità ad Lunæ cursum digessit, ut 355 dies contineret. Cúmque Luna Solem quotannis 11 diebus cum quadrante, vicesimo quoque anno 225 diebus anteverteret; institutum est, ut alternis annis pontifices mensem intercalarem, seu Mercedonium, modò 22, modò 23 dierum, post *Februarium* insererent: ità vicesimo quoque anno, intercalatione 225 dierum, Lunæ cursus cum Solis conversionibus æquabatur. Sed hæc institutio posteriorum pontificum vel negligentiâ, (ut *Cicero* de Leg.) vel cum publicanis fœneratoribúsque collusione, (ut *Censorinus* & *Macrobius* insimulant,) dissoluta est. Quin & ordinem *Numa* mensium immutavit. Primo loco *Januarium* constituit, à *Jano* dictum, qui fuerat undecimus: 2. *Februarium*, qui postre-

Annum corrigit.

postremus fuerat; à lustrando vocatum: (Februa enim *expiationem* significant. Tunc mortuis parentabant, & *Lupercalia* celebrabant, expiationis quoddam genus.) 3. *Martium*, quem antea primum habuerant, utpote à *Romulo Marti* sacratum: 4. *Aprilem*, vel à *Venere*, quæ *Græcis Aphrodite* dicitur, quia sacra *Veneri* hoc mense fiebant, & Calendis *Aprilibus* mulieres myrto coronatæ lavabantur; vel quòd adolescens ver germina plantarum *aperiret*: 5. *Maium*, à *Maia*; *Mercurio* enim sacer fuit: 6. *Junium*, à *Junone* appellatum: (vel, ut alii volunt, *Junium* & *Maium* ab ætatibus *majorum juniorúm*que:) 7. *Quintilem*; 8. *Sextilem*; 9. *Septembrem*; 10. *Octobrem*; 11. *Novembrem*; 12. *Decembrem*: omnes ab ordine nominatos. At *Quintilis* postea *Julius*, à *Julio Cæsare*, *Sextilis Augustus*, ab *Augusto* dictus est. Sunt qui *Januarium* & *Februarium* additos reliquis à *Numa* putent. Ità in suis Fastis *Ovid.* (lib. 1.) Et hæc erat doctissimi *Varronis* opinio. Sed aliis probabiliùs videtur, annum à *Latinis Romanos* duodecim mensium accepisse. Anni etiam dies distribuit in *fastos*, quibus cum populo agere fas fuit, & jus dicere; & in *nefastos*, quia aliquando nihil cum populo agi utile futurum erat. A. M. 3296.

Tum sacerdotibus creandis animum adjecit, quanquam ipse plurima sacra obibat, ea maximè quæ ad Flaminem *Dialem* pertinebant; cui, & *Martiali*, à *Romulo* institutis, tertium Flaminem *Quirinalem* addidit, qui sacra *Quirino*, sive *Romulo*, faceret, cui & templum in colle *Quirinali* dedicavit, sacráque annis alternis peragenda. Priores quoque Flamines aliqui *Numam* instituisse volunt; indè & suos singulis diis, *Vulcanalem*, *Mercurialem*, &c. *Varro* est autor. Flaminem *Dialem*, cujus ipse munere functus est, *Numa* ceremoniis plurimis oneravit. Eum equo vehi, exercitum armatum videre, jurare, annulo uti, nodum in cinctu, aliàve in parte ullum habere, tonderi à servo, capram, & carnem incoctam, hederam fabámve, aut tangere, aut nominare, sine hedera sub dio esse, farinam fermento imbutam attingere, tunicam intimam nisi in locis tectis exuere, religio fuit, nè sub cœlo, tanquam sub oculis *Jovis*, nudus esset. Mortuum attingere, aut locum in quo bustum erat ingredi, nefas habebatur; & ex Flaminia domo ignem efferre, nisi sacrum. Vinctum, si ædes ejus introiret, solvi oportuit, & vincula per impluvium in tegulas subduci, atque foras in viam dimitti. Si quis ad verberandum ductus ad ejus pedes supplex procubuerat, eo die verberari piaculum fuit. Lecti ejus pedes tenui luto circumlitos esse oportebat; de quo neque ipsi trinoctium continuum decubare, neque in eo alium cubare fas. Super Flaminem *Dialem* in convivio, nisi rex, aut rex sacrificulus, haud quisquam alius accumbebat. Matrimonium ejus nisi morte dirimi non potuit, at unà cum uxore Flaminium amisit. Is solus album habuit galerum, vel quòd maximus esset; vel quòd immolationem *Jovi* albâ veste fieri oporteret. (*Varro* Rerum divinarum lib. 2. *A. Gellius* Noct. *Att.* 10. 15.) Flamines creat,

Quicquid rituum sacrorum accepit à *Romulo*, comprobavit. Reliquis diis, præcipuè *Græcanicis*, (nè quem inhonoratum prætериret,) ipse templa, serta, sacra, sacerdotes dedit; quibus & è suis nonnullos addidit. Primus *Fidei* atque *Termino* fana posuit. *Fidei* juramentum *Romanis* sanctissimum proposuit, *Medius fidius*. *Termino* publicè & privatim ad agrorum limites immolabant, at citra sanguinem primò: quippe deum limitaneum, custodem pacis, & justitiæ testem, à cæde *Numa* purum esse voluit; nec probavit (credo) bellis & sanguine regni terminos dilatari, quod *Romulus* fecerat; nullos propterea is designari terminos ferebat. Deósque,

Sacris & sacerdotibus Pontifices inprimis quatuor præfecit ex patribus: (postea & plebs quatuor adjecit è suis:) & his omnibus Pontificem maximum, generum suum *Martium*, *Numa* præposuit. Dicti autem à *Ponte* sunt *Pontifices*, cujus erat iis faciendi reficiendíque cura demandata. Quippe ligneum, &, ex oraculo nesciò quo, ære nullo ferróve compactum, habuêre sacrum *Romani*; adeò ut dissolutus nefaria esset detestandáque res, labefactatus non nisi peracto sacrificio refici posset. A *Numa* igitur videntur sacerdotum principes appellati, non nisi *Ponte facto*, *Pontifices*. Hanc nominis rationem ridet *Plutarchus*, quæ tamen *Dionysii* atque *Varronis* est. A *posse* & *facere Scævola* (Pontifex max.) vocatos voluit. Alii à *potentibus* diis *faciendo* sacra. Pontificem maximum, (qui unde sic dictus,)

Virgines *Vestæ* legit quatuor inprimis *Numa*, *Geganiam*, *Bereniam*, *Canuleiam*, atque *Tarpeiam*. *Alba* oriundum sacerdotium, & genti conditoris haud alienum; quippe ignem *Vestalem* cum penatibus *Æneas* è *Troja* in *Latium* tulit. His, ut assiduæ templi antistites essent, stipendium de publico statuit; virginitate aliísque ceremoniis venerabiles ac sanctas fecit. Aliqui *Romulo* tribuunt institutionem hanc, cujus & Virgines Vestales,

A.M. 3296. mater in hunc fuisset ordinem lecta. Sed frequens opinio *Numam Pompilium* asserit. Unicum propè munus virginum fuit, Ignem *Vestæ* perpetuum & inextinctum conservare. Siqua deliquisset, à Pontifice verberabatur in obscuro, nonnunquam linteo solùm velata. At incesta gravissimam luebat pœnam. Quippe vincta in lecticæ sandapila operta per medium forum usque ad portam *Collinam* efferebatur. Ibi tumulus impudicarum *Vestalium* inter muros eminebat, in quo erat parva caverna subterranea, quò per foramen scalis descendebatur. Ibi stratus lectulus, & lucerna ardens, & pauxillum aderat panis, aquæ, olei, lactis, nè fame interempta videretur: Deponebatur hîc *Vestalis*, solvebatur vinculis, capite velato in supplicium ducebatur. Pontifex, ubi arcana quædam pronunciàsset, cum sacerdotibus terga vertit, & statim impudica *Vestalis* in cavernam dimittebatur. Indè fossa tellure repleta usque ad operculum. Eâ die silentium & mœstitia in tota urbe fuit.

Salios sacerdotes ancilia custodientes, *Salios* duodecim *Numa Gradivo Marti* dedicavit, qui ancilia custodirent totidem, gestarentque in tripudio publico mense *Martio* quotannis. Eorum primus *Præsul* vocabatur. Annum scilicet octavum regnante *Numâ*, pestilens lues grassata est, quæ *Italiam* afflixit, urbémque *Romam*. Ejus rei causâ mœrente populo, ferunt peltam æneam è cœlo in *Numæ* regiam (in manus, ait *Plutarchus*) decidisse, *Ancile* à forma dictam; & regem, quasi *Ægeriâ* & Musis autoribus, monuisse, ad urbis eam salutem demissam à diis, & asservari oportere, nè quâ vi dolóve auferretur. Aliæ igitur undecim factæ pari formâ figurâque, quò fures fallerent. Nec *Veturius Mamurius*, artifex peritissimus, qui reliquos undecim confecit, aliud operæ suæ præmium optione datâ expetiit, nisi ut suum in tripudiis publicis adhiberetur nomen. A *saltando Salii* vocabantur, quorum numerus ab *Hostilio* rege duplicatus est. Inter saltandum canebant etiam carmina quædam patria, quorum in fine *Mamurium* semper appellabant.

& Feciales. Feciales, à *fide*, vel à *fœdere* faciendo, dicti, fidei publicæ inter populos præerant. Nam per hos fiebat ut justum conciperetur bellum, & ut fœdere fides pacis constitueretur. Eos instituisse dicitur *Numa* cùm indicendum esset bellum *Fidenatibus*. Hi mittebantur priùs quàm conciperetur bellum, ad res repetendas; & si non impetrabant, bellum indicebatur. Fecialium unus *Pater patratus* dictus est, à *patrando*, id est, sanciendo, fœdere. At hujus sacerdotii nusquam apud *Romanos* vetustiorem usum fuisse quàm *Tullo Hostilio Romæ* regnante reperias, & institutum jus ab *Anco Martio*; etsi à *Numa* fortasse ereabatur primò, qui religionem *Romanis* ferè omnem constituit.

Agricolas fovet. Pacis erat studiosissimus *Numa* rex. Agriculturam igitur magni fecit, animósque omnium ad hanc industriam quibus potuit stimulis incitavit. Nam,

Pax Cererem nutrit, pacis alumna Ceres.

In singulis ergò pagis inspectores adhibuit, qui diligentiam laudibus alerent, ignaviam contrà asperiùs corriperent. Utque *Sabinorum Romanorúmque* veterum dissidia ferè quotidiana tolleret, ac planè deleret, universam multitudinem secundùm artificia varia in varia distribuit collegia, aurificum, architectorum, tinctorum, sutorum, figulorum, fabrorum, & similium; collegiisque singulis suos conventus religionésque & sacra assignavit. Ità novis societatibus & amicitiis artificum, odia vetera gentium extincta planè sunt deletáque funditus. Unam *Romuli* asperiorem de patria potestate legem paulò mitiorem reddidit, prohibendo, nè filios quis post nuptias eorum à se contractas venderet; quod sine nurûs injuria fieri non potuit.

A.M. 3297. Anianus regnat Babylone. § 31. Post *Mardocempadum*, *Anianus Babylone* regnat annos 5. *Astacum* in *Bithynia Olympiadis* 17. anno primo *Megarenses* condiderunt, *Astaco* duce; quæ *Nicomedia* postmodum vocata est, (*Memnon* in Bibliotheca *Photii*,) à rege *Nicomede*. A *Zypæte* conditam *Thraex Pausanias* (*Eliac.* 1.) scribit.

A.M. 3301. Multæ sub hoc tempus conduntur urbes à Græcorum coloniis. *Polydoro* apud *Spartanos* regnante, duas ferunt emissas indè in Magnam *Græciam* (*Italiæ* partem sic dictam) colonias. Altera *Crotonem* condidit in sinu *Tarentino* urbem, aëréque saluberrimo, *Olympionicis* postea claram, *Milone* inprimis. Altera *Locros Epizephyrios* auxisse potiùs quàm condidisse videtur, in ipsa calce *Italici* pedis. *Locri* enim (A. M. 2828.) ab *Ilio* remeantes, eò tempestatibus impulsi, oppidum condiderant, nominéque suo donarant. *Strabo* (lib. 6.) *Myscellum* scribit *Achæum* condidisse *Crotonem* oraculo mandante, & adjuvante *Archiâ*, proficiscente jam ad condendas *Syracusas*, *Olympiadis* 17. anno 3. (*Dionys.* 2.) Sed scripsit *Ephorus* ad peculiares, *Iapygibus* antea habitatas fuisse: (ad A. M. 3299. anno 3. *Olympiad.*

Piad. 17.) ut à *Miscello*, sive *Miscyllo*, aucta *Croton* quoque, non exstructa, videatur. Eodem tempore, *Olymp.* 17. ann. 30. alii alias urbes moliti sunt novas, *Naxum*, *Megara*, *Syracusas*, in *Sicilia*. *Theoclem* ferunt *Atheniensem*, cùm aliò cursum instituisset, ventis in *Siciliam* delatum, animadvertisse feracissimæ terræ præstantiam, despicabilem verò incolarum conditionem & paucitatem. Reversus *Athenas*, cùm persuadere non posset popularibus ut colonias eò mitterent, ipse, collecto magno *Chalcidensium* in *Eubœa*, *Ionum*, atque *Doriensium* numero, quorum erant maxima *Megarenses* pars, in *Siciliam* navigavit, urbésque duas posuit in Orientali latere, *Naxum* & *Megara*. *Chalcidenses Naxum*, *Dorienses Megara* profecti *Megara*, quo priùs in loco *Hybla* urbs modica steterat, incoluêre. Atque hæ primæ videntur fuisse *Græcorum* coloniæ in *Sicilia*. Sed utrisque longè præstiterunt *Syracusæ*. *Strabo* (lib. 6.) & *Suidas* (in *Archias*) eodem aiunt tempore convenisse *Delphis Miscellum Rypis* in *Achaia* natum, & *Archiam Corinthium*, ut patriam sibi novam quærerent, aliquod ob facinus veteri extorres. Interrogavit *Pythia*, utrùm in patria nova sanitatem an divitias mallent. Sanitatem *Miscellus*, alter opes prætulit. Utrumque sui voti compotem ut faceret vates, *Miscellum Crotonem* jussit habitare, in Magna *Græcia* locum saluberrimum; *Archiam* in *Sicilia*, fœcundissima regione, *Syracusas* condere, quæ in tantas crevêre opes, ut de maximè divitibus & opulentis proverbium narret *Strabo*, *Nè decimam eos partem Syracusanarum possidere*; eámque urbem *Cicero* maximam *Græcarum* urbium pulcherrimámque fuisse dicat. Alterum erat à luxu proverbium par, (qui ferè solet ex divitiis nasci,) *Syracusana mensæ*, hoc est, magnificæ opiparæque. Aliud oraculum *Suidas Miscello* datum ait, *ibi ut urbem conderet*, *ubi serenum cœlum deplueret*. Cùm ille abjectâ spe, consiliíque inops, in *Italiam* tamen trajecisset; (quippe fieri non posse credidit quod postulabat oraculum;) eo solicito admodum & mœsto, contigit *Æthriam*, ejus concubinam, abunde lacrymas profundere. Quo ille viso, satisfactum putavit oraculo, (Αἴθρα enim *cœlum serenum* significat,) urbémque statim *Crotona* vel construxit, vel novis auctam ædificiis incoluit.

Miscellus sanitatem, Archias opes præfert.

Inter optimos numeratur *Lacedæmoniorum* reges *Polydorus*. Quippe virum aiunt spectatæ virtutis, justitiam unicè integerriméque, sed cum summa lenitate conjunctam, coluisse; nihil unquam fecisse per vim; nihil dixisse cum alterius contumelia: proinde civibus charissimum fuisse, plebi maximè, ac per omnem *Græciam* floruisse gloriâ. Adeò possunt humanæ res supra omnem culpam justámque reprehensionem constitui; supra invidiam odiáque omnium non possunt. Hic tantus támque laudatus vir, à *Polemarcho*, non infimi loci homine, sed insignis audaciæ, indignâ cæde sublatus est. Honores mortuo *Lacedæmonii* haud vulgares habuerunt: an & cædem ulti sint, minimè constat. Nam & *Polemarcho* suum apud *Spartanos* monumentum exstitit. Nulla unquam virtûs, nulla satis merita homines vel optimos contra invidiam obscuráque hominum odia communire possunt. *Eurycrates* filius ei successit in principatu, *Agidarum* undecimus, regnavitque annis, credo, viginti.

Polydorus, Spartanorum rex omnium optimus, à Polemarcho interimitur.

A. M. 3301.

§ 32. Post *Anianum* fuit biennii apud *Babylonios* interregnum. A. M. 3302.

Candaules Myrsilus, *Lydorum Sardiúmque* rex, admodum se beatum putabat insigni suæ uxoris speciosissimæ formâ: neque tamen beatum satis, nisi & alios suæ felicitatis conscios haberet. Nam pulchritudine uxoris tanquam thesauro frui reconditâ in occulto, satis ad voluptatem, non satis ei ad gloriam fuit. *Gyge*, *Dascyli* filio, satellitúmque præfecto, rex perquam familiariter utebatur, quippe cujus fidem industriámque multis habuit atque magnis in rebus exploratam. Apud eum igitur laudibus miris prædicat uxoris formam, —*Laudat digitósque manúsque, Brachiáque*,— & summam oris venustissimi dignitatem. *Quæque latent meliora facit.*— Cùm autem *Gyges* non satis attentus vel credulus videretur, libido cepit regem, quò laudibus suis fidem faceret, nudam uxoris speciem ipsis ejus oculis subjicere. Tam novâ fœdâque re attonitus *Gyges*, cùm id agi seriò prospiceret, solicitè humilliméque deprecari; & "quidvis aiebat credere malle se, quàm in regii thalami arcana "impudicis oculis penetrare. At frustrà satelles regiæ pertinaciæ repugnabat. Tempore igitur opportuno, in angulo constitutus obscuro, percurrit oculis quam volebat rex pulchritudinem reginæ. Nemine observante spectavit, at non discessit. Respicienti fortuitò reginæ obeuntis tanquam umbra viri visa est. At nè quid turbarum atque tumultûs daret, non dissimulavit imprudens rex, tum quis vir esset, tum quid egisset autore se. Paulò prudentior dissimulavit regina iracundiam suam, etsi pudore ingenti confusa & inexpiabili. Tacita devorabat quasi minimi momenti vim; sed graves

Candaules ostentans uxoris nuditatem, à Gyge indè occiditur.

A. M. 3302.

graves agitabat animo, differebátque —— *in idonea tempora pœnas.* Postridie, cùm domesticorum quorundam conciliâsset sibi voluntatem ac fidem, *Gygem* ad se clam rege accersiit. Ille vocanti paruit, nihil ratus adhuc novisse reginam de nuditate, quæ præsentem ità paucis alloquitur: *Tu jam, ô Gyges, quasi præclarè gestâ re, de regina nuda triumphas. Sed ut scias, meis tantùm legibus triumphaturum te, in mea potestate nunc & tu nudus armis es. Optionem itaque tibi do, quâ dignam temeritate tuâ pœnam possis effugere. Vel tibi cædendus autor est, qui meam tibi prodidit nuditatem, quò ejus & regno fruaris & conjugio, vel tuâ cæde luenda tibi est oculorum impudicitia.* *Gyges*, ubi proditam sensit notámque rem, primò excusare quantum potuit avertereque à se crimen; non nisi coactum fecisse, ac perinvitum regiis mandatis obtemperantem: rogare igitur obnixè humilliméque, nè legibus tam severis ad facinus tam indignum adigatur. At regina paucis, *frustrà enim deprecari*, aiebat, *quod vitari non posset; sibi stare sententiam. Illico statuendum esse utrum eligeret, vel moriendum illico.* Cùm nulla esset elabendi spes, tanta verò præmiorum esset magnorum oblata, professus tandem est, *se malle vitam aliorum prodere, quàm suam; & perimere, quàm perire.* Quid multa? de modo conventum est. Regem nocte dormientem *Gyges* interemit: quo & regno sui domini satelles, & reginâ conjuge potitus est. Tantum est discriminis *Fœmineum crudele genus* aliquo probro irritare, cui vix nisi cæde & sanguine fieri satis potest. Animis iniquis tulêre *Lydi* sui regis necem. Itaque in armis erat multitudo, & in unum ex *Heraclidis* conferri principatum voluit. Tandem inter partes ità convenit, ut oraculo *Delphico* rem committerent. *Gygem Pythia* regem renunciavit; addidit simul, *ejus & nepotem pœnas daturum Heraclidis.* Ità *Mermnadarum* familia regnum obtinuit *Lydorum*: multáque *Gyges* donaria *Delphis*, aurea simul argenteáque, dedicavit. Duodequadraginta quibus regnavit annis nihil ab eo memorabile gestum est, nisi quod *Mileto* & *Smyrnæ*, urbibus *Ionicis*, arma intulit, *Colophonem* verò cepit vi. Et *Smyrnâ* potitum, denuo expulsum à civibus ait *Pausanias.* (*Messen.*) Tyranni titulum huic primo affixum ferunt. (*Clem.* Stromat.)

A. M.
[a] 3304.
[b] 3305.

Tharacon rex *Ægypti.*

[a] Nemine per biennium regnante, *Babylus* tandem *Babyloniis* imperavit triennio.

[b] *Tharacon Æthiops*, qui 2 *Reg.* 19.9. & *Esai.* 37.9. *Tirhaca* videtur appellari, *Ægyptiis* imperat ann. 18, *Sivetho* mortuo. Hic fortasse *Tearchon* ille *Æthiops* apud *Strabonem*, (lib. 15.) qui in *Europam* usque migravisse cum exercitu dicitur.

[c] *Apraxadinus Babylone Babylo* successisse dicitur, annísque sex imperâsse.

A. M.
[c] 3.07.
[d] 3308.

Hezechias moritur.

Esaias quis, quid scripserit, & quando.

[d] § 93. Consecerat jam suos quindecim vitæ annos, quos supra naturam *Hezechiæ* largita erat benignitas Divina. Mortuus ergò tandem, in supremo regum *Davidicorum* sepulchro tumulatus est, omnium qui hactenus regnaverant *Davidi* simillimus. Cohonestabant funus optimi principis *Judæi* omnes & *Hierosolymitani* cives pompâ maximâ. *Hezechiæ* gesta *Esaias* scriptis prodidit, (2 *Chron.* 32. 32.) qui per annos ferè 90, *Uzziâ*, *Jothamo*, *Achazo* & *Hezechiâ* regnantibus, vaticinia edidit, maximè omnium magnificus & Evangelicus Propheta. Post obitum *Jeroboami* secundi cœpisse videtur *Esaias*; de quo non ullibi Propheta meminit. Sunt qui putent ea quæ in primis quinque capitibus ejus Prophetiæ scribuntur, *Uzziâ* vivente fuisse tradita; quæ in sexto, *Jothami* anno primo; septimi capitis & octavi fortasse vaticinia *Achazo* regnante scripta; reliqua sub *Hezechia.* *Amosi* fuisse filius dicitur, non Prophetæ, ac pastoris *Tecoani*; sed viri nobilis *Hierosolymitani.* (*Isid.* in *Amos.*) Nec utriusque *Amosi* nomina iisdem planè literis *Hebraïcè* scribuntur. *Nahum* quoque contra *Ninivitas*, dum imperabat *Hezechias*, prophetabat.

Simeonidæ terminos suos dilatant.

Eodem regnante soli omnium *Israëlitarum Simeonidæ* in melius proficiebant, hominúmque multitudine abundabant & pecudum copiis. Laxiores itaque sibi terminos quærebant. *Gedorenses* verò alienigenas in tribu *Danis* adorti, otio & affluentiâ rerum in solo ubere & amplo enervatos, facilè profligârunt, urbémque suis colonis, suis pascua pecoribus occupârunt. Quingentorum *Simeonidarum* turma altera, reliquiis *Amalecitarum* ex *Idumæa* expulsis, eas ipsi deinde sedes tenuerunt. (1 *Chron.* 4.39, 40.)

JOSIAS,

JOSIAS,
SIVE
ANNALIUM MUNDI
Primi Tomi
LIBER DECIMUS QUARTUS;

Qui,

Ab anno primo *Manassis* regis *Judæorum*, ad captas dirutásque *Hierosolymas*, habet annos 110.

§ 1. HEzechiâ defuncto, filius *Manasses*, duodecimum agens annum ætatis, regnum iniit *Judaïcum Hierosolymis*, avo similior nepos quàm filius patri, moribúsque puer magis quàm ætate. Profanas enim gentium religiones æmulatus est, quas expulerat Deus, ut *Israëlitas* in earum sedibus collocaret. Excelsa construxit quæ diruerat *Hezechias*, & aras *Baalimis* condidit; conseruit lucos, & cœlorum stellas coluit pro diis. In ipso *Hierosolymarum* Templo, quod sibi consecraverat uni Deus, altare posuit statuámque, (statuam *Jovis* quadriformem, ait *Suidas*,) aliásque in atriis Templi aras, ad colenda stellarum numina. Filios suos in valle *Benhinnomâ* transire per flammas jussit. Incantationibus & veneficiis deditus, malis ariolorum magorúmque artibus, divinorum atque pythonum usus est. Nec solus insanivit: populum corripuit morbus regius. Populum ad nefaria idolorum sacra, tum exemplo suo pellexit, tum coëgit mandato. Nec sævitia in homines minor quàm impietas in Deum. Cædibus grassabatur, plurimóque hominum innocentium sanguine *Hierosolymas* funestavit. Præter cæteros, *Esaiam* ab eo Prophetam serrâ dissectum ligneâ, ex traditionibus *Judæorum* & *Talmud. Babylon.* memorant *Justinus Martyr*, (in Dial. cum *Tryphone*,) *Hieronymus*, (in *Esai.* 20. & 57.) *Suidas*, & alii, inter quos Autor epistolæ ad *Hebræos*. (Cap. 11. v. 37.)

A.M. 3309.

Manasses rex Judæorum, patris pii filius sceleratissimus.

§ 2. [a] Post *Apraxadium Babylone* regnavit *Regibelus* ann. 1. Post *Regibelum*, *Melessimordacus* ann. 4. Deinde interregnum *Babylone* fuit annorum 8.

A.M. [a] 3313.

Apud *Spartanos*, *Zeuxidamo* defuncto, *Anaxidamus*, *Eurypontidarum* duodecimus, annos regnavit 40. [b] 3321.

[b] *Eurycrate* mortuo, *Anaxander*, *Agidarum* duodecimus, annos 39. [c] 3323. [d] 3324.

[c] Et in *Ægypto*, expulsis *Æthiopibus*, *Stephanites*, Dynastiæ 26. autor, annos imperavit septem.

[d] Duodequadraginta jam annos laboravêre *Messenii* sub iniquissimo *Lacedæmoniorum* jugo. Et plus ultrà malorum prospiciebant, nullâ rerum æquiorum mitiorúmve oblatâ spe. Læsa nimiùm patientia tandem aliquando fit furor. Et succreverat illis nova jampridem & ampla seges juventutis militaris. Inter omnes eminebat

Aristomenes autor est *Messeniis*, ut *Spartanorum* jugum excutiant.

regii

A.M. 3324.

regii ſanguinis *Ariſtomenes*, corporis animíque robore invicto vir; qui tamen *Pyrrhine* fuerit an *Nicomedis* filius non conſtat. Ille primus libertatis aliquam & animo ſuo concepit aluítque ſpem, & ſuis mox popularibus fecit. Apud ſuos æquales, plurimos acerrimóſque, *Andaniæ* præſertim juvenes, de ſervitute ſua, dominorúmque ſumma iniquitate, ſæpius & graviter conqueri; mox de libertate liberiùs ac defectione varios conſerere ſermones. Ardebant omnes libertatis deſiderio, quodvis facturi ſubiturique periculum eâ ut potirentur. Uti quidem patriâ ſe, at non frui, dicebant, libidinis alienæ ſervos. Præſtabilius videri, vel exſulare, vel mori liberos, quàm hoſtium mancipia vivere. Abunde terrarum alibi vacare culturis: & patriam fore, (ſi victi forte excluderentur hinc,) ubicunque foret bene. Cùm ſuórum paraviſſet animos, ſociorum quoque *Ariſtomenes* clàm ſibi tentandos, *Arcadum* præcipuè & *Argivorum*, cenſuit, an, ſi *Lacedæmoniorum* excuterent *Meſſenii* jugum, illi eſſent cum auxiliis adfuturi. Cùm utrúmque populum ſuâ ſpe promptiorem inveniſſet, (apertas enim inimicitias cum *Lacedæmoniis* exercebant,) tum verò expedire arma & exercere, *Lacedæmoniorum* detrectare imperia, in libertatem aſſerere ſe poſt longam pœnarum patientiam, & planè deficere. Aderant illico *Spartani* cum exercitu, ad obſequium ſervos revocaturi. Cùm hinc igitur injuria, indè indignitas animos acueret, ad *Meſſeniæ* vicum *Deras* magnis utrinque animis ſigna collata ſunt. Quo ſucceſſu nuſquam traditur. Sed *Ariſtomenis* tum primùm ferunt eluxiſſe virtutem, eúmque facinora humanis majora edidiſſe. Re certè infectâ diſceſſiſſe *Lacedæmonios* conſtat, regnúmque ob bene geſtam rem *Ariſtomeni* delatum: quod ille cùm recuſâſſet, imperatorem cum ſumma poteſtate præeſſe bello voluerunt. Quò in ipſis igitur principiis formidabiliorem ſe *Lacedæmoniis* redderet, ingreſſus noctu *Spartam*, ad *Minervæ Chalcidicæ* templum affixit muro ſcutum, cui inſcripſerat, *Ariſtomenem* deæ de *Lacedæmoniorum* manubiis dedicare. Cùm gravius opinione primâ *Lacedæmonii* bellum timerent, de belli eventu oraculum *Delphis* conſulere viſum eſt. Ducem jubentur belli, vel conſiliarium potiùs, ab *Athenienſibus* petere. Sed *Athenienſibus* anceps ea viſa eſt res. *Lacedæmoniorum* illi jam tum & æmulabantur gloriam, & formidabant potentiam. Neutram igitur auctam victis *Meſſeniis* voluerunt. Oraculi tamen religionem contemnere nefas habebatur. Erat *Athenis* quidam ludi puerilis magiſter, homo perobſcurus, nec ſatis mente ſanus, & altero claudus pede; imò & luſcus, inquit *Porphyrius*; at elegiacus Poëta, & vir probus *Platoni* viſus; *Tyrtæum* vocabant, *Archembroti* filium, patriâque *Athenienſem*, etſi *Mantineus Plutarcho*, (Lib. de Muſica.) *Acron Tyrtæum* ſcribit inveniſſe tubam, vel tubæ modulos & cantum docuiſſe; quo territi ſono hactenus inaudito, *Meſſenii* ultimam fecêre fugam. De hoc *Horatius*,

Regnum à *Meſſeniis* oblatum reſpuit.

Tyrtæus, ut ut luſcus, inſanus, claudus, extraneus, *Spartanorum* fit imperator.

> *Tyrtæíſque mares animos in Martia bella*
> *Verſibus exacuit.* ———

A *Spartanis* civitate donatus eſt; & hanc ob cauſam, (inquit *Pauſanias* in *Plutarcho*,) nè extraneus *Lacedæmoniis* imperaret. Eum tamen ut inutilem, & nihil in bello profuturum, miſerunt *Athenienſes*: quanquam plùs quàm illi aut putabant, aut volebant, *Spartanis* profuit. Primò enim, exercendi armis juventutem autor fuit. Deinde, elegis & anapæſtis modò principes civitatis, modò plebem monere, ac docere quid uſus facto foret; milites etiam confirmare, concitare, cohortaríque ad fortitudinem, gerendámque ſtrenuè ac intrepidè rem.

Argeüs imperat *Macedoniæ*.

Argeüs, *Perdiccæ* filius, patre defuncto, *Macedonicum* tenuit imperium ann. 38.

A.M. 3325.

Ariſtomenes cum *Meſſeniis* *Spartanos* ſuperat ſecundo prælio.

Altero belli *Meſſenici* anno viribus totis præliatum eſt, etiam additis utrinque ſociorum auxiliis, ad *Apri* monumentum. Vicus erat is in *Stenyclero* agri *Meſſenici* regione, ubi *Herculem* ferunt cum filiis *Neleï* ſuper extis apri fœdus pepigiſſe. *Eleï*, *Arcades*, *Sicyonii*, *Argivíque* *Meſſeniis* opitulati ſunt: *Corinthii* tantùm *Lacedæmoniis*, & è *Lepreatis* nonnulli, *Eleorum* odio. Aderant *Meſſeniis* & Magnarum dearum antiſtites, qui *Eleuſine* jam ad ſpem libertatis publicæ redierant, & alii qui poſt bellum prius ex *Meſſenia* profugerant. Operam inprimis egregiam præſtiterunt in hoc prælio, qui & hujus belli autores præcipui poſt *Ariſtomenem* fuerunt, regis *Androclis* nepotes ex filia, *Phintas* & *Androcles*. Cùm perlitâſſent utrinque vates, *Lacedæmoniorum Hecatus*, *Theoclus Meſſeniorum*, magna utrinque alacritas concurrentium militum fuit. *Tyrtæus* & Magnarum dearum antiſtites, non illi quidem pugnavêre, ſed alios cohortationibus ad pugnandum accendebant. *Anaxander Lacedæmonios* ducebat,

qui magno ipſe bellicæ gloriæ ſtudio ducebatur, validiſſimámque habuit trecentorum militum cohortem regiam. *Ariſtomenes* juvenum octoginta ſolùm, ſed lectiſſimorum, & æqualium ſuorum, præſidio munitus eſt. Cum his *Anaxandro* ſe & *Spartani* exercitûs robori oppoſuit. Diu acerriméque dimicatum eſt. Multa utrinque data ſunt, avidéque accepta vulnera. Poſt multas demum horas, cùm nihil ferè ſpei reliquum haberent *Ariſtomenei*, multo negotio impetúque magno *Anaxandri* cohortem pepulerunt & profligârunt. Fugientes ut perſequerentur, aliis imperatum eſt. *Ariſtomenes* cum ſuis alios hoſtes aggreditur integros adhuc; iíſque fuſis, invadit novos, ac ſubindè novos; donec tandem *Lacedæmoniorum* aciem tutam ordinibus diſturbatis avertiſſet in fugam. Dum perſequebatur palantes, ad pyrum fortè ſylveſtrem in campo ſpatioſo pervenerat. Indè ferunt eum à *Theoclo* vate revocatum, nè ultrà pergeret, eò quòd *Caſtorem* & *Pollucem* in ea conſidentes arbore videret. Sed ardore impetúque pugnæ abreptum, non animadvertiſſe *Theocli* monita ferunt; perrectúrum verò ultra interdictam arborem amiſiſſe ſcutum; dúmque in quærendo morabatur, evaſiſſe hoſtes: neque tamen clypeum reperiſſe, donec *Pythiâ* conſultâ ad ſpecum *Trophonii* remiſſus eſt, ubi ſcutum inventum, & *Lebadeæ* dedicatum, vidiſſe quidem ſe narrat *Pauſanias*. *Andaniam* ex pugna reverſum, matronæ gratulabundæ tænias in eum & flores aliáque ejuſmodi injicientes, Epinicion lætiſſimæ canebant. At *Lacedæmonii*, tantâ perculſi clade, arma jam depoſituri, acturique erant de pace, niſi *Tyrtæus* elegis recitandis deduxiſſet eos de ſententia, militéſque cæſos *Hilotûm* delectu ſuppleri in cohortibus monuiſſet. Nè victis hoſtibus feriabatur *Ariſtomenes*; ſed *Pharas* oppidum *Laconici* juris ſub veſperam profectus, noctu cepit ac diripuit. *Nicandrum* ex inſidiis adorientem in reditu ſe fudit; ſed tragulâ ſauciatus in femore, claudicans paſſus eſt, incolumiſque prædâ rediit. Sanato vulnere, *Spartam* ipſam adoriri conſtituit. Sed objectâ per viſum *Helenæ* ac Gemellorum ſpecie, ab eo deterritum incepto ferunt. Rediturus indè *Caryatidas* virgines, dum choros *Dianæ* agitabant, ex occulto aggreſſus, optimam quamque & præſtantiſſimis natam parentibus abſtulit, magnóque reddidit pretio redemptas. Milites verò cuſtodes, cùm vino & libidine exardeſcentes inferre captis conarentur vim, ferro cecidit. *Ægilæ* in agro *Laconico* matronas, quæ per feſtos dies in templo *Cereris* ludos faciebant, pari quo virgines dolo opprimere conatus eſt. Eæ verò, ut *Laconicæ* diſciplinæ mulieres, repulêre vim vi, cultríſque & verubus armatæ, quibus in deæ ſuæ ſacris uſæ fuiſſent, reliquos multârunt malè; ipſum denique *Ariſtomenem*, facibus capite graviter percuſſum perculſúmque, cepêre vivum, & in vincula conjecerunt. Sed ab *Archidamia*, ſacrorum antiſtita, ejus amore correpta priùs, eâdem nocte liberatus evaſit; ſimulante fœminâ, exuſtis eum vinculis effugiſſe.

Anno belli *Meſſenici* tertio, tertium & prælium de ſumma rei commiſſum eſt, ad magnam foſſam: ubi victoriam *Lacedæmonii* magnam facilémque, ſed emptam & conſtupratam, adepti ſunt, *Ariſtocrate Trapezuntio*, *Arcadum* rege ducéque, (qui ſoli ſociorum aderant,) muneribus corrupto. Ac primi omnium *Græcorum Lacedæmonii*, qui ſuam maximè jactabant fortitudinem; pecuniâ feruntur tentaviſſe hoſtium fidem, & mercatos fuiſſe victoriam, quæ virtuti militum priùs & numinis benignitati debebatur. (Qua in re animadvertit *Pauſanias*, *Lacedæmonios* poſtea inhoneſtam hanc miniméque virilem bellandi artem ipſos luiſſe vindictâ (quod aiunt) *Neoptolemi*. Etenim *Perſæ* donorum pecuniarúmque ſtimulis reliquas *Græciæ* civitates incitavêre in *Spartanos*.) Cauſatus quidem *Areas* eſt apud ſuos (nè palàm ſocios prodidiſſe videretur) locorum ubi pugnabatur anguſtias & iniquitatem, ſi quid adverſi contingeret, & ſacrorum infelicium minas. Sub ipſum igitur initium prælii, intentis omnibus ad pugnam, ſigno ab *Ariſtocrate* dato, terga verterunt *Arcades*, qui magnâ frequentiâ magnam dederant victoriæ ſpem. Attoniti re tam inopinatâ *Meſſenii*, haud longo tempore perſliterunt in acie, cùm ſe longè impares viderent. Paulò diutiùs *Ariſtomenes* cum ſuis reluctatus eſt. Tandem ceſſit multitudini virtus. Fuſi omnes, fugati, magnâque ſtrage cæſi, & rem & ſpem planè amiſerunt. Nec vulgus modò, ſed & principum generoſiſſimus quiſque cecidit; *Androcles* & *Phintas*, generis quondam regii, & *Olympicâ* palmâ nobilis *Phanas*, qui præclara in eo prælio ſuæ virtutis ſpecimina ediderat. *Ariſtomenes* adhuc ſupererat, qui, collectis diligenter pugnæ reliquiis, autor *Meſſeniis* fuit, ut, *Andaniâ* relictâ oppidíſque mediterraneis, in *Ira* monte (quemadmodum in *Ithome* priùs) belli arcem conſtituerent, reliqua hoſti permitterent, præter *Methonen* atque *Pylum* maritimas, unde aliò deſperatâ re conſcenſis navibus confugerent.

A. M. 3326 (margin, beside "Anno belli Messenici tertio")

Tertio prælio à *Spartanis* ſuperatur, ſed victoriâ conſtupratâ.

A. M. 3326. Samaritanorum religio mixta. § 3. Post octo annorum interregnum *Babylone*, *Assaradinus*, qui *Assyriorum* videtur *Esarhaddon* esse rex, *Babyloniorum* quoque suscepit imperium, tenuítque ann. 13. Ex eo enim constat *Assyriis* paruisse *Babylonem* hoc tempore, quòd regis *Assyrii* duces *Manassem* detulerunt *Babylonem*; (2 *Chron*. 33. 11.) & in *Samaria*, in urbes & agros ab *Israëlitis* relictos, coloni, ut ex aliis locis imperii *Assyriaci*, ex *Cutha* & *Ava*, ex *Hamatha* & *Sepharvaïmis*, ità ex *Babylone* deducti sunt. (2 *Reg*. 17. 24.) Sed propter incolarum paucitatem, ex quo in exsilium *Israëlitæ* migraverant, ampla regio sylvescere, &, humano cultu deficiente, occupaverant terram feræ. Coloni enim à *Salmanasere* pauciores videntur missi; complures ab *Esarhaddone*, quò eam imperii partem muniriorem redderet, tutiorémque à *Judæis*. Interea ferarum aucta est vis, & leones voraces creverant, qui in homines villásque impetum faciebant, oppidáque ipsa infestabant, annuente Deo; ut eum esse timendum colendúmque gentes etiam profanæ cognoscerent, qui propter impietatem expulerat *Israëlitas*. Tantúmque erat hoc à feris malum, ut à Deo ejus regionis immissum crederent gentes peregrinæ, eò quòd non ritè ab iis coleretur. Querelas ergò detulerunt ad regem ea de re *Assaradinum*; qui sacerdotem unum reddidit ex *Israëlitis* exsulibus. Is *Bethele* habitavit, cultúmque docuit Dei *Jehovæ*. Neque tamen suis illi patriis renunciavêre diis; sed *Melitta* sive *Succoth-Benoth* addiderunt *Jehovam Babylonii*, *Nergali* suo *Cuthani*, *Ashimæ Hamathani*, *Nibhazo* & *Tartaco* ex *Ava* profecti, *Adrammelecho* denique & *Anammelecho Sepharvaæi*, quibus & liberos suos comburendos dabant. Hæc ea erat mixta religio *Samaritanorum*, quâ & sua colebant patrio ritu idola, & *Jehovam* simul timere ac venerari se præ se tulerunt.

A. M. 3327. Athenienses tædet monarchiæ. § 4. *Athenienses* nondum eò libertatis pervenerant quò aspirabant, quamdiu summæ rerum unus vir, & ejusdem familiæ *Medontidarum*, præerat. Et diuturnitas decennalis imperii nimia videbatur; quod patêre omnibus & communicari optimatibus volebant. Jam tandem igitur novem sibi magistratus, eósque annuos, creaverunt. Primus novenorum *Archon* propriè dicebatur & *Eponymus*. Ejus nomine scilicet annus in fastis designabatur. Alius *Rex*, tertius *Polemarchus*, reliqui sex *Thesmothetæ* nuncupati. Et singuli seorsùm magistratum gerebant inprimis, dicebántque jus; qui mutatus à *Solone* mos. Archon sive princeps hujus collegii primus *Creon* vocabatur.

A. M. 3330. *Nicepsos* in *Ægypto* post *Stephanitem* annis regnavit sex; quem *Eusebius* (in Chronicis) magicæ artis fuisse peritum scribit.

3331. Manasses sub iugo Assyriorum proficit. *Judæorum* ille impius *Manasses* rex indies Deum sceleribus suis immanibus provocabat; missique ad eum Prophetæ sæpius monuerant peccatorum, & magna minitati sunt, nisi resipisceret, mala. Nihilominus ille pergebat in eadem semita, quasi dubitaret essétne aliquis *Jehova* Deus. Id eum certò voluit cognoscere Divinum Numen, neque abjicere protinus viri tam pii delinquentem filium, sed castigando potiùs revocare ad se. Nec populum à duce corruptum exterminandum adhuc Deus putavit, sed eâdem tolerantiâ ferendum quâ in *Israëlitas* pravissimos longo tempore usus est. *Manassen* ergò *Assyriorum* ducibus, invadentibus (credo) *Judæam*, captivum tradidit, qui in vincula conjectum abduxêre *Babylonem*, anno regni 22. ut Talmudici tradunt; sed quadragesimo, ut Rabbi *Kimhi* in *Ezec*. 4. ex traditionibus (puto) *Judæorum*. Tum demum profanus homo suam agnoscere impietatem, supplicem coram Deo se atque humillimum abjicere, impensè deprecari ea quibus premebatur mala, misericordiam precibus importunis atque veniam petere. Tandem exaudivit supplicantem invocantémque se mitissimum Numen, effecítque ut libertati & regno redderetur. Ille reversus *Hierosolymas* facilè perspexit cognovítque *Jehovæ* Divinam esse vim; eámque sibi ac suis deinceps edicto colendam proposuit. Alienos à regno deos, aras ex urbe, & ex Templo quam posuerat statuam sustulit. In Ara ænea, denuo à sacerdotibus ritè præparata, obtulit sacra eucharistica & pacifica. Excelsa tamen non sunt diruta; verùm & in his Domino facta sunt *Jehovæ* sacra. *Manasses* etiam & urbem auxit. *Ophelem* scilicet muro circumdedit firmissimo altissimóque: & in urbibus *Judææ* munitis præsidia ducésque prudens imposuit. *Raleius* (Hist. mundi l. 2. c. 27. § 3.) ideo *Manassen* libere dimissum à *Babylonio* opinatur, urbibúsque quibusdam in *Israëlitide* donatum, (2 *Reg*. 23. 15, 19.) ut *Ægyptiis* eum adversariis suis opponeret: ideóque *Manassen* reducem *Hierosolymas* aliásque munivisse urbes, ut *Ægyptios* indè, non ut *Babylonios* excluderet. Denique, *Josiam* putat, non temere suíve regni causâ, verùm ex pacto, & *Babyloniorum* gratiâ, *Neconi* adversus *Babylonicum* proficiscenti repugnavisse.

§ 5. Iram

§ 5. *Iram* in monte jam propugnaculis munierant *Meſſenii*. Reliqua ferè mediterranea tenebant *Lacedæmonii*. Et *Iram* oppugnando tentaverant, quia capi eam poſſe primo impetu arbitrabantur. Sed cùm opus id proſpicerent opinione ſuâ gravius futurum eſſe, atque in urbium oppugnationibus, quas *Lycurgus* prohibuerat, imperiti admodum eſſent *Lacedæmonii*; obſidione cinxerunt urbem laxiore quidem, ſed annorum undecim perpetuâ, donec tandem votorum compotes ſunt. Interea ſæpius *Ariſtomenes* erupit, egregiáque patravit facinora. Trecentos enim coëgit fortiſſimos viros, quibuſcum exire ſolebat frumentatum, pérque *Meſſeniam* & finitimas *Laconici* agri partes graſſabatur, omniáque diripiebat quæ uſui erant. Hæc cùm perſpicerent *Lacedæmonii*, edicto caverunt, nè colerentur diutiùs agri durante bello. Hinc annonæ difficultas, indéque ſeditio nata eſt. Sed & hos motus compoſuit *Tyrtæus*, idque ſolis ſuis elegis. *Amyclas* deinde *Ariſtomenes* cum ſua cohorte (magnis eò per noctem itineribus contendens) impetu ſubito cepit ac diripuit; rediítque priùs ad ſuos, quàm ſubveniri potuit è *Sparta*. Neque deſtitit priùs agrum hoſtilem excurſionibus infeſtare, quàm in impar certamen cum utroque rege *Spartanorum*, majoribúſque longè copiis, incidit, ubi lapide ictus caput, exanimis corruit; captúſque in *Ceadam* cum quinquaginta aliis abjectus eſt. Voraginis altè dehiſcentis id erat nomen, quò criminum atrociorum damnatos præcipitabant. Et reliqui omnes perierant antequam *Ceadæ* fundum attigiſſent: ſolus *Ariſtomenes* poſt dies adhuc tres vivebat, ſed veſte obvolutus jacuit, extremámque ſibi horam haud abeſſe procul putavit; cùm, ſtrepitu audito, per ſubluſtres tenebras vulpeculam cadavera depaſcentem conſpexit: unde conjecturam facillimè fecit, aliquem patére aditum exitúmque, per quem ingreſſa eſſet vulpes & exitura. Immotus ergò tantiſper jacuit, dum ad ſe quoque acceſſit vulpes: accedentem verò manu apprehendit, & veſte obvolutam ità tandem dimiſit, ut abeuntis veſtigia ſequeretur, donec & lucem vidit aliquam, ipsúmque foramen quo vulpes irrepſerat. Sed anguſtius erat illud quàm ut corpori humano præberet exitum. Egeſtâ igitur manibus terrâ, ſibi ſatis amplum reddidit, & eâdem elapſus in patriam rediit. Quod cùm à profugis quibuſdam nunciatum eſſet *Spartanis*, haud aliter crediderunt, quàm ſi hominem revixiſſe narrâſſent mortuum. Mox tamen *Ariſtomenes* hac de re certiſſimos eos fecit. *Spartanis Iram* obſidentibus *Corinthii* auxilia ſuppeditârunt: cúmque ſciviſſet *Ariſtomenes* per ſpeculatores, caſtra in itinere negligentiùs cuſtodiri, nocturno impetu ſecuros invaſit; & præter duces 4, ſuâ centum unius manu interfecit, prætoriúmque diripuit. Didicerunt *Lacedæmonii* jam vivere *Ariſtomenem*, quia tantum ab alio ullo perpetrari poſſe non crederent. Accidit, dum *Lacones Hyacinthia* celebrabant, ut 40 dierum inducias cum *Meſſeniis* paciſcerentur; quarum fiduciâ liberiùs vagabatur *Ariſtomenes*. Sed ſecurum præſtabant induciæ, non & tutum. Aderant enim *Lacedæmoniis* ſagittarii *Cretenſes*, qui, in agrum *Meſſenium* excurſione factâ, inſidias *Ariſtomeni*, & feliciſſimè, poſuerunt. Unus à ſeptem captus eſt, vinctúſque loris pharetrarum, occidente jam luce. *Spartam* properârunt ex iis duo, gratiſſimum *Lacedæmoniis* nuncium narraturi. Reliqui in tugurium *Meſſenici* agri proximum opimam prædam pertraxêre, ubi cum vidua matre virgo filia habitabat. Hæc nocte ſuperiore viſa ſibi per ſomnum videre eſt leonem eò pertractum à lupis, vinctum, & ſine ungnibus; ei ſe vincula ſolviſſe, donaviſſe ungues, virum denique reddidiſſe, & lupos mox à leone laniatos. Adducto in tugurium *Ariſtomene*, expreſſam ſomnii imaginem virgo facilè agnovit. Cúmque ex matre didiciſſet quis quantúſque vir eſſet, facere conſtituit quod ſe feciſſe ſomniârat. Vinum *Cretenſibus* abunde præbuit, altè dormientibus pugiunculum eripuit, quo vincula virgo diſcidit *Ariſtomeni*, iiſque *Cretenſes* jugulavit. Tanti meriti gratiâ, virginem ſuo dedit uxorem filio. *Gorgus* vocabatur, annorum octodecim adoleſcens.

A. M. 3331. *Ariſtomenes bis captus, bis hoſtium manibus mirum in modum eluctatur.*

Hoc tempore *Gelam*, urbem in *Sicilia* nobilem, ab *Antiphemo Lindio* conditam ferunt, eò deductâ *Rhodiorum* coloniâ. Tum & in *Pamphylia Phaſelis* eſt conſtructa, *Euſebii* fide. *A. M. 3333.*

§ 6. Hic in rebus *Ægyptiorum* deſinit *Manetho* deficítque. Si quid ulteriùs cognoſcendum, ex *Herodoto* diſcendum, aut *Diodoro*. *Sabaconi* ſuo *Æthiopi Diodorus* eadem ferè tribuit quæ *Sabaco Herodotus*; niſi quòd ille regnum ait vacâſſe per biennium, reverſo in *Æthiopiam Sabacone*. *Herodotus* quoque poſt *Anyſin* cæcum, & *Vulcani* ſacerdotem, *Ægyptios* 12 ſibi reges præfeciſſe ſcribit; qui, totâ regione in partes totidem diſtributa, mutuis pactionibus & affinitatibus traditam ſibi potentiam communivêre. Per annos 15 concordiâ ſummâ conjuncti, ſuam quiſque provinciam 3336.

Pſammitichus totam Ægyptum occupat Græcorum ope.

administrabat. Placuit ergò commune sui monumentum, ipsis Pyramidibus magnificentius, ad posteros transmittere: Labyrinthum scilicet ingentem, quem reliquis
A.M. 3336. omnibus mundi Miraculis longè præponit *Herodotus*, apud quem descriptum videre est. *Psammitichus* tandem, *Ionum* certè & *Carum* ope *Arabúmque*, quorum auxiliis usus est, alios undecim reges constat profligâsse, *Ægyptúmque* universam occupavisse. Nimiâ tamen in milites *Græcorum* indulgentiâ & gratitudine offendit suos magnopere. Nam in *Syriam* susceptâ expeditione, exteros sibi prælatos à rege suo indignati, 200 simul defecêre millia: nec rex potuit exorare, quin peterent *Æthiopiam*, & in agris ibi optimis sedes quærerent. Cùm rogaret *Psammitichus*, ut patriæ saltem & conjugum liberorúmque essent memores; illi verenda regi ostentantes, *non defuturos* aiebant *sibi & conjuges & liberos, quamdiu ista gererent*. Hastas deinde clypeósque pulsantes, minaci voce increpabant, *quamdiu ista retinerent, facilè se patriam reperturos*. Plura tradit de illis *Strabo*, (l.17.) ut & *Plinius*, (l.6.30.) *Psammitichus* amicitiam cum *Atheniensibus* etiam iniit, tantúmque *Græcis* tribuit, ut pueros *Ægyptiorum Græcis* literis erudiendos tradiderit. Annos 54 regnâsse dicitur. Vinum quoque cœpit liberiùs bibere; (ut habet *Plutarchus*, lib. De *Isid.* & *Osir.*) quod antea reges habebant odio, utpote sanguinem eorum qui bellum diis intulissent. Nam ex eorum cadaveribus terræ permixtis natas fuisse vites, *Ægyptii* veteres volebant. De longinquis *Psammitichi* expeditionibus meminerunt quidem Veteres. (*Strabo* l. 1.) Quas autem res gesserit, nusquam traditur.

A.M. 3337. *Numa*, regum felicissimo, *Romanorum* rex *Numa* insanabili senectutis morbo nunc temporis laborabat. Ætatis annum 80. superârat, attigerat regni 43. & quasi somno solutus exspiravit; cui vita par morti fuit. Ità enim sine strepitu vixit, quasi somnum dormivisset *Endymionis*: nova semper commentans religionum somnia, quibus & populum consopivit. Nullum vicinis bellum intulit, nullum à vicinis illatum propulsavit. Nulla populi quietem discordia turbavit; nulla invidiæ machinatio salutem principis tentavit. Sed quod ab aliis optatum sæpe, illi ferè uni datum est, ——— *inoffensa metam contingere vitæ*. Populi scilicet finitimi ut sacerdotem potiùs quàm regem, imò ut denum quendam, *Numam* venerati sunt. Quot liberos genuerit, non convenit inter Scriptores. Quanto in amore fuerit tum suis tum vicinis, pompa funeris demonstravit, cui cum ejulatibus ab omni parte intererant. Humari jussit, non cremari, corpus suum. Nullus regum præter *Numam Romanorum* suo fato functus est morbo, senióve.

A.M. 3338. *Tullus Hostilius* sufféctus est. *Numâ* mortuo, ad interregnum res rediit. Indè *Tullum Hostilium* populus regem esse jussit. Patres facti autores. Hic non solùm proximo regi dissimilis, sed ferocior etiam *Romulo*. Tum ætas viréſque, tum avita quoque gloria hominem stimulabat. Novus rex, ut majorem apud infimum vulgus iniret gratiam, publici agri sortem regiam, quâ *Numa* usus est ad alendam familiam, procurandámque rem divinam, egentibus viritim per sortes tradidit distribuendam. Annos triginta duos regnâsse dicitur.

A.M. 3339. § 7. *Assaradino* mortuo, imperium *Babylonicum* simul & *Assyriacum* tenuisse videtur *Saosduchinus* annos 20.

Ardys Gygi succedit apud *Lydos*. Post *Gygem* patrem *Ardys Lydiæ* regno potitus est ann. 49. Hic *Milesios* invasit armis, *Prienen* cepit: suas verò ipse postea amisit *Sardes*, præter arcem, à *Cimmeriis* captas, quos è suis sedibus *Scythæ Nomades* expulerant. (*Herodot.* l. 1.) Ab iisdem *Cimmeriis* in *Phrygiam* irrumpentibus cùm sibi timeret regnóque suo rex *Midas*, tauri epoto sanguine ultro interiit. (*Strab.* 1.)

A.M. 3340. *Terpander* musicus & poëta admirabilis. Hâc ætate Poëta *Lesbius Terpander* artem Lyricam excoluit. Is primus lyræ septem chordas aptavit; primus leges musicas seu modos lyricos invenit, aliáque non pauca ad rem musicam spectantia; carmen etiam elegiacum, ut quibusdam videtur. *Boëthius* scribit, (in Music.) *Lesbios Ionásque* à morbis plerisque *Terpandri* ope cantúque fuisse liberatos. Et *Lacedæmoniis* inter se dissidentibus aliquando, accersitus eò *Terpander* ex oraculo, furentes eorum animos suavitate cantûs delinivit, discordiásque sedavit. Tanti eum igitur fecerunt *Spartani*, ut quemcunque postea canentem audivêre, exclamare sint soliti, Μέθ' ἐκεῖνον ᾠδόν. In *Pythicis* certaminibus quater vicit; in *Carneis* apud *Spartanos* primus, quæ *Olympiade* 27. instituta dicit *Zosimus*, (de Tempor.) Eodem tempore *Gymnopodia* quoque à *Spartanis* instituta, *Eusebius* docet, (in Chronicis.) Erant hi chori puerorum, qui nudis pedibus hymnos diis suis canebant, in eorum honorem trecentorum qui apud *Thyreas* obierant. (*Suidas.*) Honorando

norando mortuos, vivos ad mortem excitabant pro patria alacriter oppetendam.

A.M. 3340. 3341.

§ 8. Undecimus jam annus agebatur ex quo *Iram* suis copiis obsederant *Lacedæmonii*. Et adhuc minor iis spes, quàm erat metus *Messeniis*. Postea tamen de improviso difficultates superant quascunque *Lacedæmonii*; ad *Iram* perveniunt, (bubulco duce,) mœnia scandunt, capiunt arcem. Canes interea non suo solitóque more latrabant, sed perpetuis ululatibus dira quædam portendebant. Cùm omnes in urbem penetrâssent, adesse demum hostes animadvertere *Messenii*. Primus omnium *Aristomenes* cum filio *Gorgo*, & cum *Manticlo* aderat *Theoclus* vates, egregiúsque vir *Energetides*, qui *Hagnagoram* duxerat *Aristomenis* sororem. Illi & alios suscitabant, conciebant, hortabantur, ad pugnam concitabant ultimúmque patriæ præsidium. Sed nihil per tenebras ab alterutra parte moliti sunt. Frustrà faces accendebantur. Nullum lumen nisi fulgurum micabat. Ut primùm illuxit dies, in hostem ut quisque incidit, ità manus conserebant. Ità triduo cùm pugnâssent, numero longè superabant *Lacedæmonii*, ità ut per vices somnum caperent & cibum. *Messeniis*, vice versâ, misera omnia & calamitosa. Tertium diem noctémque pugnabant iidem aut excubabant; adeò ut fame, siti, vigiliâ, vulneribus, & injuriâ cœli, tantùm non confecti sunt. Tandem igitur *Theoclus* vates *Aristomeni*, *Quid*, inquit, *operam pugnando ludimus, sanguinémque profundimus nil profuturum? Et fatis decretum, & vaticiniis prædictum est, oportere Messeniam expugnari. Mihi cum patria cadendum est. Tu te tuósque cives his eripe periculis, & ad rerum alicubi meliorum spem reservato.* Illico in confertos hostes irruit *Theoclus*, increpans vociferánsque, *injustam alienarum opum possessionem haud æternam illis fore.* Et summâ vi hostium cecidit multos, & ille mox cecidit vulneribus undique confossus.

Messeniis tandem profligatis,

A.M. 3342.

Interea dum alii perquam fortissimi quidam viri distinebant pugnâ *Lacedæmonios*, *Theocli* monitis obsecuturus *Aristomenes*, in unum coëgit civium multitudinem; in medium conjecit imbellem turbam; (mulierum scilicet puerorúmque;) *Gorgus* atque *Manticlus* claudebant agmen; ipse præibat dux: ubi caput quassans, hastámque vibrans, perspicuè significabat erupturum se, ac discessum quærere. Hosti fugienti aperuêre viam *Spartani*, gratiámque fecêre tradendi patriam, exsulandíque. *Hecatus* enim vates monuerat, homines rabie quadam percitos extremâ desperatione non esse magis efferandos. Ità minore sanguine staturam ipsis victoriam. Quâ præivit *Aristomenes*, reliqui omnes secuti sunt, atque in *Arcadiam* se vicinam contulerunt. *Arcades* ex oppidis effusi, cum vestimentis & commeatu ad *Lycæum* usque montem obvii prodîerunt, præmissis urbium principibus qui *Messenios* consolarentur, viæque se duces in *Arcadiam* præberent. Ut adfuerunt, humanissimè sunt accepti; oppidatímque distributis agrorum suorum partem benignè *Arcades* obtulerunt. Sed modestia *Messeniorum* quantamcunque hanc *Arcadum* benignitatem superavit. Et *Aristomenes* vindictam adhuc spirans, de ipsa jam *Sparta* per insidias occupanda consilium animo agitabat, dum robur juventutis *Iræ* aberat, securíque cives lætique victoriâ triumphabant. Ad hoc facinus perpetrandum quingentos è suis delegit, trecentíque se *Arcades* offerebant. Sed prodita *Lacedæmoniis* res est ab *Aristocrate*; cujus redeuntem *Spartâ* servum interceperunt unà cum literis vigiles regis adversarii. Quibus literis in conventu perlectis publico, & hæc & altera proditio patuit. *Arcades* indignati, exsecratíque tantum scelus, regem protinus invadunt, saxis obruunt, & extra fines abjiciunt insepultum, ut suo indignum solo cœlóque. Sed in columella inscripto epigrammate, perfidiæ tantæ infamiam ad posteros propagârunt. *Euergetides*, jam prodito de opprimenda *Sparta* consilio, cum 50 eorum aliis qui mortem exsilio præferebant, (& in patria perire, quàm alibi florere, satius esse existimabant,) *Iram* reversus, exsultantium de victoria hostium lætitiam repentino impetu & inopinato ità repressit conturbavítque, ut cædibus utrinque grassati sint, ipsíque tandem mactando mutilandóque *Spartanos* defatigati, postrema patriæ victima occubuerint. Reliqui omnes ex *Arcadia Messenii Cyllenen* migravêre ad classem, patriam novam quæsituri. In portu suo *Elei* socios opis indigentes munificè per hyemem aluerunt. Hyeme mitescente, de loco ducibus nondum convenerat quò colonia duceretur, cùm ab *Anaxila* nuncii principe *Rheginorum* invitabant in *Italiam*. Liberi adhuc *Messenii* primam hanc spei anchoram, suo vocante populari, (*Messenius* enim origine *Anaxilas* erat,) facilè lætíque amplexi sunt. *Anaxilas* & *Messenii*, parvo pòst tempore, conjunctis viribus, urbem *Zanclen* in *Sicilia*, loco sitam percommodo fertilíque, obsessam capiunt, *Messeniis* solis habitandam. *Messenii* verò *Zanclæos* non servos sibi, sed socios, nova-

Aristomenes cum suis in Arcadiam sibi aperiunt viam.

Ubi alterâ Aristocratis proditione etiam proditâ,

alii Iram revertuntur,

Zanclen alii concedunt.

A. M. 3342.

novarúmque rerum participes habere malunt, quàm aut ad aram ſupplices trucidare, aut vendere ſub haſta, aut ablegare denique in exſilium. Utrique igitur, datâ utrinque fide, in unam *Meſſenen* coaluerunt; quod urbis deinde nomen erat. *Ariſtomenes* interea *Hagnagoram*, *Euergetidæ* viduam, filiarúmque ſuarum duas, viris principibus elocavit, morbóque perquam gravi correptus illico interiit. Inſigne mortuo monumentum à *Rhodiis* poſitum, & honores pro dignitate exhibiti. *Plinius* ſcribit, (11.37.) pectore *Ariſtomenis* diſſecto, hirſutum fuiſſe repertum cor: certum indicium fortitudinis, inquit ille; calliditatis, inquit *Valerius*, (1. 8.) At ubi à *Lacedæmoniis* diſſectum narrat, fallitur; multóque magis *Valerius Maximus*, qui ab *Athenienſibus* id factum refert. Pilis refertum cor fuiſſe & *Leonidæ Spartano*, *Plutarchus* memorat, (in Parallelis.)

Omnibus denique ſubactis, *Tyrtæum* deinde magni æſtimant *Lacedæmonii.*

Meſſeniâ jam ſubactâ, ipsóque mortuo *Ariſtomene*, (quem oraculum enunciârat *Græcorum optimum*,) plurimi meritò *Tyrtæum* fecerunt *Lacedæmonii*; tantúmque ejus poematibus deferebant, ut cum hoſtibus quibuſvis ex eo tempore congreſſuri, ea identidem repeterent. *Athenæus*, ex *Philochoro*, morem ſcribit inſtituiſſe *Lacedæmonios* militarem, ut cùm ludos celebrarent aut convivia, *Tyrtæi Pyrrhicam* invicem canerent, præmiúmque victor carnem acciperet. *Julius Pollux* Trichoriam, ſeu tripartitam ſaltationem, quâ ſenes, pueri viríque ſaltabant canebántque, à *Tyrtæo* inſtitutam prodit. Senes canebant verſibus, *Nos fuimus fortes*——; chorus juvenum, *Nos ſumus*——; denique pueri, *Nos erimus*———.

Archilochus & Alcman Poetæ optimi peſſimique.

§ 9. *Archilochus Parius* Poëta (cui *validas vibrantéſque ſententias* tribuit *Quintilianus*, *plurimúmque ſanguinis & nervorum*,) hâc ætate floruit, ut *Euſebius* (In Chronicis) aſſeverat. Paulò vetuſtiorem in *Olymp.* 23. *Cyrillus* (Contra *Julianum*) ſtatuit. *Teleſicle* patre natus eſt, matre ſervâ. Inopiâ coactus, ex *Paro* fugit in *Thaſum*. Cùm *Lycambis* filiam *Neobulen* ſibi deſponſam haberet, alii verò ditiori mox pater tradidiſſet, ulturus injuriam Epodon primus ex Trimetris atque Dimetris invenit. Quo carmine ſocerum filiáſque tres tantâ verborum acerbitate obſcœnitatéque eſt inſectatus, ut ad laqueum ſimul omnes adegerit. Crudelem hanc ulciſcendi rationem alii deinde imitati ſunt Poëtæ. Unus,

Tincta Lycambæo ſanguine tela———

ſe daturum; alius, futurum ſe adverſario,

Qualis Lycambæ ſpretus infido gener,

dicit. Sed videtur in aliis quoque ſcriptis laſciviâ petulantiâque verborum non ferendâ uſus. Ejus ergò libros *Lacedæmonii* è civitate ſua exportari juſſerunt, quòd eorum parùm pudicam lectionem arbitrabantur. Noluerunt eâ imbui ſuorum animos, nè plùs moribus noceret, quàm ingeniis prodeſſet.

Alcmanem, ejuſdem ætatis Poëtam lyricum, plurimi poſt *Terpandrum* fecerunt *Lacedæmonii*. Nec ei quicquam obſuit ad carminis elegantiam dialectus *Dorica*, quæ alioqui minimum ſuavitatis habet. (*Pauſ. Lac.*) Voracem fuiſſe, hominémque cibi plurimi, fatetur ipſe; carminúmque Eroticorum principem fuiſſe autorem conſtat, utpote rebus Venereis impensè deditum. Serviiſſe inprimis, & ab *Ageſide* propter ingenii elegantiam libertate donatum, prodit *Ælianus*. Γλυκὺς, i. e. *Dulcis*, vocabatur à *Græcis*, habebatúrque. Pediculari morbo interiit, monumentóque apud *Spartanos* ornatus eſt.

Tullus Hoſtilius fœdus init cum *Albanis*;

§ 10. *Romanorum* rex *Tullus*, ſeneſcere civitatem otio ratus, materiam belli excitandi quærebat undique. Ea verò ab *Albanis*, unde minimè, puto, volebat, oblata eſt. Imperabat tum *Albæ C. Cluilius*, qui, invidus ſimul & arrogans, indigentes incitabat & feroces, ut in agro *Romano* prædas agerent. Nec enim dubium ei fuit, quin *Romani* injurias ulturi eſſent. Ex ſententia res evenit. Utrinque prædæ agebantur: utrinque legati ſub idem tempus miſſi ad res repetendas. Bellum utrinque ſummâ ope parabatur, bello civili quàm ſimillimum, propè inter parentes natóſque, *Trojanam* ſcilicet utramque prolem. Eventus tamen belli minùs miſerabile certamen fecit; quòd nec acie certatum eſt, & tectis modò dirutis alterius urbis, duo populi in unum confuſi ſunt. *Albanus* dux edicit ſuis, ut in proximum ſe parent ad pugnandum. At ipſe primo manè mortuus in prætorio repertus eſt. Ducem protinus *Albani Metium Suffetium* in mortui locum ſibi præficiunt. Is, in aliena diſcordia tardior, de pace cœpit cogitare, & colloquium poſcere. Exercitus inſtructi utrinque

ſtabant;

stabant; cum paucis procerum in medinm procedunt duces. Ibi tum *Albanus*, *De causa*, inquit, *hujus beli, utra utris æquior sit, non ego, Tulle, apud te frustrà differam. Quæcunque sit, minorem esse his armorum minis pro certo mihi est. Verùm cognati nos dum inter nos collidimur, quanto in periculo utrique simus ab armis alienis, illud te, Tulle, monitum velim. Memor esto jam, cùm signum pugnæ dabis, has duas acies spectaculo fore, ut fessos confectósque simul victum & victorem Hetrusci, Veientes Fidenatésque aggrediantur. Itaque si nos dii amant, fœdus pacémque ineamus firmam & diuturnam, quæque nullis violari offensis possit. Quod fieri vix posse reor, nisi altera principatum gerat, altera urbs subsit. Principatum verò metropoli in coloniam, ut in liberos parenti, naturâ quodammodo deberi quis ignorat? Quòd si ægre ferat filia subesse matri, nè tamen armis præliisque in dubiam imperii servitiique aleam rem revocemus, aliquam viam ineamus, quâ, utris utri imperent, sine magna clade, sine multo sanguine populi utriusque decerni possit.* Hæc *Metius*. De concedendo principatu quæ differuerat, vix audire dignatus est *Tullus*. Reliqua, de mittendo in compendium bello, haud displicebant. In duobus fortè exercitibus fratres erant trigemini, nec ætate nec viribus dispares. Addit & consobrinos fuisse *Dionysius*. Suos *Romani Horatios* vocabant, *Curiatios Albani* suos. Cum his agunt reges, ut pro sua quisque patria ferro dimicent; ibi imperium fore, unde fuerit victoria. Utrinque convenit. Nec ullius vetustior fœderis memoria, quàm quod statim percussum est, idque longè pluribus & verbis & ceremoniis quàm operæ pretium est referre. Icto fœdere, trigemini, sicut convenerat, arma capiunt, intérque duas acies in medium procedunt. Datur signum, infestísque armis, velut acies, terni juvenes concurrunt. Ut primò statim concursu increpuêre arma, micantésque fulsêre gladii, horror ingens spectantes perstringit. Consertis deinde manibus, duo *Romani* super alium alius, tribus *Albanis* vulneratis, exspirantes corruerunt. Ad casum *Horatiorum* cùm exercitus *Albanus* gaudio conclamâsset, *Romanas* legiones jam spes tota, nondum tamen cura, deseruerat, exanimes vice unius, quem tres *Curiatii* circumsteterant. Fortè integer is erat; ut solus universis nequaquam par, ità singulis futurus superior. Dolo igitur ad virtutem addito, fugam simulat, ut hostem distineat; singulósque, ut sequi poterant, adortus, omnes sigillatim è medio tollit. *Romani* gratulantes *Horatium* suum accipiunt eò majore cum gaudio, quò propius metum res fuerat. Peracto jam de principatu quasi deorum judicio, alteri imperio aucti, alteri ditionis alterius facti: quos tamen infortunio certaminis dejectos *Tullus* mollioribus erexit verbis; *Nè quid gravius metuerent à se; pro cognatis semper habiturum, & eorum commodis eodem studio consulturum quo suis.* Ità *Metio* præfecturam quam ei dederant *Albani* confirmavit *Romanus* rex.

A. M. 3342.

per fratres trigeminos bello in compendium misso.

Exercitûs *Romani* princeps ibat *Horatius*, spolia tergemina præ se ferens; cui virginem sororem, desponsam uni ex *Curiatiis* jam mortuis, obviàm venientem, solventem crines, & sponsum nomine flebiliter lugentem, ferox juvenis stricto gladio transfigit; *Sic eat*, inquiens, *quæcunque Romana lugebit hostem.* Atrox visum id factum patribus, raptúsque *Horatius* in jus ad regem, qui rem refert ad Duumviros, quorum sententiâ *Horatius* damnatur infelici arbori suspendendus. Sed provocat ad populum, qui patris *Horatiani* lacrymas non ferentes, filium absolverunt, admiratione magis virtutis, quàm jure causæ.

Horatius victor in judicium illico raptus.

Nec diu pax *Albana* mansit. Id agit *Metius*, ut à *Romanis* desciscant *Fidenates*, *Veientibus* sociis consilii assumptis. Ad bellum & arma utrinque concurritur. Suis, per speciem societatis & amicitiæ, proditionem reservat *Metius*. Qui idcirco, post victoriam à *Romanis* reportatam, ut ruptor fœderis fideique, quadrigis distentus laceratur. Primum ultimúmque supplicium illud apud *Romanos* exempli parùm memoris legum humanarum fuit. In aliis licet gloriari, nulli gentium pœnas mitiores placuisse. *Albani* cives *Romam* traducuntur; *Alba* ipsa diruitur; templis solis temperatur. (*Liv.* l. 1.)

A.M. 3344.

Metius fœdifragus quadrigis laceratur.

Tot novorum civium copiis *Romanâ* re auctâ, *Tullus* primo vere in *Fidenates* iterum educit copias, quò rebelles perdomaret, nè denuo deficerent. Illi, auxiliis conductis freti, in aciem contrà prodierunt. Nulli sociorum aderant. Animorum ergò plus quàm virium fuit. Cæsi, faciléque in urbem suam rejecti, obsidionem pertulerunt, donec summa rerum penuria ad deditionem eos compulit. In autores seditionis est severè animadversum, gratia reliquis facta; cum triumpho jam secundò rex *Romam* rediit. (*Dionys.* l. 3.)

A.M. 3345.

Fidenates à *Romanis* superantur.

A.M. 3345.

Meſſenii denuo rebelles exſulant.

§ 11. *Meſſeniorum* qui ſupererant domi, in ipſa patria ſervitutem iniquo animo ferebant. Tanto enim *Lacedæmoniorum* odio ſtudióque libertatis efferebantur, ut jam tertiò defecerint, propitiis freti diis, quos infeſtos *Spartanis* exiſtimabant. *Neptuno* ſcilicet jam in *Spartanos* ſæviente, opportunum ſibi rati in libertatem ſe aſſerere, *Ithomen* occupaverunt. Credibile eſt, non defuiſſe illis *Arcadum* auxilia aliorúmque: nam & ſocios ipſi quæſiverunt *Lacedæmonii*. Inter alios aderat cum copiis *Athenienſium Miltiadis* filius *Cimon*. Sed ſuſpecti *Athenienſes* ut gloriæ æmuli, & principatûs *Græciæ* rivales, ab *Ithome* revocati, mittuntur domum. Dimiſſi mox & *Meſſenii* ſed ex omni *Peloponneſo*; cùm *Spartanos* oraculum monuiſſet, nè *Jovis Ithomatæ* ſupplices violarent. Indignè tulerunt *Athenienſes*, fidem vocari in dubium ſuam. Inito igitur cum *Argivis* fœdere, urbem *Locridis Naupactum*, vi ademptam, expulſis *Peloponneſo Meſſeniis* tradiderunt.

A.M. 3347.

Inter Sabinos & Romanos ancipiti Marte pugnatur,

Virium novarum fiduciâ *Romanus* rex *Sabinis* indixit bellum, genti eâ tempeſtate viris armíſque ſecundùm *Etruſcos* opulentiſſimæ. Utrinque injuriæ factæ, ac res nequicquam repetitæ. Tandem ſigna collata ſunt, Martéque ancipiti pugnatum eſt diu, ſed cruento, donec arma diremit nox. Nec erat cur acies alterutra lætaretur. Cæſorum ſauciorúmque ingens numerus, quaſi tacitis quibuſdam induciis, in alterum annum victoriam diſtulit. Reducti domum utrinque mœſti laceríque exercitus, ad bellum viribus inſtauratis redituri novum. (*Dionyſ.* l. 3.)

A.M. 3348.

Sabinis tandem ſuperatis.

Auctis poſt annum viribus, *Romani Sabini*que in aciem denuo prodierunt. Ad urbem *Hereonem*, 107 ſtadiis à *Roma* diſſitam, par & virtus viſa, & cædes utrinque facta eſt; incertáque diu victoria, donec impetu *Romani* vehementiore hoſtium aciem ſub veſperam impulerunt ſimul ità & diſſipârunt, ità ad vallum fugientes ſunt perſecuti, ut nihil ad ſummam deſideraretur victoriam. Agros deinde *Tullus* impunè depopulatus, tertiò cum triumpho ingreſſus eſt urbem. Secuti mox ab *Sabinis* legati ſupplices de pace. Captivi *Romanis* profugíque redditi. Damna populationum ex *Romani* ſenatûs arbitrio compenſata. Ità pax *Sabinis* data, haud diutiùs duratura, quàm violandi opportunitas & aliqua victoriæ ſpes adeſſet.

A.M. 3349.

Leſches Poëta

Hoc tempore *Lesbius* Poëta *Leſches* parvam *Iliada* conſcripſit; quod Opus in aliquo apud Veteres erat pretio. Sed aliam ab ea quam *Homero* tribuit *Herodotus*.

3350.

Tertium Sabinorum cum Tullo prælium.

Inter *Latinos Romanóſ*que ſimultates jam ortæ magnas bellorum minas denunciabant. Exulceratis utrinque animis, (nam quæ *Romanus* poſtulabat victoris jure, negabant fortiter *Latini*,) ad arma rem ſpectare *Sabini* opinantes, opportunum ſibi putârunt impetum facere in *Romanos* alio bello implicatos; non obſtantibus diis, quibus pacem juraverant. Hunc in finem egerunt de fœdere cum *Latinis*, ut *Romanos* vicinis infeſtos omnibus communi exercitu oppugnarent. Minimè latebant hæc omnia *Tullum*. Inducias ergò pactus cum *Latinis*, cum exercitu majore quàm ſolebat prodit contra *Sabinos*. Ad Sylvam malitioſam atrox pugna erat. Sed ab equitibus ſubitò invectis turbati ſunt ordines *Sabinorum*: nec pugna deinde illis conſtare, nec fuga explicari ſine magna cæde potuit.

A.M. 3351.

Byzantium conditum.

§ 12. *Byzanta* quendam ferunt de loco urbi condendæ oraculum conſuluiſſe. Reſpondiſſe *Apollinem* affirmat *Strabo*, (l. 7.) *ut è regione Cæcorum urbem conderet. Cæcorum* nomine *Chalcedonenſes* denotavit, qui cùm priores eò appuliſſent, locum multò deteriorem occupârant. *Byzas* ergò ad *Thracium Boſphorum* in loco longè commodiſſimo *Byzantium* à ſe dictum ſtatuit; ubi modicum priùs oppidum *Lygos* ſteterat; (*Plin.* 4. 11.) ingens poſtea *Conſtantinopolis* eſt conſtructa, ad imperium totius orbis commodiſſimè ſita, ut magnus ille *Tamerlanes* exiſtimavit. *Caſſiodorus* hoc ait accidiſſe regnante *Romæ Tullo Hoſtilio*; *Euſebius* autem, *Olympiade* triceſimâ.

Cypſelus, mirè ab incunabulis ſervatus, Corinthiis imperat.

Summæ rerum apud *Corinthios* jam diu præerant *Bacchiadæ*, potentiámque ſuam conjugiis inter ſe mutuis confirmabant. Accidit uni eorum *Amphioni*, ut filia *Labda* naſceretur clauda, quam omnes ideo recuſabant *Bacchiadæ* uxorem. *Ectioni* igitur nupta eſt, viro quidem locupleti, ſed à *Cæneo* & *Lapithis* oriundo. Is, pro more ſeculi, *Pythiam* conſulit de liberis. Ferunt oraculum reſpondiſſe, *Labdam ſaxum grave parituram, quod Corinthiorum principes contereret, urbémque emendaret.* De reſponſo hoc facti certiores *Bacchiadæ*, diſſimulavêre ad tempus ſuſpicionem. Sed ut primùm natus eſt ex *Labda* genitus, decem è *Bacchiadis* miſſi ſunt, qui ex omnium decreto infantem interficerent. Et conventum eſt inter ipſos, ut qui primus puerum accepiſſet, humi allideret. Puerum rogantibus ut viderent, mater tradidit libentiſſimè, gratulatum ſibi veniſſe propinquos arbitrata. Et cui primò traditus eſt, contigit

git fortè ut infans arriserit; quo mollivit ferum animum in misericordiam, ut blandientem sibi occidere non sustineret. Alteri ergò tradidit, & ille alteri, donec in orbem iverat; matríque tandem est redditus. Egressi domo, ad ipsam januam incusare se mutuò quòd incolumem puerum dimisissent. Tandem omnibus visum est, ut omnes reversi manus ad cædem adhiberent. * *Labda* ad ostium colloquentes subaudiverat, puerúmque protinus abdidit in mensura frumentaria quæ Κυψέλη *Græcè* dicitur. Reversi ministri cædis & scrutati, cùm invenire puerum non possent, nè quid ob neglectum in se gravius statuatur, statuunt respondere, *fecisse se omnia quæ concilium iis mandaverat*. Servatus puer adolevit, dato *Cypseli* nomine à salutis instrumento. Maturâ ætate, magnísque opibus elatus, ex oraculi sententia (quod consuluerat) regnum *Corinthium* occupavit, *Bacchiadas* oppressit, alios pecuniâ, vitâ alios multavit, annísque triginta imperium tenuit, cui mox deinde *Corcyram* addidit. *Delphis* ædem dedicavit, quòd ab *Apolline* crederet se inhibitum nè vagiret, quo tempore à *Bacchiadis* ad necem quærebatur. (*Plut. Diocles, Herodot. Strabo, Pausanias* in *Cor. Polyænus* l. 5.) A.M. 3351.

Deioce defuncto *Medorum* rege, *Phraortes* filius imperavit ann. 22; cujus animo nimis magno impar erat imperium. Indè *Persiam* aliásque quasdam gentes *Asiaticas* victoriis suis regno *Medorum* addidit. A.M. 3352. *Phraortes Medorum imperium auget.*

a Devictis *Sabinis*, nunciatum est regi *Tullo* patribúsque *Romanis*, in monte *Albano* lapidibus pluisse. Quod cùm credi vix posset, missis ad id visendum prodigium, res pro vera comperta est. a 3353.

b Hoc anno ferunt *Lampsacum*, urbem ad *Hellespontum*, à *Phocensibus* fuisse conditam; *Selinunta Siculam* à *Megarensibus* anno proximo. Et *Milesii Borysthenem* in *Ponto* iisdem ferè temporibus condiderunt. b 3354.

Anaxidamo defuncto, *Spartano* rege, filius ejus *Archidamus*, *Eurypontidarum* 13. annos 20 dominatus est. 3358.

Regnis *Assyriaco Babyloniòque* simul imperat (patre mortuo) *Chinaladannus*, quem *Alexander Polybistor Saracum* videtur appellare. Regnavit ille ann. 22. 3359.

§ 13. Anno post *Albam* deletam 15. *Romani Latinas* colonias jubent, ut principatum quem *Albæ* metropoli detulerunt, *Romæ* jam victrici exhiberent. Ab omnibus *Latinis* decretum est, non concedere *Romanis* principatum. Indè bellum quoddam civile inter gentes cognatas ortum est. Neque tamen præliis, sed rapinis, maximè sub messem, res est gesta per quinquennium. Unam solummodo *Medulliam* obsidione circumdedit, persuasitque rex *Tullus* ad officium ut rediret, novísque rebus deinceps abstineret. (*Dionys.* l. 3.) *Romani Latinique sibi mutuò infensi.*

Mortuo *Anaxandro*, *Euryerates* alter, *Agidarum* 13. regnavit apud *Spartanos* ann. 40. A.M. 3360.

Pisander, Poëta *Rhodius*, hâc ætate scripsisse dicitur *Herculis* Labores aliáque carmine prorsus eleganti; de quibus ità *Macrobius*: *Pisander*, inquit, *à nuptiis Jovis & Junonis incipiens, universas historias ad ipsius usque ætatem in unam seriem coactas redegit, unúmque corpus effecit, (quomodo in suis Metamorphoseωn libris Ovidius;) in quo Opere, præter cæteras historias, Interitus quoque Trojæ relatus est, quem Maro interpretando fabricatus est sibi Iliacæ urbis ruinam.* Ferunt atræ bilis vesaniâ eousque *Pisandrum* correptum esse, ut continuè sibi timeret, nè suæ ipsius umbræ occurreret: animâ enim se vivens privatum censuit. *Pisander, Poëta elegans, vivens se putavit mortuum.*

Post *Argeüm Philippus* regno præfuit *Macedonico* ann. 38. A.M. 3361.

§ 14. Mortuus est tandem qui diutissimè regnavit *Manasses Judæus*, post annos imperii 55; impietatis idem & resipiscentiæ specimen longè illustrissimum. In horto regio sepultus est, non in majorum monumentis: sive quòd sepulchris regum sese indignum autumavit, qui fuisset in Deum tam nefarius; sive quòd novum sibi splendidiúsque monumentum in hortis suis condiderat. *Amon* deinde filius, 22 annorum juvenis, impiè regnavit, ac propterea brevissimè. Prima & pessima patris sui tempora imitatus est, *Manassis* impietatem secutus, non & pœnitentiam. Quare post unum alterúmque annum suis à servis per proditionem è medio tollitur. 3364. *Manassi in Judæa filius Amon succedit, patre pejor.*

Domini sui, quantumvis impii, necem inultam non tulerunt servi nequam, eam filio resipiscentiam quam pater egerat præripientes. Ipsi ergò qui regem suum ceciderant ab irato mox populo cæsi sunt. Filiúsque *Josias*, puer adhuc octennis, præfectus regno *Judaico*, annos illud 31, bonorum optimus ultimúsque, summa cum laude administravit. 3366. *illi mox Josias, bonorum ultimus.*

§ 15. Per

A.M. 3366.

Tullo fulmine conflagranti Ancus Martius succedit;

§ 15. Per hos annos pestilentiâ laboratum est *Romæ*. Nulla tamen ab armis dabatur quies. Salubriora enim rex credidit militiæ quàm domi corpora juvenum futura; donec ipse quoque morbo est implicitus longinquo. Tunc, qui nihil antè ratus esset minùs regium quàm rebus sacris vacare, repentè omnibus obnoxius magnis parvísque superstitionibus, iis totum se dedidit, iísque populum etiam implevit. Fulmine tandem ictus unà cum regia conflagravit. *(Liv. 1.)* Patria quædam sacra neglecta, prælatáque à *Tullo* aliena, causatur *Dionysius*, (l. 3.) Hæc in vulgum fama valuit. *Anci* verò *Martii* sublatum insidiis, credere magis prudentiores. *Numæ* quippe nepos, se privatum latitare, regni hæreditate in *Tulli* filios derivatâ, indignatus, patrem filiósque uno ictu trucidavit die quodam fulminibus procellisque horrido, regiámque incendit cum familia; ut à se tam atrox crimen in deos ipsos averteret. *Tulli* audacia celebratur in bellis suscipiendis, in gerendis fortitudo, in declinandis etiam prudentia, nisi multò præstantiorem se hostibus cognovisset.

Ancus Martius à populo (autore verò senatu) creatus rex, avitæ gloriæ memor, ubi primùm regnare cœpit, ratus longè antiquissimum sacra publica celebrare ut erant à *Numa* instituta, omnia ea ex Commentariis in Album regis relata pontificem jubet maximum in cœtu publico proponere. Indè & civibus, otii cupidis, & finitimis civitatibus facta spes in avi mores & instituta regem abiturum.

A.M. 3371.

bellúmque Latinis injuriis infert.

Ab his principiis ominantes *Latini*, animos sustulerunt, & in agrum *Romanum* cùm fecissent incursiones, repetentibus res *Romanis* superbè reddunt responsum; desidem regem *Romanum* inter aras & sacella acturum esse regnum rati. Medium in *Anco* ingenium erat, & *Numæ* memor & *Romuli*. Rebus ergò repetitis, bellóque ritè indicto, *Ancus* cum exercitu conscripto novo profectus, urbem *Latinam Politorium* vi cepit. Secutúsque morem priorum regum, *Romam* traduxit multitudinem, ut rem *Romanam* adaugeret. Et cùm circa palatium sedem veteres *Romani*, *Sabini* arcem & Capitolium, montem *Cælium Albani* implêssent; novæ jam multitudini *Aventinum* dedit, quibus parvo post tempore & alios addidit.

A.M. 3372.

Politorium hoc anno, quod priore ceperant, rursus bello repetitum à *Romanis*, quod vacuum occupaverant *Latini* prisci. Eâque causa regi *Anco* fuit urbis diruendæ, nè semper hostium foret receptaculum. Eadem sors & *Fidenis* post annos aliquot contingebat.

A.M. 3373.

Medulliam Romanorum coloniam in suarum urbium medio non tulerunt *Latini*. Obsessam ergò ceperunt vi. *Martius* interea *Romanus Tellenem* urbem *Latinorum*, profligato quod *Latini* submiserant auxilio, expugnavit, civésque *Romam* transferens distribuit in curias.

A.M. 3374.

Disputatur de reditu Judæorum, déque aliis quæ in Judithæ Libro narrantur.

§ 16. *Phraortes Mediæ Persarúmque* rex, cùm multas *Asiæ* regiones subegisset, *Assyrios* tandem & *Niniven* aggressus est. Verùm indè repulsum inquit *Herodotus* cum magna exercitûs sui parte interiisse. Reditus ille populi *Judithæ* cap. 4. 3. non *Manassis* ex *Babylone*, (ut Rabbi *Kimchi* vult,) sed *Judæorum* omnium significat, ut contra *Bellarminum Torniellus* (A. M. 3353. ex capite hujus Libri 5. v. 18, 19.) perspicuè probat. Tum verò *Mediæ Persarúmque* reges rerum in Oriente potiebantur, nunquam ab *Assyriis* victi. In hoc tamen *Judithæ* Libro (cap. 1. v. 7.) *Assyrius Persas* eodem habet loco quo *Cilices* & *Syros*, ab iisque copias poscit tanquam à subditis auxiliares; quod *Persis* dominantibus post *Cyrum* ad *Alexandrum* usque *Macedonem* potuisse fieri, quis credat? At neque par fuit, si quis imperabat in *Judæa* rex, Pontificem *Joachimum* præcipere, ut aditus terræ obsiderentur; quod capite 4. tamen fit, v. 6. Ergò post reditum *Judæorum* ex *Babylone* gesta, si unquam quidem hæc gesta sunt. *Torniellus*, cùm post reditum populi non minùs difficilem hanc rem cerneret & impeditam, quàm si antea statueretur, è cerebro suo fabulam commentus est, de præfecto *Ninives*, (quam jampridem diruerat *Astyages*.) Is à *Xerxe* in *Græcia* victo deficiens, sibíque arrogans imperium, *Mediæ* præfectum subegit, & reliqua omnia præstitit quæ in *Judithæ* Libro narrantur de *Nabuchodonosoro*. Operæne pretium fuerit commenta refellere, nullâ Veterum nixa autoritate? Nam eo tempore *Persarum* res *Græci* diligentissimè observabant, & scriptis exsecuti sunt. De hoc tamen rebelle *Ninivita* nullum uspiam verbum fit. Roges fortasse quid à me igitur hac in re statuatur. Video enim ego, præter ea quæ dixi ænigmata, sive ante captivitatem statuas, sive post reditum, inexplicabilia, indissolubilia, video, inquam, ibidem multa, locorum præcipuè, esse nomina, quæ ficta prorsus videantur, adeò in veterum Geographorum chartis librísque & Literis Sacris nuspiam terrarum inveniuntur. Qui campi *Ragau* sint, qui filii *Chelod*, qui

campi

campi *Eſdraelom*, quæve urbs *Chelus*, (cap. 1.) quis docuerit? De regione *Bellileth*, gente *Phud*, filiis *Raſſes*, fluvio *Mochmur* aut *Arbonai*, finibus *Japhethi*, *Ocina*, aut *Jemnaan*, quis Veterum meminit? (cap. 2.) De anguſtiis *Judaeæ*, *Belmen*, *Chobs*, *Eſora*, & *Betomeſtham*, quis antehac legit, audivitve poſt? (cap. 4.) *Belmaim*, *Ciamon*, *Ecebel*, *Chuſi*, (cap. 7.) *Balamo*, (cap. 8.) *Bebai* & *Chobai*, (cap. 15.) ubi gentium quis reperiat? De *Titanibus* quid dicam & Gigantibus, *Græculorum* Poëtarum figmentis, quos in Cantico ſuo (cap. 16.) memorat *Juditha*? ut vix *Judaicum* hic Liber autorem, nedum propheticum, ſapere videatur. Ego igitur hanc rem quam expedire non poſſum, poëmati ſimiliorem quàm geſtæ rei, in medio relinquam, & ſuam cuique liberam fidem. Qui Divinam huic Libro aſſerunt autoritatem, ut hi nodi ſolvendi ſint ipſi viderint. *Phraorte* ſublato, filius ei ſucceſſit *Cyaxares*, *Medorum Perſarúm*que rex ann. 40.

A. M. 3374.

Cyaxares Medus, bellicoſus vir, militarem diſciplinam in regno ſuo primus dicitur inſtituiſſe, & in turmas exercitum decuriâſſe, cùm promiſcua priùs eſſent & confuſa omnia. Magnam *Aſiæ* partem cùm ſubegiſſet, auctis copiis divertit in *Aſſyriam*, urbem ipſam obſidione cinxit *Niniven*. Interea *Scythis* in ipſam *Mediam* penetrantibus, ad ſua propugnanda revocatus domum *Cyaxares*, uno à *Scythis* fuſus prælio imperium perdidit; *Scythæ*que in *Aſia* per annos 28 dominati ſunt. In *Ægyptum* profecturos *Pſammitichus* precibus muneribúſque avertit *Scythas*. Quorum aliqui, reverſuri, *Veneris* templum antiquiſſimum perhibentur ſpoliaſſe. Indè morbus fœmineus (ſi qua fides *Herodoto*) tum ipſos prædones, tum eorum poſteros infeſtavit.

A. M. 3375.

Cyaxare Phraorta ſuccedente, Scythæ in Aſia dominantur.

§ 17. *Fidenates Romanorum* coloni ad quintum ab urbe lapidem, longiùs aberant animis, quàm erant loco propinqui. De nova jam defectione cogitant. Et cœpêre pauci ex agris *Romanorum* prædas agere. Quorum conatibus rex *Ancus* ut maturè occurreret, propè iis aderat inopinantibus cum exercitu. Conſcii diſſimulare omnia, miraríque videbantur, quonam ſuo merito copias armatas muris ſuis admoveret *Romanus* rex. Hic prædas è ſuis agris abactas cauſatur. Illi paucorum culpam à publico removendam arguunt; & ſe, modò ſpatium detur, autores injuriæ dedituros ad pœnam. Spatium datur, quo tamen illi ad arma expedienda ſocióſque advocandos abuſi ſunt. Animadvertit *Romanus* malâ fide rem agi. Cuniculos agit clàm, qui à caſtris ſuis in urbem ducerent. His perfectis, ab averſa urbis parte minatur impetum, ſcalas adhibet machináſque. Dum cives ab ea parte totis viribus vim arcebant, milites ab altera cuniculis apertis ingreſſi urbem, obvios quoſque proſternunt, portámque ſuis patefaciunt; cædibus ſæviunt in repugnantes. Ubi ſe cives dedidêre, capita rebellionis, virgis primò cæſa, ſunt amputata. Præda totius urbis conceſſa militi. Relicto præſidio, in *Sabinos* exercitus, injuriis pariter laceſſentes, traductus eſt. Aggreſſus caſtra, primo cepit impetu. Prædabundi, ubi ſenſerunt & caſtra teneri ab hoſtium peditatu, indè ad ſylvas montéſque citato curſu avolârunt. Sed perſecuti ſunt equites *Romani*, maximáque intercepta fugientium pars interiit. Hinc demiſêre *Sabini* animos, & miſſi protinus *Romam* legati de pace; quæ eò libentiùs à *Romanis* conceſſa, quia bellum cum *Latinis* dubium adhuc reſtabat.

Fidenates & Sabinos Ancus ſubjugat rebellantes.

Priſci *Latini* populo novo *Romanorum* principatum concedere, rem putabant indigniſſimam. Bellum igitur animosè unitis viribus gerebant. Et bis hoc anno acie inſtructâ dimicatum eſt; æquis primo die viribus: poſtero victos *Latinos* fugatóſque ad caſtra *Romani* perſecuti ſunt. Deinde præliis abſtinuêre: ſolis incurſionibus bellatum eſt, ubi plerumque *Romani* ſuperiores. Tum demum & *Medulliam*, pulſo *Latinorum* præſidio, *Romani* recuperârunt, ſuóque muniverunt. (*Dionyſ. Halic.* l. 3.)

A. M. 3376.

Latinos æmulos etiam repellit.

Hujus ætatis erat Poëta *Steſichorus*, tota in *Græcia* (ut habet *Cicero* in *Verrem* 4.) ſummo propter ingenium & nomine & honore. Nomen proprium illi *Tiſias*. Sed quia chorum primus inſtituit qui ad citharæ cantum ſaltaret, *Steſichorum* vocavêre. Poëta Lyricus & Epicus, ut in *Flavii Quintiliani* cenſura eſt. *Heſiodi* fuiſſe filium *Philochorus* prodidit ex *Clymene*. Alii *Euphorbo* natum, *Euphemo Stephanus* & *Plato* ſcribunt. Patriâ fuiſſe *Himeræum Phalaris* docet in Epiſtolis. Alii ex *Palantio Arcadia Catanam* aiunt profugiſſe in *Sicilia*. Mira magis quàm credibilia de *Steſichoro* narrantur. Primum, in ejus infantis ore luſciniam ceciniſſe, prævium ſuavitatis indè futuræ argumentum. Alterum, eum fuiſſe captum oculis poſtquam in *Helenam*, quaſi facem *Trojani* belli, carmen acerbius ceciniſſet; neque ante iiſdem uſum, quàm in ſomnis monitus ceciniſſet palinodiam. Ferunt eum aliquando, perſuaſurum *Himerenſibus*, nè *Phalaridi*, quem delegerant imperatorem, ſatellites armatos ad cuſtodiam corporis concederent, eâ uſum fabulâ quam *Horatius* tradit Epiſt. 1. 10.

A. M. 3377.

De Poëta *Steſichoro* narrantur mira:

A. M. 3377.

l. 10. Contigit eum postea in *Phalaridis* venire potestatem, *Conone* quodam comite. Et comitem *Phalaris* interfecit. *Stesichorum* verò, ingenii reverentiâ, suis civibus incolumem reddidit; in eo unico non tyrannus. Filias habuit Poëticæ Musicæque peritissimas; quas *Phalaris* de morte patris consolari epistolâ dignatus est.

Vel de Mimnermo quod non vulgare.

Mimnermum quoque *Colophonium*, vel *Smyrnæum*, elegiarum scriptorem & tibicinem, ait *Strabo*, (l. 14.) in eadem *Olympiade* 37. statuit *Suidas*; vocatúmque dicit *Ligyastadem*, à cantu suavi & arguto. Amoribus deditum, ut reliquos ferè omnes *Græcorum* Poëtas, ex eo constat quod habet *Horatius*, (Epist. 1. 6.)

—— Mimnermus uti censet, sine amore jocisque
Nil est jucundum ——————

Homines profani terrena tantùm sapiunt.

Josiæ zelus religiosus.

§ 18. *Josias*, ubi regni octavum apud *Judæos*, decimum sextum ætatis annum attigit, maximo Religionis studio tenebatur, sanctissiméque *Jehovam Davidis* Deum exemplo *Davidis* coluit. Duodecimum verò regni annum assecutus, sacro quodam ardore ad perpurgandam instaurandámque Religionem concitatus est. Aræ *Baalimorum* dirutæ sunt & simulacra, ipso rege inspectante, nè quid gratiæ daretur; luci omnes succisi; statuæ sculptiles fractæ fusiléque, & omnes in pulverem comminutæ. Pulverem super eorum tumulos qui coluerant spargi voluit: sacerdotum verò ipsorum ossa qui fuerant operati erui jussit, & super eadem altaria concremari. Eodem zelo apud *Manassidas* qui supererant, *Ephraimitas* & *Simeonidas*, usque ad tribum *Naphtali*, & aras idolorum demolitus est, & simulacra lucósque sustulit.

A. M. 3378.

§ 19. *Agasicles*, *Eurypontidarum* decimus-quartus, post patrem *Archidamum Spartæ* imperavit annis circiter viginti. Horum tempora pace perpetuâ floruerunt; post *Messeniam* devoratam, satiatâ saltem ad tempus ambitionis *Spartanæ* fame.

Agasicle regnante pacem colunt *Spartani*.

a 3379.

[a] Dum *Romani* cum *Sabinis Latinísque* confligebantur, *Veientes*, auxilia *Fidenatium* habituri, se ad bellum comparabant. Sed eorum perfidiam *Ancus Martius* præoccupavit. Suis enim sociorúmque instructus copiis, *Veientium* agros longè latéque est populatus. Mox *Veientes* etiam castra trans *Tiberim* posuerunt. *Martius* ad *Fidenas* metatus est; nec lacessere castra destitit, donec ad pugnam elicuisset, magnóque superâsset prælio. Induciæ *Veientibus* datæ sunt; *Martiúsque* triumphans *Romam* rediit.

Veientes non semel à *Romanis* funduntur.

[b] *Veientes* se vinci indignissimè ferentes, ruptis repagulis induciarum, denuo prodeunt signis explicatis. *Romani* occurrunt; & majoribus utrinque copiis acre prælium committitur. *Veientes* iterum vincuntur, & *Sylva Mæsiâ* multati sunt. *Tarquinius* magister equitum egregiam hac in pugna operam præstitit. Eum igitur rex

b 3380.

Ancus in patricios advenam atque senatum cooptavit. Proprium erat ei *Lucumo* nomen, *Demarati Corinthii* filio, qui domo profugus ob *Cypseli* tyrannidem, (erat enim ex gente *Bacchiadarum*,) *Tarquiniis* in *Hetruria* consedit. Ibi patre mortuo, *Lucumoni* ejus hæredi cùm divitiæ jam animos facerent, auxit ducta in matrimonium *Tanaquil*, summo loco nata, & quæ iis in quibus nata erat humiliora haud facilè sineret. Oblitáque ingenitæ erga patriam charitatis, dummodo virum videret honoratum, migrandi ab *Tarquiniis* consilium cepit. *Roma* est ad id potissimum visa. ubi omnis repentina in novo populo, & ex virtute nobilitas sit, futurum locum forti ac strenuo viro. Sublatis itaque rebus commigrant *Romam*, turbámque secum haud exiguam amicorum & clientum trahunt. Ad *Janiculum* cùm ventum esset, *Lucumoni* carpento sedenti cum uxore aquila pileum leniter aufert, supérque carpentum magno cum clangore volitans, rursus, velut divinitus missa, capiti aptè reponit: indè sublimis abiit. Accepit id augurium læta *Tanaquil*, perita (ut vulgò *Hetrusci*) prodigiorum cœlestium mulier. Excelsa virum complexa sperare jubet. Urbem spe pleni ingressi sunt, ibíque domicilio pro *Lucumone* comparato, *L. Tarquinium Romano* more nomen atque cognomen edidêre. *Romanis* eum conspicuum & novitas, & divitiæ, benignum alloquium, & comitas invitandi, beneficiísque quos poterat sibi conciliandi, faciebant, donec in regiam de eo fama perlata est. Mox regi innotuit, civitate unà cum suis agróque donatus. Denique, tam dextrè officia obiit, ut publicis privatísque consiliis bello domíque interesset; & per omnia expertus, tandem regis testamento etiam liberis regiis tutor fieret.

Tarquinius advena quibus artibus *Romanus* fieret.

A. M. 338.

Hoc tempore *Sinope* in *Ponto* à *Milesiis*, & *Lipara* in maxima *Æolisrum* insula à *Cnidiis*, conduntur. Nec multò seriùs *Milesii* in *Ægypto* urbem *Naucratin* condiderunt. (*Strabo* 17.) Quod *Atheniensibus Eusebius* tribuit.

§ 20. *Cyp-*

§. 20. *Cypselo Corinthiorum* tyranno sine cæde defuncto, filius *Periander* arripuit sibi imperium, tenuitque annos 40. Ejus initia fuerunt læta, donec asperitatem didicit aliunde. Cum *Thrasybulo* scilicet versatus, indè patre crudelior factus est, tyrannúmque se præbuit. Sciscitanti *Periandro* per nuncium, quomodo, rebus suis in tuto constitutis, optimè civitatem gubernaret, respondit nihil *Thrasybulus*, (*Milesiorum* tyrannus;) sed foras in agrum segete satum cum nuncio ambulans, spicas ut quæque altissima erat detruncavit. *Periander* odoratus quid sibi vellet *Thrasybulus*, eminentissimos quosque civium tollendos esse censuit, qui in maxima erant apud populum gratia. Extiat apud *Laertium* (in Vita *Periandri*) Epistola *Thrasybuli*, quâ in agro gestûs sui consilium exponit. Cum matre sua *Cratê* clàm congredi solebat, libidine in filium exæstuante. Tandem deprehensus, ubi vulgò jactatam cognovit rem, eò graviùs *Periander* in populum sævit. Uxorem *Lysidem*, (ipse *Melissam* appellavit,) accensus irâ, prægnantem calcibus interemit, & cum mortua congressus est. Pellices calumniis in conjugem incitarant, quas tamen postea flammis tradidit. Hunc è Septem quos habuit *Græcia* eodem tempore Sapientibus, asserit *Aristoteles* fuisse unum; *Plato* negat, & *Mysonem Chenensem* ejus loco numerat. Suppuduit forsan, hominem tam nefarium inter paucos *Græcorum* Sapientes numerare. Nec revera fuit. Sed habitum fuisse, & à Scriptoribus plerisque in Sapientum numero censeri, vix est ut negem. Et argumento sunt ea quæ illi tribuuntur apud *Laertium* Apophthegmata. *In rebus secundis moderatio, in adversis prudentia requiritur. Amicis faustis infaustisque eundem te præbe. Quicquid promisisti præsta. Non peccantes modò, sed & peccaturos coërce pœnâ. Eos qui tutò regnare volunt, benevolentiâ stipari, non armis, oportere.* (Eum tamen primum ferunt circumseptum armis prodiisse.) Filios ejus duos, *Cypselum* hebetiorem, & *Lycophronem* satis prudentem, *Procles* aliquando, maternus avus, invitatos *Epidaurum*, ità monuit; *Novistisne*, inquit, *pueri, quis matrem vestram interemerit?* Minimè *Cypselus* animadvertit avi dictum, quippe cui acumen deerat. At *Lycophron* penitùs imbibit. Tantóque deinde odio patrem habuit ob matris necem, ut nec eum affari unquam postea, nec postea alloquenti respondere, dignaretur. In hoc proposito perseverans à patre *Periandro* ejectus est, mortem omnibus interminante, qui ejectum à se filium vel tecto reciperent, vel alloquio dignarentur. In porticum se recipiens *Lycophron*, ibi deambulando famem obsonabatur, quam nulla erat levandi spes. Ibi quarto die illuvie & inediâ enectum penè reperit crudelis pater, nec potuit non misereri, *Atque in rege tamen pater est*, monétque multis, & conatur emollire obduratum filii animum, revocaréque ad obsequium. At ille

A. M. 3381.

Periander Corinthiacus quomodo ex mitis crudelis factus sit:

perperàm numeratus inter Græcorum Sapientes:

ob necem uxoris odio habitus à filio suo Lycophrone.

> *Non magis incepto vultum sermone movetur,*
> *Quàm si dura silex, aut stet Marpessia cautes.*

Periander ergò abdicavit, & in *Corcyram* (sibi subditam) relegavit filium usque adeò pervicacem. Ubi tandem consenuisset, imparémque se sentiret negotiis regni obeundis, *Corcyram* misit, qui *Lycophronem* ad imperium accerseret administrandum. (Nam in filio majore ingenium erat tanto onere imbecillius.) At *Lycophron* nuncium nè verbo quidem dignatus est. Sororem ergò misit pater, cui sperabat auscultaturum. Cui, omnia cùm dixisset, respondit frater hoc unum, *Corinthum neutiquam se rediturum quamdiu pater ibi viveret.* Hoc ipsum arripuit indulgens jam pater, nè tyrannis amitteretur. Denunciavitque per caduceatorem, *Corcyram se venturum, modò filius Corinthi tyrannidem susciperet.* Ità conventum est, & utrinque discessus parabatur. At nè vultum *Periandri* aspicerent insulares, è medio filium sustulerunt, cujus solius gratiâ ad se pater venturus erat. Pater verò, ut filii necem ulcisceretur, trecentos primorum *Corcyræorum* liberos abstulit, quos ad *Halyatten Sardes* mitteret castrandos. Octogenarius jam ferè, nec ad res gerendas habilis, rerúmque pertæsus humanarum, mortem erat libenter amplexurus. Quot autem juvenes interfecerit, nè violaretur sepulchrum, & mortui sui cadaver, apud *Laertium* videre est. Quem omnes metuunt, metuit omnes, sibique vel mortuo ab iis timet, eum qui timuerant vivum.

Defuncto *Chinaladanno*, *Nabopollasar* (*Nabulassarum* vocat ex *Beroso Josephus*) *Babylonis* atque *Chaldææ* imperavit annis 21. Ex *Alexandro Polyhistore* colligitur apud *Cedrenum*, *Nabopolassarum* à *Chinaladanno* exercitui præfectum defecisse, societatémque inisse cum *Medis*: *Astyagem*, *Cyaxeris* filium, a patre *Mediæ* satrapam fuisse constitutum; filiam verò suam *Nabuchodonosoro Nabopolasaris* filio sponsam tradidisse:

Nabopollasar imperat Babylonis atque Chaldæis.

A.M. 3381. didiſſe: eâ conjunctos affinitate, viribus unitis *Niniven* oppugnâſſe, cepiſſe, diruiſſe. Idem in fine Libri *Tobit* ſignificari volunt, ubi *Niniven* evertiſſe *Nabuchodonoſorum* & *Aſſuerum* ſcribitur. Sed bac in re dubia quædam occurrunt, quæ haud facilè poſſunt explicari. 1. An hæc fieri potuerint à *Medu*, Interea dominantibus in *Media Scythis*. 2. An credibile ſit, *Aſtyagi* filiam hoc tempore ſuiſſe nubilem, cui poſt annos ferè 26 uxor data eſt *Halyattis* filia, ad pacem cum *Lydu* conciliandam.

A.M. 3382. *Volſcos Romani ſuperant & Sabinos.*

Latii populus erant *Volſci*; *Volſcorum* urbs primaria *Velitræ*. Ab his injuriæ ac rapinæ ad arma *Romanos* provocârunt. *Martius* ergò cum exercitu urbem premit. Prodierunt mox majores natu ſupplices; &, polliciti ad pœnam ſe ſontes tradituros, hoſtium minas pacaverunt. Indè pax & amicitia inter gentes contracta eſt. Poſt unum alterúmve annum, è gente *Sabinorum* aliqui, non experti *Romanorum* vires, ad arma quietos irritavêre. Invidia illis pro Injuria fuit, ex re *Romana* creſcente nimiúm. In procinctu ſtabat *Martius* ad omnem ſuorum querelam intentus. Properè contra *Sabinos* adfuit cum auxiliis, eóſque poſt impetum primum profligavit; caſtra cepit, rebus quibuſque optimis referta.

Arion inter delphinas, avaris nautis humaniores.

Arion hâc ætate cantu & citharâ magnas opes collegiſſet; quæ in cauſa illi erant, quòd à nautis prædæ avidis in mare projiceretur, *Tarento* rediturus in patriam ſuam *Corinthum*, ubi bene ſuit apud *Periandrum*. Exceptus in tergum à delphine, & ad *Tænarum Laconiæ* depoſitus in littore, quàm potuit celerrimè *Corinthum* feſtinavit, ut nautas eò redeuntes præverteret. Ubi rem regi expoſuiſſet, nautas ad ſe jubet *Periander* advocari ut primùm reduces. De *Arione* rogat, hominémne vidiſſent in *Italia*. Vidiſſe aiebant, & ſoſpitem fortunatúmque *Tarenti* reliquiſſe. Dum in hoc multi ſunt ut omnem avertant ſuſpicionem, *Arion* Ipſe, qui hactenus latuerat poſt aulæa, citharam pulſans in medium prodit eodem habitu ornatiſſimo quo deſilierat in mare. Quàm primùm nautæ *Arionem*, ejúſve ſpectrum, conſpexêre, horrore confuſi confeſſique ſunt facinus quod patrârant. Pœnâ pro merito ſontes affecti; & chari deinde diis Muſici habebantur, *Baccho* inprimis. Dithyramborum fuiſſe autor primus dicitur *Arion*.

A.M. 3383. *Epidamnus* à *Corcyræis*, duce *Phalio Corinthio*, in ora *Illyrici* conſtructa eſt; quæ, à peninſula cui impoſita eſt, *Dyrrhachium* quoque dicta, ut ait *Strabo*, (l.7.)

Poſt *Ardyn* in *Lydia* regnavit *Sadyattes* ann. 12, nullâ re memorabili geſtâ.

A.M. 3384. *Jehovæ minæ in Judæos per Huldam Prophetidem.*

§ 21. Decimum jam & octavum *Joſias* in *Judea* regnabat annum, cùm ædificiis Templi reparandis, quæ regum priorum injuriâ incuriâve aut collapſa reperit, aut ruinoſa, magno ſtudio Incubuit. Id hactenus fieri fortaſſe non potuit, quòd pecunia deeſſet. Pecuniam verò colligebant viritim janitores Templi, atque in Templo reponebant, donec operi ſumma reſponderet & ſufficeret. Eo, inquam, modo colligebant quo rex *Joaſhus* ante annos ferè 240 inſtituerat. (2 *Chron.* 24. 8, 9.) Contribuentibus etiam *Iſraelitis* quotquot ſupererant, non *Judæis* modò & *Benjaminitis*. Miſſi ergò à rege ſunt *Shaphanus* cancellarius, & *Maaſia* præfectus urbis, cum *Joa* ſcriba, ad *Hilkiam* Pontificem, qui mandarent, ut operum ſacrorum præfectis pecunia ſacra traderetur; ii verò ut eam fabrorum lapidariorum lignariorúmque fidei crederent, ad emenda ſaxa lignáque, & alia quæcunque opus videbantur, ità ut nulla ab iis ratio allocatæ pecuniæ exigeretur, viris quippe probis integriſque. Dum ex Templo pecuniam repetebat *Hilkia*, librum fortè Legis reperit *Moſaicum* & authenticum, ſed unicum ferè jam, quem prope Arcam Dei *Moſes* repoſuerat; ſacerdotum verò aliquis occultârat, nè regum aliquis impiorum flammis daret. Eum Pontifex *Shaphano*, *Shaphanus* regi tradidit, juſſúſque partem aliquam prælegit. Incidiſſe credibile eſt, Deo id agente, in *Deuteronomii* caput 28. verſ. 15, &c. ubi minas & mala cùm audiviſſet rex quæ populo contumaci regibúſque à Deo denunciabantur, cúmque à majoribus ſciret ſuis quanta contra hanc Legem Dei perpetrata fuiſſent ſcelera, dolore maximo perculſus veſtes laceravit, *Hilkiam* Pontificem *Shaphanúm*que & alios viros honoratos ad *Huldam* Prophetidem *Shallumi* conjugem delegavit, ut ex ea voluntatem *Jehovæ* cognoſcerent de ſe populóque ſuo, majorum ſuorum impietatis vel adhuc reo. In collegio prope Templum degebat *Hulda*, hoc eſt, in doctorum quorundam hominum ad ſacra tractanda convenientium conſortio. Quærentibúſque reſpondit; "*Sic ait Dominus, Ecce locum ego hunc & incolas malis* graviſſimis *affligam*; iis ipſis "*quæ in* Legis *libro rex legit: eò quòd* Deum *me* ſuum *deſeruerint, alieniſque numini*"*bus adoleverint thus*; ſimulacris, *manuum ſuarum operibus, iram meam provocantes.* "*Iracundia igitur mea flagrabit, neque ſedabitur extinguetúrve* priùs, quàm concrema-

"verit

"verit hunc locum, & in cineres redegerit. *Regi verò Judæorum, qui* huc *vos ad* "*scitandum* oraculum *Dei delegavit, hæc vult Deus responderi*, certò pessundatura " populum hunc mala quæ dixi omnia. Tu verò ipse, *quoniam animo humili* & con-"trito, *laceratisque vestibus, gemens lacrymânsque* populi tui peccata venturásque ca-" lamitates lugere visus es, meásque minas exhorrescere, hactenus placavisti me. E-" ripiam *ego te*, priùs quàm evenerint, ab his *malis quæ sunt futura*, *nè* sentias ea aut "*cernas* quæ à filiis nepotibúsque unà cum *hac urbe*, sentina scelerum, sunt perfe-" renda. Hæc Vates à Deo nunciis, hæc nuncii ad regem à Vate retulerunt. Pius rex, ut iram Dei, si posset fieri, à suis averteret, populi principes *Judaici* atque civium primores in aulam accivit, comitésque ad Templum habuit. Secuti sunt cives *Hierosolymitani*, populúsque universus, cum sacerdotibus atque *Levitis*. Stetit rex ad columnam suam. Leges Divini Fœderis è libro *Mosis*, omni cœtu audiente, prælectæ sunt. Deinde juratum est, à rege inprimis, à populo mox & civibus universis, fœdera Dei & mandata se religiosissimè observaturos. Perfecitque rex optimus autoritate suâ, ut omnes nominis *Israelitici* majorum suorum Deo *Jehovæ* obsequerentur, neque ab hoc fœdere in quod juraverant, vivente unquam se, *Judæi* deficerent aut *Israëlitæ*. (*2 Chron.* 34.) Fœdere sancito, reliqua puræ Religionis inquinamenta sustulit. Pontifici & sacerdotibus janitoribúsque imperavit, vasa ut omnia *Baali* dedicata, & lucis, astrorúmque diis, in campos producerent ad fluvium *Cidronem*; illic ut comburerentur, & comminuerentur in pulverem; pulvis *Bethelem* transportaretur. Sustulit etiam sacerdotes qui à regibus *Judææ* sunt constituti, ut in lucis urbium *Judææ* operarentur, ac prope *Hierosolymas*; ipsásque profanavit ac diruit Excelsa; necnon *Baalis* astrorúmque sacrificulos abdicavit. Neque tamen Excelsorum sacerdotes, quanquam *Aaronici*, ad aram & sacra in Templo *Hierosolymis* recepti sunt. Pane tantùm azymo eos & alimentis sacerdotalibus, nè perirent fame, dignatus est. Luci quoque simulacrum ex Templo (*2 Reg.* 23. 6.) rex pius sustulit, combustúmque in valle *Cidronis*, & in cineres redactum, super tumulos eorùm qui coluerant dissipavit. Porrò *Sodomitarum* domos intra Templi ambitum, ubi lucorum simulacris aulæa nebant mulierculæ, demolitus est. *Tophetum* præterea in valle *Ben-hinnoma* profanavit, nè comburerent *Molecho* liberos. Equos à regibus Soli dedicatos in ipso Templi aditu sustulit, currúsque flammis tradidit absumendos. Quin & aras in fastigio istius ædificii quod *Achazi cubiculum* vocabatur positas, & quas in atrio Templi statuerat *Manasses*, omnes in pulverem contrivit, atque in *Cidronem* abjecit fluvium. Item Excelsa *Hierosolymis* propinqua, & colli à dextris, qui *Olivetorum* postea dictus est mons, à *Salomone Ashtorethi Sidoniorum* dedicata, & *Chemosho Moabitarum*, *Milcomóque Ammonitarum* exsecrando numini, profanavit ossibus hominum mortuorum, simulacra confregit, lucósque penitùs succidit. Deinde se *Bethelem* contulit, arámque diruit *Jeroboami*, quod ante annos 350 prædictum erat, Excelsum succendit, atque in pulverem comminuit, ut & lucos concremavit. Ossa priùs mortuorum, è sepulchris eruta, in ara quasi victimas comburi voluit; (sicut vaticinatus erat Propheta, *1 Reg.* 13. 2.) quæ rerum sacrarum profanatio habebatur turpissima. Prophetæ verò ipsius qui hæc prædixerat sepulchrum, ubi ex epitaphio & ab incolis cujus esset sepulchrum didicisset, vetuit disturbari. In omnibus denique *Samariæ* urbibus Excelsa confregit, ipsos in aris immolavit sacerdotes, mortuorúmque combussit ossa. Postquam Religionis inquinamenta omnia vel igne vel aquâ *Cidronis* purgavisset, & impedimenta removisset impietatis, etiam pythones & ariolos, aliásque vanas artes & maleficas sustulisset; tum demum Pascha celebrari voluit religiosè. Et quò id alacriùs fieret, sacerdotes atque *Levitas* hortatus est, ut sua quisque in Templo munia & vices, quomodò *David* atque *Salomon* instituerant reges, obirent sedulò, & populum docerent, quid ei esset in hoc festo ex Lege *Mosis* faciendum. Populum verò excitavit, donando iis magnificè qui aderant agnorum hœdorúmque triginta millia ad paschalem cœnam, & ad sacrificia juvencorum millia tria. Sacerdotum principes, regem tam pium imitati, *Hilkia*, *Zecharia* & *Jehiel*, sacerdotibus ad eandem cœnam bis mille sexcentas oves, ad victimas verò juvencos ter centenos donavêre. Item principes *Levitarum*, *Conania*, cum fratribus *Shemaia* & *Nethaneele*, *Hashabia*, *Jeiel* & *Jozabad*, *Levitis* agnos quinquies mille, quingentósque juvencos dederunt gratis. Festa igitur Paschatis & Azymorum tantâ celebritate, quanta nullis unquam antea regum temporibus *Judæorum*, à *Josia* acta sunt.

A.M. 3384.

Josias iram Dei avertit à suis pro virili,

omne genus idololatriam longè latéque profligando.

§ 22. Ar-

A.M. 3385.

Draconis leges apud *Athenienses* sanguinariæ.

§ 22. Archon erat apud *Athenienses* sive Novem-virorum princeps *Draco*, integritatis atque prudentiæ spectatæ vir, at paulò ingenii severioris. Huic scribendarum sibi legum cives faciunt potestatem. Hactenus enim instituta quædam majorum & Novem-virûm arbitria pro legibus fuerant; utraque gratiæ, corruptelæ injuriisque opportuna. Novas ergò legum tabulas scripsit *Draco*; sed tantâ pœnarum gravitate in levissimis etiam delictis, ut jure *Demades* postea, non atramento eum, sed sanguine, suas scripsisse leges dixerit; & *Herodicus*, Draconis, non Hominis, fuisse. (*Aristot.* Rhet.) Capitalis erat pœna in omnes ferè offensas constituta. Siquis otii damnabatur, morte luit; nec industriâ deinde licuit peccatum admissum emendare. Olera furati pomáve eodem supplicio quo sacrilegi homicidæque plectebantur. Quasi ex *Stoïca* disciplina, paria esse peccata omnia putâsset *Draco*. Interrogatus cur morte puniret omnia, respondit, "Et parva sibi videri morte digna peccata; majus verò supplicium habuisse se nullum quod majoribus irrogaret. Post annos ergò triginta circiter, tantæ pertæsi severitatis *Athenienses*, *Draconis* leges *Soloni* castigandas tradiderunt, qui & eas ultimo supplicio affecit. (*Plutarch.* in *Solon.*) *Draco* ipse in *Ægina* insula interiisse perhibetur. In theatro enim sedens, vestibus ac tunicis injectis plurimis oppressus est. Tribus versuum millibus scripsisse dicitur Hypothecas.

A.M. 3390.

Quæ gentium antiquissima, *Phryges*, an *Ægyptii*.

Cùm *Psammitichus* obiisset, filius regnum suscepit *Neco*, qui & *Necos* vocatur apud *Herodotum*. Ante *Psammitichum* (inquit *Herodotus* l. 2.) *Ægyptii* se omnium antiquissimos prædicabant. Verè id, nécne, commento novo placuit *Psammiticho* experiri. Duos infantes recèns natos pastori tradidit, procul ab hominum commercio à capris nutriendos. Hoc eo consilio à rege factum, ut cujuscunque gentis linguam à nemine docti loquerentur, ea linguarum prima, prima ea gentium haberetur. Post duos plurésve annos vocem edidêre nullam præter *Bec*, *Bec*. Interroganti tum regi quâ linguâ quid rei vox ea significaret, responderunt nonnulli, *Phrygiam* fuisse vocem *Bec*, atque *panem* significare. Tum verò *Phrygibus Ægyptii* primatum ætatis concesserunt, honestum sibi in secundis consistere arbitrantes. At hâc ratione caprarum genti primas concedere oportebat: ab iis scilicet nutricibus *Bec* infantes didicissent.

Neco regnat apud *Ægyptios* res moliens maximas.

Ægyptiorum rex novus *Neco* nova magnáque animo suo metabatur. Fossam instituit in sinum *Arabicum* à *Nilo* ducere. Quo in opere cùm dimidio tantùm perfecto 120 millia *Ægyptiorum* periissent, oraculi minis cujusdam territus supersedendum censuit. Neque tamen rebus maritimis renunciavit: in utroque enim mari, Mediterraneo & *Erythræo*, instruxit naves; conduxítque *Phœnices* qui omnem *Africam* circumnavigarent; eóque primus demonstravit peninsulam esse. Quippe in Austrum navigantes ad terram alicubi appellebant. (*Herodot.* l. 4.)

Anci Romani varia opera recensentur.

Ancus interea, *Romanus* rex, *Ostiam* deducebat in ostio *Tiberis* coloniam, maritimis commeatibus opportunam. Usque enim mare Inferum imperium protulerat. A *Roma* passus 16000 hæc urbs distabat. Et sylvas ad usum navium publicavit; *Mesiam* præcipuè *Veientibus* ademptam. Salinæ circà factæ, quarum & vectigal instituit. In *Tibere* pons factus Pontificis curæ tanquam sacer est commendatus, cui ex eo *Pontificis* nomen. Ad scelerum terrorem primus carcerem *Ancus Martius* ædificavit. *Quiritium* quoque fossa, haud parvum munimentum, *Anci* opus extabat. Denique, rebus egregiè bello gestis, ædes *Jovis Feretrii* ab eodem amplificatæ. (*Liv.* l. 1.)

A.M. 3394.

Tarquinius, licèt exterus, succedit rex.

Anco tandem defuncto, si fato suo, certè immaturo, filiorum ejus duorum alter prope puberem ætatem erat; eò magis *Tarquinius* instare, ut quàm primùm comitia creando regi fierent. Quibus indictis, sub tempus pueros venatum ablegavit. Isque primus & petiisse regnum ambitiosè, & orationem dicitur habuisse ad conciliandos plebis animos compositam. Illum ergò *Romanus* populus ingenti consensu regnare jussit. Ergò virum, cætera egregium, quam habuerat in petendo, ambitio regnantem secuta est. Nec minùs regni sui firmandi, quàm augendæ reip. memor, centum in patres legit spectatæ & prudentiæ & fortitudinis viros, qui deinde *Minorum gentium* sunt appellati: factio regis haud dubia, cujus beneficio in curiam venerant. Bellum

Latinos iterum atque iterum profligat.

cum *Latinis* primum gessit; quibus fusis, oppidum *Appiolas* cepit diruítque. Pari diligentiâ bellum hoc prosequitur, quâ *Latini* susceperunt temeritate. In *Crustumerium* cum exercitu movens, coloniam *Latinorum*, recepit eam in deditionem. *Nomentani* etiam, qui latrociniis irritaverant in se *Romanos*, precibus, non armis, salutem suam debuerunt. *Collatia* prodiit, & prælium ausa tentare, facilè est rejecta, fecítque deditionem. *Tarquinius* indè *Collatini* cognomen adeptus est. *Latini* ægerrimè hæc ferentes, ingenti apparatu in agrum *Romanum* irrupêre; captivos abduxêre multos,

magnám-

magnámque prædam. Properavit *Tarquinius* quantum potuit, paribúsque *Latinos* affecit damnis. Cúmque mutuis diu incursionibus finitima infestâssent, acie tandem instructâ prope *Fidenas* dimicatum est, ídque acerrimè. Multi utrinque ceciderunt. Sub vesperam *Romani* adeò vires hostium attriverant, ut noctu in urbes dilapsi suas, castra hostibus reliquerint. Deinde *Tarquinius* in *Latinorum* ditionem penetravit, populos invitavit ad defectionem, incolumitatis oblatâ spe. *Camerini* aliíque, quibus tuta magis placebant quàm speciosa, in fidem *Romanorum* se suósque dediderunt. At quibus invicta erat pertinacia odiúmque in *Romanos*, *Ferentini* coëuntes, in hanc omnes sententiam convenêre, ut è singulis vires urbibus conferrent; ut è vicinis potentissimos in auxilium quosque vocarent: qui auxilia se missuros, legatis petentibus responderunt. *A.M. 3394.*

§ 23. Nullus rex unquam apud *Judæos* tanto studio impetúque animi quanto *Josias* cultum Dei, neglectum depravatúmque à majoribus, instauravit, pristinæque integritati ac nitori reddidit. At hoc seriùs paulò factum quàm oportuit. Quippe iram Dei ob priorum regum scelera flagrantem jamdiu, præcipuè ob nefandam *Manassis* idololatriam immanémque crudelitatem, (*Jer.* 15. 4. & 2 *Reg.* 23. 26.) nullâ potuit suâ pietate restinguere, excidiúmve gentis *Judaïcæ*, jam constitutum, aut redimere, aut amoliri. Ipse tantùm calamitati publicæ præreptus est; at immaturâ morte & violentâ, quam suâ sibi temeritate acciverat, neglecto Deo exercituum, ubi in re militari maximè Deo opus erat. Imò & contra voluntatem Dei gestum ab eo bellum *Judæi* volunt; quam à Propheta *Jeremia Ægyptio* regi significatam, in Traditionibus *Hebraïcis* (si qua est illis fides) scribit Sanctus *Hieronymus*. Accidit enim ut *Ægyptius* rex *Neco*, *Carchemissum* oppugnaturus, urbem imperii *Assyriaci* ad fluvium *Euphratem*, (*Cercusium* appellat *Ammianus* l. 23.) per *Judæam* iter faceret cum exercitu. *Josias*, veritus nè suam ditionem hostili more invaderet, occurrit cum exercitu in regni finibus, (Deo interim inconsulto,) vim quam timebat vi propulsaturus. At per nuncios *Ægyptius* monuit, " nè quid hostile attentaret. *Nec enim ei se* aut *bellum inferre*, " aut mali quidquam pacifico moliri. Hostem petere *Assyrium*, *jubentéque Deo* (per " *Jeremiam*, aiunt *Judæi*) viâ brevissimâ *properare*. Caveret ergò nè sibi moram faceret, *Deóque adversaretur*; néve se præter propositum ad pugnandi necessitatem " adigeret, gravem temeritatis pœnam persoluturus. Monenti quidem non omnino obtemperavit *Josias*. Dies aderat fatalis. Et *Justinus Martyr* (*Quæst.* 89. ad Orthodox.) ideo occisum *Josiam* ait, quòd *Jeremiæ* monenti nè impediret *Ægyptium* non paruerit. In valle igitur *Megiddensis* signa contulit; sed vestibus regiis, nè agnosceretur, depositis, néve impetum prælii in se unum traduceret. Ignotum tamen in curru vulneraverunt sagittarii; ídque tam graviter, ut malè habentem exportari ex prælio jusserit se. Altero deinde curru subvectus, ubi rediit *Hierosolymas*, animam piam exhalavit. Inter majores in sepulchro regali eum condiderunt, luctúque maximo prosecuti sunt *Judæi* omnes & cives *Hierosolymitani*, nullum unquam pietate parem habituri. Deflevit etiam regis obitum Propheta *Jeremias*, ídque threnis quibusdam. Defleverunt etiam musici fœminæque cantatrices suis næniis etiam publicè institutis. Tantúsque *Judæis* hic luctus erat, ut penè abierit in proverbium. (*Zach.* 12. 11.) Prorsus quasi unà cum rege hoc ipsa res *Judaïca* usquequaque concidisset. Certè Religio cum rege concidit. Eo vivente procurantéque, populi resipiscentia, utut fera, vera fuit. Soli enim regi, & vix quidem soli, pepercit Deus. Eo autem defuncto, regum populíque desiit prorsus pœnitentia, cœpit pœna; quæ non nisi cum gentis totius desiit ruina. Regem ei suffecerunt *Jehoahazum Judæi*, trium & viginti annorum juvenem, quem & insuper unxerunt; quippe non hæreditarium, sed electum à se regem, fratríque majori aut volenti regnare prælatum, aut recusanti substitutum. *Jerem.* 22. 11. *Shallum* videtur appellari. At bello perpetrato contra *Assyrium*, captóque *Carchemisso*, reversus *Neco* post menses tres, *Hierosolymas* cepit, regem abstulit etiam vinctum, qui occubuit in *Ægypto*. Majorem in regno fratrem substituit *Eliakimum*, annos 25 natum, quem pro imperiò *Joakimum* deinde voluit vocari: regnum denique multavit tributo talentorum argenti centum, uniúsque auri, annuo. Regnavit *Joakimus* annos undecim. Dum regnavit *Josias*, prophetavit *Zephanias*, denunciavítque in peccata judicia Dei. (*Zeph.* 1. 1.) Paria verò *Habaccucus* est vaticinatus, at aliquantò fortasse seriùs. Nam in temporibus iis ipsis facturum ait Deum, ut invaderent *Judæam Chaldæi* atque pessundarent. (*Hab.* 1. 5.)

A.M. 3356. *Josiæ pietas insignis Judæorum excidium non potuit amoliri.*

Deo non consulto, & neglecto Jeremiâ, Josias perit;

& cum eo spes omnis pleráque apud Judæos.

Cui Jehoahazus sufficitur filius,

ejusque Joakimus.

Aristo

A.M. 3398.

Aristonis Spartani uxor formosissima, & turpissima.

Aristo Agasiclis filius, *Eurypontidarum* decimus-quintus, *Spartæ* regnavit annos (puto) 55. Eum ferunt duxisse fœminam omnium virginum turpissimam, formâ post *Helenam* uxorum omnium præstantissimam. Ipsa ætas, formarum prædo, quam aliis eripit, huic dedit. (*Pauf.* in *Lacon.*)

[a] *Halyattes rex Lydiæ.*

[a] Patre mortuo *Sadyatte*, rege *Lydorum Sardiūmque*, filius *Halyattes* annos regnavit 75. Is *Smyrnam* à *Colophoniis* conditam cepit. *Clazomenas* quoque oppugnavit & *Prienen*, quanquam irrito conatu. Et ex *Asia Cimmerios* exegisse perhibetur. (*Herodot.* l. 1.)

[b] Post *Eurycratem* minorem, *Leon* filius, *Agidarum* 14. imperavit *Lacedæmoniis* annos 20. Eo patréque suo regnantibus, *Lacedæmonii* à *Tegeatis* complures clades acceperunt. (*Pauf.* in *Lacon.*)

[b] A.M. 3400.

[c] *Joakimo regnante, Judæis terribilia denunciat Jeremias.*

§ 24. [c] *Joakimus Judæus*, optimi patris filius degener, vestigiis regum pessimorum fœdissimis inhærebat, minas Prophetarum nihil reveritus, quanquam à Deo denunciatas. Eo enim ineunte regnum, missus est *Jeremias*, ut in atrio Templi confluentem ad festa populum ad resipiscentiam excitaret, ac, nisi obsequerentur, denunciaret, " Templum *instar Shiluntis* fore, *urbem verò* specimen *exsecrationis*, & *universis* "*gentibus* proverbium. Prophetæ mendaces & sacerdotes, cùm hæc audivissent, unà cum populo, in Prophetam manus injecêre, ut in malè scilicet ominantem & capitis reum. Magnus indè tumultus fit: de quo rumor ubi percrebuit, ad Templum proceres & aulici festinare, ut causam cognoscerent, compescerent turbam. Illi nihil pœnâ dignum ea in re, nedum capitali, censuerunt. Monuerunt ergò populum, " paria his quæ *Jeremias*, & *Micam* Prophetam, *regnante Hezechiâ*, futura mala *de*-" *nunciavisse*. *Numquid eum* propterea *rex* & populus *morte* putârunt *afficiendum?* " Imò verò minis rex perterritus *exhorruit*, *Deúmque comprecatus*, suâ effecit pœni-" tentiâ, ut mitissimum *Numen ejus mali pœniteret quod erat* Propheta *minitatus*. " Quòd si Prophetam *Jeremiam* verbis Dei commonentem neci dederent, caverent " nè se temere in exitium præcipitarent. *Abikami* ergò *Shaphanis* filii operâ evasit *Jeremias*. Sed non evasit *Uria*, qui à Deo jussus prædicabat eadem quæ *Jeremias*; at eâdem non omnino prædicabat impunitate. Ad necem quæsitus ab ipso rege, fugit quidem in *Ægyptum*, sed interitum non effugit. Missi enim qui caperent, reducerent, jugularent. Cadaver in vilissima populi sepulchra ignominiosè projectum est. (*Jer.* 26.) Excidio & exterminatione volebant se præbere dignos, & absolvere Dei severitatem, qui nè moniti parebant; sed ipsos Dei nuncios vinculis, ignominiâ, ipsâ denique morte, innocentes benéque meritos, crudeliter multabant. Sub adventum ergò *Babylonici* exercitûs prædicit *Jeremias* (cap. 25.) res gerendas à *Nabuchodonosoro* contra varias gentes, *Ægyptios* præcipuè & *Judæos*. Et *Judæos* quidem captivos in *Babyloniam* abducendos, annorum 70 subituros exsilium; tum demum redituros in patriam, ipsis *Babyloniis* sub hostile jugum missis. Atque his, opinor, temporibus *Habaccucus* etiam Propheta de *Chaldæorum* victoriis vaticinatus est. (*Habac.* 1. 5, 6, &c.) Sub finem ergò anni tertii *Joakimi* (*Dan.* 1. 1.) missus est qui *Judæorum* impietatem anno demum quarto (*Jer.* 25. 1.) armis castigaret, atque severiùs ulcisceretur. Desecerant jam à *Nabopollasara Babylonio* (ut ex *Beroso* narrat *Josephus* contra *Apion.* l. 1.) ad *Ægyptium Phœniciæ Cœlesyriæque* reguli. Ut eos ad obsequium revocaret, æger ipse, suum filium *Nabuchodonosorum* in societatem regni assumptum (*Jer.* 25. 1.) cum exercitu emisit. Is *Ægyptiorum* copias ad *Carchemisbum* profligavit. (*Jer.* 46. 2.) *Syris* deinde (ut existimo) *Phœnicibúsque* sub jugum reductis, *Judæam* quoque ut *Ægyptio* vectigalem & *Hierosolymas* invasit. Capta est urbs, captus & ipse rex, vinculisque oneratus ut *Babylonem* abduceretur. (2 *Chron.* 36. 6.) Sed cum *Babylonio* tributum pactus & obsequium quod *Ægyptio* sposponderat, domi relictus est, tribúsque annis novo domino quam dederat fidem liberavit. (2 *Reg.* 24. 1.) At pleraque Templi vasa *Babylonem* translata sunt, ut *Beli* templum exornarent. Et *Aspenazo*, eunuchorum præfecto, imperatum est, ut pueros ex *Judæis Babylonem* transportaret, ex familiis nobilissimis, inprimis regia, tanquam obsides futuros; optimis ingeniis eosdem, formâque præter cæteros honestâ & eleganti; qui linguâ & literis *Chaldæorum* per triennium instituti, ministri regis idonei fierent ad res domi forísque obeundas. Ex his quatuor *Judæorum* insigniores habebantur, *Daniel*, *Hanania*, *Mishaël*, & *Azaria*: quibus ab *Aspenazo* nomina *Chaldaica*, ut in eam faciliùs transirent gentem & coalescerent, imposita sunt, *Beltesbazzar*, *Shadrach*, *Meshach*, & *Abednego*. (*Dan.* 1. 3, &c.) Atque hæc ea prima est captivitas *Babylonica*,

Nabuchodonosorus à patre missus ipsos capit Hierosolymas; regem vinculis tenet, sed non abducit Babylonem.

niea, unde anni 70 numerandi sunt usque ad reditum eorundem in patriam, quem futurum prædixit *Jeremias*. (Cap. 25. 11, 12.) His victoriis, quicquid in *Asia* tenuerant *Ægyptii*, ad *Euphratem* usque, *Babylonico* adjecit imperio *Nabuchodonosorus*. Nec eò redire deinceps *Ægyptiorum* rex, ad bellum redintegrandum, provinciásque amissas recuperandas, ausus est.

A. M. 3400.

In his temporibus *Sibyllam Cumæam Eusebius* statuit, (in Chronicis:) de qua suprà A. M. 2788.

A. M. 3397.

Latini Romanis se victos dedunt.

§ 25. *Latini* primo vere cum suis *Hetruscorúmque* sociorum copiis, pleni spe, in agrum *Romanum* irruperunt. Quo tempore etiam ii qui è *Sabinis* erant confœderati confinem sibi agrum populabantur. Prodiit *Romanus*, coacto etiam quantum potuit exercitu: &, nè vires distrahendo imminueret, distulit pœnas *Sabinorum*, *Latinósque* integris aggressus est copiis. Pari virium robore, parique animorum alacritate, ad seram usque noctem dubia pugna protracta est. Postridie castris suis adhæserunt *Latini*, *Romanisque* prodeuntibus in aciem legenda concesserunt spolia, confessione quadam tacitâ victoriæ. Sed *Hetruscis* in auxilium venientibus, prælium alterum initur. Post longum certamen, laborabat acies *Romana* in sinistro cornu, atque ad fugam inclinabat. In dextro cornu *Tarquinius* ubi de periculo accepit nuncium, ipse cum expeditissimis confirmavit aciem inclinatam, ultráque progressus, irruit inopinatò in dextrum hostile cornu; pudoréque suorum in furorem verso, ferociam hostium compescunt. Utrinque obstitl *Latini*, vacillare jam & contremiscere; mox omnem salutis, non victoriæ duntaxat, spem abjicere. Deinde fuga ac cædes fuit. Rex cum equitatu castra hostium penetravit, & horrore complevit ipsum perfugii locum. Indè ad urbes expugnandas ducendus erat exercitus. Sed eâ operâ ut *Romani* supersederent, *Latinorum* fecêre supplices oratores, urbes suas dedentium, & legibus quibusvis pacem fieri cupientium. Concedunt principatum, obsequium promittunt. Clementer satis *Romani* victoriâ suâ sunt usi. Nulla pœna privatim, nullum publicè vectigal ut subditis impositum. Hæc solummodo imperata, quæ fuerunt æquissima; ut perfugas traderent, captivos redderent, populationum damna compensarent. Ità pax *Latinis* data uti amicis deinde *Romani* populi; & ob tantam victoriam triumphus regi.

A. M. 3398.

Sabini sex annorum inducias impetrant, magnâ clade consternati.

Vacabat jam *Romanis Sabinorum* provocationi respondere. Sed conscii injuriarum exspectabant talionem. Quare occupant bellum, & agrum *Romanum* priores transeunt. Adeóque subita res ea fuit, ut trepidatum sit *Romæ*, fatente *Livio*. Et primò magnâ utrinque clade, dubiâ victoriâ, pugnatum est. Reductis deinde in castra copiis, quasi tacitis quibusdam induciis quievêre ambo: mox, ad augendas utrinque vires, domum se contulêre.

3399.

Ineunte vere, *Sabini* cum suis copiis auxiliísque *Hetruscorum* contra *Romanos* prodierunt. Collocata sunt castra bina prope *Fidenas*. Nec diu aut procul *Romani* aberant; à quibus auctus est equitatus, & ex occulto dolus additus. Immissæ à *Tarquinio* in pontem hostium sunt scaphæ, quæ juvante vento accensæ, (picis plenæ sulphurísque,) rates, pontémque quo *Tiberis Anienisque* confluentem commiserant, flammis statim corripuerunt. Dum omnes ut ignem extinguerent accurrebant, castra utraque *Romanus* cepit. Præda militibus concessa. Captivi plurimi nobilésque in custodiam dati arctissimam, obsidum *Romanis* futuri loco. *Sabini*, tantâ clade consternati, legatis de pace missis, in sex annos inducias impetravêre. *Hetrusci* verò decreverunt, ut *Hetrusci* nominis universi commune in *Romanos* bellum gererent. Ingens ergò exercitus *Fidenas* ducitur, quas præsidium *Romanum* tenuit. Sub ipsis mœnibus castra metantur, majori ab insidiis quàm ab armis spe freti. Mox per proditionem occupata est urbs, opportunum adversus *Romanos* propugnaculum. *Tarquinius* suas sociorúmque copias (in quibus *Latinorum* quoque) in duo agmina divisit. Alterum *Arunti* cognato tradidit, ut *Fidenas* obsideret, ubi malè rem gessit: altero ipse agrum *Veientanum* populatus, magnâ tandem onustus prædâ, ut ex divite regione, sub hyemem rediit.

Hetrusci Romanis Fidenas auferunt.

Cyrenæi originem Batto debent suam; Battus suam Phronimæ demersæ.

Cyrenæi (aliter quàm *Herodotus* l. 4.) de origine suæ patriæ narrabant olim; *Battum* quendam, *Theræum*, fuisse *Polymnesti* & *Phronimæ* filium. *Phronimam Etearcho* natam *Oaxi* rege in *Creta*, quam pater, calumniis novercæ damnatam impudicitiæ, *Themisoni* cuidam negotiatori tradiderat jurato, in aquis demergendam. Et demersit ille quidem; at funiculis alligatam retractámque *Polymnesto Theræo*, viro spectatissimo, concubinam dedit, unde *Aristoteles* genitus est. (*Aristæus Justino*, l. 13.) Is

A.M. 3399. cùm de lingua impedita oraculum consuleret, *Pythia* nihil de lingua locuta est, sed *Battum* vocans, (quod *Regem Libycè* significat,) in *Libya* jussit *Cyrenen* condere. Septimo pòst anno in locum speciosissimum ab ipsis *Libybus* ducti sunt, (*Irasa* vocabatur,) ubi ad fontem *Apollinis Battus* urbem condidit, *Græcarum* omnium futuram in *Africa* pulcherrimam. Ubi locum attigit urbi destinatum, *Battus*, linguæ nodis solutis, perspicuè admodum locutus est. Quanquam ab eo balbutientes *Batti* deinceps sunt appellati. *Strabo* (l. 17.) regionis fertilitatem profuisse ait ad urbis incrementum. Nutricem igitur fuisse optimorum fructuum equorúmque, & matrem urbium quatuor in eadem regione haud ignobilium. Unde regio *Cyrenaïca Pentapolis* quoque dicta est.

A.M. 3401. *Veientes* hoc anno à *Romanis* profligantur. Vastantur sine vindice agri opulentissimi, & spolia maxima indè *Romam* relata sunt.

Æropus, post *Philippum*, loco septimo regnavit in *Macedonia* ann. 26.

Baruchus in libro scribit quas Jeremias dictabat minas.

§ 26. Ante annum erat jussus à Deo *Jeremias* Propheta, scriptis ea tradere quæcunque prodiderat ei Deus prædixerátque futura contra *Israëlitas*, *Judæos*, aliásve gentes, ex quo primùm tempore vaticinari cœperat, ad eum usque diem quo mandata erant hæc. Anno autem cœperat *Josiæ* regis decimotertio. Alebat enim Deus, "fore ut *Judæi forsan*, eadem repetendo & inculcando, *resipiscerent* ac revocarent se, "ut averterent quæ denunciabantur mala. Paruit illico Propheta, & *Baruchum Neriæ* filium in operæ partem advocavit; ille ut scriberet quæ *Jeremias* dictabat. Cúmque perfecisset, exoratus à Propheta est, ut "*librum, audiente populo, in Templi* atrio "*prælegeret*, idque *in* solenni *jejuniorum die*. Tantâ enim se invidiâ flagrare apud "sacerdotes, ut *in Templum non* audeat *ascendere*. Publicum verò jejunium erat institutum *Joakimi* regis anno quinto, mense nono, captæ urbis causâ eodem ante annum die menséque. Perlecto apud populum vaticiniorum libro minarúmque, nisi resipiscerent, proceres aulici apud *Elishamam* cancellarium fortè convenientes, & certiores ea facti de re, *Baruchum* ad se unà cum libro suo accersivêre, ut & ipsi pariter audirent. Cùm audivissent, perterriti omnes fulminibus minarum, ad regem quoque deferendum putabant, quem maximè omnium intererat pœnitere. Sed pravam ejus indolem subveriti, monuêre *Baruchum*, ut ipse cum *Jeremia* Propheta absconderent alicubi se ac latitarent, nè quid in eos mali fortè cuderetur. Ineunte jam hyeme, ad ignem desidebat rex, cùm proceres de libro meminerunt. Accersi *Joakimus* vult librum, & audire pauca dignatur. Sed faciliè offendit regias & delicatas aures subhorrida & ingrata tot minarum malorúmque materia. Librum ergò furibundus arripuit, scalpello discidit, in ignem projecit concremandum. Erant qui deprecarentur nè id faceret. At cùm fecisset, mutire nemo ausus est: nemo exhorruit doluítve, tantâ Deo contumeliâ factâ. Ad ruinam indies declinabant res, & maturescebant ad excidium scelera *Judæorum*. Missi etiam à rege qui *Baruchum* & *Jeremiam* apprehenderent. At eos occultos Deus incolumésque præstitit. Neque tantâ profecit quicquam iracundiâ rex. Propheta novum describere librum jubetur, mináfque plures has addere in ipsum *Joakimum*, qui "*librum* profanare *ignibus* Divi-"num ausus est: fore ut cæsus ac insepultus *projiceretur foras*, & computresceret sub "dio feris alitibúsque præda; *nec* è suis *quenquam haberet qui* succederet; sed *in ip*-"*sum liberósque ipsius atque servos, in Hierosolymas atque Judæos*, gravissimè *animad*-"*versurum se*, quemadmodum eo in libro minitatus fuerat, *scelerum* gravissimorum "*causâ*. (*Jer*. 36.)

Persequebatur suas de *Ægyptiis* victorias *Nabuchodonosorus*, cùm de morte patris nuncium accepit. Maturandum ergò sibi reditum putavit in *Babyloniam*, ut susciperet regnum, nè quid absente se turbarum fieret. Aliis exercitum unà cum impedimentis spoliorum captivorúmque deducendum tradidit. Expeditus ipse per deserta brevissimo itinere contendit *Babylonem*. (*Joseph*. Contra *Ap*. lib. 1.)

Halyattes viribus Thrasybulum superat, sed artibus superatus arctam init amicitiam.

§ 27. Tyrannus *Lydiæ Halyattes* sex annis ante obitum bellum gesserat cum *Milesiis*. Bis acie fusos novo more obsidebat, quo ad deditionem fame adigeret. Non ille muros vallo circumdedit aut milite; frustrà illis terram præclusurus, quibus patebat mare liberum. Sub messem quotannis exercitum in eorum agros immisit; fruges penè maturas ignibus spoliavit. Ædibus tamen pepercit, ut haberent agricolæ ubi sererent terram, ipséque quod altero anno popularetur. Accidit autem ut incendium in frugibus excitatum, ventorum vi robustiorum, *Minervæ* templum corriperet, quam *Assesiam* vocabant, penitúsque deleret. Reversus domum in morbum incidit

incidit *Halyattes*, eúmque adeò pertinacem, ut consultum visum fuerit oraculum *Delphicum* de valetudine consulere. At negâsse ferunt *Pythiam* se responsuram, priusquam rex reparavisset *Minervæ* templum *Assesi*, quod ipse cum suis concremaverat. Missi mox ab *Halyatte Miletum* caduceatores, ad paciscendas tantisper inducias, dum templum *Minervæ* novum construeretur. Hi dum aderant, quanquam penuriâ rerum omnium laborabatur, imperavit *Thrasybulus* clàm, ut quicquid frumenti in urbe esset, in forum publicè, quasi ad mercatum, produceretur, civésque omnes dato à se signo commessationibus indulgerent, quasi *Ceres* atque *Bacchus* abunde illis omnia suppeditarent. Ubi *Sardes* redierunt caduceatores, nunciavêre *Halyatti* quantâ rerum copiâ affluerent *Milesii*, quos fame ferè enectos jam speraverant. Tandem rex convalescens, non de pace modò cum *Milesiis*, sed de hospitio & societate convenit mutua. Ex odiis propè summis in arctam subitò amicitiam coalescunt. Salutémque suam, armis amissam propemodum, artibus *Milesii* atque ingeniis expedierunt. A. M. 3441.

Thales Milesius, qui floruisse nunc videtur, primus virorum habebatur eorum *Septem*, quos è suis eodem seculo *Græci* numerant *Sapientes*. Quippe *Philosophorum* nondum erat auditum nomen, à *Pythagora* pòst inventum. E septem reliqui Sapientibus erant *Solon Atheniensis*, *Chilo Lacedæmonius*, *Pittacus Mitylenæus*, *Bias Prienæus*, *Cleobulus Lindius*: septimus quis fuerit, nondum constat. Nec de sexto planè convenit. Pro *Cleobulo* enim aliqui *Leophantum* statuunt. *Plato Mysonem Cheneüm* loco septimo, alii *Epimenidem*, aut *Pherecydem Syrium*, imò *Scytham* inter *Græcos* numerant *Anacharsin*; *Pythagoram* alii, quem constat hisce posteriorem fuisse. Sed plerique *Periandro Corinthiorum* tyranno hunc locum tribuunt. At ex his, præter unum *Thaletem*, in scientia rerum indaganda versatus est nemo. In rebus tantùm civilibus aliorum omnium prudentia claruit. Septimus Sapientum quis fuerit, incertum.

In *Olympiadibus* jam versamur, & seculo (ut aiunt) historico, multorúmque librorum fertili. De viro tamen (ut in iis temporibus) doctissimo, & sectæ Philosophorum in *Græcia* quam *Ionicam* vocabant scientiæque naturalis autore primo, unde fuerit oriundus nequaquam convenit. Parentibus *Examio* & *Cleobulinâ* natus est. *Phœnixne* à *Cadmo* & *Agenore* duxerit originem, (cujus opinionis autor est *Plato*,) *Mileti* verò civis ascriptus tantùm, patriâ suâ extorris, fuerit, an *Milesius* indigena, claro natus genere, variè traditur. *Pæuum* certè ac barbarum *Herodotus* quoque appellat, *Plutarcho* teste, ubi de ejus scribit malignitate. Rebus contemplandis dedisse ferè se totum, naturalibus maximè ac cœlestibus, id satis patet. Ejúsque rei gratiâ in *Ægyptum* profectus est, & cum sacerdotibus familiariter conversatus, qui rerum omnium scientissimi habebantur. Nec alio præceptore usus dicitur. Itaque primus *Græcorum* dixisse fertur, *Animas hominum esse immortales*. Primus Astrologiæ fludens Eclipses prædixit, Solísque cursum docuit. De Deo divinè locutus est, *Mentem eum esse quæ ex aqua formavit omnia*. Idque facilè potuit *Phœnix* ex *Judæis* vicinis discere. Inanimatis etiam animas inesse, ex magnete & succino, conjecit. Incrementum *Nili* fluminis minùs rectè *Etesiis* tribuit. Seriùs enim *Etesiæ* spirant quàm augeri incipit *Nilus*. Fertur & ab *Ægyptiis* Geometriam didicisse, quanquam in Physicis versatus maximè. *Pythagoras* Mathematica diligentiùs tractavit; Ethica *Socrates* invenit. Thales Phœnixne, an Milesius, controvertitur.

——*De moribus ultima facta est Quæstio.*

Mundum esse animatum, & plenum dæmonibus, *Thales* dixit. Primus anni tempestates animadvertens & vicissitudines, in 365 dies divisit annum. Pyramidum magnitudines ex umbra dimensus est. Cùm pro pisce aureum tripodem cepisset, orta est controversia inter illum & piscatores *Milesios*, (à quibus scilicet jactum seu capturam emerat,) his piscium se capturam vendidisse affirmantibus, illo fortunam tractûs se emisse asseveranti. Nec lis antè sedari potuit, quàm oraculo consulto responsum est, *Tripodem sapientissimo dandum esse*. Tum *Milesii Thaleti* dederunt suo, quem omnium mortalium sapientissimum judicabant: ille modestiâ *Bianti* cessit, quasi se sapientiori: *Bias Pittaco* tradidit: is protinus alii: donec per omnium septem orbem ad *Solonem* pervenit; qui & titulum Sapientiæ & præmium ad Ipsum transtulit *Apollinem*. Cùm è domo sua ad sidera contemplanda exiret *Thales*, in foveam fortè incautus incidit. Cui anus domestica subridens dixit, *Quid longinqua contemplaris, qui nè ea quæ ante pedes sunt vides?* Cœlébsne vixerit, sororísque filium adoptârit, an uxore ductâ genuerit *Cibissum*, cùm utrumque tradatur, neutrum constat.

A.M. 3401.

constat. De cœlibatu probabilior ſententia eſt. Nam roganti *cur liberis non daret operam generandis*, reſpondit, *eò quòd liberos amaret.* Matríque ad nuptias adhortanti adhuc juvenem, *intempeſtivum fuiſſe* dixit, *quòd præproperum.* Cùm idem urgeret mater ætate filii ingraveſcente, *nunc etiam intempeſtivum, quia ſerum*, reſpondit *eſſe.* Alia illi multa acutè dicta tribuuntur. Ut, *Non eſſe verba multa ſapientiæ multæ indicia. Unum cuique aliquid prudenter eſſe proponendum, unum præclarum quid eligendum, quo loquacium obſtruantur ora. Antiquiſſimum rerum omnium eſſe Deum, quippe ingenitum. Pulcherrimum verò Mundum, quippe factum à Deo. Maximum eſſe Locum, quòd capit omnia. Mortem à vita differre nihil. Velociſſimum* (inquiebat) *eſt omnium Mens, quæ diſcurrit per univerſa: validiſſimum Neceſſitas, quæ cuncta ſuperat: Tempus ſapientiſſimum, quod omnia invenit.* Interrogatus, *an malè quis agens lateret deos*; *Imò*, inquit, *nè cùm malè cogitat.* Interrogatus, *Quid factu difficile? Seipſum noſcere*, reſpondit. *Quid, contrà, facile? Ab aliis moneri. Quid ſuaviſſimum? Frui quod amas. Quid Deus? Quòd initio & fine caret. Quid rariſſimum? Tyrannus ſenex. Quo pacto quis leniſſimè adverſa ferat? Si inimicos deteriùs affectos videat. Quomodo optimè vivamus? Si quæ in aliis culpamus, ipſi non admittimus. Quis habendus felix? —Cui mens ſana eſt in corpore ſano. Bonis artibus*, inquiebat, *animum excolere, non faciem fuco, præclarum eſſe. Quæ in parentes contuleris, à filiis eadem exſpectes.* Et ſimilia. Aliqui, *Thaletem* ſcripſiſſe nihil, ſcribunt. Alii, de Solis converſione duntaxat. De Meteoris verſu ſcripſiſſe, autor *Suidas.* Verſibus circiter ducentis Philoſophica complexum, *Lobon* tradidit *Argivus* apud *Diogenem Laërtium.* Annos eum vixiſſe 70, vel 90, ferunt; æſtu tandem & ſiti fatigatum obiiſſe. Non in contemplandis modò, ſed in gerendis quoque rebus, ingenii ejus acumen valuit: ut videre eſt apud *Herodotum*, (l. 1.) Ut doceret, eſſe facillimum ſapienti diteſcere, olearia conduxit, pecuniáſque confecit plurimas. *(Diog. Laërt.)* Et mercaturam exercuiſſe, (in *Solone*) *Plutarchus* tradit.

Multa *Chilonis* acutè dicta.

Chilo, *Damageti* filius, *Lacedæmone* ortus eſt, ubi & Ephorum egit. Fratri ſuo indignanti quòd & ipſe Ephorus non fieret, *Ego*, inquit *Chilo*, *injurias pati poſſum, id quod tu neſcis.* Multa dixit ſagaciter, & prædixit quædam. Interrogatus *quid docti ab indoctis differrent*; *Bonâ*, reſpondit, *ſpe. Quæ eſſent difficilia*; *Arcana*, dixit, *reticere, injurias tolerare, otiúmque tempus utiliter ponere.* Solebat præcipere, inter alia, *Linguam ſemper, in conviviis maximè, eſſe continendam. Minis non pugnandum eſſe: mulieris id eſſe telum. Uxorem humilem & apparatu modico ducendam eſſe. Non eſſe loquendum de mortuis malè. Senectutem honorandam. Cuſtodiis maximè ſervandum ſe. Damnum turpi lucro præferendum: id enim ſemel dolori eſſe, hoc ſemper. Infortunato non illudendum. Fortem eſſe facilem mitémque oportere, ut eum vicini revereantur, non metuant. Lingua nè præcurrat animo cavendum. Non eſſe appetenda quæ fieri non poſſunt. Inter loquendum non eſſe manum agitandam*; *quippe vecordium id eſſe. Solitudine utendum & quiete. Cotibus ferreis aurum, auro ipſo examinari homines probos improbóſque.* Languidior jam ſenex *Chilo*, præ gaudio mortuus eſt *Piſæ*, filium *Olympionicen* coronatum amplexus. Eodem tempore apud *Spartanos Ariſtodemi* cujuſdam celebrabatur ſapientia; cujus dictum illud memoratur,

Pauper nemo probus; ſed quidvis dives habetur.

Habetur apud *Laërtium* & Epiſtola *Chilonis* ad *Periandrum*: (cui minimam habere me fidem fateor:) *Præcipis mihi* (inquit) *ut militiâ vacem, extorríſque apud te agam; quaſi verò tu ipſe in tuto ſis. Atqui ego & ſua monarchis lubrica eſſe puto; eúmque felicem tyrannum eſſe, cui domi contigerit & ſine vi ſuo fato interire.*

A.M. 3402.

Pſammis & Apries Ægypti reges.

§ 28. *Necone* mortuo, *Ægypti* rege, *Pſammis* ipſius filius ſex annis imperavit: cujus tantummodo in *Æthiopiam* expeditio commemoratur. Ei ſuccedit filius *Apries*, regnátque annos 25. Hujus autem fit mentio apud Prophetam *Jeremiam*, (cap. 44. v. 30.) De quo inferiùs § 36.

Cyaxares & Nabuchodonoſoris viribus conjunctis bellum gerunt.

Cyaxares Medorum rex videtur ſub hoc tempus *Ninum* urbem expugnâſſe; eúmque ſocium *Nabuchodonoſoro* in bellis gerendis eſſe adhibitum, ex *Alexandro Polyhiſtore* aſſeverat non nemo. Unde in promptu eſt colligere, *Ninum* urbem, quæ abſente *Nabuchodonoſoro* defecerat, *Medorum* armis fuiſſe domitam, juríſque *Babylonici* jam denuo factam.

Evertunt Niniven.

Jonas Propheta ante annos plùs minùs 70 comminatus fuerat ſupplicium poſt dies 40 de *Ninivitis* ſumendum. Quod ſupplicium nihilominus propter eorum reſipiſcentiam

tiam dilatum fuit. Paulò pòst verò, redeuntibus ad pristina scelera *Ninivitis*, eorundem excidium prædixit *Nahum*. Quæritur autem, quo tempore excidium *Nínives* acciderit. *Credendum est*, (respondet *Ribera*) *prophetiam illam Nahumi impletam esse imperante Nabuchodonosoro, qui evertit Hierosolymas.* Observat *Drusius*, (in *Nahumi* caput 3.) *Ninum eversam à Cyaxare, secundùm Eusebium & Herodotum; ab ipso Nabuchodonosoro, secundùm B. Hieronymum, Hebræósque ad unum omnes.* Quorum utrumque verum est, in quantum ambo, *conjunctis viribus*, (si penes *Drusium* judicium sit,) *Ninum simul obsederunt, ceperunt, eámque funditus deleverunt.*

A M. 3402.

Constat *Nabuchodonosorum*, prout sua ipsius ira aut *Judæorum* defectiones animum ejus commovissent, captivos *Hierosolymis* abduxisse in *Babyloniam*. Deportationum autem istiusmodi aliæ majores erant, minores aliæ: quatuor utræque. Videtur verò minorum prima hunc sub annum contigisse; ut in proclivi est conjicere ex *Jerem.* 52. 28.

Nabuchodonosorus captivos quoties abduxit *Hierosolymis.*

Quomodo *Daniel* è *τῶν*, unà cum tribus sociis suis de semine regio *Judæ*, jussu regis *Nabuchodonosori*, (quò possent regi ipsi in palatio inservire,) *Chaldæorum* literis & disciplinis per triennium apprimè imbuti fuerint, (abstinentes tamen à cibo regio, nè eatenus pollucrentur,) ipsique præcipuè *Danieli* dederit Dominus somniorum visionúmque omnium intelligentiam, in ejusdem Prophetia videre est. (*Dan.* 1.)

Daniel per triennium *Chaldæorum* literis instructus.

§ 29. Anno regni vicesimo quinto, qui monarchiæ *Babylonicæ* (seu à subacta *Ægypto*) secundus erat, *Nabuchodonosorus* somniavit celebratissimum illud somnium, de *statua magna & terribili*; cujus *caput erat aureum, pectus & brachia de argento, venter æneus &* etiam *ilia*, *tibiæ* autem *ferreæ*, & *pedum altera pars ferrea, fictilis altera.* Cúmque perterritus evigilaret, sed cujusmodi somnium fuerit nullus posset reminisci, accensus nimiâ cupiditate illud in mentem recolendi, & quidnam vellet indagandi, omnes regni sui ariolos confestim jussit convocari; conventísque ab iis petiit, ut quod viderat per somnium, ac quid portenderet, indicarent. Id ni facerent, certò se scirent perituros. Contendunt illico, "hunc nodum mortale fastigium superare; *nullo* "*hominum* artificio *solvi posse* aut expediri. *Enarrare* aut docere quod somnium fue-"rit, *deorum, non hominum* id munus esse. *Neminem* unquam aliud *ab ariolo po-*"*stulasse*, quàm ut somnium interpretaretur, & explicaret. Rex iracundus ad necem jubet rapi impostores fallacissimos, qui, nihil revera cognoscentes, popello malis artibus fucum facerent & fraudem. His rebus fortè intererat aulicus jam *Daniel*, qui hominum misertus, fallacium certè ac fraudulentorum, sed in re isthac innocentium, primùm ab *Ariocho*, quem pœnæ infligendæ rex præfecerat, deinde ab ipso rege, moram pœnæ aliquam ac dilationem impetravit: mox enim se regem (Deo suo bene juvante) compotem voti redditurum. Nam & suam vicem verebatur *Daniel*, nisi hoc somnium expediretur. Neque enim deerant qui vitæ ejus insidias struerent, & notissimum aliàs Vatem in palæstram hanc vocarent, iræque regiæ objicerent. Domum igitur reversus, Deum unà cum sociis suis aggressus est precibus importunis, ut arcanum hoc ei detegeret. Exoratus tandem Deus aperuit *Danieli*, viso quodam nocturno, mysterium somnii, *Daniel* regi. Inprimis verò gratias Deo egit ingentes, laudésque celebravit, qui solus nôsset, solus posset omnia; qui & sibi sapientiam dedisset cœlitus, atque hoc arcanum inscio prorsus prodidisset. *Ariochum* deinde monuit, ariolis & *Chaldæis* ad mortem damnatis ut parceret: se enim ea quæ volebat regi statim demonstraturum. *Ariochus*, quò erat lentior ad regiæ iracundiæ ministeria peragenda, eò lætior hoc nuncio, ad regem illico eum *Daniele* properavit; ac "*invenisse* aiebat "*se qui* somnii regii & memoriam refricaret, & *sententiam exponeret, ex Judæorum cap-*"*tivis Danielem.* Rogatus *Daniel*, "Rex, inquit, illustrissime, *quod arioli* tui, & *con-*"*jectores*, & famosissimi per totum terrarum orbem *Chaldæi*, pervestigare & *expedire* "*arcanum non possunt*, id tibi operâ meâ *occultissimarum rerum* conscius *in cælo Deus* "vult *retegi, & à te præcognosci res futuras.* Id enim *decumbens in lecto agitabas ani-*"*mo*; id hoc *tibi* somno *prodidit qui* solus *res futuras* novit. *Visus es magnam* in "somno *videre statuam, formâ terribili, cujus aureum erat caput, pectus unà cum bra-*"*chiis argenteum, ex ære venter & crura, tibiæ ex ferro, pedes ex luto* mixti *ferróque.* "*Te* verò hanc *contemplante statuam*, ecce *lapis, nullâ* hominum *manu erutus, impetu* "*facto in frusta pedes comminuit*, totúmque *simul* simulacrum *in paleas abiit* & pulve-"rem, qui *dissipatus est vento, ità ut nusquam* statuæ vestigium *exsisteret.* *Lapis verò* "*in montem excrevit immensum, quo terrarum orbis completus est.* Atque *hoc* illud *est*, "potentissime rex, quod te tantopere conturbavit, de quo tantopere quæsîsti, *som-*"*nium.* *Cujus* ut *sensum* & vim intelligas, varia designant regna variæ partes hu-

A.M. 3403.

Somnium *Nabuchodonosori* enarrat *Daniel*, & explicat.

jusce

A.M. 3403. "jusce statuæ quam vidisti. *Tute* caput aureum es quem *regum regem* constituit *Numen cœli*, & maximâ *donavit potentiâ gloriâque. Secutura sunt imperia, deteriora* "quidem, sed valida. Postremum in *pedes* definet *ferreos luteósque*; id est, in regulos "quidem *alios validiores, imbecilliorésque alios*, qui *conjugiis* conabuntur amicitias "inter se mutuas conglutinare. *At nunquam* veris *coalescent*, magis quàm *eum ferro* "*lutum. His regnantibus, imperium* aliud *exsurget, quod reliqua* alia *subvertet omnia; ipsum verò deficiet nunquam aut dissolvetur.* Hæc ea sunt, invicte rex, quæ "*te scire Deus voluit de rebus posterorum certissimè futuris*, & quæ scire tu quidem tanto "studio expetebas. Hæc cùm audivisset, somniúmque suum agnosceret cujus fuerat rex oblitus, omnémque sibi scrupulum ex animo exemptum sentiret verissimâ jam interpretatione, *Danielem* quasi Numen supplicissimè pronus adoravit, eique victimas voluit immolari, adolerique eidem thus. Deinde verbis Deum honorificis celebravit. "*Certò*, inquit, jam mihi constat, *vestrum, Judæi, Numen Deum esse deorum,* "*Dominúmque regum* omnium, *qui arcana* perspiciat solus ac *prodat*; *quandoquidem* "*tu* tui ope Numinis *occultam hanc abditámque rem indagare indicaréque* solus nobis "*potuisti.* Ad summos igitur honorum gradus *Daniel* à rege subvectus est, muneribúsque donatus amplissimis. *Babyloniæ* toti præfectus est, ariolorúmque sive *Chaldæorum* collegio. Sed *Babyloniæ* præfecturam deprecatus à rege, in tres transtulit populares. Ipse versari maluit inter proceres aulicos, plurimùm ibi gratiâ suâ populo Dei profuturus. Hoc somnio non tam monere volebat Deus regem *Babyloniæ*, (quanquam de posteris & is avebat cognoscere, regiúmque planè putabat, supra captum vulgi futura scire) quàm suam *Judæos* Ecclesiam præscire, quibus essent imperiis regum subjiciendi, quæ juga toleraturi, ad *Messiæ* adventum usque, regnúmque *Christi*, quod sine fine & perpetuum futurum erat, omniáque reliqua imperia superaturum. Monarchiæ verò quatuor non obscurè designantur, *Babylonica* inprimis, (quippe jam prætererat *Assyriacum* imperium,) *Persica, Græca* seu *Macedonica*, & *Romana. Romanum* prorsus omittit *Broughtonus* nostrâs, qui tibias statuæ pedésque reges ait *Alexandri* fuisse Magni successores. At his regnantibus, inquit *Daniel*, regnum *Christi* exorietur. Non autem *Alexandri* successores (omnes enim defecerant, subacti à *Romanis Parthísve* ante *Messiam* natum,) sed *Romani* tum rerum cùm *Christus* advenit potiebantur. *Romanorum* ergò imperium in his quatuor videtur *ferreum* extitisse. Neque maxima hic omnium aut gentium aut seculorum describuntur imperia, ut censent aliqui, meritóque à *Bodino* (in sua Methodo) reprehenduntur; sed ea tantùm quæ potentiâ ab hoc tempore prævalebant, & quibus suberant *Judæi*, usque ad ortum regnúmque *Christi*. Cùm ergò post aureum caput *Babyloniorum*, pectúsque argenteum & brachia *Persarum Medorúmque*, post æneum denique ventrem *Alexandri*, & regum quasi crura Magno illi succedentium, ferreas tibias *Romanorum* quarto loco dominantes cernerent, eo *Judæi* signo monebantur certissimo, ut *Messiam* exspectarent, ejúsque regnum per omnia secula duraturum.

Oblatam Babyloniæ præfecturam recusat.

A.M. 3407. § 30. Contra rebellem *Joakimum* missæ sunt à *Babylonio Chaldæorum Syrorúmque* armatæ turmæ, *Moabitæ Ammonitæque*. Totam ii regionem depopulati captivos 3023 *Babylonem* deportavêre. (*Jer.* 52. 28.) Ipsum denique cepêre regem, (in se fortasse irruentem,) cujus cadaver, tanquam asini, projecerunt insepultum. (*Jer.* 22. 18, 19. & 36. 30.) At in ipso cadavere signa quædam impressa, nefariæ superstitionis notæ, reperta sunt. (2 *Chron.* 36. 8.) *Joachinus* tamen, (qui & *Conias* & *Jechonias* appellabatur,) pessimo patri filius par, *Hierosolymas* usque tenuit, sceptrum arripuit, mensésque tres gessit & dies decem, annorum octodecim adolescens.

Pessimi Joakimi Jechonias par filius.

§ 31. *Hetrusci*, à *Romanis* sæpius victi, novos sumunt animos, novorum spe (quæ fefellit) auxiliorum à *Sabinis*; & contributis oppidatim viribus, novum exercitum instituunt. Ad urbem *Eretum Romanus* occurrit cum copiis suis. Commisso prælio, *Romani* victoriâ potiti sunt triumpho dignâ. Fracti jam tandem *Hetruscis* animi. *Tarquinio* cum exercitu moventi in *Hetruriam*, legatos misêre obviàm, qui legibus quibusvis pacem contraherent. Originis suæ *Tarquinius* memor, mitiùs cum cognatis agendum censuit. Quare professus est, nemini vitam se aut libertatem ademturum; non tributis, non præsidiis oneraturum civitates; permissurum ut libere ac suo antiquo jure vivant. Urbium verò principatum sibi poscere concedi à volentibus, quem vel ab invitis extorquere se posse noverint. Legati, post paucos dies, non modò principatum, sed & insignia attulerunt; coronam scilicet auream, sellam eburneam, sceptrúmque, togam pictam, & tunicam palmatam: quibus tamen *Tarquinius* non nisi populo & senatu probante usus est. Ut

Hetrusci principatum Tarquinio deferunt.

Ut primùm *Scythæ*, domitores *Asiæ*, in suam patriam discesserant, alii, ab iis indè pulsi, in *Mediam* supplices descenderunt, *Cyaxaris* fidem implorature. Iis, benignè habitis, *Medorum* filii sunt traditi, ut linguâ *Scythicâ* & sagittandi arte instituerentur. Iidem solebant regi ferinâ carne gratificari, venationibus partâ ferè quotidianis. Semel eos contigit saltus & sylvas peragrare, & nihil capere: quam ob causam rex eos iracundus gravissimis probris est insectatus. Tantam verò ignominiam immeritis oblatam non ferentes, unum è pueris quos erudiebant pro fera jugulant, carnem apparant more *Scythico*, (sicut solebant,) regique apponunt comedendum. Ipsi protinus fugâ *Sardes* se proripiunt, dedúntque supplices *Halyatti*. Mox ubi rem novit, fugitivos repetit *Cyaxares*: supplices negat *Halyattes*. Indè bellum inter populos conflatum est, variéque gestum; cujus hic sextus jam annus agitur. Æquo diu Marte dimicatur. Tandem inter pugnandum, medio die, Sol cœpit deficere, cœlum obscurari, tenebræque repentinæ obortæ sunt. *Medi Lydique* obstupescere prodigio, rerum cœlestium ignari; & suspicere cœli minas irascentis propter cædes inter se mutuas. Ambo igitur recedunt; de pace agitant consilia. Reges utrinque aderant auxiliares; *Halyatti Syennensis*, *Cyaxari Labynetus*, qui & regio nomine *Nabuchodonosorus* vocabatur. Eorum operâ conflata est pax, connubiísque confirmata. Quippe filia *Halyattis Ariena Cyaxaris* filio *Astyagi* uxor erat ducenda. Tum verò, mutuum lingendo sanguinem ex brachiis utrinque sectis profluentem, fœdus mutuò sancitum est. De defectu hoc Solis *Thales* dicitur prædixisse; unus vel adhuc eousque in siderum arcanis oculatus. (*Herodot.* l. 1.)

A.M. 3408.

Scythæ fugitivi in causa sunt, quòd inter Medos Lydosque bellum oritur.

Mox eclipsis solaris.

Indè pax & amicitia.

§ 32. Hinc, opinor, *Babylonius* cum suis, & *Medorum* fortasse copiis, in *Syriam Judæámque* profectus est. Cùm enim turmæ variarum gentium quæ irruperant populabundæ in *Judæam* urbi expugnandæ non sufficerent, ipse *Nabuchodonosorus* ingentem *Hierosolymis* exercitum admovit. *Jeremias* quidem propheticis jam antè minis detonuerat contra *Jechoniam*: (cap. 22. 30.) *Scribite*, inquit, *hunc liberis orbum, & omnino calamitosum. Nec enim quenquam è suis felicem* adeò est habiturus, ut *in solio Davidis sedeat, regnóque Judææ potiatur.* *Jeremiâ* igitur suadente, non moratus obsidionem, ultro egressus urbe (quod illi tandem bene vertit, 2 *Reg.* 25. 27.) se dedidit cum suis. Thesauri sacri regiíque à *Babyloniis* exhausti sunt: confracta vasa omnia & instrumenta quæ aurea fecerat in Templo *Solomon*. *Jechonias Babylonem* abductus est, unà cum matre, fœminis aulicis, proceribúsque non paucis. Abducti decies mille cives, viri militares, captivi; unà cum artificibus quibusque peritissimis. Tenuiores tantùm ex plebe infima *Hierosolymis* sunt relicti. Ex *Judæa* quoque abducti 7000, cum artificibus 1000, fabris lignariis ferrariísque, viri strenui omnes ac militares. Erant ex his captivis *Mardochæus*, (*Esther.* 2. 5, 6.) & sacerdos idem Prophetáque *Ezechiel*. (*Ezek.* 1. 2, 3.) *Jechoniæ* patruus *Mattanias* substitutus est rex à *Babylonio*, sed mutato in *Zedekiam* nomine; qui regnare cœpit natus annos 21, undecim verò dominatus est, fratribus similior quàm patri, & in omnem pronus iniquitatem. Prophetis nec animum nec aures præbuit. Sed obstinatus & pertinax, persecutus est priorum vestigia regum, usque dum omnia pessundedisset. Populus relictus quasi fæx in fundo pessimus, ad exemplum regis se componentes, contemptui & ludibrio Vates Dei habuerunt.

Jechonias in Babyloniam à Nabuchodonosoro deportatur.

Ejus patruus Zedekias rex Judææ substituitur.

De his igitur ut quid futurum esset prænunciaret *Jeremias*, duos illi ficuum calathos Deus demonstravit pro Templo positos; alterum optimis repletum, pessimis verò alterum. Et "*illum* aiebat captivos denotare, qui erant jampridem in *Babylo*-"*niam* deportati; quippe acturos pœnitentiam, & aliquando ad se suúmque Deum, "in patriam suam mox deinde redituros. *Hunc* autem relictos in *Judæa* significare "calathum, homines spei deploratæ, & obstinationis inflexibilis: propterea bello fa-"méque confectos exitio miserrimo interituros, adeò ut vicinæ stupeant gentes exhor-"reántque. (*Jer.* 24.)

Illi pariter Jeremias tremenda nunciat.

Præterea vinculis atque loris collum inducere sibi jussit Prophetam Deus; indè ad regum legatos ea mittere, *Idumæorum*, *Moabitarum*, *Ammonitarum*, *Tyriorum* quoque *Sidoniorúmque*, ad *Zedekiam* qui missi erant ut regnum ei gratularentur: Legatos verò juberet suis ea regibus tradere, ac mandare, ut "regi *Assyriorum* obsequantur. Deum "quippe *Israelitarum*, hominum omnium rerúmque Opificem atque Dominum, *Na*-"*buchodonosoro*, ejúsque filio ac nepoti, tradidisse omnium imperia populorum, bel-"lóque, ac peste faméque, gentes flagellaturum, quæcunque *Babylonium* detrectant ju-

A. M. 3408. "gum, usque dum pareant. Nè igitur ariolis astrologísque suis credant aliud suadentibus. (*Jer.* 27. 2, 3, &c.) *Zedekiam* pariter, sacerdotes atque *Judæos* moneri voluit Deus, ut "*Babylonio* se subjicerent, neque falsis haberent prophetis fidem, qui "vasa Templi jamjam *Babylone* reditura pollicebantur. Imò, si veri essent Prophetæ, "deprecarentur Deum potiùs, nè reliqua eódem deportentur ómnia; quod certissimè "futurum constituit Deus. (*Jer.* 27. 12, &c.)

Cúmque legati à *Zedekia* mitterentur *Babylonem Elhasa* & *Gemaria*, *Jeremias* per epistolam captivos quoque monendos censuit, "nè *Ahabo* & *Zedekiæ* pseudoprophetis "aures credulas adhiberent; (quibus, quod accidit, exitium interminabatur;) sed "domos *Babylone* sibi conderent, vineas hortósque sererent, uxores ducerent, libe-

& exsilii durationem ad annos 70. "ros procrearent, longum exsilium exspectaturi. Nec enim ante annum septuagesimum redituros se in patriam pro certo ducerent. (*Jer.* 29. 1, 2, &c.) His literis *Shemaia*, ex captivis unus, sed & insuper pseudoprophetis, respondere visus est, epistolâ, per legatos eosdem missâ redeuntes, ad *Zephaniam* sacerdotem secundarium: (2 *Reg.* 25. 18.) ubi & *Jeremiam* reprehendit, quòd exsilium *Judæis* tam diuturnum, annorum scilicet septuaginta, denunciâsset; & ipsum quodammodo increpat sacerdotem, quòd talia prædicantem *Jeremiam* pro autoritate sua carcere non coërceret. Aderat fortè in Templo *Jeremias* cùm hæc legeretur contra se epistola; atque à Deo effatus illico, in *Shemaiam* pronunciavit iniquæ suæ hanc sententiæ pœnam; "fore ut unà cum stirpe sua familiáque periret universa, nec Divini beneficii reditûsque *Judæis* promissi ullo modo particeps futurus esset. (*Jer.* 29. 24, &c.)

§ 33. Captis *Hierosolymis*, anno regni sui 7. aggressus est *Tyrum Nabuchodonosorus*; obsessámque suis copiis 13 annis tenuit, rege *Ithobalo*. (*Jos.* Contra Ap. 1.)

Sabini bis à *Romanis*, nec tantùm Marte, sed & arte, superantur. *Sabini* jam soli restabant ex vicinis, (bellicosa gens & ampla,) qui, nondum satis perdomiti, cum *Romanis* contenderent de rerum summa. Agrum *Romanum* dum *Sabini* populabantur, impetu facto quantâ potuit celeritate *Tarquinius* cum suis dispersos facilè fugavit. Castris deinde positis, reliquas eo die copias tum suas tum sociorum attentus admodum exspectavit. Noctu insidias posuit, qui hostes postridie in acie pugnantes à tergo adorirentur. Dum ergò pugna conserebatur, æquis diu viribus animisque, novo tandem exercitu sibi à tergo imminente perterriti *Sabini*, terga protinus vertêre, & suæ quisque saluti consulendum existimavit. Multi cæsi, plures capti. Sed irritavit hæc magis quàm domuit clades. Ducis dolo aiebant partam, non militum virtute, victoriam istam. Novi ergò delectus fiunt, vires undique contrahuntur, dux eligitur peritissimus. *Romanus* de hoc apparatu certus, occupandum priùs bellum quàm hostes convenirent censuit. *Anienem* transit illico, atque castris munitis, agrum populaturus erat hostilem; cùm & hostium dux prodit, & in colle quodam prærupto haud procul à *Romanis* castra ponit. Equitatu peditatúque in locis opportunis per sylvas & saltus collocato, pabulatione hostes prohibuit. Et velitationes fiebant sæpius, nullum verò acie instructâ prælium. Post paucos dies ad eam rerum penuriam à *Romanis* perducti sunt, ut nocte quadam procellosâ fugam fecerint *Sabini*, & castra sua *Romanis* onustis prædâ reliquerint.

A. M. 3409. Ortis dissidiis inter partes *Cylonias* & *Alcmæonias*, *Cylon* hoc tempore, tum genere nobilis, tum palmâ *Olympiacâ* nobilitatus, novas res *Athenis* moliri cœpit, post Novem-virorum institutionem primus. Quippe *Theagenis* tyranni *Megarensis* gener, ab eodem stimulatus, tyrannidem affectavit apud suos. Soceri ope fretus civiúmque factione, arcem repentè occupavit; quo mirificè turbata est civitas universa. Sed *Alcmæonis* filius *Megacles*, qui Archontis sive Prætoris officio fungebatur, magnâ festinatione arcem civibus armatis obsedit undique, & paucos post dies accepit deditam. Qui ex arce prodierant lapidibus obruti; qui ad aras confugêre ab iratis civibus jugulati. Ipsum *Cylonem* inter cæteros & supplicem, & cæsum, *Herodotus* innuit, (lib. 5. vide *Thucyd.* lib. 1.) Soli incolumes evasêre qui *Megaclis* collegarúmque uxoribus supplicârant. Dirum hoc facinus visum est. Et quicquid deinde urbi malorum accidit, huic sceleri tributum est. *Theagenes* interim & *Megarenses*, dum partes *Athenis* tumultuantur, ut & suam rem augerent, & *Cylonem* ulciscerentur, *Salaminem* insulam atque *Nisæam* interceperunt. Indignati *Athenienses*, magnâ quidem operâ, sed irritâ, amissa recipere conati sunt. Pluribus forsan annis hæc gesta sunt. Neque mirum videri debet, nihil iis prosperè foris succedere, tumultuantibus & distractis interea domi. In urbe aderat tum *Solon*, unus è Septem sapiens vir, & ut ea ferebant tempora poëticè doctus, integer, opulentus,

A.M. 3409.

tus, maximæque nobilitatis, à *Codro* scilicet oriundus. Is in medium cum optimatibus progressus, eò rem deduxit orando docendóque, ut damnati *Alcmæonidæ*, qui *Scelerati* appellabantur, trecentorum judicio pœnas luerent. *Diogenes Laertius* (in Vita *Solonis*) ait, peste *Athenas* laborâsse propter scelus *Cylonium*, ac oraculum jussisse ut urbs expiaretur. Ea religio paucis nota *Epimenidem*, patriâ *Phæstium*, (vel *Phæstii* filium & *Gnossium* patriâ, ut habet *Laërtius*,) ex *Creta* devocavit, qui domus agrósque expiandi, deósque placandi, ritus invenisse primus dicitur. Inter Sapientes numeratus à quibusdam, charúsque diis habebatur. Hoc autem ad urbem expiandam sacrificio facili usus est. Nigram ovem candidámque ex *Areopago* dimisit liberas, ut quócunque impetus ferrent semetipsas conferrent. At ministri sequebantur, qui eas, in eodem ubi accubuerant loco, peculiari cuidam & sine nomine deo immolarent. In hujus expiationis memoriam, certum est, (inquit *Laërtius*,) per *Atheniensium* pagos, sine nomine aras inveniri. Has verò Deo consecratas, jure quidem tradit Beatus *Paulus Atheniensibus*. (*Act.* 17. 23.) Nam de capra emissaria videtur aliquid didicisse à *Judæis Epimenides*, & suo modo imitatus. At de nomine Dei *Jehova*, quod *Judæi* non vulgabant, non didicerat. Deo igitur sine nomine sacra fecit. Talentum ei ferunt suæ operæ præmium obtulisse *Athenienses*. At ille nihil præter olivæ sacræ ramum accepit, & deinceps amicitiam inter *Athenienses Gnossiósque* instituit. Et profuisse multùm *Soloni Plutarchus* ait in legibus concipiendis, iis præsertim quæ spectabant ad rem divinam. De somno *Epimenidis* narrantur mira. Missum à patre fuisse rus ut ovem peteret: in via fatigatum divertisse in speluncam, annósque 57 in eadem obdormivisse. (*Suidas* tantùm sex numerat, *Pausanias* 40.) Experrectum quæsisse ovem: at nec ovem reperisse, nec quicquam ferè eorum quæ dormiturus reliquerat. Mutata omnia miratum, in urbem rediisse. Domum suam ingressum, nemini fuisse notum, novisse neminem. Tandem effecisse, ut minor eum frater, senex jam factus, attonitus agnosceret. *Cretenses* eum tradiderunt vixisse annos 299; alii 154, aut 157. Scripsit versuum multa millia. Et animam sibi ablatam sæpius, ad se sæpius redivivum rediisse simulabat. Sanctus profectò *Paulus* (*Tit.* 1. 12.) & eum vatem appellat, & ejus testimonio dignatus est uti.

Solon accersit *Epimenidem* qui *Athenas* expiaret.

Is ἀγνώστῳ θεῷ litavit?

celeberrimus propter somnum.

A.M. 3411.

§ 34. Multi jam apud *Judæos* prophetæ falsi volitabant, quos mendax ille Dæmoniorum spiritus, permittente Deo, excitârat, ut regi imponerent populóque, Dei tamen voluntatem vel invito Satanâ perficerent. Et falsis quidem auscultabatur libentiùs multò quàm veris; non quòd falsa dicerent, sed quòd grata. Ut enim

Hananias pseudopropheta *Jeremiæ* opponit se.

——*Tardè quæ credita lædunt Credimus:*

ità quæ volunt maximè facillimâ omnes fide amplectuntur. Ex hac erat fæce *Hananias Azuris* Prophetæ filius; qui coram sacerdotibus populóque, audiente *Jeremiâ*, prædixit fore, ut rex *Jechonias* captivíque omnes, unà cum Templi vasis quæ abstulerant *Chaldæi*, *Hierosolymas* post biennium redirent *Babylone*, fracto *Nabuchodonosori* jugo. *Jeremias*, qui noverat suis hæc adversari vaticiniis, "optare quidem aiebat "se ut hæc ità evenirent, at non credere: sed biennii spatium vera sint nécne de"monstraturum. *Qui* enim *prospera pollicetur vates*, ità demum *veracem comproba"ri, si verè acciderint quæ sunt prædicta*. Sin minùs, fallacem argui mendacémque. "Pœnarum malorúmque pœnitere nonnunquam, non ità promissorum bonorúmque, "Deum. *Hananias* vaticinia in dubium vocari sua non ferebat, jugúmque illud quod in collo gestabat ligneum *Jeremias* perfregit: &, *pari modo post biennium Deum esse fracturum* dixit *à cervicibus omnium gentium Nabuchodonosori jugum*. Tacitus recessit ad tempus *Jeremias*. Mox redire à Deo jussus est, & hæc effari: "*fregisse* qui"dem *jugum ligneum Hananiam*; *sed ferreum esse imponendum* (ità velle Deum) *om"nium gentium cervicibus*. *Hananiam* verò *mendaciorum* esse vatem; ac *propterea* "quòd Dei nomen commentis suis adhibeat, ideo illum à Deo statim sublatum iri, "atque *hoc anno interiturum*. (*Jerem.* 28.) Septimo ejus anni mense id verè contigit, uti à Propheta prædictum est. Hæc autem quinto gesta sunt. (Ibid. v. 1. & 17.)

3412.

Hoc anno *Zedekias Babylonem* profectus est, quas ad res transigendas nusquam traditur. Regem sectatus est *Seraia*, *Nerijæ* filius & *Baruchi* frater, princeps pacificus. Ei *Jeremias* vaticinia contra *Babylonem* ipsam tradidit: quæ cùm perlegisset, ac perlustrâsset

Zedekias Babylonem proficiscitur.

A.M. 3412. lustrásset urbem, saxo jussit alligata in medium projicere *Euphratem*, verbis quibusdam additis, *Ità esse obruendam Babylonem, nec unquam è malis emersuram.* (*Jerem.* 51. 59, &c.) Unà cum fratre suo *Seraia Baruchus* fortasse *Babylonem* se contulit, ubi, *Zedekiæ* anno quinto, coram *Jechonia* aliisque *Babylone* exsulibus librum suum legisse dicitur, qui inter *Apocrypha* vocatur *Baruch.* (*Baruc.* cap. 1. vers. 1, &c.)

Ezekiel obit Prophetæ munus.

Anno exsilii sui quinto *Ezekiel* sacerdos ad sacrum Prophetæ munus obeundum inter suos populares vocatus est à Deo, ad fluvium *Chebarim* dum versabatur in *Chaldæa*, qui *Chaborrha Ptolemæo* & *Straboni* dicitur. (*Ezek.* cap. 1. v. 1, &c.)

Alcæus Pittacum dicteriis lacerat.

§ 35. *Alcæus* erat hujus seculi, Poëta Lyricus, in eloquendo brevis, magnificus, diligens, & plurimùm *Homero* similis. Ità de eo *Quintilianus*, qui & aureo donatum ait plectro, quoniam tyrannos insectatus est *Lesbios*; ipse interim ab eadem ambitione haud alienus. Sed & *Pittacum* Sapientem contumeliis laceravit; non tyrannidis modò, (quam ille gessit moderatissimè *Mitylenis*,) sed privatarum quoque simultatum causâ. Nam cùm *Alcæus* ejúsque frater exercitui præessent, abrogatum iis imperium *Pittaco* à civibus delatum est. *Pittacus* tamen tyrannidem nactus, cùm in sua *Alcæum* haberet potestate, satis habuit monere, quid in opprimendo posset. Et dixisse *Heraclitus* prodidit, *Veniam supplicio meliorem esse.* *Alcæum*, addit *Quintilianus*, multum moribus contulisse; sed & in lusus descendere & amores, quanquam majoribus aptiorem.

Sappho nequam, atque ingeniosa.

Jam etiam vixit Poëtria *Sappho*, quantum capere potuit ingenium muliebre, docta peritáque artis Lyricæ. Carmen Sapphicum ab ea est natum. Sed quantum ingenio sexui suo præstitit, tantò moribus & nefandæ libidinis intemperantiâ in viros fœmináſque spurcissima omnium fœdissimáque habebatur; eò nequior, quò ingeniosior. Unde & *Masculam* vocabant. *Phaonem* juvenem speciosissimum ipsa deformis perditè amavisse dicitur; nec tamen potuisse amorem ejus, omni carminum lasciviâ, conciliare. Ad saltum ergò *Leucadium* ad sedandos amoris æstus confugisse. At in eo saltu (cùm virorum solummodo esset, non mulierum,) periisse nonnulli ferunt.

Sabinis tandem subjugatis, pax Romæ diuturna.

Quinto jam anno *Romani Sabinique* ad prætium de summa rei totis utrinque viribus descenderunt. Quid multa? Toto die pugnatum est strenuè. *Sabinos* denique *Romani* profligaverunt. Fortissimus quisque in acie cecidit. Tertium *Romæ Tarquinius* triumphum egit. Victos fassi dediderunt se *Sabini*, solam sævitiam deprecantes. Satis visum est, gentem cervicosam fractam esse, concedi principatum, rogari pacem. Quies deinceps, *Tarquinio* regnante, & pax diuturna *Romanis* erat.

A.M. 3413. § 36. *Apries* regnat in *Ægypto*, qui *Pharao Hophra Jeremiæ* appellatur, (cap. 44. 30.) Ejus initia prospera exitus clausit calamitosus. Ità variant humanæ res, ubi certum nihil. Tantis se suis & majorum opibus munierat, ut nullum crederet vel Deum posse sibi regnum abrogare. (*Herodot.* l. 2.) Indè tanta ejus jactantia apud *Ezekielem*, (cap. 29. 3. & 9.) *Mihi est rivus meus*, &c. quam tamen vanam atque mendacem probavit exitus. Post annos enim aliquot amisit omnia.

Apries felicium infelicissimus.

Solon insaniam simulando Salaminem recuperat.

Iniquissimè tulit *Solon*, insulam *Salaminem* (ipse ortu *Salaminius*) ab *Atheniensibus* derelinqui, & *Megarensibus* rapientibus concedi prædam; qua de vindicanda si quis legem proponeret, capitis erat periculum per legem subiturus. Subitam igitur simulavit insaniam; pileatus in forum se proripuit, & præconis lapidem conscendens, elaboratam à se elegiam centum versibus constantem (cui nomen *Salamis*) coram ingenti multitudine (quæ ad novam rem confluxerat) recitavit. Cùm probarent omnes, *Pisistrato* inprimis laborante ut consilio *Solonis* obsequerentur, severa lex abrogata est. Bellum decretum in *Megarenses*. Electus denique *Solon* dux. Ille *Pisistratum* ascivit socium, quem (ut ferunt) plùs nimiò dilexerat. Captam ab iis insulam constat: capiendi modus variè traditur. (*Æneas* in Poliorcetico c. 4. *Justin.* l. 2. *Frontinus* l. 4. 44.) Hæc victoria *Solonis* gloriam auxit plurimùm apud *Athenienses*: in tota *Græcia* non minùs victoria de *Cirrhæis* sive *Crissæis* parta, qui in agros *Apollini Delphico* sacros temere irruissent.

a 3414.

Medis imperat Astyages

b 3415.

[a] *Cyaxares* defunctus est, imperiúmque *Medorum* suscepit filius ejus *Astyages*, quod annis tenuit 35.

Solon imperium Atheniense vix & invitus in se recepit.

[b] Pulsis in exilium *Sceleratis*, & tumultu *Cylonio Athenis* sedato, nondum tamen quievit urbs, ipsâ mole laborans suâ, hominúmque multitudine indigentium, ad seditiones tantùm utilium. Divisa est in totidem factiones civitas quot erant civium

agros

agros tenentium genera. Qui montes incolebant popularem reip. ſtatum flagitabant; qui campeſtria tenebant, optimatum dominationem: maritimi mixtum ex utriſque præferebant ſtatum, neutrum ſimplicem approbârunt. Pauperes etiam divitéſque agebant animis alieniſſimis, propter ſummam inæqualitatem. Adeò ut magnum à ſeditione periculum eſſet; nec aliter niſi tyrannide conſtitutâ videretur civitas quietura. In tanta rerum perturbatione, unus *Solon* videbatur huic malo medicari poſſe. Et plurimum is jampridem autoritatis gratiæque apud vulgus hominum collegerat. Eum itaque conveniunt prudentiores, impenſéque orant, ut ſanandam remp. in ſe ſuſcipiat. Quod ille tamen ut faceret difficulter admodum adductus eſt, eò quòd pauperum cupiditatem nimiam, & parem divitum ſuperbiam, reformidaret. Nec enim utriſque ſatisfieri à ſe poſſe credidit. *Olympiad.* 46. anno tertio Archon electus, publicúſque ſimul arbiter & conditor legum eſt conſtitutus; divitibus eum ut nobilem divitémque probantibus, egenis verò ut mitem integrúmque. Qui plurimùm in populo valebant, tyrannidem ei obtulerunt, ut eò majori animo negotium publicum aggrederetur. Alii quamplurimi, qui loco fuerunt in civitate medii, cùm viderent tantam rerum mutationem, quanta tum exſpectabatur, verbis ſolis legibúſque non poſſe fieri, haud inviti ad unum virum, juſtum ſimul & prudentem, ſummam rerum delaturi videbantur. At nec populi primoribus, nec ſuis amicis, increpantibus etiam, aures adhibuit; ſed *Tyrannidem quidem locum eſſe pulchrum, at exitum habere nullum*, dixit. Inprimis ergò id quod onus populo erat graviſſimum levandum cenſuit. Æs alienum remiſit omne; vetuítque in poſterum, nè quis corporis obligatione contraheret. Hæc ea *Solonis Seiſachthia* (quam vocabant) & prima legum fuit. At in ipſis hic initiis ejus famæ nubecula ab ipſis amicis offuſa eſt; quibus conſilium prodidiſſet ſuum, debita quidem remittendi, at non agros dividendi. Illi ſtatim magnam pecuniæ vim acceperunt mutuò, quâ ſibi agros emerunt optimos; legéque *Solonis* deinde latâ, retinuerunt ſibi agros, condonata pecunia eſt. Indè infamia in *Solonem* tranſiit, quaſi fraudis hujus autorem atque participem facinoroſæ. Tantum intereſt boni viri, ut ſui ſimiles amicos habeat, aliàs in ſcipſum aliorum crimina derivaturi. A ſe tamen amoliri ejus facti invidiam conatus eſt, condonando liberrimè quæ ſibi debebantur talenta quinque, (ſeptem ait *Laërtius*,) alióſque ut idem libenter facerent exemplo ſuo provocavit. At cùm ſe utrique parti gratificaturum ſperabat, neutri placuit. Non divitibus, eò quòd debita ſuſtuliſſet; non pauperibus, qui legem agrariam, quæ ſperabatur, non tulerat. Mox tamen, ubi legis utilitatem intelligerent, gratias obtulerunt & ſacra diis; quæ & ipſa *Seiſachthia* dicebantur. *Solonis*que poteſtati omnia abſolutè corrigenda permiſerunt, ac pro ſuo arbitrio innovanda. *Draconis* leges ſeveriſſimas (præter unam de cædibus) abrogavit; etſi tacito illiteratóque *Athenienſium* conſenſu jam pridem obliteratas. (*A. Gell.* 11. 18.) Cenſum civium de novo inſtituebat. *Areopagitarum* non tam primus inſtituit ſenatum, quàm unde aleretur per ſupplementa quotannis, & quas cognoſceret cauſas præter cædes voluntarias, conſtituit primus. Ex annuis novem magiſtratibus eum ſuppleri annuatim juſſit, decedentibus officio, poſtquam rationes reip. adminiſtratæ reddidiſſent, & examen de vita, de genere, de ipſa fama ſubiiſſent. Ex viris ergò nobilioribus, vitæ famæque integris, in ſanctiſſimum illum ſenatum adſciſcebantur. Præter cædes autem voluntarias, (quæ huc antiquitus ſpectabant,) & veneficia, incendia, proditiones, & ejuſmodi crimina capitalia, omnium legum inſpectionem atque cuſtodiam, cenſurámque morum, & publicam civitatis diſciplinam, penes hoc eſſe concilium voluit. Ibi ergò quid quiſque ageret *Athenienſium*, & quonam quæſtu ſuſtentaretur, ſolebat inquiri diligentiſſimè; & inertia è latebris ſuis, ut culpæ rea erubeſcendæ, in apricum protrahebatur. Aliud verò concilium, Quadringentorum, lege ſtatuit, ex quatuor tribubus pari numero ſortibúſque electorum. His autoribus referebatur ad populum, nec aliter populo ſuffragia ulla de re inire licuit. Omnes ergò res terrâ maríque publicæ ab hoc ferè concilio expediebantur. At ſenatores hi annui erant; in *Areopago* perpetui, & incerto etiam numero. Leges ipſas recitare parùm refert; quas ligneis axibus inſcriptas, annos centum, qui tulit, valere voluit. Axes ipſi ligneis quadrangulis inſerti rotabantur, vocabantúrque *Cyrbes.* Univerſus ſenatus juravit ſimul, leges *Solonis* ſe ratas habiturum. Theſmothetarum ſinguli apud lapidem in foro ſunt proteſtati, *ſiquid contra leges has admiſiſſent, auream ſe ſtatuam ſibimet æqualem Delphis dedicaturum.* Rogatus, *cur nullam*

A.M. 3415.

Archon electus,

tyrannidem abſolutam oblatam reſpuit.

Leges condit pro arbitrio.

Concilium ejus duplex, & poteſtates utriuſque.

Dicta ejus varia.

A.M. 3415.

lam in parricidas pœnam statuisset, respondit *Solon*, *nullum se credere tantum facinus patraturum.* Humanæ vitæ terminum annis 70 definiebat: *Mimnermum* idco reprehendens, quòd scripsit, sexagesimum fatalem esse; monénsque ut scriberet, octuagesimum. *Aulicos apud tyrannum calculis aiebat similes esse, quibus in computando utimur. Plurimùm aliquando, aliquando minimùm valere.* Monebat sæpe, *Amicos cunctanter deligendos, constanter diligendos. Neminem posse regere, nisi qui priùs parère didicit. Hominis probitatem debere esse juramento digniorem fide. Aliis optima, non suavissima, esse consulenda. Civitatem optimè habituram, si optimates principésque secundum leges vivant. Nè quis tolleret quæ non deposuerat.*

A.M. 3417.

Anacharsidis amicitia cum Solone, & apophthegmata.

§ 37. Dum in legibus suis condendis studiose versabatur *Solon*, *Anacharsis Scytha*, verùm matre *Græcâ* editus, ejus famam sapientiæ secutus, *Athenas* venit, ut cum eo amicitiam hospitiique jus iniret. Cúmque id, pro foribus stans, nunciari *Soloni* jussit; respondit *Solon*, *in sua cuique patria parari hospites commodissimè. Tu ergò*, (inquit *Anacharsis* ità ut audiret *Solon*,) *in tua patria cùm sis, para tibi me hospitem.* Hominis acumine oblectatus *Solon*, in hospitium admisit amicitiámque intimam. *Anacharsis* autem cùm didicisset quam rem ageret *Solon*, ejus propositum risisse dicitur, *qui cives suos ab injuriis & maleficiis probibere conaretur scriptis legibus, quæ à telis arancarum differrent nihil; utrasque tenere infirmos, à validis perrumpi.* Respondit quidem *Solon*, *Ut pactis stabant homines, eò quòd partibus expediret ea non violari; ità leges à se latas observaturos esse cives, quoniam id erat omnibus futurum utile.* Eventus tamen magis *Anacharsidis* opinioni quàm *Solonis* respondit spei. Miratum ferunt *Athenis Anacharsidem*, (cùm fortè concioni interfuisset,) quòd *sapientium esset dicere, indoctorum judicare*: vel, (ut habet *Laertius*,) *cùm artifices certarent, eos qui artifices non essent judicare.* Solebat dicere, *Vitem ferre tres uvas, primam voluptatis, secundam ebrietatis, tertiam mœroris.* Rogatus quomodo quis abstemius sobriúsque fieret; *Si turpes*, inquit, *ebriosorum motus ante oculos sibi proponat.* Mirari etiam apud *Græcos* se aiebat, *injuriis lacessentes puniri, athletas ferientes se invicem honorari.* Cùm navem didicisset quatuor digitos fuisse crassam, *Tantum*, inquit, *à morte absunt qui navigant.* Interrogatus utrùm plures vivi essent an mortui; *Navigantes*, inquit, *utra in parte constituis?* Exprobranti cuidam *Attico*, sed improbo homini, quòd *Scytha* esset & barbarus, respondit, *Ergò mihi dedecori est patria, sed patriæ tu.* Amicum unum egregium multis gregariis præferebat. *Oleum vesaniæ pharmacum* vocabat, *quòd eo uncti athletæ contra se mutuò magis insanirent. Græcos* mirabatur, qui, cùm initio convivii parvis poculis, bene poti majoribus uterentur. Rogatus, *apud Scythas an essent tibiæ*; *Nè vites quidem*, respondit. Sciscitanti *quæ tutissima esset navis*; *Quæ in portu* (inquit) *navigat. Forum fraudibus & avaritiæ destinatum* aiebat *locum. Gnuri* filius, & *Caduidæ* frater, fuisse dicitur. Reversus domum, cùm patrias *Græcanicis* mutare leges conatu summo niteretur, à fratre inter venandum sagittà ictus interiit. Alii aiunt, sacrificantem ritu *Græcanico* interemptum. Linguam *Scythicam Græcámque* matris suæ industriâ didicerat callebátque. De legibus patriis rebúsque aliis versus nongentos scripsisse dicitur. Ejus imaginibus inscribebatur, *Linguam, ventrem, pudenda contine.*

Solonem tædet magistratûs; decenniique spatium impetrat ad peregrinandum.

§ 38. *Solon*, post latas à se leges *Athenienses*, cùm domum ejus frequentarent cives, alii laudantes, alii reprehendentes, optantes alii ut vel adderet aliquid, vel immutaret, vel de mente legum exponeret, his ut molestiis quotidianis seipsum liberaret, decennii spatium à civibus ad peregrinandum impetravit. Interea temporis sperabat, leges suas, quæ hactenus novitate suâ displicebant, usu futuras familiares gratiorésque. In *Ægyptum* profectus primò, cum *Psenophi Heliopolita* & *Sonchi Saïta*, doctissimis sacerdotum, familiariter versatus, operam dedit Philosophiæ; ex iísque audivit sermonem *Atlanticum*: quæ *Græcis* carmine volebat interpretari, *Plato* exponere aggressus est. At nec ille quicquam fecit, neque hic perfecit. Ex *Ægypto* in *Cyprum* insulam se contulit; ubi urbes & *Salaminem* & *Æpéam* conditas acceperat: & à *Philocypro Æpeæ* regulo peramanter acceptus est. Urbem is modicam, in loco munito quidem, sed incommodo, habitabat; quam, autore *Solone*, in planitiem subjectam transtulit. Quare *Solos* urbi nomen à rege gratissimo datum est. Alteram *Solunta* in *Cilicia* eum condidisse *Laertius* docet, incolísque tradidisse *Atheniensibus*; qui linguam patriam cùm postea corrupissent, σολοικίζειν dicti sunt. Et hos ait *Solenses*, *Cyprios* verò *Solios* dictos. *Mileti Thaletem* visisse dicitur: quem simulatque repre-

A.M. 3417.

reprehendisset, quòd rei uxoriæ liberísque procreandis nullam operam dedisset; tacitus devoravit amici aculeos ad tempus prudens vir; post paucos verò dies submisit hominem ignotum, qui *Athenis* se nuper venisse simularet, aliáque multa diceret quæ suggesserat *Thales*. Ità ad vivum partes suas impostor egit apud *Solonem*, narrando funus cujusdam juvenis maximâ sanè pompâ ab *Atheniensibus* celebratum, cujus pater, vir summus, jam tum abesset, *Solonis* nomine insignitus; ut *Solon* repentè in querelas & lamentationes proruperit se indignas. Cùm *Thales* subridens, *Quin desinis*, inquiebat, *sapiens vir, luctúmque hunc fœmineum planctúmque ponis? Nondum tibi his opus est næniis: fictum erat funus, quò scires tu, quibus ego malis mœroribúsque sim liber, qui filios nullos procreaverim.* Indè ad *Crœsum* perrexisse *Solonem* ferunt; quôcum & reliquis (quos vocabant) *Sapientibus Græciæ* consuetudinem intercessisse, multi quidem scripserunt: cùm tamen constet ex temporum supputatione, eos ferè omnes occubuisse jam priùs quàm regnare *Crœsus* cœperat. Nihilominùs rem, à Veteribus tantopere celebratam, & à nobis narrari quocunque modo par est. Ad *Crœsum* perductus *Solon* in solio sedentem, auro, gemmis, purpurâ, ornatúque omni splendidum, nihil horum vel miratus est, vel magni fecit; sed ut res leves ineptiásque currentibus oculis vix salutavit. Denique, nihil eorum dixit fecítve, quæ solis lenociniis assuetæ aures oculique regis exspectabant. Quare jussit homini thesauros demonstrari, reliquúmque apparatum luxúmque regium. Tum demum interrogavit, *Ecquem unquam hominem se vidisset beatiorem:* vel, (ut alii rem narrant,) *Quem ille mortalium vidisset beatissimum.* Neque enim dubitabat nominatum iri se. At *Solon* de *Tello* quodam retulit *Atheniensi*, qui probus vir domi satis amplam rem habuit, filiósque sanè egregios; & cùm præclarè rem gessisset adversus hostes, pro patria denique occubuit. Rex præteriri se miratus, hominémque planè privatum tantis opibus præferri, de *Solonis* cœpit dementia vel rusticitate nimia subdubitare. Rogavit tamen denuo, *Aliúmne aliquem nôsset Crœso rege beatiorem.* Tum *Solon Cleobin* & *Bitonem Argivos* nominavit, qui, cùm matrem suam, *Junonis* sacerdotem, (bobus moram facientibus,) curru ad fanum pertraxissent, matérque deos oravisset, ut *quod optimum esset, filiis in præmium darent*, mortui mox inventi sunt. *Crœsus* eò iracundior, *Nos ergò*, inquit, *in beatorum numero non habes? Imò*, ait *Solon, has tibi res prosperas si quis deus tibi præstiterit ad exitum vitæ illibatas, beatus tum demum dicendus es jure. Cùm autem tot sint quæ intervenire possunt adversa, & ad supremum usque diem ancipiti fortunæ subjecti simus, viventem neminem dici posse beatum arbitror.* Cujus dicti prudentiam, *Crœsum*, postea à *Cyro* captum, reipsa ferunt expertum comprobâsse. Interim *Athenis*, dum *Solon* aberat, in factiones iterum discessit civitas. Pediæorum erat *Lycurgus* dux, *Megacles* Paralorum, Diacriorum *Pisistratus*; quibus accesserant & Mercenarii divitibus maximè infensi. Tyrannidem *Pisistrati* (de qua alibi dicendum est) *Solon* & nascentem primus animadvertit, & natam pro viribus oppugnavit. Cúmque nihil proficeret, dicebat se prudentiorem esse iis qui non prospexerant, iísque fortiorem qui non repugnabant. In *Cypro* obiit octuagesimus, (ut multi produnt,) quò nimirum à tyrannide *Pisistrati* profugerat; neque in patria, de qua optimè meruerat, humari contigit. Quantâ flagraverit industriâ, etiam & versibus complexus est, quibus significat se quotidie discentem aliquid consenescere. Idque supremo vitæ die confirmavit, cùm, assidentibus amicis, & inter se de re quadam sermonem conferentibus, fatis jam pressum erigeret caput; &, quapropter id fecisset, interrogatus, respondit, *ut cùm istud quicquid est de quo jam disputatis percepero, moriar.* Migrâsset profectò ex hominibus inertia, si eo animo vitam ingrederemur, quo eam *Solon* egressus est. (*Val. Max.* l. 8. c. 7.)

Illo *Thales* sapientior, quòd conjugio abstinuisset.

Tellum Crœso beatiorem statuit, & mortem vitâ meliorem.

Pisistrati tyrannidem frustrà oppugnat, & spontaneus exsul moritur.

§ 39. Rex *Judæorum Babylonio* obsequii fidem spoponderat, adhibito sacrosancto Dei nomine juratus. (2 *Chron.* 36. 13. *Ezek.* 17. 13, 14, 18.) Ideo immutatum est illi nomen, ut pro *Mattania*, *Tsidei-jah*, sive *Zedekias* molliore sono, diceretur, quod significat *Justitiam Dei*: ut si fidem pactam falleret, justam Dei vindictam exspectaret. Nihilominus ille fidem ità datam violavit, à *Babylonio* defecit, *Ægyptiique* fretus auxilio, in libertatem se asseruit. Quare *Nabuchodonosorus*, ingenti exercitu contracto, hostiliter jam tertiò in *Judæam* irrupit. Et reliquas provinciæ totius urbes occupârat: *Lachishum* oppugnabat & *Azekam*. Ad ipsas tandem *Hierosolymas* accessit, mense decimo diéque. Copiis urbem cingit, exstruit propugnacula, exitum negat obsessis; fame, non ferro, cervicosos domiturus. *Ægyptius* interea, ex pacto cum

Zedekias, *Ægyptio* fretus, fidem violat quam dederat *Babylonio* juratus.

A.M. 3417.

cum *Judæis* (opinor) fœdere, adventabat cum exercitu suo *Hierosolymas* liberaturus. *Babylonii*, non manendum rati, donec ipsi obsidentes ab hostibus aliis obsiderentur, relictis *Hierosolymis*, *Ægyptiis* occurrebant. Annus Sabbaticus hic erat apud *Judæos*, in quo, ex Lege sua *Mosaïca*, servi è sua gente liberi erant dimittendi. (*Exod.* 21. 2. *Deut.* 15. 12.) *Hierosolymitani* ergò, appropinquante *Babylonio* adversus urbem, ut legem illam observando placere Deo viderentur, & quodammodo gratificari, servis omnibus libertatem evestigio promulgârunt. Mox *Babylonio* recedente, dimissos modò servos sub jugum denuo revocârunt. Quod factum impium & inhumanum perstrinxit acriter *Jeremias*, gravissimísque devovit minis. (Cap. 34. 8, 9, &c.) Cûmque misisset rex nuncios qui orarent Prophetam, ut in suos populares iram Dei deprecaretur, quærerêntque de summa rerum quid deinceps sperandum; respondit *Jeremias*, "nullam esse salutis relictam spem: *Ægyptios* jam jámque in patriam suam "redituros; *Chaldæósque* ad obsidionem, qui urbem caperent incenderéntque, (*Jer.* 37. 3, &c.) Apertis jam portis, in patriam suam *Anathothas*, *Benjaminiticæ* tribûs urbem, *Jeremias* erat discessurus, cùm nihil proficeret prædicando, atque insuper in periculis versaretur quotidianis. Ex porta egressuro *Benjaminitica*, *Irija* quidam, in turba rebellium primarius vir, manus injecit violentas. Crimini dedit, quòd transfugium sibi pararet. Pernegavit ille quidem, sed frustrà. Ad principes defertur, proditionis insimulatur; verbis denique ac verberibus Iniquè habitus, in carcerem apud *Jonathanem* longè fœdissimum ablegatur. (*Jer.* 37. 11, &c.)

A.M. 3418.

Ægypto recedente, redit Nabuchodonosorus ad Hierosolymas obsidendas.

Ægyptius minimè consultum censuit, alterius populi causâ in discrimen vocare suos. Cùm tantas ergò videret, tam instructas ad bellum, paratásque ad prælium, *Babyloniorum* copias, suas maluit incolumes reducere in *Ægyptum*, quàm pugnæ aleam tentare dubiam. Vertente igitur *Ægyptio* terga, (quod ei objicitur à Deo *Ezek.* 29. 6, 7. ut ruinæ suæ causa,) redit *Nabuchodonosorus* ad obsidionem intermissam; & cinctam undique propugnaculis, machinísque omnium generum, oppugnat urbem. Tum verò *Jeremias*, cum carceris squalore diu conflictatus, à rege clanculùm vocatus est, ut è cœlo aliquid de rebus suis cognosceret. Eadem Propheta potiùs repetit quàm respondet, & urbem & regem captum iri. Sed in sovea carceris malè mulctari immerentem se conquestus, regem quàm principes multò reperit mitiorem. Nam in atrio eum carceris detineri deinde jussit, & panis dimenso donari quotidiano, quamdiu panis urbi suppetebat. (*Jer.* 37. 17, &c.)

Cùm adhuc *Hierosolymæ* arctissimâ custodiâ concluderentur, putavit iterum *Zedekias* de publica re consulendum esse *Jeremiam*. Missi à rege qui rogarent primarii viri. Immutavit Propheta nihil. Eandem cecinit cantilenam, etsi principum auribus ingratam admodum delicatissimis: "Frustrà eos contendere ac repugnare; Deum illis ipsum acriter adversari, plurimósque suis telis *pestilentiæ & famis confixurum*; "*reliquos traditurum armis* hostium *conficiendos*. *Populum verò* ità *moneri* voluit, ut, "si salvos se vellent, ad hostes *transfugerent*. Isthùc enim *qui hærerent*, *aut peste*, "*aut fame*, *aut* hostium *vi perituros esse: se autem qui dederent*, *vivos* atque incolumes " ex malis maximis emersuros. (*Jer.* 21. 1, &c.) Hæc cùm nuncii retulissent, principes à rege obnixè petierunt exasperati, ut neci daretur *Jeremias*, eò quòd animos militibus populóque debilitaret, publicísque obstaret commodis. Rex facilè exoratus, tractandum illis ut vellent Prophetam tradidit. In atrio carceris erat locus quod *Malchiæ barathrum* vocabatur; cœno scilicet ac sordibus exitialíque sœtore horridum. Eò funiculis demissus, in profundo immobilis hæsit luto; ut nè simplice quidem morte exspiraret. Regi aderat in aula eunuchus *Æthiops*, vir probus piúsque: *Ebedmelechus* dicebatur. Is, ut primùm audivisset *Jeremiam* esse in barathro, maximóque vitæ periculo versari, ad regem illico properavit, principésque acriter reprehendit, qui in barathrum ad famem necémque longè miserrimam Prophetam Dei abjecissent. Facinoris atrocitatem rex facilè perspexit. Mandavit ergò ut hominum triginta unitis viribus (si opus esset) funibus alligatum extraherent foveâ *Jeremiam*. (*Jer.* 38. 1, &c.) Quod quàm primùm factum est, Propheta Dei verbis salutem *Æthiopi*, atque incolumitatem ab his bellorum periculis, in mercedem pronunciavit. (*Jer.* 39. 16, 17, 18.)

A.M. 3419.

Jeremias principibus jussu regio illudit.

Penuria rerum jam omnium ingravescebat *Hierosolymis*, nec à fame procul aberat. Vaticiniorum ergò *Jeremiæ* veritas quò magis illucescebat, & appropinquare videbantur mala illa quæ ab illo prædicta fuerant, eò magis audiendum putabat rex, & oracula

A.M. 3419.

cula ab eo quærenda esse. Accersit iterum *Jeremiam*, sed in locum secretum, & remotum satis ab arbitris, (nè quid sciant principes,) interrogátque de futuris quid seriò sentiat. Ille, vitam inprimis cum rege pactus, nè aut ille oraculo offensus interficeret, aut cum capitalibus traderet inimicis, respondit, Deum hæc dicere: "*Si* "*ducibus Babylonis* (aberat enim ipsorum rex) *egressus urbe* se dederet, *rebus eum* "*suis quàm optimè consulturum*; quippe ità procuraturum *salutem suam atque suorum*, "*urbisque* incolumitatem. *Sin minùs*, fore ut & *ipse caperetur* atque abduceretur "captivus rex, unà cum *suis universis*, *ipsáque civitas incensa* funditus quidem dele- "retur. Hic se subvereri rescio quid à transfugis aiebat rex, nè traderent hostibus illudendum. Sed cùm satis ei cavisset ea etiam in re Propheta, rogâssétque obnixè admodum ut Deo suo obsequeretur; nihil tamen rex statuit plùs nimiò meticulosus. Discessit tandem dubius animi, vetuítque modò nè quid principes cognoscerent. Accedentibus ergò ad se (nam de colloquio subaudiverant) illusit illis Propheta, quomodo jusserat *Zedekias*. *Deprecatum* aiebat *se humiliter*, *nè in caveam Jonathanis iterum detruderetur*. Ità tutam à principibus regem præstitit *Jeremias*, ut à furore eorundem rex præstiterat *Jeremiam*. (*Jer.* 38. 14, &c.)

Hierosolymas tam fame quàm peste conflictantes

§ 40. Victus in urbe jam defecerat, & strenuè laborabant urgente fame tenuiores. Ex fame pestis est orta, malóque duplici conflictabantur. Crediderim, præter cives, maximam ex agris turbam in urbis præsidium confugisse, quibus nec victûs ratio commoda nec contuberniorum suppetebat. Passim ergò miselli homines, aut fame domiti, aut peste correpti, animas suas exhalabant. Neque regi & principibus aut spes aderat auxilii, aut consilii copia. Hærebant miserè in luto, réque prorsus desperatâ, summâ pressi rerum omnium difficultate, quò se verterent non habebant. Arma passim deponuntur; negliguntur excubiæ; in urbem aditus patescit. Hostes facilè animadverterunt, ex transfugis sæpe expiscantes quid in urbe gereretur. Quarti ergò mensis die nono, per apertas mœnium ruinas, *Chaldæi* in urbem irruperunt, mediámque ejus portam occupârunt. Frustrà jam repugnaturi, unà cum rege suo principes noctu fugam capessiverunt, ídque per posticam hortis regiis valde propinquam. Secuti regem persecutíque *Babyloni*, in solitudine ceperunt fugitivum *Hierichuntina*, minùs soliciti de reliquis, per varia loca dispersis undique & dissipatis. *Riblæ* jam agebat rex *Nabuchodonosorus*. *Hamathæ* regionis ea urbs erat. Eóque adductus *Zedekias*, statim perduellionis damnatus est. Et postquam filios suos vidisset coram se trucidatos, privatus statim est oculis, nè deinde Solem cerneret perjurii sui conscium. Ità vinctus *Babylonem* unà cum reliquis captivis abductus periit. Urbem tantam, támque rebellem, diutiùs superesse noluerunt hostes exsultabundi. Idcirco *Nabuzaradanus*, satellitum præfectus, quinto mense diéque septimo, à rege missus *Hierosolymas* pervenit. Is primò cepit ex populo rebelli quos vitâ censuit indignissimos, sacerdotum duos principes, & janitores tres, *Sopherem* quoque ducem exercitûs regii principalem, aliúmque præfectum militum, septem aulicos, virósque è populo primarios sexaginta. Hi *Riblam* delati gladio sunt percussi omnes. Cepit etiam cives alios, & optimum quemque ex vulgo, quos captivos *Babylonem* transmitteret. Pauperrimos agris locupletavit vineísque quas colerent. Idem cepit ex Templo quæ supererant vasa omnia ex auro, argento æréve conflata, unà cum columnis æneis, & bobus duodecim qui mari æneo subfuerunt. Denique, Templum urbémque, rapinis priùs exhaustam, cædibus cruentatam, incendiis devastavit, &, muris dirutis complanatísque, decimo die delevit penitùs. Hujus incendii atque excidii etiamnum jejunio memoriam celebrant *Judæi*, quinti mensis die nono. Magnifica tot seculorum opera paucorum ruina dierum fiunt. Ex urbe nobilissima, totiúsque Orientis post *Babylonem* populosissima, præter rudera cinerésque nihil superest. En quantæ dementiæ sit insaniæque, ejus monitiones & minas spernere, ejus contemnere ministros, ac vindictam sceleribus importunis provocare, qui est *ignis consumens*, Dei. *Jeremias* in atrio carceris captus vinctúsque, *Babylonem* unà cum reliquis traducendus captivis erat. Sed *Nabuchodonosorus*, cùm didicisset quantus quámque verus fuisset Vates, quantóque studio ad obsequium regem & populum excitâsset, ejus præcipuè salutem *Nabuzaradano* commendavit; imperavítque nè quo verbo factóve læderetur Propheta pius, sed eum ut sineret quò libéret se conferre, suóque more vitam agere. *Jeremias* ergò, solutis vinculis, datâque optione, mallétne permanere apud suos in *Judæa*, an ad reliquos populares transire liber in *Babyloniam*, patriam prætulit defor-

capit, diripit incenditque *Babyloni*.

Qui nihilominus *Jeremiam* mirâ prosequitur reverentiâ.

A. M. 3419.

mem omni gentis alienæ & dominatricis jam gloriæ. Viatico atque muneribus à *Nabuzaradano* donatus inſuper, ad *Gedaliam* degentem *Mizpæ Benjaminiticæ* miſſus eſt. *Gedaliam* ſcilicet, *Abikami* filium, *Shaphanis* nepotem, (virorum apud optimum *Joſiam* gratioſorum, 2 *Reg.* 22. 3, 12.) hujus provinciæ, reſiduorúmque quos prædæ faſtidium reliquos fecerat *Judæorum*, Præſidem ſolùm, non Regem, conſtituerat *Babylonius*: vel, nè regii tumore nominis inflatus & inſoleſcens, (quod alii fecerant atque alii,) ab imperio ſuo deſciſceret; vel, quòd paucis præeſſe, iiſdémque calamitoſis, aut planè nullum, aut non illuſtrem honoris titulum merebatur.

Poſt captas *Hieroſolymas*, videtur *Obadia* Prophetæ munus obiiſſe, exitiúmque *Idumæis* Dei verbis denunciâſſe; qui cùm ab origine cognati eſſent *Judæorum*, eorum tamen profeſſis hoſtibus adjunxiſſent ſe ſocios, Deíque populum qualemcunque totis viribus oppugnâſſent.

FINIS.

Hæc de Lege Judiciali Moralem pœnis communienti addenda ſunt, & inſerenda Lib. 5. pag. 305. in calce § 26.

QUum nihil in legibus cujuſque gentis municipalibus probandum eſſe cenſeatur, quod non ad Legem Dei Moralem aliquâ poſſit ratione, probabili ſaltem, revocari; idcirco non pigebit per ſingula Decalogi Præcepta leges deducere Judiciales quæ apud *Hebræos* obtinebant; & quæ ſparſim dictatæ ſcriptæve ſunt, in hunc unum conſerre locum: id quod ab aliis quoque factum animadvertimus. Sed inprimis ipſe Decalogus, qui ſumma quidem legum moralium capita complectitur, videtur mihi paucis ſaltem explicandus, ut quò ex forenſibus referendum ſit quidque eò dilucidiùs conſtet. Moralia enim Præcepta quò breviora ſunt & pauciora, eò minùs forſan perſpicua, plurium in ſe latentem vim legum quaſi pugnantium in utero comprehendunt. Trium Documentorum quaſi clavibus facilè ſatis aperiuntur; totáque mens eorum quà latiſſimè patet recluditur, & quaſi obſtetricis ope in lucem editur. Primum eſto, ut *Ubi ſpeciale quid nominatur, totum illic intelligatur genus.* Ità in Idolorum & Imaginum cultu, ἐθελοθρησκεία damnatur univerſa; in Homicidio, quicquid officit ſaluti; in Adulterio, quicquid pudicitiam violat; in Furto, quicquid alienis obſtat commodis; in Teſtimonio falſo, mendacia quævis convitiáque; in Concupiſcentia alienorum, motus omnes ad peccata etiam primi, (quanquam animis diſſentientibus,) ut ſcaturigines ex fonte manantes venenato. Ità in Sabbatis, omnia tempora ad cultum Dei publicum deſtinata concluduntur; in Parentibus, quicunque nobis præſunt, naturâ, dignitate, imperio, diſciplinâ. Documentum Secundum eſto, ut *Ubi Vitia prohibentur, intelligamus illic Virtutes oppoſitas, bonáque nobis commendari opera.* Contrà verò, *Ubi proponuntur nobis amplectendæ Virtutes, ibi Vitia vetari contraria:* ut, ſi parentes honorandi, graviter peccat qui eos afficit ignominiâ. Tertium eſto Documentum, ut *Non modò facta, ſed verba etiam prava, ipſóſque animorum (ubi aſſentimur) motus omnes ad peccandum voluntarios prohiberi intelligamus, (Matt. 5. 28.)* etiamſi non erumpant & matureſcant in facinora. Imò cavenda ſunt & evitanda ipſa malorum irritamenta. Qui mulierem alienam ità intuetur, ut pleno aſſenſu concupiſcat, adulterii eſt reus; qui domum aliámve non ſuam rem, furti. Nec certè alium Philoſophi *Continentem* eſſe volunt, niſi qui affectus reprimit rationi rectæ repugnantes: nec *Temperantem*, niſi qui repugnantes non habet ullos; aut, A.M. 2514.

Quiſquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

Eorum igitur quibus ad Pietatem inſtituimur Præcepto Primo, [*Aliud Numen, præter Me unum, venerator nullum,*] neque nullum Numen, nec falſum, ſed ſuum *Jehova* unicum haberi pro Deo imperat, ac etiam coli animorum cultu intimo; fide, amore, ſpe, (*Deut.* 6. 4, 5. & 10. 20.) timore. (*Deut.* 10. 12, 20.) Legibus ergò forenſibus prohibetur diſertiſſimè, Nè quis aut colat animitus alienos deos, aut colendos proponat aliis. Præcepto Moralium primo

1. Saga nè vivat. (*Exod.* 22. 18.) leges ancillantur forenſes novem.

2. Nè quis per ignem liberos traducito divinandi gratiâ: Nè qui ſint ope diabolicâ divini, nè qui planetarii, ſive augures, ſive interpretes ſomniorum, néve qui captent omina conjectores, nè qui præſtigiatores, incantatores, arioli ſeu magi, nec qui Pythones conſulant mortuóſve: (*Lev.* 19. 26, 31. *Deut.* 18. 9, 10, 11.) quos omnes *Jehova* abominatur, (v. 12.) Nam quicunque Pythones ariolóſve ſeu magos conſuluerit, eos tollet è medio Deus. (*Lev.* 20. 6.)

3. Ariolos ſive magos atque Pythones populus univerſus lapidato. (*Lev.* 20. 27.)

4. Qui aliis præter *Jehovam* ſacrificaverit diis, moriatur. (*Exod.* 22. 20.) Qui Solem aut Lunam alióſve gentium deos coluerit, lapidator. (*Deut.* 17. 2, &c.)

5. Siqua civitas conſpiratione factâ diis cultum alienis exhibebit, exploratâ judicibus rei veritate, armis populi cædantur homines univerſi cum animantibus; tecta urbis unà cum ſupellectile dejeantur incendio, nunquam inſtauranda incolendáve. (*Deut.* 13. 12, &c.)

6. Deorum alienorum vates moriatur. (*Deut.* 18. 20.)

A.M. 2514. 7. *Molecho* liberos nè tradito. (*Lev.* 18. 21.) Quicunque liberos comburendos igne consecraverit *Molecho Israelita* vel inquilinus, lapidibus obruatur à populo universo. Quòd si à populo negligatur tantum scelus, ipse Deus idololatram, ejusdémque impietatis participem familiam, radicitus exstirpabit. (*Lev.* 20. 2, &c.)

8. Siquis propheta vel somniator, etiam signo edito prodigioso, (permittente Deo,) siquis ejusdem sanguinis frater liberíve, si ejusdem carnis uxor, ejusdem animi amicus, alliciet seducétque aliquem ad alios colendos præter *Jehovam* deos, fides eorum dictis absit, vita fontibus ritè judicio condemnatis adimitor, lapidibus obruantur. (*Deut.* 13. 1, &c.)

9. Denique, ipsa nomina idolorum nè quis vel animo teneat, vel ore proferat. (*Exod.* 23. 13. *Zach.* 13. 2. *Hos.* 2. 17. *Psal.* 16. 4.)

Moralium secundo ancillantur leges forenses sex. Secundo Præcepto, [*Fictum pictúmve simulacrum rei cujusquam nullum colito*, &c.] (*Exod.* 34. 17. & 20. 23. *Lev.* 19. 4.) coli Deum suo more, id est, divinitus instituto, mandatur, non hominum arbitrio. Quò spectant forensia hæc.

1. Qui suâ sponte, non afflatus à Deo, vaticinatus fuerit propheta, moriatur, (suffocatus, ut volunt *Judæi*.) (*Deut.* 18. 20.) Ubi non eveniunt quæ prædicta sunt, (bona præsertim, *Jer.* 28. 9.) suâ sponte vaticinatus est propheta, non emissus à Deo. (*Deut.* 18. 22.) Minas enim atque mala per Prophetas denunciata sæpe Deus pœnitentibus condonat; bona quæ promittit præstat omnia.

2. Imagines profanarum gentium & columnæ confringantur, comburantur statuæ, succidantur luci, templa destruantur & altaria, Excelsa tollantur; ipsa denique ferro & flammis itá deleantur nomina, ut omnis eorum memoria aboleatur. (*Exod.* 23. 24. & 34. 13. *Num.* 33. 52. *Deut.* 7. 5, 25. & 12. 3.)

3. Nè quis idolum imaginémve sculptilem quam colat erigito, aut statuam lapidémve figuratum. (*Lev.* 26. 1.) Primò, quoniam in *Horebo* audita vox, nulla visa est imago. (*Deuter.* 4. 12, 15, &c.) Deum ergò—*si vis pingere, pinge sonum.* Deinde, Deus tanquam ignis zelotypiâ incensus cultores idolorum consumet omnes. (*Deut.* 4. 23, 24.)

4. Lucum altari Divino propinquum nè quis conserito, neque statuam erigito. (*Deut.* 16. 21, 22.)

5. Nè quis modum quærat ac rationem quâ gentes profanæ deos suos coluerint, quasi *Jehovam* pari cultu veneraturus. Nec enim alio *Jehova* coli vult quàm eo quem ipse instituit modo. (*Deut.* 12. 30, 31, 32.)

6. Siquis Prophetæ non auscultat quem ex *Israëlitis Mosi* similem per omnes ætates missurus est Deus, reposcet ab eo pœnam *Jehova*. (*Deut.* 18. 18, 19.)

Moralium tertio Tertio Præcepto, [*Verendum Jehovæ tui Numinis nomen vile nè facito*, &c.] profanari Nomen Divinum interdicitur; quod juramentis temerariis, perjuriis atque blasphemiis maximè fit. Cultum etiam privatum ac quotidianum exhiberi, atque haberi honorificè Sacrosanctum Nomen imperatur, precando, vovendo, jurando, &c.

Profanatio Nominis Divini maximè nefarium apud *Judæos* habetur scelus. Etsi enim & vapulet forensi lege qui hoc Præceptum violavit, & victimam tradat sacerdoti; nulla tamen potest expiatio fieri pro hoc peccato, quâ vindicetur à judicio Dei; quia Deus ipse dicit, impunitum per se neminem laturum id scelus: de quo forenses à *Mose* leges sunt traditæ quæ sequuntur.

forenses quatuordecim famulantur. 1. *Jehovam* Deum tuum timeto colitóque, & per ejus Nomen jurato. (*Deut.* 6. 13. & 10. 20.)

2. Nè quis, jurando ut fallat, profanato Nomen Dei. (*Lev.* 19. 12. & 22. 32. *Jer.* 4. 2. *Matt.* 5. 33, &c.)

3. Blasphemus quicunque Nomen exsecrabitur *Jehovæ*, à populo universo, conjectis in eum congestisque lapidibus, è medio tollitor. (*Lev.* 24. 10, &c.)

4. Vota *Jehovæ* fac ut solvas religiosè, repetituro à te severiùs si tergiverseris. (*Num.* 30. 2. *Deut.* 23. 21.) Licet non vovere. (*Deut.* 23. 22.) Id enim in tua potestate situm. (*Act.* 5. 4.) At postquam vota nuncupaveris, non persolvere, nefas tibi sit. (*Deut.* 23. 23. *Eccles.* 5. 5, 6.) Si enim quod juratus quis homini promiserit, etiam cum damno suo præstare debeat; (*Psal.* 15. 4.) quantò magis oportet Deo, qui reddere potest compensaréve damna commodis terrenis atque cœlestibus abunde? (*Proverb.* 3. 9, 10. *Marc.* 10. 29, 30.) Videtur enim votum juramenti quoddam genus esse, quo spontè ac religiosè Deo pollicemur quid, ejus Nominis honorandi gratiâ. Aliud erat abstinendi votum; quale *Nazaræorum* fuit: (*Numer.* 6. 2, 3, &c.) aliud

aliud faciendi vel dandi aliquid; ut sacrificia, & valorem rerum designatarum, &c. Erat enim hoc in more positum apud *Hebræos* veteres, ut promitterent, se, rei compotes quam expetebant, Deo daturos sui valorem capitis, aut viri, aut fœminæ, pueríve, aut alterius, quemcunque nominabant. Nec hominum modò, sed & bestiarum, ædium, prædiorúmque. (*Lev.* 27. 2, &c.) Ad instaurandas Tabernaculi ruinas data esse hæc *Judæi* ferunt. A.M. 2514.

5. Personis quæ voventur pretia sacerdos ponat: infanti menstruo quinque siclos, fœmellæ tres; puero quinquenni siclos viginti, puellæ decem; juveni annorum vicenûm siclos quinquaginta, fœminæ tricenos; denique, annorum sexaginta seni quindecim, fœminæ siclos decem. (Ibid. v. 3, &c.)

6. Quod si pauper quis deterior voto factus solvendo non sit, sacerdos æstimet. (Ibid. v. 8.)

7. Bestias, ædes, prædia, quæ quis voverit, redimere si volet, quintâ parte augeat pretium. (Ibid. v. 11, &c.)

8. Animalia munda sacrificiis apta redimere non licebit, neque mutare. (Ib. v. 9, 10.)

9. Canem vovere nefas, aut mercedem meretricis. (*Deut.* 23. 18.)

10. Nec primogenita fas hominum pecorúmve sanctificare, utpote jampridem sacra Deo. (*Lev.* 27. 26.)

11. Prædia quæ voventur, in sacerdotum hæreditatem transeant; (ibid. v. 21.) sed pretio ab his etiam soluto ad res Sanctuarii reparandas.

12. Si tamen fundi ab aliis empti dedicentur, nè iis fruantur sacerdotes: sed primis dominis qui vendiderant Jubilæi beneficio restituantur. (Ibid. v. 22, &c.)

13. Devotæ autem res, Deóque penitùs addictæ, (Ἀναθέματα *Græci* appellant,) nec vendi poterunt, nec redimi; sed neci dedere oportet homines bestiásque, aboleri etiam res alias. (*Lev.* 27. 28, 29. *Num.* 21. 2, 3. *Deut.* 25. 19. *Jos.* cap. 6. & 7.) Homines non nisi hostes sunt hoc in loco intelligendi.

14. In patris potestate virgo, in mariti uxor, non nisi patre aut marito vel probante, vel tacente, voti rea tenecatur. (*Num.* 30. 3, &c.)

Præceptum Quartum, [*Sanctè Sabbatum celebrare nè oblivisciter*, &c.] in Sabbatis festísque diebus publicum Deo cultum instituit, per conventus populares, ministerio sacerdotum; cujus præcipuè cultûs gratiâ & humanum genus conditum, & Sabbatum erat divinitus institutum. Ad hoc leges pertinent forenses hæ. Moralium quarto

1. Qui Sabbatum profanârit, morte multator. (*Exod.* 31. 15.) Lapidibus obruitor. (*Num.* 15. 35.) forenses quinque.

2. Sabbata mea observate, & reveremini Sanctuarium meum. (*Lev.* 19. 3. & 26. 2. *Gen.* 28. 16, 17. *Eccles.* 5. 1.)

Domum Domini præsentis gratiâ, *Judæi* (ut ferunt) veteres ità reverendam censuerunt. 1. Nemini licebat in Templum cum baculo ascendere, vel induto calceis, vel non festivis vestibus, vel pedibus pulvere fœdatis. 2. Nulla in parte montis licuit despuere; 3. nec eâ per transitum aliò pergere; 4. nec recedenti tergum vertere; 5. nec irruere cum strepitu, retróve cedere: 6. nec præsenti denique sedere cuiquam nisi regi fas erat. (2 *Sam.* 7. 18.) Neque hos ritus condemnare visus est ipse *Christus*, qui ex Templo argentarios & mercatores ovium boúmque & columbarum, etsi sacrificiis destinatarum, flagello tamen abegit, & nummulos argentariorum effudit, mensásque diruit. (*Joan.* 2. 14, 15, 16.) Nec passus est ut eâ deportarentur vasa. (*Mar.* 11. 16) Quæ omnia pudori esse debent hominibus profanis titulo tenus *Christianis*, qui palatiis aulísque regum, imò & suis plerumque ædibus, generosuli opibus aut nobilitate turgidi, majorem postulant reverentiam exhiberi, quàm Sanctuario deferatùr Dei. Hîc abominari ceremonias homines religiosi, quasi *Christi* fratres Deo ipsi jam sint pares: nullas illic, utut maximè adulatorias, recusare improbaréve.

3. Frugum atque fructuum, gregum armentorúmque Decimæ *Jehovæ* sunt. (*Lev.* 27. 30, 32.) Omnes *Levitis* decimas do propter ministerium in Tabernaculo. (*Num.* 18. 21, &c.) Si quid ex illis redimere volet quis, addatur pretii quinta pars. Si quid ex illis immutaverit quis deteriore melius, utrumque Deo sacrum sit, nec redimatur amplius. (*Lev.* 27. 31, 33.)

4. Ex omnibus agrorum fructibus decimas fideliter persolvito. (*Deut.* 14. 22.) Nè per omnem vitam *Levitam* deserito. (*Deut.* 12. 19. & 14. 27.)

5. Decimas decimarum quasi primitias Deo sacras *Levitæ* sacerdotibus tradant. (*Num.* 18. 26, &c.) Quibus illi ut primitiis populi, primogenitis, votivis, sacrifici-

orum

orum portionibus & oblationibus quibuſcunque, perſmantur. (*Num.* 18. 8, 9, &c.)

A.M. 2514. Præcepto Quinto, ex iis quæ ad Juſtitiam nos deducunt morúmque probitatem primo, [*Debito parentes honore proſequitor*, &c.] commendantur officia mutua, tum liberorum, ſervorum, diſcipulorum, ſubditorúmque omnium, erga parentes, & quicunque nobis loco parentum ſunt, dominos, reges, magiſtratus & judices, magiſtros, ſacerdotes, præfectóſque omnes; tum, vice verſâ, horum erga illos, ergâ liberos, ſervos, diſcipulos ſubditóſque.

Moralium quinto

De Liberis atque Parentibus.

forenſes 34. 1. Parentes quiſque reveretor. (*Lev.* 19. 3.)

2. Siquis parenti vim atrocem inferet, maléve dicet, morte plectitor. (*Exod.* 21. 15, 17.) Hunc *Judæi* lapidandum fuiſſe, illum verò aiunt ſuffocandum. (*Lev.* 20. 9. *Deut.* 27. 16.)

3. Luxurioſum & contumacem filium, qui nè caſtigatus reſipiſcit, deferant parentes ad ſenatum urbis, & condemnatum cives univerſi lapidibus obruant. (*Deut.* 21. 18, &c.)

4. Liberos diſciplinâ pietatis imbuant parentes inſtruántque. (*Deut.* 6. 7, 20, &c. & 11. 19. *Prov.* 22. 6. *Eph.* 6. 4. *Gen.* 18. 19. *Prov.* 4. 4, &c. & 31. 1, &c.)

5. Hæreditas paterna filiis diſtribuatur; filiiſve mortuis, nepotibus: maximo natu duplex ſit portio. (*Deut.* 21. 17.) Quâ quidem ceremoniâ *Chriſtus*, primogenitus omnis creaturæ (*Col.* 1. 15.) inter multos fratres, (*Rom.* 8. 29.) ſignificatur; unctus autem ſupra omnes fratres Divinis dotibus. (*Pſal.* 45. 7. *Joan.* 3. 34.)

6. Cui filii deſunt, filiæ hæreditatem adeunto, (ſed tribulibus nubant ſuis, *Num.* 36. 8.) earúmque deſunctarum liberi. Filiæ ſi deſint, fratres, deinde patrui, deinde neceſſarii ſuccedant maximè propinqui. (*Num.* 27. 8, 9, 10, 11.)

7. Tribuum familiarúmve hæreditates nè prorſus alienentur; ſed quovis tempore dominis redimendi ſit jus, in Jubilæo redeant ſine pretio. Ædes tantummodo in munitis urbibus reliquarum tribuum præter *Levitas*, niſi anno primo redimantur, ſuas emptor & perpetuas habeat. (*Lev.* 25. 23, &c.)

8. Ex duabus uxoribus ſiquis liberos ſuſtulerit, maximus natu, etſi ex conjuge minùs dilecta genitus, primogeniti jure nè fraudetur. (*Deut.* 21. 15, 16, 17.)

De Servis Dominiſque.

1. *Hebræus* vir *Hebræo* venditus in ſervitutem, poſtquam ſex annos operam domino collocaverit, liber ſeptimo dimittatur, unà cum uxore, ſiquam attulit; alioqui relictâ, ſiquam à domino accepit, unà cum liberis, diſcedat. Neque diſcedat vacuus, ſed pecude aliquâ frumentóque donatus & vino. Quòd ſi quis libertatem recuſet oblatam, gratámque magis habeat facilem ſervitutem, ei ſubulâ perforetur auris ad portæ januam poſtémve, non ante Jubilæum emancipando. (*Exod.* 21. 2, &c. *Deut.* 15. 12, &c.) Eadem ſit ancillæ ratio, ut ea quoque non niſi liberaliter donata emancipetur. Servos volunt hos à magiſtratu venditos *Judæi*. Qui enim ſe in ſervitutem dabant, iis quot libuit paciſci annos licebat.

2. Ancillam à patre venditam dominus ipſe ejúſve filius habeat pro uxore. Sin minùs, ab alio redimatur qui volet. Quòd ſi neutrum præſtetur, at alimento, veſtimento commodâque habitatione nè fraudetur. Ex his aliquid ſi deſit, ſui juris & libera ſine pretio ſit. (*Exod.* 21. 7, &c.)

3. Inopiâ adigente, ſiquis *Hebræus* ſervum ſe *Hebræo* vel inquilino vendet, nè aſperiùs habeatur, ſed conductitii more ſeu mercenarii, ad annum uſque Jubilæum, non mancipii. Servi enim *Iſraelitæ* ſunt *Jehovæ*. At inquilinis venditum frater aliquis, patruus, patruelis, aliúſve redimito propinquus. (*Lev.* 25. 39, &c. 47, &c.)

4. Mancipia niſi ex gentibus profanis nulla tibi ſint, aut ex peregrinis qui apud te degunt. (*Lev.* 25. 44, 45, 46.)

5. Servus qui ad vos confugerit neque domino tradatur profano, neque tractetur apud vos malè, ſed locum eligat ubi commodè vivat. (*Deut.* 23. 15, 16.) Ità intelligenda videntur hæc, ſi proſelytus fuerit, fugeritque, non alicujus facinoris causâ, (nec enim par fuit, ut quibuſlibet fugitivis terra pateret contra gentium jus, multò minùs Eccleſia,) ſed aut Religionis, aut ſævitiæ herilis, à domino crudeli & profano.

De Subditis, Rege, & Judicibus, judiciis ac pœnis.

1. Magiſtratui principíve nè maledicito. (*Exod.* 22. 28.) Sic enim *exſecrationem* interpretatur Sanctus *Paulus*. (*Act.* 23. 5.) Et *Shimeii* exſecratio nihil habuit præter convitia. (2 *Sam.* 16. 5, 7.)

2. Qui-

2. Quicunque judicum ſupremorum ſententiæ non paruerit, morte luito contumaciam. (*Deut.* 17. 12.) A.M. 2514.

3. Rex generis *Iſraelitici* ſit, non peregrini, & quem elegerit *Jehova*. (*Deut.* 17. 15.)

4. Equitum cohortes nè cumulet ſibi rex, cáve propter in *Ægyptum* reducat populum, quò viribus ſuis nimiùm tribuat. (Ibid. v. 16.)

5. Nè uxores multiplicet, quarum corruptelis & illecebris depravetur. (Ibid. v. 17.)

6. Neque opes magnopere augeat, quò ab his ſalutem quærat. (Ibid.)

7. Sed Librum Legis tranſcriptum à ſe apud ſe habeat perlegátque diligenter, ut *Jehovam* colat unicum, ejúſque præceptis obſequatur. (Ibid. v. 18, 19.)

8. Nè faſtu rex inſolenter tumeſcat, fratréſque omnes præ ſe contemnat. (Ibid. v. 20.)

9. In ſingulis urbibus judices conſtituantur. (*Deut.* 16. 18.)

10. Ii quibus teſtes exſecti ſunt aut vulnerati, (quo plerumque viri effœminantur,) & ſpurii, (ignominiæ causâ, ad reprimendas vagas libidines,) *Moabitæ* quoque & *Ammonitæ*, (quos in via ex *Ægypto* moleſtos magis ſibi laborantibus, quàm benignos, ut par fuit, experti ſunt *Iſraelitæ*,) jure nunquam fruantur civitatis apud vos, nec munerum obeundorum ſint capaces. (*Deut.* 23. 1, &c.) *Idumæus* verò *Ægyptiúſque*, poſt generationem ſecundam, ſi Religionis *Hebraïcæ* particeps, idem & reip. fiat. Hunc enim quaſi hoſpitem habuerunt, illum fratrem *Iſraelitæ*. (*Deut.* 23. 7, 8.) Spurios, & corruptis teſtibus eviratos, non prohiberi ſacris *Judæorum*, (quod *Calvinus* tamen putat,) videtur perſpicuum ex *Eſai.* 56. 4, 5. Neque advenis & peregrinis interdictum, quò minùs infererentur Eccleſiæ *Iſraelitarum*, publicíſque ſacris intereſſent. (*Exod.* 12. 48.)

11. Judices recta juſtáque judicia dent; partium ſtudio nè teneantur, neque capiant munera, quibus ſapientiſſimi occæcantur, & corrumpuntur optimi. (*Deut.* 16. 19. *Exod.* 23. 6, 7, 8. *Lev.* 19. 15. *Job.* 15. 34. *Prov.* 17. 8, 23. & 19. 6. *Eſa.* 1. 23.) Dicunt *Judæi* velle *Moſen*, nè ut æquum judicetur accipienda eſſe munera. In XII Tabulis *Romanorum* eſt conſtitutum, ut ſi judex arbitérve jure datus pecuniam ob rem judicatam accepiſſet, capite pœnas lueret. Maximè verò peregrinos, viduas & pupillos, judiciis nè opprimant iniquis. (*Deut.* 24. 17. & 27. 19.) Denique, innocentes abſolvant, ſontes verò condemnanto. (*Deut.* 25. 1.)

12. Ex curiis inferioribus difficiliora quæque ad concilium ſupremum referantur: Eccleſiaſtica ad Pontificem & concilium ſacerdotum *Levitarúm*que; (*Lev.* 10. 10, 11.) civilia ad Synedrion judicum 71. (*Deut.* 17. 8, &c. 2 *Chron.* 19. 5, &c. *Jer.* 26. 8, &c.) In cauſis omnibus controverſis de jure ſacerdotes ac *Levitæ* reſpondebant, ubi vel obſcura Lex erat, vel ambigua: (*Mal.* 2. 7.) & judicabant ſoli de rebus ſacris. (*Lev.* 10. 10.) De facto in civilibus civiles judices pronunciabant.

13. Nè pater filii filiúſve patris, ſed ſuumquiſque luat peccatum. (*Deut.* 24. 16. *Ezech.* 18. 20. 2 *Reg.* 14. 5, 6. 2 *Chron.* 25. 4.)

14. Nè veſtigia potentiorum ad malè agendum perſequitor; neque plurium ſententiam in judicio iniquo. (*Exod.* 23. 2.)

15. Niſi plurium teſtium judicio, neminem reum condemnato. (*Deut.* 17. 6. & 19. 15. *Num.* 35. 30. *Matt.* 18. 16. *Joan.* 8. 17. 2 *Cor.* 13. 1. *Heb.* 10. 28.)

16. Nè quis pauperem in lite dijudicanda honoret præferátque per miſericordiam, (*Lev.* 19. 15. *Exod.* 23. 3.) Nec eundem propter inopiam iniquo judicio premat. (*Exod.* 23. 6, 7. *Deut.* 24. 17. & 27. 19.) Nè injuſtè magnatum gratiâ judicato. Sed æquâ lance cuncta perpendito, & cuique diſtribuito ſuum. (*Lev.* 19. 15, 35. *Prov.* 18. 5. *Job.* 13. 10. *Pſal.* 58. 1, 2. *Jacob.* 2. 9.)

17. Poſtquam judices hominem nefarium ad lapides condemnaverint, primam inferendæ pœnæ manum teſtes admoveant; populus deinde perſequantur univerſus. (*Deut.* 17. 7.)

18. Verberibus (id eſt, pœnis levioribus) dignos, cædi coràm judex imperato, plagarum numero gravitati criminis reſpondente. (*Deut.* 25. 2.)

19. Nemini plures quadragenis plagas infligito, nè frater pœnæ ignominiâ vileſcat: (ib. v. 3.) id eſt, nè flagellis laceratum corpus reddatur mutilum aut deforme; vel, nè frater infami dedecore notatus animum dejiciat. Numerant *Judæi* 207 delictorum genera leviora & verberibus coërcenda. Scuticâ ferunt ſe uti ſolitos ex loris tribus, quæ uno ictu tria ſimul verbera inferret. Unde factum, ut tredecim ictibus plagas 39 incuteret. Neque poterant plures addere, niſi ſuperato (quod nefas) numero quadra-

A.M. 2514. quadrageno, quem Deus maximum instituit. (*2 Cor.* 11. 24.) Ità unum detrahendo ictum, fatis sibi cavere videbantur, nè quo casu numerum superarent institutum.

20. Si quando malefici cadaver suspendetur, (quod monumenti gratiâ solebat fieri post lapidationem,) nè pernoctet in furca, sed eodem die sepeliatur. Exsecrationi enim est Deo qui in patibulo suspenditur. (*Deut.* 21. 22, 23.) In hac lege aliquid ceremoniale continetur, quod *Christi* pro nobis exsecrationem significat: (*Gal.* 3. 13.) & aliquid morale, quod sepulturam postulat in resurrectionis futuræ spem; immanémque feritatem prohibet ac truculentiam quâ in humana corpora sævitur. Suppliciorum capitalium genera quatuor apud *Judæos* fuisse perhibent; 1. lapidationem, 2. combustionem, 3. suffocationem, 4. suspensionem. Gravissimum lapidatio habebatur, suffocatio levissimum: quæ sudario fieri solebat utrinque adducto summâ vi. At combustio, non extrinsecùs admoto corporibus igne; sed in os adapertum forcipe plumbum liquefactum immittebatur, quod populabatur intestina. Maleficia quindecim lapidatione plectebantur, igne decem, suspendio quatuor, strangulatione septem. Post pœnam, unà cum sepultis condebatur & necis instrumentum, sudarium, lapis, aut crucis lignum.

De Senibus & Junioribus.

1. Coram canis assurgito, & senes honorato, quicunque Deum timet. (*Lev.* 19. 32.) Quod ubi factum non erat, iræ Divinæ indicium deploratæque impietatis dabat. (*Deut.* 28. 50. *Lam.* 5. 12.) Hoc officium ipsa dictabat ipsis profanis gentibus natura, quod Poëtæ docent veteres.

> *Credebant hoc grande nefas & morte piandum,*
> *Si juvenis vetulo non assurrexerat* ———

Sic & alius,

> *Magna fuit quondam capitis reverentia cani,*
> *Inque suo pretio ruga senilis erat:*

Lacedæmone præsertim, quæ urbs erat *Græciæ* clarissima, ubi maximum *Lycurgus* legislator honorem, non divitum & potentium, sed, pro gradu ætatis, senum esse voluit. Nec sanè usquam terrarum locum honoratiorem senectus habuit. (*Justin.* l. 3.) *Judæi* tradunt, viros etiam doctos nomine *senum* significari; & oportere juvenes cubitis quatuor distantes appropinquantibus assurgere. Senes annis 60 definiunt, 70 canum.

Moralium sexto Sextum Præceptum, [*Hominem nè occidito,*] de vita salutéque agit corporis nostri & alieni, tum non lædenda facto animóve, tum tuenda pro virili. Leges huic forenses famulantur complures.

forenses 20. 1. Odio fratrem nè prosequitor. Si quâ verò injuriâ te damnóve affecerit, corripito liberiús. (*Lev.* 19. 17. *Luc.* 17. 3. *Matt.* 5. 43, 44. 1 *Joh.* 3. 15.) Malè *Absalon*, (2 *Sam.* 13. 22.) & adulatores. (*Prov.* 28. 23.)

2. Nè ulciscitor par pari referendo. (*Jer.* 50. 15.) Neque iram inveteratam geras in populares tuos. Verùm ità diligito vicinum sicut teipsum. (*Lev.* 19. 18. 1 *Sam.* 24. 12. *Prov.* 20. 22. *Rom.* 12. 19.)

3. Quicunque hominem prudens occiderit, sive indigena, sive peregrinus, occidatur. (*Lev.* 24. 17, 21, 22. *Num.* 25. 17, 18. *Deut.* 27. 24. *Gen.* 9. 6. *Prov.* 28. 17. *Exod.* 21. 12.) Homicida pretio vitam nè redimat. (*Num.* 35. 31.) Ense feriendum *Judæi* homicidam fuisse tradunt.

4. Qui callidè odióque destinato alteri vitam eripuerit, ipse ab altari etiam ad necem rapitor. (*Exod.* 21. 14.)

5. Si quis ferreo quovis telo, si quis lapideo lignéove, ad necem inferendam idoneo, spontè percusserit, aut pugno iratus, ità ut insequatur mors, aliquis mortui propinquus homicidam à judicibus condemnatum ultionis lege interficito. Quòd si ultor vel mortuo desit, vel officio suo, judices homicidam neci tradant, nè terra ea polluatur sanguine quam incolit *Jehova*. (*Num.* 35. 16, &c.)

6. At si quis per imprudentiam casúve hominem interimet, Asyli fruatur beneficio. Ad proximam è sex urbibus ad hanc rem designatis confugiat, nec vindici liceat interficere. Ad causam dicendam sua in urbe tutus accedat, redeátque in asylum; indè nè quò discedat ad mortem usque Pontificis. Eo defuncto liberè quóvis recedito. (*Numer.* 35. 11, &c. *Deuter.* 19. 2, &c. *Exod.* 21. 13.) Huic legi cùm aliquid morale

mórale suberat, tum verò typus & significatio *Christi*, Asyli communis, quò est omnibus à Diabolo & morte refugiendum. (*Prov.* 18. 10. *Zach.* 9. 11, &c.) Idem est Pontifex cujus morte peccata expiantur omnia, & reditus in patriam cœlestem & paradisum datur. Morale autem habet, 1. Non homicidam temere, causâ non satis cognitâ, interficiendum. 2. A morte vindicandum esse, qui nullo animi proposito alium fortè occiderit; vitæque innocentis consulendum. Exsilii tempus præfigitur ad mortem usque Pontificis; quia misero exsuli spes omnes reditûs abscindi, minimè humanum fuisset. Quum autem novus succederet sacerdos ad reconciliandum Deo populum, debuit hæc gratiæ renovatio placare omnes offensas, eósque in integrum restituere qui tantùm erroris pœnas dabant. *A.M.* 2514.

7. Si quis alienum corpus mutilaverit, vitiúmve aliquod intulerit, par pari rependat talionis lege. (*Lev.* 24. 19, 20.) Excipiunt hîc *Judæi*, nisi justo pretio redimatur jactura membri; & sumptus in sanando vulnere, & inutilis otii lucrum cessans, & dolor indè atque pudor natus, compensentur. At servi mutilatio libertate gratuitâ compensabatur. (*Exod.* 21. 26, 27.) Et in Tabulis XII *Romanorum* erat talionis lex: *Si membrum rupserit, ni cum eo pacit, talio esto.* Et apud inferos fingitur à *Seneca*,

Quod quisque fecit patitur; autorem scelus
Repetit, suóque premitur exemplo nocens.

8. Qui alterum ità percusserit lapide lignóve ut decumbat, cessationem ejus ab opere, operámque in curando medici, compensato. (*Exod.* 21. 18, 19.)

9. Qui servum suum ancillámve baculo ceciderit usque ad necem, morte luat homicidium. Sin post diem unum alterúmve servus verberatus occubuerit, ejus interempti causâ quem pretio emit, suóque damno est amissurus, pœnas nè det. (*Exod.* 21.20, 21.)

10. Qui mulierem gravidam ità percusserit ut abortus fiat, multâ redimat peccatum. Sin aliud fœminæ damnum intulerit, lege talionis luito. (*Exod.* 21. 22, &c.)

11. Petulcus cornu bos (aliúdve animal) si hominem interemerit, lapidator, nec ejus caro comeditor. Quòd si domino bovis denunciatum sit priùs, eum petulcum fuisse, ipse dominus etiam aut vitâ suâ mortem alienam, aut, si levior judicibus causa videbitur, multâ redimat vitam suam. (*Exod.* 21. 28, &c.) Servi aut ancillæ necem siclis triginta, sed interfecto etiam bove, dominus luat. (Ibid. v. 32.)

12. Peregrinum nè opprimas neque spoliato; quoniam & ipsi peregrinati fuistis in *Ægypto*, vexatíque. Neque viduam affligito aut pupillum. Nè ab oppressis invocatus irascar, vobísque interfectis, vestras uxores viduas faciam, filiósque pupillos. Sed proselytos aliósque versantes absque offendiculo inter vos, eodem quo vestros populares, imò quo vosmetipsos, amore amplectimini. (*Exod.* 22. 21, 22, 23, 24. *Lev.* 19. 33, 34. *Deut.* 10. 18, 19.)

13. Cæcis offendiculum nè objicito. (*Lev.* 19. 14.)

14. Cæsi hominis cadaver in agro si offendatur, non comperto homicidâ, proximæ urbis senatores vitulam adducant quæ nullum sit passa jugum in horridam incultámque vallem; auferant illi ferro caput præsentibus ad expiandam cædem sacerdotibus. Deinde juvencæ imminentes manus lavent senatores, atque profiteantur eam se neque cædem patrâsse manibus, neque vidisse oculis patratam. Tum demum sacerdotes apprecentur, ut expiet Deus populum suum, neque hujus homicidii reum agat. (*Deut.* 21. 1, &c.)

15. Ædificaturus domum tecto loricam imponito, nè quis indè præcipitans ædes homicidii reas faciat. (*Deut.* 22. 8.)

De Bellis.

Bellum, nisi & susceptum & gestum legitimè, nihil est nisi grande homicidium. Legitimè suscipitur, vel imperante Deo, vel ad tuendas nostras sociorúmque res, & vim vi propulsandam. Quæ aut gloriæ studio aut imperii amplificandi fiunt, latrocinia veriùs quàm bella dixeris. Haud scio an satis pia sint quæ Religionis causam prætendunt, imò quæ propagandæ agunt. *Christus* Evangelium suum prædicando, non præliando, (ut suam hæresin *Mahometes*,) propagari voluit. Ad gerendum legitimè bellum, hæ sunt à *Mose* leges traditæ.

1. Prodituris ad bellum munda sint puráque omnia in castris, utpote præsente Deo. Nocturno semine pollutus quis egrediatur ab exercitu, nec nisi solus vesperi occidente Sole redeat in castra. In loco etiam extra limites castrorum designato, sibi paxillo fodiat quisque ubi fimum tegat. (*Deut.* 23. 9, &c.)

 2. Præ-

A. M. 2514. 2. Prælium inituris ità sacerdos bellicus denunciet : " Nè quid metuite dejicitéve " animos ; nè quis pavor hostiúmve terror in fugam declinet vos : Aderit enim exerci- " tuum Deus *Jehova*, propugnaturus vos, & profligaturus hostes. Deinde ministrorum aliquis prodeat atque promulget clarâ voce ; " Si quis novam exstruxit domum, " in qua nondum habitaverit, si quis vineam hortúmve plantavit, unde fructus nondum " perceperit, si quis desponsavit uxorem, quam nondum duxerit, recedite omnes hinc, " nè fortè in prælio cæli nunquam perfruamini votorum spe. Si quis timidus pusilla- " nimísve adest, domum & ille redeat, nè suo languore infringat remittátque animos " fortiorum. (*Deut.* 20. 1, &c.)

3. Eodem quo quis anno conjugem duxerit, à militia & aliis muneribus oneribúsque publicis immunis agat & hilaris cum uxore. (*Deut.* 24. 5.) Addunt *Judæi* ex *Deut.* 20. 5, &c. anno primo feriandum atque lætandum esse iis qui novam habitant domum, & fructus colligunt ex horto novo. Sed & alia suberat causa, cur novi conjuges sponsíque, & hortorum atque ædium conditores, dimittendi erant ex bello ; quoniam adepti novas res, magno in eas affectu ferantur homines plerumque, parùm utiliter in castris versaturi, cùm animos habeant domi. (*Pet. Martyr* in *Judic.* 7.)

4. Cùm estis urbem hostium longinquam oppugnaturi, proponatur inprimis pax ; quam si gratam habeant, aperiántque portas, soluto vectigali annuo, vivant, serviántque. Sin rejiciant oblatam pacem, urbe captâ masculi cædantur, reliquam diripite abigitéque prædam. (*Deut.* 20. 10, &c.)

5. Urbium obsessarum arbores fructiferæ nè succidantur. (*Deut.* 20. 19, 20.)

Moralium septimo Septimum Præceptum, [*Alienos thalamos adulteriis nè corrumpito*,] postulat, pudicitiam & castitatem nostram alienámque pro viribus inviolatam conservari. Eò plures huc spectant leges, quò pronior ad lasciviam est humana pravitas.

forenses 23. 1. Nè quis vir matrem suam uxorem ducito aut novercam, neque sororem suam aut neptem, &c. amitam aut materteram, neque fratris, (nisi mortui sine liberis, *Deut.* 25. 5.) patrui avunculive uxorem, neque nurum aut privignam, neque filiam uxoris aut neptem, neque conjugis denique viventis sororem. Iisdem quibus viri gradibus & fœminæ à connubiis abstinento. (*Lev.* 18. 7, &c.) Moralem esse hanc & naturæ legem, omnésque obligare gentes, ex eo constare ait *Melanchthon*, (in Loc. comm. de Conjugio,) quoniam *Canaanei* propter incestas libidines deleti sunt. (*Lev.* 18. 24, 25, 27, 28.)

2. Qui virginem violaverit volentem, pro uxore habeat : sed renuente virginis patre, dotem solvito, virginem dimittito. (*Exod.* 22. 16, 17.)

3. Servam si quis desponsatam violat, vapulent ambo, arietémque vir offerat pro reatu. (*Lev.* 19. 20, 21.)

4. Nè quis filiam suam prostituat, (quod ab aliis fortasse gentibus fieri solebat quæstûs gratiâ,) nè, januâ patefactâ, ruat in libidines universa gens. (*Lev.* 19. 29.)

5. Si quis alienam uxorem adulterio corrumpet, (*Deut.* 22. 22.) si quis cum noverca sua, (*Deut.* 22. 30.) si quis vir cum masculo muliebri more, si quis cum bestia rem habuerit vir, fœmináve, (*Deut.* 27. 21. *Exod.* 22. 19.) morte omnes afficiantor, bestiis etiam contrucidatis. (*Lev.* 20. 10, &c. *Lev.* 18. 10, &c.) Lapidibus obruendos volunt *Judæi*. Animadvertendum hoc in loco, non fuisse marito capitale, si scortando cum pellice suam uxorem fraudavisset : verùm si quis etiam cœlebs mœchatus esset cum aliena uxore, letale crimen esse voluit Deus ; quia & maritus gravi afficitur contumeliâ, & dedecus transit ad posteros, & adulterinus partus supponitur pro legitimo, & transfertur ad alienos hæreditas, denique, familiæ nomen furantur spurii.

6. Si quis matrem simul filiámque duxerit, igne simul omnes comburuntor. (*Lev.* 20. 14.)

7. Si quis cum sorore cubaverit, fœminâve menstruali, exscindetur. (*Lev.* 20. 17, 18.)

8. Qui suspectam habuerit uxoris pudicitiam, hanc ineat explorandæ rationem. Post monitionem (ut *Judæi* volunt) sui conjugis neglectam, ut viri alicujus minimè sibi probati consortio privato & consuetudine abstineat, ad sacerdotem aliquem producta coram Deo sistatur ; farinæ simul hordeaceæ decimam afferat pro munere offerendam, sed nullo thure oleóve admisto, (quod solebat aliàs fieri.) Hanc mulier aperto capite in manibus oblationem teneat ; aquam sacerdos in vase fictili ex labro hauriam æneo, pulveréque injecto quem è solo Tabernaculi sacro collegerit. Deinde, his adjuret eam verbis coram *Jehova* ; " Ecce *amaram illam & maledictam aquam*, tibi " tamen castæ ac innocenti minimè nocituram. *At si vitiata sis, efficiat Deus, ut hæc in*

" *viscera*

"*viſcera tua penetrante, tumeſcat tibi venter, tabeſcat femur*, tuúmque poſthac in *diris* "*& imprecationibus* exſecratum nomen adhibeatur. Reſpondebit mulier, *Amen; Amen.* Exſecratio hæc inſcripta chartulæ aquâ illa ſacrâ deleatur, quam deinde mulier accipiet à ſacerdote, ſuum verò ſacerdoti munus porriget. Muneris agitati coram *Jehova* ille partem incendat ſacris ignibus, reliquum verò habeat ſibi. Illa epotâ quam tenet manibus aquâ, ſi fidem feſellit conjugalem, tumeſcente ventre, tabeſcentéque ſemore, meritò miſeréque interibit. Sin caſta in diſcrimen & innocens vocata ſit, ex ipſo periculo beneficium lucrabitur fœcunditatis. (*Num.* 5. 11, 12, &c.) *A.M.* 2514

9. Si quis, captivæ formâ captus, è ſerva concupiſcit uxorem, domi apud eum ſit, radat caput, ungues præcidat, veſtimenta priora novis mutet, lugeat parentes quaſi mortuos menſem integrum; (quo ſuperiori vitæ renunciet, ac tranſeat in alium populum, *Pſal.* 45. 10, 11.) deinde in thalamum domini accedat uxor. Ejuſdem ſi quando tædeat maritum, liberam gratis dimittito; ſed vitiatam à ſe nequaquam vendito. (*Deut.* 21. 10, 11, &c.)

10. Nè qua fœmina veſtem virilem, fœmineámve induito vir; quia exoſum eſt Deo. (*Deut.* 22. 5.) Laſcivia enim hæc ad accendendam alendámque libidinem fomenti loco eſt.

11. Si quis uxorem læſæ ante conjugium caſtitatis inſimulabit, ejúſque parentes coram urbis ſenatu ſigna incorruptæ virginis in panno menſtruis infecto demonſtrabunt; vapulato vir, patríque mulieris ſiclos perſolvito centenos; ipſam verò dimittere uxorem ex eo nunquam liceat. Sin vera objecerit, fœminam ſui cives lapidibus obrutam interimant. (*Deut.* 22. 13, &c.)

12. Si quis virginem deſponſam violat in urbe domóve, ubi opem inclamare licet, utrique lapidibus conficiuntor. Sin verò ſola in agris paſſa vim ſit, unde nullus clamor exaudiri poteſt, adulter ſolus plectitor. (*Deut.* 22. 23, &c.)

13. Qui invitæ virgini vitium obtulerit, uxorem ducito, nunquam repudiato; patrique fœminæ, aut, pater ſi non ſuperſit, ipſi, ſiclos 50 perſolvito. (*Deut.* 22. 28, 29.)

14. Nè ſit ex *Iſraëlitis* vel meretrix fœmina, vel meritorius puer. (*Deuter.* 23, 17.)

15. Mercedem ſcorti, pretiúmve canis, nè quis Deo dedicato. (*Deut.* 23. 18.)

16. Si cui uxor deſpecta ingratáque ſit turpis alicujus rei causâ, divortii libellum ei remittat, atque dimittat à ſe. (*Deut.* 24. 1.)

17. Repudiatam ex aliqua turpitudine minùs placentem uxorem, alteríque nuptam, etſi denuo dimiſſam atque liberam, prior conjux nè ducito. (*Deut.* 24. 2, &c.)

18. Fratris decedentis relictam ſine prole, frater ſibi uxorem jungito. Primogenitus indè mortui fratris & nomen gerat, & hæreditatem adeat. Fratri ſuperſtiti ſi minùs placeat vidua defuncti, ad urbis deferatur ſenatum res, exutóque in porta leviri calceo, (pro more temporum illorum,) eodem vidente deſpuat per contemptum glos, dicátque, *Ità fiet viro, qui fratris demortui gratiâ liberos recuſet tollere*; proverbióque dicetur ejus familia, *hominis familia exuti calceo.* (*Deut.* 25. 5, &c. *Ruth.* 4. 6, &c.) Deinde libera ſit cuivis ut marito nubat.

19. Siqua mulier, ſuo conjugi cum alio concertanti ut auxilium ferat, adverſarii apprehendit pudenda, manus amputetur impudica. (*Deut.* 25. 11, 12.)

20. Cum gentibus profanis conjugia non permiſcebitis, nè ad ſuam vos impietatem cultúmque idolorum ſeducant. (*Deut.* 7. 3, 4. *Exod.* 34. 16.)

21. Sacerdotis filia ſi ſcortetur, quia patrem profanat, comburitor. (*Lev.* 21. 9.)

22. Anno poſt nuptias primo, à bellis publicíſque oneribus muneribúſque immunis agat vir, & hilaris cum uxore. (*Deut.* 24. 5.)

23. In liberorum nuptiis parentum accedat conſenſus. (*Exod.* 34. 16. *Deut.* 7. 3. *Jerem.* 29. 6. 1 *Cor.* 7. 38. *Gen.* 24. 4. & 28. 1, 2. *Jud.* 14. 1, 2.) Sic & apud profanas gentes. *Catull.* (in Carm. nuptial.)

Virginitas non tota tua eſt, ex parte parentum eſt.
Tertia pars matri data, pars data tertia patri;
Tertia ſola tua eſt: noli pugnare duobus,
Qui genero ſua jura ſimul cum dote dederunt.

Octavum Præceptum, [*Furtum nè facito,*] de commodis alienis atque noſtris, tum non minuendis, tum quantum commodè fieri poteſt augendis, imperat: de pauperi- Moralium octavo

A.M. 2514. bus juvandis maximè, qui maximè opem desiderant alienam. Plurimas verò leges complectitur; atque has inprimis

De utilitatibus aliorum non minuendis.

forenses 27. 1. Si furto ablata ovis aut bos vendatur juguletúrve, quintuplò hic, illa reddatur quadruplò: sin apud furem deprehendatur, duplò tantùm; ut aliæ quoque omnes furto sublatæ res. (*Exod.* 22. 1, 4, &c.) Si furi desit quod solvat, in servitutem venditor. (Ibid. v. 3.)

2. Qui furem ædes noctu perfringentem occiderit, impunè habeat; qui exorto Sole, homicidii sit reus. (Ibid. v. 2, 3.) Credibile est, licuisse diurnum latronem interficere qui cum telo grassabatur; quia vim vi repellere naturæ jubet lex.

3. Qui agrum vineámve depascet alienam, sui agri & vineæ optimo rependat. (Ibid. v. 5.)

4. Ad spinas minuendas accensus ignis, agrum alienum aut segetem frumentíve acervum si spoliaverit, rependito damnum qui excitavit incendium. (Ibid. v. 6.)

5. Argentum aut vestem aliámve rem depositam apud vicinum, si fures auferant, nec deprehendi possint, depositarius apud judices juramento liberet se. Eundem si depositor falsi arguat, judicum sententiâ condemnatus duplum rependito. (Ibid. v. 7, 8, 9.)

6. Ubi pecus cujusvis generis, aliúdve quid conducto traditum custodi, vel mortuum, vel fractum, vel ablatum fuerit vi, nemine præter custodem conscio, culpam à se juramento amolietur: si discerptum dixerit, aliquod pecoris membrum demonstret; sin ablatum sit furto, rependatur domino. (Ibid. v. 10, &c.)

7. Si commodata res moriatur corrumpatúrve, domino non præsente, rependitor: sin adsit dominus, restituendum est nihil. (Ibid. v. 14, 15.)

8. Rei conductæ, si usu labefactetur, pretium est merces. (Ibid. v. 15.)

9. Qui puteum effoderit, nec operuerit eundem, si quod illic pecus vicini decidat pereátque, pretium domino solvat, mortui cadaver sibi habeat. (*Exod.* 21. 33, 34.)

10. Petulcus bos jumentum alienum si occiderit, inter dominos dividatur pretium vivi, & cadaver mortui. At qui bovem suum præmonitus noverat esse petulcum, nec eum continuit, pretium vicino rependat, mortui verò cadaver accipiat. (Ibid. v. 35, 36.)

11. Ab *Israëlita* paupere mutuò pecuniam accipiente, aut cibum aliámve rem, nè quod fœnus aut incrementum exigito. Ab extraneis accipere licebit, à popularibus tuis non licebit. (*Exod.* 22. 25. *Lev.* 25. 35, 36. *Deut.* 23. 19, 20.)

12. Qui jumentum alienum occiderit, jumentum rependat par, aut pretium ejus. (*Lev.* 24. 18.)

13. Nemo limites agrorum antiquos moveat loco. (*Deut.* 19. 14. & 27. 17. *Prov.* 22. 28.)

14. Vestimentum pauperis (nocturnum) pignori datum ante vesperam restituito, nè ulteriùs detineto. (*Exod.* 22. 26, 27. *Deut.* 24. 12, 13.)

15. Metam aut catillum, aliáve instrumenta quibus ad victum & vitam necessaria vel parantur vel apparantur, pignori nè accipito. (*Deut.* 24. 6.) Neque vestem viduæ, aliámve rem ad usus quotidianos necessariam. (Ibid. v. 17.)

16. Accepturus pro re mutuò data pignus, ante ostium exspecta dum foras proferatur, nè ingreditor domum. (*Deut.* 24. 10, 11.)

17. Nè furamini, falsiacitérve agite cum vicinis. Nè vi fraudéve aliis damno sis. (*Lev.* 19. 11, 13.)

18. Nè fraudem facito mercenario pauperi & egeno, *Israëlitæ* aut peregrino: sed mercedem ei suam quotidie tradito, nec pernoctare finito apud te. (*Deut.* 24. 14, 15. *Lev.* 19. 13.)

19. Nè fraudem aliis facite in dimetiendo, iniquis ponderibus aut mensuris: sed justas adhibete trutinas & pondera, justas rerum siccarum humidarúmque mensuras. (*Lev.* 19. 35, 36.) Nè quis ergò diversum habeat vel pondus in loculo, gravius alterum, alterum levius, vel in ædibus Epha majus atque minus; quò diu vivatis, & terrâ fruamini beatâ. Mensuras enim iniquas abominatur Deus. (*Deut.* 25. 13, &c.)

20. Plagiarius qui ex homine *Israelita* vel quæstum ipse fecerit, vel ex venditi pretio lucrum, neci dator. (*Deut.* 24. 7. *Exod.* 21. 16.) Strangulando suffocatum fuisse *Judæi* ferunt hunc furem.

De commodis aliorum augendis, juvandisque pauperibus, hæ sunt leges traditæ.

1. *Israëli-*

1. *Israelitam* inopiâ laborantem, necnon inquilinum pauperem, munificentiâ sublevato; pignoréque accepto, pecuniam gratis mutuò da. (*Deut.* 15.7, &c. & 23.19,20.) *A.M.* 2514.

2. Septimo quoque anno requiescant à cultura tum agri, tum vineæ olivetáque. Quas sponte fruges fructúsve ediderint, pauperes percipiant, & agrestes reliquum bestiæ. (*Exod.* 23.10, 11. *Lev.* 25.4, &c.) *Israelitis* etiam debita remittantur. (*Deut.* 15.1, &c.)

3. Neque agrorum latera & angulos demetito, neque spicilegium tuæ messis facito. Racemos in vinea neque singulos colligito, neque deciduos relegito. Pauperibus ista & peregrinis relinquantur. (*Lev.* 19.10. & 23.22.)

4. Vicinorum quorumcunque, etiam inimicorum, (*Exod.* 23.4. *Luc.* 6.27.) jumenta oberrantia, aliásve res casu deperditas, dominis ut reddantur facito. Sin verò absint procul, vel ignoti sint, donec reddi possint opportunè, custodiantur. (*Deut.* 22.1, 2, 3.)

5. Sub onere succumbentibus, alióve modo lapsis, vicinorum jumentis opitulator & erigito. (*Deut.* 22.4. *Exod.* 23.5.)

6. In agro vineâve alienâ qui operatur, etiam qui pertransit esuriens, uvas colligere, & decerpere spicas, quas comedat, fas ei sit; quas auferat, nefas. (*Deut.* 23. 24, 25.)

7. Manipuli oblitus in agro, peregrinis, pupillis atque viduis relinquito. (*Deut.* 24.19.)

Præcepto Nono, [*Falso testimonio nè fraudi vicino sis*,] condemnatur omnis mentiendi falsitas & calumniandi; commendatúrque veracitas & candor in dictis, præcipuè in judiciis publicis. Leges hæ sunt. Moralium nono

1. Nè quis ut susurro circumforaneus & delator inter populares suos ambulato, quò viris probis & innocentibus creet periculum. (*Lev.* 19.16.) Ferunt *Rakil Hebraicè* verborum & calumniarum, quasi mercium, aginatorem significare: *διάβολος Græcè* dicitur. (1 *Tim.* 3.11.) Hujus esse ait *Solomon*, (*Prov.* 11.13.) linguâ duplici *secreta prodere & effutire.* (*Eccl̄us.* 28.13, &c.) *Ezechiel* autem Propheta (cap. 22.9.) *effundi sanguinem* dicit ab eodem, quod hoc in loco ei tribuitur. Ex hoc hominum genere *Doegus* ille. (1 *Sam.* 22.9. *Psal.* 52.1, &c.) forenses sex.

2. Nè quis vanos rumores divulgato, improbísve adjungito se testem injurium atque mendacem. (*Exod.* 23.1.)

3. Alienus à mendacio sis; neque virum justum atque innocentem perimito. Nec enim improbum absolvet Deus. (*Exod.* 23.7. *Lev.* 19.11.)

4. Surdis nè maledicito. (*Lev.* 19.14.)

5. Testis perjurus, exploratâ diligenter à sacerdotibus atque judicibus falsitate, quam inferre alteri conatus est, ipse pœnam subeat. (*Deut.* 19.16, &c.)

6. Vicinos delinquentes corripito, neque in iis feras, & silentio transferas in te aliena peccata. (*Lev.* 19.17.)

Ritè corripimus, 1. differendo; *Job.* 13.3. *Esai.* 1.18.) 2. arguendo; (*Job.* 32.12.) 3. reprehendendo. (*Esai.* 11.4.) Sed privatim hoc faciendum *Judæi* monent, nè pudorem incutiendo irritemus; & comiter amantérque faciendum, nè ex odio profectum videatur; & assiduè, donec aut resipiscat, aut fastidiat peccator & respuat admonitionem. *David* hanc osculatus virgam est. (*Psal.* 141.5.) Alit enim inter sapientes amorem; (*Prov.* 9.8.) & prudentiam (*Prov.* 19.25.) & benedictionem parit. (*Prov.* 24.25.) In se autem transferunt aliorum peccata, qui non opportunè monent, ut salvent animam. (*Jac.* 5.20.) Ab iis ergò sanguis repetetur pereuntium. (*Ezech.* 3.18.)

Præcepto Decimo, [*Domum alienam uxorémve nè concupiscito*, &c.] motus animi etiam non spontanei ad peccandum prohibentur, ut ex radice amara fructus, ut ex fonte venenato rivuli. Prohibent enim hi nè toto animorum impetu diligamus Deum, quod Lex Divina postulat. Sed nullum huic mandato forense additur supplicium, quia cogitationis pœnam nemo patitur. Moralium decimus. Motus etiam primos & non spontaneos ad peccata esse reprimendos.

Tot ferè taléque sunt leges *Israelitarum* forenses. De quibus anxiè quæritur à Theologis atque disputatur, quousque jam valeant; abrogatæne sint, an *Christianos* obligent, quomodo *Judæos* olim. Nam, 1. de Ceremoniis antiquatis Apostolorum exstant satis clara testimonia. (*Act.* 15.24, &c. *Gal.* 5.2, &c.) De constitutionibus politicis *Judæorum* irritis atque inductis, nihil traditur in scriptis Apostolorum. 2. Quis autem *Solon* aut *Lycurgus*, *Minos*, aut *Mercurius* etsi *Ter-maximus*, aliúsve quan- *Mosaica* forensia æquitate suâ obligare christianos docetur.

A.M. 2514. quantuſcunque vir, inſcitiæ ac temeritatis humanæ particeps, æquè ſanctis prudentibúſque legibus & inſtitutis temperare poteſt remp. ac ſapientiſſimus atque ſanctiſſimus Deus? (*Deut.* 4. 8.) 3. Quis Moralium & Decalogi genuinas interpretationes atque explicationes valeat reddere, quis vitæ hominum communi accommodare, niſi præceptore in ſuis forenſibus *Moſe?* 4. Quis judicare auſit alienum ſervum, ſervum Dei hominem, quis pœnam ſtatuere capitalem, & eam vitam eripere quam Deus dedit, niſi autore per *Moſen* Deo? 5. Quam gubernandi rationem atque normam, quam negotiandi & bellandi haberemus, converſandíque mutuò in civili re, niſi ex præſcripto Legis *Moſaïcæ?* Quas ad ſcelera coërcenda pœnas, quem ſine hoc Dei cultum, quam probitatem morum, quam caſtitatem conjugiorum, quos magiſtratus, quæ judicia, quam omnino formam reip. haberemus, niſi autorem in his omnibus haberemus Deum, in legibus politicis à *Moſe* traditis autore? 6. Denique, indignum videtur nomine *Chriſtiano*, legibus profanarum gentium ſubjicere ſe, poſthabere Divinas. *Caroloſtadius* ergò, *Caſtellio*, & eorum ſectatores, reſpublicas *Chriſtianas* non aliis legibus quàm iis quas *Moſes* tradidit à Deo temperandas regendáſque cenſuerunt: *Romanum* verò jus, quod latiſſimè dominatur in orbe *Chriſtiano*, aliorúmque regnorum municipalia, deleri omnia volunt, *Moſaïcam* revocari atque retineri. Sed hæc, ut primùm nata, condemnata eſt opinio ab aliis ubique Theologis. Leges enim *Moſaïcæ* forenſes non eo conſilio latæ ſunt, ut omnes gentes, etiam Religionis veræ participes, obſtringerent; ſed ut unam conſtituerent *Hebræorum* Politiam. Nam ex iis plurimæ ità comparatæ ſunt, ut aliis gentibus convenire non poſſint. Nullâ igitur abrogatione ſcriptâ opus eſt, ut ab his liberi ſint *Chriſtiani*. Verùm, ut *Lutherus* ait, *Politia Moſis ideo non eſt nobis neceſſaria, quia nobis non eſt data Lex Moſis, ſed populo tantùm Iſraëlitico. Sicut igitur Patres tenebantur ſuâ politiâ, ſic noſtris quoque nos; nec leges populo Judaïco ad politicam gubernationem traditæ magis pertinent ad nos, quàm Solonis Draconiſve.* (Tom. 1. *Witeberg.* fol. 7. & 485.) *Calvinus* etiam, (Inſtitut. 4. 10. ſect. 15.) *Quemadmodum ſalvâ*, inquit, *& incolumi pietate abrogari potuerunt Ceremoniæ; ità & judiciariis conſtitutionibus ſublatis, perpetua charitatis officia & præcepta manere poſſunt.* Libertas ergò ſingulis gentibus relicta eſt ſuas condendi leges; quæ tamen ad perpetuam charitatis regulam exigantur: ut formâ quidem varient, rationem habeant eandem, eandem æquitatem ex lege morali, quanquam conſtitutionem diverſam, noſtræ *Moſaïcæ*que. Contumelia ergò Legi per *Moſen* latæ non fit, cùm illi abrogatæ præferantur novæ. Hoc enim non ſimplici collatione, ſed temporum, loci & gentis conditione fit; cujus, tanquam ſapiens Legiſlator, ſingularem quandam in ferendis legibus rationem habuerit Deus. Quare Apoſtoli *Chriſtianos* imperatoribus *Romanis* ac magiſtratibus ſubditos & obſequentes eſſe voluerunt. (*Rom.* 13. 1, &c. 1 *Pet.* 2. 13, &c.) *Anabaptiſtæ* in contrariam planè ſententiam diſcedunt, legéſque forenſes populi *Judaïci* unà cum ceremoniis abrogatas omnes atque ſublatas jam, neque utiles neque utendas ullo modo *Chriſtianis*, arbitrantur. Primò, "Quoniam ſublata "eſt *Moſis* Politia, *Judæis* per terram univerſam diſſipatis, quæ revera typus erat re-"gni ſpiritualis, quo dominatur in animis *Chriſtus*; ergò & leges, quæ politiæ cujuſ-"que formam conſtituunt, abrogatæ ſunt. At ex hoc nihil probatur aliud, niſi forenſium *Moſaïcorum* magna ex parte ſublatum eſſe *Judæis* uſum, politiâ ipſorum jam diſſolutâ; *Chriſtianis* verò typum (ſi quis fuit) poſt adventum *Meſſiæ*, non & uſum. 2. Deinde, "permulta in Politieis *Moſaïcis* ferunt eſſe (quod & nos fatemur) tempo-"ribus illis, regioni, Religioni gentíque peculiaria; ut polygamia, divortia teme-"raria, conjugium cum fratria, potus zelotypiæ, venditio liberorum in ſervitutem, "tribuum ſortes & hæreditates, &c. quæ omnibus *Chriſtianorum* gentibus competere "nullo modo poſſunt. At neque hinc probaverint, nullas ex *Moſaïcis* leges aptas utiléſque fore nobis, quoniam aliquæ minùs conveniunt. Hoc igitur cerebroſum genus hominum, *Anabaptiſtæ*, ab omnibus ſanioris judicii Theologis jamdiu & meritò exploſum eſt. Nam "judiciales aiunt leges non ità eſſe abrogatas quomodo puræ ceremo-"niæ fuerunt, ut eas non liceat in uſum revocare. Nullas enim unquam æquiores "ſanctioréſve traditas fatentur. Sed ut *Romani* ex *Athenienſium* legibus ſuas com-"poſuerunt Tabulas, multis ubique variatis, prout expedire videbatur ſuæ reip. quæ "quidem leges *Atticæ* antea non obligabant populum *Romanum*: ità multò magis "liberum eſt nobis ex politieis *Moſis* aliquas leges recipere, ſi quæ videbuntur noſtris "rebus convenire. Multa enim habent optimè ac ſaluberrimè conſtituta, quæ mul-"tùm proſit imitari, modò abſit neceſſitatis opinio, quaſi Dei mandato, aut immu-

"tabil

“ tabili exemplo, ex earum oporteat præscripto judicare. Hæc ferè *Lutherus*, (Operum
tom. 1. *Witeberg.* fol. 7.) *Zanchius*, (in Præcept. 5.) *Ursinus*. (Catechet. explicat. A.M.
part. 4.) Alii verò nobiles Theologi non modò liberum esse, verùm aliquo modo 2514.
necessarium tradunt, ut forensibus *Mosaicis* utantur *Christiani* quoad æquitatem, sub-
stantiam, commune ac naturale jus quod in iis continetur, scelerúmque pœnas irro-
gatas à Deo; etsi quoad circumstantias externas populo *Judaico* peculiares, & mundi
elementa, (ut *Bucerus* appellat,) quoad particulares formulas, (ut *Beza*,) minimè
illis teneantur aliæ præter *Judaicam* politiæ. Sententiæ suæ causas addunt. 1. “Quia
“ Deum habent æquissimum justissimúmque latorem, summámque judiciorum æqui-
“ tatem præscribunt *Mosaicæ* leges. (*Beza* vol. 1. de Hæret. puniend.) 2. “Quia mu-
“ niunt maximè conscientias, eò quòd ex testimonio Legis Divinæ certi sint legislato-
“ res atque judices, nihil se facere contra voluntatem Dei. (*Melanchth.* Loc. commun.
“ de Conjugio.) 3. “Quia cùm æquissimæ sint ac maximè salutares, utpote à Deo
“ latæ, summâ bonitate ac sapientiâ Deo, *per quem reges regnant & principes decer-*
“ *nunt justitiam*; quicunque has non existimat religiosè observandas, Deo certè is
“ vel non summam sapientiam, vel non justam salutis nostræ curam attribuit. (*Bucer.*
de Regno *Christi* lib. 2. cap. 17.) Eadem est aliorum quoque Theologorum sententia,
de quibus mox dicendum.

Sed ut hujus amplissimæ controversiæ summam planiùs exponam & pleniùs, 1. Forensia *Mosaica* in certas classes distribuenda sunt, ut dilucidè constet, quæ mutabilia & jampridem antiquata sint, nec ullo modo gentes attingant *Christianas*; & quæ perpetuam immutabilémque rationem habeant, omnibus gentibus quoad earum substantiam, vim & æquitatem observanda. 2. Deinde, pœnarum his legibus additarum severitas, an pariter perpetua communísque debeat esse aliis gentibus præter *Judæos*, dispiciendum. Inprimis ergò animadvertere oportet, plurimas è judicialibus mixti fuisse generis leges, quæ, præter sanctionem politicam, interdum aliquid morale, interdum ceremoniale, utrumque interdum, continebant in se. Præter has, permultas è forensibus leges illi seculo fuisse ante natum *Messiam*, illi regioni, Religioni, politiæ *Mosis* & ingenio *Israëlitarum* contumaci, (*Exod.* 32.9. & 33.3. *Deut.* 9.13.) peculiariter accommodatas. Ceremonialia forensibus admista occurrunt in Præcepti 5. lege 5. & 8. de Liberis & Parentibus, ubi maximo natu ex filiis dupla portio conceditur, *Christus* autem significatur; & in Præcepti 5. lege de Subditis, &c. 20. de sepeliendo ante vesperam cadavere suspenso; & Præcepti 6. lege 6. de asylis: quanquam hæ postremæ tum ceremoniam, tum aliquid morale præter legem politicam comprehendant; quemadmodum & Præc. 6. lex 14. de reperto in agris cadavere cæsi hominis percussore incognito, ubi hæc sunt moralia; 1. vias tutas facientibus iter à magistratu esse præstandas; 2. reos homicidii summâ diligentiâ persequendos. Ceremonialis autem expiationis ratio est, ubi vitula *Christum* notat in ætatis flore interemptum; vallis inculta, *Calvariam*. Sabbatum violantibus imponi capitis pœnam, Præcepti quarti lege primá, jure ceremoniali *Zepperus* opinatur. Temporibus illis ac Religioni propriæ videntur, 1. polygamia, quam in Ecclesiæ pueritia permisisse quidem, sed non præcepisse, Deum plerique censent. 2. Fratris cum uxore fratris sine prole defuncti nuptiæ. (Præc. 7. lege 18.) 3. De servis atque mancipiis quæ ferè sanciuntur omnia; quo jugo *Christiani Christianos* non premunt. 4. De luco non conserendo prope Aram Dei. (Præc. 2. lege 4.) 5. De votis. (Præc. 3. lege 4. 5. &c.) 6. De mercede scorti & pretio canis non dedicando. (Præc. 7. lege 15.) 7. De sacerdotis filia scortante. (Ibid. lege 21.) Præterea, politiæ *Mosis* peculiaria fuerunt hæc. 1. Ut hæres fœmina in sua tribu nuberet. (Præc. 5. lege 6.) 2. Hæreditatem nè quis ità venderet, ut in Jubilæo non rediret. (Ibid. lege 7.) 3. Qui non donandi jure civium apud *Israëlitas*. (Ibid. de Subditis, Rege, & Judic. lege 10.) 4. De tectis ædium loricâ muniendis. (Præc. 6. lege 15.) 5. De munditia in castris propter Dei præsentiam, & de animatione militum auxilii Divini promulgatione. (Ibid. de Bellis lege 1. & 2.) De immunitate à bello, &c. ejus qui novam nuptam duxisset. (Ibid. lege 3. & Præc. 7. lege 22.) Necnon eorum qui vineam conseruissent, domúmve construxissent novam. (Præc. 6. de Bello lege 2. & 3.) 6. De fœnore non accipiendo à popularibus suis. (Præc. 8. lege 11.) Politicum esse hoc & proprium huic populo, ex eo patet, quoniam à gentibus aliis fœnus exigere fas fuit. At moralia violare, mentiri, furari, scortari, hominem occidere, nusquam gentium licebat. Item de Sabbato anni septimi, de spicilegio, de manipulo in agris relicto, de colligendo spicas atque uvas in

agro

A.M. 2514.

agro alieno vineâve. (Præc. 8. de Commodis aliorum augendis, lege 2. 3. 7.) 7. De testibus primum lapidem jacientibus in sontes, de verberatione & plagis 40. (Præc. 5. de Rege, Subdit. &c. lege 17. 18. 19.) Denique, *Israëlitarum*, cervicosæ gentis, pravæ indoli aliquæ sunt aptæ leges. Ut Præcept. 1. lex 9. ubi nè quis vel nomina idolorum animo teneat, oréve proferat, interdicitur: quod eò erat severiùs prohibitum, quòd esset ea gens ad Idolorum prona cultum. Et Præc. 7. lex 8. ubi de potu zelotypiæ; & lege 16. & 17. ubi de libello divortii remittendo uxori ob causam levem agitur. *(Matt.* 19. 8.) Huc spectat etiam Præc. 5. de Servis Dominísque 2. lex, ubi liberos propter egestatem vendere conceditur in servitutem; & in servitutem quemvis rapere debitorum causâ. (Ibid. lege 1. 2. 3.) Reliquæ jam politicæ constitutiones *Mosis*, quæ nec ceremoniis implicitæ, nec peculiares erant illi ætati, Religioni veteri, reip. regioni gentíve *Israëlitarum*, juris erant omnes moralis, præceptáque omnibus communia, pœnis tantummodo exceptis; de quo mox videbimus. De his ergò ità in suos ordines distributis facillima erit dijudicandi ratio.

1. Quicquid forensibus *Mosaïcis* inest morale, quod certè plurimum est, perpetui est immutabilísque juris; *(Matt.* 5. 17, 18.) quod *Christianos* obstringit non minùs quàm *Judæos*: non tamen eâ ratione, quia tradidit *Moses*, populi tantùm *Israëlitici* legislator; sed quia communis omnium nationum Rex atque Dominus dictavit imperavítque Deus, legi morali consentaneum. Multa quidem aliis gentibus ipsa natura suggerit eorum quæ ad tuendam faciunt civilem societatem, ab ipsa quodammodo natura institutam. Sed caligante sæpius ac deficiente naturâ, in moralibus præcipuè, tutissimum est, ac penè quidem necessarium, in pluribus consulere *Mosen*, atque ab his forensibus opem atque lucem uberiorem petere. Non enim aliunde quærenda est tam genuina & plena Decalogi explicatio, quàm quæ in istis *Judæorum* traditur politicis. Neque tamen ipsa vestigia *Mosis* persequenda sunt verbatim, ipsísque literis inhærendum. Sed quæ nobis deficere videbuntur, supplenda; quæ minùs recta è nostris, indè corrigenda; quæ propria *Judæis*, rejicienda; multa etiam addenda, pro nostri temporis, regionis, Religionis conditione, atque gentis indole. Ità concedendo vel retudimus vel declinavimus plurima eorum quæ *Carolostadiani* objiciunt ad asserenda *Mosis* forensia.

2. Si quid ceremoniale typicum forensibus *Judæorum* admisceatur, id omne sustulisse *Christum*, ut umbra evanescit oriente Sole, docet Apostolus. *(Gal.* 5. 2. *Col.* 2. 14, &c.) Ea verò ceremonialia quæ spectant ordinem in Ecclesia cultúmque sacrum, etsi ratione juris particularis *Judaïcæ*que sublata sint, quoad jus commune tamen vim retinent perpetuam, ut perpetuus debet esse cultus Dei. Sabbata quidem *Judaïca*, Tabernaculum atque Templum *Hierosolymitanum*, Pontifex & Sacerdotes, ritúsque sacri per victimas, purgationes, sacramentáque veteris Ecclesiæ, (quorum nihil erat sine typis,) antiquata sunt jamdiu. Tamen aliquid esse debet inter *Christianos* quod his omnibus analogiâ quadam respondeat: ut, Dies Dominicus Sabbato; Ædes Dominica, Κυριακὴ *Græcè*, *Kyrk* sive *Church Anglicè*, Tabernaculo atque Templo; Ministri Evangelii Sacerdotibus; Preces laudésque victimis & opera bona; Baptismus & Cœna Dominica Circumcisioni & Paschati; ritibus aliis alii ritus in peragendo cultu publico decori. (1 *Cor.* 14. 40.)

3. Quæ leges erant *Judæis* quàcunque ratione peculiares, eæ nostris temporibus, Religioni *Christianæ*, regnis populísque aliis, neque possunt convenire, neque fas est obtrudere. Eadem ferè quæ nos & *Zepperus* habet, & *Wolfius Tigurinus*, (in *Deut.* lib. 3. serm. 1.) "Forenses, inquit, leges, quoniam partim juri naturæ & civili sunt "consentaneæ, partim *Israëlitis* solis ceu municipalia sunt accommodatæ, ideo partim "perpetuæ sunt, partim abrogatæ. Nam quæ bonis moribus omnium hominum at"que gentium sunt necessariæ, & juri naturæ consentaneæ, eas nemo hominum rectè "deleverit: quæ verò solis nobis minimè conveniunt, eas nemo jure nobis obtruserit." Nihil jam superest de quo ambigi possit perpetuum abrogatúmne sit, præter Pœnas iis additas legibus à Deo, quæ moralem præceptionem habent. *Gul. Zepperus*, (qui diligentissimè tractavit hunc de Forensibus *Mosaïcis* locum,) secutus *Bucerum*, *Musculum*, *Casp. Olevianum*, *Franc. Junium*, aliósque Theologos, ità statuit hac in causa. "1. Scelerum pœnas capitales nec mutari nec mitigari debere, quas per *Mosen* irro"gavit Deus; neque infligi novas in capita humana, ubi non irrogavit Deus: Idque "primò, quoniam ipse *Christus* comprobare videtur homicidii pœnam à *Mose* consti"tutam; *(Matt.* 5. 21, 22. & 26. 52.) S. *Paulus* etiam idololatriæ & scortationum.

"(1 *Cor.*

"(1 *Cor.* 10. 7, &c.) Quid igitur afferri poteſt, cur non & aliæ pœnæ quas conſtituit "Deus ratæ ſint? 2. Scelerum in omnibus ſeculis, & apud quaſcunque gentes, una "ſemper eadémque natura & ratio eſt. Quare in uno eodémque delicti genere, com- *A.M. 2514.*
"muni jure civiliter conſiderato, non niſi unica & immutabilis juſtitiæ ratio com- "muniter omnibus imitanda & obſervanda eſſe poteſt. 3. Satius atque tutius multò "eſt, illis juſtitiæ regulis acquieſcere quas ab ipſo Deo profectas novimus, quàm hu- "manis quibuſcunque decretis. Nulla enim judiciorum criminalium ratio juſtior "conſtitui poteſt, quàm quæ ab ipſo Fonte juſtitiæ, terræque Summo univerſæ Judi- "ce, promanavit. Nec pii judicis conſcientia poteſt acquieſcere tutiùs, in ferenda de "capite hominis ſententia, quàm ſi ex ore ipſius Dei pronunciet. 4. Quæ leges cau- "ſam habent perpetuam, & ipſæ perpetuæ ſunt. Ratio enim quaſi anima eſt legis. "Quare dum æquitas eadem permanet præcipiendi, vetandi, hanc illámve irrogandi "pœnam, tam diu ipſa lex pœnáque legis valere debet. *Zepperus* hæc (In Explicat. legum *Moſaïc.* forenſ. lib. 1. cap. 10.) Sed non eſt temere faciendum, ut omnia *Chriſtianorum* regna, reſpublicæ ferè omnes, aut impietatis aut imprudentiæ condemnemus, quæ noxas eaſdem non & pœnis iiſdem quibus *Judæi* coërcuerunt. Itaque alii præter hos quos nominavi nobiles Theologi, quanquam leges *Moſaïcas* præcipuè *Chriſtianis* in conſtituenda rep. imitandas proponant, earúmque inprimis reſpiciendam & obſervandam æquitatem, de pœnis tamen iiſdem retinendis nihil definiunt. 1. Etſi enim ſuppliciorum ratio generalis lege naturali ſit conſtituta, viz. *coërcenda eſſe pœnis peccata*; particularis tamen (niſi paucarum quarundam) ab inſtituto pendet cujuſlibet legiſlatoris. Pœnæ capitales atheiſmi, idololatriæ ejus quâ primum Decalogi præceptum violatur, & blaſphemiæ, necnon homicidii voluntarii, ab ipſa videntur natura ſtatui. Indignus enim vitâ eſt, qui in autorem vitæ contumelioſus eſt Deum. Longéque ante *Moſen* denunciata eſt à Deo capitis in homicidas pœna. (*Gen.* 9. 5, 6.) Alia verò ſuppliciorum genera quæ *Moſes* tradidit, non magis videntur neceſſaria nobis, quàm ſunt ipſæ leges temporibus illis in Eccleſiæ infantia, politiæ, indolíque pravæ ejus gentis accommodatæ, quas ab aliis gentibus neceſſariò recipiendas nemo dixerit. 2. Pœnas oportet eſſe peccatis pares, intendi atque remitti, graviores levioréſque fieri, ſecundum gravitatem levitatémque delictorum. Eam gravitatem volo, non ex ipſa natura ſcelerum natam, ut furtum eſt gravius mendacio, adulterium furto, (*Prov.* 6. 30, 32.) homicidium adulterio, &c. ſed ratione multitudinis delinquentium. Nam, ut bonum quò communius eò melius, ità pejus malum eſt, ideóque pœnâ graviore comprimendum. Quantò ſeveriùs in *Sodomæos* animadvertit Deus, qui divulgabant ſua peccata, & ad unum erant omnes eodem quaſi epidemico ſcelere correpti; quàm ſolet in homines ſingulos eorundem flagitiorum reos? Nec enim ideo tantùm pœnæ conſtitutæ ſunt, ut qui malè fecerunt malè patiantur; ſed etiam ut exemplo ac terrore ſupplicii alios paria commiſſuros reprimant. (*Deut.* 17. 13. & 19. 20.) Quò flumen eſt rapidius & violentius, eò aggeres oportet eſſe firmiores quibus obſtruitur vel continetur: ità quò magis eſt aliqua vitio depravata gens, aut in vitium prona, eò ſeveriora debent eſſe ſupplicia quibus coërceatur. Proſpexit Deus latrocinia pauca admodum apud *Iſraëlitas* futura, cùm eſſent vicinis *Arabibus* diſſimillimi; frequentiora multò adulteria, ut in gente ad laſciviam proclivi. (*Num.* 25. 1, &c.) Quare in adulteria (præter polygamiæ remedium) capitale ſupplicium; in latrocinia haud ſcio an ullum conſtitutum ſit. Ex quo perſpicuè ſatis conſtat, ad ingenium ejus populi pœnas accommodaviſſe Deum. Non igitur neceſſe eſt retineri eaſdem ubique gentium, quas genti *Judæorum* cenſuit neceſſarias Deus: ſed pro delicti gravitate pœna exaggeranda, pro levitate remittenda eſt; modò caveatur hoc unum, nè quid in hominis vitam præter voluntatem autoritatémque Dei ſtatuatur, (*Gen.* 9. 6. *Jac.* 4. 12.) vel expreſſam, vel ex quadam analogia elicitam. Denique, in regno *Chriſti*, miſericordiæ clementiæque autoris, non eſt augenda pœnarum, ſed potiùs minuenda ſeveritas. *Nec enim Filius hominis ad vitam hominibus tollendam, ſed conſervandam, advenit.* (*Luc.* 9. 56.) Itaque adulteram (*Joan.* 8.) non remiſit ad magiſtratum, ut hominem leprâ purgatum ad ſacerdotem; (*Matt.* 8. 4.) ſed monitam atque impunitam dimiſit. Quo S. *Auguſtinus* argumento diſputat hac ipſa in re. (Ad *Pollent.* de Adult. & conjug. 2. 6. 7.) Deinde, qui *Moſaïcæ* Legi ſuberant, ſpiritum ſervitutis atque terroris acceperunt; adoptionis verò nunc habent *Chriſtiani* (*Rom.* 8. 15.) atque amoris. Et illis pœnæ expiabant peccata, figuræ *Chriſti*; nunc æterna manet mors delinquentes ſub Evangelio, multò gravior pœna: ut tantâ jam ſeveritate

A.M. 2514. non ſit opus quantâ olim fuit. Hæc *Origenes*: Nec *Paulus* hominem inceſtûs reum affici morte imperat, (1 *Cor.* 5.) ſed Eccleſiâ tantùm excludi. Qui ergò fures ſuſpendio plectunt, vereor ut hujus pœnæ rationem probaturi ſint Deo, quæ nec à Deo ſtatuitur, & tantò eſt gravior peccato, quantò eſt vita bonis omnibus præferenda. (*Job.* 2. 4.) Videamus nè (quod *Eraſmus* conqueritur) avaritia noſtra faciat, ut ideo magnum malum exiſtimemus furtum, quia pecuniam ſummi boni loco ducimus. (Annot. in *Hieron.* epiſt. ad *Innocent.*) Jam verò quæ pro pœnis capitalibus diſputantur à *Zeppero*, fortaſſe non ità gravia ſunt ſi executiantur. 1. Nihil habet D. *Paulus* quo aut cauſam hanc, aut pœnas Veterum à nobis retinendas, probet. At *Chriſtum* fatemur jure capitalem homicidii pœnam comprobaviſſe, quam ipſa natura potiùs irrogavit quàm *Moſes*. 2. Eandem ſcelerum eſſe apud omnes gentes, & in omnibus ſeculis, rationem, pernegamus. Quis enim ignorat, mendaciſſimos olim fuiſſe *Cretenſes*, *Arabas* latrociniis maximè deditos, aliquas ebrietati gentes, alias laſciviæ, omnes ſuis quibuſdam vitiis laborare, ſive aliquo peculiari ſiderum influxu, ſive ſoli intemperie? quibus, tanquam popularibus morbis, quò magis totum reip. corpus infeſtatur, eò remedia par eſt adhiberi fortiora. 3. In ferenda ſententia nihil eſt cur judicis conſcientia turbetur, qui aut eaſdem pœnas infligit quas *Iſraelitis* Deus, aut leviores. Capitalibus enim pœnis quarum non eſt autor vitæ ipſius autor Deus, equidem non audeo me patronum exhibere. Melius eſt propter miſericordiam rationem reddere, quàm propter crudelitatem. (Autor Oper. imperfect. Homil. 43. in *Matt.* 23.) 4. Denique, non eſt eadem cauſa, ratio, æquitas pœnarum apud nos aliâſve gentes, quæ fuit olim apud *Iſraelitas*. Alia enim apud alias nationes magis regnare vitia ſolent, quæ propterea caſtigari ſeveriùs debent.

FINIS.